Quarta pars totius ſumme ma/ioris beati Antonini.

Frater Albertus Porletienſis ordinis prædicatorum uitæ regularis.
Ad lectorem.

SOlent hoīes aſpernari:ac faſtidire codices:quos uel non decētibus figuris preſſos:uel apicibus fictos uiderīt:uel auctoritate uacuos:uel minus emēdatos.Peramāt uero econtra:libēterq̧ deligant:& lectitant libros uoluptatis nō nihil ex eis capiētes:quos & elegāti litteraꝝ forma nouerīt:& autoris clari:ꝓbatiq̧ munimine cōnixos liquido fulciri: quos & iidem rite caſtigatos:omniq̧ menda uitioq̧ carentes perſpexērint. Id profecto per idoneas manus hoc in uolumine quartæ partis:cæteriſq̧ uoluminibus ſūmæ Reuerendiſſimi Beati Antonini ordinis prædicatoꝝ præſulis Florentini:uiri qdem peritiſſimi:& laudabili ueridicaq̧ & celebri reſonante fama: tam ſanctimoniæ q̄ dogmatis hīta ratione chriſtigenarum oras omnis opinatiſſimi exacta diligentia effici curauit Lazarus Soardus artis calcographæ ſtudioſiſſimus impenſis ſuis: & ſumptibus non modicis. Accedit inſuper huic:quo & hanc partem quartam cuȝ reliquis accuratius emendari ſtuduit:ac ſategit idē Lazarus:& eius quiſq̧ egens opis ad eam libens ſibi comparandam facilius inflectatur allectus & attractus equidē frugis utilitate q̄maxima:quā ſtudioſo lectori memorata ſumma credit̃ allatura. Habes īſup in ea lector candide(ut uaria tibi ſequentium carminum ſpecies indicat)quæcunq̧ tibi placere queant:& oblectātur afferre ſimul ac frugē. Si ſacra pagina:ſi theologia iuuat:ſi canones palatinæ delectant aulæ:ſi Cæſarea inſtituta iuraq̧ quęruntur:ſi dicta doctorum præcipua:ſi q̄plurima:immo innumera prope ſingulis accōmodata rebus:& congrua conſonaq̧ optantur exempla:quæ plus uerbis:deuicto effulminatoq̧ nephas ad uirtutem mouent animos & inflāmant:ſi non rudis animum deniq̧ ſermo mulcere poteſt:ibi ſunt omnia.Deeſt ibi nihil:quo non comparandi

huiuſce ſacri diuiniq; operis iure quippiam cauſari nequeas:cu; propter eum quod religionem deceat ſermonis cultum & nito/rem(nonnulli enim ſermonem horrent incultum) tum pro/pter cætera:quibus ad habendos huiuſmodi libros mens huma na ducta non abre nimis accenditur commoda ſane ubertima parituros. Hanc obrem cuncti noctu dieq; religioſi necnō mul ti ſecularium ingenti ardentiq; deſiderio habendis hiſce tam bo nis tam frugi tamq; neceſſariis libris hactenus inhyarunt. Acce/de ergo hortor atq; ſuadeo:& opibus:ac theſauris cōferendos: ære iam diſce paruo libros emere:quos canimus præclari antiſti tis tam inſignes & celeberrimos omne tibi per æuu; honori fu turos & laudi:gratiſſimos plane tu ſaluberrimos.

Vale feliciter & ſalue.

Fratris Alberti Porletienſis ordinis prædicatoru3 uitæ regularis carmen in Summã Reuerendiſſimi Beati Antonini ordinis eiuſdem archipreſulis Florentini.

INter conſpicuos:illuſtreſq3 ordinis almi
Dominici:micuit:qui hoc dedit autor opus.
Præſul is Antonius uocitatus nomine:cælſa
In Florentiam ſede:fuitq3 iubar.
Is decus & patriis laribus ſtat gloria claris.
Gloria magna ſacræ religionis item.
Bibliopola nequit uarios explodere libros:
Quos modo uenales calcographa arte tenet
Iſtius at terris merito celeberrima ſumma
Sæpe quidem impreſſa eſt:ſæpe iterata fuit.
Fama ſui reſonans immenſum peruolat orbem.
Et diffuſa ſolo:lux ſua ubiq3 micat
Fœlicem quondam ſe dixit:& orbe beatum
Qui potuit libros:huius habere patris
Sed quis mirari iam debeat his ſuper omnes
(Pace bona dicam)quum premat ipſa notas?
Ordine digeſtas tractat(mirabile uiſu)
Materias pulchro quaſlibet:atq3 docet.
Paſtor grande ſophos fuerat:qui nactus ad aſtra
Ire docet:recta multipliciq3 uia
Numine de diuo:de cætibus angeliciſq3:
Deq3 anima docuit:cuncta probata fide.
Nil & omiſit acri donatus lumine & alto
Præditus ingenio:quod uetet omne nephas.
Quoſq3 ſtatus liquido pingit moderamine:reſq3
Clarius humanas:quoſlibet atq3 gradus.
Quicqd ieſtq3 ſacris hic omnibus aſſerit ampla
Dogmata & æqua nitent:atq3 ſerena patent

Quicquid ineſt almis uirtutibus:atq; decoris
Dixit & admonuit nos:pater ille ſatis
Omnibus & uigeat ſũma hæc memorabilis oris:
Et maiore uiget iam precioq; ſono.
Hac licet in prato florenti:& ſemper amæno:
Iam ueluti flores carpere odoriferos.
Hacq; licet campos ſpacioſos currere:grati
Areoliſque frui tum paradiſioli
Leges cæſareas hæc inſerit:atq; tonantis
Pontificalis ibi iura canitq; fori.
Omnibus illa manu fautrici ſumma miniſtrat.
Quæ bona ſũt:quæ ſalus: laus:honor:hicq; dat.

Quarta parte canit candida præſulis
Antoni nitidas lingua uel inclytas
Virtutum ſpecies:is quoq; plurimos
Sermonis domini matris amabiles
Deſcribit uario ſchẽmate lucidos
Ex magno ſiquidem munere nobiles:
Infernoſq; locos:digna reatibus
Et tormenta malis concinit horrida
Nectarq; Ambroſium deniq; prædicat.

FINIS.

Quiſquis noſſe cupit quis libros edidit artis
Calcographæ hos ſtudio:celebratus ĩ urbe Soardus
Lazarus hos Veneta imprimier curauit:& aptus
Caracter fuit his cura renouatus amantis
Calcographi libros cunctis offerre probandos.

LAVS DEO.

Incipit prohemiuz

in quartam partem ſumme Beati Antonini archiepiſcopi Florentini ordinis predicatorum.

Benedi-
ctionez dabit le-
giſlator: ibunt
de v̄tute in vir-
tutē: videbitur
deus deoruz in
ſyō. pſal. lxxxiij.
Tota vita hominis ſuper terram: eſt quoddaz
iter. Unde dicitur Michee. ij. Surgite ⁊ ite: qꝛ
non habetis hic requiem. Et quia omnis mo-
tus eſt propter quietez. qui vult ſaluus eſſe opꝫ
vt in mente ſibi preſtituat terminum ad quem
peruenire intendat: ad quem perueniens rege
ſcat ⁊ medium vie per quam incedatur lumi-
ne illuſtratus: quia qui ambulat in tenebris ne
ſcit quo vadit. Joānis. xij. ait xp̄s qui eſt via ve
ritas ⁊ vita. Lumen eſt gratia diuina. Uia eſt
virtus. Arta eſt via que ducit ad vitam. Mat-
thei. vij. inquit dominus noſter: qꝛ virtus con
ſiſtit circa difficilia. Terminus eſt vita eterna:
ſuperna hieruſalem dicta pacis viſio. vbi ſede
bit populus in pulchritudine pacis: in requie
opulenta. vt teſtatur Eſa. xxxij. c. Econtra via la
ta que videtur homini recta: luce gratie caren
ti ⁊ nouiſſima eius ducunt ad mortez ſempiter
nam: infernalis babylonis eſt peccatoruz via:
quo peruenientes ſeruiunt dijs alienis. ideſt
demonijs qui non dant eis vllam requiem vt
dicitur in Eſaia. Aduerſamini igitur vitia: co-
lite virtutes: ⁊ optatam naturaliter requiez cō
ſequimini. Et hoc eſt quod ps. ait. Benedictio
nem ⁊c̄. Ubi tria nota.

¶ Principiuz vñ moueamur. ibi. benedictio
nem dabit.

Diuiſio thema-
tis. ¶ Medium per quod proficiſcamur. ibi. ibūt
de virtute.

¶ Terminum ad quem perducamur. ibi. vi-
debitur deus.

¶ Principium vnde opꝫ nos moueri in bene
operādo eſt lucis gr̄a. Sine miſericordia enīz
dei ſeu gratia preueniēte vt velimus. ⁊ ſubſe-
quente vt volitum bonū operemur nulla bona
Qꝺ gr̄a dei vo-
caꝼ bñ-
dictio. opera facere valemus (ait Auguſtinus). ſ. meri
toria. Et hic gratiam propheta vocat bñdictio
nem. Niſi ita bñdicitur. i. efficitur creature rō-
nali a deo in vita preſenti: ſicut cū gratia ei in-
funditur. Dicere enim dei eſt facere. Uñ Pro-
uerbio. x. Bñdictio domini ſuper caput. i. mē-
tem iuſti. ¶ Pro hac enim datur bñdictio glo
rie. cum dicitur. Uenite bñdicti patris mei pci
pite regnum ⁊c̄. Matth. xxv. Hanc autem bñ-
dictionem dabit: non retribuet ſeu reddet: qꝛ
non ex operibus noſtris: ſed gratis ſua libera-
litate largitur. alioquin iam non eſt gratia. Da
bit aūt legiſlator qui eſt xp̄s. Unus eſt enim le
giſlator ⁊ iudex. Jaco. iiij. qui legem moyſaicā
dedit. in qua ſunt precepta omnium virtutuz:
⁊ euangelicam in qua ſunt ⁊ conſilia ad perfe-
ctionem ducentia ipſas virtutes. De qua gra- De gr̄a
tia habes diffuſe infra in iſta quarta parte titu- hr̄ infra
lo. viij. ¶ Medium per qꝺ proficiſcamur eſt ti. viij.
virtus. ibunt de virtute in virtutez. Uñ Pro-
uerbiorū. iiij. ca. Juſtorū ſemita quaſi lux ſplē-
dens proficit ⁊ creſcit vſqꝫ ad perfectum diez.
Semita que eſt via arta eſt virtus per quam in
cedunt iuſti. Jſta aſſimilatur luci: que paulatiz
in die creſcit vſqꝫ in meridiē. Et ſicut ait Chry
ſoſtomus. nemo repente fit ſummus: ſed a mi-
nimis quiſqꝫ inchoat vt ad maiora perueniat.
Et hoc eſt qꝺ dicitur. Jbunt de virtute in virtu
tem imitantes apoſtolū dicentem. Philippeñ.
iiij. Que retro ſunt oblitus in anteriora me ex-
tendens ad brauium ſequor ſuperne vocatio-
nis. Jn cuius figura quā vidit Ezech. in ſpiri-
tu ſancto animalia: vt exponit Grego. cum am
bularent non reuertebanꝭ. ſ. ad defectus dimiſ
ſos. nec firma manebant. ſ. ocioſa. ſed vnumqꝺ
qꝫ ante faciem ſuam gradiebatur. Ezech. j. ca. Duplex
¶ Et notandum ꝙ duplex eſt virtus. ſ. acquiſi eſt v̄tꝰ.
ta ⁊ infuſa. Uirtus acquiſita eſt que ſꝫ phm. ij. ſ. acq̄ſi
Ethi. bonum facit habentem ⁊ opus eius bo- ta ⁊ in-
num reddit. Et hec cauſatur ex actibus huma fuſa.
nis frequentatis: quia ex frequēti actu tempe-
rantie fit homo temperatus. ⁊ ſic de alijs. Sed
huiuſmodi non ſufficiunt ad ſalutem. Uñ non virtutiſ
vere bonum conſtituunt nec opus bonum ſci- infuſe
licet meritorium: etſi in genere bonuz. Uirtus diffini-
infuſa diffinitur a magiſtro ſñiarum in ſecūdo tio.
poſt Auguſtinū. ꝙ eſt bona qualitas mentis. i.
quidam habitus bonus in mente qua recte vi
uitur quam deus in nobis ſine nobis operaꝭ.
ſine nobis intelligo non p̄ncipaliter operanti-
bus: ſed nobis conſentientibus ⁊ cooperanti-
bus. Et iſta econtra nō cauſatur ab actu huma
no: ſed ex infuſiōe diuina: ⁊ ex ea cauſatur ac- Qꝺ in
tus meritorius ⁊ multiplicatur frequenter. ac- qualibꝫ
tus autem auget habitum. Ex virtutibus igiꝭ virtute
acquiſitis ibunt electi dei in virtutem infuſaz: ꝯſidera
quia ille diſponunt ad illam. ¶ Secundo ſciē re hitꝰ
dum ꝙ in virtute qualibet conſideratur ⁊ ha- ⁊ actus
bitus ⁊ actus eius que ſunt diſtincta realiter. ⁊ ꝙ rea
Nam habitus ſemper manet niſi virtus per liter di
mortale excludatur. Actus autem eius tranſit ſtingui
⁊ meritum in anima remanet. Non autem ha tur.
bitus: ſed actibus meremur ſi boni ſunt. ⁊ de-

meremur ſi mali. Frequenter ipſa virtus que
proprie importat habitum: denominat actum
ſuū ꝫ vt actus eius dicatur virtus. vt verbi gra
tia. In ſymbolo athanaſij dicitur. Eſt ergo fi//
des recta vt credamus ⁊ confiteamur: quia do
minus noſter ieſus chriſtus dei filius deus ⁊
homo eſt. Credere proprie non eſt fides ſꝫ act⁹
eius interior: ⁊ confiteri actus exterior. vnde
ſumitur fides pro actu ſuo. Et ſic ſumitur ibi.
Ibunt de virtute in virtutem ideſt exercebunt
in actibus virtuoſis tranſeundo de actu vni⁹
virtutis ad actum alterius. Non enim decet
ſemper ſe exerceri in actu vnius virtutis. Sed
modo in actu fidei aſſentiendo his que eccle//
ſia predicat. quando talia menti occurrunt.
Iuxta illud. Credite illi ⁊ nō euacuabitur mer
ces veſtra. Accedentem enim ad deum opor//
tet credere. ait apoſtolus ad Heb. xj. Iſte eſt pri
mus paſſus in pceſſu vtutū. Aliqn̄ in actu ſpei
pſal. xxxvj. Spera in deo ⁊ fac bonitatem: expe
ctando beatitudinem a deo ⁊ auxilium gratie
ſi tamen ex parte tua facias bonitatem. alſ pre
ſumeres: non ſperares. De ſpe aliquando ⁊ ſe/
pe procedendum eſt ad actum charitatis. Iux
ta illud Luce. x. c. Diliges dominum deum tu
um ex toto corde tuo: ⁊ ex tota anima tua: ⁊ ex
omni mente tua: ⁊ proximum tuum ſicut teip
ſum. De virtutibus theologicis ibunt exer/
cendo ſe electi ad opera bonorum: que etiam
ſunt virtutes: licet dona dicantur non virtu//
tes. Aliquando in actu diuini timoris: Eccl'ſ
vi. Time deum ⁊ mandata eius obſerua. Et de
timore ad actum pietatis eorum ſcilicet que p/
tinent ad cultum diuinum. videlicet ad oratio
nem votum iuramentum ⁊ huiuſmodi. Uel
etiaꝫ miſerationem ad proximum. j. Timoth.
iiij. Exerce teipſum ad pietatē. De pietate ibūt
ad actum ſcientie Hiere. ij. ca. Scito ⁊ vide: q꞉
malum ⁊ amarum eſt te dereliquiſſe deum tu/
um: pertinet enim ad hoc donum noſſe deſe/
ctus ſuos ⁊ bene conuerſari inter homines vt
non decipiatur. De ſcientia ibunt ad actuꝫ for
titudinis: vt non ſolum equanimiter aduerſa
ſuſtineant: ſed ardenter aggrediantur anxia p
deo Thobie. v. c. Forti animo eſto. De fortitudi
ne ibūt ad actū conſilij: ⁊ circa aduerſa q̄ occur
runt agendo meliora aſſumendo. Unde Eccl'i
xxxij. Sine conſilio ſcilicet mentis nihil facias
⁊ poſt factum non penitebis. De conſilio ad
actum intellectus intus legendo ſcripturas:
non ſolum que in cortice: quia littera occidit:
ſpiritus autem viuificat: ⁊ penetrando ⁊ degu
ſtando pſal. ij. Et nunc reges intelligite: erudi
mini qui iudicatis terram: ideſt corpus ei do/
minando. ideo reges. De intellectu ad ſapien/
tiam diuina degustando. ad Col. iij. Que ſur/
ſum ſunt ſapite non que ſuper terram. De do//
nis tranſeunt ad virtutes cardinales vt inferio
res eis operationes earum agendo. Aliquan//
do in virtute temperantie quoad abſtinentiaꝫ
⁊ caſtitatem ⁊ alias eius partes. j. Petri. j. So/
brij eſtote ⁊ vigilate: quia aduerſarius veſter
diabolus ⁊c. De virtute temperantie ibunt ad
actum fortitudinis. patienter ferendo quecūꝗ
aduerſa pro virtute. Iuxta illud Eccl'i. ij. Om
ne quod tibi applicitum fuerit accipe. ⁊ in do/
lore ſuſtine: ⁊ in humilitate tua patientiam ha
be. Et de fortitudine ad actuꝫ iuſtitie ſm̄ illud
Iuſte iudica proximo tuo Leuit. xix. Et de iu//
ſtitia ad prudentiam. ſm̄ illud Math. x. Eſto//
te prudentes ſicut ſerpentes. De his omnibus
⁊ partibus ⁊ actibus earum per totum librum
iſtum diſtinctum in. xvj. titulos: ita vt ꝙ queli
bet virtus ⁊ donum habet vnum titulum. qn/
tuſdecimus autem eſt de gratia in medio poſi
tus. Non tamen ſm̄ iſtum ordinem poſiti ſunt
ſed per alium vt patebit certa ex cauſa. Sextuſ
decimus titulus de virtute in generali qui eſt
in principio ſeu primus titulus. ¶ Tertio ſciē
dum ꝙ quelibet virtus habet gradus pfectio/
nis maioris ⁊ minoris. Iuxta illud Iob. xxxj.
Per ſingulos gradus pronunciabo illum: ſci
licet deum: quia quanto magis quis aſcendit
ad maiorem gradum perfectionis virtutuꝫ: tā
to magis debet deuꝫ laudare: ⁊ ab eo recogno
ſcere totum: ⁊ tanto magis glorificatur deus ⁊
oſtenditur magnitudo eius apud homines q
talia donauit hominibus. De his gradib⁹ dif/
fuſe tractat Greg. de pe. di. ij. Dum ſanctam ec
cleſiam. ¶ Terminus ad quem perducamur
eſt ire de vtute in virtutem. inde videbitur de
us deorum in ſyon. Deus dicitur deorum ſcili
cet dominus: ideſt angelorum ⁊ ſanctorum et
omnium dignitatum actor qui ⁊ ipſi dij aliqn̄
dicuntur. Syon interpretatur ſpeculatio: quia
ſancti ſpeculantur: ideſt clare vident deum fa/
cie ad faciem. Et viſio eſt tota merces ait Au/
gu. Quod ⁊ ſaluator ipſe oſtendit cum ait Io.
xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant ſcilicet
clare ⁊ perfecte: te ſolum verum deum ⁊ quem
miſiſti ieſum chriſtum. Ubi notatur myſteriuꝫ
trinitatis perſonarum ⁊ vnitatis eſſentie ⁊ hu
manitatis chriſti aſſumpte. vt alſ dictum ē: qđ
totum ibi videbitur. Uiſio autem illa tāte pul
chritudinis eſt: tantoꝗ amore digniſſima vt
quibuſlibet ⁊ quantiſlibet bonis pditā ſine ea
animam exiſtimet infeliciſſimaꝫ plotinus phi
loſophus. vt refert Aug. x. de ciui. dei. c. xxiij.
Implebimur inquit pſal. lxiiij. in bonis do//
mus tue: ſanctum eſt templum tuum mirabi/
le in equitate: vel in iuſtitia ſm̄ aliam litteram
domus dei in qua manſiones multe ſunt varie

Qꝫ qlibet vt⁹ hꝫ gradus pfectiōis

Qꝫ terminus ſeu finis vtutū eſt clara dei viſio

tate premiorum: eſt ſtatus glorie vbi videtur deus: ⁊ ibi replebimur bonis. Hic nulla boni plenitudo. ſ. talis que mentem quietet. Nam nec auarus impletur pecunia vt dicitur Eccl. v. nec ſaturatur oculus viſu: nec auris auditu Eccle. i. Quorūcūq; pulchroꝝ ⁊ ſonorum vel ſapientum verborum. Sed vt ait Aug. in i. confeſ. Feciſti nos domine ad te: ⁊ inquietū eſt cor noſtrum donec requieſcat in te: ſcilicet in patria: ⁊ ibi implebimur bonis. Nam intellectus implebitur cognitione ſumme veritatis. Eccleſia canit. Que nūc in ſpem gerimus plena veritate capiamus. Voluntas ſeu affectus implebimur dilectione immenſe bonitatis. Unde in Cañ. Vidiſtis eam. ſ. animam ad patriam aſcendentem plenam charitate. Iraſcibilis implebitur tentione perpetue ſecuritatis. Eccl. xxiiij. In plenitudine ſanctorum detentio mea. Detinet diuina ſapientia que ibi loquitur: quia detinentes facit ſanctos plenitudine bonorum illorum. Concupiſcibilis implebitur fruitione perpetue iocūditatis. Pſal. Adimplebis me leticia vel iocūditate cum vultu tuo. Erit enim tunc deus omnia in omnibus ſcilicet beatis, vnde impleti omnino. Sanctum eſt templum ſubdit pſ. in dicta autoritate. Templum dei eſtis vos. ait apoſtolus. i. ad Co. iij. ⁊ ipſi ſancti domus dei. ſanctum eſt: id eſt mūdum ab omni peccato. ſine macula enim ſunt ante thronū dei. Apoc. xiiij. Sanctum eſt ideo dedicatū. ibi enim vocabitur laudibus dei: nec aliud erit exercitium. dicit Aug. Sanctum. i. firmum: vt nunq̄ auerti poſſit a deo: nec aliqua infirmitas vel moleſtia corporis. Mirabile in equitate vel iuſtitia. Iuſtitia vt dicit philoſophus eſt omnis virtus. ⁊ ſm hanc acceptionem dicitur Matth. xxv. Iſti autem ibunt in vitam eternam. non enim ad illā aliter peruenirēt ſine iuſtitia. i. omnis virtus inueniretur in eis ita ꝙ nulla deficiat. Ipſeq; virtutes ibi in eis permanent: ſed ad alium vſum ꝙ hic. Augu. ſuper pſal. tractans illud. mirabile in iuſtitia. ſic ait. Iſta ſunt bona illius domus ⁊ templi. non dixit templum mirabile in columnis: mirabile in marmoribus. mirabile in tectis auratis: ſ; mirabile in iuſtitia. Habes foris oculos vnde videas marmora ⁊ aurū. Intus eſt oculus vnde videatur pulchritudo iuſtitie: ſi nulla eſt pulchritudo iuſtitie: cur amatur iuſtus ſenex. Quid affert in corpore quod oculos delectet. Curua membra rugatam frontem: caput canis albatum: imbecillitatē vndiq; querulis plenam. Sed forte oculos tuos non delectat ſenectus decrepita. aures tuas delectat quibus vocibus: quo cantu. An forte ſonus verborum eius delectat aures tuas: que verba vix plena enunciat lapſis dentib⁹: tamen ſi iuſtus eſt: ſi alienum non cōcupiſcit: quod ſi ſuū eſt erogat pauperibus: ſi bene monet ⁊ rectum ſapit integrum credit: ſi paratus eſt pro fide veritatis ipſa confracta membra impendere. Quid in huiuſmodi amamus. qd oculis carnis in eo videmus bonum? nihil. Quedam eſt ergo pulchritudo iuſtitie: quam videmus oculis cordis: quam amamus: quā exardeſcimus. Quid in martyrib⁹ erat quod amaretur: niſi quia erat in illa feditate laniatorum membrorum integra pulchritudo iuſtitie. Iſta ſunt bona domus dei. His te para ſaciari. Hec ille. Si ergo virtus hic amatur. ſapientia appetitur: gaudium ſeu delectatio queritur. ⁊ ibi videtur deus deorū omnia iſta pleniſſime. ergo illa domus: illud templum querendum. illud ſuper omnia amandū. ad illud totis viribus inſudandum per virtutū viam conſequendū. Ad quod nos perducat qui in celis ſine fine viuit ⁊ regnat. Amē.

Tabula titulorum

Incipit Tabula generalis quarte partis beati Antonini: que habet titulos ſedecim: quorũ quilibet habet capitula multa: que capitula habent plures. §.

Titulus. j.

huius quarte partis de virtutibus in generali.
De diffinitione virtutum atq; earũdem diuiſione. C.i
De acquiſitione virtutum ⁊ quomodo ſumat medium in eis. Cap.ij.
Que bona operent in nobis virtutes. C.iij.
De inequalitate receptionis virtutum: ⁊ quomodo ſunt gradus in eis. Cap.iiij.
De ꝯnexione virtutũ ꝯcathenate adinuicem: ⁊ quẽadmodũ vna ſine altera hẽri nõ pt. C.v
De duratione virtutum. Cap.vi.

Titulus.ij. De prudentia.

Quomodo dicatur prudentia que mediũ prefigit in omni virtute. Cap.i.
De partibus integralibus' prudentie: ſcz memoria: intelligẽtia: ⁊ prouidẽtia. Cap.ij.
De partibus ſubiectiuis prudentie: ⁊ de cognitione ſuiipſius. Cap.iij.
De prudẽtia monaſtica aut particulari. ⁊ none regulis directiuis humane vite. C.iiij.
De prudentia economica. Cap.v.
De prudentia regnatiua. Cap.vi.
De ptibus' potẽtialibus prudẽtie ⁊ ei annexiſ. vz euboiya: ſyneſi: ⁊ gnomyn. Cap.vij.

Titulus.iij. De fortitudine.

Fortitudo tripl'r aiam firmat. quoad ſe cõtra mundi vanitates: quoad bonum cõe cõtra patrie hoſtilitates: quoad deum ꝯtra errorum prauitates. Cap.i.
Circa que ꝯſiſtit virtus fortitudinis. Ca.ij.
De triplici martyrio. Cap.iij.
De partibus fortitudinis integralibus ⁊ ſubiectiuis. Cap.iiij.
De partibus fortitudinis que eis annectunt. ⁊ primo de magnanimitate. Cap.v.
De magnificẽtia qd ſit ⁊ qbus ꝯueniat. C.vi.
De virtute patientie. Cap.vij.
De perſeuerantia quid ſit: circa que cõſiſtat: ⁊ de effectibus eius. Cap.viij.

Titulus.iiij. De temperantia.

Quid ſit temperantia: ⁊ circa quam materiã verſetur. Cap.i.
De partibus potẽtialibus tẽperãtie. ⁊ primo de ꝯtinẽtia que tripl'r ſumit. Cap.ij.
De manſuetudine quid ſit: ⁊ in quo differt a clementia. Cap.iij.
De partibus ſubiectiuis tẽperantie: que ſunt abſtinentia: ſobrietas: ⁊ caſtitas. Ca.iiij.
De ſobrietate. Cap.v.
De caſtitatis materia: cauſa ⁊ gradib'. C.vi.
Uirginitas qd ſit: ⁊ p que amittat. C.vij.
De virginitatis coronatione: poſſeſſione: ⁊ dignificatione. Cap.viij.
Clemẽtia qd ſit: ⁊ in quo ꝯſiſtat. Cap.ix.
Modeſtia qd ſit. ⁊ in qbus cõmẽdat. Ca.x.
De ſtudioſitate. Cap.xi.
De humilitatis quidditate. Ca.xij.

Titulus.v. De iuſtitia.

De iuſtitia in gñali q; eſt triplex iuſtitia. Ca.i.
De duabus ſpeciebus iuſtitie. ⁊ primo de cõmutatiua. Cap.ij.
De iuſtitia diſtributiua. Cap.iij.
De principijs iuſtitie. Cap.iiij
De partibus potentialibus iuſtitie. ⁊ de virtutibus ei connexis. Cap.v.
De innocentia. Cap.vi.
De religione. Cap.vij.
De oratione. Cap.viij.
De pietatis virtute. Cap.ix.
De virtute obſeruantie. Cap.x.
De obedientia quomodo' aliquando eſt generalis: aliquando ſpecialis. Cap.xi.
De gratia ſiue gratiarũ actione. Cap.xij.
De vindicatione. Cap.xiij
De penitentia prout eſt virtus differens ab ea prout eſt ſacramentum. Cap.xiiij.
De veritate put eſt virtus. Cap.xv.
De virtute fidelitatis. Cap.xvi.
De liberalitate inq̃tũ differt a mia. C.xvij
De mia multiplici ⁊ eius vtilitate. C.xviij.
De epycheia virtute. Cap.xix.
De amicicia ſiue affabilitate quõ ſit virt'. xx.
De duodecim fructibus ſpiritus. Cap.xxi.

Titulus.vj. De charitate.

De charitate theologica. Cap.i.
De charitate q̃tũ ad eius ſubiectũ. C.ij.
Quid ſit diligẽdum ⁊ quo ordine. Ca.iij.
De dilectione proximi ⁊ quis nomine proximi diligatur. Cap.iiij.
De charitate quoad p̃ceptũ decalogi. Ca.v.
De p̃cipali actu charitatis q̃ ẽ dilectio. c.vi
De gaudio inquantum eſt actus interior charitatis. Cap.vij.
De pace inquantum eſt actus interior charitatis: ⁊ quõ differunt a ꝯcordia. Ca.viij.

Titulus.vij. De ſpe.

De triplici ſpe ⁊ eius quidditate atq; fructibus: Cap.j.
De ſubiecto ſpei.i.in qb⁹ ſperandū ſit. Ca.ij.
De obiecto ſpei: ſcilicet beatitudine humane vite finis. Cap.iij.
De btitudīs qdditate ⁊ multiplicitate. C.iiij.
De diſpoſitiōis ad beatitudinem. Cap.v.
De ſingulis beatitudinibus in particulari. ⁊ primo de paupertate ſpiritus. Ca.vj.
De vltimo fine hoīs q̄ eſt btitudo pfctā. C.vij.

Titulus.viij. De fide.

Fides ſumitur octo modis. Cap.j.
De habitu fidei ⁊ quidditate eius. Cap.ij.
De actu fidei ⁊ q̄ act⁹ fidei eſt triplex. Ca.iij.
De obiecto fidei qđ eſt veritas pma. C.iiij

Titulus.ix. De diuina gratia.

De duodecim proprietatibus diuine gratie ad ſimilitudinē luminis materialis. Ca.j.
De eſſentia gratie. Cap.ij.
De diuiſione gratie quadruplici. Cap.iij.
De cauſis gratie: Cap.iiij.
De neceſſitate gratie: Cap.v.
De effectu gratie operantis. Cap.vj.
De merito q eſt effect⁹ grē cooperātis. Ca.vij.

Titulus.x. De donis ſpūſſancti.

De ſeptē donis ſpūſſancti in cōi: Cap.j.
De diſtinctionib⁹ donorū ſpūſſancti a virtutibus īfuſis: ⁊ de eorum neceſſitate ⁊ connexione. Cap.ij
De dono ſapiētie ⁊ de triplici ſapia. Ca.iij
De vita ꝯtēplatiua ⁊ eius excellētia. C.iiij
De hīs que ptinēt ad vitā ꝯtēplatiuā. C.v.
De raptu ſiue exceſſu mentis. Ca.vj.
De cognitione que ptinet ad ſapiaꝫ. C.vij.

Titulus.xj. De dono intellectus.

Donuꝫ intellectus vltra lumen nature neceſſarios a deo petitur. Cap.j.
De ſcripture ſacre nobilitate: qualitate ⁊ vtilitate. Cap.ij.
De multiplici vtilitate ſacre doctrine. C.iij.
Doctrine gentilium poetarum ⁊ philoſophorum: nō pſunt ad ſalutem. Cap.iiij.
De erroribus contra fidem philoſophorum gentilium. Cap.v.
De erroribus iudeorū ⁊ ſaracenorū. Cap.vj.
De erroribus hereticorum. Cap.vij.
De articulis.xiiij.in qb⁹ cōiter magr̄ ſniaruꝫ ⁊ Gratianus in decreto nō tenet. Cap.viij.

Titulus.xij. De dono conſilij.

De conditionibus requiſitis ad bonum conſilium. Cap.j.
De conſilijs euangelicis. Cap.ij.
De conſilio paupertatis. Cap.iij.
De errore fraticellorum circa paupertatem chriſti ⁊ apoſtolorum. cap.iiij.

Titulus.xiij. De dono fortitudis.

Quid ſit fortitudo: ⁊ de effectibus ei⁹. cap.j.
De triplici fortitudine. cap.ij.
Tētationes inſurgūt hoīb⁹ a diuerſis. ca.iij.
De tribulatione maxima que erit tempore antichriſti. cap.iiij.

Titulus.xiiij. De dono timoris.

Timorem multa inducunt. cap.j.
De timore mundano. cap.ij.
De timore carnali. cap.iij.
De timore naturali. cap.iiij:
De timore ſeruili. cap.v.
De timore initiali: cap.vj.
Timendum eſt in preſenti vita propter ſeptē pericula. cap.vij.
Mors eſt timenda propter ſeptem conſiderationes. cap.viij.
Aſſignatio rationum in morte de ſeptem generibus rerum timenda eſt. cap.ix.
Purgatoriū ſeptupliciter eſt timēdū. ca.x.
Finale iudicium q̄ timendum ſit: ⁊ de certitudine eius ⁊ cauſa. cap.xj.
Quam timenda eſt profunditas iudiciorum dei in preſenti circa ſeptem. cap.xij.
De timore filiali in quo conſiſtat: ⁊ in quo differat ab initiali. cap.xiij.
De timore reuerentiali. cap.xiiij.

Titulus.xv. De dono pietatis.

De pietatis eminētia ⁊ dignitate. cap.j.
Qđ virgo maria fons pietatis eſt mater noſtra quatuor modis. cap.ij.
De conceptione ⁊ ſanctificatione beate marie virginis. cap.iij.
Sermo de ſcificatiōe btē marie virgīs. c.iiij.
Sermo de natiuitate beate marie virginis ad genealogiam euangelicam. cap.v.
Alius ſmo de natiuit. btē marie virgīs. c.vj.
Sermo de deſpōſatiōe marie ioſeph. c.vij.
De annunciatione dominica: Miſſus eſt angelus Gabriel. cap.viij.
Sermo alius de eodem. cap.ix.
De miſſiōe ſpūſſcti ad mariā virginē. c.x.
De pulchritudīe btē marie virgīs. ca.xj.
De miſſiōe filij dei ad mariā virginē. c.xij.
De ſalutatiōe angelica. Aue maria ⁊c. c.xiij.
De hoc nomine Maria. cap.xiiij.
De plenitudīe grē in maria virgine. cap.xv.
De triplici genere gratiaruꝫ gratis date: gratum facientis. ⁊ priuilegiate. ca.xvj
De grā virtuali btē marie virginis. ca.xvij
De grā.xij.donorū q̄ fuit in btā virgīe. xviij.
Qđ beata maria habuit omnes gratias gra

tis datas. cap.xix.
De gratia priuilegiorum ſingularium beate virginis marie. cap.xx.
Dñs deus fuit cũ maria quattuor modis. c.xxi.
Dominus deus fuit cũ maria ad corpus chriſti formandum: & ad prolem exaltandum: & ad ipſam magnificandum. cap.xxij.
De q̃drupliſci bñdictiõe btẽ virginis. c.xxiij.
De benedictione beate virginis apud omnes generationem. cap.xxiiij
De triplici fructu benedicto beate Marie virginis. cap.xxv.
De duodecim fructibus ſpiritus qui fuerunt in Maria virgine. cap.xxvi.
De viſitatione btẽ marie virginis facta ad Eliſabeth. cap.xxvij
De cantico beate marie virginis: & q̄ aliqua dicuntur magna tripliciter. ca.xxviij.
De ſecundo verſu Magnificat. & de multiplici gaudio & varia acceptiõe ſpũs. c.xxix.
De concordantia cantici magnificat cũ oratione dominica. cap.xxx.
De partu beatiſſime virginis: ideſt natiuitate chriſti. cap.xxxi.
De epiphania domini Sermo. ca.xxxij.
De purificatione beate marie virginis: & multiplici lumine. cap.xxxiij.
Alius ſermo de purificatione beate marie virginis. cap.xxxiiij.
Tertius ſermo de purificatione beate marie virginis. cap.xxxv.
Quomodo gladius doloris pertranſiuit animam beate marie virginis, iuxta verbum Symeonis. cap.xxxvi.
Quomodo maria inuenit ieſum duodẽnem in templo: & de triplici interrogatione beate virginis. cap.xxxvij.
De beata virgine cum fuit in nuptijs: que ſignificant nuptias ſpiritualeſ inter deum & eccleſiam. cap.xxxviij.
De nuptijs penitentium. cap.xxxix
De nuptijs mundum deſerentium & ſe deo dedicantium: quomodo beata maria preſens eſt. cap.xl.
De dolore maximo virginis marie in filij ſui paſſione. cap.xli.
De aduentu ſpiritusſancti in mariam cum apoſtolis. cap.xlij
De aſſumptione beate virginis marie Sermo. cap.xliij
Alius ſermo de aſſumptione beate marie virginis. cap.xliiij

Titulus.xvi. De dono ſcientie.

Donum ſcientie quid eſt. & ad quid ſe extendat. Capitulum vnicum.

¶ Is quidẽ titulus hic ſuccinctus, in partib⁹ chronice diffuſus: tractat de geſtis illuſtrium et ſanctitate: vel ſcientia. vel martyrio. vel dignitatibus eccleſiaſticis & ſecularibus & pontificibus & regibus. vel in arte militie & bellorum in tribus voluminibus diſtinctis. quorũ primum continet geſta ad vtrunque ſtatum ab ipſius mundi exordio vſque ad tempora Silueſtri pape: & Conſtantini magni imperatoris. Secundum volumen continet geſta vtriuſque ſtatus a Silueſtro papa vſque ad Clementem tertium. & a Conſtantino vſque ad imperatorẽ Henricum ſextum. Tertium volumen continet magis modernorum geſta a tẽpore Henrici ſexti vſque ad tempora Federici imperatoris moderni. videlicet annum domini milleſimum quadrigenteſimum quinquageſimum octauum: que omnia aliquo modo pertinent ad ſcientiam. Hec ibidem intuere & hic mecum deo laudes pro fine huius ſumme depromere condigno. ſit itaque laus & gloria deo benedicto. Amen.

¶ Explicit tabula generalis.

Incipit quarta pars ſũ/ me maioris beati Antonini archipſulis flo/ rentini. In qua agitur de virtutib⁹ ⁊ gratia ac donis ſpiritusſancti.

¶ Titulus primus de virtutibus in generali.

¶ Capitulum primum de diffinitione vir/ tutum atq; earundem diuiſione.

Ser ſũt ꝯſiderã da ĩ dif finitio/ ne vir/ tutis.

Circa virtutẽ in generali conſideran/ da ſunt ſex.ſ. diffinitio diuiſio earum ⁊ nume/ rus cõnexio:duratio ac qſitio:⁊ opatio. ¶ Quã tum ad primum ſic dif/ finitur ab Auguſtino in ſecũdo libro de libero arbitrio. Virtus eſt bo/ na qualitas mentis qua recte viuit. qua nemo male vtitur quã deus in nobis ſine nobis ope raẗ. In qua diffinitiõe tanguntẽ quatuor bona. que ex virtute cauſantur. ¶ Primũ eſt hoĩs perfectio in eo ꝙ dicit virtus eſt bona qualitas mentis. perficit enim hoĩem q̃ſtum ad partem intellectiuaꝫ per prudentiam ⁊ alias. appetiti/ uam rõnalem per iuſtitiam ⁊ alias. appetitiuã ſenſualem per fortitudinem quoad iraſcibilẽ. per tẽperantiam quoad ꝯcupiſcibileꝫ. Faciũt eniꝫ potẽtias expeditas ad bñ operãdũ. ¶ Se cunduꝫ eſt opis directio. Vñ ſubdit. qua recte viuitur. Recte enim viuere in bñ operari con/ ſiſtit. Et per hanc clauſulã diſtinguit virtus ꝓ prie ⁊ ſtricte dicta. a ſciẽtia ⁊ intellectu ⁊ ſapiẽ/ tia. Licet enim ſint bone qualitates mẽtis. non tñ ſunt bone q̃litates voluntatis regulantes ip ſam voluntatem ⁊ dirigẽtes. ſed pficientes tm̃ intellectum. Unde põt bene ⁊ male viuere ha/ bens eas. ¶ Tertiuꝫ eſt criminis excluſio. Vñ ſubditur qua nemo male vtitur. Nullus enim poteſt male vti actu virtutis. eo ꝙ actus virtu/ tis vel a virtute pcedens nunquã põt eſſe ma/ lus. ſed ſemper eſt bonus. Põt tñ aliquis male vti virtute tanq̃ obiecto. puta cum mala ſentit de virtute. cum. ſ. odit eam vel ſuperbit de ea. Quod Iſidorus in lib. de ſummo bono prohi/ bet dicens. Cum qs ex deteriori iam melior eẽ ceperit caueat de exceptis extolli virtutib⁹. ne grauius per virtutes cõrruat. qui prius ex la/ pſu vitiorum iacebat. ¶ Quartum qꝫ cauſat a virtute eſt infuſio diuini numinis cum ꝯſen/ ſu volũtatis. Unde dicit. Quaꝫ deus in nobis operatur qꝫ intelligitur quoad virtutes infu/ ſas ſine nobis operãtibus pncipaliter. ſed non ſine nobis ꝯſentiẽtibus ſeu cooperãtib⁹. Ray/ nerius. Et in paruulis qdem cum infundãtur virtutes in baptiſmo quantum ad habituꝫ. vt dicitur ex de bap. Maiores. ſine ipſis conſenti entibus expreſſe quia conſentire non poſſunt non habentes vſum rationis. poſſunt dici con ſentire inquantum non diſſentiunt. Sed in ha bentibus vſum rationis. nunquam ſine ipſis cooperantibus ſeu aſſentientibus. Unde Hie rony. Liberi arbitrij nos condidit deus. nec ad virtutes nec ad vitia neceſſitate trahimur. Alioquin vbi neceſſitas ibi nec corona. de peni ten. diſtinctiõe. ij. Si enim. Sunt virtutes om nes de quibus loquimur. quidam habitus. Habitus aũt eſt qualitas de difficili mobilis a ſubiecto. ⁊ facit hominem prompte ⁊ delecta/ biliter operari. Unde ſm philoſophum. Si/ gnum habitus generati eſt delectabiliter ope/ rari. vnde diffinitur habitus ꝙ ſcilicet eſt quo agimus cum volumus. Sicut autem habitus vitiorum faciunt hominem prompte operari malum. ita habitus virtutum bonuꝫ.

Virtus ſic diffi nitur.

quid ſit habit⁹

¶ De virtutibus .§.i.

Diuiſio virtutũ

Dantur diuerſe diuiſiones. ſm diuerſos reſpe/ ctus. Et vno modo poſſunt ſic diuidi videlicet ꝙ virtutes. Alie ſunt naturales. Alie acqſite. Alie infuſe. Que diuiſio virtutum attenditur penes cauſam earum. Alie enim inſunt ex di/ ſpoſitione naturali. Alie. ſ. acquiſite ex frequẽ/ tatione actuali ſeu operum aſſuetudine. Alie infuſe ex munere diuinali ſeu gratia. Et prime quidem non ſunt perfecte virtutes. ſed potius quedam ſemina ⁊ inchoationes virtutum. Et ſic intelligende ſunt auctoritates. que tales in/ clinationes naturales ⁊ aptitudines ad virtu/ tes: appellãt virtutes. vt illud Iob. xxxj. Ab in/ fantia mecum creuit miſeratio. ⁊ de vtero ma/ tris mee egreſſa eſt mecum. Miſeratio virtu/ tis eſt. Et glo. ſuper illud Math. iiij. Circum/ ibat Ieſus totaꝫ galileam. dicit. Docens natu/ rales iuſtitias. i. virtutes. ſ. caſtitatem. humili/ tatem. iuſtitiam. quas naturaliter homo habꝫ. Et illud Dama. in tertio lib. naturales ſunt no/ bis virtutes. ¶ Pro cuius maiori declaratio/ ne notandum ſm beatum Tho. prima. ij. que/ ſtione. lxiij. ar. j. ꝙ circa ſcientias ⁊ virtutes ali/ qui poſuerunt eas eſſe ab intrinſeco. ita ſcꝫ ꝙ omnes virtutes ⁊ ſcientie naturaliter preexi/ ſtunt in anima: ſed per diſciplinam ⁊ exercitiũ impedimenta ſcientie ⁊ virtutis tolluntur. que adueniunt anime ex corporis grauitate: ſicut ferrum clarificatur per limationeꝫ. Et hec fuit opinio platonicorum. ¶ Alij dixerunt ꝙ ſunt totaliter ab extrinſeco. i. ex influentia intelligẽ tie agentis vt ponit Auicenna. ¶ Alij dixerũt ꝙ ſꝫ aptitudinẽ. ſcientie ⁊ virtutes inſunt no/

bis a natura: non autē ſm perfectionem: vt dicit philoſophus. ij. Ethi. et hoc verius eſt. Ad cuius manifeſtationem oportet conſiderare ꝙ aliquid dicitur alicui naturale dupliciter. Uno modo ex natura ſpeciei. Alio modo ex natura indiuidui: Ex natura quidem ſpeciei dicitur homini naturale id quod conuenit ei ſm animam rationalem. Ex natura vero indiuidui dicitur naturale quod conuenit ei ſm corporis determinatam complexionem. Utroque autem modo virtus eſt homini naturalis ſecūdū quandam inchoationem. Secundum quidē naturam ſpeciei. ideſt inquantum in ratione hominis naturaliter inſunt quedam principia naturaliter cognita. tam ſcibilium ꝗ̄ agendorum que ſunt quedam ſeminalia virtutum intellectualium et moralium inquantum in voluntate hominis eſt quidam appetitus naturalis homini quod eſt ſm rationem. ſm vero naturam indiuidui inquantum ex corporis diſpoſitione: quidam ſunt diſpoſiti. aliqui melius: aliqui peius ad aliquas virtutes. Unus enim habet aptitudinem ad ſcientiam: alius ad fortitudinem: alius ad temperantiam. Sic ergo patet ꝙ virtutes inſunt nobis a natura ſm aptitudinem et inchoationem preter theologicas que ſunt totaliter ab extrinſeco. ſm vero perfectionem: nulle virtutes inſunt nobis a natura. Quod etiam poteſt probari ex hoc quia quod ineſt nobis a natura eſt commune omnibus hominibus nec per peccatum auffertur. ſed virtus non eſt in omnibus hominibus quia abycitur per peccatum. ergo etc.

Aliqd dr eſſe alicui dupl'r

Virtutes acqui- .§. ij.

ſite ſunt que ex actib⁹ bonis frequentatis cauſantur. Ex hoc enim ꝙ quis frequenter vtitur cibo moderate acquirit abſtinentiam. Ex hoc ꝙ ſtimulatur a concupiſcentia frequenter et reſiſtit abſtinens ab illicitis voluptatibus acquirit caſtitatem: et ſic de alijs. vt oſtendit philoſophus in ſecundo Ethico: Nec tamen per vnum actum bonum cauſatur virtus. ſic nec vna hyrundo facit ver. nec vna dies facit beatum vel felicem aut paruum tempus. vt dicit philoſophus primo. Ethico. Nec ignis poteſt ſtatim vincere ſuum combuſtibile. ita ꝙ ſubito totum lignum conuertatur in ignem. ſed paulatim remouendo diſpoſitiones contrarias. Sic non ex vno actu habetur habitus acquiſitus virtutis. ſed ex multis. Cum enim ſm Dionyſium. iiij. capitu. de diui. no. bonum ſit virtuoſius ꝗ̄ malum: et ex actibus vitioſis acquirit habitus vitij. ergo et magis virtus acquiritur ex actibus virtuoſis. Pro huius declaratione dicit beatus Thomas prima. ij. q. lxiij. articu. ij. ꝙ virtus hominis perficit ipſum ad bonum. Dicit enim philoſophus. ꝙ virtus eſt que bonum facit habentem et opus eius bonum reddit. Ratio autem boni conſiſtit in numero. pondere. et menſura. vt dicitur Sapien. xj. Oportet ergo ꝙ bonum hominis conſideretur ſm aliquam regulam que eſt mēſura rei. Regula autem hec poteſt eſſe duplex. ſcilicet ratio humana. et lex diuina. Et quia lex diuina eſt ſuperior regula. et ideo ad plura ſe extendit ꝗ̄ ratio humana ita ꝙ quicquid regulatur regula ſeu ratione humana. regulatur et diuina ſed non econtra. Uirtus ergo hominis ordinata ad bonum ſm ꝙ modificatur ſm regulam rationis humane poteſt ex actibus humanis cauſari. inquantum huiuſmodi actus procedunt a ratione ſub cuius poteſtate et regula tale bonum conſiſtit. Sed virtus ordinans hominem ad bonum ſm ꝙ modificatur per legem diuinam. et non per rationem humanā. non poteſt cauſari per actus humanos. quorum principium eſt ratio. ſed cauſatur ſolum per operationem diuinam: ſcilicet infuſionem gratie. Huiuſmodi autem virtutes acquiſite ex aſſuetudine operum ſine gratia. non ſufficiunt ad ſalutem. Unde beatus Auguſtin⁹. Ubi deeſt agnitio veritatis incommutabilis: ideſt dei per fidem. falſa eſt virtus etiam in optimis moribus. xxviij. q. pma. §. penultimo. Et his. Unde non ſunt perfecte ſimpliciter ita: ſcilicet ꝙ perficiunt hominem in ordine ad vltimum finem. ſed ſm quid. inquantū perficiunt quo ad felicitatem humanam ſeu ciuilem conuerſationem. Et de huiuſmodi virtutibus loquitur philoſophus in Ethi. et alij gentiles. Et de his intelligitur illud Hiero. Uirtutib⁹ romani promeruerūt iperiū. xxviij. q. i. §. Ex his. in fi. §.

De virtutib⁹ acquiſitis.

Virtus ſm philoſophum.

Virtutes infuſe .§. iij.

ſunt ille que cauſantur ex gratia dei. Et de huiuſmodi dicit beatus Auguſtinus diffiniens virtutem. ꝙ virtus eſt bona qualitas mentis qua recte viuitur. qua nemo male vtitur. ꝗ̄ deus in nobis ſine nobis operatur. Sunt autem iſte virtutes non ſolum. fides. ſpes. charitas. ſed etiam omnes alie. vt prudentia. iuſtitia. et huiuſmodi. Pro cuius declaratione dicit beatus Thomas vbi ſupra: ꝙ oportz effectus ſuis cauſis et principijs eſſe proportionatos. Omnes autem virtutes tam intellectuales ꝗ̄ morales que ex noſtris actibus acquiruntur procedunt ex quibuſdam principijs naturalibus in nobis preexiſtentibus. loco quorum naturalium principiorum conferuntur nobis a deo virtutes theologice quibus ordinamur ad finem ſupernaturalem. Unde oportet ꝙ his

Virtus ſm Auguſti.

etiam virtutibus theologicis proportionabiliter alij habitus correſpondeant diuinitꝰ infuſi ſeu cauſati in nobis qui ſic ſe habent ad virtutes theologicas. ſicut ſe habent virtutes morales ⁊ intellectuales ad principia naturalia virtutum. Et per v̓tutes quidem theologicas perficitur anima inquantum ſufficienter per eas ordinatur in deum immediate. Per alias virtutes infuſas: ſcilicet morales ⁊ intellectuales: vt prudentiam ⁊ iuſtitiam. fortitudinē ⁊ temperantiam cū partibus ſuis. perficitur anima circa alias res: in ordine tamen ad deum. Et ſic non ſunt ſuperflue. ⁊ huiuſmodi ſunt perfecte virtutes ſimpliciter: ⁊ neceſſarie ad ſalutē. ⁊ de his intelligitur illud Ambro. in examerō. Illa anima a deo pingitur que habet in ſe virtutum gratiam remittentē ſplendoremq; pietatis. Illa anima bene picta eſt in qua relucet diuine operationis effigies. Illa anima bene picta eſt in qua ſplendor glorie. ⁊ paterne imago ſubſtantie. i. chriſti per gratiam virtutum. de peniten. diſtinctione. ij. Illa. Item Grego. ſuper Ezech. ait. In ſanctorum quippe cordibus ſpirituſſanctus iuxta quaſdam virtutes: ſcilicet dum perſeuerant in gratia ſemper manet. Iuxta quaſdam receſſurus venit ⁊ venturus recedit. In fide enim ſpe. atq; charitate. et in bonis alijs ſine quibus non poteſt ad celeſtem patriam perueniri. Sicut enim humilitas. caſtitas iuſtitia. atq; miſericordia. perfectorū corda non deſerit. In prophetia vero virtute. doctrine. facundia. miraculorum exhibitione electis aliquando adeſt. aliquādo ſe ſubtrahit de peniten. diſtinctione. ij. Poteſt. Quoad primas virtutes dicitur ſpiritus ſtabilis. Quoad ſecundas dicitur mobilis in lib. Sapien. Et dicuntur gratie gratis date huiuſmodi virtutes largo mō. Qui vero moraliter viuit: ⁊ eſt in gratia dei. habꝫ vtraſq; infuſas ⁊ acquiſitas. Et nota ꝙ quidam dixerunt idem eſſe realiter ſm eſſentiam: gratiam ⁊ virtutem infuſam. ſed differre ratione quia gratia dicitur inquantum gratis datur a deo. ⁊ facit hominem deo gratum ⁊ opera eius. Sed virtus dicitur inquantum inducit hominem ad bene operandum. Et hoc videtur ſenſiſſe magiſter ſententia. in. ij. diſtinctio xvj. Sed beatus Thomas prima. ij. q. cx. articu. iij. in corpore. q. Et probat ꝙ differunt realiter ⁊ ſm eſſentiam. Et gratia quidē eſt accidens. exiſtens in eſſentia anime ſicut in ſubiecto. Uirtutes vero in potentijs anime ſicut in ſubiecto. Et ſicut radij procedunt a ſole. ita virtutes a gratia. Et de gratia quidem alibi tractabitur hic de virtutibus. Et nota ſꝫ beatū Tho. vbi ſupra. q. lxiij. articu. iiij. ꝙ virtutes infuſe differūt eſſentialiter ſeu ſpecie a virtutibus acquiſitis ⁊ moralibus ⁊ intellectualibus. Nam alterius rationis formalis eſt modus impoſitus in actu ipſarum virtutum circa materias ſuas. per regulam rationis humane. ⁊ alterius modus impoſitus ſm legem diuinam. puta in ſumptione ciborum. modus ſtatuitur ratione humana. ne noceat valitudini corporis. nec impediat rationis actum. Secundum autem regulam legis diuine requiritur ꝙ homo caſtiget corpus ſuum ⁊ in ſeruitutem redigat per abſtinentiam cibi. Item per virtutes morales infuſas regulantur homines vt bene ſe habeant in ordine ad hoc ꝙ ſint ciues ſanctorum ⁊ domeſtici dei. Per virtutes autem acquiſitas. vt bene ſe habeant in ordine ad res humanas. et ſic ad alium finem ſunt ordinate ꝗ̄ ille. Poteſt autem aſſignari triplex differentia in vtriſq;. ſeu ꝙ differunt in tribus. primo in cauſalitate. in corruptibilitate. ⁊ in vtilitate. In cauſalitate quidem. quia infuſe cauſantur a deo non ex actu humano. acquiſite autem ex actibus humanis. Et quia deus operatur in inſtanti. homo autem paulatim. Ideo virtutes acquiſite tempus. ⁊ non paruum requirunt: in infuſe inſtanti: per gratiam iuſtificati obtinentur. Unde Ambroſius. Cum renunciatur improbitati. ſtatim aſſiſtit virtus. Egreſſus enim malitie virtutis operatur ingreſſum eodemq; aditu quo vitium excluditur innocētia copulatur in decretis. xxiij. queſtione prima. Secundo virtutes differunt in corruptibilitate. Nam virtus acquiſita non corrumpitur quoad habitum per vnum actū contrarium. puta caſtitas acquiſita per vnicum actum fornicarium. Non enim directe actus contrariatur habitui. ſed habitus actui. Sicut autem habitus virtutis: vt dictum eſt ex pluribus actibus bonis. non vno acquiritur. ita ⁊ habitus vitij. Sed habitus virtutis infuſe corrumpitur per vnicum actum peccati mortalis. immo omnes virtutes infuſe ſimul deficiunt per mortale. hec ideo eſt. Quia quodlibet mortale directe contrariatur gratie ⁊ tollit gratiam que cauſa eſt huiuſmodi virtutum. Remota autem cauſa: remouetur effectus. vnde Auguſtinus. Omnis virtus patit detrimentum ab vno vitio. Et ſic exponitur illud Iacobi. ij. Offendens in vno. factus eſt omnium reus. ſcilicet virtutū. de penitentia. diſtinctio. v. c. Conſideret. Tertio differunt in vtilitate. quia actus virtutis infuſe eſt meritorius vite eterne. Non autem actus virtutis acquiſite ſine gratia comite. Unde Gratia. dicit xxvij. q. prima. §. penultimo. ꝙ tales virtutes ſcilicet acquiſite non ſunt vere. quia carent fructu ſalutis eterne.

Uirtutes infuſe differūt eſſentialiter.

¶ Diuiſio virtu- §. iiij.

tum alia datur de virtutibus ſm ꝙ hūt hominem perficere. vȝ ꝙ virtutum. Alie ſunt intellectuales. Alie morales. Alie theologice. De primo & ſcđo genere virtutū tractāt phi gentiles.

Phus ponit duplicē virtutē

Unde & phs in. ij. ethi. dicit duplicez eſſe virtutem. Hanc qdem intellectualem. illā vero moralem vocat. Theologicas aūt non poſuerunt nec de eis cognitionem habuerunt. Sed ſoluȝ fideles ꝑ infuſionem habent. illi qui habēt. Et ſimilr̄ de donis ſpūſſancti non habuerunt noticiam gentiles.

Quinqȝ ſunt vtutes intellectuales

¶ Intellectuales virtutes ſunt quinqȝ ſm phm in lib. ethic. ſ. ſapientia. intellectꝰ. ſcia. ars & prudentia. Et dicuntur intellectuales. quia ſunt in intellectu vt in ſubiecto & perficiunt ipm. Et prime tres ſunt in intellectu ſpeculatiuo. alie due in intellectu practico. Prudentia tñ. & ſi ſit intellectualis qꝫtum ad eſſentiam. Et inter eas connumeretur. Tamen qꝫtum ad materiam eſt etiam moralis. Et ſciendum ꝙ qͣtuor ex his. ſapientia. ſcia. intellectꝰ: & ars. non proprie & ſtricte ſunt virtutes nec cōſueuerunt nominari virtutes. Sed aliqñ diſtinguuntur ex oppoſito: vt in. iiij. topi. put. ſ. virtus perfecta ſumitur. Pro cuius declaratione dicit. b. tho. j. ij. q. l. vij. ar. j. Quod aliquis habitus dr̄ virtus dupliciter.

Habitꝰ dicitur virtus dupliciter.

Uno modo. quia facit facultatem bñ operandi. i. faciendi id quod in ſe bonum eſt. Alio modo. quia cum facultate facit & vſum bonuȝ. i. congrue ordinare ipm opus ad debitum finem. Primo igitur modo habitus intellectuales dicūtur virtutes: quia faciunt facultatem bone operationis. que eſt conſideratio veri. Hoc enim eſt bonum opus intellectus. ſed non dicuntur habitus intellectuales virtutes. Secundo modo quaſi facientes bene vti habitu vel potentia. Ex hoc enim ꝙ aliquis habet habitum ſcientie ſpeculatiue non inclinatur ad bene vtendum. ſed ſit potēs ſpeculari verum de his quorum habet ſcientiam. Sed quod vtatur ſcientia habita. hoc eſt voluntatem mouente. & ideo virtus que perficit voluntate. vt charitas vel iuſtitia. facit bene vti ſpeculatiuis hītibus. & ſm hoc in actibus eorum poteſt eſſe meritum. ſolum ergo morales cum prudentia dicuntur virtutes perfecte. Unde de hoc phs. ij. ethi. dicit ꝙ virtus eſt habitus electiuus. ſ. electionem faciens imediate conſiſtens ſm determinationem rationis.

Differunt ſapientia ſcientia & intellectus.

¶ Differunt autem §. v.

ſapientia. ſcientia. & intellectus. inqꝫtum ſunt virtutes habitꝰ & inqꝫtum dona ſpūſſancti. qꝛ inqꝫtum virtutes acquiruntur per exercitiuȝ. & perficiunt hominem in ordine ad felicitatez humanam. Sed in quantum dona. infunduntur a deo & perficiunt hoiem in ordine ad felicitatem ſupernam. ad prompte ſequēdum motus ſpiritusſancti quas facit in aīa. Hec quinqȝ virtutes intellectuales poſſunt figurari ꝑ qnqȝ virgines ſapientes. & qnqȝ fatuas. De qbus habetur parabola Mathei. xxv. Uirgines omnes ſunt. quia in ſe habent integritatem veritatis. Sed quinqȝ ſapientes accipientes oleuȝ cum lampadibus ſunt ipſe prout debite habētur & exercentur cum oleo ſcȝ charitatis in vaſe cordis & lampade clare fame. Quinqȝ fatue ſunt cum habentur ſine oleo charitatis & boni exempli. & his clauditur ianua paradiſi. alijs aperitur. Et ſapiētia qdem eſt de diuinis. non qdē inquantum habentur diuina reuelatione: hoc enim ptinet ad fidem. Sed inquantum habentur rōne humana. Conſiderat aūt ſapientia altiſſimas cauſas. vt dr̄ in. j. metha. Un̄ conuenienter iudicat & ordinat de oibus. Quia eniȝ iudicium pfectum & vniuerſale haberi non pōt. niſi per reſolutionem ad primas cauſas. Et iō non ſolum de concluſionibus iudicat de qbus dictum eſt ſcientia. ſed & de principijs quoruȝ eſt intellectus. Unde qꝛ conſiderat ſapientia altiſſimam cauſam. que eſt deus. & per cām iudicatur de effectu. & per cām ſuperiorem de cauſis ſuperioribus. Ideo ſapientia habet iudiciū de omnibus alijs virtutibus intellectualibus. & preeminet de ipſis. Et quamuis de deo in pſenti non poſſit hr̄i certa cognitio quoad multa. Sicut babetur de alijs rebūs. Tamen ſimilis cognitio imperfecta ſui nobilitate. preeminet cognitioni etiam perfecte aliarum rerum. Unde phs dicit in. ij. de celo & mundo. ꝙ magnum eſt de rebus celeſtibus poſſe aliquid cognoſcere. vel de rebūs nobilioribus debili ratione. Et in libro de animalibus dicit. ꝙ amabile eſt magis paruum aliquid cognoſcere de rebus nobilioribus. qꝫ multa cognoſcere de rebus ignobilioribus. ¶ Scientia eſt habitꝰ cōcluſionum per demonſtrationem acquiſitus. & eſt circa creaturas. Et habet multas ſpecies ſm qꝫ diuerſe ſunt ſcientie. ſm diuerſas materias. Et ex his alique dicuntur artes liberales. ſ. triuiū vt grāmatica. logica. rethorica. Et quadruuiū. vt arithmetrica. que eſt de nūeris. muſica que eſt de ſonis. geometria. que eſt de menſuris aſtronomia. que eſt de aſtris ſeu motibus & influentijs corporum celeſtium. Et artes quidem dicuntur ſm bea. Tho. vbi ſupra qꝛ habent quādam ſimilitudinem cum arte. Ad artem enim pertinet opus. quia ad illud ordinatur. Et quia in ſpeculabilibus eſt aliquid per modū cuiuſdam operis. puta conſtructio. ſyllogiſmi. aut orationis congrue. Aut opus numerandi vel

Quid ſit ſcia.

menſurandi.ideo dicunt artes non tamen pro
prie ⁊ ſtricte.Artes autem dicuntur non ſimpli
citer.ſed liberales.ad differentiam illarum arti
um que oꝛdinatur ad opera per coꝛpus exer/
citata que ſunt quodammodo ſeruilia.inquantum
coꝛpus ſeruiliter ſubdunt anime.⁊ homo ſm
animam eſt liber.Alie artes dicuntur mecha/
nice.quia intellectus quodãmodo mechatur
in eis.⁊ adulterat recedens a conſideratione
veritatis q̃ eſt ſponſa eius.Alie vero ſcientie q̃
ad nullum huiuſmodi opus determinant.ſim
pliciter ſcientie dicunt.vt phia naturalis.Et
quamuis ſciẽtia ſit virtus dicit tñ Augu.ꝙ ſunt q̃
dã que melius eſt neſcire q̃ȝ ſcire.diſt.xxxviii.
Quãuis.Et hoc ꝓpter abuſũ.Et Amb.dic.ꝙ
aſtronomia ⁊ aſtrologia ⁊ alia huiuſmodi de
ſpecta ſunt.⁊ q his ſtudẽt.curã anime nõ hñt.
diſt.xxxvij.Legimus.Et Hiero.ait.Geome//
tria ⁊ arithmetrica ⁊ muſica hñt in ſua ſcientia
veritatẽ.Sȝ nõ ẽ illi ſcia ſcia pietatis.diſt.xxxvij.

Quid ſit intellectus.

Si qs artem nouerit.Intellectus eſt habitus
ꝓncipioꝛũ que ꝑ ſe nota habentur.⁊ ſtatim ab
intellectu ꝑcipiuntur.vt ꝙ omne totuȝ eſt ma
ius ſua pte ⁊ huiuſmodi.Et non ſolum per in
tellectum congnoſcuntur ꝓncipia naturaliter
nota in ſpeculatiuis.ſed etiã in operatiuis.vt
ꝙ malum eſt fugiendum ꝙ nemini eſt fienda
iniuria.⁊ huiuſmodi.Et ſine intellectu huiuſ
modi ꝓncipioꝛum.que pertinent ad vitaȝ mo
ralem.non poſſent haberi alie virtutes.¶ Opi
nio autẽ ⁊ ſuſpitio non opponuntur virtutes.
quamuis ſint intellectuales habitus.ex eo ſm.b.
thom.vbi.ſ.quia habitus virtutis determina
te ſe hñt ad bonum.⁊ nullo modo ad malum.
Bonum autem intellectus eſt verum.malum
eius eſt falſum.Unde illi ſoli habitus intelle//
ctuales dicuntur virtutes.quibus ſemꝑ verũ
⁊ nunq̃ȝ falſum ineſt.Opinio auteȝ poteſt eſſe
veri ⁊ falſi.ẽ enĩ opinio vehemens inheſio intel
lectus alicui concluſioni.cuȝ foꝛmidine tamen
de oppoſito.Suſpitio autem eſt leuis inheſio
cũ foꝛmidine de oppoſito.Ars etiam ſm phm
in vi.ethi.ponitur virtus.nõ tamen pꝛopꝛie ⁊
perfecte.Quia ſm.b.tho.q.lvij.art i.iij.cum
ars nihil aliud ſit q̃ȝ recta ratio aliquoꝛum ope
rum faciendoꝛum:quoꝛum tamen bonuȝ non
conſiſtit in hoc.ꝙ appetitus humanus aliquo
modo ſe habeat ad eas.ſed in eo ꝙ ipm opus
quod facit in ſe bonum eſt.Non eniȝ pertinet
ad laudem artificis.inq̃ȝtum artifex.qua volũ
tati opus faciat.ſed quale eſt opus quod facit.
Et in hoc conuenit cum habitibus ſpeculati//
uis predictis aliqualiter.quia ſcilicet pertinet
ad ipſos qualiter ſe res habeant quas conſide
rant vel quas faciunt quoad artem:non auteȝ
qualiter ſe habeat humanus appetitꝰ ad illas

Sunt autem artes multiplices.¶ Pꝛudentia
ſm beatuȝ Tho.vbi ſupꝛa conuenit in hoc cuȝ
arte.quia eſt in intellectu pꝛactico:⁊ circa con/
tingentia que poſſunt aliter ſe habere.Sed dif
fert in hoc.quia ars imperfecte habet rationeȝ
virtutis.quia facit ſolum facultatem boni ope
ris non autem vſum.Unde per eaȝ non fit ap/
petitus rectus.Bonum enim rerum artificia/
lium non eſt bonuȝ appetitus humani.ſed bo
num ipſoꝛum operum artificialiter. Sed pru,
dentia habet perfecte rationem virtutis. quia
facit cuȝ facultate boni operis eſſe bonũ vſuȝ.
⁊ reſpicit appetitum pꝛeſupponens rectitudi/
nem eius.Diffinitur autem pꝛudentia ſm phi
loſophum ſic.Pꝛudentia eſt recta ratio agibi/
lium.Ars vero eſt ratio factibilium.Differunt
autem agere ⁊ facere in hoc ſm philoſophuȝ.
ix.metha.quia factio eſt actio tranſiens in ma
teriam exterioꝛem.ſicut ſecare ⁊ huiuſmodi.

Quid ſit pꝛudentia. Quid ars.

Agere autem eſt actus permanens in ipſo agẽ
te.ſicut videre:velle ⁊ huiuſmodi.Eſt autem
pꝛudentia neceſſaria ad bene viuendum. Nã
bene viuere conſiſtit in bene operari.Ad bene
autem operanduȝ requiritur electio recta.Cũ
autem electio ſit eoꝛum que ſunt ad finem ad
rectitudinem ipſius duo requiruntur : ſcilicet
debitus finis ⁊ id qđ ꝯuenienter oꝛdinatur in
debitum finem.Ad debitum finem eligenduȝ
diſponitur conuenienter quis per virtutes mo
rales.que perficiunt appetitiuam potentiam.
cuius obiectum eſt bonum ⁊ finis . Inclinant
enim moꝛales appetitiuam in bonum conue//
niens rationi qui eſt debitus finis.Ad id auteȝ
quod conuenienter oꝛdinatur in debitum finẽ
diſponitur homo per habitum rationis . quia
conſiliari.iudicare.percipere.que ſunt eoꝛum
que ſunt ad finem:ſunt actus rationis. Et ha//
bitus etiam hoꝛum actuum eſt pꝛudentia qua
perficitur ratio ad hoc ꝙ conuenienter ſe ha//
bet ad ea que ſunt ad finem.Unde maxime ne
ceſſaria virtutum ſm beatum Thomaȝ. vbi ſu
pꝛa.queſtione.lvij.articu.quinto.

¶ Secundum ge/ .§.vi.

nus virtutũ dicit moꝛale.vt pꝛudẽtia. iuſtitia.
foꝛtitudo.temperantia.Dicuntur auteȝ he vir
tutes:⁊ moꝛales ⁊ pꝛicipales ⁊ cardinales. Et
moꝛales dicuntur ſeu de moꝛibus ſm philoſo
phum pꝛimo Ethi.ſm ꝙ mos importat quan
dam inclinationem naturalem:vel quaſi natu
ralem ad aliquid agendum.Pro cuius decla/
ratione ſciendum ſm beatum Thomã. pꝛima
ſecũde.q.lviij.arti.pꝛimo ꝙ mos duo ſignifi//
cat.Quandoq̧ ſignificat conſuetudineȝ: ſicut
dicitur Act.xv.Niſi circuncidamini ſm moꝛẽ
moyſi.non poteritis ſalui fieri. Ad quod etiaȝ

Mos duo ſi/gniſi//cat.

ſacit quod dicit Auguſtinus.xj. diſtinctio. In
his. Mos populi dei.⁊ inſtituta maiorū pro
lege tenenda ſunt. Quandoqꝫ mos ſignificat
inclinationem naturalem vel quaſi naturalem
ad aliquid agendum. Unde ⁊ brutorū anima/
lium dicuntur aliqui mores. Unde dicit̃.ij.
Mach.xj. Leonum more irruentes in hoſtes
proſtrauerunt eos. Et ſic accipitur in pŝ.lxvij.
Qui habitare facit vnius moris in domo. Et
huic ſignificationi morali propinqua eſt alia ſi
gnificatio qua mos ſignificat conſuetudinem.
Nam conſuetudo conuertitur in naturam: et
facit inclinationem ſimilem naturali. Sicut au
tem conſuetudo.ita ⁊ mos ꝓprie eſt de his que
ſunt bona non mala ad quod facit. quod dicit̃
diſtinctione.viij. Que contra mores. Ab hac
autem ſecunda ſignificatione.moris dicit̃ vir/
tus moralis.quia inclinatio ad actum proprie
cōpetit appetitiui virtuti. Cui eſt mouere om/
nes potentias ad agendum. Uirtus autē mo/
ralis eſt in appetitiua parte ⁊ perficit eā. ¶ Di
cuntur ſecundo predicte virtutes principales.
reſpectu minus principalium. Et hoc ſm bea/
tū Thom.q.lxj. arti.j. vbi ſupra. Uel reſpectu
virtutum intellectualium. que ſolum faciūt bo
ni operis facultatem. ſed non vſuꝫ vt morales.
Et ideo dicuntur imperfecte virtutes. Perfe//
ctum autem eſt principalius imperfecto. ſicut
morales principaliores. Et ſi non quantum ad
ſubiectum in intellectualibus. Tamen quan/
tum ad rationeꝫ virtutis que reſpicit bonum
quod eſt obiectum appetitus. Dicuntur etiam
principales predicte virtutes reſpectu virtutū
eius annexarū que ſunt minus principales.
Omnes enim virtutes reducuntur ad predi/
ctas q̃tuor. vt oſtēdit Tullius in rethorica ſua.
Nam prudentie annectuntur tres virtutes ſꝫ
phm in.vj. Ethi. Prima ſcilicꝫ eubulia que eſt
bene conſiliatiua. inquirēdo de varijs modis
⁊ vijs quibus poteſt perueniri ad debitum fi/
nem. Secunda ſineſis que eſt iudicatiua: ſcili/
cet determinando extra diuerſis vijs ⁊ modis
que menti occurrunt illud quod ſit conuenien
tius ad perueniendum ad finem debitum ſm
communes regulas ⁊ leges. Tertia gnomin.
que ſumit iudicium de agendis ſm rationem
naturaleꝫ. in his in quibus deficit lex. Propri
us autem actus ⁊ principalis prudentie. eſt im
perare vt executioni mandetur. quod conſultū
⁊ iudicatum eſt. Dicitur autem prudentia con
ſultiua et iudicatiua: ſed hos duos actus non
facit immediate ſed mediantibus predictis.ſ.
eubulia ſineſi ⁊ gnomin. Iuſtitie autem anne/
ctuntur. religio. pietas. obſeruantia. obedien/
tia. liberalitas. gratia ſeu gratitudo. Uindica/
tio ſub qua comprehenditur penitētia inquā/
tum virtus. veritas. affabilitas ſeu amicitia. et
epicheya ſeu equitas. Fortitudini annectūtur
magnanimitas. magnificentia. patientia ⁊ per
ſeuerantia. Temperantie annectuntur continē
tia. manſuetudo. clementia. modeſtia. ſtudioſi
tas eutropelia ſeu vrbanitas. ⁊ humilitas. ⁊ de
his patebit infra. ¶ Dicunt̃ tertio v̄tutes cardi
nales. Uñ Ambro. ſuper lucam. Scimus vir/
tutes eſſe quatuor: cardinales temperantiam.
iuſtitiam. prudentiam. ⁊ fortitudineꝫ. ¶ Pro
pterea autē dicuntur cardinales. vt dicitur in
catholicon. ad ſimilitudinem cardinis in quo
motus oſtij firmatur. Cardo autem ſm eun//
dem eſt vna pars oſtij: ſcilicet cuneus qui in
foramine vertitur. vnde ⁊ cardo dicitur aliquā
do ipſum foramen. Et dicitur cardo a cardian.
quod eſt cor. quia ſicut cor hominem regit et
mouet. ita ille cuneus ianuam regit ⁊ mouet.
Hinc ⁊ aſſiſtentes pape precipue dicuntur car/
dinales: quia per eos mundus debet regi. gu
bernari ⁊ moueri. ſicut oſtium per cardinem.
Hec ibi. Unde Prouerbiorꝫ.xvj. Sicut oſtium
vertitur in cardine. ita piger in lecto ſuo. Di/
cuntur ergo cardinales he virtutes. q: per eas
vertitur cor humanum ſm rationem. vt clau
datur vitijs ⁊ aperiatur bonis operibꝰ. De his
dicitur Sapien.viij. Sobrietatem.i. temperan
tiam ⁊ prudentiam docet ⁊ iuſtitiam ⁊ virtutē
ideſt fortitudinem. quibus nil in vita vtilius
eſt hominibus. Et figurantur per velū ex qua/
tuor coloribus intextum. quod erat ante taber
naculum vt ponit magiſter in.iij. ſententia/
rum. Figurantur etiam per quatuor angulos
domus Job.j. que eſt conſcientia ſꝫ Grego. in
moralibus. Significantur etiam per quatuor
animalia que vidit Ezech.j.c. Aquila enim ſi/
gnificat prudentiam. Homo iuſtitiam. Leo for
titudinem. Uitulus temperantiam ſm Greg.
ſuper Ezech. ⁊ prudentia quidem dicitur cuꝫ
alijs tribus cardinalis ⁊ principalis eas excel/
lens: non tamen conſueuit dici moralis.

Quatuor ſunt virtu//tes cardi.

¶ De dictis vir/ .§.viij.

De virtutibꝰ cardi.

tutibus cardinalibus ſm Tho. prima ſecunde
q.lxj.ar.iiij. eſt duplex opinio. Quidam enim
dicunt eſſe quaſdam cōditiones generales hu
mani animi. que inueniuntur in omnibus vir
tutibus ita: ſcilicet ꝙ prudentia nil aliud ſit q̃
quedam rectitudo diſcretionis in quibuſcun/
qꝫ actibus vel materijs. Iuſtitia ſit quedam di
ſpoſitio animi per quaꝫ homo operatur quod
debet in quacunqꝫ materia. Temperātia vero
ſit quedam diſpoſitio animi. que modum qui/
buſcunqꝫ paſſionibus vel operationibus im/
ponit. Fortitudo autē ſit diſpoſitio animi per
quam firmatur in eo ꝙ eſt ſm rationem cōtra

quoſcunqꝫ impetus paſſionum vel laboꝛum. Hec quatuoꝛ ſic diſtincta non impoꝛtant diuerſitatem habituum virtuoſoꝛum. quantum ad iuſtitiam foꝛtitudinem ⁊ temperantiam. Cuilibet enim virtuti moꝛali. ex hoc ꝙ eſt habitus conuenit ei firmitas quedam ne a contrario remoueatur. quod ſm predicta pertinet ad foꝛtitudinem. Et ex hoc ꝙ eſt virtus. habet ꝙ oꝛdinetur ad bonum. in quo impoꝛtatur ratio recti vel debiti quod pertinet ad iuſtitiam. Et ex hoc ꝙ moꝛalis eſt. habet ꝙ modum rationis obſeruet in omnibus. ⁊ vltra non ſe extendat quod pertinet ad temperantiaꝫ. Soluꝫ autem hoc quod eſt habere diſcretioneꝫ. quod dicebatur pertinere ad prudentiaꝫ. videtur diſtingui ab alijs tribus. inquantuꝫ hoc eſt ipſius rationis per eſſentiam. alia tria impoꝛtant quandaꝫ participationem rationis. Alij vero ⁊ melius. accipiunt has quatuoꝛ virtutes ſm ꝙ determinātur ad materias ſpeciales. Unaqueqꝫ quidem illarū ad vnam materiaꝫ in qua principaliter laudatur illa generalis cōditio. a qua nomen virtutis accipit. Et ſm hoc manifeſtuꝫ eſt ꝙ predicte virtutes ſunt diuerſi habitꝰ. ſm diuerſitatē obiectoꝝ diſtincti. Quod ergo dicit Grego. in. xxij. moꝛaliū. ꝙ prudentia vera non eſt que iuſta foꝛtis ⁊ temperans non eſt. poteſt intelligi ſm primam opinionē dictam. Uel ꝙ iſte virtutes denominantur adinuicem per redundantiam quandam. qꝛ a prudentia alie dirigūtur. Et qui eſt foꝛtis in periculis moꝛtis: ē habilioꝛ ad refrenandū delectabiliū ꝯcupiſcentiam. ⁊ ſic de alijs. ¶ De dictis aūt virtutibus moꝛalibus ſciendū ꝙ nō ſunt paſſiones. quod patet ex eo. qꝛ paſſiones ſꝫ ſe conſiderate ſe habent ad bonū ⁊ ad malum. ſm ꝙ poſſunt conuenire rationi vel non conuenire. Nihil auteꝫ tale poteſt conuenire virtuti cū ſemper ſe habeat ad bonū. Dicitur autē virtus moꝛalis medium inter paſſiones non ſm eſſentiā. qꝛ tunc eſſet eiuſdem generis cū extremis. ſed dicit medium quātū ad effectū. qꝛ ſcilꝫ inter paſſiones cōſtituit mediū. Sed ad actū virtutū poteſt cōcurrere paſſio. ſic contrario ad actū vitioꝛum. Paſſio enim triſtitie reperit in actu inuidie. ſꝫ ꝙ contrariat talis paſſio rōni. ⁊ in miſericoꝛdia. ſm ꝙ cōuenit rōni. Sunt aūt virtutes moꝛales vel circa actus interioꝛes rōnis dirigendos. vt prudētia. Uel circa actꝰ exterioꝛes ad alterū. vt iuſtitia. Uel circa paſſiones iraſcibiles. que ſunt ſpes ⁊ deſperatio. audacia ⁊ timoꝛ. ira ⁊ foꝛtitudo. Aut cōcupiſcibilis q̄ ſunt amoꝛ ⁊ odiū. deſideriū ⁊ abominatio. gaudiū ⁊ triſtitia. Et de iſtis paſſionibꝰ ſupͣ in prima parte. de tēperantia. ¶ Sed notandū ꝙ paſſiones animi dicātur inoꝛdinate affectiōes. ita ꝙ per deliberationeꝫ rationis eis aſſentiatur. ſic non poſſunt eſſe in animo ſapientis. ideſt virtuoſi. vt dicebant ſtoici. Sed ſi paſſiones dicantur quicunqꝫ motus appetitus ſenſitiui. qui preueniunt iudicium rationis. ſed oꝛdinantur ab ea. ita ꝙ non eis aſſentiunt. ſic poſſunt eſſe in animo ſapientis ⁊ quantumcunqꝫ virtuoſi. vt dicebant peripatetici: quoꝛum ſectam inſtituit Ariſtoteles. Et vt Auguſtinus in. ix. de ciuitate dei. capitulo. quarto. dicit. iſta diſcoꝛdia inter ſtoicos ⁊ peripateticos magis erat ſꝫ verba q̄ꝫ ſm rerum ſententias. Propꝛioꝛ tñ erat locutio peripateticoꝝ. ſ. ꝙ paſſiones caderēt in aīo ſapientis. ſed regulate erāt a rōne. ¶ Et v̄tutes quidem moꝛales que ſunt circa paſſiōes. vt foꝛtitudo ⁊ temperantia. in vſu ſuo ſeu actu. non poſſunt eſſe abſqꝫ paſſione. Huius ratio eſt. qꝛ ſꝫ hoc ſequeretur ꝙ virtus moꝛalis faceret appetitum ſenſitiuum omnino ocioſum. Sed nō pertinet ad virtutem. ꝙ ea que ſunt ſubdita rationi a propꝛijs actibus vacent. ſed ꝙ exequantur imperium rationis propꝛios actus agendo. Unde ſicut virtus membra coꝛpoꝛis oꝛdinat ad actus exterioꝛes debitos. ita appetituꝫ ſenſitiuū ad motus propꝛios oꝛdinatos. Motus appetitus ſenſitiui ſunt paſſiones. que ſūt materia dictarum virtutum. ſed virtutes que non ſunt circa paſſiones. ſed circa operationes poſſunt eſſe ſine paſſiōe. vt iuſtitia qui per eas applicatur voluntas ad propꝛium actum que non eſt paſſio. ſequitur tamen ad actum iuſtitie gaudium. non ſm ꝙ paſſio eſt. ſed affectus in voluntate. Et ſi hoc gaudium multiplicetur per iuſtitie perfectionem. fiet redundantia vſqꝫ ad appetitum ſenſitiuum. ¶ Triſtitia autē cum ſit paſſio. ex dictis patet ꝙ poteſt eſſe cum virtute ⁊ in virtuoſo. Et quod dicitur de ſapiētia que docet iſtas virtutes. vt habetur Sapien. viij. ꝙ non habet amaritudinem conuerſatio illius neqꝫ tedium conuictus illiꝰ ſꝫ letitiam ⁊ gaudium. Intelligitur ſm beatum Thomam. vbi ſupra ꝙ non triſtatur de ſapientia ⁊ de his que congruunt ei: ſcilicet actibus bonis. ſed triſtatur vtiqꝫ de his que ſunt impedimenta ſapientie. ⁊ hec eſt bona triſtitia. ¶ Triſtari enim poteſt ſapiens de nocumentis coꝛpoꝛis. ſed moderate. ⁊ de peccatis que habet. quia in multis offendimus omnes. Jacob. iij. Et de peccatis preteritis. ⁊ de peccatis proximoꝛum. et hoc laudabiliter. Inter has auteꝫ virtutes moꝛales excellit iuſtitia. Unde Gregorius. xij. queſtione ſecunda. capitulo. Cum deuotiſſimam. dicit ſummum bonum eſt in rebus humanis iuſtitiam colere. ⁊ ſua vnicuiqꝫ iura ſeruare.

ꝙ v̄tutes moꝛales ñ ſūt paſſiones.

ꝙ v̄tutes moꝛales q̄ ſunt circa paſſiones nō pñt eē abſqꝫ paſſiōe ratio ponitur.

An paſſiones poſſunt eſſe in aīo ſapientis.

¶ Diuiduntur .§.viij.

Alia diuiſio ʋ̄tutũ cardinaliũ ſm diuerſos effectus ſm macrobiũ.

autem ſupradicte virtutes cardinales in quatuor differentias ſcilicet exemplares. purgati animi. purgatorias ⁊ politicas. ſm plotinum philoſophum. vt recitat Macrobius de ſomno Scipionis. Que diuiſio diuerſos effect⁹ notat earum ⁊ diuerſos ſtatus habẽtiũ eas. Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. j. ij. q. lx. ar. v. ꝙ ſicut Augu. dicit in libro de moribus eccleſie. Oportet ꝙ anima aliquid ſeq̃tur ad hoc ꝙ ei virtus poſſit innaſci. ⁊ hoc eſt deus. quez ſi ſequimur bene viuimus. ¶ Oportet igitur ꝙ exemplar humane virtutis in deo preexiſtat ſicut etiam in eo preexiſtunt omnium rerũ rationes. Si igitur virtus poteſt conſiderari put ẽ exemplariter in deo. ⁊ ſic dicuntur virtutes exẽplares. ita ſcilicet ꝙ ipſa diuina mens in deo dicatur prudentia. Temperantia vero conuerſio intentionis diuine ad ſeipſum. ſicut in nobis temperantia dicitur. per hoc ꝙ concupiſcibilis conformatur rationi. Fortitudo autem dei eſt eius ſnimutabilitas. Iuſtitia vero dei eſt obſeruatio legis eterne in ſuis operibus ſicut Plotinus dixit. Et quia homo ſm ſuam naturam eſt animal politicum. Uirtutes huiuſmodi cardinales prout in homine exiſtunt ſm conditionẽ ſue nature. politice vocantur. prout ſcilicet homo ſm has virtutes recte ſe habet in reb⁹ humanis gerendis. Et ſm magiſtrum ſententiaꝝ in. iij. ex verbis Augu. Prudentia eſt in precauendis inſidijs. Iuſtitia in ſubleuandis miſerijs. Fortitudo in perferendis moleſtijs. Tẽperantia in coercendis delectatiõibus prauis. Hec ibi. ¶ Sunt tamen ⁊ alij actus dictarum virtutum vltra predictos. Qui enim habẽt hic politicas virtutes habent quidem tentationes magnas de vitijs contrarijs. ſed ratione ſuperant eas. ⁊ hic eſt ſtatus imperfectorum. Et qa ad hominem pertinet vt etiaz diuina ſe trahat quãtum poteſt. vt dicit phs in. x. ethi. ⁊ hoc nobis in ſacra ſcriptura multipliciter cõmendaſ. vt eſt illud. Eſtote perfecti ſicut pater veſter celeſtis perfectus eſt Matth. v. Neceſſe eſt ponere quaſdã virtutes medias inter politicas que ſunt humane. ⁊ exemplares que ſunt diuine. q̃ quidem virtutes diſtinguuntur ſm diuerſitatem motus ⁊ termini. ita ſcilicet ꝙ quedã ſunt virtutes tranſcẽdentium ⁊ in diuinam ſimilitudinem tendentium. ⁊ he vocantur purgatorie. ita ſcilicet ꝙ prudentia omnia mũdana diuinorum contemplatione deſpiciat. omnemq; animi cognitionem in ſola diuina dirigat. ¶ Temperantia vero relinquat inquantuz natura patitur. que corporis vſus requirit. Fortitudo eſt vt anima non terreatur propter receſſum a corpore ⁊ aſcenſum ad ſuperna. ¶ Iuſtitia vero vt tota animus conſentiat ad huiuſmodi propoſiti viam: ⁊ habentes huiuſmodi paucas tentationes ſuſtinent ⁊ leuiter ſuperant. ⁊ ſenſualitas parum. ⁊ q̃ſi nihil contradicit rationi. idcirco ſunt in magna animi quiete. Et hoc eſt ſtatus valde perfectorum in via. Quedam vero ſunt virtutes iam aſſequentiũ diuinam ſimilitudinem. que vocantur purgati animi. ita ſcilicet ꝙ prudentia ſola diuina intueatur. Temperantia terrenas cupiditates neſciat. Fortitudo paſſiones ignoret. Iuſtitia cuz diuina mente perpetuo federe ſocietur eaz ſcilicet imitando. has virtutes dicimus eſſe beatorum vel aliquorum in hac vita perfectiſſimorum vt chriſti ⁊ matris eius. ¶ Et nota ꝙ cuz dicitur ad purgatorias virtutes pertinere deſpicere. ⁊ fugere mundana ⁊ ſolis diuinis inherere. hec ſcilicet ꝯſerere res humanas ⁊ holuz negocia. vt fit per rectores. vbi neceſſitas iponitur. vt quia imperatur tale exercitium per ſuperiorem. ⁊ huiuſmodi vitioſum eſſet. alias aũt virtuoſum. Et ſic intelligendum eſt illud quod dicitur exercitium virtutis purgatorie. Unde Auguſti. dicit. Ocium ſanctum querit charitas. veritatis negocium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis quam ſarcinam ſi nullus imponit. percipiende atq; intuende vacandum eſt veritati. Si autem imponitur ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem. Et habeſ. viij. q. prima qui epiſcopatum.

¶ De virtutibus .§. ix.

De neceſſitate virtutũ theologicarum.

theologicis ꝙ neceſſarium ſit ponere virtutes theologicas ſcilicet fidem ſpem ⁊ charitatem. ⁊ eas habere. quas nec habuerunt nec cognouerunt gentiles philoſophi. qui volunt ſaluari. patet ex hoc. quia precepta legis ſunt de actibus virtutum quibus homo tendit ad beatitudinem perfectam. Et precepta dantur in diuina lege de actibus fidei. ſpei. ⁊ charitatis. vt patet in diuerſis locis. ⁊ ea precepta oportet ſeruare. iuxta illud. Matth. xix. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata. ergo ⁊c̃. Pro cuius ꝺclaratione dicit beatus Thomas prima ſecunde q. lxij. ar. j. ꝙ homo perficitur per virtutem ad actus quibus ordinatur in beatitudinem. Eſt autem duplex hominis beatitudo ſeu felicitas vna ſcilicet proportionata humane nature. ad quam ſcilicet homo poteſt peruenire per principia ſue nature. ⁊ ſi non ordinaretur ad aliam felicitatem homo niſi ad iſtam. tunc ſufficerẽt ei virtutes intellectuales ⁊ morales. Nam cuz virtus ſit quidam habitus perficiens hominem ad bene operandum. vt dicit idem. bea. Tho. vbi. ſ. q. lvi. ⁊ principium humanorum actuum ſit duplex. ſ. intellectus ⁊ appetit⁹. Uirtus autem intellectualis perficit intellectum ſi

ue rationem ⁊ virtus moralis appetitum. Ju/
ſtitia quidem appetitum rōnalem ſeu volunta
tem: ⁊ fortitudo ⁊ temperantia appetitum ſenſi
tiuum ſeu ſenſualem. Sed quia eſt alia beatitu
do ſeu felicitas naturam hominis excedēs ad
quam homo ſola diuina virtute ꝑuenire pōt.
ſm̄ q̄ndam diuinitatis ꝑticipationem. ſm̄ qđ
dicitur. ij. Pe. ij. Per chriſtum facti ſumus di
uine nature conſortes. ⁊ hmōi. beatitudo pro/
portionem humane nature excedit cum natu/
ralia principia hominis ex quibꝰ procedit ad
bn̄ agēdū nō ſufficiāt ad ordinādū hoiēꝫ in ꝑ/
dictā beatitudinē ꝑfecte. ſicut ſūt v̄tutes itelle/
ctuales ⁊ morales. Jō opꝫ ꝙ ſuꝑaddanſ hoi di
uinitꝰ aliqua ꝑncipia ꝑ que ita ordineſ ad bea
titudinem ſupernaturalem: ſicut per ꝑncipia
naturalia ordinatur ad finem connaturalem ⁊
felicitatem. non tamē abſq̧ diuino adiutorio.
Et hec principia dicuntur virtutes theologice
tum quia habent deum pro obiecto inquantū
per eas recte ordinamur in deum. tum quia a
ſolo deo nobis infunduntur. tum etiam quia
ſola diuina reuelatione nobis in ſacra ſcriptu//
ra he virtutes traduntur. ⁊ quamuis ad deuꝫ
naturaliter ratio ⁊ voluntas ordinentur. prout
ſunt nature principium ⁊ finis ſm̄ eius propor
tionem nature. ſed ad ipſum ſm̄ ꝙ eſt obiectū
beatitudinis ſupernaturalis. ratio ⁊ voluntas
non ordinantur ſufficienter ſm̄ ſuam naturaꝫ.
Quamuis autem per naturalem inclinationeꝫ
ordinetur homo in finem connaturalē ſeu bea
titudinem quoad intellectum per lumen na//
turale ipſius. quoad voluntatem per rectitudi
nem eius tendentis in bonum rationis. tamen
hec deficiunt ab ordine beatitudinis ſuperna/
turalis ⁊ perfecte iuxta illud. j. Corin. ij. Ocu/
lus non vidit nec auris audiuit ⁊c̄. Unde opor
tuit ꝙ aliquid homini ſuperadderetur quantū
ad vtrunq̧ ad ordinandum ipſum in finem ſu
pernaturalem. ⁊ intellectus quidem ordinatur
in ipſum finem ſupernaturalem. per hoc ꝙ ad
duntur homini quedam principia ſupernatu/
ralia que diuino lumine capiuntur. ⁊ hec ſunt
credibilia de quibus eſt fides. Secundo ordi//
natur voluntas quantum ad illum finē ⁊ quā/
tum ad motum intentionis in ipſam tendentē
ſicut in id quod eſt poſſibile cōſequi quod per
tinet ad ſpem. ⁊ quantuꝫ ad vnionem quandā
ſpiritualem per quam quodammodo transfor
mamur in illum finem quod fit per charitateꝫ.
Appetitus enim cuiuſcunq̧ rei naturaliter mo/
uetur ⁊ tendit in finem ſibi connaturalē. ⁊ iſte
motus prouenit ex quadam conformitate rei
ad ſuum finem. Motus in finem vltimum eſt
per ſpem. conformatio ad finem per charitatē.
¶ Eſt autem ordo hic inter ipſas quantum ad

De or/dine ꝟ/tutum theolo/gicaruꝫ ꝗtu ad actus.

actus. nam quantum ad habitum ſimul infun
duntur. Ordine generationis. precedit fides
ſpem ⁊ charitatem ⁊ ſpes charitatem. Non. n.
poteſt motus appetitus in aliq̄d tendere amā/
do vel ſperando. niſi illud ſit apprehenſum ſen
ſu vel intellectu. Per fidem autem apprehēdit
intellectus que ſperat ⁊ amat. Et ex hoc ꝙ ali//
quis ſperat de aliquo procedit ad amandum.
Ordine autem perfectionis charitas precedit
fidem ⁊ ſpem. quia vtraq̧ per charitatem for//
mantur. ⁊ habent perfectionem virtutis. Hec
figurantur per tres ciuitates refugij vltra ior/
danem. ⁊ tres circa iordanem. ad quas fugiēs
que homicidiū fecerat a caſu ſaluus erat a mor
te corporali. Sic poſt baptiſmum inchoatum
in iordane tempore gratie ⁊ ante ſcilicet in ve//
teri teſtamento qui occidit animam ſuam per
peccatum: vel etiam qui habet originale cōtra
ctum ex primis parentibus qui occiderunt hu
manum genus non hoc intendētes ſaluari nō
poteſt de morte eterna niſi reperiens ſe in iſtis
virtutibus ⁊ perſeuerans. Qui enim hꝫ vnā ꝑ
fecte habet ⁊ alias. ſignatur ⁊ ꝑ tres filios Job
ſm̄ Gregoriū in ꝑmo ⁊ vltimo moralium.

¶ De acquiſitione virtutum. ⁊ quomodo ſu//
matur medium in eis. Capitulū. ij.

DE acquiſitione vir
tutum ſciendum ꝙ modus acquirē
di virtutes eſt triplex. ſeu tria debēt
ſeruari. Primum eſt appetitum dirigē. ¶ Se/
cundum infectiuum excludere. Tertiuꝫ eſt me
dium attendere. ¶ Et quantum ad primuꝫ debet
appetitum dirigere. vt ſcilicet contrariuꝫ eius
faciat. ad quod magis inclinatur ⁊ delectatur
ex natura ſua infecta. vt ſi inclinatur ex natura
ſua vel conſuetudine ad vnum vitiuꝫ ad eius
contrarium ad quod inclinatur nitatur. exem
plum illorum qui dirigunt ligna diſtorta qui
in aliam partem torquent contrariam vt diri/
gant. Et ſic intelligitur ꝙ regnum celoruꝫ vim
patitur. ⁊ violenti rapiunt illud. Mat. xj. Jlla
enim violentia infertur ſibiipſi quoad appeti/
tum ſenſualem. vnde ⁊ de pe. diſt. ij. Si quis ſe
mel. Dicitur eniꝫ ſic. Si quis ſemel notatus fu
erit inuidie vel contentionis vitio. ⁊ rurſus in
hoc ipſm̄ inciderit ſciat ſe primam cauſam ex
qua inuidia vl' contentio naſcitur in interiori
bus medullis habere reconditam. Oportet er
go eum per cōtraria atq̧ aduerſa curari. i. per
humilitatis exercitium. Exercitia vero humili
tatis ſunt ſi ſe vilioribus officijs ſubdat. ⁊ my/
ſterijs indignioribus tradat. Jta nanq̧ arrogā
tie ⁊ humane glorie vitium euitari vel curare
poterit. vt in cōſuetudine humilitatis affectus
vltra iam non incidat in arrogantie ⁊ vanegło

De tri/bus ſer/uandis in acq̄ſi/tiōe vir/tutum.

rie vitium. Et in ſingulis vitijs ſimilis cura adhibeatur. Hec ibi. ¶ Quantum ad ſecundum qui vult fieri virtuoſus debet infectiuū abijcē. Non enim poſſumus in delectationibus diu morari quin gratulemur in eis. ⁊ ideo eas ī pncipio vitare debemus. exemplo phorum ſeu ꝓborum virorum vrbis Troiane qui iudicabāt Helenam mulierem pulcherrimam quam. ſcȝ rapuit Paris vt peſteȝ fugiendam. Sic ⁊ nos omnes corporales delectationes abijciamus. quia tunc vel nihil vel parū peccabimus. Naȝ concupiſcentia delectationum in plura peccata inducit. ¶ Tertio debet mediuȝ attendere. hoc autem facit quando ab extremis que ſunt vitioſa recedit. ⁊ precipue quando recedit ab extremo quod magis medio opponitur. ſicut ſi quis vult ad fortitudinem peruenire oportet ꝙ magis recedat a timidate. que magis opponitur fortitudini ꝙ̄ ab audacia. Hec beatꝰ Thomas in ſcripto ſuper librum ethicorum.

¶ Et nota ꝙ oīs .§. i.

Quod omnis virtus aliquo modo conſiſtit ĩ medio concluſionis hoc ītelligitur.

virtus aliquo modo cōſiſtit in medio ſed non vno ⁊ eodem modo. Nam virtus moralis conſiſtit in medio rationis ſm ꝙ medium ratiōis dicitur id quod ratio conſtituit in aliqua materia. ſiue circa actiones. vt in iuſtitia. quod etiaȝ dicitur medium rei ſiue circa paſſiones. vt in temperantia ⁊ fortitudine. quod dicitur ſolum medium rationis ⁊ non rei. Et pro huius declaratiōe dicit beatus Thomas. i. ij. q. lxiiij. ar. j. Quod virtus de ſui ratione ordinat hominē ad bonum. Moralis autem virtus proprie eſt perfectiua appetitiue partis anime ſm aliquā determinatam naturam. Menſura auteȝ ⁊ regula appetitiui motus circa appetibilia eſt ipſa ratio. Bonum autem cuiuſlibet regulati ⁊ mēſurati in hoc conſiſtit ꝙ conformetur ſue regule ⁊ menſure. ſicut bonum in artificiatis eſt ꝙ conſequatur regulam artis. Malum autem per conſequens in hoc eſt ꝙ diſcordat a regula ⁊ menſura ſua. quod quidem contingit dupliciter. vel per hoc ſuperexcedit mēſuram. Uel ꝑ hoc ꝙ deficit ab ea. ſicut manifeſte in omnibꝰ regulatis ⁊ menſuratis. Et ideo patet ꝙ bonuȝ virtutis moralis conſiſtit in adequatiōe ad mēſuram rationis. ¶ Manifeſtum eſt autem ꝙ inter exceſſum ⁊ defectum. medium eſt equalitas. ſiue conformitas. prudentia autem ꝙ̄uis ſit intellectualis virtus: habet idem medium quod ⁊ moralis. ſcilicet rectitudo rationis. ſed in hoc differunt. quia prudentie eſt iſtud medium vt regulantis ⁊ menſurantis: virtutis autem moralis vt regulate ⁊ menſurate. ⁊ ſimiliter exceſſus ⁊ defectus. Aliarum autem intellectualium vt ſcientia. ſapientia. ⁊ intellectus. bonum conſiſtit in quodam medio per conformitatē ad ipſam rem ſm ꝙ dicit eſſe quod eſt. ⁊ non eſſe quod non eſt. in quo ratio veri conſiſtit. Exceſſus autem eius ſm affirmationeȝ falſam per quam dicitur eſſe quod non eſt. Defectus ſm negociationem falſam per quam dicitur non eſſe quod eſt. Res enim eſt menſura intellectus noſtri. vt dicitur. ix. metha. Ex eo eniȝ ꝙ res eſt vel non eſt dicitur eſſe veritas in opinione ⁊ oratione noſtra. Uirtutes etiam theologice poſſunt dici conſiſtere in medio. ſed nō ita proprie ⁊ per ſe ſed per accidens. nam menſura propria earum ⁊ regula eſt deus. fides enī noſtra menſuratur ſm veritateȝ diuinā. Spes ſm magnitudinem potentie eius. Charitas ſȝ bonitatem eius. Et iſta eſt menſura ſuperexcellens oēm facultatem creatam. vnde nunꝙ̄ pōt homo tm̄ diligere vel ſperare vel credere in cū quantū debet. Et ſic nō poteſt ibi eſſe exceſſus. ſed quanto plus tanto melius. Sed conſiderādo menſuram hāȝ ex parte noſtra videlicet ſȝ ꝙ congruit conditioni noſtre poſſunt conſiderari medium ⁊ extrema ex parte noſtra. Nam in dilectione exceſſus ſiquis diligeret plus primum ꝙ̄ debet. puta. cōmittendo peccatuȝ ꝓ ſalute ipſius. Defectus cum odit vl inuidet ⁊ huiuſmodi. In ſpe defectus eſt per deſperationeȝ exceſſus per preſumptionem. In fide vt inter contrarias hereſes ⁊ arrianoꝝ ⁊ ſabellianoruȝ vel nimis leuiter credere ⁊ difficiliter rōnabilia credere ⁊ dubitare. In prudētia exceſſus nimia ſollicitudo vel nimis inniti ſenſui ſuo. defectus. negligentia. ⁊ inconſtantia. In iuſtitia. in diſtribuendo nimis dare vel nimis parum. In liberalitate que eſt pars iuſtitie exceſſus eſt prodigalitas. defectꝰ. auaritia. In fortitudine nimia. audacia. vel intimiditas. defectus. puſillanimitas. In tēperantia. gula. luxuria. ⁊ huiuſmodi. defectus inſenſibilitas. puta non ſumendo neceſſarias delectationes. Et ſic poſſent aſſignari in alijs. Multa autem ſolent occurrere homini impedimenta in volendo tenere medium. Sed dicit Grego. vij. q. j. Aduerſitas que bonis votis ideſt ꝓpoſitis obijcitur probatio virtutis eſt non iudicium reprobationis. vnde non dimittendum. Figura habetur cum populus dei in deſerto vellet ire recto itinere nō declinando ad dexteram vel ſiniſtram ad terram promiſſionis obſtiterūt reges Seon ⁊ Baſan. Sed pugnantes contra eos ⁊ vincentes proſecuti ſunt iter rectum. ¶ Ad tenendum viam medij. i. virtutum inducūt multe auctoritates vt illud ps. lxxiii. Deus autem rex noſter a ſeculo operatus eſt ſalutem in medio terre. i. creature rationalis. per virtutem que conſiſtit in medio. vnde dicit dominus. ſcietis quia in medio

iſrael ego ſum. Joe. ij. ⁊ Aggei. ij. Spirit⁹ me/ us in medio veſtri. dicit dominus. Hec eſt eniȝ via per quam ibant vacce que trahentes archā domini gradiebantur vno itinere non declinā tes neqȝ ad dexteram neqȝ ad ſiniſtram. vt ha/ betur. j. Regū. vj. c. Unde ſapiens medium te/ nuere beati. Et in ſignū huius legitur Joā. xx. ꝙ reſuſcitatus chriſtus ſtetit in medio diſcipu lorum ſuorum. Et Luc. ij. Inuenerunt eum in templo in medio doctorum. ⁊ in cruce in me// dio latronum.

¶ Que bona operētur in nobis virtutes. C. iij.

De effe ctib⁹ vir tutum i gñali.

De operatione vir tutum. Operantur eniȝ in nobis. A malo excluſionem. In prelio tri umphationem. Et in celo premia/ tionem. Unde apoſtolus ad has inuitans dicit ad Roma. xiij. induamur arma lucis. reſpectu primi dicuntur indumenta reſpectu ſecūdi ar/ ma. reſpectu tertij lucis. Primo ergo virtutes excluduntur a malis. Unde dicuntur indumē ta. Et habitus dicuntur indumenta quibus te/ cti excluduntur a confuſione nuditatis ⁊ turpi tudinis. Apoc. iij. Ueſtimentis albis induaris idest veris virtutibus ne appareat confuſio nu ditatis tue. Hinc ⁊ Ambro. de pe. diſt. ij. Sapi ens nunqȝ eſt inanis. idest nudus. ſed ſemp ha bet in ſe amictum prudentie qui poteſt dicere iuſtitia veſciebar. He namqȝ ſunt eterne men/ tis velamina. que nullus perdit niſi volēs. his expoliatis Adam cognouit ſe nudum. hec ibi. Excludit namqȝ virtus non ſolum culpam ſed ⁊ penam ⁊ triſtitiam. Et culpam quidem exclu dit virt⁹. vt ſuum ꝯriū. Cōtraria enim ſimul ineſſe non poſſunt. Quelibet enim virtus ha// bet vitium aliquod ſibi directe contrarium. vt luxuria caſtitatem. auaritia liberalitatem ⁊ hu iuſmodi. Uirtus autem infuſa excludit omneȝ actum peccati mortalis. q2 quodlibet ſibi ꝯtra/ riatur. vel directe per quandam conſequentiaȝ ſcilicet ratione connexionis earuȝ. Peccata au tem venialia non excludit virtus. Excludit ſe// cundo penam. Nam quāuis quis habeat vtu/ tem oportet ꝙ faciat ſibi violentiam in operan do. Patitur enim quandam penam ⁊ difficul/ tatem in actu bono. ſed habita virtute opera/ tio ſm vſum eſt delectabilis. Unde Sapiēs di/ cit ꝙ ſignum generati habitus eſt delectabiliter operari. ⁊ ſic excludit penam difficultatis. Pe/ nam etiam de cōmiſſis peccatis diminuit vir// tus per actum ſuum qui non ſolum eſt merito rius. ſed etiam ſatiſfactorius. Excludit etiā tri/ ſtitiam virtus. virtuoſus enim nō ꝯtriſtatur de opere virtuoſo ſed gaudet. vnde dicit Auguſt. de pe. diſt. iij. Si apoſtolus. Hinc ſemper dole/ at ⁊ de dolore gaudeat. q2 ſcilicet dolor de pec catis eſt actus virtuoſus. Triſtatur autē de his que virtuti repugnant aliquo modo ſcȝ de pec catis ſuis vel aliorum vt Ezechias cum fleuit fletu magno. Eſa. xxxviij. et ſamuel peccata ſau lis. j. Regū. xv. vel aliȝs miſerijs. Moderate ta men ſemper ne incidat in deſperationem vt iu das qui pre triſtitia laqueo ſe ſuſpendit. Mat/ thei. xxvij. Non ſic petrus negans. non ſic Da/ uid de morte paruuli filij. ij. Regū. ij.

Uirtu/ tes ope rant in nobis tria.

¶ Secundo operā/ .§. i. tur in bello victoriam ⁊ defenſionem. vnde di/ cuntur arma. vnde apoſtolus. Arma veſtra nō ſunt carnalia ſed ſpiritualia. ad deſtructionem inimicorum. ad ephe. vj. declarat ipſa arma di cen⁊. Induite loricam iuſtitie. in omnibus ſu/ men. ſcu. fi. ⁊c. Et galeam ſalutis aſſumite. ⁊ de aliȝs alibi ſcribitur. Ad hoc facit quod habet. xxiij. q. j. niſi. Quatuor autem ſunt inter alia vi tia ⁊ iacula quibus in preſenti vita ab hoſte in uadimur ⁊ percutimur. ſ. inſtultitia. iniuſtitia incō ſtantia: ⁊ concupiſcentia. Per oppoſitum qua/ tuor ſunt arma quibus protegimur ⁊ pugna// mus: ſcilicet prudentia contra inſtitiaȝ. iuſtitia contra iniuſtitiam. fortitudine contra incōſtā tiam. temperantia contra concupiſcentiā. hec eſt ſententia Hiero. Sed adhuc potiora ſunt arma. Scutum fidei eſt galea ſpei ſalutis ⁊ gla dium charitatis qui gladius in viſione figura ta fuit oſtenſus Iudo. machabeo. aureus tamen vt dictum eſt ei in hoc ſigno vinces. j. machab. Et apl's. ij. ad Cori. vj. Per arma iuſtitie a dex/ tris ⁊ a ſiniſtri. iuſtitia eſt ois vtus. vez haben/ do oēs vtutes has adhuc indigemus adiuto/ rio xp̄i. ⁊ hoc opȝ nos cognoſcere ex humilita/ te. vt viriliter reſiſtere. Et in hoc habemus figu ram in dauid qui bellās ꝯtra gigātē goliath cū baculo ⁊ funda ⁊ lapide eū occidit. j. Reg. xvij. Goliath ſignificat diabolū q terribilis ⁊ fortiſ ſimus eſt bellādo. ergo ꝯtra eū. ſ. ictat debem⁹ vti baculo crucis ad crucifixū recurrēdo. Fun/ da que eſt vilis eſt humilitas que nos adeſſe co/ gnoſcēdo nos miſeros. i. infirmos. Lapis eſt vi rilis reſiſtētia. exēplū in machario cui dixit dia bolus ꝙ ſolū humilitas ſua eum vincebat.

¶ Tertio operatur .§. ij. in celo ꝑmiationē. vñ dicunt lucis arma nō ſo/ lum ꝙ faciāt hoieȝ luminoſuȝ iteri⁹ in aīa ⁊ ex dicūtur terius in ꝯuerſatiōe. iuxta illud. Luceat lux vr̄a arma lu corā hoib⁹ Matth. v. c. ⁊ pulchrū diuerſis co/ cis. loribus vtutū. Humilitas eni ponit nigredineȝ. charitas rubedinē: ſapiētia aureum colorē: for titudo viredinem. tēperantia albedinē: prudē/ tia hyacinctinū. Sed etiā dicūt arma lucis arma

Quare vtutes

q: perducunt ad luceʒ ſupne gratie. vnde Gre
go. ſuper Ezech. omel. v. Juſti. q: vſqʒ ad fineʒ
vite proficiunt in virtute. ad perfectum diem
tunc veniunt quando ad regna celeſtia perdu
cti. in ea luce quam deſiderant iam minus ali/
quid non habebunt de peniten. diſtinctiōe. ij.
Non revertebantur. ⁊ hoc dicit exponens illō
Proverbi. iiij. Juſtorum ſemita quaſi lux ſplē/
dens proficit ⁊ creſcit vſqʒ in perfectum dieʒ.
Et quanto quis fuerit virtuoſior. tanto in pria
ſplendidior. Stella enim differt a ſtella in clari
tate. j. ad Corin. xv. hoc auteʒ faciunt vere vir/
tutes. non ficte per hypocriſim. que non vere
lucent. Unde Grego. de peniten. diſtinctio. ij.
Multi vel ſm aliam litteram citius incipitur
capitulum illud. Sepe homo multis occulte
peccatis involvit. ⁊ in vna aliqua virtute ma/
gnus videt que ipſa quoqʒ virtus invaneſcēs
deficit: quia dum innoteſcit hominibus pro//
culdubio laudatur. eiuſqʒ favor inhianter ap/
petitur. Unde fit vt ⁊ ipſa virtus ante oculos
dei virtus non ſit. dum abſcondit quod diſpli
cet ⁊ prodit quod placet. quod intelligendum
videtur quando hoc fit per hypocriſiʒ. de qua
ibi loquitur Gregori. ⁊ ſubdit exempla. Latet
plerūqʒ ſuperbia ⁊ caſtitas innoteſcit. Atqʒ iō
oſtenſa diu caſtitas circa finem vite perditur.
quia comparata ſuperbia vſqʒ in finem vite in
correcta retinetur ⁊c. Ponit exemplum etiam
de miſericordia ⁊ patientia. ⁊ in fine ca. dicit.
Jdcirco autem virtutis iter non perventuri in
choant. vt eis qui perventuri ſunt. viam quaʒ
gradiantur oſtendant. quorum caſus vtilitate
non modica electorum profectibus ſervit. qa
illorum lapſum dum conſpiciunt de ſuo ſtatu
contremiſcunt. ⁊ ruina que illos damnat. iſtos
humiliat. Hec ibi.

De inequalitate receptionis virtutū. ⁊ quō
ſunt gradus in ipſis. Capitulum quartum.

DE inequalitate rece
ptionis virtutum. Sciendū ꝙ vn⁹
habet virtutes magis intenſe ꝙ̃ al/
ter ⁊ non equaliter. Et vnus ⁊ idem poteſt ha/
bere virtutes magis intenſas ⁊ perfectas vno
tempore ꝙ̃ alio. Et idem etiam vno ⁊ eodem
tempore poteſt habere virtutem aliquam per/ Quare
fectius ⁊ plenius ꝙ̃ alias. non ſm habituʒ ſed in vno
ſm inclinationem nature ⁊ apparentiam exte/ ſit vir/
riorem. per maius exercitium. Quantum tus ma
ad primum ꝙ in vnum ſit maior virtus ꝙ̃ in ior ꝙ̃ i
alio. patet propter quatuor rationes. Pri/ alio ſūt
mo propter meliorem diſpoſitionem. inquan/ quatuor
tum vnus eſt melius diſpoſitus ex naturali cō rōnes.
plexione ad vnam virtutem/ ꝙ̃ alius: ſicut fle/
gmaticus eſt magis diſpoſitus ex complexio/
ne ad manſuetudinem ꝙ̃ colericus. Et ſic po/
teſt intelligi illud Sapien. viij. Sortitus ſum
animam bonam quantuʒ ſcilicet ad inclinatio
nem ad virtutes ex bona corporis complexio/
ne. Secundo propter maiorem aſſuefactio
nem inquantū vnus magis aſſueſcit ad virtu/
tes ſeu magis exercitat in bonis operibus ꝙ̃
alius. Cōſuetudo enī dicit quaſi altera natura.
Et ſic ex frequētia bonorū operū magis firmat
⁊ intendit habitus virtutū. Unde Cyprianus.
Gratia ſpūalis que eſt in baptiſmo equiter a cre
dentibus ſumit in cōverſatione atqʒ actu nro
poſtmodū vel minuit vel augetur. vt in evan/
gelio dñicum ſemen equaliter ſeminatur. ſed
pro varietate terre aſſumitur aliud in multifor
mē copiā vel trigeſimi vel ſexageſimi vel cen/
teſimi numeri fructū exuberanter cumulatur.
de cōſe. di. iiij. Nec quēqʒ a gratia autem pce/
dunt virtutes infuſe. Tertio pōt eſſe magis
pfecte virtus in vno ꝙ̃ in alio. pp̄ter maiorē di
ſcretionē. inquantū vnus hʒ perſpicatius iudi
ciuʒ rōnis ꝙ̃ alius. Ad quod poteſt induci illō
de talentis Matth. xxv. Unicuiqʒ dedit ſʒ pro
priam virtutē. ſcʒ capacitatis. ceteris paribus.
Quarto pp̄ter maiorē infuſionem. ſ. divine
gratie. Et iſta eſt pncipalior ratio. Magis enī
infundit vni de virtute ꝙ̃ alteri. ſm maiorem
intenſionē ſeu pfectionem. Et h pꝛīcipaliter ex
beneplacito dei. ſʒ illud Eph. iiij. Unicuiqʒ da
ta eſt gratia ſm menſurā donatiōis xpi. ⁊ ſecū/
dario ſm conatū hominis ad preparādū ſe ad
ipſam. qui etiā conatus ex dei dono procedet.
Quantū ad ſcdʒ. Jn vno ⁊ codē diverſis tē
poribus pōt eſſe virtus maior ⁊ minor. Nam
gradus multiplices ſunt in virtutib⁹. ad quos
poteſt quis de die in diem pficiendo aſcēdere.
Quod diffuſe declarās Grego. ſup Ezechielē ꝙ ho/
(Et habetur de pe. diſ. ij. cū ſanctā eccleſiam) ſic mo pōt
ait. Unaqueqʒ virtus quaſi quibuſdā gradib⁹ pficere
augetur. Et ſic per incremēta meritorū ad ſūma in vir/
perducitur. Alia nāqʒ ſunt virtutis exordia ali tutib⁹.
ud virtutis pfectus. aliqd pfectio. Et hoc pbat
idē Grego. in dicto ca. per auctoritates Pſal.
vbi ait. Deus in gradibus eius cognoſcetur.
ſm aliā litteram. nā noſtra tranſlatio hʒ. deus
in domibus eius cognoſcet. Et Job. xxxj. Per
ſingulos gradus meos pnunciabo illuʒ. i. per
ſingula incrementa virtutū que a deo accipio
laudē deo tribuā. Inducit etiaʒ parabolaʒ que
habetur Marc. iiij. de ſemine iactato in terrā.
qd cum ortum fuerit primo facit herbaʒ. dein/
de ſpicam. demum plenum frumentum in ſpi
ca. Semen iactatur in terram. cum propoſituʒ
concipitur in corde boni operis. per ſemen in/
fuſe virtutis. Qd ortū eſt herba. per principiū
boni operis executi. Spica per profectum ple/

num frumentum per perfectionem. tandē per falcem mortis collectū in horreum ſuperne patrie reponitur. iuxta illud. Triticū autem ꝯgregate in horreum meum. Mathei. xiij. Ponit etiam Grego. exemplum de beato Petro q fuit mala quaſi herba ante paſſionem conculcatꝰ pede timoris quaſi ſpica tempore reſurrectionis. plenum frumētum poſt penthecoſten. Dicit etiam Gratianus de penitē. di. ij. Charitas eſt aqua. in fi. illius ca. ꝙ nemo repente fit ſummus. ſed a minimis quiſqꝫ inchoat vt ad maiora perueniat. Item nota ꝙ nunqꝫ poteſt aliquis ita augeri in virtutibꝰ quin poſſit adhuc magis perfici. excepto chriſto qui ſummā plenitudinem accipit quantum creatura ē capax. Unde de eo intelligitur illud Joā. primo. Nō ad menſuram dat deus ſpiritum. ideſt eodem modo tantam menſuram ſicut omnibus alijs ⁊ ſanctis ⁊ angelis. ſed quaſi infinitam. Et quāto quis magis proficit. minus videtur ſibi habere. quia magis cognoſcit quod ſibi deeſt ad quod pōt pertingere. Et ſic intelligitur illō Eccleſiaſtici. xviij. Cum ꝯſūmauerit homo tūc incipiet. ſcilicet ſm eſtimationem ſuam.

Nota hūc paſſum.

¶ Quātum ad tertiū nota ꝙ oēs virtutes in vno hoīe pro eodem tpe ſunt equaliter intenſe ſm beatū Tho. prima ſecunde. q. lxvj. arti. ij. ⁊. iij. Quāuis enim vna ſit excellentior alia inter ſe eas cōparādo. ſicut charitas eſt maior fide. ⁊ ſpe ⁊ aliis ⁊ prudētia excellētior alijs cardinalibus. tñ ſm participationem ſubiecti ꝓut. ſ. intendunꝭ vel remittunꝭ in ſubiecto. oēs virtutes huiꝰ hominis ſunt eq̄les eq̄litate ꝓportionis inq̄ꝫtum equalr creſcūt ꝓportionabiliter in hoīe. Sicut digiti manus ſunt ineq̄les ſm quātitatē. ſʒ ſūt equales ſm proportionem. cum proportionabiliter augeantur. Unde ⁊ Auguſti. in lib. de tri. dicit. ꝙ qcunqꝫ ſunt equales in fortitudine: ſunt equales in fortitudine ⁊ tēperātia. ⁊ ſic de alijs.

ꝙ i vno hoīe ꝓ eodē tēpore virtutes ſt equalr itēſe. ſʒ Tho.

Qō aūt vnus ſcūs laudaꝭ magis de vna virtute qꝫ de alijs. Ut Abraā de fide. Moyſes de māſuetudine. Job de patientia. ⁊ ſic de alijs ⁊ de quolibet ꝯfeſſore cātatur in eccleſia. Non eſt inuentus ſimilis illi ⁊c. eo ꝙ habuit prerogatiuam alicuius virtutis. hoc eſt ꝓpter excellentiorem prōptitudinem ad actuʒ talis virtutis qō poteſt procedere vel ex natura. vel ex cōſuetudine. vel ex gratia. Ex quolibet autez actu virtutis non augetur. Sed vel augetur vel ſaltem diſponitur ad augmentum. ſicut gutta cauat lapidem. non vno ictu ſed ſepe cadendo. Similiter per actum maluʒ corrūpitur virtus. vel diſponitur ad corruptionem. vt per ceſſationem a bono opere. vel negligenter faciendo. ⁊ tunc dicitur diminui. Et de his habes in tractatu de charitate capitulo primo.

Nō q̄re vnꝰ ſanctꝰ magis cōmēdaꝭ de vna virtute qꝫ de alijs. hic ponitur i gñali.

¶ De connexione virtutum vtrum ſic ſunt cathenate adinuicez. vt vna ſine altera haberi nō poteſt. Capitulum quintum.

DE connexione virtutum vtrū. ſ. oēs ſint ꝯcathenate adinuicem. vt vna non poſſit haberi ſine altera. Ad quod dicit beatꝰ. Tho. j. ij. q. lxv. ar. j. ꝙ quātū ad vtutes intellectuales clarum eſt ꝙ nō ſunt ꝯnexe adinuicez. nec etiam cum alijs virtutibus. Et rō eſt. Quia ſunt circa diuerſas materias adinuicem nō ordinatas. ⁊ iō non inuenit in eis ꝯnexio. Qō pʒ ex hoc. qꝛ hñs ſciam non hʒ ſapientiam. ⁊ hñs vnam ſcientiam nō hʒ aliam. ⁊ hñs artē nō hʒ ſciam. ⁊ hñs artem vel ſciam. nō habʒ vtutes morales nec theologicas.

Que virtutes ſt ꝯnexe. ⁊ q̄ nō.

¶ Quātum autē ad cardinales vtutes ꝯcathenate qdem ſunt. ſm ſuum eſſe pfectum. Nam vt dicit idē vbi ſupra vtus moralis pōt accipi duplr. Uno mō impfecta. alio mō pfecta. Et impfecta qdem nihil aliud eſt qꝫ inclinatio q̄dam ad faciēdū aliqō opꝰ de gñe bonoꝝ. ſiue talis inclinatio inſit nobis a nā. ſiue ex aſſuetudine opeꝝ. Et hoc mō vtutes morales nō ſunt ꝯnexe. Uidemꝰ eni aliquē prōptū ex cōplexiōe corꝑis vel aſſuetudine ad opa liberalitatis q tñ nō eſt prōptus ad opa caſtitatis. Perfecta aūt vtus moralis eſt habitus inclinās ad opus bñ agendum. Et ſm hanc acceptionem ſunt virtutes cardinales oēs annexe. Et hoc eſt qō dicit Gregori. xxij. moraliū. ꝙ vna virtus ſine alijs. aut oīno nulla eſt aut imperfecta eſt hmōi ꝯnexionis. rō eſt ſm phm. qa nulla vtus moralis pōt ſine prudentia haberi. eo ꝙ ꝓpriū vtutis moralis ſit facere electionez rectā. cum ſit habitus electiuus. Ad rectam aūt electionē nō ſufficit inclinatio in debitum finē quod eſt directe per habitum vtutis moralis. ſed etiam ꝙ aliqs directe eligat ea que ſunt ad finem. qō fit per prudētiam. que eſt ꝯſiliatiua. iudicatiua ⁊ pceptiua. de his que ſunt ad finē. Similiter prudētia haberi non poteſt niſi habeantur cetere virtutes morales. cum prudentia ſit recta ratio agibilium. que ſicut ex principijs procedit ex finibus agibilium ad quos aliquis recte ſe hʒ per virtutes morales. Et ſic patet eas eſſe cōnexas.

Uirtutes cardinales eē cōcathenatas. ꝑt accipi duplr.

¶ Uirtutes tñ ille que nō perficiunt hoīem ſm cōmunem ſtatum. i. quātum ad ea que cōīter in omni vita hominum occurrunt agenda. ſed perficiunt ſm eminentem ſtatum. vt magnificentia. magnanimitas. virginitas. inquantum acquiſite non ſunt connexe cum moralibus ſm habitum ſed ſm propinquam potentiam. quia ſcilicet de facili ab habentibus ipſas morales per exercitium acqri poſſunt. Non ſolum autem ſunt connexe ad

inuicem cardinales .ſed etiã ſi ſint infuſe ſunt
cõnexe cum theologicis ⁊ cum donis. Neq
enim perfecte ſunt ipſe cardinales perfectione
ſ. ducente in vltimum finem. niſi fuerint cum
fide ſpe ⁊ charitate. Et cum dicit Proſp ꝙ om-
nis virtus propter charitatez poteſt eſſe cõmu
nis bonis ⁊ malis. loquitur de virtute imperfe
cta. vt ſunt acquiſite ſiue infuſe. Acquiſite eniz
Virtu- non ſunt cõnexe. cum theologicis. ¶ Quan-
tes theo- tum autem ad virtutes theologicas ſciendum
logicas ꝙ ſunt cõnexe ad inuicem ſm ſuum eſſe perfe-
eſſe con- ctum. Nam ſꝫ imperfectuz eſſe ⁊ informe. poſ
nexas ſunt eſſe fides ⁊ ſpes ⁊ ſine charitate. ſed actus
etiaz po- earũ non ſunt perfecti nec meritorij. Charitas
teſt itel- autem ſine fide ⁊ ſpe eſſe non poteſt. Sed cum
ligi du- fides ⁊ ſpes ſunt formate per gratiam ſũt con
pliciter. nexe ad inuicem. ſunt cõnexe theologice cardi
nalibꝰ īfuſis. Cum enī in lege diuina dentur ꝑ
cepta de actibus cardinalium. ⁊ xp̃s dicat Jo.
xiiij. Si diligitis me mandata mea ſuate. qui
habet charitatem implet illa mandata que dã-
tur de actibus illarum virtutum. ¶ Sunt etiã
cõnexe cuz donis ſpũſſancti. qui enī habet cha
ritatem. habet ſpm̃ ſctm̃. Unde dicitur ad Ro.
v. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus vr̃is per
ſpm̃ ſcm̃ q datus eſt nobis. Qui habet ſpm̃ ſcm̃
Quod habet ⁊ dona eius. ¶ Quantum vero ad do-
dona na ſciendum ſm be. Tho. prima. ij. q. lxviij. ꝙ
ſpũſſan- ſunt connexa ad inuicem. ita ꝙ vnum ſine alio
cti non haberi non põt. Unde Gre. in. ij. moralis dicit
ſunt cõ- ſignari ipſa ſeptem filios Job quoruz quilibet
nexa. faciebat conuiuiũ alijs in die ſuo. qꝛ dona ipſa
reficiunt ſe inuicem. i. hominez in quo ſunt de
lectant non vnum ſine altero. Sunt etiã conne
xa cum virtutibus. qꝛ conectuntur in charita-
te. ita ꝙ qui habet charitatem habet dona. ⁊
ecõuerſo vtutes cardiales. que ꝑfecte ſine cha
ritate haberi non poſſunt.

¶ De duratione virtutum.
Capitulum ſextum.

Virtu- Eduvatione virtu
tes intel- tum. vtrum durãt poſt hanc vitaz.
lectua- Ad quod dicit. b. tho. j. ij. q. lxvij.
les du- ar. ij. ꝙ virtutes intellectuales. du
rãt quõ rant q̃ntum ad id quod eſt formale in eis nõ q̃n
intelli- tum ad id quod eſt materiale. Eſt autez forma-
gitur. le in eis ſpẽs intelligibilis cognitoꝝ. que rema
net in intellectu poſſibili poſt actũ intelligẽdi.
quibꝰ mediãtibꝰ hõ itelligit. Materiale vero
in eis ſũt fantaſmata. ad que fantaſmata aſpici
endo hõ itelligit ī hac vita. applicãdo ea ad ſpe
cies itelligibiles que corrũpũt corrupto corpe.
qꝛ potẽtie ſenſitiue. ſ. fantaſia ⁊ memoria ſunt
affixe orgaⁱˢ in corpis. ⁊ ſic intelligit illud apl̃i.
Scia deſtruet. ſ. q̃tũ ad id quod eſt materiale.
ga ne fantaſmata remanebũt. corrupto corpe
nec erit vſus ſcientie per conuerſionem ad fan
taſmata. Uirtutes autem morales ſimiliter re-
manebunt. quantum ad id quod eſt formale in
eis. Et hoc eſt ordo rationis. ſed non quantum
ad id quod eſt materiale. ⁊ hoc ẽ moderare paſ
ſiones appetitus inclinantis ad illicita. vel ex-
ercere commutationes ⁊ diſtributiões. quoad
iuſtitiam. que in alia vita non ſunt. Unde Au-
guſti. dicit in. xiiij. de tri. ꝙ prudentia ibi erit ſi
nevllo periculo erroris. fortitudo ſine moleſtia
malorum ⁊c̃. Sed prudentie erit nullum bonũ
deo preponere vel equare. Fortitudinis firmiſ
ſime cohcrere. tpantie. nullo noxio dlectari. iu
ſtitie ſubditũ eſſe deo. ¶ Quantuz ad virtutes
theologicas. charitas ſola remanet. quia non
importat in ſui ratione imperfectionem. ſed fi-
des ⁊ ſpes importãt in ſui ratione imperfecti-
onez: quia fides eſt credere: quod non videtur
ſpes ſperare quod non habetur. Ibi autem tol
litur omnis imperfectio. ⁊ clare videtur ⁊ per-
fecte poſſidetur. Quantum ad dona remanent
quidem quantum ad eſſentiam. vt dicit Am-
bro. ⁊ magiſter in. iij. ſen. non autem quantum
ad materiam circa quam operantur etiaz ſi ha
bent nunc operationem circa aliquam materi-
am quam non habebunt in patria bea. Tho.

Titulus ſecũdus de pru
dẽtia. ¶ Quomodo dicitur prudẽtia que me-
dium prefigit in omni virtute. Cap. pmũ.

Oſt tractatum de
virtutibus in cõi. videndum eſt de
ſingulis earum in particulari. Et pri
mo de quatuor cardinalibus. Deinde de alijs.
Et tractatus iſte de cardinalibus fere totus ex-
tractus eſt de li. quez fecit Henricus de Arimi-
no ordinis ꝑdicatorum de v̄tutibus cardinali
bus. Sunt tñ multa addita. vt mã tota exigis
de virtutibus annexis iſtis quatuor. Et q̃dam
etiaz de ipſis quatuor de li. ipſo excerpta aliq̃ñ Ad qd
abbreuiata. ¶ Sciẽdum eſt ꝙ v̄tus humana vtꝰ hu
que ad ꝑfectionem vite ciuilis reqrit ad duo mana
precipue ordinat. ſ. ad moderationẽ paſſionuz ordiat.
interioꝝ. ⁊ ad debitam opationẽ reꝝ exterioꝝ
circa que regulãda. neceſſe eſt adeſſe q̃tuor vir
tutes. Nam circa paſſiones refrenãdas reqrũ-
tur tpantia ⁊ fortitudo. Si enim ſint paſſiones
circa delectabilia. tactus ⁊ guſtus. vt ꝯtingit in
cibis ⁊ venereis ad eas reprimẽdas tpantia or
dinatur. Si vo ſũt paſſiones a terribilibus cõ-
ſurgẽtes cuiuſmodi ſunt timores ⁊ audacie. ⁊
ad eas moderãdas ordinat fortitudo que ī aio
firmitatẽ ꝯſtituit. ¶ Quãtũ aũt ad res exterio-
res ad alteꝝ rite coīcãdas ordinat iuſtitiã. que

rectitudinem importat. Quia vo paſſiões viri/um inferioꝝ modificari nõ pñt. nec res exteriores rite diſtribui niſi iudiciũ rõnis adſit. regrif quarta vtus in rõne ↄſiſtés. ⁊ hoc eſt prudẽtia. que cũ ſit recta rõ agibiliũ vt dicit phs. vj. ethi. medium in oĩ morali vtute pſigit. dirigẽdo vz qualr ⁊ p que media hõ in operãdo attigat regulam rõnis. ⸿ Has qtuoꝛ vtutes cardinales dicimus ſeu pncipales. eo ꝙ alie vtutes morales ad has reducũtur: vt docet Tul. in ſua rethorica. Vñ in li. de offi. dictas tñ vtutes ponit partes honeſti. qꝛ vz in vita ciuili humanã honeſtatez integrãt ⁊ pficiũt. Ulterius qꝛ hõ ordinaſ ad finem ſupnaturalẽ qui eſt viſio diue eẽntie ĩ qua hominis beatitudo ↄſiſtit. Nullus aũt põt in finem incognitum ſuos actus ordinare. niſi de eo cognitionẽ habeat. ideo neceſſe eſt homini adeſſe aliquam vtutem p quam dictũ finez cognoſcat. Hec aũt eſt fides que de eo qui ẽ finis nr̃arum opationũ veram facit cognitionez habere. habita autem cognitionem de fine noſtro per fidem. nullus in ipſum ſuos actus dirigeret niſi ſperaret ſe dictum finem conſequi poſſe. Unde ſecundo neceſſe eſt ponere virtutem ſpei per quam tendatur in finem cognitũ tanꝗ̃ in bonum poſſibile haberi. Iterum nullus tenderet in aliquod bonum conſequendum niſi per amorem ad ipſũ afficeretur. Neceſſe eſt ergo tertio ponere virtutez charitatis. que nos deum propter ſe diligere facit. ⁊ proximum propter deum. Patet ergo ꝙ ad hominis perfectionem ſeptem virtutes in vniuerſo requirũtur quatuoꝛ reſpectu vite ciuilis. ⁊ tres reſpectu vite beate. Ut aũt huius diſcipline auditoꝛ ad eã capeſcendam poſſit aptius manuduci. exẽpla rerum geſtarum ſeu ſimilitudinum iuxta doctrinam adiungetur. Ad ſignificandum igitur predicti ſeptenarij perfectionem ſacra ſcriptura ait Prouerb. ix. Sapiẽtia edificauit ſibi domum ⁊ excidit columnas ſeptẽ. ſicut dicit Gregorius. Domus iſta eſt mens humana quã dei ſapientia verbum ſcz incarnatuz ſibi habitaculum conſtruit quando eã in ſui amorem adducit. ⁊ tunc columnas ſeptem excidit cum ei virtutes ſeptem: quibus ipſa mens ſuſtentatur infundit. Excidit namqꝫ in domo mentis colũnam vnam: cum per prudentiam intellectum illuminat circa agenda. Secundam per iuſtitiam voluntatem rectificat circa diſtribuenda. Tertiam cum per foꝛtitudinem iraſcibilez ordinat circa ſuſtinenda. Quartam vero colũnaz excidit cum per temperantiam concupiſcibilẽ modificat circa carnalia temperanda. Hec ſunt quatuoꝛ columne angulares que predictas quatuoꝛ vires anime perficiunt ſolum in vita ciuili. Unde ad conſtructionem vite ſpiritualis nõ ſufficiunt. quia ſicut dicit beatus Gregorius ſuper illo verbo. Job. j. Repente ventus vehemens irruit a regione deſerti. ⁊ concuſſit quatuoꝛ angulos domus. Tentationis impulſus virtutes quatit. ⁊ quaſi quaſſatis angulis domus ruit. quia pulſatis virtutibus conſcientia turbatur. Ad ſtabiliendum igitur domum mẽtis in predictis virtutum columnis diuina ſapientia per ſeipſam tres alias his foꝛtiores excidit ſcilicet fidem qua id quod non videtur creditur. ſpem qua id quod non capitur ſperatur. ⁊ charitatẽ qua id quod ſumme diligendum eſt. ex toto corde diligatur. Septem ergo columne que quibus ſuſtentatur domus conſcientie. Prouerbio. ix. Et ſic ſeptem ſunt colũne quibus aſcendimus ad patriam diuine mãſionis. vnde Ezechieli in viſione oſtenſum eſt ſeptem eſſe gradus quibus aſcenſus ſiebat ad ciuitatem poſitam in monte. Ezech. xl.

Ad qd ordinaſ virtus theologica.

⸿ Ad oſtendendũ .§.i.

differentiam prudentie ad virtutes intellectuales. Primo ſciendũ eſt ꝙ intellectus in ſua apprehenſione ad duo poteſt referri. vel ad ſolaz veritatis conſiderationez vel alterius ad rei cõſiderate operationem. Siquidez feratur ad virtutis conſiderationem tantum dicitur ſpeculatiuus. Si vero in re apprehenſa ⁊ conſiderata non ſiſtit ſed eam ad opus ordinat dicitur practicus. Ex quo apparet ꝙ intellectus ſpeculatiuus pro fine habet ipſum ſcire. quod eſt ipſam veritatem ſimplicem conſiderare. ⁊ hec eſt propria ⁊ abſoluta operatio intellectus. non enim exit terminos apprehenſionis. Intellectus vero practicus pro fine habet ipſum operari qḋ non eſt ſibi proprium inquantum eſt abſolute intellectus. Accidit enim intellectui vel rei apprehenſe per intellectuz ꝙ ordinetur ad opus. Sic ergo patet ꝙ itellectus ſpeculatiuus a practico differt fine. vt dicẽ philoſophus. iij. de anima. Ueritas autem que eſt finis ⁊ perfectio intellectus ſpeculatiui tripliciter conſideratur. Uno modo ſicut concluſio ex notoꝛibus deducta. ⁊ hec ſpectat ad ſcientiam que eſt habit⁹ ad generatus ex principijs perficiens intellectum in concluſionibus. Alio modo ſicut principiuz ex quo concluſio deducitur. ⁊ hoc ſpectat ad intellectũ qui vocatur habitus principioꝝ. Tertio modo vt cauſa per quam de omnibus iudicamus. non ſolum de concluſionibus ſed etiaz de principijs: ⁊ hoc ſpectat ad habitum q dicit ſapientia que cõſiderat cauſas altiſſimas. ⁊ iudicat de veritate omnium ſcientiarum tam ꝗ̃tum ad principia: tam etiam ꝗ̃tum ad concluſiones. vt habetur ex primo metha. Patet ergo tria eſſe genera cognitionum intellectus ſpecu

De differẽtia ĩtellect⁹ practici ⁊ ſpeculatiui ſpāli.

latini.ſicut ponit pħus.vj.ethi.ſ.ſcientiam.in/
tellectum.ſapientiam.¶ Ulterius ſciēdum eſt
ꝙ intellectus practicus circa conſiderationem
veritatis quam ad opus ordinat dupliciter ſe
habet.Uno modo vt ipm opus in ſe tantū ſit
perfectum ex recta rōne.⁊ circa huiuſmodi eſt
ars.que nihil aliud eſt ꝗ̃ recta ratio rerum fa/
ctibilium.vt dicit pħus.vj.ethi.Bonum enim
opus artificiati non requirit in artifice rectitu/
dinem appetitus ſed ſolum ꝙ in ſe ſit operatū.
Alio modo intellectus veritatem ad opus or//
dinat.vt ipſe operans perficiatur.⁊ in ſuis acti//
bus ordinetur.⁊ circa hmōi eſt prudentia que
ſm pħm in.vj.ethi.eſt recta rō agibilium.Dif/
ferūt eni agere ⁊ facere.quia vt dicit.ix.meta.
Facere eſt actus tranſiens in exteriorem mate
riaꝫ.ſicut edificare.ſecare.⁊ huiuſmodi.Age
re autem eſt actus permanens in ipſo agente.
vt intelligere ⁊ velle.Sicut ergo ars eſt recta
Drñtia eſt iter agere ⁊ facere.
rō directiua factionū in rebus exterioribꝰ.ita
prudentia eſt directiua actionum in ipſis ope
rantibus.Ex quo patet ꝙ prudentia licet ad
intellectum pertineat.tñ rectitudinem volun/
tatis requirit.Uoluntas autem ſeu quicūꝗ ap
petitus humanus tunc rectus exiſtit quando
eſt bene diſpoſitus per virtutem moralem.Ad
hoc ergo ꝙ prudentia ſit recta ratio in directio
ne humanorum actuum requiritur virtus per
fectiua appetitus.Unde dicit pħus.vj.ethi.im
poſſibile eſt prudentem eſſe.non exiſtentem bo
num.Ex his que dicta ſunt apparet ꝙ pruden
tia cum ſit quedam cognitio ad intellectum p
tinebit.⁊ tamen ad directionem humanorum
actuum ordinetur.patet ꝙ intellectus qui hac
virtute perficitur erit practicus ⁊ non ſpecula
tiuus.Et propter hoc differt a tribus virtutibꝰ
ſupradictis.ſ.ſcientia intellectu ⁊ ſapiētia.que
intellectum ſpeculatiuum perficiunt.Ulterius
quia eſt directiua ⁊ ordinatiua actuum virtu//
tum moralium in ipſis operantibus perficien/
tium eos.ꝗ̃tum ad vim appetitiuam patet ꝙ
differt ab arte.que eſt ratio tantum directiua
operis in operato.Et ſic patet ꝙ diſſinitio pru/
dentie poſita a pħo in.vj.ethi.eſt cōpletiſſima
que dicit ꝙ eſt recta ratio agibiliuꝫ.i.cognitio
directiua agendorum per hominem ⁊ in ho//
mine.ſiue ꝗ̃tum ad paſſiones iterius refrenā
das.ſiue quantum ad operationes exterius or
dinandas.Ex his autēꝫ accipere poſſumus ꝙ
prudentia eſt quedam cognitio practica qua
homo ſuos motus ⁊ actus ordinat ſub regula
rationis.Ualerius imperator cuꝫ octogenari/
us ⁊ adhuc virgo audiſſet quadamdie premia
ſuorum triumphorum recoli.quibus fuerat
feliciſſimus.ait ſe tm̄ vna victoria gloriari.Et
requiſitus qua.reſpondit quia inimicoruꝫ ne/
quiſſimam domui carnem meam.

¶ Nota de parti/ .§.ii.

bus prudentie.be.Tho.ſecunda ſe.q.xlviij.ſic
loquitur.Triplex eſt pars.ſ.integralis vt pari/
es tectum.⁊ fundamentū ſunt partes domus.⁊
Subiectiua ſicut bos ⁊ leo ſunt partes aīalis.
Potentialis ſicut nutritiuum ⁊ ſenſitiuū ⁊ in/
tellectiuum ſunt partes anime. Tribus igitur
modis poſſunt partes aſſignari alicui virtuti.
Uno modo ad ſimilitudinē partium integrali
um vt ſcilꝫ ille dicantur eē partes alicuius vir/
tutis.que neceſſe eſt cōcurrere ad perfectū actū
illius virtutis.⁊ ſic poſſunt dici eſſe octo par//
tes prudentie.ſ.ſex quas enumerat Macrobi
us videlꝫ rationē.intellectum.circūſpectionē. De partibꝰ prudentie. in ge// rali.
prouidentiā.docilitatē ⁊ cautionem.Septima
quā ponit Tullius eſt memoria.Octaua quaꝫ
ponit Ariſ.eſt ſolertia.Naꝫ ſenſus prudentie
etiā intellectus dicit.Horū octo quinꝗ perti/
nent ad prudētiam ſm ꝙ eſt cognoſcitiua ſcilꝫ
memoria.ratio.itellectus.docilitas.⁊ ſolertia.
Tria alia pertinent ad eaꝫ ſm ꝙ eſt preceptiua
applicando cognitionē ad opus.ſ.prouidētia.
circūſpectio.⁊ cautio.Quaruꝫ diuerſitatis rō
patet ex h.ꝙ circa cognitionem tria ſunt conſi
deranda.¶ Primo quidē ipſa cognitio que ſi
ſit preteritorū eſt memoria.Si aūt preſentium tria ſūt cōſide randa circa co gnitio/ nem.
contingentium vel neceſſariorū vocatur intel
lectus ſeu intelligentia.¶ Scdo ipſa cognitio
nis acquiſitio que fit vel per diſciplinā.⁊ ad h
pertinet docilitas.Uel per inuentionem.⁊ ad
hoc pertinet euſtochia que eſt bona cōiectura/
tio.Huius pars eſt ſolertia.que eſt vera con//
iecturatio medium.vt dicitur.ij.poſteriorum.
¶ Tertio conſiderandus eſt vſus cognitionis
ſm ꝙ ex cognitis homo ꝓcedit ad alia cogno
ſcenda.Uel iudicanda.⁊ hoc pertinet ad ratio
nem.Ratio autem ad hoc vt recte percipiat.
tria debꝫ habere.¶ Primo vt ordinet aliquid
accommodum ad fineꝫ.⁊ hoc pertinet ad pro/
uidentiam.¶ Secūdo attendat ad circunſtā/
tias negocij.quod pertinet ad circūſpectionē.
Tertio vt vitet impedimenta.quod fit per cau/
tionem.Partes ſubiectiue virtutis dicuntur
diuerſe ſpecies eius.Et hoc modo partes pru/
dentie ſm quod proprie ſumitur.eſt pruden//
tia.per quam aliquis regit ſeipſum.Et prudē
tia per quam aliquis regit multitudineꝫ.que
differunt ſpecie.Et iterū prudētia que eſt mul/
titudinis regitiua.diuidit in diuerſas ſpecies
ſm diuerſas ſpecies multitudinis.Eſt autem
multitudo adunata ad aliquod ſpeciale nego/
cium.Sicut exercitus congregatus ad pugnā
dum.cuius regitiua eſt prudentia militaris.
Quedam multitudo eſt adunata ad totā vitaꝫ.
ſicut

ſicut multitudo vnius domus.vel familie.cuius regitiua eſt prudentia economica.⁊ multitudo vnius ciuitatis vel regni.cuius directiua eſt in ꝓncipe regnatiua.in ſubditis autē politica.Si vō prudentia ſumatur large.ſm ꝙ ſcīdit ſcientiam ſpeculatiuam.tunc partes ei⁹ ponuntur etiā dialectica.rhetorica.⁊ philoſophica.ſm tres modos ꝓcedendi in ſciētiis.quorū vnus eſt per demonſtrationē ad ſciam cauſandam.qḋ pertinet ad phicā.vt ſub phica intelligantur oēs ſcientie demonſtratiue.Alius modus eſt ex ꝓbabilibus ad cauſandā opinionē.qḋ pertinet ad dialeticam.Tertius modus eſt ex quibuſdā ↄiecturis ad ſuſpitionē inducendam vel aliqualiter ꝑſuadendum.qḋ pertinet ad rethoricā.Pōt tn̄ dici ꝙ hec tria ptinent ad prudentiā ꝓprie dictā:que rōcinaṫ interduꝫ quidē ex neceſſariis interdū ex ꝓbabilibus interdū ex quibuſdā cōiecturis.Et ſic partes ſubiectiue ſeu ſpecies prudētie ſunt prudentia regnatiua.militaris politica.economica.dialectica.rethorica.⁊ phica.quas ponit quidā phs grecus.Partes potētiales alicui⁹ virtutis.dicuntur virtutes adiuncte.que ordinanṫ ad aliquos ſecūdarios actus vel materias ꝗſi nō habentes totam potentiā ꝓncipalis v̄tutis.Et ſꝫ hoc ponuntur tres partes prudentie a phō.vi.ethi.eubolya.que eſt circa ↄſiliū.⁊ ſyneſis que eſt ſm communes regulas.⁊ gnomin.que eſt circa iudiciū eorū.quibus oportet aliquando a communi lege diſcedere.Prudētia vero eſt circa principalē actum.qui eſt precipere.

¶ Queritur vtrum.§.iij.

prudentia poſſit eſſe in pctōribus. Rn̄det bea. Tho.ſecunda ſecūde.q.xlvij.ar.xiij.ꝙ prudētia tripl'r dicitur.Eſt enim quedā prudētia falſa vel per ſimilitudinem dicta.Cum enim prudens ſit qui bene diſponit ea que ſunt agenda ꝓpter aliquē bonū finem.Ille qui propter aliquem malum finem aliqua diſponit congruētia illi malo fini.habet falſam prudentiā.inquātū illud qḋ accipitur pro fine.nō eſt verū bonū ſed ſm ſimilitudinem:ſicut dr̄ aliquis bonus latro.Hoc enim modo pōt ſm ſimilitudinē dici prudens latro qui cōuenientes vias inuenit ad latrocinandū.Et de huiuſmodi prudētia dicit apſs ad Roma.viij.Prudētia carnis mors eſt.que.ſ.finem vltimum conſtituit in delectatione carnis.Secunda autēꝫ prudentia eſt quidem vera.qꝛ adinuenit vias accōmodatas ad finem vere bonuꝫ.ſed eſt inperfecta duplici ratione.Uno modo.qꝛ illud bonuꝫ quod accipit pro fine.nō eſt cōis finis totius humane vite.ſed alicuius ſpālis negocij.puta cū aliquis ad inuenit vias accōmodatas ad negociandū vel

Prudētia tripliciter dicitur

nauigandū.dr̄ prudens negociatio vel nauta.Alio modo.qꝛ defecit.in pricipali actu prudētie.puta cum aliquis bene conſiliatur.⁊ recte iudicat etiam de his que pertinet ad totam vitam.ſed non efficaciter precipit.¶ Tertia prudentia vera ⁊ perfecta eſt que recte conſiliatur ⁊ iudicat ad bonum finem totius vite.ac etiaꝫ recipit.Et hec ſola dicitur prudentia ſimpliciter.que in peccatoribus eſſe non poteſt.Unde phs.vi.eth.dicit.Impoſſibile eſt prudentē eē nō entem bonuꝫ.Prima vero prudentia eſt in ſolis peccatoribus.Secunda imperfecta eſt cōmunis bonis ⁊ malis.maxime illa que eſt imperfecta propter finem particularem Naꝫ que eſt imperfecta propter defectuꝫ principalis actus etiam non eſt niſi in malis.b.tho.¶ Prudentiam eſſe in omnibus habentibus gratiaꝫ probatur ſic.Nullus habet gratiam niſi ſit virtuoſus.quia poſita cauſa ponitur effect⁹.Gratia eſt cauſa virtutum.ſed nullus poteſt eſſe virtuoſus niſi habeat prudentiam.Dicit eni Gregorij.ij.Mora.Quod cetere v̄tutes niſi ea que appetunt prudenter agant.virtutes eſſe non poſſunt.ergo ⁊c̄.Item cum virtutes ſint cōnexe.qui habet vnam.habet omnes.Sed qui habet gratiam hꝫ charitatē ergo ⁊ alias.¶ Sciendum eſt tamen ꝙ duplex eſt induſtria prudētie.Una que eſt ſufficiens ad ea que ſunt de neceſſitate ſalutis.⁊ talis induſtria datur omnibus habentibus gratiam.quos neceſſario docet de omnibus.vt dicitur.j.Joh.ij.Qui enim boni ſunt.⁊ ſi per ſe neſciunt ſibi conſulere.ſed indigent conſilio alieno ſaltem in hoc ſciūt ſibi ipſis conſulere.ſi gratiam habent vt aliorum requirant conſilia.⁊ diſcernant bona a malis.alia induſtria eſt plenior.per quam ſibi ⁊ aliis poteſt prouidere.non ſolum de his que ſunt neſſaria ad ſalutem.ſed etiam de quibuſcunq̄ pertinentibus ad humanam vitam.Et talis induſtria non eſt in omnibus habentibus gratiam.¶ Item ſciendum ꝙ duplex eſt prudentia.acquiſita.⁊ infuſa.Et infuſa quideꝫ dicitur quia cauſatur ex infuſione.vt eſt in baptizatis.etiam anteq̄ habeant vſum rationis.ſm habitum.non ſm actum.In bonis habentib⁹ vſuꝫ rationis eſt ſm actuꝫ in bonis operibus.⁊ per exercitium meretur augeri.Prudentia acquiſita cauſatur ex exercitio actuuꝫ.Unde idiget ad ſui generationem experimento ⁊ tempore.vt dicitur ſecundo Ethico.Et ideo non poteſt eſſe in iuuenibus:nec ſm habitum nec ſm actum.Thom q.vbi ſupra.¶ Nota ſm beatum Thomaꝫ.ſecunda ſecunde.q.liij.articu.ſecundo.ꝙ imprudentia eſt generale peccatuꝫ dupliciter.Uno modo per participationem.Et hoc modo imprudētia participatur ab om

Duplex eſt induſtria prudētie.

Imprudentia eſt generale peccatum dupliciter.

nibus vitijs. Sicut prudentia ab omnibus vir tutibus. Nullum enim peccatum accidere po teſt niſi ſit defectus in aliquo actu rationis di rigentis. quod pertinet ad imprudentiā. Alio modo dicitur generale per eſſentiaȝ. reſpectu: ſcilicet illarum ſpecierum de quibus predica tur. Et ſic continet ſub ſe diuerſa peccata. Et il la que opponūtur partibus ſubiectiuis. vt mo naſtice. pollitice. ⁊ huiuſmodi. que vitia ſūt in nominate in vſu. Et illa que opponūtur parti bus potentialibus. ⁊ ſic ſunt tres. ſ. precipita tio contra eubuliaȝ. incōſideratio contra ſyne ſim ⁊ gnomin. Quantum autem ad preceptū. quod eſt actus proprius prudētie opponitur inconſtantia ⁊ negligentia. Que autem oppo nuntur partibus integralibus reducuntur ad predicta quatuor. Et de his omnibus habet ſu pra in. ij. parte. Item vitia oppoſita prudentie que habent ſimilitudineȝ cum ea. ſunt iſta: ſci licet prudentia carnis. aſtutia. dolus. ⁊ fraus. nimia ſollicitudo in temporalibus. de quibus ſupra in ſecunda parte huius.

Conſequenter .§. iiij.

Prudētia reſpectu virtutuȝ moralium tripliciter ſe hȝ.

videndum eſt quō prudentia ad virtutes mo rales ſe habeat. Circa quod eſt ſciendū ꝙ pru dentia reſpectu virtutum moralium tripliciter ſe habet. Eſt enim earum directiua medij inuē tiua ⁊ boni politici cōtemplatiua. Eſt ergo pri mo earum directiua. Ad cuius euidētia eſt in telligendum ꝙ ad bene operandum ſm virtu tem duo requiruntur. ſ. ꝙ quis operetur opus virtuoſum. ⁊ ꝙ illud faciat recta electione. nō ex impetu aut paſſiōe. aut ex aliquo huiuſmo di. Ad opus autem virtuoſum homo com muniter diſponitur per virtutem moralem. que perficit appetitum. cuius obiectuȝ eſt bo num ⁊ finis. Uirtus enim moralis de ſe ha bet inclinare in finem ſibi conuenientem. vt tē perantia in ſobrietatem. iuſtitia in redditio nem debiti. Talis autem inclinatio in fineȝ de bitum. ſiue ſit ex more. ſiue ex natura non ſuffi ceret. niſi ratio dirigeret. ⁊ modum congruuȝ ad finem adinueniret. immo huiuſmodi incli natio in finem ſine recta ratione. tanto eēt peri culoſior. ꝗto fortior. Sicut equus ſi eſſet cecꝰ. quāto curreret fortior. tanto cum maiori leſio ne impingeret. Oportet igitur. ꝙ tali inclina tioni quam facit virtus. adiūgatur recta ratio ꝗȝ facit prudentia. per quam debita media ⁊ fi ni congruētia inueniantur. Ut ſiquis velit ad ſobrietatem peruenire per virtutem temperan tie. debet modum querere congruum illi fini. put. ꝙ abſtineat tantū ⁊ a talibus. ⁊ ſicut opor tet. ⁊ quando oportet. Similiter ſi velit fortis fieri. debet aliquādo pugnare. ſagittas iacere.

congreſſus ordinare. ⁊ alia huiuſmodi exerci tia querere. ſm ꝙ congruit etati prime perſo ne. ⁊ alijs circumſtantijs obſeruatis. quod totū fit per prudentiam. que eſt recta ratio agibiliū. Unde prudentia dicitur auriga virtutum ⁊. ſ. q. v. Preſentium. Dicitur ꝙ diſcretio eſt mater virtutum. Appellatur autem diſcretio pruden tia. quam ſuper omnes eximiam ⁊ ſecuriorem viam eſſe ad celum. probauit beatus Antoniꝰ vt habet in collatione. ij. Moyſi. Exemplum de Joab. ij. reg. x. Secundo prudentia eſt me dij inuentiua. Ubi ſciendū eſt. ꝙ ad hoc ꝙ ali quis per prudentiam recte diſponatur tria ꝗȝ tum ſpectat ad preſens. requiruntur. Primo ꝙ multe ⁊ diuerſe vie inueniantur. Secundo ꝙ de inuentis recte iudicetur. Tertio ꝙ inuen ta ⁊ iudicata ad finem recte applicentur. Quā tum ad primum requiritur conſiliuȝ quod in ter ceteros actus hominis eſt ſibi propriuȝ. cū importat rationis inquiſitionem. In rebus. n. humanis ⁊ contingentibus circa que dirigen da verſatur prudentia. eſt incertitudo ⁊ varie tas multa. In rebus autem dubijs ⁊ incertis ra tio non debet proferre iudicium abſq inquiſi tione rationis precedēte. Neceſſarium eſt igit conſilium ante iudicium de eligendis habe ri. Unde philoſophus. iij. Ethi. diffinit electio nem dicens. Quod eſt appetitus precōciliati. Unde quantum ad hoc poſuit philoſophus. vj. Ethi. quandam virtutem deſeruienteȝ pru dentie. quam vocat eubolliam. per quaȝ aliqui dicuntur bene conſiliatiui. Dicitur enim eubo lia. ab eu quod eſt bonū. ⁊ boliȝ quod eſt conſi lium. quaſi bene conſiliatiua. Contingit auteȝ quandoq aliquos eſſe boni conſilij. inuenien do multas vias ad aliquem finem. qui tamen non ſunt boni iudicij in preeligēdo. quod me lius eſt. ſicut etiam contingit in ſpeculatiuis. Aliqui enim ſunt boni inquirentes. propter hoc ꝙ ratio eorum prompta eſt ad diſcurrendum per diuerſa. quod videtur prouenire ex diſpo ſitione imaginatiue virtutis. que de facili po teſt formare multa fantaſmata. Et tamen tales non ſunt prompti ad bene iudicandum. quod videtur contingere ex mala diſpoſitiōe ſenſus communis male iudicantis. Ex quo etiam po ſtea defectus accidit in iudicio intellectus. Si militer circa humana agibilia aliqui ſunt be ne inuentiui. quod ſpectat ad iquiſitionem cō ſilij. ⁊ tamen ſunt male iudicatiui in non acce ptando vias aptiores. vel non repudiando mi nus aptas. Et ideo ad bonum iudicium de eli gendis habendum requiritur alia virtus. quā philoſophus vocat ſyneſim. Dicitur autem ſy neſis quaſi ſenſatio. Unde in greco dicuntur aliqui ſyneti quaſi ſenſati. ideſt homines boni

Quod aliquis p pru denti recte ſpond tria re quiru tur.

ſenſus. Sicut econtrario qui carent bono iudicio. dicuntur aſyneti. ideſt inſenſati. Contingit vlterius aliquos bene conſiliari. ⁊ etiam bene iudicare. non tamen recte ad opus applicare. aut rationis dilationis vel negligētie. quia inuenta ⁊ iudicata inordinate ad finez applicāt. Et ideo poſt virtutem conſiliatiuam ⁊ iudicatiuam requiritur prudentia que eſt principalis reſpectu earum: cuius proprius actus eſt precipere: que conſiſtit in debita applicatione conſiliatorum ⁊ iudicatorum ad finem intentum. Per hec itaqꝫ tria conſulte inquirere recte iudicare. ⁊ debite applicare. medium virtutis inuenire. Tunc enim virtus ſiſtit in medio. quando refrenatis paſſionibus. vel repudiatis extremis malicijs. a recto rationis iudicio non diuertitur. Patet igitur ꝙ ad prudentiam pertinet medium alijs virtutibus inuenire. Unde philoſophus in. ij. Ethico. in diffinitione virtutis ponit medium ſm determinationem rationis dicens. Quod eſt habitus intellectiuꝰ immediate conſiſtens determinata ratione prout ſapiens. i. prudēs determinabit. Dicit Ambroſius ꝙ ſapiens nunquam eſt inanis ſed ſemper in ſe habet amictum prudentie qui poteſt dicere. Juſtitiaz induebar. ⁊ iudicio veſtiebar. Hec ſunt interne mentis velamina. cui nemo poteſt auferre. niſi quem propria culpa deſpoliat. de peniten. diſtinctione ij. Sapiens. Sumit autem medium prudentia non ſm quantitatem. ſed ſm rationem. Unde philoſophus. ij. Ethico. vtitur tali exemplo. Fuit quidam nomine milo crotonienſis. qui in vno die vnum bouem comedebat. nō grauatus ex eo. hic fortitudine ſua omnium bellorum victor extitit. Alius fuit qui tm̄ modicum panis fruſtum comedebat in die. Dicit ergo philoſophꝰ. ꝙ prudentia non ſic accipit medium inter iſtos duos. vt ſcilicet ſuperaddatur illi. cui ſufficiebat fruſtum panis. ⁊ dematur a milone. vt tantum vnus quantum alter comedebat. ſed accipitur medium. ſm ꝙ dictat ratio. videlicet ꝙ vnuſquiſqꝫ comedebat ſm ꝙ requirit cōditio complexiōis. ⁊ diſpoſitiōis corporalis. Tertio prudentia eſt humani boni completiua. Ad cuius euidentiam eſt ſciendum. ꝙ philoſophus ponit duplicem felicitatem. Unam quantum ad intellectum practicum quam vocat politicam ſiue ciuilem. Et de hac determinatur. j. Ethico. Aliam quantum ad intellectum ſpeculatiuuz. que poteſt dici diuina. de qua determinatur in x. Ethico. Sub hac autem duplici diſtinctione intellectus aſſumunt theologi duas vitas. actiuam: ſcilicet ⁊ contemplatiuam. Per actiuam quidem que ad intellectum pertinet practicuz. cuncta vitia. vt dicit Jſidorus. Exhaurienda

Duplex eſt felicitas ſꝫ phm.

ſunt per exercitium boni operis. Per contemplatiuam vero que ad intellectum ſpeculatiuū pertinet. mēte deus inſpicitur. Et ſic dicit Gregori. Charitas dei ⁊ proximi tota mente retinetur. ⁊ ſoli conditoris deſiderio inheret. Poſſumus autem dicere: ꝙ predicta duplex felicitas conſiſtit in hac vita. Nam felicitas politica. videtur cōſiſtere in actione actiue vite. que ſm Ariſto. poteſt dici operatio anime ſm virtutem prudentie. que eſt virtus perfecta in agibilibus. Felicitas autem contemplatiua conſiſtit in contemplatione intellectus que ſm Ariſto. eſt ſm virtutez ſapientie. que eſt virtus perfecta in ſpeculabilibus. Et prima eſt quedam diſpoſitio ad eternam felicitatem que in viſione diuine eſſentie immediate conſiſtit. licet cōtēplatiua ſit ſibi ſimilior ꝙ̄ actiua. ſiue hec intelligantur ſm ſententiam Ariſto. ſiue theologorum. Eſt ergo ſciendum. ꝙ ſicut ſapientia conſiderat cauſam altiſſimam in quolibet genere. Et ideo felicitas que in eius actu conſiſtit. eſt quoddam bonum vniuerſale ⁊ diuinū. Jta prudentia conſiderat cauſam altiſſimam in genere actuum humanorum. Cauſa autem altiſſima in humanis actibus eſt finis quem intendit prudentia: ſcilicet recte viuere in omni genere moralis virtutis. Ad finem autem cuiuſlibet virtutis prudentia diſponit. vt dictum eſt ſupra. Jgitur prudentia complectitur totum humanum ⁊ politicum bonum. ⁊ hoc dicimus humanam felicitatez. Unde dicit philoſophus. vj. Ethicorum. Quod ſicut ille qui ratiocinatur ad aliquem finem particularem. puta ad victoriam dicitur prudens. nō ſimpliciter. ſed in genere actuum bellicorum. Jta ille qui bene ratiocinatur ad totuz bene viuere dicitur prudens ſimpliciter. Unde prudētia ſapientia poteſt dici in rebus. humanis. ſed illud Prouerb. x. Sapientia eſt viro prudētia quod prudentia complectatur humanū bonum. oſtēdi poteſt exemplo phorūz querentiuz in lib. de pomo. que eſſet recta via ad bene viuēduz. nec eſt curandum cuius fuerit ille liber vtruz Ariſto. vel alicuius peripatetici ſectatoris eius qđ magis eſt probabile. Conuenerunt ergo ſapiētes vt ibi ſcribitur. ⁊ concordes extimauerunt inuenire viam rectitudinis qua virtuoſe viuere poſſent. Jnuenerunt autem quatuor ſpectantia ad felicitatem. vite actiue. ¶ Primum eſt. ꝙ quilibet oportet proximo ſuo ſicut et ſibi: quod ſpectat ad iuſtitiaz. ¶ Secundum eſt. ꝙ ſubtrahat ſe a re turpi. quod ſpectat ad temperantiam. ¶ Tertium eſt ꝙ contiteatur veritatem nullo timore perterritus. quod ſpectat ad fortitudinem. ¶ Quartum eſt. ꝙ iudicium ſumat de ſeipſo: quod ſpe

Quatuor ſpectāt ad felicitatem vite actiue.

ctat ad prudentiam. qui dirigit ⁊ perficit predi
ctas virtutes in ſuis actibus. Ex quo patz q̄ ab
ipſa eſt totum noſtrum viuere virtuoſe cōſiſtēs
in vita politica. Sed quia iſtud non ſufficit ad
participationem celeſtis patrie. Ideo quintuȝ
addiderūt quod requiritur ad felicitatem vite
contemplatiue. ⁊ hoc eſt timere creatorem ſuū
⁊ philoſophari de eo. Has duas vitas vt docet
Greg. vj. Moral. Sacra ſcriptura deſignat per
duas ſorores. que dominum hoſpitem recepe
runt. Martha enim que circa frequens mini/
ſteriuȝ ſollicita erat. actiuaȝ ſignificat. Maria
vero que ſedens ad pedes domini deuote ver/
bis eius intendebat contemplatiuam. Luce. x.
Plato vero vtriuſq̄ȝ vite ſtudiū eſt amplexus.
Sicut oſtendit aug. viij. li. de ciui. dei. c. iiij. Cū
omne inquit ſtudium ſapientie in actione ⁊ cō
templatione verſetur. Unde vna pars eius. ſ.
actiua ad mores inſtruendos pertinet altera. ſ.
contemplatiua ad conſpiciendas nature cau/
ſas. Socrates in actiua exercuiſſe memoratur.
Pitagoras vero ī cōtemplatiua. Plato vtrāq̄ȝ
phiam profeciſſe laudatur. quaȝ in tres partes
diſtribuit. in moraleȝ que in actione verſatur.
In naturalem que contemplationi deſeruit. Et
rationalem qua verum diſcernitur a falſo. Hec
tamen per ſe non eſt pars phie. niſi inq̄ȝtum de
ſeruit predictis duabus ad diſcernendum ve/
rum a falſo. Unde logica que eſt principaliter
rationalis non dicitur eſſe ſcientia. ſed modus
ſcientiarum. Non eſt ergo. dicit Auguſt. cōtra
rio hec tripartitio platonis. ⁊ quod dictum eſt
eſſe ſtudium ſapientie in actione ⁊ contempla/
tione verſari. hoc autem triplex genus phie aſ
ſequitur homo quando ſtudioſus eſt ad deum
intelligendum. qui eſt finis omnium actionum
quas phia moralis ordinat. cauſa omniuȝ natu
rarum quas naturalis inueſtigat. ⁊ lumen om
niuȝ rationum quas rationalis illuminat.

¶ De partibus integralibus prudentie. ſcili/
cet memoria: intelligentia: ⁊ prouidentia.

Capitulum. ij.

Tres requiruntur ad prudentiam.

POſt predicta vidē
dum eſt que ⁊ quot requirūtur ad
prudentiā. Unde ſcienduȝ q̄ omiſ
ſis multis alijs diſtinctionibus q̄s
phi fecerunt de partibus pertinentibus ad ip/
ſam. tres ſolum ponemus quas ponit Tulli/
us in. ij. retho. ſ. memoriam intelligentiam. ⁊
prouidentiam. Nam vt docet Sene. in lib. de
quatuor virtutibꝰ. Si prudens fuerit animus
tuus tribus temporibus diſpenſetur. Prete
rita cogita. Preſentia ordina. Futura preuide.
Poterimus nihilominꝰ ad hec tria reducere
quedam alia que dicit Macro. ad prudentiaȝ
pertinere ſm ſententiam Platonis.

¶ Primo ergo ad .§. i.
prudentiam requiritur memoria preteritorū.
Dictum eſt enim ſupra q̄ prudentia eſt circa cō
tingentia operabilia. in quibꝰ homo poteſt di/
rigi in his que in pluribus acciderunt. Sicut
enim talia talibus concurrentibus hactenus
acciderunt. ſic poſſibile eſt ſimilibus concurrē
tibus in poſterum poſſe accidere. Nam in con
tingentibus agibilibus vt plurimum futura
ſunt ſimilia preteritis. vt dicit philoſophus. ij.
retho. Quia ergo oportet principia concluſio/
nibus eſſe proportionata. ⁊ ex talibus talia cō/
cludere vt dicitur. vj. ethico. Neceſſe eſt pluri/
mum preteritorum habere memoriam. ⁊ vide
re quid in eis acciderit. vt in pluribus: ⁊ ex his
conuinci poterit a prudente quod accidere po
terit in futuro. Judas machabeus videns vall
da caſtra inimicorum contra quos pugnare de
bebat. preteritas patrum victorias ad memori
am reduxit dicens. Mementote quomodo ſal
ui facti ſunt patres noſtri. Et ſic confortauit. i.
animauit eos. primi Machabe. iiij. Ariſt. etiā
dicit ad Alexan. vias naturales patrum diſcu/
te. ⁊ inde poteris bona exempla extrahere. Qr
facta preterita dant certum documentum in fu
turum. Et nota ſm Thom. ſecunda ſecunde. q.
xlvij. articu. xvj. Ideo q̄ cum obliuio reſpiciat
cognitionem tm̄ per obliuionem poteſt quis to
taliter artem perdere. ⁊ ſimiliter ſcientiam que
in ratione conſiſtit. Sed prudentia non in ſola
cognitione conſiſtit. ſed etiam in appetitu. Qr
vt dictum eſt principales eius actus eſt perci/
pere quod eſt applicare cognitione habituum
ad operandum. Et ideo prudentia non directe
tollitur per obliuionem: ſed magis corrumpi/
tur per paſſiones. Dicit enim philoſophus. vj.
ethi. Quod delectabile ⁊ triſte puertit extima/
tionem prudentie. vnde Dan. xiij. dicitur. Spe
cies decepit te. ⁊ concupiſcentia ſubuertit cor
tuum. Obliuio tamen poteſt impedire prudē
tiam inquantum precedit ad precipiendum ex
aliqua cognitione que tolli poteſt per obliuio/
nem bea. Tho. Sciendum eſt. q̄ quatuor ſunt
que valent ad bene memorandum. Primum
eſt vt eorum que quis vult memorari. aſſumat
quaſdam ſimilitudines corporales conuenien
tes rei memorande. Nam humana cogitatio
potētior eſt circa ſenſibilia q̄ȝ circa ītelligibilia
Unde memoratiua ponitur inter ſenſitiuas vi
res. Et ideo intentiones ſimplices ⁊ intellectua
les faciliter ex animo elabuntur. niſi quibuſdā
ſimilitudinibus corporalibus quaſi alligētur.
Debent tamen tales ſimilitudines aſſumi. que
maxime ſint inconſuete. quia tales magis mi/

Quatuor q valent ad bene memorandū

ramur. ⁊ ſic in eis vehementius animus deti/
netur. Ex quo fit ꝙ eorum que in pueritia vide
mus magis memoramur. Secunduz eſt vt ea
que homo memoriter vult tenere in ſua conſi/
deratione. ordinate diſponat. Sic eniz ex vno
memorato facilius ad aliud proceditur. Unde
philoſophus in lib. de memo. ⁊ remi. dicit. A
locis videntur reminiſci aliquando. Cauſa au
tem eſt quia velociter ab vno in aliud veniunt.
Tertium eſt vt homo ſollicitudinem apponat
⁊ affectuz adhibeat ad ea que vult memorari.
quia quo aliquid fuerit magis impreſſum ani
mo. eo minus elabitur. Unde Tullius dicit in
ſua rethorica. Quod ſollicitudo conſeruat in/
tegras ſimulacrorum figuras. Quartuz eſt. ꝙ
ea quorum quis vult memorari frequēter me/
ditetur. Uñ in predicto lib. dicit philoſophus.
ꝙ meditationes memoriā ſaluant. Eſt eni con
ſuetudo. vt ibidem dicit. quaſi natura. Unde
que multotiens intelligim⁹ cito reminiſcimur
quaſi naturali quodaz ordine ab vno in aliud
procedendo. In lege moſayca. Leui. xj. Man/
datur iudeis. ꝙ animalia non ruminantia tan
quā immunda non comedant. Que vero cibū
in ſtomachum traijciunt ⁊ inde illum iterum
ad os reuocant. vt ruminent. Tanquam mun/
da animalia comedere poſſunt. Quod vtiqꝫ di
ctum ſub figura intelligimus. vt videlz verba
prudentie nō ſemel tm̄. ſed ſepe in corde reuol
uamus. ⁊ ſic ex frequenti meditatione ea qua/
ſi trita ad limata in theſauꝝ mēorie recōdam⁹

¶ Secundo ad pru/. §. ij.

dentiam requiritur intelligentia: ⁊ hoc reſpe/
ctu preſentium vel eorum que inſtant. Ubi ſci
enduz eſt ꝙ ſicut intellectus ſpeculatiuus ſillo
gizat ⁊ ſillogiſmuz terminat ad concluſionem
intelligibilem. ſic intellectus practicus ſillogi/
zat ⁊ ſillogiſmuz terminat ad hoc particulare
operabile. Concluſio autem ſingularis ⁊ ope/
rabilis ſillogizatur ex vniuerſali ⁊ ſingulari ꝓ
poſitione. Unde oportet ꝙ ratio prudentie pro
cedat ex duplici intellectu: quoruz vnus eſt cō
gnoſcitiuus principiorum vniuerſaliuz practi/
corum vel naturaliter notorum. Sicut eni vni
uerſaliter ſunt cognita principalia vniuerſa/
lia in ſpeculabilibus vt omne totum eſt maius
ſua parte. Sic ⁊ in agibilibus. vt nulli eſſe no/
cendum. parentibus obediendu z. ⁊ huiuſmo/
di. Alius autem intellectus eſt idem ꝙ ſenſus
interior. quo recte de aliquo particulari fine iu
dicamus. Dicitur tamen intellectus inquantū
eſt alicuius finis cognoſcitiuus. qui accipitur
vt principiuz in operabilibus. Unde dicit phi
loſophus. Quod eſt cognoſcitiuus extremi
ideſt alicuius primi ſingularis ⁊ contingentis
operabilis propōnis. ſ. minoris quam oportet
eſſe ſingularez in ſillogiſmo. Prudentia dicit
etiam ſenſus inquantum eſt ſingularis finis.
Et hoc eſt quod dicit philoſophus. vj. Ethico.
Oportet horum. ſ. ſingularium habere ſenſuz
hic autem eſt intellectus. Patet ergo ꝙ intelle
ctus ſiue intelligentia que ponitur pars pru/
dentie. non eſt aliud ꝙ̄ recta extimatio de aliq̄
particulari fine. Et ad hanc virtutem poſſunt
reduci tria. que addit Macro. ſ. ratio ſolertia
⁊ docilitas. Ad prudentem enim pertinet poſt
rectam extimationem de fine. quod ſit bene ra
tiocinatiuus. vt debito modo poſſit applicare
regulas vniuerſales ad particularia. que ſunt
varia ⁊ incerta. Et talis vſus applicandi dicit
ratio a Macro. Ut autez quis habeat extima/
tionem de fine. ⁊ de alijs que ſunt ad finez. ne/
ceſſe eſt vt ſit bene inuentiuus. videndo per ſe
ipſum repente quod expedit fini ⁊ eligibilib⁹
ad finem. Et hoc ſpectat ad ſolertiam: que ſm
ꝙ hic ſumitur eſt facilis ⁊ prompta coniectu/
ratio de quibuſcunqꝫ. In lib. autem poſterio/
rum primo dicit philoſophus. ꝙ eſt ſubita cō/
iecturatio circa inuentionem medij. Quod au
tem non poſſunt ſufficienter omnia conſidera
ri que ad prudentiam requiruntur. cum ſit cir
ca operabilia. in quibus quaſi infinita poſſunt
accidere. Inde eſt ꝙ homo indiget ab alio eru
diri. ⁊ precipue a ſenibus ⁊ expertis. qui ſanū
intellectum adepti ſunt. experientia longi tem
poris circa agibilia. Nam ſm philoſophuz. ij.
Ethico. Uirtus plurimum ex doctrina habet ⁊
generationem ⁊ augmentationem. Ideo expe
rimento indiget ⁊ tempore. quia vt dicitur. vj.
Ethico. Oportet attendere expertoruz ⁊ ſenio
rum ⁊ prudentum opinionibus. propter expe
rientiam enim vident futura ⁊ preſentia. Hoc
quidem conſiliū nobis datur. Eccli. vj. In mul
titudine preſbyterorum. i. ſenioruz prudentuz
ſta. ⁊ prudentie illorum ex corde coniungere.
Hoc autem ſpectat ad docilitatem per quam
quis bene regitur ſuſceptiuus diſcipline. Ge/
deon vadens ad pugnam contra madian. re/
cte extimauit ex his qui preſentialiter iſtabāt.
quomodo ad finem debitum perueniret. Pri/
mo enim inimicorum caſtra ſagaciter explora
uit. ⁊ docilis factus ex ſomno cuiuſdam ⁊ eius
interpretationem ſolerter intelligens. quomo
do eſſet pugnandum ⁊ acies ordinandum. cū
tubis ⁊ lagenis ac lampadib⁹ mirabili prudē/
tia ad victoriam peruenit. Judi. vij. Quantuz
ad iſtam ſecundam partem prudentie. que eſt
ordinare preſentia. dicit dominus Joānes do/
minici ſuper eccleſiaſticum. Quod ordinatio
ſui per prudentiam conſiſtit in his octo. Pri/
mo ꝙ antequaz aliquid faciat cogitet illud. ne

Quod prudē/tia cōſiſtit i octo.

poſt factum penitere ↄtingat. Juxta illud Pro
uerbio. in multis locis omnia fac cum conſilio
⁊ poſt factum non penitebis. Secūdo quicqd
habet facere etiam ſi cogitur ad faciendū. nō
faciat vt inuitus ſed faciat de neceſſitate virtu
tem. Auguſtinus. Nemo inuitus bn̄ facit. Ter
tio quod facit quis. faciat cum alacritate. ſcd̄o
Corin. ix. Hilarem datorē diligit deus. Quar
to omne quod agit. cum conſtantia oportet vt
perſeueret. ⁊ propter obſtacula non dimittat.
de peniten. diſtin. iij. Inanis. Eſto in bono pro
poſito iugiter confirmatus. Quinto in opere
ſuo oſtendat grauitatem moderatam. Non ſit
leuis vt puer. nec faſtidioſus in nimio ponde
re graui. Sexto omnia que facit. faciat cum ho
neſtate. ita ꝙ ſit actus eius exemplum aliorum
in nobis. apoſtolus. Omnia honeſte ⁊ ſm̄ or
dinem fiant in vobis. Septimo omnem fortu
nam letam vel aduerſam. ante oculos mentis
ſibi proponat. ita ꝙ cum venerit nec triſtetur,
nec de nouo letetur. Sene. Sapiens non con
triſtabitur quicquid acciderit ei. Octauo vt tā
tum ſciat. ꝙ ſuis poſſit ſtare iudicijs ⁊ nō ege
at alienis. Debet tamen audire ⁊ alios. ⁊ aliqn̄
etiam magis credere ꝙ̄ ſibi precipue ſapienti
bus. Has octo conditiones tangit Tullius in
lib. queſtionum tuſculanarum. dicens. Sapiē
tis. i. prudentis ꝓpriū eſt nihil qđ penitere poſ
ſit facere nihil inuitum. ſed ſplendide conſtan
ter grauiter honeſte. Nihil expectat. ita ꝙ qua
ſi certum ſit ſibi futurū. nihil enim eū decet
admirare ſuis ſtare iudicijs. Sciendum eſt ꝙ
duo ſunt principaliter que male extimare faci
unt de his que operanda ſunt a prudente: ſcilꝫ
ſequela paſſionum circa actus venereos. ⁊ ap
petitus inordinatus circa acquiſitionem pecu
niarum. Unde ſm̄ Grego. xxx. mora. Ex luxu
ria tria precipue vitia oriuntur corrumpentia
tres actus rationis recte extimationi neceſſari
os. ſ. precipitatio qua corrumpit actum conſi
liandi. Inconſideratio que corrumpit actū iu
dicandi. Et inconſtantia que corrumpit actum
precipiendi vel debite applicandi. Ex auaritia
vero ſm̄ eundem Gregori. in eodem lib. inter
alia vitia duo naſcuntur. que tollunt veram
extimationem de fine. ſcilicet prudentia car
nis ⁊ aſtutia. De his ſupra habetur in ſecun
da parte.

¶ Tertia pars prī. §. iiij.

Offici/us pru/dētis.

cipalis prudentie ponitur que eſt reſpectu fu
turorum. Ubi ſciendum: ꝙ officium pruden
tis eſt ꝙ ea que ſunt ad finem. ad ipſum debite
ordinentur. Preterita autem in neceſſitatem
quandam tranſierunt. quia impoſſibile eſt. nō
eſſe quod factum eſt. Et ideo non ſubſunt hu
mane prudentie. vt propter aliquem finem fi
ant vel ordinentur. Similiter ⁊ preſentia inꝙ̄
tum huius. neceſſitatem quandā habent. Ne
ceſſe eſt enim ſortem ſedere dum ſedet. Unde
nec etiam talia ordinabilia ſunt ad finem per
aliquam eorum immutationem. Relinquitur
ergo ꝙ contingentia futura ſm̄ ꝙ ſunt per ho
minis voluntatem in finem aliquem ordina
bilia ad prudentiam pertineant. Et hoc preci
pue importatur in nomine prouidentie. Im
portant enim reſpectum alicuius diſtantis ad
ea que in preſenti occurrunt ordinanda. Po
tiſſima igitur pars prudentie eſt prouidentia:
ad quam ſpectat a fine diſtantia ad ipſum ordi
nare. Poſſunt autem ad ipſū reduci duo que
addit Macrob. ſcilicet circunſpectio ⁊ cautio.
Ad prudentem enim ſiue prouidentem perti
net. non ſolum que ad finem ſunt debite ordi
nare. ſed etiam conſiderare ea que circunſtāt.
⁊ ſm̄ eorum exigentiam proportionari fini. ea
que ſunt ordinanda ad ipſum. Et hoc dicimꝰ
circunſpectionem per quam id quod ordinaſ
in finem comparatur his que circunſtant. Sed
q: frequenter contingit mala ſimpliciter vide
ri bona. ⁊ ea ſimul miſceri propter multiformi
tatem operabilium. Ideo neceſſaria eſt virtus
alia que cautio dicitur. per quam a prudēte ac
cipienda ſunt bona que ſunt vere bona. ⁊ vitē
tur mala vitanda. que videntur habere ſpeciē
boni. Sciendum eſt ꝙ prouidere bona contin
git dupliciter. Uno modo vt cognoſcantur in
ſeipſis. Alio modo in ſuis cauſis. Precogno
ſcere autem futura ſiue prouidere vel preuide
re quod idem eſt quantum ſpectat ad preſens
eſt proprium intellectus diuini. cuius eternita
ti omnia ſunt preſentia. Communicatur autē
huius cognitio humano intellectui per donū
prophetie ex diuina reuelatiōe ¶ Precogno
ſcere autem futura in ſuis cauſis poteſt homo
ordinem earum ad effectus conſiderando. Si
cut medicus talia ſigna vidēdo in infirmo pre
cognoſcit ſanitatem futuram ſiue mortem. Sꝫ
ꝙ ex talibus talia nata ſunt contingentia. ſm̄
hoc per coniecturas ⁊ experientiam longi tem
poris poteſt acquiri aliqua precognitio de fu
turis humanis contingentibus: ad quod mul
tum valet ſi retroacta tempora cogitentur. an
tiquorum facta vel conſuetudines ad memo
riam reuocentur. Deinde qui euentus ex hu
iuſmodi ſunt ſecuti. conſiderentur. Et per hūc
modū prouidus videre poterit. tū ex memo
ratis. tum ex his que in preſenti operanda
concurrunt. quid in futurum poſſit accidere.
Joſeph clipeo ſe prouidentie muniuit. dū cō
tra futuram famem egypti cōſeruari fecit fru
mentum diu ante. ⁊ in multa copia. ne regio ⁊

Boni p[ro]uide/re con/tigit du/pliciter

prouincie circumſtantes fame perirent. Gen. xlj. Ex his omnibus concludendo dicamus ꝙ ille perfecte erit prudens qui memor erit preteritorum factorum. vt ex his per ſimile videre poſſit quid eueniet in futurum: fueris intelligens in recte extimando de fine nunc operabili qui bene erit ratiocinatiuus in debite applicando vniuerſalia ad particularia. qui bene erit ſubito proſpectiuus in conſiderãdo q̄d expedit. qui bene erit docibilis in ſuſcipiendo ab alijs quod per ſe non videt. Qui erit prouidus in ordinando ea que in preſenti occurrũt ad debitum finem. qui bene circumſpectus in conſiderando circumſtãtias facti. qui bene erit cautus in vitando qui finem debitum poſſunt impedire. Sed quia pauci aut nulli perfecte ſufficiunt ad predicta quantumcunqȝ his exercitium impendant. quia humana ratio nõ poteſt comprehendere ſingularia contingentia. que poſſunt occurrere. ſm illud Sapien. ix. Cogitationes mortalium timide ⁊ incerte prouidentie noſtre. Ideo indiget homo non ſolum in his que ad ſalutem pertinent. ſed etiam in rebus humanis dirigi a ſuperiori principio: que ſit ratio humana. Requiritur ergo ad directionem perfectam actuum humanorum. inſtinctus ſpirituſſancti. per modum ſalubrioris ⁊ certioris conſilij. Et ideo inter dona ſpirituſſancti ponitur donuȝ conſilij: quod reſpondet prouidentie. dirigens hominem in his maxime. vbi non ſufficit prouidentia proprie rationis. Summus ſacerdos iudeorum cum audiſſet alexandrum omnia regna debellaſſe. ac gentes ſibi ſubiugaſſe. mirabili prouidẽtia eſt vſus in futurum ſibi precauenda. j. Mach. x. Abigail prudentiſſima mulier ſua prouidentia obuiauit periculo quod imminebat nabal viro ſuo. ex ſua precipiti reſpõſione. primi Regũ. xxv. Nota etiam ſm Thomam ſecunda ſecunde. q. xlvij. articu. ix. in corpore. q. Quod ſollicitudo que eſt idem cum vigilantia: pertinet ad prudentiam. Nam ſm Iſido⁊. Sollicitus dicitur quaſi ſolers ſcitus. Inquantum: ſcilicet aliquis ex ſolertia animi velox eſt ad proſequendum ea que agenda ſunt. Hoc autem pertinet ad prudentiam cuius precipuus actus eſt. circa agenda precipere de preconciliatis ⁊ iudicatis. Unde philoſophus. vj. Ethico. dicit. Quod oportet tarde cõſiliari. operari autem velociter conſiliata. Item ſm philoſophũ in primo Ethicoruȝ. Certitudo non eſt ſimpliciter querenda in omnibus. ſed in vnaquaqȝ materia ſm proprium moduȝ. Quia vero materia prudentie eſt circa ſingularia contingentia circa que ſunt operationes humane. non poteſt certitudo prudentia tanta eſſe. ꝙ ſollicitudo tollatur. idem Thomas vbi ſupra in reſolutione ſecundi argumenti.

Uñ dicit ſollicitus.

Ad primam .§.iiij.

partem prudentie pertinet memoria preteritorum. Eccleſiaſtici pmo. Memento que ante te fuerunt. Seneca. Qui de preterito nihil cogitat. vitam perdidit. Ipſa eſt quaſi conſeruatorium. in quo quicquid ratio inueſtigãde veritatis capit. fideliter reſeruat. Octo autẽ ſunt quorum debemus inter cetera reminiſci ſm Guil. in ſumma virtu. Primum eſt laudabilis memoria beneficiorum. ⁊ maxime memoria creationis. redemptionis ⁊ iuſtificationis. Eccleſiaſti. vltimo. Memento creatoris tui etc. Eccleſiaſti. xxix. Gratiam fideiuſſoris tui ne obliuiſcaris. Secundum eſt memoria mandatorum dei pŏ. cij. Memores ſunt mandatorum ipſius ad faciendum ea. dicens filijs iſrael vt faciant ſibi fimbrias ⁊c̃. Tertium eſt memoria ſeueritatis iuſtitie. quam exercuit in peccatores. pſalmus. lxx. Memorabor iuſtitie tue ſolius. Eccleſiaſtici. xxxviij. Memor eſto iudicij mei. ſic erit ⁊ tuuȝ. Quartum eſt memoria belli ſpiritualis. in quo tot ⁊ tanti ceciderunt. Iob xl. Memento belli ⁊ non addas vltra loqui. Quantum eſt memoria conſolationis dei in afflictionibus ne homo deſperet. primi Machabeorum quarto. Mementote quomodo ſalui facti ſunt patres noſtri in mari rubro. Sextum eſt memoria vite ſanctorum ad imitandum. Iohan. xv. Mementote ſermonis queȝ ego dixi vobis. Non eſt ſeruus maior domino ſuo. Septimum eſt memoria. ſtatus honorabilis. a quo quis degenerauit a parentibus carnalibus vel ſpiritualibus. Eſaia. lj. Attendite ad Abraam patrem noſtrum. Apochali. ſecũdo. Memor eſto vnde excideris. Octauum eſt memoria peccatorum ad dolendum. Eſaias. xxxviij. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. Unde Cryſoſtomus. Nullum peccatorum tale remedium. ſicut eorum continuata memoria.

Octo ſũt quorũ debemus inter cetera reminiſci

Ad tertiam .§.v.

partem prudentie que eſt prouidentia. pertinet precauere pericula et obuiare eis. Unde apoſtolus ad Epheſios quinto. Uidete quomodo caute ambuletis. non quaſi inſipientes: ideſt imprudentes. ſed vt ſapientes: ideſt prudentes. ne ſcilicet incidatis in periculum. Et ponit Apoſtolus ipſe octo genera periculorum corporalium: ſecunda Corinthi. xj. que paſſus eſt. ſignificantia picula ſpiritualia quibus ſubijcimur. que grauiora ſunt. quia ſunt inductiua in mortem gehenne. non natu

re. propter quod ait Pſal. Pericula inferni in/
uenerūt me. Patimur eni in vita preſenti peri
cula iſta in quadruplici pugna ſpirituali. ſcili
cet primo a carne inficiente. Ab hoſte decipien
Octo ſunt genera periculoꝝ
te. A mundo retinente. Ab homine ſeuiente.
Et in quolibet horum certaminū percutimur
duplici telo multum periculoſo. ⁊ ſic ſubijci//
mur octo periculis. ſcilicet periculis fluminū.
periculis ex genere. periculis latronum. peri/
culis in ſolitudine. periculis in ciuitate. peri/
culis in mari. periculis ex gentibus. periculis
in falſis fratribus. In primo igitur certamine
Duplex eſt telū. duplex eſt periculum.
quod eſt nobis a carne inficiente percutimur
duplici telo. ſcilicet naturali corruptione ⁊ pa/
rentali affectione. Ex quibus ſubijcimur dupli
ci periculo. ſcilicet periculis fluminum. ⁊ peri
culis ex genere. ex naturali enim infectione
quam habemus in ſtatu noſtre proſtitute natu
re. imminent nobis pericula fluminum. ideſt
pericula lapſus in peccatorum gule ⁊ luxurie
profundum. quemadmodum flumina incau/
tos homines ſubmergunt. Et hec ſunt figura
ta per flumia egypti putrida ⁊ fetida que moy
ſe percutiente virga conuertuntur in ſangui//
nem. Exodi. vij. i. deo permittente ex ſua iu/
ſtitia. in ſanguinem peccatorum cōuertuntur.
⁊ piſces omnes moriuntur. ideſt guloſi ⁊ luxu
rioſi morte anime ex ipſa infectione. Ex calore
ſanguinis iſta vitia ortum habent. Sed ſuper
hec flumina que vtiqꝫ ⁊ babylonis ſunt. ideſt
confuſionis. ps. cxxxvij. Super flumina baby. il//
lic ſe. ⁊ fle. dum. re. tui ſyon. Stant ſedentes
iſraelite. ideſt viri fideles flentes recordan//
tes ſyon. ideſt ſuperne patrie. Sedent vtiqꝫ ⁊
calcant virtute continentie. flent timentes peri
cula ſubuerſionis. Unde occaſiones vitant. ⁊
hoc quia recordantur ⁊ afficiuntur ad patriam
ſuperne hierlm. Secundum periculum eſt no
bis ex parentali affectione. Et hoc dicitur peri
culum ex genere. ideſt parentum generatione.
Et. non ſolum laicis. ſed etiam clericis immi//
nent pericula peccatorum periculum. ſcilicet
inordinate dilectionis. dum diligit filios pa//
ter pluſqꝫ debeat. ⁊ auunculus clericum nepo
tem ſuum Periculum illicite acquiſitiōis. dū
parentes illicita lucra dimittant filijs. Pericu/
lum iniuſte diſtributionis. dum prelati confe/
runt omnia ſuis amicis ⁊ conſanguineis poſt
ponentes digniores ⁊ committentes talibus
curam animarum qui vt dicit Hoſti. Nō com
mitterent pomorum cuſtodiam Et hoc genus
figuratur per genus muſcarum quibus egyp
Natura muſce.
tus percuſſa eſt. Exo. viij. Muſca ē animal im
portuniſſimum. volitat frequenter ante facieꝫ
proſtrepit ad aures. non recedit. ſed comedit ⁊
bibit cum homine. Sic conſanguinei clerico

rum ſunt importuni ad petendum ab eis. fre//
quentant domos eorum. murmurant contra
eos ſi eis ad placitum non prouident. Et proba
tur. vt dicit Ambro. di. lxxxvj. Comedunt ⁊ bi
bunt cum eis precipue tempore eſtiuo cuꝫ fru/
ctus colligunt. Sed vt dicitur Miche. vij. Ini
mici hominis domeſtici eius ſcilicet hoīs ⁊c̄.
Qui amat patrem aut matrem aut ſorores aut
fratres aut filios pluſqꝫ me. non eſt me dignus
ait chriſtus. Sed ſi mei non fuerint dominati
ſcilicet conſanguinei. tunc imaculatus ero. ⁊c̄.
ait ps. In ſcđo certamine quod nobis ē ab ho/
ſte decipiente. percutimur duplici telo ſi ſumꝰ
incauti. Et hoc ſunt pericula latronum. ⁊ peri/
cula in ſolitudine ſcilicet ſuggeſtio occaſionis
ad mali cōmiſſionem. Et ſuggeſtio occaſionis
ad bonum omiſſionem. Ex ſuggeſtione diabo
li in itinere bonorum operum. incidit in peri//
cula vitiorum ſuperbie bonum faciendo. inui
die bonum alterius videndum. iracundie duꝫ
opus ſuum. ⁊ ſi bonum non appreciaſ. Et hec
vitia ſunt latrones qui ſpoliant animam gra//
tia. ſ. humilitate. charitate. manſuetudine. Un
de figuratur hoc in illo qui deſcendēs a hieru
ſalem incidit in latrones qui ſpoliauerunt eū.
Luc̄. x. Et etiam figuratur per latrūculos egroſ
ſos de ſyria. qui captiuam duxerunt puellam
paruulam. que erat in obſequio naaman. vt
habetur. iiij. Re. v. Syria interpretatur ſubli//
mitas. ⁊ ſignificat diabolum. que dixit aſcēdā
in celum ⁊c̄. De hac ſuggeſtione diaboli egre/
diuntur ſcilicet per imitationem latrunculi. i.
ſuperbi. inuidia. ⁊ iracundia. Et puellam par//
uulam de iſrael ideſt animam puellam per mē
tis integritatem. paruulam per humilitatē. de
iſrael per cognitionis claritatem. capiunt icau
tam. Et ponitur in obſequium vxoris Naamā
leproſi ideſt in ſeruitutem concupiſcentie car/
nalis que dicitur vxor Naaman ideſt diaboli.
Caute ergo ambulandum ideſt operanduꝫ. ne
latrunculi nos ſpoliēt ps. cxlj. In via hac qua
ambulabam abſconderunt ſuperbi ideſt demo
nes laqueum mihi. Et ideo obuiandum. vt cū
humilitate. patientia. ⁊ charitate cuncta fiant.
Scđo in illo certamie percutimur telo accidie.
Et hoc eſt periculum in ſolitudine. Solitarios
infeſtat accidia. Solitudo eſt ſterilis ⁊ infru//
ctuoſa ⁊ ſic cum anima eſt ſterilis. non ꝑducēs
fructum bonorum operum: ſed ocioſa manēs.
periculum ei imminet accidie. qua faſtidiūtur
bona ſpiritualia ⁊ omittuntur opera virtuoſa
debita. vt confiteri. dicere officium. ire ad eccle
ſiam ⁊ huiuſmodi. Ideoqꝫ procedunt multa
vitia. Unde Eſa. lx. dicitur. Gens enī ⁊ regnū
quod tibi ſcilicet deo non ſeruierit. ſolitudine
vaſtabuntur ideſt ſterilitatem ⁊ penuria vaſta/

buntur virtutum. Obuiandum ergo huic pe
riculo per occupationem bonam. Hiero. Sem
per aliquid boni facito. vt diabolus inueniat te
occupatū de conſe. di. v. Nunq̄. In tertio cer
tamine quod nobis eſt a mundo retinente. per
cutimur duplici telo ſcilicet proſperitatis ⁊ ad
Duplex uerſitatis. Ex hoc nobis imminet duplex peri/
eſt peri culum ſcilicet in ciuitate ⁊ in mari. Nam ex p/
culum. ſperitate habentur bona diuitiarum. delitiaꝝ
⁊ bonorum que communiter reperiuntur in ci
uitate. Ex quibus imminent pericula maxima
ſcilicet contēnendi. ⁊ blaſphemandi deum. pol
luendi ⁊ maculandi corpus. diſtrahēdi animū
⁊ opprimendi proximum. que pericula notat
ps. Dicens. Vidi iniquitatem ⁊ contradictio//
nem in ciuitate ⁊c̄. Ecce contemptus ⁊ blaſphe
mia contra deum qua ſibi contradicitur. Seq
tur ſuperabundauit muros eius iniquitas ſci/
licet adulteriorum ⁊ fornicationum. que ma//
culant corpus. Et labor in medio eius ſcilicet
noxie ſolitudinis ⁊ iniuſtitia quoad damnifi//
cationem proximi. Unde dominus ad vitan//
dum iſta pericula hortabatur dicens. Exite de
medio babylonis popule meus ⁊c̄. In ipſo cer
tamine a mundo aliud telū eſt aduerſitas. que
deſignatur per mare. Quia ſicut mare amarū
dicitur ⁊ fluctuat: ſic aduerſitas amaritudinē
habet. ⁊ mentem fluctuare facit. ⁊ hinc pericu
la inſurgunt diuerſorū vitiorum impatiētie.
murmurationes. diffidentie. ⁊ huiuſmodi. Ec
cleſi. xliij. Qui nauigant mare. enarrant peri//
cula eius. adeo q̄ etiā nauicula Pe. in medio
mari huiuſmodi iactatur fluctibus. Et hoc fi/
guratum eſt per mare q̄ vidit Daniel in viſio
ne. in quo pugnabant quatuor venti quadru//
plicis afflictionis ideſt ablationis rerū. ⁊ pau
pertatis infamationis infirmitatis corporee. ⁊
De q̄tu tribulationis familie. Et inde procedunt qua//
or beſti tuor beſtie vitiorum ſcilicet murmuratiōis. ⁊
ís vitio impatientie. diffidentie. ⁊ turbatiōis. In quar/
rum. to certamine quod eſt ab homine ſeuiente. du
plici telo percutimur ſcilicet aperte perſecutio
nis. ⁊ occulte circunuentionis. Ex quibus im/
minet nobis pericula ex gentibus. ⁊ pericula
ex falſis fratribus. Per gentes intelligūtur in
fideles ⁊ alij male manifeſte perſequentes bo//
nos. ſicut greci ſcilicet antiochus cum ſuis ma
chabeos. ⁊ romani apoſtolos ⁊ martyres. De
quibus poteſt intelligi illud Joel. j. Gens aſcē
dit ſuper terram fortis ⁊ innumerabilis. dētes
eius vt leonis. Sed diſſipa gentes ideſt genti/
liter viuentes. que bella volunt perſequendo
ſcilicet fideles. ait ps. Aliud certamen ab hoīe
malo eſt circunuentionis. ex quo imminet pe/
riculum deceptionis. diſcordie ⁊ diſſenſionis.
Eccleſia iam paſſa eſt perſecutiones a iudeis.
paganis. ⁊ hereticis. Nunc autem patitur per
ſecutionem ab hypocritis ideſt ſimulatis ho//
minibus. ⁊ falſis fratribus ideſt chriſtianis.
Unde Job. xxx. In perſona ipſius eccleſie ait.
Frater fui ⁊ ſocius draconum. quoad primum
genus periculi ſcilicet manifeſte perſecutiōis.
Socius ſtrutionis ideſt hypocritarum quoad
preſens tempus. De vtraq̄ dicit Auguſt. Vox
contribulatorum cum chriſto ⁊c̄. vij. q. j. Ad//
uerſitas huic. §. Idem. Sed chriſtus nos cau/
tos reddit di. Attēdite a falſis prophetis ideſt
chriſtianis vel religioſis. qui. ve. ad v. in ve. o.
⁊c̄. Matthe. ſeptimo.

¶ De partibus ſubiectiuis prudentie ⁊ de co
gnitione ſuiipſius.

Capitulum tertium.

DE partibus ſubie/
ctiuis prudentie nunc agendum.
que ſunt particularis ſeu monaſti
ca. economica. politica regnatiua.
⁊ militaris. Et vt perfecta ſit conſideratio pru/
dentie oſtendendum eſt quomodo cuilibet ci/ Ciuis p̄t
ui expediat eam habere. Ubi diligenter notan triplici
dum eſt. q̄ quilibet ciuis poteſt tripliciter con/ ter cōſi
ſiderari ſcilicet quantum ad ſingularem ſui p/ derari
fectionem. quantum ad familie gubernationē
quantum ad ſui conciuis communicationem.
Et ſm̄ hoc plures ponuntur ſpecies prudētie.
Si enim conſideretur ciuis in ſe neceſſaria eſt
prudentia particularis. Si conſideretur vt fa/
milie gubernator. neceſſaria eſt prudentia eco/
nomica. Si vero vt ciuis tunc iterum poteſt tri
pliciter conſiderari. Quia aut eſt principanti
ſubiectus. ⁊ tunc neceſſaria eſt prudentia. que
communi nomine politica dicitur. Aut eſt vt
aliquis principans. ⁊ tunc requiritur pruden
tia regnatiua. Aut eſt boni communis propu/
gnator. ⁊ tunc opus eſt prudentia militaris. Et
ſic in vniuerſo habemus quinq̄ ſpecies prudē
tie ſcilicet particularem. economicam. politicā.
regnatiuam. ⁊ militarem. Prudentia igit̄ par
ticularis neceſſaria eſt ciui. quantum ad ei⁹ ſin
gularem perfectionem. qua videlicet ſeipſum
regere ſciat. ſe caute a peccatis ſeruando. ⁊ diui
nis preceptis obediendo. Hoc autem fieri nō
poteſt ſine prudentia. que eſt humanorū actu
um directiua. ſicut ſupra dictum eſt Unde di/
cit Grego. in paſtoral. Hoſtis collidus tāto libe
rius pectus percutit. quanto nudum a pru//
dentie lorica deprehendit. Ad hanc virtutem
inducit apoſtolus ad Ephe. v. dicēs videte fra
tres quomodo caute ambuletis non quaſi inſi
pientes: ſed vt ſapientes: redimentes tempus
quoniam dies mali ſunt: propterea nolite fieri
imprudentes: ſed intelligentes que ſit volūtas

dei. Siquis autez bonitate ſingulari caret. hāc prudentiam non habendo: proculdubio nec familiam ſufficienter regere poſſet: nec verus ciuis exiſteret. Qui ſibi non ſufficit prudenter viuendo: nec alij ſufficiet conuiuendo: quia qui ſibi neq̃z eſt: cui bonus erit. Et qui cum deo rectus non eſt: nec cum ciuibus rectus erit. Oculus quidem qui in ſe corruptus eſt: alia mēbra regere neſciet: ⁊ cum eis incompetēs erit. Patet ergo quomodo prudētia particularis ad ſingularem ciuis perfectionem requiratur. Exemplum ponitur de abraam. Conſiſtit hec perfectio ſingularis prudentie in conſideratiōe ſui. Unde Helinandus dicit ꝙ in templo apollinis tale oraculum fuiſſe datum legitur Gnothi ſe auton idest noſce teipſum. que ſententia. Job. v. ſcribitur his verbis. Uiſitans ſpeciem tuaz non peccabis. Idem autem eſt ſeipſum cognoſcere quod ſpeciem ſuam viſitare. Species ꝗppe hominis eſt anima ad imaginem dei facta: que tunc viſitatur quando qualis ſit in vita indagatur. Et ad hoc optime facit quod dic̄ Bernar. in lib. de conſideratione. A te primum inchoet conſideratio tua: ⁊ in te finiatur: ⁊ infra. Conſidera quid quis ⁊ qualis ſis. Quid in natura quia animal rationale mortale. Rationalitas ſubleuat monaſticam miſeriam mortalitatis: ⁊ mortalitas humiliat altitudinem ratiōis. Quis in perſona: cuius conditionis vel dignitatis. ⁊ quomodo vteris officio tuo. Qualis in vita: vtrum bonus vel malus: proficiens vel reficiens ⁊c̄. Ibi vide. Et nota ꝙ iſta cognitio ſui quam facit prudentia inducit tria magna bona. videlicet iudicium cognitionis diuine. principium ſaluationis humane: faſtigium perfectionis interne. De primo dicit Salomon prouerbio. xxx. Uixit vir cum quo eſt deus ⁊ qui deo ſecum morante confortatus ait. Stultiſſimus ſum virorum quod pertinet ad veraz ſui cognitionem Bernar. Ab exterioribus redibit animus ad interiora. ab interioribus ad ſuperiora: vt poſſiz cognoſcere vnde venio: aut quo vado: quid ſum: ⁊ vnde ſum. Et ita per cognitionem mei valeam peruenire ad cognitionez dei. Quantoq̃z in cognitione mei perfectior. tāto ad cognitionem dei accedo. ⁊ Macro. Anima perfectam habet ſapientiam: cum vnde orta ſit: ⁊ de quo fonte venerit recognoſcit. De ſecundo dicit ps. A peccato meo munda me: q̄m iniquitatem meam ego cognoſco. Mundatio a peccato eſt principium ſalutis. Ad hoc Seneca. Initium ſalutis noticia peccati. Nam q peccare feneſcit corrigi non vult. Bern. de cognitione ſui. Principium ſalutis humilitas generatur. De tertio dicitur Luce. xviij. Qui ſe humiliat: quod includit cognitionem ſui: exaltabitur. Boetius de phica conſolatione. O mortales extra vos petitis quod intra vos eſt poſitam felicitatem: quia ſcilicet per veram cognitionem ſui quis peruenit ad eam. In huius figuram habes Luc. ix. Quod ceci ſūt vocati ad cenam que ſignificat beatitudinem. Et loquitur de cecis qui ſcilicet cognoſcunt ſe cecos: nō cognoſcentes quod pertinet ad cognitionem ſui Ber. ſuper Canti. Nemo ſine cognitiōe ſui ſaluatur. Salus autem perfecta in beatitudine.

Cognitio prudentie inducit tria bona.

¶ Econtrario ex ignorantia ſuiipſius cōſequūtur homines tria mala: ſeu detrimenta. Eſt enī fundamentum infirmitatis. nutrimentum iniquitatis: complemētum ſtultitie. Quoad primum ignorantia ſui eſt fundamentuz infirmitatis humane ſpiritualis ſcilicet peccati. Cañ. i. Si te ignoras o pulcherrima mulieruz egredere. ſi pro quia pulcherrima mulierum idest creaturarū eſt anima que quia ignorat ſe. egreditur a ſe diſpergendo ⁊ vagando per diuerſa vitia. Ber. ſuper canti. De ignorantia ſui venit ſuperbia in te: que eſt principium peccatorum. Item Lactantius de falſa religiōe. Nullus anime ſuauior cibus veritate. Ignorantia autem ſui cauſa paruitatis. Senec. in epiſtolis. Ideo ad ſanitatem difficiliter peruenimus: quia nos egrotare neſcimus. Quantum ad ſcd̄m pſal. Neſcierunt ſcilicet neceſſaria ad ſalutem: neq̧ intellexerunt. i. intus legerunt cognoſcendo ſe ipſos: in tenebris ambulant peccatorum. Terētius. Ita fere corrupta eſt omnium hominum natura: vt aliena melius iudicet q̃z ſua: ⁊ hoc in malum. Unde Tullius in li. de offi. Neſcio quo fit vt magis in alium cernamus ſi quid delinquitur. Et tamen chriſtus dicit Lu. vj. Eyce primum trabem de oculo tuo: vt eycias feſtucam de oculo fratris tui. Quoad tertium ps. Hō cū in honore eſſet non intellexit ſeipſum vel ſuaz cognitionem. Comparatus eſt iumentis inſipientibus. Ber. in li. de conſideratione ad Eug. Licet omnia myſteria noueris lata terre: alta celi: profunda maris: ſi te neſcieris. omnino eris ſimilis homini inſipienti edificanti domum ſuam ſuper arenam ſine fundamento idest ruinā non ſtructuram faciens. Plato. Inſipiens eſt qui ſuiipſius ignorat quantitatez. Tullius de Tuſcu. queſtionibus. Stultitie propriū eſt aliorum vitia cernere: ſuorumq̧ obliuiſci.

tria mala ſequūt homine ex ignorātia ſui ipſius.

¶ De prudentia monaſtica aut particulari. ⁊. ix. regulis directiuis humane vite.

Capitulum quartum.

Qualiter prudentia particularis que habet hominē ordinare in ſeipſo: dirigat opera eius ſa

tis pulchre poteſt trahi ex his verbis que habe-
tur Can.v.videlicet.Dilectus meus candidus
& rubicundus:electus ex milibus. Caput eius
aurum optimum.Come eius ſicut elate palma
rum:nigre quaſi coruus.Oculi eius ſicut co-
lumbe ſuper riuos aquarum que lacte ſunt lo-
te & reſident iuxta fluēta pleniſſima. Bene ei⁹
ſicut areole confite a pigmentarijs.Labia eius
diſtillantia myrrhā primam. Manus eius tor
natiles aurec plene hyacinthis. Uenter. eius
eburneus diſtinctus ſaphiris:crura eius colū-
ne marmoree fundate ſuper baſes aureas.Gut
tur eius ſuauiſſimū:& totus deſiderabilis:hec
ſbi.Que intelligi poſſunt de chriſto vero.i.per
ſona eius.de quo dicitur Job.v.Prudētia ei⁹
percuſſit ſuperbum ſcilicet diabolum.Ac etiaȝ
de chriſto myſtico ideſt eccleſia eius ſeu de ei⁹
fidelibus quibus dicitur Matth.x.Eſtote pru
Noueȝ dentes.Ex quibus verbis trahuntur nouē re-
regule gule directiue totius vite humane. Et ſm hoc
vite hu ꝙ ipſa verba exponit egregius vir per cuncta
māe tra laudabilis dominus Jo. dominici cardinalis
huntur raguſinus in li.ſcientifico.etſi vulgari intitula
ex vbis to amor charitatis.Et primo quidem oſtendit
ſuꝑ di- excellentia chriſti in generali:cum ſcilicet dici-
ctis. tur candidus ſcilicet per puritatem. Rubicun
dus per charitatem. Electus ex milibus per
gratie & ſapientie ſublimitatem. Exinde ponū-
tur dicte regule.

¶ Prima dirigit intentiōes:ibi. Caput ei⁹ &c̄.
¶ Secunda cogitationes:ibi. Come eius &c̄.
¶ Tertia cognitiones:ibi. Oculi &c̄.
¶ Quarta exemplationes:ibi. Bene eius &c̄.
¶ Quinta locutiones:ibi. Labia eius &c̄.
¶ Sexta actiones ibi. Manus eius &c̄.
¶ Septima fructificatiōes:ibi. Uēter eius &c̄.
¶ Octaua gubernationes vel affectiōes:ibi.
Crura eius.
¶ Nona diſciplinationes:ibi. Guttur ei⁹ &c̄.

¶ Prima ergo dirigit intentiones que ſignā-
tur per caput.Caput autem deſignat intentio-
nem:quia ſicut caput eſt principium corporis:
ita intentio principium operis.Nam ſm ſapi-
entem finis ad quem reſpicit intentio mouet
agentem.Et in his quidem que de ſe ſunt ma-
la:vt blaſphemia:homicidium:vſura:& huiuſ
modi:quantumcunqȝ videretur haberi pia in
tentio:non poteſt eſſe veraciter bona:nec opus
bonum ſed in alijs vera eſt auctoritas commu
nis ſcilicet quicquid agant homines:intentio
iudicat omnes.Et aliqui quideȝ habent caput
terreum qui ſcilicet non intendunt niſi congre
gationem ſubſtantie in ſuis operibus.etiaȝ de
genere bonorum:propter hoc ieiunant orant
& huiuſmodi:vt proſperentur. Alij caput car-
neum.qui intendunt tm̄ ſatiſfacere nature: vt
ea que fiunt propter parentelas:vel ſenſualita
ti:vt multi ſub ſpecie ſpiritus: qui multa faci-
unt propter preſentiam corporalem perſona-
rum.Alij habent caput aureum:& iſti ſunt ſan-
cti qui omnia que faciunt:faciunt propter ho-
norem dei & amorem eius. Charitas enim au-
rum ſignificat Apocal.iij.Suadeo tibi emere
aurum ideſt charitatem:quia ſicut aurum ex-
cellit omnia alia metalla:ita charitas omnes
virtutes.Et quanto quis ex maiori intentione
charitatis aliquid facit.tāto magis eſt deo gra
tus & meretur.Chriſtus autem omnia facit: &
fecit ex maxima charitate.Et ideo merito dicit
de eo eccleſia.Caput eius ideſt intētio eius au-
rum optimum perfectiſſima intentione.Unde
ipſe dicebat Jo.iiij. Meus cibus eſt: vt faciaȝ
voluntatem eius qui miſit me. ecce intentio &
multa ſimilia inuenies.Et ſic in iſto ſplendore
illuminat omnem hominem venienteȝ in hūc
mundum.Diſce ergo dirigere intentionē tuā.
¶ Secunda dirigit cogitationes que deſignā-
tur per comas ideſt capillos:quia ſicut capilli
exeunt de capite ſeu procedunt:ita cogitatiōes
a mente.Quale caput tales capilli. Noſtruȝ ca
put vnum eſt.& ideo varios capillos producit &
materialiter & ſpiritualiter.Tria dicit de his co
gitationibus:quales debent eſſe & noſtre. Pri- Tria di
mo ꝙ ſūt vnite in vno fine etſi ſint diuiſe in ma cit d̄ co
teria.Et ideo dic̄ elate ideſt cotelli aut rami pal gitatio
marum:qui quidem videntur eſſe diuiſi abin nib⁹ q̄-
uicem:& ſunt in ſummitate:ſed in fine in vnuȝ les de-
conueniūt:ita chriſtus diuerſa agebat & loque bent eē.
batur:& de diuerſis materijs.tamen ſemper ad
honorem dei & ſalutem proximi. Sic & tu.etſi
de diuerſis materijs cogitas.modo de guber-
nanda familia.modo de artificijs:modo de alij
s.fac omnia ad laudem & gloriam dei. Secun
do cogitationes debent eſſe firme & ſtabiles.iō
dicit palmarum.Palma enim viriditatem ſem
per conſeruat in hyeme vt in eſtate:ſemper ſtat
vno modo.Et quanto magis antiquatur tanto
magis dulceſcunt fructus eius.Et eſt multi tē-
poris:inferius ſubtilis:ſuperius lata. contra-
rio modo aliarum arborum.Sic cogitationes
bone debent eſſe firme. Auguſti.de peni.diſti.
iij.Bonum propoſitum conſerua iugiter: ne-
qȝ proſperitate:nec aduerſitate mutari ſemper
deuotius ſe habere. Habere latas meditatio-
nes de diuinis:& modicas de terrenis. Tertio
debent eſſe humiles.ideo dicit nigre &c̄. No-
ta ꝙ coruus libenter quieſcit ſuper cadauera:
ſic verus humilis conſiderat mortem ex qua
ſumit ſibi occaſionem humilitatis. Humi-
lis ſum corde. ait chriſtus Matthei vnde-
cimo.¶ Tertia dirigit illuſtrationes que de-
ſignantur per oculos.Ideo dicit oculi ei⁹ ſicut

duplex eſt oculus ſic duplex eſt intellectus.

duplex columbarum. Sicut enim oculo corporali quis videt corporaliter ita oculo itellectus ſpiritualiter. Et ſicut duplex eſt oculus ita duplex eſt intellectus: ſcilicet practicus circa operabilia. ⁊ ſpeculatiuus circa cognoſcibilia. ibi quieſcens. ideſt vna potentia intellectiua cum duplici dicto officio. Primo igitur itellectus debet eē diſcretiuus. diſcernēdo falſa a veris bōa a malis. vt vera ⁊ bona eligat. ⁊ falſa ⁊ mala reprobet Ideo dicit ſicut columbarum. Unde columba diſcernit grana que ſunt bona: ⁊ ſana comedit corrupta dimittit. ſic egit dominus ihs. Juxta illud Eſa. vij. Sciat reprobare malum ⁊ eligere bonum. Et vt hoc poſſit homo melius facere debet ſecundo oculos intellectus tenere ſuper riuos aquarū. ideſt ſuper doctrinis lectis vel preauditis eas ruminando. Unde dicit. b. Antho. cuidā interroganti de via ſalutis. In omni re quam facis adhibe tecum teſtimonia ſcripturarum. Et nota ꝙ non quoſlibet libros vel doctrinas debemus ruminare ſed illas ſolum. que ſunt lote lacte. ideſt ſcripturas ſacras que ad modum lactis ſunt purificatiue mentis illuminatiue ⁊ conformatiue. Alie autem doctrine vt phie poeſis ⁊ de palatinis ⁊ huiuſmodi. non purificant. ſed inquinant mentem ſuperbia vel imundicia. Columba ſtans ſuper riuos aquarum inde per vmbram contemplatur accipitrem perſequentem. vt vitet eum. Sic anima per ſcripturas poteſt cognoſcere inſidias diaboli. quomodo diuerſis modis querit capere. ⁊ ibi in omnibus videt remedia. Ipſas chriſtus allegabat predicando: propterea iudei mirabantur dicentes. quomodo hic litteras ſcit cum non didicerit Joh. vij. Tertio debet etiam conſiderare diligenter inſtinctos diuinos. ſeu inſpirationes ſpiritusſancti. vt exequatur que adhuc melius ⁊ purificant ⁊ illuminant. propterea ſubdit. Reſident iuxta fluenta pleniſſima. que ſūt dōa ſpiritusſancti. Unde chriſtus dixit clamando. Joh. vij. Qui credit in me ſicut dicit ſcriptura. flumina ventre eius fluent aque viue. loquens de ſpūſancto. Quarto dirigit exempla que notantur per genas. ibi gene eius. ſicut gene ſunt ſub oculis ⁊ nunꝗ cooperiuntur. ſicut alia pene omnia mēbra ita exempla. ideſt opera manifeſta ſub oculis. in conſideratione ſunt hominum. ⁊ occultari non poſſunt. Tenetur autem quilibet non ſolū conſcientie ſue prouidere. ſed etiam proximi bonis exemplis edificare. Et propterea non ſolum a malis. ſed etiam ab his que habent ſpeciē mali. cauere debet iuxta ſentētiā apſi. j. ⁊. ij. ad Corin. vij. Debent autem exempla eſſe primo humilis patientie. propterea dicit areole. In area fit percuſſio grani. ⁊ calcatio ſuſtinet plures ictus. ⁊ tamen non frangitur terra. ſed integra ⁊ ſolida perſeuerat. Nullū malus exemplū dat de ſe ſeruus dei. ꝗ de virtute patientie. vt iniurijs tribulationibus non frāgatur. non turbetur. non queruletur. ſed firmus ⁊ integer in virtute permaneat. hoc chriſtus edocuit. Unde aug. j. q. j. Chriſtus quid fecit nobis. ideſt quale exemplum dedit. qui tanta patientia proditorē ſuum ſuſtinuit vſqꝫ in finem. vt ei primam eucharistiam confectam manibus ⁊ ore ſuo commendatam. ſicut ceteris apoſtolis proprijs manibus daret ⁊c. Areole dicit in pluri. quia patiētie exemplū debet oſtendi in tribulationibus corporalibus ⁊ ſpiritualibus. que duriores ſunt quia tāgunt animam. Areole nomen diminutum eſt. Ex quadam humili cognitione propriorum defectuum. ⁊ per conſequens recognoſcere ſubditum omnium penarum debet procedere iſta patiētia. non modo philoſophico. Debent ſecundo ⁊ alijs virtutum prebere exempla. ideo ſubdit aromatū. Aromata odorifera et ſuauia ſunt virtutes. zuccarum eſt charitas. Cinamomum puritas. Carophilus humilitas. Balſamus obedientia Mirrha penitentia ⁊c. Harū exempla debes dare modo de vna modo de alia que omnes. quia eis occurrunt tentationes ⁊ tribulationes. Ideo debent eſſe fundate in humili patientia. vt ſint areole aromatum. Debent tertio omnia exempla etiam operum virtuoſorum eſſe cum magna diſcretione. Unde ſubdit. Conſite a pigmentarijs. Pigmentarij ſunt qui ſciunt componere medicinas ⁊ cōfectiones. Non omnium eſt hoc qui habēt aromata. ſed paucorum ex magna practica. Non omnis qui habent virtutes ſciunt ſemper vti diſcretione. Paucorum eſt hoc ⁊ exercitatorū in via ſpiritus. Et tamen ſi deſit diſcretio. non erit virtuoſum opus. Niſi eni omnia fiant cū modis ⁊ temporibus. non edificabunt. ſed ſcādalizabunt: ꝙ chriſtus ſumme ſeruauit. Quādoqꝫ reprehendens quandoqꝫ tacens. quandoqꝫ loquens. quandoqꝫ miracula faciēs. quādoqꝫ non faciens. quandoqꝫ ieiunans. quādoqꝫ comedens ⁊c. Omnia ad edificationem. Quinta regula dirigit locutiones que deſignantur per labia. Unde labia eius ⁊c. Poſuit deus ex labia ⁊ dentes ante linguam. vt non ſubito loquamur quicquid menti occurrit. ſꝫ tardi ſumus ad loquendū. vt admonet Jacobus in canonica ſua capitulo primo. Debet ergo locutio primo eſſe ex dilectione ⁊ temperata. Unde dicit diſtillantia. Ad diſtillationē plura concurrunt: ſcilicet fornellus cū igne. cāpana ⁊ materia que dꝫ diſtillari. ⁊ alēbicus vñ egreditur guttatī. Sic ad hoc vt aliqs bñ loquatur

qui ſu[…] pigme[…] tarij.

debet eum mouere charitas. que eſt ignis in
corde ⁊ fornax. Campana eſt ratio. Illud quod
diſtillatur eſt materia que debet dici alembi//
cus eſt os. Uas vbi recipitur. eſt auditor.
Quando ergo charitas inducit aliquem ad
loquendum ipſa virtus charitatis tanquã ca/
lor quidam intenſus. debet materiam locutio/
nis quaſi euaporando per diſcuſſionem tranſ/
mittere ad altitudinem rationis. ⁊ dimiſſa
omni ſuperfluitate illud ſubſtantiale qđ aſcen
dit in rõnem ideſt quod dictat ratio paulatim
per eos proferre vbi eſt auditus. Non enim ad
modum maris redundantis dȝ ſe iactare. vel
quicquid eſt in corde dicere. nec ad moduȝ tor/
rentis oẽs inmunditias viarum colligere. nar//
rando. ſ. defectus aliorum. ſed paulatim ⁊ rõ/
nabiliter. Sic fecit dñs ieſus. Unde ipſe dice//
bat Joan. v. Hec dico vt ſalui ſitis. Ecce chari//
tas que mouebat ad loquendum. Et de eo dici
tur. j. Petri. ij. Nec dolus eſt inuentus in ore
eius. nec etiã aliquod malum. Uñ ipſa dicebat
Joan. xviij. Si male locutus ſum. teſtimoniuȝ
perhibe de malo. Ecce materia rõnabilis ⁊ to/
ta euaporata. parum lotus eſt. Uñ Eſa. liij. Si
cut agnus corã tondente ſe obmuteſcet. Secũ/
do materia locutionis dȝ eſſe vtilis: propterea
dicit myrrhã. Myrrha ẽ amara purgatiua ⁊ ꝓ
ſeruatiua a corruptione. Si locutio amara dȝ
eſſe ad reprehendendũ vitia alioꝝ. non ad adu
landum. ad purgandum ſua peccata per ꝯfeſſi
onem ad monendũ. ⁊ ſic preſeruãdo alios a vi
tijs. Tertio dȝ eſſe de melioribus propterea di/
cit primam. Prima enim diſtillatura eſt melior
alia. Sic põt hõ loqui de diuerſis bonis ⁊ bene
ſed dȝ homo eligere etiã melius. ita ꝙ ſit totali
ter ſermo ſm deum. ſicut fecit xp̃s qui ait Joã.
viij. Sicut audiui a patre. ſic loquor in mũdo.
Sexta dirigit operatiões que deſignantur per
manus. Unde dicit manus eius ⁊c̃. Opa que
facimus artificialia ⁊ multa alia manibus faci/
mus: Et ꝑpterea manus in ſcriptura deſignãt
opus nr̃m. Hec aũt opera debẽt eſſe bona. j. Et
propterea dicit tornatiles. Torno eſt inſtr̃m qđ
valde cito opatur. remouet a lignis ſupfluita//
tes ⁊ polit. ⁊ tñ reuertitur retro q̃ztũ procedit
in ante. Hoc ſpiritualr̃ dȝ eſſe in operibus nr̃is
ſcȝ vt prompte operemur. non tarde vel lẽte in
ſurgendo a dormitatione. in eundo ad eccliaȝ
in accedendo ad ꝯfeſſionẽ. ⁊ hmõi. Neſcit enĩ
tarda molimina ſpiritusſancti gr̃a. Dicit Am//
bro. in ome. ſup Lucã. Debemus etiaȝ tollere
ſuperfluitates ab operibus nr̃is. vt in veſtimẽ
tis. cibis in edificijs et hmõi. Cañ. ij. Tempus
putationis aduenit. Debemus facere opa mun
da ⁊ nitida in ꝯſpectu dei. Debemus in opib⁹
nr̃is non ſolum reſpicere in antea ad alia q̃ re/
ſtant fiendã ſed etiã aliqñ reſidere preterita ad
dolendum de defectibus. Sicut faciebat pau//
lus dicens. j. Corin. xv. Non ſum dignus voca
re apoſtolus. q: perſecutus ſum eccleſiã dei. Et
Augu. in lib. Confeſſionum accuſans peccata
preterita. Fuit dñs ieſus ſollicitus ⁊ promptus
in operibus ſuis. Joã. viij. Diluculo venit in tẽ
plum. nil ſuperfluum erat in eo. Colligite ait.
que ſuperauerant fragmenta ne pereant. Joã.
vj. Omnia opera ſua deo accepta. Joan. viij.
Ego ait que placita ſunt ei ſcȝ patri facio ſemꝑ.
Scđo opera iſta debent eſſe multiplicia. Ideo
ſubdit. Auree. Aurum enim valde extendit ſu
per omnia alia metalla. Nam de vno ducato fi
unt circa. c. petie ad deaurandum picturas. ſic
opera noſtra debent ſe extẽdere ad multa. Ali/
quando ad pauperes paſcendos. Aliqñ eũduȝ
ad eccleſiã ad officium ad predicationẽ. Aliqñ
ad opera religioſa ⁊c̃. Multa bona opa oſtẽdi
vobis ait xp̃us. Joã. x. Debet tertio in ipſis ope
ribus eſſe conſideratio premiorum. propterea
ſubdit plene iacinctis. i. lapidibus precioſis. vl̃
floribus alliſis qui habent colorẽ celeſtem. La/
bor te terret ait Aug. Cogita de ꝓmio. Sic do/
minus ieſus ſemꝑ in operibus ſuis contẽpla//
batur deum ⁊ ſupernam gloriam. Diſce ergo
ipſum ſequi qui illuminat omnem hominem
venientẽ in hunc mundum. Septima dirigit
fructificationes que deſignantur per ventrem.
Unde dicit. Uenter eius ⁊c̃. In ventre ſtat fru//
ctus humanus. i. puer. Magna cura ⁊ ſtudio
querebant homines in veteri teſtamento face/
re fruct⁹ humanos. i. filios. Unde ⁊ in lege ſte
rilis. dicebatur maledicta. Sed iam in nouo te
ſtamento non curat deus tantum de iſta fructi/
ficatione Immo dicit. Luc. xxiij. Btẽ ſteriles q̃
non genuerunt ⁊ vbera que non lactauerũt. ſȝ
vult fructus ſpirituales permanentes. non de
ficientes vt filij. Uñ dicit Joã. xv. Poſui vos vt
eatis ⁊ fructum afferatis ⁊ fructus veſter mane
at. Et qualis eſſe debeat oſtenditur. cum ſubdi
tur. Eburneus. Ebur eſt os elephantis: anima/
lis caſtiſſimi. ⁊ ſignificat caſtitatem. Unde i an
te. Ebur caſtitatis. hos igitur filios debemus
generare. ⁊ tales qui ſint caſti. i. caſtitatem de//
bemus in nobis amare. ⁊ in alijs ſuadere. Di//
cuntur etiã fructus noſtri opera ꝑmanentia. vt
libri. edificia. hoſpitalia que quidem faciũt ad
gloriam humanam: vt pingendo arma ⁊ hu//
iuſmodi. ſed eburnea non ſunt. ⁊ ideo fiẽda ad
gloriam dei. Ebur eſt durum. ⁊ ſignificat con/
ſtantiam ⁊ perſeuerantiam quam debet quis
ſuadere his quos trahit ad deum non ſolum
actiua ⁊ mũdana. ſed ſpiritualia ⁊ celeſtia. Sic
dominus ieſus egit. Nullum docuit aliquam
artem vel ſcientiam cum omnes ſciret. ſed be/

de diuina ⁊ ſpiritualia. Eſt autez diſtinctus iſte venter zaphiris. quia facit docere filios ſuos ſpirituales quos verbis ⁊ exemplis trahit ad chriſtum. Octaua dirigit gubernationes deſignatas per crura. Unde crura eius ⁊c. Sicut enim ſuper crura/ ſ. tibias ſuſtentatur totum corpus. ſic totum corpus eccleſie ſuſtentatur ⁊ regitur duplici regimine. eccleſiaſtico ⁊ temporali. diſt. xcvj. Duo ſunt. Sed ad hoc vt non ruat ipſum corpus eccleſie. Oportet vt illa regimina ſint iuſta. Et propterea ſubdit. Columne marmoree. Aliqui faciunt rempublicam. i. regimen columnas luteas. ſ. non querendo niſi colligere pecunias ⁊ depredationes extorſiões ⁊ huiuſmodi. Alij faciunt columnas ferreas. vtentes vt tyrannica. gladio ⁊ ſpata. nutrientes ſectas. expellentes bonos ⁊c. Alij de nihilo faciunt. ſed deſtruunt factas faciendo cõtra deum ⁊ eccleſiam. vt poſſint bene proſperare in ſtatu ſuo. Regimen tale durare nõ poteſt. ſed iam ruit. Faciendo iſtas columnas ſoluz de argento. Non ſufficit. ideſt ſi ſolum vacaretur contemplationi ⁊ lectioni. vel doctrine. aut prelatis. Requiritur adhuc aliud. videlicz columne marmoree. Nullus lapis durior marmoreo. nullus candidior. nullus vtilior ad ſeruanda vnguenta. Et cum ſit ita durum. mirum eſt ꝙ melius domatur plumbo dulci ꝙ̃ ferro. Et ideo conuenienter ſignificat iuſtitiam. Nulla enim virtus requirit tantam fortitudinem ſicut iuſtitia iudicatiua. Impugnatur eniz a ſanguine. a minis a muneribus. a precibus. Nulla virtus pulchriorem facit rempublicaz ⁊ puriorem. Eſt enim reddens vnicuiqz quod ſuum eſt. Sicut autem corporis pulchritudo reſultat ex membrorum debita proportione. ita ipſa iuſtitia que habet ꝓportionare cuncta. Facit corpus eccleſie pulchrũ ſoluz a plumbo humili. ideſt a penitentibus ⁊ humilitatis aliquantulum flectitur. Iuxta illud virgilij. Parcere ſubiectis ⁊ debellare ſuperbos. Columne i plurali dicit. quia duplex eſt iuſtitia. ſcilicet diſtributiua. ⁊ commutatiua. vt premiare bonos ⁊ punire malos. Super baſes aureas. ideſt ſup fidem ⁊ charitatem alias nihil valet. Sed quia quod expoſitum eſt de duplici regimine. ſpectat ad prudentiam polliticam non excundo terminos prudentie particularis. qua quis regulat ſeipſum. Poteſt dici ꝙ crura ſignificant appetitus ſiue affectus. quia ſicut cruribus itur. ita affectibus anima pergit verſus celum vel infernum. ſm qualitates affectionum. Duo autem crura ſunt duo appetitus. ſcilicet ſenſualis ⁊ rationalis. que crura dicuntur nõ eſſe carnea. neqz ferrea. ſed marmorea habent ſpiritualiter crura carnea que in his que expediunt carni. non querunt neceſſitatem. ſed voluptatem vt ſufficiant omni modo ipſi ſenſualitati. Cum tamen dicat apoſtolus ad Ro. Debitores ſumus carni. non vt ſm carnem viuamus. Si enim ſm carnem vixeritis: moriemini. Appetitum autem rationalem habent carneum qui in operibus ſpiritualibus que faciunt. carnalia querunt honores. diuitias. ⁊ huiuſmodi. Uel etiam quia patres ſpirituales aut fratres aut filios ſpirituales carnaliter ideſt ſenſualiter diligunt. Semper querentes eorum preſentiam corporalem. Contra quos dicit Auguſti. in regula. Inter nos non carnalis. ſed ſpiritualis debet eſſe dilectio. Crura etiaz ferrea habẽt qui nec ſibi nec alijs per affectum compaſſionis mouentur ad ea que neceſſaria ſunt. ſz duri ⁊ rigidi nimis ſunt. contra quos dicit Hieronymus. Quod dignitatez creature rationalis amittit qui ieiunium charitati. aut vigilias prefert ſenſuum integritati de conſecratio. diſtinctio. v. Non mediocriter. Prudens igitur habet crura affectuum. non carnea neque ferrea. ſed marmorea ideſt pura ⁊ fixa ſeu firma. que crura affectuum fundantur ſuper baſes aureas. i. ſuper duo precepta charitatis dei ⁊ proximi dilectionis. Nona dirigit diſciplinationes ideſt modum docendi ſeu inſtruendi alios. Doctrina enim voce porrigitur. que a gutture procedit: ⁊ ideo ipſa diſciplinatio notatur cum dicitur. guttur eius ſuauiſſimum. Debet enim qui docet ſiue priuate ſiue publice loqui non ſoluz aperte vt intelligatur. ſed etiam ſuauiter. vt audientis animus delectetur. propterea dicitur guttur ſuauiſſimum. non tamen debet adulatiue loqui. Nam contra huius adulatores dicit dominus Malach. ij. Maledicam benedictionibus veſtris ideſt ſermonibus adulatorijs. j. q. j. Maledicam. ⁊ in eadem. q. c. Multi. Sed debet loqui vtiliter ⁊ benigne. Iuxta illud. ij. Corinthio. vj. In ſuauitate in ſpiritu ſancto. ⁊ cum loqui habet materias de ſe turpes. vti debet vocabulis quantum poteſt honeſtis. non aperte ſicut ribaldi. non tales locutiones non ſunt ſuaues. ſed odioſe ſapientibus. Unde Hieronym. De nephandis criminibus que in occulto fiunt que nominare etiam turpiſſimum eſt. ne ⁊ dicentis os aures audientium pollueren tur. generaliter ſcriptura compreſſa eſt. dicens. Uerecundos facite filios iſrael ab omni immũditia. xxij. q. iiij. In eo.

¶ Quia ſupra introducta eſt auctoritas illa. .§. i. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. Potes hic notare quadruplicez prudentiam ſerpentis naturalem quam virtualiter imiteris. Prima eſt. quia ſerpens quando

Prudẽtia ſpẽtis nālis ⁊ q̃druplex

videt ſe percutiendum. de toto corpore facit ſcutum. vt preſeruet caput illeſum. Nam ⁊ ſi vulneretur in corpore capite integro. non ex hoc mortem incurrit. Sic debes tu omnia exponere ſcilicet ſubſtantiam. famam etiã vitam leſioni vel amiſſioni. vt caput videlicet ratiõis ſeu chriſtus qui eſt caput noſtrum illeſus euadat. Leditur enim ratio vel ipſe chriſtus in nobis exiſtens ſolum per culpam qui ſemper debet vitari. Unde Auguſti. Potius debet quis omnia mala pati ꝙ̃ peccato conſentire. xxxij. q.v. Ita ne. Secunda prudentia ſerpentis eſt. quia vetuſtus effectus vel infirmus vt iuueneſcat. artum foramen inquirit lapidis firmi. per quod cum diffi cultate tranſiens. vetuſtam pellem deponit. exinde induens nouam. Sic ⁊ tu factus debilis ⁊ antiquus per peccatum. Si vis vt iuuentus tua renouetur per gratiam. oportet te ire per foramen artum penitentie. quantumcunqꝫ tibi difficile videatur. Et hoc foramen debet eẽ in fixa petra ⁊ firma: id eſt firmo propoſito non recidiuandi. quia vt ait Auguſti. Nihil proſunt lamenta ſi iterentur peccata ſcilicet quoad propoſitum iterandi vulnus iteratum tardius ſanat. de peni. diſtinctio. iij. Inanis. ¶ Tertia prudentia ſerpentis ſcilicet aſpidis eſt. quia cum incantatur. ne audiat vocem incantantiũ obturat aures ſuas. vt ait pſal. lvij. Unam figendo in terram. in aliaꝫ caudam immittendo. ſic ⁊ tu fac. Cum incantator diabolus vult te capere incantationibus ſuarum ſuggeſtionum. claudas aures. cogitationes. ⁊ affectus. ne ipſis aſſentias. ⁊ hoc ex conſideratione finis peccati. quod ſignificatur per caudam. quia vt dicit apoſtolus ad Roma. Finis illorum mors eſt. Et ex conſideratione mortis corporalis ad terram proſternentis humiliatur hõ ⁊ cauet a peccatis. Iuxta illĩd. Terraꝫ geris: terrã teris ⁊ in terrã reuerteris. q de fra ſumeris. xiii. q. ij. In eccleſiaſtico. Quarta prudentia ſerpẽtis eſt. qui inſidiatur calcaneo mulieris. vt dicitur Gene. iij. vt ſcilicet occidat eã. Mulier autem voluptatem ſeu mundanam pſperitatem deſignat. Calcaneus eſt finis eius. Sic autem occiditur ſeu contẽnitur humana proſperitas ſeu voluptas. dum attenditur finis eius id eſt vanitas ⁊ nocibilitas. Grego. in omel. Momentaneum eſt quod delectat. ſed eternum quod cruciat.

¶ Item ad prudẽ- .§. ij.

tiam particularem ſiue monaſticam pertinet illa auctoritas. Prouer. xij. Quatuor ſunt minima terre. ⁊ ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus id eſt prudentiora. Formice populus infirmus qui preparant in meſſe cibum ſibi. Lepuſculus plebs inualida qui collocat in petra cubile ſuum. Regem locuſta non habet. ⁊ egredit vniuerſa per turmas ſuas. Stellio manibus nititur. ⁊ moratur in edibus regum. Expone moraliter. In formica commendatur nobis prouidentia que eſt pars prudentie. per quam reſpicitur ad futura ſibi prouidens. Unde Prouer. vj. dicitur. Uade ad formicam piger. In locuſta que ſaltat. ⁊ poſt ſaltum retro decidit. Deſignatur in prudente ardens deſiderium eternorum que ſunt vltimis finis. qui maxime attenditur a prudente. Iuxta illud prudenter agas ⁊ reſpice finem. Sed caſus locuſte in retro ſignificat recordationem preteritorum defectuum. ⁊ huiuſmodi. Memoria autem preteritorum ad prudentiam pertinet tanquam pars eius. In ſtellione qui eſt lacertulus. quaſi depictus ⁊ ſtellatus. qui alas non habet. Sed manibus nititur incedere. ſignificat diligentiam in operatione. que ſupplet defectum nature. Diligentia autem operationis pertinere videtur ad rectam ordinationem preſentium que eſt ſecunda pars prudentie. vbi opere fiendo conſiderandum eſt an tale opus liceat. expediat ⁊ deceat. vt licitum reſpiciat neceſſitatem. ſꝫ ad ſalutem expediens vtilitatem decens honeſtatem ſm Bernar. Et habetur extra de voto magne. In lepuſculo quod eſt animal timiduꝫ velociter fugiens ſed in petra collocans cubile ſuum. ſignificat diffidentiam de proprijs viribus ſuis. ⁊ ſenſu ſuo. ⁊ confidẽtia in deo ſeu chriſto que eſt petra. Petra autem erat chriſtus. Unde Prouer. iij. dicitur. Ne innitaris prudentie tue. vbi Hierony. Prudentie ſue innititur. qui ea que ſibi agenda vel dicenda videntur patrum decre. preponit extra de conſtitu. Ne innitaris.

Quatuor ſunt minima terre.

¶ De prudentia economica.

Capitulum quintum.

Secunda prudẽtia eſt economica. que eſt neceſſaria ciui. inquantum eſt familie gubernator. vbi ſciendum eſt. ꝙ ſm ꝙ vult philoſophus primo politico. In perfecta familia ſeu domo tres communitates requiruntur ſcilicet viri ⁊ vxoris. domini ⁊ ſerui. patris ⁊ filij. Et prima quideꝫ requiritur propter opus generationis quam natura principaliter in ea intendit. Secunda requiritur propter opus adminiſtrationis. Non enim res generata ſubſiſtere poſſet niſi adminiculum ſerui adeſſet. vbi ſm pħm loco ſerui non tm̃ accipitur miniſter rationalis. quem poſſunt diuites habere. ſed etiam mancipium aliqđ irrõnale qđ loco ſerui

tres cõmunitates requiruntur in imperfecta familia.

pauperibus deſeruit. vt bos. aſinus. vel etiam
inſtrumentum aliquod lucratiuum. vt nauis.
ligo. vel aliud huiuſmodi. Tertia requiritur
propter perpetuam ſpeciei conſeruationem. et
ideo humana vita in vno perpetuari non po-
teſt: ſed requiritur ſucceſſio filiorum in quibus
non ſolum humana ſpecies. ſed etiam vna fa-
milia perpetuari poteſt. Secundum has tres
communitates neceſſaria ſunt tria regimina
prudentie. Nam alia prudentia requiritur in
regimine vxoris. alia in regimine ſeruorum.
⁊ alia in regimine filiorum.

Primo ergo .§.i.

ciuis qui eſt gubernator familie. debet polle-
re quadam prudentia ad regimen vxoris. Ubi
ſcire oportet ꝙ vir circa vxorem tripliciter de-
bet ſe habere. ſ. ꝙ ei affabiliter conuiuat. decē-
ter ipſam tractet ⁊ue procuret. ⁊ ſine zelotipia
diligat ⁊ viuat. In ea autem debet tria velle ſi-
bi. Quod ſit caſta cum pudicitia. Uerecunda
cum ſilentio. ⁊ pia cum diſcretione. Hec omnia
menſuranda ſunt per prudentiam viri. Primo
vir cum vxore debet affabiliter viuere. Eſt enī
maritus ſolatium vxoris. non ſolum in copu-
la carnali. ſed etiam in conuictu ſociali. maxi-
me cum vxorem non deceat ſe multum exhi-
bere extraneis ſocijs ⁊ ſolatijs. poſſet enim ci-
to infamiam apud alios incurrere ⁊ malam de
ſe in corde viri generare opinionem. Ad hec
ergo vitanda debet vir vxori eſſe affabilis ⁊ be-
niuolus. alias vita vxoris eſſet cum triſtitia.
Signa autem amicitie que debent vxoribꝰ ex-
hiberi. non ſunt vniformiter ad oēs hn̄da. Si
enim vxor eſt humilis ⁊ honeſta. ſunt quidem
ſigna hmōi oſtendenda. ⁊ ſi aliquādo erret: de-
bet verbis blandis ⁊ dulcibus ammoneri. Si
vero ſit ſuperba ⁊ contumax. debet aſperior in-
crepatio adhiberi. Rex aſſuerꝰ domeſtice ſe ha-
buit ad reginam heſter. quando ab ea inuitatꝰ
ad conuiuium ſuū: benigne ⁊ dulciter inuitationē
ſuſcepit ⁊ cum ea familiariter comedit. Heſter.
v. Ad reginam vero vaſthi durius ſe habuit. qꝛ
eius imperio parere contempſit. Heſter. j. Se-
cundo vir debet vxorem decenter tractare tam
in ornamentis ꝙ̄ in alijs eius perſonam per-
tinentibus. Eſt enim mulier facta in adiutori-
um viri ad opus generationis. Unde non ſi-
cut ancilla vel ſerua tractanda eſt. ſed ſicut ſo-
cia gubernanda. propter quod de media ſub-
ſtātia viri vt de coſta formata eſt. ſicut ſacra ſcri-
ptura teſtaſ. Debȝ aūt vir vxorē tractare in veſti-
mentis ⁊ alijs ornamentis ſm̄ ꝙ decet ⁊ ſuo ſta-
tui expedit. Decȝ. n. vxorē militis magis hono-
rificas veſtes hr̄e ꝙ̄ vxorē ſimplicis ciuis: ⁊ re-
gis ꝙ̄ vxorē militis. Et ſic de alijs diligēter in-
ſpectis conditionibus perſonaꝝ ſtatuū. locoꝝ
⁊ temporꝝ. Alioqn̄ ſic ſecus fiat daſ ciuitatibꝰ
magna occaſio ruine ⁊ deſtructionis. Un̄ phs
in. j. retho. Loquēs de macedonibꝰ. ait eos eē
infelices eo. ꝙ ſuis vxoribꝰ illicita pmittebāt.
Ualerius maxi. ciues ro. cōmendat eo ꝙ vxori-
bus de indumētis ⁊ alijs neceſſarijs pūidebāt
ornamentis decēs. Conſuetudo diu approba-
ta apud romanos. inde ad alios deriuata. ꝙ vi-
ri vxores ſuas ornamētis decentibꝰ induebāt.
ſed parco victu nutriebāt. Tertio vir dȝ vxorē
ſic diligere vt zelotipiā vitet. aliquādo ſibi ma-
gnum nocumentū nō ſeruādi fidem prebet. In-
fertur quidē nocumentū magnū viro. ſi nimis
circa vxorē eſt zelotipus. qꝛ ſemp eſt in ſuſpitio-
ne. ⁊ per ꝯſequēs in cordis anxietate. vn̄ fit cū
vna cura altā ipediat ꝙ retrahaſ a debitis ope-
ribus ciuilibus. ꝓpter quod ad ꝯuiuendū cum
alijs ciuibus grauis reddiſ ⁊ ineptus. Itē vxo-
ri ex hoc nō ſeruādi fidē incitamētum preſtat.
Id enī quod ꝓhibetur ex ipſa ꝓhibitiōe magis
ꝯcupiſcitur. Nam ſm̄ phm̄. ij. retho. Concupi-
ſcentia eſt eius qd̄ abeſt: non aūt eius qd̄ adeſt.
Et cū ex ipſa ꝓhibitione res ꝓhibita videaſ ab-
eſſe. eo ipſo magis deſideraſ. Ex quo ſequiſ vxo-
res zelotipoꝝ magis icitari ad malū. qꝛ in his
magis augeſ cōcupiſcētia eorū que ꝓhibētur.
vel a qbus ſe priuari per viros ſuſpicanſ. Mā-
dauit deus in veteri lege. vt vir ꝓpter amoris
zelotipiam falſum crimen vxori non impone-
ret. aut per odium non affligeret. ſed potiꝰ ſcri-
pto libello repudij eam dimitteret. Deutero.
xxiiij. Quod permiſſiue fuit factum. vt dixit
xp̄s Matth. xix. Ad vitandum vxoricidiū. Un-
de non ſine peccato hoc faciebant. Nunc nul-
lo modo illud tolleratur per leges canonicas.
Et valerius narrat ꝙ quidā ex nimio amore ad
vxorem ipſa mortua ſe interfecit.

Ab vxore autem .§.ij.

vir querere debet que muliebri ſerui videntur
competere inter que primum eſt ꝙ ſit caſta et
pudica. Decet enim vtrunqȝ coniugem ſibi in-
uicem fidem ſeruare. Ad hoc enim aſtringun-
tur: non ſolum diuino precepto quo omnis for-
nicatio prohibetur. ſed etiam iure naturali. qd̄
dictat coniunctionem maris ⁊ femine eſſe in-
diuiſibilem propter bonum prolis procrean-
de. ⁊ ad perfectum producende. Ad quod re-
quiritur permanentia maris cum femina vſqȝ
in finem. ex quo apparet eſſe matrimonium de
iure naturali. Maxime autem decet ⁊ expedit
bonis matrimonij ꝙ vxor polleat caſtitate. qꝛ
eius violatio eſt periculoſior ꝙ̄ violatio viri.
propter incertitudinem filiorum adulterorum
qui in hereditate paterna ſimul cum legitimis
poſſent

Uir circa vxorem tripliciter ſe debȝ hr̄e.

Que ſi... ſerua... de l... inge.

poſſent ſuccedere. Item ex hoc conditioni mulieris: magis repugnat ꝗ̃ conditioni viri. Ad caſtitatem autem vxoris multum facit ſobrietas: ⁊ cibi parcitas quibus maxime mulieres debent pollere. Debent enim eſſe temperate circa cibum ⁊ potum: propter quod natura facit eas eſſe parue ⁊ rare digeſtionis. ⁊ per conſequens parue ſumptionis. Recitat Ualerius maximus. ꝙ Romanis mulieribus nephas erat vinum bibere. Unde ait ꝙ vini vſus oliꝫ Romanis feminis ignotum erat: ne in aliqꝺ dedecus prolaberentur: quia vſus vini conſueuit eſſe proximus ad venereã incontinentiam. Non ſolum autem vxorem decet eſſe caſtam in veritate: ſed etiam pudicam quantum ad exteriores corporis geſtus. Debet enim ab omni ſpecie mala abſtinere. puta a petulantia oculorum diſcurſibus ſuperfluis: inordinatis corporis motibus: virorum colloquijs: ludis virilibus: ⁊ ab omnibus huiuſmodi: que earum honeſtatem in oculis hominum poſſent aliqualiter denigrare. Unde Cryſo. in quadaꝫ omel. ſuper Ioan. dicit. ꝙ mulieris eſt domi philoſophari: ideſt in domo operoſam continue ſe reddere: ⁊ a diſcurſibus ſe cohibere. Eſt eniꝫ vt dicitur in tractatu de abuſio. Unũ abuſionis genus mulier ſine pudicicia. Gratia autem ſuper gratiam mulier ſancta ⁊ pudorata. Eccĩ. xxvj. Secundo debet vir in vxore querere: ꝙ ſit verecunda ⁊ taciturna. Uerecunda enim ſm philoſophum. vij. Ethicoꝝ. Eſt quedam paſſio que conuenit etati iuuenili. Et hoc maxime competit mulieri. Cuꝫ eniꝫ ſm eundem philoſophum. Uerecundia ſit timor inglorificationis. Ille maxime eſt verecundus: qui maxime timet confundi vel erubeſcere coram alijs. Talis auteꝫ eſt qui eſt laudis appetitiuus. ⁊ iterum qui eſt parui cordis. Mulieres autem ſunt laudis appetitiue propter carentiam virtutis ⁊ operum virtuoſorum. ⁊ ex hoc ſunt erubeſcitiue timẽtes confundi in conſpectu aliorum. Item ſunt timide ex paruitate cordis: quaſi omnia expaueſcentes. Cum autẽ hec paſſio ſit laudabilis: ⁊ quedam cathena retrahens a multis turpibꝰ querenda eſt in vxore verecũdia. Alioquin ſi mulier verecundiaꝫ perdit. efficitur audaciſſima ſine freno. ſm illud Hiere. iij. Frons mulieris meretricis facta eſt tibi noluiſti erubeſcere. Et intantum excedit ꝙ vix inuenitur aliquis vir qui perpetraret illa: que mulier inuerecunda attentaret. ſiue in turpibus ſiue in quocunqꝫ genere peccatorum. Mulier enim in eo quod concipit communiter excedit: ſiue in bono ſiue in malo. ⁊ hoc contingit propter paucitatẽ rationis ⁊ abundantiam paſſionis. Signum auteꝫ huius laudabilis paſſionis videtur eſſe ſilentium ſiue taciturnitas. et ideo non decet mulierem eſſe garrulam vel litigioſam. quia hoc maxime indicat audaciam virilem. quam multum vitare debent mulieres. eſt enim ſm philoſophum ſilentium ornamentum mulieris. Unde in huiuſmodi ornamenti laudem dicitur Eccleſiaſtici. xxvj. Mulier ſenſata ⁊ tacita non eſt immutatio anime erudite. Exemplum de Sarra que viris: ideſt angelis comedentibus ſub arbore non exiuit ad eos: ſed tãquam verecunda et taciturna in tabernaculo manſit. Tertio debet vir in vxore querere ꝙ ſit pia ⁊ miſericors. ſed cum diſcretione. Mulieres enim communiter ⁊ pueri ſunt miſeratiui. ſed pueri propter innocentiam credentes alios eſſe innocentes. Et ideo omnes indigne putant aliquid pati. Mulieres vero propter molliciem complexionis quam anima naturaliter imitatur. ⁊ ideo nihil durum alijs ſuſtinere poſſunt. Ad hoc autem maxime inducenda eſt vxor propter duo. Primo propter familiam quaꝫ debet conſolari. eo ꝙ communiter in domo habet reſidere. Debet enim eſſe ſollicita ⁊ operoſa ad ea que ſunt in familia. ⁊ per familiam agenda. Secundo propter elemoſynas pauperibus erogandas. Uiri enim ſunt intenti ad mercationes. ⁊ ad alia opa magna. ad hoc ꝙ familia non deficiat in neceſſarijs. ⁊ ideo frequenter negligunt pauperes ⁊ ſeipſos in his que ſpectant ad deum. quapropter vxores in hac parte defectum virorum ſupplentes debent eſſe elemoſynarie ⁊ pie. tam pro ſe ꝗ̃ pro viris. Exemplum de Maria magdalena cum alijs mulieribus que chriſto miniſtrabant de facultatibꝰ ſuis. Marc. xv. ⁊ Luc. viij. Et recipiebant hoſpitio. Luce. x. ⁊ de ſepultura eius. Marci. xvj.

Uxor ſi ducẽda pp duo

Licet quantum .§. iij.

ad conſtitutionem domus imperfecte poſt cõmunitatem viri ⁊ vxoris prius ſit tempore cõmunitas. domini ⁊ ſerui ꝗ̃ patris ⁊ filij. Natura tamen in parentibus magis eſt ſollicita circa filios ꝗ̃ circa ſeruos. Et ideo prius eſt agẽdum de regimine filiorum. Ultimo de regimine ſeruorum. Sciendū eſt igitur ꝙ patres debent eſſe ſolliciti circa filios. ad quorum curaꝫ obligantur tam in iure naturali ꝗ̃ diuino. Iure quidem naturali. quia filius eſt aliquid patris. Eſt enim generatus de ſubſtantia patris. ſiue per modum principij tm̃ actiui. vt dicunt naturales ſiue per modum principij actiui ⁊ materialis. vt dicunt medici. vt videlicet

Sollicitudo patruꝫ erga filios.

pars deciſa a patre inſimul cum materia a ma
tre miniſtrata. fit de ſubſtātia corporis filij ma
terialiter. Eſt autem naturale ꝙ quilibet dili
gat opera ſua. vt vult philoſophus tertio Ethi
corum. Unde patres diligunt filios. ⁊ Poete
poemata ſua. Hoc etiam apparet ex natura to
tius quod ad ſe naturaliter partem ſeparatam
trahit. pater autem ad filium ſe habet. vt totuꝫ
ad partem. Ex quo patet ꝙ vehemens eſt amor
patris ad filium quaſi ſui ad ſe. Ex amore au
tem ſollicitudo cauſatur circa dilectum. Sicut
ergo patres eſſe ſubſtantie filijs ꝯtulerunt: ſic
conferre tenentur nutrimentum quantum ad
gubernationem corporis. ⁊ diſciplinam quan
tum ad regimen morum. Jure quidem diui
no ab hoc idem obligantur. ſicut dicit, ſcriptu
ra ex ore ſapientis. Si filij tibi ſint. erudi eos.
alioquin patres qui ſunt negligētes circa cor
rectionem filiorum. participes exiſtent pecca
torum eoꝝ. ⁊ frequenter iuſte dei iudicio ēt in
hac vita puniuntur. Hely ſummus ſacerdos
iudeorum. quia negligens ⁊ remiſſus fuit in
correctione prauorum filiorum: dure a domi
no increpatur. qui tandem iuſto dei iudicio
morte ſubita ac miſerabili. quantum ad ocu
los hominum. ruptis ceruicibus a tergo cadē
do extinguitur. primi Regum quarto. Et Da
uid etiam quia negligēs fuit in correctione fi
liorum punitus fuit ex multis malis: que fece
runt. vt dicit Gratianus diſtinctio. xlvij. Sicut
hi qui per inſaniam. §. Neceſſe. Quia autem
ſermones vniuerſales in moralibus ſunt mi
nus vtiles. conſiderari oportet in ſpeciali ea a
quibus filij per patres ſunt retrahendi. Et ea
ad que ſunt inducendi. Sunt autem tria preci
pue ad que iuuenes naturaliter inclinantur. a
quibus retrahi debent per patres. Sunt enim
paſſionuꝫ ſectatores in verbis procaces ſeu la
pſu lingue precipites. ⁊ in ſenſu proprio per
tinaces. Sunt autem tria ad que ſunt inducen
di. ſcilicet ꝙ ſint diuinoruꝫ cultores. ꝙ ſint ho
noratiui maiorum. ⁊ ꝙ ſint ſectatores bono
rum morum. Primo ergo iuuenes naturali
ter inſequuntur paſſiones quod eis contingit
ex abundantia caloris ⁊ feruore ſanguinis. ex
quo fit incitatio ad concupiſcentias venereo
rum. Cum ergo omnis homo agat vel ex ratio
ne: vel ex paſſione. Juuenes autē vſu rationis
careant. cōſequens eſt eos ex paſſionibus age
re ⁊ earum eſſe inſecutores. ab his autem re
trahi poterunt per litterarum ſtudium. ⁊ artiū
um mechanicarum exercitium. Unde ab in
fantia ſunt deputandi ad huiōi opera. ⁊ maxi
me ad ſcientias liberales. vt eſt grāmatica que
directiua ſermonis eſt in loquendo congruuꝫ.

tria ſūt ad q̄ iuuenes nāl'r inclinant

Ad dialeticam que eſt directiua rationis in cō
cludendo verum. Ad rethoricam. que eſt ſua
ſiua in proponendo ornatum. Ad muſicam.
que eſt delectabilis in vitando ociū. Ad arith
metricam. que eſt inſtructiua proportionum
in ſciendo numerare. Ad geometriam: que eſt
menſuratiua quantitatum in videndo ſpacia
terrarum. Ad aſtrologiam. que eſt perſpectiua
aſtrorum cognoſcendo naturales effectus cor
porum celeſtium. Exemplum in Philippo pa
tre Alexandri magni. qui philoſophos plures
deputauit ad eruditionem Alexandri. Simi
liter Octauianꝰ filios ſuos faciebat exercitare
in exercitijs corporalibus. vt in iacendo lapi
dem. funda ſaltando. ſagittando ⁊ huiuſmo
di. Filias autem ſuas lanificijs fecit inſtrui: vt
artem haberent ⁊ vſum viuendi. Et valent hec
ad ocium iuuenum vitandum. Sunt inſuper
iuuenes in verbis laſciuis procaces. et lapſu
lingue precipites. alijs conuiciando ⁊ facili
ter dierando. Mouentur autem ad verba la
ſciuie per hoc ꝙ effrenatis affectiōibus ad ve
nerea incitantur. Unuſquiſqꝫ autem ſm phi
loſophum delectabiliter cogitat. loquit̃ ⁊ ope
ratur ea ad que afficitur. Erumpunt autem fa
ciliter ad iniurias inferēdas. ſiue ex eo ꝙ alijs
ſe maiores reputant. feruore ſanguinis ⁊ calo
re in eis vigente. Siue etiam quia paucorum
experti ⁊ non repulſam ſunt paſſi. Unde ſcōm
philoſophum ſecundo Rethoricoruꝫ. Animo
ſi ſunt communiter ⁊ bone ſpei. Frequēter au
tem delerant. vel ad deierandum ſunt faciles.
quia nondum aliqua conſcientia reguntur et
ſeipſos totaliter ignorant. Et ideo nullo remor
ſu conſcientie tacti faciliter enunciant quod
eis in mentem euenerit. Non etiam decentiaꝫ
conuiuendi in alijs reſpiciunt. cum multum
mentiendi conſuetudo ⁊ deierandi repugnet.
Ab his autem vitijs lingue iuuenes retrahun
tur per monita paterna ⁊ materna. Debēt eniꝫ
parentes continue correctioni filiorum inſiſte
re. modo admonendo. modo increpando. mo
do verberando. ⁊ filij debent. paternis motio
nibus obtemperare ſm documentum Salo
monis lib. Prouerbio. Alioquin fiunt iniurio
ſi. cōtumelioſi. blaſphemi. ⁊ verba ſcurrilia lo
quentes. Quapropter philoſophus. vij. Poli
tico. docet iuuēes circa locutiones eē coercen
dos. Debent auteꝫ inſtrui ſtatim ab ipſa infan
tia propter teneritatem etatis. Ex qua dociles
exiſtentes. cito recipiunt formā boni. Si autē
per negligentiam parentum: aut propter ali
quam innatam in natura malam diſpoſitionē
ad huiuſmodi vitia vel alia aſſueuerunt: diffi
cile erit eos abducere: quando ad etatem per

ſectiorem peruenerint. Refert Grego°. in lib.
dialogo. puerū quinq̧ annoꝝ ign ibus gehē/
ne deputatum. participāte patre in pena eius.
q̄ non correxerat. ex eo ꝙ ex mala ꝯſuetudine
frequenter linguam in dei blaſphemiam rela/
xabat. Item ſunt in ſenſu ꝓprio pertinaces. Fa
ciliter enim annūciant q̄d ignorant. Et ideo vt
plurimum fatua ⁊ falſa loquunē. Et q̄ glorioſi
volūt apparere. hoc pertinaciter defendere ſa
tagunt. Inſuper grādia preſumunt paucoꝝ ex
perti. ad que peragēda non ſufficiunt. ⁊ tamē
ꝙ male fecerint ex pertinacia confiteri erube/
ſcunt. Ab his autem retrahi poterūt. Si nego
cia ardua ⁊ alicuius ponderis. puta regimina
vel magna conſilia. aut aliqua huiuſmodi eis
non tribuantur. Nam ſm phm non ſunt iuue
nes eligendi duces. eo ꝙ cōſtat eos nō eſſe pru
dentes. Roboam filius Salomonis pertinax
fuit. ⁊ prudentia caruit. quādo ꝯſilio antiquo/
rum non acquieſcens. conſilium iuuenum ſe/
cutus eſt. dure ⁊ ſuperbe populo reſpondendo
propter quod magnam. partem regni meruit
amittere. tertij Regum. xij.

ad que etas iu/uenilis eſt idu/cenda.

Interea viden/ .§. iiij.

dum eſt ad que etas iuuenilis eſt inducēda. Et
dicēdum ꝙ in fide ⁊ diuino cultu prius eſt in/
ſtruenda. Cum enim ea que ſunt fidei ſupra ra
tion exiſtant: tāto citius ꝓponi debent. quāto
eis facilius acqeſcitur. Pueri autem qui ratio
nem dictoꝝ non querunt: cito ſunt creduli. vt
phūs dicit. ij. Rethe. Et maxime his que dicū
tur a parētibus a q̄bus non credūt ſe falli. Un
de dicitur. ij. Ethi. ꝙ iuuenes ſolum erudiunē
a lege. Appellat autem ibi phūs eruditiones
a lege documēta parentum. maxime quātum
ad finem quā tenent. Eſt aūt valde vtile ꝙ iuue
nes in his que dei ſunt erudiant ab infantia.
q̄ ſic aſſueti firmi⁹ adherent. nec poſſunt auer
ti poſtmodum. ꝓpter cōſuetudinem iam in na/
turam ꝯuerſam. Eſt enim ꝯſuetudo altera na/
tura: vt dicitur in lib. de memo. ⁊ remi. Cuius
cauſa aſſignatur a phō. ij. Rethori. vbi dicit ꝙ
natura eſt ſemꝑ. cōſuetudo aūt ſepe. Sepe aūt
ꝓpinquum eſt ei q̄d ſemꝑ eſt. ⁊ ſic ꝯſuetudo eſt
ꝓpinqua nature. Ut aūt ea que data ſunt iuue
nes capiant alliciēdi ſunt. vt eccleſias frequen
tent. vbi diuina myſteria celebrātur. ⁊ ꝙ geſta
ſanctoꝝ miracula. ⁊ huiuſmodi frequenter au
diant. Ideo apl̄s ad Ephe. vj. admonet patres
dicēs. Educate filios in diſciplina ⁊ correctio/
ne dn̄i. Unde lex vetus inſtituit. ꝙ patres cir/
ca filios eſſent ſolliciti de inſtructōe diuini cul
tus. Ideo dicitur Exo. xij. Cum dixerint vobis
filij veſtri que eſt iſta religio. Dicetis eis. victi/
ma trāſitus dn̄i eſt. Exēplū Thob. qui docuit
filium ſuū ab infantia timere deū ⁊ abſtinere
ab omni peccato. vt p̄z in lib. eius. c. j. Deinde
ſunt inducēdi vt reuerētiam maioribus impē
dāt. ⁊ maxime parētibus. Decet enim iuuenes
maiores ⁊ antiquiores venerari. Unde Leuiē.
xix. mandat. Corā cano capite ꝯſurge ⁊ hono/
ra pſonam ſenis. Et ideo inter p̄cepta que dan
tur reſpectu ꝓximi. Primū datur de honorati/
one parētuꝫ. vnde in cōmendationē huius pre
cepti. pena aſpa ⁊ dura olim infligebatur trāſ/
greſſoribus. Precepit enim moyſes Deuē. xxj.
Ꝙ filius ꝯtumax ⁊ ꝓteruus. ⁊ parētum impio
obedire cōtēnens. deberet a populo lapidari.
Uidemus etiā in hac vita frequēter multa ad/
uerſa filijs euenire diuinitus. q̄n parētib⁹ ſunt
infeſti. Exēplū de decē ſfribus de q̄bus narrat
Aug. xxij. de ciui. dei. c. viij. circa fi. qui dui ⁊
infeſti matri ſue. cum propter hoc malediceret
eis. effecti ſunt membris tremebundi.

Alterius indu/ .§. v.

Sex ſūt mores lauda/biles. Sex ſūt vitupa/biles.

cendi ſunt iuuenes ad bonos mores inter q̄s
precipue expediunt ad perfectionē iuuenilis
etatis. Mores enim poſiti a philoſopho. ij. re/
thori. quorum ſex ſunt laudabiles. ⁊ ſex vitu/
perabiles ſunt quodāmodo naturales. Et ideo
de his taceamus. ſed eos pro maiori parte in/
cluſerimus in antedictis. Loquamur autem
ad preſens de moribus neceſſario acquiren/
dis. ſine quibus iuuenes fiūt vitioſi. maxime
cum ad perfectam peruenerint etatem. ⁊ ideo
de pueritia conandum eſt ad eos habendos.
Primo enim debent eſſe morigerati circa ci/
bum ⁊ potum. ne fiant guloſi ⁊ leccatores. Se
cundo circa ludos decentes ⁊ congruos. ne fi/
ant blaſphemi. ⁊ taxillorum luſores. Tertio cir
ca honeſtas ſocietates. ne fiant malorum ho/
minum ſectatores. Primo ergo adhibēda eſt
cautela circa filios. ne ſint intemperati circa co
meſtibilia. Nā ex cibo inordinato modo ſum/
pto efficiuntur guloſi. ⁊ ad conuerſandum in/
epti. Ex vino etiam intemperate ſumpto fiunt
multipliciter vitioſi. Faciliter enim fiunt ebrio
ſi. laſciui. ⁊ rixoſi. Ebrioſi quidem. quia aſcen/
dentibus fumoſitatibus que habent ex vino
generari. turbatur cerebrum. quo turbato ra/
tio deprimitur. ⁊ ſic eius vſus impeditur. vn/
de ebrietas cauſatur. Fiunt etiam laſciui per
hoc ꝙ corpus caleſit. quo calefacto. fit incita/
tio ⁊ prouocatio ad luxuriam. Uenter enim et
genitalia ſm Hieronymum. ſunt vicina mem/
bra. vt ex vicinitate membrorum intelligatur
confederatio vitiorum. quia vt dicit idē. Uen
ter mero eſtuans facile ſpumat in libidinem.

di. xxxv. Venter. Fiũt etiaʒ rixoſi. quod ex prima cauſa contingit. Nam cerebro turbato et vſu rationis amiſſo. faciliter prorumpunt in verba inordinata. Ex hoc cauſantur lites ⁊ diſſenſiones. Habet enim vinum in nimia quantitate ſumptum ſanguineʒ inflammare. ⁊ per conſequens homine animoſum reddere. ⁊ iraſcibilem. Propter hoc aſſueſaciendi ſunt iuuenes ad parcitatem cibi ⁊ potus. Tullius lib. ij. de tuſcu. queſtionibus narrat. Quod licurgi laboribus ⁊ abſtinentijs erudiunt iuuẽtutem: venando: currendo: eſuriẽdo: ſitiendo: algẽdo: eſtuãdo. ⁊ Sene. lib. ij. de ira dicit. q᷒ educatio filiorum maximam diligentiam plurimum profuturam deſiderat. Facile eſt enim animos teneros componere. ſed difficile ſcinduntur vitia que nobiſcum creuerunt. Unde prouerb. xxij. Adoleſcens iuxta viam ſuaʒ graditur. cum ſenuerit non recedit ab ea. Secundo inducendi ſunt ad ludos decentes ⁊ honeſta ſolatia. ſm̃ enim philoſophum. viij. Pol. Ludus eſt neceſſarius in vita humana. Eſt. n. vt dicit quedam deductio per quam vitantur tedia vite. inertia corporis. ⁊ pronitas ad laſciuiam. Pueri enim neſciunt eſſe ocioſi. quia humana mens naturaliter ocium refugit. Et ideo permitti debẽt circa ludos occupari. dũmodo non ſint inhoneſti. alioquin vagari incipiunt de illicitis cogitationibus. Uitatur ẽt ab eis inertia corporalis. dum per conuenientes ludos eorum membra abiliora redduntur ad grauiora exercitia ſuſtinenda. eis peruenientibus ad etatem perfectam. Huius autem ludi non ſunt ſolum intelligendi qui per corp᷒ exercentur: vt trochi ludus. Sic̃ dicit Catho. Sed etiam qui auditu ⁊ viſu percipiuntur. vnde eis interdum ſunt recitande honeſte fabule ⁊ parabolice. ſm̃ fictionem Eſopi. ⁊ alique pulchre hiſtorie. quibus libenter intendãt. Coercendi etiam ſunt ab impudicis ⁊ inhoneſtis viſibilibus: non ſolũ in veritate. verum etiam in imaginibus ⁊ picturis. vt vult philoſoph᷒ vij. ethic̃. Cum iſmael filius Abrae ex ancilla natus Iſaac fratrem ſuum natuʒ ex libera matre: ſcilicet Sarra vellet inducere ad turpem ludum idolatrie vel laſciuie egreſcẽs. Sarra dixit ad Abraam virum ſuum. Ejce ancillam ⁊ filium eius. Geñ. xxj. Tertio inducendi ſunt ad ſocietates honeſtas: ⁊ retrahendi a prauis Inter cetera enim que maxime nocent eis eſt inordinata ſocietas. Fiunt enim ex hꝫ vani fures: ⁊ vniuerſaliter ad omnia vitia. quem ſocios vident irretitos. facillime conuertunt q᷒ eis contingere videtur propter tres proprietates que in eis reperiuntur. Sunt enim molles ⁊ faciliter ductiles. Complexionẽ. n. corporis tenerã ↄſequit̃ ↄditio anime maxime quantũ ad partẽ ſenſitiuã cuius operatiões pueri maxime inſequuntur. Mollia autẽ ⁊ ductilia facillime impreſſionem recipiunt ad moduʒ cere. Iuuenes ergo ad mores ſociorum cito inclinantur. Sunt etiam nimis amatores amicitiarum. vt dicitur. ij. retho. Et ſodales diligunt quia gaudent conuiuere ſimilibus. Ubi eſt autem multa iuuenum ↄgregatio. ibi multum eſt de ſenſualitate ⁊ parum de ratione. ⁊ ſic neceſſe eſt fieri vana ⁊ diſſoluta ac multum inordinata. Item iuuenes ſunt multũ creduli vt dictũ eſt ſupra. Cũ. n. parꝝ vigeãt ratione. faciliter credũt. ⁊ iõ cito pñt ſeduci. Igit̃ ꝓpter ꝑdicta debẽt pr̃es ſiue ꝑ ſe. ſiue ꝑ pedagogos filios admonere. vt diligẽter ↄſiderẽt ſocios magis maturos ⁊ compoſitos cũ qb᷒ ↄuerſentur. alioſqꝫ deuitẽt ⁊ fugiãt. Narrat Boetius in li. de diſci. ſcho. de filio lucretij. q̃ fuit abſqꝫ diſciplina nutritus ↄſumẽs bona paterna cuʒ aleatoribus ⁊ leccatoribus. Hic cum a patre de patibulo frequenter eſſet redemptus demum iterum captus patris penuria redimi non potuit. qui cum lachrymis voce querula oſculũ a patre petijt. ⁊ cũ pater acceſſiſſet ad eum. naſum patris filius morſu acutiſſimo ſecuit dicens. Quare bonos ſocios contempſi. quare magiſtri documentis non obediui. quare me in prauis moribus non obſtetiſti. Nunc de te capio vindictam.

¶ Expedit autem .§. vi.

Aliqs ee̊ ſuos trib᷒ de cauſis

⁊ ↄueniẽs eſt aliquos ee̊ ſuos. ⁊ hoc tribus de cauſis. ſ. ꝓpter appetitus corruptionem. ꝓpter intellectus depreſſionem. ⁊ ꝓpter rerum tẽporalium adminiſtrationẽ. q: enim aliq ſunt in appetitu deprauati ⁊ ad mala proni. dignum eſt eos ſeruos alioꝝ exiſtere ⁊ pena ſeruitutis puniri. ⁊ iſta fuit prima cauſa inducẽs ſeruitutem. vt patet de filio Noe noĩe cham. verenda patris deridẽti ꝓpter cui᷒ irreuerẽtiã tota ei᷒ poſteritas ſeruituti ẽ addicta. Itẽ dignũ eſt aliquos ee̊ ſeruos aliorum propter intellect᷒ depreſſionem. Et iſta eſt cauſa quodammodo ex natura inducta. Ut tangit philoſophus. j. pol. Qui enim ſunt corpore fortes ⁊ robuſti ad onera ſuſtinenda intellectu deficiunt. vt plurimum. ⁊ hi apti ſunt ad ſeruiendum vt a ſapientibus regantur. Qui vero ſunt carne molles. ¶ Et viribus corporis deſtituti intellectu ſunt vigentes. vt plurimum. Et hi apti ſunt ad dominandum ⁊ alios regendum. Item expedit aliquos eſſe ſeruos propter penuriam rerum temporalium ex qua maiori

Quod ſerui debent ſe habere ad do- minos tripliciter

bus ſeruire tanq̄ eorum miniſtri coguntur: q
vt corporaliter ſuſtententur aliorum regimi-
ni ſe ſubdunt. His viſis videnda ſunt: q̄ ⁊ quot
obſeruanda ſunt ad hoc q̄ conuenienter ha-
beant ſe ſerui ad dominos ⁊ econuerſo. Eſt au
tem ſciendum q̄ ſerui ad dominos ſe debent
habere tripliciter, ad hoc q̄ digne exerceant
officium debitum: ſcilicet. Quod ſint fideles
in commiſſis a dominis ſuis. Intelligentes
in preceptis: ⁊ decentes in obſequijs. Debent
ergo primo eſſe fideles in his que eis a domi
nis committuntur. Nomen enim ſerui a ſerui
endo dictum eſt: vel a ſeruando. Ille igitur ve-
re ſeruus eſt qui in ſeruiendo eſt conſeruatiuꝰ
bonorum domini ſui. Unde in commenda-
tionem fidelitatis ſeruorum promittit eos do
minus: ſupra multa conſtituere: qui etiam in
pauco fuerunt fideles. Matth. xxv. Narrat va
lerius lib. iij. de quodam milite ceſari fideliſſi
mo: qui cum eſſet captus: ⁊ ad Antonium ad
ductus: inuitatus ab eo. q̄ ceſaris miles non
eſſet amplius: ſed ſuus reſpondit. Iugulari
me potiꝰ iube: quia nec ſalutis beneficio: nec
mortis ſupplicio abduci poſſum: vt ceſaris mi
les eſſe deſinam ⁊ tuus eſſe incipiam. Anto-
nius autem ſue felicitatis merito vitam con-
ceſſit. Non ſolum autem debent eſſe fideles:
ne dominos ſuos defraudent: ſed etiam pro-
uidi ⁊ intelligentes: ne ab alijs circa domino
rum bona defraudentur: ⁊ vt etiam ea que his
mandantur recte apprehendant ⁊ debite exe
quantur: vt dominus in euangelio commen-
dat ſeruum qui cum fidelitate habet pruden
tiam. Fidelis inquit ſeruus ⁊ prudens quem
conſtituit dominus ſuper familiā ſuā Matth.
xxiiij. Uera autem prudentia ſeruorum ē quā
do cum intelligentia ſtatim ſequitur prōpta
obedientia. Vñ Hiero. ſuper hieremi. ait. Ser
ui eſt demiſſo capite aure patula: prompta vo
luntate ad obediendum audire vocem domi
ni. iuxta illud Samuelis. j. Regum. iij. Lo-
quere domine: quia audit ſeruus tuus. Debz

Exēplū de quo- dam mo nacho.

ergo ſeruus mandatum domini attente au-
dire recte apprehendere: ⁊ ipſum ſine dilatio-
ne executioni mandare: quidem monachꝰ dū
ſcriberet in cella ⁊ primā partem littere o in
choaſſet a ſuo patre abbate vocatus: qui mox
litteram incompletā dimittens de cella egre
ditur. vt abbatis imperio pareat. Rediēs vo
ad litteram illam merito obedientie ex auro
completā inuenit diuinitus. Decet tertio ſer
uos eſſe decentos ⁊ puros non ſolum mundi-
cia corporali quam decet habere miniſtros.
ſed multomagis mūdicia mentali. ne ſint mo
rum corruptores in familia. Ex hoc enim poſ-
ſet preſtari magnum nocumentum tam filijs
q̄ etiam filiabus. ⁊ alijs quibuſcūq; in domo
permanentibus. Unde pſalmiſta. c. Ambu-
lans in via immaculata, hic mihi miniſtra-
bat. Exemplum in Ioſeph. qui de adulterio
inuitatus ab vxore domini ſui operi nephario
nullatenus acquieuit ſed dixit. Ecce domi-
nus meus omnibus mihi traditis. ignorat qd
habeat in domo ſua. ne quicq̄ eſt quod nō in
mea poteſtate ſit preter te que vxor eius es.
Quomodo poſſum hoc facere. Gen. xxxix.

qd dñi dēbēt ſe habere tripliciē ad ſer- uos.

¶ Domini autem ad .§. vij.
ſeruos ſimiliter tripliciter ſe habere debent.
videlicet vt ſint in loquendo placidi. ne ver-
bis durioribus exaſperentur. in remuneran-
do benefici ne compulſi neceſſitatibus furen-
tur. Et in mandando diſcreti. ne nimis graua
minibus onerentur. Primo ergo decet do-
minos ad ſeruos eſſe verbis placidos. Aſpe-
ritas enim verborum reddit dominos ſeruis
oneroſos, vt non eis a ſeruis prompto animo
ſeruiatur. Aduertendum tamen eſt. q̄ nō de-
cet dominos ſe nimis familiares exhibere ſer
uis. ſic enim venirent in contemptum. Eſt er-
go medium tenendum quantū poſſibile eſt.
vt videlicet non nimis inhumanos ſe red-
dant. nec ſe nimis contēptibiles exhibeant.
Nam enim vt ait Ariſtote. quinto Politico-
rum. Princeps debet eſſe ſeuerus: ſcilicet re-
uerendus. quod poteſt intelligi in quocunq;
regimine: ſiue reſpectu vxoris vel filiorum ſeu
etiam ſeruorum. vel economico ſeu etiam in
politico ⁊ regali. Secundo decet eſſe domi-
nos beneficos in remunerando. Debēt enim
prouidere neceſſitatibus ſeruorum ſcd̄m de-
centiam ⁊ exigentiam ſeruorum ⁊ conuentio-
nes pactorum: Alioquin efficiuntur fures et
diſſipatores bonorum dominorum ſuorum.
Tertio decet dominos eſſe diſcretos circa
ſeruitia diſtinguenda: ⁊ imponenda ſeruis.
Debent enim domini experiri prius conditio
nes ⁊ qualitates ſeruientium. et quoſdam ad
quedam deputare. ⁊ quoſdam ad alia. ſm eo-
rum idoneitatem diuerſam. Nec etiam de-
bent eos grauare quantitatem ſeruitiorum.
vel etiam diuturnitate laboris. ſed menſura-
re eorum ⁊ pportionare laboribus: Sic enim
omnia ordinate fiant: ⁊ tota res domeſtica in
pace quieſcet. Mandauit deus in lege vete-
ri q̄ ſerui modeſte a dominis tractentur. ne vi
delicet immoderatis laboribus affligeren-
tur. Unde voluit in Deuteronomij. xv. q̄ in
die ſabbati requieſceret ſeruus et ancilla. Et
iterū. q̄ in ſeptimo anno a ſeruitio liber eſſet:

vt habetur Deutero. decimoquinto. Ad predicta menſurãdo expedit dominis primo. puta ꝙ ſint conſideratiui ſue conditionis ad hoc ꝙ deprimatur in eis tumor elationis. Debent enim conſiderare ſeruos ex eiſdem ſeminibus eſſe ortos. ſicut dicit Seneca. Eodem frui celo. eque ſpirari. eque mori. Preterea cogitare debẽt hec eſſe bona fortune. que in ſibi ſubiectis frequenter placidos. triſteſq; commutat vultus. Neſcis inquit Seneca qua etate ecuba ſeruire cepit: qua creſus: qua darij mr: qua plo: qua diogenes. Sic ergo cum inferiore viuas. quemadmodum ſuperiorem tecum viuere velis. Inſuper conſiderare debent domini ſe ab vno deo eſſe productos ad ſuam imaginẽ eſſe factos. ⁊ eiuſdẽ glorie eſſe capaces. Quapropter deus homines quos ſic equalis conditionis condidit. non hominibus pretulit. ſed pecoribus. Dominamini inquit piſcibus maris ⁊ volatilibus celi ⁊c. Gene. primo. Unde dicit Auguſtinus. ꝙ primi iuſti paſtores pecorum magis ꝙ̃ reges hominum conſtituti ſunt. Exemplum de ſeruo nequam. qui noluit compati ſocio de paruo debito. miſſus fuit in carcerem. Matth. xviij. Exemplum de beato Martino: qui in militia ſeruiebat ſeruo ſuo cum debuiſſet ſeruire ab eo.

De prudentia regnatiua. Capitulum. vi.

Poſt prudentiam directiuam familie. que dicitur economica. vt recto ordine ꝓcedamus agendũ eſt de prudentia que dicitur regnatiua. ſiue legis poſitiua. Hec enim eſt homini neceſſaria inquantum eſt rector communitatis perfecte. vt eſt ciuitas vel regnum. Et quia regnum eſt regere ciuitates ⁊ regna inſuper ⁊ leges cõdere. Ideo talis prudentia dicitur regnatiua. ſiue legis poſitiua: ſub qua habent comprehendi quecũq; alia recta regimina principum. vt puta ducum: comitum: ⁊ poteſtatum: ⁊ huiuſmodi. Hec autẽ virtus tantomagis eſt principibus et rectoribus neceſſaria quanto plures habent ſue gubernationi ſubiectos. Unde eis ſub ſpeciali ratione conuenit tanquã propria. Regere enim alios ⁊ dirigere in finem debitum fit per prudentiam. Unde dicit philoſophus. vi. Ethi. Illos eſtimamus prudentes. qui ſibi et alijs poſſunt bona ſpeculari ⁊ prouidere. Prouidẽtia ergo in principe debet eſſe quedam cognitio vniuerſalis excedens cognitiones ſingulorum ⁊ ſe extendens ad bonum cõmune omnium. debent enim per eius prudentiam operationes ſubditorum dirigi in finem debitũ.

Cum ergo tantum bonũ ſicut eſt directio omnium. ⁊ gubernatio boni cõmunis proueniat ex prudentia preſidentis. diligenter aduertẽdũ eſt. ne in regimine preficiatur qui hac virtute careat. Nam talis feliciter in tyrãnidem degenerat. cum enim per prudentiã vere bona. que ſunt opera virtutum cognoſcuntur. et ad ipſa faciẽda homines dirigantur ſequitur ꝙ per imprudentiam ⁊ fatuitatem bona ſenſibilia que non ſunt vere bona vt ſunt diuitie ⁊ delitie corporales tanꝙ̃ bona ſimpliciter acceptẽtur. Circa talia nãq; ponet rector imprudens ſtudium ſuum. vt omiſſis operibus virtutũ affluat diuitijs ⁊ ſenſibilibus bonis. propter quod efficiet expoliator boni cõmunis. depredator populi. extorſor pecuniarum vndecũq;. ⁊ omnium ſubditorũ oppreſſor. Hec autem ſunt tyrãnorum. Ex hoc vlterius ſequitur ruina ciuitatis. quia populus non volens ſuſtinere tanta grauamina ciuitatem deſeret propter qđ deſerentur artes. agricultura tolletur. ⁊ finaliter policia peribit. ſi longo tempore huiuſmodi tyrãnidem exercere ſtudeãt. Patet ergo quanta mala peruenire poſſunt ex inſipientia preſidentie. Rex Salomon conſiderans ſapientiam ſiue prudentiam ſũme neceſſarium eſſe preſidentibus. deo ſibi promittẽte ꝙ daret omne quod peteret. ipſam ſolam poſtulauit dicens. Da ſeruo tuo cor docile. vt iudicare poſſit populum tuũ. ⁊ diſcernere inter malum ⁊ bonum. iij. Regum. iij. Tullius in lib. de offi. loquens de bello Athenienſium prefert prudentiam fortitudini.

Princeps autem ex .§. j.

virtute prudẽtie precipue debꝫ circa quatuor ſtudere. videlꝫ vt deo placeat. populo pro poſſe ſatiſfaciat. reipublice prouideat. ⁊ leges iuſtas ⁊ poſſibiles condat. Ad hec oia peragenda debet cura peruigili intendere. Et primo ꝙ deo placeat. Qui enim alios regi ⁊ ordinare ſtudet in finem debitũ prius conari debet. vt ſeipſum ordinet in deum. qui eſt finis omniũ regenti. Ex hoc autẽ duo bona ꝯſequitur. Primo qꝛ ꝓnceps a populo magis diligitur. ſi viderit eum eſſe cultorem diuinoꝝ ⁊ operantem virtuoſa. Unde phs dicit. Circa principeꝫ decet eſſe deicolam. Debet enim princeps eccleſias fabricare ⁊ eas frequentare hoſpitalia erigere. ⁊ pauperes enutrire. Scđo qꝛ facilius populum gubernabit ⁊ ad bona trahet. Uidens enim populus dñm ſuum de diuinis curãtem admirabitur eum. putans ipſum deo eſſe coniunctum. ⁊ ſibi familiarem. eũq; imitari ſtudebit. Rex Salomon edificato tẽplo. ſtetit an

ſe altare domini in conſpectu eccleſie iſrael. ⁊ expanſis manibus in celū. ⁊ genibus in terram fixis. longam orationem ante deum fudit pro ſalute populi. propter quod populus benedicens regi. gaudens reuerſus eſt in tabernacula ſua. iij. Regum. viij. c. ix. Et hiſtoria tripartita. habetur de Conſtantino ꝙ fuit dei cultor viſo in ſomnis ſigno crucis ⁊ ei dicto. ꝙ in hoc vinceret. Fecit vexillum crucis ante exercitum deferri. Et de palacio oratorium fecit. ⁊ tabernaculum inſtar eccleſie fieri mandauit quod ſecum deferebat quando in bellum procedebat. vt tam ipſe ꝙ milites diuina audirent. ⁊ multa pulchra ordinauit ad exaltationē fidei ⁊ eccleſie. Similiter Joſias rex factus ſuper Judam multum fuit ſollicitus ⁊ zelans ad reducendum populum ad verum cultum dei. iiij. Regum. xxij. ⁊. xxiij. et ſecundi Paralypom. Secundo debet ſtudere vt populo ſatiſfaciat. quod fit dum ſe non ſeuerum. ſed reuerendū exhibet. ſi familiam honeſtam ⁊ curialem habeat. ſi ſapientes conſiliarios conſulat. ſi iudices iuſtos teneat. ſi benefactores digne premiat. ⁊ delinquentibus penas debitas infligat. Per hec populus cōſolabitur diſſenſiones: emulationeſ: ⁊ murmurationes vitabit. Sicq; in pace quieſcens in dilectionem principis aſſurget. Rex Dauid multum ſe gratum ⁊ dilectum populo exhibuit. Unde volēti exire ad bellum contra abſolon. dixit populus. nō exhibis. quia tu vnus pro decem milibus computaris. ſecūdi Regū. xviij. Sic Clemēs papa ab omnibus multum amabatur. Nicolaus etiam omnibus ſe amabilem exhibebat. Debet tertio ſtudere vt prouideat reipubli. quod quidem fit ſi in illa ea habentur que poſſunt eſſe ad directionem ⁊ conſolationem ⁊ corporalem ſuſtentationē. Ad directionem autem reipubli. valent ſapientes. ad quod maxime debet princeps intendere. Debet enim procurare ꝙ in ciuitate ſit ſtudium litterarum pro pueris erudiendiſ. ꝙ ſint iuriſperiti pro directione cauſarum et conſilijs dandis ⁊ alij ſapientes ſm ꝙ viderit ciuitati expedire. Unde ponit philoſophus. Nō ad verum regem pertinet ſapienteſ etiam extraneos ſi pprios non habet honorare ⁊ promouere. Ad cōſolationem autem reipub. valent virtuoſi. Non enim ſolum in ciuitate debet eſſe directio que eſt per ſapientes. ſed etiā recta operatio que eſt per amicos dei. Et ad hoc maxime debet princeps intēdere. videlȝ vt habeat in ciuitate religioſos. verbū dei predicantes. clericos honeſtos diuina celebrantes. ⁊ alios timēteſ deū qui pro populo orent. cum frequenter inueniamus ciuitates ſaluatas propter merita aliquoꝝ amicoꝝ dei. Ad corporalem vo ſuſtentationē valent bona fortune. Unde princeps diligenter debet attendere ne in ciuitate accidat cariſtia. ſed abundantia victualium ſit in ea. ⁊ ad hoc cōſequēdum debet preuenire ⁊ fructus reſeruare tēpore oportuno. non obſtāte ꝙ perditio fiat in fructibus reſeruatis. Debet autē precipue conatum adhibere circa maxime neceſſaria. vt eſt frumentum ſal ⁊ huiuſmodi. Pharao rex egypti videns Joſeph ſapiētem cuȝ multo honore preuenit. ⁊ toti regione prefecit. vt copia frumēti ſeruati future fami prouideret. Gen. xli. In epiſtola quam dicitur Ariſto. Alexādro ſcripſiſſe. tale ſibi dat documētum. Decet regem legiſferos honorare. religioſos venerari. ſapientes ſublimare. ⁊ cum eis ꝯferre. Cōtra vo ad puiſionem coꝝ que pñt accidere ſubdit idē Ariſto. Oportet regem futura cogitare. ⁊ futuris caſibus prudenter occurrere.

¶ Cum autem ſm phūm .§.ij. vi. ethic. due ſunt prudētie politice. Una que eſt quaſi architectonica in pncipe exiſtēs que nunc dicta eſt regnatiua vel legis poſitiua. et alia quaſi manu operans in ſubditis exiſtenſ. que cōmuni nomine retento dicitur politica. Reſtat poſt pdicta vt de hac aliqd dicamus. vbi prius oſtendēdum eſt omnem hominē natura eſſe politicum ⁊ ciuilem. ⁊ per cōſequens idoneum ad obſeruantiam ciuilium preceptorum. Nec obſtat ꝙ aliqui eligāt vitam ſolitariam ⁊ cāpeſtrem. Hoc enim poteſt eſſe tribuſ de cauſis. vt ponit philoſophus. i. Poli. Quia aut tales ſunt vt dij: aut ſicut beſtie: aut boniſ fortune priuati. Aliqui enim tacti amore dei vitam ſocialem deſerunt. ⁊ ſolitariam eligūt vt expeditius diuine ꝯtēplationi vacare poſſint. ſicut fuerūt multi ſancti patres. vt Antonius. Benedictus. multiq; alij in deſerto degētes. Hi taleſ poſſunt dici dij participatiue. qa deo aſſimilari ſtudent in contemplatione ſūme veritatis. Alij vo habent nām ſilueſtreſ ⁊ ferocem. ⁊ ad cōuiuendum cum alijs impoꝛtabilē. Et tales ſub iugo legis ſimul cum aliſ ſtare non valētes. beſtie dicuntur. non hoīes. qa hoīum eſt inſimul ſocialiter conuiuere. De hoc duplici genere hoīum dicit philoſophus predicto lib. Nō non potēs cum alijs coicare. ei nulla eſt pars ciuitatis. ſed eſt vel beſtia vel deus. Sunt inſuper aliſ qui ciues eſſe nō pñt. ſunt enim bonis fortune puati. puta diuitijs ⁊ potētia. Hi paupertati preſſi ciuitates deſerere coguntur. et loca campeſtria ⁊ ſolitaria ad

Due ſūt prudē-tie poli-tice.

agros excolendos habitare. His cauſis remotis que communiter ſunt ab humana natura extranee. Omnis homo naturaliter eſt ciuilis ⁊ politicus. quod dupliciter oſtēdi poteſt. Primo ex eo ꝙ habet communes conceptus: quos per vocem vult alteri cōmunicare. Delectatur enim homo alteri iudicare quod concipit: ⁊ ſimul cum eo conferre. quod non ſolū eſt ad delectationem: ſed ⁊ ad neceſſitatem. Nam quod vnus non videt per intellectū alterius intellectus ſupplet: ⁊ ſic colloquium ratiocinantis hominis cū homine facit ad bonum ꝯſilium: ⁊ per ꝯſequens ad bonum iudicium. Cōuenientēr ergo diffinit homo animal eſſe rōnale. Ratio enim diſcurſum inquiſitionis importat: que tandem ad rōnem veri terminatur. Cayn poſtꝗ̄ genuit Enoch. dicitur primus edificaſſe ciuitatem: quam vocauit Enoch ex nomine filij. Gen̄. iiij. vbi datur intelligi ꝙ iam multiplicatus erat in filijs ⁊ nepotibus: ad quoꝝ cuſtodiam ⁊ humanaꝝ neceſſitatum ſubuentionem ſub certis officijs ⁊ modis viuendi primus ordinauit. vt dicitur in ſcholaſtica hyſtoria. Ex quo etiam patet ꝙ neceſſaria eſt omni homini ciuitatis habitatori predicta prudentia politica qua ſit idoneus obſeruator legis. qua etiam alijs ſciat cōuiuere ⁊ principibus obedire. Ubi eſt aduertendum ꝙ taliter mouetur ſubditus a principante. ⁊ aliter irrōnabilia ⁊ inanimata: mouētur a ſuis motoribus. Nam ſic mouētur ꝙ nō mouent: ⁊ ſic aguntur ꝙ non agunt. Nō enim habent dñium ſui actus: cum libero arbitrio carent. ⁊ ideo rectitudo regiminis tm̄ eſt in ſuis motoribus. Sed homo ſubditus ꝑncipi ſic mouet: ⁊ agitur ab eo per preceptū: ꝙ tamen mouet ſeipm̄ per liberum arbitrium. Et ideo requirit in eo quedam rectitudo regiminis: ꝑ quam ſeipſam dirigat in obediendo maioribus: ⁊ cōuiuendo alijs ciuibus. Unde Tulli⁹ lib. j. de offi. dicit ꝙ in reipubli. ſunt magiſtratus perſone priuate: ⁊ etiā peregrini: ad quos omnes ſpectat habere propriā prudentiā ſm̄ eoꝝ officium: ſicut ad magiſtratus pertinet curam habere ciuitatis. ſeruare leges. iura deſcribere. ⁊ ſue fidei cōmiſſa meminiſſe. Ad ꝓ̄uatum vo ciuem pertinet recto iure alijs conuiuere. nec ſubmiſſum. nec abiectū. nec ſe efferentem nimis eſſe. Talem enim dicere ſolemus bonum ciuem. Peregrini vo eſt ꝓter ſuū negocium nil agere: de alio non inquirere: qꝛ vitioſum eſt in aliena patria curioſum eē. Ex talibus igitur officijs per prudentiam ordinatis ꝯſurgit armonia pacis in repubſi. Nā ſm̄ Aug. de ciui. dei. Quilibet in ciuitate eſt: ſicut vna ſſa in ſermone. Et ſicut vna chorda in cythara. que cum bene fuerint cum alijs ordinata. conſurgit concentus armoniacus ſm̄ ꝓportionem diſtinctus. Sic etiam in multis perſonis in ciuitate ſummis medijs ⁊ infimis interiectiſq3 alijs ordinibus ſm̄ proportiones officioꝝ ordinatis conſurgit optima policia. Hanc prudentiam ordinauit deus in populo iudeorum. Primo reſpectu preſidentiū in loco iudicij. Unde ſtatuit in eis copiam iudicum dicens. Deutero. xvj. Iudices ⁊ magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis. de ambiguis vero ⁊ arduis voluit eſſe recurſum ad locum vnum a deo electum in quo eſſet et ſummus ſacerdos qui determinaret dubia emergentia circa diuinum cultum: ⁊ ſumm⁹ iudex qui determinaret dubia pertinentia ad iudicia hominum. Sicut patet. Deute. xvij. Deinde quantum ad communem ciuium cōuerſationem ſtatuit fieri communicationem de rebus paruis. abſq3 precio dicens. Deute: xxiij. Ingreſſus vineam proximi tui. comedes vuas quantum tibi placuerit. foras autem ne efferas tecum. Nec videlicet ex hoc daretur occaſio grauis damni. ex quo pax turbari poſſet. que inter diſciplinatos non turbat ex paruorum acceptione: ſed magis amicitia confirmatur. ⁊ homines aſſueſcunt ad faciliter communicandum. Quantum ad mutuorum ſubuentionem. que eſt frequens ⁊ neceſſaria inter homines. voluit curiales eſſe eos ⁊ faciles. Et hoc tripliciter. Primo ne cum mutuū concederent viuras exigerent. vel pignora vite neceſſaria acciperent. Et ſi acciperent ante ſolis occaſum reſtituerent. vnde Deute. xxiiij. mandauit ꝙ non acciperent pro pignore molam. quia eius vſus neceſſarius eſt habentibus molendi exercitium. Si vero veſtimentū acciperent loco pignoris ꝙ ante ſolis occaſū redderent. Sicut dicitur ibidem. ⁊ Exo. xxij. Si pecuniam tuam dederis populo meo pauperi qui tecum habitat. non vrgebis eum quaſi exactor. nec viuris opprimes. Secūdo ꝙ nō importune exigerent. vnde dicit Exo. xxij. ⁊ Deute. xxiiij. Quod in repetendo non deberēt domum ingredi. Eſt enim domus tutiſſimū hominis receptaculum. Et ideo moleſtiū eſt non ſolum homini. ſed etiā cuiq3 animali qꝺ in proprio habitaculo inuadatur. Tertio ad maius fomentum charitatis inſtituit ꝙ in ſeptimo anno debita remitterentur. Probabile enim erat vt ſi commode reddere poſſet ante ſeptimum annum redderent. Diſciplinati. n. hominis non eſt mutuantem gratis velle defraudare. Si autem omnino impotentes eſ

Subue- tio mu- tuorū tripli- ter

ſent. eadem ratione erat eis debitum remittendum et dilectiōe qua eis erat de nouo cōcedendum propter indigentiam. Quantū ad extraneos diuina ſapientia prudentiſſime illum populum ordinauit. Primo enim voluit iudeos eis eē pios ⁊ miſericordes dicēs. Exo. xxij. Aduenam non contriſtaberis neq̄ affliges eum. Aduene enim ⁊ ipſi fuiſtis: in terra egypti. ⁊ Deute. xxvj. Mandauit diuitibus decem anni fieri decimam pro peregrinis pupillis ⁊ viduis. Quia vero extranei non habent illum amorem ad bonum reipub. quem habent ciues. Ideo ſecundo ſtatuit. ꝙ non ſtatiȝ ad conſortium populi admitterentur. niſi in tertia generatione. Sicut etiā philoſophus dicit in. iij. politi. ꝙ apud quoſdam gentiles non recipiebantur aliqui ciues. niſi qui ex auo vel attauo habitatore nati exiſterent.

Natura tribuit rei nālī duplicē virtutē.

¶ Poſt predicta de qn- .§. iij. ta ſpecie prudentie que dicitur militaris aliqua paucā dicamus. Circa quod eſt ſciendū ꝙ militia principaliter eſt inſtituta ad defenſionem boni communis quod impediri poteſt per impugnationem hoſtium ⁊ ſeditionem ciuium. Sic enim debet eſſe in ciuibus, ſicut in naturalibus cum ars ſit nature imitatrix. Videmus autē ꝙ natura tribuit rei naturali duplicem virtutem. Unam per quam ſequitur cōuenientia: ⁊ aliam per quam repellit nociua. vt igni dat leuitatem per quam aſcendat ſurſum ad locum: ſcilicet quietis ⁊ ſalutis. ⁊ calorem per quem reſiſtat ⁊ obuiet corrumpentibus. Animalibus etiam dat vim concupiſcibilem per quam aſſequantur ea que ſunt eorum ſaluti accōmoda. Et iraſcibilem per quā reſiſtant corrumpentibus ⁊ leſiuis. Similiter in moralibus ⁊ ciuilibus conueniens eſt duplicem eſſe prudentiam reſpectu boni cōmunis. vnam ſcilicet ad regendum ⁊ leges cōdendum. ⁊ hec eſt regnatiua. ſiue legis poſitiua. Et aliam ad reſiſtendum ⁊ reprimendum inſultus hoſtium: ⁊ hec dicitur militaris. Ex hoc apparet ꝙ militia nihil aliud eſt q̄ quedā prudentia operis bellici ordinata ad defenſionem boni communis. Ex hiſtoria ſcholaſtica hieruſalem que erat ciuitas principalis in regno iudeorum. olim triplici muro fuit circundata. Per hoc diſtinguens tria genera habitantium ſm tria murorum interſticia. In interiori nāq̄ pte primi interſtitij habitabat rex cum principibus ⁊ conſiliarijs: ⁊ ſacerdotes cum prophetis ⁊ leuitis hi pollebant prudentia regnatiua in gubernando populum tā in preceptis iudicialibus q̄ in cerimonijs diuini cultus. In parte vero media ſecundi interſtitij habitabant milites pollentes prudentia militari. Hi deputati erant ad defenſionem ⁊ cuſtodiā reipub. In parte vero extrema tertij interſtitij habitabant iſte manu operantes qui citari deſeruiebant pro neceſſitatibus humane vite. Hoc quippe ordine hieruſalem politia fuit diſpoſita q̄diu ſub preceptis dei ⁊ ꝓphetarum monitis vixit.

¶ De partib' potētialib' prudentie videlicet. eubolya: ſyneſi: ⁊ gnomyn. Capl'm. vij.

Tres ſunt virtutes prudentie.

De partibus potentialibus prudentie ſeu de virtutibus adiunctis ei. Nota ꝙ ſunt tres ſm philoſophum in vi. ethi. ſcilicet eubolya. ſyneſis. et gnomyn. Prima ergo dicitur eubolya. que ſm philoſophum dicitur rectitudo conſilij. Et ꝙ ſit virtus probat. b. Tho. ſe. ſe. q. lj. ar. i. ſic de ratione virtutis eſt ꝙ faciat actum hominis bonum. Inter ceteros actus hominis proprium eſt ei conſiliari. q2 hoc importat hominis quandam rationis inquiſitionem circa agenda in quibus conſiſtit vita humana. Eubolya autem importat bonitatem conſilij. Dicit. n. ab eu quod eſt bonū ⁊ bolyn quod eſt conſiliū quaſi bona conſiliatio vel potius bene conſiliatiua. Et ſic patet ꝙ ſit virtus humana. Sciendum etiam ꝙ non eſt bonum conſilium: ſiue aliquis malum finem in conſiliando preſtituat. ſiue etiam ad finem bonum malas vias adinueniet. vnde vtrūq̄ eſt contra rationem eubolye: vt dicitur. vj. ethi. Hec autem virtus ſicut nec alie in nullo peccatore inuenitur. oē enim pctm̄ eſt cōtra bonam cōſiliationem: requiritur enim ad bene cōſiliādum nō ſolum adinuētio vel excogitatio eoꝝ que ſunt opportuna ad finē: ſed ēt alie circūſtātie ſcȝ tp̄s congruū vt nō ſit nimis tardus nec nimis velox in cōſilijs. Et modus cōſiliādi ſcȝ ꝙ ſit firmus in cōſilio ſuo: ⁊ alie circūſtātie debite q̄ peccator peccādo nō ſuat. Sȝ bn̄ virtuoſus in his q̄ ordinant ad finē virtutis: lȝ in alijs negocijs aliqn̄ nō ſit bn̄ ꝯſiliatiu'. Et lȝ ꝯſiliū importet dubitationē. vn̄ ⁊ impfectionē: eſt tn̄ virtus q̄ vij. ethic. dr̄ eē pfectio. Sȝ pfectio eſt ſm modū hominis: q nō pōt p certitudinē cōprehendere veritatē reꝝ p ſimplicē intuitū: ſȝ p inueſtigationē. Eſt aūt eubolya virt' diſtincta a prudētia. ſm. b. Tho. vbi. ſ. ar. ij. ⁊ rō eſt. q2 virt' ꝓpe ordinat ad actū quē reddit bonū. ⁊ iō oȝ ſm drīaȝ actuū eē diuerſas virtutes. ⁊ maxime qn̄ nō eſt eadē rō bonitatis i actib'. Si. n. eēt eadē rō bonitatis in eis tūc ad eādē virtutem ptinerēt diuerſi actus: lȝ ex eodē depēdet bonitas amoris deſiderij ⁊ gaudij. ⁊ ideo omnia iſta pertinent ad eandem virtutem charitatis

De bonitatē cōſilij

Actus enim rationis ordinati ad opus ſunt
diuerſi nec habent eandem rationem bonita
tis. Ex alia enim ratione efficitur homo bene
conſiliatiuus. ⁊ ex alia bene iudicatiuꝰ. ⁊ alia
bene preceptiuus. quod patet ex hoc ꝙ iſte ali
quando adinuicem ſeparantur. ⁊ ideo oportet
aliam eſſe virtutem eubolyam per quam ho-
mo eſt conſiliatiuus bene. ⁊ aliam prudentiā
per quam homo eſt bene preceptiuus: ⁊ ſicut
conſiliari ordinatur ad precipere tanq̄ ad pꝛin
cipalius. ita etiam eubolya ordinatur ad pru-
dentiam tanq̄ ad principaliorem virtutem. ſi
ne qua nec virtus eſſet. ſicut nec morales vir-
tutes ſine prudentia. nec ceteꝛ virtutes ſine cha
ritate. Et cum dicitur. vi. ethi. ꝙ prudentie ē
bene conſiliari. intelligendum eſt ꝙ ad prudē
tiam pertinet bene conſiliari imperatiue. Ad
eubolyam autem elicitiue.

¶ Secunda virtus annexa .§. i.

prudentie dicitur ſyneſis. hec ſm. b. Thom.
vbi ſupra arti. iij. importat iudicium rectum
non quidem circa ſpeculabilia: ſed circa parti
cularia operabilia. circa que etiam eſt pruden
tia. vnde ſm ſyneſim dicuntur in greco aliqui
ſyneti: id eſt ſenſati. vel euſineti: id eſt boni ſen-
ſus. ſicut econtrario. qui caret hac virtute di-
De ſcđa virtute prudē. annexe ſ. ſyneſi
cuntur. aſyneti: id eſt inſenſati. Oportet autē
ꝙ ſm differentiam actuum qui non reducun
tur in eandem cauſam ſit etiam diuerſitas vir
tutum. Manifeſtum eſt autem ꝙ bonitas con
ſilij ⁊ bonitas iudicij non reducuntur in ean-
dem cauſam. Multi enim ſunt bene conſiliati
ui qui tamen non ſunt bene ſenſati quaſi recte
iudicantes. ⁊ ideo propter eubolyam oportet
eſſe aliam virtutem que eſt bene iudicatiua. ⁊
hec dicitur ſyneſis. Et nota ꝙ rectum iudici-
um in hoc conſiſtit. ꝙ vis cognoſcitiua appre
hendat rem aliquam ſm ꝙ in ſe eſt. quod qui-
dem prouenit ex recta diſpoſitione virtutis ap
prehenſiue. ſicut in ſpeculo ſi fuerit bene di-
ſpoſitum imprimuntur forme corporum ſꝫ ꝙ
ſunt. ſi vero fuerit ſpeculum male diſpoſitum.
apparent ibi imagines diſtorte ⁊ praue ſe ha-
bentes. Quod autem virtus apprehenſiua ſit
bene diſpoſitiua ad recipiendū res. ſm ꝙ ſunt
contingit quidem radicaliter ex natura. Con
ſūmatio autem ex exercitio vꝉ ex munere gra
tie. Et hoc dupliciter. Uno modo directe ex
parte ipſius cognoſcitiue virtutis puta quia
non eſt imbuta prauis conceptionibus ſed ve
ris ⁊ rectis. ⁊ hoc pertinet ad ſyneſim ſm ꝙ ē
ſpecialis virtus. Alio modo indirecte ex bo-
na diſpoſitione appetitiue virtutis: ex qua ſe-
quitur ꝙ homo bene iudicet de appetibilibus
⁊ ſic bonum virtus iudicium ſequitur habitꝰ

virtutum moralium: ſed circa fines. Syneſis
autem eſt magis circa ea que ſunt ad finem.
Et nota ꝙ in malis poteſt eſſe iudicium rectū
in vniuerſali. Sed in particulari agibili ſem-
per eorum iudicium corrumpitur. Et nota ꝙ
finis proximus cōſilij quod pertinet ad eubo-
lyam eſt inuentio eorum que ſunt agenda. Fi
nis autem iudicij eſt rectitudo. Finis autem
precepti quod pertinet ad prudentiam eſt vl-
timus finis. Et quia contingit ꝙ id quod be-
ne iudicatum eſt differri vel negligenter agi et
inordinate: ideo poſt virtutem ſyneſis que eſt
bene iudicatiua neceſſaria eſt finalis virtus
principalis. que ſit bene preceptiua ſcilicet pru
dentia. ¶ Tertia virtus annexa prudentie ſm De tri virtu. annexa pru. ſ. gnomyn
Tho. vbi ſupra arti. iiij. dicitur gnomyn. quā
philoſophus. vi. ethi. ponit ſpecialem eſſe vir
tutem. Pro cuius declaratione ſciendum ſꝫ
Tho. ꝙ habitus cognoſcitiui diſtinguuntur
ſm altiora vel inferiora principia. ſicut ſapien
tia in ſpeculatiuis altiora conſiderat q̄ ſcien
tia. ⁊ ideo ab ea diſtinguitur. ⁊ ita etiam opor
tet eſſe in actiuis. Manifeſtum eſt autem ꝙ il
la que ſunt propter ordinem inferioris princi-
pij ſiue cauſe reducuntur quandoq̄ in ordinē
altioris principij ſicut monſtruoſi partus ani-
malium ſunt preter ordinem virtutis actiue
in ſemine tamen cadunt ſub ordine altioris
principij: ſcilicet celeſtis corporis vel vlteri-
us diuine prouidentie. ¶ Unde ille qui conſi
deraret virtutem actiuam in ſemine non poſ-
ſet rectum iudiciū ferre de huiuſmodi mon
ſtris de quibus non poteſt iudicari ſm conſi-
derationem diuine prouidentie. ¶ Contingit
autem quandoq̄ aliquid eſſe faciendum pre
ter communes regulas agendorum: puta ꝙ
impugnatori patrie non eſt depoſitum red-
dendum vel aliquid huiuſmodi. Et ideo cum
de huius oporteat iudicare. ſm aliqua altio-
ra principia exigitur altior virtus iudicatiua
q̄ ſint regule communes. ſm quas iudicat
ſyneſis. Et hec talis vocatur gnomyn. Que
importat quandam perſpicacitatem iudicij.
Et q̄uis omnia que preter communem cur-
ſum contingere poſſunt conſiderare pertinet
ſolum ad prouidentiam diuinam. Tamen in
ter homines ille qui eſt magis perſpicax po-
teſt plura horum ſua ratione diiudicare.

¶ Titulus Tertius. De fortitudine.

¶ Fortitudo animū tripliciter firmat quo
ad ſe. contra mundi aduerſitates quoad bo-
num commune contra patrie hoſtilitates.
quoad deum contra eorum prauitates.

Capitulum primum.

Circa virtutem fortitudinis quatuor ſunt videnda. Primo de p̄conijs ad eius laudē pertinentibus. Secundo de materia circa quam verſatur. Tertio de actibus eius ⁊ aſſumēdis bellis. Quarto de partibus eius.

¶ Preconia fortitudinis .§.i.

De p̄conijs fortitudinis: Poſſunt aſſignari tria ex eo videlicet ꝙ animū tripliciter firmat ſcꝫ quoad ſe cōtra mūdi adverſitates quoad bonū cōe cōtra patrie hoſtilitates: quoad deū cōtra erroꝝ prauitates: eſt ergo p̄mū p̄coniū fortitudinis: quia aīum firmat quoad ſe ꝯtra mūdi adverſitates, vbi ſciendū eſt ꝙ ſtatus p̄ſentis vite eſt ſtatus cuiuſdā pugne. vnde Job ipſam aſſimilat militie. vij. c. Militia eſt īqt vita hoīs ſup terrā: ꝓpter qđ cōgregatio fideliū vocaſ eccleſia militās. Militat enim p̄ſens vita nr̄a m̄tiplici pugna. nūc ꝯ carnis ſpurcitias. nūc cōtra mūdi nequitias. nūc vero cōtra diaboli inſidias. Neceſſaria eſt ergo virtus fortitudinis, que aīum hꝫ firmare ad tot tolerāda ⁊ reꝑmēda. vñ Eſa. c. lij. ſub figura ſyon humanā mētē admonet vt hac virtute ſe armet. Induere īqt fortitudine tua ſyon. p ſyon arcē intelligim⁹ que ciuitati hieruſalē dominabaſ ⁊ eā ꝓtegebat: ⁊ cōuenienter mens humana intelligiſ que ad modū arcis ceteris virib⁹ p̄ncipaſ. hās ſiqdē regit ⁊ defendit qñ virtute fortitudinis induta decoratur. vñ ſalomō puer. vj. Fortitudo ⁊ decor indumētū ei⁹. In tantū tam hec virtus hoīes firmat ⁊ ſtabilit. ꝙ nulla aduerſa. nulla blādimenta: nullaqꝫ vitioꝝ tētamēta p̄nt eū a bono rōnis adducere. vñ Amb. lib. i. de offi. dicē Nō mediocris animi virtus eſt fortitudo que ſola defendit ornamēta virtutū oīum: q̄ in explabili p̄lio aduerſus oīa vitia decertat. Inuictat ad labores fortis ad p̄icula rigidior aduerſus voluptates auaritiā fugat tanq̄ labes quādā q̄ vtutē effeminat. Nulla. n. fortitudo corporalis huic pōt comparī. Sicut dicē ſeneca. Facili⁹ eſt inqt gentē vnā q̄ viꝝ vnū vincere. ⁊ loquiſ de viro ſm ꝙ a virtute animi vel a fortitudine dī. Antiquus enim nomē vtus ſuit ſoli⁹ fortitudinis. vt dicit Tulli⁹: ⁊ quātū ad hoc loqtur ſalomō puer. xvj. Melior ē patiēs viro forti ⁊ q dominaſ aīo ſuo expugnatore vrbiū: hoc fortitudinis p̄conio. Job indutus fuit cōtra oīa aduerſa tolerāda. Nā p̄mo ſathan ꝓcurāte mundi aduerſa ſuſtinuit: duꝫ omnia bona ſua perdidit vna cum liberis. Deinde in carne dum a planta pedis vſqꝫ ad verticeꝫ nō remāſit in eo ſanitas. Ultimo ipſe diabolus auctor malorum vxorem contra ipſum ꝓuocauit. ⁊ tres eius amicos ſibi oneroſos fecit: imponentes ei ꝙ licite omnia deus ītulerat aut inferri permiſerat ꝓpter eius peccata: ⁊ tamē in omnibus his non peccauit Job labijs ſuis nec ſtultum quid contra deum locut⁹ ē Job i. ⁊ ij. ¶ Secundum p̄conium huius virtutis eſt: quia animam firmat quoad bonum commune contra patrie hoſtilitates. ſm eniꝫ p̄hꝫ i. ethi. bonū q̄to eſt communi⁹ tāto eſt diuinius. Bonū aūt patrie eſt quoddam bonū commune ciuiū nulli particulari perſone appropriandū. ſed ab omnibus coīter appetendum: ea aūt q̄ ſunt coīa min⁹ diligunſ ⁊ de eis minoꝛ cura habeſ. ac p h̄ neglecta deſtruūſ ⁊ ꝑdunſ. Ad ꝯſeruationē igiſ p̄rie ⁊ bonoꝝ cōmuniū neceſſe ē ꝙ ſint in ciuitate hoīes vtuoſi viriles ⁊ aīo ſtabiles. bonū cōe diligētes q negle ctis ꝓprijs bōis ēt corporib⁹ morti ſe exponāt p ꝯſuatiōe ⁊ defenſiōe ciuitatis: h̄ aūt faē vt⁹ fortitudinis q̄ ad bonū cōe defendēdū hoīem īpellit: ⁊ q̄tū ad h̄ ē ceteris vtutib⁹ excellētior quia diuinior: ē. n. pugnās p bono cōmuni. vñ dicē Amb. i. de offi. Eſt fortitudo velut ceteris excelſior. q̄ vtilior ē in reb⁹ bellicis in ciuilib⁹ ſeu domeſticis. Ad h̄ aūt nālis rō inclinat Sicē. n. in hūano corꝑe m̄lta ſunt mēbra. q̄ ꝑ m̄lta officia ſibiinuicē deſuiūt: ⁊ ſic vitā toti⁹ corꝑis ſaluāt. Sic in vna ciuitate q̄ vnū corpus cōſtituit. m̄lti ſunt hoīes q diuerſis officijs ītendētes ad mutua obſeq̄a ſibiinuicē cōmunicāda: bonū cōe ciuitatis vniformiter intēdere debēt: nec ab h̄ retrahi debēt timoꝛ alicuius vł diſp̄ēdio cōmodi ꝓprij: h̄ aūt bonū cōe fortis ꝯſiderat q bōa ꝓp̄a ad tuitionē ⁊ ꝯſuationē p̄rie ordinat. vñ dicit p̄hs. vij. ethi. Non ſolū nob nati ſum⁹ ſꝫ ort⁹ nr̄i partē p̄ria vendicat partē amici. atqꝫ vt placet ſtoicis. Sicē q̄ in terris gignūſ ad vſum hoīum oīa creari. ſi vt hoīes hoīum cā eē generatos vt ipſi īter ſe alij alijs ꝓdeſſe poſſent. Exēplū apō antiquos ſicē narrat Señ. erat tanta cura reꝝ coīum ꝙ ipſi paupes erāt in domib⁹ ſuis. quoꝝ tñ diuitijs erariū plenū erat. vñ malebāt ſibi eē paupes vt rēpub. opulētiſſimā haberēt. ſicē narrat Tullius de quodā q omni gaza macedonū potit⁹ q̄ maxima erat tñ in erariū intulerit pecunie. vt vni⁹ imperatoris p̄da finem attulerit tributoꝝ nec aliđ in domū ſuam intulit preter memoriam noīs ſempiternam. ¶ Tertiū p̄coniū fortitudinis eſt q2 aīum firmat quoad deū cōtra erroꝝ prauitates ſiue īfideliū tyrannides. Sicē enim amoꝛ terrene ciuitatis aliquos facit pugiles pro ipſa vſqꝫ ad mortem decertantes. Ita immo multo fortius amoꝛ celeſtis patrie ꝯſtituit pro chriſti fide pugnatores qui pro eius defenſione mortem corporis nō me

De ſcđo p̄conio fortitudinis.

De tertio p̄conio fortitudinis

tuāt. Ad hoc autem ratio inclinat. ſicut enī multi homines faciunt vnum corpus: quod eſt populus vel ciuitas pro cuius defenſione ſinguli ciues morti ſe debent exponere: qꝛ bonum cōe debent ꝓponi ſingulari bono. ita ſm apl̄m ad Ro. xij. Multi vnū corpus ſumus in chriſto. ſinguli autē alter alterius mēbra. xp̄s aūt cuꝫ deus ſit eſt bonū vle. ⁊ cōe oīum. multomagis ꝙ reſpublica reſpectu ſingulariū ciuiū. Et ideo ſi licet pro defenſione reipub. tēporalē mortē ſubire. ⁊ vitā corporis ꝯtēnere. multomagis opꝫ pro republica celeſti que deus eſt. vel que tota in ipſo eſt. mortē corpis nō metuere. Unde Aug. v. de ciuita. dei. c. xviij. Si enim antiq̄ pr̄es pro republica et terrena oīa ꝯtēpſerūt ⁊ tot picula ſunt aggreſſi horribilia mortis genera ꝑpeſſi q̄d magnum pro ipſa eterna celeſti pr̄ia huiuſ cūcta blādimēta ꝯtēnere. Uel qūo audebit q̄s de volūtaria paupertate ſe extollere. vel pro xp̄o mortē timere. eo dicēte. Nolite timere eos qui occidūt corpus. Et ſbdit arguēdo. Si ipſi antiqui hoc fecerūt amore prie. laudiſq꜄ immēſa cupidine. put dicit Poeta. Quid magnū ſi pro vera libertate. qua vere liberanẗ filij dei. ⁊ alia ⁊ maiora tormēta ſunt ſuſtinenda ꝙto retributio maior a ſuſtinētibꝰ expectatꝰ. Tales q̄dē qui mortē ſuſtinēt pro celeſti pr̄ia. nō tm̄ fortes ſed martyres idest teſtes dicunẗ. Sunt enim pugiles fidei chriſti. ⁊ ideo quādā ſpeciali prerogatiua que dicitur aureola in celeſti patria accipiūt inſignia. Eſt aūt vlterius ſciēdum. ꝙ aliter eſt in ciuili certamine quādo pro patria pugnatur ⁊ aliter in certamine martyrij quādo pro chriſto mors ſuſcipiẗ. Nam ſicut dicit Maximus in ſermone. Qui occidiẗ pro mundo vincitur cum occidiẗ. qꝛ niſi vinceretur nō occideretẗ. qui autē occiditur pro chriſto victus nō dicitur. quia cuꝫ occidiẗ victor efficitur. Hoc preconio fortitudinis excellētiſſime beatus Paulus fuit decoratus. non enim vnā mortem ſubijt pro fide chriſti: ſed plures. Fuit enim vita ſua plena mortibus. ſicut patet cōſideranti ab. xi. ca. Actuū apoſtoloꝝ vſq꜄ in finē. Ipſe etiam enumerat. ij. ad Corinth. xi. ꝙ fuit in laboribus plurimis in mortibus frequenter. Unde de aſia. valedicens fratribus dicebat. per omnes ciuitates ſpiritusſanctus proteſtatur mihi. quia vincula ⁊ tribulatiōes me manent in hieruſalem. ſed nihil horū vereor. nec facio animam meam precioſiorē ꝙ me. Animam autem appellat vitam exterioris hominis. qua corpus exterius animatur. Cum aūt dicit me. loquitur de iteriori homine. quo ſpiritualiter viuit. ⁊ per quem vere ipſe eſt. quia per rationem homo eſt homo.

ǒ dupli ... certa ... mine ⁊ ... chriſti.

Circa que ꝯſiſtit virtꝰ fortitudis. Caplm̄. ij.

Fortitudo eſt virtus ponēs in animo firmitatē ad ſuſtinendū vel repellēdum difficile quoddam ſm ꝙ ratio dictat. Dictat autē ratione volūtas retrahatur ad eiuſ ſequela propter aliquod malū corporale. quia nulluꝫ bonuꝫ corporale equiualet bono rationis. Maximum malū ⁊ terribile inter oīa mala corporalia eſt mors. vt dicit philoſophus. iij. Ethic: que tollit omnia bona corporalia. quapropter neceſſe eſt ꝙ fortitudo animū firmet ꝯtra hoc maximū maluꝫ propter bonuꝫ rationis ſequēdum. Et ſic virtus fortitudinis proprie erit circa timores periculoꝝ mortis. Quod aūt fortitudo maxime circa mortis pericula ꝯſiſtat. hinc apparere poteſt. Eſt enim fortitudo virtus ponens mediū inter duas paſſiones. ſciliꝫ timorem ⁊ audaciaꝫ. Cohibet enim timorem ne timēdo retrahatur ab eo qđ ratio dictat. ⁊ moderatur audaciā ne quis audendo aggrediatur. qđ ratio vetat. Timor autem ⁊ audacia ꝓprie reſpiciūt pericula. Timet enim aliquis. quia imaginaẗ ſibi aliquod periculū imminere. Et aliquis per audaciā aggreditur aliquod difficile perículoſum. Eſt autē propriū virtutis circa proprium obiectuꝫ reſpicere id quod eſt vltimuꝫ ⁊ magis difficile ⁊ circa id ſe ordinare. ſicut tēperātia maxime reſpicit delectabilia tactus ad que reprimenda ordinatur. Inter omnia autē pericula difficillima eſt mortē ſuſtinere. que eſt vltimū terribiliū. ſicut dicit ph̄s. iij. Ethi. Et ſic pꝫ ꝙ fortitudo eſt ꝑncipaliter circa picula mortis. ſicut circa ꝓpriam māꝫ. vnde dicit Andro. philo. ꝙ fortitudo eſt virtus iraſcibilis nō facile obſtupeſcibilis a timoribꝰ qui ſunt circa mortē. Cum aūt virtuoſus in actu v̄tutis intēdat qđ bonū eſt. cōſequēs eſt ꝙ fortis picula mortis ſubeat ꝓpter aliquem bonū finē ꝯſidum. Pericula aūt mortis ex egritudine vel tēpeſtate maris. aut ex inſidijs latronum. vel ſi que alia ſunt huiuſmodi. non videnẗ directe alicui iminere. ex intētione pſequēdi aliqđ bonuꝫ. picula aūt mortis que ſunt in bellicis directe imminent homini ꝓpter aliqđ bonū in q̄tum. ſ. defendit bonū cōe per iuſtuꝫ bellū. Sed eſt ſciēdum ꝙ iuſtū bellum pōt eſſe duobus modis. Uno modo qn̄ ſit gn̄ale. ſicut cum aliqui decertāt in acie. Alio mō qn̄ ſit particulare. puta cum aliq̄s iudex vel aliqua priuata perſona nō recedit a recto iudicio tēpore gladij imminētis. vel cuiuſcūq꜄ periculi mortē inferentis. quocūq꜄ predictorū modoꝝ quis mortē incurrat fortis eſt cēſendus. ⁊ ſic ad fortitudinē perti-

De fortitudie qđ ſit ⁊ circa q̄ ſe hēat vel vid...

ꝙ bellum iuſtum eſt duobus modis.

net firmitatē animi habere.non ſolū ꝯ pıcula
mortis que imminent in bello cōi ſꝫ ēt que im
minēt in particulari ıpugnatiōe vbi mors in/
currit ꝓpt bonū virtutis. Poteſt ēt fortis ſub/
ire pıcula cuiuſcūqꝫ alterius mortis.ꝛ fortis
cenſeri dūmodo opus virtutis intendat.puta
cum aliqs nō refugit amico infirmanti obſeq
ꝓpter timorem mortifere infectionis.vel cuꝫ
non refugit iter magnū facere ad aliqd pium
negocium ꝓſequendū propter timorē naufra/
gij vel latronum. Ex his que dicta ſunt pꝫ qd
ſit fortitudo.ꝛ circa qd verſet.Eſt enim cohi/
bitiua timoꝝ ꝛ moderatiua audaciaꝝ circa pı
cula mortis que ſunt in bellicis.ꝛ hoc ꝓpt bo
num cōe defendēdū vel opus virtutis non de
ſerēdum .Tant⁹ fuit apud antiquos romanos
amor de repu.ꝙ ſicut dicit Valeri⁹ ſtatim ho/
noris apicem aſſumētes.abiecta priuata chari
tate publicaꝫ induebāt.ꝙ nec etiā filios plora/
bant qn̄ ı bellis mortē ꝓ republica ſuſtinebāt.

De acti/uis for/titudis

Deinde occur/ .§.i.

rit,cōſideratio de actib⁹ fortitudinis ꝛ iuſtitia
belli. Sciendum vt dicit phs in.iij.ethi.ꝙ ac/
tus fortitudinis nihil delectabile videt habe
re. Pro cuius declaratiōe dicit be.Tho.ſe.ſe.
q.cxxiij.ꝙ cum duplex ſit delectatio.ſ.corpora
lis que ſequit tactuꝫ corporaliū.ꝛ ſpūalis que
ſequit apprehenſionē aīe. Iſta duo proprie
ſequit opa virtutum. quia in eis conſideratur
bonum rōnis. Principalis aūt actus fortitudi
nis eſt ſuſtinere aliqua triſti ſm̄ apprehenſio
nem anime.puta qr amittit hō corpalē vitam.
quā virtuoſus amat.nō ſolū inquantū ē quod
dam bonū naturale.ſed etiā inqꝫtum eſt neceſ
ſaria ad opa virtutuꝫ.ꝛ q̄ ad eam ptinet.Et eti/
am ſuſtinet aliq̄ doloroſa ſꝫ tactum corporis.
puta vulnera vl flagella.ꝛ ideo fortis hꝫ vn̄
delectet ex vna parte.ſ. ſꝫ delectatiouē anima/
lem.ſ.de ipſo actu virtutis ꝛ de fine eius.ꝛ ex
alia parte hꝫ vnde triſtari debeat ꝛ animaliter.
dum ꝯſiderat amiſſionē proprie vite ꝛ corpo/
raliter ſuſtinēdo tormēta. Unde vt legitur.ij.
Machab.vi.vt dicit eleazarus. Diros corpo/
ris ſuſtineo dolores ſm̄ animam vero dixit,ꝓ
pter timorem tuum libēter hec patior. Senſi/
bilis autem dolor corporis facit non ſentire
animalem delectationem virtutis.niſi forte ꝓ
ſuperabundanteꝫ dei grām anima fortius ele
uetur ita ad diuina.ꝙ magis delectat in eis
q̄ꝫ a corporalibus penis afficiatur . ſicut legit
de be.tyburtio martyre incedente ſuper carbo
nes viuos.qui dixit. Uidetur mihi incedere
ſup flores ꝛc̄. Facit tn̄ v̄tus fortitudinis vt rō
non abſorbeatur a corporalibus doloribus.
Triſtitiam autem animalem ſupat delectatio

virtutis inquantum homo prefert bonum vir
tutis corporali vite ꝛ quibuſcūqꝫ ad eam perti
nentibus. Et ideo dicitur in.iij.ethi. ꝙ a forti
non requirit vt delectet: quaſi delectationem
ſentiēs:ſed ſufficit ꝙ nō triſtet. Deinde occur
rit deſideratio de actib⁹ ꝛ iuſtitia belli. Itē De du/
oportet ſcire ꝙ actus fortitudinis ſunt duo.ſ. plici
aggredi ꝛ ſuſtinere. Eſt autē principalior act⁹ actu for
ſuſtinere.i.immobilr ſiſtere q̄ꝫ aggredi. Dictū titudi/
eſt.n.ſupra ꝙ fortitudo eſt circa timores repri nis ꝛ q̄s
mēdos ꝛ audacias moderādas. Difficilius eſt ſit pnci
aūt timorem reprimere q̄ꝫ audaciam modera palior
ri:eo ꝙ ipſum periculum:quod eſt obiectum
audacie ꝛ timoris:de ſe ꝯfert ad repſſionē au/
dacie:ſed opat ad augmētū timoris. Aggredi
aūt pertinet ad fortitudinē ex ea parte qua hꝫ
audaciam moderari. Sꝫ ſuſtinere ſm̄ ꝙ hꝫ ti/
morem reprimere.vn̄ pꝫ ꝙ ſuſtinere eſt princi
palior actus q̄ꝫ aggredi. Apparet ēt hoc rōne
ſumpta ex parte difficultatis:que maior eſt in
actu ſuſtinēdi q̄ꝫ aggrediēdi. Et hoc triplici/
ter. Primo qr ſuſtinere videt aliquis ab aliq̄
fortiori inuadēte:qui.n.aggredit inuadit per
modū fortioris. Difficili⁹ eſt aūt pugnare cuꝫ
fortiori q̄ꝫ cū debiliori. Secundo qr ille q
ſuſtinet iā ſentit pıcula imminētia. Ille autē q
aggredit hꝫ ea vt futura. Difficili⁹ eſt aūt non
moueri a pn̄tib⁹ q̄ꝫ futuris . Tertio qr ſuſtine/
re importat diuturnitatē ipſis:ſed aggredi po
teſt aliqs ex ſubito motu. difficili⁹ ē aūt diu ma
nere immobilē q̄ꝫ ſubito motu moueri ad ali
quod arduū. vn̄ philoſoph⁹ dic̄ in. iij. ethic̄.
Quidā ſunt ꝓuolātes an̄ pıcula:in ipis aūt di
ſcedūt. Fortes aūt ecōtrario ſe hn̄t.nā vt ibidē
dr̄ in ſuſtinendo triſtia maxime aliq fortes di
cunt. Ex ēplū de Alexādro narrat. T. Pōpeius
ꝙ cū ad pıculoſum bellū exercitū eligeret. nō
iuuenes robuſtos:nec primū florē etatis.ſꝫ ve
teranos pleroſqꝫ ēt emeritos militie. q cū pa/
tre auoqꝫ paterno militauerāt elegit.vt nō tā
milites q̄ꝫ magiſtros militie putares.ordieſqꝫ
nemo niſi ſexagenari⁹ duxit. vt ſi pncipia ca/
ſtroꝝ cerneres. ſenatum te potius reipublice
videre diceres. Itaqꝫ in prelio nemo fugā.ſed
victoriam cogitauit.

Dictum eſt autē .§.ij.

ſupra ꝙ fortis operatur propter bonum com/
mune tuendum per iuſtum bellum. ꝛ ideo de
bello aliquid videndum eſt.preſertim cuꝫ ib
actus fortitudinis.ſꝫ aggredi ꝛ ſuſtinere ma
nifeſtent. non ſolum quantum ad firmitatem
animi:ſed etiam quantum ad corporis forti/
tudinem que eſt frequenter indicium ꝛ diſpo
ſitio fortitudinis interioris. Non enim eſt cō
tra rationeꝫ virtutis ꝙ ex naturali complexio/

nẽ habeat quis naturalem inclinationem ad virtutem. Unde ex magnitudine extremitatũ latitudine pectoris. erectione ceruicis. viuacitate oculorum. ⁊ alijs huiuſmodi coniecturare poſſumus magnitudinem cordis tanq̃ʒ ex quibuſdam ſignis ⁊ diſpoſitionibus ad virtutem. licet finale complementum ſit ex more ⁊ conſuetudine. Ex actibus enim frequentatis generatur habitus vt ex frequenter iuſta operari ⁊ temperate viuere ſumus iuſti et temperati. vt docet Ariſt. ij. ethi. De bello ergo conſiderantibus tria videre ſufficiat. Primo q̃ ad iuſtum bellum requiruntur. Secundo de natura aſſumptionis belli. Tertio de his quibus licitum eſt ad bella procedere.

De requiſitis ad iuſte bellãdũ ſeu ad iuſtum bellum

Quantum ad .§. iij.

primum ſciendum ꝙ chriſtiana religio bella non recuſat. nec dañat pro loco ⁊ tempore oportuno. vnde ſcriptura euangelica teſtimonio Joan. baptiſt. concedit ꝙ licitum eſt ſtipẽdijs vti ⁊ pro republica militare. Dicit enim Aug. in ſermo. de puero centurionis. Si chriſtiana diſciplina omnino bella culparet. Hoc potius conſilium ſalutis petẽtibus in euangelio diceretur vt abijcerent arma. ſeqꝫ militie omnino ſubtraherent. Dictum eſt autem eis. Neminem concutiatis. Eſtote contenti ſtipendijs veſtris. quibus proprium ſtipendium ſufficere precepit militare non prohibuit. ⁊ habetur. xxiij. q. j. paratus. in fine. Sꝫ ad hoc ꝙ bellum ſit iuſtum tria requiruntur ſm̃ Tho. ſe. ſe. q. xl. ar. j. ¶ Primum eſt auctoritas principis cuius mandato bellum eſt gerendum. Nõ. n. pertinet ad perſonam priuatam bellum mouere. quia poteſt ius ſuum in iudicio ſuperioris proſequi. Et quia conuocare multitudinẽʒ. qđ in bellis oportet fieri. non pertinet ad priuatã perſonam. Cum autem cura reipublice cõmiſſa ſit principibus ad eos pertinet rempub. ciuitatis vel regni vel prouincie ſibi ſubdite tueri. Et ſicut licite eam defendunt materiali gladio contra interiores perturbatores. dum puniunt malefactores. ſm̃ illud apoſtoli ad Ro. xiij. Non ſine cauſa gladium portat. Miniſter enim dei eſt vindex in iram ei q male agit ita ⁊ gladio bellico ad eos pertinet rempub. tueri ab exterioribus hoſtibus. vnde Aug. cõtra manicheos. xxiij. q. j. quid culpatur dicit. Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc poſcit. vt ſuſcipiendi belli auctoritas atqꝫ conſilium penes principem ſit. Exemplum in filijs iſrael qui noluerunt ad bella procedere. niſi prius ſuper eos principe conſtituto. a quo eſſet auctoritas belli aſſumendi. vnde poſt mortem Joſue conſuluerunt dominuʒ

De primo requiſito ad iuſte bellãdũ

dicẽtes. Quis aſcendet ante nos contra chananeum. ⁊ erit dux belli. Dixitqꝫ dominus. Judas aſcendet. Judic. j. ¶ Secundo requiritur cauſa iuſta. vt ſcilicet illi qui impugnantur. ꝑpter aliquam culpam impugnari mereantur. vnde dicit Aug. in lib. queſtionum vete. ⁊ no. teſti. Juſta bella ſolent diffiniri que vlciſcunt iniurias. ſic gens vel ciuitas plectenda eſt. que vel vindicare neglexerit quod a ſuis improbe factum eſt vel reddere quod per iniuriam ablatum eſt. xxiij. q. ij. dominus. quod intelligendum eſt quando ciuitas contra quam bellum aſſumitur frequenter ⁊ in multo damnificauit ciuitatem que bellum aſſumit. Et iteruʒ ſi requiſita de recompenſatione damni reddere neglexerit. al's non videtur quantum ad forum conſcientie cauſa ſufficiens. ꝙ bellum in quo infinita rerum ac corporum diſpendia et animoruʒ ⁊ flagitia vitari non poſſunt. debeat aſſumi. Abraam aſſumpta cauſa iuſta. audito enim ꝙ Loth nepos ſuus iniuſte erat captꝰ cum trecentis decem ⁊ octo vernaculis quatuor reges in pugna eſt aggreſſus ⁊c̃. Gen. xiiij. ¶ Tertio ad iuſtum bellum requiritur intentio bellandi recta ꝙ videlicet intendatur. vel vt bonum promoueatur vel vt maluʒ vitetur. vñ dic̃ Aug. in li. de v̂bis domini. Apõ veros dei cultores illa bella peracta ſunt: que nõ cupiditate vel crudelitate ſꝫ pacis ſtudio queruntur vt mali coerceantur. Debet ergo geri bellum vt pax acquiratur. non queri pax vt bellũ exerceatur ſm̃. b. Aug. xxiij. q. j. Noli. Exẽplũ. Saul reprobatus fuit a deo. quia in victoria quam habuit contra amalech non ſeruauit puram intentionem ad diuinum mandatum: ſꝫ pepercit gregibus ex cupiditate. j. Regũ. xv.

Secundo prin .§. iiij.

ceps caueat ne ſit facilis ad bella aſſumenda. Non enim debet aſſumere bellum etiam predictis ſuppoſitis. niſi vrgente neceſſitate per cepta videlicet manifeſta ⁊ notabili leſione Et iterum hoſtibus non paratis ad ſatiſfactionem. ſicut dictum eſt ſupra. Sed tunc cuꝫ matura deliberatione ⁊ humili ac deuota diuini adiutorij inuocatione debet contra hoſteʒ reipublice bella mouere. Cauſa autem quare nõ debet eſſe facilis ad bella mouenda. eſt variꝰ euentus belli. quia nunc hunc. nunc illum cõſumit gladius. Sicut reſpondit Dauid ad Joab. ij. Reg. xj. Impoſſibile eſt etiam ꝙ in bellis non multa mala contingant. Frequenter enim accidunt ſtrages hominum. effuſiones ſanguinum. depopulationes terrarum. expoliationes. rerum captiuitates etiam ⁊ paupertates multas ſuper innocentes neceſſe eſt eue

de ſcõ regſito

Cur nõ d facile bellãdũ

nire. Multe etiam corruptiones in moribus
ſuccreſcunt. Nam libidine vincendi ⁊ cōſue/
tudine bellandi. homines redduntur fortio//
res. animoſiores ⁊ proniores ad vlciſcendum
⁊ opprimendum plus q̄ ordo diuini iuris re
quirat. Propter hec ⁊ ſimilia que in bellis cō
muniter eueniunt debet p̄nceps aſſumere bel
lum cum multo timore ⁊ dei reuerentia. p̄miſ
ſis ad deum ſanctorum virorum pijs ſupplica
tionibus. vnde Moyſes cum mitteret Joſue
ad pugnam cōtra amalech. Exo. xvij. Primo
ad deum refugium habuit. vnde ſtans in ver
tice collis ⁊ habens virgam dei in manu ſua
manus ſuas ad celuꝫ extendit pro victoria ha
benda contra amalech propter quod dicitur
ibi. Cum leuaret Moyſes manus ſuas vince
De ordi bat iſrael. Ad hoc etiam q̄ iudei conſulte ⁊ de
ne ⁊ mō liberate ad bella procederent. ei s multa obſer
in bellā uanda deus mandauit. Primo q̄ ad pugnam
lo anti procedentes anteq̄ bellum inirent. pacem ho
q̄ṫ bua ſtibus offerent. Secundo q̄ appropinquante
o. iam prelio ſacerdos ante aciem exercitus ſta/
ret. qui pugnaturos confortaret promittendo
auxilium dei. Tertio q̄ remouerentur impe/
dimenta victorie remiſſis domum quatuor
generibus hominum. vt qui edificauit domū
nouam. ⁊ non dedicauit eam. qui plantauit vi
neam. qui deſponſauit vxorem ⁊ formidoloſ//
ſus. Deute. xx. Permaxime autem ad victori/
am valent orationis ſuffragia. Exemplum le//
gitur in hiſtoria romanorum. q̄ cum ſulgenti
us ⁊ alborgaſtes contra Theodoſium chriſtia
niſſimum imperatorem venirent in prelium.
Theodoſius cum ſciret ſe ſuis deſtitutum: fi/
ducialiter ſigno crucis facto. ſe in bellum de/
dit: ⁊ victoriam a domino expectans. quod ⁊
Cā q̄re pleniſſime obtinuit. Frequenter autem occul
unq̄ to dei iudicio: ſed non iniuſto. iuſtiores aut
iuſtio/ minus mali in bello ſuccumbunt a peioribus
res in ſuperati. Quod ex duplici cauſa cōtingere po
bello teſt. aut quia tales a preceptis diuinis aliquā/
iccum do receſſerunt: ⁊ ideo dignum eſt. ⁊ eoꝝ emen
unt dationi expediens. vt a nequioribus ſe tanq̄
a dei miniſtris attriti puniantur. Sicut voluit
deus populum iudeorum flagellari per aſſyri
os ⁊ babylonios que erant idolatre. ⁊ diuini
cultus impugnatores. Et ſic qui erant magni
peccatores facti ſunt in filijs errantibus diui/
ne legis executores. Aut huiuſmodi continge
re poteſt. quia tales qui ſuccumbunt interduꝫ
de ſuis viribus nimis preſumunt a deo victo
riam non querentes. ⁊ ideo alioꝛuꝫ qui digne
puniri merebant̄. digni punitores fieri nō me
rent̄. Exēplū ī vndecim tribub⁹ iſrael collectis
ad pugnā ꝯ tribū beniamin ob puniēdū ſce//
lus eoꝝ. q̄ bis fuerūt debellate ab ipſa tribu be
niamin: q: de ſuis virib⁹ ꝯfidebāt. Judic. xx.

Quantum ad .§. v.

tertiū. Sciēdū q̄ p̄latis eccl'ie ⁊ clericis nō lꝫ De ter/
pugnare in bello. Et h̄ duplici rōne ſꝫ. b. Tho. tio req/
ſe. ſe. q. lx. ar. ij. Prima eſt gn̄alis: vꝫ q: bel ſito ad
licū exercitiū hꝫ multas inq̄etudines. q̄ multū inſunt
īpediūt animū a ꝯtēplatiōe dei. ⁊ orōne. qb⁹ bellum
opꝫ eos vacare. Scđa eſt ſp̄alis. Nā oēs or ſ. qb⁹ li
dines clericoꝝ ordinant̄ ad altaris miniſteriū ceat ⁊ q
in q̄ repſentat̄ paſſio xp̄i ſub ſacro: ⁊ iō nō cō/ bus nō
petit eis occidere vl' ſanguinē fundere: ſꝫ ma/
gis eē paratos ad effundēdū ſuū ſanguinē p
xp̄o vt ip̄m imitent̄. vn̄ effundētes ſanguinē.
ēt ſine pctō. ſ. p mortē vl' mutilationē ſunt irre
gulares. ei aūt q eſt deputat̄ ad aliqđ officiuꝫ
nullo mō lꝫ exercere id p qđ ſuo officio icōgru
us reddit̄. Pōt addi tertia rō. ſ. p̄hibitio eccle
ſie. vt. xxiij. q. viij. p to. Et in ca. Cōuenior. vbi
dic̄ Amb. Aduerſus milites ⁊ gothos arma
mea lachryme mee ſunt. Talia. n. ſunt muni//
mēta ſacerdotis alr nec debeo: nec poſſum re
ſiſtere. Nec obſtat qđ d̄r. xxiij. q. viij. q̄ horta/
tu Adriani pape. Carolus ſuſcepit bellū ꝯ lon
gobardos. ⁊ Leo papa deſcēdit ad litt⁹ maris
cū exercitu romanoꝝ ꝯ ſaracenos. q̄ſti. ea. Se
pe. Nā p̄lati eccl'ie ⁊ clerici p̄nt vtiq̄ itereſſe
bellis de licētia ſupioꝝ vt iuſte pugnātib⁹ ſub
ueniāt hortatiōib⁹. abſolutiōib⁹. ⁊ hmōi opi
bus ſp̄ualib⁹: vt p̄dicti fecerūt: de qb⁹ dictū ē.
Sꝫ nō vt pugnēt ipi p̄p̄a manu. ſꝫ. b. Tho. vbi
ſupra in reſolutiōe ſecundi argumenti. Et q:
de bello diffuſe habes ſupra in. ij. parte titulo
iiij. Jdeo non plus hic ſed ibi.

De triplici martyrio. Caplm. iij.

DE martyrio quod
pertinet ad belluꝫ particulare im De bel/
minens a perſecutoribus fidei: lo p̄ti
in quo permaxime exercetur act⁹ clari. ſ.
fortitudinis. Cum enim pertineat ad ratione martyr/
martyrij: vt aliquis firmiter ſtet in veritate et rio
iuſtitia contra perſequentium impetus: ⁊ ad
fortitudinem pertineat confirmare hominem
in bono virtutis cōtra pericula precipue mor
tis. patet martyriuꝫ eſſe actum fortitudinis:
dū fidē ⁊ iuſtitiā non deſerit martyr propter
imminentia pericula mortis in quodam cer/
tamine particulari a perſecutoribus imminē
ti. vnde Cyprianus in ſermone ait. Uidit ad/
mirans preſentium multitudo celeſte certa//
men in prelio ſtetiſſe ſeruos chriſti voce libe/
ra mente incorrupta virtute diuina. Et de mar Triplex
tyribus canit eccleſia. Fortes facti ſunt in bel/ ē mar/
lo. Eſt autem triplex martyrium ſm̄ Bern. tyrium
in ſermone ſcōꝝ martyꝝ. ſ. martyriū voluntatis

tm̄.martyrium opis tm̄.martyriū opis ⁊ volū tatis ſimul. Primū ſuſtinuit Joānes euangel'. cui dictū eſt ⁊ germano eius. Calicē meū bibe tis Matth.xx. vnde Cyprianus. Ju.ſeruis dei apud quos cogitat martyriū ⁊ mēte ꝯcipitur animus ad bonū deditus iudice deo coronat. ¶ Aliud eſt eniȝ martyribꝰ aium deeſſe. aliud aīo deſuiſſe martyriū. de pe. di. j. nūqd. Qd̄ tm̄ intelligēdum eſt de corona aurea nō aureola. ¶ Scd̄m martyriū fuit in innocētibus. ꝗuis enim qdā dixerūt ꝙ in eis miraculoſe accele/ ratus fuit vſus liberi arbitrij. ita ꝙ etiā volūta rie martyriū paſſi ſunt. tm̄ ſm̄.b.Tho. q: p au/ toritatē ſcripture hoc nō ꝓbat. melius dicit ꝙ martyrij gl'iam quā in alijs ꝓpria volūtas me/ ret illi paruuli occiſi per dei grām. ſunt aſſecu ti. Unde Augꝰ. in ſmone ait. Jlle de vr̄a coro/ na dubitauit in paſſione pro xp̄o. qui etiā par/ uulis baptiſmuȝ ꝓdeſſe nō extimat chriſti. Nō hēbatis etatē qua in paſſuruȝ xp̄m crederetis. ſed habebatis carnem. in qua pro xp̄o paſſuro paſſionē ſuſtineretis. ¶ Martyriuȝ volūtatis ⁊ opis ſuſtinuit Stephanus cum alijs adultis martyribꝰ. qd̄ martyriū omne pene debitū ſol uit. ⁊ ſubito aduolare facit ad celū. Unde dicit extra de celeb. miſ. c. cum marthe. ꝙ iniuriā fa cit martyri qui orat pro martyre. Et ꝙ ſit maxi mus actꝰ fortitudinis oſtēdit Cyp̄anus dicens in ep'la quadā. O beati martyres qbꝰ vos lau/ dibus ꝑdicem? O milites fortitudinis robur corporis veſtri quo preconio vos explicem.

¶ Ad rōnem aūt .§.i.

tria cō/ currūt ad mar tyrium martyrij ſtricte ſumpti tria reqrunt. videlicet gratia ſeu charitas beniuolētia. mortis pena. ⁊ fidei cauſa. ¶ Primū reqritur. q: ſine ea nō eſſet fructuoſum. vnde ap'ls. j. Ad Cor. xiij. Si tradidero corpus meum ita vt ardeā. ſcilȝ per martyriū. charitatē auteȝ nō habeam nihil mi hi ꝓdeſt. ſ. ad regnum celoꝝ obtinendū. Et ſm̄ Aug. qui ſic ait. Siqs non habēs charitatem in aliquo ſciſmate ꝯſtitutus. nec chriſtum ne/ gat patit turbationes: anguſtias: fameȝ: nudi/ tateȝ: perſecutiones: ꝑicula: carceres: vincula: tormēta: gladium: flāmas vel beſtias. vel ipaȝ crucē timore gehēne. nullo modo ſunt iſta cul panda. ſed laudāda patientia. Et qd̄ ait apoſto lus. Nihil ꝓdeſt. intelligat ad regnum celorū obtinēdum. nō ad extremi iudicij ſupplicium tolerabilius ſubeundū. de pe. di. iij. ſiqs. Jpſa aūt ſufferentia martyrij demōſtrat maxime ꝑ/ fectionem charitatis. q: per ipam contēnit qd̄ maxime amatur. ſ. vita tēporalis. Unde chri/ ſtus Joā. xiij. Maiorem charitatem nemo ha bet ⁊c. i. maius ſignū charitatis. ¶ Secūdum qd̄ eſt de ratione martyrij eſt pena nō quecūqȝ ſed mortis. Unde Maximus dicit in ſmone Inte de martyre. ꝙ vincit pro fide moriendo qcqd iatio vinceretur ſine fide viuendo. Pro cuius decla min ratione dicit be. Tho. ſe. ſe. q. cxxiiij. ꝙ martyr mar dr̄ quaſi teſtis fidei chriſtiane. per quam nobis viſibilia pro inuiſibilibus contēnenda ꝓponū tur. vt dicit ad Hebre. xj. Unde ad martyrium ꝑtinet vt homo teſtificet fidem oſtēdens opere ſe cūcta preſentia contēnere vt ad futura ⁊ inui ſibilia bona ꝑueniat. Quādiu autem homini remanet vita corporalis. nōdum opere oſtēdit ſe cuncta tēporalia deſpicere. Nam ꝯſueuerūt hoīes ⁊ conſanguineos ⁊ oīa bona poſſeſſa cō tēnere ⁊ etiam dolores corporis pati: vt vitam conſeruēt. Unde ⁊ Sathan cōtra Job. ij. dixit. Pellem pro pelle. ⁊ cūcta que hȝ hō dabit pro anima ſua. i. vita. Et ideo ad perfectionē mar/ tyrij requirit mortē ſuſtinere propter chriſtuȝ. Unde nec martyriū proprie dicit pro ſola tole rantia carceris: vel exilij. vel rapine diuitiaruȝ vel alicuius cruciatus. ſicut ſuſtinuit Joā. euā gel'. flagella. oleum feruēs. ⁊ exiliuȝ. niſi forte ſm̄ quid. q: ex his quādoqȝ ſequitur mors. et ſi nō ſubito. Unde eccleſia celebrat martyriuȝ Marcelli pape in ſtabulo quieſcētis. quia illā mortem incurrit ex flagellis ⁊ alijs afflictioni bus prius ſibi illatis. ¶ Tertiū quod requiri/ tur eſt cauſa. vnde Auguſt. Martyrē non pena ſcilȝ tm̄ de cauſa. Cauſa autem iſta eſt. veritas fidei. Sed ſciendū ſm̄ Tho. vbi ſupra. ꝙ ad fi/ dei veritatē pertinet non ſoluȝ credulitas ipſa cordis. ſed etiā exterior proteſtatio. que fit non ſolum per verba quibus cōfitetur quis fidem: ſed etiā per facta quibus aliquis fidē ſe habe/ re oſtendit. ſm̄ illud Jaco. ij. Ego oſtendaȝ tibi ex operibus fidē meam. Et ideo omniuȝ virtu tum opera ſm̄ ꝙ referūtur in deum ſunt que/ dam ꝓteſtationes fidei per quam innoteſcit ꝙ deus huiuſmodi opera a nobis requirit ⁊ nos pro eis remunerat. Et ſm̄ hoc poſſunt eſſe cau ſa martyrij opera etiam aliarum virtutū. Et ſic quicūqȝ patitur morteȝ violētam pro quocūqȝ bono opere faciendo. vel pro quocūqȝ peccato vitando propter chriſtū. q: totuȝ hoc pertinet ad fidei proteſtationeȝ martyr exiſtit. Unde ⁊ beati Joan. baptiſte martyriuȝ celebratur qui ſuſtinuit mortē. non pro neganda fide. ſed pro reprehenſione adulterij.

¶ Martyrium ſu/ .§.ij.

mendo large pro morte violenta poteſt dici ꝙ eſt quadruplex martyrium. ſm̄ quadruplicem eius cauſaȝ ⁊ fundamentū. ¶ Primum eſt ex cōmiſſa iniquitate. videlȝ in his qui occidunt pro ſceleribus cōmiſſis. Unde Petri. j. ca. iiij. dicit. Nemo veſtruȝ patiatur quaſi homicida.

Tales ſi patiēter ferunt mortē ↄtriti de cōmiſ/ſis.non rōne pene tm̄ vel verecūdie:ſed reſpe/ctu dei offenſi.⁊ ſi nō pcipiāt coronam marty/rij.tm̄ ſaluantur.Si aūt tm̄ dolent ꝑpter ſuppli/cium impatiētes vel incōtriti ad inferna deſcē/dūt.Unde ex latronibꝰ crucifixis cum chriſto.qui a dextris erat:q: ↄtritus valde:intrauit pa/radiſum.Qui a ſiniſtris ꝑpter impatiētiam ⁊ incontritionē infernum.Et ad tale martyrium ꝑtinet mors que ſuſtinetur pro partialitatibus guelfa ⁊ guelbina:⁊ huiuſmodi.de qbus Cy/prianus.Inexpiabilis eſt culpa diſcordie:nec paſſione purgatur.di.xc.neq3.¶ Secūduz eſt ex inteſa cupiditate.ſ.in illis qui occidunt in bel/lis iniuſtis que ex auaritia fiunt.vt Oreb.zeb.zebee ⁊ ſalmana cum centuz.xx.milibus. Qui dixerūt.Hereditate poſſideamus ſanctuarium dei.in ps.lxxxij.⁊ in li.iudicuz.⁊ qui hodie in bellis:niſi obſeruatis debitis circūſtātijs iuſte bellaret.vt Judas machabeus cuz fratribus.j.Macha.v.⁊ ſe.Uel pro recuperāda terra ſan/cta.xxiij.q.viij.ſcire.Et ad hoc etiam pertinet mors quam incurrūt mūdani violentia a latro/nibus vel alijs ꝑpter tēporalia iniuſte acquirē/da.Et etiam auſteritas quam ſuſtinēt hypocri/te vt boni reputentur.⁊ mulieres ꝑpter appa/rere.j.q.j.vide quātum.¶ Tertium eſt immē/ſa cecitate.ſ.in infidelibus:de horum numero erant ꝑphete Baal:qui corā Helya incidebāt carnes ſuas lanceolis in honorem baal. vt.iij.Regū.xviij.Sic ⁊ auſteritates iudeoꝝ ⁊ paga/noꝝ ⁊ monachoꝝ grecoruz incredibiles perti/nent ad hoc martyrium ducēs ad infernum.⁊ mors quā ſuſtinēt heretici pro ſuis erroribus.Ad hoc etiam pertinet triſtitia inordinata quā aliqui ſibi aſſumunt de tribulationibus: vel morte ſuoꝝ:vel de defectibus ſuis conſciētiaz ſcrupuloſam nolentes deponere ad conſilium alioꝝ.Uel etiam ex deſpatione ſibi mortem in/ferentes. ¶ Quartum eſt ex infuſa charitate.ad Hebre.xj.In occiſione gladij mortui ſunt:vt Yſaias.Hieremias.⁊ alij etiaz innumeri in nouo teſtamēto hoc ducit ad celuz Auguſti.de Cypriano martyre.Ab inferiori accipit ſentē/tiam a ſuperiori coronam.xj.q.iij.⁊ ſi ad tēpus.Framea eſt aīa martyris ſplendida charitate.acuta veritate.vibrata dei vītute. Permaxime martyria ſanctoꝝ eccleſiam edificant:⁊ ad om/ne bonum inducūt:vnde Augu.vt mūdus hic vincatur cum amatoribus:erroribus:⁊ terro/ribus ſuis:ſanctoruz martyria docuerunt. Su/mēdo martyrium pro magno labore ſine mor/te:vt dicit Bernar.triplex eſſe ſine ſanguine.Parcitas in vbertate que fuit in Dauid.Libe/ralitas in paupertate:vt in Thobia.Caſtitas in iuuentute:vt in ioſeph in egypto.Item Greg.

Martyres ſine ferro eſſe poſſumus:ſi patien/tiam in animo ſeruemus.

¶ De ꝑtibus fortitudinis integralibus ⁊ ſub/iectiuis. Capitulum quartum.

DE partibus fortitu/dinis nota ſm Tho.ſe.ſe.q.cxxviij.arti.j.ꝙ cum aliter virtutis poſſint eſſe triplices partes.ſ.ſubiectiue:integrales:⁊ potentiales.Fortitudini autez ſm ꝙ eſt ſpecia/lis virtus nō poſſunt aſſignari partes ſubiecti/ue.eo ꝙ non diuiditur in multas virtutes ſpe/cie differentes:q: eſt circa materiam valde ſpe/cialez.Aſſignantur aūt ei partes quaſi integra/les ⁊ potentiales.Integrales qdem ſm ea que oportet ↄcurrere ad actum fortitudinis.Potē/tiales autē ſm ea que fortitudo obſeruat circa difficillima.ſcilz circa pericula mortis.Alique alie virtutes obſeruāt circa quaſdam alias ma/terias minus difficiles:que qdem virtutes ad/iungunt fortitudini.ſicut ſecūdarie ꝑncipali.¶ Eſt autē ſicut ſupra dictum eſt duplex actus fortitudinis.ſ.aggredi ⁊ ſuſtinere. Ad actum autē aggrediendi duo requirunt.Primuz per/tinet ad animi preparationē.vt.ſ.aliquis ſum/ptum aīum habeat ad aggrediēdum.Et quan/tum ad hoc ponit Tull.in li.retho.fiduciā.Un/de dicit ꝙ fiducia eſt per quaz magnis ⁊ hone/ſtis rebus multum ipſe aīus in ſe fiducie cum ſpe collocauit.Secūduz aūt pertinet ad operis executionem.ne ſcilicet aliquis deficiat ab exe/cutione illorum que fiducialiter inchoauit. Et quantuz ad hoc ponit Tullius magnificentiā:vnde dicit. Magnificentia eſt rerum magna/rum ⁊ excelſarum cum animi ampla quadam ⁊ ſplendida propoſitione cognitio atq3 admi/niſtratio:ideſt executio.vt ſcilz amplo propoſi/to adminiſtratio non deſit.Hec enim duo ſi co/arcentur ad propriaz materiam fortitudinis ſcilicet ad pericula mortis erunt quaſi partes integrales ipſius:ſine qbus fortitudo eſſe non pōt.Si autem referantur ad aliquas alias ma/terias in quibus eſt minus difficultatis.erunt virtutes diſtincte a fortitudine ſm ſpeciem.ta/men adiungentur ei.ſicut ſecundarie principa/li.ſicut magnificentia a philoſopho in quarto Ethico.ponitur circa magnos ſumptus. Ma/gnanimitas animi videt eſſe fiducie circa ma/gnos honores.Ad alium autem actum fortitu/dinis qui eſt ſuſtinere.duo requiruntur: quo/rum primum eſt ne difficultate imminentium malorum animus frangatur per triſtitiam et decidat a ſua magnitudine.Et quātum ad hoc ponit patientiam.vnde dicit Tullius. ꝙ patiē/tia eſt honeſtatis animi vel vtilitatis cauſa re/rum arduarum aut difficilium voluntaria ac

Duplex eſt actꝰ fortitu/dinis.

De ſcdo actu for/titudis

E

dñía eſt diuturna perpeſſio. Aliud autẽ eſt vt ex diutur
iter pa/ na difficilium paſſione homo nõ frangatur vſ/
tiẽtiã ⁊ qȝ ad hoc ꝙ deſiſtat. ſm illud ad Heb. xij. Nõ
pſeuerã fatigemini animis veſtris deficientes. Et quã/
tiam. tum ad hoc ponit perſeuerantiam. Unde dicit
ꝙ perſeuerantia eſt in ratione bene conſidera/
ta. ſtabilis et perpetua permanſio. Hec etiam
duo ſi coercerentur ad propriam materiaȝ for/
titudis. erunt partes quaſi integrales ipſius.
Si autem ad quaſcunqȝ materias difficiles re
ferantur. erunt virtutes a fortitudine diſtin//
cte. ⁊ tamẽ ei adiungentur ſicut ſecundarie pn
cipali. Quod autem Macrobius ponit ſepteȝ
partes fortitudinis ſcilicet magnanimitatem.
fiduciam. ſecuritatem. magnificentiam. conſtã
tiam. tolerantiam. ⁊ firmitatem. reducitur ad
id quod ponit Tullius. Nam fiduciam ⁊ ma/
gnificentiam ponit vterqȝ. Tolerãtia vero quã
ponit Macrob. loco eius patientiaȝ ponit Tul
lius. Et firmitatem a Macrob. dictaȝ Tullius
appellat perſeuerantiam. Tria vero que ſuper
addit Macrobius. duo videlicet magnanimi
tas ⁊ ſecuritas comprehenduntur ſub fiducia
a Tullio. Sed macrob. magis per ſpecialia di/
ſtinguit. Fiducia enim pertinet ad fidei certitu
dinem. magnanimitas autem ad magnitudi/
nem vt rei ſperate. Spes autem firma non po
teſt eſſe niſi animoneat contrarium. Timor. n.
quodammodo contrariatur ſpei. ⁊ ideo Ma/
cro. addit ſecuritatem que excludit timorem.
Tertium autem quod addit ſcilicet conſtantiã
comprehẽdi poteſt ſub magnificentia. Opor/
tet enim in his que quis magnifice facit con//
ſtantem animum habere. Poteſt etiam conſtã
tia ad perſeuerantiaȝ pertinere. vt perſeuerãs
dicatur aliquis ex eo quod non deſiſtit ꝓpter
diuturnitatem. Conſtans autem ex eo. ꝙ non
deſiſtit propter quecunqȝ alia repugnantia.
¶ Sciendum etiam ꝙ philoſophus. iij. Ethi.
qnqȝ ſũt ponit quinqȝ modos fortitudinis. ¶ Prima
mõi for fortitudo eſt politica que fortiter operatur pro
titudis pter timorem exonerationis vel pene. Se//
ſȝ phȝ. cunda militaris que fortiter operatur propter
artem ⁊ experientiam reipublice. ¶ Tertia eſt
que fortiter operatur ex paſſione precipue ire.
¶ Quarta eſt que fortiter operatur per cõſue/
tudinẽ victorie. ¶ Quinta eſt que fortiter ope
ratur per ignorantiam periculorum. Quia ve
ro iſta quinqȝ deficiunt a vera ratiõe virtutis.
quia ⁊ ſi conueniant in actu fortitudinis. diffe
runt tamen in motiuo. ideo nõ ponuntur par/
tes fortitudinis ſed dicunt modi eius ſȝ Tho/
maȝ. Differt autem ſpes a fiducia. quia ſpes eſt
Differt virtus theologica qua quis cõfidit de deo. per
ſpes et fiduciam autem que eſt virtus moralis ⁊ pars
fiducia fortitudinis. hȝ hõ fiduciã in ſeipſo tñ ſub deo.

¶ De magnanimitate. Capitulũ. v.

DEinde cõſiderãdũ
reſtat de ptib⁹ fortitudini ãnexis q̃s
ꝓ tãto annexas dicimus. qꝛ ei adiũ
gunt ſicut ſecũdarie principali. Et hoc ideo eſt
quia fortitudo obſeruat circa maxima diffici//
lia ſciliȝ circa pericula mortis. Alique alie vir
tutes obſeruant circa quaſdam alias materias
minus difficiles. in quibus oportet per eas ag
gredi ardua. Ponit autem Tullius in ſua re/
thorica has virtutes pricipali annexas eẽ qua
tuor. videlicet fiduciam. loco cuius ponimus
magnanimitatem. Sic enim eaȝ vocat Ariſto.
magnificentiam. patientiam. ⁊ perſeuerantiã.
De vnaquaqȝ iſtarum aliquid dicendum vt cõ
pletior ſit conſideratio fortitudinis. Primo er
go de magnanimitate tractemus. de qua tria
conſideranda occurrũt. Primo circa quid exi/
ſtit. Secundo ſi eſt dicenda virtus. Tertio de
ſignis ⁊ proprietatibus eius.

¶ Quantum ad .§. i.

primum eſt ſciendũ ꝙ magnanimitas ex ſuo De ma
nomine importat quandam extenſionẽ animi gnani
ad aliqđ magnuȝ. Unde ſm phm. iiij. Ethico. mitat.
Magnanimus eſt magnitudine extrem⁹. nõ et qđ
quidem per receſſum a medio rõnis ſed qꝛ ad ponit
magna tendit. Inter res autem humanas pre/ ex ſuo
cipue exteriores que in vſuȝ hois veniunt. vel noie.
ſibi aliquo mõ impendunt. maximũ locum te
net honor tuȝ qꝛ ꝓpinquiſſimus eſt virtuti. vt
pote teſtificatio eius exiſtẽs. tum qꝛ deo ⁊ opti
mis exhibet. tũ etiã qꝛ homines ꝓpter honorẽ
conſequendum ⁊ vituperiũ vitandum omnia
alia poſtponũt. Cũȝ ergo ois virtus ſit pfectio
potentie reſpectu vltimi ſimplr ⁊ difficilis. Si
cut aliquis abſolute dicit fortis ex his q̃ ſunt
ſimplr difficilia. aliquis dicetur magnanim⁹
ex his que ſunt ſimpliciter magna cuiuſmodi
ſunt honores vt dictuȝ eſt. Unde ꝯñs eſt magna
nimitatem circa honores conſiſtere tanquam
circa propriaȝ materiam. Quod autem magnani
mitas ſit virtus hinc patere põt. Ubi enĩ erra/
re contingit circa ordinẽ rõnis abundantiam
⁊ defectum. neceſſe eſt ibi ponere remediũ vir
tutis que mediũ ꝯſtituat inter extrema. ¶ Eſt
enim virtus habit⁹ electiuus imediate exiſtẽs.
ꝓut ratio determinabit. vt patet. ij. Ethicoꝝ.
¶ Circa honores autẽ magnos qui ſunt mate
ria magnanimitatis. vt dictũ eſt. contingit er/
rare per exceſſuȝ ꝑſumptiõis ⁊ defectũ puſilla/
nimitatis que ſunt vitia extrema. Preſũptuo/
ſus enĩ peccat per ſupabũdãtiã inquãtũ medi
um rõnis excedit ſm proportionem ad maio/
ra tendens q̃ȝ ſibi cõueniat. Eſt enim vitioſum

quãdo aliqua actio non cõmenſuratur virtuti agentis. quod contingit quando aliquis aſſumit ad agendum vel appetendum que preferuntur ſue virtuti. qḋ facit preſumptuoſus. q: tentat magnificare ſeipſum honoribus maioribus q̃ couẽniat ſue virtuti que eſt imperfecta. Uel querit honorari ex his que nõ ſunt digna magno honore. vt ſunt bona fortune ſicut diuitie: nobilitates: ⁊ alia hmõi. Sicut autem per preſumptionẽ aliqs excedit proportionez ſue potentie dum nitit̃ ad maiora q̃ poſſit. ita etiam per puſillanimitatez deficit a pportione ſue potentie dum recuſat in idez tẽdere. qḋ eſt ei cõmenſuratum. ⁊ ideo ſicut pſumptio eſt vitium per exceſſum. ita puſillanimitas per defectum. Unde ſeruus qui acceptã pecuniam dñi ſui fodit in terrã. ⁊ nihil eſt ex ea operatus pp̄ter timorem puſillanimitatis digne punit̃ a dño. vt habet̃ Matthe. xxv. Exẽplum. Mardocheus inter preſumptionem ⁊ puſillanimitatez tenens mediuz. videt̃ magnanimus fuiſſe. Non enim extra ſuam virtutẽ preſumptuoſe efferebatur introducẽdo ſe ad interiora facta regis. ſed extra demorãdo ad ianuam. ⁊ deambulando quotidie ante veſtibulũ domus. curam habẽs ſalutis regine Heſter que ſua neptis erat. Nõ fuit etiã puſillanimitate deiect⁹ qui nec minis/nec terrorib⁹: nec ſpe cõmodi tpalis voluit ſupbũ amon adorare. vt pz Heſter. ij. iij. ⁊ iiij. Qui tñ ab eo honorem ⁊ reuerẽtiam mirabilẽ ſibi impendi ſuſtinuit. arbitrans ſe dignuz talibus pp̄ter virtutem ſibi datã diuinitus. Sed poſſet videri alicui q̧ magnanimitas nõ ſit virtus. Nam humilitati magnanimitas videtur ꝯtraria. Nulla aũt virtus virtuti eſt contraria. Nõ ergo magnanimitas eſt virtus. vt videt̃. Qui ſe dignificat ⁊ alios ꝯtẽnit. cuius contrarium facit humilitas. Sed ad hoc intelligẽdũ ſcire oportet q̧ in homine inuenitur aliquod magnum quod ex dono dei poſſidet. ⁊ aliquis defectus qui competit ei ex infirmitate nature. Magnanimitas igit̃ facit q̧ homo ſe magis dignificet ẜm conſiderationem donorum que poſſidet. Sicut ſi habet magnam virtutez animi. facit quod ad perfecta opera virtutis tendat. Et ſimiliter eſt dicendum de vſu cuiuſlibet alterius boni. puta ſciẽtie vel exterioris fortune. Humilitas autem facit q̧ homo ſeipſum paruipendat ẜm conſiderationem propriũ defectus. Similiter etiam magnanimitas contẽnit alios ẜm q̧ deficiunt a donis dei. Nõ enim alios tm̃ appreciatur q̧ pro eis aliquod indecens faciat. Sed humilitas alios honorat. ⁊ ſuperiores extimat. inquantum in eis aliquid inſpicit de donis dei. Unde in pſalmo. iiij. dicitur de viro iuſto. Ad nihilum deiectus eſt in conſpectu eius malignus. quod pertinet ad cõtemptum magnanimitatis. timentes autẽ dominum glorificat. quod pertinet ad honorationem humilis. Et ſic patet q̧ magnanimitas et humilitas non ſunt cõtraria. q̃uis in cõtraria tendere videantur. q: procedunt ẜm diuerſas rationes ſeu cõſiderationes. Exẽplum. Dauid humilis fuit ⁊ magnanimus. humilis fuit qñ coram deo conſiderans ſuam paruitatem ante archaz ſaltabat. regno iam adepto. magnanimus vo quando conſiderans ex dono dei vnctus in regem ad regnum aſpirabat vt debebat. deuitando aſtutias ſaulis. ⁊ ipſuz ⁊ domũ eius a regno repellendo. vt patet ex pluribus capitulis primi ⁊ ſecundi Regum.

magna nimi// tas qd ſficiat.

De proprietatibus .§. ij.

De proprietatibus et ſignis magnanimitatis multa ſcribit philoſophus in. iiij. ethic. inter que poſſumus accipere per que quis poterit cõuincere de ipſa virtute acquiſita. vel de naturali inclinatione ad ipſam. Dicit enim q̧ magnanimus habet motum lentum ⁊ vocem grauem ⁊ locutionez ſtabilem. quorum ratio poteſt eſſe. quia corporales motus diuerſificantur ẜm diuerſas animi apprehenſiones ⁊ affectiones. vnde conſequuntur determinata accidentia circa predictos modos. ❡ Primo eniz velocitas motus prouenit ex eo q̧ homo ad multa attendit que explere feſtinat. magnanimus autem tendit ſolum ad magna que pauca ſunt: que etiam indigent magna attentione. ⁊ ideo habet motum tardum. Deinde acuitas vocis ⁊ velocitas lingue competit his precipue qui de pluribus cõtendere volunt quod non pertinet ad magnanimos qui non debent ſe intromittere niſi de magnis. Tales autem diſpoſitiones corporales conueniunt magnanimis ẜm exigentiam virtutis. Hos etiam qui naturaliter ſunt diſpoſiti ad magnanimitatez. tales conditiones naturaliter aſſequuntur. Predicatores debent habere has proprietates magnanimi. quia debent eſſe in ſuis actibus maturi. ⁊ in predicatione tubales. Exẽplum. Unde Ezechiel in viſione quatuor animalium deſignantium quatuor euãgeliſtas vidit plantã pedis eorũ quaſi plantam pedis vituli. Uitulus enim mature incedit ⁊ fortiter. Uidit ⁊ ſcintillas quaſi eris cãdentis. Es enim metallum ſonorum eſt. Et in omnem terram exiuit ⁊c̃. ❡ Ponit vlteri⁹ philoſophus q̃nq3 laudabiles pprietates magnanimi. Primo q̧ eſt immemor beneficiorũ. qḋ nõ eſt intelligẽdũ q̧ non habeat in memoria bñficia que recepit. ⁊ q̧ eti ĩ bñfaciẽtib⁹ nõ retribuat. ſed eſt intelligendũ q̧ nõ eſt ſibi delectabile q̧ ab aliqbus bñficia recipiat quin eis maio/

magna nimitatis ſig.

Quinq3 pprietates magnanimi.

ra recompenſet. ⁊ hoc pertinet ad perfectionē gratitudinis: in cuius actu vult ſemper excedere ſicut in actibus aliarum virtutum: vnde magnanimitas eſt ornatus omnium aliarum virtutum inquantum intendit in actu omniū ad grande. vult ergo dicere: ꝙ eſt promptior: ⁊ ſibi eſt delectabilius ad benefaciendum ꝙ̄ ad accipiendum: quod videtur eſſe actus liberalitatis ⁊ charitatis: hanc magnanimi conditionem habuit Abraam quando filyꝰ Ethei gratis offerentibus ſepulturam pro defuncta ſarra vxore ſua non acquieuit: ſed ſtatim quadringentos ſiclos argenti ⁊ probate monete publice pro iure ſepulture habende tradidit Gen. xxiij. erat enim Abraam liberi ac nobilis animi. vnde pro beneficio gratis accepto nolebat ſe alicui ſubdere. ⁊ quantum ad hoc rē nuit eſſe beneficij memor. ¶ Secundo ponit ꝙ eſt ocioſus ⁊ tardus: quod non eſt intelligēdum quaſi deficiens ab operando ea que ſibi conueniunt: ſed quia non ingerit ſe quibuſcū ꝗ̄ operibus ſibi non conuenientibus: ſ; ſolū his que magna ſunt: qualia decent eum. hanc conditionem habuit ſaul quando de nouo factus rex ⁊ a pluribus contemnetur diſſimulauit. j. Reg. x. ſed venientibꝰ nuncus Jabes: galaad pro adiutorio ad eum oſtendit auctoritatem ⁊ magnitudinem animi in fruſtra diſcerpens boues: quos ſequebatur. ⁊ precipiens ꝙ ſic fieret ſicut bobus eius qui non veniret ad prelium omnis iſraelis. j. Reg. xj. ¶ Tertio ponitur ꝙ magnanimꝰ vtitur ironia ad multos: quod non eſt intelligendum de ironia ſm ꝙ veritati opponitur: dicendo de ſe aliqua vilia que ſunt: vel negando aliqua que ſunt. ſed quia non totam ſuam magnitudinem oſtendit: maxime quantum ad inferiorem multitudinem. Nam ſicut dicit philoſophus loquēs de hac proprietate. Ad magnitudinem pertinet magnam eſſe ad eos qui in dignitate ⁊ in bonis fortune ſunt: ad mediocres autem moderate. Hanc conditionem David qui licet eſſet in regem per ſamuelem prophetam vnctꝰ de mandato tamen patris victualia ſuis fratribus quibus diuinitus erat prelatus manſuetus deferebat. j. Reg. xvij. Alexander etiā qui tāta cordis altitudie fuerat vſus in debellatione darij eum mortuum in vlnis proprijs deferebat: que pietatis officio in corporis funeratione functus eſt. ¶ Quarto ponit ꝙ non poteſt conuenire alijs. quod non eſt intelligēdum ꝙ non ſit familiaris ad amicos: ſed quia omnino deuitat adulationem ⁊ ſimulationē ʒ quam querit communiter hominum multitudo. hoc enim ſpectat ad animi paruitatem. Cōuiuit tamen omnibus magnis ⁊ paruis. ſicut oportet: ⁊ quando oportet: ſicut ſupra dictum eſt in tertia proprietate. Admonet Ariſt. Alexandrum quantum ad iſtam proprietatem dicens ſic. Honorificum eſt inquit regem abſtinere a multiloquio: ⁊ non frequentare conſortia vilium perſonarum: quia nimia familiaritas parit contemptum. Et ſubdit. Jndi ſtatuerunt ꝙ rex tm̄ ſemel in anno appareret cuʒ regali apparatu ⁊ nobiles circa eum ſtarent ⁊ vulgus a remotis: in illo die conſueuerūt dona elargiri. reos de carceribus emancipare ⁊ alia pia opera exercere. ¶ Quinto ⁊ vltimo ponit philoſophꝰ ꝙ magis poſſidet infructuoſa. vbi vult dicere ꝙ proponit honeſta que vocat infructuoſa: vtpote ad alia non ordinata vtilibus que vocat fructuoſa. quia videlicet: propter aliud queruntur: vt per ea ſubueniat alicui defectui que magnanimitati repugnat Temiſtides qui ſua probitate perſas fugauerat: magis dilexit honeſta ꝙ̄ vtilia. vnde interrogatus de filia ſua: vtrum eam pauperi: ſ; ornato: aut locupleti parum probato maritandā collocaret. reſpondit. Malo virum pecunia indigentem ꝙ̄ pecuniam viro.

¶ De virtute magnificentie quid ſit: ⁊ quibꝰ conueniat Capitulum. vj.

De magnificentia circa qd exiſtat

De virtute magnificentie: de qua conſequenter eſt agēdum duo breuiter videre ſufficiat ſcilicet circa quid exiſtat: ⁊ quibus proprie cōueniat. Dictum eſt autem ſupra duas eſſe virtutes circa pecuniam vel vſum eius ſcilicet liberalitatem ⁊ magnificentiam. Quod enim circa genus pecunie ſit virtus ponenda: patere poteſt ex his que dicit Aug. in lib. de lib. arbi. vbi ait. ꝙ bene vti his quibꝰ male vti poſſumus pertinet ad virtutem. Poſſumus eniʒ bene ⁊ male vti pecunia: ⁊ his que extra nos ſunt in vſum noſtrum venientibus. Jgitur vt bene vti poſſimus pecunia: ⁊ his que per eam menſurantur eſt virtus neceſſaria. ſed eſt ſciēdum ꝙ virtutes ille que ſunt circa res exteriores: habent aliam difficultatem ex ipſo genere rei. quia res exterius exiſtentes etiam put ſunt multum appetibiles. vtpote neceſſarie ad humanam vitam ⁊ aliam difficultatem ex magnitudine ipſius rei. ⁊ ideo oportet circa pecuniam ⁊ vſum eius duas eſſe virtutes ſcilicet liberalitatem que reſpicit communiter vſum pecunie: ⁊ magnificentiaʒ que reſpicit magnū eius ſumptū: ⁊ ſic patet circa qd hʒ magnificētia ꝯſiſtere: qꝛ vʒ circa magnos ſumptꝰ. Ulterius eſt ſciēdū ꝙ lʒ reſpiciat extremū ꝯſiderata quātitate eiꝰ qd facit: ꝯſiſtit tn̄ in medio ꝯſiderata regula rōnis. a q̄ nō deficit neqꝫ ei excε

dit. Unde ponit mediuꝫ inter duas extremas
malitias. quaꝝ vna dicit paruificẽtia que cõſi/
ſtit in defectu. Magnificus enim intendit ad
magnitudinẽ opis. puta templa cõſtruere ad
honoreꝫ dei. hoſpitalia pro paupibus ⁊ hmõi
pegrinãtibus facere. Et ex hoc intẽdit magni
tudinẽ ſumptus. quam non vitat vt faciat ma
gnũ opus. Exẽplum. Paruificus fuit rex Anti
gonus. de quo dicit Sen̄. ꝙ cum qdã noie Cy
nicus talẽtum ab eo peteret. rñdit plus eſſe ꝙ̃
Cynicum deceret. tũc ille repulſus petijt dena/
riũ. cui ille rñdit minus eſſe ꝙ̃ regẽ dare dece/
at. Turpiſſima hec cauillatio inqt Sen̄. quam
inuenit vt neutrũ daret. cum dare potuiſſet de
nariũ tanꝙ̃ Cynico. ⁊ talẽtum tanꝙ̃ rex. Idem
ponit de Alexãdro qui cuidã militi aliqd petẽ
ti dedit vrbẽ quãdam. ⁊ dicẽte illo. hoc nõ ꝯue
nire ſue fortitudini. Non quero inqt qð te ac/
cipere liceat. ſed qd me dare alioſa vox ⁊ regia.
Contra magnificentiam etiam eſt expendere
multa inutiliter. vt Balthaſar qui fecit conui
uium magnum optimatibus ⁊ cõcubinis ſuis
vnde punitus fuit. vt habetur Dan̄. v.

Deinde videnduꝫ §.i.

De magnificẽtia qb⁹ ꝯueniat.

eſt qbus hec virtus habeat ꝯuenire. Circa qð
eſt ſciẽdum ꝙ ſicut dicit phũs. iiij. ethic. Ma/
gnificus nõ eſt ſumptuoſus in ſeipſum. Nã vt
dictũ eſt ad magnificẽtiam ptinet aliqd facere
magnum. qð aũt ptinet ad pſonam ſingularis
hoīs nõ eſt quid magnum habito reſpectu ad
res diuinas vel cões. qbus dꝫ magnificus in/
tẽdere. qꝛ talia ſunt ꝓportionata magnitudini
ſumptuum qui cadũt in vſu ꝟtutis. ⁊ ideo ma
gnificus nõ intẽdit principaliter facere ſum/
ptus in his que ptinẽt ad eius pſonam. niſi ta
lia eſſent que de ſe habẽt aliquã magnitudinẽ
⁊ reqrunt ſolẽniter agi. ſicut ſunt ea que ſemel
vel raro fiunt: vt nuptie nulitie: ⁊ hmõi. vel ẽt
que ſunt diu pmanẽtia. vt ꝯueniens habitatio
domus. talia enim magnifice pſequit magnifi
cus. ſimpliciter tñ ad magnificum ptinet ſum
ptus facere reſpectu rerum coīum ⁊ diuinarũ.
vbi cadit magnitudo expẽſaruꝫ. talis aũt ma/
gnitudo non adeſt niſi diuitibus ⁊ potẽtibus.
qbus vt dicit Amb. Supabũdantia daſ a deo
vt merituꝫ bone diſpẽſationis acqrãt. Ad hoc
enim pfecit deus diuites ⁊ potẽtes paupibus
vt eis ꝓuideant nõ ſoluꝫ ꝙ̃tum ad vſus ꝓpos:
ſed etiam cõmunes. puta in faciendo hoſpita/
lia. tẽpla ⁊ eccleſias cõmunes. qð maxime per/
tinet ad principes ⁊ prelatos. qui precipue de
bent intẽdere magnum in ordine ad honoreꝫ
dei ⁊ vtilitatem eoꝝ qui eius cultui deputanſ.
vnde dicit phs. ꝙ honorabiles ſumptus ſunt
maxime qui pertinent ad diuina ſacrificia. Et
ideo magnificẽtia ſanctitati cõiungitur. vnde
Exo. xiiij. de deo ſcriptum eſt. Magnificus in
ſanctitate. Et in ps. magnificẽtia in ſanctifica/
tione eius. qꝛ videlꝫ precipuus huius virtutis
effectus ad ſanctitatẽ ⁊ virtuteꝫ ordinaſ. Et qꝛ
bonuꝫ cõe reipublice eſt quoddã diuinũ. ideo
ꝯueniẽter ad magnificuꝫ ptinet vt ſtudeat ad
honores cões ciuitatis. vnde tota reſpub. poſ/
ſit ſublimari ⁊ laudem hre ſuppoſito ſemp ho
nore dei. ⁊ ſic pꝫ ꝙ eſſe magnificum ꝓprie ptī/
net ad diuites ⁊ potẽtes. Quia tñ principalior
actus virtutis eſt interior electio. que põt eſſe
abſqꝫ exteriori fortuna. inde eſt ꝙ pauper põt
eſſe magnificus ꝙ̃tum ad habituꝫ. ⁊ ſi nõ quã
tum ad actum deficiẽtibus ſibi bonis fortune.
que organice deſeruiũt huic virtuti in qua re/
quiriſ exterior executio. Sicut patet de mulie
re paupcula que in gazophilatio miſit duo era
minuta plus offerẽs ꝙ̃ diuites. ſm ſuam cõdi
tionẽ. vt dñs oſtẽdit Luce. xix. Sed Salomon
qꝛ actu habuit magnas opes. decuit eum face
re magnificuꝫ opus. qð ⁊ fecit. Nam ad hono
rem dei mirabile templum tam ſumptuoſita/
te ꝙ̃ pulchritudine extruxit. in quo grande ſa/
crificium deo obtulit boum vigintiduo milia.
vt patet. iij. Regum ſeptimo.

De virtute patientie. Capl'm. viij.

Sequitur de patiẽ/
tia. Inter alias aũt paſſiones triſti
tia eſt efficax ad impediẽdum bo/
num rõnis. ſm illud Sap. Eccle.
xxx. multos occidit triſtitia. ⁊. ij. ad Corin. vij.
Seculi triſtitia mortem opatur. Triſtitia auteꝫ
hmõi ex aduerſis malis illatis naſciſ que niſi
refreneſ animus ſibi ſuccũbit. ⁊ ad vindictam
appetẽdam ⁊ indignationẽ inducit. Neceſſa/
ria eſt ergo virtus ꝯtra hmõi. vt hõ non abdu
caſ a bono rõnis ꝓpter triſtitiã aduerſoꝝ. Hec
autẽ virtus eſt patiẽtia que ab Aug. ſic diffiniſ
in li. de patientia. Patiẽtia eſt qua mala equo
aio toleramus. i. ſine pturbatione triſtitie. Jo/ Quõ patia
ſeph equanimiter aduerſa portauit. Unde nec qd ſit.
aio ꝯtriſtatus eſt ex iniuria venditionis qua a
fris ſuis neqter eſt vẽditus. Sed facta deꝓ/
catione ad eos ⁊ nõ obtẽta euaſione patienter
ſuſtinuit illata mala Gen̄. xxxiij. Et poſtmoduꝫ
clementer indulſit. Gen̄. xlvij. ⁊. l. Et nota ꝙ
patiẽtia debet habere quatuor cõditiones que Quatu
notari poſſunt ibi. ij. Cor. vj. In oībus exhibea or ꝯdi/
mus noſmetipſos ſicut dei miniſtros in mul/ tões pa
ta patiẽtia. Et pmo debꝫ eſſe generalis ſeu vni tientie.
uerſalis nõ partialis. vnde dicit. In oībus ſcꝫ
aduerſis. circa ſubſtãtiam. circa famam. circa
pſonã. vt nõ cõtriſteſ per paupertateꝫ. ⁊ cum ſua
ei auferũtur. nec per cõtumelias. deriſiones et

detractiones. nec per leſionez pſone ſue vel cōiunctoꝝ. Jac. v. Sufferētiam .i. patiētiam Job audiſtis .ſ. quem debetis imitari quia mittēdo oēs diuitias ⁊ familiam ⁊ ſanitatē. ⁊ illatis ſibi ↄtumelijs verborū ab vxore ⁊ amicis in oībus his non peccauit Job .j. Scḋo dꝫ eſſe realis non verbalis. vnde dicit. exhibeamus nos. nō ſoluz alios verbis admonēdo ad patiētiam Luc. xxj. In patiētia veſtra poſſi. ani. veſtra. nō in patiētia alterius. Exēplum in xp̄o qui dicit. Tacui. ſemper ſilui. patiens fui. Eſa. xlij. Sicut parturiēs loquebar. Tertio dꝫ eſſe ſpūalis. vnde dicit. ſicut dei miniſtros. Aliq hn̄t magnaz patiētiā in laboribus mūdi. ſicut ſtipendiarij: naute: agricole ⁊ hmōi. ſed nō eſt ſpūalis talis patiētia. Alij etiam in hoc ꝙ nō triſtanť. ſed tn̄ nō reuertunť ad deū īter flagella. Alij attediantur. nec grās agūt. Nō ſic apl's ſed gloriať dí. Libēter gl'labor ⁊c̄. ij. ad Corin. xij. ¶ Quarto dꝫ eſſe finalis. ibi. In multa patiētia. Qui eniz hꝫ patiētiā per vnam vicē vel annū nō ſufficit. ſed oportet ꝙ ſit per totam vitam. vnde. qui ſuſtinuerit vſqꝫ in finem: ſcilicet patienter ferendo aduerſe. hic ſaluus erit. Matthei. x.

¶ Sed queritur .§. i.

de iniu rijs vtꝝ ſint to lerāde. vtrū iniurie ſemp ſint patienter ſuſtinēde. Ad qḋ rn̄det. b. Tho. ſe. ſe. q. cviij. arti. j. Mali tolerādi ſunt a bonis. in hoc ꝙ ab eis pp̄rias iniurias patiēter ſuſtinēt. ſm ꝙ opꝫ. vnde ſup illo verbo Can̄. ij. Sicut liliū inter ſpinas ⁊c̄. dicit glo. Nō fuit bonus qui malos tolerare nō potuit. Nō aūt tolerāt eos vt ſuſtineant iniurias dei ⁊ primoꝝ. vnde Cryſo. ſup Matth. In iniurijs pp̄rijs eſſe patiētez laudabile eſt. Iniurias aūt dei diſſimilare nimis impiū eſt. Sed illud qḋ dictū eſt de iniuria pp̄ria intelligēdum eſt. qn̄ iniuria illata pſone ad ſolā pſonam ptinet. tūc enim patiēter ſuſtinēdum eſt. Qn̄ autē iniuria redūdat in iniuriā dei ⁊ ecclie. tunc dꝫ aliqs pp̄riam iniuriā vlciſci. qḋ tn̄ intelligēdū eſt çelo iuſtitie. nō liuore vindicte. Exēplum in Helya. iiij. Reg. j. Qui fecit deſcēdere ignem ſup eos qui venerāt ad capiēdum ipſum. qḋ fecit ad oſtēdendū verum deū eſſe quē colebat. ⁊ ob çeluz iuſtitie. vt diciť. xxiij. q. iiij. vt illic. §. ſed obijciť. Silucrius etiā papa excoīcauit eos qui ipſum in exiliū miſerūt. vt. xxiij. q. iij. guiliſarius. Qḋ aūt dicit dn̄s Mathe. v. Si qs te pcuſſerit in vnam maxillaz prebe ei alterā ⁊c̄. Dicit Aug. xxiij. q. j. Paratus dꝫ eſſe hō iuſtus ⁊ pius patiēter eoꝝ malitias ſuſtinere .i. iniurias quos fieri bonos querit. Iſta aūt precepta ſ. patiētie magis ſunt ad preparationē cordis ꝙ̄ ad opus qḋ in aperto fit. vt teneať in ſecreto animi patiētia cum beniuolētia. In manifeſto autez id fiat quod eis pdeſſe videť. qbus bene velle debemus. Et inducit exēplum chriſti qui pcutiēti maxillam nō prebuit alterā. ſed reſpōdit reprehēdēdo pcutiētem. Jo. xviij. Et Paulus pcuſſus in faciem. dixit. Percutiat te deus paries dealbate. Actuum. xiij.

¶ De patiētia cōſiderādum .§. ij.

De laudib⁹ patientie. ſiderādum eſt pmo de laudibus. ſcḋo de remedijs que inducūt ad patiētiam. tertio de fructibus ſeu vtilitatibus ſuis. Nūc de laudib⁹ eius vidēdum eſt. Et poſſumus de ipſa quatuor laudes magnificas predicare. Primo q: pugnantem inexpugnabiliter armat. Secūdo q: hoſtē fortiter expugnat. Tertio q: de ipſo nobiliter triūphat. Quarto quia vincētem feliciter coronat. ¶ Primo ergo patiētia pugnātem inexpugnabiliter armat. Circa qḋ eſt ſciēduꝫ ꝙ homo in mūdo iſto punitur ſicut in loco laboris ⁊ certaminis. in quo neceſſe eſt multipliciter exercitari. Unde dicit Salomon. Homo naſcitur ad laborē ⁊ auis ad volādum. Et Job vitaz humanā militie aſſimilat. Cuius cām aſſignare videť. cum alibi dicit. Homo nunꝗ̄ in eodē ſtatu pmanet Job. xiiij. Et ſi aliqs mūdi gloria fulget. diuitijs abundet. delitijs gaudet. ⁊ fere quedam mūdi oblectamēta ſibi ad votuz ſuccedētia habet. talis tn̄ non diu in eodem ſtatu pmanet. q: ſi videris impium ſuperaltatū ⁊ eleuatum ſicut cedros libani tranſiēs. ⁊ ecce non erit. queres ⁊ nō inuenieť locus eius. Nā poſt pſpera ſuccedūt aduerſa. glorioſa iuuētus ſenectute frāgitur. egritudine robuſtum corpus ↄteritur. Diuitias pauptas fugat poſt gloriaz ⁊ magnificētiam aduerſantiū rerum impetus ſurgūt. delitias flagella repellunt ſingula. gaudia triſtitijs pmixta fiunt. ⁊ quid plura tot in mūdo ſibi inuicem ſunt repugnātia. ꝙ vix eſt aliquis mūdo vtens qui momēto hore vitam ducat in quiete. Et pro tāto dicit Job. ꝙ homo natus de muliere breui viuēs tēpore repletur multis miſerijs. qui quaſi flos egredi. ⁊ cō. ⁊c̄. Quia ergo vita preſens eſt tāte mutationis et laboris ad bene certādum neceſſe eſt armatos forti armatura fore. Nulla autez armatura fortior ꝙ̄ illa per quam cor manſueſcit ſub deo. ⁊ hec eſt patiētia que hoīem regit. ſcuto bone voluntatis ipſum cohibendo ab illicito appetitu vindicte. Ipſam enim linguam retrahit a ↄtumelia ⁊ murmuratione. manus a violentia et pcuſſione. oculos a toruis aſpectibus. pedes a greſſibus iniquis. Et ſic totum hoīem infra ſe claudens ſub ptectione dei. cuius refrigerium querit cōſtituit. Et quātum ad hoc diciť patiēs animā ſuam poſſidere. Luce. xxj. In patientia veſtra poſſidebitis aīas veſtras. Et apoſtolus

De cauſa quare patiā ē neceſ.

Prima laus patientie.

ad Colloſ.iij. Induite vos ſicut electi dei viſce/
ra miſericordie benignitatē: humilitatem: mo
deſtiam: patientiam. Patiētiam ideo ponit vl
timo. q2 eſt cuſtos ⁊ radix oīum virtutuʒ. vt di
cit glo. ſup illo verbo. In patiētia ve. po. a. ve.
Sene. in li. de ira dicit. ꝙ Ceſar auguſtus fuit
mirabilis patientie qui nec cōuitijs contra ſe
dictis mouebatur. ſed ꝯuiciantibus perſuade
bat ꝙ linguis moderatius vterētur. Inimicis
parcebat. leuiter hoſtibus inuadētibus ⁊ inſul
tātibus contra eius dn̄iū animo nō irritabaƭ.
ad ſe reuertētes ſuſcipe gaudebat. Et hac Au/
guſti patientia arguit Sene. contra ſe. di. Nū/
quid in domo mea poſſum. qđ Auguſtus toto
orbe terrarum? Ille patiēs fuit ⁊ hoſtibꝰ igno/
ſcebat. ⁊ ego non ignoſcam pigris negligenti
bus ⁊ garrulis famulis meis. Et ſubiungit ea
de moti/uis ad ig͡ſcēdū que debent mouere hoīem ad ignoſcendum.
Puerū inquit etas excuſat. Feminaʒ ſexus. ex/
traneum libertas. domeſticum familiaritas. et
ſubdit. Amicus eſt qui offendit fecit quod vo/
luit. Inimicus fecit qđ debuit. Prudētiori ce/
damus. ſtultiori remittamus. ⸿ Secūda laus
Secunda laus patie. patientie eſt. q2 fortiter hoſteʒ impugnat. Ubi
ſciendum eſt ꝙ ad bene pugnādum duo requi
rūtur precipue quantum ſpectat ad preſens. ſ.
magnitudo virium. ⁊ peritia pugnandi. vnde
dicit Ualerius maxi. de bellis romanorū ꝙ ad
ictus inferēdos ac vitandos iuſſit ſenatus vir
tutē arti. rurſus arteʒ virtuti pariter inmiſce/
ri vt illa impetu huius fortior. hec illius ſcien/
tia cautior fieret. magnitudinem autē virium
ſpūalium facit patiētia. q2 hoīem reddit ſecu/
ruʒ. Ille enim vere eſt ſecurus qui ſeipſuʒ poſſi
det. ⁊ ab exterioribus nō mouetƭ. Patiens aūt
ſeipſum poſſidet. q2 ſuū aīum ſibi ſubijcit. nec
ab illatis exterioribus ꝯcutiƭ. q2 mala pene trā
ſitorie nō metuit. qui aūt talis eſt potens eſt ad
aggrediēduʒ oīa difficillima. Unde ſuper illo
verbo Job. Ubi eſt fortitudo tua. dicit gl. Qui
ſe vincit contra oīa fortis eſt. Qui enim vincit
qđ maius eſt. ꝯūs eſt ꝙ vincat quod minus eſt
Maximū aūt eſt vincere motus ipetus ⁊ paſſi
ones cordis ſui. que intra ſe latēt ⁊ ꝯtra ſpūm
ſemꝑ rebelles exiſtunt. Nulla aūt peſtis eſt effi
cacior ad nocēdū q̄ʒ familiaris inimicus. vt di
cit Sen̄. Unde ſuꝑ illo v̄bo ꝓuer. xvj. Melior
eſt patiēs viro forti. dicit glo. Minor eſt victo
ria vrbes expugnare. q2 extra ſe ſunt que vin/
cunƭ q̄ʒ ſeipſum vincē qui intra ſe eſt. Et Sen̄.
in li. de nā. q̄ōnibus dicit. Innumerabiles ſūt
qui vrbes qui populos habuerūt in ꝑtāte. pau
ciſſimi aūt qui ſe ſm̄ ꝙ reqriƭ ad pugnāduʒ eſt
armoꝝ peritiā. Inter alia aūt que faciunt mili/
tes in bellis periti eſt. q2 ſemꝑ q̄ʒtuʒ pn̄t ſequū
tur vexillum regis ⁊ ſuo ꝓncipi ſemꝑ adherēt.
marime qn̄ ſciūt ipſum nō faciliter expugnari
poſſe. Ille aūt qui vere patiēs eſt ſuſtinet mala
illata vel ſuſtinere dʒ ꝑcipue exēplo xp̄i patien
tis tātaʒ ignominiam in ligno crucis. qui fuit
ꝓnceps ⁊ vexillifer ppl̄i xp̄iani in ſuſtinendis
opprobrijs. vnde dicebat ille patiens ap̄ls ad
Gal. Nemo mihi moleſtus ſit. ego. n. ſtigmata
dn̄i Jeſu xp̄i in corpore meo porto. Ubi dicit
Aug. ꝙ ſtigmata appellauit quaſi notas de ꝑ/
ſecutoribus penaꝝ quas patiebaƭ. Exēplum in
Job. de quo Jac. dicit. v. c. Patiētiā Job audi/
ſtis. Hic enim vt Greg. ait in moraƚ. tot iacula
ꝯtra hoſtē antiquuʒ intorſit. quot v̄ba patiētie
ꝓtulit. de q̄bus pʒ Job. j. ⸿ Tertia laus patiē/
tie eſt q2 de hoſte nobiliter triumphat. Nobile Tertia laus patientie.
genus victorie eſt hoſtem debellare iacendo ⁊
qeſcēdo ſine ictu ⁊ repcuſſione qđ facit patiēs.
Uidemus enim ꝙ ipſi qui iniuriā inferūt mi/
ro mō affligunƭ qn̄ eis nō rn̄deƭ putātes ſe de/
ſpici. Et de talibus dici pōt ꝙ eorū tela ad eos
ꝯuertunƭ. q2 dum tacet patiēs iniuriātes de in
iurijs a proximo deſpectis interius laceranƭ.
⁊ tunc vere gladius eorum intrat in corda ip/
ſorum. ſicut dicit pſalmiſta. Sed adhuc nobi/
lius genus victorie eſt. quando nō ſolum pa/
tiens triūphat ſine ictu proprio. ſed etiā quan/
do vincit. ictibus iniuriātium ſe offerendo. et
hoc facit vere patiens ſm̄ documētum chriſti
dicentis. qui te percuſſerit in vna maxilla pre.
ei et al. quod intelligenduʒ eſt ſm̄ preparatio/
nem animi. ⁊ interdū ſm̄ actualem exhibitio/
nem quando eſt opus. Legitur de quodaʒ he/
remita. ꝙ cum quidaʒ ſpiritu demoniaco arre
ptus eum fortiter in maxillam percuſſiſſet ⁊ ſe
nex alteram prebuiſſet. diabolus ſtatim rece/
ſit clamans. humilitas ⁊ patientia chriſtiano/
rum vincit me. Legitur et in Policrato. ꝙ dū
quidam aduerſus quendam grauiter excande
ſceret. ille dixiſſe fertur. Loquere inquit quod
placet. quia diligentiam auribus lingue taci/
turnitatem animo quietem indixi. ⸿ Quar/
to patientia vincentem feliciter coronat. Coro
na non datur victoribus niſi bello perfecto et Quarta laus patie.
cōſummato. De patientia autem naſcitur per/
fectio. vt dicit glo. ſuper Job. Naʒ in aduerſis
tolerandis anima perficitur per patiētiam. in/ De pfectiōe q̄ ex patiā naſciƭ.
quantū remouet triſtitiam que cauſatur in aīo
ex aduerſis illatis. Ex triſtitia eniʒ naſcitur ira
que impugnat manſuetudinem. Ex ira odium
quod tollit charitatē. Ex odio naſcitur iniuſtū
nocumētum. qđ eſt contra iuſtitiā ⁊ equitateʒ.
Fundamentū ergo ꝙ hec oīa vitia remouet. ⁊
predictas virtutes ꝯſeruat eſt patiētia. Et quā/
tū ad hoc dicit. b. Jac. ꝓmo. c. ꝙ patiētia opus
ꝑfectum hʒ. vnde pʒ. ꝙ patiētia que ſic eſt ꝯſer
uatiua omnis boni meretƭ coronaʒ regni vnde

apl̄us ad Heb. iiij. Patiētia vobis nec̄ia eſt vt voluntatē dei facientes reportetis p̄miſſionē. Hec autem promiſſio declarat ex verbis Jac. i. dicentis. B̄tūs vir qui ſuffert tētationem. quoniam cum p̄batus fuerit accipiet coronā vite ⁊c̄. Et ideo dicit Hiero. Non niſi p̄ patiētiā implet quod dr̄. Regnū celoꝝ vim patit̄ ⁊ violenti rapiunt illud. ergo teſte veritate B̄ti qui pſecutionē patiunt̄ p̄pter iuſtitiā quoniam ip. eſt reg. ce. Mat. v. Exēplū. eleazar⁹ de poribus ſcribaꝝ: vir etate p̄uect⁹. vultu decor⁹. glioſam mortē magis ꝙ̄ odibilē vitā amplectens intantum dilexit bonū diuine legis ꝙ volūtarie ibat ad ſuppliciū. ⁊ patienter ſuſtinens deſtinauit non admittere illicita p̄pter vite amorē. vnde dixit. Fortiter vitam excedendo ſenectute dignus apparebo. Adoleſcentibus aūt exemplū forte relinquā ſi p̄mpto animo fortiter p̄ grauiſſimis ac ſctiſſimis legibus hōeſta morte pfungar. quib⁹ dictis occiſus eſt. ij. Macha. vj.

¶ Poſt laudes .§. iij.

De remedijs patientie. ⁊ p̄mū remediū ↄtra impatiētiam.

patientie conſequenter accedamus ad ea que p̄nt eſſe remedia patientis. P̄nt autem. xv. adduci inter que precipuū ⁊ potiſſimum eſt exemplum xp̄i. q vt doceret bona p̄ntis vite eſſe cōtemnēda. aduerſa ſuſtinuit ⁊ bona mundi contē pſit. Si eni bona mundi ſeq voluiſſet hō nimis ardēter talia appetere. q̄ſi ex hoc ſe putās felicem ꝙ deū ſuum talia petentem ſequeret̄: Item ſi mala p̄ntis vite ex toto vitaſſet. nimis abhorreret homo paupertates. infirmitates ⁊ alias aduerſitates. ⁊ diceret ꝙ ille eſſet infelix q talia appeteret vel haberet xp̄m non ſequēdo. Sed ↄtriū fecit xp̄us vt has falſas opiniōes ab hominib⁹ remoueret. vn̄ dicit Aug. Oīa bōa terrena cōtēpſit homo xp̄us. vt ↄtemnenda mōſtraret. ⁊ oīa terrena mala ſuſtinuit. que ſuſtinēda perſuaſit. vt nec in illis quereretur felicitas. nec in iſtis timeret̄ infelicitas. Chriſtus ſubditus paſſioni. cum alapam accepiſſet ⁊ ei diceretur. ſic reſpondes pontifici Job. xviij. Nihil ille contumelioſe locutus eſt ſ3 magis innocētiam ſuam tutatus r̄ndit dicens. Si male locutus ſum ⁊c̄. que oīa ab eo ideo facta ſunt hūiliter vt nos humilitatis atq3 patiētie hr̄emus exemplum. Cyprianus di. xciij. dn̄s noſter.

¶ Ad hoc autē .§. iiij.

De memoria paſſionis xp̄i que bona ī aīa faciat.

ꝙ chriſtum dulcius ſeq̄mur. ⁊ aduerſa patienter ſupportemus. Sciendum eſt ꝙ eius paſſio ad memoriam reuocata facit triplicem effectū in anima. Primo enim eam ſanat a languore triſtitie. Secundo eleuat a longanimitate patientie. Tertio dulcorat amorem interioris letitie. ¶ Primo enim paſſio xp̄i animā ſanat a lāguore triſtitie. Mēs enim humana aduerſitatibus ſepe concuſſa terret̄ ac territa quaſi a ſue virtutis vigore deiecta p̄ triſtitias lāgueſcit. ſicq3 languenti menti diuina nō ſapiūt humana: ⁊ ſi ſibi noxia eē ↄſpiciat. non eſt toto refugit: ſed ſanctus vir qui ſic intra ſemetipſum fluctuat aduerſitate preſſus vt ad meliora cōſurgat ⁊ boni op̄is greſſum in veritate figat. xp̄m paſſum ante mentis oculos ponat. q: ſic dicit Greg. Si xp̄i paſſio ad memoriā reuocetur. nihil adeo duꝝ eſt quod non equo animo tolleret̄. Ad heb. xij. Recogitate eū qui talē ſuſtinuit aduerſus ſemetipſum ↄtradictionē: ſ3 xp̄m vt non fatigemini animis veſtris deficiētes. In huius figurā erecto ſerpente eneo in ligno aſpicientes in eū vulnerati a ſerpentibus liberabant̄. Nume. xxj. ¶ Sc̄do extendit ad longanimitatem patiētie. deuulſo. n. lāguore accidie p̄ memoriā paſſionis. mens in deum erecta longanimis efficit̄ ad tolerandum diutius aduerſa. vn̄. j. Pe. iiij. xp̄o paſſo in carne ⁊ vos eadem cogitatione armamini. In hui⁹ figuram mandauit antiochus rex. vt elephantibus qui erāt in bello oſtenderet̄ ſanguis vue ⁊ mori vt acrius accēderēt ad prelium. j. Machā. vj. Similiter ad aſpectum p̄ ↄſiderationē ſanguinis chriſti qui ad modum vue dr̄ calcatus in torculari crucis bellātes ↄtra aduerſitates mūdi tentationes carnis ⁊ diaboli accendunt̄ ad reſiſtēdum ⁊ bellādum. ¶ Tertio dulcorat amorem letitie. quando. n. mens diu aduerſa ſuſtinet ⁊ ſepe ad memoriā paſſionē xp̄i reuocat vt ad patientiā animet̄ non amplius amara ſentit ſed dulcedinē mētis: que aliquādo redūdat ēt ad ſenſitiuā vt deſideret ampli⁹ pati. j. Coꝛ. x. Fidelis deus q non patiet̄ vos tentari ſupra id quod poteſtis. ſed faciet cū tētatione ēt p̄uētū ī hmōi figura legit̄. Exo. xv. ꝙ filij iſrael in deſerto inuenīētib⁹ aq̄s amaras vt nō poſſent bibere. miſſo ligno de mādato dei in aq̄s dulcorate ſunt vt biberēt delectabiliter. Aque ſunt tribulatiōes que frequēter occurrūt in deſerto hui⁹ mūdi: ⁊ in ſe amare ſunt. ſ3 ligno crucis miſſo in eis. ī. meditatiōe habita de paſſione efficiunt̄ dulces: vt q̄s patienter ⁊ delectabiliter ſuſtineat. Facit ad predicta q̄d dr̄. vij. q. j. ſuggeſtū. vbi dr̄. Nō vos cariſſimi a pio mētis p̄poſito afflictiōis amaritudo coerceat recedere. ↄſiderātes q̄ſta de⁹ et dn̄s noſter ieſus xp̄s p̄ nobis p̄tulerit. q̄bus ſue ↄtumelijs afficiēdū tradiderit. vt nos a iugo diabolice ſeruitutis eriperet. hec ibi fidel miles libenter patit̄ cū rege ſuo ⁊ filius cū pr̄e.

¶ Secundum re .§. v.

medium eſt ſacra ſcriptura recitans magnifi

ta ſacta ſanctorum patrum eorū maxime que
aduerſa paſſi ſunt. Ad hoc enim ſpiritusſan/
ctus principaliter voluit antiquorum ſacta ſb
ſcriptura redigi vt poſteri illa conſiderantes
animarentur ad ſimilia ſuſtinenda ⁊ operād a
vnde dicit apoſtolus ad Ro.xv. Quecūq; ſcri
pta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: vt
per patientiam ⁊ conſo.⁊c̄. Et hoc eſt quod di
citur Thob.ij. Hanc tentationem ſcilicet ceci/
tatis pmiſit deꝰ puenire illi vt poſteris daret
exemplum patientie eius. Sicut ⁊ ſancti Job
Eſt autem ſciendum ꝙ malorum ſocietas ſan
ctis viris valet ad duo. propter quod aduerſa
leuius ferre poſſunt. Primo ad augmentum
meriti. dum enim iuſti p malos affligunt. in
virtutibus creſcunt. ⁊ in patiendi arte erudi/
tiores ſiunt. vnde dicit Greg. in regiſtro. vbi
erit patientia ſi deeſt quod toleret. ego illum
abel eſſe non puto qui cayn non habuerit. Bo
ni enim ſi ſine malis fuerint. pfecte boni eſſe
non poſſunt. Miſericorditer ergo deus ſuis
electis prouidet. dum in hoc mundo ad eorū
exercitium malos eſſe permittit. ¶ Secundo
ad purgationem peccati. Aliquando ei ſctōs
viros contingit in dei obſequio per inertiam
corporis aliorū laudibus inaniter extolli am
plius q̄ꝫ debent de ſua ſanctitate preſumere ad
que omnia reprimenda vtiles ſunt aduerſan/
tium calumnie. vt ſi quid in vita iuſtorū pur
gandum extiterit prauorum ſocietate tollatur
Jonathas ſummus ſacerdos ⁊ ſeniores iudeo
rum cum eſſent vexati vndiq; bellis. nihilomi
nus ſolacium ſacrarum ſcripturarum habere
volebant. Unde ſcribentes ſpartiatis dicunt.
Nos habētes ſolacio ſacros libros qui ſūt in
manibus noſtris.j. Mach.xij. Exemplum eti
am quod ponit Grego.in.iiij. dialo. de ſeruulo
qui ſuit pauper ⁊ diu infirmus qui emebat ſa
cros libros ⁊ legere ſibi faciebat ab his quos
recipiebat in ſui domo peregrinis qui mirabi
liter vitam finiuit in bonum.

De vti/
litate
maloꝝ
viris ſā
ctis in
malis
conuer
ſando

¶ Tertium reme/ .§.vi.

dium eſt conſideratio malorum impunitorū
que alſ's commiſiſti. Nullus enim adeo iuſtus
eſt qui non multa commiſerit contra deum. de
qbꝰ ipſo deo miſerante vel diſſimulante. aut
etiam differente nondum eſt punitus. ⁊ da/
to ꝙ aliquam penam habuerit non tamen il/
lam quam meruit. Uita etiam que in preſenti
ducitur quātūcūq; ſancta videatur plena eſt
peccatis ſi apud diſtrictum iudicem plenius
indagetur. vnde dicit Augu. Ue h etiam vite
laudabili iuſtorum ſi ipſam deus ſine miſeri/
cordia diſcutiat. Nulla ergo pena eſt iniuſta.
que etiam iuſtis infertur. Et ideo in pſal. dicit
Si iniquitates obſeruaueris domine: domi/
qui ſuſtinebit. Cryſoſt. Bonus non poteſt eſſe
in omnibus bonus: ſed habet aliqua mala de
pe.di.iij.c. quid ergo. Exemplum de fratribꝰ
Joſeph qui deſcendentes in egyptum: tūc nil
mali fecerunt. tamen paſſi ſunt magnā angu/
ſtiam ex facto Joſeph. ⁊ hoc propter peccatū
prius multo ante commiſſum in venditione
Joſeph. Uñ dicebāt. Merito hec patimur ⁊c̄.

¶ Quartum re/ .§.vij.

abuſus
felicita
tis hu
mane

medium eſt conſideratio abutentium huma/
na felicitate. Communiter enim homines in
proſperitatibus conſtituti in ſuperbiam ⁊ cor
dis vanitatem eleuantur ad ſequendas etiam
carnis delitias indebite efferuntur. Natura
enim humana propter corruptionem peccati
originalis infirma eſt. vnde ad bonum eſt dif/
ficilis: ⁊ ad mala prona. Et hoc eſt quod dicit
apoſtolus ad Ro.vij. Nō enim quod volo bo/
num hoc facio. ſed quod nolo malum hoc ago
cuius cauſam ibi ſubdit: video inquit aliam
legem in mēbris meis repugnantē legi mē
tis mee. Lex quidem membrorum eſt lex fomi
tis peccati originalis. quod naturam corrum/
pit. Per hanc quidem legem homo inclinat
ad malum contra rationem que eſt lex mētis.
Quando ergo cum hoc interiori motiuo in/
clinante ad peccatum: habet etiam extra moti
uum humane proſperitatis: que etiā de ſe di
ſponit ad hoc ex duplici parte ad ruinam in/
clinatur peccati. ⁊ propter hoc vix aliquis in/
uenitur in proſperitate conſtitutus qui bñ ea
vtatur. Nam ſicut dicit philoſophus. Nō eſt
niſi virtuoſi viri bene ferre bonas fortunas.
Maxime autem qui alijs preferūt. bonas for
tunas bene ferre neſciunt: quia preter ea q̄ di/
cta ſunt inclinantia ad peccatum habent terti
um. quod etiam ad hoc impellit: ſcilicet emi/
nentiam ſuper ceteros. qua ſe non homines.
ſed ſuper homines putant propter qꝺ ad mul
ta ſcelera ⁊ tyrannides erumpūt. Exempla in
Salomone. Dauid ezechia qui in proſperita/
te grauiter deliquerunt: in aduerſitate vero
reuerſi ſunt ad deum: vnde ⁊ ſalomon poſtea
fecit librum eccleſiaſtes: quem hebrei intitu/
lant de penitentia ſalomonis. Et hoc etiam di
cit Amb. ⁊ Hieronymus.

De cāp
nitatis
ad ma/
lum

¶ Quintum re/ .§.viij.

medium eſt conſideratio mutabilis ⁊ miſera/
bilis ſtatus vite preſentis. Factus eſt enī mun
dus iſte ad modum cuiuſdam circuli. ſicut di/
cit quidam philoſophus. Et hoc quidem verū
eſt non quantum ad motum celi ad quem ſeq
tur ſucceſſio temporis: ſcilicet quantū ad cō/

Miſe/
rabilis
ſtatꝰ vi/
te pñtis

tinuos motus ⁊ diuerſos euentus q̄ eueniunt circa hoiem. vt verū ſit ſm philoſophum φ cōtinuū motū ſuperioꝝ ſequit̃ continua trāſmutatio inferioꝝ. ꝓpter quod humana vita continue labit̃. ⁊ in quadā agitatiōe conſiſtit. vnde dixerunt φ ex motu celi ⁊ temporis adiacētia relinquebatur in re temporali quedā tabefactio ⁊ diſpoſitio ad corruptionē quā appellauerunt. q̄n. Eſt aūt mundus iſte ſub hoc ordine taliter conſtitutus: vt non huius mentis affectum fingamus credētes hanc vitam homini eē conceſſam pro requie ⁊ habitatione p̄ñie ſed potius ex his aduertamus eā eſſe datam ꝑ quodam nauigio tranſeūtiū: ⁊ ad tempus peregrinantium: ⁊ ſic compellamur aliā meliorē vitā credere ⁊ illā deſiderare: ⁊ in hoc mūdus eſt optime conſtitutus. Nam ſi ſtabilior foret ⁊ proſpera ſemper daret hominem nimis traheret ad ſui dilectionē ſeu ad ſe diligendum. ⁊ tunc nihil aliud quereret q̄ʒ quod oculis cerneret ac per hoc celum perderet ad quod habitandum factus eſt. Sed dū vita preſens nō in eodem ſtatu permanet ⁊ frequenter aduerſa propinat. hoiem quem ſic frequēter ꝯterendo agitat ad alium diligendū compellit. vnde dicit Greg. Ipſe mundus dum tot amaritudinibus cruciat. dum tot calamitatibus ingeminat quid aliud niſi vt nō ametur clamat.

Sextum reme/ .§.ix.

dium eſt conſideratio diuine miſerationis: q̄ vt dicit Greg. quoſdam hic deus parcendo ferit. ⁊ quibuſdam parcit vt in perpetuū feriat ſicut enim per Joan. d̾ Apoc. iij. Ego quos amo corrigo ⁊ caſtigo. Et apl's ad Heb. ij. dicit. Flagellat omnem filium quem recipit. quare autem neceſſe ſit dei filios in hac vita flagellari. cauſa eſt. q: nemo eſt in hac vita tā iuſtus qui non committat aliqua peccata leuia q̄ ⁊ ſi non mereant̃ penam eternam: neceſſe ē tamen ea aliqua pena puniri: q: nullū peccatum trāſit impunitū. Miſericorditer ergo agit̃ cū hoie qñ peccata ſine q̄bus in hac vita nō viuit per aliqua aduerſa purgant̃ vt in alia vita a penis libere exiſtat. vñ dicit Greg. φ ſignū miſerātis dei eſt qñ q̄s culpa ꝑpetrata mox diuina vltione punit̃. Eſt enim magnū argumētuʒ φ ad maiora bona illos ꝯſeruat quos p̄ñtibus bonis ꝑuat. q: niſi correptis deus hereditatē dare diſponeret erudire eos ꝑ moleſtias non curaret. vñ dicit Sen. in lib. de prouidētia. φ deus ad bonos viros nō hʒ aium maternū: ſʒ paternū. Matres. n. in ſinu filios fouent: ⁊ eos demulcēdo ꝑ inertiā lāgueſcere faciūt. Pres vero filios laborib⁹ ⁊ exercitijs agitātes probant; vt eruditores fiāt: vere ergo deus pater ē his quos ꝑ flagella emēdādo caſtigat: vñ d̾ Prouerb. xiij. Qui parcit virge odit filiuʒ ſuū Qui aūt diligit inſtāter erudit: vt ergo deus hos quos ī filios recipit erudiat: virga flagellationis vtit̃ per quā ſtultitiā colligatā in corde pueri. i. hominis pueriliter viuētis fugat: ſicut d̾ in eo. lib. ꝓuerb. Facit ad hoc qd̄ habetur de pe. di. j. ſi peccatū: vbi d̾. Ab electorum ſuoꝝ ſordib⁹ deus curat peccatoꝝ ſuoꝝ maculas tēporali afflictiōe abſtergere quas in eis in eternū nō vult videre. i. punire. Exēplū in maria ſorore aarō ꝑcuſſa lepra ꝑꝑ murmurationē. Nu. xij. Ad h̄ figurādū legit̃ Exo. xij. φ egyptij laborib⁹ ⁊ moleſtijs tādiu iudeos afflixerūt φ eos cōpulerūt egyptū relinquere. ⁊ ad ſacrificādū deo deſertū intrare: dicēte ſcriptura Exo. xij. Urgebāt egyptij ꝑplm iſraeliticuʒ de terra ſua exire. Per egyptū que interpretatur tenebra ſignificatur mūdus tenebroſus q̄ ꝑ multa aduerſa que aduerſum hoiem mittit eū a ſe exire facit: ⁊ φ ad deū fugiat quaſi inuitum cogit. ſm illud Greg. Mala que nos hic ꝓmunt ad deum ire nos compellunt. Ad hoc etiā facit illd̄ Oſee. ij. c. Ecce ſepiam vias tuas ſpinis ⁊c̃. ibi vide ⁊ illud Lu. xiiij. Exi ī vias ⁊ ſepes ⁊ compelle intrare.

Diuine miſerationis

De cā q̄re boni hic flagellant̃

Septimum re/ .§.x.

medium quod eſt coniunctū ꝓcedēti eſt ꝯſideratio diuine ꝓbatiōis: q: deus in hac vita aliquos felices facit q: eos nulla aduerſitate premit vt eos miſeros ī illa vita ꝯſtituat. Nullus eſt. n. tā a deo aduerſus q̄ nō aliqua de gñe bonoꝝ faciat: ⁊ cū nullū bonū ſit quod ſua retributiōe careat reſpondet deus ꝑ ꝓmio nō magna bona alterius vite: q: ꝓmium nimis excederet meritū: ſed cōcedit aliqua proſpera vite ꝑſentis: que ſunt parua bona. Et hoc eſt ſignū eterne dānationis: ſicut dicit Greg. Cōtinuus inquit ſucceſſus tēporalium eſt certum future calamitatis indiciū de hoc dei iudicio occulto ⁊ tñ iuſto. Hieremias cū deo diſputās querit. Quare inq̄t via impioꝝ ꝓſpat̃ bñ ē oibus q̄ ꝑuaricant̃ ⁊ male agūt: plātaſti eos ⁊ radicē miſerūt ꝓducūt ⁊ faciūt fructū. ꝓpe es tu ori eoꝝ ⁊ lōge a corde eoꝝ. q. d. Impij ꝓſpari vident̃: q: tu de⁹ firmas eos in t̄palib⁹ bonis ⁊ in eis ꝓficiūt: ſi te inuocāt ꝑ hmōi acq̄rēdis. ꝓpe es eoꝝ exauditiōi ⁊ a v̾beratiōe renū eoruʒ lōge: vñ hic rñdet ⁊ ꝓcat̃. Cōgrega eos q̄ſi gregē ad victimā. q. d. Ad victimā infernalis pene velut grex porcoꝝ ſunt ꝯgregādi. ⁊ tūc ſanctificabis eos. i. te in eis vt ſanctus ⁊ iuſtus appareas: vlciſcēdo te de eis in die occiſionis eorū: vñ Greg. In iuſtus ad debitā mortē currēs effrenatis voluptatib⁹ vtit̃ q: ⁊ vituli q̄ mactā

Cōſideratio diuine ꝓbationis

Hier. xij. c.

di ſunt in liberis paſcuis relinquunt: bñ ergo
dicit Sen. in lib. de ꝓuidē. Nihil inqt infelici
us eo cui nunꝗ̄ accidit aliqd aduerſi: male.n.
iudicauerūt dij de eo. Facit ad hoc qd̄ habet
de pe. di. iij. Quid ergo turbamur. Nemo vi
dēs malos ꝓſpitatē hr̄e. turbet. Nō pōt malus
in oib⁹ eē malus: ſ3 h3 aliqua bona ꝓ qb⁹ remu
neratᷣ tpali ꝓſpitate: vt in alio mūdo plene pu
niat. Exēplū de diuite epulone ſepulto in in/
ferno: cui dictū fuit. Recepiſti bōa in vita tua
Lu. xvi. Exēplū ēt de illo vbi hoſpitatus ē. b.
Amb. Uadens romā q ſp habuerat magnā ꝓ
ſperitatē. ⁊ poſt receſſu3 Amb. ⁊ ſocioꝝ ad ad/
monitionem eius abſorptus eſt a terra cum
omnibus ad ſe pertinentibus: ⁊ remanſit ſi/
gnum profundiſſima fouea.

¶ Octauum re/ .§.xi.

De ma/lis effe/ctib⁹ ꝓ/ſpitatis

medium eſt cōſideratio ignorantie ⁊ cecitatis
quā inducit ſtatus ꝓſperitatis. Dementiā mi
rabilē incurrit homo pro proſperitate arriden
te ſibi. quod ſoris ⁊ in pn̄ti tm̄ eſt. Homo.n. ſen
ſualis qui nimis in delectationib⁹ ſenſuu3 de
lectatᷣ ſolū ad hoc: ⁊ nūc mouetᷣ nō extendens
ſe ad futuꝝ tp̄s. aut nō putās ꝙ futuꝝ tp̄s aliā
ſecū ferat ꝗ̄ pn̄s nunc habeat. Et ideo more
bruti hoc ſolum apprehendit quod ſentit. Et
ſic aliud non nouit ꝗ̄ ꝙ eius ſenſib⁹ p̄ſentiali
ter offertur propter quod his qbus delectan
do inheret vehemēter affectus: ea ſola cogitat
ſine ſucceſſione contrarij. S3 in hoc eſt magna
hominis ſtoliditas qui tanto falſitatis errore
decipitur nō conſiderans ꝙ ea que in tēpore
agantur ꝯtrarijs ſucceſſibus immutantᷣ. Car/
nalis voluptas iuuētutē delectat. ſed ſi infirmi
tas aut ſenectus aduenerit quoꝝ alteꝝ vl' vtrū
ꝗ̄ vitari nō pōt corpus cōterit cui mox carna
lia aut deſipiūt aut deficiūt. Ecce oſtēſa carnis
oblectamēta: ꝗ̄ cito hoīe3 fallēdo derelinquūt
diuitie hoī ſufficiētiam promittunt: ſ3 hec ꝓ/
miſſio falſa eſt ⁊ incerta. Latronū eni3 inſidijs
ac fortuitis euētibus ⁊ piculis ſubſunt: vnde
ſuos poſſeſſores deſerēdo fallūt. Frequēter.n.
ſicut ſacra ſcriptura teſtatᷣ diuitie ꝯgregantᷣ i ma
lū dn̄i ſui. tū q: ꝑ laborē ⁊ ſollicitudinē acqrū
tur. ⁊ cū timore poſſidentᷣ: tū ēt q: eaꝝ abuſus
vtētes ad pniitioſos terminos deducūt: ſicut ſe
pe docuit expiētia. Honores homīnē in ſubli
me ponūt: ſ3 diu in alto eū ſtare nō ſinūt. Mō/
tibus enim valles ſemꝑ adiunguntᷣ nec mons
ſine valle fuit. ſicut nec elati diu ſine depſ'iōe
manēt. Omnis.n. qui ſe exaltat humiliabitur
ait veritas in euangel. Generoſa proles clari/
tatē genitori tribuere videtᷣ: ſ3 frequenter me
ſtitiam adducit ⁊ dolorē: ⁊ vn̄ pr̄ gloriā ſe hr̄e
credit: inde frequēter patitur ignominia3. In
cunctis ergo humana proſperitas hominem
decipit: ⁊ ſe falſam oſtendit: quia que exteri⁹
ſe habere pretendit: veraciter ſuis amatorib⁹
non tribuit. Exemplum de diuite cuius ager
vberes fructus attulit. cui dictum fuit. Stulte
animam tuam ac nocte repentet a te ⁊c̄. Luc.
xij. Ibi vide. Et ꝙ facit proſperitas hominem
quaſi factuum oſtendit Amb. ſuper Lucam in
dicta parabola dicens. Sicut qui per inſanie3
mente tranſlati ſunt: non iam res ipſas prout
ſunt: ſed paſſionis ſue fantaſias vident. Ita
etiam mens auari vinculis cupiditatis aſtri/
cta ſemper aurum videt: ſemper redditus cō
putat gratius aurum ꝗ̄ ſolem intuetur ⁊c̄. Et
habetur diſt. xlvij. ſicut hi.

¶ Nonum reme/ .§.xij.

dium ē conſideratio breuitatis tp̄is quod in Breui/
aduerſitate conſpicitur. Tp̄s.n. vite pn̄tis bre tatis
ue ē ⁊ quaſi momētū i compatione vite eter/ vite
ne. vn̄ dicit Jaco. in cano. ſua. c. iiij. Quid.n. ē
vita noſtra niſi vapor ad modicum parēs. Et
in Eſa. Dicēte domino prophete ꝙ clamaret.
quid clamabo inquit. Clama. Omnis caro fe
num. Fenum quidē cito decidit: ⁊ caro breui
tp̄e marceſcit. In breui ḡ tp̄e diu protēdi ad/
uerſa non poſſunt. Ex breui ḡ tp̄s breuis erit
patiētis aduerſitas. vn̄ dicit apl's. ij. ad Cor.
iiij. Id quod i pn̄ti ē momētaneū ⁊ leue tribu
latiōis noſtre ſupra modū in ſublimitate opa
tur in nobis eterne glie pōdus. quod.n. dicit
eterne glie pōdus rn̄dit ei ꝙ dixerat momēta
neū ⁊ leue tribulatiōis nr̄e. Nā id qd̄ in pn̄ti ē
momētaneū ⁊ breue ꝟtute patiētie cōmutatᷣ in
eternū. Qꝛ ꝟo dicit leue. ſ. ad portādū cōmuta
tur in pōdus glie q̄ tāto erit ſuauior: ꝗ̄to pō/
deroſior. i. inteſior. Felix cōmutatio ⁊ penitus
hec mutatio dextre excelſi de breui ⁊ trāſitorio
ad eternū. de leui pena ad imēſitatē glie ꝑue/
nire. Signāter aūt ſubiūgit apl'us leue ⁊ mo/
mētaneū: q: ꝗ̄tūcūꝗ̄ tribulato ſit breuis in
tp̄e ſemꝑ tm̄ tribulato de⁹ aſſiſtit vt leui⁹ tribu
lationē ferat. Pn̄tia ḡ diuine ꝯſolatiōis ēt ip3
momētū tribulatiōs alleuiat ꝑꝑ hoc bn̄ dicit
apl's. ꝙ deus facit cū tētatiōe ꝓuētū. vn̄ Eſa.
xliij. Cū trāſieris ꝑ aq̄s tecū ero ⁊ flumina nō
opiēt te. ⁊ cū ābulaueris in igne nō cōbureris.
Tres pueri ſocij danielis. ſ. ananias: azarias:
⁊ miſahel: q: noluerunt adorare ſtatuā: miſſi
ſunt i fornacē ardētiſſimā: ſ3 valde modicū ſte
terūt: ⁊ ēt ꝓ illo modico non contriſtauit eos
ignis: ſ3 ꝑfuſi ſūt rore celeſti. Dan. iij. ſic hōi ⁊
ſi ponūtᷣ in magnis tribulatiōib⁹. q: nolūt ſe
mundo ꝯformare ⁊ iniuſtis preceptis obedi
re. Modicum durat tribulatio. ⁊ tūc ēt mēta
liter a deo ꝯſolantᷣ. ſic xp̄o agonizāti i horto in

oratione apparuit angelus conſortans eum.

¶ Decimum re/ .§.xiij.

Nobilitatis ꝓprie nature.

mediū eſt ꝯſideratio nobilitatis ꝓprie nature ad quā exteriora aduerſa nō ptingunt. Aduerſa enim que diuitias tollunt nō animi ſed fortune bona diripiunt. Nō ergo homo torqueri habet in aduerſis ſed potius debet de apertis inſidijs ſecurus exiſtere. qꝛ ſicut dicit Sen̄. Munera fortune ſunt inſidie et quaſi viſcata beneficia. qđ enim ſub fluctuātibus bonis fallacijs fortune latebat: ſuccedens mutatio detexit. Narrat Ualerius maximus de Craſſo q ꝓpter magnitudinem diuitiarum locupletis nomen accepit: inopia ſubſequente appellationem dedecoris ſortitus eſt. Nā cum egenus ambularet amara ſuggillatiōe nō carebat. Ab occurrētibus eniꝫ deriſorie diues ſalutabaꝛ. Item aduerſa que ab honoribus deprimunt: nihil ab honorato demunt. nō enim honor eſt in honorato ſed in honorātis opatione. Nihil ergo pdit animus verus qui vanitati non cupit inflari. nō enim honor homini tribuit veritatem ſed opionem que tāto eſt fragilior quāto multitudo que de hoīe opinaꝛ eſt mutabilior. Infinitis enim modis aut pſuaſionibꝰ aut circarem nō mutatam accidētibus mutatis. vulgi opīo mutaꝛ. Exēplum de xpo q dominica in ramiſpalmarū fuit ita honorificatꝰ ⁊ magnificatus in pplo iudeorū: ⁊ ſequenti feria ſexta ita abominatus ⁊ deſpectus ⁊ mortuus eſt. Narrat etiam Ualerius de quodam alio noīe Craſſo: qui tanta in ꝯſulatu claritate refulſit vt ſenatus patronus diceretur. Deinde ppli opīone mutata ante totius romani vulgi aſpectum manibus carnificuꝫ fuit laceratus. Item accidētia egritudinum ⁊ incōmoda ſenectutis tm̄ corpus frangunt: ad animū autē nō attingunt. Corpus enim inſtrm̄ eſt anime: maxime in acquirēdo virtutē. Nō refert autē quale ſit inſtrm̄ vel cuiuſmodi materie. dummodo deſeruiat agenti ad effectum ſui opis. Animus aūt ordinatus eque corpore ꝯfracto. ſicut ſano vtiꝛ ad virtutem. imo corpus validum frequēter infirmis animis occaſio ruine eſt. Unde Ambro. Qđ nocet corpori iuuat ſpiritum. egritudo carnis peccatum repellit. Luxuria ⁊ ꝓſperitas pctm̄ adolet. i. nutrit. de pe. di. iij. Nō ergo aduerſa quecūqꝫ pnt aīum deijcere: niſi qn̄ quis in eis īmergiꝛ. vn̄ Sen̄. in li. de ira dicit. Ut ſuperior pars mūdi ⁊ ordinatior ⁊ ꝓpinquior ſideribus nō impelliꝛ tēpeſtate: ⁊ caret tumultu omni. īferiora vō fulminant. Sic ſublimis animus. ſ. p virtutem ſemp eſt quietus ⁊ tranquilla ſtatione locatus Et ideo ꝓbat idem ſupra in eodem li. ꝙ ſapiens nihil pōt pdere. qꝛ oīa in ſe repoſuit: qđ ꝓbat exemplo cuiuſdā phi qui capta ciuitate ſua cum oīa pdidiſſet etiaꝫ filios. veniens ad aliā patriā. interrogatus an aliquid pdidiſſet Rn̄dit. nihil. oīa enim mea mecū ſunt. Et loquebaꝛ de virtutibus ⁊ ſcīa. In huius figurā legiꝛ Math. iiij. Dn̄m xp̄um ſiccis pedibus ſup vndas ambulaſſe. ad innuendum q diuinus homo ſuper huius mūdi varios euentus tanqꝫ ſup fluctuantes vndas pedes ſuoꝝ affectuum debet hēre eleuatos. Hoc aūt homo aſſequiꝛ qn̄ per ꝯtēplationē ad diuina ꝯſurgit. Tūc. n. aduerſa nō timet. vn̄ Job dicebat. Pone me iuxͣ te ⁊ cuiuſuis manus pugnet ꝯ me.

¶ Undecimum .§.xiiij.

Conſideratiōis penarum.

remedium eſt cōſideratio penarum quas mūdani hoīes ſuſtinent in peccatis adimplendis vel tēporalibus acqrendis. Uidemus enim ꝙ hoīes mundi vt adimplere poſſint ſua deſideria: aut aliqua lucra dānoſa facere. infinita pericula ſubeunt quotidianis cruciatibus affliguntur: mortibus: itineribus: ⁊ periculis maris. ⁊ latronum ſe exponunt. ⁊ frequenter concupita non aſſequuntur. ſed poſt multos labores quos in huiuſmodi conatibus habēt. cruciatum gehēnalem pro fructu recipiunt. Unde dicitur Eccleſiaſtici. xxj. Uia peccantium cō plantata lapidibus. ⁊ in fine illius inferi ⁊ tenebre ⁊ pene. Ad litteram. Uia peccantium eſt lapidoſa ⁊ difficilis ad tranſeūdum. Et terminus ad quem deducit eſt doloribus plenus. Et hoc eſt quod dicunt dānati Sapientie. v. Laſſati ſumus in via iniquitatis ⁊ pditionis. ambulauimus vias difficiles. viam autem domini ignorauimus. Si ergo tot aduerſa ſuſtinēt pro his notijs acquirēdis. ad que frequenter ſequitur pena eterne damnationis. magnuꝫ remedium datur iuſtis ad ſuſtinendum patienter aduerſa pro vita bona ⁊ beata.

¶ Duodecimuꝫ .§.xv.

Duodecimū remedium.

remedium. eſt conſideratio irritationis ⁊ triſticie quam incurrit homo per impatientiā. Ubi ſciendum ꝙ homo habet duplex generale remedium ad quod debet recurrere quando aduerſa patitur. Unum quidem eſt regula proprie rationis per quam poteſt ſuos motus compeſcere. ⁊ infra proprios limites ſe tenere. Debet enim homo bonum rationis prepōderare omnibus. bonis extrinſecis ⁊ vindictis quarumcūqꝫ iniuriarum. quas tanqꝫ magnanimus debet paruipendere ⁊ a memoria repellere. tunc enim in mente ſua quietus erit nulla moleſtia agitatus. vnde dicitur de Octauiano. ꝙ omnium recordabaꝛ preterqꝫ iniuriaꝝ. Aliud re/

Duplex remedium generale ꝯ impatientiam.

mediū efficacius ⁊ principalius eſt regula eter
na que eſt ipſe deus. Qñ enim homo per virtu
tem rōnis ſibi non ſufficit: humanis ſiquidē
ſubſidijs vndiqꝫ deficientibꝰ. animum debet
ad deum leuare. ⁊ ab ipſo qui ſolus eſt adiutor
in tribulationibus ſubſidium petere. Uñ ma
lignis mouentibus ſmones aduerſus iuſtos.
⁊ iacula penetrantia corda pſal. Hoc remediū
perſuadet di. Iacta cogitatum tuū in domino
⁊ ipſe te enutriet. Qđ bene legitur feciſſe Jo/
ſaphat rex iuda. qui audito ꝙ multitudo ma/
xima contra eum veniebat. a qua nullo huma
no ſubſidio poterat ſe defendere. totum ſe cō
tulit ad rogandum dominuꝫ dicens. Cū igno
remus quid agere debeamus. hoc ſolum reſi/
dui habemus: oculos noſtros ad te erigamus
ij. Paralyp. xx. Hoc duplici refugio priuat ſe
homo per impatientiam. ſ. rationis ⁊ dei. Ni
hil autem homini periculoſius ⁊ damnoſius
ꝙꝫ irreuerentibus aduerſitatibus dare ſe im/
patientie ⁊ deſperationi. Exemplum in Achi/
toſel. quia ex eo ꝙ non fuit factum ſm conſili/
um ſuum tanto dolore conſternatus eſt ꝙ ſeip
ſum ſuſpendit. ij. Regum. xvij.

Trede/ cimum remedi um con ra ipa/ ientiam

Tredecimum .§.xvi.

remedium eſt conſideratio neceſſitatis patien
di. quia aliter ad regnum dei non peruenitur
Unde dicitur in actibus apoſtolorum. xiiij. c.
Per multas tribulationes oportet nos intra/
re in regnum celorum. Magna enim bōa nō
acquiruntur niſi magno labore. aut magno ꝓ/
cio ſeu valore. Ecce vt lucreris rem eternā. ma
ria tranſis. ſpacia terrarum peragis infinitis
periculis. laboribus. ſudoribꝰ te exponis quā
to magis ſi deum ⁊ celum acquirere velis. me
rito ergo aliqua aduerſitate exercitandi ſumꝰ
qui tot bona reſeruamus. vt dicit Greg. Si il/
lic dulcia petimus neceſſe eſt vt hic prius ama
ra toleremus. ⁊ Aug. dicit. Quid mirum ſi fla
gellat cuſtodiēs paruulos dominus quos gra
tia deus querit heredes. Bene ergo dictū eſt
in eccleſiaſtico. Uſqꝫ in tempus ſuſtinebit pa/
tiens ⁊ poſtea redditio iocunditatis. qđ de eter
na iocunditate intelligendum eſt. ⁊ ꝙ indubi
tanter credas de hac vita aliter non poſſe tran
ſire. Attende ꝙ ille qui erat dominꝰ. ⁊ cui nul
la pena debebatur. quia peccatū non fecit nec
inuentus eſt dolus in ore eius. vt dicit Eſaias
non aliter de hoc mundo tranſiuit. vnde diſci
pulis euntibus in emaus arguendo dixit. nō
ne oportuit chriſtum ſic pati. ⁊ ita intrare in
gloriam ſuam. Ad hoc ſunt ꝙꝫplurime aucto
ritates. vt dicitur Matth. v. Beati qui perſe/
cutionem patiuntur propter iuſtitiam. ⁊ Job
v. Beatus qui corripitur a domino. ⁊ Jacob.
j. Beatus vir qui ſuffert tentationem ⁊c. ⁊. j.
Petri. iij. ſi quid patimini propter iuſtitiam
beati. Apoſtolus hanc conſequentiam neceſſa
riam oſtendit. ij. ad titum. iij. di. omnes q pie
volunt viuere in chriſto ieſu. neceſſe eſt vt per
ſecutionem patiantur. ⁊ Liberiꝰ papa Matth.
x. Qui pſeuerauerit vſqꝫ in finē hic ſaluꝰ erit
Unde namqꝫ beata perſeuerantia eſt niſi a vir
tute patientie: quoniam ſm apoſtoluꝫ. omnes
qui pie volunt ⁊c̄. vij. q. j. ſuggeſtum. ⁊ Aug.
q. e. §. eſt ⁊ aliud genus: eſt perſecutio iuſti vł
a leone impetu vel a dracone inſidijs: id eſt vł
manifeſta vt per tyrannos. vel occulta vt per
mala exempla hominuꝫ. vnde omnes clamēt
Deus in adiutorium meum inten. exemplum
in lazaro vlceroſo. in Gregorio papa tam infir
mo. ⁊ in alijs multis.

Quartūdeci/ .§.xvij.

Quar/ tūdeci/ mū re/ mediū ꝯ ipati entiam

mum remedium eſt conſideratio diuine pro/
uidentie. ſe extendens ad omnia que circa ho
mines diſponuntur. vbi ſciendum ꝙ diuina
prouidentia includit duo: ſcilicet cognitionē
de rebus. ⁊ eorum directionem in finem. Co/
gnitio quidem eſt vniuerſalis ⁊ perfecta per/
tingens vſqꝫ ad minima rei. ſm illud quod
dixit dominus Luce. xij. capilli capitis veſtri
omnes numerati ſunt. cum tñ deus agat per
intellectum ad tantum ſe extendit eius cogni
tio ad quantum ſe extendit eius cauſalitas: cū
autem deus ſit primum ⁊ vniuerſale agēs: eiꝰ
cauſalitas ad omnia entia ſe extendit: non ſo/
lum quantum ad ſpecies rerum. ſed etiā quā/
tum ad indiuidua. ⁊ quecunqꝫ indiuiduis ac
cidunt vel accidere poſſunt. Neceſſe eſt ergo
omnia hec eius cognitiōi ſubiacere. vnde de
diuina ſapientia dictum eſt. Sap. viij. Attin
git a fine vſqꝫ ad finem fortiter ⁊ diſponit om
nia ſuauiter. Quicquid ergo agit circa creatu
ras quantūcunqꝫ minimas a deo eſt prouiſuꝫ
cum nihil ſapientie ſue occultum effugiat. nā
ſicut dicitur ad Heb. iiij. Omnia nuda ⁊ aper
ta ſunt oculis eius. Ulterius directo rerum in
finem que in nomine prouidentie importatur
eſt quedam ordinatio in deum. cum deus ſit fi
nis omnium creaturarum. ⁊ maxime rationa
bilis que vſqꝫ ad participationem ſue beatitu
dinis nata eſt pertingere. Quod autem deus
ordinet hominem in ſeipſum ſe ei pro fine ex
hibendo eſt ſignum ineffabilis dilectionis: nā
cum deus ſit ſumme bonus ſummum bonum
hominis eſt ad ipſum peruenire poſſe. deus
ergo qui eſt rerum omnium cognitor ⁊ earuꝫ
in ſeipſo ordinator cognoſcit menſuram vir
tutis humane. vnde interdum ei ſubtrahit ex
teriora bona. ⁊ aduerſa immittit eo ꝙ conſide

rat hec expedire ad conſecutionem eterne feli
citatis. Predictis igitur diligenter inſpectis
homo in aduerſitate conſtitutus debet cogita
re aduerſa que ſibi eueniunt eē cognita a deo
nec ea caſualiter euenisse. inſuper conſideret
deum eſſe patrem ſuum. ⁊ ex hoc pium proui
ſorem qui nihil ſue creature inferret. vel eue
nire permitteret. niſi quod ſibi ad ſalutem ex
pedire cognoſceret. Pater enim filium diligit
⁊ vim flagelli quo filium verberat nouit. Ex ꝑ
dicta conſideratione homo inter filios dei ſe
conſtituit aduerſa ſuſtinens: ⁊ tunc pro certo
teneat ea ad ſalutem anime deo diſponente or
dinari. ſm illud apoſtoli ad Roma. viij. Dili
gentibus deum omnia cooperantur in bonū.
Exemplum. Moyſes percuſſo egyptio ⁊ rep
henſo hebreo diu exulauit in terra madian. pa
ſcens oues Jethro ſoceri ſui tandem per diui
nam prouidentiam deus pharaonis conſtitui
tur ꝓnceps iudeorum efficitur. ⁊ diuinis allo
cutionibus vltra omnes amicos dei perfruit.
Dauid infantulus ab hominibus deſpectus.
ſed ante oculos diuine prouidentie magnus
in regem aſſumitur. j. Reguȝ. xvj. Et poſt mul
tas perſecutiones a Saule perpeſſas regnum
temporale conſequitur. ⁊ poſtea eternum.

Quintūdecimū remediū ꝫ impatientiaȝ

Quintūdeci .§. xviij.

mum ⁊ vltimum remedium eſt conſideratio
fructuum qui ex aduerſitate conſequunt. Fru
ctus autem poſſunt numerari ſex. quorū tres
pertinent ad peccatores qui ex aduerſitate cor
riguntur. Primus eſt intellectus excecati illu
minatio. Secundus voluntatis deprauate ꝑ
mutatio. Tertius ꝯcupiſcentie refrenatio. Pri

De fructib⁹ ſu ꝑ vtilitatib⁹ aduerſitatum

mo ergo ex aduerſitate intellectus illuminat.
Circa quod ſciendum ꝙ oculus anime ad vi
dendum ea que ſunt agēda eſt intellectus. Eſt
enim ſicut lucerna in domo per quam cernun
tur omnia que in eo ſunt. que ſi extinguitur:
iam omnia in tenebris fiunt ⁊ nihil videri po

Prima vtilitas

teſt: ſic ⁊ ſi lumine intellectus obtenebreſcit.
quicquid in te erit tenebroſum erit. Juxta il
lud quod dicitur in euangelio. Si oculus tu⁹
fuerit: neq̄. ſ. per luminis priuationem. totuȝ
corpus tuum tenebroſum erit. Diabolus autē
volens hominē totaliter perdere in tenebris
peccatorum incipit ab intellectu: quia eſt lu
cerna vt ipſum obſcuret ne videat quod agen
dum ſit. hoc enim habito facile eſt ei hominē
ducere quo vult ſicut qui duxerit cecum quo
cunq; ſe vertit cecum faciliter trahit. Exēplū
in nabuchodonoſor qui in proſperitate conſti
tutus in tantam mentis cecitatem deuenit vt
ſuperbe diceret. Nonne hec eſt babylon ma
gna quam ego edificaui in robore fortitudi

nis mee ⁊c. Sed hoc dicto fuit ita a deo puni
tus vt amiſſo vſu rationis verteretur in beſti
am quantum ad eſtimationem aliorum aſpici
entium eum. vnde cum beſtijs in deſerto ha
bitauit per. vij. tempora. ideſt annos: vel ſm ali
os: ideſt ſeptem menſes. Dan. iiij. de pe. di. j.
§. ex his itaq;. ¶ Secundo ex aduerſitate vo *Scda vtilitas*
luntas deprauata in melius commutat. Ali
quando enim contingit ꝙ homo rebus tem
poralibus deditus tantum immergitur in ea
rum amorem ꝙ nullis perſuaſionibus moni
tis ſeu predicationibus euelli poteſt. ſed inſe
parabiliter cum mundo videtur ligatus. ſm
illud pſal. Cōglutinatus eſt in terra venter me
us. Aliqui vero admodum terreſtrium anima
lium repentium. que a terra eleuari non po
teſt terrenis ⁊ caducis inhiant ⁊ adherent: tūc
autem iraſcentis dei ſignum eſt ſicut dictum
eſt ſupra: ſi ſic laſſatis habenis libere agunt. qc
quid eorum voluntati placitum fuerit nulla ad
uerſitate concuſſi. His enim tanq̄ deſperatis
diuina ſeueritas acrius ſupplicium reſeruat.
Unde pulchre dicit Ualerius maximus. Len
to gradu ad ſui vindictaȝ diuina procedit ira
tarditatemq; cum ſupplicij grauitate compē
ſat: ⁊ in Eſa. xxvj. c. dicitur. Miſereamur im
pio ei. ſcilicet in hac vita non aduerſando. Et
poſtea ſubditur: ⁊ non diſcat facere iuſtitiā
⁊. ij. Macha. vj. Non ſinere peccatorib⁹ ex ſen
tentia: ideſt ad ſui placitum agere: ſed ſtatim
vltionem adhibere magni beneficij indicium
eſt. Non enim ⁊c. ⁊ Aug. nihil infelicius feli
citate peccantium: que penalis nutritur impie
tas. ⁊ mala voluntas velut hoſtis interior ro
boratur. Manaſſes rex iuda peſſimus fuit ſu
per oēs reges iuda: ⁊ diutius regnauit multa
mala faciendo propter que tandem captus a
rege aſſyriorum ⁊ ductus in babyloniā in car
cerem. conuerſus ad veram penitentiam orās
exauditus fuit ⁊ reductus in hieruſalem in re
gnum ſuum. ij. Paralyp. xxiij. ¶ Tertio ex ad *Tertia vtilitas*
uerſitate ⁊ concupiſcentia refrenatur. Cuȝ. n.
corpus per flagella atteritur cor circa libidi
nis delectationes non vagatur. Non eniȝ va
cat de carnalibus cogitare. Et hoc ad bonum
interioris hominis procedit. vnde dicit Gre.
Quis neſciat ꝙ multo melius eſt ardere flā
mis febrium q̄ȝ igne vitiorum. ⁊ tamen cum
febre corripimur medelam querimus ac vi
tiorum eſtum quē occupare nos poterat conſi
derare negligimus. Uidemus immaniſſimas
beſtias a maximis voluptatibus coerceri do
loris metu. Filius prodigus accepta portione
ſubſtantie. dum omnia conſumpſiſſet in regio
ne longinqua viuendo luxurioſe. neceſſitate
famis vrgente ad patrem redijt relictis volo

Exēplū ptatibus ſuis. Luce.xv. In vitaſpatrum legiť
ꝙ cum quidam de foꝛnicatione foꝛtiter tenta
retur nec ieiunijs ⁊ vigilijs ⁊ oꝛationibus ceſ
ſaret tentatio tandem abbas ſuus pcepit alijs
monachis ꝙ multas et moleſtias facerent. et
cum hoc eum accuſarent tanꝗ ipſe alijs feciſ
ſet iniurias. Qui poſt aliquod tempus interro
gatus abbate ſi amplius tentaretur. Reſpōdit
De tri mihi viuere non licet ⁊ foꝛnicari libet. ¶ Alij
bus fru vero tres fructus videntur ptinere ad iuſtos
ctibus quibus etiam expedit ſufferentiam habere cir
quoad ca penarum exercitia. Et eſt pꝛimus fructus ar
iuſtos gumentum experientie. ſecundus ſcutum cu/
Primꝰ ſtodie. tertius pꝛemium gloꝛie. ¶ Pꝛimus er
fructus. go fructus eſt argumentum experientie: quo
quis experitur pꝛopꝛias vires. Nemo enim di
cit Gre. quantum pꝛoficit inter pſpera cogno
ſcit: pꝛopter quod decipiuntur aliqui qui glo
riantur ſe multas virtutes habere. vitijs ſe nō
ſubiacere. nulla aduerſitate freti. Sed tales in
terdum ſi ex aliquibus iniurijs illatis ſe tangi
conſpexerint pꝛotinus in verba contumelie
vel ſigna impoꝛtantie pꝛoꝛumpunt. Et ideo di
citur Eccľ. xxvij. Uaſa figuli pꝛobat foꝛnax. et
homines iuſtos tentatio tribulationis. Non
enim artem gubernandi mare tranquillū aut
ventus obſequens oſtendit. ſed cum fluctus
inundans gubernacula eruperit. vel ventus
validus nauem concuſſerit. Sathan a deo pe
tiuit poteſtatem ꝙ in Job manum mittere poſ
ſet ad hoc ꝙ de ipſo experimentum ſumeret
Scđs Job.j. ¶ Secundus fructus ex aduerſis ſe//
fructus quens iniuſtis eſt. ſcutum cuſtodie. Apoſtolus
ij. ad Coꝛ. xij. teſtatur ꝙ ad ſui cuſtodiam datꝰ
eſt ei ſtimulus carnis. Cuius rationem ibi aſſi
gnat dicens. Ne magnitudo reuelationum ex
tollat me. Unde cum dominum ter rogaret vt
ſtimulum a ſe auferret: ⁊ dixit ſibi. Sufficit ti
bi gratia mea. quaſi di. Eſto contentus ſi te per
aduerſa flagellatum mihi gratum pꝛeſeruo.
Hoc pꝛoculdubio per experientiam videmus
ꝙ frequenter ſanctus homo niſi ſub diſcipli/
na aliqua arceatur. faciliter ad vana pꝛolabiť.
Natura enim humana propter ſui coꝛruptio/
nem pꝛoclinioꝛ eſt ad vitia ꝗ ad virtutes. Et
ideo ſtatim ipſa ſua libertate abutitur. Unde
dicit Gre. de Salomone. ꝙ idcirco coꝛ Salo/
monis funditus ſapientiam deſeruit quoniā
cum nulla exterius diſciplina cuſtodiuit. Le//
gitur de quodam qui oꝛās ⁊. recommendans
ſe beato Thome martyri de camburia pꝛo ſa/
nitate obtinenda. cum recuperaſſet: dubitans
vtrum vtile eſſet anime ſue: oꝛauit vt reuerte/
retur infirmitas ſi vtile anime ſue foꝛet ⁊ re//
Tertiꝰ uerſa eſt. ¶ Tertius fructus eſt pꝛemium glo
fructus rie. Ubi ſciendum eſt. ꝙ ipſe eſt quidem gene

ralis fructus qui conſequitur ad omnia pꝛe/ Ad qđ
dicta. Unde ſola hec cōſideratio ſufficiens eſt oꝛdina
ad mitigandū aduerſitates. Conſideratio enim tur hu
pꝛemij minuit vim flagelli. vt dicit Gre. Et ta mana
men ſciendū ꝙ mundana aduerſitas directe aduerſi
oꝛdinať ad pꝛemiū gloꝛie: ſicut ad pꝛiuꝫ effe tas
ctum. Un̄ Eſa. v. diciť. Ecce agricola expectat
pcioſum fructū terre. patienter ferens donec
accipiat tēpoꝛaneū ⁊ ſerotinū. Ezechiel pere/
grinus ⁊ exul in caldea ſtans in medio capti/
uoꝛū vidit celos apertos ⁊ habuit multas vi
ſiones ad innuendū ꝙ qui cōuerſanť in mun
do vt peregrini mundo deſpecti ⁊ oppꝛeſſi: di
uinis cōſolationibꝰ replenť. Ezech. j. ⁊ Stepha
nus inter perſecutiones ⁊ ictus lapidū vidit
celos apertos. Ad hoc pōt induci illud Luce. De tri
viij. Hi afferunt fructū in patientia. Ubi notā bus cō
tur tria. pꝛeparatio fructificabilis: ibi ſcilicet ditiōi
ſignati per bonā terrā. In quo concurrūt qua bus ter
tuoꝛ ſcilicet ꝙ terra coꝛdis nō ſit per curioſita re boni
tem quaſi a viatoꝛibꝰ ꝯculcata. Scđm ꝙ ſit ſpi coꝛdis
nis cupiditatis purgata. Tertiū ꝙ ſit a lapidi
bus ſupbie liberata. ⁊ in humoꝛe humilitatis
fundata. Iſta tria cōmuniter inducūt triſtitiā
⁊ impatiētiā. Quarto ꝙ ſit veritate ſcripture
ſeminata. Secūdo notať lucratio delectabilis
ibi. fructū afferūt. ⁊ de fructibꝰ q delectāt ha/
bes hic ſupꝛa. Tertio notať exercitatio cōmē/
dabilis. ibi. in patiētia. Quid ſit patiētia ⁊ de
laudibꝰ eiꝰ ⁊ inductiuis: hēs. ſ. l. c. iſto p totuꝫ.
¶ De perſeuerantia quid ſit. ⁊ circa que conſi
ſtat ⁊ de eius effectibus. Capľm octauuꝫ.

V Ltimo reſtat vide De pſe
re de virtute perſeuerantie. Circa uerātia
quam tria tantum conſideremus. circa
Pꝛimo quid ſit ⁊ circa qđ exiſtat qđ ſe
Secundo de eius extremis malitijs: ſcilicet hēat
mollicie ⁊ pertinacia. Tertio de eius effectibꝰ
Ad videndum autem quid ſit perſeuerantia.
⁊ circa quid conſiſtat. videndum eſt quomo//
do ad virtutem foꝛtitudinis pertineat ex hoc
enim apparebit non ſolum eius materia. ſed
etiam aliarum virtutum que foꝛtitudini anne
ctunť. ¶ Eſt ergo ſciēdū ꝙ foꝛtitudo ē vtꝰ pn
cipalis reſpectu oīum v̄tutū reſpiciētiū aliq̄
ardua. ⁊ in qbꝰ eſt difficile firmiter pſiſtere: hu
iuſmodi qđ rō eſt. q: ad v̄tutē pncipalem per
tinet generalē modū ꝯſtituere circa aliquam
materiā. ⁊ in illa attēdere. quod eſt difficilimū
⁊ maxime arduū. Hoc enim ad pncipalitatem
virtutis ptinet. Modus aūt gnalis quē ꝯſtitu
it foꝛtitudo eſt firmiter pſiſtere in his q diffi/
cultatē hūt. Quāto ergo difficiliꝰ eſt in aliquo
arduo ſe hēre. tāto pncipalioꝛ ē vtꝰ q̄ circa illđ
firmitatē pbꝫ aīo. Difficiliꝰ ē aūt firmiter ſe ha

bere in periculis mortis in qbus ꝯfirmat ani/
mum fortitudo ꝗ̃ in maximis bonis ſuperan
dis vel adipiſcendis:in qbus firmat animum
magnanimitas:vel in maximis ſumptibus ex
pendēdis:in qbus firmat aium magnificētia
vel in ſufferēdo equanimiter aliena mala ꝯtri
ſtantia m.item in qbus firmat aium patientia.
vel in ꝯſtanti ꝑmanentia actuū virtuoſoꝝ vbi
ꝯfirmat animū ꝑſeuerantia. Nam firmare ani
mum circa ꝑicula mortis eſt diſpēdium perſo
ne. In alijs aūt pōt eſſe diſpēdiuȝ bonoꝝ tēpo
ralium aut delectationis animi vel quietis. Et
apparet ꝙ fortitudo eſt principalis in mā ar/
duoꝝ ⁊ difficillimoꝝ:cui ille quatuor annectū
tur ſicut ſecūdarie principali. Cōueniūt enim
cuȝ ea in mā:q2 oēs tendūt in aliquod arduū.
Sed excedunt ab ea in hoc ꝙ illud arduū quo
tendit fortitudo:eſt oīum arduoꝝ difficillimū
Et hec duo reqrunt ad hoc ꝙ aliqua virtus iū
gatur alicui principali.ſ.cōuenientia in mate/
ria:⁊ exceſſus ſuꝑ eum quātum ad eius maxi/
mum:Ex ꝑdictis ergo apparet ꝙ virtus ꝑſeue
rātie de qua ad ꝑſens eſt ſermo fortitudini ad
iungit tanꝗ̃ ſecūdaria principali. vtpote aiuȝ
firmās ne timore fatigationis laxet ex diutur/
nitate boni opis. Et hec eſt quedam difficultas
in ſuſtinēdo. minor tū ea que ſunt contra mor
tis ꝑicula. Unde quedam diffinitio magiſtra/
lis datur de ꝑſeuerantia talis. Perſeuerantia
De ꝑſe/ eſt ꝑmanentia in bono diuturnali ⁊ finali. Tul
uerātia lius vo in rethō. ſic eam deſcribit. Perſeuerā/
qd ſit. tia eſt circa bene ꝯſiderata ſtabilis ⁊ perpetua
māſio. Ad inſinuandū virtutē ꝑſeuerantie:an
gelus precepit Loth egredienti de terra ſodo/
moꝝ:ꝙ non reſpiceret poſt tergū:cuius cōtra
riū fecit vxor eius que idcirco verſa eſt in ſta/
tuaȝ ſalis. Gen̄.ix. In hoc inſinuat dn̄s:ꝙ inci
pienti bonū opus nō eſt deſiſtēdum ab eo per
ꝯtrarium actū:q2 ſicut ipſe dicit in euangelio.
Nemo mittēs manum ad aratrum ⁊ reſpiciēs
retro:aptus eſt regno dei. Luce.ix.

Extrema perſe/ .§.I.

uerātie ſunt duo. vnū ſm̄ defectum. ⁊ dr̄ molli
de duo cies:aliud ſm̄ exceſſum. ⁊ dicit ꝑtinacia. Mol
bꝰ. vijs lis dicitur a muliebritate. ⁊ ſicut ꝑſeuerātia in
ꝯ̄trijs ꝑ/ hoc ꝯſiſtit. ꝙ non recedit a bono ꝓpter diutinā
ſeuerā/ ꝑfectionem difficiliuȝ ⁊ arduoꝝ. ita mollis di
tie. citur qui de facili recedit a bono ꝓpter aliqua
difficilia que ſuſtinere non pōt. Nam dr̄ molle
qđ facile cedit tangēti. non aūt iudicatur mol
le quod cedit fortiter impellēti. Nam valde ſta
bilia cedūt a maximis impellētibus:vt turres
a machinis:nec tū dicuntur molles. Siſr ſi ꝗs
deficiat a multum impellētibus:vt ſunt peri/cu
la mortis. non dicitur mollis. ſed timidus:ſed
mollis dicit qn̄ circa quedam alia. non tū dif/
ficilia cauſantia animi fatigationē:vel triſtitiā
ꝓpter diuturnitatē tēporis recedit a bono ope
re. Mollis fuit populus iſrael qn̄ in deſerto fa
tigatꝰ ex itinere cepit murmurare. Similiter
qn̄ reuerſis exploratoribus terre ꝓmiſſiōis vo
lebāt reuerti in egyptum audita relatiōe eoꝝ.
Sed non fuit mollis ioſue ⁊ caleph firmi ꝑma
nentes. ¶ Pertinax aūt dicit:qui in ꝓpria ſen
tētia ꝑmanet pluſꝗ̃ oportet. Unde ꝑtinax val
de tenax dicit qui vult ſe tenere firmiter in oī/
bus que ꝯcipit. Et naſcit ſm̄ Grego. in moral.
hoc vitiū ex inani glia. Hec eſt aūt differētia in
ter angeluȝ ⁊ hoīem:q2 angelus cum appꝛhen/
dit intellectu aliquā rem ſubito intelligit eam
ſine diſcurſu rōnis cum oībus eius ꝓprietati/
bus. ⁊ ſic etiā volūtateȝ imobiliter adheret. cui
per amorem adheret. Hō enim cuȝ ſit rōnalis
non intelligit niſi per diſcurſum rōnis. de no/
to ad ignotuȝ ꝓcedendo. ⁊ qđ ei aliqū videtur
demōſtratio:apparet ei als dialetica probatio
vel ſophiſtica. Et q2 apprehēſiue rñdet appeti/
tiua. ideo etiā volūtas nō adheret apprehēſis
immobiliter. ſed variabiliter. Pertinet ergo
ad hominē non ſemper in eodeȝ propoſito per
manere. q2 hoc eſſet ſequi naturaȝ angeli non
hominis. quod eſſet preſumptuoſum. Unde
Grego. xxij. q. iiij. Diffinitio incauta laudabi/
liter ſoluenda eſt. nec eſt preuaricatio. ſed teme
ritatis emēdatio. Exemplū. Aſahel frater ioab
curſor velociſſimus. q2 pertinaciter voluit per
ſequi abner nec ſuaſionibꝰ eius voluit deſiſte/
re. occiſus eſt ab eo. ij. Regum. ij.

Tertio loco .§.ij.

agēdū eſt de effectibꝰ ꝑſeuerātie:qui ſunt qua De ef/fectibus
tuor. Habet enim ſola optata impetrare. Inſue ꝑſeue/rantie.
ta in naturam mutare. Acquiſita cōfirmare. et
virtutes oēs in bono cōfirmare. Primo enim Pri/
optata impetrat. Perſeuerantia enim facit ra/ effect.
tionem continuā ⁊ diuturnam. Hec autem cō/
tinuitas ſiue diuturnitas intelligēda eſt ꝙ ſta/
tutis tēporibus ⁊ horis ſemꝑ oretur. vel alijs
bonis operibus inſiſtat. vel ſaltem deſideriuȝ
bene operandi cōtinuetur. Continua auteȝ ora
tio excluſa quocūꝗ̃ tēporis interuallo non eſt
poſſibilis. tum q2 oportet alijs multis intende
re. tum etiā q2 homo ꝓpter corporis fragilitatē
⁊ nature corruptionē non pōt tantam mētis in/
tētionem habere. Item non eſt vtilis tanta ora
tionis aſſiduitas. Nam quātitas vniuſcuiuſꝗ̃
rei debet eſſe proportionata fini ad quem eſt. ſi
cut tanta debet eſſe quātitas medicine quātam
requirit ſanitas inducēda. Finis aūt oratiōis eſt
excitatio humani deſiderij in deū. debet ergo
eſſe tanta oratiōis ꝓlixitas. quātum eſt vtile ad

excitandū feruorem deſiderij. Cum vō hāc mēſuraꝫ excedit. ita ꝙ ſine tedio durare nō poſſit non vltra oīno protendēda eſt. Unde Aug. ad pbaꝫ. Dicunt fratres in egypto crebras quedā orationēs habere. ſed eas breuiſſimas ⁊ raptim quodāmodo iaculatas: ne illa vigilāter erecta que oranti plurimū eſt neceſſaria: per pductiores moras euaneſcat atqꝫ hebetetur itēto. Ac per hoc etiā ipſi ſatis oſtendūt hāc intētioneꝫ. ſicut nō eſſe obſeruādam ſi pdurare nō pōt. ſic ſi pdurauerit non cito eſſe rūpendā. Hiero. de inſtātia orōnis ſic ait. Importuna in euāgelio mulier tādem meruit audiri. ſ. chananea. clauſo oſtio cuꝫ ſeris. lꝫ media nocte ab amico amicus panes accepit ⁊c. de pe. di. ij. Exēplum etiā de aplis qui vt dicit Act. j. erāt pſeuerantes in oratione. ⁊ ſic acceperunt. ſpūm ſanctuꝫ copioſe.

Secundus effectus.

¶ Scdo pſeuerantia inſueta in nām. ⁊ per cōſequēs in delectationem cōmutat. Frequentia eniꝫ opandi habitū virtutis inducit. ſm phm in. ij. ethi. dicētem. ꝙ ex frequenter iuſta opari ſeu agere ſumus iuſti. ac ex frequēter tēperata facere tēperati. Et ſic de alijs. Habitus autē eſt qualitas difficile mobilis. ſicut dicit phūs. Et ideo ſm Tull. ad moduꝫ nature eſt rōne cōſentaneus. ppter qd homo ad bona aſſuetus ⁊ delectabiliter ⁊ abſqꝫ difficultate opat. Unde dicit Gre. in epiſtolis. Subito pcedēti de vmbra ad ſolem. de ocio ad laborem graue cernit eſſe qd incipit. ſed poſtqꝫ ſueſcere cepit vſus tollit difficultatē: inuenit facile eſſe qd ipoſſibile ante putauit. Siquis ergo vult eſſe virtuoſus: neceſſe hꝫ virtutes frequētare. Naꝫ videmus naturaꝫ ꝯtinue opando ex modica nucis additione impceptibili magnam arborē facere paruā; mām ꝯtinuate nature opantis in maximū corpus excreſcere: ⁊ aquā mollem pſeuerāti pcuſſione ſup durum lapidem cadēdo cauare. Hoc totū bonuꝫ efficit pſeuerantia in actibus moralibus: multo efficacius qꝫ natura in nālibus rebus. Cecus a natiuitate a chriſto illuminatus cum eum ꝑus ignoraret: ꝯtra phariſeos cōminantes ⁊ blaſphemātes ꝯſtāter in ꝯfeſſione veritatis pſeuerauit. Job. ix. Exēplum de Nicolao ſene incontinentiſſimo. pro quo Andreas

ertiꝰ ectꝰ.

pſeuer. is in orōne obtinuit vt ꝯtineret. ¶ Tertio pſeuerantia acquiſita cōſeruat. Frequenter enim hō qui virtutes multas acqſiuit ex torpore ⁊ negligentia eas pdit. Nam licet per virtutem habeat ꝙ ſit bonus. nō tñ hꝫ ꝙ ſemp in bono pſiſtat. Ad hoc enim reqrit gratuitū dei donum ꝯſeruantis hoiem in bonū vſqꝫ in finem vite. Cum enī liberū arbitriū de ſe ſemp ſit cōuertibile. qꝫdiu viuimus in hac vita. vt dictuꝫ eſt ſupra. non dat ei per habitus virtutū etiam infuſaꝫ. ꝙ ſe immobiliter in bono ſtatuat. Unde dicit. Augu. in li. de correptione ⁊ grā. ꝙ primo homini datum eſt. nō vt pſeueraret. ſed vt pſeuerare poſſet. Et hoc multomagis verificat in ſtatu nature corrupte. Et ſic pꝫ ꝙ ad cōſeruationē virtutū reqrit pſeuerātia virtutū que negligētiā ⁊ torporem tollit ⁊ virtutes in opatione ſemp vireſcere facit. Unde dicit Aug. ꝙ pſeuerantia magnū donū dei eſt qua cetera dona dei ꝯſeruant. Daniel ppter crudele regis Darij edictū: trinā orōnem quā ante deū faciebat. iij. ter in die nō dimiſit: ſed ꝯſtāter in his bonis que agē ꝯſueuerat pſeuerauit. Dan. vi. habet Thob. viij. c. Exēpluꝫ etiā de Sarra vxore thobie.

Quartus effectus.

¶ Quarto pſeuerātia virtutes in bono cōſumat. Scdm enim aplm. j. ad Cor. ix. Multi qdē in ſtadio currūt. ſed vnus accipit brauiū. qd de pſeuerāte eſt intelligēdū. ſm glo. Unde dicit Gre. in moral. Incaſſuꝫ bonū agit ſi ante vite terminū deſerat: qꝛ ⁊ fruſtra velociter currit. qui priuſqꝫ ad metā venerit deficit. ⁊ de pe. di. ij. Multi bñ incipiūt. ⁊. c. ſeq. ⁊ Cryſ. dicit. Tolle pſeuerātiā: nec obſequm mercedem hꝫ: nec bñficiū gratias. nec laudem fortitudo. Deniqꝫ nō qui incepit: ſed qui pſeuerauerit vſqꝫ in fineꝫ hic ſaluus erit. Eſt igit vt dicit Bern. Singularis filia ſūmi regis virtutū finis ⁊ cōſumatio. Et quia tñ bonū per iſtā acqrit. ideo diabolus multū ⁊ inſidiat. Unde dicit Bern. in epiſtolis. Scias diabolum ſoli ſemper perſeuerantie inſidiari: quam ſolam virtutem nouit coronari. Ergo ſtude perſeuerantie que ſola coronatur. Et hoc ſignauit deus Gene. iij. loquens ad ſerpentem. Et tu quidem inſidiaberis calcaneo eius. Per calcaneum intelligitur extrema pars vite: cui diabolus multum inſidiatur. ſed contra inſidias eius perſeuerantia eius caput conterit. Complemētum ergo ⁊ cōſeruatio operum noſtroruꝫ eſt perſeuerantia. In lege iubetur in omni ſacrificio cauda offerri. Leuitici. iij. Et Jacob filio ſuo Joſeph tunicam fecit vſqꝫ ad talos. totum corpus tegentē. Gene. xxxvij. Et nota ꝙ perſeuerantia eſt virtꝰ ſpecialis prout importat propoſitum perſiſtendi in bono nec deficiendi propter aduerſa vlla tempore. Sed prout importat ipſam actualem continuationem in bonis operibus vſqꝫ in finem vite: non pertinet hoc ad virtuteꝫ ſpecialem. Et de hac dicit Auguſtinus. de penitē. diſtinc. iiij. Si ex bono. Cur hoc vt homo finiat hanc vitam antequam ex bono mutetur in malum. cur autem illud alijs donetur alijs nō donetur: ignoratur. Id tamen donum dei eſſe in bono perſeuerantiam ſcdm ſcripturas fatentur nobiſcum. Et cur alijs detur: alijs non detur: ſine murmure aduerſus deum dignentur ignorare nobiſcum.

Cā q̄re diabolus virtuti pſeuerātie inſidiat.

ℭ Titulus quartus de temperantia. ℭ Quid ſit temperantia. ⁊ circa quam materiã verſatur. Capitulũ primũ.

Post hoc agendum eſt de temperantia. De qua q̃tuor vi denda ſunt. Et primo q̃d ſit. ⁊ circa quã materiam verſaẜ. Sc̃do de partibꝰ eius in tegralibus. ſ. verecũdia ⁊ honeſtate. Tertio de partibus ſubiectiuis. ſ. abſtinẽtia ⁊ ſobrietate. ⁊ caſtitate. Quarto de partibꝰ potentialibꝰ ſcilꝫ cõtinentia ⁊ mãſuetudine. clemẽtia. modeſtia. eutropelia. ſtudioſitate. ⁊ humilitate. ℭ Ad p̃ mi euidentiam duo breuiter ſunt vidẽda. ſ. de rõne appropriationis huius noĩs temperãtia ad ſpãlem virtutẽ. ⁊ de ipſa materia ſeu obie ctione virtutis. Sciendũ eſt igiẜ ꝙ ſm̃ conſue tudinẽ humane locutionis aliq̃ noĩa cõmunia reſtringunẜ ad ſignandũ ea ſolũ que ſunt preci pua inter illa que ſub tali cõmuni ſignatiõe cõ tinẽtur. ſicut nomẽ vrbis qꝫ cõmuniter ⁊ idiſ ferenter ſignificat quãlibet ciuitatẽ. Anthono matice accipitur pro ciuitate Rome. ſꝫ h̃ ergo nomẽ tẽperãtia dupliciter põt accipi. Uno mõ ſm̃ cõmunitatem ſue ſignificationis. ⁊ ſic tẽpe rantia non eſt virtus ſpãlis. ſed potius genera lis. Uel põt dici conditio ſequens oẽm virtutẽ ſm̃ ꝙ quedã moderatio requiriẜ in q̃libꝫ virtu te morali. Hoc enim importat nomẽ tẽperãtia. Significat enĩꝫ quãdã temperiẽ. quã ratio po teſt in humanis operationibꝰ ⁊ paſſionibꝰ. Alio mõ ꝯſideratur quaſi anthonomatice. ſm̃ ꝙ ſi gnificat moderationẽ in his que hñt maxime homẽ allicere. ⁊ a bono rõnis abducere. cuiuſ modi ſunt delectationes ciboꝝ ⁊ venereorũ. Et h̃ modo tẽperantia eſt ṽtus ſpecialis. Ex h̃ aũt faciliter apparet circa quam materiam exi ſtat. Dictũ eſt eñi. ſ. ꝙ ad virtutẽ moralẽ perti net ꝯſeruare bonum rõnis cõtra paſſiones eiꝰ ordini repugnantes. Concupiſcentie aũt dele ctationũ tactus circa quas tẽperãtia cõſiſtit ma xime ſunt rõni repugnãtes. Nã delectatio ẽ ve hemẽtior. q̃to ꝯſequiẜ operationẽ magis ꝯna turalem. Maxime autẽ animalibꝰ naturales ſunt operationes quibus cõſeruatur humana natura. hec autem ꝯſeruatio cõſideratur vel in indiuiduo. ⁊ h̃ fit per cibum ⁊ potum. Uel in ſpecie. ⁊ hoc fit per coniunctionẽ maris ⁊ fe mine. Et ideo circa delectationes ⁊ cõcupiſcẽ tias reprimendas. ciborũ ⁊ potuum ac etiam venereorũ proprie habet cõſiſtere temperan tia. Unde dicit Auguſti. in lib. de libe. arbi. Tẽ perantia eſt effectus coercẽs ⁊ cohibens appe titũ ab his rebus que turpiter appetuntur. et Tullius in. j. retho. Dicit. Temperantia eſt ra tionis in libidinem atq̃ alios nõ rectos animi impetꝰ firma ⁊ moderata dominatio. Scã Ju dith temperatiſſima fuit in omni genere tẽpe rantie. Naꝫ ſicut dicit Hiero. Jeiunijs erat cõ fecta. lugubri habitu ſordidabat. ciliciũ habẽs ſuper lumbos ſuos ſecretũ cubiculum in ſupe rioribus domꝰ fecerat. vbi clauſa manebat cũ puellis ſuis. Sicq̃ ſuam viduitatẽ in ſctã puri tate ducebat. Judith. viij. ⁊. ix. Et Augu. Prin ceps omnium vitiorũ dum videret adam ex li mo terre ad imaginem dei factũ pudicitia or natum. temperantia cõpoſitũ. charitate ſplen didum. primos parentes illis donis ac tantis bonis ſpoliauit pariter ac peremit. de pe. di. ij.

De tem peran tia cir ca quid exiſtat.

Diffini tio tẽpe rantie.

ℭ De partibus tem. §. i.

perantie integralibus. Nota ſꝫ bea. Tho. ſc̃da ſe. q. cxliiij. ar. j. in cor. q. ꝙ alicuiꝰ virtutis car dinalis triplices partes eſſe pñt. ſ. integrales. ſubiectiue. ⁊ potẽtiales. Partes integrales ali cuius virtutis dicunẜ cõditiones. quas neceſ ſarium eſt cõcurrere ad virtutẽ. ⁊ ſꝫ h̃ due ſũt partes integrales tẽperantie. ſ. verecũdia. per quã aliquis refugit turpitudinẽ temperãtie ꝯ riam. ⁊ honeſtas per quã aliquis amat pulchri tudinem tẽperantie. Nam inter virtutes preci pue tẽperantia vendicat ſibi quendã decorẽ. ⁊ vitia in tẽperantie maxime turpitudinẽ ha bent. Partes aũt ſubiectiue huius virtutis ſũt ſpecies eius. Oportet autem diuerſificare ſpe cies virtutũ ſm̃ diuerſitatem materie vel obie cti. Eſt aũt temperãtia circa delectatiões tactꝰ. que diuiduntur in duo genera. Nam quedam ordinanẜ ad nutrimentũ. ⁊ in his quãtũ ad ci bum eſt abſtinentia. quantũ ad potũ eſt ſobrie tas. Quedam ordinanẜ ad vim generatiuã. et in his quantũ ad delectationẽ p̃ncipalem ipſi us cõmuniter eſt caſtitas. q̃tũ ad delectatiões que ſunt in tactu ⁊ oſculis ⁊ amplexibꝰ ⁊ huiuſ modi eſt pudicitia. Partes potentiales ṽtutis dicuntur virtutes ſc̃darie. que modũ quẽ p̃nci palis virtus obſeruat circa aliquã materiã ille idẽ obſeruant in quibuſdam alijs materijs in q̃ bus non eſt ita difficile. Pertinet aũt ad tempe rantiam moderari delectationes tactus quas difficilius eſt moderari. Unde quecunq̃ virtꝰ moderationem aliquam operatur in aliq̃ ma teria. ⁊ refrenationem appetitus in aliquod tẽ dentis ponatur pars potentialis temperantie. ſicut virtus ei adiuncta. Quod cõtingit tripli citer. Uno modo in interioribus motibus. ani mi. Alio modo in exterioribus motibus ⁊ actu bus corporis. Tertio modo ex interioribus re bus. Preter motum autẽ concupiſcentie quẽ moderatur ⁊ refrenat temperantia tres motꝰ inueniuntur in anima tendẽtes in aliq̃d. Pri

De par tibꝰ in tegrã bꝰ tẽpe ne.

Circa q̃d ...

mus quidem eſt motus volũtatis cõmote ex impetu paſſionis. ⁊ hunc motũ refrenat cõtinentia. ex qua fit vt licet hõ immoderatus cõcupiſcentias patiaẜ. non tamen voluntas vincitur ſed reſiſtit. Alius motus interior in aliqđ tendens eſt motus ſpei ⁊ audacie qua ipſam cõſequitur. Et hunc motum moderatur ſeu refrenat humilitas. Tertius motus eſt ire tendẽtis in vindictam. quã refrenat mãſuetudo ſiue clementia. Circa autem motus corporales moderationem ⁊ refrenationẽ facit modeſtia. quam andronicus in tria diuidit. Ad quorũ primuꝫ pertinet diſcernere quid ſit faciendũ ⁊ quid dimittendũ. ⁊ quid quo ordine agendum. ⁊ in hᷣ firmiter perſiſtere. Et quantum ad hᷣ ponit bonam ordinationeꝫ. Aliud eſt ꝙ homo in eo qđ agit decentiã obſeruet. ⁊ quantũ ad hᷣ ponit ornatum. Tertium eſt in colloquijs amicoꝝ. ⁊ quibuſcunqꝫ alijs ⁊ quãtũ ad hᷣ poniẜ auſteritas. Circa exteriora v̉o duplex moderatio eſt adhibenda. Primo quideꝫ vt ſuperflua nõ requirantur. ⁊ quantũ ad hoc poniẜ a Macro. pcitas. ⁊ ab Andronico per ſe ſufficientia. Scđo vt non nimis exquiſita requirat. ⁊ quantum ad hᷣ ponit Macrobius moderationeꝫ Andronic⁹ ſufficientiaꝫ. Et ſic cũ Tullius nõ ponat in retho. ſuas partes temperantie niſi ꝯtinentiam. clemẽtiam. ⁊ modeſtiã. cõprehendit ipſe ſub modeſtia oĩa illa que pertinent ad moderationẽ corporalium motuum ⁊ rerum exteriorum. ⁊ etiã moderationem ſpei. ideſt humilitatem.

De verecundia .§.ij.

De verecundia qd ſit vtrũ ſit vt⁹.

que eſt pars integralis tẽperãtie. qđ ſit. ⁊ de q̃ ⁊ vtrũ ſit virtus. Eſt autẽ verecũdia ſm phꝫ in iiij. Ethi. timor ingloriationis. ſm Dama. aut eſt timor in turpi actu. vel de turpi perpetrato.

Pro cuius declaratione ſciendum ſm bea. Tho. ſe. ſe. q. cxliiij. arti. ij. ꝙ timor ꝓprie eſt de malo arduo. qđ difficile vitatur. Eſt aũt duplex turpitudo. vna vitioſa. ſ. que conſiſtit in deformitate actus volũtarij. Et hec proprie loquendo non hꝫ rõnem mali ardui. Qđ enim in ſola hoĩs voluntate cõſiſtit non videẜ eſſe arduũ. ⁊ ſupra hoĩs ptãtem eleuatũ. Et ꝓpter hoc nõ apprehenditur ſub rõne terribilis. Vñ dicit phs in. ij. retho. ꝙ horũ malorũ non eſt timor. Alia eſt turpitudo q̃ſi penalis. que cõſiſtit in vituperatione alicuius. ſicut quedã claritas glĩe conſiſtit in honoratiõe alicuius. ⁊ qꝛ hmõi vituperium hꝫ rõnem mali ardui. ſicut honor habet rõnem ardui boni. Verecundia que eſt timor turpitudinis. primo ⁊ principaliter reſpicit vituperium ſeu obprobriũ. Et quia vituperium debetur vitio ſicut honor virtuti. ideo ex cõſequẽti verecũdia reſpicit turpitudinẽ defectiuã. Dupliciter autem reſpicit verecundia culpaꝫ. Vno modo qꝛ ex verecũdia homo deſinit agere turpia. i. vitioſa ꝓpter timorẽ improperij. alio modo vt homo in turpib⁹ que agit vitet publicos cõſpectus ꝓpter timorem vituperij. Horũ primum ſm Greg. nazan. pertinet ad erubeſcentiã. ſcđm ad verecundiam. Q̄ igitur verecundia ꝓprie reſpicit ingloriationem ſm qđ debetur culpe que eſt defectus volũtarius. Ideo de obprobrijs ⁊ cõtumelijs que inferuntur alicui propter virtuteꝫ. virtuoſus nõ curat ſed contẽnit. qꝛ indigne ſibi irrogãtur. ſicut legitur de apoſtolis Act. v. ꝙ ibant gaudentes a conſpectu concilij ⁊c̃. Ex imperfectione aũt virtutis prouenit ꝙ aliquis verecundeẜ de obprobrijs que ſibi inferuntur ꝓpter virtuteꝫ. Q̄ verecundantur homines de paupertate. ignobilitate. ſeruitute. ⁊ hmõi prouenit ex hoc. quia ſicut honor que debeẜ virtuti hꝫ quendã excellẽtiam. ita vituperium qđ proprie debetur culpe reſpicit aliquem defectũ ad minus ſm opinionem hoĩuꝫ.

De remedio in bõis operibus vitãtur.

De operibus virtuoſis in ſe cõſideratis. non eſt verecũdia. ſed per accidẽs cõtingit ꝙ aliqui de hmõi verecundenẜ. vel quãtum habentur vt vitioſa ſm opinionẽ aliorꝫ. vel in quãtũ homo refugit in operibus virtuoſis notã de preſumptione vel ſimulatione. Q̄ de maioribus malis homines nimis verecundenẜ. aliqñ ꝓcedit vel qꝛ illa maiora hñt min⁹ de rõne turpitudinis. ſicut vitia carnalia magis ſpũalia. vel qꝛ in quodã exceſſu tp̃alis boni ſe habent. ſicut verecundanẜ homines magis de timore q̃ꝫ audacia: ⁊ furto magis q̃ꝫ de rapina. ⁊ huiuſmodi.

Eſt autem vere .§.iij.

Q̄ verecundia eſt vt⁹ large ſumẽdo.

cundia virtus. ſumendo large nomen virtutis. prout. ideſt virt⁹ dicitur omne quod eſt bonum laudabile in humanis actibus vel paſſionibus. Et ſic verecundia eſt virtus. quia quedã laudabilis paſſio. diſtin. lxxxvj. non ſatis. dicit Ambroſius. ꝙ verecũdia ingenuos prodit natales. Sumendo autem virtutem proprie. ſic non eſt virtus. Nam virtus eſt quedam perfectio. vt dicitur. ij. phyſicorum. Et ideo omne illud quod repugnat perfectioni. etiam ſi ſit bonum. deficit a ratione virtutis. verecundia autem deficit a perfectione. quia eſt timor alicui⁹ turpis. quod ſcilicꝫ eſt exprobrabile. Sicut autem ſpes eſt de bono poſſibili ⁊ arduo. ita et timor de malo poſſibili ⁊ arduo. Ille auteꝫ qui eſt perfectus ſm habitum virtutis non apprehendit aliquod exprobrabile ⁊ turpe ad faciendum vt poſſibile ⁊ arduo. ideſt difficile ad vitandum. neqꝫ actu facit aliquid turpe vnde obprobrium timeat. et ſic proprie non eſt virtus

bus. quod etiam dicit phus in .iiij. ethi. Quamuis autem conſiſtat in medio ſm rationem verecundia. non tamen eſt habit' electiuus quod requiritur ad rationem virtutis. ſed eſt paſſio vt dictum eſt. ⁊ quia vitia que pertinēt ad temperantiam. maxime habent turpitudinem vel etiam exprobrationem cum per ea magis aſſimilemur brutis animalibus. Ideo verecundia que eſt timor de turpi magis reſpicit temperantiam ꝙ̄ alias virtutes. ſcilicet ratiōe motiui. Poteſt tamen pertinere ad alias virtutes ſnꝙ̄tum vitia eius oppoſita ſunt turpia. Fouet autem verecundia honeſtatem. remouendo que ſunt honeſtati contraria. non ita ꝙ pertingat ad perfectam rationem honeſtatis. Sic autem eam deſcribit ambro. in li. de offi. Verecūdia ſocia ⁊ familiaris eſt mētis placiditati. proteruiam fugitans ab omni luxu aliena. ſobrietatem diligit. honeſtatem fouet. ⁊ decorem requirit. Publicanus de peccatis ita verecundabatur. ꝙ non audebat oculos ad celuꝫ leuare. ⁊ templo appropinquare. Luce. xviij. Domina que iniecit oculos in ioſeph inuerecunda valde fuit inuitans eum de adulterio. Econtra Ioſeph iuuenis ⁊ elegantis forme. facie verecunda potius permiſit ſe incarcerari ꝙ̄ aſſentire mala. Signa virtuoſe verecundie oſtenderunt magna filij Noe duo. ſcilicet Sem. ⁊ Japhet quādo aduerſis faciebus poſuerunt pallium ſuper Noe nudatum in tabernaculo timore paterne verecundie. Dicit Amb. ꝙ verecundia. ingenuos prodit natales. di. lxxxvj. Non ſatis. vnde dicit idem de virgine maria ꝙ erat verecunda ſermone. Et de. b. ber. legiꝛ ꝙ erat verecundus ſupra modum. Ita autem eſt vtilis ꝙ dicit Aug. in li. de pe. Fit dignus venia qui erubeſcit pro chriſto. ſcilicet confitendo verecunde pctm̄ ſuum. vt de pe. di. v. Cōſideret.

¶ Verecundant .§. iiij.

De verecūdia ſcilicet coraꝫ q̄bus q̄s verecūdatur.

aūt homines maxime ꝫ phm in .ij. reth. coraꝫ virtuoſis ſapientibus. coniunctis familiarib' ⁊ propalantibus vitia de defectibus magis ꝙ̄ coram alijs. Ratio huius eſt ſm. b. Tho. vbi. ſ. quia cum vituperium opponatur honori. ſicut honor importat teſtimonium quoddam de excellentia alicuius. ⁊ precipue que eſt ſm virtutem. ita opprobrium cuius timor eſt verecundia. importat teſtimonium quoddam ex defectu alicuius precipue que eſt ſm culpam. Et ideo quanto teſtimonium alicuius reputatur maioris ponderis. tanto magis ab eo verecundamur. Pōt autem teſtimoniū alicuius ponderis maioris reputari tripľr. Uno modo ꝓpter certitudinem veritatis ꝓcedentē ex certitudine iudicij. Sicut pꝫ de ſapientib' ⁊ virtuoſis a quibus homo magis d̄ſiderat honorari. ⁊ magis ab eis verecūdaꝛ. Uñ a pueris ⁊ beſtijs nullus verecundaꝛ propter defectuꝫ iudicij recti q̄ eſt in eis. Scd̄o modo ꝓpter certitudinē prouenientem ex cognitiōe q̄ſi particulari eorum de q̄bus eſt teſtimoniū. q: vnuſquiſq; bene indicat que cognoſcit. Et ſic magis verecūdamur a ꝑſonis ꝯiunctis que magis facta nr̄a cōſiderant. A ꝑegrinis autem ⁊ oīno ignotis ad q̄s facta nr̄a nō ꝑueniūt. nullo mō vecūdamur. Tertio mō eſt teſtimoniū alicuius magni ponderis ex effectu. ſ. propter iuuamentuꝫ vel nocumētum ab eo ꝓueniens. ⁊ ideo deſiderāt homies magis honorari ab his q̄ pñt iuuare. ⁊ magis verecundaꝛ ab his qui pñt nocere. Et inde eſt ꝙ̄tum ad aliqd magis verecundamur a ꝑſonis magis ꝯiunctis cum q̄b' ſumus ſp̄ cōuerſati. q̄ſi ex hoc nob ꝑueniat ꝑpetuū detrimentuꝫ opprobrij. Quod aūt ꝑuenit a peregrinis ⁊ tranſeūtib' cito tranſit. Sic ēt magis verecūdamur a ꝓpalatorib' vitioꝝ ⁊ irriſoribus ⁊ fabulaꝝ fictorib' ꝓpter nocumentum inde ꝑueniens. qd̄ eſt diffamatio apud multos. Apud illos etiā inter quos nihil mali fecim' verecundamur propter nocumentū ſequens. q: ꝑ hoc amittimus bonā opinionē quam de nobis hēbant. Ab illis a quib' aliquid de nouo poſtulam' vľ quoꝝ volumus ꝑ̄os eſſe amici magis verecūdamur ꝓpter nocumentū inde ꝑueniens. ſ. impedimētum implende petitionis ⁊ amicitie aſſumēde. A ſimilib' nobis in malis non verecundamur eos cognoſcendo. quia non extimamus ꝙ defectum noſtrum apprehendant vt turpe.

¶ Erubeſcentia nō .§. v.

inuenitur in perfecte virtuoſis. vt pꝫ in. iiij. ethi. Nec i obſtinatis ꝓfunditatis in pctō. ſm illud. Hiere. iij. Frons meretricis facta eſt tibi erubeſcere neſciſti. Huius ratio eſt ſm. b. Tho. vbi ſupra. q: cū verecundia vt dictū eſt. ſit timor turpitudinis. ꝙ aliqd̄ malū non timeaꝛ pōt pertingere. Uel q: illud nō extimaꝛ vt malum. aut q: nō extimaꝛ vt poſſibile vel difficile euitare. Et ſm hoc verecūdia d̄ficit in aliquo dupľr. Uno mō q: ea que ſūt erubeſcibilia nō apphēduntur vt turpia. Et hoc modo ⁊ rōne carēt ⁊ verecundia in pctīs ꝓfunditati. q̄bus ſua pctā non diſplicent. ſed magis de eis gloriantur. Alio mō q: nō comphendunt turpitudinē vt poſſibilē ſibi vel quaſi nō facile euitabilē. Et hoc mō ſenes ⁊ ſtudioſi verecūdia carēt. Sūt tñ ſic diſpoſiti. vt ſi in eis eſſet aliqd turpe de hoc verecundarentur. ⁊ ſic defectus verecūdia repiꝛ in peſſimis ⁊ optimis. ſed ex cauſis diuerſis. Inuenitur etiam in his q̄ mediocriter ſe habent ſm ꝙ eſt in eis aliqd de amore boni. ⁊ tñ nō ſunt totaliter im

munes a malo. Et qꝛ vt dicit̄. iiij. Ethi. vitanda ſunt a virtuoſo nō ſolum que ſunt mala ſm veritatem. ſed etiā ſm opinionē. ſm illud apli. j. ad Theſſal. v. Ab omni ſpē mala abſtiete vos. Ideo enim caueāt ab his que ſunt ſigna vitiorum de quibꝰ etiam hoies erubeſcūt. ⁊ non ſolum de ipſis vitijs nō eſt in eis verecundia in hmōi. Eſt tamē in perfectis aliquis motꝰ verecundie preueniēs rōnem. ſicut ⁊ ceterarū paſſionum. Nec dicit̄ pars tpantie. q̄ſi itrās eſſentiā eiꝰ. ſꝫ q̄ſi diſpoſitiue ſe hñs ad eā. Uñ Amb. dic. q verecūdia facit pma fūdamēta tpantie. incu̇tiā. ſ. incurrit horrorē turpitudinis.

Nota q verecū- .§.vi.

dia de qbuſdā eſt vitāda. de quibuſdā eſt poſtergenda. de quibuſdā eſt moderanda. ⁊ de quibuſdā eſt pcuranda. Et primo quātū ad bona faciend a. Nam dimittere facere bonū propter verecūdiā ne irrideantur ab hoibus pctm̄ eſt. vñ xps Luc. ix. Si quis me erubuerit ⁊ meos ſermones. ſ. ſeruare. vel annūciare vel diſcere hunc filius hoīs erubeſcet cū venerit in maieſtate ſua. ⁊ ſimiliter erubeſcere reprehēdere crimina q̄n reprehendi debēt. Uñ Nathan non erubuit reprehendere regē Dauid de adulterio. Nec Joānes bapti. herodē de inceſtu. vñ ⁊ Eſa. non dimiſit ꝑpter verecundiā ad ſeruandū mandatū ſibi a deo factū. quin iret nudus per triēniū per ciuitatē. cum tm̄ eſſet de ſemine regio. Hic tm̄ latet āguis in herba vñ caute ambulandū. Nā quidā ſub ſpecie mortificationis vocantes ſe ſpūales. nudos ſe offerūt aſpectui aliorū ſine cā vrgente. addētes ⁊ alia turpia. et ſi non cōmixtionē vt ſic mortificent ſe: ſꝫ vtiqꝫ aīas mortificant. qꝛ hmōi mortale eſt. niſi eēnt certi de reuelatione dei eis ſuper hec facta. qd̄ non legit̄ in nouo teſtō. Et primi parētes poſt pctm̄ fecerunt erubeſcētes perizomata. et deꝰ addidit tunicas pelliceas ad honeſtatē. ¶ Secunda verecūdia eſt poſtergēda. i. nō curāda. cū. ſ. eſt de his que nō ſunt pctā. vt de paupertate. de illegitimatione. de ſterilitate ⁊ hmōi. Uñ Cryſ. Nunq̄ꝫ de vitijs parentū erubeſcamꝰ. ſꝫ illud vnū queramus. ſemꝑ amplectamur vtutē. di. lvj. Nunq̄ꝫ. ⁊ Amb. Pudor eſt feminis nuptiaꝝ pmia nō hr̄e. i. filios. qbus hec eſt ſola cā nubendi. xxxij. q. ij. vbi glo. ſola. i. pcipua cā. Si tm̄ per eas nō ſtat quin habeāt nō eſt cur debeāt erubeſcere. Sicut nec Zacharias ⁊ Eliſabeth. ¶ Tertia eſt moderāda. videlꝫ de peccatis cōmiſſis. Nam dꝫ quis erubeſcere. ⁊ pncipaliter reſpectu dei. Sꝫ nō tm̄ vt per h̄ omittat ꝯfeſſionē. vel intret deſperationē. vñ Aug. Caueat peccator ne verecūdia ductus diuidat confeſſionem ſcilicꝫ dicendo diuerſa diuerſis. h̄ enim eſt ad hypocriſim tendere ⁊ ſemper venia carere. de pe. di. v. Conſideret̄. Debet ergo eā tentare. qꝛ in ſe bona eſt ꝯfeſſio ⁊ vtil̄. Amb. Non dꝫ quod erubeſcat cui pctm̄ dimiſſū eſt. ſ. per pniam. de pe. di. j. ¶ Quarta eſt pcuranda. ſcilꝫ cū homo tentatur de pctō debet ꝯſiderare obprobrium qd̄ ei inde ſequit̄ coram deo ⁊ mundo. ⁊ h̄ multū retrahit hoies precipue iuuenes. nō minus q̄ꝫ dei timor. Pō. Tota die verecūdia mea cōtra me eſt ⁊c̄. vt fecit Suſanna. Similiter de cōmiſſis debet erubeſcere vt ſic magis incitetur ad bonū. vñ Ambro. Sancti. qui ꝯſūmare pmum certamē geſtiunt ⁊ currē curſum ſalutis. ſi fortaſſe vi hoies currūt nature magis fragilitate q̄ꝫ peccandi libidine. ad currendū fortius ⁊ acrior eo te ſurgūt pudoris ſtimulo maiora reparātes certamina. de peni. diſt. ij. Ille rex. Uel etiā cōſideratio virtutibus aliorū. vnde Eſa. Erubeſce ſyon ait mare. i. ſm Gre. vita ſecſariū aliq̄n īducit erubeſcētiā ſpūalibus ⁊ religioſ ꝯſiderata negligentia eorum.

De quibus dꝫ .§v.ij.

homo erubeſcere ſm virtutē. ponit ea ſapiens Eccleſi. xlj. dicens. Erubeſce a patre ⁊ matre de fornicatione. a preſide. i. ptāte. de mendacio. a pncipe de delicto. a ſynagoga ⁊ plebe de iniquitate. a ſocio ⁊ amico de iuſtitia. de furto. de veritate dei ⁊ teſtimonio. de diſcubitu in panibꝰ. ab obfuſcatiōe dati ⁊ accepti. a ſaltantibꝰ de ſilentio. ab aſpectu mulieris fornicarie. ab auerſione vultus cognati. ab auferēdo partē ⁊ non reſtituendo. a reſpectu mulieris alieni viri. ab amicis de ſermonibꝰ improperij. ab improperatione dati. Erubeſcāt ⁊ reuereant̄ oēs inimici mei. ꝯfundant̄ ⁊ erubeſcant valde velociter. ait pō. Inimici noſtri ſunt ſenſus exteriores et interiores qui aduerſantur ſpūi in ſuis iclinationibus. vt cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibil̄ in qbus motus ſunt omnium paſſionū. Sed in penitētia erubeſcunt ⁊ confunduntur de malis commiſſis. ¶ Primo ergo debet quis erubeſcere de fornicatione que comprehēdit omnē luxuriam. patet per ſe q nullum peccatum inducit homini tm̄ rubore ſicut luxuria. ratio poteſt eſſe. quia eſt viliſſimorum membrorū que magis erubeſcit oſtendere q̄ꝫ omnia alia. ⁊ quia ꝑ eam non ſolum animā ſed etiam corpus maculatur. ⁊ quia mulier turpiter venditur. dat enī animam ſuam diabolo ⁊ corpus homini ꝑ tribus nūmis quod non faceret de ſuis ſotularibus. ⁊ multomagis de vitio cōtra naturam habet erubeſcere. cum agat quod beſtie cauent. ⁊ alter faciat ſe alterius feminam. A patre ⁊ matre dicit vel parentibꝰ carnalibus. vel a deo patre. ⁊ matre eccleſia. Si enim filia alicuius di-

De verecundia in qbꝰ eſt vitāda ⁊ in qbꝰ moderanda ⁊c̄.

De quibus hō dꝫ erubeſcer̄.

De fornicatione i ſpeciali in ij. pte.

nitis erubeſcere dꝫ reperta in fornicatione.eo
ꝙ poterat honorabiliter eā maritare. quanto
magis aīa filia dei dꝫ erubeſcere de tanto pr̄e.
qui poteſt eā honoratiſſime maritare ſiue xp̄o
per abſtinentiā.i.ſiue viro per honorabile cōiu/
giū ab eo inſtitutū. A matre ēt eccleſia dꝫ eru
beſcere in cōfeſſione.non tamē tm̄ ꝙ non con/
fiteatur peccatū ſuum.q: mala ⁊ peſſima eſſet
De mē/ illa verecundia. ¶ Scd̄o dꝫ erubeſcere de mē
dacio i dacio.q: potior eſt fur ꝙ̄ aſſiduitas viri mēda
ſpāli ſu cio.vt dicit Eccle.xx.Et q: mētiens non ſeruat
pra .ij. fidē quā vult tamen ſibi ſeruari.⁊ fallit euꝫ qui
parte. confidit in eo. Et cū dicit veritatē etiā iurando
non creditur ei.Et licet corā oībus de menda/
cio cū reperit in eo debeat erubeſcere: ꝑmaxi/
me tamē corā preſidēte ⁊ ptāte.q: pōt eum pu
nire ⁊ nunꝗ̄ de eo ꝯfidere vt iniūgat aliquid
timēs ne decipiat. A deo aūt p̄ſidēte ſuper oēs
dꝫ erubeſcere de mēdacio non ſeruate ꝓmiſſio
nis in baptiſmo. Promiſit enim abrenunciare
Supra diabolo ⁊ pompis ei⁹ ⁊ eas ibi ſequit. ¶ Ter/
ij. pte. tio dꝫ erubeſcere de delicto.i.pigritia.negligē
tia. Sen̄. Turpiſſima iactura eſt que per negli/
gentiā fit. A p̄ncipe autē dicit.q: principi ſiue
deo ſiue hoi multū diſplicet pigritia hui.ſicut
velocitas in operib⁹ multū ei placet. Prouer.
xxij. Vidiſti hoiem velocem in opere ſuo.corā
regibus ſtabit ⁊ erit ante ignobiles.i. negligē
tes. A deo principe.vtiqꝫ erubeſcēdū eſt q cun
cta adducet in iudiciū.⁊ momentū a tp̄e negli
genter expenſum inultū nō remanebit. Male
dictus oīs qui opus dei facit negligenter. dic
Hiero.iiij. ¶ Quarto erubeſcendū eſt de iniq
tate a ſynagoga ⁊ plebe. Et de eo qꝺ inique ſi/
bi appropriat qꝺ cōmune eſt oībus. vt faciunt
vſurarij qui tp̄s equaliter oībus cōmune vo/
lunt eſſe ꝓprium ſuū. Antiquitus oēs vſurarij
vitabantur ſicut excōicati. ⁊ erāt in magna cō
fuſione vt vix auderent corā alijs cōparere.
Sed ⁊ nūc manifeſti vſurarij ſatis etiā ſunt in
abominatione vt vitēt talē erubeſcentiam. nō
manifeſte. ſed occulte ⁊ per fraudes ꝯtctus mer
catorum ⁊ alioꝝ ſunt pleni vſuris. ⁊ deo occul
tari nō pn̄t. vnde dn̄t magis erubeſcere. Aua/
ri etiā cū acceperint abūdantiā tpaliū ad diſtri
buendū pauperibus nō ad ſibi retinēdū debe
rent erubeſcere.q: detinēt res pauperū. Unde
xp̄s Lu.xvi. Facite vobis amicos.ſ.paupes de
māmona iniquitatis.i.diuitijs ineq̄liter diſtri
butis. ſꝫ iuſto dei iudicio. ¶ Quinto erubeſcē
dū eſt de iniuſtitia a ſocio ⁊ amico q̄ cōmittit i
vēdendo ⁊ emendo. ⁊ alijs ꝯtrib⁹. decipiendo
eū in precio vel q̄litate praua rerū. Vel in mēſu
ris ⁊ ponderib⁹ vel ſubſtātia rei mixte ⁊ huiuſ
modi. Et certe ꝙ amic⁹ ⁊ ſocius in hmōi confi
dat in amico ⁊ ſocio ne decipiat. multū hꝫ eru/
beſcere de fraude cōmiſſa ⁊ iniuſtitia. vnde in
Prouerb. Ne moliaris amico tuo malū.cū ille
hēat fiduciā in te. ſed hodie non ſolū ſociū de/
cipere querit ſi pōt. ſed prēꝫ ⁊ fratrē. ⁊ iō bene
dicitur Hie. Unuſquiſqꝫ ab amico ſuo caueat.
⁊ in oī fratre nō habeat fiduciā.q: omnis fra/
ter ſupplantās. ¶ Sexto erubeſcendū ē de fur
to. Thob.ij. Nō lꝫ nobis comedē de furto aut
cōtingere. Nō pōt alicui dici maior iniuria ꝙ̄
dicere ei ꝙ ſit fur ⁊ latro. nec aliqs patit ſibi di
ci iniuriam talē. q: reputat ſibi ad nimiā vere/
cundiā. ꝙ talis extimet a quoqꝫ: q: tale vitiū
nō ſolet eſſe niſi pſonaꝝ viliſſimarū. Sed mirꝫ
eſt ⁊ abuſio magna ꝙ ꝓ paruis reb⁹ furatis in
dicitur pſonis ꝑplaribus magna pena ſuſpen
dij. ⁊ inde magna erubeſcētia. ⁊ dn̄is magnati
bus qui predant maximā ſubaꝫ ſibi ſubiectis
per diuerſas vias fit honor ⁊ laus. ¶ Septio
erubeſcēdū eſt de v̓itate dei ⁊ teſtionio.i.de ve
ritate quā deus docuit coꝝ que ſunt fidei ⁊ bo
norum morū: quā veritatē tot teſtimonijs do/
ctorū ⁊ miraculorū ꝯfirmauit. ⁊ tn̄ multi vidē
tur dubitare vel nō credere q̄rentes videre no
ua miracula. q̄ſi narrata i ſcripturis nō ſint ve
ra. dī. cū iudeis. Magiſter volum⁹ a te ſignuꝫ
videre. q̄ etiā ſi cōtingerēt male interpretaren
tur. Credunt hoies de facile fabulis poetaruꝫ
hiſtorijs gentiliū auctoꝝ. incātationib⁹ demo/
num que ſunt plena fallacijs. ⁊ nō credūt v̓ita
ti a deo reuelate in ſcripturis. ¶ Vel etiā eru/
beſcendū eſt ꝙ doctores ⁊ predicatores erube
ſcunt ſcripturas ſacras docere ⁊ p̄dicare. ⁊ po/
tius doctrinas gētilium docēt. Sꝫ dicit xp̄s. q
me erubuerit ⁊ meos ſermones. ſ. predicare fi/
lius hois.i. xp̄s hūc erubeſcet coram prē meo.
Lu.ix. Octauo erubeſcēdū eſt de diſcubitu in
panſibus.i.ad lſam. Si quis inhoneſte ⁊ inde/
center ſe hꝫ in comedendo p̄cipue inuitat⁹ ab
alijs. Vel ſi ad menſam alicui⁹ comedit ꝯ eum
tractatū ⁊ deceptionē parat. Sicut iudas qui
dn̄m prodidit. Un̄ dixit xp̄s. Qui intingit me
cū manū in catinū hic me tradet. Spūaliter au/
tem ad mēſaꝫ dn̄i diſcūbunt qui ſumūt ſacr̄m
euchariſtie panē celeſtē: ⁊ poſtea ei ꝯtumelias
inferūt. vel viuētes de patrimonio crucifixi nō
recognoſcūt beneficia a deo. ſed incraſſat⁹ (ait
moyſes de his) eſt dilectus ⁊ recalcitrauit. dere
liquit deum factorem ſuum. Deuterono.xxxij.
¶ Nono erubeſcendū eſt de obfuſcatione da
ti ⁊ accepti. Datum obfuſcat qui cum triſtitia
dat. Eccle.xxxv. In omni dato hilarē fac vultū
tuum. Datum obfuſcat qui cum dilatione dat
Prouerbio.iij. Ne dicas amico tuo vade ⁊ re/
uertere cras enim dabo tibi. cū ſtatim poſſis da
re. Datum obfuſcat qui illud extollit. Potius
enim quis debet diminuere donum.i. dicere

eſſe paruuz ille qui dat ꝙ̄ illud extollere. vnde dicit Jacob Eſau. Si inueni gratia in cōſpectu tuo. accipe munuſculū de manu mea. Geneſ. xxxiij. Acceptum autē obfuſcat qui de benefi/cio eſt ingratus ipſum attenuādo vel obliuioni tradendo. Catho. Exiguū munus cum dat tibi pauper amicus. Accipito placide. ⁊ illud laudare memento. ¶ Decimo erubeſcendum eſt de ſilentio a ſalutantibus. quod habet locū in duobus caſibus. quādo ſcilz aliquis ſalutaſ ⁊ non vult reddere ſalutes illi cauſa ſupbie vel odij. Eccle. xxij. Amicū ſalutare non confunda ris. ⁊ a facie eius nō te abſcondas. Catho. Sa/luta libenter. Uel quādo hoc agit ex quadam ruſticitate. Nec eſt contra quod dñs ait Lu. x. Neminem per viam ſalutaueritis. per h̄ enim prohibetur prolixitas vel curioſitas ſalutatio/nis. vl̄ potius adulatio in predicatorib⁹ ſigna tis in apoſtolis quibus tunc loquebaſ. Qꝛ eniz ſalutare de ſe ſit bonum patet. qꝛ ipſe domin⁹ dixit Matth. x. Intrantes domū ſalutate euz. di. pax huic domui. ¶ Undecimo erubeſcen/dum eſt ab aſpectu mulieris fornicarie. qꝛ ſm Aug. Impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius. Quinimo non ſolum ab aſpectu mulieris luxurioſe cauendū eſt ⁊ erubeſcēdū. pro/pter actus ⁊ geſtus eius incitantes ad laſciuiā ſine rubore ſm illud Hiere. iij. Frons meretri/cis facta eſt tibi erubeſcere neſciſti. Sed ⁊ pro/pter malum exempluz inſuper ab aſpectu mu/lieris quantūcunqꝫ honeſte. Naz vt ait Greg. in. xxj. li. moral. Quantūlibet virtute mēs pol/leat quantalibet grauitate vigeat. carnales tñ ſenſus puerile quoddam exterius perſtrepūt. ⁊ niſi interioris grauitatis pudorē: ⁊ quaſi iu uenili quodam refrenentur ad ſluxa queqꝫ et leuia mentem eneruē trahūt. Unde Job. xxxj. ait de ſe. Pepigi fedus cuz oculis meis. vt nō cogitarem quidez de virgine: propter aſpectū enim incautum intrat cogitatio turpis in mentem. ¶ Duodecimo erubeſcenduz eſt ab auer/ſione vultus cognati. ſcilicet non ſubueniendo cognatis. i. conſanguineis in neceſſitate. j. ad Thimote. iiij. Siquis ſuoruz ⁊ maxime dome ſticorū curā non habet fidem negauit. i. fideli/tatem naturalem que hoc dictat Amb. in lib. de offi. Proximas ſeminis tui non deſpicias ſi illos egere cognoſcas. melius eſt enim vt ipſe ſubuenias tuis quibus pudor eſt ab alijs ſum ptum depoſcere. aut alicui poſtulare ſubſidiuz neceſſitatis. non tamen vt illos diuites facias. diſtin. lxxxvj. Non ſatis. De Gregorio legitur ꝙ nō nobilibus ſed pauperib⁹ mittebat cibos de menſa ſua. vt minus erubeſcerent. ¶ Ter/tiodecimo erubeſcenduz eſt ab auferendo par tem ⁊ non reſtituēdo. Sicut honorabile eſt da/re. ſic erubeſcibile eſt auferre. ⁊ non minus pe riculoſum non reddere. Cōmuniter detinētes aliena. potius volunt ſuſpendi. vt latrones in patibulo inferni. ꝙ̄ reſtituere ⁊ liberari. vt veri ficetur in eis illud Hiere. Confuſione nō ſunt cōfuſi ⁊ erubeſcere neſcierunt. ¶ Quartodeci mo erubeſcendū eſt ab aſpectu mulieris alicu/ius viri. Iſte aſpect⁹ fuit dauid occiſio adulte rij. vnde Grego. in. xxj. moralium. Ualde nanqꝫ eſt ꝙ caro deorſuz trahit. ⁊ ſemel ſpecies for me cordi per oculos alligata. vix magni lucta/minis manu ſoluitur. Ne ergo quedam lubri/ca in cogitatione verſemur prouidendū eſt no bis. qꝛ intueri non debet. qđ non licet concupi ſci. Neqꝫ enim eua lignum vetitū contigiſſet. niſi prius aſpexiſſet. ¶ Quintodecimo erube ſcendū eſt ab amicis de ſermonib⁹ improperij. Et ſic amicus debet arguere amicū non tamen cū improperio. vñ Tullius de amicitia. Mone re ⁊ moneri eſt officiuz vere amicitie. ita tamē ꝙ adulatione careat admonitio. ⁊ contumelia careat obiurgatio. Sextodecimo erubeſcendū eſt ab improperatione dati. Imitari enim debz qui dat aliquid deū qui dat oibus affluenter ⁊ non improperat. Sz de fatuo dicitur Eccle. xx. Exigua dabit ⁊ multa improperabit. Qui aūt non erubeſcit mala facere. eſt ſicut equus ſine freno. Multos retrahit a malo pudor mundi quos nō retraheret timor vel amor dei. ⁊ quō/cunqꝫ quis recedat vel retrahaſ a malo. bonū eſt. Sed dicit Anſ. in li. de ſimilitudinibus ꝙ diabolus cum tentat de malo. omnem erube/ſcentiā tollit de mente. ſed ipſo perpetrato tan tam erubeſcentiam anteponit. ne peccatum cō fiteatur. ꝙ apparet ꝙ non poſſit tolerare illam verecundiam. ⁊ ideo taceat. vnde Bernar. O nimia inſania hominum. pudet ſordes pecca/torum abſtergere ⁊ non pudet contrahere.

¶ De honeſtate .§. viij.

que eſt pars tēperantie. Primo ſciendū eſt. ꝙ honeſtas eſt idē cū virtute. vñ Tullius in. j. de offi. diuidit honeſtatez in quatuor virtutes pn cipales. ſicut ipſa virt⁹ diuidiſ. Pro cuius de/claratione nota ſm bea. Tho. ij. ij. q. cxlv. arti. j. ꝙ honeſtas dicitur quaſi honoris ſtat⁹. vt di cit Iſido. in li. Ethimo. Unde ex hoc videſ ali/quid dici honeſtū. quod eſt honore dignū. ho/nor autē debetur excellentie. Eſt enim quedā cō teſtatio ſeu teſtimoniū de excellentia alicuius. Excellentia aūt hois maxime conſideratur ſm virtutē. qꝛ eſt diſpoſitio perfecti ad optimū. et ideo honeſtas in idem referſ cū virtute. Sicut aūt principalis virtus cōſiſtit in īteriori electio ne. vt dicitur. viij. Eth. ita honeſtas radicaliter conſiſtit in interiori electione. ſed ſignificati//

Quid ſit acceptū obfuſcare

De honeſtate

vel exteriori conuerſatiōe. Interior eni electio non innoteſcit hoī niſi per exteriores actꝰ. ⁊ iō exterior conuerſatio hȝ rationem honeſti. ſm ꝙ eſt demonſtratiua interioris certitudinis. Et ſic dicit apl's. j. ad Cor. xiiij. Omnia honeſte ⁊ ſm ordineȝ fiant in vobis. Et ad amantiꝰ. Lenta quidē virtus ⁊ ꝓcunctatrix añ iudicat ꝙȝ incipit. qd decor. qd honeſtuȝ ſit iniqtas omnia precipitat. de pe. di. iiij. Inter hec. Item ꝙuis honor debeaſ non ſolū virtuti. ſed etiaȝ deo ⁊ ſanctis propter beatitudinē. ⁊ nobilitas. diuitie. potētia. ⁊ hmōi. tñ qꝛ deus ⁊ beatitudo nō ſunt nobis ita nota per expientiā ſicut virtutes. ſm quas quotidie opamur. iō virtꝰ magis ſibi vendicat nomē honeſti. Alia vero que ſunt infra virtutē. vt potentia. diuitie. ⁊ hmōi honorātur. inqꝫtū coadiuuāt ad operationē virtutis. Sȝ ſm veritatem ſolus bonꝰ eſt honorandus. Bonꝰ autem eſt qs ſm virtutem. Itē ſciendūȝ ꝙ cum dicit Tullius in rheto. Honeſtum eſſe quod ꝓpter ſe appetiſ. intelligendum eſt ſane. Pro cuiꝰ declaratione dicit phs in. j. ethi. ꝙ eorum que ꝓpter ſe appetunſ. aliqua appetunſ ſolum ꝓpter ſe. ⁊ nunꝙȝ ꝓpter aliud ſicut felicitas que eſt vltimus finis. aliq̄ appetunſ ⁊ propter ſe ⁊ ꝓpter aliqd aliud. propter ſe quidem inqꝫtū habēt in ſe aliquā rationem bonitatis. ⁊ ſi nihil aliud boni ꝑ ea nobis accideret. propter aliud auteȝ ſunt appetibilia. inquantum producunt nos in aliquod bonum perfectum. ⁊ hoc modo virtutes propter ſe ſunt appetitiue. ⁊ per conſequens honeſtas.

De pulchritudine ſpirituali.

De decore ſeu .§. ix.

pulchritudine ſpūali que eſt eadē cuȝ honeſtate. Unde cum aplus dicit. j. Ad cor. xij. Honeſta noſtra nulliꝰ egent. appellat honeſta mēbra pulchra. ſicut inhoneſta turpia. Pro cuius declaratiōe nota ſm Tho. vbi. s. ꝙ ad rōnem pulchri ſeu decori concurrūt ⁊ claritas ⁊ debita ꝓportio. Dicit eni Dyo. ꝙ deus dr̄ pulcher. ſicut vniuerſoꝝ conſonantie ⁊ claritatis cauſa. Un̄ pulchritudo corpis in hoc conſiſtit. ꝙ habeat mēbra bñ proportionata cum quadā debiti coloris claritate. Et ſiliter hoīs pulchritudo ſpūalis in hoc conſiſtit. ꝙ conuerſatio hominis ſeu actio eius ſit bene ꝓportionata ſcd̄m ſpūalem rōnis claritatem. hoc aūt pertinet ad rōem honeſti quod dicimus idē eſſe virtuti: que ſm rōnem moderaſ omnes res humanas. Et ideo honeſtū eſt idem ſpirituali decori. Unde Aug. dicit. Honeſtatem voco intelligibileȝ pulchritudinem. i. ſpūalem. Sicut aūt idem eſt honorificum ⁊ glorioſum. quia gloria eſt effectꝰ honoris. Ex hoc enim ꝙ aliquis laudatur vel honoratur. clarus redditur in oculis aliorum. ita idem eſt honeſtum ⁊ decorum. Et quia quod in ipſa apprehenſione apparet decorum accipitur vt conueniens ⁊ bonum: cum bonum apprehenſum moueat appetitum. Ideo honeſtū ipm quod habet ſpūalem pulchritudineȝ amabile redditur. vnde dic̄ Diony. Qd̄ omnibus eſt pulchrum ⁊ bonū amabile. Ponitur autem honeſtas pars temperātie. ſȝ m Sacro. Ambro. etiam attribuit eam tꝑantie. Ratio huius eſt ſm beatum Tho. vbi. s. quia honeſtas eſt quedam ſpiritualis pulchritudo. Pulchro autem opponitur turpe. Oppoſita autem maxime ſe inuicem manifeſtant. Et ideo ad temperantiaȝ ſpecialiter honeſtas pertinere videtur. que id quod eſt homini turpiſſimum ⁊ indecentiſſimum repellit. ſ. brutales voluptates. Unde ⁊ in ipſo nomine temperantie maxime intelligitur bonum rōnis cuius eſt moderari ⁊ temperare concupiſcentias prauas. Sic igitur honeſtas quadam ſpeciali ratione attribuitur temperantie. vt pars eius integralis. ſicut quedaȝ conditio eiꝰ. Et ꝙuis fortitudini ⁊ iuſtitie maior honor debeatur ꝙȝ temperantie. propter maioris boni excellentiam. tamen temperantie debetur maior honor propter cohibitioneȝ vitiorum magis exprobrabilium. Et ſic honeſtas magis attribuitur temperantie.

De honeſto quo .§. x.

modo concurrat cum vtili ⁊ delectabili. ⁊ quomodo differat. Omne enim bonuȝ diuiditur ſȝ Ambro. vt Tul. in delectabile vtile. ⁊ honeſtum. Sciendum igitur ſm. b. Tho. vbi. s. ꝙ honeſtum concurrit in idem ſubiectum cum vtili ⁊ delectabili a quibus tamen differunt ratione. Dicitur aliquod honeſtum inquantum habet decorem ex ordinatione rationis. Hoc autem quod eſt ſm rōnem ordinatuȝ eſt naturaliter cōueniens hoī. Unumquodqȝ auteȝ delectaſ in ſuo conuenienti. ⁊ ideo eſt homini naturaliter delectabile. ſicut de operatione virtutis phus ꝓbat in. j. ethi. Non tñ oē delectabile eſt honeſtū. quia poteſt etiam aliquid eſſe cōueniens ſm ſenſum non ſm rationem. ſed huiuſmodi delectabile eſt preter hoīs rōneȝ que perficit naturā ipſius. Ipſa etiam virtus que ſȝ ſe honeſta eſt. refertur ad aliud ſicut ad finē quia ad felicitatem. Et ſm hoc idem eſt ſubiecto honeſtum delectabile ⁊ vtile. ſed ratiōe differunt. Naȝ honeſtū dicitur aliqd ſm ꝙ habȝ quandā excellentiam dignaȝ honore propter ſpūalem pulchritudinem. Delectabile autem inqꝫtum quietat appetituȝ. vtile quidē inqꝫtū referſ ad aliud. In plibus tamē ē dlectabile ꝙȝ vtile vl hōeſtū. qꝛ oē vtile ⁊ hōeſtū eſt aliqualr delectabile. ſȝ nō ꝯuertiſ. vt dr̄ in. ij. ethicorū.

Unde dicitur honeſtū

¶ De partibus potentialibus tꝑantie. Ca.iij.

De cõtinentia qd ſit. DE partibus potentialibus tꝑantie. ¶ Et pͥmo de cõtinentia quam ſic diffinit Andronicus. Qꝺ ꝯtinẽtia eſt aĩus inuictus a delectatiõe. ¶ Pro cuius declaratiõe ſciẽdũ eſt ſcꝺm b. Tho. ſe. ſe. q. clv. ꝙ nomẽ continẽtie refrenationẽ quãdam importat. inquantuꝫ tenet ſe aliqs ne paſſionẽ ſequaf. Accipitur tamen tripliciter. Uno mõ large ſeu cõiter. et ſic

De triplici acceptiõe continẽtie. importat quandã refrenationem ab illicitis cõcupiſcentijs. non ſolũ circa materiã tactus. ſed etiam in quacũqꝫ materia. Et ſic ſumit Ambroſius in. j. li. de officijs. ⁊ ꝺf ꝯtinentia ſcꝺm gd. Secũdo mõ ꝺf ꝯtinẽtia ꝓpꝛie ab aliqbꝰ pro abſtinentia ab oĩ delectatione venerea etiã coniugali. Et ſic diuiditur ꝯtinẽtia contra caſtitatem vt dĩcaf caſtitas abſtinẽtia a delectatiõe illicita extra ꝯiugiũ. ⁊ ꝯtinẽtia abſtinẽtia etiã a coniugali delectatiõe. ⁊ hec reperif pͥmo in ṽginitate. Scꝺo in viduitate. Unꝺ apl̃s ad Gal. v. adiũgit continẽtiã caſtitati ponẽs eas in fructibus ſpũs. ¶ Tertio mõ accipitur ꝯtinẽtia a quibuſdam alijs per quã qs reſiſtit prauis ꝯcupiſcentijs: que in eo vehementes exiſtũt. Et ſic accipit continẽtiã pħs in. vij. ethi. ⁊ etiã in collationibus patrũ. Hoc mõ ꝯtinentia hꝫ aliqd virẽtis inquantũ. ſ. rõ firmata eſt ꝯtra paſſiones ne ab eis deducanf. non tñ attingit ad ꝑfectã rõnem virtutis moꝛalis: ſꝫm quã etiã appetitus ſenſitiuus ſubdif rõni ſic: vt in eo non inſurgãt vehementes paſſiones rõni ꝯtrarie. Et iõ pħs dicit in. iiij. ethi. ꝙ ꝯtinẽtia nõ eſt virtꝰ. ſed qdã mixta iquãtũ. ſ. hꝫ aliqd de virtute. ⁊ in aliquo deficit a virtute. Largius tñ accipiẽdo virtutem ꝓ quolibet pͥncipio laudabili opatione. ſic poſſumus dicere ꝯtinentiã virtutẽ. Et ſꝫm hoc differunt ꝯtinens a tꝑato. ſicut impꝑfectũ a perfecto. qꝛ tꝑatus cum hẽat ꝑfectã virtutẽ. ſ. tꝑantiam

Dfnt tẽꝑatꝰ ⁊ ꝯtinẽs non patitur vehemẽtes paſſiões ꝯcupiſcentie. Continẽs aũt patitur vehemẽtes ſed nõ deducitur reſiſtẽs rõne. ſed ſumẽdo ꝯtinẽtiam ſecũdo mõ. ſ. pꝛo abſtinentia ab oĩ delectione venerea. ſic eſt potioꝛ tꝑantia. ſic virginitas caſtitate ꝯiugali. Nec ex h̃ ſeqᷓtur ꝙ ꝯtinẽs ſit maioris

An ſint equalis meriti. meriti in reſiſtendo q̃ꝫ tꝑatus cum magis laboret ĩpugnando. qꝛ ſꝫm. b. Tho. Magnitudo cõcupiſcẽtie vel debilitas eius põt contingere ex duplici cã. Quandoqꝫ vĩcꝫ ex cauſa coꝛpoꝛali. Quidã enim ex naturali cõplexione ſũt magis proni ad ꝯcupiſcendũ q̃ꝫ alij. Et iterũ quidam habẽt occaſiones ſeu opoꝛtunitates delectationum ꝯcupiſcẽtiam inflãmantes. paratas magiſq̃ꝫ alij. Et debilitas ꝯcupiſcentie procedens ex iſta cauſa diminuit meritũ ⁊ magnitudo auget. Quandoqꝫ vero debilitas ꝯcupiſcẽtie vel magnitudo ꝓuenit ex cauſa ſpũali laudabili. puta ex vehemẽtia charitatis vel foꝛtitudinis rõnis ſic accidit in hoĩe tꝑato. Et hmõi debilitas ꝯcupiſcẽtie auget meritũ. rõne ſue cauſe. ⁊ magnitudo ꝯcupiſcentie. ſicut in ꝯtinẽte minuit meritũ. Itẽ qꝛ delectatiões venereoꝝ ſunt vehemẽtioꝛes q̃ꝫ delectatiões ciboꝝ. ⁊ iõ magis conſueuimus dicere ꝯtinẽtiã ⁊ incõtinẽtiã circa venerea q̃ꝫ circa cibos. lꝫ ſꝫ pħꝫ ſꝫ vtrũqꝫ dici poſſit. Item qꝛ ꝯtinentia eſt circa bonũ rõnis humanũ iõ attenditur circa paſſiones que poſſunt hoĩ eſſe ꝯnaturales. Unꝺ pħs dicit in. vij. ethi. ꝙ ſiqs tenẽs piꝝ concupiſcat eũ comedere vel ad delectationẽ venereoꝝ. ſiue ſequaf cõcupiſcentiam ſiue non. non dicitur ſimpliciter continens. ſed ſꝫm quid. Eſt enim inclinatio beſtialis non naturalis.

¶ Continentia et .§.i.

eius contrariũ incontinentia pertinet ad aĩam magiſq̃ꝫ ad coꝛpus: q̃ꝫuis ſint circa concupiſcẽtias ⁊ caro ꝯcupiſcere dĩcaf aduerſus ſpũꝫ: ſꝫm apl̃m ad Gal. v. Rõ eſt ſꝫm Tho. ſe. ſe. q. clvj. qꝛ

vnũquodqꝫ magis attribuif ei qꝺ eſt cauſa per ſe. q̃ꝫ ei ꝙ ſolũ occaſionẽ preſtat. Ideo auteꝫ qꝺ eſt ex parte coꝛpoꝛis ſolũ occaſionẽ incontinentie preſtat. Ex diſpoſitiõe enim coꝛpoꝛis procedere poteſt ꝙ inſurgant paſſiones vehementes in appetitu ſenſitiuo que eſt virtus oꝛganĩ coꝛpoꝛei. Sed huiuſmodi paſſiones quantumcunqꝫ vehemẽtes nõ ſunt ſufficientes cã incõtinentie: ſed occaſio ſola eo ꝙ durante vſu rationis ſemꝑ hõ põt reſiſtere concupiſcentijs ⁊ paſſionibus. Si vero paſſiones adeo increſcãt ꝙ auferant vſum rõnis totaliter. ſicut accidit in his qui ꝓpter vehementiam paſſionum incurrunt amẽtia. nõ remanebit rõ continentie ⁊ incontinentie. qꝛ nõ ſaluatur in eis iudiciũ rõnis quod ꝯtinens ſeruat incontinẽs non ſeruat: ⁊ ſic ſequif ꝙ cã incontinentie eſt ex parte aĩe. q̃ rõne paſſionibus nõ reſiſtit. qꝺ ſit duobus modis ſꝫm pħm. vij. ethi. Uno mõ quando aĩa paſſionibus cedit anteq̃ꝫ rõ conſilief. que vocatur irrefrenata incontinẽtia. Alio modo qñ nõ permanet homo in his que ꝯſiliata ſunt. eo ꝙ debiliter eſt firmatus in eo qꝺ ratio iudicauit. ⁊ huiuſmodi vocaf debilitas. Iteꝫ nota ꝙ ex impetu paſſionis ꝓuenit ꝙ aliquis ſtatim ſequif paſſionem anteq̃ꝫ conſiliũ rõnis. Impetus autem paſſionis põt prouenire vel ex velocitate. ſicut in colericis vel ex vehemẽtia. ſicut in melancolicis qui ꝓpter terreſtrem cõplexionem vehementiſſime inflãmantur. Sicut ⁊ ecõtrario contingit ꝙ aliquis nõ perſiſtit in eo quod conſiliatum eſt ex eo ꝙ debiliter inhereret ꝓpter

Circa qd pͥncipalr ſe hẽat continẽtia.

Unꝺ cauſaf pͥncipalr incõtinentia.

molliciem cōplexionis. vt in mulieribus que ꝓpter debilem cōplexionē debiliter inherent q̄buſcunq; inherēt. de facili ſequētes paſſiones. Q̄uis raro in aliquibus aliter accidit. ſm illud Prouer. xi. Mulierem fortem quis inueniet. Hoc idē videtur contingere in flegmaticis ꝓpter eandē cauſam ſicut in mulieribus hoc totum accidit. inquantum ex complexione corporis datur aliqua occaſio incontinentie. non autem eſt cauſa ſufficiens.

¶ Sicut tempera .§. ij.

De cōparatione grauitatis pcti in tpati & i ↄtinētis

tus perfectior eſt continēte. ita ecōtra. ſ. intēperatus grauius peccat incontinēte. Et incōtinēs concupiſcētie eſt peior incontinenti ire. Ratio i. ſcilicet q̄ intemperatus eſt peior incontinente. ſm bea. Tho. vbi ſupra. q2 peccatum precipue in voluntate cōſiſtit ſm Aug. & iō vbi eſt maior inclinatio voluntatis ad peccanduz. ibi eſt grauius peccatum. In eo aūt qui eſt intēperatus voluntas procedit ad peccandū ex electione propria. q2 procedit ex habitu per conſuetudinem acquiſito. In eo aūt qui eſt continēs. voluntas inclinatur ad peccandū ex aliqua paſſione. Et q2 paſſio cito tranſit. habitus aūt eſt qualitas de difficili mobilis. inde eſt q̄ incōtinens ſtatim penitet trāſeunte paſſione. Intēperatus autem non ſic. ſed gaudet ſe peccaſſe. ſm illud Prouer. ij. Letantur cum malefecerint & exultant &c̄. Et rō eſt. q2 operatio eſt ſibi facta cōnaturalis ſm habitū. Vn̄ ſequitur q̄ grauius peccat intēperatus q̄z incontinēs. Et q̄uis videat eſſe maior ignorantia in itēperato q̄z in incontinente. non tn̄ ex hoc diminuitur peccatū intemperati. Rō eſt ſm bea. Tho. q2 illa ignorantia q̄ procedit inclinationē appetitus & cauſat eam. illa diminuit peccatū inq̄ztum cauſat voluntarium. Sed illa que ſequitur inclinationē appetitus quanto maior eſt tanto magis aggrauat peccatū. In itemperato aūt & i incōtinēte ignorantia ſeqtur inclinationem appetitus ꝓpter habitum vitij vel paſſionis. & nō precedit. Eſt autem maior in intemperato dupliciter. Uno modo quantū ad durationem. Nam ignorantia durat in incōtinente ſolū durante paſſione. ſicut acceſſio febris tertiane durante humoris cōmotione. Sed ignorantia intēperati eſt aſſidua propter ꝑmanentiā habitus vnde aſſimilatur ptiſice. ſm phm. i. vij. ethi. Alio modo eſt maior ignorantia in intemperato quantuz ad id quod ignoratur. Nam ignorantia incontinentis intenditur quantum ad aliquod particulare eligibile. prout ſcilicet extimat hoc nunc eſſe eligendum. ſed intemperatus habet ignorantiam circa ipſum finem inquantum iudicat eſſe bonū. vt irrefrenate ſeq̄tur ↄcupiſcētias.

¶ Quantum ad .§. iij.

De duplici incōtinētia. ſ. cōcupiſcētie & ire & q̄ illarum ſit peior.

ſecundum ſcilicet q̄ incōtinentia concupiſcentie ſit peior & turpior q̄z incontinentia ire. Uerum eſt ex parte paſſionis ex qua ratio ſuperatur. Cuius ratio eſt. quia motus concupiſcētie habet maiorē inordinationez q̄z motus ire. Et hoc propter quattuor que tāgit philoſophus i vij. ethi. ¶ Primo quidē. quia motus ire participat aliqualiter ratione. inquantū ſcilicet iratus tendit ad vindicandū iniuriam ſibi factam quod aliqualiter ratio dictat. ſed tamen non perfecte. quia non intendit debitum modum vindicte. Sed motus concupiſcentie totaliter eſt ſcdm ſenſum. & nullo modo ſm rationem. Secundo quia motus ire magis ſequit corporis complexionē propter velocitatem motus colere que tendit ad iram. Unde magis eſt in promptu q̄z ille qui eſt diſpoſitus ſm corporis complexionē ad iraſcendum iraſcatur. q̄z q̄ ille qui eſt diſpoſitus ad cōcupiſcendum. concupiſcat. Quod autem prouenit ex naturali corporis diſpoſitione eſt magis venia dignū. ¶ Tertio q2 ira querit manifeſte operari. ſed concupiſcētia latebras. & doloſe ſubintrat. ¶ Quarto q2 concupiſcens delectabiliter operatur. ſed iratus q̄ſi quadam precedenti triſtitia coactus. Sed cōſiderando peccatum incontinentie quantū ad malum quod quis incidit a ratione diſcedens ſic incontinentia ire vt plurimum eſt grauior. quia ducit in ea que ſunt ad proximi nocumentum. vt homicidium & huiuſmodi. ¶ Et nota: q̄ difficilius eſt aſſidue pugnare contra delectationem q̄z contra iram. quia concupiſcentia magis eſt continua. ſed ad horam difficilius ē pugnare ſeu reſiſtere ire propter eius impetū.

¶ Ad continenti/ .§. iiij.

De .x. inductib⁹ ad contin tiam.

am ſumendo pro refrenatiōe animi a voluptatibus inducuntur. xij. & diſſuadent inordinatū affectum voluptatum ſm Guil. in ſumma virtutum. ¶ Primum eſt locus in quo ſumus. q2 ſcilicet in valle lachrymarum. ſm ps. Auguſt. Neſcim⁹ in quo fine claudamur in hoc exilio. Non eiecit deus hominem de paradiſo vt hic faciat alium paradiſum. ¶ Scdm eſt tempus in quo ſumus. Apoſtolus. Redimentes tempus quoniam dies mali ſunt. Bernar. Uniuerſum tempus penitentie vigilia quedam eſt ſolēnitatis magni & eterni ſabbati quod poſtulamur. Uigilia autem non eſt tempus delitiarū ſed feſtum. ¶ Tertium eſt exemplum chriſti & ſanctorum. Exo. xxv. Omnia facito ſm exemplar quod tibi in monte monſtratum eſt: id eſt in chriſto. Bernar. Chriſtus qui non fallit elegit quod carni moleſtius eſt. Id ergo vtilius

id magis eligendum. ¶ Quartum eorum qui
bus amor voluptatum nocuit. exemplum Eue
Gene.iij. Uidit mulier lignum q eſſet bonum
ad veſcendum ⁊c. ¶ Quintū eſt periculum in
voluptatibus conſequendis multotiens acqui
runtur vel per mortem propriam vel per mor
tem alterius. Noluit Dauid aquā bibere quā
attulerant de ciſterna Bethleem tres viri cum
periculo vite eorum. ſed libauit domino. ij. Re
gum. xxiij. c. Exemplum Salomonis qui inſa/
matus eſt amore mulierum. iij. Regum. xj.
¶ Sextum eſt labor in preparando. Epicurus
voluptatum aſſertor omnes libros ſuos imple
uit oleribus ⁊ pomis. ⁊ cibis vilibus. dicēs eē
vtendum. quia carnes ⁊ exquiſite epule ingen
ti cura ⁊ miſeria preparant. maioremq; penā
habent in querendo. q̄ȝ voluptatem in vtēdo.
¶ Septimum eſt voluptatum breuitas. Sen̄.
Uoluptas eſt breuis faſtidio obiecta quo aui/
dius hauſta eſt citius in contrarium recidens.
¶ Octauū eſt eorum indignitas. Sen̄. In vo
luptate nihil eſt magnificum. quod naturā p/
ximam deo faciat. non eſt animi virilis. ſȝ pue/
rilis. Ad Ro. vj. Quem enim fructum habui/
ſtis in illis. in quibus nunc erubeſcitis. ¶ No
num eſt penuria fratrum noſtrorum ⁊ filiorū
dei. Non enim decet chriſtianum delitias que
rere. cum ſciat chriſtū in tot membris ſuis ne
ceſſitatē habere. Ad Hebre. xj. Fide Moyſes
grandis fact⁹ negauit ſe eſſe filiū filie Phara.
magis eligens affligi cum populo dei q̄ȝ cū
temporalis peccati habere iocunditatem. Ber
nar. Inueniunt curioſi quo delectentur. nō in/
ueniunt miſeri quo ſuſtententur. ¶ Decimū
eſt voluptatum impuritas. habent enim mul/
tam amaritudinem annexam. Unde in figura
recte dominus congregationes aquarum ap/
pellauit maria Gene. j. Multitudini enim de/
lectationum annexa eſt multa amaritudo. Ec/
cleſia. vij. Inueni mulierem amariorem morte
ideſt voluptatem. ¶ Undecimum eſt volupta
tum vanitas. Eccl. vi. Adoleſcentia ⁊ voluptas
vana ſunt. Hiero. Uoluptas habita famem nō
ſatietatem perit Jo. iiij. Qui biberit ex hac aq̄
ſcilicet voluptatis ſitiet iterum. Eccl. ij. Dixi va
dam ⁊ affluam delitijs ⁊c. ¶ Duodecimū eſt
ea noxietas. Nocent enim multipliciter. Pri
mo quia ſunt multotiens homini occaſio infir
mitatis vel etiam mortis. Unde Eccl. xxxvij.
Propter crapulam multi perierunt. Sen̄. vo/
luptatibus maior pars corporum peryt. Scdo
in ſeruitutem redigit. Luce. xiiij. Juga boum
emi quinq; ⁊c. Uoluptas amantibus ſe quin/
q; iuga ſupponit ideſt ꝯſuetudines delectatio
num ſm̄ quinq; ſenſus. ¶ Tertio quia reddit
corpus contumax ſpiritui. Prouer. xxix. Qui

De multipli/ci nocumento volup/tatis.

delicate nutrierit ſeruum in fine ſentiet eū con/
tumacem. ¶ Quarto obliuionem inducit. Ec/
cle. v. c. Non enim ſatis recordabitur dierum
vite ſue. eo q dominus d̄litijs occupet cor ei⁹.
¶ Quinto a ſapientia impedit Job. xxviij. c.
Non inuenitur in terra ſuauiter viuentiū ſci/
licet ſapientia. ¶ Sexto diſſolutionem ⁊ ſterili
tatem bonorum operum inducit. Hiere. xxxj.
Uſquequo diſſolueris d̄litijs filia vaga. ¶ Se
ptimo facit hominem loquacem. vnde figura/
tur per fluuium egypti ranas ebullientē. Exo.
viij. ¶ Octauo reddit hominem incompati/
entem. Amos. v. Bibentes vinum cum phia/
lis ⁊ optimo vnguento deliburi ⁊ nihil com/
patiebantur ſuper contritione Joſeph. Exem/
plum de diuite epulone. ¶ Nono melioribus
delitijs priuat Ber. Delicata eſt diuina conſo/
latio ⁊ non datur admittentibus aliena. In hu
ius figuram columba aquam diluuij refugit
Gene. viij. ſcilicet carnalis voluptatis. ¶ De/
cimo in penam eternam commutatur. Apoc.
xviij. Quantum ſe glorificauit ⁊ in delitijs fu/
it tm̄ date ei tormentum ⁊ luctū. Grego. Mo/
mentaneum eſt quod delectat: eternum quod
cruciat. Figura Joſue. iij. Aque mortue in ma
re mortuum deſcendunt. i. voluptates.

¶ De manſuetudine quid ſit. ⁊ in quo differt a clementia. Capitulum tertium.

SEcunda virtus an
nexa temperantie eſt manſuetu
do. Manſuetudo autem ſm̄ phi/
loſophum in. iiij. ethico. eſt mode
ratiua irarum. Concurrit autem in eundem ef
fectum cum clementia quam diffinit Sene. q
eſt lenitas ſuperioris aduerſus inferiorē. Dif
fert autem ab ea nec eſt eadem virtus. Pro cu/
ius declaratione dicit bea. Tho. ſe. ſe. q. clvij.
q virtus moralis ſm̄ philoſophum in. ij. ethi.
conſiſtit circa actiones ⁊ paſſiones. Paſſiones
autem interiores ſunt actionum exteriorū p̄n
cipia aut etiam impedimenta. Et ideo virtu/
tes que moderantur paſſiones. concurrunt q̄/
ſi in eundem effectum cū virtutibus. que mo
derantur actiones licet: ſpecie differāt: ſicut ad
iuſtitiam proprie pertinet cohibere hominem
a furto. ad quod quis inclinatur per inordina/
tum amorem vel concupiſcentiam pecunie q
moderatur p liberalitatē. idō liberalitas ꝯcurrit
cum iuſtitia in hoc effectu q eſt abſtinē a furto.
Et hoc etiam conſiderandū eſt in ꝓpoſito. Nā
ex paſſione ire ꝓuocat aliqs q grauiorē īferat
penā. Ad clementiā aūt pertinet directe q ſit
diminutiua penarū q qdem impediri poſſet p
exceſſum ire. Et ideo manſuetudo inq̄tū refre
nat impetū ire ꝯcurrit in eūdē effectū cū clemētia

De mã/ſuetudine qd ſit.

De diffe rentia ꝛ conuenie tia man ſuetudi nis ꝛ cle mentie.

Differũt aũt ab inuicē ĩquātũ clemētia eſt moderatiua ꝛ exterioris punitionis. Māſuetudo aũt proprie diminuit paſſionem ire. vnde ipſa proprie reſpicit appetitum vindicte. Clemētia vero ipſas penas que exterius exhibentur ad vindictā. Eſt autē manſuetudo virtus que alio nomine dicitur mititas. q2 bonum facit habentē qđ pertinet ad diffinitionem virtutis. vt dicitur in .ij. et .vi. Sed manſuetudine ĩquit Senē. oēs boni viri preſtabũt. Opponit autē ire put ira importat vitium. Nam ira in ſe eſt paſſio. ꝛ exceſſus eius dicit ira ꝛ defect⁹ eius cũ. ſ. qs debeat ea vti ꝛ nõ vtit dr̄ remiſſio. Virt⁹ võ q tenet mediũ in ira eſt innoīat⁹. ſignatur tamen noīe māſuetudis que virt⁹ cũ ſit denoīata diminutione ire propinqoꝛ eſt diminutiõi q̄ ſupabũdantie. ꝛ pp hoc naturali⁹ ē hoi appetere vindictā iniuriaꝝ illataꝝ q̄ ad hmõi ōficē. q2 vix alicui minus pue videntur iniurie ſibi illate. vt dicit Saluſtius. ¶ Eſt tñ māſuetudo moderatiua ire ſm rectā rationē. ita q ipſa ira ēt vtitur cũ oportet. Itẽ māſuetudo ſiue mititas quod idē eſt. dr̄ ꝛ virt⁹ ſm pħm. ꝛ beatitudo. vt pȝ Mat. v. Ibi bti mites ꝛc̄. ꝛ fruct⁹ ſpũs. vt pȝ ad Gal. v. Sȝ inq̄ntum virt⁹ dicit hitũ. actus ei⁹ dicitur btitudo. Sunt eni btitudines qdā act⁹ virtutum. inq̄ntũ delectationē ſpũalē ĩducit tal' act⁹. dicit fruct⁹ ſpũs. Ponit autē ppterea manſuetudo ps tempantie potētialis ſeu virt⁹ ei annexa. ꝛ etiam clementia. quia vtraq3 conſiſtit in quadam refrenatione. Sed quia temperantia refrenat vehementiſſimas concupiſcētias: ſcilicet delectationes tactus. Manſuetudo vero refrenat iras. clementia penas. ideo temperantia principalis eſt virt⁹: manſuetudo võ ꝛ clementia minus pncipales ꝛ ſecũdarie.

¶ Fructus ſeu vtilitates .§.i.

De .xij. fructibus mā ſuetudi nis.

litates māſuetudines ſm guil. ĩ ſum. vtu. ſũt xij. Prio q2 iducit ad cognitionē dĩ. ꝛ fac hoiē dignũ allocutiõe dei. Ps. xxiiij. Diriget manſuetos ĩ iudicio. do. mi. vi. ſuas. Eccĩ. v. eſto māſuet⁹ ad audiēdum vbum dei. Jac. j. In māſuetudie ſuſcipite ĩſitũ vbũ. ꝛ Diony. dic q moyſes ppter multā māſuetudinē dei appitiõe fuit dignus habit⁹. ꝛ de eo dr̄ Nu. xij. q fuit Moyſes mitiſſimus hoium. Etbȝ Tho. ſe. ſe. vbi. ſ. Māſuetudo inducit ad cognitiõem dei remouendo impedimētum. Et hoc duplr. Primo faciēdo hominē compotē ſui p diminutionē ire. Scđo mõ. q2 ad māſuetudinē ptinet q homo non ȝdicat verbis vitatis. qđ plerũq3 fit ex cõmotiõe ire. Uñ Aug. dicit. q mitescere non eſt ȝdicē diuine ſcripture ſiue intellecte. dũ vitia noſtra pcutit. ſiue nõ intellecte. q̄ſi nos melius ꝛ verius ſape poſſemus. Scđo quia placentē deo facit. Eccle. j. Beneplacitũ eſt ei fides ꝛ manſuetudo. ꝛ hoc eſt ſecũdum quod ȝcurrit in eũdem effectum cum charitate maxima virtutū. ſ. in ſubtrahendo mala proximoꝝ. Tertio q2 ſm Grego. in moral. inducit diuinam ſimilitudinem. de deo naq3 dicit Sapien. xij. Tu dñator domine omnia cũ tranquillitate iudicas. Dañ. iii. Fac nobiſcũ ſm magnã manſuetudinē tuā. Quarto facit nos xpi diſcipulos. Ipſe magiſterium huius virtutis ſpāliter ſibi aſcribit dicens. Matth. xj. ¶ Diſcite a me quia mitis ſum. Ex quo oſtendit hec eſſe via perfectionis. Quinto eſt oꝛnamentũ dicens ſeruis dei. j. ad Thimo. vj. Tu homo dei ſectare pacificam manſuetudinē ad Ephes. iiij. Obſecro vos vt digne ambuletis deo ꝛc̄. in omni manſuetudine. Sexto aiam conſeruat. Eccle. ix. Fili mi in māſuetudine ſerua aiam tuā. ſicut vaſa vitrea in feno vel alia re molli inuoluũtur. ꝛ ſic ſeruantur a fractura. ſic aiam in manſuetudine a fractura ire. Septimo delectatiõē multam inducit ps. xxxvj. Manſueti aũt hereditabunt terrā ꝛ delectabunt. Et ppterea ponit fructus ſpũs. ad Gal. v. Eſt enĩ vt culcitra delicatiſſima. Octauo correctionē fructuoſam facit. ps. lxxxix. Superuenit māſuetudo ꝛ corripiemur. Leo leuiter caſtigatus reuerentiā exhibȝ caſtiganti. Aſperitatis autẽ nimie increpatio nec correctionem recipit nec ſalutem. dr̄. xlv. li cet. Nono gratioſum ꝛ amabilē omnibus facit. Eccle. iij. Fili in manſuetudine perfice opa tua ꝛ ſuper gliam hominis diligeris. Decimo orationem facit deo acceptam. Judith. ix. Humilium ꝛ manſuetorum ſemper tibi placuit depꝛecatio. Undecimo in iudicio ſaluat. Pſalmus. lxxv. Cum exurgeret in iudicio deus vt ſaluos faceret manſuetos. Duodecimo dominium magnum ꝛ multiplex acquirit. Matth. quinto. Beati mites q̄m ipſi poſſidebunt terram. quod intelligi poteſt de terra vite preſentis ꝛ de terra viuentiũ ꝛ de terra coꝛporis ſm Bernardum. quia facit ei dominari.

¶ De ptib⁹ ſubiectiuis tēperantie. Ca. iiij.

DE partibus ſubiectiuis temperantie que ſunt abſtinentia ſobꝛietas et caſtitas. Et inde de pꝛopꝛietatibus abſtinentie videamus. Et quia contraria iuxta ſe poſita magis manifeſta fiunt ideo cum pꝛopꝛietatibus abſtinentie oppoſitas ad has pꝛopꝛietates. vel ad vitium gule pertinentes ſimul interſeremus. Sciendum eſt primo q prima ꝛ oꝛiginalis conditio abſtinentie. ex qua fere omnes alie cauſantur eſt. q2 carnē ꝛ ſpm̄ in ſua natura cuſtodit. Natura enim carnis ſȝ oꝛdinē rõnis eſt q ſpiritui

De lau de ⁊ eſfectu ab ſtinẽte.

ſit ſubiectã. ⁊ natura ſpiritus eſt ꝙ ſibi dñetur. eam dirigendo ⁊ vertẽdo ad v̾tutiſ exercitiũ. Et hoc expreſſit deus qui eſt nature auctor loquens ad Cayn. Gene. iiij. Subter te inqͣt erit appetitus tuus vt tu dñaberis illius. qḋ intelligendum eſt de dñio rõnis ⁊ ſubiectiõe appetitus ſenſitiui. Nam ſm ꝙ dicit. Tul. in li. de offi. Duplex eſt vis anime vna eſt ratio. altera appetitus. Rationis eſt dñari ⁊ dirigere. appetitꝰ aũt obtẽperare ⁊ dirigi. Ad cõmendationẽ abſtinentie facit qḋ ait Ambro. Abſtinentia lex a dño deo. preuaricatio legis a diabolo. Culpa ꝑ cibũ. latebra pꝰ cibũ cognitio īfirmitatis ī cibo firmitatis vtꝰ in ieiunio. Serpẽs ſuadet gule. dñs ieiunare decernit. Itaqꝫ gula a paradiſo expulit regnantẽ abſtinẽtia ad paradiſum reuocauit errantẽ. In decre. di. xxxv. ſexto die. Ibi multa pulchra de abſtinẽtia ⁊ ſobrietate. exemplum ad cõmendationẽ abſtinentie. de honorato puero poſtmodum abbate. qui a pueritia cepit abſtinere ab eſu carniũ ⁊ in conuiuio alioꝝ aliꝗs comedẽtibus carnes. piſcis qui in illis ptibus non inueniebatꝛ diuinitus ꝓcuratus ẽ intrans ſitulã cum hauriret aquã de quo comedit ſufficienter. vt habetur in li. dyalo.

¶ Ex dicta autem .§.i.

De tri plici eſfectu ab ſtinẽtie quoad mente. Primus

proprietate multe alie ſequũtur. quedã vꝫ pertinentes ad mentem ⁊ quedam ad corpꝰ. Proprietates ad mentem ptinentes videntur eſſe tres. Nam pmo aium ſincerũ reddit vt ad orãdum ſit feruẽtior. Scḋo memoriã nutrit. vt ad reminiſcendũ ſit promptior. Tertio intellectuꝫ acuit vt ad ſpeculãdum ſit ſubtilior. ¶ Quantum ad primũ ſciendũ ꝙ nimietas cibi calorez naturalem ſuffocat propter quod cibum decoquere non põt: ex quo contingit ꝙ natura corporis cibi pondere pregrauata: ⁊ quaſi ſuis viribus ſepulta mentẽ ipſam ſecũ ſubmergit: ⁊ eam ꝓpria operatione deſtituit. Unde ſcriptuꝫ eſt Oſee. ix. Mẽphis ſepeliet eos. Mẽphis interpretatur ex ore. vbi dat intelligere. ꝙ ſuperfluitas cibi. que ex vitio oris occaſionẽ habet. hoīem gule deditum ſepultũ tenet. Nam ſicut dicit Gre. Quanto corpus impletꝛ. tanto anima minoratur. ſupple in actibus viriũ ſuaruꝫ. Et hoc eſt quod dicit dñs Luc. xxj. Attendite ne grauentur corda veſtra in crapula ⁊ ebrietate. Daniel vir deſideriorum vt aptior eſſet ad diuina ſuſcipiendũ ⁊ orandum triũ hebdomadaꝝ diebus panem deſiderabilẽ non comedit. vt caro ⁊ vinum non introierũt in os ſuum. Dañ. x. Poſtea habuit maximas viſiones ⁊ reuelationes. ¶ Secundo virtus abſtinentie memoriã

Scḋo

nutrit. cum enim ſtomachus nimio cibo repletur multi fumi ab ipſo aſcendunt ad cerebruꝫ ipſumqꝫ obnubilant ⁊ deordinant. ⁊ ex hoc habent virtutem memoratiuam que eſt in parte poſteriori cerebri obſuſcare. ⁊ intẽtiones acceptarum ſpecierum deſtruere. Uñ dicitꝛ. Oſee. xiij. Saturati ſunt ⁊ leuauerũt cor ſuum. ⁊ obliti ſunt mei. Parcitas autẽ cibi modicas pmittit fieri exalationes. ⁊ idcirco vis memoratiua in ſuo vigore perſiſtens fortis eſt ad memorandum. Cuius ſignum apparet in euigilantibus poſt ſomnũ. qui digeſto cibo promptiores inueniuntur ad reminiſcenduꝫ ea. quoꝝ repleto ſtomacho memoriam prius non habebant. Et ideo congrue hora matutinalis inuenta eſt ad traditionem doctrine. tunc enim homo eſt potentior ad retinendum ⁊ rememorandũ q̃ auditoribus ſunt tradẽda. Unde vnus de tribꝰ cubiculariꝫ regis Darij qui fecerant queſtioneꝫ inter ſe. Quid inter omnia eẽt fortius, dixit vinum. quia ſeducit mentem ⁊ regis ⁊ ſerui facit mentẽ vnã ⁊ non meminit omnem triſtitiã ⁊ debitũ. Quod intelligitur cum vinum ⁊ alia cibaria inordinate ſumuntur. ij. Eſdre. tertio. ¶ Tertio abſtinentia intellectum acuit ad ſubtiliter ſpeculandũ. cum enim operatio intellectus ortum habeat a ſenſu ⁊ fantaſia ſm doctrinam phi. neceſſe eſt ꝙ ex mala diſpoſitione partis ſenſitiue ⁊ virtutis imaginatiue. virtus intelligentie inabilis reddatur ad ſpeculationeꝫ veritatis. Nihil autem eſt quod ſic ſenſum obſtruat ⁊ fantaſiã deordinat. ſicut cibi ſuperfluitas ex quo vlterius impedimentum contingit in recta operatione intellectus. ſecũdũ ꝙ dicit Tullius. Mente inquit recta vti non poſſunt multo cibo ⁊ potu repleti. vnde dicit Hieroñ. venter pinguis pinguem ſenſum gignit. ⁊ Seneca dicit. Copia ciborum ſubtilitas impeditur Dañ. j. habetur. ꝙ ananias azarias miſahel abſtinentes reperti ſunt ſapientiores ⁊ acutiores omnibus. Cryſo. Nihil ſenſuum acumen operatur ſicut moderata refectio. de conſe. diſt. v. Nihil enim ſic iocundum.

Tertiꝰ

¶ Sunt vlterius .§.ij.

De tribꝰ effectibꝰ abſtinẽtie quoad corpus

alie tres ꝓprietates abſtinẽtie ad corpus ptinẽtes. Et pma eſt qꝛ corpus per abſtinentiã nutritum templum dei efficitꝛ. Scḋa quia cibo ſumpto hō delectabiliter vtitur. Tertia qꝛ per eam ciuſſiter viuitur. Eſt ergo prima proprietas abſtinentie circa corpus ↄſiderãda quedã dedicatio tẽpli. ſm illud apli. j. Cor. vj. Templum dei ſanctũ eſt quod eſtis vos. Cum enim corpꝰ ſit quoddam inſtrũm anime. faciliter ab ipſa ducitꝛ ad opera virtutis quando eſt parce nutritum. Et cum in ipſa rõne ſunt ſeminaria virtutum plantata. quarum cõplementũ eſſe non poteſt. niſi obſequiũ preſtetur a corpore. qḋ eſt anime

aſſociatū ⁊ pro mancipio datum. ꝯñs eſt ꝙ ipꝫ
corpus per abſtinētiā gubernatū. erit q̄ſi q̄daꝫ
porta virtutū ⁊ clauſura vitioꝝ. ⁊ ex hoc redde
tur habitaculū. ſ. ſ. nā ex hoc cauſaᷓ q̄dam ꝑpa/
ratio oīum virtutū. per quas ſpiriſſanctus mē
tem inhabitat. In huius figura habeᷓ in li. Iu
dicum ꝙ Sanſon tenēs mādibulā aſini in ma
nu. irruente ſpū in eum occidit mille philiſte/
os. Aſinus eſt corpus nr̄m. mandibula ſigniſi
cat os. qḋ cū q̄s refrenat vincit tentatiōes dia/
boli. Scḋa ꝓprietas abſtinētie ad corp⁹ perti/
nens eſt: q꞉ facit corporalem vitā delectabilem
⁊ ſanam. Cibus eni cū moderamine ſumptus
primo in guſtu delectationē facit. Cauſaᷓ enim
delectatio ex ꝯiunctiōe ꝓportionata ꝯueniētis
cum cōuenienti. Qñ ergo cibus tꝑate ſumitur
tam in quātitate q̄ꝫ in qualitate. tūc ꝯueniēs cū
conuenienti coniugiᷓ. q꞉ geſtus cui cibus ꝯiū/
gitur ꝯueniētiā hꝫ ad ipm in modo ⁊ menſu/
ra. ⁊ tunc ſequiᷓ delectatio. Uñ maiorē delecta
tionē ſentit tꝑatus in cibo q̄ꝫ guloſus. Quāto
enim guſtus eſt ordinatior ⁊ nā purior. tanto
delectatio que inde ꝑcipiᷓ erit maior. Uñ diciᷓ
Eccl. xxxj. Somn⁹ ſanitatis in hoīe parco dor/
mit vſqꝫ mane. ⁊ aīa ipſius cū ipſo delectabiᷓ.
Cryſo. Nihil ſic iocundū eſt ſicut cibus benedi
ctꝰ aut decoctus. Nihil ſic ſalutē conſeruat
nihil ſic egritudinē fugat ſicut moderata refe
ctio. Suffi. ciētia q̄ppe cū nutrimēto ⁊ ſoſpitatē
ſimul pereat ⁊ voluptatem. Abundantia vero
morbum facit ⁊ moleſtias ingerit. de ꝯſe. di. v.
Nihil. Ad idē facit qḋ dicit Hiero. in duobus.
c. ſe. ibidē. Saluator mittēs ad ꝑdicandū diſci/
pulos dixit. In quācūqꝫ domū intraueritis. ⁊
ſuſceperint vos māducate que apponūtur vo
bis. Luc̄. x. In q̄bus verbis nō amplā licentiaꝫ
comedēdi plura vel meliora cōceſſit. ſed volu/
ptatē ⁊ curioſitatē q̄rendi cibos delicatiores re
ſtrinxit. Nam xp̄s abſtinēs fuit. nec legitur car
nes comediſſe niſi agnū paſcalē. vt dicit magr
in hyſto. ſcholā. Et ꝯuiuiū ſuū fecit ex panib⁹ ⁊
piſcibus eos multiplicādo. vt pꝫ Ioā. vj. Ceſar
etiā Auguſtus vt narrat Policrat⁹ minimo ci/
bo erat ꝯtentus atqꝫ vulgari. Nā panē ſecūda
rium. piſciculos minutos. ⁊ caſeū bubalum co
medere ſollicitus erat. Sequeᷓ etiā cōmeſſatio
nes inordinatas ⁊ lautas paupertas. ſm̄ illud
Prouer. xxj. Qui diligit epulas in egeſtate erit.
Infirmitates etiā Eccle. xxxvij. In multis eſcis
erit infirmitas. Nauſea. Prouer. xxvij. Aīa ſa/
turata calcabit fauum. Uñ ſm̄ Rabi Moyſen.
Precepit deus in lege iudeoꝝ ꝙ non comede/
rent carnes porcinas. q꞉ ex eis gn̄anᷓ infirmita
tes ⁊ multe guloſitates cōmittunᷓ circa illas.
Hinc ⁊ Hiero. ait. Legimus quoſdā morbo ar
ticulari ⁊ podagre humoribus laborātes. ꝓ/
ſcriptione bonoꝝ ad ſimplicē menſam ⁊ pau/
peres cibos redactos ꝯualuiſſe. de ꝯſe. di. v. Le
gimus. ¶ Tertia ꝓprietas abſtinētie ad corp⁹
ꝑtinens ꝯſiſtit in curiali a politico ꝯuictu cum
alijs. Cibus eni moderate ⁊ ordinate ſumptus
mundiciā corpīs cauſat per hoc. ꝙ oēs ſenſus
exteriores puros ⁊ imaculatos tenet. Et h̄ ma/
xime reqritur in humana ꝯuerſatiōe. que ma/
xime in ꝯuiuendo alijs cū q̄bus expedit habe/
re mundiciā corporalē ꝯſiſtit. Uñ Ber. ſcribit
ad fratres de mōte dei. Si mādúcas menſaꝫ tu
am ſobrietas perornet. Uitium aūt guloſitatis ī de ꝫ
horridas imundicias ⁊ incurialitates multas la ſcħ
facit. Nam ⁊ ipm os qḋ ē eſt nobiliſſimū mem pte ij.
brum. vtpote deputatū officio loquēdi. ⁊ maxi tu. vj.
me neceſſariū ꝯuerſatiōi. hoīem inficit ⁊ eius
anhelitū fetidū reddit. vt de guloſis poſſit veri
ficari illud ꝑs. v. Sepulchꝝuꝫ patēs eſt guttur
eoꝝ. Propter nimiā eni inordinatam cibi ſum
ptionem guſtus corrūpiᷓ ꝑꝑ qḋ inde fetide exa
latiōes erūpunt. Contingūt etiā in ſingulis ali/
orum ſenſuū meatibus ſuꝑfluitates inhoneſte
que vitam ſocialē maculant ⁊ ꝯturbant. Unde
in ep̄la Iude dᷓ de guloſis. Hi ſūt in epulis ſu
is maculoſe ꝯuiuātes. Hinc. Hiero. Multi in
patientia gule vomitu remedianᷓ ⁊ qḋ turpiᷓ
ingeſſerunt turpiter egerūt. Hypocras docet ī
Amphoriſmis. Craſſa ⁊ obeſa q̄ creſcēdi men
ſuram impleuerūt. niſi cito ablatione ſangui/
nis minuanᷓ in paraliſim ⁊ peſſima morboꝝuꝫ
gn̄a erūpere. de ꝯſe. di. v. Ne tales. Predictuꝫ
etiā vitiū ceteros hoīs actus inhoneſtos facit
quātum ad corpīs membra. puta tremorē ma/
nuum. effuſionē vultus. oculoꝝ toruitatē. trāſ/
gluriēdi feſtinātiā ⁊ feſtinatā auiditatē. ⁊ mul/
ta alia ex q̄bus ſeq̄tur inhoneſtas in ꝯuerſatio
ne ciuili. Hec aūt remouet abſtinētia q̄ hoīem
ordinatū reddit q̄ꝫtum ad ꝑdicta oīa. Narrat
Petrus Damianus. ꝙ vxor q̄dā veneris cōſtā/
tinopoli adeo delicate viuebat vt etiaꝫ coībus exēpl
aq̄s dedignareᷓ ablui. vñ ſerui eius roreꝫ ſata
gebant colligē. ex quo laborioſuꝫ ſibi balneum
prepararēt. Cib⁹ manib⁹ nō tangebat. ſꝫ fruſta
tim ſciſſos q̄buſdā fuſcinulis aureis ori ſuo ad
hibebat. Eius cubiculū tot aromatū. gn̄ib⁹ re/
dolebat vt narrare tm̄ dedecus feteat. Sed quā
tum olpotēti deo exoſa fuerit. pꝫ q꞉ corpus ei⁹
totum cōputruit. ita vt mēbra corpīs marceſce
rent. vndiqꝫ totū cubiculū incredibili fetore re
pleuerit. Nec q̄ſq̄ꝫ de ſeruientib⁹ tantā ꝑferre
nariū putredinē poterat vix vna ancilla non ſi/
ne olentis ſpeciei auxilio in eius obſequio per/
durante. Eadem tamen raptim accedebat ⁊ ꝓ/
tinus fugiens diſcedebat diutius hec languo/
re decocta ⁊ miſerabiliter cruciata amicis letā/
tibus diem clauſit extremum.

De q̃tu
oꝛ ꝯſer
uatiuis
abſtinē/
tie.

ℂ Poſt pꝛedicta .§.iiij.

videndũ eſt de cauſis factiuis ⁊ ꝯſuatiuis abſti/
nētie quas q̃tuoꝛ poſſumus aſſignare. Pꝛima
eſt aſſuefactio a iuuentute ad aliqḋ licitũ ⁊ ho/
neſtum exercitiũ. Mens enĩ humana ſꝫ qḋ di/
cit Gregoꝛ. neſcit ēē ocioſa. ſꝫ ſemꝑ occupari de
ſiderat. Et qñ eſt occupata circa vnum cum di/
uerſis non poſſit intendere a quocunq̧ alio re
mittitur. Ex intentiōe autē mentis ſequit̃ affe//
ctio circa illud cui intendit. Nam ad illḋ mēs
eſt affecta cui maxime eſt intenta. ita tñ ꝙ perſe
uerantia abſit. nã ꝯtinuatio operis triſtitiam a
mente elōgat ⁊ delectationē cauſat. Maxime
autem hoc ꝯtingit qñ quis circa ſtudium litte/
rarum ſe occupat ꝓpter naturalem inclinatio/
nem intellectus ad veritatē. Oēs enim homi/
nes natura ſcire deſiderant. vt dicit philoſopꝰ
in. j. metha. quando ergo huic nature deſide//
rio quis ſatiſfaciat per exercitium ſtudij quie/
tatur mens ab omni alia occupatione pꝛopter
conformitatem quam habet mens ad hmōi.
laboꝛem. Qñ vero homo a iuuentute incipit
ociari oēs aīe vires in q̃dam fame nutriuntur
cupientes in aliquo ſenſibili ſatiari. Nam ⁊ au
res eſuriũt rumoꝛes. ocli vanitates gula cibos
⁊ lingua loquacitates: que tñ oīa ſi habeantur
mentē non ſedant. qꝛ talibus non paſcit̃. Que/
rit enĩ cibũ nobilioꝛē que eſt ſcīa vel v̾tus. Uñ
ſcriptũ eſt Pꝛouer. xxj. Deſideria occidunt pi//
grum. Noluerũt enĩꝫ quicq̃ꝫ manus eius ope/
rari. tota die ꝯcupiſcit ⁊ deſiderat. Patet ergo
ꝙ ſalubꝛis occupatio eſt magna cā non vacādi
cibis ⁊ potibus. nec multũ curandũ eſt de eis.
Dñs nr̃ vt daret nobis exēplũ vacandi ſtudio
ſcripture. cum tētatus fuit de gula dixit. Non
in ſolo pane viuit hō. quaſi remediũ ꝯtra gulā
Matth. iiij. Scḋa cā eſt debita oꝛdinatio qua/
ſi in cibo eſt obſeruāda ſm qnq̧ ꝯditiōes que
trahunt̃ de quad. ĩ glo. ſuꝑ illo verbo qḋ dixit
eſau ad Jacob. Da mihi de coctione hac ruffꝫ.
Geñ. xxv. Pꝛima ꝯditio eſt ꝙ ꝗs hoꝛā comedē
di vel indigētie nō pꝛeueniat. Et iſte eſt ꝓmus
modus quo gule vitiũ nos tentat. qḋ maxime
eſt deteſtabile in quocũq̧ ciue. ⁊ maxime recto
re alioꝝ. Uñ maledictio indicitur talibus. vt
habetur Eccle. x. Ueh inquit tibi terra cuiꝰ rex
eſt puer. ⁊ cuius ꝓncipes mane comedũt. Po/
ſtea ſubditur. Beata terra cuius rex nobilis ē
⁊ cuius ꝓncipes comedunt tp̄e ſuo. Jonathas
moꝛtis ſnīam meruit. qꝛ in guſtum mellis con
ſtitutum tp̄s comedēdi anteceſſit. j. Regũ. xiiij
Scḋa conditio eſt ꝙ cibos nō querat ſeu acci//
piat nimis delicatos. ſicut diues epulo q̄ epula
batur quotidie ſplēdide ob hoc ſepultus eſt in
inferno. Lu. xvj. ℂ Tertia ꝯditio ꝙ non come/
dat nimis ſm ſuam cōplexionem: qꝛ quod vnī
multum aliquando eſt alteri paucum. in hu//
iuſmodi offenderunt. de quibus dicitur in ꝑs.
Manducauerunt ⁊ ſaturati ſunt ni. ⁊c̃. hiſto//
riam habes Numeri. xj. ℂ Quarta conditio
eſt ꝙ non comedatur cum nimio ardoꝛe ⁊ ra//
pacitate: ſicut Eſau lenticule coctionēꝫ. Dauid
autem aquam concupitam de ciſterna Bethle
em effudit. ij. Reg. xiij. arti. diſtin. xlj. quiſq̧.
ℂ Quinta ꝯditio eſt ꝙ non nimis accurate et
ſtudioſe pꝛeparat: ſicut faciebant filij Heli de
his que offerebantur. j. Re. ij. hinc ⁊ Aug. Fie
ri non pōt vt ſine aliquo vitio cupiditatis vel
voꝛacitatis ꝓcioſiſſ. mo cibo ſapiens notatur.
Inſipiens aũt ſcdiſſima gule flamma in viliſſi
mum holus inardeſcat ⁊c̃. diſtl. xlj. Quiſquis.
ℂ Tertia cauſa abſtinētie eſt elōgatio vel ſub/
tractio ab his que pñt deſideria carnis accēde/
re. Inter alia enim que fugant oīa vitia carnis
tam circa cibos q̃ꝫ circa actus venereos eſt ſub
trahere occaſiones peccatoꝝ. Nam qui ſe tali/
bus offerũt puta colloquijs mulierũ. aſpecti//
bus eaꝝ. ⁊ menſis pinguibus. vbi varia ⁊ deli
cata fercula apponuntur. cām pꝛebent vt tenrē
tur. quod eſt valde periculoſum in talibus vbi
tentat ſuauitas ⁊ voluptas. Tutius enĩꝫ in hac
materia fugit̃ bellum q̃ꝫ expectetur. Unde ſcri
ptum eſt de ꝓma muliere ꝙ vidit lignum pul/
chꝛum ⁊ delectabile quod maxime cōcupiuit.
Ubi dicit glo. ꝙ nō licet intueri qḋ non licet cō
cupiſci. Angeli q̄ ſodomā ſubuerterũt educen
tes Loth de ciuitate dixerũt ei. Noli reſpicere
poſt tergũ. nec ſtes in omni circa regione. Ge.
xix. Ad ſignificandũ ꝙ nō ſolum recedendum
eſt a peccato ſed etiā ab oī eo qḋ hꝫ ꝓſtare occa/
ſionem ⁊ inducere ad peccatũꝫ. ℂ De ieiunio
habes multũ ⁊ plene in ſcḋa parte. ℂ Quarta
cauſa abſtinētie eſt ꝯſideratio coꝝ que ad ipaꝫ
habēdam inducũt. Et hec ſũt ꝓcipue quatuoꝛ
ſeꝫ natura. ſcriptura. foꝛtūa. ⁊ moꝛs futura. Na
tura quidem abſtinentia pꝛedicat. quod patet
ex oꝛis paruitate. Nam ſicut dicit philoſophꝰ
in li. de natura animalium. hō comparatione
ſui coꝛpoꝛis iter cetera animalia eſt parui oꝛis
per quod datur intelligi ꝙ debet eſſe parui ci/
bi. Ad hoc etiam idem natura fecit breuē tran
ſitum in tranſglutiendo cibum. Unde breue
guttur dedit ſibi vt citius ſe de cibo expediret
vtpote ad maioꝛa factus. Unde dicit Bernar.
Uoluptas gutturis que tanti hodie extimatur
vix duoꝛum habet latitudinem digitoꝝ. Mo
dica ergo debet delectatio vbi breuis eſt tran/
ſitus. ſm illud Johelis primo. Ululate qui bi/
bitis vinum in dulcedine. perijt enim ab oꝛe
veſtro. Unde dicit Seneca. Uoluptas eſt bꝛe
uitas faſtidio obiecta quo auidius hauſta eſt

De q̃tu
oꝛ q̄ ad
abſtinē
tiā īdu
cunt.

[Left-margin notes, partly cut off: d oꝛdi / iate co / ꝑceden/ ... tũꝫ qn / ꝯcōdi / lones / equi// / ntur.]

ctitus in neceſſarium recidens.reprehenditur
a pho in li.eth.ille epicurus qui orabat deum
ventris.vt haberet guttur longum vt grus.vt
diutius delectatio guſtui inſideret.¶ Item ſe
cundo ſcriptura ad parcitatez cibi inducit.Di
cit enim ꝙ initium vite hominis eſt panis ꝛ
aqua.Eccl.xxix.ꝛ Geñ.j.Deus aſſignauit ean/
dem eſcam homini ꝛ beſtijs.Ecce inquit dedi
vobis omnem herbam afferentem ſemẽ ſuper
terram.ꝛ vniuerſa ligna que habent ſeipſis ſe
mentem generis ſui.vt ſint vobis in eſcam ꝛ
cunctis animantibus.ad quod etiam facit qḋ
dicit Hieronymũ.di.xxxv.Ab exordio creature
rationalis nec carnibus veſcebantur ꝛc.Simi
liter nec vino.vt dicitur in eadez diſ.ſexto die.
Daniel cum ſocijs petierunt ſibi dari legumi/
na cum aqua.ſm ꝙ ſcriptura conceſſerat.Ter/
tio ad parcitatem victus fortuna inducit.Con
ſiderare enim debet quilibet cum alio habere
nature parilitatem ꝛ eundem productorem
deum.Unde ergo debet vnus delitijs abunda
re.alius miſeria conſumi.Unde ambroſius.
Quis enim tam iniuſtus tam auarus.ꝗ̃ qui
multorum alimenta ſuuz non vſum.ſed abun/
dantiam ꝛ delitias parat.di.xlviij.ſicut hi.Za/
cheus princeps publicanorum ꝛ diues bona
ſua cuz pauperibus non habentibus diuiden/
da promitebat.Luce.xix.ꝛ Job dicit.ſi comedi
buccellam meam ſolus ꝛ non comedit pupil/
lus ex ea.Job.xxj.¶ Quarto valet ad parcita/
tem conſideratio mortis future.Si quis enim
finem carnis conſideret.ꝛ quomodo vermibꝰ
eſcaz paratur.faciliter a gule vitio refrenatur.
Unde Grego.Nihil ſic valet ad carnis deſide/
ria edomanda.ſicut cogitare qualis ſit futura
mortua.¶ Exemplum in Uitaſfratrum cum
quidaz ſcholaris Bononie voluptatibus cor/
poris deditus viſitaretur a quodam noſtro fra
tre ſuo compatriota.timẽs ſcholaris ſui cõuer/
ſionem ex verbis fratris.fecit pactum ꝙ nil di
ceret de deo.quod ille promiſit niſi tantũ duo
verba in fine ſermonis ſui.Et poſt locutiones
plurima recedens dixit ei illud Eſa.Subter te
ſternetur tinea.ꝛ operimentum tuũ erunt ver
mes.que verba nõ potuerũt a corde eiꝰ recedẽ
quouſqꝫ effectꝰ ꝛ frater noſter.q ꝛ ſancte vixit.

Exẽplũ

¶ In quibus tem/ .§.iiij.

poribus ſeu diebus ſint inſtituta ieiunia ab ec/
cleſia:habetur.ō.in.ij.pte.ti.vj.de gula.Qua/
re autem illis diebus magiſqꝫ alij ſint inſtitu/
ta.hec omnia plenius declarantur.Notanduz
igitur ſm btm̃ Tho.ij.ij.q.xlvij.ar.v.Cum ie/
iunium ad duo ordinetur.ſcilicet ad dlectatio
nem culpe ꝛ eleuationem mentis in ſuperna.
Ideo ſpecialiter illis tempibꝰ fuerũt ieiunia in

De cauſa inſti/
tutiõis
ieiunij
ꝛ qbus
tẽpori/
bus.

dicenda quibus oportebat homines a peccato
purgari.ꝛ mentes fidelium in ſupna eleuari ꝑ
deuotionẽ.Hoc autem precipue imminet ante
paſcalẽ ſolẽnitatem.in qua ꝛ culpe per baptiſ/
mum relaxantur.qui ſolẽniter in vigilia paſce
celebraꝰ.dum ſcilꝫ benedicunꝰ fontes baptiſ/
males.ꝛ chriſti fideles adulti tunc baptizaban
tur cõmuniter.Recolitur enĩ tunc dñica ſepul
tura.ꝛ per baptiſmũ cõſepelimur xp̄o in mor/
tem.vt dicitur ad Roma.vj.In feſto etiam pa
ſce maxime oportet mentẽ hoĩs eleuari per de
uotionem ad eternitatis gl̃iam quam xp̄s re/
ſurgendo inchoauit.ac etiã fideles dñi in hu/
iuſmodi ſolẽnitate cõicari.ꝛ ad cõionem acce/
dere.oportet mente eleuata ad deum.ꝛ iō im/
mediate ante ſolẽnitatem paſcalem eccleſia ſta
tuit eſſe ieiunandũ.Et eadẽ ratione in vigilijs
precipuaꝝ ſolẽnitatum in quibus nos ꝑpara/
ri oportet ad feſta futura deuote celebrãda.Si
militer in ſingulis quartis anni cõſuetudo ec/
cleſie hꝫ vt ſacri ordines conſerantur.ad quo/
rum ſuſceptionẽ oportet per ieiuniũ ꝑparari.ꝛ
eos qui ordinant.ꝛ eos qui ordinandi ſunt et
totuz populũ pro cuius vtilitate ordinanꝰ.Uñ
ꝛ legiꝰ Luce.vj.ꝙ dñs ante diſcipuloꝝ electio
nem exiuit in montẽ orare.qḋ exponens Am/
broſiꝰ.ait.Quid te facere ꝯuenit cũ vis aliqḋ
officium pietatis adoriri qñ xp̄s miſſurus apo
ſtolos prius orauit.¶ Pōt etiã ratio aſſigna/
ri ieiunij quatuor tẽpoꝝ.ſ.vt demus ꝑmitias
tpis deo.Sunt enim duodeciz dies in toto an
no quaſi pro ꝑmiis diebꝰ duodeciz menſiũ ãni.
Et ſicut per ieiuniũ q̃dragesimale deo damus
decimas tpis.ita per ieiuniuz q̃tuor tẽpoꝝ da/
mus ꝑmitias.vtrũqꝫ enĩ in lege mãdaꝰ offer/
ri.ſ.decimas ꝛ ꝑmitias.Rō aũt ſpãlis.q̃re qua
draginta dies ieiunanꝰ in q̃dragesima eſt tri/
plex ſm Grego.in omel.Prima eſt q: virtꝰ de/
calogi per libros q̃tuor ſcti euãgelij impleꝰ.de
narius aũt q̃ter ductus in q̃dragenariũ ſurgit.
¶ Scḋa rō eſt q: in hoc mortali corpe ex q̃tu/
or elementis ſubſiſtimꝰ per cuiꝰ voluptatẽ pce/
ptis dñi eis ꝯdicimꝰ.que per decalogũ ſunt ac
cepta.vñ dignũ eſt vt eadẽ carnẽ q̃terdecies af
fligamꝰ.ſ.per ieiuniũ.xl.¶ Tertia rō eſt vt dō
offeramꝰ decimas tpis ſeu dierũ ãni.ſicut alia/
rũ rerũ.Cũ enĩ annꝰ per.ccclxv.dies ducitꝰ.nos
aũt per.xxxvj.dies affligamur q ſunt ieiunabi
les in ſex ſeptimanis.xl.q̃ſi ãni noſtri decimas
deo damus.Hec tertia rō poniꝰ de cõſe.diſt.v.
Quadragesima.Ubi ſciendũ ꝙ añ tp̄s Greg.
q̃dragesima inchoabaꝰ in.ij.fe.poſt dñicam in
xl.ꝛ ſm iſtam cõputationẽ loquiꝰ.Sꝫ ipſe Gre
go.addidit q̃tuor dies ieiunij q ſunt añ dñicaz
in.xl.ꝛ ſic efficiũt.xl.dies ieiunij.vt cõformare
mur xp̄o in ieiunio.q ieiunauit.xl.diebꝰ.vt dꝛ

Matth.

Matth.iiij. Non autem cõformamur ei quo
ad tp̄s huius ieiunij. Nam ipſe ieiunauit ime
diate poſtq̄ baptizatus fuit. quod fuit de men
ſe Januarij. q2 imediate poſt ephiam. noſtrum
aūt ieiunium.xl. inchoatur in menſe februarij
vel marcij. ante.ſ. tp̄s quo celebratur ſolēnitas
baptiſmi nr̄i.ſ. vigilia paſce. Rō diuerſitatis
huius eſt. q2 in nobis premittit̄ baptiſm⁹ vt p̄/
paratoriū in adultis ad cõſecutionē effect⁹ ba/
ptiſmi. qui eſt remiſſio pct̄o2. Sed baptiſmus
xp̄i non fuit ad remiſſionē alicuius ſui pecca//
ti. cum nullū haberet. ⁊ ideo non eguit prepa/
ratorio. voluit tamē ieiunare poſt baptiſmum
ad dandum exemplum baptizatis exercitij ie/
iunij. qđ iuuat ad vincendū tentatiões. Addit̄
⁊ quarta ratio Augu. Creator eſt trinitas. pr̄ et
filius ⁊ ſpūſſanctus. Creature vō inuiſibili de
betur ternarius numerus. vñ deum diligē iu/
bemur ex toto corde ex tota aīa ⁊ ex tota mēte.
Creature vō viſibili debet̄ numerus quaterna
rius. pp̄ter humidū ⁊ ſiccū calidū ⁊ frigidū.
Sic ergo per denariū ſignificant̄ oēs res. q̄ ſi
ducantur per quaternariū qđ cõpetit corpori
per qđ adminiſtratio geritur q̄dragefimū nu/
merū conficit. Et notandū q̄ q̄uis iudei habe
ant ieiuniū quatuor tp̄ibus āni propter qđ di/
citur Zacha.viij. Jeiuniū quarti. ieiuniū quin/
ti. ieiuniū ſeptimi ieiunium decimi.ſ. menſis
erit domui iude in gaudium ⁊ in ſolēnitates.
non tamē pp̄ter hoc eccleſia dicitur iudaizare
in ieiunio quatuor temporū. Non enī eiſdem
tp̄ibus nec eiſdem de cauſis ieiunat eccl̄ia. Qđ
patet ex dictis Hiero. ſuper inducta auctorita/
te Zacharie. Dicit enim ⁊ habet̄.di.lxxvj. Jeiu
nium. q̄ ieiuniū quarti menſis apud iudeos ē
de menſe iulij. Nam primus menſis apud he/
breos eſt aprilis. Jeiuniū autē illud q̄rti men
ſis.ſ. in iulio obſeruabāt. q2 tunc moyſes d̄ſcē/
dens de monte ſynai tabulas legis diuine con
fregit pp̄ter idolatriam cõmiſſā ab illo popu/
lo. ⁊ iuxta Hiere. muri primo rupti ſūt ciuita/
tis per nabuchodonoſor in quinto mēſe q̄ apđ
nos dicitur auguſt⁹ ieiunabāt iudei cū pp̄ter
exploratores terre pmiſſiōis orta eſt ſeditio in
pp̄lo. ⁊ iuſſi ſunt in montē non aſcendere. ⁊ in
hoc menſe a nabuchodonoſor. ⁊ poſtea a Tito
⁊ veſpaſiano templū hieroſolimis incēſū eſt.
in ſeptimo mēſe.ſ. qui eſt october godolias oc/
ciſus eſt. ⁊ reliquie populi diſſipate. Jn decio
qui dicitur ianuarius apud nos pp̄lus cū Eze
chiele qui ī captiuitate babylonica poſit⁹ erat.
audiuit tēplū dei eſſe ſubuerſū. Notū eſt autē
q̄ ieiuniū eccl̄ie in q̄tuor tp̄ibus non ſerua/
tur in illis menſibus. nec iſtis de cauſis.

Cauſa ſeu ratio .§.v.

quare prohibet̄ eſus carniū ⁊ lacticiniorū in ie
iunijs eccl̄ie. aſſignauit be. Tho. ij.ij.q cxlvij. pro
arti.viij. Sic ieiuniū eſt ab eccleſia inſtitutum
ad reprimēdas concupiſcētias carnis. que qui
dem ſunt delectabilium ſm tactū que cõſiſtunt
in cibis ⁊ venereis. ⁊ iō illos cibos eccleſia ie//
iunantibus intercidit. que ⁊ in comedēdo ma
xime hñt delectationem. ⁊ iterū hoīem maxie/
ad venerea prouocāt. huiōi aūt eſt eſus anima
lium in terra quieſcentiū ⁊ reſpirantiū. ⁊ que
ex eis pcedūt ſicut lacticinia ex greſſibilibus
⁊ oua ex auibus. Quia enim huiōi magis con
formātur humano corpori plus delectāt ⁊ ma/
gis conferunt ad humani corporis nutrimen
tū. ⁊ ſic ex eo2 comeſtiōe plus ſupfluit. vt ver
tat̄ in māz ſeminis cui⁹ multiplicatio eſt maxi
mū ſcitamētū luxurie. ⁊ iō ab his cibis pcipue
ieiunantibus eccleſia ſtatuit abſtinere. diſ.iiij.
Deniq3 ⁊ de eſu carniū ſemp obſeruat̄ in oī ie/
iunio vt ſcil3 abſtineat̄. Quo aūt ad oua ⁊ lacti
cinia ſeruat̄ in.xl. in alijs ieiunijs ſtatur cõſue/
tudini loco2. Nec obſtat q̄ vinū eſt etiam puo
catiuum ad luxuriā multū pp̄ter qđ dicit̄ Pro
uerb.xx. Luxurioſa res eſt vinū. ⁊ ad Ephe.v.
Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. ⁊ tm̄ i
ieiunio non phibet̄ potus eius. Dicit.n. Tho.
vbi.ś. q̄ ad actum generationis tria cõcurrūt:
ſcil3 calor. ſpūs. ⁊ humor. Ad calorē quidem
maxime operat̄ vinū ⁊ alia caleſaciētia corp⁹.
Ad ſpūs autē cauſandos vel multiplicādos vi
dentur operari inflatiua. S3 ad humorē maxi
me cooperat̄ eſus carniū ex quib⁹ multum ex
alimento generat̄. Alteratio aūt caloris ⁊ mul
tiplicatio ſpirituū cito trāſit. ſed ſubſtātia hu
moris diu manet. ⁊ ideo magis interdicit̄ ieiu
nantibus eſus carniū q̄ vſus vini vel eſus le//
guminū. que ſunt inflatiua. ¶ Jtē nota q̄ cū
dicit̄ horā comeſtionis cõgruā in ieiunijs eſſe
horā nonā vel circa. non videt̄ nona ſumi ſm
qđ loquit̄ ſcriptura ſacra d̄ nona. Uel ēt docto
res loquētes de ieiunijs. cū eni3 dies artificial̄
diuidat̄ ſm ſcripturā in.xij. horas que in equi
noctio vernali vel autūnali eſſent tāti ſpacij vt
hore noſtre. vñ ⁊ in parabola de cõductis ad vi
neā hora.xj. dictū fuit ab alijs Matth.xx. prio
ri tp̄e conductis. hi nouiſſimi vna hora fecerūt
que ſcil3 ſuperfluebāt de illa die. ſic ergo hora
nona eēt hora.xxj. vt tm̄ tres hore reſtāt de die
be. Tho. ēt vbi.ś. dicit q̄ hora ſexta vl̄ circa cõ
ſueuerūt hoīes coiter prādere in dieb⁹ in qb⁹
nō ieiunāt ſole tūc pueniēte ad ſummum ei⁹
aſcenſū qđ videt̄ eſſe in meridie in ſexta hora
diei artificialis. ⁊ per cõñs in.xviij. hora diei na
turalis. inde ad nonā remanēt tres hore. vide/
tur ergo dicendū tūc hora nona quantū ad ie/
iuniū eccleſie. que dicitur pp̄rie hora ſexta.ſ. in

De cā/ prohibi tōis eſ⁹ carniū ⁊ lactici niorū

Cauſa q̄re vſ⁹ vini ad mittit̄

De ho/ ra cõe/ ſtionis tempo/ re ieiu/ nij.

meridie.q: ſic ſeruat conſuetudo generalis ec cleſie.extra de conſue.c.cum dilectus. que eſt optima legum interpres que etiam legem tu lit.⁊ tunc etiam pulſatur ad nonam.

¶ De fructibus .§.vi.

Utilitates ieiunii ſunt decem in genere

Utilitate ſeu vtilitate ieiunij primo in genere poſtea in ſpecie. De ieiunio quadrageſimali. In oib⁹ exhibeamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros. Et inter cetera ſubdit in ieiunijs.ij.ad Corint.vj. Ieiuniū vt dicit Hiero.eſt fundamentū v̄tutū. ⁊ Ambro.vides q̄ta ſit virtus ieiunij.vt ſpuitum ieiuni hois ſerpentē occidat. Ualet vtiq̄ʒ ad multa. Primo euadere facit diuinā ſententiam.vnde niniuite quorū ciuitas debebat ſubuerti.veſtiti ſaccis.⁊ ieiunātes euaſerunt diuinum illud iudicium dn̄o miſerante.vt patet Jone.iij. Secundo ieiuniū diſponit ad grām. qd̄ patet in cornelio centurione.cui.pp̄ter ieiunia ⁊ elemoſynas quas faciebat apparuit orāti ipſi angelus ⁊ dixit q̄ mitteret pro Petro.q doceret eum viā ſalutis qd̄ ⁊ factum eſt.⁊ recepit viſibiliter ſpm̄.ſ.Actuū.x. Et pp̄ter h̄ etiam eccleſia ordinauit oēs fideles debere ieiunare in quatuor tp̄ibus ad impetrandū ordinandis grām ſpūſancti cū pro vtilitate ppl̄i ordinentur. Tertio ieiuniū ad ſapientiā ⁊ noticiā diuinorum diſponit. In cuius exemplū eſt q̄ Daniel poſt ieiuniū factum habuit magnas reuelationes de diuinis. Dañ.x. Et anna pp̄hetiſſa que vacabat ieiunijs ⁊ orationib⁹ in tēplo meruit dei filium incarnatū videre ⁊ recognoceř. Lu.ij. Quarto ieiuniū ꝯſolationeʒ angelicam promeretur. Unde poſt ieiuniuʒ pactū a xp̄o: acceſſerunt angeli ⁊ miniſtrabāt ei. Math.iiij. Quinto ieiuniū diabolum expellit corporal̄r ⁊ ſpūaliter. Math.xvij. Hoc genus demoniorum non eycit niſi in oratiōe ⁊ ieiunio. Sexto ieiunium carnis concupiſcētias domat. Prouerbio.xxvj. Dū deficerēt ligna.ſ.ciborū extinguitur ignis luxurie. Et ap̄lus poſtq̄ʒ dixit in ieiunijs ſubdit in caſtitate.ſ.exhibeamus noſmetipſos. Ex hoc inſinuās ieiunium maxime valere ⁊ cām eſſe caſtitatis. vñ ⁊ primi parētes dum ſeruauerūt ieiunium in paradiſo nō ſenſerunt ſtimulos carnis.ſʒ immediate fracto ieiunio.Geñ.iij. Septimo ieiunium fortitudinē anime adijcit. In cuius figurā Judith que ieiunijs multū inſiſtebat.habuit tantā fortitudinem ⁊ cōſtantiā mētis vt holofernē occideret. Judith.xiii. Octauo victoriaʒ in bellis obtiet. Unde filij iſrael congregati ad delendā tribuʒ beniamin.pp̄ter ſcelus cōmiſſum.primo ⁊ ſecundo fuerunt debellati.tertia vice facto ieiunio habuerunt victoriam Judicum.ij. Nono proſperitatem itineris p̄curat. vñ eſdras cum miſtis de captiuitate babylonica redeūtes hieroſolymā facto ieiunio habuerūt p̄ſperū iter. vt habet.j.Eſdre.viij. Decimo conducit ad ſupernā patriaʒ. Uñ Helyas facto ieiunio.xl.dierum peruenit ad mōtē dei oreb. In ſpeciali de ieiunio quadrageſimali. ¶ Nota q̄ dicit dn̄s Jo.dn̄ici ſuper Math.dicit enim q̄ numerus ipſe quadragenari⁹ oſtendit finalē effectum ieiunij multipliciter. Et primo ex cōpoſitione ipſius numeri.cōponitur eni ex partibus aliquotis que ꝯſtituunt ſimul adiuncte q̄dragenarium numerū.partes aliquote ſunt.vnū ⁊ duo. quatuor ⁊ quinq̄ʒ.octo ⁊ decē.⁊.xx. cōponitur eni ex vno.q: vnarius multiplicatus per q̄draginta conſtituit q̄dragenariū ⁊ duobus.q: binarius multiplicat⁹ per.xx.ꝯſtituit.xl. Item ex q̄tuor.q: quaternarius multiplicat⁹ per deceʒ cōſtituit.xl. Item ex qnq̄ʒ.q: quinarius multiplicatus per octonariuʒ conſtituit.xl. Itē ex octo.q: octies quinq̄ʒ ꝯſtituunt q̄dragenarium. Itē ex.x.q:.x.multiplicata per q̄tuor cōſtituūt.xl. Item ex.xx.q: vigenarius multiplicat⁹ p binarium conſtituit quadragenarium. Iſta ren collecta ſimul vnum.duo.quatuor.quinq̄ʒ. octo. decem. ⁊ viginti conſtituunt.l. qui eſt numerus iubileus: ad innuendū q̄ per ieiuniuʒ .xl.peruenitur ad iubileum cordis ⁊ futuram quietem patrie. Secundo quadraginta dieb⁹ dn̄s pluit ſuper terrā tp̄e Noe ad iudicanduʒ vitiū carnis. In figurā q̄ vitiū carnis cōprimitur per hmōi ieiuniū.xl. Tertio q̄ per.xl.manſiones peruenit pp̄lus iſrael ad terrā p̄miſſionis. Et per ieiuniū q̄drageſimale debite ſeruatum.ſ.cū mā̄na gratie peruenit ad p̄miſſioneʒ eterne hereditatis. Quarto quadragita annis pp̄lus ille fuit illuſtratus colūna ignis de nocte.⁊ de die p̄tectus nube contra eſtū ad figurā dum q̄ ieiuniū.xl.illuſtrat mentē ⁊ p̄cipue audiendo predicationes.vt fieri dʒ ⁊ p̄tegit ab anſidijs diaboli. Quīto moyſes ieiunatis.xl.diebus recepit bis legē dn̄i:q: ieiunium ad obſeruantiā legis veteris ⁊ noui teſtamēti adiuuat. Sexto Helias ieiunio.xl.dieꝝ peruenit ad mōtem oreb.vbi oñſus eſt deus.⁊ per ieiuniū.xl. ⁊ alia bona peruenit ad montē ꝯtemplationis ⁊ ſecuritatis. Septio.xl.hebdomadis xp̄s ſtetit in vtero matris v̄ginis Marie.⁊ poſtea natus eſt:q: ſi ieiuniū ⁊ ſi habeat xp̄m latentē in via eo ſeruato hʒ per dulcedinē mentis patentē. Octauo xp̄s.xl.mēſib⁹ cōpleuit curſuʒ ſue p̄dicationis in mūdo.⁊ poſtea per crucē paradiſum aperuit.⁊ ieiuniū apit celuʒ. Nono xp̄s .xl.horis ſtetit mortuus.⁊ poſtea ſurrexit.⁊ ieiunium mortificatis ſenſibus ad v̄tutū lucē reſurgere facit. Decimo xp̄s poſt reſurrectioneʒ.xl. diebus cū diſcipulis interpolatim fuit.⁊ ieiu

nium letificauit mentem preſentia xpi.

¶ De ſobrietate. Capitulum. v.

Poſtquã dictum eſt de abſtinẽtia que eſt moderatiua ci boruz ⁊ potuũ: cõſiderãdũ eſt cõſ̃iter de ſobrietate que eſt ſpãlr̃ moderatiua potuum. Ubi tria videre ſufficit. Primo quõ ſit virtus. Scđo de eius effectib⁹. Tertio qbus maxime cõpetit. ¶ Eſt ergo ſciendũ ꝙ ſobrietas eſt virtus ſpãlis cuz ſit vna de partib⁹ tẽperantie. vt ponit Macro. Ad virtutẽ enĩ moralẽ vt dictum eſt ſupra ptinet cõſeruare bonũ rõnis cõ ea quib⁹ põt impediri. Ubi ergo inueniſ ſpeciale impedimentuz rationis. ibi neceſſe eſt ponere ſpãlez virtutẽ ad illud remouendũ. Pot⁹ autez inebriãs hʒ ſpãlẽ rõnez ĩpediẽdi vſuz rõnis in quantũ ſcilʒ pturbat cerebrũ ſua fumoſitate. et ĩõ ad remouẽdũ hoc impedimẽtũ rõnis regrĩtur ſpãlis v̾tus. ⁊ hãc dicim⁹ ſobrietatẽ q̃ ſpãlr̃ eſt circa potũ ſicut circa ꝓpriã materiã. Licʒ enĩ ſobrietas ſumatur a mẽſura que põt iueniri in qualibet materia. Dicif enim aliqs ſobrius q̃ſi briã. i. menſurã ſeruãs. Spãliter tñ nomẽ iſtđ ſumitur in illa materia in qua maxie laudabile eſt mẽſurã ſeruare. Hmõi aũt eſt pot⁹ iebriare valens. Nã eius vſus mẽſurat⁹ multum cõfert ⁊ modicus exceſſus multuz ledit. qꝛ facilr̃ põt impedire vſum rõnis magiſq̃ʒ exceſſus cibi. ⁊ iõ ſpãliter ſobrietas attendiſ circa potum moderandũ. vñ pʒ ꝙ ſobrietas eſt alia v̾tus ab abſtinẽtia que eſt cõiter circa cibũ ⁊ potũ. delectationis vtriuſq̃ʒ moderatiua in cõmendationem ſobrietatis. Helie cui grãdis reſtabat via angel⁹ dñi ad caput ſuũ oñdit ſubcinericiũ panem ⁊ vas aque. iij. Reg. xix. Apud antiqs tñ fuit ſtudiũ de cõſeruanda ſobrietate. ⁊ maxime in mulierib⁹: ꝙ ſi qua vinũ bibiſſe cõprehenſa fuiſſet ipſaz pene obnoxiaz hẽbãt. ac ſi viri thorũ violaſſet. Unñ narrat Vale. ꝙ metell⁹ vxorẽ eo ꝙ vinum bibiſſet fuſte percuſſaz interemit. quod factum non tantum accuſatore ſed ⁊ reprehenſore caruit. ⁊ ſubdit Valerius. Quecunq̃ʒ femina vini vſum immoderate appetit ianuam vitiis apit. ⁊ v̾tutibus viam claudit. Quod quidem abſurdum eſt.

¶ Nunc de effecti- .§. i.

bus ſobrietatis proſequamur qui pñt q̃tuor aſſignari. Eſt enim intellectualis luminis cõſeruatiua carnalis concupiſcẽtie repreſſiua. Senilis etatis decoratiua. Et humane pacis nutritiua. Eſt ergo ꝑmo intellectualis luminis cõſeruatiua. Nã vinum ſi tẽperate ſumitur cor a quo ꝓcedunt cuncte operationes tã naturales q̃ʒ aĩales confortat. ſpũs ſtabiles ⁊ ſubtiles generat. ipſum cerebrũ in quo opationes ſenſitiue perficiuntur in puritate cõſeruat ⁊ oẽs anime vires in ꝓprijs operationib⁹ pficit ⁊ vigorat. Unñ dicif Eccle. xxxj. Sanitas eſt aie ⁊ corpis ſobri⁹ potus. Ex his v̾o ſequitur opatio intellect⁹ puriſſima ⁊ clariſſima: ad queq̃ʒ ſubtilia intelligẽda. Hec aũt intellectus ſubtilitas per ebrietatez tolliſ. ſicut ſcriptũ eſt in Oſee. iiij. c. Vinum ⁊ ebrietas auferũt cor. i. mentẽ q̃ nihil eſt in hõie preſtanti⁹. vñ ⁊ btũs Dñicus inſtitutor ordis predicatoꝝ vt melius aĩam transferret ad ſapientiam. vinũ per decẽniuz non bibit. Scđo ſobrietas eſt carnalis cõcupiſcentie repreſſiua. qñ enĩ venter mero eſtuat. facile ſpumat in luxuriam. vt dicit Hiero. di. xxxv. venter. In hui⁹ figuraz Noe ebri⁹ nudauit femora. Propter qđ ãmonet aplũs ad Epheſ. v. dicens. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. ſ. vt in eã effectiua. ⁊ ſub hĩ ſenſu intelligendũ eſt qđ ſcribiſ ꝓuerb. xx. Luxurioſa res eſt vinũ inq̃ʒtum videlʒ ꝓuocat ad luxuriã. Studẽdũ eſt ergo ſobrietati ⁊ cauendũ a ſupfluitate vini. maxime iuuenibus ſicut dicit Señ. in li. de ira allegans platonem. Ex hoc faciliter piclitaſ caſtitas. vñ ſcribit Hiero. ad fabiolã virginẽ. O filia ſi aplũs caſtigauit corp⁹ ſuũ ⁊ in ſuitutẽ redegit ne cuz alijs predicaſſet reprob⁹ efficereſ quõ iuuẽcula adhuc in feruore iuuẽtutis poſita dapib⁹ ⁊ vino plena. de caſtitate erit ſecura. In lege de cõſecratis nazareoꝝ ꝑcepit dñs ꝙ a vino ⁊ ab oĩ qđ inebriari põt ſe debeãt abſtinere. ad hoc vt purius corã deo ſtare poſſent. qđ ⁊ Jo. baptiſ. ſeruauit. Luc. j. ¶ Tertio ſobrietas eſt ſenilis etatis decoratiua. Unñ ſciendũ ꝙ inter oĩa ad q̃ iuuenes ſtudere dñt eſt ꝙ a principio v̾tuoſas conſuetudines acquirant. quia ſicut dicit Salomon prouerbio. xxij. Adoleſcens iuxta viam ſuam graditur cum ſenuerit nõ recedet ab ea. Inter autem alias vtiles ⁊ virtuoſas conſuetudines quibus etas iuuenilis debet aſſueſcere optima eſt parcitate potus vti. Nam inter alia bona que ſequuntur hoc potiſſimum eſt ꝙ aduenientе ſenectute ſenſus tam interiores q̃ʒ exteriores diutius vigent potentes ad proprios actus. ⁊ ipſum corpus in quadam puritate cõſeruatur. immoderatus autem potus ⁊ maxime a pueritia aſſuetus non ſolum vitium culpe inducit ſed etiaʒ bona nature vſq̃ʒ ad inſenſibilitatem exterminat. Hinc ⁊ Auguſtinus de ebrietatis nocumentis ait. Ebrietas aufert memoriam. diſſipat ſenſum. confundit intellectũ. concitat libidinem. inuoluit linguam. corrumpit ſanguinem. omnia membra debilitat. vitam diminuit. et omnem ſalutem exterminat. Hela rex iſrael cum eſſet bibens et tremulentus factus Zambri ſeruus eius qui

Qđ iuuenes debent acqreř ꝑmo ⁊ ꝑncipaliter bonas cõſuetudines.

contra euȝ rebellarat irruēs percuſſit ⁊ occidit eum. iiij. Regū. xvj. Alexandro cū multa regna mundi viciſſet. ⁊ circa vinum intemperatꝰ eēt dictum eſt. O Alexander cum omnia viceris a ſolo vino victus es. Unde ⁊ bene dicitur de ebrioſo Prouer. xxiij. Eris ſicut dormiens in medio mari ⁊ quaſi ſopitꝰ gubernator amiſſo clauo ⁊ dicens. Uerberauerunt me ⁊ non dolui. traxerunt me ⁊ non ſenſi. qn̄ euigilabo ⁊ rurſum vina reperiam. ⁋ Quarto ſobrietas ē humane pacis nutritiua. homines enim adinuicem ſociales ⁊ beniuoli reddūtur. qn̄ eoꝝ corda non ebulliunt. inordinatis gaudijs non exuberant ⁊ ſuper alios nō extolluntur. Hec qdeȝ bona per ſobrietatem cauſantur. per quam rō recta viget ⁊ homo in ſuis actibus infra ꝓprios limites manet. Ebrietas autem his oppoſita habet inducere. Nam hominem a rectitudine rationis abducit. ⁊ ipſum ex̄ ſe ebullire facit.

De malis ex ebrietate ſequentibus

Multa etiam alia mala ex ebrietate ſequūtur. que vitam ſocialem perturbant. puta oris loquacitas. verborum ſcurrilitas: ludi leuitas. ⁊ verba tumoris ⁊ contumelie. Ex quibus omnibus ſurgunt contentiones ⁊ rixe ⁊ frequenter bella ⁊ hoīum mortes. Unde Eccl̄i. xxxj. Uinum multum potatum irritationē ⁊ iram ⁊ ruinas multas facit. Amaritudo enim anime vinum multū potatum. Per primam clauſulam intelligit ſapiens dāna corporis. que ex nimio potu ſequuntur. que ſunt irritatio ideſt cerebri vel ſenſus vacuitas. Iram. i. appetitus vindicte ⁊ ruinas multas facit. i. mortes corporales Per ſcd̄am clauſulā intelligit dāna conſciētie vnde dicit ꝙ vinum multum potatum eſt amaritudo anime. quia amaritudinē leſe conſcientie īducit. Subdit vlterius mala que ad proximos propter ebrietatem diffunduntur dicens ebrietatis animoſitas. i. audacia ⁊ temeritas inſurgendi in alios. imprudentis offenſio actiue ⁊ paſſiue. que. ſ. īprudens ebrius offendit: ⁊ offēditur minorans virtutem tam anime ꝗ̄ corporis: ⁊ faciēs vulnera ſibi ⁊ alijs. hec ſcilicet oīa mala facit ebrietas.

Adhuc alia mala ex ebrietate ſequūt.

⁋ Adhuc preter predicta mala ponūtur Eſa. v. quedam alia mala que ex ebrietate proueniunt. Et primo eſt quedaȝ miſerabilis ſollicitudo ſpiritus ad querendū vinum. Deinde eſtuatio corporis vino potato. Et quantū ad hoc dicit. Ueh qui ꝯſurgitis mane ad ebrietatē ſectandam ⁊ potandū vſqȝ ad veſperam vt vino eſtuetis. Aliud malū eſt diſſolutio ⁊ mentis euagatio vſqȝ ad incōſideratiōeȝ ⁊ in contemptum dei. Et quantū ad hoc dicit. Cythara ⁊ lira ⁊ tympanuȝ ⁊ tibia ⁊ vinum in conuiuijs veſtris. ⁊ opus dn̄i nō reſpicitis. nec opera manuū eius conſideratis. Ex his autem concludit ꝓpha quedam mala penalia. que populus ebrioſus incurrit. ſ. captiuitatē. ſtoliditatem. ⁊ egeſtatē vnde ſubdit. Propterea deiectꝰ eſt captiuus populus meus. qꝛ non habuit ſcientiam. ⁊ nobiles eius interierūt fame. ⁊ multitudo eius ſiti exaruit ecōtra ſobrietas iter oēs virtutes ſedus humane ſocietatis nutrit ⁊ fouet. Naſcituro Sanſone qui teſte āgelo populum dn̄i debebat de manu phyliſtinorū liberare ⁊ ab hoſtibus eū paci reddere. Ipſe angelus matri eius in huius figurā ſobrietateȝ indixit dicens. caue ne vinū bibas nec ſicerā ⁊c̄. Iudi. xiij. ⁋ De multis alijs malis que ſecuta ſūt ex ebrietate ponit b. Ambro. in ſer. ⁊ habetur ī de cre. di. xxxv. Sexto die. vbi ſic ait. in principio generis humani ignorabat vinum. Primus Noe vineā plantauit. dedit natura ſȝ ignorauit potentiā. itaqȝ vinū nec ſuo pepercit auctori. ſed ebrietas illius nobis ſuadet ſobrietateȝ. Semel inebriatus eſt Noe. At vbi maluȝ ebrietatis agnouit iumētū ſuum. i. corpus ad remedium tēperauit non effudit ad vitium. anteꝗ̄ vinum inueniretur manebat oībus incuſſa libertas. Ne ſciebat hō a conſorte nature ſue obſequia ſeruitutis exigere. Non eſſet hodie ſeruitus ſi ebrietas nō fuiſſet: obrepſerat qdē īme ꝓplationis īuidia. manebat tn̄ adhuc paterna reuerentia. Leſa eſt pietas. cuȝ irrideretur ebrietas. ſ. in Noe fuit ebrietas origo inceſtus peſſime regnatricis partus deterior. ⁊ loquitur de Loth inebriato a filiabus ſuis in mōte. Abraā in ꝯuiuio angelis non vinum ſed lac miniſtrauit. Recte ibi deerat materia peccati. vbi erat remiſſio peccatoꝝ. ſ. figuratiue. deniqȝ venit Ioan. non manducans panem nec bibens vinum quia qui xp̄m annunciat. ab oī icētiuo vitioꝝ ſe debet preſtare alienum. hec oīa ibi.

Sūt alia ... ex ebrietate ſeq...

⁋ Quantum ad .§. ij.

Qui[bus] p[ro]p[ri]e cōpe[tat] ſobrietas.

tertiū. ſ. qbus competit maxime ſobrietas. Sciendum ꝙ maxie ꝯuenit rectoribꝰ ꝓlatis ſcholaſticis ⁊ iuuenibus. Rectoribus qdē ⁊ ꝓlatis qꝛ cū habeāt iudicare opꝫ eos eſſe ſobrios nec crapula ⁊ ebrietate repleri. ⁊ ob h̄ rōne obtenebrati. nō pn̄t rectū dare iudiciū in iudicando. Un̄ Eccl̄i. x. dr̄. Ueh tibi t̄re cuiꝰ rex eſt puer. ⁊ cuius ꝓncipes mane veſcunt. Herodes rex in ꝯuiuio crapulatus īpleuit qđ puella ſaltās poſtulauerat. ſ. decapitationē Ioā. bap. Scđo cōpetit clericis ⁊ rligioſis. Un̄ aplſ. ꝑ ad Thi. ꝗ. dans regulaȝ de ordinādis. īter cetera dicit ꝙ dȝ eſſe ſobrius. Ad qđ optime facit qđ ait Hie. di. xxxv. Eccl̄ie ꝓncipes in ſi. ⁊ extra de vi. ⁊ ho. cle. a crapula. Hic aplſ ad Ephe. Caſtigo corpꝰ meū ⁊c̄. Aug. in regula. Carnē vr̄am domate ieiunijs. abſtinētia eſce ⁊ potus ꝗ̄tū valitudo ꝑmittit. Tertio ꝯuenit iuuenibus. Nam cū ī eis

vigeat calor naturalis ꝑpter feruorem ſangui/
nis vñ incitantur ad libidinẽ. vehementer ad/
dendo alium ignem.ſ.ciborũ ꝛ potuũ.non po
terunt reſiſtere tentationib⁹ luxurie. In delitijs
enim ait Bernar. periclitatur caſtitas.ꝛ econ/
tra ſꝫ Hiero. Sine cerere ꝛ bacho friget ven⁹.
Tres adoleſcentuli ananias azarias ꝛ miſahel
vacantes abſtinẽtie.vitãdo cibos regios.ꝛ le/
guminibus vtentes ꝛ aqua euaſcerũt ignẽ for
nacis babylonice deſignantis luxuriam mun/
di.ꝛ meruerunt habere viſiones dei.

¶De caſtitatis materia cauſa ꝛ gradibus. Capitulum.vj.

Circa caſtitatẽ de qua conſequenter eſt agendũ con
ſiderãda ſunt quatuor. Primo quo/
modo eſt virtus.ꝛ circa qd verſaẜ.
Scd̃o de laudib⁹ caſtitatis. Tertio que ſunt cãe
deſtructiue ſiue cõſeruatiue. Quarto ſi qlibet
de neceſſitate ꝓcepti ad eam ſeruãdam teneaẜ.

De cauſa caſti/tatis.q̃re ẽ virtus ne/ceſſaria ſit circa q̇d verſatur.

Ad videndũ quõ caſtitas ſit vtus ꝛ que ſit eius
materia. Sciendũ eſt ꝙ ſicut dictũ eſt tẽperan/
tia eſt virtus generalis que coĩter ordinatur
ad reprimẽdas cõcupiſcentias delectationũ.q̃
ſunt circa tactũ. Delectationes aũt per ſe conſe
quunẜ operationes cũ ſint ꝑfectiones earũ.vt
diciẜ.iiij. Ethico. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ alterius
generis ſunt operatiões ꝑtinẽtes ad vſuꝫ ci/
borũ qbus natura indiuidui cõſeruaẜ ab opa/
tionibus que ꝑtinẽt ad vſum venereoꝝ qb⁹ cõ
ſeruatur natura ſpeciei. ſicut ergo circa delecta
tiones ciboꝝ reprimẽdas poniẜ vtus abſtinen
tia. ſic etiã circa delectationes venereoꝝ repri/
mendas eſt ponẽda virtus quedã diſtincta ab
abſtinentia. Et qꝛ hmõi delectationes veneree
ſunt vehemẽtiores ꝛ magis opprimẽtes rõnẽ
q̃ꝫ delectationes ciboꝝ. ideo maiori indigẽt re
frenatione. vñ ꝑdicte virtuti imponiẜ nomẽ ca
ſtitatis qꝺ ſumitur a caſtigatiõe. ex eo ꝙ vide/
lꝫ ꝙ per rõnem concupiſcentia refrenaẜ. Ipſa
enim ad modũ pueri eſt refrenãda. ſicut patet
per phm̃.iij. Ethico. qui aſſimilat concupiſcen
tiaꝫ puero. eo ꝙ ſicut puer qui in volũtate ſua
relinquiẜ prauus efficiẜ.ꝛ in malitia excreſcit.
ſic concupiſcentia ſi ei cõſentiatur.ꝛ per ratio/
nem nõ arceaẜ ſemꝑ augeẜ in deſiderijs ꝛ paſ/
ſionibus.ꝛ nihil eſt ꝙ ſic virtute mẽtis deijci/
at. Unde dicit Augu. in li. ſoliloquioꝝ. Nihil
eſſe ſentio qꝺ magis ex arte deijciat animum
virilem q̃ꝫ blandimẽta femine corpiſq́ꝫ illius
contactus. ſine quo vxor haberi non põt. Uir/
venerabilis bñdictus. vt narrat Grego. in.ij.
dial. Ab ipſo pueritie tẽpore cor gerens ſenſle.
nulli animũ voluptati dedit. Cum auteꝫ die q̃/
dam ſolus eſſet tentator affuit. nã nigra praua
q́ꝫ auis que vulgo merula vocaẜ. circa eiu⁹ fa/
ciem volitare cepit. eiuſq́ꝫ vultui importune i/
ſiſtere. ita vt eam per manũ potuiſſet ſi hãc vir
dei tenere voluiſſet. ſed ſigno crucis facto re/
ceſſit auis. Tanta aũt carnis tentatio eadem re
cedente ſecuta eſt. quantã vir ſanctus nunquã
fuerat expertus. Quandã nãq́ꝫ aliqñ feminaꝫ
viderat. quã malignus ſpũs an eius oculos re
duxit ad memoriã. tantoq́ꝫ igne ſerui dei ani/
mum in ſpẽ eius accendit. vt ſe in eius pectore
amoris flãma vir caperet ita vt etiam pene de/
ſerere heremũ deliberaret ex tentatione. ſꝫ pro
tinus ex dei gratia in ſe reuerſus in ſpinis ꝛ vr
ticis nudum ſe proiecit.ꝛ ſic tẽtationem vicit.

¶Post hec de lau/ .§.I.

De laudib⁹ caſtitatiſ. et ſunt qnq́ꝫ.

dibus caſtitatis in cõmuni videndũ. q̃s ad qn
q́ꝫ reducẽ poſſum⁹ ſꝫ qnq́ꝫ ei⁹ ꝓprietates. Pri
ma qdem huius virtutis laus eſt ꝙ inter cete
ras virtutes hec ꝑmo diabolo obſtaculũ ponit.
ꝛ ceteris virtutib⁹ aditum pandit. Circa qꝺ eſt
ſciendũ ꝙ diabolus conſiderans diuerſas ho/
minũ cõditiones. etates ꝛ habitus opoꝛtunita
tes diuerſimode de diuerſis eos tẽtare ſtudet.
Uidens ergo hmõi naturã ad hoc vitiũ ꝓnio/
rem talia ſuggerit tentamẽta. q̃lia ad tẽtati rui
nam nouerit expedire. Unde ſene cui vires de
ficiunt naturales.ꝛ neceſſaria ſunt adminicu/
la tꝑalia. tentat de auaritia. vtpote que in pro/
prijs ꝺficit per extriſeca iuuare ſe poſſit. Mer
catorem aſſuetum in lucris ꝛ in commutatio/
nibus tẽtat de fraudib⁹ ꝛ ſic de alijs. Inter oẽs
aũt ale vires vis cõcupiſcibilis in etate iuuenĩ
li eſt debilis ꝛ infirma ad ſui refrenationẽ.ꝛ for
tis ad rebellionẽ. tũ ꝑpter nature corruptiõeꝫ
que maxime ꝑcipitaẜ circa partes genitaliuꝫ.
Uñ primus hõ peccãdo. ibi prius īordinatio/
nẽ ſentijt. tum etiã qꝛ a ꝑncipio vite volupta/
tibus ꝛ delectationibus aſſueſcim⁹ q̃ſi eis con
nutriti. ſicut pꝫ per phm̃ in li. Ethi. Diabol⁹ er/
go cũ cito hoiem pubeſcere videt. cõſiderans
concupiſcibilẽ partẽ eſſe ad ꝯcupiſcendã ꝓnã.
ibi tentationũ inſultus facere nitiẜ: et mox iu/
uenẽ iam nouuꝫ hominem carnali voluptate
allectũ ad ruinam trahat vitioꝛũ. Prima ergo
iacula qbus diabolus hoieꝫ impugnat. vt gra
tiam baptiſmale perdat. ſunt carnaliũ delecta/
tiones ſuggeſtiones. homo aũt boni pugil ca
ſtrum aliquod cuſtodiẽs debet loco viliori vi/
res maiores apponere. ſic ꝛ vitijs obſtaculum
obijcere.ꝛ virtutibus aditus pandere. Et ideo
ſcti viri volentes peruenire ad perfectionem
virtutum primo conati ſunt reprimere carna/
les concupiſcentias. deinde exercitijs virtutuꝫ
operam dare. Primo ergo ianua totius boni/
tatis in hoie eſt cuſtodia caſtitatis. Monachi

qui primo ſub doctrina beati Marci apl'i egyptum degebāt primo oium cōtinentiā pro ſundamento habebant. deinde ſup eā ceteras virtutes edificare ſatagebāt. Narrat Hierony. in vitaſpatrū q Decius īperator quādam iuuenē xpianum caſtiſſimū cōprehēſuz. iuſſit nudum poni in loco ameniſſimo. vbi erant flores olfactus in ſtrop ſonitus. z cant' auiū. z manib' et pedibus ligatū. quādam puellam pulchrā īpudicam ad eū fecit adducere. que cuz alliceret z manibus palparet. At ille nō valēs ſe aliter iuuare linguā dentibus inciſaz in faciem illi' expuens ɔfuſam abſcedere fecit. Sicqz ille tentationis victoriā habuit. ⁋ Secūda laus caſtitatis conſiſtit in hoc q homini libertatē tribuit. z cunctas a ſe virtutes rōni ſubycit. ad cui' euidentiā prius conſideret quātam depreſſionem rōnis facit vitiū luxurie. Sciēdū eſt ergo q inter cetera vitia luxuria mentē magis deprimit. z verba ſalutis faſtidire facit. Uoluptas enim carnalis ppter vehementiam delectatiōis intātum hoīem abſorbet. z eū ſenſibus ſubycit. q quicquid aliud audit vel cogitat ſibi deſipiat nimium affectus delectatiōe carnali. Unde dicit' Eccle. xxi. Uerbū ſapiens qdcunqz audierit ſcius laudabit z adyciet. audiet luxurioſus z diſplicebit ſibi. z pyciet poſt terguz ſuū. Et Oſee v. c. dicitur de hoibus deditis carnalibus. Nō dabunt cogitationes ſuas vt reuertant' ad dominum. q ſpūs fornicationis in medio eorūz eſt. z dnm non cognouerunt. Magna eſt ergo ſeruitus in qua voluptas carnalis hoiem conſtituit. z quaſi irremediabilis. Unū dicit Augu. Quod efficaciſſimū glutinū ad capiēdas aias eſt mulier. voluptas enim carnalis cum nimis appetitur appetentē ſic glutinādo ligat q raro aut nunqz ab ea diſſoluitur niſi diuina gra maxime per flagella carnaliter affectis ſuccurrat. Cum ſumma ergo diligētia cauēdū eſt ne mulieris amor rōnem ſupet. que hoiem tam miſerabili ſeruitute cōſtringit. ppter qđ pulchre dicit Tullius. Illū ego non liberum iudicaui cui mulier imperat. leges imponit. vocat. veniēdū eſt eycit. abeundū eſt. poſcit. dādū eſt. minatur. extimeſcendū eſt. hūc ergo nō tm̄ ſeruū ſed nequiſſimum ſeruū ego iudico. vñ in parabola de cena mag' cū tres fuerit īuitati. primus deſignans ſuperbos ſe excuſauit. Similiter z ſecūdus, deſignās auaros. Sed tertius ſignans luxurioſos. nec iuit nec ſe excuſauit. ad ſignādū q carnalis voluptas ita hoiem implicat z ſubmergit q eum ad cogitandum aliquid impotentem reddit. Luc. xiiii. Cum Alex. mag. audita fama dyogenis z euz viſitaſſet phs ei nō aſſurrexerit. Cui Alexā. Imperator ſum orbis z tu mihi nō aſſurgis. Cui phs. Nequaqz vez eſſe aſſerēs. Carnalis ɔcupiſcētia. gula. z ſuperbia dñe tue ſunt z ancille mee q: tibi dñantur. z ego virtutib' eas vici. ergo huius es ſeruorūz meorū. qđ conſeſſus eſt alexander verum eſſe. ⁋ Tertia laus huius virtutis ɔſiſtit in decore ſingularis pulchritudinis quā ī aia cauſat. Ubi ſciendū eſt q ſicut docet Diony. iiii. c. de diuino. ad rōnem pulchritudinis duo requirūtur .ſ. claritas z cōſonantia. i. debita pportio. Dicimus enim corpus humanū pulchrū cū mēbra habet bene pportionata cum quadā debite coloris claritate vel qualitate. Pulchritudo aūt ſpūalis ſimili mō in hoc ɔſiſtit q oēs aīe vires ſint ſibiinuicē ɔſonantes in actib' diuerſaruz virtutū ſcḋm refulgentiā rōnis. Ipſa eniz ſuo lumine cunctas anime virtutes illuſtrat z perficit. eaſqz in vltimū finem ordinādo dirigit. Ultimus aūt virtutū finis eſt deus qui eſt ſumme pulcher. vniuerſorū cōſonantie z claritatis cauſa exiſtens. ſicut dicit Diony. Licet aūt pulchritudo quedam in virtute inueniatur. vt patet per Augu. in li. lxxxiii. qōnum. ſpāliter tm̄ caſtitati hec ſpūalis pulchritudo attribuit'. Ipſa. n. precipue quādaz ɔſonantiā in hoie ɔſtituit. p hoc q carnē ſpiritui ſubycit. Et ſpūs a carnalibus liber exiſtēs ceteras anime vires ſub quodam moderamine regit. Item hoiem clarum reddit per hoc q id qđ eſt in eo turpiſſimū z indecentiſſimū repellit cohibēdo brutales voluptates que claritatem rōnis extinguūt. z ideo peccata intēperantie ſcḋm phm ſunt maxime exprobrabilia. que etiā ſcḋz Grego. ſunt maioris infamie quā peccata ſpūalia. licet poſſint eē minoris culpe. Patet ergo q caſtitas facit hoiem decorum z honore dignū. Intemperantia vō exprobroſum z vilez. Unde ipſa eſt veſtis de biſſo ſcḋm illud pverb. vl. Biſſus z purpura indumētuz eius. Biſſus eniz ē genus lini cādidiſſimi. Unde z btā Cecilia ne pulchritudinem ſue virginitatis amitteret cantantib' organis z veſtibus deſup auro textis ſubtus aūt cilicio induta dnm exorabat. Fiat dicens cor meū z corp' meū immaculatū. zc. Similiter Agnes deſpiciebat filiū prefecti. qui eā volebat in vxorez vt pulchritudinē virginitatis ɔſeruaret: martyriuz ſuſtinuit. ⁋ Quarta laus caſtitatis eſt q ipſa inter ceteras virtutes magis ad ſciam diſponit. Ubi ſciendū eſt q quādiu paſſiones nō ſedātur vires ſenſitiue que opationi intellectus deſeruiūt impure ſunt. z ad opationes pprias inhabiles. Sedatis aūt paſſionibus in motionibus ſpirituū z ſanguinis bullitionib' ceſſantibus pdictis pdicte virtutes in ſuis actibus vigorant'. z tūc intellect' qui ab eis recipit ad ſciētiam habendā pfecti' illuminat'. vñ dicit phs vii. Phyſ. Anima fit ſapiens ſedēdo z quieſcē

do. vel ſedendo tm̃ ſm aliã lr̃am. Quãdo eniʒ hõ tumultus paſſionũ non ſentit aĩa in ſeipſa quieſcit. ⁊ tũc quaſi ſedẽs faciliter ſciam inuenit. Cũ ergo caſtitas ſit paſſionuʒ ſedatiua ⁊ refrenatiua. patet q2 multũ vʒ ad ſciam diſponere. In cuius figurã legit̃ q Salomon fecit ſibi thronũ eburneũ in quo ſedebat ad iudicandũ. Thronus eſt ſedes iudicãtis. ⁊ ſignificat ſapiẽtiaʒ. ebur ꝓpter ſui candorẽ ⁊ incorruptionẽ ſignificat caſtitatẽ. q2 ſcilʒ ſapiẽtie amica eſt caſtitas. Grego. nazã. de ſeipſo ait. Cũ ſignaculuʒ caſtitatis integre cuſtodiẽs phie ſtudijs adhuc iunior apud athenas florerẽ vidi per ſoporem ſedenti mihi ⁊ legenti. duas decoras dextra leuaqʒ ꝯſediſſe feminas. quas ego caſtitatis inſtinctu toruiori oculo cõſpiciens quenã eſſent ⁊ quid ſibi vellent iquiſiui. At ille me familiarius cõplectẽtes aiunt. Ne moleſte accipias iuuenis note tibi ⁊ familiares ſumus. Altera ex nobis ſapientia. Altera dicitur caſtitas. ⁊ miſſe ſumus tecum habitare: q2 nobis in corde tuo iocundũ habitaculũ preparaſti. De Joanne etiam euangeliſta dicit̃ q ꝓpter virginitatẽ datũ eſt ei altius de diuinis miſterijs ⁊ cognoſcere ⁊ ſcribere. ⁊ bea. Thomã de aquino etiã ſapientia mirabili claruit v̓ginitate fultus. Quita laus huius v̓tutis eſt q pre ceteris v̓tutibus ipſa ſingulariter hoiem dei familiarẽ ⁊ amicum cõſtituit. vñ ſciendũ q natura diuina eſt puriſſima ⁊ mũdiſſima ꝓpter ſui excellentiã ⁊ nobilitatẽ. Delectat̃ aũt vnũqđqʒ in ſuo ſimili. Puritas ergo in creatura rõnali ẽ deo gratiſſima. in qua tãqʒ in ſuo cõſimili ꝯgaudet ⁊ quieſcit. Vñ de celeſti ſponſo dicit̃. Canti. ij. q paſcitur inter lilia. i. puritate delectat̃. Et hinc eſt q illi qui virtute v̓ginitatis prediti ſunt. magis fuerunt cũ deo coniuncti. ſicut pʒ de Joã. euã. quẽ xp̃s virginẽ de nuptijs vocans ſupra pectꝰ eiꝰ recũbere voluit. vbi incarnati v̓bi ſecreta intellectu acutiſſimo penetrauit. Hũc dñs in cruce pendens virginis matris cuſtodẽ ⁊ tanqʒ filiũ loco ſui dereliqt. q totuʒ merito puritatis eiꝰ aſcribendũ eſt. Unde de ipſo ſingulariter dicitur. Hic eſt diſcipulꝰ ille quẽ diligebat Jeſus. Soli ergo v̓gines familiares ⁊ xp̃i ſodales dicuntur. Et ideo ſignanter de eis dicitur Apoc. xiiij. Sequuntur agnum quocunqʒ ierit. Precipue autẽ ſequitur mater eius virgo Maria. In huius figuram dicunt ſui Dauid. Queramus dño noſtro regi adoleſcentulam virginẽ. ⁊ ſtet coram rege ⁊ foueat eum ⁊c̃. iij. Regum j. Quod de ipſa matre xp̃i intelligi poteſt.

¶ Conſequenter .§. ij. reſtat videre de cauſis ꝯfer̃etibus ad caſtitatẽ. Ut aũt manifeſtior fiat noſtra doctrina. ꝑmittemus deſtructiuas cauſas qbus ſingulis oppoſitas ꝯſtructiuas adiungemꝰ. Põt aũt huiꝰ cãe in ſumma. iiij. aſſignari. Prima qdẽ cã deſtructiua caſtitatis eſt ociũ. Ubi ſciendũ eſt q aius hois ſp̃ in aliq̃ delectari appetit. Cũ aũt ad opera v̓tutis nõ aſſueſcit. in eis minime delectari põt. q2 vbi non eſt opatio. non põt eſſe delectatio. cũ delectatio opationem ꝯſequat̃. ſic̃ pʒ per phm. iiij. Ethico. Quapꝓpter neceſſe eſt vt dicit Grego. q ad terrena flectat̃. ⁊ in eis delectat̃. Senſibilia eni cũ ſenſibilibus offerunt̃. ſenſuales hoies facilr̃ ad ſui appetitũ alliciũt. maxie qñ operibꝰ virtutũ nõ vacant. Inter oia ãt ſenſibilia bona ad que cito animꝰ inclinat̃ ſunt oblectamẽta carnalia. que vehemẽter appetitũ inclinant ad ea ꝯcupiſcenda. Cauſa vero oppoſita caſtitatis ꝯſtructiua ẽ occupatio cira aliqđ opus virtutis. Inter alias aũt occupatiões efficaciſſima ẽ que circa ſtudiũ ſacre ſcripture verſatur. Ipſa eni mentẽ cõtra errores illuminat. Vñ dñs cõtra errãtes iudeos dicit. Scrutamini ſcripturas. ipſe eni teſtioniuʒ phibẽt de me. Item ꝯtra tentationes diaboli hoiem armat. Vñ ſaluator noſter ab eo tẽtatus tripliciter ſacre ſcripture teſtionio ſe ꝯſendit. vt pʒ Math. iiij. Itẽ accidioſam mẽtẽ reſouet. ⁊ in quodaʒ ſpũali ſolatio eã enutrit. Vñ ſeniores iudeorũ ſparciatis ſcribẽtes dixerũt. Nos habẽtes ſolatio libros ſctõs q ſũt i manibꝰ nr̃is. Sacra igitur ſcriptura mentẽ ſtudẽtis caſtã reddit ⁊ pudicã. vñ dicit̃ Jac. iij. Sapiẽtia q̃ deſurſum eſt primũ quidẽ pudica eſt. nã eiꝰ exercitiũ carnis cõcupiſcentiã reꝑmit. ⁊ pro tanto ꝯgrue ſpõſa vocat̃ ſm illud Eccle. v. queſiui mihi ſpõſaʒ aſſumere. ſ. diuinã ſapiẽtiaʒ. Scđa cã ꝯſtructiua caſtitatis eſt maloꝝ ſocietas. Ad ſingula qppe vitia hoies inclinant̃ exẽplo maloꝝ ſocioꝝ. ꝑp qđ admonẽs ſapiẽs Prouer. xxij. Noli eẽ amicus hoi iracũdo. neqʒ ambules cũ hoie furioſo. nec diſcas ſemitas eius. precipue cuʒ carnales hoies eos q̃s ſocios hñt exẽplo ſuo ad carnis illicita faciliter trahãt. Qđ quidẽ ex duplici cã ꝯtingere põt. Prio q2 ſocietas hoiuʒ maxime iuuenũ vt plurimũ motiuũ hñt ipſuʒ delectabile. qđ maxime eos mouere hʒ ad ſimul ꝯueniendum. Delectabile aũt qđ eſt in actibus venereis multũ mouet iuuenilẽ etatẽ. ⁊ iđ eoꝝ verba ⁊ facta frequenter circa carnis delectabilia verſant̃. propter qđ qui talibꝰ ſe adiungunt ad carnalia opera faciliter ruunt. Vñ ſcriptũ ẽ Eccle. xix. q ſe adiũgit fornicarijs erit neqʒ. Et aplꝰ. i. ad Corin. v. loquẽs de fornicario dicit. Neſcitis qm̃ modicũ fermentũ totaʒ maſſam corrũpit. Cauſa vo huie oppoſita caſtitatis cõſtructiua eſt elongatio ab hmõi ſocietatibꝰ ⁊ cõuerſari cũ honeſtis ⁊ morigeratis. Ubi ſciẽduʒ

[Margin notes: De cauſis deſtructiuis caſtitatis — q ſtudiuʒ ſacre ſcripturꝰ ad caſtitatẽ confert. — Nõ ſ̃re ſocietas maloꝝ deſtruit caſtitatẽ duplex.]

eſt ꝙ bonorum ſocietas ad tria valet. que tāto
De vtili caſtitatē ſecuriorē reddunt ꝙ̄to hoīez circa vti
tate bōe lia occupatū ab illicitis fortius retrahunt. Pri
ſocieta, mo ergo valet ad ſolatiū ꝯ tediū natur. Hō na
tis. turaliť eſt aīal ſociale. ꝓpter quod neceſſario ad
amiciciā inclinať. Unde oſtēdit phs. viij. ethi.
ꝙ oēs homines amiciciā querunt. ſenes qdez
ꝓpter vtile. Juuenes aūt ꝓpter delectabile. Uir
tuoſi vero tā illi ꝙ̄ iſti ꝓpter honeſtuz. Quelibz
tamen hmōi amicicia delectationem includit
Naz ſenes delectanť de conſerēti vtili. ⁊ ꝟtuo
ſi de honeſtate ꝟtutis. Oīs ergo amicicia dele
ctationē includit. ⁊ eſt ad ſolatium nature. Uñ
Amb. dicit in. ij. de offi. Pulchra eſt ſocietas
ſeniorꝝ ⁊ adoleſcentū. Alij teſtimonio alij ſola
tio ſunt alij magiſterio. alij delectatione. vt de
Moyſe ⁊ ioſue. de abraā ⁊ loth. de helya ⁊ he
liſeo pꝫ. Hi ſiquidē ſcti patres ꝯtuberniū ⁊ ſo/
latiū amicabilis ſocietatis non recuſarūt. Ma/
gna fuit amicicia inter dauid ⁊ ionathā. Uñ eo
in ꝑlio occiſo dauid amare flens dicebat. doleo
ſup te frater mi ionatha decore nimis amabilis
ſup amorē mulierꝝ. ſicut mater vnicū amat fili
um ita ego te diligebā. ij. Reguz. j. Tertia cau
ſa deſtructiua caſtitatis eſt turpiloquiū. carna
lia enim colloq̄a ⁊ viliū hiſtoriarꝝ narrationes
animos tā audientiū ꝙ̄ narrantiū educūt ad
cōſiderandū ea de quibꝰ eſt ſermo. cōſideratio
aūt rerum viliū ac earꝝ intellectualis īſpectio.
faciliter affectum inclinat mētis. ⁊ vires fran/
gendo corrūpit. Unde apls. j. ad Co. xv. Corrū
punt bonos mores colloquia mala. propter qꝺ
ammonet ad Ephe. v. dicēs. Fornicatio ⁊ oīs
immūdicia aut auaritia. nec noīeť in vobis ſi/
cut decet ſanctos ⁊c̄. aut turpitudo aut ſtultilo
quium aut ſcurrilitas. q̄ ad rez nō ꝑtinent. ſed
magis gratiarū actio. Quarta cā deſtructiua
caſtitatis eſt vſus corꝝ. quibꝰ animus hominis
emoleſcit ad amorē mulierū. Et precipue hec
ſunt tria. ſ. earꝝ aſpectꝰ. frequens cū eis colloq
um ſeu cōtuberniū. ⁊ munerū hincinde ſuſcep
tio. Circa aſpectū mulierū eſt ſciendū ꝙ ſenſus
De cu/ viſus pre ceteris ſenſibꝰ habet tria ꝑmo pluri
rioſitate mas rerꝝ differentias nobis demonſtrat. ſicut
ſiue eua dicit phus. j. metha. in principio. Ex viſione au
gatione tem rerꝝ multarꝝ vitiū curioſitatis oriť. que eſt
oculorꝝ quedā deordinatio intellectus. ꝓueniēs ex in/
ordinato appetitu cognoſcēdi ⁊ vidēdi multa.
ſiue ſint vtilia: ſiue inutilia ſiue conferentia ſi/
ue ad rem non pertinentia. cuz autem aliquis
multa intuetur ⁊ oculos vndiqꝫ porrigit. neceſ
ſe eſt vt aliqualiter ad hmōi animus īclinetur.
⁊ tunc intellectus īportune ſe offert ad illa ſciē
da. Hec aūt eſt magna cordis vanitas. ⁊ viſus
eſt porta ꝑ quā tot noxia preſentantur. que mē
tem illaqueant diligenti clauſura eſt cohiben

dus. ne per inſpecta queqꝫ vana euagetur. Uñ
Eccl. ix. Ne reſpicias mulierez multiuolam ne
incidas in laqueos eius. Legitur dinam viola
tam fuiſſe. quia curioſa fuit videre mulieres re
gionis. ad quam pater eius Jacob nuper adue
nerat. Geñ. xxxiiij. Secundo frequens ⁊ famili
are colloquium cum muliere habet caſtitatem
corrumpere. Ubi ſciendū eſt ꝙ verbum mulie ꝙ ibi
ris in ſacra ſcriptura cōparatur rheti igni ⁊ gla mlier
dio acuto. Et hoc propter tria mala que ex fa /cōpar
miliari colloquio mulierum cauſantur. Prio tur h
enim blanditorie ſunt mulieres. ⁊ verba men/
dacij paruipendunt: propter quod hominē cū
quo frequenter colloquiuum habent. fallaci a/
dulatione peruertunt. ⁊ euz a vero rationis iu
dicio faciliter deuiare faciunt. Et quoniam ad
hec mulier dicitur hominem irretire. Prouer
bio. vij. Irretiuit inquit eum multis ſermoni/
bus. De Salomone dicitur ꝙ mulieres auerte
runt cor eius. ⁊ intm̄ oculos mentis eius exce/
cauerūt. ꝙ eum vſqꝫ ad inſaniam idolatrie de/ De mu
duxerunt. iij. Re. xj. Tertio munerum interuē/ nuſcu
tio habet caſtitatem corrūpere. maxime quan/ quō co
do ex parte viri mulieri offeruntur. que ad mu rūpunt
nera citius allicitur. Habet enim mulier conſi/ caſtita
lium debilius ⁊ affectum promiorē ꝙ̄ vir. Stu tem.
det etiam ad habenduz precioſas veſtes ⁊ alia
ad ornatum pertinentia. ⁊ cum a ſe frequenter
non habeat vt concupita eſſequatur ad mune/
ra faciliter inclinatur. Hec autem ſumopere ca
uere debet caſtus amor. Unde Hiero. Crebra
munuſcula ⁊ veſtes ori applicatas. ac deguſta/
tos cibos blandaſque ac dulces litteras ſan/
ctus amor non habet.

¶ Quantum autē .§. iij.

ad quartum cum queritur vtrum caſtitas ſit in
precepto. Reſpondetur ꝙ ſic. Unde apoſtolus
ij. ad Corin. iiij. exhibeamus noſmetipſos ſicut
dei miniſtros in caſtitate. ⁊ ad Hebre. xiij. For/
nicatores ⁊ adulteros iudicabit deus. i. ꝯdē/
nabit. Et hoc q: agunt ꝯtra caſtitatē. non autez
tenetur q̄libet ad quēlibet gradū caſtitatis ſed
ad aliquē. ¶ Unde ſciendum eſt ꝙ triplex eſt
gradus caſtitatis. ſ. coniugalis. vidualis. ⁊ vir De
ginalis. Unde ⁊ Beda in omelia. Bona eſt ca/ ple
ſtitas coniugalis: melior continentia vidualis du
optima ꝑfectio virginalis. Et de illis etiaz ſcri gra
bitur in decre. diſti. xxx. Si quis virorꝝ. §. Hec
ſcripſimus. ⁊ infra. Nos virginitatē cū humi
litate admiramur. ⁊ ꝯtinentiam cuz caſtitate ⁊
religionē acceptiſſimā deo dicimus. ⁊ renūcia
tionem ſecularium negociorꝝ atqꝫ actuum cuz
humilitate approbando laudamus. Et nuptia
rum vinculum quod ſm caſtitatem ꝑdurat cō
probamus. Huic autem triplici gradui caſtita

De triplici fructu gradui caſtitatis correſpōdēti.

tis correſpōdet triplex fructus. vt oñdit Mat.
xiij. p parabolā xpi dicentis. Semen qđ cecidit
in terrā bonā attulit fructū aliud tricefimū. aliđ
ſexageſimum. aliud centeſimū. Ubi nota q ter
ra bona eſt creatura rōnalis ſeruans caſtitatez
que ad hoc vt fructificet oꝫ vt ſit cultiuata vo//
mere ſeu ligone pnie ⁊ ꝯfeſſionis. irrigata aqs
lachrymoſe orationis. irradiata ſole debite co/
gnitionis. Semen aūt eſt verbum dei. quod q/
dem iacit a predicatore per pronunciatione:
recipitur. in auditore per deuotionem ⁊ pro//
poſiti i bono firmationē naſcitur p opis execu/
tionem. Fructus aūt qui ſeqtur ex hac terra ſa
ta ſm bea. Tho. ſn. iiij. di. xlix. ſignificat pmiuꝫ
quod debet homini ex hoc q a carnali vita in
ſpūalem trāſit. ſicut fructus dr materialiter id
quod expectatur per ſeminationē vel alios mo
dos verſus celū tendēs ⁊ terram deſerēs. Pro
pterea aūt virtuti caſtitatis dicitur reſpondere
fructus magiſq̄ʒ alij virtuti. q: ipſa caſtitas ho
minem liberat pcipue a ſubiectione carnis. nā
per delectationes venereas aīa precipue carni
ſubditur quaſi terre infixa. adeo vt in actu car/
nali impoſſibile ſit aliqd intelligere ſm phm.
vij. ethi. Quāuis aūt vis ſementina ſit efficax
ad conuertendū humores terre in ſuam natu/
ram. tñ quanto hec virtus ſeminis eſt efficaci/
or. ⁊ terra ad hoc paratior. tāto fructus ſeqtur
vberior. cum vt dictum eſt ſemen ſpirituale ſit
verbum dei quantomagis aliqs ex hoc ꝯuerti
tur in ſpūalem vitā a carnali actione recedens
tanto in eo maior ſeqtur fructus verbi. Et qa
magis recedit qs in viduitate a corporis ope//
re q̄ʒ ex cōiugio. q: vbi coniunx abſtinet a ſua
continens ſe abſtrahit a nō ſua ⁊ ſua. quam ſcꝫ
poſſet habere in ꝯiugio vñ fruct⁹ in duplo red
detur viduis. Et q: virgo abſtinet ſe in futurū
⁊ preteritū ab omni voluptate ⁊ corruptione
ideo ei redditur fructus cēteſimus. q nume//
rus addit. xl. ſup. lx. Quadragenarius aūt con
ſurgit ex denario quater multiplicato. Quater
narius aūt q eſt numerus quadratus deſignat
ſoliditatem incorruptiōis quam hꝫ virgo pce/
teris. Item iſti numeri fructuum conuenieter
adaptātur predictis gradibus caſtitatis. Nam
poſiti ad manus ſm Algoriſtas figurant ipos
ſtatus ſm Bedā. Nam trigenarius ſic forma/
tur vꝫ per coniunctionem ſummitatū pollicis
cum indice quod figurat ipſam ꝯiunctionem
⁊ quaſi deoſculationē ꝯiugatoꝝ. Sexagenari/
us vero formaſ per hoc q index ſupponitur ⁊
iacet in medio pollicis quaſi opprimēs eum.
Et ſignificat ipſam oppreſſionē vidualē quam
patiuntur in mundo. Centeſimus vero nume
rus nō in ſiniſtra manu vt ceteri ponunſ: ſꝫ in
dextera que ſignificat vitā btām. vbi neqꝫ nu//
bent neqꝫ nubentur. ſed ſūt ſicut angeli dei ab
omni corruptione liberi. qđ cōpetit virginib⁹.

De btā virgine q fuit i illo triplici ſtatu.

In iſto triplici ſtatu ſe reperit vgo beata. vt ſit
cunctis exemplar. Nam in ꝯiugio cuꝫ fuit Jo
ſeph deſpōſata per verba de pñti vbi conſiſtit
eēntia mrimonij ſm be. Tho. q̄ʒuis non fuerit
ſecuta copula carnis. vbi eſt cōpleta pfectio ſi//
gnificationis. In viduitate ſe reperit tpe paſſi/
onis filij. Credit enī tūc iam mortuū fuiſſe Jo/
ſeph. Propterea forte xps eam commendaue
rat Joan. ex quo ſpōſo carebat. in vginitate au
tem ſemp pmanſit. nā vt dicit Aug. xxvij. q. ij.
Btā maria pppoſuit ſe ꝯſeruaturā votū virgi//
nitatis in corde. ſed ipm virginitatis votū nō
expreſſit ore. Subiecit ſe diuine diſpoſitiōi. dū
pppoſuit ſe perſeueraturam vginē niſi ei deus
aliter reuelaret. Poſtq̄ʒ vero filiū genuit ſcili//
cet ex ſpūſancto pmanens virgo. quod corde
ꝯceperat votum ore expreſſit. Et vterqꝫ. ſ. ipſa
cum Joſeph in virginitate pmāſit. Ad pbatio
nem caſtitatis ꝯiugalis facit qđ dicitur ad He/
bre. vl. Honorabile ꝯnubiū ⁊ thorus imacula/
tus. Et pānucius in Niceno ꝯcilio dixit caſtita
tem eſſe cū ppria ꝯiuge concubitum. xxxj. diſt.
Nicena. ⁊ Innocen. iij. inqt. Non ſolum virgi
nes ⁊ continētes. verūetiā ꝯiugati per fidez re
ctam ⁊ operationem bonā placētes deo ad eter
nam merentur beatitudinem puenire. extra de
ſum. tri. ⁊ ſi. catho. c. j. Ubi tria notanſ per que
perueniunt ad btitudinē. ſ. ſinceritas in credē
dis. ibi per fidē rectam. Integritas in agendis
ſcꝫ ſeruādo pcepta. ibi operationē bonam. Un
de ⁊ ipſe numerus trigenarius deſignās ſtatū
ꝯiugalē reſultat externario ſignificāte fidē tri/
nitatis. ⁊ denario ſignificātē obſeruationē de/
calogi. Tertiū eſt ſimplicitas in diligēdis. vt. ſ.
totuꝫ referaſ in deum. ibi placentes deo. qđ ſi//
gnatur in ꝯiunctiōe digitoꝝ adinuicē. cū. ſ. nu
merus trigenarius ponitur ad manus.

De tribus ſtatum cōiugalem cōmendātib⁹.

Tria autem fa/ .§. iiij.
ciunt ad cōmendationē ſtatus ſeu caſtitatis cō
iugalis. Et primo qdem q: a deo hꝫ inſtitutio/
nem ⁊ approbationē. Nam in ſtatu innocentie
ꝯiugiū iſtituit ⁊ in paradiſo terreſtri. Poſtmo/
dum incarnatus vocatus ad nuptias cū diſci//
pulis pñte matre. pmo ipſas miraculo ꝯſecra//
uit. Caſtitas aūt inſinuatur ex eo q Adam i ſpi
ritu dei loquens ait. Erūt duo in carne vna. nō
dixit tres vel quatuor. quod referēs xps Mat
the. xix. ſubdit quos ergo deus ꝯiunxit hō nō
ſeparet. ſ. alteri adherēdo. Secūdū eſt q: ha
bet ſublimen ſignificationem. Unde aplus lo/
quens de matrimonio ait. Hoc autez dico ma/
gnum ſacramentū in xpo ⁊ eccleſia. vnde ⁊ ra/
tione huius ſignificationis dr mrimoniū ma/

ximum ſacramentum in chriſto ⁊ eccleſia. q: ſi
gnificat ſacratiſſimas res.ſ.vnionē chriſti cū
eccleſia ⁊ anime cum deo.ↄtra quod ſacit vio/
De qua lans talem caſtitatē. ¶ Tertium eſt quia pre
drupli/ bet multiplicem fructificationem. Et primus
ci fru/ fructꝰ eſt conſecutio prolis p quā conſeruatur
ctu ſtatꝰ genus humanum. Unde ⁊ p Noe cum filijs
cōiuga/ vxoratis reparatus eſt mūdus qui diluuio pe/
lis. rierat reſtaurant ⁊ ruine ⁊ numeri angelorū
ſaltem ex multiplicatione puerorꝫ in illa etate
decedentium ⁊ naſcūtur virgines que tenent
vitam regni celorꝫ. Unde Hier. Laudo cōiugi
um.ſed q: niſi virgines generant.lego de ſpi/
nis roſam.de ↄcha margaritam. ¶ Secūdus
fructus eſt vitatio fornicatiōis. Un̄ apl's.j.ad
Corin.vij. Propter fornicationem.ſ.vitandā
vnuſquiſqꝫ ſuam enī habeat.ſ.vxorem.cum
non quilibet ſit aptus continere ſe ab oī volup
tate venerea:prouidit deus humane infirmi/
tati p viā coniugij. Unde apl's.j.ad Cor.vij.
Melius eſt nubere q̄ vri. ¶ Tertius eſt dila/
tatio charitatis ⁊ multiplicatio pacis.nam per
coniugium vnum multi efficiuntur amici ⁊ af
fines.⁊ tolluntur multa ſcādala.⁊ vitātur peri/
cula.vt pꝫ in Heſter aſſuero ↄiugata p quam
pſeruatū eſt genꝰ iudeorꝫ ab extermīnio ſuo.
¶ Quartus eſt decoratio ciuilitatis.multa enī
ſunt pertinentia ad pulchritudinē ciuilitatis
que viri ex ſe facere neſcirent aut non poſſent.
vt gubernare domum.⁊ mulieres abſqꝫ viris
male ſe regē poſſent.⁊ plura alia. Tria āt ſumo
pere dn̄t caueri in huius ſtatu q ſunt contra
de tribꝰ caſtitatē. ¶ Primo eſt amor inordinatus alte/
que ca/ rius ad alterum. Unde Hieronymus.xxxij.q.
uenda iiij. Origo quidem honeſta erat amoris: ſed
ſunt in magnitudo deformis. Unde ⁊ Sixtus Pita/
ſtatu cō gorícus in ſentētijs. Adulter eſt inq̄t in vxorē
iugali. ſuam amator ardentior.in aliena quippe vxo/
re omnis amor turpis ē in ſua nimius. ¶ Se/
cundum quod debet caueri eſt iordinatio actu
um vſus ipſius matrimonij.circa hoc ponitur
quedam virtus que d: pudicicia.que hominē
refrenat circa hmōi inordinationes. Un̄ Hie/
ro. Ipſa opa nuptiarꝫ ſi nō verecunde ⁊ cū ho/
neſtate quaſi ſub oculis dei fiant.⁊ vt tātū libe/
ris ſeruiat immundiciā ⁊ luxuriā nominauit
.ſ.apl's cū dicit. Omnis inmundicia aut luxu
ria nec nominet ⁊c̄.xxxij.q.iiij. In eo. Tertium
qd̄ debet caueri eſt fractio fidei alterius ad alte
rū vt nulla occaſione alteri adhereat. Nec cau
ſa plis ſuſcipiende ſi ſit ſterilis.ſicut nec Iſaac
ad aliam acceſſit. Rebecca vxore diu ſterili per
manente.n.ā q abraam ad ancillam acceſſerit
agar.⁊ Iacob plures habuerit vxores.fuit illō
ex ſpeciali diſpenſatione ⁊ reuelatione ſpiritꝰ
ſancti propter diuerſas cauſas. vt habetur.

xxxij.q.iiij. Recurrat.⁊.§.ſequenti. neqꝫ cau/
ſa timiditatis vel de morte vel de fama premit
tere debet ſe ab altero cognoſci.ſicut fecit Lu/
cretia nobilis romana a Tarquini filio. Unde
nec excuſatur ab adulterio ſm̄ Auguſtinū in
pmo de ci.dei.vn̄ ⁊ laudabiliter Suſanna po/
tius ſe voluit exponē periculo mortis ⁊ fame.
q̄ ſenibus aſſentire.vt habet Dan.xiij. Nec cā
infirmitatis.ſ.corporalis.ſ.cū alter eorꝫ eſt infir
mus.nec infirmitatis ſpiritualis.videlicet ſi cō
ſcius ſibi fidem fregerit adulterādo. nō enim
habet hic locum regula. Frangenti fidem.fi/
des frangatur eidem.

¶ Quantum ad .§.v.

caſtitatē vidualē dicit apl's.j.ad Thi.v. Uidu/
as honora.que vere vidue ſunt. Notādū ꝓ q
ſm̄ Albertū in ſumma de quatuor coequeuis. De tri/
Nomē vidue multipl'r dr̄. Eſt enī vidua. Prio plici vi
que vidua eſt corpe.ſꝫ mēte nupta.i.hn̄s ꝓpoſi duitate
tum ↄiugij.⁊ cōputat inꝰ vnitas eē i mr̄imōio
q: caſtitas magis ↄſiſtit in mente q̄ in corpore
nec huic debet fructus.lx.i.illud ſpeciale gau/
dium in regno dei.qd̄ vere viduis reſeruatur.
Scd̄o mō dr̄ vidua.que eſt vidua corpe ⁊ men
te.⁊ hec vocat vere vidua ab apl'o vbi dicit. Ui
duas honora que vere vidue ſūt. Et talē viduā
cui debet fructus.lx.ponit in ſtatu viduitatis
votum ⁊ ꝓpoſitū ſic manendi ꝓpter deū. ⁊ nō
propter onera mr̄imonij deuitanda. Tertia dr̄
vidua corpe ⁊ mente aut auxilio terreno.ſicut
bone pauperes vidue. Et de hac dicit apl's.j.
ad Thi.v. Siqs fidelis hꝫ viduas miniſtret il/
lis.⁊ nō grauetur eccl'a.vt his que vere vidue
ſunt ſufficiat. Ille aūt tales alebant in ↄgrega/
tionibus ab eccl'a.⁊ erāt in locis religioſis cō/
gregationibus ſanctorꝫ.⁊ ſeruiebant eccl'ie. Et
his multo magis debet fructus.lx. Ad ſtatum De tri/
aūt vidualē tria ſunt inducētia. Primū eſt exē bus in/
plum creature irrōnalis.vt enī legit in lib. de ducē/
natura aīaliū turtur vni mari aſſociat in tota bus ad
vita ſua. verecūdia aūt eſt hoīem nō facere qd̄ ſtatū vi
facit brutū. Scd̄m eſt experimentū affectionis duitatis
ſtatus ↄiugalis.j.ad Corin.vij. Tribulationes
carnis habebūt.aīt apl's loquēs de coniugatis
ſcꝫ pro rebus neceſſarijs ſibi ꝓuidendis. ⁊ fili/
is ⁊ ſeruitute coniugij ⁊ alijs pluribus que cū
experta ſit.hoc ſatis hꝫ inducere ad viduitatē
ſeruandā.⁊ ꝑcipue cum frequenter deterior ē
conditio ſua in ſcd̄o. Tertium eſt ꝑconiū ſcri/
pture diuinalis.que laudat multū talē ſtatum.
vt pꝫ per exempla Iudith vidue.quā Ioachim
ſummus pōtifex cū vniuerſis pſbyteris bene/
dixerunt.occiſo ab ea Holoferne dicentes. Tu
gloria hieruſalem.tu letitia iſrael tu honorifi/
centia populi nr̄i.quia feciſti viriliter ⁊ confor

tatum eſt cor tuum. eo ꝙ caſtitatẽ amaueris. ⁊
poſt virum tuũ alterum neſcieris. ideo manus
domini confortauit te ⁊ eris benedicta in eter
num. Judith. xv. Et de Anna propheteſſa legi/
tur Luce. ij. ꝙ vixerat annis ſeptem cum viro
a virginitate ſua ⁊ hec vidua vſqꝫ ad annos.
lxxxiiij. Cui ob ſingulare meritum caſtitatis ⁊
deuotionis manifeſtatus fuit ſibi ſaluator ob//
Tria dꝫ vidua obſer//uare. latus in templo. Tria autẽ vidua debet obſer/
uare ad conſeruandum ſtatum ſuum. ℭ Pri/
mum eſt vitatio euagationis ſeu diſcurſionis.
Unde apoſtolus. j. ad Thimothe. v. reprehen//
dit viduas dicens ꝙ ocioſe diſcunt circum ire
domos. non ſolum autem ocioſe. ſed ⁊ verbo//
ſe ⁊ curioſe. loquentes que non oportet. vnde ⁊
anna vidua vt legitur non diſcedebat de tẽplo.
⁊ Judith de domo. Secundum eſt aſperitas vi
giliarum ⁊ cibationis. j. ad Thimotheuꝫ. v. Ui
dua que in delitijs eſt. mortua eſt. Unde ⁊ de
vtraqꝫ vidua ſcilicet Anna ⁊ Judith. dicitur ꝙ
ſeruiebant deo in ieiunijs ⁊ vigilijs. ⁊ Judith
cilicium deferebat. ℭ Tertium eſt veſtium hu
militas. Unde Gene. xxxviij. legiſ de thamar.
ꝙ depoſita veſte viduitatis. aſſumpſit alium
habitum quando voluit carnali opere intende
re. Nota tamen ꝙ licet debeat quis exhortari
homines ad caſtitatem virginalem vel vidua//
lem. non tamen ad huiuſmodi cogendi ſunt
vel importune vexandi. Unde dicitur. xxvij. q.
j. De viduis. Nos autem nulluꝫ talibus laque
um debemus inijcere. ſed ſolum adhortatio//
nes premij ſempiterni penaſque preponere di
uini iudicij. vt ⁊ noſtra abſoluta ſit conſcientia
ne ſexus inſtabilis tam deterreri ꝙ̃ ammoneri
videatur. Hec ibi. Nam vtiqꝫ poteſt quis con/
trahere licite. quotiens ſibi placuerit priori
mortuo. Unde Hieronymus non damno bi//
gamos immo nec trigamos. ⁊ ſi dici poteſt oc/
togamos. Idem ego nunc voce libera procla//
mo non damnari huiuſmodi ĩ eccleſia. xxxi. q.
prima aperiant. Unde ⁊ Abraam ſenex valde
mortua Sarra aliam duxit vxorem. ad oſten//
dendum ꝙ licitum eſt ſm Auguſtinum. xxxij.
q. iiij. iſta abrae. Nec obſtat quod dicit Chry//
ſoſtomus. xxxj. q. prima hac ratione. vbi dici//
tur. Secundam vxorem accipere. ſm verita//
tis rationem vere fornicatio eſt. Nam intelli//
gitur iſtud ſm Gratianum. §. ſequenti. dictum
quaſi per exaggerationem ad exhortationem
vidualis continentie. non in condemnationeꝫ
viduarum ⁊ deinceps nuptiarum. vel dic ſm
glo. ibi ⁊ melius. ⁊ quod intelligitur cum ſecũ
dam duxit prima viuente. ipſa repudiata vt p/
mittebatur in lege Moyſi.

ℭ Quantum ad .§. vi.

caſtitatem virginalem dicit apoſtolus primo
ad Corinthi. vij. De virginibus preceptum nõ
habeo. conſilium autem do. Et Apocalip. xiiij.
De his qui ſequuntur agnum quocunqꝫ ierit
dicitur ꝙ virgines permanſerunt. Figuratur
autem per lilium ſm doctores. De quo dr̃ Cã/
thi. ij. de ſponſa ꝙ paſcitur inter lilia. ⁊ ſicut lili
um inter ſpinas ſic amica mea. i. creatura hñs
virginitatẽ inter filias. i. inter creaturas alias. De ṽgi
Ubi nota tria in lilio. Primo in ſtipite viredi// nitate
nem. Secundo in flore albedinẽ. Tertio in ſe// ꝙ cõpa
mine fuluedinem. Et in pmo notatur ex durati raſ lilio
one vel incorruptiõe eius precioſitas. Secũdo pp tria
deſignatur ex colore ⁊ folioꝝ coniunctiõe eius
puritas. Tertio inſinuatur ex figurata dilectio
ne eius ſanctitas. Conſiderate ergo lilia agri.
Quantũ ad primũ clarꝫ eſt ꝙ ſtipes ſiue trun//
cus lilij eſt viridis. Dr̃ aũt aliqḋ viride natura/
liter qḋ non patitur aduſtionẽ caloris. vt patet
in arboribus. ſic ſpecialiter dr̃ viride quod nõ
eſt aduſtuꝫ per calorem voluptatis carnalis ſeu
corruptiõis. Uñ virginitas dr̃ a virore propter
incorruptionẽ quam hꝫ. Incorruptio autem vt
diciſ in lib. ſapientie. facit proximũ deo. ⁊ hinc
oſtẽditur magna pcioſitas eius. quia ponit ho
mineꝫ in ſtatu quaſi celeſti. ⁊ ideo magnus the
ſaurus. De quo apoſtolus. ij. ad Corin. iiij. Ha/
bemus theſaurũ iſtũ in vaſis fictilibus. i. corpo
ribus. Iſtum theſauꝝ cum quedã mala mulier
qͥſiſſet auferre Ber. clamauit. latrones. latrões
declarans poſtea ſocijs quia vere ei latro fue/
rat inſidiatus. vt auferret ab eo theſauꝝ irrecu
perabilẽ virginitatis. Hic eſt theſaurus abſcõ/ De ṽgi
ditus in agro. vt dr̃ parabolice Mat. xiij. Cui nitate q̈
aſſimilatur regnũ celoꝝ. quẽ qui iuenit homo re cõpa
abſcondit. ⁊ pre gaudio illius vadit ⁊ vendit raſ the,
vniuerſa que habet. ⁊ emit agrũ illũ. Abſcõdi/ ſauro
tus eſt enim theſaurus iſte in agro creature ter abſcon]
reſtris. Inuenit autẽ ipſum qui cognoſcit pcio dito.
ſitatem eius. Uñ ⁊ inuentũ abſcõdit ne. Lipſuꝫ
amittat ſeculo renũcians in aliqua religione ſe
ab alijs abſcondit. vel q2 per humilitatem illũ
⁊ alia bona occultans ſe deſpicit. vel q2 ipe mũ
dus ipſuꝫ ex hoc infructuoſum ⁊ inutilem cre/
dit. Uendit aũt oĩa bona ad ipſum emẽdum. ⁊
gaudioſe. q2 ad ipſum hñdum ſeu retinenduꝫ
⁊ ſubſtantiã temporalẽ ⁊ cuiuſlibet amiciciam
⁊ etiã ipſam vitã poſtponit pͥpter ipſum. vt pa
tet exemplũ in virginibꝰ Agatha Lucia Agne
te. ⁊ hmõi. Hui dicitur ſimile regnũ celorum.
quia talis eſt vita celeſtis. Uñ ad cõmendatio/
nem eius aſſimilaſ ei dñs vniuerſorum ſcili//
cet xp̃s magiſtꝫ alij in ipa carnis integritate. I
mo ſponſe dicũtur ipſius modo ſpeciali Juxta
illud Agathe. Ipſi ſum deſponſata ⁊c̃. Cogna
ti dicuntur angelorum. Unde Hierony. in ſer/

mone. Angelis ſemꝑ cognata eſt v̓ginitas. Et idem. In carne eſſe ⁊ ꝑter carnem viuere: angelicum eſt nō humanū. Sed ⁊ a mūdi ſapiētibꝰ ponitur virgo inter duodecim ſigna celorum. Quando enī ſol egreditur ſignū leonis de mēſe Auguſti ingreditur ſignū virginis. ⁊ tūc miteſcit ab eſtu ſui caloris ⁊ fructus matureſcere facit. Ipſa quoqȝ animalia ferociſſima videntur deferre virginitati. Nā vt refert beatus Gregorius in moral'. Cum vnicornis ſit anial ferociſſimū. ⁊ a nullo domari poſſit: ad aſpectū virginis māſueſcit. ita vt i gremio eius ſe ponat ad quieſcēdū. ⁊ ſic capitur. Ipſis quoqȝ ſibillis licet gentilibus merito virginitatis creditur a deo ſibi collatū ſpūm ꝓphetie ad vaticinandū multa de myſterijs chriſti que refert Lectantiꝰ in. iiij. li. inſtitutionum. In tabernaculo quoqȝ iudeoꝝ facto ꝑ Moyſen' pelles iacintine ſuꝑ alia cooperimēta ponebanſ. Exodi. xxvj. ⁊ q2 iacintus eſt celeſtis coloris ſcd̄z Bedā: deſignat virgines qui ſupremū locuȝ tenēt in tabernaculo eccl'ie. q̄ȝtū. ſ. ad pulchritudineȝ ſpūalem. ℭ Quantum ad ſcd̄m pȝ q2 flos lilij eſt coloris albi. Color auteȝ albꝰ deſignat puritatem. vt dī. xxx. q. v. Femine que debet eſſe in virgine. ſ. omnē cogitatum eius ⁊ affectum ad celeſtia erigat. Vn̄. j. ad Corinth. vij. Que innupta ⁊ virgo eſt que dei ſunt cogitat. quomodo placeat deo vt ſit ſancta mente ⁊ corpore. Cuȝ enī ſit libera a ſeruitute coniugis ⁊ familie multaȝ cōmoditatem habet ⁊ aptitudinem ad vacandum deo. Habet autē lilium ſex folia deſignantia ſex cōditiōes que cōferunt ad conſeruationem puritatis. Spine autē lacerantes hmōi ſolia ſunt eoꝝ econtraria. Unde ſicut lilium inter ſpinas ſic. ⁊c̄. Canti. ij. Primū ergo foliuȝ deſignat ſobrietatem in cibo ⁊ potu. Sine cerere eniȝ ⁊ bacho friget venus. ait. Hieronymꝰ. Idē. Fugiat virgo vinū vt venenū. Spina autē lacerans eſt crapula. ℭ Secundū folium ſignat laborioſitatem in vigilijs ⁊ exercitijs. ꝑcipue lectionum. ⁊ hmōi. Unde dicitur in prouerb. Uigilia honeſtatis tabefaciet carnes: ⁊ Hieronymus ad Ruſticū monachū. Ama ſtudia ſcripturarum. ⁊ carnis vitia non amabis. Spina autē lacerans eſt ocioſitas. Ezech. xvj. Hec fuit iniquitas ſodome. ⁊c̄. ⁊ ociū. ℭ Tertium folium ſignificat ſenſuum cuſtodiam precipue viſus ⁊ auditus. Unde propheta. Mors ingreſſa ē per feneſtras noſtras. Dina filia Jacob egreſſa ad videndum mulieres regionis amiſit virginitatē corrupta a ſichen. Gen̄. xxxiiij. Et ſic ſpina lacerans eſt curioſitas. ℭ Quartū folium deſignat ſermonis modeſtiam. Ambroſius ſuper lucam. Diſcite o virgines exemplo virginis Marie. non curſitare per alienas edes non aliquos in publico miſcere ſermōes. Hieronymus. Sit ſermo virginis prudēs modeſtus ⁊ rarus. Spina lacerans eſt loquacitas vel turpitudo ſmonis. prima ad Corinthios. xv. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. ℭ Quintum folium ſignificat humilitatē. Decet ait beatus Ambroſius vt virgo quanto purior tanto humilior. Oportet enim iſtaȝ humilitatem in habitu oſtendere. vt ſcilicet non portet habitum mollem precioſum vel aliquē ornatum. Nam iſta prouocant ad laſciuiam. Prouerbiorum. vij. Ecce mulier occurrit ornatu meretricio. preparata ad capiēdas animas. Unde ⁊ filij iſrael fornicati ſunt cum mulieribus moabitarum. que ſe ornauerunt. Spina lacerans eſt ſuperbia. Job diſſoluit baltheum reguȝ. Quod expoſuit Gregorius in moralibus. Dum videlicet balthēū caſtitatis permittit deus diſſolui ideſt frangi. aliquando in virtuoſis: propter precedentem elationem. Exemplum habes in Uitaſpatrum. ℭ Sextum folium ſignificat vitationeȝ familiaritatis. Uirgo enim debet eſſe ſiluestris. Siluestria enim animalia ſolent habere pulchriorem pelleȝ q̄ȝ domeſtica. Bernar. Solēt virgines que vere virgines ſunt ſemper pauide ⁊ nunquam eſſe ſecure. Unde ⁊ virgo Maria turbata eſt in ſermone angeli. ⁊c̄. Thamar virgo corrupta ē ab Amon fratre ſuo cum ſolam ſe reperit cuȝ eo. ij. Regum. xiij. Eſt ergo ſpina lacerans nimia domeſticitas. ℭ Quantum ad tertium habet lilium tria grana quaſi aurea deſignantia dilectionem que ſanctam ⁊ perfectam facit virginitatem. Nam virginitas ſine dilectione non ſaluat. Iſta autem tria grana ſignificant triplicem modum deum diligendi. Unde Bernardus. Diſce amare dulciter. amare prudenter. amare fortiter. Uel tria que debȝ diligere quelibet. ſcilȝ deum. proximum. ⁊ ſeipſum.

ℭ Uirginitas quid ſit. ⁊ per que amittatur. Capitulum. vij.

Virginitas ſic diffinitur ab Auguſtino in libro de nuptijs ⁊ concupiſcentia. Uirginitas eſt in carne corruptibili perpetua incorruptionis meditatio. Pro cuius declaratione dicit Beatus Thomas ſecunda ſecunde. q. clij. articulo primo. ꝙ nomen virginitatis a virore ſumptum dicitur. Et ideo ſicut id dicitur virēs ⁊ in ſuo virore perſiſtere quod non eſt ex abundantia caloris aduſtionē expertum. ita ⁊ virginitas importat hoc ꝙ perſona cui ineſt immunis ſit ad concupiſcentie aduſtionem: que eē videtur in conſummatiōe maxime delectationis corporalis. qualis ē de/

lectatio venereorum. In delectatione autē venereorum tria eſt conſiderare. Unum.ſ. quod eſt ex parte corporis.ſ. violatio ſignaculi virginalis. Aliud in quo coniungit id quod eſt anime cum eo quod eſt corporis.ſ. reſolutio ſeminis delectationem ſenſibilem cauſans. ¶ Tertium quod eſt tantum anime.ſ. propoſitum ꝑueniendi ad talem delectationem. In his tribus primum ꝑ accidens ſe habet ad moralem actum qui non conſideratur per ſe. niſi ſcḋm ea que ſunt anime. Sed per hoc ꝙ aliquis ex ꝓpoſito ſe abſtinet a delectatione venerea. remanet integritas in mēbro corporeo. Et ſic ē ꝑ accidens. vnde ſi contingat ꝙ per alium modū integritas membri corrumpatur. vt ꝑ violentiam vel medicinam non magis preiudicat virginitati. ꝙ̃ ſi corrumpatur manus vel pes. ¶ Secundum vero ideſt reſolutio ſeminis naturaliter ſe habet ad actum moralem. Naꝫ ſenſibiles paſſiones ſunt materia moralium actuum. Et ſi delectatio proueniens ex ſeminis reſolutiōe procedat ex propoſito rationis. ſic tollit virginitatem. ſiue fiat per concubitum ſiue per alium modum. Si autē preter mentis propoſitum. vt in dormiendo vel per violentiam illatam cui mens non conſentit ꝙ̃uis caro delectationem experiatur. vel ex infirmitate nature vt in patientibus fluxum ſeminis ſic non ꝑditur virginitas. ¶ Tertium vero ſe habet formaliter ⁊ completiue. quia ratio moralium in eo quod eſt rationis completur. Sic ergo propoſitum abſtinendi ab omni delectatione venerea eſt formale in virginitate: ⁊ immunitas a delectatione que prouenit ex reſolutione ſeminis. eſt materiale. ⁊ vtrunqꝫ notatur in dicta diſſinitione propoſita. in eo quod dicitur meditatio. Et dicitur perpetua. non quia oportet ſemper virginem actualem meditationeꝫ habere. ſed hoc debet in propoſito gerere vt perpetuo in hoc perſeueret. Immunitas a corruptione ponitur in eo quod dicitur incorruptionis. Et oſtenditur difficultas cum dicitur. in carne corruptibili. Hec beatus Thomas. Et nota ꝙ ſm beatum Thomam Uirginitas prout eſt virtus non eſt in adultis habentibus integritatem carnis. ſed propoſitum nubendi. nec in paruulis. quia non habeāt propoſitum ſeruandi. cum non habent vſuꝫ rationis. nec predictis debetur aureola. ⁊ quia virtus non amittitur niſi per peccatum. non ſufficit propoſituꝫ ſolum abſtinendi a delectatione venerea. etiaꝫ coniugali. niſi addatur ⁊ votum ad ipſam virginitatem. Nam dimittere ſolum propoſitum ſeruandi virginitateꝫ. non peccatur mortaliter ſicut nec ieiunandi. Sed frangere votum virginitatis etiam ſola mēte. eſt mortale. ſicut fractio aliorum votoruꝫ. Unde Hiero. diſt. xxvij. vouentibꝰ virginitatem. non ſolum nubere. ſꝫ etiam velle damnabile eſt. Et propterea Auguſtinus alibi ſic diſſinit. Uirginitas eſt continentia qua integritas carnis ipſi creatori anime ⁊ carnis vouet. conſecrat ſeruatur. In quarta tñ diſt. xlix. ar. iiij. dicit idem beatꝰ Thomas. ꝙ non eſt neceſſariū votū ad virtutē virginitatis. ſed eſt ad bñ eſſe. ¶ Itē nota ꝙ virginitas que amittit mēte tantū.ſ. ꝑ ꝓpoſitū actꝰ venerei recupat ꝑ pniaꝫ quoad aureolaꝫ. Sed que amittit mēte ⁊ corpe.ſ. ꝑ reſolutiōe ſeminis voluntariā. nō pt ēt ꝑ pniaꝫ recuperari quoad aureolā: pt tñ recuperari quātū ad id qḋ formale eſt in ea. Oēs enim virtutes ſunt cōnexe. ſm magiſtrū in. iij. ſententiaꝝ. vt qui vnam habet omnes habet. Quod eſt veꝝ ſm Tho. quantum ad id quod eſt formale in eis. ideſt ſm charitatē vel prudentiā. Non aūt ꝙ̃tum ad id quod eſt materiale. Non enim ſi quis magnificus male cōſumpſit diuitias. ꝑ penitentiam ei reſtituentur diuitie. que ſunt magnificentie. Similiter qui peccando perdidit virginitatē ꝑ actum venereum. per penitētiam non ei reſtituit integritas carnis. que eſt materiale in virginitate. Sꝫ formaliter reſtituitur vtraqꝫ.i. quoad propoſitū. quia penitēs talis firmiter proponit vti diuitiis magnifice ſi haberet. ⁊ ſeruare virginitatem ſi haberet ⁊ non amiſiſſet. Et hoc propoſitū habere firmiter ꝓpter deum. vel ſm regulā rationis dꝫ formale virtute. Sed materiale non reſtituitur.ſ. immunitas a delectatione venerea. Nec etiā ꝑ dei potentiā. qꝛ quod factuꝫ eſt. nō poteſt non eſſe factum. Et ſic intelligitur dictū Hiero. xxxij. q. v. Si Paulus. Deus virginem ſuſcitare non poteſt poſt ruinam.

Quid ſit formale in virtute virginitatis.

In qbꝰ proprie ſit virginitas.

De virginitate quoad recuperationeꝫ.

¶ Eſt autem vir/ .§.i.

ginitas ſpecialis virtus. Ratio eſt ſm beatum Thomā. ij. ij. q. clij. ar. iij. quia formale ⁊ completiuū in virginitate. eſt propoſituꝫ perpetuo abſtinendi a delectatione venerea. qḋ propoſitum redditur laudabile ex fine. inquantum.ſ. ſit ad vacandū rebus diuinis. materiale eſt integritas carnis. Sed manifeſtuꝫ eſt. vbi eſt ſpecialis materia habēs ſpecialē rōnem virtutis. ibi ſit ſpecialis virtus. ſicut magnificentia que eſt circa magnos ſumptus. ex hoc hꝫ ꝙ ſit ſpecialis virtus diſtincta a liberalitate. que eſt circa cōmunem vſum pecunie. Sic hoc quod eſt cōſeruare ſe immunē ab omni delectatione venerea. hꝫ quandam excellentiam laudis ſupra hoc quod eſt ſeruare ſe immunem a delectatione venerea illicita.ſ. que eſt extra matrimoniū. ⁊ iō eſt ſpecialis virtus ſe habens ad caſtitateꝫ ſicut magnificentia ad liberalitatē. Nō eſt aūt

De virginitate.q.ſ.ē ſpecial' virtus.

in precepto ſed in conſilio. Unde apoſtolus.j.
ad Corin.vij. De virginib⁹ autem ꝑceptū dñi
non habeo. conſiliū autē do. Et Amb.xxxij.q.
j. Integritas virginitatis eſt voti nō precepti.
ſuaderi poteſt precipi non poteſt. Conſilia autē
dantur de actib⁹ bonis. immo melioribus. Eſt
autem triplex bonū hominis. vt dicit.j.ethi.
Unū quod cōſiſtit in exteriorib⁹ rebus. vt diui
(qz hō habet tria bona. ⁊ qđ horum potius.) tias. Scdm quod conſiſtit in bonis corporeis.
Tertium in bonis anime. Et inter bona anime
potiora ſunt ptinentia ad vitam contemplati/
uam bonis pertinētibus ad actiuā. vt oſtendit
dominus Luc.x. Maria optimā partē elegit
que non au. ⁊c. Et philoſophus in.iiij.ethi. In
humanis autē actibus illud eſt vitioſū quod
non eſt ſm rectam rationem. ⁊ ecōuerſo illud
virtuoſū quod eſt ſm rectā rationem. Hec au
tem eſt recta ratio. vt his que ſunt ad finē vta
tur quis ſm menſurā que congruit fini. ſicut
medicina homo vtitur ſm quod congruit ſani
tati. Bona igitur predicta ſic ſe habent qz bo/
na exteriora ordinātur ſicut ad finem ad bona
corporis. ⁊ bona corporis ad bōa anime. ⁊ opa
vite actiue ad opera vite contemplatiue. Unđ
ſi quis abſtineat a poſſidendis aliquib⁹ bonis
tēporalibus que alias poſſet licite poſſidere. vt
conſulat ſaluti corporali ſue vel proximoꝝ. ero
gando pauperibus. vel vt vacet contemplatio
ni veritatis. hoc non eſſet vitioſū ſz laudabile
⁊ virtuoſum. Sic ſimiliter ſi quis abſtineat a
delectatione omni venerea. vt liberius vacet
deo ⁊ diuinis pertinet hoc ad rectitudinē ra/
tionis. quod fit per virginitatē. Unde apoſto/
lus pma ad Corint.vij. Mulier innupta ⁊ vir
go cogitat que dei ſunt quomodo placeat deo
vt ſit ſancta corpore ⁊ ſpiritu. que aūt nupta ē.
cogitat que ſunt mundi ⁊c. Et ſi dicatur qz qui
libet tenetur ad precepta legis nature. Sed ſi/
cut eſt datum ꝑceptum naturale ad conſerua/
tionem indiuidui de comeſtione. Geneſ.ij. De
omni ligno paradiſi comedetis. ita datum eſt
preceptum ad conſeruationē ſpeciei de cōmi/
xtiōe cōiugali. Geneſ.ij. Creſcite ⁊ multiplica
mini. Sicut ergo certum eſt ⁊ clarum qz quili
bet tenetur ad primum. ſ. ad comedendū pro
ſui conſeruatione. ita videtur teneri ad ſecun/
dum. ſcilicet ad actum ſaltem coniugalem ad
conſeruationem ſpeciei. Reſpondet Beatus
Thomas. qz preceptum habet rationem debi/
ti. Sed dupliciter eſt aliquid debitū. Uno mo
do vt impleatur ab vnoquoqz. Et hoc debitū
ſine peccato preteriri non poteſt. Aliud eſt de/
bitum implendum a multitudine. ⁊ ad tale de
bitum implendum non tenetur qlibet de mul
titudine. Multa enim ſunt multitudini neceſ
ſaria. ad que complenda vnus non ſufficit. ſed
implentur a multitudine. dum vnus hoc. ali⁹
illud facit. Preceptum igit legis nature homi
ni datum de comeſtione. neceſſe eſt vt ab vno/
quoqz impleatur. Aliter enim indiuiduū conſer
uari non poſſet. Sed ꝑceptū datū hoi de gene/
ratione reſpicit totā multitudinē. cui neceſſari
um eſt vt non ſolū multiplicetur corporaliter ſz
etiam ſpūaliter ꝓficiat. Et idō ſufficienter proui
detur multitudini. ſi quidā carnali generatiōi
operam dant. alij ab hac abſtinētes contēplati/
oni diuine vacant ad totius humani generis
pulchritudinē ⁊ ſalutē. Sicut in exercitu qdā
caſtra cuſtodiunt qdam gladijs decertant. que
tamen oīa debita ſūt multitudini. ſed per vnū
impleri nō poſſunt. Nec ḡgo recedit a medio
quia non abſtinet ab omni delectatione quod
pertinet ad inſenſibilitatem. ſed a delectatione
omni venerea. ⁊ hoc ſm rationem rectam.

Quod virgini .§.ij.

tas ſit excellentior caſtitate coniugali probatur (De excellētia virginitatis.)
tripliciter ſm bea. Tho. vbi ſupra. arti.iiij. Pri
mo exēplo xpi qui elegit mrēm virginē ⁊ ipſe
virginitatē ſeruauit nō coniugium contraxit.
Omnia aūt pfectiora ipſe impleuit. Scdo do/
ctrina apli pma ad Corin.vij. Qui virginitatē
ↄſulit tanqz maius bonū. Conſiliū enī dat de
melioribus bonis. xiiij.q.j. Quiſquis. ¶ Ter/
tio ꝓbatur rōne multiplici. Tum qz bonū diui
num eſt potius bono humano. Uirginitas or/
dinatur ad bonū diuinū. ſ. ad vacandum deo.
Mrimoniū ad bonū humanū. ſ. ad multiplica
tionem hoīum. Tum qz bonum anime quale
eſt virginitas prefert bono corporis q̄le eſt ma
trimoniū. Tum qz bonū vite ↄtēplatiue prefer
tur bono vite actiue. Uirginitas ordinatur ad
bonum aīe ſm vitā ↄtēplatiuam. quod eſt cogi
tare que dei ſunt. Cōiugiū ad bonū corpis ordi
natur qđ eſt prolis multiplicatio ⁊ ptinet ad vi
tam actiuā. qz ↄiugis cogitare hnt que ſūt mū
di. vt patet per aplm.j. ad Corin.vij. Uñ Hier.
in li. ↄtra Iouinianū reprobat per multas rati/
ones errorē ipſius Iouiniani qui aſſerebat vir
ginitatem non eē preferendā matrimonio. nec
eſt ↄtra predicta quod ait Augu. in li. de bono
coniugali. Non impar meritū eſt continentie i
Ioanne q nullas expert⁹ eſt nuptias ⁊ in Abra
am qui filios generauit. Et Hiero.xxxij.q.iiij.
Quis ignoret ſub alta dei diſpoſitione oēs re/
tro ſanctos fuiſſe eiuſdē meriti cuius nūc ſunt
xpiani. Quō antea Abraā placuit deo in coniu
gio ſic nunc virgines placēt in caſtitate. ſerui/
uit ille legi ⁊ tpi ſuo. ſeruiamus ⁊ nos legi ⁊ tē
pori nro. in quos fines ſeculoꝝ deuenerūt. Nā
ſm bea. Tho. meritū non ſolū penſatur ex gñe
actus: ſed magis ex animo operantis. Habuit

De me/ritovgi/nitatis aut ſit maio//ris me/riti ꝛc.

Abraam alium ſic diſpoſitum vt paratus eſſet
virginitatē ſeruare ſi opus eſſet. Et ex hoc me/
ritum ꝯiugale in ipſo equatur merito ꝯtinen/
tie virginalis in Joanne reſpectu q̄dem p̄mij
ſeēntialis. nō aūt reſpectu p̄mij accidentalis.
Licet ergo virginitas ſit melior ꝯtinētia cōiu/
gali. pōt tñ coniugatus nō ſolum eſſe equalis
ſed etiā melior virgine duplici rōne. ¶ Prio
videlicet cū ꝯiugatus h̄ȝ animum magis para
tum ad virginitatē ſeruandam ſi oporteret q̄ȝ
ille q̄ actu eſt virgo. ¶ Scdo q꞉ forte ille q̄ nō
eſt virgo habet aliquam excellentiorem virtu/
tem aut maiorē charitatē. Et ideo non debēt ſe
preferre virgines alijs in bonitate.

¶ Sed queritur .§.iij.

De vgi/nitate ꝙ ſit vtus excellē/tiſſima.

vtrum ſit excellentiſſima virtutū. Rn̄det bea.
Tho. vbi. ſ. Excellentiſſimū pōt dici aliq̄d du/
pliciter. Uno mō ſm quid. ſ. in aliquo genere.
Et ſic virginitas dr̄ excellentiſſima virtus ī ge
nere caſtitatis. q꞉ tranſcendit caſtitatē vidualē
ꝛ coniugalē. Et q꞉ caſtitati attribuit̄ decor ideo
virginitati attribuit̄: per ꝯſequēs maxima pul
chritudo. vnde beatus Amb. pulchritudinem
quis pōt maiorē eſtimare decore virginis que
amatur a rege. p̄batur a iudice. dedicatur do/
mino. conſecratur deo. Alio mō dicitur excellē
tiſſimum aliq̄d ſimpliciter. ꝛ ſic virginitas nō
eſt excellentiſſima. q꞉ finis ſemp excellit id q̄ð
eſt ad finē. ꝛ quāto aliq̄d efficaci⁹ ordinatur ad
finem tanto melius eſt. Finis aūt ex quo reddi
tur laudabilis virginitas eſt vacare rebus diui
nis. Et ideo virtutes theologice ꝛ virtus religi
onis quaꝝ actus eſt occupatio circa res diui/
nas ſunt excellētiores virginitate. Similit̄ etiā
vehementius operant̄. vt inhereant deo mar//
tyres q̄ ad hoc poſtponunt p̄priam vitā ꝛ viuē
tes in monaſterijs q̄ ad hoc poſtponunt p̄priā
voluntatē. ꝛ omnia que habent. virgines autē
poſtponūt ad hoc tm̄ venereas voluptates. Et
ideo ꝛ martyriū ꝛ religionis ingreſſus cum p̄/
ſeuerantia preferuntur virginitati. Q̄ð autem
dicitur de virginibus Apoc. xiiij. ꝙ ſequūtur
agnum quocūq; ierit: non ex hoc ſequit̄ ꝙ ſint
alijs ſanctis perfectiores. vel xp̄o magis ꝯfor/
mes. ſed q꞉ ſequūtur agnū chriſtum pluribus
modis q̄ȝ alij. q꞉ non ſolum in integritate mē/
tis vt alij ſed etiam in integritate carnis quod
non alij faciunt. Sed non oportet ex hoc ꝙ ma
gis de propinquo chriſtum ſequantur q̄ȝ alij
ſancti. quia alie virtutes in quibus aliqui non
virgines excedunt virgines. aliquos faciunt
propinquius deo inherere. Canticum nouum
quod cantant ſole virgines. vt dicitur ibi eſt
gaudium ſpeciale quod habent de integrita/
te carnis ſeruata.

¶ Uirginitas quomodo coronatur. poſſidea/
tur ꝛ dignificatur. Capitulum octauum.

Adducent regi vir/
gines poſt eam proxime eius offerē
tur tibi. loquitur p̄s. de eccleſia que
vtiq; eſt mr̄ ꝛ virgo. Mater quidem omnium
fidelium quos genuit in baptiſmo per fidem.
Uirgo per integritatē mētis libera a corrupti/
one peccati mortal̄. Unde apoſtolus. ij. ad Co/
rinthi. xj. inquit de fidelibus. Deſpondi vos
vni viro virginem caſtam exhibere xp̄o. Hec
igitur eſt regina aſtans a dextris dei. quia in
ſtatu electorum ꝛ in potioribus bonis ſcilicet
virtutum. In veſtitu deaurato ſapientie vl̄ cha
ritatis. Circundata varietate ſtatuum religio//
num rituum ꝛ priuilegiorum. Poſt eā vt filie
adducerentur virgines regi domino ieſu xp̄o
vt ſponſo earum. Unde ꝛ de ſanctis virginib⁹
canit eccleſia. Agnum ſponſum virginum ado
remus dominum ieſum chriſtum. Poteſt ꝛ il/
lud poſt eam etiam referri ad virginem mariā
que ſola eſt mater ꝛ virgo ꝛ primiceria. ꝛ ſpecu
lum virginum. que vtiq; poſſidet aureolā vir
ginitatis. quia ꝛ ſi non habuit a carne pugnā
propter religationem vel extinctionem fomi//
tis: propter cuius victoriam ſcilicet pugne dat̄
aureola. Habuit tamē ab hoſte cuius caput ſci
licet principij ſuggeſtionis contriuit ſola. Poſt
eam igitur ꝛ principaliorem ſequuntur virgi/
nes alie ꝛ chriſto adducuntur regi. ꝛ ad quam
libet ſanctam virginem eccleſia iſtud adaptat.
vbi tria videnda ſunt de virginitate ſcilicet.
¶ Primo quomodo virginitas coronatur.
¶ Secundo quomodo poſſideatur.
¶ Tertio quomodo ipſa dignificatur.

¶ Quantum ad pri .§.i.

mum dicit apoſtolus. ij. ad Thimo. ij. Non co/
ronabitur niſi qui legitime certauerit ideſt ita
certet ꝙ vincat. vt autem canit eccleſia. Mun/
dus caro demonia diuerſa mouent prelia con/
tra nos. Et quantum ad prelium carnis ſicut
non coronatur aurea que eſt premium eſſentia
le anime. niſi quis habuerit victoriā de omni
vitio carnali abſtinendo ab eo. vel a perpetrato
penitendo. ita non coronabitur aureola virgi/
nitatis que eſt premium accidentale quod da/
tur in gloria propter excellentem victoriā pu/
gne ex carne. niſi quis liber fuerit a volunta//
ria corruptione carnis tentationes vincen//
do. Quamuis enim virginitas quantum ad
eius initium ꝛ ſeminarium ideſt inclinatio//
nem naturalem inſit a natura. ſicut ꝛ omnis
virtus: ꝛ quantum ad materiam remotā que
eſt integritas carnis. ꝛ materiā p̄pinquā que eſt

Ineẋperientia veneree voluptatis ineſt a natura ⁊ natiuitate. quia omnes naſcūtur virgines carne ⁊ inexperti voluptate ſcđm Pe. de pal. in. iiij. diſti. xxxiij. Sʒ q̄ꝫtum ad cōplementuʒ actuale vel habituale. ſic virginitas nō eſt a natiuitate vel a natura pluſq̄ꝫ alie. Nam puer natus nō habet actū vel habitū ỽginitatis pluſq̄ꝫ liberalitatis. ſed habet ſicut alias morales virtutes ꝑ acquiſitionē ⁊ iſuſionē. Nō enī quicūqꝫ habet integritatem carnis cum venerit ad annos pubertatis ſi eligat in carne incorruptibiliter viuere ſtatim ꝑ hoc habet habitū virginitatis. Sed qñ cum hoc habituali ꝓpoſito frequenter domauerit motus carnis cum aggrauāt in eo. ſicut nec vidua ſtatim mortuo marito habꝫ habitum continētie vidualis licet eligat ſic viuere. Sed ꝑ frequētem domatiōem paſſionum cū ꝓpoſito habitum acquirit differentē ab habitu caſtitatis coniugalis. non tamē meret nomen virtutis ſpālis. quia non ꝑuenit ad ꝑfectum. Eſt igit continētia vidualis habitus differēs a continētia cōiugali habēs ſpālem ratiōem boni ⁊ difficultatis. qꝛ quibuſdā eſt facile ⁊ placitū in cōiugio viuere caſte. quibꝰ non eſt facile nec placitū viuere vel coniugio abſtinere. Sed tamen non eſt virtus ſpecialꝭ. imo caſtitas ē vna virtus que minorē gradum habet in matrimonio. ⁊ ꝑfectis ſaluatur in viduitate. Similiter caſtitatis cōiugalis nō ſtatim innaſcitur cū qs eligit ab aliena abſtinere. ſed cum frequenter de aliena tentatus elegit nō acquieſcere. Et ſic de alijs.

Quod actui virginitatis debet corona ꝓpt victoria ⁊ non habitui.

Et Ut dicit Tho. in. iiij. diſ. xlix. In cōtinendo ſʒ aliqd maiorē pugnā ſuſtinent virgines. ſm aliqd vidue. ceteris paribus. Uirginibus enim cōcupiſcentia inflāmat ⁊ experiendi deſiderium. qđ ex quadā curioſitate ꝓcedit quo etiā ſit vt homo libentius videat que nunq̄ꝫ vidit. ⁊ etiā in eis cōcupiſcētiam auget extimatio maioris delectatiōis q̄ꝫ ſit ſm veritatē. ⁊ incōſideratio eoꝝ incommodoꝝ que delectatiōi hmōi adiungūt. Et q̄ꝫtū ad hoc vidue minorem ſuſtinent pugnam. maiorem autē propter delectationis memoriam.

De pugna que ſit maior. an i virgīe. an in vidua.

Et in diuerſis vnum alteri preiudicat ſm hominū diuerſas diſpoſitiōes qꝛ qdā magis mouent hoc. qdaꝫ illo. Quicqd aūt ſit de quantitate pugne. tamē hoc certū ꝙ ꝑfectior eſt victoria virginū q̄ꝫ viduaꝝ. Perfectiſſimū enim genꝰ victorie eſt ⁊ pulcherimū honeſti nunq̄ꝫ ceſſiſſe. Corona autem non debet pugne. ſed victorie de pugna. Nn ergo coronabit niſi ⁊c.

Q ꝑfectior eſt victoria virginū q̄ꝫ viduarꝫ

De virginitate quoad ſtatum inocētie virūꝫ licuiſſet cōtinē.

Quō in diuerſis temporibꝰ hoīes diuerſimode ſe habuerit ad virginitatē ſuandam. Pe. de pal. in. iiij. diſti. iiij. dicē ꝙ i ſtatu inocētie nō licuiſſet ꝯtinē vſqꝫ ad ſufficientem multiplicationem hūani generis. quia tunc erat ꝓceptum. Creſcite ⁊ multiplicamini. nec tñ peccauit adā continendo in paradiſo qꝛ modico tp̄e ibi fuit. Sʒ Tho. dicit ꝙ poſt multiplicationē ſine pctō potuiſſꝫ quis eē virgo: qꝛ tunc ꝑferebat coniugiū ỽginitati. q habebat puritatē cum fecūditate. Fuiſſet autē cōtra rōnem eligere minus bonū ⁊ ipſi nō erāt facturi ꝯtra rōnem. Ergo ſi continuiſſet cōtra finē matrimonij ⁊ pactis peccaſſet. Semꝑ enīꝫ fuiſſet multiplicatio neceſſaria. qꝛ nō videbat ꝓbabile ꝙ parētes primi retardarent a gloria vſqꝫ ad finē mundi cū ſolū peccatū ſit cauſa retardationis. vt originale vel actuale. Uñ ꝑmis parentibus tranſlatis in gl'iam. oportebat ſucceſſores vacare generatiōi. ſicut primi vacauerunt. Tempore vō nature lapſe. ſ. tp̄e legis nature fuit ỽginitas licita mltiplicato genere humano. Sed ſemꝑ ante euangeliū melius erat coniugiū. niſi vbi ſpāliter aliud reuelabat. In paruulis autem erat ỽginitas carnis non mentis. Tempore aūt nature lapſe añ mltiplicationem fuit in ꝓcepto ꝓhibitio. Nec tamen Abel cu· peccauit virgo moriens. quia adhuc iuuenis erat. nec aptus cōiugio quando mortuꝰ fuit. Nam nec cayn libidinoſus adhuc generauerat. Fuit tñ abel mortuus virgo carne. ſed non mente. qꝛ tūc non erat tp̄s virginitatis. niſi qs dicat ꝙ deus ꝑſcius mortis eius ſibi iſpirauit ỽginitatē vt caput eccleſie primū hēret ỽginitatē. ⁊ ſic haberet aureolā virginitatis. Sʒ poſt multiplicationē licuit. non tamē habemus exemplū nec in enoch qui per coitū generās. ⁊ ꝑ coituꝫ genitꝰ eſt. nec in alio forte de melchiſedech. Sed ſi fuit ſeꝫ filiꝰ noe. vt dicunt hebrei nō fuit virgo. Tp̄e vero legis ſcripte ſciēdū. ꝙ licuit ſeruare virginitatē. qꝛ iaꝫ filij iſrael multiplicati creuerant nimis. vt arena maris. non tamen laudabatur. immo filia iepte fleuit virginitatem. Et maledictus erat non relinquens ſemen. maledictione opprobrij tēporalis. niſi conſilio ſpiritusſancti vt Helias non per coitū generans. Et Hieremias virginitate ſua virū euangelicum xp̄i eccleſie dedicans ſm Hiero. Sed apud gentiles error increbuerat. quia dederat eos deus in reprobum ſenſum vt licita reputarent illicita ⁊ econtra. vt fornicationem eſſe licitam. Plato vero ſanctificauit ſe. non qꝛ reputaret virginitatem illicitam vnde nec deſeruit eam ſed vt ſatiſfaceret plebi. Nam opinio fuit apud philoſophos propter ſcandalum vitandum facere multa que ſciebant non eſſe facienda ſicut adorabant idola: quãuis ſcirent nihil eſſe ne lapidarentur ſicut pythagoras apud athenas reus habitus eſt. quia vocauit lapidem ignem ardentē. Ipſi enim neſciebant aliā vitam. ⁊ propter hoc nimis timebāt perdere iſtam. Tempore vero euangelij ſemꝑ licuit

licuit & licebit tenere v̄ginitatẽ. Cuius p̄mice/ria virginitatis virgo Maria fuit. Vñ in pſal. Adducentur regi virgines poſt eam. Tempo/re etiam glorie erunt omnes virgines. q: ſcilz nec nubent nec nubentur. immo t̃pore gratie vt res melior cadit ſub conſilio. ſm illud. j. ad Corin. vij. ẜz Pe. de pal. vbi. ſ. De virginibus preceptum domini non habeo. ↄſilium autem do. Quod conſiliũ Joannes euangeliſta ſerua/uit. cũ vxorem pro qua iam in domuz traducta/nuptias fecerat. vt habet Joã. ij. intactaz dimi/ſit & virgo permanſit. priuilegio amoris a xp̃o dilectus. Hanc Joſeph ſponſus Marie ſerua/uit. vt dicit Auguſti. & vouit cũ Maria ſponſa ſua. xxvij. q. ij. §. beata. Et vas electionis virgo fuit. vnde dicebat. j. ad Corin. vij. volo oẽs eſſe ſicut me. ſcilz virgines. Sed vnuſquiſq; habet p̄prium donũ ex deo. xp̃s etiam habuit. Unde Canti. ij. Ego flos campi & liliũ conualliũ. No/tandũ etiam q̄ virginitas eſt per infuſionẽ ſi/cut & alie virtutes morales. Et ſatis videt̃ q̄ ex ſpeciali gratia Joãnes baptiſta & beata virgo. & Hieremias in vtero per ſanctificationẽ rece/perunt virtutẽ virginitatis quam erãt ſeruatu/ri. Sed de baptiſmo flaminis & ſanguinis in quibus non ſolũ infundunt̃ neceſſaria ad ſalu/tem. ſed & oĩa perfectiua in quibus nõ eſt obex in recipiẽte. vt remiſſio culpe venialis & pene. Uidetur q̄ in paruulis in q̄bus nullus ẽ obex infunditur v̄ginitas & in innocẽtibus. non tñ q̄ debeatur eis aureola: q: illa reſpicit actuz et non habituz. De adultis aũt videt̃ q̄ deus ſua liberalitate infundat omni hoĩ id ad qđ ſe di/ſponit vnde qui cum p̄poſito virginitatis ve/nit ad baptiſmuz vel aliud ſacr̃m. recipit habi/tum virginitatis. ſicut & ceteras v̄tutes. Quia enim in omni ſacramẽto noue legis infundit̃ non ſolũ id qđ eſt neceſſarium ad ſalutẽ. ſed ẽt quod eſt vtile ſm capacitatez & diſpoſitionẽ di/gne recipiẽtis. Inde eſt q̄ recipiens ſacr̃m no/ue legis. non ↄtrariatur virginitati. qđ dico p̄/pter matrimoniũ recipit omnẽ virtutẽ ad quã eſt diſpoſitus & cuius eſt capax. Si autez eſt cor/ruptus mente & corpore q̄ʒuis peniteat non eſt capax virginitatis que reparari non põt. Sed ſi non eſt corruptus niſi mente & penitens p̄po/nens perpetuo continere tũc recipit. hec Pe.

[...]e v̄gi[...]itate [...]notrũ vo[...] ſi ſit de [...]ẽntia [...]gini/[...]tatis.

¶ Notãdũ aũt eſt vt dicit idẽ Petrus. q̄ Tho/mas in ſcripto tenet votuz de eſſentia v̄ginita/tis non eẽ. In ſumma vero ſcđa ſecunde videt̃ dicere oppoſitũ. Sicut enim ſeruare caſtitatẽ. paupertatẽ. ſine voto vt nouitius nõ faceret re/ligioſum. ſic virginitas ſine voto nõ daret au/reolam. Sed ↄtra q: licet propoſituz nubendi impediret. q̄ʒuis p̄poneret non illicite corrum/pi. tñ firmũ propoſitum perpetuo cõtinendi ẽt ſine voto facit virtutẽ virginitatis. nec votum trahit ad aliã virtutẽ q̄ʒ ad ſuam. ſ. latriam. ali/as ageret vltra ſpẽm. Unde bñ concedo q̄ vo/tum nõ facit de actu non virtuoſo v̄tuoſum. & q̄ actũ trahit ad altiorẽ virtutẽ non in eodez genere ſed alio. ſicut votũ trahit ieiuniũ ad al/tiorẽ virtutem q̄ʒ ſit abſtinẽtia vel ſobrietas. ſʒ hoc nõ eſt in genere tẽperãtie. ſed iuſtitie. Un votum non facit ieiuniũ eſſe ſpãlem virtutem dum trahit ad latriã. ſic & in p̄poſito. Et ſi v̄gi/nitas haberet ex voto rõnem virtutis. nõ eſſet ſpecies tẽperantie ſe hñs ad caſtitatẽ ſicut ma/gnificentia ad liberalitatẽ. Sed ſoluz eẽt actus caſtitatis elicitiue: & non imperatiue. quare ſic ſe hʒ virginitas ad caſtitatẽ ſicut magnificẽtia ad liberalitatẽ. Sed illa eſt ſpãlis virtus nõ ex hoc q̄ vota. ſed ſolũ q: habet ſpãlez diff. cultã/tem & bonitatẽ. ergo &c̃. Ad argumẽtũ dicẽdũ q̄ non eſt ſimile. q: ad religionẽ non ſufficit fir/mitas p̄poſiti. ſed requiritur firmitas facti. & re/ligio nominat ſtatum ad quẽ requiritur imobili/tas facti. & per ↄſequẽs voti. Sed ad rõnez vir/tutis non requirit̃ immobilitas facti. cũ q̄s poſ/ſit a vera virtute decidere. & mutari de v̄e vir/tuoſo in vere vitioſum. Et iõ ſi virginitas dice/ret ſtatũ non habitũ. poſſet videri q̄ req̄reret̃ votũ. ſed ſi dicat habitũ v̄tutis ſpãlis non req̄/ritur votũ q̄đcunq;. Ad firmitatẽ etiam in reli/gione requirit̃ votum ſolẽne in virginitate ſuf/ficit ſaltim ſimplex. Unde qđ Aug. dicit in diſ/finitione. ſ. de voto ponit h̃ non q̄ ſit de neceſſi/tate virginitatis ſed eſt de perfectione. quia de/ſponſata chriſto per votum eſt perfectior.

¶ Quantum ad ſe/ .§. ij. cundũ ſcilz quõ poſſideat̃ virginitatis v̄tus. Sciendũ q̄ multis modis. vñ dicit p̄s. Addu/centur. &c̃. Et primo pʒ q̄ adducatur ad hoc a deo inſpirante & p̄ncipaliter agente. Sap. viij. Non poſſum eſſe ↄtinens niſi tu dederis tu. ſ. deus. ¶ Secũdo oportet q̄ adducat̃ ad hoc a rõne iſtud propoſitum firmiter eligente & per/petuo. Quod pʒ ex diff nitione duz dicitur q̄ virginitas eſt in carne corruptibili p̄petue in/corruptionis meditatio. ideſt propoſitum per/petuo abſtinendi a delectatiõe venerea. nec ex/perta. Unde virgines corpore que intendunt tempore ſuo nubere non habent habitum vir/ginitatis. nec aureolam nec paruuli. qui licet non cogitent de nubendo. non tamen poſſunt habere propoſitum cõtinendi. Eunuchi etiam vel frigidi ſi intenderent experiri delectationẽ veneream per matrimoniuz vel alium moduz ſi poſſent. non habẽt habitum huiuſmodi vir/tutis. nec aureolam. Sed ſi intendũt ab huiuſ/modi abſtinere. ſi etiam poſſent vtriq; habent.

De vir/ginita/te q̄nio/q̄ybus modis ad v̄gi/nitatez p̄uenit

Quib⁹ v̄gini/bus de/bet̃ au/reola. & q̄b⁹ nõ

ſicut credi pōt de eunuchis quos fecit Nabuchodonoſoꝛ.ſ.Daniele ⁊ ſocys eius. Dañ.j. Et de Nerone ⁊ Achileo eunuchis.qui pſuaſerūt domicille virginitatē. ⁋ Tertio opꝫ vt adducātur ad hoc a recta rōne.ſ.ꝑpter deū.non ꝑpter mūdi laudē.aut ꝑpter honorē idoloꝛum.ſicut virgines de veſte. Vñ virgines q̄nqꝫ que non ſumpſerūt oleuꝫ in lampadibus deſignās charitatem dei in coꝛdib⁹ excluſe ſunt a ſponſo.et clauſa eſt ei⁹ ianua. Matthei.xxv. ⁋ Quarto opoꝛtet ꝙ adducant̄ per vias aliquaꝝ v̄tutuꝫ. vt humilitatis. Amb. Decet vt virgo quāto caſtioꝛ tanto ſit humilioꝛ. Vñ de quodā ſctō viro legitur ꝙ vſqꝫ ad ſexageſimū ſue etatis annuꝫ ſeruans virginitatē elatus in ſuperbiā eā perdidit. ⁋ Quinto opoꝛtet vt adducant̄ per viaꝫ ſobꝛietatis.qꝛ ſm Ber. In delitys periclitatur caſtitas.ꝑpter quod apl's vt virgo ꝑſeueraret. Caſtigo ait coꝛpus meū ⁊ in ſeruitutē redigo. j.Coꝛin.ix. Per viam modeſtie.ſ.cauendo ſe a viſu ⁊ auditu ⁊ diſcurſu vanis.non curſitare p alienas domos non aliquos in publico miſcere ſermones. Quomodo autem perdatur virginitas dicetur in vltimo.§.

⁋ Quantum ad .§.iij.

De laudib⁹ virginitatis. tertium ſcilꝫ quō virginitas cōmendat̄.⁊ quātum oñditur dum dicit̄ regi. Adducētur vere ⁊ veri virgines regi.ſ.dño Jeſu xp̄o qui eſt rex regū vt ſint ſponſe ei⁹. Magna dignitas iſta. Vñ beata agnes dicebat. Ipſi ſum deſponſata .ſ.xp̄o. Et nobilitatem ſponſi huius oñdit di. vt refert Amb. in li. de virginitate. Cui angeli ſeruiunt. Cuius pulchꝛitudinē ſol ⁊ luna mirātur.i.mirabilē oſtēdūt. Cuius mater virgo eſt. Cuius pater feminā neſcit. Cuius ptās celſioꝛ. aſpectus pulchꝛioꝛ amoꝛ ſuauioꝛ.⁊ omni gratia elegātioꝛ. Cuius opes nunq̄ꝫ marceſcūt.nūq̄ decreſcunt. Et de oꝛnamētis ab eo collatis ſubdit. Induit me dñs ciclade ⁊ clamide auro texta.ſ.ſapiētie vel dilectionis. Et īmenſis monilibus decoꝛauit me.ſ.virtutū. Anulo ſuo ſcꝫ fidei ſubarrauit me ⁊ coꝛonauit me ſcilicꝫ coꝛona ſpei eternoꝝ. Tradidit auribus meis ineſtimabiles margaritas.ſ.verboꝛū ſacre doctrine. Mel ⁊ lac ab oꝛe eius ſuſcepi.ſ.dulcedinis ſpiritualis ⁊ puritatis per inſpirationē. Sanguis eius oꝛnauit genas meas.i. paſſio eius īduxit ad opera patientie.q̄ maxime oñdunt ruboꝛē ſanctitatis. Poſuit ſignum in faciem meā nullum pꝛeter eum amatoꝛē admittā.inquantum ſcilꝫ dedit faciē erectam ad celū.vt ipſum contempler.⁊ affectum ad eū dirigaꝫ ⁊ non ad terrena reſpiciam. verba ſunt Amb. Speculuꝫ dedit vniuerſitatem creaturarū quo poteſt intueri pulchꝛitudinem.non ſolū ſponſi ſed ⁊ ſuaꝫ. cū omnia ꝑpter ipſaꝫ fecerit.⁊ oīa in ipſo reperiantur. Cingulū tēperantie amictū ſeu veſtitū prudentie. Huic ergo regi tā nobili adducent̄ vere virgines vt ſponſe eius. Et lꝫ virginitas non ſit ſimpliciter excellētioꝛ oībus alys virtutibus.qꝛ non maioꝛ theologicis nec prudētia. iuſtitia vel foꝛtitudine vl' humilitate. Eſt tamē pꝛecipua in genere tēperantie.⁊ multū cōmendabilis in ꝑeminentia ⁊ ſex que ponit Pe. de de pal. in.iiij.diſt.xxxiij. ⁋ Et pmo quo ad pmium accidentale qđ dicitur aureola.qꝛ nulli parti tēperātie debetur fructus.nec aureola niſi caſtitati.nec aureola ⁊ fructus cēteſimus niſi caſtitati.nec aureola ⁊ fructus centeſimus niſi ꝟginitati ſoli. Vñ dicit̄ Apoc.xiiij. Qđ nemo poterat cantare canticū illud nouū niſi illa centuꝫ q̄dragintaquatuoꝛ milia qui v̄gines pmāſerunt. Canticū illud aureola.i.qđdā gaudiuꝫ ſpūale qđ habent virgines qđ non pñt hr̄e alÿ ſancti non v̄gines.etſi maius premiū eſſentiale habeant. ⁋ Scđo quoad ſciam qꝛ maxime diſponit ad acquiſitionē ſcie ⁊ ſapientie. Vñ ⁊ Joānes eua. virgo magnā de diuinis pꝛe ceteris habuit cognitionē vt de v̄bo dei. ⁋ Tertio quoad pulchꝛitudinē ſpālem. Nō ex eo tm̄ ꝙ paſſiones cōcupiſcibilis ſunt cōmunes nobis ⁊ brutis qꝛ ſimiliter ⁊ paſſiones iraſcibilis ſūt cōes nobis ⁊ brutis ſicut eē furibundū in cane ⁊ vindicatiuū in leone.ſꝫ qꝛ magis abſoꝛbent iudiciū rōnis que eſt pulchꝛitudo hoīs in qua eſt imago dei. ⁋ Quarto quoad ſimilitudinē in pluribus.qꝛ ſcilꝫ hi ſequūtur agnū ſcilꝫ xp̄ꝫ quocunqꝫ ierit.integri ſcilꝫ coꝛpoꝛe ⁊ mente ſicut chꝛiſtus. Et icoꝛruptio facit pꝛoximū deo. vt dicit̄ in li. ſapientie.ſ.mente ⁊ coꝛpe.⁊ deus incoꝛruptibilis eſt. ⁋ Quinto quoad ſimultatem.qꝛ iſta virtus nō eſt ſine alys.ſed bñ econuerſo. Poteſt enim qs habere virtutes alias ſine iſta.ſicut habuit Petrus apl's ꝯiugatus. Et cū dicitur virtutes oēs eſſe connexas ſꝫ magiſtrum in.iij.ſen. intelligit̄ de v̄tutibus neceſſarÿs ad ſalutē qualis iſta non eſt.ſicut nec magnificentia. Vel ꝙ ſūt cōnexe in radice charitatis cum iſto ꝑpoſito. vt ſi eſſet a deo preceptuꝫ ſeruare virginitatem ⁊ nondū fregiſſet obediret eam ſuando. ⁋ Sexto quo ad raritatem. Apoc.xiiij. Vidi turbam magnam quam nemo dinumerare poterat.ſ.ſanctoꝛuꝫ. Ponitur autem ibi numerus determinatus virginum quia cētuꝫ quadragintaquatuoꝛ milia.qui virgines permanſerunt.pꝛo indeterminato tamen ponitur.quia plures ſunt. Et ratio huius eſt.qꝛ virtus iſta non poteſt recuperari amiſſa materialiter. Et ſi amiſſa quoad mentem ſolum reparetur per penitentiam.alie autē reparantur per penitentiam. Tuꝫ etiā qꝛ difficilioꝛ ad ſer/

De vi[r]ginitatis cōmendatiōe ⁊ ſunt ſex p[re]eminentie.

.nandum.ibi ſeni frequens pugna ⁊ rara victoria. Omne rarum carum. Quāuis eniʒ aliqd per accidens magis tenentur de gula. alij de alijs vitijs q̄ʒ de luxuria ſm̄ qualitatem cōplexionis. vel del diſpenſatione. tm̄ per ſe loquendo maior communiter eſt tentatio luxurie. Ratio poteſt eſſe. qꝛ natura magis intendit ad conſeruationem ſpēi q̄ʒ indiuidui. cui indiuiduo prouidetur ſatiſfaciendo gule vel alijs vitijs. Nec obſtat ꝙ natura ꝑus retinet neceſſaria ad nutritiuam ⁊ augmētatiuaʒ q̄ʒ tranſmittat ad generatiuaʒ. qꝛ hoc non eſt quaſi magis ſit ſollicita de indiuiduo q̄ʒ de ſpecie. immo ecōuerſo. Sed qꝛ aliter non ageret indiuiduū ad ſuādum ſpēm. niſi ipſum indiuiduuʒ conſiſteret. Uñ quod eſt ꝟ prius intentiōe eſt poſterius in generatione. Sed ꝟ: eſt qꝛ virtuoſi minus ſtudent ſobrietati q̄ʒ caſtitati. ⁊ ꝓpter exercitiuʒ ſit facile quod in experto eſt difficile. Ratio auteʒ quare magis virtuoſi ſtudēt caſtitati q̄ʒ ſobrietati eſt. qꝛ caſtitas nō amittit ſine mortali. Poſſunt aūt deficere a ſobrietate ꝑ venalia. qꝛ iſta conſiſtit in medio quod eſt latum iſta ſcilʒ caſtitas in extremo quod eſt indiuiſibile.

De voluntaria .§.iiij.

De vgi nitate: ſcilʒ ad ta ꝑ q̄ mittit ribus nodis ꝑditur.

⁊ irrecuperabili amiſſione vgīnitatis. Pe. de pal. in. iiij. di. xxxiij. ſic ait. Mulier perdit vgīnitatem per ꝟ ꝙ corrūpitur mēte ⁊ corpore. altero de trib⁹ modis. puta per ꝟ ꝙ ſolū clauſtra frangunt ſibi voluntarie etiā ſi non ſeminaret nec ſemen reciperet. Nam ꝯcupiſcētia ſpadonis defloꝛauit virginē. vt ſcribitur. qui lʒ non poſſet ſeminare poterat tamen clauſtra infringere. Scd̄o modo per ſeminis virilis voluntariā ſuſceptionem. qꝛ ſi ita reciperet ſaluo clauſtro ſicut mēſtruuʒ emittit nec ſeminare. nihilominus virgo non eſſet. qꝛ ſic poſſet concipere. puta ſiquis cognoſceret virginem voluntariam in hoc circa clauſtra pudoris ⁊ ſemē ad matricem attraheretur. Pregnantem eniʒ per naturam nullus diceret virgineʒ. ⁊ tamē mulieres alique cōcipiunt que nō ſeminant. Tertio ſi ex vehementia ardoris ſine fractione clauſtri ipſa ſeminat puta voluntarie cogitās de cōmixtione turpi. ⁊ hoc abſqʒ cōmixtione cum alio. Et talis que corrūpit ſeipſam vel ab alia muliere voluntarie corrupta non debet inter virgines conſecrari. etiam ad tollendum ſcandalum. qꝛ non eſt virgo. Et de hoc in ſecūda parte de ſcādalo. titu. vij. c. iiij. Non tamē faceret bigamū virum cum quo cōtraheret poſt matrimoniū. De corruptione autem inuolūtaria ſciendū. ꝙ non perditur virginitas. per quācunqʒ corruptionem inuolūtariam corporis. etiā tripliceʒ in muliere. Unde qñ opprimit ⁊ frāgunt clauſtra pudoris ⁊ ſemen viri recipitur etiā ſi inde concipiat ⁊ pariat. Item nec per ꝓpriā ſeminationem qñ non ꝓcedit ex ꝯſenſu. nec acceptat ꝯſenſu. quando habet iudiciū rōnis. Uidet etiam aliqbus ꝙ cuʒ virginitas mētis reſpiciat futurū. ſiquis cōplaceat ſibi in preterita pollutione. que nō ex electione proceſſit. vgīnitas non perdit corpore lʒ mēte tm̄. Pro tūc enī nō perditur corpore. qꝛ illa corruptio tranſijt. prius aūt non fuit perdita. qꝛ ꝯſenſus defuit. Requiritur ergo ꝙ cōſenſus ꝓcedat. vt ſi ſentiens ſe calefactū obdormiret vt pollueret ⁊ mulier vt opprimeret. Uel requirit ꝙ ꝯcurrat ꝯſenſus. ſ. pro tp̄e quo pōt cōtradicere Naʒ durāte ſeminatione non hʒ iudiciū rōnis. Et mulier q̄ opprimitur ſi ſuſcipiendo ſemen vel alias qñcunqʒ ꝯſentiat. niſi eo ſolo tp̄e quo inuite excitata ſeminat. qñ ſine culpa ſua careat iudicio rōis. perdit virginitatē ⁊ non alias. Uñ dixit Lucia non corrūpitur corpus niſi de ꝯſenſu mētis. ſ. quoad ꝑctm̄ vel amiſſionē vgīnitatis. Nam ſi me inuitā feceris violare. caſtitas mihi duplicabitur ad coronā. xxxij. q. v. §. j. Talis tm̄ non cōſecraretur inter virgines. ⁊ ꝟ ꝓpter dubium retinētie ꝯſenſus. vt. xxxij. q. v. Ille auteʒ etiā. qꝛ nō poteſt ſignificare integritatē ſponſi xp̄i. ſcilʒ eccleſie. cū corrupta corꝑaliter ſit ⁊ non integra ⁊ ſi virgo. Et cuicunqʒ nuberet faceret ipſum bigamum qꝛ diuiſit carnē in plures. Iteʒ nota ꝙ integritas carnis. in experientia voluptatis ⁊ electio actualis. per violentiam demonis vel hominis infirmitatem vel ſomnium et huiuſmodi. perdi poteſt. Sed per hoc nō perditur virtus virginitatis. Unde bene poteſt eē pater virgo per ſemen emiſſum a dormiente. demone ſuccubo recipiente. ⁊ poſtea per eundem demonem incubum factum tranſfuſum in feminam. cum etiam ſuſcipiendo ſemen virile ſaluo clauſtro mulier poſſit cōcipere. Sed in partu perdet integritatem. ſed virginitatis virtutem retinebit pater predictus. ⁊ vi etiam oppreſſa pariens. ⁊ aureolam etiam vt rqʒ habebit. Unde in cronica martiniana legitur de merlino ꝙ fuit filius diaboli. quia ſcilicet conceptus per monialem ex demone ſuccubo et incubo ipſius. Et de antichriſto aliqui dicunt ꝙ ſimili modo concipietur. Unde dicit apoſtolus eum filiū perditionis. Quāuis autem quidam dicunt virginitatem ſtatum dicere oportere. non virtutem ſpecialem. tamen communior opinio eſt ꝙ ſit virtus ſpecialis. que amiſſa ſemel non recuperatur. Unde Hierony. cuʒ poſſit omnia deus. virginem non poteſt ſuſcitare poſt ruinam. valet quidem liberare de pena. ſed non valet coronare corruptam. xxxij. queſtione quinta. Si paulus.

De vgī tate q̄ ad ca q bus nō ꝑditur

¶ Clementia qd ſit ⁊ in quo ꝯſiſtat. Ca. ix.

De clementia qd ſit. DE clementia conſequēter videndū eſt. Hanc diffinit Tullius in. ij. rethō. Clemētia eſt ꝑ quam animus ꝯcitatus in odiū ali cuius benignitate retinet. Pro cuius declaratione dicit bea. Thō. ij. ij. q. clvij. ꝙ affectus hominis inclinatur ad minorationē eoꝝ que ꝑ ſe hoi non placēt. Ex hoc aūt ꝙ aliquis amat aliquem. ꝯuenit ꝙ nō placet ei ꝑ ſe pena eius. ſed ſolum in ordine ad aliud. puta in ordine ad iuſtitiam vel ad correctionē eius punit. Et ideo ex amore ꝯuenit ꝙ aliqs ſit ꝓptus ad diminuendum penas. qḋ ꝑtinet ad clementiā. ⁊ ex odio impedit talis diminutio. Et ꝓpter h̄ Tullius dicit ꝙ aīus ꝯcitatus in odiū. ſ. ad gravius puniendū. per clementiā retinet. ne. ſ. acriorē inferat penā. Non ꝙ clementia ſit odij moderativa. ſed pene. Manſuetudo aūt moderatur iram. vnde odiū naſcit. Crudelitas aūt opponitur ei per exceſſum. Unde dicit Sene. in lib. de clementia. ꝙ crudeles vocant qui cām puniendi habent. modū nō habēt. Qui aūt in penis hominū delectant ꝓpter ſe. etiā ſine cā. ſevi vel feri dicunt.
ꝙ clementia ſit virtus. Qꝫ aūt ſit virtus ꝓbatur ſic. Uirtus moralis ꝯſiſtit in hoc ꝙ appetitus rōni ſubdat vt dr̄ in. ij. ethi. hoc aūt ſeruatur in clementia. Nam in diminuēdo penas clemens aſpicit ad rōnem. vt dicit Sene. qn̄ debet ⁊ in qbus opoztet diminuit penas. ⁊ non inferunt ſine cauſa. Unde Seneca. Clemētia hoc primū preſtat. vt quos dimittit nihil aliud eos pati debuiſſe ꝓnunciat. Severitas aūt eſt inflictiva penarum ſm legem. Clemētia aūt diminuit de pena que eſſet debita ſm legē cōmunem. ⁊ hoc ꝓpter aliqua particularia ꝯſiderata iuſte tñ quaſi decernens nō eſſe magis puniendū ſm intentionē legiſlatoris. lꝫ nō ſꝫ v̄ba ipſa. tñ diminutio penaꝝ legis magis ſpectat ad eqtatē q̄ iudicat ſꝫ intētionē legiſlatoris ⁊ nō ſm legis v̄ba. Sꝫ clemētia moderat affectū ai vt non vtat ſua poteſtate in inflictione penaꝝ. Habet aūt clementia quandā excellentiā inter virtutē ſicut ⁊ māſuetudo ſm qd. Nam inquantū diminuit penas. maxime videt accedere ad charitatē. que ē maxima virtutū. per quā bona primo operamur ⁊ mala impedimus. Hiero. Qui clementiā nō habet nec indutus eſt viſcera miſericordie ⁊ lachrymarum. q̄uis ſpiritualis ſit nō adimplet legem. di. lxxxvj. Qui clementiam.

Quibus ſit clemētia neceſſaria ¶ Clementia licet .§. i. omnibus vtilis ſit. neceſſaria tamen precipue eſt principibus. Et ad hanc multa inducunt exempla ſm Guil. in ſum. virtu. Primum eſt exemplum ſummi ꝑncipis dei. Sap. xj. Parcis omnibus qm̄ tua ſunt. Heſter. xiij. Scripſit in litteris ſuis miſſ s per orbem aſſuerus. Nolui poteſtatis abuti magnitudine. ſed clementia ⁊ bonitate gubernare ſubiectos. Aſſuerus interpretat beatitudo. ⁊ ſignificat deū. Uirga aūt q̄ in etiam eius extenta erat ſignum clementie. Heſter. iiij. Hier. Qḋ divinitatis natura clemens eſt ⁊ pia magiſq́ꝫ ad miſericordiam q̄ꝫ ad vindictam prona. ſiquis converſus fuerit ad penitentiā. cito a miſericorde iudice veniam impetrabit. de pe. di. j. Secundum eſt exemplum creaturaꝝ inferiorum vt apum. Seneca. Iracūdiſſime ac pro captu corporis pugnatiſſime ſūt apes. ⁊ aculeū in vulnere relinquūt. rex ipſe ſine aculeo eſt. Uoluit ipſum natura. nec ſevum eſſe. nec vltorē. exemplum hoc regibus omnibus ingens pudeat ab exiguis animalibus nō trahere mores. Tertiū eſt naturalis nobilitas animorum qui regendi ſunt. Seneca. Remiſſius imperāti melius paret. iij. Regum. xx. Reges domus iſrael clemētes ſunt. Quartū eſt qꝛ clementia congruit nature humane. eius aūt contrariū ſcilicet crudelitas eſt proprium ferarum Seneca. Quid iſtud delectari ſono carnium multū ſanguinē fundere. terrere aſpectu ſuo que alia vita eſſet q̄ꝫ ſi leones vrſiq́ꝫ regnarent. In archa domini que ſignificat mentem rectoris. erat nō ſolum virga ſeveritatis. ſꝫ etiam manna dulcedinis ⁊ clementie ſignativa. Quintum eſt precioſitas ſanguinis humani. Seneca clementia ſanguini alieno ſicut ſuo parcit. Grego. naçan. ad Imperatorem. Gladius tibi datus eſt a deo non tam vt opereris q̄ꝫ vt cōmineris. Principi eccleſie dictum eſt converte gladiū tuum in vaginā. Matthei. xxvj.
Deceꝫ ſūt q̄ inducunt ad clemētiaꝫ ¶ Sextum eſt finis ꝓpter quem ſunt conſtituti principes. vt ſcꝫ medeātur generi humano. Sene. nō minus principi ſūt turpia multa ſupplicia. q̄ꝫ medico multa funera. ij. ad Corin. x. Poteſtatem nobis dedit deus in edificationē non in deſtructionē. ¶ Septimum eſt qꝛ crudelitas ꝯtraria ei hoſtes multiplicat. Sene. Uoluntas aūt ſeviendi oportet ante q̄ꝫ cauſa deficiat. alioquin quemadmodum ꝑciſe arbores plurimis ramulis pullulant. ita regia crudelitas auget numerum inimicorum. ¶ Octavum ē qꝛ preſtat ſecuritatem principi. Prover. xj. Clemētia preparabit vitam. Sene. Non eſt opus latera montium abſcindere multiplicibus muris turribuſq́ꝫ ſepire. ſaluum regem in aperto clementia preſtabit. ¶ Nonum eſt quia regnum roborat. Prover. xx. Miſericordia ⁊ veritas cuſtodiunt regem. ⁊ clementia roboratur thronus eius et ſm bea. Thō. Miſericordia ⁊ pietas conveniunt cum clementia ⁊ manſuetu-

dine inquantum concurrunt ad eundem effe/ctum. qui eſt ꝓhibere mala proximorũ. Differunt tamen quantum ad motiuum. Nã pietas remouet mala ꝓximorũ ⁊ reuerentia quã hꝫ ad aliquē ſuperiorē deũ vel parentē. Miſericordia remouet mala aliorũ. ex hoc ꝙ in eis contriſtatur quaſi eſtimãs ad ſe ꝑtinere. quod ꝓuenit ex amicitia. Manſuetudo inquantũ remouet iram incitantē ad malũ aliorꝫ. Clementia hoc facit ex animi lenitate inquantũ iudicat equum talē non amplius puniendũ. ¶ Decimo bonitatem ꝑncipis ⁊ populi conſumat. Prouer. xvj. Clemētia regis quaſi imber ſerotinus. Et Cryſ. dicit ꝙ melius eſt domino reddere rationem de nimia miſericordia q̄ꝫ de nimia ſeueritate. xxvj. q. vij. Alligant.

¶ Modeſtia quid ſit ⁊ quibus cõmendatur.
Capitulum. x.

Poſt continentiam ⁊ clementiã ponit Tullius modeſtiam partē tēperantie. ſicut aũt temperantia eſt moderatiua eoꝝ que difficillimũ eſt refrenare. ſ. delectationes ciborũ ⁊ venereorum. ita modeſtia eſt moderatiua eorũ que in hmõi mediocriter ſe habent. i. non hñt tantam difficultatē. Unde poſt temperantiã ⁊ moderationem penaꝝ quã facit clemētia. q̄tuor relinquuntur modeſtie moderãda. Primũ eſt motus animi ad aliquã excellentiã. ⁊ hunc moderatur humilitas. ¶ Secundũ eſt deſideriũ eorum que pertinēt ad cognitionē. ⁊ hoc moderaẜ ſtudioſitas. ¶ Tertiũ ē qḋ ꝑtinet ad corporales motꝰ ⁊ actiões vt decēter ſiãt ⁊ modeſte tã in his que ſerio q̄ꝫ in his q̄ ioco aganẜ. Et quãtum ad ea que pertinēt ad ludũ. i. ſolatium ponit phs eutropeliã. ¶ Quartum eſt qḋ ꝑtinet ad exteriorē apparatum vt in veſtibus ⁊ huiuſmodi. ad Phil. iiij. dicit apłus. Modeſtia vr̃a nota ſit oĩbus hoibus. hec be. Tho. ¶ Quod circa cõpoſitionē exterioꝝ motuũ ſit virtus. ſ. bea. Tho. ſic ꝓbat. ij. ij. q. clxviij. ar. j. Uirtꝰ moralis ꝯſiſtit in hoc ꝙ ea que ſunt hoīs ꝑ rõnē ordinanẜ. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ motus exteriores hoīs ſunt ꝑ rõnem ordinabiles. q2 ad īperiũ rõnis exteriora mēbra mouenẜ. vñ pꝫ ꝙ circa horũ motuũ ordinationē ꝯſiſtit virtus moralis. Ordinatio aũt hoꝝ motuũ attendiẜ q̄ꝫ tum ad duo. ¶ Uno modo ſm conuenientiam perſone. Alio modo ſm conuenientiã ad exteriores ꝑſonas negocia ſeu loca. Uñ be. Amb. dicit. j. de offi. Hoc eſt pulchritudinē viuēdi tenere. ꝯuenientia cuiq̄ꝫ ſexui ⁊ perſone reddere. ⁊ h̄ ordo geſtoꝝ optimus hic ornatus ad oēm actionem cõmodius. Item q2 exteriores motꝰ ſunt ſigna iterioris diſpõnis que attēdiẜ circa (De mo/deſtia/qd ſit/virtus.)

animi paſſiones. iḋ per motus exteriores aliꝫ homines de nobis iudicium capiũt ſm illḋ Eccle. xix. Ex viſu cognoſcitur vir ⁊ ab occurſu facie ſenſatus. Et ideo modeſtia exteriorũ motuum quodãmõ ad aliud ordinaẜ ſm illḋ Augu. in regula. In oibus motibus vr̃is nihil fiat qḋ cuiuſq̄ꝫ offendat aſpectũ. ſed ꝙ vr̃am deceat ſanctitatē. Et ideo moderatio horũ motuũ poteſt reduci ad duas virtutes. quas phs tangit in. iiij. Ethi. Inquantũ enī per exteriores motꝰ ordinamur ad alios ꝑtinet hmõi motuũ exteriorũ ordinatio ad virtutē amicitie ſeu ad affabilitatem que attenditur circa delectationes ⁊ triſtitias que ſunt in v̾bis ⁊ in factis in ordine ad alios cũ quibus viuit. Inquãtũ v̾o exteriores motus ſunt ſigna iterioris diſpõnis ꝑtinet talis compoſitio motuũ exterioꝝ ad v̾tutem veritatis per quã quis talē ſe exhibet exterius qualis eſt interius. ¶ Et q̄ꝫuis ex naturali diſpoſitione quis habeat inclinationē ad hãc vel illã cõpoſitionē motuũ exteriorũ: tñ quod deeſt nature pōt ſuppleri per induſtriã rõnis be. Amb. in li. de offi. Motũ natura informat. Si quid ſane in natura vitij eſt. induſtria emendetur. Modeſtiã ſic diffinit Tull. in. j. reth. Modeſtia eſt per quã pudor honeſtatis purã ⁊ ſtabilem cõparat auctoritatē. pudor eſt timor turpitudinis vel fuga rei indecētis. declinãdo indecentiã in exterioribus. Auctoritas diciẜ hic grauitas. Purã dicitur. i. non habens admixtionem ſui contrarij. ſ. vtilitatis. Stabilis q2 non eſt momētanea talis grauitas ſꝫ ꝑmanēs. (Modeſtia qd ſit.)

¶ De modeſtia igi/ . §. i.

tur quantũ ad tertiũ modũ ex quatuor ſupradictis. ſ. circa motus ⁊ actus corporales notãdũ ꝙ ordinatio iterior (que eſt cũ rõ preeſt ⁊ appetitum temperat) eſt cã exterioris ordinatiõis. ⁊ exterior geſtus eſt ſignũ iterioris diſpõnis. Eccle. xix. Amictus corporis ⁊ riſus dētiũ ⁊ greſſus hoīs enũciat de eo. Et Augu. dicit ꝙ incõpoſitio corporis qualitatē indicat mētis. diſti. xlj. §. vl. clericus. ¶ Sciendum ꝙ motus vnḋ modeſtia diciẜ eſt tenere decorē in exterioribꝰ actibus. ⁊ decor iſte attendiẜ reſpectu aſpectus hominũ. Decoꝝ in homine dicitur qḋ eſt ꝯſentaneũ nature. i. rõni naturali. ¶ Primo igiẜ attendēda eſt qualitas ꝑſone que aliquid agit ⁊ cum qua agiẜ. ⁊ tp̄s ⁊ locus. Aliquid enĩ congruit vni perſone qḋ non cõgruit alteri. Job ꝑmittebat filijs conuiuia facere ad fouendũ inuicem beniuolentiam. ⁊ ipſe tamē non intererat. Aliquid licet extra eccleſiam quod non licet intra eccleſiã. vt iudicia facere ⁊ negociationes. ⁊ huiuſmodi. Aliquid licet vno tēpore vt venari ⁊ huiuſmodi qḋ non lꝫ alio. vt in q̄dra (Cũ di/caẜ mo/deſtia.)

geſima. Aliquid licet dicere in vna materia qḋ
non eſt decens in alia. Tullius. Uitioſum eſt
in re ſeua delicatum inſerre ſermonem. Item
modeſtia indecentiam cauet in verbo. in riſu.
in motu corporis. in membrorum ſitu. in occu
patione vel actu in habitu. Et quantum ad verba
⁊ riſus ſic dicit Sene. de quatuor virtuti. A verb
turpibꝰ abſtineto. Sermones vtiles magiſꝗ fa
cetos ⁊ affabiles ama: rectos potiꝰ ꝗ̄ obſecun
dantes. Miſcebis interdum ſerys iocos ſed
temperatos. Sed non modicus reprehenſibi/
lis eſt riſus ſi pueriliter effuſus. ſi muliebriter fa/
ctus odibilem facit. Idem riſus ſine cachino.
Uox ſine clamore. inceſſus ſine tu multu. qui//
es tibi non deſidia erit. Idem non ſis aliorum
curioſus ſcrutator nec acerbus reprehenſor. ſi
ne exprobratiōe correptor. ita amonitionē illa
ritate p̄u. i is. ⁊ errori facile veniā dato. Nec ex
tollas quēꝗ̄ nec deycias. Regrē ti facile rn̄de.
Cōtēdēti facile cede. Nec iniurgia execratiōeſ
ꝗ̄ deſcēdas. Rari ſermonis ſis ſȝ loquentium
que ſint patiens. ¶ Circa motum corporis cauenda eſt
cauēda ⁊ nimia tarditas ⁊ nimia velocitas. Sene. Si
circa ꝯtinēs es ⁊ animi tui ⁊ corpis motus obſerua
motum ne indecori ſint. De hmōi indecentia dicitur.
corpis Eſa. iy. Pro eo ꝙ eleuate ſunt filie ſyon extēto
collo. ⁊c̄. In occupatione attendenduȝ ē ad na
turam. ad quid. ſ. aliquis a natura ſit diſpoſitꝰ.
Qui enīȝ debilis eſt corpore ⁊ ingenioſus ⁊ vi
uacis memorie. non militiam ſed litteraruȝ ſtu
dium ſectari debet. Attendendum eſt ad etatē.
Etas enim adoleſcentie labore animi vel cor//
poris exercenda eſt. ⁊ auctoritati ſenuȝ ſubyci
enda. Debent enim adoleſcentes ſenes vereri.
ꝯſilio eoꝝ regi. ⁊ exēplo iſormari. Senibꝰ vō ſt
labores corpis minuēdi. Cōſilio debēt alios iu
uare ⁊ exēpla imitatiōe digna miniſtrare. ꝑla/
ti vō eſtimare ſe gerē ꝑſonā ꝑ ciuitatis.

¶ De modeſtia .§. ij.

De mo/ ſenſuum ꝑcipue oculoꝝ. Licet oēs ſenſus ꝺbea
deſtia mus retinere freno modeſtie. quia vt dicitur
ſenſuū. Hiere. ix. Mors aſcēdit per feneſtras noſtras.
ſ. ſenſuum. ingreſſa eſt domos noſtras. Propt
quod ait apl'us. Mortificate mēbra veſtra que
ſunt ſuper terram ideſt organa ſenſuuȝ. In cu
ius figuram Ioſue quinꝗ reges affixit cruci:
quia ſenſus quinꝗ cruci mortificationis ſunt
Mole/ ſubmittēdi. Precipue tamen hoc fieri oportet
ſtia vi/ circa oculos. nam quanto nobilius eſt membrum
ſus ē ne ⁊ viuacior ſenſus. quia plures rerum differen
ceſſaria tias apprehendit. tanto magis nociuum ſi nō
regulетur ratione propria. Oculus meus dep/
datus eſt animam meam. Oculus enim irritat
gulam. Gen. iy. Uidit mulier lignum quod eſ
ſet bonum ad veſcendum. pulchrum viſu ⁊c̄.

Incitat cupiditatem. Unde diabolus oſtendit Mode
chriſto omnia regna mundi vt tentando indu ſtia vi/
ceret ad auaritiam. Matthe. iiy. inflammat lu ſus ē ne
xuriā Eccleſiaſti. ix. Ne aſpicias in vultum mu ceſſariꝰ
lieris. ex hoc concupiſcentia enim exardeſcet
quaſi ignis. Quanto plura ligna ponuntur in
igne. plus ardet. Aly ſenſus de muliere aliqd
apprehendunt. vt auditus vocem ⁊ huiuſmo
di. Sed viſus multa ſimul. quia et faciem ⁊ co
lorem ⁊ ornatum ⁊ geſtuȝ. ⁊ ideo plus inflam
mat. Excitat ſuperbiam. Dicit enim Bernar.
ꝙ lucifer videns dei filium equalem patri. vo
luit ei aſſimilari. et ſuperbia ductus dixit. Si/
milis ero altiſſimo. ſic de bufone fabuloſe di/
citur ꝙ videns bouem in prato ita pinguem ⁊
groſſum volens ei aſſimilari intumuit intan/
tum ꝙ crepuit. Ad iraȝ inducit Matthe. xviy.
videntes conſerui que fiebāt contriſtati ſunt
valde: ſcilicet pre ira. Ad inuidiam prouocat.
primi Regum ſecūdo. Uidebis emulum tuuȝ
in templo in omnibus proſperis. ⁊ poſtea ſub
ditur. vt deficiāt oculi tui: ſcilicet inuidia. ⁊ ta/
beſcat anima tua. Accidiam immittit videns
enim piger intemperiem aeris non vult exire
ad agrum Eccleſiaſti. xj. Qui obſeruat ventuȝ
nunquam ſeminat. Unde dixit chriſtus. Luce.
xj. Si oculus tuus nequam fuerit. totum cor/
pus tuum tenebroſum erit. quia omnes tene/
bre peccatorum ex immodeſtia oculorum. Ci/
tius etiam peccatur per oculum. quia in mo//
mento in ictu oculi. Unde de holoferne dici/
tur Iudith. xiiy. quia ſtatim captus eſt in aſpe/
ctu eius. Facilius enim peccatur per oculum.
quia facilius patet obiectum oculorum quam alio
rum ſenſuum. Hec habētur in expoſitione re/
gule beati Auguſti. ab vmberto.

¶ De modeſtia cir/ .§. iij.

ca ludos ⁊ circa dicta vel facta iocoſa circa que
philoſophus ponit quandam virtutem eſſe De
quam nominat eutropeliam. noſtra autem lin/ deſtia
gua dicere poſſumus iocunditatem vel vrba/ circa
nitatem. Pro cuius declaratione ſciendum ſȝ do
beatum Thomam ſecunda ſecunde queſtione
clxviij. ꝙ ſicut corpus indiget corporali quie
te ad refocillationem ſui. quia non poteſt con/
tinue corporaliter laborare. propter hoc ꝙ hu
bet finitam virtutem que determinatis labo/
ribus proportionatur. Ita etiam ex parte ani
me. cuius eſt virtus finita. ad determinatas
operationes proportionatur. Et ideo quando
vltra modum ſuum in aliquas operationes
ſe extendit laborat ⁊ ex hoc fatigatur preſer//
tim quia in operationibus anime ſimul etiam
laborat corpus inquantum ſcilicet anima intel
lectiua vtitur viribus per organa corpea ope

rantibus.ſunt autem bona ſenſibilis cõnatura lia homini. Et ideo qñ aia vltra ſenſibilia ele-natur operibus rationis intenta.naſcitur exin-de quedam fatigatio animalis.ſiue hõ intẽdat operatiõi rõnis practice ſiue ſpeculatiue. Ma-gis tamen ſi operibus ↄtemplationis intẽdit. q₂ per hoc magis a ſenſibus eleuatur.Quis in aliquibus operibus rõnis practice. exteriori-bus forte corporis magis fatigeť. In vtriſq₃ tñ tanto magis quis aialiter fatigať.q̃to magis operibus rõnis intendit.ſicut aũt fatigatio cor-poralis ſoluiť per corporis quietẽ.ita ẽt opʒ ꝙ fatigatio aialis ſoluať per quietẽ animi. Qui-es aũt animi eſt delectatio.Et iõ opʒ remediuʒ cõtra fatigationẽ aialem adhibere per aliquaʒ delectationẽ.intermiſſa intentione ad inſiſten-dum ſtudio rõnis.ſicut legimus in collationi-bus patrũ de Joã.euã.ꝙ cum ſcandalizaretur quidã videns eũ ludentem cũ diſcipulis. fecit eũ trahere arcũ pluries ꝛc̃. Idẽ legiť de ſancto Anto. Et dixerunt ꝙ ita animus frangeretur ſi nunq̃₃ a ſua intentione relaxareť.hmõi autem dicta,vel facta in qbus non queriť niſi delecta-tio aialis.dicuntur ludicra ꝛ iocoſa.ꝛ iõ neceſ-ſe eſt interdũ talibus vti.quaſi ad quandã ani-mi quietẽ.ꝛ hoc eſt qõ phs dicit in.iiij.Ethi.ꝙ in hmõi vite ↄuerſatione quies quedã habeť cum ludo.Circa que tamẽ tria videnť pcipue attendẽda.Primũ ꝛ principale ꝙ predicta de-lectatio nõ queratur in aliqbus verbis vel fa-ctis turpibus vel alias nociuis.Scõm ne tota liter grauitas animi reſoluať.Un̄ Tullius in li bro de offi.Sicut pueris nõ oẽm ludendi licẽ-tiam damus.ſed ẽt que ab honeſtis actibꝰ non ſunt aliena.Sic in ipſo ioco aliquid pbi inge-nij lumen eluceſcit.Tertiũ qõ eſt attendenduʒ ſicut in omnibus alijs actiõibus humanis vt cõgruant perſonis.tpibus.ꝛ locis ꝛ ſm alias debitas circũſtãtias ordineť.ꝛ ſic circa hmõi eſt virtus.Et no. ꝙ licet Tullius dicat.j.retho. ꝙ quãdo auditores ſunt defatigati.nõ eſt inu-tile ab aliqua re noua aut ridicula incipere ora tionem.Si tamẽ dignitas rei nõ adimat facul tatẽ.ſed addit.Et ideo q₂ ſcriptura ſacra maxi-mis rebꝫ intẽdit ſm illud Prouer.viij.Audi te q₂ de rebus magnis locutura ſum.Ideo bea tus Amb.ſup Lucã tractãs illud.Ueh vobis qui ridetis.Excludit iocum.non quidem a cõ uerſatione humana.ſed a doctrina ſacra.Unõ dicit.Licet interdum honeſta ioca ſint ac ſua-uia.tamẽ ab eccleſiaſtica abhorrẽt regula. qñ in ſcripturis non reperimus ea quemadmo-dum vſurpare poſſumus.

De cã q̃re ludꝰ neceſſarius eſt aliqñ.

De triꝰ que i ludo ſt ttẽdẽ-ſa.

¶ De modeſtia .§.iiij.

circa habitum vel cultũ veſtiuʒ dicit Hiero.ꝙ nec affectare ſordes nec exquiſite delitie laudẽ pariunt.diſtinctione.xlj.§.j.Sciendum igitur ſm beatum Thomam ſecunda ſecunde que-ſtione.clxix.ꝙ in his rebus exterioribus qui-bus homo vtitur non eſt vitium in ſe aliquod. ſʒ ex parte hominis ꝙ immoderate vtitur eis. Que quidem immoderãtia poteſt eſſe dupli-citer.Uno modo per comparationem ad ho-mines cum quibus viuit.Unde Auguſtinus diſtinctio.viij.Que contra mores ꝛc̃. Turpis eſt omnis pars que vniuerſo ſuo non congru-it.Alio modo poteſt eſſe immoderãtia in vſu talium rerũ ex inordinato affectu vtentis exq̃ contingit quãdoq₃ ꝙ homo nimis libidinoſe vtatur talibus.ſiue ſit ſm conſuetudinem.ſiue preter conſuetudinem eorũʒ inter quos viuit. Contingit autẽ iſta inordinatio affectus tripli citer.Uno modo inquantũ ex ſupfluo cultu ve ſtium quis querit gloriam.prout veſtes ꝛ hu-iuſmodi pertinent ad ornatum quendã. Alio modo ſm qõ per ſuperfluuʒ cultum querit de litias ſm qõ veſtis ordinať ad corporis fomen tum.Tertio modo ſm qõ nimiam ſollicitudi-nem apponit homo ad exteriorem cultum ve-ſtium.Etiam ſi non ſit aliq̃ inordinatio ex par te finis.Et ſm hoc Andronicus ponit tres vir-tutes circa exteriorem cultum.ſ.humilitatem. que excludit intentioneʒ glorie.Unde dicit ꝙ humilitas eſt habitus non ſuperabundans in ſumptibus ꝛ preparationibus .Et per ſe ſuffi-cientiam.que excludit intentionem deliciarũ. Unde dicit ꝙ per ſe eſt ſufficiens habitus con-tentus eorum quibus oportet.ꝛ determinati-ua eorum que ad viuere conuenit.Et ſimpli-citatem.que excludit ſuperfluam ſollicitudi-nem.Unde dicit ꝙ ſimplicitas eſt habitus con tentus his que contingunt.Ex parte defectus poteſt eſſe duplex inordinatio. Uno modo ex negligentia hominis.qui non adhibet ſtudi-um ꝛ laborem.vt vtatur exteriori cultu vt de-cet.Unde philoſophus dicit ꝙ ad molliciem pertinet ꝙ aliquis trahat veſtimentum ſuum per terram. et non laboret in eleuando. Alio modo inquantum ipſum defectum exterioris cultus ordinat ad gloriaʒ.Unde philoſophus dicit in .iiij. Ethicorum ꝙ ſuperabundantia ꝛ inordinatus defectus ad iactantiam pertinet. Ad hoc facit ꝙ dicit Auguſtinus diſtinctione xlj.quiſquis.Et cõtra modeſtiam eſt ẽt fucus.

De modeſtia circa hĩtum vel cultum veſtiũ.

ſ.p.ij. ti.j ſu-pbia ve ſtium.

¶ De ſtudioſitate. Capitulũ.xj.

Ponitur etiaʒ pars modeſtie.et per conſequens tem-perantie ſm Beatum Thomam ij.ij.q.clxvj.ſtudioſitas que virtus eſt ↄtria curioſitati refrenans animum ab inor-

De ſtudioſitate qd ſit & vnde dicatur.

dinato affectu cognoſcendi. Unde aug⁹. dicit q curioſi eſſe phibemur. magne temperantie munus eſt. Dicitur autem ſtudioſitas a ſtudio. Studiū aūt dr̄ eē vehemēs animi applicatio circa aliquid pagendum. Mens aūt non applicatur ad aliquid niſi cognoſcat illud. Unde per prius mens applicatur ad cognitionē. ſecundario autem applicatur ad ea in quibus homo per cognitionem dirigitur. Et ideo ſtudium per prius reſpicit cognitionem. & ſecundario quecunq3 alia ad que opanda directiōe cognitionis indigemus. Uirtutes aūt pprie ſibi attribuunt illam materiam circa quā primo & principaliter ſunt. vt fortitudo. pericula mortis. tempantie. delectationes. tactus. & ideo ſtudioſitas dicitur proprie circa cognitionem. vnde prouerb. xxvij. Stude ſapientie fili mei. letifica cor meum vt poſſis reſpondere ſermonez.

Quid ſit virt⁹

Quod aūt ſit pars temperātie ſic declarat beatus Tho. vbi. ſ. Ad temperantiam ptinet moderari motum appetitus ne ſuperflue tendat in id quod naturaliter concupiſcit. ſicut autez homo naturaliter concupiſcit delectationes ciborum & venereo♃ ſm naturam corpalem ita ſm animā naturaliter deſiderat cognoſcere. vnde & phus dicit q omnes homines natura ſcire deſiderant. Moderatio aūt huius appetitus ptinet ad virtutē ſtudioſitatis. Et ſic patet q ɔtinetur ſub modeſtia & eſt pars tēperantie. Et Nota ſm beatum Tho. vbi. ſ. q actus cognoſcitiue virtutis imperatur a vi appetitiua que eſt motiua omniū aliarum virium. Et ideo circa cognitionē duplex bonum poteſt attendi. Unum quidē qͣntum ad ipm actum cognitionis. & tale bonuz pertinet ad virtutes intellectuales. vt. ſ. circa ſingula homo exiſtimet verum. Aliud eſt bonū quod pertinet ad actuz appetitiue virtutis. vt ſcilicet homo habeat appetitum rectum applicandi vim cognoſcitiuā ſic vel aliter ad hoc vel ad illud. Et hoc pertinet ad virtutem ſtudioſitatis. & ſm hoc ponit virtus moralis. Item cum ſm phm in. ij. ethi. ad hoc q homo ſit virtuoſus oportet q ſeruet ſe maxime ab his ad que natura inclinat. Inde eſt q ſicut natura inclinat ad timendum pericula mortis in quibus ſe ſeruat contra ea per fortitudinem & ſectandum delectabilia tactus a quo retrahitur per temperantiam. ſic etiam natura inclinat ad appetendum ſcire. Sed qͣntum ad cognitionem eſt in homine contraria inclinatio. quia ex parte anime inclinatur homo ad hoc q cognitionem rerū deſideret. Et ſic oportet vt homo laudabiliter huiuſmodi appetitum refrenet. ne immoderate cognitioni rerum intendat. quod eſſet vitium curioſitatis. Ex pte vero nature corpalis inclinat hō ad hoc vt laborem vitet inquirendi ſcientiam. circa qd ſtudioſitas

¶ Quantū ad primum ſtudioſitas irrefrenatione conſiſtit. appetitus inordinati. Sed quā tum ad ſecundum Laus huius virtutis conſiſtit in quadam vehementia intentionis ad ſciētiam re♃ percipiendam. primum tamen ē eēntialius huic virtuti qͣ ſecundum.

¶ Nota q ſex ſunt .§. i.

De ſex gradib⁹ qb⁹ puenit ad ſapientiaz

que multū valent ad diſcenduz precipue ſacrā ſcripturā. & per ɔſequens ɔgruunt ſtudioſitati que figurant per ſex gradus quibus aſcendebatur ad thronuz Salomonis qui ſignificat ſapientiam. ¶ Primū eſt mentis depuratio ſeu puritas. quia vt dicitur Sap. j. In aīam maliuolam nō intrabit ſapientia &c. ad quā puritatem multū operatur timor domini. qr vt dicit Prouer. xiiij. Sapiēs timet & declinat a malo. ps. cx. Initiuz ſapientie timor dñi. Jō ioanni euāgeliſte ppter eminētiam puritatis collata fuit magna ſapientia. ¶ Secūdum eſt frequēs orō. Jaco. j. Si quis indiget ſapientia poſtulet a deo Sap. viij. Inuocaui & venit in me ſpirit⁹ ſapientie. Sic Salomoni oranti poſt orationez fuit collata ſapiētia. Et bea. Tho. de aquino dicit. q magis per orōnem qͣ per lectionē hauſerat ſapientiā. & ſic bea. Ber. ¶ Tertiū vera humiliatio. vbi humilitas ibi & ſapiētia. Phiolo. Inter ſapientes ille ſapientior qui & humilior. Et debet eſſe humilis quoad quatuor. Primo vt nullā doctrinā cōtemnat. Sen̄. Primuz documentuz ē. vt nullam ſapientiaz contemnas. Secundo vt a nullo addiſcere quis erubeſcat Sene. Que nō noſti. ſine occultatiōe ignorātie tibi poſtula impartiri. Aug. Senex a puero exiſtens tot annorū a collega nondū anniculo paratus ſum edoceri. xxiij. q. iij. ſi habes. & diſt. xxxviij. ſi nullus. Et etiā a malis debet hō addiſcere. In cuius figura eſt q vaſa aurea & argētea egyptio♃ dñs iuſſit iſraelitis mutuo accipere: & aſportare ad ɔſtructionē tabernaculi. qr videlicet ſapiētiam & eloquētiā ethnico♃ poſſumus & debemus vti ad eccl'ie edificationem. vt dicit Gra. di. xxxvij. Qui. n. ſolū a bonis volūt diſcere ſunt ſimiles illis qui ſemp in cyphis argenteis vel aureis volunt bibere. quo♃ ſitis mi ſeranda nō eſt. Tertio vt quis non erubeſcat cōfiteri ſe neſcire quod neſcit Augu. Non eſt homini erubeſcendū ſe confiteri neſcire qd nōdū ſe neſcire mentitur. nunqͣ ſcire mereat. Quarto vt humilem modū loquendi quem hz ſcriptura non contemnat. Quartum eſt vt librorū emendationi intendat. Unde Augu. de doctrina xpiana ait. Codicibus emendādis prius debet inuigilare ſolertia corū qui ſcripturas ſanctas intelligere deſiderant. Quintum eſt vt ſit

diligens ſcripturas ſacras indagando ad qḋ ē
neceſſarium primo māſuetudo vt homo cedat
auctoritati diuine ſcripture. Aug. de doctrina
chriſtiana. In omnibus canonicis ſcripturis.
timentes deum ⁊ pietatem manſueti querunt
voluntatē dei. Hoc aūt ordine ꝓcedendum eſt
in indagando ſcripturas ſacras ſm Augu. in
dicto li. Erit diuinaꝝ ſcripturaꝝ ſolertiſſimus
indagator qui ꝑmo totas legerit. notaſqꝫ ha/
buerit. ⁊ nondū intellectu iam tamen lectione
dūtaxat eas que canonice vocantur. Nam cete
ras ſecurius leget fide veritatis inſtructus. In
quiſitio aūt dupliciter fit. Qñqꝫ ab alio querē//
do ad quod ptinet qḋ ait idem. Nullis res ma
gis memorie mandanda eſt. qꝫ illa verborum
locutionūqꝫ genera que ignoramus. vt cuꝫ pe
ritior occurrent. qri poſſit. Qñqꝫ inquirit qs
per ſe in ſcriptura. ⁊ tūc cauenda eſt ei temeri//
tas. ne ſcilicet nota pro ignotis habeat. hiſqꝫ te
mere aſſentiat. hec enim preſumptio ē. ¶ Iteꝫ
in inquirendo cauenda ſunt tria que impediūt
profectum ſtudij. Primum eſt curioſitas vt. ſ.
non impendantur magna opera his que non
ſunt magne vtilitatis. Sene. Quid te torques
in illa queſtione quam ſubtilius eſt cōtempſiſ/
ſe qꝫ ſoluere. Cauenda eſt etiaꝫ inſtabilitas. Se
neca. Ne lectio multorum auctorum ⁊ omnis
generis voluminum habeat aliquid vagum ⁊
inſtabile. Cauenda eſt etiaꝫ rixandi libido que
peritos in arte logica multum ſolet vexare. ij.
ad Thimo. ij. Noli contendere verbis. Cauen/
da eſt etiam nimia velocitas in tranſcurrendo.
Non enim videt animus latentes ſententias
in tranſcurrendo. Sapiens nil magnum reruꝫ
ipſa natura cito effici voluit. Sextuꝫ ē vt ſit aſſi
duus in ſtudendo. Hieronymus. Diuine ſcri//
pture ſemper in manibus ⁊ iugiter in mente
voluentur. Nec ſufficere putes mandata me//
morie tenere ⁊ operibus obliuiſci. Idem diui/
nas ſcripturas ſepius lege. immo nunquaꝫ ſa/
cra lectio de manu tua deponatur. In decre.
diſtin. xxxviij. Omnes pſallētes quotidie deo
repromittimus. In iuſtificationibus tuis me//
ditabor. non obliuiſcar ſermones tuos. Quod
⁊ ſi omnibus fidelibus obſeruare ſaluberrimū
eſt precipue his qui eccleſiaſticam conſecuti
ſunt dignitatem. Debet autem quis laborare
vt ſcripturas ipſas poſſit intelligere ⁊ memori
ter retinere. Quod ſi vtrunqꝫ non poteſt preeli
gendum eſt intelligere magiſquam memorie
habere: De ſapientia autem accepta non ſit in/
gratus deo ⁊ doctoribus ne eam mereaſ amit/
tere. Ad qḋ optime ſac. c. reuertimini. xvj. q. j.

Studioſo tria ſūt cauēda i ingrendo

¶ De humilitatis quidditate.
Capitulum duodecimum.

De humilitate de//
mum videndū eſt quā ſic diffinit
bea. Ber. Qḋ humilitas eſt q̄ qs
veriſſima ſuiipſius cognitiōe ſibi
vileſcit. Nota ſm bea. Tho. ij. ij. q. clxj. ꝙ hūi/
litas non ꝯſiſtit eſſentialiter in ipſa ſui cogniti/
one. ſꝫ in moderatione motus appetitiui. vt ſcꝫ
aliqs reprimat ſe ne feraſ in ea que ſunt ſupra
ſe. Ad hoc aūt eſt neceſſarium vt homo cogno
ſcat id in quo deficit a ꝓportione eius. qḋ ſuaꝫ
virtutē excedit. Et ideo cognitio ꝓprij defect⁹
pertinet ad humilitatē. ſicut regula quedaꝫ di/
rectiua appetitus. Eſt aūt virtus ſpecialis. Un/
de dicit. Origenes ſuper illud. Quia reſpexit
humilitatē ancille ſue. Luc. j. in ſcripturis vna
de virtutibus humilitas ꝑdicatur. Pro cui⁹ de
claratione dicit be. Tho. vbi ſupra. ꝙ bonū ar/
duum habet aliquid vnde attrahit appetitum
ſcꝫ ipſam rationem boni. ⁊ habet aliqḋ retra//
hens. ſ. ipſam difficultatem adipiſcendi. ſm q̄/
rum primū inſurgit motus ſpei. ⁊ ſm aliū mo/
tus diſperatiōis. Circa motus aūt appetitiuos
qui ſe hñt per modum impulſionis oportet eē
virtutem moralem moderantem ⁊ refrenantē.
Circa illos aūt qui ſe hñt per modum retracti/
onis. oportet eſſe virtutē moralē impellentem
⁊ firmantem. Et ideo circa appetitum boni ar/
dui neceſſaria eſt duplex virtus. Una que tem
peret ⁊ refrenat animum ne immoderate tēdat
in excelſa ⁊ hoc pertinet ad humilitateꝫ. Alia
que firmet animum contra deſperationē ⁊ im/
pellat ipſum ad ꝓſecutionem boni ſm rōnem
rectam. ⁊ hoc facit magnanimitas. Et ſic patet
ꝙ humilitas eſt virtus. Nec eſt ꝯtraria magna
nimitati. qꝛ vis reprimat animum ne tendat in
magna. quia hoc non facit ſimpliciter. ſꝫ in illa
magna que ſunt ſupra ſe. ⁊ per cōſequens pre/
ter rōnem rectam. Magnanimitas autem im
pellit ad magna. non qꝛcunqꝫ ſed ei proportio/
nata. ⁊ per conſequens ſm rectam rōnem. Uñ
vtraqꝫ conueniunt in eo ꝙ eſt ſm rectam ratio
nem. Quod autem humilitas non cōnumera/
tur a ph̄o inter virtutes morales ratio poteſt eē
quia ipſe intendebat agere de virtutibus ſꝫ ꝙ
ordinantur ad vitā ciuilē. in qua ſubiectio vni
us hominis ad alterum ſm legis ordinem de/
riuatur. ⁊ ideo cōtinetur ſub iuſtitia legali. Hu
militas autem ſm quod eſt ſpecialis virtus. re
ſpicit ſubiectionem hominis ad deum propter
quem etiam alijs humiliando ſe ſubijcit. Uel
etiam poteſt dici ꝙ ph̄s in. iiij. ethi. eum q ten/
dit in parua ſm modum ſuum non vocat ma/
gnanimum. Unde Origenes dicit. Si vis hu
ius nomē audire virtutis quomodo a ph̄is ap
pelletur. auſculta eandem eſſe humilitatē quā

De hūilitate qd ſit.

reſpicit deus. que ab illis dicitur menſuratio ſiue moderatio que manifeſte pertinet ad modeſtiam ⁊ temperantiam. Humilitas autem eſt quedam moderatio ſpūs vt dictum eſt.

¶ Dicitur autem .§.i.

Unde dicitur hūilis.

humilis ſm. Iſid. quaſi humi acliuis. ſ. inherens. quod cum contingit a principio extrinſeco. ſ. cum quis ab alio deycitur. ſic humilitas eſt a pena. ſm illud. humiliauerunt in compedibus pedes eius. Cum autem fit a principio intrinſeco debito modo. ſ. cum quis ↄſiderans defectum ſuum tenet ſe infimum: ſm ſuum modum vt Abraam cum dixit. Loquar ad dominum meum cum ſim puluis ⁊ cinis. Geñ. xviij. eſt virtus. Sed cum quis deſit ſm ſigna exteriora tantū ficte. ſ. ad gloriam querendam. eſt falſa humilitas. Quō per humilitatem debet ſe homo omnibus ſubycere. ſm illud ad Philippen. ij. In humilitate ſupiores ſibiinuicem arbitrantes. Sic declarat beatꝰ Thomas. vbi ſupra. In homine duo poſſunt conſiderari. ſcilicet id quod eſt dei. ⁊ id quod eſt hominis. Hominis eſt quicquid pertinet ad defectum. Dei autem eſt quicquid pertinet ad ſalutis pfectionem. ſecundum illud Oſee. decimo tertio Perditio tua iſrael ex te tantum. ex me auxilium tuum. Humilitas autem vt dictum eſt proprie importat reuerentiam qua homo deo ſubycitur ⁊ proximo propter deum. Et iō quilibet homo ſm id quod ſuum eſt debet ſe cuilibet proximo ſubycere quantum ad illud quod dei eſt in illo. Non autē hoc requirit humilitas. vt id quod eſt dei in ſeipſo. ſubyciat ei quod apparet eſſe dei in altero. nam illi qui dona dei participant. cognoſcunt ſe ea habere ſʒ illud. vt ſciamus que a deo donata ſunt nobis. j. ad Cor. ij. Et ideo abſqʒ humilitatis p̄iudicio poſſunt dona dei que ipſi acceperunt preferre donis dei que apparent eſſe alijs collata. Sicut apl's ad Ephe. iij. dicit. Alijs generationibus nō eſt agnitū filijs hominū: ſicut nūc reuelatum eſt ſanctis apoſtolis eius. Similiter etiam nec hoc requirit humilitas. vt id quod eſt ſui in ſeipſo ſubyciat ei quod eſt hominis in proximo. Alioqn oportēt vt qlibʒ reputaret ſe maiorē peccatorem quolibet alio. cum tñ apoſtolus abſqʒ preiudicio humilitatis dicat. Nos ex natura iudei. ⁊ non ex gentibus peccatores. ad Gal. ij. Pot eſt tñ aliquis reputare aliquid boni eſſe in proximo quod ipſe nō habet. Uel aliquid mali eſſe in ipſo qd in alio non eſt: ex quo pōt ſe ei ſubycere per humilitatem. Unde dicit glo. ſup illud. ſupiores inuicē arbitrantes. Nō hoc ita debemꝰ extimare vt nos eſtimare fingamus. Sʒ vere eſtimemꝰ poſſe aliqd occultū eē in alio quo nobis ſupior ſit. Etiam ſi bonuʒ noſtrum quo illo videmur ſupiores eſſe nō ſit occultum. Nō enim ſolū debemus deū reuereri in ſeipſo. Sed etiaʒ id quod eſt eius debemus reuereri in quolibet. ⁊ ſi non eodem modo. qa non veneratione latrie.

De hoc qbō debet ſe oī homini ſubycē quomō itelligit

¶ Humilitatis .§.ij.

De gradibꝰ humilitatis qui ſūt duodecim

beatus benedictꝰ in regula aſſignat duodecim gradus. qs dicit figuratos in ſcala quaʒ vidit Jacob. Geñ. xxviij. Poſſunt etiā figurari p. xij. ſtellas corone mulieris quam vidit Johannes amictā ſole. Apoč. xij. ¶ Primus gradus eſt corde ⁊ corpe ſemper hūilitatem oſtendere. defixis in terrā aſpectibus. Secūdus vt pauca verba ⁊ rōnabilia loquatur aliquis nō clamoroſa voce. Tertius vt nō ſit facilis aut pmptus in riſu. Quartꝰ taciturnitas vſqʒ ad interrogatiōeʒ Quintus tenere qued hʒ communis regula monaſterij. Sextus credere ⁊ pnunciare ſe omnibꝰ viliorē. Septimus ad oīa ſe indignum ⁊ inutilē confiteri ⁊ credere. Octauus confeſſio peccatoꝝ. Nonus p obedientia in duris ⁊ aſperis patientiā amplecti. Decimus vt cū obedientia ſe ſubdat ſupiori. Undecimus vt volūtatem ppriam non delecteƭ adimplere. Duodecimus vt deum timeat ⁊ memor ſit omniū que precipit. hanc aſſignationē ſic declarat beatus Thomas vbi ſupra. Humilitas vt dictuʒ eſt eſſentialiter in appetitu conſiſtit ſm quod aliqs refrenat appetitū ⁊ impetum animi ſui ne inordinate tendat in magna. ſed regulam habet in cognitione. vt. ſ. aliquis non eſtimet ſe eſſe ſupra id quod eſt. ⁊ vtriuſqʒ principiū ⁊ radix ē reuerētia quam quis habet ad deum. Ex interiori aūt diſpoſitione humilitatis procedūt quedam ſigna exteriora in verbis ⁊ factis ⁊ geſtibꝰ. quibus id quod interius latet. manifeſtatur ſicut ⁊ in ceteris virtutibꝰ accidit. Et ideo in predictis gradibus humilitatis ponitur aliquid qd pertinet ad radicē humilitatis. ſ. duodecimus gradus qui eſt vt homo deū timeat ⁊ memor ſit omniū que precipit. Ponitur etiam aliqd ptinens ad appetitū. ne. ſ. in ppriam excellentiā inordinate cadat. Quod qdem fit tripliciter. Uno modo vt homo nō ſequaƭ ppriaʒ voluntatem. qd pertinet ad vndecimum graduʒ. Alio modo vt regulet eam ſm ſuperioris arbitriuʒ. quod ptinet ad decimuʒ gradū. Tertio modo vt ab hmōi non deſiſtat propter dura ⁊ aſpera que occurrunt. ⁊ hoc pertinet ad nonū gradum. Ponuntur etiā quedam pertinentia ad eſtimationē hominis recognoſcētis ſuum defectū. ⁊ hoc tripliciter. Uno modo per hoc ꝙ proprios defectus recognoſcat ⁊ confiteatur. quod pertinet ad octauū gradū. Scđo

Ad qd vl' circa quid ſit hūilitas

vt ex cõſideratiõe ſui defectus aliqs ſe inſuffici
entem eſtimet: quod ptinet ad ſeptimũ gradũ.
Tertio vt quãtũ ad hmõi ſibi alios pferat: qḋ p
tinet ad ſextũ. ¶ Ponuntur etiã quedam que
pertinẽt ad ſigna exteriora: quorum vnũ eſt in
factis: vt. ſ. hõ non recedat a via cõi in opibus
ſuis: qḋ ptinet ad quītũ. Alia duo ſunt in ver//
bis: vt. ſ. homo non pripiat tps loquẽdi. quod
pertinet ad quartũ. ¶ Nec excedat modum in
loquẽdo: qḋ ptinet ad ſcḋm. Alia vero ↄſiſtunt
in exterioribus geſtibus. ſ. in reprimẽdo excel
lentiã oculoꝝ qḋ ptinet ad primum. Et in cohi
bendo exterius riſum ⁊ alia ſigna inepte letitie
quod ptinet ad tertiũ. ¶ Et nota ꝙ ad humili/
tatem hõ puenit per duo. ¶ Primo qdẽ ⁊ pri/
cipaliter per donũ gratie. Et quantũ ad huiuſ/
modi interiora precedũt exteriora. ¶ Aliud ẽ
humanũ ſtudium per qḋ hõ prius exteriora co
hibet: ⁊ poſtea pertingit ad extirpandũ radicez
interiorẽ. Et ſm hunc ordinẽ aſſignantur hic
gradus humilitatis. ¶ Sciẽdum etiã ꝙ abſqꝫ
falſitate põt aliqs ſe credere ⁊ pnunciare om//
nibus viliorẽ ſm defectus occultos quos in ſe
regnoſcit ⁊ dona dei que in alijs latent. Simi/
liter abſqꝫ falſitate põt aliquis ſe reputari ⁊ fa/
tere ad oĩa indignũ ⁊ inutilem ſm pprias vi//
res ⁊ ſufficientiã ſuam totam in deum referat.
Non eſt etiã inconuenienſ ꝙ ea que pertinent
ad alias virtutes humilitati aſcribanſ: quia ſi/
cut vnũ vitium oritur ex alio: ita naturali ordi/
ne actus vnius virtutis pcedit ab actu alteri⁹.
¶ Anſel. in libro de ſimilitudinibus ponit. vij
gradus humilitatis qui oẽs pertinent ad opi//
nionem ſeu cognitionẽ manifeſtationẽ ⁊ volũ
tatem pprie abiectionis. ¶ Eſt ergo primus q
pertinet ad cognitionẽ pprij defectus contem
ptibilem ſe eſſe cognoſcere. ¶ Secundus ẽ de
hoc dolere. Nam vituperabile eẽt ſi quis pro//
prium defectum amaret: ideo hoc excludiſ per
iſtum ſcḋm gradũ. ¶ Tertius eſt hoc confiteri
ſcꝫ ſuũ defectum. ¶ Quartus hoc pſuadere:
vt ſcꝫ hoc velit credi. Qui duo gradus ptinent
ad manifeſtationẽ. ¶ Quintus vt patiẽter ſuſti
neat hoc dici. ¶ Sextus vt patiaſ ſe cõtẽptibi
liter tractari. ¶ Septimus vt ħ amet. Hi tres
pertinent ad appetitũ. Nam ꝙ excellentiã exte/
riorem nõ querit exteriorẽ abiectionem equa//
nimiter patitur: ſiue in ṽbis ſiue in factis. Uel
etiam deſideranter exteriorem abiectionẽ am/
plectetur: qḋ pertinet ad ſeptimũ. ¶ Itez que/
dam glo. ſuper Mattheũ ponit tres gradus p/
fecte humilitatis. Primus eſt ſubdere ſe maio
ri ⁊ non preferre ſe equali. ¶ Secũdus eſt ſub
dere ſe equali: nec preferre ſe minori. ⁊ hic dici
tur abundans ⁊ primus ſufficiens. ¶ Tertius
eſt ſubdere ſe minori in quo eſt omnis iuſtitia.

Ad hũi litatem venif p duo.

De ſeptẽ gradib⁹ humilitatis ſm Anſel.

Iſti tamen gradus non accipiuntur ex parte ip
ſius rei ſm naturam humilitatis ſed per cõpa/
rationem ad gradus hominum.

¶ De excellentia .§. iij.

humilitatis ſciẽdum ſm bea. Tho. ij. ij. q. clxj.
Qḋ humilitas non eſt excellentiſſima vt⁹ ſim/
pliciter. Sed poſt virtutes theologicas ⁊ intel/
lectuales: vt prudentiã ⁊ iuſtitiam legalẽ. Cui⁹
ratio eſt: qꝛ bonum virtutis humane cõſiſtit in
ordine rõnis qui principaliter attẽditur reſpe/
ctu finis. Et ideo virtutes theologice que hñt
deum pro obiecto ſũt potiſſime. ¶ Secũdario
attendiſ put ſm rõnem finis ordinaſ in ea que
ſunt ad finẽ. Et hec ordinatio eẽntialiter conſi/
ſtit in rõne ordinante: pticipatiue ãt in vniuer/
ſali quãtum ad oĩa. Quelibet autez alia virtus
quãtum ad aliquã in ipſo appetitu per rõnẽ or
dinato: quã ordinationẽ facit naturaliter iuſti
tia: pſertim legalis: exinde humilitas inquan/
tum facit hoiem bene ſubditum deo in vli quã
tum ad oĩa. quelibet aũt alia virtus quãtuz ad
aliquã materiã ſpecialẽ. Et ideo humilitas poſt
theologicas ⁊ intellectuales que reſpiciunt ip/
ſam rõnem eſt potiſſima. Dicitur autem humi
litas pma ſeu fundamẽtũ virtutũ: ſm Hie. idi/
recte. Nã directe dr̃ ⁊ perfectius id eẽ primuz
⁊ fundamentũ ſpiritualis edificij in virtutibus
per qḋ iam acceditur ad deũ. Primus aũt acceſ/
ſus ad deũ eſt per fidẽ: ſm illud Hebr. xj. Acce//
dentẽ ad deuz opꝫ credere. Et ideo fides nobi/
liori mõ eſt fundamentũ ꝙ̃ humilitas. Indire
cte aũt. i. per modũ remouẽtis pħibẽs eſt hũili
tas inquãtũ. ſ. expellit ſuperbiam cui deus reſi
ſtit: ⁊ prebet hoiem ſubditũ ⁊ paratũ ad recipi/
endum influxũ diuine grẽ. Ideo autẽ xp̃s pci/
pue nobis humilitatẽ cõmẽdauit dicẽs. Mat
the. xj. Diſcite qꝛ mitis ſum ⁊ humilis corde:
ſm. b. Tho. qꝛ p hoc remoueſ impedimẽtũ hu
mane ſalutis: que ↄſiſtit i hoc ꝙ hõ ad celeſtia
⁊ ſpũalia tendat: a quibus hõ impeditur dum
in terrenis magnificari ſtudet. Et ideo dñs vt
impedimentum ſalutis auferret exteriorez cel
ſitudinem contemnẽdã monſtrauit p humilita
tis exempla: ⁊ ſic humilitas eſt ſicut diſpoſitio
quedam ad liberum acceſſum in bona diuina
⁊ ſpiritualia. Charitas aũt eſt ſicut perfectio q̃/
dam aliarum virtutũ. Et ideo ſicut perfectio ẽ
potior diſpoſitione: ita charitas potior humili
tate. ¶ Pertinet autem ad cõmendationẽ ei⁹.
Primo qdem neceſſitas eius. Nã dr̃ Matth.
xviij. Niſi ↄuerſi fueritis ⁊ efficiamini ſicẽ par/
uuli. i. humiles. non intrabitis in regnũ celoꝝ.
Gratia. de pe. di. j. §. taciturnitas. dicit ſine hu/
militate nemini poteſt eſſe ſalus. Secũdo exẽ/
pla chriſti plima. imo oĩa geſta ei⁹. Uñ Augu.

De hũilitatis excellẽtia. vtꝝ ſ. ſit excellẽtiſſima virtutum.

Quare xp̃s humilitatẽ tãtũ cõmendauit rõ ponif.

qḋ tria dũt nos iduceſ ad hũilitatem

in.xiiij.de ciui.dei dicit. Nunc in ciuitate dei in hoc ſeculo peregrinanti maxime commendatur humilitas. & in eius rege qui eſt chriſtus maxime predicatur contrarium huic virtuti quod eſt elationis vitium. in eius aduerſario qui eſt diabolus &c. In conſpectu eius fuit minimus omnium ſecundum magiſtrum in.iiij. ſententiarum. diſt.iij. Paruulus datus eſt nobis. Eſa.ix. de humili virgine naſci voluit. humilem domum habuit. quia diuerſorium. humilem lectum. quia preſepium humilem veſtem. quia pannis inuolutus eſt. humilibus per angelum ſuam natiuitatem nunciauit paſtoribus. Sacramenta humiliationis ſuſcepit vt circunciſionis & baptiſmi. Parentibus humiliter ſubditus. Paruulum amplexatur. Marci. ix. Et paruulos nõ vult prohiberi a diſcipulis ad ſe venire. In predicando & docendo dixit. Ego gloriam meam non quero. Jo.viij. Item mea doctrina non eſt mea. In miraculis faciendis humilitatem oſtendit dicens leproſo Mathei.viij. Uide nemini dixeritis. Et Marci.vij. Precepit eis ne cuiq̃ dicerent ſcilicet de ſanatione ſurdi & muti. In cenſus ſolutiõe. Math. xvij. Et in pedum ablutione. Jo.xiij. In itinerãdo ſuper aſellũ Math.xxj. In paſſione humiliauit ſeipſum. Ad Phil.ij. Humiles piſcatores elegit. Tertio commendatur humilitas ex vtilitate eius.

De fructibus .§.iiij.

De fructibus humilitatis

De fructibus humilitatis. Primo quidem deo & cõmunibus placet & redolet. Canti.j. Cum eſſet rex in accubitu ſuo nardus mea dedit odorem ſuũ. Nardus propter ſui paruitatem ſignificat humilitatem herba ipſa eſt. Secundo orationes facit deo acceptas. ps. Reſpexit in orationem humilium. &c. Judith.ix. Humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. Tertio facit hominem liberari a malo culpe & a malo pene ps. Humiliatus ſum & libe.me.iij. Regũ. xxj. Nonne vidiſti achab humiliatum coram me. &c. Antiqui communiter in ſignum humiliationis ad placandum dominũ imponebant cinerem ſuper capita ſua. & induebantur aliquando cilicio. Sicut legitur de Judith. de Joſue. de Niniuitis. &c. Quarto humilitas hoiẽ tẽporaliter exaltat. j. Regũ.xv. Nõne cũ eſſes paruulus in oculis tuis caput tribubus iſrael conſtitui te. dictum fuit Sauli qui abſcõderat ſe electus in regem. Moyſes humilis. vt patet in excuſando ſe ad eundũ ad pharaonem. factus et dux populi. Humilis hieremias qui dicebat a a a domine deus. &c. conſtitutus eſt ſuper gentes & regna. Dauid minimus inter fratres vngitur in regem. j. Regum. xvj.

Quinto inducit ad gloriam. Job.xxij. Qui humiliatus fuerit in gloria. Luc.xiiij. dicit in parabola. Recumbe in nouiſſimo loco. &c. tũc erit tibi gloria. Sexto dei apparitiõe ſeu angelorum facit dignum. Geñ.xviij. Abrae in cõualle morãti apparuerunt tres viri. i. angeli. Septimo ad ſapientiã introducit. Prouerbio.xj. Ubi humilitas ibi eſt ſapientia. Math. xj. Reuelaſti ea paruulis. Grego. in paſto. Pupilla oculi nigre videt. Albuginem patiens nihil videt. q: humane cogitationis ſenſus dũ ſe ſtultum peccatoremq; intelligit cognitionẽ intime claritatis apprehendit. Si autem cãdorem ſapientie aut iuſtitie ſibi attribuit a luce ſe ſuperne claritatis excludit diſtinctio.xlix. hinc etenim. §. albuginem. Exemplum in vitaſpatrum de illo qui per ieiuniũ ſeptẽ hebdomadarum non potuit habere declarationẽ de quodam dubio ſcripture ſacre. ſed cũ cepit ire ad alios interrogandũ apparuit ei angelus declarans. Octauo a laqueis tentationum liberat. Unde Antonio exclamanti. O quis iſtos euadet laqueos quibus mundum viderat plenum ſe cõnectentibus. dictũ fuit ſola hũilitas. Nono humilitas nutrix eſt dilectiõis. vt dicit Cryſ. ſicut cinis conſeruat ignem. ita humilitas dilectionem & alias virtutes Gregorius. Perijt omne qđ agit. ſi non caute in humilitate cuſtoditur. In huiuſmodi figurã omnia vaſa que oſtendit & theſauros. Ezechias oratoribus regis babylonis aſportauit poſtea & perdidit. Decimo de hoſte iferni mirabiliter triũphat. Figurat enim per fundam per quam lapidibus Dauid occidit goliam. In vitaſpatrũ dixit diabolus machario. q sola eius humilitas vincebat eũ. Undecimo pacẽ facit Gregorius. Pacem illam facit humilitas qua ſibi quiſq; ſuperiorem alium arbitratur.

Titulus quintus de iuſtitia. De iuſtitia in generali. Capitulũ.j.

Poſtquam de prudentia intellectum practicũ dirigẽte & fortitudine & tẽperantia que regulant appetitum ſenſitiuũ dictum eſt. Conſequenter dicendum reſtat de iuſtitia que voluntatem rectificat. Sciendũ primo q iuſtitia ſcḋ bea. Tho. in.iiij. diſtin. xxxiij. q.j. tripliciter dicitur prout notat phs in.v. Ethico. Uno modo prout importat quendam ſtatum rectitudinis in homine quantum ad partes ipſius: prout ſcilicẽ aliqua pars anime ſuo ſuperiori ſubditur. ſiue ipſi deo ſiue alij parti hominis. Et hic iuſtitiam noiat philoſophus metaphoricẽ. eo q diuerſe ptes hois computantur q̃ſi diuerſe

perſone. Hec autem rectitudo per quolibꝫ peccatuꝫ tollitur. ⁊ per gratiam reparatur. Unde hec iuſtitia etiam virtus generalis dicitur inquantum includit oēs virtutes. non quidem per modum totius vniuerſalis ſicut iuſtitia legalis. ſed generalis dr̄ per modum totius integralis. Et ad hanc iuſtitiam motus di iuſtificatio qua. ſcꝫ impius de peccatore ꝑ gratiam fit iuſtus. vnde diſſinitur iuſtificatio ꝙ eſt remiſſio peccatoꝝ ⁊ conſūmatio bonorum operum. i. infuſio habituum virtutum. Secūdo modo dr̄ iuſtitia prout eſt nomen generale ad omnes virtutes ſm ꝙ actus earum ordinat ad bonuꝫ cōe ſm directionem legis. Et de hac dicit phs ꝙ iuſtitia eſt omnis virtus. Ideo enim dicitur generalis. quaſi per quandam cauſalitateꝫ ſm ꝙ ꝑ legis imperiū ordinat ad bonuꝫ cōmune. non ſolum actum iuſtitie particularis. ſed etiam actꝰ aliaꝝ ṽtutū. Nā precipit actū tempantie ⁊ ordinat ad bonum cōe. puta cum lex mandat vt nullus adulterium committat. ſimiliter actum fortitudinis in bonuꝫ cōe reducit cū precipit. ꝙ milites non deſerant aciem nec arma proyciant ⁊ hmōi. Quod declarans beatꝰ tho. ij. ij. q. lviij. ſic dicit. Juſtitia ordinat hominem in comparatione ad aliuꝫ. Et hoc poteſt eſſe dupliciter. Uno modo ad alium ſingulariter conſideratum. Alio modo in communi ſm quod ille qui ſeruit cōmunitati. ſeruit omnibꝰ hominibus qui ſub illa cōmunitate cōtinentur. Ad vtrunqꝫ ſe poteſt habere iuſtitia ſm propriam rationem. Nam omnes qui ſub aliqua cōmunitate continentur compantur ad cōmunitatē ſicut ptes ad totū. Pars autem id quod ē totius eſt. Unde ⁊ quodlibet bonum ptis eſt ordinabile ad bonum totius. Scd̄m igitur hoc bonum cuiuſlibet virtutis ſiue ordinātis hominem ad ſeipſuꝫ. ſiue ordinantis ad aliquas alias perſonas ſingulares eſt referibile ad bonū cōmune. Et quantum ad hoc dicitur eſſe virtꝰ generalis. ad quod ordinaſ iuſtitia. Et ſm hoc actus oīum virtutuꝫ ad iuſtitiam poſſunt pertinere ſm ꝙ ordinant hominem ad bonum cōe. Et qꝛ ad legem ptinet ordinare in bonum cōe Ideo iuſtitia predicto modo generalis dicitur iuſtitia legalis. quia per eam homo concordat legi ordinanti actus oīm virtutum in bonum commune. Tertio modo dicitur iuſtitia prout eſt virtus ſpecialis. equalitatem conſtituens in commutatiōibus ⁊ diſtributionibus cōmunicabilium bonorum. que ſunt neceſſaria in vita hec beatus tho. ⁊ de iſta nunc agitur. que eſt vna de cardialibꝰ. ⁊ ꝓcellit oēs morales dupli ci ratione ſm beatum Tho. ij. ij. Primo ex pte ſubiecti. quia iuſtitia eſt in nobiliori parte anime. ideſt appetitu rationali. ſ. voluntate. Alie

e ꝓex llētia utio ſtitie.

vero. ideſt fortitudo ⁊ temperantia ſunt in appetitu ſenſitiuo. ad quem pertinent paſſiones que ſunt materia dictarum virtutum. Secunda ratio eſt pte ex obiecti. Naꝫ alie virtutes laudantur ſm bonum ipſius virtuoſi. Juſtitia autem ſm ꝙ quis bene ſe habet ad aliud. Et nota ꝙ in ſcripturis ſacra iuſtitia cōmuniter accipitur primo modo dicta.

¶ Nota ꝙ iuſtitia .§.i.

prout eſt virtus ſpēalis diſtincta a ceteris. ſe hꝫ vt totū integrale. Et ſic ptes eius ſūt declinare a malo ⁊ facere bonū. Eſt etiā totū vle. ⁊ partes eius ſubiectiue. que ſunt ſpecies eius. ſūt iuſtitia cōmutatiua. ⁊ iuſtitia diſtributiua. Eſt ⁊ totum ꝓncipale. Et ſic ptes eius ſūt que dicūtur virtutes annexe. Religio. pietas. obſeruātia. ꝗ includit obediētiā. Ueritas grā. ſeu gratitudo vindicatio. liberalitas. affabilitas. ſeu amicicia de qbus oībus aliqd breuiſ eſt dicēdū. ¶ Sciendum de partibus iuſtitie integralibus ꝙ cū ſit iuſtitia gn̄alis ⁊ iuſtitia ſpālis vt dictū ē. Ad iuſtitiā gn̄alē ptinet facere bonū debitū in ordine ad coitatē vel ad deū. Et vitare malū oppoſitum. ſ. coitati vel deo. Sꝫ iuſtitia ꝓut eſt virtus ſpecialis reſpicit bonū ſub rōne debiti in cōparatiōe ad ꝓximū ⁊ ſm hoc ad iuſtitiā virtuteꝫ ſpecialē ptinet facere bonū ſub rōne debiti ī cōparatione ad ꝓximū. ⁊ vitare malū oppoſitum qḋ eſt nociuū ꝓximo. Et ſm hoc declinare a malo ⁊ facere bonū ſunt ptes iuſtitie ſpecialis. Ad iuſtitiā eni ptinet eq̄litatē ꝯſtituere in his que ſunt ad alterū. Eiuſdē aūt eſt ꝯſtituere aliqd. ⁊ illud ꝯſtitutū ſeruare. Cōſtituit aūt eq̄litatē iuſtitie in faciēdo bonū. i. reddēdo alteri qḋ ſibi debetur. Conſeruat aūt equalitatē iuſtitie iam ꝯſtitute declinando a malo. i. nullū nocumētuꝫ proximo inferendo. Et nota ꝙ hic declinare a malo ſm ꝙ poniſ pars iuſtitie. nō dicit puram negationē. que eſt nō facere malū. Hoc eniꝫ nō mereſ palmā ſed tm̄ vitat penā. Sed importat motū voluntatis repudiātis malū. vt ipm̄ nomen declinatiōis importat. Et hoc eſt meritoriū. ꝓcipue qñ aliqs īpugnaſ vt malū faciat ⁊ reſiſtit. Item facere bonū eſt actus cōpletiuus iuſtitie. ⁊ q̄ſi pars ꝓncipalis eiꝰ. Declinare aūt a malo eſt actus iperfectior ⁊ pars ſecundaria. Item nota ꝙ oē pctm̄ aut eſt tranſgreſſio. aut omiſſio. ⁊ tranſgreſſio opponiſ illi pti iuſtitie ꝗ eſt declinare a malo. Omiſſio aūt alteri pti ſcꝫ facere bonū. Aliqñ tm̄ trāſgreſſio large ſumiſ ꝓ omni pctō includendo etiā omiſſionem. Et ſic ſumit bea. Amb. cum diffiniendo peccatum dicit ꝙ ē trāſgreſſio legis diuine ⁊c̄. Pro cuiꝰ declaratiōe dicit beatus Tho. ij. ij. q. lxxix. ꝙ nomen tranſgreſſionis a corporalibus motibus

De duplici pte iuſtitie ſcꝫ facē bonū ⁊ declinare a malo.

Quid ſit declinare a malo ⁊ facē bonū quō intelligiſ

De trāſgreſſione qd ſit ⁊ quō opponiſ iuſtitie,

ad morales actus deriuatū eſt. Dr̄ aūt aliquis ſm̄ corꝑalem motum tranſgredi. ex eo ꝙ tranſgreditur terminū ſibi ꝑfixum. Terminus autē ꝑfigit homi. vt vltra nō tranſeat in moralib⁹ ꝑ preceptū negatiuū. ⁊ ideo tranſgreſſio ꝓprie dr̄ ex eo ꝙ quis tranſgredit ꝑceptū diuinū qđ quidē materialiter poteſt eſſe cōmune omnib⁹ ſpecieb⁹ peccatorū. quia ꝑ quālibet ſpēm peccati mortalis homo trāſgreditur aliquod ꝑceptū diuinū. Sed ſi accipiatur formalr̄ ſm̄ hanc ſpecialē rōnem quod eſt facere contra ꝑceptū negatiuū: ſic eſt ſpeciale peccatum dupliciter. Uno mō ſm̄ quod opponit ad genera peccatorum oppoſita alijs virtutib⁹. Sicut enim ad ꝓpriam rōnē iuſtitie legalis ꝑtinet attendere ad debitū ꝑcepti. ita ad ꝓpriā rōnem tranſgreſſionis ꝑtinet attendere ꝯtemptū ꝑcepti. Alio mō

de omiſſiōe in ij.ij.ti. ix.

ſm̄ ꝙ diſtinguit ab omiſſione que ꝯtrariatur precepto affirmatiuo. ¶ De omiſſiōe nota ſꝫ btm̄ Tho. vbi. ſ. ꝙ importat omiſſio ꝑtermiſſionē boni debiti. Bonum autē ſub ratione debiti ꝓprie ꝑtinet ad iuſtitiā ad legalē qdē ſi debitū accipiat ī ordie ad legē dei ſeu diuinā vl̄ hūanā. Ad ſpecialē aūt iuſtitiā ſꝫ ꝙ debitum cōſideratur in ordine ad proximum. vnde eodē modo quo iuſtitia eſt ſpecialis v̄tus ⁊ omiſſio eſt ſpeciale pctm̄ diſtinctū a peccatis. que opponūtur alijs virtutib⁹. Eo vero mō quo facere bonum cui opponit omiſſio eſt quedā pars iuſtitie diſtincta a declinatione mali cui opponit trāſgreſſio. Etiā omiſſio a tranſgreſſione diſtinguitur.

de omiſſione ꝙ eſt pctm̄ actuale. ⁊ quō itelligit.

¶ Et nota ꝙ omiſſio nō eſt originale ſꝫ actuale pctm̄. nō ꝙ habeat aliquē actū ſibi eſſentialē ſꝫ ſm̄ ꝙ negatio act⁹ reducit ad gen⁹ act⁹: ⁊ ſic nō agere accipit vt quoddā agere boni debiti ad qđ qs tenet. Et q: nullus tenet ad impoſſibile idō nullus peccat pctō omiſſionis ſi nō facit qđ nō pōt. Itē nota ꝙ ſicut pctm̄ tranſgreſſiōis opponit ꝑceptis negatiuis: ita pctm̄ omiſſionis affirmatiuis que pertinent ad faciendum bonū. Affirmatiua aūt precepta non obligant ad ſemp ſed ad tempus determinatū. ⁊ pro illo tp̄e quo quis debet aliquid facē ⁊ nō facit. peccatū omiſſionis incipit eſſe ⁊ non a cauſa ſua. Item ſciendū ꝙ cum peccatū tāto ſit grauius q̄nto magis diſtat a virtute. Omiſſio autem opponat virtuti iuſtitie negatiue. Tranſgreſſio contrarie que eſt maxime diſtantie. idō grauius eſt peccatū tranſgreſſio q̄ꝫ omiſſio ceteris parib⁹ ſicut inferre ꝯtumeliā parētib⁹. quod eſt trāſgreſſio. eſt grauius q̄ꝫ nō honorare qđ eſt omiſſio. Et ſumēdo ꝓprie trāſgreſſionē ⁊ omiſſionē. ſ. put ſunt ꝯ ꝑcepta. ſic ſūt mortalia. ſed large ꝑ hijs que ſunt preter precepta. non contra. ſi ſunt venialia. Et nota ꝙ omnia precepta decalogi ſunt de actibus iuſtitie.

¶ Deinde viden .§.ij.

De iuſtitie qd impor tet.

dum eſt de diffinitione iuſtitie. ⁊ quō ſit neceſſaria ciuitati ⁊ ciuibus de principijs eius. ⁊ de eius multiplici modo principādi. Ad habēdū autē diffinitionē iuſtitie vidēdum eſt quid importet nomen eius. Nam frequēter ex ſignificationibus nominū a q̄bus imponuntur deuenim⁹ in cognitionē rerum. Uidetur aūt iuſtitia ſm̄ nomen quandā importare equalitatē. vn̄ vulgariter que adequantur dicūtur iuſtificari. Eq̄litas ſemꝑ eſt ad alterū. q: nihil ſibimet eſt equale. Opꝫ ergo ꝙ iter alterū ⁊ alterū eq̄litas verſetur. Erit ergo iuſtitia virtus adequans vnū cū altero. hoc aūt ſit dum operationes ⁊ res exteriores que poſſunt in vſum hominis venire. ⁊ in quibus homines ſibiinuicē cōicant debite ordinantur. Ex quo patet materia circa quā iuſtitia verſatur. ſ. operatiōes ⁊ res inter homines cōmunicabiles quarum ipſa eſt rectificatiua ⁊ ordinatiua. ex hoc patet eius eminētia ad alias virtutes morales que hominē tm̄ perficiunt in eis que cōueniunt ei ſm̄ ſeipſū. Fortitudo enī hominem perficit in ſeipſo dum timores ⁊ audacias rectificat. tēperantia concupiſcētias. et ſic de alijs virtutibus que habent interiores paſſiones modificare. Iuſtitia vero hominem perficit in ordine ad aliū. dum ab vno q plus iuſto hꝫ accipit. ⁊ alteri q min⁹ iuſto hꝫ tribuit vel quādo diuerſa diuerſis ꝓportiōabiliter ſm̄ merita diſtribuit. ⁊ ſic ſemper iter diuerſos eq̄litatem ꝯſtituit. Patet ergo ꝙ iuſtitia eſt diffinienda ex actu reddendi ius debitū vnicuiq̄. Sed ad hoc ꝙ actus iſte ſit virtuoſus neceſſe ē ꝙ procedat ex habitu ⁊ bone diſpoſitione mētis.

De iuſtitia ſu.

¶ Erit ergo iuſtitia habitus voluntatis ſiue bona qualitas mētis ius ſuum vnicuiq̄ tribuens. Et ad hoc ꝯcurrit fere intentio omniū diffinientiū iuſtitiā. Dicit enī iuriſperitus ꝙ iuſtitia eſt conſtans ⁊ perpetua volūtas ius ſuum vnicuiq̄ tribuens. vbi potentia pro habitu ponitur. vnde iuſtitia dr̄ dei voluntas ideſt voluntatis habitus. Et ad hoc ꝙ iſte habitus ſit virtutis non debet quis habere ꝓpoſitum ad horam ſcilicet ad tempus operandi iuſtitiam ſed perpetuo. alioquin nō eſſet iuſtus. vnde ſꝫ philoſophum. ij. ethi. inter alia que requirūtur ad actum virtutis ponitur ꝙ operetur immobiliter. vbi deſignat actus firmitatem quantū ad propoſitum quod debet habere operās ꝑ virtutem. Poteſt ergo predicta diffinitio iuris ad formam ſic reduci. Iuſtitia eſt habitus voluntatis ſm̄ quem aliquis firmo ⁊ cōſtanti propoſito ius ſuum vnicuiq̄ tribuit. Ad hanc etiam reducitur diffinitio quā ponit Macrobius dicens ꝙ iuſtitia eſt vnicuiq̄ ſeruare quod ſuū.

eſt. Iſid. aũt eam ſic deſcribit. iuſtitia eſt ordo ⁊ equalitas qua homo cuz vnaquaq; re bene ordinatur. Tul. aũt in. j. rheto. ſic eã deſcribit iuſtitia eſt habitus animi cõmuni vtilitate ſeruata ſuam vnicuiq; tribuens dignitatẽ. Completiue aũt eam diffinit bea. Amb. in li. de offi. di. Juſtitia eſt que vnicuiq; qḋ ſuum eſt tribuit alienum non vendicat. vtilitatẽ propriam negligit. vt cõmunem equalitatem cuſtodiat.

¶ De duabus ſpeciebus iuſtitie videlicet cõmutatiua ⁊ diſtributiua. Cap. ij.

Poſt aſſignationez partium integraliũ iuſtitie ⁊ diffinitionẽ eius. Nunc vidẽdum ẽ de partibus ſubiectiuis. ſ. cõmutatiua ⁊ diſtributiua. Cum ergo iuſtitia particularis de qua nũc loquimur reſpiciat aliquã ꝑuatam perſonam que cõparatur ad cõmunitatez: ſicut pars ad totũ. põt duplex ordo attendi ad aliquam partẽ. Unius quidẽ partis ad partem cui ſimilis eſt ordo vni' pſone ꝑuate ad aliã. Et hunc ordinem habet dirigere quedam iuſtitia que a pho dicitur cõmutatiua. Conſiſtit eniz in his que per quandam cõmutationem habent fieri inter duas ſingulares pſonas adinuicem vt patet in emptionibus vẽditionibus. locationibus ⁊ quibuſcũq; alijs pactiõibus interuenientibus inter vnũ hominẽ ⁊ aliũ. Et hec qdem iuſtitia ꝯſtituit eq̃le arithmeticũ inquãtũ adequare oportet rem rei. vt quãto plus iſte hz q̃ ſuum ſit tantũdẽ reſtituat ei cuius ẽ minus habenti. Alius aũt ordo attenditur totius ad partes cui ſimilis eſt ordo cois laicalis vel alicui' principis vicem cois gerentis ad ſingulares pſonas. Et hunc ordinẽ habet dirigere quedam alia iuſtitia que dicitur diſtributiua per quam bona coia diſtribuuntur vt honores ⁊ alia huiuſmodi. vt expedit vnicuiq; ſm ꝓpriaz dignitatem. Et hec quidẽ iuſtitia ꝯſtituit equale geometricum. quod non eſt accipiendũ ſm eandẽ quantitatem: ſed ſm ꝓportionẽ. Cum eniz bona coia equalia non ſint nec ciues equales eſſe omnes poſſint. ſi principes vel hi q̃ rempublicam regunt de rebus coibus omnibus equaliter prouiderent. cõfuſio maxima accideret ⁊ totius pollitie ordo periret: talis enim equalitas ſumma eſſet inequalitas ſi merita diuerſorum ſm ordinẽ ꝓportionis non attenderentur. Debet ergo qui preeſt cõmunitati diligẽter attendere ꝯditiones pſonarum ⁊ bonoꝝ cõmuniũ qualitates. quibus inſpectis ⁊ adinuicem compenſatis debet ea ꝓportionabiliter diſtribuere vt ſicut vna perſona aliam excedit. ita etiã illḋ quod vni tribuitur debet excedere id qḋ alteri exhibetur. Non enim equalibus honorib' honorandi ſunt plebei ⁊ optimates. cũ iſti maiorem principatum teneant in republica. maxime in his que ad defenſionẽ ⁊ gubernationez eius pertinent. Et ſic patet duas eſſe iuſtitias. Cõmutatiuã per quã ſubditi dirigũtur in his que ſiunt per mutuas cõmutatiões es reꝝ venaliũ. Et diſtributiuam per quã qui preeſt dirigitur in rite diſtribuendo bona coia ſubditorum qualitate ſeruata. Pro huius maiori declaratione circa iuſtitiã ipſaz particularẽ ſeu virtutez cardinalẽ ſciendũ ſm be. Tho. q. ij. q. lxi. q iuſtitia ꝯſiſtit circa quaſdã operatiões exteriores ſcz diſtributionẽ ⁊ cõmutationẽ. que qdẽ ſunt vſus quorundã exterioꝝ vel reꝝ vel pſonaruz vel opeꝝ. ¶ Reꝝ qdem ſicut cũ aliquis auſert alicui rem ſuã vel reſtituit. Perſonaꝝ. ſicut cũ aliquis in ꝓpria pſona alteri iniuriã facit. pcutiendo eum aut verbis ꝯtumeliando. Uel etiã cum irreuerẽtiam exhibet. Opeꝝ ſicut cuz aliquis iniuſte exigit vel alteri reddit aliqḋ op'. Si ergo accipiãtur vt materia vtriuſq; ṽtutis ea quoꝝ operatiões ſunt vſus eadẽ eſt materia diſtributiue ⁊ cõmutatiue iuſtitie. Nam ⁊ res diſtribui poſſunt ⁊ coicari ab vno in alios. Eſt etiam ⁊ quedã diſtributio laborioſoꝝ operũ ⁊ recõpenſatio. Si aũt accipiãtur vt materia vtriuſq; virtutis actiones ipſe principales quibus vtimur perſonis rebus ⁊ opibus. ſic inuenitur vtrobiq; alia materia. Nam diſtributiua iuſtitia eſt diſtributionis directiua. Et cõmutatiua eſt directiua cõmutationum. que attẽdi poſſũt inter duas perſonas. Cõmutationum aũt quedam ſunt inuoluntarie ⁊ quedam voluntarie. Et inuolũtarie quidẽ qñ quis vtitur re alterius pſona vel opere eo inuito. Qḋ quidẽ contingit quandoq; occulte per fraudem quandoq; manifeſte per violentiã. vtrunq; aũt contingit aut in rem aut in pſonã. Et ſi in pſonã. aut ꝓpriam aut coniunctã. Et in rem qdẽ ſi qs accipit rem alterius occulte. vocatur furtũ. ſi manifeſte. vocatur rapina. In pſonã autem ꝓpriam vel quantum ad ipſam ꝯſiſtentiã pſone. vel quantuz ad dignitatem eius. Si quãtũ ad ꝯſiſtẽtiã pſone. ſic leditur aliqs occulte p doloſaz occiſionẽ vel percuſſionẽ vel veneni exhibitionẽ. Manifeſte vt p manifeſtã occiſionẽ vel pcuſſionẽ vel incarcerationem vel mutilationẽ. Quantum aũt ad dignitatẽ pſone ledit quis occulte per falſa teſtimonia ⁊ detractiones. quibus alicui auſertur fama ſua. Manifeſte autem per accuſationem in iudicio vel conuitiationem. Quantuz autem ad perſonam coniunctam ledit quis in vxore vt in pluribus occulte per adulteriũ. In ſeruo cum aliquis ſeruum ſeducit vt a domino diſcedat. ⁊ hoc etiam manifeſte fieri poteſt. Et eadem ratio eſt de alijs pſonis ꝯiunctis. in

de duabus iuſtitijs. ſ. cõmutatiua ⁊ diſtributiua

de iuſtitie particularis ſpẽbus iterum quoad vſum.

ſ. ij. pte

ſ. d. homicidio. p. ij.

ſ. ij. pte

quas poſſunt omnib⁹ modis iniurie circa has perſonas exerceri. Tamen quia ſeruus eſt poſſeſſio quedam domini. refertur ad hoc furtuȝ. Uoluntarie autem commutationes dicuntur. quando aliquis voluntarie transfert rem ſuaȝ in alterum. Et ſiquidem rem ſuam ſimpliciter transfert in alterum abſqȝ debito. ſicut in donatione non eſt actus iuſtitie ſed liberalitatis. In tantum aūt ad cōmutationem ſeu cōmutatiuā iuſtitiam voluntaria tranſlatio ptinet. inquantum ibi aliquid eſt de rōne debiti. Quod qdeȝ cōtingit multipliciter. Uno modo qñ quis ſimpliciter transfert rem ſuam in alterum ꝑ recōpenſatione alterius. ⁊ ſic eſt commutatio ⁊ venditio. Alio modo cum quis tradit rem ſuā alteri concedens ei vſum rei cum debito recuperādi rem. Et ſiquidem gratis cōcedit vſuȝ rei vocatur vſufructus reb⁹ que aliquid fructificant. vel ſimpler mutuum. vel accōmodatuȝ in his que non fructificant. ſicut dnarij vaſa ⁊ hmōi. Si vero nec ipſe vſus gratis conceditur. vocatur locatio ⁊ conductio. Tertio modo tradit aliquis rem ſuā vt recuperandā non ratiōe vſus. ſed ratione conſeruationis. ſicut in depoſito. Uel ratione obligationis ſicut cum quis rem ſuā pignori obligat. ſeu cum quis ꝑ alio fideiubet. In omnib⁹ autem his actionib⁹ volūtarijs vt in volūtarijs eſt eadem ratio accipiendi medium ſm equalitatem recompēſationis. Et iō omnes iſte actiones pertinent ad vnam ſpeciē iuſtitie. ſ. commutationis. Hec omnia beatus Thomas. ℭ Et nota ꝙ in commutationibus inuoluntarijs reperiuntur diuerſe ſpecies peccatorum. que habent propria nomina. ⁊ pertinent omnia ad iniuſtitiam. videlicet furtu . rapina. homicidium. veneficium. incarceratio. mutilatio. verberatio. falſa accuſatio. dtractio. deriſio. cōtumelia. ſuſurratio. maledcitio. adulterium. ⁊ hmōi. de quibus omnib⁹ habes ſup. in ſecūda parte. Et hec omnia reducuntur ad iuſtitiam commutatiuam. ꝑ recompenſationē iniurie ⁊ dāni ab eo q ſecit ei cui fecit: ⁊ bono eīi qd leſit. que recompenſatio d: reſtitutio ſeu ſatiſfactio. Et dicit in. v. ethi. Iuſtuȝ contra paſſum. quod etiam in commutatiōib⁹ volūtarijs d: eſſe iuſtum contra paſſum. Et d: contra paſſum ſm beatum Tho. ex eo ꝙ recompenſatio fit ſm equalitatem. vt. ſ. paſſio recōpēſata fit eqlis actioni. Non autem ſemꝑ eſſet equalis. ſi idem ſpecie aliquis pateretur quod fecit. Naȝ ſiquis percuteret principem. ſi tamen ipſe repcuteretur tunc maior eſſet actio ꝗȝ paſſio ⁊ non equalis. Et ideo non ſolum percutitur ſed multo grauius punitur. Similiter cū quis aliū inuoluntarium in re ſua damnificat. ſi ſolum puniretur etiam iudicio ꝙ reſtitueret rem ablatam. maior eſſet actio ꝗȝ paſſio. quia ipſe non ſuſtineret damnuȝ ſicut ipſe intulit. Unde punitur vt rem multiplicius reſtituat. quia damnificauit etiam non ſolum rem priuatam. ſed rem publicam. tutele ſecuritatem infringēdo. Similiter in cōmutationibus volūtarijs ſi ſimpliciter daretur vna res pro altera indifferenter eſſet alij inequalitas magna. q: vna eſt multa maioris valoris. Et ideo oportet ſm quādaȝ proportionatā menſurationem adequare paſſionem actioni in commutatiōibus. Iniuſtitia autem diſtributiua non habet locum iuſtuȝ cōtra paſſum. ex eo q: iniuſtitia diſtributiua non attenditur equalitas ſm proportionem rei ad rem vel paſſionis ad actionem. Unde dicit cōtra paſſum ſed ſm proportionabilitatē rerum ad perſonas. De cōmutationibus voluntarijs ſcilȝ emptione. venditione. permutatione. mutuo accōmodato. depoſito. pignoratione. locatione. ⁊ cōductione. fideiuſſione. Et quomodo ſit iuſta vel iniuſta. Et de vſura que in his committitur habes. ō. in ſcda pte ti. j. per totum.

De diuerſis ſpēbus peccatorum ad iniuſtitiam pertinētib⁹

Quid ſit vl' vn̄ Iuſtum ꝯ paſſū.

ℭ De iuſtitia diſtributiua.

Capitulum. ij.

De iuſtitia diſtributiua. Nota ꝙ actus eius ē in debita collatione officiorū ⁊ beneficiorum temporaliū ⁊ eccleſiaſticoꝝ ⁊ in adminiſtratione ſeu diſpenſatiōe ſacroꝝ ⁊ bonoꝝ terrenorū eccleſie vel cōmunitatis. ℭ Secūdo in exhibitione congrua reuerentie honoꝝ. ℭ Tertio in recta executione iudicioꝝ. Et in quolibet horū ſi iniuſte fiat poteſt interuenire vitiuȝ quod dicitur acceptio perſonarum. de qua. ō. in. ij. parte. Et de iniuſtitia que fit ex parte iudicis vl' aduocati vel teſtis vel rei vel accuſatoris. habes ō. in tertia parte titu. vj. ⁊. ix. per totum.

ℭ Quantum ad col . §. i.

lationem beneficioꝝ ⁊ honoꝝ. Et ſciēduȝ ſm bea. Tho. ij. ij. q. lxiii. ꝙ duplex eſt datio. Una pertinens ad liberalitateȝ qua ſcilȝ gratis dat alicui. quod ei non debet. ſicut cum aliquid alteri donatur. Et ibi non habet locū acceptio pſonaruȝ. q: abſqȝ iniuſtitia poteſt quis dare de ſuo quantū vult ⁊ cui vult. Et talis eſt collatio munerū gratie per que aſſumūtur peccatores a deo. Alia datio eſt pertinens ad iuſtitiā. qua ſcilicet alicui datur qd ei debet. Debentur aūt officia ⁊ beneficia his qui ſunt meliores ad aliqua pro bono cōmunitatis. Ad quod debet attendere qui hȝ iſta cōferre. Et quāuis ſm iura ſufficiat eligere bonuȝ nec requiratur ꝙ eligatur melior. Hoc ſm beatum Thomam eſt verū in foro iudiciali ꝙ ſcilicet talis electio non pōt impugnari

impugnari ſi eſt facta de bono ⁊ nõ de meliori. Et hoc q: ſi nõ fieret ſic omnis electio haberet calũniam. Sed quantũ ad conſcientiã elegentis. neceſſe eſt eligere meliorem: vel ſimpliciter vel in cõparatione ad bonũ commune. Alias ſi preponatur minus bonus meliori. i. aptiori ad beneficium vel officiũ rõne conſanguinitatis vel amicicie hmõi pertinet ad acceptionem perſonarum quod in collatione ſpũalium eſt magis reprehenſibile. Si autem cõſanguineum ſuum prelatus in cõferendo bñficium preferret eque bono: non videt͛ vitioſum niſi rõne ſcandali vl͛ exẽpli qđ ide ſepe trahitur. Similiter ſi quis hʒ diſtribuere bona coitatis vel alicuius ſocietatis indigẽtibus: ſi prefert multo minus indigẽtes magis indigẽtibus rõne amicicie vl͛ parentele ⁊ hmõi. videt͛ pertinere ad acceptionem perſonarũ. Secus ſi de ſua ſubſtãtia vult dare vni. ⁊ non alteri: q: ad illud non tenet͛. Similiter de officiis coitatis: q: magis aptis debent diſtribui. niſi forte magis aptus haberet͛ ſuſpectus de aliqua nouitate. ⁊ huiuſmodi: ſʒ certe non eſt magis aptus ſi eſt perturbatiuus boni cõmuni. Similiter ⁊ onera vel operarum vel laborũ vel collectarum ſm debitã proportionem imponenda ſunt. Alias minus imponentes maioribus ratione ſtatus: qui magis deberent grauari: pertineret ad acceptionem perſonarum. ⁊ quomodo teneantur ad ſatiſfactionẽ habes ſ. in ſecunda parte.

¶ Quantum ad ſe .§.ij.

cundum de exhibitione honoris. Nota ſʒ Tho. vbi. ſ. ꝙ cũ honor ſit qđdam teſtimoniũ de virtute eius qui honorat͛. iđ ſola virtus eſt debita cã honoris. Sed ſciendũ ꝙ aliqs põt honorari non ſolũ per virtutẽ ſuã ꝓpriã: ſed ẽt per virtutẽ alterius: ſicut ꝑncipes ⁊ prelati honorant͛ ẽt ſi ſint mali. inquantum gerũt pſonã dei ⁊ coitatis cui pficiunt͛. Iuxta illđ Prouer. xxvi. Sicut qui mittit lapidẽ in aceruũ mercurij. Sic qui tribuit honorẽ inſipiẽti. Et eadẽ rõne parentes ⁊ domini ſunt honorãdi ꝓpter participationẽ conditionis dei: qui eſt omnium pr ⁊ dñs. Senes etiã ſunt honorandi ꝓpter ſignum virtutis qđ eſt ſenectus. Licet hoc ſignum qñqʒ deficiat. Sap. iiij. Senectus eſt honoranda ⁊c. Diuites autem ſunt honorandi: q: maiorẽ locũ in coitatib' obtinent. Et ſi iſto mõ ⁊ hac cã tales honorent͛ magis qʒ alij. qʒuis ſint mali non eſt vitioſum. Si autẽ ſolum intuitu diuitiarum honorent͛ eẽt acceptio pſonarum. Similiter ſiquis citius vl͛ potius audiret confeſſionẽ vel daret alia ſacramẽta diuiti qʒ pauperi ratione ꝯditionis diuitiarum: pertineret ad acceptionem perſonarũ. Secus ſi faceret: quia credit magis indigere: vel etiam q: non poteſt ea expectare ⁊ huiuſmodi.

¶ Quantum ad ter .§.iij.

tium de executione iudiciorũ. Nota ſm Bea. Tho. ꝙ hic etiam hʒ locum iuſtitia diſtributiua non ſolum quantum ad rem iudicatã: q: in iudicio põt diffiniri non ſolum qualiter vnus reſtituat alteri qđ ab eo accepit: q' pertinet ad cõmutatiuam: ſʒ etiã qualiter aliquid cõmune ſit diſtribuendum in multos: ſed ẽt quãtum ad formam iudicij: prout ſcilʒ ipſe iudex in ipſa iuſtitia ab vno accipit ⁊ alteri dat: qñ ſcilicʒ rõne amicicie vel potentie alicuius dat iuſtitiã ſnĩam pro eo vel rõne paupertatis ex cõpaſſione qđ pertinet ad acceptionẽ pſonarum. Vñ d' Prouer. xviij. Accipere pſonam in iudicio nõ eſt bonũ. Et regula iuris in. vi. In iudicijs pſonarũ acceptio nõ eſt hñda. Ubi glo. Io. an. Signant͛ cõtraria di. xl. c. j. Idẽ. xlv. cum beatus. ⁊ xxiij. q. i. Qui contra pacẽ. Sol. In penis defert͛ dignitati et pſone. vt ibi. Idem in ſedẽdo ⁊ aſſurgendo. vt diſt. xciij. Non opʒ. Et notat͛. iij. q. ix. c. ſi. In iudicijs aũt vel ſnĩa non eſt habenda acceptio perſonarum. vt hic. In eis enim eſt equalitas ſeruãda. Et nota ꝙ iudicium interdum ponit͛ pro eo quod precedit ſnĩam: vt hic. i. pro examinatione cauſe. ij. q. 6. j. Sicut ſine iudicio. Interdum pro condemnatione vt de conſecra. di. iiij. ſi morem. Interdum pro diſcretione. iij q. vij. in §. tria. Interdum pro vltima voluntate. de ſepul. c. penulti. hec ibi in glo. ¶ Quatuor autẽ perſonarum genera requiruntur in ordinario iudicio: ſcilicet. Iudex: Actor: Reus ⁊ Teſtis. Unde dicitur extra de verborum ſignificatione. forus. Iudex dicitur quaſi ius dicẽs. Ius autem eo ꝙ iuſtum. Actor ſiue accuſator quaſi ad cauſam vocans. Reus a re de qua impetitur. Etiam ſi innocens ſit reus dicitur qui accuſatur. Teſtis quaſi ſuperſtes. Cauſa dicit͛ quaſi a caſu propter materiam de qua agitur. Que ante examinationem dicitur cauſa. In examinatione iudicium. In terminatione ſentẽtia. Forus autem dicitur locus exercendarum litium. Eſt autem duplex forus. ſ. conſciẽtie ⁊ curie ſeu cõtentioſus. Et iſte duplex: quia eccleſiaſticus ⁊ ſecularis. Fori autẽ ſm Pe. de pal. non ſunt miſcẽdi: q: aliter ꝓcedendũ in vno. alr̃ in alio.

De executione iudiciorum.

De quatuor in iudicio requiſitis

¶ Quatuor autem .§.iiij.

modis peruertitur humanum iudicium ſm Grego. xvj. q. iij. ſcilicet timore: amore: cupiditate: ⁊ odio. Sed quia de iudicibus in proceſſu iudiciario ⁊ accuſatore reo ⁊ teſtibus agitur diffuſe in. iij. parte. ideo hic nil vltra de iſta materia. Sed ibi vide de huiuſmodi: ⁊ de peccatis que in iudicio cõmittũtur a predictis pſonis.

Q. iuſticia neceſſaria eſt in q̄ libz multitudie

¶ Poſt hoc oſten .§.v.
dendum eſt iuſtitiam neceſſariam eſſe cuilibet
multitudini. Quod primo manifeſtari poteſt
ex parte finis. Et hoc precipue q̄ntum ad iuſtiti
am legalem. Finis autem qui intenditur in re
gimine ciuitatum eſt pax. Talis autez finis cor
rumpitur dum iuſtitia legis non ſeruatur. Nā
cum omnes vel multi legem que eſt iuſtitie le
galis preceptiua frangant ꝛ ad ſtatuta commu
nia non attendunt: ſꝫ vnuſquiſqꝫ quod ſibi pla
cet ꝛ bono priuato vtile credit hoc facere ſtu
det: ordo politie peruertitur. ꝛ ſic pax que ſm
Auguſti. eſt tranquillitas ordinis perit. Eſt er
go iuſtitia neceſſaria ad pacem ciuitatis cōſer
uandam. Unde Eſa. xxxij. dicitur. Erit opus iu
ſtitie pax. ꝛ in ps. dicitur. Juſtitia ꝛ pax oſcula
te ſunt. Hoc pulchre oſtendit Auguſti. in li. de
ciuitate dei introducens exemplum de Alexā.
ꝛ pirata vbi dicit ꝙ remota iuſtitia quid aliqđ
ſunt regna niſi magna latrocinia. Quod tamē
exemplum plenius ponitur in li. de nugis phi
loſophorꝫ. vbi dicitur ꝙ cum Pirata eſſet cō
prehenſus. ꝛ Alexander euꝫ interrogaret qua
re haberet mare infeſtuꝫ. Reſpondit libera con
tumacia. propter quod ꝛ tu orbem terrarum.
Sed quia id facio vno nauigio latro vocor: et
quia tu facis magna claſſe diceris imperator.
¶ Secundo oſtendi poteſt iuſtitiam eſſe mul
titudini neceſſariā ex parte gubernantis a quo
dirigitur. ꝛ hoc quantum ad diſtributionem.
Uidemus enim ꝙ quando aliqua diuerſa ſub
vna virtute continentur nec ordinantur ſm di
uerſas proportiones. totus ordo eorum que re
guntur corrumpitur ꝛ diſſipatur: vt patꝫ in ar
monia muſicali: vbi chorde niſi a virtute ma
nus ſm earum diuerſas diſpoſitiones propor
tionabiliter tangantur ſonitum inordinatum
ꝛ confuſum reddunt: ꝛ ſic conſonantia armo
niaca corrumpitur. Sic etiam in multitudine
vbi ſunt multi diuerſarum conditionum ꝛ me
ritorꝫ niſi proportionabiliter honores digni
tates ꝛ officia. Inſuper labores ꝛ expenſe eis a
preſide diſtribuantur. mirabilis diſſonantia in
ter ſimul habitantes oritur. ꝛ per conſequens
totus ordo politie paulatim ad corruptionem
diſponitur. Unde dicit Tullius ꝙ tanta eſt vis
iuſtitie ꝙ etiam illi qui maleficio ꝛ ſcelere pa
ſcuntur non poſſunt ſine vlla iuſtitie particula
viuere. ꝛ ponit exemplum de latronibus. Ar
chipirata inquit quidam latronum princeps
niſi predam equaliter: ꝛ ſm aſtutiam ꝛ labores
furantium proportionabiliter partiretur inter
ficiendus erat a ſociis: aut ſaltem a principatu
latronum deponendus. ¶ Tertio neceſſaria
eſt iuſtitia ex parte ipſius multitudinis que ex
multis perſonis colligitur. Et hoc per reſpe
ctum ad iuſtitiam commutatiuam. Uidemus
enim ꝙ quando multa adinuicem adunantur:
ꝛ vnum alteri non coaptatur. illa multa diſſol
uuntur. immo ex eis nihil vnum conſtitui po
teſt: niſi ineptitudo tollatur. Unde quando ali
qua ligna compaginanda ſunt ad conſtructiōeꝫ
domus: aptanda ſunt per dolatorem ꝛ compla
natorem: ſi ſunt tortuoſa vel nodoſa. alioqn ni
hil vnum conſtitui poterit: ꝛ ſi conſtrueret nō
diu maneret. Sic etiam ſi aliqua multitudo q̄
debet eſſe ordinata in vnum. ſi aliqui ſunt in
ſolentes: iniurioſi: rixoſi: ſeditioſi: vel quocun
qꝫ alio modo vitam bonorꝫ inquietātes ꝛ pa
cem communem turbantes per rigorem iuſti
tie corripiendi ſunt penis debitis: aut etiaꝫ ex
terminandi a congregatione cōmuni ꝛ penitꝰ
vita puandi. alioqn tota multitudo ruit ꝛ diſ
ſoluitur. ¶ De principijs iuſtitie.

Capitulum. iiij.

POſt hoc reſtat vi
dere de principijs iuſtitie. Ubi ſciē
dum eſt ꝙ iuſtitia triplex poteſt di
ci habere principium. ſcilicet. Emanatiuum ex
quo eius origo primitus deriuatur.
¶ Imperatiuuꝫ ex quo eius auctoritas in ſub
ditos promulgatur.
¶ Suſceptiuum ex quo eius vtilitas multi
plex declaratur.

De triplici principio iuſtitie

¶ Emanatiuum ꝛ .§.i.
originale principiuꝫ eſt deus. a quo omnis lex
conſentiua iuſtitie initium habet. Ubi ſciendū
eſt ꝙ ſicut dicit Auguſtinus. j. lib. de libero ar
bi. Summa ratio in deo exiſtens eſt lex eius.
que eterna dicitur. Cui ſemper obtemperandū
eſt. quia iuſtum eſt quicquid ab eo ordinatur.
Habet dicta lex quandam iuſtitiam diſtributi
uam. per quam vnamquamqꝫ reꝫ in quodam
digniori gradu conſtituit. Unde dicit Diony.
in lib. de diuinis nominibus. Oportet videre
in hoc eſſe veram dei iuſtitiaꝫ. ꝙ omnibus tri
buit propria vniuſcuiuſqꝫ exiſtentium digni
tatem. Uniuſcuiuſqꝫ naturam in proprio ſal
uat ordine ꝛ virtute. Ab hac autē lege dei eter
na deriuatur ex naturalis. que nihil aliud eſt
q̄ꝫ quedam eius impreſſio in re creata. p quā
ad finem debitum inclinatur. Ex quo manife
ſtum eſt ꝙ omnia aliqualiter legem eternam
participant. inquantum ex eius directione vel
impreſſione in fines proprios actus ſuos ordi
ne debito diriguntur. Inter ceteras autēꝫ crea
turas homo excellentiori modo hāc legeꝫ par
ticipat cum ipſe ſit prouidentie particeps. vo
pote ſibi ꝛ alijs prouidere valens. Et ideo in

homine hec participatio ſiue impſſio proprie dicitur lex naturalis. In alijs vero rebus ma/gis proprie dicitur inſtinctus nature ſiue vis inſita rebus ꝗ̃ lex que proprie in ratione conſiſtit. Eſt enim lex quedam dictamen rationis practice. Hec quidem lex naturalis in homine nunquam extinguitur quin ſemper in malo remurmuret ⁊ ad bonum impellat. Unde eius generale preceptum eſt ꝙ omne bonum faciendum eſt ⁊ omne malum vitandum ex quo alia precepta nature deriuatur. Puta ꝙ parentes ſint honorandi. ꝙ non eſt proximo iniuriandum. nec quantum ad perſonam. vnde dicit. Non occides. Nec tantum quomodocunqꝫ ad perſonam. vnde dicit. Non furtum facies. ⁊ ſic de alijs.

Unde deriuat' lex hu/mana.

¶ A lege autem naturali lex humana deriuatur ſicut dicit Tullius in ſua rethorica. regula enim humanorũ actuum eſt ratio naturalis. Nam intantum in eis iuſtum ſeu regulatum inuenitur inquantum de ratione participant. Ex ea enim humane operationes ordinantur ⁊ diriguntur. Lex ergo humana ſiue ciuilis humanorum actuum directiua a lege naturalis rationis hortum habet. Harũ legum precepta deus populo iudeorum ſeruanda mandauit. Sed differenter ſecundum ꝙ vtriqꝫ legi congruebat. Nam precepta moralia voluit ab omnibus ⁊ omnĩ tempore obſeruari. Unde non ſolum iudei ſed etiam cetere nationes ad eorum obſeruantiam obligabantur. Sunt namqꝫ naturaliter impreſſa humane menti. ⁊ ideo precepta legis nature vocantur. ſicut ꝙ parentes ſunt honorandi. ꝙ nõ eſt occidendum. non furandum. ⁊ ſic de alijs. Hec quidem precepta eadem ſunt apud omnes ⁊ inmutari nõ poſſunt. In cuius rei ſignũ mandauit deus moyſi. ꝙ dolaret duas tabulas lapideas in quibus ſcripſit verba. ideſt precepta decem digito ſuo tanquam perpetuo duratura. Et quantum ad hoc dicitur Baruch. v. Hic eſt liber mandatorum dei ⁊ lex que eſt in eternum. Precepta vero iuris poſitiui ab illo ſolo pplo pro tempore obſeruanda diſtinxit deus dupliciter. Nam quedam dedit pertinentia ad cultũ diuinũ que dicunt' cerimõialia. Et iſta licuit ſeruare vſqꝫ ad chriſtum ſeu chriſti paſſionem non autem poſt. Conſummata eniꝫ veritate de chriſto iam incarnato ⁊ paſſo. debuit ceſſare figura ſacrificiorum que myſteria incarnationis chriſti figura ſignificabant. Alia vero precepta dedit deus pertinentia ad iuſtitiam ciuilem. que dicuntur iudicialia. Et iſta etiã ſunt euacuata per xp̃i aduentum. vnde nõ habent vim obligandi. Quia tñ iſta precepta non erant pncipaliter iſtituta ad figurãdũ xp̃i myſteria. ſed ſolũ ad diſponenduꝫ ciuiliter ſtatuꝫ illius populi. Ideo abſqꝫ peccato poſſit aliquis princeps in ſuo regno ea tanquam pro ſeruandis legibus ſtatuere. ſecundum ꝙ iudicaret populo expedire. De cerimonialibus vero hoc fieri non poſſet abſqꝫ peccati ⁊ fidei preiudicio. cum hec ſolum ad ſignificandum chriſti myſteria futura fuerint inſtituta. Obſeruatores enim horum preceptorum ipſo facto dicerent chriſtum in carne nondum veniſſe. ſed venturum eſſe. Et ſic patet differentia inter legem naturalem que ſemper eſt immobilis. ⁊ legem humanam que ex diuerſis cauſis mutari poteſt. A lege ergo naturali. vna immobili permanente. deriuatur lex humana que multipliciter apud diuerſos variari poteſt ſm ꝙ intellectus hominis alia ⁊ alia regendis populis iudicat expedire. ¶ Sciendum eſt autem ꝙ a lege naturali aliquid dupliciter poteſt deriuari. Uno modo per viam illationis: ſicut ex principijs deriuantur concluſiones: vt patꝫ ex hoc prouerbio. Si ab equalibus equalia demas: que remanent ſunt equalia. Elicit geometria concluſionem ſic inferendo. Ergo ſi ab eq̃libus lineis equales partes auferas: que remanent ſunt equales. Per quem moduꝫ ab eo ꝙ dicitur. Nulli malum eſt inferenduꝫ. quod eſt primum principium legis naturalis. deriuatur concluſio talis. ergo non eſt furandum vel non eſt occidendum. Alio modo a lege naturali aliquid deriuatur per viam determinationis: ſicut a forma communi domus quam artifex in mente gerit fit quedam determinatio illius forme ad talem figuram: puta triangularem vel quadrangularem. ⁊ hoc fit per voluntariam applicationem artificis ad debitaꝫ materiam per quem modum ab eo quod lex nature abſolute dicit: ſcilicet ꝙ ille qui peccat puniatur. deriuatur quaſi quedã contractio: ſeu determinatio iuris quam habet facere princeps legeꝫ ſtatuens. ſcilicet ꝙ tali pena vel modo puniatur. Hic autem duplex modus differenter in lege humana continetur. Nam ea que ſunt primi modi videlicet que a lege naturali deriuantur: vt concluſiones ita in lege humana continentur ꝙ vigorem habent ex lege naturali. Unde eius precepta eadem manent apud omnes: vt parentes eſſe honorandos: pacta eſſe ſeruanda: furta non committenda. et ſic de alijs que ad ius gentium pertinere noſcuntur. Eſt enim ius gentium ius naturale ſolum in humana natura repertum. Unde non differt a iure nature communiter dicto niſi ſicut ſpecies a genere. Ius enim naturale generaliter ſumptum eſt quod natura animalia omnia docuit. Ea vero que ſunt ſecundi modi. videlicet que a lege naturali de/

De conuenientia iuriſgentium ⁊ legiſ naturalis

riuantur vt determinationes: ita in lege hu-
mana continentur q ſolum ex ea vigorem ha-
bent: ſicut q taliter peccās talia pena punia-
tur: vl' tali morte moriatur. ℭ Eſt vlterius ſciē-
dum q licet humane leges intendāt homines
inducere ad virtutem iuſtitie ſm q eſt bona q̄-
litas mentis ſub earum tñ precepto cadit ſolū
exterior iuſtitie obſeruantia: q̄ iuſtitia extriſe-
ca hominis actio ad alterum ordinetur. Non
enim precipit q iſle qui iuſta agit ex habitu in-
terioris iuſtitie operetur. licz hoc intēdat. Pre-
cipit āt q iuſtitie opa faciat. ſ. q opa fortia ex-
erceat: patriam defendat: primum non ledat:
nocumenta extrinſeca non inferendo qđ quis
facere pōt carens habitu virtutis. Et talis dice-
tur ſeruare iuſtitiā legalem. Patet ḡ q lex hu-
mana ſoluz ſe extēdat ad exteriora hoīs opera
punienda vel premianda: nō aūt ad interiora
cordis occulta regulāda. Ut autem homo non
ſolum in actib' exterioribus: ſed etiam in mo-
tib' interioribus rect' exiſteret neceſſariuz fuit
ad hoīs pfectionem legem diuinaz habē: que
non ſolum manifeſta vitia: ſed etiaz occulta ſo-
li deo cognita phiberet: vt ſic homines non ſo-
lum adinuicem p legem humanam: ſed etiam
ad deum ordinarentur p legem diuinam in q̄
dictum eſt. Non ꝯcupiſces. Et ſic patet lex diui-
na que vſq; ad ꝯſcientie puritatē ſe extendit.
motus vitioſus repellendo. iuſtitia que eſt bo-
na qualitas mētis in hoīe cauſat. Nec ſiat vis
quō ſumatur iuſtitia ſiue particularis ꝯdiuiſa
alijs tribus virtutibus cardinalibus que tan-
tum hoīem in ordine ad alium pficit: ſiue lar-
gius dicatur p ipſa hoīs iuſtificatione que ho-
minem perficit tam in ſe q̄ʒ in ordine ad deuz.
Ad vtrūq; enim iuſtitia legalis diſponit.

Ad q̄d i-
tēdāt le-
ges hu-
mane.

De lege
diuina
q̄re hoī
data eſt.

ℭ Principium .§.ij.

Imperatiuū iuſtitie quod ſcđo loco reſtat decla-
rare eſt ipſarū legum poſitiuus: vt puta impa-
tor vl' pnceps: ex cuius auctoritate ſubditi ad
iuſtitiā legis obſeruandā inducuntur. Ubi ſci-
endū eſt q princeps ħz q dicit phus eſt quedā
lex animata ad quaz ſubditi reſpiciūt ſicut ad
quoddā exemplar. Unde ꝯueniēs eſt q ipſe oī
virtute legalis iuſtitie polleat: maxime cum ali-
is habeat eam impare. Precipit enim opa for-
titudinis: puta q nullus de acie fugiat. Simi-
liter opa tempantie. ſ. q nullus adulteriū com-
mittat. Opa manſuetudinis. ſ. q rixe nō fiant
in ciuitate. ⁊ ſic de alijs virtutum actib'. Incō-
ueniēs ergo eſt q his virtutib' careat quas ab
alijs ſeruari iubet. Multū enim prouocāt ſub-
ditos facta preſidentis. Unde Claudianus ad
Theodoſium dixit. Facta valent pluſq̄ʒ iura re-
gētis. Mobile mutat ſemp cū pncipe vlgus.

De ſcđo
pncipio
iuſtitie.

Debet ergo princeps non taz imperādo q̄ʒ ope-
rando ad bona ſubditos puocare. Nobilis pñ-
ceps Gedeon hoc legitur obſeruaſſe. Qđ me i-
quit facere videritis hoc facite. Iudicum. vij.
Licet aūt pnceps in omni virtute legalis iuſti-
tie exemplarem ſe debeat exhibere. ℭ Preci-
pue tamen ad tria debet ſtudere ſcilicet.

ℭ Ad ſapientiam acquirendam.

ℭ Ad auaritiam deteſtandam.

ℭ Ad luxuriam fugiendam.

ℭ Nam ſi ſapientie vacauerit eius intellectus
illuminabit vt cognoſcat quō vel qđ ſubditis
precipiat. Si auaritiā deteſtabitur eius volun-
tas rectificabit vt a vero non diuertat. ſi luxu-
riam fugiat: eius rō ꝯcupiſcibilis edomabitur
vt iudiciū paſſio nō corrūpat. ℭ Primo ergo
dȝ pnceps circa ſapiētiā verſari ad intellectus
illuminationē. Ubi ſciendū q inter alias ſapiē-
tes pprietates que ponunt a phō in pñ. Meta-
phi. vna ē ordinare. Et hec maxime neceſſaria
eſt pncipi: qui ſubditos hȝ in finē aliquem ordi-
nare ad quē perducere nō pōt: niſi per conue-
nientia media fini accōmodata. Finis autē rei-
pu. in quē populus eſt ordinādus eſt pax tpis.
Media aūt huic fini conueniētia ſunt leguz ⁊
ſtatutoꝝ moderata diſciplina. officioꝝ coluz p-
portionata diſtributio: bonoꝝ pmiatio: tranſ-
greſſoꝝ punitio: ⁊ alia hmōi. Hec aūt magnaz
ſapientiā in p'ſidente requirunt. alioquin ſi prin-
ceps ſapiētia careat erit ſicut furioſus gladiuz
portans in manu qui ex impetu furie multa ma-
la operatur. Sic ⁊ princeps auctoritatē habēs
⁊ ratione carens iudiciū peruertet ⁊ tyrānidez
exercebit vt verificari poſſit qđ ſapiens deplo-
rat. Eccleſia. iij. Uidi inquit in loco iudicij im-
pietatem: ⁊ in loco iuſtitie iniquitatem. Quia
autem princeps nō poteſt p ſuam ſapientiam
omnia cognoſcere que poſſunt expedire regi-
mini: ideo neceſſe eſt vt habeat prudentes con-
ſiliarios quorum conſilio dirigatur. Plus eni
rempub. iuuant prudentum ꝯſilia q̄ʒ bellanti-
um arma. iuxta illud Eccleſia. ix. Melior eſt ſa-
pientia q̄ʒ arma bellica. Dicit Tul. in li. de ſene-
ctute q dantes conſiliū in republica plus agūt
q̄ʒ alij. Sunt enīʒ ſicut gubernantes in naui in
qua alij ſentinā exauriūt: alij curſant per cam:
alij malos expandūt. Gubernator vero tenens
clauum ⁊ quietus ſedens in puppi multa ma-
iora ⁊ meliora facit. ℭ Secundo debet prin-
ceps auaritiam deteſtari ad rectitudinem vo-
luntatis habendam quia enim in diuitijs bo-
num vtile conſideratur. ideo ad eas deſideran-
das faciliter appetitus inclinatur. Appetitus
autem inclinatus ad aliud iudicium rationis
peruertit a rectitudine equitatis. Propter qđ
cauendum eſt principi ne ad munera incline-

De tri-
bus ad
q̄ prin-
ceps ſtu-
dere dȝ
ſine ſi-
dene.

tur. Unde Exo.xxiij. dicit. Non accipias munera que excecāt etiā prudentes ⁊ puertūt verba iuſtorū. Prudēter conſuluit iethro. Moyſi cognatus vel ſocer eius. Prouide inquit de omni plebe viros potentes ⁊ timentes deū in quibus ſit veritas ⁊ qui oderit auaritiam ⁊ conſtitue tribunos ⁊ centuriones. Exo.xviij. Sequūtur etiam infinita mala ex cupiditate pncipis. Fit enim pecuniarū improbus actor: ppli expoliator ⁊ reipu. dilapidator: ex qbus omnibꝰ faciliter in tyrannidez degenerat. Facit et̄ hoc vicium principem odioſum ſicut ⁊ largitas clarꝫ vt dicit Boe. in de phica ꝯſolatione. ¶ Tertio pnceps debet ſtudere ne carnis cōcupiſcētiam inſequaẛ. hoc enim vitiū intellectū obſcurat qꝛ dum paſſionibus deſeruiẛ rō vehementia paſſionum abſorpta a ſuo lumine excecatur. Item mentē eneruat ⁊ aīam a virtute elongat: qꝛ dū libido in carne dn̄atur cetere vires emolleſcūt vt ad virtutem ſurgere nequeant. Itē hoc vitium in principe totam policiam ſubmittit ruine: qꝛ dum rector voluptatibus intendit a cura reipu. excors remittitur ⁊ exēplo eius ſubditi licentius ad vitia inclinantur. In policraton dicitur ꝙ Romanum imperium exhauſtum ⁊ diuiſum eſt Nerone impante: cuius gula oia deuorauit maclauit libido ⁊ ſupbia exinaniuit.

ſ.ij.p. ti.ð no cum̄tis luxurie

¶ Principium iuſtitie. §.ij.

De pn cipio iu ſtitie ſu ſcepti uo.

...ſtitie ſuſceptiuū qð tertio loco declarandum reſtat eſt hoīum congregatio que ſit apta pcepta iuſtitie ſuſcipere. ¶ Circa qð duo ſunt videda ¶ Primo que ſit talis cōmunitas ad que poſſint vel debeant fieri precepta iuſtitie. ¶ Secūdo videndum eſt de multiplici pncipandi dominio. ¶ Quantū ad primū ſciendum eſt ꝙ ſicut pꝫ ex.j.li.pol. eſt triplex coitas. ſ. domus: vici ⁊ ciuitatis. ¶ Prima quidem coitas eſt cōmunicatio domeſticarū perſonarꝫ ſꝫ quotidianos actus neceſſarios humane vite. Humana aūt vita dupliciter conſeruatur. Uno mō quantum ad indiuiduū prout. ſ. homo ad ꝯſeruationem vite indiget exterioribus bonis. Et quantum ad iſta adminiſtranda ⁊ ꝯſeruanda indiget homo ſeruis. Alio conſeruaẛ humana vita quantū ad ſpēm qð ſit per generationē ad quā indiget homo vxore ad filiorꝫ procreatione ſic enim conſeruaẛ humana ſpēs. Et ſm hoc in pfecta domo neceſſarie ſunt tres cōbinatiōes. ſ. dn̄i ad ſeruū. viri ad vxorē ⁊ patris ad filiū. In hac autem domeſtica multitudine non eſt proprie iuſtitia cum vnum combinatorum ſit aliquid alterius. Eſt enim filius aliquid patris et ſeruus domini ⁊ vxor viri. Iuſtitia autem cū ſit ad alterū proprie dꝫ attendi inter perſonas diſpartitas. Ponitur autem in hac multitudine ſm Iſido. qðdam genus iuris. Nam inter dominum ⁊ ſeruū ponitur ius dominatiuum inquantum ſeruis preceptis dn̄i parere dꝫ. Eſt enim gratia dn̄i ⁊ non ſui. Inter virum ⁊ vxorem ponitur ius qð vxoriū dicitur ſꝫ ꝙ a viro non ſeruiliter: ſed ſocialiter tractari dꝫ. ⁊ ipſa curam rei familiaris intrinſecam tenetur gerere. Inter patrem ⁊ filium ponitur ius paternum ſm ꝙ filius patri obedire ⁊ dꝫ pater filio hereditatez ſeruare. ⁊ eū in diſciplina tenere. ¶ Secūda cōmunitas eſt vicus qui ex paucis domibus cōſtat. habuit aūt hec coitas neceſſitatem ſue originis h̄ modo. Nam domeſtice multitudinis multiplicatis per generationē alijs nepotibus ⁊ filiorꝫ filijs. ſicqꝫ pre multitudine ⁊ abſqꝫ confuſione in vna domo habitare non valētibus facta eſt aliqua multitudo domorꝫ que ſm phm vici nomen accepit. Uicus aūt cū cōſtat ex collateralibus ppinquis filijs: nepotibꝰ: ⁊ filijs hmōi: non proprie eſt apta legalia precepta ſuſcipere: ſed iuri ciuitatis ſubeſſe dꝫ. Ad ciuilem tñ multitudinez propinquius accedit q̄ꝫ domus. maxime ſi in domorū quātitate creuit: vn̄ poſſit aliqua iura inſtituere. Sufficit autem directionem harꝫ duarꝫ coitatum: paterna admonitio ſuorū progenitorū. ¶ Tertia cōmunitas eſt ciuitas. ⁊ hec eſt pfecta que nō ſolum ꝯſiſtit ex multis domibus: ſꝫ etiaꝫ ex multis vicis: vt tradit phs in eodē li. pol. Eadē aūt neceſſitate compulſi ſunt hoīes edificare ciuitatem qua ⁊ vicū. Nam ſicut creſcentibus collateranis filijs ⁊ nepotibus factus eſt vicus. ſic multiplicatis eiſdem in parētibus ⁊ cognationibus facta eſt ciuitas que ſm phm eſt pfecta coitas. Et hec ſi ſm aliqð ius viuit. ⁊ ad cōmunem vtilitatem ordinaẛ dicetur populus. Naꝫ ſm dictum Tullij qð Augu. introducit. ij. de ciui. dei. Populus eſt cetus iuris ꝯſenſu ⁊ vtilitatis cōmunione ſociatus. Ex quo pꝫ ꝙ ad rōnem populi ſiue ciuitatis pertinet ꝙ ſub aliq̄ lege viuat ⁊ cōmune bonum intendat. Sola ergo coitas boni populi eſt legalis iuſtitie ſuſceptiua: ⁊ ad ipſaꝫ proprie precepta iuſtitie ſunt ferenda. Solon vnus de primis legiſlatoribus non niſi fundata athenienſiū ciuitate leges cōdidit. Quādiu etiam patres veteris teſtamenti Abraaꝫ Iſac ⁊ Iacob in vna familia vel vico habitauerunt legalem conſeruantiaꝫ a deo nō ſuſceperunt: quia eorum monita ad inſtructionez familie ſufficiebant. Congregato autez populo qui iaꝫ legalis iuſtitie poterat eſſe capax. deus legem per Moyſen dedit. ¶ Ad hoc autem ꝙ populus ſit in iuris conſenſu ⁊ communi vtilitate ſociatus. requiritur pmo ꝙ per amorem adinuicem ſit collectus: ſicut membra vnius corporis. Si enim inter ſe ſic vinculo amo-

De tri plici cō munita te: et q̄ ſit ſuſce ptiua le gis.

quid ſit pplus.

duo ſūt neceſſa ria coſ tati.

geſima. Aliquid licet dicere in vna materia q̄d non eſt decens in alia. Tullius. Uitioſum eſt in re ſeua delicatum inſerre ſermonem. Item modeſtia indecentiam cauet in verbo. in riſu. in motu corporis. in membrorum ſitu. in occupatione vel actu in habitu. Et q̄ntum ad verba ⁊ riſus ſic dicit Sene. de q̄tuor virtuti. A verbis turpibus abſtineto. Sermones utiles magiſq̄z facetos ⁊ affabiles ama: rectos potius q̄z obſecundantes. Miſcebis interdum ſerijs iocos ſed temperatos. Sed non modicus reprehenſibilis eſt riſus ſi pueriliter effuſus. ſi muliebriter factus odibilem facit. Idem riſus ſine cachino. Uox ſine clamore. inceſſus ſine tumultu. quies tibi non deſidia erit. Idem non ſis aliorum curioſus ſcrutator nec acerbus reprehenſor. ſine exprobratiōe correptor. ita ãmonitionē illaritate p̄ueni as. ⁊ errori facile veniā dato. Nec extollas quēq̄z nec deijcias. Regrēti facile rñde. Cōtēdēti facile cede. Nec iniurgia execratiōes q̄z deſcēdas. Rari ſermonis ſis ſʒ loquentium patiens.

que ſint cauēda circa motum corpis

Circa motum corporis cauenda eſt ⁊ nimia tarditas ⁊ nimia velocitas. Sene. Si ↄtinēs es ⁊ animi tui ⁊ corpis motus obſerua ne indecori ſint. De hmōi indecentia dicitur. Eſa. iij. Pro eo q̄ eleuate ſunt filie ſyon extēto collo. ⁊c̄. In occupatione attendenduʒ ē ad naturam. ad quid. ſ. aliquis a natura ſit diſpoſitus. Qui eniʒ debilis eſt corpore ⁊ ingenioſus ⁊ viuacis memorie. non militiam ſed litteraruʒ ſtudium ſectari debet. Attendendum eſt ad etatē. Etas enim adoleſcentie labore animi vel corporis exercenda eſt. ⁊ auctoritati ſenuʒ ſubijcienda. Debent enim adoleſcentes ſenes vereri. ↄſilio eoꝝ regi. ⁊ exēplo īformari. Senibus vō ſūt labores corpis minuēdi. Cōſilio debēt alios iuuare ⁊ exēpla imitatiōe digna miniſtrare. plati vō eſtimare ſe gerē pſonaꝝ ciuitatis.

De modeſtia .§. ij.

De modeſtia ſenſuū.

ſenſuum p̄cipue oculoꝝ. Licet oēs ſenſus d̄beamus retinere freno modeſtie. quia vt dicitur Hiere. ix. Mors aſcēdit per feneſtras noſtras. ſ. ſenſuum. ingreſſa eſt domos noſtras. Propt̄ quod ait aplus. Mortificate mēbra veſtra que ſunt ſuper terram ideſt organa ſenſuuʒ. In cuius figuram Joſue quinq̄z reges affixit cruci: quia ſenſus quinq̄z cruci mortificationis ſunt ſubmittēdi.

Moleſtia viſus ē neceſſaria

Precipue tamen hoc fieri oportet circa oculos. nam q̄nto nobilius eſt membrum ⁊ viuacior ſenſus. quia plures rerum differentias apprehendit. tanto magis nociuum ſi nō reguletur ratione propria. Oculus meus depredatus eſt animam meam. Oculus enim irritat gulam. Gen. iij. Uidit mulier lignum quod eſſet bonum ad veſcendum. pulchrum viſu ⁊c̄. Incitat cupiditatem. Unde diabolus oſtendit chriſto omnia regna mundi vt tentando induceret ad auaritiam. Matthe. iiij. inflammat luxuriā Eccleſiaſti. ix. Ne aſpicias in vultum mulieris. ex hoc concupiſcentia enim exardeſcet quaſi ignis. Quanto plura ligna ponuntur in igne. plus ardet. Alij ſenſus de muliere aliqd apprehendunt. vt auditus vocem ⁊ huiuſmodi. Sed viſus multa ſimul. quia et faciem ⁊ colorem ⁊ ornatum ⁊ geſtuʒ. ⁊ ideo plus inflammat. Excitat ſuperbiam. Dicit enim Bernar. q̄ lucifer videns dei filium equalem patri. voluit ei aſſimilari. et ſuperbia ductus dixit. Similis ero altiſſimo. ſic de buſone fabuloſe dicitur q̄ videns bouem in prato ita pinguem ⁊ groſſum volens ei aſſimilari intumuit intantum q̄ crepuit. Ad iraʒ inducit Matthe. xviij. videntes conſerui que fiebāt contriſtati ſunt valde: ſcilicet pre ira. Ad inuidiam prouocat. primi Regum ſecūdo. Uidebis emulum tuuʒ in templo in omnibus proſperis. ⁊ poſtea ſubditur. vt deficiāt oculi tui: ſcilicet inuidia. ⁊ tabeſcat anima tua. Accidiam immittit videns enim piger intemperiem aeris non vult exire ad agrum Eccleſiaſti. xj. Qui obſeruat ventuʒ nunquam ſeminat. Unde dixit chriſtus. Luce. xj. Si oculus tuus nequam fuerit. totum corpus tuum tenebroſum erit. quia omnes tenebre peccatorum ex immodeſtia oculorum. Citius etiam peccatur per oculum. quia in momento in ictu oculi. Unde de holoferne dicitur Judith. iiij. quia ſtatim captus eſt in aſpectu eius. Facilius enim peccatur per oculum. quia facilius patet obiectum oculorum. q̄z aliorum ſenſuum. Hec habētur in expoſitione regule beati Auguſti. ab vmberto.

Modeſtia viſus ē neceſſaria

De modeſtia cir. §. iij.

De modeſtia circa l

ca ludos ⁊ circa dicta vel facta iocoſa circa que philoſophus ponit quandam virtutem eſſe quam nominat eutropeliam. noſtra autem lingua dicere poſſumus iocunditatem vel vrbanitatem. Pro cuius declaratione ſciendum ſʒ doc. beatum Thomam ſecunda ſecunde queſtione clxviij. q̄ ſicut corpus indiget corporali quiete ad refocillationem ſui. quia non poteſt continue corporaliter laborare. propter hoc q̄ habet finitam virtutem que determinatis laboribus proportionatur. Ita etiam ex parte anime. cuius eſt virtus finita. ad determinatas operationes proportionatur. Et ideo quando vltra modum ſuum in aliquas operationes ſe extendit laborat ⁊ ex hoc fatigatur preſertim quia in operationibus anime ſimul etiam laborat corpus in quantum ſcilicet anima intellectiua vtitur viribus per organa corporea opo

rantibus. ſunt autem bona ſenſibilia cõnaturalia homini. Et ideo qñ aĩa vltra ſenſibilia eleuatur operibus rationis intenta. naſcitur exinde quedam fatigatio animalis. ſiue hõ intẽdat operatiõi rõnis practice ſiue ſpeculatiue. Magis tamen ſi operibus ꝯtemplationis intẽdit. qꝛ per hoc magis a ſenſibus eleuatur. Quis in aliquibus operibus rõnis practice. exterioribus forte corporis magis fatiget. In vtriſqꝫ tñ tanto magis quis aĩaliter fatigat. quãto magis operibus rõnis intendit. ſicut aũt fatigatio corporalis ſoluit per corporis quietẽ. ita ẽt opʒ ꝙ fatigatio aĩalis ſoluat per quietẽ animi. Quies aũt animi eſt delectatio. Et iõ opʒ remediuʒ cõtra fatigationẽ aĩalem adhibere per aliquaʒ delectationẽ. intermiſſa intentione ad inſiſtendum ſtudio rõnis. ſicut legimus in collationibus patrũ de Joã. euã. ꝙ cum ſcandalizaretur quidã videns eũ ludentem cũ diſcipulis. fecit eũ trahere arcũ pluries ⁊c̃. Idẽ legit de ſancto Anto. Et dixerunt ꝙ ita animus frangeretur ſi nunqͣ a ſua intentione relaxaret. hmõi autem dicta, vel facta in qbus non querit niſi delectatio aĩalis. dicuntur ludicra ⁊ iocoſa. ⁊ iõ neceſſe eſt interdũ talibus vti. quaſi ad quandã animi quietẽ. ⁊ hoc eſt qd̃ phs dicit in. iiij. Ethi. ꝙ in hmõi vite ꝯuerſatione quies quedã habet cum ludo. Circa que tamẽ tria vident pcipue attendẽda. Primũ ⁊ principale ꝙ predicta delectatio nõ queratur in aliqbus verbis vel factis turpibus vel alias nociuis. Scõm ne totaliter grauitas animi reſoluat. Vñ Tullius in libro de offi. Sicut pueris nõ oẽm ludendi licẽtiam damus. ſed ẽt que ab honeſtis actibꝰ non ſunt aliena. Sic in ipſo ioco aliquid pbi ingenij lumen elucеſcit. Tertiũ qd̃ eſt attendenduʒ ſicut in omnibus alijs actiõibus humanis vt cõgruant perſonis. tpibus. ⁊ locis ⁊ ſm alias debitas circũſtãtias ordinent. ⁊ ſic circa hmõi eſt virtus. Et no. ꝙ licet Tullius dicat. j. retho. ꝙ quãdo auditores ſunt defatigati. nõ eſt inutile ab aliqua re noua aut ridicula incipere orationem. Si tamẽ dignitas rei nõ adimat facultatẽ. ſed addit. Et ideo qꝛ ſcriptura ſacra maximis rebus intẽdit ſm illud Prouer. viij. Audite qꝛ de rebus magnis locutura ſum. Ideo beatus Amb. ſup Lucã tractãs illud. Veh vobis qui ridetis. Excludit iocum. non quidem a cõuerſatione humana. ſed a doctrina ſacra. Vñd dicit. Licet interdum honeſta ioca ſint ac ſuauia. tamẽ ab eccleſiaſtica abhorrẽt regula. qm̃ in ſcripturis non reperimus ea quemadmodum vſurpare poſſumus.

Margin: De cã q̃re ludꝰ neceſſarius eſt aliqñ. — De tribꝰ que i ludo ſũt attẽdẽda.

ℂ De modeſtia .§. iiij.

circa habitum vel cultũ veſtiuʒ dicit Hiero. ꝙ nec affectare ſordes nec exquiſite delitie laudẽ pariunt. diſtinctione. xlj. §. j. Sciendum igitur ſm beatum Thomam ſ. cunda ſecunde queſtione. clxix. ꝙ in his rebus exterioribus quibus homo vtitur non eſt vitium in ſe aliquod. ſʒ ex parte hominis ꝙ immoderate vtitur eis. Que quidem immoderãtia poteſt eſſe dupliciter. Uno modo per comparationem ad homines cum quibus viuit. Unde Auguſtinus diſtinctio. viij. Que contra mores ⁊c̃. Turpis eſt omnis pars que vniuerſo ſuo non congruit. Alio modo poteſt eſſe immoderãtia in vſu talium rerũ ex inordinato affectu vtentis exq̃ contingit quãdoqꝫ ꝙ homo nimis libidinoſe vtatur talibus. ſiue ſit ſm conſuetudinem. ſiue preter conſuetudinem eoruʒ inter quos viuit. Contingit autẽ iſta inordinatio affectus tripliciter. Uno modo inquantũ ex ſupfluo cultu veſtium quis querit gloriam. prout veſtes ⁊ huiuſmodi pertinent ad ornatum quendã. Alio modo ſm qd̃ per ſuperfluuʒ cultum querit delitias ſm qd̃ veſtis ordinat ad corporis fomentum. Tertio modo ſm qd̃ nimiam ſollicitudinem apponit homo ad exteriorem cultum veſtium. Etiam ſi non ſit aliq̃ inordinatio ex parte finis. Et ſm hoc Andronicus ponit tres virtutes circa exteriorem cultum. ſ. humilitatem. que excludit intentioneʒ glorie. Unde dicit ꝙ humilitas eſt habitus non ſuperabundans in ſumptibus ⁊ preparationibus. Et per ſe ſufficientiam. que excludit intentionem delitiarũ. Unde dicit ꝙ per ſe eſt ſufficiens habitus contentus eorum quibus oportet. ⁊ determinatiua eorum que ad viuere conuenit. Et ſimplicitatem. que excludit ſuperfluam ſollicitudinem. Unde dicit ꝙ ſimplicitas eſt habitus contentus his que contingunt. Ex parte defectus poteſt eſſe duplex inordinatio. Uno modo ex negligentia hominis. qui non adhibet ſtudium ⁊ laborem. vt vtatur exteriori cultu vt decet. Unde philoſophus dicit ꝙ ad molliciem pertinet ꝙ aliquis trahat veſtimentum ſuum per terram. et non laboret in eleuando. Alio modo inquantum ipſum defectum exterioris cultus ordinat ad gloriaʒ. Unde philoſophus dicit in. iiij. Ethicorum ꝙ ſuperabundantia ⁊ inordinatus defectus ad iactantiam pertinet. Ad hoc facit ꝙ dicit Auguſtinus diſtinctione xlj. quiſquis. Et cõtra modeſtiam eſt ẽt fucus.

Margin: De modeſtia circa hſtum vſ cultum veſtiũ. — ṽ. p. ij. ti. ꝺ ſupbia veſtium.

ℂ De ſtudioſitate. Capitulũ. xj.

Ponitur etiaʒ pars modeſtie. et per conſequens temperantie ſm Beatum Thomam q. ij. q. clxvj. ſtudioſitas que virtus eſt ꝯtria curioſitati. refrenans animum ab mor/

dinato affectu cognoſcendi. Unde aug⁹. di/
de ſtudioſitate qd ſit ⁊ vnde dicatur. cit ꝙ curioſi eſſe ꝓhibemur. magne temperan/
tie munus eſt. Dicitur autem ſtudioſitas a ſtu/
dio. Studiū aūt dr̄ eē vehemēs animi applica
tio circa aliquid ꝑagendum. Mens aūt non
applicatur ad aliquid niſi cognoſcat illud. Un
de per prius mens applicatur ad cognitionē.
ſecundario autem applicatur ad ea in quibus
homo per cognitionem dirigitur. Et ideo ſtu/
dium per prius reſpicit cognitionem. ⁊ ſecun/
dario quecunqꝫ alia ad que ꝑanda directiōe
cognitionis indigemus. Uirtutes aūt ꝓprie ſi
bi attribuunt illam materiam circa quā primo
⁊ principaliter ſunt. vt fortitudo. pericula mor
tis. tempantie. delectationes. tactus. ⁊ ideo ſtu
dioſitas dicitur proprie circa cognitionem. vn
de prouerb. xxvij. Stude ſapientie fili mei. leti
fica cor meum vt poſſis reſpondere ſermonez.
Quod aūt ſit pars temperātie ſic declarat bea
Quid ſit virt⁹ tus Tho. vbi. ſ. Ad temperantiam ptinet mo
derari motum appetitus ne ſuperflue tendat
in id quod naturaliter concupiſcit. ſicut autez
homo naturaliter concupiſcit delectationes
ciborum ⁊ venereoꝝ ſm naturam corpalem
ita ſm animā naturaliter deſiderat cognoſce/
re. vnde ⁊ phūs dicit ꝙ omnes homines natu
ra ſcire deſiderant. Moderatio aūt huius ap/
petitus ptinet ad virtutē ſtudioſitatis. Et ſic
patet ꝙ ꝯtinetur ſub modeſtia ⁊ eſt pars tēpe.
rantie. Et Nota ſm beatum Tho. vbi. ſ. ꝙ ac/
tus cognoſcitiue virtutis imperatur a vi appe
titiua que eſt motiua omniuz aliarum virium.
Et ideo circa cognitionē duplex bonum poteſt
attendi. Unum quidē ꝙ̄tum ad ipm actum co
gnitionis. ⁊ tale bonuz pertinet ad virtutes in
tellectuales. vt. ſ. circa ſingula homo exiſtimet
verum. Aliud eſt bonū quod pertinet ad actuz
appetitiue virtutis. vt ſcilicet homo habeat ap
petitum rectum applicandi vim cognoſcitiuā
ſic vel aliter ad hoc vel ad illud. Et hoc perti/
net ad virtutem ſtudioſitatis. ⁊ ſm hoc ponit
virtus moralis. Item cum ſm phm in. ij. ethi.
ad hoc ꝙ homo ſit virtuoſus oportet ꝙ ſeruet
ſe maxime ab his ad que natura inclinat. In/
de eſt ꝙ ſicut natura inclinat ad timendum pi
cula mortis in quibus ſe ſeruat contra ea per
fortitudinem ⁊ ſectandum delectabilia tactus
a quo retrahitur per temperantiam. ſic etiam
natura inclinat ad appetendum ſcire. Sed ꝙ̄/
tum ad cognitionem eſt in homine contraria
inclinatio. quia ex parte anime inclinatur ho/
mo ad hoc ꝙ cognitionem rerū deſideret. Et
ſic oportet vt homo laudabiliter huiuſmodi
appetitum refrenet. ne immoderate cognitio/
ni rerum intendat. quod eſſet vitium curioſi/
tatis. Ex pte vero nature corpalis inclinat ho

ad hoc vt laborem vitet inquirendi ſcientiam. *circa qd*
¶ Quantū ad primum ſtudioſitas irrefrena/ *ſe hēat*
tione conſulit. appetitus inordinati. Sed quā *ſtudio/*
tum ad ſecundum Laus huius virtutis conſi/ *ſitas*
ſtit in quadam vehementia intentionis ad ſciē
tiam rex percipiendam. primum tamen ē eſſen
tialius huic virtuti ꝙ̄ ſecundum.

¶ Nota ꝙ ſex ſunt .§. i.

que multū valent ad diſcenduz precipue ſacrā *De ſex*
ſcripturā. ⁊ per ꝯſequens ꝯgruunt ſtudioſitati *gradi/*
que figurant per ſex gradus quibus aſcende/ *b⁹ qb⁹*
batur ad thronuz Salomonis qui ſignificat ſa *puenit*
pientiam. ¶ Primū eſt mentis depuratio ſeu *ad ſapi*
puritas. quia vt dicitur Sap. j. In aiam mali/ *entiaz*
uolam nō intrabit ſapientia ⁊c̄. ad quā purita/
tem multū operatur timor domini. qꝛ vt dicit
Prouer. xiiij. Sapiēs timet ⁊ declinat a malo.
ps. cx. Initiuz ſapientie timor dn̄i. Jō ioanni
euāgeliſte ꝓpter eminētiam puritatis collata
fuit magna ſapientia. ¶ Secūdum eſt frequēs
orō. Jaco. j. Si quis indiget ſapientia poſtulet
a deo Sap. vij. Inuocaui ⁊ venit in me ſpirit⁹
ſapientie. Sic Salomoni oranti poſt orationez
fuit collata ſapiētia. Et bea. Tho. de aquino di/
cit. ꝙ magis per orōnem ꝙ̄ per lectionē hauſe
rat ſapientiā. ⁊ ſic bea. Ber. ¶ Tertiū vera hu *Studi*
miliatio. vbi humilitas ibi ⁊ ſapiētia. Ptholo. *oſus de*
Inter ſapientes ille ſapientior qui ⁊ humilior. *bet eē*
Et debet eſſe humilis quoad quatuor. Primo *humi*
vt nullā doctrinā cōtemnat. Sen̄. Primuz do/ *lis qd*
cumentuz ē. vt nullam ſapientiaz contemnas. *quatuor.*
Secundo vt a nullo addiſcere quis erubeſcat
Sene. Que nō noſti. ſine occultatiōe ignorātie
tibi poſtula impartiri. Aug. Senex a puero exi
ſtens tot annorū a collega nondū anniculo pa/
ratus ſum edoceri. xxiij. q. iiij. ſi habes. ⁊ diſt.
xxxviij. ſi nullus. Et etiā a malis debet hō addi
ſcere. In cuius figura eſt ꝙ vaſa aurea ⁊ argē/
tea egyptioꝝ dn̄s iuſſit iſraelitis mutuo accipe
re: ⁊ aſportare ad ꝯſtructionē tabernaculi. qꝛ vi
delicet ſapiētiam ⁊ eloquētiā ethnicoꝝ poſſu/
mus ⁊ debemus vti ad eccl̄ie edificationem. vt
dič Gra. di. xxxvij. Qui. n. ſolū a bonis volūt di
ſcere ſunt ſimiles illis qui ſemꝑ in cyphis ar/
genteis vel aureis volunt bibere. quoꝝ ſitis mi
ſeranda nō eſt. Tertio vt quis non erubeſcat cō
fiteri ſe neſcire quod neſcit Augu. Non eſt ho/
mini erubeſcendū ſe confiteri neſcire qd nōdū
ſe neſcire mentitur. nunꝙ̄ ſcire mereat. Quar/
to vt humilem modū loquendi quem hz ſcri/
ptura non contemnat. Quartum eſt vt librorū
emendationi intendat. Unde Augu. de doctri/
na xpiana ait. Codicibus emendādis prius de
bet inuigilare ſolertia eorū qui ſcripturas ſan/
ctas intelligere deſiderant. Quintum eſt vt ſit

diligens ſcripturas ſacras indagando ad qđ ē
neceſſarium primo māſuetudo vt homo cedat
auctoritati diuine ſcripture. Aug.de doctrina
chriſtiana. In omnibus canonicis ſcripturis.
timentes deum ⁊ pietatem manſueti querunt
voluntatē dei. Hoc aūt ordine procedendum eſt
in indagando ſcripturas ſacras ſm Augu.in
dicto li. Erit diuinaꝝ ſcripturaꝝ ſolertiſſimus
indagator qui p̄mo totas legerit. notaſq̄ ha/
buerit.⁊ nondū intellectu iam tamen lectione
dūtaxat eas que canonice vocantur. Nam cete
ras ſecurius leget fide veritatis inſtructus. In
quiſitio aūt dupliciter fit. Quādoq̄ ab alio querē//
do ad quod ptinet qđ ait idem. Nullis res ma
gis memorie mandanda eſt. q̄ illa verborum
locutionūq̄ genera que ignoramus. vt cuꝫ pe
ritior occurrerit. q̄ri poſſit. Quādoq̄ inquirit q̄s
per ſe in ſcriptura.⁊ tūc cauenda eſt ei temeri//
tas. ne ſcilicet nota pro ignotis habeat. hiſq̄ te
Studioſo tria ſūt cauēda i inq̄rendo mere aſſentiat. hec enim preſumptio ē. ¶ Itē
in inquirendo cauenda ſunt tria que impediūt
profectum ſtudij. Primum eſt curioſitas vt.ſ.
non impendantur magna opera his que non
ſunt magne vtilitatis. Sene. Quid te torques
in illa queſtione quam ſubtilius eſt cōtemphiſ/
ſe q̄ ſoluere. Cauenda eſt etiaꝫ inſtabilitas. Se
neca. Ne lectio multorum auctorum ⁊ omnis
generis voluminum habeat aliquid vagum ⁊
inſtabile. Cauenda eſt etiaꝫ rixandi libido que
peritos in arte logica multum ſolet vexare. ij.
ad Thimo. ij. Noli contendere verbis. Cauen/
da eſt etiam nimia velocitas in tranſcurrendo.
Non enim videt animus latentes ſententias
in tranſcurrendo. Sapiens nil magnum reruꝫ
ipſa natura cito effici voluit. Sextuꝫ ē vt ſit aſſi
duus in ſtudendo. Hieronymus. Diuine ſcri//
pture ſemper in manibus ⁊ iugiter in mente
voluentur. Nec ſufficere putes mandata me//
morie tenere ⁊ operibus obliuiſci. Idem diui/
nas ſcripturas ſepius lege. immo nunquaꝫ ſa/
cra lectio de manu tua deponatur. In decre.
diſtin. xxxviij. Omnes pſallētes quotidie deo
repromittimus. In iuſtificationibus tuis me//
ditabor. non obliuiſcar ſermones tuos. Quod
⁊ ſi omnibus fidelibus obſeruare ſaluberrimū
eſt precipue his qui eccleſiaſticam conſecuti
ſunt dignitatem. Debet autem quis laborare
vt ſcripturas ipſas poſſit intelligere ⁊ memori
ter retinere. Quod ſi vtrunq̄ non poteſt preeli
gendum eſt intelligere magiſquam memorie
habere. De ſapientia autem accepta non ſit in/
gratus deo ⁊ doctoribus ne eam mereaſ amit/
tere. Ad qđ optime fac. c. reuertimini. xvj. q. j.

¶ De humilitatis quidditate.
Capitulum duodecimum.

De humilitate de// De hūilitate q̄d ſit.
mum videndū eſt quā ſic diffinit
bea. Ber. Qđ humilitas eſt q̄ q̄s
veriſſima ſuiipſius cognitiōe ſibi
vileſcit. Nota ſm bea. Tho. ij. ij. q clxj. q̄ hūi/
litas non ꝯſiſtit eſſentialiter in ipſa ſui cogniti/
one. ſꝫ in moderatione motus appetitus. vt ſcꝫ
aliq̄s reprimat ſe ne feraſ in ea que ſunt ſupra
ſe. Ad hoc aūt eſt neceſſarium vt homo cogno
ſcat id in quo deficit a proportione eius. qđ ſuaꝫ
virtutē excedit. Et ideo cognitio p̄prij defect⁹
pertinet ad humilitatē. ſicut regula quedaꝫ di/
rectiua appetitus. Eſt aūt virtus ſpecialis. Un/
de dicit. Origenes ſuper illud. Quia reſpexit
humilitatē ancille ſue. Luc. j. in ſcripturis vna
de virtutibus humilitas p̄dicatur. Pro cui⁹ de
claratione dicit be. Tho. vbi ſupra. q̄ bonū ar/
duum habet aliquid vnde attrahit appetitum
ſcꝫ ipſam rationem boni. ⁊ habet aliq̄d retra//
hens. ſ. ipſam difficultatem adipiſcendi. ſm q̄/
rum primū inſurgit motus ſpei. ⁊ ſm aliđ mo/
tus diſperatiōis. Circa motus aūt appetitiuos
qui ſe hn̄t per modum impulſionis oportet eē
virtutem moralem moderantem ⁊ refrenantē.
Circa illos aūt qui ſe hn̄t per modum retracti/
onis. oportet eſſe virtutē moralē impellentem
⁊ firmantem. Et ideo circa appetitum boni ar/
dui neceſſaria eſt duplex virtus. Una que tem
peret ⁊ refrenat animum ne immoderate tēdat
in excelſa ⁊ hoc pertinet ad humilitateꝫ. Alia
que firmet animum contra deſperationē ⁊ im/
pellat ipſum ad proſecutionem boni ſm rōnem
rectam. ⁊ hoc facit magnanimitas. Et ſic patet
q̄ humilitas eſt virtus. Nec eſt ꝯtraria magna
nimitati. q̄uis reprimat animum ne tendat in
magna. quia hoc non facit ſimpliciter. ſꝫ in illa
magna que ſunt ſupra ſe. ⁊ per cōſequens pre/
ter rōnem rectam. Magnanimitas autem im
pellit ad magna. non q̄cunq̄ ſed ei proportio/
nata. ⁊ per conſequens ſm rectam rōnem. Un̄
vtraq̄ conueniunt in eo q̄ eſt ſm rectam ratio
nem. Quod autem humilitas non cōnumera/
tur a ph̄o inter virtutes morales ratio poteſt eē
quia ipſe intendebat agere de virtutibus ſꝫ q̄
ordinantur ad vitā ciuilē. in qua ſubiectio vni
us hominis ad alterum ſm legis ordinem de/
riuatur. ⁊ ideo cōtinetur ſub iuſtitia legali. Hu
militas autem ſm quod eſt ſpecialis virtus. re
ſpicit ſubiectionem hominis ad deum propter
quem etiam alijs humiliando ſe ſubijcit. Uel
etiam poteſt dici q̄ ph̄s in. iiij. ethi. eum q ten/
dit in parua ſm modum ſuum non vocat ma/
gnanimum. Unde Origenes dicit. Si vis hu
ius nomē audire virtutis quomodo a ph̄is ap
pelletur. auſculta eandem eſſe humilitatē quā

reſpicit deus. que ab illis dicitur menſuratio ſiue moderatio que manifeſte pertinet ad modeſtiam ⁊ temperantiam. Humilitas autem eſt quedam moderatio ſpūs vt dictum eſt.

¶ Dicitur autem .§.i.

Unde dicitur hūilis.

humilis ſm̄. Iſiđ. quaſi humi acliuis. i. inherens. quod cum contingit a principio extrinſeco. ſ. cum quis ab alio deijcitur. ſic humilitas eſt a pena. ſm̄ illud. humiliauerunt in compedibus pedes eius. Cum autem ſit a principio intrinſeco debito modo. ſ. cum quis ↄſiderans defectum ſuum tenet ſe infimum: ſm̄ ſuum modum vt Abraam cum dixit. Loquar ad dominum meum cum ſim puluis ⁊ cinis. Gen̄. xviij. eſt virtus. Sed cum quis deſit ſm̄ ſigna exteriora tantū ficte. ſ. ad gloriam querendam. eſt falſa humilitas.

De hoc q̄bꝫ debet ſe oi homini ſubijcē quomō itelligit

Quō per humilitatem debet ſe homo omnibus ſubijcere. ſm̄ illud ad Philippen. ij. In humilitate ſupiores ſibiinuicem arbitrantes. Sic declarat beat⁹ Thomas. vbi ſupra. In homine duo poſſunt conſiderari. ſcilicet id quod eſt dei. ⁊ id quod eſt hominis. Hominis eſt quicquid pertinet ad defectum. Dei autem eſt quicquid pertinet ad ſalutis pfectionem. ſecundum illud Oſee. decimo tertio Perditio tua iſrael ex te tantum. ex me auxilium tuum. Humilitas autem vt dictum eſt proprie importat reuerentiam qua homo deo ſubijcitur ⁊ proximo propter deum. Et idō quilibet homo ſm̄ id quod ſuum eſt debet ſe cuilibet proximo ſubijcere quantum ad illud quod dei eſt in illo. Non autē hoc requirit humilitas. vt id quod eſt dei in ſeipſo. ſubijciat ei quod apparet eſſe dei in altero. nam illi qui dona dei participant. cognoſcunt ſe ea habere ſꝫ illud. vt ſciamus que a deo donata ſunt nobis. j. ad Cor. ij. Et ideo abſqꝫ humilitatis p̄iudicio poſſunt dona dei que ipſi acceperunt preferre donis dei que apparent eſſe alijs collata. Sicut apl's ad Ephe. iij. dicit. Alijs generationibus nō eſt agnitū filijs hoīuꝫ: ſicut nūc reuelatum eſt ſanctis apoſtolis eius. Similiter etiam nec hoc requirit humilitas. vt id quod eſt ſui in ſeipſo ſubijciat ei quod eſt hominis in proximo. Alioqn oporteret vt qlibꝫ reputaret ſe maiorē peccatorem quolibet alio. cum tn̄ apoſtolus abſqꝫ preiudicio humilitatis dicat. Nos ex natura iudei. ⁊ non ex gentibus peccatores. ad Gal. ij. Pōt eſt tn̄ aliquis reputare aliquid boni eſſe in proximo quod ipſe nō habet. Uel aliquid mali eſſe in ſeipſo qđ in alio non eſt: ex quo pōt ſe ei ſubijcere per humilitatem. Unde dicit glo. ſup illud. ſupiores inuicē arbitrantes. Nō hoc ita debem⁹ extimare vt nos eſtimare fingamus. Sꝫ vere eſtimem⁹ poſſe aliqd occultū eē in alio quo nobis ſuperior ſit. Etiam ſi bonuꝫ noſtrum quo illo videmur ſupiores eſſe nō ſit occultum. Nō enim ſolū debemus deū reuereri in ſeipſo. Sed etiaꝫ id quod eſt eius debemus reuereri in quolibet. ⁊ ſi non eodem modo. qa non veneratione latrie.

¶ Humilitatis .§.ij.

De gradib⁹ humilitatis qui ſūt duodeciꝫ ſm̄ Benedictū

beatus benedict⁹ in regula aſſignat duodecim gradus. q̄s dicit figuratos in ſcala quaꝫ vidit Jacob. Gen̄. xxviij. Poſſunt etiā figurari p. xij. ſtellas corone mulieris quam vidit Johannes amictā ſole. Apoc. xij. ¶ Primus gradus eſt ſūt corde ⁊ corpe ſemper hūilitatem oñdere. defixis in terrā aſpectibus. Secūdus vt pauca verba ⁊ rōnabilia loquatur aliquis nō clamoroſa voce. Tertius vt nō ſit facilis aut pmptus in riſu. Quart⁹ taciturnitas vſqꝫ ad interrogatiōeꝫ. Quintus tenere quod hꝫ communis regula monaſterij. Sextus credere ⁊ pnunciare ſe omnib⁹ viliorē. Septimus ad oīa ſe indignum ⁊ inutilē confiteri ⁊ credere. Octauus confeſſio peccatoꝝ. Nonus p obedientia in duris ⁊ aſperis patientiā amplecti. Decimus vt cū obedientia ſe ſubdat ſupiori. Undecimus vt volūtatem ppriam non delectet adimplere. Duodecimus vt deum timeat ⁊ memor ſit omniū que precipit. Hanc aſſignationē ſic declarat beatus Thomas vbi ſupra.

Ad q̄d vel circa quid ſe hēat humilitas

Humilitas vt dictuꝫ eſt eſſentialiter in appetitu conſiſtit ſm̄ quod aliqs refrenat appetitū ⁊ impetum animi ſui ne inordinate tendat in magna. ſed regulam habet in cognitione. vt. ſ. aliquis non eſtimet ſe eſſe ſupra id quod eſt. ⁊ vtriuſqꝫ principiū ⁊ radix ē reuerētia quam quis habet ad deum. Ex interiori aūt diſpoſitione humilitatis procedūt quedam ſigna exteriora in verbis ⁊ factis ⁊ geſtib⁹. quibus id quod interius latet. manifeſtatur ſicut ⁊ in ceteris virtutib⁹ accidit. Et ideo in predictis gradibus humilitatis ponitur aliquid qꝫ pertinet ad radicē humilitatis. ſ. duodecimus gradus qui eſt vt homo deū timeat ⁊ memor ſit omniū que precipit. Ponitur etiam aliqd ptinens ad appetitū. ne. ſ. in ppriam excellentiā inordinate cadat. Quod qdem ſit tripliciter. Uno modo vt homo nō ſequat̄ ppriaꝫ voluntatem. qđ pertinet ad vndecimum graduꝫ. Alio modo vt regulet eam ſm̄ ſuperioris arbitriuꝫ. quod ptinet ad decimuꝫ gradū. Tertio modo vt ab hmōi non deſiſtat propter dura ⁊ aſpera que occurrunt. ⁊ hoc pertinet ad nonū gradum. Ponuntur etiā quedam pertinentia ad eſtimationē hominis recognoſcētis ſuum defectū. ⁊ hoc tripliciter. Uno modo per hoc q̄ proprios defectus recognoſcat ⁊ confiteatur. quod pertinet ad octauū gradū. Scđo

vt ex cōſideratiōe ſui defectus aliqs ſe inſuffici
entem eſtimet:quod ptinet ad ſeptimū gradū.
Tertio vt quātū ad hmōi ſibi alios pferat:qd p
tinet ad ſextū. ❡ Ponuntur etiā quedam que
pertinēt ad ſigna exteriora:quorum vnū eſt in
factis:vt.ſ.hō non recedat a via cōi in opibus
ſuis:qd ptinet ad quītū. Alia duo ſunt in ver//
bis:vt.ſ.homo non pripiat tps loquēdi. quod
pertinet ad quartū. ❡ Nec excedat modum in
loquēdo:qd ptinet ad ſcdm. Alia vero ꝯſiſtunt
in exterioribus geſtibus.ſ.in reprimēdo excel
lentiā oculoꝝ qd ptinet ad primum. Et in cohi
bendo exterius riſum ⁊ alia ſigna inepte letitie
quod ptinet ad tertiū. ❡ Et nota ꝙ ad humili/
tatem hō puenit per duo. ❡ Primo qdē ⁊ pn/
cipaliter per donū gratie. Et quantū ad huiuſ
modi interiora precedūt exteriora. ❡ Aliud ē
humanū ſtudium per qd hō prius exteriora co
hibet:⁊ poſtea pertingit ad extirpandū radicez
interiorē. Et ſm hunc ordinē aſſignantur hic
gradus humilitatis. ❡ Sciēdum etiā ꝙ abſqȝ
falſitate pōt aliqs ſe credere ⁊ pnunciare om//
nibus viliorē ſm defectus occultos quos in ſe
regnoſcit ⁊ dona dei que in alijs latent. Simi/
liter abſqȝ falſitate pōt aliquis ſe reputari ⁊ fa/
tere ad oīa indignū ⁊ inutilem ſm pprias vi//
res ⁊ ſufficientiā ſuam totam in deum referat.
Non eſt etiā inconueniens q ea que pertinent
ad alias virtutes humilitati aſcribanť: quia ſi/
cut vnū vitium oritur ex alio:ita naturali ordi/
ne actus vnius virtutis pcedit ab actu alteri⁹.
❡ Anſel. in libro de ſimilitudinibus ponit. vij
gradus humilitatis qui oēs pertinent ad opi//
nionem ſeu cognitionē manifeſtationē ⁊ volū
tatem pprie abiectionis. ❡ Eſt ergo primus q
pertinet ad cognitionē pprij defectus contem
ptibilem ſe eſſe cognoſcere. ❡ Secundus ē de
hoc dolere. Nam vituperabile eēt ſi quis pro//
prium defectum amaret:ideo hoc excludiť per
iſtum ſcdm gradū. ❡ Tertius eſt hoc confiteri
ſcȝ ſuuȝ defectum. ❡ Quartus hoc pſuadere:
vt ſcȝ hoc velit credi. Qui duo gradus ptinent
ad manifeſtationē. ❡ Quintus vt patiēter ſuſti
neat hoc dici. ❡ Sextus vt patiať ſe cōtēptibi
liter tractari. ❡ Septimus vt ſi amet. Hi tres
pertinent ad appetitū. Nam q excellentiā exte/
riorem nō querit exteriorē abiectionem equa//
nimiter patitur:ſiue in vbis ſiue in factis. Uel
etiam deſideranter exteriorem abiectionē am/
plectetur:qd pertinet ad ſeptimū. ❡ Itez que/
dam glo. ſuper Mattheū ponit tres gradus p/
fecte humilitatis. Primus eſt ſubdere ſe maio
ri ⁊ non preferre ſe equali. ❡ Secūdus eſt ſub
dere ſe equali:nec preferre ſe minori. ⁊ hic dici
tur abundans ⁊ primus ſufficiens. ❡ Tertius
eſt ſubdere ſe minori in quo eſt omnis iuſtitia.

Ad hūi litatem veniť p duo.

De ſeptē gradib⁹ humilitatis ſm Anſel.

Iſti tamen gradus non accipiuntur ex parte ip
ſius rei ſm naturam humilitatis ſed per cōpa/
rationem ad gradus hominum.

❡ De excellentia .§.iij.

humilitatis ſciēdum ſm bea. Tho.ij.ij.q.clxj.
Qd humilitas non eſt excellentiſſima vt⁹ ſim/
pliciter. Sed poſt virtutes theologicas ⁊ intel/
lectuales:vt prudentiā ⁊ iuſtitiam legalē. Cui⁹
ratio eſt:qꝛ bonum virtutis humane cōſiſtit in
ordine rōnis qui principaliter attēditur reſpe/
ctu finis. Et ideo virtutes theologice que hūt
deum pro obiecto ſūt potiſſime. ❡ Secūdario
attendiť put ſm rōnem finis ordinať in ea que
ſunt ad finē. Et hec ordinatio eēntialiter conſi/
ſtit in rōne ordinante:pticipatiue āt in voluntate vniuer/
ſali quātum ad oīa. Quelibet autez alia virtus
quātum ad aliquā in ipſo appetitu per rōnē or
dinato:quā ordinationē facit naturaliter iuſti
tia:pſertim legalis:exinde humilitas inquan/
tum facit hoīem bene ſubditum deo in vlī quā
tum ad oīa. quelibet aūt alia virtus quātuȝ ad
aliquā materiā ſpecialē. Et ideo humilitas poſt
theologicas ⁊ intellectuales que reſpiciunt ip/
ſam rōnem eſt potiſſima. Dicitur autem humi
litas pma ſeu fundamētū virtutū:ſm Hie. idi/
recte. Nā directe dr ⁊ perfectius id eē primuȝ
⁊ fundamentū ſpiritualis edificij in virtutibus
per qd iam accediť ad deū. Primus aūt acceſ/
ſus ad deū eſt per fidē:ſm illud Heb.xj. Acce//
dentē ad deuȝ opȝ credere. Et ideo fides nobi/
liori mō eſt fundamentū qȝ humilitas. Indire
cte aūt.i.per modū remouētis phibēs eſt hūili
tas inquātū.ſ.expellit ſuperbiam cui deus reſi
ſtit:⁊ prebet hoīem ſubditū ⁊ paratū ad recipi/
endum influxū diuine grē. Ideo autē xp̄s pci/
pue nobis humilitatē cōmēdauit dicēs. Mat
the.xj. Diſcite q: mitis ſum ⁊ humilis corde:
ſm.b.Tho.qꝛ p hoc remoueť impedimētū hu
mane ſalutis:que ꝯſiſtit i hoc ꝙ hō ad celeſtia
⁊ ſpūalia tendat:a quibus hō impeditur dum
in terrenis magnificari ſtudet. Et ideo dn̄s vt
impedimentum ſalutis auferret exteriorez cel
ſitudinem contemnēdā monſtrauit p humilita
tis exempla:⁊ ſic humilitas eſt ſicut diſpoſitio
quedam ad liberum acceſſum in bona diuina
⁊ ſpiritualia. Charitas aūt eſt ſicut perfectio q̄/
dam aliarum virtutū. Et ideo ſicut perfectio ē
potior diſpoſitione:ita charitas potior humili
tate. ❡ Pertinet autem ad cōmendationē ei⁹.
Primo qdem neceſſitas eius. Nā dr Matth.
xviij. Niſi ꝯuerſi fueritis ⁊ efficiamini ſicͤ par/
uuli.i.humiles. non intrabitis in regnū celoꝝ.
Gratia. de pe. di.j.§.taciturnitas. dicit ſine hu/
militate nemini poteſt eſſe ſalus. Secūdo exē/
pla chriſti plima.imo oīa geſta ei⁹. Un̄ Augu.

De hūilitatis excellētia.vtꝫ ſ.ſit excellētiſſima virtutum.

Quare xp̄s humilitatē tātū cōmendauit rō ponit.

qd tria dn̄t nos iduceť ad hūilitatem

in.xiiij.de ciui.dei dicit. Nunc in ciuitate dei
in hoc ſeculo peregrinanti maxime commen/
datur humilitas.⁊ in eius rege qui eſt chriſtus
maxime predicatur contrarium huic virtuti
quod eſt elationis vitium .in eius aduerſario
qui eſt diabolus ⁊c. In conſpectu eius fuit mi/
nimus omnium ſecundum magiſtrum in.iiij.
ſententiarum.diſt.iij. Paruulus datus eſt no//
bis. Eſa.ix. de humili virgine naſci voluit. hu/
milem domum habuit.quia diuerſorium. hu/
milem lectum . quia preſepium humilem ve/
ſtem. quia pannis inuolutus eſt . humilibus p
angelum ſuam natiuitatem nunciauit paſtori/
bus. Sacramenta humiliationis ſuſcepit vt cir
cunciſionis ⁊ baptiſmi. Parentibus humili//
ter ſubditus. Paruulum amplexatur. Marci.
ix. Et paruulos nō vult prohiberi a diſcipulis
ad ſe venire. In predicando ⁊ docendo dixit.
Ego gloriam meam non quero. Jo.viij. Item
mea doctrina non eſt mea. In miraculis facien
dis humilitatem oſtendit dicens leproſo Mat
hei.viij. Uide nemini dixeritis. Et Marci.vij.
Precepit eis ne cuiq̄ȝ dicerent ſcilicet de ſana/
tione ſurdi ⁊ muti. Incenſus ſolutiōe. Math.
xx.j. Et in pedum ablutione. Jo.xiij. In itinerā.
do ſuper aſelluȝ Math.xxj. In paſſione humi
liauit ſeipſum. Ad Phil.ij. Humiles piſcato//
res elegit. Tertio commendatur humilitas ex
vtilitate eius.

De fructibus .§.iiij.

De fru/ctibus humili/tatis

humilitatis. Primo quidem deo ⁊ cōmunib⁹
placet ⁊ redolet. Canti.j. Cum eſſet rex in accu
bitu ſuo nardus mea dedit odorem ſuuȝ. Nar
dus propter ſui paruitatem ſignificat humili/
tatem herba ipſa eſt. Secundo orationes fa
cit deo acceptas. ps. Reſpexit in orationem hu
milium. ⁊c. Judith.ix. Humilium ⁊ manſueto
rum ſemper tibi placuit deprecatio. Tertio
facit hominem liberari a malo culpe ⁊ a malo
pene ps. Humiliat⁹ ſum ⁊ libe.me.iij. Reguȝ.
xxj. Nonne vidiſti achab humiliatum coram
me. ⁊c. Antiqui communiter in ſignum humi
liationis ad placandum dominū imponebant
cinerem ſuper capita ſua.⁊ induebantur ali//
quando cilicio. Sicut legitur de Judith. de Jo
ſue. de Niniuitis. ⁊c. Quarto humilitas
hoīeȝ tēporaliter exaltat. j. Regū .xv. Nōne cū
eſſes paruulus in oculis tuis caput tribubus
iſrael conſtitui te. dictum fuit Sauli qui abſcō
derat ſe electus in regem. Moyſes humilis.
vt patet in excuſando ſe ad eunduȝ ad pharao
nem. factus ex dux populi. Humilis hieremias
qui dicebat a a a domine deus. ⁊c. conſtitutus
eſt ſuper gentes ⁊ regna. Dauid minimus in//
ter fratres vngitur in regem .j. Regum. xvj.

Quinto inducit ad gloriam. Job.xxij. Qui
humiliatus fuerit in gloria. Luc.xiiij. dicit in
parabola. Recumbe in nouiſſimo loco.⁊c. tūc
erit tibi gloria. Sexto dei apparitiōe ſeu an
gelorum facit dignum. Gen.xviij. Abrae in cō
ualle moranti apparuerunt tres viri.i.angeli.
Septimo ad ſapientiā introducit . Prouer
bio.xj. Ubi humilitas ibi eſt ſapientia. Math.
xj. Reuelaſti ea paruulis. Grego.in paſto͛. Pu
pilla oculi nigre videt. Albuginem patiens ni
hil videt. q: humane cogitationis ſenſus duȝ
ſe ſtultum peccatoremq̄ȝ intelligit cognitionē
intime claritatis apprehendit. Si autem cādo
rem ſapientie aut iuſtitie ſibi attribuit a luce ſe
ſuperne claritatis excludit diſtinctio.xlix. hinc
etenim.§. albuginem. Exemplum in vitaſpa//
trum de illo qui per ieiuniū ſeptē hebdomada
rum non potuit habere declarationeȝ de quo
dam dubio ſcripture ſacre. ſed cuȝ cepit ire ad
alios interrogandū apparuit ei angelus decla
rans. Octauo a laqueis tentationum libe//
rat. Unde Antonio exclamanti. O quis iſtos
euadet laqueos quibus mundum viderat ple
num ſe cōnectentibus. dictū fuit ſola hūilitas.
Nono humilitas nutrix eſt dilectiōis. vt di
cit Cryſ. ſicut cinis conſeruat ignem. ita humi
litas dilectionem ⁊ alias virtutes Gregorius.
Perit omne qđ agit͛. ſi non caute in humilita
te cuſtoditur. In huiuſmodi figuraȝ omnia va
ſa que oſtendit ⁊ theſauros. Ezechias oratori/
bus regis babylonis aſportauit poſtea ⁊ per/
didit. Decio de hoſte īferni mirabiliter triū
phat. Figurat͛ enim per fundam per quam la/
pidibus Dauid occidit goliam. In vitaſpatrū
dixit diabolus machario. ꝙ ſola eius humili/
tas vincebat eū. Undecimo paceȝ facit Gre
gorius. Pacem illam facit humilitas qua ſibi
quiſq̄ȝ ſuperiorem alium arbitratur.

Titulus quintus de iu/ſtitia. De iuſtitia in generali. Capitulū.j.

Oſtquam de pru//
dentia intellectum practicuȝ dirigē
te ⁊ fortitudine ⁊ tēperantia que re
gulant appetitum ſenſitiuū dictum eſt. Conſe/
quenter dicendum reſtat de iuſtitia que volun
tatem rectificat. Scienduȝ primo ꝙ iuſtitia ſ͛ȝ
bea. Tho.in.iiij.diſtin.xxxiij.q.j. tripliciter di/
citur prout notat phs in.v. Ethico. Uno mo/
do prout importat quendam ſtatum rectitudi
nis in homine quantum ad partes ipſius: pro
ut ſciliceȝ aliqua pars anime ſuo ſuperiori ſub/
ditur. ſiue ipſi deo ſiue alij pti hominis. Et hāc
iuſtitiam notat philoſophus metaphoricē. eo
ꝙ diuerſe ptes hoīs computantur q̄ſi diuerſe

De in/plici ac/ceptio/ne iuſti/tia

perſone. Hec autem rectitudo per quolibꝫ pec
catuꝫ tollitur. ⁊ per gratiam reparatur. Unde
hec iuſtitia etiam virtus generalis dicitur in/
quantum includit oẽs virtutes. non quidem
per modum totius vniuerſalis ſicut iuſtitia le
galis. ſed generalis dꝛ per modum totius inte
gralis. Et ad hanc iuſtitiam motus dꝛ iuſtifica
tio qua. ſcꝫ impius de peccatore ꝑ gratiam fit
iuſtus. vnde diffinitur iuſtificatio ꝙ eſt remiſ/
ſio peccatoꝝ ⁊ conſũmatio bonorum operum.
i. infuſio habituum virtutum. Secũdo modo
dꝛ iuſtitia prout eſt nomen generale ad omnes
virtutes ſm ꝙ actus earum ordinat ad bonuꝫ
cõe ſm directionem legis. Et de hac dicit phs
ꝙ iuſtitia eſt omnis virtus. Ideo enim dicitur
generalis. quaſi per quandam cauſalitateꝫ ſm
ꝙ ꝑ legis imperiũ ordinat ad bonuꝫ cõmune.
non ſolum actum iuſtitie particularis. ſed eti/
am actꝰ aliaꝝ ṽtutũ. Nã precipit actũ tempan
tie ⁊ ordinat ad bonum cõe. puta cum lex man
dat vt nullus adulterium committat. ſimiliter
actum fortitudinis in bonuꝫ cõe reducit cũ pre
cipit. ꝙ milites non deſerant aciem nec arma
proiciant ⁊ hmõi. Quod declarans beatꝰ tho.
ij. ij. q. lviij. ſic dicit. Iuſtitia ordinat hominem
in comparatione ad aliuꝫ. Et hoc poteſt eſſe du
pliciter. Uno modo ad alium ſingulariter con
ſideratum. Alio modo in communi ſm quod
ille qui ſeruit cõmunitati. ſeruit omnibꝰ homi
nibus qui ſub illa cõmunitate cõtinentur. Ad
vtrunqꝫ ſe poteſt habere iuſtitia ſm propriam
rationem. Nam omnes qui ſub aliqua cõmu/
nitate continentur cõparantur ad cõmunitatẽ
ſicut ptes ad totũ. Pars autem id quod ẽ toti
us eſt. Unde ⁊ quodlibet bonum ptis eſt ordi
nabile ad bonum totius. Scdm igitur hoc bo
num cuiuſlibet virtutis ſiue ordinãtis homi/
nem ad ſeipſuꝫ. ſiue ordinantis ad aliquas ali
as perſonas ſingulares eſt referibile ad bonũ
cõmune. Et quantum ad hoc dicitur eſſe virtꝰ
generalis. ad quod ordinaꝛ iuſtitia. Et ſm hoc
actus oĩum virtutuꝫ ad iuſtitiam poſſunt perti
nere ſm ꝙ ordinant hominem ad bonum cõe.
Et qꝛ ad legem ptinet ordinare in bonum cõe
Ideo iuſtitia predicto modo generalis dicitur
iuſtitia legalis. quia per eam homo concordat
legi ordinanti actus oĩm virtutum in bonum
commune. Tertio modo dicitur iuſtitia prout
eſt virtus ſpecialis. equalitatem conſtituens in
commutatiõibus ⁊ diſtributionibus cõmuni
cabilium bonorum. que ſunt neceſſaria in vita
hec beatus tho. ⁊ de iſta nunc agitur. que eſt
vna de cardinalibꝰ. ⁊ ꝑcellit oẽs morales dupli
ci ratione ſm beatum Tho. ij. ij. Primo ex pte
ſubiecti. quia iuſtitia eſt in nobiliori parte ani
me. ideſt appetitu rationali. ſ. voluntate. Alie

e ꝑex
llẽtia
iuſtitie.

vero. ideſt fortitudo ⁊ temperantia ſunt in ap/
petitu ſenſitiuo. ad quem pertinent paſſiones
que ſunt materia dictarum virtutum. Secun/
da ratio eſt pte ex obiecti. Naꝫ alie virtutes lau
dantur ſm bonum ipſius virtuoſi. Iuſtitia au
tem ſm ꝙ quis bene ſe habet ad aliud. Et no/
ta ꝙ in ſcripturis ſacra iuſtitia cõmuniter acci/
pitur primo modo dicta.

¶ Nota ꝙ iuſtitia .§.i.

prout eſt virtus ſpẽalis diſtincta a ceteris. ſe hꝫ
vt totũ integrale. Et ſic ptes eius ſũt declinare
a malo ⁊ facere bonũ. Eſt etiã totũ vle. ⁊ partes
eius ſubiectiue. que ſunt ſpecies eius. ſũt iuſti/
tia cõmutatiua. ⁊ iuſtitia diſtributiua. Eſt ⁊ to/
tum ꝑncipale. Et ſic ptes eius ſũt que dicũtur
virtutes annexe. Religio. pietas. obſeruãtia. ꝗ
includit obediẽtiã. Ueritas gr̃a. ſeu gratitudo
vindicatio. liberalitas. affabilitas. ſeu amicicia
de qbus oĩbus aliqd breuiꝛ eſt dicẽdũ. ¶ Sci
endum de partibus iuſtitie integralibus ꝙ cũ
ſit iuſtitia gñalis ⁊ iuſtitia ſpãlis vt dictũ ẽ. Ad
iuſtitiã gñalẽ ptinet facere bonũ debitũ in ordi
ne ad cõitatẽ vel ad deũ. Et vitare malũ oppoſi
tum. ſ. cõitati vel deo. Sꝫ iuſtitia ꝓut eſt virtus
ſpecialis reſpicit bonũ ſub rõne debiti in cõpa
ratiõe ad ꝓximũ ⁊ ſm hoc ad iuſtitiã virtuteꝫ
ſpecialẽ ptinet facere bonũ ſub rõne debiti ĩ cõ
paratione ad ꝓximũ. ⁊ vitare malũ oppoſitum
qđ eſt nociuũ ꝓximo. Et ſm hoc declinare a ma
lo ⁊ facere bonũ ſunt ptes iuſtitie ſpecialis. Ad
iuſtitiã eni ptinet eq̃litatẽ ꝯſtituere in his que
ſunt ad alterũ. Eiuſdẽ aũt eſt ꝯſtituere aliqd. ⁊
illud ꝯſtitutũ ſeruare. Cõſtituit aũt eq̃litatẽ iu/
ſtitie in faciẽdo bonũ. i. reddẽdo alteri qđ ſibi
debetur. Conſeruat aũt equalitatẽ iuſtitie iam
ꝯſtitute declinando a malo. i. nullũ nocumẽtuꝫ
proximo inferendo. Et nota ꝙ hic declinare a
malo ſm ꝙ poniꝛ pars iuſtitie. nõ dicit puram
negationẽ. que eſt nõ facere malũ. Hoc eniꝫ nõ
mereꝛ palmã ſed tm̃ vitat penã. Sed importat
motũ voluntatis repudiãtis malũ. vt ipm no/
men declinatiõis importat. Et hoc eſt meritori
um. ꝑcipue q̃i aliqs ĩpugnaꝛ vt malũ faciat ⁊
reſiſtit. Item facere bonũ eſt actus cõpletiuus
iuſtitie. ⁊ q̃ſi pars ꝑncipalis eiꝰ. Declinare aũt
a malo eſt actus ĩperfectior ⁊ pars ſecundaria.
Item nota ꝙ oẽ pctm̃ aut eſt tranſgreſſio. aut
omiſſio. ⁊ tranſgreſſio opponiꝛ illi pti iuſtitie q̃
eſt declinare a malo. Omiſſio aũt alteri pti ſcꝫ
facere bonũ. Aliqñ tñ trãſgreſſio large ſumiꝛ ꝑ
omni pctõ includendo etiã omiſſionem. Et ſic
ſumit bea. Amb. cum diffiniendo peccatum di
cit ꝙ ẽ trãſgreſſio legis diuine ⁊c̃. Pro cuiꝰ de
claratiõe dicit beatus Tho. ij. ij. q. lxxix. ꝙ no/
men tranſgreſſionis a corporalibus motibus

De du/
plici pte
iuſtitie
ſcꝫ facẽ
bonũ ⁊
declina
re a ma
lo.

Quid
ſit decli
nare a
malo ⁊
facẽ bo
nũ quõ
itelligiꝛ

De trãſ
greſſio
ne qd
ſit ⁊ q̃/
mõ op/
poniꝛ iu
ſtitie.

ad morales actus deriuatū eſt. Dr̄ aūt aliquis ſcḋm corporalem motum tranſgredi. ex eo q̄ tranſgreditur terminū ſibi p̄fixum. Terminus autē p̄figit homi. vt vltra nō tranſeat in moralib⁹ p preceptū negatiuū. ⁊ ideo tranſgreſſio ꝓprie dr̄ ex eo q̄ quis tranſgredit̄ p̄ceptū diuinū qḋ quidē materialiter poteſt eſſe cōmune omnib⁹ ſpecieb⁹ peccatorū. quia p quālibet ſpēm peccati mortalis homo trāſgreditur aliquod p̄ceptū diuinū. Sed ſi accipiatur formalr̄ ſcḋm hanc ſpecialē rōnem quod eſt facere contra p̄ceptū negatiuū: ſic eſt ſpeciale peccatum dupliciter. Uno mō ſcḋm quod opponit̄ ad genera peccatorum oppoſita alijs virtutib⁹. Sicut enim ad ꝓpriam rōnē iuſtitie legalis ptinet attendere ad debitū p̄cepti. ita ad ꝓpriā rōnem tranſgreſſionis ptinet attendere ꝯtemptū p̄cepti. Alio mō ſcḋm q̄ diſtinguit̄ ab omiſſione que ꝯtrariatur precepto affirmatiuo. ¶ De omiſſiōe nota ſcḋm btm̄ Tho. vbi. ſ. q̄ importat omiſſio ꝑtermiſſionē boni debiti. Bonum autē ſub ratione debiti ꝓprie ptinet ad iuſtitiā ad legalē q̄dē ſi debitū accipiat̄ i ordie ad legē dei ſeu diuinā vl̄ hūanā. Ad ſpecialē aūt iuſtitiā ſcḋm q̄ debitum cōſideratur in ordine ad proximum. vnde eodē modo quo iuſtitia eſt ſpecialis v̄tus ⁊ omiſſio eſt ſpeciale pctm̄ diſtinctū a peccatis. que opponūtur alijs virtutib⁹. Eo vero mō quo facere bonum cui opponit̄ omiſſio eſt quedā pars iuſtitie diſtincta a declinatione mali cui opponit̄ trāſgreſſio. Etiā omiſſio a tranſgreſſione diſtinguitur.

de omiſſiōe in .ij.ij.q.ri. ix.

¶ Et nota q̄ omiſſio nō eſt originale ſʒ actuale pctm̄. nō q̄ habeat aliquē actū ſibi eſſentialē ſʒ ſcḋm q̄ negatio act⁹ reducit̄ ad gen⁹ act⁹: ⁊ ſic nō agere accipit̄ vt quoddā agere boni debiti ad qḋ qs tenet̄. Et q: nullus tenet̄ ad impoſſibile ideo nullus peccat pctō omiſſionis ſi nō facit qḋ nō pōt. Itē nota q̄ ſicut pctm̄ tranſgreſſiōis opponit̄ p̄ceptis negatiuis: ita pctm̄ omiſſionis affirmatiuis que pertinent ad faciendum bonū. Affirmatiua aūt precepta non obligant ad ſemꝑ ſed ad tempus determinatū. ⁊ pro illo tp̄e quo quis debet aliquid facē ⁊ nō facit. peccatū omiſſionis incipit eſſe ⁊ non a cauſa ſua. Item ſciendū q̄ cum peccatū tāto ſit grauius q̄nto magis diſtat a virtute. Omiſſio autem opponat̄ virtuti iuſtitie negatiue. Tranſgreſſio contrarie que eſt maxime diſtantie. ideo grauius eſt peccatū tranſgreſſio q̄ȝ omiſſio ceteris parib⁹ ſicut inferre ꝯtumeliā parētib⁹. quod eſt trāſgreſſio. eſt grauius q̄ȝ nō honorare qḋ eſt omiſſio. Et ſumēdo ꝓprie trāſgreſſionē ⁊ omiſſionē. ſ. put ſunt ꝯ p̄cepta. ſic ſūt mortalia. ſed large p hijs que ſunt preter precepta. non contra. ſi ſunt venialia. Et nota q̄ omnia precepta decalogi ſunt de actibus iuſtitie.

de omiſſione q̄ eſt pctm̄ actuale. ⁊ quō ī telligit̄.

¶ Deinde viden .§.ij.

dum eſt de diffinitione iuſtitie. ⁊ quō ſit neceſſaria ciuitati ⁊ ciuibus de principijs eius. ⁊ de. tie nomultiplici modo principādi. Ad habēdū autē diffinitionē iuſtitie vidēdum eſt quid importet nomen eius. Nam frequēter ex ſignificationibus nominū a q̄bus imponuntur deuenim⁹ in cognitionē rerum. Uidetur aūt iuſtitia ſcḋm nomen quandā importare equalitatē. vñ vulgariter que adequantur dicūtur iuſtificari. Eq̄litas ſemꝑ eſt ad alterꝫ. q: nihil ſibimet eſt equale. Opꝫ ergo q̄ iter alterꝫ ⁊ alterꝫ eq̄litas verſetur. Erit ergo iuſtitia virtus adequans vnū cū altero. hoc aūt ſit dum operationes ⁊ res exteriores que poſſunt in vſum hominis venire. ⁊ in quibus homines ſibiinuicē cōicant debite ordinantur. Ex quo patet materia circa quā iuſtitia verſatur. ſ. operatiōes ⁊ res inter homines cōmunicabiles quarum ipſa eſt rectificatiua ⁊ ordinatiua. ex hoc patet eius eminētia ad alias virtutes morales que hominē tm̄ perficiunt in eis que cōueniunt ei ſcḋm ſeipſū. Fortitudo enī hominem perficit in ſeipſo dum timores ⁊ audacias rectificat. tēperantia concupiſcētias. et ſic de alijs virtutibus que habent interiores paſſiones modificare. Iuſtitia vero hominem perficit in ordine ad aliū. dum ab vno q̄ plus iuſto hʒ accipit. ⁊ alteri q̄ min⁹ iuſto hʒ tribuit vel quādo diuerſa diuerſis ꝓportiōabiliter ſcḋm merita diſtribuit. ⁊ ſic ſemper iter diuerſos eq̄litatem ꝯſtituit. Patet ergo q̄ iuſtitia eſt diffinienda ex actu reddendi ius debitū vnicuiq̄. Sed ad hoc q̄ actus iſte ſit virtuoſus neceſſe ē q̄ procedet ex habitu ⁊ bone diſpoſitione mētis. ¶ Erit ergo iuſtitia habitus voluntatis ſiue bona qualitas mētis ius ſuum vnicuiq̄ tribuens. Et ad hoc ꝯcurrit fere intentio omniū diffinientiū iuſtitiā. Dicit enī iuriſperitus q̄ iuſtitia eſt conſtans ⁊ perpetua volūtas ius ſuum vnicuiq̄ tribuens. vbi potentia pro habitu ponitur. vnde iuſtitia dr̄ dei voluntas ideſt voluntatis habitus. Et ad hoc q̄ iſte habitus ſit virtutis non debet quis habere ꝓpoſitum ad horam ſcilicet ad tempus operandi iuſtitiam ſed perpetuo. alioquin nō eſſet iuſtus. vnde ſcḋm philoſophum. ij. ethi. inter alia que requirūtur ad actum virtutis ponitur q̄ operetur immobiliter. vbi deſignat actus firmitatem quantū ad propoſitum quod debet habere operās p virtutem. Poteſt ergo predicta diffinitio iuris ad formam ſic reduci. Iuſtitia eſt habitus voluntatis ſcḋm quem aliquis firmo ⁊ cōſtanti propoſito ius ſuum vnicuiq̄ tribuit. Ad hanc etiam reducitur diffinitio quā ponit Macrobius dicens q̄ iuſtitia eſt vnicuiq̄ ſeruare quod ſuū.

De iuſti[tie] nomie q̄d impor[tat].

De iſtius diffinit[ione].

eſt. Iſiō. aūt eam ſic deſcribit. iuſtitia eſt ordo ꝛ
equalitas qua homo cuꝫ vnaquaqꝫ re bene or
dinatur. Tul. aūt in. j. rheto. ſic eā deſcribit iu//
ſtitia eſt habitus animi cōmuni vtilitate ſerua/
ta ſuam vnicuiqꝫ tribuens dignitatē. Comple/
tiue aūt eam diffinit bea. Amb. in li. de offi. di.
Juſtitia eſt que vnicuiqꝫ qḋ ſuum eſt tribuit ali
enum non vendicat. vtilitatē propriam negli//
git. vt cōmunem equalitatem cuſtodiat.

¶ De duabus ſpeciebus iuſtitie videlicet cō//
mutatiua ꝛ diſtributiua. Cap. ij.

Poſt aſſignationeꝫ
partium integraliū iuſtitie ꝛ diffi//
nitionē eius. Nunc vidēdum ē de
partibus ſubiectiuis. ſ. cōmutati/
ua ꝛ diſtributiua. Cum ergo iuſtitia particula/
ris de qua nūc loquimur reſpiciat aliquā ꝑua
tam perſonam que cōparatur ad cōmunitateꝫ:
ſicut pars ad totū. pōt duplex ordo attendi ad
aliquam partē. Unius quidē partis ad partem
cui ſimilis eſt ordo vni⁹ ꝑſone ꝑuate ad aliā. Et
hunc ordinem habet dirigere quedam iuſtitia
que a phō dicitur cōmutatiua. Conſiſtit eniꝫ in
his que per quandam cōmutationem habent
fieri inter duas ſingulares ꝑſonas adiuuicem
vt patet in emptionibus vēditionibus. locatio
nibus ꝛ quibuſcūqꝫ alijs pactiōibus interueni
entibus inter vnū hominē ꝛ aliū. Et hec qdem
iuſtitia ꝯſtituit eqle arithmeticū inquātū ade/
quare oportet rem rei. vt quāto plus iſte hꝫ q̄ꝫ
ſuum ſit tantūdē reſtituat ei cuius ē minus ha
benti. Alius aūt ordo attenditur totius ad par
tes cui ſimilis eſt ordo cōis laicalis vel alicui⁹
principis vicem cōis gerentis ad ſingulares ꝑ
ſonas. Et hunc ordinē haber dirigere quedam
alia iuſtitia que dicitur diſtributiua per quam
bona cōia diſtribuuntur vt honores ꝛ alia hu/
iuſmodi. vt expedit vnicuiqꝫ ſm ꝓpriaꝫ digni
tatem. Et hec quidē iuſtitia ꝯſtituit equale geo
metricum. quod non eſt accipiendū ſm eandē
quantitatem: ſed ſm ꝓportionē. Cum eniꝫ bo
na cōia equalia non ſint nec ciues equales eſſe
omnes poſſint. ſi principes vel hi q̄ rempubli/
cam regunt de rebus cōibus omnibus equali/
ter prouiderent. cōfuſio maxima accideret ꝛ to
tius pollitie ordo periret: talis enim equalitas
ſumma eſſet inequalitas ſi merita diuerſorum
ſm ordinē ꝓportionis non attenderentur. De
bet ergo qui preeſt cōmunitati diligēter atten/
dere ꝯditiones ꝑſonarum ꝛ bonoꝝ cōmuniū
qualitates. quibus inſpectis ꝛ adinuicem com
penſatis debet ea ꝓportionabiliter diſtribuere
vt ſicut vna perſona aliam excedit. ita etiā illḋ
quod vni tribuitur debet excedere id qḋ alteri
exhibetur. Non enim equalibus honorib⁹ ho
norandi ſunt plebei ꝛ optimates. cū iſti maio//
rem principatum teneant in republica. maxi/
me in his que ad defenſionē ꝛ gubernationeꝫ/
eius pertinent. Et ſic patet duas eſſe iuſtitias. De dua
Cōmutatiuā per quā ſubditi dirigūtur in his bus iu
que fiunt per mutuas cōmutatiōes reꝝ venali ſtitye. ſ.
um. Et diſtributiuam per quā qui preeſt dirigi cōmu,
tur in rite diſtribuendo bona cōia ſubditorum tatiua ꝛ
qualitate ſeruata. Pro huius maiori declaratiō diſtri//
one circa iuſtitiā ipſaꝫ particularē ſeu virtuteꝫ butiua
cardinalē ſciendū ſm be. Tho. ꝗ. ij. q. lxi. q̄ iu//
ſtitia ꝯſiſtit circa quaſdā operatiōes exteriores de iuſti
ſcꝫ diſtributionē ꝛ cōmutationē. que qdē ſunt tie parti/
vſus quorundā exterioꝝ vel reꝝ vel ꝑſonaruꝫ cularis
vel opeꝝ. ¶ Reꝝ qdem ſicut cū aliquis aufert ſpēbus
alicui rem ſuā vel reſtituit. Perſonaꝝ. ſicut cū iterum
aliquis in ꝓpria ꝑſona alteri iniuriā facit. ꝑcu/ quoad
tiendo eum aut verbis ꝯtumeliando. Uel etiā vſum.
cum irreuerētiam exhibet. Opeꝝ ſicut cuꝫ ali
quis iniuſte exigit vel alteri reddit aliqḋ op⁹.
Si ergo accipiātur vt materia vtriuſqꝫ v̄tutis
ea quoꝝ operatiōes ſunt vſus eadē eſt materia
diſtributiue ꝛ cōmutatiue iuſtitie. Nam ꝛ res
diſtribui poſſunt ꝛ cōicari ab vno in alios. Eſt
etiam ꝛ quedā diſtributio laborioſoꝝ operū ꝛ
recōpenſatio. Si aūt accipiātur vt materia vtri
uſqꝫ virtutis actiones ipſe principales quibus
vtimur perſonis rebus ꝛ opibus. ſic inuenitur
vtrobiqꝫ alia materia. Nam diſtributiua iuſti/
tia eſt diſtributionis directiua. Et cōmutatiua
eſt directiua cōmutationum. que attēdi poſſūt
inter duas perſonas. Cōmutationum aūt que/
dam ſunt inuoluntarie ꝛ quedam voluntarie.
Et inuolūtarie quidē qn̄ quis vtitur re alterius ꝗ. ij. pte
ꝑſona vel opere eo inuito. Qḋ quidē contingit
quandoqꝫ occulte per fraudem quandoqꝫ ma
niſeſte per violentiā. vtrunqꝫ aūt contingit aut
in rem aut in ꝑſonā. Et ſi in ꝑſonā. aut ꝓpriam
aut coniunctā. Et in rem qdē ſi qs accipit rem
alterius occulte. vocatur furtū. ſi maniſeſte. vo
catur rapina. In ꝑſonā autem ꝓpriam vel quā
tum ad ipſam ꝯſiſtentiā ꝑſone. vel quantuꝫ ad
dignitatem eius. Si quātū ad ꝯſiſtētiā ꝑſone.
ſic leditur aliqs occulte ꝑ doloſā occiſionē vel
percuſſionē vel veneni exhibitionē. Maniſe//
ſte vero ꝑ maniſeſtā occiſionē vel ꝑcuſſionē vel in
carcerationem. vel mutilationē. Quantum aūt ꝗ. d ho
ad dignitatē ꝑſone ledit quis occulte per falſa mici//
teſtimonia ꝛ detractiones. quibus alicui aufer dio. ꝑ. ij
tur fama ſua. Maniſeſte autem per accuſatio//
nem in iudicio vel conuitiationem. Quantuꝫ
autem ad perſonam coniunctam ledit quis in
vxore vt in pluribus occulte per adulteriū. In
ſeruo cum aliquis ſeruum ſeducit vt a domi// ꝗ. ij. pte
no diſcedat. ꝛ hoc etiam maniſeſte fieri poteſt.
Et eadem ratio eſt de alijs ꝑſonis ꝯiunctis. in

quas poſſunt omnibꝰ modis iniurie circa has perſonas exerceri. Tamen quia ſeruus eſt poſſeſſio quedam domini. refertur ad hoc furtuȝ. Voluntarie autem commutationes dicuntur. quando aliquis voluntarie transfert rem ſuaȝ in alterum. Et ſiquidem rem ſuam ſimpliciter transfert in alterum abſq̄ȝ debito. ſicut in donatione non eſt actus iuſtitie ſed liberalitatis. In tantum aūt ad cōmutationem ſeu cōmutatiuā iuſtitiam voluntaria tranſlatio p̄tinet. inquantum ibi aliquid eſt de rōne debiti. Quod qdeȝ cōtingit multipliciter. Uno modo qn̄ quis ſimpliciter transfert rem ſuam in alterum p̄ recōpenſatione alterius. ⁊ ſic eſt commutatio ⁊ venditio. Alio modo cum quis tradit rem ſuā alteri concedens ei vſum rei cum debito recuperādi rem. Et ſiquidem gratis cōcedit vſuȝ rei vocatur vſufructus rebꝰ que aliquid fructificant. vel ſimpler mutuum. vel accōmodatuȝ in his que non fructificant. ſicut dnarij vaſa ⁊ hmōi. Si vero nec ipſe vſus gratis conceditur. vocatur locatio ⁊ conductio. Tertio modo tradit aliquis rem ſuā vt recuperandā non ratiōe vſus. ſed ratione conſeruationis. ſicut in depoſito. Uel ratione obligationis ſicut cum quis rem ſuā pignori obligat. ſeu cum quis p̄ alio fideiubet. In omnibꝰ autem his actionibꝰ volūtarijs vt in volūtarijs eſt eadem ratio accipiendi medium ſm equalitatem recompēſationis. Et iō omnes iſte actiones pertinent ad vnam ſpeciē iuſtitie. ſ. commutationis. Hec omnia beatus Thomas. ¶ Et nota q̄ in commutationibus inuoluntarijs reperiuntur diuerſe ſpecies peccatorum. que habent propria nomina. ⁊ pertinent omnia ad iniuſtitiam. videlicet furtum. rapina. homicidium. veneficium. incarceratio. mutilatio. verberatio. falſa accuſatio. d̄tractio. deriſio. cōtumelia. ſuſurratio. maledictio. adulterium. ⁊ hmōi. de quibus omnibꝰ habes ſup̄. in ſecūda parte. Et hec omnia reducuntur ad iuſtitiam commutatiuam. p̄ recompenſationē iniurie ⁊ dāni ab eo q̄ fecit ei cui fecit: ⁊ bono cōi qđ leſit. que recompenſatio d̄r reſtitutio ſeu ſatiſfactio. Et dicit in. v. ethi. Juſtuȝ contra paſſum. quod etiam in commutatiōibꝰ volūtarijs d̄r eſſe iuſtum contra paſſum. Et d̄r contra paſſum ſm beatum Tho. ex eo q̄ recompenſatio fit ſm equalitatem. vt. ſ. paſſio recōpēſata ſit eq̄lis actioni. Non autem ſemp̄ eſſet equalis. ſi idem ſpecie aliquis pateretur quod fecit. Naȝ ſiquis percuteret principem. ſi tamen ipſe rep̄cuteretur tunc maior eſſet actio q̄ȝ paſſio ⁊ non equalis. Et ideo non ſolum percutitur ſed multo grauius punitur. Similiter cū quis aliū in voluntarium in re ſua damnificat. ſi ſolum puniretur etiam iudicio q̄ reſtitueret rem ablatam. maior eſſet actio q̄ȝ paſſio. quia ipſe non ſuſtineret damnuȝ ſicut ipſe intulit. Unde punitur vt rem multiplicius reſtituat. quia damnificauit etiam non ſolum rem priuatam. ſed rem publicam. tutele ſecuritatem infringēdo. Similiter in cōmutationibus volūtarijs ſi ſimpliciter daretur vna res pro altera indifferenter eſſet alij inequalitas magna. q2 vna eſt multa maioris valoris. Et ideo oportet ſm quādaȝ proportionatā menſurationem adequare paſſionem actioni in commutatiōibus. Iniuſtitia autem diſtributiua non habet locum iuſtuȝ cōtra paſſum. ex eo q2 iniuſtitia diſtributiua non attenditur equalitas ſm proportionem rei ad rem vel paſſionis ad actionem. Unde dicit cōtra paſſum ſed ſm proportionabilitatē rerum ad perſonas. De cōmutationibus voluntarijs ſcilȝ emptione. venditione. permutatione. mutuo accōmodato. depoſito. pignoratione. locatione. ⁊ cōductione. fideiuſſione. Et quomodo ſit iuſta vel iniuſta. Et de vſura que in his committitur habes. ŝ. in ſcđa p̄te ti. j. per totum.

De diuerſis ſpēbus peccatorum ad iniuſtitiam pertinētibꝰ (margin)

Quid ſit vł vñ Juſtum ꝯ paſſū. (margin)

¶ De iuſtitia diſtributiua.

Capitulum. ij.

DE iuſtitia diſtributiua. Nota q̄ actus eius ē in debita collatione officiorū ⁊ beneficiorum temporaliū ⁊ eccleſiaſticoꝝ ⁊ in adminiſtratione ſeu diſpenſatiōe ſacroꝝ ⁊ bonoꝝ terrenorū eccleſie vel cōmunitatis. ¶ Secūdo in exhibitione congrua reuerentie honoꝝ. ¶ Tertio in recta executione iudicioꝝ. Et in quolibet horū ſi iniuſte fiat poteſt interuenire vitiuȝ quod dicitur acceptio perſonarum. de qua. ŝ. in. ij. parte. Et de iniuſtitia que fit ex parte iudicis vł aduocati vel teſtis vel rei vel accuſatoris. habes ŝ. in tertia parte titu. vj. c. ix. per totum.

¶ Quantum ad col- .§. i.

lationem beneficioꝝ ⁊ honoꝝ. Et ſciendū ſm bea. Tho. ij. ij. q. lxiij. q̄ duplex eſt datio. Una pertinens ad liberalitatē qua ſcilȝ gratis dat alicui. quod ei non debet. ſicut cum aliquid alteri donatur. Et ibi non habet locū acceptio perſonaruȝ. q2 abſq̄ȝ iniuſtitia poteſt quis dare de ſuo quantū vult ⁊ cui vult. Et talis eſt collatio munerū gratie per que aſſumūtur peccatores a deo. Alia datio eſt pertinens ad iuſtitiā. qua ſcilicet alicui datur qđ ei debet. Debentur aūt officia ⁊ beneficia his qui ſunt meliores ad aliqua pro bono cōmunitatis. Ad quod debet attendere qui hȝ iſta cōferre. Et quāuis ſm iura ſufficiat eligere bonuȝ nec requiratur q̄ eligatur melior. Hoc ſm beatum Thomam eſt verū in foro iudiciali q̄ ſcilicet talis electio non pōt impugnari

impugnari ſi eſt ſacta de bono ⁊ nõ de meliori. Et hoc q: ſi nõ fieret ſic omnis electio haberet calũniam. Sed quantũ ad conſcientiã eligentis. neceſſe eſt eligere meliorem: vel ſimpliciter vel in cõparatione ad bonũ commune. Alias ſi preponatur minus bonus meliori. i. aptiori ad beneficium vel officiũ rõne conſanguinitatis vel amicicie hmõi pertinet ad acceptionem perſonarum quod in collatione ſpũalium eſt magis reprehenſibile. Si autem cõſanguineum ſuum prelatus in cõferendo bñficiũ preferret eque bono: non videt vitioſum niſi rõne ſcandali vel exẽpli qḋ inde ſepe trahitur. Similiter ſi quis hꝫ diſtribuere bona coitatis vel alicuius ſocietatis indigẽtibus: ſi preferret multo minus indigẽtes magis indigẽtibus rõne amicicie vel parentele ⁊ hmõi. videt pertinere ad acceptionem perſonarũ. Secus ſi de ſua ſubſtãtia vult dare vni. ⁊ non alteri: q: ad illud non tenet. Similiter de officijs coitatis: q: magis aptis debent diſtribui. niſi forte magis aptus haberet ſuſpectus de aliqua nouitate. ⁊ huiuſmodi: ſꝫ certe non eſt magis aptus ſi eſt perturbatiuus boni cõmuni. Similiter ⁊ onera vel operarũ vel laborũ vel collectarũ ſm debitã proportionem imponenda ſunt. Alias minus imponentes maioribus ratione ſtatus: qui magis deberent grauari: pertineret ad acceptionem perſonarum. ⁊ quomodo teneantur ad ſatiſfactionẽ habes. ſ. in ſecunda parte.

Quantum ad ſe- .§.ij.

cundum de exhibitione honoꝝ. Nota ſꝫ Tho. vbi. ſ. ꝙ cũ honor ſit qḋdã teſtimoniũ de virtute eius qui honorat. idẽ ſola virtus eſt debita cã honoris. Sed ſciendũ ꝙ aliqs põt honorari non ſolũ per virtutẽ ſuã ꝓpriã: ſed ẽt per virtutẽ alterius: ſicut pncipes ⁊ prelati honorant ẽt ſi ſint mali. inquãtũ gerũt pſonã dei ⁊ coitatis cui pficiunt. Iuxta illḋ Prouer. xxvj. Sicut q mittit lapidẽ in aceruũ mercurij. Sic q tribuit honorẽ inſipiẽti. Et eadẽ rõne parentes ⁊ domini ſunt honorãdi ꝓpter participationẽ conditionis dei: qui eſt oĩum pr ⁊ dñs. Senes etiã ſunt honorandi ꝓpter ſignum virtutis qḋ eſt ſenectus. Licet hoc ſignum qñqꝫ deficiat. Sap. iiij. Senectus eſt honoranda ⁊c̃. Diuites autẽ ſunt honorandi: q: maiorẽ locũ in coitatibus obtinent. Et ſi iſto mõ ⁊ hac cã tales honorent magis ꝙ̃ alij. ꝙ̃uis ſint mali non eſt vitioſum. Si autẽ ſolum intuitu diuitiarũ honorent eẽt acceptio pſonarum. Similiter ſi quis citius vel potius audiret confeſſionẽ vel daret alia ſacramẽta diuiti ꝙ̃ pauperi ratione ꝯditionis diuitiarum: pertineret ad acceptionem perſonarũ. Secus ſi faceret: quia credit magis indigere: vel etiam q: non poteſt ea expectare ⁊ huiuſmodi.

Quantũ ad ter- .§.iij.

tium de executione iudicioꝝ. Nota ſm Bea. Tho. ꝙ hic etiã hꝫ locum iuſtitia diſtributiua non ſolum ꝗ̃tum ad rem iudicatã: q: in iudicio põt diffiniri non ſolum ꝗ̃liter vnus reſtituat alteri qḋ ab eo accepit: q̃ pertinet ad cõmutatiuã: ſꝫ etiã ꝗ̃liter aliquid cõmune ſit diſtribuendũ in multos: ſed ẽt quãtum ad formam iudicij: prout ſcilꝫ ipſe iudex in ipſa iuſtitia ab vno accipit ⁊ alteri dat: qñ ſcilicꝫ rõne amicicie vel potentie alicuius dat iuſtitiã ſniam pro eo vel rõne paupertatis ex cõpaſſione qḋ pertinet ad acceptionẽ pſonarũ. Vñ dr̃ Prouer. xxiiij. Accipere pſonam in iudicio nõ eſt bonũ. Et regula iuris in. vj. In iudicijs pſonarũ acceptio nõ eſt hñda. Ubi glo. Io. an. Signanĩ cõtraria di. xl. c. j. Idẽ. xlv. cũ beatus. ⁊. xxiij. q. i. Qui contra pacẽ. Sol. In penis deferẽ dignitati et pſone. vt ibi. Idem in ſedẽdo ⁊ aſſurgendo. vt diſt. xciij. Non opꝫ. Et notat. ij. q. ix. c. ſi. In iudicijs aũt vel ſnĩa non eſt habenda acceptio pſonarũ. vt hic. In eis enim eſt equalitas ſeruãda. Et nota ꝙ iudicium interdũ ponit pro eo quod precedit ſnĩam: vt hic. i. pro examinatione cauſe. ij. q. j. Sicut ſine iudicio. Interdum pro condemnatione vt de conſecra. di. ij. ſi morem. Interdum pro diſcretione. ij. q. vij. in §. tria. Interdum pro vltima voluntate. de ſepul. c. penulti. hec ibi in glo. Quatuor autẽ perſonarum genera requiruntur in ordinario iudicio: ſcilicet. Iudex: Actor: Reus ⁊ Teſtis. Unde dicitur extra de verborum ſignificatione. forus. Iudex dicitur quaſi ius dictãs. Ius autem eo ꝙ iuſtum. Actor ſiue accuſator quaſi ad cauſam vocans. Reus a re de qua impetitur. Etiã ſit innocens ſit reus dicitur qui accuſatur. Teſtis quaſi ſuperſtes. Cauſa dicit quaſi a caſu propter materiã de qua agitur. Que ante examinationem dicitur cauſa. In examinatione iudicium. In terminatione ſentẽtia. Forus autem dicitur locus exercendarũ litium. Eſt autẽ duplex forus. ſ. conſciẽtie ⁊ curie ſeu cõtentioſus. Et iſte duplex: quia eccleſiaſticus ⁊ ſecularis. Fori autẽ ſm Pe. de pal. non ſunt miſcẽdi: q: aliter ꝓcedendũ in vno. aliter in alio.

De execu-tione iudicio-rum.

De ꝗ̃stio-ne in iu-dicio re-quiſitis.

Quatuor autem. §. iiij.

modis peruertitur humanũ iudiciũ ſm Grego. xj. q. iij. ſcilicet timore: amore: cupiditate: ⁊ odio. Sed quia de iudicibus in proceſſu iudiciario ⁊ accuſatore reo ⁊ teſtibus agitur diffuſe in. ij. parte. ideo hic nil vltra de iſta materia. Sed ibi vide de huiuſmodi: ⁊ de peccatis que in iudicio cõmittũtur a predictis pſonis.

Q. iuſtitia neceſſaria eſt in q̃libz mł titudie

¶ Poſt hoc oſten- .§.v.

dendum eſt iuſtitiam neceſſariam eſſe cuilibet multitudini. Quod primo manifeſtari poteſt ex parte finis. Et hoc precipue q̃tum ad iuſtitiam legalem. Finis autem qui intenditur in regimine ciuitatum eſt pax. Talis autẽ finis corrumpitur dum iuſtitia legis non ſeruatur. Nã cum omnes vel multi legem que eſt iuſtitie legalis preceptiua frangant ⁊ ad ſtatuta communia non attendunt: ſꝫ vnuſquiſqꝫ quod ſibi placet ⁊ bono priuato vtile credit hoc facere ſtudet: ordo politie peruertitur. ⁊ ſic pax que ſm Auguſti. eſt tranquillitas ordinis perit. Eſt ergo iuſtitia neceſſaria ad pacem ciuitatis cõſeruandam. Unde Eſa. xxxij. dicitur. Erit opus iuſtitie pax. ⁊ in ps. dicitur. Juſtitia ⁊ pax oſculate ſunt. Hoc pulchre oſtendit Auguſti. in li. de ciuitate dei introducens exemplum de Alexã. ⁊ pirata vbi dicit ꝙ remota iuſtitia quid aliqꝺ ſunt regna niſi magna latrocinia. Quod tamẽ exemplum plenius ponitur in li. de nugis philoſophorũ. vbi dicitur ꝙ cum Pirata eſſet cõprehenſus. ⁊ Alexander eũ interrogaret quare haberet mare infeſtũ. Reſpondit libera contumacia. propter quod ⁊ tu orbem terrarum. Sed quia id facio vno nauigio latro vocor: et quia tu facis magna claſſe diceris imperator. ¶ Secundo oſtendi poteſt iuſtitiam eſſe multitudini neceſſariã ex parte gubernantis a quo dirigitur. ⁊ hoc quantum ad diſtributionem. Uidemus enim ꝙ quando aliqua diuerſa ſub vna virtute continentur nec ordinantur ſm diuerſas proportiones. totus ordo eorum que reguntur corrumpitur ⁊ diſſipatur: vt patꝫ in armonia muſicali: vbi chorde niſi a virtute manus ſm earum diuerſas diſpoſitiones proportionabiliter tangantur ſonitum inordinatum ⁊ confuſum reddunt: ⁊ ſic conſonantia armoniaca corrumpitur: Sic etiam in multitudine vbi ſunt multi diuerſarum conditionum ⁊ meritorũ niſi proportionabiliter honores dignitates ⁊ officia. Inſuper labores ⁊ expenſe eis a preſide diſtribuantur. mirabilis diſſonantia inter ſimul habitantes oritur. ⁊ per conſequens totus ordo politie paulatim ad corruptionem diſponitur. Unde dicit Tullius ꝙ tanta eſt vis iuſtitie ꝙ etiam illi qui maleficio ⁊ ſcelere paſcuntur non poſſunt ſine vlla iuſtitie particula viuere. ⁊ ponit exemplum de latronibus. Archipirata inquit quidam latronum princeps niſi predam equaliter: ⁊ ſm aſtutiam ⁊ labores furantium proportionabiliter partiretur interficiendus erat a ſociis: aut ſaltem a principatu latronum deponendus. ¶ Tertio neceſſaria eſt iuſtitia ex parte ipſius multitudinis que ex multis perſonis colligitur. Et hoc per reſpectum ad iuſtitiam commutatiuam. Uidemus enim ꝙ quando multa adinuicem adunantur: ⁊ vnum alteri non coaptatur. illa multa diſſoluuntur. immo ex eis nihil vnum conſtitui poteſt: niſi ineptitudo tollatur. Unde quando aliqua ligna compaginanda ſunt ad conſtructiõẽ domus: aptanda ſunt per dolatorem ⁊ complanatorem: ſi ſunt tortuoſa vel nodoſa. aliogn nihil vnum conſtitui poterit: ⁊ ſi conſtrueret nõ diu maneret. Sic etiam ſi aliqua multitudo q̃ debet eſſe ordinata in vnum. ſi aliqui ſunt inſolentes: iniurioſi: rixoſi: ſeditioſi: vel quocunqꝫ alio modo vitam bonorũ inquietãtes ⁊ pacem communem turbantes per rigorem iuſtitie corripiendi ſunt penis debitis: aut etiã exterminandi a congregatione cõmuni ⁊ penitꝰ vita ꝑuandi. aliogn tota multitudo ruit ⁊ diſſoluitur. ¶ De principiis iuſtitie.

Capitulum. iiij.

P[O]ſt hoc reſtat videre de principiis iuſtitie. Ubi ſciẽdum eſt ꝙ iuſtitia triplex poteſt dici habere principium. ſcilicet. Emanatiuum ex quo eius origo primitus deriuatur.

¶ Imperatiuũ ex quo eius auctoritas in ſubditos promulgatur.

¶ Suſceptiuum ex quo eius vtilitas multiplex declaratur.

¶ Emanatiuum ⁊ .§.i.

originale principiũ eſt deus. a quo omnis lex contentiua iuſtitie initium habet. Ubi ſciendũ eſt ꝙ ſicut dicit Auguſtinus. j. lib. de libero arbi. Summa ratio in deo exiſtens eſt lex eius. que eterna dicitur. Cui ſemper obtemperandũ eſt. quia iuſtum eſt quicquid ab eo ordinatur. Habet dicta lex quandam iuſtitiam diſtributiuam. per quam vnamquamqꝫ rẽ in quodam digniori gradu conſtituit. Unde dicit Dionyſ. in lib. de diuinis nominibus. Oportet videre in hoc eſſe veram dei iuſtitiã. ꝙ omnibus tribuit propria vniuſcuiuſqꝫ exiſtentium dignitatem. Uniuſcuiuſqꝫ naturam in proprio ſaluat ordine ⁊ virtute. Ab hac autẽ lege dei eterna deriuatur ex naturalis. que nihil aliud eſt q̃ quedam eius impreſſio in re creata. ꝑ quã ad finem debitum inclinatur. Ex quo manifeſtum eſt ꝙ omnia aliqualiter legem eternam participant. inquantum ex eius directione vel impreſſione in fines proprios actus ſuos ordine debito diriguntur. Inter ceteras autẽ creaturas homo excellentiori modo hãc legẽ participat cum ipſe ſit prouidentie particeps. vtpote ſibi ⁊ aliis prouidere valens. Et ideo in

homine hec participatio ſiue impreſſio proprie dicitur lex naturalis. In alijs vero rebus magis proprie dicitur inſtinctus nature ſiue vis inſita rebus ꝙ̄ lex que proprie in ratione conſiſtit. Eſt enim lex quoddam dictamen rationis practice. Hec quidem lex naturalis in homine nunquam extinguitur quin ſemper in malo remurmuret ⁊ ad bonum impellat. Unde eius generale preceptum eſt ꝙ omne bonum faciendum eſt ⁊ omne malum vitandum ex quo alia precepta nature deriuatur. Puta ꝙ parentes ſint honorandi. ꝙ non eſt proximo iniuriandum. nec quantum ad perſonam. vnde dicit. Non occides. Nec tantum quomodocunqꝫ ad perſonam. vnde dicit. Non furtum facies. ⁊ ſic de alijs.

Unde deriuatur lex humana.

¶ A lege autem naturali lex humana deriuatur ſicut dicit Tullius in ſua rethorica. regula enim humanorum actuum eſt ratio naturalis. Nam intantum in eis iuſtum ſeu regulatum inuenitur inquantum de ratione participant. Ex ea enim humane operationes ordinantur ⁊ diriguntur. Lex ergo humana ſiue ciuilis humanorum actuum directiua a lege naturalis rationis hortum habet. Harū legum precepta deus populo iudeorum ſeruanda mandauit. Sed differenter ſecundum ꝙ vtriqꝫ legi congruebat. Nam precepta moralia voluit ab omnibus ⁊ omni tempore obſeruari. Unde non ſolum iudei ſed etiam cetere nationes ad eorum obſeruantiam obligabantur. Sunt namqꝫ naturaliter impreſſa humane menti. ⁊ ideo precepta legis nature vocantur. ſicut ꝙ parentes ſunt honorandi. ꝙ nō eſt occidendum. non furandum. ⁊ ſic de alijs. Hec quidem precepta eadem ſunt apud omnes ⁊ immutari nō poſſunt. In cuius rei ſignū mandauit deus moyſi. ꝙ dolaret duas tabulas lapideas in quibus ſcripſit verba. ideſt precepta decem digito ſuo tanquam perpetuo duratura. Et quantum ad hoc dicitur Baruch. v. Hic eſt liber mandatorum dei ⁊ lex que eſt in eternum. Precepta vero iuris poſitiui ab illo ſolo pplo pro tempore obſeruanda diſtinxit deus dupliciter. Nam quedam dedit pertinentia ad cultū diuinū que dicunt cerimōialia. Et iſta licuit ſeruare vſqꝫ ad chriſtum ſeu chriſti paſſionem non autem poſt. Conſummata enim veritate de chriſto iam incarnato ⁊ paſſo. debuit ceſſare figura ſacrificiorum que myſteria incarnationis chriſti figura ſignificabant. Alia vero precepta dedit deus pertinentia ad iuſtitiam ciuilem. que dicuntur iudicialia. Et iſta etiā ſunt euacuata per xp̄i aduentum. vnde nō habent vim obligandi. Quia tū iſta precepta non erant pncipaliter iſtituta ad figurādū xp̄i myſteria. ſed ſolū ad diſponendum ciuiliter ſtatum illius populi. Ideo abſqꝫ peccato poſſit aliquis princeps in ſuo regno ea tanquam pro ſeruandis legibus ſtatuere. ſecundum ꝙ iudicaret populo expedire. De cerimonialibus vero hoc fieri non poſſet abſqꝫ peccati ⁊ fidei preiudicio. cum hec ſolum ad ſignificandum chriſti myſteria futura fuerint inſtituta. Obſeruatores enim horum preceptorum ipſo facto dicerent chriſtum in carne nondum veniſſe. ſed venturum eſſe. Et ſic patet differentia inter legem naturalem que ſemper eſt immobilis. ⁊ legem humanam que ex diuerſis cauſis mutari poteſt. A lege ergo naturali. vna immobili permanente. deriuatur lex humana que multipliciter apud diuerſos variari poteſt ſm ꝙ intellectus hominis alia ⁊ alia regendis populis iudicat expedire. ¶ Sciendum eſt autem ꝙ a lege naturali aliquid dupliciter poteſt deriuari. Uno modo per viam illationis: ſicut ex principijs deriuantur concluſiones: vt patꝫ ex hoc prouerbio. Si ab equalibus equalia demas: que remanent ſunt equalia. Elicit geometria concluſionem ſic inferendo. Ergo ſi ab equalibus lineis equales partes auferas: que remanent ſunt equales. Per quem modum ab eo ꝙ dicitur. Nulli malum eſt inferendum. quod eſt primum principium legis naturalis. deriuatur concluſio talis. ergo non eſt furandum vel non eſt occidendum. Alio modo a lege naturali aliquid deriuatur per viam determinationis: ſicut a forma communi domus quam artifex in mente gerit fit quedam determinatio illius forme ad talem figuram: puta triangularem vel quadrangularem. ⁊ hoc fit per voluntariam applicationem artificis ad debitam materiam per quem modum ab eo quod lex nature abſolute dicit: ſcilicet ꝙ ille qui peccat puniatur. deriuatur quaſi quedā ↄtractio: ſeu determinatio iuris quam habet facere princeps legem ſtatuens. ſcilicet ꝙ tali pena vel modo puniatur. Hic autem duplex modus differenter in lege humana continetur. Nam ea que ſunt primi modi videlicet que a lege naturali deriuantur: vt concluſiones ita in lege humana continentur ꝙ vigorem habent ex lege naturali. Unde eius precepta eadem manent apud omnes: vt parentes eſſe honorandos: pacta eſſe ſeruanda: furta non committenda. et ſic de alijs que ad ius gentium pertinere noſcuntur. Eſt enim ius gentium ius naturale ſolum in humana natura repertum. Unde non differt a iure nature communiter dicto niſi ſicut ſpecies a genere. Ius enim naturale generaliter ſumptum eſt quod natura animalia omnia docuit. Ea vero que ſunt ſecundi modi. videlicet que a lege naturali de-

De conuenientia iuris gentium ⁊ legis naturalis

tur.Unde Exo.xxiij.dicit.Non accipias mune
ra que excecāt etiā prudentes ꝛ puertūt verba
iuſtoꝝ.Prudēter conſuluit iethro.Moyſi co/
gnatus vel ſocer eius.Prouide inquit de om/
ni plebe viros potentes ꝛ timentes deū in qui/
bus ſit veritas ꝛ qui oderit auaritiam ꝛ conſti
tue tribunos ꝛ centuriones.Exo.xviij.Sequū
tur etiam infinita mala ex cupiditate pncipis.
Fit enim pecuniarū improbus actor:ppli.expo
liator ꝛ reipu.dilapidator:ex qbus omnibꝰ fa/
ciliter in tyrannidē degenerat.Facit ēt hoc vi
tium principem odioſum ſicut ꝛ largitas claꝝ
vt dicit Boe.in de pbica ꝯſolatione.¶ Tertio
pnceps debet ſtudere ne carnis cōcupiſcētiam
inſequatur.Hoc enim vitiū intellectū obſcurat qꝛ
dum paſſionibus deſeruit rō vehementia paſ/
ſionum abſorpta a ſuo lumine excecatur.Item
mentē eneruat ꝛ aiam a virtute elongat: qꝛ dū
libido in carne dn̄atur cetere vires emolleſcūt
vt ad virtutem ſurgere nequeant.Itē hoc viti/
um in principe totam policiam ſubmittit rui/
ne:qꝛ dum rector volupta tibus intendit a cu/
ra reipu.excors remittitur ꝛ exēplo eius ſubdi
ti licentius ad vitia inclinantur.In policraton
dicitur ꝙ Romanum imperium exhauſtum ꝛ
diuiſum eſt Nerone impante:cuius gula oīa
d̄uorauit maculauit libido ꝛ ſupbia exinaniuit.

d.ij.p.ti.d no cuſtis luxurie

¶ Principium iu/ .§.iij.

ſtitie ſuſceptiuū qđ tertio loco declarandum re
ſtat eſt hoīum congregatio que ſit apta pcepta
iuſtitie ſuſcipere.¶ Circa qđ duo ſunt videda
¶ Primo que ſit talis cōmunitas ad que poſ/
ſint vel debeant fieri precepta iuſtitie.¶ Secū
do videndum eſt de multiplici pncipandi do/
minio.¶ Quantū ad primū ſciendum eſt ꝙ ſi
cut pꝫ ex.j.li.poſ.eſt triplex coītas.ſ.domus:vi
ci ꝛ ciuitatis.¶ Prima quidem coītas eſt cō/
municatio domeſticarū perſonaꝝ ſꝫ quotidia/
nos actus neceſſarios humane vite. Humana
aūt vita dupliciter conſeruatur.Uno mō quan
tum ad indiuiduū prout.ſ.homo ad ꝯſeruatio
nem vite indiget exterioribus bonis. Et quan
tum ad iſta adminiſtranda ꝛ ꝯſeruanda indi/
get homo ſeruis.Alio conſeruatur humana vita
quantū ad ſpēm qđ ſit per generationē ad quā
indiget homo vxore ad filioꝝ procreationē ſic
enim conſeruatur humana ſpēs.Et ſm hoc in p/
fecta domo neceſſarie ſunt tres cōbinatiōes.ſ.
dn̄i ad ſeruū.viri ad vxorē ꝛ patris ad filiū.In
hac autem domeſtica multitudine non eſt pro/
prie iuſtitia cum vnum combinatorum ſit ali/
quid alterius.Eſt enim filius aliquid patris et
ſeruus domini ꝛ vxor viri.Juſtitia autem cuꝫ
ſit ad alterū proprie dꝫ attendi inter perſonas
diſparitas.Ponitur autem in hac multitudi

De pncipio iuſtitie ſuſceptiuo.

De triplici cōmunitate: et q̄ ſit ſuſceptiua legis.

ne ſm Iſido.qđdam genus iuris. Nam inter
dominum ꝛ ſeruū ponitur ius dominatiuum
inquantum ſeruis preceptis dn̄i parere dꝫ.Eſt
enim gratia dn̄i ꝛ non ſui.Inter virum ꝛ vxo/
rem ponitur ius qđ vxoriū dicitur ſꝫ ꝙ a viro
non ſeruiliter:ſed ſocialiter tractari dꝫ.ꝛ ipſa cu
ram rei familiaris intrinſecam tenetur gerere.
Inter patrem ꝛ filium ponitur ius paternum
ſm ꝙ filius patri obedire ꝛ dꝫ pater filio here/
ditatē ſeruare.ꝛ eū in diſciplina tenere.¶ Se
cūda cōmunitas eſt vicus qui ex paucis domi/
bus cōſtat.Habuit aūt hec coītas neceſſitatem
ſue originis h modo.Nam domeſtice multitu
dinis multiplicatis per generationē alijs nepo
tibus ꝛ filioꝝ filijs.ſicqꝫ pre multitudine ꝛ abſ
qꝫ confuſione in vna domo habitare non valē
tibus facta eſt aliqua multitudo domoꝝ que
ſm phm vici nomen accepit.Uicus aūt cuꝫ cō
ſtat ex collateralibus ꝓpinquis filijs:nepotibꝰ:
ꝛ filijs hmōi:non proprie eſt apta legalia prece
pta ſuſcipere:ſed iuri ciuitatis ſubeſſe dꝫ.Ad
ciuilem tn̄ multitudinē propinquius accedit
q̄ꝫ domus.maxime ſi in domoꝝ quātitate cre/
uit:vn̄ poſſit aliqua iura inſtituere.Sufficit au
tem directionem haꝝ duaꝝ coītatum: pater/
na admonitio ſuoꝝ progenitoꝝ.¶ Tertia cō
munitas eſt ciuitas.ꝛ hec eſt pfecta que nō ſo/
lum ꝯſiſtit ex multis domibus:ſꝫ etiaꝫ ex mul
tis vicis:vt tradit phs in eodē li.poſ. Eadē aūt
neceſſitate compulſi ſunt hoīes edificare ciuita
tem qua ꝛ vicū.Nam ſicut creſcentibus colla/
teranis filijs ꝛ nepotibus factus eſt vicus.ſic
multiplicatis eiſdem in parētibus ꝛ cognatio
nibus facta eſt ciuitas que ſm phm eſt pfecta
coītas.Et hec ſi ſm aliqđ ius viuit.ꝛ ad cōmu/
nem vtilitatem ordinatur dicetur populus.Naꝫ
ſm dictum Tullij qđ Augu.introducit.ij.de ci
ui.dei.Populus eſt cetus iuris ꝯſenſu ꝛ vtili
tatis cōmunione ſociatus. Ex quo pꝫ ꝙ ad rō/
nem populi ſiue ciuitatis pertinet ꝙ ſub aliq̄
lege viuat ꝛ cōmune bonum intendat.Sola er
go coītas boni populi eſt legalis iuſtitie ſuſce/
ptiua:ꝛ ad ipſaꝫ proprie precepta iuſtitie ſunt
ferenda.Solon vnus de primis legiſlatoribus
non niſi fundata athenienſiū ciuitate leges cō
didit.Quādiu etiam patres veteris teſtamen/
ti Abraaꝫ Iſac ꝛ Jacob in vna familia vel vico
habitauerunt legalem conſeruantiaꝫ a deo nō
ſuſceperunt:quia eorum monita ad inſtructio
nē familie ſufficiebant.Congregato autē po
pulo qui iaꝫ legalis iuſtitie poterat eſſe capax.
deus legem per Moyſen dedit.¶ Ad hoc au
tem ꝙ populus ſit in iuris conſenſu ꝛ commu
ni vtilitate ſociatus.requiritur pmo ꝙ per amo/
rem adinuicem ſit collectus:ſicut membra vni
us corporis.Si enim inter ſe ſic vinculo amo/

quid ſit ppl'us.

duo ſūt neceſſaria coītati.

ris fuerit cõiunct⁹ tollentur rixe: homicidia ⁊ alia que poſſunt ſtatum pacificum perturbare vnde quedam cõmunia charitatis precepta in lege ſunt ferenda ad hoc ꝙ ciues aſſueſcant ſibiinuicem mutua obſequia impendere. ſic enim mandat deus Deute. xxij. Si inquit videbis bouem vel ouem fratris tui errantem non preteribis: ſed reduces fratri tuo. Si tranſieris per viam ⁊ ſitieris. ingredi poteris vineam ⁊ comedere quantum placet. ⁊ ſic de alijs. Quantum ad pauperes concedebatur vt pro eis eſſent manipuli omiſſi ⁊ racemi in vineis remanentes. Item ꝙ anno decimo ad decimam venirent leuites ⁊ peregrinus ⁊ pupillus ⁊ vidua ⁊ comederent ⁊ ſaturarentur. Et multa talia ſtatuit lex moyſaica ad conſeruationem mutui amoris. vnde dicit Tullius. Non ſolum nobis diuites eſſe volumus. ſed etiam liberis propinquis amicis. ⁊ maxime reipublice. ſingulorum enim facultates ⁊ copie diuitie ſunt ciuitatis. Joſephus ſicut ait egyſippus viſa deſtructione ciuitatis hieroſolymitane flere cepit eo ꝙ mori ei defuiſſet ante patrie ruinam. Ecce quantus amor aderat homini infideli qui mori optabat. cernens ſuos conciues vita priuatos ⁊ talis quidem amor erat i antiquis. qui ſicut narrat Seneca. nõ eſtimabant aliquẽ bene viuere niſi viueret ad aliorum vtilitatem. Unde dicit in quadam epiſtola. Non ſibi viuit qui nemini viuit. ¶ Secundo quantum ad conuerſationem populi neceſſe eſt ꝙ ciues ſint fideles principi. Habet enim ſe princeps in republica ad modum capitis ſm illud dictum ſauli .j. Reg. xv. Cum eſſes paruulus in oculis tuis. caput factus es in tribubus iſrael. Uidemus enim i corpore naturali ꝙ membra exhibent capiti ⁊ defenſionem ⁊ honorificentiam. Defenſionem quidem quia naturali motu ad tuitionem capitis ſe exponunt ſicut manus ⁊ brachium in magis ⁊ ſubitis periculis: nulla enim deliberatione rationis prehabita ad defendendum caput ſe erigunt quod etiam apparet i animalibus irratiõabilibus. Unde ſerpens naturali aſtutia cum percutitur ſtatim abſconſo capite corpus percuſſioni exponit. Hoc quidem debet apparere in corpore ciuitatis ex hominibus collecto.

De multiplici pncipādi dñio ſiue de triplici pncipatu.

¶ Quantum ad .§. iiij.

ſecundũ. ſ. de multiplici principandi dñio. Sciendum eſt ꝙ ſicut patet ex his que dicit phus in .j. pol. Tres ſunt precipue ſpecies principandi. ¶ Primus quidem ⁊ principalis principatus eſt regni in quo vnus principatur ſm virtutem. ⁊ iſte eſt optimus inter omnes principandi modos. ¶ Repñtat enim diuinum regimen. quo totus mũdus ab vno creatore gubernatur. Repreſentat etiam ordinationem nature per quã omnis multitudo ⁊ difformitas ad aliquod vnum gubernans reducitur. ſicut omnia mobilia ad vnum primum mobile. ſ. celum. Ex hoc enim regimine facilius iuſtitie legis implenda mandatur. Cum enim plures pñcipantur. frequenter inter eos diſſenſio oritur. ac per hoc pacis vnitas per ipſos diuiſos impeditur. Uerumtamen propter magnam poteſtatem que vni conceditur de facili regimẽ degenerat in tyrannidem. niſi ſit perfecta virtus eius cui talis poteſtas conceditur. quia ſicut dicit phs. iiij. Ethi. Non eſt niſi virtuoſi bene ferre bonas fortunas: perfecta autẽ virtus in paucis inuenitur. Sicut enim tale regimen eſt optimus principatus. niſi degeneret. ſic tyrannidis que eſt huius regiminis corruptio eſt peſſimus principatus. Illud enim eſt peſſimũ qḋ optimum tollit. ¶ Secundus principatus eſt regimen optimatum principantium ſm virtutem. ⁊ vocatur ariſtrogocia. i. poteſtas optimorum in quo aliqui principantur. Deficit autem iſte principatus a primo in quo vnus preficit. ſed ſuperat principatum populi. de quo infra dicetur. Cum enim optimates bonum reipublice attendat. faciliter in vnum conueniunt. ac per hoc vnitatem pacis in politia ſeruant. ⁊ quãdiu in bono communi conueniunt. tandiu legalis obſeruantia ſub eius principatibus viget. Iſidorus in .v. lib. Etymo. de primis conditoribus legum ſic ait. Moyſes gentis hebree primus omnium diuinas leges ſacris litteris explicauit. ¶ Tertius principatus eſt regimen populi. qui licet ad tempus poſſit eſſe ſm virtutẽ. deficit tamen multum a perfectiõe regiminis. eo ꝙ populus coiter parum prudentie participat. que maxime ad regimen requirit. ¶ Aliquando tamen contingit pplm melius regere ꝙ̃ vnum vel paucos. quod tunc maxime contingere poteſt quando ppls qui eſt pacis auidus. diu ſuſtinuit regimen tyrannicum per qḋ grauatus ⁊ exſpoliatus mortuo vel eiecto tyrãno dominium ſibi pollitie vſurpat. Et quãdiu facta tyrannica in memoria populi habentur. tãdiu poteſt eſſe talis principatus ſm virtutem. maxime ſi aliquorum prudentum conſilijs innitatur. ¶ Non tamen putandum eſt tale regimẽ diu poſſe in rectitudĩe ſubſiſtere. ¶ Populus enim rudis. eſt potius paſſionum impetum ſequens ꝙ̃ ratione vtens. Et ideo neceſſe eſt tandem ipſum peruerti in pernicioſa ſcandala ⁊ ad multas inſanias peruenire. ¶ Quia vero pax multitudinis maxime cõſeruatur qñ omnes in principatu aliquam partem habent. Ideo optima politia eſſet que ex predictis tri-

bus mixta conſtaret. Sic enim vnuſquiſqꝫ aui
dius rempublicam amaret ⁊ ardentius ſtatuta
ſeruaret. Si ergo aliqui in populo ſapiẽtiores
ab ipſo in principes vel prefectos eliguntur ⁊
hi vlterius vnum in regem preficiunt: qui tāꝫ
eis q̃ȝ populo preeſt erit iſte principatus opti-
mus: q꞉ ſub ipſo principe ſunt aliqui principā
tes ſm virtutem. Unde in eo omnia regimina
conueni ūt. Cōſtat eniꝫ ex democratia .i. poteſta
te populi inquãtum ad ipſum pertinet electio
principum. Iteꝫ ex ariſtrogocia in qua aliqui
optimates principantur qui predicto mō ha-
bent vim eligendi. Item ex regno inquantum
vnus a predictis optimatibus electus. tam eis
q̃ȝ populo preficitur. Hec vtiqꝫ politia in lege
diuina fuit inſtituta. Nam ex populo aliqui ſa
pientiores in principes eligebãtur. Unde Deu
te. j. dixit Moyſes ad populum. Date ex vobis
viros ſapientes ⁊ gnaros: ⁊ quorum conuerſa
tio ſit probata in tribubus veſtris. vt ponã eos
vobis principes. Et hec erat quedam ſpẽs poli
tie popularis: inquãtum hi maiores a populo
eligebantur. In quãtum vero hi principes po
pulum gubernabant: inferiores cauſas iudicã
tes: erat quaſi quedam ſpẽs policie popularis
inquantum optimatum. Inquãtuꝫ vero vnus
preficiebatur omnibus quaſi ſingularit preſi
dendo erat quedam ſpẽs regni. Eſt tamẽ ſcien-
dum ꝙ electio ſummi principis a pncipibus
non fiebat que ſpectat ad regimen ſummi prin
cipatus. qḋ ideo erat: q꞉ ppls iudeoruꝫ ſub ſpe
ciali cura dei gubernabatur. ⁊ iō electio ſum-
mi principis ſibi ↄſeruabatur. Unde Moyſes
Joſue ⁊ alij iudices principes populi diuinitꝰ
ſunt electi. Et ideo de ſingulis iudicibus qui
poſt Joſue fuerũt legit ꝙ dñs ſuſcitauit pplo
ſaluatorē: ⁊ ꝙ ſpũs dĩ erat in eis. vt pꝫ Judi. ij.

¶ De virtutibus annexis iuſtitie. Capl'm. v.

DE partibus poten-
tialibus iuſtitie .i. de virtutibꝰ ei an
nexis. No. ꝙ a diuerſis diuerſimo-
de aſſignantur. Nam Tul. enumerat ſex: ſcilꝫ
religionẽ: pietatẽ: grãm: vindicatiõeꝫ: obſeruã
tiam: veritatẽ. Macrobius vero ſupra ſomniũ
Scipionis ponit. vij. ſ. innocentiã: amiciciã: cõ
cordiam: pietatẽ: religionem: affectũ: benigni-
tateꝫ. Andronicus aũt peripateticus ponit. ix.
ſcilꝫ liberalitatẽ: benignitatem: vindicatiuam:
eugnomoſiam: euſebiam: eucharistiã: ſanctita
tem: bonam cõmutationeꝫ: legiſpoſitiuã. Qui
dam alij ponunt quinqꝫ partes iuſtitie: ſcꝫ obe
dientiam reſpectu ſuperioris: diſciplinã reſpe-
ctu inferioris: equitatem reſpectu equaliũ: fidẽ
⁊ veritatem reſpectu oĩuꝫ. Phs etiã in. v. Ethi.
ponit eupuchiam. ¶ Pro horum declaratiõe
ſciendũ ſm be. Tho. ij. ij. q. lxxx. ꝙ in virtutibꝰ
que adiungunt alicui pncipali virtuti: duo ſũt
cõſideranda. Primũ eſt ꝙ virtutes ille in aliq̃
cũ pncipali virtute ↄueniãt. Scõꝫ eſt ꝙ in aliq̃
deficiant a pfecta rõne eius. Quia vͦo iuſtitia ē
ad alterum: vt pꝫ ex ſupradictis oẽs virtutes q̃
ad alterũ ſunt pñt ratione conuenientie iuſtitie
annecti. Ratio vͦo iuſtitie in hoc conſiſtit ꝙ al-
teri reddatur qḋ ei debetur: ſm equalitateꝫ vt
pꝫ ex ſupradictis. ¶ Dupliciter ergo aliq̃ vir-
tus ad alteꝝ exiſtẽs a rõne iuſtitie deficit. Uno
mō inquãtum deficit a rõne equalis. Alio mō
inquantum deficit a rõne debiti. Sunt eñi que
dam vͦtutes que debitum quidẽ alteri reddũt.
ſed non pñt reddere equale. Et pmo qdẽ qcqd
ab hoĩe deo redditur debitũ eſt: non tñ pōt eſſe
equale: vt ſcilꝫ tantũ reddat deo quãtum ei dꝫ:
ſm illud ps. cxv. Quid retri. dño ⁊c̃. Et ſm hͦ
adiungitur iuſtitie religio. per quã qs reddit
debitum cultum interiorem ⁊ exteriorem deo.
Secundo parentibus non poteſt ſm equalita-
tem recompenſari quod eis debetur: quod pa-
tet per phm. viij. Ethico. Et ſic adiungitur iu-
ſtitie pietas per quam quis exhibet parentibꝰ
⁊ conſanguineis debitum honorem ⁊ curam.
Tertio non poteſt equale premium recompen
ſari ab homine virtuti. vt patꝫ per philoſophũ
iiij. Ethicorum. ⁊ ſic adiungitur iuſtitie ob-
ſeruantia: ſm Tulliuꝫ per quam quis bene ſe
habet ad ſuperiores. Et ſub hac comprehen-
ditur obedientia. ¶ A ratione vero debiti iu-
ſtitie defectus pōt attendi ſm ꝙ duplex eſt de
bitum. ſ. morale ⁊ legale. Et debitum quidem
legale eſt ad quod reddendũ aliquis lege aſtri
gitur: ⁊ tale debitum proprie attendit iuſtitia
que eſt principalis virtus. Debitum auteꝫ mo
rale eſt quod aliquis debet ex honeſtate virtu-
tis. Et quia debitum neceſſitatem importat. iō
tale debitum duplicem gradum habet. quod-
dam enim eſt ſic neceſſarium vt ſine eo hone-
ſtas morum obſeruari non poteſt: ⁊ hoc habet
plus de ratione debiti. Et poteſt hoc debitum
attẽdi vel ex parte ipſius debiti: ⁊ ſic ad hͦ debi
tum pertinet ꝙ homo talem ſe exhibeat alteri
in dictis ⁊ factis qualis eſt: ⁊ ita adiungitur iu
ſtitie veritas ſm Tullium. Poteſt etiam atten-
di debitum ex parte eius cui debetur: prout ſci
licet aliquis recompenſat alicui ſm ea que fe-
cit. quandoqꝫ quidem in bonis. ⁊ ſic adiungit
iuſtitie gratia ſm Tullium .i. gratitudo quas
quis recognoſcit vel recompenſat beneficia.
Si vero in malis ſic adiungitur ſm Tul. iuſti-
tie vindicatio. ideſt punitio. Nota tamẽ ꝙ vin
dicta que fit auctoritate publice poteſtatis ſm
ſententiam iudicis pertinet ad iuſtitiam cõmu
tatiuã. Sꝫ vindicta quã qs a iudice requirit vl p

pꝛio motu facit nõ tñ ꝯtra legẽ per tinet ad vir
tutẽ adiunctã iuſtitie. Scðs gradus debiti eſt
ꝙ nõ eſt ita neceſſariũ qn ſine eo poſſit cõſerua
ri moꝝ honeſtas: ſed dr̃ neceſſariũ ſicut cõfe//
rens ad maioꝛẽ honeſtatẽ: qð idẽ debitũ atten
dit liberalitas: amicicia: affabilitas: ⁊ alia hu//
iuſmodi: que tullius pꝛetermittit in pꝛedicta
enumeratione: qꝛ paꝝ hñt de rõne debiti. ⁊ ſic
enumeratio ſeu aſſignatio facta a tullio videt
alijs melioꝛ: ⁊ alie virtutes quas ponũt alij pñt
reduci ad ipſas quas ponit Tullius. Macrobi
us aũt in ſua aſſignatione videt attendiſſe ad
duas partes integrales iuſtitie. Una ſcꝫ que ẽ
declinare a malo ⁊ pꝛo hac poſuit innocentiã.
aliã que eſt facere bonũ ad qð pertinet alie ſex.
Duo vident pertinere ad equales ſcꝫ amicicia
in exterioꝛi cõuictu: ⁊ cõcoꝛdia interius. Duo
alia vident pertinere ad ſuperioꝛes ſcꝫ pietas
ad parentes ⁊ religio ad deũ. Duo vltima ad
inferioꝛes ſcꝫ affectus inquantũ placent bona
coꝝ ⁊ humanitas per quam ſubuenitur coꝛuꝫ
defectibus. In alia aſſignatione in qua que//
dã alie ponunt reducunt ad pꝛedictas. Nam
obedientia includit in obſeruantia. Fides aũt
per quã ſeruant pꝛomiſſa includit in veritate.
Diſciplina põt cõtineri ſub humanitate ſiue
amicicia que tñ pꝛetermittit a tullio: qꝛ minus
hꝫ de rõne debiti. In aſſignatione vero andro
nici nõ ſolũ ponunt virtutes annexe iuſtitie: ſꝫ
etiã ipſa virtus pꝛincipalis iuſtitia. ⁊ pꝛout eſt
virtus particularis ⁊ pꝛout eſt vniuerſalis ſcꝫ
legalis iuſtitia que quantũ ad ea que coĩter ſũt
obſeruãda dr̃ ab eo legiſpoſitiua: quãtũ vo ad
ea que quandoqꝫ particulariter agẽda occur//
runt pꝛeter cões leges ponit eugnomoſia qua
ſi bona cõiecturatio. Euſebia dr̃ quaſi bonꝰ cul
tus qð pertinet ad religionẽ. Et ad idẽ reducit
ſanctitas. Euchariſtia idẽ eſt qð bona gratia. ⁊
ſic reducit ad gratiã. Et ad ipſam etiam redu/
citur benignitas vel liberalitas: bona vero cõ
mutatio pertinet ad iuſtitiam pꝛout eſt virtus
pticularis. Nũc de ſingulis videdũ ẽ bꝛeuiter.

¶ De innocentia virtute. Capitulum. vj.

De ino cẽtia

Quia ex dictis in p̃/
cedenti cap. Macrobius ponit in/
nocentiã virtutẽ ⁊ partẽ iuſtitie quã
b. Tho. dicit eẽ partem integralem
illam ſcilicet que eſt declinare a malo. de ea bꝛe
uiter aliquid dicetur. Nam ⁊ de ipſa ſcriptura
pluries mentionem facit in pſal. xxiiij. Innocẽ
tes ⁊ recti adheſerunt mihi. Et iterum. Inno/
cens manibus ⁊ mundo coꝛde ⁊c̃. Quatuoꝛ ãt
pertinent ad ipſam. ¶ Pꝛimum eſt deteſtari
crimina. vnde di. lxxxvj. culpam dicitur. Pꝛi/
mus innocentie gradus eſt odiſſe nephanda.

Quatuoꝛ pertinent ad inocentiam

Unde pſal. vij. Que dixerat. Judica me ſm in
nocentiam meam ⁊c̃. Ipſe dixit iniquitatem
odio habui ⁊ abominatus ſum. ¶ Secunduꝫ
eſt neminem ledere. b. Aug. Uera innocentia
eſt que nec ſibi nec alteri nocet: ⁊ ſic abel iuſtꝰ
dicitur a domino ⁊ de innocentia permaxime
commendatur. ¶ Tertium eſt punire malos
ſi habet poteſtatem. Unde. b. Aug. de ciui. dei
Non eſt innocentie parcendo ſi non eſt vt in
malum grauius incidatur. Pertinet ergo ad
innocentis officium non ſolum nemini malũ
inferre: ſed etiam cohibere a peccato vel puni/
re peccatum. xxiij. q. v. non eſt. Non fuit ergo
pilatus innocens ꝗuis dixerit. Innocens ego
ſum a ſanguine iuſti huius Matth. xxvij. qꝛ
potuit iudeos cohibere a malicia eoꝛum ⁊ nõ
fecit. ¶ Quartum eſt non iudicare de homini
bus in dubijs in malã partem ſed bonam. Un
de. b. Amb. Innocẽs credit omni verbo. Non
vituperanda facilitas: ſed commendanda bo/
nitas: hoc eſt eſſe innocentem ignoꝛare ſcilicet
per experientiam ad quid noceat. Et ſi circũ//
ſcribit ab aliquo de oibꝰ tñ iudicat q fidẽ de oĩ
bus eẽ arbitrat xj. q. iij. Innocẽs glo. iudicat
ideſt bñ pſumit de quolibet de hiis q̃ in ſe mala
nõ ſunt. Fidẽ. i. verboꝛũ veritatẽ: habet tamen
iſtud locum circa facta hominum. Nam quan
tum ad ea que ſunt fidei ⁊ bonoꝛum moꝛum q̃
ſunt neceſſaria ad ſalutem non ſic. Nam ſm
Hierony. Non multum diſtat in vitio decipe/
re vel decipi poſſe chꝛiſtianuꝫ. xvj. q. j. ſi cupis
Uel iſtud credere omni verbo intelligitur quo
ad amicos. Exemplum huius innocentie po/
nit ibidem Amb. de Joſue qui ſimpliciter cre/
didit gabaonitis. Judicum. ix. ꝙ innocens p̃/
ſumendus eſt quem paucitas accuſat: vel mul
titudo excuſat. extra de pꝛeſum. cum in iuuen
tute. ⁊ vt dicit adamã. vbi irrationabilis im/
petus peruenit ⁊ flamma celerrimi motus ani
mam depaſcitur exurit innocentiam. pꝛepon/
derat enim futuris pꝛeſentia: de pe. diſt. ij. in/
ter hec. A ſecunda ⁊ quarta conditione dicun/
tur martyrizati ab herode pueri innocentes.
Unde Apoc. xiiij. Uidi ſuper montem ſyon
agnum ſtantem: ſcilicet chꝛiſtum qui innocen/
tiſſimus fuit ⁊ cum eo. cxliiij. milia ⁊c̃. Ponit
numerum determinatum pꝛo indeterminato.
ideſt illos innocentes pſal. Quis aſcendet in
montem domini: innocens manibus ⁊c̃.

¶ De religione. Capitulum. vij.

Religio put eſt vir/
tus ſic diffinitur a tullio. Eſt virtꝰ p
quam ſuperioꝛi cuidam nature quã
diuinam vocant curam cerimoniã
ꝙ vel cultum affert. Ubi nota. j. ꝙ hoc nomen

religio ſm.b.Tho.ij.ij.q.lxxxj. habet triplicez
deriuationem. Dicitur enim vel a relegendo
ſcilicet ea que ſunt diuini cultus. quia huiuſ/
modi ſunt frequēter in corde reuoluēda. Alio
modo dicitur a religendo: quia deum reelige
re debemus quem amiſeramus negligentes
ſm.b.Aug.x.de ciui.dei. Tertio modo dicitur
a religando ſm.b.Aug. quia nos religat vni
omnipotenti deo. quomodocunqꝫ autem di//
catur: ſiue ex frequenti relectione: ſiue ex itera
ta electione: ſiue ex religatione. religio proprie
importat ordinem ad deum. Ipſe eſt enim cui
principaliter religari debemus tanq̄ indefici
enti principio: ⁊ ad quez noſtra electio aſſidue
dirigi debet ſicut in vltimum finem. ⁊ quem
etiam negligenter peccando amittimus. ⁊ cre
De duplici actu v̓tutis religiōis — dendo ⁊ fidem proteſtando recuperare debe/
mus. hec.b.Tho. Notatur autem in dicta diſ/
finitione duplex actus ipſius virtutis religio/
nis ab ipſa elicitus: ſcilicet actus interior men
tis qui eſt deuotio ⁊ oratio: quod ⁊ intelligit
nomine cure. ⁊ actus exterior vt adoratio que
fit corporaliter vt per genuflexionem. proſtra/
tionem: inclinationem: ſacrificia rerum exte//
riorum: oblatio ad dei honorem ⁊ huiuſmodi
hic actus exterior intelligitur nomine cerimo
nie: actus autem imperatus ab iſta virtute po
teſt eſſe actus cuiuſlibet virtutis: quia actum
cuiuſlibet virtutis poſſumus ordinare ad dei
honorem ſpeciali modo. Nam ⁊ ieiuniū quod
eſt actus abſtinētie. Et abſtinere a venereis qđ
eſt actus caſtitatis. ⁊ dare elemoſynam qui eſt
actus miſericordie vel liberalitatis poſſunt fie
ri ad dei honorem ⁊ reuerentiam ſanctorum.
Et ſic ſunt actus imperati ad religionez. Et ſic
intelligitur illud Jacobi. ꝙ religio munda et
immaculata hec eſt. viſitare pupillos ⁊ viduas
⁊c̄. Uiſitare enim pupillos ⁊ viduas eſt actus
elicitus miſericordie. Et ſic dicitur eſſe religio
ideſt actus religionis imperate. Et q̄uis om/
nes qui colunt deū pn̄t dici religioſi. ſpālr tn̄
dicunt religioſi q totā vitā ſuā deo dedicant.

De cultu dei .§.i.

qui eſt actus ipſius religionis quomodo exhi
beat. Nota ꝙ colere dicimur homines quos
honorificatione: recordatione: preſentia fre//
quentamus. Et quia ſpecialis honor debetur
deo tanq̄ primo omnium principio. ideo etiā
ſpecialis ratio cultus debetur ei qui greco no/
Qꝛ triplex eſt cultus — mine vocatur Euſebia vel Theuſebia: vt pa//
tet per Aug. de ciui. dei. Et notandū ſm Guil.
in ſumma ꝙ triplex eſt cultus: ſcilicet cultus
corporis cordis oris ⁊ operis. De cultu inte//
riori dicit Iſido. viij. ethymo. Tria ſunt que in
religionis cultu ad colendum deum ab homi
nibus requiruntur: fides: ſpes: ⁊ charitas. Et
bea. Augu. fide ſpe ⁊ charitate colimus deum
⁊ ibidem Augu. loquens de theuſebia ſeu pie
tate que eſt cultus dei dicit ꝙ conſiſtit in co//
gnitione dei ⁊ dilectione ⁊ debita ſubiectione
Cognitio vero ad cultum dei pertinens eſt cru
delitas qua creditur deo ſicut credendum eſt
ſcilicet propter ſe ⁊ ſuper omnia: ſicut etiaz pri
me veritati credendum eſt. Item credulitas q̄
credimus de deo digna deo. vt ſummam po//
tentiam: ſummam ſapientiam: ſummam boni
tatem: ⁊ conſequentia ad huiuſmodi: vt ꝙ ipſe
eſt omnium bonorum creator ⁊ conſeruator:
mundi gubernator: hominis recreator: ſeruiē
tibus ſibi liberaliſſimus retributor: eorum ve
ro que pertinaciter ei rebelles ſunt. zelatiſſi//
mus vltor. ¶ Secunda ſpes eſt non qualiſcū/
qꝫ: ſed talis qualis ponenda eſt in eo cuius po
tentie eſt facillimum liberari ab omni miſeria
cuius ſapientie notiſſima eſt ipſa noſtra miſe/
ria. Cuius bonitati proprium eſt miſereri ſem
per ⁊ parcere: qui etiam propter liberalitatem
ſuam fecit quecunqꝫ fecit. In ipſo ergo ſuper
omnia eſt ſperandum. ¶ Tertia eſt amor non
qualiſcunqꝫ amor: ſed talis qualis amandus
eſt: qui optimus eſt in ſe: ⁊ ideo amore digniſ
ſimus: qui etiam eſt fons omnium bonorum
a quo ſuſcepimus omnia bona que habemus
vel habuimus: vel a quo ſuſcepturos nos ſpe
ramus quicquid boni ſuſcepturi ſumus. ⁊ iſta
pertinent ad deuotionez. Deuotio igitur ⁊ ora
tio eſt actus interior religionis. Cultus oris ē
vocalis profeſſio maieſtatis diuine quam fide
les faciunt frequenter orando non ſolum cor//
de: ſed ore vt in pſal. ⁊ huiuſmodi deum laudā
do: benedicendo: gratias agendo: iurando: ad
iurando: debito modo ore vouendo. Hinc la/
ctantius lib. vj. inſtitutionum. Uerbo ſacrifica
ri oportet ſiquidem deus verbum eſt vt ipſe cō
feſſus eſt. Summus igitur colendi ritus eſt ex
ore iuſti hominis ad deum directa laudatio: q̄
tamen vt ipſa ſit deo accepta ⁊ humilitate ⁊ ti
more ⁊ deuotione maxime opus eſt. Ne qs for
te integratis ⁊ innocentie fiduciam gerēs: ti
moris ⁊ arrogantie crimen incurrat eoqꝫ fa//
cto gratiam v̓tutis amittat. Sed vt ſit deo cha
rus omniqꝫ macula careat: miſericordiā dei
ſemper imploret: nihilqꝫ aliud precetur q̄ pec
catis ſuis veniam. ¶ Si quid boni ei venerit
gratias agat: ſi quid mali. ſatiſfaciat. ⁊ id ſibi
ob peccata ſua euenisse fateatur. Et nihilomi/
nus in malis gratias agat. in bonis ſatiſfaciat.
Nec tantum hoc in templo putet eſſe facien//
dum: ſed ⁊ domi. ⁊ in ipſo cubili ſecum habe/
at deum in corde ſuo: quoniam ipſe eſt tem//
plum dei. ¶ Cultus operis eſt vt cum aliquis

ſtrahat.ad hoc ꝙ ſupme rei poſſit ꝯiungi:⁊ iō
mēs ſine mūdicia deo applicari nō pōt. vñ ad
Heb.vi. Pacē ſeqmini cū oib⁹ ⁊ ſanctimoniā:
ſine q̄ nemo videbit deū. Firmitas ēt exigitur
ad hoc ꝙ mēs deo applicet. Applicat.n. ſicut
vltimo fini ⁊ pmo pncipio: hmōi aūt oꝫ eē ma
xime imobilia. vñ apl's ad Ro.viij. Cert⁹ ſum
enim ꝙ neqꝫ mors neqꝫ vita ſepabit me a cha
ritate. Sic ergo ſanctitas dr̄ p quā mēs ſeipſaꝫ
⁊ act⁹ ſuos applicat deo. vñ nō differt a religio
ne ſꝫ eſſentiā. ſꝫ ſolū rōne. Mera.n. religio dr̄
ſꝫ ꝙ exhibꝫ deo debitū famulatū i his q̄ ſpeāl'r
ptinēt ad cultū diuinū vt in ſacrificijs: oblatio
nibus ⁊ alijs hmōi. Sanctitas aūt dr̄ ſm ꝙ hō
non ſolum hoc ſed alia virtutum opera refert
in deum: vel ſm ꝙ homo ſe diſponit per bo//
na opera ad cultum diuinum.

¶ De oratione. Capitulum. viij.

DE oratione que eſt
actus religionis. Nota ſꝫ.b. Tho.
De tri/ ſe.ſe.q.lxxxij. ꝙ triplex fuit error
plici er antiquorum circa orationem. Qui
rore cir dam enim poſuerunt ꝙ res humane nō regū/
ca o:o/ tur diuina prouidentia: ex quo ſequitur ꝙ va/
nem num ſit orare omnino ⁊ deuꝫ colere. Et de his
dicitur Malach.iij. Dixiſtis vanus eſt omnis
qui ſeruit deo. ¶ Secunda opi. fuit ponentiū
omnia in ſe ⁊ rebus humanis ex neceſſitate cō
tingere ſiue ex immutabilitate diuine prouidē
tie: ſiue ex neceſſitate ſtellarum: ſeu ex commix
tione cauſarum: ⁊ ſm hoc excluditur etiaꝫ ora
tionis vtilitas. ¶ Tertia opi. fuit ponentiū res
quidem humanas diuina prouidentia regi: ⁊
ꝙ res non proueniunt ex neceſſitate: ſed dice//
bant diſpoſitionē diuine prouidentie variabi
lem eſſe: ⁊ ꝙ orationibus ⁊ alijs que pertinent
ad cultum dei diſpoſitio diuine prouidentie
immutatur: hec omnia autem improbantur in
prima parte. Et ideo oportet ſic inducere ora//
tionis vtilitatem vt neqꝫ rebus humanis diui
ne euidentie ſubiectis neceſſitatem impona//
mus: neqꝫ diuinam diſpoſitionem mutabileꝫ
Quare eſtimemus. ¶ Ad huiuſmodi ergo prouiden
oꝫ orar̄ tiam eſt conſiderandum ꝙ ex diuina prouidē/
⁊ ꝙ o:o tia non ſolum diſponitur qui effectus fiant: ſꝫ
non eſt etiam ex quibus cauſis ⁊ quo ordine proueni
fruſtra ant. Inter ceteras autem cauſas ſunt etiaꝫ quo
rūdam effectuum cauſe actus humani. Unde
oportet homines agere aliqua: non vt per act⁹
ſuos diuinam diſpoſitionem immutēt: ſed vt
per actus ſuos impleant quoſdam effectus ſm
ordinem a deo diſpoſitum: ⁊ idem eſt etiam in
naturalibus cauſis. Exempli gratia. Diſpoſuit
deus dare homini fructum agri ſui: ⁊ p hunc
ordineꝫ: ſcilicet ſi cultiuetur ⁊ ſeratur ⁊ hmōi.
Oportet ergo hominem colere agrum ⁊ ſere/
re vt impleat effectum illum ſm ordinem datū
a deo. Et ſimile eſt de oratione. Non enim ora
mus vt diuinam diſpoſitionē imutemus: ſꝫ vt
impetremus quod deus diſpoſuit per oratio/
nes ſanctorum eſſe implendum. Et hoc eſt qđ
dicit Gre.i.j.li.dya. ⁊ habetur.xxiij.q.iiij. Ob
tineri ea que ſcī viri orando efficiūt: ita prede/
ſtinata ſunt: vt eorum precibus obtineantur.
Nam ⁊ ipſa eterni regni predeſtinatio: ita eſt
ab omnipotēti deo diſpoſita: quatinus ad hoc
electi ex labore perueniant vt ipſi orando me//
reantur accipere quod eis oīpotens deus ante
ſecula diſpoſuit dare. Uult deus nos orare p/
pter quod frequenter ad hoc inuitat propter
nr̄aꝫ vtilitateꝫ. ¶ Primo videlꝫ vt accipiam⁹ Inui//
quandam cuꝫ eo fiducialitatē recurrēdi ad eū tam
Chry. Conſidera quāta tibi eſt ꝯceſſa felicitas: ad oran
quanta collata gloria o:onibus fabulari cum dum p/
deo cum xp̄o miſcere colloquia optare: quod pl' tria.
velis quod deſideras poſtulare. ¶ Secundo
vt exerceamus in nobis hūilitateꝫ vt recogno
ſcamus eū eſſe actorem bonoꝝ nr̄orū in omni
bus eius auxilio indigere. Ps̄ Ad te leuaui.
⁊c̄. Ecce ſicut oculi ſeruorum ⁊c̄. ¶ Tertio vt
augeamus in nobis feruorē ⁊ charitatem. Nā
deuote orādo cū cogitat de deo magis ac ma/
gis guſtat bōitas eius ⁊ p ꝯñs magis diligit.

¶ Quid ſit oratio. §.i.

De du/
Oratio ſumit tripl'r. Unō mō large pro quali plici ac/
bet bona opatione. Uñ ſup illud.j.ad Theſſa. ceptiōe
vlti. Sine intermiſſiōe orate. Glo. dicit. Sem o:onis.
p orat qui ſemp bona facit. ¶ Secūdo dr̄ o:o
applicatio mentis ad deū. ⁊ ſic dicit Jo.dama.
ꝙ o:o eſt aſcenſus intellectus in deū. ⁊ intelle/
ct⁹ ſ comprehendit vim apprehenſiuam qui
dr̄ intellectus ſpeculatiuus: ⁊ vim motiuam
que dr̄ intellect⁹ practicus. Intellectus ſpecula
tiuus ad deū aſcēdit cum cōſideratiōe mali ⁊
ſuorum defectuum ad conſiderationem boni
ſufficientiſſimi ⁊ completiſſimi ſupplere illos
defectus tranſijt. Et innuit hic modus quo dꝫ Orans
procedere qui vult orare. ¶ Primo enim dꝫ dꝫ duo
defectus ſuos conſiderare: deinde aſcēdere ad facere.
eius liberalitatē qui pōt hoc ſupplere. vñ.iiij.
Reg.viij.dr̄. Si quis cognouerit plagam cor
dis ⁊c̄. Intellectus practicus ad deum aſcen//
dit deſiderio ⁊ ſpe ad liberationem eius ſperā
do impleri deſiderium ſuum. ¶ Tertio mō ſu
mitur o:o p poſtulatione deo facta. ⁊ ſic diffinit
Jo.dama. ꝙ o:o eſt petitio decentium deo. Et
ſic dicit xp̄us diſcipulis Mat.vj. Cum oratis
dicite. Pater noſter qui es in ce. ⁊c̄. vbi docet
petere ea oīa que iuſte pñt peti ⁊ ordineꝫ quo
peti debent: ⁊ continet ſeptem petitiones.

¶ Ad quez dirigen/ .§.ij

da ſeu porrigenda ſit oratio. Nota ſm Thom.
vbi.ſ. ꝓprie eſt ad deuz dirigenda: vt pz ex diſ
finitione eius ſuprapoſita. Ratio eſt ſm beatū
Tho. qꝛ id quod ꝑncipaliter debemus petere
eſt vita eterna ⁊ non aliud niſi in ordine ad ip/
ſum inquātum pōt nos ad ipſam iuuare: ſz nul
lus poteſt dare vitam eternaz niſi deus. Si au/
tem fuerit oratio ad ſanctos: ita ad eos dz fie/
ri ſeu dirigi: ꝙ id qd̄ petitur expectetur a deo
non a ſancto illo niſi per modum interceſſiōis
ſperando: ſcilz meritis ⁊ precibus illius ſancti
a deo obtinere. Pōt ergo dici ꝙ oratio proprie
ſit ad deū: deprecatio ad ſctōs ſm Caſſio. Peti
tio aūt ⁊ ſupplicatio poteſt fieri etiā ad hoīes.
Quis vnum frequenter ſumatur pro alio. Naz
⁊ locutiones rethorice dicuntur orationes: et
eas facientes vt ambaſiatores oratores dicun/
tur: ⁊ que ſit ad deuz qn̄cunqꝫ dicitur depreca/
tio. iuxta illud. Exaudi deus o͛onem quam de
precor. Fit oratio ad deum rōne ſue bonitatis
quam coīcare poteſt. Oratur enim inquātum
eſt beatus: ⁊ alijs beatitudinē largiēs. ꝑcipue
conuenit deo rōne ſue eſſentie que eſt coīs tri/
bus perſonis quaruz ⁊ opera ſicut ⁊ voluntas
ſunt inſeparabilia: vt qd̄ vna vult ⁊ dat ⁊ alia:
⁊ ad ipſum deuz trinitatis pōt orare: ⁊ ad quā/
libet pſonam intendendo qd̄ ab vna petit ab
omnibus recipere. Ad xp̄m etiam dirigit ora/
tio: qꝛ vna perſona eſt deus ⁊ hō: ⁊ inquātum
deus eſt ſperari pōt ab eo omne bonum cū p͛re
⁊ ſpūſancto. ¶ Fit oratio vl̄ deprecatio ad ſan
ctos ⁊ ad angelos bonos ſicut ad mediatores
⁊ ꝓcurantes nobis bona a deo. Et eodem mō
ad glioſam virginem que quāto magis pia et
maioris premij tāto magis pro nobis orat. Cū
enim ſancti cognoſcāt in viſione verbi omnia
que pertinēt ad corū gloriam ⁊ ad magnaz eo/
rum gloriam eſt ꝙ alios iuuare poſſint: quaſi
deo coopatores exiſtentes. ideo ſtatim in v̄bo
vident eorum vota qui eos interpellant. Uidē
do aūt non ſemꝑ orant pro illis qui ſe eis com
mendāt ad ꝓcurandūz eis qd̄ petunt: ſed tunc
qn̄ in ipſo v̄bo vident hoc eſſe deo placituz po
ſtulare: ⁊ tunc poſtulātes ſemꝑ exaudiūtur. Et
cum in patria nunc ſint colter tm̄ anime ſctōꝝ:
nominant tm̄ ſub nominib⁹ que hēbant in cor/
pore cōſtituti. Dicitur enī ſancte petre vel pau
le nō anima petri ora pro nobis: ex eo videlicet
qꝛ ex bonis opibus hic factis meruerūt vt poſ/
ſent orare pro nobis: ⁊ etiā in teſtimoniū futu/
re reſurrectionis ſz bea. Tho. vnde Job. v. Ad
aliquē ſctōꝝ cōuertere. Ad eos qui ſunt in mū
do. non d͛ proprie fieri o͛o: qꝛ cum vita eterna
qua ꝑncipaliter petitur ad ſanctos qui eā hn̄t:

quō oratio fiat ad ſcōs ⁊ angelos.

⁊ non ad eos qui non habent vt ꝯuerſantes in
mundo dirigenda eſt oratio vel deprecatio. Et
eadem rōne ad eos qui ſunt in purgatorio nō
eſt dirigenda oratio cuz ſint in afflictione. Sz
nec ſupplicatio ſicut ad bonos qui ſunt in mū/
do: qꝛ non ſunt in ſtatu merendi ſicut illi. Qđ
autem oratio facta paſcaſio exiſtenti in purga/
torio vt liberaret demoniacum vel infirmum
ſm Greg. in dyal. hoc non fuit: qꝛ paſcaſius h
ꝓcurauerit: ſed ex fide ⁊ deuotione orantis.

¶ Quid ſit in ora/ .§.iij.

tione petendum. Sciendūz ꝙ peti pñt ⁊ bona
ſpūalia: ⁊ temporalia: ⁊ mala penalia: ſz diuer/
ſimode. Nam bona ſpūalia. vt dicit bea. Tho.
ij.ij.q.lxxxiij.ar.v.⁊.vj. ſi ſunt neceſſaria ad ſa/
lutem vt gratia ⁊ virtutes ſimpliciter ⁊ abſolu
te peti poſſunt ⁊ debent abſqꝫ ꝯditione. ſ. ſi pla
cet deo: vel ſi eſt pro ſalute noſtra: ⁊ huiuſmōi.
Et multo magis ipſam ſalutē ⁊ regnū: ⁊ ſimili
ter remiſſionem peccatoꝝ. Deo enim hoc placz
qui vult omnes hoīes ſaluos fieri: ⁊ ipſe nos
ad hoc inuitat dicens. Primū querite regnūz
dei ⁊ iuſtitiā eius. i. virtutes quibus acquirit.
Unde ⁊ fidem ſpem ⁊ charitatē docuit poſtula
re ſub figura panis piſcis ⁊ oui. ¶ Bona vo
tpalia: vt ſanitatem: filios: honores: diuitias: ⁊
huiuſmodi. Aut ſpiritualia non neceſſaria: vt
ſcientia: eloquētia: ⁊ huiuſmodi peti poſſunt.
non tamē abſolute ſed ſub ꝯditione: ſi ſiat pro
ſalute noſtra. nam multis talia ſunt ad pernici
em. De his ergo que poſſunt malum euentuz
habere pōt eſſe aliqualiter vera ſnīa Socratis:
qui vt refert Ualerius maximus. nihil vltra a
dijs immortalibus petēdum arbitrabat ꝙ̄ vt
bona tribuerent: qꝛ hi demum ſcirent qd vni/
cuiqꝫ vtile foret. Sed neceſſaria ad ſalutē deter
minate peti poſſunt ſm bea. Tho. vbi. ſ. Et ꝙ
peti poſſint ex hoc probatur. quia ſz Auguſti.
ad probādū hoc licz orare quod licet deſidera
re. Sicut ergo licet nob̄ deſiderare iſta tpalia.
non vt in eis finem cōſtituamus ſed ſicut que
dam adminicula quibus iuuamur ad tentēdū
ad beatitudinem. inquātum per ea vita corpo
ralis ſuſtentatur. Et ſic nobis organice deſerui
unt ad actus virtutum. vt dicit. j. Ethi. ſic licet
pro ipſis tpalibus orare vt cum habentur tene
antur. cum non habentur habeantur ad ſuffici
entiam vite decentis. cum ꝯditione tm̄ vt dictū
eſt. ¶ Mala penalia non licet petere in o͛one
niſi in ordine ad bonū. vt. ſ. p flagella qs ꝯuer
tat ad deū. Et ſic itelligēde ſūt ipᷓcatiōes mul
te. q̄ ponunt i ſcriptura ꝯinimicos. vt illd̄ pſal.
Erubeſcāt ⁊ ꝯturbē. ⁊c. ⁊ alia hmōi. Petit enī
ꝯturbatōz inimicoꝝ p tribulatōes vt p illas cor
rigāt ⁊ ꝯuertāt ad deū. Pñt vltra dcāz expoſiti

quid ſit petēdi in oratione.

Qd̄ dīe reterū bē tpori ſpūalia etiā poſſit

Quō mala penalia ſunt petida vel imprecanda

Oratio pro cō[...] pro[...]

onem etiā tripliciter ītelligi. Uno mō vt ītelli/ganſ ſci in hmōi petere nō ꝯtra ipſos hoīes ſꝫ ꝯtra regnū pcti. vt. ſ. deſtruantur pctā in eis: ⁊ erubeſcāt per pniam ⁊ hmōi. ¶ Scdo modo vt ſint dicta per modū ꝓphetie prenūciantis qd eis eueniet. ⁊ ſic poniſ pñs optatiuī vel ipe ratiuī pro futuro īdicatiuī modi. vt illō dupli/ci ꝯtritione ꝯtere eos dñe. i. ꝯteres. Tertio mō ꝯformādo volutatē ſuā cū voluntate diuina circa dānationē perſeuerantiū in pctō. Mala vero temporalia orare ⁊ petere alijs ex odio eſt mortale. Et ſimiliſ petere poſſe facere mala cri/minalia. vt furtum ⁊ huiuſmodi.

¶ Cui conueniat .§.iiij.

orare. Dicendū ꝙ creature rōnali cōprehēden/do angelū ſub rōnali. Et hoc pꝫ ex noīe ⁊ diffi/nitione. Diciſ oṙo ſm Caſſio. quaſi oris rō. Uñ ſignificat aliquē actū rōnis expreſſum per effe/ctum oris. Diffiniſ etiā ꝙ eſt petitio vt dictum eſt. ſ. Petitio aūt eſt actus rōnis ſicut ⁊ imperi um. Sed petitio applicat deſideriū voluntatis ad deū qui non eſt ſub poteſtate nr̄a ſꝫ ſupra. ſ. deum. Imperiū aūt applicat ipſum deſideriuꝫ ad ſubiectos per ꝓceptū. Reperiſ aūt creatura rōnalis ſub triplici differētia. ¶ Prima vt vni

Utrum xp̄o cō/petat o/rare.

ta creatori. ſcđa in actu cōprehēſori: tertia ī ſta tu viatori. Scđm primuꝫ modum ſic competit xp̄o orare inquātū humanitas creata eſt vnita deitati. Ipſi ergo cōpetit orare in celo inquātū ſcꝫ hō. Ro. viij. Qui etiā interpellat pro nobis ⁊ alibi. Aduocatū habem⁹ ⁊c. Jo. xvj. Ego ro/gabo pr̄eꝫ pro vobis ait ipſe. In mūdo aūt fre/quenter orauit. Luc. ix. Erat pernoctans in oṙo ne. Non pro ſe indigēs. ſed in hoc nobis exem plum p̄bens. Orabat vt hō exaudiebatur vt de us. Sp̄us aūt dr̄ poſtulare. Ro. viij. genitibus inenarrabilibus. q: nos poſtulantes facit. An/gelis bonis ⁊ ſcis in patria ꝯuenit orare orant vtriqꝫ pro nobis. qd̄ ꝓbatur tripliciter. ¶ Pri/mo aucte. ij. Macha. vlti. dr̄ de Hiere. defun/cto. Hic eſt qui multū orat pro pplo. ¶ Scđo rōne. Nam oṙo pro alijs facta cum ꝓueniat ex charitate quāto. ſ. q ſunt in patria ſūt pfectio/ris charitatis tāto magis orāt pro viatoribus qui eoꝝ oṙonib⁹ pñt iuuari. quāto aūt deo con iunctiores tanto eoꝝ oṙones ſunt magis effica ces. Habet enī hoc ordo diuinus vt ſuperiorū excellentia in īferiora refundaſ. ſicut ex clarita/te ſolis in aere pꝫ. Uñ ſm Hiero. Si apl̄i ⁊ mar tyres adhuc in corpe cōſtituti. qñ pro ſe debēt eſſe ſolliciti pro alijs orāt. quāto magis poſt co ronas: victorias: ⁊ triūphos. ¶ Tertio ex offi/cio ⁊ conſuetudine eccl̄ie que dirigit orationes ad ſanctos. vt patet in letanijs. Fruſtra autem hoc fieret ſi non orarent. Qd̄ autē aīalia bruta dicuntur deū inuocare in pſal. īproprie ē. īquā tum. ſ. naturali deſiderio aliqd a deo deſiderāt qd̄ a deo obtinent. ſicut ⁊ dicūtur obedire. non quaſi pcipiētes ⁊ intelligētes mandatū. ſed in/quantū naturali inſtinctu mouētur ab ipſo pc. Que faciūt verbū eius. ¶ Tertio ꝯuenit orare viatoribus oībus nō ſolū iuſtis ſed etiā pecca/toribus. licet enī dicatur Jac. v. Multum eniꝫ valet deprecatio iuſti aſſidua. Ualet tñ ⁊ exau/ditur oratio pctōris. vt pꝫ de oṙone publicani. Luc. xviij. Et hoc nō ex merito ſui ſicut iuſti au diunſ. ſꝫ ex pura miſericordia. ſi tñ debite orat. Nec eſt ꝯtra illud Joan. ix. Peccatores de⁹ nō exaudit. q: intelligitur ſm Tho. cū petit inquā tum peccator ſm deſideriū pcti. i. cōmittendo aliqd̄ iniquū. ⁊ ꝙ nō audiatur ꝓcedit ex miſe/ricordia dei. Uel poteſt dici ſm bea. Auguſt. ꝙ illud dixit Celidonius nōdum perfecte illumi/natus. Sic enim putabat ſꝫ ſic nō erat. Sic pec cator etiā inimicicias ſeruās dicēdo Pr̄ nr̄ ⁊c. vel aliud ꝓpter ſui ſalutē non peccat. nec men/titur dicens. Dimitte nobis ⁊c. Loquitur eniꝫ in perſona eccleſie que ſemper dicit verum. Et ſic de alijs hmōi orationibus.

Q non ſolū iu/ſtis ſꝫ ⁊ pctōri/bus cō petit o/rare.

¶ Pro quibus p/ .§.v.

ſonis debem⁹ orare. Dīcm ꝙ hoīes debēt orare pmo pro ſeipſis: ſcđo pro defunctis: tertio ꝓ vi/uis alijs. De ordine tñ non eſt multum curan/dum vtrum prius pro vno ꝙ̄ꝫ pro altero dūmo do oret pro ſe ⁊ ꝓ alijs. Sicut aūt qlibet teneſ magis diligere ſalutē ſuā ꝙ̄ꝫ cuiuſcūqꝫ alteri⁹. ita ⁊ magis pro ſe orare teneſ. Et q: ex ꝓcepto tenetur qlibet ad faciendū ea qbus conſequaſ ſalutē. Salutē aūt ꝯſequi nō poſſet niſi p gr̄am ⁊ virtutes que danſ a deo frequēter mediante oṙone. iō ex precepto teneſ hō aliqñ orare. ſed qñ vel quō nō eſt determinatum. ⁊ difficillime determinareſ. Pe. de pa. niſi forte ī articulo ne ceſſitatis vel in periculis. ¶ Quando qs facit orationē pro ſe ſemp exaudiſ. Si tñ concurrāt alie tres ꝯditiōes ſcꝫ petendo neceſſaria ad ſa/lutem perſeueranter ⁊ pie. ſm be. Tho. in. iiij. Quāuis aūt peccator nō poſſit orare pie. ita. ſ. ꝙ eius oṙo ex habitu pietatis informeſ: pōt tñ eius oṙo eſſe pia quantū ad hoc ꝙ petit aliquid pertinēs ad pietatē. ſicut ille qui non hꝫ habi/tum iuſtitie pōt aliqd iuſtum velle. Et ꝙ̄uis ei⁹ oratio nō ſit meritoria ex quo eſt in mortali pec cato. pōt tñ eſſe impetratoria. q: meritū inniti/tur iuſtitie īpetratio gr̄e bea. Tho. ij. ij. Si aūtē deficiat aliqua iſtaꝝ ꝯditionum aliqñ exaudiſ aliqñ non. ¶ Pro defunctis pōt ⁊ dꝫ orare. nō tamen pro omnibus. nā pro his quos conſtat eſſe in gloria vel credit eccleſia vt pro canoni/zatis: orare non debet. q: non indigent. Aug

De vtili/tate ora/tionis ⁊ pe/tis

Iniuriam facit martyri qui orat pro martyre. extra de cele. miſ. Cum marthe. ¶ Pro his q̄ ſunt in inferno dānatorum ſeu in lymbo nō debet orari. quia nō poſſunt iuuari nec in aliquo ſubleuari. Sed tn̄ pro exiſtentibus in purgatorio. vt. xiij. q. ij. Anime. ⁊ c. Tempus. Sʒ quia non poſſumus ſcire qs vadit ad purgatorium vel infernum vel paradiſum quoad adultos. iō pro oibus defunctis pōt orari. qꝛ vt ait Augu. Melius ſupererūt iſta ſcʒ ſuffragia qbus non obſunt nec proſunt q̄ʒ deerūt quibus proſunt. xiij. q. ij. non eſtimemus. ¶ Pro morientibus in excōicatione vel in aliquo mortali notorio. ſine ſignis ꝯtritionis orari nō poteſt oratiōe ſolēni. vt dicendo miſſam defunctoꝝ pro eis. ſed bene oratione priuata ſm pe. de pal. Et hec eſt ratio qꝛ in extremo vite potuit corde penitere ⁊ ſic ſaluari ⁊c̄. Cuʒ iſta preſumptiōe poteſt orari ſcʒ ſi non eſt in inferno. ⁊ qꝛ defuncti ſunt in maiori afflictione q̄ʒ viui. ⁊ non poſſunt ſe in aliquo adiuuare ſicut viuētes. ideo videtur magis pro eis orandum. ¶ Pro viatoribus oibꝰ orari poteſt pro bonis ⁊ malis ⁊ etiaʒ preciſis. Et pro preciſis quidem vt excōicatis ⁊ hereticis oratione priuata vt deus conuertat eos ad vnitatem. Non aūt inter orationes que fiūt p̄ membris eccleſie quoꝝ ſuffragio eccleſia eos priuat. ¶ Pro bonis autem orandum eſt vt p̄ficiant ⁊ perſeuerent. ⁊ hoc ſcilicet orando pro iuſtis fit triplici ratione. ¶ Primo quia multorum preces citius exaudiuntur. que rō tangitur in glo. ſuper illud ad Ro. xv. Iuuetis me ī orationibus veſtris. ¶ Secūdo quia ex iuſtis gratie agūtur deo de beneficiis collatis iuſtis. ¶ Tertio vt non ſuperbiant dum vident minoribus ſuffragijs indigere bea. Thom. ſe. ſe. ¶ Pro malis non preciſis vt conuertantur ad penitentiam. Fiunt autem oratiōes pro malis ſed non exaudiuntur niſi predeſtinatis. ſed qꝛ hoc diſcernere non poſſunt. ideo pro omnibꝰ orandum. dum neſcientes quis pertineat ad p̄deſtinatorum numerum ⁊ quis non pertineat ſic ad omnes affici debemus vt velimus. oēs homines ſaluos fieri. xxiij. q. iiij. Corripiātur. ¶ Etiam pro inimicis orandum eſt ſicut xp̄s docuit dicens Matthe. v. Orate pro perſequētibus vos. Et etiam in cruce dixit. Pater ignoſce illis. Luc. xxiij. ⁊ pro inimicis orare eis mala in vindictam mortale ē. Orare pro eis in generali vt ſcilicet ab oratione quam facit in generali pro omnibus fidelibus non intendat excludere inimicum tenetur ex precepto. alioquin contrarium faciendo pertineret ad liuorem vindicte. In ſpeciali orare pro eo non tenetur quis niſi ſm preparationem animi in aliquo caſu neceſſitatis qñ hoc indigeret ad ſalu-

De his p̄ qbus non eſt orandū

Quō p̄ excōicatis ⁊ hereticis ſit orādū

Quō ſit orandū pro inimicis.

tem conſequendā cū videret alios p̄ eo orare p̄fectionis eſt cū magis mereaꝛ. Unde dicit Auguſti. in ſermo. ¶ Niſi Stephanus pro ſaulo oraſſet eccleſia dei paulum non habuiſſet.

¶ De temporibus .§.vi.

orandi Ubi ſciendū q̄ cū xp̄s dixerit. Lu. xviij. Opꝫ ſemp̄ orare ⁊ nūq̄ deficere. Et apl's. i. ad Theſſa. v. Sine intermiſſione orate. Non ſunt hec intelligēda ſuꝑficialiter q̄ntum ad ipſum actum oꝛonis p̄ continuo tp̄e. qꝛ illud eſſet impoſſibile cum oporteat dormire comedere ⁊ in alijs occupari: ſed ſm q̄ exponit be. Tho. ij. ij. tripliciter. ¶ Primo q̄ntū ad deſiderium charitatis qd̄ eſt cā ⁊ motiuū ad oꝛonem. Hoc dʒ eē in nob̄ cōtinue in actu vel virtute: v'tus aūt huiuſmodi deſiderij manet ī nobis in his que facimus ex charitate ⁊ in gloriaʒ dei. Oīa enim debemus facere in gloriam dei. ⁊ ſic ſemp̄ oramus. ¶ Scđo q̄ntum ad effectū vel in ipſo orāte. Nam ex ipſa oꝛone facta ſepe: ⁊ ſi non continue remanet magis deuotꝰ. ⁊ p̄ tunc etiam dī orare reſpectu illius oꝛonis effectus vl in alijs puta cū ſuis bñficijs p̄uocat aliquē ad orādū p̄ ſe ēt cū ab oꝛone qeſcit. ¶ Tertio dī qs ſp̄ orare qꝛ nō omittit qn̄ tēporibꝰ d̄bitis oret: ⁊ tūc ē ibi diſtributio accōmoda. Et q̄uis nec ex p̄cepto naturali nec diuino ſit nobis determiatū tp̄s orandi: ſed ex impoſitiōe eccleſie q̄ntum ad oēs diebus dñicis ⁊ feſtis. ſ. audire miſſam de ꝯſe. di. i. Miſſas. ⁊ ex̄ de parroch. vt diebꝰ. q̄ntuʒ ad bñficiatos ⁊ ordinatos in ſacris oī die. ſ. dicere horas canonicas. ex̄ de cele. miſ. dolentes tn̄ ſacra ſcriptura admonendo deſignat alia tp̄a oꝛonis. Dicit enim p̄s. Ueſpere mane ⁊ meridie narra. ⁊c̄. Et alibi. Media nocte ſurgebaʒ ad ꝯfitēdū tibi. Et de Dan. dicit. vi. c. q̄ tribus temporibus in die flectebat genua ſua adorando propter tres ratiōes ſm Guil. ¶ Primo ob excitationem ⁊ reminiſcentiā ex determinatione: vt ſi aliquo tempore detenti fuerimus ipſū tempus determinatum in ſcriptura: ⁊ ſi non p̄ceptorie tamen admonitorie ad orandum inuitet. determinata enim magis ducunt ad memoriam ⁊ excitant q̄ʒ generalia. p̄ticularia eniʒ magis mouent. ¶ Secundo ob congruentiaʒ ex hominis diſpoſitiōe in illis temporibus dictis. Ipſa enim tempora magis congruunt ad orationem media quidem nocte. vt ſm Hilarium cum maxime corporis vitijs oportunitas datur tunc precepit vt eadem vitia legis meditatione frangantur. Iteʒ ſm. b. Amb. quia media nocte ſolet ſponſus venire. ſcilicet ad viſitādum animam conſolationibus. et eo q̄ tūc ex ſolitudine ⁊ tenebris noctis ſenſibus clauſis mens minus diſtrahitur. Ueſpere autem idē

Quibꝰ tp̄ibus melius ⁊ vtiliꝰ ſit orādū ⁊ quare propter tres cauſas.

fero ſm Ambro.quia peccata ⁊ negligentias
totius diei abſtergere debemus lachrymis cō/
punctionis ⁊ deuotionis. Mane vero ſm eun
dem per plenam digeſtionem ſolutis ſenſibus
a ligamine ſoporis quo vigor mentis laxatur:
⁊ reſoluitur ſpiritu mentis noſtre reuocari de
bemus ⁊ implere illud pſal. Dixi nunc cepi.
Meridie vero ne actibus ſeculi quibus nos
accōmodamus propter neceſſitatē vite nimis
immergamur. Et propter affectum in deū at/
tendere congruit in oratione ⁊ dicere cum ps.
Eripe me de luto ne infingar. ¶ Tertio ob in/
ſinuandam indigentiam ex morali ſignificati/
one. Illis enim quatuor temporibus ſignifica/
tur initium perfectionis finis ⁊ conſumatio bo
ni operis ⁊ tolerantia aduerſorum. Mane eni
quod eſt principium diei artificialis ſignificat
initium boni operis. Meridies progreſſum.
Veſpere autem eſt finis diei finem. Nox ſigni/
ficat aduerſitatem. Hec enim omnia nobis ſūt
ex gratia dei quam precibus obtinemus: quia
ea indigemus. De horis canonicis quomodo
quis teneatur ad eas habes in.ij.parte ti.ix.c.
xij. Et parte.iij.ti.xiij.c.iiij.

¶ De conditioni/ .vij.

bus concurrentibus ad orationem: quarū ali
que ſunt de neceſſitate: alique de congruitate:
alique de maiori vtilitate. ¶ Nota ergo ſm
Ray.⁊ Hoſt. ꝙ oratio debet fieri cum fiducia
⁊ ſecuritate: ſcilicet obtinendi quod petit. Ia/
co.j. Poſtulet in fide nihil heſitās ⁊c. Et Mar
ci.xj. Omnia quecunqꝫ orantes petitis: credi/
te quia accipietis ⁊ fiet vobis. ¶ Cum humili
tate. Eccleſiaſti.xxxv. Oratio humiliātis ſe pe/
netrat nubes. Gene.xviij. Loquar ad dominū
meum cum ſim puluis ⁊ cinis. ¶ Cum diſtin/
ctione petens. Iaco.iiij. Petitis ⁊ non accipi/
tis eo ꝙ male petatis.iij. Regum.viij. Exem/
plum in Salomone qui petens non diuitias
nec potentias ⁊ huiuſmodi. ſed rationabilia fu
it exauditus. ¶ Cum deuotione ſeu attentio/
ne ſaltem virtuali vel in principio.j.ad Corin/
thi.xiiij. Orabo ſpū: ideſt voce orabo ⁊ men/
te ideſt attentione. Cypria. de conſecra.diſtin.
prima. Quando ſtatis fratres ad orationem vi
gilare ⁊ incumbere ad preces toto corde debe/
tis. Cogitatio tunc carnalis ⁊ ſecularis homi/
nis abſcedat. Eccleſia.x. Muſce morientes per
dunt ſuauitatem vnguenti ideſt orationis. Exē
plum anne.j. Regum.j. ¶ Cum pietate quod
tamen eſt ad bene eſſe ⁊ meritum ſcilicet ſine
mortali. pſal. Si iniquitatem aſpexi in corde
meo non exaudiet dominus ſcilicet ex iuſtitia.
Eſa.j. Cum multiplicaueritis orationes veſtras
non exaudiam vos. manus enim veſtre plene

De cōdi tiōibus orōnis vt exaudiatur.

ſunt ſanguine: ideſt opera veſtra plena pecca/
tis. Opus dei dicitur oratio cum affectu ⁊ fer
uore. Iere.xlviij. Maledictus omnis qui fa
cit opus dei negligenter pſal. Clamabit ad me
⁊ ego exaudiam eum. Greg. Multum clamat
qui multum amat. Exemplum in Moyſe di/
cente domino. Aut dimitte eis hanc noxam:
aut dele me de libro vite Exo.xxxij. ¶ Cum la
chrymoſitate ſeu compunctione. Eſa.xxxviij.
Audiui orationem tuam ⁊ vidi lachrymas tu/
as. Exemplum in Sarra vxore Thobie: que
orans cum lachrymis fuit exaudita. ⁊ in chri/
ſto in cruce qui ſm Apoſtolum hebre.v. orans
cum lachrymis ⁊ clamore valido exauditus ē.
Glo. Oratio deum linit: lachryma cogit: hec
vngit illa perungit. ¶ Cum verecundia ⁊ ho/
neſtate. Lu.xviij. Publicanus nec oculos ad
celum leuabat ⁊c. Figura in Heſter que in mul
to ornatu ⁊ apparentia iuit ad loquendum aſ/
ſuero. vidit enim eum turbatum ⁊ coram eo
cecidit. ¶ Cum aſſiduitate ⁊ perſeuerantia.
Act.j. Hi omnes erant perſeuerantes in ora/
tione: ſcilicet apoſtoli cum receperunt ſpiritū
ſanctum. Hierony. de penitē. diſtinctio. prima.
Importuna. In euangelio mulier meruit audi
ri: ſcilicet chananea. Et parabo. Luc.xj. de ami
co poſtulante tres panes ⁊c. ¶ Cum operoſi/
tate ideſt cum ieiunio ⁊ elemoſyna. Matthe.
xvij. Hoc genus demoniorum non eycitur ni/
ſi in ieiunio ⁊ oratione. Thobia.xij. Bona eſt
oratio cum ieiunio ⁊ elemoſyna. Ieiunium enī
facit mentem ſobriam: vnde magis aptam ora
tioni. Faciebant etenim ſancti ſolennes oratio
nes cum ieiunijs. Exemplum Dan. ¶ Cum cō
munitate citius exauditur oratio cōmunis ꝗ̄
particularis. Matth.xviij. vbi fuerint duo vel
tres congregati in nomine meo: ſcilicet ad pe
tendum ego ſum in medio eorum ad exaudiē/
dum ſine tedio ⁊ anxietate. pſal. Voluntarie ſa
crificabo tibi ⁊c. Orō eſt quoddam ſacrificiū
cordis. iuxta illud. Immola deo ſacrificiū lau/
dis. Hiero. de ꝯſe di.v. Nō mediocriter dicit.
Melior ē.vij. ps. decātatio cū cordis puritate
ac ſerenitate ⁊ ſpūali hilaritate ꝗ̄ toti' pſalterij
modulatio cū āxietate atqꝫ triſtitia. ¶ Cū ꝑpa/
ratiōe. Ecci.xviij. Ante orōnē ꝑpara mētē tuā.

¶ De multiplici .§.viij.

effectu ſeu vtilitate orōnis. ꝓpter qḋ merito di
Iaco.v. Multū valet deprecatio iuſti. ⁊ iō xp̄s
nos inuitat ad orandum dicens. Petite ⁊ acci/
pietis. Io.xvj. Valet enim ad quatuor.
¶ Primo ad meriti acquiſitionem.
¶ Secundo ad peccati ſatiſfactionem.
¶ Tertio ad aī conſolationem ⁊ refectionem.
¶ Quarto ad petiti impetrationem.

De vtilitate ſiue effectu multiplici orōnis.

¶ Tria ex his ponit beatus Thom. ſcđa ſecū/
de. q. lxxxiij: Qđ ē ſatiſſactoria pōt in. iiij. ſen.
¶ Quātū ad pͥmū ſciēdū eſt ꝙ poſiti ſumus
in hoc mūdo ad acquirendū merita qbus cōſe
quamur gloriā. Vn̄ xp̄s Joā. xv. Poſui vos vt
eatis. ſ. p bona opa ⁊ fructū afferatis meritori/
um: ⁊ fructus vſ maneat in vitā eternā. Radix
aūt merendi eſt charitas ſm be. Thom. in. iiij.
Qn̄ ergo qs facit bonū opus ex charitate tunc
meretur: ⁊ q̄to facit cū maiori charitate tanto
plus meref. Cuȝ ergo oīo de ſe ſit bonū opus:
qui facit eā in charitate: ⁊ ex charitate vtiqȝ me
ref regnū dei. Exēplū de latrōe ī cruce: ⁊ ppea
xp̄s multū orabat. Dicif. n. Luc. vj. Erat pernoc/
tans in oīone: vt. ſ. exēplo ſuo doceret nos fre
quēter orare vt merita acqramus. Iſte fructus
tolli non pōt. Nā ⁊ ſi qs orat pro alio viuo vel
defuncto: meritū qdem oīonis eſt ſuū nō alte/
rius pro quo facit oīoneȝ. ps. Oratio mea in ſi
nu ⁊c. Qui aūt nō ē in charitate nō dȝ ppea di/
mittere oīoneȝ: q: nō acqrit ſibi meritum vite
eterne. Naȝ valȝ ſibi ad mlta alia. pͥcipue ad
molificādū cor ⁊ ad īducēdū ad gr̄aȝ ꝑ quā qs
meref. de pe. di. v. frēs. ¶ Quātū ad ſcđȝ valȝ
oīo ad ſatiſſaciēdū. Siqdem in multis offendi
mus oēs: vt dꝛ Ja. iij. Et ſi ēt poſt ꝯtritioneȝ nō
ſatiſſacimus in vita pn̄ti poſtea opoꝛtebit ſatiſ
facere ꝑ penā itēſiſſimā purgatorij. Satiſſactio
fit per opa bona facta in charitate inquātū ſūt
penalia ſeu laborioſa. oīo ē opus bonuȝ ſeu la
borioſuȝ ſi deuote fiat. Nam mēs laborat me/
ditādo ſpūalia: vt dicit Salo. Frequēs medita
tio carnis eſt affli. tio. Laborat ēt corpus loqn/
do ſi vocalis fit oīo vt colter fit ore vel genufle
ctione: pſtratiōe: inclinatiōe: ⁊ hmōi. Imo in vi
tiſpatrū dixit qdā ꝙ oratio eſt opus laborioſuȝ
ſup oīa alia. Et h̄ q: opȝ eſſe vigilantē ad repri/
mendū cor a diſtractiōibus ad q̄s eſt multū in/
clinatū. Eſt ergo oīo ſatiſſactoria ⁊ nō ſolū pro
pctis ſuis: ſȝ alijs viuoꝝ ⁊ defunctoꝝ ſi fiat pro
eis ab his qui ſunt in charitate. Vn̄ dꝛ. ij. Ma
cha. xij. Scā ergo ⁊ ſalubris eſt cogitatio oraf
pro mortuis vt ſoluanf quo. ſ. ad penā ꝑ viā ſa
tiſſactiōis. ⁊ iō colter penitētibus iniūguntur
oīones in ſatiſſactionē. Et ſicut ſupbia deū offē
dit que repitur aliquo mō in oī pctō: ita humi/
litas placat vt ſatiſſaciat deo. ꝑ oīonem aūt hu
miliat ſe creatura cognoſcēs ſe dei auxilio in/
digere ⁊ ei ſe ſubijcit. ¶ Quātū ad tertiū valet
oīo ad ꝯſolationē mentalē. Querit qlibet cōſo
lari: ſed nulla maior cōſolatio q̄ȝ in oratiōe de/
uota reperif. ps. Memor fui dei ⁊ ꝯſolatꝰ ſum
ſ. in oratione ⁊ tantū abūdat. ſ. ꝯſolatio mentis
ꝙ aliqū redundat ad corpus. Tantā ꝯſolatiōeȝ
ſentiebat moyſes loquēs cū domino in monte
ſynai ꝙ nō comedit neqȝ bibit aliquid. xl. die/
bus ⁊. xl. noctibus. Nō eſt aliud orare q̄ȝ loqui
cum deo. bea. Tho. de aquino orās ante crucifi
xum fuit viſum eleuatū corpus a terra multuȝ
ex magna dulcedine oīonis. Et colter oīs gu
ſtus diuinorū haurif in oīone: ſed iſtū fructuȝ
non ꝯſequif qui non adhibet intētionem vitā
do euagationē. ⁊ hoc eſt qđ dicif Eccle. x. Mu
ſce morīētes ꝑdiderunt ſuauitatē vnguēti. Vn
guentuȝ eſt oīo qua ſananf peſtes ⁊ vlcera ani/
me que in ſe ſuauis eſt: muſce ſunt importune
cogitationes volatiles que mēti occrrūt q̄ tunc
moriunf cum ꝑmanēt ⁊ odorē ꝑdunt. i. deſtru
unt ſuauitatē ⁊ ꝯſolationē oīonis. ¶ Quātuȝ
ad q̄rtum dꝛ Lu. xj. Omnis qui petit accipit.
Et valet quidē oīo multum. eſt eni fortis ⁊ effi/
cax vt oīa vicat ⁊ omnibus dominef etiā deo.
Et quantū ad elemēta clarum eſt: q: ad oīoneȝ
Morſi: vt dicif in ps. Aperta eſt terra ⁊ deglu
tiuit dathan ⁊ operuit ⁊c. Aqua que ſemp flu/
it ad mare orante moyſe firma ſtetit vt murus
in mari rubro donec trāſiret ppl̄s iſrael. Exod.
xiiij. Aer vbi generaf pluuia ⁊ hmōi ad oīonē
Helye retinuit pluuiam vt voluit Helyas. Jac.
v. ⁊. iij. Re. xvij. Ignis que oīa ꝯſumit ananie
cum ſocijs in fornace orantibus nihil nocuit.
Dan. iij. Etiam valet ꝯtra oēs infirmitates cor/
poris. Nam lepram incurabileȝ tollit: pȝ in le/
proſis orātibus vt mūdarenf. Lu. xvij. ⁊ Mat
thei. viij. Item viſum reſtituit. exēplum de ce/
co clamāte illuminato. Lu. xviij. Febres expel/
lit. vt in ſo. ro Petri Lu. iiij. Paralyſim curat:
vt pȝ in ſeruo centurionis. Matth. viij. Et alia
innumerabilia: vt pȝ in legendis ſanctorū. Ipſi
morti que eſt terribiliſſimum oīūm terribiliuȝ
dominatur: ⁊ vt veniens nō interimat: vt Eze
chie cui dictū fuit. Morieris tu ⁊ non viues.
Eſa. xxxviij. Et in mortuis iam reſuſcitatis per
orationes. Exemplum in be. Dn̄ico de tribus
reſuſcitatis per cuȝ rome ⁊ alibi. Hec. ſ. oratio
valet imperat celo. terre: mari ⁊ inferno: ⁊ obe
diunt ei. Naȝ orante Joſue ſol firmauit ſe qui
erat in occaſu per plures horas obedienti voci
hominis: vt dicif Joſue. x. Terra bellis ⁊ peſti/
bus deſtruitur ⁊ mūdus. ⁊ h̄ tolluntur per ora
tioneȝ vt in iuda machabeo cū fratribus: ⁊ in
Dauid orante tempore peſtis. ij. Reg. Tempe/
ſtas maris orantibus apoſtolis xp̄m ſedata eſt.
Matth. viij. Infernus quoqȝ ad oratiōes Gre
go. traianum reddidit. Infirmitates mentis ꝑ
eam remouenf. ideſt peccata: vt in publicano
⁊ tentationes vincuntur. Figura in moyſe te/
nente brachia eleuata ⁊ vincebat populus iſra
el amalechitas: alias vincebatur. Exod. ⁊ ſi/
gnificat bellum tentationis. Oratio valet ad
reprimendum demones. Vnde Matth. xvij.
Hoc genus demoniorū ⁊c. ⁊ clamabat diabolꝰ
per obſeſſum.

per obſeſſuz. Bartholomee incēdunt me oꝛo/
nes tue. Ualet ad vocandum angelos bonos.
Exēpluz in Heliſeo qui oꝛonē fecit videre diſci
puluz ſuuz montem plenuz hoībus cuz equis
igneis qui erāt angeli. iiij. Reg. Ualet ad pſi/
ciēduz hoīes in gr̄a. Act. viij. Oꝛauerunt pꝛo
ipſis vt acciperēt ſpm̄ ſcm̄ ⁊ ſic acceperunt. ⁊
aplis oꝛātibus aſcēdit ſuper eos ſpūſſanctus.
Act. j. ℭ Demuz valet vt ita dicā ꝯtra deum.
Hieroꝰ. Ipſe deus qui nullis viribus ſupari
pōt publicani pꝛecibus ſupaſ. de pe. diſ. j. im/
poꝛtuna. Bern. O humilis lachꝛyma. i. oꝛo la
chꝛymoſa. tua eſt potētia. tuuz eſt regnum. tu
ſola tribunal iudicis aſcēdere nō vereris vin/
cis inuincibilē ⁊ ligas oīpotentem. Exēplū in
Moyſe cui oꝛāti pꝛo poplo dixit deꝰ. Dimitte
me vt iraſcar: q̄ſi teneret ipm ligatū. oꝛo Exo.

ℭ De vocali oꝛa/ §. ix.

Uocalr oꝛāduz ē ꝑpter treſ cās. tione querif ſi fieri ꝯgruit cuz voce. ⁊ rūdef ꝙ
ſic. ℭ Pꝛimo ob hoīs humilioꝛē exercitatio/
nem. ob deuotionis interioꝛis redūdationez.
ob plenioꝛē dei oblationē. ſ. cum mēte ex attē/
tione. ⁊ coꝛpoꝛe ex voce. ℭ De triplici attētio
ne que ibi pōt haberi. ſ. ad verba. ad ſenſum
verboꝝ. ⁊ ad finē oꝛonis. habes in. iij. parte ti
tu. xiij. c. iij. §. viij. De loco oꝛonis queritur. ⁊
ſi vbiqꝫ. ꝯgructius ſitin eccliā. ⁊ de oꝛone do/
minicali ⁊ ſeptez petitionibus eius habes in
iij. parte titu. xiij. c. v. §. iiij. ℭ Et nota ꝙ ſicut
oꝛo que eſt actus religionis pꝛimoꝛdialiter eſt i
mēte ſcđario verbis expꝛimiſ. ⁊ adoꝛatio que
eſt actus quo fit alīꝗ reuerētia. pꝛimo ⁊ pꝛinci/
pal r ꝯſiſtit in interioꝛi reuerētia dei. ſecunda
rio in quibuſdā coꝛpalibus ſignis humilita/
tis ſicut genuflectionibus: pſtrationibus: in/
clinationibus ⁊ hmōi. Et q̄uis iſta fiant nō ſo
lum deo ſed etiā ſanctis ⁊ angelis ⁊ viatoribꝰ.
tn̄ alia ⁊ alia rōne. Nā deo fiunt recognoſcen/
do in hoc eſſe noſtrū pꝛincipiū ⁊ oīum guber
natoꝛē ⁊ ſimilia. ⁊ ſic adoꝛatio eſt actus religi/
onis ſeu latrie. Creaturis aūt fit adoꝛatio ꝓpt
quādā participationē diuine excellentie alicu
ius in eius ſctis: q: participāt gl'iam ⁊ ange/
lis ⁊ pꝛelatis: q: participāt ptātem ⁊ guberna
tionez ⁊ hmōi. ⁊ ſic legiſ angelos ⁊ hoīes ali/
quos adoꝛatos. ſed tunc eſt actus alterius v̄tu
tis que diciſ dulia vel obſeruantia. Et nota ꝙ
tria pꝛima p̄cepta decalogi ptinent ad virtutez
religionis. ⁊ ſunt de actibus eius. Huic autez
v̄tuti religionis opponunſ ſm Tho. ſe. ſe. iſta
vitia idolatria. diuiatio que habet multas ſpe
cies. ſ. p aptam inuocationē demonū p aſtra:
p ſomnia: p auguria: p ſoꝛtes: p obſeruantiaz
in arte notoria: vel incitationibus: vel in bꝛe
uibus tētatio dei: piuriū: ſacrilegiū: ſymonia

de quibus omnibus habes in. ij. pte in diuer/
ſis titulis ⁊ capitu.

ℭ De virtute pietatis. Capl'm. ix.

SEquitur de virtu/ Pietas qd ſit
te pietatis quā ſic diffinit Tulliꝰ
in ſua rethoꝛica. ꝙ pietas eſt p quā
ſanguine iunctis patrieqꝫ beniuo/
lis. officiū ⁊ diligens tribuiſ cultus. Sciēduz
ꝙ pietas ſumiſ tripl'r. Uno modo ꝓpꝛie pꝛo
cultu ⁊ honoꝛe qui exhibeſ deo. ex eo. ſ. q eſt
pꝛincipalis parēs oīum ⁊ pꝛincipium eſſendi. ⁊
ſic pietas diciſ dei cultus ab Auguſtino in. x.
de ciui. dei. ⁊ ſumiſ ab aplo ſic ad Thimo. So
bꝛie ⁊ pie ⁊ iuſte viuamus in hoc ſeculo. Secū
do modo diciſ pietas impꝛoꝑe ipſa miſericoꝛ/
dia. Unde Aug. in. x. de ciui. dei. dicit. Moꝛe
vulgi nomē pietatis in opibus miſicoꝛdie fre
quētaſ. qđ ideo arbitroꝛ cueniſſe. q: hoc pꝛeci/
pue mandauit fieri deus ea que ſibi pꝛo ſacrifi
cijs placere teſtaſ. ex qua ꝯſuetudine factū eſt
vt deus ipſe pius dicaſ. ⁊ Greg. dicit. in. j. mo/
ral. ꝙ pietas in die ſuo ꝯuiuiū exhibet. q: coꝛ/
dis viſcera miſicoꝛdie opibus replet. Tertio
modo pietas ſumiſ ꝓpꝛie pꝛo cultu ⁊ honoꝛe
qui exhibeſ parētibus ⁊ pꝛie. ⁊ ſic hic diffiniſ
a Tullio, put eſt v̄tus ſpālis. ℭ Pꝛo cuiꝰ decla/ Hō eſt
ratione ſm. b. Tho. ij. ij. q. cj. Notādum ꝙ hō debitoꝛ
efficiſ debitoꝛ alijs diuerſimode ſm diuerſam tribus.
excellētiam eoꝝ ⁊ diuerſa bn̄ficia ab eis ſuſce/
pta a qbus p̄cipue bn̄ficia ſunt vt ipm eē ⁊ gu
bernatio. In vtroqꝫ aūt deus ſūmuz obtinet lo
cū qui excellētiſſimus eſt vt cā nobis eſſendi ⁊
gubnationis pꝛimū pꝛincipiuz. Secūdario nr̄i
eſſe ⁊ gubernatiōis p̄nᵐ ſunt parentes ⁊ pꝛia a
qbus ⁊ in qua nati ⁊ nutriti ſumus. ⁊ ideo de
pꝛimo maxime eſt hō debitoꝛ. ſcđo parētibus et
patrie. tertio eſt cā gubernationis ⁊ diſcipline
nr̄e pſone in dignitate ꝯſtitute. que. ſ. hꝫ rege/
re. Unde ⁊ eis rectoꝛibus ⁊ magiſtris debito/
res ſumus. Unde ſicut pꝛimo gradu ad religio/
nē ptinet deo cultum exhibere. ita ſcđo ptinet
ad pietatez exhibere cultum parētibus ⁊ pꝛie.
⁊ in tertio gradu ptinet ad virtutez obſeruātie
exhibere cultum ⁊ honoꝛez in dignitate ⁊ regi
mine conſtitutis. In cultu aūt parētum qđ per
tinet ad pietatem includiſ cultus oīum ꝯſan/
guineoꝝ. q: conſanguinei ex hoc dicunſ ꝙ ex
eiſdem parētibus pꝛoceſſerūt. ſm philoſophū
viij. Ethic. In cultu aūt patrie intelligiſ etiam
cultus conciuium ⁊ omniuz patrie amicoꝝ. et
ideo ad hoc pꝛopꝛie ⁊ pꝛincipaliter pietas ſe ex/
tendit et cultus quidem qui ponitur in dicta
diffinitione pertinet ad reuerentiam et hono/
rem. obſequium autem ad thuram ⁊ ſubuen/
tionem cum indigent.

m

De honoꝛatione .§.i.

Paren tes tri/ plr ſűt honoꝛá di. parẽtum qđ ptinet ad pietatez ⁊ pncipaliter in quarto pcepto. Exo. xx. Honoꝛa patrez tuum ⁊ mřem tuã. Nota ꝙ iſte honoꝛ intelligiť tripľr ſ. pmo eis reuerẽtiam exhibẽdo. ſcđo obediẽ/ tiã faciẽdo. tertio in neceſ ſitatibus ſubuenien/ do. ¶ Pꝛimo ergo debemus parẽtes reuereri Eccl. vij. Honoꝛa patrẽ tuum ⁊ gemitũ matris tue ne obliuiſcaris. Memento ⁊c. ⁊ hoc aſſur/ gẽdo humiliter loquẽdo. defectus ſenectutis ſuppoꝛtãdo. vitia nõ detegendo. aut deridẽdo ⁊ hmõi. Eccl. iij. Fili ſuſcipe ſenectã patris tui ⁊ nõ ꝯtriſteris eum in omni ſua vita. ⁊ ſi deſe/ cerit veniam da ⁊ nõ ſpernas eum. Cham eniz ſpꝛeuit pꝛem denudatũ. ide maledict9 fuit in fi lijs. Gen. ix. Scđo honoꝛãdi ſűt eis obediẽdo. Coloſ. iij. Filij obedite parẽtibus veſtris. Et in lege mãdať ꝙ q ꝯtumaciť nõ obediebat parẽ/ tibus in bonis monitis. accuſatus ab eis. lapi dareť a populo. Sciẽdű tñ ꝙ obedire nõ đbẽt in his que ſunt ꝯtra deum. nec etiã ad cõmittẽ duz veniale peccatũ. Hiero. Hoc de huis apud dños. de filijs apud parentes. de vxoꝛib9 apud viros. ꝙ in illis tñ obediãt que ꝯtra dei man/ data nõ ſunt. xj. q. iij. ſi dñs. Nec etiam in his que impediűt pfectum ſalutis. vt ingrediẽdo religionẽ. in ſeruãdo caſtitatem ⁊ hmõi. ⁊ non ꝯhendo matrimoniuz. ⁊ hinc Hiero. ad Helio/ doꝝ. Sũnium genus pietatis eſt in hac re eſſe crudelem. ſ. parẽtibus nõ acqeſcendo eis in re manẽdo in ſeculo. Tertio honoꝛãdi ſunt in ne ceſſitate ſubueniendo. Paulus ad Hebꝛe. Filij reddite vicẽ parentibus. hoc enim acceptũ eſt corã deo. Vicẽ reddimus cum nutrimus eos. ſicut ipſi paruulos nos nutrierűt. Unde Chꝛi/ ſtus repꝛehendit phariſeos qui inducebãt filios ad vouẽduz oblationes in tẽplo. nõ ſubuenien tes ex his in neceſ ſitatibus parentũ. Mathei xv. dicens. Irritum feciſtis mandatuz dei pꝛo/ pter traditiones veſtras ſm illud. Honoꝛa pa/ trem tuum ⁊ matrem tuam.

Ad hoc autem .§.ij.

Inducẽ tes ad honoꝛã duz pa/ rentes. indu-űt pmo nature incitamẽtũ. Nam ⁊ bꝛu/ ta aĩalia curã gerűt de parẽtibus ſenibus. Si/ cut dr̃ de gruibus. q: cum pꝛes ⁊ matres fiunt depilati. filij curam gerũt eoꝝ ⁊ neceſſaria pui/ dẽt donec recupent penas vel moꝛianť. ¶ Se cũdo xpi documẽtum nõ ſolũ vbo. ſed exẽplo. Naz tpe paſſionis inter tot doloꝛes nõ eſt obli tus mřis. cõmendãs eam Joãni. Pꝛius enim moꝛtuo Joſeph ſpõſo. ipſe curã habebat. Ipſe etiã cuz curia ſua celeſti de celo venit ad mřez honoꝛãdã in moꝛte ⁊ collocãdaz honoꝛifice in thꝛono. Et ipſam voluit ab oĩbus honoꝛari. ſic ⁊ nos debemus de facto. ¶ Tertio multiplex inde emolimẽtũ. ¶ Et pmum eſt plõgitas vi/ te. Eccl. iij. Qui honoꝛat patrẽ ſuum vita viuet lõgioꝛi. Honoꝛa patrẽ tuum ⁊ matrẽ tuã vt ſis lõgeuus ſup terrã. Exo. xx. Juſtum eſt enim vt qui eſt gratus bñficio ſibi illato multiplíceť. et ingrato auferať. Cum aűt vitã ⁊ eſſe poſt deuz habuerimus a parẽtibus qui eſt grat9 eos ho/ noꝛãdo meretur plõgari in vita. ⁊ inhonoꝛãs eos abbꝛeuiari. hoc tñ euenit in oꝛdine ad ſalu tem aĩe. b. Tho. ¶ Scđm emolimẽtuz eſt exau ditio oꝛonis ⁊ cõſolatõis in filijs. Eccl. iij. Qui honoꝛat patrem iocũdabiť in filijs ⁊ in die oꝛa tionis exaudieť. Ecõtra. qui male tractabit pa/ rentes. po...a ex dei iudicio ⁊ ipſe male tracta biť a ſuis. ſicut pz per multa exẽpla. ¶ Tertiuz eſt multiplicatio bonitatis. i. tẽpoꝛaliũ ⁊ ſpũa/ lium rerũ. Eccl. iij. Honoꝛa patrẽ tuum ⁊ ma/ trem tuã ⁊ ſupueniet tibi bñdictio. Utrum aűt filius poſſit deſerere parentes indigẽtes vt in/ grediať religionẽ. Et an ingreſſus teneať exire ad ſubueniendũ neceſſitatibus parentũ habes diffuſe in. iij. pte tit. xvj. de religioſis ibi vide. Et nota ſm beatuz Thomã. ij. ij. ꝙ ſub iſto pꝛe/ cepto compꝛehenditur omne ſuбſidium quod tenemur pꝛoximo exhibere occa ſione pietatis ſm opoꝛtunitatem.

Emoli/ mẽtũ ẽ triplex.

¶ De virtute obſeruantie. Caplm. x.

DEinde de obſeruã/ tia videndũ eſt. ſic aűt diffiniť a Tul. Obſeruãtia eſt per quam hoĩes ali qua dignitate pꝛecellẽtes. cultu ⁊ honoꝛe deſi/ gnanť. ¶ Pꝛo cuius declaratione dicit beat9 Tho. ſe. ſe. q. cij. Neceſſe eſt ꝙ eo mõ per quen/ dam oꝛdinatũ deſcẽſum diſtinguanť virtutes. ſicut ⁊ excellẽtia pſonaꝝ qbus eſt aliqđ reddẽ/ dum. Sicut aűt pater carnalis participat rõne pꝛincipij qđ vniuerſaliter inueniť in deo. Ita etiam pſona que aliquã puidẽtiaz circa nos ge rit participat pꝓprietatẽ patris. q: pater eſt pꝛin cipiuz ⁊ gubernationis ⁊ educationis ⁊ diſci/ pline oĩum que ptinent ad pfectionẽ humane vite. Perſona aűt in dignitate ꝯſtituta eſt ſicut pncipium gubernationis aliquaꝝ rerum. Si/ cut pncipes. dignitates in rebus ciuilib9. dux exercitus in rebus bellicis. magiſter in diſci/ plinis. ſiľr ⁊ in alijs. Et inde eſt ꝙ tales oẽs p/ tres appellãtur ppter ſilitudinem cure. vnde ⁊ iiij. Reg. v. dixerűt ſerui ad naaman. Pater ſi rem grãdem dixiſſet tibi pꝓpheta ⁊c. Ideo ſi/ cut ſub religione per quam cultus tribuiť deo quodã oꝛdine inueniť pietas per quaz coluntť parentes. ita ſub pietate inuenitur obſeruãtia per quam cultus ⁊ honoꝛ exhibeť pſonis in di gnitate ꝯſtitutis. Et nota ꝙ quis ex hoc ꝙ ali/

Obſer/ uantia qd ſit.

quis habet pfectionem virtutis. vel ſciẽtie ha
beat qãdã excellẽtiã in ſeipſo. non tñ hʒ rõnem
principij ſicut ille qui in dignitate ↄſtituit. qa
ex hoc ꝙ habet poteſtatẽ gubernãdi ſubditos
hʒ rõnez pncipij. put eſt alioꝝ gubnator. Et iõ
ſpãliter quedã virtus determinaẽ ad exhiben
dum cultũ ⁊ honorem in dignitate cõſtitutis.
Uerũ q: per ſcientiã ⁊ virtutẽ ⁊ oĩa alia hmõi
qbus idoneus redditur ad dignitatis ſtatum.
ideo reuerẽtia que exhibeẽ aliqbus ꝑpter quã
cũqʒ excellẽtiam ptinet ad eãdẽ virtutẽ. ſ. obſ
uãtie ſm Tho. ¶ Itẽ nota ꝙ cũ ſit duplex de
bitũ. ſ. legale ⁊ morale. Ex debito legali ad qð
reddẽdum a lege cõpellimur dʒ homo cultum
⁊ honorẽ in dignitate ↄſtitutis qui habẽt pre
lationẽ ſup eum. Ex debito võ morali quod ex
quadã honeſtate debere dr̃ hõ cultum ⁊ hono
rem aliqs etiã plãtis qui non hñt poteſtatẽ ſup
eum. b. Tho. Itez nota ꝙ in cultu qui ponit in
diffinitione intelligiẽ obſequm. dum. ſ. qs obe
dit eoꝝ impio qui ſunt prelati ⁊ vicem repen
dit ſuo modo eoꝝ bñficijs. ¶ Tria ergo debẽ
Prelatis tria debenẽ tur prelatis in dignitate ↄſtitutis. Primo ho
nor pro rõne ſublimioris gradus. omne enim
mouẽs habet quãdam excellẽtiaʒ ſup illud qð
mouẽ. Prelatus autẽ cum habeat gubernare
ſubditos. ſ. per ↄñs habet eos mouere in debi
tum finez. q: hoc eſt gubernare ſicut gubernat
nauim nauta. Dulia dupl'r ſumitur ſm beatuʒ
Tho. Uno modo ſtricte ⁊ ſic importat honorẽ
ſolum a ſeruis debitũ dñis. Et tunc eſt ſpecies
obſeruãtie. Alio modo large put importat ho
norẽ ⁊ reuerẽtiam qui exhibeẽ alicui rõne cu
iuſcũqʒ excellẽtie. ⁊ ſic ↄtinet ſub ſe pietatem ⁊
obſeruãtiam. Itez nota ſm. b. Tho. q: obſeruã
tia exhibet honorem dñis a ſeruis ducẽdo ad
portum. ⁊ ſic ei exhibeẽ honor. Scdõ rõne po
tentie quam hʒ ad coercẽdum. debeẽ ei timor.
Tertio rõne gubernationis eoꝝ debeẽ obediẽ
tia per quam mouenẽ ad impium pñdentiũ. ⁊
tributa que ſunt ſtipẽdia laboꝝ eoꝝ. Un̄ aplſ
ad Heb. xiij. Obedite prepoſitis veſtris ⁊c.

¶ De honore qui .§. i.

obſuãtia hẽt ſb ſe duas virtutes. exhibeẽ prelatis per obſeruãtiam. ¶ Nota ꝙ
obſeruãtia habet ſub ſe duas virtutes vt par
tes ſuas. Una que diciẽ dulia. Dulia enim gre
ce latine diciẽ ſeruitus per quã exhibetur ho
nor ⁊ reuerẽtia ſuperioribus precipue a ſuis
erga dños. Alia que dicitur obediẽtia per quã
obeditur eoꝝ imperio de qua poſtea diceẽ. Ad
Honoris diffinitio declarandũ ergo quid ſit honor: ſm bea. Tho.
ſecũda ſe. q. ciij. Sciẽdum ꝙ honor teſtificatio
nem quandã importat de excellentia alicuius.
Unde hoies qui volunt honorari teſtimoniũ
ſue excellẽtie querunẽ. Teſtimonium autẽ red
ditur corã deo vel coram hoibus. Coram deo
quidem qui eſt inſpector cordis teſtimoniũ cõ
ſcientie ſufficit. Et ideo honor quoad deuʒ po
teſt ↄſiſtere in ſolo interiori motu cordis. dum
ſcilʒ aliquis recogitat. vel dei excellẽtiam vel
alicuius hominis corã deo. Sed quoad homi
nes aliquis nõ poteſt ferre teſtimoniũ. niſi per
aliqua ſigna exteriora vel verboꝝ. puta cum
aliquis pronũciat ore excellẽtiam alicuius vel
factoruʒ. ſicut inclinationibus: obuiatiõibus:
⁊ alijs huiuſmodi. Uel etiam reruʒ exteriorũ.
puta in exhibitione xenioꝝ. muneruʒ oblatio
ne. aut imaginum inſtitutione. Et ſm hoc ho
nor in ſignis exterioribꝰ cõſiſtit. ¶ Et nota ꝙ
reuerentia non eſt idẽ ꝙ honor. ſed ex vna par *Reuerẽtia ⁊ honor diſſerunt.*
te eſt principium motiuum ad honorandum.
inquantum ſcilicet aliquis ex reuerentia quaʒ
habet ad aliquem eum honorat. Ex alia vero
parte eſt finis honoris. inquãtum ſcilicet quis
ad hoc honoratur vt in reuerentia ab alijs ha
beatur. Honor ergo eſt exhibitio reuerẽtie in
teſtimonium virtutis ſm philoſophuʒ in ſecũ
do Ethicorum. Reuereri eſt actus timoris.
¶ Itẽ nota ꝙ laus diſtinguitur ab honore du
pliciter. Primo quia laus conſiſtit in ſolis ſi *Laus i quibus cõſiſtit.*
gnis verboruʒ. honor autem in quibuſcũqʒ ſi
gnis. Et ſm hoc laus includitur in honore.
Secundo modo quia per exhibitionez hono
ris reddimus teſtimonium bonitatis de excel
lentia alicuius abſolute. ſed per laudem teſtifi
camur de bonitate alicuius in ordine ad finẽ.
ſicut laudamus bene operantem propter finẽ.
Honor autem eſt etiam optimorum que non
ordinantur ad finem. ſed iam ſunt in fine bea.
Thom. ¶ Gloria autem eſt effectus honoris *Gloria*
⁊ laudis. quia ex hoc ꝙ teſtificamur de bonita
te alicuius clareſcit bonitas eiꝰ in noticia plu
rimoꝝ. ⁊ hoc importat nomen glorie. Dicitur
enim gloria quaſi clara. Unde. b. Amb. Gloria
eſt clara cum laude noticia. b. Thom.

¶ Cui exhiben .§. ij.

dus ſit honor. Nota ſm beatum Thomã. vbi *Nõ ſre alicui debeẽ honor*
ſupra. ꝙ cum honor non ſit aliquid aliud niſi
quedam proteſtatio de excellentia alicuius.
Poteſt excellentia alicuius conſiderari non ſo
lum per cõparationẽ ad honorãtem. vt. ſ. ſit ex
cellior eo qui honoraẽ. ſed etiã ſm ſe vel per cõ
parationez ad aliqs alios. Et ſm hoc honor ſp
debeẽ alicui ꝑpter aliquã excellẽtiaʒ vel ſupio
ritatẽ. non tñ oportet ꝙ ille qui honoraẽ ſit ex
cellẽtior honorãte. Sed forte qbuſdã alijs vel
ab ipſo honorante quantum ad aliqd ⁊ nõ ſim
pliciter. Prelati mali iuſte honoranẽ nõ ꝑpter
excellẽtiam virtutis. ſed propter excellẽtiã di
gnitatis. ſm ꝙ ſunt miniſtri dei. Nota ſm ma

giſtrum vmbertum in expoſi.regule Aug.ca.
li.ꝙ diuerſa genera pſonarum in ſcriptura ſa/
cra mand.itur honorari.¶ Et primo rectores.
Eccl'.x.In medio fratrum rector eorum in ho/
nore.Et multo magis prelati eccleſie ꝙ ſecula/
res perſone.i.ad Thi.v.Qui bene preſunt pſ/
byteri duplici honore ſūt digni Ar.ad hoc.di.
xcvj.Duo ſunt.¶ Scdo ſunt honorandi deuo
ti viri ſancti.ħ fit ꝑpter inhabitantem ipſū ſan/
ctum.ſicut capſella ꝑpter reliquias.Et propter
hoc Thobias fuit honorat⁹ a rege Salmanaſ/
ſar.¶ Tertio honorādi ſunt ſacerdotes. Eccl'.
vij.Honorifica ſacerdotes.vj.q.j.Sacerdotes.
Exemplo beati martini preſerentis ſacerdotez
impatori in porrigendo.Reliqui etiā miniſtri
ſm gradū ordinis ſunt honorandi.vt habetur
di.xciij.¶ Quarto honorādi ſunt cōfeſſores.
Eccl.xxxviij. Honora medicum ⁊c̄.Et ſi corpo
rum multo magis aiarum.Confeſſores dicunt
medici aiaꝝ.extra de pe.⁊ re.Cum infirmitas.
¶ Quinto honorandi ſunt dono ſapientie p̄/
dicti.ſap.viij.Propter hanc.ſ.ſapientiam ha/
bebo honorē apud ſeniores.propt hoc ioſeph
a pharaone.⁊ daniel a nabuchodonoſor. ho/
norati ſunt.¶ Sexto miſſi a ſuperiorib⁹ ad ali
qua officia exercenda.vt viſitatores.oratores.
⁊ hmōi.Ad phil.ij.Eum cum omni honore ha
betote.⁊ loquitur de epafrodito miſſo ab eo ad
eos.Unde quia miſſi a nabuchodonoſor reuer
ſi ſunt ſine honore ⁊ turbatus eſt contra illos.
¶ Septimo honorandi ſunt religioſi Aug.in
regula.Honorate deum in vobis inuicē cuius
templa facti eſtis.Templum materiale honora
tur ꝙſi deo dicatum.ꝙto magis rationale dica
tum deo per votum religionis.¶ Octauo ſe
niores honorandi ſunt.Eccl'.xiiij.Honora pſo
nam ſenis.Siſr ⁊ priores in ordine ſicut antiq
tus priogeniti.ſicut Jacob a pharaōe.¶ No/
no vniuerſaliter omnes inuicem.Ro.xij.Ho/
nore inuicem preuenientes.Credenduz eſt eni
ꝙ quilibz habeat aliquid quod lateat quo nos
precellit ſed precipit ꝑpter imaginez dei quod
eſt in quocūqz.¶ Nota de diuerſis modis ho
norandi ſm vmbertum in expoſitione regule.
¶ Primus eſt diligenter preſtare auditum lo
quentibus.vnde Sap.viij.dicitur.Loquentez
me reſpicient.¶ Secundus eſt alloqui reuerē
ter.Eccl'.v.Honor in ſermone ſenſati.¶ Terti
us eſt aſſurgere venienti.Leui.xix.Coram ca/
no capite ſurge.¶ Quartus eſt decenter aſſur
ge re ſedenti more angelico.Eſa.vj.Uidi do/
minū ſedentem.⁊ poſtea ſeraphin ſtabant ⁊c̄.
¶ Quintus comitari incedentem.ij.Regum
xv.Uniuerſi ſerui eius ambulabant iuxta euz
ſcz dauid imitantes eum cum fugeret de hie/
ruſalem a facie abſalonis.¶ Sext⁹ in ſigni/

Quib⁹ pſonis ē honor exhibē/dus.

Quib⁹ modis quis ho noran/dus. ſit

humiliationis:vt inclinationibus:⁊ huiuſmo
di.Eccle.iij.Ab humilibus honoratur:ſcilicet
deus.¶ Septim⁹ eſt in exhibitione ſeruitiorū
vt lotio pedum ⁊ manuuz ⁊ huiuſmodi.Eccl'.
iij.Qui timet deū honorat parentes.¶ Octa
uus in rerum honorabiliorum collatione : vt
honorabilius ferculum ⁊ huiuſmodi.vñ Nu
me.xxiij.dixit balach balaam decreueram te
honorare ſcilicet muneribus. Sed deus pri/
uauit in honore.¶ Nonus in proprie magni
ficētie depoſitiōe:vt depoſitio caputy ⁊ hmōi
Apoc.iiij.Cū darēt illa q̄tuor aīalia honorē ſe
denti ſup thronū ⁊.xxiiij.ſeniores depōebāt co
ronas ſuas ⁊c̄.¶ Decim⁹ ē in alteri⁹ ꝑpoſitio
ne:in via:in deſcendendo:in ſedendo: in lo/
quēdo ⁊ huiuſmodi.Eccl'.iij. Loquere maior
natu ⁊c̄.ſunt ⁊ alij q̄s vnctio docet cū expedit.
¶ De obedientia. Capitulum.xj.

Obedientia eſt vir
tus ⁊ generalis ⁊ ſpecialis ſm.b.
Tho.ſe.ſe.q.c.iiij.Si enim ſuma
tur large pro executione cuiuſcū
qꝫ ꝙ poteſt cadere ſub precepto ⁊ inobedien/
tia pro omiſſione eius ex qualicūqꝫ intentiōe
fit.Sic obedientia eſt generalis virt⁹:⁊ inobe
dientia eſt generale peccatum.Et ſic ſumit.b.
Amb.quando dicit ꝙ peccatum eſt inobedien
tia mandatorum dei.Si autez accipiatur obe
dientia proprie ſm ꝙ reſpicit per intentionez
formalem rationem precepti ſic erit virt⁹ ſpe/
cialis.⁊ ſm hoc ad obedientiam requiritur ꝙ
impleat quis actum iuſtitie vel alterius virtu
tis intendens implere preceptum ⁊ ad inobe
dientiam ſpeciale peccatum ei contrarium req
reretur ꝙ actualiter contemnat preceptum.ni
hil enim prohibet duas ſpeciales rationes ad
quas due ſpeciales v̄tutes reſpiciunt in vno
⁊ eodem materiali obiecto.i.actu ꝯcurrere.
Sicut miles defendēs caſtrū regis iplet opus
fortitudinis.non refugiēs mortis picula pro
pter bonū ⁊ opus iuſtitie debitū ſeruitiū dño
ſuo reddēs.Sic ⁊ ratio ꝑcepti quā attēdit obe
dientia ꝯcurrit cū actib⁹ duaꝝ virtutū.Nō ē tn̄
de omnib⁹ virtutū actib⁹:q: nō oēs actus vir
tutū ſunt in precepto.⁊ quedā alia cadūt ſub
ꝑcepto que ad nullā aliā virtutū ptinēt vt pꝫ in
his q̄ nō ſunt mala niſi q: ꝓhibita.Q: autez ſit
virt⁹ ſpālis.ꝓbat ſic ſm.b.Tho.vbi.ſ̄.Omnis
opa bona q̄ hñt ſpālē rōnē laudis habēt ſpe
cialē rōnē virtutis.Hoc.n.cōpetit v̄tuti vt op⁹
ei⁹ reddat bonū vt pꝫ p diffinitionē ei⁹.Obe/
dire aūt ſuperiorib⁹ debitū eſt ſm ordinez da
tū diuinit⁹ q ſtatuit inferiora ſubijci:⁊ regi p
ſupiora.vñ ⁊ ꝑ ꝯ.is eſt bonū.cū bonū ꝯſiſtat i
ſpē mō ⁊ ordine.ſm Aug.in li.de natu.boni.

Obedientia ē duplex

Obedientia ē virt⁹ ſpecialis

Cum aũt inferiores ſupioribus multa debeãt
exhibere inter cetera hoc eſt vnũ ſpãle qḋ tenẽ
tur eius ꝓceptis obedire. ⁊ ſic pꝫ ꝙ obedientia
eſt ſpãlis virtus ⁊ eius ſpãle obm: eſt ꝓceptum
tacitũ vel expꝛſſuꝫ. Uolũtas enim ſupioris quo
cũqꝫ mõ innoteſcat. eſt quoddã ꝓceptũ taciti.
⁊ tãto videẽ obediẽtia ꝓmptior: quãto ꝓceptuꝫ
expꝛſſum obediẽdo preuenit volũtate ſupioris
intellecta. Eſt aũt medium inter ſupfluuꝫ ⁊ di/
minutũ: ita vt accipiaẽ diminutũ cum nõ obe/
diat: ſupfluũ cum obediat cui nõ dꝫ vel in quí
bus nõ dꝫ. vnde Gre. xj. q. iij. qd ergo mirũ. di/
cit ꝙ per obediẽtiã nunqꝫ dꝫ malũ fieri ⁊ vere
bonũ qḋ agiẽ per obediẽtiam qñqꝫ intermitti
qḋ intelligiẽ ſm. b. Tho. de bono ad qḋ qs nõ
teneẽ ex neceſſitate facere. Nam illud bonũ ad
qḋ teneẽ facere ex neceſſitate. nullo mõ dꝫ per
obedientiam omitti: vt diligere deum: ſeruare
mandata eius: ⁊ huiuſmodi.

De excellentia .§.i.

obediẽ: ne: diſſi nitio. obediẽtie ⁊ diſſinitione eius. Sic autẽ diſſiniẽ
ſm Guil. Obediẽtia eſt obtẽperãtia ſm regu/
lam ſacre ſcripture: maioribus qbuſcũqꝫ debi
ta. vel ſic. Obediẽtia eſt ſpontanea ⁊ rõnalis ꝓ
prie volũtatis abnegatio. De excellentia dicit
Greg. viij. q. i. Sciendũ ꝙ obediẽtia ſola fidei
meritum poſſidet ſine qua qſqꝫ infidelis eẽ cõ
uinciẽ. etiaꝫ ſi fidem videẽ tenere. Et in vltimo
moral. dicit ꝙ cũctas virtutes menti inſerit: in
ſertaſqꝫ cuſtodit. qḋ intelligiẽ inqꝫtuꝫ actus v/
tutuꝫ opaẽ obediẽtia cãliter vel diſpoſitiue ad
ipſaꝝ gñationem ⁊ ꝯſeruationeꝫ: q: ad obedi/
entiam ptinent oẽs actus virtutuꝫ ꝓut ſunt in
ꝓcepto. Notãdum tñ ſm. b. Tho. vbi ſupra
ꝙ obediẽtia eſt excellentiſſima virtutũ mora/
liuꝫ: ſed theologice ea excellẽtiores ſunt. Et ra/
tio eſt: q: ſicut pctm̃ ꝯſiſtit in hoc ꝙ homo ꝯtẽ/
pto deo bonis mutabilibus inhereẽ: ita meri/
tum virtuoſi actus ꝯſiſtit in ꝯtrium in hoc ꝙ cõ
tẽptis bonis creaturis deo inhereẽ. Finis autẽ
potior eſt his que ad finẽ ſunt: ſicut ſanitas po/
tior eſt medicina. Si ergo bona creata ꝯtẽnan/
tur ꝓpter hoc vt deo inhereaẽ maior eſt virtu
tis laus ex hoc ꝙ deo inhereẽ qꝫ ex hoc ꝙ bo/
na terrena ꝯtẽnit. Et ideo ille virtutes quibus
deo ſm ſe inheretur. ſ. theologice ſunt potiores
virtutibus moralibus: qbus aliquid terrenuꝫ
ꝯtẽnitur vt inhereaẽ virtuti morali. Aut tanto
aliqua excellẽtior: quãto magis per illã ꝯtẽni/
tur vt deo inhereat. Quia ergo inter bona tẽ/
poralia ⁊ bona aĩe ꝓcipuum eſt volũtas inquã
tuꝫ volũtarius hõ alijs bonis vtitur: ideo obe/
dientia qua ꝓpter deum ꝯtẽnitur ꝓpria volun/
tas eſt excellentior moralibus alijs qbus ꝯtem
nũtur alia bona creata vt tẽporalia: voluptates
⁊ hmõi. Et qꝫuis dicat Gre. viij. q. j. Sciẽdum
ꝙ obedientia aliqñ ſi de ſuo aliqd habet nulla
eſt. aliqñ ſi de ſuo aliqd nõ habeat minima eſt.
Et exẽplificat in primo de ꝓſperis que appetũ/
tur. In ſcḋo de aduerſis que horreẽ. veruꝫ eſt
ſm bea. Tho. quãtum ad id qḋ appareat exte/
rius: q: ſi in ꝓſperis cuꝫ per ſe appetitur videẽ
in huiuſmodi qs agere nõ ꝓpter preceptũ: ſed
ſolum ꝓpter adimplendũ velle ſuuꝫ: ⁊ ſi ſic eẽt
nõ eſſet vera obedientia: ſed ſm iudicium dei
qui corda rimatur: non ſemꝑ eſt ſicut apparet.
Nam põt ꝯtingere ꝙ illud qḋ erat deſideratũ
fiat cum bona diſpõne rõne precepti. Et ecõtra
qḋ erat ſm ſe moleſtum aſſumaẽ rõne obedien
tie volũtarie. ⁊ ſic nõ minuitur meritum eius.

De ꝯditionibus §.ij.

ſeu gradibus obedientie ſm Guil. in ſumma
ṽtu. Ber. tãgit. vij. gradus obediẽtie. Pri/ Condi/
mus eſt libẽter obedire ſine cõtradictione. Jo. tiones
iiij. ait Chriſtus. Meus cibus eſt vt faciaꝫ vo/ obedie
lũtateꝫ eius qui miſit me. ⁊ ait Saulus Act. ix.
Dñe quid me vis facere. Bern. Qui occulte ſa
tagit vt qḋ vult ipſe. h prelatus velit ipſe ſe ſe/
ducit ſi forte ſibi quaſi de obedientia blãdiaẽ.
Secũdus eſt ſine diſcuſſione obedire. pſal.
In auditu auris obediuit mihi. Deutero. xij.
Quod precipio tibi hoc tãtuꝫ facito nec addas
quicqꝫ nec minuas. Bern. Poſt ꝓcipiẽtis im/
periuꝫ videmus facere multas qõnes quas ſe/
pius ingeminant. vnde hoc venit quis hoc in/
uenit ꝯſilium: murmuratio: excuſatio: ſimula/
tio: impoſſibilitas: aduocatio amicoꝝ. Idem.
Perfecta obedientia maxime in incipiente eſt
indiſcreta. i. nõ diſcernit quid vel quare preci/
piatur. Sancti patres multũ exercitabãt diſci/
pulos in hac ſimplicitate: vt pꝫ in vitaſpatruꝫ.
Tertius gradus obedire hylariter ſine con
triſtatione. Eccle. xxxv. In omni dato hylarem
fac vultum tuũ. Bern. Serenitas in vultu: dul
cedo in ſermonibus multum colorãt obedien/
tiam obſequẽtis. Obedientes cum triſticia ſi/
miles ſunt Simoni cyreneo portãti cruceꝫ in/
uite. Eccĩ. xxxiij. Precordia fatui qſi rota cur/
rus. Talis rota nõ ſolum murmurat per defe/
ctũ vnctionis: ſed etiam vna ante aliã nõ vult
moueri. Sic tales nolunt obedire niſi ⁊ alij fa/
ciãt. Quartus eſt velociter ſine tardatione.
Cañ. v. dicit. Manus tornatiles que velociter
mouentur. Exẽplo Jacobi ⁊ Joãnis qui voca/
ti a chriſto ſtatiꝫ relictis rhetibus ⁊ patre ſecu
ti ſunt eum. Matthei. iiij. Et zacheus feſtinãs
deſcendit. Luce. xix. Exempluꝫ de eo q dimiſit
literaꝫ imperfectã: vt iret vocatus ab abbate.
Prouer. xxij. Uidiſti hominẽ velocem in ope/
re ſuo coraꝫ regibus ſtabit. Quintus eſt vi/

ſiliter ſine defectione. Exēplo xpi qui fact⁹ eſt obediēs vſqȝ ad mortē crucis. ⁊ Bern. Miſiſti manum tuā ad fortia: agēdum eſt inſtanter ⁊ ɔſtāter obediēduȝ eſt integralr̄ ſine diminutione. Tob. v. Oīa que p̄cepiſti mihi pater faciaȝ. Ja. ij. Qui offendit in vno factus eſt oīuȝ reus. Sextus eſt humilr̄ ſine elatione. Lu. xvij. Cum feceritis oīa que p̄cepta ſunt vobis dicite ſerui inutiles ſumus. Uel ſextus eſt rōnabiliter obedire ſine offenſione. Actu. v. Obedire oportet deo magis q̄ʒ hoibus. Aug⁹. Sicut in poteſtatib⁹ humane ſocietatis maior poteſtas minori ad obediendū p̄ponit: ita deus oibus. di. viij. que ɔtra mores. ⁊. xj. q. iij. ſi dñs. ⁊. c. iulianus. ¶ Septimus eſt obedire p̄ſeueranter ſine ceſſatione. j. Cor. ix. Sic currite ⁊ cōprehēdatis. Gre. In caſſum bonū agitur ſi ante vite terminū deſeratur. de pe. di. ij. Hi ſeptem gradus ſunt illius ſcale quam vidit Jacob Gene. xxviij. Scala obediētia eſt cuius latera abrenunciatio ꝓprij ſenſus ⁊ ꝓprie volūtatis. Tria de ea dicuntur. Primū eſt q̄ erat erecta a terra vſqȝ ad celum. ⁊ ſignificaꝛ rectitudo intentionis. Scdm̄ q̄ angeli aſcendebāt ⁊ deſcēdebāt per eam. ſm̄ q̄ angelicus ſtatus eſt cōuerſationis. Tertiuȝ q̄ dñs erat innixus ſcale. ⁊ ſignat q̄ per eam tanq̄ȝ viam perfectam ſubito aſcenditur ad gloriam viſionis ſuperne.

¶ De incitamen- .§. iij.

Iductiones ad ꝓ̄ptē obediēdum.

tis ſeu inductiuis ad obedientiā que ſunt. Ratio nālis. Creatura vlis. Scriptura diuinalis. Et vtilitas plurimalis. ¶ Quātum ad p̄m̄ nota q̄ ſicut actiones nāles reruȝ nāliū p̄cedūt ex potentijs nālibus: ita etiam opationes humane p̄cedunt ex volūtate humana. Oportuit autē in rebus naturalibus vt ſupiora mouerēt inferiora ad ſuas actiones per excellentiā virtutis nālis collate diuinitus. Sic etiā oportet in rebus humanis q̄ ſupiores moueant inferiores per ſuam volūtatem ex mādatis diuinitus ordinatis. mouere aūt per impium ⁊ volūtatem eſt precipere. Et ideo ſicut ex ipſo ordine nāli diuinitus iſtituto inferiora neceſſe habēt in rebus nālibus ſubijci motioni ſupioꝝ. Ita etiam in rebus humanis ex precepto nāli ⁊ diuino tenentur inferiores ſuis ſupioribus ſbijci ſm̄ Tho. ¶ Quātum ad ſcdm̄ oīs creatura obedit legi ſibi. ſcȝ date a deo. iuxta illud pſal. Preceptū poſuit ⁊ nō p̄teribit. Precepit enim ſoli vt peragat curſuȝ ſuum dictum de oriente in orientē. ⁊ nunq̄ȝ hoc omiſit niſi quādo tēpore Joſue ſtetit firmus in celo. ⁊ hoc ibi precipiente deo Precepit mari vt nō egrediaꝛ terminos ſuos. Terre vt producat fructus et faciat. Matth. viij. Uenti ⁊ mare obediunt ei. Dixerūt qdam de Chriſto quādo impans fecit tranquillitatē. Amb. Nō mediocris pudor eſt imperio dei inſenſibilia elementa parere ⁊ hoies nō obedire. ¶ Quātum ad tertiū Hebre. vlti. Obedite prepoſitis veſtris ⁊ ſubijcite eis. ipſi enim p̄uigilēt quaſi rōnem pro aīabus veſtris reddituri ⁊c̄. Eccl. iiij. Melior eſt obediētia q̄ȝ victimę ad Rom. xiij. Omīs aīa poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit ⁊c̄. Exemplo abrahe qui obediuit exeundo de terra ſua ⁊ circūcidēdo ſeipſum ⁊ immolādo filiū. ⁊ ex hoc ſumme laudaꝛ. Exēplo Chriſti de quo Luc. ij. Erat ſubditus illis. Greg. Quid ergo mirū ſi peccator hō obedie ſe in p̄ntis breuitate vite ſubijciat. qm̄ hic qui obedientes remunerat nō reliquit. xj q. iij. q̄d ergo. Exēpla multa habes in vitas patrū. ¶ Quātuȝ ad quartū multiplex eſt fructus eius. multi ſunt fruct⁹ obediētie ſ̄ʒ Guil. in ſum. v. ¶ Primus: q: facit hoiem dei amicuȝ. Jo. xv. Uos amici mei eſtis ſi feceritis que p̄cipio vobis. ¶ Scd̄s: q: facit chriſti amicuȝ ⁊ ɔſanguineum. Matth. xij. Qui fecerit volūtatem pat. mei qui in celis eſt ipſe meus frater ſo. ⁊. m. eſt. ¶ Tertius: q: facit mētem deo hoi ſpirituȝ. Maria enim obediēte voci angeli dei filius vterum eius intrauit. Aug. O humilis obediētia que dum ſidē dedit celi opificeȝ incorporauit. Unde ⁊ Chriſtus hoſpitabaꝛ ſepe in bethania que interpretaꝛ domus obediētie ⁊ in domo ſimonis qui interp̄tatur obediens. ¶ Quartus: q: hominēȝ exaltat in excellētiſſimuȝ ſtatum in p̄ſenti ⁊ in futuro. Deut. xxviij. Si audieris voceȝ dñi dei tui faciet te excelſiorem cūctis gētibus. In preſenti per famā ⁊ miracula. Simon qui interp̄tatur obediēs Chriſto iubenti obediens ambulabat ſuper aquas. Matth. xiiij. Et maurus ad capiendū placitū: vt narrat Greg. ⁊ cōprehendit ſimon obediendo chriſto piſcium multitudinē copioſam. Luce. v. In futura exaltat. ad Phili. ij. de Chriſto dicitur. Factus obediēs ⁊c̄. propter qd̄ ⁊ deus exaltauit illuȝ ⁊c̄. Et in vitaſpa. Uidit quidam iiij. ordines in celo. ſ. infirmoꝝ in patientia ſeruiētiuȝ in charitate: ſolitarioꝝ in deuotione. ⁊ obediētum patri ſpūali: ⁊ iſtum vltimū ſupiorem vidit. ¶ Quintus facit orōnes exaudiri. Greg. Si obedierimus p̄poſitis nr̄is obediet deus orōnibus nr̄is. ¶ Sextus facit a piculis liberari. Sap. xiiij. Exiguo ligno. ſ. naui obedientie credūt hoies aīas ſuas ⁊ trāſeuntes mare per ratē ſunt liberati. ¶ Septimus facit de hoſtibus triūphare. Prouer. xxj. Uir obediēs loquet̄ victorias. Poſtq̄ȝ Adaȝ dimiſit obediētiā ſuā inferius. i. ſ̄ditā rebellionis ſigna oſtēdit ſupiori ſuo. vt pȝ. Gen. iij. ¶ Octauus facit hoiem ornare. In hui⁹ figurā legiū q̄ amici

De multiplici fructu obie.

Job obtulerũt ei inaurem vnã ex mãdato dei.
Job vlt. ⁊ ſignificat obediẽtiam ſm Greg. que
ornat aīaz ſicut inauris corpus. ¶ Nonus po
nit ſe in alijs cum qb᷑ viuit in pace. Eſa. xlviij.
Utinaz attẽdiſſes ad mãdata mea: fuiſſet vtiqꝫ
quaſi flumen pax tua. In huius figuram legit
ij. Mach. xiiij. ꝙ ſiluerit terra oībus diebus ſi
monis qui interp̄tatur obediẽs. ¶ Decimus
dat dñium oīum. Nam obediẽti obedit crea
ture. De creatura legitur Joſue. x. Non fuit po
ſtea tam lõga dies obediente deo voci hoīs. i.
Joſue qui hoc poſtulauerat. De creaturis in vi
tiſpa. ⁊ ſanctoꝝ habes multa exẽpla. ¶ Unde
cimus b̄ndictionez dei inducit. Deut. ij. Pro
pono tibi bñdictiones ſi obedieris mandatis
dei: ⁊ ita bñdictus eris in agro ⁊c̃. ¶ Duode
cimus facit hoīem dignum p̄latione. Unde
⁊ dñs Simoni ceteris prefecit. j. Mach. ij. Si
mon ſcio ꝙ vir ↄſilij eſt: ipſum audite ſemp: et
ipſe erit vobis pater. q̄ſiqꝫ p̄eſſe non audeat qui
ſubeſſe nõ didicit. ¶ Decimuſtertius ad gl'iaz
p̄ducit. Matth. xix. Si vis ad vitam ingredi:
ſerua mãdata dei. vnde ⁊ p̄mis parentibus da
tum eſt p̄ceptũ vt per exercitiũ obedientie ma
gis q̃ꝫ alterius virtutis acq̄rerent regnũ. Gre.
Nequaꝫ enim mala arbor in paradiſo extitit ⁊c̃.
xj. q. iij. qd ergo. ¶ In qbus ergo debeat quis
obedire ſuis ſup̄ioribus: ⁊ in qbus nõ teneat:
⁊ de vitio inobedientie ſibi cõtrario. habes in
ij. parte ti. iiij. c. ij. ⁊ in. iij. parte. ti. xvj. c. j. §. ix.
¶ Et nota ꝙ in oībus ſimplr ſemp obediẽduz
eſt deo ⁊ in his que ſunt ↄtra p̄cepta: q: in ip
ſis põt diſpẽſare ipſe ſolus: ſed nõ homo. Exo.
xxiiij. Oīa que locutus eſt dñs faciemus eri
muſqꝫ obediẽtes deo regnatori vniuerſe terre
ſue. Ad oīa que iuſſerit ſine dubio obtẽperan
dũ eſt. di. viij. que ↄtra mores. Nec tñ. ē cõtra
virtutẽ: q: ſm. b. Tho. ſe. ſe. vbi. ſ. Sicut deus
nihil opat̃ ↄtra nãm ſm hoc eſt natura vniuſ
cuiuſqꝫ rei ꝙ in ea dñs opat̃. Tñ aliqñ ↄtra ſo
litum curſum nature vt in opibus miraculoſis:
ita deus nihil põt p̄cipe ↄtra virtutẽ: q: in hoc
p̄ncipalr ↄſiſtit v̄tus ⁊ rectitudo volũtatis hu
mane ꝙ dei volũtati ↄformet̃ ⁊ eius ſequatur
imperiũ q̃uis ſit ↄtra ↄſuetum v̄tutis modũ.
Et ſic nõ fuit ↄtra iuſtitiã p̄ceptũ abrahe factũ
ꝙ filiũ innocẽtem occideret: q: deus eſt auctor
vite ⁊ mortis. Nec ↄtra caſtitatem p̄ceptum fa
ctũ Oſee. vt adulterã acciperet: q: deus eſt ordi
nator gubernatiõis humane: ⁊ ille eſt debitus
modus vtendi mulieribus quẽ deus inſtituit.
⁊ in huiuſmodi obediẽdo non peccarent: ſed
homo homini contra mandata dei obedire nõ
debet. xj. q. iij. ſi dñs. Huic virtuti opponit̃ in
obedientia de qua. ē. in ſecunda parte.
¶ De grã p̄ut eſt iuſtitie pars. Capl'm. xij.

Deo in hoc eſt obediẽdum.

...i. liiij. ...p. ij.

Gratia multiplici
ter accipit̃. vt notat Archid. j. q. j. quid ſit
gratia. Nũc ergo accipitur prout grã ſeu
eſt virtus ſpecialis pars iuſtitie. ſ. gratitu
potẽtialis quam Tullius ſic diffinit. Gratia eſt do.
in qua amiciciarum ⁊ officioꝝ alterius memo
ria ⁊ remunerãdi voluntas cõtinetur. Ad hãc
inuitat ap̄l's dicẽs. grati eſtote. Quod autẽ ſit
virtus ſp̄ial's diſtincta a ceteris ſic declarat. b.
Tho. ſe. ſe. q. cvj. ar. j. ſm diuerſas cãs ex qbus
aliqd debet̃ neceſſe eſt diuerſificari rõnez debi
ti reddẽdi: ita tñ ꝙ ſemp in maiori id qđ eſt mi
nus ↄtineat̃. In deo aũt p̄mo ⁊ p̄ncipaliter in
uenitur cã debiti. eo ꝙ ipſe p̄mum p̄ncipiũ eſt
oīum bonoꝝ nr̃oꝝ. ¶ Scđario aũt in patre vt
eſt p̄rimum nr̃e generationis ⁊ diſcipline p̄n
cipium. ¶ Tertio aũt in perſona quẽ dignita
te p̄cellit ex qua cõia bñficia p̄cedũt. ¶ Quar
to aũt in aliquo bñfactore a quo aliqua parti
cularia ⁊ p̄uata bñficia p̄cepimus p̄o quibus
p̄ticulariter ei obligamur. Quia ergo nõ quic
quid debemus deo vel patri vel perſone in di
gnitate p̄cellẽti. debemus bñfactori a quo ali
quod p̄ticulare bñficium recepimus. Inde eſt
ꝙ poſt religiõnẽ qua debitum cultũ deo impẽ
dimus ⁊ pietatem qua colimus parentes. ⁊ ob
ſeruantiã qua colimus perſonas in dignitate
excellentes qui includit obediẽtiã. eſt alia vir
tus ſpecialis que dicitur gratia ſeu gratitudo
que bñfactoribus grãm recõpenſat: ⁊ per hoc
diſtinguitur a p̄miſſis virtutibus ſicut queli
bet poſterioꝝ diſtinguitur a priori quaſi ab eo
deficiens. Quãuis aũt retributio pertineat ad
iuſtitiam cõmutatiuaz hoc tamen eſt quando
attenditur retributio proportionalis ſm debi
tum legale. puta ſi pacto firmetur: vt tantum
pro tanto retribuatur. vt in mutuo ⁊ in alijs
contractibus. Sed ad virtutem gratie ſeu gra
titudinis pertinet retributio que fit non ex de
bito legali ſed ex ſolo debito honeſtatis: quaz
ſcilicet aliquis ſponte facit. vnde gratitudo eſt
minus grata ſi ſit coacta. vt dicit Seneca in li
bro de benefic. Et Auguſtinus dicit. ꝙ ea ſunt
in noſtris officijs gratiora: que cum non de
beantur. humanitatis tamen gratia impendi
mus. Et quia vera amicicia ſup virtutẽ fun
datur. Hinc eſt ꝙ quicquid eſt virtuti ↄtrariũ
in amico: eſt amicicie impeditiuũ: ⁊ q̄cqd eſt
virtuoſum eſt amicicie p̄uocatiuum. ideo ſm
hoc per recõpenſationez bñficioꝝ amicicia cõ
ſeruat̃. ⁊ tñ ex hoc non tollitur quin recõpenſa
tio beneficioꝝ ſpecialiter ad virtutem gratitu
dinis ptineat. ¶ Quia vero deus eſt ſũmus bñ
factor noſter: imo oīa bona que habemus ſiue
naturalia ſiue gratuita ſiue fortune ſunt eius

De ... ta ... que ... deu

ſura eſt quoddā beneficiū homini collatū ꝫ vt
inuitet eū ad regratiandū ipſi de tali benefi//
cio. ¶ Scdō pulchritudo ⁊ vtus ipſaruꝫ crea
turaꝝ ⁊ ordo eis datus a deo in operibus ſuis
quē ſeruant ſine defectu q̄ſi per hoc cognoſcē
tes beneficiū ⁊ deū ſuo mō laudātes. ſm illud
Benedicite oīa opa dn̄i dn̄o laudate ⁊ ſuper.
eū in ſe. Dan̄. iij. ⁊ laudate dn̄ꝫ de celis ⁊c̄. pſ.
cxlviij. Laudāt aūt ⁊ benedicūt irrōnabilia de
um eodē mō quo dr̄ i puer. vulgari. lops loda
el maiſtro: q₂ pulchritudo alicuius picturē: ſcri
pture vel ſculpture: mā̄ifeſtat ſapiētiā artificis
vn̄ laudaꝛ. ¶ Tertio inuitāt creature ad regra
tiandū deo q₂ oēs exceptis angelis ſunt infe/
riores nobis: ⁊ cū deus potuerit nos facere vi
liſſimas creaturas nobiliſſimas fecit. ⁊ ad hoc
facit qd̄ legiꝛ in vitaſpatrū. q₂ ꝯgregatis qua
dā vice multis patribus ad colloquēdum de
deo. dixit vnus magne vite. Benedictus deꝰ
qui fecit tot innumeras ⁊ mirabiles creaturas
e quibꝰ nulla eſt que me nō doceat deū laudaꝛ
⁊ regratiari. Quo dicto ſurrexit qdam minus
expertus interrogans eum ⁊ dicens. Quomo
do te docet laudare deuꝫ buſo. Et reſpondit il
le. Multum quidem ⁊ multiplicitter. Nam cū
intueor illud animal ita horribile in aſpectu.
veneno plenum corpore turgidum ſuper pe//
ctus gradiēs ſuper terrā oculis trāſuerſis ⁊c̄.
ꝯſidero deū me potuiſſe talē cū eo facere: fecit
aūt rōnabilē creaturā me ⁊ ſuí capacē: preſtat
mihi occaſionē multā deo regratiādi. ¶ Ter
tiū qd̄ iuitat ad grāruāctionē ē q̄litas tpis. dr̄
enim tps noui teſti tps grē: q₂ ſupabundauit
multiplex gr̄a hūano gn̄i collata poſt xp̄i ad/
uentū. Et iō multiplicatis bn̄ficijs multiplicā
de ſunt ⁊ grāruāctiōes. vn̄ apl's. ij. ad Co. vj.
Hortamur vos ne in vacuū grām dei recipia
tis. In vacuū recipit ⁊ fruſtra grām. i. ſua bn̄fi
cia q ea nō recognoſcit: nō laudat: nō ea exer
cet i multiplicādo. Et ſic nō ſolū demereꝛ alia
ſibi dari: ſꝫ ⁊ collata ſibi auferri ſꝫ illō Greg.
puilegiū mereꝛ amittere q cōceſſa abutiꝛ ptāte
xj. q. iij. eꝯ dr̄. Eccſ. j. Ad locū vn̄ exeūt flumia
reuertūꝛ vt iteꝝ fluāt. Flumia. ſ. grāꝝ de mari
oīa exeūt. ſ. diuine largitatis. etſi nō reuertanꝛ
ad ipm mare vn̄ exeūt. ſ. p recognitionē bn̄fi/
cioꝝ ⁊ grāruāctionē. exiccanꝛ ⁊ aq̄ grē puanꝛ
ſꝫ ſi redeūt ad mare. i. ad deū regratiādo vl' re
cognoſcēdo ab ipſo ab eo recipiūt in fluxum
aliaꝝ grāꝝ ſeu bn̄ficioꝝ. Et cū opus iſtud. ſ. ad
grāruāctiōes ſit exercitiū ſupne pr̄ie ſm illud
Eſa. lj. Gaudiū ⁊ leticia inueniet in ea grāru//
actio ⁊ vox laudis: q̄to qs copioſiꝰ ⁊ pfectiꝰ ſe
exercet in grāruāctiōe. tāto magis appropin/
quat ſtatui beatoꝝ pſal. xlix. Sacrificiū laudis
honorificauit me. vn̄ ⁊ de ſupna hierl'm dicíꝛ

Thob. xiij. q̄ per vicos eius cātabiꝛ alleluya.
qd̄ interpretaꝛ laudate dn̄m. Oēs hoīes in tri
bulatiōibus vel tētatiōibus poſiti euadūt ille
ſi aīa ⁊ corpe laudādo deū: ſicut in figura ha/
beꝛ de anania azaria ⁊ miſahele miſſis in for/
nacē ignis ardētis laudātibus deū ⁊ benedi/
centibus: illos oīno nō tetigit ignis. nec ꝯtri/
ſtauit: nec quicq̄ moleſtie intulit. Sꝫ angelus
dn̄i deſcēdēs i fornacē ꝯfortauit eos. Dan̄. iij.

¶ De quibus be/ .§. ij.

neficijs ſit deo regratiādum. dicit decre. Cum
creatura nō habeat quid pro meritis reſpon/
deat creatori celebrationem miſſarum conti/
nuet aut procuret. iō inquit pſal. cxv. Quid re
tribuā dn̄o p oī. q̄. re. mi. q. d. Tot ⁊ tanta ſunt
que recepi q̄ retribuere vel recompenſare nō
valeo: ſed nec ipſe exigit equalens: ſed quod
eſt nobis poſſibile. Signāter aūt dicit pp̄heta
Retribuit nō conceſſit: quaſi preſupponendo
nos aliquid prius feciſſe dn̄o vel dediſſe vn//
de retribuit. Sed quid dn̄o deo nos tribuimꝰ
vel fecimus vnde ſua beneficia largiretur: cer
te nihil niſi mala ⁊ peccata. cū quibus ēt naſci
mur. In hoc apparet magna dei bonitas ⁊ be
nignitas erga nos. q₂ cū ei tribuerimꝰ ⁊ fece
rimus mala ipſe pro malis retribuit bona. ſ.
beneficia ſua. Et vt no. Guil. in ſum. virtu. tria
genera beneficiorum retribuit nobis dn̄s. Pri
mo generalia. Secundo ſpecialia. Tertio ſin// De tri/
gularia. De primis ſcꝫ generibus dicit Ber. bꝰ bn̄fi
Agamus fratres gratias factori nr̄o redēpto cioꝝ ge
ri nr̄o ⁊ remuneratori nr̄o. Primū qd̄ nobis neribꝰ
preſtitit. qd̄ noſipſi ſumus. Adiecit ēt vn̄ ſubſi p qbꝰ
ſteremus qui iā eramus. Faciamus inquit ho grati eſ
minē ad imaginē ⁊c̄. Et paulopoſt. Ut pſit pi/ ſe debe
ſcibus maris ⁊ volatilibus celi ⁊ beſtijs terre. mus
Gen̄. j. Jam tertium opus tue redemptiōis at
tēde. Idē fecit te deꝰ tuꝰ. fecit tā multa pp te fa
ctꝰ eſt ipſe tecū caro vna: te quoq̄ faciet ſecū in
ſpiritum vnum. Beneficia vero ſpecialia ſunt
tria. ſ. expectationis: iuſtificatiōis: ⁊ cōſerua//
tionis. Primū eſt beneficiū expectationis quo De grāti/
deus patienter peccatores expectat ad penitē tudine.
tiam. Unde Eſa. xxx. c. Expectat vos dn̄s vt mi circa be
ſereaꝛ veſtri: ⁊ ideo exaltabitur parcens vobis neficiū
⁊ Hiero. Moderatio dei ac pietas ſolum no/ expecta
ſtrum reditum querit ac nos cupit ſua longa tionis
bōitate ſaluari di. xciij. dyaconi. Et nota q̄ cir
ca vnumquodq̄ horum beneficiorum aliqua
ſunt attendenda vt cognoſcatur magnitudo
dei. ¶ Circa primum debet hō cogitare quo/
tiens meruerit vt tempus penitentie ſibi auſe
ratur: quotiens mortaliter peccauit hoc meru
it: quia peccator indignus eſt vita cum ingra/
tus ſit auctori vite. Job. xxx. Qui vita ipſa pu/

tabanſ indigni. ¶ Scđo debet cogitare ꝙ̄ ꝓ/
ximus fuerit q̄nq̄ amiſſioni vite ſeu dānatio
ni. Tanto enim miſericordia eſt gratior quan
to pena proximior eſt ad quā paraſ. Si eniȝ ſu
ſpendendus iam laqueū haberet in collo ma/
ius beneficiū reputaret ſi tunc liberareſ. Vñ
debet cogitare ſi q̄ſ fuit in periculo mortis dū
in ſtatu erat dānationis. Et quo iuiſſet ſi in il/
lo ſtatu deceſſiſſet ⁊ quid ꝓmeruerit apud deū
vt deus ei pepercerit. prouerb. v. Funibꝰ pec/
catoꝝ ſuoꝝ ꝯſtringiſ impius qbꝰ ſcȝ ſuſpenda
tur in inferno. vnde Ezechias. Tu aūt eruiſti
aiam meā vt nō periret. Eſa. xxxviij. ¶ Tertio
dȝ cogitare ꝙ̄ precioſam rē deꝰ ei cōmiſit q̄n
tp̄s penitētie ei dedit. Precioſitas tēporis ex
hoc perpēdiſ. q2 in momēto tēporis pōt hō lu
crari regnū eternū. Et illis qui ſunt in inferno
plus valeret momētū tēporis in quo agerent
penitētiā ꝙ̄ tota maſſa auri qđ eſt in mūdo. vñ
Seneca. Nulla maior iactura ꝙ̄ tēporis. pec/
cator aūt re tā p̄cioſa abuſus eſt. vñ Job. xxiiij.
dedit ei deus locū penitentie ⁊ ille abuſus eſt
in ſuperbia. ¶ Quarto debet cogitare ꝙ̄ ma
le meruiſſet vt res tā precioſa ei cōferreſ: qui
magnū tēpus ſibi prius datū in ꝯtumeliaȝ ip
ſius dei ꝯcedētis expenderat. Aug. Nō eſt di/
gnus dādis qui nō eſt gratus datis. ¶ Quin
to debet cogitare qualiter ſciebat eū deus eſſe
vſuꝝ tāto beneficio. In hoc enim eſt cumulus
diuine miſericordie: qđ licet deus ſciuerit euȝ
vſuꝝ tāto beneficio pro magna parte in cōtu/
meliā dei nō dimiſit ꝓpt̄ hoc dare illi. ad Ro.
ij. An ignoras q2 benignitas dei ad penitenti
am te adducit. ¶ Circa ſcđm beneficiū ſcȝ iu
De gratitudīe circa beneficiū iuſtificationis. ſtificationis debet homo cogitare. ¶ Primo
a quibus vinculis deus liberauit eū. Tot eniȝ
vinculis eſt peccator ligatus quot peccatis eſt
irretitus: ⁊ ſunt adeo fortia iſta vincula ꝙ nec
ēt per mortē q̄nq̄ ſoluunſ: ⁊ ſolus deꝰ pōt ea
dirūpere ſeu ſoluere nō aliqua creatura. vñ nō
parū debet eē gratus deo is quē dñs ab huiuſ
modi vinculis quibus captiuus ducebaſ ad
infernū liberauit. qđ in ſe recognoſcens pſal.
cxv. ait ad dñm. Dirupiſti vincula mea ⁊c̄.
¶ Scđo debet cogitare quot ⁊ quāta ei deus
dimiſit. Pro quolibet enim mortali reus erat
mortis eterne. Si quis enim eēt reus tempo/
ralis mortis que momētanea eſt. nōne pro di
miſſione illius paratus eſſet illi ſeruire toto tē
pore vite ſue. Quid ergo benefaciendū eſt er/
ga deū pro dimiſſione mortis eterne que etiā
vni mortali debeſ Aug. Cui dictū eſt. nauiga
ne ſubmergaris ⁊ diſtulit. Cui dictū eſt. Labo
ra ne moriaris: ⁊ piger fuit. Leuia iubet deus
vt in eternum viuamus: ⁊ vt obediamus ne/
gligimus. ¶ Tertio debemꝰ cogitare ad quā
tam dignitatem deus eū elegit q̄n eū iuſtifica
uit. Elegit enim eum deus ad regnū eternū.
vñ apl's ad Ro. iij. Ut iuſtificati gratis gratia
ipſiꝰ heredes ſimꝰ. in ſpē vite eterne. ¶ Quar
to dȝ cogitare in quali ſtatu deus eū elegit. ho
ſtis enim tunc erat dei ⁊ indignus ēt pane ex/
ercens inimicitias peccatis ſuis. vnde Deute.
xxxij. inquit Moyſes inuenit eū in terra deſer
ta. i. in ſtatu a grā derelicto. In loco horroris
ſcȝ meriti eterne dānationis ⁊ vaſte ſolitudi/
nis. i. magne obſcuritatis mentis in qua habi
tabant varie fere peccatoꝝ. ¶ Quinto dȝ cogi
tare quot dñs reliquit: qbus tale beneficium
iuſtificationis non preſtitit: immo in peccatis
ſuis perire permiſit pſal. cxlvij. Non fecit tali
ter omni nationi ⁊ iudicia ſua non manifeſta/
uit eis. Judicia ſcilicet ad iudicandum ſe ⁊ di
ſcernendum peccata ſua: ⁊ puniendum quibꝰ
iudicijs homo iuſtificatur. ¶ Circa beneficiū Gratitu
vero tertium conſeruationis etiam attendenda docu/
da ſunt quinq̄. Et primo conſiderandū diffi/ cabene
cultas ſtandi: que apparet ſpecialiter in tribus ficiū cō
in lucifero parente primo ⁊ iuda chriſti diſci/ ſerua
pulo. Lucifer enim cuȝ eſſet maxima arbor in tionis
paradiſo dei ad modicum ventum ſuperbie
in terram corruit. Adam cum eſſet abſq̄ cor/
ruptione naturalium propter cohabitationeȝ
vnius mulieris paradiſum amiſit Hiero. Si
potuit mulier eijcere eum qui iam erat in para
diſo: non eſt mirum ſi eos impediat qui nōdū
in paradiſum peruenerunt. Judas ſcarioth cū
eſſet ſub tanto paſtore ⁊ magiſtro ⁊ inter tales
fratres: occaſione tamen modice adminiſtra/
tionis cecidit ⁊ nō adiecit vt reſurgeret. ¶ Se
cundo eſt intuenda pugne continuitas in qua
ſumus Job. vij. Militia eſt vita hominis ſup
terram: vbi alia tranſlatio dicit. Tentatio ē vi
ta hominis Greg. Diabolus aſſidue tentat vt
ſaltem tedio vincat. Mirari ſolent homines
cum audiunt aliquem bonum cadere in pecca
to. cum tamen continue ſit in pugna. Sed po/
tius mirandum eſt ſi aliquando non cadat. Le Exēplū
gitur in vitaſpatrum. ꝙ quidam veniens ad
abbatem theodorum dixit ei. Ecce talis frater
reuerſus eſt ad ſeculum: quaſi de hoc admiraɳs
Cui ille reſpondit. In hoc non mireris. Sed
ſi audieris ꝙ preualuit quis effugere de ore
inimici: hoc admirare. ¶ Tertio eſt aduertē
da propria infirmitas. Tanta eſt enim huma/
na fragilitas vt ad ſibiluȝ vnius verbi deijcia
tur: ad aſpectum ſeu erectionem oculi proſter
naſ: vt patet in Dauid erga berſabee. ij. Reg.
xj. vnde pſal. xxxiiij. Uie illoꝝ tenebre ⁊ lubri
cū: nō dicit vias: ꝑ q̄s imus eē lubricas ſȝ ipm
lubricū. ¶ Quarto eſt aſpiciēda impugnātis
aſtutia ⁊ poteſtas Job. xlj. Nō eſt poteſtas ſup

terrā que ei compareť. Habet.n. poteſtatē dia
bolus ordine nature ſup oēm materiā elemē/
tarē imutādi ⁊ ſup corpus humanū ⁊ potenti
as ſenſitiuas. Sed dei virtute coerceť ne noce
at quātū cuperet. De aſtutia eius diciť. Gen.
iij. Serpēs erat callidior cūctis aīantibꝰ terre
⁊ Leo papa in ſermone. Peruigil ille hoſtis
acrioribus pulſat inſidijs quos maxime no//
uit abſtinere a peccatis. ¶ Quinto eſt ꝯſiderā
da periculorum varietas. Tot.n. ſunt pericu//
la ꝙ cū qs vult vnū effugere in aliud incidit
Sicut aliqñ volens vitare accidiam incidit in
leuitatē ⁊ vanā letitiā. Et ecōtra. Cupiens vita
re vanā letitiā incidit in accidiā. Et querēs qs
vitare gulā ⁊ voluptatē: incidit in indiſcretio
nē ⁊ inſenſibilitatē. Et ſub ſpē diſcretionis la/
biť in vitiū gule ⁊ diſſolutiōis. Uñ Eſa. xxiiij.
dr̄. Et erit q fugiet a facie formidinis cadet in
foueā. Et q ſe explicauerit de fouea tenebiť la/
queo. fugit qs a facie formidinis: cū deᵗderās
diuinū iudiciū attenuat cōſcientiā ⁊ nimis ag
grauās peccata ſua ex formidine futuri iudi/
cij incidit in foueā deſperationis. Aliquando
aūt egrediēs de fouea deſperationis capiť la/
queo ꝓſumptiōis. Bene ergo dicere hʒ qui ſe
videt a deo cōſeruari. Quid retribuā dño ⁊c̄.

Debe// mus de ſingul' bñficijs grati eē.

¶ Debet tertio quilibet ꝯſiderare beneficia ſi
bi collata, ſingularia ⁊ de ſingulis gratias age
re Ber. Diſce ad ſingula dona gratias agere.
diligenter ꝯſidera que tibi apponunť: vt nulla
dei dona debita gratiarūactione fruſtrenť. Et
primo conſidera quia tot ſunt dei beneficia er
ga te. quot vite momenta. Per cōtinuū.n. de/
fluxum hō ꝯſiſtit ⁊ viuit. Uñ ⁊ paulus allegās
dictū cuiuſdā philoſophi in actibus apoſtolo
rū. c. xvij. inquit. Genus enim cū ſumus dei in
ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumus. ¶ Secūdo

Tria dʒ hō cōſiderare circa beneficia ſingularia.

eſt attēdēdū ad opera ſingula naturalia inten/
riora ⁊ exteriora: vt intelligere: velle memora
re: videre: ambulare ⁊ hmōi: que oīa a deo ha
bemus. vnde Plato. Deū dico auctorē oīum
naturarū: lumē oīum rōnum: finē oīum actio
nū: ſine quo nulla natura ſubſiſtit: nulla ratio
diſcernit: nulla actio expedit. De ſingulis igiť
hoꝝ: vt magnis beneficijs debemus gratias
agere. ¶ Tertio eſt inſpiciendū ad opera bo-
na ſeu meritoria: quoꝝ oīum principalis eſt
ipſe auctor. Unde Eſa. ca. xxvj. ad eū ait. Om
nia opera nr̄a operatus es in nobis ⁊ Aug. Cuʒ
coronat merita nr̄a remunerat opa ſua: qꝛ ſcʒ
ipſe dedit virtutem bene operandi. ¶ Quar/
to etiam de bonis temporalibus ſiue ſubſtan/
tie: ſiue fame: ſiue potētie: ſiue dignitat: is gra
tias agere oportet: cū dei beneficia ſint: ⁊ vt
ait ſaluator. Cui multū collatū eſt: plus exige/
tur ab eo. Multo magis agēde ſunt grē deo
de ſacris: de doctrinaꝝ documētis: ⁊ ſanctoꝝ
exemplis ⁊ miraculis que ſunt magna occaſio
nobis ꝓficiēdi. ¶ Quinto ēt in flagellis deo
eſt regratiādū. qḋ Job fecit dicēs. Sicut dño
placuit ita factū eſt: ſit nomē dñi benedictum
Job. j. Sunt.n. ⁊ ipſa dei beneficia in ſalutē or
dinata. vñ dr̄. ij. Macha. vj. Etenim multo tē
pore nō ſinere peccatoribꝰ ex ſententia agere:
ſed ſtatim vltionem adhibere. magni benefi//
cij indicium eſt. Quilibet igitur cum pſal. di/
cere pōt. Quid retribuā domino ⁊c̄.

¶ Exigit virtus .§. iij.

gratitudinis: vt nō ſolū deo ſimꝰ grati: ⁊ gra/
tias referamꝰ de ſuis beneficijs: corde: ore: ⁊
ope. ſ. recognoſcēdo laudādo: ⁊ obſequendo:
ſed ēt creaturis rōnabilibꝰ: a quibus recipi//
mus varia beneficia. Et primo ſanctis ⁊ ange
lis bonis: a quibꝰ recipimꝰ cōtinue multa ob//
ſequia. ſm illud pſal. xc. Angelis ſuis manda
uit de te vt cu. te ⁊c̄. Et eccleſia canit. Hic ē mi
chael archāgelus q preſtat beneficia populo.

Creaturis rōnabilibus debemꝰ eē grati ⁊ quibus

Grati aūt ad eos ſumꝰ ſi afficiamur ad eos et
aſſentiamꝰ bōis incitamentis: eoꝝ laudando
⁊ honorando eos: ⁊ aliquid boni: vt ieiunia: ⁊
hmōi faciēdo in honorē eoꝝ. ¶ Scḋo grati
eē debemꝰ parētibꝰ a qbꝰ poſt deū ꝓcipua bñfi
cia accepimꝰ. ſ. eſſendi nutrimēti ⁊ documēti
vñ phs ait. Dijs magiſtris ⁊ parētibꝰ nō pōt
reddi equalēs. Recōpēſandū tñ eſt eis affectu
⁊ effectu in eo qḋ fieri pōt: ſalua tñ ꝓpria ſalute
hoc tñ magis ſpectat ad virtutē pietatis de q̄
dictū eſt ſupra. ¶ Demū vtēdū eſt gratitudi//
ne erga quoſcūqʒ nobis aliqua beneficia ꝯfe/
rētes. Et hoc ſiue ſint in felicitate ꝯſtituti ⁊ nō
īdigētes: ſiue hui: ſiue ſuā vtilitatē i bñficijs i/
tēdētes: ſiue ēt male eis vtētes: mō tñ q̄ decla
rabiť. vñ aplſ. j. ad Cor. vl. I oībꝰ grās agē teo
ſ. de bñficijs bñfactoribꝰ huiꝰ rō ē ſʒ Tho. ij. ij.
q. cvj. arti. iij. qꝛ effectꝰ nāl' ad ſuā cāʒ ꝯuertiť
vñ Dio. dič. j. c. de di. no. ꝙ deꝰ ꝯuertit oīa ad
ſeipʒ tāqʒ cā oīuʒ. Semꝑ.n. oʒ ꝙ effectꝰ ordi//
neť ad finē agētis. Manifeſtū ē aūt ꝙ benefa
ctor īquātū hmōi ē cā bñficiati: ⁊ iō nālis ordo
reqrit vt ille q ſuſcipit bñficiū ꝑ grarū recōpē
ſationē ꝯuertať ad bñfactorē ſʒ mod ī vtriuſqʒ
⁊ ſic dictū ē de pr̄e bñfactore cui īquātū hmōi
debeť honor ⁊ reuerētia a filio: eo q hʒ rōnem
ꝓncipij: ſʒ ꝑ accñs debeť ei ſubuētio vł ſuſten
tatio. ſ. ſi īdigeat. Sic bñficiatꝰ dʒ bñfactori ho
norē ⁊ reuerētiā: ⁊ cū īdigeret ſʒ ꝙ pōt dʒ ei
ſubuenire. Uñ paup̄ igratꝰ nō ē ſi faciat quod
pōt. Sič.n. beneficiū ꝯſiſtit magis ī affectu q̄
ī effectu: ita recōpēſatio ēt bñficij magis ī affe
ctu ꝯſiſtit. Uñ paup̄ ſi ope recōpēſare non pōt
bñfactori: pōt tñ recōpēſare ꝑ grarūactionē ⁊ rē que.

Tria tenet beneficiatus benefactori

¶ Sciendum q̄ .§.iiij.
ſeptem ſunt cauenda in beneficioꝝ collatione
vel recompēſatione. Primū eſt obliuio: vnde
Sen. in .iij. de benefi. Ingratus eſt qui benefi/
cium ſe accepiſſe negat qḋ accepit. Ingrat⁹ eſt
qui diſſimulat. Ingratus eſt qui non reddit.
Ingratiſſim⁹ oīum qui eſt oblit⁹. Illi .n. q̄ non
ſoluerūt. tñ dicunt: ⁊ eſt apud illos veſtigium
meritoꝝ intra ꝯſcientiam excluſoꝝ: ⁊ aliquan
do ꝯuerti ad referendū grām aliqua cā pōt. ſi
illos pudoꝛ aīm mouerit. ſi facilis occaſio mu/
tauerit. Hoc fieri nunq̄ꝫ pōt cui beneficiū totū
elapſum eſt. apparet illū non ſepe de redden/
do cogitaſſe: cui obrepſit obliuio. ¶ Secūdo
cauendū ē iniurie illatio vel affectio erga eū
cui quis vult benefacere vel recompēſare pro
acceptis beneficijs. vnde Sen. in .v. de bene.
Minus grati ſunt qui aliquid incōmodi im/
precari ſolent his quibus obligati ſunt: vt p/
bent affectum beneficioꝝ memoꝛem quoꝝ
animus i. miſimus eſt puro amoꝛe ſrangant/
bus qui amice ſue optant exilium vt deſertam
fugientemq; conueniāt. Optant inopiā: vt ma
gis deſideranti donent. Optant moꝛbum vt
aſſideant ⁊ quicquid inimicis optarent aman
tes vellent fieri. fere idē exitus eſt odij ⁊ amo
ris inſani. Idem Seneca. Nequitia eſt vt ex/
trahas merget: euertere. vt ſuſcites. vt dimit
tas includere. Non eſt beneficium iniurie fi/
nis ⁊ vulneris malo q̄ꝫ ſanes. ¶ Tertio cauē
dum eſt nimia feſtinatio in recompēſando be
neficium Sene. in lib. de benefi. Ante omnia
diſcamus beneficia debere. Nemo libēter red
dit quod inuitus debet ⁊ quod apud ſe eē nō
vult onus iudicat eſſe non munus. Idem reti
nendi ſignum eſt pꝛotinus aliud munus re/
mittere ⁊ munere ꝓpugnare. Qui nimis ci/
to cupit ſoluere inuitus debet: ⁊ qui inuitus
debet ingratus eſt. ⁊ vt dicit .b. Thom. ſc. ſe. q.
cvj. ar. iiij. Quantum ad affectum ſtatim fieri
debet recompenſatio beneficij accepti: vt ſcili
cet benigne ſuſcipiat: ⁊ beniuolentiam ad dā
tem oſtendat. Unde idem Sene. Uis reddere
beneficium benigne accipe. Sed quantum ad
effectum debet expectari tempus opoꝛtunum
ad recompenſandum. ⁊ non ſtatim fieri vt di/
ctum eſt. Nec eſt ſimile de eo quod debetur ali
cui ſine certo terminoꝛ: vt in contractibus ⁊ ex
maleficijs. quia debitum legale. quale eſt illō.
cum ſit ex obligatione neceſſarie equitatis. eſt
ſtatim ſoluendum. alioquin non eſſet conſer/
uata iuſtitie equalitas: ſi vnus retineret rē al/
terius abſq; eius voluntate. Sed debitū mo/
rale quale eſt in recompenſatione beneficioꝝ
dependet ex honeſtate dantis. Et ideo debet
reddi debito tēpoꝛe ſm q̄ exigit rectitudo vir
tutis. ¶ Quarto cauenda eſt nimia dilatio. vn
de Salomon in pꝛouer. Ne dicas amico tuo.
reuertere cras: cum ſtatim poſſis dare Sene.
ij. de bene. Errat ſiquis ſperat reſponſuꝝ ſibi.
quem dilatione laſſauit expectati one to: ſit: eo
dem animo beneficium debetur. quo datur.
Idem in eodem lib. Cuꝫ homini pꝛobo ad ro
gandum os ſuffundatur rubo:e qui hoc toꝛ/
mentum remittit: munus ſuum multiplicat
gratiſſimis viris. Nulla res carius conſtat
q̄ꝫ q̄ precibus empta eſt. Moleſtum verbum ⁊
oneroſum demiſſo vultu dicendum rogo. Ni
hil eque amarum: q̄ꝫ diu petere. equioꝛi ani/
mo quidam ferunt pꝛeſcindi ſpē ſuam q̄ꝫ tra/
hi. Idem verum eſt te tñ gr̄a demere: q̄ꝫtum
moꝛe adijcis. ¶ Quinto cauendum eſt mali/
tioſa excuſatio: cum ſcilicet quis ſe excuſat nō
poſſe ſeruitium vel beneficium quod ei petit
dare ⁊ recompenſare. Dixit antigonus cinico
petenti talentum plus eſſe q̄ꝫ cinicum deceat
petere. Petenti vero nummum reſpondit mi/
nus eſſe q̄ꝫ regem opoꝛteat dare: ⁊ ſic malitio
ſe negabat quod poſſet dare nummum. quia
rex erat vel talentum: quia ille cinicus ſcilicet
pauper erat. Econtrario Alexander magnus
animo nihil niſi grande concipiens cuidam
quidem petenti aliquid vrbem donabat: ⁊ cuꝫ
ille refugiſſet nimis eſſe dicens: nec conueni
re ſue foꝛtune. Non quero inquit Alexander
quid te accipe deceat. ſꝫ quid me dare. ¶ Sex
to cauenda eſt expꝛobꝛatio: ⁊ de ingratitudine
querulatio: vnde Jaco. j. dicitur de deo. Dat
omnibus affluenter ⁊ non impꝛoperat. ⁊ Se/
ne. Hec beneficij inter duos lex eſt alter ſtatim
obliuiſci dꝫ dati alter memoꝛ eē accepti. Sil r
nō dꝫ facere querelā de ingrato. vñ Sene. me
lioꝛē facies ingratū ferēdo. peioꝛē cōqueren/
do. Nemo id eē qḋ iā videt timet. Idē ingra
tus eſt aduerſus vnum beneficiū: aduerſus al
terum nō erit. Duoꝝ oblitus eſt. ¶ Tertiū in
coꝝ que exciderant ad memoꝛiam reducere.
Que rō eſt exacerbare cum in quē magna cō
tuleris: vt ex amico fiat inimicus. Idē. Si de/
um imitaris beneficia da etiam ingratis. Nā
⁊ ſceleratis ſol oꝛit: ⁊ piratis patēt maria. Dī
enīꝫ Math. v. de deo q̄ pluit ſup iuſtos ⁊ in
iuſtos: ⁊ ſolū ſuū oꝛiri fac ſup bonos ⁊ malos.
¶ Septimo cauēdū ē ne bñficiū qḋ dat ei cui
dat vel alteri nō noceat Sene. in li. de benefi.
Quēadmodū pulcherrimū ē op⁹ inuitos no/
lēteſq; ſuare. ita rogāub⁹ peſtifera largiri blā
dū ⁊ affabile odiū ē. Pecuniā nō dabo quam
nociturā adultere ſciā. ne in ſocietate tur/
pis facti aut ꝯſilij inueniar. Idē Sene Quid
turpi⁹ q̄ꝫ qḋ euenit frequētiſſime: vt nihil in

terſit inter odium ⁊ beneficium. Hinc ⁊ Aug. Unlius eſurienti panis ſubtrahitur q̄ʒ datur ſi de cibo ſecurus iniuſtitie acquieſcat. v. q. v. non omnis. Et ſic intelligitur illud Eccl'i. Benefac iuſto ⁊ non dederis peccatori. Amb. etiã dicit. Si non poteſt alteri ſubuenire. niſi alter ledaꝫ. meli⁹ ẽ neutrũ iuuare. xiiij. q. v. deniqʒ.

¶ De vindicatione. Capitulũ. xiij.

Quid ſit vindicatio

Sequitur de vindicatione prout eſt virtus quam ponit Tullius inter partes iuſtitie. Et ſic eam deſcribit. Uindicatio eſt per quam vis ſeu iniuria ⁊ omne quod obſcurum eſt. i. iniurioſum defendendo ⁊ vlciſcẽdo propulſatur. Hec virtus maxime neceſſaria eſt habenti poteſtatem ſeu prelationem: vt ſcilicet puniat crimina. vnde ad Ro. xiij. Miniſter dei eſt. ſ. iudex quicũqʒ vindex eſt irã ei qui malum facit. Et. j. Petri. ij. Subiecti eſtote omni humane creature propter deum ſiue regi quaſi precellẽti: ſiue ducibus tanq̄ʒ a deo miſſis ad vindictam malefactorum. i. puniendum laudem vero bonoꝝ. Et pro declaratione huius materie nota ſm. b. Tho. ij. ij. q. cviij. ar. i. q̄ vindicatio fit per aliquod penale malũ inflictum peccanti. Eſt ergo in vindicatione conſiderandus vindicantis animus. Si eniʒ intentio eius feratur principaliter in malum eius de quo vindictam ſumit ⁊ ibi quieſcat nõ eſt licitum. quia delectari in malo alterius pertinet ad odium: quod charitati repugnat qua omnes homines diligere debemus. Nec aliquis excuſatur in vindicatione: ex hoc q̄ vindicans intendit malum illius qui iniuſte ſibi intulit malum. Sicutiq nec excuſatur aliquis a peccato per hoc q̄ odit odientem ſe. Non. n. debet homo in alium peccare ſeu offendere propter hoc q̄ ille prius peccauit in ipſum ſeu offendit eum: hoc enim eſt vinci a malo. quod apoſtolus ꝓhibet ad Ro. xij. Noli vinci a malo ſed vince in bono malum. Si vero intentio vindicantis feratur principaliter ad aliquod bonum ad quod peruenitur per penam peccantis. puta ad emendationem peccantis. vel ſaltem ad cohibitionem eius ⁊ quietem alioꝝ ⁊ ad iuſtitie conſeruationem ⁊ dei honorem: poteſt eſſe vindicatio licita aliis debitis circũſtantiis ſeruatis. Nec eſt contra quod dicitur. Deute. xxxij. Mea eſt vltio ait dominus ⁊ ego retribuam eis in tempore. loco cuius ſm aliã tranſlationem dicitur. Mihi vindicta ⁊ ego retribuam dicit dominus. Nam ille qui ſm gradum ſui ordinis exiſtens. rector vĩdictam exercet in malos: nõ vſurpat ſibi q̄ dei ẽ: ſed vtitur poteſtate diuinitus cõceſſa. Dicitur. n. ad Ro. xiij. de principe terreno q̄ dei miniſter eſt vindex in iram. i. in penaʒ ei qui male agit ſed ſi preter ordinem diuine inſtitutionis vindictam exerceat in alios: etiam malos propria auctoritate puniens: tunc vſurpat ſibi qđ dei eſt: ideo peccaret.

¶ Quod autem .§. vi.

Quõ vindicatio ẽ vir⁹ ſpecialis

vindicatio ſit virtus ſpecialis proprie tranſſumendo. ⁊ nõ ſm locutionẽ vulgariũ: q̄ appellãt vindictã: cũ alter alteri reddit malũ pro malo. Declarat. b. Tho. ij. ij. q. cviij. ar. ij. ſic inquiens. Sicut phũs dicit in. ij. ethic. Aptitudo ad virtutẽ ineſt nobis a natura: lʒ cõplemẽtuʒ virtutis ſit in nobis per aſſuetudinẽ. vel ꝑ aliquã aliaʒ cãm vt per grãm. Unde pʒ q̄ virtutes ꝑficiũt nos ad ꝓſequẽdũ debito mõ inclinationes naturales que pertinent ad ius naturale. Et ideo ad qualibet inclinationẽ naturalem determinatã ordinaꝫ aliqua ſpãlis v̄tꝰ. Eſt aũt quedã ſpãlis inclinatio nature ad remouendũ nocumẽta. Unde ⁊ aĩalib⁹ datur vis iraſcibilis ſeparata a vi cõcupiſcibili. Repellit aũt hõ nocumẽta ꝑ hoc q̄ ſe defendit ꝯ iniurias ne ei iferanꝫ vl iã illatas iniurias vlciſciꝫ nõ intẽtiõe nocẽdi: ſʒ itẽtiõe remouẽdi nocumẽta puta ſi q̄s punit iniurias illatas aliis ſociis cũ ſcilʒ aliq̄ eos aggrediunꝫ ad offendendum ille defendit. Uel cũ in actu aggreſſure q̄s ſe defendit ab iniuriãte: intendens ſui preſeruationem non aggrediẽtis leſionẽ vel cuʒ iudex punit reos ⁊ hoc ꝑtinet ad vindicationẽ put ẽ virtus. Et ſic intelligẽda eſt diffinitio tullii ſupra poſita. Et per hoc patet q̄ eſt ſpãlis virtus ⁊ pars iuſtitie. ¶ Sciendũ ſm. b. Tho. vbi. ſ. q̄ ſicut recõpenſatio debiti legalis: vt in redditione mutui depoſiti. ⁊ hmõi ꝑtinet ad iuſtitiã cõmutatiuã. Recõpẽſatio aũt debiti moralis. qđ naſciꝫ ex particulari beneficio exhibito ꝑtinet ad virtutẽ grẽ nõ ad iuſtitiã cõmutatiuã. Ita ẽt punitio peccatoꝝ ſm q̄ ꝑtinet ad publicã iuſtitiã que ſcʒ fit per rectores: eſt act⁹ cõmutatiuus iuſtitie. Sʒ ſm q̄ pertinet ad immunitatem ſeu defenſionẽ alicuius perſone ſingularis a qua iniuria ꝓpulſaꝫ. ꝑtinet ſpecialiter ad virtutẽ vindicationis que eſt pars iuſtitie potentialis. vnde ⁊. b. Amb. dicit fortitudo que bello a barbaris tueꝫ patriã: vel domui defendit infirmos: ⁊ a latronibus ſocios plena eſt iuſtitia. xxiij. q. iij. fortitudo. Et q̄uis hoc b. Amb. attribuat fortitudini: nõ tñ ꝑ hoc tollitur qn ibi ẽt ſit actus vindicationis ⁊ aliqñ ẽt zelus charitatis. Sʒ fortitudo ibi eſt inq̄ñ diſponit ad vindictã remouẽdo prohibens ſcʒ timorẽ periculi iminẽtis: zelus aũt qui importat feruorẽ amoris cõcurrit put aliq̄s vin/

dicat iniurias dei vel proximorum eas ex chari/
tate reputās vt ſuas. Hinc et Ambr. in li. de of/
fi. nō inferēda: ſed depellēda iniuria lex virtu
tis eſt. Qui. n. nō repellit a ſocio iniuriā ſi pōt
tā eſt in vitio q̄ʒ ille qui facit. Unde ſanctus
Moyſes hinc exorſus eſt tētamēta imbecillis
fortitudinis. Nā cū vidiſſʒ hebreū ab egyptio
iniuriā accipiētē defendit: ita vt egyptiū pro
ſterneret et in arena abſcōderet. Salomō quo/
q̄ʒ ait. Eripe eū qui ducit ad mortem. xxiij. q.
iij. nō inferēda. Et dicit ibi glo. ſuper v̄. pōt. i.
ſi eſt in poteſtate cōſtitutus vt rector. tunc eniʒ
tenet alias nō. Cuilibet tñ licitū eſt defendere ali
um ſi vult. ff. q̄ me. cau. l. ſed et part' ſuper v̄.
pſternet. Poteſt ergo qs excedere modum in
defendendo. et tūc peccaret. Eripe. glo. ſi iniu
ſte ducat per vim. qḋ intelligendū eſt quando
fieri poteſt ſine ſcandalo vel per ſupplicatio/
nem ſi iuſte ducat: nō tamē importunā. Et ali
quando nec ēt ſimplicē nec impediat iuſtitia
aliqui tamen dicunt q̄ ēt qui non eſt in pote/
ſtate cōſtitutus tenet defendere ſociū ab iniu/
ria: hoc elicientes ex verbis Aug. dicētis. xxiij.
q. j. c. Judeos populares non fuiſſe imunes a
culpa qui permiſerunt principibus xpm inter
ficere: cū eſſent eū defendere et liberare. Qḋ
videt verum quādo poſſet qs ſine ſuo pericu/
lo vel maiori malo inde ſequenti ſocios iuua
re ab iniuſtitia vel iniuria cum infertur. Op
ponitur autem huic virtuti per exceſſum viti
um ſeuitie ſeu crudelitatis: et per defectum vi
tium remiſſionis ſeu negligentie. Et de hui'
negligentia ſcʒ correctionis ſcʒ quoad platos
habes plura. ſ. in. ij. pte ti. de accidia. c. de ne/
gligētia. Hic tamen large ſumendo vindica/
tionem aliqua decenter pertinentia ad puni/
tionem quam faciūt vel debēt facere rectores.

De punitione .§. ij.

De pu/ que debet fieri pe rectores contra vitia poteſt
nitione inducere illud pſal. Accingere gladio tuo ſup
malorum femur tuum potentiſſime. Que verba q̄uis
intelligātur principaliter de chriſto: qui gla/
dium punitionis peccatorum poſuit ſuper fe
mur ſuum. i. carnem puniens peccata huma/
ni generis per penas et dolores eius ut ſic po
tentiſſimus contra diabolum nos eriperet de
manibus eius. Tamen ad quelibet prelatum
ſeu rectorem poteſt illud extendi. Et cum pri/
mo accingerint ſe gladio ſuper femur ſuuʒ. i.
ad corrigendum ſe et puniendum vitia ſua ex
inde factus potentiſſimus extendat gladium
ad puniendum malos. Eſt autem fienda puni
tio malorum per diuerſas penas ſm q̄ homi/
nes merentur: et ſm q̄ ipſe pene magis timen
tur. Pene enim ſm philoſophum ſunt medi/
cine. Varie autē medicine adhibent ſm varie
tatē morborum. Pro cuius declaratiōe dicit. be.
Tho. ſe. ſe. q. cviij. ar. iij. Qḋ vindicatio intan/
tum eſt licita et virtuoſa inquātū intēdit ad co/
hibitionē malorum: cohibent aūt aliqui a pecca/
to qui affectū virtutis nō habēt. per hoc q̄ ti/
ment amittere aliqua que plus amant q̄ʒ illa
que peccando adipiſcunt. alias timor non com/
peſceret peccatū. Et iō per ſubiectionē oium q̄
homo maxime diligit eſt vindicta de peccatis
ſumēda. Hec aūt ſunt que homo maxime dili/ In qb'
git vita: incolumitas corporis libertas ſui bo hō pōt
na exteriora: vt diuitie patria gloria. et ideo vt puniri.
Aug. refert. xxj. de ciui. dei. Octo genera pena
rum in legib' eē ſcribit Tullius. Mortē p quā
tollit vita verbera et talionē: vt oculū pro ocu/
lo et huiuſmodi: per que amittit quis corporis
incolumitatē: ſeruitutē: et vincula per q̄ qs per
dit libertatē. Exiliū per quod quis pdit patriā
Damnū per quod perdit quis diuitias. Igno/
miniā per quā perdit quis gliam. Nec eſt con
tra quod dominus prohibuit per parabolam
Matth. xiij. Eradicari zizania ſignificantem
peccatoris. Nō. n. hoc prohibuit dñs ſimplici
ter: ſed qñ timet. ne ſil' cū eis eradicet et triticū
ſed qñ poſſunt eradicari mali per mortē nō ſo/
lum ſine periculo ſed cū magna vtilitate bono
rum poſſunt et debent eradicari etiam p mor/
tē. qñ ſcilicet meruerunt vt in his que cederēt
in magnā pniciē aliorum. Circa hanc materi
am pulchre loquit Aug. in lib. de ſermone do
mini in mōte ſic di. et habet. xxiij. q. iiij. Ea vin
dicta nō prohibet que valet ad correctioneʒ: q̄
e tiā ad m'iam pertinet. Nec impedit illud pro
poſitū quo quiſq̄ paratus eſt ab eo quē corre/
ctū eē vult plura pferre. ſed huic vindicte inſe
rende nō eſt idoneus. niſi q odiū quo fragrare
hoies ſolēt q ſe vindicare deſiderat: dilectiōis
magnitudine ſupauerit. Nō. n. metuē dū ē ne
odiſſe paruulū filiū parētes videant cū ab eis
vapulet peccās nec peccet vlteri' et certe pfecto
dilectiōis ipſi' dei pris imitāda nobis pponit
cū di. Diligite inimicos vros: bñfacite his q
oderūt vos. Et tamē de ipſo dño di p pphetaʒ
Quē diligit dñs arguit et caſtigat. Flagellat ai
oēm filiū quē recipit. Ergo nō vindicet. niſi ip
ſe cui rerum ordine ptās ē data: et ea volūtate vin
dicet: q̄ pr filiū puulū flagellat ex q̄ appet poſt
ſe peccatū amore poti' vindicare q̄ʒ ipunitū re
linq: vt illū quē vīdicat. i. punit: nō pēa miſerum
ſʒ correctiōe btm eē velit. Et. j. Inde ē q̄ helyas De vin
multos morte affecit ppa māu et igne diuinit' dictiōe
ſpetrato. p qḋ et alij multi magni et diuini viri bonorum
ſpū eodē ſſulēdo reb' hūanis nō timere fece/ i malos
runt. de quo helya cū exēplū dediſſent diſcipu hoies
li: cōmemomorātes qd ab eo ſcm̄ fit: vt eis ēt

poteſtatem daret petenti de celo ignem ad cō/
burēdum eos qui ſibi hoſpitium non prebue/
rāt. reprehēdit dñs in eis non in exēplū pro/
phete ſancti. ſed ignorātiam vindicandi que
adhuc erat in rudibus. animaduertēs eos nō
amare correctionē. ſed odio deſiderare vindi/
ctam. Itaqꝫ poſtea qꝫ eos docuit qd eſſet dilige
re pximum tanqꝫ ſeipſum. infuſo etiā ſpūſan/
cto eis promiſſo. non deſuerūt tales vindicte.
quis multo rarius qꝫ in veteri teſtamēto. Nā
ē verbis apli Petri ananias ⁊ vxor eius. ſicut
in actibus aplorꝫ legimus. Exanimes ceciderūt.
Hec oia Aug. xxiij. q. iiij. Ad idēꝫ facit qd
ait Hiero. ſup Ezechie. Qui malos percutit in
eo qui mali ſunt. ⁊ hꝫ cauſam interfectionis. i.
poteſtatē vt occidat peſſimos. miniſter eſt dei.
Item ſup Iohel. Non ſoluꝫ hoſtes miniſtri ſūt
⁊ vltores ire dei in his qui maluꝫ opanť. vnde
non ſine cauſa gladiū portant. Sed etiaꝫ ꝯtra/
rie fortitudines que appellanť furor ⁊ ira dei.
Item Haymo ſup epl'am ad Rom. ſunt quedā
enormia flagitia que potius per mundi iudi/
ces qꝫ per antiſtites ⁊ rectores ecclīarum vin/
dicanť. Sicut cum quis interficit epm vel pre
ſbyterꝫ vel diaconum. Huiuſmodi reos ⁊ pnci
pes mūdi dānāt. Item Cyprianus. Rex dꝫ fur
ta cohibere. adulteria punire. impios de terra
perdere. paricidas ⁊ periuros non ſinere viue
re. ⁊ filios ſuos nō ſinere impie agere. hec om/
nia habentur. xxiij. queſtio. v.

¶ Hāc vero que/ .§. iij.
ſtionem. ſ. vtrūꝫ vindicta ſit ferenda in malos
mouet Gratianus. xxiij. q. iiij. per totuꝫ. Et pri
mo per multa capl'a ſuperficialiter pbat malos
nō eſſe puniēdos. ſed tolerandos. vt illud Au/
guſti. Tu bonus tolera malos. Nam ⁊ chriſtus
Iudam cum ſciret furē eſſe tolerauit. ⁊ ad pre/
dicādum miſit. eiqꝫ cum alijs euchariſtiaꝫ de/
dit. Sed poſtmodū in. c. cum in lege. §. his ita
reſpōdet determinās queſtionē. Dicit enim qꝫ
ſunt quedaꝫ que ſalubri tm̄ admonitione ſunt
corripiēda. non corpalibus flagellis animi ad
uertēda. ſed eorꝫ vindicta diuino examini tm̄
eſt reſeruāda. qñ in delinquentes videlꝫ diſci/
plinam exercere nō poſſumus. vel q: non ſunt
noſtri iuris. vt ſunt infideles. aut qui alias nō
ſunt nobis ſubditi. vel q: illoruꝫ crimina ſi no
bis nota ſint. tñ manifeſtis indicus pbari non
pnt. Et de his pōt intelligi. c. inductuꝫ. Tu bo/
nus ⁊c. ⁊ plura alia ca. Item quādo crimina. ⁊
ſi ſint manifeſta. tñ puniri nō pnt ſalua pace ec
cleſie. ſed timeť piculum ſciſmatis. vel graue
ſcādalum tolerāda vel diſſimulāda ſunt. vt in
c. quidam. ⁊. c. non pōt. e. q. Alias cum puniri
poſſunt crimina manifeſta ſine graui ſcandalo

multitudinis. puniēda ſunt nō tolerāda. Et p/
cipue cuꝫ nō multitudo. ſed paucitas eſt in ſce/
lere. vt di. l. vt ꝯſtitueret. Sꝫ cuꝫ multitudo eſt in
in ſcelere. vel pnceps qui pōt multū alijs noce
re. aliqñ per patiētiā eſt ad pniam expectāduꝫ.
Aliqñ vͦ in paucis eorꝫ eſt puniēda. vt eorum
exēplo ceteri terreanť ⁊ ad pniam puocenť. De
hoc tñ. ſ. qñ multitudo eſt in crimine. qd agen
dū ſit rectoribus circa punitionē habes in. ij.
pte ti. de accidia. c. de negligētia correctionis.
Sed cū vindicta. i. punitio inferēda eſt malis.
ꝫ fieri dꝫ a iudice vel eiꝰ auc̄te. ⁊ ex amore iuſti
tie ⁊ nō ex odio vl' delectatōe vīdicte. vt dꝛ di.
lxxxvj. odio. Siqs aūt obuciat ſeu arguat con
tra pdicta ex eo qꝫ correctio vͦborꝫ vel vͦberꝫ vi
deť eſſe inutilis vel ſupflua. Nam pdeſtinati ad
vitā ſine correctiōe mutanť. ſicut Petrus queꝫ
dñs reſpiciēs nemine corripiente cōmouit ad
lachrymas. Preſciti ad mortē inter flagella de
teriores ſiūt. ſicut Pharao. Bonis ergo videť
ſupflua. dānandis inutilis. Rūdit Granus. qꝛ
ipſe obiectionem facit. q. e. ſ. xxiij. q. iiij. per verba
Aug. dicit. Sicut nō eſt ceſſandū ab orone pro
eis qs corrigi volumus. etiā ſi nullo hoīuꝫ orā
te pro Petro dñs reſpexit eū. ⁊ fecit eū deflere
ſuū pctm̄. Ita nō eſt omittenda correctio qꝫuis
deus qs voluerit faciat eſſe correptos. Tūc aūt
ex correptione pficit hō. cum miſereť atqꝫ adiu/
uat. ſ. dñs qui facit quos voluerit etiā ſine cor
rectione pficē. eadē. q. iiij. ſicut nō eſt. Inducit
etiā Granus in. §. ante caplm. Ipſa pietas. exē
plū de infirmitate corpis humani di. Sicut qꝫ
uis certiſſime ſciamus neminē vltra terminuꝫ
ſibi a deo prefixū eſſe victurū. oībus tñ lāguētī
bus nō incōgrue medemur. Sic qꝫuis nemo
ſalueť niſi predeſtinatus ad vitam. omni tamē
delinquenti adhibēda eſt correctio. nec malo/
rum eſt deſerenda diſciplina. Unde Damaſus
papa. Iuſtum eſt vt qui diuina contēnunt mā/
data ⁊ inobediētes paternis exiſtunt iuſſioni/
bus ſeuerioribus corriganť vindictis. quati/
nus ceteri talia cōmittere timeant. ⁊ oēs gau/
deant fraterna concordia ⁊ cuncti ſumant ſe/
ueritatis ac bonitatis exēplum. xxiij. q. iij. iu/
ſtum. Nabuchodonoſor ſcelus in ſanctuꝫ Da/
nielem cōmiſſum vindicauit iuſtiſſime. inquit
Augu. xxiij. q. v. ſi ppterea. Ex hoc aliqui inui
dia moti procurauerūt Danielem mitti in la/
cum leonum vt deuoraretur. Hiſtoriaꝫ habes
Dañ. vlti. Hely lꝫ bonus in ſe. q: ſeuere nō cor
rexit ſcelus filiorꝫ ⁊ vitia cadens fractis ceruī/
cibus expirauit. vt dictum eſt. j. Reg. iiij. Utrū
autem prelatus poſſit iniuriaꝫ ſibi factam vin
dicare. Dicit be. Tho. qꝫ quādo huiuſmodi in
iuria redūdat in deum vel eccleſiaꝫ debet pre
latus propriam iniuriam vlciſci. ſicut patet de

Helya

Helyas qui fecit ignem deſcēdere ſup duos qn quagenarios.iiij.Reg.j. Et Silueſter papa ex coīcauit eos qui miſerūt eum in exiliū: vt ha-bes.xxiij.q.iiij.Guiliſarius. de quo dicit Gla-nus.§.ſeq. ꝙ Silueſter nō ſuā ſed eccle iniu-riā vltus eſt. Si vō iniuria ſolū fit in pſonam ſuā nō redūdans in alios. decēs eſt vt patiēter ferat ⁊ nō ſe vindicet in exēplum alioꝝ. Uñ ⁊ Grego. rephendit quendā epm eo ꝙ excoica-uerat quēdā clericū ſuū pro eo ꝙ ei iniuriatus fuerat.xxiij.q.iiij. Inter querelas. Iniurias ve ro in alios factas. ⁊ pcipue in deū. ſine vltione trāſire nō debet. Uñ Greg. in omel. Si is qui prelatus eſt dñico debitori culpas impune di-mittit. nō mediocriter offendit. pfecto qui de-bita celeſtis regis ⁊ dñi ſua pſumptione reſol uit. Ea nāqꝫ que in nos cōmittunt̄ facile poſſu mus dimittere. Ea vō que ſunt in deū cōmiſſa cū magna diſcretione. nec tñ ſine pnīa poſſu-mus relaxare.xxiij.q.iiij.ſi is qui prelat᷑. Se-mel vō culpa remiſſa recidiuo dolore iterum ad aium reuocari nō debet. Uñ Gelaſius pa-pa inquit. Semel in abolitione remiſſa puni-tio recidiuo dolore nō debet iterari ſꝫ diuine imitationē clemētie: que dimiſſa pctā in vltio nē redire nō patit̄.xxiij.q.iiij.ſi illic. Ad qḋ fa cit dictū ꝓphete Naum.j. Nō iudicabit deus bis in idipm in tribulatione. Qḋ vtiqꝫ verū eſt. qñ delictū eſt punitū per ſnīam diffinitiuā ita ꝙ trāſiuit in rem iudicatā. Nā alſ ſi quis fuiſſet punitus de aliquo pctō extra iudicium inſufficiēter: nō tollitur quin adhuc poſſit pu niri cōpletius. ſicut ⁊ deus aliquoꝝ punitionē hꝫ incipit. ⁊ in alia vita pficit vt in antiocho. Uñ Deute.xxxij. dicit dñs in cantico. Ignis ſucceſus eſt in furore meo. ⁊ ardebit vſqꝫ ad i-ferni nouiſſima. i. vindicta hꝫ incipiet. ſ. puni-tionis reproboꝝ ⁊ in inferno pficiet̄. vt expo-nit Aug. de pe.di.iij.§.ignis. Quō autē puni atur vnus pro delicto tpaliter. ⁊ quādo habes in.iij.parte ti.xix.c.j.

¶ De penitentia prout eſt virtus differens ab ea prout eſt ſacramētum. Cap.xiiij.

P Enitentia q: non ſolum ſacrm ſed etiā virtus eſt. Inqꝫtum virtus hꝫ breuiter aliqua de ea dicent̄. Nā inqꝫtum ſacrm de ea in tertia parte tractat̄ in ti.xiiij.cap.vi. Quid aūt ſit. magr̄ in.iiij.ſen.di.xiiij. ſic diffi nit. Penitētia eſt virtus qua pctā cōmiſſa plā gimus: ⁊ odimus: ⁊ ea vlterius cōmittere no-lumus. Per hoc igit̄ qḋ dr̄ in diffinitiōe virtus oñdit̄ ꝙ ſit virtus. Qḋ aūt ſit virtus moralis ⁊ ſpecialis diſtincta ab alijs ptinens ad iuſti-tiā vindicatiuā. ſic declarat Pe. de pa.in.iiij. diſt.xiiij. Uirtus ſm phm.ij. Ethi. Eſt habitus electiuus in medio ꝯſiſtens put recta ratio de-terminabit. Talis aūt eſt penitētia. Nam peni tere de peccato cōmiſſo eſt actus ex electiōe pce dens put. ſ. eſt diſplicētia volūtatis de ipſo pec cato. Et cadit ſup ipſam mēm: q: ſicut bonum debite placet: ita ⁊ malū debite diſplicet. Pōt etiam informari debitis circūſtātijs. q: ſ. dete ſtatur pctm̄ vt cōmiſſum eſt in irreuerentiā dei cuꝫ ꝓpoſito emēdādi ⁊ ꝯfitendi. ⁊ in medio cō ſiſtit: q: de oībus dolet peccatis penitēs. nec tñ ita ꝙ deſperet. ergo eſt virtus. ¶ Qḋ pertinet ad iuſtitiā que ordinat hoīem ad alterū ⁊ debi tum reddit. pꝫ: q: per pnīam homo ordinat̄ in deū. Et ideo reddit ſubtractū obſequm ſatiſfa-ciēdo. Sicut enim homo efficit̄ alteri debitor dupl̄r. Uno modo per hoc ꝙ aliqd voluntarie recipit: vt in cōmutationibus volūtarijs: puta emptionibus: venditionibus: mutui. ⁊ hmōi. Alio modo per hoc ꝙ ei iniuſte ſbtrahit: vt in violentijs. ſ. furto: rapina: pcuſſione: ⁊ hmōi. Silr̄ homo efficit̄ deo debitor dupl̄r. Uno mo do per hoc ꝙ aliquid ab eo recipit. Et redditio hmōi debiti ptinet ad virtutē latrie ſeu religio nis per quam exhibemus deo debitū honorē ꝫ vt in oblationibus: ſacrificijs: orōnibus: ⁊ hu-iuſmodi. Alio modo per hoc ꝙ hō ꝯtra deum peccauit: ⁊ ſic ei ſubtraxit debitā reuerētiā ſeu obedietiā. Et hoc debitū ſoluit homo deo per pnīam. Unde ad iuſtitiā ptinet vtus penitētie vt pars poteſtialis. Qḋ aūt ſit virtus ſpālis pꝫ ex hoc: q: reſpicit rōnem legalē. Nam lꝫ gñali ter ꝯſideret pctm̄ tanqꝫ obm. tñ cōſiderat in eo ſpālem rōnem: vt. ſ. cōmiſſuꝫ ꝯtra obediētiam deo debitā: vt eſt expiabile per ſatiſfactiōeꝫ qḋ nō facit alia vtus. Si enim actus pnīe eſſet ſo-lū dolor de peccato cōmiſſo: quatinus eſt cōtra rōneꝫ rectā penitere nō ptineret ad aliquā ſpe cialē vtutē: q: per eūdem actū placet vnicuiqꝫ qḋ eſt ꝯueniēs. ⁊ diſplicet qḋ eſt incōueniens. Et cum oīs habitus vtuoſus ſit ꝯcors rōni re-cte. per eum diſplicet quicqd diſcordat a recta rōne. ¶ De hac aūt vtute pnīe nō faciūt mētio nē morales phi: q: nō intellexerūt pctm̄ vt ex-piabile per pnīam. Pertinet aūt virtus penitē tie ad iuſtitiā vindicatiuā inqꝫtuꝫ. ſ. punit pec catū cōmiſſum. Sed in hoc differūt: q: vindi-catio punit pctm̄ in aliū per eum cōmiſſuꝫ: ſed penitentia punit pctm̄ per ſe cōmiſſum. Unde Aug. dicit. ꝙ pnīa eſt quedā iraſcētis vindicta puniēs in ſe qḋ dolet cōmiſiſſe. de pe.di.iij.§. pnīa. Cōcipit̄ aūt ſeu cauſat̄ vtus pnīe. pmo ⁊ pncipalr̄ ex infuſione grē. ſcḋario aūt qꝫtuꝫ eſt ex pte hoīs ex timore. vnde dr̄ Eſaie.xxvj. A fa cie tua ⁊ timore tuo dñe ꝯcepimus ⁊ pepimus ſpūm ſalutis. i. pnīam. vnde ſpūs ſit ſaluus. Et

Quis ſit actus penitentie put eſt virtus.

De vtute pnīe nota.

iſte timor: vnde pnia gn̄atur: vt in pluribus eſt timor: ſeruilis. Ex ꝯſideratione eniȝ ⁊ timore penarū pn̄tium vel futurarꝫ hoies ꝯuertunᷠ ad pniam. vnde ⁊ frequēter ſacra ſcriptura pctō:ibus penas cōminatur. Ad hoc facit qꝺ ait ps. vij. Niſi ꝯuerſi fueritis gladiū ſuuȝ vibrauit: arcum ſuū tetēdit ⁊ parauit illū. Et in eo parauit vaſa mortis ſagittas ſuas ardētibus effecit In qbus v̄bis tria poſſunt de pnia cōſiderari.

¶ Primo penitentie integratio: ibi. Niſi conuerſi fueritis.

¶ Secundo pene comminatio: ibi. Gladium ſuum vibrauit.

¶ Tertio beniuolentie inflammatio: ibi. Sagittas ſuas.

pnia dʒ eſſe integra.

¶ Quātum ad pri/ .§.i.

mum pnie integritas notatur in v̄bo conuerſionis cum dr̄. Niſi ꝯuerſi fue. Dr̄ enim cōuerſio a con. qꝺ eſt ſimul: ⁊ verſio quaſi cordis vndiqȝ ⁊ tota verſio. ſ. ad deū. Per pctm̄ enim hō auertiᷠ a deo faciē mētis vertēdo ad terrena ⁊ remouēdo a deo. vnde ⁊ de pctō:ibꝰ dicit dn̄s Hiere. ij. Uerterūt ad me tergū ⁊ non faciē. Et de Caym poſt pctm̄ ſcribitur Gen̄. iiij. ꝙ egreſſus eſt a facie dn̄i. Sicut ergo per pctm̄ mortale hō auertiᷠ ab incōmutabili bono. ſ. a deo: et ꝯuertiᷠ ad cōmutabile bonū. ſ. ad creaturā. ſm Aug. ſ. ꝯſtituēdo finē vltimū in ea amādo eam magis ꝙ̄ deuȝ. Ita ſiqs ꝯuerti ad dn̄m dʒ per verā pniam: opʒ ꝙ auertatᷠ a creatura quā inordinate dilexit per diſplicētiam volūtatis de peccato ſuo: ⁊ vertat faciem mētis ad deū ſup oia diligēdū. Nō pōt aūt hoc fieri in pte: vt. ſ. de aliqbus peccatis doleat ⁊ in alijs pmaneat: q: hec nō eſſet ꝯuerſio. i. tota vel ſimul verſio. Nec aia que ſimplex eſt ⁊ ptes non hʒ: pōt pro pte cōuerti ⁊ pro pte auerti. Unde dn̄s per Zachariā pphiam ait. c. j. Cōuertimini ad me. ſ. deteſtādo omne pctm̄. ⁊ ego ꝯuertar ad vos. ſ. dādo veniam ipſoꝝ. Et in ſignum huius omnem infirmum queȝ chriſtus ſanauit. totaliter ⁊ mēte ⁊ corpore ſaluum fecit. vt dicit Augu.

¶ Quantum ad ſe/ .§.ij.

cūduȝ. ſ. cōminationē pene. dicit ps. Gladium ſuū vi. gladiū. ſ. ſue ſnīe: ⁊ diuerſoꝝ flagellorū vite pn̄tis: que immitit cōminādo. per hec ipſis pctō:ibus penas futuras. vnde Saluato: ait. Niſi pniam egeritis: oēs ſimul pibitis. Luc. xiij. Hūc gladiū vibrauit. qn̄ genus humanuȝ peccatis inuolutū nec penitere volēs: diluuio interemit. Gen̄. vij. Hūc gladiū vibrauit: qn̄ ſodomitas vitio peſſimo merſos: igne ⁊ ſulphure celitus miſſis cōbuſſit. Gen̄. xviij. Hunc gladium vibrauit. qn̄ pharaonē cum exercitu ſuo obſtinatū: ⁊ pplm̄ iſrael pſequētes in mari demerſit. Exo. xiiij. Hūc gladiū quotidie vibrat: qn̄ peſtilētijs: guerris: terremotibus: tēpeſtatibus: penurijs: vt nunc ⁊ diuerſis miſerijs oēs affligit: vt hoies pniam agāt: ſm illud ps. lix. Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos vino compūctionis. ſ. per illa flagella. Et ſubdit ps. Arcum ſuū tetēdit ⁊ parauit illū. Arcus vt dicit Gre. xviij. moral. ſignificat diuinū iudiciū. In arcu enim ꝙ̄to lōge trahiᷠ chorda: tāto de eo diſtrictio: exit ſagitta. Sic extremi iudicij dies: quāto lōge differᷠ vt veniat tāto cum venerit diſtrictio: ſnīa de illo pcedet. Nūc eniȝ ſicut mollis chorda trahit ad ſe ⁊ flectit durū lignū. ſic nunc diuina miſericordia quodāmodo flectit ſeueritatē ſue diuine iuſtitie vt expectet diu pctō:es: ⁊ nō punit vt merenᷠ. ſed relaxata chorda lignū reuertiᷠ ad ſuū rigorē. Et quāto magis chorda flexit lignū tāto magis inflixit in eum ꝯtra quē mittiᷠ. Sic pctō: quāto maiori miſericordia expectatᷠ: ſi nō ꝯuertatᷠ: ſed vltima ſnīa pcutiatᷠ: tāto grauiꝰ in īferno cruciatᷠ. Unde ad Ro. ij. Tu aūt ſm duritiā tuā ⁊ impenitēs cor tuū theſaurizas tibi iram in die ire: ⁊ adauges tibi penā dānationis in futuro iudicio. Et Ualeriꝰ maxi. Lento qdē gradu diuina pcedit ira: tardationē ſupplicij grauitate cōpēſat. Pōt etiā per arcū ſm Gre. ibidē ſacra ſcriptura intelligi: in qua dulcedo noui teſtamēti tanꝙ̄ chorda mollis trahit ad ſe vetus teſtm̄ et duritiā eius tanꝙ̄ lignū: q: in lr̄a noui teſtamēti nō ſiunt ille cōminationes penaꝝ in pctō:es que in veteri teſtō: ſed dulcedine pmiſſionū diuinaꝝ vocanᷠ hoies. Parauit aūt iſtū arcū ponēs vaſa mortis. i. iacula eterne dānationis tāto grauiora fidelibus ꝙ̄to maiora cōmiſerūt. Cōtēpſerūt bn̄ficia dei. ſ. paſſionis xp̄i ſacroꝝ ⁊ hmōi. Nō enim per aliū modū pōt ſaluari: ⁊ iaculū eterne dānationis euadē: quiꝰ amiſit innocētiā baptiſmaleȝ: niſi per pniaȝ. Et h̄ eſt qꝺ ait Hiero. Scōa tabula poſt naufragiuȝ eſt penitētia. vt habeᷠ in decre. de pe. diſt. iij. culpam ſimplr̄ ꝯfiteri. Et loqtur Hiero. per ſilitudinē. Qui pſpo itinere mare nauigāt. pma tabula ſaluātᷠ. ſ. ipa naui integra: ſed naufragiū paſſi alicuiꝰ tabule nauis fracte auxilio ad portū ſalutis ducunᷠ. Et hec ſcōa tabula dr̄ que eſt propter naufragiū nō ꝙ ſit ſcōa poſt naufragiuȝ. Eſt ergo pma tabula tanꝙ̄ nauis integra: per quam nauigamus ad portum regni innocētie baptiſmalis. Sed hac fracta qꝺ fit per qꝺlibet mortale poſt baptiſmum: non reſtat via ſalutis niſi penitentia que diciᷠ ſcōa tabula: vt prima que tamen eſt ante naufragium dicatᷠ innocentia baptiſmalis tanꝙ̄ nauis: ⁊ penitentia ſecūda tabula: ſed poſt naufragium.

pnia ſc̄a ta/bu/la po/ſt nau/fra/gium

¶ Quantū ad ter- .§.iij.

tium. ſ. inflāmationē beniuolētie dr̄. Sagittas ſuas ardētibus effecit. hoc eſt per illas cōminationes ſcripture ꝛ flagellatiōis tanq̄ ſagittas trāſfigit timore pctōres penitētes ꝛ demum facit eas ardētes beniuolentia charitatis: qa ille timor a quo inchoata eſt pnīa: cum fuerit ſeruilis. tūc ꝯuertiꝫ in amorē filialeꝫ. Unde Aug. de pe. di. ij. Sicut ſeta linum vel filū: ita timor introducit charitatem. Et aliq̄ tales conuerſi q̄to fuerunt maiores peccatores. tāto fiunt in dei amore ardētiores. ꝛ ſm illud dicit ſaluator Luc. xv. q̄ gaudiū eſt in celis ſup vno peccatore pnīam agēte q̄ ſup. xcix. iuſtis. qui nō indigent pnīa: q. ſ. talis. etſi prius magnus peccator ꝯuerſus ardentior efficitur in dei amore q̄ multi innocētes. Exēpla patēt in Paulo. Maria mag. Maria egyptiaca. Pelagia Cypriano. Auguſtino: ꝛ multis alijs. Et ſic ſagittas ſuas ardētius effecit. ꝛ ardētiores facit ex multis fructibus eius qui ſubduntur.

¶ Utiq3 magni .§.iiij.

Fruct⁹ pnīe. ſunt fructus ꝛ vtilitates virtutis penitētie. Et lꝫ ſine ſacramentis eccleſie actualiter ſuſceptis poſſit homo ſaluari: quādo. ſ. ipſa excludit articulos neceſſitatis: non contēptuꝫ religionis. ꝛ in veteri teſtamēto non cōfeſſio vocalis: nec alia ſacramēta noue legis tūc eſſent neceſſaria. tamē ſine virtute penitentie nunq̄ aliquis poteſt vel potuit ſaluus exiſtere. Et a quibuſdā ſic diffinitur. q. penitētia eſt res optima que defectus oēs reuocat ad perfectum. Et optima quidē res intelligitur nō ſimpliciter: ſed in genere reuocationis a malo cōmiſſo. Dicitur autē oēs defectus reuocare ad pfectum: q. ſ. virtutes amiſſas per peccatū reſtituere facit. Appellatur enim hic perfectus ſtatus virtutis ꝛ gratie in genere. Egreſſus enim malitie virtutis operatur ingreſſum. ait Ambro. xxvij. q. ij. cuꝫ initiatur. Egreſſus aūt malitie ab aīa fit per penitētiam. ¶ Eſt ergo primus fructus penitentie virtutuꝫ reſtitutio. ¶ Secūdus fructus eſt meritoꝝ reſtauratio. Merita enim acq̄ſita per opa bona facta in ſtatu gratie ꝛ pdita per ſeq̄ntē culpā mortalē per penitētiam reuiuiſcunt. vnde Aug. de pe. di. iiij. c. Pium eſt credere. et fides noſtra hoc expoſtulat: vt cum gratia chriſti deſtruxerit: vel peccata vel mala pora in homine per penitētiaꝫ etiam remuneret bona. ſ. que quis fecit in ſtatu gratie. De hoc tamē diffuſius in. iiij. parte ti. xiiij. c. vj. de ſacramēto penitētie. ¶ Tertius fructus penitētie. qui tamē debet poni pro primo eſt peccatoꝝ emūdatio. vnde Chriſtus Luce. vlti. Oportuit chriſtum pati ꝛ reſurgere a mortuis tertia die. ꝛ pdicari in nōīe eius penitētiaꝫ ꝛ remiſſionē peccatorū in oēs gentes. Prius dicit penitētiaꝫ: ꝛ poſtea addidit remiſſionē peccatoꝝ. Propterea Petrus apl's iudeis quibus pdicabat querētibus de ſalute ſua rn̄dit. Penitemini ꝛ ꝯuertiminī vt deleanꝰ peccata veſtra. Act. iij. In cuius etiā figurā habetur quarti Reg. v. q̄ Naaman lotus in aqua iordanis deſignāte penitētiaꝫ: mūdatus eſt a lepra que pctm̄ deſignat. ¶ Quartus fructus eſt iterior aīe renouatio. Sicut antiquitas inducit in corpore debilitatē ꝛ inutilitatem ꝛ deformitatē. Non enim ſenes ſunt pulchri: nec fortes ad operandū. ita peccatū quod facit aīam inueterare ſpūaliter. ppter qđ dicit ps. Inueteraui inter oēs inimicos meos. Peccata. ſ. vel demones reddūt aīam debilē ad bene opandū. vnde dicit Grego. in. xix. moral. q̄ ſeculi dilectores ſunt in celeſtibus debiles: in terrenis fortes: ꝛ in orōne corāꝫ dn̄o vel vnius hore momēto laſſanꝰ. di. xlvij. oēs huius ſeculi. Facit etiā pctm̄ aīam deformē maculoſam ꝛ inutileꝫ in bonis. Unde dicit de pctōribus in ps. xiij. Inutiles facti ſunt. ꝛ Threń. iiij. c. Denigrata eſt ſup carbones facies eoruꝫ. Sed penitētia renouat aīam ꝛ iuueneſcere facit: vt ſit fortis ad oīa bona opera ꝛ pulchra in ſpe. vtilis in bono opere. Aug. Nemo pōt nouam inchoare vitaꝫ niſi peniteat eum veteris: ideſt vite peccatoꝝ cōmiſſoruꝫ. de peni. di. j. tres ſunt. pſal. cij. Renouabiꝰ vt aquile iuuētus tua. Dicūt naturales q̄ cum aquila eſt antiquata. hoc facit vt iuueneſcat. Ponit ſe ex directo ad ſolis radium. ꝛ exuſta pēnis ex calore: demergit ſe in fontē viuum. Et ſic depoſitis pēnis veteribus iuueneſcit. Sic ꝛ peccator antiquatꝰ in malis ponens ſe per cōſiderationē ad calorem ſolis diuine iuſtitie cōburentis in inferno peccatores. Et exinde deyciens ſe in aquas penitētie ꝛ lachrymaruꝫ: iuueneſcit ꝛ pulcher efficitur. ¶ Quintus fructus eſt tribulationuꝫ euitatio. Unde Hiero. in amos. Promittit pſpera deus ſi penitētiaꝫ egerimus. Qđ ſi negligētia diſſoluamur ꝛ illū penitebit ſpōſionis pmiſſaq̄ʒ mutabit. Cuius rei exēplū ſamariā ꝛ hieruſalē hēre poſſumus: quoꝝ alij de imminētibus ſupplicijs liberati ſunt. alij que patribus promiſſa fuerāt pdiderunt. de pe. di. j. ſi agamus. Dn̄s etiam per Hierem. xviij. c. ait. Repēte loquar aduerſus gētē ꝛ aduerſus regnuꝫ vt eradicem ꝛ deſtruam ꝛ diſperdaꝫ illud. ſi penitentiā egerit gens illa a malo ſuo. qđ locutus ſum aduerſus eas agam ꝛ ego pniam ſup malo ꝛc̄. Exēpla innumera ſunt in ſcripturis. vt de Ezechia qui ppter peccata infirmatus ad mortē cōuerſus ad parietē fleuit fletu magno in ſignuꝫ

penitentie. ⁊ inde. veniā cōſecut⁹ eſt ⁊ ſanitatē
ſpaciū. xv. annoꝝ vite eius additū eſt Eſa. xxx/
viij. Niniue que peccatis ſubuertenda erat. fle
tib⁹ pnie ſniā euaſit. Jone. iij. Nabuchodono
ſoꝛ p aliquam pniam dilata eſt ſnia. ſed poſtea
recidiuans per ſupbiā penā incurrit Dan. iiij.
c. ⁊ ſic de alijs. vt patet precipue in li. Judicū
p totum. Sextus fructus eſt bonoꝝ eccliē par
ticipatio. Per pniam enim verā cum pctōꝛ in/
coꝛpoꝛet ecclie. ſicut ex quolibꝫ cibo aſſumpto
ab homine oē membrū coꝛpis illius pticipat
nutrimētū de illo cibo. Sic de quolibet bono
ope facto in coꝛpoꝛe ecclie. penitens pticipat ⁊
pcipit ſuffragiū. ſm illud ps. Participem me
fac deus oīum timentiū te. vnde Hiero. in ma
lach. ait. Ne foꝛſitan peccati immemoꝛes tardi
us reuertamur. ſ. ad pniam. adhuc inquit. Se
dere vos faciam in tabernaculis ſicut in die ſe
ſtiuitatis. vt quod facit baptiſma faciat ⁊ pnia.
⁊ habitent in tabernaculis ſaluatoꝛis hoc eſt
in ecclia. de pe. di. j. Et hinc participant de ozō
nibus. indulgentijs. ⁊ alijs hmōi. ¶ Septim⁹
eſt premioꝝ preparatio. pniā verbū quod xps
pdicauit pplis fuit hoc. Pniam agite appꝛopī
quabit enim regnū celoꝛum. Matth. iij. Hoc
idem pꝛedicauerat pꝛius gloꝛioſus Jo. bap.
Non ait intrabit penitens in regnum celoꝝ ſꝫ
appꝛopinquabit. Nam ⁊ ſi peccatoꝛ vere peni
teat. nō tamen tūc moꝛiēs intrat niſi tam feruē
tem pniam ageret ⁊ contritionē hēret. q̄ dele/
ret oēm culpā ⁊ penam. ſicut accidit in latrone
cum xpo crucifixo. ſed cōiter als appꝛopiquat.
Intrās enī purgatoꝛiū appꝛopinq̄t regnū celo
rum. vel etiā q2 ⁊ ſi per pniam recupet grām
que diſponit ad gloꝛiam. ſed tn̄ nondū pcipit
ſed appꝛopinquat. pōt enim recidiuare ⁊ ſic nō
intrare. ex ſuo tamē defectu. Non enim vera
pnia facit hoīem impeccabile. nec auffert facul
tatem peccādi. Nec eſt ꝯ quod ait. Greg. de pe.
di. iij. Pnia eſt preterita mala plangere. ⁊ plan
genda iterū non cōmittere. Intelligitur enim
quoad ppoſitum. i. q̄ hēat ppoſitū non cōmittē
di. Quod pꝫ manifeſte p exemplum. Nam da
uid qui vere penituit de adulterio perpetrato.
poſtea iterū peccauit in numeratione ppli. ij.
Reg. vlti. Et q̄ vere penituerit pꝫ ex his que
dicit Amb. in apologia dauid ait enim. Ille rex
potens ac tantus. nec exiguo quidē momento
manere penes ſe delicti paſſus eſt ꝯciam. ſed
pmatura confeſſione atq3 imenſo doloꝛe red/
didit pctm̄ ſuū domino. Deniq3 dn̄3 doloꝛ in/
terni affect⁹ mouit. vt nathan diceret. Qm̄ peni
tuit te. dn̄s tranſtulit pctm̄ tuum. Maturitas
itaq3 venie profundā declarauit fuiſſe regis pe
nitentiā. de pe. di. iij. ille. Quā grauit aūt pec
cauerit ⁊ moꝛtalit ī numeratiōe ppli oſtēdit ex
flagello peſtis illius: qd̄ ēt ſentit pe. de pal.

¶ Excellentia vir/ .§. v.

tutis penitentie pꝫ nō ſolū ex multiplici fructu
eius vt dictū eſt: ſꝫ ēt ex alijs fructib⁹. ¶ Pri/
mo q2 eſt in pꝛincipali potentia. ¶ Scdo q2 eſt
in nobis vniuerſaliter. ¶ Tertio q2 eſt oīum vir
tutū pꝛima. ¶ Quātū ad pꝛimū: cū penitentia
ſit vna virtus ſpālis oꝫ q̄ ſit in vna potētia ani
me nō in eſſentia anime. Eſt aūt in volūtate: q̄
eſt pꝛincipalioꝛ inter potētias anime. Hui⁹ ra/
tio eſt ſm pe. de pal. in. iiij. di. xxiiij. q2 peniten
tia eſt pars iuſtitie: vt dictū eſt: iuſtitia aūt ē in
voluntate. Itē q2 eligere eſt actus volūtatis: et
pari rōne fugere: reſpuere: ⁊ deteſtari: qd̄ ē pe
nitentie ppꝛius actus: pertinet ad volūtatem.
Et ad hoc facit qd̄ ait Aug. Arbitriū voluntatē
nō neceſſitatē querit deus in homine. vt dol e/
at cōmiſſa: de pe. di. vij. nullus: vt ſcꝫ velit dete
ſtari peccata ⁊ vitare. ¶ Quātū ad ſcōꝫ ſꝫ pe.
de pa. vbi ſupra. Penitentia eſt virtus in oīb⁹
bonis hoīb⁹. Et pꝛimo in innocētib⁹: ⁊ in bea
ta virgine: q2 etſi nunq̄ꝫ peccauit: tn̄ ante con/
ceptionē filij peccare potuit. Et q parvuli moꝛ
tui ſunt in grā ex nā peccare potuerunt ſi viue/
re vſq3 ad tempus peccādi cōtigiſſet. Habue/
runt ergo penitentiā nō in actu ſed in habitu
⁊ ſm aptitudinem. ¶ Scdo penitētie virtus
eſt in beatis hoībus puris: nō quidem quoad
actū dolēdi de peccato: ſed quoad actū gaudē
di de doloꝛe pterito nō pſenti. Sicut qs gau/
det non dolet recolēs euaſiſſe piculū. vn̄ ⁊ ꝯſe/
cut⁹ ē lucrū. Sicut ēt aliū actū hꝫ graue: cū ē ſur
ſum tēdere. ſ. deoꝛſum ⁊ aliū cū ē deoꝛſum: ſcꝫ
regeſcere. Sic v̄tutes moꝛales hn̄t actū tēdētē
in via: ⁊ q̄etē in fine in patria. ¶ Tertio in oi/
bus peccatoꝛib⁹ ꝯuerſis ad deū. In nō ꝯuerſis
aūt hoīb⁹ ē penitētia nō v̄t⁹: ſed pena. ſ. remoꝛ
ſus ꝯſcie. vn̄ phs ait in li. ethi. q̄ oīs malus re/
plet penitudine. ¶ Quarto in dānatis ē peni
tētia nō v̄t⁹ ſed vitioſum penitere: q2 dolēt de
pctō nō inq̄ātū ē ꝯ deū: ſꝫ inq̄ātū eſt ꝯ ſe ipos
⁊ ſui volūtatē reſpectu. ſ. pene quā ſentiūt. vn̄
dr̄ Sap. v. Intra ſe gemētes ⁊ penitētiā agen/
tes ⁊c̄. In angelis bonis nō eſt pnia ⁊ hoc q2
nō potuerunt peccare expiabiliter. Sic aūt et
nō alter peccatū eſt obiectū penitentie pꝛoutē
virtus. Et multo minus in xpo: q2 nunq̄ꝫ pec/
care potuit: cū ſemp humanitas fuerit vnita
deitati q̄ peccare nō pōt. ¶ Quātū ad tertiū
pnia ē poꝛ coiter charitate ⁊ alijs: ſꝫ tn̄ poſteri
oꝛ fide. Pꝛo cui⁹ declaratiōe dicit idē Pe. vbi
ſupra q̄ lꝫ oēs v̄tutes infundant ſil' quātū ad
habitū: vna tn̄ poꝛ ē alia quātū ad oꝛdinē ſm
actū: ⁊ idō in actib⁹ eaꝝ eſt attēdēda ipſa pꝛioꝛi
tas. ¶ Sciēdū igitur q̄ motū volūtatis cuius

Excellentia virtutis penitentie pꝫ ex tribus

modi eſt motus virtutū moraliū:precedit motus cognitiōis:q: appetibile imaginatum vel intellectū mouetappetitum:vt dᷤ in.iij.de aīa. Et iteꝝ eſtimatio poſſibilitatis motū voluntatis:q: electio que eſt ꝑncipalis motus virtutis non pōt eſſe de impoſſibili eſtimato. Motus aūt appetitus in duobus ꝯſiſtit.ſ.in fuga mali ⁊ in ꝓſecutione boni. Et hec duo diuerſimode ordinanť. Qn̄q̄ꝫ enī qs fugit malum ꝑpter deſiderium boni.⁊ qn̄q̄ꝫ ecōuerſo. Et hic motus ſcꝫ ꝓſequi bonū virtutis:vt fugiat malū pene ē vt ſreq̄nti⁹ī reuerſiōe pctōris ad deū ꝑ pniaꝫ ⁊ iō motū pnie ꝑcedit motus fidei:q: accedentem ad deum opꝫ credere.ad Hebre.xj. Et iteꝝ motus ſpei ꝯiunctus motui timoris ꝑpť quē ſit eſtimatio de poſſibilitate venie ꝯſequende. Et iō dicit Greg.q̄ penitēs moueť inter ſpem ⁊ timorē. Deinde vt in pluribus ſequiť motus pnie.deinde motus charitatis.⁊ aliarū virtutum per ordinē. Qn̄q̄ꝫ etiā motus amoris ꝑcedit motum penitentie:ſed ille amor non eſt amor charitatis:quia charitas amiſſa nō recuperatur:niſi per contritionem de pctīs ꝑcedētibus que eſt motus pnie virtutis. Hec ille.

¶ Quō autē pe/ .§.vi.

nitens ⁊ quilibet electus habeat moueri inter timorē ⁊ ſpem:vt nec ꝑſumat nec deſperet ex dictis ſcripture ſacre oñdit Grego.moraľ.xix. tractans illud Job. Cumq̄ꝫ ſederem q̄ſi rex circunſtante exercitu.eraꝫ tm̄ merentiū conſolator. Dicit eniꝫ ſacra ecclīa fidelibus ſuis de pietate ⁊ iuſtitia redēptoris. in ꝑdicationibus ſeris ſpem miſcet ⁊ metū quatenus nec incaute de miſericordia ꝯfidāt:nec deſperate iuſtitiaꝫ timeāt. Nam v̄bo ſui capitis formidātes refouet dicēs Lu.xij. Nolite timere puſillus grex: q: cōplacuit patri veſtro dare vobis regnum. Atq̄ꝫ iteꝝ preſumētes terret.dū dicit Matth. xxvj. Uigilate ⁊ orate ne intretis in tentationē. Rurſus formidātes refouet dicēs Matthe.v. Gaudete q: merces veſtra copioſa eſt in celis. Sed de ſeipſis ꝑſumētes terret cū ait Lu.x. Uidebam ſathanā ſicut fulgur de celo cadentem. Formidātes refouet cū ait. Oues mee vocem meā audiunt ⁊ ego vitam eternā do eis ⁊ non rapiet eas quiſq̄ꝫ de manu mea. Sed in ſeipſis preſumētes deterret dicēs. Habūt ſigna magna ⁊ ꝓdigia ita vt in errorē inducanť:ſi fieri pōt etiā electi. Formidantes refouet cuꝫ dicit. Qui ꝑſeuerauerit vſq̄ꝫ in finē hic ſaluus erit. Preſumentes deterret dicēs. Cum venerit filius hoīs:putas inueniet fidē in terra. Metuentes refouet cū latroni dᷤ. Hodie mecū eris ī paradiſo. Sed terreť ꝑſumentes dum Judas ex apoſtolatus glīa in tartaꝝ labiť. de quo ꝑ ſnīe

Peni/tēs quō habere t oꝫ.

diffinitionē dᷤ. Duodecim vos elegi:⁊ vnus ex vobis diabolus ē. Formidantes refouet cū dicit. Si dimiſerit vir vxorē ſuam.⁊ recedens ab ea duxerit virū alteꝝ nūquid reuertetur ad eam vltra:nūquid non contaminata ⁊ polluta erit mulier illa:tu aūt fornicata es cum amatoribus multis. Tñ reuertere ad me dicit dñs et ego ſuſcipiā te. Sed preſumētes deterret cum dicit. Quid clamas ad me ſuper ꝯtritiōe tua.īſanabilis eſt dolor tuus. Formidantes refouet dicens. Ergo ſaltē amodo voca me pr̄ me⁹ dux virginitatis mee es tu. Sed ꝑſumentes deterret dicens. Pater tuus amoreus ⁊ mater tua cethea. Formidantē refouet cum ait. Reuertere aduerſatrix iſrael.⁊ non auertā faciem meā a vobis.q: ſanctus ego ſum.⁊ nō iraſcar ī perpetuum. Sed ꝑſumentem deterret.cum ꝓphetam ab interceſſione ꝓhibet dicens. Non aſſumas pro eis laudē ⁊ orationē.q: non exaudiā in tēpore clamoris eorum ad me.quoniā ſi ſteterint coram me Moyſes ⁊ Samuel:non eſt anima mea ad populum iſtum. Jn eo ergo q̄ dicit. Cum ſederem quaſi rex circundante me exercitu.incutit timorem ex poteſtate cum ſubdit. Eram tamen merentium cōſolator. ſubleuat ſpem ex conſolatione. Quaſi enim rex dominus ſedet in corde noſtro.quia circūſtrepētes regit animoꝝ motus in noſtra cogitatiōe. Jn mente quippe quam inhabitat.dum torpētia excitat inquieta frenat.frigida accendit. accenſa moderatur.emollit rigida reſtringit fluxa. Ex ipſa hac diuerſitate cogitationum quaſi quidam exercitus illum circunſtat. Siue quaſi rex ſedet circunſtante exercitu.quia preſidētem illum circunſtat turba virtutum. Qui etiam merentium ideſt penitentium conſolator ē ea promiſſione qua dicit. Beati qui lugent. quoniam ipſi conſolabuntur. Jnhabitare autē in mente incipit deus per penitentiaꝫ.⁊ ibi gescere. De penitentia vt eſt ſacramentum.⁊ de partibus eius.contritione.confeſſione.⁊ ſatiſfactione. habes in tertia parte ti.de ſacramentis ca.de penitentia.

¶ De veritate ꝑut eſt virtus. Cap.xv.

VEritatem autem cōnumerat ph̄s in.ij.⁊.iiij.ethi.in quid ſit ter ceteras virtutes. Et Tul. in re/veritas tho.ponit eaꝫ inter partes iuſtitie.⁊ ſic diffinit eam. Ueritas eſt per quam immutata que ſunt:aut ante fuerunt:aut futura ſunt dicuntur. Sed pro maiori declaratione horuꝫ ſciendum ſm̄ bea.Tho.ij.ij.q cix.ar.j.q̄ veritas dupliciter accipi poteſt. Uno modo ſm̄ q̄ ſm̄ veritatem aliquid dicitur verum. Et ſic veritas non eſt virtus ſed obiectum vel finis vir/

tutis. Sic enim accepta veritas nō eſt habitus qḋ eſt genus virtutis. ſed eq̄litas quedā intellectus vel ſignū ad rem intellectā ſignificatā. vel rei ad ſuam primā cām. Et ſic diffinit̄ veritas. ꝙ eſt adequatio rei intellecte ad intellectum.

¶ Scḋo mō poteſt dici veritas. qua aliqs verꝫ dicit ſm ꝙ per eam aliqs dr̄ verax. Et hec ē virtus. qꝛ hoc ipſum qḋ eſt dicere veruꝫ eſt bonus actus. Uirtus aūt eſt que bonū facit habentem ⁊ opus eius reddit bonū ſm phm. Et de hac loquit̄ Tul. in diffinitione ſuprapoſita. Pōt adđi ꝙ vitas tertio mō dr̄ ipſe deus. ⁊ per appropriationē filius. Uñ ⁊ verbū dr̄ q̄ſi verꝫ boans. ideſt manifeſtās. Ipſe enim īcarnatus ait. Ego ſum via veritas ⁊ vita. Joan. xiiij. Et Aug. xi li. de ciui. dei ait. Ut homo ꝯfidentius ambularet ad veritatē. ipſa veritas dei filius hoīe aſſumpto nō deo conſumpto: veniens fundauit ⁊ ſtabiliuit fidē. Et hoc eſt qḋ ipſe ait pilato. Ego in hoc natus ſum ⁊ ad hoc veni in mūdū vt teſtimonium ꝑhibeā veritati. Joan. xix. Qḋ autem veritas ſcḋo mō dicta ſit ſpālis virtus. ſic declarat be. Tho. vbi. ſ. ar. ij. Ad rōnem virtutis ptinet ꝙ opus hoīs bonuꝫ reddat. vñ in actu hominis cū inueniṫ ſpālis rō bonitatis. neceſſe eſt ꝙ ad hoc diſponatur hō per ſpālem virtutem. Cum aūt bonū ſm bea. Aug. in li. de natura boni. ꝯſiſtat in ordine. neceſſe eſt ſpālem rationeꝫ boni ꝯſiderari ex determinato ordine. Eſt autē ſpālis quidā ordo. ſm ꝙ exteriora nr̄a. vel verba. vel facta debite ordināt̄ ad aliqḋ ſignandum. qḋ factū eſt. Et ad hoc pficitur hō p virtutem veritatis. Uñ manifeſtū eſt ꝙ veritas ē ſpecialis virtus. Conſiſtit aūt in medio inter ſuperfluum ⁊ diminutū ſicut alie virtutes morales

Int̄ duo extrema cōſiſtit v̓itas.

ex hoc ꝙ de ſe nec maiora dicit nec minora q̄ꝫ in ſe ſint vel recognoſcāt. Aut etiāꝫ ex hoc nec falſum dicit qḋ eſt ſuperfluū. nec verum tacet cum expedit qḋ eēt diminutiuum veritatis.

¶ Sciendū etiā ꝙ ſimplicitas ptinet ad veritatem inquātū eſt virtus. Nam ſimplicitas dr̄ per oppoſitū duplicitati. qua ſcilicet aliqs habet aliqd in corde. ⁊ aliud ab illo qḋ hꝫ in corde oſtendit exterius. ⁊ ſic ſimplicitas ad hanc virtutē ptinet. Facit aūt ſimplicitas intentiōeꝫ rectam. nō quidē directe. qꝛ hoc ptinet ad oēm virtutem. Sed excludēdo duplicitatē qua homo vnū intendit ⁊ aliud ptendit. Et dr̄ ſimplex quaſi ſine plica ſcꝫ duplicitatis. Et de hac ſimplicitate dr̄ Prouer. i. Cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Et Matthei. x. ait xp̄s. Eſtote ſimplices ſicut colūbe. i. vt nemini machinemini dolos. Dicit̄ enim colūba nō habere fel qḋ deſignat malitiā. Et de Job dr̄. c. j. ꝙ erat ſimplex ⁊ rectus. Quod veritas ſit pars iuſtitie. ſ. potentialis vt virtus ſecundaria annexa principali. ſic declarat Tho. vbi. ſ. ar. iij. Ex hoc aliq̄ virtꝰ iuſtitie annectit̄ ſicut ſcḋaria principali. ꝙ conectit̄ qdem cū iuſtitia partim ⁊ ptiꝫ deficit ab eius pfecta rōne. Ueritas aūt ꝯnectitur cuꝫ iuſtitia in duobus. Primo qde in hoc ꝙ eſt ad alterum. Manifeſtatio enim quaꝫ dicimus eſſe actum veritatis eſt ad alterꝫ. inquantuꝫ ſcilicet ea que circa ſe ſunt. vnus alteri manifeſtat. Secundo inquātū iuſtitia equalitatē quādā in rebus ꝯſtituit. Et hoc etiā facit virtus veritatis. Adequat enim ſigna rebus exiſtentibus circa ipſam. Deficit autē a ꝓpria rōne iuſtitie quātū ad rōnem debiti. Non enim hec virtus attendit debitū legale qḋ attendit iuſtitia. ſed potiꝰ debitum legale. inquantū vnus hō alteri ex honeſtate debet veritatis manifeſtationē. Et ſic pꝫ ꝙ veritas eſt virtus annexa iuſtitie ſicut ſecundaria pncipali. Nec obſtat ꝙ iuſtitia eſt in voluntate. veritas aūt in intellectu. qꝛ veritas ptinet ad intellectū inquantum cognita ſed p voluntatem ꝓpriam. per quā homo vtitur habitibus ⁊ membris pfert exteriora ſigna ad manifeſtandum veritatē. Et ſic veritas virtus etiā ſpectat ad voluntatem. Contra hanc veritateꝫ opponitur vitium mendacij. ſimulatiōis. ⁊ hypocriſis. ⁊ ironie. de quibus plura habes in. ij. parte ti. x. c. j. ⁊ ti. iiij. c. vij.

¶ Ueritatem lar. §. i.

ge ſumēdo ponit Hiero. ſup Matth. eſſe triplicem. qḋ allegat bea. Tho. ⁊ alij in. iiij. ſentē. Prima eſt veritas vite. Scḋa eſt veritas doctrine. Tertia eſt veritas iuſtitie. Differt aūt quelibet harꝫ a veritate ſtricte ſumpta put eſt virtꝰ ſpecialis. de qua dictū eſt. Hanc triplicem veritatem videnṫ notaſſe iudei in xp̄o fuiſſe cuꝫ dixerunt ei. Scimus qꝛ verax es. quoad primaꝫ. Et viam dei in veritate doces. quoad ſ. daꝫ. Et non eſt tibi cura de aliquo. Nō enim reſpicis hominum pſonā quoad tertium. Matth. xxij. vt notat Nico. de ly. ibi. q̄uis hec dixerunt ad tentandū ⁊ decipiendū eū. Et q̄ꝫ ſit vtilis ⁊ nobilis iſta veritas: oſtendit ps. di. Ueritas mea ⁊ mīa mea cum ipſo eſt. ⁊ in nomine meo exaltabitur cornu eiꝰ. Caſſiodorus hoc exponit de xp̄o in quo fuerūt. ⁊ veritas doctrine. iuſtitie ac vite. ⁊ miſericordia īmēſe clemētie qua mūdū redemit ſua paſſione. et qbus in nomine ⁊ virtute dei patris cornu eius. i. dignitas ⁊ potentia eſt exaltata. vt in nomine eius omne genu flectatur celeſtium terreſtrium ⁊ infernorum. ad Philip. ij. Poteſt ⁊ hoc exponi de quolibet ſancto viro. vt introducit eccleſia in officio miſſe aliter procedendo. vt dicatur. Ueritas mea ⁊ miſericordia mea cum ipſo ſcꝫ electo meo. ⁊ in nomine meo exaltabitur cornu eius. vbi tria

notantur de veritate. Primo eius mira digni/
tas. ibi veritas mea. Secundo eius magna vti
litas. ibi miſericordia mea. Tertio ei⁹ eximia
remuneralitas. ibi ⁊ in nomine meo ⁊c̄.

Quātum ad pri .§.ij.

mum dignitas veritatis oſtenditur in eo q̄ di
cit dn̄s. veritas mea. i. que eſt a me ⁊ quā poſſi
deo. Veritas a quocūq̄ʒ dicaf a ſpiritu ſancto ē
ait bea. Ambro. Mire autē dignitatis ē quod
eſt a deo quo vocabulo vocaf deus. Et cum ſit
triplex veritas. vt dictum eſt. quelibet eſt a ſpū
ſancto. vnde dixit xp̄s aplis de ſpūſcō. Doce//
bit vos oēm veritatē ſcʒ vite. doctrine ⁊ iuſti/
tie. Et veritas quidem vite d: ſiue vera vita ſʒ
bea. Tho. ſicut ⁊ quelibet alia res d: vera ex h̄
q̄ attingit ſuam regulam ⁊ menſurā. Regula
autem ⁊ menſura vite hominis. i. conuerſatio
nis ſue eſt lex diuina. per cuius conformitateʒ
rectitudinem habet. Et talis veritas ſiue recti/
tudo nō eſt veritas ſpālis: ſed coīs eſt ad oēm
virtutē. hanc deus exigit a quolibet di. Paceʒ
⁊ veritatem diligite ait dn̄s oīpotēs. zach. viij.
Hec aūt ɔſiſtit p̄mo in vera mentis eſtimatiōe.
Scdo in vera oris locutiōe. Tertio in vera ope
ris executione. ¶ Primo ad veritatem vite
exigitur vera rerʒ eſtimatio. Falſum enim loq̄/
retur in mente ſua: qui eſtimaret paneʒ eſſe lu/
tum: ⁊ aurum eſſe auricalchum: lʒ habeat ali//
quam ſimilitudinem in colore: ita qui reputat
tp̄alia eē magna bona: vt diuitias: voluptates
honores: ⁊ hm̄oi. Et virtutes ⁊ ſapiētiam non
eſtimat alicuius valoris q̄ſi ea ɔtēnens. hic lo/
quitur falſum in corde ſuo. Sed dicit ps. Qui
loquitur veritatem in corde ſuo requieſcit in
monte ſancto dei. Veritatem loqtur in corde q̄
reputat mundana eſſe tranſitoria ⁊ vana ac vi/
lia: vt aplus qui dicebat. Oīa arbitratus ſum
vt ſtercora. Et vera ⁊ magna bona intelligit eē
grām ⁊ gliam. Et ex tali veritate cognita amat
virtutes ⁊ laborat pro eis: ɔtemnit terrena ⁊ vi
tia abhorret. ¶ Scdo ad veritatē vite requiri
tur veritas in locutione. Unde aplſ. Loquimi
ni vnuſquiſq̄ʒ veritatē cū proximo ſuo: qm̄ ſu/
mus inuicem mēbra. Mēbra autem non deci/
piunt alterum aliud. Debet autem preponi ve
ritas locutionis omni amicicie. vnde ph̄s. Du
obus exiſtēnb⁹ amicis Platone ⁊ veritate ſan
ctum eſt pre honorare veritatem. Idem amic⁹
quidem Plato: amicus fortis: ſed magis ami/
ca veritas. Sed q: vt ait qdam ſapiens. Veri/
tas odium parit: obſequiū amicos. ideo dimi/
nute ſunt veritates a filijs hominum. ait pſal.
Et vt placeant hominibus mendacia ⁊ adula//
tiones multiplicant. Seneca. Monſtrabo tibi
quid oīa poſſidētibus deſit qui dicat. verum.

De tri/plici veritate quam a nob req̄rit de⁹.

¶ Tertio exigitur ad vite veritatem recta ope
ratio. Eſa. xxxviij. Memento dn̄e inquit Eze//
chias quō ambulauerim coram te in veritateʒ
in corde perfecto. ⁊ quaſi declarans ſe ſubdit.
Et quod rectum eſt in conſpectu tuo fecerim.
Ad hoc q̄ opus noſtrum ſit verʒ opʒ q̄ remo//
ueatur ab eo oīs ſiniſtra intentio ⁊ ſimulatio ⁊
indebita circumſtantia. Et omne opus quantū
cunq̄ʒ conſuetuʒ ab aliis ɔʒ cedere veritati. vn/
de Aug. Manifeſtata veritate cedat conſuetu
do veritati. di. viij. ¶ Quantum ad veritatem
doctrine dicit bea. Tho. ij. ij. q cix. ar. iij. q̄ hec
conſiſtit in quadam manifeſtatione verborum
eorum de quibus eſt ſcientia. vnde directe nō
pertinet ad virtutem veritatis prout eſt virt⁹
ſpecialis: verum quia vera ſcibi'ſa inquantuʒ
ſunt a nobis cognita. circa nos ſunt ⁊ ad nos
pertinent ſm̄ hoc veritas doctrine pōt ad hāc
virtutem ſpecialem pertinere ⁊ quecunq̄ʒ alia
veritas qua quis manifeſtat verbo vel facto q̄ō
cognoſcit. Pertinet aūt ad veritatem doctrine
vt dicendo in quacunq̄ʒ facultate conſulendo:
predicādo exhortando vera dicat. Et q: ſacra
ſcriptura ſola doctrina eſt que nullā habet falſi
tatem admixtam. ⁊ hoc quia ſermo dei eſt qui
mentiri non poteſt vnde dicitur. Jo. xvij. Ser/
mo tuus veritas eſt. Ideo permaxime predicā
do debet induci auctoritas ſcripture ſacre: nec
quis ex timore debet dimittere: vt veritates ne
ceſſarias ad ſalutem non dicat. Unde Chryſo.
tractans illud quod ait chriſtus apoſtolis cum
miſit eos ad predicandum. Nolite timere eos
qui occidunt corpus ait. Non ſolum eſt prodi
tor veritatis qui tranſgrediens veritatem pro
veritate mendacium palam loquitur: ſed ⁊ ille
qui non pronunciat veritatem quam libere nū
ciare oportet. Aut non libere veritatem defen/
dit quam libere defendere debet proditor eſt
veritatis. Nam ſicut ſacerdos debitor eſt vt ve
ritatem quam audiuit a deo libere predicet: ſic
laicus debitor eſt: vt veritatem quam audiuit
in ſcripturis probatam fiducialiter defendat.
hec ille. xj. q. iij. nolite. Non tamen predicator
debet dicere omnem veritatem: ſed que cōue/
niat auditoribus: cuiuſmodi ſcilicet ſint capa
ces ⁊ que vtilis ſit eis. Sed dolendum eſt. q: iā
venit tēpus quod p̄dixit apoſtolus. ij. ad Thi/
mo. iiij. Erit enim tempus cum ſanam doctri//
nam non ſuſtinebunt. Et a veritate quidem au
ditum auertent: ad fabulas autem conuerten/
tur. Si qua autem dicta gentilium: poetarum
vel philoſophorum non ad oſtentationē: ſʒ ad
maiorem ɔfirmationeʒ veritatis aliqñ inducā
tur: vt ancille deſeruiētes dn̄e theologie. non
erit inconueniens. Unde Clemens pa. Cū eni
ex diuinis ſcripturis qs firmā regulaʒ veritatis

De vita doctrine.

ſuſcepiſt. abſurdũ non erit ſi aliquid ex erudi//
tione cõi ac liberalibꝰ ſtudijs: que ſorte in pue
ritia attigerit ad aſſertionem veri dogmatis
conſerat: ita tñ vbi vera didicerat falſa ⁊ ſimu
lata declinet di. xxxvij. relatuȝ. Si aũt quis ali/
qua doceret falſa vel i cauta: vel que põt eſſe oc
caſio mali. nõ erubeſcat eũ expedit retractare:
vł ðclare qꝛ nec. b. Aug. erubuit facẽ librũ re/
tractatiõũ cũ eẽt doctiſſimꝰ oim. Ecci. iiij. Nõ
cõtradicas verbo veritatis vllo mõ: cum. ſ. re//
ꝓhenderis de errore. ij. Cori. xiij. Non poſſu/
mus aliqd contra veritatem: ſed ꝓ veritate. b.
De veri Aug. Magne ſapie eſt hominem reuocare:
tate iu// qð male locutꝰ eſt. xxxij. q iiij. magne. ⁋ Quã/
ſtitie. tum ad veritatẽ iuſtitie dicit Tho. vbi. ſ. ꝙ ve
ritas iuſtitie eſt hȝ ꝙ aliquis rectitudinẽ legis
in iudicijs que ſunt ad alteruȝ ſuat. Uñ ſm ꝙ
aliqs veritatem manifeſtat ex iuſtitia: puta cũ
in iudicio teſtificatur verũ vel confitet. ⁊ ſic eſt
quedã actus iuſtitie. vnde nõ ꝓprie ptinet ad
veritateȝ put ſpãlis virtus ad veritatẽ iuſtitie
ptinet nõ reſpicere ad pſonas: puta qꝛ paup. ⁊
iõ compatiendũ. vel qꝛ ꝯſanguineus ⁊ iõ non
puniendus ⁊ hmõi. puer. xxviij. Qui cogno/
ſcit in iudicio faciẽ nõ bñfacit. ⁊ pro buccella
panis deſerit veritatẽ. Et dñs in lege. Non mi
ſereberis i iudicio pauperis: vt a vero deuies.
Hinc ⁊. b. Aug. Querit pat de malo filio. qrit
.i. ꝯquerit filius de duro pře Seruamꝰ honori
ficentiam patri que debet ei a filio: nõ equamꝰ
filium patri in honore: ſed ꝓponimus filiũ pa
tri in veritate. ij. q. vij. querit. Nec etiam dȝ at
tendere iudex ad mũera: ſed reſpuere. Deute.
xvj. Munera ꝑuertunt verba iuſtorũ: vt. ſ. fal/
ſam ſniam pferant. Uñ Gre. Bonis male vtũ/
tur qui pro tpali lucro iuſte iudicant. Tales q
dem a veritate nõ iuſtitie defenſio. ſȝ amor pre
mij prouocat: qbus ſi ſpes nũmi ſubtrahit cõ/
feſtim a iuſtitie executiõe recedunt. Acceptio
munerũ preuaricatio eſt veritatis. xj. q. iij. qui
Ad ve/ recte. Pertinet ad veritatẽ iuſtitie reſiſtere ma
ritatem lis ⁊ defendere innocẽtes ꝯtra oppꝛeſſores. vñ
iuſtitie dꝛ di. lxxxiij. Error cui nõ reſiſtit appꝛobatur.
duo per Ueritas cũ minime defenſatur oppꝛimit. Ne
tinent. gligere quippe cum poſſis perturbare ꝑuerſos
nihil eſt aliud ꝙ̃ ſouere. Pertinet ad veritatẽ
iuſtitie iudicare ſm allegata ⁊ probata: ſed pꝛi
us bñ examinata. Unde Amb. Bonus iudex
nihil ex arbitrio ſuo facit: ⁊ domeſtice propoſi
to voluntatis: ſed iuxta leges ⁊ iura pronunci
at: examinat cauſarum merita non mutat. iij.
q. vij. iudicet. Sed poteſt hodie dici illud. Cor
ruit veritas in plateis. Eſa. lix.

⁋ Utilitas huius .§. iij.

virtutis oſtendit cum ſubdit. Et miſericordia
mea cũ ipſo. q. d. Quia fuit in eo vitas: erit in
illo miſericordia mea. i. faciã ei miaȝ. Mia autẽ
dꝛ quaſi miſiã adimẽs. Uñ ⁊ xp̃s Joã. viij. ait.
Ueritas liberabit nos. Adimit aũt ⁊ libabit a
multiplici miſia. Primo a miſia obſcuratõis.
Scdo a miſia ingliationis. Tertio a miſia de/
prauatiõis. Quarto a miſia dãnatõis. ⁋ Quã
tuȝ ad pᵐ dicit Job. Tenebꝛis inuoluimur ⁊c̃.
Aia eniȝ nr̃a vt ait phs naſcit ſicut tabula raſa
in qua nihil eſt depictũ. Nulla veritatẽ cogſcẽs
vñ in magna obſcuritate eſt. ⁊ hec eſt magna
miſia. Sed liberat ab hac miſia paulatim per
vitatẽ ſibi manifeſtatã ab alijs ⁊ a ſe cognitaȝ.
Uerũ eniȝ eſt bonũ itellectus qð pficit ipm ⁊ il/
luſtrat obſcuritateȝ eius. Et ſicut nullus menti
ſuauior cibus ꝙ̃ vitas: vt ait Lactã. in li. inſti.
Jta nullus amarior ſeu magis nociuus cibꝰ aie
ꝙ̃ falſitas. ⁋ Scdo vitas locutiõis liberat ab
ingliatione. i. iſamia. Sicut. n. fallacia hois fa
cit euȝ iſamẽ: ita vt glibet deteſtet hoies mẽda
ces: nec credat eis cuȝ etiã dicũt ⁊ iurãt vitatẽ.
Jta qui verax eſt in vbo locutiõis: inde ſibi bo
nã acqrit famã. Cum eñ hõ ſit aial ſociale nãli/
ter vnuſqſq3 dȝ alteri id ſine quo ſocietas hu/
mana ꝯſeruari nõ põt. Non poſſent aũt hoies
ꝯuiuere: niſi ſibiinuicẽ crederẽt tanq̃ veritatẽ
manifeſtãtibus. Et pp hoc fallax exoſus ⁊ infa/
mis hẽtur quaſi deſtructiuus humane ſocieta/
tis. Et verax diligit: vt ꝯſuatiuus eiuſdẽ ſocie
tatis. Et dicit Tho. ſe. ſe. q. cix. ar. iiij. ꝙ virtus
vitatis potius declinat in minus ꝙ̃ in maius.
Hoc tñ põt itelligi dupłr cũ dꝛ declinare in mi
nus. Uno modo affirmãdo: puta qꝛ nõ manife
ſtat totũ bonũ qð in ſe eſt ſciam vel ſcitatẽ: vel
hmõi. Et hoc fit ſine ꝓiudicio vitatis: qꝛ in ma
iori includit minus. ⁊ ſic vtus vitatis declinat
in minus. Hoc eniȝ vt phs di. in li. Ethi. videt
eẽ prudẽtius pp oneroſas ſupabũdãtias. Ho/
mines eniȝ qui maiora de ſe dicũt ꝙ̃ ſint ſunt
alijs oneroſi quaſi alios excellere volẽtes. Qui
aũt minora de ſe dicunt ꝙ̃ in eis ſint ſunt alijs
gratioſi: quaſi alijs ꝯdeſcẽdẽtes per q̃dã mo/
derationeȝ. Unde aplſ. ij. Cor. xij. Si voluero
gliari nõ ero inſipiẽs. vitatẽ enim dicã. Parco
autẽ ne qs exiſtimat ſup id qð videt in me aut
audit aliquid ex me. Alio mõ negãdo declinat
in minus: cũ. ſ. negat qð in eo eſt. ⁊ hoc nõ pti/
net ad veritatẽ: qꝛ falſũ incurrit: ſed ptinet ad
yronie vitiũ. tñ minus peccat ꝯtra vitatẽ ꝙ̃ per
iactãtiã. ex qua plus dicit de ſe ꝙ̃ ſit. ⁋ Tertio
liberat vitas a miſia prauitatis: vbi eſt vitas
vite cũ excludat omne vitiũ ibi prauitas locuȝ
nõ hȝ. hic verax eſt. iniuſtitia in illo non eſt. dꝛ
Jo. vij. Sed ⁊ ois prauitas cõmiſſa peccati tol
lit per veritatẽ ꝯfeſſiõis ⁊ pnie. Unde ps. Ue/
ritas de terra orta eſt. i. vera ꝯfeſſio de pctõꝛe;

ꝛ iuſtitia de celo pſpexit.i.iuſtificatio a deo: ita exponit Aug. de pe. di.j. Et idẽ Aug. dicit. Uera pnĩa ad baptiſmi puritatẽ conaĩ adducere penitẽtẽ. ¶ Quarto liberat a miſeria dãnationis. Si manſeritis in ſmone meo.ſ. pſeuerãdo in obſuatione eius. vere diſcipuli mei eritis ꝛ cognoſcetis veritatẽ ꝛ veritas liberabit vos. Jo.viij. Liberabit.ſ. a dãnatione pſeruãdo ne incurratis. Siqs ait ipſe in eodẽ.c. ſmonẽ meum ſeruabit mortẽ non videbit in eternuz. Si ego veritatẽ dico vobis: quare nõ creditis mihi: cum per hoc euadatis miſeriã omnem: qa veritas mea in qua eſt: ibi ꝛ miſericordia mea ad tollendas miſerias.

¶ Quantum ad .§.iiij.

tertiũ pncipale qđ eſt remuneratio veritatis. ſſ oſtẽdit dum dĩ. Exaltabit cornu eius. di. Aug. ſup ps. Cornua iuſti ſunt munera xpi: qꝛ eminent. Precipuũ munus xpi eſt gr̃a ſua. vnde ꝛ virtutes pcedũt ꝛ merita. Exaltat aũt iſtud cornu gr̃e: cum per eã puenit ad gl̃iã. Jo.iij. Qui facit veritatẽ.i. opando ſm eaz. hic venit ad lucẽ.ſ. gl̃ie. Unde facientibus tribus cubiculariis regis Darij qõnem inter ſe ꝛ corã eo ꝛ ſapientibus ſuis diſceptãtibus qđ eſt fortius omnib' vnus dixit vinũ: alius regẽ: tertius.ſ. Zorobabel mulierẽ: ꝛ magis veritatẽ ꝯcludẽdo ꝙ veritas vincit ꝛ viuit ꝛ obtinet in ſecula ſeculoꝝ. Uide hiſtoriã que pulchra eſt: ꝛ multa cõtinet ad cõmẽdationẽ veritatis. Uinũ ſignificat ſapiẽtiã humanã que inebriat. Rex potẽtiã ꝛ rerũ abũdantiã. Mulier voluptatẽ. Hec oĩa potẽtia ſunt. Sed veritas omnibus preualet que conducit ad regna celoruz vbi ſemper viuitur. Habetur hec hiſtoria.ij. Eſdre.iij.c.

¶ De virtute fidelitatis. Capſm.xvj.

Fidelitas in pmiſſis vel cõmiſſis videt ptinere ad virtutẽ vitatis. Et ideo aliqđ hic de ea breuiter dicẽdũ. Dicit Iſid. in li. Ety. ꝙ fidelis qs dĩ pro eo qđ fit ab eo qđ dĩ vel pmittit bonũ. ſignanẽ aũt dicit bonũ: qꝛ ſi malũ pmitteret ſuare nõ dꝫ. iuxta illud Iſid. In malis pmiſſis reſcinde fidẽ.i. fidelitatẽ nõ ſeruando illud. Et ſm hoc dicit ps. de dño. Fidelis deus in oĩbus verbis ſuis: qꝛ verax eſt. ꝛ obſuat que pmittit nobis que nõ ſunt niſi bona. Et hec fidelitas in ſcriptura multũ cõmendat. Prouer.xviij.c. Uir fidelis multũ cõmendat. Numeri.xij. Moyſes in omi domo mea fideliſſimus eſt. ꝛ.j. Regũ.xxij. Quis in oĩbus ſuis tuis fidelis ſicut Dauid. Dixit abimelech ad Saul. Fidelitas aũt iſta maxime eſt cõmendabilis in trib' gñibus hoiz. Primo in amico ſuo. Scđo in nũcio vel legato. Tertio in ſeruo vel diſpẽſatore inſtituto. ¶ Quãtuz ad p' dicit Eccl. vj. Amico fideli nulla eſt cõparatio. Fidelis idẽ. Amicus fidelis medicamẽtũ vite. Sicut p medicamẽtũ hõ recupat vitã: ita per auxiliũ ꝛ ꝯſiliũ amici fidelis qs aliqñ recupat vitã aie ꝛ corpis. Iſta aũt fidelitas in amico oſtẽdit. Primo in ꝯſilio: vt det amico bonũ ꝯſiliũ ꝛ ſanũ. Non ſicut ille qui dedit ꝯſiliũ Amon vt fingeret ſe infirmũ ad hoc vt Thamar ſoror eius ex cuius ꝯcupiſcẽtia erat inflãmatus veniret ad viſitãdũ euz: ꝛ ſic ꝯſtupraret eam.ij. Reg.xiij. Aut ꝯſiliũ qđ dedit Balaã Balach regi moabitaꝝ: vt induceret iſraelitas ad fornicãdũ. Sꝫ ſicut Daniel qui Nabuchodonoſor vt euaderet ſniſam ſibi cõminatã dixit. Placeat tibi rex ꝯſiliũ meum. peccata tua elemoſynis redime. Dañ.iiij. Scđo oſtẽdit fidelitas in amico in ſecretis. vt.ſ. nõ denudet. Prouer.xj. Qui ambulat fraudulẽter reuelat archana. qui autẽ fidelis celat amicum vel amici cõmiſſum. ꝛ Eccle. xxvij. Qui denudet archana amici fidẽ pdit. Et hoc eſt veꝝ qñ ex celatione ſecreti nõ ſeqtur malũ. Tertio oſtẽdit fidelitas in amico ſuo in aduerſis cum nõ deſerit. Eccl.xxij. Fidẽ poſſide cuz amico in pauptate illius: vt in bonis illius letetis. In tpe tribulatiõis illius pmane illi fidelis. Exẽplũ de illis duobus phis amicis: quoꝝ alteꝝ cum captũ Dionyſius tyrãnus ſicilie vellet ꝯdẽnare ad mortẽ: petijt dilationẽ a tyrãno vt vadẽs ad ciuitatẽ ſuã diſponẽ poſſet de factis ſuis. Et cum tyrãnus peteret fideiuſſorẽ pro eo de reuerſione. ille reqſitũ amicũ ſuuz illũ pbm dedit declarato ſibi a tyrãno ꝙ ſi tpe ꝛ hora determinata ille nõ rediret ipſe occideret pro eo. Qui pro eo ſe obligauit. Et ille expeditis negocijs ſuis hora ſtatuta reuerſus eſt: q̃ fidelitate ꝯſiderata pmaxima tyrãnus illi pepcit: ꝛ ſe fieri tertiũ amicũ eoꝝ poſtulauit. Narrat Ualer. hoc. ¶ Quãtũ ad ſcđm dĩ. Prouer. xiij. Legatus fidelis ſanitas. ꝛ iterũ. Sicut frigus niuis in die meſſis: ita legatus fidelis ei qui miſit illũ. Frigus niuis cuz accidit in meſſe refrigerat metẽtẽ a calore: ita legatus refrigerat metẽtem ab eſtu ſolitudinũ. vel melius. Sicut frigus niuis in hyeme pinguefacit terram: ꝛ ſic in meſſe habet copioſius fructus: ita fidelis legatus fructuoſe opat ꝛ vtiliter ipſum pmittẽte. Ecõtra de infideli legato ſeu nuncio dicit. Dens putridus ꝛ pes lapſus qui ſperat ſuper infideli in die anguſtie. Dens putridus magnũ dolorem ingerit. Unde vulgariter dicitur ꝙ nõ eſt dolor ſicut dolor dentis. Sic infidelis nũcius vel legatus ei qui ſperat in eo: vt dens putridus ingerit afflictionẽ. Eſt ꝛ pes lapſus. ſicut enim ille qui deſiderat ad aliquẽ lo/

Fidelis amic' i tribus oſtẽdit

Nũci' infide// lis cui opatur

cum ꝑuenire:⁊ pre laſſitudine nō pōt multum affligiꝰ ſic qui expectat nūcium infidelē. Legatos aūt male tractare eſt magna iniuſtitia.⁊ ꝯtra ſuſgētiū frāgere ſecuritatē eoꝝ.di.j.inſgētiuꝫ. Et grauiter punitur talis iniuria que eſt cōtra cōem fidelitatē. Nam vt dicit Aug. Fides.i.fidelitas etiā hoſti cuꝫ ꝓmittiꝰ ſeruāda eſt.xxiij. q.j.noli. Unde Dauid:quia rex amonitarū ad queꝫ miſerat ſuos legatos ad ꝯdolēdum ⁊ ad ꝯſolādū de morte patris dehoneſtauit eos ſuggerētibus ſibi conſiliarijs ſuis ꝙ ꝓditioſe hoc egerat Dauid:nō ad ꝯſolandū:ſed ad explorādum. Unde raſis eis barbis pro medietate ⁊ veſtibus eoꝝ abſciſſis vſqꝫ ad nates remiſit ad Dauid. Sed ob talē iniuriam facta miſit Joab cum exercitu ſuo ꝯtra Rabath ciuitatē principalē amonitaꝝ:⁊ ea capta fecit magnā ſtragē: vt habeꝰ.ij.Reg.x. Et de iudeis dicit Egeſippus. Preuaricati ſunt leges oīum hoīuꝫ ipoꝝ etiam barbaroꝝ:qm̄ apud ipſos quoqꝫ qui neſciūt humanitatē inuiolabiles legati habētur: dum vindicta celeſtis formidaꝰ ⁊ tāti ſceleris vltor deus timeꝰ. Hoc ergo admiſerunt aduerſarij nři.ſ.iudei:qḋ nec humane nec diuine leges inultum relinquūt. Hec ille. Et forte loqtur de apl'is quos iudei ꝑſecuti ſunt multipliciter qui erāt legati dei. Unde apl's Paulus. Legatiōe fungimur deo exhortāte per nos. ¶ Quātum aūt ad tertiuꝫ diciꝰ Eccl'i.xxxiij. Si eſt tibi

Fidelitas hui in tribꝰ oſtēdiꝰ ſeruus fidelis ſit tibi quaſi aīa tua:⁊ quaſi fratreꝫ ſic tracta illū. Fidelitas aūt ſerui ſeu diſpēſatoris oſtēditur circa bona ſibi cōmiſſa in tribꝰ:vt.ſ.nō diſſipet nō defraudet:⁊ vt multiplicet. ¶ Primo cauere dꝫ cui cōmiſſa eſt aliqua diſpēſatio:vt non diſſipet bona dn̄i ſui. vnde in euāgelio. Uillicus qui diffamatꝰ fuit ꝙ diſſipaſſet bona dn̄i ſui:amotus fuit a diſpēſatione. Luce.xvj. Et apl's.j.Cor.iiij.ait. Hic iaꝫ querítur inter diſpēſatores vt fidelis qs inueniaꝰ. q.d. Rari ſunt qui nō diſſipent. Qn̄ in tēporalibus diſpenſator non expēdit vtiliter bona dn̄i ſui:diſſipator eſt. Et ſilr qlibet prelatus qui dat bn̄ficia:officia:diſpēſationes cōtra iura cōmunia ⁊ ſacramēta indebite:nō eſt diſpēſator:ſed vt dicit Bern. diſſipator. Et ſimiliter in bonis tēporalibus vel naturalibus vel ſpiritualibus que dn̄s conceſſit fecit nos ſuos diſpēſatores. Sed cum male eis vtimur. diſſipamus bona dn̄i noſtri.ſicut filius prodigus qui diſſipauit ſubſtātiam ſuam. Luce.xv. ¶ Secūdo ſeruus diſpēſator debet cauere ne defraudet ſibi accipiendo bona dn̄i ſui.ſicut fecit Judas qui portabat loculos.i.burſam ſeu ſcarſellam pecunie que elemoſynaliter dn̄o ⁊ diſcipulis tradebaꝰ de quo dicit euangeliſta:ꝙ fur erat:⁊ ea que mittebātur in loculis portabat. Jo.xv. Ideſt aſportabat domum pro ſe ⁊ familia ſua. Sic ⁊ quilibet de bonis opibus ſuis totuꝫ debet deo tribuere ab eo recognoſcēdo:non partē furando:videlꝫ attribuere virtuti:vel ſingrēdo gloriam humanā. vnde Bern. Fidelis reuera famulus es ſi de multa gloria domini tui etſi nō exeunte a te.tamē trāſeunte per te:nihil manibus tuis adherere cōtingat. ¶ Tertio bonus ⁊ fidelis diſpenſator:non ſolū debet cōſeruare bona dn̄i ſui:ſed etiam augmētare:inquantuꝫ pōt licite:ſicut fecit Jacob erga Laban ſocerūꝫ ſuum:⁊ Joſeph erga Phutiphar dn̄m ſuū:qui diſpenſationē totius domus ſibi cōmiſerat:et omnia multiplicabātur in manibus ſuis:nec cognouerat Joſeph niſi panem quo veſcebaꝰ. Gen.xlj. Sic ⁊ quilibet gratias ſibi a deo collatas varias ſiue multas:ſiue paucas debet ſollicite procurare:vt eas multiplicet in gratia creſcendo:vt talēta ſibi cōmiſſa. Nam vt habetur in parabola euāgelica. Math.xxv. Qui qnqꝫ talēta acceperat:quia lucratus eſt cum eis alia quinqꝫ gratioſe in redditione rōnis ſibi dictū fuit. Euge ſerue bone ⁊ fidelis:qꝛ in pauca fuiſti fidelis ſupra multa te ꝯſtituam:intra in gaudium dn̄i tui. Et ſilr dictum fuit ſeruo qui cuꝫ duobus ſibi cōmodatis fuerat duo alia lucratus. Qui vō vnum ſolū receptum nō multiplicauit cum illo negociādo:ſed illud abſcondit inuectiue ſibi dictum fuit. Serue neqꝫ ⁊ piger quare non dediſti pecuniā meam ⁊c̄. Et ablato ſibi talēto fuit miſſus in tenebras. vnde ⁊ Pe. in cano.ſua. Siquis accepit gratiā in alterutꝝ illam adminiſtrātes vt boni diſpēſatores multiformis gratie dei. ⁊ Apoca.ij.diciꝰ. Eſto fidelis vſqꝫ ad mortem:⁊ dabo tibi coronam vite. Fidelis.ſ.bene diſpenſando tibi conceſſa.

¶ De liberalitate inquantum differt a miſericordia. Capitulum.xvij.

LIberalitas connumeratur inter v̄tutes annexas iuſtitie:ab Andronico peripatetico. vt refert bea. Tho.ſe.ſe.q.lxxx. Et Ambro. dicit in li.de offi. ꝙ in euange.multas diſciplinas accipimus iuſte liberalitatis. Circa qḋ ſciēdum:vt clareſcat de materia eiꝰ ⁊ de nomine:quare ſic nūcupetur ſm̄ bea. Tho.ſe.ſe.q.cxvij.art.ij. Duplex eſt obiectū ſiue materia liberalitatis. Prima ⁊ immediata materia eius eſt interior paſſio.ſ.affectus ad pecuniā. ſecunda exterior mā eſt pecunia. Ratio huius eſt:qꝛ liberalitas nō attēditur in quātitate dati:ſed in affectu dantis. Affectus aūt dātis diſponitur ſm̄ diſpōnem amoris ⁊ ꝯcupiſcentie per modū delectationis ⁊ triſtitia ad ea que datur. Et ideo immediata materia liberalitatis eſt

paſſio interior. Pecunia aūt exterior eſt obie/
ctum predictaꝝ paſſionū. Et ſm hoc dicit ꝑhs
in.iiij. Ethic. ꝙ liberalitas videt eſſe quedam
medietas circa pecuniā. Dicit autē liberalitas
Libalitas vñ dicat.
ex eo ꝙ ad liberalē ꝑtineat emiſſiuum eſſe ſm
ꝑhm in.iiij. Ethi. Unde ⁊ alio noīe liberalitas
largitas noīatur: qꝛ qꝛ largū eſt nō eſt retenti/
uum: ſed emiſſiuū. hoc idē ꝑtinere videtur ad
nomē liberalitatis. Cū enim aliqd a ſe emittit:
quodāmodo illud a ſua cuſtodia ⁊ dnio libat.
⁊ aīum ſuum ab eius affectu liberū eſſe oſtēdit.
Ea aūt que emittuntur ab vno hoīe in aliū ſunt
bona poſſeſſa que noīe pecunie ſignātur. Naꝫ
vt dicit Aug. ⁊ habetur.j.q.iij.totuꝫ. Quicqd
hoīes in terra hñt quoꝝ ſunt dnī pecunia vo/
cat: qꝛ ⁊ antiq qcqd habebāt in pecunia habe
bāt. Unde pecunia a pecu. ⁊ ſic pecunia dī eſſe
māa liberalitatis. ¶ Qꝺ aūt liberalitas ſit vir/
Libalitas eſt virtus.
tus declarat.b.Tho.ſe.ſe.q.cxvij.art.j. ſicut di/
cit Aug. in li. de libero arbi. Uti bñ rebus: qui/
bus male vti poſſumus ꝑtinet ad v̄tutē. Poſ/
ſumus aūt vti bene ⁊ male: nō ſoluꝫ potētijs ⁊
paſſionibus: ſed etiā his que extra nos ſunt.ſ.
rebus tpalibus ꝯceſſis nobis ad vſuꝫ ⁊ ſuſtēta
tionē. Et ideo bñ vti his rebus ꝑtineat ad li
beralitatē pꝫ ꝙ ſit v̄tus. Qꝺ autē dicit ꝑhs in
Quomodo ſit liberalis.
iiij. ethi. Liberalis nō eſt reſpicē ad ſeipꝫ: ita ꝙ
ſibi minore derelinqt. Nō ſic eſt intelligēdū ꝙ
ſic alijs intendat ꝙ oīno ſe ⁊ ſuos deſpiciat: qꝛ
hoc eſſet ꝯtra inclinationem naturalē. ⁊ per cō
ſequens nō virtuoſum opus. Sed cum pauca
vni ſufficiant. ideo plura ſunt que liberalis in
alios expēdit ꝗ̄ ſibi cum abundat rebus. De/
bet autē homo ſemper magis ſibi ꝓuidere in
ſpūalibus bonis in quibus vnuſquiſqꝫ ſibi pro/
uidere non pōt. non aūt vnuſquiſqꝫ pōt ita ſi/
bi vel alijs de tēporalibus ꝓuidere. vnde bea.
Ambro. in li. de offic. Probāda eſt illa libertas
vt proximos ſeminis tui nō deſpicias: ſi illos
egere cognoſcas. Melius eſt enim vt ipſe ſub
uenias tuis: quibus pudor eſt ab alijs ſumptū
poſcere neceſſitatis. Nō tamē vt illos diuites
facias: vt habetur in decre. di. lxxxvj. nō ſatis.
Et quia ſm ꝑhm in.iiij. Ethic. Non ſm ſub/
ſtantiā.i. facultatem diuitiarū dicitur liberali/
tas. ſed magis ſm dantis habitū. Ideo etiam
pauper qui nō habet ad dandū alijs poteſt ha
bere liberalitatē quātum ad habituꝫ: qꝛ poteſt
habere talem diſpoſitionē mētis ꝙ ſi haberet
facultates largiter ⁊ rationabiliter diſpēſaret.
Quod etiaꝫ dicit ꝑhs in.iiij. Ethic. Liberalis
nō eſt acceptiuus vel ꝯſeruatiuus pecunie: ſed
emiſſiuus: non ſic eſt intelligendu ꝙ liberalis
emittat facultates a ſe: quin retineat vnde ſu/
ſtētetur. ⁊ vnde virtutis opa exequat: qbus ad
felicitateꝫ ꝑuenit. Unde Amb. Dñs nō vult ſi/
mul effundi opes: ſed diſpēſari: niſi forte ſicut
Heliſeus qui occidit boues ⁊ paupes ex eo re
creauit: qꝺ habuit vt nulla cura domeſtica te/
neretur. di. lxxxvj. nō ſatis. Qui etiā multa ꝯſu/
mūt intemperātia ſunt ꝓdigi nō liberales. Et
ſilr qui expendūt ꝓpter quecūqꝫ peccata. Qui
etiam cū iactātie in aliqua impia opa expēdūt
non ſunt vere liberales. vnde Ambro. in li. de
offi. Pulchra eſt etiaꝫ liberalitas nō ꝯciliandi
fauoris gratia vltra moduꝫ effluere. Quicqd
eniꝫ ex affectu ſincero ⁊ puro promittitur hoc
decorum eſt. diſt. lxxxvj. non ſatis.

¶ De actu libera/ .§.i.

litatis. hoc aūt eſt bñ vti pecunia. ¶ Pro cuius
Libalitas q̄ad actum.
decla. dicit.b.Tho.ij.ij.q.cxvij. arti.iij. ꝙ ſpēs
actus ſumit ex obiecto. Obm aūt ſeu māa libe/
ralitatis eſt duplex. Interior.ſ. vt ꝓpa mā ⁊ ma
gis ꝓpinqua. Et hec ſunt paſſiones qbus ho/
mo afficit ad pecuniaꝫ. Et exterior materia eſt
pecunia. Et qcqd pecunia menſurari pōt. Ad
liberalitatem aūt precipue ꝑtinet vt homo ꝓ/
pter inordinatā affectionem ad pecuniam nō
ꝓhibeatur a quocūqꝫ debito vſu eius. Eſt autē
duplex vſus pecunie. Unus ad ſeipꝫ qui videt
ꝑtinere ad ſumptus ⁊ expēſas quas.ſ. qs facit
pro ſe ⁊ familia. Alius qui qs vtit ad alios qꝺ
ꝑtinet ad dationes. Pertinet ergo ad libalē vt
neqꝫ ꝓpter inordinatū amorē pecunie aliquis
impediatur a ꝯuenientibus expēſis: neqꝫ a ꝯue
nientibus dationibus. Quia v̄o obiectū ſeu ma
teria exterior liberalitatis eſt pecunia. vt dictū
eſt. ⁊ quelibet virtus ꝯuenienter ſe hꝫ ad obie
ctum ſuū. ꝯñs eſt vt cum liberalitas ſit virtus
actus eius ſit ꝓportionatus pecunie. Pecunia
aūt cadit ſub ratione bonoꝝ vtilium: quia oīa
exteriora bona ad vſum ſunt ordinata homi/
nis. Et ideo ꝓprius actus liberalitatis eſt be/
ne vti pecunia ſeu diuitijs. Quod autē Se/
neca. dicit ꝙ nō eſt aliquis liberalis ex hoc ꝙ
aliquid ſibi donat. intelligēdum eſt liberalita/
te prout reſpicit donationes que.ſ. fiunt alijs.
Et ſciēdum ſm Tho. vbi.ſ. ꝙ vti bene pecu/
Uti bñ pecūia ꝑtinet ad diuerſas v̄tutes.
nia ſeu diuitijs ꝑtinet ad diuerſas v̄tutes: ſed
diuerſis reſpectibus ſeu rōnibus. Nam perti/
net ad iuſtitiam cōmutatiuā vel diſtributiuaꝫ
ſm rationem debiti legalis. prout ſcilꝫ res ex/
terior debet alteri ex aliqua obligatione: vt ꝓ/
pter aliquē ꝯtractum redditionis vel mutui ⁊ hu/
iuſmodi. Uel quia habet diſtribui indigentibus
ex diſpoſitione cōmunitatis vel alicuius. Per
tinet aūt ad liberalitatem ſm rationē ad debi/
ti legalis. ſed debiti moralis. qꝺ attenditur ex
quadā decētia non ꝙ ſit alteri obligatus: qꝛ
habet minimū de rōne debiti. iō Tulli. ⁊ Ma/
cro. ⁊ ꝑteres alij nō poſuerūt libalitatē īter ꝑtes

iuſtitie que attẽdat debitũ. Pertinet etiã bene
vti ſubſtãtia tpali ad virtutẽ magnificẽtie. ſm
quãdam ſpãlem rõnem: put. ſ. aſſumit ad ali/
cuius magni opis expletionem: vt facere ma/
gnã eccliam. hoſpitale: vel ornamẽta eccliẽ: vl'
alia vtilia reipublice. Unde magnificentia ſe
hʒ ex additione ad liberalitatẽ: quaſi excellẽs
liberalitatem que eſt circa mediocres expẽſas
vel dationes. Pertinet etiã ad miſericordiã ſʒ
rõnem indigentie pauperũ. Uñ ex cõpaſſione
mouet ad ſubueniẽduʒ. Pertinet ad amiciciã
ſeu charitatẽ ſm rõneʒ affectionis ſpãlis ⁊ ad
amicuʒ. Sed liberalitas etiã ignotis cũ expe/
dit elargit: nec impedit inordinato amore pe
cunie. Qd aũt liberalitas nõ ſit ſpẽs iuſtitie ſʒ
pars potẽtialis. i. annexa iuſtitie vt ſcdaria pn
cipali. ſic declarat Thom. vbi. ſ. Juſtitia ꝓprie
dicta exhibet alteri qd eſt eius: vt in reſtitutio
nibus: ſatiſſactionibus: ⁊ hmõi. Sed liberali
tas exhibet alteri qd eſt ſuuʒ ⁊ de quo non eſt
alteri obligatus. Cõuenit tñ cũ iuſtitia. in duo
bus. Primo q: eſt ad alterꝫ l iuſtitia. Scdo q: ẽ
circa res exterioꝛes vt iuſtitia. lʒ ſʒ aliã rõnẽ. Et
ideo ponit a quibuſdã inter partes iuſtitie vt
annexa ei. Notãdum eẽ ꝙ ad ṽtuoſum ptinet
nõ ſoluʒ ꝯueniẽter ſua materia vti ⁊ miniſtra
re: ſed etiã ꝑparare oportunitates ad bñ vten
dum. ſicut ad fortitudinẽ militis ptinet nõ ſo/
lum extrahere gladiũ in hoſtem. ſed etiam ex
acuere gladium: ⁊ tenere mũdum in vagina.
Sic ad liberalitatem ptinet non ſolum bñ vti
pecunia: ſed eam etiaʒ ꝑparare ⁊ ꝯſeruare ad
debitũ vſum. In ipa aũt liberalitate dicit Gra
tianus in decre. di. lxxxvj. Fratrẽ noſtruʒ. mo/
dus adhibẽdus eſt rerum ⁊ pſonaꝝ. Rerũ: vt
nõ oĩa vni ſed ſingulis quedã pſtent: vt pluri
bus ꝓdeſſe poſſimus: iuxta illud ꝓphete. Diſ
perſit dedit paupibus iuſtitia eius manet in
ſclm ſcli: cornu eius exaltabit in glia. Ubi no/
tandũ ꝙ ad liberalitatẽ magis ptinet dare ali
is ꝗ̃ petere ab alijs: vel acquirere ⁊ ꝯſeruare:
aut pro ſe expẽdere. Unde ph̃us dicit in. iiij.
Ethi. ꝙ liberalis eſt ſupabundare in datione.
Huius aũt rõ eſt ſm Tho. ij. ij. q. cxvij. ar. iiij.
q: ꝓprium eſt liberalis vti pecunia. vſus autẽ
pecunie eſt in emiſſione ipſius. Nã acquiſitio
pecunie magis aſſimilat generationi ꝗ̃ vſui.
Cuſtodia aũt pecunie inq̃ʒtũ ordinat ad facul/
tatẽ vtendi aſſimilat habitui. Emiſſio aũt ali/
cuius rei: q̃ʒto ſit ad aliqd diſtãtius: tãto a ma
iore ṽtute ꝓcedit. ſicut pʒ ex his que ꝓijciunt
Et ideo ex maiori ṽtute ꝓcedit ꝙ aliqs emit/
tat pecuniã dando eam alijs: ꝗ̃ expendendo
eã circa ſeipſm. Propriũ aũt eſt ṽtutis: vt pci/
pue tẽdat in id qd pfectius eſt. Nã ṽtus eſt p/
fectio quedã. ⁊ ideo liberales maxime laudan

Liberalitas cũ iuſtitia ꝯuenit i duob⁹.

tur de datiõe. vnde dicit. Diſperſit dedit pau
peribus ⁊c̃. Ubi tria de liberalitate nota. Pri/
mo ꝙ ſit rationabiliter. Secundo ꝙ ſit durabi
liter. Tertio ꝙ ſit laudabiliter. ¶ Quantuʒ ad
primum dicit. diſperſit dedit pauperib⁹. Quã
tum ad ſecundum. Juſtitia eius manet in ſecu
lum ſeculi. Quantum ad tertiũ. Cornu eius ex/
altabitur in gloria.

¶ Quantum ad .§. ij.

primum ſicut per prudentiam dirigitur om/
nis actus ṽtutis moralis ad hoc ꝙ ſit vere vir/
tuoſe. Sic ⁊ actus liberalitatis que eſt in dan/
do. oportet ꝙ per prudentiam dirigatur: quia
⁊ ipſa liberalitas eſt virtus moralis. Pruden/
tia autem eſt recta ratio agibilium. Quamuis
autem ſm. b. Tho. pertineat ad prudentiam
cuſtodire pecuniam vt non ſubripiatur: vel in
utiliter expendatur. tamẽ ad huc maioris pru
dentie eſt vtiliter eam expendere ꝗ̃ vtiliter eã
ſeruare: quia plura ſunt attendenda circa vſuʒ
rei qui aſſimilatur motui: ꝗ̃ circa conſeruatio
nem que aſſimilatur quieti. Pecunia auteʒ vti
liter dat cum pauperibus erogat. Rationabili
ter. cum non omnia vni: ſed plura diuerſis cõ/
ceduntur. Et hoc eſt quod dicitur diſperſit. i.
in diuerſas partes diuiſit: ⁊ dedit pauperibus
non perſonis non indigentibus. vnde ⁊ apo//
ſtolus. pma Cor. xiij. Si diſtribuero facultates
meas in cibos pauperum ⁊c̃. Que auteʒ ratio
nabiliter ſunt conſideranda in actu liberalita/
tis. pulchre not. b. Am. in li. de offi. Et habe/
tur di. lxxxvj. nõ ſatis vbi ait. Perfecta libera/
litas fide cauſa. loco: tempore: commendatur.
vt primuʒ ceperis circa domeſticos fidei. Grã/
dis enim culpa tibi eſt: ſi fidelis egeat: ſi ſcias
eum ſine ſumptu eſſe: famem tolerare: erum//
nam perpeti qui preſertim egere erubeſcit. Si
in cauſam ceciderit captiuitatis filiorum ſuo//
ruʒ calumnie: ⁊ non adiuues. Si ſit in carcere
aut in ſupplicijs propter debitum ſi tempore
afflictionis nihil a te reportet. ⁊ infra. Eſt ⁊ alia
probãda liberalitas: vt proximos ſeminis tui
non diſpicias: ſi illos egere cognoſcas. ⁊ infra.
Conſideranda eſt etiam in largiendo etas atqꝫ
debilitas. Nonnunqꝫ etiam ⁊ verecundia que
ingenuos prodit natales: vt ſenibus plus lar/
giaris que ſibi iam victum nequeunt querere.
Similiter ⁊ debilitas corporis promptius eſt
adiuuanda. Precipue tamen ſi quis ex diuiti/
is ceciderit in egeſtatem: ⁊ maxime ſine ſuo vi
tio. Sed aut latrocinijs: aut proſcriptione: aut
calumnia que habeat amiſit. Pulchra etiam
liberalitas in ipſo pauperis dato tenere men//
ſuram: vt abundes pluribus ꝗ̃rum oporteat
impartiri peregrinis non ſuperfluas ſpẽſas ſʒ

Ad liberalitatẽ ptinet prudenter.

cōpetentes. hec oīa. b. Amb. ibi. Et quāuis pe tendo pecuniā ab alijs ex hoc aliqs plus poſſꝫ dare alijs. Tñ dicit philoſophus ꝙ liberalis nō eſt ꝑtinuꝰ. Rō huiꝰ ſm. b. Tho. vbi ſupra ē qꝛ dare ⁊ accipe ſe habēt ſicut agere ⁊ pati: nō eſt aūt idē principiū agendi ⁊ patiēdi. Unde cū liberalitas ſit principiū dationis nō ꝑtinet ad liberalē vt ſit ꝓmptus ad recipiēdū: ⁊ mul to minus ad petēdū. vnde v. Siqs in hoc mū do vult gratus hēri: det: capiat: querat pluri ma pauca. nihil. Redde ſingl'a ſingulis. ⁊ apo ſtolus inducit auctoritatē dñi dicētis. Beatiꝰ eſt dare ꝙ̄ accipere. Qō aūt qs petit elemoſy nas ab alijs. nil propter hoc diminuit ſibi de liberalitate. Et ſilr: ſiqs effectus paupꝫ propter xp̄m: vt religioſi petāt pro ſe elemoſynas: ni hil ſibi diminuit de liberalitatis ꝑfectione ⁊ aliarū virtutū: ſed potius adaugēt quātuꝫ ad habitū. Quāuis igiꝷ liberalis multis modis poſſit bene vti pecunia. iſte tamen rationabili us quo diſperſit dedit pauperibus.

¶ Quod actus .§.iij.

De du rabilita te actus liberali tatis.

liberalitatis duret: oſtendiꝷ dū ſubdiꝷ. Juſtitia eius manet in ſeculū ſeculi. Juſtitia. i. opꝰ iuſti qō fecit in dādo pauperibꝰ. Manet in ſeculū ſeculi. i. in alio ſeculo qō ſuccedit huic preſen ti ſeculo. Manet aūt. i. durat nō inquantū ad actū ſed inquantū ad meritū ⁊ fructū merce dis. Uirtutes. n. morales vt iuſtitia ⁊ alie: etſi remanēt ſanctis in patria ſm. b. Tho. ⁊ alios quantū ad habitū: nō tamē habēt eundē actū quē hic habuerunt. Jbi. n. nulla eſt indigētia Et ideo nō oportet vt vnus alteri aliquid det: ſed meritū illius dationis iuſte manet vſqꝫ ad aliud ſeculū vbi de eo recipit premiū. Mat. x. Qui dederit potū aque frigide nō ꝑdet mer cedē ſuā. Dicet. n. chriſtus ī finali iudicio his qui dederūt pauperibus. Uenite benedicti pa tris mei percipite regnū. Et aſſignans cauſaꝫ tante retributionis. Subdit. Eſuriui enim et dediſtis mihi māducare: ſitiui ⁊ dediſtis mi hi potū ⁊c̄. Matth. xxv. Et apoſtolus. j. ad Ti. iiij. Pietas ſcꝫ qua daꝷ pauperibꝰ ad oīa valet promiſſionē que nūc eſt habēs. ⁊ future. i. bo norū preſentiū ⁊ futurorū. Nā vltra premiuꝫ ſupernū qō manet cū qui debite dat. alr's non eēt liberalis actus. multa etiā bona hic recipit Cornelius cēturio ethnicus: qꝛ dabat elemoſy nas meruit illuminationē fidei: apparēte ſibi angelo ⁊ admonēte: vt mitteret pro petro apo ſtolo. qui eū doceret viā ſalutis. Act. x. Uidua que dedit Helye buccellā panis ⁊ puſillū aque meruit ſibi multiplicationē farine ⁊ olei: vt nō deficeret ſibi tp̄e famis. Exinde etiā reſuſcita tionē filij mortui. iij. Reg. xvij. ¶ Tobias ꝗ dabat indigentibus de bonis ſuis meruit illu minationē ſue cecitatis: ⁊ abundantiā tempo ralem. ¶ Nabuchodonoſor dādo elemoſy nas dilata fuit ſentētia data ꝯtra eū ſue puni tionis. Dañ. iiij. ¶ Rebecca: vt liberalis: qꝛ potū aq̄ dedit nō ſolū Eliezer ꝓcuratori abrae: ſed etiā camelis ſuis: meruit deſponſari patri arche magno Jſaac Geñ. xxiiij. ¶ Gre. magnꝰ qꝛ fuit liberalis ad pauperes ⁊ ſpecialiter ad eū qui apparuit ſibi in forma naufragi: fuit ſi bi enūciatū de papatu. Joānes elemoſynariꝰ qꝛ dabat abundanter pauperibꝰ ſemper plus abundabat. Et cū ſemel in domo non haberet niſi. xx. groſſos aduenienti pauperi pro elemo ſyna iuſſit procuratori illos dare: ſed cū ille ex xx. retinuiſſꝫ. v. inde admodicū ſibi miſſa fue runt. xv. milia florenorū diſpēſanda paupibꝰ Uocauit aūt ꝓcuratorē ſuū ⁊ dixit ei. Quare nō dediſti vt tibi mādaverā illos. xx. groſſos paupib. Ecce miſit nobis dñs. xv. milia flore noꝝ: qꝛ tu dediſti tm̄. xv. groſſos. Si dediſſes xx. ⁊ dñs miſiſſꝫ nobis. xx. milia: ⁊ ſic paupibꝰ nocuiſti: ⁊ nō nobis ꝓuidiſti. ¶ Et notādū ꝙ dicit iuſtitia eius manet in ſeculū ſeculi. Non eſt actus liberalitatis: nec opus iuſtitie. ſiqs det malis hoībꝰ. vñ foueanꝷ in pctō. vñ diciꝷ Eccl'. Bñ fac iuſto ⁊ nō dederis peccatori. Di cit ēt. b. Aug. ꝙ dare hiſtrionibꝰ īmane pctm̄ eſt di. lxxxvj. Talibꝰ ſcꝫ q inhoneſte exercēt il li. Silr' ꝓdige expēdēdo: in ꝯuiuijs veſtibus ⁊ pōpis: nō eſt iuſtitia nec liberalitas: ſꝫ nec da re aliena. Meliꝰ eēt nō auferre ꝙ̄ reſtituere ab lata: qō tñ ſi fiat debito mō ſcꝫ reſtitutio non erit actꝰ liberalitatis ſꝫ iuſtitie cōmutatiue ēt paupibꝰ dādo cū ſunt icerta. Et illa ēt mane bit ei in ſeculū ſeculi quoad ꝑmiū. Duo vitia ſunt cōtraria liberalitati ſcꝫ auaritia ſm defe ctū ⁊ prodigalitas ſm exceſſum ſupra in. ij. parte ti. j. c. j. ⁊ ti. v. c. viij.

Quibꝰ ⁊ qbus nō de bemus eē libe rales.

¶ Quantum ad .§.iiij.

Cōmē datio li berali tatis

tertium actus liberalitatis multum laudabi lis: eſt ⁊ laudatur ab omnibus. vnde dicit pō. Cornu eius exaltabitur in gloria. Cornu. i. di gnitas ſeu virtus liberalitatis exaltabitur in gloria hominum: quia tales ſunt glorificati: amati: ⁊ laudati: apud homines: vnde Boeti us in lib. de philoſo. cōſo. dicit. Largitas que idem eſt quod liberalitas: facit homines cla ros: ideſt gratioſos ⁊ famoſos: auaritia odio ſos. Ratio huius poteſt adduci: quoniam ra tio bonitatis maxime videtur pertinere ad li beralitatem: quia bonum ſm Dionyſium eſt ſui ꝑfiue diffuſiuum. vnde be. Ambro. dicit in lib. de offi. ꝙ iuſtitia cenſuram tenet: liberali tas bonitatē. Liberalis enim bona ſua diffun

dit dādo alijs. Et ſic aſſimilaẜ deo qui eſt maxi
me liberalis. Jaco. j. Dat oībus affluenter ⁊ nō
improperat. vñ̄ ⁊ Titus impatoꝛ: filius veſpa/
ſiani dicebaẜ deliie giīs humanī: qꝛ fuit val/
de liberalis ⁊ humanus. Et vna die cū nil de/
diſſet alicui: dixit baronibus ſuis. Chariſſimi
hūc diē pdidimus: qꝛ nil boni alicui dedimꝰ.

Qđ li/ berali/ tas nō eſt ma/ xima v̄/ tutum

¶ Sciēdū tñ̄ ſm. b. Tho. ij. ij. q. cxvij. ar. vj. ꝙ
liberalitas etſi multū ſit laudabilis: nō tñ̄ ē ma
xima virtutū. Pꝛo cuius declaratiōe dicit idē
ꝙ cū virtus tēdat in aliqđ bonū: tanto virtus
eſt melioꝛ ſeu maioꝛ quāto melius eſt bonū in
qđ tēdit. Liberalitas aūt tēdit in aliqđ bonuʒ
dupľr. Uno mō per ſe. Alio mō ex ꝯſequēti. Et
pꝛimo ⁊ per ſe attēdit ad oꝛdinādū ꝓpꝛiā affe
ctionē circa pecuniā poſſeſſam ⁊ vſum eius. ⁊
ſic ſm hoc pfertẜ liberalitati tpantia: que mode
raẜ ꝯcupiſcētias ⁊ delectatiōes ptinētes ad ꝓ/
pꝛiū coꝛpus. Et foꝛtitudo ⁊ iuſtitia que oꝛdinā
tur quodāmodo ī bonum cōe: vna tpe pacis:
alia tpe belli. Et oībus pferunẜ virtutes q̄ oꝛdi
nant nos in bonū diuinū. Nā bonū dei pemi
net cuiuſlibet bono humano. Et in bonis hu/
manis: bonū publicū peminet bono pꝛiuato:
in qbus bonū coꝛpoꝛis peminet bono exterio
rū rex. Alio mō oꝛdinaẜ liberalitas ad aliqđ
bonū ex ꝯſequēti. Et ſm hoc liberalitas oꝛdi/
naẜ in oīa bona pꝛedicta. Ex hoc. n. ꝙ hō nō ē
amatiuus pecunie ſeqtur ꝙ de facili vtaẜ ea: ⁊
ad vtilitatē ipſius ⁊ ad vtilitatē alioꝝ: ⁊ ad ho
noꝛē dei. Et hʒ hoc hʒ quidā excellētiā: ex hoc
ꝙ eſt vtilis ad multa. Quia tñ̄ vnūquodqʒ ma
gis iudicaẜ ſm id qđ cōpetit ei pmo: ⁊ p ſe q̄ʒ
ſm id qđ cōpetit ei ex cōſequēti. Ideo libera/
litas nō eſt maxima virtutū. vñ̄ ⁊ b. Amb. in
lib. de offi. dicit ꝙ iuſtitia excelſioꝛ videẜ libe/
ralitate: ſed liberalitas gratioꝛ. Et phs in lib.
rethō. ait ꝙ foꝛtes ⁊ iuſti maxime honoꝛātur
⁊ poſt eos liberales. Amanẜ aūt liberales mul
tū coīter: nō amicicia honeſti quaſi ſint melio
res: ſed amicicia vtilis qꝛ ſunt vtilioꝛes in ex/
terioꝛibus bonis que cupiūt hoīes maxime. ⁊
propter eādē cām clari reddunẜ. Qđ ēt de dei
bona ſua abūdāter magis pcedit ex charitate:
que eſt vtiqʒ maxima virtutū q̄ʒ ptineat ad li/
beralitatē. Quelibet ēt virtus pticipat rōnē bo
ni quantum ad emiſſionem actus pꝛopꝛij. actꝰ
autem quarūdam aliarum virtutum ſunt me/
lioꝛes pecunia: quam emittit liberalis.

¶ De mīa multiplici ⁊ eiꝰ vtilitate. Ca. xviij.

DE miſericoꝛdia hic agitur: quia q̄uis non ſit pars iuſti
tie nec ei annexa: ſed effectus cha/ri/
tatis interioꝛ ſm. b. Tho. tamen in actu eiꝰ ex/
terioꝛi habet ſimilitudinem cum liberalitate:
⁊ conuenit cum ipſa. ¶ Sciendum igitur ꝙ de mo
motiuum ad miſericoꝛdiam eſt malum. vnde tuo ml
Joan. damaſ. ij. li. dicit ꝙ miſericoꝛdia eſt ſpē ſericor
cies triſtitie. Motiuum autem ad triſtitiam ē diē.
malum. Quid autem ſit miſericoꝛdia Aug. in
ix. li. de ciui. dei. ſic eaʒ diſfinit. Miſericoꝛdia
eſt aliene miſerie noſtro in coꝛde compaſſio: q̄
vtiqʒ ſi poſſumus ſubuenire compellimur: cir
ca quaʒ diſfinitionē tria ſunt videnda. ¶ Pꝛi
mo obiectum quod reſpicit: ⁊ hoc eſt pꝛoximi
defectio: dum dicitur aliene miſerie. ¶ Secū
do actum quem in nobis facit: ⁊ hoc eſt noſtri
contriſtatio: dum ſubditur: in coꝛde noſtro cō
paſſio. ¶ Tertio effectum quem ad extra pꝛo/
ducit: ⁊ hoc eſt mali iuxta poſſe ablatio: duʒ di
citur. Qua vtiqʒ ſi poſſumus ſubuenire com/
pellimur. ¶ Quantum ad pꝛimum miſericoꝛ
dia dicitur miſeriam coꝛde aſpiciens. ¶ Per
ſecundum dicitur. miſericoꝛdia miſerum ha
bens coꝛ. i. triſte. Secundum tertium punctuʒ
diffinitionis dicitur: miſericoꝛdia miſeriam
adimens i. tollens per dationem elemoſyne. ⁊
quantum ad fructum qui ſequitur ex miſeri/
coꝛdia eſt alia interpꝛetatio. i. mira ſuauitas ri
gans coꝛda ſcilicet facientium miſericoꝛdiam
quia vt dicitur Matth. v. Beati miſericoꝛdes
quoniam ipſi miſericoꝛdiam conſequentur ſci
licet in patria ſuperna pſal. Domine in celo mi
ſericoꝛdia tua: non ſcilicet alia q̄ʒ mira ſuaui/
tas rigans coꝛda beatoꝛum.

¶ Pꝛo declaratio/ .§. i.

ne pꝛimi. ſ. ꝙ obiectū: ad qđ reſpicit miſericoꝛ
dia: ⁊ qđ mouet hoiem ad miſerēdū eſt defe/
ctus ſeu miſeria alterius. dicit. b. Tho. ij. ij. q.
xxx. ar. i. ꝙ miſeria opponiẜ felicitati. Eſt āt de
rōne beatitudis ſeu felicitatis: ꝙ aliqs potiaẜ
eo qđ vult. Nā ſicut. b. Aug. dicit in lib. de tri.
Beatus ē qui hʒ qđ vult ⁊ nihil mal: vult: ⁊ iō
econtrario ad miſeriā pertinet ꝙ hō patiatur
quod non vult. Tripliciter autem vult homo
aliquid. Uno modo appetitu naturali: ſicut
omnes homines volūt eē ⁊ viuere. Secundo
modo vult aliquid per electionem ex aliqua p
meditatione. Tertio modo vult aliquid non
ſm ſe ſed in cauſa ſua: puta qui vult comede/
re nociua: dicimus eum velle infirmari. Sicut
igitur motiuum ad miſericoꝛdiam tanq̄ʒ ad
miſeriam pertinēs. Pꝛimo quidem eſt id ꝙ
contrariatur appetitui naturali volentis ſcili
cet mala coꝛruptiua ⁊ contriſtantia: quoꝛuʒ cō
traria naturaliter homines appetunt: vt infir/
mitates: ⁊ huiuſmodi. Unde ⁊ phs dicit in. ij.
rethō. ꝙ miſericoꝛdia eſt triſtitia quedam ſup
apparenti malo coꝛruptiuo vel contriſtatiuo:
Secundo adhuc magis efficiuntur ad miſeri

cordiā prouocitia: vtpote magis cōtriſtatiua
ſi ſint cōtra volūtatē electiōis. Un̄ phs dic̄ ibi
dē ſcʒ.ij.retho. ꝙ illa magis miſerabilia ſunt:
quoꝝ fortuna eſt cā: puta cū aliqd̄ mali eue/
nit: vnde quis ſperabat bonū. Tertio adhuc
ſunt magis miſerabilia. ſi ſunt ꝯ totā volunta/
tē: puta ſi aliquis ſemp ſectatus eſt bona: et ei
euenerūt mala. vn̄ phs dic̄ ibidē: ꝓ maxia mi/
ſericordia eſt ſup malis eius qui indigne pati
tur. Ul' pōt dici ꝙ triplex eſt miſeria ad quam
reſpicit miſericordia: ſeu que mouet ad miſe/
Miſia ricordiam. Prima eſt miſeria culpe. ſcōa miſe
eſt tri/ ria nature. tertia miſeria fortune. pctm̄ ſeu cul
plex pa vtiqꝫ inducit magnā aie miſeriā adeo ꝙ ſi
ipſam nō purgat hō p pniam incurrit ſummā
miſeriā gehēne. vn̄ ⁊ ſapiēs dicit. Miſeros fa
cit pplos peccatū. ⁊ pſal. Miſer factus ſum et
Miſia curuat' ſum vſqꝫ in finē. Et lʒ pprie ſm diffini
ppa mi tionē miſericordia ſit ⁊ moueaſ ſup aliena mi
ſereri ſeria: tn̄ large ēt erga ppriā miſeriā culpe dici
debem' tur moueri: dū ad remouēdū ipſam culpam
pniam agit. vn̄ b. Aug. Qui vult ordinate da
re elemoſynā: prius dʒ a ſeipſo incipe ⁊ eaʒ ſi
bi primit' dare. Eſt. n. elemoſyna opus miſeri
cordie veriſſime de qua dictū eſt. Fili miſerere
aie tue placēs deo: de pe. di. ij. Ad alios autē
pprie eſt miſericordia quoad culpas eoꝝ vl' re
ſpectu cecitatis eoꝝ: vel reſpectu pene ad quā
diſponunſ. vn̄ de xp̄o dr̄. Marc. vj. ꝙ videns
ieſus turbas miſert' ē eis: q erāt vexati: ⁊ iacē
tes ſicut oues nō hn̄tes paſtorem. ⁊ Grego. in
omel'. dicit ꝙ vera iuſtitia hʒ cōpaſſionem ad
peccatores nō dedignationē. Sʒ falſa iuſtitia
ecōtra nō hʒ cōpaſſionē ſed dedignationē: di.
xlv. vera. Miſeria nature q̄ ſcʒ qs īfirmaſ vel
Miſia moriſ: ēt mouet ⁊ mouere dʒ ad cōpaſſionem.
nature. vn̄ ⁊ xp̄s vidēs mulierē viduā ſequētē ad ſe/
pulturā vnicū filiū delatū mortuū miſericordia
mot' eſt ſup eā ⁊ reſuſcitauit illū Luc. vij. Sic
multis diuerſis lāguoribꝰ pſſis petētibꝰ eiꝰ mi
ſericordiā: mi'bt' ē eis: ⁊ a miſerijs aie ⁊ corpo
ris liberauit. Miſeriā fortune. ſ. i defectu bo/
Miſia noꝝ fortune ēt reſpicit miſericordia vt cōpa/
tune tiaſ paupibꝰ: ⁊ ſubueniat ſi pōt Thob. iiij. dr̄
Quō potueris ita eſto miſericors: nec auertas fa
ciē tuā ab vllo paupe. ſ. ſubleuādo miſeriā ino
pie. Et ꝑcipue his q fuerūt felices. Quia vt ait
Boetiꝰ maximū īfortunij genꝰ meminiſſe fuiſ
ſe felicē. Et hac miſericordia ſingulr' vſus ē b.
Nicolaꝰ q audiēs vicinū eiꝰ nobilē: ſʒ papem
effectū tres filias virgines ꝓ paupertate velle ex
ponere turpitudini vt de eaꝝ lucro ſuſtētareſ
tribꝰ vicibꝰ occulte miſit p feneſtrā: ⁊ piecit in
domū tn̄ auri: vt traderet eas nuptui: ⁊ ipſe
ſuſtētari poſſet. Hac miſericordia vſus ē b. pe'
Uſicus qui voluit ſe bis venundare vt de pre
cio ſuo ſemel filius vidue redimereſ a ſarace/
nis a qbꝰ captiuꝰ tenebaſ. Altera vice pro ſub/
leuāda inopia quorūdā nobiliū q ꝓpter paup
tatē filias ſuas dederāt hereticis nutriendas
⁊ erudiendas ſed dominus aliter prouidit.

¶ Quantum ad ſe/ .§.ij.

cūdū id qd̄ facit in nobis miſericordia ē ꝙ ge
nerat triſtitiā ſeu dolorē cōpaſſionis in nobis
vt pʒ ex diffinitiōe ſupra poſita. Cōpati enim
eſt ſimul pati. ſ. cū afflicto. vbi ſciēdū ſʒ Tho. Duplex
ij. ij. q. xxx. ar. iij. ꝙ dolor de aliena miſeria quē ē opus
hʒ miſericors pōt ſumi duplr'. Uno mō prout miſeri/
noiat motū appetitꝰ ſenſitiui. Et ſic miſericor cordie.
dia nō ē virtus ſʒ paſſio quedā. Alio mō ꝓut
noiat motū appetit' īntellectiui. ſ. ſm ꝙ alicui
diſplicet malū alteriꝰ. Hic aūt motꝰ pōt eē ſm
rōnē regulat'. Et pōt qs ſm hūc motū ratione
regulatū regulare motū īferioris appetitꝰ. vn̄
be. Aug. dicit in. ix. de ciui. dei. ꝙ iſte motus
ai. ſ. act' miſericordie tūc ē ſm rōnē: qn̄ ita ꝑ/
beſ miſericordia ꝙ iuſtitia ꝯſeruaſ: ſicut cum
indigēti tribuiſ ſiue cū ignoſciſ penitēti. ⁊ qꝛ
rō virtutis hūane in hoc ꝯſiſtit ꝙ motꝰ al rōne
reguleſ. Ideo ex hoc oſtēdiſ ꝙ miſericordia
ſit virtꝰ. vn̄ Aug. ix. de ciui. dei ait. Lōge meli
us ⁊ humaniꝰ ⁊ pioꝝ ſenſibꝰ accōmodatiꝰ: in
ceſaris laudē locutꝰ eſt. ſ. cicero vbi ait. Nulla
de virtutibꝰ tuis nec admirabilior nec gratior
miſericordia eſt. Nec obſtat huic ſententie. ſ.
miſericordiā eē virtutē. id qd̄ ait Salu. vide/
licet. Oēs hoies q de rebus dubijs ꝯſultāt ab
ira ⁊ miſericordia vacuos eē decet. Nō enim
animus facile verū prouidet niſi iſta deficiant.
Hoc enim dictū ſaluſtij intelligiſ ſm Tho. qn̄
miſericordia eſt paſſio nō regulata rōne. ſic. n.
impedit cōſiliuʒ rōnis dū a iuſtitia recedit. vn̄
Aug. Duo iſta noia nō fruſtra dicunſ hō pecca
tor. Nam quia peccator eſt corrige: quia hō eſt
miſerere: nec poteris iuſte miſereri homini: ſi
non correxeris peccatorem. xxiij. q. iiij. duo: ē
autem miſericordia virtus ſpecialis nec qdē Miſeri
intellectualis: nec theologica: ſed moralis exi cordia
ſtens circa paſſiones ⁊ reducitur ad illam me ē ſpālis
dietatem que dicitur nemeſis: Quāuis eni ha virtus.
beant miſericordia ⁊ nemeſis contrarietatem
ex parte eſtimationis quam habent de malis
alienis: de quibus miſericors dolet: inquan/
tum eſtimat aliquem indigna pati. Nemeſeti/
cus autem gaudet de malis alterius: inquan/
tum eſtimat illum digne pati: ⁊ triſtatur ſi in/
dignis bene accidit. Utrunqꝫ tamen eſt lau/
dabile ⁊ ab eodem amore procedens. vt dicit
philoſophus. ij. rethori. Et has quidem me/
dietates in quibus conſiſtit miſericordia ⁊ ne
meſis: ⁊ quedā alie phs in. ij. rhe. nō noiat vir

tutes ſed paſſiones: qꝛ etiã ſm ꝙ ſunt paſſiões ſunt laudabiles. Tñ nihil ꝓhibet ꝙ tales ab aliquo actiuo habitu ꝓueniant. Et ſic aſſumũt ratione ṽtutis. Et actus quidẽ ꝓprius miſicordie

Actus mĩe eſt duplex

immediatus. ſ. cõpati miſie alterius opponitur inuidie. de qua habes in. ij. pte tit. viij. Actus autez exterior qui eſt elemoſyna. opponit vitio qḋ dr̃ obduratio ꝯtra miſicordiã. de quo in. ij. pte ti. j. c. pl'r. Procedit aũt miſicordia a charitate ſicut effectus a ſua cã. Et iꝫ pax ⁊ gaudium ſint actus interiores a charitate pcedẽs: vt miſericordia. Tñ qꝛ nihil adijciũt ſup rõnem boni qḋ eſt obm charitatis. ideo non reqrũt alias virtutes ꝙ̃ charitatẽ. Sed miſicordia reſpicit quãdã ſpãlem rõnem. ſ. miſeriã eius cui miſeref qs: ⁊ ideo ponitur ſpãlis ṽtus. Nec obſtat ꝙ aliqs ſit extra charitatẽ. ⁊ tñ hꝫ cõpaſſionez ad paupes vt elemoſynas largiatur. qꝛ ſm be. Tho. Aliqd dicif actus ṽtutis dupl'r. Uno mõ mãliter vt facẽ actus de genere bonoꝝ elemoſynas ieiunia: ⁊ hmõi. Et hoc põt fieri ſine charitate. Alio mõ formaliter. i. eo mõ opari quo ṽtuoſus facit: vt prõpte delectabil'r ⁊ omĩ eo mõ quo fieri dꝫ. ⁊ ſic elemoſyna fieri non põt ſine charitate. Inducũt aũt nãliter ad miſericordiã amicicia ad altũ: ſilis ꝯditio: ſapiẽtia ſenectus: debilitas: timiditas.

Inducentes ad miaꝫ

Ratio huius eſt ſm Tho. vbi. ſ. ar. ij. q: ex hoc ꝯtingit ꝙ aliqs miſereaf: ex quo ꝯtingit ꝙ de miſeria aliena doleat. Si cum dolor ſeu triſtitia de ꝓprio malo ſit. in tãtum aliqs de aliena miſeria triſtaf aut dolet: inq̃ntum apphẽdit alienã miſeriã vt ſuam. Hoc aũt ꝯtingit dupl'r. Uno mõ per vnionem affectus qḋ fit per amorẽ: qꝛ cum amans reputat amicũ tanq̃ ſeipm: malũ amici reputat vt ſuũ. ⁊ ideo dolet de malo amici vt de ſuo. Unde ⁊ phs in. ix. Ethi. ponit iter amicabilia hoc qḋ eſt ꝯdolere amico. Et apl's ad Ro. xij. Gaudere cum gaudẽtibus flere cum flẽtibus. Alio mõ apphendit qs miſeriã alterius vt ſuaꝫ ſm vnionẽ realem: vtpote cum maluꝫ alioꝝ ꝓpinquum eſt: vt ad nos trãſeat ab eis. Unde phũs in. ij. rethoꝛ. ꝙ hoĩes miſeren̄f ſup alios qui eis

qui ſũt ad miſicordiaꝫ proni ⁊ qui nõ.

ꝯiũcti ſunt: ⁊ ſiles. qꝛ per hoc fit in eis eſtimatio ꝙ ipſi põt etiam ſilia pati. Et inde eſt ꝙ ſenes ⁊ ſapiẽtes qui ꝯſiderãt ſe etiã in mala poſſe icidere: ⁊ debiles ⁊ formidoloſi magis ſunt miſicordes. Eꝯtrio autẽ qui reputãt ſe eſſe felices: ⁊ intãtuꝫ potẽtes ꝙ nil mali putãt ſe poſſe pati. nõ ita miſerenf. Silr ſupbi nõ miſerenf: qꝛ ꝯtẽnunt alios ⁊ reputãt malos. Silr alij qui ſunt in ꝯtumeliatiua diſpoſitione: ſiue qꝛ ſciũt ꝯtumeliam pati: ſiue qꝛ velĩt ꝯtumeliaꝫ alijs inferre: ꝓuocanf ad iram ⁊ audaciã. vnde duꝫ ſunt in hac diſpoſitione nõ miſerenf. Prouer. xxvij. Ira nõ hꝫ miſericordiã neqꝫ erũpens clamor. Dicit etiã phs. ꝙ durum eſt expulſiuũ miſerationis. Illi eniꝫ qui ſunt in magnis malis qui nõ timent ſe vlterius pati aliquid: ⁊ qꝛ totum intendũt ꝓprie paſſioni: ꝙ nõ aliene: ideo nõ miſerenf. Ita etiã ſi ſint alique pſone nobis ꝯiuncte: vt filij ⁊ parentes: qꝛ reputãtur quaſi aliquid noſtri: non proprie miſeremur: ſed dolemus ſicut in vulneribus noſtris.

¶ Quantum ad .§. iij.

tertiũ. i. effectũ exteriorez miſericordie. Sciendum ꝙ hoc eſt facere elemoſynas qbus miſerijs alioꝝ ſubuenimus ⁊ alios ſubleuamus. Hoc aũt ſic declarat bea. Tho. ſe. ſe. q. xxxij. ar. j. Exteriores actus ad illã virtutem referuntur ad quã ptinet id qḋ eſt motiuũ ad agendũ huiuſmodi actus. Motiuũ aũt ad dãdum elemoſynas eſt: vt ſubueniatur neceſſitati patiẽti. vnde qdam diffiniẽtes elemoſynã dicunt. ꝙ elemoſyna eſt opus quo datur aliqd indigenti ex cõpaſſione ꝓpter deũ. Qḋ qdeꝫ motiuũ ptinet ad miſericordiã. Unde maniſeſtum eſt ꝙ dare elemoſynaꝫ eſt proprie actus miſericordie. Et hoc apparet ex ipſo nomine. Nam in greco a miſericordia elemoſyna deriuatur. ſicut in latino miſeratio a miſericordia. Et qꝛ miſericordia eſt effectus charitatis: ex ꝯſequẽti dare elemoſynaꝫ eſt actus charitatis: miſericordia mediante. Et ſm hoc dicitur. j. Jo. iij. Siquis habuerit ſubſtantiã huius mundi: ⁊ viderit fratrem ſuũ neceſſe habere ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo ⁊ non dederit ei: quomodo charitas dei manet in illo. Poteſt etiã elemoſyna eſſe actus iuſtitie. inquãtum. ſ. datur ad ſatiſfaciẽdũ peccatis ſuis. ſm illud Dan. iiij. Peccata tua elemoſynis redime. Nihil eniꝫ ꝓhibet ſm Tho. vbi ſupra. actum qui eſt ꝓprie vnius virtutis electiue attribui alteri virtuti ſicut imperanti ⁊ ordinãti ad ſuũ finem. Et hoc modo dare elemoſynaꝫ ponitur inter opera ſatiſfationis. inquãtum miſeratio in defectu patientis ordinatur ad placandum deum. ⁊ ſic imperatur a latria habens rationem ſacrificij.

¶ Sunt autez genera .§. iiij.

nera elemoſyne corporalis ſeptez. Et ſimiliter elemoſyne ſpiritualis. ⁊ corpãles ſunt hec. Paſcere eſuriẽtem: potare ſitientẽ: veſtire nudũ: recolligere hoſpitem: viſitare infirmum: redimere captiuum: ſepelire mortuum. De his habetur Matthei. xxv. Eſuriui enim ⁊ dediſtis mihi manducare ⁊c̃. Et continẽtur in hoc verſu. Uiſito poto cibo redimo tego colligo condo. Per has ſubuenitur neceſſitati corporis. Sufficiẽtiam autem harũ ſic aſſignat beatus Tho. vbi ſupra. art. ij. Defectus corporalis aut

eſt in vita

eſt in vita aut poſt mortē. Si eſt in vita aut eſt
cōis reſpectu eoꝝ quoꝝ oēs indigent: aut eſt
ſpālis ꝓpter aliqḋ accidens ſupueniens. Si p̄
mo mō aut eſt defectus interior aut exterior.
Interior defectus eſt duplex: vnus cui ſubue/
nit p alimētum ſiccū. ſ. fames. ⁊ ſm hoc ponit
paſcere eſurientē. Eſa. lviij. Frange eſurienti
panē tuū. Alius defectus eſt cui ſubuenit per
alimentum humidū. ſ. ſitis. Et ſm hoc ponit
potare ſitientē. Prouer. xxv. Si ſitit inimicus
tuus potuʒ da illi. Defectus cōis reſpectu exte
rioris auxilij eſt duplex. Unus eſt reſpectu te/
gumēti. ⁊ q̄ſtum ad hoc ponit veſtire nuduʒ.
Lu. iij. ait Joan. bap. Qui hēt duas tunicas. i.
ad ſupfluitatem: det vnā non hn̄ti. Alius defe
ctus eſt reſpectu habitaculi. ⁊ q̄tuʒ ad hoc po
nit recipe hoſpitem. Apl's. Hoſpitalitatem ſe/
ctantes. Si vo ſit defectus aliquis ſpālis pro/
pter aliqḋ accidens ſupueniēs. Aut hoc eſt ex
cauſa extrinſeca. Et q̄ſtum ad hoc ponit redē/
ptio captiuoꝝ. b. Amb. Ornatus ſacroꝝ eſt re
dēptio captiuoꝝ. xij. q. ij. aurum. Aut defectꝰ
talis eſt ex cauſa intrinſeca. ſ. vt īfirmitas: ⁊ ſic
ponit viſitare infirmuʒ. Job. Uiſitās ſpēm tu/
am. i. hoīem in infirmitate nō peccabis. Poſt
vitā aūt exhibet elemoſyna mortuo ſepultura
eccliaſtica. act. viij. dr̄ de Stephano lapidato
ꝙ ſepelierūt eum viri timorati. Et q̄uis ſepul
tura mortui nō ꝯferat ei q̄ſtum ad ſenſuʒ quē
corpus poſt vitā nō hēt. ⁊ iō dn̄s Matth. xxv.
nō ponit hoc inter alia opa mīſicordie corpa/
lis: q: ſolum ea ibi ponit que ſunt euidētis ne
ceſſitatis corpori. Pertinet tn̄ ad defectuʒ qḋ
de eius corpe agatur inq̄tum viuit in memo
rijs hoīum: cuius honor deteſtatur ſi careat ſe
pultura. Pertinet etiā ad affectum quem ad/
huc viuens hēbat de corpore ſuo cui debʒ cō/
formari affectus pioꝝ poſt mortē eius. Unde
⁊ aliqui cōmēdant de ſepultura exhibita alijs
Et de dn̄o Jeſu xp̄o legit ꝙ mādauit Fronto/
ni ep̄o ꝙ iret ad faciendum exequias funeris
ſue hoſpite Marthe. Cui ⁊ ipſe dn̄s affuit. ⁊
Antonius ſepeliuit Pauluʒ p̄muʒ heremitaʒ
leonibus faciētibus foueam. ⁊ ſilr Panutius
Honofrium. Alij qui aūt alij defectus ſunt cor/
porales. quibus ſubueniēdum eſt ad p̄dictos
reducunt. Cecitas aūt ⁊ claudicatio ſunt que/
dam infirmitates. ⁊ ideo dirigere cecum ⁊ ſu/
ſtentare claudum: ad viſitationem infirmo/
rum reducuntur. Subuenire homini con/
tra quamcunq; paſſionem ei extrinſecus illa/
tam: pertinet ad redemptionem captiuoruʒ.
Et ſimiliter dimittere debitores liberos ⁊ ſer/
uos adijcere libertati. Tradere nuptui puellas
pauperes elemoſynaliter prouidetur anime ſi
mul ⁊ corpori.

Elemoſyne ſi/ .§.v.
militer ſpūales ſunt ſeptem. ſ. docere ignoran
tem: ꝯſulere dubitanti: ꝯſolari triſtem: corri/
gere peccantem: remittere offendenti: portare
oneroſos ⁊ graues: ⁊ pro oībꝰ exorare. Et cō/
tinent in hoc verſu. Conſule: caſtiga. remitte:
ſolare: fer ora. Et ſub ꝯſilio cōprehēdunt duo
ſcʒ ꝯſilium ⁊ doctrina. Cuius ſufficientiaʒ ſic
aſſignat. b. Tho. vbi. s. Per iſtas elemoſynas
ſubuenitur defectibus ſpiritualibus anime.
Hoc autem fit dupliciter. Uno modo poſcēdo
auxiliū a deo. ⁊ hoc fit per orationem. Jaco. v.
Orate pro inuicem vt ſaluemini. Alio modo
ſubuenitur defectibus anime impendendo ei
auxilium humanum. ⁊ hoc triplr. Uno modo
impendendo auxilium contra defectū. ad Ro.
xij. Qui docet in doctrina. ſ. ſubueniat primo.
Qui exhortatur in exhortando. Si autē ſit in/
tellectus practici. ſic adhibetur remedium per
conſilium. Thob. iiij. Conſilium ſemper a ſapi
enti inquire. ⁊. xij. q. ij. bone rei dare conſilium
⁊ preſentis vite habet meritū: ⁊ future remu/
nerationis cernit habere ſubſidium. Alio mo
do eſt defectus ex paſſione appetitiue virtu/
tis. inter quos maxime eſt triſtitia cui ſubue ni
tur per conſolationem. Itaq; conſolamini inui
cem in verbis iſtis: ⁊ non contriſtamini de dor
mientibus ſicut gentes que ſpem non habent
ait apoſtolus. Tertio modo ex parte inordina/
ti actus qui tripliciter poteſt conſiderari. Uno
modo ex parte ipſius peccantis. inquantum p
cedit ex eius inordinata voluntate. ⁊ ſic adhi/
betur remedium per correctionem. ſm illud
Matth. xviij. Si peccauerit in te frater tuus:
vade ⁊ corripe eum inter te ⁊ ipſuʒ ſolū. ⁊ apo
ſtolus ad Thimo. Peccanteʒ coram omnibus
argue. Alio modo ex parte eius in quem pec/
catur. Et ſiquidem ſit peccatum in nos com
miſſum: remedium adhibemus remittendo
offenſam. ſm illud Luce ſexto. Dimittite ⁊
dimittetur ſeu dimittemini. ⁊ Matth. xviij.
Serue nequam omne debituʒ dimiſi tibi quo
niam rogaſti me. Nonne oportuit ⁊ te miſere/
ri conſerui tui. Si autem offenſa ſit in deū vel
in proximum non eſt remittere in noſtro arbi/
trio. ſm Hiero. Tertio modo ex parte ſequele
ipſius actus inordinati: ex qua grauantur ei
conuiuentes. etiam preter peccantis intentio/
nem. Et ſic remedium adhibetur ſupportādo
maxime in his qui ex infirmitate deficiunt ſeu
peccant. ſm illud ad Ro. xv. Debemus nos fir
miores infirmitates aliorum portare. Et nō ſo
lum ſm ꝙ infirmi ſunt graues ex inordinatis
actibus: ſed etiaʒ vniuſcuiuſq; ſunt onera ſup
portanda: ſm illud ad Gal. vj. Alter alterius

De ſepteʒ elemoſinis ſpūalibus.

De ſufficiētia operuʒ miſericordie ſpiritualium.

onera portate: ⁊ ſic adimplebitis legē xpi.

¶ Faciendo autē .§.vi.

De cōparatione elemoſynaꝝ corporaliū ad ſpūales que ſunt potiores.

comparationem elemoſynaꝝ corporalium ad ſpirituales ſimpliciter loquēdo. elemoſyne ſpirituales ſunt corporalibus potiores triplici ratione bea. Tho. ij. ij. q. xxxij. ar. iij. Prima ē: qꝛ id quod exhibetur in elemoſyna ſpirituali eſt nobilius ſcʒ donum ſpūale ꝙ̄ premiū corporale. ſm illud Prouer. iiij. Donum bonū tribuā vobis: legem meā non derelinquatis. ¶ Secundo ratione eius cui ſubuenitur: qꝛ ſpiritus nobilior eſt corpore. Unde ſicut homo magis ſibi debet prouidere quātum ad ſpūm ꝙ̄ quātum ad corpus: ita etiam proximo magis dʒ puidē de elemoſyna ſpirituali ꝙ̄ corporali: quē ex charitate dʒ diligere. ¶ Tertium quantuʒ ad ipſos actus qbus ſubuenitur. Nam actus ſpirituales quales ſunt elemoſyne ſpirituales ſunt perfectiores actibus corporalibus: qbus exercētur in elemoſynis corporalibus. Scdm tamen aliquem particularē caſum. aliquando aliqua elemoſyna corporalis poſſet preferri alicui elemoſyne ſpirituali. Sicut magis eſſet paſcendum fame morientē ꝙ̄ docenduʒ: ſicut dicit phs ꝙ indigenti melius eſt ditari ꝙ̄ phıloſophari qᷓuis hoc ſit melius ſimpliciter. ¶ Nec obſtat ſi dicatur recōpenſatio beneficij minuit laudeʒ ⁊ meritum elemoſyne. Unde dn̄s dixit Luce. xiiij. Cum facis prandium aut cenam noli vocare vicinos diuites: ne forte reinuitent te ⁊ fiat tibi retributio. Sed in elemoſynis ſpūalibꝰ ſemꝑ eſt ibi recōpenſatio: qꝛ quí orat pro alio proficit ſibi. ſm illud ps. Oratio mea in ſinu meo cōuertetur ideſt qui alium docet: in ſcientia proficit quod non contingit in elemoſynis corporalibus: qꝛ dando pecuniam minuit in ea. Nam vt dicit bea. Tho. Recōpenſatio non minuit meritum nec laudē elemoſyne ſi nō ſit intenta. Sicut ⁊ humana gloria: ſi non ſit intēta. non minuit rōnem virtutis. ſicut de Catone Saluſtius dicit ꝙ quo magis gloriam ſugiebat eo magis gloria eū inſequebať. Et ita ꝯtingit in elemoſynis ſpūalibus. ⁊ tn̄ intentio bonorum ſpūalium nō minuit meritū: ſicut intētio bonoꝝ corporalium. Si enim quis doceret charitate intēdens ex hoc ſibi augeri ſciam nō propterea ꝑdit meritū: ſicut quis daret elemoſynam corporalem vt augeretur ei ſubſtantia Et de elemoſynis corporalibus multi poſſunt ſe excuſare ꝙ dare non poſſunt. Sed quis eſt q non poſſet dare ſpūales: certe nullus. Si enim quis docere non valet vel ꝯſulere: qꝛ ignorās eſt pōt vtiqꝫ orare pro alijs. Poteſt dimittere iniurias ſupportare defectus alioꝝ ⁊ huiuſmodi Date elemoſynam ⁊ omnia mūda ſunt vobis ait xp̄s. Luc. xj. i. nullam immundiciam ex rebꝰ vobis conceſſis ꝯtrahetis ſpiritualibus vel tēporalibus. Et Petrus in canonica ſua. Unuſquiſqꝫ ꝑut accepit gratiaʒ. i. beneficium tpale vel ſpirituale in alterutrū illam adminiſtrātes vt boni diſpēſatores multiformis gr̄e dei. Unde ⁊ Greg. in omel. Habens intellectum. curet omnino ne taceat. Habēs reꝝ affluentiam vigilet ne a miſericordie largitate torpeſcat. Hūs artem qua regitur magis opere ſtudeat vt vſū atqꝫ vtilitatem illius cauſam proximo procuret habens loquendi locū pro retento talento timeat ſi tamen valet ⁊ opus eſt pro pauperibꝰ intercedat: hec ille. Quilibet ergo de bono qḋ hʒ dʒ ꝓximo ſubuenire loco ⁊ tp̄e ſuo.

¶ Miſericordia .§.vij.

De miſericordia an ſit maxima virtutum.

ſecundum ſe eſt maxima virtutū: lʒ per cōparationem ad hn̄tem maior ea ſit charitas. hoc aūt ſic declarat bea. Tho. ij. ij. q. xxx. ar. iiij. Aliqua virtus pōt eſſe maxima dupliciter. Uno mō ſʒ ſe. Alio modo per cōparationem ad hn̄tē. Primo mō miſericordia eſt maxima virtutū. Pertinet enim ad miſericordiā ꝙ alijs effundat. Et quod plus eſt: ꝙ miſerias alioꝝ ſubleuet ⁊ hʒ ē maxime ſuperioris: vn̄ ⁊ miſereri poniť ꝓpꝛium deo. Et in hoc maxime dr̄ eius oīpotentia manifeſtari. Unde Greg. in collecta. Deus qui oīpotentiam tuā parcendo maxime ⁊ miſerando manifeſtas ⁊c̄. Sed ſecūdo modo. ſ. quoad habentē miſericordia nō eſt maxima niſi ille qui habet ſit maximus: qui non habeat ſuperioreʒ ⁊ hic eſt ſolus deus: quia neminem habet ſupra ſe ſed omnes ſub ſe. Ei autem qui habʒ aliquem ſupra ſe. vt eſt oīs creatura: maius eſt et melius ſibi ꝯiungi ſuo ſuperiori: ꝙ̄ ſupplere defectum ſui inferioris. Et iō quantum ad hominem qui hʒ deum ſuperiorem: charitas per quam vnitur deo: eſt potior virtꝰ ꝙ miſericordia per quā ꝓximoꝝ ſubleuať defectus. Unde ⁊ apl̄s ad Col. iij. Cū dixiſſet: induite vos ſicͭ electi dei ſancti ⁊ dilecti viſcera miſericordie ⁊c̄. Poſtea ſubdit. Super oia aūt charitatem habente que eſt vinculū perfectiōis. Et hinc ē ꝙ vita cōtemplatiua cuius officium ⁊ actus eſt deo per dilectionē inherere: ⁊ deſiderijs viſionis eius inardeſcere ꝑfectior poniť ⁊ ſuauior ꝙ̄ vita actiua per quā hō ſe exercet in elemoſynis corporalibus. ſ. paſcendo famelicos ⁊ huiuſmodi. Uel etiā in elemoſynis ſpūalibus: docendo ignorātem: ꝑdicādo: curā alioꝝ gerendo. Sed inter oēs virtutes que nos ordinant ad ꝓximum miſericordia eſt potior quoad nos ſi q̄ cut ⁊ potioris virtutis. ſ. charitatis effectꝰ. Ab ipſa ea enī vt dictum eſt ꝓcedit. Nam ſupplere defectum alterius inquātū huiuſmōi eſt ſuperioris

melioꝛis. ⁊ iō Oſee. vj. dr̃ a dñō Miſericordi/
am volo ⁊ nō ſacrificiū. quā auctoꝛitatē xp̃s al/
legauit: qn̄ iudei murmurabant ꝯtra euꝫ ꝙ in
domo Matthei publicani: cū pctōꝛibus man/
ducaret ⁊ biberet. Euntes autē diſcite quid ē.
Miſericoꝛdiā volo ⁊ nō ſacrificiū. Hui⁹ autē
rō eſt: ꝙ miſericoꝛdia magis ſit grata deo ꝙ̃ ſa
crificiū ei offerre: qḋ pertinet ad cultū diuinuꝫ
⁊ virtutem religionis ſꝫm bea. Tho. vbi ſupꝛa.
Quia deū non colimus per exteriora ſacrificia
vel munera ꝑpter ipſum: ſꝫ ꝑpter nos ⁊ ꝑpter
ꝓximos nr̃os. Nō enim deus indiget ſacrifi/
cijs nr̃is: ſꝫ vult ea ſibi offerri ꝑpter nr̃am de/
uotionē excitandam: ⁊ ꝓximoꝝ vtilitatem. Et
iō miſericoꝛdia qua ſubuenimus defectib⁹ ꝓ/
ximoꝝ. eſt ſacrificiū magis deo acceptuꝫ vtpo
te ꝓpinquius vtilitati ꝓximoꝝ deſeruiens: ſꝫ
illud ad Heb. vlti. Beneficientie ⁊ cōionis noli/
te obliuiſci: talibus eni hoſtijs ꝓmeretur de⁹.
Sic etiam itelligendū eſt qḋ ait Amb. in gl. ſu
per illud. j. ad Thi. iiij. Pietas ad oīa vtilis ē.
Omnis ſumma xp̃iane diſcipline in miſericoꝛ
dia ⁊ pietate cōſiſtit: quantum ſcꝫ ad ſummaꝫ
operum exterioꝛum xp̃iane diſcipline. Nam
quantum ad affectum interioꝛē: affectio chari
tatis qua cōiungimur deo: pꝛeponderat dile/
ctiōi ⁊ miſericoꝛdie ad ꝓximos. Qḋ autēꝫ ſub
dit. bea. Amb. in dicta auctoꝛitate. Quā q ha/
buerit ſcꝫ miſericoꝛdiā ⁊ ſi lubꝛicū patiatur va
pulabit quidem ſed nō peribit. qḋ nō eſt ſic in/
telligendum ꝙ pꝛopter opera miſericoꝛdie lu
xurie deſeruiens in ea moꝛiēs euadat perditio
nem eternam vt ꝗdam opinantur ⁊ peſſime.
Sed q: ex elemoſynis ꝗs facit miſericoꝛs oꝛo/
nibus alioꝝ aliquando reuerſus ad penitenti
am. recedit a lubꝛico luxurie. ⁊ ſi puniatur pe/
na tēpoꝛali hic vel in purgatoꝛio: tamen ꝑ pe/
nitentiam euadit gehennam. Sicut legim⁹ in
vitaſpatrū de quodam magne perfectionis vi
ro ſolitario: que ſuperbia elatus ſuarum virtu
tum in lubꝛicum luxurie mentalis lapſus cel/
lam dimiſit vt ad ſeculū vade͛s: ope turpitudi
nes exequeref: ſed nocte ſupueniēte dum iter
ageret: declinauit ad cellā duoꝝ iuuenū: q deo
ſeruire cepant in ſolitudine. Qui reuerēter re/
ceptus ab eis: ⁊ inuitatus ad iſtruēdum eos in
vīa dei. Duꝫ miſicoꝛdia vſus eſt: ⁊ elyna ſpūa/
li docendi ⁊ cōſulendi illos ad ſe reuerſus re/
cognouit defectum ſuū. ⁊ ad cellam rediēs. dā
nationem per penitentiam euaſit

⁋ Ad comenda/ .§.viij.

tionē miſericoꝛdie ⁊ actuū eius. ſ. elemoſynaꝝ
facit qḋ ait Amb. di. lxxxvj. In ſingulis. Miſe
ricoꝛdie cōis eſt vſus iō ꝫ cōe ꝑceptum eſt oī/
bus etatibus: ⁊ oībus officijs neceſſaria ab oī/
bus deferenda: nō miles nō publicanus exci/
piaf non agricola: nō vrbanus oēs in cōi mo
nentur vt ꝯferant nō hñti. Miſicoꝛdia. n. ple/
nitudo virtutū eſt: ⁊ ideo oībus pꝛeſcripta eſt:
perfecta foꝛma virtutis dum. ſ. dictū eſt Luce.
vj. Eſtote miſericoꝛdes ſicut ⁊ pr̃ veſter celeſtis
miſericoꝛs eſt. Et ps. etiam oñdit ꝙ̃ laudabi/
lis ſit miſericoꝛdia in vſu eius dum dicit ī ps.
Jocundus homo qui miſeretur ⁊ cōmodat di
ſponit ſermones ſuos in iudicio: quia in eter/
num non cōmouebitur. vbi tr. a.

⁋ Primo mot⁹ iterioꝛ inuif. ibi. q miſeref.
⁋ Scḋo act⁹ exterioꝛ ſubdif. ibi. ⁊ cōmodat.
⁋ Tertio fruct⁹ vbioꝛ addif. ibi. iocūdus hō.

⁋ Quantum ad .§.ix.

primū maxima bonitas ⁊ laus eſt hoīs in eēn/
do ſilem deo ſeu imitando deū. circa miſicoꝛ/
diam aūt iubemur deo aſſimilari. dū dr̃. Eſto/
te miſicoꝛdes ſicut ⁊ pr̃ veſter miſericoꝛs ē. De
ipſo aūt deo miſicoꝛde dr̃ in li. ſap. Miſereris
oīuꝫ dñe ⁊ nihil odiſti eoꝝ que feciſti: diſſimu
lans pctā hoīum ꝑpter pn̄iam ⁊ ps. Miſerati
ones eius ſup oīa opa eius. Qḋ tripľr pōt ītel
ligi. Pꝛimo qdem q: ex miſericoꝛdia maxime
nobis reddif cōmendabilis ⁊ amabilis: ⁊ ma/
gis ꝙ̃ per alia opera ſua lꝫ oīa perfectiſſime fa
ciat. Vñ Ber. Miſeris miſicoꝛdia dulcius ſa
pit. Et eccl̃ia canit in pſona pctōꝝ. Tribularer
ſi neſcirē miſericoꝛdias dñi. Tu dixiſti. ſ. ꝑ Eze
chielē ꝓphetam. xviij. c. Nolo moꝛtē pctōꝛis ſed
vt ꝯuertaf: ⁊ viuat: qui publicanū ⁊ chananeā
vocaſti ad pn̄iam. ⁊ Petrū lachꝛymātē ſuſcepi
ſti miſericoꝛs deus. Scḋo exponif ſic. Super
omnia opera. i. in omnibus creaturis que ſūt
opera eius: repif miſericoꝛdia eius in celo in ī
ferno ⁊ in mundo. In celo qdē dum remune/
rat ſcōs vltra meritū: q: nō ſunt ꝯdigne paſſio
nes huius tp̄is ad futuram gloꝛiaꝫ. ait aplſ'ad
Ro. viij. Vñ ps. Dñe in celo miſericoꝛdia tua
ſcꝫ eſt in ſcis tuis. In inferno quoqꝫ de quo mi
nus videf eſt miſericoꝛdia dei in dānatis: non
ꝙ liberet eos a penis vel mitiget vt oꝛigenes
⁊ quidam heretici dixerūt: ſed vt puniat citra
condignum: q: adhuc peius mererenf vt ad
nihilationem. ſic exponit Augu. in lib. de ciui.
dei illud Abachuc. iij. cum iratus fueris ſcili/
cet tu deus flagellando damnatos: miſericoꝛ/
diem emoꝛ eris: non tantum quantum merue
runt affligendo. In mundo quoqꝫ ideſt in ter/
ra habitabili deus omnibus miſeretur. ſꝫm il/
lud pſal. Miſericoꝛdia domini plena eſt ter/
ra. Quia enim in terra homo repletur multis
miſerijs in anima ⁊ coꝛpoꝛe. ideo ⁊ terra eſt
plena miſericoꝛdia eius: et erga bonos ⁊ er/
ga repꝛobos. Thꝛe. tertio. Miſericoꝛdie eius

Quō in telligif ꝙ miſa tiones dei ſunt ſup oīa opa eī⁹

ꝙ nō ſumus ꝯſumpti attribuēdū eſt. Tertio ex
ponit̃ ſic miſationes ei⁹ ſunt ſup oīa opa eius.
Opa dei ſunt opa v̄tuoſa que fecimus: ⁊ totuȝ
qd̾ agimus boni penitēdo ⁊ bonū inchoando
ex mīa dei ꝓcedit. Unde pſ. Et miſicordia ei⁹
ꝓueniet me. ſ. inducēdo ad bonū: ⁊ diſponēdo
ad ꝑparādum ⁊ bū volēdū. Et ꝙ in bono ꝑma
neamus ⁊ ꝯtinuemus ex miſericordia eius eſt
ſcḋm illud pſ. Et miſicordia eius ſubſequet̃ me
oibus diebus vite mee. Jocūdus ergo hō qui
miſetur imitādo in hoc deuȝ: ⁊ hoc vult corri/
gēdo ⁊ puniēdo qui hȝ poteſtatē: vt tollat̃ mi/
ſeria malefaciēdi. Unde Aug. in enchyridion.
Et qui emēdat verbere in quē poteſtas datur ⁊
coerceet aliqua diſciplina: mīaȝ ꝓſtat. di. xlv. Et
qui vel remittēdo iniurias ⁊ parcēdo penitēti/
bus ſaltē pro ꝑte diminuendo. Unde ⁊ Calix/
tus pa. Snīa que miſericordiā vetat: fr̃es cha/
riſſimi nō ſolū tenere: ſed audire fugite: q: mi
ſericordia potior eſt oībus holocauſtis. diſt. l.
ponderet. Uel compatiēdo miſeryſ aliorum ⁊
ſubleuādo ſi pōt ſicut chriſtus qui videns tur/
bā magnā fameſcētēȝ ait. miſeor ſup turbā q:
ecce iam triduo ſuſtinēt me ⁊ nō habēt qd̾ mā/
ducent. Mar. viij. Chriſtus inq̃ntuȝ homo cō/
paſſus eſt triſtitia interiori: ſicut etiaȝ habebat
alias paſſiones nāles vt nos ꝓpter qd̾ ait apl̾s
ad Hebre. Decuit per oīa fr̃ibus aſſimilari vt
miſicors fieret. ſ. experiendo triſtitiā ⁊ alias paſ/
ſiones. Jnquantū aūt deus miſtus eſt ſine ali/
qua paſſione ſubleuādo miſeriā illoꝝ in multi
plicādo panes ⁊ etiā inde paſcēdo famelicos.
ſic ⁊. b. Job ait de ſeipſo. c. xxxj. Ab infantia me
cuȝ creuit miſatio. ⁊ de vtero m̃ris mee egreſ/
ſa eſt mecuȝ. Ubi oſtēdit ꝙ a tenella etate ſe in
hac exercuit. Uñ ⁊ ante dixit. Si comedi buc/
cellam meā ſolus ⁊ nō comedit pupillus ex ea.
⁊ dicit creuit. Nōnulli quoad etatē creſcunt et
ab innocētia decreſcunt. ait Greg. in. xxj. mora
liū. Sed electis cum foris etas corporis. intus
ſi dici liceat creſcit etas v̄tutis. Unde ⁊ Job ſb̄
dit. Si deſperi ꝑtereuntē eo ꝙ nō habuerit in/
dumētū ⁊ abſq; opimēto paupem. plus enim
eſt dare veſtimentū ꝙ̄ buccellā panis: ⁊ ſic cre/
ſcebat in elemoſynis. ⁊ in hmōi nihil v̄tuti ſue
attribuit: q: teſtatur ꝙ hoc ex munere condito
ris accepit. Miſatio eniȝ etiā eius fuit arbitrij
vt cum ipſo proficeret. non tamen fuit eius ar/
bitrij ꝙ ſecum ex vtero exiret.

¶ Quantum ad ſe .§. x.

cūdum actus exterior miſicordie innuit̃ dum
di. Cōmodat. ſ. ſbueniēdo miſeryſ. Signāter
aūt dicit cōmodat non dat. Nam que dant̃ ſcḋm
mūdū nō accōmodant̃: q: amittunt̃ illa nō red
dūtur: ſed qd̾ accōmodat̃ reddit: ſic qui ex mi/
ſericordia ⁊ charitate ſbuenit indigētib⁹: red/
dit̃ etiā illud multiplicatuȝ ſpūalr̃ ſp. ⁊ aliqñ
ēt tp̄alr̃. vñ di. Job. xix. Feneratur dño qui miſet̃
ꝓximo ſuo. ¶ Ad mīaȝ ⁊ elemoſynā actū ei⁹ in/
uitat ſcā ſcriptura: ſcitat nā: alat irrōnalis crea
tura. dicit. n. dñs Zach. vij. Mīas ⁊ miſatiōes De idu
facite: vnuſq́ſq; cū ꝓximo ſuo. Miſatio eſt actus cētibus
exterior mīe. vt elemoſyna. ⁊. j. Pet. iij. Eſtote nos ad
cōpatiētes fr̃nitatis amatores miſicordes. Cū miam.
facta ſunt duo oſtiola de lignis oliuaꝝ in tēplo
Salomonis. ꝑ figurauit ꝙ in tēplo eccl̾ie mili/
tātis vel triūphātis nō itrat̃ niſi per duo miſi/
cordie gn̄a. ſ. corꝑalis ⁊ ſpūalis. Et v̾gines qnq;
fatue ille: q: nō habuerunt oleū miſicordie in
vaſis ſuis: clauſa eſt eis ianua. Matthei. xxv.
Oleū in vaſe eſt miſicordia in corde quaȝ qui
nō hȝ: etſi caſtꝰ ⁊ v̾go ſit ad regnū nō admittit̃.
Creatura q̃ȝ irrōnalis ad ſbueniēdū indigētie
alioꝝ īducit. Nā arbores ⁊ herbe ſuis fructib⁹
⁊ floribꝰ ſe ꝓuāt: vt nr̃is indigētijs ſbueniant.
Mortua eq̄ pupillū eiꝰ alia ſuſcipit ad nutrien
dū. Cerui cū incedūt ſīl̾ in magna multitudie:
grauati onere cornuū. alter alteri ſupportant
capita. Elephas cū cadit q: per ſe nō pōt ſugē:
ad mugitū ei⁹ alij ꝯcurrētes ſbleuāt eum. Leo
terribilis aīaliū puulis miſatꝰ ꝑcit. niſi fames
cogat: ⁊ aliqñ iter docet deuijs. Et Leo zozime
ad faciēdā foueā Marie egyptiace. adiutoriū
prebuit. Lupa derelictos puulos recēter natos
aliqñ aluit ⁊ ab alijs feris defēdit. Sicut dr̃ de
Romulo ⁊ Remulo. Piſcis delphinus quēdā
hiſtrionē optime cythara ſonātē. pijcientē ſe in
mare ſuſcepit ⁊ ad litꝰ incolumē ꝑduxit. Cor/
uus deferebat cibuȝ helye indigēti tp̄e famis
in torrēte carith. iij. Regū. xvij. ¶ Nilis etiā
iſtinct hoc dictat. vt. ſ. ſicut in miſijs qs freqn
ter patit̃ qlibet vult ſbleuari. ita ſbleuet alium.
cū. n. oēs ſimus oēs fr̃es ex vno pr̃e celeſti deo.
⁊ m̃re eccl̾ia. ⁊ pr̃e terreno Adā ⁊ Eua m̃re ꝓge
niti: debemus alter alteri ſbuenire. Sicut ēt vi
demus in corꝑe humano: ſi vnū mēbruȝ patit̃
cōpatiūtur oīa mēbra ⁊ adiuuāt. ꝓpterea ⁊ m̃r
eccl̾ia iniūgit oleo cathecumino꜡ baptizāduȝ
in pectore ⁊ ſcapulis ad innuendū ꝙ miſicor/
diā dȝ hr̃e in corde per cōpaſſionē. ⁊ in hume/
ris per opationē elemoſynaꝝ. Cōmodat auteȝ
qui miſeret̃ debito mō dādo aliter nō miſeret̃.
Et hoc tripliciter. Primo aīo recto. Scḋo de li
cite acqſito. Tertio indigētie ſbiecto. ¶ Quā/
tum ad primū ait apl̾s ad Roma. xij. Qui mi/
ſeretur in hylaritate qui tribuit in ſimplicita/
te. ⁊ ipſe apl̾s. ij. ad Cor. ix. Non ex triſtitia aut
ex neceſſitate. Hylarē enim datoreȝ diligit de/
us. Jn ſimplicitate quoq; debet dari elemoſy/
na: vt. ſ. non intētione laudis humane: ſed in
tuitu dei detur. vnde ⁊ Chriſtus Matthei. vj

Te autem faciente elemoſynā.neſciat ſiniſtra
tua quid faciat dextera tua .i.ſiniſtra intētio.ſ.
fauoris ppl'aris nō ſe īmiſceat cum ope bono
elemoſyne tue. In ſimplicitate etiā cōmodan
da eſt elemoſyna:vt.ſ.ſine rancore ɔtra aliquē
detur elemoſyna. Vñ Greg.in.xxiij.moral.tra
ctās illō Lu.vj.Dimittite ⁊ dimittemini:date
⁊ dabitur vobis ait. Qui dimittit.ſ.iniurias ⁊
nō dat elemoſynam.ſ.corpalem:⁊ ſi non plene
opatus eſt meliorem tamē ptem miſericordie
tenuit. Qui aūt dat ⁊ nō dimittit oīno nullam
miſericordiam facit:q: a deo oipotente mun⁹
ex manu nō accipit' qḋ corde obligato in mali
cia pfert'. Mundari enim pus animus dꝫ qui
elemoſynam prebet:q: oē quod datur deo ex
dantis mente penſat'. Et alibi Greg. plus reſpi
cit deus affectum ꝙ̄ cenſum. Vñ ⁊ viduā que
miſit in gazophilatium duo era minuta com/
mēdans multum dixit illā plus miſiſſe ꝙ̄ qui
multa dederant. Lu.xxj. ¶ Quantū ad ſcḋꝫ de
bet elemoſyna de licite acquiſito dari.ſꝫ illud
prouer.iij. Honora deum de tua ſubſtantia.⁊
eccī.xxxiiij. Immolatio ex iniquo oblatio ē ma/
culata.⁊ ibidē. Qui offert ſacrificiū de ſubſtā
tia paupis:quaſi qui victimat filiū ante patrē.
Unde ⁊ Greg. Non eſt putanda elemoſyna ſi
paupibus diſpenſetur quod ex illicitis rebus
acquiritur. Nam qui male accipit vt bene diſ
penſet grauat' potius ꝙ̄ inde ſubleuet'.j.q.j.
non eſt putanda. Sed notandū ſm.b.Tho.ij.ij.
q.xxxij. Quod illicite acqſitum poteſt dici tri
De illi/ pliciter. Uno mō ita ꝙ de illo cōpetit repetitio
cito acq ſiue transferatur dñiū:vt in vſura ſiue nō trāſ
ſito pōt feratur dñiū.vt in furto:rapina:⁊ hmōi Et de
dici tri/ hmōi non poteſt fieri elemoſyna:q: eſt res alie
pliciter na:ſed debet reſtitui ei a quo recepta eſt:⁊ idē
de rebus inuentis. Et hoc niſi non inueniret'
ille cuius res eſt illa:nec eius heres. Nā tunc
debet paupib⁹ erogari.vnde dicit Aug. Noli/
te facere elemoſynas de vſuris.xiiij.q.v. Et ſi/
militer qui nō pōt alienare non pōt elemoſy/
nas dare:vt filius familias:pupillus:vxor re
ligioſus non hñs adminiſtrationē ſeruus.⁊
hoc ſine licentia ſui ſupioris:niſi aliquod par
ex ſpe ratihabitionis:vel in extrema neceſſita
te ɔſtituto. De vxore tñ ⁊ in filiofa.fit diſtinctio
de qua vide.ſ.in.ij.par.ti.j.c.penul.de obdu/
De qb⁹ ratione ɔtra miſericordiam. Scḋo modo dī il
reb⁹ dꝫ licite acqſitum ex eo ꝙ turpitudo eſt in datio/
fieri ele ne ⁊ receptione.ꝙ̄ ille turpiter accipit.⁊ ſic reti
moſyna nere ſibi nō pōt:⁊ alius turpit' dedit.vñ ⁊ ſibi
reſtitui nō dꝫ:vt in ſymōia vbi accipiēs ɔ iuſti
tiā legis diuine agit.⁊ iō ſibi reſtitui nō dꝫ:ſꝫ
dꝫ in elemoſynis erogari. Et eadē rō ē ī filib⁹
in qb⁹ acceptio ē ɔ legē vt dare pecuniā ad cor
rupēdū iudicē:nec ēt talis pecunia debet reſti
tui ei qui dedit:cū turpiter dederit nec ſibi re/
tinere pōt. Secus ſi dediſſet qs ad obtinēdum
iuſtitiā in cā:q: non videt aliter obtinere poſ/
ſe tunc enim ei reddi dꝫ:q: redemit vexatiōē
ſuam. Pōt ergo de hmōi.⁊ tenet' de neceſſita/
te hmōi pecuniam elemoſynaliter dare. Idem
videt' de ludo aleaꝝ dicendū.ſ.ꝙ dꝫ paupibus
erogari qḋ p illū modū acquirit' qñ nō ī frau/
de acquirit' ⁊ ab eo qui pōt alienare. Et hoc eſt
debitū de neceſſitate ſalutis ſcꝫ talia pauperi/
bus erogare.lꝫ alij dicant hoc nō eſſe de neceſ/
ſitate ſalutis:ſed de honeſtate conſilij quoad iu
dum:ſed tutior opinio eſt prima. Tertio modo
dī illicite acquiſitum.nō ꝙ acquiſitio ipſa ſit il
licita:ſed illud ex quo acquiritur.ſicut pꝫ de eo
qḋ acquiritur per meretriciū.⁊ hoc ꝓprie voca
tur turpe lucrū. Qḋ enim mulier turpit' mere/
tricium exerceat.turpiter agit ⁊ ɔtra legē dei.
Sed in eo ꝙ accipit nō iniuſte agit nec cōtra
legem. Unde ſic illicite acqſitum retinere pōt.
⁊ etiā de eo poteſt fieri elemoſyna indigenti.
¶ Quantū ad tertiū dꝫ dari elemoſyna indi/
genti.nam ſi datur nō indigenti ex liberalita/
te donando nō dicitur elemoſyna. ad Epheſi.
iiij. Laboret manibus ſuis vt habeat vñ tribu Quib⁹
at neceſſitatē patienti non dicit diuiti. Qḋ aūt debeat
legatur vel donat' monaſterijs.etiam opulētis dari ele
ad elemoſynam ptinet:q: vt miniſtris xpi dat'. moſina
Et ipſi ſuperflua debēt pauperibus erogare.b.
Amb. Aurum hꝫ eccl'ia nō vt ſeruet:ſed vt ero
get pauperibus.xij.q.ij. Debet aūt potius iu/
ſtis dare indigētibus ꝙ̄ peccatoribus ceteris
paribus. Amb. Et ſi oībus debet' miſericordia
iuſto amplius.di.lxxxvj.non ſatis. Sacerdoti/
bus ⁊ ꝓphis olim dabatur de publico:q: mul
titudo ſapientiū ſanitas orbis. Propter.x.iu/
ſtos ſi inuenti fuiſſent in ſodomis dñs peper/
ciſſet.pētapoleos.Gen.xviij. Ipſi ſūt vigiles q
cuſtodiūt ciuitatē ⁊ leuite nutriebant' de bōis
coībus. Predicatoribus ꝓcipue dñt dari elῡne
ſibi ad neceſſitatē nō ad theſaurizādū vel pom
pizandū.i.ad Cor.ix. Nō alligabis os bouis
triturantis. Idē coīcet aūt is q catherizat' ver
bo ei qui ſe catherizat in oībus bonis. Et non
ſolū auditores verbi.ſed ⁊ plati dñt pdicato/
res alere cuius filij lacte verbi paſcunt'. Et etiā
non audientes verbū pdicationis dñt ſuſtenta
re predicatores. vnde ⁊ illi de ſoccoth ⁊ phanu
el cōtriti ſunt q: negauerunt victum militibus ſ.⁊ de
dñi qui eius hoſtes fugauerunt cū tuba gede/ vitio op
onis ⁊ populum domini protexerunt. Debet poſito
etiam elemoſyna dari propinquis indigētib⁹ mīe.ſcꝫ
⁊ magis ꝙ̄ alijs ceteris paribus. obdura

¶ Quantum ad .§.ix. tione.ij
pte ti.j.
tertiū ſcꝫ de fructu miſericordie ſeu elemoſyne c.xxiiij.

De fru/ctu elẏ/ne ſeu vtilita/te ⁊ ibi dē. ij. p. ti. vbi ē

dicit pſ. Jocūdus hō. ſ. erit miſerādo ⁊ cōmo/dādo. Jocūdus iocūditate tp̄ali: ſpūali: ⁊ ſuper nalī. Nam vt ait apl's. j. ad Thi. iiij. Pietas ad oīa valet ꝓmiſſ onē vite que nunc eſt hūs ⁊ fu ture. Matth. xix. Centum pro vno accipietis. ¶ Quātuʒ qdē ad tp̄alia recipit hō multa cō/moda: ſʒ nō debeat hoc itēdere ꝑncipaliter dā/do elemoſynā. pſ. Non vidi iuſtū derelictum: nec ſemē eius. i. ꝓgeniē querēs panē. i. indigē tem. Tota die miſeref ⁊ cōmodat dando. ſ. ele/moſynas: ⁊ ſemē illius. i. ipſa elẏna. i. benedi/ctiōe erit. i. in multiplicatione. Semē dr̄ elẏna qꝛ ſicut ſemen iactatū in terra videf perdi: ſed tn̄ multiplicaf ita ⁊ elemoſyne multiplex ē fru/ctus. Jn benedictiōe eſt: qꝛ a deo ⁊ hoibus bn̄/dicetur. Unde apoſtolus. ij. ad Corinthios. ix. Qui ſeminat in benedictionibus de benedicti onibus ⁊ metet Per elemoſynam Pe. apoſto lus recipiendo xp̄m cū diſcipulis in domo ſua ad comedēdū meruit ſanationeʒ ſocrus ſue fe/bricitātis. Luc. iiij. Mulier ſunamitis recipiē do ad hoſpitiū ⁊ ꝓuidendo Helyſeo ꝓphe me ruit fecūditatem. ſ. filiū habere maſculū quem etiā mortuuʒ poſtea reſuſcitauit. iiij. Reg. iiij. Loth recipiēdo in domo angelos quos hoīes peregrinos putabat obtinuit euaſionē cum fa milia ſua de ſubuerſiōe ſodome. Gen̄. xix. Job quoqꝫ de ſe ait. Pater erā pauperꝫ: oculus fui ceco: pes claudo: oſtium meū patuit viatori ⁊c̄. Poſt ꝓbationem eius per magnas tribulatio nes: demū oēm tp̄alem ſubſtātiā recepit dupli catam: ⁊ familiā ⁊ ſanitatē recuperauit. Job. vl ti. Exemplum in legēda. b. Germani legitur ꝙ cum iuiſſet in britāniā ad ꝑdicandū contra he reticos ibi pullulantes ⁊ rex britānie noluiſſet eum nec ſocios recipere in hoſpitiū: ⁊ quidam ruſticus cum magna hylaritate ⁊ deuotiōe eos inuitaſſet in hoſpitiū ſuum pauperculuʒ fecit eis magnā humanitatē occiditqꝫ eis vitulum. Poſt comeſtionē aūt ſanctus Germanus fecit oſſa vituli comeſti colligi inſimul ⁊ facto ſigno crucis vitulum reſuſcitauit. Mane autē facto duxit ſecum ruſticū ad palatiū regis: ⁊ auctori tate dei expellēs illū regē de palatio: illud con tulit illi ruſtico ꝓpter illā exhibitā miſericordi am.

De vtili tate ſeu fructu elẏne.

¶ Jocundus ergo hō q miſeref ⁊ cōmo/dat in tp̄alibus. ſed iocundior adhuc ex bonis ſpiritualibus que ſequūtur ex elemoſyna. Be neſacit aīe ſue vir miſericors. Et hoc qꝛ vt dici tur Thobie. xij. Elemoſyna a morte liberat ⁊ ñ patief aīam ire in tenebras. A morte pcti libe/rat. Uel diſponēdo ad pniam per quā a morte peccati liberaf. Uel preſeruando a pctō ne icur rat. Jlluſtrationē procurat mentis in agēdis: ⁊ ſic non patif ire in tenebras. Jtem ſatiſfacit pe nis debitis pro peccatis: vt euadat penas pur/gatorij. Un̄ dr̄ Eccī. iij. Sicut aq̄ extinguit ignē ita elemoſyna extinguit peccatū ſcʒ quoad pe/nam tp̄alem. Et nō ſolū pro ſuis ſed etiā orō ali enis ⁊ pro alijs qui ſunt in purgatorio. vnde di cunt affectu illud Job. xix. Miſeremini mei mi ſeremini mei: vos ſaltē amici mei: qꝛ manꝰ do mini tetigit me. Jtē elemoſyna procurat orati/onem ab illis. Un̄ eccl'a canit. Abſcondite ele/moſynā i ſinu paupis ⁊ ipſa orabit pro vobis. ¶ Demū iocūdus hō ex elemoſyna qui miſe/retur in gl'ia. vn̄ ſubdit. Diſponit ſermones ſu os in iudicio cū. ſ. xp̄s in iudicio examinabit ⁊ interrogabit de opibus miſericordie. diſpōit ideſt ordinabit reſponſiones opis: ita ꝙ nō cō mouebif in eternū ſcʒ percipiendo regnū eter/num. Et ſi hoc obtinef per elemoſynas corpo rales multo magis ꝑ elemoſynas ſpirituales. Prouer. xiiij. Honorat deū qui miſeref paupe ris: ⁊ deus in fine honorabit eū: qꝛ vt dr̄ Mat the. v. Bt̄i miſericordes qm̄ ipſi miſericordiā cōſequenf. Xp̄s aſcendit in celū de monte oli/ueti ad figuranduʒ ꝙ de altitudine miſericor/die aſcendif in celū. Qūo ⁊ qn̄ elemoſyna ſit in precepto vel in conſilio ⁊ qūo debeat dari de ſu perfluo vel neceſſario ⁊ quo ordine ſit dāda ha bes diffuſe in. ij. parte ti. j. c. penulti. de obdura tione contra miſericordiam. ⁊ de fraterna cor/rectione que eſt elemoſyna ſpiritualis. Et de peccato omiſſionis eius habes in titu. de acci dia capitulo ſecundo.

¶ De epicheya virtute ſcilicet equitate. Capitulum. xix.

Est ⁊ alia virtus q̄ grece dicif epicheya. eq̄tas vero la tine hanc ponit phs in. v. ethi. vtu/tem. Hec aūt conſiſtit in ꝑtermittendo cū expe dit verba legis. qn̄ ſcʒ ex obſeruantia verborū ſequeref aliquod incōueniēs. ⁊ ſic ad intentio nem legiſlatoris attēditur ad vtilitatē rōnabi/lem inde ſequentē. Pro huius declaratiōe dic bea. Tho. ij. ij. q. cxx. ar. j. Humani actus de qui bus dantur leges in ſingularibus ↄtingenti/bus ↄſiſtunt: qui qꝛ infinitis modis variari cō tingit ⁊ ꝑnt. non fuit poſſibile aliquā iſtitui re/gulam legis: que in nullo caſu deficeret. Sʒ le/giſlatores attēdūt ad id quod in pluribus acci dit: ſcḋm hoc legem ferentes quā tamen in ali/bus caſibus. ſeruare. eſſet ↄtra equalitatem iu/ſtitie ⁊ contra bonū cōe qḋ lex intēdit. Sic ver bi gratia. Lex inſtituit ꝙ depoſita reddanf: ꝙ hoc vt in pluribus iuſtū eſt. Contingit aūt hoc eſſe aliquando nociuū. puta ſi furioſus depoſu it gladiū penes aliquē ⁊ in furia ↄſtitutꝰ repe/tit eum vel cū quis repoſcit depoſitum ad ip̄u gnationē patrie. Jn his ergo ⁊ ſimilibus malū

Circa quidē ... tā virtu/tem ... ṽe ... tan ... de q ... ↄpa ...

eſſet:ſi quis vellet legem poſitam ſeruare quo ad verba. Bonū aūt eſt pretermiſſis verbis legis ſequi id qḋ poſcit rō iuſtitie ⁊ coīs vtilitas Et ad hoc ordinaꝰ iſta virtus epicheye q̄ alio modo dicitꝰ equitas. Et q̄uis iſta equitas deſerat iuſtum: qḋ eſt lege determinatū ſḿ verba. nō tñ deſerit iuſtū ſimpliciter: nec etiā opponitur virtuti ſeueritatis q̄ virtus ſequitur veritatem legis. Nam virtus hec ſeueritatis ſeqtur veritatem legis ſcripte in quibus opʒ ſequi dr verba legis in q̄bus nō opʒ non ptinet ad virtutem. ſed eſt vitioſum. vñ dicitꝰ in codice ⁊ habetur in reg. iur. li. vj. Certum eſt ꝙ is cōmittit in legē que verba legis amplectens contra legis nitiꝰ voluntatē. Et lex etiā dicit ꝙ verba in reſcriptis poſita debēt conformari eqtati. etſi ipſa verba nō paterenꝰ. Nec etiam talis ſic interpretans agit ꝯtra id qḋ ait. b. Augu. ſcilicet ꝙ poſtq̄ꝫ leges fuerint inſtitute nō licet iudicare de ipſis ſcʒ vtrum ſint rōnabiles: ſed ſḿ ipſas. di. iiij. In iſtis. Qui enim dicit legem nō eē iuſtam vel nō bene poſitā ille iudicat de lege. Sed qui iudicat ſḿ equitatē. nō dicit legē nō eſſe iuſte poſitam ſed nō eſſe ſeruandaʒ in tali caſu propter particulare factuʒ: qḋ occurrit qḋ non intellexit legiſlator ⁊ que de nouo emergunt indigent auxilio dicit lex. Non obſtat etiam ſi dicatur ꝙ interpretatio intētionis legiſlatoris ſolū ſpectat ad pncipem ſeu conditorem legis. ſed vti virtute equitatis ptinet ad oēs. Nam interpretatio locū hʒ in dubijs in quibꝰ non licet abſq̄ꝫ determinatiōe principis a verbis legis recedere. Sed vtens equitate nō interpretatur legem in dubio: ſed in manifeſto ſcḋ exequiꝰ qḋ veriſimiliter intendit legiſlator in tali caſu. alias ſequeretur nocumentū aliquod ex lege ſeruata qḋ certum eſt non intendiſſe legiſlatorem: ſicut verbi gratia. Lex eccl̄ie ſtatuit vt ieiuneꝰ tota quadrageſima ſi eſt ſanus. Eſt aliquis que ſanus eſt: ſed ſi vult ieiunare quotidie nō poterit p̄dicare. vel ſeruire infirmis vl̄ aliud opus pium ⁊ valde vtile aut neceſſarius facere. Quod talis frangit ieiunīū vt poſſit illa vtilia opera exercere: exiſtimās ab illa legis obſeruantia excuſari: ꝙ hoc non intenderit lator illius legis ſcʒ impedire opera multuʒ vtilia ⁊ neceſſaria ꝑpter ieiunium: virtuoſe agit: ⁊ virtute equitatis vtitur. Ubi ſi attenderet ſolum ad verba legis indiſcrete ⁊ male faceret ieiunare ⁊ alia opa omittere tam vtilia: cum illa ieiunando facere non poſſit: ⁊ multomagis p̄latus debet in huiuſmodi vti tali eqtate erga ſubditos ſuos. Dicitur autem epicheya ab epi quod eſt ſupra. ⁊ dichaion quod eſt iuſtitia q̄ſi ſupra iuſtitiā. Ubi ſciēdū eſt ꝙ epicheia correſpondet ꝑ̄ꝑe iuſtitie legali. ⁊ q̄dāmō ꝯtineꝰ ſub ea ⁊ q̄dāmō excedit eā. Si enī iuſtitia legalis dicaꝰ illa que obtemperet legi ſiue quantum ad verba legis. ſiue quantum ad intentioneʒ legiſlatoris que eſt potior ſic epicheia eſt pars potior legalis iuſtitie. Si vero iuſtitia legalis dicatur ſolum que obtemperat legi ſḿ verba legis. ſic epicheia non eſt pars iuſtitie legalis: ſʒ ē pars iuſtitie cōiter dicte contra iuſtitiam legalē diuiſa ſicut excedens ipſam.

De equitate loquens. §. 1.

Ps. xvi. De vultu tuo iudicium meuʒ prodeat: oculi tui videant equitatem. Uultus dei eſt certa cognitio dei vel voluntas dei. Judicium noſtrum eſt eſtimatio noſtra de rebus: que vtiq̄ꝫ recta eſt cum procedit de voluntate dei ⁊ cognitione: vident enim oculi dei quod approbant: tunc enim equitatem ſeruamus quaʒ deus approbat: quando iudicium mentis noſtre eſt ſḿ voluntatem dei. Large autem ſumēdo equitatem poteſt dici ꝙ triplex eſt equitas.

In legum congrua applicatione. Qḋ eſt triplex eqtas
In rerum debita cōmutatione.
In bonoꝝ proportionata participatione.

Ad equitatem que eſt ſpecialis virtus vt dictum eſt pertinet in caſu quo obſeruātia legis vel precepti eēt periculoſa ⁊ irrationabilis nō ſeruare eam quantum ad verba. Dicit diuina ſapientia Prouerbio. iiij. Ducam te per ſemitas equitatis. A deo enim inſpiratur ⁊ datur talis virtus ſicut ⁊ alie. Unde ipſa ſapientia dicit Prouer. viij. Meum eſt conſilium mea eſt equitas. Qḋ vrꝰ eqtatis daſa do Per ſemitas dicit que ſunt vie ſtricte: quia non ad beneplacitum ſed ex neceſſitate vl̄ manifeſta ratione debet recedi a verbis legis: ⁊ ſʒ eſt artum ⁊ non latum. Dicit autem Grego. ꝙ verba debent deſeruire intentioni: non intētio verbis. xxij. q. v. Humane. verbi gratia. Quando machabeos cōmorantes in deſertis: gētes Antiochi regis aggreſſi ſunt in bello iniuſto ī die ſabbati illi ne violarent preceptum legis de obſeruantia ſabbati: noluerunt ſe defendere: ſed potius permiſerunt ſe occidi ex ſimplicitate ſua. Quod conſiderans matathias cum alijs prudentioribus vſi ſunt conſilio ⁊ equitate: reſiſtentes ⁊ bellantes contra aduerſarios illos etiam in die ſabbati: nec reputantes ſe in hoc violare dei preceptū. ſicut rei veritas erat j. Machabeo. ij. Multa poſſent induci exempla eorum que quotidie occurrūt. Unus prelatus precedit ſubdito vt q̄ꝫcitius veniat ad eū. occurrit caſus ꝙ ex receſſu illius ſequitur magnum ſcandalum quod prelatum latet: vel ſuperuenit inundatio aquarum propter quam pōt imminere periculū mortis: vl̄ alia magna īpedimēta: vtiq̄ꝫ eqtate dʒ vti ⁊ eſtimare prela

tum non intendere illum exponere periculis ꝛ
huiuſmodi. Caueat tamen quilibet a fraude ꝛ
ſimulatione. Ad hoc facit regula iuris que di//
cit. In obſcuris aſpicimus quod veriſimilius
videtur: vel quod conſueuit in huiuſmodi ſer
uari. de reg. iur. li. vj. Pertinet etiam ad equi//
tatem iudicis tempore in penis rigorem iuris
miſericordia. Unde cyprianus: ꝙ equitas eſt
ſeueritas iuſtitie miſericordie dulcore tempa/
ta. Et ad hanc ſemper debet inſpicere iudex.
vnde greg. dicit ꝙ omnis qui iuſte iudicat ſta/
teram in manu geſtat: ꝛ in vtroqꝫ penſo miſeri
cordiam ꝛ iuſtitiam portat vt imitetur deum
quia de quo ait ps. Iudicabit orbem terre in
equitatem. In ſuis eniꝫ iudicijs quibuſcunqꝫ
ſemper he due res iuncte ſunt. vt dicit Caſſio/
dorus miſericordia ꝛ veritas. Licet aliquando
alterꝫ nos lateat. ad hoc etiaꝫ facit regula iuris
in. vj. qua dr̄. In penis benignior iterpretatio
eſt adhibenda. Et alia regula. In obſcuris mi//
nimū eſt ſequendū cū ſuis ꝯcordātijs. Ad ma/
gnā eqtatem ptinuit iudiciū ſalomonis qñ. ſ. il
lis duabꝰ meretricibꝰ coram eo de filio alteriꝰ
ipſarꝫ mortuo dedit ſniam: ꝙ diuideret infans
vnius in duas partes ⁊c̄. Et hoc vt videretur
quod ſequeret in illis mulieribus. Sed peten
te vera matre ne occideret: ſed potius integer
daretur alteri que tñ nō erat mater. ex illo deꝑ
hendit primā eſſe veram matreꝫ: non aliā que
petebat diuidi: quia natura non poterat pati
mortē filij. Secunda equitas ptinet ad iuſtitiā
commutatiuam: vt. ſ. in cōmutationibꝰ ꝛ ꝯcti/
bus ſeruet equalitas. Unde Leui. xix. Statera
iuſta ꝛ equa ſint pondera puer. xxj. Statera do
loſa abominatio eſt apud deuꝫ: ꝛ pondus equ/
um voluntas eius. Quando igitur in hmōi hō
ſeruat equitatē oculi dei vident. i. approbant
tale opus. Tertia eqtas eſt i bonorꝫ ꝓportiona
ta ptcipatiōe: vt. ſ. in eccliā vel ciuitate vna vł
collegio vel monaſterio vnus vel pauci habe/
ant omnia officia vel multa beneficia vel emo/
lumenta vel grauamina. alij pauca vel nihil.
Sicut enim ſi edificium materiale hēat lapi//
des equaliter diſpoſitos. valet ad edificij firma
mentum: ita ſi lapides ſint inequaliter diſpoſi
ti minantur ruinam. Sic congregatio vł reſpu
blica vbi eſt inequalitas ſtare diu non pōt: ſed
vbi eſt eqlitas pdurat. Sicut etiā in corpe hu/
mano, ineqlitas mēbrorꝫ ſeu improportio in/
ducit deformitateꝫ ꝛ debita proportio pulchri
tudineꝫ ſic in humoribus corporis diſpropor
tio infirmitatem cauſat ꝛ proportio ſanitatem.
ps. Templum tuum mirabile in equitate: ſiue
templuꝫ ecclie ſiue anime duꝫ eſt ibi eqtas eſt
mirabile. Sed hodie poſſet dici illud Eſa. lix.
Eqtas nō potuit igredi. ſ. in ciuitate vł ecclie.

De amicicia ſeu affabilitate quomodo ſit
virtus. Capitulum. xx.

Ltima virtutis in
ter ptes iuſtitie ponit virtus ami/
cicie: que alio noie dr̄ affabilitas.
Et ꝙ ſit virtus ex hoc pbat ꝙ pce/
pta legis ſiue ſcripture ſacre nō dantur niſi de
actibus virtutū. Sed pceptū datur de affabili/
tate ſeu amicicia dum dr̄ Eccl. iiij. Cōgregatio
ni pauperum affabilē te facito. Declarat aūt hoc
be. Tho. ſe. ſe. q. cxiiij. hac rōne. Cum vtus or/
dinet ad bonū inde eſt ꝙ vbi occurrit ſpālis ra
tio boni. ibi. opꝫ eſſe ſpālem rōnē vtutis. bonū
aūt ꝯſiſtit in ordine. Opꝫ aūt ꝙ in omni ꝯuer/
ſatione hoium tam in factis ꝗꝫ in dictis hō or/
dinate ꝛ ꝯueniēter ſe habeat ad vnūquēqꝫ ſm
qḋ decet. Et ideo opꝫ eſſe quādam ſpālēꝫ virtu
tē. que hāc ꝯueniētiaꝫ ordinis obſeruet. ꝛ hoc
facit affabilitas que alio nomine dr̄ amicicia.
Sciēdum tñ ſm. b. Tho. ꝙ phs in li. ethic.
loqtur de duplici amicicia. Quarum vna pnci
paliter ꝯſiſtit in affectu. quo vnus aliū diligit.
Et hoc pōt ꝯſeq per vnāquāqꝫ vtuteꝫ. Dicit ēt
phs de hac ꝙ amicicia pfecta eſt pp vtuteꝫ. Et
ſic quelibet virtus pōt eſſe tanꝗꝫ cauſa amici/
cie. qꝛ bonum eſt oībus amabile: vt dicit Dio/
nyſius. Et ad hāc amiciciam ptinent tanꝗꝫ ſi//
gna ꝛ effectus eius. Uelle amico eē ꝛ viuere. ſ.
ꝯſeruationem eius ꝛ velle ei bonum: ꝛ ad hoc
operari ꝛ ꝯdelectabiliter viuere. Idem velle ꝛ
nolle oīa cōmunia habere. Charitas aūt inclu/
dit hāc amiciciaꝫ cum deo ꝛ primo. vnde chri
ſtus Io. xv. Uos amici mei eſtis ſi feceritis que
precipio vobis. ꝛ iterum. Maiorē charitatem
nemo habet ꝗꝫ vt qs ponat aīam ſuaꝫ pro ami
cis ſuis. Et hec nō eſt illa vtus ſpecialis de qua
hic agitur. Eſt alia amicicia ad quam pertinet
in ſolis exterioribus verbis vel factis decēter
ſe habere ad illos cum quibus ꝯuerſatur: ſiue
ſint noti ſiue extranei. ꝛ hec nō hꝫ pfectam rō/
nem amicicie pmo modo dicte: ſed quandam
eius ſilitudinem. Qḋ aūt aliqs oſtendat ſigna
amicicie ad extraneos ꝛ ignotos. ſ. in placide
alloquēdo ꝛ ꝯuerſando: non ptinet iſtud ad ſi
mulationē que vitiū eſt. Non enim per h oſtē/
dit ſigna pfecte ꝛ intime amicicie: ſicut ad eos
qui ſunt ei ſpāli amicicia ꝯiūcti: qꝛ non eodē
modo familiari ſe hꝫ ad extraneos. Cum autē
oīs hō naliter omni homini ſit amicus ꝗdā
generali amore ſm illud. Eccli. xiij. Omne ani
mal diligit ſibi ſile. Hunc amorem repñtant ſi/
gna hmōi amicicie quam aliqs exterius oſten
dit verbis ꝛ factis ad oēs. ꝛ ſic nō eſt ſimulatio
in huiuſmodi: nec obſtat ſi dicatur ꝙ Eccs. vij
ſcribitur. Cor ſapiētum vbi triſtitia. ꝛ cor ſtul/

De ami
cicia ſi
ue affa
bilitate
qꝫ ſit

Duplex
ē amici
cia. ſcꝫ
ſecta et
ipſa

ſoꝛuz vbi leticia. Sed phs dicit in .iiij. Ethi. ꝙ
amicicia deſiderat delectare. veretur aũt cõtri/
ſtare. Nam nõ ſic eſt intelligendũ ꝙ coꝛ ſapiẽ/
tum ſit vbi triſticia: vt triſticiã ſapiẽs. ſ. virtuo/
ſus inferat primo: imo ab hoc ſibi cavet: dicẽ/
te aplo ad Rom. xiiij. Si ꝓpter cibũ frater tu/
us ꝯtriſtaſ iam nõ ſm charitatez ambulas. Sꝫ
coꝛ ſapiẽtum dr̃ eſſe vbi triſticia: q2. ſ. ꝯtriſtãti/
bus adeſt vt ꝯſoleſ eos ſm illud Eccĩ. vij. non
deſis ploꝛãtibus in ꝯſolationẽ ⁊ cum lugẽtib9
ambula. Coꝛ aũt ſtultoꝝ dr̃. eſſe vbi leticia: non
vt letificet alios in ꝯſolãdo: ſed vt alioꝝ leticia
ꝑfruaſ in gaudẽdo mũdialiter ⁊ in mundana
leticia coꝛ eoꝝ vſeſ. Pertinet ergo ad ſapiẽtez
vt delectationẽ afferat his cum qbus cõuerſat
nõ qdem laſciuã quã virtus cavet: ſed honeſtã
ſm illud ps. Ecce ꝗ̃ bonũ ⁊ ꝗ̃ iocũdũ ⁊c. Tũz
ꝓpter aliqd bonum ꝯñs: vel ꝓpter aliqd malũ
excludẽdum nõ refugit virtuoſus eos cuz qui
bus ꝯuiuit ꝯtriſtare. vt phs dicit in .iiij. ethic.
Unde ⁊ apls. ij. ad Coꝛ. vij. Si ꝯtriſtaui vos in
epl̃a nõ me penitet. Et poſtea. gaudio nõ q2 cõ
triſtati eſtis. ſed q2 ꝯtriſtati eſtis ad penitẽtiaz.
Et ideo his qui ſunt proni ad peccãdum nõ de
bemus vultũ oſtẽdere ad eos delectãduz ne vi
deamur eoꝝ peccato ꝯſentire: ⁊ quãdam pec/
cãdi audaciã miniſtrare. Unde Eccĩ. vij. dr̃. Fi
lie ſunt tibi ſerua coꝛpus illaꝝ: ⁊ nõ oſtẽdas fa
ciem tuã hylarẽ illis. Poniſ aũt virt9 hec ami/
cicie pars iuſticie inq̃ꝫtum adiũgitur ei ſicut ſe
cũdaria pꝛincipali. Cõuenit enim cum iuſticia
in hoc ꝙ eſt ad alteꝝ ſicut iuſticia. Deficit autẽ
a ꝑfecta rõne iuſticie: q2 non hꝫ plenam debiti
rõnem: put aliqs alteri obligaſ: vel debito le/
gali ad cuius ſolutionẽ lex cogit: vel etiaꝫ aliq̃
debito ꝓueniẽte ex aliquo beneficio ſuſcepto.
Sed ſolum attẽdit quoddã debitũ honeſtatis
qd eſt magis ex parte ipſius virtuoſi ꝗ̃ ex par/
te alterius. vt. ſ. faciat alteri: qd decet eum face
re. Cuz enim homo nãliter ſit aĩal ſociale. ſicut
ex quadam honeſtate dꝫ veritatem manifeſta/
re alijs hoĩbus: ſine qua ſocietas hoĩum dura/
re nõ poſſet. ita etiã cum ſine delectatione ho/
mo viuẽ nõ poſſit: q2 vt dicit phs in .viij. ethi.
Nullus põt cum triſti per diem moꝛari: neqꝫ
cum delectabili: ideo hõ tenetur ex quodã de/
bito naturali honeſtatis: vt alijs ꝯdelectabili/
ter viuat. Niſi ꝓpter aliquam cauſaꝫ neceſſe ſit
aliquãdo alijs vtiliter ꝯtriſtare. Et q2 hec vir/
tus ꝯſiſtit circa delectationes in ꝯuictu que ex
ratione ꝓueniunt inquantũ vnus ad alterũ de
center ſe habet: ideo has delectationes nõ opꝫ
refrenare vt nocias quod facit tẽperantia per
diuerſas ſpecies ſuas. ſ. refrenando delectatio
nes ſenſibiles vt circa cibos vel potus per ab/
ſtinẽtiam: vel circa venerea per caſtitatem: vel
circa ludos per eutropelyam ſeu vrbanitatez.
Opponũtur autem huic virtuti amicicie adu
latio per exceſſum ⁊ litigium per defectũ. pꝛi ō.p.ij.
mum intẽdit delectari: 2us ꝯtriſtari: pluſꝗ̃ opꝫ ti.x.c.ij
⁊ decet. Et de his in .ij. parte habeo diffuſe.

De amicicia lar/ .§.i.

ge ſumpta. ſ. pro amoꝛe vnius ad alterum reci
pꝛoco fundato in virtute circa quam videnda
ſunt tria. Primo acquiſitionis neceſſitas. Se/
cũdo amiſſionis temeritas. Tertio ꝯſeruatio/
nis ſagacitas. Quãtum ad pꝛimum notan/ Amici/
dum ꝙ habere amiciciã ⁊ acquirere eſt neceſ/ ciã acq
ſarium ꝓpter quatuoꝛ rationes. Primo ratio/ rere eſt
ne virtutis habende. Secũdo ratione vtilita/ necẽꝫ
tis cõmunicande. Tertio ratione pacis cõſer/ ꝑ ꝑ qua
uande. Quarto ratione neceſſitatis ſupplẽde. tuoꝛ.
Quantũ ad pꝛimum. ſ. ꝙ ſit neceſſariũ vni/
cuiqꝫ habere amiciciã pꝛopter virtutez acqui/
rẽdam illud ꝓbatur ſic. Unicuiqꝫ eſt neceſſari/
um habere virtutẽ: ſicut eſt neceſſariuꝫ eſſe bo
num: quia virtus eſt ſm philoſophũ in .ij. ethi.
que bonum facit habentẽ ⁊ opus eius bonum
reddit. Sed amicicia eſt virtus ⁊ pars iuſticie
virtutis. Quod patet: quia v̓tus moꝛalis ꝯcon/
ſiſtit immediate ſm rationẽ: ⁊ hoc habet ami/
cicia. Nam in cõmuni ꝯuerſatione hominũ in
factis ⁊ dictis ſe habet ad vnumquẽqꝫ ſicut de
cet. vt ſupꝛa dictum eſt. Eſt etiã amicicia anne/
xa iuſticie: ſicut virtus ſecũdaria pꝛincipali.
Nam reddit vnicuiqꝫ quod ſuũ eſt: nõ quidez
ex debito legali quod facit iuſticia. ſed ex debi
to honeſtatis. Et quodaꝫ enim debito naturali
honeſtatis obligaſ quis vt delectabiliter alijs
cõuiuat in dictis ⁊ factis: qd pertinet ad ami/
ciciam. Si autez ſumatur amicicia large tunc
ipſa eſt cum virtute: ſicut cuꝫ cauſa eius inquã
tum. ſ. virtus eſt cauſa amicicie vere que facit
tendere in alterũ: ⁊ ipſum amare pꝛopter bo/
num honeſtũ qd eſt in eo. Secũdo eſt neceſ/
ſariũ habere amiciciã vtilitatis ratione cõmu
nicande. hoc ſic ꝓbatur. Si illud qd eſt ex incli
natione naturali eſt neceſſariũ multo magis il
lud qd eſt ex aſſimilatione ſpeciei. ſed amicicia
ineſt ſm naturã generantis ad genituz. qd pa/
tet per beneficia que ſunt amicicie ſigna nõ ſo
luz in hoĩbus. ſed etiam in alijs aĩalibus ⁊ vo
latilibus: que vt manifeſte apparet adhibent
ſtudiũ longo tẽpoꝛe ad educationez ⁊ nutritio
nem pꝛolis. ergo maxime eſt neceſſaria amici/
cia illa que eſt hominũ adinuicẽ pꝛopter ſimi/
litudinẽ ſpeciei. Et pꝛobatur per locũ a mino/
ri: ⁊ ex conuictu ſpeciali. ſ. per quoddã ſignuꝫ
amicicie qd inuenitur in oĩbus hoĩbus natu/
raliter. ſ. cuiuſdam familiaritatis ⁊ beniuolen
ne. Nam ad extraneos ⁊ ignotos de qbus mi

mus videtur:oſtẽdimus ⁊ impẽdimus quedã
beneficia ⁊ obſeqa:ſicut qñ ignoti ⁊ peregrini
declinant a via recta:eos ab errore vie reuoca/
mus ⁊ oſtẽdimus viam rectã.⁊ qñ cadunt eri/
gimus eos ad oſtẽdẽdum ꝙ oĩs hõ omni ho/
mini eſt amicus nãliter.Ea aũt que ſunt natu/
raliter bona oibus neceſſaria ſunt quale bonũ
eſt amicicia.hoc etiam ꝓbatur ex ↄuictu ſpãli.
Quia ſicut in alijs aĩalibus eſt amicicia nãlis:
vt pꝫ per ſigna amicicie:vt qꝛ cõuerſant ſimul
obſequuntur ⁊ huiuſmodi.ita ⁊ multo magis
inter eos qui ſunt vnius gẽtis vel patrie.inq̃ꝫ/
tum coicãt in ↄuictu moribus ⁊ obſequijs.Ter
tio acqrere amiciciam eſt neceſſarium rõne pa
cis ↄſeruãde.Et hoc ſic ꝓbatur.Illud eſt neceſ/
ſarium acqrere ⁊ habere qđ eſt maxime ciuita
tis ⁊ coitatis ↄſeruatiuum:⁊ vitare eius oppo
ſitum.Sed inter oia amicicia eſt ↄcordie ⁊ pa/
cis ⁊ vnitatis ↄſeruatiua.Qđ oſtẽditur exem/
plo ⁊ rõne.Exẽplo qdeꝫ:qꝛ legiſlatores magis
ſtudent ad amiciciam inter hoies ↄſeruãdam
ſeu ciues q̃ꝫ ad iuſtitiam:qđ pꝫ ex hoc:quia le/
giſlatores aliqñ intermittunt ſe puta in penis
inferẽdis:ne amicicia excludatur ⁊ ne diſſen/
ſio oriatur.Unde qꝛ ↄcordia amicicie aſſimila
tur:quã ↄcordiam maxime legiſlatores appe/
tunt:ecõtra ↄtẽtiones maxime expellunt vt ini
micam ſalutis ciuitatis:ideo amicicia eſt ma/
xime neceſſaria.⸿ Rõne hoc idem ꝓbatur ſic.
Illud quo habito nõ indigetur altero:ſed ecõ/
uerſo magis eſt neceſſarium.Sed amicicia ha
bita quãtuꝫ ad oẽs nõ eſſet neceſſaria iuſtitia:
qua iuſtitia habita adhuc tamẽ eſſet neceſſaria
amicicia querenda.Quod ſic ꝓbatur:qꝛ ſi aliq
ſunt amici in nullo indigẽt iuſtitia ꝓprie dicta
Cuius ratio eſt:qꝛ ſi oẽs ciues ſunt vere amici:
oia habent quaſi coia:cum amicus quilibet ſit
alter ipſe.nõ eſt iuſtitia ad ſeipſum:ſed ad alte
rum.Sed ſi ſit iuſtitia nihilominus indigẽt ci
ues amicicia adinuicẽ.Et ideo ſi iuſtitia eſt ne/
ceſſaria.multo magis amicicia que ſine iuſti/
tia põt eſſe.⸿ Quarto eſt neceſſariuꝫ hꝛe amí/
ciciaꝫ ratione neceſſitatis ſupplende.⁊ hoc ſic
ꝓbaẜ.Illud eſt neceſſariũ habere quo neceſſita
ti vel indigẽtie oĩum ꝓuidetur ⁊ ſubuenitur:ſed
amicicia eſt hmõi.ergo ⁊c̃.Quod aũt per amí
ciciã neceſſitati oĩuꝫ ꝓuideatur pꝫ ex vi generi
bus vel cõditionibus hoium qbus eſt vtilis ⁊
neceſſaria amicicia.⸿ Amicicia eniꝫ eſt vtilis
Quib⁹ amici/ cia ne/ ceſſaria eſt. ⁊ neceſſaria diuitibus:paupibus:iuuenibus:
⁊ ſenibus:tribulatis:⁊ perfectis ſeu felicibus.
Et pmo amicicia eſt vtilis diuitibus.Quod ſic
ꝓbaẜ quoad coicationẽ bonoꝝ.Omne illud ſi
ne quo nullus eligit viuere:etiaꝫ habitis diui/
tijs ⁊ poteſtatibus oportunis ad vitã eſt maxi/
me neceſſariũ.Sed hoc eſt pcipue bm bñficiuꝫ
qđ diues pnceps ⁊ potẽs impẽdit alijs:qꝛ nul
la eſt vtilitas bonorũ fortune:ſi ex his aliquis
nulli bñfaciat.Bñficium aũt maxime ⁊ lauda
biliſſime ſit ad amicos.Ergo amicicia quoad
coicationem ⁊ diſtributionẽ bonoꝝ diuitibus
eſt neceſſaria.Unde ⁊ Chriſtus dicit Luce.xv.
Facite vobis amicos de mãmona iniqtatis.i.
de diuitijs paupibus erogãdo.Eſt etiaꝫ vtilis
⁊ neceſſaria amicicia diuitibus quoad ↄſerua
tionẽ bonoꝝ.Bona enim fortune ſine amicis
ↄſeruari non poſſunt.Et quãto maior fortuna
i.maior ſtatus in potẽtia diuitijs ⁊ hmõi.tan/
to eſt minus ſecura ⁊ plures habet inſidiato/
res.⁊ ideo indiget magis amicis adiuuãtib⁹
ad ↄſeruationem ſui ſtatus.Sicut maxima ar/
bor indiget multis fulcimẽtis a natura para/
tis ⁊ radicib⁹.⸿ Secũdo amicicia eſt neceſſa/
ria paupibus.Et ratio eſt.qꝛ illud ad qđ homo
refugit in infortunijs eſt maxime neceſſariuꝫ.
Sed paupes refugiunt ad amicos in neceſſita
tibus ſuis:eo ꝙ eſtimant amicos diuites eſſe
paupertatis eoꝝ refugium ſingulare.ergo pau/
peribus eſt neceſſaria amicicia.⸿ Tertio amí
cicia eſt neceſſaria iuuenibus.Huius ratio eſt:
qꝛ cum in iuuenibus abũdet pronitas ad pec/
canduꝫ.Unde di Geñ.vj.Senſus hois ⁊ cũcta
cogitatio ꝓna ſunt ad malum ab adoleſcentia
ſua.⁊ hoc ꝓpter ↄcupiſcẽtias delectationũ que
ſunt in eis:ſed per amicos.ſ.qui ſunt veri amí
ci.i.honeſti ⁊ virtuoſi.fundaẜ enim vt dictum
eſt amicicia in honeſtate.religãtur ⁊ retinẽtur
a peccãdo.ſ.per admonitiones ⁊ reprehẽſio/
nes q̃s faciũt veri amici ad ſuos amicos.quã/
do perpendũt eos velle peccare.⸿ Quarto eſt
neceſſaria ſenibus.Huius ratio eſt.Quia his
qui indigẽt reuerentia ⁊ carent nãli potentia
valet obſequm ⁊ familiaritas.ſenes autẽ ſunt
hmõi.Nam ꝓpter debilitatem corporis indi/
gẽt adiutorio corporali alioꝝ.Et ꝓpter ſapien
tiã rõne diutine experientie eis debetur honor.
ergo ⁊c̃.⸿ Quinto tribulatis ⁊ afflictis eſt ne
ceſſaria amicicia.Huius ratio eſt.Quia exiſtẽ/
tes in triſtitia ⁊ dolore:quãdam alleuiationeꝫ
ſentiũt ex pſentia amicoꝝ ↄdolẽtium eis.Un/
de ⁊ amici Job viſitauerũt eum in tribulatio
ne ad ↄdolẽdum ⁊ ↄſolandũ.Job.ij.Qđ auteꝫ
ex preſentia amicoꝝ alleuiaẜ grauedo triſtitie
hois afflicti.oſtẽdiẜ per exẽpluꝫ.Si enim po/
tet vnus põdus multum ſibi graue vtiq; alle/
uiatur ſi alius ferat cum eo põdus.Patet etiã
ex hoc qꝛ quelibet delectatio ſuperueniẽs mi/
nuit triſtitiam.Preſentia aũt amici cõdolẽtis
ingerit delectationem amico ſuo:qꝛ dum tri/
bulatus videt amicũ ſuum preſenteꝫ ⁊ condo/
lentẽ de ſua triſtitia minuitur dolor ſuus.Ta/
men opꝫ ꝙ amicus amicũ tribulatũ inquitaꝫ

pōt:viſione:ſermone:⁊ opere cōſolet. ¶Sexto ⁊ vltimo amicicia eſt neceſſaria pfectis. Huius ratio eſt. Quia quomodocūq; efficiunt aliqui potentiores ad agēdū in vita actiua:⁊ ad intelligēdum in vita contēplatiua:illud eſt neceſſarium ad vitam. ſed amicicia eſt huiuſmodi. ergo ⁊c. Huius ratio eſt.q: nullus quantūcūq; pfectus eligeret viuere ſolitarius:etiā ſi omnia alia bona haberet:eo q̄ homo naturaliter eſt aīal politicum ⁊ ſociale aptus cōuiuere alijs:⁊ cōuenientius virtuoſis ⁊ perfectis a quibus virtuoſius adiuuatur. Et in actōe vite actiue dum qđ vnus non videt nec poteſt. ali⁹ poteſt videre ⁊ agere. In actione vite cōtemplatiue per doctrinam ⁊ diſciplinam quā recipit vnus ab alio. Hec Ray. ⁊ ſententys bea. Tho. ⁊ Alber. ſuper lib. Ethicorum.

De amiſſione amicicie ¶Quantum ad ſe .§.ij. cūdum principale qđ eſt amiſſionis vel diſſolutionis amicicie temeritas. Sciēdum q̄ non habere aut nō acquirere amicos eſt magna ſtoliditas. Cuius ratio eſt:quia amicicia iter omnia bona fortune eſt maxima propter quod dicitur Eccleſiaſti. vj. Amico fideli nulla eſt comparatio. Sicut ergo habere amicos veros ⁊ eē cum eis. eſt quaſi quid beatum honor ⁊ gloria ⁊ adiutorium:ita eſſe ſine amicicia eſt quid miſerum:confuſio:⁊ verecundia:⁊ magnus defectus adiutorij. Unde dicitur Eccleſiaſtes. iiij. Ueh ſoli:quia ſi ceciderit non habet ſubleuantem. Et amicus dicitur oculus amici ⁊ oculo priuatus dicitur orbatus : ita qui ſine amico eſt dicitur viduatus ſcđm philoſophum in ſecundo Rethori. Unde ⁊ Caſſiodorus dicit in quadā epiſtola. Sine amicis omnis cogitatio eſſet tedium:omnis operatio labor:omnis terra peregrinatio:omnis vita tormentum : ſine quorum ſolatio viuere eſſet mori. ¶Diſſoluitur autem amicicia propter quatuor rationes. Primo propter finis defectionem. Secundo propter amoris ſimulationem. Tertio propter criminis cōmiſſionem. Quarto propter virtutis perfectionem. ¶Quantum ad primū diſſoluitur amicicia propter finis defectionem. Cum enim omnis amicicia propter aliquē finem contrahatur deficiente fine ceſſat ⁊ diſſoluitur amicicia:⁊ precipue ad eos qui ſunt amici propter vtile vel delectabile. Cuius ratio eſt. quia cum quidam diligunt hic duo vtile ⁊ delectabile in perſonis:non perſonas hominum propter ſeipſos. ideo deficiente vtilitate ⁊ delectabile rationabile eſt quod deficiat amicicia. ¶Secunda ratio quare diſſoluitur amicicia eſt propter amoris ſimulationem. Sunt enim plures differentie amicicie:ſcilicet vtilis:delectabilis:⁊ honeſti. Unde poteſt contingere q̄ non ſcđm vnam ſpeciem amicicie ſint aliq amici coniuncti. ⁊ tamē eſtimantur veri amici eſſe ſcilicet propter virtutem. cum tamen vnus eorum non propter virtutem. ſed ꝓpter vtile vel delectabile ſit amicus:⁊ per hoc ſoluitur amicicia:qa contrariatur fictio amicicie vere. Tamen in hoc caſu ita eſt procedendum:quia ſi ille qui ſe exiſtimat amari ab alio propter virtutem decipiatur ex ſeipſo : ita q̄ qui eum amat nihil operetur ad huiuſmodi deceptionē. puta quia ſigna exprimat inhoneſtatis ⁊ turpitudinis. Ille qui deceptus eſt debet cauſari contra ſeipſum:ideſt accuſare ſeipſum. puta quando ſigna inhoneſtatis exprimit ⁊ non cauetur. Si autem ſimulatione eius deceptus fuit : qa talia ſigna turpitudinis non exprimebat. Sed tamen intendebat tunc iuſtū eſt q̄ accuſet decipientem multo magis q̄ eos qui falſificant nūmiſmata inquantum peccatum decipientis eſt contra virtutem que honorabilior eſt pecunia. Et quamuis amicicia honeſti ad eos haberi non poſſit : quorum operationes experti non ſumus. tamen amicicia que eſt per experimentum non habet perfectionem ſui. ſed quādam inchoationem que eſt ex beniuolētia propter relationes aliorū:vel ex concordia : quia videtur ſimilis naturaliter in moribus. Unde q̄ſcito occurrit contrariū reſcinditur. ¶Tertio diſſoluitur amicicia propter criminis commiſſionem. Si enim aliquis acceptet aliquem ad ſuam amiciciam vt bonū ⁊ iuſtum:poſtea fiat malus:ita q̄ malicia eius manifeſte videatur alio permanente in bonitate. diſſoluitur talis amicicia. Huius ratio eſt:quia virtuoſo nō poteſt eſſe amabile quodcūq; malum:ſed ſolū bonum honeſtum. Unde cum omne amabile ſit bonū:non oportet nec eſt decens q̄ virtuoſus amet malum hoīem. ſicut nec eſt decēs aſſimilari prauo. Amicus enī amico ſuo eſt ſimilis. Unde inter bonū ⁊ malum hoīem non poteſt diu amicicia conſeruari. niſi ſit ibi aliqua ſimilitudo malicie. Ponit tamē philoſophus duo documenta circa diſſolutionem amicicie inter eum qui pmāſit bonus:⁊ eum qui effect⁹ eſt malus. Primū eſt:q̄ ſi ille qui effect⁹ eſt malus eſt incorrigibilis propter abundātiam malitie:ita q̄ de facili ad ſtatū virtutis redire nō poſſit:tunc a tali amicicia recedere debet. Si autem eſt ſanabilis ⁊ reducibilis ad virtutē. eſt ei auxilium ferendum ad recuperādum bonos mores magis q̄ ad recuperandum pecuniam amiſſam quāto virtus eſt melior ⁊ eſſentialior amicicie q̄ pecunia. Scđm documentū eſt q̄ hi qui in pterito fuerūt amici. magis ſe debent exhibere gratioſi q̄ extranei: niſi in

quid faciēdū ſit inter amicorū ſi alt̄ ē malus ponit duplex documētū.

vno caſu.ſ.quando abundãs ⁊ incorrigibilis malitia fuit cauſa diſſolutionis amicicie. Tūc enim quanto plus fuit amicus tanto magis eſtimandus eſt hoſtis ⁊ euitandus. ℂ Quarta rō diſſolutionis amicicie eſt ꝓpter virtutis pfectionē. Si enim vnus amicoꝝ pmaneat in eodem ſtatu. Alius aūt fiat multuʒ excellētior in virtute: tunc nō poteſt inter tales pmanere amicicia. Et rō huius eſt: q2 ad amiciciam ptinet ꝯuiuere ad inuicem: ita ꝙ eadem placeant ⁊ de eiſdem gaudeant ⁊ triſtent. Cuʒ aūt p notabilem diſtantiā virtutis nō eadem placeant bono ⁊ optimo. ideo nō pōt diu manere inter tales amicicia ⁊ ꝯuiuere vt amici pfecti. Patet etiā hoc ex ſilitudine. puta ex amicicijs que ꝯhunt in pueritia. Si enim vnus eoꝝ pmaneat puer ſm mentē. alius aūt pficiat ſm ꝟtuteʒ ⁊ fiat optimus. nō remanet inter illos amicicia. puer enim mēte malus eſt. Uñ Señ. Ibi incipis eē malus: vbi deſinis fieri melior. Ray. ex dictis. b. Tho. ⁊ Alber. ſup libro ethi.

ℂ Quantum ad .§.iij.

De q̄tuor q̄ ad ꝯſeruationem amicicie requiruntur.

tertiuʒ.ſ.de ſagacitate ꝯſeruationis amicicie. Sciēduʒ ꝙ ad ꝯſeruationē eius quatuor requirunt. ℂ Primo pmanētia i habitu. ℂ Scdo ꝯueniētia in affectu. ℂ Tertio reſidētia in cōuictu. ℂ Quarto correſpondentia in effectu. ℂ Quātuʒ ad pmuʒ.ſ.ꝙ pmanētia in habitu ſcʒ ꝟtutis reqrat ad ꝯſuationē vere amicicie ſic pbat. Manēte cā manet effect9: ſʒ cā ⁊ obm vere amicicie ē ꝟt9: q2 ſimplr nihil eſt amabile niſi bonū honeſtū. ḡ manēte ꝟtute manet amicicia vera. Cōfirmat hec idem tali rōne. Actus vere amicicie eſt ſimplr ligare ⁊ ꝯgregare: ſcʒ aīos amicoꝝ ad inuicem. Sed ꝟtus ſeu bonū honeſtuʒ qḋ eſt bonuʒ ſimplr: eſt qḋ ſimplr ligat. nō aūt vtile vel delectabile: ſed tm̄ ſm qd. Nā amicicia vtilis ⁊ delectabilis degenerat i ꝯcupiam quādā: qua aliquis motuʒ amoris q̄ ad alium fert: reflectit in ſeipm: ſed virtutes ſeu bonum honeſtū eſt vinculuʒ ligans ſimplr eo ꝙ motus amicicie vere qui eſt pp virtutem ſiſtit in amato dum diligit pp illud qḋ eſt pſonalr in eo.ſ.p virtutem ⁊ nō pp aliud. Et ideo manēte ꝟtute in vtroqʒ amicoꝝ ꝯſeruat amicicia. Scōm qḋ requirit ad ꝯſeruationeʒ amicicie: eſt cōueniētia in affectu. Eſt enim amicoꝝ vnuʒ cor ⁊ vna aīa. Unde d᷑ de pmis xpicolis qui hēbant pfectā amiciciā ad inuicem. Multitudinis credētium erat cor vnum ⁊ aīa vna i dño. Act. iiij. ⁊ ſm Tullium amicoꝝ eſt idem velle ⁊ idem nolle. ⁊ ideo opʒ ꝙ de eiſdeʒ gaudeant ⁊ triſtent. ſm illud ad Ro. xij. Gaudete cum gaudētibus: flete cuʒ flentibus. idipſum inuicem ſentiētes. Hoc aūt ꝯuenit ex ſilitudie virtutū vel bonitatis: que eſt inter bonū ⁊ bonum. ⁊ virtuoſum ⁊ ꝟtuoſum. Talis aūt cōueniētia que eſt cauſa gaudij pp ſilitudinem nō eſt inter bonū ⁊ optimū: ⁊ multo minus inter bonum ⁊ malū: nec etiā inter malū ⁊ malum. Nō enim ex malo peccati pōt eē verū gaudiū ſed fantaſticū ⁊ ſenſuale. ⁊ ſic etiā amicicia: ſicut facti ſunt amici herodes: ⁊ Pilatus ꝯuenientes in malo paſſionis xpi: vt dicit Luc. xxiij. ℂ Tertiū qḋ requirit ad ꝯſeruationeʒ amicicie eſt reſidētia in ꝯuictu. Nā diſtantia bonitatis: dignitatis: ⁊ localitatis impedit amiciciā. Cuius ratio eſt: quia conuiuere adinuicem cōſeruat amiciciam: ſed diſtantia illorum trium impedit conuiuere adinuicem. Malus autem ⁊ ſi querat conuiuere alijs ⁊ conuiuat. hoc non facit vt conuiuat alijs: ſed vt fugiat cōuiuere ſecum ⁊ vt ponatur extra ſe: quia in ſe non reperit bonum virtutis vnde delectari poſſit: ſʒ malum peccati per conſcientiā remordentē. Et iō vt fugiat illam triſtitiā querit alijs conuiuere vnde nec ad ſe nec ad alios hʒ veram amiciciā vñ ps. Qui diligit iniquitatē odit aīam ſuam. Inter illos etiā qui ſūt in ſupremo gradu virtutis vel dignitatis: vł eos q in ſūt infimo gradu: vt inter reges ⁊ viles pſonas: inter ſapiētiſſimos ⁊ ſimplices non poteſt eſſe ſeu cōſeruari amicicia: q2 equalitas requiritur ad amiciciaʒ circa actum amicicie ſcʒ in conueniendo ⁊ cooperando: ibi auteʒ eſt nimia inequalitas ⁊ diſtantia. Diſtantia autem multa locoꝝ amiciciā quidem ciuilem ſoluit. Et hoc quando eſt ſine ſpe oino iterare congregationis ad inuicem ⁊ cooperatiōis. Cuius ratio eſt: q2 ſubtractis ſpeciebus prioris amicicie a ſenſibus ⁊ cogitatione que erant fomenta amicicie: ⁊ ſuperuenientibus alijs fantaſmatibus alioꝝ amicoꝝ inter quos cōuiuitur: diſſoluitur amicicia prior quātum ad habitum ⁊ operationem exteriorē. Uñ phs dicit ꝙ nimia diſtantia amicicie cauſat obliuionem. Sed ſi diſtātia locoꝝ ſit cum ſpe iterate ꝯgregationis impedit quidem amiciciaʒ quantum ad operationem exteriorem tm̄. ſed non quantum ad habitum: quia ſpes ⁊ intētio reuidendi amicum non permittit deleri habitum amicicie prioris. Amicicia auteʒ perfecta ſpiritualis ſcilicet charitatis propter diſtantiā locorum non ſoluitur. Unde Hiero. ad Paulinum in prologo biblie. Illa eſt vera neceſſitudo idest amicicia ⁊ chriſti glutino copulata q̄ non preſentia tm̄ corporum: non palpās ⁊ ſubdola adulatio: ſed dei timor: ⁊ ſcripturaruʒ ſtudia ſibi conciliant. ℂ Quarto ⁊ vltimo requiritur ad conſeruationem amicicie correſpondentia in effectu. Non enim amicicia eſt ad ſeipſum: ſed ad alterū. iō opʒ ꝙ vnus amicoꝝ ipē

dat alteri ea que ſunt de ratione amicicie ⁊ ecō uerſo. Et cum amicicia ſicut ⁊ iuſticia equale reſpiciat ⁊ ꝯſiſtat in equalitate. Eſt tamen triplex equalitas. Prima ſm q̄titatem: quod pertinet ad iuſticiā cōmutatiuam: ⁊ ſeruat̃ in amicicia utili uel delectabili: ut. ſ. tantum retribuatur quantum dedit amicus. Secunda equalitas attendit̃ ſm proportionem: ⁊ hoc ꝯſiſtit in iuſticia diſtributiua ⁊ in amicicia: ut. ſ. melior plus ametur q̄ amet: ſicut maior honor ⁊ dignitas datur meliori. Tertia ē equalitas reputationis ⁊ ſic in multis recompenſatōib⁹ amicoꝝ eſt. ſ. amicicia ſm reputationem. ſicut verbigratia. Cum ſupior amat inferiorē propter honorem: ⁊ inferior ſupiorem propter utile. ibi eſt equalitas ſm reputationem: quia q̄tuꝫ inferior reputat ſibi lucrum amari a ſuperiori tantum ſuperior reputat ſibi honorem amari ab inferiori. Que autem unus amicorum debeat alteri impendere opa. habes in. §. ſeq. Dicit autem clemens grecorum quidam ſapientiſſimus. Amicorum debere eſſe omnia cōmunia. xij. q. j. dilectiſſimis Ray. poſt. b. Tho. ⁊ Alber. ſuper libro ethicorum.

De triplici eq̄litate in amicicia.

¶ Preter predicta circa amiciciam conſideranda ſunt tria: ⁊ .§. iiij.

diligenter ad intelligendum veram amicitiā.
¶ Primo diffinitionis continentia integralis.
¶ Secundo dilectionis conuenientia ſpālis.
¶ Tertio operationis euidentia virtualis.
¶ Quantum ad primum. ſ. de diffinitiōe amicicie ſciendū q̄ ex. Ariſt. dictis in. viij. ethi. ſic pōt diffiniri. Amicicia eſt beniuolentia mutua non latens ratiōe boni. Ex quibus verbis quatuor elici pñt integrantia amiciciaꝫ. ſ. dilectio: redamatio: oſtenſio: ⁊ intentio. ¶ Et primuꝫ. ſ. dilectio ſeu amor requiritur. Nam amor nō ē cuiuſcūq3 obiecti: ſed determinati quod eſt bonum. Unuſquiſq3 enim videtur amare vel quod eſt bonum ſimplr. vel quod eſt apparens bonum. ſ. quod ſibi videtur bonuꝫ ſed hoc nō ſufficit ad amiciciam. ſed requiritur. ¶ Et ſecundum. ſ. redamatio: ut. ſ. amans ametur ab amato. Nam amicicia requirit quandaꝫ viciſſitudinem ſeu commutationem amoris ſm proportionem. Unde ſi aliquis amet aliquē ⁊ nō reametur: erit amor nō amicicia: ſicut cum qs amat vinum ⁊ hmōi. Quod etiam aliqs amet ali. i. ppter aliquam ſuam utilitatē ⁊ non ppter ſeipm. i. ppter bonum ipſius amati: eſt amor concupiſcentie non amicicie. ¶ Tertio requiritur oſtenſio amicicie per ſigna exteriora manifeſta: ita q̄ amici non lateant ſeinuicem: ſed q̄ unus cognoſcat alterum: ⁊ ſciat ſe amari ab altero. multi eni ſūt beniuoli ad eos quos nūq̄

Amicicia qd ... vel q̄ requirū tur ad veram amiciciam.

viderūt. in q̄tum eſtimāt eos iuſtos. Tales eni ſunt beniuoli cuꝫ redamatiōe. nō tñ pñt dici pprie amici cuꝫ lateāt ad ſeinuicē. ¶ Reqrit̃ ultimo finis amoris. ſ. rōne alicuius boni. Et cuꝫ bonū ſit triplex. ſ. utile: delectabile: ⁊ honeſtuꝫ: ſolū amicicia que fundat̃ in honeſto. i. cū amatur amicus rōne boni virtutis que eſt in eo: eſt vera bona ⁊ pfecta ⁊ ſtabilis amicicia. Nā alie cito ſoluūtur. ſ. cū deficit delectatio: ut in amore libidinoſo. Uel cū deficit utilitas ut in amore ſeu amicicia alicuius ppter tpalia bona. Unñ Sen. Sicut mel muſce: formice: grana: cadauera lupi. ſic iſta turba amicoꝝ pdā ſeqtur. ſed v̄tute pmanēte in amico ſemp durat amicicia. ¶ Et notādū q̄tum ad oſtēſionē amicicie per ſigna q̄ amicus quatuor dꝫ ſeruare erga amicum ſuū. Primo dꝫ euꝫ pmpte ad ſua bona vocare. Ratio huius rō eſt: q: cū amicus ſciat aliū amicuꝫ ſuū de ſuis bonis gaudere ⁊ delectari: ⁊ h̄ ei ſit delectabile: opꝫ q̄ cito vocet amicū ad pſpera ſua ⁊ ei coīcet ea. Opꝫ. n. q̄ bonus amicus ⁊ bonus hō cito bñfaciat amico indigēti. Unñ Prouer. iij. Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuertere cras: cū ſtatim poſſis dare. Et pver. vj. Diſcurre feſtina: ſuſcita amicū tuum. ¶ Scdo amicus qui eſt in bonis fortunys. i. pſperitate dꝫ coīcare bona ſua amico qui eſt in neceſſitate nec dꝫ expectare q̄ amicus regrat eū de ſeruicio cuꝫ ſciat indigentiā eius ne ille hēat erubeſcere in petēdo. ¶ Tertio amicus ſi qua mala ei euenerūt: dꝫ tarde nūciare amico ſuo. Ratio huius eſt: q: amicus nō vult ꝯtriſtari amicuꝫ ſuū: ꝯſiderat aūt q̄ amicus audita aduerſitate ſua ille ꝯtriſtabit̃. Pꝫ hoc etiā per ſiliudinē: q: illi qui ſunt viriles animi ſm nāꝫ pfectā virtutē fugiunt q̄ ſint amici ſui ſecuꝫ in triſticys. Et niſi ſit triſticia ita magna q̄ excedat vires ſuas nullo mō ſuſtinet q̄ ꝯdoleat ſibi: quia cum ipſe nō ſit ploratiuus: nō delectat̃ q̄ aliqs cōploret ſibi ⁊ ſecū. Sed mulierꝫ: eꝫ homines gaudēt in hoc ut per triſticiā ſint alıq ſecū anguſtiati. ¶ Quarto amicus qui eſt in aduerſitate ſi petat auxiliū ab amico qui eſt in pſperitate: dꝫ iſta ſeruare. Primo ut ſit tardus in nūciando ei ſua aduerſa: q: cauere debet triſtari ipſum. Scdo dꝫ eſſe verecūdus in petendo ab eo auxilium. ⁊ hoc ne in petendo reddat ſe oneroſum ⁊ importunū. Tertio debet eſſe diſcretio in vocando ad infortunia amicuꝫ pro auxilio: quia ſi eſt leue infortuniū muliebre eſt q̄ vocet amicum adiuuandū eum: cum per ſe ſufficiat ſibi prouidere. Si autē eſt infortunium excedens vires etiam aliorū: ita q̄ iuuare non poſſunt nec tunc debet amicos ad hoc vocare: ſed ſi eſt magna aduerſitas ⁊ per eos iuuari pōt. Ray. poſt bea. Tho. ⁊ Alber.

Q̄ amicus q̄tuor dꝫ ſeruare

Amic⁹ q̄ eſt in aduerſitate dꝫ tria ſeruare.

¶ Secūdum ꝯſi- .§.v.
derādum circa amiciciā: eſt amationis ꝯueniē
tia ſpālis. Multi enim videnť velle amari po-
tius q̄ amare: credētes ꝙ virtus amicicie ma-
gis ꝯſiſtat in amari q̄ in amare. Cuius ſignū
eſt ꝙ multi ſunt amatores adulationis: aman-
tes vt adulenť eis: tum q: amari ꝓpinquum eſſe
videť honorari: qḋ plus petiť q̄ honorare. Sꝫ
ꝙ amicicia magis ꝯſiſtat in amare q̄ amari oſtē
ditur rōnibus: ſimilitudibus: ⁊ autoritatibus. ¶ Sex

ꝙ amicicia magis ꝯſiſtat in amare q̄ in amari.

aūt rōnibus pbatur ꝙ magis ꝓprium amicicie
eſt amare q̄ amari. Et pmo rōne cognitionis:
Nā cum nobilius ſit ſcire q̄ credere: ⁊ ꝙ ama
mus aliquē ſcimus: ſed ꝙ amemur credimus
nō ſcimus certitudinaľr: ergo pfectius eſt ama-
re q̄ amari. Scḋo ratiōe opationis. Nobilius
eſt enim bn̄ agere ſeu opari q̄ ſibi bn̄ agi. ſed
amare eſt bn̄ facere: q: amicus eſt opatiuus bo
noꝝ ad amicū ꝓpter illū: amari aūt eſt bn̄ pati.
ergo ⁊c̄. Tertio rōne cōmēdatiōis. Uidemus
enim ꝙ amici laudātur ex hoc ꝙ amāt: non ex
hoc ꝙ amanť ab alijs. Quarto rōne virtutis.
Unuſqſq; enim laudať ꝓpter ꝓpriā v̄tutē. Ama
re aūt alios eſt ꝓprie v̄tutis. Amari v̄o ab alijs
eſt virtutis aliene. Quinto rōne obligationis.
Melius eſt enim ꝙ alij obligenť nobis q̄ nos
eis: ſꝫ cum alios amamus eos obligamus no-
bis cum amamur ab alijs ipſis obligamur. er-
go ⁊c̄. Sexto rōne p̄miatiōis. Illud enim quo
meremur ⁊ p̄miamur eſt melius eo quo nō p̄-
miamur: ſed amādo. ſ. recte meremur ⁊ p̄mia-
mur. In hoc aūt ꝙ amamur ab alijs nō eſt ibi
meritū. vnde nec p̄miū nr̄m: ſed alioꝝ eoꝝ. ſ. a
qbus amamur debite. ¶ Probať etiā ꝙ ami-
cicia magis ꝯſiſtit in amare q̄ amari ſigno vel
ſilitudine. Nā mr̄es quaꝝ amor eſt vehemēs
ad filios. magis gaudēt ⁊ delectanť ꝙ ament fi
lios ſuos q̄ ꝙ amenť ab eis. Quedā enim ma
tres dant filios nutricibus ad nutriēdū: ⁊ ſciē-
tes eos eſſe filios ſuos amant eos. nō tn̄ multū
curāt vel querūt ꝙ reamenť ab eis: q: nec eas
reamare p̄nt: cū adhuc neſciant illas eſſe ſuas
mr̄es. ¶ Tertio hoc idē oſtēdiť autoritate. Di
cit enim Aug. in li. de cathetizādis rudibus. Nul
la maior ꝓuocatio ad amorē q̄ ꝓuenire aman-
do. nullius enim eſt tā ſere mēs que etſi impē
dere nō vult tn̄ rependere. ⁊ Sen. in ep̄la ad lu
cillum. Si queris quō ſis facturus amiciciā vel
amicū mōſtrabo inq̄t tibi amatoriū ſine medi-
camēto ſine herba: ſine vllius bn̄ficij carmine:
ſi vis amari ama. ⁊ ſubdit cauſā. Iocūdius eſt
amicū facere inq̄t q̄ hr̄e: quō artifici iocūdius
eſt pingere q̄ pinxiſſe. Sciēdū tn̄ ꝙ ex pte ob-
iecti ſeu amabilis nobilius eſt amari q̄ amare
q: amabile eſt tātum bonū exiſtēs vel apparēs
ſed ex parte vinculi. i. amoris. tunc nobilius eſt
amare: vt dictum eſt q̄ amari: q: magis ſaluať
vinculū amoris tn̄ eo q amat q̄ in eo q amať.
Raẏ. ex dictis. b. Tho. ⁊ Alber. ſup lib. Ethic.

¶ Tertiū in ami- .§.vi.
cicia ꝯſiderādū eſt opationis virtualis euidētia. Poſſunt aūt oīa amicicie opera reduci ad
tria. Probatio dilectionis que eſt pfecta amici
cia: exhibitio eſt opis ſm̄ Gre. Primū eſt beni
uolentia in interiori affectu. Scḋm eſt ꝯcordia
in multiplici actu. Tertiū eſt beneficētia in ex-
teriori affectu. ¶ Quātum ad pm̄ reqriť beni-
uolētia in affectu. Eſt enim principiū eius ſine
qua nō pōt eſſe amicicia. Nō enim poſſunt fieri
amici inuicē niſi prius facti ſunt beniuoli. Un
de Tull. de amicicia. In hoc pſtat amicicia pro
pinquitati: ꝙ ex ꝓpinquitate beniuolentia tolli po
teſt ex amicicia non pōt tolli: ſublata beniuolē-
tia tollitur amicicia: ſed ꝓpinquitas manet. Et
licet beniuolētia reqratur ad amiciciā: nō ta-
men beniuolētia eſt amicicia. ¶ Ubi eſt nota-
dum ꝙ ad amiciciā ſicut iuuenes ſunt apti ex qui ſūt
naturali cōplexione: ita ⁊ ſenes ⁊ litigioſi ſunt apti ad
inepti. iuuenes enim nāliter multū gaudēt in amici
affectu: in aſpectu: in colloquio in obſequio alio cū aliqui
rum. Talia aūt ſunt cauſatiua amicicie: vt di- inqui-
cetur ergo ⁊c̄. ſed ſicut iuuenes ſunt faciles ad
amiciciā: ita de facili ſoluūt amiciciam. Et ra-
tio huius eſt: q: amicicia iuuenum vt plurimū
eſt ꝓpter delectabile vel vtile: qui enim viuunt
ſm̄ paſſiones his maxime cōpetit pſequi dele-
ctabile: ſed iuuenes maxime ſequūtur a paſſioni
bus nōdum roborato in eis iudicio ratiōis. ⁊
ideo pſequūtur maxime illud qḋ ſm̄ pſens tē-
pus eſt delectabile. Qḋ aūt nūc eſt delectabile.
paulopoſt nō eſt delectabile. Etſi aliqū iuuenes
nō mutuo ꝯuiuāt ꝓpter delectabile. tn̄ querūt
habere amiciciā ꝓpter vtile inq̄ntum per hoc
habēt aliquā ſpem boni. i. lucri ꝓpter qḋ eſt in
eis vtilis talis ſocietas. Senes aūt ⁊ litigioſi ⁊
mordaces ſunt inepti ad amiciciā. Et ratio hu
ius eſt multiplex. Prima qdem: q: nimis dili-
gunt ſeipſos ⁊ nimis intēdūt ſibi de alijs paꝝ
curātes ⁊ minus gaudēt de colloquijs alioꝝ.
Scḋo: q: ſenes ſunt proni ad ſuſpicādū mala
de alijs ꝓpter mala que cōmiſerūt ipſi in pterito. ⁊ ideo nec de alijs ꝯfidunt nec alijs ꝯuiuūt.
Tertio: q: antiqui de ſeipſis p̄ſumentes nimis
ſenſum ſuū ſequūtur: ⁊ cum alijs nō ꝯcordāt.
Quarto: q: ſubtrahūt alijs colloqa ⁊ obſequia
Hec aūt ſunt cōtraria amicicie. Poſſunt ergo
ſenes ⁊ ſeuer: eſſe alijs beniuoli in affectu ⁊ ef-
fectu ſubuētionis: ſed nō perfecte alioꝝ amici
coīter loquēdo. ¶ Sciēdum etiā ꝙ amiciciā
habere ad multos nō eſt bene poſſidere. loquē

de trib' per que amicicia ꝯ[...] ciacui dente oſtēdit

q' ſenes ad ami[cicia] inepti ſunt [...] pōnuntur multi[...]plex.

ꝙ nō ē dō de pfecta amicicia ciuili. ⁊ hoc pꝫ diſcurrē/ poſibi do per ſingulas ſpēs amicicie. ſ. vtilis: delecta bilis: ⁊ honeſti. Et ꝙ amicicia que eſt ꝓpter bonū vtilitatis: nō poſſit habere ad multos. Probatur primo ꝓpter defectū nō recōpēſationis: qꝛ ſi hō habeat ſupfluam multitudinē amicorūꝫ ꝓpter vtilitatē a qbus recipiat obſequia. opꝫ etiā ꝙ multis obſequatur: ⁊ ecōuerſo. Sꝫ hoc eſt valde laborioſum: qꝛ nō ſufficit tēpus vite hīs qui volūt hoc agere. Scḋo ꝓpter defectum vtualis opationis vel ꝓprie ſollicitudinis: qꝛ cum hō multos amicos acqrit ꝓpter ſui vtilitatem ipſi amici ſupflui ipſum diſtrahūt ⁊ impediūt a bona vita que cōſiſtit in opatione virtutis: qꝛ dum hō ſupflue intēdit negocijs alioꝝ ꝯñs eſt ꝙ non poſſit debitam curā gerere de ſe ipſo. ¶ Quod amicicia que eſt ꝓpter delectabile etiaꝫ non poſſit haberi ad multos ꝓbatur exemplo ⁊ experimēto. Exemplo quideꝫ ſalis. Nam ſal vt condimentū propter delectatiōem queritur ⁊ ponitur in cibo. ⁊ tamē ſi ſal parum ponatur in cibo ſufficit. ¶ Sic a ſimili pauci amici ſufficiūt homini ad delectationē: vt cuꝫ amici eis per aliquod tēpus delectet ⁊ recreetur. Experimento autem ꝓbatur: qꝛ amore libidinoſo vnus homo nō amat amore intēſo plures mulieres: ſed vnaꝫ tm̄ vel paucas eo ꝙ intēſus amor haberi nō poteſt: niſi ad vnuꝫ tm̄: vel ad paucos valde. Si etiaꝫ amicicia delectationis haberet ad multos. multitudo impediret delectationē dum vnus nō poſſit alteri vacare abſtractus a multis. ¶ Qḋ amicicia que eſt propter honeſtū que eſt vera amicicia nō poſſet haberi ad multos. ꝓbatur ſic. Amor ſupabūdans nō eſt natus fieri ad multos: ſed ad vnū tm̄ vel ad paucos. Sed amicicia honeſti que. ſ. ꝓpter vtutē eſt ſupabūdans ⁊ perfecta reſpectu aliarum. ergo nō pōt eē ad multos. Probat ideꝫ ratione cōplacētie. ſm enim perfectā amiciciā amici valde ſibi inuiceꝫ placent: ſed non eſt facile ꝙ ſimul eidē valde placeant multi: qꝛ pauci inueniūtur in qbus non inueniatur aliquid qḋ vni diſpliceat. Et dum ei placet vnus in aliquo in cōtrario ad illud qḋ erit in alio diſplicebit alius: qḋ nō poteſt reperiri in pfecta amicicia. ꝓbatur idem ratione experiētie. Amicicia eſt que propter virtutē indiget multa experientia: que non poteſt haberi ſine longa aſſuetudine ⁊ lōgo tempore. ⁊ hoc vt non ſe lateant: ſed inuicem cognoſcant. ⁊ hoc eſt difficile. Unde ⁊ prouerbialiter dicitur ꝙ non conuenit ꝙ aliqui ſe cognoſcant ⁊ deligant. anteq̄ ſimul comedant menſuram ſalis. Et ſi arguatur contra: quia charitas eſt perfectior q̄ amicicia ciuilis: ſed charitas eſt cōmendabilior quanto magis ſe extendit ad plures. ergo ⁊ amicicia ciuilis. Reſpondetur ꝙ charitas magis aſſimilatur amori beniuolentie cum ſit etiam ad nos remanentes q̄ amori amicicie. Et ſic non eſt inconueniēs ꝙ charitas extendatur ad valde multos quod de amicicia dici non poteſt. Non autem poteſt dari numerus de quantitate amicorum quot debeant eſſe: ſicut nec menſura de quantitate alimentorūꝫ ſumendorūꝫ: quia vnus indiget pluri alius pauciori. Sic ⁊ in amicicia ſcḋm ſtatutum plus ⁊ minus indiget. Hec Raynerius poſt bea. Thom. ⁊ Albertum ſuper lib. Ethicorum.

(Left margin notes:) le ... ad mul toꝭ amibaſ cicia rō ſi ponit ⁊ multi/ plex. — ꝙ pau/ ci amici ſuffici/ ant a/ mico pl ⁊ ſilitu line.

¶ Secundum ꝙ .§. vij.

(Margin: de ſcḋo reqſito ad amicicia. ſ. ꝯcordia)

requiritur ad perfectam amiciciam eſt concordia in multiplici actu. Iſta autem concordia q̄uis conſiſtat principaliter in affectu ⁊ actu vnanimi: ſcilicet ꝙ eadem velit ⁊ nolit ⁊ eadem eligat: vt patet ex ipſa ſignificatione ⁊ interpretatione nominis. Nam dicitur concordia vnitas cordium ſeu voluntatum. Tamen hec concordia eſt: non in ſpeculatiuis nec minimis rebus nec in vitijs: ſed in operabilibus cōmunibus ⁊ vtilibus. Cōcordia enim in ſpeculatiuis non facit amiciciam. Et ratio huius eſt. ꝙ enim aliqui conſentiant adinuiceꝫ ꝙ ſol maior eſt terra vel non conſenſus vel aſſenſus non tollit nec facit amiciciaꝫ. Ratio huius eſt: quia iudicium in talibus procedit ex naturali ratione. ⁊ per conſequens ex neceſſitate. amicicia autem ex electione. Nec etiam in minimis rebus cōſentire vel diſſentire pertinet ad amicicie rationem: ſed in his que habent aliquam magnitudinem. Nec etiaꝫ in vitijs proprie concordia ſicut nec amicicia. Nam cum praui deſtruant bonum cōmune ⁊ non ſeruent iuſtitiam. eo ꝙ volunt ſuperabundare in bonis ⁊ non deficere in malis: ideſt dānis ⁊ grauationibus. ⁊ ideo non poſſunt habere cōcordiam cum alijs: ſed contētionem ſicut appetentes plus in lucris: ⁊ minus in damnis ſunt iniuſti: nec per cōſequēs ſunt cōcordes. Eſt iſta igitur concordia in aliquo decreto operabili. ¶ Debet auteꝫ concordare amicus amico vltra affectum quoad aſpectum. quoad affatum: quoad conuictum. ¶ Primo quoad aſpectum. Nam viſio amici eſt delectabilis amico. tum quia per viſionem incipit cauſari paſſio amoris: tum quia aſpectus amici eſt delectabilis amico. Sicut ſi quis delectatur in aſpectu rei pulchre quam diligit: ⁊ que ſibi placet. tum ex parte ſimilitudinis. Sicut enim amore carnali ſe amantes appetunt ſe videre ad oſtendendum ꝙ amor maxime fit ſcḋm aſpectuꝫ. ſm illud Prouer. Ubi oculus ibi amor: ita in amore honeſto amicicie. propter ſimi/

(Right margin: Amic⁹ ꝯcorda re dꝫ amico vltra affectū q̄ad tria.)

litudinem virtutis ex aſpectu cōſeruaꝛ amoꝛ. ℂ Secundo debēt concoꝛdare amici in cōuictu eo ꝙ conuiuere ad inuicem eſt precipuus actus amicicie. in cuius ſignū dꝛ Eccſ.iiij. de eo qui nō cōuiuit amicis ſed caret eis. Ueh ſoli qui.ſ.eſt ſine amico xp̄o vel deo caret eni talis effectu amicicie: q̄ ē releuatio conſolatio ⁊ defenſio. Unde ſubdiꝛ in auctoꝛitate illa. quia ſi ceciderit non hꝫ ſubleuantem. Si ceciderit in culpam non hꝫ ſubleuantem ꝯſilio ⁊ oꝛone. Si ceciderit in penā tribulatiōis: nō hꝫ ſubleuantē ꝯſolatiōem. Si ceciderit in inuaſionē alterius non hꝫ defendentē. Ueh etiaꝫ ſoli.i. ſine xp̄o: qꝛ non hꝫ ſi ceciderit in culpā xp̄m erigentē. Si ceciderit in moꝛtem nō hꝫ xp̄m viuificātē. Si a diabolo tentaꝛ non hꝫ xp̄m defendentē. Oſee.ix. Ueh eis cū receſſero ab eis. Aug. in li. de ciui. dei. Magna miſeria hoīs eſt non eſſe cum illo ſine quo eſſe nō pōt.

De dōno qḋ i⸗ currit q ſolus ē ⁊ nō hꝫ amicū.

Debent amici ſua ſecreta ad inuicē reuelare.

ℂ Tertio debent amici cōcoꝛdare ꝗ̄tum ad colloquiuꝫ: qꝛ debent adinuicē ſua ſecreta reuelare. Et hoc ꝓbatur primo exemplo.ſ. dei. Exo. xxxiij. Ubi dꝛ ꝙ Moyſes loquebaꝛ ad dn̄m facie ad faciem ſicut loq ſolet ad amicū ſuum. Scḋo oſtendiꝛ h idē ex ꝑiculo qḋ imineꝛ pōt. propꝛ quod dꝛ Eccī. viij. Non oī homini maniſeſtes coꝛ tuuꝫ. q.d. Nō vnicuiqꝫ maniſeſtes ſecreta tua: ſꝫ tali qui poſſit ⁊ velit iuuare. Tertio ꝓbaꝛ hoc ex cōmodo. Un̄. b. Amb. in. li. de offi. Solatiuꝫ vite huius eſt ſi hēs cui pectus tuum apias: cui arcana coīces: cui ſecreta pectoꝛis cui commitās: vt colloces tibi fidelem virum qui in ꝓſperis gratuleꝛ tibi: in triſtibꝰ compatiatur: in ꝑſecutionibꝰ adhoꝛteꝛ. Facilis vox ⁊ ſmo ꝯgruꝰ. totus ſum tuus: ſed paucoꝝ effectus. Et Tul. in li. de amicicia. Excepta ſapientia. nil melius datum eſt nobis a diis īmoꝛtalibus amicicia. Quid enim eſt dulcius ꝙ̄ hr̄e cum quo omnia audeas ſic loqui vt tecum. Quis eſſet tantus fructus in rebus ꝓſperis: niſi hēres amicū qui in illis eque vt tu ipſe gaudeat. Aduerſitates etiam difficile eſſet ferre ſine illo qui illas grauius etiā ꝙ̄ tu ferret. Unde ⁊ Saluatoꝛ noſter ſolis amicis.i. diſcipulis ſecreta maniſeſtauit dicens. Jo. xv. Uos dixi amicos. quia omnia que audiui a patre meo nota feci vobis. Hec autēꝫ ſecreta dicit Greg. fuerunt gaudia interne charitatis: ⁊ feſta ſupne patrie: que noſtris mentibus per aſpirationeꝫ quotidie īmp̄mit. Hec Raynerius. Sed principium beati Thome ⁊ Alberti ſuper libꝛo ethicoꝛum.

De tertio qḋ req̄riꝛ ad amiciciam.

ℂ Tertiū quod .§. viij.

requiritur ad amicitiam eſt beneficentia in exterioꝛi effectu. Nam ille eſt verus amicus qui vult ⁊ operatur bona exiſtentia vel apparentia amico ſuo. non pꝛopter ſeipſuꝫ: ſꝫ gratia amici ſui. Benefacit autem amicus amico ſuo tripliciter ⁊ ſeruit ⁊ obſequitur. Primō liberaliter. Scḋo celeriter. Tertio vtiliter. ℂ Liberaliter quidē: qꝛ ſi amicus ſeruit amico vel benefacit inuitus vel pp ſeip̄m non eſt amicus eius. Un̄ dicit Amb. in li. de offi. In bn̄ficio ꝯferēdo plus animus ꝙ̄ cenſus opaꝛ. Magis pꝛepōderat beniuolētia ꝙ̄ poſſibilitas reddēdi munus. Scḋo debꝫ amicus bn̄facere amico celeriter. Si eniꝫ in ꝑiculis ſeruiēdo alteri qs voluntatē explere negligat: non eſt amicus eiꝰ. Sen̄. in. iiij. de beneſi. Gratiſſima ſunt bn̄ficia occurrentia vbi nulla fuit moꝛa: nec accipientis verecūdia. Tertio debet bn̄facere vtiliter. Si enim quis bn̄facit amico ſuo ꝓpter bonū ſuiipſius nō intēdens bonum amici nō eſt verus amicus: ſꝫ ſi intēdit bonuꝫ amici ⁊ ꝯtrium exinde ſequitur.i. maluꝫ nō eſt hoc ꝯtra verā amiciciam: puta dat illi medicinam vt ſanet illa aūt medicina nocet. non agit hoc ꝯtra amiciciam ex quo bonum eius intēdat. ℂ Sed nota ꝙ eſt amicicia triplex ficta vl̄ falſa: vera vel iꝑfecta: ꝑfecta ⁊ ſumma. ℂ Et ficta quidem eſt qn̄ eſt ſolo nomine ⁊ non opere: oꝛe ⁊ non coꝛde. in ꝓſperitate ⁊ nō in aduerſitate. de ea que eſt ſolo nomine dicitur. Eccī. xxxvij. Eſt amicus ſolo nomine glo. ⁊ non re: ⁊ talis eſt vitanda: quia eſt ſine humoꝛe charitatis Unde dicitur. j. Jo. iij. Non diligamus verbo neqꝫ lingua: ſed opere ⁊ veritate. non inquit verbo ſcilicet non faciendo quod pꝛomittimꝰ. Neqꝫ lingua ideſt dicendo facere bonum pꝛopter deum ⁊ facit pꝛopter mundum: ſed opis executione ⁊ veritate ideſt ſincera intentiōe ꝓpter deum. Scḋo amicicia eſt ficta quando eſt oꝛe ⁊ non coꝛde ideſt pꝛoferat verba amicicie ⁊ in coꝛde habet odiuꝫ malicie. Talis fuit amicicia Joab ab Amaſam. ij. Reg. xx. vbi dicitur ꝙ Joab obuians Amaſe dixit. Salue mi frater ⁊ tenuit dextera mentum Amaſe: quaſi deoſculans eum: ⁊ effudit viſcera eius in terraꝫ. Sic mundus pꝛoponit delectationem ⁊ cōcludit amaricationem. vnde Eccī. vj. Eſt amicus qui conuertitur ad inimiciciam: ⁊ qui odium ⁊ rixam ⁊ conuitium denudauit ideſt mala omnia que ſciebat de illo cuius amiciciam ſimulabat: maniſeſtabat etſi neſciet fingeꝛ. Unde dicitur Pꝛouerbio. xviij. Occaſiones querit qui vult recedere ab amico. Boetius de conſolatione. Nequeunt mali oculos tenebꝛis aſſuetos ad lucem perſpicue veritatis attollere: ſimileſqꝫ auibus ſunt: quas nox illuminat dies excecat. Et de tali ficto diciꝛ. Eccī. xij. Non credas amico tuo in eternum. qḋ intelligitur vel de falſo amico cui non eſt credendum: cum dilectionem oſtēdat vel humilationē vel lachꝛymatur.

De am[…] cicia […]

De am[…] ꝑfici[…] micic[…]

matur. Uel pōt etiam intelligi de diabolo trāſ
figurante ſe in angelū lucis: cui non eſt credē
dum etiam ſi verū dicat. ſ. inquātū ipſe dicat:
ſed alia rōne. Tercio eſt ficta qn̄ eſt in proſperi
tate non in aduerſitate. ⁊ de tali dicitur Eccle.
xiiij. Si largit᷑ ei fueris. ſ. ficto amico aſſume/
⁊ ſi non habueris relinquet te. ⁊ puer. xix. Di/
uitie addunt amicos plurimos. A paupere au
tem hi quos habuerit ſeparantur. Qui vtilita
tis cā amicus eſt tam diu amicus erit: q̄diu ta
lis erit ait. Seneca. ❡ Amicicia aūt vā: ſʒ im/
perfecta eſt que fundatur in honeſtate ⁊ virtu/
te morali ſine charitate ⁊ fide qualis fuit inter
Catonem ⁊ Tullium. ⁊ inter illos duos pħos
de quibus narrat Ualerius φ vno capto ⁊ de/
capitando alius obligauit ſe pro eo quouſq; iret
ad ciuitatem ⁊ propriam de ſuis bonis diſpoſi
turus ⁊ reuerſus eſt die ſtatuta. propter qd̄ ty/
rannus qui ceperat. ſ. Dionyſius vtrūq; liberū
dimiſit ⁊ rogauit ſe tertium in amicicia eorū
deputari. ❡ Amicicia perfecta ⁊ completa eſt
que fundatur in charitate dei cum alijs condi — *De amicicia perfecta et vera.*
tionibus amicicie predicte. hec excedit oēm ali
am amiciciam ⁊ de hac amicicia ſic ait Jo. Caſ
ſia. in colla. Joſeph enarratis alijs generibus
amiciciarum. ❡ In his igitur cunctis amicici
is vnum eſt genus inſolubile charitatis: quod
nec cōmendationis gratia: nec officij vel mune
rum magnitudo contraxit: vel cuiuſq; rōne vł
natura neceſſitatis coniunxit: ſed ſola ſimilitu/
do virtutum. hec inq̄ eſt que nunq̄ caſibus vł
lis ſcinditur quā non ſolum diſſociare vel de/
lere locoꝝ vel tpoꝝ interualla non preualent:
ſed nec mors quidem ipſa diuellit. Hec eſt ve/
ra ⁊ indiſrupta dilectio que gemina amicorū
perfectione ac virtutum cōcreſcit: cuius ſemel
initium fedus: nec deſideriorum varietas: nec
ↄtentioſa diſrumpet ↄrietas voluntatum. Cete
rum multos nouimus in hoc ꝓpoſito cōſtitu/
tos. que cū pro charitate xp̄i fragrantiſſima eſ/
ſent ſodalitate deuicti. non ꝑpetuo eam nec in/
diſrupte ſeruare potuerunt: qꝛ lʒ locus ſocieta
tis principio innitterentur. nō tn̄ vno ⁊ pari ſtu
dio arreptum ꝓpoſitum tenuerunt. Fuitq; in/
ter eos quedam tpalis affectio: qa non equali
vtriuſq; virtute. ſed vnius patientia ſeruabat:
que q̄uis ab vno magnanimiter atq; infatiga
biliter retentaret. neceſſe eſt tn̄ eam alterius pu
ſillanimitate diſrūpi. Infirmitates nāq; eorū
qui tepidius pfectionis appetunt ſctitatē. quā/
tulibet fortium tolerantia ſuſtentent ab ipſis
tn̄ qui infirmi ſunt non feruntur. hn̄t enim niſi
inſitas cōmotionū cauſas. qui eos quietos eē
non ſinunt vt ſolent. qui carnali egritudine de
tinentur ſtomachi vi infirmitatiſq; faſtidia co
quorum vel miniſtrātium negligentiū impu
tare. ⁊ quantūlibet eis obſequentiū ſollicitudo
deſeruiat. Nihilominus tn̄ cauſas ſue cōmo/
tionis alijs aſcribunt. quas ſibi vtiq; vitio va/
litudinis ſue ineſſe non ſentiunt. Quāobrem
hmōi eſt amicicia vt diximus. fida inſolubiliſ/
q; coniunctio que ſola virtutum parilitate ſe/
deratur. de qua ps. Ecce q̄ bonum ⁊ q̄ iocun/
dum habitare fratres in vnū. Qđ non localiter
ſed ſpūaliter oportet intelligi. Plenā igit᷑ atq;
perfectam amicicie grāʒ niſi inter perfectos vi
ros eiuſdēq; virtutis pſeuerare non poſſe. pau
lopoſt. His aūt gradibus peruenitur ad eam.
Primo igitur ſunt vere amicicie mundialis et — *De amicicia vera*
oſum que habemus reꝝ deſpectiōe fund. ami — *qb᷑ gra*
na. per quā ⁊ inipium ⁊ iniuſtum eſt ſi poſt ab/ — *dib᷑ ad*
renūciationem mundi ⁊ omniū que in eo ſunt — *eā pue/*
vanitatū precioſiſſime fratris dilectiōi ſuppel/ — *nitur.*
lex viliſſima que ſuperfluit preferat. Scđʒ eſt.
vt ita vniuſquiſq; ſuas reſecet volūtates. nec ſa
pientem ſe eſſe iudicās atq; ↄſultū ſuis malit
q̄ proximi diffinitionibus obedire. Tertiū eſt
vt ſciat omnia. ⁊ que vtilia atq; neceſſaria eſti/
mat poſtponēda bono ciuitatis ac pacis. Quar
tum eſt vt credat nec iuſtis nec iniuſtis de cau/
ſis iraſcendū. Quintū eſt vt iracundiā fratris
etiam ſine rōne ↄceptam eo mō quo ſuā curā/
re deſideret ſciens equaliter ſibi pniciosā alte
rius eſſe triſtitiā. ⁊ ſic aduerſus alium ipſe mo/
ueatur niſi eam quātū in ſe eſt de fratris mēte
depulerit. Poſtremo eſt illud qđ generale vi/
tiorum omniū peremptorium eſſe non dubium
eſt. vt ſe de hoc mundo quotidie credat migra
turum. Que perſuaſio non ſolū vllam in corde
triſtitiā reſidere permittit. verū etiam vniuer/
ſos concupiſcentiaꝝ ac peccatoꝝ omniū cōpri
mit motus. ⁊ infra. Sepe autem accidit ſiue il/
luſione diaboli ſiue itercesſu erroris humani.
quo nullus ē in hac carne qui falli velut homo
non poſſit. vt ille interdū qui acrioris ingenij
ſcientieq; maioris eſt aliquid falſum mēte con
cipiat. ⁊ ille qui tardioris ingenij ac minoris ē
meriti rectius aliquid veriuſq; preſentiat. Et
idcirco nullus ſibi quāuis ſcientia preditus in
animi timore perſuadeat φ poſſit collatione al
terius non egere. Nam etſi iudicium eius dia
bolica non fallit illuſio. elationis tamen ⁊ ſup
bie grauiores laqueos non euadet. ❡ Eſt etiā — *De amicicia ipſa pfectione charitatis.*
amicicia iſta perfectio charitatis non ſolū ho
minis ad hominē. ſed etiam ad deum. vnde
ps. Nimis honorati ſunt ⁊c̄. Et qui hanc con
ſequitur habet inde ſummam delectabilitatē.
nimiam vtilitatem ⁊ maximā honeſtatem: et
acquiritur per tria. Primo per noticiam ſupre
morū ſm̄ illud Sap. vij. Infinitus theſaurus
eſt hominibus ſapiētia quo qui vſi ſunt parti/
cipes facti ſunt amicicie dei. Scđo per obediē/

tiam mandatoꝝ ſm illud Job.xv. Uos amici mei eſtis ſi feceritis que ꝑcipio vobis. Tertio ꝑ tolerantiam aduerſoꝛuȝ ſm illud .j. Machab.ij. Abꝛaam in tẽtatione ꝓbatus inuent⁹ eſt: ⁊ amicus dei appellat⁹ eſt. Hec amicicia hȝ ſummuȝ honoꝛem a deo ⁊ in pꝛeſenti ⁊ in futuro. Et iō ab omnibus colenda ⁊ pꝛeponenda.

Q̄r amicicia ad deum ſ̄m tib⁹ cō ſiſtit.

❡ Ad iuſtitiam .§.ix.

De ꝑceptis pythagoꝛicis que ſ ad iuſtitiam put eſt virtus gñalis ptinent

pꝛout eſt virtus generalis ꝑtinent ꝑcepta pythagoꝛica de quib⁹ Uincentius in.iiij.li.ſpec. hiſto. poſt Hiero. ait. Pythagoꝛica ſunt iſta ꝑcepta fugienda ſunt oibus modis ⁊ abſcindēda languoꝛ a coꝛpe: imperitia ab anima. luxuria a ventre a ciuitate editio: a domo diſcoꝛdia: ⁊ in cōmuni a cūctis rebus ītemperantia. Pythagoꝛica ſunt ⁊ hec amicoꝝ oīa eſſe cōmunia: ⁊ amicum ſeipm eē alterum. Duoꝝ tempoꝛum maxime habendā curaȝ mane ⁊ veſpere. i. coꝛum que acturi ſum⁹ ⁊ eoꝝ que geſſimus. Poſt deum veritatē colendam que ſola hoīes deo ꝓximo facit. Illa quoqȝ enigmata que diligentiſſime ariſtoteles in libꝛis ſuis ꝑſequit. Stateraȝ ne tranſilias. i. ne pꝛetergrediare iuſtitiaȝ: ignē gladio ne foueas: ira vȝ ⁊ tumidū animū verbis maledicis ne laceſcas: coꝛonaȝ minime carpendaȝ: ideſt leges vrbium conſuandas: coꝛ non comedendū. i. meroꝛē de animo expellendum. Cū ꝑfect⁹ fueris ne redeas. i. poſt moꝛtem vitam iſtam ne deſideras: ꝑ viam publicā ne ambules: ne multoꝝ ſequaris erroꝛes. Hirundinē in domo ſuſcipiendā. i. garulos ⁊ verboſos hoīes ſub eodem tecto vobiſcū non habēdos: oneratis ſupponēduȝ onus. Deponentibus nō cōmunicandum. i. ad virtuteȝ ꝑcedentib⁹ alacriter augenda ſunt ꝑcepta. Tradētes ſe ocio relinq̄ndi ſunt. Apud grecos pꝛimus pythagoꝛas iuenit immoꝛtales eſſe aīas. ⁊ de ſuis coꝛpibus tranſire ad alia. Pꝛimuȝ dicit ſe fuiſſe euſoꝛbium. Scōm calidē. Tertium hermonē. Quartū pinū. Ad extremum pythagoꝛā ⁊ poſt certos tempoꝝ curriculos: ea que fuerunt rurſum fieri. Nihil in mūdo fieri nouuȝ. ꝓhiam meditationē eſſe moꝛtis quotidie de carcere coꝛpis intente aīe educere libertatē: maty ſe: ſana meyſac. i. diſcentias ⁊ reminiſcentias eſſe. Et multa alia que Plato libꝛis ſuis: ⁊ maxime in Phedrōe Timeoqȝ ꝓſequit.

De enigmatib⁹ ariſtotelis.

❡ De duodecim fructibus ſpiritus.
Capitulȝ.xxj.

Deinum videnduȝ ē de fructib⁹ ſpūs qui ſūt act⁹ virtutum vel cardinalium de quib⁹ dictum eſt: vel theologicarum de q̄bus imediate dicendū. Pꝛo maioꝛi tñ declaratione materie. Sciendum ſm bea. Tho. j. ij. q. lxx. q nomen fructus a coꝛpoꝛalibus ad ſpūalia eſt tranſlatum. Dicitur aūt in coꝛpoꝛalibus fructus qd̄ ex planta pꝛoducitur: cuȝ ad perfectionem venerit quādam in ſe ſuauitatem habens. Qui quidē fructus poteſt comparari ad duo ſcilȝ ad arboꝛem pꝛoducentē ipſum et ad hoiem qui fructum ab arboꝛe adipiſcitur. Secundum hoc ergo nomē fructus in rebus ſpiritualibus dupliciter accipere poſſumus. Uno modo vt dicat fructus hois id qd̄ homo adipiſcitur. non aūt omne id qd̄ adipiſcit hȝ rationem fructus: ſed id qd̄ eſt vltimum delectationem hñs. Habet enim hō ⁊ agrum ⁊ arboꝛem que fructus non dicunt ſed ſoluȝ id qd̄ eſt vltimum: qd̄ ſcilȝ ex agro ⁊ arboꝛe homo intendit hr̄e: ſȝ hoc fructus hois dicitur vltimus finis hois: quo dȝ frui. Unde di ſap. iij. Bonoꝛum laboꝝ glorioſus eſt fructus. Si autem dicatur fructus hominis id qd̄ ab homine ꝓducitur: ſic ipſi actus humani fructus dicuntur. Operatio enim eſt actus ſcd̄s operationis ⁊ delectationeȝ hȝ ſi ſit conueniens operanti. Si igitur operatio procedat ab hoie ſm facultatē ſue rationis. ſic dicitur eſſe fructus rōnis. S vō procedat ab homine ſm altioꝛeȝ virtutem que eſt virtus ſpūſſancti. ſic dicitur eſſe operatio hois fructus ſpiritusſancti. quaſi cuiuſdaȝ diuini ſeminis. Dicitur enim. j. Jo. iij. Omnis qui natus eſt ex deo peccatuȝ non facit: q̄m ſemē ipſius in eo manet. Et de his dicit ad Gal. v. Fructus ſpiritus ſunt charitas ⁊c̄. ❡ Notandum etiam q ipſa opera noſtra inq̄ātum ſunt effectus quidam. ſ. in nobis operantis hn̄t rationem fructus vt dictum eſt. Sed inquātum oꝛdinantur ad finē vite eterne: ſic magis habent rationem floꝝ. Unde dicit Eccī. xxiiij. Floꝛes mei fructus honoꝛis ⁊ honeſtatis. Iteȝ cūȝ delectetur quis in deo ipſo fruendo ꝓpter ſe: pꝛout ly ꝓpter dicit cām finalem. i. ſicut in vltimo fine. in actibus autem virtuoſis delectari debȝ propter ſe. put ly propter dicit cām formalē. i. non ſicut in vltimo fine: ſed pꝛopter honeſtatē quam continent in ſe virtuoſi delectabilē. ſicut infirmus delectatur in ſanitate ꝓpter ſe ſicut in fine: in medicina ſuaui. non ſicut in fine: ſed ſicut in habente ſapoꝛem delectabileȝ. In medicina autem auſtera nullo modo propter ſe: ſed pꝛopter aliud. ſ. ſanitatem habendaȝ inde. Itē non obſtat q apoſtolus ponit inter fructus nomina virtutum que ſunt habitus vt charitas ⁊ patientia ⁊ huiuſmodi. cum tamē fructus ſint actus. Nam conſuetum eſt vt nomina virtutū ſumantur pꝛo actibus earum. ❡ Item notandum q cum beatitudines etiam ſint actus virtutum. Differuntur tñ a fructibus ſȝ be. Tho.

Nomē fructus vñ ſumitur.

q̄ ſi op⁹ bonū ꝺ fructus ſpūſancti

q̄ nomina virtutū ſumūtur

vbi.ſ. Nam plus requiritur ad rõnem beatitu
dinis ꝙ̃ ad rationem fructus. ¶ Nam ad ra/
tionem fructus ſufficit ꝙ ſit aliquid hñs vlti/
mi rõnem delectabilis. Sed ad rõnem beatitu
dinis vlterius requiritur ꝙ ſit aliquid pfectuꝫ
ꝛ excellẽs. Unde oẽs beatitudines poſſunt di/
De qb⁹ ci fructus: ſed non cõuertitur. Sunt enim fru
infra ti. ctus quecũqꝫ v̓tuoſa opera in qbus homo de
vij. c. v. lectatur. Sed beatitudines dicuntur ſolũ per/
ꝗ. vj. fecta opera que etiã rõne ſue pfectiõis magis
attribuuntur donis ꝙ̃ virtutibus. Et loquitur
de beatitudinibus. de qbus hꝫ Matth. v. bea
De tri/ ti pauperes ꝛc̃. Sic igitur fructus ſumitur tri/
plici ac pliciter. videlicet pro premio eſſentiali fruitio/
ceptiõe nis diuine: pro actu virtutis delectantis: ꝛ quo
fruct⁹. dam premio accidentali qđ datur diuerſis ꝑm
diuerſum gradum caſtitatis. de quo Matth.
xiij. Quod cecidit in terram bonam attulit fru
ꝗ. ti. iiij. ctum aliud centeſimum ꝛc̃. De hoc. ſ. in capi/
c. vi. tulo. de gradibus caſtitatis.

¶ Fructus autem .§.i.

De fru/ ſpiritusſancti enumerans aplš ad Gal. v. po/
ctib⁹ ſpi nit. xij. di. Fructus ſpiritus ſunt charitas. gau
ritusſcti dium: pax: patientia: longanimitas: bonitas:
ꝙ ſunt benignitas: manſuetudo: fides: modeſtia: con
no. xij. tinẽtia caſtitas. Hi ſunt fructus de qbus Mat
the. xv. arbor bona bonos fructus facit. ꝛ figu/
rantur per. xij. fructus ligni vite. qđ vidit Jo.
fruct⁹ apoc. vlt. ex vtraqꝫ parte fluuij ex his dirigiť a
ſpũſcti ſpũſancto tota ↄuerſatio hominis vt ſit virtuo
igurã ſa. Et per pͥma tria dirigiť quoad deũ qui eſt ſu
ur ꝑli pra ſe. Per ſcđa tria dirigitur quoad animum
ſnũ vi ſuũ qui eſt intra ſe. Per tertia tria dirigiť quo/
ꝛc. ad primuꝫ qui eſt iuxta ſe. Per vltima tria quo ad
corpus ſuũ qđ eſt infra ſe. ¶ Eſt ergo primus
fructus charitatis in quo daſ ipſe. ſ. ſpũs ſanctus in ſua
ſimilitudine cũ ꝛ ipſe ſit amor. Ad Ro. v. Cha/
ritas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpi
ritum ſanctũ. Diciť autẽ charitas quaſi charei/
tas ſeu chara vnitas: qꝛ facit vnionẽ anime cũ
deo. ꝛ transformari in ipſum per affectũ: ꝛ tene
re ipſum charum ſuper oĩa. Ubi eſt theſaurus
tuus ibi ꝛ cor tuũ. ait xp̃s Matth. vj. Et ideo
qꝛ charitas facit hoĩem deum reputare vt ſuũ
ꝛ ſummũ theſauruꝫ chariſſimũ: tota cogitatio
ꝛ affectio cordis eſt ad ipſum. Ipſa charitas fi/
guraſ per ignem in veteri lege: quẽ deus pce/
pit ſemp in altari cordis noſtri ardere ꝛ in ſpẽ
ignis pleniſſime fuit data a. ſ. aplis. Ignis au
tem ſemp flãmam dirigit ſurſuꝫ: ꝛ cor noſtruꝫ
eſt ad modum flãme ignis: vt ipſa forma eius
doceat te ad ipſuꝫ affectũ tuũ dirigere. Ignis
De eſſe ſemp eſt in motu ꝛ eſt maxie actiu⁹: nũqꝫ ſatia
ctibus tur lignis ꝛ cũ ħ incinerat. Sic amor dei ingt
charita Greg. in omẽ. nunqꝫ eſt ocioſus. Opatur eniꝫ
tis.

magna ſi eſt. Mouet eniꝫ amor dei ad cogitan
dum de deo: ꝛ quomodo poſſit ei placere ma/
gis ad cogitandum miſerias proximi ad oran
dum pro eo. Quandoqꝫ mouet ad monenduꝫ
eum ad corrigendum. Quandoqꝫ mouet ad
ſeruiendum ſibi et operandum pro deo. Et
cum multa bona faciat nihil ſibi videtur face
re: ſed ſemper appetit maiora facere. ipſa fa/
cit hoĩem humiliare: recognoſcendo defectus
ſuos ꝛ ſe eſſe cinerem. Un̄ Abraã cũ ex plenitu
dine. ſ. meruiſſet locutionem familiarẽ cũ deo
dicebat. Loquar ad dñm meũ cum ſim puluis
ꝛ cinis. ¶ Secũdus fructus. ſ. pcedens a pri/
mo eſt gaudiũ. ad Ro. xij. Gaudiũ in. ſ. Un̄ ge
neratur gaudiũ qđ idẽ eſt qđ delectatio cũ deo
ex pñtia vel habitatione rei amate. Et ꝙ̃to ma
gis illud amatur. tãto maius eſt gaudiũ. Aua/
rus qui ſumme amat pecuniã qñ gaudet. Ueſ
qꝫ qñ adipiſcitur magnã pecuniaꝫ. mulier que
multũ amat filiũ ſicut triſtatur ex abſentia filij:
ita multum gaudet ex preſentia filij. Qui habꝫ
charitatẽ vtiqꝫ hꝫ deum pſentẽ ꝛ euꝫ poſſidet:
qꝛ qui manet in charitate in deo manet ꝛ deus
in eo. j. Jo. iiij. Habẽdo ergo eũ quem ſumme
amat non põt non gaudere: ꝛ ſic bonum quod
amat eſt ſummum excedens omne bonũ: ita ꝛ
gaudiũ eius excedit omne mundanũ gaudiũ.
O ꝙ̃ vanuꝫ eſt gaudiũ ꝛ omnis delectatio mũ
di. Gaudiũ hypocrite inſtar puncti: qui eſt qđ
indiuiſibile. Hypocrita mũdus eſt qui bonus
videſ ꝛ eſt malus: ꝛ cõmuniter terminaſ in tri
ſtitiaꝫ. pũer. xiiij. Extrema gaudij luctus occu/
pata: qꝛ ↄſcientia remordens ꝛ pena ſequitur.
Sed vt dicit Ber. Illud eſt verum gaudiũ qđ
non de creatura ſed de creatore concipiſ cuius
cõparatione omne pulchrum fedũ: omne dul/
ce amarum: omne qđ delectari poteſt moleſtũ.
¶ Et iſtud gaudium de deo facit hominẽ for/
titer faciliter ꝛ perfecte opari. qꝛ vt dicit Sap.
Delectatio pficit opus. Et aliqñ tãtum eſt vt de Gaudi
cultari non poſſit. vt patet in Eliſabeth que re um de
pleta ſpũſancto: ex gaudio immenſo quod ſen deo fac
ſit: exclamauit voce magna laudando Uirgi/ tria in/
nem. Et ipſa virgo canticum gaudio expreſſit. hoĩe.
dicens. Exultauit ſpiritus meus ꝛc̃. ¶ Terti/
us fructus eſt pax. Unde in figuram columba
in cuius ſpecie apparuit ſpiritusſanctus ſuper De pa/
chriſtum baptizatum: attulit ramum oliue qđ ce pp
eſt ſignum pacis ad Noe in archam. Geneſis. fructus
viij. ſine pace non poteſt haberi verum gau/ ſpũs.
diuꝫ. Pax ait Auguſtinus. xix de ciuitate dei.
Dulce nomen ſed dulcior res. Omnia enim
clamant pacem: ꝛ permaxime eam deſiderat
creatura rationalis. Sed pax temporalis quã/
tum exulauerit a mũdo: tu vides: vndiqꝫ bella
fremunt. Et rõ eſt: qꝛ tu non vis hr̃e pacẽ cum

deo. ſed guerrã propter peccata tua. Peccata veſtra inquit Eſaias. diuiſerũt inter vos ⁊ deũ veſtrũ. Et ideo tibi auſert pacẽ tẽporalẽ. Dimitte peccata. reuertere ad penitẽtiã. quere habere purã ↄſcientiã. vt mens ſit libera a paſſionibus. ⁊ omnes ſenſus tui ſint vniti in vnũ. ſ. ad ↄformandũ te volũtati diuine. ⁊ habebis verã ⁊ magnã pacẽ. Quãuis. n. p totũ mũdum eẽt pax ⁊ haberes ġcqd velles de rebus tẽporalibus. ſi nõ haberes deũ per grãm adhuc nõ haberes pacẽ ⁊ qetẽ. b. Aug. Omnia ſunt aſpera ⁊ tu ſolus es reqes ⁊ iqetũ eſt cor noſtrũ dõec

De paciencia quartus fructus ſpiritus

reqeſcat in te. ¶ Cõſequẽter ſpiritusſanctus ordinat cor ⁊ aïum tuũ in ſe per alios tres fructus. Eſt ergo quartus patientia per quã aïus dirigiť in aduerſis. de conſe. di. iiij. omnes. cũ ſpirictusſanctus cordi inſunditur. cor fidele ad prudentiam ⁊ conſtantiam dilatatur. In patiẽtia veſtra poſſidebitis animas veſtras. ait xp̃s Lu. xxi. Nam ſine patientia animaȝ nõ habes in tua libertate ſed ſeruam triſtitie. Princeps aploꝝ tpe paſſionis fuit ita debilis ⁊ incõſtans ꝙ ad vocem ancille negauit. ⁊ ſocij ſui relicto magiſtro ſugerũt. ſed poſt aduentũ ſpiritusſancti ita firmati ſunt in patiẽtia ꝙ flagellati ĩcarcerati cõminati de morte ꝑpter ꝑdicationẽ nõ dimittebant illã. ⁊ nõ ſolũ nõ contriſtabanť de illis aduerſis. ſed ibant apli gaudentes a conſpectu concilij ⁊c̃. Act. v. O q̃ȝ neceſſaria q̃ȝ vtilis eſt iſta patientia Greg. in lib. dyalo. dicit ꝙ eſt maius patientia q̃ȝ facere miracula ⁊ expellere demones. Et rõ eſt q: in faciendis miraculis homo nil ponit de ſuo. ſed deus operatur vtens hoïe vt inſtro. ſȝ in patiẽtia oȝ q' ponas de tuo ꝙ diſponas cor tuũ ad patiẽdũ ⁊ nõ cõtriſtandũ in aduerſis. ita ꝙ rõ abſorbeať. Per miracula ſolũ facta nullus ingreditur paradiſum. q: cõe eſt illud bonis ⁊ malis. ſed patientia te ducit ad patriã: per miracula mouentur homines ad admirationem per patientiam ẽt ad imitationem. Quomodo cognoſcis tu ſi veges eſt plena vel vacua vino. per hoc videlicet quia ſi percutiendo digitis reſonat vacuuȝ cognoſcis: ſi rumorem non facit plenam intelligis. Si quando ex contactu tribulationuȝ tu ſonas murmurando: conquerendo: blaſphemando: contriſtando: oſtendis te vacuum vini ſpiritus diuini: ſed quando patiens es plenus es.

De longanimitate quintus fructus ſpiritus

¶ Quintus fructus per quem firmatur animus in diutina perpeſſione tribulationis. ⁊ dilatione premiorum. Dicitur longanimitas. ij. ad Cor. vi. Exhibeamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros in longanimitate. ⁊ poſtea in. ff. Sicut experientia docet quando quis videt ſibi paratam aliquam magnam tribulationem ſi modicum eſt duratura diſponit ſe ad ſuſtinendum ex breuitate temporis ſeipſum cõfortãs. Sed ſi diu haberet tolerare animus incipit deficere ex conſideratione diuturnitatis Similiter quando quis ex magno labore ſibi propoſito alicuius artis attendit ſubito ſibi cõferri magnum lucrum: vigoreſcit animus ad laborem propter ſubitum premium. Sed ſi pmitteretur inde ad multos annos premium: cum multo tedio ſe poneret ad illum ⁊ vix compleret. ſic ad propoſitum. Cum conſiderat animus fidelis ꝙ oportet eum multa aduerſa pati: non ſemel vel per annum ſed per totum vite ſue tempus: ⁊ deficiente vna ſuccedit alia. Ac etiam quia labor eſt magnus ad ieiunandum: orandũ: elemoſynas dandum alia mandata ſeruandum: nec poſt redditur merces ſubito. ſed in fine vite. ex iſta dilatiõe aïus quaſi deficit ⁊ vix ponit ſe ad iſta. Sed ſpiritusſanctus per longanimitatem facit eum firmuȝ ne deficiat: ⁊ h̃ ↄſiderando breuitatem totius vite humane. que ſi ſit centum annorum: eſt vt vnus dies reſpectu alterius vite. Attendendo etiam ꝙ interea ſemper poteſt lucrari: ⁊ multum ſpiritualiter: ⁊ quia ſic beneplacitum eſt deo: cui ratio naturalis dictat vt ſit ſubditus q̃ȝplures etiam conſolationes adminiſtrat hic inter labores pſal. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo ⁊c̃. Quam lõganimis fuit ſymeon plenus ſpiritu ſancto ad xp̃m expectãdũ ⁊ tãdẽ obtinuit qḋ voluit obtinere.

De bonitate sextus fructus ſpiritus

¶ Sextus fructus dr̃ bonitas pſal. ſpiritus tuus bonus deducet me in terrã rectã. Dr̃ bonus ſpiritus: nõ ſolũ q: bonus eſt in ſe per eſſentiã: ſed q: bonitatẽ pſtat. Hec bonitas ſm gl̃o. ẽ q̃dã dulcedo animi q̃ qs delectať in bono. Et q: ꝑmũ bonũ hoïs ẽ vitas. bonũ intellectus ſine cuius cognitiõe nõ põt amari bonũ. iõ pmaxime delectať vere bonus in ſermonibꝰ ſcripturaꝝ q̃ a ſpiritu ſancto ſunt inſpirate iuxta illḋ Pe. ſpiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei hoïes. vñ de ꝑmis fidelibus vere bonis poſt receptionẽ ſpiritusſancti dicíť ꝙ erãt quotidie pſeuerãtes in doctrina aploꝝ: ⁊ communicatiõe fractiõe panis Act. ij. Per iſtã ergo bonitatẽ amat qs oẽs ṽtutes ⁊ laborat pro eis hñdis. Afficiť ad oẽs diligẽs bonũ ſpũale ⁊ bonũ tp̃ale oĩuȝ. Neſcit malũ de alio cogitare vel inuidere. Sȝ ſicut bonũ eſt ſui diffuſiuũ vt dicit Diony. ita talis affectat oĩbus ꝓdeſſe. alios tres ordinať qs ad ꝑimũ.

De benignitate septimus fructus ſpiritus

Eſt ergo ſeptimus benignitas Sap. j. Benignus eſt ſpirĩ ſapientie. quia ſcilicet benignos facit. Dicitur autem benignitas quaſi bona igneitas: ⁊ pertinet ſm. b. Tho. ad executionem: vt ſcȝ non ſolum velit bonũ proximo: ſȝ vt faciat ꝑ poſſe. Bonus ignis dr̃ q̃ a lõge caleſacit. ita benignꝰ nõ

ſolum ꝓpinquis: ſed etiã extraneis ſubuenis. j.pe.iiij. Unuſquiſq; put accepit gratiam.ſ.a ſpũſctõ in alterutrum illaz admiñiſtrãtes. Si hẽs noticiam de deo ꝙ preceptis ſuis inſtrue proximum. Si hẽs bona temporalia panem ꝛ vinum ꝛ hmõi ſubueni paupibus ſi es medicus: ſi aduocatus ꝛ hmõi: ſubueni de tua arte indigentibus. ꝛ hoc cũ benignitate locutiõis ꝛ hmõi: Sic paulus plenꝰ ſpũſctõ omnibus benigne ſubueniebat diſcurrens p orbem docẽs indoctos manibꝰ laborans pro ſui ꝛ ſocioꝝ ſuſtentatione: elemoſynas pcurans ꝛ portans in hieruſaez infirmos ſanãs ꝛc. ℂ Octauus eſt manſuetudo quo in hoc differt a patiẽtia ſupra dicta: qꝛ illa refrenat paſſiones triſtitie. ne rõ ſuffocetur. iſta paſſiones ire, ne vindicet ſe de iniurijs primi ſm.b. Tho. Facit ergo hec ſupportare defectus primi vt non turbet. Et cum quilibet idigeat ſupportari oꝫ ꝛ ipſe alios ſupportare. Sap.vij. di ꝙ ſpũs ſapientie eſt hũanus: qꝛ.ſ. facit humanum.i. manſuetum. apls. Seruum dei opꝫ manſuetum eſſe ad omnes pcipue hoc debent hĩe prelati. non quin corrigant vitia: ſed cũ manſuetudine. Unde moyſes de cuius ſpũ fuit datum .lxx. ſeniouibꝰ adiunctis ſibi ad regendum: ſcribitur ꝙ erat mitiſſimus p omnia. ℂ Nonus eſt fides. ꝛ ſumitur p fidelitatem ſm Tho. ſm illud quod dicitur. xxiij.q.j. Fides etiaꝫ qñ hoſti promittitur ſeruanda eſt.ſ.ſi ipſe ſeruat. Dꝫ quis eſſe fidelis primo: vt.ſ. non decipiat p mendacia: ſraudes frangendo pmiſſa ꝛ hmõi. Poteſt etiaꝫ ſumi pro certitudine ꝗdam credendoꝝ ſm gl. ſed non eſt ad ppoſitum. Per alia tria abbreuiando ordinat qs quoad corpus. Eſt ergo decimus modeſtia que hꝫ refrenare corpus ꝗtum ad ſenſus exteriores: vt veſtitum. Job. Spũs eius ornauit celos.i. ſanctos qð facit p modeſtiam. de cõſe. di.v. fucare. Hic applica de ornatu ſupfluo ꝛ hmõi. Undecimus eſt cõtinentia ſumendo large ꝯtinentiam ſm.b. Tho.ij.ij. Sic comprehendit abſtinentiam. Spũſſanctus in ſanſon irruens tenendo mandibulam aſini vicit philiſteos multos occidẽdo. ſic ſpũſſanctus tenendo freno ſeu manu continentie gulam ſignate in maxilla aſini vincit hoſtes ſpũales. Exemplum etiam de Johebap. qui repletus ſpũſſancto ex vtero fecit magnam abſtinentiam vt patet Matth.iij. ℂ Duodecimus eſt caſtitas.ſ. ſe abſtinere ab omni delectatione venerea illicita. Lucia dixit. Caſte viuentes tẽpluꝫ ſũt ſpiritusſancti. ꝛ Unde ꝛ dauid cognoſcens ſe amiſiſſe ſpiritũſanctũ per adulterium commiſſum petens ſibi reſtitui per veram penitentiam ꝛ propoſitum caſtitatis dicebat pſ. l. Cor mundum crea in me deus ꝛ ſpiritum rectum ꝛc. Poteſt etiam dici ſm bea. Tho. ꝙ caſtitas importet ab oĩ delectatiõe venerea illicita abſtinẽtiaꝫ. Cõtinentia ẽt a licita: vt a matrimonio per viduitatem ꝛ virginitatem ꝛc.

De manſuetudi, te put ructus pũs.

De fide fideli, te put uctus ... ũo de ... ode, ... a vt ... uctus ... ũs.

... e cõti ... entia ... ut ſru ... ſpi, ... s.

... e caſti ... te put ... uctus ... iritus

ℂ Titulus.vi. De charitate. ℂ De eadẽ virtute theologica. Caplm.j.

Nunc manent fides ſpes ꝛ charitas tria hec. maior autẽ horum eſt charitas ait apls.j.ad Corin.xiij. He quidem virtutes dicunt theologice: qꝛ hñt deum pro obiecto. ꝛ ideo nobiliores ꝛ perfectiores oĩbus alijs: ꝛ moralibus ꝛ intellectualibus: ac etiam donis ſpũſſancti. quaruꝫ noticiam non habuerunt phi infideles. ꝛ iõ de ipſis non tractauerunt. Nam etſi aliqñ nominent. fidẽ ſpẽ ꝛ charitatem non ſumũt eodem modo eas ſicut ſancti theologi: ſed charitatem appellant amicici.am virtutẽ moralem. Spem paſſionem vel fiduciã partẽ fortitudinis. Fidẽ vel fidelitatem vel habitũ intellectualẽ quo qs aſſentit: ꝛ firmiter inheret his que nõ videt: ſicut quilibet etiã infidelis credens patrẽ ſuum eſſe talẽ. ꝛ ſm hoc hꝫ fidẽ. Omnium autẽ excellentiſſima etiã theologicaꝝ eſt charitas. ꝛ ideo ab ea inchoetur tractatus. ℂ Eſt autez dĩa inter amorem: beniuolentiam: amiciciam: charitatem: ꝛ dilectionẽ. Nam amor eſt qd generale ad oẽꝫ amorẽ licitũ ꝛ illicitũ. ꝛ put eſt paſſio eſt cõmunis nobis ꝛ brutis. Et qñ ſic aliquid amamus: vt rei amate nõ velimus bonũ: ſꝫ ipſum bonum rei velimus nobis ſicut dicimus amare vinũ: equum: ꝛ hmõi. ꝛ non dicit amor amicicie: ſed amor ꝯcupiſcẽtie. Sꝫ qñ aliquid amamus vt ei bonũ velimus dicit amor beniuolentie ſm phm.viij. Ethi. Unde beniuolentia importat amorem procedentẽ ex voluntate rõnali. Non ſufficit autem beniuolentia ad rõnem amicicie: ſed requirit quedã mutua amatio: qꝛ amicus eſt amico amicus. Beniuolentia autem importat ſolam amationẽ vnius ad alterum. etiam ſi ille nõ remanet qui amatur. Talis mutua beniuolentia amicicie fundatur ſuper aliqua coicatione. Charitas aũt eſt amor fundatus ſuper coicatione ſuperne beatitudinis. Cum enim ſit aliqua coicatio hominis ad deum ſm quam nobis ſuam beatitudinẽ communicat. de qua communicatione dicit.j. Corin.j. Fidelis deus per quem vocati eſtis in ſocietatem filij eius. Oportet aliquaꝫ amiciciam ſuper hac cõmunicatione fundari. Et hec amicicia dicit charitas. Dilectio autem dicit actus ipſius charitatis qui eſt habitus quidam. ꝛ ſic charitas eſt quedam amicicia non quecũq;: ſꝫ hominis ad deum. ℂ Eſt ergo dĩa inter ami,

Quare fides ſpes et charitas dicuntur ṽtutes theologice.

De differentia inter amorẽ charitatẽ ꝛ dilectiões ꝛc.

De dĩa inter amiciciã ꝛ charitatem

ciciam ⁊ charitatem q: amicicia fundatur ſup honeſtatem virtutum. Charitas ſuper bonitate diuina. Et cum ſit quidã habitus actus eius pmus ⁊ pncipal' eſt dilectio. Nec tñ noīa aliqñ ſumunẗ vnũ pro altero large. Et nota ꝙ q̃zuis amicicia honeſti habeaẗ ad v̓tuoſuz. ⁊ charitas ſit maxime amicicia fundata ſuper re honeſta: Non obſtat ꝙ ex charitate diligamus ẽt peccatores. Nam amicicia honeſti habeẗ ad virtuoſum ſicut ad principalẽ pſonam. Sed tñ reſpectu eius diligunẗ etiam attinẽtes: ⁊ ſi ſint peccatores. ⁊ etiã qui nos offenderẽt ſi attinerent ad amicum. ⁊ hoc non reſpectu ipſoꝝ: ſz reſpectu amici noſtri ad quẽ illi pertinẽt vt res ſue. Sic peccatores ⁊ inimicos debemus ex charitate diligere inquãtuz ſunt creature ipſius dei ad quem principaliter eſt amicicia charitatis.

Qđ eſt triplex charitas.

¶ Item no. ꝙ eſt triplex charitas eſſentialis: perſonalis: ⁊ virtualis. Prima eſt deus trinitas. Hiere. xxxi. In charitate perpetua dilexi te ait dominus. in hymno trinitatis. Tu charitas tu puritas ⁊c̃. Charitas autem dei non eſt accidens ſicut in nobis: ſz eſt ipſa eſſentia dei. Naz ſm Boe. Accidens tranſlatũ in deũ. tranſit in ſubſtantiã. nihil eniz eſt in deo accidẽtale. Charitas pſonalis eſt ſpũſſanctus. de quo dicitur. j. Joã. iiij. Deus charitas eſt ⁊c̃. qđ exponit bea. Aug. de ſpũſancto. Dicitur autem ſpũſſanctus charitas ,ppter appropriationẽ: q: procedit per modũ amoris. Uñ Greg. dicit. Ipſe ſpũſſanct⁹ amor eſt. ⁊ Hiero. Spũſſanctus eſt amor pr̃is in filium ⁊ filij in patrem. non tñ accidẽs ſicut amor noſter. Sed de ꝗ diceẗ. j. Charitas v̓tualis eſt amor creature in creatorẽ grã̄ formatus. de qua ad Ro. v. dicitur. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpm̃ſanctuz. non ꝙ magis detur nobis a ſpũſancto q̃ꝫ a patre ⁊ filio cum inſeparabilia ſunt opera trinitatis .ſ. pſonarum diuinarũ abextra: vt de cõſe. diſ. iiij. oẽs. Sed q: gratis datur ⁊ ex amore iđ magis attribuitur ſpũſancto que dicitur amor. Et dicitur dilectio quaſi dei electio. Charitas quaſi charcitas vel chara vnitas.

¶ De charitate que .§. i.

De charitate. vtrum qđ ſit creatũ vel increatũ.

eſt in creatura quid ſit. vtrũ aliquid creatũ vel increatũ. Pro huius declaratõe dicit be. Tho. ij. ij. q. xxiij. ar. ij. ꝙ magr̃ ſen. in. j. li. diſt. xvij. p totum. ſcrutaẗ hac materiam. Et ponit ꝙ charitas non eſt aliquid creatũ in aĩa: ſed eſt ipſe ſpiritus ſanctus mentẽ inhabitãs. nec eſt ſua intẽtio ꝙ iſte motus dilectionis quo deum diligimus ſit ipſe ſpũſſanctus: ſed ꝙ iſte motus dilectionis eſt a ſpũſancto immediate ⁊ nõ mediante aliq̃ habitu ſicut a ſpũſancto ſunt alij actus virtuoſi mediãtibus habitib⁹ aliaꝝ virtutuz puta ſpei: fidei ⁊ hmõi. Hoc autez dicebat propter excellentiam charitatis. Sed ſiquis recte conſideraret hoc magis redundat in detrimentum charitatis. Non enim ita procedit a ſpiritu ſancto mouente humanaz mentem ꝙ humana mens ſit mota tm̃. ⁊ non ſit principium huiuſmodi motus aliquo mõ: ſicut cum aliquod corpus mouetur ab exteriori mouẽte. Hoc enĩ eſſet ꝯtra rationem voluntarij: cuius opꝫ principium in ipſo eſſe. vnđ ſequeretur ꝙ diligere non eſſet voluntarium qđ implicat ꝯdictionez cum amor de ſui ratione importet ꝙ ſit actus voluntatis. Similiter etiam non põt dici ꝙ ſic moueat ſpũſſanctus ad actum diligendi voluntatem: ſicut mouetur inſtrm̃. ꝙ ⁊ ſi ſit inſtrumẽtum principiũ actus tamẽ non eſt in ipſo agere vel non agere. Sic etiam tolleretur rõ voluntarij ⁊ excluderetur ratio meriti cum tamẽ charitas ſit radix merendi. Sed opꝫ ꝙ ſic volũtas moueatur ad actum diligendi ꝙ etiã ſit efficiens hunc actum. ¶ Nullus autẽ actus perfecte produciẗ ab aliqua potentia actiua: niſi ſit ei cõnaturalis per aliquam formam. que eſt pncipium illius actionis. vnde deus qui omnia mouet ad debitos fines ſingulis rebus indidit formas per quas inclinantur ad fines ſibi preſtitutos. Et ideo ſm ꝗ diſponit oĩa ſuauiter: vt dicitur Sap. viij. Manifeſtũ eſt autez ꝙ actus charitatis ſequitur alr̃ excedit naturam potentie volũtatis niſi ergo aliqua forma ſuperaddẽretur naturali potentie per quã inclinareẗ ad dilectionis actum ſm ꝗ eſſẽt actus iſte imperfectior actibus naturalibus: ⁊ actibus aliarum virtutum: nec eẽt facilis ⁊ delectabilis: qđ patz eſſe falſum: q: nulla virtus hꝫ tantã inclinationem ad ſuũ actuz ſicut charitas: nec aliqua ita delectabiliter operatur. vñ maxime neceſſe eſt ꝙ ad actum charitatis exiſtat in nobis aliq̃ ſupernaturalis forma ſupaddita potẽtie naturali. inclinans ipſam ad charitatis actum ⁊ faciens eaz prompte ⁊ delectabiliter operari. Et ſic opĩ. magri. ſen. in hoc cõmuniter reprobatur. Nec obſtat ſi dicatur nil creatũ eſt infinite virtutis: ſed charitas eſt infinite virtutis: q: aĩam hominis perducit ad bonum infinitum. ergo eſt quid increatum. nam charitas operatur formaliter perducẽdo ad deum. efficacia autẽ forme eſt ſm virtutez agentis que inducit formã. ⁊ ideo charitas in hoc ꝙ facit effectum infinitum coniungit deo animam iuſtificando. ꝗ demonſtrat infinitatem diuine virtutis que eſt charitatis actor. Idem ponit glo. in decreta. de pe. di. ij. charitas eſt. dicẽs ꝙ charitas eſt homĩs mentis. ⁊ per ꝯñs aliquid creatum in anima.

¶ De charitate ꝙ .§. ij.

De ex/cellētia charita/tis.ꝛ ꝙ ſit vērtus ſpālis.

eſt virtus ꝛ ſpecialis ꝛ vna ꝛ excellentiſſima oium. Primum ſic probat Tho. vbi ſupra .arti. iiij. Humani actus bonitatem habent ſm ꝙ regulantur debita regula ꝛ menſura. Et ideo virtus que eſt principium omnium bonoꝝ actuum hominis conſiſtit in attingendo regulam bonorum actuum humanorum. Duplex eſt autem hec regula. Prima deus. Secunda ratio humana. Sicut ergo virtus moralis diffinitur per hoc ꝙ eſt ſm rationem rectam ſm philoſophum.ij.Ethi. Ita etiam attingere deū cōſtituit rationem virtutis: ſicut eſt de fide ꝛ ſpe. que habent deum pro obiecto. Cum ergo charitas attingit deum: qꝛ non coniungit deo patet ꝙ ſit virtus. vnde Bea. Augu. de moribus eccleſie. Charitas eſt virtus que cū rectiſſima noſtra affectione coniungit nos deo. Nec obſtat ꝙ virtus dicitur eſſe qualitas ſeu accidēs. ꝛ accidens eſt inferius ꝛ indignius ſubiecto. ſed charitas eſt nobilior anima in qua eſt: quia hoc eſt verum de accidente quod cauſatur ex principijs ſui ſubiecti. Secus autem eſt de accidente cauſato ex participatione alicuius nature ſuperioris: quia illud eſt dignius ſubiecto ſuo inquātum eſt ſimilitudo quedā nature ſuperioris. ꝛ hoc modo charitas eſt dignior anima inquātum eſt quedam participatio ſpiritus ſancti. ¶ Secundum .ſ. ꝙ ſit virtus ſpecialis pꝫ ex hoc ꝙ qꝛ connumeratur alijs virtutibus ſpecialibus ab apoſtolo ibi. Nunc manent fides ſpes ꝛ charitas. qḋ etiam ſic probat Bea. Tho. vbi. ſ. ar. iiij. Quia actus ꝛ habitus ſpecificantur per obiecta. Obiectum autē propriū amoris eſt bonum. Et ideo vbi eſt ſpālis ratio boni opꝫ ꝙ ſit ſpālis habitus virtutis. Bonū autem diuinū inquātum eſt obiectū beatitudinis hꝫ ſpālem rationem boni. ꝛ iō amor charitatis qui eſt charitas eſt ſpālis amor ꝛ charitas ꝯñter ſpālis virtus. Nec obſtat ꝙ charitas ponatur a Hiero. in diffinitione virtutis in generali dicente. ꝙ virtus eſt charitas qua diligitur deus ꝛ ꝓximus. nam dicit charitas omnis virtus. non ꝙ eſſentialiter ſit omnis virtus. ſꝫ qꝛ aliqualiter ab ea depēdēt omnes virtutes. ſ. cum ſine ea nulla ſit vera virtus. ¶ Tertiū. ſ. ꝙ vna ſit tm̄ virtus charitatis. ſic probat Tho. vbi. ſ. ar. v. Charitas eſt quedam amicicia hominis ad deum. Diuerſe autem amiciciarum ſpēs accipiuntur: vel ſm diuerſitatē finis. Et ſm hoc ponuntur tres ſpēs. ſ. amicicia delectabilis: ꝛ amicicia vtilis: ꝛ amicicia honeſti. Uel ſm diuerſitatem cōmunicationum in quibus amicicie fundantur. ſicut alia eſt ſpecies cōſanguineorum: alia cōciuium: alia peregrinātiū: quarū prima fundatur ſuper cōmunicatione naturali: alie ſuper communicatione ciuili vel peregrinationis: vt pꝫ per phm̄. viij. Ethi. Neutro autem iſtorum modorum charitas poteſt diuidi in plā. nam charitas finis eſt vnus. ſ. diuina bonitas. ꝛ etiā eſt vna cōmunicatio eterne beatitudinis ſuper quā hec amicicia fundatur. Unde ſequit ꝙ charitas ſit ſimplr̄ vna virtus nō diſtincta in plures. Nec obſtat ꝙ habitus vt dictū eſt diſtinguunt ſm obiecta: ſꝫ obiecta charitatis ſunt duo ſ. deus ꝛ ꝓximus. Nā hoc eſt verū qñ obiecta pro equo diſtinguunt: ſed deus ꝛ ꝓximus nō ex equo ſunt obiecta charitatis. nā ꝓprium ꝛ ꝓncipale obiectū charitatis eſt deus. ꝓximus autē ꝓpter deū ꝛ charitate dei diligitur. deus autē ꝓpter ſeipſum: vnde vna ſola rō diligendi attendit in charitate principaliter. ſ. diuina bonitas que eſt eius ſubſtantia: Alie autem rationes ad diligēdū inducentes: vel debitum dilectionis facientes ſunt ſecundarie ꝛ conſequentes ex prima.

¶ De diffinitione .§. iij.

De diſ/finitiōe chari/tatis.

ſeu deſcriptione charitatis magiſter in. iij. ſen. di. xxvij. ſic diffinit. Charitas eſt dilectio. ideſt amor ſm rationem qua diligitur deus ꝓpter ſeipſum: ꝛ proximus propter deū vel in deo. Proſper in lib. de vita contemplatiua ſic eam pulcherrime deſcribit. Charitas vt mihi videtur eſt recta volūtas ab omnibus terrenis proſus auerſa: iuncta deo inſeparabiliter: et igne quodam ſpiritus ſancti a quo eſt ꝛ ad quem refertur incenſa: inquinamenti omnis extranea corruptionis neſcia: nulli vitio mutabilitatis obnoxia ſup oīa que carnalr̄ diligunt excelſa. affectionū oīum potētiſſima: diuine ꝯtēplationis auida: in oibꝰ ſemp inuicta: ſūma actionū bonaꝝ: ſalus moꝝ: finis celeſtiū preceptorum: mors crimunū: vita vtutū: vtus pugnantium: palma victoꝝ: arma ſanctaꝝ mētiū cā meritoꝝ bonoꝝ: ꝓmiū ꝑfectoꝝ: ſine qua nullus vnquā deo placuit: cū qua aliqs peccare non pōt: fructuoſa in penitētibus. leta in ꝓficiētibꝰ: glīoſa in ꝑſeuerātibus: victorioſa in martyribꝰ: operoſa in oibus: oino fidelis ex qua qcqd eſt boni opis viuet. hec oīa. de pe. di. ij. charitas eſt. vbi dicit glo. ꝛ bñ ꝙ hec eſt ꝑdicatio p cāꝫ. ſicut cū dꝛ. Deus fortitudo nr̄a ꝛ patientia ꝛ ſpes nr̄a: qꝛ. ſ. ex cauſa fortitudinis ꝛ patientie ꝛ ſpei noſtre: ſic dicitur charitas eē oīa iſta: quia cauſat iſta. Cauſat enim rectam voluntatē. Et loquit de charitate perfecta que terrena contēnit. Dicitur autem iuncta deo inſeparabiliter: qꝛ non de facili ſeparat. Inquinamenti extranea. ſcilꝫ mortalis peccati. Salus morū. i. ſaluiferos faciens mores. finis preceptorum. ideſt conſummatio: ſumma actionum bonarum. ideſt perfectiſſima ꝛc.

❡ De excellentia .§.iiij.

charitatis. No. quod ait apl'us .j. Cor. xiij (poſt dona pſa ſpūalia enumerata) Adhuc excellentiorem viam vobis demōſtro. vbi totū ſequēs capitulum .xiij. ponit in cōmendationē charitatis: ſic ipſum terminat maior horum eſt charitas. ❡ Circa qd̄ ſciendum q charitas eſt maior omnib' donis ſpūalis in q̄tuor vt ibi oſtēditur. ❡ Prio in neceſſitate. ❡ Scd̄o in operoſitate. ❡ Tertio in durabilitate. ❡ Quarto ī dignitate vel nobilitate. ❡ Primo igitur charitas eſt magis neceſſaria ad ſalutem. Nam alia dona ſpūalia ſine ipſa nihil valēt ad ſalutem: ⁊ ipſa ſufficit ad ſalutem ſine plurib' ex eis. Vn̄ ponit apl'us gratiaȝ p̄dicatiōis eminentē de diuinis. ⁊ hec eſt lingua angelica. vel de naturalib' ⁊ moralibus: ⁊ hec eſt lingua humana: aut delectantē. ⁊ hec eſt humana: aut intrinſec' mouentē ad bonum: ⁊ hec eſt angelica ibi ſi linguis ⁊c̄. Ponit ꝓphiam .i. precognitionē futurorum cōtingentium vel occultarū reꝝ p̄ntiuȝ vel preteritaꝝ. Et ſi nouerīȝ oīa myſteria .i. occulta ſecreta ſcripturaꝝ ſacraꝝ: ⁊ omnē ſciam vt naturalē rōnalem ⁊ moralē. Itē ponit operationeȝ miraculoꝝ: ibi: ſi habuero oēm fidē ⁊c̄. Elemoſynarum largitionē: ibi: ſi diſtribuero. Martyrium: ſi tradidero corpus ⁊c̄. Omnia iſta magna dōa dei dicit. ⁊ t̄n ſine charitate nil pdeſſe .ſ. ad vitaȝ eternaȝ. Quod aūt ſine charitate non poſſit eſſe aliq̄ vera virtus: ſic ꝓbat btūs tho. ij. ij. q. xxiij. ar. vij. Virtus ordinatur ad bonū. bonū aūt p̄ncipalr̄ ē finis. Nā ea que ſunt ad finē non dicunt̄ bona: niſi in ordine ad finem. Sicut aūt duplex eſt finis: vnus vltim' alius prim'. Ita duplex eſt bonū: vnum qd̄ eſt principale bonuȝ hoīs .ſ. deo frui. ſ̄ȝ illud. pſ̄. lxxij. Mihi adherē deo bonū ē. Et ad hoc ordinat̄ hō p charitatem. Bonū aūt ſcd̄ariuȝ ⁊ q̄ſi p̄ticulare hoīs poteſt eē duplex: vnū q̄dem qd̄ eſt vere bonū: vtpote ordinabile q̄ntum eſt in ſe ad principale bonū qd̄ eſt vltimus finis. Aliud autem eſt bonū apparēs ⁊ non verū: q2 abducit a finali bono. Sic igitur pȝ q virtus vera eſt ſimplr̄ illa que ordinat ad principale bonum hominis: ſicut etiam phs dicit: vij. ethi. q virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum: ⁊ ſic nulla vera virtus pōt eſſe ſine charitate. Sȝ ſi accipiatur virtus ſm̄ q eſt in ordine ad aliquem finem particularem. ſic poteſt eſſe aliqua virtus ſine charitate: in q̄ntum ordinatur ad aliquod particulare bonum. Illud autem bonuȝ particulare ſi ſit verum bonum: puta conſeruatio ciuitatis vel aliquid hm̄oi. erit quidem vera virtus: ſed imperfecta: ſi non referatur ad finale ⁊ perfectum bonum .ſ. deum: ⁊ ſic ſumit̄ cum dicitur q virtutibus romani meruerunt imperium. xxxij. q. ij. ſic quippe. §. ex his. Cuȝ tamē eēnt infideles ⁊ ſine charitate. Si aūt illud particulare bonū nō ſit veꝝ bonū ſed apparens virtus que ordinat̄ ad illud: nō eēt vera virtus. ſed falſa. habens ſimilitudinē virtutis ſicut nō eſt vera virtus tpantia auaroꝝ qua ſe cohibent ab eſu ſumptuoſarum rerum ne expendant. Et falſa fortitudo qua multi mortis pericula ſubeunt propter lucrum. Item ſm̄ .b. Tho. vbi ſupra. Actus alicuius carentis charitate poteſt eſſe duplex. Vno modo ſm̄ hoc qd̄ charitate caret .i. ſm̄ pctm̄ aliquod in quo eſt: vt infidelitate ⁊ huiuſmodi. Sic ſemꝑ ē act' malus ⁊ pctm̄. Alio modo non ſm̄ id qd̄ charitate caret: ſed ſm̄ aliquod donum dei: vt fidē: ſpem: vel etiam bonuȝ nature. ſicut īfidelis: vl̄ etiam fidelis: ſed malus cum dat elemoſynaȝ ex compaſſione ad pauperem: ⁊ huiuſmodi: ⁊ talis actus non eſt malus: ſed bonus ex genere vnde etſi non eſt meritorius: quia extra charitatem non tamen dign' pena: ſed aliquo bono temporali. Sic ergo ſimpliciter nulla eſt vera virtus: nec aliquis actus vere virtuoſus ſine charitate. Et propter hoc dicit Proſper de pe. di. ij. q charitas dicitur via ab aplo: q2 ſicut ſine via non poſſunt homines ambulare: ſic ſine charitate poſſunt homines errare non ad patriam ire. ❡ Secundo charitas eſt maior in operioſitate. Omnia enim bona opera a charitate procedunt. Vnde .b. Grego. Non poteſt ramus proferre fructum boni operis niſi manſerit in radice charitatis. Vnde ipſa cōparatur igni qui maxime eſt actiuus Luc. xij. ait chriſtus. Ignē veni mittere in terraȝ: ⁊ qd̄ volo niſi vt ardeat. Et ſpirituſſanctus apparuit ſuper apoſtolos in linguis igneis Actuum ij. Hec eſt figurata per ignem quem deus mandauit in altari ſemper ardere: q2 in corde ſemper debet eſſe charitatis feruor: ſed ⁊ cor noſtrum ad modum flamme ignis formatuȝ eſt Augu. de peni. diſtin. ij. Si ſermo meus inuenerit in vobis aliquam ſcintillā gratuiti amoris ipſam inflate: ad augendam ipſam vos puocate: vt cum creuerit ⁊ digniſſimam flammam fecerit omnium cupiditatum ligna conſumat. Quod autem ab ipſa procedant omnia bona opera ⁊ caueantur mala: oſtendit apoſtolus per exempla in quibuſdam dicēs. Charitas patiens eſt: benigna eſt ⁊c̄. Vbi ponuntur .xv. gradus operum. Et idem poteſt dici de alijs temporibus. Pro cuius declaratione dicit bea. Thom̄. vbi ſupra: q virtus vel ars ad quam pertinet finis vltimus: imperat virtutibus vel artibus ad quas pertinent alij fines ſecundarij. Sicut ars militaris imperat

Quod maior ē omnibus donis oſtēditur in q̄tuor.

De charitate q ſine ea nulla pōt eē vera virtus.

De charitate q in operioſitate maior ē omnib' virtutib'.

De charitate q ab ea omnia bona opa procedūt ⁊ mala caueantur.

equeſtri: quia equeſtris ordinat ad militarem
Cũ igitur charitas ordinet hoiem ad vltimuȝ
finẽ humane vite. ſcilicet ad beatitudinẽ perfe
ctã. ideo extendit ſe ad actus totius humane vi
te per modũ imperij. nõ aũt quaſi eliciens act⁹
oẽs virtutũ. Jtẽ ſm .b. Amb. dr̃ charitas forma
et mater virtutũ. qḋ ſm .b. Tho. nõ eſt intelligẽ
dum ꝙ ſit forma exemplariter. nec ẽt eſſentiali
ter. ſed magis effectiue. inquantũ. ſ. inducit ad
opera ſeu imperat alijs actibus virtutũ: ſic for
[De charitate ꝙ cõpat radici & quaſ.] ma eſt principiũ operãdi. Cõparat ẽt radici ex
fundamento inquantũ virtutes oẽs ex ea ſuſtẽ
tantur & nutriuntur: & nõ ſm rõnẽ cauſe mate
rialis. Aplũs ad Eph. iij. in charitate radicati &
fundati de pe. di. ij. q: radix oium bonorũ eſt
charitas. & radix oium malorũ eſt cupiditas ni
ſi fuerit vna euulſa nõ põt alia plantari. Et cuȝ
dr̃ ꝙ oia credit intelligitur credenda. & ſperat
ſperanda & nõ alr̃. ¶ Tertio charitas eſt ma-
ior duratione qḋ notat aplũs .j. Cor. xiij. Dicens
Charitas nunq̃ȝ excidit. Qḋ põt exponi triplr̃.
Primo q: nunq̃ȝ cadit in peccatũ mortale: qḋ
eſt verũ coniunctim dũ ſcilicet quis permanet
ĩ charitate. et põt itelligi dcm̃ Gre. de pe. di. ij.
Fortis eſt mors dilectio q: mentẽ quã ſemel ce
perit a dilectione mundi funditus extinguit.
Scḋo modo de perfecta charitate confirmata:
ſicut habuerunt apli per aduentũ ſpiritusſan-
cti. & ſanctificati in vtero que tñ pauciſſimis cõ
fertur. Tertio & proprie quantũ ad actũ ſuum
qui ẽt poſt mortem nõ deficit ſed perficitur: nõ
ſic de alijs donis dei & virtutibus. Nam vt ibi
ſcribit aplũs: donum linguarũ ibi ceſſabit: quia
anime nõ loquuntur vocalr̃. Corpora aũt glo-
rificata vtiq̃ȝ loquentur laudes diuinas: ſed nõ
ſicut nunc ſcilicet ex aſpiratione & reſpiratione
ſeu repercuſſione aeris q: aer ibi nõ erit: ſȝ alio
modo ex vno idiomate. Prophetie oino ceſſa
bunt. Scientia acq̃ſita deſtruetur: nõ quantuȝ
ad habitum. ſed quantũ ad modũ ſciendi qui
nõ erit per diſcurſum rõnis: vt nunc. Fides &
ſpes ex toto ceſſabunt. virtutes morales ibi re
manebunt quantum ad habitũ: ſed nõ quantũ
ad eundem actum. q: nõ ſunt ibi pericula mor
tis & delectabilia ciboꝝ & venereoꝝ que ſũt ma
teria ipſarum virtutũ. Charitas vero nunq̃ȝ ex
cidit: q: cum incipit hic. nõ deficit in alia vita
[Qḋ eſt maior oib⁹ vir tutib⁹ in nobilitate] vt fides. ſed pficitur in patria. ¶ Quarto cha-
ritas eſt maior in nobilitate & perfectione. mẽ-
ſuratur enim humanum meritũ ſm charitatẽ
Nam ſm ꝙ homo facit opus bonũ cum maio
ri charitate: ſic magis meretur: & ꝯñter exinde
recipit maius premium eſſentiale. Unde figu-
ratur per aurũ qḋ eſt precioſius omni metallo
& menſura precioſitatis aliorum. Nam tanto
vnumquodq̃ȝ eſt precioſius quanto plus auri
valet Apoc. iij. Suadeo tibi emere auruȝ igni [De charitate q̃uo aſſimilat auro & quare.]
tum ideſt feruentem charitatem vt locuples fi
as. Jn huius figuram nil erat in templo quod
auro non tegeretur. ideſt in eccleſia. iij. Reguȝ
vj. Quod autem charitas ſit nobilior alijs vir
tutibus. ſic probat .b. Tho. vbi ſupra ar. vj. Cũ
bonum in humanis actibus attendatur ſm ꝙ
regulatur debita regula: neceſſe eſt ꝙ virt⁹ hu
mana que eſt principium bonorum actuuȝ cõ
ſiſtat in attingendo regulam humanoruȝ actu
um. Duplex autem eſt regula humanorũ actu-
um: ſcilicet ratio humana & deus. Sed de⁹ eſt
prima regula a qua etiam humana ratio eſt re
gulanda. Et ideo virtutes theologice que con-
ſiſtunt in attingendo illam primam regulam.
eo ꝙ earum obiectum eſt deus ſunt excellen-
tiores virtutibus moralibus & intellectualib⁹
que conſiſtunt in attingendo rationem huma
nam. & propter hoc etiam oportet ꝙ inter om-
nes theologicas illa ſit potior que magis deũ
attingit. Semper autem id quod eſt per ſe: eſt
magis q̃ȝ id quod eſt per aliud. Fides autem &
ſpes attingunt deum ſm ꝙ ex ipſo nobis pro-
uenit. vel cognitio veri. vel adeptio boni. Sed
charitas attingit ipſum deum vt in ipſo ſiſtat:
non vt ex eo nobis proueniat: & ideo charitas
excellẽtior eſt fide & ſpe & ꝯñter alijs. Sicut et [De charitate ꝙ ipſa ĩter alias virtutes theologicas ẽ excellẽtior.]
prudentia que attingit rõnẽ ſȝ ſe excellẽtior ẽ
q̃ȝ alie v̑tutes morales q̃ attingũt rõnẽ ſȝ ꝙ me
dium ex ea ꝯſtituit in opibus vel paſſionib⁹
humanis. Nõ ob. ꝙ fides p dilectioẽȝ opat. vt
dr̃ ad Gal. v. Et maius ſolet eẽ id qḋ opat q̃ȝ id
p qḋ opat. q: hoc eſt verȝ qñ qs opat vt p iſtru
mentũ. vt dñs p ſeruũ. Nõ aũt ſic opat fides per
charitatẽ. ſȝ ſicut opat res p formã ſuã. Dicit
charitas mater virtutũ: q: ſicut mater ex alio [Qr̃ charitas dr̃ mr̃ v̑tutum & quare.]
ente ꝯcipit ita charitas ex appetitu vltimi fi-
nis ꝯcipit actus aliaꝝ virtutũ imperando ipſis
D: etiam finis virtutũ: q: oẽs v̑tutes ordinat
ad finẽ ſuũ. Uñ aplũs cõparando ipſas theolo-
gicas adinuicẽ dic. Nũc manet &c. j. Cor. xiij.
Charitas ẽt eſt in omni natura intellectiua: di
uina vȝ angelica & humana. Jtẽ oĩ locoꝝ gene
re. i. in celo: in mundo: in inferno. & in purga-
torio. nõ ſic de alijs. Jn huius cõmẽdationem
dicit proſper de pe. di. ij. Si dilectionem deo
exhibeamus & proximo corde puro. conſcien-
tia bona. fide non ficta. facile peccato reſiſtim⁹
bonis omnibus abundamus: ſeculi blandimẽ
ta contemnimus & que difficilia ſunt & aſpera [De cõmẽdatiõe ſuper laude charitatis]
humane fragilitati cum dilectione ſuperam⁹.
¶ Ad commendationem charitatis .b. Greg.
in .x. lib. mora. tractans illud Job. xi. c. Multi
plex ſit lex eius: ideſt dei ſic ait. Lex dei q̃ cha-
ritas eſt multiplex dicitur: quia cum vna ea-
demq̃ȝ ſit charitas ſi mentem bene ceperis hãc

ad innumera opera multiformiter accendit. cuius diuerſitatem breuiter exprimimus ſi in electis ſingulis bona illius perſtringendo numeremus. Hec namq per abel ⁊ electa dei munera obtulit ⁊ fratris gladium non reluctando tolerauit. Hec enoch inter homines viuere ſpiritualiter docuit in ſublimez vitam etiam corporaliter abſtraxit. Hec noe deſpectis omnib⁹ ſolum deo placabilem oſtendit: atq in arce fabricam ſtudio longi laboris exercuit: ⁊ mundo ſuperſtitem pro opere exercendo ſeruauit. Hec in ſem ⁊ iaphet humiliter verenda patris erubuit ⁊ ſuperiecto dorſis pallio que nō videbat abſcondit. Hec abrae dextram quam ad mortē filij ſui extraxit hinc prolem innumere gentis patrem fecit. Hec yſaac mentem: quia ſemper mundiciā tenuit: ⁊ caligantibus etate oculis: ad videnda longe poſt ventura dilatauit. Hec iacob compulit ⁊ amiſſum bonum filium medullitus gemere: ⁊ prauorum filiorum preſentia equanimiter tolerare. Hec ioſeph docuit a fratribus venundatum: ⁊ libertate animi minime fracta ſeruitium perpeti: ⁊ eiſdem fratribus poſt mente non elata dominari ſeu principari. Hec moyſen delinquente populo: ⁊ vſq ad petitionem mortis in precibus ſtrauit: ⁊ vſq ad interſectionem populi ſtudio erexit. Hic phinees brachium in vltione peccantium erexit: vt arrepto gladio coeuntes transfigeret: et iram domini irati placaret. Hec ioſue exploratorem docuit et prius contra falſiloquos ciues veritatem verbo defenderet. ⁊ hanc primo et gladio hoſtes alligaret. Hec ſamuel in principatum humilem prebuit ⁊ integrum in deiectione ſeruauit. Qui cum perſequentem ſe plebem diligeret ipſe ſibi teſtimonium extitit: quia culmen ex quo deiectus eſt non amauit. Hec dauid apud iniquum regem ex humilitate cōmouit ad fugam: ⁊ pietate repleuit ad veniam ne ſcilicet occideret ſaul cum potuit. Hec nathan ⁊ contra peccantem regem in auctoritatem libere increpationis ſuſtulit. ⁊ cum regis culpa deeſſet in petitiōe humiliter ſtrauit. Hec per eſaiam nuditatem carnis non erubuit. Et ſubducto carnali velamine myſteria ſuperna penetrauit. Hec helyam: quia feruoris zelo viuere ſpiritualiter docuit: ad vitam quoq ⁊ corporaliter abſtraxit. Hec heliſeum: quia magiſtrū diligere ſuppliciter inſtituit: magiſtri ſpiritu dupliciter impleuit. Per hanc hieremias ne in egyptum populus deſcenderet reſtitit. Sed tamen inobedientes diligēs condeſcendit populus ⁊ ipſe deſcendit. Hec ezechielem: quia prius a terrenis deſiderijs ſuſtulit: quia poſt in eius anno capitis in aere liberauit. Hec in daniele: quia a regijs dapibus gulam cōpeſcuit: ei eſurientium ora leonum clauſit. Hec tribus pueris: quia in tranquillitate poſitis incēdia vitiorum ſubdidit ⁊ tribulationis tempore flammas in fornace temperauit. Hec in petro: qui minis terrentium principum fortiter reſtitit: ⁊ in circūciſione ſubmouenda minorum verba humiliter audiuit. Hec in paulo et manus perſequentium humiliter pertulit. Et tamen in circūciſionis negocio lōge ſe ſuperiorem ſenſum audēter increpauit. Hec oia. b. Gre. ibi.

¶ De charitate quantū ad ei⁹ ſubiectū. Ca. ij.

Viſo de charitate, ſecundum ſe nunc agendum ē de ea. Primo quantum ad eius ſubiectum. Secundo quoad eius obiectum. Tertio quantum ad eius preceptum. Quarto quantum ad eius actum. Et quelibet conſideratio harum habebit ſuum capitulū. Primo de eius ſubiecto. qd eſt illud. Et ſi ex infuſione cauſetur in eo vel actibus noſtris: ⁊ ſi infundatur ſm quantitatem naturalium. ¶ Quantum ad primum dicit. b. Thom. ij. ij. q. xxiiij. q charitas eſt in potētia volūtatis ſicut in ſubiecto. Et ratio eſt: quia cum duplex ſit appetit⁹: ſcz ſenſitiuus ⁊ intellectiuus qui dr̄ voluntas vtriuſq obiectum eſt bonum: ſed diuerſimode. nā obiectum appetitus ſenſitiui eſt bonum ſenſibile ſeu per ſenſum apprehēſum. Obiectū aūt volūtatis eſt bonum ſub cōmuni rōne boni prout eſt apprehēſibile ab intellectu. Charitatis aūt obiectum non eſt aliqd bonum ſenſibile: ſz bonum diuinum qd ſolum intellectu cognoſcit. ⁊ ideo charitatis ſubiectum non eſt appetitus ſenſitiu⁹. ſed intellectualis. Nō eſt aūt in rōne ſicut in ſubiecto: quia ratio nō eſt regula charitatis. ſicut humanarum virtutum. ſed regulatur a dei ſapientia: ⁊ excedit regulā rōnis humane. ſm illud Ephe. iij. Supereminētē ſcie charitatē xpi. Cauſatur aūt charitas in nobis nō per actus noſtros ſed per infuſionē. qd innuit apls ad Ro. v. dicēs. Charitas dei diffuſa eſt in cordib⁹ noſtris per ſpiritūſanctū ⁊c. Qd ſic probat bea. Tho. vbi ſupra arti. ij. Charitas eſt quedā amicicia hoīs ad deū fundata ſuper cōmunicatione eterne beatitudinis. Hec autem cōmunicatio non eſt ſm bona naturalia: ſz ſm dona gratuita: quia vt dicitur ad Ro. vi. Gratia dei vita eterna. Unde ⁊ ipſa charitas facultatem nature excedit. Quod autem excedit nature facultatem non poteſt eſſe naturale: neq per potentias naturales acquiſitum. Unde charitas non poteſt nobis naturaliter ineſſe. neq de iure naturali eſſe acquiſita. ſed per infuſionem. ſ. qui eſt amor patris ⁊ filij. cuius participatio in nobis eſt ipſa charitas creata. Quāuis autē de

q charitas ē in potētia volūtatis ſic in ſbto

Charitas in nobis charitas

De charitate q̃uo ẽ diligibilis

nõ ſm ſe maximie ſit diligibilis: quia ſumme bonus ⁊ inquantum eſt obiectum beatitudinis: tamen non hoc modo eſt maxime diligibilis a nobis per inclinationẽ affectus noſtri ad ſenſibilia bona. Sicut ⁊ deus de ſe eſt maxime cognoſcibilis: non tamen a nobis propter defectum noſtre cognitionis qui dependet a rebus ſenſibilibus. Requiritur igitur ad deum diligendum maxime ꝙ infundatur charitas. Non obſtat etiam ꝙ dicitur charitas procedere de corde puro ⁊ conſcientia bona: ⁊ fide nõ ficta. vel ſm Aug. ꝙ timor introducit charitatem. Hec enim intelliguntur. quia huiuſmodi actus diſponunt hominem ad recipiendum

De charitate ꝙ nõ iſundiť ſm q̃titatẽ naturaliũ

charitatis infuſionem non ꝙ cauſant vel quia exercitant charitatis actum. Item nota ꝙ charitas non infunditur ſm quantitatem naturalium. vt ſcilicet qui habet meliora naturalia ille plus recipiat: ſed ſm dei beneplacitum ſm illud .j. Cor. xij. Hec omnia operatur vnus atque idem ſpiritus diuidens ſingulis prout vult. Quod probat .b. Tho. ſe. ſe. vbi ſupra ſic. vniuſcuiuſqꝫ quantitas depẽdet a propria cauſa. Cauſa autem non producit effectum maiorem ſe. Charitas autem cum ſuperexcedat proportionem humane nature. non dependet ex aliq̃ cauſa naturali ſed ex ſola gratia. ſ. eam infundentis. Et ideo quantitas charitatis non depẽdet ex conditione nature vel ex capacitate naturalis virtutis: ſed ſolum ex voluntate ſpiritusſancti diſtribuentis ſua dona prout vult. Unde ad Ephe. iiij. dicitur. Unicuiqꝫ noſtrum data eſt gratia ſm menſuram donationis chriſti. Nec obſtat quod dicitur Mat. xxv. Dedit vnicuiqꝫ ſm propriam virtutem. Nã illa virtus ſm quam dat deus dona ſua eſt diſpoſitio vel preparatio precedens ſiue conatus gratiam accipientis: ⁊ hanc etiam diſpoſitionem vel conatum preuenit ſpiritusſanctus: mouens mentem hoĩs plus vel minus ſm ſuã voluntatem.

De augmento .§.1.

charitatis ſi augeatur ⁊ quo: Si per quẽlibet actum bonum: ſi in infinitum augeť. ¶ Quãtum ad primum ſciendum ſm Tho. ſe. ſe. q̃. xxiiij. ꝙ charitas augeri poteſt. Unde Aug. ſuper Jo. Charitas meretur augeri vt aucta mereatur perfici: quod eſt verum de charitate vie.

De charitate q̃ꝫtum ad eius augmẽtum

Cuius ratio eſt. Ex hoc dicimur viatores ꝙ in deum tendimus: qui eſt vltimus finis noſtre beatitudinis. In hac autem via tanto magis procedimus quanto magis deo appropinquamus cui non appropinquatur paſſibus corporis: ſꝫ affectibus mentis. Hanc autem appropinquationem facit charitas. q: per ipſam mens deo vnitur: ⁊ ideo de ratione charitatis vie eſt: vt poſſit augeri. Si. n. nõ poſſit augeri: iã ceſſaret vie proceſſus. Et iõ apſs .j. Cor. xij. charitatẽ viã nõiat di. Adhuc excellentiorẽ viã vobis demõſtro. Et nota ꝙ cũ duplex ſit q̃ꝫtitas: dimenſiua .ſ. ⁊ virtualis. Charitati nõ ↄuenit dimẽſiua: ſꝫ virtualis. Sꝫ hoc q̃ꝫtitas virtualis attendiť nõ ſolum ſm numerum obiectorum: vt .ſ. plura vel pauciora diligãtur. Nam minima charitas diligit oĩa que ſunt ex charitate diligẽda: ſed etiam ſm intẽſionem actus. vt magis vel minus aliquid diligatur. ⁊ ſm hoc dr̃ augeri. Item quãuis charitas ſit in ſummo: inquantum obiectum eius eſt ſummum bonum .i. deus. non tamẽ omnis charitas eſt in ſũmo. quãtum ad actũ eius. Hec .b. Tho. Sed idẽ probať de pe. di. ij. per plura capitula. Et p̃cipue illud Hierony. Charitas in quibuſdã pfecta eſt in quibuſdã impfecta. Perfectiſſima aũt in hac vita haberi nõ põt. Et iterũ. Nemo repente ſit ſummus: ſed a minimis quiſqꝫ inchoat vt ad maiora perueniat. Augetur autem eſſentialiter charitas in ſubiecto. non ꝙ eſſe incipiat. vl' ꝙ eſſe deſinat in ſubiecto: ſeu per additionem charitatis ad charitatem. ſicut quidam dixerũt. Sꝫ ſolum per hoc ꝙ ſubiectũ magis ac magis participat charitatem .i. ſm magis reduciť in actũ eius ⁊ magis ſubditur illi. hic. n. eſt modus proprius augmenti cuiuſlibet forme que intenditur. eo ꝙ eẽ huius forme totaliter conſiſtit i eo ꝙ iheret ſuſceptibili: ⁊ ideo cũ magnitudo rei ↄſequatur eẽ ipſius. formã eẽ maiorẽ: hoc eſt cauſa magis ineſſe ſuſceptibili: nõ aũt aliã formã aduenire. Sic igiť charitas augeť p hoc ꝙ intẽdiť in ſubiecto. Et h̃ eſt ipſam augeri ſꝫ eſſentiã. ⁊ h̃ eſt pfectius participare ſilitudinẽ ſpiritusſancti aiam. ¶ Quãtũ ad ſcḋꝫ dic. b. Tho.

De charitate q̃uo p actꝰ diſponiť q̃s ad augmẽtũ charitatis

vbi. ſ. ꝙ nõ p quẽlibꝫ actũ bonũ augeť charitas. ſꝫ diſponit ad augmẽtũ. Augmẽtũ. n. ſpũale charitatis ẽ ſimile quodãmodo augmento corpali: Augmẽtũ aũt corpale i aĩalibꝰ ⁊ plãtis nõ ẽ motꝰ ↄtinuꝰ: ita. ſ. ꝙ ſi tm̃ augeť i tãto tpe neceſſe ſit ꝙ pportiõalr i q̃libꝫ pte illiꝰ tpis aliqd adaugeať: ſic ↄtingit i motu locali. ſꝫ p aliqḋ tps nã opať diſponẽs ad augmẽtũ etiã nil agẽs actu. ⁊ poſtmodũ pducit ad effectũ id qḋ diſpoſuerat augẽdo plãtã i actu. ita ẽt in q̃libꝫ actu charitatis: charitas augeť: ſꝫ q̃libꝫ actus charitatis diſpõit ad charitatis augmẽtũ: ita ꝙ ex vno actu charitatis hõ reddiť pmptior ad agẽdũ ſꝫ charitatẽ: ⁊ habilitate creſcẽte hõ prũpit i feruẽtiorẽ dilectõis habitũ q̃uſqꝫ tendať ad charitas pfectiõẽ tũc charitas augeť i actu Et nota ꝙ ſicut q̃libet actꝰ charitatis mereť vitã eternã: nõ quidẽ ſtatiꝫ ſed tpe ſuo accipiẽdã ita ⁊ quilibet actus charitatis mereť augmentũ charitatis nõ ſtatim. ſꝫ tpe ſuo ſiẽdã. Jtẽ cũ

Quõ illud itel ligitur. In via dei ſta/re ē re/trocede re.

dicit beatus Grego. In via dei ſtare eſt retrocedere. Sciendum φ in via dei ꝓceditur non ſolum dum actu charitas augetur. ſed etiã dum diſponitur ad augmentum. Sic etiam põt dici retrocedi in via dei dũ per venialia diſponitur quis ad amiſſionẽ eius quod fit per mortale. ¶ Quantum ad tertium ſciendũ φ ſemper in via poteſt magis ac magis augeri charitas Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. vbi. ſ. φ terminus augmenti alicuius forme põt prefigi tripliciter. Uno mõ ex ratiõe ipſius forme que hꝫ terminatam menſuram ad quã cuꝫ peruentum fuerit non põt vltra ꝑ ſi vltra ꝓceſſum fuerit. perueniꝫ ad aliam formã: ſicut pꝫ in pallore cuius terminos per continuã alterationeꝫ aliquis tranſit: vel ad albedinẽ vel ad nigredinem ꝑueniens. Secundo mõ ex parte agentis cuius virtus non ſe extendit ad alterius augendum formam in ſubiecto. Tertio mõ ex parte ſubiecti. qð non eſt capax maioris ꝑfectionis. Nullo autem horum modoꝛuꝫ imponitur terminus augmento charitatis in via. Ipſa enim charitas ſm rationem proprie ſpeciei terminũ augmenti non habet. Eſt eniꝫ participatio quedam infinite charitatis que eſt ſpũſſanctus. Similiter etiam cauſa augens charitatem eſt infinite ṽtutis. ſ. deus. Similiter ex parte ſubiecti terminus huic augmẽto prefigi non poteſt qꝛ ſemper charitate excreſcente ſemper creſcit habilitas ad alterius augmentum. Unde relinquitur φ charitatis augmento nullus terminus prefigi poſſit in via. Quãuis enim augmentũ charitatis ſit ad aliquem finem: ille tamen finis non eſt in hac vita: ſed futura. Hic autem ſemper capacitas creature ſpiritualis augetur per charitatem: quia per ipſam coꝛ dilatatur: ꝛ ideo adhuc vlterius manet habilitas ad maius augmentum.

De cha/ritate φ chari/tas põt magis ac ma/gis au/geri.

¶ De gradibus .§. ij.

De tri/bo gra/dibus charita/tis.

charitatis qui tres aſſignantur. ſ. incipiẽs: proficiens: ꝛ perficiens ſeu perfectus. ¶ Hos ponit bea. Augu. ſuper epiſtolam canonicam. Jo an. di. Charitas cum fuerit nata nutritur: cum fuerit nutrita roboꝛatur cũ fuerit roboꝛata perficitur. de peni. diſtin. ij. Si quis habuerit. Primum enim pertinet ad incipientes: ſecunduꝫ ad proficientes. tertiũ ad perfectos. Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. ſcða ſcðe. q. xxiiij. φ ſpirituale augmentum charitatis conſiderari poteſt quantum ad aliquid ſimile ſm corporale augmentum: quod quideꝫ quãuis in plurimas partes diſtingui poſſit: habet tamen aliquas determinatas diſtinctiones: ſm determinatas actiones vel ſtudia ad que homo perducitur per augmentuꝫ ſicut infantilis etas dicitur antequã habeat vſum rationis. Poſtea diſtinguitur alius ſtatus hominis: quãdo iam incipit loqui ꝛ ratione vti. Tertius ſtatus eſt pubertatis quãdo incipit generare poſſe. ꝛ ſic vlterius quouſqꝫ perueniatur ad perfectuꝫ. Ita etiã diuerſi gradus charitatis diſtinguuntur ſꝫ diuerſa ſtudia per que homo perducitur ad charitatis augmẽtum. Nam primo qdem incũbit homini ſtudium ꝑncipale ad recedendũ a peccato ꝛ reſiſtendũ cõcupiſcentijs eius que in cõtrarium charitatis mouẽt. Et hoc pertinet ad incipientes in qbus charitas eſt nutriẽda vel fouenda ne coꝛrũpatur. Scðm ſtudium ſuccedat vt homo principaliꝛ intendat: ad hoc φ in bono proficiat. Et hoc ſtudiũ pertinet ad ꝓficiẽtes. qui ad hoc principaliter intẽdunt vt in eis charitas per augmẽtum roboreꝫ. Tertium ſtudiũ eſt: vt hõ ad hoc principaliter intẽdat: vt deo inhereat: ꝛ eo fruaꝫ. Et hoc ptinet ad ꝑfectos qui cupiũt diſſolui et eſſe cuꝫ xp̃o. Sicut etiaꝫ videmus in motu coꝛpali φ ꝑmũ eſt receſſus a termino a q̃. Scðm eſt appꝛopinquatio ad alium terminũ. Tertiũ eſt quies in termino. De primo auctoritas. Regnum celoꝝ vim patitur ꝛ violẽti rapiunt illud Matth. xj. Hec violentia eſt reſiſtẽdo paſſionibus ꝛ concupiſcẽtijs ꝛ tentationibus. Jacob. iiij. Reſiſtite diabolo ꝛ fugiet a vobis. Figura Exo. Cũ filij iſrl egreſſi de egyptoꝛ ꝛ dura ſeruitute pharaonis poſt trãſitũ maris rubꝛi. occurrerũt amalechite pugnãtes ꝯ eos. Sic recedẽtibus de mundo a ſeruitute diaboli poſt mare ꝯtritionis occurrũt tentationes que vincuntur pugnãdo ꝛ alioꝝ oꝛonibus adiuti. Exẽpluꝫ de btõ Bñdicto tentato in vrticis ſe ponẽdo. De ſcðo auctoꝛitas cãticoꝝ. ij. Fulcite me floꝛibus. ideſt ſanctis deſiderijs. ſtipate me malis. ideſt virtutibus: quia amoꝛe langueo. Pſalmus. Ibunt de virtute in virtutem. Figura in lib. Eſdre quando reuerſi iſraelite de babylonia reedificabant muros Hieruſalem tenentes vna manu gladiuꝫ ad defendendum ſe ꝯ aduerſarios alia edificabãt. Exẽplũ de btõ Antonio. q diſcurrebat in viſitando pꝛes ſicut apis a ſingulis eligẽdo floꝛes ṽtutũ. De tertio auctas Ro. vij. Infelix ego hõ quis me liberabit de coꝛpe mortis huius. ps. xl. Quẽadmodũ deſi. cer. ad fon. aquarum ꝛc̃. Figura Gen. xviij. Abꝛae ſtanti in cõualle mãbꝛe in feruoꝛe dei in oſtio tabernaculi apparuerũt ei tres viri quibus fecit cõuiuiũ. Sic in humilitatis valle moꝛanti: in magno feruoꝛe charitatis. in oſtio ſ. deſiderio mẽtis apparẽt diuina myſteria per cõtemplationem in qua mens ꝯiuaꝫ. Exẽplũ bea. Dñici qui ꝑnoctabat in oꝛonibus deſiderio celeſtis patrie accenſus. abundanter flebat habens multas dei reuelationes ꝛc̃.

De tri/ plici charita tis pfe ctione

De perfectione .§.iij.

charitatis. Nota ꝙ triplex eſt perfectio charitatis ſm.b.Tho.ij.ij.q.xxiiij. Prima eſt diuine eſſentie:ſcḋa eſt ſuperne p̄rie ſeu triũphãtis eccleſie:tertia eſt vie ſeu militãtis eccleſie. Prima perfectio in hoc cõſiſtit vt diligat aliquid quãtũ diligibile eſt. Deus aũt tm̃ eſt diligibilis quãtũ eſt bonus. bonũ.n. eſt obiectum amoris. Bonitas autem dei eſt infinita. vñ ſeqtur qꝛ deus infinite diligibilis eſt. Nulla aũt creatura põt diligere deũ infinite. Cũ quelibet virtus creata ſit finita. Qḋ aũt eſt finite virtutis nõ põt infinite operari. Et ſm hoc nullius creature põt eẽ charitas perfecta. ſed ſolũ charitas dei qua ſeipſum diligit Matt.v. Pr̃ veſter celeſtis perfectus eſt.ſ.in dilectiõe de qua ibi loquebat. Scḋa perfectio cõſiſtit in hoc ꝙ totũ coꝛ hoĩs ſeu affectus creature ſp̄ actualiter ferat in deũ vt nil actu cogitet ⁊ amet niſi deũ vl' relatũ in deũ. ⁊ nunq̃ ceſſet ab hoc actu ⁊ iſta eſt perfectio charitatis ſupne p̄rie ſeu ſanctoꝝ. nec eſt poſſibilis inſici propter diuerſas neceſſitates coꝛpoꝛales ⁊ occupatiões vite preſentis in qbus nõ põt tũc actu cogitari de deo vt in doꝛmiẽdo ⁊ plura alia faciẽdo. De hac pfectõe charitatis p̄rie itelligit illud aplĩ Phil. iij. Nõ ꝙ iam apprehenderim aut perfectꝰ ſim ⁊.j.Coꝛ.xiij. Cũ venerit ꝙ perfectũ eſt. euacuabitur qḋ ex parte eſt. ⁊ illud.b.Aug. Perfectio charitatis nulla cupiditas. Eſt enim cupiditas affectus quicũq; inoꝛdinatus ſine quo in vita preſenti nullus inuenit niſi chꝛiſtus ⁊ mater eius niſi per aliquã moꝛulã. Tertia pfectio

De tri/ plici p/ fectiõe charita tis vie in qbꝰ cõſiſtit

ſcʒ charitatis vie põt eẽ triplex. Prima cõſiſtit in hoc vt hoĩem ſuũ deputet ad vacandum deo ⁊ rebꝰ diuinis ptermiſſis alijs niſi inquantũ neceſſitas pſentis vite reqrit. ⁊ iſta eſt perfectio charitatis poſſibilis in via de qua.b.Aug. Charitas cũ ad pfectũ venit dicit. cupio diſſolui ⁊ eẽ cũ chꝛiſto. Eſt alia pfectio charitatis viatoꝝ q̃ ẽ cois oĩbꝰ hñtibꝰ charitatẽ q̃ ↄſiſtit in h̃ ꝙ aliqs coꝛ ſuũ totũ habitualr̃ ponit ĩ deo. ita ſcʒ ꝙ nihil cogitet vel velit qḋ ſit diuine dilectõi ↄtriũ. hec.b.Tho. de hac põt itelligi illḋ.j. Jo.iiij. Perfecta charitas foꝛas mittit timoꝛẽ .ſ.ſuilẽ q nõ ſtat cũ charitate q̃tũcũq; minima Talis.n. dolet de cõmiſſis. ⁊ ꝓponit ĩ futuꝝ ab oĩbꝰ abſtinere moꝛtalibꝰ pp deũ. Ad hoc etiã facit dictũ Hiero. de pe.di.ij. charitas ĩ qbuſdaʒ pfecta ẽ. ĩ qbuſd. ĩ ipfectã. pfectiſſima aũt ĩ hac vita hr̃i nõ põt. Tertia pfectio.ſ. charitatis vie eſt media inter vtrũq; que.ſ. tẽdit ad pmã. non ſolũ ſeruãdo mãdata dei qḋ ptinet ad ſecũdã: ſed ẽt obligãdo ſe ad ↄſilia paupꝛtatis caſtitatis: ⁊ hmõi de qua dꝛ Math.xix. Si vis pfectus eẽ va. ⁊ vẽ.o. que habes. ⁊ da paupibus: ⁊ ſequere me. Vñ religio que oꝛdinat ad pmaʒ perfectionẽ dꝛ ſtatꝰ pfectiõis. Jn decre. de pe. di.ij.§. hec que de charitate in glo. ponit alia diſtinctio de pfectõe charitatis vie: vʒ pfectio quoad ſufficiẽtiã neceſſariã ad vitã eternã. de qua de pe.di.iij. talibus. Secũda pfectio. quo ad efficiẽtiã: qua.ſ. ꝓducit actus pfectiõis.ſ. ꝓpoſitũ efficax ſuſtinẽdi martyriũ. de q̃.b.Aug. Si qs habuerit tãtã charitatẽ vt paratus ſit ꝓ fratribus moꝛi: pfecta eſt in eo charitas. Tertia pfectio quoad pſeuerãtiã actualẽ in bono. de qua dicit Gra.in.d.§. ꝙ intelligunt auctoritates ille que vident dicere ꝙ charitatẽ habens nõ poſſit peccare: vt dicit.b.Aug. Radicata ẽ charitas ſecurus eſto. nil mali ꝓcedere põt: de pe.di.ij. ⁊ multa alia.

De amiſſione .§.iiij.

charitatis videndum eſt ſi amitti poſſit. Si perfectus ſubito amittit. Quantum ad primũ

De charitate vtrum poſſit amitti: ⁊ quõ intelligitur

queſtionem iſtam foꝛmat magiſter ſent.in.iij. di.xxj. Et gratianus de pe.di.ij. per totum valde prolixe eã pꝛoſequens. Vterq; inducit plures auctoꝛitates que videntur dicere ꝙ nõ poſſit amitti quas quidam male intelligentes hoc aſſeruerũt. Sed in hoc concoꝛdant oẽs magiſtri ſen. cum theologis omnibus ⁊ gratia. cũ canoniſtis cunctis: ꝙ charitas vie poſſit amitti ſimpliciter loquẽdo. qḋ ꝓbat Gratianus per plura exẽpla coꝝ qui habuerunt charitatẽ valde pfectã: ⁊ tñ q̃nq; amiſerunt: licet poſtea recuperauerũt per penitẽtiã. Exẽplũ Ade q habuit pfectã charitatẽ. ⁊ Moyſes qui eã amiſit propter diffidentiam ad aquas contradictionis. ⁊ ſilr̃ Aaron ſm Gratianum. Exemplũ ẽt de Dauid qui cõmiſit adulterium ⁊ homicidium de pe.di.ij.§. Inducit ⁊.c. Hieronymi. Si enim inquit ⁊.c. Gregoꝛij. vbi oſtendit luciferum cum focijs in celo amiſiſſe charitatem. Auctoꝛitates aũt que videntur ↄtrariũ dicere: ſcʒ ꝙ nõ poſſit amitti. ſũt he.j.Coꝛ.xiij. charitas nunq̃ excidit.b.Aug. charitas que deſeri potuit nunq̃ vera fuit. Idẽ charitas eſt fons ꝓprius ⁊ ſingularis bonoꝝ cui nõ coĩcat alienus. alieni ſunt q auditurĩ ſunt: nõ noui vos. Proſper. Cum charitate nemo peccare potuit ⁊ plura alia. Eſt autem triplex modus reſpondendi ad dictas auctoꝛitates ⁊ materiam queſtionis. Primus eſt magiſtri ⁊ gratiani: videlicet ꝙ poſſunt intelligi dicte auctoꝛitates de pfecta charitate. ⁊ tunc opoꝛtet q̃ intelligat perfecta charitas q̃ pſeuerat ſemp vſq; in finẽ vl de pfecta cõfirmata p grãm eo mõ quo aplĩ p aduẽtũ ſpiritusſancti ⁊ ſanctificati ĩ vtero. Secũdus modus rñdẽdi ẽ glo. Jo. queʒ ſequitur

De triplici mõ reſpõdẽdi charitas nunq̃ excidit ⁊ tribꝰ auctoꝛitatibus

Rat.cū quibuſdā alijs.ſ.dicte auctoritates in
telligūtur coniunctim.i. ꝙ hñs charitatem
dum permanet in charitate non peccat.ſ.mor
tal'r.ꝛ ſic exponit Hiero.illud.j.Jo.iij.Ois q
natus eſt ex deo non peccat dum.ſ.ꝑmanet in
tali natiuitate ſeu filiatione que eſt ꝑ grām de
pe.di.ij.ſi enim inqt.Illud tamen apłi Chari
tas nunq̄ excidit.intelligit ꝙ nō deficit ſicut
fides ꝛ ſpes in patria:ſed ablata imꝑfectione
eius:que nō ē eſſentialiter remanebit ꝛ actus
eius. Tertius modus rñdendi eſt ſm tho.ij.ij.
q.xxiiij.q ait ꝙ tripl'r poſſum⁹ ꝯſiderare chari
tatē. Uno mō ex pte ſpūſſancti mouentis aīam
ad diligendum deū. Nā ꝑ charitatem.ſſ.habi
tat in nob:ꝛ ex hac pte charitas hābz impecca
bilitatem ex virtute.ſſ.q infallabil'r operaſ qđ
cunq̄ voluerit. vnde īpoſſibile eſt hec duo eſſe
vera ꝙ ſpūſſctūs velit aliquē mouere ad actuʒ
charitatis:ꝛ ꝙ ipſe peccando charitatem amit
tat. Scđo modo pōt ꝯſiderari charitas ſm ꝓ
priam rōnem:ꝛ ſic charitas non pōt niſi illud
quod ꝑtinet ad rōnem charitatis. vñ charitas
nullo mō poteſt peccare:ſicut nec calor pōt in
frigidare:nec iniuſtitia bñſacere. Tertio mō
pōt conſiderari charitas ex pte ſubiecti qđ eſt
vertibile ſm arbitrij libertatē:ꝛ quia in via li
berꝫ arbitriū ē vtibile ad malū ſic ad bonū cha
ritas pōt amitti:ꝛ hñs charitatem poteſt pecca
re.in patriaꝫquia liberū arbitrium non eſt vir
tibile ad maluꝫ amitti nō pōt. Aſſignat auteʒ
b.Tho.pulchrā ꝛ ſubtilem rōnem ibi. quare
hic peccare pōt hñs charitatem ꝛ liberū arbi
trium verti ad malū ꝛ nō in patria. Dicit enim
ꝙ cōparatio charitatis ad hoc ſubiectum pōt
attendi.ꝛ ſm vniuerſalem rōnem qua cōparaſ
materia ad formā.ꝛ ſm ſpālem rōnem q̄ com
paraſ habitus ad potentiā. Eſt autem de rōne
forme ꝙ ſit in ſbiecto amiſſibiliſ:qñ nō replet
totā potētialitatē materie:ſicut pꝫ ī formis gene
rabilium ꝛ corruptibiliū:qꝛ materia horū ſic
recipit vnam formā ꝙ remanet in ea poten
tia ad aliā formā quaſi non repleta tota poten
tialitate materie ꝑ vnā formā.ꝛ iō forma vna
pōt amitti ꝑ acceptioneʒ alterius:ſicut mortuo
aīali deſtructa forma aīalis.ſ.anima ſenſitiua
introduciſ in illa materia forma cadaueris.ꝛ
ſic de alijs. Sed forma corporis celeſtis:qꝛ re
plet totā potētialitatem materie:ita ꝙ nō rema
net in ea potētia ad aliā formam inamiſſibili
ter ineſt:vt in ſole luna ꝛ ſtellis. Sic ergo chari
tas patrie.qꝛ replet totā potentialitatē rōnalis
mētis in ꝺeū.ſ.ois actualis mot⁹ ſꝑ ferſ in deū
inamiſſibiliter habeſ. Charitas autem vie nō
ſic replet potētialitatē ſubiecti ſui:qꝛ nō ſemꝑ
actu ferſ in deū:vnde qñ actu in deū non ferſ
poteſt aliquid menti occurrere vnde charitas
amittaſ. aliā cōparationem ſcꝫ habitus ad po
tentiā ob breuitatem amitto. Ad auctoritatem
Aug. inductā.ſ.ꝙ charitas nō eſt vera que de
ſeri pōt. dicit ꝙ hoc eſt de rōne charitatis ꝙ nō
amittaſ quātū eſt ex ipſa:ſed tñ ex mutabilita
te ſubiecti amittiſ contra propoſitū charitatis
ad dictū Gre. ꝙ amor dei nunq̄ ē ocioſus ꝛc.
dicit ꝙ operatur ſemper magna in propoſito
ſed non ſemper actu.

¶ Per vnū actū .§.v.

peccati mortalis quodcunq̄ ſit illud charitas
amittiſ. Nā pro quolibet mortali ſit hō dign⁹
morte eterna. Juxta illud Ro.vj. Stipēdia pec
cati mors ꝛ di.xxv.§.als ea demū. Sed habēs
charitatē hꝫ meritū vite eterne. Dicit.n.chri
ſtus Jo.xiiij. Siquis diligit me diligeſ a patre
meo:ꝛ ego diligā illū ꝛ ego manifeſtabo ei me
ipſum. In qua manifeſtatiōe ꝯſiſtit vita eter
na ꝛ habeſ Jo.xvij. Nullus aūt pōt eē dignus
ſimul vita eterna ꝛ morte eterna. Unde ſequiſ
ꝙ pro quocūq̄ mortali amittaſ charitas. Un
de Hiero. in lib. ꝯtra Jouinianū. Que coicatio
lucis ꝛ tenebre. chriſti ꝛ belial. qm̄ ſicut dies ꝛ
nox miſceri nequeūt:ſic iuſtitia ꝛ iniqtas:pec
catū ꝛ bona operatio:xp̄s ꝛ antichriſtus. Si ſu
ſcepimus chriſtum in hoſpitio pectoris no
ſtri:ilico fugamus diabolum. Si peccauimus
ꝛ peccati ianuam ingreſſus fuerit diabolus ꝓ
tinus recedit chriſtus. de pe.di.ij. Si enim in
quit chriſtus aūt habeſ in pectore mentis per
charitatem.ꝛ diabolus per mortale peccatum
pro cuius declaratione dicit Tho.ij.ij.q.xxiiij.
ꝙ vnūquodq̄ per aliud ſuperueniēs ꝯriū tol
latur:qlibet aūt actus peccati mortalis ꝯriaſ
charitati ſm ꝓpriā rōnē que ꝯſiſtit in hoc ꝙ de
us diligaſ ſuꝑ oia.ꝛ ꝙ hō ſe totalr ſubijciat ei.
oia ſua referendo in ipſuꝫ. Eſt igiſ de rōne cha
ritatis. vt ſic deū diligat ꝙ in oib⁹ ſe velit ſubij
cere ꝛ ꝑceptorꝫ eius in oibus regulā ſeq. quic
qđ autem ꝯtrariaſ ꝑceptis eius māifeſte ꝯtra
riaſ charitati:vñ illud t'ale de ſe hꝫ ꝙ charita
tē excludere poſſit.ꝛ ſi qdē charitas eēt habit⁹
acqſitus ex virtute ſubiecti depēd'ns nō oporte
ret ꝙ ſtatim per vnū actū ꝯtrariū tolleret act⁹
enim nō directe ꝯtrariatur habitui. ꝯſeruatio
aūt habitus in ſubiecto nō requirit ꝯtinuitatē
actus vñ ſuꝑueniēte ꝯtrario actu nō ſtatim ha
bitus acqſitus excludiſ. ſꝫ actus cū ſit habitus
infuſus dependet ex actione dei infundentis
q ſic ſe hꝫ in infuſiōe ꝛ ꝯſeruatiōe charitatis. ſi
cut ſol in illuminatiōe aeris:ꝛ iō ſicut lumē ſta
tim ceſſaret eē in aere cū aliqđ obſtaculū pone
retur illuminatiōi ſolis: ita ꝛ charitas ſtatim
deficit eē in aīa cū aliqđ obſtaculū poniſ influē
tie charitatis a deo in aīam. Manifeſtū eſt aūt

de amiſſione charitatis per vnum actum pecca ti amittitur

Qr charitas amittit᷑ p quod cūqꝫ pctm

ꝙ p quodlibet mortale. qꝛ ↄtrariatur diuinis pceptis ponitur pdicte infuſiōi obſtaculum. qꝛ ex hoc ipſo ꝙ hō eligēdo pfert peccatū diuine amicicie q̄ reqrit vt dei voluntatē ſequamur: ↄñs ē vt ſtatī p vnū actū peccati mortalis: habitus charitatis perdatur. Uñ Aug. ſup Geñ. ad lr̄am dicit. ꝙ hō deo .ſ. pñte illuminatur: abſente aūt ↄtinuo tenebratur a quo nō locoꝝ interuallis: ſed voluntatis auerſione diſceditur. q̄d aūt Orige. dicit ꝙ perfectus nō ſtatim euacuatur ⁊ decidit: ſed paulatim ⁊ per partes: intelligitur nō ꝙ perfectio charitatis nō tollatur per vnū mortale: ſed ꝙ perfectus nō ſubito cōmuniter cadit in mortale: ſed prius in aliquā negligentiam ⁊ aliqua venialia que ſunt diſpoſitio ad mortale: vel etiam intelligi poteſt ꝙ non ſubito decidit: ita ꝙ ex malitia peccet. Quod etiam Bern. dicit: In petro negāte charitatem ſopitam non extinctam. intelligitur ꝙ eam non amiſerit per contemptū peccans: ſed per paſſionē ⁊ timorē: vel quia non irrecuperabiliter ⁊ finaliter amiſit: vt iudas: ſed ſtatī recuperauit. Item nota ꝙ fides ⁊ ſpes non tollūtur per quodcunqꝫ mortale quoad habitum ſicut charitas. Et ratio huius eſt: quia charitas importat quandam vnionem ad deum. nō aūt fides ⁊ ſpes. Omne autem peccatum mortale cōſiſtit in auerſione a deo. ⁊ ideo omne mortale contrariatur charitati: non autē omne mortale contrariatur fidei ⁊ ſpei. ſed quedam determinata peccata per que habitus fidei ⁊ ſpei tollitur. Per alia peccata non tollitur habitus ipſarum. ſed remanet informis. charitas aūt informis remanere nō pōt cū ſit vltima forma virtutū: ex h̄ ꝙ reſpicit deū in rōne vltimi finis.

De diminutiōe .§.vi.

An charitas poſſit diminui et quō intelligit᷑

charitatis: vtrū poſſit diminui. Ad quod dicit Tho. ij. ij. ꝙ diminutio poſſit dici tripliciter. Uno modo indirecte ⁊ improprie. vt dicatur diminutio diſpoſitio ad corruptionem ipſius que fit vel per peccata venialia vel per ceſſationem ab exercitio actuum charitatis. ⁊ poteſt diminui. Et ſic poteſt intelligi illud Aug. ꝙ augmentum cupiditatis eſt diminutio charitatis accipiendo large cupiditatem pro quolibet affectu inordinato ⁊ veniali. Alio modo dicitur diminutio propria ⁊ directa: ⁊ ſic diminui non poteſt. Aſſimilatur enim charitas igni Cant. viij. Lampades eius .i. charitatis lampades ignis. Sed ignis q̄diu manet ſemper aſcēdit ⁊ non deſcendit: ſic charitas creſcere poteſt: ſꝫ non minui. quod ſic probatur. Charitas per cōparationem quam habet ad obiectum ſicut augeri non poteſt. ſic nec minui. Augetur autem per comparationem quam habet ad ſubiectū vt dictum eſt ſupra. Sed ex hac parte ⁊ cōſideratione diminui non poteſt. Nam ſi diminueretur per comparationem ad ſubiectum: hoc eſſet vel ex ceſſatione ſola actus charitatis: vel ex dei operatione vel ex praua actione peccatoris. ex pma cauſa ſcꝫ ex ceſſatione ab actu procedere non poteſt diminutio charitatis. Ratio huius eſt: qꝛ per ceſſationem ab actu diminuunt᷑ ſolum ille virtutes que ex actibus acquirunt᷑. ⁊ quandoqꝫ etiam corrumpuntur. Unde de amicicia phs. iiij. eth̄. dicit ꝙ multas amicicias in appellatiuo ſoluit .i. nō appellare amicū ⁊ nō colloqui ei: ſed hoc ideo eſt: qꝛ ↄſeruatio vniuſcuiuſqꝫ rei depēdet a cauſa ſua. Cauſa .n. virtutis acquiſite eſt actus humanus. Uñ ceſſantibus actibus humanis diminuitur virtus acquiſita. ⁊ tandē totaliter corrūpitur ſed hoc in charitate locū nō hꝫ: qꝛ nō cauſat᷑ ab actu humano: ſed ſolū a deo infunditur vt dictum eſt ſupra. Uñ ſequitur ꝙ ceſſante actu charitatis charitas propter hoc nō diminuitur nec corrumpitur ſi deſit peccatū ſcꝫ mortale. Ex ſecunda cauſa .i. a deo cauſari nō pōt talis diminutio. Rō huius eſt: qꝛ a deo nō cauſatur in nobis aliquis defectus niſi per modum pene: hꝫ ſcilicet ꝙ ſubtrahit gratiam in penam peccati Unde nec ei competit diminuere charitatem: niſi per modum pene. Pena autem debet᷑ peccato. Unde relinquitur ꝙ ſi charitas minuat᷑ hoc procedit ex tertia cauſa ſcilicet ex peccato. Sed etiam ex actu peccati diminui non poteſt Rō huius eſt: qꝛ ſi ex peccato eſſet iſta diminutio: aut hoc eſſet effectiue aut meritorie. Neutro autem modo mortale diminuit charitatē ſed totaliter corrumpit ipſam ⁊ effectiue: quia omne mortale contrariatur charitati: vt dictū eſt: ⁊ ſic expellit eam. ⁊ etiam meritorie. qꝛ qui peccando mortaliter contra charitatem aliqd agit. dignum eſt vt ei deus ſubtrahat charitatem. Similiter nec per venialia peccata charitas diminui poteſt effectiue nec meritorie. Nō effectiue: quia ad ipſam charitatem nō attingit veniale. Charitas enim eſt circa vltimum finem. veniale vero eſt quedam inordinatio circa ea que ſunt ad finē. Nō aūt diminuitur amor finis ex hoc ꝙ quis committat aliquā inordinationem circa ea que ſunt ad finem. ſicut aliquando contingit ꝙ aliqui infirmi multum amātes ſanitatē. inordinate tñ ſe hñt ad diete obſeruationē. Similiter per veniale nō meretur diminui charitas. Cum enim aliquis delinquit in minori nō meret᷑ detrimētū pati in maiori. Deus .n. nō plus ſe auertit ab hōie q̄ homo ſe auertat ab eo. Et ſic cū inordinate ſe habeat in his que ſunt ad finē meretur pati detrimentum in charitate per quam ordinatur

Vide inter ceſſationē v̄tutū acq̄ſitarū ⁊ infuſarū

ad finem. Sic igitur pʒ q directe loquēdo cha
ritas minui non poteſt. Unde illa glo. que ha/
betur de peni. diſt. ij. cum ſanctam que incipit.
Sunt itaqʒ gradus vbi dicitur q charitas in/
tenditur ⁊ remittitur. id eſt diminuitur. vel nō
eſt vera vel indirecta locutio: vt dicatur dimi/
nutio diſpoſitio ad corruptionem.

¶ De ſignis chari §. vij.

De ſignis charitatis que ſunt.

ſtatis. Nullus pōt eſſe certus in vita preſenti ſi
hʒ charitatem niſi fuerit ei ſpāliter reuelatuʒ.
Unde dicit Eccē. ix. Nemo ſcit vtrum odio vl
amore ſit dignus. ſ. dei. tn̄ ſm quaſdam conie/
cturas ⁊ ſigna poteſt quis eſtimare ſe hr̄e cum
in ſeipſo ſigna viderit. Et ſunt hec ſigna decē.
¶ Primum ſignū eſt cum aliqs libēter ⁊ affe/
ctuoſe cogitat de deo. Sap. vj. Cogitare de illa
ſ. ſapientia increata que deus eſt ſenſus eſt con
ſummationis. id eſt pfectionis per dilectionem
Matth. vj. Ubi eſt theſaurus tuus. i. qḋ maxi
me amas: ibi eſt cor tuū cogitādo. pūerbiū eſt.
Ubi amor ibi oculus. Uñ Magdalena dixit
Jo. xx. de Jeſu. Dñe ſi ſuſtuliſti eum ⁊c̄. Glo. nō
dicit quem: qꝛ hoc gerere ſolet in aīo vis amo
ris vt quem ſemp cogitat nullum alium igno
rare credat. Scōm ſignum eſt cū quis libenter
de deo audit ⁊ audita retiet memorie. Jo. viij.
Qui eſt ex deo verba dei audit. Et Joan. xiiij.
Qui hʒ mandata mea ⁊ ſeruet ea. ille eſt qui di
ligit me. Lu. x. Maria magdalena ſtans ſecus
pedes dñi audiebat verbum illius. ¶ Tertiuʒ
eſt cum quis libēter cuʒ deo loquitur qḋ fit in
oratione. Iſido. Cum oramus cū deo loqmur:
⁊ cum de deo libēter loquimur. Chry. ſup illō.
Quis non ſeparabit a charitate xpī. Hic mos
amantium eſt vt amoreʒ ſuū ſilentio tegere ne
queant: ſed neceſſarijs ⁊ charis ſuis eff̄rant ⁊
produnt flāmas ſuas. Sic facit ħ beatiſſimus
Pau. ¶ Quartū cum quis libēter dat p deo.
Canti. viij. Si dederit hō oēm ſubſtantiaʒ ſuā
pro charitate ſua: quaſi nihil deſpiciet eā. Econ
tra dicit. j. Jo. i. iij. Si quis habuerit ſubſtātiaʒ
huius mundi ⁊ viderit fratrē ſuum egere ⁊c̄.
Exemplū in Tobia. ¶ Quintuʒ eſt cū quis li/
benter pro deo patit. Ecc̄i. ij. Jn igne pbat au/
rum homines receptibiles in camino humilia
tionis. Btūs Grego. in moral. pena quippe in
terrogat ꝗ̄tum quis quietus veraciter amat.
Exemplum in paulo. ¶ Sextū eſt cū quis mā/
data dei obſeruat. j. Jo. v. Jn ħ eſt charitas dei
vt mandata eius cuſtodiamus. Chriſtus etiam
ait Joā. xiiij. Si quis diligit me ſermonē meuʒ
ſeruabit. Et ſi diligitis me mandata mea ſerua
te. ¶ Septimum eſt cū quis amat que deo pla
cent: vt bonos ⁊ opera virtutū: ⁊ odit que deo
diſplicent vt opera praua ⁊ mala inquantum
mala ſunt. Ad primum mouemur exēplo chri
ſti qui ait. Matth. xij. qui fecerit voluntatē pa
tris mei ipſe meus frater ⁊ ſoror ⁊ mater eſt.
Ad ſcōm exemplo Dauid qui ait. Iniqs odio
habui ⁊ iniquitatē odio habui. ¶ Octauum
cum quis frigeſcit a ſollicitudine ⁊ amore mū
di. Grego. Tanto frigeſcit quis a curis ſeculi.
quanto ſurgit ardentius in amorē dei. Figura
in Jacob qui poſt luctā cum angelo vno pede
claudicauit. Geñ. xxviij. i. ab amore ſeculi. Exē
plum in apl̄is qui noluerunt curam hr̄e tpalīū
diſpenſandoꝝ. ¶ Nonuʒ cum quis magnum
honorē exhibet miniſtris dei. ſicut econuerſo.
Qui eos ſpernit. deū ſpernit. Lu. x. Unde dicit
Ecc̄i. vij. Jn omni virtute tua dilige euʒ qui te
fecit: ⁊ miniſtros eius non derelinquas. Exem
plum Conſtantini imperatoris: cui cū deferrē/
tur accuſationes epoꝝ in concilio noluit audi
re di. Quia dij eſtis appellati ⁊ iō dei iudicio
reſeruamini ⁊c̄. vt hr̄ di. xcvj. duo ſunt. ¶ De
cimum eſt cum quis videt ſe promptū ⁊ facilē
ad bene operandum pꝑter deū. naʒ ſm phm.
Signum eſt habitus generati delectabiliter ⁊
prompte operari. Amb. Neſcit tarda molimi/
na ſpiritusſancti gratia.

¶ Quid ſit diligendum: ⁊ quo ordine.
Capitulum. iij.

DE charitate quan/
tum ad obiectuʒ eius. Circa qḋ di
cit Aug. de doctrina xpiana. Qua
tuor ſunt ex ordine diligēda. Unum eſt ſupra
nos. ſ. deus Aliud qḋ ſumus nos. i. aīa noſtra.
Tertiū eſt qḋ eſt iuxta nos: ſcilʒ proximus. Quar
tum eſt qḋ eſt infra nos: ſcilʒ corpus. Et de ſin/
gulis videndū eſt ħ ordine. Nam non ſolū pre
ceptum eſt iſta diligere: ſed etiaʒ ordinē predi
ctuʒ ſeruare. Ratio aūt quare iſta diligēda ſint
ex charitate: ⁊ non plura ⁊ q̄re ſm predictū or/
dinem. eſt iſta ſm Tho. ij. ij. q. xxv. ar. xij. Ami/
cicia charitatis ſup cōicatiōe beatitudinis fun
datur. Jn hac aūt cōicatione vnuʒ qdem eſt qḋ
conſiderat vt principiū influens btitudineʒ. ſ.
deus. Aliud eſt directe btitudinē participās. ſ.
homo ⁊ angelus. Tertiuʒ eſt id ad qḋ per quā
dam redundantiā beatitudo deriuat. ſ. corpus
humanū. Jd auteʒ qḋ eſt beatitudinē influēs
eſt ea rōne diligibile: qꝛ eſt beatitudinis cā. Jd
aūt qḋ eſt btitudinem participans: pōt eē du/
plici rōne diligibile: vel qꝛ eſt vnum nobiſcuʒ:
vel qꝛ eſt nobis conſociatuʒ in btitudinis par/
ticipatione: ⁊ ħʒ hoc diligibilia ex charitate aſ/
ſumuntur duo. prout. ſ. quis diligit ⁊ ſeipſum
⁊ proximuʒ. De ipſo ordine charitatis dicitur
Cañ. ij. Introduxit me rex in cellam vinariā. i.
in eccleſiam ſeu gratiaʒ ⁊ ordinauit in me cha/
ritatem. i.

Quattuor ſunt ex ordine diligenda.

ritatē.i.dedit mihi charitatem ordinatā.Ubi Amb.Scire qd facias:ꝛ neſcire ordinē faciēdi non perfecta ſcientia eſt.Peccat enim qui pre poſtere .i. inordinate agit . Ordo autem ſm phm importat modum aliquem prioris ꝛ poſterioris.Unde Proſper de vita contēplatiua inquit.Ordinem dilectionis illi peruertunt: nec modum diligendi cuſtodiunt qui aut mūduz qui contemnendus eſt diligunt:aut corpa ſua minus diligenda plus diligunt:aut proximos ſuos non ſicut ſeipſos:aut deum plus ꝙ ſeipſos fortaſſe non diligunt.de pe.di.ij.Ergo ſi charitatem.Item.b.Amb. Multorum charitas eſt inordinata:quod in primo eſt.ponūt tertium vel quartum.primo diligendus eſt deus.ſecundo parentes.tertio filij.poſtea domeſtici ꝛc̄.ꝛ intelligitur preſuppoſita dilectione ſui in ordine proximi.

De dilectione .§.i.

Deus ē dei qui ante omnia ꝛ ſup oīa debet diligi.De ꝙ ſup oīa dicit Gre.in omel.De dilectione cōditoris nō ꝛ ante cor:ſed ſolum lingua ꝛ manus requiratur.Uñ oīa dili dicit.i.Jo.iij.Filioli diligamus non ſolum lingua:ſed ope ꝛ veritate.i.veraci corde.Et corde quidem oſtenditur dilectio dei dum qs de deo frequenter cogitat:ipſum deſiderat:ad eū orat pō.Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquaꝝ ꝛc̄.Hinc ꝛ proſper.Diligere deum eſt illum animo occupare . concipere fruende viſionis eius affectum pctī odiuz mundi faſtidium.de pe.di.ij.ergo ſi charitatem.Ore oſtēditur dilectio dum quis libenter de dilecto loquitur ꝛ audit.Sicut enim ignis nō poteſt celari in ſinu:ita nec amor in mente.Matth.xij. Ex abundantia cordis os loquitur.Unde ſpūs ſctūs qui eſt charitas apparuit in linguis igneis ſuper aplos:quia ſm Gre.quos replet.protinus de ſe loquentes facit.Unde anima quedā deſiderans inuenire deum per guſtuz affectualem dicebat.In lectulo meo queſiui quem diligit anima mea.Can.iij.Cum non inueniſſet in lectulo quietis corporalis:nec in noctibꝰ ignorantie ſui internalis:nec etiam in plateis cupiditatis mundialis:vel tumultus ſecularis vbi eſt locutio de mundo:nec p vicos timoris infernalis.poſtꝙ vigiles inuenit.i.pdicatores ꝛ doctores:querens ab eis de dilecto.poſt ipſos inuenit eum.Opere.Gre.Probatio dilectionis exhibitio eſt opis.Idez in omel.Amor dei nunꝙ eſt ocioſus.opatur enim magna ſi eſt. vnde Sap.vij.d͠r ꝙ ſpūs intelligentie eſt multiplex ꝛ mobilis ꝛ amans bonū actum:qr.ſ.facit hoiem pmptum ad opanduz:ꝛ bonos actꝰ ꝛ multiplr.Ipſa enim bona opa figurata ſunt p ſacrificia que dn̄s mandauit in lege offerri. ꝛ precipue agnum quotidie in holocauſtum agnus.i.opa īmaculata:que igni diuini amoris perficiendi ſunt iuxta illud apoſtoli . Omnia opera veſtra in charitate fiant.

Ad dilectionem .§.ij.

dei inuitat.Primo ſacra ſcriptura. Secūdo incitat natura.Tertio excitat grā nob exhibita. Quīn[que] Quarto ſollicitat gloria promiſſa. Quinto ad ꝙ ſunt hoc clamat vniuerſa creatura:vt dicit Guil.in que ad ſumma virtu.Quantum ad pmum in pluribus locis ſcriptura ad hoc inuitat.Deute.vj. Diliges do.d.t.ex.t.c.t.ꝛc̄.eiuſdez.xj.Ama dominum deum tuum.Eccl.xiij.Omni vita tua diliges deum.Matth.xxij.Diliges do.d.t.ꝛc̄. j.Jo.iiij.Diligamus deum qm̄ ipſe prior dilexit nos.Quātum ad ſcḋm incitat īmmo pene cogit natura.i.rō naturalis. Ber.in lib.de diligēdo deum.Inexcuſabilis eſt omnis etiaz infidelis ſi non diligit deum ex toto corde.Clamat nēpe inata ꝛ nota rōni iuſtitia:quia ex toto ſe illum diligere debet cui ſe totū debere nō ignorat.Si naturaliter amat filius patrē a quo hz partem corporis:quāto magis amare debz deū qui corpus ei ꝛ aīam ex nihilo fecit. Eccl. vij.In tota anima tua dilige eum qui te fecit. Ber.Parum ne tibi videtur hoc cogita qualē te fecit.Nēpe ſm corpus egregiā creaturā.ſz aīam magis imaginez creatoris inſignē rationis participē beatitudinis eterne capacē.Porro ambo cohęrere fecit incōprehenſibili artificio.ſapiētia inueſtigabili:nec ante promeruit qui añ non fuit:nec ſpes retributionis fuit qa bonoruz noſtroꝝ non eget.Item quot videt in corpore ſuo mēbra:tot inueniet magna beneficia ꝙ̄tum quis amaret eū qui reſtituere oculū amiſſum aut ꝯſeruaret cuz meruiſſet perdere. Non minus amandus eſt qui ab initio oculos dedit:ꝛ cōſeruat cū multotiens pꝑter peccata meruiſſet pdere.Si multū amares qui te reſuſcitaret.non minus amādus qui vitaz dedit ꝛ conſeruat.Ber.Ualde mihi amādus eſt p quē ſum:viuo ꝛ ſapio.Figura etiā quaz hz corpus incitat ad amādū deum.Uñ Aug.de doc.chriſtiana.Beluas deus in terraz proſtratas facit querentes paſtū de terra.te in duos pedes erexit faciem tuā ſurſum attendere voluit.Nō diſcordet cor tuuz a facie tua.non habeas faciem tuā ſurſum cor deorſuz.quid eſt ſurſum habere:niſi qḋ dictū eſt.Diliges do.d.t.ex.t.c.t. ꝛc̄. Q. multum nos Quantum ad tertiū.ſ.de grā precipue redēptionis multuz excitat ad amādū deū.ad Gal. ij.Dilexit me ꝛ tradidit ſemetipſuz pro me:nō ſum ingratus gratie dei.ꝛ Eccl.xxix.Gratiam fideiuſſoris.i.chriſti ne obliuiſcaris.Dedit eni pro te aīaz ſuaz. Ber.i li.de dili.de. Infidelis

Margin notes: "Quīn[que] ſunt que ad diligendū deū nos ſollicitāt." — "Q. multum nos ſollicitare ad diligēdū paſſio xpi."

ſe totum ei debere non ignorat: quē ſui totius non ignorat actorem. quid ergo ego qui deuʒ meū teneo non ſolū vite mee gratuitū largitorem largiſſimū adminiſtratorem: piuʒ conſolatorem ſollicitum gubernatorē: ſed inſuper copioſiſſimum redēptorem: eternum conſeruatorem: ditatorem: glorificatorem. Ideʒ. Si totuʒ debeo me pro me facto. quid debeo pro me refecto: ꝛ refecto hoc modo. nec ēt tam facile refectus ꝙ̃ factus. Siquidem de me ſicut ꝛ de aliis dixit ꝛ facta ſunt. At vero qui tm̄ ꝛ ſemel dicendo fecit in reficiendo ꝛ dixit multa ꝛ geſſit mira: ꝛ pertulit dura: nec tm̄ dura ſʒ indigna: quid ergo retribuaʒ dño pro omnibus que retribuit mihi. Idem. Quid in te adhuc dormitat affectio tua. immo nō dormitat: ſed mortua eſt: ſi huic non rn̄det beneficio. Idem in ſermone pente. O duri ꝛ indurati filii Adā quos nō emollit tanta benignitas: tanta flāma: tā ingēs ardor amoris: tam vehemens amator: qui pro vilibus ſarcinulis tam ꝓcioſas merces expendit. ¶ Quantum ad quartū ſollicitare dʒ gloria promiſſa. i. Corin. ii. Oculus non vidit nec auris audiuit: nec in cor hominis aſcēdit: que preparauit deus diligentibus ſe. Mirum eſt quō amor noſter euadere pōt deum: qꝛ ſi venalis ē nullus deo charius emet. Dabit enim pro illo regnū eternū. Si eniʒ ad dāduʒ nullus eo dignior eſt ꝙ̃ deus cū ipſe ſit ſūme bonus. Uñ nulli potius ꝙ̃ ei dari dʒ. Si violētiam reqrit nullus maiorē violētiam pro eo faciet ꝙ̃ ipſe. Petit eni ꝙ̄ſi gladio euagīato di. Aut tu mihi eā dabis. aut tu morte ꝑibis. pō. vii. Niſi ꝯuerſi fueritis. ſ. ab amore mūdi: ad amorē dei gladium ſuum vibrauit ꝛ pauit illū. vrget ꝛ tribulatio nos. Greg. Mala que nos hic ꝑmūt: ad deum nos ire cōpellūt. Hinc ꝛ Augu. Quis nos pōt āplius amare ꝙ̃ deus fomētis leuioribꝰ: qbus nos ꝯſolat ſepiſſime ēt mordaciſſimū medicamentū tribulationis adiūgit: exercet fame patriarchas: pios ꝛ religioſos: populum ꝯtumacem diris verberibus agitat: nō auſert ab apoſtolo ſtimulum carnis tertio rogatus vt virtutem in infirmitate perficiat ꝛc̄. v. q. v. Nos omnis. ¶ Quinto omnis creatura inuitat nos ad dei amorem. Augu. in. x. ꝯfeſ. Celum ꝛ terra ꝛ omnia que in eis ſunt vndiqꝫ mihi dicunt: vt amē te dñe: nec ceſſant dicere oibus ita vt inexcuſabiles ſint. Dupliciter aūt creature clamāt ſeu dicunt: vt amē deum. Uno mō oſtendendo eum digniſſimum amore noſtro. Bonitas enī creaturaꝝ oſtendit creatorem eſſe optimum: et ideo amore digniſſimum. Secundo q: creature ſunt dona dei ꝛ beneficia nobis a deo collata: qꝛ omnia fecit propter nos. Omnia inferiora noſtra ſunt ad ſeruiendum equalia autēʒ vt

Quō hꝫ verbuʒ Augu. ītelligitur ꝙ omnis creatura clamat vt dicit vt deuʒ amenꝰ.

angeli ad conuiuēduʒ: ſuꝑiora vt deus ad fruendum. Ad inducēdum enim aliquē ad amandum efficacior eſt donatio ꝙ̃ locutio. Canes inquit. Sene. amant bñfactores ſuos. Itē Augu. in lib. ꝯfeſ. ad deum loquens. Quid autē amo cum te amo: non decus in creaturis: non cādorem lucis ꝛ dulces melodias cantilenarū non florum vel vngentoꝝ aromatum ſuaue olentiuʒ: non māna ꝛ mella: non mēbra acceptabilia carnis amplexibus. Non hec amo dū amo deum meum: ꝛ tñ amo quādam lucē quādaʒ vocem. quēdam odorē: quēdam cibum quēdam amplexum interioris hois mei: vbi fulget animo meo qꝺ non capit locus: ꝛ vbi ſonat qꝺ nō capit tꝑs: ꝛ vbi olet qꝺ nō ſpargit flatus: ꝛ vbi ſapit qꝺ non minuit edacitas: vbi heret qꝺ nō diuellit ſocietas: hec amo cum deū meū amo. Hugo de arra anime. Magno debito obligata es o anima: multum accepiſti ꝛ nihil a te habuiſti: ꝛ pro his omnibus nil habes quod retribuas niſi tantum vt diligas. Et qꝺ per dilectionem datum eſt: nec melius nec decentius ꝙ̃ per dilectionem rependi poteſt.

¶ Deus magis .§. iii.

debet diligi ꝙ̃ proximus. qꝺ ſic pōt ꝓbari. Illꝺ eſt magis diligēdum propter qꝺ alia ſunt odio habenda: ſed proximi ſunt odio habendi propter deum. i. ſi nos a deo abducūt: ſʒ illud Lu. xiiii. Siquis venit ad me ꝛ non odit patrem et matrem ꝛ vxoreʒ ꝛ filios non poteſt meus eſſe diſcipulus. Ergo deus eſt magis ex charitate diligendus. Pro cuius declaratiōe dicit Tho. ſcđa ſe. q. xxvi. arti. ii. ꝙ vnaqueqꝫ amicicia reſpicit. illud in quo principaliter inuenit illꝺ bonum ſuꝑ cuius cōmunicatione fundatur: ſicut amicicia politica principalius reſpicit principem ciuitatis a quo totum bonū cōmune ciuitatis dependet: vñ ꝛ ei maxime debet fides et obedientia a ciuibus. Amicicia auteʒ charitatis fundatur ſuper cōmunicatione beatitudis que conſiſtit eſſentialiter in deo: ſicut in ꝑmo principio a quo deriuatur in oēs qui ſunt beatitudinis capaces: ꝛ ideo principaliter ꝛ maxime deꝰ eſt ex charitate diligēdus. Ipſe enī diligitur vt beatitudinis cauſa: proximus autem ſicut beatitudinem ſimul nobiſcum ab eo participans. Si dicatur contra: qꝛ viſio eſt principiū amoris. vt dicitur. ix. Ethicoꝝ. Sʒ proximus eſt magis viſibilis ꝙ̃ deus a nobis. ergo magis videtur proximus diligendus. Uñ etiam. i. Joā. iiii. dicitur. Qui nō diligit fratreʒ ſuum quē videt. deum queʒ non videt quomodo poteſt diligere. Reſpondet Tho. ꝙ dupliciter eſt aliquid cauſa dilectionis. Uno modo ſicut id qꝺ eſt ratio diligendi. Et hoc modo bo/

Deꝰ magis dʒ diligi ꝙ̃ ꝓximus.

num eſt cauſa diligendi: qꝛ vnuʒqđqꝫ diligit inquãtum hꝫ rationem boni. Alio modo: quia eſt via ad acquirendum dilectionẽ. Et h̃ modo viſio eſt cã dilectionis: non quidem qꝛ ea rõne ſit aliquid diligibile: quia eſt viſibile: ſed qꝛ per viſionem perducimur ad dilectionem. Nõ ergo opꝫ ꝙ illud qđ eſt magis viſibile ſit magis diligibile: ſed qđ prius occurrat nobis ad diligendum. Et hoc mõ argumentatur apoſtolus Jo. Proximus enim qꝛ eſt nobis magis viſibilis: prius occurrit nobis diligẽdus. Ex his enĩ que nouit animus didicit ĩcognita amare. vnde ꝙ aliquis proximum non diligit. argui poteſt. quia nec deum diligit: non ꝙ propter hoc proximus ſit magis diligibilis: ſed prius diligendus occurrit: deus autem eſt magis diligibilis propter maiorem bonitatem.

¶ Debet etiam .§.iiij.

Homo plus dꝫ diliget deũ q̃ ſeipm.

Homo quilibet magis diligere deum q̃ ſeipſum. qđ ſic probat Tho.ij.ij.q.xxvj.arti.iij. A deo accipere poſſumus duplex bonum. ſ. bonum nature ⁊ bonum gratie. In cõmunicatione autẽ bonorum naturalium: nobis a deo facta: fundat amor naturalis: quo non ſolum hõ in ſua integritate nature diligit deum ſup oia ⁊ plus q̃ ſeipſum: ſed etiã quelibet alia creatura ſuo modo. i. vel intellectuali vel rõnali vel aiali: vel ẽt naturali ſaltem amore. ſicut lapides ⁊ alia que cognitione carent: qꝛ vnaqueqꝫ pars plus naturaliter amat cõmune bonũ totius q̃ particulare bonum ꝓpriuꝫ: qđ manifeſtatur ex opere. Quelibet enim pars hꝫ inclinationẽ ꝑncipaliter ad actionem cõmuneꝫ totius vtilitatis. Apparet etiam h̃ in virtutibus politicis ſm quas ciues pro bono cõmuni ⁊ diſpendia propriaꝝ rerum ⁊ perſonaꝝ interdũ ſuſtinent. vñ magis hoc verificatur in amicicia charitatis que fundatur ſuper cõmunicatione bonoꝝ grẽ. ⁊ ideo ex charitate magis dꝫ homo diligere deũ: qui eſt bonum cõmune oium q̃ ſeipſum: qꝛ beatitudo eſt in deo ſicut in cõmuni ⁊ fontali oium ꝑncipio que beatitudinem participare pñt. Et nota ꝙ quãtum quis diligit frui deo: tanto magis diligit ſeipſum: qꝛ h̃ eſt ei ſummũ bonũ. m̃ hoc ꝙ aliquis velit frui deo ptinet ad amoreꝫ: quo deus amatur amore concupiſcentie. Magis autẽ amamus deũ amore amicicie q̃ amore cõcupiſcentie qꝛ maius eſt in ſe bonũ dei q̃ bonum qđ participare poſſumus ipſo fruendo. ⁊ ideo ſimplr homo magis diligit deuꝫ ex charitate q̃ ſeipſum. Et iõ dꝫ potius quis omnia mala ſuſtinere q̃ peccato aſſentire. ſm Augu. vt dicit. xxxij. q. v. ita ne. Et ratio eſt: qꝛ mala pene ſunt contra ſeipſum: etiam pene iferni ſed peccatum eſt contra deum.

¶ Ad diligendum .§.v.

Triplex rõ nos mouet ad diligendũ deum.

deuꝫ ſuper omnia quaſi cogit triplex ratio que mouere poteſt ad amãdum aliquid: que notari pñt in eo qđ dicitur. Diliges dñm deum tuũ Deute.vj. ⁊ Matth.xxij. ¶ Et prima eſt ratio prouidentie ⁊ largitatis. ibi. dñm. ¶ Secũda eſt rõ varie bonitatis. ibi. deũ. ¶ Tertia eſt rõ attinẽtie ⁊ ꝓpinquitatis. ibi. tuũ. ¶ Iſta mouent ad amãdũ q̃cũqꝫ aliqđ amat. ¶ Et q̃tuꝫ ad ꝑmũ clarũ eſt ꝙ huus amat dñm ſuũ cũ eũ diligit ⁊ ei ꝓuidet ⁊ tuet ⁊ bñficia largit. Ex h̃ g̃ diliges dñm. Sui enĩ ſumus oẽs. Quãtũ aũt diligat oſtendit: qꝛ proprio filio non pepercit: ſed pro nobis tradidit illum: quo cum illo non nobis oĩa donauit. Ro. viij. Ber. Dñe quid eſt hõ ꝙ memor es eius: aut filius hois: qm̃ viſitas eũ: tot ſcilꝫ ⁊ tantis bñficijs. Mittis filium vnigenituꝫ. Mittis ſpm̃ ſanctuꝫ paraclytuꝫ tuuꝫ. te ipſum reſeruas adoptatis in premiuꝫ. Si dicias eſt. nimis ꝓdigus es tuis. j. Petri. v. Omnem ſollicitudinem veſtram proyciẽtes in eũ: qm̃ ipſi eſt cura de vobis. Matth. v. Soleꝫ ſuũ oriri facit ſuper bonos ⁊ malos: ⁊ pluit ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos: ⁊ materialiter ⁊ ſpiritualiter. Inſuper ⁊ angelis ſuis deus mandauit de te cuſto. ⁊c̃. Pſal. xc. immo ſm apoſtoluꝫ ad Hebre. j. Omnes adminiſtratoꝝ ſpirit9 ſunt miſſi in miniſterium eorum qui hereditatẽ capiũt ſalutis. Ecce quanta prouidentia dñi erga nos quoad corpus ⁊ quoad animam. ergo diligamus ipſum ſuper oĩa. ¶ Quãtum ad tertium poſtea magis imorãdo in ſcđo diligitur aliqs: qꝛ eſt attinens ⁊ cõſanguineus: ⁊ ſm hoc maxime diligitur pater a quo qs hꝫ eſſe ⁊ frater qui deſcẽdit ab eodẽ ſtipite: qđ natura docet ⁊ inſtigat. Sed nunqđ ait Moyſes. Nõne ipſe eſt pater tuus qui poſſedit ⁊ fecit: quãtum ad corpus: ⁊ creauit te quãtum. ſ. ad animam Deute. xxxij. Unus eſt pater veſter q in celis eſt Matthei. xxiij. Sed qualis pater. ij. Corin. j. Pater dñi noſtri Jeſu chriſti: pater miſericordiarum ⁊ deus totius cõſolationis. Et ſic tuus eſt pater. Sed vt magis eſſet tuus: effectus eſt per incarnationem frater. Uade ait ipſe ad magdalenã: ad fratres meos ⁊c̃. Jo. xx. Et qꝛ caro noſtra et frater noſter eſt: vt dꝛ in figura. Geneſi. xxxvij. Decuit per oĩa fratribus aſſimilari. vt ait apl̃s ad Hebre. In penalitatibus ſcilꝫ corporis non vitijs mẽtis. Diliges g̃ tuũ fratrẽ ⁊ patreꝫ tuum. Et qꝛ qui diligit filiũ aſſiduat ei flagella. vt dicitur in Prouer. Ideo ex dilectione multipliciter flagellat nos. Ambro. Non ſemper oſculatur pater filium: ſed aliquando flagellat: ergo cum caſtigatur qui diligitur tunc erga eũ pietas exercetur. Habet enim amor plagas ſuas

que dulciores ſunt cum amare inſeruntur.v.
q.v.Non oſculatur vt enim d᷑ Sap.xiij.cum
nobis diſciplinam das inimicos multipliciter
flagellas.Et ne ita videantur nobis graues la
bores noſtri.ipſe nobiſcum portat:ergo diliga
mus dn̄m deum noſtrum:qui totus eſt noſter:
nil ſui reſeruans ſibi.Nam corpus in cibum:
ſanguinem in precium ꝛ poculum:vitaꝫ in re/
demptionem dedit ſuis.❡Quantum ad ſcd̄ꝫ
notandum ꝙ bonitas eſt que trahit ad ſe amo/
rem noſtrum.Bonum enim eſt quod oīa appe
tunt dicit phs.Bonitas autem eſſentialiter eſt
in deo:ꝛ ſm̄ hoc di.Nemo bonus niſi ſolus de
us.ſ.eſſentialiter ꝛ ex ſe.nam creature ſunt bo
ne ex deo nō ex ſe ꝛ accidentaliter Bonitas.n.
vniuerſaliter eſt in deo quia eſt fons bonitatis:
ꝛ cauſaliter:quia ab eo cuncta bona procedūt:
ꝛ bonitas ſua vt dicit magiſter in.ij.ſenten.
di.j.fuit cauſa creationis reruꝫ.Unde ꝛ moyſi
dixit:ꝙ aſcenderet in montem ad eum:ꝛ oſten
dam tibi ait omne bonum.i.meipſum.❡Cū
autem omne bonum ſit honeſtum.vel delecta/
bile:vel vtile.Omnia hec genera bonorum re
periūtur in deo.Unde dicitur Sap.vij.Uene/
runt mihi omnia bona pariter cum ea.ſ.ſapi//
entia que eſt deus.Deus autem ſm̄ beatuꝫ An/
ſel.eſt quo melius cogitari non poteſt.❡Et de
bono honeſto dicitur ibi.Innumerabilis ho//
neſtas per manus illius.Bonum honeſtuꝫ eſt
ſcientia ꝛ virtus:ſed omnis ſapientia a domi//
no deo eſt.Eccl̄i.j.Et ſpū oris eius oīs virtꝰ eo/
rum.In pō.Uirtus iuſtitie:prudentie fortitu//
dinis:temperantie.Et alias Amb.Omnis ra/
tio ſuperne ſcientie ꝛ terrene creature in eo:q
eſt caput eorum ꝛ auctor:vt qui hunc inuene//
rit nil vltra querat:quicquid alicubi queritur.
hic perfecte inuenitur:quia hec eſt perfecta dei
virtus ꝛ ſapientia.❡De bono delectabili ibi
dicitur ibi.Letatus ſum in omnibus quoniaꝫ
antecedebat me iſta ſapientia.Leticia eſt dele//
ctatio in homine:ea que delectant trahunt ho/
minem ad ſui amorem.Delectant autem pul//
chra viſum fragantia odoratum:ſuauia guſtū:
conſonantia ꝛ melos ſonorum auditum ꝛ hu//
iuſmodi.Sed cum omnia iſta ſint a deo cauſa
omnium:ꝛ omnis virtutis effectus preexiſtat
in cauſa ſua:inde ſequitur ꝙ omnia hec bōa ꝑ
fectius ſunt in deo:quia ſine mixtura ↄfectus.
Unde Bern̄.Illud eſt verum gaudium quod
non de creatura ſed de creatore concipitur:qḋ
cum acceperis nemo tollet a te.Cuius compa/
ratione omne ſedum pulchrum:omne dulce
amaruꝫ:oē qḋ delectare poteſt moleſtum:gau
dium vt dictum eſt in homine idem eſt quod
delectatio.❡De bono vtili ibi dicitur.Prepo
ſui illam regnis ꝛ ſedibus ꝛ diuitias nihil eſſe

dixi in comparatione illius ꝛc̄. Sap.vij. Bo// De mul
num vtile dicitur diuitie: aurum argentuꝫ la/ tiplici
pides precioſi:dominia terrarum:ꝛ huiuſmo vtilita/
di.Que etiam bona a deo procedunt:ꝛ oīs ve te dile/
ra vtilitas:ergo diliges dominum deum tuū. ctionis
Ubi etiam eſt notād̄a multiplex vtilitas ipſius nr̄e ad
dilectionis noſtre ad deum:ꝛ inimicicie dam/ deum
noſitas:ꝛ tertio amicicie fidelitas ꝛ vtilitas:q꞉
nihil poteſt diligi fructuoſiꝰ ꝙ̃ deus.Nam ip/
ſe diligentibus ſe primo quideꝫ peccata dimit
tit Luce.vij.Dimiſſa ſunt ei peccata multa.
qm̄ dilexit multum.Secundo ipſe eos erudit.
Eccl̄i.ij.Diligite deum ꝛ illuminabitur corda
veſtra b.Greg.Interdum compunctionis ar/
dore tante ſubtilitatis eſt vis amoris vt hanc
nec ipſe animus poſſit comprehendere q hāc
illuminationeꝫ meruit habere. Tertio ipſe eos
cuſtodit pſal.cxliiij. Cuſtodit dominus diligē
tes ſe.Quarto ipſe eos ad ſuauitatem contem
plationis admittit etiam in preſenti.Greg. in
moral. Siquis ad contemplationis ſtudium
preparat ſemetipſuꝫ prius interroget quantuꝫ
amat.Quinto in neceſſitate adiuuat.vn̄ Eſaie
xliij.dicitur a deo de diligente ſe.Cum pertrā
ſieris per aquas ſcilicet tribulationis tecū ero
ꝛ flumina non operient te.Sexto in morte nō
deſerit:ſed tunc magis aſſociat pſal.lxxij. In
voluntate tua deduxiſti me:ꝛ cum gloria ſuſce
piſti me.Septimo:q꞉ vt ait apoſtolus ad Ro.
viij.Diligentibus deum omnia cooperantur
in bonum.Et bona ꝛ mala penalia ꝛ facta cri//
minalia.Unde Aug.de pe.di.ij. talibus dicit
vſqꝫ adeo omnia vt ſi qui eorum exorbitaue//
runt a fide:hoc eis faciat proficere ad ſalutem
quia cautiores humilioreſqꝫ ꝛ feruētiores ſur
gunt.❡Econtra ad diligendum deum indu/
cere debet inimicicie damnoſitas.Nam pecca
toribus qui non diligunt deum omnia inimi
cantur.Sap.v.Pugnabit orbis terrarum pro
eo contra inſenſatos. ❡Tertio ad hoc debet
inducere amicicie fidelitas Eccl̄i.vj.Amico fi/
deli nulla eſt comparatio.vbi nota differenti//
am inter ipſos ꝛ alios. Alij enim non ſemper
amant:etiam cum amantur.Iſte ſemper amat
Prouerb.viij.Ego diligentes me diligo. Alij
tempore aduerſitatis aliquando deſerunt.iſte
nunquam.Frater in anguſtijs comprobatur:
ideſt chriſtus.Alij etſi ſint amici patris aliquā
do ſunt inimici filiorum.Sed iſte propter pa//
trem filios amat vſqꝫ in multas generationes
Exo.xx.Ego ſum dominus deus tuus ꝛc̄. faci
ens miſericordiā i milia his q diligūt me. De dile

❡Secundo debet .§.vi. ctione ſuiipſi

homo ex charitate diligere ſeipſum quod pa us.
tet ex eo quod dicitur Leuit.xix.Diligeo ami/

cum tuum.i.primum tuum ſicut teipſm. Ubi datur pro regula ⁊ exemplari dilectiōis primi dilectio ſuiipſius. Pro cuius declaratiōe dicit bea. Tho.ij.ij.q.xxv.ar.iiij. Quod cum charitas ſit amicicia quedam. dupliciter loqui poſſumus de charitate. Uno mō ſub communi rōne amicicie. ⁊ ſm hoc dicendum eſt q amicicia non hꝫ proprie ad ſeipſum: ſed aliquid maius amicicia: quia amicicia vnionem quādam importat. Dicit enī Diony. q amor ē virtus vnitiua. vnicuiqȝ autem ad ſeipſum eſt vnitas que eſt potior vnione. vnde ſicut vnitas eſt principiuȝ vnionis: ita amor quo quis diligit ſeipſum eſt forma ⁊ radix amicicie. ¶ In hoc enim amiciciam hēmus ad alios q ad eos nos hēmus ſicut ad noſmetipſos. Dꝛ enim.ix. Ethi. q amicabilia que ſunt ad alterum: veniunt ex his que ſunt ad ſeipm. Sicut etiam de principijs non hꝫ ſcia: ſed aliquid maius.ſ.intellectus. Alio modo poſſumus loqui de charitate ſm propriam rōneȝ ipſius prout.ſ.eſt amicicia hominis ad deum principaliter ⁊ ex ꝯñti ad ea que ſunt dei inter que eſt ipſe homo qui charitatem hꝫ. Et ſic inter cetera que ex charitate diligit ad deum pertinentia etiam ſeipſuȝ ex charitate diligit. Non autem obſtat his q apl's vituperat amātes ſeipſos. di.ij. Ti.iij. In nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa. Erunt eniȝ homines ſeipſos amātes ⁊c̄. Qua loquitur de amore quo quis amat ſe ſm naturam ſenſibilem: ita vt ei ſubijciat rationem. quod vtiqȝ eſt vituperoſum ⁊ pernicioſuȝ. Et nō de amore quo quis amat ſm naturam rōnalem querens eiꝰ perfectionem quod pertinet ad charitatem. ⁊ qꝛ homo reſultat ex anima ⁊ corpore. ideo debet ſe diligere ex charitate: non ſolum quantū ad animam ſed etiā quoad corpus: ſꝫ b. Aug. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. vbi.ſ̄.ar.v. q corpus nr̄m ſꝫ duo poteſt cōſiderari. Uno modo ſm naturam ſuam. Alio modo ſm corruptionem culpe ⁊ pene. Natura auteȝ corporis noſtri cū non ſit a malo principio creata: vt manichei fabulantur: ſed a deo ſit: poſſumus eo vti ad ſeruitiuȝ dei ſm illud Ro.vj. Exhibete membra veſtra arma iuſtitie deo. ⁊ iō ex charitatis dilectione qua diligimus deum. debemus etiam corpus noſtrum diligere. Quāuis enim corpus noſtruȝ deo frui nō poſſit: cognoſcēdo ⁊ amādo: qua fruitione fundatur amicicia charitatis: cum per opa que per corpus facimus ad fruitionem venire poſſumus. Et ex fruitione diuina anime redundat quedam beatitudo ad corpus.i. ſanitatis ⁊ incorruptionis vigorē. ⁊ ſic ē corpus capax btitudinis. Scd'ȝ aūt quod cōſiderat in corpore.i. infectionem culpe ⁊ corruptionem pene in corpe nr̄o nō debemꝰ diligere ſed potius ad eius remotionē anhelare deſiderio charitatis. Et ſm hanc infectioneȝ dicebat apl's Ro.vij. Infelix ego hō quis me liberabit de corpe mortis huius. Q̄d debemus corpus diligere propriū ⁊ quo oſtēdit ēt Proſper ſic di. de pe.di.ij. Corpus nr̄m qꝛ pars noſtri eſt: ad hoc diligendū nobis eſt vt ſaluti eiꝰ ⁊ fragilitati naturaliter cōſulamus: ⁊ agamus q̄tenus ſpūi ordinate ſubiectū ad eternā ſalutē accepta īmortalitate ⁊ incorruptiōe perueniat.

¶ Diligit autem .§.xvij.

quis vere ſeipſum ex charitate qñ in ſe ſm partem principalē.i.rōnem hꝫ ſeu operat quinqȝ que ſunt ꝓpria amicicie ſm phm.ix. Ethicoꝝ. Unuſquiſqȝ amicus pmo quidē vult amicum ſuū eē ⁊ viuere. Scd'o vult ei bona. Tertio opatur bona ad ipſuȝ. Quarto ꝯuiuit ei delectabiliter. Quinto ꝯcordat cū eo quaſi eiſdē delectationibꝰ ⁊ ꝯtriſtationibus. ¶ Pro hoꝝ maiori declaratione ſciendū ſm be. Tho. vbi.ſ̄. q hō dicit eſſe aliqd dupliciter. Uno mō ſm pncipalitatem: alio mō ſm ſubſtātiā ⁊ naturaȝ ſuā. Et primo qdē mō dicitur hō id qd' principale eſtimatur in eo: ſicut pŕiceps ciuitatis dꝛ ciuitas: ⁊ qd' facit princeps dicit facere ciuitas. Boni autē eſtimant pncipale eſſe in eis mentē rōneȝ ſicut reuera eſt. ⁊ ſecūdariū partē ſenſitiuam et corporalē. quoꝝ primuȝ apl's nōiat hoīem interiorem: ſcd'arium hoīem exterioreȝ.ij. Cori.v. Et ſic vere ſeipſos diligunt qꝛ diligunt ſe ſm pncipale qd' eſt in eis.i. partē rōnalem que dicitur hō interior. Uñ ⁊ volūt ipſum pmo ꝯſeruari in ſua integritate. Et optāt ei bona eius q̄ ſunt bona ſpūalia quoad ſcd'm ꝓprium amicicie. Tertio ad aſſequēda bona ſpūalia opa impendunt. Quarto delectabiliter ad cor ꝓpriuȝ redeunt. qꝛ ibi inueniūt ⁊ bonas cogitationes in pñti. ⁊ memoriam pteritoꝝ bonoruȝ ⁊ ſpem bonoꝝ futurorū: ex quibus delectatio cauſat. Quinto non patiunt in ſeipſis voluntatis diſſentionē: qꝛ anima eoꝝ tendit in vnum. Mali autē eſtimant in ſe partē pncipalem ſenſitiuaȝ que dꝛ hō exterior: ⁊ ſm hāc ſeipſos diligunt: vñ nō vere diligunt ſicut nec verā eſtimatiōeȝ hñt. Et ſm hāc parteȝ ſenſitiuā obſeruant in ſe illa qnqȝ ꝓpria amicicie. Nam q̄rūt ꝯſeruationem ſui corporis ⁊ ſanitatē etiā ꝯ̄ dei voluntatem.i. pcepta. Scd'o ꝓuidēt ei bona cōformia. ſciłȝ delectabilia ſenſibus. Tertio ad hoc multuȝ operātur ⁊ laborant. Quarto delectant cogitare de hmōi ſenſibus. Quinto qꝛ ꝯcordant cuȝ ipſa ſenſualitate ei aſſentiendo in cunctis. Econtra de ꝯſeruatione ſpūs nō curāt nec bona ſpiritualia optant: nec ad hoc laborāt: horrent reuerti ad ſeipſos: qꝛ ibi non inueniūt niſi mala

Q̄d vere ſeipſum diligens ex charitate ſacit qnqȝ que ſunt ꝓpria amicicie

Quis ſit vere ſeipſuȝ diligēs

que remordeant ⁊ diſcordant ſecū. Alio modo dicitur homo aliquid ſm naturā ⁊ ſubſtātiam ſuā: ⁊ ſic cum hō ſit quid reſultans ex anima et corpore oēs ſe eſtimant eſſe vere qđ ſunt. i. cōpoſitos ex anima ⁊ corpore. ⁊ ſm hoc omnes diligunt ſeipſos: etiam mali: inquantum ſcilʒ diligunt conſeruationem ſui eſſe: ſed hoc non eſt ſe diligere ex charitate.

¶ Debet homo .§. viij.

Quare hō magis dʒ ſeip ſuz diliger q̄ p:oximuz.

magis diligere ſeipſum q̄ primum: ita videlʒ vt magis aīam ſuam q̄ cuiuſcūqʒ aīam: ⁊ magis aīam primi q̄ corpus ꝓprium: ſed magis corpus ꝓprium q̄ corpus p:oximi ceteris paribus. ¶ Primum ſic ꝓbatur. Exēplar eſt potius exēplato: ſed dilectio hominis ad ſeipm ponitur vt exēplar dilectionis ad alterꝫ: cum dicit Matth. xxij. diliges primum tuum ſicut teipſum. ergo magis ex charitate dʒ qs diligere ſe ipm q̄ proximū ſm aīam. Qđ bea. Tho. ſic declarat. ij. ij. q. xxv. in homīe ſunt duo. ſ. natura corporalis: ⁊ natura ſpūalis. Per hoc aūt dicit hō diligere ſeipſum ꝙ diligit ſe ſm naturā ſpiritualē. Et ſm hoc dʒ hō magis ſeipſuz diligere poſt deum q̄ quēcunqʒ aliū: ⁊ hꝫ pʒ ex ipa ratione diligendi. Nam vt. ē. dictuz eſt deus diligitur vt principiū boni ſup quo fundatur dilectio charitatis. hō aūt ſeipſum diligit ex charitate ſm rōnem ſocietatis in illo bono. Cōſociatio aūt eſt ratio dilectionis ſm q̄ndam vnionē ad deum. Unde ſicut vnitas eſt potior q̄ vnio. ita ꝙ homo participat bonū diuinum eſt potior ratio diligēdi q̄ ꝙ alius aſſocief ſibi in hac participatione. Et ideo homo ex charitate magis dʒ ſeipſum diligere q̄ primum. Et huius ſignum eſt: qꝛ homo non dʒ ſubire aliqđ malū peccati: qđ ꝯtriatur participatiōi beatitudinis vt liberet primum a pctō. Uñ. b. Augu. xxij. q. ij. Faciat homo ēt pro tpali ſalute hoīuʒ qđ poteſt. ſ. licite. cuʒ aūt ad hꝫ venerit vt tali ſaluti niſi peccādo conſulere nō poſſit. iam ſe exiſtimet nō hꝫe qđ facit. ⁊ Leo papa. Indecēs eſt crimē ſuum alienis cōmodis impēdere. di. xlvj. ſicut non ſuo. ¶ Et no. ꝙ lꝫ primus qui eſt melior nobis ſit deo ꝓpinquior: qꝛ tñ non eſt ita ꝓpinquus charitatē habenti ſicut ⁊ ipſemet ſibi. iō non ſequitur ꝙ aliqs nō debeat magis diligere proximū etiā meliorē q̄ ſeipſum. Non dilectio charitatis hꝫ quātitatem non ſolū ex parte obiecti qđ eſt deus: ſed etiā ex parte diligentis qui eſt ipſe homo habens charitatem. Scḋʒ. ſ. ꝙ quis dʒ magis diligere animā ꝓmi q̄ corpus proprium probaf. j. Joā. iij. di. Nos debemus pro fratribus aīam ponere. i. vitaʒ qđ eſt precipuū in corporalibus: qđ ſic declara Tho. vbi. ſ. Illud eſt magis ex charitate diligēdum qđ hꝫ maiorem rōneʒ diligibilis ex charitate. Conſociatio autez in plena participatione beatitudinis que eſt ratio diligēdi primuʒ eſt maior ratio diligēdi q̄ participatio beatitudinis per redundātiam que eſt rō diligendi ꝓprium corpus. Et ideo primum quātum ad ſalutē debemus magis diligere q̄ corpus ꝓpriuʒ. Nota tñ ꝙ non eſt de neceſſitate charitatis ꝙ hō ꝓprium corpus exponat pro ſalute proximi: niſi in caſu quo tenef eius ſaluti ꝓuidere. ſicut fecit Uitalis vrſino heſitanti in martyrio. Sʒ ꝙ aliquis ſe ad hoc ſponte offerat pertinet ad perfectionem charitatis. de qua. b. Aug. Siquis habuerit tātam charitatē vt paratus ſit etiā pro fratribus mori. ꝑfecta eſt in eo charitas. de pe. di. ij. ſiquis. la. ij. ¶ Tertium. ſ. ꝙ magis debʒ quis diligere corpus ꝓprium q̄ alterius ceteris paribus. probatur ſic. Sicut ſe hꝫ aīa propria alicuius ad aīam proximi: ita ꝓportionabiliter ſe hꝫ corpus proprium ad corpus proximi: ſed anima ꝓpria ſic ſe habet ad animam alterius: vt magis debeat ſuam diligere q̄ alterius. ergo ⁊ corpus ſuuʒ magis dʒ diligere q̄ alterius: ⁊ ſic ei potius ſubuenire ceteris paribus: quod pro tanto dicif: qꝛ ſiquis eſſet multum vtilis cōmunitati vel eccleſie. ipſe parum laudabiliter ⁊ ex perfectione exponeret corpus ſuum morti pro illo conſeruando: quamuis de neceſſitate non teneretur.

Corpus ꝓpriuʒ dʒ quis magis diliger q̄ alterius.

¶ Utrum charitas .§. ix.

qua quis diligit deum ſeipſum ⁊ primum: ſit ex charitate diligenda. Rñdet. b. Tho. ij. ij. q. xxv. ar. ij. ꝙ charitas non eſt ſimpliciter amor: ſed hꝫ rōnem amicicie: vt dictuʒ eſt ſupra. Per amiciciā aūt amatur quid duplr. Uno modo ſicut ipſe amicus ad quē habemus amiciciaꝫ: ⁊ cuius bona volumus. ⁊ ſic nō amaf charitas. Alio mō ſicut bonuʒ qđ volumus amico. ⁊ ſic amatur charitas per charitatē: qꝛ charitas eſt illud bonum qđ optamus oībus quos ex charitate diligimus. Et eadē rō eſt de beatitudine ⁊ de ꝟtutibus alijs. Et ſic intelligif dictuʒ Augu. viij. de trini. ꝙ qui diligit primum ꝯñs eſt vt ipſam dilectionē diligat. Sʒ ⁊ charitas hoc hꝫ inquātū eſt q̄dam amor. Amor enī ex natura potentie cuius eſt actus hꝫ ꝙ poſſit ſibi ſeipſum reflectere. Quia enī volūtatis obiectū eſt bonuʒ naturale quicq̄d ratione boni ꝯtinetur pōt cadere ſub actu voluntatis. Et qꝛ ipſuʒ velle eſt quoddam bonum pōt velle ſe velle. Item amor ex rōne proprie ſpēi hꝫ ꝙ ſupra ſe reflectatur: qꝛ eſt ſpōtaneus motus amātis in amatum. Uñ ex hꝫ ipſo ꝙ amat aliquis amat ſe amare. Et ſi dicatur ꝙ non precipitur diligi: niſi deus ⁊ primus. Rñdetur ꝙ in dilectione illoruʒ

includitur dilectio charitatis.Diligimus eniz
deum ꝛ proximum inquantū amamus:vt nos
ꝛ proximus deum diligamus.

De his q̄ valēt ad hõ ꝙ quis ameť a deo.ꝛ ad hõ dꝫ quilibet laborare. Et ſūt ſeptem.

¶ Multa ſunt que .§.x.

valent ad hoc ꝙ quis ameť a deo.ꝛ ad hoc dꝫ
quilibet laborare.nam amor dei ad nos eſt cau
ſa omnis boni noſtri.Tanto vnuſquiſqꝫ hꝫ plus
de bonitate quanto magis a deo diligiť. Et ſic
quis tunc vere ſeipſum diligit cū taleꝫ ſe exhi/
bet vt diligatur a deo.Precipue aūt ſunt ſeptē
que ad hoc valent.Primū eſt ſapientia. Sap.
vij.Infinitus theſaurus eſt hoib⁹ ſapiētia quo
qui vſi ſunt.participes facti ſunt amicicie dei.
ꝛ ibidem.Neminē diligit deus niſi qui cuꝫ ſa
pientia gradiť.Scdm eſt mentis mundicia.p/
uer.xxij.Qui diligit cordis mundiciaꝫ ꝑpter
gratiam labioꝝ ſuoꝝ habebit amicum regem
Canti.ij.Dilectus meus mihi.ꝛ ego illi q pa/
ſcitur inter lilia.i.puritate delectatur.Sap.vj.
Incorruptio facit ꝑximū deo.Et Joānes euan
geliſta propter munditiā diciť diſcipulus quē
diligebat xp̄s.Joā.vlti.Tertiū eſt manſuetudo
que multū aſſimilať deo cuius bonitateꝫ mali
tia alicuius non perturbat.Eccl.xlv.diciť.Dile
ctus deo ꝛ hominibus Moyſes.de quo diciť
Nume.xij.ꝙ erat mitiſſimus hoiuꝫ ſup terrā.
Quartum eſt liberalitas que etiā multum aſſi
milať deo qui ex liberalitate fecit qcquid fecit
ij.Corin.ix.Hilarem datorē diligit deus. Se/
ne.Qui bñficium dat imitať deum.Exemplū
in Zacheo.Quintū eſt humilitas pp quā Da/
uid fuit vir ſm cor dei.j.Regum.xvj.Et in ſi/
gnum amoris dñs Jeſus quē hꝫ ad humilem
amplexatus eſt paruulū.Marci.ix.Et Benia
min qui fuit minimus filius vocať amantiſſi/
mus dñi.Deute.xxxiij.Sextum eſt tpalium cō
temptus.Sene.Nemo dignus eſt deo niſi qui
opes ꝯtēpſerit.Eſa.xxviij.Coangustatū eſt ſtra
tum.ſ.cordis.ita vt alter decidat.ſ.amor dei et
pallium breue vtrūqꝫ tegere non pōt.ſcꝫ amor
mundi.Beatus Grego.Bonorꝫ auctori aliter
inherere non valemus niſi cupiditatē que om
nium maloꝝ radix eſt abſcindamus.diſt.xlvij.
Bonoꝝ.Septimum eſt dilectio.Prouer.viij.
Ego diligētes me diligo.Ber.Nemo ſe amari
diffidat qui iaꝫ amat.Et q̄uis ipſe prior dilexit
nos.tñ exercēdo nos i actu dilectōis augetur.

¶ De dilectione proximi.ꝛ quis nomine pro
ximi intelligatur.

Capitulum.iiij.

DE dilectione pro/

ximi ſub qua intelligitur angelus
bonus.ꝛ quilibet habens beatitu
dinem.vel qui poteſt eam conſeq.
Unde non demones vel dānati.De hac diciť.
j.Joan.iiij.Hoc mandatuꝫ habemus a deo vt
qui diligit deum diligat ꝛ fratrem ſuum.Ubi
ſciendūꝫ ꝙ habitus charitatis vnus eſt qui ex
tenditur ad dilectionem non ſolum dei.ſed et
proximi habitus enim non diuerſificantur ni
ſi ex hoc ꝙ variant ſpeciem actus ſm Tho.ij.
ij.q.xxv.Omnis enim actus vnius ſpeciei ꝑti
net ad eūdem habitum.Cum aūt ſpecies eius
ſumatur ex obiecto ſm formalem rationem ip
ſius:neceſſe eſt ꝙ idem ſit ſpē actus qui fertur
in rationem obiecti:ꝛ qui fertur in obiectū ſub
ratione tali.ſicut eſt eadem ſpē viſio qua videť
lumen ꝛ qua videtur color ſm rationem lumi
nis.Ratio autem diligendi proximū deus eſt.
hoc enim debemus in proximo diligere vt in
deo ſit:vnde manifeſtum eſt ꝙ idem ſpē actus
eſt quo diligitur deus:ꝛ quo diligitur ꝑximus
etſi ſit diuerſus numero. Et ꝙ nomīe proximi
intelligitur omnis qui exhibet nobis aliquam
miſericordiam ſeu beneficium.Ac etiam om/
nis qui poteſt exhibere aliquod miſericordie
opus:ſm Bea.Augu.tractantem illud Luce.
x.Quis tibi videtur ꝑximus fuiſſe illi qui in/
cidit in latrones.Unde omnes angeli boni di
ligendi ſunt ex charitate a quibus multa bene
ficia recepimus:ꝛ comprehenduntur nomine
proximi.Naꝫ charitas eſt amicicia fundata ſu
per cōmunicatione nō ſpecie ſed beatitudinis
ſeu beneficioꝝ pertinentium ad vitam eternā.
Et in hac beatitudine angeli cōmunicant cum
hominibus.Unde dicitur Math.xxij.Equa/
les ſunt angelis dei.Et ideo angeli boni ex cha
ritate ſunt diligendi ſm beatum Thomam ſe/
cunda ſecū.q.xxv.Et eadem ratio eſt de beatis
animabus:quia enim participant beatitudinē
ſuper qua fundatur charitas : ideo diligende
ſunt ex charitate ꝛ ab eis etiam multa ſuffra/
gia recipimus meritorum ſuorum ꝛ precuꝫ.
Demones autem important naturam peccato
deformatam:ꝛ ideo eos non debemus dilige
re ex charitate inquantuꝫ demones:ideſt qua
tum ad maliciam eorum:ſed odire. Sed acci/
piendo prout demon quandam naturam im/
portat: ſic aliquo modo debemus diligere et
aliquo modo non . Nam diligere debemus
ſicut diligimus aliquod bonum amici: quod
volumus permanere ob amorem illius: ꝛ iſto
modo poſſumus ex charitate diligere demo/
nes . inquantum ſcilicet volumus eos in ſuis
naturalibus conſeruari ad gloriam dei . Sed
non diligere debemus eos ita ꝙ ad eos ami/
ciciam habeamus . Nam de ratione amici/
cie eſt velle bonum amico : et precipuum bo/
num.hoc auteꝫ beatitudo et vita eterna eſt:qđ
bonuꝫ nullo mō debemus eis velle:q: hoc re/

Que ſit rō dili/gēdi ꝑximi.

Quis nomīe ꝑximi intelligiť

An demones ſint ex charitate dili/gendi.

pug naret charitati dei per quam iuſtitiam ei⁹
approbamus. Et adem ratio eſt de dānatis: q̄z
non ſunt amplius capaces beatitudinis. Crea/
turas autem irrationales non debemus dilige
re ex charitate: ita vz ſicut diligitur is ad quez
hī amicicia. Et ratio eſt ſm. b. Tho. vbi. ſ. quia
charitas eſt amicicia quedam. Omnis autem
amicicia fundatur ſuper cōmunicatione vite:
ſed irrationales creature non poſſunt cōmuni
care in vita hūana: quia illa ē ſm rationez quā
ipſe non habent. Itez talis amicicia charitatis
fundatur ſuper cōmunicatiōe beatitudinis cu
ius non ſunt capaces: ſed diligi poſſūt ſicut bo
na que alijs volumus inq̄ʒtum volumus ea cō
ſeruari ad gloriam dei ⁊ vtilitatem hominum
qui ſunt in purgatorio propter ex charitate di
ligendi ſunt ⁊ omnes in mundo viuentes. Vñ
proſper. Non illi tantum proximi noſtri credē
di ſūt quos nobis gradus ſanguinis iungit. p
ximi noſtri credendi ſūt omnes hoīes noſtre
nāe: ſicut dixi pricipes. de pe. di. nō illi. ¶ Qđ
peccatores ſunt diligendi ex charitate. ⁊ quo/
modo ſm. b. Tho. ij. ij. q. xxv. In peccatoribus
ſūt duo ꝯſideranda. ſ. natura ⁊ culpa. Secūdū
naturam quidem quam habent a deo ſunt ca/
paces beatitudinis ſuper cuius cōmunicatio//
ne fundatur amicicia charitatis. ⁊ ideo ſm na
turam diligendi ſunt ex charitate. ſm culpam
autem deo contrariantur: ⁊ eſt in eis beatitudi
nis demeritum. Unde ſm culpam qua deo ad
uerſantur ſunt peccatores odiendi. etiam pa//
ter ⁊ mater: ⁊ quicunq̄ʒ propinqui ſm quod di
citur Lu. xiiij. Debemus enim in peccatoribus
odire culpam ⁊ q̄ peccatores ſunt. ⁊ diligere
q̄ homines ſunt beatitudinis capaces. ⁊ ad
hoc facit quod dicit leo papa. di. lxxxvj. Odio
habeantur peccata non homines: corrigantur
tumidi: tollerentur infirmi. Et quod caſtigare
ſeuerius neceſſe eſt non ſeuientis animo fiat:
ſed medentis. Et ſm hoc intelligendum eſt il/
lud ps. cxviij. Iniquos odio habui inq̄ʒtum. ſ.
ſunt iniqui. quod eſt habere odio iniquitatem
eorum. ⁊ hoc eſt perfectuʒ odium. De quo idez
ait ps. cxxxviij. ¶ Perfecto odio oderā illos.
Hoc enim eſt odire malum quod nocet eis qđ
pertinet ad amorem eorum. Nam eiuſdem
rationis eſt odire malum alicuius ⁊ diligere
bonum eius. vtrunq̄ʒ enim procedit a charita
te. ¶ Et nota ſm beatum. Tho. q̄ amicis pec/
cantibus: ſicut dicit phus. ix. Ethi. Non ſunt
ſubtrahenda amicicie beneficia quoſq̄ʒ habet
ſpes ſaluationis eorum: ſed magis eſt eos ad//
iuuandum ad recuperationem virtutis q̄ʒ ad
recuperationem pecunie ſi eaʒ amiſiſſent q̄ʒto
virtus amicicie eſt magis affinis q̄ʒ pecunia.
Sed quando in maximam maliciā inciduͤt: ⁊

An peccatores ſint ex charitate diligendi.

inſanabiles fiunt: tunc non eſt eis amicicie fa/
miliaritas exhibenda. Et ideo huiuſmodi pec
cantes de quibus magis preſumitur nocumē/
tum aliorum q̄ʒ eorum emendatio ſm legem
diuinam ⁊ humanam precipiuntur occidi qđ
facit iudex non ex odio eorum: ſed amore cha
ritatis que prefert bonum cōmune particula//
ri. Nec obſtat quod dicit philoſophus q̄ ami/
corum eſt conuiuere: ſed cum peccatoribus ad
monet ſcriptura non conuerſari ſꝫ illud. ij. ad
Cor. vj. Recedite de medio illorum. Nam ſm
bea. Tho. vbi ſupra duplex poteſt eſſe conuict⁹
cum peccatoribus. Unus eſt ſm conſortiū pec
cati aſſentiendo eis. ⁊ hoc prohibet omnibus.
Non enim ſic debemus diligere peccatores:
vt velimus quod ipſi volunt: ⁊ de eis gaudea
mus de quibus gaudent ſcilicet malis: q̄z hoc
eēt malis aſſentire: ſed vt faciamus eos velle
quod nos iuſte volumus ⁊ gaudere de quib⁹
nos recte gaudemus. Unde. b. Aug. de vitatiōe
conuictus talium ſcilicet per conſenſum mali
ſic ait. xxiij. q. iiij. Recedite ⁊ exite inde pollu//
tum ⁊ immundum ne tetigeritis ſcilicet in cō
tactu cordis non corporis. Quid eſt enim tan/
gere immundum niſi conſentire peccatis. Et
quid eſt exire inde niſi facere quod pertinet ad
correctionem eorum q̄ʒtum ad ſcōʒ gradū vni
uſcuiuſq̄ʒ ſalua pace fieri poteſt. Eſt alius con//
uictus conuerſationis familiaris. ⁊ hꝫ vitādus
eſt ab infirmis ne ſubuertantur. vnde dicitur.
xxviij. q j. Sepe malorum conſortia bonos cor
rumpunt q̄ʒto magis eos qui ad vitia ꝓni ſūt.
Sed perfectis de quorum corruptione non ti/
metur laudabile eſt. ſicut chriſtus cum publi//
canis comedebat Math. ix.

¶ De dilectione .§. i.

inimicorum. Nota ſm. b. Tho. ij. ij. q. xxv. Di/
lectio inimicorum poteſt tripliciter conſidera/
ri. Uno quidem modo vt inimici diligantur
inquantum inimici: ideſt ſm vitium eorꝫ quo
exercent inimiciciam. ⁊ hoc eſt puerſum ⁊ cha
ritati repugnat: quia hoc eſt diligenter maluʒ
alterius. ¶ Secundo modo poteſt accipi dile
ctio inimicorum quantum ad naturam: ſed in
vniuerſali. Et ſic dilectio inimicorum eſt de ne
ceſſitate charitatis: vt ſcilicet aliquis diligens
proximum ab illa generalitate dilectionis pro
ximum inimicum non excludat. ⁊ ſm hoc eſt
intelligendum illud domini preceptuʒ Mat.
v. diligite inimicos veſtros: quia vt dicit. xiiij.
q j. Quod percipitur imperatur: quod impe//
ratur neceſſe eſt fieri. ¶ Tertio modo pōt con
ſiderari dilectio inimicorum in ſpeciali: vt ſci
licet aliquis in ſpeciali moueatur motu dile//
ctionis ad inimicum: ⁊ iſtud non eſt de neceſſi

Utrum inimici ſint ex charitate diligendi.

tate charitatis abſolute: quia nec etiam moueri motu dilectionis in ſpeciali ad quoſlibet homines ſingulariter eſt de neceſſitate charitatis: quia hoc eſt impoſſibile: eſt tamen de neceſſitate charitatis ſm preparationem animi: vt ſcilicet aliquis habeat animum preparatuȝ ad hoc ꝙ in ſingulari diligat inimicum ſuū ſi neceſſitas occurreret: ſed ꝙ abſqȝ articulo neceſſitatis hoc etiam actu impleat vt diligat inimicum propter deum hoc pertinet ad perfectionem charitatis. Cum enim ex charitate diligatur proximus propter deum q̃tomagis aliqs diligit deum: tanto etiam magis ad proximuȝ dilectionem oſtendit nulla inimicicia impediente. Sicut ſi aliquis multuȝ diligeret aliquē amore ipſius eius filios amaret etiam ſibi inimicos. ⁊ ſm hoc intelligendum eſt verbū Augu. in encheridion dicentis ꝙ hoc taȝ magnū bonum ſcilicet diligere inimicos non eſt tāte multitudinis quantum credimus exaudiri in oratione cuȝ dicitur. Dimitte nobis debita noſtra. Intelligitur enim de dilectione quantum ad perfectionem non neceſſitatē.

De ſignis autē .§.ij.

⁊ effectibus dilectionis. Sciendum ſm beatū Tho. ꝙ cum ſigna ⁊ effectus charitatis ex interiori dilectione procedant: ⁊ ei proportionentur. Sicut dilectio ad inimicū in cōi q̃dē eſt de neceſſitate ꝓcepti abſolute. in ſpāli aūt nō abſolute: ſȝ ſm ꝑparationē animi. Sic dicendū de effectu ⁊ ſigno dilectionis exteriori exhibēdo: nam beneficia vel ſigna dilectionis que exhibentur proximis in communi. puta cum quis orat pro omnibus fidelibus: vel cum habet impendere aliquod beneficium toti communitati. tenetur quis ⁊ inimicis hoc exhibere: ſeu ipſos non ab illis excludere ex neceſſitate precepti ⁊ contrarium faciendo pertineret ad liuorem vindicte: ſed beneficium vel ſigna dilectionis que quis exhibet particularibus perſonis: exhibere inimicis non eſt de neceſſitate ſalutis. niſi ſm preparationem animi: vt ſcilicet quis preueniat in articulo neceſſitatis. Extra talem articulum hoc facere pertinet ad perfectionem charitatis.

Ad dilectionē .§.iij.

De his q̃ nos ad dilectionez proximi īducūt ⁊ ſunt ſeptem

proximorum multa inducūt. Primum eſt ſcriptura diuinalis que hoc frequenter mandat. Unde Leuit. xix. dicitur. Diliges amicum tuum ſicut teipſum. Et ideo rememoratur Lu. x. ⁊ Math. xxij. ſed loco amici ponitur nomē proximi. j. Jo. iiij. Diligamus nos inuicem. Et chriſtus. Hoc eſt preceptum meum vt diligatis inuicem Jo. xv. Hierony. O miram dei clementiam. O ineffabilem pietatem dei: premium nobis pollicetur. ſi nos mutuo diligamus etſi nobis ea preſtamus inuicem quibus inuicem indigemus. Et nos ſuperbo inſuper ⁊ ingrato animo ei renitimur cuius imperium beneficium eſt. Secundum eſt ratio conditionalis. Naturaliter enim omne animal diligit ſibi ſimile. vt dicitur Eccli. xiij. Et ſi hoc ſeruāt irrationabilia etiam ſilueſtria: quia leo non nocet leoni. nec vrſus vrſo. ⁊ multo magis debet homo homini ſeruare. Tertium eſt fraternitas naturalis Malachie. ij. Nunquid non pater eſt vnus omnium noſtrum: ſcilicet Adā quare ergo deſpicit vnuſquiſqȝ fratrem ſuum Aug. x. de ciui. dei dicit. Nihil tam diſcordioſum vitio: nihil tam ſociale natura: ſicut gen⁹ humanum: propterea voluit deus creare parētem vnum ſcilicet Adam de quo multitudo ꝓpagaretur: vt hac ammonitione in multis cordis vnitas ſeruaretur. Quartum eſt germanitas ſpiritualis Math. xxiij. Patrem nolite vobis vocare ſuper terram. vnus eſt enim pater veſter qui in celis eſt. Omnes autem vos fratres eſtis. Beatus Auguſtinus. Omnes quidem ſumus fratres ſm ꝙ homines ſum⁹ q̃to magis ſm ꝙ chriſtiani ſum⁹. p̄r deus mater eccleſia: hereditas ꝑadiſus. Quintuȝ eſt chriſti ⁊ angelorum exemplum. Ita enim chriſtus charum habuit proximum ꝙ pro eius redemptione mori voluit. Apoc. j. c. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Angeli etiam cum magna diligentia cuſtodiunt homines pſal. Angelis ſuis mandauit de te vt cuſtodiant te in omnibus ⁊c. Mat. xviij. c. Uidete ne condemnetis vnū de puſillis his qui in me credunt. Angeli eniȝ eoꝝ ⁊c. Sextum: quia multum ex deo grata ⁊ beneplacita Eccli. xxv. In tribus beneplacitum eſt ſpiritui meo que ſunt probata coram deo ⁊ hominib⁹ Concordia fratrum: amor proximorum: ⁊ vir ⁊ mulier bene ſibi conſentientes: ⁊ merito. Si enim placet homini qui diligit ⁊ reueretur ſimilitudinem ⁊ imaginem ſuam ſculptā. q̃to magis debet diligi qui hominem: vbi eſt viua dei imago amat ⁊ honorat. Inſuper ⁊ ꝓxim⁹ eſt membruȝ corporis chriſti myſtici: vtiqȝ placere debet deo qui diligit membra filij. Paulus ad Ro. Multi ſumus vnum corpus i chriſto ⁊c.

De vtilitatib⁹ ſiue emolumentis dilectōnis proximi ⁊ ſūt ſex

Septimum eſt multiplex emolumentum quod ſequitur ex huiuſmodi dilectione. Et primum eſt victoria contra inimicum. prouerb. xviij. Frater qui iuuatur a fratre: quaſi ciuitas firma goliath inuitat ad ſingulare certamen. j. Regum. xvij. Econtra moyſes dicit. Siquis eſt domini iungatur mihi Exo. xxxij. Secundum eſt bonorum abundantia. Quod

eniȝ deeſt hom' ni in ſe habȝ in amico ſuo. Tertium eſt impetratio orationum Matth. xviij. Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo ibi ſum ⁊c. ad exaudiendum. Quartū mutua exhortatio Ecc̄e. iiij. c. Si fuerint duo mutuo fouebuntur vnus quomodo caleſiet. Quintum conſolatio. Prouerb. xxvij. Bonis conſilijs amici dulcoratur anima. Sextum eſt damnum quod facit eius contrarium ſcilicet odium ⁊ diſcordia. b. Aug. de pe. di. iiij. Qui diuini beneficij oblitus ſuas vult vindicare iniurias: non ſolum de peccatis futuris veniam non merebitur: ſed que dimiſſa fuiſſe ſibi gaudebat imputabuntur ad penam.

An oēs hoīes ſūt eq̄l'r diligendi

¶ De ordine dilectionis proximorum. §. iiij.

Utrum ſcilicet ſit magis diligendus vnus q̄ȝ alter. Ad quod reſpō det. b. Tho. ij. ij. q. xxvj. ꝙ opinio fuit quorūdam ꝙ omnes proximi ſunt equaliter ex charitate diligendi quantum ad affectum: ſed nō quantum ad effectum exteriorem ponentes ordinem dilectionis eſſe ſeruandum quantum ad exteriora beneficia: vt ſcilicet magis ea debeamus impendere proximis q̄ȝ alienis: non ſm interiorem affectum quem debemus habere equalem. etiam omnibus inimicis. Sȝ hāc opinionem dicit eſſe irrationabilem. ⁊ ratio ē: quia non minus eſt ordinatus affectus charitatis que eſt inclinatio gratie q̄ȝ affectus naturalis qui eſt inclinatio nature. vtraqȝ enim inclinatio ex diuina ſapientia procedit. Uidemꝰ enim in naturalibus ꝙ inclinatio naturalis ꝓportionatur actui: vel motui qui conuenit nature vniuſcuiuſqȝ: ſicut terra habet maiorem inclinationeȝ grauitatis q̄ȝ aqua: quia competit ei eſſe ſub aqua. Oportet ergo ꝙ inclinatio gratie que eſt affectus charitatis proportionetur his que exterius ſunt agēda: vt ſcilicet ad eos intentiorem affectum charitatis habeamꝰ quibus oportet vel conuenit nos beneficos eē ⁊ ideo dicendum ꝙ etiam ſm affectum oportet magis diligere vnum proximorum q̄ȝ alium. ⁊ ratio eſt: quia cum principium dilectionis ſit deus: ⁊ ipſe diligens neceſſe eſt ꝙ ſm ꝓpinquitatem maiorem ad alterum iſtorum principiorum maior ſit dilectionis affectus. In oībus enim in quibus inuenitur aliquod principium: ordo attenditur per comparationem ad illud principium.

Quō ꝺbum Aug. I/ telligiſ ꝙ oēs eq̄ ſunt diligē/ di.

Quod autem dicit. b. Aug. in lib. de doctrina chriſtiana ꝙ omnes hoīes eque diligendi ſunt: ita equalitas intelligenda eſt quantum ad bonum quod optamꝰ amico ⁊ in genere: quia omnibus hominibꝰ optare debemus ex charitate idem bonum in genere: ideſt vitam eternam. Sed ad intentionem actus non refertur ꝙ inteīus poſſumus ⁊ debemus diligere vnum q̄ȝ alium. Uel etiam poteſt intelligi ꝙ omnes ſunt eque diligendi: ita ſcilicet ꝙ nullus excludatur quantum ad beniuolentiam: ſed non ſic quoad beneficentiam quia cum nō poſſit vnus omnibus ſubuenire: ita aliquibus ꝓuidet ꝙ nō alijs: q: non pōt.

Quis ſit magis diligēdꝰ an melior aut nob cō iūctior

¶ Quē debemus §. v.

magis diligere meliorem vel coniunctiorem. Rñ. b. Tho. ij. ij. q. xxvj. ꝙ meliori debemꝰ diligere maius bonum. Coniunctiori debemus diligere illud bonum quod ei amamus intenſius. Ratio huius eſt: quia dilectio habet ſpēȝ ex parte obiecti. ſed intenſionem ex parte diligentis. Obiectum autem eſt deus. Unde per comparationem ad obiectum: ideſt deum quāto quis eſt propinquior deo tanto ei debemus velle maius bonuȝ ex charitate: quia licet vnū bonum ſit quod vult charitas omnibus ſcilicet vita eterna ſm ſe. habet tamē diuerſos gradus ſm diuerſas beatitudinis participatiōes ⁊ hoc pertinet ad charitatem vt velit iuſtitiam dei ſeruari ſm quam meliores ꝑfectius beatitudinem participant. ⁊ hoc pertinet. ad ſpēm dilectionis. Sūt enim diuerſe ſpecies dilectionis ſm diuerſa bona que optamus. his quos diligimus ex charitate. Intenſio autem dilectionis eſt attendenda per comparationem ad ipſum hominem qui diligit. ⁊ ſm hoc illos q ſunt ſibi propinquiores intenſiori affectu diligit ad illud bonum ad quos eos diligit q̄ȝ meliores ad maius bonum. Eſt etiam ibi alia differentia attendenda: nam aliqui proximi ſunt propinqui nobis ſm naturalem originē a qua diſcedere non poſſunt: quia ſm ea ſunt id qđ ſunt: ſed bonitas virtutis ſm quam aliqui ꝓpinquant deo poteſt accedere ⁊ recedere: augeri ⁊ minui: vt patet ex ſupradictis. Et ideo poſſumus ex charitate velle ꝙ iſte q ē mihi coniunctus ſit melior alio. ⁊ ſic ad maiorem gradum beatitudinis peruenire poſſit. Eſt ⁊ alius modus quo plus diligimus ex charitate nob magis coniunctos: quia ſcilicet pluribus modis eos diligimus. Ad eos enim qui non ſunt nobis coniuncti. non habemus ad eos niſi amiciciam charitatis. Ad eos vero qui nobis coniuncti ſunt habemus alias amicicias ſm modum coniunctionis eorum ad nos. Cum aūt bonum ſuper quo fundatur omnis alia amicicia honeſta. ordinet ſicut ad finem bonum. ſuper quo fundatur amicicia charitatis. conſequens eſt vt charitas imperet actum cuiuſlibȝ amicicie alterius. Et ſicut ars que eſt circa finē impat arti que eſt circa ea que ſunt ad finē: puta ars medici arti aromatarij: ſic hoc ipſuȝ qđ

eſt diligere aliquē: quia conſanguineus: vel quia coniunctus: vel quia conciuis: vel ꝓpter quodcūꝗ aliud licitū ordinabile in finē charitatis poteſt a charitate imperari: ⁊ ita ex charitate eliciente cū imperante pluribꝰ modis diligimus magis nobis coniunctos.

¶ Utrum ſit magis diligendus .§.vi.

De charitate ꝙ illi qui ſūt nob magis ꝯiūcti magis diligē, di ſūt

gis diligendus qui eſt coniunctus ſm carnalē originē ꝙ̄ coniunctus ſm alias coniunctiōes. Reſpondet ad hoc. b. Tho. ij.ij.q.xxvi. ꝙ vt dictū eſt: illi qui ſunt nobis magis cōiuncti ſunt magis diligendi: tū quia intenſius diligūt: tū quia pluribus diliguntur rationibus. Intenſio aūt dilectionis eſt ex coniunctione dilecti ad diligentē: ⁊ ideo diuerſoꝝ dilectio eſt menſuranda ſm diuerſam rationē coniunctionis. vt ſcilicet vnuſquiſꝗ magis diligaſ in eo qđ pertinet ad illā coniunctionē ſm quā diligeret. Et vlterius cōparanda eſt dilectio dilectioni ſm cōparationē coniunctionis ad coniunctionē. Sic igitur dicendū eſt ꝙ amicicia conſanguineoꝝ fundatur in coniunctione nālis originis: amicicia ciuiū in coīcatione ciuili: ⁊ amicicia cōmilitonū in coīcatione bellica. ⁊ idō in his que ptinent ad nām plus debemus diligere ꝯſanguineos. In his que ptinent ad ciuilē ꝯuerſationē plus debemus diligere cōciuis. In his que ptinēt ad bellū cōmilitones: vñ ⁊ phs dicit. ix. eth. ꝙ ſingulis ꝓpa ⁊ ꝯgruentia eſt attribuēdum. Sic aūt ⁊ facere videntur ad nuptias. qđ ī vocāt cognatos: videtur vtiꝗ ⁊ nutrimēta parētibꝰ oportere ſufficere maxime ⁊ honorē pſ̄ie. ⁊ ſilē ēt in alijs. Si autē cōparemꝰ ꝯiunctionē ad ꝯiunctionē cōſtat ꝙ ꝯiunctio nālis originis eſt prior ⁊ imobilior: qꝛ eſt ſm id qđ ptinet ad ſbam. Alie aūt ꝯiunctiones ſunt ſupuenientes ⁊ remoueri pñt. ⁊ idō amicicia ꝯſanguineoꝝ eſt ſtabilior. ſꝫ alie pñt eē potiores ſm id qđ eſt ꝓpriū vnicuiꝗ amicicie. Et qꝛ amicitia ſocioꝝ ꝓpria electiōe ꝯtrahitur in his que ſub nr̄a electiōe cadūt: puta in agēdis: idō ꝓponderat hmōi dilectiōi ꝯſanguineoꝝ: vt. ſ. magis illis ꝯſentiamꝰ in agēdis: ſꝫ amicicia ꝯſanguineoꝝ eſt ſtabilior: ⁊ preualet in his q̄ ptinēt ad nām. Itē qđ. b. Amb. dicit. Nō vos minꝰ diligo quos p euāgeliū genui ꝙ̄ ſi ꝯiugio ſuſcepiſſem. Intelligēdū eſt ꝙ̄tuꝫ ad bñficia q̄ ptinēt ad coīcationē grē. ſ. de inſtructiōe moꝝ. In hac. n. dꝫ hō magis ſbuenire filijs ſpiritualibus ꝙ̄ filijs carnalibus qbꝰ tenetur ꝓuidere corporalibus ſubſidijs.

¶ De cōparatiōe .§.vij.

dilectionis diuerſoꝝ ꝯſanguineoꝝ ad inuicē. Et pmo ſi dꝫ magis diligi ex charitate pater vel filius proprius. Ad qđ reſpondet. b. Tho. vbi ſupra. ꝙ gradus dilectionis ex duobus penſari pōt. Uno mō ex pte obiecti. Et ſm hoc id qđ hꝫ maiorē rōnē boni magis eſt diligēdū: ⁊ qđ eſt deo ſimilius. Et ſic pater magis diligēdus eſt ꝙ̄ filius: qꝛ. ſ. patrē diligimus ſub rōne pncipij qđ hꝫ rōnē eminentioris boni: ⁊ ideo deo ſimilioris. Alio mō cōputatur gradus dilectiōis ex parte diligētis. ⁊ ſm hoc magis diligiſ qđ eſt ꝯiunctius. vnde ex hoc filius magis diligēdus eſt ꝙ̄ pater. quod probat phs. viij. eth. quatuor rationibus. Primo qdem: qꝛ parētes diligunt filios vt aliqd ſui exiſtētes. Pater vero nō eſt aliqd filij: ⁊ ideo dilectio qua pater diligit filium eſt ſimilior dilectioni qua qs diligit ſeipꝫ. Scđo qꝛ parentes magis ſciunt aliquos eē ſuos filios ꝙ̄ econuerſo. Tertio qꝛ filius eſt magis propinquus parenti: vtputa pars exñs ꝙ̄ pr̄ filio ad quē hꝫ habitudinē pncipij. Quarto qꝛ parentes diutius amauerunt. Nā ſtatim pr̄ īcipit diligere filiū. Filiꝰ aūt patrē ꝓcedēte tpe. Dilectio aūt ꝙ̄to ē diuturnior: tāto fortior. ſm illud Eccl. ix. Nō dimittas amicū antiquū. nouus. n. nō erit ſimilis illi. Et qꝛ pncipio debeſ ſubiectio reuerētie ⁊ honor. Effectui aūt ꝓportionabilr̄ cōpetit recipe influētiā pncipij ⁊ ꝓuiſionē ipſiꝰ. ⁊ ꝓpter hoc parētibꝰ a filijs magis debeſ honor. filijs aūt magis debeſ cura ꝓuiſionis. ⁊ ſm rōnē eminētioris bōi nālr̄ filiꝰ plus diligit patrē ꝙ̄ filiū. ⁊ ſꝫ hocītelligēdū ē vbū b. Amb. dī. ꝙ poſt deū plus diligēdi ſūt parentes: deinde filij. Filijs aūt a parētibꝰ magis debeſ cura ꝓuiſiōis: ⁊ ſm hꝫ dicē aplſ. ij. Cor. xij. Nō debēt filij theſaurizare parētibꝰ: ſꝫ parentes filijs. ⁊ ſꝫ rōnē maioris ꝯiūctiōis ad ſeipꝫ plus qs diligit: filiū ꝙ̄ patrē. In articulo tñ neceſſitatis filiꝰ obligaſ magis pr̄i ex beneficijs ſuſceptis vt parentibꝰ maxime ꝓuideat.

An parētes ſūt magis diligēdi ꝙ̄ filij

¶ Utrum autē .§.viij.

debeat magis diligi pater vel mater. Rñ. beā. Tho. ꝙ in talis comparationibus illud qđ dī intelligendū eſt per ſe: vt vꝫ itelligatur eē queſitum de patre iquantū pater eſt: an ſit plus diligendus ꝙ̄ mater iquantum eſt mater. Poteſt enim in omnibus hmōi eē tāta diſtantia virtutis ⁊ malitie vt amicicia ſoluaſ vel minuaſ: vt dicē phs. viij. eth. ⁊ ideo vt Amb. dicē. Boni domeſtici ſunt malis filijs preponendi per ſe ergo loquendo debet magis diligi pater ꝙ̄ mater. quod etiam dicit Hierony. ſuper Ezech. ꝙ poſt deum diligendus eſt pater deinde mater Ratio huius eſt: quia vterꝗ diligitur vt principium naturalis originis. Sed pater habet excellentiorem rationem principij ꝙ̄ mater: qꝛ pater eſt principium per modum agentis:

De cōparatione dilectionis iter patrem ⁊ mātrem qs magis diligēdꝰ

mater autem per modum patientis ⁊ materie. Nec obſtat quod phs dicit in lib. de generatione ꝙ femina dat corpus: ſed animã certũ eſt ꝙ dat deus: q: in generatione hominis mater materiam miniſtrat corporis informẽ tamen. Formatur autem per virtutem formatiuã que eſt in ſemine patris. Et quãuis hec virtus formatiua nõ poſſit cauſare animam rationalem. diſponit tamen materiam corporalem ad huiuſmodi forme ſuſceptionem.

❡ Utrum autem .§.ix.

Utrum debeat quis plus diligere vxorez q̃ parentes. Rñ. bea. Tho. ꝙ gradus dilectionis: vt dictuz eſt poteſt attendi. ⁊ ſm rõnem boni ⁊ ſm rationem coniunctionis ad diligẽtes. Scðm rationem ergo boni qð eſt obiectuz dilectionis magis ſunt diligendi parentes q̃ vxores: q: diliguntur ſub ratione ꝑncipij ⁊ eminentioris cuiuſdaz boni. Scðm autem rationẽ coniunctionis magis diligũtur vxores: q: vxor cõiungitur viro vt vna caro. ſm illud Math. xix. Ita q̃ non ſunt duo: ſed vna caro. Et ideo intẽſius diligitur vxor: ſed maior reuerentia eſt exhibẽda parentibus ſuis. Et cũ dicitur Gen. ij. Propter hoc relinquet homo patrez ⁊ matrem ⁊c̃. Non eſt intelligenduz ꝙ deſerantur parentes quoad omnia: ſed quãtum ad cohabitationez ⁊ copulam: ſed in alijs debet quis magis aſſiſtere parẽtibus q̃ vxori. ⁊ qð ait apoſtolus ad Ephe. v. ꝙ viri debent diligere vxores ſicut ſeipſos: non eſt intelligendum equaliter ſicut ſe: ſ; quia ratio dilectionis vxoris ſumitur ex ſui dilectione: hoc eſt per ſimilitudinem.

Utrum plᵘ qs debeat diliger vxorez q̃ parẽtes.

❡ Utrum debeat .§.x.

quis magis diligere benefactorem q̃ beneficiatum. Ad hoc reſpõdet bea. Thom. vbi. s. ꝙ aliquid diligit dupliciter. vno modo q: habet rationẽ excellentioris boni: ⁊ ſ; hoc magis dz diligi benefactor: q: cum ſit ꝑncipium in bñficiato h; rationem maioris boni ſicut ⁊ de pře dictum eſt. s. Alio modo diligit aliquid rõne maioris cõiunctionis: ⁊ ſm hoc magis diligimus bñficiatos. qð probat phs. ix. Ethico. per quatuor rõnes. Et ꝑma eſt: q: bñficiatus eſt q̃ſi quoddam opus benefactoris. Uñ conſueuit dici de aliquo. Ille eſt factura illius. Naturale autẽ eſt cuilibet vt diligat opus ſuuz. ſicut poete diligunt poemata ſua. Et hoc iõ eſt: q: vnũquodq; diligit ſuum eſſe ⁊ ſuum viuere: qð maniſeſtat maxime in ſuo agere. Scðz eſt: q: vnũquodq; naturaliter diligit id in quo aſpicit bonũ ſuuz: habet quidem ⁊ bñfactor in bñficiato aliquod bonum: ⁊ ecõuerſo. S; bñfactor inſpicit in bñficiato ſuum bonũ honeſtũ. Beneficiatus aũt inſpicit in benefactore ſuuz bonũ vtile. Bonũ autẽ honeſtum delectabilius cõſideratur q̃ bonũ vtile. tũ q: eſt diuturnius. Utilitas eniz cito trãſit ⁊ delectatio memorie non eſt ſicut delectatio rei preſentis tuz etiam q: bona honeſta magis cũ delectatione recolimus q̃ vtilitates que nobis ab alijs prouenerũt. Tertia eſt: q: ad amantem pertinet agere. Uult eni ⁊ operatur bonum amato. ad amatũ autẽ ꝑtinet pati: ⁊ iõ excellentioris eſt amare: ⁊ ꝓpter h ad bñfactorẽ ꝑtinet vt plus amet. Quarta rõ eſt q: difficilius eſt impendere bñficia q̃ recipere. Ea vero in quibus laboramus magis: magis diligimus: q̃ vo nobis de facili ꝓueniunt magis ꝯtẽnimus. Non tñ dicitur ꝙ quoſlibet beneficiatos plus debeamus diligere q̃buſlibet bñfactoribꝰ. ❡ Nam bñfactores a quibus maxima beneficia recipimus vt deum ⁊ parentes preferimus his quibus aliqua minora beneficia impendimus.

❡ Utrum ordo .§.ix.

charitatis maneat in pria. rñdet. b. Thom. vbi s. Neceſſe eſt ordinẽ charitatis manere in patria: q̃ntuz ad hoc ꝙ deus diligatur ſup oĩa. Hoc enim ſimplr erit tunc q̃n hõ ꝑfecte eo fruetur. Sed de ordine ſui ad alios diſtinguẽdũ vr: q: ſicut. s. dictũ eſt. Dilectionis gradus diſtingui põt. vel ſm dr̃iam boni qð quis alteri exoptat: vel ſm intẽſionẽ dilectionis. Prio qdẽ modo plus diligit meliores q̃ ſeipſuz: minus vo minus bonos: volet ei q̃libet btũs vnũquẽq; hẽre qð ſibi debetur ſm diuinã iuſtitiã ꝓpter ꝯformitatez volũtatis humane ad diuinam. Nec tũc erit tp̃s ꝓficiẽdi per meritũ ad maius ꝑmiũ ſicut nũc accidit. q̃n põt hõ melioris ⁊ vtutez et ꝑmium deſiderare. S; tũc volũtas vniuſcuiuſq; in h ſiſtet qð eſt determinatũ diuinitus. Secundo vo mõ aliquis plus diligit ſeipm q̃ primum ẽt meliorẽ q: intẽſio actus dilectionis ꝓuenit ex pte ſubiecti diligẽtis ⁊ ad hoc ẽt donũ charitatis vnicuiq; ꝯfert a deo: vt primo qdẽ mentẽ ſuã in deũ ordinet: qð ꝑtinet ad dilectionem ſuiipſius. ſecũdario vt ordinẽ etiam aliarum mentiuz in deũ velit. vel etiã operetur ſm modũ ſuum. S; q̃ntum ad ordinẽ ꝓximorum adinuicem ſimpliciter quis magis diligit meliorẽ ſm charitatis amorem tota eniz vita beata conſiſtit in ordinatione mẽtis ad deũ. Unde totus ordo dilectionis beatoꝝ conſeruabitur per cõparationem ad deuz. vt. ſ. ille magis diligatur ⁊ propinquior ſibi habeatur ab vnoquoq; qui ẽ propinquior deo. Contingit tñ in patria ꝙ aliquis ſibi ꝯiunctũ pluribus rõnibus diliget. nõ eniz tunc ceſſabũt ab aĩo beati honeſte dilectionis cauſe: tñ oĩbus iſtis rõnibus ꝑfertur incõparabilr rõ dilectiõis q̃ ſumitur ex ꝓpinq̃tate ad deũ.

¶ De charitate quoad p̃ceptũ decalogi. Ca.v.

Conſequẽter eſt videnduꝫ de charitate per reſpectũ ad preceptum. Dicit eniꝫ chriſtus Mat. xxij. Diliges dominum deum tuum ex to. cc. hoc eſt maximum ⁊ primũ mandatum. Secundum autem ſimile eſt huic Diliges proximum tuum ſicut teipſuꝫ. In his duobus mandatis vni. lex pen. ⁊ pphe. Primo igitur videndum eſt quomodo de charitate fuit dandum preceptum. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. xliiij. ꝙ preceptum importat rationem debiti. Eſt autem aliquid debituꝫ dupliciter. Uno modo per ſe. Alio modo propter aliud. Per ſe quidem debitũ eſt in vnoquoqꝫ negocio: id quod eſt finis: quia habet per ſe rationem boni. Propter aliud auteꝫ eſt debitum quod ordinatur ad finem ſicut medico per ſe eſt debitum vt ſanet propter aliud vt det medicinam ad ſanandum. Finis ſpiritualis vite eſt vt homo vniatur deo quod fit per charitatem. Et ad hoc ordinantur ſicut ad finẽ omnia que pertinent ad ſpiritualem vitam. vnde ⁊ apoſtolus dicit. j. ad Thimo. j. finis p̃cepti eſt charitas de corde puro. conſcientia bona. ⁊ fide non ficta. Omnes enim virtutes de quarum actibus dãtur precepta ordinanť: vel ad purificandum cor a turbinibus paſſionum ſicut virtutes que ſunt circa paſſiones. vel ſaltem ad habendam bonam conſcientiam ſicut virtutes que ſunt circa operationes. vel ad habendam rectam fidem: ſicut alia que pertinẽt ad dei cultum. Et hec tria requiruntur ad diligendum deum. Nam cor impurum a dei dilectione abſtrahitur propter paſſiones inclinãtium ad terrena. Conſcientia enim mala facit horrere diuinam iuſtitiam propter timorẽ pene. Fides autem ficta trahit affectum in id qđ de deo fingitur ſeparans a dei veritate. In quolibet autem genere id quod eſt per ſe eſt poti⁹ eo quod eſt propter aliud: ⁊ ideo maximuꝫ eſt preceptum de charitate. vt dicitur Matt. xxij. Quãuis autem dilectio dei ſit finis ad quẽ ordinatur dilectio proximi. tamen dari oportuit preceptum non ſolum de dilectione dei: ſed ẽt aliud de dilectione proximi propter minus capaces qui non de facili conſiderarent vnũ horum preceptorum ſub alio contineri. Et q̃uis dei ⁊ charitas ſit vna virtus. habet tamẽ duos act⁹ ſcilicet diligere deum ⁊ diligere proximũ: quorum vnus ordinatur ad alium ſicut ad finem. Unde in dilectiõe p̃ximi includiť dilectio dei ſicut finis in eo qđ eſt ad finem. ⁊ econuerſo.

¶ Finis precepti .§.i.

eſt charitas de corde puro: conſcientia bona: ⁊ fide non ficta. j. ad Thimo. j. Quanta bõa hinc ſequantur: habes de pe. di. ij. ergo. Et circa dictam auctoritatem poſſunt tria notari.

¶ Primum eſt neceſſitas obſeruationis: ibi: finis precepti.

¶ Secundum eſt precioſitas ordinatiõis: ibi: charitas.

¶ Tertium eſt ſinceritas dilectionis: ibi: de corde puro ⁊c.

¶ Quantum ad primum ſꝫ pħm propter qđ vnumquodqꝫ tale ⁊ illud magis. Omnia precepta ſunt neceſſaria cum ordinentur ad charitatem vt finem: ergo ipſa multomagis eſt neceſſaria. Eſt autem hoc preceptum luciduꝫ breue: vtile: ⁊ leue. Eſt lucidum quideꝫ pſal. xviij. Preceptum domini lucidum. Et hoc ne quis dicat: non licuit mihi intelligere. Breue ne qs dicat: non potui notare vel retinere. Abreuiatum faciet deus verbum ſuper terram. Utile pſal. cxviij. Bonum mihi lex oris tui ſup mi. au. ⁊ ar. Leue. Nihil enim dulcius ⁊ leui⁹ charitate Matth. xj. Onus meum leue. Precioſitas patet ex nomine charitatis. vnde charitas quaſi chara vnitas: quia vnit nos cum omnibus vtiliter. Apoſtolus ad ephẽ. iij. Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis que ſit longitudo: latitudo: ſublimitas ⁊ profundum ſcilicet charitatis. Eius ſublimitas eſt q: vnit nos cum deo abſolute: ideſt propter ſe: profundum eius: quia vnit nos cum his qui ſunt in purgatorio. Eius latitudo eſt: quia vnit nos cũ omnibus viuentibus bonis ⁊ malis. amicis ⁊ inimicis. Eius longitudo. quia vnit nos cum precedentibus preſentibus ⁊ futuris: vel vſqꝫ in finem. Sinceritas innuitur de corde puro: ideſt non ficto vel infecto vel mixto cupiditate. Conſcientia bona: ideſt non erronea: ⁊ fide non ficta: ideſt ſine errore vel ſine hypocriſi. Sciendum etiam ꝙ omnia precepta decalogi ordinantur ad dilectionem dei ⁊ proximi: iõ precepta charitatis non fuerunt annumerãda inter precepta decalogi: ſed in omnibus includuntur. Et quãuis modus dilectionis non cadat ſub illis preceptis que dantur de alijs actibus virtutũ: puta: ſub hoc p̃cepto. Honora patrem tuum ⁊ matrem: nõ cadit hoc ꝙ ex charitate fiat: cadit tñ act⁹ dilectõis ſꝫ ſpãli p̃cepto.

¶ De dilectione .§.ij.

inſufficienter ſunt data tantum illa duo precepta. Uñ chriſtus dixit Mat. xxij. In his duobus mandatis vniuerſa lex pendet ⁊ prophete. Ratio huius eſt ſm. b. Tho. vbi ſupra arti. iij. Charitas eſt amicicia quedam. amicicia autem eſt ad alterum. Unde Grego. dicit ꝙ cha

ritas ad minus ꝙ̄ inter duos haberi nõ poteſt. Cum aũt dilectio ⁊ amor ſit boni: bonum autẽ ſit vel finis: vel id quod eſt ad finem: conuenienter de charitate duo precepta ſufficiunt vnũ quo inducimur ad diligendum deum ſicut finem. Aliud quo inducimur ad diligendum proximum propter deum ſicut propter finem. De dilectione ſui ⁊ corporis ſui que etiam diligenda ſunt dicit. b. Aug. ꝙ nulla fuerunt danda ꝓcepta. Et ideo eſt quia quantumlibet quis excidat a veritate remanet tamen ſemper in eo dilectio ſui ⁊ corporis ſui. Sed modus diligẽdi precipiendus erat homini: vt ſcilicet ſe ordinate diligeret ⁊ corpus ſuum quod fit per hoc ꝙ homo diligit deum ⁊ proximũ. Item quãuis precepta dentur de actibus virtutum: ⁊ charitas habeat plures actus: videlicet dilectio gaudium: pax: beneficentia. tamen quia primus ⁊ ꝑncipalis actus charitatis eſt dilectio: et ex eo conſequũtur alij ſicut effectus ex cã: ideo in ꝓceptis dilectionis includuntur ꝓcepta de alijs actibus ex ea procedentibus: ⁊ tamen propter tardiores inueniuntur de ſingulis explicita ꝓcepta. De gaudio quidem ad Phil. iiij. Gaudete in domino ſemper ⁊c. De pace ad Hebre. Pacem ſequimini cum omnibus. De beneficentia ad Gal. vi. Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. De ſingulis etiã partibus beneficentie inueniuntur precepta in ſacra ſcriptura: vt patet intuenti. Itẽ quia plus eſt operari bonum ꝙ̄ vitare malum: ideo in ꝓceptis affirmatiuis per quem precipitur facere bonum vt diligere: gaudere: benefacere: pacẽ habere: includuntur precepta negatiua q̄bus prohibetur malum facere: vt non odire: nõ accidiari: non inuidere: non diſcordare: non ſcãdalizare. Et tamen inueniuntur explicita precepta data ꝯtra huiuſmodi vitia oppoſita charitati. Nam contra odium dicitur Leuit. xix. Non oderis fratrem. ⁊. in cor. ⁊. Contra accidiam dicitur Eccl. vi. Non accidieris in vinculis eius. Contra inuidiam dicitur ad Gal. vi. Nõ efficiamur inanis glorie cupidi inuicem ꝓuocantes: inuicem inuidentes. Contra diſcordiam. i. Cor. i. Idipſum dicatis omnes ⁊ nõ ſint in vobis ſciſmata. contra ſcandalum Ro. xiiij. Non ponatis ſcandalum vel offendiculum. ⁊ de dictis peccatis habes ſupra in. ij. parte. De actibꝰ vo charitatis in ſequẽtibꝰ capitulis.

In margin: De nõ fuerũt danda ꝓcepta de dilectiõe ſui. Nõ ponitur.

Declaratio pre/ .§. iij.

cepti de dilectiõe dei ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. xliiij. ar. v. Hoc preceptum inuenitur diuerſimode traditum in diuerſis locis. Nam Deut. vi. ponuntur tria. ſ. Diliges dominum deum tuũ ex toto corde tuo ⁊ ex tota anima tua: ⁊ ex tota fortitudine tua. Mat. xxij. Ponuntur duo horum ſcꝫ ex toto corde: ⁊ ex tota anima ⁊ omittitur ex tota fortitudine: ſed additur ex tota mẽte. Sed Mar. xij. ponuntur quatuor ſcilicet ex toto corde: ⁊ ex tota mente: ex tota anima: ⁊ ex tota virtute: que eſt idem cum fortitudine: hec etiam quatuor tanguntur Lu. x. Nam loco fortitudinis ſeu virtutis ponitur ex omnibus viribus tuis. Et ideo horum quatuor eſt ratio aſſignanda. ⁋ Prima expoſitio eſt igitur conſideranda ꝙ dilectio eſt actus voluntatis que ſignificatur per cor. Nam ſicut cor corporale ẽ principium omnium corporalium motuum: ita etiam voluntas: ⁊ maxime quantum ad intentionem finis vltimi quod eſt obiectum charitatis: eſt principium omnium ſpiritualium motuum. Tria autem ſunt principia actuum que mouentur a voluntate ſcilicet intellectus qui ſignificatur per mentem. Vis appetitiua interior que ſignificatur per animam. Et vis executiua exterior que ſignatur per fortitudinem ſeu virtutem ſeu vires. Precipitur ergo nobis vt tota intentio noſtra feratur in deum quod eſt ex toto corde: ⁊ quod intellectus noſter ſubdatur deo quod eſt ex tota mente: ⁊ ꝙ appetitus noſter reguletur ſm deum. quod eſt ex tota anima: ⁊ ꝙ exterior actus noſter obediat deo: quod eſt ex tota fortitudine vel virtute vel viribus. Alia expoſitio: quidam dicunt: ex toto corde: ideſt intellectu: anima: ideſt voluntate: mente: ideſt memoria. Tertia expoſitio: ſꝫ bea. Greg. nizenum. Per cor ſignificatur anima vegetabilis. Per animam ſenſitiua anima Per mentem memoria: quia hoc ꝙ nutrimur ſentimus ⁊ intelligimus. debemus in deũ referre. ⁋ De hoc quod dicitur ex tota voluntate. Proculſus declaratione nota ſm. b. Thomã vbi ſupra ꝙ precepta dantur de actibus virtutum. Requiritur autem ad actum virtutis nõ ſolum ꝙ cadat ſuper debitam materiam. Sed etiam ꝙ veſtiatur debitis circunſtantijs q̄bus ſit proportionatus tali materie. Deus autẽ eſt diligendus ſicut finis vltimus: ad quem omnia ſunt referenda. Et ideo totalitas quedã fuit deſignanda circa hoc preceptum de dilectione dei ad hoc innuendum. Dupliciter autem contingit diligere deum ex toto corde. Vno modo in actu: vt ſcilicet totũ cor hominis ſemper actualiter feratur in deum: ⁊ iſta eſt perfectio patrie. Alio modo vt habitualiter totũ cor hominis in deum feratur: ita ſcilicet ꝙ nihil contra dei dilectionem cor hominis recipiat: ⁊ hec eſt perfectio vie cui non contrariatur peccatum veniale: quia non tollit habitum charitatis. cum non tendit in oppoſitum obiectum ſed ſolum impedit charitatis vſum. Secũdũ

In margin: Quid ſit vel quõ intelligitur diligere deũ ex toto corde

In margin: Dupliciter ꝯtingit deũ diliger ex toto corde

primum modum impletur illud preceptū per
ſecte. per ſcd̄m modū impletur imperſecte. Dī
enim tunc perſecte impleri p̄ceptū qn̄ perue/
nitur ad finē quē intendit precipiens. Impſe/
cte aūt qn̄ etſi nō peruenitur ad finē p̄ecipien/
tis: nō tn̄ receditur ab ordine ad finē. Sicut ſi
dux precipiat militibus vt pugnent. Ille perſe
cte implet id preceptū qui pugnando hoſtem
vincit qd̄ dux intendit. Imperſecte autē cuiꝰ
pugna ad victoriā nō attingit. nō tn̄ ꝯtra diſci
plinā militarē agit. Intendit aūt deus per hoc
preceptū: vt perſecte hō deo vniatur qd̄ erit in
patria. Et ideo tunc pſecte implebitur. hic aūt
imperſecte. Tanto aūt perſectius quanto ma/
gis acceditur per ſimilitudinē ad perſectionē
patrie. vn̄ Hierony. Charitas in quibuſdā eſt
perſecta: in quibuſdā imperſecta: pſectiſſima
aūt in hac vita haberi nō pōt de pe. di. ij. cha/
ritas. ℂ Quō deus diligitur ex toto corde: ⁊
ex tota anima: ⁊ ex tota mente vel v̄tute. Ber.
Diſce o chriſtiane a chriſto quēadmodū dili/
gas chriſtū. diſce amare ſortiter dulciter ⁊ pru
denter. Dulciter ne illecti. Prudenter ne dece/
pti. Fortiter ne depreſſi ab amore domini auer
tamur. hoc ē amare ex toto corde: ⁊ ex tota ani
ma: ⁊ ex tota ſortitudine vl' virtute. Dulciter
amat ait idē. cū chriſto paſſo cōpatitur cōpun/
gitur ⁊ mouetur. Sapienter ſeu prudenter q
ab eccleſiaſtici ſenſus puritate: nulla deuiatre
ri ſimilitudine: ⁊ qui diſcretionis metam nul/
la ſuperſtitione vel leuitate vel ſpūs ſeructio/
ris vehemētia deſerit. Amor fortis eſt: cū nul'
la vi laboꝝ vel tormētoꝝ: vel etiam metu mor
tis iuſtitia deſeritur. Itē ex ſumma virtutum.
Guil'. pn̄t illa tria ad tres vires animi referri.
Cor ad iraſcibilē: qꝛ in corde magnanimitas
anima ad ꝯcupiſcibilē: qꝛ eius eſt velle. Mēs
ad rōnalē: qꝛ eius eſt meditari. Totis ergo his
tribus viribus deū amat: cū vis rōnalis a deo
ſolo deſiderat illuminari ⁊ ab eo ſolo poſſe ſe
ſapientē fieri credit: cū vis ꝯcupiſcibilis repu
tat deū gaudiū ſuū: ⁊ in illo ſolo gaudere que
rit: ⁊ cū vis iraſcibilis in illo ſolo gloriari deſi
derat: aliā gloriā ꝯtemnēs. ℂ Itē Guil'. vbi ſu
pra ex toto corde diligit deum. ideſt intellectu
qui intellectū ſuū in obſequiū chriſti captiuat
⁊ qui ſtudiū ſuū chriſto dat ⁊ qui ad viſionem
dei toto deſiderio anhelat. Primū. i. captiuare
intellectū ſuū. de quo ait apl's. ij. ad Cor. x. In
captiuitatē redigētes omnē intellectū in obſe/
quiū chriſti. Fit triplr̄ iſta captiuatio. ℂ Pri/
mo vt in his que ſunt fidei deo obediamꝰ. hy
lariꝰ. Soli deo de ſe credēdū eſt: que ſe ſolum
nouit. ℂ Scd̄o vt male de nobis ⁊ bene de ꝓ
ximis ſentiamꝰ: ⁊ circa noſmetipſos intēdētes
ab alijs oculos auertamꝰ. Seneca: qd̄ hoies li
bēter faciūt de alijs de te apd̄ te male exiſtima.
ℂ Tertio vt ſenſum ſupioris nr̄i ſenſui nr̄o p/
feramus: ⁊ permaxime in religione. Vn̄ Ber.
Lignum ſcientie boni ⁊ mali cenſura diſcre/
tionis eſt in religione penes patrem ſpiritualē
Secundū: ideſt ſtudium ſuum dare deo. fit eti
am hoc tripliciter. Primo dum ea quibus ad/
iuuamur in deum ab eis quibus impedimur
ſagaciter diſcernuntur: quod pertinet ad pru/
dentiam ſm Aug. Secundo cum doctrinam
chriſtū neſcientem faſtidit Ber. Si diſputas
aut conſeras: non ſapiat niſi ſonuerit ibi chri/
ſtus. Tertio qui in creaturis deum intelligit.
Ad Ro. j. Inuiſibilia dei p ea que facta ſūt ⁊c.
Tertium. i. anhelare ad dei viſionem. Fit ſeu
ad hoc iuuat mundi contēptus: meditatio dei
⁊ peccati deteſtatio. Ex tota anima ſeu volun/
tate amat deum quis tripliciter. Qui perſecte
obedit. Quem nec timor mali tranſitoꝝ exter
ret. ⁊ quē nec gaudiū ſeculi: nec amor bōi trā
ſitoꝝ ab obediētia retrahit. Ex tota mente ſeu
memoria amat deū qs triplr̄. Qui ſcꝫ ea q̄ deo
diſplicēt ⁊ ab amore eius retrahūt: obliuioni
tradit. vt iniurie nobis illate que dū irrogant
ſunt quaſi ferruꝫ in vulnere qd̄ vulneribus ſa
nationē impedit. Scd̄o qꝛ ea que ad dei timo/
rē ptinēt ⁊ ſalutē aiaꝝ memorie cōmēdat. Ter
tio quē magnus dei amor de alio qd̄ de deo
diu cogitare nō ſinit: ſicut ſolet accidere fatue
amātibꝰ: q nō pn̄t obliuiſci qd̄ amāt Ber. O
amor ſpecioſiſſime q p̄ter te aliō cogitare nō ſi
nis. ꝓuerb. xxiij. Fili p̄be mihi cor tuū ait deꝰ.

ℂ Declaratio .§. iiij.

precepti de dilectiōe proximi cū. ſ. dr̄. Diliges
ꝓximū tuū ſicut teipſum Math. xxij. hoc ſiq/
dē p̄ceptū ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. xliiij. ꝯuenieter
tradit'. Tangit'. n. in eo diligēdi rō ⁊ modus di
lectiōis. Rō diligēdi tradit' in eo qꝫ ꝓximꝰ no/
minat' pp hoc. n. debemꝰ alios ex charitate di/
ligere. qꝛ ſunt nobis ꝓximi: ⁊ ſm nālē dei ima
ginē: ⁊ ſm capacitatē glie. Nec refert vtrū di/
catur ꝓximꝰ vel frater ꝫvt habet'. j. Jo. ſ. iiij. vel
amicus. vt Leuit'. xix. Per oīa hec eadē affini/
tas deſignat'. Modus aūt dilectiōis tangit' cū
dr̄. Sicut teipſuꝫ. ℂ Qd̄ nō eſt intelligēdū qꝫ
aliqs carnaliter diligat ſibi ꝓximū: ſed ſimilr̄
ſibi. Et hoc tripliciter. Primo quidem ex par/
te finis. vt ſcꝫ diligat proximum propter deū:
ſicut debet diligere ſeipſum: vt ſic dilectio ꝓxi
mi ſancta. Secundo ex parte regule dilectiōis
vt ſcꝫ nō ꝯdeſcendat ꝓximo in aliquo malo. ſꝫ
ſolū in bonis ſicut ⁊ volūtati ſue ſatiſfacere dꝫ
homo ſolum in bonis: vt ſic ſit dilectio ꝓximi
iuſta. Tertio ex parte rationis dilectionis. vt
ſcꝫ non diligat aliquis proximū pp propriam

De mō dilectō nis ꝓxi mi ⁊ rō q̄re ꝓxi mus ē diligē/dus.

Quō i/telligit' v̄bū ſic teipm

vtilitatem vel delectationem: ſed ea rōne φ ve ſit proximo bonum ſicut vult bonum ſibiipſi. vt ſic proximi dilectio ſit vera. Nam cum quis diligit proximum propter ſuā vtilitatē vel delectationem non diligit proximū ſed ſeipſum. Beatus Augu. quoqꝫ dicit. xxiij. q. iiij. Debet homo diligere proximū ſicut ſeipſuꝫ vt omnē hominē quem potuerit vel beneficētie conſolatione. vel coertione diſcipline vel informatione, doctrine. inducat ad colendū deum. Proſp in lib. iij. de vita cōtemplatiua. c. xv. dicit. Proinde proximos ſicut noſmetipſos diligimus. quādo ad bonos mores ⁊ ad vitā eternaꝫ conſequendam. ſicut nobis ſaluti eorum conſulimus quādo nos in eorum peccatis ⁊ periculis cogitamus. Et ſicut nobis ſubueniri optaremus. ita eis ſubueniamus: aut ſi facultas defuerit voluntatem tamen ſubueniendi tenemus. de peniten. diſtinctio. ij. proinde.

¶ Quod debemus. §. v.

Debemus proximū ſicut xp̄s nos dilexit diligere triplici amore.

proximum diligere ſicut xp̄s dilexit nos. Sic enim nobis precepit dicens Jo. xv. Hoc eſt preceptum meum vt diligatis inuicē ſicut dilexit vos. Dilexit autem xp̄s nos tripliciter. in quo debemus eum imitari. ſ. amore gratuito: amore diſcreto: amore vehementi: ⁊ fructuoſo. ¶ Primo quideꝫ amore gratuito. i. amore nobis gratis dato ſine meritis precedentibus noſtris. j. Jo. iiij. In hoc eſt charitas dei: nō quaſi nos dilexerimus eum: ſed quoniā ipſe prior dilexit nos. Sic debemus proximos diligere. Et non ſicut faciunt quidā qui nolunt amare niſi eos a quibus primo noſcuntur amari Matth. v. Si diligitis tm̄ eos qui vos diligunt: quid amplius facitis: nōne Ethnici. hoc faciūt. Nec amauit nos chriſtus propter ſuaꝫ vtilitatē ſed propter noſtram. Non vt a nobis acciperet ſed vt nobis daret Sen. Amicus qui vtilitatis cauſa aſſumptus eſt tādiu placebit quandiu vtilis erit. Scdo amauit nos chriſtus amore diſcreto. Amor diſcretus eſt quo perſonas amamus ⁊ vitia perſequemur: nec ſic perſonis condeſcēdit φ vitijs implicet. Bernar. Chriſtus in carnis aſſumptione condeſcēdit mihi in culpe vitatione conſuluit mihi. Unde de eo dicit Eſa. vij. Butyrum ⁊ mel comedet vt ſciat reprobare malum ⁊ eligere bonum. Sic ⁊ nos debemus proximos diligere vt nō aſſentiamus eis in malo. ſicut fecit Adam Eue. Ad Roma. xiij. Dilectio proximi malum non operatur. Tullius in lib. de amicicia. ¶ Nulla eſt excuſatio ſi amicicie cauſa peccaueris. Amicicia mundi a poſteriori. ideſt in malo ligat homines vt vulpeculas Sanſon. Judi. xv. quia facit eos concordes in malo: ſicut facti ſunt amici herodes ⁊ pylatus ad chriſtum affligendū. Tertio amauit nos chriſtus amore fructuoſo ⁊ vehemēti. Joā. xv. Maiorem hac dilectionem nemo habet vt animam ſuaꝫ ponat quis pro amicis ſuis. Et ſic nos debemus proximum diligere vt cum expedit etiam mortē pro eo ſuſtineamus. j. Joā. iij. In hoc cognouimus charitatem dei qm̄ ipſe animam ſuam. i. vitam pro nobis poſuit: ⁊ nos debemus pro fratribus animas ponere. Et nota φ chriſtus interrogauit ter Petrum ſi eum diligeret plus ceteris vt habetur Joā. vlti. Simon Joānis inqt diligis me plus his. Et Petrus reſpondit. Domine tu ſcis qa amo te. Ad innuendum φ debet quis ita vehementer amare proximum vt bona temporalia ⁊ obſeqa corporalia ⁊ exercitia ſpiritualis cōſolationis ⁊ neceſſaria det pro ſalute proximi: ſicut apoſtolus Paulus qui pauperibus fidelibus procurabat elemoſynas: diſcurrebat per orbem. nocte laborans manibus ſuis ne alios grauaret. Et anathema eſſe optabat a xp̄o pro fratribus ſuis. Ad Roma. xj. i. ſeparatus a conſolationibus contēplationis. Uel melius etiaꝫ vltra ſubſtantiam ⁊ laborem corporis: etiam ipſam vitam. Unde ⁊ in huius ſignum in tertia interrogatione Petrus contriſtatus eſt: qa naturaliter quilibet triſtat de morte. Et ſic perſeuerāter diligit primus: q: vſqꝫ ad mortē: ſicut fecit xp̄s qui in finē dilexit eos. Joan. xiij.

ō. co. ti. c. iij. §. viij.

¶ De principali actu charitatis q̄ eſt dilectio. Capitulum. vj.

Ultimo videnduꝫ eſt de actibus charitatis. Et p̄mo de actu eius principali: qui eſt dilectio. Circa qḋ ſciendum ſm̄ bea. Tho. ſecunda ſecūde. q. xxvij. φ cuꝫ charitas vt dictum eſt ſit quedam amicicia ⁊ amicicia ſm̄ phm̄. viij. Ethico. magis conſiſtat in amare φ in amari. ideo etiam charitati magis conuenit amare φ amari. Huius ratio eſt: q: amare conuenit charitati inquantum eſt charitas. ¶ Nā cum charitas ſit quedam amicicia ſm̄ ſuā eēntiam habet inclinationem ad proprium actuꝫ. Amari autem non eſt actus charitatis ipſius qui amat: ſed actus eius eſt amare. Amari autem competit ei ſm̄ cōmunem rationem boni prout. ſ. ad eius bonū: alius ad actū charitatis mouet. Uñ manifeſtum eſt φ charitati magis cōuenit amare φ amari. Huius ēt duplex eſt ſignuꝫ. Primuꝫ q: amici magis laudantur ex h φ amant φ ex hoc φ amantur. quinimo ſi amētur ⁊ non amāt vituperātur. Scdo q: matres que maxime amāt plus querūt amare φ amari filios. Quāuis autem homines cōmuniter magis velint amari φ amare: h propterea eſt vt dicit

Qd primus et principalis act⁹ charitatis eſt amari. nō ponitur.

vt dicit phs. viij. Ethi. q2 homines volũt ama/ri inq̃tum volunt honorari. Sicut honor ex/hibet alicui vt quoddaʒ teſtimonium boni in eo qui honoraſ: ita p hoc q aliquis amaſ oſtẽ/diſ in ipſo eſſe aliqd bonum: q2 ſolum bonuʒ amabile eſt. Sic igiſ querunt hoies amari ſi/cut honorari pp aliud ſcʒ ad manifeſtationem boni in amato exñtis. Amare aũt querunt cha ritatem hñtes ſm ſe quaſi ipm ſit bonum cha ritatis: ſicut ⁊ quilibet virtutis actus eſt bonũ virtutis illius. Unde magis pertinet ad chari tateʒ velle amare q̃ amari: q2 magis eſt qd eſt ſm ſe q̃ quod eſt propter aliud.

Quod deus di/ .§.i.

Quõ di/ligẽdus eſt deus ppter ſe ipſuʒ et quõ itel ligiſ ly ppter.

ligẽdus eſt pp ſeipm. Hoc ſic pbaſ. Solo deo fruẽdum eſt. Frui aũt eſt amare ⁊ inherere rei ppter ſe ſm btm Aug. vt poniſ pmo ſeñ. di. j. ergo diligẽdus eſt deus pp ſeipm ⁊ ipſe ſolus hoc mõ. Pro cuius declaratione dicit. b. tho. ſe. ſe. q. xxvj. q li pp importat h̃ itudinẽ ali/cuius cauſe. Eſt aũt quadruplex genus cauſe: ſcʒ finalis: formalis: efficiẽs: ⁊ mãlis. Ad quã etiaʒ reduciſ mãlis diſpõ que nõ eſt cauſa ſim plr: ſed ſm qd. Et ſm hec quatuor genera cau ſarum dr̃ aliquid diligi. Scdm quidẽ genus cauſe finalis: ſicut diligimus medicinã pp ſa/nitatem. Scdm genus cauſe formalis ſic dili/gimus hoiem pp virtutem: q2 virtute forma/liter eſt bonus: ⁊ p ꝯñs diligibilis. Scdm cãʒ efficiẽtem ſic diligimus aliquos inquantum ſunt filij talis pr̃is. Scdm autẽ diſpõnem que reduciſ ad genus cauſe mãlis dicimur aliqd diligere ppter id qd nos diſpoſuit ad eius di/lectionem. puta ppter aliqua bñficia ſuſcepta: q̃uis poſtq̃ iam amare incepimus nõ ppter illa bñficia amemus amicũ: ſed ppter eius vir tutem. Primis igiſ tribus modis deum non diligimus ppter aliquid ſed ppter ſeipſum. Nõ enim ipſe ordinaſ ad aliud ſicut ad fineʒ: ſed ipſe eſt vltimus finis oium: nec etiã infor/maſ ab aliquo alio ad hoc vt ſit bonus: ſed ei⁹ ſuba eſt eius bonitas ſm quã exẽplariter om/nia ſunt bona. Nec etiam bonitas ab altero ei ineſt: ſed ab ipſo oibus alijs. Sed quarto mo/do põt diligi ppter aliquid: q2 ſcʒ ex aliquib⁹ alijs diſponimur ad hoc vt in dei dilectione p ficiamus. puta p bñficia ab eo ſuſcepta: vel p/pter premia ab eo ſperata: vel penas quas per ipm vitare intẽdimus. Qd aũt dicit Greg. in omel. q ex his que nouit aĩa. i. ſenſibilib⁹ di/ſcit incognita amare. i. intelligibilia diuina. Intelligẽdum eſt nõ q cognita ſunt rõ diligẽ/di ipſa cognita per modum cauſe formalis ef ficientis vel finalis: ſed per modum cauſe di ſponentis: q2 per hoc diſponiſ ad amandum incognita. ¶ Item nota q vltra amorem na/turalẽ de deo qui eſt cõis oib⁹ bonis ⁊ malis ſm illud. b. Aug. Deum amat omne qd amare põt. ¶ Eſt triplex amor ſm Bern. in lib. de di ligendo deum. ¶ Primus eſt quo quis amat deum eo q cognoſcit ſibi neceſſariũ. iuxta illd ps. Diligã te dñe fortitudo mea dominus ⁊c. ¶ Scds eſt quo quis amat deũ ppter delitias que ſunt in eo. Sapien. viij. Amor factus ſum forme illius. ¶ Tertius eſt amor amicicie quo quis amat eum propter ſeipſum: eo q digniſ/ſimus ſit amore noſtro: quia ſũmũ bonũ. Ber. amat q ipʒ quẽ amat q̃rit: nõ qcq̃ aliud eius.

De tri/plici amore quõ ds diligiſ. ſʒ Ber nar.

Quod deus in .§.ij.

hac vita imediate amatur ⁊ ſine modo ⁊ totali ter. Quod ſic declarat. b. tho. vbi. ſ. Ordo re/rum eſt talis ſm ſe q deus per ſeipſum eſt ma/xime cognoſcibilis ⁊ amabilis vtpote eſſentia liter exiſtens ipſa veritas ⁊ bonitas per quam alia cognoſcuntur ⁊ amantur. ſed quoad nos quia noſtra cognitio ortum habet a ſenſu: pri us ſunt cognoſcibilia que ſunt ſenſibus pro/pinquiora: ⁊ vltimus terminus cognitionis eſt in eo quod eſt maxime remotum a ſenſu. Et propter hoc dilectio que eſt actus appetitiue virtutis: etiam in ſtatu vie. primo tendit in de/um ⁊ ex ipſo deriuatur ad alia. Et ſm hoc cha/ritas imediate deũ diligit. alia vo eſt mediãte deo. In cognitiõe vo cõ: quia. ſ. p alia deũ co ſcim⁹ ſicut cauſam p effectũ: vel p modũ emi/nentie: vel per modum negationis. vt patet p Diony. in. ij. de diui. no. ¶ Notandũ etiam q dilectio dei aliquid maius q̃ eius cognitio: maxime ſm ſtatum vie. ⁊ preſupponit ipſam. Et quia cognitio nõ quieſcit in rebus creatis: ſed per eas in aliud tendit: ideo in illo dilectio incipit: ⁊ per hoc ad alia deriuatur per moduʒ cuiuſdam circulationis duʒ cognitio a creatu ris incipiens tendit in deum: ⁊ dilectio a deo incipiens: vt ab vltimo fine ad creaturas deriua tur. ¶ Quantum ad moduʒ dilectionis dicit Ber. in lib. de dili. deum q cauſa diligenti de um eſt deus. Modus autem eſt ſine modo. ¶ Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. vbi ſ. q modus importat quandam menſure de/terminationem. ſm be. Aug. Hec autem deter minatio inuenitur in menſura ⁊ in mẽſurato. Aliter tamen ⁊ aliter. In menſura enim inueni tur eſſentialiter quia menſura ſm ſeipſam eſt determinatiua ⁊ modificatiua alioꝝ. In men/ſuratis autem inuenitur menſura ſm aliud. i. inq̃tum attingunt menſuram. Et ideo in men ſura nihil poteſt accipi imodificatuʒ. Sed res menſurata eſt immodificata: niſi menſuram at tingat: ſiue excedat: ſiue deficiat. In omnibus

De dilectione dei q. ſ. ẽ aliqd mai⁹ q̃ agnitio ei⁹ Rõ ponit.

autem appetibilib⁹ ⁊ agibilibus menſura eſt. finis q꞉ eorum que appetimus ⁊ agimus: opꝫ rationem accipere ex fine. ⁊ ideo finis ſm ſeipſum hꝫ modum. Sed ea que ſunt ad fineꝫ hñt modum ſm q̄ ſunt fini ꝓportionata. Et ideo ſicut ph̄s dicit in. j. Poli. Appetitus finis in omnibus artibus eſt abſqꝫ fine ⁊ termino. Sed eorum que ſūt ad finē eſt aliqs terminus. Nō. n. medicus ponit aliquē finē ſanitati: ſed facit eā perfecte quātūcūqꝫ poteſt. Sꝫ medicine ponit terminū: q꞉ non dat quātum poteſt: ſed quātū debet ſm ꝓportionem. alias eſſet inordinata. Cum igitur humanaꝝ actionū ⁊ affectionuꝫ finis ſit dei dilectio: qui per hanc maxime attingimus vltimum finē. ideo in dilectione dei nō pōt accipi modus ſicut in re mēſurata: vt ſit in ea accipere plus ⁊ minus: ſed ſicut īuenit modus in menſura in qua nō pōt eē exceſſus: ſed quanto plus attingitur regule. tanto melius ē. Ita etiam quāto quis plus deum diligit tanto melius eſt. ¶ Quantū ad totalitatē dicit. bea. Augu. q̄ modus diligēdi deum eſt vt diligat ex toto corde: hoc intelligit ſic vt diligatur q̄tūcunqꝫ diligi poteſt quod pertinet ad moduꝫ qui conuenit mēſure. Sic igitur interior act⁹ charitatis hꝫ rōnem finis: quia vltimuꝫ bonū hominis conſiſtit in hoc q̄ inhereat deo. Exteriores aūt actus charitatis vt beneficētia: ⁊ huiuſmodi. ſunt ad finē: ⁊ ideo cōmenſurandi ſūt ſm charitatē ⁊ rōnem. Sciendum etiam q̄ cū dicitur deum diligi ex toto corde: intelligit ſeruari iſta totalitas: vt modus totalitatis referatur ad rem dilectam: vt ſcꝫ totum quod pertinet ad deum diligat. Uel etiā ad diligenteꝫ: vt ſcilicet quis diligat ſm totū ſuum poſſe: ⁊ omnia ordinet ad dei dilectionē. ⁊ ſicut debet ⁊ poteſt illud ſeruari. Sed ſi iſta totalitas importet modum diligētis adequatum modo rei dilecte. ſic impleri non poteſt: quia hoc eſſet infinite diligere eum: cum infinitum ſit diligibilis licet creatura ſit finita.

q̄ debemus deum diligere ex toto corde quō intelligitur.

¶ Quod ſit ma- .§. iij.

gis meritoriū diligere deū vel ꝓximū. Ad qđ reſpōdetur ſm beatū Tho. q̄ ſi vtraqꝫ dilectio conſideret ſeorſum: dilectio dei eſt magis meritoria. Debetur enim ei merces ꝓpter ſeipſuꝫ quia vltima merces eſt frui deo in qđ tendit dilectionis motus. Si autem intendatur iſta cōparatio vt dilectio dei accipiatur ſm q̄ ſolus diligitur: dilectio proximi ſm q̄ proximus diligitur ꝓpter deum ſic dilectio proximi includit dilectionem dei. Dilectio autem dei nō includit dilectionem proximi. Sic in iſto ſenſu ꝑeminet dilectio proximi dilectioni dei: Eſt enī comparatio dilectiōis dei perfecte: que ſcilicet ſe extendit vſqꝫ ad proximum ad dilectionem dei imperfectam ⁊ inſufficientem.

q̄ dilectio ſit magis meritoria diligere deū an ꝓximum

¶ Quid ſit ma- .§. iiij.

gis meritoriū diligere amicū vł inimicū. Rñ. bea. Tho. vbi. ſ. q̄ iſte dilectiōes pñt cōſiderari dupliciter. Uno mō ex parte proximi qui diligitur. Alio mō ex parte rōnis per quam diligitur. Primo mō dilectio amici preeminet dilectioni inimici: q꞉ amicus melior eſt ⁊ magis coniunctus. Unñ ⁊ materia eſt magis conueniens dilectiōi. Et ꝓpter hoc actus dilectionis tranſiens ſup hanc materiam melior eſt. Alio modo dilectio inimici ꝑeminet dilectioni amici propter duo. Primo quia dilectionis amici poteſt eſſe alia ratio q̄ꝫ deus. ſed dilectionis inimici ſolus deus eſt ratio dilectionis. Secūdo quia preſuppoſito q̄ vterqꝫ diligatur propter deum dilectio inimici fortior eſſe oſtenditur q̄ ad remotiora extendit animum hominis: ſcilicet vſqꝫ ad inimicos. Sicut ignis tanto fortior eſt: quanto calorem ſuum ad remotiora diffundit: tanto etiam oſtenditur dei dilectio fortior quanto propter ipſum difficiliora implemus ſicut virtus ignis tanto eſt fortior quanto magis poteſt comburere materiam minus cōbuſtibilem: ſed ſicut idem ignis in propinquiora fortius agit q̄ꝫ in remotiora: ita etiam charitas feruentius diligit coniunctos q̄ꝫ remotos. Et quantum ad hoc dilectio amicorum et feruentior ⁊ melior eſt q̄ꝫ inimicorum. Quod autem dicit chriſtus Matthe. v. Si diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis? Intelligendum eſt per ſe. ideſt q̄ cum diliguntur amici ſolum ex hoc: quia amici. quod videtur quando ſic amantur amici q̄ ipſi ſoli ⁊ non inimici diliguntur: tunc non habet mercedem dilectio amicorum: ſed ſi diligantur amici: non ſolum quia amici: ſed etiam propter deum: tunc eſt meritoria.

Diligꝰ amicuꝫ vel inimicum qđ magis meritoriū.

¶ De dilectione .§. v.

inimicorum quomodo ſit intelligendum illud preceptum. Diligite inimicos veſtros. habes etiā ſupra in. ca. de dilectione proximi. Sed hic notanda ſunt ſeptem que valent ad oſtendenduꝫ q̄ non eſt ita difficile diligere inimicos ſicut q̄dam credunt: nec eſt dedecus ſed honor. ¶ Primum eſt ſtatus inimici eius qui iniuriatus eſt ⁊ non vult ſatiſfacere. eſt enim ſpiritualiter mortuus. Ipſe enim in ſe quaſi manus iniecit cum iniuriam fecit. Sap. xvj. Per malitiaꝫ oc- cidit homo animam ſuam. Crudeliores fuiſſe videntur qui chriſto mortuo nō pepercerunt: q̄ꝫ qui viuū vulnerauerunt. quis eſt autē adeo cecus qui non intelligat dedecus nō eſſe ſi quis

De dilectiōe inimicos nō ēē ita difficile diligere inimicos oñdit p ſeptem.

de inimico mortuo nõ vult ſe vĩdicare. ¶ Secundũ eſt vtilitas iniurie illate. Perſecutores enim noſtri tribulatiõibus nos pungunt: ſed ĩ futurꝫ fauũ nobis eterne beatitudinis ꝑparãt. iuxta iſtud ꝓs. Circũdederũt me ſicut apes. ꝛ Eccĩ. Uſqꝫ in tp̃s ſuſtiebit patiẽs. ꝛ poſtea redditio iocũditatis. ¶ Tertiũ eſt ꝙ dilectio inimicorꝫ eſt vtilior nobis q̃ꝫ amicorum: q: valet ad ſanandũ pctã. h. Aug. Ego ad dilectionem inimicorꝫ vos moneo: q: ad ſanandum vulnera pctõrꝫ nullũ medicamẽtum efficacius eẽ cognoſco. Multũ enĩ facit ad perfectionẽ bonitatis: vt pꝫ Matth. v. Poſt illð diligite inimicos. Eſtote pfecti ſicut pater veſter ꝛc. ¶ Quartum: q: eſt gratior deo. Luc. vj. Poſt illud diligite inimicos. ſubditur. Et eritis filij altiſſimi. be. Aug. Quanta grã per nos ſerui digni nõ ſumus. ꝛ inimicorꝫ dilectiõe filij dei efficimur. Chryſo. Nihil ſic deo placabile facit ſicut malignis ꝛ ledentibus eſſe placabilẽ. ꝛ per ꝯñs diabolo eſt moleſtior: q: magis ſe per hoc homo elongat ab eius ſimilitudine q̃ obſtinato odio hominem perſequitur. ¶ Quintum eſt: q: huiuſmodi dilectio id qð deſtruendũ eſt in inimico: magis deſtruit q̃ꝫ aliud. Ipſa enĩ eſt ignis inimiciciam in inimico annihilans. Rom. xij. Si eſurierit inimicus tuus ciba illũ. ꝛc. Chry. Omnis inimicicia beneficiorꝫ aſſiduitate cõpeſcitur. ¶ Sextũ eſt: q: non potes nocere inimico q̃n tibi noceas. Aug. Quod malitia tua alteri nõ noceat fieri poteſt: ſed ꝙ tibi nõ noceat fieri non poteſt. Solũ ex hoc ꝙ odium portat ſibiipſi nimiũ nocet qa ꝛ peccat ꝛ remiſſionem peccatorum ꝑcitam euacuat quoad fructum. Uñ dicitur de pe. di. iiij. dicit tibi deus. Dimitte ꝛ dimitteẽ tibi: dimiſi prius dimitte vel poſtea: q: ſi nõ dimiſeris reuocabo te. ꝛ qᵉ q̃d dimiſeram replicabo tibi. Talis eſt ſiłis illi qui ex hoc ꝙ aliqs ſcidit ſibi tunicam ipſe gladio ſeipſum īterficit. ſ. odij. ¶ Septimuꝫ ẽ dei imitatio. Eccĩ. xxiij. Magna eſt gloria ſeq̃ dominum qui iniuriatus eſt tibi magis deum q̃ꝫ te offendit. ꝛ tñ ipſe patiens eſt. Sed exemplũ xp̃i in cruce pẽdentis ꝯſiderandũ. j. p. ij. Chriſtus paſſus eſt pro nobis ꝛc. vt ſequamini veſtigia eius: qui cũ pateretur ꝛc. ſed orabat ĩ cruce pro crucifixoribus dicens. Pater ignoſce illis ꝛc. Et tñ omne genus iniuriarꝫ nũc ſuſtinuit In ſubſtantia vi ſibi ablata ꝛ plus in matre deriſa: in fama ꝛ honore ablatis per contumelias in perſona: in vita. ergo xp̃m ſequere inimicos diligens. ¶ De amore qui eſt paſſio multa habes. ſ. in ꝑma parte. ꝛ de proprietatibus eius que poſſunt conuenire dilectioni.

¶ De gaudio inquantum eſt actus ĩterior charitatis.

Capitulum ſeptimum.

Poſt ꝑncipalẽ actũ charitas qui eſt dilectio videnduꝫ eſt de alijs actibus interioribus q̃ ſunt gaudium ꝛ pax. Et de exterioribus ſcꝫ beneficẽtia ꝛ miſericordia q̃ etiaꝫ eſt actus interior: eius dictum eſt ſupra in tractatu de iuſtitia. ¶ De gaudio primo videndum eſt. Et ſciendum ꝙ gaudium non eſt virtus qð patet ex hoc: quia nõ cõnumeratur inter virtutes theologicas: nec morales nec intellectuales: ſed eſt actus virtutis. Unde cõnumeratur ab apoſtolo ad Gal. v. inter fructus ſpiritus q̃ ſunt actus virtutum. Hoc autẽ ſic declarat. be. Tho. ij. ij. q. xxviij. Uirtus eſt habitus quidam operatiuus. Et iõ ſm̃ propriam rationem hꝫ inclinationem ad aliquem actum. Eſt aũt contingens ex vno habitu plures actus eiuſdem rõnis ordinatos prouenire quorum vnus ſeq̃tur ex altero. Et quia poſteriores actus non procedunt ab habitu virtutis niſi per actum priorẽ inde eſt ꝙ virtus non diffinitur nec denominatur niſi ab actu priori q̃uis etiam aliq̃ actus ab ea ſequantur. Manifeſtum eſt autem ex his q̃ dicta ſunt ſupra de paſſionibus ꝙ amor eſt prima affectio appetitiue potentie qua ſequitur ꝛ deſiderium ꝛ gaudium. Et ideo idem habitus virtutis eſt qui inclinat ad diligendum ꝛ deſiderandum bonum dilectum ꝛ gaudenduꝫ de deo. Sed quia dilectio inter hos actus eſt prior. ĩde eſt ꝙ virtꝰ non denominatur a gaudio vel deſiderio: ſed a dilectione. ꝛ dicitur charitas. Sic ergo gaudium non eſt aliqua virtus a charitate diſtincta: ſed eſt quidam actus ſeu effectus eius. ¶ Quod cauſetur gaudiuꝫ ex charitate. ſic declarat. bea. Tho. vbi ſupra ex amore procedit gaudium ꝛ triſtitia: ſed contrario modo vt dictum eſt ſupra. Gaudium enim ex amore cauſatur. vel propter preſentiam boni amati. vel propter hoc etiam ꝙ ipſi bono amato proprium bonum ineſt ꝛ conſeruatur. Econtrario autem ex amore ſequatur triſtitia. vel ꝓpter abſentiam amati. vel propter hoc ꝙ is cui bonum volumus ſuo bono priuatur: aut aliq̃ malo deprimitur. Charitas autem eſt amor dei cuius bonuꝫ immutabile eſt: quia ipſe eſt ſumma bonitas. Et ex hoc quod amatur eſt in amãte per nobiliſſimum ſui effectum. ſm̃ illud. j. Joan. iiij. Qui manet in charitate in deo manet ꝛ deus in eo. Q̃uis enim in via non ſit pñs per ſpeciẽ viſionẽ. eſt tamen pſens per grã inhabitationẽ. Unde bea. Aug. dicit ꝙ ſicut corpus non viuit niſi aĩa preſente: ita nec aĩa. ſ. ꝑ grãm niſi deo pñte. de pe. diſt. j. reſuſcitatus.

De gaudio. ſ. ꝙ nõ ẽ virtus nec intellectualis nec moralis: ſꝫ actꝰ virtutis.

ꝙ gaudiũ cauſatur ex charitate

Gaudi/ uʒ habē ad mix/ tam tri/ ſtitiam· quō in// telligiſ.

¶ Utrum gaudium ſpūale qđ eſt ex charitate habeat admixtaʒ triſtitiaʒ. Rndet. b. Tho. vbi. ſ. φ ex charitate cauſaſ duplex gaudiū de deo Unum quidē principale qđ eſt ꝓpꝛium chari/ tatis φ. ſ. gaudemus de bono diuino in ſe cō/ ſiderato. Et tale gaudium ꝑmixtionē triſtitie non patiſ: ſicut nec illud bonū de quo gaude// mus pōt aliquā mali admixtionem habere. ſʒ illud Sap. viij. Non habet amaritudinē con/ uerſatio illius. ſ. ſapiētie diuine. Et ideo apſus dicit ad Phil. iiij. Gaudete in dño ſemꝑ. Ali/ ud eſt gaudium charitatis quo quis gaudet de bono diuino ſm φ participaſ a nobis. Hec autem ꝑticipatio pōt impediri ꝑ aliqđ ꝯrium Et iđ ex hac pte gaudium charitatis pōt habe re ꝑmixtionē triſtitie: put aliquis triſtaſ de eo quod repugnat ꝑticipatiōi diuini boni: vel in bonis vel in primis: quos tanq̄ nosipſos dili// gimus. Fletus enim ꝓ primo vel pro ſeipſo non eſt niſi de aliquo malo. Omne aūt maluʒ importat defectū ꝑticipationis ſummi boni. Fletus etiā huius incolatꝰ ꝓ dilectione patrie ꝓcedit ex eo φ vita pñs impedit nos a pfecta ꝑticipatiōe glorie. Et ideo charitatis gaudiū hmōi pōt habere admixtiomē triſtitie. Primū tñ gaudiū melius eſt ⁊ procedit ex charitate. Scđm pōt ꝓcedere etiam ex ſpe ſm illud. Spe gaudentes. ad Roma. xij. ¶ De plenitudine gaudij vtrum. ſ. gaudium ſpūale ex charitate cauſatum poſſit īpleri. ad quod rndet. b. Tho. vbi. ſ. φ ex pte rei de qua gaudetur. i. de deo vt. ſ. tm̄ deo gaudeaſ q̄ntum dignum eſt de ea re gaudere. Sic in creatura non pōt eſſe gaudi um plenū: ſed ſolum gaudiū dei eſt plenuʒ de ſeipſo: qꝛ gaudium eius eſt infinitū. ⁊ hoc con dignum infinite bonitati eius eſt. Cuiuſlibet aūt creature gaudiū opʒ eſſe finitum. Ex parte autem gaudentis ſic pōt eſſe gaudiū plenum in creatura. Gaudiū enim cōparaſ ad deſideri um ſicut quies ad motum. Eſt aūt quies plena cum nil reſtat de motu. Uñ tunc eſt gaudiū ple nū cū nil reſtat deſiderādū. Et qꝛ q̄diu in hac vita ſumus nō quieſcit in nobis deſiderij mo/ tus: qꝛ adhuc reſtat φ magis deo appꝛopinque mus ꝑ grām. Sʒ qñ iaʒ ad beatitudinē ꝑuentū fuerit pfectam: nil deſiderādū reſtabit: qꝛ erit dei plena fruitio: in q̄ homo obtinebit q̄cq̄d etiam circa alia bona deſiderauit ſm illud ps. cij. Qui replet in bo. deſi. t. ideo quieſcet d̄ſide rium non ſolum quo deſideramus deum: ſed etiam erit oīum deſideriorum quies. ideo hic non eſt plenum deſiderium noſtrum ſed ſoluʒ gaudium beatorum eſt plenuʒ ⁊ ſuper plenū: quia plus obtinebunt q̄ deſiderare ſufficerēt Non enim in cor hominis aſcendit que prepa/ rauit deus diligentibus ſe: vt dicitur. j. Cor. ſecūdo. ⁊ hoc eſt quod dicitur Luce. vj. Men/ ſuram bonam ⁊ conſertam ⁊ ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum: qꝛ tamen nulla crea tura eſt capax gaudij de deo ei condigni. inde eſt φ illud gaudium omnimodo plenum non cadit in homine: ſed potius homo intrat in ip ſum ſm illud Mathei. xxv. Intra in gaudiuʒ domini tui. Itē cum peruentum fuerit ad bea titudinem vnuſquiſq; attingit terminum ſibi pꝛefixum ex predeſtinatione diuina: nec reſta/ bit vlterius quo tendatur: quāuis in illa termi natione vnus perueniat ad maiorem graduʒ q̄ alius. Et ideo vniuſcuiuſq; gaudium ple/ num erit ex parte gaudentis: qꝛ vniuſcuiuſq; deſiderium plene quietabitur. Tamen gaudi/ um vnius erit maius gaudio alterius propter pleniorem participationē beatitudinis. Iſtud tamen gaudium beatorum non eſt gaudium paſſionis quod eſt cum tranſmutatione corpo rali: vt in alijs paſſionibus: nec ꝑtinet ad ſenſi tiuam partē: ſed intellectiuam. i. voluntatem.

Q ſ in via non poſſu/ mꝰ ha/ bere ple nū gau/ dium.

¶ Gaudium ve/ .§. i.

ſtrum nemo tollet a vobis dixit Chriſtus lo// quens de gaudio ſuperne fruitionis quo bea/ ti vndiq; circundantur. vnde Mathei. xxv. Euge ſerue bone ⁊ fidelis ⁊c̄. intra in gaudiuʒ domini tui. Iſtud verum gaudium prouenit a ſex partibus ſm Guil. in ſumma. ¶ Primo a ſuperna maieſtate. Joā. xvj. Iterū videbo vos ⁊ gaudebit cor veſtrum. Hoc autem gaudium erit tripliciter. Primo ex viſa diuinitate. Ber. Iſtud eſt verum gaudiuʒ quod non eſt de crea tura: ſed de creatore ꝯcipitur. Secūdo ex aſpe/ cta humanitate. Eccleſiaſtes. xj. Delectabile eſt oculis tuis videre ſolem ideſt chꝛiſtum. Ter// tio ex intellectu nature diuine vnite cum hu/ mana. vnde natura noſtra exaltatur: ſicut gau/ dent homines de exaltatione ſuorum fratruʒ. ¶ Secundo ꝓcedit illud gaudium a loci ame nitate. ⁊ hoc tripliciter: videlicet ex eius clari/ tate: ex eius puritate: ex eius latitudine ⁊ vaſti tate. Apocalyp. vltimo. Ciuitas illa nō eget ſo/ le ⁊c̄. Baruch. iij. O iſrael q̄ magna eſt domꝰ dei ⁊c̄. Apocalyp. xiiij. Sine macula ſunt ante thꝛonum dei. ¶ Tertio procedit illud gaudi/ um ex ſocietate. ⁊ hoc tripliciter. Ex eius mul/ titudine. Apocalyp. vij. Uidi turbam magnaʒ quam nemo dinumerare poterat. Ex eius no/ bilitate: quia omnes erūt reges ⁊ regine. Apo calyp. j. Feciſti nos deo noſtro regnuʒ ⁊c̄. ⁊ de qualibet anima ſancta. ps. Aſtitit regina a dex tris tuis. Ex eius charitate intima. Eſa. xxj. di/ cit dominus. Cuius ignis eſt in ſyon: ⁊ cami/ nus eius in hieruſalem. ¶ Quarto procedet tandē a corporis perfectionalitate. ⁊ hoc qua/

De gau dio pſe cto. ſ. ſu perne fruitio/ nis: qꝛ ſex par/ tibꝰ ꝑ/ ueniat.

druplicíter. Ex ſpecioſitate vel claritate: ſubti/
litate: agilitate: ⁊ impaſſibilitate. que omia no
tat apl's. j. Coꝛ. xv. ibi Seminatur aiale: ſur/
get ſpūale ⁊c. ¶ Quinto ꝓcedet ab inferni va
ſtitate. ⁊ hoc tripl'r. tum ex euaſione eius cum
meruiſſent. tum ex diuine iuſtitie in illis exe/
cutione. ps. lxvij. Letabitur iuſtus cum vide/
rit vindictā ⁊c. tuz de demonū alligatione ne
ibi noceant. ¶ Sexto ꝓcedet a mundi qu ali/
tate. ⁊ hoc tripl'r. Pꝛimo ex remotione. Apoc.
xxj. Uidi celum nouuz ⁊ terrā nouā ⁊c. Scdo
qꝛ oia erunt eis ſubiecta ad nutum. Tertio qꝛ
ex oibus ſpeculabunt gliam dei in illis ⁊c. Et
qꝛ gaudium eſt vna ex paſſionibus. de pluribꝰ
alijs ptinētibus ad gaudiū q̄ztuz gaudium eſt
paſſio vide. ē. in tractatu de paſſionibus.

¶ De pace inq̄ztum eſt actus interioꝛ charita/
tis: ⁊ q̄uo differt a ꝯcoꝛdia. Capl'm. viij.

Pax eſt alius actus
interioꝛ ꝓcedens ex charitate inclu
dit ꝯcoꝛdiā. ⁊ vltra hoc addit vnio/
nem appetitiuā vnius appetentis. Pꝛo cuius
q̄uo pax ⁊ cōcoꝛdia diſ/ferunt.
declaratione dicit. b. Tho. ſe. ſe. q. xxix. art. j. ꝙ
vbi eſt pax ibi eſt ꝯcoꝛdia. nō tā vbicūqꝫ eſt cō
coꝛdia eſt pax ſi nomen pacis ꝓpꝛie ſumat. Cō
coꝛdia enim ꝓpꝛie eſt ad alteruz inquātum ſcꝫ
diuerſoꝝ coꝛdiū voluntates ſimul in vnū con
ſenſum ꝯueniunt. Cōtingit etiam vnius hoīs
coꝛ tēdere in diuerſa dupl'r. Uno quidem mō
ſm diuerſas potētias appetitiuas. Sic appe/
titus ſenſitiuus plerūqꝫ tendit in ꝯꝛium appe
titus rōnalis. ſm illud Gal. v. Caro ꝯcupiſcit
aduerſus ſpm̄. Alio modo inq̄ztum eadez vis
appetitiua in diuerſa appetibilia tendit que ſi
mul aſſequi nō pōt. vnde neceſſe eſt eſſe repu/
gnantiā motuū appetitus. Unio aūt hoꝝ mo/
tuum eſt de rōne pacis. Non enim hēt coꝛ pa/
catum q̄ꝫdiu vult. etiā hēat aliquid qᵒ vult: ad
huc tā reſtat ei aliquid volēdum qᵒ ſimul ha/
bere nō pōt. Hec aūt vnio nō eſt de rōne ꝯcoꝛ/
die. vnde ꝯcoꝛdia impoꝛtat vnionem appeti/
tuum diuerſoꝝ appetentium. Pax autē ſupꝛa
hanc vnionē impoꝛtat etiā vnionem appetitu
um vnius appetētis: ⁊ ſic paci opponitur du/
plex diſſenſio. ſ. diſſenſio hoīs ad ſeipm̄: ⁊ diſ/
ſenſio hoīs ad alterum. Cōcoꝛdie aūt opponi/
tur hec ſola ſcd'a diſſenſio. Uñ ꝯcoꝛdia pōt eſſe
peccatoꝝ in malo. Sed pax ꝓpꝛie non niſi bo/
noꝝ. Eſa. lvij. ⁊. xlviij. vbi eſt eadem autoꝛitas
De tri/plici ge/nere pa/cis vꝫ ꝙ triplex pax eſt.
nō eſt pax impijs. ¶ Eſt aūt triplex genus pa/
cis. ſ. tpalis: ſpūalis: ⁊ eternalis. Hec pñt nota
ri ibi Jo. xiiij. Pacem relinquo vobis. ſ. eter/
nalem. Pacē meā do vobis. ſ. ſpūalem. Non
q̄uo mundus dat ego do vobis. ſ. tempoꝛalē.
Nam mūdus dat tpalem pacez ꝑ guerras op/
preſſam ⁊ multa mala. nō ſic xp̄s: ſed per oza/
tiones ⁊ bona opera. Unde apl'us. j. ad Ti. ij.
vult in eccl'ia oratiōes fieri pꝛo pace. Poſſunt
etiam pꝛedicte paces notari in ps. Loquetur
dominus pacem in plebem ſuam quoad tem/
poꝛalem quam dat quando ppl'us eſt ſuus per
mandatoꝛum obſeruationem. Et ſuper ſctōs
ſuos quoad pacem eternalem quam habēt ſoli
ſancti in patria. Et in eos qui conuertuntur ad
coꝛ quoad ſpiritualem. ¶ Pax tempoꝛalis de
qua dicit. ij. Mach. j. Adaperiat deus coꝛ no/
ſtruz in lege ſua ⁊ in pꝛeceptis ſuis ⁊ faciat pa
cem. perturbatur per rixam que eſt inter vnuz
⁊ alterum. ⁊ per ſeditionem que eſt inter vnaz
partem ciuitatis ⁊ alteram. ⁊ bellum quod eſt
inter ciuitatem ⁊ ciuitatez. ¶ Pax ſpiritualis
debet eſſe cum deo. Job Habete pacem cuz eo
ſubijciendo voluntatem tuam ei ⁊ penitendo
de peccatis cuz pꝛoximo. Apl's. Si fieri poteſt
quod ex vobis eſt cum omnibus hominibus
pacē habentes. Cum ſeipſo, ad Phil'. iiij. Pax
dei que exuperat omnem ſenſuū cuſtodiat coꝛ
da veſtra. ¶ De eterna dicitur in ps. Poſuit fi
ꝙ ī mū/do nō ē pax ve/ra: ſed bellū ⁊ hoc tri/plex.
nes tuos pacem ⁊c. Nec excludit triplex belluz
quod eſt in mundo. etiam in ſanctis. Pꝛimuz
eſt in coꝛpoꝛe vbi bellant ad inuicem calidum
contra frigidum: ⁊ ſiccum contra humidum.
⁊ econuerſo ex quo tandem coꝛpus deſtruitur.
Secundum eſt quo caro cōcupiſcit aduerſus
ſpm̄. Tertium eſt diuerſarum opinionum. De
atus Aug. Quot homines tot opiniōes in vna
⁊ eadem re diuerſoꝝ moꝝ. poeta. Pectoꝛibus
moꝛes tot ſunt quot in oꝛbe figure. Uelle ſuuz
cuiqꝫ eſt nec voto viuitur vno. Perſius. Sed
in padiſo nulla infirmitas vel coꝛruptio: nulla
tētatio: nulla diuerſitas opionū vl' volūtatū.

¶ De pace quo/ .§. I.
modo eſt effectus ſeu actus charitatis: ⁊ nō vir
tus ſpecialis: Pꝛimum patet ex illo pſl'a. Pax
De pa/ce: ꝙ. ſ. nō ē vir/tus vel' act' cha/ritas.
multa diligentibus legem tuam ⁊c. Pꝛo cu/
ius declaratione dicit. b. Tho. vbi ſupꝛa. ꝙ de
ratione pacis eſt duplex vnio quarum vna eſt
ſm oꝛdinationē poꝛpꝛioꝛum appetituū in vnū
Alia eſt ſm vnionem appetitus pꝛopꝛij cum
appetitu alterius. Et vtranqꝫ vnionem efficit
charitas. Pꝛima quidaz ſm ꝙ deus diligitur
ex toto coꝛde: vt. ſ. omnia referamus in ipſum.
Et ſic omnes appetitus noſtri in vnum ferun/
tur. Aliaz pꝛout diligimus pꝛoximus noſtros
ſicut noſmetipſos. Ex quo contingit ꝙ homo
vult impleri pꝛoximi volūtatez ſicut ſuiipſius.
Et pꝛopter hoc inter amicabilia vnuz ponitur
idētitas electionis: vt patet. ix. Ethi. ⁊ Tullius
de amicicia dicit ꝙ amicoꝛum eſt idem velle ⁊
nolle. ¶ Scdm̄. ſ. ꝙ non ſit virtus ſic pꝛobat

beatus Tho. cū oēs actus ſe invicē ꝯſequūtur ſm eandē rōnem ab agente ꝓcedens. omnes hmōi actus ab vna virtute ꝓcedunt: nec habēt ſinguli ſingulas virtutes a qbus ꝓcedant: vt pꝫ in rebus corporalibus. qꝛ eni ignis caleſaciendo liqueſacit ⁊ rareſacit non eſt in igne alia virtus liqueſactiua ⁊ alia rareſactiua. ſed oēs actus hos operatur ignis per vnā ſuam virtutem caleſactiuam. Cum igiť pax cauſeť ex charitate ſm ipſam rōnem dilectiōis dei ⁊ proximi: vt oſtenſum eſt ſupra. nō eſt alia virtus cuius pax ſit ꝓprius actus: niſi charitas. Et quia eſt actus virtutis datur preceptū de ea. Mar. ix. Habete pacē inter vos. Et qꝛ etiam eſt actus meritorius. poniť inter beatitudines que ſunt actus virtutis pfecte. Matth. v. Et inter fructꝰ numeratur. ad Gal. v. Inquantū eſt quoddam finale bonū habēs ſpūalem dilectionē. ¶ Itē ſciendū qꝛ ſalua pace pōt eſſe diſſenſio in opinionibus inter habentes charitatem: ſicut inter Paulū ⁊ Barnabam. Actuū. xv. ⁊ inter beatū Augu. ⁊ bea. Hiero. Nam ſm phm. ix. ethico. Ad amiciciā non ptinet ꝯcordia in opinionibus. ſed ꝯcordia in bonis ꝯferentibus ad vitā ⁊ precipue in magnis. Nam in paruis diſſentire non videť diſſenſus. ⁊ ꝓpter hoc nihil ꝓhibet aliquos charitatē habentes in opinionibus diſſentire: nec hoc repugnat paci. Opiniones enim ptinēt ad intellectum qui precedit appetitum qui per pacem vniť. Diſſenſio ergo in opinionibus ⁊ in minimis repugnat qdeꝫ paci pfecte patrie in qua plene veritas cognoſcetur. ⁊ oīs appetitus quietabitur: ſed nō paci imperfecte vie. Pax ſm catholicon diciť a pacto: qꝛ poſt pactum ſit pax. Et ſm etymologiaꝫ diciť quaſi preliū arcens: qꝛ expellit preliuꝫ vt ſuum ꝯtrarium qd̄ ſumme eſt odioſum ⁊ merito. Nam innumera mala oriunť ex eo. Vñ Dauid preelegit peſtē potius ꝙ preliū. ij. Re. vi. Pax hꝫ tres litteras que repreſentant. p. p. patrem. p. a. repreſentatur amor ſpiritusſancti p. x. chriſtus dei filius. Nam ſumma ⁊ pma pax vnde oīs alia originatur eſt trinitas. vñ canit eccleſia. tu charitas. tu puritas. tu pax. ⁊c̄.

q inter
diſſenti
entes in
opinioi
bus nia
net pax
ẽt i cha
ritate e
xiſtẽtes

¶ Pacem omnia .§. ij.

appetunt ſm bea. Aug. xix. de ciui. dei ⁊ Dionyſium de diui. no. quam ꝯcluſioneꝫ ſic declarat. b. Tho. vbi. ſ. ar. ij. Ex hoc ipſo qꝛ hō aliqd appetit ꝯñs eſt ipſum appetere aſſecutionē eiꝰ ⁊ per ꝯñs remotionē eorum que ꝯſecutionem impedire poſſunt. Pōt autem impediri bonū ſeu boni deſiderati aſſecutio: per ꝯtrariū appetitum ſui vel alterius. ⁊ vtrunqꝫ tollitur p pacem vt ſupra dictum eſt. Et idō neceſſe eſt qꝛ oē appetens appetat pacē inquantum ſcꝫ oē appetens appetat tranquille. ⁊ ſine impedimento puenire ad id qd̄ appetit. in quo ꝯſiſtit ratio pacis. quaꝫ bea. Augu. diffinit eſſe tranquillitatē ordinis. ¶ Nec obſtat quod Dionyſius dicit qꝛ pax eſt vnitiua conſenſus. Nam pax importat non ſolū vnionem appetitus intellectualis aut rōnalis aut ſenſualis ad quod pōt pertinere ꝯſenſus: ſed etiam cōnaturalitatis vt in conſenſu importetur vnio appetituū ex cognitione precedentiuꝫ. per cōnaturalitatē vero vnio appetituū naturalium. Nec ei obſtat qꝛ aliqui bella faciunt. Nā tales nō deſiderant niſi pacē quam ſe habere non eſtimant. Unde bea. Auguſti. xxiij. q. j. noli. Non enim pax queritur vt bellum exerceať: ſed bellū geritur vt pax conſequatur bellando. ergo eſto pacificus ⁊c̄. Item pax que eſt malorum eſt apparens ⁊ non vera. Unde dicitur Sap. xiiij. In magno viuentes inſcitie bello. tot ⁊ tanta magna pacem arbitrati ſunt. ¶ Et eſt triplex pax mala ſcilicet inordinata. vt cum ſuperior obedit inferiori vt ratio ſenſualitati. vel prelatus ſubdito. Hanc pacem ſeruauit Adam potius obediens vxori ꝙ voci domini. Geñ. iij. Non decet ſeruuꝫ dominari principibꝰ. Prouerbio. xix. Secūda eſt pax ſimulata. qualis fuit iude proditoris in oſculādo xpm. Et Joab ad Amaſan. ij. Reg. xx. pſal. xxvij. Loquuntur pacem cum proximo ſuo mala autem in cordibus eorum. Tertia eſt pax inquinata ſcilicet qui ſunt in malo concordes. vt Herodes ⁊ Pilatus facti amici in paſſione xpi Matth. x. Nolite arbitrari qꝛ venerim mittere pacem in terram. ¶ Item. b. Aug. xix. de ciui. dei. ponit multas ſpecies pacis eas diffiniens. Dicit enim qꝛ pax corporis eſt ordinata tēperatura partiū. Pax anima irrationalis ordinata requies appetitionum. Pax anime rationalis ordinata cognitionis actioniſqꝫ ꝯſenſio. Pax corporis ⁊ anime ordinata vita ⁊ ſalus animātis. Pax hominis mortalis ⁊ dei ordinata in ſide ſub eterna lege obedientia. Pax hominum ordinata concordia. Pax domus ordinata imperandi obediendi concordia inhabitantium. Pax ciuitatis ordinata imperandi obediendi ciuium concordia. Pax celeſtis ciuitatis ordinatiſſima ⁊ concordiſſima ſocietas fruēdi deo ⁊ inuicem in deo. Pax omnium rerum tranquillitas ordinis. Ordo aūt eſt pariuꝫ. diſpariūqꝫ rerꝫ ſua cuiqꝫ loca tribuens diſpoſitio.

ð triplſ
ci pace
mala

De ſpe
ciebus
pacis ſꝫ
Augu.

¶ Beneficientia .§. iij.

non eſt virtus ſpecialis. Et ratio eſt quia actus interior ⁊ exterior nō requirunt diuerſas virtutes. Sed beneficientia ⁊ beniuolentia nō differunt niſi ſicut actus interior ⁊ exterior: qꝛ beneficētia eſt executio beniuolentie. Unde ſicut be

niuolentia non eſt alia virtus a charitate. ita
nec beneficientia. Eſt autē actus charitatis ex
terior. Quod ſic declarat bea. Tho. ij. ij. q. xxxj.
Beneficientia nil aliud importat ꝙ facere bo
num alicui. poteſt autem hoc bonum conſide/
rari dupliciter. Uno modo ſm cōmunem ratí/
onem boni. ⁊ hoc pertinet ad cōmunem ratio
nem beneficientie. Et hic eſt actus amicicie ⁊ p
conſequens charitatis. Nam in actu dilectio//
nis includitur beniuolentia per quam qs vult
bonum amico. vt ſupra dictum eſt. Uoluntas
autem eſt effectiua eorum que vult ſi adſit fa//
cultas ⁊ ideo ex conſequenti benefacere ami//
co ex actu dilectionis conſequitur. Et propter
hoc beneficientia ſm cōmunem rationem eſt
amicicie vel charitatis actus. Si autem bonū
quod quis facit alteri accipiatur ſb aliqua ſpe/
ciali ratione boni: ſic beneficiētia accipiet ſpe
cialem rationem. ⁊ pertinebit ad aliquam ſpe/
cialem virtutem. ſicut ſi faciat bonum primo
ſub ratione ſubleuantis miſeriam eius perti//
nebit ad miſericordiā. Si ſub ratiōe debiti vt
parentibus pertinebit ad iuſtitiam ⁊ huiuſmo
di diſti. lxxxvj. Non ſatis eſt bene velle niſi ſtu
deas etiam benefacere. ¶ Eſt autē beneficien
De bñfi tia exercenda ad omnes ſi fieri poteſt: cum dile
cientia ctio charitatis ſe extendat ad omnes. pro loco
ꝙ exer/ tamen ⁊ pro tempore ſm debitas circunſtanti/
cēda eſt as. Peccatoribus autem in neceſſitate etiā eſt
in oēs. ſubueniendum ad ſuſtentationem nature. non
ad fomentum culpe. Unde dicit bea. Augu. v.
q. v. Non omnis ꝙ vtilius eſurienti panis
ſubtrahitur ꝙ̄ frangitur. ſi de cibo ſecurus in
iuſtitie acquieſcat. Et ſic etiam excōmunicatis
⁊ infidelibus in neceſſitate eſt benefaciendum
⁊ ſubueniendum: magis autem coniunctis ce
teris paribus potius ſubueniendum eſt. Dicit
eni bea. Tho. vbi ſupra ꝙ virtꝰ ⁊ gratia imitā
tur ordinem nature: qui eſt ex diuina ſapiētia
inſtitutus. Eſt autem talis ordo nature vt vnū/
quodqꝫ agens naturale per prius magis diffū
dat ſuam actionem ad ea qui ſunt ſibi propin/
quiora. ſicut magis calefacit ignis rem ſibi ma
gis propinquam. Exhibitio autem beneficio//
rum eſt quedam actio charitatis in alio. ⁊ ideo
oportet ꝙ in propinquos magis fiat beneficiē
tia. ſed propinquitas vnius hominis ad aliū
poteſt attendi ſm diuerſa in quibus homines
ſibi cōmunicant vt conſanguinei in naturali
cōmunicatione: ciues in ciuili: fideles in ſpiri/
tuali. ⁊ ſic de alijs. Et ſic ſm diuerſas coniun//
ctiones ſunt diuerſis diuerſa beneficia diſpen
ſanda. Nam vnicuiqꝫ eſt magis exhibendum
beneficium pertinens ad illam rem ſm quam
eſt nobis magis coniunctus ſimpliciter loquē
do: tamen hec poteſt variari ſm diuerſitatem
temporum locorum ⁊ negociorum. Nā in ali
quo caſu eſt magis ſubueniendū extraneo ne
ceſſitatem extremam patienti ꝙ̄ patri non ſu/
ſtinenti tantam. De bonis autem debitis alte//
ri quia eius ſūt plus tenetur et benefacere red
dendo ꝙ̄ coniunctis niſi coniuncti eſſent in tā
ta neceſſitate ꝙ liceret ei furari ad ſubuenien/
dum eis niſi ⁊ ille cuius eſt res eēt in ſimili ne
ceſſitate. In quo caſu penſanda eſt cōditio vtri
uſqꝫ ⁊ alias conditiones prudentis iudicio: qr
in talibus non poteſt dari vniuerſalis regula.

Titulus. VII. De ſpe.

¶ De triplici ſpe. ⁊ eius qualitate. ⁊ fructibꝰ.
Capitulum primum.

SEquitur de ſpe que
eſt ſecunda virtus theologica. ad
quam hortatur ſcriptura dicens pſ.
xxxvj. Spera in domino ⁊c̄. triplex
autem eſt ſpes: videlicet naturalis: virtualis: ⁊
criminalis. Spes naturalis eſt quedam paſſio Qđ eſt
vnde ⁊ philoſophus dicit ꝙ iuuenes ſunt ma/ triplex
gne ſpei. Hoc eſt communenobis ⁊ brutis. per ſpes.
experientiam enim videmus ꝙ canis moue//
tur ad inſequendum leporem. ⁊ accipiter auē
⁊ hoc quidem non faceret niſi quia ſperat aſſe
qui. eſt autem hec paſſio in vi iraſcibili que eſt
etiam in brutis ſm beatum Thom. in. ij. ſentē.
di. xxvij. Cum enim omnis paſſio ſit in concu/
piſcibili vel iraſcibili omnis illa paſſio de cuiꝰ
intellectu eſt appetitus in bonum vel conueni
ens ſimpliciter eſt in concupiſcibili. ſicut amor
delectatio. ⁊ hmōi: ⁊ oppoſita horū. Omnis
autem illa paſſio de cuius intellectu eſt motus
in bonum cum circunſtantia difficultatis eſt in
iraſcibili. ⁊ hmōi ſunt omnia illa que important
bonum vel malum cū duratione alicuius ꝙ̄/
titatis. ſicut ira q̄ exurgit ex magna leſiōe quā
quis poteſt vindicare: ſed non in promptu. Ti
mor non eſt de quolibet malo ſꝫ de magno cui
non poteſt reſiſti. vel difficulter. Spes impor//
tat modum appetitus in aliquod bonum com
menſuratum appetenti. Non enim eſt de bo//
no ⁊ tanto ad quod nullo modo poteſt perue//
niri. Nec tamen de tam paruo quod pro nullo
habeatur: ſed de eo quod eſt difficile haberi.
⁊ tamen poteſt haberi propter quod dicitur ar
duum. Et ſic arduum addit quandam ſpe//
cialem rationem bonitatis ſcilicet precioſita/
tem quandam ex hoc ipſo quod non de faci//
li poteſt haberi: ſicut dicitur. Omne rarum
carum. Differt autem in hoc ab audacia:
quia audacia importat extenſionem appe//
tus in aliquod arduum malum vt repellatur.

Spes autem extenſionem appetitus in arduū bonum vt acquiratur. Sed quia de ſpe prout eſt paſſio dictum eſt. ō. in prima parte. ideo hic non aliud de ea dicitur. Naturalia tantum nō ſūt vitia nec virtutes. ¶ Spes ṽtualis eſt virtus theologica. de qua ps. lxx. Tu es domine ſpes mea. ⁊ ē ibi predicatio per cāz. idest tu es causa ſpei mee. Ubi etiaz ſciendum ſm beatū Tho. in. iij. ſententiarum. di. ij. ꝙ ſpes vltra acceptionem predictam. ſ. pro paſſione ſm ꝙ ſumitur in bonuz accipitur quadrupliciter.

Quod ſpes accipit̃ q̃druplíciter.

Uno modo prout nominat habitum inclinantez ad actuz voluntatis ſimilem actui ſpei que eſt paſſio partis ſenſitiue. vt ibi. j. Cor. xiij. Nunc manent fides ſpes charitas. Secundo modo put nominat actum procedentez a tali habitu. ⁊ ſic eſt actus virtutis. vt ibi in ps. Moab olla ſpei mee. Moab ſignificat malos qui ſunt olla facientes ſua perſecutione ferueſcere ⁊ coquere. i. perficere ſpem noſtram. Tertio modo put nominat rem perfectam ⁊ ſperataz. ⁊ ſic eſt obiectum virtutis. vt ad Titū. ij. Expectantes beatā ſpem. i. viſionem beatam ſperataz. Quarto modo prout nominat certitudinem que ſequitur ſpem. vt ibi ad Ro. v. probatio vero ſpei. i. ſpei certitudinem. ⁊ ſic nominat ſtatum perfectiōis in virtute quantuz ad certitudinis intentionē. Eſt etiam ſciendum ꝙ ſpes que eſt virtus non opponitur timori qui eſt donum. Quia illa ſit de bono futuro: iſte de malo futuro. Et ratio huius eſt: quia ſpes ſe extendit in deum ex conſideratione diuine largitatis. timor vero dicit reſilitionez ex conſideratione proprie paruitatis: ⁊ ita non eſt ſm idem reſilitio timoris ⁊ exēſio ſpei. Unde non ſunt contraria: cum contraria ſint ſm idez. ¶ Spes criminalis ſolo nomine ⁊ improprie dicitur ſpes propter aliquaz apparentem ſimilitudinem quam habet cum ipſa. de qua dicitur in ps. Nolite ſperare in iniquitate. Et in euāgelio. Luc. vj. Mutuum date nihil inde ſperantes. ¶ Naz talis ſpes que tamē improprie ⁊ large dicitur ſpes. in mutuo inducit vſuram. extra. de vſur. conſuluit. Quod intelligitur quando talis ſpes eſt cauſa principalis mutui. De iſta tamen materia plene habes ſupra in. ij. parte ti. j. Et dr̄ ſpes ſm etymologiam: quia eſt pes progrediendi ad ardua. quaſi pes dicta. vt dicitur in catholicon.

¶ Nota ſecundum .§. i.

Quod ſpes in malo accipiēda eſt triplex.

Iſtam largam acceptionem ſpei. ſ. in malum. ſm Guil. in ſum. virtu. ꝙ ipſa eſt triplex. Prima eſt confidentia de ſeipſo. Secunda eſt confidentia de alio. Tertia eſt ꝯfidētia de aliquo vano. De prima dicitur Prouer. xxviij. Qui confidit in corde ſuo ſtultus eſt. Uere autem ſtultus eſt confidens de ſe que proprius loquendo pſumptio eſt. Naz homo non eſt ſufficiens ex ſe: nec ad ſuſtinēdum: nec ad defendēdum ſe: nec ad merēduz. Quod homo nec aliqua creatura ſit ſufficiens ad ſuſtinēdum ex ſe. oſtēdit Grego. di. Eſſe omnium que de nihilo ſunt: in nihiluz tēderet: niſi ea omniuz actor manu regiminis retineret. Secūdo non eſt ſufficiens defendere ſe ab hoſtibus ſuis: imo a demonibus cito perimeretur niſi a deo protegeretur. Thren. iij. Miſericordie eius ꝙ nō ſumus conſumpti. Tertio eſt inſufficiēs ad merēdum: quia nec ex ſe ſufficit bonū vnū inchoare ſeu bonaz vitā accipere. ſecūda Corinth. iij. Non ꝙ ſufficientes ſimus aliqd cogitare a nobis quaſi ex nob ⁊c. Cogitatio autem primum opus eſſe videtur. Poteſt homo ſe perimere: ſed non ſe reſuſcitare. Oſee. xiij. Perditio tua ex te iſrael. tantum in me auxilium tuum. Secundo eſt inſufficiēs in bono inchoato perſeuerare. Grego. Cito bonum amittitur niſi a largiēte cuſtodiatur. Tertio in bono inſufficiens eſt proficere. pſal. lxxx. Beatus vir cuius eſt auxiliuz abs te ⁊c. ¶ Cōfidentia ſeu ſpes in alio homine eſt fallax ⁊ cōfundens hominem. Eſaie. xx. Confundētur ab ethyopia ſpe ſua. ⁊ confidūt in homines in altero aliquādo ratiōe poteſtatis. ſed dicitur his Eſaie. xxxj. Ueh qui deſcendūt in egyptum ad auxilium ſperandū: ⁊ non ſunt cōſiſi ſuper ſanctum iſrael ⁊c. Aliquando ratione cōſanguinitatis. Sed dicitur Hierem. xvij. Maledictus vir qui confidit in homine: ⁊ ponit carnē: idest parentelam brachium ſuum: idest robur ſuuz. Aliquando ratione malitie ⁊ iniquitatis. pſal. lxj. Nolite ſperare in iniqtate per aſtutias hominum putantes obtinere que volunt. ¶ Confidentia in re vana eſt ꝯfidentia vel in vita temporali que breuis ⁊ momentanea eſt. Sapien. v. Spes impij quaſi lanugo que a vento tollitur. Uel confidere in diuitijs. prima ad Ti. vj. Diuitibus huius ſeculi precipe non ſperare in incerto diuitiarum: ſed in deo viuo. Uel confidere in fama ⁊ opinione hominum. Job. viij. Spes hypocrite perhibit. quid enim hypocrita in cunctis ſuis operibus ſperat niſi honorē: reuerentiam: gloriaz laudis: a melioribus meritis: ſanctus ab omnibus vocari: ſed perhibit iſta ſpes: quia eternitatem non querens ſugit quod tenet: quia eius intentio in illa gloria nō figitur que ſine fine poſſidetur. Job. ſicut tele aranearuz fiducia eius ſcilicet hypocrite. Omnis ergo iſta mala ſpes improprie dicta ſpes abijcienda eſt.

¶ Spes que eſt vir/ §. ij.

tus theologica ſic diffinitur a Magiſtro ſen/

ſententiarum in.iij.Spes eſt certa expectatio futu
re beatitudinis ex meritis ⁊ gratia p:ouenieſ.
Ubi tanguntur tria de ipſa.

De ſpe ℂ P:imo eius actus:ibi.Certa expectatio.
vt ē vt° ℂ Secundo eius obiectum cum ſubditur.fu/
theolo/ ture beatitudinis.
gica qd ℂ Tertio meritum.cum dicitur.ex meritis et
ſit. gratia p:oueniens.

ℂ Quātum ad p:imum ſcilicet cum dicit̄ cer/
ta expectatio eſt ſciēduz q ſicut omnes alie vir
tutes participāt aliquid a charitate:ſcilz deſi/
derium ſummi boni propter quod operātur.
ita ille actus qui eſt expectare p:incipalius cō/
uenit ſpei.⁊ ille virtutes quibus conuenit ille
actus expectationis:vt patientia:lōganimitas
⁊ magnanimitas:participant ipſum actum a
ſpe.Nam expectatio patiētie eſt expectatio di
uini auxilij in periculis.per lōganimitatez ex/
pectat quis diuinum auxiliū in labo:ibus ten
dens diu in aliquod bonum arduum obtinen
dum.Per magnanimitatem expectat quis di/
uinum auxilium vt tendēs in aliquod bonum
arduum tēpo:ale.Sed expectatio ſpei eſt expe
ctatio boni ardui eternalis poſſibilis adipiſci
quale eſt eterna beatitudo obiectum ſpei.bea.
Tho. Eſt autem actus p:op:ius ſpei expectare
quis ſit nō ſpectare futuram.ſ.beatitudinez.Huius ra
act⁹ pp tio eſt:quia cum ſpes tēdat in bonum poſſibi/
us ſpei le nobis adipiſci.ſi ſpes tēdat in bonum obti/
nēdum ſm̄ p:op:iam virtutez ſic dicitur ſpes
ſperare tm̄.Sed ſi tēdat in aliquod bonum ob
tinēdum per virtutem alienam.ſic pp:ie ſpes
dicitur expectare.Et hec duo tangit apoſtolus
ad Roma.viij.Si qd̄ videmus ſperamus per
patiētiam expectamus.b.Thom̄.j.ij. Iſta au/
tem expectatio dicitur certa:vt patet in diffini
tione ad oſtēdēdum q ſpes p:eſupponit facul/
tatem.⁊ facit certitudinem perueniēdi in bea/
titudinem futuram.Unde apoſtolus qui habe
bat certitudinem illius beatitudinis.⁊ hoc nō
niſi p ſpem dicebat.ij.ad Thim̄.j.Scio cui cre
didi ⁊ certus ſum:quia potēs eſt depoſituz me
um ſeruare ⁊c̄.Si autem arguatur ſic in cōtra/
rium.Certitudo eſſe nō poteſt.: de eo quod po/
teſt deficere.Sed multi viato:es habētes ſpez
deficiunt a ꝯſecutione beatitudinis.ergo ſpes
viato:um nō habet certitudinem. Reſpondeo
q aliqui habētes ſpez future beatitudinis.ha
bēt certitudinem cōſequendi eam ex quinqz.
q certi P:imo ex auxilio diuine omnipotētie.Secun
tudo fu do ex auxilio diuine miſerico:die immēſe.Ter/
ture bti tio ex infinita dei liberalitate. Quarto ex eter/
tudis i na dei o:dinatione. Quinto ex liberi arbitrij
ſperāti/ ad peccati inflexibilitate:quia ſcilz non ponūt
bus eſt obſtaculū ſupradictis alicuius peccati. Et hāc
ex qnqz certitudinem habent vel habuerūt omnes in
gratia confirmati.Aliqui vō habētes ſpem fu
ture beatitudinis deficiunt a cōſecutione eius
nō quidem ex defectu diuini auxilij:qd̄ in p:e
dictis quatuo: cōſiſtit:ſed ex defectu liberi ar/
bitrij ponētis obſtaculum peccati : ita q certi/
tudo ſpei quam.ſ.ſpes habet de obtinēdo vi/
tam eternā.cauſatur ex quatuo: ſup:adictis.ſ.
ex dei omnipotētia:miſerico:dia:liberalitate:
⁊ eterna o:dinatione:certitudinaliter ⁊ infalli
biliter quātum eſt de ſe o:dinātibus nos in vi
tam eternam ⁊ dirigētibus. Sed quādiu ſu/
mus in hac vita pōt eē accidētale impedimen/
tum peccati mo:talis ne ſpes que de ſe certitu/
dinem habet finē ſuum ꝯſequatur.ideo in hac
vita cum ſpe habēdi vitam eternā adiungitur
timo: ſeparationis a deo.b.Tho.in.iij.ſen.di.
xxvj. ℂ Addit tertio in diffinitione future bti
tudinis.Nam pp:ium ⁊ p:imū obiectum ſpei De obo
eſt beatitudo futura:que in dei viſione ꝯſiſtit. ſpei:ſez
Unde apoſtolus ad Heb.vj.Habemus ſpem ſi futura
cut anchorā tutam ⁊ firmā incedētem vſqz ad beatitu
interio:a velaminis.Expoſitio.Habemus.i.ha/ dine.
bere debemus.ſ.anchoram tutam.ſ.ab omni
malo tuētem ⁊ firmam.i.in omni bono nos cō/
firmātem.incedētem.i.incedere faciētem vſqz
ad interio:a velaminis.i.celeſtem beatitudinē
nobis velatam in via. In cuius figura.Exodi
xxvj.dicitur.q velum ponebatur inter ſancta
⁊ ſanctaſancto:ꝫ:qd̄ ſignificat beatitudinez no
bis velatam hic.j.ad Co:inth.ij. Oculus non
vidit ⁊c̄.Ratio ad hoc eſt : quia ſpes innititur
virtuti infinite dei.ſed p:op:iū eſt infinite vir/
tutis ad bonum infinitum perducere quod eſt
vita eterna:que in dei perfecta fruitione conſi
ſtit.Ergo ſpes eſt expectatio future beatitudi/
nis be.Tho.ij.ij.Et nota q ſicut fides reſpicit
p:incipaliter deū.ſecūdario reſpicit etiam al/
ia que o:dinātur in deum vt myſteria incarna
tionis.ſacramēta.⁊ que ꝯtinentur in ſacra ſcri
ptura:ita ſpes p:incipaliter reſpicit beatitudi/
nem ſupernam:ſecūdario aliqua alia inquan/
tum o:dinant nos ad ꝯſecutionem beatitudi/
nis.Nō enim lz ſperare aliqd̄ bonum pter bea
titudinem ſicut vltimuz finem:ſed ſicut id qd̄
eſt o:dinatum ad conſequēdum beatitudinez
ſicut remiſſio peccato:uz:augmentum gratie:
ſubleuationez in periculis ne deficiat:⁊ huiuſ/
modi.Et ſignanter dicitur in diffinitione futu
re : quia ſpes eſt de inuiſibilibus non habitis
ſed habēdis.Et nota q p:edeſtinatus per ſpez
expectat vitam eternam vt futuram quam eſt
habiturus.⁊ quātum ad ſuam eſtimationem ⁊
ſm̄ rei veritatem. P:eſcitur autem quāuis non
ſit habiturus vitam eternam.⁊ ita non ſit ei fu/
tura in rei veritate:tamen eſt ei futura ſm̄ ſuaz
eſtimationez.alˢ enim non expectaret Thom̄.

De me/ dio quo btitudi nē ꝯſeq nitur.

in tertio ſententiarum. Demum ponit mediuz ſeu modum attingendi premium ⁊ conſequē/di ipſum. cum dicit in diffinitione Magiſter ſententiarum. ex meritis ⁊ gratia proueniens.

Non autem dicitur ſpes ex meritis ⁊ gratia eo ꝙ ipſe habitus ſpei per quam aliquis expectat futuraz beatitudinem cauſetur ex meritis: ſed pure ex gratia. vnde eſt habitus infuſus vt fi/des ⁊ charitas. Sed dicitur ſpes prouenire ex gratia et meritis precedentibus quantum ad duo. ¶ Primo quantum ad actuz ſpei forma/te inquantum dei gratia ⁊ merita precedentia ꝑducunt actum ſpei. Ubi nota ꝙ ſpes non preſupponit merita in actu: ſed in propoſito. Nō enim aliquis ſperat propter merita quaſi meri ta exiſtentia producunt actuz ſpei. ſed quia per merita que proponit ad beatitudinem ſe per/uenire ſperat. ¶ Secundo modo ſpes dicitur ex meritis prouenire quantum ad obiectum: ſcilicet quantum ad ipſam rem expectataz. pro ut ſcilicet aliquis ſperat ſe beatitudinem ade/pturum ex dei gratia ⁊ meritis precedentibus ⁊ propter hoc dicit Magiſter ſententiaruz. in iij. diſtin. queſtio. xxvj. ſic ſine meritis aliquid ſperare: nō ſpes ſed preſumptio dici pōt. Tho. in. iij. diſt. xxvj. ⁊ Ray. in ſumma.

¶ Pro maiori .§. iij.

De q̄tuor modis cāe efficientis.

declaratione vltime partis diffinitionis ſpei. Sciendum ꝙ modi cauſe efficientis ſunt qua/tuor. vt dicit Auic. in Metha. ſua. Prima cau ſa efficiens eſt qui inducendo formam ſubſtantialem vel accidentalem vltimam perfectionē cauſat. ¶ Secunda cauſa efficiēs eſt diſponēs que ad receptionem forme materiam preparat vel diſponit. ¶ Tertia cauſa efficiens eſt coad iuuans: que ad prime cauſe effectum operam preſtat. ¶ Quarta cauſa efficiens eſt conſiliās que alteri finem ⁊ formam agendi oſtendit. ¶ Iſtis quatuor modis poteſt aliquis eſſe cau ſa alterius ad beatitudinem conſequendam.

De q̄tuor mo/dis quibus qs pōt eſſe cā alte/rius ad beatitu dinem

¶ Prima eſt cauſa efficiens vt perficiēs: ſcilz diuina gratia vel miſericordia ꝑs. Gratiam et gloriaz dabit dominus. ¶ Secunda cauſa ef/ficiens vt diſponens ſunt opera meritoria. Un de apoſtolus prima ad Corinth. iij. Unuſquiſq3 propriam mercedez accipiet ſm ſuum laborē. Ubi etiam notandum ꝙ opera noſtra ſi cōſide rantur ſm ꝙ ꝓcedunt a propria voluntate ſeu ſm propriam eorum virtutem. ſic non poſſunt mereri vitam eternam de condigno ꝓpter ma ximam diſtantiam noſtri meriti ad vitam eter nam: propter qđ apoſtolus ad Romanos. viij. ait. Nō ſunt condigne paſſiones huius tē. ⁊c. Merentur tamen ipſa opera noſtra de ꝯgruo. Nam ⁊ congruum eſt vt homini operanti be/ne ſm ſuam virtutem. deus ſm ſue virtutis in telligentiam recompenſet. Si autem conſide/rantur opera noſtra prout procedunt ex gratia ſpiritusſancti inhabitantis animam: ſic de con digno merentur vitam eternam eo ꝙ opus no ſtrum habet efficaciam ex parte dei mouentis. Tho. j. ſecū. q. cxiiij. Et Bern. dicit ſuper Can. hoc totum hominis meritū ſi totam ſpem ſuā ponat in eo qđ totuz ſaluū fecit. ¶ Tertia cau/ſa efficiens: vt coadiuuans ad beatitudinez eſt qđ oratio alterius oratio deuota. Nulli enim licet ſpera/re de aliquo homine vel de aliqua creatura ſi/cut de agente principali. ſed ſicut de agente ſe/cūdario ⁊ inſtrumentali. per quod aliquis ad/iuuatur ad quecūq3 bona cōſequenda in beati tudinē ordinata. Et hoc modo ad ſanctos nos cōuertimus ⁊ aliqua ab hominibus petimus. Tho. ſe. ſe. q. xvij. Et ſic virgo Maria dicitur ſpes noſtra: ſcilz ſuffragij a qua debemus pre/cipue ſperare adiuuari. vt tamē ſecūdario agē te. ⁊ de hac cauſa coadiuuāte ait apoſtolus pri ma Corinth. ix. Cooperatores ſumus dei. Ad/iuuamus enim deum ad ordinanduz alios in futuram beatitudinem non propter defectum virtutis eius. cum ſit virtutis infinite. Sed in/quantum deus ſuam per nos exequitur actio/nem. ſicut dn̄s per ſeruum ⁊ agens principale per inſtrumētale. ¶ Eſt autez differentia inter agens creatum ⁊ increatum: quia agens crea/tum ſine medio agere non poteſt: quia eſt fini/te virtutis. Sed agens increatum. ſ. deus cum ſit infinite virtutis poteſt agere ſine aliquo me dio per ſeipſum. Agit tamen multa per medi/as cauſas. Et hoc ſpecialiter propter tres ratio nes. ¶ Prima propter mundi decorem. Naz mūdi decor ⁊ pulchritudo in hoc ꝯſiſtit ꝙ qui/dam ſunt aliorum cauſe. ⁊ quidam eorum effe/ctus. ¶ Secūda eſt propter dei perfectionem. Nam cum deus ſit bonitatis infinite ſuam bo nitatem voluit rebus creatis cōmunicare: non ſolum quantum ad hoc ꝙ ſint: ſed etiam ꝙ ſint aliorꝫ cauſe. ¶ Tertia eſt propter noſtri inſtru/ctionem. ſicut enim apparet in naturalibus ꝙ ſol non ſolum in ſe eſt lucidus: ſed etiā eſt alijs cauſa luminis. ſic nos debemus eſſe cauſa bea titudinis non ſolū nobis ſed etiam alijs. Jac. v. Qui conuerti fecerit peccatorē ⁊c. ¶ Quar ta cauſa vt conſilians eſt exhortatio vel iſtructio vel eruditio fraterna ad beatitudinem ꝯſequē dam. ad Roma. xij. Qui docet in docendo: qui exhortatur in exhortando ⁊c. Ray. in ſumma.

qđ oro/nibꝰ ſcō/ruz ſpe/ramus ſaluari

Saluat nos de/us p medi/as cās ſ. orōnē ſeu me/rita ſcō/rū quā/drupli/ci de cā

¶ Deinde vidē/ .§. iiij.

Quatuor ſunt effectus ſpei in nobis.

dum eſt de ſpe quātum ad eius fructum quem producit. Secūdo quātum ad eius ſubiectum in quo agit. Tertio quātum ad eius actū queȝ

pꝛoducit. Quarto quantum ad eius obiectum
qḋ reſpicit. Et quantum ad primum ſciẽdum ꝙ
ſpes operatur quatuoꝛ magna bona. Eſt enim
primo dilectionis effectiua. Secũdo delectati/
onis pductiua. Tertio operationis perfectiua.
Quarto pꝛemiationis collatiua. Quod aũt ſpes
ſit dilectionis effectiua pbatur rõne ꝛ autoꝛita
te. Rõne qdem: q: ille qui ſperat bonuꝫ aliqḋ
obtinere ſi ſua virtute vel a ſeipſo nõ poſſit il/
lud bonuꝫ obtinere: illud diligit cuius virtute
ꝛ auxilio ſibi poſſit illud prouenire. Cuꝫ ḡ ſpes
ſit expectatio future beatitudinis quaꝫ nõ poſ/
ſumus ꝯſeq̄ niſi dei virtute: ex hoc incipimus
deum diligere. Autoꝛitate qdem ideꝫ oſtẽdit.
dicit enim apls ad Col. j. Dilectionẽ quam ha/
betis in ſanctos ꝑpter ſpem que repoſita eſt vo
bis in celis. Ex quo ſeqtur ꝙ ſi ſpes celeſtis pꝛe
mij eſt cauſa qua diligimus ſctos. multo ma/
gis ipſa ſpes facit nos diligere deũ tanqꝫ prin
cipale oĩm beatitudinis future ꝛ cauſa. Sup
illo etiã v̓bo Math. j. Abꝛaam genuit yſaac.
yſaac aũt genuit Jacob. dicit glo. ſic fides ge//
nuit ſpem. ſpes v̓o dilectionem: ꝛ ſic dilectio ex
ſpe cauſat. ¶ Scḋo ſpes eſt delectationis pdu
ctiua. Ratio eſt bonum apphẽſum ꝯueniẽs de
lectat. ſi enim bonum vt ꝯueniẽs apphẽdatur
vt pſens ſic ſenſus qui eſt boni pñtis ꝯuenien
tis eſt cã delectationis. Delectat enim ſenſuali
tas in vidẽdo pulchꝛa: in audiẽdo armoniam
ſonoꝝ: in guſtãdo dulcia: ꝛ huiuſmodi. Si au
tem bonuꝫ vt ꝯueniẽs apphendat vt pteritũ
ſic memoꝛia cauſat delectationẽ. Cum eniꝫ qs
actualiter recoꝛdat aliquoꝝ geſtoꝝ in quibus
afficit ſiue bona opa quãtuꝫ ad bonos: ſiue ma
la quãtum ad prauos ſic delectat. Si v̓o ap pꝛe
hẽdatur bonum ꝯueniẽs vt futurum ſic ſpes
cauſat delectationẽ. Cuꝫ enim qs ſperat adipi/
ſci magnã dignitatẽ: vtilitatẽ: pmiuꝫ: ꝛ hmõi.
inde delectat. ꝑmaxime cum ſperat pmiũ eter/
nuꝫ: inde hꝫ cãm delectationis ꝛ gaudij. Apl's
ad Ro. xij. ſpe gaudẽtes. ibi glo. Amb. nõ niſi
eterna ſperetis: ꝛ inde gaudebitis. gaudiũ aũt
impoꝛtat delectationẽ creature rõnalis. Item
ad Roma. xv. Deus aũt ſpei repleat vos omnĩ
gau. ꝛ ps. Ego aũt in dño ſperaui: exultabo et
letaboꝛ in miſericoꝛdia tua. Nec eſt ꝯtra qḋ dici
tur Prouer. xiij. Spes que differt affligit ani/
mã. Ubi Beda. ſpes eterni pꝛemij affligit ani
mã: q: nimiruꝫ ꝙ differt ſpes eternoꝝ affligũ/
tur aĩe fideliũ. Nam ſpes alia rõne eſt cã affli/
ctionis. alia rõne cauſa eſt delectationis. Cau/
ſa enim afflictionis eſt rõne dilationis pꝛemij
eterni de quo eſt ſpes. Cũ enim ſpes ſit de eter/
na btitudine: q: tale bonum non eſt pſens: ſed
differt ad ꝯſidum vſq̄ in finẽ rõne ſue dilatio/
nis ꝯtriſtat. Sicut ꝛ mater de ſuo filio abſente
ꝛ gaudet ꝛ triſtat: gaudet inq̄ꝫtum ſperat ipm
quẽ amat. reuerſum cum gaudio honoꝛe ꝛ ſui
vtilitate. Triſtat ex dilatione cõſiderãs pcipue
picula que ei poſſunt accidere ne reuertat. Un
de ps. lxj. Fuerunt mihi lachꝛy. mee panes die
ac noc. dum dicit mi. per ſingulos dies vbi eſt
deus tuus. ¶ Tertio ſpes eſt opationis pfecti/
ua ꝛ auxiliatiua. Unde ps. xxxvj. Spera in dño ſpes foꝛ
mi͛o. ꝛ ſtatim ſubdit. Et fac bonitatẽ. Spes enĩ tificat
adiuuat ꝛ foꝛtificat ad opanduꝫ tripl'r. Pꝛimo ad ope
rõne eius qḋ aſpicit. Scḋo ratione eius qḋ effi randuꝫ
cit. Tertio rõne eius qḋ pficit. Et q̄ꝫtum ad pꝛi tripl'r.
mum ratione eius qḋ reſpicit. Reſpicit qdem
ſpes ad beatitudinẽ futuram: que cum ſit diffi
cilis ad habẽdum conatuꝫ ꝛ opationẽ intẽdit.
Unde Apoſtolus pꝛima Coꝛinth. ix. Qui arat
debet arare in ſpe fructus percipiendi. Unde
Auguſti. Qui arat ideſt pdicatoꝛ qui coꝛda ho
minum ad fideꝫ apit. vel qcũq̄ alius miniſter
chꝛiſti ꝛ coopatoꝛ dꝫ arare. i. pꝛedicare vel alia
bona facere in ſpe ſtipẽdioꝝ ſpũaliuꝫ. nõ ꝑpter
ſpem tpalium: hoc eſt vt neceſſaria vite: ꝙ tñ
nõ ꝑpter illa pncipaliter pdicet. Hiero. ꝛ Señ.
Omne opus leue fieri ſolet cuꝫ pꝛeciũ eius co
gitat. Et ſpes pmij ſolatium ſit laboꝛis. Scḋo
ſpes adiuuat ad opanduꝫ rõne eius qḋ efficit.
Nam ſpes delectationẽ cauſat. vt dictuꝫ eſt in
§. pꝛecedẽti. Delectatio autem pficit opus ſm
phm. Tertio ſpes adiuuat ad opandum rõne
eius qḋ pficit. Nam ſpes pficit voluntatẽ inquã
tum facit diligere vt dictuꝫ eſt. ſ. in. j. §. huius
capli. Sed diligens facilius ꝛ foꝛtius opat. ita
dicit Aug⁹. j. li. confeſſi. Qui amat nõ laboꝛat.
Omnis laboꝛ amãtibus nõ eſt grauis. Soluꝫ
amoꝛ eſt quod nomen difficultatis erubeſcit.
Quarto ſpes eſt pꝛemij collatiua. Unde pſal.
xxxvij. Btũs vir cuius eſt nomẽ dñi ſpes ei⁹.
Quod exponẽs Aug⁹. ait. Btũs vir qui tpalia
ab eo nõ ſperat: ſed illud quod indicat nomen
eius: ſcilicet ſalutem. i. beatus qui ipſum deuꝫ
non aliud a deo ſperat. Ideꝫ qui gaudet in ſpe
tenebit ꝛ rem. Hec quatuoꝛ que pꝛedicta ſunt
ponit Ray. piſanus in ſumma ſua.

¶ Et poteſt huic .§.v.

addi quod habetur in ſumma virtutum: ſcilꝫ de ſeptẽ
ſeptem pꝛemia ſeu vtilitates ꝯſequẽtes ex ſpe. ſpei ef//
¶ Pꝛima eſt q: eſt penitentie directiua ꝛ inci/ fectib⁹
tatiua. Nullus enim peniteret niſi ſperaret ve ſeu vti/
niam. Amb. Nemo digne agere poteſt penitẽ/ litatib⁹
tiam niſi qui ſperauerit indulgẽtiam. de peni.
diſtincti. j. In huius figuram fuit pꝛeceptum.
Deute. xxiiij. Non accipies loco pignoꝛis mo/
lam ſupioꝛem nec inferioꝛẽ. Mola ſupioꝛ que
deprimit opa hominis que facit ne eis eleue//
tur. eſt timoꝛ. Mola inferioꝛ que retinet mate/

riam ne in terraz deſcēdat eſt ſpes que retinet
hominem a motu deſperationis. ne abſorbeat
triſticia: inter iſta dʒ eſſe motus corpis ī pnia. ⁊
non ſemp dʒ habere apud ſe in mente. ¶ Se-
cunda q: eſt in anguſtijs ⁊ periculis magnis
fortificatiua. Eſa. xl. Qui ſperant in dn̄o muta
bunt fortitudinē. di. xlvij. Omnes huius exē-
plum habemus de illa ſanctiſſima muliere de
qua dr̄. ij. Machabeoꝝ. vij. ꝙ pereūtes ſeptez
filios ſub vnius diei tpe ↄſpiciens bono aīo fe
rebat ꝑpter ſpēm quā in deū habebat. ¶ Ter
tia q: eſt intelligentie aperitiua. Sap. iij. Qui
ↄfidunt intelligent veritatē. Exemplū in abraā
qui ex magna ſpe quā habuit in deum fuit illu
minatus ad cognoſcendum q̄uo deberet ſe ha
bere in illa perplexitate cū deſcendit in egyptū
circa vxorē ſuam. vnde Aug. Fecit qḋ potuit:
qḋ nō potuit deo cōmiſit in quē ſperauit: nec
eum fides aut ſpes fefellit. xxij. que. ij. que vi.
¶ Quarta q: ē in malis liberatiua. ps. xxj. In
te ſpauerūt pr̄es nr̄i. ſpauerunt ⁊ liberaſti eos.
Exēplū de Suſāna libata a calūnia ſenū ⁊ mor
te. Erat. n. cor eius fiduciā habēs in dn̄o. vt di
citur Daniel. xiij. ¶ Quinta quia eſt tentatio-
num diaboli triūphatiua. ps. lv. In dn̄o ſpera
ui. nō timebo quid faciet mihi hō. i. diabolus
In figuram Dauid nō armatus armis proprie
ↄfidentie. ſʒ ↄfidentia dn̄i proſtrauit Goliath.
j. Re. xvi. ¶ Sexta quia eſt capitis. i. intentio-
nis hominis preſeruatiua. Un̄ dicit ab apoſto
lo galea que caput cuſtodit. j. Thi. v. Galeaz ſa
lutis aſſumite. ideſt ſpem ſalutis. Ex intentiōe
autez iudicat opus hominis qui aūt ſperat in
deum in opibus ſuis: non pōt niſi vti bona in
tentione. ¶ Septima q: eſt bonorum multipli
catiua. ps. lj. Ego aūt ſicut oliua fructifera ī do
mo dei ſperaui in miſericordia dei mei ⁊c̄. ps
cxxix. A cuſtodia ma. vſ. ad no. ſpe. iſrael ī dn̄o
A cuſtodia matutina vel vigilia ſm aliā litterā
que eſt quaſi initiū diei ſignat principiuz quo
alicui incipit apparere ſol vſus rōnis. Nox ſi-
gnificat finem vite. q. d. a principio vſqʒ in finē
ſemper ſperet aīa. Uel cuſtodia matutina ſigni
ficat tempus quo xp̄s reſurrexit: q: illa hora re
ſurrexit. Nox eſt finis mūdi: iſrael populus fi-
delis. q. d. et tpe reſurrectiōis xp̄i qui inchoa-
uit beatitudinē debemus ſperare vſqʒ in finē.
¶ Et nota ꝙ dr̄ Oſee. xij. Spera in deo tuo ſp
ad oſtendendū ꝙ oī tpe debemus in dn̄o ſpe-
rare. Precipue debemus ſperare in dn̄o tpo-
re tentationis: afflictionis: defectiōis: ⁊ offen-
ſionis. ¶ Primo debemus ſperare in deo tpe
tentationis: vt ſcʒ reſiſtamus ⁊ nō cadamus vt
vincamus. Nam ſpes quā habemus in deo li-
berat nos ab oī tentatione. Prouer. iii. Clype⁹
eſt ſperantibus in ſe. Nō aūt ſperat qui inijcit

ꝙ oī tē-
pore de
bemus
ſperare
in deo.

ſibi laqueos. non vitando occaſiones pctōrum
ſed preſumit talis. Non ſperat qui tantū cōſi-
derat fragilitatē ſuam ⁊ nō penā. Non ſperat
qui in tentatiōe ad deum nō recurrit orando.
Ps. xxvij. In dn̄o ſperauit cor meū ⁊ adiutus
ſum. ¶ Scd̄o debemus ſperare in deo tpe af-
flictiōis. Et hoc triplici rōne. Prima q: de⁹ tri
bulatos nō deſerit. Judith. xiij. Qui nō deſer-
uit ſperantes in ſe. Scd̄a: q: deus tales eripit. ij.
ad Cor. j. Qui de tātis periculis nos eripuit
⁊ eruet in quē ſperamus. Tertia: q: deus in ſe
ſperantes ſecuros reddit. Jn. ps. lv. In deo ſpe
raui: nō timebo qd faciat mihi hō. Ambro. De
diuina miſericordia tūc ſperandū eſt amplius
cum pſidia humana defecerint. Et Greg. in. x.
mora. Tanto ſpes in deo ſolidior ſurgit: quan
to quis grauiora ꝑ illo ptulerit. Unde Hiere.
xvij. Spes mea in die afflictiōis. Et Eccl. xiiij.
Felix qui nō habuit animi ſui triſticiā nec exci
dit a ſpe ſua. Qḋ exponit ſic. Felix ſcʒ beatitu-
dine vie. ⁊ poſtea patrie: q: lʒ modo habuerit
triſtitiam carnis vel mūdi. non tn̄ habuit triſti
tiā animi per quaz exciderit a ſpe dei. Uel ſic.
Felix qui non habuit triſtitiam. i. cauſam triſti
tie que eſt pctm̄: ⁊ qui nō excidit: ſcʒ per pecca-
tum: a bonis operibus qbus paratur ⁊ ſperat
beatitudo. Uel ſic. Felix qui non habuit triſti-
tiam. i. accidiam per quā quis excidit a ſpe ve
nie. ¶ Tertio debemus in deo ſperare tpe de-
fectionis. Sicut enim ſeruus in dn̄o diuite et
largo ſperat: ſic tēpore paupertatis in dn̄o eſt
ſperandum. Et hoc triplici ratiōe propter quā
pauper in diuite ſperat. Prima rō eſt propter
cibum vl̄ nutrimentum. Ps. lxvij. Paraſti in
dulcedine tua pauperi deus. Secunda eſt pro-
pter auxilium. Eſa. xxv. Fact⁹ es fortitudo pau
peri. Spes a turbine: vmbraculuz ab eſtu. Job
v. Saluum faciet egenum a gladio oris eorūʒ
⁊ de manu violenti pauperē: ⁊erit egeno ſpes.
Ubi ſciendum ꝙ tribus modis inducitur ali-
quis ad peccandum: ſcilicet vel contumelia et
adulatoria perſuaſione. Et contra hoc dicitur.
Saluum faciet egenum ideſt illum qui ſe pu-
tat egere auxilio dei a gladijs eorum ideſt ini-
qua perſuaſione laude: contumelia vel adula-
tione: que eſt gladius. Prouerbio. xx. Genera-
tio que pro dentibus habet gladios. ¶ Secū
do inducitur aliquis ad peccandum iniurie il-
latione. Et propter hoc dicitur de manu violē-
ti ideſt poteſtate tyrāni qui alios opprimit. In
pſal. lxxj. Liberauit pau. a potente. Tertio in-
ducitur aliquis ad peccandum temporalis bo
ni defectione. ⁊ contra hoc dicit. Erit egeno
ſpes ideſt illi qui eſt temporalis boni auxi-
lio deſtituturus erit ſpes adeptionis boni ſpiri-
tualis. ¶ Et merito: quia ſpes eſt certa expe-

Sperē
deo in
tpe affli
ctiōis ⁊
ħ tripli
ci de cā

Spare
demus
in paup
tate i de
triplici
de cā.

Tribus
modis
gᵉ ad
peccan
dū idu
citur.

ctatio future beatitudinis. Unde mens cuius
ſpes eſt in eternis ſolidata: nec adulatione nec
detractione deycitur: nec perſuaſione emolliti
nec ad verſitate frãgitur: qꝛ innititur ſoli deo.
¶ Quarto debemus ſperare in deo tẽpore oſ/
fenſionis. Ratio huius eſt: qꝛ ſi eſſet medicus
aliquis corporalis qui vellet. ſciret ⁊ poſſet om
nes infirmitates curare: tũc quilibet infirmus
deberet in tali medico ꝯfidere ⁊ ſperare. Talis
medicus eſt deus qui vult ſcit ⁊ pōt oẽs pecca/
tores curare ⁊ ſanare vel ſaluare. ĝ ⁊c̃. j. Thim.
j. vult omnes hoĩes ſaluos fieri. Aug. ſup Jo.
¶ Quantum eſt in medico ſanare venit egro/
tum ⁊c̃. Unde Eccĩ. ij. Reſpicite filij nationes
hoĩum ⁊ ſcitote: qꝛ nullus ſperauit in dño ⁊ cõ
fuſus eſt pmãſit in mandatis eius ⁊ derelictus
eſt. Aut qs inuocauit eum ⁊ deſperit euƺ. Glo.
coll'. hic tria dicit. Primo ꝙ nullus ſperans in
dño eſt confuſus. i. in ſpe ſua eſt fruſtratus. ad
Roma. v. Spes non ꝯfundit. i. nõ facit erube/
ſcere ſperantem. Cuius ratio eſt: qꝛ aliquis cõ/
funditur qñ qđ ſperabat non inuenit vel non
impleuit ſicut ꝯtingit illi qui ſperat in homi/
ne propter qđ dicitur Hiere. xvij. Maledictus
qui ꝯfidit in hoĩe. Spes autem non ꝯfundit: qꝛ
eſt in deo qui non fallit nec fallere pōt. Secun/
do dicit ꝙ nullus operãs ex charitate nõ ex ti/
more vel cupiditate eſt derelictus. Eccſs. viij.
Qui cuſtodit pceptum nõ expietur quicꝗ ma
li. ps. xxxvj. Junior fui ⁊c̃. Et nõ vidi iuſtuƺ de
relictum ſimpliciter. videlƺ etſi ad tẽpus expo/
nat eum tribulatiõibus. Tertio dicit ꝙ nullus
inuocãs ex fide eſt deſpectus. Unde ſubditur.
Aut quis inuocauit ⁊c̃. i. intus ex corde voca/
uit fideliter: humiliter. ⁊ pſeuerãter deprecan/
do. ⁊ deſperit eum nõ exaudiẽdo. q. d. nullus.
ps. cxliiij. Prope eſt dñs oĩbus inuocantibus
eum ⁊c̃. Lƺ enim credere priuſꝗ ſperare ⁊ di/
ligere ſit. tñ nil petitur ex fide niſi ſit ſpes habẽ
di ⁊ diligatur. Et ideo in dictis verbis vltimo
ponit fides primo ſpes. ſecundo charitas. Hec
Hugo. cardinalis in poſtilla.

¶ De ſbiecto ſpei de qbus ſperãdũ ſit. Cap. ij.

D E ſubiecto ſpei. i.

in qbꝰ ſpes repitur. Ubi ſciẽdũ ꝙ
ſpẽs put eſt vtꝰ theologica nõ fuit
in Chriſto: nec eſt in celo. i. in bea/
tis angelis ⁊ aĩabus: nec in inferno. i. dãnatis
⁊ demonibus. Sed eſt in mũdo. ſ. in fidelibus
in purgatorio: videlƺ in animabus ibi exiſtẽti
bus. ⁊ fuit in limbo in patribus antiqs dũ ſte
Nõ ĝre in xpo nõ fuit ſpes.
terũt in limbo. ¶ Primuƺ ſic pbatur. ſ. ꝙ ſpes
non fuerit in chriſto. chriſtus ſimul fuit cõpre/
henſor ⁊ viator. ⁊ neutro modo habuit ſpeƺ p/
prie. Ratio eſt: qꝛ inquãtuƺ fuit ipſe cõprehen/
ſor: ſemper actu fruebatur viſione diuina clari
us ꝗ ſancti in patria. ſed ſpes eſt de non viſis
ſm apoſtolũ ad Rom̃. viij. ergo in eo non erat
hoc modo ſpes. Sed nec etiam inquãtum via
tor ſeu mortalis eam habuit. Nã ꝗuis vt mor
talis expectaret aliqđ ꝙ non habebat. ſ. gliam
impaſſibilitatis. quam videtur poſtulaſſe. cum
dixit Joã. xvij. Pater venit hora clarifica filiũ
tuum ſm expoſitionẽ Auguſtini. Non tamẽ ex
hoc poteſt dici proprie habuiſſe virtutem ſpei.
Ratio eſt: qꝛ principale obiectum ſpei eſt bea/
titudo eterna que conſiſtit in viſione ⁊ fruitio/
ne diuina quaƺ habet aĩa etiam abſꝗ corpore.
Et hanc viſionem ⁊ fruitionem Chriſtus dum
etiam erat mortalis habebat: qꝛ in inſtanti con
ceptionis ſue anima fuit glorificata. Nec ob/
ſtat ꝙ ps. xxx. dicit in eius perſona ad patrem.
In te dñe ſperaui non confundar in eternum: Large ſumẽdo in chriſto fuit ſpes.
quia ibi large ſumitur ſpes pro expectatione il
lius premij accidentalis. ſ. glorie ſeu reſurrecti
onis corporis glorioſi que expectatio nõ eſt p/
prie ſpes virtutis. Tho. in. iij. diſti. xxvj. ¶ In
angelis bonis ⁊ animabus beatis ſimiliter nõ Qđ in angelis ⁊ ſ btis etiã nõ eſt ſpes
eſt ſpes. Ratio eſt: qꝛ ſpes vt dictũ eſt: eſt de nõ
viſis. Quod enim videt qs non ſperat ait apo
ſtolus ad Romanos. viij. Sƺ angeli ſemper vi
dent faciem patris: vt dicitur Matthei. xviij.
Et de ſanctis dicitur. j. Joã. j. Uidebimus euƺ
ſicuti eſt. ⁊. j. Corinth. xiij. Tunc autem facie ad
faciem. ſ. eum videbimus: ergo in eis non eſt
ſpes ſed res ſperata: hoc eſt. ſ. beatitudo perfe/
cta. Probatur idem alia ratione. Nam ſi habe
rent ſpem. aut eam haberent de bono qđ expe
ctant alijs: aut de bonis quod expectant ſibi.
Primo modo non poteſt dici ꝙ habeant ſpeƺ:
quia ſperare alijs beatitudinem non pertinet
proprie ad ſpem virtutis: ſed magis ad chari/
tatem. Sicut ille qui habet charitatem dei ea/
dem charitate diligit ⁊ proximum. ⁊ cõſequen
ter appetit ⁊ ſperat illi beatitudineƺ. Si de bo
no quod ſibi expectant dicantur habere ſpem
hoc etiam non poteſt dici: quia ſpes non eſt de
habitis ſed de habendis rebus que quis non/
dum habet. Sed angeli iam habent deũ ⁊ ſan
cti. ergo ⁊c̃. Et ſi dicatur ꝙ lƺ non expectent bo
num quod habent: ſcilƺ viſionem dei: expectãt
tamen continuationem boni ipſius quod ha/
bent: vt ſicut nos ſperamus adeptionem boni
quod non habemus. ita ipſi ſperant continua/
tionem boni quod habent. Nam certitudo de
continuatione eſt de eſſentia beatitudinis. Re
ſpondeo ꝙ angeli ⁊ ſancti qui fruuntur deo ef
ficiuntur quodãmodo participes diuine eter/
nitatis: que cum omne tempus excedat nõ di/
uerſificatur per preteritum preſens ⁊ futurum
ſicut tempus facit. ⁊ ideo fruẽtes diuina viſio/

ne eſſentialiter non habent ſpem de ꝯtinuatio/
ne ipſius beatitudinis:q2 non eſt ibi continua
tio futuri. Tho. in. iiij. diſt. xxvj. ¶ Item ſancti
quamuis expectent gloriam corporis ſui que
erit in vltima reſurrectione. non tamen iſta ex/
pectatio pertinet ad virtutem ſpei. Tum quia
vt dictum eſt obiectũ ſpei eſt principaliter glo/
ria anime. Tum quia gloria corporis eſt quid
minimum reſpectu ad gloriam anime. Tum
quia habens iam gloriam anime habet ſuffici
entem cauſam glorie corpis. Gloria enim ani/
me redundans ad corpus facit eum glorioſuꝫ.
Thom. vbi ſupra. ¶ In damnatis ⁊ demoni/
bus non eſt ſpes. quod probatur. Primo qui/
dem ſic. Spes cauſat gaudiuꝫ ſicut dicitur ad
Romanos. xij. Spe gaudentes: ſed damnati
⁊ demones non ſunt in gaudio: ſed in dolore
⁊ luctu. ſm illud Eſaie. lxvj. Serui mei lauda/
bunt pre exultatione cordis:⁊ vos clamabitis
pre dolore ⁊ pre contritione ſpiritus ⁊c. ¶ Se
cundo oſtenditur idem ſic. Spes non eſt de im
poſſibili: ſed demones ⁊ damnati cum ſint in
malitia confirmati ſunt certi ꝙ nunquaꝫ poſ/
ſunt euadere eternam damnationem ⁊ perue/
nire ad beatitudinem. ergo non habent ſpem.
Sicut enim requiritur ad veram beatitudineꝫ
ꝙ aliquis ſit certus de perpetuitate beatitudi/
nis ſue. alioquin non quietaret voluntas eius:
ita ad penam damnatorum requiritur certitu/
do de perpetuitate damnationis. Unde ſicut
beati nõ habent ſpem ita nec damnati. Thom.
ſecunda ſecunde. q. xvij. Et notandum ꝙ licet
damnati ⁊ demones habere poſſint: ⁊ habeãt
fidem informem de deo ⁊ alijs. Unde Jac. ij.
dicitur. Demones credunt ⁊ cõtremiſcunt. nõ
tamen habent ſpem. Cuius Auguſt. rationem
aſſignat in enchyridion dicens. ꝙ fides eſt bo/
narum rerum ⁊ malarum preſentium ⁊ prete/
ritarum ⁊ futurarum ⁊ ſuarum ⁊ alienarum.
Spes autem non eſt niſi bonarum rerum ⁊ ad
ſe pertinentium. Unde quia bona diuina non
ſunt damnatis futura poſſibilia: ſed ſunt eis
ſemper abſentia: non in eis ſpes eſſe poteſt ſi/
cut fides informis. ¶ Poteſt autem eſſe ſpes
in viatoribus: videlicet vel his qui erãt in lim
bo dum ibi erant: vel his qui ſunt in purgato/
rio: vel his qui verſantur in mundo quod oſtẽ
ditur triplici ratione. ¶ Prima eſt talis. Qui/
cũqꝫ cupit aliquid quod nondum habet expe/
ctat illud. Sed omnes viatores predicti cupie
bant beatitudinem quam non habent vel non
habebãt qui erãt in limbo vel qui ſunt in pur/
gatorio: ⁊ qui viuunt in mundo. Ergo expecta
bant vel expectant beatitudinem quam nõ ha
bebant vel nondum habent. ⁊ per conſequens
habebant ſpem qui erant in limbo. et habent

ꝙ ſpes nec i dãnatis: nec in demõibus. Rõ

ꝙ ſpes ẽ ſolũ i viatoribus ⁊ in his qui ſunt in purgatorio.

eam qui ſunt in purgatorio ⁊ fideles in mun/
do. ¶ Secũda ratio eſt talis ⁊ eſt confirmatio
precedentis. ſicut fides non euacuatur vel tol/
litur niſi per id quod videt vel quod credit: ita
ſpes nõ euacuatur niſi ſm hoc ꝙ aliquis actu
habet id qđ ſperauit. Sed illi qui erant in lim/
bo non habebant actu beatitudinem: nec illi
qui ſunt in purgatorio vel etiam in mundo ha
bẽt actu beatitudinem de qua eſt ſpes. ⁊ ideo
ſpes eorum quam in hac vita habuerunt non
eſt euacuata. ¶ Tertia ratio eſt talis. Illi qui
apprehendunt aliquid vel apprehẽdebant ſub
ratione boni ardui futuri et poſſibilis ſpem
habebant ⁊ habent: ſed omnes predicti ſunt
huiuſmodi. ergo ⁊c. Et ſi obijciatur in con/
trarium: quia ſpes procedit ex meritis. Sed
illi qui erant in limbo non erant in ſtatu me/
rendi. Et ſimiliter qui nunc ſunt in purgato/
rio non ſunt in ſtatu merendi. ergo non vide/
tur in eis eſſe ſpes. Reſpondeo ꝙ qͥuis nunc
non ſunt in ſtatu merendi tales: ſcilicet illi qui
nunc ſunt in purgatorio: vel illi qui fuerũt in
limbo in ſtatu merendi. tamen prius in mun/
do iſto meruerunt: ⁊ ex illis meritis preceden/
tibus procedit ſpes eorum. Thom. ſecunda ſe/
cunde. queſtio. xvij. ⁊ in. iij. ſenten. ¶ Eſt autẽ
ſpes vt eſt virtus in volũtate ſicut in ſubiecto.
quod ſic probatur. Anima non eſt capax dei ni
ſi ſm mentem in qua eſt memoria intelligẽtia
⁊ voluntas. vt patet per Auguſt. in lib. de tri.
Spes autem eſt virtus theologica habens de/
um pro obiecto: ⁊ cum non ſit neqꝫ in memo/
ria: neqꝫ in intelligentia que pertinent ad vim
cognitiuaꝫ ſequitur ꝙ ſit in voluntate ſicut in
ſubiecto. ¶ Pro huius maiori declaratione
ſciendum ꝙ per actus habitus cognoſcuntur.
Actus autem ſpei eſt quidam motus appetiti/
ue partis cum obiectum eius ſit bonum. Cum
autem duplex ſit appetitus in homine: ſcilicet
appetitus ſenſitiuus qui diuiditur in concupi
ſcibilem ⁊ iraſcibilem. Et appetitus intellecti
uus qui dicitur voluntas. Similes autem mo
tus qui ſunt in appetitu inferiori cum paſſio/
ne: ſunt in appetitu ſuperiori ſine paſſione.
Actus autem virtutis ſpei non poteſt pertine/
re ad appetitum ſenſitiuum: quia bonuꝫ quod
eſt obiectum principale huius virtutis non eſt
aliquod bonum ſenſibile ſed diuinuꝫ. Et ideo
ſpes virtus non eſt in appetitu inferiori ſenſi/
tiuo: ſed ſuperiori appetitu que dicitur volun/
tas ſicut in ſubiecto. Sicut enim obiectum ira
ſcibilis eſt arduuꝫ ſenſibile quod reſpicit ſpes
prout eſt paſſio: ita obiectum virtutis ſpei ar/
duum intelligibile: vel potius ſupra intellectũ
exiſtens. Non obſtat his ꝙ ſpes habet certitu/
dinem: vt patet ex diffinitiõe eius: ⁊ certitudo

ꝙ ſpes ẽ ſubiec. in volũtate.

pertinet ad intellectum non volũtatem. Nam certitudo inuenitur in aliquo dupliciter. ſ. eēn tialiter & participatiue. Eſſentialiter qdem re/ peritur in vi cognitiua. Participatiue autē in omni eo qđ mouetur a vi cognitiua ad finē ſu um infallibilem: ſm quem modum dicitur ꝙ natura opatur certitudinaliter tanq̃ mota ab intellectu diuino certitudinaliter mouēte vnũ qđq; in finem ſuum. Per hunc etiam modum virtutes morales certius arte dicũtur operari inquãtuz per modum nature mouētur a ratio/ ne ad ſuos actus. & ſic etiam ſpes certitudinali ter tendit in finem ſuum quaſi participans cer titudinem a fide que eſt in vi cognitiua. Tho. ſecunda ſecunde. queſtio. xvij.

❡De ipſa ſpe quo/ .§.i.

[Margin: ...ſpes / ...v̓tus / ...theolo/ / ...gica di / ...ſtincta / ...ab alijs]

modo eſt virtus theologica diſtincta ab alijs. Et de his que habent excitare & iuuare actum eius. ❡Qđ ſpes ſit virtus ſic declaratur. Vir/ tus ſm phm. ij. Ethic. diffinitur. ꝙ eſt que facit bonum habētem: & opus eius bonum reddit. Spes aũt facit actum hoīs bonum & hominez bonuz. Actus enim hoīs dicitur bonũ per hoc ꝙ attingit regulam vel mēſuram ꝓpriaz. Pro pria autem regula ſeu menſura actuuz huma/ noruz eſt duplex. Una eſt proxima. ſ. ratio qua menſurãtur actus morales. Alia eſt ſuprema & excellentiſſima. ſ. deus. qua menſurãtur actus virtutum theologicaꝝ. Per actum aũt ſpei at/ tingitur ipſa regula & mēſura ſuprema que po tior eſt alia. ſ. ratione. inquantum. ſ. ſperamus aliqd vt poſſibile nobis per diuinum auxiliũ. Unde exquo actus eius eſt bonus ipſa eſt vir/ tus. Quod ſit theologica patet. q2 apoſtolus. j. ad Corinth. xiij. ꝯnumerat eam cum alijs theo logicis dicens. Nũc manent fides ſpes & cha/ ritas. Huius ratio eſt: quia virtus theologica dicitur que deuz habet pro obiecto & pro fine. Huiuſmodi aũt eſt ſpes. Obiectum enim eius & finis eſt deus. Reſpicit. n. deum vt cauſaz ef/ ficientem. inquantum eius auxilio innititur. Et ſicut vltimam finalem cauſam inquantum in eius fruitione beatitudinem expectat. Et ſic patet ꝙ eſt theologica. Quod ſit diſtincta a ce/ teris theologicis. patet per Gregori. in primo moralium. dicentem has tres eſſe virtutes. Fi/ dem ſcilicet ſpem & charitatem. Quod ſic oſtē ditur. Uirtus aliqua dicitur theologica ex hoc ꝙ habet deum pro obiecto cui inhereret. Poteſt autem aliquis inherere alicui dupliciter. Uno modo propter ſeipſum. alio modo inquantuz ex eo ad aliud deuenitur. Charitas autem fa/ cit hominem inherere deo propter ſeipſuz vo/ luntatem hominis vniens deo per amoris af/ fectum. Spes autem & fides faciunt hominem deo inherere ſicut alicui principio: exquo ali/ qua nobis proueniunt. De deo autem proue/ nit nobis & cognitio veritatis & adeptio boni/ tatis perfecte. Fides igitur facit nos deo inhe rere inquantum eſt nobis principium cogno/ ſcendi veritatem. Credimus enim ea vera eſſe que nobis dicuntur a deo. Spes autem facit nos deo adherere inquantum eſt nobis prin/ cipium bonitatis perfecte. inquantum ſcilicet per ſpem diuino auxilio innitimur ad beatitu dinem obtinendam. Et ſic diuerſa ratio obie/ cti quod eſt deus facit virtutes ipſas eſſe diuer ſas. Facit ergo ſpes per actum ſuum tendere in deum: ſicut in quoddam bonum finale adi/ piſcendum. & ſicut in quoddam adiutoriũ effi/ cax ſubueniendum. Tho. ij. ij. q. xvij.

❡Si autem que/ .§.ij.

ratur vtruz liceat ſperare in homine vel in ali/ quo creato. Reſpondet beatus Thom. ſecunda ſecunde. ꝙ ſpes duo reſpicit: ſcilicet bonum quod obtinere intendit & auxilium per quod illud obtinetur. Bonum quod quis ſperat ob tinendum habet rationem cauſe finalis. Auxi lium vero per quod quis ſperat illud bonum obtinere habet rationem cauſe efficientis. In vtraq; autem cauſa inuenitur principale & ſe/ cundariuz. Principalis enim finis eſt finis vl/ timus. ſecundarius autem finis eſt bonum qđ eſt ad finem. Similiter principalis cauſa agēs eſt primum agens. ſecundaria vero cauſa effi/ ciens eſt agens ſecundarium ſiue inſtrumenta le. Spes autem reſpicit beatitudinem ſicut fi/ nem vltimum. Diuinum v̓o auxilium ſicut p̄/ mam cauſam inducētem in beatitudinem. Si cut ergo nō lz ſperare aliqđ bonum preter bea/ titudinē: ſicut vltimuz finē: ſed ſolũ ſicut id qđ eſt ad finem btitudinis ordinatuz. & ſic pōt ſpe rari ſuba tpalia a deo haberi. & ſanitas & ſubſe/ uatio in miſerijs & adeptio v̓tutum & hmōi in quãtum pñt iuuare ad beatitudinem: & nō ali/ ter. itē etiaz nō licet ſperare de hoīe aliquo vel de aliqua creatura ſicut de agēte primo ſeu de prima cauſa mouēte in beatitudinem. Naz cō tra talez dicit Hiere. xvij. Maledictus vir qui cōfidit in hoīe. Licet autem ſperare de aliquo hoīe vel creatura ſicut de agēte ſecũdario & in/ ſtrumētali per qđ aliqs iuuatur ad quecũq; bo na ꝯſequenda in beatitudinez ordinata. & hoc etiam modo ad ſanctos recurrimus ſperantes iuuari meritis & pcibus eoꝝ: & ab hoībus ali/ qua petimus. ſperãtes obtinere: & vituperantur illi: de quibus quis confidere non poteſt ad au xilium ferendum. iuxta illud Hiere. ix. Unuſ/ quiſq; a proximo ſuo cuſtodiat & in omni fra/ tre ſuo non habeat fiduciam.

[Margin: Q. ēt in / ſcōꝝ p̄/ / cibus & / meritis / ſperare / dbem°]

¶ De actu ſpei da .§.iij.

Quare nō ſunt ea ſunt p̄cepta in veteri teſtō. iuxta illud pſal. data p̄/ Sperate in eo oīs cōgregatio populi ⁊ in plu/ cepta extribus alijs locis. Non aūt expreſſa data ſunt in preſſa ō decalogo. Rō huius eſt: qꝛ ſm be. Tho. ij. ij. q. ſpe. rō. xxij. Preceptoꝝ que in ſacra ſcriptura inueniū tur: quedā ſunt p̄ambula legis: ⁊ quedā ſūt de ſuba legis. Preambula qdem ad legē ſūt illa q bus nō exiſtētibus lex locū habere non poſſet. Hmōi āt ſūt p̄cepta de actu fidei ⁊ de actu ſpei qꝛ per actum fidei mens hoīs inclinat̄ vt reco gnoſcat auctorem legis talē cui ſe ſubdere dʒ. Per ſpem vero p̄mij hō inducitur ad obſeruā tiā p̄ceptoꝝ. De ſubſtātia legis ſunt que hoī iā ſubiecto ad obediendū parato imponunt̄ per tinentia ad rectitudinē vite. Et iō ipſa precepta ſtatim in ipſa latiōe legis ꝓponuntur p̄ modū preceptoꝝ. Sed p̄cepta fidei ⁊ ſpei nō erat pro ponenda per modū preceptoꝝ: qꝛ niſi hō iam crederet ⁊ ſperaret: fruſtra ei lex ꝓponeret̄. Sʒ ſicut preceptum fidei fuit ꝓponendū per mo/ dum denunciatiōis vel cōmemoratiōis: vt di ctum eſt: ita preceptū ſpei fuit ꝓponendū p̄ mo dum ꝓmiſſionis. Quia igit̄ obedientibus pre mia promittit ex hoc ipſo incitat eos ad ſpem. Unde oīa ꝓmiſſa que in lege ꝯtinent̄ ſunt ſpei excitamina. Sed lege iam poſita ꝑtinet ad ſapi entes viros: vt nō ſolū inducāt homines ad ob ſeruantiam p̄ceptorum: ſed multo magis ad fū damentū legis. Et iō poſt primā legis lationeʒ in ſacra ſcriptura multiplr̄ inducuntur homi/ nes ad ſperandū ⁊ per modū admonitiōis vel p̄cepti: ⁊ non ſoluʒ per modum promiſſionis.

¶ Quamuis enim natura ſufficiēter inclinet ad ſperandū bonum nature ꝓportionatū hūa/ ne. Ad ſperandū tñ bonū ſupernāle oportuit i̅ duci aucte diuine legis partiʒ ꝓmiſſis: ꝑtiʒ ad monitionibus vel preceptis. Per ꝓmiſſiones autem poſitas in p̄mo ⁊ quarto precepto deca logi inducebant̄ ad ſpem. Iʒ alias in ipſo deca logo nō fieret de hoc preceptum rōne iā dicta. Cōtra ſpem ſunt vitia iſta duo: p̄ſumptio ⁊ de ſperatio. de quibus in. ij. parte habetur.

¶ Ad actum ſpei .§.iiij

ſeu ad ſperandum adiuuant tres ſpecies medi tationum ſeu conſiderationum.

Ad ſpe/ rādum adiuuāt tres ꝯſi deratio nes.

¶ Prima eſt conſideratio diuine bonitatis ⁊ largitatis circa nos.

¶ Scḋa eſt conſideratio noſtre operoſitatis. ſ. eoꝝ que pro deo agimus ⁊ ſuſtinemus nos.

¶ Tertia eſt conſideratio beatoꝝ ſuffragioꝝ charitatis ſanctorum erga nos.

¶ Quantum ad p̄mum dicit Ber. in quodaʒ ſermone de ſeptē panibus. Tria ꝯſidero in qui bus tota ſpes mea ꝯſiſtit. Charitatē adoptiōis veritatē ꝓmiſſionis. ꝑtatem redditionis. Scio cui credidi ⁊ certus ſum: qꝛ in charitate nimia adoptauit me: qꝛ verax eſt in ꝓmiſſiōe: quia po tens eſt in exhibitiōe. Hic eſt funiculus triplex que difficile rumpitur: quē nobis a patria nr̄a in hunc carcerem dimiſſum firmiter obſecro teneamus: vt ipſe nos ſubleuet trahat ⁊ p̄ tra/ hat vſqꝫ ad cōſpectū glorie. Hec Ber. Et de p̄/ mo. ſ. charitate adoptiōis dicit̄. j. Joan. iij. Ui/ dete qualem charitatē dedit nobis deus vt filij dei nominemur ⁊ ſimus. Multum hʒ mouere hoīem ad ſperandū: hoc ꝯſiderando ꝙ deus ē pater noſter. Uñ glo. ſuper illud. Math. vj. pa ter noſter in hoc datur fiducia. Quid enī nega bit filijs qui iā dedit ꝙ pater eſt. Lu. xi. Si vos cum ſitis mali noſtis bona data dare filijs vr̄is q̄ntomagis pater veſter ⁊c̄. Ad hāc ꝯſideratio/ nem ſcʒ de ſpe venie ⁊ reconciliatiōis: multū facit parabola de filio prodigo reuerſo ⁊ rece/ pto a patre ita feſtiue. Luč. xv. De ſcḋo. ſ. veri/ tate promiſſionis pʒ in ſcriptura de multis pro miſſionibus dei qui mentiri non poteſt: ſed fi/ delis eſt in omnibus verbis ſuis. ad Rom. xv. Per patientiam ⁊ conſolationem ſcripturaruʒ ſpeʒ habeamus. Jaco. j. Beatus vir qui ſuffert tentationem. quoniam cum probatus fuerit ac cipiet coronam vite. pſal. cxviij. Memor eſto verbi tui ſeruo tuo in quo mihi ſpem dediſti.

¶ Quod tertium poteſtas dei cōſiderata mul tum poteſt iuuare ad ſperandum. Cum ei eqꝫ facile ſit liberare a magnis ꝑiculis vt a paruis ⁊ ſaluarē in multis ⁊ in paucis. Et ſolo v̈bo po teſt ſuas implere promiſſiones. Eccē. viij. Ser mo eius poteſtate plenus eſt. Item conſidera/ tio ꝙ ipſe eſt creator noſter dominus guberna/ tor bonus ⁊ miſerator: multum habet induce/ re ad ſperandum. Artifex enī naturaliter amat opus ſuum: adeo vt vix poſſit audire ꝙ ei de/ trahatur. Et ſic veriſimile eſt ꝙ artifex omniuʒ deus amat ſua opera. precipue hominem queʒ ad ſui imaginem ⁊ ſimilitudinem creauit. Ge ne. j. Unde ſperandum eſt ab eo qui dedit vt ſit ꝙ paratus ſit ei dare vt bene ſit. Item cum ſit dominus noſter: ⁊ naturaliter amant homines que ſua ſunt conſeruāt ea. ⁊ ſi perdiderint gau dent cum recuperauerint. Ueriſimile ergo eſt ꝙ deus velit conſeruare omnes qui ſunt boni ⁊ peccatores quos perdidit recuperare. Ad qḋ facit parabola euangelica de centum ouibus ⁊ decem dragmis. Luč. xv. Et cum inter homi/ nes debeat ſeruus domino fidem: vt ſcilicet ei in omnibus obediat: ⁊ dominus debet ſeruo vt ei ſubueniat: protegat: ⁊ defendat. Unde cer tiſ. me debet homo ſperare qui ab hoſte inuiſi bili impugnatur ꝙ ſi tentatio ſit ſupra vires: deus ei

deus ei in ſuccurſum veniet: nec deſeret eum niſi in culpa eius ſteterit: quia negligens in mittendo ei nuncium orationis fuerit. vel infideliter vltro ſe reddiderit. prima Corin. x. Fidelis deus qui non patitur ⁊ non permittet vos tentari ſupra id quod poteſtis ⁊c̃. Exemplum de beato Martino quando in alpibus incidit in latrones. Item cum deus ſit ſumme bonus ⁊ diſpliceat ei malicia: veriſimile eſt q̄ paratus ſit iuuare eum qui vult deſerere maliciā ⁊ habere bonitatem. Et cum ſumme ſit miſericors non minus vult miſericors a miſeria liberare q̄ ipſi velint liberari. Unde Leo papa. multiplex miſericordia dei. ita lapſibus humanis ſubuenit vt non ſolum per gratiam baptiſmi: ſed etiam per penitentie medicinam ſpes vite reparetur eterne. ⁊ de pe. diſtin. prima.

¶ Secunda conſideratio .§. v.

que excitat ⁊ iuuat nos ad ſperanduz eſt aliorum ſuffragium quod eſt triplex: ſcilicz chriſti inquantum homo. virginis Marie: ⁊ beatorum aliorum angelorum ⁊ hominum. ¶ Quantum ad primum dicit Apoſtolus de Chriſto. ad Roma. viij. Qui etiam interpellat pro nobis. Et. j. Jo. ij. Siquis peccauerit aduocatum habemus apud patrem Jeſum chriſtū. Grego. in moral. Prebet apud deum homini fiduciam deus homo. Augu. de ciui. dei. Gratia dei non potuit gratius cōmendari q̄ vt ipſe vnicus dei filius in ſe incōmutabiliter manens indueret hominem: ⁊ ſpem dilectionis ſue daret hominibus homine medio quoad illum ab hominibus veneretur. Bern. Securum acceſſum ad deum ſcilz per fiduciam habes o homo. vbi mater ſtat ante filium: filius ante patrem: mater oſtendit filio pectus ⁊ vbera. filius oſtendit patri latus ⁊ vulnera. Nulla ergo ibi poterit eſſe repulſa. vbi tot ſunt amoris inſignia. Item Hierony. Dominus noſter Jeſus chriſtus voluit non ſolum de alienigenis: ſed etiam de adulterinis cōmixtionibus naſci: nobis ex hoc magnam fiduciaz p̄ſtans: vt qualiacūq̧ modo naſcamur: dum tñ eius veſtigia imitemur: ab ipſius corpore nō ſeparemur. di. lvj. Dominus. ¶ Item ſuffragium qđ pro nobis faciunt ſancti ⁊ angeli multum habet incitare nos ad ſperandum diuina beneficia. Unde ps. cxx. Leuaui oculos meos in montes. i. ad ſanctos: qui dicuntur montes propter contemplationem ⁊ perfectionem ſperando inde auxilium: non q̄ debeamus ab ipſis ſanctis ſperare obtinere gratiam vel dona: ſed a dño meritis ⁊ precibus ſanctoꝝ: propterea ſubdit ps. cxx. Auxilium meum a dño ⁊c̃. Si enim ſancti cū in mundo erant iuuabant miſeros: precipue cum ſe eis cōmendabant: multo magis nunc ſperandum eſt q̄ iuuant perfectiores in charitate. Unde de beato Dominico canimus. O ſpem miram quam dediſti ⁊c̃.

¶ Quantum ad ſecundum notandum q̄ virgo Maria dicitur ſancte ſpei. Ecci. xxiiij. quia ſcz ipſa eam nobis procurat: ⁊ eius benignitatem ⁊ miſericordiam conſiderando erga nos inducit nos ad ſpem diuini adiutorij: ⁊ in ſequentia. Spes reoꝝ es Maria peccatoꝝ mater pia. Unde ad Heb. iiij. Adeamus cū fiducia ad thronum gratie eius vt miſericordiam conſequamur. Dicitur autem in quadam ſequentia. Thronus veri Salomonis. i. chriſti inquantum ſcz in ventre eius ſtetit: ⁊ in gremio eius paruulus ſedit. Sicut autez ad thronum Salomonis aſcendebatur ſex gradibus ita ad virginem ſex clauſulis que continentur in angelica ſalutatione. de throno Salomonis quod erat eburneum ⁊ ſignat caſtitatem coopertum auro quod ſignificat charitatem ut habetur. iij. Regum. x. Sex ſunt que poſſumus ⁊ debemus ſperare: ⁊ iſta ipſa procurat efficaciſſime nobis vt merito dicatur in antiphona. Salue ſpes noſtra. ¶ Et primum q̄ debemus ſperare veniam ⁊ purgationem peccatorum. Job. xiij. Si occiderit me ſcilicet per contritionem ſperabo in eum ſcilicet q̄ parcat ⁊ veniaz preſtet. Et propterea dicitur beata virgo maria mundatrix vitiorum. Aqua enim mundat ſordes. Geñ. j. Congregationeſq̧ aquarum appellauit Maria. Maria quaſi mare Eccl̃s. j. Omnia flumina ſcilicet gratiarum intrant mare. i. in Mariam intrant. Unde in prima clauſula ſalutatiōis dicit. Aue maria. aue. i. ſine ve actualis peccati. vixit ipſa ſola inter puras creaturas in mundo. Maria. i. mare mundans a peccatis meritis ⁊ precibus ſuis. Unde in ſequētia Mediatrix hominum: ablutrixq̧ criminum peccatorum venia. ¶ Secundum quod debemus ſperare eſt donorum ⁊ virtutum copia. Ecci. xxiiij. Spes vite ⁊ virtutis. ſ. eſt in eo qui habet veram ſapientiam ſecū. ſ. deum. Et propter hoc dicit archa theſauroꝝ. Heb. ix. ſcđz tabernaculum quod dicitur ſancta ſanctorum hñs archa ⁊c̃. Archā iſta ſignificat v̓gineʒ glorioſā in tabernaculo eccleſie triūphantis: in qua fuerunt ⁊ ſunt mānа dulcedinis gratie ⁊ pietatis virga poteſtatis: ⁊ tabule ſapientie claritatis. Unde dicitur in ſcđa clauſula grã plena. Ecci. xxiiij. In me omnis gratia. Hiero. Ceteris ſanctis per partes data eſt gratia. marie vero plenitudo grẽ ſe īfundit. ⁊ Ber. De plenitudine eius omnes accipiunt. ipſa. ſ. non dante ſʒ procurante. ¶ Tertium quod debemus ſperare ē gloria ſeu premium celoꝝ. Prouer. x. Expecta

Quare btā virgo dicitur mř ſancte ſpei.

Sex ſūt q̄ ſperare debemus a btā virgine.

rio iuſtorum letitia ſcilicet ſuperne glorie. Diſ-
finitur enim ſpes quod eſt expectatio certa future
beatitudinis. Et propter hoc dicitur regina ce
lorum reparatrix angelorum vt introducat il-
luc quem vult. Unde dicitur a deo. Te eniz aſ-
ſumam et regnabis mecum. In figuram huius
Heſter que interpretatur humilis fuit aſſumpta
in ſponſam et reginam ad regnandum cum aſ
ſuero rege monarcha mundi: qui interpretatur
beatitudo. Heſter. j. Et ideo i tertia clauſula di-
citur dominus tecum ad regnāduz. Et omnis
honor qui fit matri reputat filius ſibi fieri. Ita
enim dicit Anſelmus. Dilexit deus pater virgi
nem et filium vnigenitū cōmunem fecit ſibi et
virgini: vt ſicut ipſe ſʒ diuinitatē eſt naturalis
eius filius: ita ſm humanitatē ſit naturalis vir
ginis filius. Dñs ergo tecum. ¶ Quartuz quod
Nō qua | debemus ſperare eſt iuuamē et ſubleuatio a mi
re pci- | ſerys et tribulatōib⁹. Prouer. xxix. Qui ſperat
pue in | in domino ſubleuabit. Et propter hoc dicitur
btā vir- | iuuatrix miſerorum ſeu mr̄ miſericordie. Ber
gie ſpe- | nar. Sileat miſericordiam tuazo beata virgo
rare de- | quicunqʒ in neceſſitatibus ſuis te inuocantez
bemus | ſibi ſenſerit te defuiſſe. Dicitur etiā oliua ſpeci
oſa in campis Eccī. xxiiij. Unde in quarta clau
ſula dicitur. Benedicta tu in mulieribus. i. ſu
per omnes mulieres. Cōmuniter mulieres ſūt
pie: et miſericordes ad cōpatiendum. Et ideo
dicitur. Eccī. xxxvj Ubi non eſt mulier ingemi
ſcit eger: quia ſcʒ non ſic aly cōpatiuntur et iu-
uant. Sed beata maria ſup omnes miſericors
et ſubleuatrix eſt. In figuram Judith liberauit
populum a miſeria obſidionis illius Holofer
nis cui in laude dictum fuit. Benedicta tu ſup
omnes mulieres. tu gloria hieruſalem et c̄.
¶ Quintū eſt illuminatio in ambiguis et agē
dis. ps. xxxvj. Spera in eo et ipſe faciet et edu-
cet quaſi lumē iudicium tuum. Et propter hoc
dicitur beata Maria illuminatrix ſtella: vt in
ſequentia. Aue maris ſtella. Angelus cō ilij na
tus eſt de virgine. ſol de ſtella. ſol occaſum ne-
ſciens et c̄. Illuminauit aūt permaxime medii-
te filio ſuo qui eſt lux vera que illuminat omnē
hominem venientē in hunc mundum. Ubi di
citur in quinta clauſula. Benedictus fructus
ventris tui. Per ipſum fuerunt patres q erant
in limbo a tenebris educti in lumen glie. Ber
nar. Reſpice ſtellam inuoca Mariam non re-
cedat ab ore. Ipſam ſequens non deuias. Ipaz
rogans non deſperas. Ipſam cogitans nō de-
de erras. Non autem aliunde lumē nobis po
rigit niſi per benedictum filium ſuuz. ¶ Sex
tum eſt auxilium et victoria in tentationib⁹ cō-
tra demones mundū et carnem. Confidite quia
ego vici mundū. Jo. xiiij. ps. xxxj. Sperantem
in domino miſericordia circūdabit. Et pp̄ter

hoc dicitur aduocata peccatorum in antipho-
na. Eya ergo aduocata noſtra. Ipſa aduocat in
curia celeſti contra demones qui non ceſſant ac
cuſare nos. et precipue in hora mortis. Unde
dicitur vga. Eſa. xj. Egredietur virga et c̄. quia
ab ipſa percutitur diabolus. vt patet in multis
exemplis. Et ideo in vltima clauſula di: Sācta
maria mr̄ dei ora pro nobis nūc et i hora mortis.

¶ Tertia conſide- .§. vj.

ratio que excitat in nobis actum ſpei eſt noſtre | Tertia
operoſitatis: et iſta eſt triplex. Prima eſt opera- | rō q̄re
tio bonorum que facimus. ps. iiij. Sacrificate | ſpare d
ſacrificiū iuſtitie et ſperate in domino. Sacrifi | bemus
cium iuſtitie ſunt opera virtuoſa que tūc ſacri-
ficantur cum deo debite offeruntur. Et inde ho-
mo ſumit ſibi audaciam operandi. Pertinet eti
am ad iuſtitiam contritio et cōfeſſio. Et vt dicit
Amb. Cōfeſſio ſpem ſaluandi tribuit. de pe. di
ſtin. j. Ecce nunc. ¶ Secūda eſt toleratio labor
et tribulationum ipſius amore. Ro. v. Tribula
tio patientiam operatur: patientia probatiōeʒ
probatio vero ſpem. Gre. Bonoruʒ mens quā
to duriora pro veritate tolerat eo eternitatis p̄
mia certius ſperat. Exemplūʒ vnius ex. vij. fra
tribus qui cum pro obſeruatione diuine legis
torqueretur: et membris truncaretur. dixit. Ec
lo iſta poſſ. deo et pp̄ter dei leges nunc hec ipa
deſpicio qr me ea recepturum ſpero. ij. Macb.
vij. ¶ Tertia eſt perpetratio peccatorum: quod de
us tamdiu expectat magnos peccatores: et tan | quod etiā
dem conuerſis magna dona largitur vltra ve- | p̄ctōres
niam peccatorum. Multum hoc hʒ inducere | ſperare
ad ſpem vt conuerſio Magdalene: latronis: | debent
Mathei: Pauli: Auguſtini: Manaſſe: Thai-
dis: Pelagie: Marie Egyptiace: et aliorū. Un
Oſee. ij. dicitur. Dabis vallē achor ad aperien
dum ſpem. Uallis vbi concurrunt immundicie
et lutum ſunt peccatores profundati in luto vi-
tiorum et terrenorum. Achor interpretatur tur
batio. Uallis ergo achor eſt magnus peccator
turbatus per penitentiam et cōpunctionem. Et
iſti ſunt dati nobis ad aperiendum. i. ad dila-
tandam et ampliādam ſpem in nobis de venia
et gratia et gloria. Et valde notandum eſt quod cū
quis flagellatur vel tentatur: ſi non ita cito li-
beratur vt petit: non debet diffidere a ſpe diui
ni auxilij. Unde Greg. xxv. mora. exponens il
lud Job. Etiam cum dixeris non conſiderat iu
dicare coram deo et expectat eum. ſic ait. Forſi
ſe duʒ clamor noſter ſi negligitur: ſpes quecū
di inhereat infirmatur ſuperna adiutoria deſti
tura credimus: quia tardius impetramus ac pe
ne inconſiderata deo eſſe ingemiſcimus que
multa toleramus. Sed cum iſta nos deſperati
onis procella conturbat concuſſa mens citius

ſua portum ſpei collocat ſe. ſi cauſas ſuas cū do
mino ſubtiliter penſat: ſi bona eius ad memo/
riam reuocat: ſi mala qui bonis eius reddidit
apud ſemetipſam callide non excuſat. Si per/
pendit quid ab eo iuſte meruit ꝛ quod clemen
ter accepit: ſi vitam ſuam viuaciter diſcutit. Si
ante dei oculos omne quid agit examinat. ſi ſe
metipſam ſibimet non abſcondat. Si factam
ſe quod non erat meminit. Si illuminatam ſe
atq; ſubleuatam que in tenebris iacebat agno
ſcit. Hec ergo cuncta in ſemetipſa recolligens
dum bona accepta conſiderat aduerſa que tole
rat non accuſat: nec deſperatione frāgitur que
tantorum numerum conſolatione roboratur:
quia ſpem de futuris recipit duȝ tranſacta be/
neficia recognoſcit dicat itaq; etiam cum dixe
ris non conſiderat: ſcilicet deus iudicare coraȝ
eo: expecta eum: ac ſi diceret. Cum id certo de/
us conſiderare non creditur: quia tarde miſe/
retur: intima cognitionis ingredere atq; illuc
coram eius oculis cauſe tue iudicium ſuſcipe:
ꝛ que ipſe viuendo contuliſti: vel que miſeri/
corditer percepiſti diſcerne. ꝛ tunc ad ſpei fidu
ciam redis dum bona tante benignitatis eru/
beſcis: quatinus inter aduerſa fidenter expe/
ctas: quem ꝛ poſt delicta propitium recolis.
Hec Gregorius.

¶ De obiecto ſpei ſcilicet beatitudine huma/
ne vite. Capitulum tertium.

De vltimo fine hūa

ne vite qui ꝛ beatitudo dicitur que
eſt obiectum ſpei. Et primo ſciendūȝ
q̄ oportet neceſſario ponere vltimū
finem humane vite. Nam ẜm beatum Thom.
prima ſecunde queſtio. prima. Impoſſibile eſt
in finibus procedere in infinitum per ſe loquē
do ex quacunq; parte. In omnibus enim que
per ſe habent ordinem adinuicem oportet q̄
remoto primo remoueantur ꝛ ea que ſunt ad
primum. Unde philoſophus probat. viij. phy/
ſico. q̄ non eſt poſſibile in cauſis mouentibus
procedere in infinitum: quia non eſſet primuȝ
mouens quo ſubtracto alia moueri non poſſūt
cum non moueantur niſi per hoc q̄ mouētur
a primo mouente. In finibus autem inuenitur
ordo duplex ſcilicet ordo intētionis ꝛ ordo exe
cutionis. Et in vtroq; ordine oportet eſſe aliqđ
primum. Id enim quod eſt primum in ordine
intentionis eſt finis quaſi principium mouēs
appetitum. Unde ſubtracto principio appeti/
tus a nullo moueretur. Id autem quod eſt p̄n/
cipium in executione eſt operatio. Unde illo
principio ſubtracto nullus incipiet operari ali

(margin: q̄ neceſſariū ē ponere vltimū finē humane vite.)

quid. Principium autem intentionis eſt vlti/
mus finis. Principium vero executionis eſt p̄
mum eorum que ſunt ad finē. Sic ergo ex neu
tra parte poſſibile eſt in infinitum procedere:
quia ſi non eſſet vltimus finis nihil appetere/
tur nec aliqua actio terminaretur: nec intentio
agentis quieſceret. Si autem non eſſet primuȝ
in his que ſunt ad finem: nullus inciperet ope
rari nec determinaretur conſilium: ſed in infi/
nitum procederet. Ea vero que non habet ordi
nem per ſe: ſed per accidens ſibiinuicem cōiū/
guntur: nihil prohibet infinitateȝ habere. Cau
ſe enim per accidens indeterminate ſunt. Et h̄
etiam modo conuenit eſſe infinitatem per acci
dens in finibus ꝛ in alijs que ſunt ad fines. Et
ideo ſi obijciatur q̄ bonuȝ ꝛ finis eſt obiectum
voluntatis: ſed voluntas poteſt reflecti ſuper ſe
ipſam infinities: quia poſſuȝ aliquid velle: ꝛ ex
inde me velle illud velle ꝛ ſic vlterius in infini
tum ergo ꝛc̄. Reſpondeo q̄ illa multiplicatio
actuum voluntatis reflexe ſuper ſeipſam p̄ ac/
cidens ſe habet ad ordinem finium. Quod pa
tet ex hoc q̄ circa vnum ꝛ eundem finem indif/
ferenter ſemel vel pluries ſupra ſeipſam volū/
tas reflectitur. Sicut etiam in numerando ra/
tio poteſt procedere in infinitum quia per acci
dens vnitas addit numero p̄exiſtenti.

¶ Quod eſt impoſ/ .§.i.

ſibile q̄ voluntas hominis vnius ſimul ſe ha/
beat ad diuerſa ſeu tendat in plura vt vltimos
fines. Huius ratio eſt ẜm beatum Thom. p̄ma
ſecun. que. prima. Quia cuȝ vnumquodq; ap/
petat ſuam perfectioneȝ: illud appetit aliquis
vt vltimum finem quod appetit vt bonum per
fectum ꝛ completū ſibiipſius. Unde dicit Au/
guſti. xix. de ciuitate dei. Finem bonūȝ nūc
dicimus nunc q̄ conſummat vt non ſit: ſȝ quo
perficiatur vt plenum ſit. Oportet ergo q̄ vlti/
mus finis ita impleat totum hominis appeti/
tum q̄ nihil extra ipſum appetendum relinq̄/
tur quod eſſe non poteſt: ſi aliquod extraneum
ad ipſius perfectionem requiratur. Unde non
poteſt eſſe q̄ in duo ſic tendat appetitus ac ſi
vtrunq; ſit bonum perfectum ipſius. Item ad
idem. Illud in quo quieſcit aliquis ſicut in vl/
timo fine hominis affectui dominatur: quia ex
eo totius vite ſue regulas accipit. Unde de gu
loſis dicitur ad Philip. iij. Quorum deus ven
ter eſt: quia ſcilicet conſtituūt finem in delitijs
ventris. ſed ſicut dicitur Matthe. vj. Nemo
poteſt duobus dominis ſeruire adinuiceȝ ſci/
licet non ordinatis. ergo impoſſibile eſt eē du/
os vltimos fines vnius hominis adinuicem
non ordinatos. Nec obſtat quod Auguſt. dicit
in. xix. de ciuita. dei: quoſdaȝ videlicet poſuiſ/

ſe vltimum finem in quatuoꝛ. ſcilicet in volup
tate: pulchꝛitudine: quiete: ꝛ huiuſmodi pꝛin/
cipijs nature ꝛ virtute: que vtiq3 ſunt plura.
Nam omnia iſta plura accipiebant illi ratione
vnius boni perfecti ex his conſtituti.

¶ Quod omnia .§.ij.

que vult hō vult propter vltimū finē3: qđ ꝓbat
beatus thomas in prima ſcđe. q. j. duplici ratio
ne. Et prima eſt: q2 quicquid homo appetit: ap
petit ſub rōne boni: quod quidem ſi non appe/
titur vt bonum ꝑfectu3 quod eſt vltimus finis
neceſſe eſt ꝙ appetatur vt tendens in bonum ꝑ
fectum. q2 ſemper inchoatio alicuius oꝛdinaꝫ
ad conſūmationem eius. Sicut pꝫ tam in his
que fiunt a natura q3 in his que fiunt ab arte.
Et ideo hoīs inchoatio perfectionis oꝛdinaꝫ
in conſūmatam ꝑfectionem que eſt ꝑ vltimum
finem. Scđo: quia vltimus finis hoc modo ſe
habet in mouendo appetitum: ſicut ſe hab3 in
alijs motibus pꝛimum mouens. Manifeſtum
eſt autem ꝙ ſcđe cauſe mouentes non mouent
niſi ſm ꝙ mouentur a pꝛimo mouente. Unde
ſcđa appetibilia non mouent appetitum niſi in
oꝛdine ad pꝛimum appetibile quod eſt vltim⁹
finis. Pꝛo tertio pōt induci auctoꝛitas Aug. di
centis. xix. de ciui. dei. ꝙ illud ē finis boni nſi
pꝛopter quod amantur cetera. illud autem pꝛo
pter ſeipſum. Quāuis aūt ſcientie ſpeculatiue
pꝛopter ſeipſas queranꝫ: queruntur tñ ꝛ appe/
tuntur vt bonum ſpeculantis qđ cōpꝛehendiꝫ
Qđ nō requiritur ꝙ ſp cogitet actu de vlti. fi. ſub bono cōpleto qđ ē vltim⁹ finis. ¶ Itē ſciē/
dū ꝙ nō opoꝛtet ꝙ aliqs ſemp cogitet de vltio
fine qñcunq3 aliquid appetit vel opatur: ſ3 vir/
tus pꝛime intētionis que eſt reſpectu vltimi fi/
nis: manet in quolibet appetitu cuiuſlibet rei.
ēt ſi de vltimo fine actu nō cogiteꝫ. Sicut qui
vadit ꝑ viam nō op3 ꝙ in quolibet paſſu cogi/
tet de fine vie. Si autem queraꝫ vtru3 alia ꝯue
niant in vltimo fine cū creatura rōnali. Rñdeꝫ
ſm beatū Tho. ꝙ cum finis dicatur ſm phm.
ſ. cuius ꝛ quo. i. res in qua rō boni inuenitur ꝛ
adeptio eius. Sicut finis auari eſt pecunia ꝛ a/
deptio eius. Pꝛimo ergo modo in fine oīa cō/
ueniūt ꝛ talis finis eſt deus qui eſt vltim⁹ finis
hoīs ꝛ omnium aliaru3 rex. ¶ Scđo modo ſu
mendo finē. ſ. ꝑ adeptione ſeu ꝯſecutiōe finis.
ſic in fine vltio hominis nō cōicant creature ir
rōnales. Nam hō ꝛ alie creature rōnales conſe
quunꝫ vltimū finem cognoſcendo ꝛ amando
deum qđ nō cōpetit alijs creaturis que adipi/
ſcunꝫ vltimū fine3 inq̄3tū participāt aliquam ſi
militudinē dei. ſ. ſm ꝙ ſunt vel viuūt vl agno/
ſcūt. btitudo aūt notat adeptionē vltimi finis.

¶ Utrum omniū .§.iij.

hominum ſit vnus ꝛ idem finis vltimus. Re/ An oēs hoīes appetāt beatitudinem
ſpōdet beatus Thom. prima ſecūde queſtio. j.
ꝙ de vltimo fine poſſumus loqui dupliciter.
Uno modo ſm rationem cōmunem vltimi fi/
nis. Et ſic omnes homines conueniunt in ap/
petitu vltimi finis: quia omnes homines appe
tunt ſuam perfectionem adimplere qui eſt ra/
tio vltimi finis. Alio modo ſm id in quo conſi
ſtit ratio vltimi finis. Et ſic non omnes conue/
niunt in appetitu vltimi finis. Nam quidam
appetunt diuitias tanq̄3 conſūmatum bonu3:
quidam voluptatem: quidam aliquid aliud.
Sicut guſtui delectabile eſt dulce: ſed quibuſ/
da3 maxime eſt delectabilis dulcedo vini: qui/
buſdam dulcedo mellis: quibuſdam aliud. Il/
lud tamen opoꝛtet eſſe delectabile melius ſim/
pliciter in quo maxime delectaꝫ qui habet opti
mum guſtum. Similiter illud bonū debet eſſe
completiſſimum quod tanq̄3 vltimum finē ap/
petit habens affectum bene diſpoſitu3. ¶ Qđ
Qđ hoī ꝯuenit agē qcqd agit ꝑꝑ finē hominī conuenit agere quecūq3 agit pꝛopter
finem. Ratio eſt ſm beatum Thom. pꝛima ſecū/
de. quia ille ſole actiones que fiunt ab homine
ꝑpꝛie dicuntur humane que ſunt hominis in/
quantum eſt homo. Differt aūt homo ab alijs
creaturis irrationabilibus in hoc: ꝙ eſt domi
nus actuum ſuoꝝ. Unde ille ſole actiones vo
cantur humane quarum homo eſt dominus.
Eſt autem homo dñs actuum ſuoꝛu3 per ratio/
nem ꝛ voluntatem. Unde liberum arbitriū dꝫ
facultas voluntatis ꝛ rationis. Ille ergo ꝑpꝛie
dicuntur actiones humane que ex deliberata
voluntate procedunt. Si que alie actiones cō/
ueniant homini poſſunt dici hominis: ſed nō
humane pꝛopꝛie. Omnes autē actiones que
pꝛocedunt ab aliqua potentia cauſantur ab ea
ſm rationem ſui obiecti. Obiectum autem vo
luntatis eſt bonū ꝛ finis. Unde opoꝛtet ꝙ oēs
actiones humane ſint pꝛopter finem.

¶ Quod agere .§.iiij.

pꝛopter fine3 non ſolum conuenit homini: ſed
etiam alijs creaturis. Unde phs in. ij phyſico. etiā oēs alie creature
rum dicit. ꝙ non ſolum intellectus ſed etiā na/
tura agit pꝛopter finem. Sed ſm beatu3 Tho.
vbi ſupra. Aliquid ſua actione vel motu tēdit quā ꝑ ſe
ad finem dupliciter. Uno modo ſicut ſeipſum finē ſed
mouens vt homo. Alio modo ab alio mouen/ ab alio
te ad finem. ſicut ſagitta tendit ad finem deter
minatum ex eo ꝙ mouetur a ſagittāte qui ſua3
intentionem in finem dirigit. Illa autē que ra
tionem habent mouent ſe in finē: quia habent
dñium ſuoꝝ actuum per liberum arbitriu3. Il
la que ratione carent tendunt ad finem per na/
turalem inclinatione3 quaſi ab alio mota. non
autem a ſeipſis cum non cognoſcant rationem

finis: et ideo nihil in finem ordinare poſſunt ſed ſolum in finem ab alio ordinantur. Nam tota natura comparatur ad deum ſicut inſtrumētum ad agens principale. Et ideo proprium eſt nature rōnalis vt tendat in finem: quaſi ſe agens vel ducēs ad finem. Natura vero irrōnalis quaſi ab alio acta vel ducta: ſiue in finē apprehenſuʒ ſicut bruta aīalia: ſiue ī finē nō apprehenſum ſicut ea que carent oīno cognitione. et ſic oia agunt propter finem. Qd̄ autem hoc ſit verū et neceſſariū probat ſic. b. Tho. cauſaruʒ ordinataꝝ ſi prima ſubtrahit̄ neceſſe eſt alias ſubtrahi. Prima aūt int̄ oēs cāa eſt cā finalis. Cuius rō eſt: q: materia non ꝯſequit̄ formā niſi ſm ꝙ mouet̄ ab agente. Nihil enim ſe reducit a potentia in actū. Agens autem nō mouet niſi ex intentione finis. Si enim agēs nō eſſet determinatum ad aliquē effectū. nō magis ageret hoc ꝙ̄ illud. Ad hoc ergo ꝙ effectū determinatum producat: neceſſe eſt ꝙ determinet̄ ad aliqd̄ certum: ꝙ hʒ rōnem finis. Hec aūt determinatio ſicut in creatura rōnali ſit per rōnalem appetitum. qui dr̄ voluntas. Ita in alijs ſit per īclinationem naturalem. qui dicit̄ appetitus naturalis. ¶ Quod actus humani inquātū morales ſortiuntur ſpeciē a fine ſm. be. Tho. vbi. ſ. Rō eſt. q: vnūquodqȝ ſortitur ſpēm ſm actū et nō ſm potentiā. Unde ea que ſunt cōpoſita ex materia et forma ꝯſtituunt̄ in ſuis ſpeciebus p propias formas. Actus autē humani dicunt̄: vt dictum eſt inquātū procedūt a volūtate deliberata. Obiectum aūt volūtatis eſt bonū et finis: et iō manifeſtū eſt ꝙ et principium humanoꝝ actuum inquantū ſunt humani eſt finis: ſilr terminus eorundem. Nam id ad quod terminatur actus humanus: eſt id quod voluntas intendit tanquam finem ſicut in agentibus naturalibus: forma generati eſt conformis forme generantis. Et cum vnumquodqȝ habeat ſpecieʒ a principio intrinſeco finis non eſt aliquid extrinſecum omnino ab actu: q: comparatur ad actum vt principium vel terminus. Et hoc ipʒ eſt de ratione actus vt ſcilicet ſit ab aliquo quātum ad actionem et ſit ad aliquid quantum ad paſſionem. Scōm autem quod eſt prior in intentione. ſic pertinet ad voluntatem. Et hoc modo dat ſpeciem actui humano ſiue morali. Item vnus actus numero ſm ꝙ egreditur ſemel ab agente non ordinatur niſi ad vnum finem proximum. a quo habet ſpeciem. Sed poteſt ordinari ad plures fines remotos. quorum vnus ē finis alterius. Nihil autem prohibet ꝙ actus qui ſunt idem ſm ſpeciem nature: ſicut occidere propter iuſtitiam: et occidere propter odiuʒ ſint diuerſi ſm ſpeciem moris. Nam primus eſt actus virtutis. ſcōs actus vitij etc̄.

¶ De beatitudinis quidditate et multiplicitate.
Capitulum quartum.

DE beatitudine que eſt obiectū ſpei. Boe. in. iij. de ꝯſo. ſic qd ſit ſʒ diffinit beatitudinem. Beatitudo eſt ſtatus oīum bonoꝝ aggregatiōe perfectus. hāc aūt oēs naturaliter appetūt. Unde ipſe dicit ꝙ oīs cura mortalium quā multiplicium ſtudiorum labor exercet: diuerſo quidē calle procedit ad vnū tamen beatitudinis finem nitit̄ peruenire. Et Augu. in. x. de ciui. dei. in pnci. ait. Omnium hominū qui ratione quoquo mō vti pñt certa ſententia eſt. Beatos eſſe oēs homines velle. Qui autem ſint vel vnde fiant dum mortalis queris infirmitas. multe hinc controuerſie cōcitate ſunt in quibus philoſophi ſua ocia et ſtudia contriuere. — *De beatitudine* — *Boetius*

¶ Eſt autem tri- .§.i. — *De triplici beatitudine*

plex beatitudo. que poteſt notari in illo verſu. ps. cxliij. Beatum dixerunt populum cui hec ſunt. btūs pplſ cuius dominus deus eius.

¶ Et prima eſt beatitudo falſa et deceptiua ibi Beatū dixerūt populum cui hec ſunt.

¶ Secunda eſt beatitudo imperfecta et diſpoſitiua. ibi. b. po. cuius dominus.

¶ Tertia eſt beatitudo perfecta et obiectiua. ibi. deus eius.

¶ Quantū ad primū. vtiqȝ hoīes mūdi reputant btm̄ illū populum et illos hoīes qui abundant tpalibus: de qbus fuerat locutus. ſ. ps. Et aliq reputant beatitudinē diuitias vt auari q: oīa faciunt vt cumulēt diuitias: eſtimantes illas vt ſummum bonū maius alijs. Ad hūc finem dirigunt oēm ſuum actū: affectū: cogitatum: ſtudium et laborē: propter hec poſtponētes dei mādata: et ſic magis nūmū ꝙ̄ deum diligētes. Unde aplūs appellat auaritiā idolorū ſeruitutē. Alij tanqȝ beatitudinē querūt honores mundi: vt ambitioſi. Alij gl'iam et famaʒ vt vane glorioſi. Alij potentiam dominādi alijs: vt ſuperbi. Alij carnales delectatiōes: vt luxurioſi. Alij ꝯſeruationē vite tpalis cum ſanitate. et alij in alijs cōmodis ponūt beatitudinē: vt delitioſi. Alij in cognitiōe reꝝ vt phi curioſi. Sed ꝯtra oēs hos dicit dūs per Eſai. i. c. ij. Popule meus qui btm̄ te dicunt. ſ. propter iſta habita ipſi te decipiunt. ¶ Nam impoſſibile eſt in aliquo horum eē beatitudinē veram. qd̄ probat. b. Tho. Argu. j. ij. q. ij. ¶ Sed videt̄ ꝙ hoc non ſit verum ſcʒ mentuʒ ꝙ oēs appetant beatitudinē. Nullus enim poteſt appetere qd̄ ignorat: q: bonū apprehenſū eſt obiectū appetitus. vt dr̄. iij. de aīa. Sed multi ignorāt qd ſit beatitudo: qd̄ pʒ ex hoc: quia beatitudinem quedam poſuerūt eā in voluptate corporis alij in ...

diuitijs:ꝛ hmõi.ergo ꝛc. Rñdet bea. Thom.
j.ij.q.v.ar.viij.ꝙ beatitudo põt dupliciter con
ſiderari. Uno mõ ſm cõmunẽ rõnem beatitu/
dinis. Et ſic neceſſe eſt ꝙ ois homo beatitudi/
nem velit. Rõ autẽ cõis beatitudinis eſt ꝙ ſit
bonum perfectũ. Cum aũt bonum ſit obiectuȝ
voluntatis: perfectũ bonum alicuius eſt ꝙ to/
taliter eius voluntati ſatiſfaciat. Uñ appetere
beatitudinẽ nihil eſt aliud ꝗ̃ appetere hoc ꝙ
voluntas eius ſatiet qḋ quilibet vult. Alio mõ
poſſumus loqui de beatitudine ſm ſpecialẽ rõ
nẽ: ꝗ̃tũ ad id i quo beatitudo ꝯſiſtit. Et ſic non
oẽs cognoſcunt beatitudinem: q2 neſciunt cui
Solutõ argum/ ti. rei cõis ratio beatitudinis ꝯueniat. Quidam
enim putant hanc reperiri in diuitijs. alij in vo
luptatibus ꝛ hmõi. ꝛ per ꝯñs nõ oẽs appetũt
beatitudinem. Rõ enim perfecte beatitudinis
conuenit huic rei. ſ. viſioni diuine eſſentie. In
hoc enim eſt ſtatus oium bonoꝝ perfectus: q
eſt beatitudinis. Unde xp̄s Jo. xvij. Hec eſt vi
ta eterna vt cognoſcãt te ſolum verum deũ ꝛc.
Et hoc habet quietare appetitũ hominis. Uñ
p̄s. xvj. Satiabor cuȝ apparuerit gloria tua. ß
autem ſcȝ videre deum certũ eſt ꝙ multi nõ ap
petunt ſuper omnia alia: ſed magis alia terre/
na: vt patet in peccatoribus. Unde ꝛ deus per
Iiere. ait. ij. c. Duo mala fecit populus meus.
Me dereliquerunt fontem aque viue: ꝛ fode/
runt ſibi ciſternas diſſipatas.

Quod in diui/ .§. ij.

Q2 btitudo ñ ꝯſiſtit i diuitijs ponunt tres rõ/ nes.

tijs ꝯſiſtat beatitudo hois eſt impoſſibile. Rõ
eſt ſm. b. Tho. j. ij. q. ij. Beatitudo eſt vltimus
finis hois ad quem oia alia ordinant ꝛ ipſe nõ
ordinatur ad aliud. Sed diuitie nõ p̄nt eſſe vl
timus finis hois. Naȝ diuitie aut ſunt natura
les: aut artificiales. Naturales dicunt quibus
homini ſubuenit cõtra defectus naturales tol
lendos: vt cibus: potus: veſtimenta: vehicula:
habitatiões ꝛ hmõi. Iſta aũt querũtur nõ pro/
pter ſe ſed ꝑpter aliud ſcȝ ad ſuſtentandum na
turam hois. Artificiales diuitie ſunt qbus na
tura nõ iuuatur ſm ſe vt denarij: ſed ars eoꝝ ad
inuenit ꝑpter facultatem cõmutationis: vt ſũt
quaſi menſura quedã rerum venaliũ. Iſte autẽ
diuitie artificiales nõ querunt niſi propter na
turales. nõ enim quererent niſi per ea illa alia
emerent ad vſum vite. Neutre ergo habent ra
tionem vltimi finis hois: ſed ipſe ordinantur
ad hoiem ſicut ad finem. Nam ordine nature
omnia hmõi ſunt infra hoiem ꝛ facta propter
hominem. Iuxta illud p̄s viij. Omnia ſubieci
ſti ſub pedibus eius. Ergo in diuitijs nõ eſt vl
timus finis hominis. nec per ꝯñs beatitudo.
¶ Scḋa ratio eſt. ſm Tho. q2 bonuȝ hominis
conſiſtit magis in retinẽdo beatitudineȝ ꝗ̃ in
emittendo ipſam. Sed bonum hominis circa
diuitias magis cõſiſtit in emittendo ꝛ euerten
do ꝗ̃ retinẽdo: etiã quantũ ad deum. ꝑpter qḋ
xp̄s dixit Matthe. vj. Nolite theſaurizare ꝛc.
Theſaurizate aũt theſauros in celis ſcȝ erogan
do indigentibus. Et ꝗ̃tum ad mũdi honoreȝ.
Unde Boe. ij. de ꝯſo. Diuitie diffundẽdo ma
gis ꝗ̃ exaceruando melius lucent. Sigdẽ aua
ritia ſp odioſum: claros largitas facit. ¶ Po
teſt aſſignari tertia ratio: q2 beatitudo quietat
ꝛ ſatiat appetitũ. ſm illud p̄s. xvj. Satiabor cũ
apparuerit gloria tua. Sed diuitie nõ quietãt
appetitum. Jo. iiij. Qui bibit ex hac aqua ſitiet
iterum. Prouer. pe. Due ſunt ſanguiſuge que
dicũt: affer: affer. i. auaritia ꝛ luxuria. Ambro.
xlvij. di. ſicut hi ait. Nec ſatietas vnꝗ̃ nec fi/
nis aderit cupiditati. Exemplũ in Alexan. ma
gno qui hñs dominium mundi: cum audiſſet
a quibuſdam p̄his eſſe plures mundos: ſuſpi/
rans ꝛ illos alios deſiderabat. Eſt autẽ appeti/
tus diuitiaꝝ artificialiuȝ infinitus: q2 deſeruit
cõcupiſcentie inordinate que nõ modificat ſm
p̄hm. Aliter tamen eſt infinitum deſideriuȝ di
uitiarum. aliter deſideriũ ſummi boni. Nam
ſummũ bonũ quanto magis perfecte poſſide/
tur: tãto magis cognoſcitur ipm ꝛ amat: ꝛ alia
contẽnuntur: q2 quanto magis habet tãto ma
gis cognoſcit. Unde Eccĩ. xxiiij. Qui edũt me
adhuc eſurient ꝛc. Sed in appetitu diuitiaruȝ
ꝛ quorumcunqȝ tẽporalium eſt contrariũ. Nã
cum non habẽtur appetuntur: q2 eſtimat ma
gnum bonum in eis eſſe. Cum iam habentur
ipſa contẽnuntur: ꝛ alia deſiderantur. Et hoc
ideo quia eorum inſufficientia tunc magis co
gnoſcitur cum habentur.

Quod in hono/ §. iij.

q2 nec ẽſt in ho/ norib9 rõne ſ ſignant

ribus conſiſtat beatitudo hominis eſt impoſſi
bile ſm. b. Tho. j. ij. q. ij. Et ratio eſt: quia ho/
nor exhibetur alicui propter aliquam eius ex/
cellentiam: ꝛ ita eſt ſignum ꝛ teſtimonium qḋ/
dam eius excellentie que eſt in honorato. Ex/
cellentia autem hominis maxime attenditur
ſm beatitudinem que eſt hominis perfectum
bonum ꝛ ſm partes eius ideſt ſm illa bona ex
quibus aliquid beatitudinis percipitur ꝛ par/
ticipatur. Et ideo honor poteſt conſequi beati/
tudinem. Sed principaliter in eo non põt con
ſiſtere beatitudo. Et q2 honor conſequitur bea
titudinẽ: hic eſt ꝙ ſicut nãlr deſiderat btitudo
ita nãlr appetit honor ꝯñs ipaȝ. Uñ Aug. i li.
de ci. dei. allegans Cice. ait. Honos alit artes q
ꝗ̃ ad ſtudia accenduntur gloria. ¶ Scḋa rõ eſt
ſm. b. Tho. q a beatitudo eſt in btõ: ſed honor
non eſt in honorato ſed in honorãte: qui reue/
rentiam exhibet honorato. ſm p̄hm. j. Ethico.

Ergo nō in honore conſiſtit beatitudo. Et ſi di
catur ꝙ beatitudo non eſt premiū virtutis pro
pter quā virtuoſus operat̄: ſed honor ſm pħm
in.iiij.Ethi.dr̄ eſſe premium virtutis ergo vi/
detur ꝙ in eo conſiſtat beatitudo. Rn̄.b.Tho.
ꝙ pħs nō dicit ꝙ honor ſit premium virtutis
ſita ſcʒ ꝙ ꝑpter ipſum honorē habendum vir/
tuoſus operetur ſicut ꝑpter beatitudinē: q: tunc
non eſſet virtuoſus ſed ambitioſus. Sed dicit̄
premiū virtutis quoad exhibentes honorem
quia ꝗ̄ſi non hn̄t homines qd maius dent: ⁊
ſic virtuoſus accipit honorē ab hominibus lo
co premij. ❧ Tertia rō eſt: q: beatitudo cuʒ ſit
perfectum bonū non congruit niſi bonis. Sʒ
honor eſt cōmunis bonis ⁊ malis. Unde Au/
gu. dicit de malo prelato vel clerico. Et in exē/
plum culpa vehementer extendit̄ cum pro re/
uerentia ordinis peccator honorat̄.di.lxxxiij.
nemo. Ex hoc tn̄ non efficit̄ beatus ſed confuſi
bilis. Un̄ Symachus pa.j.q.j.ait. Uiliſſimus
cōputandus eſt ſi ſanctitate ⁊ ſcientia non ꝑcel
lit qui eſt honore preſtantior. Quod autē deo ⁊
excellentiſſimis creaturis maxime exhibeatur
honor. ſm illud.j.Thi.j. Deo honor ⁊ glīa hoc
eſt in ſignū ⁊ teſtimonium excellentie preexiſtē
tis in eis: non ꝙ honor faciat eos excellentes.
Amā fuit valde honoratus: q: ſcd̄s poſt aſſuerꝫ
⁊ tn̄ malus: tandē ſuſpenſus eſt. Heſter.iij.

❧ Quod in glo/ .§.iiij.

ꝙ nec ēt ria humana ſeu fama conſiſtat beatitudo eſt i/
in glīa poſſibile ſm.be.Tho.j.ij.q.ij. Rō eſt: quia ſm
vel ī fa/ Ambro. gloria eſt clara cū laude noticia. Res
ma. autem cognita aliter cōparatur ad cognitiōeʒ
humanā: aliter ad diuinam. Humana eniʒ co/
gnitio cauſatur a rebus cognitis ſed diuīa co/
gnitio eſt cauſa rerum cognitarum. Unde per
fectio humani boni que dicit̄ beatitudo nō po
teſt cauſari a noticia humana ſed magis noti/
cia humana de beatitudine alicuius ꝑcedit: ⁊
quodāmodo cauſat̄ ab ipſa beatitudine ichoa
ta vel perfecta. Et iō in fama vel humana glīa
non pōt conſiſtere hominis beatitudo ſʒ bonū
hominis depēdet ſicut ex cā a cognitione dei.
Et iō ex gloria que eſt apud deū dependet bea/
titudo hominis ſicut ex cauſa ſua ſm illud Ps.
xc. Eripiam eū ⁊ glorifica. eum longitudine di
erum ⁊c̄. ❧ Scd̄a ratio eſt: quia beatitudo ha
bet in ſe veritatem. Fama autem ſeu gloria tē/
poralis habet in ſe frequenter falſitatem. Naʒ
humana noticia ſepe fallitur: ⁊ precipue in cō/
tingentibus ſingularibꝰ. cuius ſunt actus hu
mani. Multi enim credunt̄ boni qui ſunt ma/
li. Unde Gre. ad Mauritiuʒ. Multa ſunt que
de dei iudicio homines ignorant. Nam quos
vos laudatis ille forte reprehēdet: ⁊ quos vos
reprehendetis ille laudabit. xi.q.j. ſacerdoti/
bus. Unde Damaſus papa qui fuit ſanctus fu
it infamatus de adulterio vt refert. Hierony.ij.
q.vij.§.cuʒ Balad. in fine. Et Symon magus
reputatus eſt deus a romanis. ❧ Tertia ratio
eſt: quia beatitudo eſt bonum permanens. vn/
de dicitur ſtatus. Sed gloria temporalis dici/
tur quid valde tranſitoriuʒ. Eſaias.xl. dicitur.
Omnis caro fenum: ⁊ omnis gloria eius qua
ſi flos agri: quia vna die apparet: alia decidit
⁊ marcet. Unde Boeti. O gloria gloria. quid
aliud es ꝗ̄ in millibus hominum inflatio que
dam aurium. Sedechias rex iſrael fuit in ma/
gna gloria in regno ſuo: ⁊ poſtea captus exce/
catus ductus in babyloniam in magna confu/
ſione. Hieremi.vl. vnde non appreciandā in ſe.
Grego.x.q.iij. Inter verba laudantium ⁊ vitu/
perantium ad mentem ſemper recurrendum
eſt. Et ſi ſibi nō inuenitur bonum quod de no/
bis dicitur magnam triſticiam debet genera/
re. Si autem ibi non inuenimus malum quod
de nobis homines loquuntur: in magnam de/
bemus letitiam reſilire. Uerum: vt dicit Au/
guſti. ibi in ca. Non ſunt audiendi ad edifica/
tionē alioꝝ ⁊ tollendū ſcandalū debemus con
ſeruare bonā famā. Et cū qs poteſt debet decla
rare innocentiam ſuaʒ cum iniuſte infamatur.

❧ Quod conſi/ .§.v

ſtat beatitudo in poteſtate ſeu dominio ſm.b. ꝙ nec ēt
Tho.j.ij.q.ij. eſt impoſſibile. Et ratio eſt: q: po/ ī ptāte
teſtas ſe hʒ ad bonum ⁊ maluʒ. Multi enim ma vel do/
le vtuntur vt frequentius: vt patet in Saule ꝑ/ minio.
mo rege populi dei qui de optimo effectus eſt
peſſimus. Omnes etiam reges iſrael fuerunt
mali reges. etiā Juda pro maiori parte. ſʒ Au
gu. de ciui. dei. Beatitudo aūt eſt puruʒ ⁊ per/
fectum bonum: ⁊ non poteſt quis vti male.
Magis autem poteſt conſiſtere aliqua beatitu
do in bono vſu poteſtatis que eſt per virtuteʒ
ꝗ̄ in ipſa poteſtate. ❧ Secunda ratio eſt: quia
beatitudo non habet anxietatem: ſed delectati/
onem ⁊ ſecuritatem. poteſtas auteʒ terrena ha
bet plurimuʒ anxietatis ⁊ timoris. Unde Gre
gori. Omne quod hic eminet plus merorib
afficitur ꝗ̄ honoribus gaudet diſtin.xiij. ner/
ui. ⁊ Boe.ij. de conſola. Poteſtas humana ſol/
licitudinum morſus expellere formidinū acu/
leos vitare nequit. Exemplum ponitur in illo
domino qui fecit pendere gladium acutum fi
lo tenui ſuper caput amici recumbentis ſecuʒ
in menſa copioſiſſime preparata ⁊c̄. ❧ Ter/
tia ratio eſt quia beatitudo eſt bonum per ſe
ſufficiens ⁊ non indigens alio: vt patet in
primo Ethicorum. ita ꝙ ipſa adepta nullum
bonum deficit homini neceſſarium. Sed ha/

viſta ptãte adhuc multis indiget alias miſer eſ
ſet:nec eam tenere poſſet. Indiget enim ſerui//
toribus officialibus ⁊ multis adiutorijs. Unđ
⁊ due poteſtates principales in eccleſia.ſ.impia/
lis ſeu regalis ⁊ pontificalis: vna indiget alte/
ra: vt dicit Cyprianus di.xcvj.cum ad ver. ⁊
xxiij.q.v.c.principes. Et ptãs imperialis fre//
quenter adiuuit ⁊ defendit eccleſiam ſeu pote/
ſtatem papalem: vt patet di.lxiij.adrianus.⁊
ca.tibi domino.⁊ papa cõfirmat impatorẽ.

¶ Quod in vo/ .§.vi.

Q. nec etiaʒ in volup// tatibus

luptatibus cõſiſtat beatitudo vera impoſſibile
eſt. Et rõ eſt ſm.b.Tho.j.ij.q.ij. Quia delecta//
tiones ſpũales ſũt potentiores corporalibꝰ:ſʒ
in delectationibus ſpũalibus nõ conſiſtit prin
cipalis beatitudo ꝑfecta. ergo multo minus
incorporalibꝰ. Quod autem non conſiſtat bea
titudo principaliter in delectatiõe ſpirituali.ꝓ
batur per hoc:quia in vnaquaqʒ re aliud ẽ qđ
pertinet ad eſſentiam rei. aliud eſt proprium ac
cidens eius. ſicut in homie aliud eſt qđ eſt aĩal
rõnale. aliud quod eſt riſibile. ¶ Eſt autẽ conſi/
derandũ ꝙ ois delectatio eſt quoddam propri
um accidens qđ conſequit beatitudinem vel
aliquam beatitudinis ptem. Ex hoc eniʒ aliqs
delectatur quod hʒ aliquod bonum ſibi conue
niens in re vel in ſpe, vel ſolum in memoria.
Bonum aũt conueniens ſi ſit perfectũ eſt hois
beatitudo ipſa. Si autem ſit imperfectum eſt
quedam beatitudinis participatio vel propin/
qua vel remota. vel ſaltem apparens. Uñ mani
feſtum eſt ꝙ nec ipſa delectatio que conſequit
bonum ꝑfectum eſt ipſa eſſentia beatitudinis:
ſed quoddam ꝯñs ad ipſam ſicut ꝑ ſe accidẽs:
ſed ⁊ voluptas corꝑalis non poteſt etiaʒ modo
predicto ſequi bonum ꝑfectum. nam ipſa ſeq
tur bonum qđ apprehendit ſenſus qui eſt vni
tus anime vtens organo corꝑali. Bonum aũt
quod ꝑtinet ad corpus ⁊ apprehenditur ſʒ ſen
ſum nõ poteſt eſſe ꝑfectum hois bonum. Cum
eniʒ ps aĩe que eſt abſoluta ab organo corꝑali
vt intellectꝰ habeat quandã infinitatẽ reſpectu
ipſius corporis ⁊ ptium aĩe corpis concreatarũ
ſicut imaterialia ſunt quodãmodo infinita re/
ſpectu materialium. Naʒ vlĕ quod cognoſcit
intellectus eſt abſolutum a materia. ⁊ continet
ſub ſe. quaſi infinita ſingularia. iđ bonum con/
ueniens corpĩ quod ꝑ apprehenſionez ſenſus
cauſat delectationem corꝑalem: nõ eſt ꝑfectuʒ
bonũ: ſed quoddam minimuʒ in compatione
ad bonũ aĩe. Et ſic voluptas corꝑalis non põt
eſſe ipſa beatitudo. nec ꝑ ſe accidens beatitudi
nis. ¶ Scđa rõ eſt q: beatitudo vera eſt ꝓpria
creature rõnalis cuius eſt capax ꝑ rõnez vel in/
tellectum. Uoluptates aũt corꝑales ſunt cões

Delectatio vñ cauſet.

nobis ⁊ brutis. Unde ⁊ Boeꝰ. dicit ꝙ ſi volu/
ptates nos beatos efficere poſſent nihil cauſe
eſt quin pecudes quoqʒ beate eſſe dicãtur: ſed
hoc abſurdum eſt dicere. Eſt autem vehemens
appetitus delectationis ſenſibilis contingens
ex hoc ꝙ operationes ſenſuum que ſunt prin/
cipia noſtre cognitionis ſunt magis percepti/
biles. vnde a pluribus appetuntur ꝗ̃ delecta/
tiones ſpirituales. Et q: ſunt magis note. ideo
ſumpſerunt ſibi nomen voluptatis ſm phũm
in.vij. Ethic. Eo autem modo omnes appetũt
delectationem quo appetũt bonum. Nam de/
lectatio eſt quies in bono deſiderato. tamẽ de/
lectatio appetitur ratione boni ⁊ nõ ecõuerſo.
Unde nõ ſequitur ꝙ delectatio ſit maximuʒ ⁊
per ſe bonum: ſed ꝙ vnaquaqʒ delectatio cõſe/
quatur aliquod bonum ⁊ maxima delectatio ⁊
ſũma. ſequitur ſũmum bonuʒ habitũ. ¶ Ter/
tia ratio eſt ꝙ beatitudo cum ſit perfectum bo/
nũ: nulli põt eſſe nociua. Sed voluptates ſunt
nociue aĩe ⁊ corpori. Unde Boe. in.iij. de cõ/
ſo. Triſtis eſſe exitus voluptatũ quiſquis libi/
dinum ſuarum reminiſci voluerit intelliget. ⁊
Sene. Plures occidit voluptas ꝗ̃ gladius. Et
Hiero. ꝙ Gali. dicit. Athletas quorũ vita ⁊ ars
ſagina eſt non diu viuere poſſe nec ſanos eſſe.
aĩaſqʒ eorũ nimio ſanguine ⁊ adipe quaſi luto
inuolutas: nihil tenue: nihil celeſte cogitare: ſʒ
ſemꝑ de carnibus eructare: ⁊ vẽtris ingluuieʒ
cogitare. de ꝯſe. di.v. ne tales. Et Grego. dicit.
Salomon quippe ex inordinato amore femi//
narũ ⁊ vſu ad hoc vſqʒ perductus eſt vt ⁊ tẽpla
idolis conſtrueret. xxxij.q.iiij. Salomon.

Delectatio qđ ſit.

¶ Quod in ſani/ .§.vij.

Q nec ẽ in ſanitate triplici rõne.

tate ⁊ quiete corꝑis ⁊ optima diſpoſitione con
ſiſtat beatitudo: eſt impoſſibile. Et prima ratio
eſt ſm.b.Tho.j.ij.q.ij. q: impoſſibile eſt ꝙ illi/
us rei que ordinatur ad aliud ſicut ad fineʒ. vl/
timus finis ſit conſeruatio eius in eſſe. Sicut
nauis que ordinatur vt ad fineʒ ad nauigatio/
nẽ: finis eius vltimus non eſt cõſeruatio eius:
ſed nauigatio. Et hoc intẽdit principaliter gu/
bernator eius. Manifeſtuʒ eſt autem ꝙ homo
ordinatur ad aliquid extra ſe ſicut ad finẽ. Nõ
enim homo eſt ſũmum bonum ad quod incli/
natur per naturalem appetitum eius: q: vt di/
cit Boe. Inſerta eſt mentibus hominũ natura
liter veri ſummiqʒ boni cupiditas. Unde im/
poſſibile eſt ꝙ vltimus finis voluntatis ⁊ ratio
nis ſit conſeruatio ſui eſſe. Unde Eccĩ. xv. dici/
tur. ꝙ deus ab initio conſtituit hominem: ⁊ re
liquit eum in manu conſilij ſui: ideſt liberi ar/
bitrij. ex quo ordinat ſe ad fineʒ ⁊ eligit ea que
ſunt ad finem. ¶ Secunda ratio eſt: quia dato
ꝙ finis rationis ⁊ voluntatis eſſet conſeruatio

ſui.adhuc tamen nõ poſſet dici ꝙ finis homi/
nis eſſet aliquod bonũ corporis.Eſſe enim ho/
minis cõſiſtit in aĩa ⁊ corpore:⁊ q̃uis eſſe cor/
poris dependeat ab aĩa.non tamẽ ecõuerſo eẽ
anime dependet ab eſſe corporis.Et ipſum cor
pus eſt propter aĩam:ſicut inſtrumẽtum ꝓpter
motorem:vt per hoc ipſum ſuas actiones exer
ceat.Unde oĩa bona corporis ordinant̃ ad ani
mam.⁊ bona eius ſicut ad finez.Et ideo eſt im/
poſſibile ꝙ in bonis corporis conſiſtat beatitu
do:que eſt vltimus finis hominis.Ad qđ etiã
facit quod dicit Augu.ꝙ maius dãnum eſt in
amiſſione vnius anime q̃ mille corpoꝝ.xxiiij.
q.iij.ſi habes.¶ Tertia ratio eſt:q2 ſm beatitu
dinem homo excellit omnia aĩalia:ſed ſm bo/
na corporis homo a multis aĩalibus ſuperat̃:
ſicut ab elephante ⁊ fenice in diuturnitate vi/
te.a leone in fortitudine.a caprea ⁊ ceruo in ve
locitate.ab aquila ⁊ lince in viſus acumine.a
cane in odoratu.ab aranea in leuitate tactus.
⁊ huiuſmodi.

¶ Quod beati/ .§.viij.

Q nec ét in cognitõe cuiuſcũq rei: niſi ipſe cta cognitione dei.

tudo pfecta non conſiſtat eſſentialiter in cogni
tione quacũq vel cuiuſcũq rei niſi perfecta co
gnitione dei.Et ꝙ non conſiſtat in cognitione
ſenſitiua quacũq.¶ Probatur ex hoc ſm be.
Tho.j.ij.q.iij.Nam beatitudo hominis conſi
ſtit eſſentialiter in cognitione ipſius ad bonuz
increatum.quod eſt vltimus finis:cui hõ con/
iungi non poteſt per operationez ſenſus:quia
ſpiritus eſt deus. Bruta etiam animalia cum
cõmunicent nobis in ſenſitiua operatiõe:ſi in
hoc cõſiſteret beatitudo.eſſent ⁊ ipſa beata:qđ
eſt abſurdum dicere.Item beatitudo eſt ſacia/
tiua:ſed vt dicitur Eccꝰ.j.Nõ ſaciatur oculus
viſu nec auris auditu.⁊ ſic de alijs.

¶ Quod non cõ/ .§.ix.

Nec in opatõe intelle.

ſiſtat beatitudo perfecta in operatione intelle/
ctus practici.probatur ex hoc ſm bea. Thom.
vbi ſupra.ꝙ intellectus actus practici nõ que/
ritur propter ſeipſum:ſed propter actionem.
Ipſe etiam actiones ordinantur ad aliquem fi
nem:ſed vltimus finis cuius eſt beatitudo per
fecta non queritur propter aliud:ſed ꝓpter ſe.
Item q2 beatitudo cõſiſtit in operatione homi
nis ſm phm:⁊ in optima operatione.optima
operatio hominis eſt optime potẽtie reſpectu
optimi obiecti.Optima autem potentia eſt in
tellectus:cuius optimum obiectum eſt bonuz
diuinum:qđ non eſt obiectum intellectus pra/
ctici:ſed ſpeculatiui.Item in his que pertinẽt
ad vitam actiuam ad quam ordinatur actio in
tellectus practici cõmunicant nobiſcuz anima
lia bruta aliqualiter.que tamen non ſunt capa/
cia beatitudinis.Unde patet ꝙ beatitudo non
conſiſtit in actione practici intellectus.

¶ Quod non con/ .§.x.

Nec in cognitione ſpeculatiuaruꝫ ſciaruꝫ

ſiſtat in cognitione ſpeculatiuarum ſcientiarũ
beatitudo.probatur ſm be.Thom.vbi ſupra.
Primo:q2 dñs dicit Hiere.ix. Non glorietur
ſapiens in ſapiẽtia ſua.Et loquitur de ſapiẽtia
ſcientiaꝝ ſecularium.Sed de pfecta beatitudi
ne eſt gloriãdum.ergo ⁊c̃.Ratio eſt ad hoc:q2
cõſideratio ſpeculatiue ſcientie non ſe extendit
vltra virtutem principioꝝ illius ſcientie:q2 in
principijs ſciẽtie virtualiter tota ſcientia cõti/
netur.Prima aũt principia ſpeculatiuaꝝ ſcien
tiarum ſunt accepta per ſenſum vt patet in fine
poſterioꝝ.Unde tota conſideratio ſpeculatiua
rum ſcientiaꝝ non põt vltra extendi q̃ ſenſibi
lium cognitio ducere poteſt.In cognitione au
tem ſenſibiliũ non poteſt conſiſtere beatitudo
que eſt vltima pfectio hoĩs. Nõ enim aliquid
perficitur aliquo inferiori niſi ſm ꝙ in inferio
ri eſt aliqua participatio ſuperioris.Maniſe/
ſtum eſt aũt ꝙ forma lapidis vel cuiuſcũq rei
ſenſibilis eſt inferior hoĩe.Unde per formaz la
pidis non perficitur intellectus inquãtum eſt
talis forma:ſed inquãtum participatur aliqua
ſimilitudo alicuius.qđ eſt ſupra intellectũ hu/
manum.ſ.lumen intelligibile vel aliquid hu/
iuſmodi.Per ſenſibilia autẽ nõ poſſumus de/
uenire in cognitionem ſubſtãtiaꝝ ſeparatarũ.
Omne aũt qđ eſt per aliud reducitur ad id qđ
eſt per ſe.Unde oportet ꝙ vltima perfectio ho
minis ſit per cognitionem alicuius rei:que ſit
ſupra intellectum humanum. Item beatitudi/
ne nullus poteſt male vti:ſed cõſideratione ſciẽ
tiarum ſpeculatiuarum in preſenti multi abu/
ſi ſunt:⁊ abutuntur in ſuperbiam : ſicut philo/
ſophi qui cum cognouiſſent deum nõ ſicut de
um glorificauerunt ⁊c̃.ad Roma.j.elati per ſu
perbiam.⁊ Hieroꝰ.fuit dire flagellatus:q2 ni/
mis inordinate ⁊ affectuoſe vacabat tali ſtudio:
vt habetur diſt.xxxvij.legimus.

¶ Quod non cõ/ .§.xi.

Nec in cognitiõe ſbarũ ſeparatarũ.

ſiſtat beatitudo perfecta in cognitione ſubſtan
tiarum ſeparatarum:ideſt angelorum.proba/
tur ex hoc ſcdm beatum Thomam.vbi ſupra.
Quia dominus dicit Hierem.ix. In hoc glo/
rietur qui gloriatur ſcire ⁊ noſſe me. Et non di
cit ſcire angelos.Item ratio eſt ad hoc:q2 per/
fecta hominis beatitudo non conſiſtit in eo qđ
eſt perfectio intellectus ſm alicuius participa/
tionem:ſed in eo quod eſt per eſſentiam talez.
Maniſeſtum eſt autem ꝙ vnumquodq in tan
tum eſt perfectio alicuius potentie inquantuz
ad ipſum ptinet ratio proprij obiecti illius po

tentie. Proprium aũt obiectum intellectus eſt verum. Quicquid ergo habet veritatẽ partici/patam ↄtẽplatam non facit intellectum pfectũ vltima pfectione. Cum aũt ſit eadeȝ diſpoſitio rerum in eſſe ſicut in veritate quecunqȝ ſunt en/tia per participationem: ſunt vera per partici/pationem. Angeli aũt habent eſſe participatũ: q2 ſolius dei eſſe ſuum eſt ſua eſſentia. Unde re/linquitur ꝙ ſolus deus ſit veritas per eſſentiaȝ ⁊ eius ↄtẽplatio perfecta qualis habetur in pa/tria facit perfecte beatum. Aliqualem aũt bea/titudinem impfectam ſm̃ bea. Tho. nihil pro/hibet attendi in ↄtẽplatione angeloꝝ. Et ſimi/liter in ↄſideratione ſciẽtiarum ſpeculatiuarũ. minorem tñ q̃ȝ in cognitione angeloꝝ. Utraqȝ auteȝ maior in ↄtẽplatione diuinoꝝ. que tamẽ nõ põt haberi niſi imperfecte. Sic igitur beati/tudo qualis hic haberi põt. primo cõſiſtit in cõ/tẽplatione. ſecũdario in operatione intellectus practici ordinantis ſuas actiones ⁊ paſſiones. Operationes aũt ſenſus ad beatitudineȝ poſ/ſunt pertinere: nõ quidem eſſentialiter ſed an/tecedẽter ⁊ ↄſequenter. Antecedenter quantuȝ ad beatitudinem imperfectam que haberi põt in via: q2 videlȝ operatio intellectus preexigit operationem ſenſus cuȝ oĩs noſtra cognitio or/tum habeat a ſenſu: vt dicit phs. Cõſequenter q2 in illa perfecta beatitudine que expectat̃ in celo poſt vltimam reſurrectioneȝ. ex beatitudi/ne aĩe fiet quedaȝ influentia in corpus ⁊ in ſen/ſus corporeos: vt in ſuis operationibus perfi/ciantur. Non aũt operatio intellectus qua deo coniungetur dependebit a ſenſu.

¶ Utrum beati/ .§. xij.

tudo perfecta ↄſiſtat in aliquo bono creato ſiue bono aĩe ſiue alio. Rñ. ad hoc bea. Tho. i. ij. q. iij. ꝙ beatitudo eſt vltimus finis hominis. ſed finis dupliciter dicit̃. Uno modo ipſa res quã adipiſci deſideramus. Alio mõ vſus ſeu ade/ptio ⁊ poſſeſſio illi⁹ rei. Si ergo loquamur de vltimo fine hominis q̃tum ad ipſam rem quã appetimus vt vltimuȝ finem: impoſſibile eſt ꝙ vltimus finis vel beatitudo ſit ipſa anima vel aliquid eius. Et ratio eſt: q2 ipſa in ſe conſidera/ta eſt vt in potentia exiſtens. Fit enim de poten/tia ſciente actu ſciens. Et de potentia virtuoſa actu virtuoſus. Cum auteȝ potentia ſit propter actum ſicut propter cõplemẽtum eſt impoſſibi/le ꝙ id quod eſt ſm̃ ſe eſt in potentia exiſtẽs ha/beat rationem vltimi finis. Unde impoſſibile ꝙ anima ipa ſit vltimus finis ſuiipſius. Simi/liter nec aliquid eius poteſt eſſe finis eius ſiue ſit potentia ſiue habitus ſiue actus. Et ratio eſt q2 bonum qđ eſt vltimus finis. eſt bonum per/fectum cõplens appetitum. Appetitus autem humanus qui eſt volũtas eſt boni vniuerſalis. Eſt enim obiectum volũtatis bonum vniuerſa/le: ſicut obiectũ intellectus eſt verum vniuerſa/le. Quodlibet aũt bonum inherens ipſi aĩe eſt bonum participatũ. ⁊ per ↄſequens bonuȝ par/ticulatum. ſic nõ poteſt eſſe vltimus finis hoĩs ſeu beatitudo. Et eadeȝ ratio eſt de quolibet bo/no creato extra aĩam exiſtente. Cum enim oĩs creatura habeat bonitatem participatam ⁊ bo/num vniuerſale nõ inueniat̃ in aliquo creato: ſed ſolum in deo. ideo nihil põt quietare volũ/tatem hoĩs niſi ſolus deus qui eſt bonum vni/uerſale. Unde ps. cij. Qui replet in bonis deſi/derium tuum. Et Aug. in li. confeſ. Feciſti nos domine ad te: ⁊ inquietum eſt cor noſtrũ donec re/quieſcat in te. Et quãuis homo qui dicitur mi/nor mũdus ordinet̃ ad vniuerſum qđ dicitur mũdus maior ſicut pars ad totum. non tamen ſequit̃ ꝙ vniuerſuȝ ſit vltimus finis hominis. Hoc enim eſſet ſi ipſum vniuerſuȝ non ordina/retur ad aliud ſicut ad finem. Sed q2 vniuerſi/tas creaturaꝝ ordinatur ad deum ſicut ad finẽ oĩum. ideo etiaȝ vltimus finis partis eſt deus. Item q̃uis per hoc homo efficiatur beatus ꝙ eius deſiderium quietat̃: ſed naturale hoĩs de/ſiderium non extẽditur ad maius bonuȝ q̃ȝ ſit ipſe capax eſt ſciẽdum: ꝙ etſi bonum creatum nõ eſt minus q̃ȝ bonum cuius homo eſt capax vt rei intrinſece ⁊ inherẽtis. eſt tamẽ minus q̃ȝ bonum cuius eſt capax vt obiecti quod eſt infi/nitum. Bonum autẽ participatum ab angelo ⁊ vniuerſo toto eſt bonum ↄtractum ⁊ finituȝ. Sed loquendo de vltimo fine hoĩs quantũ ad adeptionem ipſam vel poſſeſſioneȝ ſeu quem/cũqȝ vſum rei que appetitur vt finis ſic ad vlti/muȝ finem ptinet aliquid hoĩs ex parte aĩe: q2 homo per aĩam beatitudinem ↄſequitur. Res ergo ipa que appetitur eſt id in quo beatitudo ↄſiſtit. ⁊ qđ facit beatuȝ: ſed huius rei adeptio vocatur beatitudo ⁊ finis hominis. Exẽplum in auaro cuius finis dicit̃ pecunia: vt res que diligit̃ ab eo: ⁊ etiam poſſeſſio pecunie vt vſus illius rei. ⁊ ſic beatitudo eſt aliquid anime. Sȝ id in quo ↄſiſtit beatitudo eſt aliquid extra ani/mam. Et ſm̃ hoc dicit Aug⁹. xix. de ciui. dei. ꝙ ſicut vita carnis anima eſt: ita beata vita ani/me deus eſt. De quo dicitur ps. cxliij. Beatus populus cuius dominus deus eius.

ꝙ nihil quietare hominem niſi ſolus deus poteſt. Nõ ponitur.

¶ De diſpoſitiuis ad beatitudineȝ. Cap. v.

SEquitur de beati/tudine diſpoſitiua. qua ſcilȝ diſponi/tur homo ad perfectaȝ beatitudinẽ. Et poteſt notari ibi cum dicit̃. Bea/tus populus cuius dñs deus eius. i. illi qui de/um verum habẽt pro dño: vt. ſ. ſint ei ſubiecti

vt ſerui dñoꝝ: obediāt mādatis eius: illi ſunt
beati in vita iſta.ſ.beatitudine vera ſed imper
fecta: diſpoſitiua tamē ad pfectam. de qua ps.
cxviij. Beati immaculati in via qui ambulant
in lege dñi. Et Chriſtus dicit Joā.xiij. Scitis
hec. Beati eritis ſi feceritis ea. Eſt aūt beatitu/
do diſpoſitiua operatio virtuoſa pcedēs a do/
no ſpiritusſancti. Pro cuius declaratione dicit
bea. Tho.j.ij.q lxix. ꝙ vt ſupra dictū eſt: beati/
tudo eſt vltimus finis humane vite. Dicit aūt
quis iam finem habere ppter ſpem finis obti/
nendi. Unde ꝛ ſm phm in.j.ethic. Pueros di
cimus beatos ppter ſpem. Et aplſ ad Roma.
viij.ait. Spe ſalui facti ſumus. Spes aūt de fi/
ne ꝯſequendi exurgit ex hoc ꝙ homo ꝯuenien
ter mouet ad finem ꝛ appropinquat ad ipſum
qḋ vtiqꝫ fit per aliquam actionem. ad finē aūt
beatitudinis mouet aliquis ꝛ appropinquat
per actiones donoꝝ: ſi loquamur de beatitudi
ne eterna. ad quam ratio non ſufficit: ſꝫ in eam
ducit ſpiritusſanctus ad cuius ſequelam ꝛ obe
dientiam per dona perficimur. Et ideo beatitu/
dines diſtinguūtur a virtutibus ꝛ donis nō ſi
cut diuerſi habit⁹ diſtincti ab eis: ſed ſicut act⁹
diſtinguūtur ab habitibus. Diſtinguitur autē
hic operatio in ſeptem partes. que ſunt paup/
tas ſpiritus mititas. luctus: eſuries ꝛ ſitis iuſti
tie: miſericordia: mūditia cordis ꝛ pacificatio
que habentur Matth.v. Et ꝗuis iuſtitia ꝛ mi
ſericordia ꝛ mititas. i. manſuetudo hic nume/
rata videantur eſſe virtutes: attribuuntur ta//
mē donis: quia etiam dona ſint pfectiora vir/
tutibus cardinalibus: perficiunt enim hoīem
circa omnia que perficiunt ipſe virtutes. Et ſic
non hic ſignificatur habitus illarum virtutuꝫ
ſed actus donorum a ſpiritusancto pcedentes.

Quō di/ſtinguū/tur bti/tudies/a vtuti/bus et/donis.

Sunt autem ſe/ .§.i.

pté beatitudines ſicut ſunt ſeptē dona ſpūſan
cti. Unde Aug. de ſermone dñi in mōte ſingu/
las btitudines ſingulis attribuit donis: videlꝫ
dono timoris: paupꝫtatē ſpūs: qua quis ſe deo
humiliat: quo deijcitur ſupbia. Dono pietatis
mititatem ſeu manſuetudinē. Precipue enim
ad māſuetudinē mouet reuerētia ad deuꝫ que
ptinet ad pietatem. Nam pietas eſt dei cultus
ſm Aug. hac aūt frangit ira. Dono ſciētie attri
buit luctus: qꝛ per ſciētiaꝫ homo cognoſcit de
fectus ſuoꝝ actuū ꝛ rerum mūdanarum. vnde
moueri hꝫ ad luctuꝫ. ſm illud Eccl.j. Qui ad/
dit ſciētiam addit dolorē: hac aufert auaritia.
Dono fortitudinis eſuries et ſitis iuſtitie. ad
hec enī pcipue mouet animi fortitudo: ſcꝫ ad
opa iuſtitie exercēda ꝛ nō deſiſtēdum ppter la/
borem. Et hac pſternit accidia dono cōſilij at/
tribuitur miſericordia: qꝛ ad miſerāduꝫ preci/

De ꝯue/nientia/btitudi/nis cuꝫ/donis.

pue mouet ꝯſiliū dei. Dan.iiij. Placeat tibi cō
ſiliū meuꝫ: peccata tua elemoſynis redime ꝛc̄.
Et hac deuincit inuidia que non hꝫ compaſſio
nem. Dono intellectus attribuit mundiia cor
dis: quo gula abijcit: que hebetat intellectum
ppter fumoſitates. Dono ſapiētie pacificatio:
hac occiditur luxuria: qꝛ guſtata ſuauitate ſpi/
ritusſancti qḋ fit per ſapientiam. deſipit oīs ca
ro. ſm Bern. ¶ Ubi ſciēdum ꝙ cum hō perfi
ciatur per vitaꝫ actiuam ꝛ contēplatiuam: per
quinqꝫ dona priora pficit in actiua: ꝛ actus do
noꝝ ipſoꝝ quinqꝫ exprimūtur in ipſis meritis
beatitudinuꝫ. Unde dicitur. Beati pauperes.
beati mites ꝛc̄. hec enim ſignificāt actus. Sed
per alia duo.ſ. intellectū ꝛ ſapiētiam perficitur
in contēplatiua. ea vo qui pertinēt ad contēpla
tiuam vitam vel ſunt perfecta beatitudo fina/
lis vel aliqua inchoatio eius. ꝛ ideo nō ponun
tur ipſi actus contēplatiue tanꝗ̄ merita in ip/
ſis beatitudinibus: ſed tanꝗ̄ premia dum di/
citur. Qm̄ ipſi deum videbūt: quoad primuꝫ.
ꝛ qm̄ filij dei vocabuntur: quoad ſcḋm: in qui/
bus cōſiſtit beatitudo. Ponunt autem in ipſis
duabus beatitudinibus vltimis tanꝗ̄ merita
effectus vite actiue: quibus homo diſponitur
ad vitam cōtēplatiuam.ſ. mūdicia cordis qua
perficit in ſeipſo ꝛ pacificatio qua perficit quo/
ad proximum. Quod autēꝫ ponitur pro octa/
ua btitudine.ſ. beati qui pſecutionē patiuntur
ppter iuſtitiam: qm̄ ipſoꝝ eſt regnum celoruꝫ:
nō facit aliam diſtinctam de per ſe ab alijs: ſed
eſt ſm be. Tho. vbi ſupra. quedam ꝯfirmatio ꝛ
manifeſtatio omnium precedentium. Ex hoc
enīꝫ ꝙ aliquis eſt firmatus in paupertate ꝛ mi
titate ꝛ alijs ſequētibus prouenit ꝙ ab his bo/
nis propter nullam pſecutioneꝫ recedit. vnde
octaua illa pertinet ad ſeptem precedentes. Et
perſecutionem quidē patiunt hoīs dupliciter
videlicet vel ab infidelibus ꝛ tyrānis exterio/
rem. vel a prauis fidelibus per publica mala.
vt habetur. vij. q. prima. §. eſt ꝛ aliud. Item nō
eſt contra predicta quod Lucas. vj.c. referens
beatitudines a chriſto expreſſas ponit tm̄ qua/
tuor. quia ſm beatum Thom. Mattheus nar/
rauit ſermonem dñi factum in monte diſcipu/
lis: vbi ſepteꝫ expreſſit beatitudines quas Au/
guſti. attribuit donis tanꝗ̄ perfectioribus ho
minibus. Lucas vero narrat aliū ſermoneꝫ
factum turbis in loco campeſtri. vnde beatitu/
dines narrantur ab eo ſm capacitatem turba/
rum qua ſolam voluptuoſam ꝛ tēporaleꝫ beati
tudinē nouerant. Unde dñs per illas quatuor
beatitudines expreſſas excludit que ad predi/
ctam beatitudinē terrenam pertinere vident:
quoꝝ primum eſt vt bene ſit homini ꝗ̄tuꝫ ad
abundantiam bonorū exteriorum: qḋ excludi

De h ꝙ/vident/euāgeli/ſte diſ//cordare/quad nu/meruꝫ/btitudi/num.

tur per hoc quod dicit:beati pauperes. Scđm
eſt vt bñ ſit homini in cibis ⁊ potibꝰ. quod ex//
cluditur cum dr̄. Beati qui eſuritis. Tertium
vt bñ ſit ei q̄ſtum ad cordis iocunditatem: qđ
tollitur cum dr̄. Beati qui lugent. Quartū vt
bñ ſit ei q̄ſtum ad exteriorem hoīum fauorem:
qđ auſertur cum ait. Beati eritis cum vos ode
rint hoīes. Unde Amb. attribuit has virtutibꝰ
cardinalibus. Paupertatē dicit ptinere ad tē/
perantiam que illecebroſa non querit eſuriē iu
ſtitie: q: qui eſuriunt compatiunt ⁊ compatien
do largiunt. Fletū ad prudentiā. cuius eſt fle/
re occidua. Pati odiū hoīum quo. ſ. quis odi
tur ab aliis ppter bonū. ad fortitudinē ptinet.

Beatitudines .§. ij.

De triplici btitudine quā aliq̄ poſuerunt.

autē ſeptem que ponuntur. Matth. v. conuenien
tiſſime enumerantur ſm btm̄. Tho. i. ij. q. lxix.
Ad cuius euidentiam conſiderandū eſt q̄ tri//
plicem beatitudinem aliqui poſuerūt. Quidā
enim poſuerunt beatitudinem in vita volup//
tuoſa. Quidā ī vita actiua. Quidā in vita cōtē
platiua. He autē beatitudines diuerſimode ſe
hñt ad beatitudinem futuram: cuius ſpe dici//
mur hīc beati. Nā btitudo voluptuoſa quia fal
ſa eſt ⁊ rōni cōtraria: impedimētum eſt future
beatitudinis. Beatitudo vero actiue vite ē di/
ſpoſitiua ad beatitudinem futuram. Beatitu/
do aūt contemplatiua ſi ſit perfecta eſt ipſa bea
titudo futura eſſentialiter. ſi ſit impfecta ē que
dam incoatio eius. Unde dñs propoſuit quaſ/
dam beatitudines quaſi remouentes impedi/
mentum beatitudinis voluptuoſe. Cōſiſtit enī
vita voluptuoſa in duobus. Primo in affluen
tia bonorum exteriorum que ſunt diuitie ⁊ ho
nores. a quibus retrahitur homo per virtutē:
ſic vt moderate eis vtatur. Per donum autem
excellentiori modo. vt. ſ. homo totaliter ea cō//
temnat. Unde prima beatitudo ponitur. Beati

Quō p ſingula dona ⁊ ſinglas btitudines hoīes diſponūtur ad beatitudinem.

pauperes ſpiritu: quod poteſt referri vel ad
contemptum diuitiarum. ⁊ ſic exponitur pau/
peres ſpū. i. voluntate. vel ad contemptum bo
norum. qđ ſit per humilitatem. ⁊ ſic exponitur
a grego. pauperes ſpū. i. humiles. Secundo vi
ta voluptuoſa conſiſtit in ſequendo proprias
paſſiones ſiue iraſcibilis ſiue concupiſcibilis.
A ſequela autem iraſcibilis retrahit virtus. ne
homo ſuperfluat in eis ſm regulam rationis.
Donum autem excellentiori modo. vt. ſ. homo
ſm voluntatem diuinam totaliter ab eis tran/
quillus reddatur. Unde ſecunda beatitudo
ponitur. Beati mites. A ſequela autem paſſio
num concupiſcibilis retrahit virtus modera/
te hmōi paſſionibꝰ vtendo. Donum vero ſi ne/
ceſſe fuerit totaliter eas abiiciendo: quinimo
ſi neceſſarium fuerit voluntarium luctum aſſu

mendo. vnde tertia beatitudo eſt. Beati qui lu
gent. Actiua vero vita in his precipue conſiſtit
que proximis exhibemus. vel ſub rōnem debi
ti: vel ſub rōne ſpontanei bñficii. ⁊ ad primum
quidē nos virtus diſponit. vt ea que debemus
ꝓximis non recuſemus exhibere: qđ pertinet
ad iuſtitiam. Donū autē ad hoc ipſum abūdā/
tiori quodā affectu nos inducit. vt ſicut ferue
ti deſiderio eſuriēs ⁊ ſitiēs capit cibū ⁊ potū:
ſic feruēti deſiderio iuſtitie opa ipleamus. Unī
q̄rta btitudo ponit. Beati qui eſuriūt ⁊ ſitiunt
iuſtitiam. Circa vero ſpōtanea dona nos pficit
virtus. vt. ſ. donemus qbus ratio dictat ēē do/
nandum: puta amicis vel aīs nobis ꝯiunctis.
qđ pertinet ad virtutē liberalitatis. Sed donū
ꝓpter dei reuerentiā ſolā neceſſitatē cōſiderat
in his quibus gratuita bñficia preſtat. Unī Lu.
xiiii. dicit. Cum facis prandiū ⁊c. noli vocare
amicos: ſed pauperes. qđ ꝓprie eſt miſereri. Et
ideo q̄nta beatitudo ponitur. Beati miſericor
des. Ea vō que ad vitā ꝯtemplatiuā ptinēt vel
ſunt ipſa beatitudo finalis vel aliq̄ inchoatio
eius. Et iō non ponunt in btitudinibus tanq̄
merita: ſed tanq̄ pmia ea ſcilꝫ que ptinēt ad cō
templatiuā vitā. vt. ś. dictum eſt. Ponunt aūt
tanq̄ merita q̄dam pertinētia ad actiuā vitā.
quibus hō diſponit ad ꝯtemplatiuā. Effectus
autē vite actiue q̄ſtum ad virtutes ⁊ dona qbꝰ
hō perficit in ſeipſo eſt munditia cordis: vt ſcꝫ
mens hoīs paſſionibus nō inquietet. Unī poni
tur ſexta beatitudo. Beati mūdo corde. Quan
tū ad v̄tutes ⁊ dona qbus hō perficit in cōpa
ratione ad ꝓximū. effectus vite actiue eſt pax
ſm illud Eſaie. xxxii. Opus iuſtitie pax. ⁊ ideo
ſeptima beatitudo eſt. Beati pacifici. Quod
autem in ſcriptura ſacra ponantur alie plures
beatitudines. vt illa Job. v. Beatus qui corri
pitur a domino. Et illa primo pſal. Beatus
vir qui non abiit in conſilio ⁊c. Neceſſe eſt ſm
Beatum Thomam vbi ſupra omnes illas ad
has. vii. beatitudines reduci: vel quantum ad
merita: vel quantum ad premia. quia neceſſe
eſt q̄ omnes pertineant aliquo modo vel ad vi
tam actiuam vel contemplatiuam. Unde il//
la. Beatus qui corripitur a domino pertinet
ad beatitudinem luctus. Alia ſcilicet Beatus
vir qui non abiit: pertinet ad munditiam cor/
dis. ſicut etiam illud Pſal. cxxxvi. Beatus qui
tenebit ⁊ allidet paruulos ſuos ad petram. Qđ
ſic exponit Ambro. qui habet cogitationes in/
firmas ⁊ lubricas elidat ad chriſtum. qui om/
nes irrationabiles motus ſui reuerentia. ⁊ di
ſcretione comminuat de peniten. diſtinctio. iii.
in ſalicibus. Illud autem Prouerbio. iii. Bea
tus qui inuenit ſapientiam pertinet ad premiū
ſexte btitudines. Et ſic de aliis poſſent induci.

De p̄mijs di/ .§.iij.

ctarum beatitudinuꝫ in p̄ſenti vita. Nota ꝙ Ambro. dicit illa impleri ⁊ ꝑtinere ad futuraꝫ beatitudinem. Aug. autem dicit ea impleri in p̄ſenti vita: p̄cipue in perfectis. Chꝛy. dicit aliqua pertinere ad p̄ſentē vitam: aliqua ad futuram. Sed bea. Tho. vbi ſupra. dicit ꝙ oīa poſſunt pertinere ad p̄ſentē vitam ⁊ futurā.

De p̄mijs dictaꝝ beatitudinū ſm̄ tho.

¶ Pꝛocemus declaratione dicit idem ꝙ ſpes que eſt de beatitudine pōt eſſe in bonis ꝓpter duo. Pꝛimo propter aliquam preparationeꝫ ⁊ diſpōnem ad futurā beatitudinē qḋ eſt per modum meriti. Alio modo per quādaꝫ inchoationem impfectā future beatitudinis in viris ſanctis: etiā in hac vita. Aliter enim habetur ſpes fructificationis arboꝛis cum vireſcit in frondibus. aliter cum iam ꝑmoꝛdia fructuū incipiūt apparere. Sic ergo ea que tiguanͭ in beatitudinibus tanꝗ̄ merita ſunt quedam ꝑparationes ſeu diſpōnes ad beatitudinē vel ꝑfectaꝫ vel inchoatam. Ea vͦo que ponunͭ tanꝗ̄ p̄mia pñt eſſe vel ipſa beatitudo ꝑfecta: ⁊ ſic ꝑtinēt ad futuram vitam. Uel aliqua inchoatio beatitudinis. ſicut eſt in viris ꝑfectis. ⁊ ſic p̄mia pertinent ad vitam p̄ītem. Cum enim aliqs incipit ꝓficere in actibus v̓tutum ⁊ donoꝝ pōt ſperare de eo ꝙ ꝑuenit ad ꝑfectionem p̄ſe. ¶ Quomodo impleanͭ p̄mia illa in p̄ſenti. ſic declarat be. Tho. poſt Aug. Regnum celoꝝ pōt intelligi perfecte ſapientie initium. ſm̄ ꝙ incipit ſp̄s in eis regnare. Poſſeſſio terre ſignificat affectum bonum aīe requieſcētis per deſiderium in ſtabilitate hereditatis ſupne: que per terram ſignificatur. Cōſolantur in hac vita. ſ. que eſt paraclytus. i. ꝯſolatoꝛ participando. Saturanē ⁊ in hac vita illo cibo de quo chꝛiſtus di. Meus cibus eſt: vt faciam volūtateꝫ eius qui miſit me. In hac etiam vita ꝯſequuntur hoīes dei miſericoꝛdiā. Ac etiam purgato oculo per donum itellectus deus quodāmodo videri poteſt. Similiter ⁊ in hac vita qui motus ſuos pacificauit ſeu pacificant ad ſimilitudinem accedentes filij dei vocanͭ. Hec tamen omnia perfectius erunt in patria.

Quomodo p̄dctarū btitudinū p̄mia illa i p̄ſēti q̄dāmō iplenͭ.

De p̄mijs di/ .§.iiij.

ctarū beatitudinū q̄uo ꝯuenlētiſſime aſſignantur. put ꝑcipiunͭ in vita futura. Et hoc ꝯſiderata conditione ſm̄ tres beatitudines ſupꝛa aſſignatas. Tres enim ꝑme accipiunͭ per retractionem ab his in qbus vita voluptuoſa cōſiſtit quaꝫ hō deſiderat querēs illud qḋ naturaliter deſideratur. Sed hoc nō debet querere niſi in deo. non autēꝫ in rebus tꝑalibus ⁊ caducis. Et ideo ꝑmia trium ꝑmaꝝ beatitudinū accipiuntur ſm̄ ea que in beatitudine terrena aliq querūt. Querūt enim hoīes in rebus exterioꝛibus ſ. diuitijs ⁊ honoꝛibus excellētiā quādā ⁊ abūdātiam quoꝝ vtrūq; impoꝛtat regnum celoꝝ ꝑ qḋ homo ꝯſeqtur abūdantiā ⁊ excellētiā bonoꝝ in deo. Et ideo regnum celoꝝ dn̄s paupibus ſpiritu ꝓmittit. Querūt etiam hoīes feroces ⁊ imites per bella ⁊ litigia ſecuritatem ſibi acqrere inimicos ſuos deſtruēdo. Unde deus repꝛomiſit ſecuram ⁊ quietaꝫ poſſeſſionē terre viuētium per quam deſignanͭ ſoliditas bonoꝝ eternoꝝ. Querūt etiam hoīes in ꝯcupiſcentijs ⁊ delectationibus habere ꝯſolationē ꝯtra mūdi huius laboꝛes. ⁊ ideo ꝯſolationē lugētibus repꝛomittit. Alie vͦo due ꝑtinent ad opa actiue beatitudinis que ſunt opa virtutū oꝛdinantiū hoīem ad ꝓximum a qbus opibus aliq retrahanͭ ꝓpter inoꝛdinatum amoꝛeꝫ ꝓpꝛij boni. ⁊ ideo dn̄s illa p̄mia attribuit his beatitudinibus: ꝓpter que hoīes ab eis diſcedunt. Diſcedūt enim aliq ab opibus iuſtitie non reddētes debitum: ſed potius aliena rapiētes vt bonis tēpoꝛalibus repleanͭ. ⁊ ideo dn̄s eſurientibus iuſtitiā ſaturitatē repꝛomiſit. Diſcedūt aliq ab opibus miē ne ſe immiſceant miſerijs alioꝛuꝫ. ſ. indigēdo. ⁊ ideo dn̄s miſericoꝛdibus miſericoꝛdiā repꝛomittit: per quam liberantur ab omni miſeria. Alie vͦo due ꝑtinent ad cōtēplatiuam beatitudinē: ſeu felicitatē. Et ideo ſm̄ ꝯuenientiam diſpōnum que ponunͭ in merito p̄mia reddunͭ. Nam mūditia oculi diſponit ad clare vidēdum. Unde mūdis coꝛde dei viſio pꝛomittitur. Cōſtituere vͦo pacem vel in ſeipſo vel inter homines manifeſtat hominē eſſe dei imitatoꝛem: qui eſt deus vnitatis ⁊ pacis. Et ideo pꝛo p̄mio redditur glīa dei filiatiōis: que eſt in perfecta cōiunctione ad deum per ſapiētiaꝫ conſūmataꝫ. Et vt dicit Chꝛy. omnia iſta ꝑmia vnum ſunt in re: ſcilicet ipſa beatitudo eterna. Sed q: eam intellectus non capit humanus: ideo opoꝛtuit per diuerſa nobis nota deſcribere obſeruata conuenientia ad meritum. Item ſicut octaua beatitudo eſt quedaꝫ firmitas omnium precedentiū: ita debentur ſibi omniū beatitudinuꝫ p̄mia: ⁊ ideo redijt ad caput vt intelligātur ſibi omnia p̄mia cōſequenter attribui. Uel ſm̄ Ambꝛo. paupibus pꝛomittitur regnum quantū ad gloꝛiaꝫ anime. Paſſis auteꝫ in coꝛpoꝛe perſecutionē regnuꝫ quantū ad gloriam coꝛpoꝛis. Notandū etiam ꝙ iſta p̄mia ſe habent per additioneꝫ adinuicē. Nam plus eſt poſſidere terram regni celoꝝ ꝗ̄ habere ſimpliciter. Nam multa habemus que non firmiter ⁊ pacifice poſſidemus. Plus eſt etiam cōſolari in regno ꝗ̄ hēre ⁊ poſſidere. Multa enim cum doloꝛe poſſidemus. Plus eſt etiā ſaturari

Q̄ p̄mia illa in futura vita iplebūtur.

ꝙ ſimpliciter ꝯſolari. Nam ſaturitas abūdantiam cōſolationis importat. Miſericordia vero excedit ſaturitatē: vt plus. ſ. accipiat ꝙ meruerit vel deſiderare potuerit. Adhuc eſt magis videre deuꝫ: ſicut maior eſt qui in curia regis nō ſolū prādet: ſed etiā videt facieꝫ regis. Sūmaꝫ aūt dignitatem hꝫ in domo regia filius regis.

¶ Nota ſecundum .§.v.

dn̄m Joā. dn̄icī ſup Matth. aliam pulchrā expoſitioneꝫ de his ſeptem beatitudinibus: que pōt predicari in feſto oīum ſanctoꝝ. Et poterit ſumi illud thema. Merces veſtra multa eſt in celo. Matthei. v. Et illud ps. cxxvij. Beati oēs qui timent dn̄m qui ambulāt in vijs eius. Ubi tria nota. ¶ Primo inchoatiuum ſaluationis ſpūalis. ibi. Qui timet dn̄m: ⁊ in hoc eſt merces noſtra. Scd̄o diuerſificatiuum conuerſationis virtualis. ibi. qui ambulāt in vijs eius. ⁊ in hoc eſt merces multa. ¶ Tertio cōpletiuuꝫ appetitionis humanalis. ibi. beati oēs. Et hoc eſt merces in celo: ⁊ ſic merces veſtra multa eſt in celo. ¶ Quātum ad pmum nota ꝙ principiuꝫ ſalutis eſt timor. non tn̄ quicūqꝫ ſed timor dn̄i. Eſa. xxxiij. Diuitie ſalutis ſapiētia ⁊ ſcientia. timor dn̄i ipſe eſt theſaurus eius. ps. ix. Initiuꝫ ſapientie timor dn̄i. Unde non dicit hic ſimpliciter. Beati qui timent: ſed beati qui timēt dominuꝫ. Aliq enim habēt timorem mūdi. ſ. non diſplicēdi hoībus. Sic timuit Adam nō diſplicere vxori ⁊ contriſtare eam. Aliq timent pelli ſue. vt Petrus ꝓpter qꝺ negauit chriſtū. Hinc Aug⁹. xj. q. iij. Timēdo mortem carnis tue dabis mortem aīe tue. ſ. qn̄ quis ꝓpter hoc facit ꝯtra precepta. Alij timēt preciſe penaꝫ inferni. non timētes deum offendere ac ſi exiſtimarent infernū non eſſe. Sed dicit Jo. in prima cano. ꝙ timor talis qui. ſ. dicit̄ ſeruilis non eſt in charitate nec ſufficit ad ſaluteꝫ ꝗuis diſponat ad eam. Unde Augu. Cum per timorem gehēne aliqs ſibi cauet a malo fiet paulatim ꝯſuetudo iuſtitie: ⁊ incipit quod bonuꝫ erat amari. xxiij. q. vj. Nullus igit̄ hoꝝ timoꝝ eſt principiuꝫ ſalutis ſed timor dn̄i quo. ſ. quis abſtinet a malo ⁊ bonum facit: ne deo diſpliceat ipſum ſup oīa amans. Et in iſto timore eſt merces magna et multa. Merces veſtra. i. veſtrum qui timetis. Eccī. ij. Qui timetis deuꝫ credite illi. ⁊ nō euacuabitur merces veſtra. Signum huius timoris eſt illud quod dicitur Eccꝫ. vij. qui deuꝫ timet nihil negligit. ſ. eorum qui ſunt neceſſaria ad ſaluteꝫ. ¶ Quātum ad ſcd̄m nota ꝙ multe ſunt vie que oēs habēt dictum pncipiū. ſ. timoris qbus puenitur ad celum ⁊ ad beatitudineꝫ veraꝫ. Et vt dicit Prouer. iij. Vie eius vie pulchre: ⁊c. ſm̄ aūt ꝙ repiuntur ſepteꝫ ſtatus hoīum in eccleſia militanti: ſic in iſto euāgelio notant̄ ſeptem vie ſalutis. per quas itur ad beatitudinem vt quilibet vadat per viam ſuam. Et beati oēs qui ambulāt in vijs ei⁹. ¶ Primus ſtatus eſt eccleſiaſticoꝝ ſiue religioſoꝝ ſiue aliorū clericoꝝ. ⁊ horuꝫ via eſt paupertas ſpiritus. Et tūc ſunt beati ſi de mūdo nihil querūt qui deo ſunt mancipati. Nō eſſet venenum in eccleſia dei ſi mundi ambitio ⁊ auaritia nō poſſideret eoſdem. Ad hoc faciūt autoritates. xij. q. j. clericus. ⁊ c. cui portio. ¶ Secundus ſtatus eſt doctoꝝ ſcientia preditoꝝ. ⁊ horū via precipua eſt humilitas. Nam vt dicit Prouerb. xj. Ubi humilitas ibi eſt ſapiētia. ſciētia autem inflat ſm̄ apoſtoluꝫ: ſed beati mites. i. humiles. hi enim poſſidēt terram lacte ⁊ melle manātem. i. intellectum dulcem ſcripturarū qui ſuper his clauditur ⁊ cōtentioſis ⁊ cauilloſis laicis ⁊ prophanis. Propterea ſm̄ Dionyſ. moyſes habuit magnam noticiaꝫ de diuinis: qꝛ mitiſſimus erat ſup terram ⁊ humilis. Poſſident etiam iſti terram. ſ. eccleſie. qꝛ tales regūt vel regere debent alios. ¶ Tertius ſtatus eſt ſolitarioꝝ vel penitētiuꝫ. ⁊ hoꝝ via eſt continue lugere. ſua ⁊ aliorum peccata: quaſi luce gratie egeant ſemper. ⁊ ideo ſunt beati. vnde Aug⁹. dicit de vero penitēte ꝙ ſemper debet lugere. de peni. di. iij. ſi apoſtolus. Eſt aūt duplex genus lachrymaruꝫ ſeu cōpunctionis. ſ. doloris peccatorū. ⁊ amoris supernoꝝ. que figurate ſunt per irriguum ſuperius ⁊ inferius. qꝺ dedit Caleph axe filie ſue ⁊ filio ſponſe Othoniel. Judic. j. Expoſitione ipſius figure ponit. b. Greg. circa finem tertij libri dyalogoꝝ. Quatuor ſtatus ſequentes ſunt ſecularium. Primus eſt principuꝫ ſeu rectorū: quoꝝ ſtudium debet eſſe circa ſequelam iuſtitie. Juxta illud Sapiē. j. Diligite iuſtitiam qui iudicatis terram. Nam beati qui eſuriunt ⁊ ſitiūt iuſtitiam. dicit Saluator in quarta beatitudine. Sūmum enim bonum in rebus humanis eſt iuſtitiam colere: ⁊ ſua vnicuiqꝫ iura ſeruare. Grego. in Regiſtro. Et Jſido. dicit. ix. diſt. Juſtum eſt principem obtēperare legibus ſuis ⁊c. ¶ Quintus ſtatus eſt diuitum. ⁊ horū via eſt inſiſtere operibus miſericordie ſicut fecerunt Abraam. Loth. Job. Thobias. ⁊ multi alij in veteri teſtamēto. Unde Saluator dicit. Facite vobis amicos de māmona iniquitatis: id eſt diuitijs vt recipiant vos in eterna tabernacula. Beati miſericordes ſequitur in quinta beatitudine: quoniaꝫ ipſi miſericordiā conſequentur. Diuitibus aūt qui non ſunt miſeri pauperū dicetur. Jte maledicti in ignem eternum. Sicut patuit in diuite epulone. ¶ Sextus ſtatus eſt rebus familiaribus deditorū: vt artifices mercatores matrimonio ſancto vten

Septem ſunt vie ad beatitudinē ſꝫ ꝙ ēt ſeptem ſūt ſtat⁹ hoīs in eccleſia

De duplici genere lachrymarum.

tes. Et de iſtis dicit. Beati mūdo corde. Nam ſi cor eſt mūdum ⁊ manus. i. opa erūt munda. Principiū enim oīs peccati a corde pcedit ppter qḋ dicit Prouerb. iiij. Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum: qm̄ ex ipſo vita pcedit. ſ. gratie qua deꝰ videt. Hac mirabiliter fulſit Job. xxxj. in cōiugio poſitus: ⁊ dicebat inter cetera. pepigi fedus cum oculis meis ne cogitarem qdez de vgine. ¶ Septimus ſtatus eſt infirmorū ⁊ paupum qui deſpecti multa incōmoda patiuntur. Et iſti ſunt pacifici. i. qui patiēter tolerāt: ⁊ pacē cum deo faciūt dimittētes peccata propter que coiter immittūtur aduerſa ſunt beati Job. v. In ſex tribulationibus liberabit te: ⁊ in ſeptima nō tāget te malum. Et ſic per has vias incedētes ad eternam beatitudinez ⁊ mercede pueniūt: vbi eſt merces multa ſm illud dictuz Abrahe. Gene. xv. Merces tua multa nimis.

Q̃d cō/pleta et pfecta beatitudo erit in celo.

¶ Quātum ad tertiū vbi notatur cōplemētuz humani deſiderij qḋ eſt beatitudo. dicit beati oēs. ſ. tales erunt. Et hoc in celo. vbi eſt omnis pfectio ſupradictaꝝ beatitudinū: ſed alio modo ꝙ hic. Illa enim glia hʒ ſpūs paupratez: qꝛ nihil cōcupiſcit: qm̄ illum hʒ qui eſt ſup oīa. ſ. deuz. Ideo ergo beati ſunt paupes ſpiritu: qm̄ ipſoꝝ eſt regnuz celoꝝ i. deus. Itē ibi nulla eſt aduerſitas. Non enim eſuriēt neqꝫ ſitient amplius vt dicit Apoē. xxi. Et ideo quilibet eſt mitis: nulla ibi ira vel odiuz vel mala rñſio habet locū: ſed terram viuētiuz pacifice poſſident. reperit ibi ſūma grarum actio cantantibus cunctis. Sāctus ſctūs ⁊c̄. Et talis regratiatio eſt totalis nō partialis. qꝛ in veritate cognoſcunt a ſe nihil habere. Et hoc eſt lugere. i. luce egere. Cognoſcūt enim ſe in ppria natura egere ſemper. ſed dei gratia ſemp gaudere ⁊ cōſolari. ps. cxlix. Exultationes dei in gutture corūz. Nulla eſt ibi inordinata dilectio. Et ideo non cōtriſtatur filius de dānatione patris: nec econuerſo. ſed iuſtitiam dei venerātur cum ſumma leticia. Iuxta illud pſalmi. liiij. Letabitur iuſtus cum viderit vindictam. Et ſic ipſam iuſtitiam eſuriunt ⁊ ſitiunt. que quidem iuſtitia nō fundatur in crudelitate: ſed diuina miſericordia. Nam ſi deus dānandos ad condignum puniret eos annihilaret. ſed cum eis miſericorditer agit. naturam preſeruās ab annihilatione impoſitis penis pſeruatiuis. Sicut medicus miſericorditer agit cum infirmo ponēdo vnguētum corroſiuum ſuper plagam inſanabilem: ne citius putrefacta perducat ad mortem. Leticia eorūz eſt ꝙ diuinam miſericordiā in omnibus vijs ſuis conſpiciunt in dānatis ⁊ in ſe. Et ſic miſericordes miſericordiaz conſequuntur: prout miſericordia dicitur mira ſuauitas rigans corde. Et hoc miſericordia ſumma cauſa eſt dilectionis in beatis. vt quilibet ex dulcedine amoris dicat. Miſericordias domini in eternum cantabo. O ꝙ clara viſio ibi exiſtit et ꝙ vniuerſalis. Quid eſt enim quod non videant qui videntez omnia vidēt. Et hoc ideo quia mundi ſunt corde. Dicitur enim de ipſis Apocalyp. xiiij. Sine macula ſunt ante thronū dei vt nec minimuz veniale poſſit ibi reperiri. Eſt ibi ſecuritas perpetua ſine qua non forent beati. ⁊ hec eſt pax eis. Unde pacifici ⁊ filij dei vocabūtur. Eſaie. xxxij. Sedebit populus in pulchritudine pacis in requie opulenta. quia ſm pſalmiſtā. cxlvij. Confortauit ſeras portarum tuarum: ideſt ſuperne hieruſalez. vt nullus inimicus poſſit accedere ⁊ eos perturbare. nullus ciuis exire. ibi eſt ſumma congratulatio de perpeſſis ⁊ oppreſſis in mundo. Iuuat enim meminiſſe malorum militie ⁊ pugne ⁊ ꝙ periculoſe pro qua tamen coronant. Unde ſūmam iocūditatem habet. Et ideo beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam ⁊c̄. Et ſic beati omnes qui inchoantes a timore inceſſerunt per vias predictas. ſcilicet paupertatem: humilitatem: lachrymoſitatem: equitatem: pietatem: puritatem: equanimitatem horum merces multa eſt in celo.

¶ Alia adaptatio de ſeptem beatitudinibus ad ſeptem etates cuiuſlibet ſcdm̄ dominuz Joānem Dominici ſuper Matthe. .§. vi.

Septez btitudines ad ſeptem etates adaptatio.

Et poteſt ſumi pro themate in feſto omnium ſanctoruz illud. Beati eritis. Matthei quīto. ⁊ inducit illud pſal. cxviij. Beati immaculati in via. maculam proprie in animam inducit ſolum mortale peccatum. ſm Thomam iij. iiij. Illi ergo qui immaculati viuunt in pñti tpe: ideſt ſine mortali. vel de ipſis penitentes ſaltem decedunt immaculati: ideſt ſine criminali. hi erunt beati. Nam ſi aliquod mortale reperiatur a tranſeunte de via mortis ad alium ſtatum. vt dicit Auguſti. eterna illum flāma trucidabit. di. xxv. §. alias. Uita autez preſens diſtinguit per ſeptem etates: in qbus omnibus regulat nos chriſtus per ſeptem beatitudines in euangelio. Matthei. v. Oēs iſtas que aliud nō ſunt ꝙ actus virtuoſi debet quilibet habere ſimul habitualiter. Licz quelibet per ſe adaptari poſſit vni etati hominis. ¶ Prima igitur etas infantia vſqꝫ ad ſeptennium eſt humilis ⁊ pauper ſpiritu. Niſi enim conuerſi fueritis ⁊ efficiamini ſicut paruuli ⁊c̄. ideſt humiles ⁊c̄. Matth. xviij. hec ergo eſt beata: quia ait ipſe. Sinite paruulos venire ad me. talium enim eſt regnum celoꝝ: ⁊ ſicut illi ſunt beati. ⁊ ipſoꝝ eſt regnum celoꝝ. ſic qui erūt paupes ſpiritu erunt beati. ⁊ eorūz eſt

regnū celorum.¶ Scḋa etas a pueritia vſqꝫ
ad ānos.xiiij.quadā alia ſpē humilitatis reſul
get.⁊ faciliter placat ⁊ hoc eſt eſſe mitem.Ip//
ſi etiam ſunt beati q peccare nō poſſunt.ſ.quo/
uſqꝫ hēant vſum rationis.Nam an[illegible]uſum rō/
nis ſicut nec mortaliter ſic nec venialiter pecca
tur ſm.b.Tho.A multis tñ habet vſus rōnis
ante.xiiij.ꝗuis iura ponunt illū eſſe annuꝫ di/
ſcretionis in maſculo. Sic ⁊ mites poſſident
terram viuentiū.ps.xxxvj.Manſueti autem
hereditabunt terrā ⁊c.¶ Tertia etas ſubijcit
tentationibus multis.que dī adoleſcētia vſqꝫ
ad annū.xxviij.Mundus eniꝫ tūc delectat Al
licit caro.hoſtis īpugnat.ꝑpter quod dī.Eccl.
xij.Adoleſcētia ⁊ voluptas vana ſūt.⁊.xij.q.
j.Omnis etas prona eſt ad malū ab adoleſcen
tia ſua:nil incertius vita adoleſcentiū.Reme//
dium ergo eſt tūc penitentia ſe macerare:⁊ in
continuo luctu ꝯtra peccata pſeuerare.Exem/
pluꝫ de Cecilia que cilicio membra domabat:
deuꝫ gemitibꝰ exorabat:biduanis ⁊ triduanis
ieiunijs ⁊c.⁊ ſic beati qui lugēt ⁊c.Oratio enī
vt dicit Glo.deuꝫ lenit:lachryma cogit.ſ.exau/
dire ⁊ ſubuenire ⁊ ꝯſolari.Tobie.iij.Poſt la//
chrymationem ⁊ fletū exultationeꝫ infundis.
¶ Quarta etas ē iuuētꝰ vſqꝫ ad ānū.xl.q: ma
gis ībiat lucris ⁊ p phas et nephas extorquet
que ſua nō ſūt rob᷑ ēt iuuentutis aīuꝫ pſſat:
Ideo iniuſta prelia niſi fortiter caueatur cōmit
tit.Sed pecunia male acqſita corpus animā/
qꝫ cōmaculat.ait Amb.⁊ iterum oēs cupidi:
omnes auari:giezi lepram cū diuitijs ſuis poſ
ſidēt eterno cruciatu ⁊ breui fructu.j.q.j.cito.
Et ideo tu iuuenis ſitim ⁊ eſuriem hēas conti
nue iuſtitie.i.virtutis ſinceritatis ⁊ ſanctita//
tis ſi vis eſſe btūs.Beati qui eſuriunt ⁊ ſi.⁊c.
⁊ alibi.Beatus vir qui poſt aurū nō abijt nec
ſpauit in pecunie theſauris.¶ Quinta etas q̄
dī virilitas aut perfectio viri iam ad occaſum
declinat.hec dꝫ ꝯtra cōmiſſa prouidere vt dele
ant peccata ⁊ elemoſynis inſiſtere:ſi etiā dolen
da non cōmiſit.q: non portabit ſecum bona
mūdi.Et ſiue ergo cōmiſit ſiue non miſericor
diter viuat.Nam ad examē iudicis currit vbi
miſericordibus miſericordia datur:⁊ crudeli/
bus ſm q̄ male geſſerunt.Iudicium eniꝫ ſine
miſericordia fiet illi q non fecit miſericordi//
am ⁊c.Econtra ps.cxj.Iocundus homo q mi/
ſeretur ⁊ commodat:diſpo.ſer.ſuos in iu.Po
terit enim talis allegare ordinationem a xpo
factam.Mt.xxv.cum dixit.Venite benedicti
patris mei ⁊c.Eſuriui eniꝫ ⁊ dediſti.⁊c.¶ Sꝫ
notandum eſt quod dicit Aug.in enchiridion
⁊ obſeruandum.dicit enim q̄ qui vult ordina
te dare elemoſynaꝫ debet a ſe primo incipere:
⁊ eam ſibi primitus dare.Eſt enim elemoſyna

odius miſericordie veriſſime de qua dictuꝫ eſt.
Fili miſerere anime tue placens deo.Beati er
go miſericordes ⁊c.¶ Sexta etas que eſt ve//
neranda ſenectus.Corpore quideꝫ ſi vult mun
da eſt.Deficiente enim naturali calore caro vt
in pluribus multum frigeſcit.Et ſic etiam artꝰ
ad actualia pctā immunes q̄ſi redduntur.Soluꝰ
enī ſenex eſt loquacitate potēs.Sua ergo pctā
ex corde procedunt.niſi fuerit obſtinatus vſqꝫ
ad illud tempus in malis.Nā vt dī.puer.xxij.
Adoleſcens iuxta viā ſuā ambulans etiā cū ſe
nuerit non recedet ab ea.Quales fuerūt illi ſe/
nes qui falſo accuſauerunt Suſannaꝫ:quia nō
valuerunt turpitudinem exercere cum ea vt ſo
liti erant alias decipere.Dañ.xiij.⁊ ſic legit de
illo ſene.Nicolao.lx.annorum luxurioſo.pro
quo bea.Andreas orauit.Hodie ſunt multi ta/
les ſenes maledicti inueterati dierum malorū
que denarijs ⁊ lābacitatibꝰ ⁊ mille modis cor
rumpunt pueros ꝓpter quod de eis dicitur.la
queus iuuentuti omnes vos eſtis.Et vt dicit
Grego.lxxxvj.di.tanta.Tales ſeniores graui/
us q̄ꝫ ceteri ſunt puniendi ⁊ arguendi de ſuis
malitijs.¶ Septima etas que dicitur decrepi
ta.⁊ nullo vnq̄ꝫ annorum numero finitur.pre/
mitur infirmitatibus ⁊ doloribus multis.Nā
vt dicitur ī ps.lxxxix.Si in potētatibꝰ.lxxxix.
anni ⁊ amplius eorum labor ⁊ dolor.Sed per
fectio eorum eſt habere pacem ⁊ patientiam in
aduerſis.Nam ex vna parte longa experiētia
facit eos ſuſpectos ita vt ſi videant hominem
ridere putant q̄ derideat eos.Infirmitas facit
eos ſibimet tedioſos.Vanitas etiam iuuenuꝫ
querit ſolatia ⁊ deriſiones ex eis.Et ſic oꝫ eos
ſecum ⁊ cum alijs habere pacem ſi debent be//
ne tranſire.Et beati paci.qm̄ ⁊c.⁊ quoniaꝫ illa
etas plena eſt perſecutionibus.Omnia enim
elementa videntur perſequi eum ad deſtruen/
dum.⁊ ideo ſubditur.Beati qui perſecutionē
patiuntur propter iuſtitiam ⁊c.Sic ergo colli/
ge in te omnes has virtutes:habendo pacem
cum omnibus aduerſis ⁊ hominibus:mundi
ciam cordis ab iniquitatibus.Eſa.j.Lauami//
ni mundi eſtote:auferte malum cogitationuꝫ
veſtrarum.Miſericordiam in operibus.Luc.
vj.Eſtote miſericordes.Iuſtitiam in conuerſa
tionibus.Sap.j.Diligite iuſtitiam qui iudica
tis terram.Fletum ex tentationibus.Iaco.iiij.
Miſeri eſtote ⁊ lugete.Mititatem in contre/
ctationibus.Mat.xj.Diſcite a me quia mitis
ſum ait xps.¶ Paupertatem ſpiritus ſeu hu/
militatem.j.Pe.v.Humiliamini ſub potenti
manu domini.Sic enim eritis īmaculati ī via
⁊ per hanc viam peruenietis ad patriam vbi
ſunt beati.qui ex eo q̄ beati ſunt non poſſunt
non obtinere quod volunt.alſ non eēnt beati.

Nam ſm

Nā ſm Augu. Beat⁹ eſt qui hʒ qcqd vult. Ergo ſi volēt nos eē ſaluos ſalui erim⁹. Et iō orādi ſunt vt velint. Hic potes dicere quare diuerſos ſanctos oramus: ⁊ quō orant pro nobis.

Alia adaptatio .§.vij.

(adaptatio de vij. bti. ad. vij. etates mūdi.)

de ſeptē beatitudinibus ad ſeptem etates mūdi ſm dñm Joh. do. ſuper. Mat. poteſt ſumi pro themate in feſto omnium ſanctorū illud. Beati eritis ⁊c. Mat. v. Et induci illud Boe. de philo. cōſo. ꝙ omnis mortalium cura quā multiplicium ſtudiorum labor exercet diuerſo quidem calle procedit ad vnius tñ beatitudinis finem nititur peruenire. Sed multi non querentes diligenter in quo conſiſtat vera beatitudo. ⁊ quomodo perueniatur ad eā cū aliquid attingunt de particularib⁹ conditionib⁹ eius que aliqualiter videntur haberi in iſta vita. hic iſtunt ⁊ ponunt finē ſuum. Sicut aliq in diuitijs: alij i potentijs: ⁊ hmōi. Sed iſta doctrina ſeptem beatitudinum reducit mundū ad felicem ſtatum primum ⁊ bonū: a quo deuians p̄ ptā incidit in diuerſos errores. Primus enim ſtatus ⁊ prima etas cecidit propter rapinam a regno celorum. Per viam oppoſitā reuerti potes quoad primam beatitudinem. ſ. Beati pauperes ſpū. Secunda etas cecidit per ambitionem. Nebroth ⁊ ſuorum ſequacium turrim confuſionis edificantiū vt poſſiderent terram mortuorum. Reuertere ad poſſeſſionem terre viuentium quod continet ſecunda: quia beati mites ⁊c. Tertia etas cecidit quia aduerſa in deſerta ſuſtinere nolebat. imo proſpera putabat aduerſa: ⁊ conſolationem tātum in minimis requirebat. Sed vade ad conſolationē optatam ⁊ non cognitam per luctū mundi p̄ſentis. q: beati q lugēt ⁊c. Quarta etas aruit q: ſciebat moderamina regni: ⁊ iuſtitia calcata peruerſi regna tenebant: ⁊ ſaturaberis regno perpetuo: ſi iuſtitiam rectam eſurieris. quia beati q ſuriūt ⁊c. Quinta etas crudelitate maxima tabuit. vt libri Machabeorū teſtantur: ⁊ crudeles crudeliter occiſi ſunt. vt habetur ibidem. Igitur quia omnis homo miſericordia indiget: per miſericordiā reſurge: quoad quintum. Tunc enim miſericors dominus natus eſt: quia beati miſericordes ⁊ cetera. Et quia de mūdo corde vixit: ſe nobis oſtendere venit eum ſequamur ſi mundi corde erimus. ⁊ ſic eum intuebimur. quia beati mundo corde ⁊c. Sed etas ſeptima ſeditionibus ⁊ guerris plena erit quā ſoli pacifici tute tranſibūt quia beati pacifici ⁊c. Et merito. quia illi pacifici a perſecutionibus non erunt immunes. immo plus ceteris cruciabuntur. Unde ſequitur de perſecutione ⁊ premio ſuo: quia beati qui perſecutionē patiūtur ⁊c. Ex his potes facere vnam predicationem: adde ad ſingulas beatitudines quomodo talia mala regnant in mundo. ⁊ propterea deſtruunt ipſum. Ita vt Joan. euangeliſta dicat. j. Can. v. c. Totus mundus in maligno poſitus eſt. Sed de diſcipulis chriſti dicitur ꝙ de mundo non ſunt. Joā. xvij. Et ideo ſi volumus eſſe diſcipuli chriſti. vt cū eos nos reperiamus in monte glorie oportet nos habere iſtas beatitudines contrarias conditionibus mundanorum. ſicut habuerūt ſancti iſti quorum feſta agimus.

De ſingulis beatitudinibus in particulari. Et primo de paupertate ſpūs. Caplm. vj.

Nunc de ſingulis

harum eſt videndum in particulari: ſcilicet ſeptem beatitudinū dilatando materiam ad vnam predicationum pro qualibet beatitudine. Eſt igitur prima Beati pauperes ſpiritu: qm̄ ipſorū eſt regnum celorum. Matth. v. Ubi dicit Chry. in omel. Sunt quidam naturaliter ⁊ ex cōplexione pauperes: humiles ⁊ virtuoſi. Sʒ tales non ſunt beati. Un̄ dicit non ſimpliciter. Beati pauperes: ſʒ addit ſpiritu. ideſt illi qui ex voluntate ⁊ electione ſe humiliant. Ideo hic incipit radicitus euellere ſuperbiā: quia hec fuit radix ⁊ fons malitie vniuerſe contra quam ponit humilitatem velut quoddam ſtabile fundamentum: qua ſubiecta cum ſtabilitate ⁊ alia ſuperedificantur: hac deſtructa pereunt quecunqꝫ bona congregaueris. Hec ille.

Sciendum autē .§.i.

(Triplex paupertas ſpiritus.)

ꝙ paupertas ſpiritus poteſt ſumi ⁊ exponi tripliciter. ⁊ horum eſt regnum celorum.

Primo eſt paupertas ſpiritus per verā humiliationem.

Secundo eſt paupertas ſpiritus per inordinati affectus remotionem.

Tertio eſt paupertas ſpiritus per totalem mundi abdicationem.

Primo ergo dicitur ſpiritu pauper verus humil. Unde Augu. Paupertas ſpiritus dicitur humilitas ſpiritualis que ſpiritum inflantem eradicat: euacuat ſeu extenuat. Nam ſcriptura aliquando vocat ventum ſpiritū. ſm illud Actuū. ij. Factus eſt repente de celo ſonus tanquā vehementis ſpiritus. ideſt venti. Superbi enim dicuntur inflati: ⁊ quaſi vento diſtenti. Et no. ꝙ dicit chriſtus. Beati qui nō habēt ſpiritum. ideſt ventū. ſ. elationis ⁊ inanis glorie: q: pene nullus eſt. Nulla eſt enim tā excelſa virtus que dulcedine glorie non tangatur. ⁊ ideo dicit Beati pauperes ſpiritu. i. qui pau

(Quare xp̄s dixit beati pauperes ſpū et nō aſt.)

bñt de iſto ſpiritu ſeu vento elationis. ⁊ quãto
quis minus tangitur eo tanto melius. Eſt aũt
humilitas ſm̃ Ber. qua vnuſquiſq3 veriſſima
ſui cognitione vileſcit ſibiipſi. Et vere magnã
cauſam h3 vnuſquiſq3 ſe humiliãdi. Nã vltra
innumeras miſerias ſuas aie ⁊ corporis q̃tũcũ
q3 ſit perfectus. neſcit tñ terminum ſuu3 vtru3
ſaluetur vel damnetur. Unde dixit dominus
ad Job. Indica mihi ſi noſti omnia in qua via
habitet lux ⁊ tenebrarum quis ſit locus vt du/
cas vnumquodq3 ad terminum ſuum. ideſt ſ3
Gregorium in .xix. libro moral. Si te plenam
ſcientiam habere putas dic in qua via habi//
tet lux. ideſt in cuius mente3 veniens iuſtitia
impleat: ⁊ tenebrarum quis ſit locus. i. in quo ini
quitas ceca perduret: vt ducas vnũqđq3 ad ter
minum ſuu3. i. vt diiudices ſiue is que nũc ini
quus cernitur in malis vitã finiat. vel is qui iu
ſtus cernit extremitate3 vite ſue iuſte ac perfe/
cte ↄcludat. quis iſta vel ſalte3 impterritus au
diat. Multos videmus quotidie q̃ iuſtitie lu/
ce reſplendẽt. ⁊ tñ ad finem ſuum nequitie ob
ſcuritate tenebreſcunt. ⁊ ecõtra. Multos tene/
bris peccatorum inuolutos ad lucẽ virtutu3 ſore
reuerſos aliquos ſemp̃ in bonis p̃manere. ali/
os ſemp̃ in malis. Exẽpla. Illa gentilitas deo
auerſa luce iuſtitie a deo perfuſa eſt. ⁊ iudea du
dum dilecta ⁊ illumiata p̃fidie nocte cecata de
relicta eſt. Latro de cruce tranſiuit in regnum.
Iudas de apl̃atus gloria demerſus eſt tartarũ.
Alius latro cu3 xp̃o crucifixus p̃ſeuerãs in ma
lo. inductus eſt ad infernũ. Alij apl̃i permanen
tes in ſancto p̃poſito peruenerũt ad regnum.
Hec dei iudicia ↄſiderãs apl̃s vas electiõis ra/
ptus ad tertiũ celum de ſeipſo timẽs ⁊ humili
ans ait. Caſtigo corp⁹ meũ ⁊ in ſeruitutẽ redi/
go: ne cũ alijs predicauerim: ipſe reprobus in
ueniar. Idcirco autem dñs interrogabat Job.
Si nouit finẽ bonum vel malũ quez habituri
ſunt luminoſi iuſti: vel tenebroſi p̃ctõres dicẽs
Indica mihi ⁊c̃. Ut aliorum finem cognoſcere nõ
valens ad ſuum finẽ recurrat: q2 ſicut aliorum:
ita nec ſuu3 neſcit. Et inde neſciẽs finẽ ſuum ti
meat timẽs humiliat. humiliatus de actib⁹ ſu
is nõ ſe extollat: ⁊ non elatus ſpũ ſupbie in ar/
ce gratie p̃ſiſtat. Beati ergo paupes ſpũ. i. hu/
miles. q̃m ipſorũ humiliũ eſt regnum celoru3.
q2 vt dicitur p̃uer. xxix. Humilem ſpiritu ſuſci
piet gloria. Uel dicuntur paupes ſpũ. i. animo
qui. ſ. oĩno nihil ſe habere putant: nec ſeipſos:
nec corpus nec alam: nec membra: ſed omnia
vt cõmodata habent: ⁊ vt alienis vtuntur. hec
Chryſo. Et pertinet ad p̃fectam humilitatẽ vel
etiam regnum celorum. i. p̃ſidentiam in eccleſia.
Dañ. iiij. Dominatur altiſſimus in regno ho//
minũ ⁊ cuicũq3 voluerit dabit illud ⁊ humilli/

Exẽpla q̃re nos humiliare de/bemuſ. ⁊ rõnes

mum conſtituet ſuper eũ. Exemplu3 de Petro
apoſtolo. Ambroſio. Nicolao. Gregorio. ⁊ alij
is. ❡ Secundo dicitur pauper ſpiritu. ideſt qui ſũt
voluntate. Sunt enim aliqui pauperes neceſſi/
tate ⁊ coacti: qui. ſcilicet indigent rebus ne//
ceſſarijs. Et quia non habent deſiderant ⁊ mur
murant male contenti de ſua paupertate im//
patientes. Illi non ſunt beati ſed miſeri et re/
probi: quia non ſunt pauperes ſpiritu. ideſt vo
luntate. Alij ſunt pauperes rebus tp̃alibus ſed
patienter ferunt ſuã paupertatẽ: non murmu/
rãtes: ſed deũ laudãtes. Et iſtis paup̃tas eſt ad
meritu3 rõne patientie: vt dicit Amb. di. xlvij.
Sicut hi. qualis fuit Lazarus mẽdicus ⁊ pau/
per. qui moriens portatus eſt ab angelis in ſi/
num Abrae vt ſcribit Lu. xvj. Tertij ſunt pau/
peres affectu etſi diuites ſubſa. i. non habentes
affectũ inordinatũ ad terrena que poſſidẽt abũ
danter: vt Abraa3 de quo ſcribit q̃ erat diues
in poſſeſſione auri ⁊ argẽti. ⁊ ſanct⁹ Ludo. rex
francie ⁊ Gregorius magnus. Et per ↄtrariu3 ad
iſtam paupertatẽ dicit. Impoſſibile eſt diuite3
intrare in regnũ celorum. Math. xix. Loquit eñi
de eo diuite qui habet affectũ inordinatum ad
ea que poſſidet ponẽs finem ſuum in diuitijs.
Iſti ergo q2 pauperes ſunt ſpũ. i. affectu: etſi di
uites rebus ſunt beati. ❡ Tertio dicitur paup̃
ſpiritu qui ex feruore p̃fectionis omnib⁹ ſe ex/
propriat affectu ⁊ effectu: vt veri religioſi. Uñ
Chryſo. ſuper hec in omel. Illos pauperes bea
tificat: qui ſpiritu. i. p̃pter ſp̃m ſanctũ ſe bonis
proprijs priuant. Jaco. ij. Nõne pauperes do/
minus elegit diuites in fide ⁊ heredes regni.
Iſtud autem non fit niſi ex magno feruore ſpi/
ritus. de quo ſpiritu ait apoſtolus. Spiritũ no/
lite extinguere. ideſt feruorem. Extinguitur au
tem cum quis abrenuncians ſeculo incipit po
nere affectu3 ad tp̃alia. videlicet ad vilia ⁊ par
ua. Crathon philoſophus docuit duos iuue//
nes diſcipulos ſuos cõtemnere mundum ⁊ effi
ci pauperes frangẽdo et cõminuendo lapides
precioſas magni valoris in conſpectu populi.
Sed non eſſe veram paupertatem iſtam. quia
non ſpiritu. ideſt propter ſpiritum. ſed p̃pter
gloriam mundi. Unde nec deo gratam oſten/
dit Joannes euãgeliſta: vt habetur in legenda
eius. Illi autem qui ſunt veri pauperes ſpiritu
per perfectum contemptum terrenoru3 vt Do
minicus Franciſcus: ⁊ prius ⁊ perfectius apo
ſtoli. Iſtorum eſt regnum celorum. quinimmo
ſunt futuri iudices aſſeſſores cum chriſto in vl
timo iudicio. Job. xxxvj. Pauperibus tribuit
iudicium. ideſt poteſtatem iudicãdi. ſcil3 aſſeſ
ſorie. Unde ⁊ chriſtus dixit apoſtolis Matth.
xix. Uos qui reliquiſtis oĩa ⁊ ſecuti eſtis me:
ſedebitis ſup̃ ſedes duodecim iudicantes duo

Paupe res bti qui ſũt ⁊ q̃ non

Ueri re ligioſi dicunt bti pau pes ſpi ritu.

decim tribus iſrael. Sicut per duodecim tribus intelliguntur omnes iudicādi: ita per ſedentes in duodeciʒ ſedibus intelliguntur omnes perfecti pauperes qui cum chriſto iudicabunt ſm Auguſtinum.

¶ Beati mites .§.ij.

quoniā ipſi poſſidebunt terram. Poſt beatitudinem paupertatis. ſecunda beatitudo eſt mititatis vel manſuetudinis. Qui eniʒ pauper eſt: multis laceſſitur iniurijs. ⁊ ideo neceſſariū eſt ꝙ ſit mitis. Unde Ambro. ſuper Lu. Cum ſimplicitate contentus fuero inops ſupereſt vt mores meos temperem. Quid enim mihi prodeſt carere temporalibus niſi fuero mitis. ¶ Ubi notandum ꝙ mitis ⁊ manſuetus idem ſunt ſʒ rem: ſed differunt ratione. Nam mitis eſt qui alios offendentes tolerat. Unde Papias. Mitis eſt lenis ⁊ ad ſuſtinendum iniuriam tacens quaſi mutus. Manſuetus eſt qui manu aſſuetus eſt: qui nulli iniuriam irrogat. vel ſic. Mitis eſt qui nulla animi accenſione turbatur: ſed in trāquillitate animi ⁊ bonitate iugiter perſeuerat. Manſuetus eſt autem cui facile eſt ſuſtinere non malum pro malo reddere. ⁊ ſic mitis dicitur in affectu. manſuetus in effectu. Cōmuniter autem ſumitur pro eodem vt ſynonima. ⁊ ſumuntur tribus modis. Primo ſic. Mitis eſt quem mentis amaritudo non afficit. Et ſic importat lenitatem quantuʒ ad motuʒ ⁊ excluditur amaritudo rancoris. Unde Augu. Mites ſunt qui cedunt improbitatibus: ⁊ nō reſiſtunt malo: ſed vincunt in bono malum. In bono. ſ. mititatis ⁊ manſuetudinis malum rancoris ⁊ indignationis reddentes bonum pro malo. Dicit idem Augu. ſuper ps. Sex differentie ſunt retributionum. ſ. reddere pro malis bōa. non reddere mala pro malis. hec duo bonorū ſunt: ſed primum melius. Non reddere bona pro bonis. Reddere mala pro bonis. hec duo malorum ſunt. ⁊ poſterius deterius. Et reddere bona pro bonis ⁊ mala pro malis. hec duo ſunt mediorum. ſed prius propinquum bonis xxiiij. q. ij. ſex. ¶ Secundo exponitur ſic. Mitis eſt quem ira non deijcit. ſed omnia equanimiter ſuſtinet. Et ſic pertinet ad innocentiam. ⁊ ſic excluditur amaritudo liuoris. ideſt vindicte per innocentiaʒ. Unde Ambroſi. ſuper Lucam. Mitiga affectum tuum ⁊ non iraſcaris. aut certe iratus ne peccaueris. ſcilicet aliuʒ offendendo. Preclarum eſt enim motum temperare conſilio. nec minoris virtutis dicitur temperare iracundiam ꝙ̄ omnino non iraſci. Et p maxime iudices ⁊ rectores oportet ab ea cauere. quia peruertit iudicium obnubilans rationem. Unde Grego. Ille propoſitorum ſolutio vtilis eſt. illa cautela laudabilis in quo nihil ſibi vendicat furor. ſed totum ratio agit. Reſtringenda eſt ergo ſub ratione poteſtas. nec quid agendum prius ꝙ̄ concitata mens ad trāquillitatem redeat. Nam commotionis ſue tempore iuſtum putat omne quod fecerit. xj. q. iij. Illa ſicut phutiſar patronus Joſeph. qui iratus eſt contra eum. cum falſo fuit accuſatus ab vxore ꝙ voluiſſet ſibi violentiam inferre: non diſcuſſa veritate iniuſte incarcerauit eum. Sicut ergo ira impedit iudicium ne iuſte fiat. ⁊ veritatem ne capiatur. Ita econtra de mititate dicit Pſal. xxiiij. Diriget manſuetos in iudicio. docebit mites vias ſuas. ¶ Tertio modo dicitur mitis qui non irritat alios nec nocet nec nocere cogitat. quod pertinet ad equanimitatē. per quam excluditur amaritudo impatientie ⁊ indignationis. Ad hāc chriſtus hortatur dicēs. Matthei. xj. Diſcite a me quia mitis ſuʒ. Omnia enim que habent irritare hominem. ideſt prouocare ad iram ⁊ impatientiam. paſſus eſt chriſtus. Nam turbatur quis cum ei auferuntur ſua. Et chriſto fuerunt ablata etiaʒ propria veſtimenta ⁊ coram eo ludo expoſita. Iraſcitur quis cum contumeliarum ſuſtinet verbum. et infertur maledictio. ⁊ detractio. ⁊ huiuſmodi. Chriſtus autem contumelias ſuſtinuit. in paſſione deriſiones blaſphemias. detractiōes. calūnias. omniaqʒ equo animo ſufferens. Irritatur homo euʒ in amicis ſuis ⁊ conſanguineis iniurias ſuſtinet. Et chriſtus in matre ⁊ diſcipulis opprobria ⁊ perſecutiōes paſſus eſt. Verba vnicuiqʒ ſunt aſpera et horrori habita: et multo magis ipſa mors. Sʒ hec omnia vt mitiſſimus agnus chriſtus tolerauit. Unde per Hieremias capitu. xj. dicit. Ego quaſi agnus manſuetus qui portatur ad victimam. Mites ergo eſſe oportet exemplo pijſſimi magiſtri. Sunt autem mites beati. Quod patet tripliciter. per oppoſitum: per effectum: ⁊ per fructuʒ. ¶ Primo quidem mites ſunt beati. patet per oppoſitum. Nam contrariorum eadem eſt diſciplina. vt ſcilicet quicquid de vno dicitur intelligatur oppoſitum de alio contrario. Sicut de albedine dicimus ꝙ eſt diſgregatiua viſus. Ita de nigredine que eſt contraria ipſi oportet dicere ꝙ eſt congregatiua viſus. Nunc ergo mititas opponit rabiei ⁊ iracundia manſuetudini. Sed rabies ſeu iracundia eſt miſeria per peccatum. Et Sapien. viij. dicitur. Miſeros facit populos peccatum. Nam miſeria et felicitas ſeu beatitudo opponuntur. ergo mititas ſeu manſuetudo etcetera. ¶ Secūdo patet hoc per effectum. Nam mititas facit hominem impaſſibilem. Quod probatur ex hoc qđ philoſophus dicit in lib. Ethicoꝝ. ꝙ mitis pa

quis ſit mitis ⁊ q̄s dicitur mā ſuetus.

De ſex differētijs retributō num.

Qđ mites ſit bti tripliciter

titur ſed nō deducitur. i. vincit: q: leſiones nō ſentit ita q conturbetur. Mitiſtas eſt ſicut mollis culcitra que dura recipit in qua anim⁹ leuiter & ſuauiter requieſcit ſicut corpus in culcitra. Eccli. xiiij. Felix qui non habuit animi ſui triſticiam. ℭ Tertio patet ex fructu q eſt hereditas ſupne patrie. Ps. xxvj. Manſueti autē hereditabūt terrā &c. Uñ pro premio d̄r. Qm̄ ipſi hereditabunt terram. Qđ poteſt intelligi de triplici terra quā poſſidebunt mites. ſ. terrā mūdi: terrā corpis proprij: & terram paradiſi. ℭ Primo q: immites & feroces terram mūdi deſtruunt: ideo non merent eam poſſidere Sed quia mites terrā mundi pacifice regunt cum mititate ſe habent ad ſubditos. ideo poſſident terrā. i. regnum mundi. vñ & moyſes qui fuit prim⁹ rector populi dei: & per totam vitam ſuam d̄r q erat mitiſſimus hoīum qui ſunt ſuper terram. Et dominiū Holofernis & Nabuchodonoſor ad nihilū deduxit. Et ad hoc facit quod d̄r Eccli. x. Sedes ducum ſupborū deſtruxit. & ſedere fecit mites pro eis. ℭ Scđo immites & feroces non poſſidebunt terram corpis proprij imo eam deſtruunt q: non ſubijciunt ſenſualitatem rōni: ſed ira ſuperantur. que inducit ad nocendum alijs ppter quod aliquando morte perimunt. Sz ex & ipſa paſſione ire ita ſanguis incendit q notabiliter nocet corpori. Unde d̄r Eccli. xxx. zelus & furor minuunt dies Refert aug. in de ciuita. dei. Syllam nobiliſſimum Romanum qui pluries fuerat ꝯſul Ro. a quo cepit bellum inteſtinum in vrbe: & diuiſio ſeu partialitas ꝯtra marium q ex ira ſua rupta vena effuſo ſanguine mortu⁹ eſt. Sz mites vel manſueti quia habent dñiū corporis ſui ſubijcientes ſenſualitatem rōni poſſident terram. Luc. xxj. In patientia veſtra poſſidebitis aīas veſtras: etiam ſenſitiuam. ℭ Tertio immites & feroces a terra paradiſi excludunt. mites autē pacifice & quiete & ſecure dominiū poſſidebūt in terra viuentium. de qua Ps. Credo videre bona domini in terra viuentiū. Terra iſta mundi eſt terra mortuorum ſed ſuperna patria eſt terra viuorum. que terra d̄r propter firmam ſtabilitatem. Hinc Aug. Rixentur immites & dimicent pro terrenis & temporalibus rebus. Sed beati mites quoniam ipſi poſſidebunt terrā illā de q̄ euelli nō pñt. Et de q̄ Ps. cxlj. Portio mea dñe ſit in terra viuētiū. Significat eni q̄ndā ſtabilitatē hereditatis ppetue. vbi aīa p bonū affectum tanq̄ in loco ſuo requieſcit ſicut corpus i terra. Ipſa eni ē reges & vita ſanctoꝝ.

Mites triplicē terram poſſidebunt.

ℭ Beati qui lugent quoniam ipſi conſolabunt. §. iij.

Mat. v. Hec eſt tertia beatitudo que rationabiliter ſequitur primam & ſecundam. Nam poſt mundi contēptum per paupertatem. poſt quietem mentis per mititatem ſeu manſuetudinem vacans homo ſibiipſi nil inuenit niſi flebile. Unde Ambro. ſuper Luc. Cum hec feceris vt ſis pauper & mitis memento quia peccator es lugeto peccata tua. Unde dicitur beati qui lugent. Sed nota triplicē luctum habendum.

ℭ Primus luctus eſt de ppetrata iniquitate.
ℭ Secundus de aliena calamitate.
ℭ Tertius de dilata felicitate.

ℭ Primus luctus eſt de ppetrata iniquitate. Pſal. Laboraui in gemitu meo: lauabo per ſingulas noctes: id eſt peccata lectum meum: ſcilicet conſcientie. & in Thren. Deduc quaſi torrentem lachrymas per diem & noctem: & non quieſcat pupilla oculi tui. Hunc habuit Petr⁹ poſt negationem chriſti quando egreſſus foras fleuit amare Matth. xxvj. Et ex his lachrymis & luctu conſequitur homo remiſſionem peccatorum. & per conſequens euaſionem dāṅatiōis. vnde proſper. Lachrymis ex vera cordis contritione fluentibus reſtringuntur eterni ignis incendia de pe. di. j. facilius. Si autē homo defiet mortem amici & conſanguinei vl damna rerū quantomagis habet lugere mortem anime ſue. vnde conſequitur infinitū dāṅum Aug. Sciat ſe peccator culpabiliter reū ſi defiet damna rerum & temporis: & non defiet animam perditam ex peccatis de pe. di. ij. Beati ergo qui lugent. Ecce fructus: quoniā ipſi conſolabuntur. de ſpe remiſſionis peccatorum concepta. Sic Maria magdalena que lachrymis rigauit pedes chriſti audire meruit. Dimiſſa ſunt ei peccata multa. Et demū. Fides tua te ſaluā fecit: vade in pace Lu. vij. In huius figuram chriſtus fleuit Lazarum mortuum cum eum reſuſcitauit Jo. xj. Ad innuendum q oportet peccatorem flere & clamare poſtulando miſericordiam ad hoc vt reſurgat ad vitam glorie aut gratie & multa facere. Qui autem plangunt peccata. & tamen non deſerunt ſunt ſimiles ei qui lauat laterem crudum. qui quanto plus lauatur tanto plus luti facit. dicit ſymma de pe. di. iij. Ille. Inutiles ſunt tales lachryme cū propoſito iterandi peccatū. ℭ Secundus luctus eſt de miſerijs proximorū ſpiritualibus & temporalibus Hiere. ix. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontē lachrymarum vt plorare valeam die ac nocte interfectos populi mei & corporaliter & ſpiritualiter. Siquis haberet multos fratres: & videret vnum paralyticum. alium pauperrimū in de fame mori. alium calumniari . alium falſo infamari. alium contemni & depredari. alium magnis pſecutionibus vrgeri. aliū trucidari:

De triplici luctu habendo

Qđ lugē debemus ſup miſerijs alienis ſpūalibus & tpalibus

aliũ multipliciter infirmari.aliũ martyri/
zari:ꝛ in penis deficere: innumeros ad inferna
deſcendere:ꝛ hmõi.vere haberet magnã cau/
ſam continue lugendi.hoc aũt contingit cuili/
bet noſtrum.nã omnes ſumus fratres.vt dicit
xp̃s Matth.xxiij.Unus eſt eniꝫ pater veſter q
eſt in celis.Cum ergo quilibet videat tot miſe
rias ꝛ penas quotidie:ꝛ pericula ꝛ damna cor
poris ꝛ anime:certe cõtinue hꝫ deflere.ꝛ defle
re quidẽ mortem propinquorum ꝛ amicorum
humanũ eſt:moderate tamẽ vt dicit Eccl.xxij.
Modicum plora ſuper mortuo. defecit enim
lux eius.Immoderate autẽ reprehenſibile ẽ.
Sed multo magis deflendi ſunt defectus ani/
me.peccatorũ mors.Unde Augu.Sunt ne
xpiane in te viſcera pietatis qui plangis corpꝰ
a quo receſſit anima.ꝛ non plangis aĩaꝫ a qua
receſſit deus.Et Hiero.Qui non eſt indutꝰ cle/
mentia ꝛ viſcera miſericordie ꝛ lachrymarum
q̃uis ſpũalis videatur nondũ ĩpleuit legẽ chri
ſti.di.lxxxvj.c.Qui clementiã . Et pmaxime h
ꝯuenit prelatis ꝛ doctoribus qui magis debẽt
zelare ſalutem pplorꝫ.Unde dicitur Johel.ij. In/
ter veſtibuluꝫ ꝛ altare plorabãt ſacerdotes mi/
niſtri dñi dicẽtes.Parce domie parce p.t.Sic
Samuel multo tpe lugebat pro peccato ſaulis
regis.vt patet.j.Reg.xvj.Hoc etiam agenduꝫ
xp̃s exemplo ſuo nos docuit:qñ videns ciuita
tem fleuit ſuper eã dicens.Si cognouiſſes et
tu ſupple fleres.Luce.xix.Ad lraꝫ conſiderãs
exterminiuꝫ illius ciuitatis futurũ ꝛ calamita
tes hoiuꝫ ex compaſſione defleuit.Moraliter
ſm Grego.conſiderans exterminiũ anime pec
catricis ꝛ eius dãnationem futuram etiam fle
uit cõpatiens eius miſerie.Sic ꝛ.b.pater Do/
minicus cum appropinquabat ad aliquã ciui/
tatem deflebat cogitãs peccata eius.ꝛ hãc gra
tiam vt dicitur in legẽda eius dederat dñs ei
flendi pro miſeris ꝛ afflictis vnde ſe continere
aliqñ non poterat in oratione quin vox eminꝰ
audiretur ac ſi mortuum lugeret. Et beati qui
lugent qm̃ ipſi ꝯſolabuntur. ꝛ de exauditione
eorꝫ pro quibus lachrymãtur.ꝛ de merito ſue
compaſſionis.iuxta illud pſal.cxiij.ſm multi/
tudinem dolorũ in corde meo ꝛc.¶ Tertiꝰ lu/
Lugeť ctus eſt de dilata felicitate.de qua ps.xlj. Fue
ꝺbemꝰ rũt mihi lachryme mee panes die ac nocte: dũ
ſup di/ dicit mihi quotidie:vbi eſt deus tuus.Cõſide
latione rare enim dꝫ aĩa guſtans ſuauitatẽ:quãta in ſu
eterne perna patria felicitas.vbi nullũ bonuꝫ deerit.
beatitu nullum malũ aderit.eſtqꝫ deus oĩa in oĩbꝰ:va
dinis. catur ibi laudibus dei.vbi iugiter ſonãt orga/
na ſanctorꝫ.qui ſicut odor balſami ſunt añ de/
um.ꝛ angeli ꝛ archangeli hymnuꝫ decantant
añ thronum dei:claraqꝫ facie deũ intuent:im/
pleturqꝫ omne deſideriũ. ꝛ ad hanc felicitateꝫ
eſt creata.Sed dum peregrinat in corpore con
ſequi non põt.immoqꝫ quotidie in periculo ẽ ea
amittendi in perpetuum nõ poteſt non dolere.
Reperiuntur autẽ iſte lachryme caleſaciẽtes ꝛ
pingueſaciẽtes animam in ſolitudine.ſ.ceſſan
do a ſtrepitu mundanorꝫ ꝛ occupationum. In Ubi in/
cuius figuram legit Geñ.xxxvj.ꝙ onã inuenit ueniũ/
aquas calidas.i.balneares in ſolitudine .Pro tur iſte
curantur etiam precibus.Uñ in huius figurã lachry/
legitur.Judicum.i.ꝙ axa filia caleph ꝛ ſponſa me.
othoniel.q dictꝰ ẽ ſaluator fuit ãmonita a ſpõ
ſo ſuo othonieli:ꝙ poſtularet a pře terrã irri/
guã.Cũ igit ambularet cũ patre ſuo caleph ſe
dens ſuper aſinam ſuſpirauit. Et cum pater in
terrogaret quare ſuſpiraret.Rñdit terram arẽ
tem dediſti mihi iunge ꝛ irriguaꝫ. Et dedit ei
pater irriguũ ſuperius ꝛ inferius.Axa eſt ani/
ma filia dei per creationeꝫ:ꝛ ſponſa ſaluatoris
per fideꝫ.h admonetur a xp̃o ſponſo vt petat a
deo irriguum ideſt terram cordis cuꝫ aqua cõ
punctionis que ambulans per viam virtutuꝫ
cũ deo.ideſt dei adiutorio:ſedens ſuper aſinã.
ideſt dominãs paſſionibus carnis.ſuſpirat af/
fectans ꝛ petens ſibi dari a deo cor compũctio
nis ꝛ lachrymaruꝫ.ꝛ deus exaudit dans ei nõ
ſolum compunctionem de peccatis que eſt irri
guum inferius ſed etiam de dilatione patrie q̃
eſt irriguum ſuperius. Chriſtus in cruce ora/
uit cum lachrymis ꝛ clamore valido ſm apo/
ſtolum ad Hebre.v. Exauditusqꝫ eſt pro ſua re
uerentia. Lachrymatus eſt pro magno affectu
introducendi nos in ſupernam patriam. conſi
derans negligentiam hominum ad ipſam glo
riam appetendam conſequendaꝫ. Nullus eniꝫ
videtur eam extimare propter quod dicitur
Threnorꝫ .i.Uie ſyon lugent.eo ꝙ non ſit qui
vadat ad ſolemnitateꝫ. Sed beati qui lugent.
quoniam ipſi ꝯſolabunt.ꝛ in pñti p internã de
lectationẽ.ꝛ in futuro p eternã glorificationẽ.

¶ Beati qui eſu/ .§.iiij.

riunt ꝛ ſitiunt iuſtitiam:quoniam ipſi ſatura/
buntur. Matth.v. Hec eſt quarta beatitudo di
ſpoſitiua:que recte ꝛ ratione ſequitur tres pre
dictas. Qui enim mundana contempſit mo/
res manſuetudine rexit.ꝛ alienas miſerias lu/
xit.iam poteſt eſurire ꝛ ſitire iuſtitiaꝫ quod pri
us non potuit. Unde Ambroſi.ſuper Lucam.
Poſtquam delicta defleui:incipio eſurire et ſi
tire iuſtitiam. Eger enim cum in graui morbo
eſt non eſurit. Beati ergo qui eſuriũt ꝛc. Ubi
Hieronymus. Non ſufficit velle iuſtitiam niſi
ꝛ iuſtitie famem patiamur. ¶ Nunquã enim
nos ſatis iuſtos credamus:ſed ſemper iuſtitie
opera eſurire.ideſt deſiderare ampliora intel/
ligamus non contenti operibus bonis factis.

Et dicit Gregoꝛi. Summum bonum in rebus
humanis eſt iuſtitiaꝫ colere: ⁊ ſua vnicuiqꝫ iu.
ra ſeruare. xi. q. ij. cum deuotiſſimam. quod ꝑ
tinet ad iuſtitiaꝫ. Beati ergo ⁊c. vbi tria nota.
Primo quomõ eſuries variatꝰ ſpiritualis. Se/
cundo quomodo iuſtitia eſuriatur generalis.
Tertio quomodo ipſa ſatiatur anima rõnalis.

quid ſit eſurire ⁊ ſitire iu/ ſtitiam.

¶ Quantum ad primum ſciendum ꝙ illi eſu
riunt ſpũaliter qui deſiderant operari. Illi ſiti/
unt qui deſiderant ſcire talia opera. Eſt autem
varia eſuries ⁊ ſitis. Aliqui enim eſuriunt ⁊ ſi/
tiunt. ideſt deſiderant ⁊ laboꝛant ad hoc vt ſcíẽ

De multiplici eſurie ⁊ ſiti iuſtitie.

tiam vanam conſequantur: vt curioſi. Sed iſti
non ſatiantur. quinimmo deficiunt. ſm illud
ps. cvj. Eſurientes ⁊ ſitiẽtes anima eoꝛũ in eis
defecit. Nam vt ait apls. Semper addiſcẽtes
nunqꝫ ad ſcientiã veritatis peruenientes. Alij
eſuriunt ⁊ ſitiunt pecuniam. deſiderantes. ſ. ac
quirere ⁊ laboꝛare ad habenduꝫ pecuniam vt
auari: ſed nunqꝫ ſatiantur. immo ſemꝑ plus
creſcit auiditas. ps. xxxiij. Diuites eguerũt et
eſurierunt. Amb. Nec ſatietas vnqꝫ aderit cu
piditati nec finis. di. xlvij. ſicut hi. Alij eſuriũt
⁊ ſitiunt. i. deſiderant habere. ⁊ ad hoc laboꝛãt
ad habendũ potentiam vel dignitatẽ aut volu
ptatem: vt ſuperbi ⁊ voluptuoſi ⁊ laſciui. Sed
nunqꝫ ſatiantur. immo ſemꝑ magis anxiãtur.
prouer. xxviij. Leo rugiẽs ⁊ vrſus eſuriẽs. ſcilꝫ
mel in arboꝛe princeps impius ſuper populuꝫ
pauperẽ. Et de filio pꝛodigo ⁊ luxurioſo dicitꝰ
ꝙ cupiebat implere ventrẽ ſuuꝫ de ſiliquis qꝫ
poꝛci manducabant. i. delectationibus venere
is: ⁊ nemo illi dabat. Lu. xv. Soluꝫ eſurientes
iuſtitiam ⁊ ſitientes ſaturabuntur. Unde dicitꝰ
Eſa. lxv. Ecce ſerui mei qui. ſ. operati ſunt iuſti
tiam comedẽt. ⁊ vos. ſ. pctõꝛes eſurietis. bibẽt
⁊ vos ſitietis. Beati ergo q eſuriũt ⁊c. ¶ Quã
tum ad ſcdm. quomodo eſuritur iuſtitia ⁊ ſititꝰ
dicit Chꝛyſo. ꝙ illi eſuriunt iuſtitiã: qui ſm iu/
ſtitiam dei deſiderant conuerſari. Illi ſitiunt q
ſcientiam eius acquirere cupiũt. Juſtitia auteꝫ
hic ſumitꝰ pꝛo virtute generali. que vt ait ꝑho
eſt omnis virtus. hec reddit vnicuiqꝫ qđ ſuuꝫ
eſt. ⁊ deo quidem tria. Nam vt creatoꝛi hono/
rem. Apls. Soli deo honoꝛ ⁊ gloꝛia. honoꝛ. ſ.
latrie: qꝛ ſolus eſt creatoꝛ. Ut redẽptoꝛi amoꝛẽ.
Apoca. j. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis no/
ſtris in ſanguine ſuo. Nulla autẽ maioꝛ pꝛouo
catio ad amoꝛem qꝫ ꝑuenire amãdo. ait Aug.
Et ipſe chꝛiſtus dilexit nos. j. Jo. iiij. Ut domio
⁊ iudici timoꝛem ei debemus Malach. ij. Si
ego dominus veſter vbi eſt timoꝛ meus. Hiere
mi. i. Quis non timebit te o rex gentium. Eſuri
unt ergo ⁊ ſitiunt iuſtitiam; qui ſemꝑ magis ac
magis cupiunt deum honoꝛare amare ⁊ time/
re. Et ſitiunt affectantes ſcire qũo illa melius ꝑ
ficiãt. Pꝛoximo etiã iuſtitia exhibet tria. Obe/
dientiam ſuperioꝛi. ad Ro. xiij. Omnis anima
ptãtibus ſublimioꝛibus ſubdita ſit: qꝛ non eſt
poteſtas niſi a deo. ſ. opante vel ꝑmittente quo
ad malam ⁊ vſurpatam ptãtem. Concoꝛdiam
equali. j. Coꝛin. j. Idipſum dicatis omnes ⁊ nõ
ſint in vobis ſciſmata. i. diſcoꝛdie. Beneficien/
tiam ſeu ꝓuidentiam inferioꝛi. j. pe. v. Paſcite
eum qui in vobis eſt gregeꝫ. ⁊ Lu. xij. Fidelis
ſeruus ⁊ pꝛudens quem cõſtituit dominus ſu
per familiam ſuam vt det illis cibũ in tempoꝛe
ſ. neceſſariuꝫ. Sibiipſi iuſtitia exhibet tria. Coꝛ
di intentionis mundiciaꝫ. Sap. j. In ſimplici/
tate coꝛdis. i. pura intentione querite illũ. Oꝛi
cuſtodiã. ps. xxxiij. Dixi cuſtodiam vias meas:
vt nõ delinquã in lingua mea. Poſui oꝛi meo
cuſtodiam. Carni exhibet iuſtitia diſciplinam.
Exemplo Pauli dicẽtis. Caſtigo coꝛpus meuꝫ
⁊ in ſeruitutẽ redigo. Beati ergo qui eſuriunt
⁊ ſitiunt iuſtitiaꝫ. i. qui ſemꝑ auidi ſunt ad ſcíẽ
dum ⁊ operandum que ꝑtinent ad debituꝫ ex/
hibendum ꝓximis: ⁊ ad cuſtodiendum coꝛ. et
os ⁊ oẽs ſenſus ſuos ſm iuſtitiam. ¶ Quãtuꝫ
ad tertium. ſ. que ſit iſta ſatietas qua ſatiantur
eſurientes ⁊ ſitientes iuſtitiam. Reſpondetꝰ ꝙ
eſt triplex. Pꝛima eſt quia vt dicit Augu. Illo
cibo ſatiabuntur ⁊ ſaturabũtur in pꝛeſenti. de
quo dominus ait. Meus cibus eſt vt faciaꝫ vo
luntatem eius qui miſit me patris mei: quod
eſt ſumma iuſtitia. Secunda eſt multiplicatio
bonoꝛum operum ⁊ meritoꝛ: que mentem re/
plent ⁊ reficiũt ſpirituali delectatione. Qui enĩ
multum deſiderat iuſta operari quod eſt eſuri/
re multa bona facit: nunquam quieſcit a bono
opere. ps. cxxxj. Pauperes eius. ſ. eccleſie ſatu/
rabo panibus. ideſt refectionis ſpiritualis. Ter
tia ſatietas eſt in futuro. De qua ps. xvj. Satia
boꝛ cum apparuerit gloꝛia tua. ¶ Nam in pꝛe
ſenti rationalis eſuritꝰ vel ſitit pꝛimaꝫ veritatẽ:
cui datur pꝛelibatio fidei modo. Concupiſcibi
lis eſurit ⁊ ſitit ſummam bonitatem cui datur
modo pꝛelibatio charitatis. Iraſcibilis ſũmaꝫ
ſublimitatem. cui datur modo pꝛelibatio ſpei.
Caro eſurit ⁊ ſitit ſuam gloꝛificationem. ſm il/
lud ps. lxij. Sitiuit in te anima mea qꝫ multip.
tibi ca. mea. Sed in futuro rationalis ſatiabitꝰ
viſione dei. Concupiſcibilis delectatione. Ira/
ſcibilis ſatiabitur fruitione. Coꝛpus ſua gloꝛifi
catione. Matth. xiij. Tunc iuſti fulgebũt ſicut
ſol in regno patris eoꝛum quoad coꝛpus. Un/
de Eſa. lx. Tunc videbis quoad rationalem et
afflues quoad concupiſcibilem ⁊ mirabitꝰ quo
ad iraſcibilem. ⁊ dilatabitur quoad coꝛpis glo
rificationem. gloꝛia enim anime dilatatur ⁊ ex
tẽditur vſqꝫ ad coꝛpus. Unde Hilarius. Sitiẽ
tibus ⁊ eſurientibus iuſtitiam beatitudinẽ tri/

De pꝛemio iſti us beatitudi/ nis. ſcꝫ ſatieta/ te. Quo ſ. ſatura buntur tripli.

buit dominus ſignificans ſanctorum auidita/ tem perfecta in celo ſatietate repleri. Et Chry. Saturabuntur ſcilicet largitate remunerantis dei: q̄m maiora erunt premia dei ꝙ̄ ſanctorum deſideria. Beati ergo qui eſuriunt ⁊c̄.

Beati miſericor/ .§.v.

Quare miſericordia q̄nto loco ponitur.

des q̄m ipſi miſericordiam conſequent. Mat thei.v. Hec eſt quita beatitudo ⁊ apte ponitur in quinto loco. quia ſm Glo. Miſericordia de precedentibus naſcitur: ſcilicet quando preceſ ſerit vera humilitas ⁊ animus manſueſcat ⁊ ſu/ os ⁊ aliorum caſus defleat: ac iuſtitiam eſuri// at: poſtea naſcitur vera miſericordia. Tunc enī alienas miſerias facit ſuas ⁊ pro viribus iuua bit: ⁊ ſi iuuandi facultas deeſt: compaſſio non deerit: ⁊ recte poſt iuſtitiam ponitur miſericor dia. quia ſm glo. ita iſte ſcilicet miſericordia ⁊ iuſtitia ſunt coniuncte vt vna altera debeat tē/ perari. Nam iuſtitia ſine miſericordia eſt cru// delitas ⁊ miſericordia ſine iuſtitia eſt remiſſio ⁊ diſſolutio. Quod diffuſe declarat Grego. di. xlv. diſciplina. Ad miſericordiam chriſtus hor tabatur dicens. Lu. vj. Eſtote miſericordes ſi/ cut ⁊ pater veſter celeſtis miſericors ē. Et ratio eſt. quia beati miſericordes q̄m ipſi miſericor/ diam ꝯſequentur. Et poſtea chriſtus dicit. Eſto te miſericordes. Quomodo vel in quibus de/ bemus eſſe miſericordes oſtendit in eo quod ſubdit. ſcilicet tribus.

Quare ⁊ in quibus debemus eſſe miſericordes.

¶ In dando ſententiam. Unde ſubdit. Noli/ te iudicare ⁊ non iudi.

¶ In condonando vel ſubdendo miſericordi am. Unde ſubdit. Dimittite ⁊ dimittemini.

¶ In ſubleuando inopiam. Unde dicit. Date ⁊ dabitur vobis.

¶ Et in omnibus his eſt miſericors pater cele ſtis ad eos qui faciunt miſericordiam. Beati ergo miſericordes q̄m miſericordiam conſe// quentur. ¶ Prima ergo miſericordia qua de bemus vti ad proximum eſt in iudicando. Un de dicit Hieron. Miſericordia h̄ non ſolum intelligitur in elemoſynis: ſed in omni pecca/ to fratris: vt alter alteriꝰ onera portemus. Job xix. Miſeremini mei miſeremini mei ſaltem vos amici mei. Quare me perſequimini ſicut deus. ⁊ carnibus meis ſaturamini ⁊c̄. Miſeri cordia eſt compaſſio ſuper aliena miſeria. Ma xima miſeria eſt peccatum. Cum ergo videt qs proximum aliquid facere quod habet ſpecieȝ mali: ſi non eſt certus non debet iudicare eum ſicut nec deus qui omnia nouit noluit iudica/ re facta ſodomorum niſi prius videret clare. Uadam inquit ⁊ videbo ſi clamoreȝ qui venit ad me opere impleant. Gene. xix. Sȝ etſi a ma lo culpe defectus excuſari non poteſt: primus in actu ſuo excuſat intentioneȝ: conſiderat fra/ gilitatem: experitur in ſe malorum tentationē: ⁊ ſicut vellet ſibi miſereri: ita ⁊ miſeretur pro/ ximo. Si etiam habet de ipſo iudicare miſeri/ cordia vtatur in alleuiando penaȝ. conſiderās quod ait Jacobus in canonica ſua. Judicium ſine miſericordia fiet illi qui non facit miſicor diam. Sed non ſic multi faciunt etiam qui vi/ dentur amici ſȝ ſunt prompti ad iudicia teme/ raria: ⁊ feſtucas in alieno oculo vident: non ſu as trabes: vt ſcribit in euangelio. Luc. vj. Sua crimina alleuiant ⁊ excuſant: aliena aggrauāt ⁊ perſequuntur: ſcilicet appetendo ⁊ querēdo punitionem: vt deus: id eſt ac ſi ipſi eſſent inno centes ⁊ non indigētes: ⁊ ipſi miſericordia ex miſerijs ſuis ⁊ carnibus ſaturantur: crudelita tem ſcilicet exercendo. Beati ergo miſericor// des in iudicando non temerarie: non ſuſpitio ſe: non preſumptuoſe: non vſurpatiue: ſed pie ex compaſſione: q̄m ⁊ ipſi miſericordiam con/ ſequentur cum iudicabuntur a deo. Secundo miſericordia eſt in condonando iniuriam. Un de dicit. Dimittite: ſcilicȝ iniurias vobis factas ⁊ dimittemini. prouerbi. xxij. Qui pronus eſt ad miſericordiam benedicetur a domino. Au gu. dicit tibi deus. Dimitte ⁊ dimittetur tibi. dimiſi prius dimitte vel poſtea. Nam ſi non di miſeris reuocabo te. ⁊ quicquid dimiſeram re plicabo tibi. de penitē. diſt. iiij. ſe. cȝ. Quomo do miſeretur pater filiorum: miſertus eſt deus timētibus ſe. Pater carnalis ꝗuis filius mul/ totiens faciat contra ordinationes ſuas. tamē parcit ſibi compatiens: ita ⁊ deus dimittit. ſ. in iurias ſibi innumeras quotidie a nobis fcās. Unde Amb. in paſſione chriſti. Libēter igno/ ſco. ſ. iniurias mihi factas prompte indulgeo. miſericordiā malo ꝙ̄ ſacrificium. de pe. diſt. j. Exemplo in paulo qui ait ſe de ſeipſo. Qui pri us fui blaſphemus ⁊ contumelioſus perſecu/ tor: ſcilicet chriſti ⁊ fidelium: ſed miſericordiaȝ conſecutus. j. ad Timothe. j. Et in euangelio ip ſo vbi miſericordiam mandat: dicit. Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum perfectus autem omnis erit ſi ſit ſicut magiſter eius. Chriſtus ē magiſter qui quantas iniurias ſuſtinuerit. et ꝙ̄ miſericorditer indulſerit. patet in paſſione eius. Beati ergo miſericordes quoniam ipſi miſericordiam conſequentur: ſcilicet remiſſio nem peccatoreȝ. Unde dicitur Eccleſia. xxviij. Relinque proximo nocenti te. id eſt tibi non di cit qui nocuit tibi: ſed nocenti principaliter quando vltionis ira ſolet magis ferueſcere. ⁊ tunc deprecanti tibi ſoluentur pctā tua. i. di/ mittentur: ſicut ſoluitur cera ad ignem ⁊ gla// cies ad ſolem. Et ad Colloſ. iij. Donantes in/ uicem ſiquis aduerſus aliquem habet quere/

lam:ſicut ⁊ xp̄s donauit nobis. ¶ Tertia miſe
ricordia eſt in ſubleuando inopiam. Unde di/
citur. Date. ſ. elemoſynaȝ ⁊ dabiť vobis miſeri
cordia elemoſyne mltiplicis. Prouerbio. xiiij.
Qui miſeretur pauperi. ſ. dando elemoſynam.
beatus erit. Hilarius. Intantum deus beniuo/
lentie noſtre in omnes delectatur affectu: vt ſu
am miſericordiam ſolum miſericordibus ſit
daturus. Eccl̄i. xxix. Conclude elemoſynam in
ſinu pauperis. i. da occulte. non propter laudē
humanaȝ: ⁊ ipſa orabit pro te. ſ. pauper cui da/
De pre/ bis. Date ergo ⁊ dabitur vobis. Et quid detur
mys mi oſtendit ipſe deus in euangelio codeȝ dicens.
ſericor/ Menſuram bonam confertam coagitatam ⁊
dibꝰ ꝓ ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtruȝ. ſ. pa
miſſis. ter ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. ſ. a quo omne datum
optimum dabunt pro elemoſyna data ex miſe/
ricordia ⁊ mēſura bōa pōt referri ad bona tem
poralia que multiplicāt hoībꝰ dantibꝰ elemoſy
nas largas: vt dr̄ i. puerb. iij. c. Honora deuȝ de
tua ſubſtantia. ſ. dando pauperi. vt ipleanť hor
rea tua: ⁊ vino torcularia redundabunt. ¶ Ex/
Exēplū. emplum legitur ꝙ in quodam monaſterio cuȝ
dabantur ibi abundanter elemoſyne pauperi//
bus abundabant monachi multuȝ in tempora
libus. In proceſſu temporis ceperunt deſiſtere
ab hoc opere miſericordie. ⁊ monaſteriū etiam
deficiebat in redditibus. Et cum quidam con/
quererentur de hmōi defectu. dixit eis quidaȝ
ſanctus homo. Duo fratres ſunt quos habeba
tis in iſto monaſterio. vnus dicebatur date: ⁊
alius dabitur vobis. Iſti ſemꝑ volūt ſimul ma
nere. Sed vos emiſiſtis date. ⁊ ideo alius. ſ. da
bitur vobis noluit manere vobiſcū: ſed receſ//
ſit. Ideo ergo indigetis: quia non vtimini mi
ſericordia ad pauperes. ¶ Scd̄o menſurā coa
gitatam. i. calcatam dabunt in ſinum veſtrum.
ſ. mentē veſtrā quoad bona ſpūalia: qꝛ vt dr̄ ꝓ
uerbio. xiij. Miſericordia ⁊ veritate redimiť
iniquitas. Et per ipſam etiam miſericordie ele
moſynam diſponitur ⁊ augetur ad gratiam: ſi
cut patet per exemplum in vitaſpatrum in le//
Exēplū. genda Machary de illo ſimphoniaco qui ex
eo ꝙ fecit miſericordiam defendendo virginē
a ſocyis ne eam opprimerent ⁊ reducendo ad
ſuos ⁊ mulierem inuentaȝ in deſerto quaſi de/
ſperatam pro detentione viri ⁊ filiorum in car
ceribus pro debitis. ipſe refocelauit ⁊ debita
de mīa ſoluit. Machario fuit reuelatum ꝙ futurus eſ
⁊ eiꝰ vti ſet ſocius eius in gloria. Et ſic ex illa miſericor
litate. ō. dia inductus eſt admonitione Machary ad
ii. v. c. deſerendum ſeculum ⁊ ſeruiendū deo. ¶ Ter
xviij. tio menſuram confertam ideſt cumulatā quo/
ad gloriam anime excedentem capacitateȝ me
ritorum eius. ¶ Quarto ſupereffluentem. i.
redundantem quoad gloriam corporis: que p/
cedit ab anima ſeu ab anime gloria redundan
tem in corpus. miſericordibꝰ enim dicetur in
vltima reſurrectione. Uenite benedicti patris
mei percipite regnum.

¶ Beati mundo .§. vi.

De mū corde quoniam ipſi deum videbunt Matth.
dicia v. Conuenienter ſexto loco ponitur beatitudo
cordis de mundicia cordis: quia ſexto die homo for//
quare matus eſt ad imaginem dei. que quidem per
ſexto peccatum obtenebrata erat in homine: ſed in
loco po mundicia cordis reformatur per gratiam. Nā
nitur imaginem dei quam homo per culpam ſexta
die amiſit chriſtus ſexta mundi etate reſtituit:
⁊ mundis corde infudit per gratiam. Merito
ergo poſt predicta ſequitur beatitudo de mun
dicia: quia niſi prius illa quinqȝ habeātur: mū
dum cor in homine non creatur. Unde Amb.
Qui miſericordiam deſert miſericordiā amit
tit. niſi mundo corde miſereatur. Quia enim
vt ait Cryſo. multi miſerentur: ſed impudica
agunt: eſtimantes ſufficere miſericordiā: oſten
dit ꝙ non ſufficit miſereri ⁊ impudica agere.
⁊ ideo addidit de mundicia dicens. Beati mū
do corde. Et nota ꝙ nō dicit mundi in exterio
ribus vel in corpore. Contra quos chriſtus ait
Matth. xxiij. Ueh vobis ſcribe ⁊ phariſei qui
mundatis quod deforis eſt. intus autem pleni
eſtis rapina ⁊ immundicia. ſ. rationum Cryſo.
ſuper Matth. Cum deus neqȝ corporis mun/
diciam laudet: nec ſordes condemnet. pone ta
men ꝙ deus odit ſordes corporum veſtimen/
torum ⁊ vaſorum: que neceſſe eſt vt ipſo vſu ſor
didentur: quantomagis ſordes cōſcientie hor
ret quam ſi volumus ſemper mundam ſerua/
mus. Dicit ergo. Beati mundo. non corpore
ſed corde. Hec autem mundicia in tribus in//
telligitur. ¶ Primo vt munda ſit rationalis
ab errore male inſtruente. ¶ Secundo vt mū Mūdi
da ſit concupiſcibilis ab amore male inflam// cia cor
mante. ¶ Tertio vt munda ſit iraſcibilis a ti dis in
more male humiliante. ¶ Debet mundicia eē tribus
in intellectu a tribus vt ſit munda rationalis cōſiſtit
videlicet. Primo a duplicitate intētionis. Se Mūdi
cundo a falſitate opinionis. Tertio a prauita// cia intel
te cogitationis. ¶ Quantum ad primum qui lectꝰ in
ſimulatam habet intentionem: vt qui facit ali tribus
quid malo fine: vel qui vnum habet in corde:
⁊ aliud in ore ſeu opere non eſt beatus ſed mi
ſer Eccl̄i. ij. Ueh duplici corde. Et iterum. Ueh
peccatori ingredienti terram duabꝰ vijs. Hoc
agit ſm̄ Rabanum: qui mala facit ⁊ bona ſpe/
rat: vel qui ſectatur opera carnis: ⁊ ſanctifica//
tionem ſpiritus ſe perficere arbitratur. vel qui
quoad exteriora viam graditur paradiſi: ſcili
cet agendo opera de genere bonorum quoad

interioꝛa incedit per viam inferni Hiere.iiij.
Laua a malitia: ſcilicet intentionis coꝛ tuum.
Secundo debet intellectus eſſe mundus a fal
ſitate opinionis. vt nil ſentiat contra veritatē
fidei: ſicut diſcipuli qui videntes chriſtum re/
ſuſcitatum eſtimabant fantaſma eſſe. Vñ chri/
ſtus ait. Quid turbati eſtis: ⁊ cogitatiões aſcē
dunt: ſcilicet ab inferis in coꝛda veſtra. Actuū.
xv. Fide purificans coꝛda eoꝛum: ſcilicet ab er
roꝛibus. Tertio debet eſſe rationalis munda a
prauitate cogitationis Matth.xv. Ex coꝛde ex
eunt cogitationes male. furta ⁊ huiuſmodi. ⁊
vt dicit Greg. Nequaquam cogitatio immun
da mentem maculat cum pulſat: ſed cum hanc
per delectationem ſuperat de pe. di.iij. Unde
Eſaie.j. dicitur. Lauamini. quoad pꝛimum mū
di eſtote. quoad ſecundum auferte malum co/
gitationum veſtrarum ab oculis meis. quoad
tertium. ¶ Secundo debet eſſe munda concu
piſcibilis ab amoꝛe mundane affectionis: ab
amoꝛe praue delectationis. a malo pũerſe ope/
rationis Matth.vj. Ubi eſt theſaurus tu⁹ ibi
eſt ⁊ coꝛ tuum. vbi Cryſo. Si nil tibi alterius
mali eueniat. non paruam ſenties iacturam in
ferioꝛibus affixus: ⁊ ſeruus eoꝛum factus: ⁊ a
celeſtibus cadens ⁊ nil excelſoꝛuz cogitare va
lens. Secundo debet affectus eſſe mundus ab
amoꝛe praue delectationis Co.iij. Mūda ſer
uaui animam meam ab omni concupiſcentia
ſcilicet carnis ⁊ ſpiritus. Et dominus per pꝛo/
phetam. Uſqꝫquo moꝛabuntur apud te cogi//
tationes noxie. Tertio debet eſſe munda affe//
ctio a praua operatiõe. Prouerb.xxj. Qui mū/
dus eſt: ſcilicet coꝛde rectum eſt opus eius pſ̄.
xxiij. Quis aſcendet in montem domini. inno
cens manibus: ideſt operibus ⁊ mundo coꝛ//
de. Tertio debet eſſe munda iraſcibilis a timo
re male humiliante Matth.x. Nolite timere
eos qui occidunt coꝛpus. vnde apoſtolus ait.
Mundus ego ſum a ſanguine omniuz veſtꝝ
Non enim ſubterfugi quin omne conſilium
dei manifeſtarem vobis: ſcilicet de agendis
q.d. propter timoꝛem non dimiſi quin dicerez
veritatem neceſſariam. quia tunc mundus nõ
eſſem. Qui enim nimis timet aduerſa de facili
perdet mundiciam coꝛdis: ⁊ incurrit pl'a pec/
cata. Sed ſiquis diceret iſtam beatitudinez ha
beri non poſſe: quia ſcribitur. Prouerb.xx. qs
poteſt dicere mundum eſt coꝛ meum: purus
ſum a peccato. q.d. nullus: ergo non poteſt ha/
beri iſta beatitudo mundicie. Reſpondeo. Ali
ud eſt dicere ſe mundū a peccato: quod nullus
poteſt dicere aſſertiue: quia delicta quis intel/
ligit. Pſal.xviij. q.d. nullus. Et nihil mihi con
ſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum ait
apoſtolus. Et hoc propter incertitudinem ſta/

Mūdi cia ↄcu piſcipil' i trib⁹

Mūdi cia i iraſcibili

tus noſtri: quia nemo ſcit vtrum odio vel amo
re dignus ſit Eccl'ſ.ix. Tum etiam propter inſe
parabilitatem venialium.j. Jo.j. Si dixerim⁹
quia peccatum non habemus ipſi nos seduci/
mus. Aliud eſt eſſe mundum a peccato quocū
qꝫ. Et iſtud quãuis ex pꝛopꝛia natura eſſe non
poſſit. tamen eſſe poteſt ex diuina gratia: ſm
illud Job.xiiij.c. Quis poteſt facere mundum
de immūdo conceptum ſemine. Non eniz tu
qui ſolus es? Et cum tali mundicia poteſt vi//
deri deus in vita preſenti multipliciter. Jacob
vidit deum facie ad faciem: ſed emarcuit ner
uus femoꝛis eius quod ſignificat extinctionē
concupiſcentie carnalis. ⁊ Jſa. ſed mundatis
labijs. ⁊ Paulus raptus: ſed ceciderunt ſqua
me ab oculis eius ipſo baptizato. Beati er//
go mūdo coꝛde qm̄ ipſi deum videbunt.

¶ Beati pacifici .§.vij.

Quare h̄ ſeptimo loco po//nitur

quoniam filij dei vocabuntur Matth.v. Hec
beatitudo apte in ſeptimo loco ponitur. dicit
glo. quia in ſabbato vere requieuit dabitur ve
ra pax: ſex etatibus tranſactis Amb. ſuper Lu.
reddit rationem quare congrue beatitudinez
de mundicia ſequitur iſta de pace dicens. Cū
interioꝛa tua vacua feceris ab omni labe pec/
cati ne diſſenſiones ex affectu tuo pꝛocedant: a
te pacem incipis vt alijs pacem feras. vnde di
citur. Beati pacifici. Circa quod tria ſunt no//
tanda. Pꝛimo pacis auiditas. Secundo pacis
integritas. Tertio pacis ſublimitas. ¶ Quan
tum ad pꝛimum dicit Aug.xix. de ciui. dei. φ
omnia appetunt pacem. quod diffuſe probat
per multa exempla ⁊ irrationabilium anima/
lium ⁊ latronum inter ſe. Et etiam ex hoc quia
bellum quod naturaliter omnes hoꝛrent pꝛo/
pterea gerunt vt perueniatur ad pacem. Non
enim pax queritur vt bellum exerceatur: ſed
bellum geritur vt pax habeatur. xxiij. q.j. mili
tare. Pſal.lxxv. Jn pace factus eſt locus eius:
ſcilicet dei. Hanc apoſtolus mandauit dicens
Pacem habete ⁊ deus pacis ⁊ dilectionis erit
vobiſcum.ij. Coꝛ. vlt. ¶ Quantum ad ſecun//
dum φ tribus modis aliqui fiunt pacifici. Et
beati pacifici quoniam ⁊c̄. Pꝛimo quidem cū
deo et in omnibus obtemperando. Secundo
in ſeipſo motus illicitos refrenando. Tertio
cum pꝛoximo concoꝛdiam inter eos pꝛocuran
do. Nec dicuntur hi pacifici qui habēt animū
pacatum iniurijs factis a pꝛoximo vt non in//
de conturbentur: quia hoc pertinet ad ſecun//
dā btitudinē. ſ. mititatē. Sꝫ q inuigilant paci
refoꝛmande quoad deum ⁊ hoc per penitenti
am qui per culpam eam amittunt ⁊ paci cõſer
uande in ſeipſis: ⁊ paci faciende inter pꝛimos
Pꝛimo ergo beati pacifici: quia ſcilicet obtem

Trib⁹ medis aliq fi//unt pacifici

perando mandatis dei. per omnia concordant
cū eo. ad Ro. v. Juſtificati ex fide pacē habea/
mus ad deum. vt enim ait Augu. Sicut quod
eſt ſuperius in nobis: ſcilicet mēs vel ratio de
bet ceteris inferioribus reluctantibus impera
re: ita quod eſt in nobis ſuperius: ſcilicet ipſa
ratio debꝫ ſubijci potiori ſe: ſcilicet deo. Neqꝫ
enim imperare inferioribus poteſt niſi ſupe//
rioribus ſubijciatur. Unde in primis parenti
bus cum rebellauit rō deo tranſgrediens mā/
datum. ⁊ caro ſe rebellauit rationi ſentiendo
ſtimulos carnis. Et hec eſt pax que datur ho//
minibus bone voluntatis Luc. ij. Secūdo bea
ti pacifici: ſcilicet qui refrenant in ſe illicitos
motus Job. v. Scias ꝙ pacem habeat taber//
naculum tuum: ideſt corpus. vnde ⁊ Aug. Pa
cifici ſunt in ſeipſis qui animi motus ⁊ carna/
les concupiſcentias habentes edomitas ⁊ ra/
tioni ſubiectus: ſunt regnum dei in quo ita or
dinata ſunt omnia: vt quod in homine eſt ī pn
cipium imperat reluctantibus que ſunt nobis
beſtijsqꝫ communia. Tamen vt dicit Aug. iſta
ſubiectio ſenſualitatis ad rationem perfecte
non poteſt haberi in hac vita: ſed hoc nunc pa
cifici agunt: vt domantes concupiſcentias car
nis ne regnent quandoqꝫ perueniant ad ple//
niſſimam pacem. Tertio beati pacifici: ſcilicet
qui querunt pacē cū proximo. ſꝫ illud ad Ro.
xij. Si fieri poteſt quod ex vobis eſt cum omni
bus pacē habentes Cryſo. ſuper Mat. Paci
fici ad alios qui non ſolum inimicos in pace
reconciliant: ſed etiam qui immemores malo
rum diligunt pacem. Pertinet ad iſtam pacē
vt non ſolum non querant vindictam leſi: ſed
querant cum eis ledentes habere pacem ⁊ di/
De pre ſcordantes ad pacem reducere. ¶ Quantum
mio illi ad tertium principaliter ſublimitas pacis oſtē
us beati/ ditur ex fructu eiꝰ ſeu premio quod repromit
tudinis titur: quia ſcilicet filij dei vocabuntur. Tria au
tem faciunt hominem filium dei quodam par
ticulari modo. Primo fides formata Jo. j. De
dit eis poteſtatē filios dei fieri his qui credūt
in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus ⁊c.
Secundo charitas perfecta Mat. v. Diligite
inimicos veſtros ⁊c. vt ſitis filij patris veſtri.
Tertio pacis concordia. ſm illud. Pſal. Beati
pacifici quoniam filij dei vo. quia ſꝫ Cryſo. ta
les diligentes pacem chriſto ſunt ſimiles qui
eſt pax noſtra qui fecit vtraqꝫ vnum ſm apo//
ſtolum. vel quia ſm Aug. In deo eſt ſumma q/
es ⁊ nil repugnans. Et ſic habent tales ſimilitu
dinem patris. vel ſm eundem Cryſo. Pacifici
dicuntur qui nec odiunt nec litigant: ſed liti//
gantes ⁊ diſcordantes ad pacem reducunt. Hi
recte vocātur filij dei: quia vnigeniti hoc opꝰ
fuit congregare diſperſa ⁊ pacificare contra ſe
prelianttia. hoc autem eſt maximum ⁊ digniſſi
mum: ſcilicet eſſe filius regis eterni.

¶ Beati qui per/ .§. viij.

ſecutionem patiuntur propter iuſtitiam quo/ Quare
niam ipſorum eſt regnum celorum Math. v. hoc oppo
Hec octaua beatitudo eſt quedā manifeſtatio nitur
⁊ confirmatio precedentium. Ex hoc enim ꝙ
aliquis eſt confirmatus in precedentibus bo/
nis in paupertate ſpiritus: mititate: ⁊ alijs: ſe/
quitur ꝙ ab illis bonis propter nullam perſe//
cutionē recedat. vnde iſta beatitudo pertinet
quaſi ad omnes precedētes Cryſo. ſup Mat.
dicit ꝙ poſita beatitudine de pace ſubdit de ꝑ
ſecutione ne quis exiſtimaret ꝙ ſemper quere
re ſibi pacem ſit bonum: puta aſſentiendo ma
lis ꝓpea ſubdit. Beati q ꝑſecutionē patiūtur.
Ubi tria notanda ſunt circa iſtā beatitudinē.

¶ Primo ſupplicium afflictionis. ibi. Beati
qui perſecutionem patiuntur.

¶ Secundo motiuum paſſionis. ibi. Propter
iuſtitiam.

¶ Tertio premium tolerationis. ibi. Quoniā
ipſorum eſt regnum celorum.

¶ Quantum ad primū vtiꝫ perſecutio affli Q. mul
ctio eſt. Dicit autem apoſtolus. ij. Tim. iij. Om tiplex e
nes qui pie volunt viuere in chriſto neceſſe eſt ꝑſecu/
vt perſecutionem patiantur propter iuſtitiam tio
⁊ hoc a carne: demone ⁊ homine. Caro enim
perſequitur ſpiritum volens eum trahere ad
ſuas concupiſcentias. In cuius figuram fuit
ludus hiſmaelis cum yſaac: que perſecutio di
citur. Unde apoſtolus ad Gal. iiij. Js qui ſm
carnem natus eſt perſequebatur eum qui ſm
ſpiritum natus eſt. i. appetitus ſenſualis rōnē
a demone quilibet iuſtus ſuſtinet perſecutio//
nem dum varijs modis querit eum decipere
⁊ occidere. Pſal. xvij. Perſequar inimicos me
os ⁊ comprehendam illos ⁊ non conuertar do.
nec deficiant. Perſequimur demones perſe//
quentes cum reſiſtimus eorum ſuggeſtioni/
bus. Ab homine fit perſecutio. Et hoc duplici/
ter: quia per iniurias corporales vel per mala
exempla. vnde Aug. vtrūqꝫ genus perſecutio
nis diſtinguens. ait ſuper Pſal. lxix. ⁊ in mul
tis alijs. Uox contribulatorum chriſto. i. mar/
tyrum inter paſſiones periclitantium ſed de ca
pite preſumentium. Cum illis vos omnis iu//
ſti cui ex charitate abundans iniquitas c hri//
ſtianorum paſſio eſt. vt Loth corporalem perſe
cutionem a nullo in ſodomis ſuſtinuerit ſed a
malis eorum cuꝫ quibus habitabat. Eſt ergo De mo
perſecutio iuſti vel a leone in impetu: vel a dra tiuo pa
cone in inſidijs. vij. q. j. aduerſitas. §. eſt ⁊ ali/ ſſionis
ud. ¶ Quantum ad ſecundum: ſcilicet de mo ꝑꝑ
tiuo paſſionis quod ſcilicet debet eſſe iuſtitia

que includit omnem virtutem. Nam pati pro
pter ſua peccata perſecutionem: ideſt punitio/
nem non ſacit hominem beatum ſed miſeruz
Unde .j. Pe. iiij. dicitur. Nemo veſtrum patia
tur quaſi homicida: aut ſur: aut maledicus.
Idem ſi quid patimini propter iuſtitiam bea
ti. Et hoc eſt quod dicitur beati qui perſecutio
nem patiuntur propter iuſtitiam Cryſo. ſuper
Math. Quidam patiuntur perſecutionez ꝓ/
pter non committendam idolatriam. ⁊ iſti ſūt
beati quia ꝓpter iſtitiam fidei patiuntur: vt fi
deles a paganis: vt Lau. Vincen. Jo. ⁊ Paul.
Ut. ſ. aſ Coſmas ⁊ Damianus a diuerſis tyrannis ido
flicti latris. vt Agnes. Lucia. Cecilia. Katerina: ⁊ in
d'tificāt numeri virſu ſcꝫ ſecus. Aliqui patiuntur perſe
cutionem propter veritatē non deſerendaz. vt
catholici ab hereticis: ſicut athana. Hila. Am
bro. ⁊ plures alij ab arrianis ⁊ imperatore eis
fauente ⁊ Hermigildus filius regis hyſpanie
a ſuo patre iuſſus occidi: quia ab arrianis no/
luit accipere communionem: vt narrat Greg.
in dialo. Et iſti etiam beati: quia propter iuſti/
tiam veritatis patiuntur perſecutionem. Sed
quis ex potentibus ait Cryſoſt. qui chriſtiani
videntur forſitā propter peccata ſua correpꝰ
a te fuerit perſecutus beatus es cū Jo. bap. qui
ſcilicet non propter fidem: ſed propter verita
tem dicendam circa matrimonium violatum
ab herode corripuit: perſecutionem ⁊ mortez
eſt paſſus. Qui ergo propter cauſam dei ali/
quid patitur: etſi a ſuis patitur mercedē mar/
tyrij accipiet a deo. Beati ergo qui perſecutio
De pre nem patiuntur propter iuſtitiam. ¶ Quantū
mio hu ad tertium: ſcilicet de premio. Nota ꝙ regnū
iuſmo/ celorum eſt perſecutionem patientium tribus
di pſe/ modis. Primo modo ſpontanea voluntate.
cutoꝝ Voluntarie ſacrificabo ⁊c̄. Secundo cum per
ſeuerentia. Unde qui perſeuerauerit vſqꝫ in fi
nem hic ſaluus erit. Tertio ex cauſa legitima
quia propter rectam intentionem ⁊ cauſam.
Nam vt ait apoſtolus .j. Cor. xiij. c. Si tradide
ro corpus meum: ita vt ardeam: charitatez au
tem non habuero: ſcilicet ſaciendo propter lau
dem humanam: non propter deum nihil mi/
hi prodeſt. ¶ Et nota ꝙ idem premium in pri
ma ⁊ octaua beatitudine ponitur. Primo qui/
dem quia martyrij genus eſt paupertas volū/
taria: ⁊ in conſpectu ſeculi ſunt pauperes ſpiri
tu qui perſecutionem patiuntur. Secundo qꝛ
per paupertatem emitur regnum celorum: ſꝫ
perſecutione ⁊ paſſione pro chriſto percipitur
regnum. Tertio ſm Amb. quia pauperibus
ſpiritu promittitur regnum celorum quantuz
ad gloriam anime ſed ſuſtinentibus perſecu/
tionem ⁊ paſſionem in corpore pro chriſto pro
mittitur regnum celorum quantum ad glori/
am corporis. Beati ergo ⁊c̄.

¶ De vltimo fine hominis qui eſt beatitudo
perfecta. Capitulum .vij.

Reſtat videre de be/
atitudine pſecta: que eſt vltimꝰ finis De vlti
hoīs quā diffinit Boe. cū dicit ꝙ ē mo fi/
ſtatus oīum bonoꝝ aggregatio per ne. ſ.
fectus. Et pmo vidēdū eſt ſi eſt aliqd creatū vl' btitudi
increatū. Pro cuiꝰ declaratiōe dicit. b. Tho. j. ne. vtꝝ
ij. q. iij. ꝙ beatitudo eſt vltimꝰ finis. Finis aūt ſ. ſit qd
alicuiꝰ dr̄ dupl'r. Uno mō res quā cupimꝰ adi/ creatū
piſci ſicut auaro finis eſt pecunia. Alio mō ipſa
adeptio vl' poſſeſſio ſeu vſus aut fruitio eiꝰ rei
que deſideraſ: ſicut ſi dicaſ ꝙ poſſeſſio pecu/
nie eſt finis auari: ⁊ frui re voluptuoſa ē finis i/
tēpati. ¶ Primo ergo mō vltimꝰ finis hoīs ē
bonū increatū. ſ. deꝰ q ſolus ſua infinita boni/ Que
tate pōt volūtatē hoīs pſecte implere. ⁊ iſta dr̄ opatio
beatitudo obiectiua vl' cauſatiua: q: deꝰ eſt ob ſit bea/
iectū ⁊ cā nr̄e beatitudinis. vñ ⁊ Boe. dic̄ deū titudo
eē ipſam beatitudinē neceſſe eſt ꝯfiteri. ¶ Se/
cūdo vltimꝰ finis ſeu beatitudo hoīs eſt aliqd
creatū in ipſo exiſtēs: qḋ nihil aliud eſt q̄ꝫ ade/
ptio vl' fruitio vltimi finis: vñ Aug. dicit ꝙ il/
lis rebꝰ fruēdū eſt que nos beatos faciūt. factio
aūt ipſorum qd creatū: ⁊ iſta dr̄ beatitudo adepti
ua vl' fruitiua ex eo ꝙ eam adipiſcimur ⁊ frui/
mur. Sic igiſ q̄ꝫtū ad obiectū ⁊ cām beatitu/
do ē qd increatū: ſꝫ q̄ꝫtū ad eēntiā ē qd creatuz.
Cū aūt dr̄ beatitudo ē qd ſūmū bonū itelligen
dū ē ꝙ ē adeptio ſūmi boī. nō ꝙ ipſa adeptio q̄
dr̄ btitudo ſit ſūmū bonū qḋ ē deꝰ: ⁊ p ꝯñs qd
icreatū. Et ſil'r btitudo dr̄ vltimꝰ finis. i. adep/
tio vltimi finis. ¶ Probatio ⁊ declaratio quo
btitudo pſecta ſit opatio. nō q̄cūqꝫ: ſꝫ opatio i/
tellectiua nō q̄cūqꝫ: ſꝫ clare viſiōis diuine eēn/
tie. Et pmū ꝓbat ſic. b. Tho. j. ij. q. iij. ſ. ꝙ btitu
do ſit opatio hꝫ ꝙ btitudo ē aliqd creatū i ipſo
hoīe exñs. btitudo ē vltima hoīs pſectio. vnū
quodqꝫ aūt inm̄ ē pſectū inq̄ꝫtū ē actu. nā po/
tētia ſine actu īpſecta ē. ḡ btitudinē oꝫ i vltimo
actu hoīs ꝯſiſtere. Manifeſtū ē aūt ꝙ opatio eſt
vltimꝰ actꝰ opātis. vñ ⁊ ſcḋs actꝰ noīaſ a pho i
ſcḋo de aīa. nā hñs formā pōt eē i potētia ope/
rāds: ſic̄ ſciēs potētia ꝯſiderās ē. Et inde ē ꝙ in
alijs quoqꝫ rebus vnaqueqꝫ dicitur eſſe ꝓpter
ſuam operationem. Nec eſſe eſt igitur beatitu
dinem hominis operationez eſſe. Unde ⁊ phi
loſophus in .j. eth. dicit felicitatē eſſe operatio
nem ſm perfectam virtutem. Cum autem ſit
duplex actio ſm philoſophum. Unaqueqꝫ pro
cedit ab operante in materiam exteriorem:
ſicut nere. ſecare. ⁊ huiuſmodi. Et talis actꝰ nō
pōt eē beatitudo hoīs q: talis operatio nō eſt
pſectio agētis ſed magis patiētis. Alia ē actio

manens in ipſo agente ſicut ſentire: velle: ⁊ intelligere: ⁊ talis actio eſt perfectio agentis. ⁊ ⁊ poteſt eſſe beatitudo. Jſta autem operatio que dicit̄ beatitudo: alio modo eſt ī deo: alio modo in angelis bonis ⁊ ſanctis: alio modo ī viatoribus. Nā ī deo in quo eſt beatitudo ꝑ eſſentiā. opatio eius eſt eſſe ipſius. Jn angelis ⁊ beatis in vita eterna: eſt vltima pfectio ſcd̄m aliquā opationem qua iungunt̄ bono increato. ⁊ hec eſt in eis opatio vnica ⁊ ſempiterna. Jn viatoribus aūt ſm̄ ſtatū vite preſentis. eſt vltima pfectio ſm̄ quā homo coniungit̄ deo. Sed hec opatio non pōt eſſe cōtinua ⁊ vnica. Nec obſtat pdictis ꝙ beatitudo dī: vita eterna Jo. xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcāt te ſolum ⁊c̄. Et vita nō eſt opatio: ſed ſm̄ phm̄ viuere viuētibus eſt eſſe. Nā ſm̄ Tho. vita dicit̄ dupl'r. Uno modo ipm̄ eſſe viuētis. ⁊ ſic beatitudo nō eſt vita niſi in deo cuius eſt ſua etiam opatio. Alio modo dicit̄ vita opatio viuentis: ſm̄ quā principium vite exit in actum. Et ſic noīamus vitā actiuā ⁊ ꝯtemplatiuam. Et hoc modo beatitudo pfecta dicit̄ vita eterna. Qđ autem Boetius dicit beatitudinē ſtatū oīum bonoꝝ intelligitur per hoc ꝙ beatus eſt in ſtatu omnis boni perfecti. i. firmitate ⁊ dignitate: non ꝙ non ſit in actu.

¶ Quod opera- .§.i.

tio que eſt beatitudo eſt opatio intellectus probat̄ ſic. Beatitudo cum ſit pfectū bonū: opꝫ ꝙ ſit optima pfectio vel pfectionis operatio. Optima opatio eſt optime potētie. ergo optimū obm̄ eſt deus. Potētie aūt principaliores anime ſunt intellectus ⁊ voluntas. Sed beatitudo nō pōt eē eſſential'r actus voluntatis: vñ reſtat ꝙ ſit actus intellectus. Et ꝙ non pōt eſſe actus voluntatis q̄ntum ad id qđ eſt eſſential'r ipſa beatitudo: ſic pbat. b. Tho. j. ij. q. iij. Manifeſtum eſt ex pmiſſis ꝙ beatitudo eſt ꝯſecutio vltimi finis. Cōſecutio aūt finis non conſiſtit in ipſo actu voluntatis. Uoluntas eniꝫ fertur in finem ⁊ abſentem cum ipm̄ deſiderat: ⁊ preſentē cuꝫ in ipſo requieſcēs delectat̄. Manifeſtuꝫ ē aūt ꝙ ipm̄ deſideriū finis nō eſt cōſecutio finis ſed motus ad finem. delectatio aūt aduenit voluntati ex h̄ ꝙ finis ſit ei pſens. Nō aūt econuerſo aliquid ſit preſens: q: voluntas delectat̄ in ipo. ¶ Opꝫ ergo aliquid aliud eē q̄ actum voluntatis: per qđ ſit pſens ipe finis volūtati. Et hoc manifeſte apparet circa fines ſenſibiles. Si enim ꝯſequi pecuniam eſſet per actum voluntatis: ſtatim a principio cupidus ꝯſecutus eſſet pecuniam q̄ vult eam habere. Sed a pncipio quidē eſt abſens ei. Conſequit̄ aūt ipſam ꝑ hoc ꝙ manueā apprehendit: vel aliquid hmōi: ⁊ tunc iam delectat̄ in pecunia habita. Sic igitur circa intelligibilem finem contingit: nam a principio volumus conſequi finem intelligibilem. Conſequimur autem ipſum per hoc ꝙ ſit preſens nobis per actum intellectus. Et tunc voluntas delectata quieſcit in fine iam adepto. Sic ergo eſſentia beatitudinis in actu intellectus conſiſtit. Sed ad volūtatem pertinet delectatio conſequens beatitudinem ſm̄ ꝙ dicit Auguſti. in. x. confeſſio. ꝙ beatitudo eſt gaudium de veritate: quia ſcilicet ipſum gaudium eſt conſumatio beatitudinis. Patet etiam hoc ſcilicet ꝙ beatitudo conſiſtat in actu intellectus ex hoc quod dicit Johan. xvij. Hec eſt autem vita eterna vt cognoſcant te ſolum verum deum. ⁊c̄. Cognitio autem pertinet ad intellectum: non voluntateꝫ.

Quod beatitudo conſiſtit in opatiōe itellect'

Non eſt cōtra predicta quod Augu. dicit. xix. de ciui. dei. beatitudinem conſiſtere in pace. Nam pax pertinet ad vltimū finem hominis. ⁊ per conſequens ad beatitudinem. non ꝙ eſſentialiter pax ſit ipſa beatitudo: ſed quia antecedēter ⁊ ꝯñter ſe habet ad eā. Añtedēter q̄dē inq̄ntum iāꝫ ſunt remota omnia perturbantia ⁊ impedientia ab vltimo fine. Conſequēter autem inquantum homo adepto vltimo fine remanet pacatus. ⁊ in ſuo deſiderio quietat̄. Jtem ſi obijciatur. Beatitudo eſt ſummum bonum. Sed bonum eſt obiectum voluntatis: ergo beatitudo conſiſtit in actu voluntatis. Reſpondit beatus Thomas ꝙ primum obiectuꝫ voluntatis non eſt actus eius. ſed aliquod aliud bonum ſicut nec primum obiectum viſus eſt viſio: ſed viſibile. vnde ex hoc ipſo ꝙ beatitudo pertinet ad voluntatem tanq̄ ad primū obiectum eius ſequitur ꝙ non ptineat ad ipſam tanq̄ actus eius. ¶ Jtem ſi obijciatur ſic. Si beatitudo eſt operatio vt dictuꝫ ē. ergo eſt nobiliſſima operatio. Sed nobilior operatio eſt dilectio dei: que pertinet ad voluntatem: q̄ cognitio que pertinet ad intellectum. ergo ⁊c̄. Rñ. b. Tho. ꝙ dilectio preeminet cognitioni in mouendo. Sed cognitio prior eſt dilectione. ſcilicet attingendo. ¶ Non enim diligit̄ niſi cognitum. ⁊ ideo intelligibilem finem primo attingimus per actioneꝫ intellectus. ſicut ⁊ ſenſibilem finem primo attingimus per actionem ſenſus. Jtem q̄uis fineꝫ prius apprehendat intellectus q̄ voluntas. tamen quia motus ad finem incipit a voluntate: ideo voluntati debetur id quod vltimo conſequitur conſecutionem finis. ſcilicet delectatio ſeu fruitio. Jtem ex hoc quod Aug. dicit ꝙ beatus eſt qui habet quicquid vult: non tamen niſi per actum voluntatis eſt ꝙ habeat quicquid vult. ⁊ ideo pertinet ad voluntatem.

Argumentum in contrariū

De obiecto eius .ſ. viſione diuine eſſentie

¶ Quod iſta ope/ .§.ij.
ratio intellectus in qua eſſentialiter ↄſiſtit bea
titudo perfecta: eſt viſio diuine eēntie: ꝛ nō po
teſt eſſe alia operatio. pꝛobat. b. Tho. j. ij. q. iij.
ſic. Homo non poteſt eſſe perfecte beatus quo
uſqꝫ reſtat ſibi aliquid deſiderandum ꝛ querē
dū: quia beatitudo eſt quietatiua. Sed qui nō
videt diuinam eſſentiam: reſtat ei aliquid deſi
derandum ꝛ querendum. Nam cum deus ſit
cauſa pꝛima omnium rerum: ꝛ omnia ſunt q
dam effectus dei. Cum intellectus cognoſcit
eſſentiam alicuius effectus niſi cognoſcat etiā
cauſam illius effectus: non ſolum an ſit: ſed ēt
quid ſit ſeu eſſentiaꝫ eius: remanet homini na
turaliter deſiderium cum cognoſcit effectum.
ꝛ ſic habere cauſam cognoſcendi etiam de cā
quid ſit: ꝛ illud deſiderium eſt admirationis ꝛ
cauſat inquiſitionem: puta ſiquis cognoſcat
eclypſim ſolis. conſiderat ꝙ ex aliqua cauſa p/
cedit: de qua quia neſcit quid ſit admiratur ꝛ
admirando inquirit: nec iſta inquiſitio qeſcit
quouſqꝫ perueniat ad cognoſcendam eſſentiā
cauſe. Sic cognoſcens intellectus eſſentiā ali/
cuius effectus niſi cognoſcat: ꝛ de deo qui ē cā
eius quid ſit remanet inquietus. ꝛ per conſe/
quens non poteſt eſſe perfecte beatus. Cogno
ſcere autem non poteſt perfecte cauſam primā
niſi ipſam eſſentiam eius videndo. Uniuſcu/
iuſqꝫ enim perfectio potentie attenditur ſꝫ ra

Quid ſit obiectū ītellectus

tionem ſui obiecti. Obiectum autem intelle/
ctus eſt quicquid eſt in eſſentia rei. vt dicit in
iij. de anima. Unde intantum procedit perfe/
ctio intellectus inquantum cognoſcit eſſentiā
alicuius rei. Oportet ergo cognoſcere ſeu vi/
dere eſſentiam dei qui vult perfecte cognoſce/
re. Et ideo etiam dicitur. j. Joan. iij. Cum appa
ruerit ſimiles ei erimus: quia videbimus eum
ſicuti eſt. i. eſſentiam eius. Et in hoc ↄſiſtit bea/
titudo pfecta. Et iſta viſio dr̄ dos anime.

¶ Quod delecta/ .§.iij.

Quō delectatio reqrit ad beatitudinem

tio requiritur ad beatitudinem ſicut concomi
tans ipſam. Pro cuius declaratione dicit. be.
Tho. j. ij. q. iiij. ꝙ quadrupliciter aliquid requi
rit ad aliō. Uno mō ſicut pambulū vl̄ pparatū
ad ipſum: ſicut diſciplina requiritur ad ſcienti
am. Secundo modo ſicut perficiens aliquid ſi
cut anima reqritur ad vitam corporis. Tertio
modo ſicut coadiuuans extrinſecum ſicut req
runtur amici ad aliquid agendum. Quarto
modo ſicut aliquid concomitans. ſicut ſi dica/
mus ꝙ calor requiritur ad ipſum ignem. Et h
vltimo modo delectatio requiritur ad beatitu
dinem. Cauſatur enim ex hoc ꝙ appetitus re/
qeſcit in bono adepto. Unde cuꝫ beatitudo nil
aliud ſit qꝫ adeptio ſummi boni non poteſt eſſe
ſine delectatione concomitante: ſicut nec ignis
ſine calore. Et quod Aug. dicit ꝙ viſio eſt tota
merces fidei: verum eſt quantum ad eſſentiaꝫ
beatitudinis. Unde per hoc non excluditur de

Un̄ cātur delectatō

lectatio: ſed oſtenditur ꝙ ipſa non pertinet ad
eſſentiam beatitudinis: ſed eſt vt accidens pro
pꝛium: vt riſibile conſequitur rationale. In ip
ſa etiam redditione mercedis delectatio inclu
ditur. Nam cum alicui merces redditur volū
tas merentis requieſcit: quod eſt delectari. Itē
non eſt contra predicta quod philoſopus ait
vj. Ethic. ꝙ delectatio impedit actionem intel
lectus: quia corrumpit eſtimationem pruden/
tie. Non enim loquitur ibi philoſopus de de/
lectatione concomitante intellectum. hec eniꝫ
non impedit operationem intellectus: ſed ma
gis confortat ipſam: vt dicitur in. x. ethi. ea. n.
que delectabiliter facimus attentius ꝛ perſe/
uerantius facimus. Sed loquitur de delecta/
tione extranea: hec impedit operationem in/
tellectus: quandoqꝫ quidem ex intentionis di
ſtractione: quia dum vni vehementer intendi
mus neceſſe eſt ꝙ ab alio diſtrahamur: quan/
doqꝫ ex cōtrarietate: ſicut delectatio ſenſus cō/
traria rōni īpedit eſtimationē ipſius prudētie
magiſqꝫ operationē ſpeculatiui ītellectus. Eſt
ſciendum ꝙ in beatitudine viſio eſt quid prin
cipalius ꝛ potiuſqꝫ delectatio. Huius ratio eſt
ſm. b. Tho. vbi ſupra. q: delectatio conſiſtit in
quadam quietatione voluntatis. Quod auteꝫ
voluntas in aliquo quietetur nō eſt niſi ppter
bonitatē eius in quo quietatur. Si ergo volū/
tas quietatur in aliqua operatiōe: ex bonitate
operationis procedit quietatio volūtatis: nec
volūtas querit bonū ppter quietationē. ſic eni
ipſe actus volūtatis eēt finis qđ eſt ↄtra pmiſ/
ſa. Sed iō querit ꝙ quietetur in opatiōe: quia
opatio eſt bonū eius. Un̄ manifeſtū eſt ꝙ pnci/
palius bonū eſt ipſa opatio in qua qetat volun
tas qꝫ qetatio voluntatis in ipſo. Pꝫ ēt idē ex
hoc: q: cā eſt potior effectu: ſꝫ viſio eſt cā dele/
ctatiōis. Qđ aūt dicit philoſophus. x. ethic. ꝙ
delectatio eſt pfectio opatiōis nō ſic eſt itelligē
dū quaſi delectatio ipſa opationē pficiat in ſpe
cie ſua ſꝫ eſt pfectio cōcomitās opationē ſicut
decor dr̄ pficere iuuentutē vꝫ q: eſt ↄñs iuuen
tutē nō ꝙ faciat. Sic ꝛ delectatio nō facit viſio
nē dei pfectā in ſpecie ſua: ſꝫ conſequitur. Itē
notanda eſt differentia inter appetitum ſenſi/
tiuum ꝛ intellectiuum circa delectationeꝫ. Nā
appꝛehenſio ſenſitiua quam ſequitur appetitꝰ
ſenſitiuus non attingit ad cōmunem rationeꝫ
boni: ſed ad aliquod particulare quod eſt de/
lectabile. ꝛ ideo ſm appetitum ſenſitiuum qui
eſt in animalibus: operationes queruntur pro

Differūt appetitus ſenſitiuus ꝛ ītellectiuus circa delectationem

pter delectationem. Et natura in operationib⁹
neceſſarijs ad conſeruationez indiuidui ꝛ ſpe/
ciei delectationes appoſuit. vt huiuſmodi ope
rationes ab animalibus non negligantur. Sꝫ
intellectus apprehendit vniuerſalem rationē
boni ad cuius conſecutionem ſequitur dele//
ctatio. Unde principalius intendit bonum q̄ꝫ
delectationem. Non eſt autem aliquid eſtimā
dum ſimpliciter ſm ordinem ſenſitiui appeti/
tus: ſed magis ſm ordinem intellectiui appe//
titus. Item non obſtat q̄ delectatio ſeu fruitio
ſuccedit charitati ꝛ viſio fidei: ſed maior ē cha
ritas fide: ergo potior videtur delectatio. Naꝫ
charitas cū nō querat bonū dilectū pp̄ delecta
tionē ſm hoc eſt ei ꝯueniēs: vt delecteẜ in bo//
no adepto qđ amat: iō delectatio nō rn̄det cha
ritati vt finis: tūc. n. p̄cederet rō ſꝫ magis viſio
rn̄det charitati. p̄ quā viſionē finis ſit ei p̄ns.

Quoad beati/ .§. iiij.

tudinem perfectam requiritur etiam compre//
henſio. Quod ſic probat. b. Tho. vbi ſupra. cū
beatitudo conſiſtat in conſecutione vltimi fi//
nis ea que requiruntur ad beatitudinem ſunt
conſideranda ex ipſo ordine ad finem. Ad finē
aūt intelligibilē ordinaẜ hō ptim p̄ intellectuꝫ
partim per voluntatē. Per intellectū quidē in
quantum in intellectu preexiſtit aliqua cogni/
tio finis imperfecta. Per voluntatem autem
primo quidem per amorem qui eſt motus vo/
luntatis in aliquid. Secundo per realem bea/
titudinem amantis ad amatum. Que quideꝫ
poteſt eſſe tripliciter. Quandoqꝫ enim amatū
eſt preſens amanti ꝛ tunc iam non queritur.
quandoqꝫ non eſt preſens: ſed non eſt poſſibi/
le ipſum adipiſci: ꝛ tunc etiam non queritur.
Quandoqꝫ autem eſt poſſibile ipſum adipiſci
ſed eſt eleuatum ſupra facultatem adipiſcen//
tis: ita vt ſtatim haberi non poſſit: ꝛ hec eſt ha
bitudo ſperantis ad ſperatuꝫ: que ſola habitu
do facit finis inquiſitionem. Et his tribus re//
ſpōdet aliqua in ſuperna beatitudine. Nam
perfecta cognitio finis reſpondet imperfecte.
Preſentia ipſius finis reſpondet ſpei habi
tudini: ſed delectatio in fine iam preſenti con/
ſequitur delectationem. Et ideo neceſſe eſt ad
beatitudinem iſta tria concurrere: ſcilicet viſio
nem que eſt cognitio perfecta intelligibilis fi/
nis: comprehenſionem que importat preſenti
am finis: delectationem ſeu fruitioneꝫ que im
portat quietationem rei amantis in amato. Et
de cōprehenſione dicit apoſtolus. j. ad Cor. ix.
Sic currite vt comprehendatis. Spiritualis
autem curſus terminatur ad beatitudinem.
Comprehenſio tamen ſm. b. Tho. dicitur du/
pliciter. Uno modo incluſio comprehēſi in cō

Tria sūt q̃ ad p̄fectam beatitu dinē re quirūt

prehendente. Et ſic omne quod comprehendi
tur a finito eſt finitum. Unde hoc modo deus
non poteſt comprehendi ab aliquo intellectu
creato. Alio modo comprehenſio nil aliud
nominat niſi tētionem alicuius rei que iam p̄/
ſentialiter habetur. ſicut aliquis conſequens
aliquem: dicitur eum comprehendere quādo
tenet eum: ꝛ ſic beati comprehendunt. Ipſa au
tem comprehenſio non eſt alia aliqua operatio
preter viſionem. Sed eſt quedaꝫ habitudo ad
finem iam habitum. Unde ipſa viſio vel res vi
ſa ſm q̄ preſentialiter adeſt: eſt obiectum com/
prehenſionis. Et ſicut ad voluntatem pertinet
ſpes ꝛ amor: quia eiuſdem eſt amare aliquid ꝛ
tendere in illud: ita ad voluntatem pertinet ꝛ
comprehenſio ꝛ delectatio: quia eiuſdem ē ha
bere aliquid ꝛ quieſcere in illo. Sciendum
etiam q̄ rectitudo voluntatis reqiritur ad bea
titudinem antecedenter ꝛ conſequenter. Ante
cedenter: quia ſicut materia non conſequitur
formam niſi ſit debito modo diſpoſita ad for//
mam: ita nihil poteſt conſequi finem niſi ſit de
bito modo ordinatum ad ipſuꝫ. Unde nullus
poteſt ad beatitudinem peruenire niſi habeat
rectitudinem voluntatis que rectitudo exiſtat
per debitum ordinem ad vltimum finem. Cō/
ſequenter autem requiritur: quia ſicut dictum
eſt beatitudo vltima conſiſtit in viſione diuine
eēntie q̄ ē ipſa eēntia bonitatis: ꝛ ita volūtas vi
dentis dei eſſentiam ex neceſſitate amat deum
Sicut voluntas nō videntis deum ex neceſſita
te amat quicquid amat ſub communi ratione
boni quam nouit. Et hoc ipſum eſt quod facit
voluntatem rectam. Unde non eſſet beatitudo
ſine recta voluntate.

Quō re ctitudo volūta tis req rit ad beatitu dinem

Ad beatitudi/ .§. v.

nem perfectam hominis non requiritur corp⁹
eius adeſſe: ſed ad bene eſſe ꝛ corpus perfecte
diſpoſitum. Pro cuius declaratione dicit be.
Tho. j. ij. q. iiij q̄ aliqui poſuerunt q̄ beatitu//
do perfecta que conſiſtit in dei viſione non po
teſt anime aduenire ſine corpore exiſtente di/
centes: q̄ anime ſanctorum a corporibus ſepa
rat ad illam beatitudinē non perueniunt vſqꝫ
ad diem iudicij quando reaſſument corpora.
Quod apparet eſſe falſum ꝛ auctoritate ꝛ ra//
tione. Auctoritate quidem quia dicit apoſto//
lus. ij. ad Corin. v. Quādiu ſumus in corpore
peregrinamur a domino. ꝛ que ſit ratio pere//
grinationis oſtendit dicens. Per fidem enim
ambulamus non per ſpeciem. Ex quo apparet
q̄ quādiu quis ambulat per fidem non p̄ ſpe//
ciem carens viſione diuine eſſentie. nondum
eſt deo preſens. Anime autem ſanctorum a cor
poribus ſeparate ſunt deo preſentes. Audem⁹

Quō ad p̄fe ctā bea titudi nē req rit cor pus

autem ⁊ bonam voluntatem habemus peregrinari a corpore ⁊ preſentes eſſe ad dominū. Unde manifeſtum eſt ꝙ anime ſanctorū a corporibus ſeparate ambulant per ſpeciem vidētes dei eſſentiam in quo eſt beatitudo vera. apparet ⁊ hoc ratione. Nā intellectus ad ſui operationem non indiget corpore niſi propter fantaſmata in quibus intelligibilem veritatē intuetur. Manifeſtum eſt autem ꝙ diuina eſſentia per fantaſmata videri non poteſt: ex eo videlicet quia materialia ſunt. deus autem pure immaterialis. Unde cum in viſione diuine eſſentie conſtat perfecta hominis beatitudo. nō dependet a corpore ipſa beatitudo hominis ⁊ per conſequens ſine corpore poteſt eſſe anima beata. Ad quod etiaꝫ facit quod dicitur Apo. xiiij. Beati mortui qui in domino moriuntur

¶ Sciendum tamen ꝙ ad perfectionem alicuius rei dupliciter aliquid pertinet. Uno modo ad conſtituendam eſſentiam rei. ſicut anima requiritur ad perfectionem corporis. Alio modo requiritur ad perfectionem rei: qd̕ pertinet ad bene eſſe eius ſicut pulchritudo corporis. Ul̕ velocitas ingenij pertinet ad perfectionem hominis. Quāuis ergo corpus pmo modo ad perfectionem beatitudinis hominis nō pertineat. pertinet tamen ſecundo modo. Cuꝫ enim operatio dependeat ex natura rei: quanto anima perfectior erit in ſui natura tāto perfectius habebit ſuam propriam operationem in qua felicitas conſiſtit. Unde Aug. ſup Gen. xij. dicit ꝙ non ſic poſſunt videre anime ſanctorum ſeparate a corporibus incommutabilem ſubſtantiam. vt ſancti angeli vident ſiue alia latentiori cauſa. Siue quia ineſt eis quidam naturalis appetitus corpus adminiſtrandi. Quod tamen dicit hic Aug. ꝙ anime ſeparate non vident deum ſicut angeli non eſt intelligendum ſm inequalitatem quantitatis: quia etiam modo aliqua anime ſunt aſſumpte ad ſuperiores ordines angelorum. clarius videntes deum ꝙꝫ inferiores angeli. Sed ſm inequalitatem proportionis. Quia omnes angeli etiam infimi habent omnem perfectionem quam ſunt habituri: non autem anime ſeparate ſanctorum. Item quāuis impedimentū operationis quod eſt per modum contrarietatis vt frigus impedit obiectum caloris repugnet felicitati: non tamen repugnat ei impedimentum quod eſt per modum cuiuſdam defectus cum ſcilicet res impedita non habet omne qd̕ requiritur ad omnimodam ſui perfectionem ſed repugnat tale impedimentuꝫ operationis omnimode eius perfectioni. Et ſic ſeparatio a corpore dicitur animam retrahere a fine: ne tota tendat in viſionem diuine eſſentie. Appetit enim anima ſic frui deo: ꝙ etiam ipſa fruitio deriuetur ad corpus p redundantiam. ſicut ē poſſibile. Et iō quādiu ipſa fruit̄ deo ſine corpore: appetitus eiꝰ quieſcit in eo: ꝙ tñ adhuc ad participationē eius vellet corpus pertingere. Cū corpore reſumpto creſcet beatitudo extenſiue non intenſiue.

[margin:] Qd̕ aīa beata hꝫ reuſum ad corpus ⁊ quo intelligatur

¶ Ad beatitudinē aūt imperfectam q̄ hētur in via: vtiqꝫ requiritur corpꝰ de neceſſitate: quia huiuſmodi beatitudo ē in operatione intellectus practici vl̕ ſpeculatiui: ſꝫ operatio intellectus in hac vita non pōt eē ſine fantaſmate: que eſt in organo corporali. Requiritur quoqꝫ ad beatitudinem perfectam omnino perfecta diſpoſitio corporis antecedenter ⁊ conſequenter. ¶ Antecedenter quidem: quia ſm Aug. Si tale ſit corpus cuius ſit difficilis ⁊ grauis miniſtratio ſicut caro que corrumpit̄ aggrauat animam: auertitur mens ab illa viſione ſummi celi. Conſequenter vero quia ex beatitudine anime fiet redundantia ad corpꝰ vt ⁊ ipſum ſua pfectiōe potiat̄ beatꝰ Tho vbi. ſ.

¶ Quod ad bea- .§.vi.

titudinē pfectam non requiruntur bona exteriora nec amici. Ratio primi eſt: q: hmōi bōa exteriora vel requiruntur ad ſuſtentationem aīalis corporis. vel requiruntur ad operationes quas p aīale corpus exercemus. que humane vite ꝯueniūt. ¶ Illa aūt beatitudo pfecta: vel erit in aīa corpori vnita: iā nō aīali ſed ſpirituali. Et iō nullo mō iſta exteriora bona requiruntur ad illā beatitudinē: cū ordinētur ad vitam aīalē: ſꝫ ad beatitudinē impfectam que habet̄ in via requirunt̄ iſta bona: nō quaſi de eſſentia beatitudinis: ſꝫ quaſi inſtrumentaliter deſeruientia ipſi beatitudini. que ꝯſiſtit in operatione v̄tutis ſm vitā actiuā vel cōtemplatiuam.

[margin:] An bona exteriora requirunt̄ ad pfectā beatitudinem

Qd̕ aūt in ſcripturis ſanctis ꝓmittat̄ ꝓ pmio regnū. vt Matth. xxv. Uenite be. pa. mei ⁊c̄. vl̕ eſus ⁊ potꝰ. vt Luc. xxij. Ut edatis ⁊ bibatis ſuper mēſam meā in regno meo: hmōi locutiones ſm b. Tho. ſunt metaphorice intelligēde: q: ſolent in ſcripturis ſpiritualia corporalia deſignari. vt ex his que nouimus ad deſiderandum incognita ꝯſurgamus. Et ſic per cibum intelligitur delectatio per diuitias ſufficiētia qua homini ſufficiet deus. per regnum exaltatio hominis vſqꝫ ad ꝯiunctionē cū deo. Quod aūt merces ſanctis promittitur in celis. Matth. v. Per celos ſm Aug. intelligitur altitudo ſpiritualium bonoꝝ. Nihilominus tñ locus corporeꝰ aderit nō ꝓpter neceſſitatē ad beatitudinē ſed ꝓpter quādā ꝯgruentiam ⁊ decorem. Qd̕ vero Boetius dicit. ꝙ beatitudo eſt ſtatꝰ olum bonoꝝ ⁊c̄. Intelligitur de illis bōis que conueniunt vite ſpūali: in qua cōſiſtit perfecta

[margin:] Quō intelligāt̄ eduliatis illa vt edatis ⁊ bibatis ⁊c̄.

beatitudo. Iſta vero bona deſeruiunt vite animali: ideo illi beatitudini non competunt. Tñ quicquid boni inuenitur in iſtis: totum habebitur in ſummo fonte bonoꝝ ⁊ ſic eſt ibi cōgregatio omnium bonoꝝ. ¶ De amicis autem ſi ſunt neceſſarij ad beatitudinē dicit bea. Tho. vbi ſupra. ꝙ ad beatitudinē patrie non requiritur ſocietas amicoꝝ de neceſſitate ſed de bñ eſſe. Et ratio eſt: q2 homo hʒ totam plenitudinē ſue perfectionis in deo. Quāuis enim charitas que eſt in patria non deficiat ſed perficiat ſe extendat ad deum ⁊ ad proximum: tñ perfectio charitatis eſt eſſentialis beatitudini quātuʒ ad dilectionem dei. Unde ſi non eſſet niſi vna anima fruens deo. beata eſſet non habens proximum quē diligeret. Sʒ ſuppoſito proximo ſequitur dilectio eius ex dilectione dei. Et quod Boetius dicit. ꝙ nullius boni niſi cōſortio eſt iocunda poſſeſſio: intelligitur qñ in illo bono quod habetur non eſt plena ſufficiētia. Sed in deo habetur omnis ſufficientia. Sed ad felicitatem ſeu beatitudinē imperfectam vie: vt dicit phs in. ix. Ethi. Felix indiget amicis nō propter vtilitatem cum ſit ſibi ſufficiens: nec propter delectationem cum habeat in ſe pfectam delectationem in operatione virtutis. Sʒ propter bonam operationem vt. ſcilʒ eis benefaciat. ⁊ vt eos inſpiciens benefacere delectetur. et vt eis benefaciēdo adiuuet. Indiget enim hō auxilio amicoꝝ in opibꝰ vite actiue ⁊ ꝯtēplatiue.

Amici nō requirūt ad pfectaʒ beatitudinē de neceſſitate.

¶ Quod homo .§. vij.

potest adipiſci iſtam perfectam beatitudinem. Et hoc non per ſua naturalia: nec per operationem angeloꝝ: ſed per opera meritoria que habent virtutem principaliter ex grā dei. Primū ſic declarat. b. Tho. j. ij. q. v. Beatitudo nominat adeptionem perfecti boni. Quicunqꝫ ergo eſt capax perfecti boni pōt ad beatitudinē peruenire. Quod aūt homo ſit capax perfecti boni. ex hoc apparet ꝙ eius intellectus apprehēdere pōt vniuerſale ⁊ perfectum bonū ⁊ voluntas eius appetere pōt illud. ergo pōt hō adipiſci beatitudinem. Quāuis enim nūc in via ſit homini cōnaturale vt veritatem intueatur in rebus materialibus. vñ ſpes intelligibiles in fantaſmatibꝰ intelligit: nec ſine fantaſmate poteſt intelligere. In patria habebit alium modū intelligendi cōnaturalem. ¶ Secundum. ſcilʒ ꝙ non poſſit homo beatitudinem adipiſci per ſua naturalia. pbat ſic bea. Tho. q. eadeʒ. Beatitudo hominis perfecta conſiſtit in viſione diuine eſſentie. Uidere autem deum per eſſentiā eſt ſupra naturam: non ſolum hōis ſed omnis creature vt in parte prima oſtenditur. Naturalis enim cognitio vniuſcuiuſqꝫ eſt ſm modū ſubſtantie ſue ſicut de intelligentia dicitur: vniuſcuiuſqꝫ: q2 eſt ſm modum ſue ſubſtātie. Sicut de intelligentia dicitur in lib. de cauſis. ꝙ cognoſcit ea que ſunt ſupra ſe: ⁊ ea que ſunt infra ſe ſm modum ſubſtantie ſue. Omnis autē cognitio que eſt ſm modum ſubſtantie create deficit a viſione diuine eſſentie: que in infinitum excedit oēm ſubſtantiā creatam. Unde nec homo nec aliqua creatura pōt conſequi vltimam beatitudinē per ſua naturalia. Ad qđ facit qđ ait apls. j. Ad Corin. ij. Oculus non vidit nec auris audiuit: ⁊ in cor hominis nō aſcendit q̄ preparauit deus diligentibus ſe ⁊c̄. ¶ Sʒ nec etiā virtute angeli vl' cuiuſcunqꝫ alterius creature pōt eam adipiſci. Huius rō eſt ſm Bea. Tho. vbi ſupra. q2 cum omnis creatura ſit nature legibus ſubiecta: vtpote habens limitatā virtutem ⁊ actionem. Illud qđ excedit naturā creataʒ non pōt fieri auctoritate ſeu virtute alicuius creature. Et iō ſi qd fieri oporteat quod ſit ſupra naturam hoc fit imediate a deo: ſicut ſuſcitatio mortui: illuminatio ceci ⁊ hmōi. Cū ergo beatitudo ſit quoddā bonum excedēs naturam creatam: impoſſibile eſt ꝙ per actioneʒ alicuius creature cōferatur. Sed beatus ſit hō ſolo deo agente. iuxta illud ps. lxxxiij. gratiam ⁊ gloriam dabit dñs. Quod autē angelus illuminet intellectum angeli inferioris vel hōis. hoc eſt quoad aliquas rōnes diuinoꝝ operuʒ. non quātum ad viſionem diuine eſſentie. Naʒ ad hanc omnes a deo illuminātur. ¶ Ultimū videlicet ꝙ requirātur bona opera ad beatitudinem conſequēdam. pʒ ex hoc ꝙ xp̄s ait Ioā. xiij. Scitis hec beati eritis ſi feceritis ea. Huiꝰ ratio eſt ſʒ. b. Tho. vbi. ſ. q2 eoꝝ que nata ſunt habere perfectum bonum aliquid hʒ ipſum ſine motu. aliquid per vnum motum. aliqđ pluribus motibus. Habere bonum pfectum ſine motu conuenit ei quod naturaliter habet illō. Habere autem beatitudinem naturaliter eſt ſolius dei. Unum ſolius dei eſt proprium ꝙ ad beatitudinem non moueatur per aliquam operationem precedentem. Cum ergo beatitudo excedat omnem naturam creatam. nulla pura creatura conuenienter conſequitur beatitudinem abſqꝫ motu operationis per quē tēdit ad ipſam. Sed angelus qui eſt ſuperior q̄ homo ordine nature conſecutus eſt eam ex ordine diuine ſapientie vno motu operationis meritorie. Homines autem conſequuntur ipſaʒ multis motibus operationum: que merita dicuntur. Unde ſm phm. Beatitudo eſt premium virtuoſarum operationum. Precxigitur autē operatio hominis ad beatitudineʒ: non ppter inſufficientiam diuine virtutis beatificantis: ſed vt ſeruetur ordo in rebus inſtitutis a deo.

Ad perfectam beatitudinē p que et quō hō peruenire poſſit.

Qr per naturalia ſua hō non poſſit adipiſci beatitudineʒ.

Notandum

Notād um eſt autem ꝙ primas creaturas do/
minus ſtatim de impfectis producit abſqʒ ali
qua diſpōne vel operatione creature precedē
te:q: ſic inſtituit prima indiuidua ſpecierum
vt per ea natura propagaretur ad poſteros. Et
ſimiliter q: per xp̄m qui eſt deus ⁊ homo bea/
titudo erat ad alios deriuāda ſm illud ad He/
bre.ij. Qui multos filios adduxerat in gloria:
ſtatim a principio ſue cōceptionis ſine aliqua
opatione meritoria precedēte. anima eius fu/
it beata. Sed hoc eſt ſingulare in chriſto. Pue
ris aūt baptizatis ſubuenit meritūʒ chriſti ad
beatitudinem ↄſequēdam licet deſint merita
ppria eo ꝙ per baptiſmum ſunt membra xp̄i
effecti. Quod aūt apl̄us dicit ad Ro.iiij. Bea
titudinem hominis eſſe cui deus ↄfert iuſtitiā
ſine opibus: intelligiẜ de beatitudīe ſpei q̄ hr̄
p grāʒ iuſtificantē data ſine opib⁹ p̄cedētib⁹.

¶ Quod iſta pfe/ §.viij.

Btitu/ cta beatitudo nō pōt haberi in hac vita: ſed ha
dinē p/ betur tātūʒ in alia ⁊ magis ab vno q̄ʒ ab alio.
fectā in Primum ſic probat. b. Tho.j.ij.q.v. triplici ra
hac vita tione. Et prima eſt ex ipſa beatitudinis rōne.
hre nō Nam cum beatitudo ſit ſufficiēs ⁊ pfectūʒ bo/
poſſu//. num omne malum excludit. In hac autē vita
mus rō nō pōt excludi omne malum. Multis enī ma
ponit. lis preſens vita ſubiacet que vitari nō poſſunt
⁊ ignorantie ex parte intellectus ⁊ inordinate
affectiōis ex parte appetitus: ⁊ multiplicis pe
nalitatis ex parte corporis vt diligēter exequi/
tur Aug.xix. de ciui. dei. Ad quod etiam facit
illud Job.xiiij. Homo natus de muliere breui
viuēs tēpore repletur multis miſerijs. ¶ Se
cunda ratio eſt: q: deſiderium boni hic ſatiari
nō pōt. Naturaliter enim homo deſiderat per
manētiam boni q̄d habet. bona aūt preſentis
vite ſunt tranſitoria: cum etiam ipſa vita tran
ſeat quam naturaliter deſideramus: ⁊ eāʒ per/
petuo manere vellemus: quia naturaliter ho/
mo refugit mortem. ¶ Tertia ratio eſt. ſi cōſi/
deretur id in quo ſpecialiter beatitudo conſi/
ſtit: ſcʒ viſio diuine eſſentie: que nō poteſt ho/
mini prouenire in hac vita: q: non pōt intelli/
gere niſi reflectendo ſe ad fantaſmata: que cūʒ
ſint materialia per ea diuinam eēntiāʒ que pu
rus ſpiritus eſt videre nō poteſt. Unde nō pōt
quis in hac vita perfecte eſſe beatus. Non ob/
ſtat predictis ꝙ plures poſuerūt beatitudinēʒ
in hac vita cōſiſtere. Iuxta illud. Beatūʒ dixe/
runt populūʒ cui hec ſunt. Et q̄d a pluribus di
cit nō poteſt eſſe falſum totaliter: q: videtur eſ
ſe naturale q̄d in pluribus eſt. Nam reputant
plures ipſi in hac vita eſſe aliquam beatitudi/
nem propter aliquam ſimilitudinem vere be/
atitudinis. Et ſic non ex toto a ſua eſtimatio/
ne deficiunt. Imperfecta autem beatitudo hic
poteſt eſſe in vita tamen virtuoſa. ¶ Quan//
tum ad ſecūdum: ſciēdum ꝙ vnus alio eſt bea ꝙ vnus
tior in alia vita quātum ad adeptionem beati/ alio pōt
tudinis ſeu fruitionem. Pro cuius declaratio eē beati
one dicit bea. Tho. vbi. ſ. ꝙ in beatitudine nō or ī alia
includitur niſi ipſe finis vltimus: qui eſt ſum// vita q̄//
mum bonūʒ ⁊ adeptio ipſius ſeu fruitio. Quā modo.
tum igitur ad ipſum ſummū bonum quod eſt
beatitudinis obiectum ⁊ cauſa: non poteſt eſſe
vna beatitudo maior q̄ʒ alia: quia non eſt niſi
vnum ſummū bonum ſcilicet deus: cuius frui
tione omnes ſunt beati. ſed quantum ad ade//
ptionem huius vel fruitionē poteſt vnus alio
eſſe beatior: q: quanto magis homo bono frui
tur tanto beatior eſt. Contingit autem aliquēʒ
magis frui deo q̄ʒ alium ex eo ꝙ eſt melius di
ſpoſitus vel ordinatus ad eius fruitionem: pfe
ctius fruitur deo. qui clarius videt eum. Sed
clarius ⁊ limpidius videt ⁊ perfectius fruitur
qui habuit hic in vita maiorem charitatē. Sic
ergo vnitas denarij qui promiſſis eſt laboran/
tibus in vinea. Math.xx. ſignificat vnitatem
beatitudinis ex parte obiecti. Sed multiplici/
tas manſionum de qua xp̄s dicit. Joh.xiiij. In
domo patris mei manſiones multe ſunt. ſigni
ficat diuerſitatem beatitudinis ſm diuerſum
gradum fruitionis. Exempla poſſunt hic indu
ci de eodem cibo: qui delectabilius guſtatur a
ſanis ab vno q̄ʒ ab alio ſm diſpoſitionem gu//
ſtus. Et de eadem re que melius intelligiẜ ab
vno q̄ʒ ab alio: ⁊ corporaliter plenius videẜ ab
vno q̄ʒ ab alio: ⁊ cum pluribus differentijs: ſʒ
meliorem diſpoſitionem oculi. Non ob. ꝙ bea
titudo dicitur ſummū bonum in ſuperlatiuo:
quia intelligitur ꝙ eſt ſummi boni adeptio ⁊
fruitio. i. dei quo omnes fruuntur.

¶ Quod beatitu/ .§.ix.

ꝙ btitu
do non poteſt amitti ſi eſt perfecta vt ſuperne do pfcā
patrie. patet ex eo quod xp̄s ait Mathe.xxv. nō pōt
Ibunt iuſti in vitam eternam que eſt perfecta amitti ⁊
beatitudo! Eternum enim defectu caret. ¶ Cir quare.
ca hoc Origenes ſequens errorem quorūdaʒ
Platonicorūʒ poſuit ꝙ poſt beatitudinem hō
poteſt fieri miſer. ſed hoc eſſe falſum manifeſte
apparet duplici ratione ſm bea. Tho.j.ij.q.v.
Et prima eſt ex ipſa cōmuni ratione beatitudi/
nis. Cum enim ipſa ſit perfectum bonum ⁊ ſuf
ficiens oportet ꝙ deſiderium hominis quietet
⁊ omne malum excludat. Naturaliter autē ho
mo deſiderat retinere quod habet bonum ⁊ ꝙ
retinendo ipſum obtineat ſecuritatem. alioqn
neceſſe eſt ꝙ timore amittēdi vel dolore de cer
titudine amiſſionis affligatur. Requiriẜ ergo
ad perfectam beatitudinem ꝙ homo certam

opinionem habeat. qꝛ bonũ quod hꝫ nunquã amittet. Que quidem opinio ſi vera ſit ꝯñs eſt ipſam beatitudinẽ nunq̃ȝ amittere. Si aũt falſa ſit. hoc ipſum eſt qđdam malũ falſam opinionem habere. Nam falſuȝ eſt malũ intellectus ſicut veꝝ eſt bonũ ipſius. Non erit igitur vere beatus ſi aliqđ malum ineſſet. ¶ Scđo idem apparet ſi ꝯſideretur rõ beatitudinis in ſpeciali. Dictum eſt enim ſupꝛa ꝙ ꝯſiſtit in viſione diuine eẽntie. Eſt autem impoſſibile ꝙ aliqs videns diuinã eẽntiam velit eam non videre: qꝛ omne bonuȝ habitũ quo qs carere vult aut nõ eſt ſufficiens ⁊ queritur aliqđ ſufficientius loco eius aut hꝫ aliquod incõmodum annexum pꝛopter qđ venit in faſtidiũ. Viſio autem diuine eſſentie replet aĩam oĩbus bonis: cum cõiũgatur fonti totius bonitatis. Similiter nõ hꝫ aliquod incõmodũ adiunctum: ⁊ ſic ex pꝛopꝛia voluntate beatus non põt deſerere beatitudinem. Similiter non põt eam perdere deo ſubtrahente: qꝛ cum ſubtractio huius btitudinis ſit quedam pena: nõ poteſt talis pena ſubtractionis īfligi a deo iuſto iudice: niſi pꝛo aliq̃ culpa. Sȝ culpa cadẽ nõ põt in eũ q videt dei eẽntiam: cum ad hanc viſionẽ ſeqtur de neceſſitate rectitudo volũtatis. Similiter nec aliđ agẽs poteſt eaȝ ſubtrahere: qꝛ aĩa deo ꝯiuncta ſuper oĩa alia eleuatur. ⁊ ſic non põt aliquo modo amitti pfecta beatitudo: ſed imperfecta que eſt in via poteſt perdi ⁊ per obliuionem ⁊ per occupationem quoad contemplatiuam: ⁊ ꝑ vitia quoad actiuam vitam.

¶ Quod ſeptem .§.x.

Septeȝ ſũt gña bonorũ que hic appetũtur ⁊ in pꝛia poſſident.

genera bonoꝝ que hic appetunt̃: in patria poſſidentur: vñ impletur omne deſiderium hoĩs: ꝓpter qđ merito dr̃ Apocha. xix. Beati qui ad cenã agni nuptiaꝝ vocati ſunt. Unde figurant̃ per cenam magnã quam fecit Aſſuerus (q interpꝛetatur beatitudo) ꝓncipibꝰ ſuis. Heſter. j. Et de hac põt exponi etiam illud. Hõ quidã fecit cenam magnã. Luc. xiiij. Et etiã per illas nuptias factas a rege. Matth. xxij. Omnia parata ſunt venite ad nuptias. Hec aũt declarat beã. Tho. li. iij. contra gentiles ſic. Eſt enim quoddaȝ deſiderium hominis inq̃ȝtum intellectualis eſt de cognitione veritatis: qđ qdem hoĩes conſequuntur per ſtudium vite cõtemplatiue: ⁊ hoc maxime in illa viſione cõfirmabitur quando ꝑ viſionem pꝛime veritatis oĩa que ītellectus naturaliter ſcire deſiderat ei innoteſcent. Juxta illud Hiere. xxxj. In die illa nõ docebit vnuſqſq ꝙ pꝛoximum ſuũ ⁊c. Grego. iiij. dialogoꝛum. Quid eſt qđ neſciant qui ſcientem oĩa ſciunt. Et exo. xxxiij. dixit dñs Moyſi. Ego oſtendam tibi omne bonum: que intelligẽda ſunt de his que ꝑtinent ad perfectionẽ intellectualis nature. Unde illa viſione cognoſcent oẽs naturas omnium ſpecierum creaturaꝝ ⁊ virtutes ⁊ ꝓpꝛia accidentia que pertinẽt ad perfectionem vniuerſi. Et per cognitionem naturaliũ ſpecierum cognoſcent indiuidua ſub hmõi ſpeciebꝰ exiſtentia. Omnia aũt huiuſmodi que cognoſcit per hanc viſionẽ ſimul actu cõſiderat. ⁊ ſic videt infinita. Tamen ea que deus facere põt: que tamen nunq̃ȝ fecit: nec facturus eſt: nõ cognoſcent ſancti. Similiter quãtum ad rõnes rerum factarum. quas omnes intellectus nõ põt cognoſcere niſi diuinã bonitatem cõpꝛehẽdat. Tertio nec etiam cognoſcunt ea que ex ſola voluntate dei dependent: ſicut pꝛedeſtinatio electio: iuſtificatio: ⁊ hmõi. que pertinent ad ſanctificationem creature. hec omnia ſoli intellectui diuino reſeruantur. Eccs. viij. Intellexi ꝙ omnium opeꝝ dei non poſſit homo inuenire rõnem: ⁊ Job. xj. Forte veſtigia dei cõpꝛehendes ⁊c. ¶ Eſt ſecundo qđdam deſiderium hominis ſm ꝙ habet rationem qua inferioꝛa diſponere põt: quod quidem adipiſcuntur homines per ſtudium vite actiue. Quod deſideriuȝ ad hoc eſt pꝛincipaliter vt tota vita hoĩs ſm rationem diſponatur. quod eſt viuere ſm virtutem. Cuiuſlibet eniȝ virtuoſi finis in operando eſt pꝛopꝛie virtutis bonũ ſicut virtus vt fortiter agat. Hoc autem deſiderium tunc implebitur: quia ratio erit in ſummo vigoꝛe diuino lumine illuſtrata. ne a recto deficere poſſit. ¶ Cõſequuntur autem ciuilẽ vitam etiam quedam bona quibus homo indiget ad ciuiles operationes. ſicut honoꝛis ſublimitas. quã homines inoꝛdinate appetẽtes ambitioſi ⁊ ſuperbi fiũt. Ad ſummã autem honoꝛis altitudinem homines per illam dei viſionẽ perducuntur inquantum deo quodãmodo vniuntur. Et ꝓpter hoc ſicut deus rex ſeculoꝝ dicit̃. ita ⁊ beati deo cõiuncti reges dicũtur Apoc. xxij. Regnabunt cũ xp̃o. Et alibi videlicet beati dicunt. Feciſti nos deo noſtro regnum ⁊ ſacerdotes. i. reges. Apocha. j. c. ¶ Conſequitur aũt ciuilem vitaȝ ⁊ aliud appetibile. ſcȝ fame celebꝛitas. per cuius inoꝛdinatum appetitum efficiunt̃ homines inanis gloꝛie cupidi. beati aũt in illa viſione celebꝛes reddunt̃. non ſm hominum viatoꝛũ modum ſed beatoꝛum. Et ideo frequentiſſime illa beatitudo in ſacra ſcriptura gloꝛia nominatur. ſicut in pſ̃. dicitur. Exultabũt ſancti in gloria. ⁊c. ¶ Eſt ⁊ aliđ in ciuili vita appetibile ſcilicet diuitie per cuius inoꝛdinatum appetitum ⁊ amoꝛem multi efficiuntur illiberales ⁊ iniuſti. In illa autem beatitudine eſt oĩum bonoꝝ ſufficientia inquantũ beati fruũtur illo qui compꝛehẽdit oĩum bonoꝝ perfectionẽ pꝛopter qđ

dicitur Sap.vij.Uenerūt mihi omnia bona pariter cū illa. Et in pͦ. Gloria ⁊ diuitie in domo eius. Eſt aliud hominis deſideriū quod eſt ſibi ⁊ aliis aialibus cōmune. vt. ſ. delectationibus perfruatur. qͦ homines maxime ɔſequuntur ſm vitam voluptuoſam. ⁊ per cuius imoderātiam hoies efficiunt intemperati ⁊ incōtinentes. In illa vero felicitate dlectatio pfectiſſima tanto erit perfectioꝛ ea que eſt ſm ſenſum: qua etiam bruta aialia perfruūtur quāto itellectus eſt altioꝛ ſenſu. tāto etiā illud bonum in quo delectabimur maius ē oī ſenſibili bono. ⁊ magis intimū ⁊ magis continue delectans. quāto etiam illa delectatio eſt magis pura ab omni permixtione ɔtriſtantis de qua dicit in pͦ. Inebriabuntur ab vbertate domus tue ⁊c. ❡ Eſt ⁊ nāle deſideriū oibus reb9 cōmune per qͦ ɔſeruationem ſui deſiderāt ſm ꝙ eſt poſſibile. per cuius imoderantiā homines redduntur timidi. ⁊ nimis ſibi a laboꝛibus parcētes. Qͦ deſiderium tūc oino complebitur quando beati perfectam ſempiternitatem ɔſequentur ab oī nocumento ſecuri. ſm illud Eſa. xlix. Et Apoc. vij. Non eſurient amplius neq; ſitiet ⁊c. Et ſic pȝ ꝙ per diuinam viſionem ɔſequūtur intellectuales ſubſtantie veram felicitatem. in quo omnino deſideriū quietatur. ⁊ in quo eſt plena ſufficientia oīum bonoꝝ que ſm Ariſto. ad felicitatem requiritur. In hac vero vita nil eſt adeo ſimile felicitati ſuperne: ſicut cōtēplatio veritatis prout hec eſt poſſibile. Hinc ⁊ Aug. in vl. de ci. dei ait. Quanta ibi felicitas. vbi nullū malū aderit. nullum bonum latebit. erit deus oīa in omnibus. Et infra. quid eſt enim qͦ dominus per prophetam ait. Ero illoꝝ deus in ppetuuȝ niſi ero eis vnde ſatientur. Ero eis qcqd honeſte ab hominib9 deſiderari pōt. Ero illis ſalus ⁊ vita gloria ⁊ honoꝛ. victoꝛia ⁊ copia pax ⁊ oē bonum. Et i fine. Uacabimus ⁊ videbimus. videbimus ⁊ amabimus. amabimus ⁊ laudabimus. Iuxta illud pſalmiſte. Beati qui habitant in domo tua domine. in ſecula ſeculoꝛum laudabunt te.

Titulus. VIII. De fide.

❡ Fides ſumitur octo modis.
Capitulum primum.

DEmum de fide agēdū. de qua apoſtolus ad Hebre. xj. Sine fide ipoſſibile eſt placere deo. Sed ſciendū ꝙ fides ſumitur multipliciter. ❡ Primo quidem pro conſcientia. Iuxta illud ad Ro. xiiij. Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt. Quod verbum tractans Gratianus. xxviij. q. j. Oēs. §. Ex his itaq; . exponit. i. omne quod eſt ɔtra conſcientiā peccatum eſt. Et ſic etiam ſumitur in regula iuris. Poſſeſſoꝛ malefidei nullo tempoꝛe pꝛeſcribit. de regu. iur. lib. vj. ❡ Secundo ſumitur fides pꝛo caſtitate ſeruanda i thoꝛo coniugalis. Unde Aug. xxvij. q. ij. ait. Omne bonum nuptiaruȝ fuit in illis parētibus xpi ſcilicet pꝛoles fides ⁊ ſacramentum. Fides quia nullū adulteriū ⁊c. ❡ Tertio ſumitur pꝛo pactione ſeu pꝛomiſſione. ſm ꝙ dicit Aug. ꝙ fides quando hoſti pꝛomittitur ſeruanda eſt. xxiij. q. j. noli. Quod eſt verum ſi pꝛomiſſio eſt licita. Nam vt dicit Iſido. In malis pꝛomiſſis reſcinde fidem. ⁊ i turpi vota muta decretum. Et iterum. Si is cui facta eſt pꝛomiſſio. ⁊ ipſe ſeruet fidem pꝛomiſſaȝ. Nam dicit regula iuris. Fruſtra ſibi petit fideȝ ſeruari ⁊c. de regu. iuris lib. vj. ❡ Quarto ſumitur fides pꝛo fidelitate ideſt debita adimpletione ⁊ diligenti executione ſuper pꝛomiſſione facta tacita vel expꝛeſſa. Et ſic ponitur ab apoſtolo ideſt fidelitas inter fructus ſpiritus. Ad Gala. v. ſm vnam expoſitionē beatū Tho. Et reducitur fidelitas ad virtutē veritatis moralem. ⁊ ab ea denominat ſeruus vel diſpenſatoꝛ fidelis. ſm euangelium ⁊ apoſtolum. Et ad hanc virtutem pertinent ſecunda ⁊ tertia acceptiones. ❡ Quinto ſumitur fides pro equitate in actionibus conſiderata. Inſtitu. de actio. §. actionum. alie ſunt bone fidei. alie ſtricti iuris. Et ſm hoc dicit lex ꝙ vbi bona fide agitur non eſt de apicibus legis diſputandum. et ſm hoc etiam intelligi poteſt illa regula. bona fides non patitur vt ſemel exactum iterum exigatur. de regu. iuris lib. vj. ❡ Sexto ſumitur fides pro vna ex gratys gratis datis. quas ponit apoſtolus pꝛima ad Coꝛinthi. xij. communibus bonis ⁊ malis. vbi dicitur. Alij datur fides in eodem ſpiritu. Sumitur enim ibi fides pro quadam eminenti certitudine eoꝛum que ſunt fidei. ❡ Septimo ſumitur fides communiter pro quodam habitu quo quis firmiter aſſentit ſine foꝛmidine de oppoſito. his que clare non videt. quecunq; ſint illa. puta cum quis firmiter credit talem eſſe patrem vel matrem ſuam. vel verbis alicuius ſapientis. Et ſic Grego. in iiij. dialogoꝛum dicit ꝙ infidelis habet fidem ſcilicet de parentibus ſuis. ⁊ huiuſmodi ſed hoc de ſe non eſt meritoꝛium. ſm beatū Thomam. pꝛima ſe. ❡ Octauo ſumitur fides pꝛo virtute theologica. de qua dicitur. j. ad Coꝛinthi. xiij. Nunc manent fides ſpes charitas. Sed ſm iſtam vltimam acceptioneȝ fides quādoq; ſumitur pꝛo habitu talis virtutis charitate infoꝛmata. Et ſic ſumitur in Hiere. Domine oculi tui reſpiciunt fidem. Et Oſee. Deſpōſabo te mihi in fide. Aliquando ſumit p habi

tu infoꝛmiſ. vt ibi.j.ad.Coꝛ.xiij.Si habuero fidem ita vt montes tranſferaz.ꝛc̄.Et iacob⁹. Fides ſine opibus moꝛtua eſt.quod vtiqꝫ do-nuz dei eſt.ſed inſufficiens ad ſalutem.¶Aliquando ſumiſ fides pꝛo ipſo actu talis v̄tutis. Unde Augu.Quid eſt fides niſi credere quod nō vides.Et illud Grego. Fides nō hꝫ meritū vbi humana rō pꝛebet experimentum.Meritum enim non acquiriſ ex habitu ſed ex actu. Fides aliquando ſumiſ pꝛo obiecto ſeu materia eoꝛum que ſunt fidei.vt in ſymbolo Athanaſij.Hec eſt fides catholica vt vnum deum in trinitate.ꝛc̄.¶Fides aliquādo ſumiſ impꝛopꝛie pꝛo viſione clara in patria diuinoꝛum.ad Ro.j.ex fide in fidem idest ex fide pꝛeſentium. in fidem.i.viſionem futuroꝛum.Et hoc dr̄ pꝛopter certitudinem.Aliqñ ſumitur pꝛo ſigno diſtinctiuo fideliū ab alijs.i.baptiſmo.di.xlv.de iudeis.Unde cum a baptizando queriſ.Quid petat.Rñdet fidē.i.baptiſmi ſacr̄z.Hec q̄ſi oia habenſ in gl.ſup titu.j.decretaliuz.ſ.de ſūma trinitate ꝛ fide catholica.quibuſdā tñ additis.

¶De ipſa autem .§.i.

fide,put eſt virtus theologica nūc tractanduz.
¶Et pꝛimo de eius cauſa ꝛ effectu.
¶Secundo de eius habitu ſeu ſubiecto.
¶Tertio de eius actu.
¶Quarto de eius obiecto.

De fide vnde cauſaſ.

¶Queriū ergo p̄mo vñ cauſeſ fides in hoīe. Rñdet beatus Tho.ij.ij.q.vj.ꝙ cauſaſ a deo interius mouente mētē p̄ gratiā q̄ɜtū ad aſſenſum.que eſt pꝛincipalis act⁹ fidei.vnde aplus ad ephe.ij. Gr̄a ſaluati eſtis p̄ fidez ꝛ nō ex vobis ne quis gloꝛieſ.donum enim dei eſt.Scḋario ꝛ inſtrumētaliter cauſaſ etiā a quibuſdam alijs.vt in viſione miraculi.auditiōe doctrie. ꝛ hmōi.Pꝛo cuius ḋclaratiōe ſciendū ꝙ cauſe tres concurrunt ad fidem Supioꝛ.i.credendoꝝ revelatio.Exterioꝛ.ſ.miraculoꝝ viſio vel rationuz circa fidē perſuaſio.Interioꝛ.ſ.ad ea mentis aſſenſio.¶Quantū igitur ad pꝛimuz opꝫ ꝙ ille ſit a deo.Ea enim que ſunt fidei excedunt rōnem humanam vñ non cadunt in contemplatione hoīs niſi deo reuelante.Sed quibuſdaꝫ reuelantur h̄ imediate a deo ſicut ſunt reuelata aplis ꝛ pꝛophetis.Quibuſdam pꝛoponuntur a deo mittente fidei pꝛedicatoꝛem.ſm̄ illud ad Ro.x.Quomodo pꝛedicabūt niſi mittantur.neceſſe eſt eniꝫ ꝙ homini pꝛoponantur credibilia ad hoc vt aliqd explicite credat.Et ſic patet ꝙ illa cauſa ſit a deo.ſ.reuelante ꝛ mittente pꝛedicatoꝛem.¶Quantum ad ſecundū ſciendum ꝙ nec miraculum viſum nec quecūqꝫ perſuaſio de fide eſt ſufficiens cauſa ad credendum inductiua.Quod pꝫ ex hoc q2 videntium vnum ꝛ idem miraculum ꝛ audientium vnam ꝛ eandem pꝛedicationem:vnus credit: alius nō credit.Sicut patet tempoꝛe apoſtoloꝛum ꝛ alioꝛum pꝛedicātium ꝛ miracula facientium.Quod ſi eſſet ſufficiēs cauſa omnes credidiſſent qui vidiſſent ꝛ audiſſent. Sed ꝛ miraculoꝛum operatio pꝛincipaliter a deo eſt. vt patet.j.ad Coꝛinth.xij.Alij datur per ſpiritum operatio virtutis.¶Quātum ad tertiū quod eſt mentis aſſenſio ad credēda. Hanc cauſam ponebāt pelagiani eſſe liberum arbitrium hominis ſolum. Et pꝛopter hoc dicebāt ꝙ initiū fidei eſt ex nobis inquātuz:ſcilicet in nobis eſt ꝙ parati ſumus ad aſſentiēdum his que ſunt fidei:ſed cōfirmatio fidei eſt a deo.per queꝫ nobis pꝛoponuntur que credere debemus. Sed hoc falſum eſt.quia cum homo aſſentiēdo his que ſunt fidei eleueſ ſupꝛa naturaꝫ ſuam opoꝛtet ꝙ hoc inſit ei ex ſupernaturali pꝛincipio interius mouēte volūtateꝫ.Et hoc eſt deus. Nec eſt cōtra quod Auguſti.dicit ꝙ fides cōſiſtit in credētium volūtate:quia opoꝛtet ad hoc vt volūtas velit credere ꝙ pꝛeparetur a deo per gratiaꝫ ad hoc vt eleuetur in ea que ſunt ſupꝛa naturam ſuam.Thom̄.vbi ſupꝛa. Unde in Toletano ꝯcilio dicitur. Sicut homo pꝛopꝛij arbitrij volūtati ſerpentis obediens perijt: ſic vocante ſe gratia dei pꝛopꝛie mentis cōuerſione quiſqꝫ credēdo ſaluatur.diſtin.xlv.de iudeis. Et quāuis aliquādo videatur facere deus homini coactionem aliquam.vt in Sauli cōuerſione pꝛoſtrati ꝛ cecati.tamen ad extra eſt illud ꝛ volūtas libera remanet:ꝛ volūtate credidit ꝛ aſſenſit vocāti.Et ſic intelligēduz eſt illud Auguſti.xxiij.q.iij.qui poteſt. Fides etiam infoꝛmis:ideſt que eſt ſine charitate eſt donum dei. ſm̄ glo.j.ad Coꝛinth.xiij.ꝛ bea.Thom̄.vbi ſupꝛa.Non ex eo ꝙ eſt infoꝛmis:hoc eſt ex defectu hominis: ſed ex eo ꝙ fides. Nec ob.illud Deuteſ.xxxij.Dei perfecta ſunt opera. Nam fides infoꝛmis etſi nō ſit perfecta ſimpliciter perfectione virtutis:eſt tamen perfecta perfectione que ſufficit ad rationem fidei.

De tribꝰ cauſiſq̄ ad fidē concurrunt.

¶Rationes per .§.ij.

ſuaſiue efficaciter inductiue ad credēduz quatuoꝛ: poſſunt aſſignari q̄uis nulla earuꝫ ſit demonſtratiua cogens intellectum ad aſſentiendum his que ſunt fidei.
¶Pꝛima eſt operatio miraculoꝛum.
¶Secunda eſt multiplicatio teſtimonioꝛum.
¶Tertia eſt toleratio toꝛmentoꝛum.
¶Quarta eſt pꝛopoſitio materie credēdoꝛuꝫ.
¶Quātum ad pꝛimum dicit ps.xxxij. Omnia opera eius.ſ.dei in fide. Opera dei permaxime dicuntur opera miraculoſa: quia ſolus

De ſci Pauli
An ad fidē co act⁹
Quar q̄ ad i dez vel ad cre dendū nos i ducūt

deꝰ ibi opatur:cuꝫ ſit ſupra facultatē nature. Un̄
xp̄s Jo.xiiij. Pat in me manens ipſe facit ope
ra.ſ.miraculoſa:q2 ſolus deus ibi opatur.q.d.
hoc nō eſt opus mee humanitatis quā videtis
ſcꝫ diuinitatis que eſt vna cum patre. Oīa aūt
iſta opera miraculoſa ſunt facta in fide.i.per fi
dem ⁊ ad fidem introducēdam vel ꝯfirmādā.
Unde ſuſcitato Lazaro dicit Jo.xi. Qḋ multi
ex his qui viderant crediderūt in eum. Et Jo.
iiij. Niſi ſigna ⁊ prodigia videritis non credi
tis inquit xp̄s:⁊ facto miraculo in nuptijs aq̄
in vinum ꝯuerſa crediderūt in eum diſcipuli
eius.dicit Jo.ij.i.ꝯfirmati ſunt magis in fide
ei:nam iam crediderāt. Et certe ſm̄.b.Tho.ij.
ij.cum ea que ſunt fidei ſint ſupra rōnem natu
ralem melius ⁊ aptius probari nō poſſunt q̄ȝ
per opationes ſupnaturales cuiuſmodi ſunt
opera miraculoꝝ. Si quis enim nunc predica
ret aliquod futurum cōtra cōem curſum natu
ralem:⁊ ad probādum veritatem huius puta
retrogradationē ſolis die craſtina fiendā mor
tuum veraciter ſuſcitare nōne miraculuꝫ iſtud
ſufficiēter deberet mouere ad credēduꝫ firmi
ter illud futurum:q̄ȝuis nec oculo nec intelle
ctu cernatur:vtiqꝫ. Sunt aūt ipſa miracula in

De miraculis q̄re ſcā ⁊ q̄n icho auerūt.

chriſtiana religione fidem proteſtantia innu
merabiliter ⁊ variabiliter ⁊ veraciter operata
A principio mundi inchoata ſunt miracula.
Nam Geñ.iiij. dicitur ſm illam litteram q̄ in
flāmauit deus ſuper Abel ⁊ munera eius: vi
delꝫ ignem de celo mittendo ad comburēduꝫ
ſacrificium eius ex fide chriſti celebratū. Sub
Noe in opere arce multa miracula fuerūt cele
brata. Abraam quoqꝫ qui credidit deo pmit
tenti q̄ in ſemine ſuo omnes gentes benedice
rentur:qḋ eſt chriſtus miraculis claruit in ge
neratione Jſaac.Geñ.xviij. Et ſanatione regis
egypti ⁊ geraris. Multa ⁊ magna pdigia fe
cit deus per Moyſen in egypto in deſerto co
ram omni populo iudeoꝝ vt patet in Exoḋ. ⁊
Numeri pluribus cap̄. Tempore v̄o Judicuꝫ
Joſue Gedeonis Sanſonis ⁊ alioꝝ multa mi
ra facta per fidem refert apl̄s ad Heb.xi. Sub
regibus ſigna plurima facta oñduntur in lib.
Reg.⁊ Paral.per Dauid ⁊ Ezechiam Heliaꝫ
⁊ Heliſeum ⁊ alios. Poſt tranſmigrationē ba
bylonis in captiuitate detentus populus ille
hebreoꝝ tunc fidelis nec miraculis caruit.vt
patet in lib.Danielis de ſocijs eius in fornacē
miſſis. Victorie machabeoꝝ ſatis miraculoſe

Miracula apḋ iudeos ampliꝰ nō ſiūt Ratio.

videntur. Saluatoris aūt noſtri dn̄i Jeſu chri
ſti miracula ea que narrant euāgeliſte ſunt pe
lagus immēſum.vt dicit Chry. Quibus etiaꝫ
atteſtatur Joſephus hiſtoriographus iudeus
⁊ Sibylla pagana hec prenuncians: vt refert
Lactantius. Poſtq̄ȝ aūt ille populus veram fi
dem dimiſit:nunq̄ȝ penes ipm amplius ſunt
viſa vel audita miracula. Sed trāſlata ſunt cū
fide ad eccleſiam ex gentibus ⁊ iudeis conuer
ſis collectam:vt patet in actibus apoſtolorum
de Petro.ad cuius vmbrā ſanabant infirmi ⁊
alijs aplis ⁊ ſucceſſoribus eoꝝ. Et Aug.in.xxij.
de ci.dei.de multis narrat tpe ſuo factis. Exin
de Greg.in dialogo ſuo. Uincentius in ſpecu
lo ſuo hiſtoriali. ¶ Facta ſunt aūt miracula nō
ſoluꝫ innumerabiliter ſed variabiliter ⁊ in oī ge
nere reꝝ. Jn corporibus celeſtibus:vt in ſtati
one ſolis in celo ſub Joſue. Retrogradatione
ſub Ezechia. Obſcuratiōe inaturali in paſſiōe
xp̄i. Jn elemētis:igne nō cōburēte tres pueros
in fornace. Jn aere quoad pluuias:grandineꝫ
fulgura:coruſcationes:⁊ hmōi.ſub Samuele
Moyſe ⁊ Helia. Jn aqua diuiſa maris rubri ⁊
iordanis. Jn terra que aperta eſt ⁊ deglutiuit
Dathan ⁊c̄. Jn brutis:in plateis:in alijs inani
matis. Jn obſeſſis a demonio liberatis. Jn oī
genere infirmitatū ſanatis. Jn mortuis ſuſcita
tis. Unde xp̄s Mar.vl. Jn nomine meo demo
nia eycient ⁊c̄. Non aūt ficte ⁊ fallaciter vel vir
tute naturali ſunt facta iſta miracula fidei.ſicut
Jamnes ⁊ Mābres magi Pharaonis conuer
tētes virgas eorū in ſerpētes:⁊ econuerſo ar
te magica ⁊ v̄tute diaboli.ſicut faciet antichri
ſtus. Un̄ dicit apoſtolus q̄ eius aduentus erit
in omnibus ſignis ⁊ prodigijs mendacibꝰ:q2
non realiter faciet:ſed tantuꝫ apparenter. Que
dam aūt miracula in chriſtiana religione fue infra.ri.xiiij.ca.xi.§.j.q̄ſi i fine.
runt veriſſime ⁊ realiter facta:q2 v̄tute dei:non
diaboli. Cui oīs creatura ſubiacet ad nutum.
Nam etſi opere demonū poſſint fieri quedam
tranſmutationes inſuete:nō illa que ſūt ſupra
naturam:vt illuminatio ceci:reſuſcitatio mor
tui:⁊ huiuſmodi. Que omnia ſancti noſtri fe
cerunt diuerſis tēporibus ⁊ partibus mundi.
Si quis aūt negare velit miracula facta in ec
cleſia.tunc vt dicit Augu.in lib.de ciuita.dei.
Hoc erit maius oībus miraculis q̄ pene totus
mundus cōuerſus ſit ad fidem iſtam:⁊ ad aſ
ſentiendum his quibus ratio non ptingit ſine
operatione miraculorum. Nam certum eſt ex
hyſtorijs varijs patres fideliuꝫ fuiſſe infideles
⁊ idolatras romanos ⁊ alios. Nunc auteꝫ fide
les. Unde ergo iſta conuerſio. Nunquid ex eo
quia Petrus piſcator indoctus ⁊ pauper potē
tia armorum coegerit eos aut theſauris colla
tis attraxerit:quia aurum ⁊ argentum non ha
buit. Aut indoctus humane ſapientie verbis:
qui nunq̄ȝ Ciceronem vidit? Non. Sed quia p
digijs miris effulſit:quibus doctrinam confir
mauit cum ſanctimonia vite. Unde Bern. po
nit hoc vnū eſſe ex tribꝰ maxime mirabilibꝰ fa
ctis in deo.ſ.ꝯiunctio fidei cū corde humano.

de ſcdo ĩductio ad credendū.

ℭ Secundum .§.iij.

quod oſtendit veritatem fidei eſt multiplica/
tio teſtimoniorum. Unde dici poteſt illud ps.
lxxxxij. Teſtimonia tua: ideſt de myſterijs fi/
dei credibilia facta ſunt nimis. Atteſtatur eniꝫ
his que ſunt fidei natura omnis intellectiua:
diuina: angelica: ⁊ humana. Nam vt dicitur
primi Joannis quinto. Tres ſunt qui teſtimo
nium dant in celo ſcilicet de factis fidei pater
verbum: ⁊ ſpiritusſanctus. ℭ Pater teſtimo/
nium reddidit dicens de Chriſto. Hic eſt fili/
us meus dilectus. Matthei tertio. Jn baptiſ/
mo. Et iterum in transfiguratione. Matthei.
xvij. ℭ Filius reddidit teſtimonium de pa/
tre dicens. Ego ⁊ pater vnum ſumus. Et ite/
rum Joannis decimo. Opera que ego facio
teſtimonium perhibent de me. opera mira/
culorum demonſtrabant veritatem dictorum
ſuorum. Cum enim ſolus deus operetur ſu/
pra virtutem nature. ⁊ deus non ſit auctor vel
confirmator mendacij non potuiſſet illa mira/
cula facere niſi veritatem dixiſſet ſed deus ipſ
humiliaſſet ad nihilum deducēdo nomē eius
ſicͤ accidit Nabuchodonoſor ⁊ Holoferni He/
rodi ⁊ Coſdroe ſe facientibus deos. Sed xpᷤ
etſi ad horam ob noſtram redemptionem paſ/
ſus eſt ⁊ multum vilificatus. tamen volūtarie.
Et exinde dedit illi nomen quod eſt ſuper om/
ne nomē: vt in nomine ieſu omne genu flecta/
tur. Phi. ij. Et ſic pro deo adoraꝝ vt eſt. ℭ Spi
ritusſanctus perhibuit teſtimoniū per ora apo
ſtolorum. Unde ⁊ dixit xpᷤ. Jo. xvj. Cum vene
rit ſpiritus veritatis ille teſtimoniū perhibebit
de me. per predicationem ſcꝫ veſtraꝫ ⁊ miracu
lorum operationem. ℭ Natura angelica teſti/
monium reddidit myſterio trinitatis dum ap
paruerunt tres viri ideſt angeli abrae. Tres vi
dit ⁊ vnum adorauit Geneſis. xviij. Jtem Eſa
ias ſexto. Cum vidit Eſaias dominum ſeden/
tem ſuper ſolium excelſum ⁊ audiuit ſeraphin
clamātia ter ſanctus ſanctus ſanctus. ⁊ poſtea
dicentia ſingulariter dominus deus Sabaoth
Jtem myſterium incarnatiōis gabriel archan/
gelus maxime nunciauit reſurrectionis quoqꝫ
mulieribus ⁊ aſcenſionis ⁊ aduentus ad iudi
cium diſcipulis angeli nunciauerunt. Matth.
vlt. ⁊ Act. j. Angeli quoqꝫ mali ſeu demones te
ſtificati ſunt de xpo: clamantes cum eycerent
ab obſeſſis. Quid nobis ⁊ tibi ieſu dei ⁊c. Lu.
iiij. ⁊ alis etiā. Natura humana reddit teſtimo
niuꝫ myſterijs fidei per omne genus hominū
iudeorum: paganoꝝ: ⁊ chriſtianorum fideliuꝫ
⁊ infidelium. Ex libris quidem iudeoꝝ ſcilicet
veteris teſtamenti multū probabiliter ⁊ effica/
citer etſi non demonſtratiue habentur teſtimo
nia de trinitate ⁊ incarnatione chriſti. Jn pſal.
Unxit te deus deus tuus oleo letitie pre con/
ſortibus tuis ideſt. O deus fili. deus tuus ſci/
licet pater vnxit oleo ideſt gratia ſpiritusſan/
ctitate inquantum hominem. Et in alijs plu/
ribus locis nominantur ipſe perſone. Pa/
ter ſcilicet in Pſal's. lxxxviij. Jpſe inuoca/
bit me pater meus es tu ⁊c̄. Filius Pſal's. ſe/
cundus. Dominus dixit ad me filius meus es
tu ⁊c̄. Spiritusſanctus. Pſal's. l. Spiritum/
ſanctum tuum ne auferas a me. De myſterio
incarnationis pleni ſunt pſalmi per maxime
prophetia Danielis de ſeptuaginta hebdoma/
dibus. ſcilicet annorum vbi exprimitur tem/
pus determinate future tunc incarnationis:
quia a tempore quo data fuit licentia a Cyro
rege reedificandi hieruſalem vſque ad paſſi/
onem chriſti fluxerunt. cccc. nonaginta anni
qui ſunt ſeptuaginta hebdomade annorum.
Jbi in prophetia tangitur de incarnatione: paſ
ſione: ⁊ deſtructione hieruſalem per romanos
vt exponunt Magiſtri in hiſtoria ſcholaſtica
⁊ plenius Nicolaus de lyra ſuper Daniel'. re/
probando falſas expoſitiones iudeorum quas
ibi faciunt. ℭ Joſephus quoqꝫ hiſtoriogra/
phus iudeorum qui fuit tempore chriſti: ſed
perſeuerās ī iudaiſmo tale teſtimoniū de xpo
perhibet. Fuit illis temporibus ſapiens vir. ſi
tamen eum nominare virum phas eſt. Erat. n.
mirabilium operꝝ effector ⁊ doctor eorum q li
benter ea que ſuiura ſunt audiunt. Et multos
ex gentibus adiūxit ſibi xpᷤ. Hic erat q ⁊ poſt
crucem his qui eum dilexerunt apparuit iteꝝ
ſm ꝙ prophete hmōi ⁊ alia de illo predixerāt. Oſ d
Sed vſqꝫ in hodiernum diem xpianorum qui dicta g
ab eodem dicti ſunt ⁊ nomen perſeuerat ⁊ ge/ tibū v
nus. Hec ille qui tpe Ueſpaſiani in bello iudai lent a
co captus fuit. ℭ Jdem ex doctrinis gentiliuꝫ ꝯfirm
habetur de fide reſtitutionuꝫ. ⁊ vt dimittamus nem
illud Uirgilij in buco. quod Aug. inducit. Hie dei ⁊
ro. illudit qr. ſ. ad alium ſenſum dicta ſunt. Jā mode
redit ⁊ virgo redeunt ſaturnia regna. Jam no/
ua progenies e celo mittitur alto. Et illud Uir/
gilij. Ene. primo. Nate mee vires mea magna
potentia ſolus. ⁊ illud. Talia preſtabat memo/
rans fixuſqꝫ manebat. Sibylla erithrea genti/
lis mirabile teſtimoniuꝫ ⁊ multiplex reddidit
de paſſione xpi: vt refert Lactantius in libro in
ſtitutionum. videlicet. ℭ Jn manus impias in
fidelium veniet. Dabunt auteꝫ deo alapas ma
nibus inceſtis ⁊ impurato ore expuent venena
tos ſputos. dabit autem ad verbera ſimpliciter
ſanctum dorſum. Jtem colaphos accipiens ta
cebit ne quis cognoſcat quod verbum vel vn/
de venit. Et corona ſpinea coronabitur. Jteꝫ in
eſca fel ⁊ in ſiti acetum dedere inhumanitatis

hanc menſam. Item templi velum ſcindetur: ⁊
medio die nox erit tenebroſa nimis in tribus
horis. Itē de morte ⁊ reſurrectione eius. Mor-
te morietur tribus diebus ſomno ſuſcepto. et
tunc ab inferis egreſſus ad lucem veniet pri-
mus. ¶ Item ſibylla de miraculis eius ſic ait.
Omnia verbo agens: omnem infirmitatē cu-
rans: mortuorum autē reſurrectio erit: ⁊ clau-
dorum curſus velociſſimus: ⁊ ſurdi audient: ⁊
ceci videbunt: loquenſ non loquentes. ¶ Itē
eadem die de quinq; panibus ⁊ piſcibus ma-
rinis hominum milia in heremo quinq; ſatia-
uit. Et que ſuperfuerunt fruſtra tollens. xij. co-
phinos impleuit. ventos compeſcet. ſternet in-
ſanum: mare ſub pedibus calcatum. ¶ Item
de trinitate. Sibylla omnium interiorem crea-
toremq; dulcem ſpiritum omnibus appoſuit
⁊ principem deorum omnium fecit. Et rurſus
in fine. Alterum dedit deus fidelibus viris ho-
norare. videlicet filium incarnatum. ¶ Sibyl-
la etiam tiburtina cuius ſimulachrum tenebat
librum vbi ſcriptum erat. Naſcetur chriſtus in
bethleem ⁊ annūciabitur in Nazareth regen-
te tauro pacifico fundatore. O felix illa mater
cuius vbera illum lactabunt. ¶ Sibylla eri-
threa: vt refert Augu. xviij. de ciui. dei. Iudi-
cij ſignū tellus ſudore madeſcet. E celo rex ad-
uenit per ſecula futurus ſcilicet in carne veni-
ens vt iudicet orbem. Et hoc nota quod ait Au-
guſti. di. xxxvij. Si quid veri ſibylla de deo ſiue
Orpheus ceteriq; gentium vates aut philo-
ſophi predixerunt. valet quippe ad pagano-
rum vanitatem reuincendam: non ad illorum
auctoritatem complectendam. ¶ Ex doctri-
nis chriſtianorum ex omni genere lingua ⁊ na-
tione ⁊ hebreis grecis ⁊ latinis fides chriſti ha-
bet teſtimonia. ex quibus eius veritas oſtendi-
tur probabiliter. Et hoc ex eorum ſapientie p-
funditate: vite probitate: ⁊ innumeroſitate. in
multis concluſionibus: in diuerſis facultati-
bus creditur cōmuniter ab omnibus: quia ſic
dictum eſt a ſapientibus. ¶ Doctores autem
fidei eccleſie fuerūt ſapientiores homines mū-
di in omni facultate: qui omnes errores con-
futauerunt ⁊ a nullo ipſi conuicti ſunt. Quis
altior Dionyſio ariopagita. Quis in ſermoni-
bus Leone papa rutulantior. aut Hieronymo
eloquentior in ſuis epiſtolis doctus in lingua
Hebrayca ⁊ latina doctor: ⁊ veritatis interpre-
tator. Quis Auguſti. aphricano fūdatior ⁊ acu-
tior. vel Cypriano elegantior. aut Hylario gal-
lico profundior. Ambroſio italico quis pere-
grinior in dictis quis ſuauior ⁊ moralior ma-
gno Gregorio romano. Et adiuncto Nazanze-
no. Omittendo ex breuitate alios grecos vt
Athanaſium Alexandrinum Baſilium Capa-
docenſem epiſcopum Chryſoſtomum Conſtan-
tinopolitanum. Cirillum. Didimum Euſebi-
um ceſarienſem. Origenem ⁊ ſi in aliquibus
errauit. Damaſcenū quamuis in materia pro-
ceſſionis ſpiritus ſancti cum grecis ſenſerit. an-
te tamen determinationem eccleſie circa hoc.
Unde forte potuit excuſari. nec ignari fuerunt
Iſidorus hyſpalenſis. Et Anglicus venerabi-
lis Beda cum Anſelmo eximio in ſimilitudi-
nibus. Deuotus Bernardus burgūdus. Pro-
ſper aquitanicus. Oroſius. Caſſiodorus. Re-
migius. Lactantium lacteo ſtilo ſcribentem di-
mitto: quia male ſenſit cum milianiſtis de fi-
ne ſeculi: vt patet in vltimo libro inſtitutionū.
¶ Ueniam ad modernos quorum ſtilus ita
breuis cum grata facundia celſa clara ⁊ firma
ſententia. vt beatus Thomas Regnicoli. Sco-
ti. Uenerantur omnes philoſophi. Albertum
magnum theutonicum in ſcientijs ſeculari-
bus. Taceo de alijs: vt Bonauentura. Richar-
do Ioanne ſcoto. Nicolao de lyra. ⁊ Hebreo.
Alexandro de hales minoribus. Petro de tha-
rantaſia ⁊ illo de palude. Herueo. Hugone car-
dinali. Roberto ordinis predicatorum. Egi-
dio. Auguſtino de anchona. ⁊ alijs quorū no-
mina ſcripta ſunt in libro vite: opera eorum at-
teſtantur ſcientie eorum. Ex hebreis doctor il-
le mirabilis ⁊ aſcenſor celi. Paulus vas electi-
onis. Petrus Andreas. ⁊ Ioannes. Et ſi an-
te penthecoſten piſcator indoctus poſtmodū
illa vox fuit eius. In principio erat verbū ⁊c.
quod doctus Plato neſciuit. Demoſthenes e-
loquens ignorauit niſi q deus reuelauit illis
per ſpiritum ſuum. O q̄ fatuum eſt non cre-
dere que tales ⁊ tanti crediderunt. immo que
deus illis manifeſtauit guſtando que dixerunt
Sicut enim fatuus eſſet puer qui in carcere ob-
ſcuriſſimo natus ⁊ nutritus matre ſibi referen-
te de ſole luna ⁊ ſtellis: ⁊ luce eorum que ſunt
⁊ apparent extra carcerem iam ab ea viſis nol-
let credere ex eo q ipſe nil vidit niſi tenebras:
ita vt dicit Gregorius in quarto dialogorum
ſunt homines fatui qui non credunt ſapienti-
bus diuina predicantibus que ipſi viderunt
credenda ⁊ guſtarunt. ¶ Probitas vite cum
fama efficax reddit teſtimonium: vt experien-
tia docet. Quis narrare ſufficeret ſanctitatem
doctorum ⁊ fidem predicantium. veritatē mo-
deſtiam: iuſtitiam: ⁊ charitatem. creditur pa-
rentibus vel vicinis dicentibus talem eſſe fili-
um talis: vbi nulla eſt certitudo. Et plerumq;
tales teſtificantes ſunt male vite ⁊ mendaces:
⁊ tamen rationabiliter hoc creditur: alias ſe-
queretur magna confuſio ⁊ non creditur tot in-
numeris pſonis ſanctiſſimis ab oi mēdacio li-
beris teſtificātibus fidē xpianā. Credit ſtaliam

ter litteris mercatorū: quia in ipſis non ſolent mentiri. Etſi aľs frequēter ⁊ nō erit credendū dictis doctorū: qui ſemper ſe cauent a mendaciis. ¶ Numeroſitas teſtium innumerabilis ad hoc multū facit. Secte diuerſarum ꝓuinciarū fuerunt in quibuſdā ꝑtibus tantum ⁊ parum durauerunt inter ſe ēt diuerſa ſentientes: ſꝫ fides xpiana per totum orbem diuulgata eſt: quia in omnem terrā exiuit ſonus eorū ⁊c̄. Petrus enī prius in iudea ⁊ antiochia. deniū in italia predicauit. Andreas in achaia. Jacobus maior in hiſpania. Johēs in grecia. Thomas indiā ad fidem attraxit. Jacobꝰ minor hieroſolymis ꝓmitiuam eccleſiā rexit. Mathēꝰ ethiopiam conuertit. Philippꝰ ſcythiam. Bartholomeꝰ ſuperiorem indiam. Symon egyptū. Thadeus in ponto: ⁊ poſtea ſimul in ꝑſida predicauerūt. Mathias ꝑ iudeā. Paulus a hieruſālm uſqꝫ illiricum euāgelio repleuit. Dionyſius franciam. Marcus alexandriam. Aug. cum Greg. angliam. Oriens etiam vt india vnū xp̄m adorāt: vnā ſeruant regulā veritatis. Et perſeuerat a principio mūdi vſqꝫ ad finē implicite vel explicite apud viros fideles eadē. Nec doctores in his que ſunt fidei diſcordāt vel ꝯtrariant. Et ſi in aliquibus aliis que ad fidē non ꝑtinēt diuerſa ⁊ ꝯtraria aliquando opinentur: ſicut in aliis ſcientiis.

¶ Tertium per .§.iiij.

De tertio iductiuo ad credendum.

quod efficaciter ꝓbatur veritas fidei xp̄iane eſt toleratio tormētorū pro ꝯfeſſiōe ⁊ ꝯfirmatione ipſiꝰ. apľs ad Heb. xj. inq̄t de ſctis. Lapidati ſūt ſancti: in occiſiōe gladii mortui ſunt. Circuierunt in melotis ⁊ pellibꝰ caprinis egentes: anguſtiati afflicti: q̄bus dignus non erat mundus. Et hi oēs teſtimonio fidei probati inuenti ſunt. Jſtud eſt efficaciſſimum teſtimoniū exponere vitam ſuā ad ꝯfirmationem dictorū ſuorū. Nam vt dr̄ Job. ij. Pellem pro pelle ⁊ cuncta que hꝫ homo dabit pro anima ſua. i. vita cōſeruanda. Et hāc ipſi dederunt ꝑ fidei atteſtatiōe. Unde martyr interpretaꝰ teſtis. Circa quod ēt ſunt tria conſideranda. ſ. Multitudo ⁊ varietas paſſionū. Leta ſufferentia eorū. Et diutina ꝑpeſſio aduerſorum. Tot ſunt martyres effecti pro fide xp̄i (vt dicit Hiero. in q̄dam ep̄la) ꝙ nō eſt dies per totū annū. excepto kal. Januarii in quo non poſſet numerus aſcribi quinqꝫ miliū martyrum. cū tn̄ Hiero. fuerit circa annos domini. cccc. ⁊ nunc ſumus in milleſimo q̄dringenteſimo quinquageſimoquinto. Nullum aūt genus tormentorū vt arbitror remanſit intactū. Petrus deorſū crucifixus. Andreas in cruce erectꝰ. Bartholomeus excoriatꝰ. Jacobus minor precipitatus ⁊ fullonis partica excerebratꝰ. Johēs in dolium olei feruentis immiſſus. Stephanus lapidatus. Clemens in mari ſubmerſus. Laurētius exuſtus. Blaſiꝰ pectinibus cardatus ferreis. Sebaſtianus ſagittis cōfoſſus. Jgnatius a leone prefocatus. Paulus cū pluribus decapitatus. Petrus martyr gladio per latus trāſfixus. Felicitatis filii ſimiles machabeis ſeptem paſſi ſunt membris inciſis in ſartaginem miſſis. Et plures martyria ipſa vicerūt ſupernaturaliter vt eis non noceret. Quis nō obſtupeſcat ad letam ꝯſtantiam martyrum. Agatha virgo gloriāter ibat ad carcerē quaſi ad epulas inuitata ⁊ in penis aiebat. Ego ita delector in his: ſicut qui audit bonum nūcium vel videt amicum diu deſideratum. Exclamabat Tyburtius ſuper prunas nudis plantis incedens. Uidetur mihi ſuper roſeos flores ambulare in noīe dn̄i noſtri Jeſu chriſti. Quis nō admiretur. Uincētium in tormētis tyrāno inſultantem. Datiano qui rogum quaſi tribunal vltro ꝯſcendit ⁊ laniatus viſceribus patefactis dicebat. Jnfelix has epulas ſemꝑ optaui ⁊ votis omnibus exquiſiui ⁊c̄. Euſemia virgo contra iudicem ꝯquerebatur tanq̄ iniuriā paſſa ꝙ ipa nobiliſſima in chalcedonia ciuitate poſt poneretur in tormētis: vel ſibi parceretur plus aliis. Jn paſſione Mauritii ⁊ ſociorū eius pia legitur ꝯtentio fuiſſe inter eos affectans quilibet ad mortem alios querebat antecedere. Tenerrime ⁊ pulcherrime virgines que q̄ſcūqꝫ aſperum ſolent horrere. imperterrite ſteterunt ante reges ⁊ preſides eos ꝯfundētes ⁊ reſpondētes tormenta plurima ſufferētes. Unde tanta leticia in corde. tanta audacia in ore ⁊ voce. tanta fortitudo in opere: niſi qꝛ clare videbant reuelāte deo immenſe glorie premia eis preparata que fides fatetur. Nō vna vice tm̄ die menſe vel anno talia ſufferebant: ſed toto tempore vite ſue ad ea parati erant. Nōne diutinū martyrium eſt ſemper cum carne pugnare: ⁊ de carne ſemper per virginitatem triūphare: eius deſideria comprimēdo: que multi fecerunt ⁊ faciunt ad dei honorem fideliter. Jeiunare: orare ſenſus coercere: perſecutiones pati paupertatem: infirmitatem: ignominiam: exiliū: depredationē: ⁊ in nullo deficere nec odio vinci: ſed pro malo bonū reddere magna virtus ⁊ martyrium eſt. quod boni chriſtiani faciunt quod totum eſt ad confirmationem fidei. Doctrina chriſtiana hoc docet mortificare ſenſus: coercere iraſcibilem: domare concupiſcibilem: regulare voluntatem: captiuare intelligentiam: paratum quotidie eſſe ad mortem pro chriſto. Et inter huiuſmodi aſpera q̄nto maior fiebat perſecutio fidei. tanto magis creuit numerus chriſtianorum. Si Machometus ſaracenos ⁊ alios multos populos ad ſui perfidiam ⁊ legem

li.j.c.vj attraxit. nõ mirũ vt dicit bea. Tho. contra gen/
q li.iij. tiles: q2 lex illa tota carnalis q ẜm ſenſualitatez
c.xxvij. eſt quam ſunt populi proclines ſequi. Sed lex
chriſti q doctrina fidei tota ſpiritualis q diffici
lis ſeruari. q tamen magis diuulgata q ſparſa
eſt ꝙ perfidia ſaracenorum.

Quartum quod .§.v.

De q̃rto probat veritatẽ fidei chriſtiane eſt materia que
iducti/ proponitur credẽdorũ. fatetur enim de deo q
no ad digniora q probabiliora q altiora ꝙ quecunqʒ
creden ſecte vel perfidie. Unde Amb. Cũ alijs apoſto
dum. lis imperatur vt laxent retia ſua. ſoli tamẽ Petro
dicitur Luc.v. Duc in altuz. i. profundũ diſpu
tationum. Quid enim tam altum ꝙ altitudinẽ
diuitiarũ veri dei filium ſcire: q ꝑmiſſionem di
uine generationis aſſumere quam lʒ mens ne/
queat humana plene rõnis inueſtigatione cõ/
prehẽdere. fidei tamẽ plenitudo complectitur
Tria fi/ xxiiij. q. j. nõ turbat. Alie naqʒ ſecte de deo ma
des nr̃a le ſentiũt. vel de dei potentia. dum nõ credunt
ꝑponit ipſum ſuſcitare poſſe mortua corpora nr̃a: vel
vel ſen/ ſuſcipere carnem ſeu naturam noſtrã vt paga/
tit. ni. Nos autem dicimus: q2 nõ erit impoſſibile
apud deum omne verbũ. Luc. j. Uel male ſen/
tiũt de dei ſapiẽtia q prouidẽtia. dum non cre/
dũt curam habere ꝑcipue de humanis: vt epy
curi. Nos ṽo credimus quoniam ipſi eſt cura
de oĩbus. q permaxime vt dicitur. j. Pe. v. Ipſi
eſt cura de nobis. Uel male ſentiũt quidam de
bonitate dei: dum non credũt parcere reuerſis
ad penitẽtiam vel punire peccatores. Nos aũt
firmiter tenemus: q2 quacũqʒ hora peccator cõ
uerſus fuerit q ingemuerit oĩuʒ iniq̃tatũ eius
non recordabor. dicit dñs Ezechie. xviij. Et ite
dicet maledicti in ignem eternum qc̃. Matth.
xxv. ¶ Sentit ſecũdo fides noſtra probabilio/
ra q que magis decent creaturam rationalem.
Nam fatetur hoĩem ad dei imaginem factum
Geñ. j. Et ad ſimilitudinem dei monet viuere
ẜm ꝯditionem noſtram dicẽs ad Ephe. v. Eſto
te imitatores dei. Et ad gloriam ſimilẽ promit
tit peruenire bene viuẽtem. j. Joã. iij. Scimus
cuʒ apparuerit ſimiles ei erimus. Gens iudeo
rum q machometi ſentiũt de deo q nõ probabi
lia. Nam gens iudeorũ ſperat ſolum affluentiã
temporalium. Gens machometi ſolas delitias
corporales ex promiſſione legis. q multa conti
net que ſunt contra omnẽ rationem q philoſo/
phiam moralem. Nil in doctrina fidei eſt ꝯtra
philoſophiã moralem: ſed nec ꝯtra naturalez:
ſed ſupernaturalem. Fides etiaʒ chriſtiana ad
maiorem perfectionem adducit quãtuʒ ad de/
um q quãtum ad proximum: quia predicat ea
que incutiunt timorem: vt penas inferni. exci/
tat ad amorem vt per premia immenſa benefi/
cia redemptionis q alia. ¶ Quantum ad pro/
ximum quia precipit ſibi in neceſſitatibus ſub
uenire. Omnes diligere etiam inimicos. ſupe
rioribus obedire. nullum ledere. q huiuſmo/
di. ¶ Fatetur etiaʒ fides noſtra altiora de deo
q nobiliora. Unde nobiles philoſophi vt Ari/
ſtoteles et Plato in his que de deo noſcibilia
ſunt fidei noſtre teſtimonium perhibent vt cir/
ca hoc ꝙ vna ſit cauſa prima q eterna. ꝙ ſum/
me potentie: ſapientie: q bonitatis. Unde quã
tuʒ ad iſta fides noſtra ex intimis philoſophie
ſumpta eſt diſciplinis ẜm Boetium. fidei etiã
noſtre atteſtatur vniuerſitas creaturarũ. Unus
enim mundus / oſtendit vnum deum. Ma/
gnitudo potentiam. pulchritudo ſapientiam
bonitas q vtilitas bonitatem. Primum attri/
buitur patri. ſecũdum filio. tertiuʒ ſpirituiſan/
cto. Perpetuitas creaturarum atteſtatur dei
eternitati. Omnis enim cauſa potior eſt ſuo
effectu. Nulla enim ſecta ſeu perfidia habuit
veros prophetas in omni genere reruʒ per vi
ſiones ſenſibiles vel imaginarias. vel intelligi
biles. niſi fides chriſtiana. Habuerunt aliquan
do infideles phitoniſſas q diuinos. ſʒ certe dia
bolica illa erant. q que frequenter in menda/
cio inueniebantur. ſed fides chriſtiana habuit
ſemper veros prophetas. Et in veteri teſtamẽ/
to apud iudeos. in quibus erat vera fides de
chriſto predicẽtes omnia chriſti myſteria. que
poſtea impleta ſunt. vt patet in pſal. Eſa. Hie/
re. Ezechiele. Daniele. q alijs. ſed in nouo teſta
mento diuerſis temporibus fuerunt prophe/
te. nunquã autem in populo iudeorum ampli/
us poſt perfidiam ſuaʒ. Et ſibi dici poteſt illud
pſalmi. cxviij. Mirabilia teſtimonia tua. ideo.
q multis alijs qc̃.

De effectibus §.vi.

fidei ſeu vtilitate que eſt multiplex. vt merito fidei ef/
poſſet illud dici. Fides tua te ſaluuʒ fecit. Mat fect9 ſũt
thei. ix. q Luc. xviij. q in alijs locis. Saluat enĩ nouem
remouendo mala. adducendo bona: perducen
do ad premia. Primo enim de mundo triun/
phat. Secundo in diaboli tentatione ſuperat.
Tertio detrimenta euitat. Quarto purificatio/
nem aduocat. Quinto timoroſitatem cauſat.
Sexto conditionem dignificat. Septimo exau
diri facit orationes. Octauo ꝓcurari facit mi/
raculorum actiones. Nono conducit ad ſuper
nas retributiones. ¶ Quantum ad primum Prim9
dicitur. j. Jo. v. Hec eſt victoria que vincit mũ/ fidei ef/
duʒ fides noſtra: ideſt vincere facit que ſunt in fectus
mundo: ſcilicet concupiſcentiam carnis: ideſt
delitias. concupiſcentiam oculorũ. i. diuitias. q
ſuperbiam vite dum videt dñm ſuum creden
do crucifixum pauperem q humillimuʒ. Ma/

gna enim gloria eſt ſequi regem factorem ſuū. Augu. Omnia terrena ↄtēpſit homo chriſtus vt ↄtēnenda eſſe mōſtraret. Mūdus ſm Aug. in ſermone duplicem aciem ↄtra milites chriſti producit. demulcet pſperis. terret aduerſis. Sed per fidem nec extollitur pſperis. ↄſiderādo oīa habere a deo ⁊ amittere poſſe. precipue per elationem. vt patet in Saule. Dauid. Ezechia. ⁊ alijs. Nec deijcitur aduerſis intelligendo a deo procedere qui errare non poteſt. ⁊ oīa ſibi ad pfectum cedere. Mūdus vt dicit Joh. j. eum non cognoſcit. Et ratio eſt: q2 iudicat de rebus ſm ſenſum humanum ⁊ rationē naturalem. Et figuratur per cyniphes quoꝝ plaga nō legitur curata. Exo. viij. Cyniphes enim de puluere terre educti argumēta ſunt philoſophos. de ſubtili ⁊ terreno ſenſu pdeuntia. qui oculum fidei ledūt. hoc aīal vt dicit Orige. corpus cui inſederit acerbiſſimo ſtimulo tenebat vt quem volātem quis videre nō valet ſentiat ſtimulantem. Hoc aīal arti dyalectice cōparatur que minutis ⁊ ſubtilibus verboꝝ ſtimulis aīas tenet. ⁊ calliditate cauta circūuenit vt deceptus nō videat vnde decipiat. Hec plaga nō curat. Idola enim philoſophoꝝ remanſerūt cum idola gentium deſtructa fuerūt. vt ait quidam. Sed fides vicit. Unde legitur in hiſtoria eccleſiaſtica. ꝙ in quodam cōcilio quidam acutiſſimus phūs infidelis a peritiſſimis doctoribus noſtris cum quibus diſputabat ↄuinci non poterat. Tādem a quodā ſimplici ⁊ ſancto viro cum quo diſputauit dicēdo ſolum illi ſymbolum fidei. ⁊ interrogando ſi ille crederet aſſenſit oībus. ⁊ ↄuerſus eſt. Sic ergo ſaluat fides a pompis ſeculi. ⁊ ſapiētia mūdana aduerſis. ¶ Scdo per fidē tētationes diaboli vincunt. Eph. vj. In oībus ſumētes ſcutū fidei in quo poſſitis oīa tela inimici ignea extinguere. Hoc ſcutum habet tres angulos. ſ. pmia eterna que cōſequitur. vincens ſupplicia perpetua que meretur ſi vincit. Exempla ſanctoꝝ qui vicerunt ⁊ quomodo. Et Apoc. ij. ⁊ iij. ponitur ſeptem modis qui vicerit ad inſinuādum victoriam ſeptem vitioꝝ. de quibus diabolus tentat. Si habueritis fidem ait chriſtus Matth. xvij. vt granum ſinapis dicetis huic monti tranſi ⁊ tranſibit. Mons eſt diabolus ſuperbia elatus. quem quis facit trāſire a ſe ⁊ ab alijs in tentationibus vt non ſuccumbat per fidem veram: quando. ſ. eſt vt granum ſinapis videlicet parua humilitate. tenax ſtabilitate. calida charitate. Sed lucas dicit loco montis. Si diceretis arbori huic moro eradicare ⁊ tranſplantare fiet. Morus vt exponit Ambro. ſignificat diabolum. q2 ſicut mori naſcūtur albe. ⁊ ex calore nigreſcūt. ita diabolus creatus eſt innocēs. ſed calore ambitionis effectus eſt niger. ⁊ vitioſus. Petrus etiam in canō. j. aduerſarius veſter diabolus tanq̄ leo rugiens ⁊c. cui reſiſtite fortes in fide. ¶ Tertio p fidem euadit quis multa mala vt infructuoſitatem ſpiritualē. Ad Hebre. xj. Sine fide impoſſibile eſt deo placere. qui aūt non placet deo nō poteſt mereri per aliqd opus ſuum etiam de genere bonoꝝ. Quinimmo vt dicitur ad Roma. xiiij. Omne quod non eſt ex fide peccatū eſt. i. ſm glo. Aug. Omnis actio infidelium peccatum eſt. qd tamen ſm bea. Tho. ij. ij. non eſt intelligēdum ſimpliciter de omni actione. Quia in his que faciunt infideles ex inſtinctu nature vel de genere bonorum. vt elemoſynam dare ſm dictamen rationis. vel dando indigētibus ex cōpaſſione non peccant: ſed de illis opibus que procedunt ex infidelitate ſua. puta pro ſeruandis mādatis ſue legis vt ieiunādo temporibus ⁊ modis prout mādat lex Machometi. Seruando ſabbatum vt faciunt iudei ⁊ alia feſta eorum ⁊ cerimonias ⁊ tunc peccant mortaliter. Uel intelligitur. Omnis vita eoꝝ negatiue. i. ſine merito. Per fidē etiam eſt capax quis ſacramentorum eccleſie per que euitātur multa mala ſpūalia ⁊ tēporalia. Per fidem etiam informem eſt capax ſuffragiorū eccleſie. Etſi non eo modo ſicut habens fidem viuam tn̄ alio modo. Non enim diabolus pōt ita nocere fidelibus etiam malis qui ſunt intra ecclīam numero tātum ſicut infidelibus ⁊ excoicatis. Per fidem etiam euitant multa mala tēporalia ⁊ ſpiritualia. Per fidē Abraam exiuit de hur. i. igne chaldeorū illeſus. Cum enim nō vellet ignem adorare quem chaldei deum dicebāt vt experiretur virtutem dei ſui miſerūt ipſum in ignem. ſed non recepit leſionem. Aram vero germanus eius ⁊ pater Sare ⁊ Loth illuc miſſus: q2 defecit in fide cōbuſtus eſt. Ad Hebre. xj. Sancti per fidem extinxerūt impetum ignis. vt Ananias cum ſocijs in fornace. Et vincūtur bella ex merito fidei ⁊ chriſtiane religionis gratia excellens belloꝝ actuum pſperitas euenit. Gregor. xxiij. q. iiij. ſi non. Ad Hebre. xj. per fidem vicerunt regna. vt patet in Joſue ⁊ in Karolo magno. ¶ Quarto quoad bona que pcedunt purificationem facit Act. xv. Fide purificans corda eoꝝ. Et Magdalene poſt remiſſionem peccatoꝝ ſibi a chriſto nūciatam dictum fuit. Fides tua te ſaluam fecit. Luc. vij. ſ. purgationem faciens peccatoꝝ. Hūc autem effectum quomodo fides pducat bea. Tho. ij. ij. q. vij. ſic declarat. Impuritas vniuſcuiuſq3 rei in hoc cōſiſtit q rebus vilioribus immiſcetur. Non enim dicitur argentum impurum ex hoc q auro immiſcetur per quod melius reddit. ſed ex permixtione ſtāni vel plumbi. Manifeſtum eſt autem

quo intelligit illud. Oē qd non eſt ex fide pctm̄ ē

ꝙ creatura rationalis eſt dignioꝛ omnibus re/
bus coꝛpoꝛalibus ⁊ tempoꝛalibus. Et ideo im
pura redditur ex hoc ꝙ tempoꝛalibus ſe ſubij
cit per amoꝛem. ⁊ per hoc inficitur peccato a
qua impuritate purificatur per contrariuꝫ mo
tum. dum ſcilꝫ tendit in id quod eſt ſupra ſe. ſ.
in deum. in quo quidem motu pꝛincipium eſt
fides. Accedentem enim ad deum opoꝛtet cre
dere: quia eſt. ad Hebꝛe. xj. Et ideo pꝛimuꝫ pu/
rificationis pꝛincipium coꝛdis eſt fides que ſi
perficiatur per charitatem foꝛmatam perfectã
purificationeꝫ facit. Infoꝛmis autem excludit
impuritatem erroꝛis. ¶ Quinto fides cauſat
timoꝛem Unde dicitur Jaco. ij. demones cre/
dunt ⁊ cõtremiſcunt. quod ſic declarat beatus
Thom. ſecũ. ſecũ. q. vij. Timoꝛ eſt quidam mo/
tus appetitiue virtutis. Omniuꝫ autem appe/
titiuoꝛum motuum pꝛincipium eſt bonum vel
malum appꝛehenſuꝫ. vnde opoꝛtet ꝙ timoꝛis
⁊ omnium appetitiuoꝛum motuuꝫ ſit pꝛincipi
um aliqua appꝛehenſio. Per fidem autẽ fit in
nobis quedam appꝛehenſio de quibuſdaꝫ ma
lis penalibus: que ſm diuinum iudiciũ a deo
inferuntur. Et per hunc modum fides eſt cau/
ſa alicuiꝰ timoꝛis quo quis timet puniri a deo
qui eſt timoꝛ ſeruilis. Eſt etiam fides cauſa ti/
moꝛis filialis quo quis timet ſeparari a deo.
Uel quo quis refugit deo ſe comparare: reue/
rendo ipſum inquantum per fidem. hanc eſti/
mationẽ habemus de ipſo ꝙ ſit quoddam im/
menſum ⁊ altiſſimum bonũ a quo ſeparari eſt
peſſimum: ⁊ cui velle equari eſt maluꝫ: ſed pꝛi/
mi timoꝛis: ſcilicet ſuilis cauſa eſt fides infoꝛ/
mis ⁊ ſecũdi. ſcilicet filialis cauſa eſt fides foꝛ/
mata: que per charitatem facit hominem deo
adherere ⁊ ei ſubijci. Multa autem bona ſe/
quuntur ex timoꝛe: quia qui timet deum facit
bona ⁊c̃. ¶ Sexto fides ſignificat conditio/
nem humanam. Nam facit animam ſponſam
dei. iuxta illud Oſee ſecundo. Deſponſabo te
mihi in fide: vtiqꝫ magna dignitas hec eſt.
Unde beata Agatha dicebat. Ipſi ſum deſpon
ſata: cui angeli ſeruiunt ⁊c̃. ſecunda ad Coꝛin.
xj. Deſpondi vos vni viro ⁊c̃. Facit animam fi
liam dei patris per adoptionem. Joan. pꝛimo.
Dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui cre
dunt in nomine eius. Ipſa animam oꝛnat iu/
ſtitia: que ſm philoſophum eſt omnis virtus.
apoſtolus ad Romanos. iij. Juſtitia dei per fi/
dem. Et quinto cap̃. Juſtificati ex fide: ⁊ vbi ſa/
na fides non eſt: non poteſt eſſe iuſtitia: quia iu
ſtus ex fide viuit. Augu. xxiiij. q. j. Hec tria pti
nẽtia ad dignitatẽ ponit. b. Tho. in expne ſmi
titu. decre. Credidit Abꝛaaꝫ deo ⁊ reputatũ eſt
ei ad iuſtitiam. ¶ Septimo facit exaudiri oꝛa
tiones. Jaco. pꝛimo. Poſtulet autẽ in fide ni/
hil heſitans. Et Marci. xj. Omnia quecunqꝫ
oꝛãtes petitis credite: quia accipietis ⁊ fiet vo
bis. Exempluꝫ in Alexan. magno malo qui ex
fide fecit cõiungi duos montes inſimul: vt nõ
poſſent captiuati iſraelite inde exire. vt tangit
glo. j. ad Coꝛinth. xiij. Super illud ſi habuero
omnem fidem. ¶ Octauo fidei aſcribũtur mi
racula. Po. Omnia opera eius: ſcilicet mira/
culoſa in fide. Ad Hebꝛe. xj. Per fidem obtura
uerunt oꝛa leonuꝫ ⁊c̃. acceperunt mulieres de
reſurrectione moꝛtuos ſuos. vt patet de filio
Jude ⁊ ſunamitis. iij. ⁊. iiij. Regum. Et Chꝛi/
ſtus Mathei. viij. Sicut credidiſti fiat tibi. Et
Marci vltimo. Signa autem eos qui credide
rint hec ſequentur ⁊c̃. ¶ Nono dat illũ Aba/
chuc. ij. Juſtus meus ex fide viuit. ad Galath.
ſecũdo. Quod nunc viuo: in fide viuo filij dei:
vita ſcilꝫ gratie: poſtea vita gloꝛie. Hũc etiam
effectum ponit beatus Thom. ſuper ſmo titu.
decretalium. Joan. vj. Qui credit in eum ha/
beat vitam eternam: habendo ſcilicet fidem vi
uam: ideſt cuꝫ gratia que inducit ad opera bo/
na. ⁊ per contrarium dicit Beda. Quicũqꝫ ab
vnitate fidei quomodolibet ſeipſos ſegregant:
nec tales peccatoꝛum vinculi abſolui: nec ia/
nuaꝫ poſſunt regni celeſtis ingredi. xxiiij. que/
ſtio. pꝛima. Fides autem ſine operibus moꝛ/
tua eſt. Jacobi ſecundo. Sicut animal quanto
nobilius eſt viuum. tanto abominabilius cum
eſt moꝛtuum: vt patet in homine. Ita quanto
fides eſt nobilioꝛ cum eſt viua. tanto vitupera/
bilioꝛ chꝛiſtianꝰ ex fide moꝛtua. ⁊ dignioꝛ ma/
ioꝛi pena propter maioꝛem ingratitudinẽ. Exẽ
plum in vitaſpatrum de beato Machario qui
interrogauit caluariam cadaueris pagani. Si
in inferno erant alij inferioꝛes ⁊c̃.

¶ De habitu fidei ⁊ eius quidditate. Cap. ij.

DE habitu fidei. Et pꝛimo de diffinitione fidei ⁊ eius de/
claratione. Apoſtolus ad Hebꝛe. xj.
ſic diffinit fidem: que diffinitio per/
fectiſſima eſt. Fides eſt ſubſtantia ſperandaruꝫ
rerũ argumẽtum non apparentiũ. In qua dif/ *quid ſit fides.*
finitione aplſ tria tangit. ſ. fidei obiectum vel
intuitum obiecti: vel pꝛemij initium: attingen
di modũ. ¶ Pꝛimo tãgit obiectum fidei cum
dicit ſperãdarum rerum. Nam obiectuꝫ fidei
eſt pꝛima veritas vt nõ viſa: qꝺ pertinet ad ra/
tionem rei ſperate. ſm illud ad Rom̃. viij. Qꝺ
non videmus ſperamus. Ueritatem autem vi
dere eſt ipſam habere. Non aũt ſperat aliquis
qꝺ iam habet: ſed ſpes eſt de eo qꝺ nõdum ha/
betur. ¶ Secũdo tangit obiecti vel pꝛemij initi
um cum dicit. fides eſt ſubſtantia. Sicut pꝛimuꝫ
enim in quolibet genere continens in ſe alia

virtute dicitur eſſe ſubſtantia illorꝫ. ſic fides.
Nam prima incoatio rerum ſperandarum in
nobis eſt per aſſenſum fidei: que virtualiter cō
tinet in ſe omnes res ſperandas. ¶ Tertio tan/
git modum attingendi obiectum cuꝫ dicit. ar/
gumentum non apparentium. Et dicitur hic
argumentum vel firma inheſio intellectus pꝛ
fidem ad veritatem non apparentē: vel cōiun/
ctio intellectus: eo ꝙ intellectus credentis ex
auctoritate diuina cōuincit ad aſſentiendū his
que non videntur: vel certitudo eo ꝙ fides du
bitationem tollat. Nā vbi eſt dubitatio nō pōt
eſſe fides. Uel poteſt ſic diuidi diſſinitio huiꝰ.
Fides tria habet. Aſpicit: efficit: ⁊ reficit. Pri/
mo quidem aſpicit. ſ. primam veritatem nō ha
bitam ſed ſpandam. Unde dꝛ ſperandarum re
ruꝫ. Efficit ſcḋo fides. i. cauſa eſt faciēs res ſpe/
randas quoqꝫ eſſe in nobis. Unde dꝛ ſubā: quia
ſicut ſubſtantia eſt cauſa ſuoꝝ accidentium: ita
Diuiſio fides cauſa eſt conſequendi bona ſperata. Ter/
fidei ſꝫ tio fides reficit ſeu allicit. Unde dicit argumē
b. Tho/ tum. i. certitudo aſſentiendo his que non appa
mam. rent. ⁊ hoc eſt meritum ⁊ laus fidei ſi certe ⁊ in
dubitanter creditur quod nō videtur. Beatꝰ
autem tho. volens verba apoſtoli ad formam
diſſinitionis reducere claram ſic dicit fides eſt
habitꝰ mentis. qua ichoatur vita eterna in no
bis. faciens intellectum aſſentire non apparen
tibus. ij. ij. q. viij. Raynerius.

¶ Pro maiori de/ .§. i.
claratione ſupꝛadicte diſſinitionis notāda ſūt
Fides quatuoꝛ. primum. ꝙ per pꝛedictam diſſinitio/
diſtingui nem diſtinguitur fides ab oībus que pertinēt
tur ab ad intellectum. Et pꝛimo ab opinione ſuſpitio
his tri// ne: ⁊ dubitatione. per hoc quod dꝛ argumētū.
bus. ſ. Nam per hec tria intellectus nō firmiter inhe
ret alicui. Per dubitationem nō magis tendit
ad vnam partem ꝙ̄ ad alteram. Per opinionē
⁊ ſi declinet fortiter ad vnam parteꝫ tamen cū
formidine de oppoſito. Per ſuſpitionem leui//
ter declinat ad vnam partem. Sed per fideꝫ fir
miter inheret credentibus ſine heſitatione. Ex
hoc autem quod dicitur in diſſinitione nō ap/
parentiuꝫ: diſtinguitur fides ab intellectu. qui
eſt de pꝛincipijs ꝑ ſe notis: ⁊ ſcientia que ē de cō
cluſionibus per demonſtrationem acquiſitis:
per que aliquid intellectui fit apparenter cuiꝰ
non eſt fides. Et per hoc quod dicitur ſperan//
darum rerum ſubſtātia: diſtinguitur a fide cō
muniter ſumpta que eſt etiam de humanis:
vt cum quis firmiter credit parentes ſuos eſſe
talem ⁊ talē. ¶ Secūdo: vero eſt quod dꝛ fides
rerū ſperandarū ſubſtātia potius ꝙ̄ dilígenda
rū. Ex eo ꝙ dilectio pōt eſſe pñtiū ⁊ abſentiū vi
ſoꝝ ⁊ nō viſoꝝ. Sed ſpes eſt tantum de abſenti

bus ⁊ non viſis. de quibus etiā eſt fides: ꝙ etſi
videantur ea que ſunt fidei aliquo modo. ſꝫ vt
credenda. nō tñ oculo corpoꝛali vel intellectua
li demonſtratiue. ¶ Tertium conſiderandum
eſt ꝙ argumentum ex proprijs principijs rei fa
cit rem apparentem. Sed argumentum ſum//
ptum ex auctoritate diuina non facit rem ap//
parentem: ⁊ tale argumentum ponitur in iſta
diſſinitione. ¶ Ubi ſciendum ꝙ argumentuꝫ
dicitur quadrupliciter. Pꝛimo breuis enarra/ Argum
tio ſubſequentium. Uel bꝛeuis collectio mate/ tū dꝛ q̄
rie totius libꝛi ſimul ſumpte. Et ſic ſumitur in drupli
biblia vbi pꝛologi libꝛorum dicuntur aliquan citer vl
do argumenta. Secundo argumentum dicit accipit.
oſtenſio vel manifeſtatio. ſm̄ illud Jo. iij. Om
nis qui male agit odit lucem: ⁊ non venit ad lu
cem vt non arguantur opera eius. Tertio dici/
tur argumentum ratio vel ſyllogiſmus rei du
bie faciens fidem. ⁊ hoc modo ſumitur in logi
cis: ſed in theologicis econtra fides facit argu
mentum ſeu rationem. Aliquando etiam dicit
medium in quo ſtat virtus ſyllogiſmi ſeu ꝑ qḋ
aliquid pꝛobatur. ⁊ ſic ſumitur in glo. decreto
rum. Quarto dicitur argumentum certitudo
ex qua animus mouetur in aliquid. ⁊ ſic fides
dicitur argumentum. ¶ Quartum vero eſt ꝙ
aliqua habent certitudinem ex alijs ſicut cōclu
ſiones ex principijs ſic ex articulis fidei q̄dam
ſequuntur ex articulo: vt qꝛ deus eſt iuſtus red
det vnicuiqꝫ ſm̄ opera ſua: quedaꝫ vero habēt
certitudinem ex ſemetipſis. Et hec ſunt tribus
modis. Nam quedam habent certitudineꝫ ra
tione euidentie. ſicut pꝛincipia que ſunt per ſe
nota: vt de quolibet eſt affirmatio vel negatio.
Secundo quedam ſunt que habent certitudi/
nem ex informatione conſcientie. Et hec eſt cer
titudo fidei ſiue formate ſiue informis. Cū enī
pꝛima veritas fidem inſpirat. ſic conſcientiaꝫ.
inflāmat: vt ſicut aliquis cogitur ipſa euiden/
tia conſentire iſti veritati omne totum eſt ma//
ius ſua parte: ita cogitur aſſentire his que ſunt
fidei. Item per habitum infuſum fidei ipſa in
formatione conſcientie artatur ⁊ cogitur con//
ſentire pꝛime veritati propter ſe. Unde ſicut ne/
gare hoc. Omne totum eſt maius ſua parte: ē
contra ſuam conſcientiam. ¶ Ita negare arti/
culum fidei eſt contra ſuam conſcientiam. Ter
tio quedam habent certitudinem ſenſus ex
perientie. que certitudo eſt per modum guſtus
⁊ tactus. Et talis certitudo eſt in virtutibus re
ſpectu ſuorum obiectorum. Et in fide formata
reſpectu credibilium pꝛime veritatis. Rayne.
Et nota ꝙ non ſolum ita debet quilibet firmi//
ter credere ea que ſunt fidei. extra de ſumma
trinitate ⁊ fide catholica. Nos firmiter credi/
mus ⁊ nullatenus dubitamus. Sꝫ ēt credē ꝙ

extra huiuſmodi fidē in quacūqz alia ſecta ſaluari nō poteſt. Unde extra de fid. ca. dicitur in ca. j. Una eſt fidelium vniuerſalis eccleſia extra quam nullus oino ſaluatur. Et in huius figuram omnes qui reperti ſunt extra archā Noe perierunt diluuio. xxiiij. q. j. quia ex ſola.

Fidem eſſe prio- .§.ij.

rem alijs virtutibus quadrupliciter probat. ſ. ratione: diuiſione: autoritate: ⁊ ſimilitudine. Primo ratione ſic. Cognitio precedit affectionem. quia nihil diligitur niſi cognitū ſm Aug. ſed fides eſt in cognitione. cetere aūt virtutes in affectione cōſiſtunt. ergo fides eſt alijs virtutibus prior. Itē ſpes nō poteſt haberi de beatitudine niſi credatur poſſibile. qr impoſſibile ſub ſpe nō cadit. Creditur autem eſſe poſſibile beatitudinem haberi per fidē. ergo fides cauſat ſpem. Uolūtas etiam non poteſt deum amare. quod pertinet ad charitatem. niſi intellectus rectam fidem habeat circa ipſum. ergo fides cauſat charitatem ⁊ eſt prior ea. Secūdo probatur hoc diuiſione ſic ſm Augu. in ſermone. quatuor modis eſt aliquid prius altero. Primo eternitate. ⁊ ſic ſolus deus pcedit omnia. Secundo tēpore. vt flos fructum precedit ⁊ ſic fides nō eſt prior alijs virtutibus infuſis. eo q oēs virtutes diuinitus ſimul infundunt. Tertio aliquid eſt prius altero vel perfectiōe. vel electione. vt fructus precedit florem. ⁊ forma eſt prior materia ordine perfectiōis. ⁊ perfectum imperfecto. ⁊ actus potētia. Et hoc modo fides nō eſt prior: ſed charitas eſt prior fide ⁊ ſpe. eo q fides ⁊ ſpes perficiūtur ⁊ formātur per charitatem. Quarto modo eſt aliquid prius altero origine. ſicut ſonus precedit cantū ⁊ lux ſplēdorē. Et hoc modo fides precedit ſpem et charitatem. ſicut materia precedit formā. potētia actum. imperfectū perfectum. Tertio pbatur hoc autoritate. Nam aplus ad Hebre. xj. dicit q fides eſt ſubſtātia ſperādarum rerū ſed ſubſtantia habet ratione primi. ergo fides eſt prima inter virtutes. Quarto ſimitudine fundamēti ſic pbatur. Fundamētum materialiter loquēdo eſt prius alijs quātum ad ordinē qr precedit alias partes. Item quātum ad virtutem: qr fundamētū ſuſtinet edificium totū quo ad vtrūqz per ſimilitudinem reperitur in fide. Raynerius. Hinc ⁊ Greg. dicit. j. q. j. Cum paulus dicat. Fundamētū aliud nemo poteſt ponere preter id qd poſitum eſt. qd eſt chriſtus ieſus. i. fides chriſti. Conſequenter probatur. quia vbi Chriſtus non eſt fundamētum nullū boni operis ſupereſt edificium.

Fides fuit in an- §.iij.

gelis ante ɔfirmationem vel lapſum: ⁊ in hoīe In ante peccatū. qd ſic pbat. b. Tho. ſe. ſe. q. v. Cū fides ſm aplm ſit argumētum nō apparētiū. hoībus ⁊ ſm Aug. de his que nō vidētur. Illa ſola manifeſtatio excludit rationem fidei per quam apparet ⁊ clare videtur id de quo pncipaliter eſt fides. Principale autē obiectum fidei eſt vītus dei. i. deus. cuius viſio clara facit beatos et ſuccedit fidei. Cum aūt angelus ante ɔfirmationem. ⁊ homo ante lapſum nō haberent illam beatitudinē qua videtur deus per eſſentiā. manifeſtum eſt q nō habuerūt ſic manifeſtam cognitionem. q excluderet ratio fidei. Si autem nō habuiſſent fidem. hoc eſſe nō potuiſſet. niſi qr penitus erat eis ignotū id de quo eſt fides. Sed eſt ɔſiderādum: q in obiecto fidei aliquid eſt ibi quaſi formale. ⁊ aliquid quaſi materiale. Et formale quidē eſt veritas prima ſupra oēm naturalem cognitionem creature exiſtēs. Et quātū ad hoc fides eſt in oībus cōmuniter habētibus cognitionē de deo beatitudine nōdum adepta. ⁊ in angelis ante ɔfirmationem. Materiale eſt id qd ꝓponitur credēdum que ſunt multa. qr oēs articuli ⁊ que ſequūtur ex illis. Et hor quedā ſunt credita ab vno que ſunt ſcita ab alio etiam in pſenti. Ut q deus ſit vnus ⁊ ſūme bonus ⁊ creator omniū rerum ⁊ hmōi. Et quātum ad iſta dici poteſt q angelus ante ɔfirmationem ⁊ homo ante peccatū quo ad quedam myſteria de diuinis habuit viſionem nō fidem. de quibus nos habemus fidē. Et ſm iſtum modū pōt ſaluari opinio dicētiū. q nō habuerūt fidem propter manifeſtam contēplationem quam habebāt de diuinis. In demonibus quoqz eſt fides. Iuxta illud Iaco. ij. in ſmo Demones credūt ⁊ ɔtremiſcunt. Habēt autem nihil eſt fidem ex hoc q intellectus eorū ɔuincitur ad fides. hoc q iudicet eſſe credēdum his que dicūtur de deo: licz non ɔuincantur per euidētiam rei. ſicut nūcii aliquis ꝓpheta pronunciaret in noīe dñi aliquid futurum. ⁊ adhiberet ſignū mortuum ſuſcitādo. ⁊ hoc ſigno vinceret intellectū videntis vt cognoſceret manifeſte hec a deo dici qui nō mētitur. licz illud futurum qd predicatur in ſe euidēs non eſſet. vnde ratio fidei non tolleref in eo. Sic demones vidētes multa manifeſta iudicia per miracula vera. ⁊ alios modos ex quibus percipiunt doctrinam eccleſie eſſe a deo. quāuis ipſi ipſas res quas docet eccleſia non videant. puta deum eſſe trinū ⁊ vnū ⁊ huiuſmodi. Et hoc enim credere non merētur: quia credere eſt meritorium. inquantū voluntas mouet intellectum ad aſſentiēdum credibilibus ex ordine: quia ſcilicet vult deo ſbyci in his que iubet credi etiam ſi clare non videat illa miracula. Sed demones non ſponte

credūt ſed coacti ſignis ⁊ ex perſpicacitate intellectus naturalis. ⁊ hoc eis diſplicet ꝙ ſigna ſint ita euidētia ꝙ cogant credere. ¶ In hereticis qui diſcredit in vno articulo: licz in alijs nō errent. nō eſt fides nec formata nec informis.

In heretici non ē fides.

Diuus ratio eſt ſm̄. b. Tho. ij. ij. q. v. Quia ſublata ratione formali obiecti fidei fides remanere nō poteſt ſicut in alijs habitibus. ſicut etiam remota luce. viſio eſſe nō poteſt. Obiectuz aūt fidei formale eſt veritas pma ſm̄ ꝙ manifeſtatur in ſacris ſcripturis ⁊ doctrina eccleſie. Unde quicūqz nō inheret ſicut infallibili ⁊ diuine regule doctrine eccleſie. que procedit ex veritate pma in ſacris ſcripturis manifeſtata. ille nō habet habitum fidei. ſed ea que ſunt fidei alio modo tenet ꝙ̄ per fidem. manifeſtum eſt autez ꝙ ille qui inheret doctrine eccleſie ſicut infallibili regule. oībus aſſentit que eccleſia docet. Alioquin ſi de his que eccleſia docet que vult tenet. ⁊ que nō vult nō tenet. non iam inheret doctrine eccleſie ſicut infallibili regule. ſed ꝓprie volūtati. Et ſic manifeſtuz eſt ꝙ hereticus qui pertinaciter diſcredit vnum articulū fidei nō eſt paratus ſequi in oībus doctrinam eccleſie. ſi enim nō pertinaciter diſcrederet vnuz articulum iam nō eſſet hereticus: ſed ſolū errās. Hereticus ergo qui contra vnum articulum fidem nō habet de alijs etiam articulis fidez nō hz. ſed opinionē quādā ſm̄ ꝓpriā voluntatem.

¶ Fides eſt vna .§. iiij.

⁊ catholica ⁊ vera. ¶ Quātum ad primum dicit apoſtolus ad Ephe. iiij. Unus deus. vna fides. Et dicit vna tripliciter. Uno modo inquātum ſumit pro habitu quo credimus. Sic eni eſt vna ſpecie. ſed differēs numero in diuerſis fidelibus. ſicut omnes hoīes participatiōe ſpeciei humane. ſunt vnus homo ſz numero multi. Cum enim obiectuz formale fidei ſit veritas pma. cui inherēdo credimus quecūqz ſub fide ꝯtinentur. Ideo ſicut veritas pma eſt vna. ſ. deus. ita ⁊ fides. Secūdo modo inquātum ſumitur pro eo qđ creditur qđ eſt obiectum materiale. Et ſic etiam dicitur vna: qꝛ idem eſt qđ creditur ab oībus. etſi ſint diuerſa credibilia que cōmuniter credūtur. ab omnibus tamen reducūtur ad vnuz. Quod enim credātur aliqua temporaliter facta ad fidem pertinēt in ordine ad veritatem primaz qui eſt quid eternū. b. Tho. ſe. ſe. q. iiij. Poteſt etiam dici vna. qꝛ ad vnum verum finē dirigit qui eſt deus ad ipſum poſſidēdum. ¶ Dicitur autem catholica in ſymbolo Athanaſij. Hec eſt fides catholica ⁊c̄. Et in ti. j. decre. de ſum. trinita. ⁊ fide catho. vbi dicit beatus Tho. in expoſitione ipſius tituli ⁊ pmi capli. ꝙ catholica dicitur vniuerſalis. Dicitur autem vniuerſalis. tum propter vniuerſarum precepta regularum. tum quia eius cultus per omnes pene mūdi terminos emanauit. Hereticoꝝ autem errores ſub certis angulis terrarum includūtur. hec bea. Tho. Uel etiam quia ſola de vniuerſali bono: ideſt deo recta tradit. ⁊ vniuerſa vitia vitare docet ⁊ vniuerſas virtutes amplecti. ¶ Dicitur autez vera. qꝛ ita veraciter predicat vt falſitatem cōtinere non poſſit. Quod ita probat be. Thom̄. ſe. ſe. q. j. Nihil dicitur ſubeſt alicui potētie vel habitui vel actui: niſi mediante ratione formali obiecti. Sicut color nō poteſt videri niſi per lumen: nec ꝯcluſio ſciri niſi per medium demōſtrationis. Sed vt dictum eſt ratio formalis obiecti fidei eſt veritas prima. Unde nil poteſt cadere ſub fide niſi inquātum ſtat ſub veritate prima ſub qua nulluz falſum ſtare poteſt. ſicut nec non ens ſub ente: nec malum ſub bonitate. Et ideo ⁊c̄. Fides aūt hec. ſ. vna catholica ⁊ vera eſt fides eccleſie ro. Unde Amb. de Cypriano ait. Nec vllam putauit veram niſi vere fidei gratiam. hoc eſt in romana eccleſia. Nec putauit fidez eſſe in ſciſmate. Etenim cum ꝓpter eccliam Chriſtus paſſus ſit: ⁊ corpus eius ſit eccleſia. nō videtur ab his fides exhiberi Chriſto a quibus euacuat chriſti paſſio atqꝫ diſtrahit. ſ. per ſciſma. xxiiij. q. j. aduocauit. Item. q. e. c. h eſt fides. Et ſi qs obijceret: ꝙ pōt quis adorare hoſtiam nō ꝯſecratā qꝛ ſacerdos non ꝯſecrauit vt ille eſtimat. Et ſic credit ibi eſſe chriſtuz ⁊ nō eſt. ergo fidei poteſt ſubeſſe falſuz. Rñ. b. Tho. vbi. ſ. ꝙ fides credētis non refertur ad has ſpecies vel illas panis: ſed ad hoc ꝙ veruz corpus chriſti ſit ſub ſpeciebus panis ſenſibilis: quando recte fuerit conſecratum. Unde ſi non eſt recte conſecratum fidei non ſubeſt falſum.

Fides quare dicitur vna.

Quare dicitur catholica.

Quare dicitur vera.

¶ Fides autem in .§. v.

intellectu vt in ſubiecto ꝓprie ⁊ pncipaliter cōſiſtit. ſecūdario in voluntate quātum ad actum eius. Quod ſic declarat be. Thom̄. ſe. ſe. q. iiij. Credere quidē actus fidei eſt actus intellectus ſm̄ ꝙ mouetur a voluntate ad aſſentiendum. Procedit ergo huiuſmodi actus ⁊ ab intellectu ⁊ a voluntate quoꝝ vterqꝫ natuz eſt perfici per habituz. Et ideo oportet ꝙ tam in intellectu ꝙ̄ in volūtate ſit aliquis habitus ſi debeat actus fidei eſſe perfectus. ſicut etiam ad hoc ꝙ actus cōcupiſcibilis ſit perfectus. oportet ꝙ ſit habitus prudentie in ratione ⁊ habitus temperātie in cōcupiſcibili. Nam ad perfectionem actus qui ex duobus principijs actiuis procedit requiritur ꝙ vtrūqꝫ actiuoꝝ principium ſit perfectum. Non enim poteſt bene ſecari: niſi ⁊ ſecans habeat artem: ⁊ ſerra ſit bene diſpoſita ad

ſecũdum. Diſpoſitio autem ad bene agendum in illis potentijs anime que ſe habẽt ad oppoſita eſt habitus. Et ideo oportet ꝙ actus ꝓcedẽs ex his duabus potentijs talibus ſit pfectus habitu aliquo preexiſtẽte in vtraqꝫ potentiarum. Et q: credere eſt immediatus actus itellectus: q: obiectuꝫ huius actus eſt verum qḋ proprie ptinet ad intellectuꝫ. ideo oportet ꝙ fides que eſt proprium principiũ huius actus. ſicut in intellectu vt in ſubiecto. Dicitur autẽ ab Aug. ꝙ fides eſt in credẽtium volũtate. inquãtuꝫ actus eius mouetur ex imperio volũtatis ad aſſentiendum credibilibus. ¶ Item nota ſm be. Tho. vbi. ſ. ꝙ charitas dicitur forma fidei: nõ ꝙ ſit forma intrinſeca que dat eſſe rei. ſed inquantũ informat actum eius. ſ. credere vt ſic operetur ⁊ mereatur. Et ad hoc facit qḋ habetur de pe. di. ij. §. item dñs. Amẽ ⁊c. Nihil enim ꝓhibet vnum actum a diuerſis habitibus informari. Item ſm bea. Tho. vbi. ſ. Fides informis. i. ſine charitate: ⁊ formata ideſt cum charitate: nõ ſunt diuerſi habitus quoꝝ vno adueniente. alter qui prius erat in aĩa corrũpatur vt quidam dixerit. Nec etiam ꝙ ambo ſint ſimul in habẽte prius fidem informẽ: ⁊ poſtea formatam vt alij dixerũt: ſed eſt vnus ⁊ idem habitus nõ diuerſi. Ratio eſt: q: habitus diuerſificatur ſm id qḋ per ſe pertinet ad habitũ. Fides autẽ ſit perfectio intellectus. id per ſe pertinet ad fideꝫ qḋ per ſe pertinet ad intellectum. qḋ autẽ pertinet ad volũtatem non per ſe pertinet ad fidẽ: ita ꝙ per hoc poſſit diuerſificari habitus fidei. Diſtinctio autem fidei informis ⁊ formate. eſt ſm id qḋ pertinet ad volũtatem. i. ſm charitatem. Quod aũt gratia adueniens in eo qui habet fidem informẽ nõ cauſet habitum fidei per accidens eſt ꝓpter diſpoſitioneꝫ ſubiecti: q: ſcꝫ iam habet fidem: ſed q: informẽ habet format ⁊ perficit eam. Sicut ecõtrario ſm peccatum mortale qḋ quis cõmittit: nõ tollit gratiam. cũ tamen omne mortale de ſe tollat eam. Et ratio eſt: q: iam amiſerat per primum.

Charitas dĩ forma fidei.

¶ Actus fidei eſt triplex. Caplm. iij.

De actu fidei nota ꝙ triplex eſt actus fidei: ſcꝫ voluntaria cordis aſſenſio: publica oris confeſſio: ſalutifera mortis ſuſceptio. ¶ Primus ergo actus fidei eſt voluntaria cordis aſſenſio dicente apoſtolo ad Romanos. x. Corde creditur ad iuſtitiam. quod exponitur tripliciter. ꝑmo ſic. Uere credere dat ſalutem eo ꝙ dat iuſtitiaꝫ que non eſt cauſa ſalutis. ſecũdo ſic. Corde creditur ad iuſtitiam: ideſt per fidem cordis iuſtificatur aliquis: vt ſcilicet fiat de peccatore iuſtus. tertio modo ſic. Corde creditur ⁊c. ideſt voluntarie creditur: quia cetera poteſt homo non volens. credere autem non poteſt niſi volens. ⁊ diff. niens Augu. quid ſit credere dicit ꝙ nil aliud eſt ꝗ̃ cum aſſenſione cogitare. Pro cuius intellectu ſex notari poſſunt.

Actꝰ fidei eſt triplex.

¶ Primuꝫ eſt quid ſit aſſenſus ⁊ qd ꝯſenſus.
¶ Secundo vbi hec duo aſſentire: ſciꝫ ⁊ diſſentire inueniuntur.
¶ Tertio quid ſit cogitare ⁊ quot modis dĩ.
¶ Quarto quis ſit ordo inter cogitare ⁊ aſſentire ⁊ econuerſo.
¶ Quinto ꝙ fides conſiſtit media inter duas cogitationes.
¶ Sexto quod aſſentire veritati contingit tribus modis.

¶ Quãtum ad primuꝫ no. ꝙ aſſenſus dicitur determinatio cogitationis ad aliquid quaꝫ cognitioneꝫ vel determinationẽ cognitionis aliquid nõ precedit. Conſenſus vͦo dicitur determinatio volũtatis ad vnũ: que preſupponit cognitionẽ cum qua ſimul ſentit: dum in illud tẽdit qḋ ratio bonum iudicet: ita ꝙ aſſentire dicit eſſe intellectus ꝯſentire volũtatis. hec bea. Tho. ſe. ſe. q. ij. ⁊ in. iij. ſen. ¶ Quãtũ ad ſcḋm ſciẽdum ꝙ cum ſit triplex opatio intellectus. ſ. Simpliciuꝫ ſeu incõplexoꝝ apprehẽſio. Secũda cõpoſitio ⁊ diuiſio. ſ. per affirmationẽ ⁊ negationẽ. Tertia argumẽtatio. ſ. de vno in aliud diſcurſus. Aſſentire ⁊ diſſentire circa fidẽ non reperit in prima opatione intellectus: ſed in ſecũda eo ꝙ fides habet aſſenſuꝫ qui eſt determinata acceptatio alterius partis ꝯtradictionis. Qui enim aſſentit intellectũ ad alterã prẽ ꝯdictionis determiat. ¶ Quãtũ ad tertiũ. ſ. qd ſit cogitare. nota ꝙ põt ſumi tripliciter. Uno modo cõmuniter pro qualibet actuali cõſideratione intellectus: ſicut accipit Aug. in. xiiij. de trini. Scḋo modo ſumitur pro actuali ꝯſideratione intellectus: que eſt cum quadã inquiſitione animi deliberantis. nõdum perfecti per plenã viſionem vel certitudinem veritatis: ſicut accipit Auguſt. in. xv. de trini. Tertio modo ſumitur pro actu virtutis cogitatiue. In propoſito ſumitur ſcḋo modo. Importat enim diſcurſuꝫ rationis cogitatio: q: cogitare eſt ſimul cogitare be. Tho. ſe. ſe. q. ij. quomodo actus intellectus ſe habeat ad cogitationem ⁊ aſſenſum nunc declarandum. ¶ Quantum ad quartuꝫ ergo quis ſcilicet ſit ordo iter cogitare ⁊ aſſentire. nota quadruplicem modum. Nam aliquando aſſenſus eſt ſine cogitatione: vt patet in intelligente ſine reſpectu principiorum quoruꝫ eſt intellectus. Intelligens enim aſſenſuꝫ habet ſine cogitatione ideſt diſcurſu: quia ſtatim probat ipſa audita: ſcilicet principia ſm Boe. Aliquando cogitatio eſt cauſa aſſenſus:

Aſſẽſus ⁊ cõſenſus diſferunt.

Cogitare ſumitur tripliciter

Ordo iter cogitaꝛ ⁊ aſſẽtire

vt in ſciente. Nam ſciens ⁊ cogitationem ⁊ aſ‑ſenſum hꝫ: ſed non cogitationem cũ aſſenſu: ſꝫ cogitationẽ añ aſſenſum. Diſcurrit eniꝫ mente ratiocinando. ⁊ inuenta rõne qua concluditur aſſentit. Dubitans nihil hꝫ de aſſenſu: ſed cogitationem ſolum: q: in neutram partem decli‑nat. diſcurrit tñ ratione. Suſpicans eſt qui hꝫ cogitationem abſqꝫ aſſenſione. in vnam tñ par‑tem declinat magis ꝙ̃ in aliam aliquo leui ſi‑gno. ¶ Neſciens neqꝫ aſſenſum neqꝫ cogita‑tionem hꝫ. Aliquando cogitatio eſt ſine aſſen‑ſu perfecto vt in opinante. Nam opinans habꝫ cogitationem diſcurrẽs ratiocinando: ſed non habet perfectum aſſenſum cum habeat formi‑dineꝫ de oppoſito: ⁊ ſi fortiter declinet ad vnaꝫ partem. Aliqñ aſſenſus eſt ſimul ⁊ cogitatio vt in credente. Nam credens hꝫ ſimul aſſenſum firmiter inherendo ⁊ cogitationeꝫ diſcurrẽdo ratione poſt aſſenſum qua oſtenditur tali veri‑tati firmiter inherendum vt magis intelligat: ⁊ ſi non clare ſeu demõſtratiue videat. b. Tho. ij. ij. q. ij. ⁊ in. iij. ſen. ¶ Quantum ad quintuꝫ nota ꝙ fides conſiſtit media inter duas cogita‑tiones: quarum vna voluntatem inclinat ad credendum: ⁊ hec cogitatio ꝑcedit fidem. Alia cogitatio tendit ad intellectum eorũ que iam credit. b. Tho. in. iij. ſen. ¶ Quantum ad ſextum nota ꝙ tribus modis aſſentitur verita‑ti. Primo: quia ſic aſſentienti apparet: ⁊ iſte eſt aſſenſus opinantis: qui hꝫ formidinem ex par‑te aſſentientis: ſed apparentiaꝫ ex parte rei cui aſſentitur. Scđo aſſentit quis veritati alicui: q: ſic videtur eſſe ſm veritatem. ⁊ iſte eſt aſſenſus ſcientis qui habet ſecuritatem ex parte aſſen‑tientis: ⁊ euidentiaꝫ ex parte eius cui aſſentit. Tertio modo aſſentit quis v̇itati. non q: ita vi‑det eſſe. ſ. clare. ſed q: hꝫ idoneum teſtimoniũ ⁊ ſic eſt aſſenſus fidei q̷ habet ſecuritatẽ ex pte aſſentientis. qui non dubitat ſed eſt certus. de‑fectum vero euidentie ex parte rei cui aſſentit. Et credere eſt medium inter ſcire ⁊ opinari. ⁊ de vtroqꝫ participat. ⁊ a quolibet differt. Nam cum ſcia pticipat fides ꝑ ſecuritatem. ſꝫ differt q: non hꝫ euidentiam. ⁊ cũ opinione pticipat ꝓpter defectum rei ex parte cui aſſentit. Sed differt ab ea. q: habet certitudinem non formi‑dinem de oppoſito. b. tho. ij. ij. q. ij. Si quis ei dubitaret proprie ſumendo dubitationem nõ eſſet fidelis. Unde dꝛ extra de here. c. j. Dubiꝰ in fide eſt infidelis. Et ſignanter dictum eſt ꝓ‑prie: q: large ſumẽdo ꝓ omni motu dubitatio‑nis. ſicut qui tentatur de his que ſunt fidei. ali‑os cũ non aſſentit voluntarie tali dubitatione ſed hꝫ diſplicentiam non eſt infidelis.

Verita‑ti aſſen‑tit tribꝰ modis.

¶ Sciendum eſt .§. i.

etiam actus fidei interior dicit tribus modis Actus ſm magiſtrum ſen. in. iij. di. xxiij. Credere deũ dei ite credere deo: ⁊ credere in deuꝫ. Que diſtinctio rio: m originaliter eſt Aug. ſuper Jo. Hec aũt tria ſꝫ plicuit bea. Tho. ij. ij. q. ij. ⁊ in. iij. ſent. non ſunt diuer‑ſi actus fidei: ſed vnus ⁊ idẽ actus cõpletus fi‑dei habens diuerſos actus fidei: ſed vnus eſt actus completus habens diuerſam relationeꝫ ad fidei obiectum. Obiectum auteꝫ fidei ideſt quod credit. quod poteſt dici eſſe ens cogitabi‑le ſupra rationẽ: primum cui propter ſe datur aſſenſus. Et in hoc qđ dicitur ſupra rationem ſeparatur ab his quoꝝ eſt credulitas ſm rõneꝫ vt in principijs ſciarum. In hoc ꝙ dicit primũ ſeparatur ab his que ſunt creature. In hoc ꝙ dicitur cui datur aſſenſus ꝓpter ſe. ſeparatur ab illa cognitiõe que eſt per viã rõnis. ¶ Pri‑mo ergo credere deum eſt actus fidei ſm ꝙ in‑tellectus determinatur ad vnuꝫ. Nam obiectũ fidei eſt deus ſm ꝙ in ſe ꝯſideratur. vel aliqđ circa ipſum vel ab ipſo. Quamuis deuꝫ eẽ ſim‑pliciter poſſit demonſtrari. tamen deum eẽ tri‑num ⁊ vnum ⁊ alia huiꝰ ſm ꝙ eſt actus fidei ſcilicet credere deum. demonſtrari non poteſt. ¶ Scđo credere deo eſt actus fidei ſm ꝙ ratio inclinat voluntatem ad aſſentiendum deo. Ra‑tio autem quare voluntas inclinatur ad aſſen‑tiendum his que non videt eſt quia deus ea di‑cit. Sicut homo in his que non videt credit te‑ſtimonio alicuius boni viri. qui videt ea que ipſe non videt. Sic homo inducitur ad credẽ‑dum per ea que dicta ſunt de deo miraculis cõ‑firmata. Similiter fidelis credit homini de his que ſunt fidei. non q: homini ſed inquantum deus per ipſum loquitur. quod ex certis expe‑rimentis ⁊ miraculis colligere poteſt. Infide‑lis autem non credit deo loquenti in homine. ¶ Tertio credere in deum eſt actus fidei. ſm ꝙ intellectus determinatur a voluntate ad ten‑dendum in deum. Et ſic credere in deuꝫ eſt cre‑dendo tendere in eum. Sicut ei amare deũ eſt ſimpliciter actus charitatis. ita amando crede‑re eſt actus fidei per charitatem mote ad actuꝫ ſuum ſm. b. Tho. ij. ij. q. ij. ar. ij. Unde Grana‑nus de pe. di. ij. §. cum ergo dicit. In xp̃m cre‑dit qui charitatem habet. In chriſtum quippe credere eſt amando in ipſum tendere. Hec eſt fi‑des que per dilectionem operatur. vt diffinit apoſtolus. Et ſic credere deum eſt ſicut materia‑le obiectum intellectus ſcilicet credere ꝙ deus ſit ⁊ huiuſmodi. Credere deo eſt ſicut formale obiectum quod eſt veritas prima. Et ſic crede‑re deo eſt credere vera eſſe que deus dicit. eo ꝙ ipſe dicit. Credere in deuꝫ eſt credere per amo‑rem prime veritati. ⁊ credendo amare euꝫ ſup omnia. Et credere deo vt veritas ſcilicet q: ve‑ra que

ra que dicit deus. Credere deuz vt virtuoſitas ſeu potentia ſcilicet eſſe oĩpotentem creatorez. Credere in deuz vt bonitas.i.in eius bonitatẽ tẽdere.guſtãdo per amorẽ.hec Raynerius.

De actu exteriori .§.ij.

fidei qui dicitur confeſſio.no.ſm be.Tho.ij.ij. q.iij. ꝙ eſt triplex cõfeſſio. Prima eſt pecca torum:de qua Jac.v. Confitemini alterutrum peccata vr̃a. Et h̃ eſt actus pñie ſeu pars ſacri. Secundo eſt cõfeſſio diuinoꝝ preconiorũ. de qua Pſal.cxvij. Confitemini domino quo niam bonus.⁊ hec eſt actus latrie ſeu virtutis religionis. Tertia eſt confeſſio articulorum fidei.ad Ro.x. Ore autem confeſſio fit ad ſalu tem.⁊ hec eſt actus fidei. Hic autem actus ſcilʒ publica confeſſio eorum que ſunt fidei.non eſt vbiqʒ ⁊ ſemper de neceſſitate ſalutis:ſed pro lo co ⁊ tempore. Et de hoc habes in.ij.parte titu. xj. Ad hoc autem vt talis confeſſio fidei ſit ad ſalutem valens oportet ꝙ cõfiteatur quis fidez in recta conuerſatione fidelium. vnde Hiero. Quotienſcunqʒ vincimur vitijs atqʒ peccatis totiens deum negamus ⁊ econuerſo. Quotiẽs aliquid boni agimus deum confitemur. Nec eſt arbitrandum illos tm̃ in die iudicij a dei fi lio denegandos qui in martyrio chriſtum ne gauerunt:ſed illos omnes quorum opere vel ſermone vel cogitatione chriſtus negatur vel confeſſione non confitetur.xj.q.iij. eſtimant. Eſt autem neceſſaria talis confeſſio propter quatuor. Primo vt deus honorificetur. Secũ do vt fides defendaẗ. Tertio vt proximus edifi cetur. Quarto vt infidelis cõfundatur. de qui bus vide ſupra. de tertio actu fidei. ſcilʒ ſuſce ptionem martyrij habes.ĩ.ti.iij. de fortitudĩe.

De actu fidei exterior. Confeſſio ẽ triplex.

Fidei confeſſio neceſſaria eſt.

De merito cre- .§.iij.

dendi. Nota ꝙ credere eſt laudabile ⁊ merito rium. tripliciter probatur:ſcilicet ratione:ſimi litudine:⁊ auctoritate. Ratione quidem ſic probatur. Omnis actus qui ſubijcitur libero arbitrio moto a deo per gratiã ⁊ relatus in de um eſt meritorius. Sed credere eſt actus intel lectus aſſentientis veritati diuine ex imperio voluntatis mote a deo per gratiam.⁊ ſic ſubia cet libero arbitrio in ordine ad deum. ergo ac tus fidei eſt meritorius. Tho. ſecunda ſecũde. q.ij. Item ſic probatur. Omnis actus virtutis eſt laudabilis ⁊ meritorius:ſed credere ẽ actꝰ fidei que eſt virtus ergo meritorius. Simi litudine probatur ſic. Sicut cõſideratio actua lis ſcientie eſt meritorium. tum ratione liberta tis arbitrij:quia in poteſtate hominis eſt conſi derare ⁊ non conſiderare. tum ratione finis ex parte charitatis:vt conſideratio ſcientie refera

Credere ẽ laudabile ⁊ meritorium.

tur ad honorem dei.vel ad vtilitatez proximi: in quo caſu vterqʒ eſt meritorius:quãuis in ip ſa ſcientia non ſit meritum:quia intellectus ca ptiuatur ad aſſentiendum veritati: nec rema net voluntas libera ad aſſentienduz. ſic in ꝓpo ſito. Cum circa ea que ſunt fidei non cogaẗ in tellectus ad aſſentiendum:quia non clare vi det:ſicut per ſcientiam remanet voluntas libe ra ad aſſentiendum vel non aſſentiendũ fidei. ⁊ ideo aſſentiendo propter deum mereẗ. Tho. ſecunda ſcḋe.q.ij. Augu. autem ſuper Joã. idẽ probat ſub ſimilitudine radicis dicens. Sicut in radice arboris nulla penitus apparet pulchri tudine.⁊ tamen quicquid eſt in arbore pulchri tudinis vel fructus ex illa ꝓcedit. Sic ex fidei humilitate quicquid meriti quicquid beatitu dinis anima ſuſceptura eſt ex fidei fundamen to procedit. Tertio auctoritate probatur ſic xp̃s dixit Joã.xx. Beati qui non viderũt ⁊ cre diderunt. ſed premium non debetur niſi meri to. Beatitudo vero eſt vltimum ⁊ perfectũ pre mium:ergo ⁊c̃. Ad predictorum maiorem eui dentiam nota quinqʒ. Primuz eſt ꝙ ratio hu mana ad ea que ſunt fidei poteſt ſe habere ad voluntatem credentis dupliciter. Uno mõ an tecedenter:puta cum quis nõ vult credere:vel non habet promptam voluntatem ad creden dum niſi ratione humana induceretur. Et tũc ratio humana diminuit meritum. Et in hoc ca ſu intelligenda eſt auctoritas Greg. Fides nõ habet meritum ⁊c̃. Secundo modo ratio hũa na ſe habet ad voluntatem credentis cõſequẽ ter:puta cum homo habet promptam volunta tem ad credendum etiam ſine ratione. Et ex h̃ ꝙ diligit veritatem creditam ſuper ea cogitat ⁊ amplectitur. ſi quas rationes ad hoc inueni re poteſt. tunc humana ratio non excludit me ritum fidei:ſed eſt ſignum maioris meriti be. Tho. ſecũda ſcḋe. Secundo notanduz ꝙ ea que ſunt fidei:etſi ſupra rationem ſint. non ta men contra rationem. Et ideo querere ea que ſunt ſupra rationem non eſt vituperabile:ſed laudabile:quia homo debet ſe ad diuina diri gere quantum poteſt:vt dicit phs.x. Ethi. bea. Tho. in.iij. ſenten. quod tamen intelligenduz eſt cum quis querit huiuſmodi timorate ⁊ mo derate:vt dicit Augu. ⁊ non ſupra capacitatez ſuam. iuxta illud. Altiora ne te queſieris. Eccl. iij. Tertio nota ꝙ ratio naturalis in his que ſunt fidei poteſt induci vel cum fide vel contra fidem. Et illa quidem ratio. que ſm fidez indu citur poteſt augere meritum inquantum facit voluntatem magis promptam ad credenduz. Ratio autem inducta contra fidem ad difficul tatem actum addit.⁊ per conſequẽs auget me ritum. Unde manente eadez voluntate credẽ.

di magis meretur ille que credit illō ad quod
videt multas rationes in contrariū q̄ꝫ qui eas
non videt: ſicut qui tentatur vehementius de
luxuria vel alio vitio ſi reſiſtat equali volunta/
te magis meretur bea. Tho. in. iij. ſententiarū.
¶ Quarto nota ꝙ magis meretur ille qui cre
dit ſine ratione vel ſuaſione q̄ꝫ ille qui ſuaſio/
nem: vel rationem querit: manente eadem vo
luntate credendi. Quod ſic probatur. Sicut af
fectus rationalis debet ſumme bonitati dignū
amorem: ita intellectus ſumme veritati dignā
credulitateꝫ. Sicut ergo non eſt digna dilectio
ad deum qua diligitur eius bonitas ſoluꝫ pro
pter vtilitatem: ita eadem ratione non eſt di/
gna deo credulitas: qua aſſentitur prime veri
tati ſolum propter rationis probationē vel ſua
ſionem. Item ſicut aliud eſt diligere aliquem
ex ſuis meritis ſine ratione beneficij: ⁊ aliō di/
ligere ipſum ſine meritis ex ſola virtute ⁊ gra
tia diligentis. ſic aliud eſt credere ex probabili
tate vel euidentia ipſius credibilis. aliō ex vir
tute credētis quod eſt maioris meriti. ¶ Quin
to nota ꝙ credere alicui ſubito ſine deliberatio/
ne ⁊ ſine inſpiratione ⁊ ſine motione ſufficien
ti: eſt leuitas mentis. Unde dicitur Eccleſiaſti.
xix. Qui cito credit leuis eſt corde. Credere vero
alicui cum diſcretione vel ſpiratione: vel moti/
uo ſufficienti: non eſt leuitas cordis. ſicut facit
ille qui credit ea que ſunt fidei. talis enim ha/
bet ſufficiens motiuum ad credendum. indu/
citur enim auctoritate diuine doctrine miracu
lis confirmate: ⁊ amplius interiori inſtinctu dei
illuminantis. Et ideo talis non eſt leuiter cre/
dens. vt dicit bea. Tho. in. j. contra gentiles. et
ij. ij. Nec fidei meritum tollit. Raynaldus.

¶ De magnitudi/ .§. iiij.

An fi/des poſſit auge/ri vel mi/nui.

ne ⁊ augmento fidei ex eo ꝙ dixit chriſtus cha
nanee. Math. xv. O mulier magna eſt fides
tua. Et centurioni. Math. viij. ¶ Non inue/
ni tantam fidem in iſrael. ⁊ apoſtoli domino:
Adauge nobis fidem. ¶ Sciendum igitur ꝙ
ex parte obiecti formaliter fides non variatur:
nec augetur: nec minuitur. quia obiectum fi/
dei cum ſit veritas prima que deus eſt. ⁊ hec
non variatur nec augetur: ſic nec fides. Sꝫ con
ſiderando fidem ex parte ſubiecti in quo ē. ſic
fides tum ex parte fidelium: tuꝫ ex parte credi
torum variatur. Et hoc triplici ratione.
¶ Primo ratione conditionis temporis.
¶ Secundo ratione diffuſionis luminis.
¶ Tertio ratione diſpoſitionis hominis.
¶ Quantum ad primum nota ꝙ quamuis ſit
eadem fides quam habemus de chriſto: ⁊ quā
habuerunt antiqui patres: tamen quia ipſi pre
ceſſerunt chriſtum ⁊ nos ſequimur. ideo eadeꝫ
fides diuerſis verbis a nobis ⁊ ab eis ſignatur.
¶ Nam ab eis dicebatur per verba futuri tē/
poris. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filiuꝫ. Eſa.
vij. Nos autem dicimus per verba preteriti tē
poris: quia concepit ⁊ peperit filium. Beatus
Thom. ſecunda ſcd̄e. q. ciij. ¶ Et notanduꝫ ꝙ
licet eadem fuerit fides omni tempore de my/
ſterio incarnationis apud omnes quantuꝫ ad
ſubſtantiam: diuerſimode tamen quantum ad
explicationem ſm diuerſitatem temporum et
perſonarum. Nam ante ſtatum peccati homo
habuit explicitam fidem de incarnatione chri/
ſti ſm ꝙ incarnatio ordinabat ad conſeruatio
nem glorie. non autē ſm ꝙ ordinabatur ad li/
berationem a peccato per paſſionem ⁊ reſurre
ctionem: quia homo non fuit preſcius ſui pec
cati. Poſt peccatum autem homo habuit expli
citam fidem non ſolū de incarnatione chriſti:
ſed etiam de paſſione ⁊ reſurrectione. quibus
genus humanum liberabatur: ⁊ ante legem et
ſub lege moyſaica: aliter tamen ⁊ aliter. Nam
minores fidem habuerūt circa huiuſmodi my
ſterium implicitam videlicet credendo ⁊ expe
ctando ſalutem ⁊ redemptionem hominum.
modum tamen ignorando ante legem. Sub le
ge vero perſona mediatoris mittenda predica
batur. ſed vtrum homo vel angelus vel deus
eſſet talis: a minoribus neſciebatur. vt dič Hu
go de ſancto vic. Maiores autem tam ante le
gem q̄ꝫ ſub lege fidem habuerunt explicitam
de incarnatiōe chriſti. vt patriarche ⁊ prophe/
te. Et multis eorū ſpecialis reuelatio facta ē. vt
Abrae: yſaac: ⁊ Jacob: Moyſi: Dauid: Eſaie: ⁊
alijs multis. Multi quoqꝫ gētiles diuerſis tē/
poribus fidem habuerunt explicitam de incar
natione chriſti quibus: ſcilicet reuelatio facta
eſt. vt Job qui dicit. xix. c. Scio ꝙ redemptor
meus viuit ⁊c̄. Et ſibylla etiā pronūciauit que/
dam de chriſto ſcilicet eius natiuitateꝫ: paſſio/
nem: ⁊ reſurrectionem: ⁊ aduentum ad iudici
um. vt refert Lactā. in lib. inſtitu. Et in hiſtori/
is etiam romanorum inuenitur. ꝙ tēpore Con
ſtantini imperatoris fuit quoddam ſepulchrū
inuentum in quo iacebat homo habens lami/
nam aureā ſuper pectus ſuum in quo erat ſcri
ptum. chriſtus naſcetur de virgine. ⁊ credo in
eum. O ſol iterum me videbis Cōſtantini tem
poribus bea. Tho. ſecunda ſcd̄e. q. ij. Tempore
vero gratie reuelate tenentur tam minores q̄ꝫ
maiores habere fidem explicitam de his que
in eccleſia proponuntur: ſicut ſunt articuli in/
carnationis. Et cum ipſum myſteriuꝫ incarna/
tionis includat in ſe myſteriuꝫ trinitatis: quia fidē
dicimus de eo ꝙ filius dei patris factus eſt ho
mo conceptus ex ſpiritu ſancto. natus de virgi
ne. ideo neceſſariū eſt nunc etiam explicite cre

Antiq[ui] q̄lem fi/dem ha/buerūt an legē ⁊ ſub le/ge.

Quā fidē ha/bere te/nemur

dere myſterium trinitatis omnibus.ſ.ꝙ ſit pa
ter ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus vnus deus.nō au
tem quoad alias ſubtilitates circa huiuſmōi.
bea.Tho.vbi ſupra.℄ Et nota quanto magis
propinqui fuerunt chriſto.tanto magis expli/
cite fidem habuerunt de chriſto.Unde Greg.
dicit ſm incrementa tēporum creuit ſcīa ſan//
ctorum patrum.Et propter hoc bea.Joā.bap.
quia fuit propinquiſſimus ſaluatori exp̄ſſe co/
gnouit aduentū chriſti in carne.vnde dixit de
eo.Ego vidi ⁊ teſtimonium perhibui:quia hic
eſt filius dei.Cognouit ad paſſionem eum ven
turū.vnde dixit.Ecce agnus dei.prenunciās
īmolationem eius:nec eſt cōtra hoc ꝙ miſit in
terrogare Jeſū per diſcipulos ſuos di.Tu es
qui venturus es.Matth.xj.tanquam dubita/
Triplex rret.℄ Triplex eſt enim dubitatio.Prima infi/
eſt du/ delitatis qualis fuit in iudeis.Secunda ē tar/
bitatio. ditatis q̄lis fuit in diſcipulis euntibus in ema
us:⁊ quibuſdam alijs.Matth.vlti.Tertia eſt
amoris ſiue pietatis.⁊ h̄ proprie non eſt dubi/
tatio:⁊ talis fuit in Joāne.ſ.quidā horror quo
anima ad modum dubitantis ſe habet.vnde
Ambro.Joannes non fide:ſed pietate dubita/
uit.Horrebat enim conſiderare ꝙ filius dei ad
inferna deſcenderet.Grego.tamen aliter expo
nit.videlicet ꝙ Joannes interrogauerit nō de
aduentu ſuo in carnem vel ad paſſionē que iā
prenunciauerat.ſ; vtrū per ſe ad inferna deſcē/
deret vel aliū mitteret ad liberandos patres.
ſm Hiero.Queſiuit per hoc ſi vellet vt eius ad
uentum ad lymbum patribus nunciaret.vt eſ/
ſet precurſor ſuus:tūc ſicut hīc fuerat.Hilarius
vero ⁊ Chryſo.dicunt ꝙ p̄dictam inq̄ſitionē
non ꝓ ſe fecit:ſed ꝓ ſuis diſcipulis vt ipſis vi//
dentibus ſigna eius vt contigit perpenderēt
ipſum eſſe meſſiam qd̄ nondum credebāt.alij
exponunt vt non ſit illud interrogatiuum:ſed
aſſertiuū magis.i.firmiſ fateor:q: tu es meſſi/
as ⁊ nō alium expectam⁹.Rayne.Et ſic fides
xpiana eſt magne ꝓfunditatis explicite.

℄ Uariatur ſecū/ .§.v.

Maior do fides ex parte fidelium ⁊ creditorum rōne
fides re diffuſionis luminis.Licet enim ſit eadē fides
qrif in in maioribus ⁊ minorib⁹ ſubditis ⁊ prelatis.
maiori/ tñ ſuperiores de credendis tenentur habē ple
bus. niorem notitiam q̄ inferiores:quod ſic pōt ꝓ/
bari.Explicatio credendorum fit per reuelatio
nem diuinam eo ꝙ credibilia naturalem ratio
nem tranſcendunt.Unde ſicut reuelatio diui//
na quodam ordine ad angelos inferiores per
ſuperiores venit.⁊ ad hoīes etiam ꝑ angelos:
ita explicatio fidei per ſuperiores venit ad in//
feriores hoīes.ſicut autem ſuperiores angeli
qui illuminant inferiores de diuinis habent

pleniorem notitiam:ita ſuperiores homines
ad quos pertinet alios erudire de credendis.
debent habere pleniorem notitiam.⁊ eam ma
gis explicite credere.b.Tho.ij.ij.q.ij.℄ Ad
maiorem horū declarationem notanda ſunt
ſeptem.Primum eſt ꝙ ad preceptum charita/
tis:⁊ ſi omnes equaliter teneantur:q: illud eſt
de neceſſitate ſalutis:non ſic omnes qualiter
tenentur ad credendū explicite:quia credere
explicite nō eſt de neceſſitate ſalutis quoad om
nes equaliter:ſed maiores ad hoc tenentur:q:
cum habeant alios ex officio inſtruere plura te
nentur explicite credere q̄ minores.b.Tho.
ij.ij.q.ij.Secundum eſt ꝙ ſimplices cum non
teneantur omnia explicite credere non ſunt ex
aminandi de ſubtilitatibus fidei niſi quando
haberetur ſuſpitio de eis ꝙ ſint ab hereticis
deprauati qui in his que pertinent ad ſubtilita
tem fidei ſolent fidem ſimplicium deprauare.
b.Tho.ij.ij.vbi ſupra.Tertium eſt ꝙ ſi ſimpli/
ces in ſubtilitatibus fidei deficiant ex ſimplici/
tate:eis non imputatur.precipue ſi nō inuenia
tur doctrine peruerſe pertinaciter adherere.b.
Tho.ij.ij.vbi ſupra.℄ Quartum eſt ꝙ mino/
res non habent fidem implicitam in fidem ma
iorū:niſi maiores adhererent diuine doctrine.
Et ex hoc minores debent maiorib⁹ adherere
in credēdis.Unde apſ.j.Cor.iiij.Jmitatores
mei eſtote:ſic̄ ego xpi.b.Tho.vbi.ſ.℄ Quītū
eſt ꝙ cum humana cognitio non ſit regula fi/
dei:ſed veritas diuina:nō preiudicat fidei ſim
pliciū qui credunt eos rectā fidē habere error
maiorum:niſi minores ⁊ ſimplices maiorum
erroribus in particulari ꝑtinaciter adhererent
contra vniuerſalis eccleſie fidem Bea.Thom.
vbi ſupra.℄ Sextum eſt ꝙ fides vniuerſalis Fides
eccleſie non poteſt deficere.dicēte domino Pe eccleſie
tro.Lu.xxij.Ego pro te rogaui vt non deficiat non po
fides tua.Et quantum quidem ad perſonā pe teſt defi
tri intelligitur de defectu finali vt ſcilicet ꝙ nō cere.
periret perſiſtendo in negationis pctō.Quan/
tum ad eccleſiā autem que intelligiſ in fide pe
tri.ſimplr verū:q: non pōt fides eccleſie defice
re.Rō quare fides eccleſie in gn̄ali deficere nō
pōteſt q: diuina prudentia eccīa regiſ.ſ.a ſpū
ſancto eam dirigēte vt non erret.Et l; papa in
particulari errare poſſit vt in iudicialibus in q
bus ꝓceditur per informationem.aſa in his q̄ Maio
pertinent ad fidem errare non pōt ſcilꝫ vt papa res te/
in determinando.etiam ſi vt particularis ⁊ p̄ſ nentur
uata pſona.Unde magis ſtandū eſt ſnīe pape reddeſ
de pertinentibus ad fidē.quā in iudicio ꝓfer/ rōnem
ret q̄ꝫ opinioni quorūcunq; ſapientū.cū ⁊ cay/ i his q̄
phas licet male prophetauerit inſcius Beat⁹ ſunt fi/
Tho.in quodlibet.Septimū eſt ꝙ maiores ad dei.
quos pertinet alios erudire teneſ in his q̄ ſūt

fidei ſuo loco ⁊ tempoꝛe rationem reddere. iuxta illud .j. petri. iij. Parati ſemꝑ ad ſatiſfactionem omni poſcenti rationem de ea que in vobis eſt fide ⁊ ſpe. quod nõ intelligitur de rationibus demonſtratiuis que adhiberi non poſſunt ſed perſuaſiuis ad inſtructionem ⁊ defenſionem ad remouendum impedimenta fidei. oſtendendo non eſſe impoſſibile quod in fide ponitur. Omnia autem poſcenti intelligitur de diſtributione accommoda. ſ. de his qui parati ſunt credere ⁊ querunt inſtrui. non de his qui parati ſunt deridere. De his enī dixit xp̄us Nolite ſanctum dare canibus ⁊c̃. Raynerius. Hos docet Oꝛigenes prudenter eludere transferendo ſe ad aliam materiam. non pꝛeciſe tacendo. di. xliij. in mandatis. Et ſic fides xp̄iana eſt magna duratione ſeu longitudine.

¶ Tertio varia- .§. vi.

tur fides quia augetur vel minuitur ratione diſpoſitionis hominis. Nam fides poteſt eē maioꝛ in vno q̃z in alio ratione pꝛime veritatis que eſt vnica ⁊ ſimpliciſſima: ſed ex parte non ſoluz credendoꝛum ſed etiam perſonarum ratione maioꝛis explicationis vel maioꝛis deuotionis vel maioꝛis illuſtrationis diuine. Ubi ſciendū ꝙ fides creſcit vel pꝛoficit q̃ttuoꝛ modis. Pꝛio cognitione q̃tuz ad actū rationalis. ⁊ ſic pꝛoficiens in cognitiõe diuinoꝝ dr̄ creſcere in fide. Scd̃o conſtantia ⁊ firmitate. q̃ztum ad actum irraſcibilis. ⁊ ſic martyres dicuntur pꝛofeciſſe in fide. Tertio feruoꝛe ⁊ deuotione. q̃tuz ad actum concupiſcibilis. ⁊ ſic feruẽtes zelatoꝛes fidei dicuntur in ea pꝛofeciſſe. Quarto actione. q̃ztum ad actum exterioꝛis hoīs. ⁊ ſic actiui dicuntur creſcere in fide per bona opera.

Fide pꝛoficere intelligit̄ q̃ttuoꝛ modis.

¶ Ex his oſten- .§. vij.

ditur fides alicuius eſſe magna. ¶ Pꝛimo vt alta de deo ſentiat. ¶ Scd̃o vt tranſitoꝛia pꝛo pꝛemio eterno ɔtẽnat. ¶ Tertio vt in aduerſis de deo confidat ⁊ non deficiat. ¶ Quarto vt a bono opere non deſiſtat. ¶ Pꝛimo igitur dicitur fides alicuius magna vt alta de deo ſentiat vt habuit Centurio. cui dictum eſt a dn̄o Mathei. viij. Non inueni tantam fidem in iſrael. Et q̃ztum ad perſonam eius ex eo dicitur quia a nullo edoctus fuit. ⁊ tamen diuinitatem credidit. Apoſtoli autem per verba audita ⁊ miracula viſa crediderunt. Quantum autem ad populum gentilem in illo centurione ſignatum. ex quo eccleſia pꝛo maioꝛi parte foꝛmata eſt. vtiq̃ʒ altioꝛa de deo ſentit. ⁊ magis explicite pp̄lus xp̄ianus q̃z iudaicus in veteri teſtõ. ¶ Secundo dr̄ magna vt tranſitoꝛia pꝛo ea contẽnat. ſicut habuit moyſes. de q̄uo ap̄ſus heb. xj. Fide moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filiū pharaonis magis eligens affligi cum populo dei q̃z tempoꝛalis peccati habere iocunditatem. vbi Aug. Maxime fidei eſt contemnere tempoꝛalem iocunditatem. ¶ Tertio fides dicitur magna. vt illa in aduerſis de deo cõfidat ⁊ non deficiat. Cuius contrarium quia fecit petrus fuit ſibi dictum a domino. Modice fidei quare dubitaſti Mat. xiiij. Cum ſcilicet ambulans ſuper aquas cepit mergi. ¶ Quarto dicitur magna cum non deſiſtit a bono tempoꝛe vt ſi ſtatim cum a deo petit non accipit. Sicut fecit mulier chananea perſeuerans in ſua petitione donec obtineret. Et ſic poteſt dici fides magna ſm̄ dimenſiones: ſcilicet altitudinis quoad pꝛimum. latitudinis quoad ſcd̃ʒ. quod fit per dilectionem: pꝛofunditatis quoad tertium. quod fit per humilitatem: longitudinis quoad quartum: quod fit perſeuerando. Uel aliter magna dicitur fides. per altitudinem et pꝛofunditatem quantum ad materiam: quia de diuinitate ⁊ humanitate: per latitudinem: quia totum pene mundum amplectitur. Per longitudinem quia ab initio mundi cepit. Et vſq̃ʒ in finem ſeculi durabit: non ſic perfidie diuerſarum gentium.

Fides alicuius magna dicitur q̃ttuoꝛ modis.

¶ De neceſſita- .§. viij.

te credendi ꝙ neceſſarium ſit ad ſalutem credere ſeu habere fidem oſtendit chꝛiſtus Mar. vlti. di. Qui non crediderit condemnabitur. ⁊ Jo. iij. Qui non credit iam iudicatus eſt: ſcilicet ad eternam damnationem: non ſoluz in iudicio dei: ſed etiam eccleſie militantis pꝛeſuppoſita permanentia eiꝰ in ipſa infidelitate: apoſtolus etiam ad Heb. xj. Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Hoc autem ſic pꝛobat ſeu declarat beã. Tho. ij. ij. q. ij. ar. iij. In omnibus naturis oꝛdinatis inuenitur ꝙ ad perfectionem nature inferioꝛis duo concurrunt. Unum quod eſt ſm̄ pꝛopꝛium motum. Aliud autem quod eſt ſm̄ motum ſuperioꝛis nature. Sicut aqua ſm̄ motum pꝛopꝛium mouetur ad centrum. ſm̄ vero motum lune mouetur circa centrum ſm̄ fluxum ⁊ refluxum. Similiter oꝛbes planetarum ſm̄ pꝛopꝛium motum mouentur de occidente in oꝛientem. Motu autem pꝛimi mobilis ab oꝛiente in occidentem. Sola autem rationalis natura creata habet immediatum oꝛdinem ad deum: quia cetere creature nõ attingunt ad aliquid vniuerſale: ſed ſolum ad aliquid particulare participantes diuinam bonitatem: vel in eſſendo tantum ſicut inanimata: vel etiam in viuendo vt plante: ⁊ cognoſcendo ſingularia vt animalia bruta. Natura autẽ rationalis inquantum cognoſcit vniuerſalem

Credere eſt neceſſariū ad ſalutem

boni ⁊ entis rationem: habet immediatum or
dinem ad vniuerſale eſſendi principium. Per
fectio igitur rationalis creature non ſolum cõ
ſiſtit in eo quod ei competit ſm ſuam naturaꝫ:
ſed etiam in eo quod ei attribuitur ex quadam
ſupernaturali perfectiõe diuine bonitatis. Un
de ⁊ ſupra dictum eſt ꝙ vltima beatitudo ho/
minis conſiſtit in quadam ſupernaturali dei
viſione: ad quam quidem viſionem homo per
tingere non poteſt niſi per modum addiſcen/
tis a deo doctore. ſm illud Joan. vj. Omnis q
audit a patre ⁊ didicit venit ad me. Huius au
tem diſcipline fit homo particeps non ſtatim
ſed ſucceſſiue ſm modum ſue nature. Omnis
autez talis addiſcens oportet ꝙ credat ad hoc
ꝙ ad perfectam ſcientiam perueniat. Sicut eti
am philoſophus dicit. ꝙ oportet addiſcentem
credere. Unde ad hoc ꝙ homo perueniat ad ꝑ
fectam beatitudinem viſionis vel ad perfectaꝫ
viſionem beatitudinis. preexigit̃ ꝙ credat deo
tanquam diſcipulus magiſtro docenti. ⁊ quã/
uis multa de deo per ea que facta ſunt intelle/
ctu conſpiciantur. vt dicitur ad Roma. j. tamẽ
altiori modo quantum ad plura percipit fides
ꝙ̃ ratio naturalis ex conſideratione creatura/
rum. Nec ex hoc imminet homini periculum
errandi: quia ſicut per lumen naturale intelle/
ctus aſſentit principijs: ita per lumen fidei di/
uinitus infuſum homo aſſentit his que ſunt fi
dei: non autez contrarijs. quãuis non poſſit ea
reſoluere in prima principia ea clare videndo.
vnde ⁊ Grego. in moral. exponens illud quod
deus dixit Moyſi. Exo. xxxiij. Sta in petra ⁊c̃.
ſic ait. In petra moyſes ponitur vt dei faciem
contempletur: quia niſi quis fidei ſoliditatem
tenuerit diuinam preſentiam non agnoſcit. de
qua ſoliditate deus dixit ſuper hanc petrã edi
ficabo eccleſiam meam. xxiiij. q. j. quia ex ſola.
ideſt ſuper hanc fidem quam eo confeſſus.

¶ De neceſſitate .§. ix.

credendi aliqua explicite ⁊ que. Scienduꝫ ſm
bea. Tho. ſecunda ſecunde. q. j. ⁊. ij. ꝙ ſemper
fuit neceſſarium credere aliquid explicite. Et
in veteri teſtamento apud omnes nationes ſuf
ficiebat credẽ illa duo que ponit apoſtolus ad
Hebre. xj. Accedentem ad deum oportet crede
re: quia eſt ⁊ ꝙ inquirentium ſe eſt remunera/
tor: ⁊ in diuino eſſe includũtur omnia que cre
dimus in deo eternaliter exiſtere: vt trinitateꝫ
⁊ perfectiones omnes in quibus noſtra beati/
tudo conſiſtit. In fide autem prouidentie que
ibi notatur cum dicitur: ꝙ inquirentium ſe eſt
remunerator includũtur omia que a deo tem/
poraliter diſpenſantur ad hominum ſalutem:
que ſunt via in beatitudinem vt rẽdemptio fa
cta per chriſtum in qua implicite continentur
incarnatio: paſſio: reſurrectio: ⁊ huiuſmodi.
Minores ergo credendo illa duo expreſſe. cre
debant implicite omnes articulos fidei. ⁊ hoc
ſufficiebat eis. Maiores vero vt prophete et
alij habuerunt de quibuſdam articulis explici
tam fidem. In nouo autem teſtamento poſt tẽ/
pus gratie reuelate. non ſufficit illa duo crede
re explicite. ſed oportet ꝙ omnes tam maiores
ꝙ̃ minores habeant explicitam fidem de my/
ſterijs chriſti. vt incarnationis: paſſiõis: reſur/
rectionis: aſcenſionis: ⁊ huiuſmodi: precipue
de his que cõmuniter ſolẽnizat eccleſia. ⁊ que
publice proponuntur. aut etiaꝫ de myſterio tri
nitatis quantum ad numerum. ⁊ diſtinctionẽ
perſonarum. q: hoc exprimitur in myſterio in
carnationis vt dictum eſt ſupra hoc eniꝫ per ſe
eſt obiectum fidei q: illud proprie ⁊ per ſe ad
obiectum pertinet. per quod homo conſequit̃
beatitudinem. ⁊ quod eſt via hominibus veni
endi ad beatitudinem hoc eſt myſteriuꝫ incar
nationis ⁊ paſſionis ⁊ huiuſmodi. vnde Aug.
Firmiſſime tene ⁊ nullatenus dubites omneꝫ
hominem qui per concubitum viri ⁊ mulieris
concipitur cum originali peccato naſci: morti
ꝙ ſubiectum ob hoc naturaliter naſci filium
ire. a qua ira nullus liberatur niſi per fideꝫ me
diatoris hominis Jeſu xp̃i. de cõſe. diſ. iiij. Sꝫ
vt dictum eſt in veteri teſtõ implicitam. nũc ex
plicitam in nouo teſtõ quoad adultos. Per ac/
cidens autem ⁊ ſcdario pertinent ad obiectuꝫ
fidei omnia que in ſcriptura ſacra diuinitꝰ tra/
dita continentur. Sicut ꝙ abraã habuit duos
filios. ꝙ Dauid fuit filius Iſai. ⁊ hmõi. ⁊ quan
tum ad iſta que ſcdario pertinent. non tenetur
homo explicite credere ſed ſolum implicite et
in preparatione animi inquantum paratus eſt
credere quicquid in ſacra ſcriptura continet̃.
Sed tũc tenetur explicite credere qñ hoc ei cõ
ſtiterit in doctrina fidei ꝯtineri. ¶ Sed cõtra
hoc poteſt ſic argui. nullus tenet̃ ad id qḋ non
eſt in eius ptãte. ſed credere aliqd explicite nõ
eſt in eius ptãte. Dicitur enim ad Ro. x. Quõ
credent ei quem non audierunt. Quõ audient
ſine predicante. quõ ꝑdicabunt niſi mittãtur.
ſed ad multos non eſt miſſus ꝑdicator. ergo ⁊c̃.
Rñdet bea. Tho. ij. ij. q. ij. ar. v. ꝙ ſi in ptãte ho
minis dicatur aliquid eẽ excluſo auxilio grẽ.
ſic ad multa tenet̃ homo ad que nõ poteſt ſine
gratia preparare. ſicut ad diligendum deuꝫ et
proximum. ⁊ ſimiliter ad credẽdum articulos fi
dei ſed tñ hoc poteſt hõ cum auxilio gratie. qḋ
quidem auxilium diuine gratie qbuſcunqꝫ di
uinitus datur ⁊ miſericorditer a deo dat̃. qui/
bus autem non datur ex iuſtitia in penã prece/
dentis peccati ſaltem originalis non datur. vt

Aug. dicit in lib. de natura ⁊ gratia. Et ad hoc
facit quod habetur de peniten. diſtinctione. ij.
Quicunq; ab illa ⁊c.

¶ De obiecto fidei qđ eſt ꝟitas pª. Cap̄lȝ. iiij.

DE obiecto fidei ſciē
dum ꝙ obiectum fidei eſt veritas
prima. Sed pro huius maiori de/
claratione nota ſm bea. Tho. ij. ij. q. j. articu. j.
ꝙ cuiuſlibȝ cognoſcitiui habitus obiectū duo
habet. ſ. id quod materialiter cognoſcitur qđ
eſt ſicut materiale obiectum. ⁊ id per quod co/
gnoſcitur quod eſt formalis ratio obiecti. Si/
cut in ſcientia geometrie materialiter ſcita ſūt
concluſiones. Formalis vero ratio ſciendi ſunt
principia demonſtrationis per que concluſio/
nes cognoſcuntur ſicut etiam quoad potentiā
viſiuam obiectum materiale eſt color ſiue colo
ratum ⁊ quaſi formale obiectum eſt lux q̄ me/
diante videtur coloratum. Sic igitur ſi in fide
conſideremus formalem rationem obiecti: ni/
hil eſt aliud ꝙ̄ veritas prima. Nō enim fides
de qua loquimur aſſentit alicui: niſi quia eſt a
deo reuelatum. Unde ipſi veritati diuine inni
titur tanquam medio. Si vero conſideremus
materialiter ea quibus fides aſſentit. non ſolū
eſt ipſe deus. ſed etiaȝ multa alia qua ſub aſſen
ſu fidei non cadunt. niſi ſm ꝙ habent aliquem
ordinem ad deuȝ prout ſcilicet per aliquos di
uinitatis effectus hō adiuuatur ad tendēdum
in diuinam fruitionem. ⁊ ideo etiā ex hac par
te obiectum fidei eſt quodammodo veritas p̄/
ma inquantum nihil cadit ſub fide niſi in ordi
ne ad deum. Sicut ⁊ obiectum medicine eſt ſa
nitas. quia nihil medicina conſiderat niſi in or
dine ad ſanitatem. Et ſic ea que pertinēt ad hu
manitatem chriſti vel ad ſacramēta eccleſie vel
ad quaſcunq; creaturas. ⁊ omnia illa que in ſa
cra ſcriptura creduntur: cadūt ſub fide. inquā/
tum per huiuſmodi ordinamur ad deuȝ. ⁊ eis
etiam aſſentimus propter diuinam veritateȝ.
Eſt autem tale obiectum fidei aliquid nō viſuȝ
circa diuina. neq; viſione corporali neq; viſio/
ne intellectuali. ſ. clare ⁊ demonſtratiue. viſum
tamen eſt illud aliquo modo in generali. ſ. ſub
cōmuni ratione credebilis. Non enim crede/
ret quis niſi videret ea eſſe credenda. vel ꝓpter
euidentiam ſignoruȝ. vel aliquid huiuſmodi.
Et eadem ratione idem eſt nō ſcituȝ: q: omnis
ſcia habetur per aliqua principia per ſe nota: ⁊
per ꝯñs viſa. Un̄ oportet quecūq; ſunt ſcita ali
quo modo eſſe viſa: ſed fides eſt de nō viſis: ſeu
de non apparentibus ſm apl̄m ⁊ Augu. Contin/
gere tamen poteſt ꝙ id quod eſt viſum vel ſci/
tum ab vno homine etiam viatore: vt ꝙ deus
ſit vnus: ſit ab alio creditum qui hoc demon/
ſtratiue non nouit: id quod cōmuniter homini
bus proponitur: vt credendum eſt cōmuniter
non ſcitum. Rationes autem que inducuntur
a ſcitis ad probandum ea que ſunt fidei: non
ſunt demonſtratiue ſed perſuaſiones quedam
manifeſtantes non eſſe impoſſibile quod in fi/
de proponitur: vel procedunt ex principijs fi/
dei. ſ. ex auctoritatibus ſacre ſcripture. Ex his
autem principijs bene probatur aliquid apud
fideles: ſicut etiaȝ ex principijs naturaliter no/
tis probatur aliquid apud omnes.

¶ De diſtinctione .§. i.

credibilium per articulos. Nota ſm bea. Tho.
ij. ij. q. j. arti. vj. ꝙ nomen articuli ex greco dici
tur deriuatum. arthoron enim grece quod in
latino articulus dicitur: ſignificat quādam co
actionem aliquarum partium diſtinctarum. ⁊
ideo particule corporis ſibiinuiceȝ coaptate di
cuntur membroꝝ articuli. Et ſimiliter in grā/
matica apud grecos dicuntur articuli quedaȝ
partes orationis coaptate alijs dictionibus ad
exprimendum genus earum: numerum et ca/
ſum. Unde credebilia xpiane fidei dicunt per
articulos diſtingui: inquantuȝ ad quaſdā par
tes diuiduntur habētes aliquam coaptationeȝ
ad inuicem. Eſt autem obiectum fidei aliquid
non viſum circa diuina. ⁊ ideo vbi occurrit ali
quid ſpeciali rōne non viſum: ibi eſt ſpecialis
articulus. vbi vero multa ſm eandem rationē
ſunt cognita vel incognita: ibi non ſunt articu
li diſtinguendi. ſicut aliam difficultatem ha/
bet ad videnduȝ ꝙ deus ſit paſſus: ⁊ aliam ꝙ
mortuus reſurrexit. ⁊ ideo diſtinguitur articu
lus reſurrectionis ab articulo paſſionis. Sȝ ꝙ
ſit paſſus mortuus ⁊ ſepultus: vnam ⁊ eandeȝ
difficultateȝ habent ita ꝙ vna ſuſcepta nō erit
difficile aliam ſuſcipere. Et propter hoc omnia
hec pertinent ad vnum articulum. ¶ Et ſcien/
duȝ ꝙ diſtinctio credibiliū per articulos fit de
his de quibus eſt fides ſm ſe: ⁊ non de his de
quibus eſt fides in ordine ad alia. Sicut enim
in alijs ſcientijs quedam ꝓponuntur vt per ſe
intenta: ⁊ quedam per manifeſtationem alioꝝ.
Ita credibilia aliq̄ ſunt de quibus eſt fides ſm
ſe aliqua ſunt de q̄bus nō eſt fides ſm ſe: ſȝ ſo
lum in ordine ad alia. q: vō fides ꝑncipalr̄ eſt
de his que videnda ſperamus in p̄ria iō per ſe
ad fidē pertinent illa: que directe nos coordi/
nant ad vitā eternā. Sicut ſunt tres pſone om
nipotētia dei: myſteria incarnationis xpi: ⁊ hu
iuſmodi. Et ſm illa diſtinguunt articuli fidei.
Quedā vō proponunt in ſacra ſcriptura vt cre
dibilia nō quaſi ꝑncipaliter intēta: ſed ad ꝑdi/
ctoꝝ manifeſtationem. ſicut ꝙ Abraaȝ habuit
duos filios ꝙ ad tactuȝ oſſium heliſei ſuſcita/

Quid ſit obiectū fidei.

De diſtinctione articuloꝝ.

tus eſt mortuos:⁊ hmõi alia que narrantur in ſacra ſcriptura ad manifeſtationẽ diuine maieſtatis vel incarnationis xp̄i. Et ſm talia nõ opȝ articulos diſtinguere. Quod autem diffinitur a quibuſdã articulus ſic. ꝙ eſt inuiſibilis veritas de deo: artans nos ad credendum. magis datur talis diffinitio ſm etymologiam quãdã nominis prout hȝ deriuationem latinaȝ ꝙ̃ ſm veram eius ſignificationeȝ prout a greco deriuatur: que etiã poteſt ſaluari: qꝛ lȝ ad credẽdũ neceſſitate coactionis nullus arcetur cũ credere ſit voluntarium. artatur tñ neceſſitate finis: quia accedentem ad deum oportet credere. Et ſine fide impoſſibile eſt placere deo. ad Hebre. xj. aliter ſaluari non poteſt. Tho.

❡De numero arti/ .§.ij.

De numero articulorum.

culorum. Sciendũ ꝙ aliqui ponunt. xiiij. alij tantum. xij. Pro quorũ declaratione. dicit be. Tho. ij. ij. q. j. arti. viij. ꝙ illa per ſe pertinẽt ad fidem quorum viſione in vita eterna perfruemur: ⁊ per que ducimur in vitam eternã. Duo autem nobis ibi videnda proponunt: ſcilȝ occultum diuinitatis. cuius viſio nos beatos facit ⁊ myſterium humanitatis xp̄i: per quem ẽt in gloriam filiorum dei acceſſum habemus. vt dicitur Ro. v. vnde dicitur Jo. xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te ſolum verũ deum: ⁊ quem miſiſti Jeſum chriſtuȝ. Et ideo prima diſtinctio articulorum eſt. Quod quidã pertinẽt ad myſterium diuinitatis: quidã ad myſteriuȝ humanitatis xp̄i. quod eſt ſacramẽtũ pietatis. vt dicitur. j. ad Ti. iij. Circa maieſtateȝ vero diuinitatis tria nobis credenda proponunt. Primo quidem vnitas deitatis. ⁊ ad hoc pertinet primus articulus. Scḋo trinitas perſonarum. ⁊ de hoc ſunt tres articuli ſm tres pſonas. Tertio proponuntur nobis opera diuinitatis propria: quorum primum pertinet ad eſſe nature. ⁊ ſic ꝓponitur articulus creationis. Secundũ vero pertinet ad eſſe gratie. ⁊ ſic ꝓponunt nobis ſub vno articulo oĩa pertinẽtia ad ſignificationem humanam. Tertium pertinet ad eſſe glie. ⁊ ſic ponitur alius articulus de reſurrectione carnis. ⁊ vita eterna. ⁊ ita ſunt ſeptẽ articuli ad diuinitatem pertinẽtes. Similiter circa humanitatẽ chriſti ponunt ſeptem alij articuli. Quorum primus eſt de incarnatione ſeu conceptione chriſti. Secũdus de natiuitate eius ex virgine. Tertiꝰ de paſſiõe morte ⁊ ſepultura. Quartus de deſcenſu eius ad inferos. Quinto de reſurrectione. Sextus de aſcenſione. Septimus de aduentu eius ad iudicium. Et ſic in numero ſunt quatuordecim. ❡Quidaȝ tamẽ diſtinguunt articulos in. xij. ſex ptinẽtes ad deitatẽ. ⁊ ſex ad humanitatẽ. Tres enim articulos triũ perſonarũ comprehẽdunt ſub vno: qꝛ eadẽ eſt cognitio trium pſonarum. Articulum de opere glorificationis diſtinguunt in duos ſcilȝ in reſurrectionem carnis ⁊ glorificationẽ anime. articulum autem ꝯceptionis ⁊ natiuitatis coniungunt in vnuȝ. Jſta ſecũda aſſignatio ſcilicet xij. videtur cõmunior: ꝓcipue quoad vulgares. Et adaptatur. xij. apl'is. quorũ eſt ſymbolus vt ponit bea. Tho. in. iij. ⁊ Hoſti. in ſũm. ibi vide. Sȝ prima que ponit. xiiij. videtur rõnabilior. Nam quãuis patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti vna ſit cognitio quãtum ad vnitatẽ eſſentie. que ptinet ad primum articulũ. quãtum vero ad diſtinctionem pſonarum que eſt per reuelationẽ originis quodãmodo in cognitione patris inducitur filij. Non enim pater eſſet ſi filium nõ haberet. quorũ nexus eſt ſpiritusſanctus. ꝓpter qḋ quantum ad hoc bene moti ſunt qui poſuerunt vnum articulum trium pſonarum. Sed qꝛ circa ſingulas pſonas ſunt aliqua attendenda. circa que ꝯtingit eſſe errorem quãtuȝ ad hꝰ de tribus perſonis poſſunt poni tres articuli. Arrianus enim poſuit patrem omnipotenteȝ. ſed non credidit filiũ eius coequalem ⁊ ſubſtãtialem patri. Et ideo fuit neceſſarium ponere articulum de perſona filij ad hoc determinandum. Et hac ratione contra macedoniũ neceſſe fuit ponere articulum tertium de pſona ſpiritusſancti. Et ſimiliter conceptio ⁊ natiuitatis poſſunt poni ſub vno articulo. ⁊ etiam reſurrectio ⁊ vita eterna ſm vnam rationem. inquantum ad vnum ordinantur. ⁊ ſm aliam rationẽ poſſunt diſtingui inquãtum ſeorſum habens ſpeciales difficultates. ❡Jteȝ nota ꝙ quãuis vnum deum eſſe poſſit eſſe ſcitum per demonſtrationem. qḋ probat phs in. xij. meta. tamen multa de deo tenemus per fidem. que philoſophi naturales inueſtigare non valuerunt ratione. puta circa prouidentiam eius ⁊ omnipotentiam. ⁊ ꝙ ipſe ſolus ſit colendus que omnia pertinent ad articulum de vnitate dei. Nõ fit autem mentio inter articulos de ſapiẽtia dei ⁊ prouidentia ſicut de omnipotentia: quia omnipotentia includit quodammodo omnium ſcientiam ⁊ prouidentiam. Potentia enim in habentibus intellectum non operatur niſi ſm voluntatem ⁊ cognitionem. Non enim poſſet omnia in iſtis inferioribus agere que vellet. niſi haberet eorum cognitionem ⁊ prouidentiã. Nomen etiam ipſum deitatis importat prouiſionem quandaȝ. Et quia filio ⁊ ſpiritusſancto ꝯuenit mitti ſcĩficãdũ creaturã. circa qḋ plura credẽda occurrũt. idõ circa pſonã filij ⁊ ſpũſſcti plures articuli multiplicant ꝙ̃ circa perſonaȝ patris qui nunꝙ̃ mittit. Et de ſacro eucharistie inquãtũ eſt ſacrm̃ hȝ eandẽ rõneȝ cũ alijs eſſe/

gna enim gloria eſt ſequi regem factorem ſuū. Augu. Omnia terrena ꝯtēpſit homo chriſtus vt ꝯtēnenda eſſe mōſtraret. Mūdus ſm Aug. in ſermone duplicem aciem ꝯtra milites chriſti producit. demulcet pſperis. terret aduerſis. Sed per fidem nec extollitur pſperis. ꝯſiderā do oīa habere a deo ⁊ amittere poſſe. precipue per elationem. vt patet in Saule. Dauid. Ezechia. ⁊ alijs. Nec deijcitur aduerſis intelligendo a deo procedere qui errare non poteſt. ⁊ oīa ſibi ad pfectum cedere. Mūdus vt dicit Jo. j. eum non cognoſcit. Et ratio eſt: q: iudicat de rebus ſm ſenſum humanum ⁊ ratione naturalem. Et figuratur per cyniphes quoꝝ plaga nō legitur curata. Exo. viij. Cyniphes eniꝫ de puluere terre educti argumēta ſunt philoſophos. de ſubtili ⁊ terreno ſenſu pdeuntia. qui oculuꝫ fidei ledūt. hoc aīal vt dicit Orige. corpus cui inſederit acerbiſſimo ſtimulo tenebat vt quem volātem quis videre nō valet ſentiat ſtimulantem. Hoc aīal arti dyalectice cōparatur que minutis ⁊ ſubtilibus verboꝝ ſtimulis aīas tenet. ⁊ calliditate cauta circūuenit vt deceptus nō videat vnde decipiaꝶ. Hec plaga nō curaꝶ. Jdola enim philoſophoꝝ remanſerūt cum idola gētium deſtructa fuerūt. vt ait quidaꝫ. Sed fides vicit. Unde legitur in hiſtoria eccleſiaſtica. ꝙ in quodam cōcilio quidam acutiſſimus phūs infidelis a peritiſſimis doctoribus noſtris cuꝫ quibus diſputabat ꝯuinci non poterat. Tādeꝫ a quodā ſimplici ⁊ ſancto viro cum quo diſputauit dicēdo ſolum illi ſymbolum fidei. ⁊ interrogando ſi ille crederet aſſenſit oībus. ⁊ ꝯuerſus eſt. Sic ergo ſaluat fides a pompis ſeculi. ⁊ ſapiētia mūdana aduerſis. ¶ Scdo per fidē tētationes diaboli vincunꝶ. Eph. vj. Jn oībus ſumētes ſcutū fidei in quo poſſitis oīa tela inimici ignea extinguere. Hoc ſcutum habet tres angulos. ſ. pꝫmia eterna que cōſequitur. vincens ſupplicia perpetua que meretur ſi vinciꝶ. Exempla ſanctoꝝ qui vicerunt ⁊ quomodo. Et Apoc. ij. ⁊. iij. ponitur ſeptem modis qui vicerit ad inſinuādum victoriaꝫ ſeptem vitioꝝ. de quibus diabolus tentat. Si habueritis fidem ait chriſtus Matth. xvij. vt granum ſinapis dicetis huic monti tranſi ⁊ tranſibit. Mons eſt diabolus ſuperbia elatus. quem quis facit trāſire a ſe ⁊ ab alijs in tentationibus vt non ſuccumbat per fidem veram: quando. ſ. eſt vt granum ſinapis videlicet parua humilitate. tenax ſtabilitate. calida charitate. Sed lucas dicit loco montis. Si diceretis arbori huic moro eradicare ⁊ tranſplantare fiet. Morus vt exponit Ambro. ſignificat diabolum. q: ſicut mori naſcūtur albe. ⁊ ex calore nigreſcūt. ita diabolus creatus eſt innocēs. ſed calore ambitionis effectus eſt niger. ⁊ vitioſus. Petrus etiam in canō. j. aduerſarius veſter diabolus tanq̄ leo rugiens ⁊c̄. cui reſiſtite fortes in fide. ¶ Tertio p fidem euadit quis multa mala vt infructuoſitatem ſpiritualē. Ad Hebre. xj. Sine fide impoſſibile eſt deo placere. qui aūt non placet deo nō poteſt mereri per aliqḋ opus ſuum etiaꝫ de genere bonoꝝ. Quinimmo vt dicitur ad Roma. xiiij. Omne quod non eſt ex fide peccatū eſt. i. ſm glo. Aug. Omnis actio infidelium peccatum eſt. qḋ tamen ſm bea. Tho. ij. ij. non eſt intelligēdum ſimpliciter de omni actione. Quia in his que faciunt infideles ex inſtinctu nature vel de genere bonoꝛuꝫ. vt elemoſynam dare ſm dictamen rationis. vel dando indigētibus ex cōpaſſione non peccant: ſed de illis opibus que procedunt ex infidelitate ſua. puta pꝛo ſeruandis mādatis ſue legis vt ieiunādo temporibus ⁊ modis prout mādat lex Machometi. Seruando ſabbatum vt faciunt iudei ⁊ alia feſta eoꝛum ⁊ cerimonias ⁊ tunc peccant moꝛtaliter. Uel intelligitur. Omnis vita eoꝝ negatiue. i. ſine merito. Per fidē etiam eſt capax quis ſacramentoꝛuꝫ eccleſie per que euitātur multa mala ſpūalia ⁊ tēpoꝛalia. Per fidem etiam informem eſt capax ſuffragioꝛū eccleſie. Etſi non eo modo ſicut habens fidem viuam tn̄ aliquo modo. Non enim diabolus pōt ita nocere fidelibus etiam malis qui ſunt intra eccliaꝫ numero tātum ſicut infidelibus ⁊ excoīcatis. Per fidem etiam euitanꝶ multa mala tēpoꝛalia ⁊ ſpiritualia. Per fidē Abꝛaaꝫ exiuit de hur. i. igne chaldeoꝛū illeſus. Cum enim nō vellet ignem adoꝛare quem chaldei deum dicebāt vt experiretur virtutem dei ſui miſerūt ipſum in igneꝫ. ſed non recepit leſionem. Aram vō germanus eius ⁊ pater Sare ⁊ Loth illuc miſſus: q: defecit in fide cōbuſtus eſt. Ad Hebre. xj. Sācti per fidem extinxerūt impetum ignis. vt Ananias cum ſocys in foꝛnace. Et vincūtur bella ex merito fidei ⁊ chriſtiane religionis gratia excellens belloꝝ actuum pſperitas euenit. Gregoꝛ. xxiij. q. iiij. ſi non. Ad Hebꝛe. xj. per fidem vicerunt regna. vt patet in Joſue ⁊ in Karolo magno. ¶ Quarto quoad bona que pcedunt purificationem facit Act. xv. Fide purificans coꝛda eoꝝ. Et Magdalene poſt remiſſionem peccatoꝝ ſibi a chriſto nūciatam dictum fuit. Fides tua te ſaluam fecit. Luč. vij. ſ. purgationeꝫ faciens peccatoꝝ. Hūc autem effectum quomodo fides pducat bea. Tho. ij. ij. q. vij. ſic declarat. Jmpuritas vniuſcuiuſqꝫ rei in hoc cōſiſtit ꝙ rebus viliorībus immiſcetur. Non enim dicitur argentum impurum ex hoc ꝙ auro immiſcetur per quod melius reddiꝶ. ſed ex permixtione ſtāni vel plumbi. Manifeſtum eſt autem

qḋo intelligiꝶ illud. Oē qḋ non eſt ex fide pctm̄ ē

q creatura rationalis eſt dignior omnibus re/
bus corporalibus ꝛ temporalibus. Et ideo im
pura redditur ex hoc q temporalibus ſe ſubij
cit per amorem. ꝛ per hoc inficitur peccato a
qua impuritate purificatur per contrariuz mo
tum. dum ſcilz tendit in id quod eſt ſupra ſe. ſ.
in deum. in quo quidem motu principium eſt
fides. Accedentem enim ad deum oportet cre
dere: quia eſt. ad Hebre. xj. Et ideo primuz pu/
rificationis principium cordis eſt fides que ſi
perficiatur per charitatem formatam perfectã
purificationez facit. Informis autem excludit
impuritatem erroris. ℂ Quinto fides cauſat
timorem Unde dicitur Jaco. ij. demones cre/
dunt ꝛ cõtremiſcunt. quod ſic declarat beatus
Thom. ſecũ. ſecũ. q. vij. Timor eſt quidam mo/
tus appetitiue virtutis. Omniuz autem appe/
titiuorum motuum principium eſt bonum vel
malum apprehenſuz. vnde oportet q timoris
ꝛ omnium appetitiuorum motuuz ſit principi
um aliqua apprehenſio. Per fidem autez fit in
nobis quedam apprehenſio de quibuſdaz ma
lis penalibus: que ſm diuinum iudiciũ a deo
inferuntur. Et per hunc modum fides eſt cau/
ſa alicuiꝰ timoris quo quis timet puniri a deo
qui eſt timor ſeruilis. Eſt etiam fides cauſa ti/
moris filialis quo quis timet ſeparari a deo.
Uel quo quis refugit deo ſe comparare: reue/
rendo ipſum inquantum per fidem. hanc eſti/
mationẽ habemus de ipſo q ſit quoddam im/
menſum ꝛ altiſſimum bonũ a quo ſeparari eſt
peſſimum: ꝛ cui velle equari eſt maluz: ſed pri/
mi timoris: ſcilicet huius cauſa eſt fides infor/
mis ꝛ ſecũdi. ſcilicet filialis cauſa eſt fides for/
mata: que per charitatem facit hominem deo
adherere ꝛ ei ſubijci. Multa autem bona ſe/
quuntur ex timore: quia qui timet deum facit
bona ꝛc̃. ℂ Sexto fides dignificat conditio/
nem humanam. Nam facit animam ſponſam
dei. iuxta illud Oſee ſecundo. Deſponſabo te
mihi in fide: vtiq magna dignitas hec eſt.
Unde beata Agatha dicebat. Ipſi ſum deſpon
ſata: cui angeli ſeruiunt ꝛc̃. ſecunda ad Corin.
xj. Deſpondi vos vni viro ꝛc̃. Facit animam fi
liam dei patris per adoptionem. Joan. primo.
Dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui cre
dunt in nomine eius. Ipſa animam ornat iu/
ſtitia: que ſm philoſophum eſt omnis virtus.
apoſtolus ad Romanos. iij. Juſtitia dei per fi/
dem. Et quinto cap̃. Juſtificati ex fide: ꝛ vbi ſa/
na fides non eſt: non poteſt eſſe iuſtitia: quia iu
ſtus ex fide viuit. Augu. xxiiij. q. j. Hec tria pri
nẽtia ad dignitatẽ ponit. b. Tho. in expne ſmi
titu. decre. Credidit Abraaz deo ꝛ reputatũ eſt
ei ad iuſtitiam. ℂ Septimo facit exaudiri ora
tiones. Jaco. primo. Poſtulet autez in fide ni/
hil heſitans. Et Marci. xj. Omnia quecunq
orãtes petitis credite: quia accipietis ꝛ fiet vo
bis. Exempluz in Alexan. magno malo qui ex
fide fecit cõiungi duos montes inſimul: vt nõ
poſſent captiuati iſraelite inde exire. vt tangit
glo. j. ad Corinth. xiij. Super illud ſi habuero
omnem fidem. ℂ Octauo fidei aſcribũtur mi
racula. Ps. Omnia opera eius: ſcilicet mira/
culoſa in fide. Ad Hebre. xj. Per fidem obtura
uerunt ora leonuz ꝛc̃. acceperunt mulieres de
reſurrectione mortuos ſuos. vt patet de filio
Jude ꝛ ſunamitis. iij. ꝛ. iiij. Regum. Et Chri/
ſtus Matthei. viij. Sicut credidiſti fiat tibi. Et
Marci vltimo. Signa autem eos qui credide
rint hec ſequentur ꝛc̃. ℂ Nono dat vitã Aba/
chuc. ij. Juſtus meus ex fide viuit. ad Galath.
ſecũdo. Quod nunc viuo: in fide viuo filij dei:
vita ſcilz gratie: poſtea vita glorie. Hũc etiam
effectum ponit beatus Thom. ſuper ſmo titu.
decretalium. Joan. vj. Qui credit in eum ha/
beat vitam eternam: habendo ſcilicet fidem vi
uam: ideſt cuz gratia que inducit ad opera bo/
na. ꝛ per contrarium dicit Beda. Quicũq ab
vnitate fidei quomodolibet ſeipſos ſegregant:
nec tales peccatorum vinculi abſolui: nec ia/
nuaz poſſunt regni celeſtis ingredi. xxiiij. que/
ſtio. prima. Fides autem ſine operibus mor/
tua eſt. Jacobi ſecundo. Sicut animal quanto
nobilius eſt viuum. tanto abominabilius cum
eſt mortuum: vt patet in homine. Ita quanto
fides eſt nobilior cum eſt viua. tanto vitupera/
bilior chriſtianꝰ ex fide mortua. ꝛ dignior ma/
iori pena propter maiorem ingratitudinẽ. Exẽ
plum in vitaſpatrum de beato Machario qui
interrogauit caluariam cadaueris pagani. Si
in inferno erant alij inferiores ꝛc̃.

ℂ De habitu fidei ꝛ eius quidditate. Cap. ij.

De habitu fidei. Et
primo de diffinitione fidei ꝛ eius de/
claratione. Apoſtolus ad Hebre. xj.
ſic diffinit fidem: que diffinitio per/
fectiſſima eſt. Fides eſt ſubſtantia ſperandaruz
rerũ argumẽtum non apparentiũ. In qua diſ/ *quid ſit fides.*
finitione apls tria tangit. ſ. fidei obiectum vel
intuitum obiecti: vel premij initium: attingen
di modũ. ℂ Primo tãgit obiectum fidei cum
dicit ſperãdarum rerum. Nam obiectuz fidei
eſt prima veritas vt nõ viſa: qd pertinet ad ra/
tionem rei ſperate. ſm illud ad Rom. viij. Qd
non videmus ſperamus. Ueritatem autem vi
dere eſt ipſam habere. Non aũt ſperat aliquis
qd iam habet: ſed ſpes eſt de eo qd nõdum ha/
betur. ℂ Secũdo tangit obiectũ vel p̃mij initi
um cum dicit. fides eſt ſubſtantia. Sicut p̃muz
enim in quolibet genere continens in ſe alia

virtute dicitur eſſe ſubſtantia illoꝝ. ſic fides.
Nam prima incoatio rerum ſperandarum in
nobis eſt per aſſenſum fidei: que virtualiter cō
tinet in ſe omnes res ſperandas. ¶ Tertio tan
git modum attingendi obiectum cū dicit. ar/
gumentum non apparentium. Et dicitur hic
argumentum vel firma inheſio intellectus p/
fidem ad veritatem non apparentē: vel cōiun/
ctio intellectus: eo ꝙ intellectus credentis ex
auctoritate diuina cōuincit ad aſſentiendū his
que non videntur: vel certitudo eo ꝙ fides du
bitationem tollat. Nā vbi eſt dubitatio nō pōt
eſſe fides. Uel poteſt ſic diuidi diffinitio hui⁹.
Fides tria habet. Aſpicit: efficit: ⁊ reficit. Pri/
mo quidem aſpicit. ſ. primam veritatem nō ha
bitam ſed ſpandam. Unde dr̄ ſperandarum re
rū. Efficit ſcđo fides. i. cauſa eſt faciēs res ſpe/
randas q̄n̄qꝫ eſſe in nobis. Unde dr̄ ſubā: quia
ſicut ſubſtantia eſt cauſa ſuoꝝ accidentium: ita
Diuiſio fides cauſa eſt conſequendi bona ſperata. Ter/
fidei ſ3 tio fides reficit ſeu allicit. Unde dicit argumē
b. Tho/ tum. i. certitudo aſſentiendo his que non appa
mam. rent. ⁊ hoc eſt meritum ⁊ laus fidei ſi certe ⁊ in
dubitanter creditur quod nō videtur. Beat⁹
autem tho. volens verba apoſtoli ad formam
diffinitionis reducere claram ſic dicit fides eſt
habit⁹ mentis. qua ichoatur vita eterna in no
bis. faciens intellectum aſſentire non apparen
tibus. ij. ij. q. iiij. Raynerius.

¶ Pro maiori de/ .§. i.
claratione ſupradicte diffinitionis notāda ſūt
Fides quatuor. primum. ꝙ per predictam diffinitio/
diſtigui nem diſtinguitur fides ab oībus que pertinēt
tur ab ad intellectum. Et primo ab opinione ſuſpitio
his tri// ne: ⁊ dubitatione. per hoc quod dr̄ argumētū.
bus. ſ. Nam per hec tria intellectus nō firmiter inhe
ret alicui. Per dubitationem nō magis tendit
ad vnam partem q̄ꝫ ad alteram. Per opinionē
⁊ ſi declinet fortiter ad vnam partē tamen cū
formidine de oppoſito. Per ſuſpitionem leui//
ter declinat ad vnam partem. Sed per fidē fir
miter inheret credentibus ſine heſitatione. Ex
hoc autem quod dicitur in diffinitione nō ap/
parentiū: diſtinguitur fides ab intellectu. qui
eſt de principijs p ſe notis: ⁊ ſcientia que ē de cō
cluſionibus per demonſtrationem acquiſitis:
per que aliquid intellectui ſit apparenter cui⁹
non eſt fides. Et per hoc quod dicitur ſperan//
darum rerum ſubſtātia: diſtinguitur a fide cō
muniter ſumpta que eſt etiam de humanis:
vt cum quis firmiter credit parentes ſuos eſſe
talem ⁊ talē. ¶ Secūdo: vero eſt quod dr̄ fides
rerū ſperandarū ſubſtātia potius q̄ꝫ diligenda
rū. Ex eo ꝙ dilectio pōt eſſe pñtiū ⁊ abſentiū vi
ſoꝝ ⁊ nō viſoꝝ. Sed ſpes eſt tantum de abſenti

bus ⁊ non viſis. de quibus etiā eſt fides: q̄r etſi
videantur ea que ſunt fidei aliquo modo. ſ. vt
credenda. nō tñ oculo corporali vel intellectua
li demonſtratiue. ¶ Tertium conſiderandum
eſt ꝙ argumentum ex proprijs principijs rei fa
cit rem apparentem. Sed argumentum ſum//
ptum ex auctoritate diuina non facit rem ap//
parentem: ⁊ tale argumentum ponitur in iſta
diffinitione. ¶ Ubi ſciendum ꝙ argumentū
dicitur quadrupliciter. Primo breuis enarra/ Argumē
tio ſubſequentium. Uel breuis collectio mate/ tū dr̄ q̄
rie totius libri ſimul ſumpte. Et ſic ſumitur in drupli
biblia vbi prologi librorum dicuntur aliquan citer vl
do argumenta. Secundo argumentum dicit accipit.
oſtenſio vel manifeſtatio. ſm illud Jo. iii. Om
nis qui male agit odit lucem: ⁊ non venit ad lu
cem vt non arguantur opera eius. Tertio dici/
tur argumentum ratio vel ſyllogiſmus rei du
bie faciens fidem. ⁊ hoc modo ſumitur in logi
cis: ſed in theologicis econtra fides facit argu
mentum ſeu rationem. Aliquando etiam dicit
medium in quo ſtat virtus ſyllogiſmi ſeu p q̄đ
aliquid probatur. ⁊ ſic ſumitur in glo. decreto
rum. Quarto dicitur argumentum certitudo
ex qua animus mouetur in aliquid. ⁊ ſic fides
dicitur argumentum. ¶ Quartum vero eſt ꝙ
aliqua habent certitudinem ex alijs ſicut cōclu
ſiones ex principijs ſic ex articulis fidei q̄dam
ſequuntur ex articulo: vt q̄r deus eſt iuſtus red
det vnicuiqꝫ ſm opera ſua: quedā vero habēt
certitudinem ex ſemetipſis. Et hec ſunt tribus
modis. Nam quedam habent certitudinē ra
tione euidentie. ſicut principia que ſunt per ſe
nota: vt de quolibet eſt affirmatio vel negatio.
Secundo quedam ſunt que habent certitudi/
nem ex informatione conſcientie. Et hec eſt cer
titudo fidei ſiue formate ſiue informis. Cū enī
prima veritas fidem inſpirat. ſic conſcientiā.
inflāmat: vt ſicut aliquis cogitur ipſa euiden/
tia conſentire iſti veritati omne totum eſt ma//
ius ſua parte: ita cogitur aſſentire his que ſunt
fidei. Item per habitum infuſum fidei ipſa in
formatione conſcientie artatur ⁊ cogitur con//
ſentire pme veritati propter ſe. Unde ſicut ne/
gare hoc. Omne totum eſt maius ſua parte: ē
contra ſuam conſcientiam. ¶ Ita negare arti/
culum fidei eſt contra ſuam conſcientiam. Ter
tio quedam habent certitudinem ſenſus ſeu ex
perientie. que certitudo eſt per modum guſtus
⁊ tactus. Et talis certitudo eſt in virtutibus re
ſpectu ſuorum obiectorum. Et in fide formata
reſpectu credibilium prime veritatis. Rayne.
Et nota ꝙ non ſolum ita debet quilibet firmi//
ter credere ea que ſunt fidei. extra de ſumma
trinitate ⁊ fide catholica. Nos firmiter credi/
mus ⁊ nullatenus dubitamus. Sꝫ ēt credē ꝙ

extra huiuſmodi fidez in quacūqz alia ſecta ſaluari nō poteſt. Unde extra de fid. ca. dicitur in ca. j. Una eſt fidelium vniuerſalis eccleſia extra quam nullus oīno ſaluatur. Et in huius figuram omnes qui reperti ſunt extra archaz Noe perierunt diluuio. xxiiij. q. j. quia ex ſola.

Fidem eſſe prio- .§.ij.

rem alijs virtutibus quadrupliciter probat. ſ. ratione: diuiſione: autoritate: et ſimilitudine. Primo ratione ſic. Cognitio precedit affectionem. quia nihil diligitur niſi cognituz ſm Aug. ſed fides eſt in cognitione. cetere aūt virtutes in affectione cōſiſtunt. ergo fides eſt alijs virtutibus prior. Itez ſpes nō poteſt haberi de beatitudine niſi credatur poſſibile. qz impoſſibile ſub ſpe nō cadit. Creditur autem eſſe poſſibile beatitudinem haberi per fidē. ergo fides cauſat ſpem. Uolūtas etiam non poteſt deum amare. quod pertinet ad charitatem. niſi intellectus rectam fidem habeat circa ipſum. ergo fides cauſat charitatem et eſt prior ea. Secūdo probatur hoc diuiſione ſic ſm Augu. in ſermone. quatuor modis eſt aliquid prius altero. Primo eternitate. et ſic ſolus deus pcedit omnia. Secundo tēpore. vt flos fructum precedit et ſic fides nō eſt prior alijs virtutibus infuſis. eo ꝙ oēs virtutes diuinitus ſimul infundunt. Tertio aliquid eſt prius altero vel perfectiōe. vel electione. vt fructus precedit florem. et forma eſt prior materia ordine perfectiōis. et perfectum imperfecto. et actus potētia. Et hoc modo fides nō eſt prior: ſed charitas eſt prior fide et ſpe. eo ꝙ fides et ſpes perficiūtur et formātur per charitatem. Quarto modo eſt aliquid prius altero origine. ſicut ſonus precedit cantū et lux ſplēdorez. Et hoc modo fides precedit ſpem et charitatem. ſicut materia precedit formaz. potētia actum. imperfectū perfectum. Tertio pbatur hoc autoritate. Nam apl'us ad Hebre. xj. dicit ꝙ fides eſt ſubſtātia ſperādarum reruz ſed ſubſtantia habet rationē primi. ergo fides eſt prima inter virtutes. Quarto ſimilitudine fundamēti. ſic pbatur. Fundamētum materialiter loquēdo eſt prius alijs quātum ad ordinē qz precedit alias partes. Item quātum ad virtutem: qz fundamētuz ſuſtinet edificium totuz quorū vtrūqz per ſimilitudinem reperitur in fide. Raynerius. Hinc et Greg. dicit. j. q. j. Cum paulus dicat. Fundamētuz aliud nemo poteſt ponere preter id qꝺ poſitum eſt. qꝺ eſt chriſtus ieſus. i. fides chriſti. Conſequenter probatur. quia vbi Chriſtus non eſt fundamētum nulluz boni operis ſupereſt edificium.

Fides fuit in an- §.iij.

gelis ante ꝯfirmationem vel lapſum: et in hoīe ante peccatū. qꝺ ſic pbat. b. Tho. ſe. ſe. q. v. Cuz fides ſm aplm ſit argumētum nō apparētiuz. et ſm Aug. de his que nō vidētur. Illa ſola manifeſtatio excludit rationem fidei per quam apparet et clare videtur id de quo pncipaliter eſt fides. Principale aūt obiectum fidei eſt vītas prima. i. deus. cuius viſio clara facit beatos et ſuccedit fidei. Cum aūt angelus ante ꝯfirmationem. et homo ante lapſum nō haberent illam beatitudinē qua videtur deus per eſſentiā. manifeſtum eſt ꝙ nō habuerūt ſic manifeſtam cognitionem ꝙ excluderet ratio fidei. Si autem nō habuiſſent fidem. hoc eſſe nō potuiſſet. niſi qz penitus erat eis ignotū id de quo eſt fides. Sed eſt hꝛ cōſiderādum: ꝙ in obiecto fidei aliquid eſt ibi quaſi formale. et aliquid quaſi materiale. Et formale quidez eſt veritas prima ſupra oēm naturalem cognitionem creature exiſtēs. Et quātuz ad hoc fides eſt in oībus cōmuniter habētibus cognitionē de deo beatitudine nōdum adepta. et in angelis ante ꝯfirmationem. Materiale eſt id qꝺ pponitur credēdum que ſunt multa. qz oēs articuli et que ſequūtur ex illis. Et horū quedā ſunt credita ab vno que ſunt ſcita ab alio etiam in pſenti. Ut ꝙ deus ſit vnus et ſūme bonus et creator omniū rerum et hmōi. Et quātum ad iſta dici poteſt ꝙ angelus ante ꝯfirmationem et homo ante peccatū quoad quedam myſteria de diuinis habuit viſionem nō fidem. de quibus nos habemus fidez. Et ſm iſtum modū pōt ſaluari opinio dicētiū. ꝙ nō habuerūt fidem propter manifeſtam contēplationem quam habebāt de diuinis. In demonibus quoqz eſt fides. Iuxta illud Iaco. ij. Demones credūt et ꝯtremiſcunt. Habēt autem fidem ex hoc ꝙ intellectus eoruz ꝯuincitur ad hoc ꝙ iudicet eſſe credēdum his que dicūtur de deo: lz non ꝯuincantur per euidētiam rei. ſicut nūc ſi aliquis ppheta pronunciaret in noīe dñi aliquid futurum. et adhiberet ſignuz mortuum ſuſcitādo. et hoc ſigno vinceret intellectū vidētis vt cognoſceret manifeſte hec a deo dici qui nō mētitur. lz illud futurum qꝺ predicatur in ſe euidēs non eſſet. vnde ratio fidei non tolleret in eo. Sic demones vidētes multa manifeſta iudicia per miracula vera. et alios modos ex quibus percipiunt doctrinam eccleſie eſſe a deo. quāuis ipſi ipſas res quas docet eccleſia non videant. puta deum eſſe trinū et vnū et huiuſmodi. Ex hoc enim credere non merētur: quia credere eſt meritorium. inquantū voluntas mouet intellectum ad aſſentiēdum credibilibus ex ordine: quia ſcilicet vult deo ſubijci in his que iubet credi etiam ſi clare non videat illa miracula. Sed demones non ſponte

In angelis et hoībus an ꝯfirmatōez fuit fides.

In demonibus eſt fides.

credūt ſed coacti ſignis ⁊ ex perſpicacitate in/
tellectus naturalis. ⁊ hoc eis diſplicet ꝙ ſigna
ſint ita euidētia ꝙ cogant credere. ¶ In here/
In hereti ticis qui diſcredūt in vno articulo: licʒ in alijs
cis non nō errent. nō eſt fides nec formata nec informis
ē fides. Huius ratio eſt ſm̄. b. Tho. ij. ij. q. v. Quia ſub
lata ratione formali obiecti fidei fides remane
re nō poteſt ſicut in alijs habitibus. ſicut etiam
remota luce. viſio eſſe nō poteſt. Obiectuʒ aūt
fidei formale eſt veritas pma ſm̄ ꝙ manifeſta/
tur in ſacris ſcripturis ⁊ doctrina eccleſie. Un/
de quicūqʒ nō inheret ſicut infallibili ⁊ diuine
regule doctrine eccleſie. que procedit ex verita
te pma in ſacris ſcripturis manifeſtata. ille nō
habet habitum fidei. ſed ea que ſunt fidei alio
modo tenet q̄ʒ per fidem. manifeſtum eſt auteʒ
ꝙ ille qui inheret doctrine eccleſie ſicut infalli
bili regule. oībus aſſentit que eccleſia docet.
Alioquin ſi de his que eccleſia docet que vult
tenet. ⁊ que nō vult nō tenet. non iam inheret
doctrine eccleſie ſicut infallibili regule. ſed ꝓ/
prie volūtati. Et ſic manifeſtuʒ eſt ꝙ hereticus
qui pertinaciter diſcredit vnum articulū fidei
nō eſt paratus ſequi in oībus doctrinam eccle/
ſie. ſi enim nō pertinaciter diſcrederet vnuʒ ar
ticulum iam nō eſſet hereticus: ſed ſolū errās.
Hereticus ergo qui contra vnum articulum fi
dem nō habet de alijs etiam articulis fideʒ nō
hʒ. ſed opinionē quādā ſm̄ ꝓpriā voluntatem.

¶ Fides eſt vna .§. iiij.

⁊ catholica ⁊ vera. ¶ Quātum ad primum di
Fides cit apoſtolus ad Ephe. iiij. Unus deus. vna fi/
q̄re di̇ des. Et dicit vna tripliciter. Uno modo inquā
vna. tum ſumit pro habitu quo credimus. Sic enī
eſt vna ſpecie. ſed differēs numero in diuerſis
fidelibus. ſicut omnes hoīes participatiōe ſpe
ciei humane. ſunt vnus homo ſʒ numero mul
ti. Cum enim obiectuʒ formale fidei ſit veritas
pma. cui inherēdo credimus quecūqʒ ſub fide
ↄtinentur. Ideo ſicut veritas pma eſt vna. ſ. de
us. ita ⁊ fides. Secūdo modo inquātum ſumi/
tur pro eo qd̓ creditur qd̓ eſt obiectum materia
le. Et ſic etiam dicitur vna: qꝛ idem eſt qd̓ credi
tur ab oībus. etſi ſint diuerſa credibilia que cō
muniter credūtur. ab omnibus tamen reducū/
tur ad vnuʒ. Quod enim credātur aliqua tem/
poraliter facta ad fidem pertinēt in ordine ad
veritatem primaʒ qui eſt quid eternū. b. Tho.
ſe. ſe. q. iiij. Poteſt etiam dici vna. qꝛ ad vnum
verum finē dirigit qui eſt deus ad ipſum poſſi
dēdum. ¶ Dicitur autem catholica in ſymbo
Quare lo Athanaſij. Hec eſt fides catholica ⁊c̄. Et in
dicit ca ti. j. decre. de ſum. trinita. ⁊ fide catho. vbi dicit
tholica. beatus Tho. in expoſitione ipſius tituli ⁊ pmi
capli. ꝙ catholica dicitur vniuerſalis. Dicitur
autem vniuerſalis. tum propter vniuerſarum
precepta regularum. tum quia eius cultus per
omnes pene mūdi terminos emanauit. Here/
ticoꝝ autem errores ſub certis angulis terra/
rum includūtur. hec bea. Tho. Uel etiam quia
ſola de vniuerſali bono: ideſt deo recta tradit.
⁊ vniuerſa vitia vitare docet ⁊ vniuerſas vir/
tutes amplecti. ¶ Dicitur auteʒ vera. qꝛ ita ve
raciter predicat vt falſitatem cōtinere non poſ/ Quare
ſit. Quod ita probat be. Thom̄. ſe. ſe. q. j. Nihil dicitur
ſubeſt alicui potētie vel habitui vel actui: niſi vera.
mediante ratione formali obiecti. Sicut color
nō poteſt videri niſi per lumen: nec ↄcluſio ſci/
ri: niſi per medium demōſtrationis. Sed vt di/
ctum eſt ratio formalis obiecti fidei eſt veritas
prima. Unde nīl poteſt cadere ſub fide niſi in/
quātum ſtat ſub veritate prima ſub qua nulluʒ
falſum ſtare poteſt. ſicut nec non ens ſub ente:
nec malum ſub bonitate. Et ideo ⁊c̄. Fides aūt
hec. ſ. vna catholica ⁊ vera eſt fides eccleſie ro.
Unde Amb. de Cypriano ait. Nec vllam puta/
uit veram niſi vere fidei gratiam. hoc eſt in ro/
mana eccleſia. Nec putauit fideʒ eſſe in ſciſma
te. Etenim cum ꝓpter eccliam Chriſtus paſſus
ſit: ⁊ corpus eius ſit eccleſia. nō videtur ab his
fides exhiberi Chriſto a quibus euacuat chri/
ſti paſſio atqʒ diſtrahit. ſ. per ſciſma. xxiiij. q. j.
aduocauit. Item. q. c. c. h eſt fides. Et ſiqs obij/
ceret: ꝙ pōt quis adorare hoſtiam nō ↄſecratā
qꝛ ſacerdos non ↄſecrauit vt ille eſtimat. Et ſic
credit ibi eſſe chriſtuʒ ⁊ nō eſt. ergo fidei poteſt
ſubeſſe falſuʒ. Rn̄. b. Tho. vbi. ſ. ꝙ fides credē
tis non refertur ad has ſpecies vel illas panis:
ſed ad hoc ꝙ veruʒ corpus chriſti ſit ſub ſpecie
bus panis ſenſibilis: quando recte fuerit con/
ſecratum. Unde ſi non eſt recte conſecratum fi/
dei non ſubeſt falſum.

¶ Fides autem in .§. v.

intellectu vt in ſubiecto ꝓprie ⁊ pncipaliter cō/
ſiſtit. ſecūdario in voluntate quātum ad actum
eius. Quod ſic declarat be. Thom̄. ſe. ſe. q. iiij.
Credere quidē actus fidei eſt actus intellectus
ſm̄ ꝙ mouetur a voluntate ad aſſentiendum.
Procedit ergo huiuſmodi actus ⁊ ab itellectu
⁊ a voluntate quoꝝ vterqʒ natuʒ eſt perfici per
habituʒ. Et ideo oportet ꝙ tam in intellectu q̄
in volūtate ſit aliquis habitus ſi debeat actus
fidei eſſe perfectus. ſicut etiam ad hoc ꝙ actus
cōcupiſcibilis ſit perfectus. oportet ꝙ ſit habi/
tus prudentie in ratione ⁊ habitus temperātie
in cōcupiſcibili. Nam ad perfectionem actus
qui ex duobus principijs actiuis procedit re/
quiritur ꝙ vtrūqʒ actiuoꝝ principium ſit per/
fectum. Non enim poteſt bene ſecari: niſi ⁊ ſe/
cans habeat artem: ⁊ ſerra ſit bene diſpoſita ad

ſecãdum. Diſpoſitio autem ad bene agendum
in illis potentijs anime que ſe habẽt ad oppoſi
ta eſt habitus. Et ideo oportet q actus pcedẽs
ex his duabus potentijs talibus ſit pfectus ha
bitu aliquo preexiſtẽte in vtraqȝ potentiarum.
Et q2 credere eſt immediatus actus itel ectus:
q2 obiectuȝ huius actus eſt verum qđ proprie
ptinet ad intellectuȝ. ideo oportet q fides que
eſt proprium principiũ huius actus. ſicut in in
tellectu vt in ſubiecto. Dicitur autẽ ab Aug. q
fides eſt in credẽtium volũtate. in quãtuȝ actus
eius mouetur ex impio volũtatis ad aſſentien
dum credibilibus. ℭ Item nota ẽm be. Tho.
Chari// vbi. ṡ. q charitas dicitur forma fidei: nõ q ſit
tas dr̃ forma intrinſeca que dat eſſe rei. ſed inquantũ
forma informat actum eius. ſ. credere vt ſic operetur
fidei. ⁊ mereatur. Et ad hoc facit qđ habetur de pe.
di. ij. §. item dñs. Amẽ ⁊c̃. Nihil enim phibet
vnum actum a diuerſis habitibus informari.
Item ẽm bea. Tho. vbi. ṡ. Fides informis. i. ſi
ne charitate: ⁊ formata ideſt cum charitate: nõ
ſunt diuerſi habitus quoꝝ vno adueniente. al/
ter qui prius erat in aĩa corrũpatur vt quidam
dixerũt. Nec etiam q ambo ſint ſimul in habẽ
te prius fidem informẽ: ⁊ poſtea formatam vt
alij dixerũt: ſed eſt vnus ⁊ idem habitus nõ di
uerſi. Ratio eſt: q2 habitus diuerſificatur ẽm
id qđ per ſe pertinet ad habitũ. Fides autẽ ſit
perfectio intellectus. id per ſe pertinet ad fideȝ
qđ per ſe pertinet ad intellectum. qđ autẽ per
tinet ad volũtatem non per ſe pertinet ad fidẽ:
ita q per hoc poſſit diuerſificari habitus fidei.
Diſtinctio autem fidei informis ⁊ formate. eſt
ẽm id qđ pertinet ad volũtatem. i. ẽm charita/
tem. Quod aũt gratia adueniens in eo qui ha
bet fidem informẽ nõ cauſet habitum fidei per
accidens eſt. pter diſpoſitioneȝ ſubiecti: q2 ſcȝ
iam habet fidem: ſed q2 informẽ habet format
⁊ perficit eam. Sicut ecõtrario ẽm peccatum
mortale qđ quis cõmittit: nõ tollit gratiam. cũ
tamen omne mortale de ſe tollat eam. Et ratio
eſt: q2 iam amiſerat per primum.

ℭ Actus fidei eſt triplex. Capl̃m. iij.

De actu fidei nota q

triplex eſt actus fidei: ſcȝ voluntaria
cordis aſſenſio: publica oris confeſ/
ſio: ſalutiſera mortis ſuſceptio. ℭ Primus er/
go actus fidei eſt voluntaria cordis aſſenſio di
cente apoſtolo ad Romanos. x. Corde creditur
Act9 fi/ ad iuſtitiam. quod exponitur tripliciter. pmo
dei eſt ſic. Uere credere dat ſalutem eo q dat iuſtitiaȝ
triplex. que non eſt cauſa ſalutis. ſecũdo ſic. Corde cre/
ditur ad iuſtitiam: ideſt per fidem cordis iuſti
ficatur aliquis: vt ſcilicet fiat de peccatore iu/
ſtus. tertio modo ſic. Corde creditur ⁊c̃. ideſt
voluntarie creditur: quia cetera poteſt homo
non volens. credere autem non poteſt niſi vo/
lens. ⁊ diffiniens Augu. quid ſit credere dicit
q nil aliud eſt q̃ȝ cum aſſenſione cogitare. Pro
cuius intellectu ſex notari poſſunt.

ℭ Primuȝ eſt quid ſit aſſenſus ⁊ qđ ꝯſenſus.
ℭ Secundo vbi hec duo aſſentire: ſcilȝ ⁊ diſ/
ſentire inueniuntur.
ℭ Tertio quid ſit cogitare ⁊ quot modis dr̃.
ℭ Quarto quis ſit ordo inter cogitare ⁊ aſſen
tire ⁊ econuerſo.
ℭ Quinto q fides conſiſtit media inter duas
cogitationes.
ℭ Sexto quod aſſentire veritati contingit tri
bus modis.

ℭ Quãtum ad primuȝ no. q aſſenſus dicitur Aſſēſus
determinatio cogitationis ad aliquid quaȝ co ⁊ cõſen
gnitioneȝ vel determinationẽ cognitionis ali ſus diſ/
quid nõ precedit. Conſenſus võ dicitur deter/ ferunt.
minatio volũtatis ad vnũ: que preſupponit co
gnitionẽ cum qua ſimul ſeruit: dum in illud tẽ
dit qđ ratio bonum iudicet: ita q aſſentire di/
cit̃ eſſe intellectus ꝯſentire volũtatis. hec bea.
Tho. ſe. ſe. q. ij. ⁊ in. iij. ſen. ℭ Quãtũ ad ſcđm
ſciẽdum q cum ſit triplex opatio intellectus. ſ.
Simpliciuȝ ſeu incõplexoꝝ apprehẽſio. Secũ
da cõpoſitio ⁊ diuiſio. ſ. per affirmationẽ ⁊ ne/
gationẽ. Tertia argumẽtatio. ſ. de vno in aliud
diſcurſus. Aſſentire ⁊ diſſentire circa fidẽ non
reperit̃ in prima opatione intellectus: ſed in ſe
cũda eo q fides habet aſſenſuȝ qui eſt determi
nata acceptatio alterius partis ꝯtradictionis.
Qui enim aſſentit intellectũ ad alterã ptẽ ꝯdi/
ctionis determiat. ℭ Quãtũ ad tertiũ. ſ. qđ ſit
cogitare. nota q põt ſumi tripliciter. Uno mo Cogita
do cõmuniter pro qualibet actuali cõſideratio re ſumi
ne intellectus: ſicut accipit Aug. in. xiiij. de tri tur tri//
ni. Scđo modo ſumitur pro actuali ꝯſideratio plicite
ne intellectus: que eſt cum quadã inquiſitione
animi deliberantis. nõdum perfecti per plenã
viſionem vel certitudinem veritatis: ſicut ac/
cipit Auguſti. in. xv. de trini. Tertio modo ſu/
mitur pro actu virtutis cogitatiue. In propoſi
to ſumitur ſcđo modo. Importat enim diſcur/
ſuȝ rationis cogitatio: q2 cogitare eſt ſimul co/
gitare be. Tho. ſe. ſe. q. ij. quomodo actus intel
lectus ſe habeat ad cogitationem ⁊ aſſenſum
nunc declarandum. ℭ Quantum ad quartuȝ
ergo quis ſcilicet ſit ordo iter cogitare ⁊ aſſen/ Ordo
tire. nota quadruplicem modum. Nam ali// iter co/
quando aſſenſus eſt ſine cogitatione: vt pa/ gitar̃ ⁊
tet in intelligente ſine reſpectu principiorum aſſẽtire
quoruȝ eſt intellectus. Intelligens enim aſſen/
ſuȝ habet ſine cogitatione ideſt diſcurſu: quia
ſtatim probat ipſa audita: ſcilicet principia ẽm
Boe. Aliquando cogitatio eſt cauſa aſſenſus:

vt in ſciente. Nam ſciens ⁊ cogitationem ⁊ aſ/ſenſum hʒ: ſed non cogitationem cū aſſenſu: ſʒ cogitationē añ aſſenſum. Diſcurrit enī mente ratiocinando. ⁊ inuenta rōne qua concluditur aſſentit. Dubitans nihil hʒ de aſſenſu: ſed cogitationem ſolum: q: in neutram partem decli/nat. diſcurrit tñ ratione. Suſpicans eſt qui hʒ cogitationem abſqʒ aſſenſione. in vnam tñ partem declinat magis ꝗʒ in aliam aliquo leui ſi/gno. ℭ Neſciens neqʒ aſſenſum neqʒ cogita/tionem hʒ. Aliquando cogitatio eſt ſine aſſen/ſu perfecto vt in opinante. Nam opinans habʒ cogitationem diſcurrēs ratiocinando: ſed non habet perfectum aſſenſum cum habeat formi/dinē de oppoſito: ⁊ ſi fortiter declinet ad vnaʒ partem. Aliqñ aſſenſus eſt ſimul ⁊ cogitatio vt in credente. Nam credens hʒ ſimul aſſenſum firmiter inherendo ⁊ cogitationeʒ diſcurrēdo ratione poſt aſſenſum qua oſtenditur tali veri/tati firmiter inherendum vt magis intelligat: ⁊ ſi non clare ſeu demōſtratiue videat. b. Tho. ij. ij. q. ij. ⁊ in. iij. ſen. ℭ Quantum ad quintuʒ nota ꝙ fides conſiſtit media inter duas cogitationes: quarum vna voluntatem inclinat ad credendum: ⁊ hec cogitatio precedit fidem. Alia cogitatio tendit ad intellectum eorū que iam credit. b. Tho. in. iij. ſen. ℭ Quantum ad ſextum nota ꝙ tribus modis aſſentitur verita/ti. Primo: quia ſic aſſentienti apparet: ⁊ iſte eſt aſſenſus opinantis: qui hʒ formidinem ex parte aſſentientis: ſed apparentiaʒ ex parte rei cui aſſentitur. Scdō aſſentit quis veritati alicui: q: ſic videtur eſſe ſm veritatem. ⁊ iſte eſt aſſenſus ſcientis qui habet ſecuritatem ex parte aſſen/tientis: ⁊ euidentiaʒ ex parte eius cui aſſentit. Tertio modo aſſentit quis v̇itati. non q: ita vi/det eſſe. ſ. clare. ſed q: hʒ idoneum teſtimoniū ⁊ ſic eſt aſſenſus fidei q̇ habet ſecuritatē ex pte aſſentientis. qui non dubitat ſed eſt certus. de/fectum vero euidentie ex parte rei cui aſſentit. Et credere eſt medium inter ſcire ⁊ opinari. ⁊ de vtroqʒ participat. ⁊ a quolibet diſfert. Nam cum ſcia pticipat fides p ſecuritatem. ſʒ differt q: non hʒ euidentiam. ⁊ cū opinione pticipat propter defectum rei ex parte cui aſſentit. Sed differt ab ea. q: habet certitudinem non formi/dinem de oppoſito. b. tho. ij. ij. q. ij. Si quis ei dubitaret proprie ſumendo dubitationem nō eſſet fidelis. Unde dˀ extra de here. c. i. Dubiꝰ in fide eſt infidelis. Et ſignanter dictum eſt p/prie: q: large ſumēdo p omni motu dubitationis. ſicut qui tentatur de his que ſunt fidei. ali/as cū non aſſentit voluntarie tali dubitatione ſed hʒ diſplicentiam non eſt infidelis.

Verita/ti aſſen/tit tribꝰ modis.

ℭ Sciendum eſt .§. i.

etiam actus fidei interior dicit tribus modis ſm magiſtrum ſen. in. iij. di. xxiij. Credere deū credere deo: ⁊ credere in deuʒ. Que diſtinctio originaliter eſt Aug. ſuper Jo. Hec aūt tria ſʒ bea Tho. ij. ij. q. ij. ⁊ in. iij. ſent. non ſunt diuerſi actus fidei: ſed vnus ⁊ idē actus cōpletus fi/dei habens diuerſos actus fidei: ſed vnus eſt actus completus habens diuerſam relationeʒ ad fidei obiectum. Obiectum auteʒ fidei ideſt quod credit. quod poteſt dici eſſe ens cogitabile ſupra rationē: primum cui propter ſe datur aſſenſus. Et in hoc qꝺ dicitur ſupra rationem ſeparatur ab his quoꝝ eſt credulitas ſm rōneʒ vt in principijs ſciarum. In hoc ꝙ dicit primū ſeparatur ab his que ſunt creature. In hoc ꝙ dicitur cui datur aſſenſus ꝓpter ſe. ſeparatur ab illa cognitiōe que eſt per viā rōnis. ℭ Primo ergo credere deum eſt actus fidei ſm ꝙ intellectus determinatur ad vnuʒ. Nam obiectū fidei eſt deus ſm ꝙ in ſe ꝯſideratur. vel aliqd circa ipſum vel ab ipſo. Quamuis deuʒ eē ſimpliciter poſſit demonſtrari. tamen deum eē trinum ⁊ vnum ⁊ alia hmōi ſm ꝙ eſt actus fidei ſcilicet credere deum. demonſtrari non poteſt. ℭ Scdō credere deo eſt actus fidei ſm ꝙ ratio inclinat voluntatem ad aſſentiendum deo. Ratio autem quare voluntas inclinatur ad aſſen/tiendum his que non videt eſt quia deus ea dicit. Sicut homo in his que non videt credit teſtimonio alicuius boni viri. qui videt ea que ipſe non videt. Sic homo inducitur ad credē/dum per ea que dicta ſunt de deo miraculis cōfirmata. Similiter fidelis credit homini de his que ſunt fidei. non q: homini ſed inquantum deus per ipſum loquitur. quod ex certis expe/rimentis ⁊ miraculis colligere poteſt. Infide/lis autem non credit deo loquenti in homine. ℭ Tertio credere in deum eſt actus fidei. ſm ꝙ intellectus determinatur a voluntate ad tendendum in deum. Et ſic credere in deuʒ eſt credendo tendere in eum. Sicut ei amare deū eſt ſimpliciter actus charitatis. ita amando credere eſt actus fidei per charitatem mote ad actuʒ ſuum ſm. b. Tho. ij. ij. q. ij. ar. ij. Unde Grana/nus de pe. di. ij. §. cum ergo dicit. In xp̄m cre/dit qui charitatem habet. In chriſtum quippe credere eſt amando in ipſum tendere. Hec eſt fides que per dilectionem operatur. vt diffinit apoſtolus. Et ſic credere deum eſt ſicut materiale obiectum intellectus ſcilicet credere ꝙ deus ſit ⁊ huiuſmodi. Credere deo eſt ſicut formale obiectum quod eſt veritas prima. Et ſic crede/re deo eſt credere vera eſſe que deus dicit. quia ipſe dicit. Credere in deuʒ eſt credere per amorem prime veritati. ⁊ credendo amare cuʒ ſup omnia. Et credere deo vt veritas ſcilicet q: vera que

ra que dicit deus. Credere deuꝫ vt virtuoſitas ſeu potentia ſcilicet eſſe oīpotentem creatoreꝫ. Credere in deuꝫ vt bonitas. i. in eius bonitatē tēdere guſtādo per amorē. hec Raynerius.

¶ De actu exteriori .§.ij.

fidei qui dicitur confeſſio. no. ſm be. Tho. ij. ij. q. iij. ꝙ eſt triplex cōfeſſio. ¶ Prima eſt peccatorum: de qua Jac. v. Confitemini alterutrum peccata vr̄a. Et h̄ eſt actus pn̄ie ſeu pars ſacri. ¶ Secundo eſt cōfeſſio diuinoꝝ preconiorū. de qua Pſal. cxvij. Confitemini domino quoniam bonus. ⁊ hec eſt actus latrie ſeu virtutis religionis. ¶ Tertia eſt confeſſio articulorum fidei. ad Ro. x. Ore autem confeſſio fit ad ſalutem. ⁊ hec eſt actus fidei. Hic autem actus ſcilꝫ publica confeſſio eorum que ſunt fidei. non eſt vtiqꝫ ⁊ ſemper de neceſſitate ſalutis: ſed pro loco ⁊ tempore. Et de hoc habes in. ij. parte titu. xj. Ad hoc autem vt talis confeſſio fidei fit ad ſalutem valens oportet ꝙ cōfiteatur quis fideꝫ in recta conuerſatione fidelium. vnde Hiero. Quotienſcunqꝫ vincimur vitijs atqꝫ peccatis totiens deum negamus ⁊ econuerſo. Quotiēs aliquid boni agimus deum confitemur. Nec eſt arbitrandum illos tm̄ in die iudicij a dei filio denegandos qui in martyrio chriſtum negauerunt: ſed illos omnes quorum opere vel ſermone vel cogitatione chriſtus negatur vel confeſſione non confitetur. xj. q. iij. eſtimant.

De actu fidei exteriori. Confeſſio ē triplex.

¶ Eſt autem neceſſaria talis confeſſio propter quattuor. Primo vt deus honorificetur. Secūdo vt fides defendat. Tertio vt proximus edificetur. Quarto vt infidelis cōfundatur. de quibus vide ſupra. de tertio actu fidei. ſcilꝫ ſuſceptionem martyrij habes. ĩ. ti. iij. de fortitudīe.

Fidei confeſſio neceſſaria eſt.

¶ De merito credendi .§.iij.

Nota ꝙ credere eſt laudabile ⁊ meritorium. tripliciter probatur: ſcilicet ratione: ſimilitudine: ⁊ auctoritate. ¶ Ratione quidem ſic probatur. Omnis actus qui ſubijcitur libero arbitrio moto a deo per gratiā ⁊ relatus in deum eſt meritorius. Sed credere eſt actus intellectus aſſentientis veritati diuine ex imperio voluntatis mote a deo per gratiam. ⁊ ſic ſubiacet libero arbitrio in ordine ad deum. ergo actus fidei eſt meritorius. Tho. ſecunda ſecūde. q. ij. Item ſic probatur. Omnis actus virtutis eſt laudabilis ⁊ meritorius: ſed credere ē act⁹ fidei que eſt virtus ergo meritorius. ¶ Similitudine probatur ſic. Sicut cōſideratio actualis ſcientie eſt meritorium. tum ratione libertatis arbitrij: quia in poteſtate hominis eſt conſiderare ⁊ non conſiderare. tum ratione finis ex parte charitatis: vt conſideratio ſcientie referatur ad honorem dei. vel ad vtilitateꝫ proximi: in quo caſu vtrūqꝫ eſt meritorius: quamuis in ipſa ſcientia non ſit meritum: quia intellectus captiuatur ad aſſentiendum veritati: nec remanet voluntas libera ad aſſentienduꝫ. ſic in ꝓpoſito. Cum circa ea que ſunt fidei non cogat intellectus ad aſſentiendum: quia non clare videt: ſicut per ſcientiam remanet voluntas libera ad aſſentiendum vel non aſſentiendū fidei. ⁊ ideo aſſentiendo propter deum meret. Tho. ſecunda ſcđe. q. ij. Augu. autem ſuper Joā. idē probat ſub ſimilitudine radicis dicens. Sicut in radice arboris nulla ꝓſus apparet pulchritudine. ⁊ tamen quicquid eſt in arbore pulchritudinis vel fructus ex illa ꝓcedit. Sic ex fidei humilitate quicquid meriti quicquid beatitudinis anima ſuſceptura eſt ex fidei fundamento procedit. ¶ Tertio auctoritate probatur ſic xp̄s dixit Joā. xx. Beati qui non viderūt ⁊ crediderunt. ſed premium non debetur niſi merito. Beatitudo vero eſt vltimum ⁊ perfectū premium: ergo ⁊c̄. Ad predictorum maiorem euidentiam nota quinqꝫ. Primuꝫ eſt ꝙ ratio humana ad ea que ſunt fidei poteſt ſe habere ad voluntatem credentis dupliciter. Uno mō antecedenter: puta cum quis nō vult credere: vel non habet promptam voluntatem ad credendum niſi ratione humana induceretur. Et tūc ratio humana diminuit meritum. Et in hoc caſu intelligenda eſt auctoritas Greg. Fides nō habet meritum ⁊c̄. Secundo modo ratio hūana ſe habet ad voluntatem credentis cōſequēter: puta cum homo habet promptam voluntatem ad credendum etiam ſine ratione. Et ex h̄ ꝙ diligit veritatem creditam ſuper ea cogitat ⁊ amplectitur. ſi quas rationes ad hoc inuenire poteſt. tunc humana ratio non excludit meritum fidei: ſed eſt ſignum maioris meriti be. Tho. ſecūda ſcđe. ¶ Secundo notanduꝫ ꝙ ea que ſunt fidei: etſi ſupra rationem ſint. non tamen contra rationem. Et ideo querere ea que ſunt ſupra rationem non eſt vituperabile: ſed laudabile: quia homo debet ſe ad diuina dirigere quantum poteſt: vt dicit ph̄s. x. Ethi. bea. Tho. in. iij. ſenten. quod tamen intelligenduꝫ eſt cum quis querit huiuſmodi timorate ⁊ moderate: vt dicit Augu. ⁊ non ſupra capacitateꝫ ſuam. iuxta illud. Altiora ne te queſieris. Eccl. iij. ¶ Tertio nota ꝙ ratio naturalis in his que ſunt fidei poteſt induci vel cum fide vel contra fidem. Et illa quidem ratio. que ſm fideꝫ inducitur poteſt augere meritum inquantum facit voluntatem magis promptam ad credenduꝫ. Ratio autem inducta contra fidem ad difficultatem actum addit. ⁊ per conſequēs auget meritum. Unde manente eadeꝫ voluntate credē-

Credere ē laudabile ⁊ meritorium.

di magis meretur ille que credit illd ad quod
videt multas rationes in contrariũ q̃ꝫ qui eas
non videt: ſicut qui tentatur vehementius de
luxuria vel alio vitio ſi reſiſtat equali volunta/
te magis meretur bea. Tho. in. iij. ſententiarũ.
¶ Quarto nota ꝙ magis meretur ille qui cre
dit ſine ratione vel ſuaſione q̃ꝫ ille qui ſuaſio/
nem: vel rationem querit: manente eadem vo
luntate credendi. Quod ſic probatur. Sicut af
fectus rationalis debet ſumme bonitati dignũ
amorem: ita intellectus ſumme veritati dignã
credulitatẽ. Sicut ergo non eſt digna dilectio
ad deum qua diligitur eius bonitas ſoluꝫ pro
pter vtilitatem: ita eadem ratione non eſt di/
gna deo crudelitas: qua aſſentitur prime veri
tati ſolum propter rationis probationẽ vel ſua
ſionem. Item ſicut aliud eſt diligere aliquem
ex ſuis meritis ſine ratione beneficij: ⁊ aliud di/
ligere ipſum ſine meritis ex ſola virtute ⁊ gra
tia diligentis. ſic aliud eſt credere ex probabili
tate vel euidentia ipſius credibilis. aliud ex vir
tute credẽtis quod eſt maioris meriti. ¶ Quin
to nota ꝙ credere alicui ſubito ſine delibatio/
ne ⁊ ſine inſpiratione ⁊ ſine motione ſufficien
ti: eſt leuitas mentis. Unde dicitur Eccleſiaſti.
xix. Qui cito credit leuis eſt corde. Credere vero
alicui cum diſcretione vel ſpiratione: vel moti/
uo ſufficienti: non eſt leuitas cordis. ſicut facit
ille qui credit ea que ſunt fidei. talis enim ha/
bet ſufficiens motiuum ad credendum. indu/
citur enim auctoritate diuine doctrine miracu
lis confirmate: ⁊ amplius iteriori inſtinctu dei
illuminantis. Et ideo talis non eſt leuiter cre/
dens. vt dicit bea. Tho. in. j. contra gentiles. et
ij. ij. Nec fidei meritum tollit. Raynaldus.

¶ De magnitudi/ . §. iiij.

An fides poſſit augeri vel minui.

ne ⁊ augmento fidei ex eo ꝙ dixit chriſtus cha
nanee. Math. xv. O mulier magna eſt fides
tua. Et centurioni. Math. viij. ¶ Non inue/
ni tantam fidem in iſrael. ⁊ apoſtoli domino.
Adauge nobis fidem. ¶ Sciendum igitur ꝙ
ex parte obiecti formaliter fides non variatur:
nec augetur: nec minuitur. quia obiectum fi/
dei cum ſit veritas prima que deus eſt. ⁊ hec
non variatur nec augetur: ſic nec fides. Sꝫ con
ſiderando fidem ex parte ſubiecti in quo ẽ. ſic
fides tum ex parte fidelium: tuꝫ ex parte credi
torum variatur. Et hoc triplici ratione.
¶ Primo ratione conditionis temporis.
¶ Secundo ratione diffuſionis luminis.
¶ Tertio ratione diſpoſitionis hominis.
¶ Quantum ad primum nota ꝙ quamuis ſit
eadem fides quam habemus de chriſto: ⁊ quã
habuerunt antiqui patres: tamen quia ipſi pre
ceſſerunt chriſtum ⁊ nos ſequimur. ideo eadeꝫ
fides diuerſis verbis a nobis ⁊ ab eis ſignatur.
¶ Nam ab eis dicebatur per verba futuri tẽ/
poris. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filiuꝫ. Eſa.
vij. Nos autem dicimus per verba preteriti tẽ
poris: quia concepit ⁊ peperit filium. Beatus
Thom. ſecunda ſcde. q. ciij. ¶ Et notanduꝫ ꝙ
licet eadem fuerit fides omni tempore de my/
ſterio incarnationis apud omnes quantuꝫ ad
ſubſtantiam: diuerſimode tamen quantum ad
explicationem ſm diuerſitatem temporum et
perſonarum. Nam ante ſtatum peccati homo
habuit explicitam fidem de incarnatione chri/
ſti ſm ꝙ incarnatio ordinabat ad conſeruatio
nem glorie. non autẽ ſm ꝙ ordinabatur ad li/
berationem a peccato per paſſionem ⁊ reſurre
ctionem: quia homo non fuit preſcius ſui pec
cati. Poſt peccatum autem homo habuit expli
citam fidem non ſolũ de incarnatione chriſti:
ſed etiam de paſſione ⁊ reſurrectione. quibus
genus humanum liberabatur: ⁊ ante legem et
ſub lege moyſaica: aliter tamen ⁊ aliter. Nam
minores fidem habuerũt circa huiuſmodi my
ſterium implicitam videlicet credendo ⁊ expe
ctando ſalutem ⁊ redemptionem hominum.
modum tamen ignorando ante legem. Sub le
ge vero perſona mediatoris mittenda predica
batur. ſed vtrum homo vel angelus vel deus
eſſet talis: a minoribus neſciebatur. vt dic̃ Hu
go de ſancto vic. Maiores autem tam ante le
gem q̃ꝫ ſub lege fidem habuerunt explicitam
de incarnatiõe chriſti. vt patriarche ⁊ prophe/
te. Et multis eorũ ſpecialis reuelatio facta ẽ. vt
Abrae: yſaac: ⁊ Jacob: Moyſi: Dauid: Eſaie: ⁊
alijs multis. Multi quoqꝫ gẽtiles diuerſis tẽ/
poribus fidem habuerunt explicitam de incar
natione chriſti quibus: ſcilicet reuelatio facta
eſt. vt Job qui dicit. xix. c. Scio ꝙ redemptor
meus viuit ⁊c̃. Et ſibylla etiã pronũciauit que/
dam de chriſto ſcilicet eius natiuitateꝫ: paſſio/
nem: ⁊ reſurrectionem: ⁊ aduentum ad iudici
um. vt refert Lactã. in lib. inſtitu. Et in hiſtori/
is etiam romanorum inuenitur. ꝙ tẽpore Con
ſtantini imperatoris fuit quoddam ſepulchrũ
inuentum in quo iacebat homo habens lami/
nam aureã ſuper pectus ſuum in quo erat ſcri
ptum. chriſtus naſcetur de virgine. ⁊ credo in
eum. O ſol iterum me videbis Cõſtantini tem
poribus bea. Tho. ſecunda ſcde. q. ij. Tempore
vero gratie reuelate tenentur tam minores q̃ꝫ
maiores habere fidem explicitam de his que
in eccleſia proponuntur: ſicut ſunt articuli in/
carnationis. Et cum ipſum myſteriuꝫ incarna/
tionis includat in ſe myſteriuꝫ trinitatis: quia
dicimus de eo ꝙ filius dei patris factus eſt ho
mo conceptus ex ſpirituſancto. natus de virgi
ne. ideo neceſſariũ eſt nunc etiam explicite crede

Antiq [illegible] fidem ha buerũt an legẽ ⁊ ſub le ge.

dere myſterium trinitatis omnibus.ſ.ꝙ ſit pa
ter ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus vnus deus.nõ au
tem quoad alias ſubtilitates circa huiuſmõi.
bea.Tho.vbi ſupra.¶ Et nota quanto magis
propinqui fuerunt chriſto.tanto magis expli/
cite fidem habuerunt de chriſto.Unde Greg.
dicit ſm incrementa tẽporum creuit ſcia ſan//
ctorum patrum.Et propter hoc bea.Joã.bap.
quia fuit propinquiſſimus ſaluatori expſſe co/
gnouit aduentuz chriſti in carne.vnde dixit de
eo.Ego vidi ⁊ teſtimonium perhibui:quia hic
eſt filius dei.Cognouit ad paſſionem eum ven
turuz.vnde dixit.Ecce agnus dei.prenuncians
immolationem eius:nec eſt cõtra hoc ꝙ miſit in
terrogare Jeſuz per diſcipulos ſuos di.Tu es
qui venturus es.Matth.xj.tanquam dubita/

Triplex eſt du/bitatio.

ret.¶ Triplex eſt enim dubitatio.Prima infi/
delitatis qualis fuit in iudeis.Secunda ẽ tar/
ditatis q̃lis fuit in diſcipulis euntibus in ema
us:⁊ quibuſdam alijs.Matth.vlti.Tertia eſt
amoris ſiue pietatis.⁊ h̃ proprie non eſt dubi/
tatio:⁊ talis fuit in Joãne.ſ.quidã horror quo
anima ad modum dubitantis ſe habet.vnde
Ambro.Joannes non fide:ſed pietate dubita/
uit.Horrebat enim conſiderare ꝙ filius dei ad
inferna deſcenderet.Grego.tamen aliter expo
nit.videlicet ꝙ Joannes interrogauerit nõ de
aduentu ſuo in carnem vel ad paſſionẽ que iã
prenunciauerat.ſʒ vtrũ per ſe ad inferna deſcẽ/
deret vel aliuz mitteret ad liberandos patres.
ſm Hiero.Queſiuit per hoc ſi vellet vt eius ad
uentum ad lymbum patribus nunciaret.vt eſ/
ſet precurſor ſuus:tũc ſicut h̃ fuerat.Hilarius
vero ⁊ Chryſo.dicunt ꝙ ꝑdictam inq̃ſitionez
non ꝑ ſe fecit:ſed ꝑ ſuis diſcipulis vt ipſis vi//
dentibus ſigna eius vt contigit perpenderẽt
ipſum eſſe meſſiam qð nondum credebãt.alij
exponunt vt non ſit illud interrogatiuum:ſed
aſſertiuũ magis.i.firmiſ fateor:q: tu es meſſi/
as ⁊ nõ alium expectam⁹.Rayne.Et ſic fides
xpiana eſt magne ꝓfunditatis explicite.

¶ Uariatur ſecũ/ .§.v.

Maior fides re
q̃rif in maiori/
bus.

do fides ex parte fidelium ⁊ creditorum rõne
diffuſionis luminis.Licet enim ſit eadeʒ fides
in maioribus ⁊ minorib⁹ ſubditis ⁊ prelatis.
tñ ſuperiores de credendis tenentur habẽ ple
niorem notitiam q̃ʒ inferiores:quod ſic põt ꝓ/
bari.Explicatio credendorum fit per reuelatio
nem diuinam eo ꝙ credibilia naturalem ratio
nem tranſcendunt.Unde ſicut reuelatio diui//
na quodam ordine ad angelos inferiores per
ſuperiores venit.⁊ ad hoĩes etiam ꝑ angelos:
ita explicatio fidei per ſuperiores venit ad in//
feriores hoĩes.ſicut autem ſuperiores angeli
qui illuminant inferiores de diuinis habent
pleniorem notitiam:ita ſuperiores homines
ad quos pertinet alios erudire de credendis.
debent habere pleniorem notitiam.⁊ eam ma
gis explicite credere.b.Tho.ij.ij.q.ij.¶ Ad
maiorem horuʒ declarationem notanda ſunt
ſeptem.Primum eſt ꝙ ad preceptum charita/
tis:⁊ ſi omnes equaliter teneantur:q: illud eſt
de neceſſitate ſalutis:non ſic omnes qualiter
tenentur ad credenduʒ explicite:quia credere
explicite nõ eſt de neceſſitate ſalutis quoad om
nes equaliter:ſed maiores ad hoc tenentur:q:
cum habeant alios ex officio inſtruere plura te
nentur explicite credere q̃ʒ minores.b.Tho.
ij.ij.q.ij.Secundum eſt ꝙ ſimplices cum non
teneantur omnia explicite credere non ſunt ex
aminandi de ſubtilitatibus fidei niſi quando
haberetur ſuſpitio de eis ꝙ ſint ab hereticis
deprauati qui in his que pertinent ad ſubtilita
tem fidei ſolent fidem ſimplicium deprauare.
b.Tho.ij.ij.vbi ſupra.Tertium eſt ꝙ ſi ſimpli/
ces in ſubtilitatibus fidei deficiant ex ſimplici/
tate:eis non imputatur.precipue ſi nõ inuenia
tur doctrine peruerſe pertinaciter adherere.b.
Tho.ij.ij.vbi ſupra.¶ Quartum eſt ꝙ mino/
res non habent fidem implicitam in fidem ma
iorũ:niſi maiores adhererent diuine doctrine.
Et ex hoc minores debent maiorib⁹ adherere
in credẽdis.Unde apls.j.Cor.iiij.Imitatores
mei eſtote:ſicͭ ego xpi.b.Tho.vbi.ſ.¶ Quintũ
eſt ꝙ cum humana cognitio non ſit regula fi/
dei:ſed veritas diuina:nõ preiudicat fidei ſim
pliciũ qui credunt eos rectã fideʒ habere error
maiorum:niſi minores ⁊ ſimplices maiorum
erroribus in particulari ꝑtinaciter adhererent
contra vniuerſalis eccleſie fidem Bea.Thom.
vbi ſupra.¶ Sextum eſt ꝙ fides vniuerſalis
eccleſie non poteſt deficere.dicẽte domino Pe
tro.Lu.xxij.Ego pro te rogaui vt non deficiat
fides tua.Et quantum quidem ad perſonaʒ pe
tri intelligitur de defectu finali vt ſcilicet ꝙ nõ
periret perſiſtendo in negationis pctõ.Quan/
tum ad eccleſiã autem que intelligiſ in fide pe
tri.ſimplr verũ:q: non põt fides eccleſie defice
re.Nõ quare fides eccleſie in gñali deficere nõ
põteſt q: diuina prudentia ecclia regiſ.ſ.a ſpũ
ſancto eam dirigẽte vt non erret.Et lʒ papa in
particulari errare poſſit vt in iudicialibus in q
bus ꝓceditur per informationem.alr̃s in his q̃
pertinent ad fidem errare non põt.ſcilʒ vt papa
in determinando.etiam ſi vt particularis ⁊ pri
uata pſona.Unde magis ſtandũ eſt ſnĩe pape
de pertinentibus ad fidẽ.quã in iudicio pferr/
ret q̃ʒ opinioni quorũcunqʒ ſapientũ.cũ ⁊ car/
phas licet male prophetauerit inſcius Beat⁹
Tho.in quodlibet.Septimũ eſt ꝙ maiores ad
quos pertinet alios erudire teneñ in his q̃ ſũt

Fides eccleſie non poteſt defi cere.

Maiores tenentur reddere rõnem in his q̃ ſunt fidei.

boni ⁊ entis rationem: habet immediatum or
dinem ad vniuerſale eſſendi principium. Per
fectio igitur rationalis creature non ſolum cō
ſiſtit in eo quod ei competit ſm ſuam naturaꝫ:
ſed etiam in eo quod ei attribuitur ex quadam
ſupernaturali perfectiōe diuine bonitatis. Un
de ⁊ ſupra dictum eſt ꝙ vltima beatitudo ho/
minis conſiſtit in quadam ſupernaturali dei
viſione: ad quam quidem viſionem homo per
tingere non poteſt niſi per modum addiſcen/
tis a deo doctore. ſm illud Joan. vj. Omnis q
audit a patre ⁊ didicit venit ad me. Huius au
tem diſcipline fit homo particeps non ſtatim
ſed ſucceſſiue ſm modum ſue nature. Omnis
autēꝫ talis addiſcens oportet ꝙ credat ad hoc
ꝙ ad perfectam ſcientiam perueniat. Sicut eti
am philoſophus dicit. ꝙ oportet addiſcentem
credere. Unde ad hoc ꝙ homo perueniat ad p
fectam beatitudinem viſionis vel ad perfectaꝫ
viſionem beatitudinis. preexigiẜ ꝙ credat deo
tanquam diſcipulus magiſtro docenti. ⁊ quā/
uis multa de deo per ea que facta ſunt intelle/
ctu conſpiciantur. vt dicitur ad Roma. j. tamē
altiori modo quantum ad plura percipit fides
ɋ̃ ratio naturalis ex conſideratione creatura/
rum. Nec ex hoc imminet homini periculum
errandi: quia ſicut per lumen naturale intelle/
ctus aſſentit principijs: ita per lumen fidei di/
uinitus infuſum homo aſſentit his que ſunt fi
dei: non auteꝫ contrarijs. quāuis non poſſit ea
reſoluere in prima principia ea clare videndo.
vnde ⁊ Grego. in moraľ. exponens illud quod
deus dixit Moyſi. Exo. xxxiij. Sta in petra ⁊c̄.
ſic ait. Jn petra moyſes ponitur vt dei faciem
contempletur: quia niſi quis fidei ſoliditatem
tenuerit diuinam preſentiam non agnoſcit. de
qua ſoliditate deus dixit ſuper hanc petrā edi
ficabo eccleſiam meam. xxiiij. q. j. quia ex ſola.
ideſt ſuper hanc fidem quam es confeſſus.

¶ De neceſſitate .§. ix.

credendi aliqua explicite ⁊ que. Sciendūꝫ ſm
bea. Tho. ſecunda ſecunde. q. j. ⁊. ij. ꝙ ſemper
fuit neceſſarium credere aliquid explicite. Et
in veteri teſtamento apud omnes nationes ſuf
ficiebat credere illa duo que ponit apoſtolus ad
Hebre. xj. Accedentem ad deum oportet crede
re: quia eſt ⁊ ꝙ inquirentium ſe eſt remunera/
tor: ⁊ in diuino eſſe includūtur omnia que cre
dimus in deo eternaliter exiſtere: vt trinitateꝫ
⁊ perfectiones omnes in quibus noſtra beati/
tudo conſiſtit. Jn fide autem prouidentie que
ibi notatur cum dicitur: ꝙ inquirentium ſe eſt
remunerator includūtur omīa que a deo tem/
poraliter diſpenſantur ad hominum ſalutem:
que ſunt via in beatitudinem vt rēdemptio fa
cta per chriſtum in qua implicite continentur
incarnatio: paſſio: reſurrectio: ⁊ huiuſmodi.
Minores ergo credendo illa duo expreſſe. cre
debant implicite omnes articulos fidei. ⁊ hoc
ſufficiebat eis. Maiores vero vt prophete et
alij habuerunt de quibuſdam articulis explici
tam fidem. Jn nouo autem teſtamento poſt tē/
pus gratie reuelate. non ſufficit illa duo crede
re explicite. ſed oportet ꝙ omnes tam maiores
ɋ̃ minores habeant explicitam fidem de my/
ſterijs chriſti. vt incarnationis: paſſiōis: reſur/
rectionis: aſcenſionis: ⁊ huiuſmodi: precipue
de his que cōmuniter ſolēnizat eccleſia. ⁊ que
publice proponuntur. aut etiaꝫ de myſterio tri
nitatis quantum ad numerum. ⁊ diſtinctionē
perſonarum. qꝛ hoc exprimitur in myſterio in
carnationis vt dictum eſt ſupra hoc eniꝫ per ſe
eſt obiectum fidei qꝛ illud proprie ⁊ per ſe ad
obiectum pertinet. per quod homo conſequiẜ
beatitudinem. ⁊ quod eſt via hominibus veni
endi ad beatitudinem hoc eſt myſteriuꝫ incar
nationis ⁊ paſſionis ⁊ huiuſmodi. vnde Aug.
Firmiſſime tene ⁊ nullatenus dubites omneꝫ
hominem qui per concubitum viri ⁊ mulieris
concipitur cum originali peccato naſci: morti
qꝫ ſubiectum ob hoc naturaliter naſci filium
ire. a qua ira nullus liberatur niſi per fideꝫ me
diatoris hominis Jeſu xp̄i. de cōſe. diſ. iiij. Sꝫ
vt dictum eſt in veteri teſtō implicitam. nūc ex
plicitam in nouo teſtō quoad adultos. Per ac/
cidens autem ⁊ ſcḋario pertinent ad obiectuꝫ
fidei omnia que in ſcriptura ſacra diuinitꝰ tra/
dita continentur. Sicut ꝙ abraā habuit duos
filios. ꝙ Dauid fuit filius Jſai. ⁊ hmōi. ⁊ quan
tum ad iſta que ſcḋario pertinent. non tenetur
homo explicite credere ſed ſolum implicite et
in preparatione animi inquantum paratus eſt
credere quicquid in ſacra ſcriptura contineẜ.
Sed tūc tenetur explicite credere qn̄ hoc ei cō
ſtiterit in doctrina fidei ꝯtineri. ¶ Sed cōtra
hoc poteſt ſic argui. nullus teneẜ ad id qḋ non
eſt in eius ptāte. ſed credere aliqd explicite nō
eſt in eius ptāte. Dicitur enim ad Ro. x. Qūo
credent ei quem non audierunt. Qūo audient
ſine predicante. qūo p̄dicabunt niſi mittātur.
ſed ad multos non eſt miſſus p̄dicator. ergo ⁊c̄.
Rūdet bea. Tho. ij. ij. q. ij. ar. v. ꝙ ſi in ptāte ho
minis dicatur aliquid eē excluſo auxilio grē.
ſic ad multa teneẜ homo ad que nō poteſt ſine
gratia preparare. ſicut ad diligendum deuꝫ et
proximum. ⁊ ſimiliter ad credēdum articulos fi
dei ſed tm̄ hoc poteſt hō cum auxilio gratie. qḋ
quidem auxilium diuine gratie qbuſcunqꝫ di/
uinitus datur ⁊ miſericorditer a deo daẜ. qui/
bus autem non datur ex iuſtitia in penā prece/
dentis peccati ſaltem originalis non datur. vt

tus eſt mortuos: ⁊ hmōi alia que narrantur in
ſacra ſcriptura ad manifeſtationē diuine maie
ſtatis vel incarnationis xp̄i. Et ſm talia nō opʒ
articulos diſtinguere. Quod autem diffinitur
a quibuſdā articulus ſic. ꝙ eſt inuiſibilis veri/
tas de deo: artans nos ad credendum. magis
datur talis diffinitio ſm etymologiam quādā
nominis prout hʒ deriuationem latinaʒ ꝙ̄ ſm
veram eius ſignificationeʒ prout a greco deri/
uatur: que etiā poteſt ſaluari: qꝛ lʒ ad credēdū
neceſſitate coactionis nullus arcetur cū crede/
re ſit voluntarium. artatur tm̄ neceſſitate finis:
quia accedentem ad deum opoꝛtet credere. Et
ſine fide impoſſibile eſt placere deo. ad Hebꝛe.
xj. aliter ſaluari non poteſt. Tho.

¶ De numero arti/ .§.ij.

De numero articulorum.

culoꝛum. Sciendū ꝙ aliqui ponunt. xiiij. aliq
tantum. xij. Pro quoꝛuʒ declaratione. dicit be.
Tho. ij. ij. q. j. arti. viij. ꝙ illa per ſe pertinēt ad
fidem quoꝛum viſione in vita eterna perfrue/
mur: ⁊ per que ducimur in vitam eternā. Duo
autem nobis ibi videnda pꝛoponunt: ſcilʒ oc/
cultum diuinitatis. cuius viſio nos beatos fa/
cit ⁊ myſterium humanitatis xp̄i: per quem ēt
in gloꝛiam filioꝛum dei acceſſum habemus. vt
dicitur Ro. v. vnde dicitur Jo. xvij. Hec eſt vi/
ta eterna vt cognoſcant te ſolum verū deum: ⁊
quem miſiſti Jeſum chꝛiſtuʒ. Et ideo pꝛima di
ſtinctio articuloꝛum eſt. Quod quidā pertinēt
ad myſterium diuinitatis: quidā ad myſteriuʒ
humanitatis xp̄i. quod eſt ſacramētū pietatis.
vt dicitur. j. ad Ti. iij. Circa maieſtateʒ vero di
uinitatis tria nobis credenda pꝛoponunt. Pꝛi
mo quidem vnitas deitatis. ⁊ ad hoc pertinet
pꝛimus articulus. Scḋo trinitas perſonarum.
⁊ de hoc ſunt tres articuli ſm tres pſonas. Ter
tio pꝛoponuntur nobis opera diuinitatis pro
pꝛia: quoꝛum pꝛimum pertinet ad eſſe nature.
⁊ ſic ꝓponitur articulus creationis. Secundū
vero pertinet ad eſſe gratie. ⁊ ſic ꝓponunt noꝰ
ſub vno articulo oīa pertinētia ad ſignificatio/
nem humanam. Tertium pertinet ad eſſe glīe.
⁊ ſic ponitur alius articulus de reſurrectione
carnis. ⁊ vita eterna. ⁊ ita ſunt ſeptē articuli ad
diuinitatem pertinētes. Similiter circa huma
nitatē chꝛiſti ponunt ſeptem alij articuli. Quo
rum pꝛimus eſt de incarnatione ſeu conceptio
ne chꝛiſti. Secūdus de natiuitate eius ex virgi
ne. Tertiꝰ de paſſiōe moꝛte ⁊ ſepultura. Quar/
tus de deſcenſu eius ad inferos. Quinto de re
ſurrectione. Sextus de aſcenſione. Septimus
de aduentu eius ad iudicium. Et ſic in nume/
ro ſunt quatuoꝛdecim. ¶ Quidaʒ tamē diſtin
guunt articulos in. xij. ſex ptinētes ad deitatē.
⁊ ſex ad humanitatē. Tres enim articulos triū
perſonarū compꝛehēdunt ſub vno: qꝛ eadē eſt
cognitio trium pſonarum. Articulum de ope/
re gloꝛificationis diſtinguunt in duos ſcilʒ in
reſurrectionem carnis ⁊ gloꝛificationē anime.
articulum autem ꝯceptionis ⁊ natiuitatis con
iungunt in vnuʒ. Iſta ſecūda aſſignatio ſcilicet
xij. videtur cōmunioꝛ ꝑcipue quoad vulgares.
Et adaptatur. xij. aplīs. quoꝛuʒ eſt ſymbolus vt
ponit bea. Tho. in. iij. ⁊ Hoſti. in ſum. ibi vide.
Sʒ pꝛima que ponit. xiiij. videtur rōnabilioꝛ.
Nam quāuis patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti vna
ſit cognitio quātum ad vnitatē eſſentie. que p/
tinet ad pꝛimum articulū. quātum vero ad di/
ſtinctionem pſonarum que eſt per reuelationē
oꝛiginis quodāmodo in cognitione patris in/
ducitur filij. Non enim pater eſſet ſi filium nō
haberet. quoꝛū nexus eſt ſpiritusſanctus ꝓpter
qḋ quantum ad hoc bene moti ſunt qui poſue
runt vnum articulum trium pſonarum. Sed
qꝛ circa ſingulas pſonas ſunt aliqua attenden
da. circa que ꝯtingit eſſe erroꝛem quātuʒ ad h
de tribus perſonis poſſunt poni tres articuli.
Arrianus enim poſuit patrem omnipotenteʒ.
ſed non credidit filiū eius coequalem ⁊ ſubſtā
tialem patri. Et ideo fuit neceſſarium ponere
articulum de perſona filij ad hoc determinan/
dum. Et hac ratione contra macedoniū neceſ/
ſe fuit ponere articulum tertium de pſona ſpi/
ritusſancti. Et ſimiliter conceptio ⁊ natiuitatis
poſſunt poni ſub vno articulo. ⁊ etiam reſurre
ctio ⁊ vita eterna ſm vnam rationem. inquan/
tum ad vnum oꝛdinantur. ⁊ ſm aliam rationē
poſſunt diſtingui inquātum ſeoꝛſum habent
ſpeciales difficultates. ¶ Iteʒ nota ꝙ quāuis
vnum deum eſſe poſſit eſſe ſcitum per demon/
ſtrationem. qḋ pꝛobat phs in. xij. meta. tamen
multa de deo tenemus per fidem. que philoſo/
phi naturales inueſtigare non valuerunt ra/
tione. puta circa pꝛouidentiam eius ⁊ omnipo
tentiam. ⁊ ꝙ ipſe ſolus ſit colendus que om/
nia pertinent ad articulum de vnitate dei. Nō
ſit autem mentio inter articulos de ſapiētia dei
⁊ pꝛouidentia ſicut de omnipotentia: quia om
nipotentia includit quodammodo omnium
ſcientiam ⁊ pꝛouidentiam. Potentia enim in
habentibus intellectum non operatur niſi ſm
voluntatem ⁊ cognitionem. Non enim poſſet
omnia in iſtis inferioꝛibus agere que vellet. ni
ſi haberet eoꝛum cognitionem ⁊ pꝛouidentiā.
Nomen etiam ipſum deitatis impoꝛtat pꝛoui
ſionem quandaʒ. Et quia filio ⁊ ſpiritusſancto
ꝯuenit mitti ſcificādū creaturā. circa qḋ plura
credēda occurrūt. iō circa pſonā filij ⁊ ſpūſctī
plures articuli multiplicant ꝙ̄ circa perſonaʒ
pꝛis qui nunꝙ̄ mittit. Et de ſacro euchariſtie
inquātū eſt ſacrm̄ hʒ eandē rōneʒ cū alijs eſſe/

tribus gře ſctificantis. Unde ſm hoc reducit
ad articulum ſctām eccleſiam ꝛc̄. Inq̄ztum ve,
ro conſideratꝰ q̄ ibi corpus xp̄i miraculoſe cōti
net. ſic ↄcludit ſub omnipotentia. ſicut ꝛ omīa
alia miracula que oīpotentie attribuuntur.

De ſymbolo in .§.iij.

Symbolum vnd̄ nomen ſūpſit.

quo ↄtinētur articuli. quid ſit: ꝛ quotuplex ſit.
Quantum ad primū dicit bea. tho. ij.ij.q.
j. q̄ nomen ſymboli eſt acceptum a collectione
ſententiaꝝ fidei: quia in eo ſunt collecte ille ſcię
tie ſeu articuli. quas neceſſarium eſt explicite
credere de his que pertinent ad fidem. que diſ
fuſe habentur in ſacra ſcriptura. Sicut enim
ait. apl̄s ad Heb. xj. Accedentem ad deum opꝫ
credere. Credere autem non poteſt quis niſi ve

Quare neceſſariū fuit ponere ſymbolum.

ritas quā credat ei proponatur. Et ideo neceſ
ſarium fuit veritatem fidei in vnum colligere
vt facilius poſſit omnibus proponi ne aliquis
per ignorantiam a fidei veritate deficiat. ꝛ hāc
collectionem ſniaꝝ importat ſymbolū. Et
quia eccleſia vniuerſalis errare non poteſt: q̄m
ſpiritu ſancto gubernatur. hoc enim promiſit
dominus diſcipulis dicens. Jo. xvj. Cum vene
rit ille ſpiritus veritatis docebit vos omnem
veritatem. Cū auctoritate vniuerſalis eccleſie
ſymbolum ſit editum nil inconueniens ibi cō

Triplex ſymbolum ab eccleſia approbatur.

tineri poteſt. Eſt autem triplex ſymbolū ap
probatum ab eccleſia. Primum quod dicitur
apoſtolorum quaſi editum ab apoſtolis. ſ. Cre
do. quod dicitur ſb̄miſſe ſeu occulte: quod ex
eo ſit quia tempore perſecutionis editum fuit
fide nondum publicata. In prima autē dicit ꝛ
completorio: quaſi contra tenebras errorum p̄
teritorum ꝛ futuroꝝ. Sed aliud ſymbolum. ſ.
ſecundum editum fuit fide iam manifeſtata. ꝛ
eccleſia habente pacem ꝛ ideo publice can,
tatur in miſſa. De iſto ſymbolo dicitur de cōſe.
di. iiij. Baptizandos oportet fidei ſymbolum
addiſcere ꝛ epiſcopo vel preſbytero reddr̄. Et
intelligitur de adultis. ꝛ loquitur de ſymbolo
apoſtolorum. ſ. Credo in deum patrē ꝛc̄. vt pa
tet di. e. ca. ante. xx. Et rationem huius ꝛ figu,
ram aſſignat Rabanus dicens. Prius ipſe
chriſtus ceci nati oculos luto ex ſputo facto ſu,
perliniuit: ꝛ ſic ad aquas ſiloe miſit: quia pri,
us debet batizandus fide incarnationis iſtrui.
ꝛ ſic ad baptiſmum credulus admitti: vt ſciat
cuius gratie eſt in eo particeps: ꝛ cui iam debi
tore fiat deinceps. de conſe. di. iiij. ante baptiſ,
mum. Secundum ergo ſymbolum dicitur
ſymbolum patrum quod editum fuit in con,
cilio Niceno: vt dicitur in decre. di. xv. §. j. Et
ſciendum q̄ in omnibus ſymbolis eadem fi,
dei veritas docetur. Sed quia ibi oportet ppl̄z
diligentius iſtrui de fidei veritate. vbi errores
inſurgunt ne fides ſimplicium corrumpatur:
propter hoc fuit neceſſarium plura edere ſym,
bola: quia in nullo alio differunt: niſi q̄ in vno
plenius explicatur. quod in alio implicite con,
tinetur. ſm q̄ exigebat hereticorum inſtantia.
Et quia confeſſio fidei traditur ī ſymbolo qua
ſi ex perſona totius eccleſie que per fidem vni,
tur. Fides autem eccleſie eſt fides formata: iō
confeſſio fidei in ſymbolo traditur. ſm q̄ con,
uenit fidei formate: vt dicatur. Credo in vnum
deum: vt etiam ſi qui fideles fidem non habēt
formatam ad hanc formam pertingere ſtude,
ant. Et quia nullus error exortus fuit apud he
reticos de deſcenſu chriſti ad inferos ideo non
fuit neceſſarium aliquam explicationē circa h̄
fieri. Et propter hoc non iteratur in ſymbolo
patrum: ſed ſupponitur tanq̄ȝ determinatū in
ſymbolo apoſtolorum. Non enim ſeq̄ns ſym
bolum abolet precedens ſed potius illud expo
nit. Et melius dicitur in ſymbolo ſanctam ec,
cleſiam ſine in. ꝛ communius dicitur ſm leonē
ſi tamen dicatur in ſanctam eccleſiam erit ſen,
ſus. Credo in ſpiritum ſanctum: eccleſiam ſan
ctificantem: ita q̄ refertur fides noſtra ad ſpiri
ritum ſanctum: qui eccleſiam ſanctificat: vł ſm
Aug. intelligitur q̄ in eccleſia conuerſans cre
dit in deum de ↄſe. di. iiij. p̄ma. Tertiū ſym
bolum eſt Athanaſij: ſcilicet quicunq̄ȝ vult ſal
uus eſſe ꝛc̄. Sed hoc non habet rationem ꝛ viꝫ
ſymboli. ex eo q̄ athanaſius compoſuit qui pa
triarcha alexandrinus fuit. non papa ad quē
ſolum ſpectat ſymbolum edere. Sed ex hoc q̄
eccleſia ſeu ſummus pontifex: videns q̄ illud
quod compoſuit athanaſius per modum cu,
iuſdam doctrine. integram fidei veritatē bre
uiter continebat: acceptauit ꝛ approbauit pro
ſymbolo vt quaſi regula fidei habeatur. Notā
dum etiam q̄ in illo ſymbolo patrum facto in
nicena ſynodo. dicebatur prius in articulo de
ſpiritu ſancto. Et in ſpiritum ſanctū ex patre p̄
cedentem ꝛ patri filioq̄ȝ coequalem ꝛc̄. ꝛ in ge
ſtis prime epheſine ſynodi legitur q̄ perlecto
ſymbolo nicene ſynodi decreuit ſācta ſynodus
aliam fidem nulli licere proferre conſcribere:
vel componere ſub anathematis pena. et idē
firmatum eſt in chalcedonenſi concilio. Sed
poſtmodum ad remouendum errorem greco,
rum qui inſurrexit circa perſonam ſpiritusſan
cti ꝛ veritatem declarandam in alio concilio
vniuerſali fuit additū. Et in ſpiritū ſanctū ꝛc̄.
Qui ex patre filioq̄ȝ procedit. nec incurrit per
hoc ſententiam excommunicationis ſequens
ſynodus generalis: quia addidit ad ſymbolū
nicenum: tum quia prohibitio ꝛ ſententia ſy,
nodi epheſine ſe extendit ad p̄uatas perſonas
quarum non eſt determinare de fide. Nō enim

per huiuſmodi ſententiam generalis ſynodi ablata eſt poteſtas ſequenti ſynodo nouam additionem ſymboli facere ad magis exponēdū ⁊ declarandum ipſa contenta in ſymbolo. Sic enim quelibet ſynodus obſeruauit vt ſequens ſynodus aliquid exponeret ſupra id quod precedens expoſuerat propter neceſſitatem alicuius hereſis inſurgentis. tum etiam quia quod additum fuit ſeu compoſitum in ſequenti concilio vniuerſali: non continet aliam fidem q̄ꝫ prius: id eſt contrariam ⁊ aduerſam: quod importat alius relatiuum diuerſitatis: ſed eandē magis declarat. Sic exponitur etiam illō apoſtoli ad Gal. j. Siquis vobis aliud euangelizauerit preter id quod vobis euangelizaui: etiaꝫ ſi angelus de celo anathema ſit. Credendūꝫ eſt alios veros predicatores galathis predicādo multa dixiſſe. que non di. apoſtolus. Nec tamē fuerunt excommunicati: quia non dixerūt aliud q̄ꝫ apoſtolus. i. contrarium fidei per ipſum predicate. Quāuis potuerunt dicere multa q̄ apoſtolus non dixerat ad maiorem declarationem dictorum per eum.

Compoſitio .§. iiij.

Pape ſoli ptinet edere ſymbolum ſymboli pertinet ſolum ad ſummum pontificem. Et ratio eſt: quia editio ſymboli fit in ſynodo ſeu concilio generali: ſed ſynodus generalis auctoritate ſolummodo ſummi pontificis poteſt congregari. vt habetur in decre. diſtin. xvij. per totum ergo ad ipſum ſpectat editio ſymboli. Pro huius maiori declara. dicit bea. Tho. ij. ij. q. j. ꝙ noua edictio ſymboli neceſſaria eſt ad vitandum errores inſurgentes Unde ad illius auctoritatem pertinet ſententialiter determinare ea que ſunt fidei: vt ab oībus inconcuſſa fide teneatur ac tueatur. Hoc autem pertinet ad auctoritatem ſummi pontificis: ad quem maiores ⁊ difficiliores eccleſie queſtiones referuntur. Dicitur enim in decre. di. xvij. Et ſunt verba pelagij pa. ſcribētis his qui conuenerant ad illicitam conuocationem Jo. conſtantiñ. Multis de vno apoſtolicis ⁊ canonicis atq̃ eccleſiaſticis inſtruimur regulis non debere abſq̃ ſententia romani pontificis ꝯcilia vniuerſalia celebrari. Quapropter recte non concilium ſed veſtrum ꝯuenticulū vel cōciliabulum cenſeatur: ⁊ quicquid in eo actum eſt: irritum habeatur ⁊ vacuūꝫ. Et ita maiores ⁊ difficiliores queſtiones vt ſancta ſynodus ſtatuit ⁊ beata conſuetudo exegit: ad ſedem apoſtolicam ſemper referantur. ⁊. xxiiij. q. j. dicit Innoc. Quotiens fidei ratio ventilatur: arbitror omnes fratres ⁊ coepiſcopos non niſi ad petrum: id eſt ſui nominis ⁊ honoris auctoritatem referre debere: ꝙ per totum mundum poſ

ſit eccleſijs prodeſſe omnibus. Hec ibi. Ubi ⁊ chriſtus Lu. xxij. Petro dixit quem ſummum pontificem conſtituit. Ego pro te rogaui patrē vt non deficiat fides tua: ⁊ tu aliquando cōuerſus confirma fratres tuos. Et ratio huius eſt ꝫ Tho. quia fides vna debet eē totiꝰ eccleſie ſm illud. j. Cor. j. Idipſuꝫ dicatis omnes ⁊ nō ſint in vobis ſciſmata. quod ſeruari non poſſet: niſi queſtio de fide exorta determinaretur p̱ eum qui toti eccleſie preeſt. vt ſic eius ſententia a tota eccleſia firmiter teneatur. Et ideo ſequitur ꝙ ad ſolam auctoritatem pontificis ſummi pertinet noua editio ſymboli: ⁊ ſimiliter declaratio credendorum in dubijs occurrentibus: vt dictum eſt. vnde ⁊ Hiero. xxiiij. q. j. ſic ait ad damaſum. Hec eſt fides beatiſſime papa quaꝫ in catholica eccleſia didicimus quamq̃ ſemper tenuimus: in qua ſi minus perite aut parum caute forte aliquid poſitum eſt: emendari cupimus a te: qui petri ⁊ fidem ⁊ ſedem tenes. Si autem hec noſtra confeſſio apoſtolatus tui iudicio comprobatur: quicunq̃ me culpare voluerit: ſe imperitum vel maliuolum vel etiam non catholicum ſed hereticum probabit. Hec dicit Hiero. in quodaꝫ libello vbi exponit ſymbolum in fine. Et nota ꝙ eccleſia que errare non poteſt: ⁊ fides que non poteſt deficere: eſt eccleſia romana ⁊ fides romane eccleſie. Unde Hiero. Sācta romana eccleſia que ſemper immaculata permāſit domino prouidente a beato petro opem ferente: in futuro manebit ſine vlla hereticorum inſultatione: ſcilicet preualēte ſm glo. atq̃ firma ⁊ immobilis omni tempore perſiſtet. xxiiij. q. j. Hec eſt fides. Et. q. c. dicit Lucius papa. A recta fide ⁊ apoſtolico tramite propter vllam perturbationem nolite recedere. ſciens quia beati qui perſecutionem patiūtur propter iuſtitiam. Hec eſt apoſtolorum viua traditio: hec vera charitas que predicanda eſt ⁊ precipue diligenda fouenda ⁊ ab omnibꝰ fiducialiter tenēda hec ſancta ⁊ apoſtolica mater omnium eccleſiarum chriſtiana eccleſia q̇ p̱ dei omnipotentis gratiam a tramite apoſtolice traditionis nunquam erraſſe probatur: nec hereticis prauitatibus depr[a]uanda ſuccubuit ſed vt in exordio normam fidei chriſtiane percepit ab auctoribus ſuis apoſtolorum chriſti principibus illibata fide tenꝰ manet. Ubi glo. dicit ꝙ eccleſia que errare non poteſt: dicit nō papa ſed congregatio fidelium: qui ſcilicet tenent fidem quam docuit Pe. cum alijs apoſtolis. Et hec dicitur eccleſia romana ⁊ fides romane eccleſie: ſiue ſint rome ſiue alibi. Et pro hac orauit chriſtus. xxj. di. §. j. Et volūtate labiorum ſuoruꝫ non fraudabitur. Pelagius etiā papa dicit di. xxj. Quāuis vniuerſe per orbem

Eccleſia quare non dicitur papa: ſed ꝯgregatio fidelium.

catholice eccleſie vnus thalamus chriſti ſit: tamen ſancta romana eccleſia catholica ⁊ apoſtolica nullis ſynodancis conſtitutis ceteris eccleſijs prelata eſt: ſed euangelica voce domini ⁊ ſaluatoris noſtri primatum obtinuit. Tu es inquit Pe. ⁊ ſup hanc petram edificabo eccleſiam meam: ⁊ infra. Hec ergo prima ſedes Petri romana eccleſia non habens maculam neqȝ rugam: nec aliquid huiuſmodi glo. arguit ꝙ vbicunqȝ ſunt boni ibi eſt eccleſia. ¶ Et nota ꝙ macula poteſt referri ad hereſim ⁊ ruga ad ſciſma. vel eſt macula ad mortale quod qui habet etſi numero. Non tamen merito eſt de eccleſia: vt dicit Hierony. de peniten. diſtinc. j. eccleſia. Ruga intelligi etiam poteſt hereſis. Hinc etiam Hierony. ait. Quoniam vetus oriens inter ſe populorum furore colliſus indiſciſſam domini tunicam. ⁊ deſuper contextam minutatim per fruſta diſcerpit: ⁊ chriſti vineam exterminant vulpes inter lacus contritos qui non habent aquam ⁊ difficile vbi fons ſignatus ⁊ hortus ille concluſus ſit. poſſit intelligi Ideo mihi cathedram Petri ⁊ fidem apoſtolico ore laudatam cenſui conſulendã. inde nunc anime mee poſtulans cibum. vnde olim chriſti veſtimenta ſuſcepi. Neqȝ vero vaſtitas tanta elementi liquentis. ⁊ interiacẽs latitudo terrarum me a precioſe margarite potuit inquiſitione prohibere. Ubicunqȝ fuerit corpus congregabuntur ⁊ aquile: profligato a ſobole mala patrimonio apud vos ſolos incorrupta patrum omnino ſeruatur auctoritas. Ibi ceſpite terra fecundam dominici ſeminis puritatem centeno fructu refert. Hic obruta ſulcis frumẽta. lolium auenaſqȝ degenerant: nunc in occidente ſol iuſtitie oritur. In oriente autem lucifer ille qui ceciderat ſuper ſydera poſuit thronum ſuum. Uos eſtis lux mundi: vos ſal terre vos vaſa aurea ⁊ argentea. hinc vaſa teſtea: virga ferrea ⁊ eternum operiuntur incendium. Quãuis igitur tui me terreat magnitudo: tamen inuitat humanitas. A ſacerdote victimam ſalutarem. a paſtore preſidium ouis flagitio. Fatiſcat inuidia romani dominij ⁊ culminis recedat ambitio. Cum ſucceſſore piſcatoris xpi diſcipulo loquor: ego nullum premiũ niſi chriſtum ſequens beatitudini tue: ideſt cathedre Petri communione conſortior. Super illam petram eccleſiam fundatam ſcio. quicunqȝ extra hanc domum agnum comederit. prophanus eſt. Siquis in noe arca non fuerit peribit regnante diluuio. hec omnia Hierony. ad Damaſum papam. xxiiij. q. j. quoniã

¶ Titulus nonus. de diuina gratia.

¶ De duodecim proprietatibus diuine gratie ad ſimilitudinem lucis mãlis. Cap. j.

EMitte lucem tuam ⁊ veritatem tuam ipſa me deduxerunt ⁊ adduxerunt in montem ſanctum tuum ⁊ in tabernacula tua pſal. xlij. Conſiderans propheta neceſſitatem diuine gratie quam lucem vocat: quia ſine ea nullus ſeruatur: ⁊ vtilitatem: quia per eam homo bene operatur. ⁊ cauſalitatem: quia a ſolo deo datur. ſcḋm illud quod in alio ait Pſal. lxxxiij. Gratiam ⁊ gloriam dabit dominus: ⁊ non alius ideo ipſam lucem gratie a deo petit dicens. Emitte lucem tuam ⁊c. Loquens autem Jo. euangeliſta de verbo incarnato. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Et eſt ibi diſtributio accommoda ſi loquamur de lumine gratie Nam de lumine gratie non eſt verum ſimpliciter. Non enim omnes homines illuminantur a gratia vt infideles ⁊ iniqui qui chriſtiano nomine gloriantur. Sȝ quicunqȝ illuminantur nõ ab alio ꝙ a xpo illuminantur: qui quidẽ inquantũ deus dator eſt omnis gratie: vna cum patre ⁊ ſpirituſancto. inquantum vero homo receptor erat gratie. vnde dicitur Lu. ij. Gratia dei erat in illo. Et quia vnumquodqȝ quanto propinquius eſt principio influenti. tanto plus recipit de influentia eius: vt patet per exẽplum de appropinquante ad ignẽ ⁊ de flumine prope mare. Hinc eſt ꝙ anima chriſti propinquiſſima: immo vnita verbo dei a quo omnis gratia recepit copioſiſſime gratiam quaſi infinitam: ſcilicet quantum creatura eſt capax recipere. vnde ⁊ de ipſo intelligitur dictũ Jo. j. Non enim dat deus ad menſuram ſpiritum: ideſt gratiam ſpirituſſancti videlicet chriſto homini. Alijs quidem datur menſuratim ſcḋm determinatam virtutem. Sed chriſto a principio ſue conceptionis fuit datũ tanta. ꝙ in eo non potuit creſcere. Et ideo quando dicitur Luc. ij. Jeſus proficiebat etate ⁊ gratia: intelligitur non ſcḋm habitum interiorem ſeu apparentiam quia ſcḋm ꝙ creſcebat etate ⁊ ſtatura: ita faciebat opera que oſtendenbant maiorem gratiam ſanctitatis. Nos autem creſcere poſſumus quotidie per bona opera. Et ad hoc hortatur apoſtolus fideles dicens. ij. Cor. vj. Hortamur vos ne in vacuum gratiam dei recipiatis. In vacuum recipit ⁊ fruſtra qui in ea ſe nõ exercet vt augeatur. Et quia vt dicit philoſophus in. v. meta. Primum in vnoquoqȝ genere eſt regula ⁊ cauſa aliorum. ſcḋm ꝙ xps ſit primũ in genere recipiẽtium gratiam nos omnes accepimus gratiam de plenitudine eius vt ſcribitur. Jo. j. ſcȝ ex merito eius ⁊ exemplo eius non ꝙ de ſuo ſit aliquid diminutum.

¶ Eſt autem du/ .§.i.
plex gratia ſm.b.Tho.in ſumma. ⁊ alios do//
ctores:ſcilicet gratum faciens ⁊ gratis data.⁊
vtraqꝫ ſemper pleniſſime fuit in chriſto.Gra//
tia vtraqꝫ dicitur:quia gratis datur ⁊ ſine me/
ritis noſtris. Magna autem differentia eſt in
Nota ter vtrãqꝫ.Primo quia gratia gratum faciens
gr̃am eſt proprie bonorum:quia nullus ſine ea eſt ve
eē du/ re bonus:⁊ omnis bonus eaꝫ habet. Sed gra
plicem tia gratis data eſt cõmunis bonis ⁊ malis. Nã
prophete fuerũt aliqui boni vt Eſaias.Hiere/
remias.⁊ huiuſmodi.Alij mali.vt balaã.ſaul.
Alij miracula fecerunt vt apoſtoli. Fecerunt ⁊
magi pharaonis reprobi.Et ideo ꝙ quis eã nõ
habeat non habet triſtari.ex quo cum ea poteſt
eſſe malus ⁊ ſine ea bonus.¶ Secundo gra//
tia gratum faciens eſt quoddam donum ha/
bituale in anima ſm Tho.j.ij.q.cx. vel quidaꝫ
influxꝰ ſeu radius a diuina luce infuſus in ani
ma ad ſui vtilitatem. quod quidem ſemper p//
manet in anima faciens eam deo grataꝫ.⁊ ope
ra eius bona ⁊ meritoria. Semper dico perma
net:niſi quis ſe ea priuet.hoc autem accidit p
quodlibet mortale.Cum enim quis aliqđ eoꝝ
perpetrat ex toto amittit gratiam:nec eſt ĩ ſua
poteſtate eam recuperare.niſi deus ſua miſeri
cordia eam infundat quod facere ſolet.reuer//
tendo peccatorem ad penitentiam Ro.v.Iuſti
ficati gratis gratia ipſius.Alſo autem deus nũ
De gr̃a quam auſert boni gratiam ſine culpa ſua.Sed
gratis gratia gratis data diuiditur in nouem genera
data vt ponit apoſtolus.j.Cor.xij.Ubi ait. Diuiſio/
nes gratiarum ſunt.idem dominus ſcilicet da
tor earum.Alij datur per ſpiritum ſermo ſapi
entie.Alij ⁊c̃.Et huiuſmodi gratie non ſunt in
anima per modum habitus fixe:ſed per mo//
dum paſſionis tranſeuntis. Nam illi qui ſunt
veri prophete non habent continue propheti/
am in mente.vt prophetent ad placitum ſuuꝫ:
ſed quando ſpiritusſanctus tangit corda eorũ
Unde ⁊ heliſeꝰ dixit de ſunamite. Anima eiꝰ
in amaritudine eſt ⁊ dñs celauit a me. Siĺr q
faciũt miracl'a.nõ ſp pñt ea facere ad libitũ.Sꝫ
quãdo deus dat eis talẽ virtutẽ.Unde ⁊ ſub//
trahitur iſta gr̃a gratis data ſine culpa haben
tis.¶ Tertio differũt:q: gr̃a gratũ facientem
qui hꝫ oẽs eius partes.i.effectus ad ſalutẽ ne/
ceſſarios vꝫ virtutes que ab ea ꝓcedũt oẽs poſ
ſidet.Sꝫ gratiã gratis datã nulli ſimul habẽt
oẽs partes eius.Sed quis hꝫ ꝓpheciã. aliꝰ v'r
tutẽ faciẽdi miracula. alter ſermonẽ ſapientie
vel ſcientie.Et ſi aliquis haberet plura ex eis.
non ſimul ea habet.Solus chriſtus fuit q om
nem ⁊ ſummum gradum omnis gratie ſemp
habuit vtriuſqꝫ.Et hoc de pe.di.ij. querenduꝫ
⁊ Io.j.dicitur.Plenum gratie ⁊ veritatis. Qr
igitur gratia gratum faciens eſt illa que eſt no
bis neceſſaria ideo hanc poſtulat pſal.xlij. di.
Emitte ⁊c̃.Ubi tria nota. Precioſitatem eius
admirandam. ibi. Emit. lu. tuã ⁊ veri. tuam.
Operoſitatem eius conſectandam. ibi. Ipſa
me dedu.⁊c̃.Felicitatem exinde amplexandã.
ibi.Et ad.in ⁊c̃.

¶ Primum ſcili/ .§.ij.
cet nobilitas ⁊ precioſitas gratie patet ⁊ hoc ꝙ Gr̃a cõ
aſſimilaĩ luci. Emitte inquit lu.t.Sed quid p̃/ paratꝰ
cioſius luce eſſe valet:cum ipſe deus lux dicaĩ luci.
j.Io.j.Deus lux eſt ⁊ tenebre in eo non ſunt vl
le.Eſt tamen deus lux icreata ⁊ eſſentialis:gra
tia autem lux creata ⁊ accidentalis per quaꝫ ip
ſa lux icreata:ſeu v̾itas ⁊ v̾bũ diuinũ nob' mit
titur ⁊ habetur.vnde poſt lucem ſubdit.Et ve
ritatem tuam ſcilicet mitte.De ipſa gratia lo//
quens petrus in canoni.ſua ait. Maxima ⁊ p̃
cioſa nobis donauit ſcilicet deus vt ſimus di//
uine nature conſortes videlicet per lucem gra
tie.Sed vt magis clareſcat precioſitas gratie
notabimus.xij.proprietates eius ad ſimilitu//
dinẽ lucis materialis.Primo eſt primitiua in
exordijs.Secundo eſt multiplicatiua in me//
dijs.Tertio ẽ reductiua a deuijs. Quarto ẽ de
claratiua in dubijs.Quinto eſt letificatiua in
gaudijs.Sexto eſt penetratiua in diaphanis.
Septimo eſt ſtatim ſparſiua in ſpacijs. Octa//
uo eſt coinquinatiua a ſpurcitijs.Nono eſt il/
luminatiua in tenebris.Decimo eſt confortati
ua in egris.Undecimo eſt augmentatiua in ra
dijs.Duodecimo eſt decoratiua in eſſentijs.
¶ De primo dicit Sap̃.Primo omnium crea
ta eſt lux.quod declarat Moyſes di. ꝙ primo
dierum omnium dixit deus.Fiat lux. ⁊ facta ẽ
lux.Hanc lucem dicit magiſter in hiſto. ſcho.
fuiſſe quandam nubeꝫ lucidiſſimam que exer
cuit officium ſolis vſqꝫ ad quartam diem quã
do creatus eſt ſol.Sed alij ſubtilius dicũt hãc
lucem fuiſſe ſolem creatum tunc in forma ſua
ſubſtãtiali ⁊ mãli. Sed q̃rta die additã fuiſ/
ſe ei quandam proprietatem accidentalem cu
ius reſpectu dicitur factus cum luna ⁊ ſtellis
Aug.adhuc profundius dicit naturã angeli//
cam tunc formatam:ſcilicet luce gratie cõſũma
te ⁊ confirmatam in gloria ad deum conuerſaꝫ
⁊ ſeparatam a tenebris malorum qui de celo ce/
ciderũt.Quocũqꝫ modo accipiatur lux eſt pri/
ma in exordijs dierum. Sic lux gratie eſt pri//
mum donũ qđ cõicat deus creature rõnali: vt
valeat eũ poſſidere.Et ꝓpterea apl's in ſuis epi
ſtolis principiũ ſalutatiõis a gratia exordiĩ di.
Gr̃a vobis ⁊ pax a deo patre ⁊ a dño ieſu xp̃o.
Hãc eis p̄e omnibꝰ optãs vt p̄cioſiꝰ oibꝰ.Co/

ta enim virtus nature non poſſet vnam animā
ducere ad gloriā. Sed minimus gradus gra
tie eam perducit ad illam. Et iō bene dicit Am
bro. Potior eſt gratia q̄ȝ natura. de conſe. diſti.
ij. reuera. Secūdo lux eſt multiplicatiua in me
dijs. Uidemus enim q̄ de mane orto ſole lux
eius eſt in oriente in occidente meridie ⁊ ſeptē
trione. quinimmo ⁊ nocte quando ſol curſum
ſuum in hemiſpherio quod eſt infra nos. com
plet multiplicantur radij eius vſq̄ȝ ad celum ⁊
reuerberati in lunam ⁊ ſtellas. facit eas lumino/
ſas que ex ſe: ⁊ precipue luna non habet lumē:
ſed a ſole recipit. Et illa reuerberatio in lunam
facit nos videre lunam ⁊ ſtellas quādo aer ē ſe
renus. Sed non ita illuminat aereȝ ſicut in die
propter nimiam diſtantiā. In die autem cū ſol
apparet ſuper noſtrum hemiſpheriū ex reuer/
beratione radiorum eius ſuper terram illumi
natur aer vehemēter propter propinquitatem
aeris ad ipſam reuerberationem. Sed aer di/
ſtans multum a terra parum illuminatur ⁊ eſt te
nebroſus ſicut de nocte. Eſt ergo lux multipli/
catiua in medijs illuminatis. Lux auteȝ gratie
illuminat omnia opera noſtra que debite fiunt
vt ſint meritoria que ſunt tanquam media per
ueniendi ad patriam. Si loquitur: ſi comedit:
ſi ambulat: ſi operatur: ſi ad dormiendum ac
cedat debita intentione in omnibus meretur.
vnde Grego. Nec ſomnus ſanctorum vacat a
merito. Sine gratia autem nulla opera elemo/
ſyne: abſtinentie: ⁊ huiuſmodi: ſunt meritoria
vite eterne. Unde Augu. de pe. di. iij. Creden/
dum eſt vt cum gratia xp̄i deſtruxerit mala po
ra. i. peccata. etiam remuneret bona. ſ. que go
facit in ea. ⁊ que fecerat prius an̄ lapſum in pec
catum: verum quāuis bona facta extra gratiaȝ
non valeant ad vitam eternam. nō tamē debet
peccator dimittere quin oē bonuȝ qd̄ poteſt fa/
ciat: q: valent ad multa alia bona. ⁊ p̄cipue ad
diſponendum ad gratiā. Unde dicitur de tali.
de peni. diſt. v. falſas. Quicquid boni poteſt fa
cere hortantur vt faciat vt deus cor eius illu/
ſtret ad p̄niam. ſ. per gratiam. ¶ Tertio lux eſt
reductiua a deuio: ſicut ait ſaluator ⁊ experien
tia docet. Qui ambulat in nocte offendit: quia
lux nō eſt in eo. Jo. xij. Offendit aūt aliqd ipin
gendo vel lubricum patiendo vel cadendo: vl'
viam rectam dimittendo. Sed luce apparente
perpendit deuium callem ⁊ reducitur ad viaȝ
rectam. Nunq̄ȝ ī fuit aliquis ita ſapiens ſcien
tia naturali vl' morali qui non deuiauerit a via
recta virtutum ſine luce gratie exiſtens. Unde
dicunt reprobi in īferno. Errauimus a via ve/
ritatis. ſol iuſtitie non illuxit nobis. Sapiē. v.
Sic paulus cum fuit in tenebris ignorantie ex
tra lucem gratie deuiabat. perſequens chriſtū

cū fidelib⁹ ſuis arbitrat⁹ ſe in h̄ obſequȝ p̄ſtare
deo. Sȝ eo appropiquāte damaſco: vt caperet
xp̄ianos. circūfulſit eū lux de celo ⁊ p̄ſtrauit eū
auferendo ei ad tempus lucem corporalem: in
fudit ei lucem internam gratie ⁊ reuocatus eſt
ad viam veritatis ⁊ eſſe ſpiritualis. vnde dice/
bat. Gratia dei ſum id quod ſum. ⁊ ad Gal. j.
Cum autem placuit ei qui me vocauit per gra
tiam ſuā ꝯtinuo nō acquieui carni ⁊ ſanguini.
¶ Quarto lux eſt in dubijs certificatiua: quan
do eſt quis in tenebris ⁊ dubitat de aliquo qd̄
obijcitur viſui: ſi eſt vere quod exiſtimat ad lu/
cem certificatur. Sicut exempluȝ habemus de
duabus meretricibus contendentibus coram
ſalomone: quarum vna: ſcilicet vera mater ſu/
peruiuentis dicebat. Cum ſurrexiſſet mane vt
darem lac filio meo apparuit mortuus: ſed cla
ra luce deprehendi hunc non eſſe filium meuȝ
iij. Reg. iij. Sic lux gratie clarificat menteȝ in
dubijs: q: inſtigat hominem vt a ſapiente il/
luſtretur: ⁊ ſi non habet quem conſulat ipſum
lumen gratie docet. j. Joā. j. Unctio. ideſt gra/
tia ſpiritusſancti docebit vos de omnibus. ſcili
cet neceſſarijs ad ſalutem. Probat ex hoc bea.
Thom. j. ij. q̄ non poteſt quis extra gratiaȝ con
ſtitutus multum manere quin labatur in alia
mortalia. Cuius ratio eſt. quia frequenter oc/
currunt homini caſus repentini ⁊ dubij: in q
bus oportet ſubito capere determinationeȝ fa
ciendi vel non faciendi aliqd. nec habebit quē
conſulat. In repentinis autem cōmuniter ho/
mo operatur ſm̄ habitum preconceptum ⁊ fi/
nem ſibi preſtitutum. Qui autem eſt ex̄ gratiā
hȝ vitioſum habitū: ⁊ pro fine vltimo cōſtituit
ſcȝ aliud q̄ȝ deū. vnde ſm̄ habitū vitioſum deli
berat in dubio peccās ꝯtra deū. Et iō bene dic̄
ap̄ls ad Heb. xiij. Optimū eſt gr̄a ſtabilire cor
¶ Quinto lux eſt letificatiua. Prouerb. xv. lux
oculoꝝ letificat aīam. ⁊ Eccl's. xj. Delectabile ē
oculis videre ſolē. vn̄ ⁊ magi cū īſpexerūt lucē
ſtelle quā amiſerāt: vidētes ſtellā gauiſi ſūt gau
dio magno valde Mat. ij. Sȝ ⁊ aues videm⁹
q̄ de nocte ſilēt: cū aūt lux aurore exurgit inci/
piūt cātare modulis ſuis q̄ſi letātes. Nullū ta
le gaudiū q̄le adminiſtrat lux gr̄e pp̄ qd̄ de ſa/
pietia q̄ ē lumē gr̄e dr̄. Sap. viij. Nō hȝ amari/
tudinē ꝯuerſatio: illi⁹ neq̄ȝ tediū ꝯuict⁹ illi⁹: ſȝ
gaudiū. ¶ Sexto ē penetratiua ī diaphanis.
Nā cū corp⁹ ſolare ſit ī celo qd̄ ē ſolidū: radius
eius penetrat eos ſicut etiam penetrat feneſtrā
vitreā intrans domū abſq̄ȝ ſciſſione eius. Un/
de dicitur Eccli. xliij. Sol illuminans per om/
nia reſpexit. Sic gr̄a ſpiritusſancti facit pene/
trare omnia ſm̄ illud ap̄li. Sp̄us oīa ſcrutatur
etiam p̄funda dei. Facit etiā ſcrutari totā vitā
ſuā. ⁊ nō ſolū pctā magna: ſȝ minimas cogita/

tiones ⁊ affectiones inordinatas recognoſcēs
defleт. Accidit de gratia copioſa ſicut de radio
ſolis: in quo in aliquo loco reuerberante appa
rent innumeri atomi: ideſt. minutiſſimi pului
ſculi. vbi autem radius non reuerberat: nullus
talis apparet. Ita vbi radius gratie illuſtrat.
mens innumeros in ſe defectus cognoſcit. Ex
emplum de Paulo qui cum dixiſſet. Plus oī/
bus laboraui: non autem ego: ſꝫ gratia dei me
cum ait. j. ad Ti. j. Venit ieſus peccatores ſal/
uos facere: quorum primus: ideſt maximꝰ ego
ſum. ¶ Septimo lux ſubito ſpargitur. Cū eniꝫ
de mane ſol oritur: ſubito radius eius diffun//
ditur vſqꝫ ad occidentem ſine mora. Propte//
rea dixit dominus ad Job. Si ſcis per quaꝫ vi
am ſpargitur lux. q. d. non vales ſcire. quia nō
paulatim: ſed ſubito diffundit radiuꝫ. Sic gra
tia ſpiritusſancti facit hominem promptum ⁊
velocem: non tardum ad bene faciendum. In
cuius ſignum dicitur Act. ij. Factus eſt repen
te de celo ſo. tanqꝫ adue. ſpiritus vehe. Vbi di/
cit glo. Neſcit tarda molimina ſpiritusſancti
gratia. Et ex hoc poteſt quis aliqualiter conie//
cturare ſi gratiam dei habet. quia vt dicit phi/
loſophus in lib. ethi. Signum habitus acqui/
ſiti eſt prompte ⁊ faciliter operari. ¶ Octauo
lux preſeruat a ſpurcitijs. nam radius ſolaris
tranſiens per lutum ⁊ quecunqꝫ immunda nō
coinquinatur: ſed permanet in ſua puritate. ſi/
militer gratia que eſt in ſacramentis que admi
niſtrantur per malos miniſtros. vtiqꝫ non ma
culatur vel minuitur propter malitiam mini//
ſtrorum. Et hoc eſt quod ait Aug. j. q. j. Spiri/
tualiter virtus ſacramenti vt lux puriſſima ꝑ
immundos tranſiens non coinquinatur. Sed
⁊ illi qui habent dei gratiam dum in ea perma
nent. etſi cōuerſent iter peſſimos cōſeruant in ſua
bonitate. ⁊ nō ꝑmittūt ſe maculari malis exem
plis alioꝝ. Sine grā ēt loca ſolitaria nō ꝑſer//
uāt a peccatis qđ Gre. oſtendit di. Quelibꝫ oc
culta loca animam ſine gratia ſaluare non poſ
ſunt: ſcilicet a peccatis. Nam ⁊ loth in ciuitate
ſodomorum iuſtus fuit in gratia: ſcilicet per//
manens: in monte peccauit diſtin. xl. quelibet.
¶ Nono lux eſt illuminatiua: ⁊ per conſequēs
expulſiua tenebrarum. Non eſt enim aliud te/
nebra qꝫ priuatio lucis Eſa. ix. Ambulantibus
in regione vmbre mortis: lux orta eſt eis. que
ſcilicet tenebras tolleret. Lux gratie ſine dubio
tollit omnem tenebram peccati mortalis. quod
vtiqꝫ obtenebrat mentem ⁊ perducit ad tene//
bras infernales. Quiuis enim gratia gratum
faciens compatiatur ſecum venialia: nec ea ſp
tollat: nullum tamen mortale ſecum patitur: ſꝫ
quodlibet expellit immediate vt ſuum contra
rium omnino. vnde apoſtolus ad Ti. ij. Juſtifi

cati gratis gratia ipſius. Juſtificatur autem qs
per expulſionem ſeu remiſſionem peccatorum
⁊ hoc eſt per gratiam. Illuminat quoqꝫ mentē
de agendis. Ad tit. j. Apparuit gratia dei ſalua
toris noſtri ⁊c. Et de conſe. diſt. iiij. Placuit: di
citur per gratiam: aperitur nobis intelligētia
mandatorum dei. ¶ Decimo eſt lux conforta/
tiua ſeu corroboratiua egris. Patet per experi
entiam: quia de nocte quando radius lucis ſo
laris non eſt ſuper terram: infirmi deterius ſe
habent. Quando etiam aer eſt pluuioſus vel
nebuloſus: etiaꝫ ſani ſunt magis debiles qꝫ cū
aer eſt ſerenꝰ ⁊ clare illuminatus. Sic lux gra/
tie fortificat hominem ad bene operandū Ro.
viij. Ipſe ſpiritus adiuuat infirmitatem noſtrā
ſcilicet gratia ſua. vnde Aug. Sine ipſo operā
te vt velimus ⁊ cooperante vt faciamus: nulla
bona opera valemus. Operatur autē ſꝫ Tho.
per gratiam ⁊ cooperatur. Et pro heretico ana
thematizatur qui aſſerit ꝙ gratia ſolum docet
quid agendum: vel iuuat ſolum vt melius bo
na faciamus: ſed etiam ſine ea poſſumus bene
⁊ meritorie facere. Ipſa gratia tanti vigoris eſt
⁊ ita corroborat: vt minimus gradus eius ſit
ſufficiens ad vincendum omnem tentationem
⁊ ſufferendum omnem tribulationem mundi
ſequendo inſtinctum eius. vnde ⁊ Paulo ſti//
mulum ſiue tentationem carnis patienti. ſm
Greg. in moral. Siue infirmitatis corporalis.
ſm Aug. ſuper pſalterium dictum fuit. ij. Cor.
xij. Sufficit tibi gratia mea: ſcilicet ad vincen/
dum tentationem ⁊ ſufferendum infirmitateꝫ
¶ Vndecimo lux eſt augmentatiua in radijs
quia augetur a mane in meridieꝫ. Vnde Eccli.
Dies diem ſuperat ⁊ lux lucem. maior enī lux
appret ſeu magis illuminatur aer hora tertia
qꝫ prima: ⁊ in meridie magis hora tertia. quia
radius ſolaris magis directe reuerberat terrā
Sic lux gratie continue augetur vel habitua/
liter vel diſpoſitiue. ab electis per quodlibꝫ vir
tuoſum opus diſpoſitiue augetur: ſicut ⁊ cor/
pus humanum per quālibet comeſtionem di/
ſponitur ad augendum dum eſt in ſtatu aug//
menti. etſi non actu augeatur per quālibet. ꝓ
uerbio. iiij. Juſtorum ſemita quaſi lux ſplēdēs
proficit ⁊ creſcit vſqꝫ ad perfectum diem. Expo
nit Greg. ſuper Ezech. de conuerſatione electo
rum dei qui creſcunt per bona opera in gratia
vſqꝫ ad diem claram glorie. Infiniti ſunt gra/
dus gratie: ⁊ quanto quis magis in ea profi//
cit: tanto magis videt quantum ſibi deeſt. ⁊ iō
laborat vt creſcat cognoſcens precioſitateꝫ eiꝰ
⁊ vt dicit Bern. In via dei non procedere eſt
deficere. Hinc ⁊ apoſtolus ad Phil. Que retro
ſunt oblitus ad brauium ſequor ſuperne voca
tionis. ¶ Duodecimo lux eſt decoratiua cor/

poꝛum. Dicitur enim coꝛpus pulchꝛum quod
habet debitam membꝛoꝛum pꝛopoꝛtionem cū
quadam refulgentia. Unde etſi coꝛpus eſſet be
ne pꝛopoꝛtionatū non haberet claritatē: ſicut
coꝛpoꝛa thēucroꝛum vel ethyopum non eſſent
pulchꝛa. Et ideo vt dicunt doctoꝛes vt opera
ſua que facturus erat pulchꝛa apparerent: incho
auit a luce. Ita ꝛ lux gratie decoꝛat opa huma
na lumen rationis cum quis operatur ſm̄ ean
dem aliquantulum decoꝛat: ſed non perfecte.
Sed lux gratie additum perfecte. vnde apoſto
lus. Eramus aliquando tenebꝛe: nunc autem
lux in domino. vt filij lucis ambulate ſicut et
chꝛiſtus docuit lux vera filios ſuos dicens. ſic
luceat lux veſtra coꝛam hominibus ꝛc̄. Mat.
v. ꝛ Sap. iiij. dicitur. O q̄ꝫ pulchꝛa eſt caſta ge
neratio cum claritate. Generatio caſta eſt opera
tio generata ſeu pꝛocedens ab intellectu: vt a
viro legitimo ſeminante voluntate bonum co
gnitum vt in vxoꝛem: non in ſenſualitatem an
cillam per erroꝛem. quia tunc adultera. Et ta-
lis operatio rationis cum claritate gratie vtiqꝫ
eſt valde pulchꝛa. Quid pulchꝛius vita chꝛiſti
anoꝛum? Hinc beatus Ambꝛo. in hexamerō.
Illa anima a deo pingitur que habet in ſe vir-
tutum gratiam renitentem ſplendoꝛemqꝫ pie
tatis. Illa anima bene picta eſt in qua elucet di
uine operationis effigies. Illa anima bene pi-
cta eſt in qua eſt ſplendoꝛ gloꝛie ꝛ paterne ima
go ſubſtantie. ſm̄ hanc imaginē que refulget
pictura pꝛecioſa eſt de pe. di. ij. illa. Cum ipſa
ergo luce gr̃e mittit a deo veritas dei filius.

¶ Secundū prin- .§. iij.

De gr̃e oppoſita ꝛc

cipale: ſcilicet operoſitas que ab ea ſequitur no
tatur cum dicitur. Ipſa me deduxerunt: ipſa
ſcilicet gratia ꝛ veritas. de vno ad aliud me du
xerunt. Et que ſint iſte vie per quas gratia du-
cit oſtendit pſal di. Ibunt de virtute in virtutē
ideſt de opere vnius virtutis ad opus alterius
virtutis. Non enī decet ſemper ſe exercere in
opere vnius virtutis. Sed aliquando in opere
fidei: quandoqꝫ in opere ſpei: quandoqꝫ in ope
re charitatis. vel de virtute infuſe per gratiam
que ſubito generatur in virtutem acquiſitam
habituatam per conſuetudinem. Ex operibus
enim frequenter multiplicatis caſtis ꝛ conſtan
tibus perſeuerando efficimur caſti iuſti. foꝛtes
ꝛ huiuſmodi. Uel de vna eadem virtute imp-
fecta: in virtutem perfectioꝛē. Nemo enim re
pente fit ſumm⁹: ſed a minimis quiſqꝫ incho-
at vt ad maioꝛa perueniat. Gradus enim eē in
virtutibus pulchꝛe ꝛ diffuſe oſtendit Greg. de
pe. di. ij. Dum ſanctam eccleſiā. ibi vide.

¶ Quātū ad ter- .§. iiij.

tium pꝛincipale quod eſt conſecutio eterne fe
licitatis ait. Adduxerunt: ſcilicet demū in moꝛ
tem ad montem ſanctum tuum altiſſimū glo
rie. vbi ſunt plures manſiones differentes: ſci
licet premioꝛum. ꝛ hec ſunt tabernacula dei in
quibus habitat in gloꝛia. Nā ait pſal. lxxxiij.
Gratiam ꝛ gloꝛiam dabit dominus: quia gra-
tia ducit ad gloꝛiam. ¶ Notandum autem q̄
gratia ſumitur multiplex. vt notat Archi. poſt
Alexan. ſuper. c. gratia. j. q. j. ¶ Pꝛimo modo
dicitur gratia donum dei increatum quod gra
tis datur nobis: ideſt ipſe ſpiritusſanctus gra-
tis datus de qua poteſt intelligi illud apoſtoli.
Gratia dei in me vacua non fuit. ¶ Secundo
dicitur gratia donum in nobis concreatum.
j. q. j. ſumus ad imaginem dei. ꝛ hoc eſt cōmu
ne omnibus hominibus: de qua poteſt intelli-
gi illud apoſtoli. Gratia dei ſemper in me ma-
net. Non enim poteſt hoc tolli cū naturale ſit
¶ Tertio dicitur gratia donum infuſū a deo
faciens animam deo gratam ꝛ operacius me
moꝛia. de qua dicitur ad Ro. vj. Gratia dei vi-
ta eterna ſcilicet habetur. ¶ Quarto dicit̄ gra
tia pꝛimus effectus gratie pꝛedicte poſt lapſū
ideſt remiſſio peccatoꝛum. ꝛ ſic ſumitur in pn-
cipio epiſtolarum pauli cum dicitur. Gratia vo
bis ꝛ pax a deo patre ꝛc̄. dicit glo. ideſt remiſ-
ſio peccatorum ꝛ recōciliatio ad deū. ¶ Quin
to dicitur gratia pꝛimus habitus virtutis in
quo manifeſtatur gratia: ideſt fides. ad Heb.
xiij. ¶ Optimum eſt gratia ſtabilire coꝛ. glo.
i. vt habeamus fidem perfectam. ¶ Sexto dicit̄
gratia donum pꝛerogatiue gratie ſeu dignita-
tis. vt ſacer oꝛdo. j. ad Ti. iiij. Noli negligere
gratiam que data eſt tibi per impoſitionē ma
nus pꝛeſbꝛi. ꝛ de hac intelligitur illud. c. j. q. j.
gratia. infra. c. iij. ꝛ. j. ti. xv. c. xix. ¶ Septimo
dicitur gratia gratie ſignum ſeu gratis data.
vt pꝛophetia: operatio miraculoꝛum. ꝛ huiuſ
modi. de qua. j. Coꝛ. xij. Diuiſiones gratiarum
ſunt idem vero dominus ꝛc̄. Illa enim opera
ſunt ſigna q̄ in tali ſit gratia. non tamen ſem-
per poſito ſigno ponitur res. ¶ Octauo dici-
tur gratia quodcunqꝫ donum alteri commu-
nicatum non tamen omnibus: ſiue tempoꝛale
vt diuitie: ſiue ſpirituale vt ſcientia. Et de hac
dicitur. j. Pe. iiij. Unuſquiſqꝫ ꝑut accepit gra
tiam in alterutrum illam adminiſtrantes vbo
ni diſpēſatoꝛes multifoꝛmis gratie dei. ¶ No
no dicitur gratia vita eterna. quia maxime gra
tis datur: iuxta illud Jo. j. De plenitudine ei⁹
nos oēs accepim⁹ grāꝫ ꝑ grā glo. i. grām glo-
rificatiōis ꝑ grā ſctificatōis. ꝛ zach. iiij. Exeq̄t
gratiam gratie. ¶ Decimo dicitur gratia que
dam virtus moꝛalis que a philoſophis dicit̄
gratitudo ſcilicet de beneficijs receptis. apoſto

De glo accept ne m tiplici

lus.ij.ad Theſ.ij. In oib⁹ gratias agite. ¶ Un decimo dicitur gratia beniuolentia alicui⁹ ad alterum. Sic dicitur in Gen.xxxix. ꝙ Joſeph inuenit gratiam coram domino ſuo. ⁊ poſtea coram principe carceris. Ad omnia iſta poteſt adaptari illud.ij.Cor.vj. Hortamur vos ne in vacuum gratiam dei recipiatis. De noe ēt dᷓ Gen.vj. ꝙ inuenit gratiam coram domino. ideſt beniuolentiam.

¶ De eſſentia gratie. Capitulum.ij.

Gratia gratuȝ faciens qd ſit — **G**ratia gratuȝ faciens eſt quedam qualitas ſeu habitus ſupnaturalis infuſa a deo in eſſentia anime.vt in ſubiecto.ſine merito creature:realiter differens a virtutibus infuſis:faciens creaturam deo gratam:⁊ opera ab ipſa procedentia vite eterne meritoria.

¶ Ubi primo ſciendum ſm.b. Tho.j.ij.q.cx. ar.j.ꝙ gratia ſm communem modum loquendi tripliciter conſueuit accipi.

Acceptio triplex — ¶ Primo modo pro dilectione alicuius ſicut conſueuimus dicere. Iſte miles habet gratiaȝ regis.i.rex habet eum gratum ⁊ amat. ſm ꝙ dicitur Gen. xxxix. ꝙ dominus dedit gratiam Joſeph in conſpectu principis carceris. ¶ Secundo modo ſumitur pro aliquo dono gratis dato.ſicut conſueuimus dicere. Ego facio tibi talem gratiaȝ propter quod dicitur Eccli.xxix. Gratiam fideiuſſoris ne obliuiſcaris:ideſt ſeruitium fideiuſſoris. ¶ Tertio modo pro recompenſatiõe beneficij gratis dati.ſm ꝙ dicimur gratias agere ⁊ habere pro beneficijs. Ad quod etiam apoſtolus hortatur.ij.ad Theſ.ij.di. In omnibus gratias agite. Horum trium ſecundum dependet ex primo. Ex amore enim quem aliquis habet ad alium ⁊ gratum habet prouenit ꝙ dat ſibi aliquod donum gratis. Ex ſecundo ꝓcedit tertium:quia ex beneficijs gratis receptis conſurgit gratiarũactio. Quantum ad duo vltima manifeſtum eſt ꝙ gratia ponit aliquid in eo q gratiam accepit primo ſcilicet ipſum donum gratis datum.ſecundo ipſius recognitionem. Sed quantum ad hoc eſt differentia inter gratiam dei ⁊ gratiam hominis.nã qꝛ bonũ creature eſt ex volũtate diuina:ideo ex dilectõe dei qua vult creature bonũ ꝓfluit aliqd bonuȝ in creaturã. Sȝ volũtas hoīs mouet ad amandũ ex bono preexiſtẽte in rebus. Et inde eſt ꝙ dilectio hoīs nõ totalr cauſat bonitatẽ rei.ſȝ preſupponit eam in toto vel in parte. Patet igitur ꝙ quamlibet dei dilectionem ſequitur aliquod bonum in creatura creatum: ſed quandoq; non tamen dilectioni eterne bonum coeternum: ſed ſm huiuſmodi boni differentiam differens.

¶ Cõſideratur di- .§.i.
lectio dei ad creaturã duplex. Una qdẽ cois ſȝ quã diligit oĩa q̃ ſunt.vt dᷓ Sap.xj. Alia ſpecialis ſȝ quã trahit creaturã rõnalẽ.ſ.ꝯditionem nãe ⁊ participationẽ diuini boni. Et ſȝ hãc dilectionẽ dᷓ de⁹ aliquẽ diligere ſimplr:qꝛ ſȝ hãc dilectionẽ vult de⁹ ſimplr creature bonũ eternũ qd eſt ipſe.ſic igit̃ p hoc qd dᷓ hoiem grãm dei hᷓe:ſignificat̃ quoddã ſupnaturale a deo ꝓueniẽs in hoīe. Qñq; tñ grã dei dᷓ ipſa eterna dei dilectio:ſed de grã habituali que eſt in hoīe nunc eſt ſermo que grã dᷓ quia gratis datur a deo ſine meritis recipiẽtis. Gratia aũt tertio modo accepta ſcilicet pro recognitione beneficij eſt virtus moralis.de qua ſupra in titu. de iuſtitia in ca.de gratia.

¶ Quod autem .§.ij.
gratia ſit quedam qualitas in aĩa oñditur per — Grã eſt q̃litas in aĩa
hoc quod dicit glo.ſup illud ps.ciij. Exhilaret faciẽ in oleo. Gratia eſt nitor anime ſcim cõciliãs amorem. Nitor aũt anime eſt quedaȝ qualitas.ſicut pulchritudo corpis eſt qualitas. Sȝ pro huius declaratione dicit.b.tho.j.ij.q.cx. ar.ij.ꝙ vt dictum eſt in eo que dᷓ gratiam hᷓe. ſignificat̃ eſſe quidam effectus grauitate volũtatis dei. Ex gratuita autẽ voluntate dei hõ iuuatur dupliciter. Uno modo inq̃ztum anima hoīs a deo.ad aliquid cognoſcendũ.volendũ: vel agendum illuminatur. Et hoc mõ ipſe gratuitus effect⁹ in hoīe nõ eſt q̃litas:ſed quidaȝ motus anime a deo. Alio modo adiuuatur hõ ex gratuita dei voluntate ſm ꝙ aliquod habituale donum a deo aīe infunditur. Et hoc idõ. qꝛ non eſt conueniens ꝙ deus minus ꝓuideat his quos diligit ad ſupernaturale donũ q̃ȝ creaturas quas diligit ad naturale bonum conſequendum. Creaturis aũt naturalibus ſic prouidit.vt non ſolum moueat eas ad actus naturales:ſed etiã largit̃ eis formas ⁊ virtutes quaſdam naturales que ſunt principia actuuȝ.vt ſȝ ſeipſas inclinentur ad hmõi motus.⁊ ſic mot⁹ quibus a deo mouent̃:fiunt creaturis gñales ⁊ faciles.ſm illud Sap.viij.c. Diſponit omnia ſuauiter. Multo igitur illis quos mouet ad cõſequendũ bonum ſupnaturale eternũ infundit aliquas formas ſeu qualitates ſupernaturales ſm quas ſuauiter ⁊ prompte ab ipſo moueant̃ ad bonum eternum conſequendum. Et ſic donum gratie qualitas quedam eſt.
Gratia dei in animã agit — Agit autem grã in animam per modum cauſe formalis.ſicut albedo facit album iuſtitia iuſtum. Et ſm ꝙ anima impfecta participat diuinam bonitatem.ipſa participatio diuine bonitatis que eſt gratia imperfectiori modo habet eẽ in anima

ri ei quem timet. Donum pietatis expellit ſpiritum inuidie: que crudelis eſt. ⁊ non poteſt pati alios bona habere: ſed potius appetit ſui malum cum priori malo proximi. Spiritus ſcientie repellit ſpiritum ire: que impedit animū ne poſſit cernere verū: ad qđ ſcientia attēdit. Spiritus conſilij fugat ſpiritum auaritie: que nec conſilia nec mandata dei ſinit implere: qui iubet vel conſulit pauperibus indigentibus ſubueniri: ſed ſibiipſi congregat totum. Spiritus fortitudinis illuminat ſpiritum triſtē accidie: que propter tedium laboris ſubterfugit viriliter bona operari infirmitate victus ſenſualitatis. Spiritus intellectus remouet ſpiritū gule que mentem offuſcat vt nil ſpirituale valeat intelligere: fumoſitatibus repleto cerebro. Tādem ſpiritus ſapientie obruit ſpiritum luxurie: que figens ſe in cadaueribus fetidis vt ibi paſcatur ad arcam eccleſie neſcit reuerti vt columba: vbi ſunt cibaria optima ⁊ ſuauiſſima. Et guſtata ſuauitate ſpiritus quod fit per ſapiētiam: deſipit omnis caro ait Bernardus. ideſt omnis delectatio carnalis.

¶ Hec ſeptem do/ .§.v.

Septē dōa ſpiritusſcti ſignata per ſeptem colūnas.

na ſunt ſeptem colūne: de quibus dicitur Prouer. ix. Sapientia edificauit ſibi domum: exciđit colūnas ſeptem. i. ſeptem dona ſpiritusſancti que ab ipſo procedunt ad firmandā domū conſcientie quā edificauit diuina ſapientia ad habitandum ibi. ⁊ correſpondent ſeptem verbis que ipſa ſapientia incarnata dixit in cruce docens hominem ad bene viuendū. Nā verbum primum. ſ. pater dimitte illis: correſpondet dono cōſilij quo ſuggeritur homini non ſolum non facere vindictam de inimicis: ſed benefacere ⁊ orare pro eis. Secundū verbum. ſ. hodie mecum eris in paradiſo. Luc. xxiij. correſpondet dono ſapientie quo guſtantur bona paradiſi. Tertium verbum. ſ. mulier ecce filius tuus. Joā. xix. ad pietatem pertinet: que precipue parentibus ꝓuidet. Quartum verbum. ſ. deus deus meus vt qđ dereliquiſti me Matthei. xxvij. ad donū fortitudinis reſpicit: quo etſi multum quis affligitur: non tñ deſcendit de cruce afflictionis: ſed ad deum recurrit petens ne derelinquatur. Quintum verbū: ſitio. Joā. xix. correſpondet dono ſciētie quo quis ſitit ſcire que ſue expediunt ſaluti. Sextum conſummatū eſt. Joā. xix. donum intellectus inuocat quo intelliguntur que in ſcripturis figurata erant de filio hominis eſſe cōſummata. ideſt impleta. Ultimū autē v̄bum. Pater in manus tuas cōmendo ſpiritū meū. Lu. xxiij. dono cōgruit timoris: quo vt bonus filius totū ſe ſubijcit ⁊ cōmittit deo. His verbis ⁊ donis quaſi ſeptem colūnis ſuſtentatur anima ne corruat.

¶ Hec dona ſunt .§.vi.

Septē dōa ſpiritusſancti figurata per ſeptem mulieres.

ſeptem mulieres in figura de quibus dič Eſa. iiij. c. Apprehendent ſeptē mulieres virū vnū. dicentes. panē noſtrū comedemus ⁊ veſtimētis noſtris operiemur: tñ inuocet nomē tuum ſuper nos. Mulieres dicunt dona. non ꝓpter ſexū: ſed ꝓpter fecunditatē bonorū operū que producunt. Jlle apprehendūt virum vnū. ideſt xp̄m ſm beatū Hiero. perfectū in omni ſanctitate in quo pleniſſime quieuerūt. Jlla dona cū ſint habitus quidam cooperiūt ⁊ ornant aiam ac etiam habent ſecū panē refectionis. Unde ⁊ ipſa dona figurantur etiam per ſeptē panes quibus xp̄s pauit turbas. Matth. xv. Qui ſūt ſeptem beatitudines ꝑtinentes ad doctrinam noui teſtamēti: quas xp̄s docuit diſcipulos in monte. Sicut quinq; panes hordeacei quibus altera vice pauit xp̄s quinq; milia hominū in monte. Jo. vj. ſignificat doctrinā veteris teſtamenti. quinq; ſcilꝫ librorum moyſi: quam xp̄s frangens ⁊ ſpūaliter exponens fideles paſcit.

Per ſeptem panes. hordeaceos.

Per donum enī timoris habetur primus panis. ſ. paupertas ſpiritus. q: per timorē humiliatur qs ⁊ ſubijcit ſe deo timendo iudicia eius. Per pietatem habetur ſcđs panis. ſ. mititatis. ideſt manſuetudinis. q: per pietatem quam dicit Job eſſe cultum dei: homo miteſcit ⁊ fit māſuetus ad audiendū verbum dei: acquieſcens ſcripturis in his que ſunt ſupra rōnē. Per ſcientiam habetur tertius panis. ſ. beatitudo luctus. Qui enim addit ſcientiam: addit ⁊ dolorem. Eccle. j. q: ſciēs peccata ſua ⁊ pericula mūdi ⁊ miſerias hominum non pōt non lugere. Per donum fortitudinis habetur quartus panis. ſ. eſuries ⁊ ſitis iuſtitie. i. bonorū operum. Nam fortis propter deſiderium qđ habet ad virtuoſa opera (⁊ hoc eſt eſuries ⁊ ſitis) maiora ſcilicꝫ ⁊ minora opera ardua exponit ſe ad omnem laborem ⁊ viriliter ſuſtinet. Per donum conſilij habetur quintus panis: ſcilicet miſericordie. Hoc enim conſulit intus ſpiritusſanctus: vt miſericordiam exhibeat proximo ſpiritualem ⁊ corporalem: etiam vbi ex precepto non teneretur vt miſericordiam ipſe exinde cōſequatur. Per donum intellectus habetur ſextus panis: ſcilicet mundicie cordis. Nam vt ait ſaluator. Uos mundi eſtis propter ſermonem quē locutus ſum vobis. Jo. xiiij. Scriptura enim ſacra lecta ⁊ intellecta mundificat cor. Per donū ſapientie habetur ſeptimus panis. ſcilꝫ pacis. Beati pacifici: qm̄ filij dei vocabuntur. Nam per ſapiētiam guſtatur ipſe chriſtus qui eſt pax noſtra: ⁊ inde cum omnibus querit pacem: ⁊ in omnibus requiem inuenit.

Figurã tur etiã per ſe / ptẽ ocu los.

¶ Hec ſunt ſeptez.§.vij. oculi ſuper lapidem vnum.ſ.xp̄m ⁊ quemlibꝫ virum conſtantez qui habẽt nos illuminare ⁊ dirigere in ſacramẽtis ⁊ per ſacramẽta ſeptem eccleſie. Quãuis enim gratia ſeptiformis reci/ piatur per quodlibet ſacramẽtum vel augeatur: tamen qẟlibet donum pōt adaptari vni ſacra/ mento. Per baptiſmum enim homo credẽdo incipit timere deum offendere ⁊ eũ revereri. Per cōfirmationez roboratur in dono fortitu dinis ad confitendum publice ſine erubeſcen/ tia fidem xp̄i cum expedit. Per eucbariſtiam que dicitur ſacramẽtuz pietatis: donũ pietatis exercetur pie credendo ⁊ colendo deum ſuuz in ea. Ad vere penitendum exigitur donũ ſciẽ tie: vt ſciat cognoſcere ⁊ diſcernẽ peccata ſua confiteri: ⁊ a quibus oportea cauere. In ordi/ ne ſacro exercetur donum conſilij dum ipſum habẽtes ſeruant ꝯſilium caſtitatis. ⁊ alijs. ſcilꝫ populo habent conſulere de his que expediũt ſaluti animarum ſuarum. Donum intellectus docet qui vtuntur ſacramẽto matrimonij quã/ tam rem ſpiritualem ſignificet: vt non vtantur eo ſicut equus ⁊ mulus quibus nō eſt intelle/ ctus: ſed ad prolem ſuſcipiendam: vel fornica/ tionem vitandam in ſe vel conſorte. Per ſacra mentuz extreme vnctionis preparatur anima magis ac magis ad fontem ſapiẽtie. vt relicto affectu preſentis vite. quemadmoduꝫ ceruus deſiderat ad fontes aquaruꝫ eterne ſapientie.

¶ De diſtinctionibus donorum ſpũſſancti a ṽtutibꝰ infuſis: ⁊ de neceſſitate eoꝝ ⁊ ꝯnexiõe.

Capitulum.ij.

Dona ſpiritusſan/ cti ſunt diſtincta realiter a virtuti/ bus infuſis ⁊ neceſſaria ſunt oĩa ad ſalutem. ⁊ ſunt quidaꝫ habitus anime. Cōnexa ſunt adinuicem. ita ꝙ vnũ non poteſt haberi ſine alio. Septẽ ſunt ⁊ non plura nec pauciora. Dignitas eorum attendit̃ ſꝫ enu merationem. incipiendo tamẽ a ſuperioribus: ſcilꝫ a ſapiẽtia. In patria remanent in btis. Et comparando ea virtutibus nobiliora ⁊ perfe ctiora ſunt cardinalibus: ſed inferiora theolo gicis ṽtutibꝰ. Hec oĩa ſꝫ be. Tho.j.ij.q.lxviij.

De va/ rijs opi nioni/ bus ſu/ per diſtin ctione donoꝝ a ṽtuti bus in/ fuſis.

¶ Quantum ad pri/ .§.j. mum ponit be. Tho. vbi ſupra varias ſuper h̄ opiniones. Aliqui enim dixerunt ꝙ dona non diſtinguuntur a virtutibus: ſed virtutes dicũ tur inquãtum perficiunt hominẽ ad bene ope randum. Dona autem inquãtum a deo cauſan tur tales habitus. Alij vero dixerunt in h̄ dif ferre virtutes a donis: quia dona perficiunt li berum arbitrium ſm ꝙ facultas rationis. ſed virtutes perficiunt liberum arbitriũ ſm ꝙ eſt facultas voluntatis. Tertij dixerũt ꝙ dona dif ferunt in hoc a virtutibus: q: virtutes perfici/ unt hominem ad bene operandum: ſed dona ad reſiſtendum tentationibus. Quarti poſue/ runt in hoc eſſe differentiam inter ea: q: virtu tes perficiunt hominem ad bene operandum ſimpliciter: ſed dona ad hoc ordinãtur vt per ea conformemur chriſto. precipue quãtum ad ea que paſſus eſt. Sed omnes iſtas opiniones reprobat bea. Tho.j.ij.q.lxviij.ar.j. rationem aſſignans reprobationis. ibi potes videre. Et ponit ipſe quintuꝫ modum dicendi quõ diffe/ rant. Dicit enim ꝙ ad diſtinguendum dona a virtutibus debemus ſequi modum loquẽdi ſa cre ſcripture. in qua traduntur nobis non ſub nomine donorum: ſed ſub noĩe ſpũuꝫ. Dicitur enim Eſa.xj. ¶ Requieſcet ſuper euꝫ ſpiritus domini ſpũs ſapientie ⁊c. Ex qbus nobis ma/ nifeſte datur intelligi ꝙ iſta dona ſeptem enu merantur ibi ſm ꝙ ſunt in nobis ab inſpiratio ne diuina. Inſpiratio autem ſignat quandam motionem ab exteriori. Eſt enim conſiderandũ ꝙ in homine eſt duplex principium motiuuꝫ. Unum interius qḋ eſt ratio. Aliud exterius qḋ eſt deus: vt dictum eſt. Et etiam ph̃s hoc dicit in lib. de bona fortuna. Manifeſtum eſt autez ꝙ omne qḋ mouetur opꝫ eſſe proportionatum motori. ⁊ hec eſt perfectio mobilis inquantum mobilis diſpoſitio qua diſponit̃ ad hoc ꝙ be/ ne moueatur a ſuo motore. Quãto eniꝫ motor eſt altior tanto neceſſe eſt ꝙ mobile ei ꝓportio/ netur perfectiori diſpoſitione. Sicut videmus ꝙ perfectius opꝫ diſcipulũ eſſe diſpoſitum ad capiendum altiorem doctrinaꝫ a magr̃o. Ma nifeſtum eſt autem ꝙ virtutes humane perfici unt hominez ſm ꝙ eſt natus moueri per ratio nez in his que interius vel exterius agit. Opꝫ ergo ineſſe homini altiores virtutes ſm quas ſit diſpoſitus ad hoc ꝙ diuinitus moueat̃. Et iſte perfectiones vocantur dona. nō ſoluꝫ quia infundunt̃ a deo. ſed q: ſm ea homo diſponit̃ vt efficiatur prompte mobilis ab inſpiratione diuina. ſicut dr̃ Eſa.l. Dñs aperuit mihi aurez. ego aũt non ꝯdico. Et ph̃s dicit in li. de bona for tuna. ꝙ his que mouent̃ per inſtinctũ diuinũ: non expedit conſiliari ſm rationẽ humanã: ſed ꝙ ſequantur interiorẽ inſtinctũ: q: mouen tur a meliori principio q̃ꝫ ſit ratio humana. Et hoc eſt qḋ quidã dicunt ꝙ dona perficiunt ho/ minez ad altiores actus q̃ꝫ ſint actus ṽtutum. ¶ Qḋ autem dona noĩentur a gre. in.j. mora. vel ab alijs aliqñ ṽtutes. h̄ ideo eſt: q: hñt in ſe cõem rationez virtutis: ſed vltra h̄ eſt in eis ali quid ſuperueniẽs cõi rationi virtutis. inqꝫtuꝫ

ſcilȝ ſunt qdam virtutes diuine pficientes ho/minem inquātum eſt a deo motus. Uñ ⁊ phs in .vij. Ethi. ponit vltra cões aliam quādā vtu/tem diuinam ſeu heroicā: ſm quaȝ aliqui viri mouentur. vñ ⁊ ipſe be. Greg. in .j. mora. diſti/guit dona a virtutibus. Qđ autem ſapientia ⁊ ſcientia ponanť a doctoribus virtutes intelle/ctuales. ⁊ fortitudo moralis virtus. Dicenduȝ ꝙ cum iſta ſumunť ſm ꝙ pcedunt ex iudicio rōnis tunc non ſunt dona. ſed dona ſunt predi/cta ſm ꝙ p ea operať hō ex inſtinctu diuino.

Quantum ad ſe/ .§.ij.

Dona ſunt neceſſaria — cundū. ſ. ꝙ dona iſta ſint neceſſaria ad ſalutem pbatur: q: ſupremū donorū ⁊ infimuȝ ſunt ne/ceſſaria. ergo ⁊ inter media. Nā diciť de ſapiē/tia. Sap. vij. Neminem diligit deus niſi q cuȝ ſapientia habitat vel gradiť. Et de timore diciť Eccli. j. Sine timore dñi nemo poterit iuſtifica/ri. ergo ⁊ alia neceſſaria. Hoc autē ſic declarat Tho. vbi .s. ar. ij. Ratio hois qua hō operatur perficiť a deo dupliciter. Primo naturali ratio/ne. ſ. ſm lumē naturale rōnis. Secundo ſupna/turali pfectione. ſ. per vtutes theologicas. Iſta tñ ſcđa pfectio habeť q̄ſi impfecte. impfecte. n. cognoſcimus ħ deū. ⁊ impfecte diligimus. Il/lud aūt qđ habet imperfecte formā aliquā vel virtutem nō pōt per ſe opari niſi ab altero mo/ueať. ſicut luna in qua eſt impfecte natura lu/cis nō illuminat niſi illumiata a ſole ⁊ diſcipu/lus in medicina nō per ſe medicať niſi edoctꝰ a magro. Quāuis ḡ rō ſm ꝙ eſt aliqualr ⁊ im/perfecte illumiata per vtutes theologicas mo/ueat ad vltimum finem ſupnaturalem nō ſuffi/cit tñ iſta motio rōnis. niſi deſuper adſit inſtin/ctus ⁊ motio ſpūſſancti. ſȝ illud Ro. viij. Qui ſpiritu dei aguntur hi ſūt filij dei. ꝙ ſi filij dei. ⁊ heredes. Et illđ ps. cxlij. Spūs tuus bonus deducet me in terram rectam. q: ſcilȝ ad here/ditatem illius terre nullus pōt puenire niſi du/catur a ſpūſancto per iſta bona ſua. Non ḡ ita perficitur hō per virtutes theologicas ⁊ mora/les in ordine in vltimum finē. quin ſemp indi/geat moueri quodaȝ ſupiori inſtinctu ſpiritꝰ ſancti. Unde ⁊ vtutes excedūt quātum ad mo/dum opandi. inquātum. ſ. hō per dona moueť ab altiori pncipio. Quāuis etiā per vtutes hō multa cognoſcat ⁊ poſſit vitijs reſiſtere. tamen q: rōni humane nō ſunt oino cognita neqȝ poſ/ſibilia. Et hoc ſiue accipiať rō vt pfecta lumine naturali: ſiue vt pfecta vtutibus theologicis. Inde eſt ꝙ non pōt q̄tum ad oia repellere ſtul/ticiam: hebetudinē. ⁊ alia que ponit be. Greg. in .ij. moral. eſſe ꝯtra dona. Sȝ deus cuius po/teſtati ⁊ ſciētie omnia ſubſunt ſua motiōe per dona ſpūſſancti nos tutos reddit. ab omni ſtul/ticia per ſapiētiam: ab hebetudine per intelle/ctuȝ: a pcipitationis vitio per ꝯſiliuȝ. a timore malo per fortitudinē: ab ignorātia per ſcienti/am: a duritia per pietatē: a ſupbia per timorē. Iſta enim vitia ponit be. Grego. ibi ꝯtrari do/nis iſtis. Et ſic oñdunť ipſa dōa necīa ad ſalutē

Quantuȝ ad ter/ .§.iij.

tiuȝ. ſ. ꝙ dona ſint habitus. pbať per ħ. q: xps loquens de ſpūſancto diſcipulis. ait Ioā. xiiij. Apud vos manebit ⁊ in vobis erit. ſȝ ſpiritꝰ ſanctus nō eſt in hoibus abſqȝ donis eiꝰ. Mā/ſio autem importat pmanentiaȝ ⁊ firmitatē: ⁊ ſic denotat habituȝ qui eſt qualitas de difficili mobilis a ſubiecto. Nō aūt notat trāſitum ⁊ ſu/bitum motū prout eſt paſſio vel actus. Sunt ḡ dona habitus quidam. Unde bea. Greg. in .ij. moraľ. dicit. ꝙ in illis donis ſine quibus ad vi/tam non peruenitur. ſpirituſſanctus ſemp ma/net in electis. ſ. dum perſeuerant in gratia. — Septeȝ dona ſunt habitus.

Quantum ad .§.iiij.

quartū. ſ. quare ſint ſeptē. ⁊ quō pficiant vires anime. Sic declarat be. Tho. j. ij. q. lxiij. ar. iiij. Dona ſunt qdam habitus pficiētes hoiem ad hoc ꝙ prōpte ſequať inſtinctus ⁊ motus ſpūſ/ſancti. Sicut vtutes morales pficiunt vires ap/petitiuas ad obediēdū rōni. Sicut autē vires appetitiue nate ſunt moueri per imperiū ratio/nis: ita etiam oēs vires humane nate ſunt mo/ueri per inſtinctum dei. ſicut a quadam ſupio/ri potentia. Et ideo in omnibus viribus hois que poſſunt eſſe principia humanoꝝ actuum ſicut ſunt virtutes. ita etiam ſunt dona ſcilicet in rōne ⁊ in vi appetitiua. Ratio autem eſt pra/ctica ⁊ ſpeculatiua. Et in vtraqȝ conſiderať ap/prehenſio veritatis que ptinet ad inuentioneȝ ⁊ iudicium de veritate. Ad apprehenſioneȝ er/go veritatis ſpeculatiua ratio perficitur per in/tellectum. Practica per conſiliuȝ. Ad rectitudi/nem iudicij de re perficitur ſpeculatiua per ſa/pientiam: practica per ſcientiaȝ. Appetitiua au/tem potētia perficitur q̄tuȝ ad ea que ſunt ad alteruȝ: per pietatem quantum ad ea que ſunt ad ſeipſum. per fortitudinem contra errorem periculorum. Contra concupiſcentiaȝ vero de/lectabilium perficitur per timorē. Iuxta illđ. Confige timore tuo carnes meas. ideſt concu/piſcentias carnales. Et ſic patet ꝙ dona ſe extē/dunt ad omnia. ad que extendunt vtutes mo/rales. ſcilicet fortitudo: iuſtitia: temperantia. Et virtutes intellectuales. ſcilicet ſapientia: in/tellectus: ſcientia: prudentia: ad quam ptinet conſilium. Ars autem etſi ſit virtus intellectua/lis. non tamen perficit hominem ad bene viuē/duȝ. ſed ad opera exterius factibilia. q̄ trāſeūt — Ars q̄re non pōitur inter dona.

in aliam materiam. Et ideo ars non ꝯnumera
tur inter dona que pficiunt hominem in ordi/
ne ad bene viuendum. Juſtitie vero imponit
nomē. Jmponitur a rectitudine rōnis. Et ideo
conuenientius eſt nomen virtutis ꝗ̃ȝ doni. Sȝ
pietas que tñ pertinet ad iuſtitiam importat re
uerentiam quam habemus ad patrē ⁊ patriā.
Et quia pater oīm eſt deus: ⁊ pietas dei cultus
nominatur ſm beatum Aug. Jdeo conuenien
ter donum quo ꝓpter reuerentiam dei aliquis
bonnum opatur ad omnes pietas nominatur:
non iuſtitia. Sapientia autē ⁊ ſcientia ꝓut con
numeranť inter gratias gratis datas. De qbꝰ
apl's. j. Cor. xij. Alij datur per ſpm̃ ſermo ſapie:
alij ſermo ſcientie. Differūt realiter a ſapientia
⁊ ſcia ꝓut ſūt dona ſpūſſcti. Nā ille dicunť grē
gratis date inquantum quis p ea abundat in
tantum in cognitione rerum diuinarum ⁊ hu
manarum ꝙ poteſt alios inſtruere ⁊ aduerſari
os cōfutare. que poſſunt eſſe etiā in malis ho/
minibus. Sed dona ſunt ꝓut perficiunt mentē
hominis ad ſequendum inſtinctus ſpūſſancti
ſ. ti. ix. in cognitione diuinoꝝ vel humanorum ⁊ non
c. iiij. ⁊ ſunt niſi in bonis. ¶ Differunt iſta dona a ſapi
iſra tit. entia ⁊ ſcia q̄ ſunt habitus acquiſiti ſeu vir//
xv. c. xix tutes intellectuales. Similiter ⁊ fortitudo do//
num dei differt a fortitudine virtute morali eti
am infuſa. Nam opus fortitudis virtutis ꝓce/
dit a rōne illuminata: tñ per gratiaȝ ſi eſt virtꝰ
infuſa. Sed opus fortitudinis ꝓut eſt donum
procedit a ſpūſancto mouente mentem ad ſe//
quendū ſuum inſtinctum per tale donuȝ habitua
le. ſ. fortitudinis. Simul tñ concurrunt: q2 vir/
tutes etiam ſeinuicem iuuant in actibus ſuis.
habent tñ diuerſum reſpectum. donum quidē
vt fortiter pſiſtat ob reuerentiā dei. virtus autē
ne diſcedat a bono rōnis. Cum autem dona p/
ficiant hominez ſm ꝙ moueť a deo ⁊ virtutes
theologice maxime nos ordinent ad eum. non
tñ ponuntur aliqua dona pertinentia ad virtu
tes theologicas ſicut ad morales. Et rō eſt ſm
b. Thomā vbi. ſ. q2 ratio hominis non moueť
a ſpūſancto: niſi ei aliquo modo vniať. Sicut
in inſtrm non mouetur ab artifice niſi p conta
ctuȝ vel alio modo ei vniatur. Prima aūt vnio
hominis ad deum eſt p fidem: ſpem: ⁊ charita
teȝ. Unde iſte virtutes theologice pſupponunť
ad dōa ſicut radices eoꝝ. Unde omnia iſta do/
na pertinēt ad has tres virtutes ſicut quedam
derinationes earum. Et ſm beatum Tho. vbi
ſ. art. viij. Dona ſpiritusſancti ſunt perfectiora
virtutibus oībus intellectualibus ⁊ moralibꝰ.
q2 ipſe perficiunt rōnem hoīs vel alias poten/
tias vt appetitiuas in ordine ad rōnē. Sed do
na pficiunt hoīs potentias in comparatiōe ad
ſpm̃ ſcm̃ mouentem. Sed theologice virtutes
ſunt perfectiores donis: quia per eas mens hu
mana deo coniungitur: vt poſtea ab ipſo moue
atur per actus donorum. Unde ⁊ Gre. in. j. mo
ral'. exponens figuram ꝙ filij Job fuerunt ſep/
tem ſignificantes ſeptem dona: ⁊ tres filie ſi//
gnificantes virtutes theologicas: dicit. Ad de
narij perfectionem ſeptem filij: ideſt ſepteȝ do/
na non perueniunt niſi in ſpe: fide: ⁊ charitate
fuerit omne quod agunt. Beatitudines auteȝ
de quibus ſit mentio Mat. v. Et de quibus ſu
pra ti. vij. ſunt actus ipſorum donorum perma
xime vel virtutum. Unde non diſtinguuntur
ab eis ſicut diuerſi habitꝰ: ſȝ ſicut actꝰ ab habi/
tibus eorum. b. Tho. vbi ſupra ar. iiij.

¶ Sunt autem ip/ .§. v.

ſa ſeptem dona connexa ad inuicem: vt vnum
non poſſit haberi ſine altero. quod figuratum Dona
fuit in ſeptem filijs Job in eo ꝙ ſimul ſe inui/ ſunt cō
cem reficiebant continuis conuiuijs. quod ſic nexa
declarat. b. Tho. vbi ſupra arti. v. Sicut vires ad inui
diſponuntur appetitiue per virtutes morales cem
in comparatione ad rationem quia iraſcibilis
per fortitudinem: concupiſcibilis per temperā
tiam: voluntas per iuſtitiam ita vires omnes
anime diſponuntur per dona ſpiritusſancti in
comparatione ad ſpiritumſanctum mouentē.
Spiritus autem ſanctus inhabitat in nobis p
charitatem: ſm illud ad Rom. v. Charitas dei
diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſan
ctum qui datus eſt nobis. Et per charitatē per
ficiuntur potentie anime: ſicut ⁊ ratio ipſa per
ficitur per prudentiam. Unde ſicut virtutes
morales connectuntur ſibiinuicem in pruden
tia: ita dona connectuntur ſibiinuicem in cha/
ritate: ita ꝙ qui charitatem habet omnia dona
habet: qui non habet eā: nullam ex eis habet.

¶ Dona aūt ſpi/ .§. vi.

ritusſancti aliquo modo remanent in patria. ſ.
quoad aliquos actus ⁊ quoad alios non. Pro
cuius declaratione dicit. b. Tho. vbi ſupra ar.
vj. ꝙ quantum ad eſſentiam donorum vtiqȝ in
patria remanent. Cuius ratio eſt: q2 dona ſpi/
ritusſancti (vt dictum eſt) perficiunt hominem
ad ſequendam motionem ſpiritusſancti. Sed
hoc precipue erit in patria quando deus erit
omnia in omnibus ⁊ quando homo erit totali
ter ſubditus deo. Et ſic intelligitur illud pſal.
Fluminis impetus letificat ciuitateȝ dei. Ciui
tas dei ē triplex. Anima rationalis: eccleſia mi
litans: ⁊ patria ſupernalis. Fluuius eſt gratia
ſeptiformis ſpiritusſancti: ideſt ſeptem donoꝝ
Cuius impetus eſt feruor qui letificat tripliceȝ
dictā ciuitatē dei. Unde ⁊ Jo. Apoc. vlt. dicit ſi
bi oſtenſum fluuiū aque viue ſplēdidū vt cry/

ſtilluʒ egrediētē a throno dei ⁊ agni:in medio
platee eius.a deo eniʒ pcedit gratia ſpūſancti
in nobis merito agni.i.xpi.Un beatus.Amb.
de ſuperna ciuitate ait.Ciuitas illa dei celeſtis
hierlm nō meatu alicuius fluminis terreſtris
abluitur ſed ex fonte vite procedēs ſpūſanct⁹
cuius nos hic breui ſatiamur hauſtu.in illis ce
leſtib⁹ ſpiritibus redundantius videtur afflue
re pleno ſeptem virtutum.i.donorum ſpūaliū
feruens meatu.Alio modo conſiderādo dona
quantum ad materiam aliquaʒ circa quaʒ ope
rantur ipſa dona in preſenti.ſic non habebunt
illam operationem in ſtatu glorie.ſicut verbi
gr̄a dicit Grego.ꝙ iſta dona nos protegunt cō
tra vitia vel tentamenta:vt ſapientia contra
ſtultitiam:ſcīa ignorantiaʒ ⁊ ſic de alijs. Et qꝛ
in patria non erunt tentamēta vel vitia:ideo
quantum ad hmōi dona non remanebūt.Po/
nit etiam beatus Grego.in.j.moral.duos effe/
ctus ad ſingula dona:quorum vnus tranſit cū
vita preſenti:alius remanet in patria.Dicit.n.
ꝙ ſapientia mentem de ſpe ⁊ certitudine eter/
norum reficit.Horum duorum:ſpes tranſit ⁊
certitudo remanet.De intellectu dicit ꝙ in eo
ꝙ audita penetrat reficiēdo:cor tenebras eius
illuſtrat.Horum primum.ſ.auditus tranſit:qꝛ
in patria nullus docet alium.Secunduʒ rema/
net.ſ.illuſtratio mentis ⁊ ſic de alijs.¶ Scien/
dum etiam ꝙ comparando ipſa dona adinui/
cem:dignitas eorum qua vnum preferatur al/
teri eſt attendenda ſm enumerationem eorūʒ
incipiendo a ſapientia.vt ponitur Eſa.xj.Sim
pliciter loquendo ſm beatum Tho.vbi.ſ.arť.
vij.dicit enim ꝙ eadem eſt ratio in comparatio
ne ipſorum ⁊ virtutum:quia dona ad omnes
act⁹ potētiaꝝ aīe pficiūt hoīes ad quos pficiūt
v̄tutes.Un ſic v̄tutes itellectuales pferūt mo/
ralib⁹:⁊ in ipſis itellectualib⁹ ꝯtēplatiue pferū
tur actiuis:vt ſapia.itellect⁹ ⁊ ſcia.prudētie:⁊
arti.ita tn̄ ꝙ ſcia pfert intellectuali.⁊ intellect⁹
ſcie.ſicut prudētia ⁊ ſyneſis eubolye:ita etiā in
donis ſapia:itellectus ſcia ⁊ conſiliū preferunt
pietati ⁊ timori.In quib⁹ etiam pietas prefert
fortitudini ſicut iuſtitia fortitudini:⁊ fortitu//
do tempantie.ſed ſm quid.i.quantū ad miſeri
cordiā fortitudo ⁊ ꝯſiliū pferūt ſcie ⁊ pietati.qꝛ
fortitudo ⁊ ꝯſilium de arduis:ſcia autem ⁊ pie
tas de cōibus. Propterea autez maxime timor
commendatur.non qꝛ nobilius alijs:ſed quia
primordium quoddam perfectionis donoꝝ.
¶ De dono ſapientie ⁊ de triplici ſapientia.

Capitulum.iij.

OS iuſti meditabit ſapientiam:⁊ lingua eius loquetur
iudicium.ps.xxxvj.⁊ Prouer.x.Iu
ſtus(hic ⁊ communiter in alijs ſcripture ſacre
libris(dicitur a iuſtitia.que eſt [illegible] virtus ſʒ
phm in.v.Ethi.prout.ſ.importat quandam re
ctitudinem mentis:tribuens vnicuiqʒ qđ ſuū
eſt.deo:ſibi:⁊ proximo. Os autem in hoc loco
non accipitur pro ore corporis:qꝛ eius actus
nō eſt meditari:ſed pro ore anime qđ eſt intel/
lectus eius:accipiens cibos veritatis ⁊ p medi
tationem maſticans ⁊ traijciens in ventrē me/
morie vt inde nutriatur affectus. Meditatur
ergo os.i.intellectus iuſti ſapientiaʒ.i.que per
tinēt ad ſapientiam.⁊ exinde lingua corporis
loquitur iudicium:ideſt ſm rectitudineʒ iudi/
cij quod ex ſapientia ſumit. Naʒ vt dicit phs.
Unuſquiſqʒ recte iudicat que bene nouit.Lo/
quitur ergo ſm rectum iudicium.ideſt eſtima
tionem.⁊ de diuinis rebus non errans vt he/
retici.⁊ de humanis agēdis.ſ.operibus. quia
ſm diuinas regulas ſapientia conſulit ⁊ diſpo
nit de agēdis.Sed ſciendūʒ ꝙ triplex ē ſapia.

¶ Sapientia eſſentialis ⁊ increata. Triplex eſt ſapi/entia.
¶ Sapientia perſonalis ⁊ incarnata.
¶ Sapientia humanalis ⁊ variata.

¶ Os iuſti meditabitur primaʒ ⁊ admiratur
immenſitatem.Secundam ⁊ imitatur bonita/
tem.Tertiam ⁊ iocundat ppter ſuauitatem.

¶ De prima intelli/ .§.i.
git illud Sap.j.Omnium eſt artifex omnia p De ſa//pientia
ſpiciens.quod vtiqʒ eſt intelligendum de ſan/ eſſentia
ctiſſima trinitate.Nam vt dicit bea.Augu.Si li ⁊ in//
cut inſeparabiles ſunt ſcilʒ in eſſentia.ita inſe/ creata.
parabiliter operantur ſcilicet ab extra.de con/
ſe.diſtin.iiij.c.j.¶ Nam abintra.ita pater gi/
gnit filium ꝙ filius nō gignit ſed eſt genitus
⁊ pater ingenitus et ſpirituſſanctus ab vtroqʒ
procedit:non illi ab eo.Sed ad extra proprie/
tates perſonales in creatione mundi ⁊ guber/
natione quod operatur pater.idem ⁊ filius et
ſpirituſſanctus. Unde.chriſtus dei filius ait.
Ioā.vj.Pater meus operatur vſqʒ mō: ⁊ ego
operor.Et.j.ad Corin.xij.Hec omnia operatur
vnus ⁊ idem ſpiritus. Sicut autem omnium
trium perſonarum diuinaruʒ eſt vna eſſentia:
potentia:⁊ bonitas:ita ⁊ vna ſapientia que nō
eſt aliud ſm Beatum Auguſti.ꝙ ipſa eſſen//
tia.Nam etſi in nobis aliud ſit eſſentia:aliud
ſapientia.qꝛ quoddam accidens adueniens eī
poſt eſſentiam.¶ Non ſic eſt in deo cuʒ nil ac/
cidat ei.Sʒ vt dicit Boe.Accidens in deo trā/
ſit in ſubſtantiā ideſt qđ eſt accidens in nobis:
vt ſapientia:bonitas:⁊ huiuſmodi.in deo eſt
ipſa ſubſtantia ſeu eſſentia. Unde in ſequētia.
Nil in deo preter deum.nulla cauſa preter euʒ
qui cauſat cauſalia.Idem eſſe.idem noſſe.ideʒ
velle.idē poſſe.cūcta ſūt ſimplicia.Diligenſ ni

a nobis ſapientia dei a ſua eſſentia per intellectum noſtr[illegible] rõne: q2 alia rõne cõſideramus eius eſſentiam in quãtuz per eã ſubſiſtit: ⁊ eius ſapientiam in quãtuz per eã novit omnia: ⁊ diſponit ad debituz finẽ. ps. ciij. Omnia in ſapientia feciſti. Et Sap. viij. Attingit ſapientia. ſ. dei a fine vſq3 ad finem fortiter ⁊ diſponit oĩa ſuaviter. Cum ergo meditatur os iuſti. i. mens hanc ſapientiã admiratur cuz apoſtolo dicens ad Ro. xj. O altitudo divitiarum ſapiẽtie ⁊ ſcientie dei q̃3 incõprehenſibilia ſunt iudicia eius.

Sapientia perſo/ .§. ij.

De ſapientia pſonali. ſc3 filio dei cui attribuiſ ſapientia q̃re ⁊c̃.

nalis ⁊ incarnata eſt dei filius: cui per appropriationem attribuiſ ſapiẽtia ſicuti pr̃i potentia: ⁊ ſpũiſancto clementia. Eccli. xxiiij. Ego ſapiẽtia pdij ex ore altiſſimi primogenita añ oẽm creaturaz ex ore eius intellectus altiſſimi pr̃is ab eterno prodijt. ⁊ Eccli. j. dr̃. Fons ſapientie vbũ domini in excelſis. Et. j. ad Corin. j. Chriſtum dei vtutem ⁊ dei ſapientiã. Hanc inquit Hiero. ad paulinũ doctus plato neſcivit. Hãc demoſthenes eloquẽs ignoravit. Perdã ait dñs ſapiẽtiã ſapientũ: ⁊ prudẽtiam prudẽtum reprobabo. Loquiſ apl̃s. Sapiẽtiam in myſterio abſconditam quã pdeſtinavit deus añ ſecula. Quia enĩ primi parẽtes per inordinatũ appetitũ ſapientie. i. ſciẽtie boni ⁊ mali ex ſupbia pcedentem: pdiderunt genus humanũ. ⁊ q̃ſi mundũ totuz qui pp̃ter ipſuz factus eſt decuit vt dei filius ſapientia pr̃is humiliareſ nr̃a mortalitate aſſumpta vſq3 ad ſtulticiã crucis. Stulticia enĩ reputata eſt apud gẽtiles ſapiẽtes ſm modu3 q̃ dei filius morẽ ignominioſam ſufferret. Uñ apoſtolus. Nos pdicamus xp̃m crucifixũ gentibus ſtulticiam. Et per humiliatã ſapiẽtiaz incarnatam ſalvatum eſt genus humanũ: ⁊ refectus ẽ mundus. Os ergo iuſti meditabiſ hãc ſapientiam. vt imiteſ: q2 ſic ſapiens vere efficiſ. Apl̃s. Si quis videtur inter vos ſapiẽs eſſe. ſ. ſm eſtimationem ſuã ſtultus fiat ſe humiliãdo: ⁊ chriſtum imitãdo vt ſit ſapiens. Qui eni3 inqt beatus Augu. ſine ſalvatore vult ſalutem habere. ⁊ ſine vera ſapiẽtia eſtimat ſe fieri poſſe prudẽtẽ. non ſanus ſed eger: nõ prudẽs ſ3 ſtultus in egritudine aſſidua laborabit: ⁊ in cecitate noxia demens pmanebit. xxvj. q. ij. qui ſine.

Sapientia tertia .§. iij.

De ſapiẽtia humanali q̃ ipſa ẽ varia.

que eſt in hom bus he: eſt varia. Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. ij. ij. q. xlv. ar. j. q̃ ſm philm ad ſapientẽ pertinet cõſiderare cãm altiſſimam per quã de alijs certiſſime iudicatur. ⁊ ſm quam oĩa ordinari op3. Cum aũt altiſſima dupliciter conſiderari põt. vel ſimpliciter vel in aliquo genere. Ille ergo qui cognoſcit cãm altiſſimam in aliquo genere. ⁊ per eam põt de omnibus que ſunt illius generis iudicare ⁊ ordinare: dr̃ eſſe ſapiens in illo genere. Ut in medicina qui bene ſcit iudicare de ſanitate per q̃ amittitur ⁊ per que reparatur diciſ ſapiẽs medicus. Et ſimiliter in architectura. ſm illud. j. ad Corin. iij. Ut ſapiens architectus fundamẽtu3 poſui. Qui autem cognoſcit cauſam altiſſimam ſimpliciter que deus eſt: diciſ ſapiẽs ſimpliciter inquãtum per regulas divinas q̃s docet ſcriptura ⁊ vnctio ſuggerit omnia põt iudicare ⁊ ordinare ſaltem ptinentia ad ſalute3. Huiuſmodi autem iudiciũ rectu3 conſequiſ quis per ſpiritum ſanctũ ſeu donum eius. ſ. ſapiẽtiã dictum. ſm illud. j. ad Corinthi. ij. Spiritualis iudicat omnia. ⁊ ſpiritus omnia ſcrutatur. etiam profunda dei. Ex quibus patet q̃ varie dicitur ſapientia ⁊ eſt triplex.

Q̃d triplex eſt ſapia.

Sapientia criminalis que eſt reproborum.

Sapientia virtualis que eſt bonorum.

Sapientia cõmunialis que eſt amborum.

De ſapientia criminali diciſ Hiere. iiij. Sapientes ſunt vt faciant mala: bene autem facere neſcierunt. Apl̃s Ro. iij. Sapientia huius mũdi inimica eſt deo. Dicitur autez hmõi noticia ſapientia improprie per quãdaz ſimilitudinẽ. Quod ſic declarat be. Tho. ij. ij. q. xlv. articu. j. Bonum dicitur dupliciter. Uno mõ q̃d eſt vere bonum ⁊ ſimpliciter pfectum. Alio mõ dicitur aliquid bonũ ſm aliquã ſimilitudinẽ. q̃d. ſ. eſt in malitia pfectum. Sicut diciſ bonus latro qui. ſ. ſcit ſubtiliter modos advenire ⁊ media ad furandũ. Et ſicut circa ea que ſunt vere bona eſt aliqua altiſſima cã que eſt ſummũ bonũ. q̃d eſt vltimus finis. per cuius cognitionẽ dicitur hõ vere ſapiens. ita ⁊ in malis eſt adinvenire aliquid ad q̃d alia referũtur ſicut ad vltimũ finez. per cuius cognitionẽ homo diciſ ſapiẽs ad male agendum. Quicũq3 enim avertiſ a fine debito neceſſe eſt q̃ aliquem fine3 indebitũ ſibi preſtituat. q2 omne agens agit pp̃ter finem. Unde ſi preſtituat ſibi finem in bonis exterioribus terrenis vocatur ſapientia terrena. Si in bonis corporalibus vocatur ſapientia animalis. Si in aliqua excellentia vocatur ſapientia diabolica propter imitationez ſuperbie diaboli. de quo diciſ Job. xlj. Ipſe eſt rex ſuper vniverſos filios ſuperbie quales fuerunt phi. De quibus dicitur Ro. j. Dicẽtes ſe eſſe ſapientes. ſcil3 ex ſuperbia ſtulti facti ſunt. Tales etiã fuerunt magi. i. ſapientes pharaonis ⁊ nabuchodonoſor. Hinc bea. Grego. in moral. de criminali ſapientia ait ponens conditiones ſeu effectus eius. Huius mundi ſapiẽtia ait eſt cor machinationibus tegere. ſenſum verbis velare. que falſa ſunt vera oſtẽdere. que vera ſunt fal

Eſt ſapientia criminalis.

ſa demonſtrare. Hanc qui ſciunt ceteros ſuper
biendo deſpiciunt qui neſciūt ſuperbi ⁊ tumi/
di in alijs ipſam mirantur. Hec ſibi obſequen/
tibus precepit honorum culmina querere. ade
pta temporalis glorie vanitate gaudere. Irro/
gata ab alijs mala multipliciter reddere. cū vi
res ſuppetunt nullis reſiſtentibus cedere. Cuȝ
viribus poſſibilitas deeſt qcquid per malitiaȝ
explere nō valȝ. hoc in pacifica bonitate ſimlare.

Secunda ſapiē .§.iiij.

tia que eſt cōmunis bonis ⁊ malis. eſt ſapiētia
quam ponunt phi. ⁊ plato ⁊ Ariſtoteles. virtu/
tem intellectualē que eſt circa cognitionem di/
uinorum. Pro cuius declaratione dicit Bea.
Tho. ij.ij.q.xlv.arti.ij. q̄ ſapientia importat quā
dam rectitudinem iudicij ſm rōnes diuinas.
Rectitudo autem iudicij poteſt contingere du
pliciter. Uno modo ſm pfectuȝ vſum rationis.
Alio modo ꝓpter quandam cōnaturalitatē ad
ea de quibus eſt iudicandum. Sicut verbi gra
tia. de his que pertinēt ad caſtitatem per ratio
nis inquiſitioneȝ: recte iudicat ille qui didicit
ſcientiam moralē. ſed per quādam cōnaturali/
tatem ad ipſam recte iudicat de eis qui habet
habitum caſtitatis. Sic circa res diuinas ex ra
tionis inquiſitione rectum iudiciū habere per
tinet ad ſapientiam. que eſt virtus intellectua/
lis quam habet theologus ⁊ metaphiſicus bo
nus vel malus. Sed rectum iudicium habere
de diuinis per quādam cōnaturalitatem ad ip
ſa pertinet ad ſapientiam. que eſt donum ſpūſ
ſancti qd̄ ſoli boni habēt. vt dicet. Stoici tamē
accipiebant ſapientiam pro virtute intellectua
li ſm illud prouer. Sapientia eſt viro pruden/
tia in qua cōnectuntur omnis virtutes mora/
les ⁊ noticia diuinorum. Et dicebant q̄ in ani/
mo ſapientis. i. virtuoſi non cadūt paſſiones.
Peripatetici vero aſſerebant q̄ in ſapiente ca/
dunt paſſiones. ſed non deducitur ab eis. ideſt
non ſuperat eis acquieſcēdo. vt quid agat con
tra rationem etſi motus earum ſentit. Et dicit
beatus Augu. in. ix. de ciui. dei. q̄ iſta ꝯtrouer
ſia magis erat in voce q̄ȝ in re. Nam qd̄ dice/
bant ſtoici in animo ſapientis non cadere paſ/
ſiones. intelligebant quantum ad conſenſum
contra rōnem: non quātum ad motus. Et anti/
quitus phi vocabantur ſapientes. Primus au
tem vt dicit bea. Auguſti. de ciui. dei. qui inue
nit iſtud nomen. philoſophus fuit pythago/
phi no/ rasque interrogatus de ſua profeſſione. cum
men qs nomen ſapientis videretur ſibi nomē arrogā/
omus t tie non ſapientem ſe eſſe dixit. ſed phm. i. ama/
uenit ⁊ torem ſapientie. Sic enim interpretatur phs.
vn dici Dicitur enim philoſophus a philos grece qd̄
ur. latine eſt amor. ⁊ ſophia grece qd̄ latine dicitur

ſapientia. inde phs amator ſapientie. Magnā
autem penuriam mundus habebat horum ſa
pientum. dicit beatus Augu. quando ſolem ſe
ptem mundi ſapientes fuiſſe quodam tempo/
re deſcribuntur. Qui tamē ⁊ ipſi modo ſuo hu
miles erant preferentes alios ſibi. Unde Tha/
les ait. Inter ſapientes ille ſapiētior: qui eſt hu
milior. In huius exemplum narrat Uale. ma/
ximus lib. iiij. q̄ cum quadam vice piſcatori/
bus retia iacentibus pro capiendis piſcibꝰ qui
dam emit iacturam illaȝ pro illa vice certo pre
cio. Jactatis retibus ceperunt menſam aureā.
Qua educta orta eſt queſtio cuius eſſe deberet
aſſerente emptore ſuaȝ fore: q: emerat iacturaȝ
illam que capta erat. Piſcatores econtra q: in
tenderunt vendere capturam piſcium nō aliō.
Demum conſulentibus ſuper hoc apollinē del
phicum. Reſpondit. ſ. diabolus per idolum il/
lud. Jllam menſam debere dari ſapientiori hu
ius mundi. Et ſapientior iudicatus eſt Thales
Mileſius. ⁊ ei miſſa eſt. Qui ex humilitate re/
putans biantem ſapientiorem eo miſit ſibi ean
dem. Et ipſe ſimiliter alteri ex ſeptem quē eſti/
mauit magis ſapientē. Tandem ad vltimuȝ ex
vij. eſt delata vni qui dictus eſt Solon. q nec eā
ſibi retinuit: ſȝ dedicauit in templo apollinis:
qui dicebatur deus ſapientie. Aurea menſa ſi/
gnificat ipſam ſapientiam que deo attribuēda
eſt q: vt dicitur Eccli. j. Omnis ſapientia a do/
mino deo eſt: ⁊ cum illo fuit ⁊ eſt ante euū. Jſta
tamen ſapientia acquiſita prout comprehēdit
cum cognitione diuinorum etiaȝ virtutes mo
rales acqſitas non ſufficit ad ſalutem. Prete/
rea ait dominus Hiere. ix. Non glorieſ ſapiēs
in ſapiētia ſua. q: ſ. non ſaluat. Sed ſapientia
huius prout comprehēdit virtutes infuſas cū
gratia deducit ad claritatem eternam. vt dicit
Sap. vj. Et ſic videtur ſumi in libris ſapientia/
libus. in quibus frequenter fit mentio de ſapiē
tia. ⁊ permaxime in libro ſapientie. a. vj. ca. vſ
q̄ ad. ix. vbi ponuntur excellentie eius ⁊ effe/
ctus. vt ibi. Eſt in ea ſcilicet ſapientia ſpiritus
intelligentia multiplex. vnicus ⁊c̄. Et infra in/
ter cetera dicitur. Sobrietatem ⁊ prudentiam
docet iuſtitiam ⁊ virtutem. ideſt fortitudinem:
quibus in vita nil vtilius hominibus. Patet
autem has eſſe virtutes cardinales. Et superi/
us ait. q̄ amicos dei cōſtituit quod fit per cha/
ritatem. Uel melius ſm Beatum Thomam ſe
cunda ſecunde. q. xlv. articulo. vj. Jlla omnia
intelliguntur de ſapientia increata qua prima
ſe nobis vnit per donum charitatis. Et ex hoc
reuelat myſteria nobis: quorum cognitio eſt
ſapientia infuſa. Unde ſapientia infuſa que eſt
donum. non eſt cauſa charitatis ſed effectus
eius. Et quia ſapientia contrariatur ſtultitie.

ſicut in ſcriptura ſacra. ſapiens dr̄ virtuoſus ſʒ
virtutes infuſas. ita ⁊ ſtultus ſeu inſipiens vi//
tioſus. Et de hac ſapientia virtute generali di/
cit beatus. Ambroſius in libro de fuga ſeculi.
Sapiens nunꝙ̄ eſt inanis: ſed ſemper hʒ in ſe
amictum prudentie: qui dicere pōt. iuſtitiam
induebam ⁊ iudicium. Hec ſunt interna men/
tis velamina: que nemini poſſunt auferri niſi
quem ſua culpa diſpoliat. His ſpoliatus adam
nudus inuent᷒ eſt. habentur hec de pe. diſt. ij.
ſapiens. Hinc ⁊ Lactantius in. iij. inſtitu. Qui
cunqꝫ vult eſſe ſapiēs atqꝫ beat᷒ audiat dei vo/
cem. ſacramentum natiuitatis ſue norit. vtriuſ
qꝫ natiuitatis xp̄i diuine ⁊ humane. humana
cōtemnat: ⁊ diuina ſuſcipiat: vt ſummū bonuʒ
illud ad quod natus eſt valeat adipiſci. Hec il//
le. Et hoc eſt quod chriſtus ait Mat. vij. Ois
q̄ audit verba mea ⁊ facit ea: ſilis eſt homini ſa
pienti qui edificauit domū ſuā ſupra petrā ⁊c̄.

¶ Tertia ſapiētia .§. v.

De ſapientia ſpirituali que eſt bonorum.

que eſt ꝓpria bonorum ⁊ vt̄us ſpecialis diſtin/
cta a ceteris eſt illa que ponitur ꝑmū ⁊ excellē
tius donum vnū ex ſeptem donis ſpūſſancti de
quo dr̄ Eſa. xj. requieſcet ſuper eum ſpūs ſapie
⁊ intellectus ⁊c̄. Dona enim ſpūſſancti vt dictū
eſt. ō. ſunt virtutes medie inter virtutes cardi
nales q̄bus ſunt excellentiores ⁊ theologicas
quib᷒ ſunt inferiores: que ⁊ ſi ſint realiter diſti/
cte. ita tm̄ ſunt cōnexe ꝙ qui hʒ iſtas: ⁊ illas ha/
beat ⁊ qui vna careat nullam poſſideat. Et ſimi
liter de donis. ¶ Differt aūt hec ſapīa non ſo//
lum a ſcientia que eſt cognitio diuinoꝝ natura

De differentia huius ſapie ab his virtutibus

lis. i. que p̱ viaʒ naturaleʒ habet. q: hec infuſa
a deo: illa acquiſita p̱ ſtudium. Sed etiā differt
a fide: qua habet cognitio diuinoꝝ ſupernatu
ralis. ⁊ ſi vtraqꝫ a deo. Nam ad fidē pertinet aſ
ſentire veritati diuine reuelate ſm ſeipaʒ. Sʒ
ad ſapientie donū pertinet ſm regulas diuine
ꝟitatis habē iudicium de reb᷒ diuinis ſpeculā
dis: ⁊ hūanis agendis. Unde ſapie donuʒ pre
ſupponit fideʒ: q2 vnuſqſqꝫ bn̄ iudicat que no
uit. Differt ēt a ſapīa que numerat iter gratias
gratis datas. j. Co2. xij. vbi dic̄. Alij dat p̱ ſpm̄
ſermo ſapientie ⁊c̄. q2 illa pōt eſſe cōmunis bo
nis ⁊ malis. ⁊ pertinet ad eaʒ diuina cognoſce
re. nō p̱ acquiſitionē: ſed p̱ infuſioneʒ. ⁊ ita co
pioſe ꝙ pōt alios inſtruere de diuinis efficaci/
ter: ⁊ fidei aduerſarios refellere rōnib᷒ proba/
bilibus. Hec aūt ſolum in bonis repitur cū gu
ſtu diuinoꝝ quoad neceſſaria ad ſalutem. Dici
tur autem ſapīa iſta aliquando pietas. ſʒ illud
Job. xxviij. Ecce pietas ipſa eſt ſapientia ſʒ trāſ
la. lxx. interpretum. quia ſicut pietas eſt mani
feſtatiua fidei inquantum p̱ cultum dei p̄ſta/
mur fidem: ita etiam pietas manifeſtat ſapīaʒ.
⁊ propter hoc dicitur ſapientia pietas. ⁊ eadeʒ
ratione ſapientia dicitur timor dei. iuxta illud
Job. xxviij. ſm litteram n oſtram. Ecce timor
domini ipſe eſt ſapientia: quia per hoc oſtendi
tur ꝙ homo rectum iudicium habet de diui//
nis: quia deum timet ⁊ colit. Dicitur etiam cha
ritas ſapientia. Unde. b. Aug. Sapientia ē cha
ritas dei. ⁊ Hugo de arca Noe ait. Charitas ē
ſapientia: quia per ipſam guſtamus deum: gu
ſtando cognoſcim᷒. guſtate inquit pſal. xxxiij.
⁊ videte quoniam ſuauis eſt dominus. Qui. n.
diligit manet in lumine: ſcilicet ſapientie. j. Jo
an. ij. Dicitur autem ſapientia charitas quan//
tum ad ſuam cauſam ex qua ſumitur etiam no
men ſapientie: ſcilicet a ſapore. Cauſatur enim
ſapientia a charitate: que charitas eſt in volun
tate. Sapientia vero eſſentialiter eſt in intelle/
ctu vt in ſubiecto. Et iſta ſapientia eſſe non po
teſt in habente peccatum mortale. Unde dicit
Sap. j. In maliuolaʒ animam non introibit ſa
piētia: nec habitat in corpore ſubdito peccatis
Cuius ratio eſt ſm. b. Tho. ij. ij. q. xlv. arti. iiij.
quia ſapientia donum ſpirituſſancti facit recti
tudinem iudicij circa res diuinas vel de alijs
rebus per regulas diuinas ex quadam conna/
turalitate ſeu vnione ad diuina. que quidem
vnio eſt per charitatem. ſm illud. j. ad Cor. vj.
Qui adheret deo: vnus ſpiritus eſt cum eo. In
heſio autem eſt per amorem. Charitas autem
cum mortali peccato ſtare non poteſt: vt ſupra
dictum eſt. Et ideo ſapientie donum nō poteſt
eſſe cum mortali. ¶ Eſt autem hec ſapiētia in
omnibus habentibus gratiam: etiaʒ in paruu Sapientia
lis ⁊ fatuis: adultis baptizatis quantum ad ha
bitum: etſi non quantum ad actuʒ propter im/ in bonis
pedimentum corporale. Unde dicitur Sap.
vij. Neminem diligit deus niſi qui cum ſapiē/
tia graditur. Sed omnes diligit deus qui dili
gunt eum. quod fit per gratiam ⁊ charitatem
quod ſic declarat. b. Tho. ij. ij. q. xlv. ar. v. Sapi
entia importat (vt dictum eſt) quandam rectitu
dinē iudicij circa diuina ꝯſpiciēda ⁊ ꝯſulēda.
Et quantū ad vtrūqꝫ ex vnione ad diuina ſm
diuerſos gradus aliqui ſortiuntur ſapientiaʒ.
Quidam enim tantum ſortiuntur de recto iu/
dicio tam in contemplatione diuinorum ꝙ̄ eti
am in ordinatione rerum humanarum ſm re
gulas diuinas quantum eſt neceſſarium ad ſa
lutem. Et hoc nulli deeſt exiſtenti ſine peccato
mortali per gratiam gratum facientem. Iuxta
illud. j. Jo. ij. Unctio docet nos de omnibus.
Quidam altiori gradu percipiunt ſapiētie do
num. Et quantum ad contemplationem diui//
norum inquantum: ſcilicet ⁊ altiora quedam
myſteria ⁊ cognoſcunt ⁊ alijs maīfeſtare poſ/
ſunt. Et quantum ad directioneʒ humanorum

ſm regulas diuinas inquantum poſſunt ſm
eas non ſolum ſeipſos:ſed etiam alios ordina/
re. Et iſte gradus ſapientie non eſt communis
omnibus habentibus gratiā gratum facientē
ſed magis pertinet ad gratias gratis datas. ⁊
ſic quod ait philoſophus in.j.meta. Sapien//
tis eſt ordinare quantum ad ordinationem ſui
ipſius. hoc agit in omnibus donum ſapiētie.
Quantum ad ordinationem aliorum homi//
num ⁊ iudicium aliorum quod fit per rectores
⁊ prelatos:hoc fit per ſapientiam gratiam gra
tis datam:qualis fuit data excellentiſſime ſalo
moni hoc poſtulanti ad regendum bene popu
lū dei. vt habet.iij.Reg.iij. hec aūt ſapiā nō ſo
lū ſpeculatiua ē:ſꝫ ēt practica. Quod pꝫ ex eo
quod ait apoſtolus ad Col.iiij. In ſapiētia am/
bulate ad eos qui foris ſunt:hec autem perti/
net ad actionem. Declarat aūt Tho.ij.ij.q.xlv.
ar.iij.ſic. Superior pars rationis vt ait.b.Au/
gu.xij.de trini.ſapientie deputatur. Inferior
autem ſcientie. Superior autem ratio ait idez
intendit rationibus ſupernis: ſcilicet diuinis
⁊ conſpiciēdis ⁊ conſulendis. Conſpiciendis
quidem ſm ꝙ diuina in ſeipſis contemplanf.
conſulendis autem ſm ꝙ per diuina iudicat
de humanis. per regulas diuinas dirigēs act⁹
humanos. Et ſic patet ꝙ ſapientia ſm ꝙ eſt do
num non ſolum eſt ſpeculatiua:ſed etiam pra/
ctica. Et ex hoc patet ꝙ ſapientia que eſt donuꝫ
eſt excellentior ꝙꝫ ſapientia:que eſt virtus intel
lectualis. vtpote magis de propinquo deum
attingens per quandam ſpiritus vnionem ani
me ad ipſum. Et inde habet ꝙ non ſolum diri
gat in contemplatione quod facit ſapientia vir
tus intellectualis:ſed etiaꝫ in actione circa hu/
mana. Quanto enim virtus eſt altior tanto ad
plura ſe extendit. vt habetur in lib. de cauſ. per
prius tamen pertinet ad huiuſmodi ſapientiā
contemplatio diuinorum ⁊ per poſterius diri/
gere actus humanos ſꝫ rationes diuinas. nec
tamen ex directione ſapientie in humanis acti
bus prouenit amaritudo aut labor:ſed potius
ꝓpter ſapientiā amaritudo ⁊ labor ꝗ eſt in opi
bus humanis ꝓp ſapiētiā ꝯuertit i dulcedinē
⁊ requiem. ſm illud Sap.viij. Non habꝫ ama
ritudinem conuerſatio illius:ſcilicet ſapientie
nec tedium conuictus eius:ſed gaudium. Cuꝫ
autem iſta quatuor dona ſcilicet ſapientia:in//
tellectus:ſcientia:⁊ conſiliū pertineant ad vim
cognitiuam ſeu potentiam intellectiuam. alia
tria:ſcilicet fortitudo:pietas:⁊ timor ad appe/
titiuam:quomodo iſta quatuor differant inter
ſe:ſic declarat.b.Tho.ſe.ſe.q.viij.ar.vi. Iſta q̄/
tuor dona ordinantur ad ſupernaturalem co/
gnitionem que in nobis per fidem fundatur:
Fides autem eſt in nobis ex auditu. vt dicitur
ad Ro.x. vnde oportet aliqua proponi homini
ad credendum. non ſicut viſa: ſed ſicut audita
quibus homo aſſentiat per fidem. Fides auteꝫ
primo ⁊ principaliter ſe habet ad veritateꝫ pri
mam qui eſt deus. Secundario ad quedam cir
ca creaturas conſideranda: vt incarnationem
ſeu chriſti humanitatem:creationem guberna
tionem creaturarum:iuſtificationem hominū
⁊ huiuſmodi. Ulterius tertio ſe extendit ad di
rectionem humanorum operum: ſm ꝙ fides
per dilectionem operatur: vt ſcilicet credat agē
da eſſe ab hominibus ſꝫ regulas diuinas que
traduntur in ſacra ſcriptura. vt ſunt mandata
dei. Sic ergo circa ea que proponuntur nobis
credenda duo requiruntur ex parte noſtra. pri
mum eſt vt intellecta penetrentur ſeu capian//
tur vt credenda. quod fit per donum intellect⁹
per quem habetur quaſi quedam certitudo nō
demonſtrationis:ſed efficacie perſuaſionis ſic
eſſe firmiter aſſentiendum his que ſunt fidei.
Secundo oportet vt homo de his habeat iu//
dicium rectum vt exiſtimet his eſſe inheren//
dum ⁊ ab eorum oppoſitis recedendum vt fal
ſis. Et hoc iudicium quantum ad res diuinas
pertinet ad donum ſapientie: quantum v̇o ad
res creatas pertinet ad donum ſcientie. quan/
tum vero ad applicationē ad particularia ope
ra pertinet ad donum conſilij. Sapiens vt di//
cit Iſido. in lib. etymol. dictus eſt a ſapore: q2
ſicut guſtus eſt aptus ad diſcretionem ſaporis
ciborum:ſic ſapiens dicitur ad dinoſcentiam
rerum ⁊ cauſarum circa diuina ⁊ agenda. Et
huic opponitur ſtultitia: vt dicit.b. Grego. in
moral. tan ꝙꝫ contraria ei que dicta eſt a ſtupo/
re. Secundum Iſido. importat quandam he/
betudinem cordis ⁊ obtuſionem ſenſuum. Et
idem eſt inſipientia cum ſtultitia. Unde inſipi
entia quaſi ſine ſapore diſcretionis. Et preci//
pue videtur eſſe aliquis ſtultus ⁊ inſipiēs qui
deficit in ſententia iudicij circa altiſſimam cau
ſam accipiens pro altiſſima cauſa ⁊ ꝓ vltimo
fine aliquod bonum terrenum vel creatum.b.
Tho.ij.ij.q.xlvj.arti.j.

¶ Ponit autem .§.vi.

Septē effect⁹ huius ſapie

Iacobus apoſtolus in.iij.c. ſue epiſtole ſepteꝫ
proprietates ſeu effectus huius ſapientie. Di/
cit enim. Sapientia que deſurſum eſt. Primū
quidem pudica eſt:deinde:pacifica: modeſta:
ſuaſibilis:bonis conſentiens: plena miſericor
die ⁊ fructibus bonis:iudicans ſine ſimulatio
ne. Et poſſunt figurari per ſeptem columnas
de quibus dicitur Prouerb.ix. Sapientia edi
ficauit ſibi domum: ſcilicet anime: excidit co/
lumnas ſepteꝫ:quibus ſcilicet ſuſtentetur edi/
ficium ſpirituale. miſcuit vinum feruentis di/

lectionis. poſuit menſam: refectionis ſpũalis. que eſt pax mentis: que eſt thronus ſalomonis qui dictus eſt rex pacificus ⁊ ſapientiſſimus. Et dominus de eo. Et erit ipſe mihi in filiũ. ij. Reg. vij. Correſpondet enim dono ſapiẽtie ſeptima beatitudo qua dicitur. Beati pacifici quoniam filij dei vocabuntur. vbi dicit Aug. de ſermone domini in monte. Sapientia conuenit pacificis in quibus nullus motus eſt rebellis. ſed obtemperans rationi. Et vt dicit. b. Tho. ij. ij. q. xlv. ar. vj. Congrue ſeptima beatitudo predicta adaptatur dono ſapientie. ⁊ q̃tũ ad meritũ ⁊ quantum ad premium. Ad meritum quidem pertinet quod dicitur. Beati pacifici. Pacifici enim dnr quaſi pacem facientes. vel in ſeipſis. vel in alijs. quorum vtrũq; conuenit per hoc ꝙ ea in quibus pax conſtituitur ad debitum ordinem rediguntur. Nam pax ẽ tranquillitas ordinis. vt dicit. b. Aug. xix. de ciui. dei. Ordinare autem pertinet ad ſapientiam. vt patet per philoſophũ in. j. meta. Et ideo eẽ pacificum conuenienter attribuitur ſapientie. Ad premium autem pertinet quod dicitur. Filij dei vocabuntur. Dicuntur autem filij dei in quantum participant ſimilitudinem filij vnigeniti ⁊ naturalis. ſm illud ad Ro. viij. Quos preſciuit ⁊ predeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui qui eſt ſapientia genita: ⁊ iõ participando donum ſapientie ad dei filiationem homo pertingit. Quomodo autem predicte ſeptem proprietates ſeu effectus poſiti a Jacobo pertineant ad ſapientiam. ſic declarat bea. Tho. vbi ſupra. Ad ſapientiam ſm ꝙ eſt donũ pertinet non ſolum contemplari diuina: ſ; etiam regulare actus humanos. In qua directione primo occurrit remotio a malis que contrariantur ſapientie. Unde ⁊ timor dicitur eẽ initium ſapientie: inquantum facit timor recedere a malis. ſm illud Eccli. j. Timor domini expellit peccatum. Ultimum autem eſt ſicut finis ſcilicet ꝙ omnia ad debitũ ordinem rediganf quod pertinet ad rationem pacis. Et ideo conuenienter Jaco. dicit ꝙ ſapientia que deſurſũ eſt. primum pudica eſt quaſi vitans corruptelas peccati per timorem: ⁊ ſic ordinat hominẽ ad deum. ſicut per peccatum deordinatur ꝗ a deo: nec habet pacem cu; deo. Deinde dicit Jaco. ꝙ ſapientia eſt pacifica. quod eſt finalis effectus ſapientie propter quod ponitur beatitudo ipſa pax vt dictum eſt. Uñ et congrue figuratur per thronum ſalomonis ad que; aſcẽdebatur per ſex gradus. Ex quibus iam vnus dictus eſt: ſcilicet pudica: ideſt timorata. Alia quinq; que ſequuntur manifeſtant ea per que ſapientia ad pacem perducit quoad proximu; ⁊ quoad ſe ⁊ ordine congruo. Nam homini p pudicitiam a corruptelis peccati recedenti primo occurrit vt quantum eſt ex ſe. modum i omnibus teneat. Unde dicitur modeſta: ſcilicet ipſa ſapientia. Ad modeſtia; pertinet vt homo moderetur actus ſuos exteriores in habitu: in geſtu: in inceſſu: in affatu: in victu: ⁊ in omnibus ſenſationibus. vt nil fiat inordinatum. ſm illud apoſtoli. Omnia honeſte: ⁊ ſm ordinem fiant in vobis. Et ad phili. iiij. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Secundo requiritur. vt in quibus homo non ſibi ſufficit aliorum monitis acquieſcat. Et q̃tum ad h dr̃ ſuaſibilis. Unde ⁊ prouerb. j. dicitur. Audiẽs ſapiens ſapientior erit: ſcilicet acquieſcens dictis aliorum. Et ſalomon ſapientiſſimus conſiliarios habuit. ⁊ ad quid niſi vt conſilijs eorũ acquieſceret. Et. b. Aug. inquit. Senex a puero: ⁊ epiſcopus tot annorum a collega nondu; anniculo paratus ſum edoceri. xxiiij. q. iij. ſi habes. Hec autem duo: ſcilicet modeſtia ⁊ ſuaſibilis pertinent ad hoc vt homo habeat pace; in ſeipſo. Sed vlterius ad hoc vt habeat pacẽ etiam ad alios requiritur quarto ꝙ bonis eoru; non repugnet. Et hoc eſt quod dicit. Bonis conſentiens: ſcilicet non contradicens. contentionibus vacans. Propter quod dicit apoſtolus Jac. in epiſtola ca. iij. Quis ſapiens inter vos oſtendat ex conuerſatione ſua operatione; bonam in manſuetudine ſapientie. Quod ſi zelum amarum habetis ⁊ contentiones ſunt in cordibus veſtris. nolite gloriari ⁊ mendaces eſſe aduerſus veritatem. Dicit enim glo. Uix fieri poteſt vt contentio non extorqueat aliquid contra veritatem. ne victus confuſus eſſe videatur. Quinto requiritur ꝙ defectibus proximi compatiatur in affectu ⁊ ſubueniat in effectu. ⁊ hoc eſt quod dicitur. Plena miſericordie ⁊ fructibus bonis. Quomodo enim qui i diuinis degit conſiderans proximum factum ad dei imaginem ⁊ ſummi boni capacem: deum precipiẽtem. Eſtote miſericordes Mat. vj. Et date elemoſynam ⁊ huiuſmodi: non poterit non compati. ⁊ non ſubuenire iuxta poſſe indigentijs proximorum. Sexto ⁊ vltimo requirif vt charitatiue emẽdare peccata ſatagat. Et hoc eſt qđ dicit. Judicans ſine ſimulatione. ne ſcilicet correctionem precedens odium intendat explere. Unde Leo papa. Odio habeantur peccata nõ homines. Corripiantur timidi tolerentur infirmi. Et quod ſeuerius caſtigare neceſſe ẽ non ſeuientis plectatur animo ſed medentis. diſ. lxxxvj. odio. ¶ Eſt etiam ſciendum ꝙ ſcriptura ſacra etiam dicitur ſapiẽtia. Juxta illđ Deu. iiij. Hec eſt veſtra ſapientia coram omnibus populis: ſcilicet lex diuina que comprehendit totam ſcripturam: que maxima ſapientia dicif:

quia permaxime de deo & de his que ordināt hominem ad deum; copioſius certius & aperti⸗ us loquitur ꝗ̃ metaphyſica vel quecunq; alia humana ſapiētia. Sed de ipſa in titu. ſequēti.

¶ De vita contemplatiua. Capitulū. iiij.

DE vita contemplatiua in qua guſtatur ꝑmaxime do⸗ num ſapientie pſal. lxij. Loquens ad deū de pluralitate vite ait. Melior eſt miſericordia tua ſup vitas: labia mea laudabunt te. Ubi tria nota.

¶ Primo vita beata omnibus preponit. ibi. Melior eſt miſericordia tua.

¶ Secunda vita plurima preſens oſtenditur: ibi, Super vitas.

¶ Tertio vita mixta vt precipua eligitur. ibi. Labia mea.

¶ Primo notatur vita beata in eo quod dici⸗ tur. Miſericordia tua. Et dicitur hic miſericor⸗ dia prout eſt miſeriam adimens: id eſt tollens. Hoc autem nō fit ex toto niſi in vita beata vbi remouetur a ſanctis omnis miſeria. vbi dicit miſericordia: quaſi mira ſuauitas rigans cor⸗ da. Et de hac pſal. Domine in celo miſericor⸗ dia tua. vbi ſcilicet nulla miſeria. Hec autē mi⸗ ſericordia que abſolute dicitur vita. vtiq; me⸗ lior eſt ſuper omnes vitas vite preſentis. vt ex⸗ ponit. b. Amb. In quodam ſermone. Quomo⸗ docunq; diuidatur vita: vel ſm phm vel ſz. b. Augu. vel per alium modum de quibus di⸗ ſtinctionibus hic dicitur in iſto. §. Et vt dicit Greg. in omel. Temporalis vita eterne vite cō⸗ parata mors potius dicenda eſt ꝗ̃ vita. ¶ Quā⸗ tum ad ſecundum: quia dicit in plurali ſuper vitas. Sciendum principaliter eſſe duas vitas actiuam & contemplatiuam. Et comparando eas adinuicem probatur meliorem contēplati⸗ uam actiua decem rationibus. ¶ Quantū ad tertium quia ad illas duas additur tertia: ſcili⸗ cet mixta ex vtraq; parte compoſita. Iſtam vt meliorem illis duabus eligit pſal. lxij. dicens. Labia mea &c. Nam per contemplatiuam lau⸗ dat deum in oratione labijs mentis: id eſt cogi⸗ tationibus & affectibus. Sed per actiuam lau⸗ dat predicatione & inſtructione aliorum. Et de iſta mixta agitur in. iij. §.

Quas habes j. §. ij.

compoſitum qđ dicit vita mixta que ꝯgruit prelatis & ꝑdicatoribus. Alij aſſignāt vitā ſm inchoationē: ꝑfectionē: & ꝑfectionē. m diuiſio magis ꝓpria vite humane eſt: quā ponit Gre. ſup Ezech. & in. vj. moral. ſ. ꝙ due ſunt vite. ſ. Uita actiua & ꝯtēplatiua: figurate in ſacro eloquio ꝑ duplex duas ſorores. In veteri teſtamēto per lyam et ſcz rachelem. Lya figurat actiuam exercens ſe in ſeptem operibus miſericordie corporalibus & ſpiritualibus ſignatis per ſeptem filias lye. nā ſeptima fuit dina. Rachel venuſto aſpectu que interpretatur viſum principium. ſignat contē⸗ platiuam que ad principium rerum. ſ. deū ſub⸗ tiliter ſpeculatur. In nouo enim teſtamento figu⸗ rantur per marthā & mariā. Martha actiuam inſinuans que ſollicita erat turbata erga pluri⸗ ma: Maria contemplatiuam que ſedens ſecus pedes dñi audiebat verbū illius Luc. x. Quod iſta ſit ſufficiēs diuiſio & ꝓpria ſic decla. b. Tho. ij. ij. q. clxxix. Unūquodq; viuēs oſtendit viuere ex operatione ſibi maxime propria, ad quā ma⸗ xime inclinatur: ſicut plantarum vita dicit in hoc conſiſtere ꝙ nutriuntur & generantur. ani⸗ malium vero in hoc ꝙ ſentiunt & mouent: ho⸗ minum vero in hoc ꝙ intelligunt. & ſm rōnē agūt. Unde in hoīb⁹ vita vniuſcuiuſq; videt eſſe id in quo maxime delectat. & cui maxime intē⸗ dit. Et in hoc vult qlibet ꝑcipue cōuiuere ami⸗ co ſuo. Qr igit qdā hoīes ꝑmaxime intendūt cōtēplatiōi veritatis. Quidā vo ꝑncipalr inten⸗ dunt exteriorib⁹ actionib⁹. Inde eſt ꝙ ꝯueniē⸗ ter vita hoīs diuidit in actiuā & ꝯtēplatiuam. Nā vita voluptuoſa quam phs ponit tertiā nō ꝯuenit homini inquantū eſt rōnale aīal agēs ſm rōnem. Eſt enim beſtialis talis vita cōmu⸗ nis nobis & brutis. Uita autem mixta quā po⸗ nit. b. Aug. tertiam poſt predictas duas virtu⸗ te continetur in eis ſicut media in extremis ex quib⁹ ꝯficit: vt tepidū in calido & frigido. Uita vero īcipientium q reſiſtunt paſſionibus ſpe⸗ ctat ad actiuam. & et communiter ꝑficientium ꝑfectorum ad ꝯtemplatiuā. Daf. n. iſta diuiſio de vita hoīs ſm itellectum. q vtiq; eſt aut pra⸗ cticus aut opus itendens exterius per mecha⸗ nica & agibilia. vel iterius mortificando paſſio⸗ nes. Aut ſpeculatiuus itendens veritatem ſpe⸗ culari precipue circa diuina.

¶ Notandum er⸗ .§.i.

go primo ꝙ quāuis philoſophus in. ij. ethi. di⸗ cat eſſe tres vitas hominum excellentes: ſcili⸗ cet voluptuoſam que ponit finem in delectatio⸗ nibus corporis. Ciuilē q̃ ptinet ad actiuā: & cō⸗ tēplatiuā. & b. Aug. in. xix. de ciuita. dei. ponat tria gñā vite. ſ. ocioſum qđ pertinet ad cōtēpla⸗ tiuā. Actioſu; qđ ptinet ad actiuā. Et ex vtroq;

Primo poſuit triplicē vitā excellētē

¶ Contemplati⸗ .§.ij.

ua vita ſimplr loquēdo ē melior ꝗ̃ actiua. ſm b. Tho. ij. ij. q. clxxxij. ar. j. Ad quod probandū īducit octo rōnes phi quas ponit. x. ethi. Pa⸗ ꝑma eſt qr vita contemplatiua conuenit homi⸗ ni ſm id quod eſt optimum in eo. ſ. ſm itelle⸗ ctum. & reſpectu propriorum obiectorum: ſcz in⸗ telligibilium. Uita autē actiua occupat circa

De cōtēplatiua ꝙ ſit melior ponūt rōnes

exterioꝛa. Uñ Rachel per quam ſignificaſ vita
contemplatiua interpꝛetatur viſuȝ principiũ.
Actiua autem ſignificatur per Lyam que erat
lippis oculis ſm Greg. vj. moꝛal. ¶ Secunda
ratio eſt: qꝛ contẽplatiua poteſt eſſe magis con
tinua. lȝ non quãtum ad ſummũ cõtemplatio/
nis gradum. Unde ⁊ maria per quã ſignificaſ
contẽplatiua: deſcribitur ſecus pedes domini
ſedens. Non enim poteſt homo ita cõtinue ex
erceri in operibus miſericoꝛdie coꝛpoꝛalibus
vel ſpiritualibus. qḋ pertinet ad actiuaȝ: quia
non hȝ ſemper modum paratum ad exhiben/
dum elemoſynam: vel ad docendũ ſicut habet
viam paratam ad legendũ: oꝛandum: meditã/
dum ⁊ huiuſmodi: que pertinent ad contẽpla/
tiuam. ¶ Tertia ratio eſt: qꝛ maioꝛ eſt delecta/
tio contemplatiue ꝙ̃ actiue. Unde bea. Augu.
dicit. ꝙ martha que deſignat actiuam turbaba
tur. Maria epulabaſ. Unde de ſapientia que
guſtatur in contemplatione dicitur Sap. viij.
Non hȝ amaritudinem conuerſatio illius ne/
ꝗ tediũ conuictus illius ſed gaudiũ. Et Greg.
ſuper Ezech. dicit. ꝙ ꝯtemplatiua vita amabi/
lis valde dulcendo eſt. Eſt enim delectabilis ſꝫ
bea. Tho. vbi ſupꝛa. q. clxxx. ar. vij. Et rõne obe
lecti inquãtum. ſ. quis per eam intuetur vtcun
ꝗ rem amaram. ſ. deum ſicut delectatur quis
videndo amicum dilectum. Scḋo rõne ipſius
actus: qꝛ vnicuiqꝫ eſt delectabilis operatio con
ueniens ei ſm ꝓpꝛiam naturam vel habitum.
Sed ſpeculatio veritatis conuenit homini ſm
ꝓpꝛiam naturam inquãtuȝ aĩal rationale. Ter
tio adhuc fit magis delectabile iſtud ſi habeat
habitũ ſapientie vel ſciẽtie ex quo accidit ꝙ ſi/
ne difficultate cõtemplatur. Et ꝯtemplatio qui
dem diuinoꝝ etſi in via imperfecta ſit. eſt tamẽ
delectabilioꝛ omnĩ alia ſpeculatione veritatis
quãtũcunqꝫ perfecta. Uñ pho. Accidit circa il/
las honoꝛabiles exiſtentes ſubſtãtias minoꝛes
nobis exiſtere theoꝛicas. Sȝ etſi modicũ attin
gamus eas. tñ propter honoꝛabilitatẽ cogno/
ſcendi delectabilius etiam aliquid hũt ꝙ̃ etiaȝ
nos omnia. ¶ Quarta rõ eſt: qꝛ in cõtemplati/
ua homo eſt magis ſibi ſufficiens: qꝛ paucioꝛi/
bus ad eã indiget ꝙ̃ in actiua: in qua eget ad/
iutoꝛio alioꝝ vt poſſit exercere eã. Uñ xp̄s Lu/
ce. x. Martha ſollicita es ⁊ turbaris erga plu/
rima. ſ. circa que verſaſ ⁊ qbus idiget. ¶ Qui
ta: qꝛ ꝯtemplatiua magis ꝓpter ſe diligiſ. ſ. vt
deus cognoſcatur: ⁊ veritas que pficit intelle/
ctum vt amet vbi figiſ. Sȝ actiua ad aliud oꝛ
dinatur. ſ. ad ſubueniendũ pximo. nec ſibi figiſ
ſed vt pximus inde in deuȝ proficiat. Unde in
ps. xxvj. Unam petij a domino hanc requiram
vt inhabitem in domo dñi omnibus dieb' vi
te mee vt videaȝ voluntatem dñi. Et xp̄s Lu. x.
Unum eſt neceſſariũ. Unũqḋqꝫ autẽ perfecti'
eſt qḋ eſt per ſe ꝙ̃ qḋ propter aliud: ſicut finis
magis ꝙ̃ ea que ſunt ad finẽ. vt ſanitas melioꝛ
medicina que oꝛdinatur ad illaȝ. ¶ Sexta qꝛ
contemplatiua conſiſtit in quadã vacatione et
quiete. ſꝫ illud ps. xlv. Uacate ⁊ videte qm̃ ſua
uis eſt deus. q. d. Non poteſtis videre ⁊ guſta/
re ꝙ̃ ſuauis eſt deus. qḋ pertinet ad cõtempla/
tionem niſi vacando ⁊ ceſſando ab operibus.
Sed actiua cõſiſtit in motu: ſicut dicit pꝛelato
cuilibet Prouerbi. vj. Diſcurre feſtina: ſuſcita
amicum tuum. ne des ſomnũ oculis tuis. Per
fectioꝛ aũt eſt quies ꝙ̃ motus ceteris paribus.
Uñ bea. Augu. dicit in. xix. de ciui. dei. Ociuȝ
ſanctum. ſ. ꝯtemplatiue vite. q̃rit charitas veri
tatis. ſ. diuine cui maxime intendit cõtemplati
ua. Et ſignanter dicit ociuȝ ſanctũ ad excluden
dum ociuȝ pigritie: qḋ eſt malum ⁊ ſentina oĩ
um vitioꝝ. Unde bea. Ber. ait. Uacare deo nõ
eſt ocium. ſ. malum: ſed negociũ negociorum.
Eſt eniȝ exercitiuȝ vite beate ſm illud bea. Au
gu. in fine de ciui. dei. Ibi vacabimus ⁊ vide/
bimus. videbimus ⁊ amabimus. amabimus
⁊ laudabimus ſine fine. ¶ Septima ratio eſt:
qꝛ cõtẽplatiua eſt ſꝫ diuina actiua ſꝫ humana.
Quis autem dubitat diuina hũanis pꝛeferen/
da: ſicut creatoꝛ creature. Uñ bea. Augu. ſuper
Io. In principio erat verbũ. ecce qḋ Maria au
diebat. i. ꝯtemplatiua cui vacat. ſ. audiendo di
uina. Et verbum caro factũ eſt. Ecce cui Mar/
tha miniſtrabat. i. actiua. ſ. humanitati egenti
ſubueniẽdo. Ipſa ẽt ꝯſideratio myſterioꝝ xp̄i.
ſcilȝ natiuitatis: vite paſſionis: ⁊ hmõi. ad con
templationẽ ptinet manuducẽtes nos ad ꝯtẽ/
plationẽ diuinitatis. ſm illud qḋ canif in pfa/
tione. Duȝ viſibiliter deũ cognoſcimus. i. my/
ſteria humanitatis. per hũc in inuiſibilẽ amo/
rem rapiamur. ¶ Octaua rõ: qꝛ ꝯtemplatiua
eſt magis ſm id qḋ eſt propꝛiuȝ homini. i. ſm
intellectum. In operationibus autẽ vite actiue
communicant nobis etiã vires inferioꝛes que
ſunt communes nobis ⁊ brutis. Unde in ps.
Poſtquam poſuit id quod eſt commune no/
bis ⁊ brutis di. Homines ⁊ iumenta ſaluabis
domine. ſubdidit poſt. quod eſt ſpeciale homi
ni ſcilicet in lumine tuo videbimus lumẽ. Un
de ⁊ ipſa contemplatiua vita tranſfert ad quã/
dam mentis libertatem vires inferioꝛes que
deſeruiunt actiue in moderatione paſſionum:
⁊ in alijs habent quandam ſeruitutem. Unde
⁊ Boetius de philoſophica conſolatione ait.
LibERioꝛes animas neceſſe eſt cum ſe in men/
tis diuine ſpeculatione conſeruent. minus vo
cuȝ dilabuntur ad coꝛpoꝛalia. Et Bea. Grego.
dicit ſup Ezech. ꝙ actiua vita ſeruitus: ꝯtẽplati
ua libertas vocaſ. ¶ Nonã cãm ſm be. Tho.

ponit chriſtus ſcilicet,quia diuturnior:cum di
cit. Maria optimā partē elegit que non auſe/
retur ab ea. Ubi Aug. dicit. Non tamen malā
elegit Martha. Sed illa maria meliorē. Audi
vnde meliorem quia non auferetur ab ea. Au/
feretur quandoqꝫ onus neceſſitatis. ideſt opus
in quo exercetur actiua ſcilicet paſcere eſurien
tem: docere ignorantem ⁊ huiuſmodi: q̄ ſunt
hic neceſſaria. Sed in vita beata iſta indigen/
tia non habetur: ſed eterna eſt dulcedo verita/
tis. que habetur ibi. quod pertinet ad contem/
plationem. ¶ Quāuis autem non ſit idē mo
dus contemplandi in via qui ⁊ in patria: quia
hīc imperfectus tamen dicitur manere contem/
platiua in alia vita ⁊ non auferri ratione chari
tatis: in qua habet principium ⁊ finem. Unde
bea. Greg. dicit ſuper Ezech. ꝙ contemplatiua
hic incipitur vt in futuro perficiatur. Diutur/
na autem poteſt dici. Primo quia verſatur cir/
ca incorruptibilia ⁊ immobilia ſcilicet circa di
uina. Secundo quia non habet contrarietatē.
Actioni enim que eſt in conſiderando nihil eſt
contrarium. Tertio quia eſt ſm partē anime in
corruptibilem actio talis: ideſt ſm intellectum
Quarto quia in operibus contemplatiue non
laboratur. Poteſt aſſignari ⁊ decima ratio: q:
ſcilicet contemplatiua eſt maioris meriti. Un/
de. b. Gre. vj. moral. ait. Magna ſunt vite me/
rita actiue ſcilicet contemplatiue potiora. Qđ
ſic declarat. b. Tho. ij. ij. q. clxxxij. ar. ij. Radix
merendi eſt charitas. Hec autem conſiſtit in di
lectione dei ⁊ proximi. Diligere autem deum
ſm ſe eſt magis meritorium q̄ⱥ diligere proxi/
mum: ⁊ ideo quod directius pertinet ad dile/
ctionem dei eſt magis ex ſuo genere meritori
um q̄ⱥ illud quod pertinet ad dilectionem pro
ximi que eſt propter deum. Contemplatiua au
tem directe ⁊ immediate pertinet ad dilectio/
nem dei. Actiua autem directe ad proximum
ordinatur: quia ſatagit circa frequens miniſte
rium: ⁊ ideo contemplatiua eſt maioris meriti
q̄ⱥ actiua. Et hoc eſt quod dicit. b. Greg. in. iij.
omel. ſuper Ezech. Contemplatiua maior ē me
rito q̄ⱥ actiua: quia hec in vſu preſentis operis
laborat. in quo ſcilicet neceſſe eſt proximis ſub
uenire. Illa vero ſapore intimo venturam iam
requiem deguſtat ſcilicet in cōtemplatiōe dei.
Poteſt tamen contingere ꝙ aliquis in operi/
bus vite actiue plus mereatur q̄ⱥ alius in operi
bus vite contemplatiue. puta ſi propter abun/
dantiam diuini amoris vt eius voluntas implea
tur propter ipſius gloriam interdum ſuſtineat
a dulcedine diuine contemplationis ad tēpus
ſeparari. Item quāuis ſimpliciter loquēdo cō
templatiua ſit melior actiua. tamen ſm quid. i.
in aliquo caſu eſſet vt melius eligenda actiua

Mod° ɔtēplā/ di i pa. ⁊ῐa erit ali° q̄ⱥ b i via

Qꝫ ſit maio/ ris me/ riti

ſcilicet propter aliquam neceſſitatem tempora
lem: ⁊ multo magis ſpiritualem. Unde philo/
ſophus dicit: ꝙ quāuis philoſophari ſit magis
q̄ⱥ ditari: tamen neceſſitatem patienti meli⁹ eſt
ditari. i. ſibi ſubuenire. In glo. ij. q. vij. in ſācta
dicitur ꝙ iſte due vite habent ſe ſicut exceden/
tia ⁊ exceſſa. Excedit enim contemplatiua acti
uam. quia eſt magis quieta ⁊ ſecura. Actiua
autem contemplatiuam: quia eſt magis fru/
ctuoſa proximis. etſi minus videat vt lya q̄ ha
buit plures filios q̄ⱥ rachel: vt dicitur extra de
renun. niſi cum pridem. Et quāuis vt dictū eſt
ſimpliciter loquendo ſit melior contemplati/
ua: tamen quia pauci ſunt apti ad eam: ideo di
xit chriſtus. Si oculus tuus dexter ſcandali/
zat te: ideſt contemplatio: puta quia ex ſpecula
tione incurrit errores. erue eum: ideſt dimitte
⁊ proiice abs te. Unuſquiſqꝫ ḡ in hoc ſequatur
id i q̄ magis pficit. ⁊ qđ cernit deū velle ab eo.

¶ Tertium ge/ .§.iij.

nus vite ſcilicet mixtam. vt perfectiorem elige
re videtur pſal. lxij. dum ait. Labia mea lauda
bunt te. Laudatur deus labijs oris admonen/
do ⁊ predicando quod eſt precipuum in vita
actiua. Laudatur de⁹ labijs oris ore ⁊ corde in
oratione cogitationibus ⁊ affectibus deuotis
quod ſpectat ad contemplatiuam. Utrāqꝫ pſal
miſtam non eſt dubium habuiſſe. Actiuam in
gubernatione regni. Contemplatiuam in edi/
tione ⁊ decantatione pſalmorum. Hanc vitam
mixtam chriſtus vt perfectiſſimam tenuit. ⁊ in
ſe oſtendit. Nā licet ɔtinue ɔtemplaretur ani
ma ei⁹ ⁊ frueretur verbo cui erat vnita ſimpi/
dius q̄ⱥ quicūqꝫ ſanctus in patria: tamen quia
hoc hominibus erat ignotum: aliquando ibat
in deſertum locum aptum ɔtemplationi. Uel
aſcendit in montem ſolus orare. Et aliquando
erat pernoctās in oōne. vt referūt euāgeliſte.
Aliqñ diſcurrebat pdicādo: ſanādo infirmos
corrigēdo hoīes: paſcēdo famelicos: vinū pcu
rādo in nuptijs egētibus: ɔſolādo afflictos vt
marthā mariā ⁊ alios. Hanc mixtā tenuerunt
apli pfectiſſimi ſancti pdicādo ⁊ orādo. Unde
⁊ ait petrus ad ſedandū murmur exortū in ec/
cleſia pmitiua. Nō eſt equū nos dimittere ver/
bum dei ⁊ miniſtrare mēſis. Eligite vobis ⁊c̄.
Nos vo orationi ⁊ pdicationi vacabim⁹. Actu
um. vj. Et q: plati ⁊ pcipue pontifices ⁊ pdica/
tores tenēt locū aploꝝ debēt p poſſe imitari in
vita mixta implētes illud pſal. Memoriā abū
dantie ſuauitatis tue eructabūt. Ex plenitudi/
ne enim interiori diuine ſuauitatis quā degu/
ſtant in oōne: lectione: ⁊ ɔtēplatione dnt po/
ſtea ppl'ſis dei myſteria ⁊ monita ppinare: hec
mixta figuranſ in lazaro reſuſcitato. q poſtea

De ter/ tio gñe vite ſcꝫ mixte

Q xpo tenuit vitam mixtā vt pfe/ ctiſſi/ mam

fuit epiſcopus ſanctus fratre marthe ⁊ marie. Dicitur autem Jo.xj. Diligebat ieſus martha deſignantem actiuam: mariam contemplatiuam. ⁊ lazarum tenentem mixtam. Utrūqꝫ cōpleti ſunt eximij illi prophete predicatores veteris teſtamenti Eſaias ⁊ Hieremias. Et licet Hieremias cum mitteretur a domino ad predicandum. vnde ad actiuam ſe difficilem redderet: excuſans ſe ⁊ dicens. A.a.a. domine deus ecce neſcio loqui Hiere.j. timens quietem ⁊ ſuauitatem contemplationis amittere. ⁊ Eſaias ad predicationem ſe offerret dicens. Ecce ego mitto me Eſa.vj. Lucra ſalutis proximoꝝ appetens acqrere. Tamen nec Hieremias omnino recuſauit accuſationē ſibi a domino impoſitam predicationis. nec Eſaias prius ſe obtulit ꝙ̄ purgatum ſe vidit carbone ignis. Si enim predicaret quis ſine igne charitatis factus eſſet velut es ſonans: aut cymbalum tinniens. j.Cor.xiij. ſe conſumens per mortale: ⁊ alijs proficiens. Tangit hoc Greg.viij.q.j. In ſcripturis hinc ⁊ Innoc.iij. cuidam volenti renunciare epiſcopatū: vt vacaret quieti contemplationis ait. Contemplatiuus eſſe vales ⁊ actiuus legiſlatoris exemplo: ſcilicet moyſi q nūc aſcendebat in montem: vt ibi gloriam domini cum maiori libertate cerneret. nunc deſcendebat in caſtra: vt cum vtilitate neceſſitatibus proximi prouideret: ex̄ de renun. niſi cū pđē. Et cum queritur quem chriſtus magis dilexit Petruꝫ vl̄ Joannem euangeliſtam. vtriqꝫ magna priuilegia pre ceteris apoſtolis conceſſit. Joanni matrem ſuam. Petro eccleſiam commendauit. Reſpondeo ꝙ chriſtus magis dilexit Petrum ad actiuam cui regendam commiſit eccleſiam. Joannem magis ad contemplatiuam cui non ſolum matrem contemplatiuam ſed ⁊ ipſam ſummam ſpeculationem deitatis ſue tradidit mundo inſinuandam in ſuo euangelio permaxime. In principio erat verbuꝫ in choanti. Petro dixit. Sequere me. ſ. per tolerantiam paſſionis. quod pertinet ad actiuā. de Joanne vero. Sic eum volo manere donec veniam pro eo: quando non quidem auferet cōtemplatiua. ſed perficietur. Simpliciter auteꝫ videt magis dilexiſſe Joanē ex pluribꝰ puilegiis ꝯceſſis: vtereqꝫ tn̄ actiuꝰ ⁊ ꝯtēplatiuus.

¶ De his q̄ ptinet ad ꝯtēplatiuā vitā. Cap.v.

QUis dabit mihi pēnas ſicut columbe ⁊ volabo ⁊ requieſcam pſal.liij. Ultimꝰ finis noſter ⁊ beatitudo conſiſtit in cōtemplatione prime ⁊ ſumme veritatis ſeu viſione dei Sed philoſophi gentiles ſapientiores ceteris vt Ariſtoteles non intelligentes claram cognitionem diuinorum que habetur in gloria. poſuerunt ſummam hominis felicitatem q̄ hic poſſit haberi in contemplatione prime cauſe ⁊ ſubſtantiarum ſeparatarum: ideſt angeloꝝ. Et q̄uis in preſenti vita pauciſſimi vacēt cōtemplationi propter occupationes neceſſarias ⁊ ineptitudinem hominum ad ſpeculationem ⁊ pene omnes etiam boni fideles vacent actioni: tamen nullus q̄tūcūqꝫ neceſſario occupatur in actionibus. debet omittere quin aliquando vacet contemplationi: ideſt conſiderationi diuinorum. Unde in figuram Leui.xj. declarātur immundi piſces in aquis qui non habent pennulas: ideſt paruas alas quibus poſſint aliquando ſaltum facere extra aquam: vt patet in tinchis. Piſces continue verſantes in aquis ſunt homines continuo occupati in actionibꝰ ſeculi. Uerum ⁊ hi dn̄t habere alas ſaltem paruas alicuius contemplationis ⁊ conſiderationis diuinorum: ſaltantes per eas extra tumultum ſecularium negociorum. alr̄ immundi ſunt coram deo. Nec dn̄t comedi: ideſt incorporari ſeu imitari mores talium: qui ſemper immerſi morantur in mundo. quia etſi delectabilis tamen noxius cibus ſaluti vt anguille: ſed quilibet perfectus cum pſal. appetit magis inherere contemplationi dicēs. Quis dabit mihi ⁊c̄. In quibus verbis quatuor poſſunt notari que exiguntur ad contemplatiuam vitam.

¶ Per orationes frequentatio. ibi. Quis dabit mihi.

¶ Per morales mortificatio. ibi. Pennas ſicut columbe.

¶ Per conſiderationes eleuatio. ibi. Uolabo.

¶ Per ſpeculatōes delectatio. ibi. requieſcaꝫ.

¶ Quātum ad pri/ .§.i.

mum cū ſufficiētia nr̄a ex deo ſit ſm̄ apl̄m etiā minima cogitare vel opari: multo magis maxima vt ſit in ꝯtēplatione. Et ideo oꝫ orationes frequentare. Siqs vr̄m indiget ſapiētia poſtulet a deo ⁊ dabit ei Jaco.j. ſcribit. Sapiētia aūt ptinet ad ꝯtēplationē. q: eſt cognitio diuinoꝝ Uñ ⁊ pſal. hic. Quis mihi dabit pēnas ad volandū. q.d. nullus niſi deꝰ. Nā doctrina ⁊ ſciētia phoꝝ dat ad volandū per ſupbiam: nō ad deū: q: ſciētia inflat: ſed dat ad volandū adiutoriū deus per grām. nō tamē dat niſi deſiderāti ⁊ petēti Lu.xj. Dabit ſpiritū bonū petētibus ſe. ſpiritum. ſ. ſapiētie ⁊ intellectus. vt dicit de ſancto viro. Impleuit eū ſpiritu ſapiētie ⁊ intellectus. Sic ſapiēs inqt. Inuocaui ⁊ venit in me ſpiritus ſapiētie Sap.vij. Sꝫ hec oīo vt ſit decēs p̄ſupponit lectionē vel auditionē ſacrarum doctrinaꝝ. vt ex his ſciat q̄uo mētē debeat dirigere. vt ſcꝫ nō imaginet loqui ad deum

vt ad hoīem corporeū. cū ſit deus ſpiritus non corpus. Sicut accidit ſerapioni abbati magne abſtinentie viro. qui credebat deū hr̃e mēbra. Et cū orabat dirigebat mentē ſuā ad deū vt ad hoīem formans ſibi in mente de deo formam corporeā qđ ab eccleſia eſt reprobatū vt here//ſis deū ſcʒ hr̃e mēbra corporea. vt. xxiiij. q. iij. c. penul. Accedentes aūt ad eū venerabilis Joan. caſſianus cū ſocio ſuo gratia viſitationis: ⁊ audientes opinionē eius falſam ex ignorātia quā habebat vir rōnibus plurimis ab errore illū reuocauerūt. Et cū ſimul genua flecterent ad orandū gratias deo agendo de dimiſſione erroris cepit ille ſerapion flere di. Tulerūt do/minū meū ⁊ neſcio quo vertā vel dirigā aīum meū. Oratio ergo ex lectiōe formata precipue debet poſtulare perſeueranter ⁊ feruenter vir/tutes neceſſarias ad ſalutem ⁊ contemplatio//nis actum. de quibus in. §. ſequenti

Secundū quod .§. ij.

requirit ad ꝯtēplatiuā vitā ē mortificatio paſ/ſionū ⁊ vitiorum q̄ fit p v̄tutes morales. ⁊ he ſūt pēne ptinētes ad duas alas. Ille enim q̄ morti/ficāt paſſiones ⁊ vitia ſenſualitatis ſcʒ cōcupi/ſcibilis ⁊ iraſcibilis: vt fortitudo ⁊ tempantia ſunt in ala dextra: qua in ſeipſo bene regulat ⁊ a terra erigit. Que aūt mortificāt vitia volū/tatis praue: vt iuſtitia ⁊ partes eius ſunt in ala ſiniſtra: qbus bene ordinat qs ad primū. Sed oʒ q̄ he ſint ale columbe. Quis inqt pſal. liiij. dabit mihi pēnas ſicut colūbe. In colūbe ſpe//cie ſpiritusſanctus viſus eſt ſup xp̄m baptizatū Ūn pēne colūbe deſignāt v̄tutes morales infu/ſas a ſpiritusſancto. Nā morales acqſite tantū valēt quidē ad ꝯtēplationē phicā: nō ad ſpecu/lationē theologicā guſtatiuā ⁊ ſalutiferā. Co//lūba ēt eſt aīal immolaticiū: qꝛ mortuū offere//batur deo in ſacrificiū. ⁊ eſt aīal quietū nō leſi/uum. Opʒ ergo per p̄us mortificare per virtu/tes tempantie delectationes venereas per ca//ſtimoniā. Guſtus per abſtinentiā ⁊ aliorum ſen//ſuuʒ per modeſtiā. Iras ⁊ triſtitias per māſue/tudinē ⁊ patiētiā. Iſta maxime pexigunt ad cō/tēplationē. Sicut eniʒ per luxuriā abſorbetur intellectus ⁊ per gulā hebetat: ⁊ per irā offu//ſcatur. Ita per caſtitatē eleuat ſupra ſe: per ab/ſtinentiā acuit: per patientiā quietat. Ūn Da/niel ⁊ ſocij eius qꝛ fuerunt abſtinentes ⁊ caſti fuerūt multum contemplatiui ⁊ acuti ad intel/ligendū viſiones ⁊ reuelatiōes diuinas. Moy/ſes qui fuit mitiſſimus hoīum cū deo frequen/ter loquebat: vt hō cū amico ſuo. Opʒ ēt ppꝛi/am voluntatē per obedientiā mortificare cupi/ditatem per liberalitatē vel paupertatem extin/guere. Per penitentiā vitia expellere: neminē ledere. que oīa pertinent ad iuſtitiā. Mortifi/catio autem vitiorum ⁊ paſſionū ſm. b. Tho. q. ij. ptinet ad vitā actiuā. Ūn nō pōt quis ad cō/tēplatiuā bene peruenire niſi prius fuerit ex//ercitatus virtuoſe in actiua. In cuius figuraʒ Jacob prius fuit vocatus q̄ iſrael idē nūcupa/tus. Jacob interpretatur ſupplātator. Iſrael vi/dens deū. Nō pōt aūt qs deū videre in ꝯtem/platione niſi prius ſupplātauerit diabolū ⁊ vi/tia per actionē. Et idē Jacob quāuis ſeruierit multo tpe ⁊ laborioſe p Rachele habēda ī vxo/rē que ꝯtēplatiuā ſignificat. fuit tñ prius ſibi data lya que ſignificat actiuā. Et dū ꝯquereret de hoc cum laban ſocero ſuo reſpondit. Nō ē ꝯſuetudinis huius regionis vt minores p̄us tradant ad nuptias. Quāuis enim ꝯtemplati/ua ſit prior nobilitate ⁊ perfectione. eſt tñ poſte/rior in via generationis ⁊ adeptionis. Et hoc cōmuniter accidit abrenūciātibus ſeculo: vt ſcʒ cū intēdāt ſe ſubito tradere ꝯtemplatiōi ⁊ ora/tioni prius exercent in exterioribus actionibus vt mortificet propria voluntas ⁊ multas ſuſti/nent tentatiōes. vel carnis vel ipatiētie q̄s pri/us nō ſenſerāt qbus fortiter oʒ reſiſtere: p actiuā ergo oʒ prius eos mortificari. Ūn in figuram dicit dn̄s Exo. xix. Beſtia q̄ tetigerit mōtē lapi/dabit. q. d. hō adhuc ſubditus paſſionibus ſen/ſualitatis que ſunt cōmunes nobis ⁊ beſtijs. ſi montē ꝯtemplationis velit tangere per exerci/tium: lapidibus percutitur errorum. Prius er//go opʒ hr̃e pēnas virtutum moralium

Religioſi dn̄t p̄us exercitari in exterioribus actionibus q̄uo ⁊ q̄re

Tertium quod .§. iij.

occurrit ad contemplationem eſt eleuatio mē/tis per conſiderationes quibus quaſi volatur dum ſupra ſe tendit ſm illud Threno. iij. Erit ſolitarius ⁊ tacebit ⁊ leuabit ſe ſupra ſe. Triplex eſt autem cōſideratio quibus anima volat ver/ſus deum. Unde dicit pſal. liiij. in auctoritate inducta. volabo ⁊ requieſcam.

Triplr ci ꝯſideratione hō ad deum volat

¶ Conſideratio effectuum diuinorum ex qua conſurgit ſtupor.

¶ Conſideratio dei iudiciorum ex qua inſur/git timor.

¶ Conſideratio dei beneficiorum ex qua exur/git amor.

¶ Quantum ad primum pſal. Mirabilia te/ſtimonia ⁊c. Omnes creature ſunt dei effectus Unde ſicut effectus teſtimoniū reddit ſue cau/ſe: quia cauſam manifeſtat: ſicut pictura oſten/dit cum pulchra eſt artem perfectam magiſtri ita cum creature dei habeant mirabiles ⁊ in//numerabiles virtutes: pulchritudinem: ordi/nem: durabilitatem ⁊ huiuſmodi: teſtificantur de magnitudine ſapientie: potentie ⁊ eterni/tatis: ⁊ bonitatis dei. Unde anima merito ob/

[margin, cut off:] Oꝛ mor/tificatio paſſio/nū mul/tū valet ad ꝯte/plādū

ſtupeſcit. Abac. iij. Dñe cōſideraui opa tua ⁊
expaui admirando. ¶ Conſideratio ſecūda. ſ.
dei iudicioꝝ mentem eleuat ita tamen vt time/
at. Cum enim quis cōſiderat ꝙ populus iudeo
rum qui fuit peculiaris a deo dilectus reprobatus
eſt. Et gentilis qui fuit reprobus ⁊ idolatra
electus ſibiipſi timere hꝫ: ne ⁊ ſi nunc bonus ⁊
deuotus. demum reprobus inueniatur. Noli
ait apls Ro. xi. altum ſape ſed time. Et deſcen/
dendo ad particulares cauſas conſiderando
iudam proditorem: qui vocatus a xp̄o ad apo
ſtolatum miſſus ab eo ad predicandum ⁊ mira
cula faciendūꝫ auditor talis doctrine ⁊ tāti ma
giſtri ad ſacram admiſſus dominici corporis
⁊ ſanguis cōmunionem. Et demum in eum in
trans diabolus magiſtrum ꝑdidit: ⁊ exinde ſe
ipſuꝫ ex deſperatione pemit. Saul in iſrael me
lior eo non erat. factus rex domini iuſſu quaſi
inuitus declinans a mandato domini peſſim⁹
effectus eſt ſeipſum occidens. vt pꝫ. j. Reg. xv.
Dauid quem dñs inuenit ſm̄ cor ſuum ex ſub
limibus contemplationibus diuinoruꝫ ſecre
torum que patent in pſalterio. in adulterium
cum berſabee proditionem ⁊ homicidium la/
pſus eſt. ij. Reg. xj. Moyſes qui clare vidit di/
uinam eſſentiam ſꝫ beatum. Tho. in ſum. poſt.
b. aug. poſt tanta miracula ⁊ ſummā ſapienti
am ⁊ dei tantam familiaritatem ad aquas con/
tradictionis de deo diffidens charitatem ami/
ſit. ſm̄ Gratia. de pe. diſt. ij. Et Pe. de palu. in
iiij. Licet tam ipſe ꝙꝫ Dauid vere penitētes de
peccato ſuo magni ſint i regno celoruꝫ. Quis
ergo non timeat. Uenite inqt ps. ⁊ videte opa
dei conſiderando. terribilis in conſilijs: ſuper
filios hoium circa ea que diſponit de eis iuſte
reprobando: vel cadere permittendo. Et vt hō
non ſolum timeat ſed ⁊ confidat de dei miſeri
cordia immenſa maximos peccatores reduxit
ad viam ſalutis ⁊ pnīam. vt pꝫ in Saulo Act.
ix. In magdalena Lu. vij. In manaſſe rege iu/
da peſſimo. iiij. Re. vlt. Uolandum eſt ergo vt
columba per conſiderationem dei iudicioruꝫ.
aliquando in imo lapſus. conſiderando facta
ſciōꝝ ⁊ inde ſe humiliando. Aliqñ in altum ex
conſideratione pctōꝝ reuertentium confitēdo.
vt ſic pſecutiones accipitris infernalis euadat.
Uolet tertio mens p conſiderationem bñficio
ruꝫ dei que innumerabilia ſunt. Qñꝫ ſufficiē
ter conſiderabit vel recompenſabit bñficium
creationis ſue ad imaginem dei. Aut guberna
tionis ⁊ continue ꝓuiſionis anime ⁊ corporis.
Aut future glorie ſibi parate hec oīa trahunt
mentem ad dilectionem feruidam dei. Ut eniꝫ
ait beatus Aug. Nulla eſt maior ꝓuocatio ad
amorem ꝙꝫ preuenire amando. Nullus enim
tam fere mentis qui ⁊ ſi non vult impendere:
vult tamen rependere. Permaxime meditatio
ſeu conſideratio dñice incarnationis ⁊ paſſio/
nis. Unde Bern. ſuper omnia te mihi reddit
amabilem o bone Ieſu calix quē bibiſti: opus
redemptionis noſtre. Et ad volandum ad hūc
locum ſcilꝫ per conſiderationem inuitat̃ ſpon/
ſa xp̄i cum dicitur Canti. ij. Surge ꝓpera ami/
ca mea: colūba mea: ⁊ veni in foraminibus pe
tre: in cauerna macerie. Petra ait apoſtol⁹ erat
chriſtus. Foramina huius petre ſunt vulnera
manuū ⁊ pedum. Cauerna macerie eſt vulnus
lateris latius aliis. Maceria dicit̃ murus ſic
cus. i. compoſitus ſine cemento ex lapidibus.
Et ſignificat xp̄m cuius membra corporis fue/
runt ſine cemēto humani ſeminis formata. In
citatur ergo per inſpirationem anima ad conſi
derandum vulnera chriſti. i. paſſioneꝫ. nec eni͂
apte poteſt requieſci in contemplatione diuino
rum: niſi vt quadam manuductione volet ad
conſiderationem humanitatis chriſti. vt dum
viſibiliter deum cognoſcimus. per hunc in in/
uiſibilium amorem rapiamur. vt in pfatione.

¶ Quantum ad .§. iiij.

quartum quod eſt perfectio ꝯtemplatiue. h̃ ex/
tat quietatio in ſpeculatione ipſius diuine veri
tatis ⁊ maieſtatis. Inquietum eſt cor noſtrum
donec requieſcat in te. ait bea. Augu. in lib. cō/
feſ. Requieſcit autem in deo anima noſtra per
fecte per viſioneꝫ eius ad quam ſequitur frui/
tio ſeu ſumma delectatio ⁊ quies. Hec autē vi/
ſio dei ⁊ delectatio hic incipit per contēplatio/
nem: ⁊ in patria perficitur. Unde Sap. viij. di/
citur. Ingrediens domū meam ſcilicet mentis
conquieſcam cum ea ſcilicet ſapiētia que in cō
templatione percipitur. Et de maria Magda/
lena que vitam contemplatiuaꝫ ſignificat. Lu.
x. Maria ſedens ſecus pedes domini audie/
bat verbum illius. Et Ioan. xj. dicitur. Maria
domi ſedebat: quod pertinet ad quietem. Que
quies non tollit motum intellectus ſpeculātis.
quia in actu conſiſtit contemplatio non in ha/
bitu: ſed tollit motum occupationum exterio/
rum ⁊ paſſionuꝫ. Uis enim appetitiua mouet
hominem ad aliquid inſpiciendūꝫ ſenſibiliter
vel intelligibiliter. quādoꝫ propter amorē rei
in ſe: quandoꝫ propter amorem ipſius cogni
tionis quam quis ex inſpectione conſequitur.
⁊ propter hoc conſtituit bea. Greg. contempla/
tiuam vitam in charitate dei inquantum. ſ. ali
quis ex dilectione dei inardeſcit ad eius pul/
chritudinem inſpiciendam. Et qr vnuſquiſꝫ
delectatur cum adeptus fuerit id quod amat:
ideo vita cōtemplatiua terminatur ad delecta/
tionem que eſt in affectu ex qua etiam amor in
tenditur. Et lꝫ contemplatio etiam extendatur
ad ſpeculationem

ad ſpeculationẽ veritatis circa creaturas: po tiſſima tñ eſt ſpeculatio ipſius ſumme verita tis ad deguſtãduʒ. ⁊ ibi eſt maxima delectatio ſup oẽs alias que habet quietare mentem. ſm illud ps. Delectationes in dextera tua. i. ↄtem platiua vſqʒ in finẽ. i. ad quietãduʒ ⁊ finiẽduʒ appetituʒ: vt in patria eſt. Vñ. b. Aug. in. j. de tri. Cõtemplatio dei pmittiẽ nobis actionum oium finis atqʒ eterna pfectio gaudioꝝ que, in futura vita erit nobis pfecta qñ videbimus eũ facie ad faciẽ. nunc aũt impfecta: q: impfecte videmus: qm per ſpeculũ nõ per eſſentiã. Vñ per eam fit in nobis hic quedã inchoatio bea titudinis. Vñ ⁊ phs. x. Ethi. ponit vltimã feli citatem hois in ↄtẽplatione optimi intelligibi lis. Dicit ergo ps. Volabo: p ↄſiderationem: ⁊ requieſcã: per ↄtemplationẽ. Vñ. b. Greg. ſup Ezech. dicit q ↄtẽplatiua vita amabilis valde dulcedo eſt. vbi exponit figurã de Jacob facie tis luctã cum angelo in aurora: pmiſſis priuſ ante ſe aialibus ⁊ omni familia ſua. In qua lu cta lʒ pualens ↄtra angelum: tñ pcuſſus ab an gelo in femore claudus pmanſit: bñdictioneʒ tñ accepit: ⁊ nois mutationẽ. ſ. iſrl nũcupatus. Dixitqʒ. Vidi dñm facie ad facieʒ ⁊c̃. Jacob q interpretatᷣ ſupplantatoꝛ. ſ. vitioꝝ ſignat ↄtem platiuum: que opʒ vitia ſupplantaſſe: ⁊ aialia idest paſſiones pmittere. i. ſedaſſe ⁊ occupatuʒ famulum dimittere. ⁊ tunc ſolus in mente in choante lumine gratie luctatᷣ in cõtẽplatione. Quia ſicut ille qui luctatᷣ. ſ. ad brachia ludẽdo cum alio aliqñ preualet ↄtra alium quaſi incli natum verſus terrã: aliqñ quaſi ſuccumbit in clinatus ab alio: ita in ↄtẽplatione cum intelli gẽdo ⁊ ſentiendo de incircũſcripto lumie ali quid deguſtat quaſi tũc ſuperat. Et ex defectu intellectꝰ noſtri ⁊ ex grauitate corporis qd̃ ad ima detrahit dum nõ valet ſe figere in ipſa ſpe culatione quaſi ſuccũbit. Jſta aũt pugna in cõ templatione nõ eſt ex ↄtrarietate veritatis quã ↄtẽplamur: ſed ex ↄditione corporis corrupti bilis. ſm illud Sap. ix. Corpus qd̃ corrumpitᷣ aggrauat aiam: ⁊ deprimit terrena inhabita tio ſenſum multa cogitantẽ. Sed ſicut in re p qua quis pugnat cum adeptus fuerit ceteris paribus magis delectatᷣ: ſic ptingendo ad ↄtẽ plationem veritatis pro qua hñda laborabat magis amat ⁊ delectatᷣ ⁊ grauitatem corporis impediẽtis odit: vt dicat cum aplo Roma. vij. Infelix ego homo quis me liberabit de corpo re mortis huius? Et hoc ſignificatᷣ q: preualẽs Jacob arefecit femur: q: ſ. voluptatem carnis interemit. Guſtato enim ſpũ ait. b. Bernar. de ſipit ois caro. Claudus aũt efficitᷣ q: debilitate amore ſeculi: neceſſe eſt vt cõualeſcat quis ad amorẽ dei. Pes meus eſt amor meus (ait bea. Aug. Dexter pes eſt dei: alter ſeculi amor. Sʒ deguſtata ſuauitate dei in cõtẽplatione quaſi fi gitur in amore dei. ⁊ aliũ pedẽ ſcʒ amorẽ ſecu li ſeu proximi trahit poſt illum oia ad deũ ordi nans. Benedictionẽ accepit fiducie future glo rie. Jſrael vocatᷣ qd̃ interpretatur videns deuʒ ſcʒ in ↄtẽplatione. Quod aũt dicit. Vidi dñm facie ad faciẽ: nõ eſt intelligendũ q viderit per eſſentiaʒ: ſed clariori modo q̃ modo cõmuni. q: ex q̃tacũqʒ ↄtẽplatione ſublimi. hic videri non põt deus in eſſentia ſua ſm bea. Greg. ſup Ezech. ⁊ b. Tho. niſi eẽt oino alienatus a ſenſi bus etiã interioribus. vt fantaſia ⁊ hmõi. Et rõ nem habes. ij. ij. q. clxxx. ar. vij.

¶ De raptu ſiue exceſſu mẽtis. ⁊ d̃ raptu pauli Capitulum ſextum.

DE raptu qui perti net ad cõtemplationeʒ: ⁊ ſermo de Paulo aplo de cuius raptu in ſua conuerſiõe põt apte intelligi illud ps. lxvij. In beniamin adoleſcẽtulus in mẽtis exceſſu. ¶ Pro cuius declaratiõe ſciendũ q Jacob habuit. xij. filios ſcʒ: Ruben: Simeon: Leui: Judam: Dan ⁊ Neptalim: Gad ⁊ Azer: yſachar ⁊ Zabulon: Joſeph ⁊ Beniamin. Hi ſunt duodecim patriarche principes ⁊ capita duodecim tribuũ vnde deriuatum eſt totũ ge nus iudeoꝝ. Joſeph aũt habuit duos filios ſcʒ Manaſſen ⁊ Effraim. quos Jacob in morte in ſuos filios adoptauit pro eo. vnde effecti ſunt. xiij. pncipes. xiij. tribuũ. Jacob ſignificat xpm ſupplantantẽ diabolũ idest vincẽtẽ. Duodeciʒ filij eius ſunt. xij. apli: quos ipſe vocauit filios dicens Joan. xiij. Filioli adhuc modicum vo biſcum ſum. geniti ſpiritualiter ab eo. Uno ſi ſubtracto ex. xij. additi ſunt duo. Juda eniʒ re moto: loco eius appoſitus eſt Mathias. ⁊ an numeratus cũ. xj. Act. j. Additus eſt tredecimꝰ ſcʒ Paulus a xpo de celo vocatus: qui plus oi bus laborauit: vt ipſe ait. Ex his genitus eſt to tus populus iſrael idest fideliũ toto orbe diffu ſus ⁊ multiplicatus nimis. Juxta illud ps. Di numerabo eos ⁊ ſuper arenã multiplicabuntᷣ. Hi tranſito iordane baptiſmi per deſertũ peni tentie: cibati mãna gratie deuictis hoſtibus. i. vitijs. intrant terram pmiſſionis. i. gloriaʒ. Et cum Jacob moriens benediceret filios ſingu lis prenũcians que ventura erãt in nouiſſimis tpibus. i. deſcendẽtibus ab eis ad Beniamin vltimum filium veniens inquit. Beniamin lu pus rapax: mane rapiet predam ⁊ veſpere diui det eſcas. Gen. xlix. Beatus Augu. in ſermo. dicit Jacob in his verbis pphetaſſe de conuer ſione apoſtoli Pauli. Ipſe enim deſcendit de tribu Beniamin: vt idem de ſe teſtatᷣ. Hic itaqʒ

De pphetia Jacob d̃ ↄuerſiõe ſci pauli apli.

uelationem ieſu chriſti. Vñ ꝛ ad Ananiā dictū
fuit lupus rapax: qñ ſurgs intentus per totam
iudeā ſerebat ſanguinē xp̄ianorum ſitiens vt
xp̄i mēbra laniaret in terris. Et ad hoc epiſto//
las acceperat a principe ſacerdotū. Mane ꝛ ve
ſpere (ait. b. Aug.) ſignificat prius ꝛ poſterius.
Prius ergo ſcȝ ante ꝯuerſionē rapiebat ꝑdam
fideles capiēs. Poſtea poſt ꝯuerſionem diuide
bat eſcas verbi dei: diſcurrens per ſynagogas
poſt baptiſmū imediate affirmans qm̄ xp̄s ie/
ſus hic eſt filius dei. ¶ Ubi etiā notandum ꝙ
moriens Rachel mater eius in parturiēdo ip/
ſum vocauit benoni. qui interpretaꝛ filius do//
loris mei. Sed pater vocauit eum Beniamin:
qui interpretaꝛ filius dextre. Mater eni ſyna/
goga mater eius ſm carnē: que viuebat in ob/
ſeruatione legaliū. Poſt partū huius mortua ꝛ
utilis eſt oſtenſa in ipſa obſeruatiōe legalium
poſt diuulgatū euangelium: ꝛ maxime per pre
dicationē Pauli. ꝛ iō ſibi fuit dolori: propter
qđ maxime pſequebatur Paulū vt occiſorem
matris ſynagoge. Sed xp̄s pr̄ vocauit eum fili
um dextre: quia vocatus ab eo cuȝ eſſet ad dex
tram pr̄is. i. in celo vbi alij vocati ſūt in terris.
Filius etiā dextere dicitur q: copioſius alijs la
borauit: ſicut per dexterā plus homo operatur
ꝙ̄ per ſiniſtrā. Nam vbi alij apl̄i vnam prouin
ciam ſibi decretā docuerunt: vt Ioan. greciaȝ:
Petrus Italiam: ꝛ hmōi. ipſe per totum mun
dum predicauit. Unde in oꝛone eius dr̄. Deus
qui vniuerſum mundū beati Pauli predicati
tione docuiſti. De iſto ergo Beniamin tenerri
me a xp̄o dilecto: ſcȝ Paulo: dicit ps. lxvij. ibi.
Beniamin ꝛc̄. vbi tria nota. ſcilicet.

¶ Eius conuerſio veneranda. ibi. Beniamin.
¶ Eius ꝯuerſio imitāda. ibi. adoleſcentulus.
¶ Eius ſpeculatio admiranda. ibi. in men//
tis exceſſu.

¶ Quantum ad pri/ .§. i.

mum ſcȝ de conuerſione hec notatur cuȝ dicit.
Ibi Beniamin. Illud ibi referꝛ ad id qđ in ver
ſu precedēti dixerat. In eccleſijs benedicite ꝛc̄.
Ibi ergo in eccleſijs reperiꝛ Beniamin ideſt
Paulus ortus ex tribu Beniamin. Hoc autē
fuit in ſua ꝯuerſione. Tunc enim inuentus eſt
in eccleſia qui prius erat extra per errorem. Et
tunc impletū eſt qđ ait Iob. xxviij. Ferruȝ de ter
ra tollitur: ꝛ lapis calore ſolutus in es conuer
titur. Quod exponens Grego. in moralib⁹ ait.
Ferrum de terra tolliꝛ: cum fortis propugna//
tor eccleſie: vt Paulus a terrena quā prius te/
nuit actione ſeparaꝛ. Non ergo debet deſpici
in eo quod fuit: q: incipit eſſe quod non fuit.
diſtin. l. ferrū. Non ſolum ferrū per crudelita//
tem: ſed lapis per duritiaȝ erat Saulus. Et la//
pis iſte ſolut⁹ a ſua duricia calore diuini amo/
ris ꝯuerſus eſt in es ſonoꝝ predicatorem gen/
tium ꝛ doctorem veritatis. Et iō non dȝ deſpi/
ci q: fuit crudelis ꝛ durus perſecutor: ſed vene
rari ꝙ conuerſus eſt effectus maximus predi/
cator. ¶ Ubi notandū ꝙ cum multi ſancti ex
peccatoribus conuerſi ſint ad deum ꝛ perfectiſ
ſimi viri: ꝛ magni doctores eccleſie effecti: vt
btūs Aug. beatus Cyprianus. abbas Moyſes
ꝛ huiuſmodi: nullius tamen conuerſionē eccle
ſia celebrat niſi pauli. Et ratio eſt: quia fuit ma
gis miraculoſa ꝙ̄ alie. Siquidem oīs conuer
ſio peccatoris eſt aliquo mō miraculoſa ſm. b.
Tho. inquantū ſcȝ ſolum fit diuina virtute. ſȝ
illud Hiere. Conuerte nos dn̄e ad te ꝛ conuerte
mur. Et ps. Deus tu ꝯuertēs iuſtificabis nos
ſm aliā litteram. Et ita eſt admirāda ꝛ venerā/
da iſta ꝯuerſio. ſm ꝙ dicit. b. Augu. Maius ē
conuerſio ſeu iuſtificatio impij (quod idem ē)
ꝙ̄ creatio celi ꝛ terre. Ex parte quidem dei ope
rantis vtrunqȝ eſt ei facile vnum ſicut ꝛ aliud:
ꝛ equalis potentie: ſed ex parte rei que fit ma/
ius dicitur iuſtificatio ſeu ꝯuerſio peccatoris
Tum quia melius. Maioris enim perfectiōis
eſt gratia per quā iuſtificatur impius ꝛ diſpo/
nitur ad gloriam ꝙ̄ natura celi ꝛ terre ꝛ oium
rerum. Unde. b. Ambro. Potior eſt gratia ꝙ̄
natura. de conſe. di. ij. reuera. Tum etiam quia
in creatione celi ꝛ terre nil deo reſiſtit. nil ꝯcur
rit: ſed in iuſtificatione impij poteſt reſiſtere li/
berum arbitriū: ꝛ ad eam opȝ concurrere. ſȝ il
lud. b. Aug. Qui fecit te ſine te: non iuſtificabit
te ſine te. Conuerſio autem Pauli vltra iſtam
cōmunem rōnem eſt alio modo miraculoſa et
veneranda. q: alij qui conuertunꝛ cōiter perci
piunt gratiam incipientem ꝛ non ſubito ꝑdu/
cuntur ad perfectionem. ſed poſtea in proceſſu
vite ꝓficiendo de gradu in gradum. Sȝ Pau/
lus ſubito perductus fuit ad maximā perfectio
nem ꝛ dei viſionem. In alijs etiam cōmuniter
fit ꝑparatio ꝛ diſpoſitio ad grām a. ꝑ gradatiȝ ꝛ
per tempora: vt pȝ in beato Aug. Sed in Pau
lo ſubito cum eſſet in actu pcti. ſ. perſecutionis
fuit facta in eo preparatio ꝛ infuſio grē. Neceſ
ſaria aūt eſt conuerſio cuilibet ad ſalutem. Nā
ſaluator ait. Niſi conuerſi fueritis ꝛ efficiami/
ni ſicut paruuli: non intrabitis in regnum ce/
lorum. Mat. xviij. ¶ Preuia autē ꝛ quaſi di/
ſpoſitio ad conuerſionem ſunt quatuor: que ſi/
gnātur in ꝯuerſione pauli Primū eſt ꝗdaȝ mē
tis illuſtratio. vt conſideret quis finem ſuū: ſta
tum ſuum: ꝛ periculum. Unde dicitur de Sau
lo. Circunfulſit eum lux de celo. Act. ix. ¶ Se
cundum eſt a vitijs ceſſatio: vt abſtineat quis a
malis conſuetis. quod innuiꝛ in Saulo in hoc
ꝙ proſtratus cecidit non vltra procedēs in ma

lo illo itinere ſuo. proſternitur autem per timorem penarum. ¶ Tertium eſt a lumine mundi ideſt apparente pulchritudine abſtracto. qđ ſignificatur in excecatione eius. Beatus Aug. in ſermone. Omnis creatura vileſcat: vt ſolus creator in corde dulceſcat. ¶ Quartum eſt offenſe cognitio. cuʒ ſcilicet deus alloquitur mẽtem: oſtendens vitam ſuam eſſe quandam perſecutionem contra deum: cum tamẽ ipſe ſit ſaluator anime ⁊ corporis floribus omnium bonorum circundatus. Unde dixit ei. Saule ſaule quid me perſequeris? Ego ſuʒ ⁊c̃. Et ad hoc ſequitur omnimoda ad eum ſubiectio. Unde ⁊ conuerſio cuʒ ait. Domine quid me iubes facere? Et dicitur ei ꝙ ſe humiliet. intret ciuitatem: ⁊ ſibi dicetur per Ananiam ideſt prelatuʒ ſeu confeſſorem imponentem ei manuʒ abſoluendo. ⁊ baptizatur lachrymis contritionis vnde lauatur a maculis culparum. ⁊ inde cibum ſacramenti accipiens ſcilicet euchariſtie: confortatur ⁊ roboratur ad conuertendos alios. Effectus de Saulo ſuperbo Paulus modicus per humilitatem. Unde quaſi interpretans ſuum nomen ait. Ego ſum minimus apoſtolorum et cetera.

¶ Quantuʒ ad ſe- .§.ij.

cundum de conuerſatione ſcʒ eius dicitur adoleſcentulus. Equidem adoleſcentulus erat in ſua conuerſione. Dicitur enim Act. vij. ꝙ teſtes qui lapidauerunt Stephanum depoſuerũt veſtimenta ſua ſecus pedes adoleſcentis qui vocabatur Saulus. Huius autem etas eſt multũ mutabilis. Unde dicitur. xij. q. j. Omnis etas prona eſt ad malum ab adoleſcentia ſua. Nil ĩ certius vita adoleſcentium. Et viam quam quis ſibi aſſumit in bono vel malo in adoleſcentia ſua perſeuerans illam poſtea tenet. Iuxta illud Prouer. xij. Adoleſcens iuxta viam ſuam graditur: ⁊ cum ſenuerit non recedet ab ea. Cõmuniter magni ſancti eccleſie vocati ſunt in adoleſcentia ſua vel pueritia vt Dauid: Daniel cuʒ ſocijs. Joannes: Bernardus: Dominicus Frãciſcus: ⁊ alij innumeri. Et quos chriſtus reſuſcitauit a mortuis anime reſuſcitationem ſignificans fuerunt adoleſcentes. de puella ⁊ filio vidue clarum eſt. De lazaro etiam videtur ſenem quendam eĩ nunciatum mortuum a filio ſuo non reſuſcitauit. Fuit autem Paulus adoleſcentulus ſpiritualiter. vnde oſtenditur conuerſatio eius ſancta imitanda. Hec enim hʒ tres conditiones ſimiles adoleſcẽtie nãli.

[..]p adoleſcentes facilius ⁊ citius cõuertũf ⁊ ſaluãf

Tres cõditiões adoleſcentie.

¶ Eſt enim adoleſcentia feruens ad diligendum.

¶ Sufferens ad exercendum.

¶ Congruens ad ſciendum.

¶ Adoleſcentes ſunt amatiui aliorum ⁊ vehementer: quia ſanguis feruet in eis incitans ad amandum. Sic adoleſcens ſpiritualiter ideſt decorus gratia feruenter amat deum ⁊ proximum. Unde Cantico. j. dicitur. Adoleſcentule dilexerunt te nimis. Quantum fuerit feruens adoleſcentulus noſter Paulus: ipſe oſtendit dicens. Certus ſum quia neqꝫ mors neqꝫ vita ⁊c̃ ſeparabit nos a charitate chriſti. ad Rom. viij. Quantum ad charitatem proximi ait. Optabam ego anathema fieri a chriſto pro fratribꝰ meis. ad Roma. ix. Anathema interpretatur ſeparatio. Sicut autem eſt duplex vnio cuʒ chriſto in preſenti: vna per gratiam: alia per actualem contemplationem eius ⁊ conſolationem: ita ⁊ ſeparatio duplex. Una a gratia chriſti hãc non optabat apoſtolus pro amore proximoruʒ quia eſſet contra ordinem charitatis vt quis plus diligeret proximum q̃ꝫ ſeipſum. Sed ſecundam optabat pro ſalute querenda proximorum. Cum enim ſibi eſſet ſumme delectabile chriſtum contemplari ⁊ in eo quieſcere: poſtponebat ſuam maximam conſolationem ſaluti proximi cui intendebat diſcurrendo. predicando: laborando ⁊ huiuſmodi. Oſtendit ſuaʒ nimiam dilectionem ad proximos dum ait. ij. ad Corinthio. xj. Inſtantia quotidiana mea ſollicitudo omnium eccleſiarum. Quis infirmatur ⁊ ego non infirmor ⁊c̃. ¶ Adoleſcens eſt fortis ad tolerandos labores. Threnorum. iij. Bonum eſt viro ſi portauerit iugum ſcilicet laborum ab adoleſcentia ſua. O quis enarraret labores huius adoleſcentuli Pauli ⁊ cuʒ quanto gaudio illos ſuſtinebat. ij. ad Corinth. xij. In laboribus plurimis: in carceribus abũdantius: in plagis ſupra modum ⁊c̃. Que ſequuntur ibi vide. Et in fine ↄcludit ipſis enarratis poſt ſtimulum carnis qui dicitur a beato Auguſtino infirmitas corporis: a Gregorio tẽtatio carnis. ſed ſine peccato. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis vt inhabitet in me virtus chriſti. Et alibi. Supabundabo gaudio in omni tribulatione noſtra. ¶ Adoleſcentia eſt apta ad diſcendum. Puer nondum habet plenum iudicium rationis. Sed adoleſcens qui adhuc habet mentem recentem non alijs imbutam. Nam ſemel imbuta recens ſeruabit odorem teſta diu. Horatius. Unde ⁊ Nabuchodonoſor adoleſcẽtulos ex filijs iſrael de ſemine regio fecitꝰ erudiri in omni ſapientia chaldeorum. Daniel. primo. Doctiſſimus fuit adoleſcentulus Paulus eruditus plene in ſua adoleſcentia ad pedes doctoris Gamalielis in lege veteri. A chriſto in celo in lege euangelica. Neqꝫ enim (ait ipſe Ad Galathas prima) euangelium meuʒ ab homine accepi: ſed p re

fuit a domino. Uas electiōis eſt mihi iſte. Act.
ix. armariū. ſ. ſacrarum ſcripturarum. Ep̄le
eius ſunt ſumma theologie plene etiā eloquē
tia ⁊ ſapiētia: quas ⁊ apoſtolus petrus cōmē
dat in ſua epiſtola: vbi increpat. ſunt verba ei⁹
tonitrua. vbi hortatur melliflua.

¶ Tertium prin/ .§.iij.

cipale eſt ſpeculatio eius in qua eſt ſingularis.
Nam de nullo alio ſancto dr̄ expreſſe ⁊ indubi
tate φ viderit deum per eſſentiā in vita niſi de
paulo in nouo teſtō: ⁊ moyſe in veteri: ſm̄ bea
tum Aug. in lib. de orando deū. Et btūs Tho.
q tripl'x ij. ij. q. clxxv. vnde dicit. In mētis exceſſu quod
eſt ex/ fuit in iſta conuerſione. ¶ Ubi ſciendum ſm̄
ceſſus. beatum. Tho. vbi. ſ. φ triplex eſt exceſſus men
tis qui contingit in contēplatione. Un⁹ eſt quo
mens humana diuinitus rapitur ſeu eleuatur
ad contemplationē diuine veritatis per quaſi/
dam ſimilitudies imaginarias. Et talis fuit ex
ceſſus Petri qn̄ ipſo orante (vt dicitur Act. x.)
cecidit extaſis ſuper eum. i. exceſſus mētis. Nā
extaſis ſm̄ beatum Tho. eſt nomen grecū ⁊ la
tine ſonat exceſſum mentis. In quo exceſſu vi/
dit celum apertum: ⁊ vas ſeu diſcuz ſubmitti de
celo quattuor initijs: plenum omni gn̄e anima
lium immūdorꝝ. Dictumqꝫ eſt ei. Macta ⁊ mā
duca. Sub qua viſione imaginaria deus ſibi
manifeſtauit conuerſionem gentilium: occiſio
nem eorum immūdorum quoad mortificatio/
nem criminū ⁊ manducationem. i. incorpora/
tionem eorum in eccleſia. ¶ Secundus exceſ/
ſus mentis eſt. quo mens rapitur ad intuitio/
nem diuine veritatis per aliquos itelligibiles
effect⁹. hic fuit talis exceſſus dauid cum dixit.
Ego dixi in exceſſu mētis mee oīs hō mendax.
Contemplās enim diuinam bonitatem ⁊ imu/
tabilitatem ⁊ hoīm peccabilitatem ⁊ tendenti/
am ex ſe in nihilum intellexit omnem hominē
ex ſe fallacem comparatione dei. ¶ Tertius ex
ceſſus eſt cum rapitur mens vſqꝫ ad claram vi
ſionem diuine eſſentie. Et hic fuit exceſſus pau
li. de quo nunc v. pſ. lxvij. dicit. Ibi Beniamī
adoleſcentulus mentis exceſſu. qn̄ vz raptus
fuit ad tertium celum. ij. ad Cor. xij. ¶ Ubi ad
Ad qd uertendum. φ iſtud tertium celum poteſt dici
celum celum ſanctiſſime trinitatis.
paulus ¶ Eſt ergo primum celum materiale.
raptus ¶ Secundum intellectuale.
ſit. ⁊ φ ¶ Tertium diuinale. ⁊ quodlibet eſt triplex.
triplex ¶ Nam celum materiale de quo Eſaias. Exal
eſt celū. tant celi a terra. eſt ſydereū. ſub quo cōprehen/
duntur celi planetarum. Aqueum ſeu cryſtalli
num. quod eſt primum mobile. ⁊ empyreū im/
mobile. qui eſt locus congruens viſioni clare
beatorū. Et ad illud tertiuz Paulus fuit rapt⁹

in mentis exceſſu. ¶ Secūduz celum. ſ. intelle
ctuale. ſ. nature angelice. de quo in Job. xx. Re
uelabunt celi iniquitatem eius. Et iſtud eſt tri/
plex. q: triplex hierarchia ſm̄ trinum gradum
cognitionis diuine ab eis. Infima media ⁊ ſu/
prema. Et ad iſtum ſūmum gradum cognitio/
nis diuinorū ⁊ viſionis raptus eſt Paulus in
exceſſu mentis. Unde ⁊ beato Dionyſio ſūmo
philoſopho diſcipulo eius creditur dediſſe in
formationem vt capaci tam ſublimis materie
de hierarchijs angelorū ⁊ eorum miniſterijs
que viderat. Ex qua edidit Dionyſius librum
de celeſti hierarchia. in quo magis loquit̄ de
angelis φ̄ aliquis ex antiquis doctoribus.
¶ Tertiū eſt celuz ſanctiſſime trinitatis. Unū
eſſentialiter: trinum perſonaliter. de quo. j. Jo.
v. Tres ſunt qui teſtimonium dant in celo. Pa
ter: verbum: ⁊ ſpirituſſanctus. Et hi tres vnuz
ſunt. Et lꝫ hi tres celi inſeparabiliter influant
⁊ operentur. tamen per quādam appropriatio/
nem ⁊ adaptationem dicere poſſumus φ a pri
mo celo. ſcilꝫ patris recepit influxum operatio
nis miraculorū. ⁊ infirmos ſanauit. demones
ab obſeſſis effugauit. mortuos ſuſcitauit. A ce
lo filij habuit influxuz ſapientie. An experimē
tum queritis eius qui in me loquitur chriſtus
ait ipſe. Ut ſapiens architector fundamentum
poſui. A celo ſpiritusſancti ardorēz charitatis.
⁊ fruitionē diuinitatis. Unde ⁊ dicit ſe raptū
in celum ⁊ etiam in paradiſum vt celum dicat
ratione contēplationis clare. quam habuit pa/
radiſuz ratione maxime delectationis inde cō/
ſequentis ſm̄ beatum Thom̄.

¶ Reſtat dubiuz .§.iiij.

vtrum in hoc exceſſu anima eius fuerit a cor/
pore ſeparata. vel exiſteret in corpore. Quod
quia ipſemet dicit ſe neſcire. cum ait. Siue in
corpore ſiue extra corpus neſcio (deus ſcit) nec
nos poſſumus diffinire. Uerū vt dicit beatus
Thom̄. ſecunda ſecunde. q. clxxv. artic. vj. apo/
ſtolus in hoc exceſſu non fuit in celum raptus
in anima ⁊ corpore. vt quidam dicebāt. Quod
beatus Auguſti. reprobat. ſed ſola anima fuit
rapta. Et hoc ignorauit apoſtolus. Utrum ani/
ma omnino eſſet ſeparata corpore iacente mor
tuo. Uel eſſet pure coniuncta corpori vt forma
vtens tm̄ potentia vegetatiua non autem ſenſi
tiua. Nam ⁊ hoc eſſe poteſt. φ anima in corpo/
re alienata ab omni ſenſatione interiori ⁊ exte
riori. vt viſu: auditu: fantaſia: memoria. ⁊ hu/
iuſmodi. ſolum vtens operatione potentie ve/
getatiue. videat deum per eſſentiam in preſen
ti. Sed φ vtatur potentijs ſenſitiuis. non po/
teſt eſſe. Et ſic intelligitur illud Exodi. xxxiij.
Nō videbit me homo ⁊ viuet. ſcilicet vita ſen/

ſtiua: ſed opoꝛtet ꝙ ſit omnino a ſenſibus alie
natus. Ratio huius eſt ſm btm̄ Thom̄. vbi ſu
pꝛa ar. iiij. Diuina eſſentia non pōt ab homine
videri per aliam vim cognoſcitiuam q̄ꝫ per in
tellectum. Intellectus autē humanus non con
uertitur ad ſenſibilia niſi mediantibus fantaſ/
matibus que per ſpecies intelligibiles a ſenſi/
bilibus accipit: ⁊ in quibus cōſiderans de ſen
ſibilibus iudicat ⁊ ea diſponit. Et ideo in om/
ni opatione qua intellectus noſter abſtrahitur
a fantaſmatibus: neceſſe eſt ꝙ abſtrahaſ a ſenſi
bus. Intellectus autem hominis neceſſe eſt ꝙ
abſtrahatur a fantaſmatibus: ad hoc vt videat
dei eſſentiam dum eſt in via. Non enim p ali/
quod fantaſma pōt dei eſſentia videri. quinim
mo nec per aliquam ſpēm intelligibilem crea
tam: qꝛ eſſentia dei in infinitum excedit. nō ſo/
lum omnia coꝛpoꝛa quoꝝ ſunt fantaſmata. ſed
etiam oēm intelligibilem creaturam. Opꝫ au
tem cum intellectus hominis eleuatur ad altiſ
ſimam diuine eſſentie viſionem. vt tota mētis
intētio illuc aduocetur. ita. ſ. vt nihil intelligat
aliud ex fantaſmatibus. ſed totaliter feratur in
deum. Impoſſibile eſt ergo vt in pꝛeſenti vide
at homo dei eſſentiam ſine abſtractione a ſenſi
bus. Uidit autē Paulus deum tunc median/ (quo vt mediante quo paulus vidit deum.)
te lumine gloꝛie ſine quo ab intellectu creato
deus videri non pōt. Quod lumen dupl'r par
ticipari pōt. Uno modo per modum foꝛme p/
manentis: ⁊ ſic participatio facit beatos in pa/
tria. Alio modo per modum paſſionis tranſeū
tis. ſicut fit in pphetia quoad illuſtrationeꝫ: ⁊
ſic fuit a Paulo illud lumen tunc participatū.
Unde non fuit ſimpl'r beatus: qꝛ de rōne bea/
titudinis eſt ſtatus ſeu pmanentia. ſed fuit bea
tus ſm quid. Poſtq̄ꝫ aūt Paulus ceſſauit vide
re dei eſſentiaꝫ. memoꝛ fuit illoꝝ que in illa vi
ſione cognouerat per aliquas ſpecies intelligi
biles habitualiter. ex hoc in eius intellectu re/
lictas: ſicut etiam abeunte ſenſibili remanent
alique impꝛeſſiones in aīa: ad quas poſtea cō/
uertens ſe aīa memoꝛaſ. vnde nec totā illā co/
gnitionē cogitare poterat: aut v̄bis exp̄mere.

De cognitiōe q̄ ptinet ad ſapiaꝫ. Cap. vij.

SIcut audiuimus ſic
⁊ vidimus in ciuitate dn̄i virtutum
in ciuitate dei noſtri. deus fundauit
eam in eternum. ps. xlvij. Loquitur
ppheta in pſona compꝛehenſoꝝ: qui ſicut hic
exn̄tes in ciuitate dn̄i virtutum. i. ſtatu eccleſie
militantis. audierūt magna ⁊ multa bona ha/
beri a ſanctis in patria ſupna: ſic modo vidēt
⁊ poſſident. Et eſt ſimilitudo in genere non in
particulari. Nā nec auris audiuit: nec oculus
vidit hic: nec in coꝛ hoīs aſcendit que pꝛepara
uit deus diligētibus ſe in ciuitate ſupne hie//
ruſalem. vt ait apl's. j. Coꝝ. ij. In cuius figuraꝫ
habeſ. iij. Reg. x. ⁊. ij. Paral'. ix. ꝙ regina Sa/
ba veniens de terra ſua audita fama Salomo
nis in hierl'm cum vidiſſet magnificentiā eius
⁊ ſapiam: oꝛdinem domus ſue ſibiqꝫ aſtantiū
cibos ⁊ veſtes ⁊c̄. pꝛe admiratione quaſi defici
ens inquit. Uerus eſt ſermo quem audiui in
terra mea ſuper ſermonibus tuis: ⁊ vidi ocu//
lis meis. ⁊ pꝛobaui ꝙ media pars mihi nūcia
ta non fuerit. Beati ſerui tui qui ſtant coꝛaꝫ te
ſemp. Iſta regina ſignificat eccleſiam collectaꝫ
de gentibus militanteꝫ. que multa audiuit hic
de Salomone ſapiētiſſimo dn̄o ieſu chꝛiſto ve
re pacifico magnalia. Sed cum peruenit ad ſu
pernam hieruſalem vbi manifeſtat ipſe gloꝛiā
ſuam. videt experientia multa maioꝛa bona in
eo q̄ꝫ hic audierit. ⁊ ſapientie eius gloꝛie ſan//
ctoꝛum ⁊ refectionis ſeu fruitionis vt vere ſint
beati qui ſtant coꝛam eo. Apte igitur dicere va
lent. Sicut audiuimus. ⁊c̄. Ubi notandum ꝙ
tria audiuimus de ſuperna gloꝛia.

Pꝛimo deum eſſe beatum ⁊ quemlibet ibi applicatum.

Scdo deum eſſe trinum ⁊ vnum.

Tertio talē ſtatutum eſſe perpetuatum.

Quod audieri/ .§. i.

mus deū foꝛe beatū patet ex his que dicit apo
ſtolus. j. ad Thimo. vl. Oſtēdet beatus ⁊ ſolus
potens rex regū ⁊ dn̄s dominantiuꝫ qui hꝫ im
moꝛtalitatem ſolus ideſt imutabilitatē. Deum (ꝙ deus eſt btūs btitudi/ne perfectiſſima Rōnes ponunt)
autem eſſe beatū. pꝛobat Tho. in. j. contra gen.
ca. c. tribus ratiōibus. quaꝝ pꝛima eſt. Per bea
titudinem omne deſiderium quietaſ. ea enim
habita nil aliud reſtat deſiderandū cum ſit vlti
mus finis. Opoꝛtet igitur eum eſſe beatū qui
perfectus eſt quantū ad oīa que deſiderare po
teſt. Unde Boe. dicit ꝙ beatitudo eſt ſtat' om/
nium bonoꝛum aggregatione perfectus. Sed
talis eſt diuina perfectio que oēm perfectionē
in quadam ſimplicitate appꝛehendit. In gene
re enim cauſe efficientis ſit reductio ad vnam
cauſam pꝛimam que deus eſt. a quo ſunt oēs
res. ne ſit pꝛoceſſus in infinitum. Opoꝛtet igi/
tur ꝙ quicquid actū eſt in quacunqꝫ re illa iue
nire eminentius in deo q̄ꝫ in illa re. cum cauſa
ſit nobilioꝛ effectu inquantuꝫ cauſa eſt. ergo de
us eſt perfectiſſimus habens in ſe oēm perfe//
ctionem. vnde Moyſi deſideranti faciem ſeu
gloꝛiam ſuaꝫ videre ait. Exod. xxxiij. Ego oſtē
dam tibi omne bonum. Et cōmentatoꝛ. etſi in/
fidelis dicit ꝙ perfectiones oium rerum ſūt in
deo. Habet igitur omnia bona que poſſunt de
ſiderari vnde beatus eſt. Scda rō eſt. Illud
eſt maxime deſideratum vel volitum ab intel/

lectuali natura quod eſt pfectiſſimũ in illa: ⁊ h eſt eius beatitudo. Perfectiſſimuꝫ aũt in vno/quoqꝫ eſt perfectiſſima operatio eius. Naꝫ potentia ⁊ habitus per actus perficiuntur. Unde phs dicit felicitatẽ eſſe operationẽ pfectam. pfectio aũt operatiõis depẽdet ex quatuor. Primo ex ſuo gñe. vt ſcꝫ ſit manens in ipſo operãte. Dico aũt operationẽ in ipſo operante manẽtem p quam non fit aliud preter ipſam operationem ſicut videre: audire: ⁊ hmõi. Iſte eniꝫ ſũt perfectiones eoꝝ quoꝝ ſunt operatiões. Et poſſunt eſſe vltimũ: q: non ordinantur ad aliqđ factuꝫ quod ſit finis. Operatio vero vel actio ex qua ſequitur aliqđ actu preter ipſaꝫ eſt pfectio operati nõ operantis ⁊ cõparatur ad ipſum ſicut ad finem. Et talis operatio itellectualis nature nõ eſt beatitudo ſiue felicitas. Scđo attenditur pfectio operationis ex principio eius vt ſcꝫ ſit altiſſime potentie. vñ ƀm operationẽ ſenſus non eſt nobis felicitas: ſed ƀm operationeꝫ intellectus ⁊ habitũ perfecti. Tertio attenditur ex opationis obiecto. ⁊ ppter hoc in nobis vltima felicitas eſt intelligendo altiſſimũ intelligibile. Quarto attendiƚ ex forma operatiõis. vt ſcꝫ perfecte: faciliter: firmiter: ⁊ delectabiliter operetur. Talis aũt eſt dei operatio cũ ſit intelligens: ⁊ ſuus intellectus altiſſima virtutũ ſit. nec indiget habitu pficiente: q: in ſeipſo perfectus eſt. Ipſe aũt ſeipſum intelligit qui eſt ſummum intelligibiliũ perfecte abſqꝫ omni difficultate ⁊ delectabiliter. eſt ergo btũs. ¶ Tertia ratio eſt deus non põt velle aliqđ impoſſibile. Impoſſibile eſt autẽ ei aliqđ aduenire qđ nondum habeat: cũ ipſe nullo mõ ſit in potẽtia. ſꝫ eſt actus puriſſimus. Non põt igiƚ velle ſe habere qđ non hꝫ. Quicqđ igitur vult habet: nec aliquid male vult. Eſt igitur beatus. ƀm q̧ beatus diciƚ a qbuſdam q hꝫ quicquid vult. ⁊ nihil mali vult. Eſt aũt beatitudo dei ipſa ſua eſſentia ƀm. b. Tho. vbi. ſ. c. cj. Quod ſic probat. Beatitudo eius eſt intellectualis operatio eiꝰ. Sed ipſum dei intelligere eſt ſua eſſentia. igiƚ ſua btitudo eſt ſua eẽntia. qđ nulli cõuenit creature. ¶ Nam neqꝫ angeli neqꝫ aie humane intelligere eius eſt eius eẽntia: nec velle eoꝝ eſt eorum eſſentia. Et ideo beatitudo eorum non eſt eorum eẽntia: ſed eis aduenit poſt eſſentiã. Probatur idẽ ſic. Unuſquiſqꝫ ordinat in beatitudinem ſuã quicquid vult. Ipſa enim eſt que propter aliud nõ deſideratur: ⁊ ad quã terminatur motus deſiderij vnũ propter aliud deſiderantis ne ſit infinitus. Cum igitur deus oia alia velit ppter ſuam bonitatẽ que eſt ſua eẽntia: oportet q̧ ipſe ſicut eſt ſua eſſentia ⁊ ſua bonitas: ita etiã ſit ſua beatitudo. Ad idem. Impoſſibile eſt eſſe duo ſumma bona. Si enim in

quis ſit beatus.

nullo different: non duo ſed vnuꝫ eſſent. Si in altero uo tunc eſſet hoc ex eo q̧ vni deeſſet aliqđ quod alter haberet: ⁊ ſic neutrũ ſummũ ⁊ perfectum eẽt. Sed deus eſt ſummũ bonuꝫ: ⁊ beatitudo eſt ſummuꝫ ex hoc q̧ eſt vltimus finis. ergo deus ⁊ beatitudo ſunt idem: ⁊ ſic deus ẽ ſua beatitudo. ¶ Ex quo ſequitur q̧ beatitudo dei ſit perfectiſſima. Quod multipliciƚ idẽ beatus Tho. probat vbi. ſ. c. ſi. Primo ſic. Qđ eſt per eſſentiam potius eſt eo qđ eſt per participationem. ſicut natura ignis perfectius inuenitur in ipſo igne q̃ꝫ in rebus ignitis. Deus autem per eſſentiam ſuam eſt beatus. quod nulli alij cõpetere poteſt. Nihil enim aliud pter ipꝫ eſt ſummũ bonum: vt ex predictis patere põt. Et oportet q̧ quicũqꝫ alius ab ipſo beatus eſt: participatione dicatur beatus. Diuina igiƚ beatitudo oẽm aliam beatitudinem excedit. Secũdo ſic. beatitudo imperfecta in itellectus operatione ↄſiſtit: vt oſtenſum eſt. ¶ Nulla autẽ alia intellectualis operatio eius operationi cõparari põt. Quod patet non ſolum ex eo q̧ eſt operatio ſubſiſtens: ſed q: vna eius operatiõe deus ſeipſum perfecte intelligit ſicut eſt ⁊ oĩa alia que ſunt ⁊ que non ſunt bona ⁊ mala. In alijs aũt intelligentibus intelligere ipſum nõ eſt ſubſiſtens: ſed actus ſubſiſtentis. Nec tñ deum qui eſt ſummũ intelligibile aliqs ita perfecte põt intelligere ſicut perfecte eſt. cum nullius eſſe perfectũ ſit ſicut diuinũ eſſe. nec alicuius operatio poſſit eſſe perfectior q̃ꝫ ſua ſubſtãtia. ¶ Nec eſt aliquis alius intellectus qui etiam oĩa que deus facere põt cognoſcat. quia ſic diuinam naturam als potentiam comprehenderet. Ille etiam que intellectus alius cognoſcit. non omnia vna ⁊ eadem operatiõe cognoſcit. Incomparabiliter igitur deus ſuper omnia eſt beatus. Tertio beatitudo que eſt in deo incomparabiliter excedit omnem beatitudinẽ ſeu felicitatem huius vite preſentis ſi qua eſt. ¶ Nam philoſophi poſuerunt felicitatem huius vite in cõtemplatione ſeu cognitione ſubſtantiarum ſeparatarum precipue diuine que tamen cõtemplatio imperfecta eſt. Fatigationes enim ⁊ occupationes quibus neceſſe eſt cõtemplationẽ noſtram in hac vita interpellari. Errores: dubitationes: caſus varij oſtendunt hanc felicitatem eſſe imperfectam. que omnia oĩno remota ſunt a diuina btitudine. ¶ Oſtẽditur etiã perfectio diuine beatitudinis ex hoc q̧ omnes beatitudines cõprehendit perfectiſſimo modo. De contemplatiua enim felicitate habet perfectiſſimam ſui ⁊ aliorum conſiderationem perpetuam. Uirtutes quoqꝫ contẽplatiue conueniunt deo permaxime. Nam cuꝫ ſapientia conſiſtat in cognitione altiſſimaꝝ cau/

q̧ etiã in deo cõ ... virtutes cõtẽplatiue.

ſarum ſm pħm in principio methaphiſice. Ip
ſe autem deus ſeipſum cognoſcat: nec aliquid
cognoſcit niſi cognoſcendo ſeipſum vt oſtenſum
eſt: quia ipſe eſt omnium cauſa prima. Mani/
feſtum eſt q̄ ſapientia ſibi maxime debet aſcri/
bi. Unde dicit Job. ix. Sapiens corde eſt. pħs
etiam dicit in pnci. meta. q̄ ſapientia eſt diui//
na poſſeſſio non humana. Quo aūt ad ſcientiā
ſic probatur. Scientia eſt rei cognitio p ppriā
cauſam. Ipſe autem deꝰ oīuʒ cāꝝ ⁊ effectuū or
dinē cognoſcit. ⁊ p h̄ ſingulorū proprias cau
ſas nouit. ex quo ſequitur q̄ in ipſo proprie eſt
ſcientia. non tamen que ſit per ratiocinationeʒ
cauſata. ſicut ſcientia noſtra ex demonſtratiõe
cauſatur. Unde. j. Reg. ij. Deus ſcientiaruʒ do
minus eſt. Similiter patet de intellectu. Nam
ſi immaterialis cognitio aliquarum reꝝ abſq̄
diſcurſu intellectus eſt. vt q̄ omne totuʒ eſt ma
ius ſua parte ⁊ huiuſmodi. Deus autem de oī
bus huiuſmodi cognitionem habet: quia ſcili
cet ſine diſcurſu ſequitur q̄ in eo ſit intellectus
Unde Job. xij. Ipſe habet conſiliuʒ ⁊ intelligē
tiam. He etiam virtutes in deo ſunt extra res
exēplares noſtrarum ſicut pfectum imperfecti
De felicitate vero actiua non vite vnius hoīs
aut vnius domus aut vniꝰ ciuitatis aut regni:
ſed totius vniuerſi gubernationem hꝫ. ¶ Sci
endum etiam q̄ virtutes in deo ſunt que perti
nent ad vitam actiuam. non tamen proprie lo/
quendo que ſunt circa paſſiones: ſed que ſunt
circa actiones. Ita tamen q̄ virtutes non ſunt
in eo habitus ſicut in nobis: ſed ſunt ipſa eſſen
tia eius. Et q̄ ſint virtutes in eo ex hoc pbatur

q̄ etiaʒ virtutes q̄ ad vitaʒ actiuā pertinēt ſunt in deo ⁊ quomõ

Sicut enim eſſe eius eſt vniuerſaliter perfectū
omnium entium perfectiones in ſe quodāmo/
do comprehendens. ita ⁊ bonitas eius oportet
q̄ omnium bonitatem in ſe quodammodo cō
prehendat. virtus autem eſt quedam bonitas
virtuoſi. Nam ſm eam dicitur quis bonus: et
opus eius bonum. Oportet ergo bonitatē di/
uinam omnes virtutes ſuo modo cõtinere vn
de nulla earum ſm habitum in deo dicitur ſi//
cut in nobis. Deo enim non conuenit bonum
eſſe per aliquod aliud ſuperadditum ei. ſed per
eſſentiam ſuam cum ſit omnino ſimplex. Nec
etiam per aliquid eſſentie ſue additum agit cū
actio ſua ſit ſuum eſſe. Non igitur virtus in eo
eſt aliquis habitus ſed eſſentia eius. Preterea
habitus eſt de genere accidentis. In deo auteʒ
nullum eſt accidens. igitur virtus in eo nō eſt
habitus. Uirtutum autem que circa vitam ac/
tiuam ſunt quedam ſunt circa paſſiones. que//
dam circa actiones. Circa paſſiones ſunt forti
tudo ⁊ temperantia. Et quia paſſiones que ha/
bent moderari per eas ſunt in parte ſenſitiua
ideo autem non eſt pars ſenſitiua: ſed ſolum in
tellectiua. ideo tales virtutes non ſunt in deo
ſm proprias rationes. Et quia quedam harūʒ
ſunt ſm inclinationem appetitus in aliqđ cor/
porale bonum delectabile ſm ſenſum. vt cibi:
potus: venerea: contra quorum concupiſcenti/
as ſunt ſobrietas: caſtitas: temperantia: ⁊ huiuſ
modi. Ideo cuʒ corporales delectatiões a deo
ſint remote predicte virtutes nec proprie nec
metaphorice de deo dicunt in ſcripturis. Alie
vero que ſunt paſſiones ſm inclinationem ap/
petitus in aliquod bonum ſpirituale. ſicut eſt
honor: dominium: victoria: vindicta ⁊ huiuſ//
modi. que ſunt circa timores ⁊ audacias ⁊ hu/
iuſmodi vt fortitudo: magnanimitas: manſue
tudo: patientia ⁊ huiuſmodi q̄uis in deo pro/
prie non ſint. eo q̄ ſunt circa paſſiones que in
deo non ſunt. tamen methaphorice in ſcriptu/
ris dicuntur de deo per ſimilitudinem effectꝰ.
vt. j. Reg. ij. Nō eſt fortis ſicut deus noſter. Et
Nu. Querite manſuetuʒ. ¶ Sed ille virtutes
que ſunt circa actiones. vt magnificentia: veri/
tas: iuſtitia: liberalitas: prudentia: ⁊ intellectꝰ
⁊ huiuſmodi. He diuine perfectioni non repu
gnant. Huiuſmodi enim virtutes ſunt quedaʒ
perfectiones voluntatis ⁊ intellectus que ſunt
principia operationū abſq̄ paſſione. In deo āt
eſt volūtas ⁊ intellectus nulla carens pfectiõe.
igitur he deo deeſſe non poſſunt. ¶ Et q̄tum
ad prudentiam cū cognitio ordinans volunta
tem ad agenduʒ prudentia ſit. q: ſm pħm. vj.
ethi. Prudentia eſt recta rō agibiliuʒ. Diuina
autem voluntas determinatur ad vnuʒ in his
que ſunt alia ab ipſo per cognitionē ſuaʒ. ergo
in ipſo eſt prudentia. Unde dicitur Job. xxvj.

q̄ ī deo eſt prudentia.

Apud ipſum eſt prudētia ⁊ fortitudo. ¶ Quā
tum ad iuſtitiā ſic probat. Ex hoc q̄ deus aliqđ
vult. ⁊ illa que requiruntur ad ipſum. Qđ aūt
ad perfectionē alicuius requiritur eſt debitum
vnicuiq̄. Ad iuſtitiā aūt pertinet vnicuiq̄ qđ
eſt ſuum diſtribuere. igitur in deo eſt iuſtitia.
Unde in Pſal. x. Juſtꝰ dominus ⁊ iuſtitias di/
lexit. ¶ Quantum ad liberalitatem ſic patet.

Iuſtitia quō.

Deus non vult cõmunicare alicui ſuam boni/
tatem. vt aliquid inde ſibi accreſcat. Sed quia
ipſum cõmunicare eſt ſibi conueniens vt fon//
ti bonitatis. Dare autem non propter aliquod
commodum ex datione expectatum. ſed pro//
pter ipſam bonitatem ⁊ conuenientiam datio/
nis eſt actus liberalitatis. vt patet per philoſo/
phum. iiij. ethi. Deus igitur maxime eſt libe//
ralis. Uñ Aui. dicit. Ipſe deꝰ proprie liberalis
dici pōt. ¶ Nā oē aliud agēs pter ipm ex ipſa
ſua actiõe aliqđ bonū acqrit. qđ eſt finis inten
tus. Eius liberalitatem oſtendit Pſal. di//
cens. Aperis tu manum tuam ⁊c̄. ¶ Quan//
tum ad veritatem oſtenditur ſic. Oīa q̄ a deo

Liberalitas q̄modo.

veritas

eſſe accipiunt: neceſſe eſt vt ipſius ſimilitudinē gerant. inq̄ʒtum ſunt ⁊ inq̄ʒtum bona ſunt. ⁊ ꝓprias rationes in diuino intellectu habēt. Hoc autem ad veritatem pertinet ſ꞉m ph̄m. iiij. ethic. vt. ſ. in factis ⁊ in dictis aliquis talem ſe exhibeat qualis eſt. Eſt igitur in deo veritas. Ro. iij. Eſt autem deus verax. ¶ Quantum ad virtutem artis patet. Omnium enim eorum que a deo prodeunt ineſſe ratio propria in intellectu diuino eſt. Ratio autem rei fiende in mente facientis ars eſt. Dicit autem ph̄s. vj. ethico. ꝙ ars eſt recta ratio rerum a nobis factibiliuʒ. Eſt igitur proprie ars in deo. Unde dicit̄ Sap. vij. Omnium artifex docuit me ſapientiam. Que tamen ars in mente diuina non eſt accidens vt in mente artificis hominis. ſed ipſa eſſentia ſua. Sunt etiaʒ in deo pfectiſſime amor ⁊ gaudium ſeu delectatio. non prout ſunt paſſiones appetitus ſenſitiui. Nulle eni tales paſſiones proprie ſunt in deo cum ſenſitiua non ſit in eo: quia affixa organo corporeo. deus autez corpus non habet. Et ſi in ſcriptura de deo aliquando dicatur. vt ꝙ ſit iratus penitens ⁊ huiuſmodi. per ſimilitudinem effectus dicuntur. Sed ſunt amor ⁊ gaudium prout ſunt ſ꞉m actuʒ voluntatis. Hiere. xxxj. In charitate perpetua dilexi te. Ph̄s dicit ꝙ deus ſemper gaudet vnica ⁊ ſimplici delectatione. ¶ Quidam etiā ph̄i poſuerunt rerum principium dei amoreʒ. cui conſonat verbum dionyſij dicentis. Diuinus amor non permiſit euʒ ſine germine eſſe. Falſa autem felicitas terrena nō habet niſi quādam vmbraʒ illius perfectiſſime felicitatis. vt dicit idem. eo. c. Conſiſtit enim in quinq̄ʒ ſ꞉m Boetiū de philica conſolatione. ſ. in diuitijs: in voluptate: in poteſtate fama ⁊ dignitate. Habz autem deus excellentiſſimam delectationeʒ de ſe ⁊ vniuerſale gaudium ⁊ de omnibus bonis abſq̄ʒ alicuius contrarij admixtiōe. Pro diuitijs habet omnimodaʒ ſufficientiam in ſeipſo omnium bonorum. Pro poteſtate habet infinitam virtutem. Pro dignitate habet oim̄ entiū primatum ⁊ regimen. Pro fama habet admirōnē oīs intellect⁹. ipm̄ vtcūq̄ʒ cognoſcentis.

Marginal notes: ꝙ i deo eſt ars ꝓprie ⁊ quomō — ꝙ i deo eſt delectatio excellentiſſima ⁊ gaudium vle.

¶ Audiuimus eti- .§. ij.

aʒ ex ſacra ſcriptura ex q̄ fides. q꞉ fides ex auditu ꝑ verbū xp̄i ad Ro. x. In ciuitate dn̄i v̄tutū. i. eccleſia militanti. que eadem eſt cum ciuitate dei noſtri. ſ. cum triumphanti differentes ſ꞉m ꝑfectam ⁊ imperfectam viſionem ⁊ poſſeſſioneʒ dei. ꝙ qlibet ibi exiſtens eſt pfecte btūs. ſ꞉ʒ illō ps. lxxxiij. Beati qui habitant in domo tua domine. Beatus autez eſt qui habet quicqd vult: ſcilicet boni. Hoc autem ibi poſſidetur. Nam tunc impletur omne deſideriū hominis. ſ꞉m illud ps. cij. Qui replet in bonis deſiderium tuum. Et omne humanum ſtudium ibi cōſūmationem ſuam accipit. Quod quidem patet diſcurrēti per ſingula ſ꞉m beatum Tho. in. iij. cōtra gētiles. c. lxiij. ¶ Siquidem ſepteʒ deſideria in homine reperiunt̄. que hic nunq̄ʒ impleri poſſunt. ſed tm̄ ibi. Primum eſt deſiderium cognitionis. Secūdum deſiderium virtutis. Tertium deſiderium honorationis. Quartuʒ deſiderium fame ſeu noīationis. Quintuʒ deſiderium diuitiarum poſſeſſionis. Sextum deſiderium delectationis. Septimum deſideriuʒ vite ꝯſeruationis. ¶ Quātum ad primuʒ. oēs homines natura ſcire deſiderāt: vt ait philoſophus. quod quilibet in ſe experitur. Et q꞉ quādoq̄ʒ ſcire querit que nō ſibi cōueniūt. vel indebito modo vitium incurrit curioſitatis. Propter quod dicitur Eccli. iij. In pluribus operibus eius. ſ. dei nō fueris curioſus. Eſt igit̄ naturale deſiderium hominis inquātuʒ eſt intellectualis nature de cognitione veritatis. quod habebis hic vtrūq̄ʒ per ſtudium vite ꝯtemplatiue: ſed imperfecte. Unde dicitur Sap. ix. Difficile eſtimamus que in terra ſunt: ⁊ que in proſpectu ſunt: cum labore inuenimus. que auteʒ in celis ſunt quis inueſtigabit. ſ꞉ʒ vt inueniat. Et Mercurius trimegiſtus dicit ꝙ ea que ſcimus ſunt minima pars eorū que ignoramus. Nunq̄ʒ ergo hic ſatiatur iſtud deſiderium: ſed ſemper cupimus magis ac magis ſcire. Sʒ in ciuitate dei noſtri triumphāti in viſione beatifica dei oīa que natura intellectus ſcire deſiderat ei innoteſcēt. In ea enim vt in ſpeculo relucēt rationes ⁊ virtutes oīum creaturarum. Unde Hierem. xxxj. dicitur. In die illa nō docebit vnuſquiſq̄ʒ proximuʒ ſuū. di. Cognoſce dn̄m. Omnes enim ſciēt me a maiori vſq̄ʒ ad minorem. ¶ Eſt ⁊ ſcd̄m deſiderium hoīs ſ꞉m quod habet rationeʒ qua inferiora poteſt diſponere. Quod quidem proſequūtur hoīes per ſtudiuʒ vite actiue ⁊ ciuilis. quod deſideriuʒ principaliter eſt ad hoc: vt tota vita hoīs ſ꞉m rationem diſponatur. qd̄ eſt viuere ſ꞉m virtutem. Cuiuſlibet enim virtuoſi finis in operādo eſt proprie virtutis bonū: ſicut fortis vt fortiter agat: prudētis vt prudēter agat. ⁊ ſic de alijs. Sed clarū eſt ꝙ nullius hic impletur deſiderium tale vt ſemper virtuoſe operetur ſine aliquo defectu. Sed vt dicitur. iij. Reg. viij. Nō eſt homo ſuper terram qui faciat bonū ⁊ nō peccet. Et in Prouerbi. xxiiij. Septies in die cadit iuſtus. Sed impletur hoc deſiderium in patria oīno. q꞉ ratio in ſūmo vigore erit diuino lumine illuſtrata: ne a rectitudine deficere poſſit. Apoca. xiiij. Sine macula ſunt ante thronum dei. i. ſine aliquo defectu vitij. Cōſequuntur autem ciuilem

Marginal note: Septeʒ deſideria que nunq̄ʒ ĥ implentur in patria in pria

vitam quedaʒ bona quibus homo indiget ad
ciuiles opatiões vt honoris ſublimitas. ¶ Eſt
igitur tertium deſideriũ hominis de honore.
Multum enim appetitur. Unde Tullius. Ho/
nos alit artes: quiqꝫ ad ſtudia accendũtur glo/
ria. Hãc ſublimitatem honoris hoies inordi/
nate appetẽtes ambitioſi ⁊ ſuperbi ſiũt: ⁊ mul/
ta mala faciũt ꝯtra deum ⁊ ꝯtra proximum. vt
patet de Hieroboaʒ qui timẽs amittere regnũ
ſi populus iſrael accederet ad tẽplum in hieru
ſalem iuxta mãdatum dei fecit vitulos aureos
quos populus adoraret. iij. Reg. xij. Et Abſa/
lon fecit ꝯiurationem ꝯtra patrem. ij. Reg. xv.
Sed nec iſtud deſiderium impletur hic. Unde
Alexãder magnus cum audiiſſet ab aliquibus
phis ꝙ erãt plures mũdi: cepit ſuſpirare. eo ꝙ
vix adhuc vnum in dñio ſuo haberet: quaſi de
ſiderans ⁊ alijs dñari. Sed in ciuitate dñi per
dei viſionem ad ſũmum honoris ⁊ potẽtie ſub
limãtur inquãtum deo quodãmodo vniũtur.
Et propter hoc cum deus ſit rex ſeculoꝝ ⁊ ipſi
deo ꝯiuncti reges dicũtur. Apocal. xx. Regna/
bũt cum chriſto ⁊c. ¶ Cõſequitur etiam ciui/
lem vitam ⁊ aliud appetibile. Quartuʒ. ſ. fame
celebritas per cuius inordinatum appetitũ ho
mines efficiunt vane glorie cupidi. Et vt dicit
Señ. Nulla eſt tam excelſa virtus que dulcedi
ne glorie nõ tãgatur. Sed vt dicit Boe. de phi
loſophica ꝯſo. O gloria gloria. Quid aliud es
ꝙ̃ in milibus hoium inflatio quedam auriuʒ.
Beati autem in ciuitate ſuperna per illaʒ viſio
nem reddũtur celebres ⁊ famoſi. nõ ſm̃ eſtima
tionem vel laudem hominuʒ: que aliquãdo eſt
falſa: q: vt dicitur Prouerb. ij. gloriãtur cũ ma
le fecerint: ſed vera in dei ⁊ ſanctoꝝ alioꝝ iudi
cio. Et ideo in ſcriptura ſepe beatitudo illa glo
ria nominat. vt in ps. Exultabũt ſancti in glo/
ria. ¶ Eſt ⁊ aliud quintum genus bonorũ qꝺ
appetitur in ciuili vita. ſ. diuitie per quaruʒ in/
ordinatum appetitum hoies efficiũtur auari:
illiberales: iniuſti: multipliciter. Sed vt dicit
Amb. ſuper Lucam. Mens auari vinculis cu/
piditatis aſtricta ſemper aurum videt. ſ. mente
ſemper argẽtum cogitat: gratius aurum ꝙ̃ ſo
lem intuetur. Ipa enim oino a deo petit aurũ.
Sed nec ſatietas vnꝙ̃ nec finis aderit cupidi/
tati. diſt. xlvij. Sicut hi. ⁊ Poeta. Nunꝙ̃ pecu
nia triſtis ſatiatur auarus. potib⁹ hydropicus
ariditate ſocius. In illa autem beatitudine eſt
oium bonoruʒ ſufficiẽtia inquãtum beati per/
fruũtur illo qui comprehẽdit oium bonorum
perfectionem. Propter qꝺ dicitur Sapiẽ. vij.
Uenerũt mihi oĩa bona pariter cum illa. Et in
ps. cxj. Gloria ⁊ diuitie in domo eius. ¶ Sex/
tum deſideriuʒ hois eſt quod eſt ſibi ⁊ alijs aĩa
libus cõmune vt delectationibus perfruantur
qꝺ hoies cõſequũtur per vitam voluptuoſam:
⁊ per eam efficiũtur intẽperati ⁊ incontinentes:
⁊ inde mortẽ ſibi accelerãt. infirmitates incur/
runt famaʒ perdũt: plures occidit voluptas ꝙ̃
gladius ait Señ. Sed nec tñ his ſatiãtur imo
beſtiales ſiũt. In illa aũt ciuitate eſt delectatio
pfectiſſima: tãtoqꝫ perfectior: ea que per ſenſuʒ
eſt quãto illud bonuʒ in quo delectabimur ma
ius eſt omni ſenſibili bono ⁊ magis intimuʒ ⁊
magis ꝯtinue delectãs. quanto etiam illa dele
ctatio eſt magis ab omni ꝯmixtione ꝯtriſtãtis
libera ps. xv. Delectationes in dextera tua. ſ. in
gloria vſqꝫ in finem. i. que ſiunt ⁊ quietãt appe
titum. vt nil reſtet deſiderãdum. Unde illa frui
tio figurat in ſcriptura per nuptias ⁊ magna
cõuiuia in quibus hoies ꝯſueuerunt delectari
⁊ gaudere vt per ꝯuiuiuʒ regis Aſſueri qui in
terpretatur beatitudo. Heſter. j. ca. Per cenam
euãgelicam. Luẽ. xiiij. ⁊ hmõi. b. Bern. Illud
eſt veꝝ gaudium qꝺ nõ de creatura ſed de crea
tore ꝯcipitur. qꝺ cum acceꝑis nemo tollet a te.
Cuius cõparatione omne dulce amaruʒ: omne
pulchruʒ fedum: omne qꝺ põt delectare, mole/
ſtum. ¶ Septimũ deſiderium qꝺ eſt oibus re/
bus cõe naturaliter eſt ꝙ deſiderant ꝯſeruatio
nem ſui eſſe quãtuʒ poſſibile eſt. per cuius deſi
derij immoderãtiam hoies efficiũtur nimis ti
midi. ⁊ nimis a laboribus ſibi parcentes ne vi
tam amittãt. ⁊ ꝓpter hoc efficiũtur periuri: ſor/
tilegi: multa bona neceſſaria ad ſalutem omit/
tẽtes. Sed vt dicit be. Aug. xj. q. iij. Timendo
mortem carnis tue: dabis mortem aĩe tue. Si/
cut Petrus qui ex timore chriſtum negauit. ⁊
ꝙ̃uis quilibet hoc naĩliter deſideret. tñ vt dicit
Eccs. ix. Nemo eſt qui ſemꝑ viuat. aut qui hu/
ius rei habeat fiduciã. Sed ſicut piſces capiũ/
tur hamo: ⁊ aues laqueo. ita ⁊ hoies tpe malo
ſ. mortis ex inſperato. Impletur autẽ hoc deſi/
deriũ in ciuitate dei vbi erũt ab omni nocumẽ
to ſecuri. Apoc. xxj. Nõ eſuriẽt neqꝫ ſitient am
plius: nec cadet ſuper illos ſol. aut vllus eſtus.
qm̃ priora tranſierũt. Et Eſaie. xxv. Faciet dñs
in mõte hoc ꝯuiuium grãde. ꝯuiuium pingui
um ⁊ medullatoꝝ. ꝯuiuium vindemie defeca/
te. ⁊ precipitabit mortem in ſempiternum. Si
cut ergo audiuimus. ita ⁊ vidimus. dicũt ſan/
cti. q: per beatam viſionem cõſequuntur intel/
lectuales ſubſtãtie veram felicitatẽ in qua om/
nino deſiderium quietatur que ſm̃ Ariſt. ad fe
licitatem requiritur. quia ibi eſt ſtatus omniuʒ
bonorum aggregatione perfectus.

¶ Audiuimus ta/ §. iij.
lem ſtatuʒ beatoꝝ eſſe verũ ſtatum: q: ſemꝑ ſtat
in ꝑpetuum. Unde dicit deus fundauit eaʒ in
eternũ. illam. ſ. ciuitateʒ feliciſſimã beatoꝝ. vt

in perpetuum maneat: ⁊ nunq̄ deficiat. Audiuimus dn̄m dicentem. Eſa. xxxiij. Oculi tui videbunt hieruſalem ciuitatem opulētam. tabernaculum qđ nequaq̄ transferri poterit: nec auferētur claui eius in ſempiternum. ⁊ Matth. xxv. Ibunt iuſti in vitam eternam. ⁊ Apoč. iij. Qui vicerit faciam illū columnam in tēplo dei mei. ⁊ foris nō erit amplius. Et pſ. Beati qui habitāt in domo tua: in ſecula ſeculoꝝ laudabunt te. Et ſicut audiuimus hic. ita ⁊ vidimus in ciuitate dei noſtri. poſſunt ſancti dicere. Sꝫ ⁊ nos dicere poſſumus hoc vidiſſe ratione naturali nō ſolum fide. Nam pluribus ratiōibus probat hc. Tho. li. iij. contra gentiles. c. lxiij. illam felicitatem eſſe perpetuam. Quarum pͥma eſt talis. Creatura rationalis nō peruenit ad vltimum finem. niſi quando eius deſiderium naturale quietatur. Sicut autē natura deſiderat felicitatem. ita naturaliter deſiderat felicitatis perpetuitatem. Cum enim in ſua ſubſtantia ſit perpetua. illud quod propter ſe deſiderat ⁊ nō propter aliud deſiderat illud vt ſemper habendū. Non ergo eſſet felicitas perfecta vltimus finis. niſi perpetuo permaneret. Quod autem felicitas naturaliter appetatur. quilibꝫ expitur in ſe. Et Boetius etiam ait Inſerta eſt naturaliter mentibus hominū: veri ſummiq̄ boni cupiditas. quod ſi non poſſet ꝯſequi: fruſtra eſſet in hoibus tale deſiderium. Sed ſm̄ phm̄. Deus ⁊ natura nihil fruſtra operantur. ❡ Secunda ratio eſt talis. Omne illud quod poſſidetur cum amore: ſi ſciatur ꝙ quādoq̄ amittatur: triſtitiam generat. Uiſio autem illa que beatos facit. ſ. viſio dei. cuꝫ ſit maxime delectabilis ⁊ maxime deſiderata vtiq̄ a poſſidētibus eam amatur. Non ergo poſſet hoc non triſtari eos ſi ſcirent ſe quādoq̄ eos amiſſuros. Si autem non eſſet perpetua talis viſio: hoc vtiq̄ ſcirent. Nā vt dictum eſt ſupra videndo diuinam ſubſtantiam etiam alia cognoſcūt que naturaliter ſciri poſſunt. Unde multo magis cognoſcūt qualis ſit illa viſio. Utrum perpetua vel aliquādo amittenda. Non ergo eſſet talis viſio eis ſine mixtura triſtitie cum ſcirent eis deficiendam: ⁊ ſic non eſſet vera felicitas que ab omni malo immunem reddere debēt. ❡ Tertia ratio impoſſibile eſt ꝙ aliquis a bono quo fruitur velit diſcedere niſi propter aliquod malum quod in fruitione illius boni eſtimat fore. ſaltem cum propter hoc eſtimat impedimētuꝫ maioris boni. Sic enim nihil deſiderat appetitus niſi ſub ratione boni. Sed in fruitione illius boni non poteſt eſſe aliquod malum: cum ſit optimuꝫ ad quod creatura intellectualis peruenire poteſt. neqꝫ etiā eſſe poteſt ꝙ ab eo quod viſione fruit̄ eſtimetur in eo eſſe aliquod maluꝫ vel aliquid

felicitatē eē ꝑpetuā ꝓbatur rōnib⁹ multis

eo melius: cum viſio illius ſumme veritatis oēm falſam eſtimationem excludat. impoſſibile eſt igitur ꝙ ſubſtātia intellectualis que deū videt: vnq̄ illa viſione carere velit. ❡ Quarta ratio eſt. q: ſtudiū alicuius quo prius aliquis delectabiliter fruebat̄: faſtidiat. accidit ex hoc ꝙ ſtudium illud vel actio aliquam immutationem facit in re vel corrūpendo eam vel debilitando virtutem eius. Et propter hoc vires ſenſibiles quibus accidit fatigatio in ſuis actionibus ꝓpter mutationem corporalium organoꝝ a ſenſibilibus. a quibus etiam ſi fuerint excellentia corrūpuntur. vt tactus ab igne ⁊ hmōi. faſtidiunt poſt aliquod tēpus frui eo: quod prius delectabat. Et propter hoc etiam intelligendo faſtidium patimur poſt longam meditationem: q: fatigantur potentie vtentes corporalibus organis: ſiue q: deſiderium intellectus noſtri compleri nō poteſt. Diuina autem ſubſtantia non corrūpit: ſed magis perficit intellectū. Neq̄ ad viſionem eius cōcurrit aliquis actus qui per organa corporalia exerceatur. Impoſſibile eſt ergo ꝙ illam viſionē aliquis faſtidiat: qui prius ea delectabiliter fruebatur. ❡ Quinta ratio. nihil quod cum admiratione cōſideratur poteſt eſſe faſtidioſum: q: q̄diu ſub admiratione eſt adhuc deſideriū mouet. Diuina aūt ſubſtantia a quolibet intellectu creato. ſemper cum admiratione videtur. cum nullus intellectus creatus eam cōprehendat. Impoſſibile eſt ergo ꝙ ſubſtantia intellectualis illam viſionē faſtidiat. ⁊ ita nō poteſt eſſe ꝙ ab illa viſione ſe per propriam voluntatem deſiſtat.

❡ Audiuimus ter/ §. iiij.

tio ſed potius primo dicēdum deum eſſe trinū in perſona. ſed vnum in ſubſtantia. Sic enim cōfitetur eccleſia in decretali. extra de ſum. tri. ⁊ fide ca. Quod myſterium innuit pſ. dicens. In ciuitate dn̄i virtutum. ſ. patris: cui attribuitur omnis virtus ſeu poteſtas. In ciuitate dei noſtri. ſ. filij qui precipue dicitur noſter ꝓpter incarnationem. Caro enim ⁊ frater noſter eſt. Gen̄. xxxvij. Deus fundauit eam. ſ. ſpiritusſanctus. cui attribuitur amor fundans ⁊ firmans ciuitatem ſupernam in eternum. Unitas autē eſſentie trium perſonaruꝫ notatur. q: in ſingulari dicitur fundauit non fundauerunt. Sicut ergo audiuimus. ſic vidimus. ſancti in patria dicere poſſunt. quia vt ait beatus Bern̄. Myſterium trinitatis in vnitate: ⁊ vnitatis in trinitate: ſcilicet perſonaruꝫ inueſtigare: ſcilꝫ per rationem naturalem ⁊ demōſtrationem temeritas eſt. credere pietas eſt. noſſe vita eterna eſt. Unde ⁊ ipſe chriſtus non ſoluꝫ viator: ſed etiā comprehenſor tunc. qꝫ clariſſime videbat tri/

nitatem ipſam anima ſua nobis manifeſtauit dicens. Joannis.xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant. ⁊ hoc eſt videre te. ſcilicet patrem ad quem loquebatur ⁊ Jeſum chriſtum: qui eſt filius eius quem miſiſti: ideſt incarnari feciſti. quod opus fuit per ſpiritum ſanctum. Sic enim fatemur. Qui conceptus eſt de ſpirituſancto. Et has tres perſonas ſolum deum vnum. ſcilꝫ in ſubſtantia. Hoc autem myſterium trinitatis ſicut audiuimus ita ⁊ vidimus. etſi non clare vt beati: tamen et hic videri poſſunt myſteria fidei. Et hoc tripliciter.

Myſteriũ trinitatis triplr aliq̃ mõ in via poſſumus videř etiã nõ claſ vt bti.

℃ In doctrinis.
℃ In figuris.
℃ In creaturis.

℃ Non ſolum ſcripture chriſtianorũ ⁊ iudeorum que ſatis copioſe de hoc myſterio loquuntur. ſed etiam doctrine gentilium philoſophorum hoc videntur exprimere. Et in nouo quidem teſtamento inquit Joannes euangeliſta. Tres ſunt qui teſtimoniũ dant in celo: pater: verbum: ⁊ ſpirituſſanctus. ⁊ hi tres vnuꝫ ſunt. quid aptius dici potuit. Paulus quoqꝫ apoſtolus ad Galath.iiij. Miſit deus ſcilꝫ pater ſpiritum ſanctum filij ſui. a quo ſcilicet filio ꝓcedit ſicut ab ipſo. in corda noſtra clamantem: ideſt facientem nos clamare cum deſiderio intenſo orare. Abba pater in ſingulari: quia tota trinitas. vnus pater noſter eſt creando: gubernando: ⁊ ſaluando. Et dñs Joãnes chriſtus ad diſcipulos. Matth. vlti. Baptizate oẽs gentes. In nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti. In nomine dicit in ſingulari. ad innuendum vnitateꝫ ſubſtãtie. i. inuocatione ⁊ virtute. ℃ In veteri teſtamento doctrina non ſolum noſtra. ſed ⁊ iudeorum: ⁊ male intellecta ab eis ⁊ falſo expoſita. Geñ.j. In principio creauit heloy celuꝫ ⁊ terram. Heloy autem eſt plurale. cuius ſingulare eſt hely. Et ſicut hely īterpretatur deus: ita heloy interpretatur dij. i. perſone diuine. Ecce pluralitas perſonarum. vnitas autem eſſentie ibi innuitur. Creauit in ſingulari. Que autem ſint ipſe plures pſone in diuinis ⁊ nomina eorum exprimuntur in diuerſis locis ⁊ libris veteris teſtamenti. precipue in ps. Nam de patre dicit pſal. Ipſe ſcilicet filius ait. pater inuocauit me. Pater meus es tu: qđ plures egit incarnatus. vt poſt vltimam cenam in oratione. Pater clarifica filium tuum. Joã.xvij. Et in fine vite. Pater in manus tuas cõmendo ſpiritum meum. Luce.xxiij. De filio autem inquit. ps.ij. in perſona eius. Dominus dixit ad me filius meus es tu. ego hodie. ideſt eternaliter genui te. De ſpirituſancto ait. ps.l. Spiritumſanctum tuum ne auferas a me. Et ꝙ quelibet perſona ex his tribus ſit deus: ⁊ tamẽ nõ tres dij. ſed vnus eſt deus. oſtendit dicens in alio pſal. Benedicat nos deus. ſ. pater. deus noſter. ſ. filius noſter factus per humanitatem aſſumptam ſimilis nobis. Bñdicat nos deus ſpirituſſanctus. Et benedicere ſuum eſt benefacere. conferendo naturalia ⁊ addendo gratuita. Et vt intelligatur vnitas eſſentie: ſubdit in ſingulari. metuant euꝫ omnes fines terre. ꝺm beatũ Gregorium in moral. Et.ij. Reg.vij. Ero illi in patrem ⁊ ipſe erit mihi in filium. Et q̃uis videatur loqui de Salomone. tamẽ apoſtolus ad Hebr.j. arguit ex his verbis probans dei patris filiationem ꝺm ſenſum litteralem intelligendam. oſtendens ⁊ de ſpirituſancto. Sap.j. Spirituſſanctus diſcipline effugiet fictum. ℃ Dimittẽdo alia teſtimonia ſacre ſcripture plurima. veniamus ad doctrinam ethnicoꝝ. Cum dixerit Mercurius trimegiſtus. Monas genuit monadem. ⁊ in ſeipſum flectit ardorem. Nõne videtur inſinuaſſe myſteriuꝫ trinitatis. Monas i. vnus genuit monadem. i. vnum. i. pater filium. Ardor reflexus eſt ſpirituſſanctus. qui vt dicit de. Hiero. eſt amor patris in filium: ⁊ filij in patrem: non quidem accidentalis ⁊ trãſiẽs. vt amor noſter: ſed ſubſtantialis ⁊ ſubſiſtens.

Ptz ex doctria ethnicorum

Cum enim virtus effectuum reperiat in cauſis eorum nobilius q̃ꝫ in ipſis effectibus. Et v̄tus generãdi vere reperiatur in creaturis. que omnes ſunt effectus prime cauſe. ſcilꝫ dei. multo nobilius debet hec generationis virtus reperiri in ipſo deo. non quidem materialr cum ſpũs ſit deus ſed mẽtaliter. ſicut mens hoīs generat verbũ ſuum. i. ꝯceptum. Intelligit enim ſeſe ab eterno. ⁊ tãtum q̃ꝫtus eſt qui immẽſus eſt: ⁊ ipſe ītellectus eſt filius ſuus. Unũ in ſubſtãtia cum eo. q: eius intelligere eſt ſua eẽntia ꝺm.b. Tho. pmo ꝯtra gẽtiles. Non põt autem optimuꝫ verbũ gignẽdo ipſum nõ amare. cuꝫ amor ſit boni. ⁊ q: infinitũ bonũ infinit' amor pr̄is ad filium genitũ ⁊ filij ad prẽm ſpirantes. Et ipſe amor ſpũſſcũs eſt pſona ſubſiſtẽs tertia in trinitate illa ſcīſſima. Siquis aũt dicat ꝙ nõ fuit ītellectus Trimegiſti loq de trinitate cum ethnici phi nõ cognouerint ħ myſteriũ. In cuius figuraꝫ legiť in exodo. ꝙ magi. i. ſapiẽtes Pharaonis defecerũt in tertio ſigno. q: in noticiam trinitatis. vt dicit. Magiſter ſen. in.j.li. Nam de verbo eterno ſeu filio dei multa dixit Plato ⁊ q̃ꝫ plura Sybille gentiles ⁊ ſatis clare. Tamen etſi ſic nihil ꝓhibet eſtimare ꝙ plura pertinentia ad myſteria fidei potuerit deus loqui que ipſi nõ intellexerunt. Sicut locutus eſt deus per aſinam Balaam: ⁊ per Caypham q̃ꝫ ipſe nõ intellexit. Uidimus ꝓcuſqꝫ in doctrinis myſteriuꝫ trinitatis ⁊ vnitatis ſicut audiuimus ex fide. videamus figuras.

¶Ex figuris eti/ .§.v.

Trini/ tas pſo narū in veteri teſtō mlltiplicit figura/ ta.

am vidimus:⁊ prima eſt cū abrae ſtanti in me
ridie in conualle mambꝛe occurrerūt ei tres
viri.i.angeli in ſoꝛma hūana.tres vidit ⁊ vnū
adoꝛauit ⁊c̄.Gen̄.xviij.Expoſitionez ob breuita
tem omitto.vbi etiam innuitur quo cum geſtu
reuelatur myſterium trinitatis:quia exiſtenti/
bus in conualle humilitatis ⁊ in feruoꝛe chari/
tatis ⁊ in oſtio moꝛtalitatis.¶Secunda figu/
ra habetur Dan̄.v.de tribus digitis vnius ma
nus ſcribentis in pariete contra faciez Baltha
ſar regis in Babylone conuiuantis cum ſuis
Manethechel.Pharas.Tres digiti tres per/
ſone diuine:pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctus.de
quibus dicitur.Qui apprehendit molez terre
tribus digitis.i.ſuſtentat mundum virtute tri
um perſonarum que ſunt vnus deus:vna ma/
nus:vna eſſentia ⁊ virtus diuina:que in men/
te humana ſcribit numerum beneficioꝛuz que
quis recepit.Appendit.i.ponderare facit gra/
uitatem ⁊ multitudinem peccatoꝛuz que egit.
Diuidit.i.diſtribuere facit gratias quas perce
pit.¶Tertia figura eſt Eſa.vj.vbi ait.Uidi do
minum ſedentem ⁊c̄.ſeraphin clamātia.San/
ctus ſanctus ſanctus dominus deus ſabaoth.
Ter ſanctus dicunt ad innuendum tres perſo/
nas.Dominus deus in ſingulari ſcribit ꝓpter
vnitatem eſſentie:quia hi tres vnum ſunt.Cla/
mant autem:quia cum admiratione ardent in
ip ſius dilectione dei quem clare vident eſſe ſū/
mum ⁊ infinitum bonū.¶Innotuit ꝙ Johes
baptiſta myſteriuz trinitatis quando in baptiſ
mo vidit filium dei in carne baptizatum.pꝛ̄ez
audiuit in voce dicentem.Hic eſt filius meus
dilectus.Matth.iij.Uidit ſpiritum ſanctuz in
foꝛma columbe.Sed quia in pꝛoceſſu tēpoꝛis
quedam heretici vocati arriani voluerunt vio
lare veritatem fidei de myſterio trinitatis dicē
tes eſſe plurium ⁊ diuerſarum eſſentiarū.Ad
confirmationem veritatis fidei de vnitate eſ/
ſentie oſtendit deus hoc grande miraculuz in
illo tempoꝛe in oꝛiēte vbi cepit talis erroꝛ.Naz
in quodam feſto ſacerdote miſſam decantante
viſum eſt ab omnibus tres guttas ad modum
aque ſimul deſcendere ſuper altare:⁊ vnam gē
mam ex eis effectam que repoſita cum magna
reuerentia fuit ⁊ reſeruata inter reliquias ad
manifeſtandum ꝙ hi tres vnum ſunt.

¶Tertio mani/ .§.vi.

Manifeſtaſ veſtigium trinitatis i oībus creaturis.

feſtatur in omnibus creaturis veſtigium ſan/
ctiſſime trinitatis.Et pꝛimo in generali.Secū/
do in ſpeciali.Tertio in ſingulari.Et in genera
li quidem:qꝛ vniuerſum eſt vnuz a deo totum
creatum diſtinctū in triplex genus creaturarū.
Nam vnum eſt ſubſtantiaꝝ ſpiritualium ideſt
angeloꝛum.Aliud genus ſubſtantiaꝝ partim
ſpiritualium partim coꝛpoꝛaliū:vt hominum.
Tertium eſt ſubarum oīno coꝛpoꝛaliuz.Ad in
nuendū ꝙ hi tres ſcz pater ⁊ filius ⁊ ſpūſanct⁹
vnum ſunt ſicut vnū eſt vniuerſum ⁊ triparti/
tum in genere.Et angelus ſuba in ſe inuiſibi/
lis repꝛeſentans patrem:⁊ a nobis non eſt vi/
ſus hō rationalis dei filium qui hominem aſ/
ſumpſit.Creatura irrationalis ſpm̄ſcm̄ qui ap/
paruit in ſpecie rei irrōnalis vt ignis.In quo
libet autem hoꝝ reperimus veſtigiū oſtendēs
quia hi tres vnum ſunt.Nam natura angelica
vna eſt cōis in ſpiritualitate nature nihil hñs
materie.Sz triplex eſt hierarchia.Et quelibet
hierarchia triplex eſt in oꝛdine.¶Nam infi/
ma eſt in oꝛdine angeloꝝ:archangeloꝝ:⁊ pꝛi/
cipatuū.In ſcđa eſt oꝛdo triplex.ſcz ptātū:vir
tutum:⁊ dn̄ationum.In tertia triplex etiaꝫ.quia
thꝛonoꝝ:cherubin:qui interpꝛetatur plenitu/
do ſcientie:filiū qui eſt ſapientia patris.Sera/
phin qui interpꝛetatur incendium:ſpm̄ſcm̄ q
dicitur amoꝛ.Eſt in quolibet angelo repire tria
ſm Dionyſium ſcz eſſentiam:virtutez ideſt po
tentiam:⁊ operationē.⁊ tñ hec ſunt vnus ange
lus ad innuenduz quia hi tres vnum ſunt.In
creatura rationali adhuc expꝛeſſius habeſ ima
go trinitatis.Unde ⁊ ipſe deus dixit Gen̄.j.Fa
ciamus hominem ad imaginem ⁊ ſimilitudi/
nem noſtram.Hec imago poteſt conſiderari vt
foꝛmula naturaliter vt infoꝛmata perfectiona/
naliter:vt refoꝛmata penitentialiter:vt omni/
no foꝛmata perpetualiter.Et omnia hec perſo/
ctiſſimam trinitatem ⁊ vbiqꝫ eius ſimilitudo.
¶Quantū ad imaginem foꝛmatā nālīter vbi
dicit Aug.in li.de tri.Licet mens noſtra nō ſit
eius nature cuius eſt deus:ibi tñ querenda eſt
imago eius cuius nihil eſt melius.Alia ſiqdē
noſtra vna eſt tres habens potentias quarum
vna non eſt altera ſcz memoꝛia:ītellectus:⁊ vo
luntas.Et vna pꝛocedit ab alia ſm actum.Nā
intellectus non intelligit niſi memoꝛie illđ oc/
currit:⁊ voluntas non vult niſi quod mens re
colit:⁊ intellectus aliquo modo intelligit.Sic
pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctus tres perſone:
vna ſubſtantia:vna eſſentia:⁊ filius quidez na
ſcitur de patre.ſanctus ſpiritus ꝓcedit ab vtro
qꝫ ⁊c̄.Hec imago foꝛmatur ⁊ decoꝛatur ꝑ vir/
tutum perfectiones in quibus etiaz relucet ve
ſtigium trinitatis.Nam virtus vna eſt conue/
nientibus omnibus in hoc vnuz quod ait phi/
loſophus in li.ethico.ꝙ virtus eſt que bonum
facit habentē ⁊ opus eius bonum reddit.Sed
iſta tripartita eſt ſm diuerſa ad que oꝛdinatur.
Eſt enim virtus theologicalis:virtus moꝛalis
⁊ virtus itellectualis.Pꝛimū gen⁹ vīutū quo

anima infoꝛmatur a ſanctiſſima trinitate eſt fi/des:ſpes:charitas:tria hec.vt dicitur.j.Coꝛi.xiij.Hec reſpiciunt ad deum vt obiectum ſuũ. ſed fides innititur ei vt pꝛime veritati que filio attribuitur.Spes reſpicit deum ⁊ potenteʒ iu/uare ad bene operandum ⁊ ipſum beatifican//dum.Poteſtas attribuitur patri.charitas vnit aiam deo vt ſummo bono.⁊ bonitas attribuit̃ ſpirituiſancto.Unum ergo ſunt per reſpectuʒ ad vnum obiectum deum.Tres ſunt habẽtes diuerſum reſpectum ad eum.ſic hi tres vnum ſunt.Uirtus moꝛaliter perficit hoiem in ciuili tate humana:⁊ hoc tripliciter ſm hois triplicẽ potentiam quam perficit.ſ.iuſtitia:foꝛtitudo:⁊ tẽperantia ſm philoſophum in Ethic̃.Et iu/ſtitia perficit volũtatem hominis in oꝛdine ad pꝛoximum vt ipſum non ledat:ſed ius ſuũ vni cuiqꝫ tribuat.Foꝛtitudo perficit iraſcibileʒ po/tentiam vt aggrediatur ardua opera ⁊ firmus ſit ⁊ cõſtans in aduerſis.Tẽperantia perficit cõ cupiſcibilem potentiaʒ vt abſtineat ab illicitis delectationibus.⁊ he tres vnum ſunt in moꝛa/litate.Uirtus intellectualis perficit intellectũ.⁊ eſt hec triplex diuidendo intellectum qui eſt de pꝛincipijs per ſe notis:⁊ arteʒ que eſt de me chanicis.videlʒ ſcientia:pꝛudentia:⁊ ſapiẽtia. Et ſcientia que eſt de cõcluſionibus cõpꝛehen//dat quadruuiuʒ:ſed etiam triuium.ſ.grãmati cam:logicam:⁊ rethoꝛicam.Et grãmatica qui dem docens loqui ⁊ ſcribere.logica verũ a fal/ſo diſcernere.rethoꝛica oꝛãtem perſuadẽ.Pru dentia eſt recta ratio rerum a nobis agibiliuʒ. Que quidem pꝛudentia integratur ex tribus: vt dicit Sen̄.in li.de.iiij.virtutibus.videlicet pꝛeterita cogita.⁊ dicitur memoꝛia:pꝛeſentia oꝛdina.⁊ dicitur intelligentia:futura pꝛecaue.⁊ dicitur pꝛouidentia.Sicut ergo tres iſte par/tes pꝛudentie diſtincte cõueniunt in vnam cõ/munem rationẽ pꝛudẽtie:ita hi tres pater:fili/us:⁊ ſpũſſanctus vnum ſunt.❡ Sapiẽtia aũt ſeu phiſica diſtinguitur in phiſicam que eſt no ticia de rebus nãlibus que ſunt infra celuʒ cui deſeruit medicina:⁊ moꝛalem noticiã cui de/ſeruit lex ciuilis ⁊ canonica.Et diuidit̃ in mo//naſticam que hoiem dirigit in ſeipſum:econo micam que docet regere familiam.⁊ politicaʒ que docet ciuitatem dirigere ⁊ regnũ.Et ſic he tres vna moꝛalis philoſophia eſt.Tertia philo ſophia ſupꝛema que oĩs excellit ſciẽtias meta phiſica vel potius theologica.Hec ꝯtinet tripli cem legẽ dei.ſ.intrinſecaʒ:vt decalogum.moi ſaycam:vt cerimonialia ⁊ iudicialia.⁊ euãgeli cam de deo loquẽs ⁊ angelis ſup oĩs alias ſciẽ tias:⁊ de ſanctiſſima trinitate.❡ Refoꝛmatur aũt imago dei que eſt in hoĩe defoꝛmata per peccatũ a ſanctiſſima trinitate per penitẽtiam:

nec alio modo poſt baptiſmũ refoꝛmari valet. Hec aũt penitẽtia vna eſt ⁊ trina.Nam vt dicit̃ de peni.di.iij.Perfecta in coꝛde ꝯtritio:in oꝛe ꝯfeſſio:in ope tota humilitas.i.ſatiſfactio.hec eſt vera ⁊ fructuoſa penitẽtia.Et ſm.b.Tho.in iiij.Cõtritio attribuit̃ patri:qꝛ maxime poten/tie eſt iuſtificatio impij.qđ fit per ꝯtritionẽ.Cõ feſſio filio:qꝛ fit per v̄bum qđ dꝛ filius.Satiſfa ctio que cõplet bonitatẽ penitentie ſpũſſancti: cui appꝛopiat̃ bonitas.Et ſatiſfactio quidẽ ſm be.Tho.⁊ alios in.iiij.ꝯſiſtit in tribus.ſ.elemo ſyna:oꝛone:⁊ ieiunio.De quibus dꝛ Thob.xij. Bona eſt oꝛo cum elemoſyna ⁊ ieiunio.Et per illud deſtruit̃ illud maledictũ ternariuʒ diabo li.de quo.j.Jo.ij.dꝛ.Omne quod eſt in mũdo aut eſt ꝯcupiſcẽtia carnis:aut ꝯcupiſcẽtia ocu/loꝝ:aut ſupbia vite.Concupiſcẽtia carnis atte/rit̃ per ieiunium.Cõcupiſcẽtia oculoꝝ repꝛimi tur per elemoſynã.i.auaritia.Supbia vite tol/lit̃ per humilẽ oꝛonem.Sed adhuc melius re/foꝛmat̃ imago per ternariuʒ eſſentiale religio/nis:qđ excedit oẽm ſolẽnem penitẽtiam.vt dꝛ xxxiij.q.ij.Admonere.ſ.caſtitatẽ:paupꝛtateʒ:⁊ obedientiã.Et hoc eſt illud triduuʒ itineris in deſerto religionis quo deus vocat ſuos ad ſe ſi bi ſacrificandũ.Exod.iij.Sicut ergo tres ptes in penitẽtia vel in religione.⁊ tñ vna peniten/tia ⁊ vna eſt religio.ita hi tres pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus vnũ ſunt.❡ Tertiũ genus creatu/rarũ vbi relucet veſtigiuʒ trinitatis:eſt genus rerũ mere coꝛpalium.Et hoc eſt in celis:in ele/mẽtis ⁊ elemẽtatis.Et celũ quidem vnuʒ eſt.i. inqꝫtum oẽs ꝯueniũt in materia incoꝛruptibi/li.Tres aũt ſunt.Nam differentes in motu:qꝛ empyreuʒ vbi ſancti reſidẽt nõ mouet̃.Cryſtal/linuʒ mouet̃ ab angelo:⁊ mouet alios.Sydere um.ſ.firmamẽtum cum celis planetaꝝ qđ non mouet alios celos:ſed mouet̃.Et ſol in medio ꝯſiſtens planetaꝝ tres hꝫ ſub ſe.ſ.lunam:mer/curiũ:⁊ venerem.Tres ſupꝛa ſe.ſ.martẽ:iouẽ:⁊ ſaturnum.Elemẽta oĩa in hoc vno ꝯueniũt. quia ſunt in materia coꝛruptibili.ſed in tripli/ci dñia.Nam ſupꝛemuʒ.ſ.ignis eſt lucidum in quo etiam repit̃ veſtigiũ trinitatis.Naʒ eſt in ea ꝯſiderare eſſentiã:ſplẽdoꝛem:⁊ caloꝛẽ.⁊ eſ//ſentia nõ ꝓcedit a ſuo ſplendoꝛe:ſed ecõuerſo. Et caloꝛ a ſua eẽntia ⁊ ſplẽdoꝛe.ita pater a nul/lo ꝓcedit:filius a patre:ſpũſſctũs ab vtroqꝫ.Et hi tres vnum ſunt:ſicut vnus eſt ignis.Medi um elemẽtum qđ eſt duplex.eſt.dyaphanum: ideſt tranſparẽs.ſcilʒ aer ⁊ aqua.Et in aqua eſt veſtigium trinitatis per pulchꝛe.ſcilʒ in aqua que egredit̃ e terra:vt in fonte.⁊ tranſit eadeʒ in ſubſtantia per aqueductum:⁊ extenditur in riuum ſeu fluuiũ.vna eſt aqua ſeu vnus fons.⁊ tñ fons non ꝓcedit a ꝯductu:ſed ecõuerſo.ſic

De imagine reformata quo ſca ſuñt veſtigiuʒ trinitatis.

De triplici genere creaturaruʒ ſ.mere coꝛpoꝛalium

filius a patre: qui ſolus coopertus eſt carne noſtra. vnde ⁊ ipſe dicit. Ego quaſi aqueduct⁹ ⁊c. Eccl. xxiiij. Fluuius procedit ab vtroqꝫ. ſic ſpiritusſanctus qui dicitur fluuius paradiſi ſcḋm beatum Auguſt. Ultimum elementi eſt terra: que eſt in ſe obſcura. Et hec tripartita: quia in aſiam europam ⁊ africã. vna terra ⁊ tres eius partes. Sic hi tres vnũ ſunt. ¶ In elementatis patet: q: quodlibet eſt vnum repreſentans patrem. Unde Hylarius. In patre vnitas: ⁊ aliquam ſpecie ꝫ habent per formam ſuam: ⁊ ad aliquid ordinantur. Secundum repreſentat filium: ⁊ finis ſpiritumſanctum. Ad quod facit quod dicitur Sapien. Omnia in pondere numero ⁊ menſura conſtituiſti dñe. Omnis eniꝫ res eſt vna numero. Mẽſuram habet determinate perfectionis per formam ſuam per quam in ſpecie conſtituitur. Pondus ſuum eſt finis ad quem ordinatur. Et hi tres vnum ſunt. Sicut ergo eccleſia militans hic eſt regina ſtans ante deum a dextris virtutum in veſtitu deaurato ſapientie: circũdata varietate ſtatuũ. Sic ⁊ eccleſia triũphans aſſiſtit vt regina mundi a dextris dei. ſcilicet ciuitate ſuperna: in veſtitu deaurato glorie que in tribus cõſiſtit repreſentantibus ſanctiſſimam trinitatem: ſcilicet viſione: tenſione: ⁊ fruitione ſanctiſſime trinitatis: circũdata varietate premioꝝ. In qua exiſtẽtes dicere valẽt. Sicut audiuimus ſic vidim⁹ ⁊c.

Titulus. xi. De dono intellectus. ¶ Donum intellectus vltra lumẽ nature neceſſario a deo petitur. Capl'm. j.

MAnus tue fecerunt ⁊ plaſmauerunt me. Da mihi intellectum vt diſcam mandata tua. ps. cxviij. Manus dñi ſunt non corporales ſed ſpirituales: ſcilicet ſapientia ⁊ virtus eius. Et iſte fecerunt ⁊ faciũt quemlibet hominem ſicut ⁊ alias creaturas quoad corpus per propagationeꝫ a parentibus. Et ipſum primũ hominem fecit de limo terre. Gen. j. Et plaſmauerunt ⁊ plaſmant quamlibet animam de nouo creando ex nihilo: ideſt non ex aliqua alia re. ⁊ infundit. Unde illa ſancta mulier dicebat filijs ſuis exhortans ad patientiaꝫ. Filij neſcio quomodo in vtero meo apparuiſtis. Neqꝫ ſpiritum ⁊ animam donaui vobis: ⁊ ſingulorum membra non ego ipſa compegi: ſed eſt mundi creator. Hinc ⁊ beatus Hiero⁹. in epiſtola contra Ruffinum. Inter illas ſecreti ventris anguſtias manus dei ſemper operatur. ideoqꝫ creator corporis pariter ⁊ anime. Noli deſpicere bonitatem figuli qui te plaſmauit: ⁊ fecit vt voluit. Ipſe dei virtus ⁊ ſapientia. diſtinct. lxj. naſci.

¶ Quamuis autem homini ſit datum lumen naturale ad intelligendũ que agenda ſunt ſm dictamen rationis in vita politica. tamen quia homo ordinatur ad quoddam bonũ quod excedit naturalem cognitionem: ſcilꝫ ſupernam beatitudinem. ideo indiget quodaꝫ lumine ſupernaturali ad intelligendũ que ſm fidem proponuntur. Et hoc vocatur donum intellectus quod quia ex nobis nõ eſt ps. poſtulat a deo ſibi dari dicens. Da mihi intellectum vt diſcam mandata tua. ps. cxviij. Mandata dei ſunt nõ ſolum de agendis. ſcḋm decalogum. ſm illud Matthei. xix. ca. Si vis ad vitam ingredi: ſerua mandata. Sed etiam de credendis. iuxta illud Ioã. xiiij. Creditis in deum: ⁊ in me credite. ait Chriſtus. quia non ſolum myſteria diuinitatis: ſed etiam humanitatis Chriſti nobis mandatur credere. De ſperandis datur mãdatum. ps. lxj. Sperate in eo omnis congregatio populi. que figurabatur in ſpe bonorum temporalium in veteri teſtamento promiſſorum. Mandatur dilectio dei ⁊ proximi. Deuter. vj. Quod in nouo teſtamento inducitur ⁊ firmatur. Matth. xxij. ⁊ Luce. x. Diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo: ⁊ ex tota anima tua: et ex omni mente tua: ⁊ proximum tuum ſicut teipſum. Iſta mandata preſupponuntur ad decalogum. non enim ibi continentur. Et ad iſta intelligenda intime vt credẽda ⁊ ſeruanda indiget homo dono intellectus. Omnis qui audit a patre meo ⁊ didicit hic venit ad me. ait Chriſtus Ioan. vj. Fides autem ex auditu. auditus per verbum dei. Roma. x. Sed non ſufficit credere auditis. immo oportet addiſcere p donũ ſcilꝫ intellectus capere vt agẽda. Et ſic venitur ad chriſtũ cõſequendo eternum premium. ſm illud. Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio eius manet in ſeculum ſeculi.

¶ Sed ad tollendum equiuocationem. §. i.

Sciendũ q intellectus ſumitur multipliciter. Nam aliquando intellectus dicitur ipſa anime eſſentia. denominatur enim anima ab intellectu: quaſi a ſua principaliori virtute: ſicut dicitur in prin. iij. de aĩa q intellectus eſt quedã ſubſtantia. Angeli enĩ dicuntur intellectus ſeu intelligentie. ¶ Secũdo dicitur intellectus quedaꝫ potentia anime diſtincta contra voluntatem. Et iſte intellectus diſtinguitur realiter in duas potẽtias: ſcilicet intellectum agentem: ⁊ intellectum poſſibileꝫ. Unde dicit philoſophus in tertio de anima. Quod neceſſe eſt eſſe in anima has differentias intellectum. ſcilicet poſſibilem ⁊ agentem. Intellectus autem poſſibilis diuiditur in tres ſm tres ſtatus eius. Quandoqꝫ enim eſt in po

de multiplici intellectus acceptione.

tentia tm̄. ⁊ ſic dicitur intellectus poſſibilis.
Quandoqȝ in actu pꝛimo qui eſt ſcientia. ⁊ ſic
dicit̄ intellectus in habitu. Quandoqȝ in actu
ſecundo qui eſt conſiderare. ⁊ ſic dicitur intel/
lectus in actu ſeu intellectus adeptus. De pꝛe/
dictis habes in pꝛima parte. ¶ Tertio dicitur
intellectus quedam virtus intellectualis. que
dicitur habitus pꝛincipioꝛum que per ſe ſunt
nota: ſiue ſpeculabilium: vt de quolibet eſt af/
firmare vel negare de neutro ambo. Omne to
tum eſt maius ſua parte. vel pꝛacticabilium. vt
malum eſt fugiendum. nulli eſt iniuria facien/
da ⁊ huiuſmodi. ¶ Quarto modo dicitur in/
tellectus vna pars pꝛudentie ſm Macrobium
quam Tullius vocat intelligentiam. de hoc di
cit philoſophus in. vj. Ethicoꝛuȝ. Quod eſt co/
gnoſcitiuus extremi: ideſt alicuius pꝛimi ſin/
gularis ⁊ contingentis operabilis pꝛopoſitio/
nis: ſcilicet minoꝛis quam opoꝛtet eſſe ſingula
rem in ſyllogiſmo pꝛudentie. Hoc autem pꝛi/
mum ſingulare eſt aliquis finis ſingularis. Eſt
ergo iſte intellectus quedam recta eſtimatio.
de aliquo particulari fine. vt verbi gratia. Ra/
tio in operando pꝛimo ſumit vniuerſalem. vt
puta. Omne malum eſt fugiendum. Intelle/
ctus iſte ſumit minoꝛem ſub illa di. Committe
re hunc actum foꝛnicationis qui menti occur/
rit eſt malum. Et pꝛudentia cōcludit. Ergo hec
foꝛnicatio fugienda. ¶ Quinto dicitur intel/
lectus quoddam donum ſpūſſancti qui impoꝛ
tat quādā acutā penetratiōeȝ diuinoꝝ vel agē
doꝝ ſm regulas diuinas. Et de iſto nunc agit̄.

¶ De dono intel/ .§.ij.

lectus. Dicitur Eſaie. xj. Requieſcet ſuper eum
ſpiritus dn̄i ſpiritus ſapiētie: ⁊ intellectus ⁊c̄.
Et de iuſto dicitur. Repleuit euȝ dominus ſpi/
ritu ſapientie ⁊ intellectus. ſtola gloꝛie induit
eum. ¶ Pꝛo cuius declaratione dicit beatus
Tho. ſecūda ſecūde. q. viij. arti. j. ꝙ nomē intel
lectus impoꝛtat quandam intimam cognitio/
nem. Dicitur enim intelligere quaſi intus lege
re. Et hoc maxime apparet cōſiderantibus dif/
ferentiam intellectus ⁊ ſenſus. Nam cognitio
ſenſitiua occupatur circa qualitates ſenſibiles
exterioꝛes. Cognitio autem intellectiua pene/
trat vſqȝ ad eſſentiam rei. Obiectum enim in/
tellectus eſt qḋ quid eſt: vt dicitur in. iij. de aīa.
Sunt autem multa genera eoꝛuȝ que interius
latent ad que opoꝛtet cognitionem hoīs quaſi
intrinſecus penetrare. Nam ſub accidentibus
latet natura rerum ſubſtātialis. Sub verbis la
tent ſigna verboꝝ. ſub ſimilitudinibus ⁊ figu/
ris latet veritas figurata. Res enim intelligibi
les ſunt quaſi interioꝛes reſpectu rerum ſenſi/
bilium que exterius ſentiuntur. Et in cauſis la

Jn im/
portat
nomen
intellcs.

tent effectus ⁊ ecōuerſo. vnde reſpectu hoꝛum
oīuȝ poteſt dici intellectus. Sed cum cognitio
hominis a ſenſu icipiat quaſi ab exterioꝛi: ma
nifeſtum eſt ꝙ quanto lumen intellectus eſt foꝛ
tius: tanto magis poteſt ad intima penetrare.
Lumē aūt nāle nr̄i intellectus eſt finite v̄tutis.
Unde vſqȝ ad determinatum aliquid pꝛinge/
re poteſt. Indiget ergo homo ſupernaturali lu
mine: vt vlterius penetret ad cognoſcendum
quedam que per lumen naturale cognoſcere
non valet. Et illud lumē ſupernaturale homi/
ni datum vocatur donum intellectus. Et cum
potētia intellectus habeat duos actus: ſcilicet
percipere ⁊ diiudicare. Donum intellectus oꝛ/
dinatur ad percipiēduȝ diuina ⁊ agenda in oꝛ
dine ad deum. Sapientie donuȝ oꝛdinatur ad
actum iudicandi de eis ſm rationem ſeu regu
las diuinas. Sed ſcientie donum ſm regulas
humanas. i. rationis: ⁊ in hoc differūt. ¶ Ra/
tio autem quare hoc donum dicitur donuȝ in/
tellectus potius ꝙ̄ rationis eſt iſta ſm beatum
Tho. vbi. ſ. Diſcurſus rationis ſemper incipit
ab intellectu ⁊ terminatur ad intellectuȝ ex ali/
quibus. Ratiocinamur eniȝ pꝛocedēdo ex qui
buſdam intellectis. ⁊ tunc rationis diſcurſus
perficitur quādo ad hoc peruenimus vt intel
ligamus id qḋ pꝛius erat ignotum. Quod er/
go ratiocinamur ex aliquo intellectu pꝛocedit
Sed donum gratie nō pꝛocedit ex lumine na/
ture: imo ſupaddit̄ ei quaſi perficiēs ipſum.
⁊ ideo iſta ſuperadditio non dicit̄ ratio ſed ma
gis intellectus. qꝛ ita ſe hȝ lumen ſupadditum
ad ea que nobis ſupnaturaliter innoteſcunt. ſi/
cut ſe habet lumen naturale ad ea que pꝛimoꝛ/
dialiter cognoſcimus. ¶ Ratio etiam quare
aliqḋ donum dicat̄ intellectus ⁊ nullum volū/
tas: cum tm̄ intellectus diſtinguat̄ contra volū/
tatem: vt patet in. iij. de aīa. eſt iſta ſm. b. Tho.
vbi. ſ. qꝛ voluntas nominat ſimpliciter appeti
tum motuȝ abſqȝ determinatione alicuius ex/
cellentie. Sed intellectus nominat quandam
excellentiam cognitionis. ſ. penetrandi ad in/
tima. Ideo ſupernaturale donuȝ magis nomi/
natur nomine intellectus ꝙ̄ voluntatis.

Quare
di. do/
nū itel/
lect⁹ et
non do
nū rōis

q̄re nō
donuȝ
volun/
tatis.

¶ Quō donuȝ in/ .§.iij.

tellectus ſimul maneat cum fide. Ad qḋ ſciēdū
opus eſt duplici diſtinctione ſm be. Tho. ij. ij.
q. viij. arti. ij. Una eſt ex pte fidei: alia eſt ex pte
intellectus. Ex pte fidei diſtinguēdū eſt. ꝙ que
dā per ſe ⁊ directe cadunt ſub fide que natura/
lem rōnem excedunt. ſicut deum eſſe trinum ⁊
vnū: ⁊ filium dei eſſe incarnatuȝ. Quedam v̄o
cadunt ſub fide quaſi oꝛdinata ad iſta ſm ali/
quem modū. ſicut ſunt omnia que in ſcriptura
diuina cōtinentur. Ex parte v̄o intellectus di/

Q̄ do/
nū itel/
lectus
ſtat cuȝ
fide q̄/
modo.

ſtinguendum eſt. q2 dupliciter poſſumus aliq̄
intelligere. Uno modo perfecte: q̄n. ſ. pertingi
mus ad cognoſcendum eſſentiā rei intellecte:
⁊ ipſam veritatem enūciabilis intellecti ſm q̄
in ſe eſt. ⁊ hoc mō ea que cadunt ſub fide dire/
cte nō poſſumus intelligere durāte ſtatu fidei.
Sed quedam alia ad fidem ordinata etiaʒ hoc
modo intelligi pn̄t. Alio mō contingit aliquid
intelligi imperfecte: q̄n. ſ. ipſa eſſentia, rei vl' ve
ritas propoſitionis non cognoſcitur quid ſit:
aut quomodo ſit: ſed tm̄ cognoſcitur q̄ ea que
exterius apparēt veritati non ꝯtrariant̄ inquā
tum homo intelligit q̄ propter ea que exteri⁹
apparent non eſt recedendum ab his que ſunt
fidei. Et ſm hoc nihil prohibet durante ſtatu
fidei intelligere ea etiam que per ſe ſub fide
cadunt. Fides aūt que connumeratur ab apl'o
inter duodecim fructus ſpūs ad Gal. v. non eſt
fides que eſt virtus theologica: ſed eſt quedaʒ
certitudo eorum que ſunt fidei: que habetur p
donum intellectus. ¶ Eſt autem intellect⁹ do/
num non ſolum ſpeculatiuus: ſed etiaʒ practi/
cus. Unde in ps. cx. Intellectus bonus omni/
bus facientibus eum. Quod ſic declarat bea/
tus Tho. q. ij. q. viij. art. iij. Donum intellect⁹
non ſolum ſe habet ad ea que primo ⁊ princi/
paliter cadunt ſub fide: ſed etiaʒ ad omnia que
ad fidem ordinantur. Operationes autem bo
ne quendam ordinem habent ad fidem. Nam
fides per dilectionem operatur: vt dicitur ad
Gal. v. Et ideo donum intellectus etiaʒ ad que
dam operabilia ſe extendit. non quidē vt prin
cipaliter circa ea verſetur: ſed inquantum in
agendis regulamur rationibus eternis. quib⁹
conſpiciendis ⁊ conſulendis inheret ſuperior
rō: vt ait Aug. que dono intellectus perficit̄.
Quamuis autem rō naturalis dirigat homi/
nem in actibus humanis: tm̄ regula humano/
rum actuum eſt non ſolum rō humana: ſed eti
am lex eterna. Lex aūt eterne excedit rōneʒ hūa
nam naturalem. Et ideo cognitio humanoruʒ
actuū ſm q̄ regulant̄ a lege eterna excedit rō/
nem naturalem ⁊ indiget ſupernaturali lumi/
ne doni ſpūſſancti intellectus vel alterius.

¶ Eſt autem do/ .§. iiij.

In qb⁹ ſit donū intelle. ct⁹ ⁊ in qb⁹ nō.

num intellectus in omnib⁹ habentibus gr̄am
gratum facientem: ⁊ extra gr̄am exiſtentibus
abeſt. primum ſic probat Tho. ij. ij. q. viij. art.
iiij. In omnibus habentibus gr̄am neceſſe eſt
e ſe rectitudinem voluntatis: q2 per gratiam
reparatur voluntas hominis ad bonum: vt di
cit. b. Aug. voluntas autem hominis non pōt
recte ordinari in bonum niſi preexiſtente aliq̄
cognitione veritatis. quia obiectum volunta/
tis eſt bonum intellectum: vt dicitur in. iij. de
anima. Sicut autem per donum charitatis ſpi
ritus ſcilicet ordinat voluntatē hominis vt re/
cte moueatur in bonū quoddam ſupernatura/
le: ita per donum intellectus illuſtrat mentem
hominis vt cognoſcat veritatē quandam ſup/
naturalem in quā oportet tendere voluntatem
rectam. Et ideo ſicut in omnibus habentibus
gratiam eſt donum charitatis: ita ⁊ donū intel
lectus. Et q̄uis aliqui habentes gratiā gratuʒ
facientē poſſint pati hebetudinem circa aliqua
que ſunt preter neceſſitatem ſalutis: tamen cir
ca ea que ſunt de neceſſitate ſalutis ſufficiēter
inſtruūtur a ſpūſcō. ſm illud. vnctio docet nos
de oībus. j. Joā. ij. Quāuis enī non oēs hn̄tes
fidem plene intelligant ea que proponunt̄ cre/
denda. intelligūt tn̄ ea eſſe credēda: ⁊ q̄ ab eis
pro nullo eſt deuiandum. Et quod beatus Gre
go. ait in. ij. moral. q̄ gratia intellectus ⁊ aliorꝫ
donorum aliqn̄ vtiliter hn̄tibus gr̄aʒ ſubtrahi
tur. q̄nqʒ enim dum animus ad ſublimia intel
ligenda ſe in elatione erigit: in rebus vilibus
⁊ imis hebetudine pigreſcit. non ſic eſt intelli/
gendum q̄ donū intellectus ſubtrahatur ſcꝫ
quantum ad neceſſaria ad ſalutem dum in ſan
ctitate manet. ſed circa alia interdū ſubtrahit̄
vt non oīa ad liquidum penetrare poſſunt p in
tellectum. Et hoc vt ſubtrahatur eis materia ⁊
occaſio ſuperbie. ¶ Scd̄m autem ſcꝫ q̄ donuꝫ
intellectus non habeāt extra gratiam cōſtituti
ſic probat. Dona ſpūſcti vt ſupra dictum eſt p/
ficiunt hominem ſm q̄ eſt bene mobilis a ſpi/
ritu ſcō. Sic ergo itellectuale lumē gr̄e ponitur
donū itellect⁹ inq̄tū itellect⁹ hoīs ē bene mobi
lis a ſpiritu ſcō. Huius autem motus conſide/
ratio in hoc eſt q̄ hō apprehendit veritatē cir
ca finem. Unde niſi vſqʒ ad hoc moueatur intel
lectus humanus a ſpūſancto. vt rectam eſtima
tionem de fine habeat nondū eſt aſſecutus do/
num intellectus q̄tūcunqʒ ex illuſtratiōe ſpiri/
tus alia quedā p̄ambula cognoſcat. Rectā aūt
eſtimationem de vltimo fine non hʒ niſi ille q
circa finem non errat: ſed ei firmiter inheret ta
quam optimo. Et hoc eſt ſolum habentis gra
am gratum facientem. Sicut etiam in morali/
bus rectam eſtimationem habet homo de fine
per habitum virtutis. Unde donum intellect⁹
ſine gratia gratum faciente haberi non poteſt.
Et quod Augu. dicit preuolat intellectus ſequi
tur tardus aut nullus effectus. Uocat bea. Au
gu. intellectum quandā mentis illuſtrationem
que tamē non pertingit ad perfectam rationeʒ
doni intellectus. Sed cum mens hominis de/
ducitur vſqʒ ad hoc vt habeat rectam eſtimati
onem circa finem tunc ſequitur effectus qͦ ſit
donum intellectus. Quod etiam dicitur Dan.
x. Intelligentia opus eſt in viſione ſcꝫ prophe/
ca. Talis

ta. Talis intelligentia nõ eſt donũ intellectus: ſed quedam mentis illuſtratio ad intelligẽdũ que propheris reuelãtur. qđ poteſt eſſe cõmu/ne bonis ⁊ malis. Sed illuſtratio mentis circa eſtimationem rectam de vltimo fine ſolum cõ/uenit bonis que pertinent ad donum intelle/ctus. Et quãuis donum intellectus corrñdeat virtuti fidei ⁊ eam preſupponat non tamẽ ſeq/tur ꝙ ſicut fides poteſt eſſe ſine gratia gratum faciẽte: vt fides informis: ita ⁊ donum intelle ctus. Et rõ diuerſitatis eſt: q: fides ſolum impor tat aſſenſum ad ea que proponunt credenda: q poteſt eſſe per aliquam illuſtrationem mentis abſqȝ gratia. Sed donuȝ intellectus importat quandam perceptionem ⁊ penetrationem veri tatis circa finem vltimum que non poteſt eſſe ſine gratia gratumfaciente. Quõ autẽ differat intellectus a ſapiẽtia ⁊ ſciẽtia a ꝯſilio dcm̃ ẽ.ſ.

¶ Et ſecunduȝ bea/ .§.v.

tum Grego. ſicut ſapientie opponitur inſipien tia vł ſtultitia que facit peruerſe iudicare circa cõmunem finem vite. i. vltimum fineȝ. Sic ecõ tra. ſapientia facit rectum iudicium circa vni/uerſalem cauſam ⁊ finem vltimum deũ. Et ſciẽ tie dono opponitur ignorantia: per quã homo non habet rectum iudicium circa particulares cauſas. i. creaturas. Et conſilio precipitatio op ponitur per quam homo ad actioneȝ procedit ante deliberationem rõnis. Ita intellectui op/ponitur hebetudo. hebetudo enim acuitati op ponitur. Dicitur autem per ſimilitudinem in/tellectus acutus: quãdo poteſt penetrare ad in/tima eorum que proponuntur. Et quãuis do/nuȝ intellectus circa principia prima ſit. aliter tamen q̃ȝ intellectus virtus intellectualis. Nã intellectus virtus eſt habitus naturalis primo rum principiorũȝ cognoſcitiuus que per ſe na turaliter cognoſcuntur. Intellectus donum eſt habitus primorum principiorꝫ cognoſcitiuus nõ naturalis ſed gratuite. aliter tamẽ q̃ȝ fides. Nam ad fidem pertinet aſſentire ſoluȝ talibus principijs cognitionis gratuite. ideſt articulis fidei. Ad intellectum vero donum pertinet pe netrare ea que debentur fidei. Et in cognitio/ne ſiue practica ſiue ſpeculatiua eorũ que ſunt fidei intellectus penetrat. ſed ſapientia de eis iudicium preſtat.

¶ Huic dono in/ .§.vi.

A bea/titudo/ij. cor/reſpon/det do/no itel/lectus.

tellectus correſpondet ſexta beatitudo ſm bea tum Augu. ſ. beati mundo corde ⁊c̃. Matth. v. Et hoc conuenienter quãtum ad meritũ: qđ eſt munditia cordis. ⁊ quãtum ad premiuȝ qđ eſt viſio dei ſm beatuȝ Tho. ij. ij. q. viij. ar. vij. Et quantum ad meritum ſciendum ꝙ duplex eſt munditia. Una preambula ⁊ diſpoſitiua ad dei viſionẽ. Et hec eſt depuratio affectus ab in ordinatis affectionibus. Et hec munditia cor/dis ſit per virtutes que pertinent ad vim appe titiuam. vt tẽperantia: fortitudo: ⁊ iuſtitia. Alia munditia cordis eſt que eſt quaſi cõpletiua re/ſpectu viſionis diuine. Et hec eſt munditia mẽ tis depurate a fantaſmatibus ⁊ erroribꝰ vt ſci/licet ea que proponuntur de deo. non accipian tur per modum corporalium fantaſmatuȝ aut ſm hereticas peruerſitates. Et hanc munditiã facit donuȝ intellectꝰ. Siłr eſt duplex viſio dei. Una quidem perfecta: qua videtur deus per eſ ſentiam. Alia vero imperfecta per quaȝ etſi nõ videamus de deo quid ſit: videmus tamen qd non eſt. Et tanto deuȝ in hac vita perfectius co gnoſcimus: quãto magis intellectus noſter co gnoſcit deum excedere quicquid intellectu cõ/prehẽditur. Utraqȝ dei viſio pertinet ad donũ intellectus. Prima ꝯſummatiue ſm ꝙ habe tur in patria. Secunda inchoatiue ſm ꝙ ha/betur viſio de deo in via.

¶ De ſcripture ſacre nobilitate q̃litate ⁊ vtili/tate. Capitulum. ij.

D Eclaratio ſermonũ tuorum illuminat: ⁊ intellectum dat paruulis. ps. cxviij. Sermones dei de quibus ps. loquit̃ ſunt verba ſacre ſcriptu/re quibus nobis locutus eſt deus per prophe/tas vt in veteri teſtõ. vel per ſe incarnatũ ⁊ apo ſtolos eius vt in nouo. Sed tenebroſa aqua in nubibus aeris. inquit ps. xvij. i. obſcura ſcien tia in prophetis: q: omnia in figurã continge/bant illis. In nouo quoqȝ dixit xp̃s Jo. vj. Uer ba que loquor vobis ſpũs ⁊ vita ſunt. i. ſpũali/ter intellecta viuificabunt vos. Caro non pro/deſt quicquã. ideſt ſuperficialiter intellecta nõ proficiunt homini vt illud quod dixerat de ſa/cramento corporis ſui. Niſi manducaueritis carneȝ filij hominis ⁊c̃. q: aliqui ex diſcipulis ſm litteram ſuperficialiter intellexerunt. ſcan/dalizati ſunt. ſic ⁊ omnes heretici errauerunt. non intelligentes ſcripturas. Ad capiendum igitur cognitionem ⁊ veraȝ notitiã de eis que ſunt in ſcriptura. ſpiritusſanctus per donuȝ in tellectus menti declarat ſermones dei. Unde ⁊ de ſaluatore dicitur Luce vlti. ꝙ poſtquaȝ re/ſuſcitatus apparens diſcipulis comedens cuȝ eis ait. Hec ſcripta ſunt ⁊c̃. Et tũc aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas quas ſcili/cet exponebat eis. De ipſa igitur ſcriptura ſa cra que continet ſermones dei. videndum de qua in dictis verbis ps. tria videntur notari. ¶ Primo innuitur eximia auctoritas. ibi. De claratio ſermonum tuorum.

De no/bilitate ſacre ſcriptu re rõne auctori tatis q̃ maior nõ põt eſſe.

¶ Secundo conceditur magna vtilitas. ibi. illuminat.
¶ Tercio exigitur ad eã plurima humilitas. ibi intellectum dat paruulis.

¶ Auctoritas ſcri- .§.i.

pture maior eſſe non poteſt. qꝛ ſcilicet a deo eſt
reuelata. Ideo dicit declaratio ſermonum tuo
rum. qui ſcilicet ſunt a te deo ꝓferente. Ut eñi
ait Petrus in cañ. ij. Spiritu ſancto inſpirati lo
cuti ſunt omnes ſancti dei homines. ſcilicȝ au
ctores librorum ſacre pagine. Et beatus Pau.
ad Hebre. j. Multiphariе multiſqȝ modis oliȝ
deus loquens patribus in ꝓphetis. ſcilicet in
veteri teſtamento. nouiſſime diebus iſtis locu
tus eſt nobis in filio. Hinc etiaȝ beatus. Amb.
in epiſtola ad Col. ait. Omnis ratio ſupne ſciẽ
tie vel terrene creature in eo eſt. qui ẽ caput ea-
ruȝ ⁊ auctor. vt qui hunc nouit nihil vltra que
rat. quia hic eſt perfecta virtus ⁊ ſapientia. qc-
quid alibi queritur. hic perfecte inuenitur. In
Daniele ⁊ Salomone oſtẽdit infidelibus ſe eẽ
auctorem totius ſapientie quod infideles non
putant. quia non legunt in euangelijs ⁊ ꝓphe
tijs: aſtrologiam ⁊ alia huiuſmodi que deſpe-
cta ſunt. quia nihil valent ad ſalutem. ſed mit-
tunt in errorem. Et qui his ſtudent curam ani
me non habent. diſt. xxxvij. §. Hinc etiam filiꝰ.
Et qꝛ deus eſt verax: omnis autem homo men
dax. ps. cxv. Hinc eſt ꝙ doctrine hominum re
periuntur cum admixtione alicuius erroris.
Sed doctrina ſacre ſcripture plena veritate. qꝛ
a deo qui mentiri non poteſt. Joã. xvij. ait chri
ſtus. Sermo tuus veritas eſt. Unde Chryſo.
dicit. ꝙ ſicut ſacerdos eſt debitor vt veritatem
quam audiuit a deo. ſcilicet in ſcripturis libe-
re predicet. ita ⁊ laicus eſt debitor vt veritatem
quam audiuit a ſacerdote probatam in ſcriptu
ris defendat fiducialiter. quod ſi non fecerit. ꝑ
didit veritatem. De auctoritate ⁊ veritate eius
habetur. j. Quod nulla falſitas inſit ſcripturis
ſacris nec liceat dubitare de veritate eius oſtẽ-
dit beatus Augu. dicens in epiſtola ad Hiero.
Si ad ſcripturas ſacras admiſſa fuerint vl' offi
cioſa mendacia. quid in eis remanebit auctori
tatis. que tandeȝ de ſcripturis illis proferet cu
ius pondere contentioſe falſitatis obſeretur
improbitas. diſt. ix. In decretis idem bea. Au-
guſtinus diſtinctio. eadẽ. Quis neſciat ſacram
ſcripturam canonicam. tam veteris ꝙ̃ noui te
ſtamenti certis terminis ſuis cõtineri. eãqȝ po
ſterioribus omnium epoꝝ litteris ita ꝑponi. vt de
illa dubitari aut diſceptari nõ poſſit vtrũ veꝝ
vel vtrũ rectũ ſit quicquid in ea ꝯſtiterit.

¶ Secundum ſcilȝ .§.ij.

magna vtilitas ſcripture ſacre patȝ ex effectu: De vti-
qꝛ illuminat. Ad quod etiam facit quod idem litate ſa
ps. ait ps. cxviij. Lucerna pedibus meis ver- cre ſcri
bum tuum ⁊ lumen ſemitis meis. Et Petrus pture.
in cañ. ſua. Habetis propheticum ſermonem.
cui benefacietis attendẽtes quaſi lucerne lucẽ
ti in caliginoſo loco. Et licet ſcientie ſeculares
etiam illuminent in multis. aliter tamen ⁊ ali-
ter. Ille quidem vt noctilucent in nocte. ⁊ liter
polatim. Hec autem ſacra doctrina vt radius
a ſole iuſtitie procedens domino deo ſemper ⁊
totum orbem. Illuminatio ſiquidem illarum
ſcientiarum defectibilis eſt. quia ſiue ſpeculatí
ue ſiue ſint practice vel morales tamẽ ordinãt
hominem ad felicitatem que in preſenti habe-
ri poteſt politicam vel ſpeculatiuam. non auteȝ
futuram quam non nouerunt auctores illarũ.
Unde bea. Hierony. tractans illud Eccles. x. La
bor ſtultorum perdet eos. quia neſcierunt per
gere in ciuitatem. Nominat ibi plures phos.
Platonem: ariſtotelem: permenidem: ⁊ alios.
quos ſtultos appellat. quia non habuerunt re-
ctum iudicium de vltimo fine deo. Nam etſi
multum laborauerunt in ſpeculando ⁊ inqui-
rendo veritatem in multis. tamen ex ſuo labo-
re non reportauerunt fructum vite eterne. ſed
perditionis. Et hoc quia neſcierunt pergere in
vrbem ſupernam. Non enim eorum doctrine
habent tale lumen. ſed ſapientia que vtiqȝ eſt
ſacra ſcriptura perducit ad claritatem eternã.
docens copioſiſſime de vltimo fine vero deo ⁊
veriſſimo ⁊ modo perueniendi ad eum conſe-
quendum: qui eſt lux vera ⁊ indeficiẽs. ¶ Ubi
notandum ꝙ tria debent conſiderari. Primuȝ
eſt ꝙ perfectio hominis conſiſtit in imitatione
dei que eſt per dilectionem. Secundum eſt ꝙ
dilectio preſupponit cognitionem. Tertiuȝ eſt
ꝙ cognitio ordinata ⁊ vera de deo ⁊ diligẽdis
habetur per ſcripture ſacre lectionem vel audi
tionem non ſcientiarum ſecularium. ¶ Pri-
mo ergo ſciendum ꝙ imitatio dei ad queȝ pro
poſſe homo debet tendere: ⁊ perfectio eius ſim
pliciter eſt per dilectioneȝ. Unde apoſtolus ad
Ephe. Imitatores dei eſtote ſicut filij chariſſi-
mi. Et quaſi modum docens huius immedia-
te ſubdit. Ambulate in dilectione: ſicut ⁊ chri-
ſtus dilexit vos. Similiter cum xp̃s dixiſſet di-
ſcipulis. Eſtote ꝑfecti ſicut ⁊ pater veſter perfe-
ctus eſt. Matth. v. Subdit exemplum de di-
lectione. non ſolum amicorum: ſed ⁊ inimico
rum. Exemplo dei qui ſolem ſuum oriri facit
ſuper bonos ⁊ malos materialiter ⁊ ſpiritualí
ter. Et apoſtolus ad Col. iij. Super omnia cha-
ritatem habete que eſt vinculum perfectiõis.
¶ Secundo conſiderãdum ꝙ dilectio preſup
ponit cognitionem ſeu ex cognitione genera-

Nam obiectum voluntatis cuius eſt dilectio ē bonum cognituz. Unde bea. Augu. Inuiſa diligere poſſumus: incognita nequaquā. Eſt enī in anima noſtra quoddam matrimonium ſpirituale. in quo vir eſt intellectus vxor voluntas: que ſterilis permanet. niſi intellectus in ea ſemen iacter conceptum ſcilz ſuum. Unde & chriſtus dixit ſamaritane: vt apta fieret ad habēdā aquam ſuam ꝓmiſſam. que ſalire facit in vitaz eternam ſcilz gratiam. Uoca virum tuum & veni huc. Joā. iiij. ideſt repreſenta intellectū tuū. vt exponit bea. Augu. vt ſcilz intelligas vere & ſpūaliter non carnaliter. Nam illum hominez cū quo in fornicatione manebat. non erat ſuus vir. i. legitimus maritus. vnde non illum dixit vocare. Hic eſt enim error ſeu falſus intellectus qui ſeminat in carne. ancillam. i. in ſenſualitate generat illegitimos filios malorum operuz quibus non debetur hereditas glorie: cum nō ſit in eis aqua gratie: ſed de carne metit: et reportat corruptionem & eternam damnationez. Poſt quinqꝫ igitur viros legitimos. i. poſt ſeq̄lam quinqꝫ ſenſuum. ſm̄ quoruz appetitū operatur homo ante vſum rōnis & ſine peccato. & ideo vt viri legitimi debet immediate perueniens ad vſum rationis vti vero intellectu nō erroneo obūbrato. Et talis intellectus obyciens voluntati verum ꝯceptum gignit bonos affectus & parit filios bonoꝝ operuz. ¶ Q̄ꝫ tertio aduertendum ſequitur permaxime dilectio in voluntate generata ex deo principaliter operāte: & ipſa aſſentiēte. q꞉ homo hominē generat & ſol ex ſtudio ſacre doctrine. Et propterea dicitur verbum ſcripture. qđ eſt verbum dei ignitum & ignis: q꞉ ignez inducit charitatis in anima. ps. cxviij. Ignitū eloquium tuuz vehemēter. Et dominus per Hiere. xxiij. c. Nunquid verba mea non ſunt quaſi ignis. Exemplum in duobus diſcipulis euntibus in emaus dicentibus poſtea. Nōne cor noſtruz ardens erat in nobis: dum nobis loqueretur in via. Luce. vlt. Et Deute. xxxiij. dicitur. In dextera eius ignea lex. i. in chriſto lex charitatis. Uidemus eniz ꝑ experientiam ꝙ diſcipulus ad magiſtruz & doctrinam eius multuz afficitur: & in eius doctrina delectatur & firmatur: & quaſi vnitur ſpiritꝰ eius ad eum. Sic ad propoſitum. Cum ſcriptura ſacra ſit de deo ſine aliquo errore. & pleniſſime de eo quod poteſt ſciri de ipſo in pñti tractet de dilectione & alijs virtutibus. Alie autez ſcientie diminute & cum erroribus: & doctores & auctores earum fuerunt cōmuniter vitioſi & multa etiam friuola & noxia habebantur in talibus doctrinis laſciua & contra fidem. Jō ſtudendo in eis afficitur mens ſtudentis ad tales & reueretur: & de veritate fidei vacillat. Sed ex ſtudio ſacre ſcripture afficitur ad deū & ad ſanctos qui ediderunt libros: & charitate inflammaē ex illuminatione de deo ex ipſa habita. Unde dicitur de ſapientia que vt dictum eſt ꝑmaxime in ſcriptura ſacra infinitus theſaurus eſt hominibus: quo qui vſi ſunt participes facti ſunt amicicie dei. ¶ Declaratio ergo ſermonū illuminat intellectum etiam de altiſſimis. Sicut autem intellectus eſt nobiliſſima potentiaruz. ita & operatio eius & illuminatio perfectiſſimum opus hinc nobiliſſimum intellectum non voluntatem per prius non tempore: ſꝫ natura verbum eternum. ait Joan. dominici cardinalis in quodam opere ſuo: quod appellauit noctiluca. Intellectiuo actu procedens a patre: lumen de lumine in homine naſciturus aſſumpſit id apertius ceteris tradentibus. Beatus Auguſtinus & magiſtro ſententia. In huius potentie actu veritas prima preſentis vite pariter & future. vno eodemqꝫ ſermone determinauit vltimam conſiſtere felicitatem dicēs. Joan. xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te ſolum deum & quem miſiſti Jeſum chriſtum. Hunc primuz vt ſupremum doctorem poſt iocundam & longam de vita beata inquiſitionē. in vltimo de ciuitate dei. Beatus Auguſtinus ſecutus inquit. Uiſio eſt tota merces. Hec etiaz veritas philoſophos non latuit. Nam eorum precipuus plato beatitudinem locauit in participatione diuini luminis. teſte beatus Auguſtinus in. xix. de ciuitate dei. cui & ipſe aſſentit. Ultra enim lumen diuinum quo tantus doctor pollebat: non ignorabat ab ariſtotele iam fore validiſſimis rationibus demonſtratum: voluntati anteponendum eſſe nobilitate & opere humanum intellectum.

¶ Sequendo igi- .§. iij.

tur antiquorum doctorum gymnaſia probata & vera: fateamur oportet in parte itellectiua tā quam in ſublimiori faſtigio culmen felicitatis viatori poſſibilis ex proprijs naturalibus cōſequende certius obſeruari. Sic lego in Gen̄. principio felicem Adaz poſitum in paradiſo vt operaref ſcilicet ſpeculando vtiqꝫ non quamlibet creaturam ſiſtentes in ea: ſed ſic ex tota mole tēdens in deum vt non ſolum clamaret quod iā per fidem inſpiratam tenebat. Unus ergo princeps ſed vltra progreſſus noſceret attributa. et forſitam notiones illud apoſtolicum probaturus. Inuiſibilia dei a creatura per ea que facta ſunt intellecta conſpiciunf. Mirabiliter ergo & copioſiſſime ſacra ſcriptura de oībus illuminat. Un̄ bea. Augu. qui prius ipſius velatū vili pēdebat aſpectū. poſtmodū itellectꝰ ſui detecta caligine ad Uoluſianū ſcribens dicebat de ea. De laude ſacre ſcripture.

Tanta eſt latinarum profunditas litterarū ut
in eis quotidie proficerem ſi eas ſolas ab ine//
unte pueritia vſqꝫ ad decrepitā ſenectutē ma/
ximo ocio: ſummo ſtudio: meliori ingenio co
narer addiſcere. In quib⁹ latet altitudo ſapien
tie. vt in nouiſſimis acutiſſimis: fragrātiſſimis
cupiditate diſcendi hoc contingat quod eadē
ſcriptura quodā loco habet. Cum conſumma/
uerit homo: tunc incipiet. Itē in li. de do. xpia
na. Quicquid homo extra didicerit ſi noxium
eſt: hic dānatur. Si vtile eſt hic inuenitur. Et cum
ibi quiſqꝫ iuenerit omnia que vtiliter alibi di/
dicit. multo abundantius inueniet in ea: que
nuſqꝫ alibi inuenire potuit. Hieron. Cui prius
poſt litteras Ciceronis ſmo hmōi horrebat in
cult⁹. verberat⁹ ab angelo ⁊ illuminat⁹. aiebat.
Si iuxta paulū apoſtolū xp̄s eſt dei vt⁹ ⁊ dei ſa
pientia. ignorantia ſcripturarum eſt ignorātia
xp̄i. diſt. xxxvij. Legimus. Et in multis caplis
per totum. Hinc ⁊ Greg. in moral. Sacra ſcri//
ptura omnes ſcientias locutionis ſue more trā
ſcendit: quia in vno eodemqꝫ ſmone: dū nar/
rat geſtum prodit myſterium ⁊ ſicut ſapientes
myſterijs exercet. ſic ſuperficie ſimplices refo/
uet. Habet enim in publico vnde paruulos nu/
triat ⁊ fouet. ⁊ in ſecreto vnde mentes ſublimiū
admiratione ſuſpendat. ¶ Verū quia aliqui
huic vere aſſertioni obſiſtunt: aſſerentes volun
tatem ⁊ actus eius intellectiue potentie cū opa
tionibus eius anteferri. ꝯtra quos bellat ſanct⁹
doctor tho. in. iij. contra gentiles. cū palma. eti
am ſi hoc eſſet verum. nulla ſcriptura iam do//
cet recte amare ⁊ voluntatem in omnibus diri
gere ſicut ſacra doctrina. vt pꝫ in libris ſapien/
tialibus: precipue ſalomonis. Unde Hiero. ad
Demetriadem. Diuinas ſcripturas ſepius le//
ge: ⁊ immo nunqͥ de manibus tuis ſacra lectio
deponatur. Scio in ſcripturis diuinis p quas
ſolas dei potes cognoſcere voluntatem. prohi/
beri quedam: precipi quedā: concedi quedā:
ſuaderi nonnulla. Prohibentur mala: precipi
untur bona: conceduntur media. perſuaden/
tur perfecta. Ad idem Chryſoſtomus. ſuper
Mat. In ſcripturis ſacris ignorās inuenit qd
diſcat: contumax quid timeat. Laborans ſmīa
puſillanimis mediocris iuſtitie cibos: qui ⁊ ſi
pinguem non faciunt animam. mori tamē nō
permittunt. Qui autem magni animi eſt: inue
nit ibi ſpūales eſcas que ducant eum prope ad
angelorum naturam. Qui vero eſt a diabolo
vulneratus: inuenit ſibi cibos medicinales ⁊ ſa/
lutem per penitentiam. Itē hugo in li. de ani
ma ait. Nihil in hac vita dulci⁹ ſentitur: nihil
auidius ſumitur: nil ita mentē ab amore mū
di ſeparat. nil ita contra tentationes aium ro
borat. nil ita hominē excitat ⁊ adiuuat ad om//
ne opus ⁊ ad omnem laborem. ſicut ſtudium
ſacre ſcripture. hec ergo doctrina ⁊ illuminat
itellectum: ⁊ iſſāmat affectum. Unde Iſido. in
li. de ſum. bono. Lectio ſanctarum ſcripturarū
geminum confert donum: qꝛ mentis itellectū
erudit: ⁊ a mundi vanitatibus abſtractū hoiē
ad dei amorem perducit. Quid ergo prodeſt
in mundanis proficere doctrinis: ⁊ inaneſcere
in diuinis caduca ſeq figmenta: ⁊ celeſtia faſti
dire. Hec oīa Jo. dñici vbi ſupra. Ad hoc facit
quod ait Ariſto. in lib. de vegetabilibus. Tria
ſunt vt ait empedocles in tota rerū varietate
precipua. ſ. nobilis affluentie contemptus: fu/
ture felicitatis appetitus: ⁊ mentis illuſtratio.
quorum pmo nihil honeſtius. ſecundo nihil
felicius. tertio ad amborum adeptionem nihil
efficaci⁹. Sꝫ nulla doctrina ita illuſtrat.

¶ Exigitur au/ .§. iiij.

tem ad notitiam huius ſacre doctrine humili
tas. Unde ſubdit. Intellectum dat paruulis. ſ.
propria eſtimatione. Et hoc eſt quod ait chriſt⁹
Mat. xj. c. Abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊ pru
dentibus. ſ. ſm ſeculū ſapiētibus quoad ſcias
naturales: prudentibus quoad morales. Et re
uelaſti ea paruulis. ſ. humilib⁹. Ut. n. dicit Gre/
go. Nullum maius obſtaculum veritati ſicut
ſuperbia. ⁊ Ptolomeus ait. qꝫ iter ſapientes il
le ſapientior q ⁊ humilior. ⁊ in prouerb. xvj. c.
Ubi humilitas ibi ⁊ ſapiētia. ⁊ qꝛ auctores ſci/
entiarum ſecularium fuerunt ſuperbi: vt patet
ad Ro. j. Dicentes ſe ſapientes ſtulti facti ſunt
in multis errantes. Et hic eſt qꝫ ſcia iflat ab in
flatis tradita. Sed charitas qua icaluerunt au
ctores ſacrorum librorum cum expoſitionib⁹
eorum ſanctis doctoribus edificat. fundamen
tum iaciens in humilitate ad omnē veritatē.
Et ſic deus emittit fontes virtutum in conual/
libus humilitatis. Hic ⁊ Pe. damianus. Pla/
tonem latentis neceſſe ſecreta rimantē reſpuo.
planetarum circulis metas: aſtrorumqꝫ meati
bus calculos affigentem cuncta ēt ſphericā or
bis climata radio diſtinguentem pythagorā
paruipendo. Nichomachū quoqꝫ tritū ephe
meridibus digitos abdico. Euclidem perple//
xis geometricalium figurarum ſtudijs icuruā
qꝫ declino. Cunctos ſane rhetores cum ſuis co
loribus ⁊ entimematib⁹ diſtincte pretereo. om
nes dyalecticos cum ſuis ſillogiſmis ⁊ ſophi/
ſticis cauillatōibus idignos hac qōne decer/
no. Tremant cynici ſuam iugiter amare ſapie
nuditatem. Querant peripatetici latentem in
profundo putei veritatem. Ego a te ſummam
veritatem quero. illā vꝫ q̄ de terra orta ē nō illā
in puteo ignobilr latitātem: ſꝫ de oi mūdi po/
teſtate regnātē. Quid mihi iſanientiū fabuloſa

Ad no/ ticiam ſacre ſcriptu/ re req/ riſ hu/ militas

commenta. Quid mihi tumentiuꝫ tragediaꝝ
contorta vel conturbata diſcrimina. Deſinãt
comicorum turbe: venena libidinum crepanti
bus buccis effluere. Ceſſet ſatyrorum vulgus
ſuos exclamatorie denunciationis amaris da/
pibus onerare. Non mihi tulliani oratoris ac/
curati lepide vrbanitatis trutinent verba. Nõ
demoſthenici rhetores captioſe ſuadere argu/
menta verſuta componant. Cedant in ſuas te/
nebras omnes terrene ſapientie ſecibus delibu
ti. Nihil mihi conferant ſulphureo caligino/
ſe doctrine ſplẽdore togati. xp̄i me ſimplicitas
doceat. verba ſapientum ruſticitas ambiguita
tis mee vinculum ſoluat: q2 iuxta pauli vocem
placuit deo per ſtultitiã predicatiõis ſaluos fa/
cere credẽtes. Littera que occidit abſcedat. ſpi
rit9 viuificator aſſiſtat. Hec ille. Hic ⁊ Aug. ad
Dioſcorum. Humilitati ſaluberrime quaꝫ dñs
noſter ieſus xp̄s: vt docet humiliatus eſſet: ma
xime aduerſatur quedam vt ita dixerim impe
ritiſſima ſcia dum nos ſcire gaudemus. quid
anaximenes. qd anaxagoras. quid democrit9
ſenſerit ⁊ ceteri: vt docti ⁊ eruditi videamur

Quod neceſſa/ .§.v.

De neceſſitate ſacre ſcripture. rium fuit ad humanam ſalutem eſſe quandam
doctrinam ſm diuinã reuelationẽ: que dicitur
ſcriptura ſacra. ſ. veteris ⁊ noui teſti preter phi
ſicas diſciplinas que ratiõe hũana inueſtigan
tur. pbat. b. tho. in. j. par. ſum. q. j. ar. j. Et ꝟ tri
plr. Primo q2 homo ordinatur a deo ad quen
dam finem qui excedit comprehenſionẽ huma
ne rationis. ꝫ illud Eſa. lxiiij. Oculus non vi
dit deus abſq3 te que preparaſti diligentibus te.
Finem autem oꝫ eſſe precognitum hominib9:
qui ſuas ⁊ intentiones ⁊ actiones debent ordi/
nare in finem. Unde neceſſarium fuit hoi ad
ſalutem. ꝙ nota fierent ei quedam ꝑ reuelatio/
nem diuinam: que rõnem humanam excedũt.
Secundo q2 ad ea que etiam rõne humana
de deo inueſtigari poſſunt. fuit neceſſariuꝫ ho
minem inſtrui reuelatione diuina ex eo ꝙ ve/
ritas de deo ꝑ rationeꝫ inueſtigata a paucis ⁊
ꝑ longum tp̄s haberi poteſt. Nã pauci ſunt q
vacent ſtudio litterarum ſiue propter paupta/
tem ſiue propter occupationes in alijs: ſiue ꝓ
pter hebetudinem ingenij. Qui etiam vacant
in his oportet ꝑ longum tp̄s ſtudio intendere.
Nam metaphiſica que de deo docet ⁊ probat
rõnibus eſt vltima phiſicarum doctrinarum: ⁊
preſupponit alias ſcias prius per tp̄a acquiſi/
tas. vt ergo citius ⁊ cõmunius habeatur noti/
tia de deo ⁊ alijs neceſſarijs ad ſalutem. neceſſa
rium fuit dari doctrinam ſacre ſcripture. cuius
omnes ſunt capaces ⁊ cito. ⁊ de his que ſcire
opꝫ de deo ⁊ agendis. Unde xp̄s dixit aplis.
Euntes in mundum vniuerſum predicate euã
gelium omni creature Mar. vlti. q2 omne ge/
nus hominum eſt capax talis doctrine ⁊ cito.
Tertio quia alie doctrine per rationem ha/
bẽtur. ⁊ ſi multas veritates de deo ⁊ creaturis
contineant. omnes habent admixtos errores
iuxta illud. Omnis homo mendax. ex eo ꝙ ra
tione naturali innitũtur. que deficit ſepe ⁊ ꝓci/
pue circa diuina. Unde ⁊ omnes phi inueniũ/
tur erraſſe circa ea que ſunt neceſſaria ad ſcien
dum ſeu credenduꝫ. Et ideo oportuit tradi do
ctrinaꝫ in qua eſſet omnimoda veritas ſine ad/
mixtiõe alicuius erroris. ex cuius veritatis co/
gnitione dependet tota ſalus hominis que eſt
in deo. Hec eſt autem ſcriptura ſacra que eſt a
deo reuelata. que mentiri non poteſt nec falli.
Unde ſecure ⁊ ſine aliquo dubio falſitatis ei in
hereat. ⁊ ſm veritatem eius ſe dirigit circa di/
uina ⁊ humana. Et ſic patet ꝙ preter ſcientias
phicas fuit neceſſariũ ⁊ vtile haberi doctrinas
ſacre ſcripture. vt citius communius ⁊ certius
habeatur noticia de deo. ⁊ alijs neceſſarijs ad
ſalutem. Unde. ij. ad Timo. iij. dicit apoſtolus.
Omnis doctrina diuinitus reuelata vtilis eſt
ad docendum: ad arguendum: ad corripien/
dum: ad erudiendum ad iuſtitiam. Et quãuis
ea que traduntur in ſcriptura ſacra. ſint ſupra
hominis rationem. non tamen ea querẽdo ſit
contra illud Ecci. iij. Altiora te ne queſieris. q2
non queruntur ratione demonſtratiua. vt in me/
taphiſica inueſtigãdo. ſꝫ fide humilr ſuſcipiẽdo

Quod ſacra do/ .§.vi.

ctrina eſt ſcientia ⁊ vna ⁊ ſpeculatiua ⁊ practi/
ca. Primum ſic declarat bea. Thom. in prima
parte. q. j. Duplex eſt genus ſcientiarum. Que
dam enim ſunt que procedũt ex principijs no/
tis lumine naturalis intellect9 ſicut ſunt arith
metica ⁊ geometria ⁊ huiuſmodi. Quedam
ſunt que procedũt ex principijs notis lumine
ſuperioris ſcientie. ſicut muſica procedit ex pn
cipijs notificatis per arithmeticam. Et hoc ſe/
cundo modo doctrina ſacra eſt ſcientia proce/
dens ex principijs notificatis per arithmeticã
lumine ſuperioris ſciẽtie que eſt dei ⁊ beatoꝝ. Duplex eſt genus ſcientiaꝝ.
Unde ſicut muſica credit non probans princi/
pia ſibi tradita ab arithmetica ⁊ ex illis proce/
dit ad argumentandum: ita ſacra doctrina cre
dit principia a deo reuelata. vt ſunt articuli fi/
dei. ex quibus argumentatur ⁊ probat pertinẽ
tia ad chriſtianam religionem. Et cum ſcientie
non ſint ſingularium ſed vniuerſaliuꝫ in ſacra
doctrina multa ſingularia ponuntur. vt de ge/
ſtis Abraam: yſaac ⁊ aliorum. non quia de eis
principaliter tractetur. ſed introducũtur in ex/
emplum vite. ſicut in ſcientijs moralibus. ac ẽt

ad oſtendendam auctoritatem virorum per quos reuelatio a deo a nos proceſſit. Nec ē illa ſcientia de qua dicitur in li. ſapiētie. viij. c. Uani ſunt omnes homines in quibus non ſubeſt ſcientia dei. ¶ Eſt autem vana ſcientia hec doctrina ſm vnam formalem rationē obiecti. q: quecunqꝫ ꝯſiderat in ea tradita. conſiderat ſub hac vna ratione. inquātum ſunt diuinitus reuelata. Quāuis enī hec doctrina tractet de deo ⁊ creaturis. nō tamen exquo. ſed principaliter de deo. de creaturis autem ſm ꝙ referūtur in deum vt ad principium vel finem. Unā Sapiētie. x. dicitur ſingulariter. Dedit illi ſciētiā ſanctorum. ¶ Licet autem in alijs ſciētijs alia ſit ſpeculatiua. alia practica ſcientia. tamen ſacra doctrina comprehendit ſub ſe vtrunqꝫ ſicut ⁊ deus. cuius ſciētia eſt eadem ſcientia qua ſe cognoſcit ⁊ ea que facit. Magis tamen eſt ſpeculatiua ꝗ̄ practica. q: principalius agit de rebꝰ diuinis: ꝗ̄ de actibus humanis. de qbus agit ſm ꝙ homo ordinatur per eos ad perfectā dei cognitionem. in qua beatitudo eterna ꝯſiſtit.

Qδ ſacra ſcriptura ē ſcientia vna.

¶ Quod huius ſci/ .§. ij.

entie ſubiectum ſit deus. ſic declarat be. Tho. vbi ſupra. articu. vij. Sic ſe habet ſubiectuꝫ ad ſcientiam. ſicut obiectum ad potentiam vel habitum. Proprie autem aſſignatur obiectuꝫ alicuius potentie vel habitus: illud ſub cuius rōne omnia referuntur ad illam potentiā vel habitum. ſicut homo ⁊ lapis referūtur ad potentiam viſus inquātum ſunt colorata. Unde coloratum eſt obiectum viſus. Omnia autē que tractantur in ſacra ſcriptura tractantur ſub ratione dei. vel q: ſunt ipſe deus. vel q: habēt ordinem ad deum vt principium ⁊ finem. Unde ſequitur ꝙ vere deus ſit ſubiectum in hac ſciētia. Et hoc etiam patet ex principijs huius ſciētie. que ſunt articuli fidei que eſt de deo. Idem autem eſt ſubiectum principiorum ⁊ totius ſcientie. cum tota ſcientia virtute contineatur in principijs. Patet etiaꝫ hoc ex nomine. Dicitur enim iſta ſcientia theologia. a theos qδ eſt deus. ⁊ logos quod eſt ſermo. quaſi ſermo de deo. Et quāuis in qualibet ſcientia ſupponatur de ſubiecto quid eſt. In ſacra autem doctrina hoc non ſupponitur. quia non poteſt ſꝫ Da. de deo ſcire quid eſt in preſenti. tamen vtimur in hac doctrina eius. vel nature vel gratie loco diffinitionis ad ea que de deo in hac doctrina conſiderantur. ſicut in aliquibus ſciētijs phiſicis demonſtratur aliquid de eā per effectum: accipiendo effectum loco diffinitionis cauſe.

Sacre ſcripture ſubiectū qδ ſit.

Theologia vñ dicif.

¶ Hec doctrina .§. iij.

nobilior eſt ceteris ſcientijs ⁊ ſapientia permaxime dicitur. Quod ſit nobilior alijs ſcientijs ſic probat bea. Tho. vbi ſupra. arti. v. Cum iſta ſcientia ſit ſpeculatiua ⁊ practica quantum ad aliquid tranſcendit omnes alias ſcientias tam ſpeculatiuas ꝗ̄ practicas. Scientiarum enim ſpeculatiuarum vna eſt altera dignior: tum propter certitudinem. tum propter dignitateꝫ materie. Et quantum ad vtrunqꝫ hec ſcia omnes ſpeculatiuas ſcientias excedit. Et ſꝫ certitudinem quidem. q: alie ſcientie habent certitudineꝫ ex lumine naturalis rationis humane que poteſt errare. Hec autem ex lumine diuine ſciētie que decipi non poteſt. Secundū autem dignitatem materie. q: iſta ſcientia eſt de his principaliter que ſua altitudine rōneꝫ tranſcendūt. Alie vere ſcientie conſiderant tm̄ ea que rationi humane ſubduntur. Quātum auteꝫ ad practicas ſcientias. illa eſt dignior que ad vtiliorē finem ordinatur ſicut ciuilis militari. Naꝫ bonum exercitus ad bonum ciuitatis ordinatur. Finis autem huius doctrine inquātum eſt practica eſt beatitudo eterna ad quam ſicut ad vltimum finem ordinantur omnes fines aliaruꝫ ſcientiarum practicarū. Et ſic ſm omnem modum eſt omnibus dignior. vnde alie ſciētie dicuntur ancille eius. hec autē domina. Iuxta illud prouer. ix. Sapia edificauit ſibi domū ꝛc. miſit ancillas ſuas vocare ad menia ciuitatis. ¶ Et quāuis de principijs aliarū ſcientiaꝝ dubitari non poſſit. ſed de principijs huius ſcientie que ſunt articuli fidei ab aliquibus dubitetur. nō propter hoc eſt minus digna alijs. Naꝫ nihil prohibet quod eſt certius ſm naturaꝫ eē minus certum quoad nos: qδ contingit ꝓpter debilitatem intellectus noſtri qui ſe habet ad manifeſtiſſima rerum: ſicut oculus noctue ad lumē ſolis. vt dicitur in. ij. metaphice. Unā dubitatio que accidit aliquibus circa articulos fidei. non eſt propter incertitudinem rei de qua eſt. ſed propter debilitatem intellectus noſtri. ⁊ tamen minimuꝫ quod poteſt haberi de cognitione rerum altiſſimaruꝫ. eſt deſiderabilius ꝗ̄ certiſſima cognitio que habetur de infimis rebus. vt dicitur in. xj. de animalibus. ¶ Quod etiam hec ſciētia accipiat aliqua a philoſophicis diſciplinis. vt patet in libris ſanctorum doctorū. beati Auguſtini Hiero. ⁊ alioꝝ qui multa inducunt teſtimonia ⁊ declarationes de philoſophis ethnicis. hoc non eſt quaſi neceſſario eis indigeant. ſed ad maiorem manifeſtationēꝫ eorum que in hac ſcientia traduntur. Nō eniꝫ accipit ſua principia ab alijs ſcientijs ſed immediate a deo per reuelationem. Et ideo nō accipit ab alijs ſententijs tanquam a ſuperioribus: ſed vtitur eis tanqꝫ inferioribus ⁊ ancillis. ſicut architectores vtuntur ſubminiſtratio

De nobilitate ſacre ſcripture.

Omēs alie ſciē. ne ſunt ancille ſacre ſcripture.

Sacre ſcripture vtil alijs ſcientijs philoſophicis.

nibus. ⁊ ciuilis militari. Et hoc ipſuȝ ꝙ ſic vti
tur eis non eſt propter defectum vel inſufficiē
tiam eius. ſed propter defectum intellectus no
ſtri. qui ex eis que per naturalem rationem ex
qua procedunt alie ſcientie cognoſcuntur. faci
lius manuducitur in ea que ſunt ſupra ratio
nem que traduntur in ſcriptura ſacra.

¶Doctrina ſacre .§.ix.

Qđ ſacra ſcriptura ē maxīa ſapia.

ſcripture permaxime dicit ſapientia. Uñ Deu
te. iiij. in principio legis dicitur. Nec eſt veſtra
ſapientia ⁊ intellectus coram pplis. Et vt dicit
beatus Tho. in prima parte. q. j. arti. vj. Inter
omnes ſapientias humanas non ſolum in ali
quo genere tm̄: ſed ſimplr eſt maxima ſapien
tia. Huius ratio eſt. Cum ſapientis ſit ordinare
⁊ iudicare. Iudicium autē per altiorē cauſam
de inferioribus habeat. Ille ſapiens dicitur in
vnoquoqȝ genere qui altiſſimam cauſam iudi
cat illius generis. Sicut in genere edificij arti
fex qui diſponit formaȝ edificij domus dicitur
ſapiens architector reſpectu inferioꝝ artificuȝ
qui dolant lapides ⁊ parant cementum. Unde
dicitur. j. Corin. iij. Ut ſapiens architector fun
damentuȝ poſui. Et in genere totius humane
vite prudens dicitur ſapiens: inquãtum ordi
nat humanos actus ad debitum finē. Unde di
citur Prouer. x. Sapientia eſt viro prudentia.
Ille igitur qui conſiderat ſimpliciter altiſſimã
cãm totius vniuerſi que eſt deus: maxime ſa
piens dicitur. Unde ⁊ ſapientia dicitur eſſe di
gnior cognitio que habeat ſm bea. Augu. xij.
de trini. Sacra autem doctrina ꝓpriiſſime de
terminat de deo ſm ꝙ eſt altiſſima cauſa: quia
non ſolum quantum ad id quod eſt per crea
turas cognoſcibile. quod philoſophi cognoue
runt ſm illud ad Romanos primo. Quod no
tuȝ eſt dei manifeſtum eſt in illis. ideſt quod co
gnoſci poteſt de deo per naturalem rationem
fuit illis notum. Sed etiaȝ quantum ad id qđ
eſt notum ſibi ſoli de ſeipſo ⁊ alijs per reuela
tionem cõmunicatum. ſm illud. j. Corinth. xj.
Quod oculus nõ vidit: nec auris audiuit: nec
in cor hominis aſcendit que preparauit deus
diligentibus ſe. nobis reuelauit deus per ſpiri
tum ſuum. Unde hec doctrina ſacra nõ ſuppo
nit ſua principia ab aliqua ſcientia humana. vt
dictum eſt ſupra. ſed a ſcientia diuina a qua ſi
cut a ſumma ſapientia omnis noſtra cognitio
ordinatur. nec ad eam pertinet ꝓbare pricipia
aliarum ſcientiarum: ſed ſolũ iudicare de eis.
Quicquid in alijs ſcientijs inuenitur contrari
um huic doctrine: totum condemnatur vt fal
ſum. ſm illud. ij. Corin. x. Arma noſtra ſcȝ ſcri
pture ſacre non ſunt carnalia: ſed ſpũalia deo:
conſilia deſtruentia: ⁊ omnem altitudinem ex
tollentem ſe aduerſus ſcientiãȝ dei. Et vt agno
ſcatur differentia huius ſapientie. i. doctrine a
ſapientia que eſt donum ſpũſſancti. Sciendu
eſt. ꝙ cum iudicium ad ſapientem pertineat ſȝ
duplicem moduȝ iudicandi. Sic dupliciter di
citur ſapientia. Uno enim modo contingit ali
quem iudicare per moduȝ inclinationis. ſicut
qui habet habitũ virtutis recte iudicat de his
que agenda ſunt ſm illam virtutem: inquãtuȝ
ad illa inclinatur. Alio modo contingit aliquē
iudicare per moduȝ cognitionis. ſicut aliquis
bene inſtructus in ſcientia morali: bene iudica
re poteſt de actibus virtutum etiam ſi non ha
beat habitum earuȝ. ¶Primus ergo modus
iudicandi de diuinis pertinet ad ſapientiam ꝗ
eſt donuȝ. ſm illud. j. Corin. ij. Spiritualis oia
iudicat. Sed ſecundus modus iudicãdi de di
uinis pertinet ad hanc doctrinam que ſapiētia
dicitur. ſm ꝙ per ſtudium habetur licet eius
principia per reuelationem ſint.

¶Doctrina ſacre .§.x.

ſcripture eſt argumētatiua. Unde dicit apoſto
lus ad Titum. j. Amplectentem eum qui ſȝ do
ctrinam eſt fidelem ſermonem vt potens ſit ex
hortari in ſana doctrina: ⁊ eos qui cõtradicũt
arguere. ¶Pro cuius declaratione ſciendu
ſm beatuȝ Tho. in prima parte. q. j. articu. viij.
Sicut alie ſcientie non argumentantur ad ſua
principia probanda: ſed ex ipſis principijs ar
gumentantur ad aliqua alia oſtendenda in ip
ſis ſcientijs. Ita hec doctrina non argumenta
tur ad ſua principia probanda que ſunt articu
li fidei. ſed ex eis ꝓcedit ad aliquid aliud oſten
denduȝ. Sicut apoſtolus. j. ad Corin. xv. Ex re
ſurrectione chriſti argumētatur ad reſurrectio
nem cõmunem probandam. Sed tamen conſi
derandum ꝙ in ſcientijs philoſophicis infe
riores ſciētie nec probant ſua principia. nec cõ
tra negantem ſua principia diſputant: immo
hoc relinquunt ſuperiori ſcientie. Suprema
vero inter eas que eſt metaphyſica diſputat cõ
tra negantem ſua principia: ſi aduerſarius ali
quid concedat. Si autem nihil concedit non
poteſt cum eo diſputare. poteſt tamen ſoluere
rationes ipſius. Unde cum ſacra doctrina non
habeat ſuperiorem ſcientiam. diſputat cum ne
gante ſua principia: arguendo quidem ſi ad
uerſarius aliquid concedat eorum que per di
uinam reuelationem habentur. ſicut per au
ctoritates ſacre ſcripture diſputamus contra
hereticos. Et per vnum articulum diſputa
mus contra negantem alium. Si vero aduer
ſarius nihil concedat eorum que ſunt diuini
tus reuelata ſcilicet in ſacra ſcriptura vt pa
gani. non remanet amplius via ad proban

Qđ ſacra ſcriptura ſit argumētatiua ad ſua ꝓncipia ꝓbãda.

dum articulos fidei per rationem: ſed abſol/
uendum rationes ſi quas inducit contra fi/
dem. Cum enim fides infallibili veritati inni/
tatur. Impoſſibile autem ſit vero demonſtrari
contrarium manifeſtum eſt pbationes que con
tra fidem inducuntur non eſſe demōſtratiuas
ſed argumenta ſolubilia. ¶ Nō ergo ex argu
mentis humane rōnis proceditur ad proban/
dum que ſunt fidei: ſed ex articulis fidei argu
mentatur p hanc doctrinam ad alia probanda
Et ſic non eſt ɔtra quod ait beatus Amb. Tolle
argumenta vbi fides queritur: qꝛ loquit de ar/
gumentis rōnis humane ad probandum fidē.
¶ Et notandum diligenter ſm. b. tho. vbi. ſ.
ꝙ argumentari ex auctoritate eſt maxime ꝓpri
um huic doctrine eo ꝙ principia huius doctri
ne ex reuelatione hñtur. ⁊ ſic oportet ꝙ creda
tur auctoritati eorum quibꝰ reuelatio facta eſt.
Nec hoc derogat dignitati huius doctrīe. Nā
licet locus ab auctoritate qui fundat ſup reuela
tione hūana ſit infirmiſſimus. vt de hoc loquit
Boetius dum dicit. locum ab auctoritate debi
liſſimuz. Locꝰ tñ ab auctoritate que fundat ſup
reuelatione diuina. cuiuſmōi eſt auctoritas ſa/
cre ſcripture eſt efficaciſſimus. Vtit tñ doctri/
na ſacra rōne humana non quidem ad proban
dum fidem: qꝛ per hoc tolleretur meritū fidei:
ſed ad manifeſtanduz ea que traduntur in hac
doctrina. Cum enim gratia non tollat naturaz
ſed perficiat. opʒ ꝙ naturalis ratio ſubſeruiat
fidei. ſicut ⁊ naturalis inclinatio volūtatis cha/
ritati obſequit. Unde apl's. ij. ad. Cor. x. In ca/
ptiuitatem redigentes oēm intellectum in ob/
ſequium xpi. Et inde eſt ꝙ etiam auctoritatibꝰ
phoꝝ ſacra doctrina vtitur qui p rationem na/
turalem veritatem cognoſcere potuerunt. Sic
Paulus Act. xvij. Inducit verbuz arati dicēs.
Sicut ⁊ quidam poetarum veſtroꝝ dixerunt.
genus dei ſumus. Sed tñ ſacra doctrina his
argumentis vtitur quaſi extraneis argumen/
tis ⁊ probabilibus. Auctoritatibus autez ſcōꝝ
doctorum vtit quaſi arguēdo ex ꝓprijs ſed pro
babiliter. Innititur enim fides nr̄a reuelationi
apoſtolis ⁊ prophetis facte: que canonicos li/
bros ſcripſerunt. non aūt reuelationi ſi qua fu/
it alijs doctoribꝰ facta. Unde dicit btūs Aug.
in ep'la ad hiero. Ego ſolis eis ſcriptoribus q
iam canonici appellantur. didici hunc timorē
honoremqꝫ referre: vt nullum eorum ſcriben/
do erraſſe audeaz credere. Aut ſi in eis aliquid
offendero qd̄ videatur contrarium veritati. ni
hil aliud ꝙ̄ vel mendoſum eſſe codicez: vel nō
eſſe aſſecutum interpretem. quod dictum eſt.
vl' me minī e itellexiſſe non ābigā Alios aūt ita
lego vt quātalibet ſanctitate quāta ve doctrina
polleāt. nō ideo ꝟ putē: qꝛ ita ipſi ſenſerit: ſʒ qꝛ
mihi per alios auctores vel canonicas vel pro
babiles rationes qᷓ a vero non abhorreant per
ſuadere potuerunt. Hec ille. Et habetur diſt. ix.
Ego. Idez in. iij. de trini. in prologo. Noli me
is litteris quaſi canonicis ſcripturis inſeruire
ſed in illis quodcunqꝫ credebas: cum inuene/
ris incunctanter crede. In iſtis autez quod cer
tum habebas niſi certum intellexeris noli fir/
me tenere di. eadem.

Qr arguere ex auctoritate ē ꝓpriū ſacre ſcripture.

¶ Doctrina ſa/ .§. xi.

cra vtitur metaphoris. Unde dominus dicit.
Oſee. xij. Ego viſionem multiplicaui eis: ⁊ in
manibus prophetarum aſſimilatus ſum. Tra/
dere autem aliquid ſub ſimilitudine pertinet
ad metaphoram. Quod autem ſit conueniens
ſacre ſcripture tradere diuina ⁊ ſpiritualia ſub
corporalium metaphoris. ſic probat. b. Tho:
in prima parte. q. j. ar. ix. Deus omnibus pro/
uidet ſm ꝙ competit eorum nature. Eſt autem
naturale homini. vt per ſenſibilia ad intelligi
bilia deueniat: qꝛ omnis noſtra cognitio a ſen
ſu habet initium. vnde conuenienter nobis in
ſacra ſcriptura ſub metaphoris traduntur di/
uina ⁊ ſpiritualia. Et hoc ē quod dicit Diony.
in lib. celeſtis hierarchie. Impoſſibile ē nobis
aliter lucere radium diuinum niſi veritate ſa/
crorum velaminum circūuelatum. Conuenit
hoc etiam ſacre ſcripture: quia communiter ip
ſa proponitur tam rudibus ꝙ̄ doctis ſm illud
Ro. j. Sapientibus ⁊ inſipiētibus debitor ſuz.
Ut ergo ſaltem vel ſic rudes capiant diuina ⁊
ſpiritualia: qui ad intelligibilia ſʒ ſe capienda
non ſunt idonei. conuenienter ſub ſimilitudi/
nibus rerum corporalium: ſpiritualia in ſcri/
ptura ſacra traduntur. Et quāuis poetica que
eſt infima ſcientiarum vtatur metaphoris nō
tamen eadem ratione qua ⁊ ſacra doctrina q̄ ē
maxime digna ſuper alias. ¶ Triplici autē eſt
cauſa vtitur quis metaphorica locutione: vide
licet propter repreſentationem propter neceſſi
tatem: ⁊ propter vtilitatem. ¶ Propter primaz
cauſam vtitur poetica metaphoris: ſcʒ propter
repreſentationem vt delectet. Repreſentatio
enim eſt homini delectabilis. vnde ⁊ metrica/
le dicuntur precipue poetica: qꝛ demulcent au
res ⁊ delectant legentes. ¶ Propter ſecundaʒ
autem cauſam ⁊ tertiam ſacra doctrina vtitur
metaphoris principaliter. etſi hoc etiam de/
lectat propter neceſſitatem videlicet: quia vt di
ctum eſt aliter non poſſent homines precipue
rudes capere ſpiritualia niſi per ſimilitudines
rerum materialium. Nec ex hoc radius diui/
ne reuelationis deſtruitur propter figuras ſen
ſibiles quibus circūuelatur vt dicit Diony. ſʒ
remanet in ſua veritate vt mentes quibus re/

Tripli ci de cl vtl ge meta phori ca loca tione

uelatio fit nō permittat in ſimilitudinibus remanere: ſed euellet eas ad cognitionē intelligibiliū. Et per eos quibꝰ reuelatio facta eſt. alij ēt circa hoc iſtruanſ. vñ ea que in vno loco tradunſ ſub metaphoris in alio loco expreſſiꝰ exponunſ. Propter vtilitatē ēt que eſt tertia cauſa metaphoraꝝ. ſacra doctrina vtiſ metaphoris: vt quia ipſa occultatio veritatis ſub figuris eſt vtilis ad exercitiū ſtudioſoꝝ: vt manibꝰ fricantes ſpicas laborando ad latentia grana perueniant more diſcipulorū vnde reficiātur. ⁊ de obſtruſis fauoꝝ cellulis mel educētes ſpiritū ſuper mel dulcē deguſtent fideles. qui forte de apertis elocutionibus faſtidirent. Tū etiā q: per hoc occultaſ veritas infidelibus ne ea que ſunt fidei irrideant. vñ ⁊ xp̄s ait Math. vij. Nolite ſanctū dare canibus: neqȝ mittatis margaritas veſtras ante porcos. q: ſic ſecreta fidei infidelibus nō ſunt pandenda: vt exponit Origenes diſt. xliij. in mandatis. ¶ Notādum ēt ſicut docet Dionÿ. in. ij. c. celeſtis hierarchie. ꝙ magis eſt conueniens ꝙ diuina nobis tradanſ ſub ſimilitudinibus viliū corporū ꝙ̄ nobilioꝝ triplici ex cauſa. Prima q: per hoc magis liberatur aius noſter ab errore: manifeſtū. n. apparet q: hec ſm̄ proprietatē nō dicunſ de diuinis. qꝺ poſſet eē dubiū ſi ſub figuris nobilioꝝ corpoꝝ diuina traderenſ. maxime apꝺ illos qui nihil aliud a corporibus nobilibꝰ excogitare nouerunt. Secundo q: hic modus ē conuenientior cogitationi quā de deo habemꝰ in hac vita. Magis. n. manifeſtatur nobis in vita iſta quid nō eſt: ꝙ̄ quid eſt. Et ideo ſimilitudines coꝝ que magis elongantur a deo veriorem in nobis faciūt eſtimationem de deo ꝙ ſit ſupra id qꝺ de eo dicimus vel cogitamus. Tertio ꝑ hm̄oi vilia magis occultāſ īdignis.

¶ De quadrupli/ .§. xij.

De quadruplici mō ſēſu ſacre ſcripture

ci ſenſu ſeu modo exponendi ſacre ſcripture: ſcilicet litterali: allegorico: tropologico: ⁊ anagogico. Unde verſus. Littera geſta docet qd credas allegoria. Moralis quid agas: quo tēdas anagogia. Sicut verbi gratia. Hieruſalē ſm̄ litteralem ſenſum cum de ea agitur in ſcriptura. ſignificat ciuitatem quandam que deſtructa fuit a romanis principibus. ſm̄ allegoricum ſenſum ſignificat eccleſiam ſm̄ tropologicum ſignificat animam. ſm̄ anagogicum inſinuat ſupernam patriam. Unde Greg. dicit in xv. moralium ꝙ ſacra ſcriptura omnes ſcientias ipſo locutionis ſue more tranſcendit: quia vno eodemqȝ ſermone dum narrat geſtum ꝓdit myſterium: ideſt innuit ſpiritualem intellectum qui diuiditur in triplicē vt diceſ. ¶ Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. in prima par

Auctor ſacre ſcripture ē deꝰ

te. q. j. ar. x. ꝙ auctor ſacre ſcripture deus eſt in cuius poteſtate eſt vt non ſolum voces accommodet ad ſignificādū qꝺ ēt hō facere pōt: ſȝ ēt res ipſas. Et ideo cū in omnibus ſcientijs voces ſignificent hoc habet ꝓpriū iſta ſcientia ꝙ ēt res ſignificate per voces et aliquid ſignificant. Jlla ergo ſignificatio prima qua voces ſignificāt res pertinet ad primum ſenſum qui ē ſenſus hyſtoricus ſeu litteralis. Jlla vero ſignificatio qua res ſignificate per voces ſignificant alias res. Dicitur ſenſus ſpiritualis qui fundatur ſuper litteralem ⁊ eum ſupponit. Hic autem ſenſus ſpiritualis triphariam diuiditur. Sicut enim dicit apoſtolus. Lex vetus figura eſt noue legis. Et ipſa noua lex eſt figura future glorie: vt dicit ipſe Dionÿ. Jn noua etiam lege ea que in capite ſunt geſta: ſunt ſigna eorum que nos agere debemus. Secundum ergo ea que ſunt veteris legis ſignificāt ea que ſunt noue legis: ⁊ eſt ſenſus allegoricꝰ Secundum vero ea que facta ſunt in chriſto: vel ſignificant chriſtum ſunt ſigna eorum que nos agere debemus. Et eſt ſenſus moralis. ꝑut vero ſignificant que in futura gloria ſunt ē ſenſus anagogicus. Quia vero ſenſus litteralis eſt ille quem auctor intendit: auctor autē ſacre ſcripture deus eſt qui omnia ſimul ſuo itellectu comprehendit. non eſt inconueniens: vt b. Aug. dicit in. xij. confeſ. ſi etiam ſm̄ ſenſum litteralem in vna littera ſacre ſcripture plures ſenſus reperiuntur. Sicut verbi gratia. Jllud quod a deo dicitur. ij. Reg. vij. de filio Dauid ſalomone. Ego ero illi in patrem: ipſe erit mihi in filium ⁊c̄. Dupliciter exponitur ſm̄ litteram. Uno modo de chriſto: ideſt dei filio incarnato. Et ad illuȝ intellectuȝ inducit apoſtolus ad Heb. j. auctoritatem ad probanduȝ chriſtū dei filium procedendo ſm̄ ſenſum litteralem dicte auctoritatis. Nam allegoricus nō eſt argumentatiuus. Et quod ſequitur in textu. Si quando deliquerit arguam eum in virga virorum. ſi referatur ad chriſtum intelligiſ de corpore eius myſtico. vel refertur ſolum ad ſalomonem. Alio modo ad litteram exponitur de ſalomone qui fuit filius dei per adoptioneȝ dū bonus fuit. Et ex verbis ſequentibus arguunt aliqui ſalomonem etſi a deo auerſum propter amorem mulierum tandem ad eum reuerſuȝ per penitentiam ⁊ punitum in virga virorum inſurgentium contra eum. Unde ſubdiſ. Miſericordiam autem non auferam ab eo. Notādum etiam ꝙ cum. b. Aug. dicat ꝙ illud quod vetus teſtamentum continet traditur quadriphariam: ſcilicet ſm̄ hiſtoriam. ſm̄ ethymologiam. ſm̄ anagogiam. ⁊ ſm̄ allegoriam. vt dicit b. Tho. Prima tria pertinent ad ſenſum lr̄alē.

Quid ſit hiſtoria — Nam hiſtoria eſt (vt dicit. b. Aug.) cum ſimpliciter aliquid proponitur. Etymologia — Etymologia cum cā dicti aſſignatur. ſicut cum dominus aſſignauit cauſam quare moyſes permiſit dari libellū repudij: ſcilicet propter duriciam cordis eoꝝ Mat. xix. Anagogia — Anagogia vero eſt cum veritas vnius ſcripture oſtenditur veritati alterius nō repugnare. Allegoria — Allegoria autem quam quarto loco ponit comprehendit alios tres ſenſus ſcripture: ſcilicet moralem: anagogicum: ⁊ allegoriam.

Sēſus parabolic⁹ ſub q̄ ſenſu ↄtineaƭ — ¶ Item ſenſus parabolicus ſub litterali ſenſu continetur. Nam per voces ſignificatur aliud proprie: aliud figurate nec eſt litteralis ſenſus ipſa figura: ſed ſignificatum per figurā Non enim cum ſcriptura nominat brachium dei eſt ſenſus litteralis de membro corporali eius. ſed de virtute operatiua ſua. Et ſimiliter quod chriſtus in parabolis ait de vinea culta ⁊ agro ſato: ⁊ nuptijs: ⁊ huiuſmodi: ad ſenſuꝫ litteralem pertinet id quod chriſtus intendebat per illas parabolas. vt de eccleſia vł verbo predicato: ⁊ huiuſmodi. Siquis autem exponeret parabolam de vinea de anima in particulari: iā ille eſſet ſenſus tropologicus ſeu moralis. Nec oportet omnem auctoritatem ſcripture aut etiam hyſtoriam exponere ſm iſtum quadruplicem ſenſum: ſed modo ſm vnū: modo ſm alium: vt dicit Origenes tractans illō de arca noe: q̄ erat bicamerata ⁊ tricamerata. ⁊ quod dicit. b. Greg. in moral. vel alij doctores q̄ aliquando ſcriptura non poteſt intelligi ſm litteram: intelligitur ſm ſuperficiē ſeu corticem littere. non quia ſcriptura in omni parte ſua habeat intellectum verum litteralem qui non occidit ſed viuificat. Sicut verbi gratia cum ait ps. lxxviij. Comederunt Jacob ⁊c. ſm litteram: ideſt corticem littere nuſq̄ʒ inuenitur Jacob comeſtus. ⁊ ideo nō poteſt intelligi hoc ſm litteram: ideſt corticem littere. Sed ſenſus litteralis eſt q̄ populus ille iudeorum dict⁹ Jacob (q̄ſi ab eo deſcendit) fuit pluries ꝑpter peccata ſua quaſi ad nihilum deductus diuerſis flagellis. ſicut id quod comeditur ad nihilum deducitur. Item ex multiplicitate horum ſenſuum non ſequitur aliqua cōfuſio in ſacra ſcriptura: cum omnes ſenſus fundentur ſup vnū ſcilicet litteralem. Ex quo ſolo poteſt trahi argumentum. Non autem ex his que ſm alium triplicem ſenſum dicuntur. b. Aug. ad Uincentium donatiſtam. Nec tamen ex hoc deperit aliquid ſacre ſcripture: quia nihil ſub ſpirituali ſenſu ↄtinetur fidei neceſſarium quod ſcriptura alibi per litteralem ſenſum non tradat. Sicut verbi gratia: ad oſtendendum q̄ chriſtus voluntarius acceſſit ad paſſionem eſt figura: quia yſaac permiſit ſe ſponte ligari ab abraaꝫ: ad victimandum. ſed iſtud expreſſe habetur Eſaie. liij. vbi dicitur. Oblatus eſt: quia ipſe voluit ⁊c̄. Et quod hierony. ait ad Paulinum q̄ vitioſiſſimū genus dicendi eſt deprauare ſcripturas ⁊ ad ſenſum ſuum ſcripturam trahere etiam repugnantem: videtur intelligendum quoad expoſitionem ſcripture litteralem. Nā quoad ſenſum ſpiritualeꝫ omnis expoſitio ſcripture fundata in veritate fidei ⁊ congruenter aptata bona eſt: ⁊ omnes doctores talibus vtūtur. Quandoqꝫ etiam id quod male geſtum eſt ſm litteram ſeu hiſtoriam ſignificat ſpiritualiter aliquid bene factum. vt dicit. b. Gregori. in moral. Quid enim ſceleſtius dauid in adulterio ⁊ occiſione vrie? Et quid fidelius? vrias tamen (vt ipſe exponit) dauid ſignat deum: ⁊ vrias pp̄lm iudeorum reprobatum.

¶ De ſeptem re[illegible] §. xiij.

Septē regule ad intelligēdū ſacram ſcripturam — gulis que ab aliquibus dicuntur claues: quia per eas aperitur intellectus in multis ad intelligendum ſcripturas ſacras: quas ponit Jſid. in lib. de ſum. bo. ⁊ b. Aug. in lib. de doctrina chriſtiana. Et dicit eas fuiſſe tyconij. vt refert Nico. de ly. in prologo ſuper penthatheucon. Qui etiam dicit q̄ volenti proficere in ſtudio ſacre ſcripture: neceſſarium eſt incipere a ſenſu litterali: quia ille eſt fundamentum. ⁊ ex ſolo illo argumentari poteſt circa dubia fidei et morum: non ex ſenſibus ſpiritualibus. ¶ Eſt Prima ergo prima regula ſeu clauis ſapientie de dn̄o noſtro ieſu chriſto ⁊ eius corpore myſtico qđ ē eccleſia: quia per connexionem capitis ad corpus ſacra ſcriptura ſub vno contextu quaſi ſub eadem perſona aliquando loquitur de vtroq̄ de vno tranſiens ad aliud. Uerbi gratia Eſa. lxj. Induit me veſtimentis ſalutis: ⁊ indumento iuſticie circundedit me quaſi ſponſum decoratum corona: ⁊ quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis. Quod enim dicit quaſi ſponſum loquitur de chriſto. Et qđ ſequitur: quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis: intelligitur de eccleſia. Similiter quod dicitur Cant. j. Oſculetur me oſculo oris ſui: quia meliora ſunt vbera eius vino. Quod dicit. Oſculetur me oſculo oris ſui: verbum eſt ſponſe frui ſponſo deſiderantis. Quod autez ſubdit: q: meliora ſunt vbera eius vino: verbum eſt ſponſi eccleſiam commendantis. ſiue de duobus preceptis dilectionis. ex quibus elicitur lac refectionis pure ſuperantis vinum mundane delectationis. ſiue intelligatur de duobus teſtamentis ſcripture. Unde exprimitur lac doctrine excedentis ſecularem omnem ſcientiam. ¶ Secunda regula eſt de corpore domini myſtico vero ⁊ ſimulato. Eccleſia enim eſt ſagena bonorum [illegible]

De ſeptem re…

ad litus:continens piſces bonos ꝛ malos per/
mixtos:ſed ſeparandos ab inuicez in fine mū/
di:vt dicitur parabolice Mat.xiij. Et ideo in
ſacra ſcriptura mali commendantur cum bo/
nis quibus ſunt permixti.ſicut Oſee.xj. Iſra
el ꝛ dilexi eum. Et econuerſo.aliquando boni
vituperantur cuz malis. Sicut Eſaie.j. Cogno
uit bos poſſeſſorem ſuum.ꝛ aſinus preſepe do
mini ſui. Iſrael autem non cognouit me. Ali/
quando in eodem contextu exprimitur qd ad
bonos pertineat:quid ad malos. Sicut Cant.
j. Nigra ſum ſed formoſa ſicut tabernacula ce
dar:ſicut pelles ſalomonis. Verba ſunt ſponſe
eccleſie:que ratione malorum dicitur nigra:ꝛ
ratione bonorum formoſa. Et quod ſubditur
pro exemplo. Sicut tabernacula cedar. Hoc re
fertur ad malos. Ex cedar enim deſcenderunt
ſaraceni:nigri viris. Quod additur.ſicut pel/
les ſalomonis. applicatur ad bonos. Salomō
non ſignificat hic deum. Pelles tabernaculi
quod poſtea tranſiuit in templū quibus coope
riebatur hyacintine ꝛ rubricate ſunt virtutes
ſapientie ꝛ charitatis:que operit multitudinē
peccatorum. ¶ Tertia regula eſt de ſpiritu et
Tertia littera. ſm ꝙ accipitur ſub eadem littera ſen/
ſus hyſtoricus ꝛ myſticus. quia veritas hiſto
rie eſt tenenda ꝛ ad ſpiritualem ſenſum referē
da. Sicut apoſtolus loquens ad Gal.iiij. dicit
Is qui ſm carnem natus eſt:ideſt iſmael:per/
ſequebatur eum qui ſm ſpiritum natus eſt. ſ.
yſaac trahendo eum ſeu alliciendo ad malum
ꝛ figurat ſpiritualiter malos in eccleſia perſeq
bonos. ſaltem moribus prauis. Poteſt etiam
aliter exponi dicta regula vt referatur vtrūq
ad ſenſum litteralem tantum qui quandoqꝫ ē
duplex. Sicut illud quod dñs dicit.j. Paral.
xvij. Ego ero illi in patrem:ꝛ ipſe erit mihi in
filium. hoc intelligitur ſm litteram de ſalomo
ne ꝛ de chriſto:vt dictum eſt ſupra. Sed prout
intelligitur de chriſto poteſt eſſe ſenſus ſpiritu
alis ſm quid inquantum ſcilicet chriſtus fuit
figuratus in ſalomone. ¶ Quarta regula eſt
Quar/ de ſpecie ꝛ genere ſeu de parte ꝛ toto: cum de
vno tranſitur ad aliud. Sicut Eſa.xiij. Primo
loquitur contra babylonem ſpecialiter cuz di/
cit. Onus babylonis:ideſt flagellum ꝛ maluz
inducendum ſuper talem ciuitatem:ꝛ tranſit
ad intelligendū verbū de toto mundo genera
liter per hoc quod ſubditur. A ſummitate celi
dominus ꝛ vaſa furoris eius vt diſperdat om
nem terram. Poſtea reuertitur ad loquenduz
de ciuitate illa babylonie ſpecialiter cum dicit:
Ego ſuſcitabo ſuper vos medos qui argentuz
non querant:quia ſcilicet darius medus cum
nepote ſuo cyro cepit babylonem: ꝛ interfecit
Quinta baltaſar regem eius Dan.v. ¶ Quinta regu
la eſt de temporalibus:que contingit quadru/
pliciter. Uno modo per ſynecdochen: qn po/
nitur pars tēporis pro toto. ſicut in euāgelio:
cū chriſtus d' fuiſſe in ſepulchro tribus dieb'
ꝛ tamē prima dies ꝛ vltima nō fuerūt comple
ti. Secūdo mō pp̄ter minutias tp̄is que aliqn
computantur:aliquādo omittunt. ꝛ ſm ſcriptu
ram loquēs de aliquo numero annoꝝ in pluri
bus locis. aliqn ponit plures annos predictas
minutias ponēs. Alio loco pauciores p̄dictas
minutias omittēdo. Tertio mō ꝯtingit eo ꝙ
computatio annoꝝ incipit in vno loco ſcriptu
re a priori tp̄e in alio loco a poſteriori. ſic Gen.
xv. dictū fuit abrae. Semen tuū futuꝝ eſt pere
grinū quadringentis annis. ꝛ Exod.xij. dici/
tur ꝙ manſio filioꝝ iſrael in egypto fuit q̄drin/
gentis triginta annis. qr cōputatio huiꝰ ma/
ioris numeri incipit a tp̄e quo dictū fuit abrae
Gen.xij. Egredere de terra tua. Computatio
vero minoris tp̄is incipit a natiuitate yſaac:q̄
fuit triginta annis poſt egreſſum abrae de arā
Quarto mō ꝯtingit eo ꝙ ſcriptura loquit̄ de
futuro p modū p̄teriti. vt illō Eſa.ix. paruulus
natus eſt nobis. Et hoc eſt ad denotādū certitu
dinē p̄phie cuius euētus de futuro eſt ita cer/
tus ſicut ſi iā p̄teriſſet. Et hoc eſt pp̄ter certitu/
dinē diuine p̄ſcientie ex qua fit reuelatio p̄phe
tie. ¶ Aduertēdū tn̄ ꝙ p̄dictus modus locu/
tionis h̄ʒ locū in p̄phia p̄deſtinationis ſeu p̄e
ſcientie:nō in p̄phetia cōminationis que frequē
ter mutat̄:vt pꝫ in exēplo Ezechie cui dictū fu/
it. Diſpone domui tue qr morieris tu ꝛ nō vi/
ues Eſa.xxxviij. Et in minutis. ¶ Sexta regu
Sexta la ē de recapitulatōe ꝛ anticipatōe. In ſacra.n.
ſcriptura nō ſemp eodē origine geſta ꝛ facta
ſcribunt̄ quo fūt. ꝛ iō qn̄ p̄ponunt̄ poſteriora
d' anticipatio:qn̄ vō fit econuerſo. i. priora poſt/
ponunt̄ d' recapitulatio. ſicut Gen.x. dicit̄. Ab
his diuiſe ſunt inſule gētiū in regionibus ſu/
is vnuſqſqꝫ ſm linguā ſuā. Et poſtea.c.xj. dici
tur. Erat aūt terra labij vnius ꝛ ſermonum eo
rūdē. Ex quo pꝫ ꝙ illud quod d' in.x.c. de di
uiſione linguarum dicitur per anticipationez.
ſimiliter Gen.ij.c. poſtq̄ moyſes deſcripſerat
creationez celi ꝛ terre ꝛ ornatū eoꝝ poſtea ſub
dit. Iſte ſunt generationes celi ꝛ terre. qđ eſt p
recapitulationē. ¶ Septima regula eſt de de/
Septi/ma mone ꝛ eius corpore. vt dicit. b. Greg. i omel.
Certe omnium malorum hominum caput dia
bolus eſt:ꝛ omnes iniqui ſunt mēbra eius. Et
ideo pp̄ter cōnexionem capitis ad mēbra ſcri/
ptura loquēs de vno i eodē ꝯtextu trāſit ad lo
quēdū de altero. ſicut Eſa.xiiij. loquēs de rege
babylonis. ſ. nabuchodonoſor: qui erat diabo
li mēbꝝ tranſit ad loquēdū de principe demo/
num:cum ſubdit. Quo cecidiſti lucifer q ma/

ne oſiebaris? Et Ezechiel loquens de principe
tyri quodam tyranno malu tranſit ad loquen/
dū de diabolo enim ſubdit. Tu ſignaculū ſimi
litudis plenus ſapientia ⁊ perfectus decore.

De multiplici vtilitate ſacre doctrine.

Capitulum.iij.

ET erit tanquam li/
gnum quod plantatū eſt ſecus de
curſus aquarum : quod fructum
ſuū dabit in tēpore ſuo. Loquēs
propheta ſiue Dauid ſiue Eſdras ſm Nico.de
ly.in hoc ps.primo prologo pſalmorum de vi
ro iuſto ⁊ ſpe beato. proprietates eius deſcribit
aſſimilans eū arbori iuxta aquas velociter cur
rentes exiſtenti tempore congruo fructifican/
ti: vt humilitas eius inſinuetur : quia in terra
radicata. Studioſitas iudicetur.q2 iuxta aqͣs
ſituata. Operoſitas ſancta manifeſtetur in fru
ctificatione declarata. Neq3 enim tumidi pene
trare valent profunda ſcripturarum ſanctarū.
Sed vbi fuerit humilitas ibi ⁊ ſapientia teſte
ſapientiſſimo Salomone. que humilitas ab hu
mo deriuata ſe recognoſcere facit puluerem et
limum. ibi figens radices cogitationum. Quā
uis enim allophili demonum obſtruere niterē
tur quos fodiebat puteos iuſtus yſaac per ſer/
uos ſuos.ſ.cogitationes ſuggerendo: errores
vel elationes. non tamē preualuerunt quin ꝑſe
uerans perueniret ad aquam viuam quā vo/
cauit abundantiam.ſ. virtutū que maxime in
ſacris ſcripturis reperitur. Et iō iuxta has aqͣs
plantantur mens eius vt aſſidue has hauriat
in gaudio de fontibus ſaluatoris. O quis vn/
quā narrare poterit profunditatem: vtilitatē:
multiplicitatem: ſuauitatem harū aquaꝝ. Si
quidem atteſtāte Caſſiodoro ſuper ps. Omis
ſplēdor rethorice eloquētie: omnes modi poe/
tice locutionis quelibet varietas decore ꝓnun
ciationis a diuinis ſcriptoribus ſumpſit exor/
dium. Vn̄ ⁊ mox ppl'i illius doctor ⁊ rector: cui
in figura omnia cōtingebant. eductus de aqͣs
egyptiorum doctrinaꝝ quibus fuerat imbu//
tus: ebullientibus ranas garrulas dyalecticoꝝ
ſm Orige. conuerſis etiā in ſanguinē incenti
uorum libidinum ⁊ errorum in deſerto eccl'ie.
populum ſitientē ad aquas ſalutares adduxit
que enī amare prius fuerant ⁊ impotabiles in
ſuperficie littere occidentis ſuaues facte ſunt
miſſo in eis ligno crucis: ita vt omnis ppl's ſa/
pientum biberet ⁊ iumēta ſimplicium. Ad has
ſuauiſſimas inuitabat. Eſai. dicit. Omnes ſitiē
tes venite ad aquas. Quod chriſtus ardētius
agens clamabat in templo dei. Siquis ſitit ve/
niat ad me ⁊ bibat. Joan.vij. Nam qui biberit
ex aqua quā ego dabo ei doctrinas.ſ. euāgelica
gratiam cōtinente: non ſitiet in eternū ait idē
ſamaritane Jo.iiij. Pre ſuauitate eius munda
norum ſiti extincta. Multiplicitas ſenſuū eius
ſignificatur in fluuio paradiſi voluptatis irri/
gandi lingua eius qui ad nos deſcēdens diui
ditur in capita. Ipſa enim ſapientia diuinorū
que beatos cōtinue irrigat nob' reuelata in ſcri/
pturis in quatuor ſenſus diſtinguit litteralē:
allegoricum: moralē. ⁊ anagogicum. quibꝰ in/
herentes ſitim noſtrā tēperemus. Et ſic ſpiritꝰ
domini ferebatur ſuper aquas. Geñ.j. ad variā
dum intellectū earū. In his aquis Jacob mit
tebat virgas populeas ⁊ amigdalinas ꝑtī de
corticatas. vt in aſpectu earum oues potantes
conciperent ⁊ parerent fructꝰ varij velleris re/
ſperſos q2 doctores eccleſie ſententias in ſcri/
pturis poſitas. partim ſm litterā partim remo
to cortice ſenſus myſticos populis ſibi ſubdi/
tis debent propinare. vt fructus bonorum ope
rum varios dent tpe ſuo. Per hanc aquā ſapi
entie ductus in ſpū Ezechiel propheta ad inſi/
nuandum in ea ſucceſſiuos profectus. Primo
ipſa operte ſunt plante eius. ſecundo genua vl
tra procedenti. exinde renes. Demum tanta in
uenta eſt profunditas vt trāſuadari nō poſſet.

Vtilitatem earum .§.i.

⁊ quot fructus ex ipſis ꝓpinatis ⁊ hauſtis nul De vtilitate ſacre ſcripture.
lus poterit ſufficienter enarrare. Juxta aquarū
fontes nōne patriarcharū: yſaac: Jacob Moy
ſi. ſponſalia cum rebecca. Rachel ⁊ ſephora ha
buerunt initia. vt intelligimus ſm Orige. illō
impleri Oſee. Deſpōſabo te mihi in fide iuxta
aquas ſcripturarum ſacrarum. Fides enim ex
auditu. Auditus autem per verbū dei. qō in
oēm terrā exiuit. Ro.x.c. In aquis maris ſub
merſo pharaone cum exercitu ſuo. tranſit po/
pulus dei liberatus ab eo. domino decantans.
Exo.xv. Omnia quidem flumina doctrinarū
in mare ſcripture intonat. ⁊ ipſum mare nō re/
dūdat vt dr̄ Ecc'e.j. in aliqd ſupfluitatis. Etiā
aqͣs huiꝰ maris cōfregit deꝰ capita dracōis īfer
nal. teſte Dauid. In cuiꝰ figurā ipſe cū lapidibꝰ
ſumptis de torrēte aqͣꝝ funda iactatis imanē
goliath ad ſolū proſtrauit. j. Re.xvij.c. Qō īpletū
eſt qn̄. xp̄s fortis robor ⁊ decorus aſpectu ſathā
nā tētatiōibꝰ pugnātē auctībꝰ ſacre pagine dei
cit ad plenū. Mat.iiij. In iordanicis aqͣs huiꝰ
ſacre ſophie mūdatꝰ ē a lepra erroꝝ ⁊ vitiorum
Naamā ppl'i gētilis nō in fluuijs damaſcenis
abana ⁊ pharphar ethnicoꝝ doctrinis vt arbi/
trabat. iiij. Re.v. Iā vos mūdi eſtis pp ſmonē
quem locutus ſum vobis. inqͥt veritatis magi
ſter. Jo xiij. Hec eſt piſcina in pomerio mū
diali ad quam deſcendēs Suſanna pulchra ni
mis. ſacroſancta videl3 eccleſia: nō hīs macu/

lam neq̧ rugã ſe refrigerat contra eſtus laboꝝ
⁊ tentationum. Sed duo falſi ſenex pleni mu/
tua cogitatione. ſcribe ⁊ phariſei. quia noluit
miſceri cum eis. perfidie eorum aſſentiendo.
eam de adulterio accuſant ſpirituali. quia chri
ſto adheſit quem comprehendere nondum va
luerunt: ⁊ morte eterna iudicant condemnan/
dã. Daniel autem puer qui natus eſt nobis de/
mum conuincet in fine de teſtimonij falſitate.
gehenne applicandos Dañ. xiij. In hanc piſci/
nam hieroſolymitanam poſt deſcenſionem in
ea. a magni ↄſilij angelo myſteria eius p incar
nationem implendo. quicunq̧ deſcẽdit in vni
tate fidei ⁊ dilectionis. ſanatur a quacunq̧ de/
tineatur anime infirmitate Jo. v. Et non ſoluz
cõtractus. ſed ⁊ cecus natus ad natatoria ſiloe
illuminatus eſt Jo. ix. Inuenit onam aquas ca
lidas in deſerto aſinas paſcens Geñ. xxxvj. q2
dum ſimplices ⁊ humiles cogitationes nõ ela
tas fouet in ſolitudine exteriori ⁊ interiori. ſe/
cum meditans doctrinam ipſam experitur di
lectione feruentem. Ad huius humorem imit/
tit deus radicem fidei in homine quod patuit
in eunucho candacis regine ethiopuz. In cur/
ru enim ſuo per deſertum tranſiens ⁊ legens
Eſaiam prophetam. demum ad aquam veni/
ens credens baptizatus eſt: ⁊ ibat per viam ſu
am gaudens ⁊c. Act. viij. Nonne ⁊ aque mul/
tiplicate in expoſitionibus eleuauerunt arcam
eccleſie: ſeu anime in ſublimi contemplationis
⁊ ſpei Geñ. vij. vt ſitiat ad deum viuum: ſicut
deſiderat ceruus ad fontes aquarum. Et ſicut
audiuit ita vt videat in ciuitate domini virtu/
tum. Deniq̧ aqua ſapientie ſalutaris potauit
dominus electos ſuos que docet ſobrietatem:
prudentiam: iuſtitiam. ⁊ virtutem quibus nil
melius in vita hominibus Sap. ix. Puteꝰ eſt
aquarum viuentium iſte liber vite. que fluũt
impetu de libano ſuperne ſcientie. quia recrea
tus Helyas ſubcinerio pane viriliter ambula/
uit vſq̧ ad montem dei. iij. Reg. xix. Bibe er/
go aquam de ciſterna tua. vt proteſtatur ⁊ hor
tatur ſapientiſſimus ſalomon Prouerb. v. qui
de celo deſcendit. Nam fons ſapientie verbuz
domini in excelſis Eccli. j. Et fluenta putei tui
que ſunt glorioſe ſanctorum doctorum doctri
ne. deriuẽtur fontes tui foris: quia hec eſt que
ſparſa colligitur erogata reuertitur: ⁊ publica/
ta ſuſcipit incremẽtũ. Et in plateis quo vniuer
ſi concurrunt aquas tuas diuide quas arta lo/
ca non capiunt. habeto eas ſolus ne ſit tecuz ſo
crates. Plato. Ariſtoteles. Homerus. Uirgili/
us: vel Naſo. Tullius. Uarro: vel Anneus. Hi
enim ſunt alieni qui non debẽt eſſe participes
tui. Ita exponit Joãnes dominici cardinal'. vl'
habeto eas ſolus ruminando ⁊ operando. nec
communicet alienus lucra vel honorem: ⁊ glo
riam ſeculi inde expectando.

¶ Quot fructus ar/ .§. ij.
bor rationalis plantata iuxta aquas ſcriptura/
rum ſanctaꝝ faciat pulcherrime oſtendit Hie/ De fru
ro. in prologo pſalmorum dicens. Hic habz in ctu ſa/
fans quid lactet. Puer quid laudet. Adoleſcẽs cre ſcri
quid corrigat. Juuenis quid ſequatur. Senior pture
quid precetur. Hic diſcunt femine pudicitiaz.
Populi inueniunt pietatem. Uidue iudicem.
Pauperes protectorem. Aduene cuſtodem.
Hinc inueniant reges quid audiant. Judices
quid timeant. Hec triſtem conſolatur. Letum
temperet. Iratum mitigat. Pauperem recreat
Diuitem vt ſe cognoſcat increpat. Omnibus
ſe ſuſcipientibus apta medicamenta tribuit.
Nec peccatorem deſpicit. Sed per penitentiã
remedium ei ingerit. Poſt hec deus oſtendit.
Simulacra irridentur. Fides aſſeritur. Perfi/
dia repudiatur. Juſtitia ingreditur. Prohibe/
tur iniquitas. Miſericordia laudatur. Crude/
litas abdicatur. Ueritas requiritur. Menda/
cium damnatur. Dolus accuſatur. Predicatur
penitentia. Pax ſequenda promittitur. Spes
certa nutritur. Sed quod his omnibus eſt ex/
cellentius: chriſti ſacramenta laudantur. Hec
Hiero. In ea reperiuntur dei perfectiones ex
ibi narratis vt omnipotentiam in geneſi. In
mundi creatione. Dei clementiam in Exodo:
ex liberatione. In exitu iſrael de egypto. Reue
rentiam ⁊ maieſtatem i Leuitico. Ex ſacrificijs
⁊ cerimonijs. Eius patientiam in li. Numeri.
Fortitudinem in bellis ioſue. Longanimitatẽ
⁊ miſericordiam in volumine. Judicum. Pro
uidentiam in libris Regum ⁊ huiuſmodi. Et
ſic de alijs ⁊c. Immo etiam quecunq̧ ibi ſcri/
pta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt:
vt per exempla ⁊ dicta illorum qui ibi laudan
tur. curramus per viam virtutum ad brauiuz
ſuperne vocatõis. Reſpice ibi ⁊ inuenies abel
deuotionem. Enoch contemplationem. Noe
credulitatem. Abrae fidelitatem. Iſaac patien/
tiam. Jacob prudentiam. Joſeph caſtitatem.
Moyſi charitatem. Phinees ſanctam emula/
tionem. Aaron deuotam oblationem. Jude au
daciam. Joſue confidentiam. Othonis recti/
tudinem. Sanſonis fortitudinem. Booz equa
nimitatem. Samuelis integritatem. Job re/
dargutiones. Tobie correctiones ſeu monitio
nes. Dauid miſericordiam. Salomonis peni/
tentiam in Eccleſiaſten. Helye zelum pietatis
Heliſei telum equitatis. Eſaie ſtabilitatez. Hie
remie magnanimitatem. Ezechielis rigorez.
Danielis feruorem. Matathie ſingultus. Ju/
deq̧ machabei cultus. Eleazari amorẽ patrie.

Roſie virorem latrie. In nouo teſtamento chri
ſti domini obedientiam. Matris eius innocē
tiam. Petri longanimitatem. Angelorum ex//
ultationem. Pauli ſublimitatem. Baptiſte cō
feſſionem. Andree magiſterium in cruce. Ja/
cobi deſiderium in luce. Joannis ſapientiam.
Thome ſcientiam. Alpheidis iuſtitiam. Phi/
lippi refulgentiam. Bartholomei nobilitatē.
Matthei veram ſanctitatem. Simonis cōſtan
tiam. Thadei reuerentiam. Matthie humili//
tatem. Marci ſinceritatem. Luce vigilantiaꝫ.
Barnabe eminentiam. Cum innumeris virtu
tibus legendis ꝛ tāgēdis in ſola philoſophia
quam deus pro ſalute noſtra dignatus eſt mū/
do miſericorditer reuelare. Hec Joannes do/
minici cardinalis in noctiluca. Sed conqueri
tur dominus per Hieremiam dicens. Duo ma
la fecit populus meus. Me dereliquerunt fon
tem aque viue: cum ſcilicet ſacram doctrinam
diuinam maieſtatem gratiam virtutum glori/
am beatorum docentem ꝛ inducentem. ꝛ fode
runt ſibi ciſternas diſſipatas pro aquis doctri
narum infidelium que continere non valent
aquas. In terra ſcilicet mentis ſue curioſitateꝫ
conſtruentes: in qua colligant aquas errorum
a poteſtatibus aeris deſcendentium: que con/
tinere non valent eas: quia inſatiabilis eſt cu//
rioſitas humana: noua querens ꝛ nunquā di/
cens ſufficit. Semper enim tales ſunt addiſcē
tes: ꝛ nunquam ad ſcientiam veritatis perue/
nientes: vt ait apoſtolus. Et ſicut ſiliquis por//
corum ſatiari nequibat prodigus adoleſcens
qui ſubſtantiam ſuam diſſipauerat: ſcilicet do/
ctrinis ethnicorum que inflant nō nutriūt: vt
exponit Hiero. Et hꝰ di. xxxvij. Ita nec ſitim ex
tingunt ſeu extinguere pñt his turbidis aqs.

¶ Doctrine gentilium philoſophorum vel poetarum non pſunt ad ſalutem. Cap. iiij.

VErūtamen in dilu
uio aquarum multarum ad deuꝫ
non approximabunt ps. xxxj. Ut
ſcribitur Geñ. j. diuiſit deꝰ aquas
que ſunt ſub firmamento ab his que ſunt ſup
firmamentum. Et ſuper firmamentum aque q̄
ſuper celos conſtituunt: diuina ſcilicet oracula
veteris ꝛ noui teſtamenti diuiſe ſunt ab aquis
doctrinarum mundialium que in terra obſcu
ra miſcentur. Nam aque ille ſuperiores pagi/
ne ſacre limpidiſſime ſunt: quia preceptum do
mini lucidum illuminans oculos. Solidiſſi//
me ſunt ꝛ vnite: quia verba mea non trāſibūt
ait dominus Luc. xxj. Aque que ſup celos ſunt
celum cryſtallinum nuncupate dominum lau
dant eius magnitudinem inſinuantes. Scru//
tamini ſcripturas ꝛ he ſunt que perhibent te//
ſtimonium de me Joan. v. dixit deus humana
tus in terris. Aque vero inferiores doctrine. ſ. Ꝙ po/
gentilium perfidorum: iudeorum aut heretici/ ſitis ꝛ
corum obſcure ſunt ꝛ turbide erroribus imix hmōi
te ps. cxv. Omnis homo mendax. Non ſtabi/ doctri/
les ſed confutate. Juxta illud Mat. xv. Om// ne nō
nis plantatio ſcilicet doctrine quam non plan/ pſunt
tauit pater meus celeſtis eradicabitur: ꝛ nō ſo ad ſal
lum ab vnitate vere fidei recedunt: ſed etiaꝫ a tem
ſe inuicem diuiſe ſibi contrariantur. Non lau/
dant dominum huiuſmodi aque verum: ſed
falſos deos ꝛ eorum ſcelera: querentibus coꝝ
auctoritatibus non ad gloriam dei: ſed propri
am. Hec ergo quia aque multe non vnite de ve
ritate tractantes: ſed multe in erroribus dilu//
uium generant: diſſipans terraꝫ. quod omnes
extinxit viuentes niſi in arca eccleſiaſtice do//
ctrine ſaluatos. Non ergo homines appropin
quabunt ad deum vere intelligendum aut di/
ligendum: aut poſſidendum in diluuio aqua/
rum multarum. vnde. b. Aug. in omel. ſup Jo
an. ait. Fuerunt quidam philoſophi de virtuti
bus ꝛ vitijs ſubtilia multa tractantes: diuidē/
tes: diffinientes: rationes acutiſſimas conclu/
dentes: libros implentes: ſapientiam ſuā buc
cis crepantibus ventilantes: qui etiam aude//
rent dicere hominibus. nos ſequimini: ſectā
noſtram tenete ſi vultis bene viuere. Sed quia
non intrabant per oſtiū perdere volebant: ma/
ctare ꝛ occidere. Dicant ergo pagani. Bene vi
uimus. Si per oſtium non intrant. quid eis p/
deſt: vnde gloriant. Ad hoc. n. debet vnicuiqꝫ
pdeſſe bene viuere: vt ei def ſemp viuere. Nec
bene viuere dicēdi ſunt qui finē bene viuendi
vel cecitate neſciūt vel inflatione ꝯtēnunt. Non
eſt aūt cuiqꝫ ſpes vera ꝛ certa ſemp viuēdi niſi
agnoſcat vitā que eſt xps: ꝛ per ianuā. i. fidem
xpi intret in ouile ſcꝫ eccleſie. Querūt. n. pleruqꝫ
tales pſuadere hoibus vt bene viuāt ꝛ chriſtia
ni nō ſint: p aliā partē volūt aſcēdere ꝛ macta/
re pdere: nō vt paſtor ꝯſeruare. hec. b. Aug. qd
aūt in puerbijs. Aque furtiue dulciores ſunt
doctrine ſcꝫ ethnicoꝝ vel hereticoꝝ qui mol//
les ſunt nō ſolide vt qui ſup celos ſunt: q: mol
lem faciunt aium: ꝛ ad delitias ꝛ laſciuiā idu/
centes: que furtiue dicunt: q: ſpcioſam viri aiā
mā rapiūt his potatā. Uel q: ſi qua vera illi di
xerūt furati ſūt ab alijs ſibi gloriā nō deo aſcri
bētes. vel q: legi vetite coiter ſunt diſt. xxxvj.
Eps. Jō dulciores videnf pꝑter ornati carum
delectantē: tū q: nitimur in vetitū ſemp cupi//
muſqꝫ negata. Sꝫ nouiſſima eius amara quaſi
abſinthiū ad pditionē ducēdo. Propter h̄ eni
gygantes qui fuerunt magni mundana ſapia
gemūt ſub aqs. vt ſcribit Job. Gemitu ſempi/
terno. Et ſi igiť ois ſanctus chriſti ſanguine tā

ctuis orēt in tpe oportuno ſcʒ huius ſeculi pro hac remiſſione peccatoꝝ obtinẽda de qua pre dixerat. veꝝ in diluuio aquaꝝ hmói doctrinarum fallaciã nõ appropinquabunt eĩ obtinendo: qꝛ per ea nõ exorãt deũ penitentiã ignorãtes. De phis ethnicis loquẽs apls ad Ro.j. dicit obſcuratũ fuiſſe coꝛ eoꝝ ⁊ traditos in reprobum ſenſum. Repletos cũ ſectatoribus ſuaruʒ doctrinarũ omni iniquitate. ſubdẽs ex illa generalitate. xxj. ſpẽs eius ꝯcludẽs ꝑpter hoc dignos morte. ſ. eterna. ⁊ Poli. lib. vij. c. ix. Cum dixiſſet poetas: hyſtoricos: oratores: mathematicos eẽ legendos: nocumẽtũ exinde ſequens exprimit dicens. Cũ hi in ius ſuũ vendicant oĩum ſi polliceanť noticiã reꝝ: virtutis tamen deducent ⁊ ſubmouent cultum. vnde ⁊ Cicero cũ de poetis ageret vt diligentius audiať exclamat. Clamor ⁊ approbatio populi quaſi magni ⁊ cuiuſdã ſapiẽtis magiſtri: ⁊ qui ad cõmẽdationẽ ſufficiat plauſu ſuo quos vult facit autenticos. Et illi qui tantis efferuntur quantas obducunt tenebras quos metus inuehunt q̃s inflammant cupiditates. Hi ſtupra adulteria, q̃ conciliant varias doli reparant artes: furta rapinas: incendia docent. Que ſunt vel fiunt aut fingi pñt mala exempla ꝓponũt oculis multitudinis impire. Que incendia celi ſuccenſi: aut maris inundatio aut terre hiatus tantas fecit populorum ſtrages: quantas iſti faciũt mẽtiones ⁊c̃. Iſido. ẽt in lib. de ſum. bo. air. Ideo prohibetur chriſtianis figmenta legere poetarum: qꝛ nimirum mẽtẽ excitant ad incẽtiua libidinum. Et nõ ſolum thura offerendo demonibus immolantur: ſed coꝝ dicta libẽtius capiendo diſt. xxxvij. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes. inquit pſal. ſed non vt lex tua. videte ne decipiamini per philoſophiam ait apoſtolus ⁊ inanem fallaciam.

Nota ſecũdũ Io/ .§.i.

hannem dominici cardinalis vbi ſupra q̄ vera philoſophia in tribus conſiſtit: ſcilicet in religione: moribus ⁊ doctrina. Si enim philoſophia eſt diuinarum humanarũq̃ reꝝ cognitio ſeu creaturaꝝ creatoriſq̃ vtilis inquiſitio. conſtat quia iuxta platonis ſnīaʒ in tres partes diuiditur: ſcʒ diuinalem: moralem: ⁊ rationalem. Primã dixerunt theologic. i. Secundam ethicã. Tertiã rationalẽ logicã. Prima ſpiritũ accendit. Secunda dirigit vitã. Tertia perficit naturaliter intellectũ. Primã tradunt in metaphyſica. Secundã in ethica. Tertiã in phyſica peripateticorũ doctores. Prime partis nouimus cultorẽ platonem vel potius hermetem. Secunda magnum ſocratem veneratur patronum. Tertiam ſumme ampliauit Ariſtoteles Plotinus vero philoſophus ſingulis partib⁹ inſudauit. Et idem eſt q̄ apud Platonem philoſophiam diuidi. In moraleʒ que in actione verſatur. In naturalem que cõtemplationi deputatur. Unde ſub ea theologica comprehenditur prout ex natura ⁊ ꝓprietate creature cognoſcitur. Et rationalis qua verum a falſo diſcernitur. Ut teſtatur. b. Aug. xviij. de ciui. dei Et ſub rationali comprehenditur triuiũ ⁊ quadriuium: ideſt artes liberales. Sub morali: ſcientia iuris comprehenditur. Nam medicina ſub naturali. Alij tamen diſtinguũt naturaleʒ que eſt de natiuis rerum. que ſpectat ad phiſicam: theologia que agit de deo angelis: demonibus ⁊ hmói. que tãgere videť metaphiſica.

Quod philoſo/ .§.ij.

phia moralis gentilium non ſit vera philoſophia. ⁊ ipſius philoſophie auctores non fuerunt veri philoſophi. Probat Joannes dominici in noctiluca ſic. Ethica eſt virtus moralis aut eius peritia: ⁊ ethicus moraliter virtuoſus exiſtit. A virtute vero ⁊ peritia eius omnis error excluditur vitium nãq̃ naſcitur de errore hinc puto dictum in ethica mundi. Omnis malus ignorans. Ad ethicum autem pertinet non ſolum finem propter quem omnia eſtimãtur fienda inquirere. ſed etiam inuenire ⁊ circa inuentum non errare. Nullibi enim periculoſius erratur q̃ cum de vltimo tractatur. paruus enim error in principio maximus eſt in fine. Ethice enim principium eſt vltimi finis firmatio: finis vero virtutum inductio. Omnes autem illos ethicos philoſophos ⁊ poetas et rhetores. circa diuinitatem multipliciter erraſſe non eſt dubium q̃uis vltimum finem deſcripſerint. Simili modo dici poteſt omnes illius ethice ſcriptores philoſophos dici non poſſe. quia a noticia veri dei fuerũt extranei aut plurimum errauerunt. Preterea moralem phm omnes dixerunt: cuius vita doctrine concordat: ⁊ eã morti neceſſario diſcrimini parat. vñ apud Macrobiũ de ſomno Scipionis. Pythagoras ⁊ Plato dixerũt phiam meditationẽ eẽ mortis quotidie de carcere corporis intẽtã aĩe educere libertatẽ. Tota phia Cicerone referẽte (ait Cato) ſiue phoꝝ vita cõmẽdatio mortis eſt. Nã qd aliũ agim⁹. cũ a voluptatib⁹ corporis ait Tulli⁹: ⁊ a re familiari que eſt miniſtra corporis ⁊ a republica aĩum ſeuocamus: maxieq̃ a corpe abducim⁹: ſecũq̃ eẽ cogim⁹ aĩum a corpe ſecernere. nil eſt aliud q̃ mori diſcere. Currat huc moralis Seneca dicẽs. Facere docet phia nõ diceř. Et hec exigit vt ad legẽ ſuã quiſq̃ viuat ne oꝛoni vita diſſentiat. Huic iungatur beatus Grego. phs nazanze. grecus

Qr philoſophia gẽtiliũ nõ ſit vera phia

in apologetico dicēs. Prima ſapiā vita lauda/
bilis eſt. Ille mihi ſapiens videtur. qui pauca
de virtute animi proloquitur plura autē in ſu
is opibus oſtendit. Et tullius in primo de offi/
cijs ait. Uirtutis omnis laus in actione ꝯſiſtit.
Adijciatur ad hoc ꝙ virtutes oēs ſunt conne/
xe. vt q vna caret omnibus ſit vacuus. ſm ma/
giſtrum ſniarum in. iij. Quiſqȝ virt⁹ vni alicui
vitio cōtrarietur. Cūqȝ contraria ſimul ineſſe
non valeant. q tn̄ vno offendit multa perdit. vt
dicitur Ecc̄s. quia virtutem illi vitio ꝯtrariaꝫ.
⁊ per ꝯñs alias propter connexionē. Addatur
⁊ illud q: ſm be. Aug. vbi deeſt cognitio eter/
ne ⁊ incōmutabilis veritatis. ſ. per fidem falſa
eſt virtus in optimis morib⁹. xxiij. q. j. Sꝫ om/
nes gentiles phi ethici caruerunt fide: ſpe: ⁊
charitate. Et ſi virtutes morales ⁊ pulchre de/
pinxerunt. multa tn̄ eis contraria peregerunt.
vt eas vere non haberent. Nam ⁊ ſuperbie: ia/
ctantie: inani glorie: cupiditati laſciuie. mēda/
cijs: detractionibus: adulationibus: idolatrie:
nigromātie repiunt̄ ꝯditi vitia ipſa libris ſuis
deteſtabantur. ſed operib⁹ eorum inſiſtebant.
Nam Ariſtoteles ſuorum anteceſſorum glie ⁊
laudis cupidus: libros aliorum ante ſe ſcriben
tium excerptis floribus dicitur comburi feciſ/
ſe opera ſui diſcipuli magni alexandri vt ſoluꝫ
nomen ſuuꝫ vocaretur in terris. De demoſthe
ne maximo oratore. dicit Tullius. Leuiculus
ſane noſter. Demoſthenes. qui illa ſuſurro de/
lectari ſe dicebat confitētis muliercule vt mos
eſt in grecia. Hic eſt ille demoſthenes. qd hoc
leuius. Item dicendus ne eſt phus demoſthe/
nes. qui plus dicebat ſe lucratum fuiſſe tacēdo
ꝙ alij perorando. ⁊ ita auaritie deditum: vt p
phas ⁊ nephas magnatis peteret. Gorgias gre/
cis de pace ſcribens ⁊ perorans domi ſicut ſeo
rugiens morabatur. vt dicit Hiero. contra Jo/
uinianum. Quid de mirabili Apuleio dicetur
qui cum de demonibus vera ſentiret ꝙ eſſent
iniqui. verba ſcribere renuit ne offenderet eo/
ruꝫ cultores. Cynicos ꝙqȝ accaninos patre illo
nobili diogene nemo negabit iter ſctē phie no
mine venerandos: quos gentiles phos vocāt
in hoc precipue diſtinctos a ceteris: quo omni
pudore depoſito. cuꝫ quodam Abſolone patri/
cida ⁊ quibuſdam modernis hypocritis. pa/
lam ⁊ vxores cognoſcendas dicebant. Iſti ve/
ro concubinas ſiue deuotas pretulere verbis:
homines illi modeſtiam continentiam patien/
tiāqȝ ſmonib⁹ multis atqȝ politis. que ſi factis
ſpugnāt phi nō fuerūt. Uereor hic Ariſtotelē i
aſellū mutatū ſubdē ſemie ⁊ ſarcinā talē porta
re. Multarum turbarum video mihi immine
re certamen. ſi dixero intemperatum virgiliuꝫ
quem iuuenalis de vitio inordinando ſugilla
uit. Quid ſi faſſus fuero ciceronem in multis
culpandum. ⁊ deprauatuꝫ. Saluſtium audite
de eo dicentem. Homo leuis: ſupplex inimicis
amicis contumelioſus: nemini fidus. Senator
leuiſſimus: patronus mercēnarius: cuius nul
la pars corporis a turpitudine vacat. Lingua
vana: manus rapaciſſime: gula imenſa: pedes
fugaces: ⁊ que honeſte nominari non poſſunt
inhoneſtiſſima. Audite ⁊ vos ſaluſtiani Tulliū
ei reſpondentem. Non qui ita viuit vt tu inge
aliter ꝙ tu loqui pōt. Nec qui ita illo te ſermo/
ne vtitur. vita honeſtior eſt. Sepius vidi gra/
uius offendere aios auditorum eorꝫ eos qui
aliena aperte dixerunt. ꝙ eos qui vitia cōmiſe
runt. Si qui autem volentes eos excuſare a ta/
libus vitijs dixerunt. eos fuiſſe emulos. ⁊ ideo
in alterutrum inuexiſſe ⁊ fuiſſe mentitos acge
ſcatur eorum ſententijs. Sed q: totius phie ro
bur. vt ait plato patientia eſt. Unde quidam re
ſpondendo maledictis quibus non paruꝫ fue/
rat mutus ſe non eſſe phm apud torquatū pro
dit. Hos ego phos nego qui infamationib⁹ vl
diffamationibus ſine rationabili cauſa proxi/
mos lacerarunt. Mentiuntur hiſtorici miſeri/
cordiam vitium fore propter paſſionem triſti/
tie aſſiſtentem: ⁊ ſe licite occidere poſſe. vt eua/
dant corporis penas. Errant achademici incer
ta cuncta ponētes. ⁊ non multo minus peripa/
tetici omnem noſtram ſcientiam a ſenſibus or
tum habere dicentes. Ita Uirgilius platonē
aliqualiter ſequens mentitus eſt omne vitium
a corpore originaliter pullulare: originale pec
catum non credens. vbi ait. Igneus eſt ille vi/
gor ⁊ celeſtis origo. Seminibus quātum non
noxia corpora tornant. Terra inique hebetant
artus moribundaqȝ membra. ¶ Sepe falſa
ſcribūt iſti hiſtorici vel morales: fauore: odio:
vel amore. Hinc beatus Hierony. fatetur phos
expreſſe mentitos. vbi ſcripſerunt ſocratē ſem/
per eundem vultum habuiſſe. ventū eſt ad tan
tum errorem. vt xpianus palaꝫ ⁊ impune: imo
cōmendatione ſtipatus: ſequatur ariolos ⁊ ma
gos demonūqȝ cultores. quos omniuꝫ parēs
iuſſit a terra extirpandos. Nicromāticus eq/
dem pythagoras fuit. ſi credimus Augu. So/
crates vero cūctis determinationibus ſuis de/
monis preferebat reſponſa. Jure autem cano/
nico quiſquis familiaris demoni infidelis cen
ſetur. xxvj. q. vij. Non obſeruetis. Merito er/
go ſancta phia abijcit meretriculas ab egroto
torquato: ſola ſanatiua eiuſdem. Nam proban
te. beato Augu. in lib. xviij. de ciui. dei. Littere
ſeculares ad bene viuendum non conferunt. ſꝫ
ſole diuine. quas etſi omnes morales dico. pre
cipue tamen demonibus recollectos tractatus
in libris ſapientialib⁹ editos. quos vtiqȝ omni
exceptione

exceptione ſemota veritate.ſententijs:facilita/
te:vtilitate: prefero ſingulis libris ⁊ dictis a
mercurio pythagora:ſocrate ariſtotele:plotino
varrone:tullio:ſeneca.⁊ alijs ethnicis. Vñ con
cludit ꝙ homines in diluuio aquaꝝ multaruz do
ctrinarum variū.niſi notitiam ⁊ fidem habeāt
ſacre phie vtriuſqꝫ teſtamēti.ad deum non ap/
propinquabunt. Quia regimen applorꝫ rectuz
in ſpirituali ⁊ tempali ad moralem pertinere
videtur phiam.quod refert torquatus dixiſſe
platonem. Reſpublicas fore beatas.ſi eas ſapiē
tes regerent.vel qui ſapie vacarent hoc veruz
eſſe fatendū eſt de vera ſophia.que in diuinis
habetur.nō in gentilium libris. Diligite(iquit
ſalomon.Sap.j.)iuſtitiam qui iudicatis terrā:
ſentite de dño in bonitate:⁊ in ſimplicitate cor/
dis querite illum.i.ſine plica erroris ⁊ vitij q
bus ethnici ſapiētes qui reſpublicas guberna/
runt abundabāt. Meum eſt conſilium ingt ſa
piētia ipſa in puerbijs. Mea eſt equitas. Mea
eſt prudētia. Mea eſt fortitudo. Per me reges
regnant ⁊ legum conditores iuſta decernunt.
Ipſe ſalomon qui ſapientiā petijt a dño ad iu/
dicandū populum ⁊ accepit.dū hec viguit rē
publicam dilatauit:ſpacio virtutibꝰ decorauit:
ſtabiliuit equitate: diuitijs ampliauit:firma/
uit pace cultu extulit celeberrimo.ſicut Regū
hiſtorie in libro.iij.tradūt. At vbi philoſophie
gentium animum dedit inquirēdo.ſ.doctrias
eorum cultus.parta longo tpe cuncta in breui
cōſumpſit queadmodum in lib.Eccl's.nō am/
bigimus recitari. Si qui ergo priſcis tpibꝰ vi/
dentur ex ethnicis principibꝰ feliciter reſpubli
cas gubernaſſe:⁊ augmētaſſe:q phie opaz ōde
rūt:⁊ copioſe apphēderūt.vt alexāder magnꝰ.
africanꝰ:octauianus. Julius ceſar pmus. Tybe
rius claudiꝰ. Nero:⁊ ꝙplures alij. Sciendum
primo q: nō vere phi ideſt ſapiētes fuerunt ni/
ſi ꝙ ſcientijs mundi referti. Nam quō ſapien/
tes fuerūt.cū phia pncipalit ꝯſiſtat in rectitudi
ne vite q̄ illi caruerūt. Alexādrū nāqꝫ auctores
referūt furioſū ⁊ icōtinētē ceſarē parē.ferre nō
poſſe:mario elatū tumore narrat Lucanꝰ. In/
gluuiē ⁊ crudelitatē tyberij refert Suetoniꝰ.
Quis nō deficiat recitando impietatē Cay im/
pudiciciā:rapinam:ſupbiam:⁊ cetera vitia cū
comeſtore. Extitit claudius timidus ſupra mo
dum ⁊ turpiſſimꝰ ira. Nemo niſi inſipiens Ne
ronem peſſimum fatebit ſapientum necatorez.
Inuidentiā galbe ⁊ auaritiā nō admittit vera
ſapia. Octauianus quo nemo in mūdo felicior
vitijs laſciuie ſm chronicas plibus abūdauit.
Exinde male ſentit quiſquis eſtimat reipubli/
ce ſpecimē ⁊ culmē conſiſtere.p phas ⁊ nephas
rapē aliena.ſicut prelati egerunt quos vulgus
predicat glorioſos. Cedibus eniz rapinis ⁊ de/

populationi orbis diuinitatis ignari illi vaca/
bant. Juuabāt etiam eos ſpiritus neqꝫ quibus
multipliciter ſeruiebāt nutriētes hincinde pn
cipū ⁊ populoꝝ peccata. A qbus malis abſtinu
erūt ſucceſſores cognito xpo.qđ eſt ad ſummā
rempublicā deducere:videlicet eā a vitijs pur
gatam virtutibus decorare. Et ſi aliqñ fideles
cum pncipibus ſuis ab īfidelibus oppreſſi ſūt
hoc erga eos miſericorditer egit diuina clemē
tia exigētibus demeritis pploꝝ ne in finē ma/
lis eoꝝ reſeruatis acerbius in futuꝝ ſeculū cru
ciarent. Non enim ſemp pr oſculat filiū(ait.b.
Amb.)ſed aliqñ caſtigat. Ergo cū caſtigat q di
ligit:tūc circa eū pietas exercet.v.q.v. ¶ Su/
gantqꝫ adoleſcētuli luriū vbera qui reipublice
regimini creſcūt.videant plene prum munici/
palia ſcripta aduerſa prie vigilanti cura ꝯſide
rent.aſſ.deāt illā moleſte ducentibus. Diſcant
ſuos ciues amare ⁊ ſui pplī cui expectant pēſſe
mores cognoſcāt:vt tādem valeant corpus no
tum nutrire creditū eis. Alioquin his omiſſis
quid pderit ad moderate regēdum ſcire ſyde/
rum curſus.vires elemētoꝝ:naturas aialium
pprietates herbaꝝ thracū ſeuitiā:duriciā ſcy/
tharum.ſaturni originem.amores veneris: vi
ctorias martis; Si dicatur aſſueſcendum eſſe
iſtis ⁊ illis:nō ſufficit etas.debile ingeniū hec
tria ſimul nō capit leges pphiam ⁊ regimē po
pulorum. Sepe cōtingit nihil ſcire eum q̄ vni
uerſa ſcire cōtēdit. Neqꝫ legimus phos popu/
lis prefuiſſe nec populoꝝ prefectos phie operā
dediſſe. Socrates honores ⁊ magiſtratus ꝯte/
pſit. Diogenes principum aulas turbā hominum
Plato diuitias. Anaxagoras multi viſuz. Plo
tinus ad loca deſerta ꝯfugit. Item oportet pn/
cipem eſſe ꝯſtantem quē fauor vel odiū: amor
ſpes aut timor:aut queuis cupiditas nō concu
tiant. Hec ꝯſtantia precipue rectores firmat ad
hoc vnum vt ſubditis vniuerſis intēdant.⁊ vt
ait Greg.nazā.in apologetico. Reuera mihi vi
detur ars artiū ⁊ diſciplina diſciplinaꝝ regere
hominem qui certe eſt inter oēs animātes:ma
xime ⁊ moribus varius ⁊ voluntate diuerſus.
Cum ergo vt ait magnus Grego.in paſtoralis
Sepe dum ſuſcepta cura regiminis cor per di/ gnemo
uerſa diuerberat:⁊ impar quiſqꝫ inuenitur ad pōt va/
ſingula dum confuſa mente diuiditur ad mul/ care ſil
ta:patet clarius ꝙ idem.non poteſt ſimul recte ⁊ pfecte
ſtudio phie ⁊ hominū curē vacare. Totuz eniz phie ⁊
hominem vtrūqꝫ requirit. Si negligenter dñi hominū
cytharedus ſpeculationi celeſtiuz rerū aſſ:rus cure.
populum a deo ſibi cōmiſſum dixerit:ita vt nō
corripuerit aliqñ prauū filium ſuū dicens.qua
re hoc feciſti?qui tamen erat gra plenus.quo/
modo dicemus inferiorem quempiam homi/
nem ſimul duobus actibus diſpatis intende/

re. vt ſunt phie ſtudium: ⁊ ſedium ſceptra tene/
re. Quiſquis ſane palato contemplationis gu/
ſtat dulcorem regiminis nutrit contemptum ⁊
eiuſdem odium. Quem autem rectorem expe/
ctas legibus ⁊ conſuetudine patrie reple. Mi/
rabor laudans mirabilem deum ſi videro ſoli
um quod a vento rapitur ⁊ nunq̄ȝ in eodeȝ ſta/
tu permanet vago flumini iunctum phoȝ cu/
rioſe doctrine: tali curſu conſtantem effectum.
Hinc Petrus rauēnas in ſermone. Odibilius
nihil eſt ſubtilitate vbi eſt ſola ſubtilitas. Quid
enim queſo prodeſt in illis expendere dies ſu/
os que nec domi: nec militie: nec in foro: nec in
clauſtro: nec in curia: nec in eccleſia: nec alicu/
bi proſunt niſi in ſcholis. Scribēs Sen. ad lu/
cilium ait. Quid eſt inquit acutius ariſta. ⁊ in
quo ē vtilis. Tale eſt īquit ingeniū ſola ſubtili/
te laſciuiēs: nulla in ſe reſidens grauitate. Hec
Pe. Neceſſaria quibꝫ eſt recta conſcientia ⁊ vi/
tiorum odium terrarum magiſtratibus. Unde
beatus Greg. in moral. Sūmus locus bene re/
gitur. cum is qui preeſt potius vitijs q̄ȝ homi/
nibus dominatur. Unde Caſſiod. in pſal. Pu/
blici decoris eſt mater mens regentis ⁊ quale
fuerit dominantis arbitrium talem parit liber
tatis aſpectum. Facilius quippe ſi dicere phas
eſt: errare naturam q̄ȝ diſſimilem princeps poſ
ſit formare rempublicam. Ueruſti equidem di
ctum ſocratis fuit. Qui multarum rerum pote
ſtatem habet primum purgare conſcientiā de/
bet: vt qui delicta corrigat aliena nō admittat.
Non autem talem conſcientiam formabit que
debeat fideles vrgere ad patriā diuinas leges
humanis anteponere. Spiritui ſubdere carnē
⁊ opiniones proprias eternis refrenare: vt que
eſt a domino inſpirata catholica fides quā iux
ta eloquium Pauli mundi huius principatus
non nouit. Ideoqꝫ ſi alia peritia legibus dictis
animos hominum ad regimen nutritoruȝ ex/
pedit decorari fidei cōmuni premiſſa ſacra ſcri
ptura. Horum erit perfecta magiſtra que tribu/
it ſingulis caſibus oportuna remedia. Cauēdi
ſunt ergo libri ethnicorum qui exterius nitēt *(Diſſua/dent li/bri eth/nici.)*
eloquentia verborum: ⁊ interius vacui virtu/
tis ſapientia manēt. Ex predictis ergo patet q̄
ad debitum regimen requiritur peritia legis
conſtantia operis: ⁊ odium criminis: que elici
untur ex ſacris oraculis. In diluulo autem aq̄/
rum multarum ad deum non approximabunt
ad bene regendum ex doctrinis gentilium.

¶ Secundam par/ .§.ij.

tem phie que dicitur theologica cedens Uar/
roni īquit Joan. do. cardi. vbi ſupra diſtinguo
in fabuloſam ſeu theatricam. Naturalem ſeu
ſpeculatiuam ſolis phis ſpeculantibus. vel in
ſuis ſcholis diſputantibus reſeruatam. Et inci
uilem ſolis ſacerdotibus ⁊ ſacrificijs cōmenda
tam. Prima ludit in theatris in iniuriam deo/
rum. Secunda ſtrepit in gymnaſijs aut menti
bus tumentium phorum. Tertia errat in tem/
plis faſtu demoniorum. Quero nunc ab aucto
ribus eius. Nunquid hec ſit illa pphetia que
dicitur vera. Nempe poete qui deos carmini/
bus loquebantur ad populum dicti theologi:
doctius neſciuntur q̄ȝ ſciuntur: quoniam ſua
turpitudine mores inficiunt puritatem impu/
gnant: euertunt intellectum. Sanctos īfamāt
⁊ fidei fundamina veriſſima ſyrenarum more
auribus prurientes pro viribus ſuis moliun/
tur extingere. Nam quoad primum. Si quis
crediderit poetis nondum illo verſiculo doct⁹
Nam miranda canunt: ſed non credenda poe/
te: mox: vt eos libido pruriſerit: ſeruenti vt Per
ſius ait tincta veneno magis intuebitur quid
fecerit Jupiter q̄ȝ quod docuerit Plato: cenſu/
erit Cato. Hinc apud Terentiū flagitioſus ado
leſcens ſpectat tabulam pictam: danem actiſꝫ
ymbre precioſi metalli a Joue rememoranteȝ
corruptam ⁊ ſue libidini patrocinium preſtat
dicens. Qui templa celi ſummo concutit ſoni/
tu: ego homuncio id facerem. Ego vero id feci
ac libens. Si vero non credunt qui legunt poe
tas nonne foculo innate luxurie apponit ligna
ſtipulam naptam parat: perfundit adipē. Fla/
tꝫ ſolle grandi: vt tandem ſi nulla detur oppor/
tunitas: in ſeipſum ſcandeſcat. Narciſſus queȝ
inopem copia fecit. aut cum Terentiano yſare
qui potius inſanire cōtingat. nil aliud volo ni/
ſi philomenā. Ueritatis vero hoſtes fuiſſe poe
tas non tacuit. bea. Auguſti. Ubi eorum fabu/
las dicit multa mentiētes ⁊ vix veri aliquid in
dicantes vel ſignificantes. Hoc auteȝ precipue
verum eſt ⁊ indubitabilis certitudo. vbi de di
uina religione loquitur: in qua theologie om
nis ſūma conſiſtit. Uirgilium ipſe beatus Au
guſti. ait more poetarum fuiſſe mentitum.
¶ Puto quidem a puro fidei inſenſe ex hiſto/
ci poſſe auctore diabolo mundi vates hos fuiſ
ſe locutos: qui mendax eſt ⁊ pater eius. Sepi/
uſqꝫ veris falſa permiſcet vt ex fide verorum fal
ſa ſuggerat: ſub quibus mortalium mentes la
borat detinere captiuas. Satis liquidoqꝫ ter/
tium correlarie patet neqꝫ ſolum puerorum a/ *(Repro/bato/etrie...)*
doleſcentum ⁊ ſimplicium intelligentiam le/
ctio poetarum euertit. ſed ⁊ eorum quos ſecu/
lum nuncupat philoſophos. vel etiam quod
plus eſt ſapientes. Et ſic videtur concludendū
poetas inimicos vere fidei. ⁊ procul a fideli/
bus abijciendos. Quod autem apoſtolus ait
ad Roma. xiiij. Quecunqꝫ ſcripta ſunt ad no/
ſtram doctrinam ſcripta ſunt. loquitur de ſcri/

ptis in ſacra pagina. ¶ Secunda theologia
quam phyſicam vel naturalem vocant. quali//
ter ea venire potero in noticiam dei veri vt ĩp̄
tum poſſim amare: amando poſſidere. quod
ſm veritatem etiam illos cogentem eſt theolo/
gie irreprehenſibilis finis. ſub doctoribus nõ
ſolum ignorantibus deum ſed maieſtatẽ eius
negantibus. ⁊ id defendentibus erecto ſuper/
cilio ⁊ buccis inflatis. Labia noſtra a nobis ſũt
quis noſter dominus eſt. Inter eorum inexpli/
cabile labyrinthum. reperio diffinitum pecu//
niam eſſe deum quem credidit animam mun/
di. quam tamen verus deus mãmonam appel
lauit. cui nemo poteſt cum deo ſeruire. Uide//
at quiſquis vult veritatem impugnare. quan//
tum expediat nondum roboratis in fide. vt
ſunt communiter adoleſcentuli ſtudẽtes ⁊ plu
res alij Porphyrij videre ſpeculationes ſub//
limes. qui diabolici Apollinis fultus oraculo
in dominum chriſtum ⁊ eius cultores: acerri/
me auſus eſt blaſphemare. in libris quos elo/
gion prophetias appellat: iudeorum ſectam ⁊
cultum chriſtianis preponens: nec ipſe ritu vel
ſacramentis hebreus. Hic cum ceteris philo//
ſophis. non ſolum credunt tacentes preteritaꝫ
chriſti ⁊ aliorum factam ⁊ futuram reſurrectio
nem: ſed negant periſtrepentes eam fore poſſi:
bilem. Platonicus etiam quidam in eundem
redemptorem ꝙ iſt incarnatus inſurgit: ⁊ ſui
magiſtri fretus auctoritate nequiſſima ſcribit
nullus deus miſcetur homini. Hi acutiſſimis
diſputant argumentis deo ſcientiam futuro//
rum ineſſe non poſſe. contra illud catholicum.
Uocat que non ſunt ſicut ea que ſunt. In quo//
rum nequiſſimum dogma multis ſophiſmati
bus vanis armatus incidit Tullius: qui dum
liberum arbitrium nititur conſeruare cum in/
ſipiente deuꝫ negat in corde ſuo. ſicut in libris
eius de natura deorum. ⁊ de diuinatione mon
ſtratur. Hereſiarcham Ariſtotelem fuiſſe non
dubitant qui viderunt eius virulentam doctri
nam atqꝫ ſeditioſam paritérqꝫ credunt beatus
Auguſtinus theologorum precipuo qui eum
ſic appellabat libro octauo. capitu. xij. In his
gymnaſijs dicam an animarum lupanaribus
garriunt Plato ⁊ platonici: ſtoici: achademi//
ci: priores ⁊ noui. Porphyrius ⁊ Cicero de re/
publica ſcribens cum corporibus animas be/
atificari non poſſe quaſi deus que celeſtem ani
mam corporuꝫ ergaſtulis detruſit in terris cor
pora mundata ⁊ reſtituta animalibus beatis
ſuper ethera locare non poſſit. Audio hic no//
biliſſimum illum vt eorum laudibus vtar. at//
tonitis auribus intonare plotinum ⁊ animas
proſtituere manibus infernalibus: hec profe//
rentem: hominum anime ſunt demones ⁊ fiũt

ex hominibus lares ſi homines meriti ſũt. Le/
mures vero ſi mali ſeu larui maneſqꝫ dij ſunt.
Tremendum quoqꝫ iſti homines quem iam
experiuntur infernum non admittunt. ſed tñ
purgatorias penas hic vel in futuro. Unde eſt
illud Maronis platonicos imitari. vbi cuꝫ di
xiſſet in ſexto Eneidos de terrenis corporibus
moribundiſqꝫ membris ꝙ anime hinc metu/
unt: cupiunt: gaudentqꝫ dolentqꝫ. ¶ Nec au/
ras reſpiciunt clauſe tenebris ⁊ carcere ceco.
ſecutus adiunxit. Non tamen omne malum
miſeris nec funditus omnes: corporee exce//
dunt peſtes: penituſqꝫ neceſſe eſt. Multa diu
concreta modis moleſcere miris. Ergo exer//
centur penis veterumqꝫ malorūꝫ ſupplicia ex/
pendunt. Alie panduntur inanes ſuſpenſe ad
ventos. Alijs ſub gurgite vaſto infectum elui//
tur ſcelus aut exuritur igni ⁊c̃. Omittamus
cum ſuis falſitatibus iſtos ⁊ parumper ad eo/
rundem gentilium vrbanam ſeu ciuilem theo
logiam tranſeamus. armati cum optima fide.
Philoſophi cum ipſo Platone quorum exti//
tit theologia ſecunda. pluribus dijs ſacrifican
dum ſanxerunt. Ipſiqꝫ demonū turbam ſacri/
ficijs dicam an ſacrilegijs honorarunt. Hi tur
pia ⁊ obſcena ad quoſdam myſticos ſenſus ac
tuum nature reducunt. quo ſimplices vt ar//
chana diuum deuotione maiori venerari ea
ſtuderent. teſtis eſt Uarronem hinc eſt ꝙ tan//
dem ſapientes romani nume pompilij: libros
leges ſacrorum tradentes iuſſerunt cremari.
cum tamen adhuc eſſent gentiles. ſunt libri
hyſtoriales gentilium atqꝫ poetici his ſuper//
ſtitionibus pleni. ſed ⁊ Seneca ethnicus in de
riſionem illorum deorum ait. Ille viriles par/
tes amputat. Ille lacertos ſecat vbi iratos de//
os timent qui ſic propitio merentur. ſed ⁊ ipſe
Seneca qui deos illorum deridebat veneraba
tur: ⁊ venerãdos eſtimabat cultu exteriori eos
deos in templis: vt in hoc concurrerent cum
populis in quo erat mendacium pernicioſum.
vnde mortale ſm beatum Thomam ſecunda
ſecunde. De Gregorio magno dicit predictus
dominus Joãnes dominici cardinalis ꝙ om
nes libros quos potuit habere Titi liuij com/
buri fecit: quia ibi multa narrantur de ſuperſti
tionibus idolorum.

¶ De philo/ .§.iiij.

ſophia rationali que videtur comprehendere
logicam ⁊ phiſicam ſeu naturalem philoſo//
phiam: que in contentione verſari videtur
ꝙ non multum expediat moderno tempore
precipue predicatoribus in populis. Sic ait
prefatus Joannes dominici cardinalis. No//
lo quod aliquis mihi obijciat noſtros theo//

logos etiam.b.Aug. plurimum diſputare.ad
quod vtiqꝫ neceſſaria eſt logica cum phia.Di/
cit enim.b.Hiero.Si quis volēs diſputare cō/
tra mathematicos imperitus matheſeos riſui
patebit.diſt.xxxvij.qui de menſa.Nā olim cre
ſcente fide ꝛ mundana phia aduerſus veritatē
ſe armante opus fuit cōtra hereticos ſophiſtas
prudēter in ſcholis:in ꝯſilijs:in ſermocinatio
nibus ac etiam vulgaribus predicationibꝰ:di/
ſputationibus vti.Erant tunc catholicis mixti
arriani:manichei ſabelliani.donatiſte ꝛ alij ꝙꝫ
plures.ſicut hodie inter catholicos āmbulabant
fraticelli vſurarij:ꝛ ceteri publicani:fatales q
fatis credunt.Deſtini qui oia putant de neceſ/
ſitate euenire.Geneologi gubernationem hu/
manam ſyderibꝰ concedentes.Beſtiales aliaꝫ
vitā a preſenti negantes.Et multe alie hereſes
que pro maiori parte non forent ſi phia ſeculi
non vociferaret in ſcholis:non diſputaret in tē
plis:maxime in predicando.Sicut igitur tunc
tpis fortaſſis opus erat ſcire aliquos ſophiſma
tum artem:ꝛ illorum hereticoꝝ errores preuia
theologia veraci ad reuincendos illos pphā/
nos.Sic nunc expedit aliquos fore qui ſcire la
borent ſacre ſcripture medullitus continētiam
iura canonica ꝛ quedam alia catholica que ad
conſeruationem recte viuentiū:ad confutatio/
nē incedentiū oblique maxime valent.Dixi au
tem fortaſſis:qm̄ ſicut legit in eccleſiaſtica hy/
ſtoria.Plus potuit ad cōuerſionē ſophiſte ver/
boſi ꝛ phi arriani ſctitas viri ſimplicis:ꝙꝫ vera
eloquentia ꝛ ſubtilis argumentatio oium patrū
orthodoxorum qui ob id erant in cōcilio cōgre
gati.Cum enim pres ſcti doctiſſimi diſputan/
tes cum dicto pho eſtimaſſent eum conuictum
rōnibus efficacibus eorū:elabebatur de mani
bus eorum acutiſſimis cauillationibꝰ.demū
quidam ſimplex ſed ſctūs vir obtulit ſe ad diſ/
putandum cum eo in cōſpectu oium.cūqꝫ ad
certamen cōueniſſent:dixit ſimplex ille primo
loquens.Audi phe.Credis i deum prem omni
potentem creatorē celi ꝛ terre.Et in ieſum xp̄ꝫ
filium eius ꝛc̄.Credis hoc phe?Ille autē phs
ſtans attonitꝰ ad verba eius rndit.Credo quod
dicis.Cumqꝫ iterrogaretur ab amicis quō ita
ceſſiſſet ſimplici verbo illiterati nullam rōnem
ſuorum verborū inducentis.Rnd:t.Cum audi
ui verba ab hoibus ſm̄ rationes humanas:
dedi verba pro verbis.Cum autem vidi ſpm̄
ſctm̄ loqui p os huius ſimplicis:non valui reſi
ſtere ſpiritui qui loquebatur per os eius.Sic/
qꝫ conuerſus eſt ille ad veram fidē relictis erro
ribus.Paſtor inſup ſummus ꝛ alme fidei cu/
ſtos dn̄s prouidit gregi ſuo vt ex lupis exirent
qui vt canes oues a lupis preſeruarent.Sic cō
tra iudeos ex iudeis vocatꝰ eſt Paulus.Cypa/
nus ꝯtra magos.ꝯtra platonicos.Hiero.cōtra
manicheos.b.Auguſt.ꝛ multi alij.At vbi que
ſunt oportuna fidelibus negliguntur:ſupflua
certatim querunt:ꝛ ſub falſo colore intellectus
ſcriptoꝝ de illis erroribus antiquis loquētur
vel ꝓpoſiti inuadēdi gētiles a nobis remotos
omne ſtudium ꝓcipue ꝓdicare debēnum ad il/
las meretriculas terminat nullus infidelis ex
hoc ad catholicā fidem.nullus fidelis ad maio
rem dei dilectionē accedit.quidni dum in ver/
bis hereticos abſentes feriūt.nōnullos ex pri/
tibus credētium hereticos ꝯſtituūt.Ecce lucrū
ſophiſmatum.Fruges phorū diſceptationes
ſunt:velut ꝓſtigiatoꝝ deceptiones que potius
ſophiſmata dico.Nec ignorāti nocent:nec ſciē
tem iuuāt.Idem in alia epla.Negat Cicero ſi
duplicat ſibi etas habiturū ſe tēpus quo legat
lyricos eodem modo dyalecticos.Nec ego ne/
go ꝓſpiciēdo iſta:ſed ꝓſpicienda tm̄ ꝛ aio ſalu/
tanda.In hoc vnum ne verba nobis dentur:ꝛ
aliquid ineſſe illis magni ꝛ ſecreti boni iudice
mus.Quid te torques ꝛ maceras in illa queſti
one quam ſubtilius eſt contemnere ꝙꝫ ſoluere.
ꝛ multa alia ſubdit de huiuſmodi.

¶ Ex predictis pa/ .§.v.

tet ꝙ nō ſolum ſupfluum videt ꝛ vanū quere/
re cognitionē diuinoꝝ ꝛ humanoꝝ ptinētium
ad mortalitatem in libris ethnicoꝝ cum longe
plenīꝰ ꝛ clarius iſta inueniant in lris ſacris cū
expoſitoribus ſuis. Sed etiaꝫ piculoſum cum ꝙ ro
in multis militēt ꝯtra fidem doctrine gētiluꝫ varieg
cum veritatibus ibi pmixtis. ¶ Quod ſi qui alium
obyciāt nō officere:ſed ꝓficere tales doctrinas multa
ad fidem ꝓbādam demōſtrationibus laicorū ꝛ ꝯ fide
phoꝝ rōnibus:ad ꝯfirmādam ipſam fidē auto multa
ritatibus eoꝝ:cum multa dixerint ptinētia ad Sole
articulos fidei.Et quid validiꝰ teſtimonio ini ꝛ ꝯ
micoꝝ ad reuincētem incredulitatē paganoꝝ.
Rūderi pōt primo quidem q: fides nō hꝫ me/
ritum(aut.b.Grego.)vbi humana ratio prebet
experimētum.ſ.ꝓbationū.Si enim quis nō vult
credere vnū deum eſſe niſi ex eo ꝙ per rōnem
ſibi demōſtrat:certe meritum fidei non habet.
¶ Secūdo quia hoc ſolum non minuit meri/
tum fidei.probatio eorū que ſunt fidei per ra/
tiones naturales:ſed etiam irriſiones apud ſa/
pientes adducit.Nam ſm̄ beatū Tho.in ſum/
ma.Articuli fidei nullis rationibus cogētibus Conm
demonſtrari valent excepto primo.ſ.de vnita/ gētil
te diuine eſſentie.quod tamen non ideo credi/ ca.
tur quia a philoſophis demōſtratum:ſed quia
a deo reuelatum ꝛ credi mandatum.Si qui ve
lint ipſos articulos rationibus demonſtrare ſi
cut aliqui nituntur:patebit riſui fides chriſtia/
norum apud ſapientes huius ſeculi eſtimātes

ipſos fideles talibus rationibus moueri ad aſſentiendum tanq̄ vrgentibus: cum in rei veritate non cogant. Et ideo ſignanter dicit. b. Ambro. vt refert Magiſter in. iij. ſenten. vbi fides queritur ceſſent argumenta phoꝝ. Piſcatoribus creditur non dialecticis. ¶ Tertio. ſ. quantum ad illud ꝙ multa gentiles dixerunt de articulis fidei: ſciendum ꝙ quedam ipſi dixerũt qui vidẽtur hoc ſonare qḋ ab aliquibus exponitur. Sed ſatis maniſeſte apparet talem intellectum non fuiſſe de mente eoꝝum: ſed extorte ſunt ille interpretationes. Verbi gratia dixit Triſmegiſtus. Monas genuit monadem: ⁊ in ſeipſum reflectit ardorem. Exponunt hoc aliq de myſterio trinitatis: quaſi voluerit dicere. Unus genuit vnum. ſ. pater filium. Ardorem quem in ſe reflectit dicentes ſpiritũſanctum: quo ſe inuicem diligunt pater ⁊ filius. Sed ſꝫ btm̄ Tho. Non hoc ille intellexit: ſed ꝙ vnus deus genuit vnum mundum. i. produxit: quẽ ⁊ diligit. Diligit enim omnia que fecit: qꝛ bona inquãtum facta. Sic ⁊ illud Virgilij in bucolicis. Jam noua progenies celo demittit alto ⁊c̃. Quidam exponunt dictum de myſterio incarnationis. qḋ. b. Hiero°. reprobat, ⁊ ſic de multis alijs. ¶ Quarto notanduꝫ ꝙ ſi qua dixerint que ad verum intellectuꝫ fidei noſtre cõgruunt: vt illud Virgilij. In principio celum ⁊ terram: campoſqꝫ liquentes: lucentẽqꝫ globũ lune titaniaqꝫ aſtra ⁊c̃. Illa non a ſe habuerũt: ſed furati ſunt a ſacris paginis. Nam iam iudei per diuerſas captiuitates non ſolum ſub Nabuchodonoſoꝛ: ſed ſub Antiocho diſperſi erant per orbem: ⁊ ſcripture eoꝝ diuulgate. vnde illi ⁊ alij potuerunt illa haurire. Dicit enim Joh. domi. cardi. vbi. ſ. poſt. b. Aug. in. xviij. de ciui. dei. ꝙ poſt ꝓphetas venerunt phi gentium a Pythagora vtiqꝫ orti qui claruit tẽpore quo iudeoꝝ babylonica ẽ ſoluta captiuitas. multo magis ceteri. Naꝫ Socrates inſtructoꝛ Platonis magiſtri Ariſt. poſt Eſdram dicitur docuiſſe. Noſtros tñ non omnes Orpheus. linus muſeus: ⁊ ſi quis alius inter grecos extitit phos antiquitate temporis precceſſerũt. Verũtamen noſtri veri ſapientes Abraam yſaac: ⁊ Jacob: ⁊ ipſe Moyſes prefatis grecis annis ⁊ dignitate inueniuntur priores. De Abraam dicitur ꝙ fuit magnus aſtrologus ⁊ eam egyptios docuerit: partem tñ ſanam nõ mathematicam falſam. Eo quippe tpe quo Moyſes natus eſt fuiſſe reperit. Athlas ille magnus aſtrologus qui fertur celis ſubmiſiſſe lacertos Promethei frater: maternus auus. Mercurij maioris: qui eepit multarum artium doctoꝛ diſcipulos plurimos erudire. Ubi cepit ergo regnante Romulo latex iſrael profluere de fontibus ſaluatoris illi laudum cupidi ex ꝓphetis ſanctis potati: tradiderunt que neſciebãt. vana preſumptione illoꝝ textus ⁊ verbotenus coloratos mutantes: ⁊ ꝯtra intentionem ſpirituſſancti cum veritate repugnare gloſantes. Hec ille. Sic ⁊ i libris Plato. plura inueniũtur de verbo dei dicta: ſed nõ eo intellectu quo vera fides fatetur. Non ergo ab illis riuulis turbidis: erroribus adiunctis. aqua ſapie hauriẽda eſt. ſed ad fontẽ limpidiſſimũ ſacre pagine recurrendũ. ita ſuauiſſimũ: vt qui bibũt me adhuc ſitiẽt. Eccl's. xxiiij. dicat ipſa ſapia. ¶ Quinto ꝯſiderandũ ꝙ vt dicit. b. Aug. ⁊ habet diſt. xxxvij. Si quid veri de deo ſybille ⁊ Orpheus alijve gentiuꝫ vates ac phi dixerunt. valet quidem ad paganoꝝ vanitatem reuincendã: non ad iuſtoꝝ ſcꝫ que ſunt fidei ⁊ xpiane religiõis auctoritatẽ cõplectendã. Quantũ enim diſtat de xpi aduentu inter predicationẽ angeloꝝum ⁊ ꝯfeſſionem demonũ: tñ inter auctoritatẽ iſtorum ⁊ curioſitatem ſacrilegaꝝ ſcripturaruꝫ. ſi qua enim dixerũt gentiles phi concernentia fidem que ex ſcripturis ſacris non hauſerint: a demonijs eis potuit reuelari. Vñ dicit idẽ beatus Aug. in. iiij. de trini. Cuꝫ phi illi ethnici ad hec videnda ſcꝫ que ſunt fidei nullo modo eſſent idonei. nec ad illud quidem digni habiti ſunt vt eis iſta per ſanctos angelos nũciarent ſiue forinſecus per ſenſum coꝛpoꝝ: ſiue interioribus reuelationibus in ſpiritu expreſſis: ſicut pribus noſtris vera pietate preditis hec monſtrata ſunt prãtes eniꝫ aeree ſupbe atqꝫ fallaces etiã ſi quedam de ſocietate ⁊ ciuitate ſanctoꝛuꝫ ⁊ vero mediatoꝛe a ſcis prophetis ⁊ angelis audita per ſuos vates ſcꝫ poetas ⁊ phos dixiſſe reperiunt id egerunt: vt per hec aliena vera etiã fideles dei ſi poſſent ad ſua falſa reducerẽt. Deus aũt per neſcientes egit vt veritas vndiqꝫ reſonaret fidelibus in adiutoꝛium impijs i teſtimonium. Hec ille. Non ergo ſunt legendi niſi ab eis quos opꝫ eis orthodoxam fidẽ ſeruentius predicare. Sed qꝛ nunc non ſunt pagani inter xpianos conuerſantes: vt olim quos oporteat auctoꝛitatibus ſuoꝝ gentiliũ reuincere. vt quid perditio tpis hec? Quare nõ potius ſcripturis inſudãdũ ⁊ canonibus quibus fideles erudiantur. Hinc Hiero. di. xxxvij. ait. Nonne videtur vobis in vanitate ſenſus ⁊ obſcuritate mẽtis ingredi: qui diebus ac noctibus dyalectica arte toꝛquentur. ⁊ dyalecticoꝝ tendiculis que non tam argumenta q̄ quedã vmbre q̄ cito tranſeunt diſſoluunt. Qui phiſicus pſcrutatoꝛ oculos trans celũ leuat ⁊ vltra pfundum terraꝝ ⁊ abyſſi in qḋdam inane demergit qui iambum ſeruet: que tantã metroꝝ ſiluaꝫ in ſuo ſtudioſus coꝛde diſtinguit ⁊ cõgerit. ¶ Sexto

Marginal notes: poete ⁊ phi gẽtiles ſi q̄ vera dixerit vſi habeãt illa. — Sibylle ⁊ alioꝝ gẽtiliuꝫ dicta ad qd valent.

Libros animaduertēdum eſt periculū inde imīnēs ex
hmōi tali ſtudio niſi ſit bene firmatus ⁊ timoratus in
gētiliū fide. videlicet ſubuerſio mētis: ⁊ deductio ad i
legē cui credulitatem. Vñ in ꝓuerbijs dici ſolet. Raro
ꝯueniat magnus pħs bonus catholicus. Hinc apl's. j.
ad Coꝛ. ij. dicit ſapiam in miſterio abſconditā
ſcꝫ dei filiū incarnanduꝫ vel incarnatū. nullus
ꝑncipum huius ſeculi. i. pħoꝝ. ſm glo. cogno-
uit. b. Hiero. quoqꝫ his iſtructus. poſtq̄ꝫ ab an-
gelo pcuſſus ꝑpter nimiū affectū ⁊ ſtudiuꝫ ad
hmōi videns periculū ingt ad Damaſuꝫ papā
in omel. de pꝛodigo filio qui perierat: demonū
cibus eſt. Carmina poetaꝝ ſecularis ſcīa. Rhe
toꝛicoꝝ pōpa verboꝝ. Nulla ibi ſaturitas ve
ritatis. Nulla iuſtitie refectio reperit. Studio-
ſi eaꝝ in fame veri ⁊ virtutuꝫ penuria perſeue-
rant. Hec ille. Et ideo dimiſſis ſiliqs poꝛcoꝛuꝫ:
doctrinis ſcꝫ gentilium que inflāt non ſatiant
accedendū eſt ad ꝯuiuium celeſtis patrie in do
mo eccl'ie. In menſe ſcripture ſacre que nobis
parata ē aduerſus eos q tribulāt nos. ¶ Quā
q pⁱcu- ſit periculoſum his gētiliū doctrinis inſiſte-
loſuꝫ ſit re oñdit Salo. tā exēplo ſuo q̄ꝫ verbo. Nam ꝑ-
talibꝰ in ſatus vir venerandus ſcꝫ Jo. do. car. in dicto li.
ſiſtere. dicit poſt oꝛigenem q ille ſeptingente vxoꝛes
quaſi regine ⁊ trecēte ꝯcubine. quibus ardētiſ
ſimo amoꝛe ꝯiunctus erat. fecerūt euꝫ a deo ve
ro ⁊ cultu eius recedere: fuerūt inumere doctri
ne varie diuerſaꝝ gentiū: circa cultū ⁊ rituꝫ co
lendi deum. vel circa moꝛalē vitam que videre
voluit ⁊ nimis curioſe ſcrutari: ex quo ſtudio
declinauit a veritate notitie dei ⁊ moꝝ: etſi vt
creditur a. b. Hiero. et. b. Amb. ⁊ Chꝛyſ. ad pe-
nitentiam ſit reuerſus. vt pꝫ in eccliaſte. Sic eti
am aliqui credunt oꝛigenē tam eruditū ⁊ ſapi
entem viꝝ ⁊ auſtere vite ⁊ caſtū cecidiſſe in er-
roꝛes ꝑpter quas vt hereticus ab eccleſia ē dā-
natus: qꝛ nimis inheſit doctrinis gentiliuꝫ pre
cipue platonicoꝝ. ¶ Verbo hoc ipſe Salo. oñ
dit. Nam cōmuniter vbi in ꝓuerbijs loquitur
de vana ⁊ mala muliere: ⁊ malis que inferunt
ex ea. exponitur non ſolū de femina vel concu-
piſcentia carnis ſeu ſenſualitate. ſed per maxi-
me de doctrina gentiliū ⁊ heretica. Et alijs au-
ctoꝛitatibus de muliere mala in diuerſis capi-
tulis Prouerbioꝝ omiſſis ſolum iſta hic inſe
ratur que habet. c. vij. Conſidero vecoꝛdeꝫ iuue
nem. qui tranſit per plateas iuxta angulū ⁊ ꝓ-
pe viam domus illius gradit in obſcuro adue-
ſperaſcēte die in noctis tenebꝛis ⁊ caligine. Et
ecce mulier occurrit illi oꝛnatu meretricio ꝑpa
rata ad capiendas alas garrula ⁊ vaga quietis
impatiens: nec valens in domo ꝯſiſtere pedibꝰ
ſuis nunc foꝛis nūc in plateis: nūc iuxta angu
los inſidians. apprehenſumqꝫ deoſculat iuue-
nem: ⁊ procaci vultu blandit dicēs. Victimas
pꝛo ſalute deuoui hodie reddidi vota mea. Jd
circo egreſſa ſum in occurſum tuū deſiderans
te videre ⁊ repperi. Intexui funibus lectū meū
ſtraui tapetibus pictis ex egypto. Aſperſi cubi
le meū myrrha ⁊ aloe ⁊ Cynamomo. Veni ine
bꝛiemur vberibus ⁊ fruamur cupitis amplexi
bus donec illuceſcat dies. Non eſt enim vir in
domo ſua. Abijt via longiſſima ſacculuꝫ pecu-
nie ſecū tulit: in die plene lune reuerſurus eſt
domum ſuam. Irretiuit eum multis ſermoni-
bus ⁊ blandicijs labioꝝ protraxit. Statim ſeq
tur eam quaſi bos ductus ad victimaꝫ. ⁊ quaſi
agnus laſciuiēs. ⁊ ignoꝛat q ſtultus trahatur
ad vincula donec tranſfigat ſagitta iecur velut
ſi auis feſtinet ad laqueuꝫ ⁊ neſcit qꝛ de pericu
lo aīe illius agitur. ⁊c̄. Super his ſic ait expo-
nens Jo. do. car. vbi ſupꝛa. Certe ſi de vulgari
ſcoꝛto loquit ſapientiſſimus Salomon: palam
loquit. ⁊ prouerbiū nullū dicit. Neqꝫ etiā intel
ligibilis niſi ad pꝛincipale ſubiectum ſui tra-
ctatus ſcripta referant vniuerſa. Pꝛimo nāqꝫ
exponit qs patiat hoc malū docens a falſa do
ctrina tenēdum eum qui ſub pretextu itelligē-
di ſacras ſcripturas. aut coꝛrigendi moꝛes vel
alijs pꝛoficiendi: ſcholas incōceſſas intrare di-
ſponit. Tales enim coloꝛes tegūt ſtudētes pre-
fatas doctrinas ſe tenebꝛis caligātes ⁊ ceteros
Si efficientē cauſam querimus: meretricē he-
reſim infidelitatē ſeu religionem habemus ꝓ
pꝛio oꝛnatu deſcriptā. Si materiam rimamur
cuncta ambit. ⁊ pene de oībus tractat. non con
ſiſtere in vno loco cōtenta. vt omnes capiat glo
rie cupidos. qbus illam optatā datis in victi-
mis repꝛomittit. Cauſa foꝛmalis nō ſubticetur
ſed expꝛimitur illius doctrine ꝓceſſus ſi phas
eſt illam appellare doctrinam. Pꝛocedit enim
dialecticis argumentis. aut cōnexis narratio-
nibus quaſi qbuſdam funibus intexta coloꝛi-
bus ⁊ curſibus tropicis vani egypti depicta.
myrrha penitētie ⁊ moꝛtificatiōis quoꝛundaꝫ
illius factionis hominū ſtrata. Necnon aloe in
felicium alioꝝ tragico atqꝫ virtutum cynamo-
mo pilo diffinitionis ⁊ diuiſionis contuſo. In
his ſcematibus tota ſciētia poteſt ꝯtineri. que
partim ad materiam: partim ad foꝛmaꝫ debet
reduci. cum apud eloquentes comedia trage-
dia ſatyra. ſicut ꝓpꝛia materia: ſic pꝛopꝛia foꝛ
ma currant. Finalis cauſa pꝛomiſſa que malū
⁊ fallit ſerpens vt anguis eſt mentis quedam
dulcedo: arctiſſimoꝛum amplexuum concilia-
trix cum ea. Sed exitus verus eſt infernalis ꝑ-
ditio iecoꝛe vulnerato. quod nulla medicoꝛuꝫ
arte poteſt curari. Unde concludit idem tantis
expertus in malis. ⁊ ſubdit. Nunc ergo fili au
di me ⁊ attende verba oꝛis mei: ne abſtrahatur
in vijs illius mens tua. neqꝫ decipiaris ſemi-

tis eius. Multos eniꝫ vulneratos deiecit ꝛ foꝛ
tiſſimi quiq̧ interfecti ſunt ab ea. Uie inferi do
mus eius penetrantes interioꝛa moꝛtis. Item
apoſtolus ad Col'.ij.ca.ait. Uidete ne quis vos
decipiat per philoſophiam ꝛ inanem fallaciaꝫ
ſm̄ traditionem hominum: ſm̄ elementa mun
di ꝛ non ſm̄ chꝛiſtum: quia in ipſo habitat om
nis plenitudo diuinitatis coꝛpoꝛaliter. Ubi di
cunt gloſe ſanctoꝛum doctoꝛum. Philoſophi/
am quam deteſtatur apoſtolus terrenam ſcien
tiam: argumētis ꝛ ſubtilitatibus componi. dū
veriſimilibus cauſis ꝛ commentis. rebus diui
nis adimit fidem. que omnino vitanda eſt. Cū
ait ſm̄ elementa tangit qui pꝛudentius idola
exponunt dicentes. Juno eſt aer. neptunus ma
re: ignis Uulcanus ꝛ huiuſmodi. Et addit pꝛe
fatus vir venerandus eximius pꝛedicatoꝛ. Hic
non agitur aduerſus aliquos qui ante baptiſ/
mum ſciuerunt litteras illas. aut qui aliquan//
do foꝛte id requirēte tedij fuga poſt baptiſmū:
aut materia ad conuincendos hoſtes aliquid
legit de gentilibus aut ſuis interſerit dictis.
Sed contra hos voce chꝛiſtianos ſepe clama//
ui: ꝛ a clamoꝛe ceſſare non valeo: qui ſcriptura
ſacra neglecta: relictis doctoꝛibꝰ ſanctis ſe de/
dicant penitus ſtudijs illis: ꝛ ſi pꝛedicauerint
per tragedias: comedias: ethicam: phiſicam:
aſtrologiam: ꝛ methaphiſicam aures audien/
tium demulcēt quaſi ipſa diuina eloquia non
ſufficiant ad ſalutem: aut ipſi infideles funda/
rint catholicam fidem. Unde nullus animarū
ſequitur fructus. ꝛ merito quia vt dictum eſt
per Pſal'.xxxj. Uerumtamen in diluuio aqua/
rum multarum harum ſcilicet doctrinarum
ad deum docentes vel audientes non appꝛo//
pinquabunt.

¶ De erroꝛibus contra fidem philoſophoꝛuꝫ
gentilium. Capitulum quintum.

PLuralitatem deo//
rum pꝛimus inuenit pater menda/
cij cum dixit. in paradiſo terreſtri
pꝛime mulieri: Geneſ.iij. Eritis ſi//
cut dij ſcientes bonum ꝛ malum. Exinde poſt
diluuium tyranni. vt ninus idolum patris ſui
beli. Demum philoſophi. ¶ Nota ad hoc fi//
guram notabilem quam exponit ipſe Joannis
dominici cardinalis vbi ſupꝛa ſignant littere
ſacre quendam robuſtum venatoꝛem corā do/
mino ſcilicet nēbꝛoth. nō feris ſed deo infeſtū
ſua inquiſitione ſuperba cepiſſe turrim edifi//
care: cuius cacumen pertingeret celum: vt no/
men eius celebꝛe haberetur in oꝛbe. Erat ꝑus
terra labij vnius eoꝛundemq̧ ſermonum: qa
non erat niſi vna religio ꝛ vnica fides. ab vno
deo per vnum patrem Noe omnibus pꝛedica
ta. At vbi iſte tumidus cepit velle naturalē ſci/
entiam ad metaphyſicam tranſpoꝛtare. nō vul
cani fulmine ictus quo fabule poetarum fin//
gunt gygantes montibus monti ſuſpenſis vo
luiſſe rapere celos Joue inde repulſo: ꝛ ob hoc
extinctos: ſed lingue confuſione a deo fuit per
cuſſus: donec veniret ſpiritusſanctus ſenſibili
ſpecie linguas confuſas in vnaꝫ fidem per ſan
ctos apoſtolos plene reducens. Tunc enim pꝛi
mo ſm̄ Iſidoꝛ. dij adoꝛati ſunt quando Pha//
lech natus eſt ob id ſic denominatus: quia fa/
cta fuit diebus illis diuiſio. non poſſe auteꝫ di/
uinum pꝛopꝛium eſſe cognoſci eo non reuelan
te. teſtis Salomon: immo ipſe rerum effectoꝛ
per Salomonem dicens. Que in celis ſunt qs
inueſtigabit. ſenſum autem tuum quis ſciet ni
ſi tu dederis ꝛ miſeris ſpiritum tuum de altiſ/
ſimis. Nonne confuſum eſt labium in vniuer/
ſa terra ex quo humana pꝛeſumptio depꝛehen
dere voluit quid ſit deus ab ipſo pꝛius ſuſce//
pto: quia eſt. ꝛ quia id eſſet quo melius excogi/
tari non poſſet. cum tot emerſerunt opiniones
ex ipſa ydea herculea. vt niſi ignis ſpiritusſan/
cti eam comburat: pullulent moꝛtifera capita
vbi creduntur pꝛioꝛa ſucciſa. Aliqui enim di// Plura/
xerunt deos eē plures ꝛ diuerſos homines in litas de
mundo famoſos. Romani ad quemlibet crea/ oꝛum p
ture pꝛouectum vnum deum vl deam ſageti// Rom̄.
ani cum bladum ſeritur: oꝛteam cum oꝛitur:
ſpiceam cum ſpicam facit: nodeam cum nodū
pꝛoducit quaſi non ſufficeret vna dea ad pꝛo//
ducendum bladum ad perfectionem. ꝛ ſic de
alijs. vt ponit beatus Auguſti. in libꝛo de ciui
tate dei rationibus conuincens cecitatem ꝛ fa/
tuitatem illoꝛum.

¶ In diluuio .§.i.

aquarum multarum gentiles poete ꝛ philoſo/
phi doctrinarum ſcilicet ſuaꝝ fabularuꝫ ꝛ fal/
ſarum quibus demerſi ſunt in pꝛofundum: q:
contra fidem ꝛ bonos moꝛes: ſicut non appꝛo/
pinquauerunt ipſi ad deum: ſed a deo repulſi.
ita ꝛ omnes ſequaces talium doctrinarum ad
deum non appꝛopinquabunt. Hoꝛum auteꝫ er
roꝛum multitudinem explicat: etſi non totam
ſepe fatus. Jo. do. car. in pꝛefato li. ¶ Errraue//
runt eniꝫ aſt circa diuinam eēntiā ſicut ꝓtactū Phi gē
eſt. Apud Athenas ſiqdē Home. dixit inter ſe tiles ꝛ
deos ꝯfligere bellis. Senioꝛ aūt Plinius ali// hmōi
qua poſſe homines que nō valeant dij. Licet h̄ circa q̄
erroꝛ ſit magis verbalis q̄ꝫ eſſentialis. Sed ex errauerunt.
intentiōe poſita ꝛ ſophiſmatibus fulta Illa fe/
rarum ſilua necantia virulenta poꝛrēta. Hec in
ter multa latrant ꝛ diſcurrunt animas erroꝛi/
bus illaqueando. Deū namq̧ qdā eoꝝ ꝓle eſſe.
alij elementa. Sydera nōnulli affirmauerunt

Titulus vndecimus

Intentionibꝰ quibuſdā viciſſim ſuccedentibꝰ.
Deum mobilē predicauerunt plures. Quidaꝫ
eum cuiuſlibet rei formam. Et ceteri tm̄ celi eē
formalem ſubſiſtantie dogmatizāt. quos tamē
xj. meta. belua cōmentator conaſ euertere. Alij
dicunt deū nō cognoſcere que ſunt extra eun/
dem. Aut tm̄ ceci vlli prout ſunt quedā idee vl ſub
ſtantie ſepate. Siue ipſa particularia ſolum in
ſuis cauſis intueri. ❡ Sunt ibidē qui affirmēt
contingentiū notitiā nō habere. Sed ſi nec cre
ditur eis. negāt alij eum vilia noſſe quibꝰ repu
gnant cum thalmuth hi qui ipm̄ pctōꝛeꝫ ꝛ de
pctis ſuis garriunt emundari. Apud empedo
clem lis ꝛ amicicia. Apud alios raritas ꝛ denſi
tas: bonum ꝛ malū. Apud quoſdā eterne mate
rie particularium corpoꝝ quo vniuerſale mun
di machina integraſ cauſe agentes fuerūt. Ini
bi erectis ambonibꝰ quidam celū non hēre cau/
ſam: quidā motū. ſolū eius a deo prodire. Qui
dā materiā neqꝫ creatam eē neqꝫ effectum ſuis
auditoribus promūt. ❡ Audiuntur ibi quidā
obtentus. Subā corporum celeſtium eſt cauſa
actiua inferiorū ſubſtantiarū. Deus creauit pri
mam ſubām ſeparatā ꝛ ceſſauit. Illa creauit ſe
cūdā. Scdā tertiā. Tertia quartā. Quarta qnta
ꝛ ſic, vſqꝫ ad vltimā ociosam varietatē multa di
cētes. ❡ Suſurrant in eadē ſilua quidā ſine cō
cordia vt aiunt. Deus nil pōt preter rerum cur
ſus ipſe agit a neceſſitate nature cuncta ex ſim
plici voluntate diuina nulla cōcurrēte luce rō
nis emanant. Perſtrepunt inde regalē aulam
infeſtantes. Uoces haud dubie ariſtotelis de
mundi eternitate alioꝝ multorum de materie
eternitate ex qua mundus cepit gnari. Demo/
criti ꝛ euſippi de infinitis pricipijs Atomis.
Siue in q̄titatiuis corpibus ex quibus ſingu
la conſtant. Anaxagore de principijs innumera
bilibus ſimul confuſis in quodā chaos. Empe
doclis de principijs contrarijs quem maniche
orum forma ambibat ſecum hītium Pytha//
goram dicentem bonum ꝛ malum oīuꝫ rerum
extitiſſe principia prima. ❡ Hos agitabat non
parū phiſicꝰ auicēna: nūc intꝰ: nūc extra incer/
tus eriſtētes. Dicebat. n. q deus itelligēs ſe vnā
intelligentiā primam producit. in qua iam eſt
potētia ꝛ actus. que inq̄ꝫtum intelligit deum p
ducit intelligentiam ſcdam. ❡ Inq̄ꝫtum vero
intelligit ſe ſm̄ quod eſt in potentia producit
ſubām orbis primi. ❡ Et inde pcedens diuer
ſitatē rerum inſtituit per cauſas ſcdas. Miruꝫ
barrū preterea ꝛ formidine plenum ex eodem
ſine luce luco pcedit. Omnis eni a forma ho/
minis a vēto aiam vocant. Anemos enim gre/
ce latine dicitſ ventus. Hinc aiūt nullā eſſe ſub/
ſtantiam niſi corpoream. Unicum eſſe intelle//
ctum actiuū cunctis rationalibus influenteꝫ.

quoꝝ quilibet proprio viget poſſibili vel intel/
lectu. Auerroy hoc pre ceteris defendēte. q in/
tellectus poſſibilis ſit virtus in nobis cum ele/
mētis admixta prout voluit Alexāder animaꝫ
ſolam cōplexionem fore vt male p'acet Galie/
no. Uariāt hūc tonum qui dicunt quidam ar/
moniam ex ꝯtrarijs animaꝫ fore corpus. ꝛ hoc
varijs ſentētijs. Clamant idem penitus eſſe in/
tellectum ꝛ ſenſum nō differre ab imaginatio/
ne. Intelligētiam ſubſtātias ſeparatas influe/
re noſtris intellectibus radios ſeminales. Un/
de notet Plato cum illis noſtruꝫ diſcere eſt po
tius reminiſci. ❡ Precepit ꝛ hic quorūdaꝫ la/ *opinio*
tratus Salomon inſanos ſub tali forma prodi *corꝫ qui*
re. Ex nihilo nati ſumus. ꝛ poſt hec erimus ta/ *dicunt*
q̄ꝫ nō fuerimus. vnus eſt enim interitus homi *aias cū*
num ꝛ iumētoꝝ. homo iumento nō habet am *corpe i*
plius. Ibi eſt Plato fouens origenem q aie ſi/ *nihilū*
mul fuerint create: necnō q poſtq̄ꝫ felicem vitā *reditu/*
fuerint adepte. iterum ad corpora incipere vel *ras. vī*
le reuerti ꝛ illius vite felicitate finita. miſerijs *ortū hꝫ*
huius adhuc peregrinationis inuolui. Ideoqꝫ
de angelis ſenſit ſecūdus. Ibi Pythagoras in
ſinuans naſoni aias in diuerſa corpora trāſire:
ꝛ ad propria interduꝫ reuerti. qui ambo aucto
res in circuitu ambulabāt dicentes ſecula rena
ſci cum vniuerſis accidentibus ſuis: aut com/
pletis quindecim milium vt voluit pmus. aut
xxxvj. milium. ſicut docuit ſecūdus annorum
circulis. Gymnaſia inſuper ibidem perſonant.
quorūdam animas ab angelis creatas Plato/
ne preſidente ſubſtantias ſeparatas eſſe ſolum
quadragintaquinqꝫ vel circa. ſm̄ numeruꝫ cir
culoꝝ orbium Ariſtotele metaphiſico diſputā/
te. Et angeloꝝ numerum in ſacris litteris con/
tentum nō ſubſtātiarum ſed virtutum eſtiman
duꝫ rabbi Moyſe garriēte. Neſcio an ſimpho
niam vel ſpiritum dixerim ſtridentem quoſdā
dubios ſonos qui obaudiūtur exinde innume
ri epycuro cantāte pſallerant. ventrem adoran
tes: quoꝝ orationem Salomon recitat dicens.
Hoc itaqꝫ viſum eſt mihi bonum vt comedat
quis ꝛ bibat ꝛ fruatur leticia ex labore ſuo. Et
hec eſt pars illiꝰ. Ubiqꝫ relinquamus ſigna le/
ticie. quoniaꝫ hec eſt pars noſtra: ꝛ hec eſt ſors
noſtra. Audiebant illum etiam Cherintiani cre
dentes poſt reſurrectionem corporū omnibus
carnis voluptatibus mille annorū ſpacio frui.
Sarraceni quoqꝫ ꝛ nōnulli iudeorūꝫ circa hu/
iuſmodi atria ſaltant fabulantes. poſt vitaꝫ pre
ſentem flumina lactis mellis ꝛ vini a ſeſe loco re
tributionis habenda fore. Confuſionem ante
medos hec varietas gignit vt honorem: glori
am: diuitias: potentiam corporis: ſanitatem et
ſpeciem ſenſus: puicaces ꝛ vigiles mores pru
dentiam artium victorioſam induſtriaꝫ: ſpecu

lationem cõmunem: vel cognitionem poſſibi-
lem quiſq; propria voluntate dicat eſſe ſũmũ
hominis bonum. Ibi nẽpe hec ⁊ plura legun-
tur. ¶ Cuiuſdam etiam clamor inde ad aures
torqueri vſq; peruenit. Aut deũ non eſſe: aut
nullum fore in ſeculo malũ dicentis: ſub quo
non pauci diuinam prouidentiam ad inferio-
ra nõ peruenire contẽdũt. Stoyci ibi blaſphe-
mant ſm quendam ordinem cauſarum intrãſ-
greſſibilem de neceſſitate omnia euenire. Ere-
xit ſibi ſpecialiſſimum thronum in prefato ne-
more multiplicius Plato dicẽs. vt tradit Gre-
nicenus triplicem prouidẽtiam eſſe. quarũ pri-
ma eſt ſummi dei qui primo ⁊ principaliter p-
uidet ſpũalibus ⁊ intellectualibus. Cõſequen-
ter võ toti mundo quantũ ad genera ⁊ ſpecies
⁊ vniuerſales cauſas que ſunt corpora celeſtia.
Secunda võ eſt qua prouidetur ſingularibus
aĩalium ⁊ plantarum quãtum ad generationẽ
⁊ corruptionem: ⁊ mutationes alias: quam at-
tribuit dijs qui celum circũeunt ſicut poſt eum
Ariſto. hanc obliquo circulo dedit. Tertiã võ
ponit rerum que pertinẽt ad humanam vitã.
quam quidẽ reddit demonibus quibuſdã exi-
ſtẽtibus circa terram: qui ſm eum ſunt huma-
narum actionũ cuſtodes. Licet ſecũda ⁊ tertia
ſint dependẽtes a prima. Inſerunt ceteri caſus
ĩn glia prouenire. ¶ Alij autumãt formas oẽs
accidentales eſſe: continueq; flui. ⁊ nunq̃ niſi
per inſtãs aliqualiter permanere. Certam ſedẽ
in vna parte celi plures ex illis deo locant ⁊ ali
bi nõ remanet: quos impugnãt alij a rebus na
turalibus oẽm actionem auferẽtes quaſi ſe ſo-
lo in qualibet creatura deus pticulariter agat
illa non agẽte. Canit ⁊ Homerus ſolem vel Io
uem intellectum illuſtrare. Ait enim. Talis eſt
intellectus in dijs ⁊ hoĩbus terrenis: qualẽ in
die inducit pater virorũq; deorũq;. Scriptum
eſt ibi. Fatis agimur. credite fatis. nõ ſollicite
poſſunt cure mutare rati ſtamina fuſi. Quicqd
patimur mortale genus quicquid facimus ve-
nit ex alto. Oĩa recto tramite vadũt: primuſq;
dies dedit extremum. nõ illa deo vertiſſe licet.
Auditur ibi mors ſiduidua noxia corpori nec
parcens aĩe. Iterum ſi oraueris ibi vt bene ti-
bi ſuccedat epycurus obſtabit. ꝙ deꝰ de nobis
nõ curet. Impugnabũt ſtoyci: qꝛ de neceſſitate
cuncta ɔcurrũt. Perturbabũt egyptij aſſerẽtes
orationibus noſtris deum mutari. Protrahe-
ris ab hermete vt ſtatuas adores vel idola: qua
ſi in illis ſit aliquid maieſtatis diuine. Ait enĩ
beato Aug. referẽte. viij. de ciui. dei. ſicut deus
effector eſt deorũ celeſtium: ita homo fictor eſt
deoꝝ qui in tẽplo ſunt humana ꝓximitate con
tenti. ſtatuas dico animatas ſenſu ⁊ ſpiritu ple
nas: tantaq; facientes ⁊ talia ſtatuas futurorũ
preſcias: eaſdem de ſomnijs ⁊ multis alijs re-
bus predicẽtes ⁊ imbecillitates hominibus fa
cientes eoſq; curantes triſtitiam leticiãq; dan
tes pro meritis. Ferale eſt illud ⁊ horridum ni
mis ſre ad demones compellens quos venera
bilia numina vocat preſtigiorũ multipliciter
effectiua aliqua monſtruoſa inde diſcurrũt hu
mana pariter ⁊ ferina: ꝙ in vna eadẽq; ſenten
tia quedam vera ⁊ quedam falſa ponuntur. vt
eſt illud ꝙ ſpiritus ſunt naturaliter mali ⁊ vir-
tuoſis viris infeſti. Ait namq; in epiſtola por-
phyrius ad nepotem. Quoſdam opinare eſſe
quoddam ſpirituum genus cui exaudire ma-
gos ſit proprium. noſtra fallax omniforme ſi-
mulans deos ⁊ demones ⁊ animas defuncto-
rum. ⁊ hoc eſt quod efficiat que videntur eſſe
vel bona vel praua. ceterũq; circa ea que vere
bona ſunt nihil opitulari. immo vero iſta nec
noſſe: ſed ⁊ mala conſiliare ⁊ inſimulare atq;
impedire ⁊ inuideri virtutis ſedulos ſectato-
res ⁊ plenos eſſe temeritatis ⁊ fauſtus gaude-
re odoribus adulationibus capi. Adhuc caſti-
tatis amator Plato ibi diffinit vxores debere
eſſe communes. cuius ſcholas coluit Nicola-
us apocalypſis cum ſuis. Non deeſt qui dicat
ad conſequendam vitam beatam. fidem nihil
prodeſſe: ſed ſolum opus morale. vox agaze-
lis auris ſiluã intrantis vulnere ſauciabit: po
nentis animas impiorum pena damni ſolum-
modo cruciari. Ubi omnes vno mẽtiuntur ſer
mone corpora defunctorum non poſſe reſurge
re proteſtantur: ⁊ errare animas neſcio per q̃s
campos. aut vſq; ad diem extremum periculi
mundialis ſedes determinatas neſcire. Sci-
mus ꝙ in his membris ſacre euchariſtie vene
rabile ſacramentũ intrare non poteſt. In quo
eſt ſolidĩtas corporea ſine accñte: qualitas abſq;
ſubiecto carẽs dimẽſionibus quãtitas inter de-
ſperata relatio. In corpus a nõ corpore actus.
⁊ ad impoſſibile paſſio terminat. Locus cingi
tur a locato. Ambit inſtãs quodlibet q̃n ambit
non adiacet neq; ſitus ɔtinet ſituatũ. He ⁊ alie
q̃ plurime non dico poetarũ ne vertibiles cre-
dantur ſub fabulis. Sed philoſophoꝝ opinio-
nes quas etiam ſuo lenocinio colorauerunt ex
intẽtione vates gẽtilium nõ ſolum inter ſe pu
gnãt. ſed aduerſus catholicam veritatem timi
dũ certamen exercent ad quos ſiquis inermis
acceſſerit. ⁊ ſacre ſcripture clypeis niſi nõ ple
ne munitus. aut remanebit occiſus: aut ſaucia-
tus ad mortem: non medicamina recepturus
niſi a ſummo medico chriſto. Hos pene oẽs
errores reprobat beatus Thom. contra genti-
les in diuerſis capitulis ⁊ etiam libris.

Error illoꝝ qui dicũt fidẽ nil pdeſſe ad vitã beatã.

¶ De erroribus iudeoꝝ ⁊ ſaracenoꝝ. Cap. vj.

In diluuio quoqꝫ aquarum multarum. i. doctrinaruꝫ falſarum iudeoꝝ ⁊ ſaracenoruꝫ: homines non appropinquabūt ad deum: ſed elōgabuntur ſubmerſi ab eterna dānatione. que doctrine reprobantur per eccleſiam ⁊ ſanctos doctores. precipue be. Tho. in li. contra gentiles. per totum. ¶ Apud iudeos antiquos qui fuerūt circa tempora chriſti. fuerunt tres ſecte opinionum a cōmuni vita alioruꝫ diſtātes. In quibus omnibus erant aliqui errores. videlicet pharifei: ſaducei: ⁊ eſſei. Et pharifei quidēꝫ victu auſtero ⁊ parco cultu traditiones ſuas ſtatuētes. quibus Moyſi traditiones determinātes. vt glo. Pictacia chartarū in frōte geſtabant. ⁊ in ſiniſtro brachio in quibus decalogus inſcriptus erat. Et hec dicebātur philateria: a phiſa qđ eſt ſuari: ⁊ thorath quod eſt legem. Jſti maiores fimbrias alys ferētes: ſpinas eis affigebāt: quibus puncti deambulando memores eſſent mandatoruꝫ dei. Judiciuꝫ dei futurum dicentes omneꝫ animam incorruptam eſſe ſolas bonoruꝫ animas in alia corpora tranſire vſqꝫ ad reſurrectionem ⁊ iudicium in hoc errabant. Malorū autem eternis trudi carceribus. ¶ Saducei dicebāt in arbitrio hominum ſitum eſſe: bonum malūue agere. Animarum generaliter vel ſupplicia negabāt vel honores ⁊ futuram reſurrectionem corporuꝫ. ſ[illegible]as cum operibus mori putātes: nec angelos eſſe dicebant. Solus quinqꝫ libros moyſi recipiebāt: nimis ſeueri erāt: nec inter ſe ſociales. Ob quā ſeueritatem ſaduceos. i. iuſtos ſe nuncupabant. ¶ Eſſei fere in oībus vitam monaſticam agebant nuptias faſtidientes. non quia coniugia ⁊ hominuꝫ ſucceſſionem putarēt puniendam: ſed cauendam intēperātiam mulierum: nullam earum fidem ſeruare viro putantes. Oīa habebant cōmunia. ſqualoreꝫ decus putabant: dūmodo in veſte cādida ſemper eſſent. Nulla eis ciuitas: ſed in ſingulis domicilia habebāt. Solem vt oriretur orantes. poſtea vſqꝫ ad quintam horam opantes. Loti corpus aquis ſimul cum ſilētio edebant. Juramentuꝫ habebāt pro periurio. Secte ſue neminem adhibētes. niſi ſubſtātiarum probatiōe. Recepti aūt ſecū poſt annuꝫ duobus alys annis mores eius probabant. Deprehenſum in peccatis a ſe pellebāt. vt herbas more pecoꝝ decerpēs vſqꝫ ad mortem peniteret. Spuere in medium vel ad dexteram partem ſui vitantes. Adeo ſabbatum obſeruabāt vt nec ea die aluū purgabant. Uiuebant longiſſimo tempore ob victus ſimplicitatem: mortem pro iuſtitia iudicantes meliorē. Animas omnes a principio creatas pro tēporibus incorporari. Bonas exutas corporibus vltra oceanū degere. vbi ſit poſita eis fruitio ad oriētem. malis vō hiberna ⁊ procelloſa loca delegātes. Hec ſm Uincē. in ſpecu. hiſto. li. vij. ca. xcvij. ¶ Sed in nouo teſtamēto errores alios hn̄t cōtra fidem. Unde ⁊ ad dānationem eos mittētes eternam. Et primo q: non credūt xp̄m Jeſum eſſe meſſiam, pmiſſuꝫ eis in lege ⁊ in prophetis. ſed adhuc expectāt venturuꝫ: ⁊ pro eo recipiēt antixp̄m. Jeſum chriſtuꝫ dicūt purum hoīem natū ex Maria ⁊ Joſeph ſemine nō de ſpūſancto cōceptuꝫ. Myſteriū trinitatis nō credūt. ſ. tres pſonas eſſe in vna ſubſtātia ⁊ deitate. Meſſiam queꝫ expectāt. nō exiſtimāt deum fore ⁊ eis redditurꝫ libertatē. ⁊ terram pmiſſionis: purgatoriū negāt. In talmuth dicūt deū quotidie flere pro ſeruitute qua diſpſi ſunt per orbem. Uſuras cum eis qui non ſunt iudei licitas arbitrant: cum tn̄ hoc ſit contra legem diuinam ⁊ nālem vt oſtēſuꝫ eſt ſupra in. ij. parte eodem titu. j. ca. §. xj. ⁊ ſequenti.

De tribus ſe/ctis iu/deorū.

De erro/rib⁹ iu/deoꝝ / ī nouo / teſtā.

¶ Gens infidelis .§. i.

ſaracenoꝝ inducta eſt ad errores ſuos per quēdam machometum noīe: qui legem coꝝ maledictam quam vocāt alchoranuꝫ per eum receperūt circa annos dñi ab incarnatione ſexcentos quindeciꝫ tenēte impium Eraclio: qui crucem dñi in pſidem trāſlatam de hieruſaleꝫ per Coſdroe gētilem regē pſarum eo deuicto ⁊ occiſo in hieruſalem deduxit: ⁊ in loco pſtinoqꝫ magna glīa repoſuit. Hic Eraclius ex deuotiſſimo principe lapſus eſt in hereſim monoſelitarum: ſeductus doctrina patriarche cōſtātinopolitani qui illud ſentiebat. Hi ſaraceni qui ⁊ idumei deſcendētes ab Hiſmael filio Abrahe potius deberēt dici agareni: q: ab agar ancilla Sare deſcēderunt: non a Sara vnde ſaracenos ſe nuncupauerūt. ¶ Ex his ergo idumeis natus peſſimus iſte ⁊ omni ſcelere plenus machometus. primo pauper fuit ⁊ ignobilis ⁊ idolatra venerem pro dea ſicut ⁊ arabes alij illius religionis. Unde in ipſa ſua beſtiali lege alchoram dicit deum ſibi hec verba dixiſſe. Orphanus fuiſti et ſuſcepi te. In errore idolatrie diu manſiſti ⁊ inde eduxi te. pauper eras ⁊ locupletaui te. Et quia illa patria colebat venerem: ſtatuit in lege diem veneris ob venerationem veneris in magna ſolēnitate haberi. Hic cum eſſet callidus: aſinarius tamen ⁊ ductor camelorum cuiuſdaꝫ nobilis vidue que preerat cuidam prouincie arabie poſt occultaꝫ fornicationem cum ea: tandem eam publice duxit vxorē.

De macho/meto ⁊ vi/ta eius.

Qui potēs factus eſt diues: cum attēptaret regnū ſibi Arabie ſubiugare ⁊ per violētiam ſolum nō valeret per ſimulatam ſanctitatem hoc pꝛocurauit ⁊ obtinuit dicēs ſe ꝓphetam a deo miſſum ad coꝛrigēdas leges: que nimis dure erant .ſ. moyſi ⁊ Chꝛiſti. Unde habito cōſilio ⁊ adiutoꝛio cuiuſdam iudei periti ſſimi in lege ⁊ cuiuſdam clerici qui ex eo ꝙ in curia romana nō valuerat obtinere dignitatem quam ambiebat: indignatus acceſſit ad partes illas arabie vt introduceret aliquem erroꝛem ⁊ ſcādalum in eccleſia. Uel vt alij aſſerunt ↄſilio cuiuſdam monachi Sergij nomine: qui expulſus fuerat de monaſterio ſuo: quia hereticus erat īfectus hereſi neſtoꝛiana vel iacobitarum cōdidit legē alchoꝛanam. quedam de lege moyſaica. quedā de lege euāgelica eliciēs. aliquibus veris multa falſa immiſcens. ¶ Fatetur enim in alchoꝛana lege ſua Moyſen pꝛophetam magnū domi[fide]num: ſed chꝛiſtum maximum pꝛophetarū [lege] ↄceptum non virili ſemine: ſed virtute dei na[te]tum de virgine Maria. miracula multa feciſſe [cho] ſed nō fuiſſe paſſum: immo alium hoīem ſimi[tice]lem ſibi. Unde moꝛtem ⁊ ſepulturā chꝛiſti negant. Circūciſionem moꝛe iudeoꝛū mandat ⁊ frequētes lotiones coꝛpoꝛis pꝛecipue cum ad oꝛationes accedūt. Unum deum omnipotētē adoꝛant aſſerētes anteꝗ̄ deus celum ⁊ terram crearet nomen machometi in cōſpectu dei aſtare. ⁊ niſi machometus futurus eſſet: nec celū nec terram factā fuiſſe nec paradiſum eſſe. Uinū lex eis pꝛohibet bibere: ⁊ carnes poꝛcinas edere: ⁊ ieiunium per menſem mandat ſeruare. nil per totam diem comedēdo ⁊ per totā noctem comedendo bibēdo ⁊ luxuriando. Quatuoꝛ vxoꝛes vt legitimas cuilibet permittit accipere: ⁊ eas ad placitum repudiare: ⁊ loco repudiate aliam ſumere. Empticias v̄o feminas ⁊ captiuas quot volunt accipiant ad carnaliter cognoſcendum. Adulter ſm̄ eam legem lapidatur. Fur autem non ſuſpenditur: ſed verberat̄ grauiter. Sibi tamē machomet' in ea lege aſſerit a deo ꝑmiſſum vt ad alioꝝ vxoꝛes accederet ⁊ generaret ex eis pꝛophetas ⁊ homines virtutis. Et bꝛeuiter tot in ea lege ſunt abuſiones vſ꜂ etiam ad vitiū ſodomiticum: tot immunditie et beſtialitates vt omnis ratio bene diſpoſita ⁊ a carnali conſuetudine nō abſoꝛpta habeat deteſtari. Pꝛomittit autem obſeruantibus eam. non niſi ſenſualia paradiſum .ſ. deliciarum in quo non habebunt caloꝛē vel frigus vl̄ alias penalitates: veſtes pulcherrimas. Fluuios lactis ⁊ mellis ⁊ vini aromatici ad edendum ⁊ bibendum. Juuenculas ſpecioſiſſimas in cōiugium ⁊ angelos eis ſeruientes in vaſis aureis ⁊ argenteis. Non credētibus v̄o his et non obſeruātibus legem pꝛomittit penam infernalē ſine fine. Et in fine vite credētibus deo ⁊ machometum eſſe dei pꝛophetam ⁊ meſſiā deo miſſum dicit peccatoꝝ veniam dari. Cū꜂ machometus in moꝛbum caducū incidēs ad terram aliquando hoꝛribiliter caderet pꝛopter quod ⁊ vxoꝛ illa domina ⁊ aſtātes abominatū cum haberent pꝛo ſui excuſatione aſſerebat ſe tunc ei gabꝛielem archāgelum loqui ad infoꝛmandum de lege ⁊ agendis. cuius maieſtatē ⁊ gloꝛiā non poſſet ſufferre: ⁊ ideo ſic cadere. Et cum quereretur ab eo de miraculis aliquibus fiendis ſicut factū eſt a Moyſe ⁊ Chꝛiſto: excuſabat ſe non eſſe miſſum ad miracula faciendum: ſed ad coꝛrigendas leges. Et cum diceret ſe moꝛtuum tertia die reſurgendum ⁊ in [de moꝛ] celum aſcenſurum: vna dierum poſt nimiam [te Ma] inebꝛiatiōē ignominioſe moꝛtuus eſt: ⁊ a poꝛ[chome]cis enoꝛmiter tractatus. Cum ſui per aliquos [ti.] dies coꝛpus ſeruantes vt reſurgeret: non valētes ſufferre eius fetoꝛem ipſum occultauerūt. Sic꜂ lex illa peſſima contra omnem legem diuinam ⁊ humanam ⁊ philoſophiam moꝛalem a diabolo inuēta tradita eſt peccatis holuꝫ exigētibus. Nec mirum ſi ita dilatata eſt ⁊ a multis populis ſuſcepta: vt dicit beatus Thom̄. in pꝛincipio libꝛi contra gētiles: quia tota eſt ſm̄ delectationes carnis. ad quas ſequēdas populi ſunt pꝛoni. Tum etiam quia ⁊ pꝛomiſſiones carnales continet. Tum etiam quia violentia ⁊ armis quoad multos introducta eſt ⁊ cōſeruata. Nā ſtatuit ille maledictus homo ꝙ ſiquis vellet pꝛedicare vel diſputare contra illam legem: ſubito ſine audiētia occideretur. pꝛopter quod non poteſt tute ad eos accedi ad pꝛedicādum contra erroꝛem eoꝛum. Sed cum nec miraculis nec pꝛophetijs: nec ſaltem mediocri ſapientia doctoꝛū ſit lex illa foꝛmata: quinimmo honeſtati moꝛum ⁊ rationi naturali contraria de ſe patet eius falſitas ac fatuitas.

¶ De erroꝛibus hereticoꝛum ⁊ .lxxx. hereſibus ipſoꝛum. Capitulum ſeptimum.

In diluuio aquarū multaꝝ .i. falſaꝝ doctrinarum hereticoꝝ hoīes non appꝛoximabūt ad deū. Et in decret. xxiiij. q. iij. habētur collecte hereſes diuerſoꝝ hereticoꝝ ⁊ noīa ⁊ erroꝛes eoꝛū. ⁊ ſunt oꝛiginaliter v̄ba Iſiō. in viij. li. Ethi mol. ⁊. c. ſic incipit. Quidā heretici qui de eccl̄ia receſſerūt ex noīe auctoꝝ ſuoꝛum nuncupātur. Quidam v̄o ex cauſis quas eligē[Hereti]tes inſtituerunt. Simoniaci a ſimone dicti ma[coꝝ no]gice diſcipline perito. Cui Petrus in actibus [mina.] apoſtoloꝛū maledixit: pꝛo eo ꝙ ab. apl̄is ſpiritusſancti grām emere voluiſſet. Hi dicūt crea-

turam non a deo eſſe:ſed a virtute quadam ſu
perna creatã. ¶ Menãdriani a menãdro ma
go diſcipulo ſimonis nuncupati. qui mundu3
non a deo:ſed ab angelis factũ dixerũt. ¶ Ba
ſilidiani a baſilide appellati:qui inter reliquas
blaſphemias paſſũ xp̄3 abnegant. ¶ Nicolaũ
te dicti a nicolao diacono eccl'ie hieroſolimoꝝ:
qui cum ſtephano ⁊ ceteris conſtitutus eſt a pe
tro quí ꝓpter pulchritudinem relinquens vxo/
rem dixit vt qui vellet ea vteretur. Uerſa eſt in
ſtuprum talis conſuetudo vt inuicem cõiugia
commutarentur. quos Joh. in Apoc. ij. impro
bat dicens. Sed hoc habes quia odiſti facta ni
colaitarum. ¶ Gnoſtici. propter excellentiam
ſcientie ita ſe appellari voluerunt animã nr̃am
naturam dei eſſe dicunt. bonum ⁊ malum deũ
ſuis dogmatibus eſſe fingunt. ¶ Carpocratia
ni a carpocrate quodã vocantur:qui dixit xp̄m
hominem fuiſſe tm̃:⁊ de vtroq3 ſexu progeni/
tum. ¶ Cherinciani a cherinto quoda3 nuncu
pati. hi inter cetera circuncifionem obſeruant
mille annos poſt reſurrectionem in voluptate
carnis futuros predicant. Unde ⁊ grece cylia/
ſte:latine miciliaſte ſunt appellati. ¶ Nazarei
dicti : quia dum xp̄m qui a vico nazareus eſt
appellatus filium dei confitentur:omnia tamẽ
veteris legis cuſtodiunt. ¶ Ophite a colubro
nominati ſunt. Colubre enim grece:ophi dici
tur. Colunt enim ſerpentem dicentes ipſum in
paradiſo induxiſſe virtutis cognitionẽ. ¶ Ua
lentiniani a valentino quodam platonico ſecta
tore vocati:qui eonas. i. ſecula quedam in ori/
ginem dei creatoris induxit xp̄3 q̄3 de virgine
nihil corporis aſſumpſiſſe. ſed per eam quaſi ꝑ
fiſtulam tranſiſſe aſſeruit. Apellite quorum au
ctor appelles princeps fuit qui creatore3 ange/
lum neſcio quem glorioſum ſuperioris dei fa/
ciens deum legis iſrael illum igneũ aff rmans
qui dixit xp̄m non deũ in veritate ſed hominẽ
in fantaſia apparuiſſe. Archociani a ꝑncipib⁹
appellantur:q2 vniuerſitatem quam deus con
didit opera eſſe archangelorũ defendũt. ¶ Ad
amiani vocati ꝙ ade imitentur nuditatem. vñ
⁊ nudi orant:⁊ nudi inter ſe mares ⁊ femie cõ
ueniunt. ¶ Cayani proinde ſic appellati:q2m
cayn adorant. ¶ Sethiani nomen acceperunt
a filio ade qui vocatus eſt ſeth. dicentes eum eſ
ſe xp̄um. ¶ Melchiſedechiani vocati pro eo
ꝙ melchiſedech ſacerdotem dei non homine3
fuiſſe:ſed virtutem dei eſſe arbitrantur. ¶ An
gelici vocati q2 angelos colunt. ¶ Aplici hoc
ſibi nomen ideo acceperunt ꝙ nihil poſſiden/
tes propriu3 neq3 recipiunt eos qui aliquo
in hoc mundo vtuntur. ¶ Cerdõiani a cerdo
ne quodam nominati:qui duo principia con/
traria aſſeruit. ¶ Martiõiſte a martiõe ſtoico
pho appellati. qui cerdonis dogma ſecutus. al
terum bonũ:alteꝝ iuſtũ deum aſſeruit tanq3
duo principia creatiõis ⁊ bonitatis. ¶ Artate/
rite ab oblatiõe vocati. panem enim ⁊ caſeum
offerunt:dicẽtes a primis hoībus oblationẽ a
fructibus terre:⁊ a fructibus ouium fuiſſe cele
bratam. ¶ Aquarij appellati. eo ꝙ aquã ſolam
offerũt in calice ſacri. ¶ Seueriani a ſeuero ex
orti vinũ nõ bibũt. vetus teſtm̃ ⁊ reſurrectionẽ
non recipiũt. ¶ Taciani a taciano vocati. q et
encratici dicti:q2 carnes abominant. ¶ Alo/
gij vocant tanq̄ ſine verbo. logos eni3 grece la
tine verbũ dicit. Deũ enim verbũ non credunt
reſpuentes Joan. euangelium ⁊ apocalypſim.
¶ Cathaphrigijs nomẽ ꝓuicie phrigia dedit
q2 extiterunt auctores eoꝝ. Mõtanus priſca ⁊
maximilla. ¶ Cathorij ꝓpter mundiciã ita ſe
noiauerunt. gl'iantes enim de ſuis meritis ne/
gant penitentibus veniã pctõꝝ. Uiduas ſi nu/
pſerint tanq̄ adulteras dãnant. Mũdiores ſe
ceteris predicant qui nomen ſuũ ſi cognoſcere
vellent mũdanos potius ſe q̄ mũdos vocarẽt
¶ Pauliani a Paulo ſamotano exorti ſũt. qui
dixit non ſemꝑ fuiſſe xp̄m:ſed a Maria ſum/
pſiſſe initiũ. ¶ Hermogeniani ab hermogene
quodam vocati. qui materiã nõ naturam intro
ducens deo non nato eam cõparauit: matrẽq3
elementoꝝ ideã aſſeruit quos apoſtolus impro
bat elemẽtis ſeruientes. Manichei a quodam
perſa extiterũt:qui vocatus eſt manes. Hic du
as naturas ⁊ duas ſubas introduxit. i. bonam
⁊ malã:⁊ alas ex deo quaſi ex aliquo fonte ma/
nare aſſeruit. teſtm̃ vetus reſpuũt. nouu3 ex p̃te
recipiunt. ¶ Antropomorphite dicti. pro eo ꝙ
ſimplicitate ruſtica deũ habere humana mem/
bra que in diuinis libris ſcripta ſunt arbitran
tur. Anthropos grece. latine hõ interpretatur:
ignorãtes vocẽ dñi qui ait. Spũs eſt deus. In/
corporeus eſt enim. nec enim mẽbris diſtingui
tur:nec corporis mole cenſetur. ¶ Eraclite ab
eraclio auctore exorti:monachos tm̃ recipiunt
coniugia reſpuũt: regna celoꝝ puulos habere
nõ credũt. ¶ Nouatiani a nouato vrbis rome
ꝑ̄ſbytero exorti:q aduerſus Corneliũ cathedrã
pontificalẽ conatus inuadere hereſim inſtitu/
it. Noluit apoſtatas ſuſcipere:⁊ rebaptizãs ba
ptizatos. ¶ Montani heretici dicti ꝙ in tp̄o
re perſecutionis in montibus latuerũt:qua oc
caſione ſe a catholice eccleſie corpore diuiſerũt
¶ Ebionite ab ebione dicti ſiue a paupertate.
christum enim per prouectum ſolum viru3 iu
ſtum putant effectum. Unde competenter ebio
nite pro paupertate intelligentie appellati ſũt.
Hi enim iudei ſunt ⁊ ita tenent euangeliu3 vt
legem carnalr ſeruent. aduerſus quos ad Gal.
apls ſcribens inuehit. ¶ Fotiniani a fotino

gallogrecie ſirinie epo nuncupati: qui ebioni/
tarum hereſim ſuſcitans aſſeruit chriſtū a ma/
ria per ioſeph nuptiali coitu fuiſſe conceptuꝫ.
¶ Aerſani ab erio quodam nuncupati ſunt.
Hi offerre ſacrificium pro defunctis ſpernunt.
¶ Aeciani ab aecio ſunt vocati. Idemqꝫ euno
miani ab eunomio quodam dyacono aceij di/
ſcipulo eius. ex cuius nomine magis innotue
runt. diſſimilē patri aſſerētes filium ⁊ filio ſpi/
ritumſanctum dicunt etiam nullum imputari
peccatum in fide manentium. ¶ Origeniani
ab origene auctore exorti ſunt dicentes. ꝙ non
poſſit filius videre patrem. nec ſpiritusſanctus
filium. animas quoqꝫ in mundi principio di//
cunt peccaſſe pro diuerſitate peccatorum e ce//
lis vſqꝫ ad terraꝫ diuerſa corpora quaſi vincu/
la meruiſſe eaqꝫ cauſa mundum factum eſſe.
¶ Noeciani a quodam noeto vocati: qui dice
bant chriſtum eundem eſſe ⁊ patrem ⁊ ſpiritū/
ſanctum. Ipſamqꝫ trinitateꝫ in officiorum no/
minibus nō in perſonis accipiunt. Unde ⁊ pa
tri paſſiani vocantur q: patrem paſſum dicūt.
¶ Sabelliani ab eodem noeto pullulaſſe dicū
tur. cuius diſcipulum perhibent fuiſſe ſabelli/
um. ex cuius noīe innotuerunt. Unde ⁊ ſabel/
liani vocati. Hi vnam perſonam patris: ⁊ filij
⁊ ſpiritusſācti aſtruūt. ¶ Arriani ab arrio Ale
xandrino presbytero orti ſunt. qui coeternum
patri filium non agnoſcens diuerſas in trini/
tate ſubſtantias aſſeruit. Contra illud quod ait
dominus. Ego ⁊ pater vnuꝫ ſumus. Macedo
niani a macedonio epo ſunt dicti: negātes de/
um eſſe ſpiritumſanctum. ¶ Apollinariſte ab
apollinari vocati dicentes chriſtum corpus tā
tummodo ſine anima aſſumpſiſſe. Antidico//
marite appellati ſunt. eo ꝙ marie virginitati
contradicunt aſſerentes eam poſt chriſtum na
tum viro ſuo fuiſſe commixtam. ¶ Melangi
nominati. ideo tale nomē accepere. q: angios
grece vas dicitur. Aſſerunt enim ſic eſſe in pa/
tre filium. tanqꝫ vas minus intra maius vas.
¶ Patriciani a quodaꝫ patriciano nuncupa/
ti ſunt qui ſubſtantiam humane carnis a dia//
bolo conditam dicunt. ¶ Coliciani a quodaꝫ
colicio nominati. qui dicunt deum non facere
mala. contra illud quod ſcriptum eſt. Ego do//
minus creans malum. ¶ Floriani a floriano
qui econtrario dicunt deum creaſſe mala. con
tra hoc quod ſcriptum eſt. Fecit deus bona.
¶ Donatiſte a donato quodam aphro nuncu/
pati ſunt. qui de numidia veniens totam pene
aphricam ſua perſuaſione decepit aſſerens mi
norem patre filium. filio ſpiritumſanctum. re/
baptizans catholicos. ¶ Bonoſiani a bonoſo
quodam epo exorti. quo chriſtum filium ſuuꝫ
dei adoptiuuꝫ nō proprium aſſerit. ¶ Circūcel/
liones dicti eo ꝙ agreſtes ſūt quos ſcotopicas
vocāt ſupradicte hereſis habētes doctrinā. Hi
amore martyrij ſemetipſos perimūt vt violen
ter de hac vita decedētes martyres nominentur.
¶ Priſcillianiſte a priſcilliano vocati qui in hi/
ſpania ex errore gnoſticorū ⁊ manicheoꝝ per/
mixtum dogma compoſuit. ¶ Luciferiani a lu/
cifero ſirinie epo orti. qui epos catholicos: qui
inſtāte perſecutione perfidie arrianoꝝ ꝯſentientes
erāt. ⁊ poſtea correcti redire in cathedram ele/
gerūt: dānantes ſiue qđ crediderūt: ſiue quod
crediſſe diſſimulauerūt quos eccl'ia catholi/
ca materno recepit ſinu tanqꝫ petrum poſt fle/
tum negationes. lꝫ poſtea ab eccleſie colone re
ceſſerint ⁊ cū ipſo lucifero auctore ſuo qui ma/
ne oriebat eadem meruerūt. ¶ Iouinianiſte a
Iouiniano quodam monacho dicti aſſerentes
nullam nuptaruꝫ ⁊ virginū eſſe diſtātiam: nul/
lūqꝫ inter abſtinētes ⁊ ſimpliciter copulatos eē
diſcrimen. ¶ Eluidiani ab eluidio nominati. qui
dicūt poſt xp̄m natuꝫ alios Marie filios de vi
ro Ioſeph peperiſſe. ¶ Paterniani a paterno quo/
daꝫ exorti. qui inferiores vires corporis a diabo
lo factas opinant. ¶ Arabici nūcupati eo ꝙ in
arabia exorti ſunt. dicētes aiam cum corpe mo
ri. atqꝫ in nouiſſimo vtrūqꝫ reſurgere. ¶ Ter/
tullianiſte dicti a tertulliano presbytero aphricane p/
uincie ciuitatis carthagin. dicētes aīam imor
talem eſſe. ſed corpeam pdicātes. ⁊ aīas pctōꝝ
hoīum poſt morteꝫ in demones verti putātes.
¶ Teſſereſedecade ideo dicti ꝙ quartadeci//
ma luna paſcha cum iudeis obſeruādo ꝯtēdūt
Nam teſſera quatuor deca decē ſigt. Uictages
a ſomno nūcupati. eo ꝙ vigilias noctis reſpu/
ant ſupſtitionē eſſe dicentes iura temerari diui
na. que noctē ad requiem tribuūt. ¶ Pelagia
ni a pelagio monacho exorti. Hi liberꝫ arbitri/
um diuine grē anteponūt dicētes ſufficere vo/
lūtatem ad implēda diuina iuſſa. ¶ Neſtoria/
ni a neſtorio ꝯſtātinopo. epo nūcupati. q b. vir
ginem Ma. nō dei: ſed hoīs tm̄modo aſſeruit
mrēm vt aliaꝫ pſonam carnis aliā faceret diui/
nitatis. nec vnum xp̄m in verbo ⁊ carne credi/
dit. ſed ſeparatim atqꝫ ſeiūctim alterꝫ filiū dei:
alium hoīs pdicauit. ¶ Euticiani dicti ab eu/
ticio ꝯſtātinopolitano abbate qui xp̄m poſt hu
manā aſſumptionē negauit exiſtere de duab⁹
naturis. ſed ſolā in eo diuinā aſſeruit eſſe nāꝫ.
¶ Acephaliſte dicti. i. ſine capite. Nullus eniꝫ
hoꝝ reperitur auctor a quo exorti ſunt. Hi triuꝫ
chalcedonēſiuꝫ capitoꝝ impugnatores duarū
in xp̄o ſbaꝝ pprietatem negāt ⁊ vnā in eius p/
ſona pdicāt. ¶ Theodoſiani ⁊ gaianite appel
lati a theodoſio ⁊ gaiano. qui tpibus iuſtinia//
ni pncipis in alexandria. ppli peruerſi in electio/
ne vna die ordiati ſunt epi. Hi errores euticis

⁊ diaſcoꝛū ſectātes chalcedoneñ. ꝯcil. reſpuūt.
⁊ ex duabus vnam in chꝛiſto nāam aſſerūt quaꝫ
theodoſiani coꝛruptam gaionite incoꝛruptam
ꝯtemnunt. ¶ Gnoite ⁊ tritoite a theodoſianis
exoꝛti ſunt ex quibus gnoite ab ignoꝛantia di/
cti. qꝛ ꝓpter ꝑuerſitateꝫ ex qua oꝛti ſunt id adij/
ciūt. ꝙ chꝛiſti diuinitas ignoꝛet. que ſunt ſcri/
pta futura de die ⁊ hoꝛa nouiſſima. ¶ Tritoi/
te vō vocati eo ꝙ ſicut tres ꝑſonas in trinitate:
ita ꝗ ꝫ tres aſſerūt deos eſſe. cōtra illud qđ ſcri/
ptum eſt. Audi iſrael dñs deus tuus vnus eſt.

¶ Sunt ⁊ alie here/ .§.i.

de here ſib⁹ ſine noſe.

ſes ſine auctoꝛe ⁊ ſine noſbus: ex quib⁹ alique
putāt trinum eſſe deum. alie chꝛiſti diuinitatē
paſſibileꝫ eſſe dicūt. alie chꝛiſti de patre natiui/
tati in tēpoꝛe initium tpis dant. alie liberatio/
nem hoīum apud inferos factam chꝛiſti deſcē/
ſionem nō credūt. alie aīam imaginem dei ne/
gāt. alie aīas ꝯuerti in demones ⁊ in quecūꝗ
aīalia exiſtimāt. alie de mundi ſtatu diſſentiūt.
alie innumerabiles mūdos opinanꝰ. alie aquaꝫ
deo coeternam faciūt. alie nudis pedibus am/
bulāt. alie cum hoībus non māducāt. He ſunt
hereſes aduerſus catholicam fidem exoꝛte: ab
aplīs ⁊ ſanctis patribus vel ꝯcilijs dānate. que
dum in ſe multis erroꝛibus diuiſe inuiceꝫ ſibi
diſſentiūt: cōmuni tñ noīe aduerſus eccleſiam
dei ꝯſpirāt. ſed ⁊ quicūꝗ aliter ſanctaꝫ ſcriptu
raꝫ intelligit ꝗꝫ ſenſus ſpiritusſancti flagitat a
quo ſcripta eſt: lꝫ de ecclia non receſſerit: tñ he/
reticus appellari poteſt. Has oēs hereſes Ar//
chidiaconus in roſario ſup. d. c. quidaꝫ. repꝛo/
bat bꝛeuiter per canones in diuerſis. c. annota/
tos. Sed ⁊. b. Thom. in li. ꝯtra gentiles plures
ex dictis hereſibus efficaciſſimis rōnibus con/
futat in diuerſis libꝛis. ⁊ c. ¶ Dicit autem be.

cur de⁹ pmittit heretí//cos eē.

Augu. Ideo diuina ꝓuidentia multos diuerſi
erroꝛis hereticos eſſe ꝑmittit: vt cum interro/
gant nos ea que neſcimus ſic diſcutiamus pi//
griciam ⁊ diuinas ſcripturas cupiamus. Pro
pterea aplſ ait. j. Coꝛinth. xj. vt ꝓbati manifeſti
fiant. Hi aūt a deo ꝓbati ſunt qui bene poſſunt
docere. Hec ille. q. e. c. vlt. Iteꝫ de ꝯſe. di. ij. ego
berēgarius. Repꝛobatur ibi erroꝛ ipſius berē/
garij qui aſſerebat in ſacramēto altaris nō eſſe
realiter ⁊ veraciter coꝛpus ⁊ ſanguineꝫ chꝛiſti
ſed tm̄ vt in ſigno. ſicut dicitur: petra erat chꝛi/
ſtus. nō re: ſed ſignificatione ⁊ figura. Queꝫ er
roꝛem vt hereſim abiurauit ⁊ anathematizauit
coꝛā Nicolao papa in ſynodo. cxiij. epoꝝ ro/
me: ⁊ ꝯfeſſus eſt tenere qđ ꝯfitetur ecclia veruꝫ
ſ. chꝛiſti coꝛpus eſſe in altari poſt ꝯſecrationeꝫ.
ſcilicet ſub illis ſpeciebus panis ⁊ vini.

¶ In decretalibus .§.ij.

repꝛobātur hi erroꝛes ſeu hereſes. Pꝛimo ab/
batis Joachim. extra de ſumma tri. ⁊ fi. ca. dā/
namus. Hic Joachim fecit libellum cōtra Pe/
trum lōbardum pꝛo eo qđ dicit in. j. ſen. Que/
daꝫ ſūma res eſt pater: filius ⁊ ſpūſſanctus. ⁊ il
la nō eſt generās nec genita: nec ꝓcedēs. appel
lans ex dictis verbis ipſum Petrū hereticuꝫ ⁊
inſanum eo ꝙ nō tam trinitateꝫ ꝗꝫ quaternita/
tem aſtruebat in deo. videlꝫ tres ꝑſonas ⁊ illaꝫ
cōem eſſentiam quaſi quartā manifeſte pꝛote/
ſtans: ꝙ nulla res eſt que ſit pater ⁊ filius ⁊ ſpi/
ritusſanctus. Quis concedat ꝙ pater ⁊ filius ⁊
ſpūſſcūs ſint vna eēntia: vna ſubſtātia: vna na/
tura. Unitatē huius nec verā ⁊ ꝓpꝛiaꝫ: ſed qua
ſi collectiuā ⁊ ſilitudinariam eſſe fateꝰ. quēad/
modum dicunꝰ multi hoīes vnus populus: et
multi fideles vna ecclia. ⁊. ſ. Nos auteꝫ inquit
Inno. iij. ſacro appꝛobante cōcilio credimus ⁊
ꝯfitemur vna cum petro: ſ. ꝑfato ꝙ vna quedā
ſūma res eſt incōpꝛehēſibilis quidē ⁊ ineffabi/
lis pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſcūs. tres ſimul ꝑſone ac
ſigillatim quelibet earūdē. ⁊ ideo in deo ſolū
modo trinitas eſt non quaternitas. qꝛ quelibet
triuꝫ ꝑſonaꝝ eſt illa res. ſ. ſba eſſentia ſeu natu/
ra diuina: que ſola eſt vniuerſoꝝ pꝛincipiū: ꝑ/
ter ꝙ aliud inueniri nō pōt. ⁊ illa res nec eſt ge
nerās nec genita nec ꝓcedens: ſed eſt pater qui
generat. filius qui gignit. ſpūſſcūs qui ꝓcedit
vt diſtinctiones ſint in ꝑſonis: vnitas in natu/
ra. Nec eſt h vnitas in diuinis ſicut in huma/
nis: vt dicebat Joachim. naꝫ cum xp̄s ait de fi/
delibus vt ſint vnuꝫ ſicut ⁊ nos vnum ſumus.
Pꝛima eſt vnitas charitatis in gr̄a. hec eſt fide
liuꝫ. Scđa que eſt in ꝑſonis diuinis eſt vnitas
idētitatis in natura quēadmodum ⁊ alibi ipſa
veritas ait. Eſtote vos ꝑfecti ſicut ⁊ pater veſter
celeſtis ꝑfectus eſt. i. eſtote ꝑfecti ꝑfectione gr̄e
ſicut pater veſter eſt ꝑfectus ꝑfectione nature.
Ut heretica ergo dānaꝰ ſniā Joachim. non tñ
ipſe hereticus iudicaꝰ. qꝛ oīa ſcripta ſua ſuppo
ſuit iudicio ecclīe coꝛrigenda. ¶ Repꝛobaꝰ
etiā doctrina impij amalrici vt heretica ⁊ inſa
na. extra de ſum. tri. ⁊ fid. ca. dānamus. Huius
erroꝛes ibi nō ponunꝰ: ſed repꝛi in aliquo libel
lo fuiſſe tales: vꝫ ꝙ idee in mēte diuina creant
⁊ creanꝰ. Scđs ꝙ dicit deus finis oīum pꝛo eo
ꝙ oīa ſunt reuerſura ad ipſum in vnuꝫ indiui/
duum imutabile ⁊ firmū. Tertius ꝙ deus non
videꝰ in ſe: ſed in creaturis ſicut lumen nō in
aere. Quartus ꝙ ſi Adam nō peccaſſet nō fuiſ
ſet diſtinctio ſexus: ſed fuiſſet multiplicatio ho
minuꝫ ſicut angeloꝝ. Quintus ꝙ ꝯſtitutus in
charitate nullum pctm̄ cōmittit. ¶ Iteꝫ extra
de here. deſcribunꝰ quedam ſecte hereticoꝝ ⁊
repꝛobanꝰ. Dicit enim ibi Greg. ix. Excōmuni/
camus ⁊ anathematizamus vniuerſos hereti/

errores abbis ioachiꝫ dānanꝰ

errores amalrici ſimul ſunt dānantur

coſ:catharos:patharenos : paupes de lugdu/
no:paſſaginos:ioſephitos : arnardiſtas:ſphe/
rouiſtas:ꝛ alios quibuſcūq; noīb9 cenſeāt:
facies quidē hñtes diuerſas caudas.tñ adinui
cez colligatas:q: de vanitate ꝑcedūt in idipm.
¶ Paupes de lugduno habebāt plures erro/
res . Et iter ceteros ꝙ in nullo caſu licet iurare
etiam dicēdo veritatē. Item ꝙ nō lꝫ etiā iudici
occidere malefactoꝛē. Item ꝙ nō poteſt bonus
ſaluari tenēdo fidez romane eccl'ie. Item ꝙ ma
lus ſacerdos nō pōt ꝯſecrare. Item ꝙ eccl'ia de
fecit tēpoꝛe Silueſtri. Et plures alij erroꝛes. Et
in.c.ad abolēdam. dicit Lucius terti9. Uniuer
ſos qui de ſacramēto coꝛpis ꝛ ſanguinis chꝛi/
ſti vel de baptiſmo vel peccatoꝝ cōfeſſione: aut
de mr̄imonio aut alijs eccliaſticis ſacramentis
aliter ſentire aut docere nō metuūt:ꝙ̄ ſacroſcā
romana eccl'ia ꝑdicat ꝛ obſeruat vinculo ppe//
tui anathematis innodamus. Ubi nota ſm̄.b.
Tho.in.iiij.ꝙ lꝫ Gra.in decre.de pe.di.j.in fi.
Et Magiſter ſen.in.iiij.mouētes qōnez. Utrū
ꝯfeſſio vocalis peccatoꝝ que fit ſacerdoti in ſa/
cramēto penitētie ſit neceſſaria ad ſalutem vel
ſufficiat ſola ꝯtritio pon.it opi.pꝛo ꝛ ꝯtra indu
cētes rōnes demuz dimittēs inſolutā ꝛ in ar
bitrio legētis.tñ poſtꝙ̄ eſt decretū per eccliam
ꝛ mādatum ꝯfeſſionē debere fieri ſacerdoti ꝓ/
pꝛio annuatim.extra de peni.ꝛ re.omnis.per/
tinaciter tenere nunc ꝙ non ſit neceſſaria con/
feſſio vocalis eſſet hereticum.

¶ In libꝛo ſexto .§.iij.

decretaliuz.extra de ſum.tri.ꝛ fi.ca.j.dānāt er/
roꝛ dicētium ſpm̄ ſctm̄ ꝑcedere a pr̄e ꝛ filio vt a
duobus ꝑncipijs ꝛ duabus ſpirationib9. Et dꝛ
ibi. Fideli ꝛ deuota ꝓfeſſione fatemur ꝙ ſpūſ/
ſcūs eternalr̄ ꝑcedit ex pr̄e ꝛ filio:non tanꝙ̄ ex
duobus ꝑncipijs : ſed ex vno ꝑncipio. nō dua/
bus ſpirationibus:ſed vnica ſpiratiōe. Ad idē
dicit Magiſter.j.ſen.di.xix. Fatēduz eſt pr̄em
ꝛ filiū vnū ꝑncipiuz eſſe ad ſpm̄ ſcm̄ nō duo ꝑn
cipia. ꝛ ſicut pater ꝛ filius eſt vnū ꝑncipiū quo
ad ſpm̄ ſcm̄. ita pater ꝛ filius ꝛ ſpūſſcūs eſt vnū
ꝑncipiū quoad creaturā oēm foꝛmandā vel re/ rroꝛ
foꝛmādam. ¶ Repꝛobat hic ꝛ erroꝛ antiquus ꝛcoꝝ
grecoꝝ dicētiū ſpm̄ ſcm̄ ꝑcedere a patre:ſed nō pꝛo//
a filio.cuius ꝯriū habet in ſymbolo vbi dꝛ.qui tur
ex patre filioꝙ̄ pꝛocedit. Et didimus dicit ma/
gnus doc.grecoꝝ.de ꝯſecra.diſ.v.ſaluatoꝛ. Et
multi alij doc.antiqui ꝛ ſancti grecoꝝ.ꝛ indu/
cit Magr̄ ſen.in.j.ꝑcipue. Baſilius magnus
ad euoniū hoc erroꝛe dānabili ꝛ hereſi detenti
ſunt greci annis ſexcētis.ꝛ vltra quotidie ma/
gis deficiētes in ſapiētia : in potētia tp̄ali:ꝛ in
ꝓbitate vite. Et poſtꝙ̄ ſeparauerunt ſe ab obe/
diētia ꝛ fide romane eccl'ie ſtatuētes papam et
imꝑauerunt nunꝙ̄ aliquis ex eis claruit mira/
culis.ꝛ merito q: deus qui eſt auctoꝛ miraculo
rū:nō vult falſitatē eoꝝ ꝛ hereſim opibus ſuis
miraculoꝝ appꝛobare. demum anno dñi. M.
cccc.xxxviij.in concilio gn̄ali celebꝛato flo:ētie
ſub Euge.pa.iiij.in ꝯſiſtoꝛio publico in ꝯuētu
ſctē Marie nouelle. venientes doc.grecoꝝ de
partibus ſuis cum imꝑatoꝛe ſuo ꝛ pōtifice ſuo
diſputata materia huius iter grecos ꝛ latinos
nr̄os per fidelē interꝑtem vtriuſꝙ̄ lingue. Ar/
guēte magiſtro Jo.de mōte nigro oꝛdinis pr̄e
di.ꝛ r̄ndēte quodam marimo doc.grecoꝝ epō
epheſino.ꝯuicti ſunt greci ex libꝛis doc.ſuoꝛū
ꝑmaxime Baſilij de erroꝛe ſuo. vnde demum
reducti ad veritatem fidei confeſſi ſunt nobiſ/
cum ſpiritum ſanctum pꝛocedere a patre ꝛ fi//
lio. vt dicitur in ſymbolo.

¶ In cle.de ſum. .§.iiij.

trini.ꝛ fi.ca.dānāt aliqui erroꝛes. Pꝛimo vi/
delicet dicētiuz ꝙ aīa rōnalis nō eſt foꝛma coꝛ
poꝛis humani per ſe ꝛ imediate. Scd̄o dicen/
tium ꝙ chꝛiſtus nō erat moꝛtuus:qū de' latere
eius perfoꝛato exiuit ſanguis ꝛ aqua. Joh.xix.
Tertio dicētium ꝙ pueris ꝛ adultis in baptiſ/
mo nō confertur gratia ꝛ virtutes. Itez in Cle/
mē.de vſu.ex graui.determinatur ꝙ que per/
tinaciter aſſeuerat vſuram non eſſe peccatuz ꝛ
damnabile:hereticus eſt habendus ꝛ vt here/
ticus perſequendus. ¶ Item in titu.de heret.
ca.ad noſtram.repꝛobantur erroꝛes begardo/ Begar
rum qui videntur habuiſſe oꝛiginem in Ale/ doꝛū et
mania. Et ſunt vi. Pꝛimus eſt ꝙ homo in hac begui//
vita tm̄ poteſt acquirere perfectionis ꝙ impec narū er
cabilis fiant.nec vltra in gratia poteſt pꝛofice/ roꝛes re
re. Secūdus eſt ꝙ nō opoꝛtet eum qui ad talez pꝛobāt
gradū perfectionis venerit ieiunare : quia tūc
ſenſualitas eſt rationi ſubiecta. Tertius eſt ꝙ
habens talez gradum perfectionis nō ſubijci/
tur humane auctoꝛitati vel obediētie:nec tene
tur ad aliqua pꝛecepta eccleſie. Quartus ꝙ via
toꝛ in via poteſt eſſe ita beatus ſicut ſanctus in
pr̄ia. Quintus ꝙ quelibet intellectualis natu
ra ſeipſa naturaliter eſt beata.nec indiget ali//
quo lumine gloꝛie ipſam eleuāte ad vidēdum
deum eoꝙ̄ fruenduz. Sextus eſt ꝙ exercere ſe
in actibus virtuoſis eſt hominis imꝑfecti.per
fectus autē licētiat a ſe virtutes. Septimus eſt
ꝙ oſculum mulieris eſt moꝛtale. Cum ad hoc
non inclinet natura:ſed actus carnalis non eſt
peccatum.cum ad hoc inclinet natura : maxi//
me cum de hoc tentatur. Octauus eſt ꝙ in ele
uatiōe coꝛpoꝛis chꝛiſti perfectus homo nō de/
bet aſſurgere vel ei reuerentiam facere:q: im/
perfectionis eſt ſi a puritate ꝛ altitudine contē
platiōis ſue deſcēdat ad hoc ꝙ circa myſteriuz

ſacramenti euchariſtie: aut circa paſſionez hu/
manitatis chriſti aliqua cogitaret. Omnes hi
articuli pro hereſi habentur ⁊ damnantur ibi.
⁊ rationes ibi potes videre in glo.

In extrauagan/ .§.v.

tibus etiam reprobantur vt hereſes quidã er/
rores. ⁊ primo in extrauaganti bñdicti que in/
cipit. Bñdictus deus in donis ſuis. reprobat
error dicẽtium ꝙ nullus videt diuinam eſſen/
tiam: vel eſt perfecte beatus ante diem iudi/
cij. Item ꝙ aĩe decedentes in mortali peccato
non imediate ad inferna deſcendunt. Item ꝙ
non oẽs hoĩes in die iudicij ante tribunal xp̃i
cum ſuis corporibus apparebũt: reddituri de
factis ꝓprijs rõnem: vt recipiant ſm ea q̃ geſ/
ſerunt penã vel premium. Hec omnia ibi. Itẽ
in extrauaganti Joh. xxij. que incipit. dudum
ad audientiã reprobantur vt hereſes errores
Petri de corbaria Johan. ⁊ Michelini ordi/
nis minorꝝ: qui ꝑtinaciter aſſeuerabant: ꝙ Pe
trus apl'ſ non fuit magis caput eccleſie q̃ʒ qui
libet apl'oꝝ. ⁊ ꝙ xp̃s nullum vicarium in eccle
ſia dereliquit vel caput. Et ꝙ papa non habet
corrigere ⁊ punire: inſtituere vl' deſtituere im/
peratorem ꝯtra que eſt ꝯſtitutio. de ſen. ⁊ re iu.
paſto. in cle. Item dixerũt ꝙ oẽs ſacerdotes cu
iuſcũqʒ gradus exiſtant ſunt equalis auctori/
tatis p̃tatis ⁊ iuriſditionis: inſtitutione chriſti
Et ꝙ vnus plus habeat alio: hoc eſt ab impera
tore: qui etiam põt hoc reuocare. Item ꝙ nec
papa nec tota eccleſia põt punire quenqʒ puni
tione coactiua: niſi hoc habeat ab imperatore.
Que ſunt ꝯtra ea que habent diſt. xcvj. per to.
⁊. ij. q. vj. decreto. ⁊ extra de iudic̃. nouit. ⁊ de
ſo. cõpe. c. vlt. li. vj. Iſte Petrus de corbaria fu
it factus antipapa tp̃e huius Joh. xxij. ad ordi
nationem Ludouici imperatoris ſciſmatici ⁊ de
poſiti ab impio. Et ab eo antipapa coronatᵘˢ ẽ.
Sed poſtea captᵘˢ dictus Petrus antipapa: et
ductus ad Joh. xxij. Auinioni ꝯfeſſus errorez
ſuum: in carcere vitam finiuit. Item in qua
dam alia extrauaganti que incipit. qꝛ quorun
dam. reprobat hereſis quorũdam dictorũ de
paupere vita. dicẽtiũ duas eſſe eccleſias. vna
carnalis que viuit in delitijs: cui preeſt myſti/
cus antichriſtus papa. Alia v̓o eccl'ia ſpũalis:
que ſeruatur in eis. Scd̃o ꝙ papa Romanus
non põt aliquid facere vel immutare ſup̃ regula
beati Franciſci. nec ꝙ eſt per alios predeceſſo/
res determinatum ꝑtinens ad clauem ſciẽtie.
Tertio ꝙ nullus prelatus habet p̃tãtem ſuper
ſubditos. Quarto ꝙ nullus apl'oꝝ habuit co/
gnitionem de chriſto ante aſcenſionẽ. Quinto
ꝙ ſacerdos exiſtens in mortali non conficit eu
chariſtiam. Sexto ꝙ nullus conſeruauit euan
gelium poſt chriſtum ⁊ matrem eius ⁊ apoſto
los: niſi beatus Franciſcus. Et qui ſm̃ regulã
eius viuunt ⁊ plura alia fatua. Item in ex/
trauaganti Jo. xxij. qui fuit circa annum dñi
M. cccxxx. que incipit. ita quorundaʒ. Et alia
que incipit. qꝛ inter nõnullos. determinat pro
hereſi habenda opinio eoꝝ qui dicunt fraticel
li ſeu fratres de opinione dicentium chriſtum
nil habuiſſe cum apoſtolus proprium: nec in
particulari: nec in cõmuni etiam rerum mobi/
lium. ſed ſolum nudum vſum facti eorum qui
bus vtebatur ſibi conceſſis per elemoſynã vel
alium modum. cum tñ Joan. iiij. dicatur ꝙ di/
ſcipuli eius iuerant in ciuitatem ad emendum
cibos. Et Joan. xiij. ꝙ Judas habebat loculos
que tñ ipſe exponunt extorte. Hec peſtis multũ
viguit in marchia anchonitonia ⁊ lõgo tempo
re nec florẽtia fuit ab ea libera. Adhuc pollu/
lat talis hereſis: etſi multũ debilitata ſit. Mul
ti pertinaces in dicta opinione fuerunt cõbuſti.
Anno domini. M. cccc. xlix. Fabriani ⁊ Florẽ/
tie ⁊ vnus anno ſequenti. Nec oſtenderũt aliq̃
miraculum vllo tempore. niſi icineratione cor/
porum ex igne. Falſitas autem huius erroris
oſtenderur in ſe. ti. ca. de conſilio paupertatis.
Fuerũt etiam tres ſecte hereticorũ. ſcilicet
albanenſium bagnolenſium: ⁊ cõcordẽtium. q
in multis erroribus eorum peſſimis conueni/
unt licet in paucis diſcordẽt. Hi dicunt ꝙ ſunt
duo principia: vnum penitus bonum: aliud pe
nitus malum: ⁊ ꝙ deus bonus nõ creauit iſta
viſibilia. Item ꝙ deus nõ creat nec ĩfundit no
uas animas. Item ꝙ chriſtus non habuit no/
ſtras veras penalitates. ⁊ ꝙ non eſt deus. ⁊ ꝙ
non aſſumpſit carnez de virgine. ſed duxit car
nem de celo. ꝙ non fuit verus homo. ꝙ non ve
re comedit: nec fuit paſſus in cruce: nec mortu
us: nec in celum aſcendit: nec reſurrexit vere.
Item ꝙ non eſt reſurrectio corporum. Item ꝙ
⁊ vetus teſtamentum non eſt a bono deo. ⁊ ꝙ
Moyſes fuit malus. ꝙ adam non fuit a deo.
Item ꝙ ante chriſti aduentum non fuerunt ali
qui boni. Item ꝙ baptiſmus nullius eſt effica
cie. Item ꝙ obeſt ſubdito ⁊ ſacramẽto vita ma
la prelatorum. Item ꝙ nullus malus poteſt ẽẽ
epiſcopus. Item ꝙ eccleſia non poteſt aliquid
poſſideri niſi in cõi. ⁊ ꝙ nõ poteſt excõmunica
re: nec debet perſequi malos: nec poteſt facere
conſtitutiones. Item ꝙ ſacramentum altaris ⁊
extreme vnctionis nihil eſt. Et ꝙ peccatum ori
ginale nihil eſt. Et ꝙ peccatum non eſt a libero
arbitrio. ⁊ ꝙ non poteſt quis penitere poſt pec
catum. Item ꝙ infernus vel purgatorium ni/
hil eſt. Item ꝙ bonus deus viuificat ⁊ non oc/
cidit. Sed malus deus viuificat ⁊ occidit cor/
pora. Itẽ ꝙ mundus ſemper fuit ⁊ ſemp̃ erit.
Item

Item ꝙ matrimonium malum eſt. item ꝙ non eſt confitendum. item ꝙ vſura non eſt prohibita: ⁊ ꝙ non tenetur quis reſtituere ablata. Item ꝙ homo poteſt dare ſpiritum ſanctum. Et plura alia falſiſſima ⁊ fatua ponunt. ❡ Nota ꝙ ſi iſti albanenſes: ſunt albigenſes contra hos albigenſes miſit Innocē.iij. qui fuit anno domini. M.cc. duodecim abbates ciſtercienſis ordinis cum vno legato ad partes tholoſanas ad predicandum contra eos inquirenduz ⁊ exterminandum. Cū quibus ſe reperit beatiſſimus dominicus primus fundator ordinis predicatorum. qui diu predicauit contra eos ⁊ plurimos ↄuertit. vt habetur in legenda eius. Quadaz die facta diſputatione ſolēni. inter noſtros fideles ⁊ hereticos illos poſt longam concertationem verborum in hoc conuenerunt vtraqꝫ pars fidelium ⁊ hereticorum. vt accenſo igne coram omnibus heretici iactarent libelluz: ſuā doctrinam continentem in ignez. ⁊ beatus dominicus libellum doctrine vere fidei nr̄e quaz predicabat ſimiliter in ignem proijceret. Et cū ius libellus inconbuſtus permaneret. illa vt vera fides acceptaretur. Mira res proijcitur libellus hereticoruz in ignem. ⁊ ſubito comburitur. Proijcitur ⁊ libellus ſancti dominici. Et ter libellus in flammas traditus ter exiuit illeſus penitus. O fides certiſſima: veriſſima. ⁊ omni laude digniſſima: indubitatiſſima chriſtianoruz que tot innumeris ⁊ quotidie declarata doctrinis. ⁊ approbata miraculis. extra quaz nulla eſt fides. ſed perfidia diluuio eterne damnationis extinguenda. ❡ Notanduz etiaz ꝙ iſte peſſimus error aſſerentium duo principia vnū bonorum. aliud malorum ⁊ viſibilium: fuit originaliter hereſis manicheorum qui repullulauit circa annos domini. M.ccl. vel circa in lōbardia. permaxime ⁊ florentiam etiam inſecit in parte. Contra quos ſanctus Petrus martyr ordinis predicatorum ab Innocen.iiij. factus inquiſitor. florentiam purgauit a tali heſi. gladium materialem exercentibus qui ſunt de familia buſſorū occidendo hereticos ⁊ reliquos ſuperſtites expellēdo. Qui beatus Petrus demum ab ipſis hereticis occiſus. ab ipſo Inno. ſanctorum cathalogo eſt aſcriptus veritatem fidei quam predicabat ⁊ ſanctitatem vite eius multis miraculis domino confirmante. ❡ Exinde circa annos domini. M.cclx. quidaz magiſter pariſieñ. dictus Guilhelmus de ſancto amore librum compoſuit contra mendicantes multa mala contra talem ſtatū impingens. Cōcludens non poſſe homines ſaluari in tali ſtatu. Sed contra tales errores ſanctus Thomas de aquino libros edidit. ⁊ omnes illos errores efficaciſſime euacuauit. Propter quod Alexāder.iiij. Guilhelmum illum cum ſuo tractatu reprobauit ⁊ puniuit. ⁊ ordines mendicantiuz plurimum commendauit ⁊ priuilegiis communiuit. ❡ Demuz circa annos domini. M.cccc.xx. exorta eſt hereſis huſſitarum in Boemia. cuius inuentor fuit quidam anglicus natione magnus ſophiſta dictus Hus. Hi multos articulos errorum tenebant. vt ꝙ chriſtus non eēt in ſacramento altaris niſi cum eleuabatur a ſacerdote. Quod etiam nil deberet poſſidere imagines ſanctorum cōburebant. ⁊ multa alia. Miſſus fuit legatus ad eos reducendos a Martino.v. dominus Joan. dominici ordinis predicatorum Cardinalis Raguſinus ⁊ nil potuit ꝑficere. Deinde eo mortuo Cardinalis Placentinus. poſt quem dominus Julianus cardinalis ſancti angeli. qui contra eos valde roboratos multitudine ⁊ dominio non potuit preualere. niſi gladio materiali fidelibus bellantibus et eos expugnantibus. vnde ad nihilum ſunt redacti. ❡ In diluuio igiſ aquaꝝ multarū haꝝ hereſum ad deum homines non approximabunt: ſed elongabuntur a deo reprobati. quia ſuo ſenſui pertinaciter innitētes ſcripturas ſacras male intellexerunt. ⁊ rationes quidem inducere ad oſtendendum fallaciam ipſarum hereſuz nimis eſſet prolixū. Sed ſufficiat vna cōmunis ratio breuiſſima pro omnibus. videlz. quia eoipſo ꝙ ab eccleſia ſacroſancta reprobati ſunt omnes dicti errores ⁊ hereſes iudicate reputandi ſunt errores damnabiles. ⁊ nulli eorum adherendum. Maior eſt enim auctoritas eccleſie in determinationibus eorum que ſunt fidei. omni rationi ⁊ omne auctoritate doctoꝝ. Et ait beatus Auguſtinus apoſtolo non crederem. niſi eccleſia illud approbaſſet: nec licet alicui dubitare de aliqua ſupradictarum hereſuz ꝙ non ſit falſa ⁊ ducens ad damnationem. Uel ꝙ quis poſſit in ea ſaluari ſicut chriſtiani veri in fide Romane eccleſie. Nam vt dicitur extra de hereticis. Dubius in fide eſt infidelis. Et be. Auguſti. dicit in li. de fide ad Petrum. Firmiſſime tene ⁊ nullatenus dubites omnem hereticum vel ſciſmaticum cuz diabolo ⁊ angelis eius eterni ignis incendio participandum niſi ante vite catholice fuerit incorporatus ⁊ reintegratus eccleſie. Et paulopoſt. Omni homini qui catholice eccleſie non tenet vnitatem: neqꝫ baptiſmo: nec elemoſyna quātumcunqꝫ copioſa: nec mors pro chriſti nomine ſuſcepta poterit proficere ad ſalutem. extra de hereticis firmiſſime. Hinc ⁊ Gregori. in libro moraliuz. Quia et ſola catholica eccleſia veritas conſpicitur apud ſe eſſe locuz dominus prohibet. De quo videatur. In petra Moyſes ponitur vt dei faciem contempletur. quia niſi quiſqꝫ fidei ſoli-

De heresi hussitarum in boemia. et eius inventore.

pro / eti.i / cat⁹ / uf. / gull / ni / cto / ore / tra / idi / ico.

ditatem tenuerit diuinam preſentiaꝫ nõ agnoſcit. Et infra. Aqua diluuij archam quidẽ ad ſublimiora ſuſtulit: oẽs aũt quos extra archã inuenit extinxit. xxiij. q. j. q2. Et certe valde mirũ eſt ⁊ in hoc apparet veritas fidei noſtre. quia tot innumere hereſes inſurrexerunt contra veritatem eius vt dimittam de perſecutionibus tyrannorum. Omnes ⁊ hereſes ⁊ perſecutiones defecerunt. ⁊ ipſa ſemper firma pmanet. Quid autem ſit hereſis ⁊ quomodo puniantur heretici. ⁊ de triplici infidelitate. ſcilicet paganorum: iudeorum: ⁊ hereticorum habes in ſecũda parte. tituli vltimi. Et de inquiſitoribus hereticorum ⁊ modo procedendi contra eos. habes in tertia parte. tituli. xviij. de predicatoribus et inquiſitoribus.

¶ De articulis ſeu cõcluſionibus. xiiij. in quibus communiter non tenetur Magiſter ſententiarũ et Gratianus in decreto. Caplm. viij.

PRimus articulus quod charitas qua diligimus deuꝫ ⁊ proximum ſit ſpiritusſanctus et non aliquis habitus creatus. diſtinctiõe. xvij. primi. Nec eſt ſua intentio ꝙ motus dilectionis quo deum diligimus ſit ſpiritusſanctus: ſꝫ ꝙ iſte actus ſit a ſpiritusſancto non mediãte aliquo habitu. ſicut ſunt alij actus virtuoſi. Et hoc propter excellentiam charitatis dixit ſanctus Tho. in prefata diſtinctio. primi ſententiarum. Et in ſecunda ſecunde. q. xxiij. articu. ij. ⁊ in queſtionibus de virtutibus. q. ij. articu. j. eſt cõtra magiſtrum ſententia. Et allegat bea. Auguſti. iij. de doctrina chriſtiana dicentem. Charitatẽ dico motum animi ad fruendum deo. Sꝫ motus animi inquit doc. ſanctus eſt quid creatũ: ergo charitas eſt creatura. Item ſequeretur ꝙ actus charitatis non ſit actus volũtatis. quod eſt impoſſibile eo ꝙ manifeſtam implicat contradictionem. Nam amor de ſui poſitione importat ꝙ ſit actus voluntatis. Quod autem ſequatur hmõi actuꝫ non eſſe voluntatis. patet q̃m ſi ſpiritusſanctus moueat humanã mentem motu charitatis: ita ꝙ ſit mota. ⁊ nullo modo principiuꝫ huiuſmodi actus eſſet quid violentum cum principium ſit extra. ergo non eẽt voluntarium. Item ſi aliquis diceret ꝙ voluntas concurreret vt inſtrumentum ad hunc actum. ſequeretur ꝙ non ſit meritorius iſte act⁹. eo ꝙ inſtrumentũ eſt illud in quo eſt agere vel non agere. cum in eo non ſit principiũ actiuũ. Item ſequeretur ꝙ in iuſtis dormientibus nõ eſſet charitas eo ꝙ non habent motuꝫ dilectionis. Item hoc eſſet ad detrimentum ⁊ nõ ad excellentiam charitatis. q̃m ſequeretur ꝙ habẽs charitatem non eſſet promptus ad operandũ: ſiue cum delectatione. eo ꝙ in voluntate non eſſet forma ſeu virtus. ⁊ tamen hoc in charitatis actu deberet eſſe: quia eſt radix merendi.

¶ Secundus ꝙ termini numerales vt trinus ⁊ vnus ⁊ huiuſmodi: non dicunt poſitionem ſed priuationem tm̃. diſtinctio. xxiiij. quod intelligit ſic. Cuꝫ dicitur. Deus eſt vnus. nihil ponit: ſed priuat multitudinem deorum. Similiter cum dicitur. perſone ſunt tres. excluditur ſingularitas atqꝫ ſolitudo. Sanctus Thomas prima parte. q. xxx. ar. iij. dicit ꝙ hoc prouenit ex eo q2 cum multipliciter dicatur vnum vno modo magiſter accipit. Nam vnum poteſt accipi prout eſt principium numeri ex continui diuiſione cauſati. ⁊ ſic eſt accidẽs: ⁊ non predicatur de eo niſi metaphorice ſicut alie proprietates corporalium. Et poteſt accipi tranſcendẽter. Et ſic vere de deo predicatur ſignificans illam rem de qua predicatur addendo negationem: quia vnum ſignificat rem indiuiſam. vt cum dicitur perſona eſt vna. vnam ſignificat perſonam indiuiſam. ⁊ ſimiliter de aliqo dicatur.

¶ Tertius eſt equalitas ⁊ ſimilitudo nihil ponunt ſed priuant: ſicut termini numerales. di. xxxj. Quod intelligit. quia cum dicitur. pater eſt equalis filio. i. non maior nec minor. Eodeꝫ modo pater eſt ſimilis filio. i. nec diuerſus nec alienus. Sanctus Tho. prima parte. q. xlij. ar. j. dicit ꝙ filius equalis eſt patri in magnitudine perfectionis. non autem mobilis ita ꝙ poſitiue predicatur. Similitudo etiaꝫ poſitiue predicatur. Nam vnum in quãtitate cauſat equale: ⁊ vnum in qualitate cauſat ſimile. ſicut vnũ in ſubſtantia cauſat idem. vnde ſicut in deo eſt quãtitas perfectionis. ita eſt ibi equalitas. Et idem de ſimilitudine dicatur: q̃m ibi nõ eſt qualitas que eſt accidens ſed perfectio dei ſiue diuina ſꝫm quam diuine perſone dicuntur ſimiles.

¶ Quartus articulus ꝙ premium in angelis preceſſit merita. diſtin. v. in. ij. ſenten. Sanctus Tho. ibideꝫ. ⁊ j. parte. q. lxij. articulo. iiij. dicit ꝙ ſoli deo beatitudo perfecta eſt naturalis. cuilibet autem creature non eſt naturalis ſꝫ vltimus finis. Quelibet autem res per ſuaꝫ operationem ad vltimum fineꝫ pertingit: que quidem operatio in finem ducens. vel eſt factiua finis quando finis non excedit virtutem eius quod operatur propter finem ſicut medicatio eſt factiua ſanitatis vel eſt meritoria finis: quãdo finis excedit virtutem operantis ſicut ẽ beatitudo. Unde angeli poſt primum actum charitatis quo beatitudinẽ meruerunt ſtatim beati fuerunt.

¶ Quintus ꝙ nihil de cibis tranſit in veritatem humane nature. diſtin. xxx. in co. ij. ſen. Sanctus Tho. prima parte. q. [illegible] ar. pe nul. dicit ꝙ eiuſdem rationis eſt ꝙ aliqua ſor

ma poſſit fieri in aliqua materia ⁊ poſſit ꝓpriā materiā deſerere: quia omnia generabilia ſūt corruptibilia ⁊ econuerſo. Manifeſtum eſt autem ꝙ anima humana poteſt deſerere propriā materiam. ergo poteſt fieri in alia materia. Itē multiplicatio materie vel eſt ſm quantitatē tm̄ vel in rarefactione. vel ſm ſubiectū materie. ⁊ hoc vel per creationem. vel per conuerſionē: Non per creationem. q: ſm bea. Grego. omia ſunt ſimul creata ſm materiam. ergo per conuerſionem alimenti in veritatem humani corporis. Unde phs dicit ꝙ alimentum nutrit inquātum eſt potentia caro. ¶ Sextus ꝙ ſemen eſt de ſubſtantia patris. di.c.ſ.xxx.iij eodeꝫ.ij. ſen: Sanctus Tho. prima parte.q.vi.arti. vlti. dicit. q: cōmune habet ſe ad determinatum vt imperfectum ad perfectum. Alimentum autē primo accipit quandam virtutem cōmuneꝫ reſpectu omnium partium corporis. ⁊ in fine determinatur ad hanc vel illam. Unde ſi retineret naturam eius a quo reſoluitur: tunc iaꝫ eēt recedens a natura generantis. q: in via corruptionis exiſtens. ⁊ ſic non haberet virtuteꝫ cōuertendi aliud in ſimilem naturā. ſi vero retineret virtutem eius a quo reſoluitur. tunc cuꝫ eſſet ↄtractum ad determinatam partem agentis: non eſſet mouens ad naturam totius generandi: ſed partis. ⁊ ſic non generaret completum in natura ſed imperfectuꝫ. ¶ Septimus articulus ꝙ anima humana ſeparata a corpore ſit perſona diſtin.v.iij. ſentē. Sanctus Tho. ibideꝫ dicit ꝙ hoc conſonat opinioni platonis qui poſuit ꝙ homo non eſt aliquid conſtitutuꝫ ex anima ⁊ corpore: ſꝫ eſt anima corpore induta. Sed hec opinio ſtare nō poteſt. q: ſic anima corpori accidentaliter adueniret. ⁊ ex eis nō fieret vnum per ſe. Unde hoc nomē hō de cuius intellectu eſt anima ⁊ corpus: non ſignificaret vnum per ſe ſed per accidens. Et ſic non eēt in genere ſubſtātie. ¶ Octauus articulus ꝙ xp̄s in triduo quo anima a corpe fuit ſeparata fuit hō. di.xxij. eiuſdē tertij. Sanctus Tho.iij.pte. q.vlti.ar.iiij. dicit ꝙ mors ꝓuenit ex ſeparatione aie a corpore. Cū igiẜ aīa xp̄i a corpore fuerit ſeparata. igiẜ xp̄s mortuus fuit. ergo nō fuit hō ſed hō mortuus. Magiſter ſniaꝝ aūt credidit ꝙ ſiue ſint coniuncta aīa ⁊ corpus ſiue nō. aliō eſt homo qđ eſt falſuꝫ. q: vt dicit bea. Tho.j.p. q.lxxv.ar.iiij. Illud eſt hō qđ operationes hominis operaẜ. Cū igitur ſentire ſit operatio hominis: ⁊ in triduo nō fuit ſentire. igiẜ non fuit hō in illo triduo. ¶ Nonus articulus ꝙ ſacra veteris legis nullo mō iuſtificabant: etiam ex charitate facta. di.j.iiij.ſen. Sanctus Tho. ibidem dicit. Abſurdum eſt ꝙ labores ſanctoꝝ in hmōi ſacris deo accepti nō fuerint. ⁊ ꝙ opus virtutis poſſit eſſe non meritoriū. ⁊ iō tenetur coiter ꝙ vſus eorum meritorius eſſe poterit ſi ex charitate factum fuiſſet. Aliqui tn̄ excuſant magr̄m dicētes ꝙ intellexerit de opere opatorꝫ operatio ex charitate facta meritoria eſſet. ¶ Decimus articul⁹ ꝙ baptizati baptiſmo Joannis non ponētes ibi ſpē nō rebaptizabātur. di.ij.eiuſdem. Sanctus Tho. ibidē dicit ꝙ opinio magrī videtur fuiſſe ꝙ qui referebāt Joānis baptiſmū ad xp̄ꝫ ex grā xp̄i ⁊ baptiſmo Joannis fiebat q̄ſi vnuꝫ qđ. ⁊ ideo nō indigebāt niſi manuuꝫ impoſitione ad ſuſceptioneꝫ ſpūs ſancti. Sꝫ q: ſacramēta noue legis ex ōpe operato efficaciaꝫ habent. Iō videẜ ꝙ ſpes ⁊ fides illius qui baptiſmum ſuſcipit: nihil faciat ad ſacr̄m: quāuis poſſit facere ad rem ſacramenti impediēdam vel ꝓmouendam. Unde neceſſe erat baptiſmo xp̄i baptizari. maxime q: in Joānis baptiſmo forma debita baptiſmi non erat. vnde oportebat iterari: q: hoc eſt generale in omnibus ſacramētis: cuꝫ deficit aliquid qđ eſt de ſubſtātia ſacri. Et ↄfirmatur dicto beati Augu. ſup Joāneꝫ. omel.v. dicentis. Qui baptizati ſunt baptiſmo Joānis nō eis ſufficit. ¶ Undecimus articulus ꝙ deus potuit cōicare potētiam creandi creature. diſtin.v.eiuſdē. Sanct⁹ Tho. ibidē dicit ꝙ potētia creandi creature cōmunicari non pōt. q: ipſam traheret vltra ſuaꝫ ſpeciem. Nam cuꝫ creatio ſit opus infinite potentie: creature cōmunicari non pōt cuꝫ ipſa ſit finita. Item creatori debetur latria: ſed hoc nō poteſt creature communicari. ergo nec creare. ¶ Duodecimus articulus ꝙ heretici preſciſi ⁊ ſciſmatici ſuſpenſi et degradati: cōſecrare non poſſunt. diſtin.xiij. Sanctus Tho. ibidē. ⁊ .iiij. parte. q.lxxxij. arti.vij. dicit. ꝙ omne illō quod per ↄſecrationem datur: eſt perpetuum. Ideo ſicut baptiſmus qui per ↄſecrationem daẜ nunquam amittiẜ quantūcunqꝫ aliquis in hereſim labatur vel in ſciſma excōmunicationē. ita nec ſacerdotalis ordo aliquo modo amitti poteſt. vt beatus Auguſti dicit ad permenianum. et q: ptās ↄſecrādi ordinē ſacerdotaleꝫ ↄſequiẜ. Iō heretici ⁊ ceteri q in articulo ponunẜ conſecrant. q̄uis ad ſuā ꝑniciē dūmō ſeruēẜ debita forma ⁊ materia. ¶ Tredecimus articulus ꝙ marit⁹ alicuius ſpōſe p ↄſenſuꝫ de p̄ſēti: quā tn̄ nō cognouiſſet: bigamus vocaẜ: ⁊ ad ſacros ordines ꝓmoueri nō pōt. di.xxvij. Sanct⁹ Tho. ibidē dicit ꝙ bigamia cauſat irregularitatē inquātū tollit ꝑfectam ſignificationē mr̄imonij: que ↄſiſtit in ↄiunctione ⁊ aīoꝝ q̄ ſit per ↄſenſum ⁊ in ↄiunctione corpoꝝ. ⁊ iō rōne vtriuſqꝫ opꝫ eſſe bigamiam que irregularitatem facit. vnde per decretalem Innocētij abrogaẜ ei qđ dicit magiſter in lr̄a. videlꝫ ꝙ ſolus conſenſus

per verba de p̄ſenti ſufficiat ad irregularita/
tem inducendaʒ. ¶ Decimuſquart⁹ articulus
ꝙ cognoſcens ſpōſe legitime ſororeʒ poſtremo
nō pōt vxori debituʒ reddē. diſt. xxxiiij. Sc̄d̄ʒ
Tho. ibidē dicit ꝙ vxor nō dʒ puniri pctō viri:
ergo vir tenet̄ reddere debitū vxori petēti. Sʒ
magr̄ ſaluatur qꝛ intendit reddere debitum. ſ.
carnalem copulā qua priuat⁹ eſt quantū eſt ex
pte ſui: q̄uis vxori ius ſuū remaneat ⁊c̄.

¶ In decretis que/ .§.i.

dam ponit Gratianus auctor libri que nō tenē
tur. quedem alia a cōcilijs vel ſummis pontifi
cib⁹ edita que ſunt reuocata ſeu imutata p̄ con
ſuetudinem gn̄alem ꝯ̄riam ⁊ abrogata. Naʒ ꝙ
aliqua ſint abrogata p̄ ꝯ̄riam conſuetudinem.
patʒ exemplum de ieiunio quadrageſime qḋ a
clericis deberet inchoari immediate poſt ſexa/
geſimā vt fuit ſtatutū a p̄rib⁹: vt habetur diſt.
iiij. ſtatuim⁹. cum duobus. c. ſequentib⁹. Et tñ
ꝯ̄rium ſeruatur: quia cōiter clerici ſeculares in
choant quadrageſimam qn̄ ⁊ laici. nec in hoc
dicuntur peccare: vt aſſeritur diſt. ea. §. vlti. Di
cs rogationum añ aſcenſionem erant in p̄cepto
quoad ceſſationem ab opibus. vt pʒ de con
ſe. diſt. iij. p̄nunciandum. Et quoad ieiuniū:
vt h̄r diſt. e. c. rogationes. Licet glo. dicat ibi eſ
ſe exhortationem cōſilij non preceptum. Sed
conſuetudo eſt in ꝯ̄rium quoad ceſſationeʒ ab
opibus ⁊ ieiunium. Nec per hoc dicunt docto
res hoīes peccare. Idem de hebdomada ſctā ⁊
hebdomada paſche que erāt in p̄cepto quoad
ceſſationem ab operib⁹. vt patet de conſe. diſt.
iij. p̄nunciandum. Sʒ conſuetudo eſt in cōtra
rium: nec inducunt̄ homines eſſe tranſgreſſo/
res. Idem diſt. lxxiij. agitur de l̄ris dimiſſorijs
que dabant̄ ab ep̄is clericis ſuis qui ad aliam
dyoceſim tranſire volebant ad officiandum. ⁊
hoc ſub certa forma cuʒ litteris grecis que ibi
ponit̄. Sʒ dicit glo. ꝙ hoc abijt in diſſuetudinē
⁊ ideo illa diſtinctio legitur raro in ſcholis. Tñ
q̄uis forma illa nō ſeruetur: ſeruandū tamē eſt
illud quod traditur diſt. lxxij. ſ. ꝙ clericus alte/
rius dyoceſis non recipiatur ad officianduʒ in
alia dyoceſi ſine litteris dimiſſorijs ſui ep̄i: que
teſtimoniū reddunt de eius ordinatiōe ⁊ con/
uerſatiōe ⁊ licentia ⁊ qꝛ illud male obſeruatur
⁊ non ſine pctō: ideo multa incōuenientia ſequ
untur vt indiſtincte ſcelerati fugientes iudiceʒ
ſuum admittant̄ ad officia. qꝛ nō cognoſcunt̄.
¶ Item. xxij. q. v. honeſtum habet̄ ꝙ iuramen
tū in iudicio fiat a ieiunis. Et in. c. decreuit. di/
citur ꝙ in q̄dragesima: in aduētu: ⁊ diebus diui
cis nō exigant̄ vel exhibeantur iuramenta. ſ. ſo
lēnia. vt ī iudicio ⁊ hmōi Et vtrūqʒ eſt abroga
tū p̄ ꝯtrariā conſuetudinē: vt etiā dicit glo. ibi.

¶ Multa etiaʒ edi/ .§.ij.

ta antiquo iure ibi notata ſunt immutata. Nā
vt dicitur di. lxiij. §. penul. Sicut electio ſum/
mi pontificis non a cardinalibus tantum ſed
etiam ab alijs religioſis clericis eſt faciēda au
ctoritate Nicolai pape. quod habetur di. xxiij.
in nomine. Ita epiſcoporum electio non a ca/
nonicis tantum ſcilicet maioris eccleſie: ſed ēt
ab alijs religioſis clericis eſt facienda ſm̄ ordi
nationem Innocentij factam in concilio rome
que habetur di. lxiij. c. obeuntibus. Sʒ electio
pape hodie ſolum fit per cardinales: vt patet
de electio. per totum ⁊. c. vbi periculum. Ele/
ctio epiſcoporum ſm̄ iura communia fiebat a
canonicis cathedralium eccleſiarum: ⁊ confir
mabatur a metropolitanis. Sed hodie ſummi
pontifices reſeruant ſibi prouiſionem ⁊ colla/
tionem omnium dignitatum: ſcʒ patriarchali/
um: metropolitanorum: epiſcoporum: abba/
tum: prepoſiturarum ⁊ plebanatuum ſeu prio
ratuum eccleſiarum collegiatarum. Et capitu/
la in his non habent ſe intromittere. Item di.
lxxvij. ⁊ di. lxxviij. per totum habetur de etate
ordinandorum: ſcʒ ꝙ ad ſubdiaconatum non
debeat quis ordinari ante. xx. annum. ad dia/
conatum in. xxv. ⁊ non ante. ad preſbyteratuʒ
in. xxx. Ibi etiam habetur de certis interſtitijs
ſeruandis inter ordinem ⁊ ordinem. Sed per
cle. de eta. ⁊ quali. ordi. immutatum hoc eſt ⁊
determinatum ꝙ ſubdiaconus in. xviij. anno
etatis ſue. diaconus in. xx. ſacerdos in. xxv. an/
no inchoato. ſ. anno. etſi non completo valeant
ordinari: ⁊ non ante ſine diſpenſatione pape.
Nec interſtitia illa oportet ſeruari: ſed ſi legi/
tima etas exiſtit ad omnes ordines infra an/
num poterit promoueri: immo infra vnā qua
drageſimam. vt ſcʒ in prima dominica eius re
cipiat omnes ordines minores. in ſequēti ſab
bato ſubdiaconatum in ſabbato ante domini/
cā de paſſione diaconatum. in ſabbato ſancto
ſacerdotium dummodo. alʼs ſit idoneus. Iteʒ
in cauſa. xxxv. que ponunt̄ in. q. ij. iij. iiij. ⁊. v.
quoad gradus conſanguinitatis ⁊ affinitatis
prohibitos ad contrahendum matrimonium
ſcʒ ſex gradus correcta ſunt: ⁊ immutata per
decre. Greg. ix. que habetur extra de conſan/
gui. ⁊ affi. non debet: vt dicit glo. vbi diminui
tur duo gradus ex illis ſex: quia difficile erat
⁊ menti retinere tot gradus. vñ multi ex igno/
rantia contrahebant in gradibus prohibitis.
Et prohibitio ibi determinatur ⁊ declaratur
vſqʒ ad quartum gradum conſanguinitatis ⁊
affinitatis incluſiue in quibus non poteſt con/
trahi abſqʒ ſedis apoſtolice diſpenſatione. Et
in tertio ⁊ quarto frequenter ex cauſa rōnabili

diſpenſatur. In vlterioꝛibus gradibus vltra
quartum poteſt de iure cõmuni cõtrahi nunc.
¶ Item.ij.q.iiij.c.ſepe contingit. vbi dicit ꝙ
cum furtum reperitur factum in monaſterio ⁊
ignoꝛatur auctoꝛ:dȝ fieri talis purgatio:vt ab/
bate vel alio ex monachis celebrãte miſſaȝ:om
nibus detur communio ſub hac obteſtatione.
Coꝛpus dñi ſit tibi ad probationem hodie. Di
cit glo.⁊ bene:ꝙ illud ſtatutum eſt abrogatuȝ:
qꝛ indebite fieret. Cuȝ qua cõcoꝛdat bea. Tho.
in.iiij. ¶ Item quod dicitur de cõſe.diſt.j. Sa
cramenta.ſ.altaris nõ debent niſi a ieiunis ce/
lebꝛari.ideſt confici.excepto die cene domini.
Dicit glo.⁊ bene:ꝙ illi exceptioni eſt deroga/
tum per conſuetudinem cõtrariam. Et per.c.li
quido.de cõſecra.diſti.ij.vbi indiſtincte ⁊ ſine
exceptione diei illius dicitur ꝙ debet ſumi a ie
iunis ⁊ confici. Infirmus tamẽ grauiter etiam
nõ ieiunus ſumere poteſt in periculo. Itẽ que
habẽtur de ſacramẽto euchariſtie:de cõſecra.
diſt.ij.que videntur eſſe ex modo loquẽdi ſub
precepto.ſcilȝ ꝙ in cena domini omnes debẽt
cõmunionẽȝ accipere:vt in.c.in cena.⁊ ꝙ oẽs
debẽt ter in anno cõmunicare.ſ.natiuitate: re/
ſurrectione:⁊ penthecoſte.vt in.c.ſeculares.et
in alijs tribus.c. Intelligenda ſunt nũc eſſe in
cõſilio.excepto ſeſto dominice reſurrectionis.
quia hoc ſolum nũc eſt in pꝛecepto ex decretali
omnis vtriuſqȝ ſexus.extra de pe.⁊ re.quod ẽt
in.c.triſoꝛme dicitur.ſ.de vna parte ex tribus
hoſtie conſecrate ꝙ reſeruatur in fine miſſe ho
die nõ ſeruatur:ſed ſimul ⁊ due ſicce ſumunt.
Et quod in.c.tribus gradibus dicitur de ieiu/
nio ſeruando per alias hoꝛas.ſ.poſt ſumptum
ſacramẽtum etiam nõ ſeruatur:ſed paulopoſt
poteſt comedi ſm bea. Thom.in.iiij. ¶ Quod
in.c.omnis dicitur.ſ.ꝙ accedens ad cõmunio
nem per pꝛius debet abſtinere ab actu coniu/
gali per tres quatuoꝛ vel qnqȝ dies. Dicit glo.
hoc eſſe de cõſilio:⁊ ſic eſt debitum honeſtatis
non neceſſitatis pꝛecepti.

¶ Gratianus quo/ .§.iij.

qȝ monachus auctoꝛ ſeu cõpilatoꝛ libꝛi ipſius
aliqua ponit in.§.in quibus ipſe ex ſuo ſenſu lo
quitur:que tñ non tenẽtur. videlicet in diſtin.
xiij.§.j.dicit ꝙ cum quis vrget inter duo ma/
la licitum eſt minus eligere. vñ videtur ꝙ ali/
quis põt eſſe perplexus inter duo peccata: ita
ꝙ neceſſe ſit alterũ cõmittere. Sȝ hoc eſt falſuȝ
vt pꝛobat ibi glo.ſumma.⁊ bene ⁊ diffuſe. Cui
concoꝛdat beatus Tho.vt enim ait Hiero. Ne/
qȝ ad virtutes neqȝ ad vitia neceſſitate trahi/
mur.de peni.diſt.ij. Si enim inquit ⁊ bea. Au/
gu.nemo peccat in eo quod vitare non poteſt.
Secundum ergo rei veritatem nullus põt eſſe
perplexus inter duo peccata:ſed bene ſm erro
neam cõſcientiam ſuam quam deponere dȝ et
poteſt.ſed ipſa permanẽte datur doctrina q eli
gat quod minus ſibi videt e duobus. Et ſic in/
telligenda ſunt capitula duo.⁊.ca.nerui. ¶ In
diſt.xcv.§.ſed illud.poſt.c.pꝛeſbyteros: dic ꝙ
foꝛte neceſſitate vrgente in abſentia epoꝝ vbi
eſt cõſuetudo pꝛeſbyteri poſſunt chꝛiſmare in
fronte. Sed hoc nõ eſt verum quãtumcũqȝ neceſ
ſitate ⁊ cõſuetudo in hoc que potius eſt coꝛru/
ptela nil facit. vt de cõſue. quanto. Sic tȝ bea.
Tho.in.iiij.⁊ alij theologi.quod etiam firmat
glo. Nec epiſcopus poteſt in hoc diſpenſare.
Quidam etiam dixerunt ꝙ nec papa:vt ponit
in dicta glo. Sed ſm beatũ Tho.⁊ alios theo/
logos poteſt vtiqȝ quod pꝛobatur ex facto Gre
goꝛij:qui aliquãdo in hoc diſpenſauit. vt patet
di.ca.peruenit. Et hoc ſentit pñia opinio glo.
¶ In ſecunda cauſa.q.j.§.in manifeſtis.dicit
ꝙ in notoꝛijs que ibi manifeſta vocat: non re/
quiritur oꝛdo iudiciarius.quod nõ eſt ſimpli/
citer veruȝ.⁊ diminute loquit. vnde ⁊ glo.ſup
c.manifeſta. notanter ponit triplex notoꝛium:
ſcilȝ facti:iuris:⁊ pꝛeſumptionis.⁊ que ⁊ qua/
lis in eis requiratur pꝛobatio. Naȝ in notoꝛio — Triplex
facti non ſolum interpolati ⁊ actu tranſeuntis: — notoꝛi/
ſed etiã permanẽtis.qđ eſt permaxime notoꝛiũ — um.
facti.qđ ſcilȝ nouit maioꝛ pars ppli ſeu vicinie
vbi moꝛatur. vt cum tenet ꝯcubinam publice:
vt dicit glo.ſuper.§.qñ.q.e. Si reus negat eẽ
notoꝛium crimen ſuum requirit aliquis oꝛdo
iudiciarius. vt ſcilȝ pꝛobetur ſaltem per duos te/
ſtes illud eſſe notoꝛium:⁊ opȝ vt citetur:⁊ ſñia
tanquã cõtra notoꝛium detur. Quod etiam di
cit Gratianus in dicto.§.quãdo.ꝙ talis noto/
rius peccatoꝛ pꝛobatus poſt ſecũdam ⁊ tertiaȝ
coꝛrectinoem.i.admonitionem ſi incoꝛrigibi/
lis inuenitur eſt damnãdus per ſñiam.non te/
netur.quia in huiuſmodi notoꝛijs non requi/
ritur admonitio pꝛecedens. ¶ Item in.xj.cã.
q.iij.§.euidenter.itaqȝ poſt.c.ad menſam. di/
cit ꝙ inijciens manus violentas in perſonam
eccleſiaſticam incurrit anathema.ſm illđ.xvij.
q.iiij.ſiquis ſuadente.exponens anathema.i.
ſeparationem a ſacramẽtis ⁊ ingreſſu eccleſie:
non autem a cõmunione fidelium.ſed vt dicit
ibi glo.⁊ bene:hoc non tenet eccleſia. Nam cõ
tra eum eſt extra de appella.peruenit Eſt eniȝ
ſeparatus etiam a communione fidelium. Jo.
ſa.volens eum coꝛrigere dicit talem eſſe excõ/
municatum.ſed non vitandum antequam de
nuncietur.quod eſt falſum:⁊ contra eum eſt ex
pꝛeſſe de ſenten.excõmu.cum non ab homĩe.
¶ Item in eadem cauſa ⁊ queſtione in.§.cum
ergo ſententia.poſt.c.non ſolus reus. exponit
illud Grego. Sententia paſtoꝛis ſiue iuſta ſiue

iniuſta timenda eſt: appellans ſniam iuſtã cũ eſt in hõie vere illud crimen pro quo excõmunicatur. Iniuſtam cum non eſt crimen illud: ſʒ aliud. puta excõmunicatur pro furto quis: qui tñ furtum non cõmiſit: ſed adulterium. Et hãc etſi iniuſtam dicit timendam ⁊ ſeruandam. ſʒ ſi nõ eſt in eo aliqð criminale videtur velle dicere ꝙ tunc non hʒ timere vel ſeruare. Sed vt dicit glo. male intellexit verba Grego. deceptꝰ ex eo ꝙ ſubintulit Grego. Ne cum iniuſte forſitan ligatur ipſam obligationis ſue ſniam ex alia culpa mereatur. Sed vocat Grego. aliam culpam ipſum ɔtẽptuʒ ſnie cum ſcilʒ non ſeruat eam: q2 iniuſte ligatus eſt: cum nõ cõmiſerit illum exceſſum propter queʒ excõmunicat᷑. Quantũcũqʒ igitur ſit iniuſta niſi ſit lata poſt appellationem vel contineat intolerabilẽ errorem. lata a ſuo iudice ligat ⁊ ſeruãda eſt. ℂ In cã. xij. q. j. vbi queritur vtrum liceat clericis habere propria bona arguens pro ⁊ cõtra: multa inducit. Demuʒ ſoluit in. §. cũ ergo. poſt. c. precipimus. per diſtinctionẽ videlʒ ꝙ clericis orientalibus quibus licet vti matrimonio: ⁊ occidentalibus qui ante ordinationem ſuam legitime habuerunt vxorẽ ⁊ filios licet habere proprium: ad ſui ⁊ familie ſue ſuſtentationẽ. Alijs aũt qui a pueritia fuerunt in clericatu non licʒ. Sed vt dicit glo. illud non eſt verum. Naʒ clericis omnibus licet habere propriũ: niſi renũciauerint proprijs. vt religioſi: vel voto ſe ad hẽ aſtrinxerint. vel tẽpore ꝑmitiue eccleſie. Et de his intelligenda ſunt illa cap. que de hoc videntur dicere. Hec in glo. ſummaria in ꝑncipio q̃ſtionis. cui cõcordat. be. Tho. ℂ Item in. iiij. q. j. querens vtrum clericis liceat in iudicio repetere ſua. Rñ. poſt argumẽta dupliciter. videlicet ꝙ clericis etiam perfectis licet in iudicio contendere. non pro lucro captãdo: ſed pro dãno euitando. Item qð etſi non pro ſuis rebus: tñ pro cõmunibus eccleſiarum ſuarum licet ſtare in iudicio pro eis defendendis. Sed imperfecta eſt iſta ſolutio: ⁊ glo. ſummaria melius et perfectius rñdet. Dicit enim ꝙ oẽs clerici qui habent propriũ vel habere poſſunt: poſſunt licite ſua repetere in iudicio. Si non habẽt proprium vt religioſi: poſſunt petere bona eccleſiarum ſuaruʒ ſeu monaſteriorũ ſi ſunt prelati de mandato ſuorum ſuperiorũ poſſunt repetere. vt. xvj. q. j. monachi. Omnes etiam clerici poſſunt agere in iudicio per miſerabilibꝰ pſonis de mandato ſuperioris. xvj. q. j. peruenit. Nec hoc derogat perfectioni ſtatus religioſorũ quãuis magis deceat per alios litigare. ſcilicet laicos. ℂ In cauſa. xvj. q. iiij. §. poſt etiam aliter. poſt. c. dilectio. dicit ꝙ ſufficit ad preſcribendũ ꝙ ab initio habuerit bonam fideʒ cũ cepit poſſidere rem alienam. etſi medio tempore habuerit conſcientiã rei aliene: tamẽ preſcribit. ſed licet hoc ſit ſʒ iura ciuilia: tamẽ vt dicit ibi glo. hoc non tenet ſm ius canonicũ: cui in hoc eſt ſtandum. Oportet enim ꝙ non ſolum ab initio: ſʒ per omne tempus quo currit preſcriptio habeat bonam fidem. i. credat ſe iuſte poſſidere. vt de reg. iur. poſſeſſor. lib. vj. ℂ In cã. xxij. q. iiij. §. vlti. dicit ꝙ habens votum caſtitatis ſi iurat aliquam ducere in vxorem iuramentum hoc illicitum eſt ⁊ pernicioſum: q2 contra votum. ⁊ hoc eſt verum. Et ſubdit ꝙ ſeruare hoc iuramentum non ꝓhibetur: ſed penitẽtia ſibi de violatione voti eſt iniungenda. quod dicit magiſter eſt verum cõſummato matrimonio: quia illam dimittere non poteſt. ⁊ hoc non obligatione iuramenti: ſed maiori vinculo ſacramenti. Sed ſi non conſummauerit matrimonium prohibetur ſeruare illud iuramentum: alias peccat mortaliter. Maius enim ⁊ prius vnde ⁊ obligatus eſt vinculum voti q̃ illius iuramenti. ⁊ ideo ad primuʒ tenetur. Ibi etiã ſubdit ꝙ ſi quis iurat ſe non facturum clericum vel religioſum: ꝙ non prohibetur illud iuramentum ſeruare: q2 non adimitur per hoc ſalus anime nec corporis. Nam ⁊ laici in ſuo ſtatu poſſunt ſaluari. Sed ſm bea. Tho. hoc iurando grauiter peccat: q2 ponit obicem ſpirituiſancto. Nã etſi in ſeculo poſſit ſaluari melius tamen ⁊ perfectius in clero vel religione. Dicitur autem iuramentum illicitum non ſolum cuʒ adimitur ſalus anime vel corporis: ſed etiam cum diminuitur ſalus alterius eorum vel profectus anime impeditur per obſeruationem iuramẽti talis. ſicut ſiquis iurauit non dare alicui panem neceſſarium ad ſuſtentationem: vt illicitũ prohiberetur illud obſeruare: ſed etiam ſi iuraret ei companaticum quo melius ſuſtentaretur vt illicitum eſſet prohibenduʒ obſeruare. Et multo magis eſt illicitum cum iurat illud non facturum: quod magis ſaluti anime proficit. ℂ In cauſa eadem. q. v. §. j. dicit ꝙ qui cogit aliqueʒ ad iurandum falſum. i. exigit ab eo iuramentũ peccat mortaliter ſicut periurans. quod ⁊ glo. affirmat. Sed hoc intelligendum eſt quãdo ille ſcit ſeu veriſimiliter credit ꝙ iurabit falſum vt declarat beatus Aug. in. c. ille q. q. e. Nã ſiquis exigit ab aliquo iuramentum vel per ſe vel per iudicem in iudicio pro veritate inuenienda neſciens ſi ille falſum iurabit: non videtur arguendus de mortali. Et multo magis iudex exigens iuramentum ſm formam iuris vel ad requiſitionem partis: cum debet nõ per certum ſciat illum falſum iurare ſm bea. Tho. ℂ In. xxiij. q. j. §. ſi autem. poſt capitu. audiui reſumus. videtur dicere ꝙ lapſus in veterem here

De preſcriptione.

De iuramẽto illicito an ſit ſeruandũ vel nõ.

De eo q cogit aliquẽ ad iurandũ falſum.

ſm excommunicatus eſt. vnde ⁊ ſuſpenſus ab
executione ordinis ⁊ iuriſdictiõis. ⁊ alios excõ/
municare non valet. Sed nouam hereſim con
fingens ex corde ſuo non eſt excommunicatꝰ.
Et cum tolleretur ab eccleſia: poteſt excommu
nicare ⁊ alias agere: cum ſcilicet eſt occultus.
Sed glo. dicit indiſtincte ꝙ ſiue veterez ſequa
tur ſiue nouam confingat eſt excommunicatꝰ:
⁊ alios excommunicare non valet. extra de he/
reticis ad abolendam. Ualent tamen alia que
facit dum toleratur ab eccleſia: quia ſcilicet oc/
cultus. Si tamen omnino eſſet occultus: quia
cum nemine exprimit errorem ſuum ſm Pe.
in. iiij. non videtur excommunicatus: quia ec/
cleſia non iudicat nec punit mere occulta. ſꝫ cũ
ſe in aliquo manifeſtat ſuam hereſim etſi occul
tum ſit ita ꝙ probari in iudicio non poſſit: ta/
men excommunicatus eſt. Et ideꝫ dicit glo. de
ſciſmaticis: niſi forte in ſummo pontifice: cum
duo crearentur ⁊ quilibet crederet ſe papam.
Hec glo. ſummaria. Ultima tamen eius pars
videtur intelligenda cum haberent iuſtã cau/
ſam credendi illud: ⁊ rationes eſſent vehemẽ/
tes pro vtraqꝫ parte. vt accidit tempore ſciſma
tis inter Urbanum ⁊ Clementem. In dicto. §.
querẽs Gratianus vtrum lapſi poſt baptiſmuꝫ
in crimen ⁊ penitentes valeant promoueri ad
ordines vel dignitates vel curam animarum.
Et iam promoti valeant poſt lapſum permane
re in ordinibus dignitatibus iam ſuſceptis et
ad alia promoueri. Arguit ad partes negati/
uam ⁊ affirmatiuam multum diffuſe. demum
dat duas ſolutiones per diſtinctionem. Haruꝫ
prima eſt. ꝙ ſi vere penitent non ficte: poſſunt
promoueri et in ſuis dignitatibus permanere
⁊ ordines exequi ⁊ ad ſuperiores aſcendere.
Si ficte penitent: ita ſcilicet ꝙ non odium cri/
minis ſꝫ timor vtilitatis ⁊ amiſſio proprij gra/
dus ⁊ ambitio excelſionis ad penitentiaꝫ indu
cit. Et tales non debent promoueri vel manere
in ſuſceptis. hec dicit in. §. quomodo igitur.
ante capitu. vt conſtitueretur. Aliam ſolutionẽ
ponit in. §. poſſunt. ⁊ aliter. ante capitu. ſacer/
dotẽs. ſcilicet peccata commiſſa aut ſunt occul
ta. ⁊ propter talia non prohibentur promoue/
ri ⁊ permanere in ſuſceptis facta ſecreta peni/
tentia. Aut ſunt manifeſta ⁊ propter talia quia
ſcandalizant non poſſunt nec debent promoue
ri vel exequi in ſuſceptis. Sed vtraqꝫ ſolutio
eſt imperfecta ⁊ ſatis confuſa. nec ſimpliciter
vera. ſed cum additione poteſt ſaluari. Nam
quoad primam ſolutionem diſtinguendum ꝫ
quia aut crimina ſunt talia que inducunt irre/
gularitatem: ⁊ talibus irretiti non poſſunt quã
tumcunqꝫ peniteant abſqꝫ diſpenſatione ordi/
nari vel beneficiari. vel vti ſuſceptis. Exemplũ
in enormibus vel in homicidio: vel mutilatio
ne: hereſi: ſciſmate: ſymonia in ordine ſuſce/
pto. dignitate ⁊ beneficio curato etiam occul/
tis. in quibus ſolus papa diſpenſat. Et in me/
diocribus criminibus cum ſunt notoria. vt in
adulterio: ſacrilegio: inceſtu. ⁊ huiuſmodi in
quibus etiam aliquando epiſcopi diſpenſant.
Si autem crimina non inducant irregularita
tem poſſunt qui illa perpetrarunt ⁊ promoue/
ri ⁊ vti ſuſceptis ſine aliqua diſpenſatione. per
acta tamen penitentia interiori: ſi non ad per
niciem ſui. ſed ad ſalutem volunt ſacramentũ
ordinis accipere vel vti ſuſceptis. Sed cum vl
terius queritur. ſi per prelatos debet cum hu/
iuſmodi criminoſis qui indigent diſpenſatio/
ne diſpenſari. Tunc habere poteſt locum pri/
ma ſolutio Gratiani. ſcilicet ꝙ non debet: cum
apparet non vere ſed ficte penitere. quamuis
poſſit. Sed ſi vere tunc poteſt ⁊ congruit cum
eis miſericorditer diſpenſari ſm capi. pende/
ret. ⁊ c. domino ſancto. In homicidio ex mali/
cia non conſueuit diſpenſari. etſi poſſit. Quo/
ad aliam ſolutionem ſupplenduꝫ eſt. quia ſi oc
culta talia ſint enormia. que vt dictum eſt indu
cunt irregularitatem. indigent huiuſmodi illa
queati diſpenſatione. Si nõ ſunt enormia per
penitentiam ſecretam purgata non impediũt.
Manifeſta vero ſeu notoria ſi ſint enormia vl
etiam mediocria vt adulterium: ſacrilegium:
ſodomiticum. ⁊ huiuſmodi. indigent qui ea
perpetrarunt diſpenſatione. Si non ſunt no/
toria. ſcilicet per confeſſionem in iudicio vel
conuictionem: vel euidentiam facti que nulla
poſſit tergiuerſatione celari. quamuis a mul/
tis ſciantur non indigent talia diſpenſatione:
ſed penitẽtia priuata purgantur. Predicta ſa/
tis elici poſſunt ex gloſa ſummaria. diſtictio. l.
capitu. j. Ubi ponuntur multe circa materiam
opiniones varie. ¶ In diſtinctio. j. de peniten
tia querens vtrum peccata commiſſa ſola cor/
dis contritione ⁊ ſecreta ſatiſfactione abſqꝫ ſa/
cramentali confeſſione: cuꝫ adeſt facultas poſ/
ſint peccata deleri: vel ſit neceſſaria ipſa confeſ
ſio. Arguit ⁊ pro ⁊ contra valde diffuſe. Demũ
in vltimo. §. non determinat: ſed relinquit iu/
dicio lectoris: quam ſequatur opinionem. Di/
cit tamen glo. ſummaria ꝙ Gratianus quam/
uis non determinet videtur tamen declinare
ad hoc ꝙ ſit neceſſaria confeſſio ad remiſſio/
nem peccatorum ſi adeſt facultas ad quod fa/
cit capitul'. vltimum. Eandem queſtioneꝫ mo/
uet Magiſter ſententiarum in quarto. Et ſi/
mili modo indeterminatam relinquit. Sed
Beatus Thomas in. iiij. ibi in expõne littere
dicit ꝙ tunc temporis potuit vtraqꝫ opinio
ſine preiudicio eterne ſalutis teneri. ſcilicet

De lapſis pꝰ baptiſmum ⁊ penitẽtibꝰ an pmouẽdi ⁊c̃.

De ↄtritiõe an ſola cõtritione pctĩ abſqꝫ ↄfeſſiõe. ⁊c̃.

ꝙ confeſſio eſſet neceſſaria vel nõ. Sed poſtq̃
ꝑ innocentiũ tertium eccleſia determinauit. ⁊
p̄cepit omnibus peruenientibus ad vſuʒ rõ
nis. vt ſaltem ſemel in anno debeant ꝓprio ſa/
cerdoti confiteri: tenere pertinaciter ꝙ non ſit
neceſſaria confeſſio vocalis que fit ſacerdoti: eſ
ſet hereticum ⁊ contra claues eccleſie. Uerũ eſt
ꝙ ꝑ ſolam contritionem que ſine propoſito cõ/
feſſionis ⁊ ſatiſfactionis nulla eſſet. que contri
tio cauſatur ex gr̃a dei peccata remittunt. Sed
habita etiam remiſſione quod tamẽ nullus po
teſt ſcire per ſe adhuc tenetur ad confeſſionem
tempore cõgruo. Quod ſi non faceret tempore
debito habita opportunitate q̃uis peccata di/
miſſa non redirent. tamen incurreret mortale
peccatum ex illa omiſſione. vnde ⁊ dãnationẽ.
ſ̃ʒ bm̃. Tho. in. iiij. ⁊ alios Cui cõcordat glo.
ſumma. i. ſine pᵘ plires opiniões recitatas nõ vas

¶ Notandũ eti/ .§. iiij.

am ꝙ glo. decretorum ſunt ſatis autẽtice ⁊ bo
ne p̄cipue exponentes textuʒ qui aliquando
eſt multum obſcurus. vt ſine ipſis male poſſet
intelligi: ⁊ de facili qui alia non vidiſſet in erro
rem induceret. vnde ⁊ heretici aliqui auctorita
tes eius inducunt male exponentes. Glo. etiaʒ
ſummarie. que ſi ponuntur in principio diſtin
ctionum vel queſtionum ſunt comuniter bone
⁊ vere. Et cum ibi ponũtur plures opi. vltima
eſt melior ⁊ magis tenetur. ¶ Sunt ibi tamen
in diuerſis. c. alique que non ſunt vere. ¶ Nã
glo. que habetur. xiij. q. ij. ſuper. c. tps. videtur
tenere ꝙ his qui ſunt in inferno mediocriter
mali valent ſuffragia facta pro eis ad diminu/
tionem pene licet nunq̃ʒ liberentur. quod non
eſt verum. ſm be. Tho. in. iiij. quia nec ad libe/
rationem nec ad diminutioneʒ pene valẽt nec
conſortationem ſubiecti. ¶ Et male intellexit
glo. dictuʒ ibi. b. Aug. q: aug. vocat mediocri
ter malos eſſe que deſcẽdunt morientes ad pur/
gatorium quibus dicit valere ſuffragia vt tole/
rabilior ſit ipſa damnatio. i. condemnatio ad il
lam penam. vt. ſ. alleuietur. glo. autem intelli/
git mediocriter malos qui ꝓpter mortalia de/
ſcendunt in infernuʒ. ¶ Iteʒ de cõſe. di. ij. ſup
c. tribus gradibus. ponit glo. plures opiniões
de ſpeciebus eucharíſtie cum ſumuntur. Alij
enim dicebant ꝙ ille ſpecies nec alijs cibis ad
miſcentur: nec in ſtomachum deſcẽdũt. Alij ꝙ
deſcendũt ſed per ſudorem vel occultos meatꝰ
exeunt: ſeu reſoluuntur. Alij ꝙ q̃ cito ſpecies
ille dentibus atterũtur corpus xpi ibi eſſe deſi/
nit: ſed omnes iſte opiniones ſunt falſe. Naʒ ſʒ
bm̃ Tho. in. iiij. ⁊ alios theologos q̃diu ſpeci
es ibi remanent ſacramẽti: tãdiu eſt ibi corpus
xpi. ſiue deſcendant in ſtomachum que vtiq̃
deſcendunt: ſiue emitterentur per vomitum: ſi
ue per ſeceſſum ex tali infirmitate integra vt
ſumpta emittente. Et idem iudicium eſt de il/
lis ſpeciebus ſicut de alijs cibis quoad digeſti
onem ⁊ conuerſionem in nutrimentuʒ. ¶ Itẽ
glo. que eſt ſuper. c. timorem de conſe. diſt. ij. q̃
videtur dicere ꝙ ante chriſti reſurrectionẽ poſt
inſtitutionem ſacramenti non poterat confici
niſi per chriſtũ. Et ꝙ ſi in triduo mortis ſi quis
apoſtolorum conſecraſſet nõ fuiſſet ibi corpus
ſine anima. Et quedam alia ponit que commu
niter non tenentur. ¶ Item quod dicitur. d. e.
ſuper. c. qui bene. in glo. ꝙ cum mus iuuenit eu
chariſtiam deſinit ibi ſtatim eſſe corpus chriſti
nõ eſt verum. Sed quãdiu ibi remanẽt ſpeci/
es traiecte in ſtomachum tãdiu eſt ibi ſacramẽ
tum. ¶ Item quod dicitur di. iiij. in glo. ſuper
c. Si papa. ꝙ nõ ſolum pro hereſi: ſed etiam ꝓ
quolibet notorio crimine vt ſymonia: adulte/
rio ⁊ huiuſmodi. ſi poſt admonitionem eſt in/
corrigibilis ex quo ſcãdalizaretur eccleſia poſ/
ſet iudicari ⁊ deponi papa. Allegat pro ratione
hoc. quia cõtumacia ⁊ inobediẽtia expreſſa di
citur hereſis ⁊ infidelitas. vt di. lxxxj. Si q ſũt
preſbyteri. Sed pro hereſi papa iudicatur. vt
in dicto. c. ſi papa: ſed hoc communiter nõ te/
netur. ⁊ Pe. de palu. in. iiij. reprobat illaʒ glo.
⁊ bene. quia cum dicitur papam propter here
ſim ⁊ infidelitatem poſſe iudicari. itelligit de
hereſi proprie ⁊ ſtricte ſumpta. prout ſcʒ habʒ
fixum errorem circa ea que ſunt fidei in mẽte:
ſed cum cõtumacia ⁊ inobediẽtia dicitur here/
ſis vel infidelitas. ibi ſumitur hereſis large et
improprie. Et de tali nõ loquitur. c. illud ſi pa/
pa. ¶ Item. xxij. q. ij. ſuper. c. ne quis arbitret
dicit glo. ꝙ mẽdacium officioſum vt pro ſalu/
te alicuius procurãda quod tamẽ nulli noceat
eſt peccatum mortale in viris perfectis. venia/
le in imperfectis: ⁊ appellat perfectos qui abre
nũciãt pefecte omnibus temporalibus. ſʒ glo.
illa eſt falſa. nam. b. Tho. ſe. ſe. in. q. de mẽdaci
cio dicit ꝙ nullum peccatum ꝙ eſt laicis vel i
perfectis veniale eſt de ſe mortale ꝑfectis vel
religioſis: quia perfectio perſonalis ſeu ſtatus
perfectionis nõ facit veniale in ſe mortale i eis
eſſe niſi ratione ſcãdali ide ſequẽtis: quia poſ/
ſet ide tãtum ſcãdalum ſequi ꝙ eſſet nõ rõne
mẽdacij ſed ſcãdali mortale. Solẽt autem ma
gis ſcãdalizari hoies de mẽdacio perfectoruʒ
q̃ʒ imperfectorum. Nec tamen quodcunq̃ ſcã
dalum ex hoc ortum eſſet mortale. ſed rarum
quod determinare difficile eſt. Et tũc nõ rañõe
mẽdacij erit ibi me[illegible]ale ſeu in mendacio ipſo
ſed in ſcandalo. ¶ Item. ij. q. j. ſuper. c. ſi pecca
uerit in te. glo. mouet tres queſtiones circa ma
teriam fraterne correctionis: ⁊ reſponſiones.

ſm varias opiniones. Sed .b. Tho. perfectius
⁊ clarius ſe. ſe. Cuius ſententias firmat et alle
gat Arch. in roſario ſuper dicto .c. Et prima q̄/
ſtio eſt. Utrum fraterna correctio intelligatur:
de occultis vel manifeſtis. Et reſpondet ꝙ ſm
aliquos itelligitur de occultis ſm alios de ma
nifeſtis. Sed Jo. intelligit de occultis que ta//
men ſciuntur a paucíſſimis. b. Tho. dicit ſim/
plicister de occultis mortalibus tamen. Secun
da queſtio eſt. Utrum ad fraternam correctionem
teneantur omnes ex precepto. Ad quod reſpō/
dent aliqui ⁊ dicūt ꝙ tenentur ex precepto ad
hoc ſolum ſuperiores eccleſiaſtici vel laici: alij
vero vt ſubditi ex conſilio. ⁊ hoc quoad pecca
tum commiſſum ſecus quoad perpetrandum
quia ad hoc omnes tenentur ad admonendū
ſcilicet .xxiiij. q. iij. Tam ſacerdos. Alij vt hugo
dicunt ſimpliciter ad hoc omnes teneri beat⁹
Tho. tenet ſimpliciter omnes teneri. Sꝫ quia
preceptum eſt affirmatiuum obligat ſemper: ſꝫ
non ad ſemper: imo pro loco ⁊ tempore. ⁊ alijs
circunſtantijs debitis. Et hoc cum ſperat per
hoc ſequi emendatio peccātis: cum iſte ſit finis
huius precepti. Ipſe etiam ordo datus ſeu pro
ceſſus in ea ſm euangelium eſt in precepto. cū
ſcilicet per illum modum ſperatur correctio.
Qui autem ſunt in magiſtratu reſpectu ſubdi
torum diligentius ſe habere debēt ratione cu
re. Et vltra fraternam correctionem tenent ad
aliam que eſt actus iuſtitie. correctionem ſcili/
cet paternam ſeu iudiciariam in puniendo ſci
licet crimina commiſſa ſm formam iuris. ⁊ ꝙ
huius finis eſt principaliter bonum reipubli/
ce quod conſeruatur ⁊ promouetur ex punitio
ne criminum. Ideo etiam ſi ex huiuſmodi cor
rectione que fit multipliciter ſm exceſſus va//
rietatem verbis duris ⁊ factis: vt pena pecuni
aria vel perſonali vel exilio ⁊ huiuſmodi. non
ſperetur emendatio eius ſed ſcandalum ⁊ de/
ſperatio: non tamen propter hoc debet preter/
mitti. vt. xxiij. q. iiij. quo. ⁊ di. lxxxvj. inferiorū
⁊ di. xlv. ſed illud. ⁊ xxiij. q. iiij. eſt iniuſta: De
hac non habent ſe intromittere niſi preſidētes.
⁊ erga ſibi ſubditos. Unde .b. Aug. dicit. Et q
emendat verbere in quem poteſtas datur ⁊ co/
ercet aliqua diſciplina miſericordiam preſtat.
Multa eniꝫ bona etiā inuitis preſtanda ſunt
di. xlv. Si ergo non datur poteſtas ſuper delin
quentem nō debet punire. Tertia queſtio vtrū
admittātur omnes vt criminoſi ⁊ infames ad
denunciationem. Et reſpondetur ꝙ ſic ſi bono
zelo denuncient. Sed criminoſi qui ſcilicet ꝑ/
ſeuerant in malis eo ipſo ꝙ tales non videtur
bono zelo moueri cum ſe non corrigant. Ad
euangelicam denunciationem omnes poſſunt
admitti: cum non intendatur niſi emendatio
fratris non punitio niſi preſumatur ꝙ hoc nō
intenditur: ſed diffamatio aut vindicatio. Ad
denunciationem iudicialem: vbi etiam inten/
ditur punitio ſeruandum eſt quod habetur ex
tra de accu. qualiter ⁊ qñ ⁊ .c. inquiſitiōis.

Titulus .xij. De dono conſilij.

Conſilium bonum exigit rectitudi
nem ſui: celſitudinem principij: ⁊ aptitudineꝫ
auxilij. Capitulum primum.

Circa donum con/
ſilij tria poſſumus conſiderare. ſci
licet rectitudinem conſilij: celſitu/
dinem principij: aptitudinem au
xilij. Et quantum ad primum ſciendum ꝙ tūc *Tria facit q̄ recte cōſiliatur*
recte conſiliatur quis. cum facit tria que tāgit
philoſophus. ij. ethi. Primo ſi debitum fineꝫ
ſibi preſtituat. Secundo ſi media accommoda
ad finem inueniat. Tertio ſi pars conueniens
conſilio aſſumat. Primo igitur ad hoc ꝙ
aliquis recta conſilietur oportet ꝙ ſibi finem
debitum preſtituat. De principio enim non eſt
conſilium: quia conſilium eſt inquiſitio ratio//
nis de aliquo operabili a nobis. Sed princi//
pia in omni ſcientia oportet ſupponere tāquā
certa. In omni igitur inquiſitione principium
ſub queſtione vel ſub inquiſitione rationis nō
cadit ſimiliter conſilium non eſt de fine. Cui⁹
ratio eſt: quia illud de quo eſt conſilium eſt du
bium vel incertum: qualia ſunt futura contin/
gentia. quod patet quia in talibus ratio ꝓfert
iudicium an eligenda ſint vel vitanda abſque
inquiſitione rationis. Sed finis ⁊ id quod ha/
betur vt finis eſt iam determinatum ⁊ certum
vt in qualibet ſcientia principium illius ſcien/
tie. Secundo quis recte conſiliatur ſi me//
dia accommoda vel conuenientia ad finem in
ueniat. Quod enim de aliquibus non ſit conſi
lium: procedit ex eo: vel quia ſunt determina//
ta: vel quia ſunt minima. Sed que ſunt deter/
minata: ideſt que habent determinatas vias ꝓ
cedendi ad determinatos fines: non oportet
ibi conſiliari ſicut ſcriptor non conſiliatur quo
modo debeat litteras trahere: quia hoc eſt iaꝫ
determinatum per artem ⁊ non dubium. Si
autem ſunt minima vel inutilia que paruꝫ ad
iuuant vel impediunt ad conſequendum finē
quia nō multum refert vtrum ſic vel ſic fiat. qḋ
autem parum eſt ratio accipit vt nihil. Unde
de huiuſmodi nō eſt cōſilium: ſed de eo quod
eſt cōuenientius vtilius ⁊ facilius ad cōſequē//
dum finem quale cōſilium eſt quod datur de
paupertate Math. xix. Si vis perfectus eſſe
vade ⁊ vēde oīa que habes ⁊ da pauperibus.
quod vtile cōſilium eſt nō preceptum. ⁊ de viri

ginitate vel viduitate. j. Cor. vij. De virginib⁹ autem preceptum domini non habeo. conſiliū autem do: quod eſt de meliori. Et merito quia vt dicitur Eccli. xxvj. Non eſt digna pondera/tio anime continentis. b. Amb. Uirginitas ſua deri poteſt imperari non poteſt. Res eſt magis vōti q̄ precepti. xxxij. q. j. Integritas. De obe/dientia ait Stephanus papa cuidam vxorici/de. Placeat tibi conſilium noſtrum quod tibi melius ⁊ vtilius videri poteſt. Relinque hoc malignum ſeculum. Ingredere monaſterium humiliare ſub manu abbatis cūcta facito ſim/plici animo que tibi fuerint imperata. xxxiij. queſtio. ij. Admonere. ¶ Tertio ad hoc q̄ aliquis recte conſilietur oportet q̄ aſſumat te/pus cōueniens ne ſit nimis moroſus ⁊ tardus vt tranſeat debitum tempus. nec etiam nimis velox. Unde calixtus papa. Nos enim tempo/re indigemus vt aliquid maturius agamus. Non precipitemus conſilia ⁊ opa noſtra neq̄ ordinem eorum corrumpamus di. l. ponderet Ad hec tria que faciunt conſilium rectum ope/ratur quedam virtus moralis pars pruden/tie que dicitur eubolya: que eſt recte conſiliati/ua. vt dicit philoſophus. vj. ethicorum. vbi au/tem deficit aliquod horuȝ. vt q̄ preſtiuat ſibi malum. puta intendens ſuam exequi volupta/tem vel vtilitatem: non honorem dei ſalutē ſui vel proximi: vel etſi bonum finem eligat. tamē vias quibus ad illud conſequendum perueni/at: ⁊ media indebita accipiat: puta vt vincat iu/ſtam cauſam mendacio vtitur: vt vincat inimi/cum proditionem facit vel aliud indecens vel tempus debitum non aſſumit. vel modum: q̄r non firmus permanet non eſt bonum ⁊ rectuȝ conſilium. Propter hoc ſequitur q̄ peccator ſcilicet in mortali permanens: non eſt bene cō/ſiliatiuus: quia non obſeruat debitas circūſtan/tias vel debitum finem non attendit cum pec/cat. Et per oppoſitum virtuoſus quilibet ⁊ be/ne cōſiliatiuus etſi ſit idiota in his ſcilicet que pertinent ad bonum virtutis: licet in alijs: vt in negociationibus vel rebus bellicis vel hu/iuſmodi non ſit bene conſiliatiuus. Hec ſm. b. Thom. in. iij. diſt. xxxv. articu. iij. exceptis au/ctoritatibus decretorum.

¶ Quātū ad ſecun/ .§. i.

dum ſcilicet de certitudine vel celſitudine iudi/cij que habetur per donum conſilij. Sciendū q̄ proprium eſt creature rationali vt per inqui/ſitionem rationis moueatur ad aliquid agen/dum. Que quidem inquiſitio rationis conſili/um dicitur. Sed quia ratio humana non pōt comprehendere ſingularia ⁊ contingētia que poſſunt occurrere: ⁊ etiam deficere ne ad fineȝ

Donuȝ conſilij neceſſa/riū q̄re

intentum perducat ea de quibus conſiliatur. Ideo certitudinem conſilij attingere non ē hu/manum ſed diuinum. cuius eſt per certitudi/nem contingentium euentus preuidere. Et iō oportet q̄ ad hanc certitudinem habendam: mens humana inſtinctu ſpiritusſancti eleuetur ſupra humanum modum ad quam certitudi/nem non poteſt ratione dictantinis eleuari. Et ideo indiget homo in inquiſitione conſilij di/rigi ⁊ eleuari a deo qui omnia comprehendit. Et hoc fit per donum conſilij. Quod ſic diffini/tur ſm. b. Tho. in. iij. di. xxxiij. ar. ij. Donū cō/ſilij eſt quo homo accipit hoc quod agendum eſt: quaſi per certitudinem a ſpiritusſancto edo/ctus ſupra humanum modum. Uel aliter do/num conſilij eſt quo homo dirigitur in agen/dis ⁊ cauendis: non per inquiſitionem rōnis ſed quaſi conſilio accepto a ſpiritusſancto. Naȝ ſcire pro certo omnia agibilia ⁊ cauere omnia impedientia a conſecutione vite eterne: nō eſt ex dictamine rationis: ſed ex virtute ſpiritusſā/cti quo filij dei aguntur Roma. viij. Uel aliter conſilium quod eſt donum eſt quo ſpiritusſan/ctus dirigit nos in omnibus que ordinantur in finem vite eterne ſiue ſint de neceſſitate ſalu/tis ſiue non. Hec. b. Tho. ſe. ſe. q. lij. ar. ij. Qđ autem mens humana per donum conſilij libe/atur dirigatur ⁊ perficiatur in agendis oſten/ditur tripliciter. Primo ex interpretatione. Se/cundo ex ſimilitudine. Tertio ex ratiōe. ¶ Ex interpretatione patet. Nam conſilium dicitur quaſi conſidium eo q̄ multi conſident ad con/ferendum ſimul. quos oportet conſiderare plu/res conditiones ſeu circunſtantias: quas dum vnus in conſiderando deficit: alius melius per/cipit: vt dic. b. Tho. j. ij. q. xiiij. ar. ij. Sic a ſimi/li: quia humana ratio non poteſt habere aliquā certitudinem de euentibus contingentium ad preuidendum de eis per donum conſilij ſpiri/tusſancti rationem humanam inſtruit de agen/dis ſupra humanum modum. Unde vrbanus papa. Cum ſpiritusſanctus infunditur. cor fide/le per prudentiam ⁊ conſtantiam dilatatur de conſe. di. iiij. Omnes. Ad prudentiam autem pertinet conſilium. ¶ Secundo hoc probatur ſimilitudine. videmus enim in rebus huma/nis q̄ illi qui non ſufficiunt ſibiipſis in inqui/ſitione conſilij. a ſapientibus conſilia exquirunt ſm documentum illud Tob. iiij. Conſiliū ſem/per a ſapiente inquire ⁊ di. xxij. de quibus di/citur. Facilius inuenitur quod a pluribus ſe/nioribus queritur. Sic ad propoſitum. q̄r ra/tio humana non poteſt comprehendere ſingu/laria ⁊ contingentia que poſſunt occurrere: iō magis indiget homo inquiſitione conſilij: qua/ſi conſilio accepto a deo: qui omnia comprehē

Donū conſilij q̄d ſit

¶ Ex interp̄

dit ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. lij. ar. ij. ¶ Tertio ſ; declarat ex ratione. Nam ratio humana perficiꝉ per hoc ꝙ mouetur a ſuperiori principio motiuo. ſicut corpus quod mouetur a ſpiritu. manifeſtum eſt autem ꝙ rectitudo rationis humane comparatur ad rationem diuinam. Sicut principium motiuum inferius ad ſuperiꝰ. Ratio enim eterna eſt ſuprema regula omnis humane rectitudinis. ⁊ ideo regula humana maxime perficitur ⁊ adiuuatur. ſm ꝙ mouetꝉ ⁊ regulatur a ſpirituſancto per donum conſilij circa ea que ſunt agenda propter finem. b. tho. ſe. ſe. q. lij. ar. ij. ⁊ philoſophus dicit in li. de bona fortuna. ꝙ his qui mouentur per inſtinctū diuinum non expedit conſiliari. ſm rationem humanam: ſed ſequantur inſtinctum diuinuȝ quia mouentur a meliori principio. Ad quod optime facit. quod habetur. xix. q. ij. Due ſunt leges: publica ſcilicet humana ſcripta ⁊ priuata: ſcilicet ſpiritusſancti. ⁊ qui hac ſecunda ducuntur. non ſubijciuntur perſone. ibi. vide bñ.

¶ Quātū ad ter. §. ij.

tium. ſ. aptitudinē cōſilij nota ꝙ quinta beatitudo que ē. Beati miſericordes. adaptaꝉ huic dono ſicut dirigēti. Quāuis. n. p ꝯſiliū in omnibus v̓tutū actibus dirigantur: ſpālr tamen in opibus miſericordie. Nā cū ꝯſiliū ſit de his que ſunt ad finē vtilia. ſequiꝉ ꝙ de his q̄ ſunt maxime vtilia ad finē. maxime ꝯſiliū erit vtile ⁊ neceſſariū. Sȝ miſericordia maxime eſt vtilis ad finē ſm illud. j. ad Ti. iiij. Pietas ad oia vtilis eſt que exhibeꝉ p ſeptē opa miſericordie corporalis: ⁊ multomagis per opa miſericordie ſpūalis: vt docere: pdicare: regere: ⁊ huiuſmodi. b. Tho. ſe. ſe. q. lij. ar. iiij. Idem oſtendit Aug. in ſermone dñi in monte dicēs. Cōſiliuȝ ꝯuenit miſericordibus. q: vnicū remediū eſt de tātis malis erui ⁊ liberari dimittere alijs ⁊ dare. Ad idē glo. ſup illud. Beati miſericordes. Miſericordia ait eget ſpū ꝯſilij: ſine quo nemo circūſcripte miſereꝉ. Initiū enim ſui miſereri. finis eſt pro alio mori. Dan. iiij. Placeat tibi rex ꝯſiliū meū. petā tua elemoſynis redime de pe. di. j. Quāobrē. Quādo aūt elemoſyna cadat ſub pcepto ⁊ qñ ſub ꝯſilio. habes plene declaratū ſ. ij. pte ti. j. c. xxiiij. de ihūanitate.

¶ De conſilijs euangelicis. ⁊ primo de conſilio obedientie. Capitulum. ij.

Quia optimum hominis eſt vt mēte deo adhereat ⁊ rebus diuinis. Impoſſibile eſt aūt ꝙ hō intēſe circa diuerſa occupeꝉ. ad hoc ꝙ liberius mēs hoīs feratur in deū. ſquiꝉ b. Tho. in. iij. cōtra gētiles: datur in diuina lege ꝯſilia: quibus hoīes ab occupatiōibus vite preſentis retrahanꝉ: ſc; tū poſſibile eſt vitā agēti terrenā. Nō eſt aūt hoc ita homini neceſſarium ad iuſtitiā: vt ſine eo iuſtitia eē nō poſſet in ipſo. Nō. n. virtus ⁊ iuſtitia tolliꝉ ſi hō ſm ordinē rōnis corporalibus ⁊ terrenis rebus vtatur. Et ideo huius diuine legis admonitiones dicūtur ꝯſilia nō precepta inquātū ſuadeꝉ homini vt propter meliora minus bona pretermittat. Occupaꝉ. n. humana ſollicitudo ſȝ cōmunē modū humane vite erga tria.

¶ Primo quidem circa propriam perſonam quid agat aut vbi cōuerſetur. Sollicitudo hoīs circa tria

¶ Secundo circa perſonas ſibi coniunctas p̄cipue vxorem ⁊ filios.

¶ Tertio circa res exteriores procurandas. quibus homo indiget ad ſuſtentationem vite.

¶ Ad amputandam igitur ſollicitudineȝ circa res exteriores datur in lege diuina conſiliū paupertatis. vt ſcilicet res huius mūdi abijciat quibus animus eius per ſollicitudinem aliquā implicari poſſet. Hinc eſt ꝙ dominus dicit Matth. xix. Si vis perfectus eſſe vade et vēde oia que habes ⁊ da pauperibus ⁊ ſequere me. Ad amputādā aūt ſollicitudinē vxoris ⁊ filioꝝ: datur homini ꝯſiliū de virginitate vel caſtitate ſeruāda. Hinc eſt ꝙ dicitur. j. Cor. vij. De virginibus aūt preceptū dñi nō habeo: ꝯſiliū aūt do. Et huius ꝯſilij rationē aſſignās ſubdit. Qui ſine vxore eſt ſollicitus eſt que ſūt dñi quomodo placeat deo. Qui aūt cū vxore ē ſollicitus eſt que ſūt mūdi quomodo placeat vxori ⁊ diuiſus eſt. Ad amputandam autem ſollicitudinem hominis circa ſeipſum. datur conſilium obedientie. per quam homo diſpoſitionē ſuorum actuum ſuperiori committit. propter quod dicitur Heb. vlti. Obedite prepoſitis veſtris ⁊ ſubiacete eis. ipſi enim peruigilant: quaſi rationem reddituri pro animabꝰ veſtris. Quod ſumma hominis perfectio in hoc conſiſtat. ꝙ mens hominis deo vacet. Ad hanc autem mentis vacationem predicta tria maxime videntur diſponere. conuenienter ad perfectionis ſtatum ipſa pertinere videntur. non quia ipſe ſunt perfectiones: ſed quia ſunt diſpoſitiones quedam ad perfectionem. que in hoc conſiſtit: ꝙ mens hominis deo vacet. Et hoc expreſſe oſtendunt verba domini paupertateȝ ſuadentis. Si vis perfectus eſſe ⁊c̄. ſubdens. Sequere me. quaſi in ſua ſequela perfectionis conſtituens vitam. Poſſunt etiaȝ predicta tria dici perfectionis ſigna ⁊ effectus. Cum enim mens amore ⁊ deſiderio alicuius rei vehementer afficitur. conſequens eſt vt alia poſtponat. Ex hoc ergo ꝙ mens hominis feruenter amore ⁊ deſiderio in diuina ferꝉ. in quo pfectionē

Hoīs pfectio i q̄ cōſiſtit ⁊ q̄ diſponit ad hanc

conſtare manifeſtuȝ eſt. ſequitur ꝙ omnia que
pñt ipſaȝ retardare quo minus ferat in deū ab
ÿciat non ſolum charam vxorem. ꝛ prolis af
fectum: ac rerum exteriorum. ſed etiam ſuiipſi
us. Et hoc ſignificant verba ſcripture. Dicitur
enim Canti. viij. Si dederit homo omneȝ ſub/
ſtantiaȝ pro dilectione quaſi nihil deſpicit eā.
ꝛ Matthi. xiij. ca. Siīe eſt regnum celoruȝ ho
mini negociatori querenti bonas margaritas:
inuēta autem ꝛc̄. ꝛ Phil. iij. Que mihi aliquā
do fuerunt lucra. arbitratus ſum vt ſtercora. vt
xp̄m lucrifaciam. Adde q: ſignuȝ maxime ꝛ p/
fecte amicicie vnius ad alterum eſt: cū ſe ꝛ ſua
amico dat. Sic cum per paupertatem offerat quis
bona exteriora deo: p̄ caſtitatem corpus q: ma
ximas delectatiões eius. ſ. venereas ſibi aufert
ꝛ voluntatem propriam quo nil maius dat pre
lato cuius voluntati ſe ſubÿcit loco dei. ꝛ ideo
per iſta ſignificatur p̄fecta amicicia eius ad de
um. Quia igitur predicta tria. diſpoſitiones ef
fectus. ꝛ ſigna ſunt ad perfectionem cōuenien
ter: qui predicta deuouent deo dicūtur eſſe in ſtatu
perfectionis. p̄fectio autem ad quam predicta
diſponunt: in vacatione mentis ad deum con/
ſiſtit. Unde predictorum profeſſores religioſi
dicuntur. quaſi ſe ꝛ ſua per modum ſacrificÿ
deo dedicantes. Religio enim in cultu diuino
conſiſtit. vt in oblationibꝰ ꝛ ſacrificÿs ꝛ hmōi:
Hec de. Tho. in. iij. contra gentiles. c. cxxv. Et
xiiij. q. j. dr̄. Ubi cōſiliū datur offerētis eſt arbi/
triū. vbi vero p̄ceptū neceſſitas ſeruientis.

De obedientie .§. i.

voto ꝛ aliÿs votis. Sciendum ꝙ ſtultum viſuȝ
eſt aliquibus obligare ſe voto ad obediendum
alicui. aut quodcūqȝ ſeruandum inducentibꝰ
hanc rationem. Unumquodqȝ bonum q̄to li/
berius agitur tanto virtuoſius eſſe videtur.
Quanto enim ex maiori neceſſitate quis ad ali

Arguit contra.

quid obſeruandum aſtringitur: tanto minus li
bere id agere vt dicitur. Uidetur igitur dero/
gari laudabilitati virtuoſorum actuum p̄ hoc
ꝙ ex neceſſitate obediētie vl' voti fit. ¶ Sed h

Solutio argumenti

reprobat btūs. Tho. iij. contra gentiles. ca. cxx
iij. tripliciter. Primo dicit ꝙ qui hoc dicūt vi/
dentur ignorare diuerſitatem neceſſitatuȝ. Eſt
enim triplex neceſſitas. Quedam ex coactione.
quedam ex interiori inclinatione. quedam ex fi

quod triplex eſt neceſſitas.

ne. ¶ Et prima quidam neceſſitas laudem vir
tuoſorum actuuȝ diminuit. q: contrariatur vo
luntario. Coactum eſt enim quod eſt voluntati
contrarium. Secūda neceſſitas que. ſ. eſt ex in/
teriori inclinatione procedens: laudem virtuo
ſi actus non minuit. ſed auget. facit enim volū
taté magis intendere in actuȝ virtutis. Patet
enim. ꝙ habitus virtutis q̄to fuerit perfectior
tanto vehementius voluntatem tendere facit
in actum virtutis bonum: ꝛ minus ab eo defi/
cere. ꝙ ſi ad fineȝ perfectionis peruenerit. quā
dam neceſſitatem infert ad intenſe agendum
ꝛ minus deficiendum: ſicut eſt in beatis q pec
care non poſſunt nec tamen propter hoc aut li
bertati voluntatis aliquid deperit aut actꝰ bo/
nitati. ¶ Tertia neceſſitas eſt ex fine. ſicut dici/
tur alicui eſſe neceſſariam nauē vt tranſeat ma
re. Patet autem ꝙ huiuſmodi neceſſitas liber
tatem voluntatis non minuit nec actuum bo/
nitatem. quin potius quoad aliquid auget q̄ſi
neceſſarium ad finem ex hoc ipſo laudabile ē.
ꝛ tanto laudabilius quāto finis fuerit melior.
Neceſſitas autem obſeruando que quis vouit
aut obediendi ei cui ſe ſuppoſuit: non eſt neceſ
ſitas coactionis. nec etiam ex interiori inclina/
tione proueniens: ſed ex ordine ad finem. Eſt
enim neceſſarium voucnti hoc vel illud agere
ſi debet votum impleri: aut obediētia ſeruari.
Cuȝ igitur hi fines laudabiles ſint: vtpote qui/
bus homo deo ſe ſubÿcit: neceſſitas predicta
nihil diminuit de laude virtutis. ¶ Secūdo
ꝙ talis obligatio quam quis ſibi ſumit non di
minuit de laude virtutis: probatur ſic. Conſi/
derandum eſt enim ꝙ dum implentur aliqua
que quis vouit vel que ſibi precipiuntur ab eo
cui ſe quis ſubdidit propter deum. maiori lau
de ꝛ remuneratione ſunt digna. Sicut enim cō
tingit vnum actum eſſe duorum vitiorum di
actus vnius vitÿ ad finem alterius vitÿ ordi/
natur. vt cum quis furatur vt fornicetur. Actꝰ
quidem ſm̄ ſpeciem eſt auaritie: ſm̄ intentio/
nem eſt luxurie. Sic eodeȝ modo contingit in
actibus virtutum. Actus enim vnius virtutis
ad actum alterius virtutis poteſt ordinari. Si/
cut cum quis dat ſua vt cum eo habeat amici/
ciam charitatis. Actus quidem talis ex ſpecie
ſua eſt actus liberalitatis. Ex fine eſt actus cha
ritatis. Huius autem actus maiorem laudem
habet virtutis ex charitate q̄ȝ ex liberalitate.
Unde etſi remittatur ex eo ꝙ liberalitatis eſt:
ex eo ꝙ ad charitatem ordinatur maiori lau
de ꝛ mercede dignus eſt q̄ȝ ſi liberalius age/
retur non in ordine ad charitatem. Ponamus
ergo aliquem aliquod opus virtutis agentem
puta ieiunantem: vel ſe a venereis continentē
Equidem ſi hoc agat abſqȝ voto: erit actus ab
ſtinentie vel caſtitatis. Si ex voto: refertur ul
terius ad aliam virtutem: cuius eſt deo voue/
re aliquid. ſcilicet ad religionem que potior
eſt caſtitate vel abſtinentia. vtpote faciens nos
recte habere ad deum. Erit ergo actus abſtinētie
vel cōtinētie laudabilior in eo qui ex voto fac.
etſi nō ita dlectet in abſtinētia ex eo ꝙ delectat
i potiori vtute q̄ ē religio. ¶ Tertio ſic. voluntas

precedens actum manet virtute in tota execu/
tione actus: ⁊ ipſum laudabilem reddit. etiam
quando de propoſito voluntatis propter quẽ
actum incipit: in executione operis non cogi/
tabat. Non enim oportet vt qui propter deum
aliquod iter arripit: in qualibet parte itineris
actu cogitet de deo. Patet autem ꝙ ille qui vo
uet ſe aliquid facturum intenſius illud vult ꝙ̃
ſi ſimpliciter illud facere diſpoſuit. quia nõ ſo/
lum illud facere voluit: ſed voluit ſe firmare vt
nõ deficeret ab eo faciendo. Ex hac voluntatis
intentione redditur executio voti cum inten//
tione quadam laudabilis etiam quando volũ
tas vel non ex actu fertur in opus vel fertur re
miſſe. Sic ergo laudabilius fit quod ex voto
fit: ꝙ̃ qđ fit ſine voto: ceteris tamen paribus.

Cõtinẽtia ſeu ca/ .§.ij.

plex Caſtitas ponitur inter conſilia quantum videlicet
dus ad virginitatem ſeruandam vel viduitatem.
ita// Cum enim ſit triplex gradus caſtitatis: ſcilicet
virginalis vidualis ⁊ coniugalis. Ad continẽ/
tiam quidem coniugalem tenetur quilibet ex
precepto. non quidem ꝙ aliquis teneatur ad
contrahendum coniugium: ſed ſi contraxerit:
oportet ꝙ abſtineat ab omni actu venereo ex/
tra ſuam vxorem. Juxta illud Exod. xx. Nõ me
chaberis. ⁊ Tob. iiij. Attende tibi ab omni for
nicatione ⁊ preter vxorem tuam non patiaris
crimen ſcire. Quod ſi extra coniugium ſit poſi
tus vir vel mulier: de neceſſitate tenetur abſtine
re ab omni actu carnali extra coniugium: ſicut
clericus ⁊ religioſus. Sed in hoc eſt differẽtia
quia laicus vir vel mulier qui ſe voto nõ aſtrin
xit ad caſtitatem vidualem vel virginalem: po
teſt contrahere matrimonium ſi vult. Sed or/
dinatus in ſacris vel religioſus non poteſt: q̄
ex voto facto tacito: vel expreſſo ſe obligauit ad
caſtitatem vidualem ſi virginitatem iam ami/
ſit licite vel illicite: vel etiam ad virginalem ſi
virginitatem ſeruauit. Et ad horum alterum
tenetur de neceſſitate ſalutis. Erat ſiquidez pri
mo ante votum caſtitatis virginalis vel vidua
lis in conſilio quod datur de meliori bono. me
lior enim ſtatus eſt vidualis caſtitas ꝙ̃ coniu//
galis. ⁊ melior virginalis vtroꝗ. tamen facto
voto conſilium tranſit in preceptuz. vnde glo.
ſuper illud. Vouete ⁊ reddite domino deo ve/
ſtro dicit. Vouere eſt voluntatis ⁊ in conſilij li
bertate reddere neceſſitatis. Circa hanc igi
mul tur caſtitatem extitit multiplex error. Primus
lici eorum qui dixerunt malum eſſe ⁊ illicituz ſer/
ore uare caſtitatem virginalez vel viduale. Se
a ca cundus eſt eorum qui dixerunt actum venere
atez um ſolum cum ſoluta licitum vt naturalẽ actũ
Tertius eſt eorum qui dixerunt actum con
iugalem de ſe illicituz: nec in tali ſtatu poſſe ſal
uari. Quartus eſt eoꝝ qui dixerunt ſtatum
coniugalẽ nõ ſolũ licitũ: ſed equalis meriti eẽ
cũ ſtatu virginali vel viduali. Qui ſequun/
tur primũ errorẽ. tribus rationibus hoc ꝓbãt.
Primo ſic. Diuinius eſt bonũ ſpẽi ꝙ̃ bonũ in/
diuidui. Viri aũt ⁊ mulieris coniũctio ordina
tur ad bonũ ſpẽi. Sumptio cibi ⁊ potus ad bo
nũ indiuidui: ſcz conſeruandũ ipm. Sed pec//
caret qui omnino abſtineret a cibo ⁊ potu: er/
go multo magis abſtinens ab actu generatio/
nis. Secundo ſic. Ex diuina ordinatione danſ
homini mẽbra ad generationẽ apta: ⁊ ẽt vis cõ
cupiſcibilis ad hoc incitans ⁊ alia hmõi ad ħ
ordinata: videſ ergo contra diuinam ordina//
tionem agere qui omnino ab actu generatõis
abſtinet. Tertio ſic. Nõ eſt poſſibile quin con//
cupiſcentie venereorũ oriãſ cũ naturales ſint
reſiſtere autem concupiſcentijs ⁊ quaſi conti//
nuã pugnã habere: maiorẽ inquietudinẽ ani//
mo tribuit ꝙ̃ ſi aliquis vtatur moderate cõcu
piſcentijs. cũ igiſ inquietudo animi maxime
perfectioni virtutis repugnet: videtur perfe//
ctioni virtutis aduerſari. ꝙ aliquis perpetuaz
continentiam ſeruet. Ad que etiam facit quod
dominꝰ ait Geñ. j. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊c̃.
Sed dicit. b. Tho. in. iij. cõtra gentiles. c. cxxxj.
ꝙ non eſt difficile dicta argumẽta ſoluere. Cõ/
ſiderandũ eſt igiſ pro eoꝝ declaratione ꝙ alia
ratio eſt habenda in his que ad neceſſitatẽ vni
uſcuiuſꝗ hoĩs pertinent: alia in his que per/
tinent ad multitudinis neceſſitatẽ. In his enĩ
que pertinent ad neceſſitatẽ vniuſcuiuſꝗ opꝫ
ꝙ vnicuiꝗ prouideatur ſingulariter. hmõi au
tem ſunt cibi ⁊ potus ⁊ alia. que ad ſuſtentatio
nem indiuidui pertinent: vnde neceſſarium ẽ
ꝙ quilibet cibo ⁊ potu vtatur. In his autẽ que
ſunt neceſſaria multitudini: non oportet ꝙ cuiſ
libet de multitudine illud attribuatur. Neqꝫ ẽt
eſt poſſibile. Patet igitur multa eſſe neceſſaria
multitudini hominum: vt cibi: potus: prepara
tio indumenta: domus ⁊ alia huiuſmodi. que
impoſſibile eſt ꝙ per vnum procurentur. Et idõ ẽ. ſitu.
oportet diuerſorum diuerſa eſſe officia. Sicut iiij. ca.
etiam in corpore diuerſa membra ad diuerſos vij. §. j.
actus ordinantur. Quia igitur generatio non
eſt de neceſſitate indiuidui: ſed de neceſſitate
totius ſpeciei non eſt neceſſariuz ꝙ omnes ho
mines actibus generationis vacent. Sed qui
dam ab his abſtinentes actibus alijs officijs
mancipentur: puta militie ⁊ contemplationi.
Ex quo patet ſolutio ad ſecundum. Ex diuina
enim prouidentia dantur homini que ſunt ne
ceſſaria toti ſpeciei: nec tamen oportet ꝙ quili
bet homo quolibet eorum vtatur. Data eſt enĩ
homini induſtria edificandi: virtus ad pugnã

dum: intellectus ad ſcientias acquirendum.
nec tamē oportet ꝙ omnes ſint domificatores
milites: doctores: ⁊ huiuſmodi. Similiter quā
uis ſit homini data virtus generatiua cū alijs
que ordinantur ad actum eius: non tamē opꝫ
ꝙ quilibet actui generationis intendat. ab his
enim que ſunt neceſſaria multitudini: quāuis
quantum ad ſingulos melius ſit ꝙ qs abſtine/
at melioribus exercitijs deditus: non tamē bo
num eſſet ꝙ omnes abſtinerent. ſicut etiam pa
tet in ordine vniuerſi: quāuis melior ſit ſubſtā
tia ſpiritualis. non tamen eſſet melius vniuer/
ſum in quo eſſent ſolum ſubſtantie ſpirituales
ſed imperſectius. ſicut etiaꝫ oculus eſt perfecti
us membrum pede. non tamen eſſet perſectuꝫ
animal ſi oculum haberet non pedē. ſic ⁊ mul/
titudo humani generis perfectior exiſtit. ꝙ ali
qui in ea vacent generationi alique contempla
tioni. Ad tertium rn̄. ꝙ ſollicitudo ⁊ occupatio
inquietudinis quam habent illi qui coniugio
vtuntur de vxoribus filijs ⁊ neceſſarijs vite ac
quirendis eſt continua. Inquietatio autēꝫ quā
homo patitur ex pugna concupiſcentiaruꝫ eſt
ad aliquam horam: que etiam minoratur per
hoc ꝙ aliquis ei non conſentit. Nam quanto
magis quis delectabilibus vtitur tanto magis
creſcit in eo delectabilis appetitus. Debilitan/
tur etiam in eo concupiſcentie per abſtinētias
⁊ alia exercitia corporalia que conueniunt his
qui propoſitum continentie habent. Uſus eti/
am corporalium delectationum magis abdu/
cit mentem a ſua altitudine ⁊ impedit a cōtem
platione ſpiritualium ꝙ̄ inquietudo que pro
uenit ex reſiſtendo concupiſcentijs horum de/
lectabilium: quia per vſum delectabiliuꝫ ⁊ ma
xime venereorum mens maxime carnalibꝰ in/
heret cum delectatio quieſcere faciat appetitū
in re delectabili. Et ideo his qui ad contempla
tionem diuinorum ⁊ cuiuſcunqꝫ veritatis in/
tendunt: maxime nociuum eſt venereis dedi/
tos eſſe. ⁊ maxime vtile ab eis abſtinere. nihil
autem prohibet quāuis vniuerſaliter dicatur
vni homini melius eſſe continentiam ſeruare
ꝙ̄ matrimonio vti. quin alicui id melius ſit.
Unde ⁊ dominus facta de continentia mentio
ne. cum ſcilicet dixit. Alij ſeipſos caſtrauerunt
propter regnum celorum: ideſt propoſituꝫ con
tinentie ſumpſerunt. Subdidit. Non omnes
capiunt verbum iſtud. ſed qui poteſt capere ca
piat. Quod autem dictum eſt de precepto do/
mini Gen̄. j. Creſcite ⁊ multiplicamini: habuit
obligationem ⁊ vim artandi illo tempore pro
pter paucitatem hominum in principio mun
di. vel poſt diluuium vt multiplicaretur genꝰ
humanum. Siue propter multiplicationem fi
delis populi. quando oportebat ipſum per car

nalem generationeꝫ multiplicari: vt fuit in ve
teri teſtamento. Et ideo conſilium de perpetua
continentia ſeruanda reſeruatum fuit tempo/
ribus noui teſtamenti. quando ſpiritualis po/
pulus p̄ ſpūalē generationem multiplicatur.

¶ Secundus er[illegible] .§.iij.

ror fuit eorum qui dixerunt ſimplicem forni/
cationem non eſſe peccatum. ſed naturalē. Ad
quod poteſt induci talis ratio. Quicquid ē de
iure naturali eſt licitum: quia hoc eſt a deo in
ſtitutum. Sed coniunctio maris ⁊ femine ē de
iure naturali: ſm̄ Iſido. vt patet di. j. Ius natu
rale. Talis autem coniunctio reperitur in ſim/
plici fornicatione. ergo ⁊c̄. Sed reſpōdetur ꝙ
dupliciter dicitur ius naturale. Uno modo qḋ ca.vij.
eſt ſm̄ inſtinctum ſenſualeꝫ. qui eſt communis §.v.
nobis ⁊ brutis. Et iſto modo non eſt verum ꝙ
ſit licitum quicquid eſt de iure naturali. Nam
in homine oportet ꝙ talis inſtinctus reguleť
ratione in executione eius. ad hoc vt opus ide
ſequens ſit licitum. quia ſic deus inſtituit. For
nicaria autem coniunctio etſi ſit ſm̄ inſtinctuꝫ
ſenſualem: non tamen regulatur ſm̄ rationem
⁊ ideo non licita. Alio modo dicitur ius natu/
rale illud quod ratio naturalis dictat. Et ſic nō
quecunqꝫ coniunctio maris ⁊ femine eſt de iu
re naturali. ſed illa que ſit ſm̄ legem matrimo/
nij. ¶ Quod autem fornicatio ſimplex ſit illi/
cita. ⁊ omnis coitus preter vxorem: ⁊ omnis
emiſſio ſeminis procurata ex qua proles ſequi
non poteſt. Patet Deut. xxiij. Non erit mere/
trix de filiabꝰ iſrael neqꝫ ſcortator de filijs iſra
el. ⁊ Leuitici. xviij. Cum maſculo non commi/
ſceberis coitu femineo ⁊ cum omni pecore nō
coibis. Et ponitur pena mortis in lege contra
huiuſmodi. Et. j. Cor. vj. Neqꝫ molles neqꝫ ma
ſculorum concubitores regnum dei poſſide/
bunt. Et dicuntur molles qui in ſeipſis nō cuꝫ
alijs ſeminis effuſionem procurant. Quod iſta
peccata ſint mortalia patet ex hoc. Nullus eni
excluditur a regno celorum niſi propter mor/
tale. Sed per quodlibet horum excludiť quis
a regno. vt notatur in auctoritate inducta. ibi
neqꝫ molles ⁊c̄. De ſimplici fornicatione dicit
apoſtolus ad Ephe. v. Omnis fornicator aut
inmundus ⁊c̄. non habet hereditatem in re/
gno chriſti ⁊ dei. ⁊. xxij. q. j. Predicandum. di
citur ꝙ pro fornicatione ſicut pro periurio et
homicidio eſt imponenda ſeptēnis penitentia
quod non fiebat niſi pro mortalibus. ⁊ ſic pꝫ
error eoꝝ qui dicūt in emiſſione ſeminis qua
cunqꝫ non eſſe maius peccatum ꝙ̄ in emiſſio/
ne aliarum ſuperfluitatum vt vrine ſecuꝫ ⁊ hu ca.vlt.
iuſmodi. Nam alie ſuperfluitates non ſunt ne
ceſſarie ad aliquid. vnde ad bonum hominis

pertinet ſolum emittantur. Non autem hoc ſolum queritur in ſemine ſed emittatur a generationis vtilitatem ad quam ordinatur. Naʒ etſi ſemen ſit ſuperfluum quoad indiuidui cõſeruationem eſt tamen neceſſarium quoad propagationem ⁊ conſeruationem ſpeciei humane. Probat etiam ſatis diffuſe. b. Tho. lib. iij. contra gentiles. c. cxxiij. quomodo coniunctio maris ⁊ femine: extra matrimonium ſit contra legem naturalem.

Tertius er- .§. iiij.

ror fuit eorum qui dixerunt actum coniugalẽ
.ix. eſſe illicitum: nec poſſe hominem in ſtatu con
vij. iugij ſaluari. Sed cum matrimoniuʒ ſit a deo inſtitutum in paradiſo dicente Adã a deo edocto. Relinquet homo patrem ⁊ matrem et adherebit vxori ſue ⁊c̃. Gen. ij. Renouatum poſt diluuium: dicente domino noe ⁊ filijs eius. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram. Et confirmatum ab ipſo incarnato cum ait Matth. xix. Relinquet homo patrem ⁊ matreʒ ⁊c̃. ſubdens. Quos deus coniunxit: ſcilicet vinculo matrimonij: homo non ſeparet. Significatum etiam fuit ab eo cuʒ nuptijs factis in chana galilee interfuit cum matre eius ⁊ diſcipulis: et miraculo primo conuertendo aquam in vinũ eas nobilitauit. vt habetur Joan. ij. Eccleſia quoqʒ determinando declarat ſtatum coniugij de ſe licitum ⁊ ſaluanduʒ. Dicitur enim extra de ſum. trinita. ⁊ fi. ca. c. j. Non ſolum virgines ⁊ vidue: ſed ⁊ coniugati cum fide ⁊ bonis operibus ad regnum celorum perueniunt ⁊. xxx. diſtin. c. hec ſcripſim dicitur. Nuptiarum vinculum quod ſm caſtitatem durat honoramus. ⁊. xxiij. q. iij. quidam. Inter hereticos connumerantur qui aſſerunt viduas ſi nupſerint peccare. Sʒ ⁊ habere ſimul plures vxores contra legem diuinam eſt pernicioſum. q̃d obſeruant ſaraceni ex lege ſua peſſima alchorani. in hoc tamen fuit in veteri teſtamnento. cum patribus a deo diſpenſato: vt dicitur extra de diuor. gaudemus. Nunquam autem legitur diſpenſatum cum mulieribus vt haberent ſimul plures viros. heretici etiam nuncupantur nicolaite: aſſerentes vxores debere eſſe communes ſicut ⁊ res tẽporales: vt pʒ. xxiij. q. ij. quidam. quem errorem prius poſuerat plato ſm. b. Tho. in. iij. ʒ gentiles. c. cxx.

Quartus er- .§. v.

ror fuit dicentium qꝫ ſtatus matrimonij erat
i. xj. meriti ⁊ virtutis equalis cum ſtatu perpetue
vlt. continentium. Hec fuit hereſis iouiniani quaʒ multipliciter improbat beatus Hieronymus in lib. contra iouinianum. Et erroris falſitas patet ex eo qꝫ ſaluator parabolice loquens de ſemine iactato in terram bonam. aliud fec̃ fructum triceſimum: aliud ſexageſimum: aliud centeſimum. Matth. xiij. quod communiter exponitur de triplici ſtatu bonorum fidelium qui ſignificantur per terram bonam ſatam ſemine virtutum: ſcilicet coniugatorum: viduarum ⁊ virginum. Sicut ergo numerus ſexageſimus excedit in duplo triceſimum: ⁊ numerus centenarius vtrunqʒ: ita ſtatus vidualis coniugalem. ⁊ multomagis virginalis excedit in perfectione. Et. j. Corin. vij. Qui virginem ſuam matrimonio iungit bene facit. Et qui non iungit melius facit. Patet etiam hoc per rationem. Nam per continentiam homo redditur habilior ad mentis eleuationem in ſpiritualia ⁊ diuina. ⁊ quodammodo ponitur in quadam ſimilitudine angelorum ſupra ſtatum hominis. Unde Hieronymus ait. Angelis ſemper cognata eſt virginitas: ⁊ virginem eſſe angelicum eſt non humanum. Non obſtat huic ſententie qꝫ aliqui perfectiſſime virtutis viri matrimonio vſi ſint. vt Abraam: yſaac: ⁊ Jacob. Quia quanto virtus eſt fortior: tanto minus poteſt per quecunqʒ a ſua altitudine deijci. Nec tamen quia ipſi matrimonio vſi ſunt: minus contemplationem veritatis ⁊ diuinorum amauerunt. Sed ſm qꝫ conditio tẽporis requirebat matrimonio vtebantur ad multiplicationem populi fidelis. Nec tamen perfectio alicuius perſone fidelis eſt ſufficiens argumentum ad perfectionem ſtatus: cuʒ aliquis perfectiori mente poſſit vti minori bono qʒ alius maiori. Non ergo per hoc qꝫ Abraam vel Moyſes perfectior fuit multis qui ſeruãt continentiam propter hoc ſequitur qꝫ ſtatus matrimonij ſit perfectior ſtatu continentium vel etiam equalis. Et ad hoc facit quod ait beatus Hieronymus contra iouinianum. Quis ignoret ſub alia dei diſpenſatione omnes retro ſanctos eiuſdem fuiſſe meriti cuius nunc ſunt chriſtiani. Quomodo Abraam tunc deo placuit in coniugio: ita nunc virgines in perpetua continentia. Seruiuit ille legi ⁊ tempori ſuo. Seruiamus ⁊ nos legi ⁊ tempori noſtro in quos fines ſeculorum deuenerunt de peniten. diſtinctio. ij. Si enim inquit.

De conſilio paupertatis. Capitulũ. iij.

CIrca paupertateʒ que etiam inter cõſilia domini ponitur: erratũ ẽ a quibuſdã. nã aliq ita cõniẽd auerũt vt aſſererẽt: nulli ẽẽ laico licitũ eſſe hr̃e aliquid ꝓpriũ: ſʒ dãnabile

ſo:e. Qui heretici declarantur vocari aplici:vt habetur.xxiij.q.iij.quidam. Uñ ⁊.b. Hiero. dicit laicis licitũ eſſe poſſidere tpalia:ſed non niſi ad vſum.i.ita ꝙ nõ abutanſ eis.xij.q.j.duo. Quinimo etiaȝ ⁊ clericis ſecularibus licet hře ꝓprium:vt ponitur.xij.q.j.per totum. Nec obſtat quod dñs ait Luc.xiiij. Niſi quis renunciauerit oĩbus que poſſidet:non põt eſſe meus diſcipulus. Nam diſcipulatus xpi poteſt intelligi dupli͛. Uno modo large:prout.ſ.importat obſeruantiam mandatoꝝ xpi.ſicut fuit nicodemus:Joſeph.⁊ hmõi.⁊ his opoꝛtet omnibus renunciare temporalibꝰ mẽte.ita.ſ.ꝙ nil deo ⁊ mandatoꝝ eius obſeruationi pꝛeponãt. Scđo modo pꝛopꝛie ⁊ ſtricte,put impoꝛtat ſtatum pfectionis ⁊ obſeruantiam conſilioꝝ. qualem ſtatum tenuerunt apli cum xp̃o conuerſantes.⁊ iſtos opȝ omnibus renunciare affectu ⁊ effectu vt nil habeant ꝓpꝛium in particulari. ſicut eſt ſtatus religioſoꝝ.vt.xij.q.j. nõ dicatis.⁊ in aliis.c. Et de his pꝛopꝛie loquebatur xp̃us. Quidam enim ita cõmendant paupertatem vt dicant in ea conſiſtere perfectionẽ creature rõnalis. Sed beatus Tho.ij.ij.repꝛobat oſtendens poſt Jo.caſ.in col.pꝛima moyſi.non in ea conſiſtere perfectionem:ſed eſſe inſtrumentum ⁊ inductiuum ad perfectum. Et apſus ad Coſ. iij.ait. Super omnia charitatem habete.quod eſt vinculum perfectionis.non dixit paupertatem:ſed charitatem eſſe vinculum pfectionis. Xp̃us etiam poſtq̃ȝ dixit.ſi vis pfectus eſſe vẽde oĩa que habes ⁊ da pauperibus.ſubdidit. Et ſequere me.vt innueret non in paupertate tm̃:ſed magis in ſequela xp̃i que eſt maxime p charitatem conſiſtere pfectionem. ¶ Alij vero econtra ita deteſtati ſunt paupꝛtatẽ:vt oẽm gradum paupꝛtatis ⁊ expꝛopꝛiationis tpalium repꝛobarent ⁊ illicitũ dicerent. Sed ⁊ hos repꝛobat.b.Tho.in.iij.ꝯ gentiles.c.cxxxj.⁊.cxxxiij. dicit enim. Quid ſentiendum ſit de paupꝛtate ex diuitijs conſideremꝰ. Exterioꝛes quidem diuitie neceſſarie ſunt ad bonũ virtutis:cum per eas ſuſtentemus coꝛpus:⁊ alijs ſubueniam:. Opoꝛtet autem ꝙ ea que ſunt ad finem:ex fine bonitatem accipiant. Neceſſe ergo eſt vt exterioꝛes diuitie ſint aliquod bonum hois. non tamen pꝛincipale:ſed quaſi ſecundariuȝ. Nam finis pꝛincipaliter bonum eſt. Alia vero ſm ꝙ oꝛdinantur in finem. ꝓpter hoc quibuſdam viſum eſt vt virtutes ſint maxima bona hois. Diuitie aũt q̃daȝ minima bõa. Opoꝛtet aũt ꝙ ea que ſunt ad finem modũ accipiant ſȝ exigentiam finis. intantum ergo diuitie ſunt bone inquantum pficiunt ad vſuȝ virtutis. Si vero iſte modus excedatur:vt p eas impediaſ vſus virtutis non iam inter bona cõputanda

Duplex diſcipulatus chriſti.

Diuitie exteriores ad qd oꝛdinantur.

ſunt ſed inter mala. Unde quibuſdam accidit bonum eſſe habere diuitias.ſ.qui eis vtuntur ad virtutes. Quibuſdam malum eſt eas habere:quia per eas a virtute retrahũtur vel nimia ſollicitudine:vel nimia affectiõe ad eas: vl mẽtis elatione ex eis contingente. Sed cum ſint virtutes actiue vite ⁊ cõtemplatiue aliter ⁊ aliter:vtreq; diuitijs indigent. Nam virtutes cõtemplatiue indigent eis ad ſolam ſuſtentationem nature:virtutes actiue indigent eis.⁊ ad hoc ⁊ ad ſubueniendum alijs cum quibus cõueniendum eſt. Unde ⁊ contemplatiua vita ẽ in hoc perfectioꝛ eſt ꝙ paucioꝛibus indiget. Ad quam quidem vitam pertinere videtur ꝙ totaliter homo diuinis rebus vacet. Quaȝ quidem perfectionem ſectantibus minimum de exterioꝛibus diuitijs ſufficit. ſcilicet quantum eſt neceſſarium ad ſuſtentationem nature. Unde apoſtolus.j. Timoth.vi.ait. Habentes alimenta ⁊ quibus tegamur:his cõtenti ſumus. Paupertas igitur laudabilis eſt inquãtum hominem liberat ab illis vitijs quibus per diuitias aliqui implicantur. Jnquantum autȝ ſollicitudinem tollit que ex diuitijs conſurgit:eſt vtilis quibuſdam. qui ſcilicet ſunt ita diſpoſiti vt circa melioꝛa occupentur. quibuſdam vero nocius qui ab hac ſollicitudine liberati in peioꝛes occupationes cadunt. Unde bea. Grego. in.vj.moꝛal.ait. Sepe qui occupati vnde humanis vſibus viuerent:gladio ſue quietis extincti ſunt. Jnquantum vero paupertas bonũ qđ ex diuitijs prouenit ſcilicet ſuſtentationem pꝛopꝛiam ⁊ ſubuentionem alioꝛum impedit. malum eſt ſimpliciter. Malum enim eſt inquantum ſubuentio qua in tempoꝛalibus pꝛoximis ſubuenitur per maius bonum poteſt recompẽſari ſcilicet per hoc ꝙ homo diuitijs carens liberius poteſt diuinis ⁊ ſpiritualibus vacare. Bonum autȝ ſuſtentationis pꝛopꝛie adeo neceſſarium eſt:ꝙ nullo alio recompẽſari poteſt. Nullius enim boni obtentu debet homo ſuſtentationem vite ſibi ſubtrahere. Paupertas igitur talis laudabilis eſt cum homo a ſollicitudinibus terrenis liberatus:liberius diuinis ⁊ ſpiritualibus vacat ita tamen ꝙ cuȝ ea remaneat facultas homin· per licitum modum ſuſtentandi ſeipſum:ad quod non multa requiruntur. Et quanto modus viuẽdi in paupertate minorem ſollicitudinem exigit:tanto paupertas eſt laudabilioꝛ. non autem quanto paupertas fuerit maioꝛ. Non enim paupertas in ſe bona eſt: ſed inquantum liberat ab illis:quibus impeditur homo quo minus ſpiritualibꝰ bonis intendat. Unde ſm modum quo homo liberaſ ab impedimentis pꝛedictis eſt menſura bonitatis eius. Et hoc eſt commune omnibus exterioꝛibus

rio:ibus bonis que intantuz ſunt bona inquã tum pficiunt ad virtutẽ.nõ aũt ẽm ſeipſa.

¶Eſt autem qua- .§.i.

ıadru druplex modus ſectandi voluntariam pauper
ex motatem.ẽm btm Tho. vbi ſupra.c.cxxx.¶Et p
us ſe- mus modus eſt:vt de precio poſſeſſionum ve-
'andi ditarum:aliqui in vno collegio ſeu ꝯgregatio
ıuper ne exiſtentes cõmuniter viuant. Et iſte ſuff.ci-
tem. ens eſt:ſed non ad longum tẽpus. Et ideo apoſtoli hunc modum viuendi fidelibus in hieruſalem conſtituerunt.q: preuidebant per ſpm̃ ſanctum ꝙ non diu in hieruſalez cõmorari haberent.tum propter perſecutiones ⁊ iniurias illatas a iudeis.tum ꝑpter inſtãtem deſtructionem ciuitatis ⁊ gentis.vnde non fuit neceſſarium niſi ad modicum tempus prouideri. Et propter hoc tranſeuntes ad gentes in quibus firmanda ⁊ perduranda erat eccleſia.hunc modum viuendi non leguntur inſtituiſſe. Et ſi dicatur ꝙ per hunc modum viuendi põt cõmitti fraus ⁊ furtum per diſpenſatores:vnde non videtur ꝯueniens modus. Reſpondeť ꝙ hoc eſt cõmune in omni modo viuendi: quib⁹ aliqui ad inuicem ꝯuiuunt. In hoc aũt tanto minus quanto difficilius ꝯtingere videtur:ꝙ perfectionem vite ſectantes fraudem cõmittant. Adhibetur etiam contra hoc remedium p prouidam diſpenſationem fideliuz. Unde ab apoſtolis electi ſunt ſtephanus ⁊ alij qui ad hoc officium idonei reputabantuř. ¶Eſt ſecundus modus viuendi in paupertate voluntaria. vt ſcilz habentes poſſeſſiones in cõmuni de eis viuãt.⁊ ſingulis prouideať prout cuiqꝫ opus fuerit:ſicut obſeruatur in plurimis monaſterijs ⁊ quaſi in omnibus monachoꝝ. Et hic eſt ẽt conueniens modus ⁊ laudabilis. Nec per hoc aliquid deperit perfectioni ad quam tendunt paupertatem voluntariam aſſumentes. Põt enim fieri per vnius fere vel paucorum ſollicitudinem vt poſſeſſiones debito modo procurentur:⁊ ſic alij abſqꝫ aliqua temporalium ſollicitudine remanentes libere poſſunt ſpiritualibus vacare quod eſt fructus voluntarie paupertatis.nec etiam illis aliquid deperit de perfectione vite qui hanc ſollicitudinem pro alijs aſſumunt. Quod enim amittere videnť in defectu quietis recuperant in obſequio charitatis:in quo etiam perfectio vite conſiſtit. Nec etiam per hunc modum viuendi cõcordia tollitur occaſione poſſeſſionum cõmunium. Tales enim debent voluntariam paupertatem aſſumere:qui temporalia contemnant. Et tales pro temporalibus cõmunibus diſcordare nõ poſſunt:preſertim cum ex temporalibus nihil preter neceſſaria vite habeant expectare. Et cũ diſpenſatores oporteat eſſe fideles: nec ꝑpter hoc ꝙ aliqui hoc modo viuendi abutãtur.hic modus viuendi poteſt improbari:cuz ⁊ bonis male vtãtur mali.vt patet in eucharitia ⁊ malis bene vtantur boni. ¶Tertius modus viuendi voluntariam paupertatem ſectantibus eſt:vt de laboribus manuum ſuarum viuant. Quem quidem viuendi moduz Paulus apoſtolus ſequebatur:⁊ alijs obſeruanduz ſuo exemplo ⁊ inſtitutione dimiſit. Dicitur enim.ij. ad Theſſal.iij. Non gratis panem manducauimus ab aliquo:ſed in labore ⁊ fatigatiõe nocte ⁊ die operantes ne quem veſtrum grauaremus. Et infra. Cum eſſemus apud vos hoc ipſum denunciabamus vobis:quoniam ſi quis non vult operari non manducet. Iſte igitur modus eſt etiam conueniens ⁊ bonus. Nec eſt hoc vanum vt quidam obijciunt.ſcz terrena dimittere.vt iterum acquirantur per labores manuum.q: diuitiarum poſſeſſio.⁊ ſollicitudinẽ requirebat in procurando vel ſaltem cuſtodiẽdo.⁊ affectum hominis ad ſe trahit:quod non accidit dum obſequijs per laborem manuum quotidianum victum acquirere ſtudet. Sed et ad acquirendum per laborem manuum victũ quantũ ſufficit ad nature ſuſtentationem: modicum tp̃s ſufficit ⁊ modica ſollicitudo neceſſaria eſt. Sed ad diuitias congregandas vel ſuperfluum victum querendum per laborẽ manuum:ſicut ſeculares artifices faciunt:oportet multum temporis ponere ⁊ multam ſollicitudinem adhibere. Nec eſt contra quod dominus ait. Nolite ſolliciti eſſe. Matthei.vj. Non eniz prohibuit laborem manuum.ſed anxiam ſollicitudinem mentis pro neceſſarijs vite laborando ⁊ alia faciendo quod in ſe eſt.quaſi cum his etiam dubitet homo ne habeat vnde viuat. Si enim ex diuina prouidentia ſuſtentantur aues que non poſſunt laborare in illis laboribus quibus homines ſibi neceſſaria acquiruntur.⁊ ſũt aues ipſe inferioris conditionis.multo magis prouidebit hominibus. ¶Nec enim põt iſte modus reprobari ex eo ꝙ alicui hoc non ſufficiat.vt quia infirmus ⁊ debilis eſt.non valens laborare quantum ſufficit ad victum ſibi neceſſarium. Non enim propter defectum qui ĩ paucioribus accidit.aliqua ordinatio repudianda eſt. Hoc enim ⁊ in naturalibus.⁊ in voluntarijs ordinationibus accidit. Nec eſt aliquis modus viuendi.per quem ita prouideatur homini quin poſſit aliquando deficere. Nam ⁊ diuitibus etiam poſſunt aliquando diuitie furto ⁊ rapina auferri. Remanet tamen remedium aliquod circa dictum modum viuendi vt ſcilicet cui proprius labor non ſufficit ad victũ proprium.ſubueniatur per alium eiuſdem ſocieta

tis qui plus poſſit laborare ꝙ̃ ſibi ſit neceſſariū vel per alios qui diuitias poſſidēt ſm legē charitatis ⁊ amicicie naturalis. qua vnus ſubuenit alteri. Sꝫ nec obſtat ſi dicatur ꝙ oportebit tales multum temporis ponere in laborando. ⁊ per conſequens parum vacare poterunt ſpiritualibus. Nam ad victum neceſſarium pauca ſufficiunt: ⁊ paucis tales ſint contenti. Unde non multum impediuntur ab operibus ſpiritualibus cū non habeant exponere multum tēpus in operando manibus: cū etiam operādo pn̄t cogitare de deo: ⁊ deum laudare ⁊ alia huiuſmodi facere. Poſſunt etiam ab alijs beneficijs ſubleuari. Et licet operatio manuum valeat ad ocium vitandum ⁊ carnē edomandā. nō tamen ꝑpter hoc aſſumitur voluntaria paupertas. q: ⁊ alijs modis poteſt edomari caro ⁊ ocium vitari. ¶ Eſt ⁊ quartus modus paupertatis. ſcꝫ vt paupertatem volūtariā ſectantes: omnia ſua dimittentes viuant de his que dantur eis ab alijs elemoſynaliter. nō habentibus tales poſſeſſiones vel redditus in cōi vnde valeant ſibi prouideri. Et hunc modum viuēdi videtur dn̄s cum ſuis diſcipulis obſeruaſſe. Dicitur enim Luc. viij. ꝙ mulieres quedam ſequebantur eum miniſtrantes ei de facultatibus ſuis. Et iſte eſt optimus. Nec enim eſt inconueniens vt quidam obijciunt. vt qui ſua dimiſit ꝑpter aliquod quod in vtilitatem aliorū cedit: de his que ab alijs dantur ſuſtentetur. Niſi enī hoc eſſet ſocietas humana permanere non poſſet. Si enim quilibet circa ſua propria ſollicitudinem tantum gereret non eſſet qui vtilitati cōmuni deſeruiret. Optimum eſt igitur hominum ſocietati. ꝙ illi qui pretermiſſa propriorū cura. vtilitati cōmuni deſeruiunt ab his quorꝫ vtilitati deſeruiunt ſuſtententur. Propter hoc enim ⁊ milites de ſtipendijs aliorum viuunt. ⁊ rectoribus reipublice de cōmuni prouidetur. Qui autem voluntariā paupertatem aſſumunt vt chriſtum ſequantur ad hec vtiqꝫ oīa dimittunt. vt cōmuni vtilitati deſeruiant. Sapiētia ⁊ eruditione exemplo populum illuſtrantes: ⁊ orationibus ⁊ interceſſionibus ſuſtentandos. Ex quo etiam patet ꝙ non turpiter viuunt de his que ab alijs dātur ex quo ipſi maiora repēdunt ad ſuſtentationem temporalia accipiētes ⁊ in ſpiritualibus alijs proficientes. dum etiaꝫ exemplis ſuis alios prouocant ad virtutes: fit vt hi quibus proficiunt minus diligant tēporalia exemplo eorum: ⁊ ſic magis prouocātur ad dandum eis. Nec etiam per hoc libertatem admonendi ⁊ reprehendendi populos tales amittunt: quia ⁊ pauca ſunt que recipiunt ⁊ cuꝫ contempſerint terrena: nō ita afficiunt vt omittant propter elemoſynas receptas ſalutem proximorum. Nec etiam eſt incōueniens ꝙ neceſſitates ſuas exponant petendo pro ſe vel ꝑ alijs. Nam ⁊ apoſtoli leguntur hoc feciſſe ꝑ pauperibus qui erant in hieruſalem. Nec etiā iſta mendicitas reddit ipſos homines contemptibiles ſi hoc ipſum moderate fiat ad neceſſitateꝫ non autem ad ſuperfluitatem ⁊ ſine importunitate conſiderata conditione perſonarum a quibus petitur ⁊ loci ⁊ temporis: quod neceſſe eſt obſeruari ab his qui perfectionem vite ſectantur. Ex quo ſequitur ꝙ talis mendicitas nō habet aliquam ſpeciem turpitudinis quam haberet ſi cum importunitate ⁊ indiſcrete fieret ad voluptatem vel ſuperfluitateꝫ. Et quāuis mēdicare fiat cum quadam abiectione: cum neceſſarium eſt ad ſectandam perfectionem vite pauperis mendicare ferre talem abiectionem humilitatis eſt. Aſſumere etiam abiecta virtutis eſt: etſi noſtrum officium hoc non requirat: vt alios noſtro exemplo prouocemus quibus incumbit vt illud facilius ferant: ⁊ quandoqꝫ abiectis vtimur propter virtutem: ſicut medicina quadam: puta cum animus alicuius ad immoderatam excellentiam ſit pronus vtiliter debita moderatione ſeruata: abiectis vtitur ſponte vel ab alijs ſibi impoſitis ad electionem animi comprimendam.

¶ De errore fraticellorum circa paupertatem chriſti ⁊ apoſtolorum. Cap. iiij.

Uia circa materiā de paupertate chriſti ⁊ apoſtolorum tempore Joannis vigeſimiſecundi. anno ſcꝫ dn̄i. M. cccxxiij. apō quoſdam orta eſt noua opi. falſa fraticellorum: quā ipſe ioannes papa quia contraria ſcripture euāgelice reprobauit ⁊ determinauit hereticā fore: ⁊ illam pertinaciter tenentes vt hereticos ꝑſequendos. Quidam ex illis obſtinato animo ſuam opinionem retinentes ad hanc temeritatem ⁊ maximam preſumptionem deuenerunt: vt ⁊ ipſum papam Joannem hereticum dixerint. propter talem determinationem quā dixerunt falſaꝫ ⁊ hereticā. vnde ſeparantes ſe ab vnitate eccl̄ie ſynagogā ſathane ſibi fecerūt: nō eccleſiā profitētes. dum caput draconis ſeu antichriſtum antipapam Petrum de corbaria aſſerentes: non ſolum Joannem vigeſimumſecundum: ſed ⁊ omnes ſuos ſucceſſores vſqꝫ in preſens ⁊ futurꝫ hereticos eſſe. eo ꝙ non reprobauerint determinationem ipſius Joan. quam hereticam aſſerunt ⁊ cōfirmauerunt: omneſqꝫ ſequentes illam determinationeꝫ hereticos tenent: cardinales epiſcopos: ceteroſqꝫ populos. Et quia nondum ex toto extincta eſt heretica ſecta fraticellorum: ſed adhuc in aliquibus parti

A. iii. ⁊ c. vq.

dus italie viget. Nam etſi eorum primus anti/
papa: meritis ſuis dignam receperit vltionem
piſis: quia captus ductus auinionem ad pñſen/
tiam pape Joannis. poſt abiuratam hereſiʒ ſu/
am incarceratus ibi deceſſit. Tamen non deſi/
ſtunt homies reprobi illius hereſis ſectatores
facere Papam ⁊ epiſcopos de ſuis: qui icedūt
in habitu transformato: conuenticula ſecrete
facientes. Et ideo diffuſius de ea re agetur ſm
declarationem cuiuſdam doctiſſimi magiſtri
ordinis predicatorum in quodam ſuo tracta/
tu exponētis extrauagantem ipſius Joannis.
vigeſimiſecundi in qua condemnat illos vt
hereticos. Hec ſic incipit.

¶ Ad perpetuā rei .§.i.

memoriam. Quia quorundam mentes ſic pa//
ter mendacij dicitur excecaſſe ꝙ noſtris conſti/
tutionibus quarum vna incipit. Ad conditorē
canonum. Altera vero. Cum inter nonnullos.
non abſqʒ multa temeritate niſi ſint detrahere
⁊ nituntur ⁊c̄. Caſus igitur ſeu ſentētia huius
conſtitutionis eſt. Dominus Joannes anteqʒ
iſtam tertiam conſtitutionem feciſſet: quia quō
dam duas alias prius promulgauerat de con/
ſilio cardinalium ⁊ aliorum prelatorum ⁊ ma/
giſtrorum. Et in prima que incipit. ad condito
rem. declarauit ꝙ reſeruatio facta per Nicola/
um quartum papam de bonis mobilibus ⁊ im
mobilibus fratrum minorū preſentibus ⁊ fu
turis quantum ad proprietatem ⁊ dominium
ſibi ⁊ Romane eccleſie ſimplici vſu facti dūta/
xat fratribus reſeruato: predictis fratribus et
multis alijs nō profuit. ſed obſuit prout magi
ſtra ipſa rerum: experientia declarauit. quod p
bat valde clare. ¶ Secundo declarauit in ea//
dem. ꝙ in rebus vſu conſumptibilibus nō po
teſt vſus a proprietate rei dominio ſeparari. et
ideo in talibus non poſſunt dici ſimplices vſu
rarij dicti fratres. Nec tale dominium videtur
dictus dominus Nicolaus papa romane eccle
ſie reſeruaſſe. ⁊ hoc probat euidenter. ¶ Ter/
tio declarauit ꝙ vſus alicuius rei denudatus
iure vtendi. in creatura rationali non eſt iuſtus
nec per conſequens conuenit perfectionis ſta//
tui nec perfectioni adijcit. ſed repugnat. quare
concludit ꝙ talem vſum denudatum a iure di/
ctus Nicolaus papa dictis fratribus nō reſer/
uauit. quod etiam per rationes inconuincibi//
les liquide manifeſtat. ¶ Quarto dclarauit ꝙ
tam dicti domini Nicolai conſtitutio qʒ etiaʒ
quoddam priuilegium dictis fratribus a do//
mino Martino quarto predeceſſore ſuo cōceſ/
ſum quantum ad procuratores nomine Rom̄.
eccle. eis conceſſos qui cauſa dicte romane ec//
cleſie eos agitabant plurimum honori Roma.
eccle. detraxerint cū ſic plerūqʒ cōtingat dicta
Ro. eccle. occaſione taliū coram pedaneis iudi
cibus litigare: intantū ꝙ prelatis ⁊ eccleſiarū
rectoribus fuerit moleſtum ⁊ graue. ¶ Graue
enim tale quid pōt ⁊ debet exiſtere ꝙ ſe Rom̄.
ec. in iudicio opponerent. que ipſoꝝ eſt magi//
ſtra ⁊ caput. ¶ Quinto pronūciat ꝙ in bonis
que offeruntur vel ↄferuntur vel al's quōlibet
obuenire poterūt fratrib⁹ vel ordini predictis
exceptis eccleſijs: vel oratorijs officinis habi//
tationibus ac viſis libris ⁊ veſtimētis diuinis
officijs dedicatis vel dedicandis. nullum ius
ſeu dominiū aliquod occaſiōe dicte ↄſtitu. dñi
Nico. vel cuiuſcunqʒ alterius pape ſancte Ro.
ec. acquiratur. Sed quoad hoc habeanf dicte
ↄſtitu. pro non factis. ¶ Sexto pronūciat ⁊ dif
finit: ne deinceps pro recipiendis: petēdis: exi
gendis: defendendis: ſeu adminiſtrandis bo/
nis que in poſterum dictis fratribus vel ordi//
ni conferri offerri. vel al's quomodolibet obue
nire contigerit quiſquam a quoquam nomine
tur ſeu conſtituatur amodo nomine ſancte ro.
ec. procurator. ¶ Nec occaſione cuiuſlibet pri
uilegij apoſtolici. quicunqʒ talium bonorū ad
miniſtrationem in iudicio vel extra agendo de
fendendo: ſupplicando. vel al's quōlibet aſſu//
mere dicte eccleſie nomine audeat niſi de ſedis
apoſtolice licentia ſpeciali: decernit irritū ⁊ in/
ane ſi ſecus a quoqʒ contigerit attentari.

¶ In ſecunda ve/ .§.ij.

ro ↄſtitutiōe que incipit. Cū inter nōnullos: de
clarat primo ꝙ aſſertio ptinax. ꝙ xp̄s ⁊ apl̄i ni
hil habuerūt in proprio. nec in cōi. cuʒ ſcriptu
re ſacre ↄtradicat expreſſe. deinceps erronea ⁊
heretica eſt cenſenda. ¶ Scd̄o ꝙ etiā aſſertio
pertinax. ꝙ redemptori noſtro. eiuſqʒ apl̄is in
his que ipſos habuiſſe ſacra ſcriptura teſtatur
nequaqʒ ius eis vtendi cōpetierit. nec ipſa ven
dendi ſeu donādi. ius ipſi habuerit ſeu ex illis
alia acquirēdi cū talis aſſertio vſum ⁊ geſta eo
rum ↄcludat in premiſſis nō iuſta deinceps er
ronea ⁊ heretica eſt cenſenda. ¶ Contra iſtas
igitur duas ↄſtitutiones aliq oblatrantes dixe
runt dominum noſtruʒ non potuiſſe ea que di/
cta ſunt declaraſſe. Et ad ſui mendacij colorati/
onem adducebant talem rationeʒ. Illud quod
per clauem ſcientie in fide ⁊ moribus diffinie
runt ſemel Romani pontifices adeo immobi/
le perſeuerat. ꝙ illud ſucceſſoribus ſuis reuo//
cari non licet in dubium. nec contrarium affir/
mare: licet ſecus ſit in his que per clauem potē
tie ſunt ſuper eos ordinata. Sʒ vt dicūt Rom̄.
pontifi. ⁊ multa ↄcilia generalia determinaue/
runt ⁊ diffinierunt per clauem ſciētie. Primo
ꝙ regula fratruʒ minoꝝ eſt regula euangelica

xp̄i ⁊ apoſtolorū imitatrix qui nihil in hoc mūdo habent proprium vel commune. Sed in rebus quibus vtuntur habent ſimplicem vſum facti. Secundo ꝙ xp̄i ⁊ apoſtolorū paupertas conſiſtit in expropriatione cuiuſlibet temporalis dominij ciuilis ⁊ mundani. ⁊ ꝙ eorum ſuſtentatio fuit in ſolo ⁊ nudo vſu facti. ergo quibuſcūq; ſucceſſoribus non licuit oppoſitum declarare. Sed oppoſitum in dictis duabus cōſtitutionibus eſt declaratum. vt viſum eſt. Ergo hoc non licuit facere domino Johan.

¶ Sed ad has ra- .§.iij.

tiones iſtorum euacuādas ipſe Johānes edidit. ⁊ promulgauit tertiam conſtitutionem que incipit. Quia quorundam. cuius principium poſitum eſt ſupra: in qua iohes valde ſubtiliter ⁊ artificioſe: ⁊ efficaciter reſpondet inſiſtendo circa maiorem ⁊ minorem. Circa maiorem quidem primo oſtendēdo ꝙ ſcientia vel non eſt clauis ſpūalis. vel ſi eſt ad ipſam non pertinet aliquid diffinire: ſed ſolum ad clauem ptātis. Circa minorem vero oſtendendo primo ꝙ eſt falſum. ꝙ romani pontifi. diffinierunt. ꝙ frēs in rebus quibus vtuntur habeant ſimplicem vſū facti: ⁊ probat per eos ꝙ habeant vſum iuris oſtendendo ꝙ di. dominus nico. in quo ſe fundauit principaliter. nunq̄ dicit ſuſtentationem xp̄i ⁊ apoſtolorum extitiſſe ī ſolo ⁊ nudo ⁊ ſimplici vſu facti. immo ꝙ oppoſitum ſenſit probat. Tertio oſtendendo ꝙ habere aliqua in cōi: non derogat altiſſime paupertati. Quarto oſ̄dendo ꝙ in rebus vſu conſumptibilibus nō poteſt vſus a dn̄io vel proprietate rei ſeparari. Quinto probando ꝙ vſus denudatus omni iure non eſt vſus iuſtus. quare perfectis nō competit talis vſus: nec eis talem vſum conditor canonis reſeruauit. Sexto ex eorum dicto eos confutando oſ̄dit. ꝙ ſi licuit dicto domino nico. contra declarationes ſuorum predeceſſorum aliqua declarare in materia ſuprapoſita ꝙ eadem rōne ſibi licuit contra determinata per nico. predictum: vel ſi ſibi nō licet nec alteri licuit. Septimo oſtendit ꝙ ꝑ ea que in dicta conſtōne domini nico. cōtinentur. ꝙ ad romanos pōti. ⁊ per cōſequens ad ipſum dominum Johem pertinet ſi quid dubietatis circa ſuā determinationem emergeret declarare. Octauo oſtēdendo quomodo licet romanis ponti. ordines confirmare ⁊ confirmatos caſſare: quare cum nō habeant maius priuilegium fratres minores q̄ alij vt videtur. licet cōtra eorum regulam facere talia ⁊ oppoſita declarare. Nono oſtēdendo falſum eſſe ꝙ per multa concilia gn̄alia fuerit talia declarata. cum concilia gn̄alia illi pontifices non celebrauerint vel ſi celebrata ſint. nullam fecerint de talibus mētionē. Decimo oſtēdit ꝙ nec ad fidem nec ad mores pertinet chriſtum ⁊ apoſtolos in his que vſi ſunt nō habuiſſe niſi nudum vſum facti ⁊ ſimplicem. immo magis oppoſitum pertinet cum nec in ſcriptura ſacra nec in ſymbolis habeat ꝙ fratres minores nō habent in rebus niſi ſimplicē vſum facti. nec ꝙ liceat roma. pōtifi. dn̄ium quodq; reſeruatum ſibi in rebus que fratribus obueniunt abijcere. Nec ꝙ procuratores per ſummos pōtifices conſtitutos ſucceſſori non liceat reuocare. Quare concludit neceſſario ꝙ ratio illorū eſt nulla. ⁊ ꝙ ipſe talia ſuperius premiſſa potuit declarare: ⁊ ipſa etiam ordinare. Ultimo cōcludendo diffinit primo. ꝙ tales qui niſi ſunt publice defenſare ⁊ etiam approbare hereſim damnatam in iſta cōſtitutione. Cum inter nōnullos. aſſerēdo ꝙ Chriſtus ⁊ apoſtoli in his que habuerūt: habuerūt tm̄ vſum facti ſimplicem iure denudatum ꝙ omnes tales ⁊ ſinguli qui verbo ⁊ ſcripto per ſe vel per aliū ſeu alios talia publice ꝑſumpſerunt. illiq; qui eos inſtruxerunt in talibus ⁊ vt premiſſa facerent docuerunt in damnatam hereſim inciderūt et vt heretici ſunt vitandi. Secundo diffinit ꝙ ſi aliquis deinceps damnatas per cōſtitutionem predictam. Cū inter nōnullos hereſes: vel ipſarum alteram ſcienter verbo vel ſcripto defendere vel approbare preſumpſerit: vt hereticus ab omnibus euitetur. Tertio inhibet ne quis cōtra ordinata diffinita ſeu facta in dicta cōſtitutione que incipit. Ad conditorem. verbo vel ſcripto ſciēter approbet aliquid vel defendat ⁊ ſiquis cōtrarium preſumpſerit: tanq̄ cōtumax ⁊ rebellis romane eccleſie habeatur. Iſte eſt caſus ⁊ ſentētia totius huius decretalis extrauagantis. Quia quorundam.

¶ Ad pleniorem .§.iiij.

autem declarationē ipſius magiſter prefatus format octo dubia ⁊ ea declarat ⁊ ſoluit contraria. Horum primum eſt. in quibus pertinet ad papam canones condere. Ad quod breuiſſime reſpondetur. ex eo ꝙ iſta materia plene dilucidatur tertia parte. in titu. de ſummis pontificibus. Sciēdum primo ꝙ papa non poteſt cōdere canones cōtra determinata in ſacra ſcriptura. vt patet. xxv. q. prima. ſunt quidam. ⁊ beatus Auguſti. dicit. iiij. de trinita. Contra rationem nemo ſobrius. Contra ſcripturam nemo chriſtianus. Contra eccleſiam nemo pacificus. Ratio huius eſt. quia inferior non poteſt mutare decreta ſui ſuperioris vel determinare cōtra ea. Sꝫ ſacra ſcriptura eſt a ſpiritu ſancto digeſta. vt patet. ij. Pet. j. Ubi ait non voluntate humana eſt allata prophetia. ſed ſpūſancto ⁊c.

papa q̄ pōt ⁊ q̄ non.

Quod ſi arguat̄:qꝛ ſcriptura ſancta videtur hēre
auctoꝛitatem ab eccleſia cum be.Aug.di. Ego
non crederem euāgelio niſi eccleſie auctoꝛitas
ad hoc me cōmoueret.videtur ꝙ eccleſiam da
re auctoꝛitatem ſacre ſcripture poteſt intelligi
duobus modis.Uno modo qꝛ ſcriptura habe
at ab eccleſia auctoꝛitatē inſpiratiue.Et ſic nō
eſt verum ꝙ habeat auctoꝛitatē ab eccleſia eo
ꝙ nō eſt ab eccleſia īſpirata ⁊ dictata:ſed a deo
īmediate.Alio modo declaratiue.qꝛ.ſ.eccleſia
declarat fidelibus hanc eſſe ſacrā ſcripturā a
deo reuelatam.⁊ ſic dat ſibi auctoꝛitatem diffi/
niēdi libꝛos pertinētes ad ſacrā ſcripturā.ſ.
euāgelia Mathei:Marci:Luce:⁊ Johānis:
nō euāgelia Nicodemi vel nazareoꝝ vel Bar
tholomei ⁊ hmōi ⁊ ſic intelligitur dictū Aug.
qꝛ.ſ.ignorū ſibi eſſet vtrum euangeliū Mat/
thei vel alioꝝ que tenemus ꝑtineret ad ſacrā
ſcripturam vel non:niſi eccleſia inſtinctu ſpiri
tusſancti iſtud declaraſſet.¶ Secundo notan/
dum ꝙ papa non pōt cōdere canones ꝯtra de
creta quatuoꝛ pꝛimoꝝ ꝯciliorꝝ:vt patet diſ.xv.
Canones.⁊.c.ſicut.Sed ſi arguatur contra.qꝛ
ꝯcilium non dat auctoꝛitatem pape. ſed papa
concilio.vt patet di.xvij.per totum.⁊ extra de
electi.Significaſti.Ergo illa cōcilia habuerūt
auctoꝛitatem a papa.Tantam aūt habet auto/
ritatem vnus quātam alius:⁊ tantam ſucceſſo
res quātam pꝛedeceſſoꝛes.Ergo videt̄ ꝙ poſ/
ſit papa determinata in illis reuocare vel con/
tra ea determinare.Ad qđ reſpondetur.ꝙ con
cilia illa non poſſe reuocari per papam. poteſt
dupliciter ītelligi.Uno modo ex eo ꝙ vniuer/
ſaliter ꝯcilia ſunt ⁊ ſic nō eſt verum . qꝛ qđ cō/
petit vni inquantum tale competit omni tali
vniuerſaliter.Que ergo ſtatuta ſunt vel decre
ta in vno ꝯcilio poteſt aliud mutare.vt factum
eſt pluries.Alio modo pōt intelligi ſpecialiter
īnquātū.ſ.de tali materia articuloꝝ fidei que
ibi fuerunt declarata quoad veritatem tenen/
dum.⁊ ſic nota ibi glo.diſt.xv.ſicut . Non pōt
enim papa vel minuere vel augere vel mutare
articulos vel ſacramēta eccleſie . dicunt etiam
aliqui:ꝙ quoad alia poſitiua . etſi papa poſſit
tollere vel mutare ſingula:qꝛ iſtud vl̄ illud nō
tm̄ omnia ſimul:qꝛ hoc eſſet deſtruere ſtatū ec
cleſie.¶ Tertio aduertēdum ꝙ papa pōt con/
dere canones ꝯtra determinata per quoſcūqꝫ
doctoꝛes ſanctiſſimos.Et hoc pꝛobatur aucto/
ritate.di.xx.Decretales epiſtole ⁊.c.ſequenti.
Et ratio eſt qꝛ inferioꝛ non pōt legem impone
re ſuperioꝛi:ſed econtra ſuperioꝛ inferioꝛi . eſt
aūt papa ſuperioꝛ quocūqꝫ doctoꝛe : quia enī
ad diffiniendum aliquid non ſufficit ſine pote
ſtate.Hinc eſt vt dicit Gꝛatianus di.xx.⁊ Joā.
papa in iſta decretali.Quis aliqui doctoꝛes ha
buerunt maioꝛem ſciam ꝙꝫ aliqui ſummi pon
ti.tn̄ qꝛ ptātem non habuerunt tantam quātā
ſummi pontifices:ideo in cauſarū vel dubio/
rum diffinitione pꝛeferunt̄ ſummi ponti.om/
nibus doctoꝛibus.¶ Item papa pōt condere
canones cōtra determinata per ꝑdeceſſoꝛes ſu
os:vel per determinata per ſeipſum.quod ꝓ
batur auctoꝛitate ratione ⁊ exemplo.Et aucto/
ritate quidem.extra de conſan.⁊ affini. non de
bet.vbi dicitur.Non debet repꝛehenſibile iudi
cari.ſi ſm̄ varietatem tempoꝛum ſtatuta varie/
tur humana.Et extra de ſenten.excōmuni.lib.
vj.dicitur .Alma mater eccleſia nonnulla ple/
runqꝫ oꝛdinat ⁊ conſulte.que poſtmodum con
ſultius ⁊ rationabilius reuocat in melius vel
cōmutat.Et ipſe dominus Joannes in conſti/
tutione ſua pulchꝛe ſic ait. Quia nonnunqꝫ qđ
conieꝛctura pꝛofuturum credidit ſubſequēs ex
perientia nociuum oſtendit.non debet repꝛe/
henſibile iudicari ſi canonum conditoꝛ cano/
nes a ſe vel ſuis pꝛedeceſſoꝛibus editos.vel ali
qua in eis contenta canonibus reuocare:modi
ficare:vel ſuſpendere ſtatuat.ſi ea obeſſe potiꝰ
viderit ꝙꝫ pꝛodeſſe.Pꝛobatur idem diſti.lxiij.
§.verum.Confirmatur iſtud exemplo ſcriptu/
re.Nam mandauit dominus ſerpentem eneū
exaltari in deſerto ad cuius aſpectum ſanabā/
tur homines a moꝛſibus ſerpentum . vt patet
Numeri.xxj.Poſtmodum inſtincti ipſius dei
rationabilius fuit reuocatum eo ablato ꝑ Eze/
chiam.vt patet.iiij.Regum.xx.quia populus
idola trahat ad eum.Ratione hoc conſtat quia
par in parem non habet imperium.¶ Ex qui/
bus omnibus patent due cōcluſiones.Pꝛima
ꝙ dominus Jo.potuit rationabiliter ⁊ ſalubꝛi
ter que in dictis duabus conſtitutionibus con
tinentur ad conditoꝛem ⁊ alia . Cum inter nō/
nullos oꝛdinauit.cum in eis nihil ſit contra fi/
dem ⁊ bonos moꝛes:nec contra quatuoꝛ conci
lia.quia ſicut ipſe deducit.circa finē huius cō
ſtitutionis de contentis in ipſa cōſtitutione in
ſymbolo fidei:vel in ſacra ſcriptura mētio non
habet̄.vel ſi hābetur ī ſacra ſcriptura vt de pau
pertate xp̄i ⁊ apl̄oꝝ magis ex ipſa ſcriptura ha
betur ꝙ ipſe dn̄s Joan.determinat ꝙꝫ eius op/
poſitum.Scđa ꝯcluſio eſt ꝙ cū violatoꝛes ⁊ de
trahētes ſacris canonibus:vt blaſphemi ⁊ ſpi
ritui ſancto reſiſtentes cenſeantur. vt.xxv.q.j.
violatoꝛes.⁊ multipliciter puniant̄. vt in.d.q.
c.gn̄ali.⁊.c.oīa.⁊.c.hac ꝯſona.pꝫ ꝙ hi qui ꝯſti
tutionibus domini noſtri in pꝛedictis detrahe
re niſi ſunt.in penas huius inciderunt:⁊ qua/
ſi in hereſes iam damnatas ꝯſtitutione ꝑdicta.
Cum inter nonnullos pertinaciter affirmarūt
ꝙ merito heretici ſūt cēſendi:ſicut dn̄s Jo.det
minat in dicta ꝯſti.Et ſic patet ꝑmus arti.

¶ Secundus ar/ .§.v.
ticulus eſt. Quot ſunt claues eccle: ꝛ que: q: in
dicta ꝯſtitutione de eis agitur. reprobando opi
nione illoꝝ qui male ſentiūt de eis. Sed q: de
iſta materia diffuſe tractat .b. Tho. in. iiij. diſt.
xviij. ꝛ in prima parte. ꝛ plenius in. iij. pte. in.
ſ.th. p. de ſummis pōti. Ideo ꝛ hic articulus breuiſſi/
iii.xxv. me expediet. Quis diuerſi diuerſa dicāt cōior
opinio eſt. bea. Tho. ꝛ Pet. in. iiij. ꝙ clauis ec/
cleſiaſtica (que methaphorice dicitur ad clauis
materialis ſimilitudinē qua claudif ꝛ aperif
oſtium materiale) eſt quedam poteſtas ſpiritua
lis que datur in ſacerdotij collatiōe ad quaſdā
ſpirituales actiones ordinata. que poteſtas eſt
vna quoad eſſentiam: ſed duplex quantum ad
act⁹ ꝛ officia ſubordinata: imo plus dicit ꝙ ea
dem eſt poteſtas per eſſentiam qua poteſt ſacer
dos corpus chriſti ꝯficere: ꝛ qua poteſt abſolue
re vel ligare. Et ipſa poteſtas eſt ipſe character
impreſſus in collatiōe ordinis ſacerdotalis. qđ
ſic probat. Ad duo quorum vnum eſt cauſa al
terius vna poteſtas ordinatur ſicut in ſole vna
eſt poteſtas qua ſol calefacit ꝛ rarefacit. ꝛ ideo
calor eſt principiū actus vtriuſqꝫ: licet quodā
ordine. Sed gratia ꝛ omnis remiſſio in corpo/
re chriſti myſtico: quod reſpicit ptās clauiū de
riuatur ex eius capite quod reſpicit eius pote/
ſtas conficiendi. ergo reſpectu vtriuſqꝫ iſtorū
eſt vna poteſtas. Et codē modo de poteſtate cla
uium inter ſe dicendum: q: ad plures act⁹ ſub
ordinatos ſufficit vna virtus ꝛ poteſtas. Sꝫ ac/
tus clauium licet ſint plures q: vnus eſt iudicā
di ſeu diſcernēdi quis ſit dignus vel indign⁹.
alius eſt diffiniendi ꝛ ſententiādi qs ſit dign⁹
vel indignus abſoluendo vel ligando. Sūt ta/
men ſubordinati ita ꝙ vnus preſupponit aliū
ſcꝫ ſecundus primum. Sufficit tñ vna poteſtas
ad vtrunqꝫ ſicut ſol per eandem virtutem illu
minat aerem ꝛ calefacit: ſcꝫ per lumen. Daf eti/
am exemplū in poteſtatibus ſecularibus. Nā
eadem auctoritate cōpetit iudici iura partium
cognoſcere: ꝛ exinde ſententiare contra vnam
partium ꝛ aliam abſoluere. Sed q: potētie co/
gnoſcuntur per actus. ideo etſi ſit vna ptās eſ/
ſentialiter. dicuntur tñ due quia duplex eſt act⁹
talis poteſtatis. Et ratione primi actus quo iu
dex eccleſiaſticus iudicat ꝛ cognoſcit de digni
tate vel indignitate alicuius dicitur clauis ſciē
tie ratione ſecundi actus quo dignum abſoluit
indignum non abſoluit dicitur clauis potētie.
Unde dictum fuit in plurali Matth. xvj. Tibi
dabo claues regni celorum. Et iſta videtur itē/
tio glo. diſtinctiōe. xx. capitulo primo. ¶ Ubi
ſciendum ꝙ aliqui male ſenſerunt de claue ſci/
entie dicentes ꝙ ſcientia ſm ꝙ eſt habitus ac/
quiſitus vel infuſus ſit clauis non quidem de
per ſe: ſed in ordine ad clauem potentie. Unde
in eo qui habebat ſcientiam ſed non ordine ſa
cerdotalem dicebant talē ſcientiam in eo non
eſſe clauem: ſed adueniente claue potentie ſcꝫ
per ſuſceptionem ſacerdotij eſſ efficiebatur clauis
illa ſcientia. Cuius opinionis videtur eſſe glo.
di. xx. c. j. Ad quam etiā videtur declinare ma
giſter ſen. in. iiij. diſt. xviij. Dicebat etiam ꝙ ſa
cerdotes idiote etſi non habent clauem ſciētie
cum ſint ignorantes: habent tamen quandam
induſtriam materialem diſcernendi quam vo/
cabant clauiolā. Sed iſtam opinionem repro/
bat bea. Tho. in. iiij. di. xviij. Nam ꝛ ſunt aliq
ſacerdotes qui nec ſcientiam acquiſitam habēt
nec infuſam nec induſtriam naturalem: cū ſint
indiſcreti ꝛ quaſi fatui. Eſt ergo clauis ſcientie
ſm beatū Thomā. auctoritas iudicandi vel di
ſcernendi de dignitate vel idignitate alicuius
in foro ꝯſcientie. ꝛ iſtam pōt habere ignoratiſ/
ſimus: ſi hꝫ ſi eſt ſacerdos. ꝛ non hꝫ eam peritiſ
ſimus ſi non eſt ſacerdos. Sicut ꝛ aliqs iudex
ſecularis hꝫ auctoritatem iudicandi qui tamē
non hꝫ ſcientiam iuris ꝛ ecōuerſo. Uerum eſt
ꝙ actus iudicandi nō poteſt recte exerceri ſine
vtroqꝫ ſcꝫ auctoritate iudicandi ꝛ ſine ſcientia.
ꝛ ideo non eſt ſine peccato qui ſe ponit ad iudi
candum in foro conſcientie non habēs compe
tentem peritiā. ¶ Ex predictis eliciuntur duo
correlaria. quoꝝ primū eſt. ꝙ ſicut ipſe dñs Jo/
annes in iſta ſua ꝯſtitutione valde bene argu/
it. Illi oblatrantes ꝛ detrahētes ſuis cōſtitutis
maledicebāt aſſerentes ꝙ illud quod fuerat p
romanū pontificē per clauem ſcientie diffinitū
in fide ꝛ moribus nō poterat per ſucceſſorē re
uocari. Arguitur enim ſic ꝯtra illos. Aut clauis
ſcientie accipif pro habitu acquiſito vel infuſo
aut pro auctoritate diſcernendi in foro ꝯſcien/
tie. Si pro habitu: ſic ſcientia non eſt clauis vt
viſum eſt. ſ. ꝛ ipſe dñs Joannes valde clare p/
bat. Ergo qđ diffinitur in fide ꝛ moribus: illđ
non diffinitur per clauem ſciētie. cum habitus
talis nō ſit clauis. Si aūt accipiatur pro aucto/
ritate diſcernendi in foro ꝯſcientie arguitur ſic
ꝯtra. Primo qui hꝫ auctoritatem diſcernendi
in foro conſcientie ex hoc nō habet cōdere vel
ſtatuere iura in foro exteriori obligantia. Se/
cundo q: tunc omnes ſacerdotes habentes au/
ctoritatem diſcernendi in foro conſcientie: ha
berent poteſtatem cōdendi iura ꝛ ſtatuta. Ter/
tio q: talis auctoritas diſcernendi reſpicit ſolū
diſcretionē inter lepram ꝛ lepram inter pecca/
tum ꝛ peccatum: ꝛ non alium actum aliqđ ſta/
tuendi. Ergo per talem clauem circa fidē ꝛ bo
nos mores nihil ordinat ſummus pontifex. qđ
non poſſit ſucceſſor reuocare. vñ ſequif ꝙ ma/

le ⁊ falſe aſſumebant. Sc̄da cõcluſio eſt ꝙ ipſe dñs noſter negat id quod illi ſibi male ⁊ falſe i ponunt. ſcꝫ ꝙ ſcientia non ſit clauis. non enim hoc negat: vel ſi negat: aut implicite hoc nega re videtur: accipit ſciẽtiã pro habitu acquiſi to vel infuſo: que vtiqꝫ non eſt clauis vt quidã dicebant. Sed accipiendo pro auctoritate di ſcernendi non negat eſſe clauem. Uerum eſt ta men ꝙ ad iſtam clauem communiter ſumptaꝫ non ſpectat condere canones vel mutare: quia tunc omnis ſacerdos poſſet hoc facere. quod nullus concedit.

ℭ Tertius articu- .§.vi.

lus eſt vtrum vſus licitus poſſit ſeparari a iure vtendi. Pro cuius declaratiõe primo declarat deſcribendo aliquos terminos circa materiaꝫ. Sc̄do agit de diuerſis modis habendi aliquã rem. Tertio reſpondet ad queſitũ. Quarto decla rat quõ fratres minores poſſunt habere nudũ vſum facti. Demum ſoluit duodecim argumẽ ta facta contra veritatem ſue ꝯcluſionis: Quã tum ad primũ dicit ꝙ circa aliquã rem põt iſta ꝯſiderari ad pñs. ſ. vſufruct⁹: vſus: poſſeſſio:
Uſufru proprietatis: dñium: ⁊ ius. Quodlibet horum
ctus qd ſic deſcribitur. Uſufructus ſm iuriſtas eſt ius
ſit. vtendi ⁊ fruendi rebus alienis ſalua earꝫ ſub ſtantia. ff. de vſufru. l. j. Rebus alienis dicitur q: in rebus ꝓprijs non dicitur vſufructus. vñ ſi habeo vſufructum viridarij: ⁊ poſt ad me per ueniat proprietas: expirat tũc vſufructus. Sal ua rerum ſubſtantia dicitur: q: in rebus q̃ vſu conſumuntur non proprie eſt vſufructus. vt pa ne: vino: ⁊ hmõi. Jus vtendi dicitur ad differẽ tiam vtilis dominij: quod quandoqꝫ in rebus alienis habetur. ſicut emphiteota ⁊ feudatari⁹ habent vtile dominium: cuius dñium directũ pertinet ad dñꝫ ſuperiorem: a quo res tenetur in emphiteoſim vel in feudũ. Jtem ponit̃ fruẽ di: ad dñiam nudi vſus: q: minus eſt in vſu ꝙ̃ in vſufructu. Datur exẽplũ de grege. Si vſus alicuius gregis ſit tibi relictus in aliquo teſta mento: tu poteris vti grege ad ſtercorizanduꝫ in agro tuo tñ. Sed ſi fuerit relictus vſufruct⁹ eius: poteris grege vti nõ ſolum ad ſtercorizã dum: ſed ad lanam. lac ⁊ fetus recipiendum ⁊ diſtrahendũ tales fructus vt volueris. fetus. n. in iumentis vt in pecudibus computantur in fructu. ⁊ de quolibet animali irrationali. ſecus autem in ancillis. Nam partus ancille non pti net ad vſufructuarium. Datur aliud exemplũ. Si viridarium fuerit tibi legatum ad vſuꝫ po teris roſas: holera: ⁊ alios flores ⁊ fructus ſu mere ad vſum tuum: ſed alij non poteris vẽde re vel dare. Sed ſi vſufructus eius fuerit reli ctus: poteris non ſolũ ſumere ad vſum tuũ ſed ipſos flores ⁊ fructus vendere ⁊ donare alteri prout volueris. Et ſic patet ꝙ quicunqꝫ habet Uſus
vſufructum hꝫ vſum ⁊ non ecõuerſo. ℭ Uſus qd ſit.
autem ſm Juriſtas eſt ius vtẽdi rebus alienis ſalua rerum ſubſtantia. Jdeo dicitur. rebus ali enis: quia ſm iuriſtas vſus non dicitur in re ꝓ pria. Additur ſalua ſubſtantia rerum: q: ſꝫ eos vſus nõ conſtituitur in rebus que vſu cõſumũ tur: quia in talibus non poteſt rerum ſubſtãtia permanere poſt vſum non ponitur fruendi vt diſtinguatur ab vſufructu. Sed quia quantuꝫ mihi videtur legiſſe iſto modo accipiunt vſuꝫ nimis ſtricte. ſcilicet pro vſu pro quo competit ſeruitus. Jdeo accipiendo vſum ſm naturaꝫ ⁊ magis large. ⁊ ſm iura canonica. cuꝫ ſm rei ve ritatem aliquis vtatur re ſua ſicut aliena. ⁊ vti tur pane cum comedit ⁊ conſumit eum. Jdõ ſic accipiendo vſum mihi videtur ꝙ nuduꝫ vſum facti de quo loquuntur conſtitutiones Jo. qua drupliciter poteſt imaginari. Primo mõ põt dici nudus vſus facti propter omnis iuris nu dationem. Secundo propter proprietatis ex cluſionem. Tertio propter omnis vtilitatis pri uationem. Quarto propter actionis in iudicio abdicationem. Exempla omnium. Si equita rem equum cuius non eſſem dominus: nec ha bere aliquod ius equitandi equum. tunc habe rem vſum nudum equitationis equi per om nis iuris denudationem. ſicut habet fur ⁊ la tro in re furtiua: quia habet vſum denudatum proprietate. Exemplum de ſecundo. Si equita rem equum quem conduxi ad vecturã ab alio: poſſet dici habere nudum vſuꝫ equi propter ꝓ prietatis excluſionẽ: q: non habeo proprietatẽ eius. Sic econuerſo equitando equum meum non habeo vſum nudum: quia equi habeo ꝓ prietatem. Exemplum de tertio quando qs ha bet aliquem vſum alicuius rei vel circa aliquã rem ⁊ tamen caret omni fructu ⁊ vtilitate que poſſet ſibi inde prouenire. ſicut ſeruus qui vti tur aliquibus inſtrumentis ad vtilitatem do mini ſui. talis vſus poſſet dici nudus quantũ ad fructum vel vtilitatem ſerui. qui ex tali vſu nullus fructus vel commoditas acquiritur ſi bi ſed domino ſuo. Similiter de famulo cam pſoris: qui quotidie vtit̃ pecunia domini ſui alijs numerando. tamen vtilitas vſus non eſt ſua: ſed domini ſui. Exemplum de quarto. Cuꝫ aliquis haberet aliquam rem: ⁊ cum ſibi aufer retur non poſſet agere in iudicio contra illuꝫ. vel ex voto vel alia quacunqꝫ cauſa. tunc poſ ſet dici habere nudum vſum per actionis in iu dicio abdicationem. Et hoc quoad vſum. Poſſeſ
ℭ Tertius terminus eſt poſſeſſio que ſic de ſio qd
ſcribitur. Poſſeſſio eſt corporalis rei retentio ſit.
corporis ⁊ animi iuris adminiculo interue

niete. Sic diffinit Hoſtieñ. in ſumma corpora-
lis rei dicitur. qa ſ3 iuriſtas icorporalia nõ poſ
ſidentur. Detentio dicitur quia poſſeſſio ſm̃ iu
ra dicitur quaſi pedum poſitio. Aliter non acq
ritur poſſeſſio niſi corpore ⁊ animo interuenie
te. Unde ſi alterum deficit non eſt poſſeſſio. Iu
ris adminiculo additur: quia q̃uis aliqui ali-
cui rei corpore ⁊ animo inſiſtat. tamen niſi ha-
beat iuris adminiculum non proprie dicit̃ poſ
ſidere. Quod ſi obyciatur quia fur ⁊ raptor rẽ
furatam poſſident: ⁊ tamen nõ habẽt iuris ad-
miniculum. Rñ. q̃ fur ⁊ raptor nõ dicitur pro
prie poſſidere: ſed ſolũ iniuſte detinere. Quod
autem furta ſint reſtituenda. vt extra de reſti.
ſ. pte. ſpo. c. In litteris. hoc introductũ fuit ſm̃ rigo
ij. ti. j. c. rem iuris in odium rapientiu3 res ſuas homi
xiiij. ⁊ nibus: qr nullus debet eſſe iudex in cauſa ſua.
xv. Et ideo rem furtiuam non debeo accipere a fu
re niſi auctoritate iudicis. Dicit tamen Innoč.
q̃ ſi conſtaret tunc per propriam confeſſionem
ipſum eſſe predonem. vel conſtaret de proprie
tate rei. p̃doni eſſet reſtitutio denegãda: quia
nunq̃ vere poſſidet: nec naturaliter nec ciuili-
Quid ter. ¶ Quartus terminus eſt proprietas: que ſic
ſit p̃prie- diffinitur ab Hoſtieñ. Proprietas eſt dominiũ
tas. rei iuſtis modis queſitum. Acquiritur autem
dominiu3 iure gentiu3 ⁊ iure ciuili. Et iure q
dem gentium per occupationem. ſicut in his
que non ſunt in bonis alicuius hominis: que
occupanti conceduntur: ſicut fere beſtie: aues
⁊ piſces. que in terra mari ⁊ aere capiũtur. ⁊ in
his que communia ſunt vt in mari ⁊ in littore
maris: vt lapillis ⁊ gemmis que ibi ſunt: vt p3
inſti. de rerum diui. per totu3. Tamẽ circa hoc
ſunt multe conſuetudines in diuerſis regioni-
bus contra iura. Item in his que ab hoſtibus
capiuntur. quod intelligendum eſt in bello iu
ſto ⁊ ſuato iure militari. de quo di. j. Ius mili-
tare. Iure autem ciuili acquiritur dominium
multipliciter. ſ. preſcriptiõe: vſucaptione: arro
gatione: monachatione: teſtamento: ſucceſſio-
ne: ⁊ alijs multis modis iure ciuili inductis.
Dñium ¶ Quintum quod requiritur circa rem conſi
⁊ ius derandum eſt dominium. Circa quod aliq do-
an ſit ctores dicunt idem eſſe dominium ⁊ ius quia
idem. tantum habet quis de dominio in re. q̃tum de
iure. Aliquibus autem doctoribus videtur op
poſitum. Et tota ratio eſt. quia ſm̃ Simpliciu3
⁊ Ariſto. in p̃dicamẽtis. relatio dominy eſt re-
latio ſuppoſitionis. Et ideo nullus debet ha
bere dominiu3 in aliquo niſi ſit ei ſuppoſitus.
Sed aliquis poteſt habẽ ius in aliquo cui non
eſt ſuprapoſitus. imo econtra. Sicut filius h3
ius in patre ſeruus in dño. quia tenentur eis
dare alimentum. Similiter monachus in mo-
naſterio. ſubditus in prelato. quia tenẽtur eis

ad ſacramẽtoru3 adminiſtrationem. Ergo ſm̃
iſtos ius ⁊ dñium nõ ſunt ide3. ſed ius in plus
ſe habet q̃ dominiu3: quia omne dominiu3 eſt
ius: ſed nõ omne ius eſt dominiu3. videt enim
addere dominiũ ad ius quandam ſuperiorita-
tem ⁊ autoritate3. Unde ſm̃ hoc ſic diſſinitur.
Dominiu3 eſt ius vtendi ⁊ poſſidẽdi ⁊ haben- quid ſit
di aliqua re ſimpliciter pro libito volũtatis. vel dominium
ſm̃ aliquem determinatum modum cum qua-
dam ſuperioritate. Dicitur in deſcriptione iſta
ius. quia ſi aliquis detineret vel vteret̃ aliqua
re ſine iure. ſicut fur ⁊ predo. talis non haberet
dominiu3. dicitur ius poſſidẽdi quod debet in
telligi iure proprio nõ alieno. quia procurator
yconomus ⁊ diſpenſator vtitur licite rebus do
mini ſui. ſed hoc nõ facit iure proprio ſed alie-
no. Dicitur autem ſimpliciter pro libito volũta
tis. Simpliciter quãtum ad dominiũ propriũ
⁊ perfectu3. per quod quis habet ius in re quã
tum ad proprietatem ſimpliciter. ⁊ quãtum ad
omnẽ vſum qui eſt natus eſſe circa ipſam rem.
quia poſt eam donare ⁊ vẽdere ⁊ diſtrah. re ſi-
cut placet. Dicitur autem ſm̃ aliquem determi
natum modum propter duo. Primo p̃pter do
minia cõditionata. puta cu3 quis eſt dominus
rei quoad proprietate3 ⁊ vſum ſimul. ſed tamẽ
nõ poteſt vẽdere niſi certis perſonis. puta pro-
pinquiori de genere ſuo. vt determinato mo-
do ſeruãdo legitima3 liberis ſm̃ leges. vel ſm̃
ſpeciales patrie ↄſuetudines. Secũdo propter
dominiu3 imperfectum. Uſufructuarius enim
⁊ vſurarius licet nõ habeant perfectu3 nec ple-
num pro eo q̃ nõ habẽt ius in proprietate rei.
tamẽ habent dominiũ verum: ſed imperfectũ.
pro eo q̃ verum ius habẽt in vſu vel in vſufru
ctu rei. ſ3 nõ in proprietate ipſius rei. Alioquin
nõ poſſent iure ſuo vẽdere vel aliena re vſum
vel vſufructum. Additur in deſcriptione. Cu3
quadam ſuperioritate. quia vt dictu3 eſt domi
nium videtur addere ſupra ius quãdam ſupe-
rioritatem ⁊ autoritatem cum ſit relatio ſuper-
poſitionis. Eſt autẽ ſciẽdum q̃ cum dominiũ
vt dictum eſt ſit quoddã ius habẽdi ⁊c. ¶ Si-
cut tripliciter diuidit̃ ius ita ⁊ dominiũ. Nam triplex
ius p̃ma ſui diuiſione diuiditur a philoſopho diuiſ.
in. v. Ethič. in naturale ⁊ poſitiuu3. Et ſm̃ hoc
eſt duplex dominiu3. ſ. naturale ⁊ politicum ſi-
ue ciuile. Ius naturale eſt quod cõpetit alicui
a natura habẽdi. ſ. ⁊ vtendi aliqua re cum qua
dam ſuperioritate ⁊ autoritate ſuper eam ſicut
⁊ ius patris ſupra prolem. ius viri ſupra vxo-
rem ⁊ domini ſuper ſeruum. Ius politicum ſi-
ue ciuile dicitur ius cum quadam ſuperiorita-
te. quod non competit alicui a natura. ſed me-
re per adinuentionem ⁊ collationem humanã
vel diuinam ſpiritualem ⁊ ſupernaturalem. ſi-

cur dominiuʒ domini pape ſuper totam eccle/
ſiam.vel ſicut dominiuʒ vnius vel plurium ſu
per vna ciuitate vel regno.Secūda diuiſio do/
minij ciuilis eſt.quia quoddam eſt verū ⁊ per/
fectum:aliud eſt verum ſed imperfectum. Ue/
rum ⁊ perfectum dominiū eſt.quādo quis ha/
bet dominium in proprietate rei ⁊ in vſu eius.
ita ꝙ poteſt eam vendere ⁊ conſumere ad vſuʒ
eius prout ſibi placet. Sed dominium verum
ſed imperfectum eſt.quando habet ius ſolum
in vſu vel in vſufructu rei.ſed non in proprie//
tate.Unde talis non poteſt dici domin⁹ rei ſim
pliciter.ſed dominus vſus vel vſufructus. Ter
tia diuiſio dominij eſt.quia dominiuʒ merum
habet multos modos diſtinctos.quia quoddā
eſt ſuperius ⁊ immediatum quoddam altum:
quoddam baſſum:quoddam vtile: quoddam
directum.⁊ ſic de alijs.Et ideo ſciendum ꝙ li/
cet eiuſdeʒ rei non poſſint eſſe ſimul plures do
mini ſimul quilibet in ſolidum ſm eūdem mo
dum ⁊ eandem rationem dominij.vt in predi/
cto.c.licet.⁊.l.predicta poſſideri.tamen ſm di
uerſos modos dominij ⁊ diuerſa iura vnius ⁊
eiuſdeʒ rei poſſunt eſſe plures domini ⁊ diſtin/
cti.Sicut eiuſdem campi ruſticus habet domi
nium vtile.burgenſis habet ibi dominium di
rectum:miles dominiū baſſum:rex dominiuʒ
altum. ❡ Sextus ⁊ vltimus terminus declarā
id ſit dus eſt ius.Et quia dominiuʒ addit ſolum ſu/
pra ius ſuperioritatem:ideo poteſt ius deſcri/
bi eadem ratione ſicut ⁊ dominiū:dempta illa
parte de ſuperioritate.Uel ſic poſſumus deſcri
bere ius.ꝙ eſt poteſtas exercendi aliquē actuʒ
circa rem licite.Unde ſi licite poſſum vendere
librum:habeo ius in venditione libri. ſi licite
poſſuʒ legere ⁊ ſtudere in libro habeo ius in le
ctione libri.Et ſic generaliter concludēdo quā
tum habeo de poteſtate licita circa rem:tātum
habeo de iure ⁊ circa ipſam rem. Et ꝙ hoc ſit
verum ſic declaratur. Homo circa aliquā rem
nō habet niſi duplex poſſe:ſcilʒ poſſe facti quo
ſcilicet aliquis poteſt vti aliqua re de facto lici
te vel illicite. ⁊ poſſe iuris quo ſcilicet pōt vti
aliqua re licite.Sed poſſe ſolius facti non dici
tur poſſe iuris.Poſſe igitur licite hoc eſt poſſe
iuris.Eſt tamē ſciēdum ꝙ nomen cōmune plu
ribus ſm rem:ſm modum quo cōmuniter ac/
cipitur retinet ſibi nomen proprium ꝯtra alia.
Sicut preſcientia que eſt cōmunis noticia ap/
probationis bonorum ⁊ reprobationis malo//
rum:vt patet ad Roma.viij. Quos preſciuit:
hos ⁊ predeſtinauit.retinet tamen ſibi nomen
ſm cōmunem acceptionem proprium ⁊ diſtin
ctum cōtra predeſtinationem. vnde ⁊ mali di/
cuntur preſciti:nō boni. Sic in propoſito poſ/
ſe facti lʒ ſit cōmune licite ⁊ illicite vtenti:qui/
libet enim de facto vtitur ſiue licite ſiue illicite
vtatur:tamen ſm cōmunem acceptionem dici
mus poſſe facti contra poſſe iuris.dicēdo iſte
poteſt de facto:qui ſcilʒ poteſt exercere aliqueʒ
actum illicite.Ille autem dicitur poſſe de iure
qui poteſt licite exercere aliquem actum. Pa/
tet ergo ꝙ ius non dicit aliud niſi poteſtatem
exercendi licite actum circa aliquā rem.Et hoc
etiam dicit beatus Augu.in lib.de mendacio.
ſic inquiens.Faciat homo pro temporali ſalu/
te hominum quod poteſt. Cum autem ad hoc
vētum fuerit vt tali ſaluti niſi peccando conſu
lere nō poſſit:iam ſe exiſtimet nō habere quod
faciat.xxij.q.ij.faciat.Unde ⁊ iuriſte dicunt.Il
lud poſſumus:quod de iure poſſumus.

❡ Declaratis di/ .§.vij.
ctis terminis:eſt modo videndum de diuerſis De di//uerſis modis habēdi ius i aliqua re
modis habēdi ius in aliqua re. Et poteſt atten
di hec diuerſitas ex parte triuʒ.ſcilicet ex parte
rei habite:ex p̄te habentis:⁊ ex parte modi ha
bendi.Ex parte rei quidem habite:q2 aliquan/
do quis habet ius in aliqua re quātum ad pro
prietatem ⁊ non quātum ad vſum.ſicut ſi loca/
ui tibi domum ad annum:habeo quidem ius
in domo in proprietate:ſed non in vſu per illū
annum.quādoqʒ quis habet ius in vſu ⁊ non
in proprietate.ſicut tu qui cōduxiſti illam do/
mum habes ius in vſu ſed non in proprietate.
⁊ quia eiuſdem rei poſſunt eſſe diuerſi vſus ⁊
diuerſi modi alienandi:contingit in aliqua re
haberi ius quantum ad vnum vſum ⁊ nō quā
tum ad alium ſicut placet dn̄o rei ꝯcedere. Un
de conceditur aliquando alicui ꝙ poſſit inha/
bitare ſolum domum aliquando ꝙ poſſit inha
bitare ⁊ locare.quādoqʒ quis habʒ ius vtroqʒ
modo.ſcilʒ in proprietate ⁊ in vſu. Ille autem
dicitur ſimpliciter habere ius in aliqua re qui
poteſt licite vti illa re quātum ad omnem vſuʒ
qui natus eſt eſſe circa illam rem.Secūdo con/
tingit diuerſitas ex parte habētium rem:quia
quandoqʒ habens ius in aliqua re eſt perſona
ſingularis.⁊ tunc dicitur habere ius in ꝓprio.
quandoqʒ v̊o eſt cōmunitas.ſicut monaſteriuʒ
habet ius in rebus monaſterij:non aliqua per
ſona ſingularis niſi inquantum eſt pars cōmu
nitatis. Et quia duplex eſt cōmunitas.quedaʒ
ordinata per ſe:quedam ordinata per accidēs.
Per accidens eſt vt cōmunitas mercatoꝝ mu/
tuo conuentētium ad mercandum ſimul ⁊ ha/
bentium lucrum ⁊ damnum in cōmuni. Per
ſe autem cōmunitas eſt vt cōmunitas eccleſie
vel religionis que habet bona in cōmuni.Ad/
huc contingit diuerſitas ex parte iſtorū. Nam
quando eſt communitas per accidens ordina/
ta:tunc communitas habet ius per accidēs in

talibus bonis. perſone autem communitatis per ſe. Sed quando eſt communitas ordinata per ſe: tunc ipſa communitas habet ius per ſe in bonis ſicut eccleſia vel monaſterium. Sed perſone illius cōmunitatis habent ius per accidens inquantū ſunt partes communitatis. & ideo non poſſunt agere ad diuiſionem. Tertio modo contingit diuerſitas ex parte modi habendi. Nā quādoq; quis habet ius in re nomine proprio & per ſe: ſicut dominus rei. quandoq; neq; nomine proprio neq; per ſe: ſed nomine alterius & pro altero. ſm q̄ eſt ordinatū a principali domino. ſicut diſpenſatio & adminiſtratio alicuius rei cōceſſe ſunt a domino ad hoc vt diſtribuat ipſam rem & diſpenſet. & talis non dicitur ſimpliciter habere ius in illa re ſed poteſt dici habere ius diſpenſandi vel adminiſtrandi talem rem. Alio modo dicit quis habere ius. non nomine ſuo: ſed tm̄ pro ſe. Sicut cum aliquis concederet alicui domum ſuam ad inhabitandū quamdiu ei placuerit. talis haberet ius in habitatione domus pro ſe. non tamen nomine proprio: ſed nomine domini principalis: quia ius remanet penes principalem dominum principaliter. Et ſic patet q̄ dominium rerum viuentium in communitate per ſe ordinate reſidet apud communitatē ipſam principaliter apud prelatū ſicut apud adminiſtratorem & diſpenſatorē. apud quemlibet monachum ſicut apud eum cui debet̄ ſuſtentatio vite de dictis bonis.

Quantum ad .§.viij.

tertium principale huius tertij articuli eſt aduertendum q̄ cum res ſint ſub duplici differētia. quia quedam ſunt que non vſu conſumuntur ſicut domus equus & huiuſmodi. Alie que vſu conſumuntur: vt panis: vinū & huiuſmodi. hic non queritur de his que vſu conſumuntur: quia de his in ſequenti articulo agetur. Sed de his tm̄ que vſu non conſumuntur. Et querimus de vſu licito. Cum ergo queritur. vtrum vſus talium poſſit ſeparari a iure. Reſpondetur q̄ hec queſtio poteſt habere duplicem intellectū. Uno modo vt intelligatur vtrū poſſit ſeparari a iure vtendi. Alio modo vt intelligatur vtrum poſſit ſeparari a iure in re. Et hoc etiam poteſt intelligi dupliciter. quia aut a iure in re ſimpliciter: aut a iure in re ſm quid ſaltem. Et tunc reſpondendo ad queſtionem ponūtur directe tres concluſiones. & probantur efficaciter. ¶ Prima eſt q̄ vſus licitus non poteſt ſeparari a iure vtendi. Et hoc probatur auctoritate & ratione. Auctoritate quidem non ſolum huius conſtitutionis. Joānis. xxij. Quia quorundam. Sed etiam beati Auguſtini. Dicit enim ad Macedoniū. & habet̄. xiiij. queſtio. quarta. Quid dicam hoc certum alienum nō eſt: quod iure poſſidetur. Hoc autem iure quod iuſte. & hoc iuſte quod bene. De primo ergo ad vltimū quod bene poſſidetur: iure poſſidetur. Et Iſido. dicit diſtinctio. prima. Jus generale. q̄ ius dicitur eo q̄ iuſtum. Unde omnis actus iuſtus eſt iuris: quia ius dictū eſt eo quod iuſtū. Uſus aūt eſt quidam actus. etſi licitus eſt vſus eſt actus iuſtus. Omnis ergo vſus licitus eſt cum iure vtendi. Iſtam rationem tangit Joannes in conſtitutione. Cum inter nōnullos. Dicit enim ſic. Dicere q̄ Chriſtus & apoſtoli in rebus quibus vſi fuerunt: nō habuerunt niſi ſimplicem vſum facti: cōuincit actus eorum fuiſſe non iuſtos. & per conſequens iniuſtos: quia negatio in ſubiecto aptonato infert priuationem: ſicut non viſio in oculo infert cecitatem. Probatur idem & ratione per locū a diffinitione ſic. Impoſſibile eſt vſū eſſe licitum ſine facultate licite vtendi: ſicut impoſſibile eſt loqui grammatice ſine facultate loquendi grammatice. Sed facultas licite vtendi non poteſt eſſe ſine iure vtendi. quod probatur ex eo quod dictum eſt ſupra: ſcilicet q̄ ius eſt facultas ſeu poteſtas licite exercendi aliquē actum. Sed impoſſibile eſt & contradictionem implicat diffinitionem eſſe ſine diffinito. ergo impoſſibile eſt vſum licitum ſine iure vtendi eſſe. ponit plures alias rationes cauſa breuitatis omiſſas. ¶ Secunda concluſio q̄ vſus licitus poteſt ſeparari a iure in re ſimpliciter. Et hec concluſio breuiter ſic probatur. Ille qui poteſt habere licitum vſum alicuius rei: dominio remanente penes alium: habet vſum licitū ſine iure in re ſimpliciter. Et hoc patet: quia ex quo dominium remanet penes alium ille non eſt ſimpliciter dominus rei: ſed ille penes quē remanet dominium. Sed aliquis poteſt habere licitum vſum multarum rerum dominio remanente penes alium. Sicut patet de illo qui conduxit domum ad habitandum: vel equū ad equitandum & huiuſmodi. Certū eſt enim q̄ conducto: talis habet licitum vſum domus vel equi: quia & dominus ei conceſſit. & tamen dominiū domus vel equi vel predij remanet penes locatorem. ergo vſus licitus poteſt ſeparari a iure in re ſimplr. in rebus que vſu non conſumuntur. ¶ Tertia concluſio eſt q̄ vſus licitus nō poteſt ſeparari a iure in re ſm quid. Et hoc ꝓbatur faciliter ſic. Habens ius in actu aliquo alicuius rei habet ius in illa re ſm qd. Et hoc patet: quia ex quo ille actus licite exercetur circa illam rem: habet ius in illa re: ſaltem quantum ad illum actum. Hoc autem eſt habere ius nō ſimpliciter in re: ſed ſm quid. Sicut.

enim ſi habeo ius in equo ſimpliciter: vt quia eſt meus habeo ius in equitatione equi ſimpliciter. ⁊ ſic de neceſſitate ſi habeo ius in equo ẜ quid. vt quia mihi eſt cõmodatus vel locatus. habeo ius in equitatiõe equi que eſt vſus eius ẜm quid. Neceſſario igitur talis habet ius ẜm quid in re cuius eſt vſus.

ℭ Quantum ad .§.ix.

quartum principale huius articuli. ſ. quomodo fratres minoꝛes poſſunt habere nudũ vſuʒ facti intelligẽdo iſtum articulum circa res que non conſumuntur vſu. ponuntur quatuoꝛ concluſiones. ℭ Prima eſt ꝙ non poſſunt habere in talibus rebus facti vſum nudum licituʒ per omnis iuris nudationeʒ: que ſic pꝛobatur. Impoſſibile eſt habere vſum licitum ſine iure vtẽdi: ſiue iure in re ſimpliciter: ſiue iure in re ẜm quid. quod patet ex precedentibus in pꝛima ⁊ tertia ↄcluſione. Ergo impoſſibile eſt ꝙ fratres minoꝛes habeant in talibus rebus vſum licitum ſi ſit nudatus omni iure. Et ideo dominus Johannes deducit in ſua conſtitutione talem vſum ſic omni iure denudatum fratribus. Nicolaus papa nunquam reſeruaſſe: qꝛ ille vſus que perfectioni non adijcit: immo repugnat eſt illicitus. ergo talem vſum nunquam fratribus reſeruauit. ℭ Secũda concluſio eſt: quia in talibus rebꝰ poſſunt habere nudum vſum per ꝓpꝛietatis excluſionem. Et hoc faciliter ꝓbatur in rebus in quibus poteſt alicuius habere vſum. ſalua rei ſubſtãtia dominio remanente penes alium poteſt homo habẽ nudum vſum per pꝛopꝛietatis excluſionem ſeu abſq; dominio in pꝛopꝛietate. Et ſi habeat talẽ vſum ex conceſſione domini: talis vſus erit licitus. Sed fratres minoꝛes poſſunt hꝛe vſum in rebus que vſu non conſumũtur: ſicut in domibus: libꝛis ⁊ huiuſmodi. ſalua rerum ſubſtãtia: dominio illius rei penes papam vel alium remanente ex conceſſione domini. ergo in talibus rebus poſſunt habere nudum vſum licitum. Nuduʒ dico per pꝛopꝛietatis excluſionẽ. Quod autem de facto habeant dictum vſum nudum. patet quia lʒ dominus Jo. a ſe ⁊ romana eccleſia abdicet pꝛopꝛietatem ⁊ dominium multarum rerum que poſſunt fratribus obuenire: vel elemoſynarum quotidianarum. tamẽ adhuc retinet ſibi dominium eccleſiarum: oꝛatoꝛioꝛum: vaſoꝛum: libꝛoꝛum: veſtimentoꝛuʒ: ſacris vſibus deputatoꝛum vel deputandoꝛũ. vt patet in conſtitutione. ad conditoꝛem. Et in talibus dimittit fratribus vſum ⁊ non eſt dubium ꝙ non illicitum ſed licitum. ℭ Tertia concluſio eſt ꝙ non poſſunt in talibus rebus que vſu non conſumuntur habere nudũ vſum per omnis vtilitatis priuationem. quod ſic pꝛobatur. Uſus domus eſt ihabitatio eius: ſed inhabitatione domus fratres indigent niſi ſemper ſtarent ſub diuo. Saltem non eſt dubium ꝙ inhabitatio domus eſt vtilis ⁊ accommoda homini. Ergo fratres non poſſunt habere vſum domoꝛum ⁊ huiuſmodi qui ſit omni vtilitate denudatus. ℭ Quarta concluſio eſt ꝙ poſſunt habere nudum vſum talium rerum per actionis in iudicio abdicationeʒ. quod ſic pꝛobatur. Cum aliquid parit vnam rem nõ neceſſario non eſt repugnantia habere vnum ſine alio. Sed ius etſi pariat actionem. non tamen neceſſario: ſed volũtarie. Ergo fratres poſſunt habere ius in aliqua re detenta per aliuʒ abſq; hoc ꝙ poſſint ſibi eam vendicare in iudicio. Secundo pꝛobatur ideʒ: quia fratres poſſunt licite habere quod adijcit perfectioni: vel ſaltem non eſt illicitum. Sed ſua non repetere in iudicio adijcit ad perfectionem. vt oſtẽdit apoſtolus pꝛima Coꝛinth. quinto. vel ſaltem nõ eſt illicitum. Ergo fratres poſſunt habere vſuʒ in talibus rebus per actionis in iudicio abdicationem. Et ſic patet quomodo fratres minoꝛes poſſunt habere in rebus que vſu nõ conſumũtur nudum vſum ⁊ quomodo non.

ℭ Quartus arti- .§.x.

culus declarandus eſt. Utrum in rebus vſu cõſumptibilibus poſſit ſeparari licitus vſus a ꝓpꝛietate ſeu dominio rei. ⁊ querimus de his que vſu conſumuntur ſtatim: vt panis ⁊ vinuʒ ⁊ huiuſmodi. Pꝛobatur pꝛimo auctoꝛitate ipſius Joannis. xxij. in conſtitutione. Ad conditoꝛem. Ubi etiam rationem huius aſſignat. Dicit enim ſic ꝙ non ſint dicti fratres minoꝛes nudi vſuarij in rebus que vſu conſumuntur: euidentius declaratur: in quibus dicere ꝙ vſus iuris vl' facti a dominio ſeparatus poſſit conſtitui iuri repugnat ⁊ rationi. Nec pꝛedeceſſoꝛis noſtri intentio: ſcilicet Nicolai pape Romane eccleſie talium rerum dominium reſeruare. Quis enim ſane mentis credere poterit quod intentio fuerit tãti patris vt vnius oui ſeu caſei ſeu panis vel fruſti panis que ſepe fratribus conferuntur dominium Romane eccleſie acquiratur. Aut ſi eius fuit intentio quis defendere poterit ꝙ non realis fuerit talis intentio domini: ſed verbalis quoq; nõ vera ſed ficta potius ſit cenſenda. Adhuc poſito ꝙ in talibus rebus vſus poſſet conſtitui nudus: tamẽ nullatenus poſſet dici cum vſus rei conſumptibilis vſuarij non differat ab vſu plenum dominiũ continẽtis. quod patet: qꝛ vſus huius rei totalr̃ rem ↄſumit. Conſtat aũt vſuʒ plenum dñium habẽtis minime foꝛe nudum.

Exquo ſequiť ꝙ eoꝝ vſus nudus minime ſit. Dñium aūt ſancte romane eccl'ie reſeruatuꝫ ex eo poteſt videri nudum verbale ⁊ mathematicum. ꝙ ex illo nullum hactenus obuenerit cōmodum. nec ſperatur ꝙ obuenire debeat in futurum: cum nec intentio reſeruātis fuerit nec fratrum ipſorum ꝙ in cuiuſꝙ alterius ꝗ̄ ipſorum fratrum cōmodum vſum deueniant res predicte. Conſtat autem ꝙ tale dominium nec habentem ditiorem facit: nec pauperiorem efficit non habentem. Ex quibus liquet ꝙ impudenter propter retentionem predictaꝫ pre alijs mendicantibus ſibi vendicant altiſſimam paupertatem. Hec ibi. ¶ Sed preter p̄dicta adducuntur ad idem ⁊ alie rationes: quaruꝫ prima eſt. In rebus cuius vſus nō eſt ſine ꝓprietatis conſumptione: impoſſibile eſt eſſe ius in vſu ſine iure in proprietate. Hoc patet: quia exquo conſumitur proprietas vſus non erit licitꝰ niſi poſſim licite conſumere proprietatem. Sed nō poſſum licite conſumere proprietatem ſine poteſtate licita ſeu iure in ꝓprietate. ergo ⁊c. Sꝫ in rebus vſu conſumptibilibus non eſt vſus ſine conſumptione proprietatis. ergo in talibus rebus non poteſt vſus a proprietate ſeu dominio ſeparari. Secunda ratio eſt. Ille qui poteſt licite alienare ſimpliciter aliquam rem pro ſua propria vtilitate ſcienter habet ius in re ſimpliciter. Et dictum eſt notanter propria vtilitate: quia bene poſſet aliquis ex commiſſione alterius alienare rem licite pro vtilitate committentis abſꝙ hoc ꝙ ſic alienans haberet ius in re ſimpliciter. ſicut ſi committerem tibi ꝙ venderes rem meam. Sed ꝙ aliquis poſſit licite pro vtilitate propria rem alienare ⁊ diſtrahere abſꝙ hoc ꝙ habeat ius in re videtur impoſſibile. Sed vtens re que ſtatim vtendo conſumitur. ſicut panis ⁊ vinum. alienat rem a propria natura ⁊ forma ⁊ propria vtilitate: quia propter proprium nutrimentum. ergo talis ſi licite vtitur. habet ius in re illa ſimpliciter. ¶ Tertia ratio ad idem. Ille qui licite poteſt habere omnē vſum qui natus eſt haberi circa rem: habet ius ſimpliciter in re. vt patet ex declaratis in precedenti articulo. Sed vtens re que per vſum ſtatim conſumitur: habet circa illam rem omneꝫ vſum qui natus eſt haberi circa rem: immo nō ꝗ̄ poteſt haberi aliquis alius vſus circa rem illam. quia res alterius non manet. ergo talis habet ius i re ſimpliciter. ¶ Quarta ratio. Ille qui pro ſe licite poteſt rem diſtrahere in alium non ſolum quantum ad vſum: ſed etiaꝫ quantū ad proprietatē habet neceſſario ius in re ⁊ in vſu rei. Hoc patet quia nemo poteſt transferre pro ſe ⁊ nomine ſuo in alium quod ipſe nō habet. Sed qui vtendo ꝯſumit rem non minus transfert rem ⁊ alienat a quocūꝙ cuius ante fuerat ꝗ̄ qui ꝑ venditionem ⁊ donationem transfert in alium: imo magis. q: vendendo vel donando adhuc manet res in ꝓpria forma. poſt taleꝫ auteꝫ ꝯſumptionem nō manet. ergo ſi talis licite vtitur pro ſe: neceſſario hꝫ ius in re. non ſolum in vſu ipſius rei. Plures alie rōnes ponitur ob breuitatē omiſſe. ¶ Scđa ꝯcluſio principalis huius quarti articuli eſt. ꝙ fratres minores in hmōi rebus vſu ꝯſumptibilibus non poſſunt habere nudū vſum licitū per ꝓprietatis excluſionē. Et hoc ꝓbatur faciliter ſic. In rebus in qbus nō pōt ſeparari vſus licitus a dominio in re: nō pōt haberi nudus vſus p ꝓprietatis excluſionē. Sed vt pꝫ ex p̄cedenti concluſione in rebus vſu ꝯſumptibilibus nō pōt licitus vſus ſeparari a dominio ſeu ꝓprietate i re. ergo in talibus rebus nō poſſunt fratres minores nec alij ꝗcunꝙ habere nudū vſum per proprietatis excluſionē. Et ſic pꝫ dr̄ia inter res que ſtatim vſu ꝯſumunť: ⁊ eas que ſtatim nō conſumuntur vſu q: in rebus que non ſtatim vſu cōſumunť: vt domus: veſtimentuꝫ: liber ⁊ hmōi: pōt eſſe nudus vſus per ꝓprietatis excluſionē ſed nō per oīs iuris denudationē: vt dictū eſt i precedenti articulo. Sed in rebus que vſu ſtatim ꝯſumuntur nō pōt eſſe licitus nudus vſus: nec per oīs iuris denudationē nec ꝑ proprietatis excluſionē. ¶ Quod ſi arguať in ꝯtrariuꝫ ſic. Monachus non eſt capax ꝓprietatis in aliquo caſu: vt pꝫ extra de ſta. mona. cū ad monaſterium. Sed monachus neceſſario vtiť rebus vſu cōſumptibilibus: vt qn̄ comedit ⁊ bibit. ergo i talibus rebus pōt licitus vſus ſeparari a dñio ſeu ꝓprietate. Rn̄detur ꝙ monachus non ē capax ꝓprietatis ſic ꝙ poſſit de re diſponere ꝓ libito volūtatis: imo tādiu pōt diſpēſator vel monaſterium rem ad vſum cōceſſam monacho reuocare donec vſus ſit inchoatus. Et ideo nō dicitur ſimpliciť dñs vel habere ꝓprietateꝫ. Sed in ipſo vſu quia non poteſt eſſe ſine conſumptione ꝓprietatis: ideo quantū conceditur monacho de vſu in tali re: tantum ſibi conceditur de proprietate. nec abdicatio talis proprietatis eſt anneꝫa ſtatui monachali. de qua dr̄ in illa decretali. cū ad monaſterium. de ſta. mo.

¶ Ex his patet .§. xi.

error decimi cap. libelli hereticalis quem ediderunt fraticelli pro ſue hereſis defenſione. Dicunt enim ꝙ in rebus vſu conſumptibilibus poteſt ſeparari vſus rei a proprietate ⁊ dominio. Inducunt aliquas auctoritates que non ꝓbant. Et q: Jo. xxij. in cōſtitutiōe ſua: q: ita declarauit ꝯtrariuꝫ ⁊ determinauit. ſ. ꝙ in hmōi vſus rei vel vſufructus nō pōt ſeparari a dñio

⁊ proprietate ipſius rei. vt in pane ⁊ vino ⁊ huiuſmodi. ⁊ pecunia que vtendo diſtrahitur ab vno in alium. vnde cui cōceditur vnum ⁊ reliquum. Et ideo Chriſtus cum apoſtolis in huiuſmodi habendo vſum habuit ⁊ dominium ⁊ proprietatem eorum. in cōmuni tamē cum apoſtolis. Et quia hoc determinauit: dicūt eum hereticum: quia cōtra ſcripturam. cum tamē ſcriptura niſi dicat ꝙ habuerit vſum tm̄ ⁊ nō dominium. Et cum talis vſus in huiuſmodi ſine dominio ⁊ iure ſit illicitus: quia eſſet vſus predonum. ideo bene declarauit ⁊ neceſſario ſequentem cōcluſionem: ꝙ habuit talia quoad vſum ⁊ dominiū. Sed ipſi male intelligūt terminos iſtos declaratos: ſcilicet vſum ius ⁊ dominium ⁊ proprietatem ⁊ huiuſmodi. Preterea ad papam pertinet declarare dubia ſcripture quādo occurrūt. ⁊ declarationi eius eſt ſtādum magis ꝗ̄ cuicūꝗ doctori: vt patet diſt. xx. per totum. Et ideo ipſi ſunt heretici non ſtantes tali determinationi iam facte.

Quintus arti/ .§. xij.

culus declarandus eſt: vtrum paupertas facit eſſentialiter ad perfectionem. ⁊ omittēdo argumenta ſequēdo intētionem pape Joā. xxij. in dicta cōſtitutione: ⁊ doctrinam beati Thom. qui ponit primo quaſdam diſtinctiones facientes ad declarationē queſtionis. Deīde ponit quaſdam cōcluſiones cum ſuis probationibus dilucidātes materiam. ¶ Prima diſtinctio eſt de paupertate: videlicet ꝙ accipitur dupliciter.
ıob Uno modo ſm̄ animi preparationem. Alio mo
odis do ſm̄ exteriorem effectum. Paupertas ſm̄ ani
cipiſ mi preparationem dicitur inclinatio mētis ad
uper abdicationem rerum temporalium inquātum
. ſunt īpeditiua charitatis: in qua charitate conſiſtit principaliter humane vite perfectio. vt. ī. declarabitur. Jlle dicitur eē pauper ſm̄ animi inclinationem qui ſic eſt diſpoſitus ꝙ pro quacūꝗ re temporali acquirenda vel retinēda nullo modo conſentiret in aliquod quod eſſet contra charitatem dei ⁊ proximi. Paupertas vero ſm̄ effectum exteriorem importat carentiam illorum temporalium. Et quia quot modis dicitur vnum oppoſitorum tot ⁊ reliquum: ideo ſicut res corporales poſſunt diuerſis modis haberi: vt patuit ſupra. iij. artic. quia vel ad vſum tm̄ vel ad dominium tm̄: vel quoad vtrūꝗ ſimul. ideo ⁊ paupertas poteſt dicere vel carentiam temporalium quātum ad vtrūꝗ: vel quātum ad alterum tm̄. inquātum res temporales poſſunt haberi vel in propō vel in cōmuni: vel vtroꝗ modo. ideo paupertas poteſt dici carentia temporalium vel vtroꝗ modo ſimul vel altero tm̄. Et quanto maior carētia temporalium: tāto maior paupertas ſm̄ exteriorem effectum. Et accipiēdo vtroꝗ modo poteſt queſtio habere locum. ¶ Secunda diſtinctio eſt. ꝙ aliquid facere ad aliud poteſt intelligi dupliciter. Uno modo eſſentialiter: ſcilicet ſicut id quod eſt eēntia rei vel pars eſſentie. ſicut diffinitio vel partes diffinitionis. Alio modo diſpoſitiue ſeu inſtrumētaliter. ſicut id quod diſponit ad hoc ꝙ ſequatur aliquis effectus. Et hoc ſiue ex parte agentis ſiue ex parte paſſi dicit facere ſeu operari ad illud inſtrumentaliter. Jnſtrumētum autem eſt duplex. vnum ſcilicet neceſſitatis: ſicut illud ſine quo non poteſt ſequi effectus. ſicut ſemen a generante deciſum eſt inſtrumētum neceſſarium ad generationem hominis per naturam videlicet. Aliud eſt inſtrumentum cōmoditatis: quia ſcilicet ſine illo poteſt effectus ſequi: ſed non ita faciliter ⁊ prompte. Et ſic ſiccitas in ligno eſt diſpoſitio accommodata ad recipiendum actionem ignis. quia licet ſine ea poſſet lignum accēdi: non tamē ita cōmode: et faciliter. ⁊ ſm̄ hoc poteſt eſſe queſtio de paupertate: videlicet vtrum faciat ad perfectionem inſtrumētaliter vel eſſentialiter. Et ſi inſtrumētaliter: vtrum operetur vt inſtrumentum neceſſarium: vel vt accōmodum. ⁊ vlterius operando vt inſtrumētum: ſi hoc facit ponendo aliquam diſpoſitionem poſitiuam ex qua ſequatur effectus ſicut ad profectum terrenaſcētium diſponit calor ⁊ humor. Uel hoc agit priuatiue: ſcilicet remouēdo impedimēta ⁊ nociua ad effectus conſecutionem. Et operatur diſpoſitiue ad profectum terrenaſcētium remouēs vrticas ⁊ ſpinas a terra in qua eſt ſeminatum. Et ſic de paupertate queri poteſt vtrum faciat inſtrumentaliter ad perfectionem diſpoſitiue: ſicut pcepta videlicet cōſilia ⁊ ad bonas perſuaſiones ⁊ omnia que poſſunt allicere ad dilectionem dei et proximi. Uel priuatiue: ſcilicet remouendo ea que nata ſunt impedire perfectionem. ſicut ille qui abijcit id quod natum eſt abijcere ad oppoſitum charitatis. ſicut male ſocietates ⁊ abūdātia exceſſiua diuitiarum ⁊ huiuſmodi. ¶ Tertia diſtinctio eſt: ꝙ duplex eſt perfectio. quedam perſonalis: ⁊ quedam ſtatualis. ⁊ vna iſtarum nō includit aliam neceſſario. Contingit enim aliquem eſſe perfectū perfectione ſtatuali: id eſt eſſe in ſtatu perfectionis qui non eſt perfectus perfectione perſonali ⁊ ecōuerſo. Et hoc patet. quia cum ſtatus religionis ⁊ prelationis precipue epiſcopalis ſm̄ omnes ſtatus ſit perfectus cōſtat manifeſte ꝙ ſunt multi religioſi ⁊ prelati etiam epiſcopi qui nō ſunt perfecti perfectione perſonali: cum ſint mali deficiētes a dilectione dei ⁊ proximi ⁊ ecōuerſo ſunt ⁊ faciūt multi laici qui nō fuerunt religioſi vel prelati: ⁊ tm̄

fuerūt perfecti perfectione perſonali gratie. ſ. et virtutū. vt Abraham et ſanctus Ludouicus rex frācie: et alij multi. Perfectio autē pſonalis cōſiſtit in habitibus virtutum et actibus earum. Qḋ pȝ: q2 philoſophus dicit. ij. Ethic. ꝙ vtus eſt que habētem perficit: et opus eius bonū reddit. Et. vij. phiſicoꝝ dicitur. ꝙ virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum. Cōſiſtit ergo perfectio perſonalis in virtutibus et actibus earuȝ: quia virtus eſſentialiter eſt quedam perfectio ſimiliter et actus eius eſt quedam pfectio actualis. Et quia inter virtutes eſt gradus. quia alique ſunt excellētiores alijs. et ideo in illis magis cōſiſtit perfectio que ſunt magis excellētes vtutes. Et q2 in patria habitus luminis glorie eſt vtus nobiliſſima: et eius actus qui eſt viſio dei per eſſentiam eſt actus optimus et nobiliſſimus. Et etiam charitas et eius actus qui eſt dilectio. vel ſm aliquos fruitio. ideo ſumma hominis pfectio eſt in iſtis habitibus et eoꝝ actibus. Et q2 in hac vita īter omnes virtutes charitas obtinet principatum. ſm illud. j. Coꝛ. xij. Adhuc excellētiorem viam vobis demonſtro. glo. ſ. charitatem maius omnibus donis. Et. j. ad Coꝛinth. xiij. Maioꝛ hoꝝ eſt charitas. ideo ſumma hominis perfectio in hac vita cōſiſtit in charitate et eius actu qui eſt diligere deum ſuper oīa: et pꝛoximum ſicut ſe. Unde apoſtolus ad Colſ. iij. enumeratis virtutibus ait. Super oīa charitatem habete. que eſt vinculum perfectionis. et in ipſa eſt pfectio pſonalis. ¶ Omitto autem de multiplici pfectione que poſſet induci: vt de perfectione ſimpliciter cui nil deeſt boni qḋ poteſt cogitari. Et hec eſt dei. Matth. v. Pater veſter celeſtis perfectus eſt. et reſpectu eius perfectionis oīs creatura eſt imperfecta. Et eſt perfectio patrie que a nobis in via haberi nō poteſt. de qua. j. Coꝛinth. xiij. Cum venerit quod perfectuȝ eſt. i. ſtatus gloꝛie. euacuabitur quod ex parte eſt. Et ad Phil. ait apoſtolus iij. Nō ꝙ perfectus iam ſim ꝛc. Perfectio vie de qua Matth. v. Eſtote vos pfecti. Et iſta etiā habet gradus tres ſicut et charitas in qua cōſiſtit. Et eſt perfectio naturalis: de qua Deutero. xxxij. Dei perfecta ſunt opera. Perfectio auteȝ ſtatus eſt certus modus viuēdi per quem quis obligat ſe ad quedam ſupererogationis opera propter perfectionem perſonalē facilius acquirēdam et melius cōſeruādam. vel in alios trāſfundēdam. Iſte autē ſtatus perfectionis eſt duplex ſm beatū Thom. ij. ij. Unus eſt ſtatus perfectionis acquirēde. Alius ſtatus perfectionis exercēde. Status perfectiōis acquirēde eſt ſtatus religioſoꝝ: qui ex hoc ſe obligāt ad quedā ſupererogationis opera agēda. vt perfectiōem perſonalem. vel acquirāt facilius: vel cōſeruēt acquiſitā ſecurius et melius. Nō enim opoꝛtet ꝙ religioſus ſtatim ſit pfectus: ſed ꝙ tēdat ad perfectionē et habeat ꝓpoſitum ad hoc ꝯſequēdum. Sed ſtatus perfectionis exercēde eſt ſtatus pꝛelatoꝝ. et ad hoc ſe obligāt vt perfectiōeȝ in alios trāſfundāt in eos actus hierarchicos exercētes. Habēt enim ſubditos purgare: perficere et illuminare. vt ait Dionyſi. de cele. hierar. Modo queſtio noſtra querit de perfectiōe perſonali: nō de perfectione ſtatus. ¶ Quarto notādūȝ ꝙ ſcriptura accipit perfectionē dupliciter. Uno modo ſm ꝙ cōpꝛehēdit id ſoluȝ qḋ facit eſſentialiter ad perfectionē: et nō id qḋ facit inſtrumētaliter ad perfectionē. vt ibi Gen. vj. Noe fuit vir iuſtus atq3 perfectus. Et Gen. xv. dixit dn̄s Abrahe. Ambula coꝛaȝ me: et eſto perfectus. Et bea. Aug. dicit in lib. de libe. arb. ꝙ nullus poteſt ſaluari niſi ſit pfectus. Et certū eſt ꝙ multi ſunt ſaluati et ſaluātur abſq3 conſeruatione ꝯſilioꝝ paupertatis: ꝯtinētie: et huiuſmodi. vt Abraam ſanctus Ludouicus. et alij. Scḋo modo accipit pfectionē nō ſolum ſm ꝙ includit eſſentialiter perfectionē: ſed etiaȝ ꝙ facit inſtrumētaliter ad perfectionē. vt ibi Matthei. xix. Si vis perfectus eſſe vēde oīa que habes: da pauperibus: et ſequere me. quod dictū fuit a xpo iuueni: qui dixerat ei ſe ſeruaſſe mandata. Unde patet ꝙ nō ſolum perfectio ibi cōpꝛehēdit pꝛecepta in quibus eſſentialiter cōſiſtit pfectio ſm bea. Tho. ij. ij. q. clxxxiij. ar. iij. ſed etiam cōpꝛehēdit ꝯſilia que ſunt inſtrumēta ad pfectionem. Queſtio igit iſta querit vtrū paupertas ptineat ad perfectioneȝ eſſentialem que ꝯſiſtit in virtutibus et actibus earuȝ. vt dictum eſt: pꝛincipaliter in charitate. Iſte eſt ergo intellectus queſtionis. ¶ Quātum ergo nunc ad ſcḋm. ſ. ad qōnem rñdēdo ponūtur ſex ꝯcluſiones: et pꝛobātur. Quarum pꝛima eſt: ꝙ paupertas ſm animi pꝛeparationē pertinet ad perfectioneȝ eſſentialiter. hoc ſic ꝓbatur. Quod eſt virtus vel actus virtutis pertinet eſſentialiter ad perfectionē: q2 vt oſtēſum eſt: perfectio cōſiſtit eſſentialiter in virtutibus et actibus earuȝ. Sed paupertas ſm animi pꝛeparationē eſt virtus ſi ſit habitualis vel actus vtutis. ſi ſit actualis talis pꝛeparatio animi ꝛc. Minoꝛ ꝓbatur ſ. ꝙ talis paupertas ſit virtus. Nam diffinitur virtus a phō. ij. Ethic. ꝙ virtus eſt habitus electiuus in medio ꝯſiſtēs determinato a recta ratione put ſapiēs determinabit. Sed inclinatio habitualis mētis ad tpalium abdicationē put ſunt īpeditiua charitatis eſt habitus electiuus vt de ſe patet. Et eſt cōſiſtens in medio ratiōis: q2 eſt ad abdicationem tpalium put ſunt impeditiua vite ſpūalis que eſt per charitatem. Et ſi put ſapiēs determinat: q2 quilibet ſapiens de/

terminaret bona minima abijciẽda ꝓpter ma/
xima. ſicut abijci‍tur merces in mari vt cõſer/
uetur vita hoium que eſt principalius eis mer
cibus. Cum ergo tẽporalia ſint minima bona
⁊ vita ſpiritualis per charitatem ſit maximum
bonũ: ſequitur ꝙ ſapiẽs determinaret tẽpora/
lia abijcienda inquãtum ſunt impeditiua vite
ſpũalis. cum vita anime ſit magis cõſeruanda
ꝙ̃ corporis. Ergo talis inclinatio ad abijciẽda
tẽporalia prout ſunt impeditiua charitatis eſt
virtus. Sed talis inclinatio ad huiuſmodi eſt
paupertas ſm̃ preparationem animi. ¶ Secũ
da cõcluſio eſt: ꝙ paupertas ſm̃ effectum exte/
riorem nõ pertinet ad perfectiõem eẽntialiter.
Hoc probatur autoritatibus ⁊ ratione. Autori
tate quidem ſic. primo cõſtitutionis ipſius Jo.
xxij. ad cõditorem vbi dicit ꝙ per temporaliuz
abdicationem ad perfectionez via diſponitur.
Quod autem ſe habet diſpoſitiue ad aliquẽ ef/
fectum: non pertinet eſſentialiter ad perfectio/
nem illius rei. cum diſpoſitio non ſit de eſſen//
tia rei ad quam diſponit. Secunda auctoritas
eſt abbatis Moyſi in collatio. patrum. quam
inducit beatus Tho. ſecunda ſecunde. queſtio.
clxxxiiij. articu. ij. dicens. Uigilie: ieiunia. me
ditatio ſcripturarum: nuditas: ⁊ priuatio om/
nium facultatum non perfectio: ſed perfectio/
nis inſtrumenta ſunt. Probatur eadez conclu/
ſio ratione ſic. Jllud ſine quo poteſt haberi eſ//
ſentialiter perfectio non pertinet eſſentialiter
ad perfectionem. quod patet. quia res non po/
teſt haberi ſine eo quod eſt de eſſentia eius.
Sed perfectio poteſt haberi ſine tali pauper//
tate. immo ⁊ cum multis diuitijs. vt patet in
Abraam. Job. Ludouico rege Francorum et
alijs qui fuerunt perfectiſſimi viri. qui tamen
non habuerunt paupertatem iſtam. ſcilicet ſm̃
effectum exteriorem. Probatur idem ſic. Per/
fectio eſſentialis ꝯſiſtit in virtutibus vt dictuz
eſt. Sed omnis virtus conſiſtit ſubiectiue in in
tellectu vel appetitu. Sed paupertas ſm̃ exte/
riorem effectuz in nullo horum eſt: quia nec in
intellectu nec in appetitu ſubiectiue. ergo ⁊c̃.
¶ Quod ſi arguatur contra quia inuenitur il/
le cui Chriſtus dixit. Si vis perfectus eſſe ⁊c̃.
Matth. xix. Obſeruauerat precepta vt ipſe di
xit chriſto in quibus ꝯſiſtit perfectio eſſentiali/
ter. vt dictũ eſt. ⁊ tamẽ chriſtus ei dixit. Si vis
perfectus eſſe vẽde oĩa ⁊ da paupibus loquẽs
nulli dubium de pauptate ſm̃ exteriorem effe/
ctum. Ex quo videt̃ ꝙ per obſeruationez precc/
ptoꝝ nõdum acquiſiuiſſet perfectionem eſſen/
tialem. Sed ſi vellet eam ꝯſequi oſtẽdit moduz
ꝯſequendi eam. ſ. per paupertatem exteriorez.
Ergo pauptas ſm̃ exteriorem effectuz videtur
neceſſaria ad pfectionez eſſentialẽ. Ad qđ etiã
vident̃ facere autoritates alique ſctõꝝ. vt Hie/
ronymi ad Demetriadem dicẽtis. Aplici faſti/
gij pfecteq; virtutis eſt vendere omnia ⁊ dare
paupibus. Et beatus Ambroſius. Summa iu/
ſtitia eſt vẽdere oĩa ⁊ dare paupibus. Sed ſum
ma iuſtitia eſt perfecta virtus. Et beatus Aug.
contra Fauſtum. Jlli ſunt perfecti que omnia
ſua dimittũt ⁊ ſequuntur chriſtum. ¶ Sed ad
hec reſpõdet̃. Primo de iuuene illo q: aliqui
doctores vt Origenes ⁊ Chryſo. dicunt illum
fuiſſe mẽtituz. Sed dimiſſa iſta rñſione que nõ
videtur multum ꝯgrua. cum euãgeliſta dicat.
Marci. x. Chriſtũ eum intuitũ dilexiſſe. qđ nõ
videt̃ feciſſe ſi fuiſſet fictus ⁊ trãſgreſſor prece/
ptoꝝ. Põt aliter rñderi. Nam ſuppoſito etiam
ꝙ verum dixerit cum ſit duplex pfectio. ſ. eſſen
tialis que ꝯſiſtit in virtutibus vt dictum eſt. ⁊
accidẽtalis que eſt quoddam inſtrumẽtum ac/
cõmodum ad acquirẽduz maiorem pfectionẽ
eſſentialem. q: ⁊ ipſa habet gradus. ⁊ ad con//
ſeruãdam quamcũq; acquiſitam. de accidẽtali
locutus eſt chriſtus. Si vis pfectus eſſe ⁊c̃. quã
adhuc ille nõ habebat. Uel poteſt ſic dici. ꝙ in
illa autoritate chriſti aliquid ibi ponitur vt via
⁊ inſtrumẽtum ad perfectionẽ acquirẽdaz vel
ꝯſeruãdam illud. ſ. vẽde oĩa ⁊ da pauperibus.
Aliquid vt id in quo eẽntialiter pfectio cõſiſtit
ſ. ſequela xpi. Unñ ⁊ Hiero[9]. ſup illud Matth.
xix. qđ ait Petrus. Ecce nos reliquimus oĩa ⁊
ſecuti ſumus te. qđ dicit. Nõ ſufficit relinque/
re oĩa. ſed adiungit quod perfectuz eſt. ſ. ſequi
chriſtuz. ⁊ bea. Ambro. ſup illud. Sequere me
ait. Jubet ſequi nõ corporis greſſu ſed mentis
affectu. quod ſit per charitatem. Ad autoritatẽ
etiam rñdetur. q: illud be. Hiero. intelligẽduz
eſt ꝙ relinquere oĩa ſit perfecte virtutis: ideſt
inſtrumẽtuz perfecte virtutis. que eſt charitas.
Ad illud beati Ambro. ꝙ relinquere omnia ſit
ſumma iuſtitia. eſt ibi predicatio non forma//
lis ſed cauſalis. Et eſt ſenſus ꝙ a perfecta iuſti/
tia que eſt per charitatem cauſatur hoc. ſ. relin/
quere oĩa. Ad illud bea. Aug. q: non in dimiſ/
ſione tẽporalium: ſed in ſequela chriſti quã ibi
adiũgit eſt pfectio eſſentialis. Relinquere aũt
tẽporalia eſt vt inſtrumẽtum accõmodum du/
cẽs ad ſequelam chriſti ⁊ perfectionez eſſentia
lem. Remanet ergo ꝯcluſio vera ꝙ paupertas
exterior nõ facit eſſentialiter ad perfectionem.
¶ Tertia cõcluſio eſt ꝙ paupertas exterior nõ
facit ad perfectionem. ſicut inſtrumẽtũ neceſſa
rio requiſitum ad perfectionẽ: q: cũ eius op/
poſito põt ſtare pfectio. qđ ꝓbatur ſic. Jmpoſſi/
bile eſt habere aliquid ſine eo qđ eſt neceſſariũ
ad ipſum habendum. Si enim poſſit haberi ſi
ne eo. iam nõ eſt neceſſarium ad ipſum haben/
dum. ſed ſine pauptate ſm̃ exteriorẽ effectum

poteſt haberi perfectio eſſentialis.imo cuꝫ op
poſito eius quia cum multis diuitijs.vt patet
exemplum in abraam ⁊ alijs multis in veteri
⁊ nouo teſtamento.Ergo pauptas exterior nõ
requiritur vt inſtrumentum neceſſariuꝫ ad ꝑ
fectionem eſſentialem.Joſeph etiam ab arima
thia fuit diſcipulus xp̄i.vnde ⁊ perfectus ꝑfe
ctiõe eſſentiali.Et tñ vt dicitur Matth.xxvij.
diues erat.Probat etiam quia ſtatus ep̄orum
qui exigit ꝑfectionē ꝑſonalē que cõſiſtit in vir
tutibus:põt eſſe cũ poſſeſſione diuitiarum.Si
ergo exproprĳatio temporalium requireretur
vt inſtrumentũ neceſſarium ad ꝑfectionem eſ/
ſentialem.ſequeret ꝙ epiſcopi etiaꝫ ſeculares
clerici prius non poſſent habere ꝓpria.quod
eſt abſurdum vt pꝫ.xij.q.j.manifeſta.⁊ in mul
tis alijs caplis.¶ Quarta cõcluſio eſt.ꝙ paup
tas ſm effectum exteriorē ſumpta cum abdica
tione oium tp̄alium ⁊ quoad dñium ⁊ quoad
vſum.non facit ad ꝑfectioneꝫ nobis in via poſ
ſibilem.Et hoc ꝓbatur faciliter ſic.Jllud quod
tollit vitam pñtem non facit ad perfectionem
nobis in via poſſibilem.Qui enim tollit ſu/
biectum:tollit accidens.Sed abdicare res tpa
les omnes quoad vſum ⁊ quoad dñium tollit
vitam:quia non vtendo cibo ⁊ potu homo mo
ritur demũ.Et ſic corrupto ſubiecto ꝑfectionis
in via quod eſt aĩa in corpore exiſtens.tollitur
⁊ accidens eius.ſ.ꝑfectio in anima in vita pre/
ſenti.Et ideo non eſt aliquis qui per quodcũꝗ
votum poſſit ſe reddere nõ capacem vſus in ta
libus rebus neceſſarijs ad vitam.¶ Quinta
concluſio eſt.ꝙ pauptas ſumpta pro abdicatio
ne oium temporalium qͣtum ad ius ⁊ domini
um:vſu ſolo nudo retento nõ facit ad ꝑfectio/
nem.Et hoc probatur faciliter ſic.Jllud quod
tollit ab aliqua re conditioneꝫ licitam:⁊ ponit
illicitam:non facit ad perfectionem.h̄ de ſe pa
tet.q2 ex licito facere illicitum non pertinet ad
perfectionem.ſed magis ad imperfectionem.
Sed abdicare a ſe ius ⁊ dominium in omni re
⁊ in eius vſu facit vſum illicitum.Hoc patet
quia vt oſtenſum eſt ſupra.in rebus que vſu
non cõſumuntur:impoſſibile eſt ſepare vſum
licitum a iure vtendi.Jtem in reb⁹ que vſu cõ
ſumunt impoſſibile eſt eſſe vſum licitum ſine
iure ⁊ dominio in re.ğ cum multarũ talium re
rum vſus ſit homini neceſſari⁹ in vita preſenti
ſequit ꝙ abdicare omne dominiũ ⁊ ius in re/
bus temporalib⁹ non facit ad perfectionem.ſꝫ
magis ad oppoſitum.¶ Sexta cõcluſio eſt ꝙ
Diuitia abdicare res temporales in proprio ſeu paup/
rũ abũ/ tas ſm exteriorem effectum facit ad perfectio/
dantia nem ſicut inſtrumentum valde accõmodum.
tria fa ¶ Ad cuius euidentiaꝫ eſt ſciendum.ꝙ abun
cit. dantia diuitiarum maxime in proprio nata eſt
reducere ad tria ſcꝫ inordinatum amorem ea/
rum.Unde bea.Aug.dicit ꝙ terrena ardenti⁹
amantur adepta q̄ꝫ concupita.Scdõ ingerunt
ſollicitudine in conſeruando ⁊ non perdẽdo.
Tertio nate ſunt mouere ad ſuperbiam:quãto
autem quis magis afficitur vel ſollicitatur ad
terrena:vel erigitur in ſuperbiam:tãto magis
retrahitur ab effectu ⁊ contemplatione diuino
rum.Sed tollere amorem inordinatum reruꝫ
ſollicitudinem ⁊ elationem facit inſtrm accom
modum valde:quia remouet prohibens perfe
ctionem vel impediens profectũ perfectiõis ſi/
cut remotio herbarum nociuaruꝫ facit ſicut in
ſtrumentum accõ modum ad profectum terre
naſcentium.ergo ⁊c̃.Jſta diffuſe declarat bea.
Tho.ij.ij.q.clxxxvj.ar.iij.Et habes etiaꝫ ſupra
in.ij.capi.huius titu.Et in.iij.par.tim.de reli/
gioſis.Et ideo alia omitto.

¶ Sextus arti/ .§.xiij.

culus eſt vtrum habere aliqua in cõmuni dimi
nuat de perfectione.Et quia ꝑfectio eſt ſub tri/
plici genere.q2 eſt perfectio perſonalis:perfe/
ctio regalis:⁊ perfectio prelidẽtialis.Jdeo ad
pleniorem declarationem concluſiue dicit.ꝙ
de nulla harum perfectionuꝫ diminuit:nec de
perſonali:nec de perfectione religioſoꝝ:nec ꝑ
fectõe prelatoꝝ.Et iſta omnia probant.¶ Sci
endum tamen prius ꝙ iſta queſtio non habet
locum in rebus vſu ↄſumptibilibus:q2 in illis
rebus vt oſtenſum eſt ſupra.eſt impoſſibile ſe/
parari vſum a iure ⁊ proprietate rei.Nec habꝫ
locum de iure in rebus que vſu non cõſumun
tur.quia habere ius in rebus quarum vſus eſt
pro ſtatu vite preſentis neceſſarius:⁊ ſine quo
vſus non poteſt eſſe licitus non diminuit de ꝑ
fectione poſſibili in vita preſenti.Rerum enim
vſus eſt vite preſenti hominum neceſſarius ita
ꝙ ſine eis non poteſt vita ſaluari.ergo habere
ius in talibus non diminuit de perfectione.
¶ De prima ergo perfectione ſcꝫ perſonali lo/
quendo notande ſunt tres concluſiones.Qua
rum prima eſt ꝙ habere aliqua in proprio vel
cõmuni non neceſſario impedit perfectionem
perſonalem.Et hec cõcluſio faciliter probatur
ſic.Jllud cum quo ſtat ⁊ ſtare poteſt perfectio ꝑ
ſonalis non neceſſario impedit perſonalem ꝑ
fectionem.Et hoc patet:quia oppoſitum eius im
plicat contradictionem.Sed perfectio perſona
lis ſtat ⁊ ſtare poteſt cum diuitijs in proprio et
in cõmuni.vt ſupra oſtenſum eſt de Abraam ⁊
Ludouico rege ⁊ alijs.ergo ⁊c̃.¶ Secũda cõ/
cluſio eſt iſta.habere in cõmuni neceſſaria ad vi
tam non eſt natum diminuere de perfectiõe ꝑ/
ſonali.Et hec probatur ſic.Quod non eſt natũ
diminuere de altiſſima paupertate:immo ſtat

cum ea

cum ea non eſt natum diminuere de perfectio
ne perſonali. Et hoc ſtatim pꝫ:q2 nõ ex alio ha/
bere tpalia dicitur diminuere de perfectione:
niſi q2 diminuit de paupertate. Sed habere in
cõmuni neceſſaria non diminuit de altiſſima
paupertate:ſed ſtat cum ea.prout expreſſe Joã.
in iſta ſua ↄſtitutione allegans Greg.ix. in de/
cretali.nimis praua.extra de exceſ.pla. vbi di/
cit. Fratres minores ⁊ predicatores in altiſſima
paupertate domino famulari. Sed conſtat fra/
tres predicatores habere aliqua in communi
quoad proprietatem ⁊ dñiuꝫ. Ergo hr̃e aliqua
in cõmuni non eſt natum diminuere de perfe/
ctione perſonali. Secunda ratio ad idẽ. Quod
non eſt natum diminuere de perfectione euan
gelica:non eſt natum diminuere de perfectio/
ne. Hoc pꝫ:q2 euangelica perfectio eſt perfectio
excellentiſſima. Sed habere aliqua in cõmuni
non diminuit de perfectione euãgelica.qđ pa/
tet ex iſta ↄſtõne. Jo.in qua allegat Alexãdrum
iiij.qui in condẽnatione libelli editi cõtra ſtatũ
predicatorum ⁊ minorum.dicit fratres predi/
catores ⁊ minores xp̄m pauperem imitari ⁊ p
fectionem euangelicam amplexari. Sed cõſtat
fratres predicatores habere aliqua in cõmuni
mobilia ſm eorum regulam ⁊ conſtitutiones.er/
go ⁊c̃. Poſſet etiam probari per hoc:q2 habe/
re aliqua in cõmuni non eſt natum induci ni/
mium amorem ad temporalia vel nimiam ſo/
licitudinem vel elationem.qđ totum per ratio
nes efficaces probat:ſed cauſa breuitatis omit
to. ¶ Tertia concluſio eſt q̄ habere aliqua tem
poralia in ꝓprio eſt natum aliqualiter impedi/
re d: perfectione pſonali.lꝫ non ſemꝑ actu im/
pediat.et hoc ſic probatur. Qđ natum eſt inge
rere ſollicitudinem ⁊ amorẽ recuruũ ad tpalia
⁊ ad elationem inducere natum eſt diminuere
de perfectione. Sed habere temporalia in pro
prio natum eſt inducere ad huiuſmodi amorẽ
ſuperfluum ⁊ ſollicitudinem ⁊ ſuperbiam. vt
oſtenſum eſt.s̃.in fine ꝓcedẽtis arti.ergo ⁊c̃.

¶ Quantũ ad ſe/ .§.xiiij.

cundam perfectionẽ nunc eſt videndum ſcilicꝫ
q̄ habere aliqua in cõmuni non diminuit de
perfectione ſtatus religioſorum. Ubi premittẽ
dum prius q̄ cum paupertas vt oſtenſuꝫ eſt ſo
lum inſtrumẽtaliter non eſſentialiter faciat ad
perfectionem.vt omnis ſtatus religioſus dica
tur perfectus.q2 ordinat ad perfectionem acq
rendam ⁊ conſeruandam.non ex hoc debꝫ dici
aliquis perfectior altero:q2 habet maiorẽ pau
pertatem q̄ꝫ alius. Sed debet dici habere iſtru
mentum magis accõmodum ad perfectionẽꝫ.
Et ideo ſicut fatue ſibi vſurparet excellentiam
ſuper alios artifices.artifex aliquis ex h̃ q̄ ha/
beret melius inſtrumentum.puta martellũ ad
operandum.ita inaniter gloriaretur de maiori
perfectiõe religioſus ſuper alios:ex hoc q̄ ha/
beret maiorem paupertatem. Sed poſſet dice/
re ſe habere magis accõmodum inſtrumentũ
ad perfectionem. Perfectior autem ille eſt ſim
pliciter qui habet maiorem charitatem nõ qui
habet maiorẽ paupertatem. Sicut ille perfecti
or faber qui facit meliorẽ cultelluꝫ non qui hꝫ
meliorem martellum. Charitas enim non in/
flatur.ait apl's. Et iõ nullus ſe debet alteri pre/
ferre. exemplo Pauli apoſtoli:qui ſe abortiuũ
dicit ⁊ minimũ apłoꝝ. Bene tamen ſtatus reli
gioſorum ille perfectior qui includit modum
viuendi importantẽ magis ea que promouent
melius ad charitatem dei ⁊ proximi habẽdaꝫ
⁊ conſeruandã. Et q2 vt dictuꝫ eſt ſtatus religio
nis eſt ordinatus propter perfectionem perſo/
nalem.ideo fruſtra gloriatur de ſtatu qui non
habet maiorem perfectionem perſonalem. Et
vtinam tales gloriationes ⁊ prepoſitiones in/
ter religioſos ceſſarent:q2 multorum maloruꝫ
ſunt cauſa:ſicut experientia docet. ¶ Circa iſtã
ergo materiam ſcilꝫ de perfectione ſtatus reli/
gioſorum q̄ non diminuitur per hoc q̄ habeã
tur tẽporalia in cõmuni.ponuntur tres conclu
ſiones.quaruꝫ prima eſt q̄ habere tpalia in cõ
muni inquãtum ſunt neceſſaria fini ad queꝫ re
ligio eſt inſtituta:non diminuit de perfectione
vite debite illi religioni. Scđa eſt q̄ habere do
minium in rebus tpalibus neceſſarijs ad vitã
non diminuit de ſtatu perfectionis religioſo/
rum. Tertia eſt q̄ habere etiam dñiuꝫ in bonis
imobilibus in cõmuni non diminuit de tali p/
fectione. ¶ Ad euidentiam prime cõcluſionis
ſcilꝫ q̄ habere tpalia in cõmuni inquãtuꝫ ſunt
neceſſaria fini ad quem religio inſtituta eſt nõ
diminuit de perfectione debita illi religioni.
Sciendũ q̄ diuerſe religiones ſunt ordinate
ad diuerſos fines:quedã ad militãdum cõtra
inimicos fidei.q̄dam ad hoſpitalitatem.q̄dam
ad opera vite actiue.q̄dam ad opera vite ↄtem
platiue. Et ſm diuerſos fines religionis diuer
ſimode ſunt neceſſaria tpalia in religionibus
Unde religio que ordinat̃ ad hoſpitalitatem.
vt religio ſancti Antonij nõ ſolum indiget tpa/
libus pro ſuſtentatione profeſſorum in illa.ſed
etiam ad hoc vt poſſint hoſpitalitatẽ ſeruare:⁊
hoſpites ſuſtentare. Et que ad militiã ordinat̃
indiget tpalibus.non ſolũ pro ſuſtentatione.ſꝫ
pro equis habẽdis ⁊ armis. Nec poſſent tales
religiones aſſequi finẽ ſuuꝫ:niſi haberent tpa
lia ⁊ in copia. Ubi talibus religioſis hr̃e in cõi
etiam multa tpalia.nõ derogat pfectioni ſtatꝰ:
debite illi religioni. H̃ probat̃ facilr̃ ſic. Habẽs
inſtrm̃ ordinatum ad aliquem finem:quanto

religioſorum ſtatꝰ q̄ perfe/ctior.

magis eſt illud accõmodum ad illum finẽ. tanto habens illud minus exorbitat ab illo fine ceteris paribus. ſicut in omnibus artibus. Nam quanto faber habet meliorem martellum tãto meliorem facit cultellũ ceteris paribus. Et rõ eſt: q2 cum inſtrm̃ queratur ad finẽ: quãto magis eſt ipſum accõmodum ad finem. tanto melius operatur. ſicut medicina tanto melior eſt: quanto magis operat̃ ad ſanitatẽ. Sed iſta tẽporalia ſunt inſtrumẽta neceſſaria ad vitã preſentem ꝛ ad finẽ cuiuſlibet religionis. vt que ſunt neceſſaria fini alicuius religionis ſunt accõmoda illi fini. Et intantũ accõmoda ex quo neceſſaria ſine illis non põt finis ille hri. nõ ergo derogat perfectioni religioni hr̃e temporalia in cõmuni. ¶ Scd̃a cõcluſio eſt que eſt difficilior ꝙ hr̃e temporalia in cõmuni: inquãtũ ſunt neceſſaria ad vitam: non diminuit de perfectione religionis: ita ꝙ religio non hñs niſi vſũ in aliquibus rebus nõ eſt perfectior religione hñte in illis rebus dñium in cõmuni. Et ad hanc ꝯcluſionem ꝓbandam deberet ſufficere auctoritas pape ꝛ romane eccleſie in iſta ꝯſtitutione ꝛ illa. Ad ꝯditorem. In hac enim ꝯſtitutione. q2 ita quorũdam vbi dicit. Nec hoc ſcilꝫ hr̃e in cõmuni etiam quoad ꝓprietatẽ aliqualiter derogat. iuxta dictum Grego. ix. altiſſime paupertati. Qui ſcilꝫ Grego. dicit in illa dcre. de exceſ. prela. Fratres ꝑdicatores ꝛ minores in altiſſima paupertate famulari xp̃o pauperi. Et tamen ꝯſtat fratres predicatores hr̃e aliqua in cõmuni quoad ꝓprietatem: qd̃ eorum regule ꝛ ſtatui non repugnat. Hec ẽt Alexander predeceſſor noſter in ꝯdemnatione libelli editi cõtra ſtatum predicatoꝝ ꝛ minorum ſenſiue videt̃. In qua de dictis fratribus que ſequunt̃ ſic ait. Cum inſup idem fratres oĩa propter deum reliquerint auxilia: vite ſubſidia mẽdicãtes chriſtumq́ꝫ imitent̃ pauperem: euãgelicam perfectionem amplexãdo propter qd̃ euidenter apparet eos non ſolum eſſe in ſtatu ſaluandorũ: ſed etiam ꝑfectorũ: ꝛ per ſue religionis obſeruantiam que ipſius quidem euangelice perfectionis tenet formam etiam retributionis premio precellentem gloriam ꝓmereri. vbi expͥſſe dicit fratres predicatores xp̃m pauperẽ imitari: ꝛ euangelicam perfectionẽ amplecti: ꝛ eẽ in ſtatu perfectorum: ꝛ ꝙ eorum religionis obſeruantia euãgelice perfectionis tenet formã. Et conſtat predicatores habere poſſe aliqua in cõmuni quo etiam ad proprietatẽ ſm̃ eorũ regulam. Hec omnia in dicta ꝯſtitutione. Ex quibus patet ſm̃ intentionem ꝛ auctoritatem triũ ſummorũ pontificum Gregorij. ix. Alexandri iiij. ꝛ Joãnis. xxij. ꝙ habere aliqua in cõmuni etiam quoad proprietatem non derogat perfectioni nec altiſſime paupertati: nec euangelice perfectioni que eſt ſumma. Q̃re patet cõcluſio. ¶ Et quãuis cuilibet fideli deberent ſufficere dicte auctoritates. tamen adducuntur ad hanc concluſionem probandam ꝛ alie auctoritates. Prima eſt auctoritas Bede ſuper illud Actuũ iiij. Erant illis omnia communia. Dicit enim ſic. Qui ſic viuũt vt ſint eis omnia communia in domo cõmuni Cenobite vocantur. que vita tanto felicior quanto ſtatum futuri ſeculi perfectius imitantur. vbi communia erunt omnia: q2 erit deus omnia in omnibus. Secunda eſt auctoritas Jo. Caſſiani in Colla. tractans idem verbũ ſic ait. Habebant aplĩ triplicem vnitatẽ. quam debent habere Cenobite. Unitatem affectionis: q2 multitudinis credẽtiũ erat cor vnũ ꝛ anima vna. Unitatẽ habitationis. vt pꝫ Act. ij. ꝛ. iiij. Unitatem poſſeſſionis q2 erãt illis oĩa cõmunia: vita autem apl̃oꝝ fuit perfectiſſima. Tertia eſt bea. Augu. in regula. Nõ dicatis aliquid ꝓprium. ſed ſint vobis omnia cõmunia. Idem in lib. de opere monachoꝝ. Si aliqui vrgeantur ex euãgelio vt nil reponãt in craſtinũ. Rñdeat. Cur ergo dñs loculos habuit. vbi pecuniam collectam reponeret. Ex quo medio ꝓbationis bea. Augu. oſtenditur ꝙ xp̃s habuit aliqua in cõmuni nõ ſolum quoad vſum. ſꝫ ẽt quoad proprietatẽ ſeu dñium. Quarta auctoritas Baſilij dicentis in. iiij. c. ſue regule. Cõmunionem vite perfectiſſime hanc ego voco. in q̃ quidẽ poſſeſſionũ pulſa eſt proprietas omnia autem cõmunia. Quinta auctoritas eſt proſperi de vita contemplatiua. ꝛ habet̃. xij. q. j. Expedit facultates eccleſie poſſidere. ꝛ ꝓprias perfectionis amore contẽni. Et ponit exẽplũ ſancti Paulini epi. ¶ Probatur eadẽ concluſio rationibus pluribꝰ. Primo ſic. Iſte ſtatus nõ eſt perfectior alio qui non cõtinet modum viuendi magis promouentem ad perfectionem perſonalem acquirendã ꝙ̃ alius. patet hoc ſtatim. q2 ex hoc dr̃ vnus ſtatus perfectior alio. vt dictum eſt ſupra. quia continet modum viuendi importantem melius ea que promouẽt ad charitatem dei ꝛ proximi: in qua cõſiſtit perfectio perſonalis. Sed ſtatus renunciantium aliquibus in cõmuni. ſ. quoad dominium. vt ornamentis: paramentis libris. ꝛ huiuſmodi. non importat modum viuendi magis ꝓmouentẽ ad perfectionem perſonalem acquirendam vel cõſeruandam ꝙ̃ ſtatus habentium illa in cõmuni quoad dominium vel proprietatem. ſuppoſita in ceteris paritate. ¶ Nec enim ingerit magis amorem recurſum ad temporalia aut ſollicitudinem aut elationem. habere talia quo ad vſum ꝛ dominium ꝙ̃ habere ad vſum ſolũ dominio abdicato ꝛ romane eccleſie dimiſſo.

Cum enim ſint in cōtinuo vſu talium.ſ. domo
rum:eccleſiarū:librorum:ornamentorū eccle
ſie vaſorum ⁊ huiuſmodi.⁊ ſunt quaſi certi ꝙ
habent moleſtari in eis.nō apparet quomodo
ex hoc minus amare talia ⁊ ſollicitari ⁊ eleua/
ri ꝗ̄ ſi haberent etiam dominium talium rex.
Nam in vſu conſumptibilibus vt dictū eſt ſu
pra.neceſſe eſt dicere ꝙ ipſi minores habeāt nō
ſolum vſum:ſed ⁊ dominium.q̄ꝛ cum vnū nō
poſſit ſeparari ab alio in dictis rebus que vſu
conſumuntur.vt panis:vinum.⁊ huiuſmodi.
Si non haberent dominium illud:ſed nudum
vſum facti:tunc haberent illicitum vſū. qđ re
pugnat perfectioni. Item probatur idem alia
ratione ſic. Nunquā fuit eccleſia ſine ſtatu ha/
bente euangelicam perfectionem.⁊ amplecten
te xp̄i ⁊ apoſtolorum ſequelam. h̄ patet q̄ꝛ pre/
ſumptio videtur ⁊ erroneum ꝙ aliquo tempo
re eccleſia deciderit a perfecta ſequela chriſti ⁊
apoſtolorum totaliter Grego.etiā hoc dicit tra
ctans illud Cañ.j.c. Paſce hedos tuos iuxta ta
bernacula paſtorum.i.iuxta perfectionem apo
ſtolorum vt ipſe exponit. Sed a tempore Con/
ſtantini ⁊ beati Silueſtri vſqꝫ ad tempus beati
Franciſci non fuit aliquis ſtatus in eccleſia qui
non haberet aliqua in cōmuni.licet renuncia/
ret omni dominio in ꝓprio. Ergo habere in cō
muni non diminuit de perfectione ſtatus reli/
gioſorum. Confirmatur hoc. q̄ꝛ alſ ſequeretur
ꝙ tota perfectio euangelij eſſet in ſolo ſtatu fra
trum minorum:⁊ totum reſiduū eccleſie ceci/
diſſet ab illa.quod non videtur bene dictum.
¶ Ad idem tertio probatur. Si habere domi
nium in talibus que vſu non conſumunt. face
ret ſtatum minꝰ perfectū:⁊ profeſſores talis
ſtatus minus perfectos.tūc dominus papa re/
tinendo ſibi dominium talium rerū. prout fa/
cit circa ordinem minorum.faceret ⁊ redderet
ſe minus perfectum.qđ eſt abſurdum dicere.
cū quilibet in ſpiritualibus debeat plus ſe di
ligere ꝗ̄ aliū.⁊ per conſequens nō debet vel/
le a perfectione ſe elongare propter aliorū per
fectionem agendam. Multe alie rōnes indu/
cuntur.que ob breuitatem omittūtur. ¶ Ter/
tia concluſio eſt ꝙ habere dominium in cōmu
ni in bonis imobilibus.vt poſſeſſionibus:do/
mibus:redditibus.⁊ huiuſmodi.nō diminuit
de perfectiōe. Hoc probatur quadruplici ratio
ne. Primo ſic. Illud qđ eccleſia ſtatuit vtiliter
⁊ pro meliori ⁊ perfectiori:nō diminuit de per
fectione. Hoc ſtatim pꝫ.q̄ꝛ nullum lucrum quā
tumcūqꝫ magnū poteſt dici vtile:per quod re
ceditur a perfectiōe dicere chriſto Matth.xvj.
Quid enim prodeſt homini ſi lucretur vniuer
ſum mundū.anime vero ſue detrimentum pa
tiatur.⁊c. Detrimentum autem anime eſt cade
re ab euangelica perfectione. Sed eccleſia que
regitur a ſpūſancto in his que ſtatuit circa ſeq̄
lam chriſti ⁊ perfectione vite.pro meliori ⁊ vti
liori ordinauit ⁊ ſtatuit ꝙ haberet poſſeſſiōes
in cōmuni:non ſolum precia vt olim iudea.ſꝫ
⁊ predia.ſicut dicitur.xij.q.j.futuram.⁊.c.vidē/
tes. Ergo habere bona imobilia in cōmuni nō
diminuit de perfectiōe. Ad idē. Illud pro quo
aliquis laudatur.nō diminuit de perfectione.
Sed Conſtantinus imperator laudatur ꝙ de/
dit licentiam per vniuerſum orbem fabricādi
eccleſias:⁊ predia eis conſtituit tribuenda.er/
go ⁊c. Tertio probatur ſic. Quod fecerunt viri
perfectiſſimi ad cumulum perfectionis non di
minuit de perfectione. Sed viri perfectiſſimi
tam diuinarum ꝗ̄ humanarum litterarū do/
ctiſſimi poſſeſſiones pro eccleſia acceperunt et
ampliauerunt. Quinimo aliqui de ſuo pr̄imo
nio vt bea. Greg. plures eccleſias ⁊ monaſteria
dotauerunt:in quibus pro magna perfectione
degere elegerunt. Ergo dicere ꝙ habere imo/
bilia in cōmuni diminuat de perfectiōe abſur/
dum videtur. Eſt enim hoc dicere ꝙ beatꝰ Sil
ueſter ⁊ alij ſanctiſſimi romani pōtifices.⁊ epi/
ſcopi perfectiſſimi:⁊ abbates:vt beatus Greg.
Ambroſius: Hieronymus: Hylarius: Benedi
ctus: Antonius: Martinus: Egidius: Bernar
dus.⁊ ceteri innumerabiles ſancti abſqꝫ perfe
ctione euāgelica ⁊ ſequela chriſti vixerit. quia
ipſi omnes in cōmunitate eccleſie ſue res imo/
biles poſſederunt.xij.q.j. expedit. Quarto ſic
probatur ſm regulam generalem bea. Augu.
quā obſcuritas eſt in verbis euangelicis. preci/
pue circa precepta vel conſilia ex quibus dubi
um oritur:recurrendum eſt ad ſanctorū obſer/
uanti.i.ſ.quō illa ipſi ſancti ſeruauerūt. Et h̄ te/
nendum eſt qđ ipſi ſeruauerunt. Ergo vite perfe
ctio intelligēda eſt ⁊ tenēda.ſm ꝙ ſancti viri ⁊
pfectiſſimi verbo docuerūt eam ⁊ facto tenue/
runt. Sed oēs ſancti viri ⁊ pfectiſſimi a tēpore
ſilueſtri vſqꝫ ad tp̄s bea. Franciſci:ſic vite pfe/
ctionem ⁊ vbo docuerunt ⁊ facto tenuerunt.ꝙ
bona imobilia ⁊ mobilia habuerunt. Ergo in
cōi habere imobilia nō minuit de pfectiōe euā
gelica.videtur enim mihi abſurdum dicere ꝙ
ſanctiſſimi qui ſua propter pfectionem haben/
dam relinquebāt in proprio.ſi vidiſſent ꝙ ha/
bere in cōi eſſet detrimentum pfectionis. ꝙ in
cōi cum alijs bona poſſediſſent.ſed ſicut abdi/
cauerunt in proprio propter pfectionē. ita ab
dicaſſent in cōmuni.qđ nullus fecit an̄.b.Frā.

¶ Quantū ad ter/ .§.xv.

tiū articulū principalis huius qōnis. Hec eſt
cōcluſio.ꝙ hr̄e in cōi non diminuit de pfectio/
ne ſtatus platorū.imo qđ eſt fortius nō hr̄e de/

rogat ſtatui prelatiõis. ⁊ per conſequens perfectioni debite illi ſtatui. Hoc aũt faciliter probatur ſic. Illud non diminuit de pfectione ſtatus prelatiõis. qđ ipſa prelatio exigit ſm ſuam rõnem. Hoc pꝫ quia illud nõ repugnat alicui qđ ei conuenit ſm ſuam rõnem. Sed apoſtolus in duobus locis ſcripture. ſcꝫ. i. ad Timo. iij. ⁊ ad Tit. j. deſcribens prelationẽ epalem: inter cetera dicit ꝙ oportet epm eſſe hoſpitalem. Impoſſibile eſt aũt eſſe hoſpitalem: niſi habeat bona ſalutem in cõmuni. Ergo hr̃e in cõmuni non diminuit de pfectione ſtatus prelationis. ⸿ Secundo probaꝛ ſic. Illud non derogat perfectioni ſtatui debite ad qđ obligatur ratione ſtatus ſui. Sed prelatus obligaꝛ ratione ſtatus ad paſcendum gregem. non ſoluꝫ verbo ⁊ exemplo. ſed etiam tpali ſubſidio. quod fieri non poſſet. ſi aliq̃ bona eccleſie non haberet. quorum prelatus diſpenſator eſſe. Et ideo ſaluator committens gregem ſuum petro ⁊ ſucceſſoribus eius ſignãter dixit nõ ſemel: ſed ter ei. Paſce oues meas. vel agnos meos. Joh. vlti. ad innuenduꝫ ꝙ prelatus debet ſubditos paſcere verbo ⁊ exemplo ⁊ tpali ſubſidio. ⸿ Tertio ſic. Habere illa pro quibꝰ defendendis prelatus mortem patiens meretur aſcribi cathalogo ſanctoꝝ. non diminuit de ſtatu pfectionis. hoc quaſi patꝫ de ſe. quia non aſcribitur in numero ſanctoruꝫ niſi propter opera perfectionis. hoc quaſi patet de ſe. quia non aſcribitur in numero ſanctoruꝫ niſi propter opera perfectiõis. ſed prelatꝰ mortem patiens pro defenſione facultatuꝫ eccleſie meruit aſcribi cathalogo ſanctorum vt patet de ſancto Thoma cantuarienſi archiepo. Ergo habere bona immobilia non diminuit de ſtatu perfectionis prelatoꝝ. ⸿ Soluit ex ide multa argumenta facta in contrariuꝫ. Sed ſolum vnuꝫ pono in quo aduerſarij veritatis multuꝫ ſe fundant. Et eſt tale ꝙ xp̃s fecit cõdeſcẽdẽdo infirmis diminuit de perfectione. Patet hoc. ꝙ aliter xp̃s non ſumpſiſſet perſonam infirmorum in hoc. Sed xp̃s in habendo loculos ſeu aliqua in cõi: geſſit pſonaꝫ infirmoꝝ. quod patet in decretali nicolai. iiij. Exijt qui ſeminat. Et btũs Augꝰ. ſuper illud producẽs ſenum iumẽtis. Et in li. de ope monachorum dicit. Dñs noſter ieſus xp̃s more ſue mĩe infirmioribus cõpatiens: cum ei poſſent angeli miniſtrare loculos hr̃e dignatus eſt. ergo ⁊c̃. ⸿ Et confirmatur idem auctoritate beati Hiero. dicẽtis. Nudam crucem nudus ſequar. Sed qui habꝫ aliquid non eſt nudus. Sed ad hoc reſpõdet ſubtiliter ⁊ optime. ⸿ Dicit enim notandam eſſe triplicem infirmitatem ad ppoſitum. ſ. infirmitatem carnis: infirmitatem ſcie: ⁊ infirmitateꝫ affectiõis. Infirmitas carnis eſt ſꝫ quã corpus mortale indiget cibo ⁊ potu: veſtimentis ⁊ huiuſmodi. Et iſto modo ois homo in hac vita mortali eſt infirmus donec corpus iſtud corruptibile induerit incorruptionẽ: de q̃ infirmitate apoſtolus ad Ti. ait. Modico vino vtere propter ſtomachum tuum ⁊ frequentes tuas infirmitates. ⁊ Mat. xxvj. Spiritus promptus eſt. caro autem infirma. Talis infirmitas nõ eſt perfectionis mentis: ſed ſtat cum omnimoda mentis perfectione in preſenti poſſibili. Hanc chriſtus aſſumpſit cũ defectus corporales accepit: ſcꝫ famẽ: ſitim: frigus ⁊ huiuſmodi. Quia ergo chriſtus erat verus deus ⁊ verus homo. inquantũ deus habebãt ſibi angeli miniſtrare nec loculis indigebat. ſicut nec cibo vel potu. Sed inquantũ hõ ſm carnẽ erat infirmus indigens cibo ⁊ alimento ſicut alij hoies: ⁊ p cõſequens indiguit pecunia ⁊ loculis: quibꝰ mediantibus neceſſaria emerentur. *Et de illa infirmitate carnis que ſtat cũ ſumma perfectione* mentis põt intelligi dictũ. b. Aug. ⁊ decretalis Exijt. In hoc enim perſonã infirmoꝝ geſſit et infirmis cõdeſcẽdit ꝙ infirmitatẽ carnis aſſũpſit: ⁊ per conſequẽs neceſſarijs ad vitã eguit ⁊ loculis egere ſe oſtendit. Et certe illa videt eſſe intentio. b. Augu. Uult enim dicere ꝙ ille q deus erat ⁊ dominus oium: poterat abſq3 qualicũq3 puiſione ſibi de neceſſarijs q̃ñcũq3 ⁊ quocũq3 tẽpore prouidere: cum ei angeli miniſtrarent. tamẽ vt eandẽ infirmitatẽ carnis habentibus exemplum daret ꝙ nõ erat cõtra perfectionẽ pro carnis infirmitate ſupportanda cibis ⁊ neceſſarijs vti: ⁊ loculos habere: ideo in habẽdo loculos infirmis condeſcendit. quia vt dicit apoſtolus ad Heb. ij. Licet eẽt deus decuit per oia fratribus ſimilari: ⁊ per oia miſericors fieri: habendo ergo loculos geſſit perſonã infirmoꝝ. nõ infirmoꝝ infirmitate ſtatus. i. in perfectione vt iſti arguũt: ſꝫ infirmoꝝ infirmitate carnis. ⸿ Secũda infirmitas eſt ſcientie. de q̃ ait apoſtolus. i. ad Cor. viij. Cõſciẽtia coꝝ cum ſit infirma polluiꝛ. ⁊ ad Ro. xv. infirmum in fide ſuſcipite. Hec infirmitas ꝯſiſtit in hoc ꝙ aliquis ex ignorãtia vel ex neſciẽtia credit aliqđ malũ eẽ. qđ tñ nõ eſt ſicut aliqui tunc tẽporis credebãt eẽ peccatũ comedere imolatũ idolis qđ de ſe nõ eſt: niſi cũ fiebat in venerationem idoli. Et hac infirmitate laborabãt ꝙ reſeruare in craſtinũ eẽt ꝯtra pceptũ dñi. Et de illa infirmitate põt intelligi dictũ beati Aug. ⁊ decretalis. Exijt ſcꝫ ꝙ dñs ꝯdeſcẽdẽs vel cõpatiẽs infirmis loculos hr̃e dignatus eſt. Chriſtus enim q venit curare vulnera nr̃a: pcipue mẽtis. ne illi qui i futuꝝ poſſent ſcãdalizari: credẽtes ꝙ eẽt imperfectionis vel minoris perfectionis: ſi ſeruos dei viderent loculos habere: ⁊ de illis in

Argumentũ ꝫ. ſcꝫ ꝙ hr̃e in cõi aliq̃ diminuit perfectionẽ.

Triplex infirmitas.

cōmuni viuere: ipſe loculos habere voluit: vt eſſet alijs in exemplū. q̄ abſq̨ quocūq̨ impedimento vel diminutione pfectionis loculi cōes haberi poterant ad vite neceſſitatez. nō ad ſuperfluitatem. Et q̄ ppter tale exemplu hoc fecerit dominus dicit btūs Aug. ⁊ habetur. xij. q. j. ſic. Exemplum dn̄i accipite conuerſantis in terra. Quare loculos habuit cui angeli miniſtrabāt. niſi q2 eccleſia loculos habitura erat. Hoc etiaz expreſſius dicit in li. de ſmone dn̄i in monte. ¶ Tertia infirmitas eſt infirmitas affectionis ⁊ hec eſt duplex. Una qua quis ſic infirmat ſm affectum q̄ a deo auertitur. que infirmitas eſt ad mortem per culpā mortalem. De qua apl's ad Ro. v. Cum infirmi eſſemus xp̄s pro nobis mortu⁹ eſt. Quia ergo xp̄s ſciebat aliquos futuros in eccl'ia que obſtinata malicia dicerent. q̄ viris pfectionem euangelicam ſuantibus aliquid ſuare in craſtinum erat cōtra dei preceptum. ideo xp̄s his infirmis ꝯdeſcendēs vt eos a ſua malicia reuocaret facto ſuo ⁊ exēplo voluit hr̄e loculos: vt iam iſti blaſphemi cōtra eccleſiam loq̄ non poſſent cum viderent eaz loculos habere. Scd̄a infirmitas affectionis eſt qua aliqui non auerſi a deo per culpā mortalē. tñ detenti circa amorē tpaliū impediuntur a ſequela xp̄i p ſemitam cōſiliorū. licet non exeāt viam mādatorum. de qua pōt intelligi illud apoſtoli Ro. xv. Debem⁹ nos q̄ firmiores ſum⁹ imbecillitatez infirmorū ſuſtinere. Et in habēdo loculos xp̄s his infirmis cōdeſcēdit in duobus. ¶ Primo q2 cū xp̄s loculos haberet nō ad ſupfluitatem: ſed ad ſui ⁊ aliorum neceſſitatem egendorum vt btūs Aug. dicit. exemplū dedit talib⁹ infirmis: ne ad temporalia afficerētur ad ſupfluitatem: ſed ſolum ad neceſſitatez ea quererēt. Scd̄o quia xp̄s habuit loculos in cōi: non in proprio vt ergo talibus infirmis cōdeſcendat. Ex his quatuor modis expoſitiōis primus videt mihi magis eſſe de intentione. b. Aug. Quocūq̨ autez modo exponat de predictis. pz q̄ xp̄s non fecit opus impfectiōis in habendo loculos. immo videt mihi verbum valde blaſphemum dicere q̄ xp̄s in aliquo facto ſuo fecit opus impfectiōis cuius oīs actio noſtra eſt inſtructio. ¶ Ad auctoritatez Hiero: de ſequendo xp̄um nuduz. reſpondetur per id quod ait ipſe btūs Hiero. ad Nepotianum. ſcz q̄ ille nudus xp̄um nudum ſequitur ⁊ crucez nudam. qui omnia ſua aut pauperibus diſtribuens: aut parentib⁹ relinquens: aut facultatibus eccleſie adiungens. ad facultates eccleſie que ſunt bona cōmunia viuit de eis ⁊ de altaris oblationibus ſuſtentatur: ⁊ talem nuditatē ipſe ſuauit. quare habē in cōmuni aliqua non diminuit de pfectiōe pſonali; nec de pfectione

ſtatus religioſorum vel prelatorum. ¶ Ex predictis etiam poteſt patere error fraticellorum que habet in. vij. ca. libelli hereticalis eorum. vbi dicunt q̄ ligare in iudicio diminuit de pfectiōe euangelica. Et q2 Jo. xxij. determinauit contrarium dicunt eum hereticū: quia vt aiunt contradicit ſcripture ſacre dicente domino. Qui vult tecum in iudicio contendere ⁊ tunicam tuam tollere: dimitte ei ⁊ pallium. Math. v. Et ſic videtur fieri contra doctrinaz euangelicam litigare. Sed deberent iſti obſtinatiſſimi aduertere quod ait beatus Augu. in decre. quem librum ſepe allegant ⁊ male intelligunt in ca. Paratus. xxiij. q. j. Dicit eni q̄ iſta precepta ſunt magis intelligenda ſm preparationem animi. vt ſcilicet homo patienter ferat hoc. ⁊ paratus ſit etiam ad maiora ſufferenda: ſi oporteret pro ſalute ſua ⁊ proximorum q̄̄ ſz opus qd̄ in aperto ſit. non ergo diminuit de pfectione perſonali: nec de perfectione ſtatus litigare in iudicio. cū modeſtia pro iure ſuo tuēdo ſiue eccleſie ſiue monaſterij. Nec obſtat qd̄ ait apoſtolus. j. Corinth. vj. Si iudicia habetis inter vos omnino delictum eſt in vobis. quod illi heretici inducunt. quia vt dicit glo. loquit cum quis contra iuſtitiam litigat. vel non debito modo: quia cum mēdacijs ⁊ iniurijs verborum. vel cum apud infideles iudices. vt ibi ſubdit. Bene ergo determinauit Joānes. xxij. nec ꝯtradicit ſ ſcripture: ſz falſe eā exponunt.

¶ Septimus articulus .xvi.

culus declarandus eſt. Utrum chriſtus ⁊ apoſtoli habuerint aliquid in communi. Et iſta eſt principalis queſtio in materia iſta. ſed declaratio eius dependet ex declaratione precedentium dubiorum. Et q̄ habuerint patet. quia dicitur Jo. iiij. q̄ diſcipuli eius iuerant in ciuitatem ad emendum cibos. Emptio autem fit pecunia. ergo pecuniam habebant. non in proprio. ergo in communi. Jtem Joan. xij. ⁊ xiij. dicitur q̄ dominus habebat loculos quos portabat iudas. ideſt ſcarſellam ſeu burſam vbi in varijs locis eius diuerſe pecunie mittebantur puta argentee in vna ⁊ enee in alia ⁊ huiuſmodi. Sed illud quod reſeruebatur in illis loculis non videtur fuiſſe alterius q̄̄ collegij chriſti ⁊ apoſtolorum. ergo habebant aliqua in cōmuni. ¶ Pro quorum declaratione ſciendū q̄ certuz eſt q̄ chriſtus ⁊ apoſtoli bona que habuerunt in vſum vite humane de facto habuerunt. Certum eſt enim q̄ habuerunt indumenta quibus veſtiebantur: ⁊ cibos quibus nutriebantur. domum etiam quantum ad vſum dormiendi ⁊ quieſcendi. Nec vnquam de hoc aliquis dubitauit. Sed vtrum habuerit in talib⁹

rebus ſolum nudum vſuȝ facti vel ius ⁊ dominium in proprio vel in communi. de hoc fuit aliquando dubium. Sed nūc nulli ꝓbās eſt dubitare poſtquam Joā. xxij. edidit ⁊ promulgauit conſtitutionem. Cum inter nullos. quia ibi determinat ꝙ qui pertinaciter tenet ꝙ chriſt⁹ ⁊ apoſtoli nō habuerunt aliqua in cōmuni: hereticus ſit cenſendus. Hoc autē non pōt intelligi quantum ad ſolum nudum vſum facti: ſicut aliqui expoſuerunt: immo verius corrūpere voluerunt. quod pȝ: quia dominus papa Joan. illud quod viri ſcholaſtici in dubium reuocabant: voluit declarare. vt patet ex ipſo principio conſtitutionis vbi dicitur. Cum inter nonnullos viros ſcholaſticos ſepe contingat in dubium reuocari: ſed per viros ſcholaſticos nunquam fuit in dubium reuocatū quin xp̄s ⁊ apoſtoli habuerunt vſum facti in aliquibus rebus neceſſarijs ad vitam. Sed bene fuit in dubiuȝ reuocatum vtrum in illis rebus habuerit ius ⁊ dominium in proprio vel in communi. Cum ergo papa declarauerit ꝙ deinceps aſſerere ꝙ non habuerunt: hereticum ſit cenſendum. ſequitur ꝙ non de vſu ſolum: ſed de iure ⁊ dominio intellexit. ¶ Secundo ſciendum ꝙ cum declaratuȝ ſit. ō. in tertio dubio ꝙ impoſſibile eſt habere vſum licitum ⁊ iuſtum alicuius rei ſine iure vtendi illa re. ⁊ omnes concedūt ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli habuerunt vſum aliquarum rerum: ſequitur de neceſſitate ꝙ in illis rebus habuerunt ius vtendi: niſi quis diceret ꝙ habuerūt ſemper vſum non iuſtum: qđ blaſphemum eſt dicere. Sequitur ergo ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli nō potuerunt habere vſum facti denudatum iure vtendi. ¶ Tertio ſciendum ꝙ cum declaratuȝ ſit. ō. in quarto dubio ꝙ in rebus que vſu conſumuntur non poſſit ſeparari vſus licitus a iure in re ⁊ non ſolum in vſu rei. ⁊ clarum ſit ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli aliquas res vſu conſumpſerunt. vt panem ⁊ vinum quē comedebant ⁊ bibebant: ſequitur ꝙ in talibus rebus ius ⁊ dominiuȝ habebant non vſum facti denudatum etiam iure in re. ¶ Quarto ſciendum ꝙ cum viſuȝ ſit in ſexto dubio ꝙ habere in communi in rebus neceſſarijs ad vitaȝ non diminuit de perfectione perſonali: nec de perfectione ſtat⁹ religioſorum vel prelatorum: ſequitur ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli qꝛ ſummaȝ paupertatē vel ſummam perfectionem tenuerunt. ꝙ propter hoc non probatur ꝙ non habuerūt aliqua in communi. ¶ In iſta ergo queſtione aut queritur de chriſto ſeorſum: aut de chriſto ⁊ apoſtolis ſimul: aut de apoſtolis tm̄. vt poſt aſcenſionem chriſti. Si de chriſto ſeorſum cū in chriſto ſint due nature: diuina pariter ⁊ humana. dubium non eſt ꝙ de natura diuina locū non habet queſtio iſta. Sic enim chriſtus ſ'm omnes habet veriſimile ⁊ proprijſſime dominiuȝ omniū creaturarum. ſ'm illud ps. xxiij. Domini eſt terra ⁊ plenitudo eius ⁊c̄. Et Heſter. xiij. Dn̄s omniuȝ tu es. Intelligenda eſt ergo queſtio de chriſto ſ'm humanam naturam. ¶ Secundo notādū ꝙ dominium habere de aliqua re poteſt intelligi dupliciter. qꝛ aut infuſum: aut acquiſituȝ. ſicut dicimus de ſcientia infuſa vel acq̄ſita circa aliquam conclusionem. ⁊ iterum dn̄ium poteſt acquiri in aliqua re dupliciter. quia vel ex facto proprio: ſicut miles acquirit ex facto proprio: ſcilȝ ſui laboris dn̄ium in ſtipendio. vl' ex alieno dono: ſicut acquirit pauper dn̄iuȝ in elemoſyna ſibi liberalr̄ data. ¶ His ꝓſuppoſitis pono rn̄dendo ad q̄ōneȝ ſex ꝯcluſiones.

¶ Prima ꝙ chriſtus ab inſtanti ſue cōceptionis habuit dn̄ium omnium rerum.

¶ Secunda concluſio ꝙ chriſtus ex facto proprio habuit dn̄ium acquiſitum aliquarū rerū.

¶ Tertia concluſio ꝙ habuit dominium aliquarum rerum ex dono aliorum.

¶ Quarta concluſio ꝙ apoſtoli poſt emiſſionē voti de paupertate non habuerunt in proprio dn̄ium aliquarum rerum.

¶ Quinta concluſio ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli habuerunt dn̄ium aliquarum rerum in cōi.

¶ Sexta concluſio eſt ꝙ apoſtoli poſt aſcenſionem habuerūt dn̄ium aliquaȝ rerū in cōi.

¶ Prima cōcluſio .§. xvij.

Prima cōcluſio probatur ſic. ſ. ꝙ chriſtus ab initio ꝯceptionis habuit dn̄ium omnium reruȝ. Habēs ius habendi aliquam rem ⁊ vtendi iure proprio ꝓ libito voluntatis ⁊ alienandi eam: habet dominium in illa re. hoc pȝ ex declaratione tertij dubij. ō. Sed chriſtus ab initio ſue conceptionis habuit tale ius in omnibus rebus creatis. ergo ⁊c̄. Probatio minoris patet per id qđ habetur ad Hebre. ij. ⁊ ſumitur de ps. viij. Minuiſti eum paulominus ab angelis ⁊c̄. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. In eo eni(ait apoſtolus) ꝙ ei ſubiecit oīa nihil dimiſit nō ſubiectum. Quod exponens glo. c. iij. ait. Ecce poteſtas chriſti oſtenditur vt enim a dn̄i opere nihil excipitur: ita nec a chriſti poteſtate. Unde ꝙ non ſimpliciter ait ſuper omnia opera: ſed addidit manuum tuarum. ſ. ſuper digniora eiꝰ opera. i. homines ⁊ angelos: que per excellentiam dicuntur opera manuum dn̄i. Et non ſolum conſtitutus ſuper opera vt digniora: ſed ⁊ omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. i. poteſtati eius ⁊ dn̄io poſſit enim eſſe ſuperior ⁊ non dominari omnibus. Sed dicit. Subieciſti oīa. nihil dimiſit non ſubiectum dn̄io eius. Ex qua auctoritate habetur ꝙ loquitur de chriſto ſ'm

Cꝛ ꝗo habuit dn̄ium omniū rerū

naturam humanam: ſm quam minoratus eſt paulominus ab angelis. Et loquitur de ſubiectione non ſolū minus digna ad digniorē: ſed de ſubiectione que eſt ſubditi ad habētē dn̄iuȝ ſuper ipſum. Probatur idē per glo. ſuper illō habens ſcriptū in veſtimento ſuo ⁊ in femore: Rex regum ⁊ dn̄s dominātium. Apo.xix. vbi glo. interlinearis. In veſtimento.i. in humanitate. In femore vt demonſtraret ſe de vera progenie p̄rm priorū proceſſiſſe. Rex regū.i. ſanctorum. qui ſe ⁊ alios v̄tutibus regunt. ⁊ dn̄s dominātiuȝ.i. eoꝝ qui dn̄iuȝ exercent ſup ſubditos. ℂ Tertio ꝓbatur idē per illud qō habeť Matth. vlti. q̄ dixit xp̄s reſuſcitatus apparēs diſcipulis. Data eſt mihi omnis ptās in celo et in terra. Ubi glo. de coeterna p̄ris diuinitate: ⁊ de aſſumpta dicit humanitate: in qua mīor angelis. Et eſt glo. Rabani. Idem Remigius. Et hoc ſciendū q̄ anteq̄ȝ dn̄s ſurrexiſſet: nouerāt angeli ſe ſubditos homini xp̄o. Volēs ꝗ chriſtus etiā hominibus notū fieri q̄ ſibi data eſſet omnis ptās in celo ⁊ in terra: miſit p̄dicatores in mundū vniuerſuȝ: qui hoc cūctis p̄dicarēt. Ad idem etiā bea. Augu. ps. ix. Donauit deus xp̄o ſm hoīem ſm carnē reſurgenti: vt in noīe Jeſu omne genu flectatur celeſtiū terreſtrium ⁊ infernoꝝ.i. imperio eius oēs fateātur ſubijci angeli hoīes ⁊ demones. ⁊ ſubdit. Eo q̄ erat filius Dauid factus eſt dn̄s Dauid. Non obſtat q̄ xp̄s poſt reſurrectionem dixit ſibi datā poteſtatem hāc. Non enī tunc p̄mo ſibi fuit data: ſȝ a principio ↄceptionis: vt dictū eſt. Sed in reſurrectione fuit data manifeſtatio talis iā facte collationis ptātis. Unde exponūt doctores cōmuniter be. Aug. ⁊ magr̄ ſentē. in. iij. Data eſt mihi.i. manifeſtata eē iam data. Dicitur enim aliqn̄ aliquid fieri qn̄ innoteſcit ſcđm. Secūdo idē ꝓbatur ſic. Illud qō fuit cōmunicatū viatori nec repugnat fini incarnationis: nec īportat impfectioneȝ: ſed magis dignitatē ⁊ pfectiōeȝ. debuit cōmunicari xp̄o ſm humanā naturaȝ: qō nō repugnat fini īcarnationis. pro tāto dī: q: lȝ imortalitas qua potuit non mori fuerit cōmunicata ade. nec dicat impfectionē: ſed perfectioneȝ. tn̄ q: xp̄o repugnaſſet rōne finis incarnationis. qm̄ ad hoc incarnatus eſt vt pro hoībus moreref ⁊ moriēdo redimeret. ⁊ iō tale donuȝ nō debuit ſibi cōmunicari. Sȝ vbi iſta tria ↄcurrunt. ſ. q̄ non īportet pfectionē. Secundo q̄ non importet dignitatē. Tertio q̄ non repugnet fini incarnationis. magis debuit cōmunicari hoī xp̄o q̄ȝ cuicūq̄ȝ alteri. Sed dn̄iuȝ omnium iſtoꝝ inferioꝝ coīcatum fuit ade in ſtatu innocentie. vt pȝ per illud Ben. iij. Dominamini piſcibus maris volatilibus celi ⁊ beſtijs terre. Ergo leta donū cum nō dicat impfectioneȝ ſed pfectionem: nec repugnat fini incarnationis: debuit xp̄o cōmunicari ſm humanā naturā. Tertio idem ꝓbatur ſic. xp̄o ab inſtanti ſue ↄceptionis coīcata fuit ſcientia oīuȝ. ergo ⁊ cōmunicari ſibi debuit potentia dn̄ij oīum rerū. Antecedens pȝ ſȝ oēs ſanctos: ſalteȝ de hijs que nouit deus ſciētia viſionis. ↄn̄a eſt clara. quia ſimile videť quantū ad xp̄m, de ſciētia ⁊ potentia reſpectu hoꝝ inferioꝝ. ergo ⁊c̄. ℂ Sed cōtra p̄dictā cōcluſioneȝ arguitur primo ſic. Qō importat imperfectionē nō debuit coīcari xp̄o ſm humanam naturā. Sed hr̄e dn̄ium in proprio importat impfectioneȝ: vt oſtenſum eſt: q: ad perfectionem ptinet renunciare rebus in ꝓprio. Ergo tale dn̄ium non debuit xp̄o coīcari. Secundo arguiť ſic. fruſtra eſt potentia que nō reduciť ad actū. ſed dn̄iuȝ tpaliuȝ q̄ritur ꝓpter vſum. xp̄s autem nō eſt vſus dn̄io tpaliū. ergo fruſtra ſibi fuiſſet collatum tale dn̄ium. Sȝ deus ⁊ natura nihil faciūt fruſtra: vt dicit ph̄s in lib. de celo ⁊ mundo. Tertio arguiť ſic. xp̄s poteſt cōſiderari vel vt caput eccleſie vl̄ vt perſona ſingularis. Sed de ipſo loquimur nūc vt pſona ſingularis. Et ſm hoc non habuit dominium. ergo ⁊c̄. ℂ Sȝ hijs nō obſtātibus firma ⁊ vera manet, ↄcluſio p̄ma. ſ. q̄ habuit dn̄iuȝ rerū ſibi a deo infuſuȝ ſeu collatū. Et ad argumentuȝ p̄mum r̄ndeť q̄ licet renūciare dn̄io rerum in ꝓprio ſit inſtr̄m accōmodū ad pfectionem. tn̄ hoc eſt illis in quibus hr̄e dn̄ium taliū rerū eſt natū inducere amorē recuruū ad tpalia vel nimiam ſollicitudinē ⁊ elationem. Sȝ in q̄bus hr̄e dn̄ium in ꝓprio nō eſt natū inducere talia in hijs hr̄e dn̄ium non derogat pfectioni. Alioquin cū deus habeat dn̄ium oīum hoc diceret in eo impfectionē. qō eſt abſurdum. Mō chriſtus ab initio ſue ↄceptionis fuit cōprehenſor ſm aīam. licet viator ſm corpus. Et iō poſſidere q̄ȝtacūq̄ȝ tpalia non poterant in eo inducere amorē recuruū. vel diſtrahi per hec ab hijs que ſunt dei. ℂ Sciendū igiť q̄ xp̄s in mūduȝ veniens paupertatem aſſumpſit: nō in bn̄ viuēdi ſubſidium: q: non egebat. cū impeccabilis eēt ſed ſolū in imitationis exēpluȝ ꝓpter nos qui nati ſumus inordinate affici ad tpalia ⁊ ſollicitari ⁊ eleuari in ſuperbiam ex eis. Et q: exēplū magis oſtenditur in vſu q̄ȝ in dn̄io. iō chriſtus q̄ȝtum ad vſum pauptatē pfectioni conuenientiſſimaȝ oſtēdit. licet q̄ȝtum ad dn̄ium eſſet dominus oīum. ℂ Ad ſecundū r̄ndetur q̄ potentia nō eſt fruſtra qn̄ ex cā non reduciť in actū ſicut in hoīe qui votū caſtitatis emiſit. potentia generandi non eſt fruſtra. Sicut etiaȝ in deo q̄ poteſt de hoīe facere vitulū: nō eſt illa potentia fruſtra. licet nunq̄ȝ reducatur ad actum. Quia ergo chriſtus venit ad dandum nobis perfe-

Contra q̄onem arguiť.

Rn̄ſio.

Xp̄s in mūduȝ veniēs paupta teȝ aſſūpſit q̄re et q̄ modo.

ctionis exemplum. ideo cum exemplum maxi
me ex vſu oſtendatur. noluit dominio tali inſu
ſo vti. Et ideo non ſequitur ꝙ in eo fruſtra fue
rit tale dominium. Et tñ ſorte aliquando vſus
fuit tali dominio. vt cum dixit Mat. xxj. Ite in
caſtellum ſoluite aſinū ⁊c̃. Dominus his opus
habet. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ iſta propo/
ſitio xp̄us inq̄ꝫtum caput eccleſie habuit domi
nium oīuꝫ rerum eſt propoſitio reduplicata af
firmatiua. Et ideo licet iſerre ſimpliciter. Ergo
xp̄us habuit dominiū omniū reruꝫ. diffuſe au
tem tractat de propoſitiōe reduplicata. ſꝫ omit
to: ⁊ ſubdit. Iſta ſimpliciter eſt cōcedēda. xp̄us
ratione humane nature habet dominium om
nium rerum. Uñ ſi iſta eſſet vera que tñ eſt fal/
ſa. vt infra videbitur. xp̄us inq̄ꝫtum geſſit pſo
nam perfectoꝝ non habuit aliquid in proprio
vel in cōi. tamen ex quo conceditur iſta. xp̄us
vt geſſit perſonam infirmorum aliqd in cōmu
ni habuit. nō debet concedi ſimplr̄ ergo xp̄us
non habuit aliquid in proprio vel in cōmuni.
immo magis ſua oppoſita. ſ. xp̄us ſimpliciter
habuit aliquid in proprio vl' cōmuni. ¶ Sciē
dum tñ ſm beatum Tho. in. iij. pte. q. viij. ꝙ ea
dem eſt gratia xp̄i inq̄ꝫtum caput eccleſie ⁊ in/
q̄ꝫtum perſona ſingularis. Unde non ſoluꝫ in/
q̄ꝫtum eſt caput eccleſie habet dñiuꝫ oīuꝫ ratio
nabilium ⁊ irrationabilium. ſed etiam inq̄ꝫtuꝫ
pſona ſingularis. Et ſic pꝫ prima concluſio. Ex
predictis pꝫ falſiſſimum eſſe quod dictum iſti
fraticelli in quodā ſuo libello qui incipit. Uni/
uerſis. ſ. in primo ca. ꝙ xp̄us inq̄ꝫtū homo non
habuit dominiū oīuꝫ tpalium: nec fuit verus
rex. Sed inq̄ꝫtum deus ⁊ inq̄ꝫtuꝫ homo habu
it dñium ſpirituale eccleſie non tempale. Et qꝛ
Ioh. determinauit contrariū prout eſt vitas.
ſ. ꝙ etiam inq̄ꝫtum homo habet dñiuꝫ omniū.
quod probatum eſt. ⁊ fuit verus rex. dicunt eē
hereticum. qꝛ determinauit contra veritatem
ſcripture dicentis Ioh. xix. Regnum meuꝫ nō
eſt de hoc mūdo. Et be. Aug. in ſmōe de epӯia
ꝙ xp̄us non venerat vt regnum terrenum pci/
peret. ſed vt celeſte donaret. ⁊ ſimilia. Ad que
reſpondetur ꝙ xp̄us. vt dictuꝫ eſt. ā. ⁊ ſi domi
nium habuit non tamen vſus eſt eo. quia non
vixit vt rex. ſed vt pauper propter exemplum
noſtrum: vt induceret ad vitandum honores.
⁊ hmōi. Et ſic regnū ſuum nō fuit de hoc mun
do. quia non modo mundani vſus. Sed ꝙ rex
fuerit ipſe ait pylato. Tu dicis qꝛ rex ſum ego.
Et zach. ix. Ecce rex tuus venit tibi. ⁊ in ps. ij.
Ego conſtitutus ſum rex ab eo. Ipſi ergo ſunt
Xp̄us verus rex. heretici qui pertinaciter impugnant hanc veri
tatem. In. ij. c. illius peſtiferi libelli dicunt ꝙ
non habuit dominium omnium inq̄ꝫtum hō.
Sed oſtenſuꝫ eſt hoc eē falſuꝫ. qꝛ vtiqꝫ habuit.

etſi non ſit vſus. qꝛ non vt dñs ſꝫ vt paup vixit.

¶ Secūda con/ .§. xviij.

cluſio principalis eſt ꝙ chriſtus ex proprio fa/
cto habuit dominium acquiſitum quarundaꝫ
rerum. ⁊ hoc ſic probatur. Suppono ꝙ domi/
nus redimens aliquem de manu hoſtis acqui
rit ſibi dominium in illo ſicut in ſeruo. ⁊ in do
nis eius ſicut in bonis ſerui. ſicut probatur ex
tra de iudeis. c. j. ⁊ vl. ⁊ di. liiij. ex antiquis ⁊ c.
frequens ⁊. xij. q. ij. cum redemptor. Hoc ſup/
poſito ſic arguitur. Non maius acquirit redi/
mens aliquem hominem a morte corporis in
eum ⁊ in bona eius ꝙ̄ redimens eum a morte
corporis ⁊ anime ſimul. Sed chriſtus paſſiōe
ſua redemit genus humanum a morte corpo/
ris ⁊ anime ſꝫ illud. j. ad Cor. vj. c. Empti eſtis
precio magno ⁊c̃. ⁊ Apoc. v. redemiſti nos deo
in ſanguine tuo: ⁊ in alijs locis ſcripture. Er/
go ex proprio facto chriſtus acquiſiuit ſibi do/
minium ſupra totum genus humanum. ſicut
in ſeruos ⁊ in omnibus bonis eorum ſicut in
bonis ſeruorum. Secundo probatur ſic. Acq/
rēs de condigno ius aliquos iudicandi: acqui
rit dominium aliquod ſuper eos. Hoc patet p
apoſtolum ad Ro. xiiij. Tu quis es qui iudicas
alienum ſeruum. ſuo enim domino ſtat aut ca
dit. Sed chriſtus ſm humanam naturā ex pro/
prio facto acquiſiuit ſibi ius iudicādi viuos ⁊
mortuos: ſicut apparet in pluribus locis ſcri/
pture. ipſe enim conſtitutus eſt a deo iudex vi/
uorum ⁊ mortuorum Actu. x. ⁊. b. Tho. dedu/
cit in. iij. parte. ergo ⁊c̃. Sed contra. qꝛ quod
eſt alicuius non poteſt ſibi acquirere: qꝛ quod
acquiſitum eſt non reſtat vlterius acquirendū:
ſed chriſtus ab inſtanti ſue conceptionis habu
it dominium omnium. vt oſtenſum eſt in pre/
cedenti concluſione. ergo ex proprio facto non
habuit dominium acquiſitum. Reſpondetur
ꝙ habere aliquam rem contingit diuerſis mo
dis. Nam poteſt quis habere dominium in
aliqua re directum vel vtile. ſicut etiam poteſt
habere ius in aliqua re vel ratione ſucceſſionis
vel ratione donationis vel emptionis vel hu/
iuſmodi. Unde non repugnat in eadem re ha/
beri diuerſa iura ſm modos alterius ⁊ alteri⁹
rationis. Modo dominium infuſum ⁊ domi
nium acquiſitum non ſunt eiuſdem rationis
ſed alterius ⁊ alterius. Et ideo non repugnat
ꝙ chriſtus reſpectu eiuſdem rei habuerit do/
minium infuſum ⁊ dominium acquiſitum. Et
hoc ſatis patet in ſimili. Nam chriſtus ab in/
ſtanti ſue conceptionis habuit ſcientiam infu/
ſam omnium. ⁊ tamen poſtea habuit earūdeꝫ
rerum ſcientiam acquiſitam. vt patet Lu. ij. Ie
ſus proficiebat etate ſapientia ⁊ gratia apud de

um ⁊ homines. Ex quo poteſt ſic argui. Non
magis repugnant dominium infuſum ⁊ dn̄iū
acquiſitum reſpectu eiuſdem rei ꝙ̃ ſcientia in
fuſa ⁊ ſcientia acquiſita. Sed non obſtante ſcié
tia infuſa quam habuit de omnibus ab inſtan
ti ſue conceptionis. habuit de eis etiam ſcien/
tiam acquiſitam. ergo non obſtante dominio
rerum infuſo potuit habere etiam dominium
acquiſitum de eiſdem rebus: vt duplici iure ſit
dominus: ſcilicet infuſo ⁊ acquiſito. Quod er/
go dictum eſt in ar. quod eſt habitum non pōt
acquiri. Reſpondetur verum eſt eodem modo
quo eſt habitum. ſed habitum. Uno modo pōt
haberi vel acquiri ⁊ alio modo. Sicut ⁊ quod
ſcitum eſt vno modo ſciri poteſt ⁊ alio modo.
¶ Ex his patet falſitas tertij capituli illius li//
belli heretici. in quo dicunt concluſiue ꝙ chri/
ſtus in proceſſu tempoꝛis nō acquiſiuit ſibi do
minium in ſpeciali aliquarum rerum. Et con/
trarium dicunt eſſe hereſim: quia contradicit
ſcripture dicenti. Niſi quis renunciauerit oī/
bus que poſſidet non poteſt meus eſſe diſcipu
lus Lu.xiiij. Fecit autem chriſtus quod docu/
it. Sed declaratum eſt quomodo aliqua ſibi ac
quiſiuit ⁊ auctoꝛitas inducta quantum ale intel
ligunt non obſtat. Nam renunciauit chriſtus
perfectiſſime omnibus plus ceteris quantum
ad affectum in qua conſiſtit perfectio eſſentiali
ter. Quo autem ad affectum renunciauit etiaꝫ
quoad effectum in pꝛopꝛio omnibus etiā om/
nibus mobilibus: quia omnia habuit cōmu//
nia cum apoſtolis. In communi autem non re
nunciauit ipſe nec apoſtoli mobilibus ſed im/
mobilibus. nec per hoc diminuitur de perfe//
ctione. nec augeretur ſi renunciaſſet in cōmu/
ni etiam immobilibus.

¶ Tertia cōclu/ .§.xix.

ſio eſt ꝙ chriſtus habuit dominium acquiſitū
aliquarum rerum ex dono alterius ⁊ hoc pro/
batur ſic. Cui datum eſt aliquid per intenden/
tem transferre dominium illius rei in illum: ⁊
nihil ſibi retinentem de dominio illius rei. et
ille cui data eſt res: ſi capax dominij. ſtatim ha/
bet illius rei dominium. Quero enim cuiꝰ erit
illa res. Certum eſt ꝙ non dantis: quia ille ni/
hil retinet ſibi in re: ſed transfert eam ⁊ tranſ//
ferre intendit. Nec alicuius alterius ꝙ̃ eiꝰ cui
datur. cum dans in alium ꝙ̃ in eū cui dat tranſ
ferre non intendat. Nec talis res vagatur in//
certa: quia tunc occupanti cōceditur. Ergo res
quantum ad dominium eſt eius cui data eſt.
¶ Itē ad hoc ꝙ res transferatur in dominiuꝫ
alterius. nō videt̄ requiri niſi tranſlatio cū in/
tentione ex parte dantis. ⁊ capacitas ex parte
recipientis. vbi illa duo ꝯcurrunt: dominium
transfert̄ in recipientē. Sed pꝫ Mat.ij. ꝙ ma/
gi venientes ab oriente obtulerunt xp̄o mune
ra: auꝝ: thus: ⁊ myrrhā. ⁊ claꝝ eſt ꝙ in ipſum
transferre intendebant dominiū. Un̄ textus di
cit. Procidentes adoꝛauerunt eū. ⁊ apertis the
ſauris ſuis obtulerunt ei munera ⁊c̄. Ergo in/
tenderunt transferre dominiū in eū taliū mu/
nerū. ¶ Itē xp̄s erat capax talis dominij. Si
enim hoc nō eſſet. Aut hoc erat ratione voti
emiſſi. ſed hoc dici nō pōt: q2 adhuc votū non
fecerat. Aut ratione diuinitatis vnite humani
tati. Sed nec hoc: q2 humane nature. nō repu/
gnat ratione vnionis ad diuinitatē dominiuꝫ
habere reꝝ: imo magis ꝯuenit. Aut q2 ante il/
lā oblationē habebat in illis rebus dn̄ium in/
fuſum. Nec hoc dici pōt: q2 etſi habebat illarū
rerū: ſicut oīum dn̄ium ante infuſum. tamen ⁊
oſtenſum eſt in precedenti ꝯcluſione eiuſdem
rei pn̄t haberi diuerſa dn̄ia alterius ⁊ alterius
rationis. Aut rōne etatis infantilis. nec hoc di
ci pōt. q2 paruulus bene eſt capax dn̄ij. imo ve
re ē dn̄s. lꝫ vſqꝫ ad tēpus ſtatutū a iure ſit ſub
tutoꝛibus ⁊ curatoꝛibus. vt dicit apl̄s ad Gal.
iiij. Capax ergo erat illius dn̄ij. Et ſic pꝫ ꝯclu//
ſio vera ꝙ habuit in illis rebus dn̄ium acquiſi
tum ex dono alterius. Et ſi dicat̄ ꝙ Joſeph erat
pater adoptiuus xp̄i. Sed peculiū nō caſtrenſe
ſed aduentitiū acquiſitū filio acquiritur patri
adoptiuo. Et ſic videtur ꝙ nō xp̄s ſed Joſeph
habuerit dn̄ium eaꝝ reꝝ donataꝝ. Reſpōdeo
ꝙ Joſeph nō fuit pater adoptiuus: eo mō quo
loquunt̄ iura de p̄re adoptāte ⁊ filio adoptiuo.

¶ Quarta cōclu/ .§.xx.

ſio eſt ꝙ apli poſtꝙ̃ emiſerūt votū paupꝛtatis.
qd̄ Aug. in lib. de ciui. dei. dicit eos feciſſe. qn̄
Petrus dixit in pſona oīum. ecce nos reliqui/
mus oīa ⁊ ſecuti ſumus te Mat.xix. nihil po/
ſtea habuerūt in ꝓpꝛio. Hec ꝯcluſio ſic ꝓbatur
faciliter faciēs ꝯtra votū moꝛtalr̄ peccat. qd̄ pꝫ
ex eo qd̄ dr̄ i ps. Uouete ⁊ reddite dn̄o deo vo
ta vr̄a. Ubi dic̄ glo. Uouere eſt ꝯſilij ſeu libere
volūtatis: ſed reddere votū eſt neceſſitatis ſeu
ꝓcepti. ⁊ Eccl̄s. v. dr̄. Si qd vouiſti dn̄o redde.
Diſplicet. n. ei infidelis ⁊ ſtulta ꝓmiſſio. Infide
lis dr̄ nō ſeruata ꝓmiſſio. Sꝫ apli ī habēdo illa
tꝑalia nō legunt̄ peccaſſe moꝛtalr̄. ergo poſt vo
tū emiſſum nō habuerūt aliqd in ꝓpꝛio. Nā ſi
habuiſſent: feciſſent ꝯtra votū ⁊ peccaſſēt moꝛ
taliter. Hr̄e enim aliqd in ꝓpꝛio particulariter
eſt ꝯtra votū paupꝛtatis. Abdicauerūt ergo apli
oībus tꝑalibus in cōmuni: ſiue tūc qn̄ vocati
a xp̄o relictis oībus ſecuti ſunt eū. Siue cū pe/
trusꝰ ꝓ oībus dixit. Ecce nos reliquimus oīa vt
dictū eſt. Siue qn̄ xp̄s dixit. Nolite poꝛtare au
rū ⁊ argētū ⁊c̄. Mat. x. Et ex his pꝫ falſitas q̄rti

capituli illius venenoſi libelli. vt dicũt Jo. xxij. determinaſſe ꝙ apoſtoli habuerũt in ſpeciali nõ ſolũ in cõmuni poſtq̃ facti ſunt apoſtoli ꝓprietatẽ reꝝ tẽporaliũ. ⁊ ꝙ nunq̃ abrenũciaue runt eis. Et ꝙ chriſtus nunq̃ eis hoc ꝯſuluit vel mandauit. Nec votũ huius abdicationis fecerunt. Mentiunt̃ iſti: q2 Jo. hoc nõ declara uit vel determinauit. Sed iſtud bene declara uit ꝙ in rebus vſu ꝯſumptibilibus nõ abdica uerunt dñio taliũ reꝝ cũ eis dabantur retento nudo vſu facti nõ iuris. ⁊ in rebus que vſu nõ cõſumuntur ſtatim nõ potuerunt habere vſuz ſine iure vtendi. vt in veſtibus ⁊ domo ⁊ huiuſ modi. q2 talis eẽt vſus illicitus. Uñ nec voue runt hoc. ſ. ꝙ in huiuſmodi haberent nudum vſum facti denudatũ omni iure vtendi. nec ẽt vouerunt nõ habere aliquid in cõmuni. q2 ha buerunt vtiq3 ſcz mobilia. vt patet in loculis Jo. iiij. ⁊ Jo. xiij. falſuz ergo dicunt.

Quinta cõcluſio. §. xxi.

Quinta cõcluſio eſt ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli habuerũt aliqd in cõmuni quãtũ ad ius ⁊ dñium. Et hec concluſio ſic probatur primo. Suppono enim ꝙ apoſtoli vendebant ⁊ emebant aliqua. Et iſta ſuppoſitio trahit̃ ex multis locis ſcripture. vt Jo. iiij. diſcipuli iuerant in ciuitatẽ. vt cibos emerent. Unde cũ adduxiſſent cibos quos emerãt dixerunt chriſto. Rabbi manduca. Jtẽ Jo. vi. vbi chriſtus dixit Philippo. Unde ememus panes vt manducẽt hi. ⁊ Jo. xiij. dicitur ꝙ quidam putabant ꝙ dixiſſet. Eme que ſunt nobis neceſſaria ad diẽ feſtũ. ⁊ Actu. xx. dicit paulus ad ea que mihi opus erãt miniſtrauerũt man9 iſte. Ad litteram enim vendebat ea que opat̃ manib9: ⁊ inde viuebat. Hoc ſuppoſito argui tur ſic. Habẽs ius licite ⁊ noĩe ꝓprio ⁊ pro ſe alienãdi aliquã rem totaliter a ſe habet ius in re nõ ſolum in vſu rei. hoc patet ex his q̃ ſuerunt declarata in tertio articulo ſupra. Nullus enim põt alienare aliquã rem totaliter nomine proprio ⁊ pro ſe niſi qui habet ius in illa re ⁊ nõ ſolum in vſu rei: ſed per venditionẽ res totaliter trãſfertur in ementẽ ⁊ alienat̃ ab ipſo vendente. Apoſtoli aũt pro ſe ⁊ nomine ꝓprio aliqua vendiderũt ⁊ emerũt. Ergo in illis reb9 nõ ſolum vſum: imo ẽt ius ⁊ dñium habuerũt ſed nõ in proprio. vt deductũ eſt in ꝓcedẽti cõcluſione. ergo in cõmuni. ¶ Et ꝯfirmat̃ hoc q2 cũ apoſtoli vendebãt: aut transferebat̃ ius ⁊ dñium rei vendite in emptorẽ aut nõ. Si nõ ergo emptores nõ habebãt ius ⁊ dñium in illa re. ⁊ ſic decipiebant̃: q2 credebant ſe habere ius in illa re ⁊ tamen nõ habebãt. Et ſic apoſtoli erãt deceptores: quod eſt abſurdũ dicere. Si aũt ius ⁊ dñium transferebatur in emptorem: tunc aut apoſtoli vendentes transferebant: aut aliquis alius noĩe eoꝝ. aut deus aut aliquis alius. Si apoſtoli habet̃ ꝓpoſitum. Nullus. n. põt transferre in aliũ ius qḋ nõ h3. Si ergo apoſtoli transferebant ius ⁊ dñium in aliũ: ergo de neceſſitate ipſi habebant ius ⁊ dñiuz in illa re vendita ab eis: ſed nõ in proprio: ergo in cõmuni. Jtẽ ſi transferebatur ius ⁊ dñium per aliũ noĩe eoꝝ adhuc habet̃ propoſitum. Nullus enim põt transferre dñium alicui9 nomine alterius niſi ille cuius noĩe transfert̃ habeat ius ⁊ dñium eius. Si ergo aliquis transferebat ius ⁊ dñium in alium noĩe apoſtolorũ. ſequitur ꝙ apoſtoli habebant ius ⁊ dñium in illa re tranſlata. Nec põt dici ꝙ deus transferret: tunc eniz de9 aliquid ſpeciale feciſſet in emptionibus ⁊ venditionibus apoſtoloꝝ. qḋ nec experientia demonſtrabat: nec ratio nec auctoritas ꝯfirmat. Jtem q2 deus ius h3 equalr̃ in omnibus rebus: nec põt dici ꝙ aliquis alius transferret. q2 nõ videt̃ ꝙ ille eẽt aliquis alius a dante apoſtolis illas res. Nõ enim alius a dãte habebat vel habuerat ius ⁊ dñium in illa re vel ſi habuerat deſierat habuiſſe. Nemo enim põt trãſferre in alium dñiuz ⁊ ius de re in qua nihil habet. Nec põt dici ꝙ ille dans transferret propter duo. Primo q2 ẽt apoſtoli vendebant aliqua que nõ erant eis data. vt illa que operabant̃ manibus. ⁊ forte illos piſces quos ceperant Lu. v. ⁊ Jo. vlti. ¶ Scḋo q2 ille q dabat apl'is dãdo intẽdebat ſe ſpoliare oĩ dñio q habebat in illa re. Jtẽ qui dederat apl'is poterat eẽ mortu9. ⁊ per ꝯſequẽs nihil poterat trãſferre. Sequit̃ ergo ꝙ apl'i in rebus quas vẽdebant habebãt nõ ſolum vſum: ſed ius ⁊ dñiuz ¶ Et ſimilr̃ põt argui de pecunia: cũ de ea emebant eis neceſſaria: vt cibos ⁊ hmõi. Queri. n. põt vtrũ in vendentes apoſtolis neceſſaria trãſferebat̃ illa pecunia data ab apoſtolis. Si non ergo vendentes eis decipiebant̃ ab eis: ⁊ ſic diſcurrendo per alia vt dictũ eſt de rebus venditis ab apoſtolis. Nec põt dici ꝙ dñiuz talis pecunie vel rei vẽdite ab apoſtolis eẽt alicuius perſone ſolẽnis auctoritatis ⁊ officij: vſu penes xp̃m ⁊ apoſtolos remanẽte. ſicut hodie eccleſiaꝝ dñium ⁊ oratorioꝝ ⁊ vaſoꝝ ⁊ ornamentoꝝ ſacriſtie fratrũ minoꝝ hodie manet penes papam ⁊ eccleſiã romanã: vſu tñ fratribus cõceſſo. q2 tũc nõ erat aliqua perſona idonea pter xp̃m ⁊ apoſtolos in quã trãſferret̃ tale dñium. Nec põt dici alicuius alterius. Ergo ius ⁊ dominiũ illius pecunie qua emebant ſibi neceſſaria erat collegij xp̃i ⁊ apoſtoloꝝ in cõmuni. ſicut ⁊ reꝝ aliaꝝ que vſu ꝯſumunt̃. ¶ Poſſ3 ſic breuiter argui. potẽs exercere licite oẽm vſuz qui natus eſt h'ri circa rem noĩe ſuo ⁊ ꝓ ſe ha

bet ius ꝛ dn̄ium in illa re ſed apoſtoli habebāt
talē ſacultatē in rebus quas vēdebāt: ꝛ in pe-
cunia qua emebāt.ergo habebant in eis ius ꝛ
dn̄ium. ¶ Un̄ ſequitur ↄcluſio principalis: ſcꝫ
licet ꝙ apoſtoli quātū ad ius ꝛ dn̄ium habebāt
Apl'i aliqua in cōmuni. ¶ Sed forte ad iſtos rōnes
oia ha- reſpondebit ꝙ xp̄s ꝛ apoſtoli habuerunt in o-
bebant bus talibus rebus oēm vſum quē haberet do
i n cōi minus rei.nō tamē habebāt ius ꝛ dn̄iū ex eo
quo ꝙ xp̄s ꝛ apoſtoli per votū ſe reddiderāt nō ca-
paces cuiuſlibet iuris ꝛ dn̄ij in rebus. Et lꝫ cō
cedens quantū erat in ſe intenderet tranſferre
dn̄ium: tamē qꝛ nō erāt capaces nō trāſfereba
tur in eis dictū dn̄ium. Sed iſtud nō valet: qꝛ
nō eſt verū ꝙ apoſtoli per votū qḋ fecerūt ſe nō
capaces cuiuſlibet iuris ꝛ dn̄ij reddiderūt in
rebus. Primo quidē: qꝛ votū cū ſit de meliori
bono nō pōt eē de re illicita: ſed vt probatū eſt
ſupra.ij. ar. vſus denudatus iure vtēdi eſt illi
citus. Ergo cū apoſtoli neceſſe habuerint vti re
bus tēporalibus neceſſarijs ad vitā ſequitur ꝙ
nō potuerūt vouere ſe nō eē capaces cuiuſcūqꝫ
iuris in rebus tēporalibus. Scḋo qꝛ cū ius in
rebus tēporalibus ſiue quātū ad vſuꝫ ſiue quā
tū ad ſubſtātiā rei nihil aliud ſit ꝙꝫ poteſtas li-
cite vtēdi talibus: ſequit̄ ꝙ ſi apoſtoli vouiſ-
ſent ſe nō poſſe habere ius in illis tēporalibus
vouiſſent vtiqꝫ ſe nō poſſe habere poteſtatem
licite vtēdi tēporalibus. qḋ eſt abſurdū. Tunc
enim vel facerent ↄtra votū vel ſemper illicite
vterent̄. cū impoſſibile ſit ꝙ aliqs habeat actū
licite vtēdi ſine poteſtate licite vtēdi. cū actus
egrediat̄ a potētia. quare patet ꝙ nunꝙꝫ tale
votū emiſerūt. ¶ Preterea nō eſt verū qḋ illi
dicūt. ſ. ꝙ in rebus datis xp̄o ꝛ apoſtolis eī' ius
ꝛ dn̄ium remaneret penes dātem: ꝛ m̄ apoſto
li p actū ſuū emēdo ꝛ vēdēdo trāſferebāt ius
ꝛ dn̄ium in eos quibus vēdebāt ſeu quibus
pecunias dabāt cū emebāt. qꝛ vt dictū eſt. ꝛ ha
bet̄ in regu. iur. lib. vj. Nemo pōt plus iuris
trāſferre in aliū ꝙꝫ ſibi cōpetere dinoſcat̄. vn̄ ſi
nō habebāt apoſtoli ius ꝛ dn̄ium in illis reb'
vel pecunia nō poterāt in alios trāſferre. vnde
hō implicat ↄtradictionē. ¶ Scḋo ↄcluſio iſta
ꝛ huius articuli ſcꝫ ꝙ xp̄s ꝛ apoſtoli habuerūt
in cōmuni aliqua quoad ius ꝛ dn̄ium mobilia
probat̄ ſic. Quibus cōpetit iure ordinario ꝛ ex
officio ſeminare ſpiritualia: ipſis debent̄ de iu
re ſtipendia neceſſaria ad vitā. ita ꝙ habēt ius
et poteſtatē accipiēdi neceſſaria ab eis quibus
ſpiritualia ſeminant. hoc patet. j. Cor. ix. Ubi
apoſtolus ait. Si ſpiritualia vobis ſeminamus
nō eſt magnū ſi carnalia vr̄a metamus. Quis
enim militat ſuis ſtipēdijs ꝛc̄. Etiaꝫ hoc patet
ex multis iuribus. vt. xij. q. j. §. is ita. ꝛ extra
de deci. cū ↄtinget. Sed chriſto ꝛ apoſtolis cō
petebat iure ordinario ꝛ ex officio ſeminare ſpi-
ritualia. De xp̄o patet Eſa. lxj. Spiritus domi-
ni ſup me ꝛc̄. ad euāgelizādū pauperibus mi-
ſit me. De apoſtolis oſtendit̄ Mat. x. Eūtes do
cete oēs gentes baptizātes ꝛc̄. Mar. vlt. Pre-
dicate euangeliū omni creature. Et cū diſcipu
los miſit xp̄s ad predicandū dixit Lu. x. Eden
tes ꝛ bibentes que apud illos ſunt. Dignus eſt
enim operarius mercede ſua. Cū ergo chriſtus
ꝛ apoſtoli haberēt ex officio ſeminare ſpiritua
lia: habebāt ius in recipiendis vite neceſſarijs
ſed in eis que debentur alicui de iure hꝫ ius ꝛ
dn̄ium. ergo ꝛc̄. ¶ Qḋ ſiquis huic rationi vel
let opponere dicendo videlicet ꝙ cum ſit du-
plex debitum. iuris ꝛ gratitudinis. apoſtolis
non ex debito iuris de quo loquimur: ſed ex de
bito gratitudinis debebantur temporalia ne-
ceſſaria ad vitam. Reſpondetur primo quidē:
quia. b. Aug. dicit ꝙ debebantur apoſtolis il-
la ſicut ſtipendia militantibus. Sed ſtipendia
huiuſmodi debentur ex debito iuris. Secūdo
quia dicit idem. b. Aug. ꝙ cum paulus non re
ceperit iſta ſtipendia a corinthijs ſibi ↄſocijſqꝫ
victum procurans de labore manuum receſſit
a iure ſuo. Ergo talis poteſtas erit poteſtas iu-
ris. Tertio quia Chryſo. dicit illis fuiſſe ꝛ eſſe
debita ſicut merces mercennarijs. ſed clarum
eſt ꝙ mercēnarijs non ex debito gratitudinis
ſed iuris debetur merces. Sequitur ergo con-
cluſio principalis: ꝙ chriſtus ꝛ apoſtoli habue
runt non ſolum nudum vſum facti: ſed ius ꝛ
dominium in cōmuni in aliquibus mobilib'.
¶ Qḋ ſiquis adhuc obijciat: videlicet ꝙ apo-
ſtoli ſicut ꝛ alij prelati haberent ius in huiuſ-
modi ex officio: tamen ex voto fecerant ſe non
capaces huiuſmodi iuris. Item cum eēnt pre-
lati ꝛ religioſi inquātū religioſi nō licebat eis
habere tale ius. Reſpondetur ꝙ iſte rationes
nō valēt. Primo quidē: qꝛ eſt ↄtra intentioneꝫ
Pauli apl'i q dicebat. j. ad Cor. ix. ſe hr̄e hāc po
teſtatē: ſꝫ nolebat ea vti ꝗ̄ m̄ ptāte alij apl'i vte-
bant̄. Sꝫ ſi vouiſſent ſe nō habituros tale ius
ſeu ptātē: nō potuiſſent hr̄e ꝛ vtētes ea. ſicē faci
ebat Petr' ꝛ alij apl'i feciſſēt ↄ votū ſuū: ꝛ mor
taliter peccaſſent. qḋ eſt falſum. Quātū ad ſecū
dū reſpondet̄ ꝙ ex quo inquātū p̄lati apl'i ha-
buerūt ius ꝛ dn̄iuꝫ ſequit̄ ꝙ ſimplr̄ habuerūt
dn̄iū. qꝛ vt dictū eſt. ſ. in ꝓpoſitiōib' reduplica
tis affirmatiuis ꝙcūqꝫ pdicatū ↄuenit cum
ſubiecto cū reduplicatōe: ↄuenit ei ſimplr̄. ſic
ſi hō inquātū eſt aīal eſt ſenſibilis ſeqt̄ ſimplr̄.
ꝙ hō ē ſenſibilis. Un̄ ſimplr̄ ↄcedēdū ē ꝙ apl'i
habuerunt ius ꝛ dominium in cōmuni in hu
iuſmodi. Preterea cum ſtatus prelatorum ſit
perfectior ſtatu religioſorum: quod conuenit
alicui ſm ſuū eē potiſſimū cōuenit ei ſimplr̄.

¶ Tertio concluſio principalis probatur ſic.
Chriſtus ⁊ apoſtoli habuerunt loculos in qui/
bus pecunia ſeruabatur. vt patet ex euangelio
in diuerſis auctoritatibus .ſ. inductis. Illaȝ er
go pecuniam aut habebant vt propriaȝ: aut vt
cõmunem. non vt ꝓpriam vt oſtenſuȝ eſt. ergo
vt cõmunem. igitur aliqua habuerũt in cõmu
ni. Sed aduerſarij veritatis rñdebunt duplici
ter. Primo quidem qꝛ xp̃s in habẽdo loculos
geſſit perſonã infirmorũ: vt dicit beatus Aug.
⁊ tangit decreta. Exij. Scdo qꝛ xp̃s ⁊ apoſtoli
habuerunt loculos non pro ſe: ſed pro egenis
⁊ pauperibus. quare illã pecuniã non habebãt
vt propriam: nec vt cõmunem. Sed iſte rõnes
non valent. Et prima quidẽ qꝛ vt dictum eſt in
vj. ar. xp̃s in habendo loculos ꝙ geſſiſſe dicat
perſonam infirmorꝝ. non ſic eſt intelligendũ ꝙ
egerit aliqđ opus imperfectum cum fuerit in
omnibus actibus ſuis exẽplar totius perfectio
nis: perfectis ⁊ imperfectis. nec ꝙ illud quod
egit ſcilȝ habẽdo in cõmuni aliqua ptineat ad
ſtatum imperfectorꝝ. vt exponunt iſti heretici.
Sed cum infirmitas multipliciter dicat in ſcri
ptura. de qua infirmitate intelligatur .ſ. in. vj.
arti. declaratum eſt ⁊ principaliter ꝙ dictũ Au
gu. intelligitur de infirmitate carnis: qua vide
licȝ ſubiecti ſumus: fami. ſiti: ⁊ indigẽtijs mul
tis: quibus ⁊ xp̃s ſubditus fuit ⁊ non infirmita
te imperfectionis vite: cũ non ſit ſtatus minus
pfectus hr̃e aliqua in cõmuni quãtum ad ius
⁊ dñium ꝙ̃ non ea habere quãtum ad dñium:
ſed tñ ad vſum: vt oratoria domus vaſa. para/
menta: ꝑut habent minores ſcilȝ tñ ad vſum.
Nam vſu cõſumptibilia vt panis ⁊ vinuȝ ⁊ hu
iuſmodi habẽt minores ſicut ⁊ vſum in his q̃
eis dantur ſm̃ ius ⁊ dñium. ⁊ idem de pecũia
data chriſto ⁊ apoſtolis. Quod auteȝ chriſtus
in habendo loculos non fecit opus impfectio/
nis. vt iſti heretici exponũt. i. pertinens ad per
fectionem eorũ qui loculos hñt in cõmuni põt
multipliciter ſuaderi. Primo quideȝ. qꝛ dicit
bea. Augu. xij. q. j. Habebat dominus loculos
a fidelibus oblata conſeruans ⁊ ſuorꝝ neceſſita
tibus ⁊ alijs indigentibus tribuebat. Tũc pri/
mũ eccleſiaſtice pecunie forma eſt inſtituta ⁊c̃.
Si ergo ex hoc ꝙ chriſtus habuit loculos eſt
tradita forma eccleſiaſtice pecunie habende. er
go chriſtus ex hoc non fecit opus imperfectio/
nis. Abſit enim ꝙ a ſponſa ſua immaculata ſpe/
cioſa forma ⁊ vnica: ſe xp̃s imitandum volue/
rit in hoc qđ eſt imperfectionis. Preterea tota
eccleſia primitiua non erat imperfecta. ⁊ tamẽ
ipſa maxime ſecuta eſt formam loculorꝝ chriſti
oblata a fidelibus cõſeruans. vt pȝ Actuũ. iiij.
Preterea ſi loculos hr̃e eſſet forma quoad im/
perfectos ⁊ non quoad perfectos. Paulus per

fectiſſimus ⁊ perfectionis xp̃i imitator hãc for
mam in ſe non ſuſcepiſſet. nec ad hanc formaȝ
aliquos maxime perfectos induxiſſet. ſȝ Pau/
lus gaudenter in ſe oblata a fidelib⁹ ſuſcepit
⁊ pro ſuis ⁊ ſuorum neceſſitatibus ſeruauit. vt
pȝ. ij. ad Corin. ij. Et fecit fieri collectas: vt mit/
terentur hieroſolymam. Preterea inter opera
perfecti prelati ⁊ ad perfectionem eius pertinẽ
tia eſt ꝙ ſubditis ⁊ filijs ſpũalibus prouideat.
non ſolum ſpiritualia ſed ⁊ temporalia egenti/
bus. prout poteſt exemplo chriſti qui turbas ⁊
verbo paſcebat ⁊ corporali cibo. vt patet de pa
nibus multiplicatis. Joã. vj. ⁊ Mar. viij. Sȝ
conſtant ꝙ non poſſent temporalia miniſtrare
prelati niſi haberent aliqua ſaltem in commu/
ni. Ergo nec prelati. nec chriſtus fecit opus im
perfectionis habendo loculos. Preterea dice/
tur ꝙ tota eccleſia ceciderit a perfectione chri/
ſti ⁊ apoſtolorum excepto ordine minorum: et
ꝙ dominus papa ⁊ ceteri prelati eccleſie ⁊ reli
gioſi in habendo bona eccleſie in cõmuni: imi
tentur chriſtum inquãtum fecit opus imperfe
ctionis. ⁊ ꝙ nullus ſanctus antequã fuerit bea
tus Franciſcus in hoc ꝙ fuit perfectionis fue/
rit chriſtum imitatus: videtur irreuerenter di/
ctum. ¶ Item ꝙ ſecundo dicunt xp̃m habuiſ/
ſe loculos cum apoſtolis non pro ſe ſed pro in/
digentibus. manifeſte contradicit textui euan
gelij. Joan. xiij. vbi dicit euangeliſta. Quod cũ
dominus Jeſus dixiſſet iude. Quod facis. fac
citius. ſubdit ꝙ nemo intellexit ad quid illa di
xerit: ſed credebãt ꝙ diceret ꝙ emeret que ei
opus erant ad diem feſtuȝ. aut vt egenis aliqđ
daret. Ex quibus verbis patet ꝙ ad duo deſer/
uiebant loculi. ideſt contenta pecunia in eis vi
delicet vt prouiderent xp̃i ⁊ apoſtolorũȝ neceſ/
ſitatibus: ⁊ ad ſubueniendum pauperibus. Et
hoc dicit bea. Auguſti. in illo. c. Habebat. ſ. al/
legato. Preterea vnde fuit accepta illa pecunia
qua emerent cibos edendos. Jo. xiij. niſi de lo
culis eorum. Ergo non ſolum pro pauperib⁹ ſȝ
ſed etiam ſuis neceſſitatibus tenebant loculos
⁊ pecunias expendebant. Preterea modus ha
bendi cõmunia in eccleſia deſcendit ſicut a for
ma exẽplari. a mđ habendi loculos xp̃i ⁊ aplo/
rum. ſicut dicit be. Aug. xij. q. j. Exẽpluȝ dñi ac
cipite ꝯuerſantis in terra quare loculos hẽbat
cui angeli miniſtrabant: niſi qꝛ eccl̃ia loculos
habitura erat. Quare furẽ admiſit niſi quia ec
cleſia cũ fures patitur toleret. Hec ille glo. tole
ret. ſ. cũ ſunt occulti. Nam cũ manifeſtant dñt
puniri. ¶ Probatur cõcluſio eadẽ. iiij. ſic. Si
xp̃s cũ aplis habuiſſet in loculis nudũ vſuȝ fa
cti. iſti vt heretici dicũt: non etiã ius ⁊ dñium.
ſicut euangeliſte dicũt de bonis imobilib⁹. vt
domib⁹ ⁊ agris q̃ nõ habuit niſi q̃ad vſum fa

cti filius hoīs nō habet vbi caput ſuū reclinet.
Ita ꝛ dixiſſet de loculis filius hoīs nō habꝫ lo/
culos.Sed hoc nō dixit de loculis.ergo ꝛc̄.Ex
his patet error.v.c.illius perfidi libelli in quo
dicūt ꝙ Joā.xxij.determinauit. ꝙ chriſtus nō
dedit aliā regulā viuēdi aplīs ꝙ̄ alijs quibuſ/
cūqꝫ fidelibus:ſed mētiūtur:quia nō hoc dicit
Joā.xxij. Nā laici nō tenētur proprijs abrenū
ciare:quod chriſtus apoſtolis ſcilicet viuere in
cōmuni abſqꝫ proprietate in particulari.quod
tamē licet laicis.Patet ēt error.c.vj.eiuſdē li/
belli.vbi dicūt ꝙ apoſtoli nō abdicauerūt. ſed
habuerūt ſm̄ Joā.xxij.licite ꝛ habere potuerūt
ēt imobilia.vt agros ꝛ huiuſmodi in cōmuni.
Etiā hoc dicūt Joā.xxij.determinaſſe ſed mē/
tiūtur.Nō.n.dicitur ꝙ chriſtus ꝛ apoſtoli ha/
buerūt imobilia in cōmuni:ſed mobilia vt pe
cuniā eis datā ꝛ huiuſmodi:ſed bn̄ dicitur: ꝙ
ēt ſi habuiſſent imobilia vt poſtea habuerūt p̄/
lati ꝛ aliqui religioſi in cōmuni hoc nō dimi/
nuiſſet eis nec alijs de perfectiōe eēntiali eoꝝ
nec de perfectione ſtatus eorū.

¶Sexta conclu/ .§.xxij.

ſio principalis huius articuli ſeptimi ē.ꝙ apo
ſtoli poſt reſurrectionē ꝛ chriſti aſcēſione ha/
buerūt aliqua in cōmuni.Et hec ꝯcluſio poſſet
probari oībus illis modis quibus probata eſt
quinta. Sed quia queſtio eſt de facto per au/
ctoritates probetur.Et primo ex eo quod dicit
actuū.iiij. Multitudinis credētiū erat corvnū
ꝛ aīa vna in dn̄o:nec quiſꝙ̄ eoꝝ que poſſide/
bat dicebat aliquid propriū: ſed erāt illis oīa
cōmunia.Apoſtoli aūt erāt de nūero credētiū
ergo apoſtoli licet nō haberēt in proprio ha/
bebāt tn̄ in cōmuni.Sed ad iſtā ratione ſolēt
iſti heretici reſpōdere.ꝙ in illa mltitudine cre
dētiū ꝛ erat turba credētiū ꝛ collegiū apoſtolo
rū.Turba credētiū deficiebat a perfectiōe.ꝛ de
iſta dicitur ꝙ erāt illis oīa cōmunia.Sed apo/
ſtoli nihil habebāt nec ī proprio nec in cōmu/
ni.ſed erāt diſpēſatores illoꝝ bonoꝝ coīum. ꝛ
ideo bn̄ dicitur in textu.ꝙ ponebāt ꝑcia agro.
rū ad pedes apoſtoloꝝ:ꝛ ipſi diuidebāt ſingu
lis.Et ꝙ eſſet ibi talis diſtinctio.videtur exp̄ſ/
ſe ex glo.ibidē.vbi dı̄.diſcreuit ordinē doctoꝝ
ꝛ auditorū.Nā multitudo credētiū ſpretis re/
bus copula charitatis inuicē iungebanť. Apo
ſtoli vero virtute fulgētes chriſti myſteria pan
debāt. Sꝫ iſta reſpōſio nō valet.Primo quidē
quia textus dicit:multitudinis credentiū erat
cor vnū ꝛ aīa vna.Et ſequitur ꝙ erāt illis om/
nia cōmunia:ſed illud illis neceſſario refertur
ad illos qui erāt de illa coītate:ergo cū apoſto/
li eēnt de illa coītate.ſequitur ꝙ ipſi habebant
in cōmuni:ſcd̄o quia Aug.dicit in regula per/
tractās dictā auctoritatē.Sic.n.legitis in acti/
bus apoſtolorū.ꝙ erāt eis oīa cōmunia querit
igitur de iſto pronomine eis ad quid refertur.
Utrū ad apoſtolos vel aliquos alios.Nō vtiqꝫ
ad aliquos alios.quia.b.Aug.nihil premiſe/
rat:aut de quibuſcūqꝫ alijs ad quos poſſet re/
ferri.Ergo oportet ꝙ referatur ad apoſtolos.
quod ſatis innuit textus.b. Aug.cū dicit. Sic
enim legitis in actibus apoſtolorum. ꝙ erāt il
lis oīa coīa:ſcilicet apoſtolis. Cū enim non pre
ponatur antecedēs aliquod aliud ꝙ̄ apoſtoli.
patet ꝙ illud relatiuū eis debet referri ad apo/
ſtolos. Tertio patꝫ ex eo ꝙ legitur de beato au
gu.ꝙ cepit viuere ſm̄ regulā ſub ſanctis apo/
ſtolis cōſtitutā.Sed certū eſt ꝙ ſic cepit viuere
vt dimiſſis omnibus in proprio viuebat de bo
nis coībus eccleſie vna cū alijs in cōmuni.er/
go ꝛ apoſtoli habebāt in cōmuni.Quarto quia
b.Clemēs qui tēpore apoſtoloꝝ fuit. expreſſe
tenet.ꝛ dicit.b.Jacobū minorē: ſcilicet ꝛ apo/
ſtolos illoꝝ bonoꝝ fideliū primitiuoꝝ fuiſſe
ꝯſortes:ꝛ ad coītatē illā que in cōmuni viue/
bat pertinere:vt habetur in illo.c.dilectiſſimis
xij.q.j.ibi vide.Ad idē ēt facit.c.quia tua:qd̄ ē
gre.q.e.ꝛ.c.ſcimꝰ.quod eſt vrbani pape.Quī/
to quia glo.ſuper.c.vidētes.q.e. dicit ꝙ ep̄i te
nēt bonū apl̄oꝝ q̄ad dignitatē:ſacerdotes q̄ad
ſacroꝝ diſpēſatiōeꝫ.monachi q̄ad renūciatiōeꝫ
proprioꝝ ꝛ vitā cōmunē.Sed ꝯſtat ꝙ mona/
chi ita renūciāt proprio ꝛ vitā cōmunē tenent
ꝙ habēt in rebus monaſterij ius ꝛ dominium
in cōmuni.ergo ꝛ apoſtoli habebāt ī cōmuni.
Sexto quia Hiero.xij.q.j.duo ſunt.ponit duo
genera chriſtianorū.ſ.laicoꝝ qui habēt in pro/
prio.ſecūdū habētiū in cōmuni:ſcilicet religio
ſorū.Si fuiſſent aliqui qui nihil habuiſſent in
proprio nec in cōmuni poſuiſſet tertiū genus:
ꝛ cū apoſtoli fuerint ante Hierony. ꝛ chriſtia/
ni ad vnū iſtoꝝ generū debēt cōputari non ad
habētiū propriū.ergo ad habētiū in cōmuni.
ergo habebāt in cōmuni.Septimo dicit Caſſ.
in colla.patrū.ꝙ talis tūc ſtatus erat in eccl̄ia
in oībus.qualis nūc eſt in cenobitis paucis.ſi/
cut enim illi habebāt vnitatē affectionis ꝯuer
ſationis ꝛ poſſeſſionis.ſic ꝛ in monaſterio con
ſtituti.Ex qua auctoritate patet ꝙ ſicut apoſto/
li tūc erāt de eccleſia:imo principaliores in ec/
cleſia:ita habebāt illā triplicē vnitatē. Prete/
rea p̄lati nō pn̄t excludi a coītate: cū ſint capi/
ta eccleſiarum:nec per conſequens a bonis et
dominio bonorum eccleſie . Sed apoſtoli erāt
prelati illius communitatis.ergo non poterāt
excludi a dominio bonorum illius cōmunita/
tis glo.ergo illa ſupra allegata que dicit ꝙ di/
ſcreuit ordinem doctorū ꝛ auditorū. loquitur
de diſcretione quantum ad officia.de qua exē/

plificat: quia ſcilicet apoſtoli docebant ceteros vt ſuperiores. nõ de diſcretione quãtũ ad profeſſionẽ paupertatis. Imo in hoc nulla erat diſcretio ſeu diſtinctio. Pʒ ergo ꝙ apoſtoli poſt chriſti aſcenſionẽ habuerũt in cõmuni aliqua Et ſic expedito hoc articulo: reſpõdẽdũ ad obiectiones que fieri poſſent. Ex his patet error noni. c. libelli hoꝝ igne tẽporali ⁊ eternali cõburẽdoꝝ: quia heretici. vbi dicũt ꝙ bõa pmitiue eccleſie: de quibus dicitur Actu. iiij. Erãt illis oĩa coĩa. ꝙ etiam poſt diſtributionem: erant communia. Et quia vt aſſerũt: ſed falſo Joã. determinauit ꝙ poſt diſtributionẽ erant propria eoꝝ quibus diſtribuebãtur: dicũt eſſe hereticũ Sed ſciẽdũ ꝙ bõa illoꝝ ſicut ⁊ nũc quorũcũ religioſorũ poſt diſtributionẽ erãt quidem adhuc coĩa inquantũ illi ad quos ſpectabat diſpẽſare vt prelati ⁊ procuratores anteq̃ eẽnt ĩ vſu quoad ea que vſu cõſumũtur. poterãt ab eis auferre ⁊ dare alijs. ⁊ multomagis que vſu non cõſumũtur: vt veſtes. Sed cũ illi quibus cõceſſe erãt vtebãtur ⁊ comedẽtes ⁊ bibẽtes ea. tũc nõ erãt coĩa: ſed propria eoꝝ qui eis vtebãtur. Et hec nõ eſt illa proprietas cui abdicatur in religionibus per paupertatis votũ. ſed prima vʒ vt ẽt cõceſſa ad vſum: vt veſtes. que nõ ꝯſumũtur ſtatim ex vſu. vel vſu conſumptibilia vt panis anteq̃ vtantur poſſit pro libito volũtatis talia alijs diſtribuere. Et ꝙ prelati nõ valeant illa alijs cõferre niſi eẽnt ipſi in extrema neceſſitate. Et de hmõi prima proprietate loquuntur iura. extra de ſta. mona. cum ad monaſterium ⁊. xij. q. j. non dicatis. non de alia.

¶ Cõtra cõclu .§. xxiij.

ſionem dicti ſeptimi articuli arguitur primo ſic. Qđ eſt per apoſtolicã ſedẽ in fide ⁊ moribus ſemel diffinitũ ⁊ approbatũ nõ phas eſt deinceps cõtradicere. Hoc probatur diſt. xix. ſi romanoꝝ. vbi dicitur ꝙ vere apoſtolica ſedes approbauit. hodie teneatur acceptũ. Et. c. ſic omnes ⁊. xxiiij. q. j. hec eſt fides. Probatur. ⁊ hoc ratione. quia ſi aliquo tempore eccleſia aliquid cõtra fidẽ declaraſſet: tũc nõ fuiſſet ſemper virgo ſine macula ⁊ ruga. Itẽ ſic. Promiſſio chriſti qua promiſit Luc. xxij. ꝙ fides petri nunq̃ deficeret fuiſſet falſa: tũc enim fides aliquo tempore defeciſſet. Sicut ergo ei quod eſt per euãgeliũ diffinitũ nõ eſt phas ꝯtradicere. ſic quod eſt ſemel p apoſtolicã ſedẽ circa ea que ſunt fidei diffinitũ ⁊ approbatũ nõ eſt phas ꝯtradicere. Sed per apoſtolicã ſedẽ ſemel fuit diffinitum ⁊ approbatum ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli nihil habuerũt: nec in proprio nec in cõmuni quantum ad dominium. ergo oppoſitum aſſerere nephas eſſe videtur. Minor probatur. extra de ver. ſig. Exijt qui ſeminat li. vj. §. porro. vbi ſic dicitur. Dicamus ꝙ abdicatio omnium rerum in proprio vel in communi propter deuʒ meritoria eſt ⁊ ſancta. Et ſequitur. Quomodo primi fundatores militantis eccleſie prout ab ipſo fonte hauſerant volentes perfecte viuere per doctrine ⁊ vite ipſorum alueos deriuarũt Itẽ ibi dicitur ꝙ chriſtus hanc expropriationẽ ⁊ verbo docuit ⁊ exemplo firmauit. Que quidem decretalis fuit per plures romanos pontifices confirmata: ⁊ etiam per concilium viennenſe ergo ⁊c̃. Sed ad illud reſpõdetur ſic ab aliquibus. ꝙ illa decretalis. Exijt eſt reuocata per Jo. xxij. in illa que incipit. Quia nonnunq̃ ⁊ ideo argumentum ſumptum ab illa non concludit. Sed ſciendum ꝙ decretalis aliqua põt dici reuocata dupliciter. Uno modo tanq̃ falſa: ſicut quando determinatur expreſſe falſum eẽ qđ in illa continebatur. Et ſic dicunt illam decretalem. Exijt non eſſe reuocatam per illaʒ aliam ſubſequentem: quia nonnunq̃. Alio modo poteſt dici reuocata: quia dubia: quia ſcilicet contenta in illa ſub dubio reuocantur ⁊ ſic dicunt ꝙ fuit reuocata. Quod declarant ſic. illa decretalis dicitur reuocari tanq̃ dubia circa quam ⁊ ꝯtenta in ea contingit contraria opinari. Sed ſic eſt de illa decretali. Exijt vt patet per conſtitutionem: quia nonnunq̃ ergo tanq̃ dubia eſt reuocata. ⁊ per conſequens eius auctoritati non eſt neceſſario ſtandum. ¶ Sed illa reſponſio non euadit difficultatem rationis inducte: quia ſi eccleſia diffinit aliquando in fide ⁊ moribus aliquid eſſe verum: ⁊ poſtea oppoſitum: ergo eccleſia aliquando erraſſet. quod videtur abſurdum. ⁊ ideo reſpondetur aliter. videlicet ꝙ ſicut patet extra de baptiſ. ⁊ eiꝰ effec. maiores: quando occurrit aliquod dubium in articulis fidei vel in ſcriptura ſacra: licet declaratio magiſtralis poſſit pertinere ad doctores quoſcunq̃: tamen declaratio ⁊ determinatio auctoritatiua ⁊ finalis cui omnes habent acquieſcere pertinet ad dominum papam. quod clare fuit oſtenſum Act. xv. vbi orta diſſenſione vtrum legalia ſeruari deberẽt cũ euangelio conſuluerunt petrum ⁊ alios apoſtolos qui erant in hieruſalem. Et petrus ſicut princeps apoſtolorum decreuit legalia non eſſe ſeruanda. ¶ Nec obſtat ꝙ Jacobus ibidem dicit. Ego iudico non inquietari eos ⁊c̃. quia petrus primo decreuit poſtmodum Jacobus ſicut loci ipſius epiſcopus ad oſtendendum ꝙ ibi ſicut in tota eccleſia iuriſditionem ordinariam habebat. Jacobus autem in illo loco non quidem equalem: ſed ſubordinatam: quia ſua erat ſub illa petri. ¶ Itẽ certũ eſt ꝙ ſentẽtia Jacobi nõ potuit extare extra terminos ſue iuriſditionis: ſed illa

ſententia petri obligauit vniuerſos per orbem
Si ergo cū occurrūt dubia circa ſcripturam ſa
crā vel articulos fidei declaratio ⁊ determina-
tio ſpectat ad papā. multo fortius cū occurrūt
dubia circa intellectū alicuius ꝯſtitutionis ſue
vel predeceſſoris ſui declaratio ⁊ determinatio
ſpectat ad ipſum papam. Modo circa dicta il
lius ꝯſtitutionis ꝯtingebat dubitare de paup-
tate chriſti ⁊ apoſtoloꝝ. ⁊ ideo Jo. xxij. ⁊ rei ve
ritatē ⁊ veꝝ intellectū illius ꝯſtitutionis volu
it declarare. ⁊ ideo quātū ad hoc nō ꝯtradicit
illi ꝯſtitutioni. Exiit ſed illā declarat. Cum er-
go dicitur ꝙ in illa decretali diffinitur ꝙ chri-
ſtus ⁊ apoſtoli nihil habuerūt quātū ad domi-
niū in proprio vel in cōmuni. Dico ꝙ nō eſt ve
rum ſimpliciter. Uel ſi alicui diceretur intelli-
gēdū eſſet quātū ad bona imobilia: nō quātū
ad mobilia. Et hoc videtur dicere textus. Luc.
ix. cū dicit. Filius hois nō habet vbi caput ſuū
reclinet. Nō enim habebāt chriſtus ⁊ apoſtoli
domū vel agrū: ſed bene habuerūt eoꝝ precia.
Quod dicitur ergo in illa ꝯſtitutione. Exiit di-
cimus ꝙ abdicatio oīum reꝝ in proprio vſu vł
in cōmuni propter deū meritoria eſt ⁊ ſancta
quā primi fundatores ⁊c̄. Dico ꝙ abdicatio oi
um rerum in proprio vel in cōmuni intelligen
da eſt: ſupple omnium immobilium. Et eodē
modo quod ibi dicitur. Hanc expropriationē
chriſtus docuit verbo ⁊ exemplo firmauit. Di-
co ꝙ intelligitur quantum ad bona immobi-
lia que primitiua eccleſia habere noluit: quia
futuram eccleſiā in gentibus preuidebat. Nō
autem de bonis mobilibus: nec etiam de im-
mobilibus intellexit quātū ad ius in vſu: ſed
ſolum quantum ad ius ⁊ dominium in re ſim
pliciter. ¶ Uel poteſt aliter dici diſtinguendo
de proprio ⁊ cōmuni. Nam proprium poteſt
accipi dupliciter. Uno modo prout diſtinguit
contra commune. ⁊ ſic abdicatio rerum etiam
mobiliū in proprio eſt ſancta ⁊ meritoria. Alio
modo prout diſtingitur contra alienum. Et ſic
abdicatio rerum in proprio videlicet ꝙ quis vi
ueret non de ſuo: ſed alieno in quo nullū ius
haberet ſaltē ſicut pars communitatis non eſt
meritoria nec ſancta. Similiter abdicatio in cō
muni poteſt intelligi dupliciter. Uno modo
ꝙ communitas nihil habeat quantum ad ius
⁊ dominium in rebus mobilibus vel immobi
libus pro vllo tempore: ⁊ ſic abdicatio in com
muni non eſt ſancta nec meritoria. Alio modo
ꝙ ſic communitas nihil habeat quantum ad
ius ⁊ dominium q̄ ſinguli eorum haberent ꝓ
libito voluntatis ac ſi haberēt in proprio. ⁊ nō
ſm̄ diſtributionem ſuperioris. ⁊ ſic dico q̄ ab-
dicatio in communi eſt meritoria ⁊ ſancta quā
primi fundatores ſeruauerunt. vt patet Actu.
iiij. quia ſinguli non vtebantur bonis illius cō
munitatis ad votum: ſed prout diſtribuebatur
eis a ſuperioribus. Quod ergo dicitur in di-
cta decre. Exiit ꝙ abdicatio in proprio eſt ſan-
cta ⁊ meritoria: videlicet prout diſtinguitur ꝓ
prium contra commune: non prout diſtinguit
contra alienum. Et ſimiliter abdicatio in com-
muni eſt meritoria prout commune diſtingui-
tur contra proprium in particulari habendo
ius ⁊ dominium quilibet de communitate in
rebus. Et ex his patet ꝙ que fuerunt per nico-
laum circa paupertatem chriſti ⁊ apoſtolorum
dicta vel edita in conſtitutione. Exiit non fue-
runt ꝯria. Sꝫ ꝑ Jo. xxij. in ſua ꝯſtitutione. Quo-
rūdā. fuerunt magis explicite declarata.

¶ Secūdo cō- .§. xxiiij. Arguit

tra verā ꝯcluſionē arguit ſic. facere ꝯtra ꝓce-
ptū eſt mortale ſm̄ oēs. Sꝫ apoſtolis fuit prece
ptū nil hr̄e in ꝓprio vel in cōmuni. qḋ pꝫ Mat
theh. x. vbi xp̄s dixit imperatiue. Nolite poſſide-
re aurū neq; argētū: neq; perā neq; calciamen
ta: nec duas tunicas ⁊c̄. Et ꝯfirmat̄ h̄ qꝛ Mar
ci. vi. dr̄ ꝙ ꝓcepit eis ne qd in via tollerēt. ⁊ ad
idē dicit glo. b. Aug. ſup illud qḋ dixit Petrꝰ
ꝯtracto. Aurū ⁊ argētū nō eſt mihi qḋ ꝓceptū
dn̄i petrus ſeruabat nō habēs aurū ⁊ argentū
Cū ergo apoſtoli nō dicant̄ peccaſſe mortaliter
circa paupertatē: ſi habuiſſent aliqd in ꝓprio
vel in cōmuni feciſſent ꝯtra ꝓceptū: ⁊ mortalr̄
peccaſſent ergo nihil habuerunt in proprio vł
cōmuni. ¶ Sꝫ ad iſtud reſpōdet̄ multipliciter Rn̄ſio
⁊ optime. Primo qdē. qꝛ ſm̄. b. Aug. in pluri-
bus locis iſtud nō fuit ꝓceptū ſꝫ documētū. vn̄
faciēdo ꝯtrariū nō peccabāt mortalr̄. ſicut nec
religioſi peccāt mortalr̄ trāſgrediēdo documē
ta. i. monitiōes ⁊ cerimonialia ſuoꝝ ordinum
nō ex cōtemptu. Et ꝙ nō fuerit ꝓceptū pꝫ ex h̄
qꝛ ſub eodē ꝯtextu. dr̄ Luc. x. Neminē ꝑ viā ſa
lutaueritis. Nimis. n. durū videt̄ dicere ꝙ apl̄i
⁊ aplici viri eūtes ad ꝑdicādū ſi ſalutarēt pecca
rēt mortalr̄. ¶ Preterea multa ex eis q̄ ibi iter
dicta ſūt repiūt̄ habuiſſe. Nā ⁊ loculos hēbāt
q̄s iudas portabat: ⁊ ſacculū ⁊ perā. Un̄ dixit
eis Lu. xxij. q hꝫ ſacculū: tollat ſilr̄ ⁊ perā. Ex q
bus v̄bis ꝓſupponit̄ eos habuiſſe illa Marcꝰ
ēt dic̄ ꝙ portarēt virgā quā tn̄ ꝓhibitā aliꝰ re-
fert xp̄m habuiſſe nō ſolū vnā tunicā. pꝫ ex euā
gelio: qꝛ vltra tunicā icōſutilē quā nō diuiſerūt
ptiti ſūt milites veſtimēta ſua. Sꝫ ⁊ de calcia-
mentis dixit baptiſta. Nō ſum dignus porta-
re calciamēta. Qḋ etſi Greg. exponat myſtice
tn̄ ⁊ litteralis expoſitio ꝑus ſeruāda eſt. Et pe-
tro dictū fuit Actu. xij. Calcia te caligas tuas.
¶ Preterea illa fuerunt apoſtolis dicta vt prē
latis: qbus ſuccedūt epi. fuit enim dictū eis q̄ſi

miſit ad predicanduꝫ. qđ exercitium competit prelatis ex officio religioſis vel alijs ex cōmiſſione vel preuilegio. Item ex hoc accipitur forma & inſtitutio prelatorum in eccleſia. vt dicit Beda. Sed nullus dicit ꝙ prelati cum vadūt ad predicandū: peccēt mortaliter ſi hñt aliqua in cōi: imo hoc dicere eſſet damnare ſanctiſſimos epiſcopos & doctores eccl'e. b. aug. amb. hila. Greg. qui bona eccleſie i cōmuni poſſederunt: & laudabiliter diſpenſauerūt. ¶ Nō igitur fuit illud ad litteram preceptum: ſed documentum non neceſſario obſeruandum. Et quod allegatum eſt. ō. Mar. vj. Precepit eis &c. Dicendum ꝙ preceptum in ſcriptura aliquando ſumitur ſtricte pro neceſſaria obligatione. vt illud Jo. xv. Hoc eſt preceptum meum vt diligatis inuicem. Aliquando ſumitur large pro documento vel admonitiōe. vt illud Marci. vij. precepit eis vt nemini dicerent. ſ. mutum & ſurdum fuiſſe ſanatum. Durum eſt dicere ꝙ illi cum non ſeruarent hoc: ſed diuulgarēt: peccarent mortaliter. potius ibi fuit documentum. vt dicit. b. greg. ad docendum. videlꝫ nos vitare laudes hūanas. ¶ Sic etiam poteſt dici ꝙ cum xp̄s interdixit iſta non iſta prohibuit: vt non haberent aliqđ ius in tēporalibus ſed propter multas alias cauſas. vt docent doctores ſancti. Et prima oſtenderet alimenta ab eis deberi quib' predicabant. Et hanc rationem aſſignat. b. Hiero. Scđa ad tollendum apoſtolis omnem puſillanimitatem & ſollicitudineꝫ ſuperfluam circa temporalia. Et hanc ponit beatus Greg. Tertia vt totam ſpem ſuam in deo ponerent. Hanc tangit cyrillus. Quarta vt virtutem magiſtri mittentis oſtenderet cum nihil eis defuerit. quam rōnem xp̄s expreſſit. Luce. xxij. quando miſi vos ſine ſacculo. &c. Quinta eſt vt iſta non haberent ad ſuperfluitatem: & propter iſta predicarēt. Secundo poteſt dici ꝙ falſum eſt dicere ꝙ ap'lis fuerit preceptum nihil habere in proprio vel cōi. Nec hoc poteſt haberi vt illi aſſerunt ex illis verbis. Nolite poſſidere aurum. &c. Nam hoc fuit dictum non ſoluꝫ apoſtolis. ſed &. lxxij. diſcipulis. vt habet Lu. x. quando xp̄s deſignauit eos ad predicandū. Sed illis diſcipulis. lxxij. non fuit hoc preceptuꝫ. ſ. nihil habere nec in ꝓprio nec in cōmuni. quod & illi concedunt. Ergo ex illis verbis concludi nō poteſt apoſtolis illud fuiſſe preceptum. ¶ Tertio dici poteſt ꝙ illud & ſi fuiſſet preceptum quod tamē nō fuit. fuiſſet eis factū pro loco & tempore. ſ. quando fuerant miſſi ad predicandum in via. ſicut dicit text' euangelij precepit eis. Nihil tuleritis in via & aliq qui fuerant licentiati & diſpenſati ap'li, ſeu licētiati & liberati a tali precepto in vltia cena. ergo nō obligabantur ex illo v̄bo. quin alio t̄pe vel loco poſſent aliqua hr̄e in communi. Nec in vis fuit eis ꝓhibitum aliqua portare. Sed ſoluꝫ ea que poſſent aliqualr̄ diſtrahere a p̄dicatiōe verbi. Unde ↄceſſit eis portare vnam tunicā & ſandalia. Mar. vj. in q̄bus ſi habebant ſolū nudū vſum facti. quero quis habebat de illis dn̄iuꝫ. & non videt̄ poſſe dari niſi ipſi qui portabant. Et ideo dicūt aliqui & bn̄. ꝙ in omnibus argumentis q̄bus ex auc̄te canonicis & ſanctorū. ꝓbatur ꝙ nihil habuerunt in ꝓprio vel in cōmuni. cōmittitur fallacia ↄſequētis arguēdo. Nō habuerūt iſta ergo nulla. vel fuit p̄ceptum eis ꝙ non haberēt iſta. ergo nec aliq̄. ¶ Quarto ꝑ illa verba. non plus ꝓhibuit eis dn̄ium illaꝝ rerum q̄ꝫ vſum. cū ait. Nolite portare auꝝ &c. ita ꝙ pro illo t̄pe non debebant hr̄e vſum auri & argenti. Alioquin potuiſſent portare bonos florenos ad vſum ſuum. dn̄io penes alios remanente. qđ ipſi non dicūt & apparet ex textu. ¶ Et ſic pꝫ cōcluſio ꝙ ex illis v̄bis in quibus ſe multū fundant non pōt haberi eis factū preceptum ꝙ nihil haberent in cōmuni vel in particulari. ſed ne iſta t̄palia portarent. & q̄rerēt tanq̄ incerti & nimis ſolliciti de quo viuerent. & ſuperflua tenentes nimis inordinate ad ea afficerent̄. Et ſm̄ hoc pōt dici fuiſſe eis & ſucceſſoribus p̄ceptuꝫ. non ſimplr̄ rōne portationis vel habitionis: ſed ratiōe nimie ſollicitudinis & amoris. ¶ Et ex his patet error. viij. c. libelli maledicti fratricelloꝝ. vbi dicunt ꝙ xp̄s ſimpliciter & abſolute cum miſit ad p̄dicandū ap'los di. Nolite poſſidere aurū & argentū &c. interdixit eis omne ius & dn̄ium oīum rerum t̄paliuꝫ ad lr̄am. Et q: Jo. xxij. declarauit ↄriuꝫ & bene dicunt hereticum. Sed pꝫ ex declarationibus doctoꝝ inductoꝝ & rōnibus. q: illud fuit documentum non p̄ceptum. Et ſi preceptuꝫ ad tempus cum miſit ad p̄dicandum exercēdos p'llos vt incipientes in ſtatu religioſo. Uel melius ꝙ precepit ex intentione ſeu ꝓhibuit illis verbis inordinatum affectum ad terrena & nimiā curam & ſollicitudinem & ea que haberent impedire ab actu predicationis. Ipſi ergo falſi & heretici ſunt ſꝫ lr̄aꝫ q̄ occidit exponentes & male.

¶ Tertio poteſt .§.xxv.

argui ſic. Chriſtus fuit ꝑfectiſſimus in euāgelica ꝑfectione. Sꝫ ad euāgelicā ꝑfectionem ꝑtinet pauptas. ergo ꝑfectiſſimus in paupertate. Sꝫ maior eſt pauptas non hr̄e nec in ꝓprio nec in cōi q̄ꝫ hr̄e ſalteꝫ in cōi aliq̄ mobilia. ꝗ videt̄ ꝙ xp̄s nō hūit nec in ꝓprio nec in cōi. Ad qđ reſpondet̄ ꝙ pauptas euāgelica pōt accipi dupliciter. Uno mō q̄tuꝫ ad ꝑparationē animi & ſic eſt v̄tus nō alia a charitate. Et iſto mō fuit xp̄s paupertimus

Ap'lis xp̄s allq̄ beri ꝓhibuit ſ. nō portare aurū. &c. q̄re & qūo itelligit̄

Paupertas gemi dupliciter pau

pauperrimus ſup omnes.etiā Joh.bap. Alio modo poteſt accipi ſm effectum exteriorem.ſ. carentiam rerum.⁊ ſic non eſt eſſentialiter virtus.ſed inſtrumentum valde accōmodum ad perfectionem virtutis.⁊ ſic xp̄us non fuit pauperior iohe. ¶ Sed hoc eſt aduertenduꝫ φ bonitas inſtrumento non attendit ſm q̄ntitatem inſtrumenti ſed ſm proportionem ad finē ſicut pꝫ in medicina. Et ideo non oportuit φ xp̄us ſummam paupertatem aſſumeret quantuꝫ ad effectum exterioreꝫ.alioquin nec debuiſſet habere victum ⁊ veſtitū:ſed φ haberet paupertatem magis congruenteꝫ fini noſtre redemptionis. Ipſe enim quo pro ſalute hominum venerat ⁊ conuerſari cū eis habebat.vnde ſicut ſumpſit abſtinentiam non ſummam vt Joh.bap.ſꝫ conformem cōmuni vite honeſte:ita ⁊ paupertatē hn̄s mediocrem.ſ.cū aplis.in cōmuni mobilia:qui modus nō habet aliquid viſcoſitatis vt habere imobilia. nec anxietatis plurimum vt non habere in communi vel particulari modo declarato. Et cum dicitur. Niſi quis renunciauerit omnibus que poſſidet non poteſt meus eſſe diſcipulus. Luc.xiiij. xp̄us ergo omnibus renunciauit in proprio ⁊ cōmuni.nō ſequitur. Naꝫ ⁊ quicūq3 renunciat ſeculo vt omnes religioſi qui affectu ⁊ effectu abdicant proprietati dicuntur vere renūciare omnibus ⁊ tamen licite aliqui habent non ſolum mobilia in cōmuni vt predicatores:ſed etiam immobilia in cōmuni:vt omnes monachi. ¶ Nec maioris perfectionis eſt renunciare omnibus in ꝓprio ⁊ in cōmuni:vt minores faciunt q̄ꝫ renunciare omnibus in proprio ſolum:ſed non in cōmuni.vt probatum eſt ſupra in ſexto articulo: licet ſit artior renunciatio.

¶ Quarto pōt .§.xxvi.

argui cōtra ex multis auctoritatibus canonis ⁊ ſanctorum.vt illud Mat.xix. Ecce nos reliqmus omnia.ergo in proprio ⁊ in cōmuni. Et illud Mat.viij. Filius hominis non habet vbi ca.ſu.re. Et ps.xxxix.in eius perſona. Ego mendicus ſum ⁊ pauper. ⁊ btūs aug. Omnia contempſit xp̄us terrena mūdi vt contēnenda eſſe demōſtraret. Et euſebius ſup Mat.dicit aplos fuiſſe extreme paupertatis. Et btūs Hiero. Si vis perfectus eſſe:nihil habeas preter xp̄m. Et ſuper illud Mat.xvij.quando inuentum ſtaterem in ore piſcis. Petrus ad mandatuꝫ xp̄i ſoluit tributū.cū aliunde non habebat dicit btūs Hiero.φ tante dn̄s fuit paupertatis φ non haberet vnde ſolueret tributum. Et ſi obyciatur. ait ipſe de loculꝭ quos ferebat iudas. Reſpondebimus φ reputabat nephas id quod portabat in loculis pro pauperibus in ſuos vſus cōuertere. Et multe alie auc̄tes poſſent induci.

¶ Ad has r̄ndetur. Ad illam. Ecce nos reliqmus oīa. veꝝ eſt:qꝛ in proprio renūciauerūt ⁊ reliquerūt oīa. Ad ſcd̄am. Utiq3 ꝯcedim⁹ φ filius hoīs non habuit vbi caput reclinaret.i.domum:ſed per hoc nō tollitur ſi nō habuit imobilia:qui habuerit mobilia in cōi. Ad tertium. Utiq3 paup fuit xp̄s:paꝝ hn̄s ⁊ mendicus ab alijs petēs elemoſynas. Sed ⁊ mēdicantes dicuntur:⁊ ſunt fratres ꝑdicatores.⁊ tn̄ licite habent mobilia in cōi. Ad auc̄tates ſcōꝝ ꝫ ſi mille eſſent:poteſt r̄nderi vno verbo. Oēs eniꝫ auctoritates que dicūt φ interdixit eis oīa vel φ renūciauerūt oībus.vel ſūt intelligēde quātuꝫ ad modū hn̄di ſcꝫ φ nō habebāt in ꝓprio: vel quantū ad curam ꝓuidendi ⁊ vt amouerēt ſuperflua. Contēpſit enim xp̄s ſm.b.Aug.oia mundi:qꝛ in ꝓprio.nā qui habent in cōi non dicuntur mūdi:ſed dei.que aūt in ꝓprio mundi dicūt:fuerūt apli extreme pauptatis ꝯgruētis tn̄ fini.⁊ hoc eſt hr̄e tn̄ in cōi.⁊ ad neceſſitateꝫ:nō ad ſupfluitatē mobilia. Ad illud.b.Hiero. Nihil habeat preter xp̄m:intelligi pōt vel in proprio. Nam religioſus verus nil hr̄e dicitur lꝫ monaſterium ſuū multa habeat etiā imobilia. vel intelligit quoad affectū inordinatuꝫ. Ad illud de tributo r̄ndetur φ xp̄o aliqua offerebantur ſibi pro ſuis ⁊ apoſtoloꝝ neceſſitatibus.aliqua vt paupibus diſtribuēda.ſicut etiā hodie ſit in religioſis qbus plura dant: ⁊ cōmittunt diſpenſanda. Et vtraq3 portabat iudas in loculis.tunc aūt qn̄ ſoluit tributū nō erat in loculis aliqd de his que data erāt eis ad vſum eoꝝ.etſi eēnt que paupibus eēnt diſtribuenda. Sed nō ſeqtur φ ſi tūc nō erat in loculis aliqd in vſus ſuos ꝯuertēdum φ nunq̄ꝫ fuiſſet.imo expreſſe pꝫ φ alīs erant talia. Nam cū iuerunt in ſichar ad emendū cibos Jo.iiij.vtiq3 de loculis receperunt illā pecuniā ⁊ pro vſu xp̄i ⁊ diſcipuloꝝ ipſoꝝ. Et ſic etiā qꝫ Pe.dixit. Act.iij. Argētū ⁊ auꝝ non eſt mihi.nō ſeqtur φ ſi tūc ſecuꝫ nō habebat qn alīs potuiſſet hr̄e in cōi.⁊ mulieres que dicunt miniſtraſſe xp̄o ⁊ diſcipulis de facultatibus ſuis.nō ſeqtur φ ſemp hoc fuit:ſed tunc ipſi nec etiā in cōi habebāt.ſic viuētibus in cōi aliqn̄ eis deficiūt etiam mobilia pro aliquo tp̄e:vn̄ non ꝓcurant per diuerſos modos. Nec enī mulieres forte ꝯtinue ſecute ſunt eū.

¶ Octauus ar/ .§.xxvij.

ticulus eſt. Utrū ſit hereticum aſſerere φ xp̄s ⁊ apli nihil habuerunt in cōi. Sed qꝛ de materia hereſis ſatis habetur in.ij.par.ti.vi. ideo breuiſſime hic expediet. ¶ Sciendum igitur φ ad hoc vt qs ꝓprie dicatur hereticus quatuor requiruntur. ¶ Primū eſt error in intellectu.

Hereti c⁹ vt qs ꝓp̄e dicat q̄tuor requiruntur.

ita ꝙ male ſentiat de veritate. Uñ. b. Augu. dicit ꝙ hereticus eſt qui falſas opi. gignit vel ſequitur. Licet eñ fornicãs vel furãs agat ꝯtra veritatem. que dicit nõ mechãdũ nec furandũ: nõ tñ eſt hereticus. niſi eſtimaret ⁊ talia eẽ licita ⁊ pertinaciter. Et rõ eſt q: nõ hꝫ errorẽ in intellectu ex quo ſciũt eẽ mala. ℭ Secundum qð requiritur ad hereſim eſt ꝙ talis error ſit circa ea que ptinent ad fidem. vel contra veritatem determinationis eccleſie in his que pertinent ad fidem ⁊ bonos mores ⁊ neceſſaria ad conſecutionẽ vite eterne. Si enim eſſet error in his que non ſunt neceſſaria ad ſaluteꝫ. vt ꝙ ſol ſit minor terra. vel alias concluſiones phiſicas vel geometricales non pertinentes ad fidem. ibi non eſt hereſis vel error periculoſus ſaluti. Et quia determinatio dubiorum circa fidẽ vel ſacraꝫ ſcripturaꝫ ſpectat ad eccliaꝫ ⁊ ꝑcipue ad ſummum Pon. vt. xxiiij. q. j. quotiens. Jõ in hmõi ſtãdũ eſt determinationi eccl'ie ⁊ ſummi põtificis ꝑcipue. Et ptinacit' aſſerẽs ꝯtra hmõi determinationem eccl'ie ꝯſtituit hereticũ. ſicut ſentiẽs ptinaciter ꝯtra fidẽ. ℭ Tertiũ qð requiritur ad hereſim eſt ꝙ ſit ꝓfeſſus catholicã veritatem. eſſ aliquis nõ eẽt profeſſus catholicã veritatem. q̃ profeſſio fit in baptiſmo. vbi promittit ſe credere que ſunt fidei. vel patrinus pro eo ſi eſt paruulus ſi male ſentiret de his que ſunt fidei ⁊ pertinaciter. ex quo nõ eſt ꝓfeſſus talẽ ſinẽ xpianã non diceret' hereticus. ſed iudeus vel pagan⁹ qui ſunt extra eccliam. Et de hmõi ecclia nõ iudicat vt de here. Uidet' etiã requiri ꝙ talis ꝓfeſſus fidem aliqd credat circa ea que ſũt fidei xpiane ptinens ad diuinitatẽ vel humanitatẽ xpi. Si enim nullã veritatem de xpo ꝯfiteretur magis ꝓprie diceret' apoſtata ꝗ̃ hereticus. hereticus tñ etiã diceretur. ⁊ vt hereticus puniretur ⁊ grauius peccaret ꝗ̃ ſi aliq̃ crederet. ℭ Quarum quod ꝑficit hereſim eſt vt obſtinata voluntate ⁊ pertinaci illud eligat vel ſequat' errore. Unde ſi aliqs nõ pertinaci malitia ⁊ obſtinata erraret circa ea que ſunt fidei. paratus emendare ſe qñ ſibi oñderetur falſum eſſe qð vez putat. talis non ꝓprie diceret hereticus. qð expreſſe oñdit Aug. xxiiij. q. iij. dixit apl's. Et idem dicit. Errare potero: hereticus nõ ero: q: ſcꝫ pertinax non erat in ſuis opinionibus. ſed paratus corrigere ſententiã. cum ſibi fuiſſet error demõſtratus. Unde ꝯſtat ꝙ quotidie inter doctores magnos etiã circa diuina ſunt opiniões diuerſe. ⁊ aliquando ꝯtradictorie quaꝝ alteram necesse eſt eſſe falſam. tamẽ nulla reputatur hereticus. donec per eccleſiã fuerit altera determinata. His igitur quatuor ꝯcurrentibus quis cenſetur hereticus. ℭ Nunc ad queſtionẽ reſpõdẽdo. Cum eccleſia determinauerit per Jo. xxij. in iſta conſtitutione. q: ita ꝙ xp̃s ⁊ apoſtoli habuerunt aliqua in cõmuni. ⁊ ꝯtrarium aſſerere iudicauit eſſe hereticũ. ideo poſt iſtam determinationem pertinaciter aſſerere chriſtũ ⁊ apoſtolos nil habuiſſe in proprio nec in cõmuni ſed habuiſſe ſolum nudũ vſum facti: in omnibus rebus in quibus eſt vſus: qui vſus talis eſſet illicitus: eſt hereticũ. ⁊ vt hereticus talis eſt puniendus. Ante vero iſtam determinatiõem tenere illud. etſi eſſet falſuꝫ: non tamen hereticuꝫ quia non erat declaratum hoc eſſe contra ſcripturam ꝙ ſolus vſus nudus facti abſqꝫ aliquo iure vel dominio eſſet illicitus. Et per hoc põt excuſare. Aluarus qui ſcripſit librum notabilẽ de planctu eccleſie. Ubi multum diffuſe proſequitur iſtam materiam tenendo ⁊ probando modo ſuo ſed non efficaci chriſtuꝫ ⁊ apoſtolos nil habuiſſe etiam in cõmuni. Uidetur eniꝫ nõ dum ꝯtrarium eius fuiſſe determinatum: vnde ſubmittit ſententiam ſuam correctioni eccleſie ⁊ determinationi ipſius Joannes. xxij. qui hoc determinauit tempore ſuo contrariuꝫ ſcilicet declarando.

ℭ Aſſerunt ẽt .§. xxviij.

dicti fraticelli in libello ſuo virulento ꝙ papa Joan. xxij. dixit multa heretica in diuerſis ſermonibus ſuis quos publice in papatu diſſeruit. Et quia dicebatur a quibuſdam circa finẽ vite illos reuocaſſe ⁊ ſubmiſiſſe ſe in omnib⁹ dictis ſuis determinationi eccleſie dicunt illũ fuiſſe hereticum ⁊ ꝙ non ſuffecit reuocatio illa per illum modum. ſed virum dixerit primuꝫ talia que ſapiunt hereſim ignoratur. Tamen ſi dixiſſet ex quo non pertinax fuit ſed determinationi eccleſie ſe ſubmiſit: non poteſt dici ex hoc hereticus. vt patet per bea. Augu. xxiiij. q. iij. dixit apoſtolus. Exemplum in Joachim abbate cuius opinio contra Petrum lombarduꝫ de materia trinitatis reprobatur vt heretica: ipſe tamẽ nõ hereticus condẽnatur. Et hoc ideo quia ſubmiſit opuſcula ſua correctioni ⁊ determinatiõi eccleſie in fine vt patet extra de ſum. trini. ⁊ fide ca. dãnamus. ℭ Item ꝙ dicunt non ſufficere talem reuocationem: ſed oportet facere publicce ⁊ cum abiuratione ſolẽni inducentes plura ca. vt. j. q. vij. donatum. ⁊ c. ſaluberrimum. ⁊ c. ad abolendã conuenientibus. ⁊ extra de here. ad abolendã falſum eſt. Nam illa iura loquuntur quando error eſt diuulgatus. ⁊ ille habet facultatem reuocandi publice: ⁊ prelati eorum hoc exigunt ad tollendum ſcandalum infectionis talis doctrine: que omnia vacant in caſu noſtro. ℭ Uerum in illis inſiſtere dicunt non curare: quia ſucceſſores eius non eum in illis erroribus ſecuti ſunt. Sed hanc ſententiam quam determina

nis de paupertate chriſti ⁊ apoſtolorum ſcilicet φ habuerūt aliqua vt mobilia in cōmuni: quā dicunt hereticam: quia iſtam non reprobauit: ſed nec ſucceſſores eius ſed eam ſequuntur dicunt eſſe hereticos. Sed ipſi peſſimi homines ſunt heretici veri: quia aſſerunt cōtra determinationem catholicam factam per eccleſiaʒ ⁊ dominum papam Joan. xxij. ⁊ omnes ſucceſſores eius veros catholicos ſummos pōtifices ⁊ omnes alios prelatos eccleſie ⁊ doctores vtriuſqʒ ⁊ magiſtros plurimos in theologia cuiuſlibet religionis acceptatam examinatam ⁊ approbatam vt veriſſimam. Et facientes ſciſma ab obedientia romani pontificis receſſerunt preficiētes ſibi aliud caput antipapam vel potius antichriſtum aſſerentes penes ſe veram eccleſiam catholicam cum ſint ſynagoga ſathane. Et cuʒ omnis iuriſditio prelatorum eccleſie vt a fonte procedat a papa: falſo. opinantes omnes ſucceſſores Joan. xxij. quia ſecuti ſunt veraʒ determinationem eius factam circa dictam materiam eſſe hereticos. ⁊ per conſequens dicunt eē excōmunicatos ⁊ ſuſpenſos ⁊ omnes etiaʒ prelatos qui aſſentiunt illi determinationi. Nec debere a talibus accipi ſacra: niſi baptiſmum in caſu neceſſitatis: nec audire diuina eorum: ſed a ſuis pſeudo epiſcopis ⁊ a ſacerdotibꝰ accipi ſacramenta vtiliter ⁊ ſalutiſere. ¶ Ad confirmationem ſue doctrine adhuc habent oſtendere vnum paruum miraculum niſi fumum ⁊ cineres cum cōbuſti fuerunt aliqui ex eis. Nec mirum quia verax deus nunquam falſitatem operibus ſuis ſcilicet miraculorum approbaret cum eam deteſtetur. Noſtri autem qui tenuerunt illam determinationem Joan. xxij. vt veriſſimam vſqʒ ad preſens ſcilicet annum. M. cccc l. claruerunt varijs miraculis in diuerſis locis. ¶ In dicto libello cum eis comburēdo aſſeuerant nos dicere φ in papam nō cadat ſymonia. Quod falſum eſt noſtros doctores hoc dicere. Sed bene diſtinguunt bea. Tho. ⁊ Pe. in. iiij. ⁊ alij. quia de ſymonia poſſumus loqui dupliciter. Uno modo quoad penas a iure inflictas contra ſymoniacos ſcilicet ſuſpenſionis vel excōmunicationis. Et ſic eſt verum φ in papam non cadit ſymonia: quia nullus penis iuris poſitiui ſubijcitur vel ligatur. Alio modo quoad peccatum: quod mortale eſt. Et ſic in papam poteſt cadere ſymonia: quia ſi ordines vl̄ ſacramenta vel alia ſpiritualia conferat pro tēporalibus appreciatiue vtiqʒ ſymoniam cōmittit. Nō aūt ſi in cōferendo beneficia reſeruet ſibi partem fructuum diuerſis de cauſis pro neceſſitatibus curie ⁊ huiuſmodi. vt fit in annatis: quia non cenſetur illud ſymoniacum. Et ſic omnes noſtros dicunt eſſe ſymoniacos. qđ falſum eſt. Sed de ſymonia habes plene in. ij. parte. titu. j. ca. iiij. ⁊ de cenſuris eius in. iij. parte ti. de excōmunicatione. ⁊ ti. de ſuſpenſione.

Titulus. xiij. De dono fortitudinis.

¶ Fortitudinis quidditas ⁊ effectus. Capitulum primum.

Poſt donum conſilij ſequitur in auctoritate Eſa. xj. donuʒ fortitudinis de quo in ps. cxvij. Fortitudo mea ⁊ laus mea do. ⁊ fa. eſt mihi in ſalutem. Hec cum cōſiſtat in aggrediendo multum ardua vbi ſunt mortis pericula. In ſufferendo equanimiter moleſta. ¶ In repellendo per reſiſtentiam diabolica tantamēta: que omnia abundabunt vltra ſolitum in tēporibus futuris in perſecutione antichriſti ꝑpter quod dicit dominus ieſus. Erit tribulatio talis qualis non fuit ab initio mundi. vſqʒ ad illud tempus. Matth. xxiiij. Et dabūt pſeudo prophete. ſcilicet antichriſti ſigna ⁊ prodigia magna. ita vt in errorem inducantur. ſi fieri poteſt: etiam electi. quod erit ad maximam tentationem eorum. Ideo ſub iſto titulo de perſecutione antichriſti agetur. in qua permaxime neceſſaria erit virtus fortitudinis. de qua in verbis. Pſal. cxvij. quatuor poſſunt elici.

¶ Habitus muneralis fortitudo mea.
¶ Reſpectus vel actus rōnalis. laus mea.
¶ Effectus diuinalis. dominus.
¶ Fructus ſalutaris. factus eſt mihi in ſalutē.

¶ Fortitudo eſt .§. i.

quidam habitus qui nobis infunditur a ſpiritu ſancto contra mundi aduerſa. vt in eis viriliter tranſeamus. non deficientes propterea a veritate ⁊ mandatis dei. Importat enim quandam animi confidentiam ⁊ firmitatem: que requiritur in omnibus arduis agendis. ⁊ in omnibus malis ſufferendis. vnde ⁊ beatus Gregorius dicit φ fortitudo dat confidentiam trepidanti. ¶ Differt tamen confidentiam ⁊ firmitas quam dat fortitudo que eſt donum de qua agitur ab ea confidentia quam dat fortitudo virtus moralis. Actus tamen vtriuſqʒ tam doni q̄ʒ virtutis ſunt circa eandem materiam. Dfnt in q̄tuor ¶ Sed differunt in quatuor. ¶ In virtute: in opere: in quantitate: ⁊ in fine. Et in virtute quidem. quia fortitudo qui eſt virtus habet menſuram ſui actus. potentiam humanam ſeu vires humanas. Unde ea que ſupergrediuntur vires humanas neqʒ aggreditur neqʒ ſuſtinet. Unde philoſophus dicit φ fortis eſt inſuperfactibilis in ſenſibilibus que ſūt ſm̄ hoīem. Sed fortitudo que eſt donum ſpirituſſancti hʒ p mē

(right margin: fortitudo vt v̄tus ⁊ quantū donuʒ.)

ſura ſui actus diuinam potentiam. de cuius au
xilio confidit ſicut dicit̃ in pſ. In deo meo trãſ
grediar murum. i. omne quod poſſet humane
infirmitati obuiare. ¶ Secũdo differũt in ope
quia fortitudo virtus perficit animam ad ſuſti
nenda quecũqꝫ pericula: ſed non ſufficit dare
fiduciam ad euadenda vel aggredienda que
cũqꝫ pericula. Sed fortitudo donũ vtrunqꝫ fa-
cit: quia ipſa perficit ⁊ in ſufferendo quecunqꝫ
aduerſa: ⁊ in aggrediendo quecũqꝫ ardua. Un
de dicitur Eccĩ. Liberaſti me a rugientibus pa
ratis ad eſcaꝫ. ſ. demõibus de manibus querẽ
tium animam meam. ⁊ de multis tribulationi
bus que circundederunt me. ⁊ in medio ignis
non ſum eſtuatus. ¶ Tertio differunt in q̃ꝫtita
te. quia fortitudo virtus non ſe extendit ad om
nia difficilia. Sed fortitudo donuꝫ ad omnia.
Ratio huius diuerſitatis eſt. quia fortitudo ini
titur facultati ſeu virtuti humane. que infirma
eſt reſpectu potentie diuine. Unde non eſt vna
facultas vel potentia humana reſpectu omniũ
difficultatum. Sed diuerſe facultates ſunt ordi
nate ad diuerſas difficultates. ⁊ quandoqꝫ ab-
inuicem ſeparantur. Nã ſunt indelectabilibꝰ.
vt ſuperandis concupiſcentijs prauis que non
habet facultateꝫ ad vincendas difficultates in
horribilibus vt periculis mortis. Sed fortitu-
do donum vtitur facultate diuia quaſi ſua que
ad omnia difficilia ſufficiẽs eſt. iuxta illð Job.
xvij. Pone me iuxta te ⁊ cuiusvis manus pu-
gnet cõtra me. quia. ſ. nil preualebit dei ↄ̃tra ei.
⁊ in pſ. xvij. Diligaꝫ te domine fortitudo mea.
Et merito quia tu es propugnator potens. im-
mo omnipotẽs: gubernator prudens: conſola
tor clemẽs: remunerator affluens. Securus er
go proijcio omnem ſollicitudinem ⁊ fiduciam in
eum. cuius nec potentia vinci: nec ſapientia fal
li: nec prouidentia impediri: nec beniuolentia
fatigari. quo minus expleat omnem indigenti
am meam: faciet in bonis deſiderium meum.
¶ Quarto differunt in fine: quia fortitudo vir
tus non ſemper producit ad fineꝫ opis inchoa
ti qm̃ non ſubeſt ptãti hominis vt finem ope-
ris ſui cõſequatur. vel euadat mala ſeu pericu
la. cum quandoqꝫ opprimatur ab his in morte.
Sed fortitudo que eſt donum: hec in hoſte
operatur. quia perducit eum ad vitam eternaꝫ
per opera fortia que eſt finis omnium bonorũ
operum ⁊ euaſio omnium periculoꝝ. Et huius
rei infundit quandam fiduciaꝫ menti ſpũſſan
ctus per donum fortitudinis ↄ̃trarium timorẽ ex
cludens. Hec tho. ſup. iij. ſniaꝝ. diſt. xxxiiij.

¶ Quod iſta for- .§. ij.
titudo ſit effectꝰ diuinalis pꝫ tertio in eo quod
dicit pſ. cxvij. Dñs. ſ. fortitudo mea. Et eſt ibi
predicatio per cauſam: vt dicit Magiſter in. j.
ſen. Non enim vult dicere pſ. ꝙ dñs ſit ille ha
bitus qui eſt donum fortitudinis: qð vtiqꝫ ac-
cidẽs eſt. quod poteſt adeſſe ⁊ abeſſe. i. corrũpi
ſeu deficere preter ſubiecti corruptionẽ. ſed di-
citur fortitudo: qꝛ in nobis cauſans fortitudi-
nem ipſam. Unde aplus ad Phil. iiij. Omnia
poſſum in eo qui me ↄfortat. vbi glo. b. Ambr.
Omnia poſſuꝫ ⁊ pati ⁊ agere in deo qui mihi
poſſibilitateꝫ ⁊ vires dedit. vt enim dicit̃ Eſa.
xxvj. Oĩa opera noſtra operatus es in nobis do-
mine. ſ. bona opera. ⁊ per charitateꝫ infuſam a
ſpirituſancto. Charitas aũt oĩa ſuffert: oĩa cre-
dit: oĩa ſperat: omnia ſuſtinet. i. ſuſtinere facit.
¶ Ubi notanduꝫ ꝙ duplex eſt actus fortitudi-
nis. ⁊ ſm ꝙ eſt virtus ⁊ ſm ꝙ eſt donum. Pri-
mus eſt aggredi ardua. Secũdus eſt ſuſtinere
equanimiter aduerſa que patit̃. Et lꝫ aggredi
ardua ⁊ inuadere ſit prius tẽpore q̃ꝫ ſuſtinere et pla-
pati laboreꝫ in actu: tñ ſuſtinere eſt eſſentialius
fortitudini ⁊ nobilius ⁊ difficilius ⁊ pfectius:
vt dicit Alb. in. iij. Ethic. qð recolligit. b. Tho.
Quod pbat triplici rõne. Primo ratiõe fortio-
ris pugillis ſic. Difficilius eſt pugnare cuꝫ for-
tiori q̃ꝫ cũ debiliori. debilis enim de facili vin-
citur. Sed qui aggredit̃ inuadit per modũ for
tioris: qui vo ſuſtinet per modum debilioris.
Sufferendo ergo pugnat cum fortiori. ſ. malo
aliquo eum inuadẽte. Et ſicut patiẽter ferendo
vt debilior vincit fortiorẽ. ergo ⁊c̃. Secũdo eſt
pfectius ⁊ difficilius ſuſtinere q̃ꝫ aggredi rati-
one preſentis diſcriminis. ſic difficilius eſt nõ
moueri a malis pñtibus q̃ꝫ a futuris: eo ꝙ ma
lum pñs plus mouet q̃ꝫ futurũ. Sed qui ag-
greditur habet mala vt futura: qui vo ſuſtinet
iam ſentit picula vt pñtia vel imminẽtia. vnde
dat ſibi occaſio maioris timoris ⁊ magis dece-
dẽdi a virtute: vt illa que ſentit euadat. Tertio
rõne lõgioris tẽporis. ſic difficilius eſt diu ali-
queꝫ manere imobilem in difficilibus q̃ꝫ ſubi-
to moueri ad aliqð arduum. Sed aggredi põt
homo ſubito motu. ſuſtinere aũt importat diu
turnitatẽ tẽporis. Unde ⁊ phs dicit in. iij. eth.
ꝙ quidã ſunt preuolãtes ante pericula. In ipſis
aũt deficiunt vel recedũt. Patiẽtes aũt
go tẽpore immorant̃. Hec etiam. b. Tho. ij. ij. q.
cxxiij. Et Liberius papa ait. Unde neqꝫ
pſeuerãtia niſi de virtute patiẽtie: quia
ſtolicã doctrinam oẽs qui pie volunt
xpo neceſſe eſt vt pſecutionem patiant̃.
ſuggeſtum. fortitudo includit patientiam.

¶ Quomodo aũt .§. iij.
fortitudo in actu ſuo ſit rationalis ſeu
fortitudo in actu ſuo ſit rationalis ſeu
oſtẽdit̃ ſcðo cum dĩ laus mea. qð tripl'r põt
poni. ¶ Primo ſic. De fortitudie mea

ſuo nō me extollo: nō me iacto: non me laudo: ſed dn̄m a quo eam recognoſco ⁊ ſibi aſcribo: in cuius ꝯfidentia ardua aggredior. Unde ipſe Dauid cum ad ſingulare certamen ꝯtra Goliath viriliter accederet totus inermis inquit ad eum. Tu venis ad me cum gladio ⁊ haſta: ego autē in noīe dn̄i. ſ. ꝯfiſus de adiutorio eiꝰ non fortitudine mea: ꝯgreſſuſqʒ cum eo lapide ex funda iactato: qui ſignificat fortitudinē: fortis eſt enim lapis ex humilitate ſignificata per fundam eum deiecit. j. Reg. xvij. Sic ⁊ iudas machabeus fortiſſimus ꝯtra hoſtes ꝓcedens Appollonium: Seron: Nichanorē ⁊ alios ꝙ̄plures ꝯfidentes in fortitudine exercitus ſui ſeqʒ laudantes: eos proſtrauerūt: humiliati ⁊ de dei virtute ꝯfiſi orantes ⁊ dicētes. Congregati ſunt inimici noſtri ⁊ gloriantur in virtute ſua. Contere fortitudinem illorʒ vt cognoſcant q: non eſt alius qui pugnat pro nobis niſi tu deus: vt pʒ. j. Macha. iij. ⁊ ij. Macha. vi. Econtra: Sanſon q: fortiter dimicauerat contra philiſteos infideles mandibula aſini mille ex eis occidens. aliqualiter ſe glorians ⁊ laudans dicendo. In mandibula aſini occidi mille ⁊c. humiliatus eſt ſitiens vſqʒ ad mortē: vt in procinctu eſſet deueniēdi ad manus inimicorum. Sed oranti ⁊ ſe humilianti ſibi prouiſum eſt a deo. ¶ Secundo pōt ſic intelligi fortitudo mea ⁊ laus mea dominus. i. de fortitudine mea ⁊ actibus eius non quero laudes hominum ⁊ gloriam: ſed dei. ob cuius honorem laudēqʒ fortia ⁊ ardua aggredior. Multi enim fortia gerunt opera exponentes ſe periculis mortis ⁊ ipſam etiam ferentes. Sed quia non ad gloriam dei ⁊ laudem: ſed ſui memoriā volentes mundo relinquere ⁊ ab hominibus laudari hoc egerunt. nullum fructum ſui laboris reportarunt niſi ventuʒ: quinimo ⁊ damnationem eternaʒ. Nihil profuit. Curtio fortiſſimo Romanorʒ ſui temporis ꝙ facto magno hiatu terre in vrbe: ſciſcitantibus ciuibus de remedio clauſure: q: dictum eſt a demonibus ꝑ idola loquentibus ꝙ niſi fortiſſimus Curtius in illud chaos deſcenderet. vt refert Aluarus non clauderetur. Ille laudis auidus armatus ſe in illam aperturam proiecit: ⁊ in infernum deſcendit: vt refert etiam Aug. lib. v. ca. xviij. de ci. dei. Hinc Hiero. ſuper epiſtolā ad Gala. Si inquit martyrium fecerimus vt velimus noſtras ab hominibus reliquias venerari: ⁊ opinionem vulgi ſectantes intrepidi fuderimus ſanguineʒ ⁊ ſubſtātiam noſtram vſqʒ ad mendicitatem ꝓpriam dederimus. Huic operi non tam premium ꝙ̄ pena debetur ⁊ perfidie magis tormenta ſunt ꝙ̄ corona victorie. j. q. j. vide. Econtra apoſtolus dicebat. ij. ad Ti. ij. Omnia ſuſtineo propter electos: vt ⁊ ipſi ſalutem ꝯſequātur que eſt in chriſto ieſu in gloria celeſti: et ſic fortitudo ſua erat laus dei quā querebat non ſua. ¶ Tertio exponitur ſic. Dominus fortitudo mea ⁊ laus mea: idest ex fortitudine mea que vtiqʒ a deo eſt mihi: exurgit apud homines laus mea. Nil pene ita reddit laudabilem ⁊ glorioſum apud deum ⁊ hoīes ſicut actus fortitudinis exponere ſe morti ⁊ omnia mala ſufferre pro honore dei ⁊ ſalute proximi. vnde magis laudatur deus ⁊ ſancti glorioſi ex patientia ꝙ̄ ex martyrijs varijs eorum cōſtanter toleratis. vnde Job ita cōmendatur. niſi ex patientia que vtiqʒ pars fortitudinis eſt. Et in laudem ipſius patientie ait bea. Hie. in libro bono patientie. Patientia virtus eſt nobis cum deo cōmunis. Dicitur enim deus fortis ⁊ patiens. ps. vij. Que autem gloria eſt conſimilem deo fieri. Quanta felicitas eſt habere in virtutibus quod diuinis laudibus poſſit equari. Ille innocens ⁊ iuſtus: imo innocentia ⁊ iuſticia inter facinoroſos deputatur: ⁊ teſtimonijs falſitas premitur. Iudicaturus iudicatur: ⁊ dei ſermo ad vltimum tacens ducitur. Et cum ad crucem eius confundantur ſydera contremiſcat terra: ⁊ conturbentur elementa. ille non loquitur nec mouetur nec maieſtatem ſuam ꝓfitetur: ſed omnia perſeueranter tolerat: vt in eo plena ⁊ perfecta patientia ꝯſummetur. Porro vnuſquiſqʒ cum naſcitur ⁊ hoſpitio huius mūdi excipitur: initium ſumit a lachrymis. ⁊ cum adhuc omnium rerum ignarus ſit nil aliud ꝙ flere nouit. Prudentia naturali lamentaſ mortalis vite procellis quas ingreditur gemitus ⁊ ploratus in ipſo exordio ſuo rudis anima teſtatur ſudatura. Hic ꝙ̄diu viuitur ⁊ laboraſ nec ſudantibus ⁊ laborantibus poſſunt magis alia ꝙ̄ patientie ſubuenire ſolacia. Nec aliō magis iuſtos ⁊ iniuſtos diſcernit ꝙ̄ ꝙ in aduerſis per impatientiam blaſphemat iniuſtus conqueritur: ⁊ patientia iuſtus probatur. Deniqʒ patientia eſt que nos ſeruat deo ⁊ cōmendat que iraʒ temperat: linguam refrenat: menteʒ gubernat pacem cuſtodit: diſciplinam regit: potentiam diuitum coercet inopiam pauperum refouet: facit humiles in proſperis: fortes in aduerſis: docet delinquentibus cito ignoſcere: ⁊ delinquentem diu ⁊ multum rogare: fidei fundamēta munit: incremēta ſpei promouebit: actū dirigit. Ceterʒ charitas que eſt vīculū fraternitatis: fūdamētū pacis: tenacitas ⁊ firmitas vnitatis ꝙ̄ fide ⁊ ſpe maior eſt que opa ⁊ martyria ꝓcedit: que nobiſcū ſemꝑ eterna manebit. Ipſa charitas vt ait apl's patiens eſt. j. Cor. xiij.

De laude patientie.

¶ Fructus forti- .§. iiij.

tudinis quarto notatur ſeu vtilitas cũ additur.
Factus eſt mihi in ſalutẽ ſcʒ dominus. & hoc p
fortitudinem. Prouer. vl. Mulierẽ fortem.i.
animam qs inueniet.q.d. difficile eſt inuenire.
Multi enim deficiũt in varys tribulationibꝰ.
Alij ex diutinis afflictionibus plures in graui
bus perſecutionibus tyrãnoꝝ vel alioꝝ pluri/
mi in diuerſis tentationibus. Quod ſi qs inue
nit procul & de vltimis finibus preciũ eius.i.
merces & premium.q2 qui ſuffert.i.conſtanter
vincit tentationem.in oi tribulatione eſt tenta/
tio impatientie. hic recipiet coronam vite. Jac.
j. Cõfidit in muliere.i.aĩa forti cor viri ſui ſcili/
cet chriſti.q2 ſcʒ non recedet a fide eius propter
quecunq̃. Spolys non indigebit.i.indumen/
tis virtutum:quibus diabolus expoliat incon
ſtantes. factus eſt ergo dominus in ſalutem for
ti:perducendo ad gloriam. Inſuper fit ei in ſa/
lutem vt aliquando nõ videatur dolores ſenti/
re:conſolationes diuinas menti infundendo.
circa actũ forti/tudinis tria ſũt conſide/randa. ¶ Ubi ſciendum q circa actum fortitudinis
tria ſunt ꝯſideranda ſm beatũ Tho.ij.ij.queſt.
cxxxvj. Primũ eſt q fortis in actu ſuo principa
li qui eſt ſuſtinere. põt ꝯſiderari ex parte corpo/
ris. & ſic ſuſtinere percuſſiones:flagella:vulne/
ra:mortẽ eſt triſtabile & doloroſum & hoc nega
re eẽt negare eos eſſe carnales.i.habere propri
etatem carnis. Si enim hñt carnem ſenſibilem
neceſſe eſt q leſiua inferant eis dolorẽ.& tanto
magis quanto quis eſt delicatioris complexio
nis. Poteſt etiã conſiderari ex parte mentis.et
ſic fortis habet q delectetur de actu fortitudi/
nis & de fine eius ſcʒ q2 propter deum vel pro/
ximum illa ſuſtinet. vñ Eleazarus qui noluit co
medere carnes porcinas ex eo q erat contra le
gem dei dum grauiter cederet ait. Dñe qui ha
bes ſanctam ſciẽtiam.tu ſcis q2 diros ſuſtineo
corporis dolores ſcʒ quoad ſenſum carnis.ſm
animam vero propter timorẽ tuum libent hec
patior.ij. Mach.vj. Scdm quod notandũ eſt
circa actũ fortitudinis eſt q in dolore ſenſus i/
peditur mens fortis ne in propria operatione
fortitudinis ſcʒ patiendo delectationẽ ſentiat.
eo q vehementia paſſionis vnius potentie im
pedit potentiam aliam in actu ſuo:propter cõ/
nexionem potentiaꝝ adinuicem ſicut & cũ ali/
quis intellectum figit ad aliqd non videt que
ante ipſum ſunt.non ergo requiritur q fortis
ſentiat delectationem in ſuo actu:ſed ſufficit q
non ita contriſtetur vt a ratione & virtute rece/
dat. vñ & Pe. in can. ſua ait. Modicũ eſſi opor/
tet vos ꝯtriſtari in varys tentationibus vt pro
batio fidei veſtre precioſior ſit auro &c. ¶ Nõ
dicit delectari ſed contriſtari. Et. vij.q.j. ſugge
ſtum dicitur. Non vos chariſſimi a pio mentis
propoſito afflictionum amaritudo coerceat re/
cedere:conſiderantes quanta pro abſolutione
noſtra creator dñs & redemptor noſter pertule/
rit quibuſue contumelys ſe afficiendum tradi/
derit. ¶ Tertium qd poteſt attendi circa actũ
fortitudinis eſt q gratia dei ſupabundãs for/
tius eleuat animam ad diuina in qbus delecta
tur q̃ a corporalibus penis afficiat. Unde apo
ſtolus.ij.ad Co.vij. Supabundo gaudio in oi
tribulatiõe nra. Hinc & Tiburtius cum ſup car
bones viuos nudis plantis incederet aiebat.
Uidetur mihi ſup roſeos flores incedere in no
mine dñi. Et agatha. Ego in his penis ita dele/
ctor. ſicut qui audit bonũ nuncium. aut qui vi/
det amicum diu deſideratum. Unde aliqñ etiã
miraculoſe fit. vt talia aduerſa & martyria cor/
pori non noceant:vt patet in martyribus innu
meris:qui ex diuerſis cruciatibus fortiter tole
ratis euaſerũt a morte liberi vt dicere talis poſ
ſit illud. ps.cxvij. Fortitudo mea & ſalus mea
dominus. factus eſt mihi in ſalutẽ etiã corpo/
ris. Fit autem in ſalutem actus fortitudinis nõ
ſolum ſibi ſed etiam plurimis. Multi eniʒ pu/
gnantes fortiter pro patria & morti ſe exponen
tes:liberauerũt populos ſuos:vt Judith & ma
chabei. Et beatus Ambro. etiaʒ dicit in lib. de
off. Fortitudo que bello a barbaris d̃fendit pa
triam vel domi defendit infirmos:vel a latro/
nibus ſocios plena eſt iuſtitia ideſt v̄tute.xxiij.
q.iij. Fortitudo. Correſpondet autem huic do/
no beatitudo quarta. vbi dicitur Math.v. bea
ti qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam. quoniam ipſi Fortitudinis dono correſpondet eſuries & ſitis iuſticie.
ſaturabuntur. Et hoc ſatis conuenienter: quia
ſicut fortitudo in armis conſiſtit. ita etiam eſu/
ries & ſitis iuſtitie. quod patet ex eo:quia val/
de virtuoſum eſt q aliquis non ſolũ faciat ope
ra virtuoſa que cõmuniter opera iuſtitie dici/
tur:ſed q ea faciat cum quodam deſiderio in
ſatiabili:quod poteſt ſignificari per famen & ſi
tim iuſtitie. Et glo. ibidem dicit q eſuries iuſti
tie ſpiritu fortitudinis fulcitur. ne in via laſſe/
ſcat. Sicut enim de fortitudine corporali pro/
cedit eſuries naturalis:& econtra ex debilitate
corporis faſtidium. ſic de fortitudine ſpiritua/
li. Et ſicut ex fortitudine corporali ẽ eſuries cer
taminum. ſic & de dono fortitudinis eſt eſuries
iuſtitie in preſenti:& ſatietas in futuro. Eſurien
tibus & ſitientibus ſaturitas eſt:quaſi laboran
tibus & certantibus refectio. Juſtitia autẽ ſua
vnicuiq̃ reddit deo ſibi & proximo. Que iuſti/
tia non plene in nobis implebitur donec ſit de
us omnia in nobis. Et hic poſſumus eſurire.
ſatiari autem in futuro:vbi hoc donum habe/
bitur a ſanctis. ¶ Non quidem ad illum actũ
qui eſt in preſenti ſcilicet patiendi. ibi eniʒ nul
la penalitas:vnde nec difficultas. Sed quoad
hunc actum ſcilicet inniti perfectiſſime virtu/

ti diuine: ſeu ſm beatum Thomam in.iij.di/ſtinctione.xxxiij.pfrui plena ſecuritate ab om nibus laboribus ⁊ malis. Et ſic dominus erit factus in ſalutem perfectam.

ℭ De triplici fortitudine. Cap.ij.

PRo ampliatiōe huius materie fortitudinis licet multa ſint dicta ſupra de ipa ⁊ de ptibꝰ eius ſupra in ti.de fortitudine: per totum.⁊ in capitu. de patientia: que hic non oportet replicare. Alia adhuc ponentur per alium modum. Et qꝛ in ſcripturis frequenter agitur de fortitudine. ſciendū ꝙ triplex eſt fortitudo.

ℭ Fortitudo que eſt temporalis.
ℭ Fortitudo que eſt virtus ſpecialis.
ℭ Fortitudo que eſt bonitas generalis.

ℭ De prima dici/ .§.i.

tur Hieremie.ix. Non glorietur fortis in forti/tudine ſua. Infirma huius mundi elegit deus vt confundat fortia. Sed que fortitudo temporalis cum omnis caro fenum ⁊ omnis gloria eius quaſi flos feni. Eſa.xl. Homo enim natus de muliere breui viuens tempore quaſi flos egreditur ⁊ conteritur ⁊ fugit velut vmbra ⁊ nūquam in eodem ſtatu permanet. Job.xiiij. Sꝫ ⁊ hec fortitudo temporalis triplex.

ℭ Fortitudo actionis criminalis. ⁊ hec dete/ſtanda.
ℭ Fortitudo dominationis mundialis. ⁊ hec non affectanda.
ℭ Fortitudo vigoris corpalis. ⁊ h̄ edomāda.

ℭ De fortitudine criali dicit Pſal.liij. Fortes quesierunt animam meam ſcilicet auferre. Siue homines ſiue demones fortes ad vitia perpetranda: qui nullis laboribus vel difficultatibus dimittunt quin mala faciant. Unde de diabolo dicitur Job.xl. Uirtꝰ eius in lumbis eiꝰ ⁊ fortitudo eius in vmbilico ventris eius. Qꝛ enim vt dicit beatus Gregorius. Seminariuꝫ luxurie eſt viris in lumbis: vnde ſcilicet decidi tur ſemen. ⁊ in mulieribus in vmbilico. cū diabolus magis laboret diuerſis vijs ⁊ fraudibꝰ ad inducendum viros ⁊ mulieres ad luxuriaꝫ ꝙ̄ ad alia vitia. Sanctos enim viros quos per alia vitia non potuit deijcere per iſtud proſtrauit. ideo precipue fortitudo eius dicitur eſſe in lumbis ⁊ in vmbilico. Et Eſa.v.dicitur. Ue hꝫ potentes eſtis ad bibendum vinum: ⁊ viri fortes ad miſcendam ebrietatem. Et in quibus cō ſiſtat fortitudo vitioſa malorum: oſtendit beatus Gregorius in libro moral. tractans illud Job.vj. Que eſt fortitudo mea. vbi ait. Reproborum fortitudo eſt tranſitoria ſine ceſſatione diligere. contra flagella conditoris inſenſibiliter perdurare ab amore temporalium nec aduerſitate quieſcere. ad inanem gloriam cuꝫ detrimento vite peruenire. malitie augmēta querere. bonorum vitam non lingua ⁊ moribus ſed etiam gladijs impugnare. In ſemetipſis ſpem ponere. inquietateꝫ quotidie ſine vllo defectu perpetrare. An non ſunt fortes reprobi qui ad preſentis vite concupiſcentiam tot laboribus currunt: tot periculis ſe audacter obijciunt pro lucris libenter contumelias ferunt. Ab appetitus ſui libidine nulla victi contrarietate deſiſtunt percuſſionibus decreſcunt. ⁊ mala mundi tolerant. pro mundo ⁊ eius vt ita dixerim gaudia querentes perdūt. nec tamen hoc perdentes fatigātur vnde ⁊ quaſi in abſinthio inebriantur. Hec beatus Gregorius ⁊ ſic fortes ſunt ad miſcendam ebrietatem nō vini ſuauis: ſed abſinthiatici amariſſimi. Thren. quarto. Inebriauit me abſinthio. Deteſtanda eſt ergo iſta fortitudo ⁊ euitanda. ℭ De fortitudine dominij temporalis que conſiſtit in lato dominio ⁊ magno exercitu dicitur Geneſ. decimo ꝙ Nembroth cepit eſſe potens in terra robuſtus venator coram domino ideſt extinctor ⁊ oppreſſor hominum per tyrānidem: qui primo per fortitudinem ſuaꝫ voluit dominari. de quo dicit Joſephus ꝙ fecit homines elatos ad iniuriam dei ⁊ contemptum. Nembroth filius Cham: cum eſſet ceteris audacior: ceteriſqꝫ fortiſſimus manu. ſuadebat non eſſe attribuendū deo: ſed proprijs viribus ꝙ hominibus felicitas eueniret. Suadens hominibus a timore dei recedere: ⁊ in proprijs viribus ſpem ponere. quod eis fuit cauſa turris edificande vſqꝫ ad celum. Sed confuſi linguis deſtiterunt. Et ille Nembroth fulmine perijt: vel in bello occiſus ſm alios. De Attila rege hunorum legitur ꝙ cum viciſſet ⁊ ſubiugaſſet orbem ⁊ occidiſſet Theodoricum regem vvandalorum et Methium patricium Romanorum: qui habebant in exercitu ſuo quinquies centum milia pugnatorum: qui confederati erant contra eū. ⁊ ſubiugaſſet ⁊ depopulatus fuiſſet romam et aquilegiam ⁊ italiaꝫ ⁊ multas alias regiones. Cum victor ad terram ſuam rediſſet ⁊ nuptias celebraſſet in ipſa nocte vino ingurgitatus incaleſcens: ſanguinem per nares emittens a vino victus ⁊ occiſus cum eo animam euomuit. Omnis potentatus (inquit ſapiēs) vita breuis quod patuit in Alexādro magno: qui poſtꝙ̄ fortitudine ſua ⁊ exercituum ſuorum totuꝫ orbem ſubiugauit: modico veneno extinctus eſt in.xxxu. anno etatis ſue. Unde hmōi fortitudo non affectanda: ſed contēnenda. qꝛ vt dicit bea. Grego. Omne qḋ hic eminet plus meroribus afficit ꝙ̄ honoribꝰ gaudet. xi.xiij. morali.

¶ Fortitudo corporalis ad vſum bonum exercenda eſt ſm illud ps. lviij. Fortitudinem meã ad te cuſtodiam. i. conſeruabo. ea vtendo ad tuum honorem. Adeo eniȝ corpore fortis fuit dauid ꝙ adoleſcens cum gregem ouium patris cuſtodiret: vrſum vel leonem rapientẽ ei oues capiebat ⁊ occidebat. Et ea fortitudine vſus eſt ad dei laudem: bellando totus inermis cũ funda contra golliath gygantem fortiſſimũ. ⁊ quẽ lapide ex funda iactato proſtrauit ⁊ gladio ei⁹ caput amputauit. nec tamen de iſta gloriandũ: quia cito ſuperatur. Judas machabeus fortiſſimus dicitur. ij. Machab. xv. qui ſimilis factus eſt leoni in operibus ſuis. j. Mach. ij. De leone dicitur. Prouer. xxx. Leo fortiſſimus beſtiaruȝ ad nullius pauebit occurſum. Qui tandeȝ poſt multa prelia glorioſe inita ⁊ plurimas hoſtiuȝ ſtrages ⁊ victorias: in bello occiſus eſt. Hercules fortiſſimus corpore a quartana febre correptus ꝓpter impatiẽtiã in ignẽ ſeipſuȝ piecit. Sanſon fortiſſim⁹ fuit: ſȝ tñ vict⁹ a dalida fuit.

¶ Secundum .§. ij.

genus fortitudinis que eſt virtus ſpecialis põt tripliciter aſſignari. quia vel eſt ex acquiſitione vl' ex infuſione: vel ex doni actiõe. De prima loquitur phs in lib. ethi. ⁊ Tulli⁹ ⁊ Seneca: ⁊ alij ethnici in libris ſuis. Sic eaȝ diffinit Tullius. Fortitudo eſt rationalis terribilium aggreſſio ⁊ eorum conſtans perpeſſio. Macrobius autẽ ſic. Fortitudo eſt animum ſupra metum periculi agere: nihilqȝ niſi turpia timere: vel aduerſa vel proſpera vel fortiter tolerare. Et ſm Papiã dicitur fortitudo a fero fers: quia facit omnia equanimiter ferre. vel a ferro: quia ipſa facit hominem ferreum ⁊ durum ad frangendũ: ſicut ferruȝ domat alia metalla: ita fortitudo ea que ſunt dura vincit ⁊ emollit. Cauſatur autem iſta fortitudo ex actibus ſicut ⁊ alie virtutes morales. Sicut enim ex frequentibus actibus caſtitatis ⁊ abſtinẽtie generatur virtus que dicitur caſtitas vel abſtinentia: ita ex frequenti aggreſſione arduorum ⁊ toleratione aduerſorum generatur fortitudo. Hac claruerunt antiqui romani qui pro bono reipublice multa pericula ſuſtinuerunt ⁊ aduerſa. vt Marcus regulus ⁊ ſcipiones: qui tamen ex hmõi premium glorie nõ ſunt ꝯſecuti. q2 nec fidẽ nec gratiã habuerũt.

¶ Secunda fortitudo eſt ex infuſione. Ubi notandum ꝙ ſm Tullium nomen virtutis ꝗuis ſit cõmune ad omnem virtutem: per quandaȝ tamen excellentiaȝ attribuitur. ⁊ dicitur de fortitudine: quia virum tuetur. ne propter aduerſa que frequẽter accidunt deficiat. Unde ⁊ Sap. vi. d. ꝙ ſapientia diuina que gratiam infundit ſobrietatem. i. temperantiam ⁊ prudentiaȝ docet. iuſtitiam ⁊ virtutem quibus nil melius in vita eſt hominibus. Appellat autem virtutẽ fortitudinem. Docet autem hãc virtutem. i. fortitudinem nõ humana ſapientia ſed diuina. Et in hoc differt a fortitudine acquiſita. Secũduȝ enim materiam circa quam verſatur. i. aggreſſum difficiliuȝ ⁊ tolerãtiam maloꝝ conueniũt. Sed in cauſa ⁊ fine differunt. Nam prima cauſatur ex actibus multiplicatis ꝓcedentibus ex lumine rationis. Sed fortitudo infuſa nõ cauſatur ex actibus humanis primo ſed ex gratia infuſa ⁊ diuino lumine. Sed bene augetur ex actibus poſtea multiplicatis. Unde ⁊ multi recepta baptiſmi gratia: immediate exponebant ſe ad omnia ardua. etiam ipſam mortem nõ ſolum viri ſed ⁊ tenere puelle. In fine differũt: q2 fortis ex virtute acquiſita: fortia agit ꝓpter ciuilitate ſeu rempublicam terrenam. ſed fortis ex gratia infuſa: ardua aggredit̃ ⁊ tolerat propter ciuilitateȝ celeſtem principaliter. ⁊ ſic etiã propter bonuȝ reipublice aliquãdo. Et ſine iſta quis ſaluari nõ poteſt. vnde ⁊ neceſſaria eſt cuicũqȝ. Unde ⁊ Bern. in quodam ſermone. Ueritate charitate ⁊ fortitudine me multum egere fateor. Deficit enim ratio mea pre ignorãtia veritatis. Languet volũtas pre inedia affectionis. Caro infirmatur pre inopia fortitudinis. Nam ratio minus intelligit que agenda ſunt. volũtas minus diligit intellecta. Et corpus qḋ corrũpitur aggrauat animam. vt nõ que volumus illa faciamus. hec ille. Sicut ergo veritas perficit intellectum: charitas volũtateȝ ſeu affectum: ita ⁊ virtus fortitudinis ſenſualitatem ſeu affectũ: precipue iraſcibilem ⁊ actũ. ¶ Ad hanc multum hortatur deus in ſcripturis. vt Deut. xxxj. dicitur. Uiriliter agite: cõfortamini ⁊ nolite timere neqȝ paueatis ad cõſpectum inimicoꝝ. Et merito multuȝ cõmendabilis eſt quia ipſa de ſeruitute peccati liberat. ps. lxvij. Qui educit vinctos. i. peccatis ligatos. in fortitudine. Ipſa de diabolo triũphat. Judicuȝ vj. Dixit angelus gedeoni. Uade in hac fortitudine tua: liberabis iſrael de manu madian. i. demonuȝ. Ipſa deum letificat ⁊ pacat. Eſdre. viij. Gaudiuȝ enim dñi fortitudo veſtra. Sicut rex quilibet multum amat ⁊ gaudet de milite qui viriliter pugnat ⁊ dura vulnera ſuſtinet. Unde beatus Andreas dixit tyrãno. Egee minare tormẽta. Tanto regi meo ero acceptior: quãto grauiora tormẽta pro eo fuero perpeſſus. Ipſa enim animam bonis ſpiritualibus ditat. Prouer. x. ⁊ aliquãdo etiam tẽporalibus. Egeſtatem operata eſt manus remiſſa. manus autem fortium diuitias parat. Ipſa hominem cõfortat: vt quaſi mala nõ ſentiat. Unde ſtephanus plen⁹ gratia ⁊ fortitudine orabat pro lapidantibus quaſi

percuſſiones non ſentiret. Et propterea de eo cantatur. Lapides torrentis illi dulces fuerũt. Et Seneca. Si magnanimus fueris nunꝗ̄ iudicabis tibi cõtumeliam fieri. De inimico tuo dices. non nocuit ſed nocendi animũ habuit. ⁊ cum illum in poteſtate tua habueris: vindictam putabis vindicari potuiſſe. Nec maiꝰ genus vindicãdi ꝗ̄ ignoſcere. hec ille. Hec eſt fortitudo vincere ſeipſum. Ipſa dominium pſtat. Prouer. xij. Manus fortium dominabit. ⁊ ſupernum regnum intrat. Eſa. lxj. Uocabuntur in ea fortes iuſtitie: plãtatio domini ad glorificãdum. Quãuis autem iſta fortitudo cauſetur primo ⁊ principaliter a gratia dei: multa tamẽ alia cooperantur ad actũ eius. Et primo fides. ad Hebre. xj. Sancti per fidẽ vicerũt regna ⁊c̃. Fortes facti ſunt in bello temporali ⁊ ſpirituali. j. Io. v. Hec eſt victoria que vincit mundũ id eſt aduerſa mundi. fides noſtra. ¶ Secũdo ſpes. ad Hebre. vj. Fortiſſimum ſolatiũ habemus qui cõfugimus ad tenendam propoſitã nobis ſpem. Et Eſa. xl. Qui ſperant in domino mutabunt fortitudinem. quia ſcilicet vbi prius erant fortes pro mũdo: poſtea erunt robuſtiores pro deo. ¶ Tertio dilectio. Cant. vlti. Fortis vt mors dilectio. quia ſcilicet facit hominẽ fortem vt omnia vincat ardua. quia ſm beatũ Augu. omnia difficilia ⁊ aſpera leuia ⁊ prope nulla facit amor. ¶ Quarto timor dei. Prouerbiorũ. xiiij. In timore domini fiducia fortitudinis. Iob. iiij. Ubi eſt timor tuus: ibi fortitudo tua. ¶ Quinto caſtitas. Iob. xvij. Mundis manibus addet fortitudinẽ. Et de Iudith xv. d. Feciſti viriliter ⁊ confortatũ eſt cor tuũ eo ꝙ amaueris caſtitatẽ. Narrat in lib. de ſeptẽ donis: ꝙ cũ Gottifridus de Bullione qui pmus de francis regnauit in Hieruſalẽ cepiſſet armis Antiochiam: Hieruſalẽ: ⁊ ſyriam: occiſis ⁊ expulſis ſaracenis cum mirarentur omnes eius fortitudinem eo ꝙ nullus ſaracenus poterat ei reſiſtere: nec ictum manus eius ſuſtinere: tẽpore treuge turchorum admirati miſerũt ei munera viſitantes eum ⁊ querentes vnde tãta eẽt manibus eius fortitudo. qui coram eis enſe ſuo ſcindebat equi caput: ⁊ dicerent quidã ꝙ erat virtute enſis ſui: accepto ipſe Gottifridus alio enſe a ſaracenis tradito: idẽ fecit de alio equo. Et tunc cum quererent vnde hec ei virtus cũ non eſſet maior alijs hominibus. ait ꝙ nunꝗ̄ manus ſue contrectauerãt carnes meretricias: nec luxuria fuerant inquinate. Et ſic patet ꝙ caſtitas cooperatur ad fortitudinem ⁊ corporalẽ ⁊ virtualem. ¶ Sexto eſt exhortatio maiorũ. Unde ⁊ dñs mandauit in veteri lege. Deuter. xx. ꝙ appropinquante hora belli exercendi cõtra inimicos: ſacerdos ſtaret ante aciẽ ⁊ ſic loqueretur: Nolite timere nec formidetis eos: quia dominꝰ deus veſter in medio veſtri: ⁊ ipſe dimicabit contra aduerſarios veſtros. Sic Iudas machabeus. ij. Mach. xv. exhortando ſocios ad bellum contra inimicos qui erãt incomparabiliter plures cum Nicanore fortiſſimo. dicitur ibi ꝙ ſingulos eorum armauit nõ haſta ⁊ clypeo: ſꝫ ſermonibus optimis quibus fortificati victoriam habuerũt. Egiſippus etiã narrat de cladibus iudeorum. ꝙ Tytus cũ obſideret Hieroſolymã: hortabatur romanos milites ad viriliter dimicandum. ne ſubijcerẽtur victi populo iudeorum in confuſione romane probitatis. ⁊ ne victi ⁊ occiſi mitterentur in infernum. Propoſuitqꝫ eis exemplum Leonide qui cum eſſet in pugna cum trecẽtis lacedemonijs quibus preerat contra infinitam multitudinem perſarum bellaturus ait ſuis. Prandeamus ante pugnam in terris: quia ſi victi fuerimus cenaturi ſumus in inferis. Que exhortatio tãtũ valuit ꝙ ipſi pauci pſas vel occiderũt vel fugauerũt. ¶ Septimꝰ eſt vt conſideratio exẽplorum eorum qui fortiter egerũt inter que precipuum eſt meditatio chriſti paſſionis. Apoſtolus ad Hebre. xij. Recogitate eum qui talẽ ſuſtinuit aduerſus ſemetipſum contradictionẽ: vt nõ fatigemini animis veſtris deficiẽtes. qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione cõtempta. Grego. Si paſſio chriſti ad memoriam reuocetur: nil eſt tam aſperũ qd̓ equo animo non toleretur. Et Iaco. v. dicitur. Exemplum accipite exitus mali. i. dure mortis ⁊ longanimitatis: laboris ⁊ patiẽtie prophetarum. Ecce beatificamus eos qui ſuſtinuerũt. patientiam Iob audiſtis ⁊ finem dñi vidiſtis.

¶ Tertia fortitu- .§.iij.

do eſt ex donis ſpiritusſancti opatione. de qua dicitur in ps. Spiritu oris eius ois vtus. i. fortitudo corum celorum videlicet apoſtolorum ⁊ ſanctorum virorũ procedit. Et dicitur ſpũs oris dei. quia a filio dei miſſus ipſe ſpũs. Filius autẽ dei dicitur os patris. quia ipſe nobis manifeſtauit ſecreta eius. Quãuis enim per fortitudinẽ virtutem infuſam quis valeat aggredi ardua ⁊ ſuſtinere ingruentia aduerſa: tamen adhuc per iſtud donum fortitudinis magis roborat. Unde dicitur de conſecra. diſtin. j. omnes fideles. Cum ſpiritusſanctus infunditur. ſ. per donum eius cor fidele per prudẽtiam ⁊ conſtãtiam dilatatur. vt etiam ad ea que non ſunt neceſſaria ad ſalutem deſudãdo vſqꝫ ad mortem ſe exponat. nõ quidem irrationabiliter: ſed cum prudentia. vt ad honorem dei ⁊ zelum ſalutis aliorum. In quibus autem differat fortitudo virtus moralis a fortitudine que eſt donum: ha-

ad actũ fortitudinis cooperantur hec virtutes.

bes. ō. iſto ti. §. j. ¶ Et q: fortitudo hec donuȝ inducit ad contemptum vite ob amorem dei ⁊ ad martyrium appetēdum ⁊ ſuſtinēdum: ideo aliqua ad huiuſmodi que ponit Cyprianus adyciam. In lib. de mortalitate ſic ait Cyprianus. Eius eſt mortē timere qui ad chriſtum nō vult ire. Et eius ad chriſtum eſt nolle ire: qui nō credit ſe cum chriſto incipere regnare. Contēnenda eſt omnis iniuria preſentium malorū: fiducia bonorum futurorum. Mori timeat qui ad ſecūdam mortem de hac morte tranſibit. Mori timeat cui hoc more longiori pfertur. vt cruciatus ⁊ gemitus interim differatur. Mortalitas iſta chriſti hoſtibus peſtis eſt. Eius autē ſeruis ſalutaris exceſſus. Martyrium incipimus libenter appetere dum diſcimus mortem non timere. Sed forte opponat aliquis. hoc me in preſenti mortalitate contriſtat: q: qui ad tolerātiam paſſionuȝ tota me virtute deuouerā. martyrio meo preuor dum morte preuenio. Verū non eſt in tua poteſtate: ſed in dei dignatione martyrium. Nec potes te dicere perdidiſſe: qđ neſcis an merearis accipere. Deinde ſcrutator cordium deus: qui proſpicit apud te paratam fuiſſe virtutem: reddet pro virtute mercedem. quod ſequitur habetur de pe. diſt. j. nunquid. Apud quem martyriuȝ mente concipitur: animus ad bonum deditus deo iudice coronatur Aliud eſt enim martyrio animum deeſſe: aliud animo defuiſſe martyrium. hec ibi. Nec deus querit ſanguinem noſtrum: ſed fidem. Nā nec Abraam nec yſaac nec Jacob occiſi ſunt: qui tamen iuſtitie ⁊ fidei meritis honorari inter patriarchas primi eſſe meruerūt. Non ſunt lugēdi fratres noſtri acceſſiōe dñica de ſeculo liberati cum ſciamus eos non amitti ſed premitti: ⁊ occaſionem non eſſe dādam gētilibus vt nos merito ac iure reprehendant. illi quos viuere apud deum dicimus vt extinctos ac perditos lugeamus. Nihil enim prodeſt verbis profiteri virtutem: ⁊ factis deſtruere veritateȝ. Quod ergo interim morimur: ad immortalitatē morte tranſgredimur. nec poteſt vita hēri niſi hinc contigerit exire. Non eſt exitus iſte: ſed tranſitus. ⁊ temporali itinere decurſo ad eterna trāſcurrere. Eius eſt in mundo diu velle manere: quem mundus oblectat: quem ſeculum blandiens ac decipiens illecebris terrene voluptatis inuitat. Porro cum mundus oderit chriſtianū quid amas? qui te odit. ⁊ non magis ſequeris chriſtū qui te diligit ac redemit. hec ille. ¶ In epiſtolis autem ſuis idem Cypri. ad martyres ſic ait. O quantuȝ vos martyres diuina dignatio honorauit vt ex vobis iaȝ pars martyrij in conſūmatione ad coronam preceſſerit pars ad huc in carcere clauſtris ⁊ vinculis demoret ad meritorum titulos ampliores: tormentorum tarditate proficiens habitura tot mercedes in celeſtibus premijs quot nunc dies numerātur in penis. Poſuerūt cōpedes pedibus veſtris: ⁊ membra felicia ac dei tēpluȝ infamibus vinculis ligauerunt. Sed ornamenta ſunt iſta nō vincula: nec pedes veſtros copulant ad infamiam: ſed clarificant ad coronam. O pedes feliciter vincti. qui non a fabro ſed a dño reſoluuntur. ⁊ itinere ſalutari ad paradiſum dirigunt. O pedes in ſeculo ad pſens ligati vt ſint ſemper apud deum liberti ⁊ celeriter ad chriſtum glorioſo itinere curſuri. O martyres fortiſſimi quibus vos laudibus prediceȝ. quibus vos vocis preconijs exorneȝ. Non ceſſiſtis ſupplicijs. ſed potius ſupplicia vobis ceſſerunt. Steriſtis voce libera mente incorrupta virtute diuina. armis quidem ſecularibus nudi. ſed armis fidei armati. Steterūt ſerui dei torti: tortoribus fortiores ⁊ pulſantes ac laniantes vngulas pulſata ac laniata membra vicerunt. Inexpugnabilem vitam ſuam ſuperare non potuit ſeuiens diu plaga repetita: quāuis rupta compage viſcerum torquerentur in ſeruos dei nō iam mēbra: ſed vulnera. Fluebat ſanguis qui incendium perſecutionis extingueret. qui flammas ⁊ ignes gehēne glorioſo cruore ſopiret. Exempla glorioſa fortitudinis doni ſpiritusſancti in veteri teſtamento. Tolerantia paſſionuȝ illius venerabilis ⁊ fortiſſime mulieris. tempore machabeorum que ab antiocho rege non ſolum mortem in ſe ſuſtinuit. ne contra legem dei carnes porcinas ederet: ſed ⁊ ſeptem filios videns per varia ⁊ aſpera tormenta cruciari: eos ad conſtantiam animabat. vt habetur. ij. Macha. vij. ibi vide. Cui ſatis rñdet in nouo teſtamento martyrium ſancte felicitatis cum ſeptem filijs: que fuit romana. ⁊ ibi paſſa martyrium cum filijs. Quid de beato Vincētio qui aſſumpt⁹ ex eculeo atq; ad patibulum raptus. moras carnificū arguendo ad penaȝ alacriter properabat. Et in tormētis ad datianum tortoreȝ aiebat. hoc eſt qđ ſemper optaui ⁊ votis omnibus exquiſiui.

¶ Oſtendit Augustinus .§. iiij.

guſtinus in. v. lib. de ciui. c. xvij. q: cum multi ex romanis antiquis infidelibus ſuſtinuerunt multa aduerſa. ⁊ ipſam morteȝ fortiter pro gloria mundi: multo magis fideles omnia tormēta debent ſufferre pro vera gloria celeſti dicēs. Conſideremus quanta cōtempſerunt: que pertulerint. quantas cupiditates ſubegerint pro humana gloria. qui eam tanq̄ mercedeȝ taliū virtutum accipere meruerunt. Et valeat nobis hoc ad opprimēdam ſuperbiam. vt cum illa ciuitas in qua nobis regnare promiſſum eſt tātū

ab hac diſtet quātum diſtat celum a terra a tē/
porali leticia vita eterna. ab inanibus laudibꝰ
ſolida gloria: a ſocietate mortaliū ſocietas an
gelorum a lumine ſolis et lune lumen eius qui
ſolem fecit et lunam: nihil ſibi magnum feciſſe
videantur: tante patrie ciues. ſi pro illa adipi/
ſcenda fecerint boni operis aliquid. vel mala
aliqua ſuſtinuerint cum illi pro hac terrena tā
adepta tanta fecerint: tanta perpeſſi ſint preſer/
tim. q: remiſſio peccatoꝝ que ciues ad eternā
colligit patriam habet aliquid cui per vmbrā
quādam ſimile fuit aſilum illud romuleū. quo
multitudinem qua illa ciuitas cōderetur quo/
rumlibet delictorum congregauit impunitas.
Pro eterna vita oīa fortiter ferenda ſi pro hac
temporali vita fortes viri in ſe et in filios impē
derūt. c. xviij. Et omnia aduerſa tolerāda ſunt
pro deo. Quid ergo magnū pro illa eterna ce
leſtiqꝫ patria cūcta ſeculi huius quelibet iocū/
da blandimenta contēnere: ſi pro hac tempora
li ac terrena filios brutus et occidere potuit: qḋ
illa facere neminē cogit. Sed certe difficilius
eſt filios interimere ꝙ quod pro iſta faciēdum
eſt ea que filijs cōgregāda videbantur atqꝫ ſer
nanda. vel donare pauperibus. vel ſi exiſtat tē/
tatio que id pro fide atqꝫ fieri iuſtitia cōpellat
amittere. Felices enim vel nos vel filios nr̄os
non diuitie terrene faciunt: aut nobis viuenti/
bus amittēde. aut nobis mortuis a quibus ne/
ſcimus: aut certe a quibus nolumus poſſiden/
de. Sed deus felices facit qui eſt mētium vera
opulentia. Bruto autem qui filios occidit inſe
licitatis perhibet teſtimonium poeta laudator
ait enim. natoſqꝫ pater noua bella mouentes.
Ad penam pulchra pro libertate vocauit. Inſe
lix: vt cūqꝫ ferent ea facta minores. Sed verſu
ſequēti ꝯſolatur infelicem. Vicit amor patrie:
laudūqꝫ immenſa cupido. Nec ſunt duo illa li
bertas et cupiditas laudis humane. que ad fa/
cta compulit mirāda romanos. Si ergo pro li/
bertate morituroꝝ et cupiditate laudū que
a mortalibus expetūtur: occidi filij a patre po/
tuerunt. quid magnum eſt ſi pro vera libertate
que nos ab iniquitatis et mortis diaboli dn̄atu
liberos facit: nec cupiditate humanarum lau/
dum: ſed charitate liberandoꝝ hominum non
a Tarquinio rege. ſed a demonibus et demonū
principe non filij occiduntur. ſed chriſti paupe
res inter filios computantur. Si alius etiā ro
manus princeps cognomine torquatus. filiū
non quia contra patriam propriam. ſed etiam
pro patria. tamen quia contra imperium ſuū
ideſt contra id quod imperauerat pater impe/
rator ab hoſte prouocatus iuuenili ardore pu/
gnauerat. licet viciſſet: occidit ne plus malo eſ
ſet in exēplo imperij ꝯtēpti ꝙ boni in gl'ia occi

ſi hoſtis. Ut quid ſe iactēt qui pro īmortalis
patrie legibus oīa que multo minus ꝙ filij di/
ligunt bona terrena ꝯtēnunt. Si furius camil/
lus etiam ingratā patriam a cuius ceruicibus
acerrimoꝝ hoſtium vehientium iugum depu
lerat dānatuſqꝫ ab emulis fuerat a gallis iterū
liberauit. q: nō habebat potiorē vbi poſſit vi/
uere glorioſius. Cur extollatur velut grāde aliqḋ
fecerit qui forte in eccleſia dei ab inimicis car/
nalibus grauiſſimā exhonorationis paſſus in
iuriam: nō ſe ad hoſtes eius hereticos tranſtu/
lit. aut ꝯtra illam hereſim aliqua condidit. ſed
eam potius ꝙtum valuit ab hereticoꝝ pnitio/
ſiſſima prauitate defendit cū alia nō ſit vbi vi/
uat in hoiū gl'ia. ſed vbi vita acquirat eterna.
Si mutius vt cū porſenna rege pax fieret. qui
grauiſſimo bello romanos pmebat. q: porſen/
nam ipm occidere nō potuit. et pro eo alterum
deceptus occidit in ardētē iram ante eius ocu
los dexterā extēdit. dicēs. multos ſecum tales
qualē eum videret in exitiū eius ꝯiuraſſe. Cu/
ius ille fortitudinē et ꝯiurationē taliū phorre
ſcēs: ſine vlla dubitatione ſe ab illo bello facta
pace cōpeſcuit. qs regno celoꝝ īputaturus eſt
merita ſua. ſi pro illo nō vnam manū neqꝫ hoc
ſibi vltro faciēs: ſed pſequēte aliq̄ patiēs totū
flāmis corpus impenderit. Si curtiꝰ armatus
equo ꝯcito in abruptū hyatum terre ſe pcipitē
dedit: deoꝝ ſuoꝝ oraculis ſeruiēs: qm̄ iuſſerāt
vt illuc id qḋ romani haberēt optimū mitterēt
nec aliud intelligere potuerunt ꝙ viribus ar/
miſqꝫ excellē. Unde videlꝫ oportebat vt deoꝝ
iuſſis in illum interitū vir pcipitaret armatus
Quid ſe magnū pro eterna patria feciſſe dictu
rus eſt. qui aliquē fidei ſue paſſus inimicū. nō
ſe vltro in talem mortē mittēs. ſed ab illo miſ/
ſus obierit. qn̄quidē a dn̄o ſuo codēqꝫ ſuo re/
ge patrie certius oraculū accepit. Nolite time/
re eos qui corpus occidunt. aīam aūt occidere
non pn̄t. Si ſe occidēdos certis verbis quodā/
modo ꝯſecrādos Decij deuouerūt vt illis cadē
tibꝰ et irā deoꝝ ſanguine ſuo placātibus roma
nis liberaret exercitus nullo modo ſuperbiāt
ſancti martyres tanqꝫ dignū aliquid pro illius
patrie participatiōe fecerint vbi eterna eſt et ve
ra felicitas ſi vſqꝫ ad ſui ſanguinis effuſionē:
et nō ſolum ſuos fres: pro quibus fundebat ve
rum et ipſos inimicos a quibus fundebat ſicut
eis pceptū eſt diligentes charitatis fide et fidei
charitate certātes. Si Marcus puluillus dedi
cās edem Jouis Junonis Minerue falſo ſibi
ab inuidis morte filij nūciata. vt illo nūcio per
turbatus abſcederet. atqꝫ ita dedicationis glo
riam collega eius cōſequeretur: ita contēpſit.
vt eum etiam proijci inſepultum iuberet. ſic in
eius corde orbitatis dolorē gl'ie cupiditas vi/

cerat quid magnū ſe pro euangelij ſancti predicatiōe qua ciues ſuperne patrie de diuerſis liberant͛ ⁊ colliguntur erroribus feciſſe dicturus eſt. cui dominus de ſepultura patris ſui ſollicito ait. Sequere me ⁊ ſine mortuos ſepelire mortuos ſuos. Si marcus regulus ne crudeliſſimos hoſtes iurando falleret ad eos ab ipſa roma reuerſus ē. quoniā ſic Romanis eū tenere volentibus reſpondiſſe fertur poſteaꝙ̃ aphris ſuierat dignitatem illic honeſti ciuis habere non poſſet. eūqꝫ carthaginenſes qm̄ contra eos in romāo ſenatu egerat grauiſſimis ſupplicijs necauerunt qui cruciatus non ſunt pro fide illius patrie contemnēdi. ad cuius beatitudinem fides ipſa perducit. Aut quid retribuetur dn̄o pro omnibꝰ que retribuit ſi pro fide eue illi debetur talia fuerit homo paſſus qualia pro fide quā pernicioſiſſimis inimicis debebat paſſus eſt regulus. Quomodo autem ſe audebit extollere de voluntaria paupertate xp̄ianus: vt hui9 vite peregrinatione expeditor ambulet viam que perducit ad patriam vbi vere diuitie deus ipſe eſt cū audiat vel legat Lucium valeriū. q in ſuo defunctus eſt conſulatu vſqꝫ adeo fuiſſe pauperem: vt nūmis a populo collatis eius ſepultura curaretur. Audiat vel legat quintū cincinatum cum quattuor iugera poſſideret: ⁊ ea ſuis manibus coleret eſſe ab aratro abductuꝫ vt dictator fieret: maior vtiqꝫ honore ꝙ̃ ꝯſul. victiſqꝫ hoſtibus ingentem gloriam conſecutuꝫ in eadem pauptate manſiſſe. Aut quid magnū ſe feciſſe predicabit qui nullo premio mūdi huius fuerit ab eterne illius patrie ſocietate ſeductus. cum fabritium didicerit tantis muneribꝰ pyrrhi regis epyrotarum promiſſa etiam quarta parte regni a romana ciuitate nō potuiſſe diuelli. ibiqꝫ in ſua paupertate priuatum manere maluiſſe. Nam ipſi lꝫ rempublicam haberēt tam opulentiſſimaꝫ atqꝫ ditiſſimam iſti tamen in ſuis domibus pauperes erant vt quidaꝫ eorum qui iā conſul bis fuiſſet ex illo ſenatu pauperum hominem pelleretur notatione cenſoria ꝙ decem pondo argenti in vaſis habere cōpertus eſt. Ita ijdem pauperes erant quorū triumphis publicum ditabatur erarium. hinc omnes xp̄iani qui excellentiori propoſito diuitias ſuas cōmunes faciunt. ſm̄ id quod ſcriptū eſt in actibus apoſtolorum vt diſtribuatur vnicuiqꝫ ſicut cuiqꝫ opus eſt: vt nemo dicat aliqd ꝓpriū. ſed ſint illis omnia cōmunia. ītelligant ſe nulla ob hoc ventilari oportē tact. iria id faciēdo: pro obtinenda ſocietate angelorum cuꝫ pene tale quid illi fecerint pro conſeruanda gloria romanorum. hec ⁊ talia ſi qua hmōi reperiuntur nil aliud erat niſi romanum imperium longe lateqꝫ porrectum magnificis ſucceſſibꝰ augeret. pinde per illud imperiū tam preclarū tātorūqꝫ viroꝝ virtutibus glioſum ⁊ etiā illoꝝ intentioni merces quā querebant eſt reddita ⁊ nobis ꝓpoſita neceſſarie cōmotionis exempla vt ſi virtutes quas iſti pro ciuitatis terrene gloria tenuerūt pro dei glorioſiſſima ciuitate non tenuerimus pudore pungamur. Et ſi tenuerimus ſuperbia nō extollamur. Quoniam ſicut dicit apls. Indigne ſunt paſſiones huius ſeculi ad futuram gl̄iam que reuelabitur in nobis. Hec Aug. Maxime aūt debemus eſſe fortes in fide: ⁊ nullatenus dubitare. ſm̄ illud Petrꝰ in can. Aduerſarius veſter diabolus tanꝙ̃ leo rugiens circuit querens que deuoret. cui reſiſtite fortes in fide. Maximus in ſermone ait. Nouerimus ꝙ nō ſine magno diſcrimine de religionis veritate diſputamus. quā tātoꝝ ſanguine confirmatā videmus. Magni periculi reus ſi poſt prophetarū oracula poſt aplorum teſtimonia: poſt martyꝝ vulnera: veterē fidem q̄ſi nouellam diſcutere preſumas. ⁊ poſt tam manifeſtos duces in errore permaneas. ⁊ poſt ſudores morientiū oſtenſa diſputatione contendas. Et pauloante idē ait. Quanta circa nos dei noſtri eſt ſollicitudo dum nobis fidem verā duro agone martyrum cōmendat affictionum precedētium inſtructionem efficit poſteroꝝ. Illos examinat vt nos erudiat. Illos conterit vt nos acquirat: eorum cruciatos noſtros vult eſſe profectus. Hec ille.

Maxīe in fide fortes eē debemꝰ: ⁊ ꝯo ponit.

Tertia fortitu/ .§. v.

do ſeu tertio mō accipiſ fortitudo pro v̄tute generali. i. quodā vigore mētis ad reſiſtendū impugnationi cuiuſlibet vitij ⁊ aggrediendūꝫ laborem actuū virtuoſoꝝ. Et ſic canit eccl̄ia. Eſtote fortes in bello ⁊ pugna. cū anti. ſer. ⁊ accipietis reg. eter. Non enim coronabiſ ait apl̄s: niſi qui legitime certauerit. ita ſcꝫ ꝙ victoriam habet de oībus vitijs. Et ps. xxvi. Expecta dominum viriliter age: ⁊ conſortetur cor tuum: ⁊ ſuſtine dominum. Ubi nota quattuor regulas.

Quatuor regule ſpūalit bellanti necīa.

- Prima eſt preſumptionis excluſiua. expecta dominum.
- Scdā ē fatigationis aggreſſiua. viriliter age.
- Tertia eſt debilitationis remotiua. conſortetur cor tuum.
- Quarta eſt profectionis continuatiua. ſuſtine dominum.

Quia militia eſt vita hominis ſuper terraꝫ. In hoc bello vt quis viriliter dimicet. oportet primo vt excludat a ſe preſumptionem non cōfidendo de ſenſu ſuo vel viribus ſuis vel operibus bonis. Leo papa in ſermone. Nemo de cordis ſui puritate confidet quia peruigil ille hoſtis acrioribus pulſat inſidijs: q̄s maxime

nouit abſtinere peccatis. Et beatus Antonius. Non ↄfidas de tua iuſtitia. ⁊ hoc eſt quod dicitur. Expecta dñz.ſ. vt te iuuet ꝑm illud ps.cxx. Auxilium meum a dño non a mea virtute. Itē Non egrediaris viam cōmunem viuēdi traditam a ſanctis. Trita gradiemur via dixerūt antiqui iſraelite. In opibus eniz ſingularibus extra cōmunez legem nō ſunt ſancti imitādi. ſm illam regulaz. Que a iure cōi exorbitant: in cōſequētiam nō ſunt trahēda. de reg. iur. li. vj. niſi quis eſſet certus de diuina inſpiratione ad illa ſe vocatum. Nō enim qꝛ quidaz ſanctus pater acceſſit ad domū meretricis: vt eam ↄuerteret: qđ ⁊ fecit. debet quilibet idez agere. nec qꝛ vnus audiēs ſocium ſuū in fornicationem lapſum vt reduceret eum ad pñiam quaſi deſperatum mētitus eſt dicēs ſe etiam in illud pctm̄ incidiſſe: exhortāſ vt ſimul irent ad patres pro penitētia recipiēda: lz mentiri ⁊ ſeipſum infamare. Nec qꝛ Arſenius vna tm̄ hora dormiebat in die naturali. aut qꝛ Joānes baptiſta comedebat locuſtas. i. radices herbaꝝ. a vino abſtinēs: debet quis talem auſteritatez aſſumere. Sed expecta dñm vt ꝑus te vocet ad huiuſmodi ſingularia agēda. Item ſi petis aliquid a domino vel liberali vel adiuuari in aliqua tribulatione vel tētatione. ⁊ nō ita cito exaudiris vt velles expecta dñm. Abac. ij. Si moram fecerit expecta eum: qꝛ veniēs veniet ad adiuuādum.

¶ Secūda regula eſt vt fortiter agat laborioſa opa. Uirtus enim ⁊ ſciētia circa difficilia ingtpbs. ⁊ chriſtus Matth. vij. Arta eſt via. ſ. bonorum opum que ducit ad vitam. Et ideo viriliter age. Uir dicit a virtute: ⁊ virtus eſt fortitudo: que inq̄ſtum generalis virtus eſt: habz pugnare ↄtra oīa vitia. Quelibet enim virtus hꝫ ſuum inimicū. ſ. vitium ſibi oppoſitum: imnio duos inimicos. vnū a dextris per exceſſum: aliū a ſiniſtris per defectum. Et ideo apoſtolus ait. ij. Corinth. vj. Per arma iuſtitie v̾tutis dei a dextris ⁊ ſiniſtris exhibeamus noſmetipſos vt dei miniſtros. Qualis aūt dñs. talis ⁊ miniſter eius. inquit ſapiens. Et qui mihi miniſtrat me ſequaſ. ait ipſe dñs. Joā. xij. Dñs autez fortis ⁊ potens ait ps. xxiij. dñs potens in prelio. Cum enim diabolus fortis v̾tute nature armatus malitie multiplicitate teneret atrium ſuuz ſ. mūdum pacifice: quia nullus huiuſmodi tentatori reſiſtebat. Superueniens fortior eo dñs Jeſus vicit eum. vt dicit Luce. xj. exquo expectatus venit dñs ⁊ bellans fortiter vicit. Ergo viriliter age. a dextris contra infidelitatez. a ſiniſtris cōtra ſuperſtitionem. per arma virtutis dei fortis fidei. j. Pe. v. Cui ſcilz diabolo reſiſtite fortes in fide. Contraria enim adinuicez bellant ⁊ mutuo ſe expellunt. Uiriliter age a dextris preſumptionis ↄtra diabolum eam ſuggerētem: ⁊ a ſiniſtris deſperationis. per arma virtutis dei. ſ. ſpei. Eſa. iij. In ſpe erit fortitudo veſtra. ſ. ad vincēdum diabolum contra deſperationem vel preſumptionē. Uiriliter age a dextris inordinate dilectionis: a ſiniſtris inuidie ⁊ rācoris. Uiriliter age per arma virtutis charitatis. Gen. xxxij. figuratiue dicitur. Si cōtra deuz fortis fuiſti. ſ. tu charitas. quanto magis contra hoīes preualebis. Charitas enim fortis dicitur ↄtra deum: qꝛ eum traxit ad terram: ⁊ ad mortē induxit. Uiriliter age a dextris gule ⁊ luxurie: ↄtra eas dimicando. Et a ſiniſtris inſenſibilitatis a neceſſarijs abſtinēdo. per arma virtutis dei tēperantie. Prouer. xxx. Accinxit fortitudine lumbos ſuos. Uiriliter age a dextris iniuſtitie ⁊ ſiniſtris nimij rigoris ⁊ ſeueritatis per arma v̾tutis dei. ſ. fortis iuſtitie. Prouer. xv. Domus iuſti plurima fortitudo. Uiriliter age a dextris prudentie nimie. ſ. ſuo ſenſui innitēdo. Contra illud. Ne innitaris prudētie tue. Prouer. iij. Et a ſiniſtris imprudētie ⁊ ſtoliditatis. Uir ſapiēs. i. prudēs fortis. Prouer. xxiiij. Uiriliter age a dextris nimie audacie et a ſiniſtris indebite timiditatis. Prouerb. xxxj. Fortitudo ⁊ decor indumentum eius. ſ. anime virtuoſe. Tūc decora eſt fortitudo ſeu aīam decorat: cum nec precipitanter ſe quis ingerit ad pericula: nec timiditate ab eis cum oportet retrahitur. Et qꝛ in bellando homo laborat. ne ex ipſa fatigatione deficiat. ponitur tertia regula que reparat debilitationē cum ſubdiſ. Cōfortetur cor tuum. apoſtolus ad Epheſi. iij. Cōfortamini in dño ⁊ in potentia virtutis eius. Cōfortari in dño eſt ex his que ſunt dñi: vt in verbis eius. Sicut enim cibus corporalis ↄfortat corpus ⁊ corroborat. ita ⁊ panis doctrine ſpiritualis. Act. ix. de Saulo ↄuerſo dicitur accipiens cibum ↄfortatus eſt. Sacramētoꝝ frequētatio cōfortat ⁊ roborat precipue eucharīſtie. Unde eccl'ia in collecta dicit de eucharīſtia. Sit fortitudo fragilium: ſit ↄtra oīa mundi pericula firmamētum. Cōfortatur cor vino ſpūalis leticie. qꝛ vt dicitur. ij. Eſdre. viij. Oēm mentem facit ſecuram vinum: nec aliquid timet. Ita inquit beatus Antonius in vitaſpatrum. Nil ita facit mētem fortem ad oīa aduerſa intentamēta: ſicut leticia ſpūalis. Manus chriſti cōfortat infirmum cor. vnde ⁊ dicitur cordiale. hec autez eſt meditatio paſſionis chriſti. In eius figuraz Helyas ambulauit in fortitudine ſubcinericij panis eſt. ſignātis chriſti paſſionē: vſqz ad mōtem dei ſuperne patrie. iij. Reguz. xix. Sed nō ſufficit bene inchoaſſe ⁊ bene ad tempus proſequi. niſi ad finem vite conuerſatio ſancta teneatur. Et ideo ponitur quarta regula ad vidēduz

bona dñi in terra viuētium. pro quo cõſequendo hec regula datur. ſ. Suſtine dnm. nõ ſolum ſuſcipe per grãm ſed ſuſtine. vt ſi te grauet vel grauis videaſ in cõtinuando labores ꝛ aduerſa: nõ deponas eum grãm pdendo. Nunq̃ ab hoie recedit dñs cuz gratia ſua: niſi quis repellat eum a ſe. Unde dicitur. Qui aũt ſuſtinuerit vſq̃ in finem: hic ſaluus erit. Ueh his qui perdiderũt ſuſtinētiam diciſ Eccĩ. ij. ideſt pſeuerãtiam. Hinc ꝛ be. Aug. de pe. diſt. iij. Inanis eſt penitētia quam ſequēs vita cõmaculat. i. carēs fructu vite eterne: ſi nõ reuertatur ad deuz. Et ſequitur. Eſto in patiētia fortiter ꝯfirmatus. vt tam bona quaz cepiſti tenere nõ deſeras: bonũ propoſitum conſerua iugiter. Hec bea. Augu.

¶ Tentationes inſurgunt hominibus a diuerſis. Capitulum tertium.

Uia ad fortitudinē put eſt virtus generalis ptinet bellare ꝯtra vitia ꝛ tentationes quaſlibet vincere: omittendo de fortitudine put eſt virtus ſpecialis. q: multa dicta ſunt de ea ꝛ partibus eius in materia de ỽtutibus in iſta eadem parte ti. ij. ſolum agemus hic de tētationibus que vincunſ donis ꝛ gratia ſpiritusſancti. Et lʒ in pma parte in ti. de cauſis peccatoꝝ multa dicta ſint de tentationibus. hic tñ per alium modum. Et ad hoc põt induci illud. ps. xvij. Precinxiſti me virtute ad bellũ. ꝛ ſupplantaſti inſurgētes in me ſubtus me. precinxiſti. i. preparaſti adaptaſti reſtringēdo lumbos cordis abſtinentia ꝛ caſtitate. ꝛ veſtimenta temporalium rerum ad neceſſitatem ſtringēdo: nõ ad latitudinem ꝛ ſupfluitatem: precinxiſti. ſ. tu dñe a quo omne datum optimum ꝛ omne donum pfectuz. virtute. i. fortitudine interiori inducēte me ad talem reſtrictionem. Ad bellum ſpũale tentationũ. Omnis enim qui in agone ꝯtendit inquit apoſtolus. j. ad Cor. ix. ab omnibus ſe abſtinet. ſ. impedientibus virtutem eius contra hoſtes. Et ſupplãtaſti inſurgētes in me ſubtus me. eos ſuperãdo. Iſti aũt inſurgentes contra nos in bello tentationum ſunt.

tētationes ſũt vj.

¶ Homo malus.
¶ Mundus vanus.
¶ Exterior ſenſus.
¶ Carnalis appetitus.
¶ Diabolus varius.
¶ Peſſimus antichriſtus.

¶ Sumimus autem hic tentationem put cõmuniter ſumiſ pro quadam. ſ. inſtigatione ſeu impulſione alicuius ad peccatum vel ad nocēdum vt dimittamus de tētatione qua tētat deus hominē vel magiſter diſcipulum vel homo deum ſicut Chriſtus Philippum Joã. vj. vel homo deum. vt illi iſraelite qui tētauerunt deum in cordibus ſuis. in ps. Contra qḋ dicitur Deut. vj. ꝛ Matth. iiij. Non tētabis dnm deuz tuum ꝛ de hac de qua loquimur tētatione incitationis ad malum loquitur ſaluator cum docuit nos dicere in oratione dñica. Et ne nos inducas in tētationem. Matth. vj. Ubi non petitur vt non tētemur: q: meritũ perderemus ꝛ coronam: ſed vt non ſuccũbamus ꝛ vincamur a tentatione. Ad qḋ maxime iuuat. ſ. ad victoriam tētationum oratio. Unde ipſe dñs Joannes ait diſcipulis Matth. xxvj. Uigilate. ſ. reſiſtendo. ꝛ orate ne intretis in tētationem. ſ. vt inueniamini ab ea. ¶ Tentat igiſ homo malus cuz quis ſuo verbo vel facto querit alium decipere inducendo ad peccatuz vel nocumētum. Et ſic diſcipuli phariſeoꝝ cum herodianis tentauerunt chriſtum. vt caperent eum in ſermone vt poſſent calũnioſe accuſare eum ex aliquo verbo incaute dicto. vnde ꝛ Chriſtus eis interrogantibus tentatiue de cenſu dando vel negando ceſari. Reſpondit. Quid me tentatis hypocrite? Matth. xxij. Sicq̃ in ſua tentatione preualere non potuerunt. Similiter fecerunt cum adduxerũt adulteram ante eum. Joã. viij. ꝛ in pluribus alijs vitijs. ſed ſemper confuſi remãſerunt ꝛ ſupplantauit deus inſurgētes in eum Fili accedens ad ſeruitutem dei. Eccleſia. ij. ca. Sta in iuſtitia ꝛ timore ꝛ prepara animam tuam ad tētationem. Cuʒ enim quis ſe reperit in aliqua ſocietate in ſeruitio dei vel in ſeculo diſponit virtuoſe viuere. vnde ꝛ deo ſeruire. multi etiam aliquando ſub ſpecie boni reperiũtur tētatores. ij. Corinth. xj. periculum in falſis fratribus. ꝛ Ezech. ij. dicitur. increduli ꝛ ſubuerſores ſunt tecũ ꝛ cum ſcorpionibus habitas. ſcorpio palpat ꝛ cauda pingit venenum infundit. Augu. Si fratri tuo male perſuades hunc occidis. de pe. di. j. noli. ¶ Tentat nos mũdus vanus inſurgens contra nos ſuis vanitatibus vt bonis nos amabilibus alliciens vt ei inhereamus. Sap. xiiij. creature facte ſunt in odium ꝛ tētationem ꝛ muſcipulam pedibus inſipientium. Sicut enim in muſcipula ponitur lardum circa quod eſt laqueus capiēs. ꝛ dum mus tractus appetitu lardi dum capit capitur. vnde occiditur. Similiter piſcis hamo adeſcato trahitur. ꝛ auis laqueo. ita inſipientes ideſt peccatores qui non habent guſtum nec veram noticiã de vltimo fine attendentes dulcedinem in cibis: pulchritudinem in feminis: vtilitatem in pecunijs: non aduertunt quomodo illa querãtur. Sed inordinate affecti dum ea aſſumunt: indebite incurrunt laqueuz peccati: ꝛ damnationis eterne. Unde ꝛ beatus Anto. vidit totuz mundum plenum laqueis ſibiinuicem anne

oro vilet ad vincendũ tētationes

xis: ⁊ cum clamaſſet quis iſtos euadet. Audiuit humilitas beatus Auguſti. in ſermone. Duplicem contra nos mundus aciem mittit: ſcilicet ad bellandum. contra nos ⁊ tentandum: demulcet proſperis: deterret aduerſis. Non te terreat aliena crudelitas: nō te vincat propria voluptas. ⁊ victus eſt mundus. Eccleſia. xxvij. Uaſa figuli probat fornax. ⁊ viros iuſtos tentatio tribulationis. Et iterum: non laudes virum. Hec enim tentatio hominum: ſcilicet incitans eos ad elationem. ¶ Tentat tertio exterior: ſcilicet ſenſus inſurgēs contra nos. Can. primo. Filij matris mee pugnauerunt contra me. Mater prima hominum eſt ſenſualitas. qua quilibet primo regitur ⁊ nutrit ante vſuz rationis. Iſti ſenſus exteriores multipliciter pugnant contra nos ſua curioſitate. Nam vt dicitur Eccleſiaſtes primo. Non ſatiatur oculus viſu: nec auris auditu. ⁊ ſic alij ſenſus curioſi ſūt circa ſua oblecta ⁊ inſatiabiles. ſ; niſi quis pugnet viriliter refrenando cito interficiunt animam. Hieremie. ix. mors ſcilicet peccati introiuit per feneſtras noſtras: ſcilicet ſenſuum. ingreſſa eſt domos noſtras: ſcilicet conſcientiarū. ſed fidelis deus qui non permittet vos tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet cum tentatione prouentum. Nam ſi oporteat quemlibet vti ſenſibus: inordinate delectatiōes ſuas querere non tamen iuuat precipue cum quis intendit mortificationi eorum. In cuius figuraz Joſue quinq; reges qui bellum inierunt contra iſraelitas idest fideles eos deuicit: ⁊ crucibus affixit. Qui ſm Origenem ſignificant ſenſus quinq; exteriores quos bellantes ꝯtra nos veri fideles Jeſu mandato cruci mortificationis affligunt ſm illud apoſtoli Galath. v. Qui ſunt chriſti carnem ſuam cum vitijs ⁊ concupiſcentijs crucifixerunt vt terram promiſſionis obtineaut. ¶ Tentat quarto carnalis concupiſcentia. interioribus paſſionibus concupiſcibilis: iraſcibilis: amore: deſiderio: delectatione: odio: abominatiōe: triſtitia: audacia: ſpe: timore: deſperatiōe: ira. Unde Jacobus. Unuſqſq; tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus ⁊ illectus. Unde Gregor. de peni. diſtinctio. ij. inter hec ſciēdum. Aliud eſt quod de tentatione carnis animus patitur aliud cum per conſenſum delectationis obligatur plerūq; enim cogitatione praua animus pulſatur. ſed renititur. plerūq; peruerſum quod concipit intra ſemetipſum etiam per deſiderium voluit. Hinc ⁊ predicator egregius ait. Tentatio vos non apprehendat niſi humana. Humana quippe eſt tentatio qua plerūq; turpi cogitatione tangimur: etiaz nolentes. quia vt nōnunq; illicita ad animum veniunt. Hoc vtiq; in nobiſmetipſis ex humanitatis corruptibilis pōdere habemus. Jam vero demoniaca eſt ⁊ non humana tentatio. cum ad hoc q̄ carnis corruptibilitas ſuggerit per conſenſum ſe animus aſtrīgit. Hec ille. Hec caro ſenſualitas ſiue cōcupiſcentia carnis que concupiſcit aduerſus ſpiritum. eſt illa Eua figuratiue que viro ade: idest ſpiritui ſeu rationi ſuadet edere lignum vetitum: vt ſenſualis cum ea delectetur in malo. Sed audienda non eſt: quia ad mortem inducere querit: ⁊ a paradiſo excludere. Sed arguenda dicendo diſſenſu quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es.

Quib⁹ aſſilaſ ſenſualitas ſiue cōcupiſcentia

Job ſecundo capitu. Hec eſt illa egyptiaca mulier que pulchrum anima ⁊ corpore ac prudentem adoleſcentem Joſeph: frequenter ſtimulat ad oblectandum ſecum. ſed relicto pallio ſecularis conuerſationis non attendenda: ſed fugienda eſt. Geneſis. xxxix. Hec eſt thamar. que depōſita veſte lugubri ſcilicet penitētie ⁊ compunctionis: induta teriſtro apparentis boni ſedet in biuio quieſcens in vanitate ⁊ voluptate vt mulier ornata in habitu meretricio ad capiendas animas Judam qui interpretatur cōfitens: idest virum ſeu ſpiritum deo confitētem. fide penitentia ꝑconijs inducit ad illegitimuz actum. Gene. xxxviij. Sicut ⁊ Berſabee Dauid deo deuotum. Hec eſt Jahel que ſyſaram: idest ſpiritum fugientem de prelio tentationū inuitat ad quieſcendum in tabernaculo: idest ad curam carnis habendam in concupiſcentia. ⁊ oblato vtre lactis: idest delectationis carnalis dormientem ab actu rationis occidit. Judicum quarto. Hec eſt illa dalida que interpretatur ſitula: que Sanſonem fortiſſimum: qui eius importunis inueſtigationibus acquieuit reuelando ſecreta. ⁊ in gremio eius dormiuit: idest nimis curam eius habens crine virtutuz ſpoliauit. ⁊ Philiſteis idest demonibus excecandum: illudenduz tradidit. ⁊ ideo aſpere increpanda. Judicum. xvj. Nec etiaz ſatiat: quia ſitula eſt. ſ; duas filias habet ſanguiſugas. que ſemꝑ dicūt affer. affer. Prouer. xxx. idest auaritiam ⁊ luxuriam. In ſicco autez diete ſeu abſtinentie tenenda eſt vt moriatur. Hec eſt herodias copulata herodi. i. diabolo inceſtuoſo: que pro ſaltatione filie ſue: ſcil; imaginationis vel delectatiōis carnalis grata mūdanis facit amputare caput Joā. baptiſte. qui interpretat̃ gr̄a quaz facit amittere. Marci. vj. Hec eſt deniq; ancilla oſtiaria: que ſi cuſtodiaz habeat ſenſuū. facit Petrum. i. ſpūm xp̄m negare factis. Joā. xviij. Eſt ergo caro nō delitijs fouēda ne vigor ſue tentationis accreſcat: ſed caſtigāda exēplo apoſtoli. Caſtigo corpus meum ⁊ in ſeruituteʒ redigo. j. Cor. ix. Sic Sara dn̄a Agar ancillam ſibi rebellantem verberibus ſubijciebat: ⁊ ſu

glenti ab ea ab angelo dictum eſt ei vt reuerte
retur ꝛ dñe ſue ſubijceretur. Geñ. xvj. Qui deli
cate pauerit ſeruum. i. corpus in fine ſentiet eũ
contumacem. Prouerb. xxix. Sicut ſiba ſuus
miphiboſeth ꝯtempſit dñm ſuum ꝛ impedi/
uit ne ſequeretur dauid. ij. Reg. xix. q: nimiũ
Fabula ſed moralitate notabili — dominiuꝫ ſibi permiſerit in rebus ſuis. ℂ Fa
buloſe narrat Eſopus ſed moralitate notabili:
ꝙ cum quidam ruſticus per deſertuꝫ tranſiret
inuenit ſerpentem frigore afflictum iacentem
in terra quaſi mortuum. Cui compatiens col/
legit ꝛ in ſinum ſuum poſuit ꝛ calefecit: qui re
ſumptis viribus intoxicauit eum. Cũq; ille ar
gueret eum de ingratitudine: q: quaſi mortuũ
fouerat. Reſpondit. Tu ſcis ꝙ natura mea eſt
ꝙ non noceam niſi calefactus: ꝛ cum incalue/
ro venenum neceſſe eſt effundere. Nõ ergo in/
culpes me ſi proprietatem nature mee ſeruaui
ſꝫ tibi imputa qui me calefeciſti ꝛ fouiſti. Sic
ꝛ caro cum ꝛ delicate fouetur venenum cõcu/
piſcentie qḋ in ſe habet effundit. Et iḋ ait apo/
ſtolus ad Ro. xij. Exhibeatis corpa veſtra ho/
ſtiam viuentem ſanctam deo placẽtem. hoſtiaꝫ
dicit in qua animal mactatur: q: corpus ſenſu
alitati animali mactanda eſt. Uiua tamẽ rema
net vt ſcꝫ ita mortificetur caro ꝙ exercere vale
at que ſibi incumbunt agenda. Ego dñs inqt
odio habens rapinam in holocauſtum quod
fit dum indiſcrete corpus maceratur vigilijs:
abſtinentijs ꝛ hmõi. vt dicit Hiero. de conſe.
di. v. non mediocriter. ℂ Quintum tẽtans eſt
diabolus. ꝛ iſte ſuper omnes tentat ꝛ decipere
querit. ꝛ hoc eſt eius officium. vnde ꝛ antono/
matice dicitur tentator. Matth. iiij. Accedẽs
tentator dixit. Loquitur autẽ vl ſenſibiliter in
forma humana quam aliquãdo aſſumit: vt cõ/
muniter dicitur quãdo chriſtum tentauit: vel
inſenſibiliter diuerſis modis mala menti ſug/
gerendo. Unde Johã. papa. xvj. q. ij. viſis. ait.
Uerſutus hoſtis mille nocendi habet modos:
nec ignoramus aſtutiam eius. Conatur enĩꝫ a
principio ruine ſue vnitatem eccleſie reſcinde
re ſcꝫ per errores charitatem vulnerare. quod
fit per quodlibet mortale ſanctoꝝ operum dul
cedinem inuidie felle inficere: ꝛ omnibus mo
dis quibus põt genus humanuꝫ euertere ꝛ ꝑ/
turbare. Dolet enim ſatis ꝛ erubeſcit charitatẽ
quam in celo nequiuit habere homines ꝯſtan/
tes ex lutea materia in terra tenere. Unde opꝫ
quãtum fragilitati noſtre ꝯceditur: vt omnes
aditus nocendi verſutie eius muniamus ne
mors ſcꝫ peccati ĩgrediatur per feneſtras no
ſtras ideſt potentias. Hec omnia ibi. ℂ Narra
tur in lib. de ſeptem donis. ꝙ magiſter Jorda
nus ordinis predicatoruꝫ ſanctus homo cum
quẽdam obſeſſuꝫ a demone ſibi preſentatũ ad

iuraret: vt demon diceret ei nomen ſuum. Re
ſpondit ꝙ mille artifex vocaretur: quia mille
modos ꝛ artes habebat ad decipiẽdum homi
nes. Et vt ſcias ꝙ veritatem dico. Ego ſuꝫ qui
decipio magnos theologos ꝛ decretiſtas ꝛ le/
giſtas: ꝛ phiſicos: barones: milites: prepoſi/
tos: mercatores ꝛ alios. ꝛ cepit ſinguloꝝ ver/
ba geſtus ꝛ modos ꝛ officia pſentare vſq; ad
domicellas dñarum que ſeruiunt eis in came/
ris eaꝝ blandiẽdo eis adulando ꝛ molliter lo/
quendo. puta vt diceret. Theologos tento ꝛ de
cipio. vt ſcientifice ꝛ ſubtilia ꝓdicent: vt videã
tur acuti nõ vt populorum ſalutẽ querãt. Que
runt eſſe magiſtri cum non adhuc ſint diſcipu/
li: predicationes ſibi procurant. vñ plus pecu/
nie vel glorie hauriant. Celebrare frequenter
erubeſcere facio. retineo eos a ꝯfeſſione vt ma
gis boni habeant occultatis eoꝝ nequitijs. Re
fectiones pingues ſibi ꝓcurare ſuadeo. vt ſint
fortes ad predicandũ: ad acqrendas ꝛ augen/
das pecunias inſtigo: ſub pretextu libroꝝ emẽ
dorum pro ſtudio ꝛ neceſſarijs prouidẽdis pã
nos ſeu cappas ſumptuoſas eos habere ſugge
ro vt ſint in reuerentia apud magnates ꝛ popu
los. Uiſitare moniales vel viduas ſub pretextu
pietatis admoneo frequenter vt demũ non ſo/
lum ad amorem ſed ad cõmixtionẽ adducam.
Jn audientia ꝯfeſſionum principũ ꝛ diuitum
admitto: vt bonum ſoꝝ eis faciant ne diſplice/
ant: ꝛ ſic vterq; in foueã cadant. Queſtiones ꝛ
opiniones nouas inutiles ꝛ populi ſcãdalizati
uas inter ipſos magiſtros inuenire laboro: vt
ſibi inuicem mordeant ꝛ inuideãt. ꝛ vt ſcriptu
ras ſacras vt ſimplices litteras dimittãt: ꝛ phi
ſica ꝛ poetica vt magis audita in mediũ addu
cant allicio. ꝛ ſic diſcurrere per alia exercitia.
Sed ſupplantaſti ait propheta. inſurgentes in
me. i. demones ſubtus me dando mihi fortitu
dinem ad vincendũ. ℂ Hic diabolus tentator
eſt ille obſtinatiſſimus Pharao. qui iſraelitas — Diabolus tentator quibus aſſimilatur.
ideſt fideles egredi affectantes de ſeruitute eiꝰ
tyrãnica magis grauat in operibus luti lateris
ꝛ palearum. tentationibus ſcꝫ concupiſcentie
auaritie ꝛ leuis ſuperbie. Sed dei virtute egreſ
ſos in manu forti. adhuc perſequens in mari
penitentie ſubmerſus eſt. Exo. xiiij. Hic tenta/
tor eſt Nabuchodonoſor potentiſſimus q; for/
nacem malitie incendere fecit per ſuos mini/
ſtros demones ſeptẽpliciter ideſt per ſeptem vitia
capitalia. ꝛ ad incedendum ponens naptã ma
larum cogitationum: ſtupam prauarum locuti
onum aliorum picem fetentem malorum exẽ/
plorum in opere aliorum: malleolos excuſatio
num vel tribulationũ. Sed in hanc miſſi tres
pueri ideſt omnes in tribus virtutibus puros
rore celeſtis gratie ignis non leſit. Daniel. iij.

Hic eſt

Hic eſt ille callidiſſimus herodes qui non patiens chꝛiſtum regnaturum: multos pueros in bethleem occidit. que interpꝛetatur domus panis. i. in eccleſia. vt xp̄m occidat ne ſibi auferat regnum. Sed lȝ corpoꝛa ſanctoꝛum multipliciter afflixerit vſqȝ ad moꝛtem. xp̄m tamē. i. gratiam eius extinguere non valuit Matth. ij. Sȝ grauiſſime dei iudicio punitus eſt. De calliditate eius ſeu malicia. dicitur Gen̄. iij. Serpens callidioꝛ erat cunctis animantibus terre. Et tñ ſubditur. Ipſa mulier. i. ratio ɔteret caput tuū. Caput draconis eſt initium tentationis. qđ cuȝ conteritur reſiſtendo ⁊ ipſe diabolus fugatur Iac̄. iiij. Reſiſtite diabolo ⁊ fugiet a vobis. beatus Amb. in libꝛo de paradiſo. Nemo noſtrum tenetur ad culpam: niſi pꝛopꝛia voluntate deflexerit: voluntarium ſibi militem elegit xp̄s: voluntarium ſeruum ſibi diabolus auctionaꝶ. xv. q. j. non eſt. De poteſtate eius dicitꝛ Job. xlj. Non eſt poteſtas ſimilis ei ſuper terraȝ. Et de obſtinatione eius dicitur. Coꝛ eius indurabitꝛ quaſi lapis. Ad bellandum ⁊ eum vincendum xp̄s hoꝛtatur ſuo exemplo. Unde apoſtolus ad Hebꝛe. v. Non enim habemus pontificem qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris tentatum per omnia pꝛo ſimilitudine abſqȝ peccato. In quo enim paſſus eſt ipſe ⁊ tentatus: potens eſt ⁊ his qui tentantur auxiliari. Docuit ⁊ modum reſiſtendi.

Secundum autē .§. i.

quatuoꝛ ſtatus hoīum ſic quadrupliciter tētat. de quibus in p̄s. Super aſpidem ⁊ baſiliſcum ambulabis: ⁊ conculcabis leonem ⁊ draconeȝ. Aſpis eſt quoad peccātes. Baſiliſcus quoad pficientes. Leo quoad permanētes. Draco quoad pꝛeſidentes. Sed qui habitat. i. cōtinue mane in cōfidentia diuini adiutoꝛij: ambulat ⁊ cōculcat cōterens ſathan ſub pedibꝰ ſuis. ¶ Eſt ergo aſpis diabolus quoad peccātes. poſtquā enim ad peccatum induxit malignus. ipſe conatur ⁊ inſtigat hoīem ad permanendū in eo ⁊ non audiendum vocem incantātis. ſ. remoꝛdentis conſcientie vel ſcripture diuine talia arguentis vel pꝛedicatoꝛis. Sed diuerſas excuſationes ſuggerit vel longitudinem vite. vnde adhuc habeat tempus penitendi ⁊ benefaciendi. In cuius figuram dicitur Geneſ. xxxiiij. ꝙ Sichen poſtquam violauit Dinam filiam Jacob triſtem effectam. blandicijs deliniuit vt ſecum permaneret. Sic diabolus animam virginem et innocentem vitijs varijs: eius integritatem auferens cum conſcientia remoꝛdēs eā contriſtat: quia omnis malus impletur penitudine. inquit ph̄s in lib. Ethic̄. diabolus ei blanditur vt non recedat ab eo. vel q: multi alij faciunt ſimilia ſm̄ illud Eccli. xxxij. Peccatoꝛ vitabit coꝛreptionem. ⁊ iuxta voluntatem ſuā inueniet comparationem. i. ſimileȝ ei in malis. Sȝ vt dicit beatus Augu. non propterea minus ardebunt q: cum multis ardebunt mali homines ij. q. j. multi. Uel q: dei miſericoꝛdia eſt magna ad parcendum peccatis. Sed dicitur Eccli. v. Ne dicas miſericoꝛdia dei magna eſt peccatoꝛum meoꝛum miſerebitur. Adijcit enim exempla ſanctoꝛum magnoꝛuȝ qui ⁊ ipſi lapſi ſunt. ſed aliqui etiam non redierunt ad gratiā. Uel quia penitebit in futurum: ſicut multi fecerūt. ⁊ ſic promittit ſibi vitam longam. Cum tamen dicatur Eccli. v. Ne tardes conuerti ad dn̄m: neqȝ differas de die in diem. Subito enīȝ tibi veniet ira eius: ⁊ in nouiſſimo diſperdet te. Per iſtas igitur ſuggeſtiones ⁊ ſimiles quibus conatur peccantem detinere in malo. dicitur diabolus aſpis: quia facit peccatoꝛem ſimileȝ aſpidi que dicitur ſurda. q: dum incantaꝶ in vnaȝ aurem ponit caudam ne audiat incantantem ſuadens. ſ. longam vitam. aliā figit in terraȝ. ſ. ad occupatiōes terrenas ita imerſus vt nīl cogitet de ſalute: vl̄ ſe terrenis excuſationibꝰ palpando vt dictum eſt. Sed non declines coꝛ meum (ait p̄s.) in verbā malicie. i. non permittas me declinare: ad excuſandas excuſationes in peccatis. q: augetur inde peccatū. Uel etiaȝ ſic ſuggerit excuſationem ſub occaſione neceſſitatis vite quaſi non poſſit aliter viuere: ſi reſtitueret vel dimitteret artem illicitā. Et ſic videꝶ ſibi ꝙ deus habeat eum excuſatum cum velit vt viuat. Unde ⁊ diabolus vt aſpis ſe habuit in tentatione xp̄i cum ait. Si filius dei es dic vt lapides iſti panes fiant. Matth. iiij. perſuadens ei vitiuȝ gule ſub pꝛetextu neceſſitatis. Et ſic ſuadet peccatoꝛi: vt q: filius dei eſt per creationeȝ ⁊ adoptioneȝ gratie baptiſmalis. lapides. ideſt duras ſnīas ſcripturarum que mandant reſtōnes fiendas vſqȝ ad mendicitateȝ ⁊ peccata oīa dimittenda. ɔuertat in panes molles mēte opinando ſcripturas mitius īterpꝛetādas. ¶ Secundo diabolus eſt vt baſiliſcus tentando quoad pꝛoficientes in bono. Dicit beatus Bernardus ſuper p̄s. Qui habitat. ⁊ ſuper dictum. v̄. ꝙ baſiliſcus ſignificat vanam gloriam ⁊ inuidentiam. Et ſecundū cōmuniter procedit a pꝛimo. Nam ex hoc ꝙ aliquis eſt auidus glorie temporalis: cum videt aliquem queȝ ex aliqua ſua virtute eſtimat magis ſe laudari inuidet ei. Circa iſta tentat diabolus pꝛoficientes in virtutibus: vt querāt. ſ. ab hominibus laudari. Unde Sene. Nulla eſt tam excelſa virtus que dulcedine gloꝛie non tangatur. Unde bea. Bern̄. vbi ſupꝛa. Baſiliſcus vana glīa eſt. Uidete (ait chꝛiſtus) ne iuſtitiam veſtram faciatis coꝛam

Proſicientes tētat ſic

hominibus vt videamini ab eis. ac ſi dicat. Ca
uete oculos baſiliſci. Nocet enim baſiliſcus ei
qui prius videtur a baſiliſco ꝗ̄ ipſe videat ba
ſiliſcum: ⁊ tunc ſolo aſpectu ſuo baſiliſcus vene
no inficit ⁊ occidit. Sed ſi homo prius videt
eum: ipſe baſiliſcus moritur. Videtur ergo quis
primo a baſiliſco: cum oculus intentionis ſue
mouetur in bonis operibus ob vanā gloriam:
vt. ſ. laudetur ab hoībus ex eis. ⁊ tunc ſpiritua
liter occiditur. q: mortuum eſt opus illud. Sz
tunc primo videt ipſe baſiliſcum cuꝫ ſibi cauet
ab intētione glorie temporalis. ⁊ ſic occiditur
baſiliſcus. i. tale vitium. Qḋ tali vitio tētet dia
bolus proficiētes. habes figurā in Loth Geñ.
xix. cui ſue filie ſignificant (vt exponit Orige
nes) ſuperbiam ⁊ vanā gloriam. inebriauerūt
in monte. ſ. virtutum: ⁊ cognite ſunt ab eo. exē
pla habes plura in Dauid faciente populuꝫ di
numerare. ij. Reg. vlti. vbi etiam ponit̄ ſathā
eum cōmouiſſe ad hoc. Dicit etiam bea. Ber
nardus vbi. ſ. ꝙ baſiliſcus ſignificat inuidiaꝫ.
Sic ei ait Baſiliſcus venenum gerit in oculo.
Noſſe cupis oculum venenatū nequā oculum
faſcinantem inuidiā cogitato. Quid enī eſt in
uidere: niſi malum in alio videre. hoc enim cu
pit inuidus. Si non fuiſſet ille baſiliſcus. ſ. ſer
pens antiquus inuidia eius mors non introiſ
ſet in orbeꝫ terrarū. Sed veh miſero homini q
baſiliſcum inuidum primo nō vidit. ſed viſus
ab eo occiſus eſt. Quod ſpūales tentētur: de h
habes exemplum in maria ſorore Aarō Num.
xij. ⁊ alia exempla in collatione ⁊ in vitaſpſm.
Tentauit baſiliſcus iſte xp̄m de vana gloria cū
ait Math. iiij. Mitte te deorſum: vt. ſ. gloria
Diabolus per manentibus ē leo ⁊ q̄re. retur ex laude hominum inde ſibi ſecuta non leſo
Leo dicitur diabolus quoad permanentes in
bono diuerſis afflictionibus. j. Pet. v. Aduer
ſarius veſter diabolus tanquā leo rugiens cir
cuit querens quem deuoret. Rugitu clamat p
terrores ⁊ cōminationes. Vnguibus dilaniat
per diuerſa flagella. dentibus dilacerat p mor
tis tormenta. Sic apoſtolos in bono permanē
tes ⁊ predicantes Jeſum cōminati ſunt princi
pes ſacerdotuꝫ ne amplius in nomine eius lo
querentur. Sed propter minas non deſtiterūt
quin predicarent Actuū. iiij. Quaſi vnguibus
leo iſte dilacerauit Job. dum egreſſus ſathan a
facie domini ope ſuo diuitias ei abſtulit: igneꝫ
de celo ſuper oues mittendo: ⁊ ſabeos ⁊ chal
deos ad auferenduꝫ boues ⁊ aſinas ⁊ camelos
inducendo: ventum concitādo in aere: quo di
rutum edificium domus filios ⁊ filias opprime
ret. Demum percutiendo corpus vlcere peſſi
mo: vt eum ad impatientiam induceret et ad
blaſphemiam concitaret. Sed in omnibꝰ illis
non peccauit Job. c. j. Sicut ⁊ apoſtolus Pau
lus ait de ſeipſo. ij. Corin. ij. Datus eſt mihi ſti
mulus carnis mee angelus ſathane qui me co
laphizet. quem ſtimulum bea. Aug. ⁊ Remigi
us dicunt fuiſſe infirmitatem corporis capitis:
vel illionem ſm aliquos. Secundum aūt Gre
go. in moral. ⁊ Bedam: tentationem carnaleꝫ.
Sed quodcunqꝫ eſſet: diabolus per hoc tenta
bat inſtigando ad malum vel retrahere curan
do a bono per tedium. Vnde ⁊ ipſe dicit alibi.
Grauati ſumus ſupra modum. ita vt nos tede
ret viuere. Sic ⁊ beatum Antonium proficien
tem in magno feruore verberibus ſenſibiliter
affecerunt. Quaſi dentibus leo iſte deuorauit
cum inſtigauit tyrannos ad occidendum ſan
ctos: vt exēplo eorū alios terreret ⁊ a fide auer
teret propter mortem crudeliſſimam eorū que
de ſe eſt vltimum terribilium ſm phm. Sꝫ con
culcant ſancti Leonem iſtum contēnendo vitā
iſtam: ⁊ mortem libenter ſuſtinendo in dei adi
utorio: ſcuto fidei protecti. Ita ait ipſe Petrus
v. c. Leoni reſiſtite fortes in fide. Siſr Paulus
ad Hebreos. xj. ſancti fortes facti ſunt in bello
per fidem: obturauerunt ora leonum: extinxe
runt impetum ignis: effugarunt aciem gladij.
Alij diſtenti ſunt non recipiētes redemptionē.
ideſt euaſionem mortis. Alij ludibria ⁊ verbe
ra experti. inſuper ⁊ vincula ⁊ carceres lapida
ti ſunt. ſecti ſunt. tentati ſunt. Dicit Bernar. ſu
per. Qui habitat: in dicto. ꝟ. ꝙ nō defuit chri
ſto iſta tentatio. Vnde ⁊ Lucas dicit. ca. iiij. ꝙ
conſummata omni tentatione. ſcilicet trina in
deſerto: diabolus receſſit ab eo vſqꝫ ad tēpus.
ſcilicet paſſionis. Nam tunc iterum acceſſit vt
leo rugiens vocibus dicentium. Crucifige. et
rapiens manibus gētilium crucifigentiū. Vn
de dicit̄ in ps. xxj. Salua me ex ore leonis. Sꝫ
vicit leo de tribu iuda. Nam vt ipſe ait Joan.
xiiij. Venit princeps mūdi huius: ⁊ in me nō
habet quicquam. quia patienter et conſtanter
omnia aduerſa: contumelias: flagella: irriſio Preſidentes tētat ſic
nes ⁊ ignominiaꝫ crucis tulit. ¶ Demū quar
to diabolus vt draco accedit ad preſidentes.
Draco dicitur per aera volitare ⁊ in arena ab
ſconſus ſuo ſibilo ſeu flatu venenoſo aues de
ſuper volantes inficit ⁊ occidit. Dicit Beatus
Bernar. Draconem eſſe cupiditatem vel iracū
diam. Hec vtiqꝫ latitans in terrenis inficit etiā
celeſtia. ideſt ſacramenta ſpiritualia per ſymo
nias vel per munera. His ſcilicet auaritia ⁊ ira
cundia draco infernalis preſidentes vexat et
multos occidit. Et de auaritia clarum eſt. quia
a ſacerdote vſqꝫ ad leuitam a maiori ſcilicet re
ctore vſqꝫ ad minores: omnes auaricie ſtudent
ait Hieremi. non curantes de ſalute ouium. ſꝫ
lana ⁊ lacte. ⁊ quia multa referūtur mala recto
ribus: ⁊ non ab omnibus obeditur. hinc exur

gunt motus ire. ſed vt dicit Grego. xi. q. iij. ca. Illa reſtringenda eſt ſub ratione poteſtas. nec quid agendum priuſquam concitata mens ad tranquillitatem redeat. Nam cõmotionis ſue tempore iuſtum putat omne quod fecerit. Temptauit draco chriſtum de auaritia cũ ait. Mat. iiij. Hec omnia tibi dabo ſi cadens in terram adoraueris me. Eſt enim auaritia idolorum ſeruitus ſm apoſtolum. His quatuor beſtijs correſpondent ſm bea. Bernar. vbi ſupra quatuor anime paſſiones. que ſunt principia vitiorum. Triſtitia aſpidi obſtinationis cũ triſtetur deſerere vitia. Baſiliſcus ſpei. Sperat enim conſequi laudem vane glorioſus. Leo rugiens per tribulationes timori qui de eis habetur. Draco cupiditati ſeu amori. Sꝫ ſꝫ Bernardum vbi ſupra ambulat ⁊ conculcat omnia iſta iuſtus per quatuor virtutes. Triſtitiam et obſtinationem per temperantiam. baſiliſcum inuidie ⁊ vane glorie per iuſtitiam. que reddit deo que dei ſunt. leonem timoris et tribulationis per fortitudinem. Draconem ire ⁊ auaritie per prudentiam.

¶ De decem mo- .§. ij.

dis tentationis diaboli põ. ciij. Draco iſte quẽ tu formaſti ad illudendum ei ſupple eſt in iſto mari magno: de quo. ſ. dixerat. ideſt in ſeculo. Iſte diabolus inquit Job dicitur Leuiathan. i. cete maximum piſciũ ſuper alios: ⁊ beemoth ideſt elephas maximum animalium terre draco maximum per aera diſcurrentium. Formauit ſiquidem deus hunc maximum dignitate ſuper omnes puros homies ⁊ angelos. Unde dicitur Job penulti. principium viarum domini. ideſt maximum creaturarum que dicuntur vie domini. ideſt operum ſuorum. ⁊ Ezechiel. xxviij. Tu ſignaculum ſimilitudinis dei. Formauit ſiquidem eũ quia nil de materia in eiꝰ natura poſuit ſicut in homine ⁊ alijs. ſed purã formam. ideſt ſpiritum formauit. quia plenũ formis. ideſt ſpeciebus ſeu ſimilitudinibus rerum creaturarum edidit. quas intellectui eius impreſſit. vnde dicitur Ezechi. xxviij. Cherub plenus ſapientia ⁊ perfectus decore in delitijs paradiſi dei fuiſti. Iſtam autem ſcientiam per peccatum non amiſit: ſed ex longa experientia malicie adauxit noticiam modorum ad decipiendum ſuis tentationibus. ¶ Quod autẽ tentet ⁊ de quibus tentet diabolus. ⁊ quibus modis tentat notatur. Apoc. xij. vbi dicitur de iſtius draconis forma ⁊ actione. Signum aliud apparuit in celo draco magnus ⁊ rufus habẽs capita. vij. ⁊ cornua decem ⁊ ſuper ipſa decem diademata. ⁊ poſuit ſe draco iſte ante mulierẽ quam prius viderat Joan. amictã ſole ⁊ luna ſub pedibus habentem ⁊ in capite coronã ſtellarum. xij. Hec eſt eccleſia amicta ſole iuſtitie ⁊ mundi contemptum ſignificat per lunam ſub pedibus habentem affectum cum corona. xij. ſtellarum. ideſt. xij. articulorum fidei. Peperit hec mulier maſculũ. quia de ea natus eſt chriſtus totus virilis. qui recturus omnes gentes in virga ferrea ideſt rectitudine inflexibili. ipſum ei Jeſuꝫ dedit ait apoſtolis. caput eccleſie. ſcilicet ad regendum eam. Queſiuit autẽ draco iſte deuorare eum per mortem corporalem. per Herodem in infantia. ⁊ per iudeos in virili etate eius intendens etiam deuorare animã eius. ideſt in inferno detinere per peccatum. Sed non potuit quinimo raptus eſt poſt mortem corporalem: ante thronum dei in aſcenſione. Mulier autem ipſa eccleſia eo priuata quantum ad preſentiam corporalem fugit: vitans ſcilicet in electis dei. malicias draconis tentantis. ⁊ hoc in ſolitudine. ideſt in penitentia ⁊ auſteritate: vite ⁊ ſecreto conſcientie: ⁊ ibi paſcit cibo gratie: factumqꝫ exinde (ſubditur) preliũ magnum in celo militantis eccleſie. Et michael princeps eccleſie ⁊ angeli eius preliabantur cum dracone: ⁊ draco cum eis. ⁊ angeli eiꝰ mali adiutores eius. In prelio enim iſto eccleſie. plures ſunt pro nobis in adiutoriũ angeli boni. q̃ꝫ ſint angeli mali cum dracone: ad nos decipiendum. vt in figura oſtenſũ fuit Giezi per orationem heliſei. vt habetur. iiij. Regum. vj. Et draco quidem pugnat cum Michaele ⁊ ſocijs: ⁊ ecõuerſo quãdo videlicet demones ſuggerentes diuerſa vitia in tentationibus perſuadent ad aſſenſum. Sed angeli boni pugnant pro nobis cum inſtigant ⁊ illuſtrant mentem tentati ad reſiſtendum diuerſis modis. Demũ dicitur ꝙ draco ſuperatus angelis bonis. quo ſcilicet ad electos proiectus eſt in terram ⁊ deuictus ⁊c̃. Draco igitur ſerpens antiquus qui et ſathanas: eſt vtiqꝫ magnus potentia naturali. Nam omnis materia elementaris eſt naturaliter ſibi ſubdita ad motum localem. vnde magnas et mirabiles mutationes facere poteſt in elementis ⁊ elementatis: etiam circa corpora hominum. Ruſus dicitur malicia ⁊ auiditate nocendi: vt ſanguinolentus querit mortem hominum corporalem et ſpiritualem. Septem capita ſunt ſeptem vitia quibus mordendo in tentando mortem anime inducit. Unde et dicitur Luce ſecundo ꝙ immundus ſpiritus aſſumit ſecum ſeptem ſpiritus nequiores ſe: ⁊ intrant in homine ſcilicet vacate a bonis. Decem autem cornua quibus ferit ſeu percutit. ſunt decem modi tentandi quibus vtitur. quinqꝫ quidem quoad ſenſus exteriores. ⁊ quinqꝫ quoad ſenſus interiores. videlicꝫ in imagina-

ſtus in memoria: in intellectu: in rōne: in appetitu ſenſuali. ¶ Quantum autem ad viſum exteriorem diabolus tentat rem videlicet que viſui obycitur faciendo apparere pulchriorez. vel inſtigando inſpiciendum rem pulchram ⁊ delectabilem: vt eam inordinate concupiſcat. Sicut inſtigauit dauid ad aſpiciēdū pulchrā berſabee. ex quo aſpectu eum ad adulteriuʒ induxit. ij. Reg. xj. Similiter vt legitur de beato Antonio. ꝙ ad heremuʒ tendenti diabolus diſcum argenteum in terra poſuit: vt eo viſo acciperet ⁊ ad ciuitatem rediret: ſaltem pauperibꝰ diſpenſandum Sed dicens beatus Antonius figmentum tuum hoc diabole eſt: ſed animum meum nunq̄ poteris reuocare. Quo dicto diſcus vt fumus euanuit. Habes etiam exempluʒ in legenda beati Andree. de illo ſancto epiſcopo deuotiſſimo. b. Andree. ad quem diabolus in ſpecie pulcherrime puelle aduenit. dicēs ſe a patre magno domino fugiſſe: q̄r contra voluntatez ſuam voluit eam nuptui tradere: cum virginitatem ſuaʒ domino dedicaſſet. vnde ad eū vt ſanctum virum dei ſeruuʒ confugerat: vt ab eo protegeretur ⁊ inſtrueretur. Et poſt multa ſedentibus ad menſam in prandio ipſa poſita ei ex oppoſito ad ſedendum diabolus inſtigans ad aſpiciendum faciem eius cōtinue magis ac magis pulchriorem apparere faciebat. vt iam epiſcopus captꝰ eſſet ad concupiſcentiaʒ eius. Se beatus Andreas in forma pegrini apparens ⁊ ad oſtium pulſans eum de periculo liberauit poſt tres queſtiones ſolutas. declarās euʒ fore diabolum ⁊c̄. Unde ⁊ glo. ſuper illud. Aduerſarius veſter diabolus tanq̄ leo rugiēs circuit querens quem deuoret ait. Circuit hoſtis antiquus quem deuoret. Nā offert oculis formas illicitas ⁊ facile incitat ad voluptatem: vt viſu deſtruat caſtitatem. ¶ Quantum ad auditum tentat inſtigando ad audiendum auide ⁊ delectabiliter fabulas poetarum ⁊ ornatum verborum in ſmonibus magis q̄ vtilitatem. Contra quos apoſtolus ad Timoth. iiij. Erit tēpus cum ſanam doctrinam nō ſuſtinebunt prurientes quidez auribus a veritate auditū auertent ad fabulas autez conuertentur. Unde legitur in vitaſpatrum ꝙ cum quidaʒ pater ſanctꝰ aliquos qui ad ſe venerant gratia edificatiōis animarum ſuaruʒ: de ſpūalibus admoneret in proceſſu ſermonis dormitare ceperunt. Quod ille perpendens intermiſſa locutione diuinorū dixit aliquid fabuloſum. ad quod ſubito excitati ridere ceperunt. ex quo facto oſtendit ille vir ſanctus quomodo illud erat tentatio ⁊ opus diaboli vt ad ſpūalia dormitare faceret: ⁊ ad fabuloſa auide attendere. Per ſonoras etiam voces canticorum ſeu cantionum ⁊ inſtrumentorum muſicorum tentat nimiam in his delectationem procurans. Unde glo. Aduerſarius veſter diabolus. Aures per canora tentat vt emolliat chriſtianum vigorem. ⁊ hoc etiam in canticis eccleſie ⁊ organis. Unde ⁊ beatus Auguſtinus in libro confeſſionum ait. Cuʒ accidit mihi vt me plus cantus q̄ res que cantatur delectat: idest ſenſus verborum tunc me penaliter peccare confiteor. ⁊ tunc nollem audire cantantem. ¶ Quantum ad odoratum tentat vt in huiuſmodi nimis homo delectetur. vel quod ſubtilior tentatio eſt. vt ex hoc ad ſui ſanctitatis reputationem inclinetur. Sicut legitur in vitaſfratrum de. b. iordane ſancto viro. ꝙ quodam tempore ſentiebat maximum odorez de manibus ſuis prodire. ⁊ cum ipſe miraretur. vnde hoc procederet ad altare celebrando cuʒ diceret. Lauabo inter innocentes manus meas receſſit omnis ille odor: cognouitq̄ ꝙ tentatio fuerat diaboli. vt illum odorem aſcriberet ſanctitati ſue eximie ⁊ inde ſuperbiret.

¶ Quantum ad guſtum. vt cum homo ponit ſe ad comedendum ⁊ bibendum propter ſuſtētationē in ipſa comeſtione. nō iam propter ſubuentionē corporis. ſed propter ipſam complacentiā cibi ⁊ potus in guſtu contentetur. Uel ꝓpter famē aliquid inordinatū agat. vt ieiunia debita ſoluēdo ⁊ hmōi. Sic diabolus xp̄m tentauit de gula cū ait. Si filiꝰ dei es dic vt lapides iſti panes fiāt Mat. iiij. ⁊. b. Aug. dicit in libro ↄfeſſionū. Sic me docuiſti dn̄e. vt tanq̄ ad medicamēta: ſicut ad alimēta accedā. Sed dū ad quietem ſatietatis ex indigentie moleſtia trāſeo in ipſo trāſitu inſidiaſ mihi laqueꝰ ↄcupiſcentie. Ipſi enim tranſitus voluptas eſt ⁊ non eſt aliud quo tranſeaſ et quo tranſire cogit neceſſitas. Et cū ſalus ſit cā edēdi ⁊ bibēdi: adiungit ſe tanq̄ pediſſequa piculoſa iocunditas. ⁊ plerūq̄ preire conaſ. vt eius cā fiat. qđ ſalutis cā me facere. vel dico vel volo. Hec ille ad quod facit quod dicit Job. vij. ſm aliam litterani. Tentatio eſt vita hominis ſuper terram idest illud vnde viuit ⁊ ſuſtentatur. ſ. cibus ⁊ potus. Aliqñ ſpūales viros tentat de ↄtrario: vt mortificādā talē delectationē guſtus. vel tentationem carnis: ſducit diabolus ad vitiū inſenſibilitatis ⁊ indiſcretiōis: neceſſaria ſubtrahē et quodo. vnde ⁊. b. Ber. ſe accuſabat de indiſcretione propter quam incurrit frequentes infirmitates. Et in vitaſpatrum legitur ꝙ abbati Johāni cum propter nimiam abſtinentiam foret debilitatus: apparuit ei diabolus dicens. Indulge mihi abba q̄r te nimis fatigaſ feci. ¶ Quātum ad tactum vt inordinate delectetur in eo quod Eccli. xiij. Qui tetigerit picem. idest aliquod incitans ad fetorez luxurie inquinabitur: idest

Tētat p̄ viſuʒ.

Per auditum.

Guſtuʒ

Spiritu- ales tentat

Tentat tactum

maculabitur ab ea. Et ideo dicit apoſtolus. Co//
rinth.vij. Bonum eſt homini mulierem nõ tã-
gere. ſ. extra matrimonium. Malum eſt ergo
tangere. quod verum eſt: cum ſit cauſa delecta
tionis. Et cum ſemel quidam frater accuſaſſet
ſocium ſuum ꝙ tetigiſſet manum mulieris. et
ille ſe excuſaret. quia mulier ſancta eſt. Reſpõ
dit beatus Jordanus coꝛam quo fuerat ille in/
culpatus. repꝛehendendo eum. Terra bona ẽ.
⁊ aqua bona eſt. ⁊ tamen vtraqꝫ cõiuncta ſit lu/
tum quod turpe eſt. Sanctus Leo papa cum ⁊
manus oſculata fuiſſet a quadam vidua ob de
uotionem: incidit in maximam tentationem
carnis qui zelo caſtitatis accenſus manum ſcã/
dalizantem abſcidit. Sed miraculoſe ei beata
virgo Maria cui deuote ſe commendauerat
reſtituit. Et ſubtiliter diabolus aliquando deci
pit perſonas ſpirituales. pꝛecipue iuuenes.
Nam aliquando ob quandam familiaritatem
⁊ amiciciam ſpiritualem oſculatur vel ample//
xatur alter alterum. vir mulierem vel iuuenis
iuuenem: ⁊ amplectitur vel ſolaciãdo. Aliquã
do peruenitur ad contactum pudendoꝝ: qđ
raro eſt abſqꝫ moꝛtali. etiã ſi nõ ſequatur nefa/
ria cõmixtio. Cauenda igitur ſunt iſta. ⁊ in ſe//
ipſo abſqꝫ neceſſitate. ⁊ cum alio extra mꝛimo/
nium. Legitur in lib. de miraculis bea. Hiero
em// ny. qui intitulatur Cyrillo. ꝙ cum quidam iu/
um. uenis ſeculo abꝛenuncians deo ſe deuouiſſet.
audita infirmitate patris eum viſitauit. Et cuꝫ
vna dierum crura patris fricaret cum germa/
na ſua. Nam ⁊ qualitas infirmitatis tales frica
tiones exigebat de conſilio medicine. caſu con
tigit manum fratris contingere manum ſoꝛo/
ris ſue. Indeqꝫ illi tanta tentatio carnis ſecuta
eſt. ꝙ illi non repugnans non multo poſt vſqꝫ
ad inceſtum cum germana deuenerit.

¶ Tentat quoqꝫ ⁊ .§.iij.

ventilat animam coꝛnibus. v. interioꝛum ſen/
ſuum ſeu potentiarum. ¶ Et pꝛimo imagina/
tiuam. impꝛimendo imagines ⁊ ſimilitudineꝫ
diuerſoꝛum que ad vitia tendunt. Unde ⁊ be.
Auguſti. in lib. de diuinatione demonum ait.
Demones terrenoꝛum amatoꝛibus malefacta
ſuadens miris ⁊ inuiſibilibus modis per ſub
tilitatem coꝛpoꝛum ſuoꝛum coꝛpoꝛa hominuꝫ
non ſentiẽtia penetrando a ſe cogitationibus
eoꝛum per quedam imaginaria viſa ſe immi/
ſcendo ſiue vigilantium ſiue doꝛmientiũ. Hec
ille. Unde ⁊ de beata Katherina de ſenis legit
ꝙ cum poſtulaſſet ſibi a domino dari donum
foꝛtitudinis reuelatum ſibi fuit ꝙ perfectiſſi/
me ſibi conferetur: ſed per experientiam graui/
um certaminum cum viciſſet. poſt que cuꝫ vir
go puriſſima foꝛet per plures dies magnas tẽ/
tationes luxurie paſſa eſt: magis per imagines
ſeu repꝛeſentationes ſibi factas a demone: ꝙ̃
per carnis ſtimulos. Nam repꝛeſentabat ima/
ginationi omnis actus immundicie: ac ſi vide//
ret virum ⁊ mulierem pariter cõmiſceri. etiam
cum in oꝛatione perſiſteret adeo impoꝛtune vt
quaſi eſtimaret dominũ a ſe receſſiſſe: nec poſ
ſe habitare in menteꝫ tam turpibus cogitatio/
nibus occupatam. Sed viriliter reſiſtẽti domi
nus apparens conſolatus eſt eam: declarans ſi
bi mentem non cogitationibus inquinari quã
tumcũqꝫ turpibus. cum non aſſentit nec eoꝛuꝫ
cauſa exiſtit. ¶ Aliter etiaꝫ diabolus tentat in
imaginatione: cum videlicet per ludificationẽ
ſeu pꝛeſtigia maleficoꝛum facit apparere quod
in veritate non eſt. Sicut magi pharaonis per
ſuas incantationes fecerunt apparere: ſerpẽtes
qui non erant veri ſerpentes ſm̃ vnam expoſi/
tionem: ſed apparẽtes pharaoni ⁊ ſeruis ſuis:
vt per hoc diabolus induceret ad obſtinatio//
nem.

Tenta t ⁊ aggre dit ima ginatio nem.

Et in lib. de ſeptem donis refert ille ſe au
diſſe ꝙ quidam incantatoꝛ adiurabat ſic dẽmo/
nes ꝙ ipſe impꝛimebat in fantaſia hoꝛuꝫ ꝙ vi/
debatur eis ꝙ vnus gallus qui filo trahebat fe
ſtucam traheret maximum trabẽ cuꝫ maximis
funibus. Et ꝙ incantatoꝛ modicam ligaturam
feni diuideret per plures particulas videretur
aſpicientibus ꝙ diuideret equũ ſuum per fru/
ſta cũ mitteret eis fruſta dicta per hoſpitia eis
receptis. poſt ea recedente illuſione nihil inue
niebant niſi modicas ligaturas feni. Et ſic poſ
ſent induci multa alia exempla. vt de illa iuuẽ/
cula que arte malefica viſa eſt cõuerſa in equã.
Sed beatus Macharius deſtructe virtute ma
leficij oꝛatione ſua apparuit omnibus muli/
er vt pꝛius. Ad hoc etiam facit quod habetur.
xxvj. q. v. epiſcopi. ⁊ capi. nec mirum. ibi vide.
¶ Secundo inuadit ſenſum ſeu potentiã me/
moꝛie dum ad mentẽ facit reducere mala que
egit vel vidit aut audiuit pꝛecipue turpia: vt
in eis delectetur.

memo/ riam.

Sic diabolos ad memoꝛiam
reducebat multis ex egypto egreſſis de carni/
bus ⁊ piſcibus: ⁊ alleis ⁊ peponibus: quibus
guloſi veſcebantur in egypto. ⁊ tunc eis caren/
bant. Unde ⁊ dicebant Exod. xvj. Utinam eſſe
mus moꝛtui in egypto: quando ſedebamus ſu
per ollas carniũ ⁊c. Et Nume. xj. Recoꝛdamur
piſcium ⁊c. Sic ⁊ beato Benedicto in ſolitudi
ne apparens in ſpecie merule diabolus ipſa di/
ſparente ad mentem ei reduxit quandaꝫ iuuẽ/
culam foꝛte ſic vocatam quã amauerat. ex qua
recoꝛdatione ſecuta eſt magna tentatio carnis.
Sed ad ſe reuerſus nuduꝫ ſe in ſpinis iaciẽs:
doloꝛe punctionum vicit ſtimulos carnis. Si/
militer ⁊ confeſſoꝛibus ad mentem reducit (cũ
ſunt ocioſi) turpia audita. vt ex curioſitate re/

cogitent & delectentur. vt & beatus Grego. di/
cit ꝙ plerunqȝ fit vt rector audita tentatione al
terius & ipſe tentetur. Sed vt ſubdit: citius li-
beratur a ſua duȝ fatigatur aliena: ſi tamē cau/
tus & timoratus ſit. Sed & peccatoribus volen
tibus recogitare & memorari peccata ſua vt do
leant: & confiteantur: diabolus inſtigat vt in ip
ſa recordatione delectentur. quod figuratum
fuit in percuſſione & morte Aſaelis qui inſeq̄/
batur Abner ducem exercitus Saulis. Nam
haſta auerſa retrorſum in inguine percuſſus &
occiſus eſt. Sic peccator perſequens diaboluȝ
ſeu peccatum intendens extinguere eum: ali/
quando auerſa haſta percutitur: dum. ſ. pecca/
ti delectatione quod deſtruere nitebatur occi/
ditur. Et ideo caute procedendum nec multuȝ
immorandum. quod locum habet in peccatis
Intellectum.
carnalib9. ¶ Tertio accedit tētator ad intelle/
ctum. & hoc vel per nature ſubtilitatem cum. ſ.
intellectum ſuum plenum formis ſeu ſimilitu
dinibus omnium rerum applicat humano in/
tellectu. quod tanquam ſpeculū eſt ſuſceptiuuȝ
omnium formarum. Sicut enim de duob9 ſpe
culis ſibi ex oppoſito reſpondentibus forma q̄
eſt in vno reſultat in alio: ſic forte eſt in anima
humana ꝙ forma & ſpecies quā diabolus vult
ei preſentare exhibet in ſua intellectiua: & ali/
quādo applicat intellectui eam humano vt ſi/
bi reſultet ita ſubtiliter ꝙ videatur homini ꝙ
ſint cogitationes ſue non diaboli. Et hoc for/
tan agit diabolus quando tentat de rebus īcor
poreis ſeu ſpiritualibus que non deprehendū
tur in imaginatione corporali. Dicit eniȝ alga
zel phs de anima ꝙ anima eſt tabula breuis cō
tinens ſummam omniuȝ que in mundo ſunt:
in qua inuenitur exemplum omnis rei ſȝ quā
ſit poſſibile recognoſcere vniuerſa. Et iſto mo/
do videtur fuiſſe tentatio angelorum maloruȝ
a principio. propter quod dicitur Apoc. xij. ꝙ
draco ille rufus traxit cauda ſua terciam partē
ſtellarum de celo. i. angelorum. Nam vidētes
angeli inferiores mali in intellectiua draconis
ſeu luciferi: ſpeciem ſeu ſimilitudinem illius
ſuperbe cogitationis qua appetijt & eſtimauit
ſua propria virtute peruenire ad gloriaȝ: inde
allecti eius exemplo in ſimilem ſuperbiam la/
pſi de celo ceciderunt. ¶ Vel etiam aliter acce
dit tentator ad intellectum non quidem dire/
cte: ſed indirecte. Nam qꝛ ſm phm neceſſe eſt
quēcūqȝ intelligentem fantaſmata ſpeculari.
Fantaſma autem eſt potentia affixa in organo
Aggreditur intellectū multiplicit[er].
corporeo. vnde & fantaſmata eius. i. ſimilitudi
nes rerū apprehenſarum per alios ſenſus non
ſunt niſi rerum corporalium. ¶ Poteſt diabo
lus varia fantaſmata ſuggerere, incitatiua ad
mala a qbus intellect9 capiat cognitionē. Tū

quia peccatū conſiſtit in conſenſu voluntatis
non in apprehēſione intellectus. etſi voluntas
inclinetur ad aſſentiendū ex obiecto facto per
intellectum: non tamē cogitur. Propterea dicit
Jac. apoſtolus. Reſiſtite diabolo & fugiet a vo/
bis. Et ad hoc facit qd̄ ait apl's. Ipſe ſathanas
transfigurat ſe in angelum lucis. qd̄ agit nō ſo/
luȝ per corporales ſpecies quibus apparet ſub
ſimilitudine ſanctoꝝ angeloruȝ vel ſanctoruȝ:
vt intellectu apprehendente eum vt angelū bo
num reuerentiam exhibeat: & demū voluntas
aſſentiat ad aliquod malum: ſed etiā cum tētat
de aliquo vitio ſub ſpecie virtutis. ſm illd̄ be.
Grego. diſt. xlv. Sepe vitia ſe ingerunt: & virtu
tes ſe eſſe ſimilant. Quo hoc operet diabolus
ponit practicam per multa exempla bea. Gre/
go. lib. xxxij. moral. ſuper illud. Cartilago eius
quaſi lamine. ¶ Vel etiam & tertio accedit ten
tator ad intellectum: qꝛ vt dicit in coll. abbatis
ſereni. Diabolus aliquando intellectu ſe appli
cat quadam obſcuritate & deformi vt obſcuret
mentem humanam & obnubilet claritatem in/
tellectus: vt in mētis triſtitiaȝ maximam veni
at: vel accidiam vel vanum timorē vel bonorū
obliuionem. cōtingit hoc pro corporis debili/
tate: cum. ſ. in illis membris in quibus vigor
animi cōtinetur: imundus ſpiritus inſidens:
eiſqȝ importabile pondus imponēs obſcurita
te teterrima intellectualis ſenſus aie inuoluat.
¶ Vel quarto accedit ad intellectum per ſom
nia & viſiones. Cum enim per ſubtilitatē natu/
re multa ſciat nobis ignota & ex diſpoſitiōe ele
mentorū vel corpoꝝ noſtroruȝ plura valeat no
bis occulta noſſe: vt dicit bea. Aug. xxvj. q. iiij.
ſciendum. Prenūciat aliqua futura aliquib9 vt
illis ſic euenientib9 aſſueſcant tales eis demo/
nijs credere: & tandem in interitū ducunt. & idō
non multum credendum ꝓphetis modernis.
Egrediar (ait diabolus) & ero ſpiritus mendax
in ore omniū ꝓphetarum. iij. Regū. xxij. Et ſic
deceptus fuit Achab rex iſrael. Legitur ꝙ qdā
heremite venerunt ad ſanctum Antoniū vt cō
ferrent cum eo de ſuis reuelationibus. Beat9
autem Anto. predixit ſeu expreſſit quedā q̄ eis
acciderant in via ſibi a quocūqȝ homine nō in
timata. & inter cetera de morte aſini eoꝝ in via.
Cūqȝ illi quererēt vnde hoc habuiſſet. Rn̄dit ſi
bi hoc a dēmonibus reuelatū vt ex hoc illi diſce
rent reuelationibus non de leui acquieſcēdū.
cum hoc aliquādo ꝓcedat a diabolo vt tandeȝ
decipiat. ſicut de quodam legitur in vitaſpꝛm
ꝙ cum aſſuetus eēt hmōi reuelatiōibus crede
re: tandem reuelauit ei ꝙ pater ſuus veniebat
ad eum ꝓpter quod occurreret ei. Et addidit.
Ipſe venit vt occidat te iratus contra te. Et in ſi
gnum accedit cū bipenni in manu: vt te cū ea

percutiat.Unde tu eũ prius percute:ne te occi/
dat.Quod ille miſer credens occurrit patri:et
cum viderit bipẽnem in manu quem a caſu de
tulerat:nõ vt eũ pcuteret:exiſtimauit verũ eſſe
qͦd ſibi releuatum fuerat.vnde gladio queꝫ tu
lerat patrem occidit.⁊ diabolus in eũ poteſtatẽ
ggre accipiens ſubito ſuffocauit.❡ Accedit quarto
ur ⁊ tẽtator ⁊ draco iſte ad rationẽ que facit diſcur/
neꝫ ⁊ ſum de vno ad aliud.vt cum ſuggerit rõni eſſe
o. falſum vel impoſſibile qͦd predicatur de articu/
lis fidei ⁊ ſacramentis.adducens rõnes natu/
rales in contrariũ.vel cum inducit rationẽ ad
perplexitatem.de quo exempla habes ⁊ practi
cam diſt.xiij.nerui.ibi vide.Uel cũ inducit ra/
tiones ex ſcripturis ad perſuadendũ malum.ſi
cut diabolus cum xp̃m tentauit in deſerto: vt
mitteret ſe deorſum de pinnaculo templi:idu/
cens auctoritatem pſalmiſte ad oſtendendum
ꝙ non lederetur.Scriptum eſt enim.Quia an
gelis ſuis deus mãdauit de te vt cuſtodiãt ⁊c̃.
Matth.iiij.intendens ex illa ſui deiectione ad
ſuperbiam inducere.Sic ⁊ ſanctam Juſtinã tẽ
tauit.Nam accedens ad eam ſub ſpecie puel/
le:ex adiuratione Cypriani tunc magici:obtu/
lit ſe ad manendum ſecuꝫ ⁊ in perpetua virgi/
nitate deo ſeruiendum.Una autem dierum ce
pit ſibi dicere.Timeo ſoror mea ne ex iſta virgi
nitate noſtra amittamus p̃miuꝫ celeſte qͦd que/
rimus.ex eo ꝙ facimus ꝯtra diuinum p̃ceptũ
Geñ.ix.Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete ter
ram.Qͦd mandatum oẽs antiqui ſancti imple
uerunt Abraã Dauid ⁊ ceteri.Sed virtute ora
tionis Juſtine innotuit deceptio eius.Unde fa
cto ſigno crucis ſubito euanuit.Siſr de filio re
gis Joſaphat.conuerſo ad fidem per Barlaaꝫ
dicit Joã.dama.qui eius hyſtoriam ſcripſit.ꝙ
cum conſilio Teocle peſſimi viri miſſe fuiſſent
ad eum ſeducendũ ⁊ auertendum a propoſito
caſtitatis ⁊ a fide pulcherrime puelle.⁊ iter alis
filia cuiuſdam regis ſpecioſiſſima ei promitte/
bat ſe futuram xp̃ianam:ſi matrimonium cuꝫ
ea vellet contrahere.Et diabolus loquebaᷣ per
os eius per auctoritatẽ veteris ⁊ noui teſtamẽ/
ti:oſtendens ħ laudabile vt ad Hebre.xiij.Ho/
norabile connubium thorus imaculatus.cum
ille renueret ſubintulit ipſa vel ſaltem ſemel co
gnoſceret ⁊ ipſa cõuerteretur ad fidem ⁊ cã eẽt
ſue ſaluationis: diabolo viriliter reſtitit. Per
hanc viam accedit tentator cũ aliquos ad here
ſim trahit.perſuadens errorem per auctorita/
tes ſcripture male ⁊ falſe expoſitas. vt qr chri/
ſtus dixit Jo.xiiij.Pater maior me eſt.Hinc Ar
rius cum ſequacibus ſumpſit ſibi occaſionem
erroris dicens filium dei minorẽ patre ſm dei
tatem:cum chriſtus ibi loqueretur de ſe ſꝫ hu
manitatem.Unde ne quis decipiatur in hmõi

recurrendum eſt ad expoſitionem eccleſie non
proprio ſenſui.❡ Tentat ⁊ de fide ſubtilr̃ vel Tentat
de deſperatione.ratione oſtendens hominem ⁊ de fi/
non poſſe ſaluari propter multitudineꝫ vel ma de.
gnitudinem peccatorum ſicut ⁊ tentauit bea/
tum Bernardum in infirmitate graui cõſtitu/
tum cui viriliter reſtitit ei reſpondendo tentan
ti ſe non ſuis meritis vel operibus:ſed miſeri
cordia ⁊ liberalitate Jeſu chriſti poſſe ſaluari.
⁊ hoc ſperare.Et in lib.de ſeptem donis refert
auctor ſe vidiſſe pium ⁊ deuotum religioſum
tentatum.Utrum mundus eſſet aliqͩ vel ſom
nium tm̃.Et vtrum animaꝫ haberet.Et vtrum
deus eẽt ⁊ de hoc vſqꝫ ad mortẽ dolebat:adeo
vt in procinctu erat deſperationis niſi ſaniori
vſus fuiſſet conſilio.ſcilicet ꝙ non curaret: qꝛ
culpa ei non erat:ex quo diſplicentiã habebat.
Refert idem ꝙ cum eſſet in quadaꝫ ciuitate in
quiſitor contra hereticos acceſſit ad eum muli
er nobilis innocens ⁊ deuota:offerens ſe vt cõ
bureretur tanquam heretica:cuꝫ cogitaret peſ
ſima de articulis ⁊ ſacramentis.Et cũ interro
garet eam ſi eis cogitationibus aſſentiret:vl̃ eſ
placerent.Reſpondit cum lachrymis ꝙ potiꝰ
vellet mori ⁊ cõburi ꝗꝫ illas habere cogitatio/
nes.Tunc ille conſolatus eſt eam ⁊ confortauit
ꝙ non curaret de eis ſed contemneret quia nõ
peccabat ex quo ei diſplicebant.Unde conſola
ta remanſit:⁊ tales tentationes euanuerunt. Aggre
❡ Accedit quinto tentator ad ſenſualitateꝫ ſeu ditur ⁊
appetitum ſenſitiuum.Sicut enim in primo/ appeti/
rum parentuꝫ tentatione ſerpens antiquus ac tũ ſenſi
ceſſit primo ad euam ⁊ ſeduxit.⁊ per eam virũ tiuum.
in eſu ligni vetiti delectantis. Ita vt dicit ma/
giſter ſenten.in ſecundo libro.diabolus in ten
tando accedit ad ſenſualitateꝫ vt delectetur in
aliquo modo quod diabolus ſuggerit. ⁊ eam
complacentiam in re prohibita porrigat viro.
ideſt rationi ſeu ſpiritui vt aſſentiat. et licet in
ſenſualitate non inueniatur mortale peccatuꝫ.
ſm beatum Tho.in prima.ꝗ.tamen per eaꝫ p/
uenitur ad mortale:cum ratio aſſentit obiecto
crimini vel etiam cũ ratione occupata ⁊ diſtra/
cta circa alia: pcurante diabolo non repellit ta
lem delectationẽ ſenſualitatis in criminalibꝰ.
vel reprimere negligit precipue aduertens pe
riculũ.ſicut accidit in delectatione moroſa vbi
eſt mortale.Propter quod dicitur Hieremias
iiij.Uſqꝫquo morabuntur apud te cogitatiões
noxie.❡ Hec tentatio figurata fuit ſm Orige
nem in lupo Hiſmaelis cum Jſaac.quem apo/
ſtolus ad Gal.iiij.appellat perſecutionem.Di/
cit enim ꝙ is qui ſm carnem natus eſt.ideſt ap
petitus ſenſualis:perſequebatur eum qui ſm
ſpiritum natus erat.ideſt appetitũ rõnaleꝫ.Et
quoad iſtam dicitur ꝙ Hiſmael iocando ita ſe

habebat tanꝗ̃ vellet ei dominari: vel q: facie/
bat imagines luteas inducens illũ ad adoran
dum ſeu venerãdum. Sic appetitus ſenſualis
diabolo inſtigante vult dominari rationali ap
petitui ⁊ terrena querere: colere ⁊ venerari. Sȝ
ſarra .i. ſapientia hoc perpendẽs ſuadet abrae
viro .i. homini virtuoſo. vt eyciat eum cũ agar
matre ſua .i. appetitũ ſenſualem cũ apprehen/
ſione ſenſitiua que ipſum generat .i. eos coerce
at ne dominentur rationi. ¶ Permaxime aũt
conatur diabolus inclinare appetitum ſenſiti//
uuȝ ad venerea tanꝗ̃ quid naturale. Et vt ma
gis inclinet. aliquando etiam motus carnis ex
citat. qui poteſt eſſe peccatum ſi ratio aſſentiat
vel reprimere: ⁊ ad petram allidere negligit. Ali
quando etiam arte diaboli per aliqua viſa vel
audita. vel imaginata: tentatio vel modus illi/
citus procuratur. Et inexperti quadam curioſi
tate incitati vt experiantur delectationẽ. vt q̃d
maximum bonum quod turpiſſimuȝ eſt. vnde
⁊ maxime erubeſcibile. Propter quod legitur
de quadam virgine deo ſeruiente. ꝙ cuȝ ex ni.
mia familiaritate incidiſſet in peccatum cum
quodam ſacerdote etiam deuoto: in tantuȝ do
lorem ⁊ confuſionem incidit de illa miſeria ꝙ
pre triſtitia mortua eſt. Ignũtas vel incognitas
carnis tentationes: diabolus immittit etiam in
ſuos dei. Unde ſanctiſſimꝰ Hiero. de ſe ait ad
Euſtochiuȝ. Quotiens in heremo conſtitutus
in illa vaſta ſolitudine que exuſta ſolis ardore
horridum monachis preſtat habitaculuȝ puta
ui me romanis delitijs intereſſe. Horrebãt ſac/
co membra deformia. Squalida cutis ſitum
ethiopiſſe carnis adduxerat. Quotidie lachry/
me: quotidie gemitus. ¶ Et ſi qñ repugnantẽ
ſomnus iminens oppreſſiſſet. vnde humo vix
oſſa coherentia collidebam. De cibis ⁊ potu ta
ceo cum languentes aqua frigida vtãtur. ⁊ ac/
cepiſſe aliquid coctum luxurie ſit. Et tamẽ ſcor
pionum ſocius ⁊ ferarum ſepe choris intererã
puellarum: ⁊ in frigido corpore ⁊ carne ꝑmor
tua ſola libidini incendia pullulabãt. Hec ille.
Unde dicitur de diabolo Job penul. ꝑ: ꝛis eius
in lumbis. ⁊ virtus eius in vmbilico terre. i. ꝑ
maxime tentat ⁊ ſepe ſuperat per vitiũ luxurie
tam viros ꝗ̃ mulieres. Incitatiuuȝ enim libi/
dinis in viris dicitur in lumbis. q: inde ðcidit
ſemen ab eis: quoad mulieres dicit in vmbili/
Exẽpla. co. q: ex eo loco in eis deciditur ſemen. ¶ Exẽ
pla hẽs multa in vitaſpatrum. Spẽaliter de il/
lo patre qui quendam iuuenẽ multum de hoc
vitio tentatum non eſt conſolatus. nec confor/
tauit: ſed dure arguens in deſperationeȝ miſit.
Quem cum euntem ad ſeculum abbas Apollo
inueniſſet: ⁊ cauſam audiſſet conſolatus eſt eũ
dicens ⁊ ſe hmõi tentationibus impugnari. ⁊
ſic reduxit ad cellam. poſt quod acceſſit ad il//
lum ſenem qui illum ita in deſperationem in/
duxerat: ⁊ rogauit deum vt tentationes illius
iuuenis ipſe pateretur. Quo facto cum in cellã
eius intraſſet. inuenit ita eum turbatum ⁊ qua
ſi amentem effectum a tentatione carnis vt vel
let ad ſeculum redire. Sed ille admonuit eum
⁊ dixit hoc ei accidiſſe vt diſceret compati ten//
tatis. ⁊ non inducere in deſperationem. Et orã
te pro eo ceſſauit tentatio. Exempla patent bea
torum Benedicti. Bernardi ſe imergentis in
aquam gelidã. Franciſci poſt flagellum diſci/
pline in niuibus permanentis in nuditate. ⁊ in
vitaſpatrum de eo qui cuȝ ex compaſſione mu
lierem meretricem ab alijs miſſam. vt illum ad
peccandum induceret in cellam recepiſſet de
nocte ne deuoraretur a beſtijs. dum tentaretur
vehementer poſuit digitos manus ſingulos
ſingillatim ad lumẽ lucerne. vt dolore combu/
ſtionis ignem tentationis extingueret illa vi//
dente ex horrore mortua eſt: ſed poſtea ab eo re
ſuſcitata. ¶ Nota etiam exemplum notabile
in legenda ſancti Baſilij de quadam puella vir
gine quam pater deuotus patri deo vouerat.
In cuius amorem quidam iuuenis de ſeruis
patris exardeſcens procurauit per opera dia//
boli ipſo fidem abnegante ꝙ illa puella ita ac/
cenſa eſt in amorem ſui ꝙ langueret ad mortẽ
Unde rogauit patrem obnixe ꝙ daret ei illum
in virum alſs moreretur. quod ⁊ factum eſt. Sȝ
Baſilius illum reduxit ad penitentiam. Terri
biliter diabolus tentat per vitia carnis ⁊ peri/
re multos facit. Narratur in li. de ſepteȝ donis
de quadam muliere ſic ſeducta a diabolo. Ce//
pit iſta apud ſe cogitare: ꝙ eſſet munda ⁊ pura
mulier: ⁊ talis ꝙ eſſet digna ꝙ dominus face//
ret ei aliquas conſolationes viſibiles. Et cũ ali
quando eſſet in camera ſua ſola de hoc cogi//
tans. viſus eſt ei fulgor maximꝰ in camera ſua
intrare. ⁊ cum eo quidam rex pulcherrimus cõ
ſtipatus multitudine plurimorum hominum
dicens ipſi timenti ꝙ non expaueſceret: q: eẽt
chriſtus cum diſcipulis ſuis veniens ad ipſaȝ
conſolandam. Cui cum multa blanda dixiſſet.
⁊ multa ei promiſiſſet ſi in eius amore perſeue
raret ⁊ ipſa hoc ſe facturam promitteret receſ/
ſit promittens ei ꝙ eam ſepe viſitaret. veniens
ſimiliter ſecunda vice ſollicitauit eaȝ ad ample
xus ⁊ fedam cõmixtionem. Qua conſentiente
fecit eam iurare ꝙ non reuelaret alicui familia
ritatem ſuam. ſed occultaret ex humilitate plu
rima promittens. Tertia nocte in ſpecie nõ ita
ſpecioſa apparuit. deinde in forma militis. alia
vice in forma clerici. Alia in forma ruſtici. alia
in forma monachi. Poſtea in forma golliardi.
Demum mulier perpendens ſe deceptaȝ a dia

bolo acceſſit ad confeſſorem totum negocium referans cum contritione. Veniens autem ad eam diabolus ſequenti nocte fere inſanire videbatur. ⁊ cōminans ei cum non poſſet eaꝫ opprimere volebat extinguere: ſed non poterat. Quotiens auteꝫ peccabat etiam venialiter diabolus eam magis terrebat. Quando auteꝫ cōfeſſa erat ⁊ cōmunioneꝫ recipiebat: a longe ſtabat. nec poterat appropinquare vel ita ea turbare. ¶ In vitaſpatrum etiam legitur ꝙ quidam ſacerdos idolorum vidit in quodam templo caſu nocte ibi dormiens ſathan aduenire cum maxima multitudine vt iudex ⁊ cum poſito throno ei ab aſſiſtentibus demonijs exigeret rationem a ſingulis de malis ad que induxerant quos tentabant. vno referente ꝙ fecerat quandam nauim ſubmergi in mare: ⁊ inde multos ſuffocari: fecit eum ſathan rex flagellare vt inutilem ſeruum qui tam paruum mali ꝓcuraſſet. Alio vero referente ꝙ in quibuſdam nuptijs ſe reperiens inter conuiuas ſuſcitauerat rixas: adeo ꝙ multus eet eo ſanguis effuſus eſſet: ⁊ ſponſus ⁊ ſponſa occiſi. Hunc etiam iuſſit vapulare tanꝗ remiſſum ⁊ negligentem. Surgens e medio tertius dixit ſe per .lxx. annos tentaſſe quendam anachoritaꝫ in heremo de fornicatione. ⁊ illa nocte obtinuiſſe victoriã illo collapſo. Hunc ſathan amplexatus eſt: ⁊ coronam capitis ſui ei impoſuit: multum collaudans de ſtrennuitate ſua ſuper omnes. Multa exempla ad idem induci poſſent. Et quos in vigilia inquinare non valet: in ſomnis illudit. Nam etſi non imputetur ad culpam qđ in ſomnis accidit: imaginaria cōmixtio quantũcunqꝫ feda tamen poteſt eſſe culpa. cum videlicet ex crapula: vel precedenti turpi cogitatione cum delectatione: vel mentis relaxatione ſm beatũ Tho. in .iiij. ⁊ diſt. vj. teſtamentum. Tamẽ diabolus ſic illud in ſomnio: vt in talium recordatione expergefactus delectetur: vel vt inducat accidiam ſeu triſtitiam inordinatam. vel vt perceptionem eucariſtie impediat. Sicut legitur in collatione theone de quodam qui in feſtis cum debebat cum alijs cōmunicare talem illuſionem patiebatur. ⁊ cum perpenderent p̄ſes illum non eſſe in caſua huius conſuluerunt ꝙ propter hoc non abſtineret a cōmunione. quo facto ceſſauit illuſio talis. Et ſic oſtenſum eſt ꝙ ex opere diaboli procedebat.

¶ Viſo de corni- .§.iiij.

bus huius draconis modis: ſcilicet quib⁹ tentat declarandum eſt quomodo illudatur. quib⁹ ſcilicet ſuffragijs ⁊ modis deijciatur. Dicitur enim draco iſte quem formaſti ad illudendum ei: id eſt vt ei illudatur. Tenetur autem hꝫ vt cōſecutiue non cauſatiue. vt illud ps. l. Malum coram te feci: vt iuſtificeris in ſermonib⁹ tuis. Nō peccatũ dauid cauſauit iuſtificationẽ dei: ſꝫ ex pctō dauid hoc ↄſecutũ eſt vt de⁹ inueniat iuſtus. i. verax i ſermonib⁹ ſuis. illo vꝫ ps. cxv. Ois hō mẽdax. vel illud Ezech. xviij. In quacũqꝫ die pctōr ↄuerſus fuerit oium iniqtatum ei⁹ nō recordabor. Et tũc hꝫ vt: refert ad illud a delicto meo mũda me. Sic ad ꝓpoſitũ. Nō. n. deus creauit angelos ſeu draconẽ vt tẽtet. qr vt dr Ja. j. Deus intẽtator maloꝝ eſt: ipſe nemi nẽ tentat. ſ. ad ſeducendum. Sed cum preſciret deus eum conuertendum eẽ in draconem malicia ſua. ⁊ cupientem ex eo inficere ⁊ occidere hoies ſicut ipſe deus ex oib⁹ malis elicit maiora bona. ita de malicia draconis hoc elicit ex tẽtationibus eius vt hoies ꝓficiãt gratia eius reſiſtentis. Sic ergo illuditur cũ ſupabat ab hoib⁹. Illudit cũ ei inſultat ⁊ deridet. Illuditur cũ ex eius ipugnatiōib⁹ dũ intẽdit bonũ virtutis electis ſubtrahere eis auget. vñ btūs Amb. Illudit ergo diabolus vt ſeipſum morſu ſuo vulneret: ⁊ contra ſe armet quem debilitandum putauit de pe. di. j. fieri poteſt. Primo ergo videamus de modis ⁊ auxilijs quibus draconi illudamus: id eſt tentationes eius vincendo. Et primum quidem ⁊ principale eſt dei gratia ſine qua nihil fit ſm illud ps. xciij. Niſi quia dominus adiuuit me: ſcilicet per gratiaꝫ paulominus habitaſſet in inferno anima mea. Et illud. Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem: fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Et apoſtolus ij. Cor. xij. Cum ter oraſſet vt ab eo auferret ſtimulus carnis: id eſt tentatio. ſibi fuit reſponſuꝫ Suffic̃ tibi grã mea. In quocũqꝫ minimo gradu gratia habeatur ſufficit ad reſiſtenduꝫ omni tentationi ſiquis velit ſequi inſtinctum eius. Unde ⁊ Job. xvij. Pone me iuxta te. ſ. ꝑ grãm ⁊ cuiuſuis manus pugnet contra me. Sicut auteꝫ diabolus. vt dictũ eſt. hꝫ multos modos ad tentandũ. ita ⁊ grã dei ⁊ eccleſia docet multos modos ad illudendum ei ⁊ ſuperandũ. vnde ⁊ Cant. iiij. dicitur. Naſus ſponſe. id eſt diſcretio eccleſie quo diſcernit odores virtutum a fetoribus vitiorum ſicut turris dauid que edificatur cũ ꝓpugnaculis: mille clypei pẽdẽt ex ea ois armatura fortiũ. i. vigor eccleſie q eſt ex gratia qui dicitur vt turris: qr a remotis videt inſidias diaboli propugnacula ſunt auxilia angelorum: mille clypei ſunt auctoritates ſcripturarum. ois armatura fortium ſunt virtutes et exẽpla ſanctoꝝ. ¶ Scdm adiutorium ad illudẽdũ diabolũ ⁊ ſuperãdũ eſt oro Mat. xxvj. Vigilate ⁊ orate ne intretis in tentationẽ id eſt per orationeꝫ nō ſuccũbetis: ſed vincetis tẽtatorẽ. In huius figurã legit Exod. xvij. ꝙ

Moyſes dum perſeuerabat in oratione manibus erectis ad celum exercitus eius vincebat Amalech. dum dimitteret manus vincebatur ab Amalech. vt exponit. b. Hiero. di. xxxvi. Si quis vult. Amalech interpretatur lingens ſanguinem. et ſignificat demones qui delectantur in peccatis noſtris deſignatis per ſanguinem. dum ergo mens orat exercitus potentiarū anime vincit tentationum pugnam. Dum relaxatur et ab oratione ceſſat deycitur. Et in vitaſpatrum dicebat abbas Joannes: quod monachus: immo et quilibet debet eſſe ſimilis ſedenti ſub arbore. qui cum non poteſt effugere malas beſtias occurrentes ſibi: aſcendit arborem. ita homo aſcendens ad deum per orationem vitat morſus demonum. Eſt enim oratio ſecundum Damaſcenum: aſcenſus intellectus in deum. ¶ Tertiū eſt humiliatio ps. cxiiij. Cuſtodiens paruulos dominus: ideſt humiles: ne ſcilicet ledantur a multis leſiuis occurrentibus. Et ſequitur humiliatus ſum et liberauit me: ſcilicet a periculis inferni. de quibus locutus fuerat cum inueniſſe. i. tentationes. Legitur de. b. Antonio quod cum in oratione poſitus vidiſſet mundum plenum laqueis ſeinuicem connectentibus et clamaſſet. O quis iſtos euadet? Reſponſuz eſt a deo. Sola humilitas. Jta enim connexa ſunt ad inuicem vitia: vt dum quis vnum querit euitare incidat in aliud. Cum enim quis vult vitium gule domare: incidit ad inſenſibilitatez. Et ecōuerſo cum querit vitare indiſcretionem. incidit in gulam. Cum triſtitiaz vult remouere: incidit in diſſolutionem et vanam leticiam. et ecōuerſo. Cum ſemel diabolus in angelum lucis transformatus apparuiſſet cuidam: et diceret ſe eſſe gabrielem archangelum: ille ſe humilians ait. Vide ne mittaris ad alium. Ego enim non ſum dignus vt angelus mittatur ad me. qui ſubito euanuit. De alio legitur in vitaſpatrum: quod cum demones vellent decipere euz: dixerunt. Vis videre chriſtum? Reſpondit Anathematizo vos et eum de quo dicitis: quia chriſto meo credo dicenti. Si dixerint vobis hic eſt chriſtus: nolite credere. et ſubito diſparuerunt ¶ Quartum eſt velocitas reſiſtendi ps. Beatus qui tenebit ne ſcilicet vltra procedant. et allidet mortificando paruulos ſuos primos motus tentationum: ad petram conſtantie ſeu reſiſtentie de pe. di. ij. in ſalicibus. Poeta ſcilicet Ouidius. Principijs obſta: ſero medicina paratur. Cum mala per longas conualuere moras Hiero. Interfice hoſtem cum paruulus eſt. ¶ Jn huius figuram dictum fuit antiquo ſerpenti Gen. iij. Inimicitias ponaz inter te et mulierem: ideſt animam et ſemen tuum. quod eſt ſuggeſtio peccati. et ſemen illius quod eſt naturalis inſtigatio ad bonum. Ipſa conteret caput tuum: ideſt ex hoc te ſupabit. ſi caput: ideſt principium tentationis abhorreat et extinguere conetur. Contritus in capite inſidiatur calcaneo: ideſt fini operis boni per aliquam elationem: vel incircunſpectionem: vel fini vite. Unde in vitaſpatrum legitur de quodam qui vexabatur ab inmundis cogitationibus a diabolo: quod cum ad quendam ſanctum virum recurreret exponens ei tentationes ſuas vt pro eo oraret. Cuz pluries ad eum rediret pro ſimili cauſa et ille pro eo pluries oraſſet: admirans quod non exaudiret vt a tentationibus ille liberaretur ne eis ſuccumberet. oſtenſum eſt ei diuinitus quod ille erat in cauſa: quia non ſubito imundis cogitationibus reſiſtebat: ſed in eis moram faciebat et iocabatur cum eis. Unde reuertentem ad eum admonuit oſtendens ei defectum ſuum per exemplum poſuit enim ſuper humerum eius inclinatum ſaccum plenum terra vt portaret. Et cum ſurgere vellet ille pater retinebat et deprimebat ex parte poſteriori. Cui pater ait. Quare non ſurgis vt portes. Reſpondit ille non valeo: quia tu impedis et deorſum trahis. ſic et tu inquit pater negligentia et deſidia tua impedis deſectum orationis mee pro te. Exinde ſenex cū nō deorſum traheret: ſed iuuaret ſurſum eleuari. de facili ſurgebat et portabat. ¶ Quintum eſt ſacre doctrine frequentatio. Prouer. xxx. Omnis ſermo dei clypeus ignitus ps. Scuto circundabit te veritas eius ſcilicet ſcripture. non timebis a timore nocturno tentationum ſcilicet. Sed non ſolum eſt ſermo dei armatura defenſiua vt ſcutum: ſed vt offenſiua demonis vt gladius. Unde apoſtolus ad Eph. vi. poſtquam dixit. Sumite armaturam dei: vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. ſubdit inter cetera arma ſpiritualia. Et gladium ſpiritus accipite quod eſt verbum dei. Ut enim idem dicit. Ad Heb. iiij. Uiuus eſt ſermo dei et penetrabilior omni gladio ancipiti etc. Sic dominus noſter princeps exercitus eccleſie in deſerto tentatus cum auctoritate ſcripture ſe defendens diabolum ſuperauit Mat. iiij. prout in figuram dauid in prelio ſingulari cuz lapide ſcripture occidit imanem goliath. vt habetur. j. Reg. xvij. Et etiam pene omnia prelia que habentur in ſacra ſcriptura figurant prelia tentationum. et in ipſa ſcriptura habentur remedia contra omnia tentamēta. vt ait. b. Gre. in moral. ¶ Sextum remedium ad vincendas tentationes eſt ſ. ti. xi. ca. iij. reuelatio tentationum patri ſpirituali: et proximme in confeſſione. Unde in figuram dicitur Judicum. j. quod iudas qui interpretatur confeſſio factus eſt dux belli tanquam ſcilicet precipuus ad ſuperanda bella tentationum. Ad hoc facis

quod dicitur in Prouer. Qui reuelat ſecreta. ideſt occultas tentationes perdet fidem amici ideſt diabolus qui erat amicus eius per peccatum conſentiendo: non confidit de eo timens ne reuelet in confeſſione. vel patri ſpirituali occultas tentationes: ⁊ ſic remaneat ipſe confuſus. Quidam etiam patrum dicebat ꝙ nihil ita elidit virtutem demonum ſicut ſi quis reuelet ſecreta malarum cogitationum ſanctis patribus. Naꝫ reuelare ſocijs niſi ſint bene timorati. hoc eſt ſibi augere certamen ⁊ alteri periculum. In collatione patruꝫ habetur credo abbatis moyſi de abbate Joanne adoleſcentulo. ꝙ cum ſimularet ſe cum alijs ieiunare: occulte accipiebat panem: quem in ſecreto comedebat Cum autem quidam veniſſent ad viſitandum patrem eius ſpiritualem cauſa edificationis ⁊ doctrine contigit eum loqui de hac materia: ſcilicet tentationum aperiendarum patri ſuo ſpirituali ꝙ hoc multuꝫ vtilitatis afferret. quibus ſermonibus preſens Joannes prefatus cōpunctus coram eis manifeſtauit deceptionem ſuam ⁊ furtum: ponens in medium panē quē iam acceperat occulte ad comedendum. pater autem ſuus conſolatus eſt eum: quia non tam ipſe ꝗ̄ diabolus ex hoc confuſus erat. ⁊ ſic liberatus fuit a malo illo. ⁋ Septimum remedium eſt eucharistie deuota frequentatio pſal. xxij. Paraſti in conſpectu meo menſam. ideſt eucharistiam in menſa altaris. Ponitur enim continens pro contento: aduerſus eos qui tribulant me vt ſcilicet non preualeāt. hinc Chryſo. Velut leones flāmam inſpirantes ſic ab illa menſa dn̄i diſcedimus diabolo terribiles effecti. In cuius figuram helyas labore fatigatus ⁊ tedio ex perſecutione ieſabelis. cum dormitaret expergefactus ab angelo ⁊ confortatus ſubcinericio pane ſignificante venerabile ſacramentum: ambulauit in fortitudine cibi illius vſqꝫ ad montem dei. iij. Reg. xix. ⁋ Octauū remedium eſt paſſionis chriſti deuota meditatio ⁊ crucis ſignatio Eſa. xiij. dicitur. Sup mōtem caliginoſum leuate ſignum ſcilicet crucis. ideſt contra diabolum. Per ſignum crucis de inimicis libera nos deus noſter. In cuius figuram vt habetur Numeri. xxj. Illi qui in deſerto erant a ſerpentibus venerati: ſi aſpiciebant in ſerpentem eneum ſanabantur: alij moriebātur. Ita qui tentationibus vrgentur ſi ad chriſtum crucifixum reſpiciunt ſanantur a tentationibus. ⁋ Nonum eſt in aliquo bono occupatio. Sicut enim ocium. vt dicit. b. Bern. eſt mater nugarum nouerca virtutum: omnium tentationum ⁊ malarum cogitationum nutrix. Propter quod dicit ſapiens. Omnia mala docuit ocioſitas. Et poeta. Variam dant ocia mentem. Ita econtra dicit magiſter ſententiarum: in. iiij. diſtinctio. j. Non facile capitur a tentatore qui alicui bono vacat exercitio. Et ideo ait Hieronymus de conſecra. diſtinctione. v. Semper aliquid boni facito vt te diabolus inueniat occupatum. Unde ⁊ venerabilis Joannes Caſſi. narrat in tractatu de octo vitijs. Exēplū
Quod cum quidam ſanctus vir tranſiret ante cellam cuiuſdam anachorite. vidit diabolum aliquando intrantē. ⁊ aliquando exeuntē. ⁊ ingreſſus ad illū queſiuit ab eo ope ſua que agebat tūc: ⁊ inuenit ꝙ cū ſtabat bene occupatus: diabolus recedebat a tentatione eius. ⁊ foris cellā manebat. Cū aūt ſtaret ocioſus tūc diabolus intrabat ⁊ eū tentabat. ⁋ Decimū ⁊ vltimū eſt vitatio ⁊ fuga occaſionū. Qui eni amat periculū ait Salomon in illo peribit. Non. n. eſt fortitudinis ſed preſumptionis ⁊ temeritatis exponere ſe ad pericula: vbi poteſt quis bene declinare. Fugite ait apl's. j. Cor. vj. fornicationē. Non. n. melius vincit iſtud viciū ꝗ̄ fugiendo ſcilicet occaſiones eius. vt cogitationes ⁊ locutiōes de ea: qꝛ Corrūpūt bonos mores colloqa praua ait Terentius. Similiter et malas ſocietates. Dicit. n. xxviij. q. j. Sepe malorꝫ conſortia ad crimen inducūt innocentes. quanto magis eos q ad vitia proni ſunt. Sicē enim vt dicitur in pſal. xvij. Cum viro innocēte innocens eris. ita cum peruerſo peruerteris. Petrus apoſtolus cum ſocijs apoſtolis confeſſus eſt chriſtum cum iudeis malis conſociatus in domo cayphe chriſtum negauit. ⁊ Iſid. ait diſtin. lxxxj. Valet ꝙ congruum eſt inde corporaliter euelli vbi quis illecebris deſeruiuit. Et in figuram Loth educto de ſodomis mandatum fuit vt in ciuitate non maneret: nec in omni circa regione. Non enim ſufficit peccatum dimittere. ſed ⁊ circūſtantias ⁊ occaſiones malorum. Unde ⁊ abſtinere ab aſpectu vano ⁊ cibis ſuperfluis. vj. q. j. Ex merito dicitur. Officium ſingulorum chariſſimi: non ſolum habere oculos caſtos: ſed ⁊ linguam ⁊ cor. Hiero. inquit. Sine cerere ⁊ baccho friget venus. His decem cornibus iuſti confringuntur cornua peccatorum. quibus draco iſte infernalis percutit tentando. Ad hoc etiam ſcilicet vincendū tentationes. vt habetur in libro de ſeptem donis. ponitur talis figura pro diuerſis remedijs. Fuit quidam cecus qui volens euadere tyrannidem domini ſui. aſcendit equum ruſum. pretermiſſis omnibus bonis ſuis ad locum tutum puerum equo ſuperpoſuit: cuius ducatu dirigeretur vt effugeret. Cumqꝫ incederent per viam: clamauit puer dicens. Ecce quidam inſequitur nos cum equo nigro. quo audito vrgens cecus equum ſuum calcari-

bus euaſit. Poſtea mittitur alius a domino
cū equo albo ad eū capiendū. Clamat puer inſi
nuans inſecutionem eius cū equo albo. Et ce/
cus ſimiliter vrgens equum ſuum calcaribus
euaſit. Cū aūt paululū pceſſiſſet clamauit puer.
Ecce alius cum equo ſimili noſtro.ſ.ruſo venit
poſt nos. Tunc cecus valde timuit: ⁊ cum mul
tum eum inſequeretur. vt pene attingeret ad
eum. clamauit cecus ad puerum. dirige me p
viam lapidoſam. ſi forte equus nos inſequens
dſerratur ⁊ fatigetur. Quo facto ⁊ illo equo ru
ſo fugato. cum alius euȝ ſimili equo ruſo inſe/
queretur dixit cecus puero. vt ſumeret viaȝ lu
toſam: ⁊ euaſit tutus. Iſte cecus eſt animus nr̄
ſatis obſcurus. Hic ſi vult euadē tyrānidē dia
boli: cuius ſerui naſcimur ⁊ tentationes eius
vincere: debet aſcendere equum charitatis. ⁊
puerum. i. ratione ſumere ducem itineris ſui.
i. operum. Inſequens eum equo albo. eſt dia/
bolus tentās in proſperitate. In equo nigro.
eſt tentās diabolus in tribulatione. Calcaria q
bus debet quis ſe vrgere ad vitandum tētatio
nes: eſt timor ſupplicij. ⁊ amor premij. In pro/
ſperitate enim tentat de ſuperbia inuidia aua
ritia. ⁊ hmōi. In aduerſitate de accidia: triſti/
tia. ⁊ ira. Sed amor glorie: ⁊ timor īferni: om/
nia facit ſuperare. Equus ruſus eſt amor carna
lis. ⁊ ardor concupiſcentie. qui perſequitur ve
hementer ⁊ qſi capit. Sed ad reſiſtendū hmōi
tentationibus. incedendum eſt per viam lapi/
doſam. i. aſperitatis ⁊ abſtinentie. Quartꝰ equ
us eſt tentatio vane glorie de ſimulata charita
te. Sed ad euadendum hanc: incedendum eſt
per aliam viam lutoſam. i. conſiderando ſe vi/
lem terram ⁊ cinerem ⁊ peccatorem.

¶ Ultimo viden/ .§.v.

Tētatio nis vtili tates ſunt. x. — dum eſt de multis fructibus ſeu vtilitatibꝰ tē/
tationum propter quas diabolus illuditur. vt
cum querit detrimēta hoī p tētamēta inferre p
Prima — fectuȝ ſuū inducat. ¶ Et primo qdeȝ tentatio hu
miliat ſeu ab elatione preſeruat. Unde apſus.
ij. Cor. xij. Ne magnitudo reuelationum extol
lat me: datus eſt mihi ſtimulus carnis mee an
gelus ſathane qui me colaphizet. Btūs Greg.
Dum vitia nos tentant proficiētes in nobis
virtutes humiliant. Hinc eſt qꝫ iſrl iebuſeuȝ to
lerat: vt humana mēs de ſe humilia ſentiat. In
vitaſpatrum quidam ad hoc dabat exemplum
dicens. Quod niſi velaret piſtor oculos aīalis
molentis ad molaȝ verteret ſe animal: ⁊ come
deret ſuos labores. Si deus permittit cogi
tationes ſordidas in mente noſtra exurgere: ⁊
tentationes que mentem noſtram obnubilāt:
Secunda. — bona noſtra videamus ⁊ ea per ſuperbiam tē/
damus. ¶ Secundo tentatio hominem hono
rabilem reddit vnde dicitur. j. Mach. ij. Abra
am in tentatione ſua inuentus eſt fidel. Et ideo
reddidit ei deus gloriā in gente ſua. Magna
vtiqꝫ fuit tentatio quādo tentauit deus Abraā
mandans vt immolaret filium ſuum. Geneſ.
xxij. Bellabat enim paternus affectus et pro/
miſſio prius ei facta cū precepto diuino. j. Pe.
j. Modicum ſi oportet nunc contriſtari in va/
rijs tentationibus: vt probatio fidei veſtre in/
ueniatur in laudem gloriam ⁊ honorem. Legi
tur in vitaſpatrum de beato Antonio qꝫ cuȝ vi
riliter dimicaſſet contra tentamenta demonū.
qui etiam vſqꝫ ad mortem pene eum verbera/
uerant ⁊ proſtratum ex dolore ad maiora certa
mina eos prouocantem in diuerſas animaliuȝ
ferocium formas viſibiliter apparentes diſcer
perent: cum ſenſiſſet diuinam adeſſe preſentiā
in radio lucis emiſſo clamauit. Ubi eras bone
Ieſu ⁊c̄. Cui reſpondit dominus. Antoni hic
eram ⁊ certamen tuum expectabam. Nunc au
tem qꝛ viriliter dimicaſti: faciam te in toto or/
be nominari. quod patet de ſe. ¶ Tertio bona Tertia.
multiplicat ſpiritualia ⁊ temporalia. j. Corinh.
x. Faciet cum tentatione prouentum. Grego.
Multum adijcit ſibi virtus laceſſita. In cuius
figuram Job multipliciter tētato. adaucta ſunt
ei: ⁊ duplicata bona ſua. vt patet Job vltimo.
Unde in vitaſpatrum cum diſcipulus cuiuſdā
ſenis grauiter tentaretur: ⁊ vt reſiſteret graui/
ter ſe affligebat. Ait pater. Uis fili vt rogem
dominum vt auferat a te hanc tentationem.
Reſpondit. Non pater: quia ſentio in animo
meo ex eo profectuȝ: quia huius occaſione am
plius vigilo: ieiuno. ⁊ oro. Tantū ora pro me
vt det mihi deus fortitudinem. De quo eum
commendans gauiſus eſt. ¶ Quarto in mul/ Quarta.
tis docet ⁊ illuſtrat. Eccleſia. xxxiiij. Qui tenta
tus non eſt: qualia cognoſcit. q. d. pauca. Et in
figuram dicitur Judic. ij. Has igitur gentes
chananeorum dereliquit deus. ſcilicet in iſra/
el vt ex toto non delerentur: ſed aliquando im
pugnarent vt erudiret iſraelē in eis: vt ſcirent
artem pugnandi. Dum enim tentatio inſtigat
ad malum: docetur homo qꝫ ſi magna operat
et ſuperat. hoc non a ſe ſed dei virtute ageret:
cum experiatur ſepe in minimis quaſi defice/
re etiam ſi nolit. Unde Gregori. Tentari per/
mittit deus. vt dum per tentationem homo cō
cutitur: imbecillitate cognita fortius ſolidet.
Poteſt etiam talis expertus aliter alios doce/
re: ⁊ cautos reddere. Experientia enim eſt ma/
giſtra reruȝ. Unde ⁊ de chriſto dicit apoſtolus
ad Hebreos. iiij. Non enim habemus pontifi
cem qui non poſſit cōpati infirmitatibus nr̄is
tētatū p oīa p ſimilitudine abſqꝫ pctō: quia ſcȝ in
nullo ceſſit. In quo eni tētatus ē: potēs ē ⁊ his

lt a qui tentantur auxiliari. ¶ Quinto conſolatio
nem ⁊ refectionem ſpiritualem cauſat. In cui⁹
rei exemplum. poſtꝙ chriſtus tentationes ſu/
perauit in deſerto. dicitur Mat. iiij. Ecce acceſ
ſerunt angeli ⁊ miniſtrabant ei. ⁊ Hiero. ad eu
ſtochium de ſe ait. cum tentaretur tentatione
luxurie. Ipſaꝫ quoqꝫ cellulam meam quaſi co/
gitationum conſcientiam pertimeſcebaꝫ: ⁊ mi
hi iratus ⁊ rigidus ſolus deſerta penetrabaꝫ
⁊ vt mihi teſtis de⁹ eſt. poſt multas lachrymas
nonnunꝙ videbar mihi intereſſe agminibus
angelorum. Hinc ⁊ Sara vxor Tobie iunioris
aiebat. Non delectaris deus in perditionibus
noſtris: ſed poſt tempeſtatem tranquillum fa/
cis. ſcꝫ poſt tentationes quietem mentis: poſt
lachrymationem ⁊ fletum: exultationē infun/
dis Tobie. iij. dicitur a naturalibus de ceruo.
ꝙ prelians cum dracone vel ſerpente poſtꝙ oc
ciderit quaſi infectus ex flatu eius. ad fontem
currens in aquam ſe proijciens: totus refrige/
ratur ⁊ iuueneſcit. Sic ſeruus dei preliatus cū
dracone infernali. ⁊ quaſi infectus ex tentatio/
ne mala ad fluuium paradiſi recurrens: totus
cta confortatur ⁊ vigoratur. ¶ Sexto maliciam
demonum debilitat ps. Cadēt a latere tuo mil
le: ſcilicet demones tentantes in aduerſitate ſi
gnificata per ſiniſtram. ⁊ decē milia a dextris:
ideſt proſperitatem tentantes: tibi autem non
appropinquabit: ſcilicet aliquis eorum qui vi/
ctus a te cecidit. Dicit enim Origenes vt alle/
gat magiſter in. ij. Senten. ꝙ viri ſancti debel/
lantes cum demonijs: ſcilicet in tentationibus
⁊ ſuperantes diminuunt numerum eorum. vt
ſcilicet tales victi non amplius valeant tentare
Quod intelligit. b. Tho. in ſcripto quoad illuꝫ
qui vicit ⁊ perfecte vicit tentationes. Sed quo
modocunqꝫ ſit manifeſtuꝫ eſt ꝙ ſancti viri vin
cendo tentationes diaboli aſſumunt magnas
vires contra eos. vt eis illudant ne valeāt alijs
nocere ad petitionem eorum. Sic. b. Marga/
retha victo demone qui apparuerat ei ſub ſpe/
cie hominis compatientis ei de tormentis ſibi
illatis ad perſuadendum vt aſſentiret olibrio
prefecto. proiecit eum ad terram. pede ſuo euꝫ
calcans ⁊ dicens. Sternere ſuperbe demon ſb
pedibus femine. Cui ille. Dimitte me obſecro.
ſatis illuſiſti mihi. Sanctus vero baſilius pro
eo qui fecerat cyrographum ſua manu diabo
lo ſe ei tradens. reuertenti ad penitentiaꝫ orās
cum populo: coegit diabolum ad reddendum
publice inſtrumentum talis obligatiōis: ⁊ li/
ptia berauit illum de manibus eius. ¶ Septimo
alios confortat. vnde dicitur Tob. ij. Hanc ten
tationem dedit illi deus. vt poſteris daret exē/
plum patientie eius. ſicut ⁊ ſancti Job. Cū eniꝫ
quis conſiderat ſanctos etiam tentatos cōfor/
tatur: ⁊ non deſperat: quaſi ſolus ipſe: vel pec/
catores ⁊ imperfecti tentētur. Et aduertens ēt
ꝙ illi homines erant. ⁊ tamen dei adiutorio ſu
perabant tentationes. inde etiam confortatur
⁊ animatur ad fortiter dimicandum. Et ſi titu/
bat datur ſibi occaſio recognoſcendi debilitatē
ſuam. Unde ⁊ ps. xxv. Proba me domine ⁊ tē
ta me: ideſt tentando proba me. non quidem vt
tu cognoſcas me quaſi prius non cognoſceres
cum omnia noueris: ſed vt cognoſcam meipſꝫ.
¶ Octauo premiorum merita augmentat. nō Octaue
enim quis meretur ex hoc ꝙ non furatur vel
mechatur: vel nō odit: cū ſuper his nō impu/
gnet. Sed cū tentat de his ⁊ reſiſtit. tūc meritū
augetur Ja. j. Beatus vir qui ſuffert tentatio/
nē qm̄ cū probatus fuerit recipiet coronaꝫ vite
¶ Nā in vitaſpatrū legit. ꝙ cū quidam adole Exēplū
ſcens diſcipulus cuiuſdā ſancti ſenis ſemel cū
eo diceret officiū ⁊ pater propter vigilias pre/
cedentes dormitaſſet. pre reuerentia nō aude/
bat eū excitare. ſed tentatio cogitationis irrep
ſit ei. vt recederet ad cellā ſuā vadens. ⁊ poſt tē
pus aliquod rediret. Sed ſibi vim faciēs reſpō
debat ꝙ licentiam nō habuerat a patre ſuo. ſic
qꝫ ſepties ſuper hoc tentatus fuit. Exīde pater
euigilans illum videns aſtare miratus eſt. Et
poſt officium dictum cum eo miſit ad cellam.
Poſt quod in oratione ſe tradens vidit in ce/
lis ſedem paratam cum ſeptem coronis deſup
Et cum ille miraretur. ⁊ quereret cui illa para/
ta ſedes eſſet. dictum eſt diſcipulo ſuo. Et cum
interogaret quare ſeptem corone ſuper eā poſi
te erant dictum eſt. quia illa nocte ſeptem vici/
bus reſtiterat tentationi inſtiganti euꝫ ad re
cedendum. Et ideo pro qualibet vice ſibi meru
erat vnam coronam. ¶ Nono tentatio pecca/ Nona
ta purgat. Sap. iij. Deus tentauit illos: ideſt p/
miſit tentari. ⁊ inuenit illos dignos ſe. Tanꝙ
aurum in fornace probauit illos. aurum auteꝫ
in fornace ignis purgatur a mixtura vili. Hinc
⁊. b. Greg. ait. Ab electis ſuis temporali affli/
ctione maculas iniquitatum curat abſtergere.
quas in eis in eternum non vult videre de pe.
di. j. ſi peccatū. In tentatione enim homo affli
gitur. dum ſibi vim infert ne aſſentiat. in quo
magis frequenter anxiatur ꝙ̄ per afflictioneꝫ
corporalem. Unde patienter ferendo moleſtiā
⁊ reſiſtendo: purgant peccata quoad penam
debitam: ſcilicet per modum ſatiſfactionis. et
ad hoc facit quod legitur in vitaſfratrum. ꝙ Exēplū
cum quidaꝫ ſanctus religioſus ad extrema ve
niens: timorem ⁊ horrorem multum oſtendiſ/
ſet ex tentationibus quas patiebatur. defunct⁹
apparuit cuidam ſibi familiari. in ſtatu glorie
ſe eſſe affirmans. Et cum ille quereret quare tā
tum horrorem ⁊ afflictioneꝫ habuiſſet in fine.

Reſpondit. Neſcis ſcriptuȝ eſſe ſcilicet in Job

Decima xlj.c. quia territi purgabuntur. ¶ Decimo et vltimo in celo coronat Lu.xxij. ait chriſtus diſcipulis. Uos eſtis qui permanſiſtis mecuȝ in tentationibus meis ⁊ ego diſpono vobis regnũ vt edatis ⁊c. Non coronabitur ait apoſtolus. ij. Ti.iij. Niſi qui legitime certauerit. Certat legitime qui reſiſtit et vincit in prelio tentationum. vnde Apoc.ij. dicitur Uincẽti dabo edere de ligno vite quod eſt in paradiſo dei mei. Hec eſt fruitio diuinitatis. Et ex his illuditur draco iſte ⁊ ſerpens antiquus: ⁊ demum ꝓycitur in terram inferni. vt dicit Apoc.xij. Adaucta ſibi pena ex accidentali malicia tentationũ ⁊ ſancti liberati ab eo gratias agunt omnipotenti deo de victoria habita eius gratia. de materia tentationum habes etiam multa ſupra in prima parte titu.vj.

¶ De tribulatione maxima que erit tempore antichriſti. Capitulum.iiij.

Quia tentatio maxima fiet hominibus tẽpore antichriſti: ideo nunc de ea. Et quia locuti ſumus de diabolo tentatore ſub nomine draconis Jo. Apo.xx. de dracone loquens ait. Uidi angelum deſcendentem de celo habentem clauem abyſſi ⁊ cathenaȝ magnam in manu ſua: ⁊ apprehendit draconem ſerpentem antiquũ qui eſt diabolus ⁊ ſathanas: ⁊ ligauit eum per annos mille. ⁊ miſit eum in abyſſum: ⁊ clauſit ⁊ ſignauit ſuper eum. Et ſubditur. Poſtꝗ cõſũmati fuerint mille anni. ſoluetur ſathanas: ſcilicet draco iſte de carcere ſuo: ⁊ exibit ⁊ ſeducet gentes. Et de eo etiam dicitur. c.xij. ꝙ draco iſte cauda ſua traxit de celo tertiam partem ſtellarum. Quis ſit iſte draco ipſe Joãnes inſinuat: quia ſathanas angelus deſcendens de celo ⁊ deyciens ⁊ ligans eum in abyſſum. poteſt dici eſſe magni cõſilij angelus ſcilicet chriſtus qui paſſus ⁊ ad inferos anima eius deſcendẽs cum deitate patres de lymbo eduxit ligans in inferno inſatiabilem homicidam diabolū idest potentiam ſuam ⁊ maliciam ſuam debilitans virtute ſue paſſionis: ne quantum cupiat nocere preualeat in animabus. In corporibus autem ſeuiendo per tyrannos infideles contra chriſtianos: precipue videtur fuiſſe ligatus tẽpore ſiluestri imperio ad fidem conuerſo. Unde ⁊ in ſignum huiuſmodi ſilueſter papa alligauit draconem materialem inficientem ⁊ occidentem populum rome in foueaȝ profundiſſimam. dicit autem. b. Greg. xxxij. moral. tractãs illud Job.xl. Stringit ſcilicet beemoth caudam quaſi cedrum. ꝙ millenario numero ratione ſue perfectiõis ſignificat omne tempus eccleſie quantũcunqȝ ſit vſqȝ ad finẽ eius idest tempus antichriſti. vnde ponitur numerus determinatus pro indeterminato. poſt quod dicitur ſolui draco ſathanas de carcere ſuo qui tẽpore antichriſti permittet amplius ſeuire corporaliter ⁊ ſpiritualiter per illum peſſimuȝ hominem antichriſtum. Et hoc eſt cauda vbi maxime eſt veneuȝ draconis: ⁊ beemoth ſcilicet antichriſtum qui in fine eccleſie erit quaſi beemoth qui ad litteram eſt elephas: quia diabolus ipſum antichriſtum valde eleuabit in potẽtia ⁊ temporali dignitate ſuper omnes. ſicut cedrus eſt altiſſima arborum: ⁊ ſtringet duricia ⁊ feritate. Unde ⁊ tertiam partem ſtellarum dicitur draco iſte deycere cauda: q2 per antichriſtum multos qui valde reſplendebant in eccleſia doctrina ⁊ vita deyciet. Uel proſternendo per mortem ad terram quoad ſanctos. vel proſternendo multos ſpiritualiter inducendo ad terrena. Quantum autem ſit diabolus tunc tẽtationibus ⁊ tribulationibus ſeuiturus dominus noſter ieſus inſinuat di. Mat.xxiiij. Erit tunc talis tribulatio qualis non fuit ab initio mundi vſqȝ modo nec fiet. Et niſi breuiati fuiſſent dies illi non fieret ſalua omnis caro. ⁊ vnde ſit grauitas huius tentationis tunc. b. Grego. vbi ſupra ſcilicet. xxxij. li. moral. ſic oſtẽdit di. Uidendum valde eſt cum beemoth iſte caudam ſuam vt cedrum ſubleuat in quo tũc atrocioꝛ ꝗ̄ nũc ſe erexerit ſurgat. Que enim penarum genera nouimus que non iam vires martyrum exercuiſſe gaudemus. Alios enim improuiſo ictu: immerſos gladio ſtrauit. Alios crucis patibulo affixit: i quo ⁊ mors prouocata repellitur ⁊ repulſa prouocatur. Alios hirſutis ferra dentibus attriuit. Alios armatos ferro inſulcans vngula ſparſit. Alios beluina rabies morſibus detruncando cõminuit. Alios ab intimis viſcerum per cutem preſſa vis verberuȝ rupit. Alios effoſſa terra viuos operuit. Alios demerſos in morte precipitium fregit. Alios in ſe proiectos aqua replẽdo abſorbuit. Alios edax flãma vſqȝ ad cineres depaſta compoſuit. Cum ergo beemoth iſte caudam ſuam in fine mundi amplius dilatat. quid in illis tormẽtis tunc atrocius exurgit niſi illud quod in euangelio dominus dicit. Surgent pſeudo ꝓphe: ⁊ dabunt ſigna magna ⁊ prodigia: ita vt in errorem mittantur ſi fieri poteſt etiam electi. Nũc enim fideles noſtri mira agunt cum peruerſa patiuntur. Tunc autem beemoth huius ſatellites ſcilicet antichriſti etiam cum praua ingerunt mira acturi ſunt. Penſemus igitur que erit illa humane mentis tentatio. quando plus martyr ⁊ corpus tormentis ingerit. ⁊ tamẽ ante oculos eius mira tortor facit. Cuius tũc vir/

tus nõ ab ipſo cogitationũ fundo quatitur. qñ
to qui flagris cruciat ſignis coruſcat. Sic ergo
beemoth ſtringit caudã ſuã quaſi cedrũ q: ni/
mirũ ⁊ altus tunc erit ueneratione prodigij. ⁊
durus crudelitate tormenti. Hec. b. Greg. Et in
antichriſto fuit ⁊ erit fortitudo temporalis. In
ſanctis qui uincent tentationes ⁊ tormẽta erit
fortitudo ſpiritualis. Multa reperiuntur de
antichriſto prenunciata in ſacris ſcripturis et
per doctores declarata. Sed permaxime de eo
agit Dañ. c. vij. vt exponunt oẽs doctores. Un
de ⁊ chriſtus loquens ⁊ prenunciãs de exter//
minio ⁊ tribulatione maxima hieroſolyme: ac
etiã afflictione eccleſie duriſſima per antichri/
ſtum: que poſtea cito habitura ad finẽ. inquan
tum militãs per finẽ mundi: ⁊ finale iudicium
dixit Mat. xxiiij. Cũ videbitis abominationẽ
deſolationis ſtantẽ in tẽplo que dicta eſt a da//
niele ꝓpha. Tunc qui legit intelligat: ſcȝ tunc
impleri illã ꝓphiam. hec ꝓphia habef Dañ. ix.
in fi. Unde poſtq̃ danieli fuit reuelatũ tempus
determinatũ future incarnatiõis in. lxx. hebdo
madibus annorũ. ⁊ de paſſione chriſti ⁊ fructu
eius. ⁊ deſtructione hieroſolyme per tytũ cum
romano exercitu dicit poſt finẽ belli ſtatuta de
ſolatio ſcilicet hieroſolyme ⁊ paulopoſt. In tẽ
plo erit abominatio deſolationis: ⁊ vſq; ad cõ
ſũmationẽ ⁊ finẽ perſeuerabit deſolatio. vt di/
cit Nico. de ly. Abominationẽ appellãt hebrei
idola ſeu idolatriã: que inter vitia maxime eſt
abominabilis. Abominatio ergo deſolationis
eſt idolũ poſitum in templo deſolato. i. deſtru//
cto. quod fuit factum ſm quoſdam de imagi//
ne tyberij imperatoris quã pilat᷒ poſuerat in
templo. Sed hoc iam factum fuerat. Unde alij
dicunt de imagine Gay imperatoris. hoc quã
mandauit poni in tẽplo vt adoraretur. quod
fuit factum poſt decennium a paſſione domini
Sed melius videtur exponendũ. vt dicit pe.
come. in hiſtoria ſcholaſtica de eo quod geſtũ
eſt per euerſionem hieruſalem. per titum ab
adriano imperatore qui poſuit ſtatuã ſuã in tẽ
plo deſolato ⁊ euerſo vbi arca ſteterat. Ueſti//
gia enim adhuc quedam ciuitatis remãſerant
⁊ iudei qui vndecũq; venientes ad locum ſan
ctum redibant ⁊ multiplicati remouerunt ſta//
tuam. Et hoc adrianus audiens poſuit manuȝ
ſuam extremam. ⁊ funditus euertit vrbẽ ⁊ mã
dauit artiſſime ne quis iudeorum remaneret
in terra illa. Nam ciuitas que poſtea fuit edifi
cata ⁊ dicta helya. non fuit ſita vbi prius erat.
ſed iuxta. De hac ergo abominatione: ideſt ido
lo abominabili poſito in templo deſolato: vide
tur intelligenda auctoritas danielis inducta a
chriſto que fuit data in ſignum propinquiſſi//
me totalis euerſionis hieruſalem. Et in figurã
euerſionis quaſi eccleſie ⁊ finis mundi cuȝ vi/
delicet antichriſtus reedificata hieruſalem et
templo. vt ait apoſtolus. ij. Theſſal. ij. In tẽplo
ſedeat tanq̃ ſit deus. faciens ſe pro deo ⁊ vero
meſſia iudeorum adorari. Et hoc erit ſignum
propinquiſſimum deſtructionis totalis hieru/
ſalem ſpiritualis. ideſt eccleſie. Non ꝙ eccleſia
deficiat ex toto tempore antichriſti. Licet tunc
multi recedent ab ea ⁊ ruent ſpiritualiter. Sed
quia poſt mortem antichriſti cõmuniter credi
tur ꝙ parum durabit mundus: ſed finem ha/
bebit. Chriſto veniente ad iudicium: ⁊ tunc de
ficiet eccleſia inquantum militans tranſlata in
triumphantem. Hec igitur deſolatio templi ⁊
ciuitatis durabit vſq; in finem. ideſt circa tem
pus antichriſti qui erit circa finem mundi.

De ipſo antichri/ .§. i.

ſto ⁊ aduẽtu xpi ad iudiciũ qui ſequef habenf
in dicto. c. vij. danielis. Ubi prius fit mentio.
de quatuor monarchijs mũdi: ſucceſſiuis que
notãf per quatuor beſtias exeũtes de mari ma
gno vbi pugnabant quatuor venti. i. angelice
ptãtes ex quatuor mũdi ptib᷒ ꝓ regnis vel cõ/
tra. Mare magnũ ẽ mũdus. vel moralr. qua//
tuor vẽti quatuor hoium paſſiões. Gaudium
ſeu delectatio icludẽs in ſe amorẽ ⁊ deſideriũ.
Dolor ſeu triſtitia icludẽs odiũ ⁊ abominatio/
nẽ. Spes icludẽs in ſe audaciã ⁊ irã. Timor in
cludẽs in ſe deſpationẽ. His. n. paſſiõib᷒ homi
nes dediti ad inuicẽ pugnẽt. Quatuor beſtie
exeũtes de mari vna poſt aliã: ſignificant mo/ Quatuor be//
narchias q̃ habuerũt ꝑncipale dñium mundi ſtie q̃d ſignifi/
tpib᷒ ſuis q coiter: beſtialr. ⁊ tyrãnice vixerũt. cent.
Haruȝ prima dr̃ ſimilis leene hñti alas aquile
cui ale auulſe ſunt. ⁊ datũ ẽ ei cor ⁊ ſtetit vt hõ. Prima
ſignificat regnũ aſſyrioꝝ qđ fuit primũ in mo/
narchijs. Aſſ. laf aũt leene pp violẽtiã ⁊ libidi
nẽ talis gẽtis. Nã leena eſt aial violẽtũ ⁊ luxu
rioſum. Due ale ſunt due gẽtes. i. aſſyri ⁊ chal
dei qb᷒ ꝑcipue ꝑfuit. Ale iſte dicuntur aqle pp
diuturnitatẽ talis regni. Aqla. n. diu viuit. In
cepit. n. illud regnũ ſub ſaruch pauo abrae fo
te a nembroth. vel ſaltē a nino qui regnauit
in niniuem: ⁊ durauit vſq; ad Balthaſar q ſe/
dem regni tenebat in babylone: vbi interfect᷒
fuit. vt patet Dañ. v. Quod auulſe ſunt ei ale ⁊
poſtea datum eſt ei cor: refertur ad Nabucho/
donoſor: magnum auum vel proauum Bal//
thaſaris: cui ad tempus ſublatum eſt imperi//
um. cum ſcilicet propter ſuperbiam conuerſus
eſt in beſtiam: ſed poſtea reſtitutus: vt patet
Dañ. iiij. ¶ Secunda beſtia egreſſa de ma//
ri ſimilis. dicitur vrſo habenti tres ordines Scda
dentiuȝ in ore. eiq; dicebatur. Surge comedẽ
carnes plurimas. hec deſignat monarchiã pſa

rum ⁊ medoꝝ que ſimilatur vrſo ꝓpter patientiaꝫ laboris ⁊ victus parcitatē. Nā pro pulmento ſal vtuntur ⁊ cardamomo. Cepit hec monarchia in dario ⁊ cyro nepote eius poſtq̄ occiderunt balthaſar capta babylone. ⁊ durauit vſq̄ ad darium arſani huius nominis quartuꝫ. deuictum ab alexandro magno per ſucceſſionem. xiiij. regum medorum ⁊ perſarum. Dicitur autem in parte ⁊ nō in toto ſimilis vrſo huic beſtie. quia ita parca fuit in victu hec monarchia ꝙ nil tamen crudele fecit in opere erga populū dei. ſ. iudeorum ſibi ſubditū. Tres ordines dentium ſunt tria genera principum ſibi aſtantiū. ſ. medorum: perſarum: ⁊ chaldeorūꝫ. Et quod ei dicebatur. Comede carnes plimas. refertur ad regem aſſuerum. cui perſuaſuꝫ fuit ab amā amiciſſimo: ⁊ iam littere deſtinate erant vt certa dei occiderentur omnes iudei vbicūq̄ inuenirentur. ſed reuocatum totuꝫ fuit. vt pꝫ in hyſtoria heſter per totum. ⁋ Tertia beſtia dr̄ ſimi-

Tertia. lis pardo habenti alas auis: ⁊ quattuor capita ⁊ ptās ei data ē. Hec ſignificat monarchiā grecorum que aſſimilatur pardo que eſt varij coloris. ſicut propter varietatem regnorum ſiue propter varietatem doctrinarum. Naꝫ ſub iſta monarchia multum claruerūt phī. Ariſtoteles enī dicitur fuiſſe magiſter alexandri. Alas dicitur habuiſſe auis propter velocitatem adeptionis dominij. Nil enim velocius victoria alexādri: vt non videatur bellaſſe ſed volaſſe ad acquiſitionē dominij. In. xij. eniꝫ ānis ſubiugauit ſibi regna orientis. Et cuꝫ moreretᷣ allate ſunt epl̄e de regnis occidentis. Poteſtas ei dicitur data quia non a ſe ſed a deo habuit tantum dominium ad punitionem malorum. Quattuor capita fuerūt quattuor reges q̄ ei ſucceſſerūt in dominio macedonie. Nā in oriente regnauit Seleuch⁹ in babylonia ⁊ ſyria ab occaſu. Philippus in grecia. Ptolomeus in egypto v̄ſus meridieꝫ. Antigonus in aſia ⁊ pōtho verſus aquilonem. paulatiꝫ autē defecerunt. ⁋ Quarta be-

Quarta ſtia diſſimilis ceteris. licet non ponatur ſimilitudo eius: tamen hebrei dicunt ſimilem apro. ſm̄ illud ps. lxxix. Exterminauit eam aper de ſilua. Hec beſtia terribilis habēs dentes ferreos comedens ⁊ cuncta cōminuēs ⁊ reliqua pedibus conculcans. eſt monarchia romanorum que omnia ſibi ſubiecit regna ferro armorum. Habebat autēꝫ hec beſtia cornua. x. quod reſpicit ad finem mundi. Nam incepit hec monarchia a iulio ceſare que prim⁹ ſibi vſurpauit imperium. ſed perfecta eſt in octauiano auguſto ſub quo natus eſt xp̄us. Et iam durauit ab ipſa domini natiuitate per ānos. m̄. cccci. Sed circa finem mūdi diuiditur in deceꝫ partes. Nouem enim regna recedent a xp̄iano imperio. ⁊ maior pars horum etiam ab obdedientia eccleſie vt regnum indoꝝ. regnum turchoꝝ. regnū ſaracenorum. regnum tartaroꝝ. regnuꝫ armeniorum. regnum georgianoꝝ. regnum grecorum. Licet enim impator eoꝝ cum patriarcha ſuo redierint ad fidē romane eccleſie: tamē nō recognoſcit imperatorē romanorum ſibi ſuperiorem. Regnum boemoꝝ qui iaꝫ. xxxv. annis elapſis receſſerunt a ſinceritate fidei: necdū reducti ad vnitatem eccleſie. Regnum francorū etſi fideliſſimum ſit: non tn̄ recognoſcit ſupiorem impatorem romanoꝝ. Decimum regnum ſeu decima pars imperij diuiſi eſt romanum impium qḋ figuratum eſt per decē soles ſm̄ vaticiniuꝫ ſibylle. ⁋ Inter iſta decē cornua vidit Daniel oriri cornu paruulū. ⁊ tria euulſa ſunt de prioribus cornib⁹ a facie eius. Hoc cornu ē antixp̄s de tribu dan ignobilis. cum dan nat⁹ ſit de ancilla. tria cornua euulſa de priorib⁹ (vt dicitur in hyſtoria ſcholaſtica) ſunt tres reges. ſciliꝫ aphrice: egypti: ⁊ ethyopie. quos interficiet. Alij ſeptem colla ei ſubijciētur vt victori. Oculi quaſi hoīs quos vidit Daniel in cornu illo paruulo: eſt ſubtilis ⁊ alta eius ſciētia ⁊ malitia. Os autem ingentia loquetur: q2 deuꝫ ſe dicet ⁊ meſſiaꝫ ⁊ in lege promiſſum. Quō iudei credentes ꝯfluent ad eū. Qui reedificare faciet templum dei. Et in eo ponet ſoliuꝫ ſuum vt deus. Et ad ſe trahet hoīes terrore tormētoꝝ. promiſſione terrenoꝝ ⁊ donatione operatione falſorum miraculoꝝ: vt dicetur plenius. ſ. ⁊ interficiet Enoch ⁊ Heliā. Et ſbdit Daniel. Aſpiciebam donec poſiti ſunt throni. ſ. aſſeſſoruꝫ. ⁊ antiquus dierū ſedit. ſ. de maieſtate ſua iudicium faciet. Et ponitur diſpoſitio eius ibi: vide. Et libri aperti. ſ. ꝯſcientie ſinguloꝝ tunc patebūt. Et vidit ꝙ beſtia illa quarta perijſſet: ⁊ corpus eius traditum eſſet igni: ⁊ ptās aliarū beſtiarum etiam ablata: q2 omnis principat⁹ mūdi ceſſabit. Et ecce in nubibus celi filius hominis veniebat: ⁊ obtulerunt eum vſq̄ ad ad antiquum dierū ⁊ data eſt ei poteſtas honor ⁊ regnum: ⁊ omnis populis tribus ⁊ lingua ſeruiet ei ⁊c̄. Et ſubdit de cornu illo paruulo. ſ. antichriſto. ꝙ faciebat bellum aduerſus ſanctos et preualebat donec venit antiquus dierū. Et putabat. ſciliꝫ antichriſtus ꝙ poſſit mutare tempora ⁊ leges ⁊ iudicium: ſedit vt auferatur potentia eius ⁊ conteratur.

⁋ In ſequenti capi. §. ij.

tulo Dañ. viij. ponitur alia viſio Danielis quā habuit anno tertio Balthaſar qui regnabat in babylone monarcha vltimo aſſyriorum. Aliaꝫ quam expoſuimus in. §. precedenti habuerat anno primo regni eius. Et tangit de duabus monarchijs.

monarchijs.ſcꝫ Perſaruꝫ ⁊ Medoꝝ:⁊ de monarchia grecoꝝ. Et monarchia medoꝝ oſtenſa eſt ſibi in ariete habente duo cornua quibꝰ ventilabat contra omnes partes mundi:⁊ nullus poterat reſiſtere. Monarchiam vero grecoꝛuꝫ vidit in hyrco caprarū qui habebat cornu magnum in fronte:quo efferatus in arietem occidit eum. Iſtud cornu fuit Alexander magnus qui percuſſit arietem illum cornua habentem duo:qꝛ deuicit ⁊ occidit Darium vltimuꝫ monarcham medoꝝ ⁊ perſaruꝫ. Illo cornu fracto idest Alexādro mortuo:orta ſunt quatuor cornua in capite hyrci:quia diuiſum eſt imperiū Alexandri in quatuor regna. In egypto regnauit Ptolomeus filiꝰ Lagi. In macedonia Philippus frater Alexandri:que eſt ad occidentē. Syrie ⁊ Babylonie:⁊ ſuperioribus locis ad orientem Seleuchus. Nicanor imperauit Aſie ⁊ Pontho:⁊ prouincijs illis regionis. Antigonus ad ſeptentrionem.⁊ hoc ſm orbis totius plagas. Cornu aūt modicum quod egreſſum eſt ex vno de his quatuor cornibus ⁊ factū eſt grande:hic eſt Antiochus epiphanes deſcendens a Seleuco:qui dum eſſet Rome obſes fugiens inualuit in regnum ⁊ magnificatus eſt contra meridiem.i.contra egyptios ⁊ contra orientem.i.eos qui in perfide moliebantur nouas res. ⁊ contra fortitudinem celi.i.filios iſrl' ⁊ deiecit de ſtellis in terraꝫ.i.de iudeis:⁊ vſqꝫ ad principem fortitudinis magnificatus eſt.i. contra deum.quia ab eo abſtulit iuge ſacrificium:⁊ deiecit locum ſanctificationis:quia poſuit in templo ſtatuam iouis. ¶ Ubi ſcienduꝫ ꝙ iſte peſſimus antiochus qui martyrizari fecit matrem cum ſeptem filijs:⁊ multos alios propter obſeruantiam legis dei:figura fuit antichriſti veri. Unde que dicūtur de ipſo ſignato per illud cornu paruum:exponuntur pene omnia ⁊ aptiſſime de antichriſto ⁊ magis proprie. Unde ⁊ Gabriel dixit Danieli declarans ſibi viſionem de cornu paruo. Ego oſtendam tibi que futura ſunt in nouiſſimo maledictionis:quoniam habet tempus finem ſuum. hoc autem non erit niſi in fine mundi. Et poſt explanationem arietis ⁊ hyrci ⁊ quatuor cornuum eius:exponens de alio cornu paruo exorto inter illa ait. Cum creuerint iniquitates:cōſurget rex impudens facie:ſcꝫ antichriſtus ⁊ intelligens propoſitiones:ideſt magnam ſciētiam. Et roborabitur fortitudo eius:ſed nō in viribꝰ ſuis.ſ.qꝛ in malicia diaboli ⁊ arte magica qua vtetur. Et ſupra ꝙꝫ credi poteſt vniuerſa vaſtabit:vt ſcꝫ ſubyciat ſibi omnes. Et proſperabitur ⁊ faciet. Et interficiet robuſtos ſcilꝫ Enoch ⁊ Helyam:⁊ populum ſanctorum ſcdꝫ voluntatem ſuaꝫ.i.veros fideles. Et dirigitur dolus in manu eius.i.fraus.⁊ fallacia in miraculis faciendis. Et cor ſuum magnificabit: vt ſcilicet faciat ſe ab omnibus venerari. Et in copia rerum omnium occidet plurimos:ſcilicet promittendo ⁊ donando diuitias credentibus ſibi. Et contra principem principum cōſurget ideſt contra chriſtum dicendo non illum:ſed ſe eſſe chriſtum in lege promiſſum. Et ſine manu conteretur:quia ſcilicet dum dicet ſe celum aſcenſurum:fulminabit. Et paulo ante dicit ꝙ auferet a deo iuge ſacrificium ſcꝫ celebrationem chriſtiani cultus ⁊ ſacramentorum eccleſie. Et proſternetur veritas in terra: qꝛ non erit qui audeat predicare veritateꝫ. Qđ vero ſubditur:hanc tribulationem duraturaꝫ diebus duobus milibus trecētis:⁊ poſtea mūdandum ſanctuariū.refertur ad ipſum Antiochum:qn̄ hieruſalem cepit ⁊ violauit templuꝫ dei multis immundicijs. Que prophanatio durauit tanto tp̄e ideſt circa ſeptem annos.⁊ poſtea mundatum eſt templū a Juda machabeo cum ſuis. ¶ In.c.etiā.xj.Daniel plura dicuntur de iſto Antiocho peſſimo ⁊ antichriſto.quedam que ꝯueniunt antiocho:⁊ quedam antichriſto.cuius figura extitit:vt dicit magiſter in hyſtoria ſcholaſtica. ¶ Et in.ca.xij.ponitur de Michaele pugnante pro eccleſia. Et de tempore quantum durabit talis tribulatio. Et de tempore poſtmodum dando.

¶ De antichriſto .§.iij.

loquitur Pſalmiſta cū ait ps.ix. Conſtitue dn̄e legiſlatorem ſuper eos:vt ſciāt gentes qm̄ homines ſunt. Ut qđ dn̄e receſſiſti lōge.deſpicis in opportunitatibus in tribulatiōe.dum ſuperbit impius:incendit pauper. Glo.exponit hoc de antichriſto. ¶ Iſte antichriſtus venturus eſt antixp̄s
ſm docto.⁊ ſcripturas in fine mūdi. Qui(vt di q̄ tp̄e vē
cit Uincentius in ſpeculo hyſtoriali)circa fineꝫ turꝰ ſit
naſcet in babylone de tribu Dan:ex viro ⁊ mu ⁊ vbi na
liere.ſed concepto ⁊ animato(vt dicit magiſter ſcetur.
in hyſtoria ſcholaſtica) deſcendet diabolus in vterum mr̄is:ad implendum cū omni malitia vt vaſe ſuo. Et ꝙuis angelus bonus nō ei ſubtrahatur ad cuſtodiaꝫ:ſicut ⁊ datur alijs ex vtero matris natis.vt dicit beatus Tho.in prima parte.tamen poſtꝙꝫ incipiet malitia vti:nulluꝫ effectum cuſtodie in eum exercebit eo obſtinato. Hic antichriſtus(vt dicit Methodius martyr:qui multa predixit de futuris nouiſſimis) apparebit corozaim:que.eſt ciuitas vicina iudee.nutrietur in Nazareth. regnare incipiet in capharnaum.demū(vt dicit Uincētius vbi ſupra)veniet in hieruſalem:⁊ ibi faciet ſe circūcidi:vt oſtendat ſe conformē patribus iudeoꝝ ⁊ dicet ſe meſſiam in lege eis promiſſuꝫ. Et in

dei in eum credent: ⁊ vt meſſiam ſuum ſuſcipi
ent ⁊ venerabūtur. Et hoc eſt qḋ chꝛiſtus dixit
eis Joan. v. Ego veni in nomine patris mei ⁊
non me recepiſtis. alius veniet in nomine ſuo:
ſcʒ antichꝛiſtus: querens gloꝛiam pꝛopꝛiaʒ ⁊ il
lum accipietis. ſcʒ vt verum chꝛiſtum. Ipſe igi
tur antichꝛiſtus foꝛtis in malitia ⁊ potentia tē
poꝛali: bellabit contra foꝛtes virtualiter: ſcilicet
fideles. Et inde ſequet̄ maxima tentatio. ¶ Et
in dictis v̄bis Pſal. poteſt notari quadruplex
modus tentādi quomodo vtetur antichꝛiſtus
ad deceptionem hominum.

quadruplici mō antixp̄us homines tētabit.
¶ Pꝛimo per pꝛolationem fallaciuʒ doctrina/
rum. Ps. Conſtitue domine ⁊c̄.
¶ Scḋo per oblationem plurium diuitiaruʒ.
Sciant gentes ⁊c̄.
¶ Tertio per illationem multiplicium pꝛeſſu/
rarum. Ut quid domine re.
¶ Quarto per patrationē rerum pꝛodigioſa/
rum. Dum ſuperbit impius ⁊c̄.
¶ Quantum ad pꝛimū ponitur ibi pꝛeſens i/
peratiui pꝛo futuro indicatiui. qḋ frequent̄ fa/
ciunt pꝛophete. Juxta illud Hier. xvij. Duplici
contritiōe ꝯtere eos domine deus noſter ideſt
conteres. Non enim pꝛopheta optat vel impe/
trat malum populo ſuo: ſed pꝛenunciat. Conſti
tue ergo dicit ideſt conſtitues legiſlatoꝛē ſuper
eos peccatoꝛes. videlicet qui legiſlatoꝛ erit an/
tichꝛiſtus: vt dicit glo. Dicitur aūt deus illum
conſtituere non faciendo: ſed permittendo. Ut
enim ait. b. Aug. in enchiridion. Nihil in mū
do fit niſi oīps fieri velit: vel permittendo fieri
ſcʒ quoad mala que nō impedit. Uel ipſe facie̅/
do. quo ſcʒ ad bona quoꝝ eſt actoꝛ. Antichꝛiſt⁹
igitur dicens ſe eſſe meſſiam pꝛomiſſum iude/
is in lege ſua moſayca. dicet ad ſe ſpectare con/
dere nouā legem ſm̄ q̄ pꝛedixit per Hieremiā
dominus. dabo leges meas in coꝛdibus eoꝛuʒ
ſcʒ ⁊c̄. Et Dan. vij. dicitur de antichꝛiſto q̄ pu/
tat q̄ poſſit mutare tempoꝛa ⁊ leges. Et legem
quidem moyſaicā nō repꝛobabit: ſed que in ea
habentur de meſſia. vt illud. Pꝛophetā ſuſcita
bit deus de fratribus tuis. ipſum tanq̄ me au
dietis. Deut. xviij. ⁊c̄. Dicet de ſe pꝛonunciata
⁊ in ſe impleta. Unde ⁊ multa occulta alijs vel
futura. diabolo reuelante pꝛenūciabit. vt oſten/
dat ſe magnum pꝛophetam. Chꝛiſtum autem
quem adoꝛant xp̄iani dicet per ſe ⁊ ſuos pꝛedi/
catoꝛes fuiſſe deceptoꝛem. ⁊ ideo pꝛopter ſcele
ra ſua ſeu ſuperbiā fuiſſe crucifixū: ⁊ a deo dere
lictum. Que aūt in veteri teſtamento habentur
de paſſiōe eius. exponet falſo: diuerſis apparē/
tibus veritatibus. vt etiā nunc exponūt iudei.
Moꝛalia legis male interpꝛetabitur. vt de vſu
ris: libello repudij perſecutiōe inimicoꝝ. ⁊ hu
iuſmodi. que omnia cōcedet. Legales cerimo/
nias vt datas a deo dicet obſeruandas. Et vt di
citur a Gre. vij. de ꝯſe. di. iij. peruenit. Ipſe faci
et celebrari a ſuis diē ſabbati vt placeat iudeis
cum hoc ſit in lege eoꝝ. ⁊ diem dominicam in
veneratione̅ ſue non chꝛiſti reſurrectionis. Di
cit enim ſe moꝛituꝝ ⁊ tertia die reſurrecturuʒ.
Unde ibi dicitur q̄ feſtinātes ſabbatum ⁊ dn̄i
cam ſunt pꝛedicatoꝛes antichꝛiſti qui vtrunq̄
faciet celebrari. Locus reſidentie antixp̄i dicit̄ Loc⁹ reſidētie antixp̄i
foꝛe Hieroſolyma. Sed pꝛedicatoꝛes ſuos mit/
tet per oꝛbem: ſicut xp̄s miſit apoſtolos ad euʒ
pꝛedicandum ⁊ manifeſtandum eſſe chꝛiſtum
Unde ⁊ ait xp̄s Matth. xxiiij. Multi pſeudo
pꝛophete ſurgent: ⁊ multos ſeducent. Et paulo
poſt. Si dixerint vobis. ſcʒ pſeudo pꝛophete. i.
pꝛedicatoꝛes. Ecce in deſerto eſt chꝛiſtus. noli/
te exire. ſcʒ ad videndum eum. Ecce in penetra
libus. nolite credere. Exponēt autem eius pꝛe
dicatoꝛes ſcripturas fallaciter. ⁊ cū magna elo
quentia ⁊ verſutia verboꝛū. Pꝛedicatoꝛes aūt
eccleſie tacebunt: vel timoꝛe paſſionis: vel amo
re terrenoꝛum: vel ignoꝛantia ſcripture ſacre p
pter quam neſciēt confutare expoſitiōes erroꝛ
tas illoꝛum. Et ſic implebitur illud ſignuʒ pꝛo/
pinqui iudicij datum a xp̄o Matth. xxiiij. ca.
Stelle cadent de celo ideſt doctoꝛes decidēt ab
intellectu ⁊ ſtudio ſcripture. Dicitur eniʒ Dan.
xij. Qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos qua/
ſi ſtelle. Scriptura dicitur celum. Unde zephe/
rinus papa di. xxxviij. ſic ait. Mentes fideliuʒ
inherentes ſacre ſcripture firmamento ideſt ce
lo. non obſcurabit mundana iniquitas. Nō ta
men ex toto ceſſabunt pꝛedicatoꝛes veritatis. ⁊
permaxime de paradiſo terreſtri mittentur in
mundum Enoch ⁊ Helyas quo fuerunt trāſla/
ti. vt habetur de pꝛimo Geñ. v. De ſecūdo. iiij.
Reg. ij. Hi pꝛedicabunt contra antichꝛiſtū. de/
tegentes eius fallaciam. ¶ De quibus exponi
tur cōmuniter illud Apoc. xj. Dabo duobus te/
ſtibus meis ⁊ pꝛophetabunt ideſt pꝛedicabūt
diebus mille ducentis ſexaginta ideſt annis tri
bus cum dimidio. quanto etiam tempoꝛe dura
bit pꝛedicatio antichꝛiſti ⁊ perſecutio. Amicti
erunt ſaccis. vt dicitur ad inducendum exem/
plo ad penitentiam. Hi ſunt due oliue ſcʒ ple/
ni miſericoꝛdia: ⁊ duo candelabꝛa lucentia ſcʒ
doctrina in conſpectu dei. Hi habent poteſtatē
claudendi celum ne pluat: ⁊ poteſtatem ſuper
aquas conuertendi in ſanguinem ⁊ percutere
terram omni plaga. ¶ Opinio etiā eſt aliquo
rum vt Joannis dominici ⁊ Theophili. q̄ Jo/ De Jo. euāgē.
annes euangeliſta non ſit adhuc moꝛtuus. ſm̄
illud Joan. vlt. Sic eum volo manere donec ve
niam. ſcʒ ad iudicium chꝛiſtus ait. In paradi/
ſum ergo terreſtrem ⁊ ipſe tranſlatus veniet. ⁊
ipſe pꝛedicaturus contra legeʒ antichꝛiſti ⁊ ſu/

am doctrinam. Satis enim videtur iſtis ↄgru
um. q ſi de tempore legis nature mittet vnus
teſtis pro chriſto contra antichriſti fallacē do/
ctrinā ſcʒ Enoch ⁊ vnus de tempore legis moy
ſaice ſcilicet Helyas et lex euangelica que ē di/
gnior ceteris habeat ſuum teſtē qui erit Joan/
nes euangeliſta. vt ſit numerus plenus teſtiuʒ
ſcʒ ternarius. Et tunc cum eis bibet calicē paſ
ſionis ab antichriſto occidendi. Etenim dictū
fuit Mat. xx. ſicut ⁊ Jacob fratri ſuo. Calicem
meum bibetis. Quod nondum videtur plene
impletum in Joanne cum martyrio non lega/
tur migraſſe. ¶ Secundo bellabit antichriſt⁹
contra fideles per diuitiarum donationē. vn/
de dicit. Ut ſciant gentes qm homines ſunt. il/
li ſcʒ qui ſuſcipient hunc legiſlatorem ſeu legē
eius. homines enim tales dicunt prout hō de/
riuatur ab humo. ideſt dediti terrenis diuitijs
¶ Et ly vt ponitur conſecutiue non cauſatiue.
Ex hoc enim q pmittet deus illū antixp̄ʒ dare
legem. ⁊ multi eam recipient. q: terrena cū ea
percipient. ſcient gentes q tales ſunt hoīes: nō
viri rōne vtentes ⁊ virtute. ſed terrenis deſer/
uientes ⁊ ea querentes. vnde ⁊ Dan. viij. dicit
q in copia rex oīum occidet plurimos. vt di/
ctum eſt ſupra. Et Dan. ij. dicit. q diuidet terrā
gratuito. ⁊ theſauri copioſi ſibi manifeſtabun/
tur. Et deſcēdendo ad practicam. Beatus Uin
centius maximus predicator dicit in ſermoni/
bus ſcʒ q predicatores ſui diſcurrentes per or
bem: facient populos ↄgregari. vt zelantes ſa/
lutem eoꝝ dicētes. Ut clare percipiatis: q: non
querimus veſtra bona. vt fecerūt predicatores
xp̄i: ſeductores mundi: qui vt ſcitis non vaca/
bant ad aliud niſi vt acciperent bona vr̄a: petē
tes decimas ⁊ primitias ⁊ oblationes ⁊ elemo/
ſynas auaritie dediti. ¶ Non hoc querimus a
vobis. ſed vt mandauit nobis magiſter noſter
verus xp̄s ſalutē querimus veſtrā. ⁊ ex charita
te volumus vobis ſubuenire qui indigetis. ve
niant pauperes in tali loco ⁊ eis prouidebitur.
Certe attenta cupiditate hoīum qui nō querūt
niſi terrena. iſta via eſt ſufficiens ad ſeducendū
innumerabiles populos. Si enim quotidie vt
videtur clare homines pro vno floreno: imo ⁊
argenteo negant chriſtuʒ opere. q: mendacia
multa dicunt: ⁊ periuria addunt. quāto magis
cum eis magna quātitas pecunie offeret. Un/
de be. Greg. in penultimo moraliū tractans il/
lud Job. xl. Sub ipſo leuiathan erunt radij ſo/
lis: ⁊ ſternent ſibi aurum quaſi lutum. dicit q
diabolus tunc per callidas ſuggeſtiones. tunc
ſcilicet in fine mundi per damnatum illum ho
minem ſcilicet antichriſtum. queʒ replebit. ſci/
licet malitia ſolis radios ſibi ideſt doctos quoſ
qʒ ⁊ ſapientes ſubijciet. Uel aurum ſcilicet vi/
ros ſanctitate vite fulgentes quaſi lutum viti/
is ſibi ſubſternet ſcilicet ad terrena querenda
inducens. Et habetur hoc de peniten. diſtincti.
ſecunda. capitu. multi. Jn Apoca. etiam capi.
xiij. dicitur q beſtie aſcendenti de mari haben
ti ſeptem capita ⁊ decem cornua ſimili leopar
do. ſed pedes ſimiles vrſo: os autem ſimile leo
ni: dedit poteſtatem magnam draco. ſcilicet ſa/
thanas qui faciet omnes puſillos: ⁊ magnos
habere characterem in dextra manu aut in frō
te. ⁊ q nemo poſſit emere vel vendere niſi qui
habuerit characterem. Beſtia iſta antichriſtus
eſt beſtialis de mari mundi exiens: ſeptem ca/
pitalibus vitijs plenus: ⁊ cornubus decem. ſci
licet tranſgreſſionibus preceptoꝝ: ad que cū
ctos inducere conatur: ⁊ cuʒ eis vulnerare ani
mam. leopardo variato in coloribus ſimilis eſt
propter maximam eius hypocriſim qua ſancti
tatem ſimulabit vrſo ⁊ leoni propter crudelita
tem. Hic faciet vt characterem ideſt imaginē
ſuam ⁊ cultum eius quibus habeat in manu
dextera ideſt in operibus ſpiritualibus vt ieiu
nijs: elemoſynis: orationibus. ⁊ huiuſmodi.
Per hoc intendens eius venerationem aut in
fronte ideſt ſaltem in apparentia. vt ſaltem ab
extra conformet ſe cum alijs in cultu ⁊ venera
tione ſui quia cor hominum non poteſt videre
alſ non poſſit cum alijs negociari. vnde nec lu
crari tanquam excommunicati infideles pu/
tandi propter quod terrena amantes et obedi/
ent ⁊ peribunt. Et ex hoc ſcient gētes: quia ho
mines. ideſt humo inherentes ⁊ terram que/
rentes erunt qui recipient hunc antichriſtum
⁊ legem eius. Neqʒ enim iudei qui ipſum vt
meſſiam expectant aliud ſperant ab eo habere
propter quod ei adhereant niſi terrenam pa/
triam hieroſolyme. Libertatem a ſeruitute ⁊ di
uitias ⁊ gloriam. ¶ Tertio preliabitur contra
chriſticolas per preſſuram ideſt tormentorum
illationem ⁊ tribulationum. vnde Pſal. ix.
Ut quid domine receſſiſti ⁊c. in tribulatione
per exceſſum. Erit enim tunc inquit talis tribu
latio: qualis non fuit ab initio mundi vſque
tunc. vt dicit a chriſto. Matthei. xxiiij. Daniel
etiam capitu. xij. dicit q veniet tempus quale
non fuit ab eo quo gentes eſſe ceperunt vſque
ad tempus illud. Et Apocalip. decimotertio di
citur. q datum eſt beſtie de qua ſupra dictum
eſt bellum facere cum ſanctis ⁊ vincere illos.
Et data eſt ei poteſtas in omnem tribum popu
lum: linguam: ⁊ gentem. Quod in bello vin
cat ſanctos viros: intelligitur quoad corpus
quia preualebit ⁊ occidet eos. etiam Enoch
⁊ Helyam faciet occidere in platea hieruſa/
lem. dicitur Apocalipſis. xj. Et ad terrorē ali/
orum faciet corpora eorum iacere ibi ſepulta.

Titulus tredecimus

Et quia tunc fideles veri non habebũt quaſi ali
quod exterius adiutorium. nec predicationũ:
nec miraculorum: nec confortantium ſacramẽ
torum. dicitur deum receſſiſſe longe ⁊ deſpice
re ſuos in tanta neceſſitate ſm apparentiã. Sz
non vſq̃qq̃ deſerens eos ſpe pmij confortãs.
Exercebit igitur antixp̃s omnia genera tormẽ
torum in xp̃ianos ad flectendum eos etiam in
audita. Hanc autem preſſurã inſinuauit iacob
patriarcha cũ ait Gen̄. pen͞l. ⁊ c. xlix. Fiat dan
coluber in via ceraſtes in ſemita mordens equi
vngulas: vt cadat aſcenſor eius retro. Saluta/
re tuũ expectabo domine. btũs Greg. exponit
in moral. iſta de xp̃o prenunciata. De tribu dan
dicitur antixp̃s naſciturus. ⁊ interpretaƚ cauſa
vel iudicium: quia vt caput cauſa erit innume
rabilium malorum: ⁊ iudicium ſequitur eum.
Natus eſt dan de ancilla in ſeruitutem generã
tu: qua omnes ſequaces eius ſerui ſunt diaboli
Et in numero ſignatorum. cxliiij. miliũ ex om
ni tribu iſrael. ſ. in libro vite non ponitur trib᷒
dan. qz eius ſequaces reprobi ſunt. Dicit ergo
fiat. i. fiet. dan. i. antixp̃s deſcendens. vel ſigna
tus in dã. coluber viã. i. incedentes per viã mã
datorum. vel per viam latam vitiorum vt colu
ber colens vmbram per affectum: ⁊ veneno pſi
die occidens. Sed in ſemita. i. incedentibus p
obſeruantiam conſiliorum: vt viam artam vir
tutum. Fiet ceraſtes qui vt dicit beatus gre. eſt
ſerpens cornutus: quia hos pſequetur cornu
potentie torquens eos: ⁊ occidens. mordẽs eq
vngulas vt cadat aſcenſor eius retro. Equus ſz
beatum gre. hic ſignat mundum currentẽ ad
occaſum ſumans per ſuperbiam: hinnitum fa
ciens in luxurie manifeſtationem: fodiens vn/
gula terram ⁊ fodiens per auaritiam. Ungula
que eſt vltima pars corporis huius equi eſt fi
nis mundi. Aſcenſor ipſius equi. eſt qui mũdo
inheret: ⁊ a mundi defertur hincinde amore.
Mordet ergo dan: vt ceraſtes cornutus. vngu
lam equi. i. antixp̃s vexat in fine mundi exiſten
tes. Ad quid. Ut cadat aſcenſor eius amator
mundi retro: vbi nõ videt ⁊ ſenſũ amittat vt
ſ. non videant perditionem ſuam in quam ca
dunt. Sancti tam fortiter reſiſtunt expectantes
ſalutare domini in gloria. ¶ Quarto certamẽ
aſſumet contra fideles per miracula: ſed falſa.
Et iſtud erit periculoſius ceteris. propter quod
dixit xp̃s Math. xxiiij. Et dabunt pſeudo pro/
phete. i. predicatores antixp̃i prodigia magna
ita vt ſi fieri poteſt in errorem inducantur etiã
electi. Et hoc innuitur cum ait ps. Dum ſuper/
bit impius antixp̃s antonomatice. quia extra ⁊
contra omnem pietatẽ veri cultus diuini. Su
perbit etiam intantum. vt dicit apoſtolus. ij.
Theſſal. ij. q̃ extollitur ſuper omne quod dicit

aut colitur deus. ita vt in tẽplo ſedeat tanq̃ ſit
deus. Et ad oſtendẽdum ſuã dignitatẽ vt ado
retur. Dicit ibidem idem apoſtolus. Cuius ad
uentus eſt ſm operationem ſathane in oibus.
ſciliʒ virtute ⁊ ſignis ⁊ prodigijs mendacibus
in omni ſeductione. Et Apoc. xiij. dicitur. q̃ da
ta eſt ei poteſtas facere ſigna ⁊ prodigia. ita vt
ignem faciat deſcẽdere in terram in conſpectu
hominum vt ſeduceret gẽtes. Eliget enim ali/
quos pre ceteris fautores ſue malitie quos vt
apoſtolos ſuos mittet per orbem ad predican/
dum. ſuper quos opere diaboli faciet deſcẽde/
re ignem de celo vt quaſi ſpiritũſanctum acce/
perint. Qui ⁊ ipſi opere diaboli pdigia faciẽt.
Et deſcẽdendo ad practicam beati Uincentij.
Poſtq̃ ſui predicatores pnunciauerint doctri
nã antichriſti vt veri filij dei dicent. Ut nõ du
bitetis de veritate doctrine noſtre. ecce miracu
lis cõfirmabimus. Accedant infirmi aliqui ſcʒ
in quos diabolus immittet infirmitates. quaꝝ
ſcit curationem: ⁊ eos publice ſanabunt. Et ſi
quos ſanare nõ potuerint: dicent ex defectu fi/
dei eorum procedere. vel quia male vtentur
ſanitate. Et quod plus eſt. accedẽt ad tumulos
⁊ facient eos aperiri. ⁊ oſtendẽt ſe aliquos ſuſci
tare de notis populo. nõ q̃ vere reſuſcitentur:
quia hoc diabolus non pot̃ facere: ſed aſſumet
diabolus ipſe corpus aereum illius talis noti.
⁊ loquetur vt ille. dicens ſe eſſe illum ⁊ virtute
meſſie. falſi tamẽ ſuſcitatũ. Et de alia vita mul
ta dicet diabolus in ſpecie illius. ⁊ chriſtũ quẽ
coluerunt chriſtiani vt ſeductorem ⁊ dãnatum
⁊ antichriſtum verum deum. Dum ergo ita ſu
perbit impius antichriſtus incẽditur pauper:
fidelis illuminatur interius a chriſto: incendi/
tur zelo veritatis: dolens ⁊ lachrymãs pro per/
ditione ⁊ ſeductione tantorum. Hec tentatio
vtiq̃ maxima erit. quia vt dicit Gregor. in mo
rali. Uidebit martyr pro veritate ſe extorqueri
ſine operatione alicuius miraculi ad probãdũ
veritatem ſue fidei. Et econtra tortorem ſuum
ad oſtẽſionem ſue falſitatis miracula facere. O
qualis tẽtatio. Certe vt dicit Chriſtus Math.
xxiiij. Niſi breuiati fuiſſent dies illi non fieret
ſalua omnis caro. Non enim durabit niſi per
tres annos cum dimidio. quanto etiam tempo
re predicauit chriſtus. vt habet Dan̄. xij. ⁊ Apo
calyp. xij. ⁊. xiij. Poſtq̃ autẽ antichriſtus aſcẽ/
derit in tantam ſuperbiam i vt poſt ſimulatio/
nem ſue mortis ⁊ reſurrectionis: dicat ſe publi
ce in celum aſcenſurum ſuper montem oliueti
ſtãs fulminabitur. vt dicit Magiſter in hiſto.
ſcholaſtica. ⁊ Uincẽtius. Et ſi nõ de modo mor
tis eius. tamẽ de morte eius expreſſe habetur.
Dan̄. vij. ⁊ xj. ca. in fine plenius. Et. ij. Theſſa.
ij. ⁊ Apocalyp. xvij. Ante mortẽ antichriſti re/

ſurgent Enoch ⁊ Helyas tertia die poſt occiſionem eoꝝ ⁊ publice vocati in celum aſcēdēt. Mortuo aūt antichriſto quātum mundus ſit duraturus: incertum eſt nobis. Uidetur tamē ꝙ ad minus .xlv. dies dentur hominibus ſeductis: vt reuerti poſſint ad penitētiam. Ex eo quod dicitur Dan. xij. Beatus qui expectat ad dies. M.cccxxxv. Et ante iſta ponitur tempus perſecutionis antichriſti: quo auferetur iuge ſacrificium chriſti. numerus videlȝ dierū mille ducenti nonaginta. i. tres anni cuȝ dimidio quibus addendo .xlv. fiunt. M.cccxxxv.

Titulus .xiiij. De dono timoris. Quomodo ad timorem multa inducunt. Capitulum primum.

Timor domini eſt donum ſpiritusſancti. qđ Eſaias enumerando ipſa dona ponit in ſeptimo loco. Sed hͨ ponit̃ in quinto. Et licet multa dicta ſint de timore inquantū eſt paſſio. in .j. parte. in tit. de paſſionibus. diffuſius tamen hic agetur. ⁊ per alium modum: ⁊ de multiplici timore. Sciendum aūt ꝙ ad timorem domini multipliciter inducimur ex ſeptem. Primo ex ſcriptura theologicali. Secūdo ex rōne internali. Tertio ex figura ſpūali. Quarto ex creatura vniuerſali. Quinto ex actione ſupernaturali. Sexto ex punitione diuinali. Septimo ex vtilitate plurimali.

ad timendū deū multa inducunt

¶ Pro primo dicitur Deutero. x. Quid petit dn̄s a te niſi ꝙ timeas dn̄m deum tuum ⁊ ambules in vijs eius: ⁊ diligas eum: ac ſeruias ei in toto corde tuo ⁊ in tota anima tua: ⁊ ſerues mandata eius. Ps. xxxiij. Uenite filij audite me timorem dn̄i docebo vos: quis eſt homo qui vult vitā ſcȝ gratie ⁊ glorie. diligit dies videre bonos ſcȝ in gloria. q. d. timor dn̄i eſt initiuȝ huius. Et ſigna eius ſunt. declina a malo: quia timor domini expellit peccatum. Eccl. j. Et fac bonum: quia qui timet deum faciet bona. Inquire paceȝ: q: timor domini quaſi paradiſus Eccli. xxvij. qui eſt locus quietis ⁊ pacis. Xp̄us in euangelio. Timete eum qui poteſt animam ⁊ corpus perdere in gehēnam. Matth. x. Princeps apoſtoloꝝ ait. Deuȝ timete. j. Pe. ij. Bernar. ſuper canti. In veritate comperi nihil eē ita efficax ad gratiam promerendam: retinendam: recuperandam ꝙ ſi omni tempore coraȝ deo inueniaris: non alta ſape ſed timere. Beatus Hiero. in epiſtola. Timor cuſtos eſt virtutuȝ.

¶ Secūdo ratio interna nobis ſuadet deum ſumme eſſe timendum multipliciter. Dictat enim ratio vt timeatur qui ſuperior eſt: qui nocere ſeu flagellare poteſt: nec valet ei reſiſti. Deus igitur cum ſit ſummus dominus dominorum nec poſſit aliquis reſiſtere poteſtati vel voluntati eius. ideo merito timendus eſt ſuper omnes. Hanc rōnem tangit Moyſes Deuteronomio. x. Qui cum admonuiſſet populum: dominum deuȝ timere. ſubdit quaſi pro ratione. Ipſe eſt deus deorum ⁊ dominus dominantiū deus magnus potens ⁊ terribilis. vnde ⁊ Malach. j. dicitur. Si ergo dominus veſter ſuȝ vbi eſt timor meus. ⁊ Hiere. x. Quis non timebit te o rex gentium. Si demones contremiſcunt vt aſſerit Jacobus in canonica ſua ad poteſtatē eius. cui non eſt poteſtas ſimilis ſuper terram quantum debet timere plenus fragilitate. Alia ratio eſt: quia pater naturaliter timetur a filio cum ratio doceat ꝙ habeat poſt deum eē ab eo. Sed nunquid ipſe deus nō eſt pater tuus. qui poſſidet fecit ⁊ creauit te. a quo omnis paternitas in celo ⁊ in terra nominat̃. Neqȝ enim ego ſpiritum ⁊ animam donaui vobis ⁊ vitā ⁊ ſingulorum membra non ego ipſa cōpegi: ſȝ creator omnium qui formauit hominis natiuitatē inquit illa ſancta mulier filios hortata ad martyrium. ij. Macha. vij. multo ergo magis deus debet timeri. Docet etiam ratio timere multuȝ cum oporteat eum reddere rationem coram preſidente que omnia nouit. ⁊ nil inultum permittit ⁊ precipue cum conſcientia remordeat multa mala feciſſe: ⁊ multa debita cōtraxiſſe ex iniquitate perfecta. vnde be. Greg. in mora. Juſti omne quod agunt metunnt: dum caute conſiderant ante quem iudicem ſtabunt.

¶ Tertio ex figura ſpirituali volens deus inducere populum ſuum ad timorem domini anteꝙ daret legem decalogi ſcȝ per angelū ſuum terruit eos. quia mons ſynai videbatur ardere corruſcationibus. ⁊ audiebatur ſonitus buccine propter quod cum populus eſſet exterritus dixit moyſes. Ut probaret nos dominus venit cum terrore. vt terror eius eſſet in vobis ⁊ non peccaretis. Exo. xx. Ubi innuitur ꝙ per metum inducuntur homines ad ſeruandum leges. Unde Iſido. in li. ety. Facte ſunt leges vt earuȝ metu humana coerceatur audacia: tutaqȝ ſit inter improbos innocentia. diſ. iiij. facte. Et quia permaxime oportet ſeruare legem decalogi ad quod inducit timor domini. ideo per ea que a deo precedunt timorem incuſſit ſcȝ corruſcationes: voces buccine ⁊ alia terribilia. Item mādauit dominus Deut. xxiiij. Non accipietis loco pignoris molam ſuperiorem ⁊ inferiorem in quo figurabatur ꝙ ſicut ſemper quis debet ſecuȝ habere ſpē ita ⁊ timorem. nam mola ſuperior figurat timorem: quia ſicut mola ſuperior deprimit materiam molendam ne eleuetur: ita mola inferior retinet ne in imum deſcendat ⁊ pe-

reat. Unde figurat ſpē. Timor ergo dñi depꝛi/
mit mentem ne in bonis operibus que facit ele
uetur ⁊ de ſe pꝛeſumat. Et ſpes ſubleuat: ne de/
ſperatione in infernū cadat. Non ergo iſta duo
ſunt alteri locanda: ſed ſemper ſecum poſſiden
da. Uñ bea. Grego. dicit ꝙ penitens mouetur
inter timoꝛem ⁊ ſpem. Nec eſt contra quod ait
Boetius de phica cõſola. ſcꝫ Pelle timoꝛem:
ſpem ꝙ fugato: loqtur enim de ſpe vana. ⁊ ti/
moꝛe inoꝛdinato. Item in huius figurā habet
Geñ. xij. ꝙ Abꝛaam tetendit tabernaculū ſuū
⁊ habitauit. habens ab oꝛiente bethel: ⁊ ab oc/
cidente hay. Et figurat ꝙ homo iuſtus debet ti
moꝛem habere in pꝛoſperis ⁊ ſpeꝫ in aduerſis.
Bethel enim interpꝛetatur domus vel habita
culum dei. ⁊ ſignificat patriam ſupernā quam
quis debet contēplari in aduerſis ad ſpem ha/
bendam vt roboꝛet. hay iterpꝛetatur vita val/
lium vel abyſſus ⁊ ſignificat vitā peccatoꝛuꝫ. ⁊
abyſſus ſignificat infernū que quis debet reco
gitare in pꝛoſperis ne eleuetur in ſuperbiaꝫ. ſꝫ
timeat futuꝝ iudicium ⁊ infernum. ¶ Quar/
to inducimur ad timoꝛem domini ex creatura
vniuerſali. Sicut oīa inuitant nos ad amandū
deum. qꝛ omnia ſunt facta in obſequiū noſtruꝫ
ſicut beneficium inuitat beneficiatū ad dilligē/
dum benefactoꝛeꝫ. ita ⁊ omnia creata inducūt
nos ad timendum deum. Celum ⁊ terra inquit
bea. Aug. in li. ꝯfeſ. ⁊ omnia que in eis ſūt mi/
hi vndiqꝫ clamant ⁊ clamare nō ceſſant. vt amē
te domine. qꝛ cum bonum ſit quod omnia ap/
petunt ⁊ amant ſm phm. ⁊ omnis creatura bo
na eſt. nec aliunde habet ſuam bonitatem niſi a
deo pꝛima cauſa omniū. Omnis aūt virtus et
bonitas cuiuſcunqꝫ effectus ſit in ſua cauſa eſt
perfectioꝛi modo. qꝛ nemo dat quod nō habet
⁊ potioꝛ eſt cauſa effectu. ideo omnis bonitas ⁊
perfectio eſt in deo. ⁊ hinc creature indicando
nobis ſummā dei bonitatem ad amanduꝫ euꝫ
ſup omnia inuitant ⁊ per conſequens ad timē/
dum. Nam omnis amans eſt timens. ⁊ quāto
quis plus amat aliquid: tanto plus timet illud
amittere. vt patet de ſubſtātia tpali ⁊ filijs ⁊ ali
js rebus. Sicut ergo inuitant creature ad amā
dum pꝛopter ſuam imenſam bonitateꝫ. ita ⁊ ti/
mendum ne cum offendamus ⁊ amittamus tā
infinitum bonum. Inuitant etiam per aliū mo
dum ad timendū deum creature. qꝛ omnia eli/
menta ⁊ que in eis ſunt punita ſunt in peccato
pꝛimi hominis ꝑpter quod dixit deus ei. Ma
ledicta terra in opere tuo ſpinas ⁊ tribulos ger
minabit tibi. Geñ. iij. Et multa animalia bꝛuta
facta ſunt nociua homini. vel rebellia pꝛopter
peccatum: ⁊ fructus terre minus boni. Nec eti
am tantam lucem ⁊ pꝛofectū ex coꝛpoꝛibus ce/
leſtibus habemus. Si ergo pꝛopter offenſam

dei etiam punita ſunt que nō peccauerunt. quā
to magis quis debet deum timere ne offendat
tam ſeuerum mali vltoꝛem. Inducunt etiaꝫ ad
timendum: qꝛ ipſe deus. vt dicitur Sap. v. Ar/
mabit creaturaꝫ ad vltionē inimicoꝛum eius.
Et cū omnia paueant ⁊ obediant ad nutū eius
multo magis homo hoc agere debet. qui plus
recepit ⁊ ratione fulcitur. Unde angelus clama
bat omnibus gentibus dicens. Timete domi/
num ⁊ adoꝛate eū qui fecit celū ⁊ terram ⁊ om/
nia que in eis ſunt Apocal. xiiij. ¶ Quinto ex
operatione ſupernaturali ſcꝫ miraculoꝛuꝫ ps.
lxiiij. Turbabuntur gentes ſcꝫ ad penitentiam
⁊ timebunt qui habitant terminos a ſignis tu/
is ſcꝫ miraculoꝝ qui habitāt terminos ſcilicet
vſqꝫ ad habitantes vſqꝫ in extremis terre. Cuꝫ
enim viderent homines fieri opera que nullus
hominum facere poteſt: nec dij gentiuꝫ demo/
nia: nec tota virtus nature create ſcꝫ cecos illu/
minari: demones effugari: moꝛtuos ſuſcitari:
⁊ coꝛpoꝛa celeſtia a ſolito curſu imutari: ad pe/
titionem Joſue ⁊ Ezechie varias infirmitates
ſubito curari. Ipſi etiam reges terre videntes
ſic admirati ſunt: turbati ad penitentiam: com
moti ſunt ab infidelitate ad fidē: tremoꝛ appꝛe
hendit eos ad venerandū ⁊ colendū ⁊ ad timē
dum tātā maieſtatē que pꝛedicabatur a ſanctis
que inuocabatur in cuius virtute totuꝫ ageba/
tur. Cum enim illi qui nauigabant cum Jona
tempeſtati in mari oꝛta. ſolum circa nauim eo
rum poſt miſſionem eius in mare vt iuſſerat:
mare ſedatum: fluctus miteſcere: timuerūt de/
um verum. vt ſcribitur Jone. j. c. Cum vidiſſet
rex darius Danielem pꝛophetam miſſum in la
cum leonum. quia verum deū celi adoꝛabat il/
leſum permanſiſſe. nec ab eis in minimo leſuꝫ
timuit ipſum deum ac publice mādauit. paue/
ant omnes deū Danielis ⁊ cōtremiſcant. quia
ipſe eſt verus deus qui liberauit Danielem ⁊c.
Dañ. vj. c. Chꝛiſto ieſu domino noſtro cuius mi
racula ſunt. vt ait Chꝛyſo. Pelagus imenſum
reſuſcitante adoleſcentem filium vidue accepit
omnes pꝛeſentes ibi timoꝛ: ⁊ magnificabāt de
um. Lu. vij. Uidentes turbe paralyticuꝫ ſana/
tum timentes gloꝛificauerunt deū. Math. ix.
Sed ⁊ centurio ⁊ qui cum eo erant gentiles in
paſſiōe chꝛiſti: viſo terremotu ⁊ his que fiebāt
timuerunt valde dicentes. Uere filius dei erat
iſte. Mat. xxvij. quis enarrat miracula omnia.
¶ Sexto inducit ad timoꝛē domini multiplex
puniſtio eius. hier. ij. Arguet te malitia tua. ⁊
paulopoſt. Scito ⁊ vide qꝛ malū eſt tibi ⁊ ama/
rum te dereliquiſſe deū tuū. ⁊ timoꝛem eius nō
eſſe apud te Deut. v. Deum tuū timebis. Et in/
fra nequando iraſcatur furoꝛ eius contra te et
auferat te de terra. Eccl. j. Unus enim eſt altiſſi

mus eſt rex potens ⁊ metuendus nimis quis enim non timeat conſiderando q̄ʒ terribiliter flagellauit peccatores. Angelos ſuperbientes de celo precipitauit in infernum ⁊ in demones cōmutauit. primos parentes de paradiſo terreſtri propter inobedientiā expulit. genus humanum propter luxuriā diluuio perdidit. Sodomitas cōbuſtos igne ⁊ ſulphure ſubuertit. Iſraelitas peccantes incredulitate ⁊ murmure in heremo proſtrauit. Dauid propter inanē gloriam ⁊ populū ſuū propter coniurationem cum abſolone contra eum peſte percuſſit. lx. milia ī triduo infectione illa peremptis. Ezechiaȝ propter ingratitudinem vſq̄ʒ ad mortē infirmum reddidit. ⁊ ſic de alijs. Et iō merito ſancti clamant Apoc. xv. Mirabilia ſunt opera tua dn̄e quis te non timebit. Et bea. Grego. Si placere deo veraciter cupimus. poſtq̄ʒ ſubegimus peruerſa: etiam in nobis bene geſta timeamus.

¶ Septimo ⁊ vltimo ad timorē inducit vtilitas copioſa ex ipſo timore proueniens. Deute. v. c. Quis det eis talē habere mentē vt timeāt te domine. ⁊ bene ſit eis in ſempiternuȝ: obſtetrices egyptie hebreoꝝ. quia timuerunt deum ob reuerentiam eius non occidentes mares. vt mandauerat Pharao. dicit Moyſes q̄ edificauit eis domos. Exod. j. c. Siue ſpirituales ſm̄ bea. Hiero. infundendo virtutes ⁊ gratiaȝ. Siue temporaliter ſm̄ bea. Greg. dando diuitias. vt. xxij. q. ij. ſi quelibet. Et Eccl̄i. xxxiij. Timenti deum non occurrent mala ſcȝ peccatorum. ⁊ in temtatione deus liberabit illum p̄s. Timentes dominum non minuentur omni boni.

¶ De timore mundano. Capi. ij.

Timor mūdanus ē quo quis timet tēporalia amittere: vt diuitias: dignitates ⁊ hmōi. propter quod vitandum deū offendit contra eius mandata faciendo: quod eſt mortale peccatum vel cū eſt ad hoc mente diſpoſitus: cū cogitat ſibi poſſe accidere. Inde procedunt multa mala. Unde bea. Aug. ſuper illud p̄s. Incenſa igni ⁊ ſuffoſſa ab increpatione vultus tui peribunt inquit. ¶ Omnia peccata procedūt aut ab amore male inflāmante idest inordinato aut a timore male humiliante idest deijciente. Per amorem inordinatū dicitur anima ſeu opera eius incenſa. per timorem mundanū dicitur ſuffoſſa. Timor enim deijcit ⁊ ad ima ſubmittit. Sed iſta cū criminalia ſunt: vtiq̄ʒ peribunt ab increpatione vultus dei idest in futuro iudicio. Ad perditionem enim ducunt quod teſtatur Jo. Apocalyp. xxj. Timidis autem ⁊ incredulis homicidis ⁊ veneficis. fornicarijs: mēdacibus: pars eorum in ſtagnū ignis ⁊ ſulphuris. Quod ad

ex timore mundano mlʼta mala pcedūt

multa ⁊ grauia ſcelera inducat talis timor mūdanus patet per exempla. ¶ Nā Pharao rex egypti: quia ex multiplicatione filiorū iſrael in egypto: timebat regnum ſibi auferri. mādauit occidi ⁊ ſubmergi mares hebreorū cum naſcerentur. Exo. j. Herodes rex timens ne puer natus nunciatus a magis rex iudeorū: auferret ſibi regnum turbatus eſt. ⁊ necē innocentuȝ procurauit. Mat. ij. Hieroboam rex iſrael timens de acceſſu populi iſrael ad hieroſolymā vt adorarent ⁊ hoſtias offerrent in templo iuxta legē domini. populus ipſe iſrael amicicia iungeretur cum tribu iuda: vnde ſe ſubderet regi iuda ⁊ ipſe regnum amitteret. fecit fieri vitulos aureos in Dan: ⁊ Berſabee terminis regni iſrael: precipiens populo vt illos colerent ⁊ immolarent. iij. Reg. xij. Pontifices iudeorū timentes ne forte venirent romani ⁊ tollerent coruȝ locum ⁊ gentem Joan. xj. Conſilio decreuerūt chriſtum occidi. Sed timentes amittere tēporalia ⁊ propter hoc iniuſtitiam committentes: amiſerunt temporalia ⁊ ſpiritualia: animam ⁊ corpus. De his ergo qui propter timorē amittendi tēporalia: vt diuitias: honorem famam ⁊ ⁊ huiuſmodi offendunt deum poteſt apte dici illud p̄s. xiij. Illic trepidauerunt timore vbi nō erat timor: idest vbi non erat ratio timendi. ita videlicet q̄ propter hoc peccarent. ¶ Et propter ſeptem rationes ſeu conditiones terrenorum. Quia vilia ob conditionem. Quia defectibilia ad permanſionē. Quia ſquinabilia ad tranſgreſſionem. Quia impendibilia ad perfectionem. Quia obligabilia ad rationem. Quia nocibilia ad felicitationem. Quia deceptibilia ad conſeruationem.

Septeȝ rōnes q̄re nō debemus timere amittere bona tē poralia

¶ Primo igitur .§. i.

Prima

non eſt timenduȝ tp̄alia amittere: vt propter h̄ cōmittatur peccatum: quia ipſa ſunt vilia: nullus enim curat vel timet amittere vilia. ⁊ precipue cū ex hmōi amiſſione ꝯſeruet precioſa. ſicut patet in nauigantibus qui non timēt vel curant proijcere merces precioſas in mare: vt cōſeruent vitā que precioſior eſt. Temporalia bona vocant̄ ſtercora in diuino eloq̄o ꝓpter ſui vilitatem. Dicit̄ enim Eccl̄i. xxij. De ſtercore bouȝ lapidatus eſt piger. Piger eſt qui ob timorem alicuius laboris omittit facere bonuȝ quod debet. Talis lapidatur ſpiritualiter ⁊ occidit̄. Sȝ vnde de ſtercore boum idest ob iſta temporalia que timet amittere vel non habere. que ſtercus dicuntur boum: quia ſcilȝ ſancti doctores qui agros mentium ſcindunt vomere verbi dei ſtercus ea reputāt. idest viliſſima. Audi paulū egregiū predicatorem quid dicat de hmōi ad Phil. iij. Omnia arbitror vt ſtercora: vt xp̄m

lucrifaciam ⁊ inueniar in illo. ¶ Cõſideremꝰ conditionem eoꝛum ⁊ videbimus vilitatẽ pꝛecipue attenta precioſitate ſpiritualium bonoꝝ. Quid eſt aurum ⁊ argentũ ⁊ alia metalla. Certe ſpuma terre. in viſceribus terre naſcitur. nullam vitam habet: non rationalem vt homo. nõ ſenſibilem vt animalia bruta. etiam viliſſima vt foꝛmica: muſca: ⁊ vermes. nõ vegetabilẽ vt arboꝛes. ⁊ quecũqꝫ herbe viliſſime. Quid ſericum. Nonne ſtercus vermium viliſſimoꝛum. Quid veſtes lanee. Nonne vellus pecoꝛum. Quid palacia. Nõne lapides īſenſibiles. Quid agri. Nõne terra quid gloꝛia tempoꝛalis. Nõne ventus. Unde Boe. de phica conſo. O gloria gloꝛia quid es aliud q̃ȝ in milibus hominũ inflatio quedam auriū. Sed ⁊ in comparatione precioſitatis ſpiritualium bonoꝛum adhuc magis vilia apparent. Propter quod dicit ſapiens de ſapientia ſeu gratia loquens. Propoſui illam regnis ⁊ ſedibus: ⁊ diuitias nihil eſſe duxi in comparatione illius. nec comparaui illi lapidem precioſum: quia omne aurum in comparatione illius: arena eſt exigua: ⁊ tanq̃ȝ lutũ eſtimabitur argentũ in conſpectu illius. Sap. vij. Cum ergo ſpiritualia bona vt virtutes ſint precioſiſſima: ⁊ tempoꝛalia reſpectu eoꝛum viliſſima: contra omnem rationem eſt. vt non curet quis amittere bona ſpiritualia propť timoꝛem mundanum ne amittantur tempalia. Hoc timoꝛe mundano ducti ananias ⁊ ſaphyra. timendo videlicet ne totum precium ſue poſſeſſionis vendite ab eis petro aplo aſſignantes vt debebant: nõ poſſent ſibi prouidere de aliquo cum ſuperuenirent neceſſitates. ⁊ non prouideretur eis de cõmunitate propter paupertatem vel aliam cauſam: quia retinuerunt ſibi fraudulenter facientes contra preceptum apoſtoloꝝ: nȝ ad imprecationem vel increpationem petri ſubito moꝛtui ceciderunt. Actuum. v. Quod accidit quotidie quoad religioſos qui retinẽt proprium. timentes ne eis prouideatur ī neceſſitate. ideo incurrunt moꝛtem ſpiritualem. xij. q. j. ſcimus. Hoc timoꝛe mundano ducta nobilis illa matrona romana Lucretia. timens. ſ. ne filiꝰ tarquinij vltimi regis romanoꝛum infamaret eã de adulterio: prout ille cõminabatur ei: aſſenſit in adulteriũ peſſime faciẽs. Nã vt dicit btũs Aug. de ea loquens in pꝛimo de ciui. dei. Ita ne aliqueȝ polluat aliẽa libido metuit. Sȝ non polluit. ſ. quoad animam ſi aliena erit. Si polluet aliena non erit. Uirtus omnia mala tolerare potius q̃ȝ pctõ conſentire decreuit. Hec beatus Augu. xxxij. q. v. ita ne. Illi ergo trepidauerunt timoꝛe vbi non erat timoꝛ.

Scd̃a ¶ Secundo nõ · §. ij.

eſt timẽdum amittere tempoꝛalia: q: deceptibilia ſunt ad felicitationem. Nam videntur promittere felicitateȝ vt quietem: ⁊ quaſi oia. quia vt dicitur Eccẽs. x. Pecunie obediunt oia. Sed decipiunt hoiem preſtãtes miſeriam ⁊ anxietatem. Unũ chꝛiſtus appellat diuitias fallaces cuȝ ait Luce. viij. Sollicitudo huius ſeculi ⁊ fallacia diuitiarum ſuffocãt verbum. Ecce fallacia: q: dicunt hoies in ſe. Si habereȝ diuitias ego eſſem quietus in mente nõ haberem tãtam ſollicitudinem laborandi: ſoluẽdi creditoribus ⁊ huiuſmodi. Sed ſi cõtingat ꝙ habeat maioreȝ curam ⁊ anxietatem habet q̃ȝ pꝛius in cogitando quomodo nõ amittat: quomodo ipſas adaugeat in quibus expendat ⁊c̃. Et ſic pũgitur ⁊ inquietatur mens eius continuis ſtimulis ſollicitudinum. Et ideo ibi aſſimilat eas ſpinis: quia pungũt mentẽ ⁊ tollunt quietem: cum adaugeant ſemper deſideriũ ad plura. Et ideo dicitur Eccẽs. v. Auarus nunq̃ȝ impletur pecunia: ſicut nec potibus hydꝛopicus. nec arditate. i. lignis focus. Hinc ⁊ beatus Ambꝛo. Nec finis nec ſatietas vnq̃ȝ aderit cupiditati. diſt. xlv. ſicut hi. Ibi vide pulchꝛa. Falſiſſimũ autem eſt ꝙ pecunie obediunt oia. quod tamen dicũt ⁊ videtur mundanis. in quoruȝ perſona ibi loquitur Salomon. Nam nec ſapiẽtia nec ſcientia nec virtus moralis: nec ſanitas: nec pulchꝛitudo: nec foꝛtitudo coꝛpoꝛis: pecunia haberi pñt. Sed etiam ⁊ multa tẽpoꝛalia ea ꝯſequi nõ poſſunt. Simon magus non potuit ab apoſtolis pecunia magna oblata obtinere poteſtatẽ dandi ſpiritũ ſanctum. Achab rex iſrael non potuit pecunia obtinere a naboth ſubdito ſuo vineaȝ ſuã. Iſraelite non potuerũt pecunia ſua a ſancto rege amoꝛreoꝝ obtinere eis neceſſaria ad victuȝ Balach rex moabitarum nõ potuit conſequi a Balaam ariolo magna pecunia vt maledicere populo dei. ¶ Quod tollãt tẽpoꝛalia quietem mentis nota exẽplum in lib. de ſeptem donis. Erat quidam artifex ſatis pauper ſuſtẽtãs ſe ⁊ familiam ſuam de labore manuuȝ ſuarum propter quod die noctuqꝫ eum operari opoꝛtebat. Inter labores autem ſuos frequenter cantabat ob ſolatium: quia modicã anxietatem habebat ⁊ quaſi nullam de tẽpoꝛalibus: quia eis carebat. Iuxta domum eius habitabat diues multum: qui ita curis ⁊ ſollicitudinibus vexabatur vt nedum canere: ſed vix ridere vel letaȝ faciem oſtẽdere cuiq̃ȝ valeret. Unde quaſi inuidens quieti ⁊ leticie pauperis imaginatus eſt ⁊ executus: quomodo poſſet eius leticiaȝ interrũpere ⁊ inquietare. Accepit ergo quendã ſacculum plenum aureis. ⁊ mane quodam cadeȝ hoꝛa qua ſolitus erat egredi domum pauper. pauloante inde tranſiens: permiſit ante domũ

pauperis cadere ſacculum illuz:⁊ certo loco ſe
firmans vt videret quis illum recolligeret.
Itaqꝫ paupei cum domum egrederetur inuen
to ſacculo ſurſuz leuat ſibi retinens.Cepitqꝫ co
gitare quid agere de tanta pecunia deberet:ti/
mens ne illud ſciretur.vel ſi emeret aliqua ma
gni pꝛecij contra eum ſuſpitio de furto oriret.
Uel ne ſibi auferrent vel quid vtilius emeret.
Sicqꝫ mentem eius anxietas timoꝛ ⁊ varia co
gitatio deuaſtabant.vt amiſſa omni quiete ⁊ le
ticia mentis non vltra cantaret vel iocundita/
tem oſtēderet.Quod cum percepiſſet diues in
tentum:ſcilꝫ ſuum conſecutum.noluit pꝛopte/
rea amittere pecuniam ſuaz. Sed poſt aliquos
dies dicit ei diues.His diebus per viam ince/
dens:habens mecum ſacculum aureorum ſeu
burſam:neſcio quomodo cecidit circa domuz
tuam ⁊ meam inaduertenter. Si ſcires vel au/
diſſes aliquid quis inueniſſet vteret bona diſ/
cretione : alˀs non inueniendo intendo fieri fa/
cere non ſolum excōmunicationem:ſed etiam
inquiſitionem per poteſtatem ciuitatis.Reſpō
dit ille.Non opoꝛtet aliquid facere.ego inue/
ni tali die vnum ſacculum aureoruz.Ex quo di
cis tuum eſſe ⁊ ſigna ſufficientia huius tradi/
diſti:accipe quod tuum eſt. Deus autez parcat
tibi:qꝛ omnibus his diebus quibus ipſam pe
cuniā tenui:pꝛiuatus fui quiete ⁊ gaudio meo
ſolito.dediſtiqꝫ mihi multos malos dies ⁊ ma/
las noctes:nec quieſcere potui pꝛe tumultu co
gitationum.Reddita igitur pecunia:cum ſua
paupertate reuerſus eſt ad quietem ſuaz ⁊ can/
tus ſuos. Cuz ergo tēpoꝛalia ſint fallacia:quia
pꝛomittūt quietem ⁊ non pꝛeſtāt:ſed anxietatē
⁊ appetitum eaꝝ augent.ſm̄ illud Chꝛyſ. Ipſa
appoſitio diuitiarum auget flammaz ⁊ maioꝛ
ſit cupido.Ideo qui timent trepidauerūt timo
re vbi non erat timoꝛ.

¶ Tertio non eſt .§.iij.

tertia timēduz tēpoꝛalia amittere:ita ꝙ pꝛopter hoc
deus offendat:qꝛ ipſa ſunt defectibilia ad per/
māſionem.pꝛopter qđ dicit Magiſter verita/
tis.Matth.vj.Nolite vobis theſaurizare the/
ſauros ſuper terrā vbi erugo ⁊ tinea demolit:
⁊ fures effodiunt ⁊ furātur.q.d.Ideo nō debe/
tis reſeruare ⁊ multiplicare tēpoꝛalia iſta bona
⁊ ſollicitari circa ipſa timendo ne deficiant vo/
bis.qꝛ defectibilia ſunt in ſe.Naz ſi ſunt metal
la:erugo ⁊ rubigo ꝯſumit.Si panis vel victua
lia:tinea rodit ⁊ deſtruit. Si pecunia numera/
ta vel gēme : fures poſſunt occulte rapere. Si
poſſeſſiones ⁊ agri ⁊ domus : dn̄i tempoꝛales
qui(vt dicit Eſa.j.ſunt ſocij furum)effodiūt.i.
diuerſas occaſiones inueniūt.vnde ea auferāt.
ſed qꝛ homines non curāt quomodo tempoꝛa
lia multiplicent per phas ⁊ nephas:nec faciūt
elemoſynas ſubueniendo indigentibus vt de/
berent timendo ne ſibi deficiant:deus ſuſcitat
bella:immittit penurias:infirmitatibus vexat
quibus homines tēpoꝛalia conſumant. Unde
beatus Aug.xvj.q.j.decime. Quod nō accipit
chꝛiſtus:accipit fiſcus. Dabis impio militi qđ
non vis dare chꝛiſto. Ueruz etſi certus ſit quis
vt tēpoꝛalia ei in vita nō deficiant:nunquid in
moꝛte que non tardat aliquid de his ſecum de
feret?certe non.Et ideo inquit ps.xlviij. Ne ti
mueris cum diues factus fuerit homo : ⁊ cum
multiplicata fuerit gloꝛia domus eius.Ne ti/
mueris.ſ.amittere tēpoꝛalia.quia ⁊ diues quī
habet ea tandem amittit. Et idem firmat Job
xxvij.c.qđ tamen experientia docet.diues ait.
cuz doꝛmierit nihil ſecum affert:aperit oculos
ſuos ⁊ nihil inuenit.Diues hic doꝛmit mente
alienus a conſideratione dei ⁊ periculi ſui. Et
pꝛopꝛie accidit ei ſicut doꝛmienti:qui cū ſom/
niet ſe habere multas pecunias ⁊ in conuiuijs
letari ⁊ epulari:ſubito expgefactus nihil ſe ha
bere eoꝝ cernens:triſtatur ſe illuſum.Ita qui
inherent tempoꝛalibus quaſi ſomniant . cum
enim eſtimant ſe permanere in eis:ex impꝛoui
ſo ſubito ſuperuenit moꝛs que doꝛmitio dicit.
quia reſurrecturus eſt in fine mundi.Moriēs
autē aperit oculos mentis quos hic culpa clau
ſit:⁊ nihil inuenit de tempoꝛalibus hic poſſeſ/
ſis.ſed inuenit nihil quod cōmiſit ideſt pecca/
tum.Nam etſi actus peccati aliquid ſit inquā/
tum actus:tamen inquantum peccatum nihil.
nulla natura eſt.ſed defectus rationis.ſicut te/
nebꝛa defectus luminis.¶ Exemplum notabi
le ponit Saluatoꝛ noſter in euangelio vt refert
Luce.c.xij.de quodam diuite qui cum ager ſu
us vberes fructus attuliſſet:cepit mēte eſtuare
⁊ timere ne ſibi deficerent loca ad reponēdum
tantos fructus.Sed ſubito cogitatio malitie ſi
bi ipſi reſpondit dicens.Scio quid faciam.de/
ſtruam hoꝛrea mea ⁊ maioꝛa faciam:⁊ illuc cō
gregabo omnes fructus meos.⁊ dicaz anime
mee.Anima mea habes multa bona repoſita ī
annos plurimos.comede:epulare:⁊ quieſce.
Cūqꝫ iſta diceret:dixit illi deus.Stulte:animā
tuam hac nocte repetent a te.ſ.demones. Que
autem paraſti cuius erunt?quaſi dicat.nō tua.
non tecum poꝛtabis : ſed omnia tibi deficient.
¶ Ponit Joannes Damaſce.ſimilitudinez in
hiſtoria Joſaphat.videlicet ꝙ in quadam ciui
tate erat iſta conſuetudo.Ciues illius eligebāt
quendam ex ea rectoꝛem ⁊ dominuz ipſius ci/
uitatis cum omni libertate ⁊ poteſtate:vt poſ/
ſet facere quod ſibi liberet ⁊ vti omnibus bo/
nis ad placitum.ſed tranſacto anno regni ſui
mittebatur ad quandam inſulam ſolus ⁊ ſine

aliquo ſubſidio bonorum: vbi nil erat ad eum ſuſtentãdum. vnde opoꝛtebat euꝫ deficere ⁊ cito. Cum autem quidam ſagax ad tale regimen fuiſſet aſſumptus: conſiderans quid ſibi futurum erat. quia mittendus ad illam inſulã: prudenter ſibi prouidit. nam infra illum annũ plu-ries miſit ad inſulam multa ⁊ varia bona ⁊ victualia: ⁊ qui ea cuſtodiret. quo facto poſt annũ illic directus ex bonis que illic deſtinauerat bene ⁊ copioſe vixit. nõ pre inopia defecit vt alij qui non ſibi prouiderunt. Ciuitas iſta eſt mundus iſte in quo etſi quis valeat omnibꝰ bonis eius vti ad placitum. tamẽ poſt vitam eius que breuis eſt: ad aliam vitam tranſire opoꝛtet. nec de his aliquid poꝛtare poteſt tunc niſi ea que dum hic viuit illuc tranſmittit: ſcilicet per elemoſynas ⁊ bona opera. Opera enim illoꝛuꝫ ſequuntur illos. vt dicitur Apocal. xiiij. Unde et beatus Ambꝛo. ſuper Luc. Nõ ſunt hominis bona. ſcilꝫ iſta temporalia. vera bona non ſunt que ſecuꝫ afferre non poteſt. Sed vt ait beatus Laurentius Decio. Facultates quas requiris: manus pauperum in celeſtis theſauros depoꝛtauerũt. ſ. per elemoſynas datas ab eo. Illic ergo trepidauerũt timore vbi nõ erat timoꝛ.

Quãta. ¶ **Quarto non** .§. iiij.

eſt timendum temporalia amittere: quia inquinabilia ſunt ad tranſgreſſionẽ. Maculãt enim animam pluribus generibus tranſgreſſionuꝫ propter abuſum earuꝫ. propterea dominus appellat diuitias iniquitatis cum dicit Luce. xv. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis.

diuitie q̄re dicũr mãmona iniq̄tatis. Mãmona nomen eſt ſyriacum: vt ait Hieroꝰ. latine diuitie interpꝛetatur. Diuitie autem iniq̄ dicũtur. non q̄ in ſe ſint male: ſed quia frequenter male acquiruntur vel male retinẽtur: vel eis male homines vtuntur. Unde beatus Hieroꝰ. Omnis diues aut iniquus aut heres iniqui. Et beatus Augu. Uermis diuitum ſuperbia. inde enim ſe maiores alijs eſtimant et alios deſpiciunt. quia pre alijs abundant. Sed ⁊ inoꝛdinate homo afficitur ad diuitias ⁊ auare ſeruat. Unde beatus Aug. ad Macedoniũ. Iam pꝛudenter intueamur quod ſcriptum eſt. fideli homini totus mundus diuitiarum: infideli autem nec obolus. Nõne omnes qui ſibi videntur gaudere conquiſitis eiſq̄ꝫ vti neſciũt alienum poſſidere cõuincimus. Hoc certe alienum non eſt: quod iure poſſidetur. hoc autem iure quod iuſte. ⁊ hoc iuſte quod bene. Omne igitur quod male poſſidetur: alienum eſt. Male poſſidet qui male vtitur. Hec beatus Augu. xiiij. q. iiij. quid dicam. vbi glo. exponit pꝛincipium huius auctoritatis ſic. infideli ideſt auaro. quia auaritia dicitur idoloruꝫ ſeruitus per ſimilitudinem. tali infideli totus mundus nec eſt obulus: quia quaſi nil reputat. ſed alia adhuc plura affectat. fideli autem totus mundus ideſt quelibet pars etiam minima eorum que ſunt in mundo diuitiarum eſt pꝛo diuitijs cõputata. Propterea apoſtolus. vj. cap. ad Timothe. diſcipulum inſtruit quomodo diuites debeat docere ⁊ cautos facere dicens. Diuitibus huius ſeculi pꝛecipe non ſublime ſapere: nec ſperare in incerto diuitiarum ſuaruꝫ: ſed facile tribuere: communicare ſcilicet alijs res ſuas ⁊c. Nam qui volunt diuites fieri incidũt in laqueum magnum diaboli ⁊ tentationem: ⁊ in deſideria multa ⁊ inutilia que mergunt hominem in interitum. Et in figurã huius dominus anathematizauit theſauros hiericho: pꝛohibẽs vt nullus ex populo iſrael de eis acciperet: ſꝫ igni comburerentur Ioſue. vj. Ad inſinuandum q̄ theſauri huius mundi non debent tranſire in ſoꝛtem bonorum fidelium: vt exponit Gratianus. j. q. iiij. §. ſed obijcitur. Hiericho enim interpꝛetatur luna. ⁊ ſignificat mundum mutabilem. Iſrael videns deum. ⁊ ſignificat fideles videntes deum. nunc per fidem: poſtea per ſpeciem. Iſti ergo theſauri mundi: ſcilicet temporalia: inquantuꝫ mundi ſunt ideſt nõ licite habita non debẽt haberi a fidelibus: ſed igni charitatis exponere: ideſt affectu deſpicere ne coinquinentur ab eis. Nec obſtat q̄ diues fuit valde Abꝛaam in poſſeſſione auri ⁊ argenti ⁊ animalium: vt patet in Gene. Et Iob magnus dominus ⁊ diues: q̄a etſi diuites effecti in rebus tamen pauperes affectu ⁊ patres pauperuꝫ. vt oſtenditur in eorum geſtis. quod manifeſtum fuit per tentationes eoruꝫ. Iob in nullo turbatus ex amiſſione omnium. Abꝛaam in relinquendo patriam in peregrinando ⁊ habitãdo in papilionibus in oblatione filij: ⁊ huiuſmodi. de talibus eis conceduntur omnes diuitie ⁊ non coinquinabuntur. Sed quis eſt iſte qui inuẽtus eſt ſine macula in diuitijs: qui poſt aurum non abijt. ipſuꝫ ſequendo non deum. nec ſperauit in pecunie theſauris. q̄s eſt hic ⁊ laudabimus eum? Econtra illic homines mundi trepid. timo. vbi non erat timoꝛ: ideſt ratio timendi iſta amittere.

¶ **Quinto non eſt** .§. v. Quīta

timendum tẽporalia amittere: quia ſunt impeditiua ad perfectionem. Sicut bonuꝫ eſt quod omnia appetunt: ſm̃ philoſophuꝫ in pꝛincipio Ethicorũ. ita ⁊ vnumquodq̄ꝫ appetit ſuam perfectionem. perfectus autem omnis erit ſi ſit ſicut Magiſter eius ait Chꝛiſtus. Luce. vj. qui ⁊ Matth. xxiij. dicit. Unus eſt Magiſter veſter Chꝛiſtus. Sed vt ait beatus Aug. Omnia tem

rena contempſit homo chꝛiſtus vt contēnenda
eſſe monſtraret. Ubi notādum q̄ nō ea ratione
contēpſit pauperrimus factus: ita vt non habe
ret vbi caput ſuum reclinaret. ne videlz ex poſ/
ſeſſione ipſarum rerum ⁊ diuitiarum traherē/
tur inoꝛdinato affectu ad ipſa: vel nimia ſollici
tudine occuparetur aut a diuina contēplatio//
ne retardaretur. Nihil horū poterat in eo eſſe.
Impeccabilis enim erat dn̄s Jeſus. dicit Joan
nes Damaſce. ⁊ cōtinue anima eius diuinitate
fruebat̄. Sed ideo hoc fecit vt daret nobis exē
plum ⁊ pꝛouocaret ad iſta faciendū vt cum per
fecte imitaremur. ſciens q̄ iſta temporalia etſi
non ipſum: tamē nos infirmos multum retra/
hunt a perfectione que conſiſtit pꝛecipue in cō
templatione ⁊ amore diuinoruz. ¶ Sunt etiā
iſta temporalia vt viſcus pꝛopter amorez ⁊ ſol/
licitudinem eorum: qui viſcus cum tangit pē/
nas ſeu alas auium volare non poſſunt: ſed ad
ima deſcendētes de facili capiuntur. Sic tem/
poralia alas intellectus ⁊ affectus inficiūt ⁊ im
pediunt ne ad ſuperna libere valeant auolare.
Unde Saluatoꝛ noſter iuueni qui mādata im/
pleuiſſe ſe dixerat: ⁊ de maiori perfectione que
rebat inquit ipſe. ſi vis perfectus eſſe vade ven
de omnia que habes ⁊ da pauperibus ⁊ ſeque
re me. Matth. xix. Non q̄ ipſa perfectio conſi
ſtat in ipſa paupertate ⁊ abrenūciatione oīum:
ſed quia hoc eſt inſtrumentum valde accōmo/
dum veniendi ad perfectionez: vt determinat
beatus Tho. ij. ij. Quod etiam firmat venera//
bilis Joannes Caſſi. in coll. j. abbatis Moyſi.
Hoc etiam intellexerunt gentiles philoſophi:
qui vt magis liberi eſſent ad ſpeculationez ve/
ritatis temporalia iſta contēpſerunt. Et de So/
crate dicit beatus Hiero. xij. q. ij. gloria. Socra
tes ille Thebanus homo quondam ditiſſimus
cum ad philoſophāduz athenas pergeret: ma/
gnum auri pondus abiecit: nec putauit ſe poſ/
ſe virtutes ſimul ⁊ diuitias poſſidere. Nos ſuf
farcinati auro chꝛiſtum pauperem ſequimur.
⁊ ſub pꝛetextu elemoſyne pꝛiſtinis opibus in//
cubantes: quō poſſumus aliena fideliter diſtri/
buere qui noſtra timide reſeruamus. Hec ille.
Alius phs (ni falloꝛ) Anaxagoras ad ſtudiū ſa/
pientie p̄gens in mare pꝛoiecit pecunias quas
habebat dicēs. Abite male cupiditates: demer
go vos ne demergar a vobis. Hoc de pluribus
in genere refert Lactātius in pꝛin. inſtit. Mul
to tn̄ perfectius chꝛiſticole iſta tp̄alia ⁊ delitias
⁊ diuitias ⁊ gliam ꝯtēpſerunt timentes iſta ha
bere nō illa pdere. Naz ⁊ de beato Antonio in
vitaſpatrū legimus q̄ cum iret per deſertum ⁊
in via repiſſet maſſam veri auri quaz potuiſſet
licite accipe cum in theſauris nullius de ꝓpin/
quo fuiſſet: ſed pꝛo derelicto eēt: fugit ab ea ſi/
cut a facie ſerpentis. timēs ne a cupiditate eius
traheretur affectus. ad montez pergens ſolitu/
dinem querens vt honores vitaret: ⁊ non deli
tias ſed auſteritatē augeret. ita qui vult ad mō/
tez contēplationis ⁊ perfectionis aſcendere vt
aptius ⁊ facilius agat: opoꝛtet q̄ onera tempo
ralium dimittat ⁊ ſurſum tendat. Nec ita time
at amittere temporalia vt pdat vel minuat eter
na. ſicut plurimi faciunt qui illic trepidauerūt
timore vbi non erat timoꝛ. i. ratio timendi.

diuitie cōpare aſſimilant viſco.

¶ Sexto non eſt .§. vi.

Sexta.

timendum tēporalia amittere: qꝛ obligatoria.
Cuilibet enim noſtruz dicturus eſt chꝛiſtus in
fine vite. Redde rationem villicationis tue. i.
diſpenſationis circa tēporalia. Quod expꝛeſſe
teſtatur beatus Aug. in lib. de paruulis ad Pe
trum dicens. Homines quia rationabiles facti
ſunt: de ſe ⁊ de oībus rebus quas in vſum acce
perunt vite pꝛeſentis: rationem reddituri ſunt
deo: ⁊ pꝛo ſuorum actuum qualitate recipient
penam aut gloriam. xv. q. j. §. ex eo autē. Non
ergo habet quis timere temporalibus carere:
cum per hoc deobligetur a reddēda ratione in
quo quilibet merito timere debet: cuz ſubtilis
ſit illa examinatio: nec quicq̄ʒ iudicem ſupnuz
poſſit latere: ⁊ pꝛo quolibet defectu pena para/
ta ſit. In parabola de talentis varijs cōmiſſis a
domino ſeruis ſuis: vt cum eis negociando ſu
perlucrarentur. narratur Matth. xxv. Seruus
ille qui vnicum talentum acceperat: quia nō il
lud ad lucrum expoſuit. ⁊ hoc ex timore ne il/
lud amitteret: redargutus a dn̄o eo priuat⁹ cō/
dēnatus fuit. Iſta temporalia bona ⁊ diuitie et
poteſtas ſeu pꝛelatio ⁊ honores talentum a do
mino datum ſunt operante ſi licito modo ha//
bentur: vel permittēte ſi indebite. Obligatus
eſt qui iſta habet ad reddēdaz rationē: quomo/
do his vſus fuerit. Et ſi non multiplicauerit vi
delicet virtuoſe ea diſponēdo: ⁊ ſic inde meri//
ta augendo: ſed ocioſa tenuerit nō dando pau/
peribus. nō coꝛrigendo ⁊ inſtruendo ſubditos
ſi poteſtatem habet. non dirigendo ad deū in/
tentionez in gloria ⁊ honoribus. Utiq̄ʒ his bo
nis priuatus: demuz condemnabitur ex negle
ctu ſuo: etiam ſi alias bonus videatur non ra//
piendo aliena. non vſurpando officia. non am
bitioſe ea querendo. Et pꝛopterea notabiliter
dicit Gregoꝛ. in omel. dicte euangelice para//
bole de talentis. Hec lectio euangelij conſide/
rare nos ſollicite admonet: ne nos qui plus ce/
teris in hoc mundo accepiſſe aliquid cerni//
mur ab auctore mundi inde grauius iudice//
mur. Cum enim augentur dona: rationes etiā
creſcunt donorum: i. eſt obligationes ad red/
dēdum rōnem de vſu eoꝝ. pꝛopter quod dicit

Greg. Quiſquis ſacerdotum (idez intellige de prelatura ⁊ dignitate) adipiſci deſiderat: prius vires ſuas cum eo quod ſubiturus eſt onere metiatur. ⁊ ſi impar eſt abſtineat. ⁊ ad id cum metu etiam cui ſe ſufficere exiſtimat accedat. j. q. j. non eſt putanda. Non ergo debet timeri amittere: ſed ad ipſa accedere. Naz vt dicitur Sap. vi. Exiguo cõceditur miſericordia. ſed fortiori bus fortior inſtat cruciatio: ⁊ iudicium duriſſimum fiet his qui preſunt. Et dicitur exiguus q modicum habet de temporalibus bonis. ⁊ qa parum recepit: de paucis habet reddere rationem. ⁊ ſi deliquit. miſericorditer punitur. Sed fortes ſunt qui mũdo abundant temporalibus. vt diuitijs dignitatibus ⁊ honoribus. ⁊ iſti cõmittunt fortia. i. grauia peccata: timore non amittendi potentiam dignitatem: diuitias ⁊ honores. ⁊ ideo fortior in eis ſequitur cruciatio. Unde ab Abraam dictum fuit diuiti epuloni. Recordare quia recepiſti bona in vita tua ⁊ lazarus ſimiliter mala: nunc autez hic conſolat: tu vero cruciaris. Luc. xvj. q. d. quia fuiſti potens in diuitijs ⁊ dignitate: etſi qua bõa feciſti recepiſti bona in vita tua vt premia eorũ. ⁊ iõ nunc cruciaris propter fortia peccata tua. Lazarus vt exiguus ⁊ mẽdicus ſi qua peccata commiſit. mala penarum recepit: paupertatis ⁊ infirmitatis: per que ſibi cõceſſa eſt miſericordia venie. Nunc autez conſolatur in requie. Sicut ergo non timet ipſe homo deobligari a reddẽda ratione de debitis factis: ſed timet obligari cum ratio eſt intricata. vnde habet timere confuſionem ⁊ punitionem: ita nõ debet timere tẽporalia amittere: ſed habere. cum de ſingulis horum ſit debitor ⁊ habeat reddere rationem deo. Uerebar omnia opera mea (inquit Job) ſciens ꝙ non parceres delinquenti. Qui tamen (vt patet ex geſtis eius) omnibus temporalibus optime vtebatur. Sed mundani illic trepidauerunt timore vbi non erat timor.

Septimo non .§. vij.

Septima

eſt timendum amittere temporalia: quia nociua. Quis enim eſt ille qui timeat amittere que ſibi nocent? Certe nullus. immo optat talia ab eo remoueri. Sed temporalia plurimum nocumenti inferunt anime ⁊ corpori. Nam vt dicit in Prouerb. Diuitie congregate in malum domini ſui. de multis quotidie audimus ꝙ occidunt violenter a ſeruis ſuis vel ſubditis ſuis: vt haberet diuitias eorum vel dominium. Tales ſemper manent in timore qui non parum cruciat eos ne talia amittant. Unde Dionyſius tyrãnus ſicilie cũ qdã amicus ſuus laudaret eũ de diuitijs ⁊ potentia beatum dicendo. Ille voluit per exemplum oſtendere ei infelicitatẽ ſuã ex continuo timore ſuo. Inuitauit enim illum ad prandendum ſecuz. ⁊ ordinauit ꝙ ſupra caput eius vbi reſidere habebat in conuiuio amicus ille: gladius acutiſſimus pẽderet filo eneo ſubtiliſſimo: qui non videretur ligatus ex ſolario aſſ. xo. Cumqz ille loco predicto in conuiuio locatus fuiſſet ex iuſſione tyrãni ⁊ gladiũ aſpexiſſet pendentem ſupra eum. epulis varijs ⁊ exquiſitis appoſitis. vix ille cibum ſumebat cum maxima anxietate timens ne momento ad momentum gladius caput eius impeteret. Uidebanturqz ei mille anni vt conuiuium ita ſolemne finiretur vt periculũ euaderet. inde recedẽs. Finito itaqz conuiuio ſurgentibus illis e menſa interrogauit tyrãnus quare ita triſtis ⁊ anxius ⁊ nõ letus fuerat in epulatione taz ſolemni. Aſſignauit ille cauſam ſcz timorẽ caſus gladij ⁊ ſue inde mortis. Qui dixit. Tu ita timuiſti vnius gladij periculuz. ꝗtum ergo ego timere debeo: q habeo non vnũ: ſed multos gladios ſupra me: quõ ergo me dicis beatum. q dego in tanta anxietate timoris. Et cum multa iſte tyrãnus egiſſet ad vitandum pericula amiſſionis tpalium: vt de nullo confideret: tandez ea amiſit ⁊ ad inopiam deuenit. Ultra mala ⁊ afflictionem huius vite in temporalibus tãdẽ ducũt ad penas eternas propter abuſum eorum. vnde Jacobi. v. Agite nunc diuites. vlulate in miſerijs que aduenerunt vobis diuitie veſtre putrefacte ſunt. ⁊ cetera. que ibi habes. Et Lu. vj. Ueh vobis diuitibus qui hic habetis conſolationẽ veſtram. Ueh importat dãnationem eternam ſm bea. Hiero. Ille ergo trepidauerunt timore mundano vbi non erat timor. Et ꝙ temporalia iſta noceant anime ⁊ corpori. oſtendit bea. Ambro. di. Omnes cupidi: omnes auari: giezi lepram cũ diuitijs ſuis poſſident. ⁊ male queſita mercede: non tam pr̃imonij facultatem ꝗ theſaurum criminum congregauerunt eterno cruciatu ⁊ breui fructu. Hec ille. j. q. j. cum ordinaretur. Nocuerunt bona temporalia diuiti epuloni quoad animam poſt mortẽ. Nam q: diuitijs fratribus ſuis q eis abutebant augebatur ex hoc ei pena in inferno tanꝗ occaſionẽ prebẽti vitijs illoꝝ. ⁊ propterea petebat ſaltem ad fratres ſuos mitti Lazaꝝ vt eos admoneret abſtinere a vitijs ⁊ malo vſu tpalium. Non qa cõpateret perditioni eoꝝ ſed ſibiipſi ne augeretur pena. Illic ergo trepidauerunt mundani timore vbi nõ erat timor: ideſt iuſta cauſa timoris. ſed ſeruandũ eſt qð Tobias admonuit filiũ ſuum. di. Noli timere fili mi ſcz timore iſto mũdano. Pauperẽ quidez vitam gerimus. ſz multa bona habebimus ſi timuerimus deum ſcz timore q ẽ donũ ſpiritus ſancti ⁊ abſtinuerimus ab oi peccato ⁊ fecerimus bene Tobie. iiij.

De timore carnali. Capitulum.iij.

Secūdus timor di/

citur humanus ſeu carnalis quo.ſ. quis ita timet incōmoda carnis vel etiam mortem ipſam. ꝙ deū offendit mortaliter cōtra aliquod preceptorum faciendo. vel venialiter preter ꝑcepta agendo. Cōtra quē ait ſaluator Matth.x. Nolite timere eos qui occidunt corpus. ⁊ poſt hoc nō habent amplius quid faciāt.q.d. animam ledere nō poſſunt. Et rationem aſſignat be. Aug. quare eſt repellēdus iſte timor dicēs. Timēdo mortem carnis tue dabis mortē anime tue. Quāta eſt via cōfiteri chriſtum tanta mors eſt negare ipſum xj.q.iij. non ſolum. Negatur aūt chriſtus nō ſolum verbis negādo fidē chriſti. vel ſe eſſe chriſtianum. ſicut fecit Petrus cum timore mortis negauit ſe eſſe chriſti diſcipulū Matth.xxvj. ſed etiam factis. ſm illud apoſtoli ad Titum.j.c. Cōfitentur ſe noſſe deū. factis aūt negant.ſ. male operando. Sicut fecit Aaron qui populo iſrael poſtulanti vt faceret ei deos qui precederēt eos ⁊ quos adorarēt. timens ne denegādo occiderent eum. ſicut hur collegam ſuū ſputis occiderant. q̄ eos arguebat de tāta ſtulticia vt dicūt hebrei. acquieuit eis anulos aureū quos ei ad hoc obtulerāt in ignem ꝓiciens liquefēdos. Unde opere diaboli ſtatim formatus eſt vitulus aureus quem adorauerūt. Exo.xxxij. Certe timor iſte humanꝰ mortale in eo fuit. vt oſtēdit Gratianus de pe. diſt.ij.§. opponit. De iſto timore carnali poteſt illud itelligi ps.liiij. Formido mortis cecidit ſuper me. timor ⁊ tremor venerūt ſuper me. ⁊ contexerunt me tenebre. Formido mortis eſt precipuus. q̄ vt dicit philoſophus. Mors eſt vltimum terribiliū. timor ab intra quoad alias penas ⁊ infirmitates corporales. tremor ab extra in membris qui manifeſtat interiorem. Et iſta ſunt peccatum quādo veniūt ſuper hoiem. Unde dicit ſuper me. homo aūt eſt homo per rationem. Quādo igitur tantus eſt vt ſit ſuper hoiem.i. dn̄etur rationi. tūc eſt mortale. ⁊ inde tenebre peccatorum contegunt hoiem ⁊ obſcurant. ſed ſeptem rationibus abijciendus eſt iſte timor carnalis quo vt penā carnis euitetur male agitur.

Primo propter .§.i.

dei voluntatem cui nos debemus conformare nec ei poſſumus reſiſtere. Uiuo ego. ait dominus per Eſa. q̄ conſilium meum ſtabit ⁊ omīs volūtas mea fiet. fit volūtas dei ſemper: vel de nobis ſine merito noſtro ⁊ vtilitate. cum.ſ. non cōcordamus cum beneplacito ſuo. A nobis et cum merito noſtro quando cōformamus nos cum ea. Sed mors ⁊ vita a dn̄o deo inquit ſapiens. Eccl.xj.c.j. de volūtate ⁊ operatione eius. Ego occidam ait ipſe Deut.xxxij. ⁊ ego viuere faciam: percutiam.ſ. infirmitate. ⁊ ego ſanabo ⁊ nō eſt qui de manu mea poſſit eruere. Et ſicut terminus eſt prefixus a dei voluntate de vita ⁊ morte hois. ſm illud beati Job.xiiij. Conſtituiſti terminos eius qui preteriri non poterūt. ita ⁊ de ſanitate ⁊ infirmitate. Nec diabolus qui habet magnam poteſtatem ſupra corpora inferiora. potuit graui vlcere ipſū percutere Job niſi licentiatus a dn̄o. quin immo nec in gregē porcorum intrare ⁊ vexare: niſi de voluntate dn̄i. vt habetur Matth.viij. Timere ergo mortem vel alia affligētia corpus. vt per hoc quis deū offendit eſt agere contra volūtatē dei que ſanctiſſima ⁊ iuſtiſſima eſt. vnde Cyprianus. Quā prepoſterum ꝙ̄ ꝑuerſū eſt. vt cum dei voluntatem fieri poſtulemus.ſ. in oratione dn̄ica cum euocat nos de hoc ſeculo ⁊ accerſit. nō ſtatim voluntatis eius imperio pareamus: obnitimur ⁊ reluctamur: ⁊ ꝑuicacium more ſeruorum ante cōſpectum dn̄i cum triſtitia ⁊ merore perducimur exeūtes hinc neceſſitatis vinculo nō voluntatis obſequio. ⁊ volumus ab eo premijs celeſtibus honorari ad quem venimus inuiti. xiij.q.ij. Propter iſtum ergo timorem tenebre contexerunt nos: q̄ multa mala fiunt ad iſta euadenda. Sed vt ait Petrus in prima cano.c.iij. Si quid patimini propter iuſtitiam beati. Timorem autem eorum. ſcilicet qui inferunt vobis moleſtias ne timueritis. ſed ſanctificate deum in cordibus veſtris.

Secundo timor .§.ij.

humanus ⁊ carnalis eſt abijciendus ꝓpter dei fidelem largitatem. promittit enim largam remunerationem ſuſtinentibus cōſtanter afflictiones carnis. ⁊ mortem ipſam ꝓpter eum. Qui enim odit animam ſuam in hoc mūdo. ait ipſe: in vitam eternam cuſtodit eam. Joā.xij. Odit aūt quis animam ſuam in hoc mūdo.i. ſm vitam mūdialem ⁊ criminalem qui carnem affligit nec cruciatus abhorret: ⁊ mortē nō timet. vt propterea vitāda a virtute recedat: ⁊ iſte peruenit ad vitam eternā ⁊ glioſam. Expectamus ait apoſtolus ad Philipp.iij.c. ſaluatorem dominum noſtrum Jeſum chriſtum qui reformabit corpus humilitatis noſtre: ideſt deiectum afflictum ⁊ humiliatum corpori claritatis ſue ideſt corpori ſuo glorioſo. Nec deficere poteſt a promiſſione. quia vt ait ps.cxliiij. fidelis deus: ideſt verax in omnibus verbis ſuis. ſoluēs ⁊ implens proculdubio que promiſit. ⁊ multo largius ⁊ abundantius ꝙ̄ meruerimus. Non enim ſunt cōdigne paſſiones temporis huius

ad futuram gloriaȝ que reuelabitur in nobis.
ad Roma.viij.Super quo verbo ait de Aug^o.
in ſermone.Fremat mundus:ſeuiat mundus:
coruſcet armis:increpet linguis quid faciet ad
id quod accepturi ſumus.q.d.nihil eſt omnis
cruciatus corporis reſpectu future glorie.Hac
conſideratione permotus vnus ex ſeptem fra//
tribus cum matre ſub antiocho paſſus:ne legē
dei etiam in minimis cerimonijs tranſgrede/
rentur linguam poſtulatus vt ei abſcideretur.
aiebat.E celo iſta poſſideo.⁊ nunc hec ipſa ſcilȝ
membra propter dei leges deſpicio qꝛ ab eo ip
ſa me recepturum ſpero.Sed ⁊ mater eoꝝ iam
ſex filijs coram ea membratim trūcatis.timēs
de ſeptimo adhuc ſuperſtite ⁊ adoleſcentiori:
non de morte corporis:ſed anime ad toleran//
tiam mortis animauit dicēs.Peto nate vt aſpi
cias ad celum ⁊ ad terram ⁊ ad oīa que in eis
ſunt.⁊ intelligas.quia ex nihilo fecit ea deus ⁊
hoīum genus.⁊ ita fiet vt non timeas carniſi/
cem iſtum:ſed dignus tuis fratribus effectus
te in illa miſeratione recipiam.ij.Macha.vij.
Sic ⁊ inuictus martyr chriſti.Uincētius cum
torqueretur ⁊ grauiora adhuc ei cōminarētur
tormenta.ad Datianum tyrānuȝ aiebat. O ve
nenoſa diaboli lingua.tormenta tua nō timeo
ſed hoc ſolum valde metuaȝ:quo te fingis mi/
hi velle miſereri.ſ.parcendo ⁊ a tormentis ceſ
ſando ſi ſacrificauero dijs tuis. Nolo gloriam
meā minuas minuendo aliquid de ſupplicijs.
Ita ⁊ moyſes inquit apoſtolus ad Heb.xj.ma/
gis elegit affligi cum populo dei ꝙ tempora/
lis peccati habere iocūditatem.aſpiciebat eniȝ
in remunerationem.Fide reliquit egyptuȝ nō
veritus animoſitatem regis.inuiſibilem enim
tanꝙ videns ſuſtinuit.Non ergo timendum.

¶ Tertio eſt ti/ .§.iij.

mor carnalis abijciēdus ob euitandam dei ſe/
ueritatem.Ex dictamine rationis naturalis eſt
illud Eſopi.Ferre minora volo ne grauiora fe/
ram.Potius quis eligit vna die in carcere af//
fligi:ꝙ per annum potius amiſſionem rerum
ꝙ vite.magis abſciſſionem manus ꝙ capitis.
vnde ⁊ manum parat ad vitādum percuſſionē
capitis.Cum autem diuina iuſtitia nullum ma
lum permittat impunitum ⁊ ſine cōparatione
in futuro etiam in purgatorio nedum in infer
no quis acerbius affligatur etiam pro veniali/
bus ꝙ quacūqꝫ in preſenti vita pena corpora/
li.Eſt enim(inquit beatus Aug.)ille ignis pur
gatorij miro modo grauis.excellit enim oēm
penam quam hic aliquis paſſus eſt.de pe.diſt.
vij.ideo non eſt timendum:ſed eligendum et
optādum corpus hic affligi per ieiunia:vigi/
lias:peregrinationes:infirmitates:⁊ cruciatus

ꝙ illic reſeruare:vel deum propter timorē hu/
ius offendere.Qui timet pruinaȝ:veniet ſuper
eum nix.vt dicitur Job.vj.ideſt qui timet pe//
nas temporales:⁊ ꝓpter hoc abſtinet a bonis
operibus penalibus:incidet in futuras que gra
uiores ſunt.Et vt dicitur Apoc.xviij.Quātum
ſe glorificauit ⁊ in delitijs.ſ.corporis fuit.tan/
tum date ei tormentum ⁊ luctum.Ecōtra non
iudicabit deus bis in idipſuȝ in tribulatione.
Naum.j.ſm aliam tranſlationem.pro quo no
ſtra(que eſt Hiero^o.)dicit.Non conſurget du/
plex tribulatio.i.qui hic affligetur patienter ſe
rendo:⁊ ſe ad deum in paſſionibus converten
do:nō affligetur in alia vita hic ſufficiēter pu/
nitus.Unde beatus Hiero.ſuper dicta auctori
tate.Si vobis deus rigidus crudelis ⁊ cruen/
tus videtur:qꝛ genus humanum diluuio dele
uit ſodomitas igne ⁊ ſulphure:egyptios mari
ſubmerſerit:filios iſrael proſtrauerit in deſer//
to.Scitote igitur ad preſens reddidiſſe ſuppli
cia ne in eternū perirent.xxiij.q.v.quid ergo.
Quod intelligit de illis quo inter flagella ipſa
compuncti ſunt ⁊ ad penitentiam reuerſi.Nō
ergo timende ſunt pene corporis temporales
que breues ⁊ tenues ſunt reſpectiue:ſed eter//
nales.Et hoc eſt quod domin^o noſter iubebat
attendere dicens Matthei.x.Timete eum qui
poteſt animam ⁊ corpus in gehēnam perdere. Exēpl
¶ Narratur in lib.de ſeptem donis ꝙ cum pa
terfamilias iaceret mortuus dum ei pararen//
tur exequie:circa mediam noctem ſurgens ter
ruit omnes qui aderant.⁊ vadens ad eccleſiaȝ
gratias deo egit de ſui reſuſcitatione.reuer//
ſuſqꝫ domuȝ omnia bona ſua in tres partes di
uiſit.vnam vxori:aliam filijs:tertiam pauperi/
bus diſtribuit.Et ad heremuȝ pergens cellam
iuxta fluuium aque gelide conſtruxit.Et cum
frigus erat:veſtitus in illum fluuium ſe iacta//
bat:⁊ vſqꝫ quaſi ad vite extrema moraȝ ibi tra
hens:egreſſus in aquam calidiſſimam introi/
bat.ſic frequentiſſime per hunc ⁊ alios modos
ſe crucians.Et cum ab alijs ſuper his arguere
tur de indiſcretiōe ⁊ ſuipſius occiſione:reſpō
debat.Si aſpexiſſetis que ego vidi:maiora ho
rum faceretis.Dixit enim ꝙ egreſſus de corpo
re ſpiritus ductus fuit a quodam viro lucido:
ſcilicet angelo in vallem maxime longitudi/
nis ⁊ latitudinis.Cuius vnum latus erat ple/
num flāmis feruentibus.aliud plenum gelu ⁊
grandine furentibus.Eratqꝫ vtriqꝫ latus ple/
num animabus tranſeuntibus de flāma ignis
ad frigus intenſum.Ad quod facit illud Job
xxiiij.Tranſibunt ab aquis niuium ad caloreȝ
nimium.Poſtea duxit eum per tenebras den//
ſiſſimas:viditqꝫ globos igniū de baratro aſcē
dentium.animaſqꝫ inde aſcendentes ⁊ reinci/

dentes in modum ſauillarum. ⁊ fetorem ſenſit inde exhalantem intolerabilem fletum audiuit ⁊ eiulatum incomparabilem: ⁊ teterrimos dmones forcipes ⁊ fuſcinulas igneas habentes ⁊ eum capere voluerunt ⁊ in ignem illum proycere. Sed ille lucidus qui eum duxerat demonibus imperauit ne eum contingerent: quia dominus mandauerat eum ad corpus reduci: vt ſi vellet penitentiam ageret de peccatis. ſin autē ad iſta loca deueniret. Reuerſus ergo ad corpus: quia recolo que vidi. non timeo iſtas penas corporeas vt euadam eternas. Simile factum narrat venerabilis Beda in geſtis anglorum. lib. quinto. capi. xiij. Et illum virum vocat drūghellinuz. ⁊ refert hoc accidiſſe. Anno dñi ſexingenteſimoprimo.

Quarto timor .§.iiij.

humanus eſt euitandus propter carnis hoſtilem contrarietatem debilitandam non timet quis illud vnde hoſtis debilitatur eius. ſed vnde fortificatur caro autem eſt hoſtis anime. ſm illud Gal. quinto. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum adeo vt eum ad mortem eternam inducat. propter quod idez apoſtolus ait ad Romanos ſeptimo. Uideo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee ⁊ captiuum me ducentem ⁊c̄. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius: ideſt de corpore cuius concupiſcentia que eſt lex membrorum ſenſualitas inclinans ad delectabilia ⁊ horrens grauia. ⁊ per hoc debellans contra rationem que eſt lex mentis querit eam ſuffocare. Et ad idem dicebat propheta Michcas ſeptimo caplo. Inimici hominis domeſtici eius. Hi ſunt domeſtici noſtri quinqꝫ ſenſus ſignati ſm Chryſoſt. per quinqꝫ fratres diuitis epulonis: ſecum cruciandos in inferno. Quanto autē ſunt magis domeſtici: tanto ſunt periculoſiores. Nulla enim peior peſtis ad nocendum qꝫ familiaris inimicus. inquit Boetius de conſolatio. philoſophie. Hinc ⁊ beatus Ambroſius in lib. de penitentia. tractans illud pſal. Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena dicit. Si caro mēti repugnat nec ſubdita eſt animi gubernaculo ⁊ mētis imperio: aliena terra eſt: que niſi domatur cultoris exercitio. fructus non poteſt charitatis penitentie ⁊ pacis afferre. Hec ille. Et ſic impedit caro aliena: ideſt repugnās menti. ꝙ non apte ⁊ lete cantetur canticum domini: ideſt ſiāt bona opera. de peniten. diſtincti. iij. In ſalicibus. Obſeruanduz autem quod ibi ſubdit beatus Ambroſius. videlicet ſane cum caro repugnat mens ad deuz ſemper debet eſſe intenta. vt ſcilicet timore eius abijciatur timor carnalis. Cū igitur caro affligitur ⁊ torquetur inimicus noſter debilitatur. propterea dicebat apoſtolus. ij. Corinth. ij. Cum enim infirmor tūc fortior ſuz ⁊ potens ſcilicet ſpiritu. Quod etiam cōfirmat beatus Ambr. dicens. Quod nocet corpori iuuat ſpiritum. de penitē. diſtincti. j. poteſt fieri. Hec intelligens quidam ſanctus Abbas. vt legitur in lib. de ſeptem donis. Cum lumen oculoꝝ amiſiſſet ait. Gratias ago deo meo qui me vindicauit de aduerſario meo: ſcilicet corpore qui ſolebat mihi tot mala inferre per iſtos duos proditores ⁊ raptores oculos meos. Dicitur eniz Thren. iij. Oculus meus depredatus eſt animam meam. De beato etiam Franciſco Exēplū
legitur. ꝙ cum in oratione maneret vidit caternas demonum ſuper domum diſcurrētes cuz ſtrepitu tanquaz ei nocere volentes. Qui concitus exiens ⁊ crucis ſignum ſibi imprimens dixit. Ex parte omnipotentis dei vobis dico demones: vt quicquid vobis permiſſum eſt faciatis in meo corpore. omnia enim libenter ſuſtinebo: quia cum maiorem inimicum non habeam corpe. vindicabitis me de aduerſario meo dum in ipſo vice mea exercebitis vltionez. qui confuſi diſparuerunt. Ex quo igitur per infirmitates ⁊ afflictiones corporis debilitatur ipſum quod eſt inimicus noſter ⁊ per mortem occiditur non eſt timenduz carnaliter vt per hoc deuietur a bono.

Quinto timor .§.v.

carnalis eſt refrenandus propter veritatem clarius intuēdam. Phūs in li. Ethic. poſuit ſummam hominis felicitatem cōſiſtere in actu ſupreme potētie que eſt intellectus erga nobiliſſimum obiectuz qḋ eſt deus. i. in ſpeculādo ſummam veritatem. Sed corpus ad hoc impedit. Nam oīs noſtra cognitio ortum habet a ſenſu ſm phūm. ⁊ ideo intelligi non poteſt deus ab anima in corpore mortali exiſtēte: in ſua pura ⁊ nuda eſſentia: duz vtitur ſenſibus corporeis: quia quicquid intelligit per modum rei corporalis itelligit. Sed ſpiritus eſt deus. vt dicitur Joannis. iiij. non corpus vel res materialis. Et ideo impedit corpus animaz a perfecta cognitione Et hoc eſt quod dicitur Sapien. ix. Corpus quod corrūpitur aggrauat aīam. ⁊ deprimit terrena inhabitatio ſenſum multuz cogitātē ⁊ difficile eſtimamus que in terra ſunt ⁊ que in pſpectu ſunt cuz labore inuenimus: que aūt in celis ſunt: qs inueſtigauit. Et hinc plotinus phs. vt refert Aug. de ciui. dei. dicebat fugiendum eſſe ad clariſſimam patriam ibiqꝫ patere omnia. Et Cicero lib. de ſenectute. Mors non Mors
eſt lugenda quam immortalitas anime ſequitur. Mors nō eſt ti
Meditatum debet eſſe ab adoleſcentia. vt mēda.

moꝛtem negligamus ſine qua meditatione trāquillo animo nemo eſſe poteſt cuꝫ certiſſimum ſit moꝛiendum: ⁊ quo tempoꝛe incertum dum in his coꝛpoꝛis compaginibus incluſi ſumus munere quodaꝫ neceſſitatis ⁊ graui opere perfungimur. Eſt eniꝫ animus celeſtis ⁊ altiſſimo domicilio depreſſus: ⁊ quaſi demerſus in terram, locum diuine nature eternitatiſqꝫ contrarium. Hec ille. Aplꝰs etiam notitiam que habetur hic de diuinis: aſſimilat cognitiōi paruuli que eſt imperfectiſſima. Dicit enim .j. Coꝛ. xiij. Cum eſſet paruulus cogitabam vt paruulus loquebar vt paruulus: ⁊ ſapiebam vt paruulus. cum autem factus ſum vir euacuaui qui erant paruuli. ¶ Non ergo timenda eſt moꝛs vt per hoc deſeratur virtus que ducit ad pfectiſſimaꝫ cognitionem ⁊ felicitateꝫ. Sed ⁊ in vita preſenti afflictiones coꝛpoꝛis reſtringunt animaꝫ. vt acutioꝛ ſit ad intelligendum veritatem. Eſa. xxviij. Uexatio dabit intellectū. ⁊ be. Greg. Oculos quos culpa claudit pena aperit. In cuius etiam figuram habetur Tob. xj. ꝙ fel piſcis poſituꝫ ſuper oculos eius aperti ſunt ei oculi: qꝛ ſ. amaritudo afflictionis coꝛpoꝛalis reducit hominem ad cogitionem ⁊ luminationem. Et de platone legitur ꝙ ſcholas tenebat in locis peſtilentibus ⁊ aſperis. vt ex hoc ſcholares eſſent magis in ſeipſis recollecti ad percipienduꝫ veritatem doctrine ⁊ non diſtraherētur in ima ex loco ameno. Manaſſes rex iuda impijſſimus non ſe recognouit ⁊ ſua ſcelera niſi flagellatus ⁊ coꝛpoꝛe captiuatus. iiij. Regum vltimo. Remouendus eſt ergo timoꝛ iſte.

¶ Sexto timoꝛ .§. vi.

Timere carni non debem' exemplo xp̄i.

humanus eſt contemnendus propter xp̄i confoꝛmitatem aſſequendaꝫ. Magna eſt gloria ſequi regem factoꝛem ſuum. i. imitari. Rex autē ⁊ creatoꝛ noſter eſt dei filius. Ipſe autem non ita timuit afflictiones coꝛpoꝛis. ꝙ propter hoc ſe abſtraheret a duriſſima paſſiōe: ⁊ moꝛte ignominioſa vt nos a moꝛte liberaret. Quinimo a planta pedis vſqꝫ ad verticem nō fuit in eo ſanitas. Non fuit in eo aliquod membꝛuꝫ quod in paſſione ſua pena careret. Quod autem Ioſeph nutritius eius reuerſus de egypto cum paruulo ieſu ⁊ matre eius timuit ire in iudeaꝫ vbi regnabat archelaus filius herodis vt dicitur Mat. ij. ne. ſ. occiderent puerum ſicut querere fuerat pater eius. Et ꝙ etiam non volebat ipſe homo factus ⁊ predicatoꝛ in iudeam ambulare. quia querebant eum iudei interficere: non hoc ideo fecit quaſi nollet moꝛtem ſubire: ſed quia nondum venerat hoꝛa paſſionis eius prudenter euitans occaſiones augmenti maligniſtatis eoꝛū. Quia ergo non decet ſub capite ſpinoſo mēbꝛum fieri delicatum non timende ſunt ⁊ fugiende: ſed appetende afflictiōes coꝛpoꝛis vt ꝯfoꝛmemur capiti noſtro. Dicit enim apl's ad Ro. viij. Quos deus preſciuit hos ⁊ p̄deſtinauit: ꝯfoꝛmes fieri imagis filij ſui. Hoc igitur exemplo vt ſcuto circundabit te veritas eius non timebis a timoꝛe nocturno. ait xp̄us xc. Timoꝛ nocturnus eſt timoꝛ afflictionis coꝛpoꝛalis. Nox enim ſignificat aduerſitatē ſicut dies proſperitatem. Sed veritas dei ſcilicet dei filius exemplo ſuo vt ſcuto protegit nos. vt nulla ex parte virtutem deſeramus propter timoꝛem afflictionis.

¶ Septimo ti- .§. vij.

moꝛ humanus eſt ꝯtēnendus. qꝛ tollit mentis libertatem. Non bene pro toto libertas venditur auro. Sꝫ vt dicit Julius celſus. Terroꝛ hominibus ꝯſilium menteqꝫ eripit ⁊ membꝛa debilitat. Nec eſt ꝯtra qđ phs dicit in lib. ethi. ꝙ timoꝛ facit homines ꝯſiliatiuos. qꝛ hoc intelligitur quando eſt ratione regulatus quia timendo mala que poſſunt occurrere. inducit timoꝛ ⁊ ſollicitat ad cogitandum quō poſſit obuiari rationabiliter. Sic ⁊ Moyſes audiens ꝙ notuꝫ factum erat occiſio facta egypcij per eū: timens Pharaonē receſſit in madiā. q tn̄ nō timuit qñ opoꝛtuit pharaonē icrepare. ſꝫ timoꝛ hūanꝰ q̄ ſcꝫ timetur perſecutio cruciatꝰ coꝛpoꝛis moꝛs ipſa ⁊ hmōi tollit libertatē mentis cū quis agit contra id quod dictat vel dictare debet ratio vt mala illa euitet. Hic timoꝛ inducit ad incantationes: ⁊ ſuperſtitiōes multas vt ſanetur coꝛpus cum dānatione anime. xxvj. q. vij. non obſeruetis. Hic timoꝛ peruertit iudiciū. Dicit enī beatus Grego. xj. q. iij. Quatuoꝛ modis humanum pūertitur iudicium. ſcꝫ amoꝛe: timoꝛe: cupiditate: ⁊ odio. Hic timoꝛ tollit libertatē increpatiōis prelatoꝛum quoad tyrānos. ꝯtra quos dicitur Jo x. Mercenarius ⁊ qui nō eſt paſtoꝛ vidit lupum venientem ⁊ fugit: ⁊ lupus rapit et diſpergit oues. Mercenarius dicitur prelatus qui non habet curam de ſalute ouium: ſed de lana ⁊ lacte. Lupus veniens ideſt tyrannus vel hereticꝰ vel rapiens iura eccleſie. fugit mercennarius dum tacet prelatus: nec talibus reſiſtit. vt fecit Thomas cantuarieñs. non timens moꝛtem ſibi cōminatam ⁊ tandem illatam. Et beatus Amboꝛ. non acquieſcens imperatoꝛi in dando ei vnam eccleſiam pro arrianis hereticis. vt patet. xxiij. q. viij. Conuenioꝛ prohibens Theodoſium ab ingreſſu eccleſie propter homicidia procurata. vt ſecunda q. iij. cum apud theſſalonicam. Et ex eius timoꝛe carnali prelatoꝛum multa mala ſequuntur in eis ⁊ ouibus. Hinc beatus Gregoꝛius in paſto. Sepe rectores improuidi

res improuidi humana gratiam amittere for/
midantes loqui libere recta pertimeſcunt ⁊ in/
tra veritatis vocem non tã gregis cuſtodie pa
ſtorum ſtudio: ſed mercennariorum vite deſer
uiunt ⁊c. diſtin.xliij. ſit rector. Hinc ⁊ Nicola/
us papa ait di.ea. Diſpenſatio celeſtis ſeminis
nobis cõmiſſa eſt. veh ſi tacuerimus. veh ſi nõ
ſparſerimus. Quod cum vas electionis formi
det ⁊ clamet. quãto magis cuilibet exiguo me
tuendum eſt. Non ergo timenduz ne dicatur.
Illic trepidauerunt timore ⁊c.

De timore naturali. Capitulum.iiij.

TErtius ẽ timor na/
turalis. Conuenientius primo de/
bet poni. tum quia cõmunior eſt nõ
ſolum omnibus hominibus ineſt:
ſed etiam in brutis. Nam paſſiones ſunt ſub/
diti motus excitati in parte ſenſitiua: quaz ha
bemus cõmunem cum irrationabilibus: ſed p
fectior eſt. quod etiam patet ad ſenſum. Nam
ſit eis cõminatio verberum ⁊ huiuſmodi. vt ti
mentes fugiunt. Tum etiaz quia in alijs timo
ris ſpeciebus reperitur virt⁹ vel vitiũ in actua
li: ſed non in tali motu naturali cum non exce/
dit limites ſuos. Paſſionibus enim nec lauda
biles nec vituperabiles ſumus ſm phm in li.
Ethico. Et ratio eſt: quia non ſunt in noſtra po
teſtate. ſed preueniunt iudicium rationis ſubi/
to. Et ideo nec eis meremur vel demeremur.
De hoc timore poteſt intelligi illud ps.ij. Ser
uite domino in timore ⁊ exultate ei cum tre/
more. quem timorem naturalem habeatis vt
alias paſſiones nec vitare poteſtis vt tales mo
tus non ſuſtineatis que mala menti occurrunt
vt parata. ita tamẽ timeatis vt domino ſerua/
tis. nec propter vitanda illa mala a domino et
eius obedientia recedatis. ⁊ ita trematis in ad
uerſis ꝙ ratione exultetis in domino. Uel ſic ita
ſeruiatis domino timendo eius punitionez ne
ſit ſeruilis talis timor. vt propter euitandaz ſo
lum punitionem ſeruiatis ei. ſed exultate. ideſt
amore ⁊ cum gaudio bona propter eum facia
tis cum tremore reuerẽtie. Et quia ſaluator no
ſter ſumpſit naturam noſtram humanam cum
omnibus proprietatibus eius naturalib⁹ que
defectum non important. Ideo ⁊ ipſe timorez
habuit naturalem. ſm illud Matth.xxvj. Ce/
pit Jeſus tedere ⁊ pauere ⁊ meſtus eſſe. In hoc
tamen differentia fuit inter ipſum ⁊ nos: quia
cũ paſſio timoris vł alia exurgit in nobis forti
ter obũbrat aliquantuluz lumen rationis ⁊ ob
ſcurat. quod in chriſto non fuit: ſed ſemper ra/
tio ſereniſſima. In animabus ſeparatis dicit
eſſe timor. ſm illud Uirgilij. Hinc metunt cu/
piunt gaudentq₃ dolentq₃. cum tamen ſenſiti/
uam non habeant: quia affixa eſt organis cor/
poreis quibus carent. nõ ꝙ proprie ſint in eis
ipſe paſſiones cum alteratione vt hic: ſed ſunt
motus voluntatis in eis ſimiles paſſionib⁹ mo
do ſuo. Diuerſe autem ⁊ auerſe opiniones fue
runt inter ſtoicos ⁊ peripateticos quoruz prin
ceps ariſtoteles fuit. Naz ſtoici dicebant timo/
rem ⁊ alias paſſiones non cadere in animo ſa/
pientis: ſapientem vocantes virtuoſum. Peri
patetici autẽ aſſerebãt eas vtiq₃ cadere in ſapi/
entez. ſed ab eis non deduci. i. non vinci: nec a
virtute diſcedere bea. Augu. autẽ in li.ix. de ci
ui. dei. c.v. dicit ꝙ illa cõtrarietas erat magis
verbalis ꝙ̃ realis. Nam ꝙ ſtoici dicebant non
cadere timorẽ. ⁊ alias paſſiones in animo vir/
tuoſi non intelligebãt de primis motibus paſ/
ſionuz. ſed de dñio earuz ſuper rationem. ideſt
ꝙ vincuntur a paſſionibus. Et ꝙ peripatetici
dicerent cadere eas in mentẽ virtuoſi: non in/
telligebant de dñio earuz in mente: ſed de pri/
mis motibus earũ proprius tamen loquebant
peripatetici. Et ꝙ ſic intelligerent ſtoici ponit
bea. Augu. exemplũ cuiuſdam phi ſtoici. Qui
cum pluribus alijs cum per mare nauigaret. tẽ
peſtate valida exorta ⁊ periculoſa. phs ille tot⁹
expalluit ex timore periculuz cernens. Cumq₃
ceſſaſſet tẽpeſtas mox vt ſecuritas prebuit col/
loquendi vel garriendi locum quidam ex illis
quos nauis illa portabat: diues ⁊ luxurioſus
cepit illudere phm illum ſtoicuz eo ꝙ extimuiſ
ſet ⁊ palluiſſet in ea tempeſtate cum ipſe diues
manſiſſet intrepidus. At ille ariſtippi ſocratici
riſum retulit. Qui cum in re ſimili eadem ver
ba ab homine ſimili audiſſet. rñdit illum meri
to pro anima nequiſſimi nebulonis non fuiſſe
ſollicitum: ſe autem pro ariſtippi anima time/
re debuiſſe illoq₃ depulſo: agellius qui nauiga
bat cum eis. queſiuit ab ipſo pho de cauſa pal/
loris cuz ſtoici aſſerant timorem ⁊ alias paſſio
nes non cadere in animo ſapientis. Tunc phs
prodidit de ſarcinula ſua librum epitecti ſtoici
in quo erãt decreta zenonis ⁊ criſippi. qui fue/
runt principes ſtoicoruz in quo habebatur nõ
eſſe in poteſtate hominis fantaſias. Uerum et
quãdo veniant in animo. ⁊ ex terribilibus fan/
taſijs neceſſe eſt animum moueri. ita vt pau/
liſper expaueſcat metu: vel triſtitia contra/
hatur tanquam his paſſionibus preuenienti/
bus rationis officium. ſed non aſſentiri eis.
Hoc enim volunt eſſe in poteſtate noſtra ſcilicet
aſſentire vel diſſentire rationi. Idq₃ eſſe diffe/
rentie inter ſapientem ⁊ inſipientem. ꝙ ſapi/
piens non cedit ⁊ aſſentit paſſionibus. ſed inſi/
piens. ideſt malus aſſentit: recedens ſcil₃ a vir
tute per paſſionez timoris vel alio. Hec beatus
Augu. ix. lib. de ciuitate dei. ca.v.

An ti/
mor ca/
dat in
aio ſa/
piẽtis.

¶ Ponit autem Da/ .§.i.

Sufficiētia ſex ſpecieꝝ timoris

maſcenus ſex ſpecies timoris ſcilꝫ ſegniciem: erubeſcentiam.verecundiam:admirationem: ſtupoꝛem:⁊ agoniam.adde ſeptimam que eſt effectus exterioꝛ timoꝛis ⁊ dicit tremoꝛ. Sufficientiam illarum ſex ſpecierūꝫ.ideſt quare tot ſunt aſſignat ſic beatus Tho. prima.ij q.xlij. Cum timoꝛ ſit de malo futuro quod excedit poteſtatem timentis.vt ſcilicet reſiſtere non poſſit. Sicut bonum hominis ita ⁊ malum poteſt conſiderari:vel in opere eius vel in rebus exterioꝛibus. In operatione hominis poteſt malū dupliciter timeri. Primo laboꝛ grauans naturam:⁊ ſic cauſatur ſegnicies:cum ſcilicet quis refugit operari propter timoꝛeꝫ excedentis laboꝛis. Secundo turpitudo ledens opinioneꝫ. ⁊ ſic ſi turpitudo cauſatur id actu cōmittēdo. ſic eſt erubeſcentia:ſi ſit de turpi iam facto:ſic eſt verecundia. Malum vero quod in exterioꝛibus rebus conſiſtit in triplici ratione poteſt excedere hominis facultatem ad reſiſtendum ei pꝛo ratione ſue magnitudinis cum ſcilicet aliquis conſiderat aliquod magnuꝫ malū.cuius exitum conſiderare non ſufficit.⁊ ſic eſt admiratio. Secundo ratione turpis conſuetudinis: quia ſcilꝫ aliquod malum inconſuetum noſtre cōſiderationi offertur:⁊ ſic eſt magnum noſtra reputatione.⁊ hoc modo eſt ſtupoꝛ: qui cauſat ex inſolita imaginatione. Tertio ratione ipꝛouiſionis.quia.ſ.pꝛeuideri non poteſt.⁊ ſic futura infoꝛtunia timentur.⁊ dicitur agonia. Tremoꝛ autem eſt effectus timoꝛis ⁊ ab eo cauſat. Huius ratio eſt ſm bea. Tho.j.ij.q.xlij.quia in timoꝛe caloꝛ ab exterioꝛibus ad interioꝛa contrahitur. Remoto autem ab exterioꝛibus caloꝛe qui membꝛa cōtinebat remanent mēbꝛa frigida.⁊ propter hoc accidit in eis tremoꝛ. Tremoꝛ enīꝫ ex frigiditate cauſatur pꝛopter quod tremunt mēbꝛa timentium ipſoꝛum. Et pꝛimo tremit coꝛ eo ꝙ in timoꝛe caloꝛ deſerit coꝛ. Secundo tremit vox pꝛopter vicinitateꝫ arterie vocalis ad coꝛ. Tertio tremit mandibula inferioꝛ pꝛopter continuitateꝫ. Quarto ſequitur ſtrepitus dentium propter eandem rationem. Quinto bꝛachia ⁊ manus.pꝛopter cōnectionē ad pectus.vbi eſt coꝛ.tūꝫ qꝛ hec membꝛa ſunt magis mobilia.propter quod in timentibꝰ genua tremunt.ſm illud Eſa.xxxv. Cōfoꝛtate manus diſſolutas:⁊ genua debilia roboꝛate.dicite puſillanimes confoꝛtamini ⁊ nolite timere. Ecce deus veſter ipſe veniet ⁊ ſaluabit vos. Eſt etiam effectus timoꝛis contractio virtutis naturalis ad interioꝛa ⁊ inde coloꝛis mutatio:vel in palloꝛem vel inruboꝛē:cū verecundaſ qs. Sꝫ declaratio hoꝝ vel multa alia de timoꝛe in ꝗtū paſſio nālis hēs plene.ō in.j.pte.ti.vj.c.x.

¶ De iſtis ſepteꝫ .§.ij.

modis timoꝛis qui in ſe nō ſunt peccatuꝫ quo ad pꝛimos motꝰs:qꝛ naturales.ſꝫ quoad ſecūdos ſunt peccata vel merita.ſm ꝙ in eis rō negociatur dirigendo eos in malum vitij: vel in bonuꝫ virtutis habetur in ſacra ſcriptura. Nā ab vltimo inchoando qui eſt tremoꝛ dicit Eſa. Poſſedit tremoꝛ hypocritas.⁊ in pꝛeſenti cuꝫ deteguntur eoꝝ fallacie:⁊ in moꝛte cōſciētia remoꝛdente.⁊ in damnatione inferni vbi dicit eſſe fletus ⁊ ſtridoꝛ dentium. Matth.xiij. qui eſt effectus tremoꝛis. In bonum dicitur de tremoꝛe per Eſaiā.ſuper queꝫ requieſcet ſpiritus meus:niſi ſuper humilem ⁊ quietum trementem ſermones meos. Et de Joanne baptiſta canitur cum chꝛiſtum baptizauit. Baptiſta contremuit nec audet tangere ſanctū dei verticeꝫ: ſed clamat cum tremoꝛe. Sanctifica me ſaluatoꝛ. ¶ De agonia dicitur Luce.xxij.de chꝛiſto. Factus in agonia pꝛolixius oꝛabat.in qua ita ſenſitiua eius exterrita eſt timoꝛe moꝛtis ſibi. pꝛeſentate ꝙ factus eſt ſudoꝛ eiꝰ ſicut gutte ſanguinis decurrentis in terram. Sed rationi timoꝛem illuꝫ ſubſtrauit dicens. Non quod ego volo.ſ.ſm inſtinctū naturalem ⁊ ſenſualeꝫ qui hoꝛrent moꝛtem:ſed ſicut tu. Unde ⁊ ſurgens ab oꝛatione nō fugit:ſed obuiam proceſſit pꝛoditoꝛi. Ad hanc agoniā veniēs Suſanna vxoꝛ Joachim.cum duo illi ſenes inueterati dieruꝫ maloꝛum ſollicitabant eam ad adulterium cuꝫ eis perpetrandum cōminando ei ſi non aſſentiret:diffamationem ⁊ moꝛtē.ait. Anguſtie mihi ſunt vndiqꝫ ⁊ quid eligam ignoꝛo. Si enim hoc egero moꝛs.ſ.aīe mihi eſt. Si nō egero nō effugiam manus veſtras qꝛ me accuſabitis. Et ſubito in hac agonia poſita ſubſtrauit timoꝛeꝫ infamie ⁊ moꝛtis rationi dicens. Ueruntamē melius mihi eſt abſqꝫ opere ſcilicet peccati incidere in manus veſtras ꝙ̄ delinquere in conſpectu dei mei. Dan.xiij.ca. Sicqꝫ exclamauit ſuccurſum. Et licet illi ſenes incuſaſſent deus mirabiliter liberauit eam a moꝛte:vt ibi patꝫ. In illa agnonia poſite alie mulieres quas pꝛedicti ſenes incitabant ad malum ſubmiſerunt rationem timoꝛi ſcilicet aſſentiēdo illis ne diffamarent ⁊ accuſarent eas timendo. Unde eis dixit Daniel quando examinauit. Sic faciebatis filiabus iſrael ⁊ ille timentes loquebantur vobiſcum ſcilicet aſſentientes concupiſcentiis veſtris. ¶ De ſtupoꝛe dicitur de iudeoꝛuꝫ populo vel anima peccatrice. Hieremi.v. Stupoꝛ ⁊ mirabilia facta ſunt in te.ideſt ea que ſūt cauſa ſtupoꝛis ſcilicet in tua duritia ex acceptis beneficijs:⁊ impunitione de tuis maleficijs. Et

De agonia.

De ſtupore.

pꝛout in malū accipitur Eccle.vij.dicitur. Nō
ſapias plus q̄ neceſſe eſt.ne obſtupeſcas. ideſt
non ita curioſe te habeas inueſtigando: vt ex
imaginatione inſolitoꝛum deficias a veritate.
Et Job.xij. Adducit dominus conſiliarios in
ſtultum finem ⁊ iudices in ſtupoꝛem vt neſci/
ant pꝛouidere. Jn bonum autem ſumitur Lu/
ce.v.vbi dicitur de Petro poſtquam cepit vno
iactu retium multitudinem copioſam piſciuꝫ
ita vt implerentur ambe nauicule. Stupoꝛ cir
cundederat eum in captura piſcium. Et chꝛi//
ſtus ei dixit. Noli timere ⁊c. ¶ De admiratio
ad/ ne dicitur pꝛimo. Jo.i.iij. Nolite mirari ſi odit
ató vos mundus.ita ſcilicet vt timoꝛe mundialiuꝫ
perſecutionum deficiatis a fide. Et Apocaly.
xvij. Ipſe Joannes dicit ſe miratum fuiſſe ma
gna admiratione cum vidit illam mulierꝫ ſe/
dentem ſuper beſtiam coccineam habenteꝫ ca
pita ſeptem ⁊ coꝛnua decem babylonem dictaꝫ
que aſcenſura erat de abyſſo.⁊ ibit in interituꝫ
⁊ mirabantur omnes inhabitantes terram: vi/
dētes beſtiam que erat ⁊ non eſt ⁊c. Et de pila/
to cum chꝛiſtus ei non reſponderet ad ea que
ſibi falſo obijciebantur a iudeis.dicitur Mat/
thei.xxvij.capitu.ꝙ mirabatur pꝛeſes de eius
taciturnitate quaſi depꝛehendens innocentiaꝫ
⁊ patientiam eius ⁊ decernens dimittendum.
Sed cum audiuit iudeos dicentes. Si hūc di/
mittis non es amicus ceſaris. tunc magis ti/
muit. Jo.i.xx. Timuit enim diſplicere impera/
toꝛi terreno.⁊ pꝛopterea dedit iniquam ſniaꝫ.
¶ De verecundia ⁊ erubeſcentia que frequen
ve/ ter ſumūtur alterum pꝛo altero.licet differant
in/ vt dictum eſt.beatus Ambꝛo.ait. Uerecundia
et ingenuos pꝛodit natales.diſt.lxxxvj.cōſiderā/
oc/ da.ps.xliij. Tota die verecundia mea corā me
tia. eſt.ſ.de commiſſis peccatis. Et Job. Si erubui
peccata mea in cōſpectu populi cōfiteri. quod
intelligēduꝫ eſt de his que publica ſunt ⁊ in iu
dicio dicenda. Erubeſcentia quidem eſt timoꝛ
de turpi cōmittendo. Uerecundia de cōmiſſo
vt dictum eſt. Cum igitur quis ita erubeſcit de
aliquo bono opere faciēdo timens irrideri vel
minus reputari bonus vel ſapiens.vt pꝛopter
hoc bonuꝫ ipſum dimittat vtiqꝫ peccat. Sicut
multi erubeſcunt videri facere confeſſionem.
Uel interrogare que ignoꝛant ⁊ addiſcere.vel
pꝛedicare vel repꝛehendere cum debent vel di
cere in confeſſione integre peccata turpia ⁊ hu
iuſmodi. Contra quos dicitur Lu.ix. Qui me
erubuerit ⁊ ſermones meos.hunc filius homi
nis erubeſcet coꝛaꝫ angelis dei. Et beatus Au
guſti.de peni.diſt.v.capi.j. Caueat peccatoꝛ ne
verecundia ductus diuidat confeſſionem.hoc
enim eſt ad hypocriſiꝫ tendere ⁊ ſemper venia
carere. Econtra de his qui non erubeſcunt pec

care.dicitur Hieremi.iij.c. Frons meretricis
facta eſt tibi: erubeſcere neſciſti. Et iterum. Cō/
feſſione non ſunt confuſi ⁊ erubeſcere neſcie//
runt. Hinc beatus Bernar.in ſermone. O ni/
mia inſania hominum.pudet ſoꝛdes abſterge
re: non pudet contrahere: pudet ablui. ſcilicet
per confeſſionem ⁊ non pudet inquinare. Ab/
ſtergitur caliga contēnitur anima. Multuꝫ au
tem valet verecundia in cōfeſſione ſi tamē ha/
beatur pꝛincipaliter reſpectus ad dei offenſaꝫ.
⁊ non tm̄ ad reſpectum perſone audientis. Un
de ⁊ quanto perſone ad cuius conſpectum ma
gis erubeſcit confitetur.tanto maioꝛē inde fru
ctum conſequitur.ſeipſum vincendo ad totuꝫ
expꝛimendum. Unde beatus Auguſti.de pe/ De ſe//
niten.diſt.v.c.j.ait. Quoniam erubeſcētia ma/ gnicie
gna eſt pena: fit dignius venia qui pꝛo chꝛiſto que ac/
erubeſcit.ſcilicet confitendo peccata. ¶ De ſe/ cipit in
gnicia que ideꝫ eſt quod pigritia pꝛopter quā bonū ⁊
quis ſe tardat vel ſubtrahit ab opere bono: ti/ in ma/
mendo laboꝛem nimium: vel deficientiam in lum.
eo.⁊ cōmuniter in defectum vitij ſumitur.vn/
de ⁊ Matthei.xxv.dicitur de ſeruo malo ⁊ pi/
gro qui talentum ſibi cōmiſſum ad negocian/
dum non expoſuit exercitio: timens ne illud
perderet cōdemnatus fuit.nec acceptata eſt ex
cuſatio eius cum dixit. Ecce talentuꝫ quod ha/
bui in ſudario repoſitum. Timui enim te.quia
homo auſterus es.ſcilicet ne illud amittereꝫ il
lud exponendo.⁊ tu exigere velles antiſſum.
Contra huiuſmodi ſegnicieꝫ ſeu pigritiā mul
tum inuehit Salomon in pꝛouerbio. pꝛouer.
vj. Uſqꝫquo piger doꝛmis quando conſurges
a ſomno tuo. Et iterum dicit piger. Leo eſt in
via occidendus ſum ⁊ huiuſmodi. Sancti ta/
men viri vtuntur in bonum iſta ſegnicie vide
licet ſubtrahētes ſe ab aliquibus operibus.et/
ſi in ſe bonis: tamen periculoſis ⁊ diſtractiuis
⁊ honoꝛem ⁊ laudem continentibus.timentes
deficere in eis ⁊ deuꝫ offendere. Sicut beatus
Greg.papa Ambꝛo. Augu. Martinus cū fue/
rūt vocati ad pꝛelaturā ⁊ pꝛeſulatū.demū vidē
tes ſe a dn̄o vocari acquieuerūt. Exemplū ēt in
Moyſe cū dn̄s voluit eum ad Pharaonē mit/
tere ⁊ ſe excuſauit. Exo.iij. Et in Hieremia cum
dn̄s miſit eum ad pꝛedicandum ſe excuſauit.
Hiere.j.timens ſm̄ Grego.amittere ex hoc lu/
cra cōtemplationis. tandem vterqꝫ obediuit.
Jn malum aūt vtuntur tali ſegnicie pꝛelati qui
ex timoꝛe ſe ſubtrahunt vel tardant debitaꝫ re/
pꝛehenſionē.vnde bea. Augu. Cuꝫ eis p quos
eccleſia regitur adeſt pace ſalua poteſtas diſci/
pline aduerſus impꝛobos ⁊ nepharios exercē
de.tunc neqꝫ ſecoꝛdia neqꝫ ſegnicia doꝛmia//
mus.ſed aculeis pꝛeceptoꝛum que ad ſeuerita
tem coertionis pertinent excitādi ſumus. Nec

patientie nole torpeſcamus. nec obtētu diligē
tie ſeuiamus. Hec ille. xxxiij. q. iiij. quidam.

¶ Notandum .§. iij.

Iuſtus cóparaſ leoni p/ pſ. vij. que ti/ met.

autē ꝙ q̄ʒuis dicatur de iuſto prouerb. xxviij.
Iuſtus quaſi leo cōfidit. Et de leone cui aſſimi/
latur iuſtus dicatur Prouerb. xxx. Leo fortiſſi
mus beſtiaruʒ ad nullius pauebit occurſu. Ta
men ſm naturales. ⁊ Iſidorum ſepteʒ ſunt que
leo naturaliter timet. ſ. ſtrepitum rotarū ⁊ ignē:
quoddam animalia quod dicitur lazaym a cu/
ius ferocitate nulla beſtia poteſt eſſe tuta. item
quoddam aliud animal quod dicitur leorofili
us. de cuius carnibus comedens leo toxicatur
a venatoribus ⁊ occidiſ leo. vnde illud animal
maxime odiunt leones ⁊ ſi poſſunt ipſum inue
nire occidunt: quia paruum eſt. nec tamen in//
de guſtant. Quinto timet leo īgenia ⁊ artificia
venatorum. vt pedicas: chordas: ⁊ hmōi: ⁊ iō
cauda delet veſtigia ſua ne inueniantur vie eiꝰ
vbi ei parentur laquei. ¶ Sexto timet leo cu//
ſtodis ſui flagella xum. ſ. eſt paruus. Ducit enī
cuſtos eius ſecum catulum quem verberat eti
am innoxiuʒ in preſentia leonis: vt diſcat time
re. ¶ Septimum quod timet leo eſt ſtrata pu/
blica. Ita ⁊ electi dei. licet non timeant timore
mundano: humano vel etiam ſeruili quecūqʒ
grauia vt a veritate recedāt: timent tamen ⁊ ti
morem naturalem qui eſt de malo futuro quo
vt leo vtuntur ⁊ conuertunt in bonum in ſeptē
rebus. ¶ Primo timent ſtrepitum rotarum.
Rota qui voluitur continue ex qua reuolutio/
ne id quod eſt ſupra deſcendit ad ima ⁊ econ//
uerſo: ſignificat dignitates: honores: ⁊ proſpe
ritatē tēporalē: que appellanſ bōa fortune: que
ſūt in magna mutatione frequenter. Nā de car
cere ⁊ cathenis interduʒ quis egreditur ad re/
gnum: ⁊ alius in regno natus conſumitur in/
opia: vt dicitur Eccl'e. iiij. Unde fortuna pingi
tur in forma rote: in qua vnus. eſt ſupra: alius
īfra. iuxta illud. Dat varias fortunas vices. Et
Boetius de phica conſolatione. Hunc ludum
continuuʒ ludimus: ſumma imis infima ſum/
mis mutare gaudemus. Strepitus rotaruʒ eſt
tumultus ⁊ occupatio dignitatum. Electi igiſ
etſi leones fortitudine: tamen timent poni vel
ſe reperire in dignitatibus. tum propter picu/
lum incurie. Unde beatus Aug. de preſidente
inquit. Timore coram deo ſubſtratus ſit pedi//
bus veſtris diſciplinam libens habeat: metuē/
dus imponat. Et q̄ʒuis vtrunqʒ ſit neceſſariuʒ.
ſ. amari ⁊ timeri plati a ſubditis: tñ amari ma
gis a vobis apperat q̄ʒ timeri. ſemper cogit.is
deo ſe pro vobis redditurum eſſe rationem. Et
q̄ʒto in loco ſuperiori: tanto in periculo maiori
verſatur. hec ille. Ecce vnde habʒ timere. Uñ ⁊
Saul cuʒ eſſet melior in iſrael: ⁊ ſciret ſe eligen
duʒ in regeʒ ex dei reuelatione non comparuit
ſed ſe in domo abſcondit. j. Reg. x. Timent eti
am ſancti dignitates ⁊ proſperitateʒ habere ne
forte deus velit eos hic de bonis operibus re//
munerare. ¶ Secundo timent igneʒ purgato
rij ⁊ inferni. liċʒ non timore ſeruili: vt ſcilicet
propter hoc principaliter caueant a malis. In
multis enīʒ cognoſcunt ſe offendiſſe vel morta
liter vel ſalteʒ venialiter. De leuibus autē cul/
pis dicit beatus Gregorius. Ante dieʒ iudicij
purgationis credendus eſt ignis diſtin. xxv.
qualis. De quo apoſtolus. j. Cor. iij. Siquis ſu
peredificauerit ſuper hoc fundamentū ſcilicet
fidei viue lignuʒ: fenuʒ: ſtipulam: ipſe ſaluus
erit. ſic quaſi per igneʒ ſcilicet tranſiens purga
torij hic non purgatus. De mortalibus dicit
beatus Auguſtinus. Siquis aliquod horuʒ in
ſe dominari cognouerit. ſi ſe hic non emenda/
uerit: eterna illa flāma cruciabit diſt. ea. §. aſo
⁊ quāuis electi dei multuʒ doleant ⁊ penitenti
am egerint de cōmiſſis: ignorant tamen ſi vn/
quaʒ dolor contritionis fuit in eis. propter qḋ
dicitur Eccli. v. De propitiatu peccatoruʒ noli
eſſe ſine metu. Et in vitaſpatruʒ legitur ꝙ in//
terrogatus Macharius quare erat ita ſiccus ⁊
macillentus quando comedebat ſicut quando
ieiunabat. Reſpondit per exemplūʒ dicens. ſi/
cut ligna que verſantur ⁊ reuerſantur in igne
paulatim conſumuntur. ita qui menteʒ ſepe re
tinet ī timore domini recogitādo ſcilicet ignē
futuruʒ conſumitur. ¶ Tertiū quod timet leo
eſt lazaym: alal ferociſſimuʒ: ante quod nulla
via eſt tuta. quod ſignificat chriſtuʒ: queʒ etiaʒ
iuſtiſſimus timet: quia iudex venturus in par
ticulari iudicare aiaʒ: ⁊ demuʒ in vniuerſali iu
dicio oēs. Ad Heb. x. c. Horrenduʒ eſt incide//
re in manus dei viuentis. propter quod timēs
dauid queʒ dñs ſʒ cor ſuuʒ elegerat: orabat di
cens. Non intres in iudiciuʒ cū ſeruo tuo dñe
quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis
viuens. Ego (ait Hierony.) quotiens diem il/
lum conſidero. totus contremiſco. Et in ſequē/
tia canit eccleſia. Quantus tremor eſt futurus
ſcilicet omnibus: quando iudex eſt venturus
cuncta ſtricte diſcuſſurus. ⁊ Beatus Gregori
us. Neſcimus quis in terribili dei iudicio qua
lis futurus ſit. Nam multa ſunt que de illius
iudicio homines ignorāt. quia fortaſſis quos
vos laudatis: ille reprehendet. ⁊ quos vos re/
prehenditis. ille laudabit. xj. q. j. ſacerdotibus
¶ Quartum quod timent iuſti eſt peccatum
⁊ ſignificatur per animal quod intoxicat. Ani
mal irrationabile eſt: quia ſine ratione ſit pec/
catuʒ. Et vt dicitur in li. Sap. xvj. Per maliciā
homo occidit animam ſuam. Ueniale autem

ad mortale diſpōit. Un̄ ⁊ Eccli. xxj. dr̄ Quaſi a facie colubri fuge peccatū. q꜡ enim timet homo ne coluber intoxicet eum ⁊ occidat. ideo fugit ante eū. Ita ⁊ iuſtus homo timet ⁊ vitat ea vbi poteſt eſſe peccatum. Propter quod dicit Greg. q̄ bonarum mentium eſt ibi culpam agnoſcere. id eſt timere vbi culpa non eſt. diſtin. vj. ad eius. Et beatus vir qui ſemꝑ eſt pauidus. qui vero mentis eſt dure. id eſt non timens pericula peccatorum corrueret in malum. inquit Salomon Prouer. xxviij. Ego (ait Hiero.) omnia tuta timeo. Et precipue cum cernunt electi dei viros famoſos in ſanctitate ruere: magis ti mēt ſibi ipſis. vt Dauid ſalomonem: Ezechiā: Moyſen: ⁊ Aron: Judam. Saulem: Origenē: Heraclium imperatorem. ⁊ hmōi. Horum caſus (vt ait btūs Gre. i moral.) vtilitate nō modica electorū ꝓuectib꜡ ſeruit: q꜡ illorum lapſum dum conſpiciunt de ſuo ſtatu contremiſcunt. diſcunt enim in ſuperni adiutorij protectione confidere. dum pleroſq꜡ conſpiciunt de ſuis viribus cecidiſſe. de pe. diſt. ij. qui ſeduci. Quiſto timet leo inſidias venatorum ⁊ laqueos: ⁊ huiuſmodi. Sic iuſti laqueos tentationum ne ſub ſpecie boni decipiant eos. Unde dicitur Eccli. ij. Fili accedens ad ſeruitutem dei ſta in iuſticia ⁊ timore: ⁊ prepara animam tuam ad tentationem. Hiero. contra Jouinianum. Edificemus aurum ⁊ argentum ⁊ lapides precioſos. i. opa perfectionis varia. ⁊ tentare non audebit quē q̄ ⁊ in hoc certe non ſit ſecura poſſeſſio. Sedet quippe leo. i. diabolus in inſidijs ⁊ in occultis vt interficiat inocētem. de pe. diſt. ij. ſi enī. Nec eſt contra quod ait ps. Dominus illuminatio mea ⁊ ſalus mea quem timebo. q. d. nullum. Dominus protector ⁊c̄. Si conſiſtant aduerſum me caſtra ⁊c̄. Hoc enim intelligitur coniunctim: dum .ſ. quis illuminatur ⁊ protegit a gratia domini. Sed quia liberum arbitrium eſt vertibile ad malum: ⁊ poteſt ſe a deo auertere: ideo ait apoſtolus Rom. xj. c. Noli altum ſapere: ſed time. Timent inſuper ſancti viri: precipue rectores ⁊ doctores eccleſiarum infirmitati ſpiritualí proximorum vel ſubditorum: ne deficiāt in tentationibus vel tribulationibus a via veritatis. Unde apoſtolus ad Gal. iiij. Dies, obſeruatis ⁊ menſes ⁊ annos: timeo ne forte fruſtra laborauerim in vobis. ℂ Sexto timet iuſtus cōminationes quas facit in ſcripturis deus contra malos: vel etiam cum videt ⁊ inocētes grauiter affligi ex leuibus cauſis. Sicut tobiam ⁊ iob ⁊ martyres ⁊ ſanctum Joannnem Baptiſtam ad ſaltum puelle decapitari. Petrum ⁊ paulum principes apoſtolorum neronis gladio occidi: ⁊ huiuſmodi. ℂ Septimum eſt ſtrata publica. ſ. mortis. Omnes enim morimur ⁊ ſicut aqua dilabimur que nō reuertitur. ij. Regum. xiiij. Unde cum quis moritur dicitur viam vniuerſe carnis ingreſſus. Et ſic ē ſtrata publica. Eſt autem mors ſm philoſophum. vltimum terribilium. quam etiam naturaliter ſancti timēt. Unde ⁊ Paulus qui deſiderabat diſſolui ⁊ eſſe cum chriſto: ne nimis timeret petijt a Plautilla diſcipula cum duceretur ad locum decapitationis velum capitis: quo oculos tegeret cum ictum ferientis exciperet ⁊ accepit. Et per talem penam timoris ſancti viri ſi quid reſtat purgandum emundātur. Unde in vitaſ. fratrum. Cum quidam deuotus frater fama ſanctitatis celebris in morte multum timorem et horrorem oſtendiſſet. propter quod aliqui dubitabāt de pene vel glorie retributione ipſius. Poſt mortem apparens cuidam ſuo familiari in habitu ſplendido inſinuans ſe in gloria eſſe: interrogauit eum quare tantum terrorem oſtendit in fine. Qui reſpondit. Neſcis ſcriptū eſſe. ſcilicet Job penultimo. Territi purgabuntur. Aliquando etiam ad roborandum animū ⁊ conſolandum contra hunc timorem deus cōſolationem immittit per angelorum apparitionem vel alium modum. ℂ Legitur in vitaſpatrum q̄ cum quidam ſanctus vir deſideraret videre quomodo anima iuſti egrederetur de corpore: fuit ſibi per hunc modum oſtenſum. Cum ſemel tranſiret per quandam plateam vidit quendam peregrinum iacentem infirmum ad extrema deductum: ⁊ ab omnibus derelictum. Sed angelos de celo deſcendētes ad eum conſolandum ſicut ⁊ de paupere Lazaro legit in euangelio. Michael autem a dextris eius erat ⁊ Gabriel a ſiniſtris: qui rogabant animam vt ex dei precepto de corpore egrederet. Que timebant corpus relinquere. ⁊ rogauit angelos vt pro ſe dominū interpellarent adhuc manere in corpore vt melius deo ſeruiret. Michael autem dicebat ad Gabrielem. Accipe huius animam vt egrediamur hinc. Qui reſpondit. Juſſi ſumus vt ſine dolore ⁊ violentia eam educamus. Querebant ergo a domino quid agendum eis pro ſuaui egreſſione ipſius. Tunc miſit dominus Dauid cum cythara ſua ſeu pſalterio ⁊ cātoribus patrie celeſtis. Ad cuius pulſum ⁊ cantum ſuauiſſimum aīa ſubito exiliuit a corpore ⁊ cū gaudio in celum eſt recepta. [Exemplum.]

ℂ Notandum q̄ .§. iiij.

in diabolo ⁊ membris eius eſt intimiditas erga deum procedens ex ſuperbia. ſicut in chriſto ⁊ membris eius ſcilicet electis eſt timor domini ex humilitate procedens ⁊ ad ipſam tendens. Et hoc pulchre ⁊ diffuſe oſtendit Gregorius in. xxxiiij. moral. tractās illud Job penul. [Timiditas vñ oritur.]

timo. Factus eſt vt nullũ timeret. Omne ſublime videt. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbie. De chriſto autem dicitur Eſa. xj. Replebit eum ſpiritus timoris domini. qui ait Matth. xj. Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis corde. Et Matth. x. Ita vobis dico hũc timete ſcilicet deum non mundum. Dicit ergo Beatus Grego. vbi ſupra ſic per naturam factus eſt leuiathan vt conditorem ſuum caſte timere debuiſſet timore ſcilicet ſobrio ⁊ ſecuro: nõ timore quem foras charitas mittit: ſed timore qui in eternum permanet: quez charitas generat. Aliter enim timet coniugem vxor amans. Aliter timet dominum ancilla peccans. Sic ergo iſte fuerat conditus vt timeret auctorem ſuuz: ⁊ amans timeret: ⁊ timens amaret. Sz ſua prauitate talis factus eſt vt nullum timeret. Et enim a quo conditus erat ſubeſſe deſpexit. Ita enim deus ſuper omnia eſt: vt ipſe ſub nullo ſit. Leuiathan ergo iſte eius celſitudinem vidẽs prauam libertatem appetijt: vt preeſſet ceteris et nulli ſubeſſet dicens. Aſcendam ſuper altitudinem nubiuz ⁊ ſimilis ero altiſſimo cuius co ipſo ſimilitudinem perdidit quo ei eſſe ſimilez ſuperbe in culmine optauit. Celſus itaqꝫ vere eſſet ſi participatione vere celſitudinis contentus fuiſſet. ſed dum priuatam celſitudinem ſuperbe appetijt iure perdidit participataz. Relicto enim eo cui debuit inherere principio: ſuũ ſibi appetijt quodammodo eſſe principium. relicto eo qui vere ſibi ſufficere poterat ſi ſibi ſufficere poſſet iudicaret. Nam quem exultabat libera ſeruitꝰ deiecit captiua libertas: qua libertate nunc vt nullum timeat. effrenatur. Sed ipſa grauiter effrenatione reſtringitur. Superno enim iudicio omnia preordinante vinxit illum libertas quam appetijt: quia nunc omnino non timens omnibus penis ſubiacet. qui elementis quoqꝫ ſupereſſe poterat. ſi vnũ quez debuit timere voluiſſet. Unum vtiqꝫ timens omnia poſſideret. qui nunc vnum non timens omnia perdidit. Factus eſt ergo vt nulluz timeret. nullum ſcilicet quia nec deum. Sed hoc ꝙ paſſurus eſt meruit. cui vtiqꝫ felicius eſſet timẽdo vitare ſupplicia ꝙ̃ non timendo pati. Et quius queſite poteſtatis nõ obtinuit: quaſi quodam ſuperbie ſue remedium inſaniam inſenſibilitatis inuenit. Cuius adhuc ſuperbia ſtudioſe deſcribitur cum ſubditur. Omne ſublime videt. ideſt omnes quaſi infra ſe poſitos de ſublimi reſpicit: quia dum per intentionem cõtra auctorem nititur eſtimare ſibi quelibet ſimilez dedignatur. Quod apte etiam membris eius conſtruit: quia omnes iniqui per timorem cordis elati. omnes quos cernũt ſuperbie faſtu deſpiciunt. Et ſi quando foris venerantur. intus tamen in ſecreto cordis vbi apud ſe ſua putatione magni ſunt: omnium ſibi vitam meritũ qꝫ poſtponunt. Contra quos per prophetaz dicitur. Ue qui ſapientes eſtis in oculis veſtris: et coram vobiſmetipſis prudẽtes. Et infra. Hoc autem proprium electorum eſt ꝙ ſe ſemp ſentiunt infra ꝙ̃ ſunt. Unde Salomon ad ſapientiam paruulos vocat dicens. Siquis paruulus eſt veniat ad me. Et chriſtus Matth. xj. Confitebor tibi domine pater celi ⁊ terre. quia abſcõdiſti hec a ſapientibus ⁊ prudentibus ⁊ reuelaſti ea paruulis. Et apoſtolus ad Philippen. ij. Superiores ſibiinuicem arbitrantes. Sed hãc humilitatis formaz reprobi: quia leuiathã huiuſmodi membra ſunt vel agnoſcere vel tenere contemnunt. Quibus ſepe accidit. vt ſi quãdo vnum quodlibet bonum vel minimũ agãt a malis omnibꝰ ſuis reſpectu mẽtis mox auertant atqꝫ hoc vltimum bonum qꝺ fecerint ſemper bona intentione inſpiciant. ⁊ ex eo quaſi ſe aſpiciunt obliti malorum omnium que cõmiſerunt. Sicut euenire ecõtra electis ſolet. vt cũ multarum virtutum gratia polleant. vnuz con vel tenue vitium nimis fatigans pulſet quatenus dum ex quadam parte ſeſe confirmari cõſiderant. de his viribus in quibus preualẽt ſe non extollant: dũqꝫ de infirmitate timent hoc quoqꝫ vbi fortes ſunt humilius ſeruant. Omne igitur ſublime leuiathan videt: quia non ſolum per ſe: ſed per corda que ceperit ꝙ̃ſi de ſublimi omnes inferius deſpicit. Dicitur autez demon per beſtiaz ſignatus ſublime videre quia cordis ſuperbia dum foris que ad corpus oſtẽditur prius per oculos indicatur. ¶ Ut autez leuiathan in omnibus que dicta ſunt caderet ſola ſe ſuperbia. pretulit. Et ideo ſubditur. Ipſe eſt rex ſuper omẽs filios ſuperbie. Neqꝫ enim per tot ramos illo vitio areſceret: niſi per hanc in radice putruiſſet. Scriptum eſt enim. Initium omnis peccati ſuperbia. alia quippe vitia eas ſolũmodo virtutes impetunt quibus ipſa deſtruuntur vt ira patientiaz. caſtrimargia abſtinentiam. libido continentiaz expugnat. Superbia autem quam vitiorũ radicẽ diximus. non vnius virtutis extinctione contenta cõtra omnia mẽbra anime ſe erigit. ⁊ quaſi generalis et peſtifer morbus corrumpit omne corpus. vt quicquid illa inuidente agitur etiam ſi eſſet virtus oſtenditur. non per deo ſed vane glorie ſeruiatur. Quiſquis in ſe eius tyrãnidẽ captiua mente ſuſceperit hoc primuz damnuz patitur. quo clauſo mentis oculo iudicij equitatem perdit. Nam omnia que ab alijs vel bene geruntur diſplicent. ⁊ ſola ei que vel praue egerit placent. Semper aliena opera deſpicit. Semper miraſ qꝺ agit. ⁊ quicqd egerit eguſ

De eſſe cu ſu perbie.

ſe ſingulariter credit. Et ad tantam elationem
mens ducitur aliquando. vt in eo qđ timet in-
terius per locutionis oſtenſionē effrenaſ. Exē-
plum ponit Nabuchodonoſor cum ait. Nōne
hec eſt babylon magna quā ego edificaui. ⁊c̄.
Dañ. iiij. ¶ Sed ſciendū ꝙ ipſa ſuperbia quā
timor domini humilium mentē proſternit ali-
ter rebus infimis ⁊ terrenis tentat: aliter ſum-
mis ⁊ celeſtibus virtutibus. Et aliter prepoſi-
tos aliter tentat ſubditos prelato enim in cogi
tatione ſuggerit. quia ſolo vite merito ſuper ce
teros excreuerit. ⁊ ſi quando ab eo aliquando
bene acta ſunt aliqua. Hec importune eius ani
mo obijcit. Et cū hec deo ſingulariter placuiſ
ſe inſinuat. quo facile ſuggeſta perſuadeat. ip-
ſa ad teſtimoniū poteſtatis tradite retributio
nē vocat dicens. Quia niſi omnipotens deus
te meliorē his omnibus cerneret. omnes hos
ſub tuo regimine non dediſſet. eiuſqȝ mentem
mox erigit ⁊ viles ⁊ inutiles eoſqȝ qui ſibi ſūt
ſubiecti oſtendit. At contra cū ſubiectorū cor-
da ſuperbia inſtigat hoc ſummopere agere ni
titur vt ſua acta ↄſiderare funditus negligāt.
⁊ ſemper tacitis cogitationibus rectoris ſui iu
dices fiant. Et dum in eo quod reprehendere
importune reſpiciunt. in ſe quod corrigāt atro
cius nunꝙ̄ vident. Unde ⁊ tanto atrocius pe-
reunt quanto a ſe oculos auertunt. Equidē pec
catores ſe aſſerunt: nec tamen tm̄ vt tam norie
in regimine perſone: traderentur. Et dū eius
actus deſpiciūt ⁊ ipſa precepta contēnunt. ad
tantā inſaniā deuoluuntur. vt deū res huma
nas curare non eſtiment. qꝛ ei qui quaſi iure re
prehendit: eſſe ſe cōmiſſos dolent. Sicqȝ cum
contra rectorē ſuperbiunt. etiam contra domi
ni iudicia tument. Et dū paſtoris vitā diiudi
cant: ipſius quoqȝ ſapientiā omnia diſponen
tis impugnant. Sepe autē rectoris ſui dictis
proterue obuiant: ⁊ tandē vocis ſuperbiā li-
bertatem vocant. Nam ſicut quidam reticent
ex metu. ⁊ tamē ſe tacere ex humilitate putāt.
ita ⁊ quidā loquuntur per impatientiā elatio
nis. ſed loqui tamen ſe credunt per libertatem
rectitudinis. Et infra de conditionibus malis
⁊ effectibus ſuperbie ait. Soli ruine creſcit qđ
edificant qui ante molam fabrice humilitatis
fundamenta non procurant. ad quā ſcilicet in
citat timor. ¶ Quod oſtendimus ab intimis
ſi paucis in exterioribus prodamus. Omni-
bus enim apud ſe ſuperba cogitatione tumen
tibus ineſt clamor in locutione: amaritudo in
ſilētio: diſſolutio in leticia. furor in merore: in-
honeſtas in actu: honeſtas in imagine: erectio
in inceſſu: rancor in reſponſione. Horum mēs
ſemper eſt ad irrogandas contumelias valida
ad patiendum infirma. Ad obediendū pigra.
ad laceſſendos alios importuna. Ad ea q̄ age-
re debet ⁊ preualet torpida. ad ea que agere nō
debet nec preualet parata. Nec in eo qđ ſponte
non cupit: nullis admonitionibus flectiſ. Ad
hoc autem quod clā cupit querit vt cogatur.
quia dum timet ex voto ſuo vileſcere optat vī
in ſua voluntate pati. Et. j. de remedijs ſuper-
bie. Qui de rebus temporalibus ſuperbiūt: au
diant illud Eſa. xl. Omnis caro fenū ⁊ omnis
gloria eius quaſi flos feni. Audiant qui ſuper ſ.parte
biunt de ſpiritualibus quod dicitur de facien ij.ti.ij.
tibus miracula Math. vij. Neſcio vos. Diſce ca.ij.
dite a me operarij iniquitatis. Audiant qui ſu
perbiunt de prelatione. Rectorē te poſuerunt
noli extolli: ſed eſto ſicut vnus ex illis. Et illud
Luce. xvj. Recordare quia recepiſti bona in vi
ta tua. Audiant ſubditi ſuperbiētes ↄtra ſuos
prelatos. Obedite prepoſitis veſtris: ⁊ ſubia-
cete eis ⁊c̄. Et illud. Non eſt ↄtra nos murmur
iſtud ſed cōtra dominū. Et illud apoſtoli Ro.
xiij. Qui poteſtati reſiſtit dei ordinationi reſi-
ſtit. Audiant ſimul omnes. Deus ſuperbis reſi
ſtit humilibus autem dat gratiā. Et alibi dici
tur Eccli. x. Quid ſuperbis terra ⁊ cinis? Con-
tra huiuſmodi languoris peſtem: audiamus
omēs quod dominus dicit. Diſcite a me quia
mitis ſum ⁊ humilis corde. Ad hoc enim inui
ſibilis dei filius non ſolum viſibilis: ſed etiam
deſpectus apparuit. ad hoc contumelias ⁊ irri
ſiones ⁊ paſſionū cruciatus tolerauit. vt ſuper
bū non eſſe hominē doceret ⁊ humilis deus.
Quanta ergo humilitatis virtus eſt, ꝑpter quā
ſolam veraciter edocendā is qui ſine extermi-
natione magnus eſt vſqȝ ad paſſionem factus
eſt paruus. quia enī ortum noſtre perditionis
ſe prebuit diabolus: inſtrumentū redemptio-
nis noſtre inuēta eſt humilitas dei. Hoſtis enī
noſter inter omnia conditus: videri ſe ſuꝑ oīa
voluit elatus. redēptor noſter magnus manēs
ſuper oīa: fieri inter oīa dignatus eſt paruus.
Sȝ magis elationis rē detegimus ⁊ fundamē-
ta humilitatis aperimus: ſi breuiter dicamus
qđ mortis auctor: qđ vite ↄditor dicat. Ille ait.
In celū ↄſcendā. Iſte ꝑ ꝓphā inquit. Repleta
eſt malis aīa mea: ⁊ vita mea in iferno appro-
pinquauit. Ille dicit. Super aſtra dei exaltabo
ſolium meū. Iſte ait humano generi a paradi
ſo expulſo. Ecce vēio ⁊ habitabo in medio tui.
Ille dicit. Sedebo in monte teſtamenti in late
ribus aquilonis. Iſte ait. Ego ſū vermis ⁊ nō
homo. Ille dicit. Aſcendam ſuper altitudinē
nubium: ſimilis ero altiſſimo. Iſte cum in for-
ma dei eſſet non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe
equalem deo: ſed ſemetipſū exinaniuit formā
ſerui accipiens. Ille per membra ſua dicit. Ne
ſcio dñm ⁊ iſrael non dimittam. Iſte per ſe ait.

Si dixero quia non noui eum: ero ſimilis vo-
bis mendax. ſed ſcio eum ⁊ ſermonem eius ſer
uo. Ille dicit. Mea ſunt flumina ⁊ ego feci ea.
Iſte vero non poſſum ego a me facere quicq̄.
Ille omnia regna oſ̄dit dicens. Tibi dabo hec
omnia. ⁊ quia mihi tradita ſunt ⁊ cui voluero
do illa. Iſte dicit. Sedere ad dexteram vel ſini-
ſtram non eſt meum dare vobis ⁊c̄. Ille. Eritis
ſicut dij. Iſte dicit. Non eſt veſtrum noſſe tem-
pora vel momenta ⁊c̄. Iſte per mēbra ſua dicit.
¶ Nullum pratum ſit quod non pertranſeat
luxuria noſtra ⁊c̄. Iſte autem membris ſuis pre
nunciat dicens. Plorabitis ⁊ flebitis vos ⁊c̄.
Ille nil aliud mentes ſibi ſubditas docet q̄ cel
ſitudinis culmen appetere: omnia equalia mē
tis tumore tranſcendere. Iſte ad ſputa palmas:
colaphos: ſpineam coronam lanceam ad crucē
⁊ mortem veniens membra ſua monet dicēs.
Si quis mihi miniſtrat me ſequatur. Quia igi
tur mentes dominus regit humilium: ⁊ leuia-
than rex dicitur ſuperborum: apte ſcimus quia
apertum ſignum reproborum ſuperbia eſt. ecō
tra humilitas electorum. Cum ergo quam quiſ-
q̄ habere cognoſcitur. ſ. ſuperbiam vel humi-
litatem: ſub quo rege militet inuenitur. Qui
igitur ſub rege humilitatis militāt ſemper pa-
uidi ⁊ vndiq̄ circunſpecti contra iacula elatio-
nis pugnant. Hec omnia Greg. in fine. xxxiiij.
moral. Ex quibus patet quomodo iuſti timore
vtantur in bonum: reprobi in malum.

¶ De timore ſeruili. Capitulum. v.

Timor ſeruilis q̄re d͂.

Quartum timoris ge
nus d͂ ſeruilis: ex eo q̄ habens ta
lem timorem. eſt ſimilis ſeruo. Ser
uus enī cōmuniter facit quod ſibi precepit do
minus: ⁊ cauet ſibi facere quod ei diſplicet. q̄
timet ne reprehendatur: ne verberetur. non au
tem ex amore quo ſibi illud placeat. Eſt ergo ta
lis timor in illis qui cauent ſibi a peccatis vel
bona aliqua faciunt: ne ſcilicet illa mala facien
do vel bona omittendo incidāt in penas infer
nales quas audierunt aliquando vel legerunt
eſſe grauiſſimas. vel etiam ne talia mala facien
do que leges puniunt: illas penas a iudicibus
illatas ſuſtinere cogātur. Unde dicit Iſido. in
lib. ethymol. Facte ſunt autem leges vt earum
metu humana coerceatur audacia: ⁊ tuta ſit in
ter reprobos innocentia. ⁊ in ipſis impijs for-
midato ſupplicio refrenetur audacia: ⁊ nocēdi
cupiditas. in decre. di. iiij. Innumera enim ho
micidia: furta: ⁊ adulteria perpetrarentur niſi
pena mortis pro hmōi poſita homines retine-
ret. ¶ Hic itaq̄ timor bonus eſt: quia abſtine
re a malis vtrūq̄ bonum eſt. Omne autem bo-
num a deo. vnde a ſpiritu ſancto procedit. ſed

Timor ſeruilis tamen bonꝰ eſt

non eſt cum ſpiritu ſancto: id eſt cum gratia: q̄
non diligit bonum propter ſe ex amore dei et
ipſius iuſtitie. Vellet enim ſibi licere illud face
re: quod ⁊ faceret niſi penam timeret ſuſtine-
re: ⁊ ideo non eſt vere bonus. Unde Aug. Qui
ex timore facit preceptum etſi bonum eſt quod
facit. non tamē ſicut debet facit. Et poeta. Ode
runt peccare mali formidine pene. Et de hoc ti
more ſeruili intelligitur illud. j. Io. j. Timor
non eſt in charitate ſcilicet ſeruilis: ſed perfe-
cta charitas foras mittit timorem. Eſt tamen
perutilis: quia diſponit ad charitatem. Hoc au
tem notat beatus Aug. xxiij. q. vj. c. vlti. Cum
per timorem gehenne continet ſe homo a pec-
cato fit conſuetudo iuſtitie. ⁊ incipit quod durum
erat amari. ⁊ incipit timor excludi a charitate
⁊ ſuccedit timor ſanctus. Hec beatus Aug. ſup
pſalterium. Et ideo vt dicit venerabilis Grati
anus. q. ea. §. vlti. quia humane nature eſt in ea
que in diſſuetudinem ducuntur ab horrore et
conſueta magna cuſtodia diligere. Ideo fla-
gellis tribulationum mali ſunt cohibēdi a ma
lo ⁊ prouocandi ad bonum. vt dum timore pe
ne malum in diſſuetudinem ducitur abhor-
reatur. ⁊ bonum ex conſuetudine dulceſcat. Itē
etiam beatus Aug. dicit ſuper epiſtolam beati
Ioannis. Sicut ſeta introducit linū: ita timor
charitatem. Creſcit charitas: minuitur timor
de pe. di. ij. nota illud exemplum. Seta id eſt ſi
tula que coniungitur filo cum ſuitur coriū cal
ciamenti precedit filum: nec intraret niſi illa
educta. Sed male filum intraret corium niſi
ſeta precederet. Unde beatus Tho. ſuper. iiij.
ſen. q̄ cōmuniter homines ex peccatis trahun
tur ad penitentiā: ⁊ virtutes ex iſto timore ma-
gis q̄ ex amore. Quāuis enim amor virtutis
⁊ dei de ſe magis deberet homines trahere ad
bonum q̄ timor pene. tamen quia peccatores
habent guſtum anime infectum amore inordi
nato: ideo eis non ſapiunt bona ſpiritualia p-
ut ſunt ſcilicet diuina bonitas: virtutes ⁊ huiuſ-
modi. Sed mala penalia experiūtur quotidie
que naturaliter horrent omnes. ideo audien-
do ⁊ recogitando penas grauiſſimas ad quas
perueniunt homines propter peccata. ⁊ ſemp
duraturas cauent ſe ab illicitis ne in illas incur
rant. Sume exemplum in infirmo fortiter fe-
bricitante. q̄ enim guſtus eius eſt humore ſu-
perfluo infectus non habet ⁊ non ſentit ſuauē
ſaporem confectionum pullorum: vini optimi
prout vere ſunt. Sed ea quaſi horret ⁊ faſtidit
Sapiunt autem ſibi ⁊ ea appetit que vilia ſunt
⁊ nociua. vt herbe fructus: aqua ⁊ huiuſmodi
Uerum niſi vigeatur nimia paſſione. abſtinet
ſe ab his que ſibi ſapiunt: ne creſcat infirmitas
⁊ mortem incurrat. ⁊ illa aſſumit que ſibi ſunt

grauia. Ne autem victus paſſione copiat a ſe nociua caute prouidetur vt illa nociua ad ocu los eius remoueãtur. Sic infirmis anima pec catoribus: quia eis non ſapiunt diuina ꝓpter febrem inordinati amoris ad terrena. in ſermo nibus ſepe tempore ſuo proponende ſunt pe ne infernales: vt vel ſic taliũ timore a malis auertantur. Unde Eſa. A timore tuo domine concepimus ⁊ peperimus ſpiritum ſalutis. Et hic timor cauſatur ex fide: licet informi ſm. b. Tho. ij. ij. Ex hoc enim ꝙ quis credit penas in ferni ⁊ deum iuſtum inferentem tales penas peccatoribus timet illas vt caueat ſibi. Sed q2 iſte timor ſeruilis. vt dictum eſt non eſt in cha ritate: ideo non ſufficit ad ſalutem. ⁊ ideo peni tentes precipue in infirmitatibus gradibꝰ opꝫ admonere ne ad penitendum ⁊ confitendum: propter huiuſmodi principaliter moueantur. nam inutilis eſſet ſibi talis penitentia hoc expꝛeſ ſe dicit beatus Aug. de pe. di. vij. c. vlti. Nõ in ſolo timore viuit homo. quem ergo ſero peni tet oportet non ſolum timere deum iudicem: ſed iuſtum diligere. Non tantum penam time at: ſed etiam anxietur pro gloria. Credo vtiqꝫ illi qui dixit. In quacunqꝫ hora ingemuerit ſci licet peccator: ⁊ conuerſus fuerit vita viuet ſci licet gratie. ⁊ glorie poſtea. Conuerſum dixit non tantum verſum viuere. Conuertitur qui dem idest totus ⁊ omnino vertitur. qui iã nõ penas timet ſed ad bonum dominum feſtinat tendere. Sed quoniam vix vel raro eſt conuer ſio tam iuſta. timendum eſt de ſero penitente. Hec ille. Confirmat hoc quoddam exemplum quod narratur in lib. de. vij. donis. ¶ Quidã ſcholaris Pariſius infirmatus ad mortem cõ feſſus eſt cum multis lachrymis deuote ſuſci piens omnia ſacramenta ſm humanum iudi cium: doctor autem eius frequenter viſitans eum in infirmitate rogauit eum vt ſi continge ret de hac luce migrari domino concedente: ſi bi appareret ad reuelandum ſtatum ſuum. qð ⁊ promiſit. Eo igitur viam vniuerſe carnis in greſſo. poſt dies aliquot ei apparuit in lecto qe ſcenti in chlamyde per gamenea plena ſophiſ matibus in igne federata. Quem recognoſcẽs ⁊ interrogans de ſtatu ſuo. Reſpondit ſe forte dãnatũ. Cũqꝫ ille miraref nimis: cãm querẽs cũ ipſe cũ tãtis lachrymis penituiſſet in fine: ⁊ ſacra deuote ſuſcepiſſet. Reſpõdit ille. Penitẽ tia mea ⁊ lachrymæ ille nõ fuerũt ex amore dei: ⁊ principaliter propter dei offenſam. Sed pro pter timorẽ inferni ne ad illũ deputarer. ⁊ ideo mihi nõ valuit. Inquirens inſuper magiſter cãz illius chlamydis. Reſpõdit ꝙ ſibi hoc ſuppli ciũ datũ erat pro ſuperbia ⁊ inani gloria ſuorũ argumẽtoꝝ ⁊ diſputationũ: que ita ſibi ponde rabat ac ſi haberet turrim ſupra ſe. Federatu ra ignis ſibi erat pompa veſtiũ. Cũqꝫ ille inqre ret quomodo poſſet noſcere aliqualiter acerbi tatẽ pene grauiſſime quã aſſerebat ſe pati. Di xit ille. Aperi manũ tuã ⁊ ſup eã imponã vnã guttã ſudoris ex fronte mea egredientis. Qð cũ ille feciſſet ⁊ guttã paruã ſudoris imiſiſſet perſenſit ille penã intolerabilẽ ad mortẽ quaſi inducẽtẽ. Tũc ille. Sic ardeo clamãs diſparu it. Ex qua viſiõe expoſita ſcholaribꝰ religꝫ ſcho las ⁊ ſeculũ: ⁊ religionẽ igreſſus deo ſeruiuit.

Timor ſeruilis vñ cauſatur

Exẽplũ

¶ Cum igitur ti mor ſeruilis qui reſpicit principaliter penam .§.i.

inferni vtilis ſit: q2 facit holẽ a multis malis abſtinere. quanto oſtenditur pena illa eẽ graui or ⁊ horribilior: tãto magis habet timeri ⁊ ca ueri. Et ideo de grauitate eius videndum eſt. infernũ aũt eẽ ſeu penam inferni que parata ẽ malis hominibus poſt ſeparationem anime a corpore. qui peccato originali cũ quo omnes naſcimur actualia peccata ⁊ mortalia addide runt in perpetuũ animabus qdẽ coꝝ imedia te egreſſis de corpore. corporibꝰ aũt ipſis poſt vltimã reſurrectionẽ ſimul ab animabus coꝝ reſumptis cruciãdis articulus eſt fidei implici tus ⁊ comprehenſus in vltimo ſymboli cũ di citur vitã eternam. Unde dominus ieſus Jo. vj. ait. Uenit hora quando omnes qui in mo numẽtis ſunt audient vocẽ filij dei: ⁊ qui au dierint viuent. Et qui bona fecerunt ibunt in reſurrectionem vite. Qui vero mala egerunt in reſurrectionem iudicij. i. dãnatiõis. de qua idem ait. Mat. xxv. ſe reprobis dictuꝝ per ſen tentiam. Diſcedite a me maledicti in ignẽ eter nũ q paratꝰ eſt diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Ahana ſius. Hec eſt fides catholica quã niſi qſqꝫ fideli ter firmiterqꝫ crediderit ſaluꝰ eẽ nõ poterit. Si cut. n. diuina iuſtitia que reddit vnicuiqꝫ ſm opa ſua nullũ bonũ patif irremuneratũ fore. ita ⁊ nullũ malũ impunitũ: ⁊ ſicut aĩa non pec cat niſi in corpe exiſtẽs. nec corpus ſine aĩa: iõ ſimul in vtroqꝫ punif. Et q2 peccatũ prius cõ cipit aĩa ꝙ̃ corpe ꝑpetref aĩa ipſa prius punif ſcꝫ imediate poſt ſeparationẽ. In corpe aũt poſt reſurrectionẽ generalem. Et q2 quãtitas pene correſpondet quãtitati ſeu grauitati culpe. ſm illud Deut. xxv. Scdm mẽſurã peccati erit et plagaꝝ modus. Grauitas aũt culpe ſeu offen ſe attẽdif ex qualitate pſone offenſe ⁊ ex volũ tatis inordinatione ⁊ fictione. Quanto. n. per ſona offenſa eſt dignior: tanto grauior eſt offen ſio. Et quia deus qui offenditur per quodlibet peccatum precipue mortale: quia creatura per hoc auertitur a deo eſt infinite dignitatis ⁊ bo num infinitum meretur talem penã infinitã.

Pena infernalis eſt perpetua

Infinita autem eſſe non poteſt intenſiue: quia
conſumeretur creatura ſeruatur infinitas i ex
tenſione: quia ſcilicet ſemper durat talis pena
cum ſit eterna. Et quia etiam cum voluntate fi/
xa in tali peccato perſeuerat vſq₃ in finem vite
⁊ poſtea in perpetuum: ideo ⁊ dum permanet
culpa ſemper durat ⁊ pena. Unde Gre. in lib.
iiij. di. xl. Uoluiſſent iniqui ſine fine viuere: vt
potuiſſent ſine fine peccare. Oſtēdunt hoc: q:
ſemper viuere in peccato cupiunt qui peccare
non deſinunt dum viuunt. Ad magnam ergo
iuſticiam pertinet iudicantis vt nunquam ca//
reat ſupplicio qui dum viueret nunquam vo//
luit carere peccato de pe. di. j. Per quodlibet
autem mortale niſi peniteat. hanc penā infer
nalem homo incurrit. Et hinc eſt quod ait Ja.
apoſtolus in cañ. epiſtola. ij. Qui totam legem
ſeruauerit: offendat autem in vno factus eſt oī
um reus. Hoc exponit glo. ſuper capitulo. j. de
pe. di. v. tripliciter. Uno modo ſic. qui offendit
in vno: ſcilicet preceptorum legis: ſcilicet faci/
ens contra preceptū: ita pro illo damnabitur
ſicut ſi omnibus peccatis inuolutus eſſet. Ta
lis eſt expoſitio Inno. de pe. di. vj. ca. vlti. Iſta
tamen ſimilitudo eſt in genere quo ſcilicet ad
damnationem non in ſpecie quoad quantitatē
pene: nam vnumquodq₃ habet ſuam penam.
Unde qui plura perpetrauerit acerbius punie
tur. ❡ Secundo exponitur ſic. Qui offendit in
vno factus eſt omnium reus: omnium ſcilicet
virtutum: quia omnes amittit: quoniam om//
nis virtus patitur detrimentum ab vno vitio
Nam ſiquis cadit in auaritiam: largitatem de
ſtruit ⁊ charitatem minorauit. Amore enim pe
cunie: vel violaret charitatem vel ſaltem minꝰ
amaret. ⁊ ſic in alijs. Hec eſt expoſitio Aug. de
de. pe. di. v. c. j. ❡ Tertio modo ſic. Qui offen/
dit in vno: ideſt in charitate que vnum nos fa
cit cum deo. factus eſt omnium reus: ideſt om
nium beneficiorum ingratus. Ingratus enim
extitit qui plenus virtutibus deū omnino nō
timuit. In hoc fit quiſq₃ culpabilior quo ē deo
acceptior. Et hoc etiam. b. Aug. de pe. di. v. vbi
ſupra. Offendit autem in charitate qui morta/
liter peccat. quia quodlibet mortale eſt contra
charitatem dei vel proximi ſm Tho. in ſum. et
ideo ſcilicet ꝙ quodlibet mortale ſit ſufficiens
ad penam ſubeundam infernalem dicit. b. Au
gu. in omel. de igne purgatorij. Poſtq₃ enim
numerauit multa mortalia ſubdit. Quicunq₃
aliquod de iſtis peccatis ſcilicet mortalibus in
ſe dominari cognouerit niſi digne emendaue
rit. ⁊ a peccatis ipſis abſtinuerit illo tranſito/
rio igne. de quo apoſtolus ait. ipſe tamen ſaluꝰ
erit quaſi per ignem. j. Cor. iij. Purgari non
poterit. ſed eterna illum flamma ſine vllo re//
medio trucidabit diſt. xxv. §. alias et.

❡ Eſſe autem infer/ .§. ij.

num ⁊ punitionem malorum in alia vita: non *Infernū eſſe*
ſolum ſacra ſcriptura veteris ⁊ noui teſtamen *pbatur*
ti hoc docet aperte: ſed ⁊ dicta doctorum ſan// *multi/*
ctorum. ac etiam plurium ethnicorum: ⁊ com *pliciter*
munis ratio humana: infernum ⁊ malorū pu
nitionem eſſe demonſtrant. Hoc patriarche
docuerunt dicit enim Jacob. Deſcendam lu//
gens ad filium meum in infernū Gen. xxxvij.
⁊ loquebatur de Joſeph quem exiſtimans de/
uoratum a fera: quia filij eius miſerant ad eū
tunicam ſuam tanquam inuentam a caſu ſan/
guine cruentatam incōſolabiliter deflebat. vt
dicit. b. Aug. ꝙ timuit Jacob ne tanto dolore
abſorberetur mens eius ꝙ propter nimiā tri/
ſtitiam deſcenderet ad locum damnatorum.
Moyſes quoq₃ dux populi iſrael primus di//
xit dathan ⁊ abyron maioribus natu de tribu
iuda contemnentibus mandata eius. Deſcen//
dant in infernum viuentes. Num. xvj. Quod
impletum eſt. Nam vt dicit pſal. Aperta eſt ter
ra ⁊ deglutiuit dathan ⁊ operuit ſuper congre
gationem abyron. Prophe idem firmauerunt
dicit enim Job. vij. c. Qui deſcenderit ad infe/
ros non aſcendet. Idem. c. xiiij. Uadam ⁊ non
reuertar (ait in perſona damnandi) ad terram
tenebroſam ⁊ opertam mortis caligine terrā
miſerie ⁊ tenebrarū. vbi vmbra mortis ⁊ nul
lus ordo. ſed ſempiternus horror inhabitat.
Huius expoſitionem habes in prima parte. da
uid eximius prophaꝝ pſal. lxxxv. Miſericor/ *§. pt. pri*
dia tua domine magna eſt ſuper me. quod de/ *ma ti.*
clarat. Eruiſti animam meam ex inferno infe// *v. c. iij.*
riori: ſcilicet loco damnatorum. ad quem locū
deſcendiſſet merito peccatorum adulterij ⁊ ho
micidij. nec ex ſuaſe virtute vnquā potuiſſet
exire. Unde in alio pſal. xciij. ait. Niſi quia do/
minus adiuuit me ſcilicet miſericordie gratia
preueniente. paulominus habitaſſet in iferno
anima mea non recedendo: ſcilicet a peccato.
Idem pſal. De damnato peccatore ait. Frater
non redimet ſcilicet talis. Frater ſcilicet chri//
ſtus redimet homo. q. d. Non. Nā ſi chriſtus
non redimit: ideſt non liberat talis. multo mi/
nus purus homo. Non dabit deo placationē
ſuam talis damnatus per quecunq₃ que fece//
rit de genere bonorum vel elemoſynas ⁊ preci
um redemptionis anime ſue. laborabit in eter
num in penis ſcilicet ⁊ viuet adhuc in finem. ⁊
infra. Sicut oues in inferno poſiti ſunt vnus
ſuper alium conſtipati mors depaſcet eos: ⁊ do
minabuntur eorum iuſti ⁊c̄. Eſaias de lucife//
ro ca. xiiij. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua
concidit cadauer tuum. Cadauer luciferi ſunt

oēs reprobi:in quibus vitijs ſetentibus vt ca
dau er habitat per effectū malicie qui tandem
ſimul cū eo cadunt in infernū.⁊ ca.viii. Ignis
eoꝝ non extinguetur ⁊ vermis eoꝝ non moꝛie
tur. Apoſtoli hoc pꝛedicauerunt.ij. Petri.ij.
Rudētib⁹ inferni detractos in tartarum ⁊c.⁊
Jo.apoc.xx. Infernus ⁊ moꝛs dederunt moꝛtu
os ſuos.Deniqꝫ ipſa veritas dei filius ⁊ confi
dēti⁹ hō ambularet ad veritatē.ſ.fidei ait.Ueh
tibi coꝛozaym.Ueh tibi bethſaida.⁊ infra. Ue
rūtū dico vobis tyro ⁊ ſydoni remiſſius erit in
die iudicij q̄ vobis.Et tu capharnaū.nūqd in
celū exaltabaris vſqꝫ i īfernū deſcēdes Mat.
xj.b.Aug. Hoīe aſſumpto non deo cōſumpto
veniens fundauit ⁊ ſtabiliuit fidē: annuncians
non ſolū pꝛemia iuſtoꝝ:ſed ⁊ ſupplicia repꝛo/
boꝝ Matth.xxv. Ibunt hi ſcilicet iniqui re/
pulſi ab eo in ſupplicīū eternū.iuſti aūt in vitā
eternā.⁊ Matth.xiij. In conſūmatione ſeculi
exibunt angeli ⁊ ſeparabunt malos de medio
iuſtoꝝ ⁊ mittent eos in caminū ignis. ibi erit
fletus ⁊ ſtridoꝛ dentiū. Exēplū aūt nō parabo/
lā tantū:ſed hiſtoriā verā iudeis pꝛopoſuit:di
uitis epulonis qui induebatur purpura ⁊ byſ
ſo ⁊ epulabatur quotidie ſplēdide. Qui diues
moꝛtuus ſepultus eſt i inferno. Et cū cruciaret
in illa flāma ⁊ guttā aque poſtolaſſet ad refri/
gerandā linguā:obtinere non valuit Luc.xvj.
Hoc idē cuilibet mente bene diſpoſito rō ſua/
det. Nā quilibet rex ⁊ pꝛinceps ciuiliter oꝛdi/
natus in regimine ſuo:habet tria loca manſio
num. Habet aulam regiā ad amicos ⁊ ſodales
⁊ filios recipiendū delectādū ⁊ ſecreta ſua eis
reuelandū. Et ille locus debet eē pulcherrim⁹
⁊ honeſtiſſimus bene mundus ⁊ oꝛnatus. Ha
bet ⁊ aliū locū magis infimū vbi fiunt neceſſa/
ria a ſeruis:vt coquina:ſtabulū:⁊ huiuſmodi.
Eſt ⁊ tertius locus infimioꝛ ⁊ abiectioꝛ.vbi ē
carcer reoꝝ. Pꝛimus locus eſt commenſaliuꝫ
⁊ amiciſſimoꝝ regis. Secundus ſeruoꝝ ⁊ iu/
mentoꝝ. Tertius malefactoꝝ ⁊ debitoꝝ. Cum
igitur dñs deus ſit rex regū ⁊ dñs dñantium.
Apoc.xix.oꝛdinatiſſimus ex infinita ſapientia
⁊ iuſtiſſimus decēs eſt vt habeat tria loca. Pri
mus eſt celū vbi manifeſtat gloriā ſuā amicis
ſuis ⁊ filijs adoptiuis videntibus euꝫ facie ad
faciē:vnde reficiuntur ineffabiliter eius frui/
tione. Secundus locus eſt mundus iſte vbi di
uerſa exercentur officia ⁊ laboꝛes a ſeruis ſuis
ac ēt iumenta hoīum irrationalium ab eo pa/
ſcuntur. Et cū locus iſte plenus ſit laboꝛe ⁊ erū
na.tamen tanta eſt hoīum cecitas: vt etiā ſub
ſentibus delitias putēt inquit Job. Sed ſi iſta
parua bona huius vite cū tanta anxietate mix
ta ita delectant ⁊ placent vt hoīes in eis conſti
tuant finē ſuū.quanto magis debet hoīes alli/

Eſſe in/fernum ſuadet ratio.

cere excellentia ⁊ ſūma perfectio bonoꝝ ſupne
habitatiōis. Tertius locus eſt infernus vbi rei
⁊ iudicati artantur vt malefactoꝛes in carcere
De quo Eſa.xxix. Congregabunt ſicut in ꝯgre
gatiōe vnius faſcis:⁊ claudētur in carcere per
petuo. Poteſt ⁊ alia ratio adduci. Quāto.n.in
aliquo dño plures ⁊ maioꝛes virtutes relucēt.
tāto glorioſioꝛ apparet.⁊ inde magis laudat.
Juſtitia aūt eſt maxima ⁊ excellēs virtus. ⁊ vt
dicit Cicero ⁊ phs. Mirabiles ſplēdoꝛes ſunt
in ea.nec heſpus nec lucifer eſt ita clarus. Luꝫ
ergo in deo manifeſtat potētia in reꝝ creatio/
ne. Sapiētia in mūdi gubernatiōe. Charitas
⁊ miſericoꝛdia in redēptiōe ⁊ glorificatiōe. Ut
ēt appareat iuſtitia in deo opoꝛtet vt ſit infer/
nus in quo crucietur mali ⁊c. Sācti doctoꝛes
hoc aſſerūt in ſuis doctrinis.b.Aug.de pe.di.
vij.c.vlti. Qui impenitēs moꝛit oīno moꝛit ⁊
eternalit̄ cruciat. Ob hoc ſine fine toꝛquet:
q: nūquā virtute donat: ſemp plenus iniquita
te ſemp ſine charitate:toꝛquet ſine fine. Idē in
alio loco. Ueh illis qbus pꝛeparat doloꝛ ſēpi
um:ardoꝛ flāmaꝝ ſine ſine extinctiōe: ſtridoꝛ
dētiū:lachꝛyme oculoꝝ:tenebꝛe exterioꝛes ſi/
ne luce:pena iterminabilis. Ubi nō eſt vllus
honoꝛ ſine agnitio pꝛoximi: ſed ꝯtinu⁹ doloꝛ
⁊ gemitus: Ubi moꝛs appetit ⁊ nō dabit: vbi
nō eſt honoꝛ ſeruoꝝ ⁊ regis:nec dñs ſup ſuuꝫ
nec mater diliget filiū aut filiā:nec filius hono
rat pꝛem. vbi eſt oē malū. ⁊ ois idignatio ⁊ fe/
toꝛ ⁊ amaritudo abūdat. Itē Gre.in li.moꝛal.
In iferno eſt frigus iſupabile igni⁊ iextingui
bilis:vermis imoꝛtalis:fetoꝛ itolerabilis:tene
bꝛe palpabiles:flagella cedētiū hoꝛrida viſio
demonū:ꝯfuſio peccatoꝝ deſpatio oiuꝫ bono
rū. Itē Pꝛoſper in li.de vita ꝯtēplatiua ait de
peccatoꝛibus. Quid eis ꝓdeſt humanū vitare
iudiciū:cū ſi in malo pſeuerauerint ituri ſunt
in eternū:deo retribuēte ſuppliciū. Qd ſi ſutip
ſi iudices fiāt:⁊ veluti ſue iniquitatis vltoꝛes.ſ.
penitēdo tpalibus penis mutabūt eterna ſup/
plicia:⁊ lachꝛymis ex veracoꝛdis ꝯtritiōe fluē
tibus reſtringēt eterni ignis icēdia de penuē.
diſtin.j.facilius. ℂ Exempla ſunt plura. Iuue
nis ille quem ſuſcitauit Joannes euangeliſta
retulit cunctis qui aſtabant populis audienti/
bus de penis inferni quas viderat in alio ſe/
culo illos meruiſſe quos penituerat mundꝫ
reliquiſſe. Tres iuuenes quos legitur ſuſcita/
tos poſt moꝛtem Hieronymi meritis eius poſi
ta tunica ſuper eos referebant de penis into/
lerabilib⁹ inferni Gregoꝛi. in.iiij.dial.narrat
multa exempla de penis inferni ⁊c. Platonici
phi ait Auguſti.in.xxj. de ciui. dei. impunita
nulla volunt eſſe peccata. Hinc maronis.j.Uir
gilij in.vj.eneyd. Illa ſula de alabus ſepatis

Pꝛe rē plis plu rimis

a corpore ait. Hinc metuunt cupiunt gaudent/
q; dolentq;. Nec auras reſpiciunt. clauſe tene/
bris et carcere ceco. Quin et ſupremo cu; lumi
ne vita reliquit. id eſt cum recedūt de vita iſta.
Non tamen omne malum miſeris nec fundi/
tus omnes. Corporee excedunt peſtes penituſ,
q; neceſſe eſt. Multa diu concreta modis mol
leſcere miris. Ergo exercentur penis veterūq;
malorum. Supplicia expendunt. alie pandun
tur inanes. Suſpenſe ad vētos. alijs ſub gurgi
te vaſto. Infectum eluitur ſcelus. aut exuritur
igni. Hec ille. Ex quibus verbis oſtendit pec/
cata in alia vita puniri quāuis non perfecte iſti
intellexerint infernum ſicut fides fatetur ex
ſcripturis diuinis. Judei quoq; et ſaraceni in
ſua lege habent malos in alia vita puniri vari
is modis plus et minus.

¶ Septem ſunt .§. iij.

que oſtendunt grauitatem pene infernalis: ex
quorum conſideratione inſurgit merito in ho
mine timor ſeruilis. Et que etiam ipſi damna/
ti videntes ſcilicet per experientiam turbabū/
tur timore horribili. et in ſubitatione inſperate
ſalutis. pre anguſtia ſpiritus gementes et peni
tentiam agentes. vt dicitur. Sapien. v. Sed pe
nitentia illorum inutilis. Deſcendent ergo in
infernum viuentes ait propheta. ps. liiij. ſcili/
cet dum viuunt deſcendant ad infernum: con
ſiderando illas penas et timendo penitentiam
agant. et ipſa erit fructuoſa.

¶ Primu; ergo eſt loci ipſius qualitas.
¶ Secundū eſt penaru; quantitas.
¶ Tertiu; eſt tortorum atrocitas.
¶ Quartum eſt animaru; infelicitas.
¶ Quintum eſt corporu; penalitas.
¶ Sextum diuine ire implacabilitas.
¶ Septimum omnis boni egeſtas.

¶ Quantum ad primum ſciendu; q; ſ; diuer
ſa nomina talis loci que habentur ex ſacra ſcri
ptura vel etiam ex libris gentilium: comprehē
duntur horribiles et timēde qualitates loci in/
fernalis. Primo enim talis locus dicitur infer
nus. quod nomē eſt vſitatius alijs. Eccleſiaſti.
lj. Uita mea erat appropinquās in inferno de/
orſum. Dicitur autem infernus ab infra: quia
eſt infra. id eſt ſubtus terram in cētro eius. Uñ
et maxime diſtans a celo. ibi enim eſt locus in/
ferni. quoad ſitum: vt dicitur cōmuniter et cre
ditur. Cum enim chriſtus ſm articulum fidei
deſcenderit in morte ſm animam eius ad infe
ros: ad lumbum videlicet patrum: iuxta que;
quātum ad ſitum eſt purgatoriu; et poſtea lim
bus paruulorum qui cum originali decedūt.
Sub his omnibus infra eſt locus damnatoru;
ſm beatum Tho. et alios in. iiij. Eſa. xxx. dicit.

Uallis tophet preparata ē ab heri. id eſt ab ini/
tio. a rege. ſcilicet deo preparata profunda et di
latata. Nutrimenta eius ignis et ligna multa.
ſcilicet peccata que ſecum portāt homines. fla
tus domini quaſi torrens et ſuſſlans in illū. fla
tus domini eſt iuſtitia ſua. Tophet interpretat
gehēna pauoris. propter hoc etiam. ſ. q; in pro
fundo loco dicitur abyſſus: que importat vora
ginem. cuius fundus non videtur. vnde legio
demonum que inuaſerat quendam obuiante;
chriſto rogabat Jeſum ne mitteret in abyſſu;.
id eſt locu; inferni ſed permitteret eiecta ab ob
ſeſſo intrare in gregem porcorum vicinum lo
co. Qui permiſſi in illos ingreſſi cum impetu
in mare eos imerſerūt. Luce. viij. ¶ In vitaſ/
patrum legitur q; cum beatus Macharius p Exem/
heremum ambularet inuenit caluariam homi plum.
nis quam virga ſua tangens interrogauit qs
in vita preſenti fuiſſet. Cui reſpondit q; fuerat
ſacerdos gentiliu; in eo loco. adijciens q; quā/
tum diſtabat celum a terra: tantam habebat de
igne ſuper caput ſuum cum alijs paganis. Et
tantūdem abinfra ſub eo eſſet ignis in quo cru
ciabantur mali chriſtiani et qui chriſtū negaue
rant. Et ideo bene dicitur Eccli. j. Profundum
abyſſi. i. inferni: quis dimenſus eſt? q. d. nullus
niſi deus aut forte diabolus. ¶ Et ad hoc facit Exem/
quod legitur in lib. de ſeptem donis. videl; q; plum.
cum quidam magiſter annuati; faceret ſolem/
ne feſtum in natali beati Bartholomei apoſto
li ob eius deuotionem ſingularem multos in/
uitando: celebrando: et predicando: cum predi
caret intrauit eccleſiam in ſpē cuiuſda; ſpecio/
ſiſſime et ornatiſſime domine diabolus: et ſedit
ante oculos dicti magiſtri. qui in eum oculos
iaciens excitauit concupiſcentiam eius. Et fini
to ſermone fecit eam inuitari cum alijs ad pran
dium. que cum alijs reſidens nitebatur magis
ac magis animum ſuum accendere in ſui amo
re;. Sed beatus Bartholomeus patronus eius
a periculo eum liberauit. Nam in ſpē peregri
ni apparens: portā domus pulſans: rogauit vt
amore ſancti Bartholomei introduceretur ad
magrm illum. Quod cu; nō fieret diſſuadēte do/
mina: miſit ei panem. que; accipere renuit. ſed
rogauit vt vel ſaltē per nuncium ſibi rñderet:
qd eſſet maxime ppriu; homini. Rñdit magi/
ſter q; eſſet riſibile. Sed dña illa adiecit q; ma/
gis ppriū eſſet pctm. q; hō cōcipitur: naſcitur:
et viuit cum eo. Rñdit peregrinus q; bñ dixe/
rat magr: ſ; dña melius. Propoſuit et ſcda; qō
nem. interrogās qs eēt locus vnius pedis vbi
dñs in terra plura feciſſ; mirabilia? Rñdit ma
giſter q; erat locus vbi affixa fuit crux xpi quā
do operatus eſt ſalutē in medio terre. S; dixit
dña q; nō illud erat: ſ; facies hominis fine co

put in quo quaſi eſt minor mũdus. Approbat apoſtolus ſententiam domine magis q̃ magiſtri. Tertiam queſtionem ei fecit: videlicet quã tum diſtat a ſũmo celi vſq; ad profundum inferni. Cũq; magiſter heſitaret ſuper hac re nec quid reſponderet occurreret reſpondit domina illa: ideſt diabolus. Modo bene video q̃ 'tu' es tegor. Ego hoc vtriq; bñ noui qui de altero ad alterum deſcendi. Et hoc oportet ꝙ tibi nunc oſtendam. ⁊ diabolus cũ magno ſonitu ⁊ eiulatu in abyſſum ſe precipitauit. ⁊ peregrinus nuſq̃ comparuit. Aliud ſimile legitur de Andrea apoſtolo: licet non in toto. Secundo dicitur talis locus dãnatorum caminus ignis Mat. xiij. Sic erit in conſũmatione ſeculi. Exibunt angeli ⁊ ſeparabunt malos de medio iuſtorũ ⁊ mittent eos in caminum ignis. In camino duo conſiderantur ignis ad infra: ⁊ fumus ſupra obſcurus propter ignem intelligitur gehẽna. xpe. Melius eſt tibi vnum oculum habentem vel vnum pedem introire in vitam: q̃ duos oculos habentem vel duas manus vel pedes habentem mitti in gehẽnam Mat. xviij. Et dicitur gehẽna quaſi generans ignem vel generans ethnam. qui eſt mons in ſicilia ignẽ eructans. Et interpretatur vallis triſtitie. q: ex cruciatu eius anima habet magnam triſtitiam ⁊ dolorem. Cum enim anima conſiderat ſe detineri ⁊ quaſi alligari a re infima: cum ipſa ſit nobiliſſima magna triſtitia abſorbetur. Naturaliter enim ignobile non habet virtutem i nobilius: ſed econtra. Sed vt inſtrumentum diuine iuſtitie ignis agit in animam dãnati: nõ cõſumendo. ſed affligendo per modum detẽtionis vel inflictionis. Unde dominus per moyſen Deut. xxxij. Ignis ſuccẽſus ẽ in furore meo ⁊ ardebit vſq; ad inferni nouiſſima. i. vindicta ſeu punitio peccatoribus. hic incipiet multis modis crucians peccatores: ⁊ poſtea in inferno plenius erit. Hic ignis (ait. b. Augu.) miro modo eſt grauis. excellit enim omnem penam quam vnq̃ aliquis expertus eſt in vita illa di. xxv. §. alias. Etſi hoc dicit. b. Aug. de igne purgatorij: multo magis intelligendum ẽ de igne inferni cum grauior ſit pena inferni q̃ purgatorij ſine comparatione. Caminus ex parte ſuperiori habet obſcuritatem fumi: vnde ⁊ tenebroſitatem. Et propter hoc dicitur etiam locus ille tenebre exteriores Mat. xxij. Ligatis manibus ⁊ pedibus mittite eum in tenebras exteriores. ibi erit fletus ⁊ ſtridor dentium. Dictũ fuit a rege de eo qui in nuptijs non fuit cũ veſte nuptiali. ⁊ ſignificat quẽlibet qui in eccleſia manet ſine charitate. Quãuis enĩ ibi ſit ignis nõ tñ lucet eis. Sed eſt obſcurus ſicut flãma in lignis humidiſſimis eſt obſcura propter fumũ Apoc. ix. De fumo putei obſcuratus eſt aer. idẽ aſcẽdit fumus tormẽtorũ eius in ſecula ſeculorũ. In huius figurã legitur Exo. x. de tenebris a deo imiſſis egyptijs obduratis. ꝙ vir nõ eſt motus de loco ſuo: nec cognouit fratrẽ ſuũ propter tenebras horribiles ⁊ palpabiles. ⁊ Sap. xvij. dĩ. Nulla vis ignis poterat illuminare noctẽ illã horribilẽ aut limpide ſyderũ flãme. ſũt ergo tales ille tenebre cũ igne vt aliquid luceat ad dãnatorũ maiorẽ cõtriſtationẽ ⁊ non ad cõſolationẽ. Unde beatus Grego in li. moral. Illa vltrix flãma vitiorũ cõcremationẽ quidẽ habet: ſed lumẽ nõ habet. Ille ignis ad cõſolationẽ lumẽ nõ habet vt luceat: ſed tñ vt magis torqueat ad aliquid lucet. nã ſequaces ſuos in tormẽto ſecũ reprobi viſuri ſunt. quorũ amore deliquerũt. Hec ille. Experimur quotidie ꝙ ſicẽ dulce lumẽ ⁊ delectabile ẽ oculis videre ſolẽ. vt dĩ Salomõ. ita manere diu in tenebris eſt valde tedioſum: vt cũ noctes ſint prolixe vt in hyeme niſi lumẽ adſit attediatur hõ. ⁊ ſimiliter quando diu aer eſt nubiloſus. quid autem cum ſemper tenebre ſint durature. ¶ Narrat Greg. in li. dial. ꝙ quidam ſolitarius ſanctus homo quibuſdam romanis nauigantibus ⁊ applicantibus ad inſulam in qua morabatur. ac viſitantibus eum audita fama ſanctitatis eius. retulit Theodoricum regem italie eſſe defunctũ narrans ſe vidiſſe in ſpiritu ipſum theodoricum peſſimum tyrannum duci diſcalciatũ vinctis manibus ⁊ proijci in ollam vulcani a papa Joanne quem in cuſtodia carceris affligendo occiderat: et ſymmacho patricio quem iniuſte ferro trucidauerat. Refert etiam beatus Gregorius idem. Quod quidam miles romanus eductus a corpore ⁊ poſtea cito rediẽs narrauit ſe vidiſſe pontem altum ⁊ artum ſub quo currebat fluuius nigerrimus: ⁊ caliginoſus nebulam fetoris intolerabilem exhalans: vltra quem pontem vidit prata virentia ⁊ florentia ſuauiſſimi odoris quo reficiebantur ⁊ ſatiabantur perambulantes ⁊ habitantes illic dominice lucis plene erant manſiones: ibiq; mire potentie edificabatur domus aureis latercu lis. Et alq homines alias domos edificabant diuerſe etatis ⁊ ſexus iuxta ripam fluminis habitacula aliqua tangebantur a nebula fetoris. Aliqui vero de põte labebantur in fluuiũ Juſti vero tranſibant. Ibi vidit Petrum maiorem familie eccleſiaſtice multo ferro depreſſũ. ⁊ demerſum in flumine. Dictumq; eſt ꝙ ideo hoc patiebatur: quia plus crudelitatis deſiderio q̃ obedientia vel corrigẽdi zelo plagas inferebat. Uidit ⁊ quendam peregrinum ſacer-

dotem cum magna celeritate ⁊ ſinceritate tran
ſeuntem. Uidit ⁊ Stephanum quendam cu/
ius pes dum vellet tranſire per pontē lapſus
eſt. ⁊ a teterrimis viris ex flumine ſurgentib⁹
ex media parte corporis a ponte eiectus trahe
batur per coxas infernus. Sed quid de eo po/
ſtea actum ſit ignorauit. Erat quippe vir ille la
ſciuus ⁊ luxurioſus. ⁊ ideo per coxas trahebat/
tur. Erat ⁊ elemoſynarius. ⁊ hoc eum tenebat
ſuſpenſum. Eſt ergo locus igneus ⁊ tenebro/
ſus ſeu nebuloſus. ℭ Tertio eſt locus intem/
peratus. Unde dicitur auernus. De hoc nomi
ne patet in hymno. Et auerni ignibus ipſi cre/
memur acrius. Et virgilius in eneidos. vj. Fa
cilis deſcenſus auerni. Sed reuocare gradus
ſuperaſq̨ euadere ad auras hoc opus hic la/
bor eſt. Et dicitur auernus quaſi ſine materia
temperamenti. quia erit ibi qualitatū inequa
litas. Nulla temperies erit ibi. ſed omnia ſeui
ent quaſi in ſummo gradu. Ignis ardore ve/
hementiſſimus frigus intenſiſſimum. ⁊ ſic de
alijs Sap. v. Pugnabit pro eo orbis terrarum
contra inſenſatos Job. xxiiij. Ab aquis niuiū
tranſibunt ad calorem nimiū. Qui dolor quā
tus ſit aliquantulum poſſunt intelligere lotri/
ces pannorū: que tempore hyemis de riparia
congelata veniūt ad ignē. Un̄. b. Greg. in lib.
moral'. tractans illō Job. x. Ubi nullus ordo ſꝫ
ſempitern⁹ horror inhabitat. inq̄t. Jō nullus
ordo: q̄r miſeris erit mors ſine morte: finis ſi/
ne fine: defectus ſine defectiōe. Mors. n. ideſt
pena mortalis ibi viuit finis ſemꝑ incipit: de/
fectus deficere neſcit. Q̄r mors ꝟibit ⁊ nō extin
guit: dolor excruciat ſed nullatenus dolorē fu
gat. Flāma cōburit: ſꝫ nullatenus tenebras ex/
pellit. Et ita ſupplicia ordinē nō hn̄t: q̄r nō ſuaꝫ
per omnia qualitatem tenent ſcilicet ſicut hic.
Sempiternus quoq̨ horror ibi inhabitat: q̄r
hic flamma que ſuccēdit illuminat. Ibi ignis
ille crucians obſcurat. Hic metus amittitur:
cum tolerari incipit quod timebatur. Illic et
dolor dilaniat ⁊ pauor anguſtiat. Horrendo
igitur modo tunc erit reprobis dolor cum for/
midatione: flamma cum obſcuritate. Et quia
a voluntate ſui conditoris diſcrepauit pecca/
tor. ideo a ſuis qualitatibus tormenta diſcor/
dabunt. hec beatus Gregorius. Et quia apoſto
lus dicit ad Roma. xiij. Que a deo ſunt ordina
ta ſunt: locus autem auerni ſiue inferni a deo
eſt paratus: ideo ⁊ ibi vtiq̨ ordo eſt diuine pro
uidentie. Ordo autem diffinitur ab Auguſti.
xix. de ciui. dei. eſſe parium diſpariumq̨ rerū
ſua vnicuiq̨ loco congruenti tribuens diſpoſi
tio. Locus conueniens grauibus eſt terra. Et
quia reprobi quorum iniquitates. vt ait pſal.

xxxvij. Sicut onus graue grauate ſunt ſuper
eos. cum ipſo grauamine hinc recedunt. apte
in centro terre collocantur auerni. Et quia pa/
ria peccata pari pena puniuntur. ⁊ ſimile cum
ſimili apte collocatur. Ideo dicit dominus. col
ligite zyzania in faſciculos ſuos ad comburen
dum. vt auari cum auaris: ſuperbi cum ſuper
bis: luxurioſi cum luxurioſis collocati ſint: ſic
⁊ hic conuerſati. Et quia ſicut omnium rerū de
us. ita ⁊ peccatorum ⁊ ſuppliciorum nouit mē
ſuram: vt menſura grauitatis pene ſit ſm̄ mē/
ſuram quantitatis culpe. dicente domino mi/
niſtris ſuis Apoc. xviij. Quantum ſe exaltauit
⁊ in delitijs fuit. tantum date ei tormentum ⁊
luctum. ⁊ Sap. vj. Fortioribus ſcilicet maiori
deformitate voluntatis peccantibus. fortior in
ſtat cruciatio. Ideo qui abundantius peccauit
⁊ grauius ordo diuine iuſtitie grauius punit.
Sed intelligitur ibi non eſſe ordo: quia nō ſer
uant ille res ordinem illum quem hic habue/
runt: vt flamma ignis que hic comburit ⁊ illu
minat non autem ibi. Sed nec ibi ſeruabitur:
quod videlicet cōmuniter dicitur in. vj. Enei.
Solacium eſt miſeris ſocios habere penarum
Unde dicit beatus Auguſtinus. Non hi quos
monemus agere penitentiam querunt ſibi co/
mites ad ſupplicia: nec gaudent quia multos
habebunt ſibi ſimiles ſcilicet in penis. Naꝫ nō
propterea minus ardebunt. quia cum multis
ardebunt. ij. q. j. multi. Immo plus cruciabun
tur. ⁊ precipue quoad eos quos ſuo exemplo
vel occaſione traxerunt ad malum. Et propte/
rea diues ſepultus in inferno petebat mitti la/
zarum ad monendum fratres ſuos. vt agerent
penitentiam: ne irent ad locum tormentorū:
non quia ex charitate compateretur eis. ſed
quia maius ſibi parabatur ſupplicium ex dam
natione fratrum cum exemplo vel alijs modis
eſſet occaſio peccatorum illorum. Sicut enim
ex multitudine vbi eſt ordo reſultat pulchritu
do que delectat. ⁊ quanto maior multitudo tā
to maior pulchritudo ⁊ delectatio. Ita vbi nō
eſt ordo: quanto maior multitudo: tanto ma/
ior confuſio ⁊ afflictio in eis. Quanta autē ſit
multitudo damnatorum. de facili poteſt perci
pi: ex eo quod chriſtus dicit Math. vij. Lata
eſt via que ducit ad perditionem ⁊ multi ince/
dunt per eam. Et arta ⁊ anguſta via que ducit
ad vitam ſcilicet virtutū: ⁊ pauci vadunt per
eam. Omnes infideles ad infernum tendunt.
Et fideles chriſtiani ſimiliter qui mandata dei
non ſeruant. Et his plenus eſt mundus. Time
te ergo eum Math. x. c. qui poteſt animam ⁊
corpus perdere in gehennam. que eſt locus in
temperatus: inordinat⁹. ⁊ horridus. ℭ Quar

⁊ la / s ⁊ / teus

to eſt locus fetidus ⁊ immundus. ⁊ propterea dicitur lacus ⁊ puteus pſal. xlix. Eduxit me de lacu miſerie ⁊ de luto fecis: id eſt de inferno in quem quis ſe proycit merito cum peccat moꝛ/taliter. ſed inde exire non valet niſi educatur a deo per gratiam ſuam. Dicitur ⁊ puteus Apocalyp. ix. De puteo abyſſi obſcuratus eſt aer. Et poteſt dici puteus a puteo id eſt a fetoꝛe. Eſt enim quaſi latrina mundi ⁊ quaſi ſentina: vbi omnes ſoꝛdes confluunt. Unde dicit Baſi/lius ꝙ dominus in fine mundi purgabit om/nia elementa ⁊ omnem immundiciam eoꝛum ⁊ virtutem leſiuam proyciet in infernum. Ut cloacam ad penam damnatoꝛum. Qualitates eoꝛum delectabiles in eis remanebunt ad gloriam beatoꝛum ⁊ eoꝛum decoꝛem. ſicut ignis habet comburendo viua affligere: habet ⁊ il/luminare. Uirtutem ergo afflictiuam proyci/et in infernum: illuminatiuam ſibi dimitten/do. In huiuſmodi locis manēt frequenter ſer/pentes: dracones: ⁊ vermes Deute. xxxij. Dentes beſtiarum immittam in eos cum furore tra/hentium ſuper terram atq; ſerpentium ⁊ Eſa. xiiij. Subter te ſternetur tinea ⁊ operimentū tuum erit vermes. Dicitur de nabuchodonoſoꝛ ⁊ diabolo beatus Auguſtinus in lib. de ci/ui. dei. magis intelligit de verme ſpirituali ſci/licet remoꝛſu conſcientie qui ſemper moꝛdet eos: ⁊ ideo non moꝛitur de peccatis commiſ/ſis propter que deuenerunt ad tantam miſeriam damnationis eterne. ℂ Legitur in vitaſ/fratrum ꝙ cum bononie eſſet quidam ſcola/ris nobilis qui illuc ad ſtudendū de alijs par/tibus aduenerat multis pompis: vanitatibus ⁊ laſciuijs erat deditus. Hunc viſitans ſuppꝛi/oꝛ conuentus bonon̄. oꝛdinis predicatoꝛum: quia ipſe compatriota eius fuerat: cepit eū al/loqui. Sed prefatus ſcolaris timens ne com/punctiua aliqua diceret ſibi: que eum haberēt retrahere a voluptatibus mundi fecit pactum cum eo ne de rebus ſpiritualibus aliquid ſibi loqueretur: ſi vellet diutius confabulari cū eo quod ille promiſit ſe facturum. ita tamen ꝙ in fine eoꝛum colloquij tantū duo verba ſcriptu/re ſibi proponeret. Poſtquam ergo de multis ⁊ varijs rebus de parentibus eoꝛum ⁊ amicis ac notis habuerunt ſermonem: demum ab eo volens recedere dixit illa duo verba ſcripture volo vobis dicere vt conuenimus. At ille. Di/cas cito ⁊ breuiter. Et ſuppꝛioꝛ. Scriptū eſt in Eſaia. xiiij. c. de vnoquoq;: qui ſe tradit deli/cijs ⁊ vanitatibus mundi ꝙ in alia vita hoc ei eueniet. Subter te ſternetur tinea ⁊ operimen/tum tuum erunt vermes. Et inde receſſit. Ita autem inheſit firmiter hoc verbum menti ei⁹ vt nullo pacto poſſet a coꝛde eius illud excide/re. Sed eius recolendo inde conſiderabat quomodo poſſet ſuſtinere talem lectum vermium ⁊ tinearum ſemper qui nec moꝛſum pulicis patienter ferret. Cumq; ſocios vanos ipſe quere/ret ⁊ ſolacijs ſe applicaret: vt illius verbi obli/uiſceretur ⁊ conſiderationis talis cruciatus vermium ⁊ tinearum. nec aliqua modo a mente ſua valeret reyceere die noctuq;. Demum verbis illis compunctus ſeculum deſerens reli/gionem ingreſſus deo ſe ibi deuouit. ℂ Quinto locus ille eſt tumultuoſus. Unde tartarus dicitur a ſtrepitu ⁊ contentione rixoſa Eſa. iij. Tumultuabitur puer contra ſenem: ⁊ ignobi/lis contra nobilem. filius obiurgabit patrem: ⁊ pater filium. Unde legitur in lib. de. vij. do/nis. ꝙ cum quidam vſurarius infirmabatur ad moꝛtem: nec ſacerdos vellet ei ſacra ꝯferre niſi reſtitueret vel cautionem faceret. Ille autē nollet. Hoꝛtabantur ad hoc eum filij ne ad in/fernum deſcenderet moꝛiens. Et ille. Uos ne/ſcitis quid petatis. Opoꝛteret vos ire ad ho/ſpitale ſi vellem cuncta reſtituere male ablata. melius eſt committere ſe miſericoꝛdie dei ꝙ̄ miſericoꝛdie hominum. Moꝛtuus igitur ille ſepultus eſt in infernum. Ex filijs autem eius duobus dixit vnus ad alterum. Pater noſter damnatus eſt. non velimus imitari eum reti/nendo vſuras ab eo extoꝛtas: ſed reddamus creditoꝛibus vt ſaluari poſſimus. At ille. Ego parte que me ꝯtingit volo gaudere. ego nō feci vſurā. Ex quo ipſe qui extoꝛſit nō reſtituit ipſe luet penā. Alter poꝛtionē ſuā reſtituit: ⁊ ſeculū deſerēs: dei obſequio ſe totū tradidit. Dū aūt q in ſeculo remāſerat mūdanis ſe immergeret infirmatus ad moꝛtē: nec penitēs: ad tartar: ſecutus eſt prēm. Qđ frater audiēs rogauit deū vt ſibi aliquo mō oſtēderet ſtatū eoꝝ in alio ſe/culo. Una igit̄ dieꝝ cū oꝛaret: vidit terrā aper/tā: ⁊ in infimo prēm in flāmis inferni ſepultū ⁊ filiū eius fratrē ſuū ſup eū iacentē. maledicebatq; pater filiū dicēs. Maledicta ſit hoꝛa i q̄ te genui: ⁊ tu ſis maledictus: q: pp te ego feci vſuras nec volui reſtituere ne dimitterē te pauperem. ⁊ propter hoc crucioꝛ i hac flāma. Et filius econtra: immo maledictus ſis tu pater et maledicta ſit dies in qua me genuiſti. tu me exemplo tuo docuiſti fenerari. ⁊ vſuras extoꝛtas noluiſti reddere: ſed mihi reliquiſti. propter quod in perpetuum crucioꝛ. Quod cernēs il/le gratias deo egit qui eum liberauit de tanto malo. ℂ Sexto eſt locus damnatoꝛum locus obliuioſus ⁊ occultus. vnde a gentilib⁹ lethes dicitur. ⁊ interpretatur obliuio. quia ſcilicet ſui. i. eius qui eſt damnatus tradunt eum obli

D: etiā tartar⁹

Dicit̄ lethes

uioni. Et deus etiam videtur eorum obliuiſci inquantum .ſ. nõ liberat eos ab illis penis. ps. ¶ Nec memor ero nominum eorū per labia mea. poteſt dicere deus de eis. Amici ⁊ propinqui carnales cito tradunt obliuioni. quod p₃: quia modica ſuffragia faciunt pro eis. quinimmo nec illa que illi legarunt. Et ſi neſciant illis non poſſe prodeſſe cum nõ nouerint ſi ſunt in purgatorio vel in inferno. Unde accidit eis ſi/ cut de pincerna pharaonis: qui in proſperitate conſtitutus oblitus eſt iterpretis ſui ioſeph qui in carcere erat. qui ei beneficium faciẽs interpretatus ex ſomnio ſuo ſui liberationem et ſi ei ſe recomẽdaret: oblitus eſt cito eius. Omnium quoq₃ ⁊ ipſe damnatus obliuiſcitur. ex quibus poſſet in aliquo conſolari. Nam ſi memorie occurrunt gaudia vana ⁊ delectationes quas habuit in mũdo. hoc eſt eis ad cruciatũ: quia per illa cognoſcunt ſe deo priuatos ⁊ omni bono. ¶ Septimo eſt locus piculoſus. Unde dicitur baratrū in hymno. Conſurgit xp̄s tumulo victor redit de baratro. Et dicitur baratrum. quaſi latitudo arta: quia eſt latus locus ad ingrediendū: ſed artus ad exeundũ adeo ꝙ nullus poteſt exire Mat. v. Non exies inde quouſq₃ reddas nouiſſimum quadrantem. ⁊ Mat. xviij. Tradidit eũ tortoribꝰ quouſq₃ redderet vniuerſum debitum. Et quia ibi non eſt locus ſatiſfactionis. vnde non habet quod reddat nunq̃ egredietur de loco: ſed ibi ſemper penas luet. ¶ Dicitur ⁊ herebus a gẽtilibus: quia ſemp adheret illi tali pena. Unde ⁊ ſi diabolus vel anima damnata ad horā de illo loco exeat vt appareat alicui deo diſponente. ſecum tamen portat infernū: ⁊ ſemper ei illa pena inheret. Quod autem dixerunt demões xp̄o clamando. Veniſti ante tẽpus torquẽ nos. Mat. viij. Non ſic eſt intelligendum tanq̃ prius nõ cruciarentur. Sed quia aliquod accidẽtale ſupplicium. tunc additum eſt eis propter preſumptionem eorum. ¶ Dicitur ⁊ acheronta a gentilibus .i. luctuoſus. vel acherõta ab a quod eſt ſine ⁊ cheronta quod eſt ſalus: quia ſine ſalute ſunt lachryme ille. Matth. xiij. Ibi erit fletus ⁊ ſtridor dentiũ. Eſa. v. Dilatauit infernus animam ſuam: ⁊ aperuit os ſuū abſq₃ vllo termino ps. lxviij. Neq₃ vrgeat ſuper me puteus os ſuū. Puteus eſt profunditas humane iniquitatis: in quem ſi ceciderꝭ non claudet ſuper te os ſuū ſi clauſeris os tuum. Confitere ergo ⁊ dic. De profundis clamaui ad te domine. Clau/ dit os ſuum ei qui confitetur. iuxta illud. Beati quorum remiſſe ſunt iniquitates: ⁊ quorum tecta ſunt peccata. Quidam ſenex migrãs cū crederetur mortuus ad ſe reuerſus fleuit incõ

D: etiã baratrũ

D: ⁊ herebus.

Dicit a/ cheron/ ta.

ſolabiliter dicens frequenter. Veh mihi quia non fleui. Veh mihi q₃ nõ fleui. Veh mihi q₃ non fleui. Fletus autem illic erit infructuoſus qui hic eſt vtilis ⁊ precioſus beatus Aug. Fruſtra ibi flebunt peccatores qui malorum ſuorū veniam non conſequentur.

¶ De punitione .§. iiij.

reproborū in corporibus poſt vltimam reſurrectionem. ꝙ cruciabuntur in igne inferni cõ/ tinue. nec tamen conſumenf vel deficiẽt. Matthei. xxv. Dicet iudex vniuerſorum dominus Jeſus reprobis: qui a ſiniſtris erunt iudicãdi reſuſcitatis in corporibus ſuis. Diſcedite a me maledicti in ignem eternum. ⁊ Eccleſiaſti. vij. Vindicta. ideſt punitio carnis impij ignis et vermis. Hic ignis ait beatus Auguſtinus excellit omnem penam quam aliquis vnquā eſt expertus in vita iſta. Dicitur cõmuniter a ſapientibus ignem noſtrum quo vtimur eſſe quaſi ignis pictus reſpectu illius ignis infernalis: q₃ ita eſt afflictiuus ꝙ reſpectu eius ignis noſter nullam afflictionẽ videtur ingerere humano corpori poſito ſuper eum. Sed ſi aliqs nũc cum caſu tangitur ab igne iſto ſentit dolorem intenſum. quid faciet miſer damnatus ibi ſemper manſurus. Eſa. xxxiij. Quis de vobis habitare poterit cum ardoribus ſempiternis: qs habitabit cum igne deuorante. Et quia infidelibus videtur corpus humanum in igne ma/ nere ⁊ non conſumi impoſſibile. voluit deus oſtendere per exemplum trium puerorum. ananie: azarie: ⁊ miſahelis. qui miſſi ſũt a Nabuchodonoſor in fornacem ardentem. nec tamen cõſumpti ab igne. Danielis. iij. capitulo. In multis quoq₃ rebus naturalibus oſtendit deus multa fieri preter ſolitum curſum nature in alijs rebus. Sicut enim dedit naturã ⁊ proprietatem certam rebus. prout voluit. ita ⁊ poteſt immutare ⁊ dare. aliam cum vult. Unͣ hoc per multa exempla oſtẽdit beatus Auguſtinus in. xxj. de ciuitate dei. c. v. ⁊ ſequenti. Conuincantur icreduli poſſe humana corpora animata atq₃ viuentia nõnunquam morte diſſolui: ſed in eternorum quorum ignium durare tormentis. cum ſint animalia profecto corruptibilia quia mortalia. que tamen medijs ignibus viuant. Nõnullum etiam genus vermium in aquarum calidarum ſcaturigine reperiri. quarum feruorem nemo impune contrectet. Illos autem non ſolum ſine ſui leſione vlla ibi eſſe: ſed extra eſſe non poſſe. ꝙ ſi eadem incredulitate contendant: quia hec animalia nec ſemper viuunt. ⁊ in illis feruoribus viuunt. Si mirabile eſt in ignibus doleret tamen viuere: mirabilibus eſt

Corpꝰ humanũ in igne manẽ ⁊ nõ cõ/ ſumi eſt impoſſibile.

bilius eſt viuere in ignibus ⁊ non dolere. Si
hoc creditur: cur non illud? Sed nullum in/
quiunt: ſcilicet increduli corpus eſt quod do/
lere poſſit: nec poſſit mori. Quibus dicitur. Et
ſi nulla caro nunc eſt que ſenſum doloris per/
peti poſſit moriqꝫ non poſſit. erit tunc tamen
talis ſcilicet in vltima reſurrectione. qualis nũc
non eſt. ſicut talis erit mors qualis nunc non
eſt. Attendunt iſti contradictores nunc nullaʒ
eſſe carnem que dolorem pati poſſit mortem/
qꝫ non poſſit: ⁊ non attendunt eſſe tamen ali/
quid tale quod corpore maius eſt. Ipſe quip/
pe animus cuius preſentia corpus viuit ⁊ re/
gitur. ⁊ dolorem pati poſſit ⁊ mori non poſſit.
Ecce inuenta eſt res que cum ſenſum doloris
habeat: immortalis eſt. Hoc igitur tunc erit in
corporibus damnatorum: quod nunc eſſe ſci/
mus in animis omnium. Si diligenter conſi/
deremus. dolor corporis magis ad animum
pertinet. Dolet itaqꝫ anima cum corpore in eo
loco eius vbi aliquid contingit vt doleat. Do/
let ⁊ ſola quamuis ſit in corpore cum aliqua
cauſa etiaʒ inuiſibili. triſtis eſt ipſa corpore in/
columi. Dolet etiam non in corpore conſtitu/
ta. Nam vtiqꝫ dolebat diues apud inferos cũ
diceret. Crucior in hac flamma. Corpus auteʒ
examine nec dolet nec animatum ſine anima
dolet. Si ergo a dolore argumentum recte aſ/
ſumeretur ad mortem. vt ideo mors poſſit ac/
cidere: quia potuit accidere ⁊ dolor: magis ad
animam pertineret mori ad quam magis per/
tinet ⁊ dolere. Cum vero illa que magis dole/
re poteſt non poſſit mori quid momenti affert
cur illa corpora: quoniam futura ſunt in dolo/
ribus. ideo etiam moritura eſſe credamus. Et
ſi Platonici quidam dixerunt. Unde ⁊ Uirgi/
lius ex moribũdis terreni corporis membris
animas habere: vt metuant doleant: ⁊ huiuſ/
modi. Cur incredibile eſt ita ignes illis corpo
ribus dolorem poſſe inferre non mortem. ſi/
cut ipſa corpora dolere animas faciunt: quas
tamen ideo mori non cogunt. ℂ Idem capi/
tulo quarto. Sicut qui naturas animaliũ cu/
rioſius indagarunt ſalamandram referunt in
ignibus viuere. Et quidam notiſſimi Sicilie
montes qui tanta temporis diuturnitate ⁊ ve/
tuſtate vſqꝫ nunc: ac deinceps flammis eſtu//
ant atqꝫ integri perſeuerant ſatis idonei te/
ſtes ſunt. nõ omne quod ardet abſumi. Et ani/
ma indicat non omne quod dolere poteſt. poſ/
ſe etiam mori. Quid adhuc a nobis rerum po
ſtulantur exempla quibus doceamus non eſſe
incredibile vt hominum corpora ſempiterno
ſupplicio punitorum: ⁊ in igne animam non
amittant: ⁊ ſine detrimento ardeant: ⁊ ſine in/
teritu doleant. Habebit enim tunc carnis ſub/
ſtantia iſtam qualitatem ab illo inditam: qui
tam miras ⁊ varias tot rebus indidit quas vi
demus proprietates vt eas: quia multe ſunt
non miremur. Quis enim niſi creator omni//
um dedit pauonis carni mortui ne putreſce//
ret. Quod dicit beatus Auguſtinus: ſe exper/
tum vt per annum illum reſeruaſſet coctam:
nec putreſceret: ſed ſolum corpulentie ſiccio//
ris fuiſſe. Quis palee dedit vel tam frigidam
vim: vt obrutas niues ſeruet: vel tam feruî//
dam vt poma imatura maturet. De ipſo igne
mira quis explicet. quo queqꝫ aduſta nigreſcũt
cũ ipſe ſit lucidus ⁊ pene oĩa ambit ⁊ lãbit colo
re pulcherrimus decolorat: atqꝫ ex pruna ful/
gida carbonem teterrimum reddit. Neqꝫ id
quaſi regulariter diffinitum eſt. Nam econtra
rio lapides igne candenti percocti. ⁊ ipſi fiunt
candidi. Et quuis magis ille rubeat illi albedo
colore niteſcant. Congruit tamen luci quod al
bum eſt. ſicut nigrum tenebris. Cuʒ itaqꝫ ignis
in lignis ardeat. vt lapides coquat. contrarios
habet non in rebus contrarijs effectus. Et ſicut
⁊ ligna ⁊ lapides diuerſa quidem ſunt ſed nõ
ſunt contraria ſicut album ⁊ nigrum. quorum
in lapidibus vnum facit alterum in lignis. cla
rus illos clarificans. hec offuſcans cum in illis
deficeret niſi in iſtis viueret. Quid in carboni/
bus. nõne miranda res eſt ⁊ tãta infirmitas vt
ictu leuiſſimo frangantur. preſſu facillimo con
terantur: ⁊ tanta firmitas vt nullo humore cor/
rumpantur. nulla etate vincantur vſqꝫ adeo vt
eos ſubſternere ſoleant. qui limites figunt ad
conuincendum litigatorem. Qui eos in terra
humida infoſſos. vbi ligna putreſcerent tam
diu durare incorruptibiliter poſſe niſi rerũ ille
corruptor ignis effecit. ℂ Intueamur etiã mi/
raculum calcis excepto eo de quo iam ſatis di/
xi ꝙ igne candidatur: quo alia terra reddũtur.
Etiam occultiſſime ab igne ignẽ concipit. Cũ/
qꝫ iam gleba tangentibus frigida tam latẽter
ſeruat. vt nullo noſtro ſenſui prorſus appareat
Sed compertus experimento etiam dum non
apparet ſciatur ineſſe ſopitus propter quod eã
calcem viuam loquimur. velut ipſe ignis latẽs
anima ſit inuiſibilis viſibilis corporis. Iã ve/
ro ꝙ̃ mirum eſt. ꝙ cum extinguitur: tunc accẽ/
ditur. Ut enim occulto igne careat. aque inſun
duntur aqua ve perfunditur. Et cuʒ ante ſit fri/
gida: inde ferueſcit. vnde feruentia cuncta fri/
geſcunt. Uelut expirante ergo illa gleba diſce/
dens ignis qui latebat apparet. Ac deinde tan
quam morte ſic frigida eſt. vt adiecta vnda nõ
ſit arſura. ⁊ quam calcem vocabamus viuam:
vocemus extinctam. Quid eſt quod huic mira
culo addi poſſe videatur. ⁊ tamen addiſ. Nam
ſi non adhibeas aquam ſed oleum. quod ma//

gis fomes eſt ignis: nulla eius perfuſione vel infuſione ferueſcit. Hoc miraculū ſi de aliquo inclyto lapide legeremus ſiue audiremus: et in noſtrum experimentum venire non poſſet: profecto aut mendacium putaremus: aut certe grāditer miraremur. Quarum vero rerū ante oculos noſtros quotidiana documenta verſantur non genere minus mirabili. ſed ipſa aſſiduitate viliſcunt. ita vt ex ipſa india que remota eſt pars orbis a nobis deſiērimus nōnulla mirari que ad nos potuerūt miranda perduci. ¶ Adamantem lapidem multi apud nos habēt. et maxime aurifices inſignitoreſq; gēmarum qui lapis nec ferro nec igne nec alia vi vlla perhibet preterq̄ hyrcino ſanguine vinci. Sed qui eū habent atq; nouerunt. nunquid ita mirantur. vt hi quibus potentia primum eius oſtendit. quibus autem non oſtenditur: fortaſſe nec credunt. aut ſi creduli inexperta mirantur. Et ſi cōtigerit experiri. adhuc quidem mirantur inſolita. Sed aſſiduitas experiendi paulatim ſubtrahit admirationis incitamentum. Magnetem lapidem nouimus mirabilem ferri eſſe raptorem. Quod cum primū vidi vehemēter inhorrui. quippe cernebam a lapide ferreū anulum raptum atq; ſuſpenſum. Deinde tanq̄ ferro quod rapuerat vim dediſſet ſuam cōmunē q; feciſſet ideſt anulus alteri amotus eſt eundē q; ſuſpendit atq; vt ille priori lapidi. ſic alter anulus priori anulo coherebat. Acceſſit eodem modo tertius. acceſſit et quart᷒. iamq; ſibi per mutua circulis nexis non implicatorum intrinſecus ſed extrinſecus adherentiū quaſi cathena pependerat anulorum. Quis iſtam vim lapis non ſtuperet. que non ſolum illi inheret. verumetiam per tot ſuſpenſa tranſibat: et inuiſibilibus vinculis ea ſubligat. Et ſi argentum inter lapidem illum poſuerit. et ferrum mouet immoto argento. Quando autem iuxta magnetē ponitur adamas ferrum non rapit et ſi cum rapuerit: vt ei appropinquauerit: mox remittit. India mittit hos lapides. ¶ Uerumtamen infideles homines qui cum diuina vel preterita vel futura miracula predicamus. que illis experienda non valemus oſtendere. rationem a nobis earum flagitant rerum quam quoniam nō poſſumus reddere. Excedunt enim vires mentis humane. eſtimant falſa eſſe que dicimus. Ipſi de tot mirabilibus rebus quas vel videre poſſumus. vel videmus. dicunt reddere rōnē. Quod ſi ab homine fieri non poſſe prouiderit fatendum eſt eis. non ideo aliquid non fuiſſe. vel non futurum eſſe. q2 ratio inde reddi non poteſt. quandoquidē ſunt iſta de quibus ſimiliter non poteſt. Non itaq; pergo per plurima que mandata ſunt litteris non geſta atq; tranſacta. ſed in locis quibuſq; manentia. quo ſi quiſq; ire voluerit et potuerit. vtrū vera ſint explorabit. Sed pauca cōmemoro. Agrigentinum ſicilie ſalem perhibent. cum fuerit admot᷒ igni velut in aqua flueſcere. cum vero ipſi aque velut in igne crepitare. Apud garamātas quendam fontem tam frigidum diebus vt nō bibatur: tam feruidum nocte vt non tangatur. ¶ In epiro alium fontem in quo faces vt in ceteris extinguūtur accenſe: ſed non vt in ceteris accēduntur extincte. Aſbeſton archadie lapidē propterea ſic vocari q; ſemel accenſus iam nō poſſit extingui. Poma in terra ſodomorum gigni quidem et ad maturitatis faciem peruenire: ſ3 morſu preſſuve tentata in fumū ac fauillam corio faticente vaneſcere. Pyritem lapidem perſicum tenentis manum ſi vehementius prematur adurere. propter quod ab igne nomen accepit. In capadocia ethere vento eques concipere eoſdēq; fetus non amplius triennio viuere. Tylon indie inſulam eo preferri ceteris terris. q; omnis arbor que in ea gignitur nunq̄ nudatur tegmine foliorum. De his atq; aliis innumerabilibus que hiſtoria nō factorū atq; tranſactorum: ſed manentium locorum continet. reddant rationem ſi poſſunt infideles iſti: q nolunt diuinis litteris credere. quid aliud q̄ non diuinas putantes. eo q; res habent incredibiles: ſicut hoc eſt vnde nunc agimus. Non enī inquiunt admittit vlla ratio: vt caro ardeat. et non abſumatur doleat neq; moriatur. Ratiocinatores videlicet magni: qui de omnibus rebus quae mirabiles eſſe conſtat: poſſint reddere rationem. rationem reddant de his que pauca poſuimus: que proculdubio ſi ea eſſe neſciunt. et ea eſſe futura diceremus. multo minus crederent q̄ quod nunc dicentibus nobis nolunt credere aliquando eſſe venturū. Quis enī eorum nobis crederet: ſi quemadmodum dicimus futura hoſum viua corpa: que ſemp arſura atq; dolitura: nec tamen aliquando moritura ſint. ita diceremus in futuro ſeculo: futurū ſalem quem faceret ignis velut in aqua flueſcere eundēq; faceret aqua velut in igne crepitare. et alia de quibus ſupra dictum eſt. ¶ Hec in illo ſeculo quod futurum eſt ſi diceremus futura: nobiſq; increduli reſponderent. Si vultis vt ea credamus: reddite de ſingulis rationem. Nos non poſſe confitemur. eo q; in iſtis et ſimilibus dei miris operibus infirma mortaliū ratiocinatio vinceretur. Fixam tamen apud nos eſſe rationem non ſine ratione oīpotentem facere. vnde animus humanus infirmus rōnem non poteſt reddere. et in multis quidem rebus incertum nobis eſſe quid velit. illud tamen eē certiſſimū nihil eorum ei eſſe impoſſibile que

cūctꝗ voluerit. eiꝗ nos credere prediceret. que
neꝗ impotente neꝗ mentientē poſſimus cre
dere. Hi tamen fidei reprehēſores exactoreſꝗ
rationis. quid ad iſta reſpondent de quibus ra
tio ab homine reddi non poteſt ⁊ tamen ſunt:
⁊ ipſi rationi nature videntur eſſe contraria: ꝗ
ſi futura eſſe diceremus ſimiliter a nobis ſicut
eorum que futura eſſe dicimus: ab īfidelibus
ratio poſceretur. ac per hoc cum in talibus ope
ribus dei deficiat ratio cordis ⁊ ſermonis hu//
mani ſicut iſta. non ideo non ſunt. non ideo
etiam illa non erunt. quoniam ratio de vtriſ/
que ab homine non poteſt reddi. ¶ Refert
in capitulo ſexto idem Auguſtinus ꝙ in lit//
teris gentilium reperitur. ſcilicet eſſe quod//
dam phanum veneris atꝗ ibi candelabrum
⁊ in eo lucernam ſub diuo ſic ardentem: vt
eam nulla tempeſtas nullus ymber extinguat
vnde lucerna inextinguibilis nominata eſt. Cir
ca huiuſmodi dicit ꝙ nō habemus neceſſe cre
dere omnia que hiſtoria continet gentiliū. cū
⁊ ipſi inter ſe hiſtorici ſicut ait Uarro. quaſi da
ta opera ⁊ quaſi ex induſtria per multa diſſen//
tiant. Sed ea ſi volumus credimus que nō ad
uerſantur libris quibus non dubitamus opor
tere nos credere. De iſto ergo phano veneris ⁊
lucerna inextinguibili non ſolum in nullas co/
artamur anguſtias. verumetiā latitudinis no
bis campus aperitur ſcʒ ad reſpondendū. Ad/
dimus enim ad iſtam lucernam inextinguibi/
lem ⁊ humanorum ⁊ magicarum ideſt per ho
mines demoniacarum artium: ⁊ ipſorum per
ſeipſos demonum multa miracula que ſi nega
re voluerimus: eidem ipſi cui credimus ſacra/
rū litterarū aduerſabimur veritati. Aut ergo
in illa lucerna mechanicum aliquid de lapide
aſbeſto ars humana molita eſt: aut arte magica
factum eſt. ꝙ homines illo mirarentur in tem
plo. Aut demon quiſpiā ſub nomine veneris
tāta ſe efficacia preſentauit: vt hoc ibi prodigi/
um ⁊ appareret hominibus ⁊ diutius perma//
neret. Illiciuntur autem demones ad inhabitā
dum per creaturas. quas non ipſi ſed deus cō/
didit. Ut autem alliciantur ab hominibus. pri
us eos ipſi aſtutiſſima calliditate ſeducunt vel
inſpirando eorum cordibus virus occultum.
vel etiam fallacibus amicicijs apparendo. eo//
rumꝗ paucos diſcipulos ſuos faciunt pluri//
morumꝗ doctores. ¶ Neꝗ enim potuit niſi
prius ipſis docentibus diſcipulis. quid quiſꝗ
illorum appetat. quid exhorreat. quo inuitetur
nomine quo cogatur. vnde magice artes eorū/
ꝗ artifices extiterunt. Maxime autem poſſi//
dent corda mortalium: qua potiſſimum poſſeſ
ſione gloriantur cum ſe tranſfigurant in ange
los lucis. Sunt ergo eorum facta plurima. que

quanto magis mirabilia confitentur: tāto cau/
tius vitare debemus. Sed ad hoc vnde nunc
agimus: nobis etiam ipſa proficiunt. Si enim
hoc immundi demones poſſunt: quanto potē
tiores ſunt angeli ſancti. Quanto potētior his
omnibus deus qui tantorum miraculorum
effectores etiam ipſos angelos fecit. De ma//
gis Pharaonis ſeu maleficis ſcriptura diuina
fatetur. De quadā femina que tali arte polle/
bat nobilis poeta dicit. Hec ſe carminibus ꝓ/
mittit ſoluere mentes. Quas velit eſt alijs du
ras immittere curas. Siſtere aquam fluuijs: et
vertere ſydera retro. Nocturnoſꝗ ciet: manes
mugire videbis. Sub pedibus terram: ⁊ de//
ſcedere montibus ornos. Quanto magis de
us potens eſt facere que infidelibus ſunt incre
dibilia: ſed illius facilia poteſtati. quando qui/
dem ipſe lapidum aliarumꝗ vim rerum ⁊ ho
minum ingenia: quia ea miris vtuntur modis
angelicaſꝗ naturas omnibus terrenis poten/
tiores animantibus condidit vniuerſa mirabi
lia: mirabili vincente virtute. ⁊ operandi: iu//
bendi: ſumendiꝗ ſapientia vtens omnibus tā
mirabiliter ꝗ̄ creauit. Cur igitur facere non
poſſit deus: vt reſurgant corpora mortuorum
⁊ igne eterno crucientur corpora damnatorū.
qui fecit mundum in celo: in terra in aere: in
aquis innumerabilibus miraculis plenum:
cum ſit omnibus quibus plenus eſt. procul du
bio maius ⁊ excellentius etiam mundus ipſe
miraculum. ¶ In capitulo ſeptimo idē. Sed
iſtis cum quibus vel contra quos nūc agimus
qui ⁊ deum eſſe credunt a quo factus eſt mun//
dus. quando eis rerum vim mirabilem propo
nimus aliarum: que nec animalia ſunt ratio//
nalia. nec vlla ratione prediti ſpiritus. ſicut
ſunt ea quorum pauca commemorauimus: rñ
dere aſſolent. Uis eſt iſta nature natura eorꝰ ſic
ſe habet propriarum ſunt iſte efficacie natura/
rum. Tota itaꝗ ratio eſt. Cur agrigentinū ſa/
lem flāma ſlere faciat aqua crepitare: quia hec
eſt natura eius. ⁊ hoc eſſe potius contra naturā
videtur que non igni ſed aque dedit ſalem ſol/
uere. torrere autem igni non aque. Sed iſta ſi/
quiunt. ſalis huius naturalis eſt vis vt his cō/
traria patiatur. Hic igitur ratio additur ⁊ de
fonte illo garamantico ⁊ de alijs de quibus di
ctum eſt ſupra. Quibus licet vis inſolita con//
tra naturam ineſſe videatur. alia tamen de il//
lis non redditur ratio: niſi vt dicatur hanc eo
rum eſſe naturam. Breuis ſane iſta eſt ratio
fateor ſufficienſꝗ reſponſio. Sed cum deus ſit
auctor naturarum omnium. cur volunt fortio
rem nos reddere ratio nem: quādo aliquid ve/
lut impoſſibile nolunt credere. eiſꝗ redditio//
nem rationis poſcentibus. rñdemus hanc eſſe

voluntatem omnipotentis dei. Qui certe non ob aliud vocatur omnipotens: niſi quoniam quicquid vult poteſt. Qui potuit creare tā multa que niſi oſtenderētur profecto impoſſibilia putarentur. non ſolum que ignotiſſima apud nos verum etiā que notiſſima poſui. Nec enī volo temere credi cuncta que poſui. quia nec a meipſo ita creduntur: tanꝙ nulla de illis ſit in mea cogitatione dubitatio: exceptis illis que vel ipſe ſum expertus: et cuius facile eſt experiri: ſicut de calce que feruet ī aqua in oleo frigida eſt. De magnete lapide trahente ferrū. De carne pauonis non putreſcente. De palea ſic frigēte: vt nō ſinat fluē niuē. Sicqꝫ calente vt matureſcere poma compellat. De igne fulgido cādeſcēte lapideſ. ſ. calcis: et offuſcāte que vrit. De carbonibꝰ et oleo et argēto. de qbꝰ. ſ. Cetera aūt ſic habeo: vt neqꝫ neganda neqꝫ affirmanda decreuerim. Que autem melior et validior ratio de rebus talibus redditur: ꝙ cum omnipotens deus ea facere poſſe perhibetur: et facturus dicitur que prenūciaſſe ibi legitur vbi alia multa prenunciauit: que feciſſe monſtratur. Ipſe quippe faciet: quia ſe facturum eſſe predixit que impoſſibilia putātur: q promiſit et fecit vt ab incredulis gentibus incredibilia redderentur. Si autem reſpondent ſe propterea non credere ꝙ humaīs ſemꝑ arſuris nec vnꝙ morituris corporibus dicimus: quia humanorū corporum naturam nouimus longe aliter inſtitutam. Unde nec illa ratio hinc reddi poteſt que de illis naturis mirabilibus reddebatur: vt dici poſſit. Uis iſta naturalis eſt rei huius. Iſta natura eſt quam ſcimus humane carnis iſtam non eſſe naturam. Habemus quidem qđ reſpondeamus de ſacris litteris. Hanc ipſam. ſ. humanam carnem aliter inſtitutam fuiſſe ante peccatum. i. vt poſſet nunꝙ mortē perpeti. Aliter autem poſt peccatum qualis eſt erumna huius mortalitatis innotuit vt perpetem vitā tenere non poſſit. Sic ergo aliter ꝙ nobis nota eſt inſtituetur in reſurrectione mortuorum. Sed quoniam iſtis non credūt litteris. ſ. ſacris vbi legitur qualis in paradiſo vixerit homo: de litteris eorum qui doctiſſimi apud eos fuerunt aliquid proferendū eſt quo appareat poſſe fieri vt aliter ſe habeant queqꝫ res ꝙ prius in rebus innotuerat ſue determinatione nature. Eſt in Marci Uarronis libris: quorum inſcriptio eſt de gēte populi romani quod eiſdē verbis ibi legitur: et hic ponā. In celo inquit: mirabile extitit portentum. Nā ſtella veneris nobiliſſima quam Plautus veſperuginē. Homerus heſperon appellat pulcherrimā dicēs. Caſtor ſcribit tantum portentū extitiſſe vt mutaret colorem: magnitudinē: figuram: curſū:

quod factū neqꝫ antea nec poſtea fuit. Sic hoc factum ogygio rege dicebant adraſtus: cyzicenos: et dyon neapolites mathematici nobiles. Hoc certe Uarro tantus auctor portentum nō appellaret: niſi eſſe contra naturam videretur. Omnia quippe portenta contra naturam dicimus eſſe: ſed non ſunt. Quomodo enim eſt cōtra naturam quod dei fit voluntate: cum voluntas tanti vtiqꝫ conditoris cōdite rei cuiuſcūqꝫ natura ſit. Portentum ergo fit non contra naturam: ſed contra quam eſt nota natura. Quis autem portentorū numerat multitudinem que hiſtoria gentiū continet? Sed nunc in hoc vno attendamus: quod ad rem de qua agimus pertinet. Quid ita diſpoſitum eſt ab auctore celi et terre quemadmodum curſus ordinatiſſimus ſyderum. Quid tam ratis legibus fixiſqꝫ firmatū: et tamen quando ille voluit qui ſummo regit imperio ac poteſtate quod condidit: ſtella pre ceteris magnitudine ac ſplendore notiſſima: colorem: magnitudinē: figuram: et quod eſt mirabilius ſui curſus ordinem legēqꝫ mutauit et turbauit. Sed hoc de lucifero ſtella contigit: nec antea nec poſtea contigiſſe dicunt. Nos in diuinis libris legimus etiam ſolē ipſum cum hoc a domino petiuiſſet vir ſanctus Ieſus naue donec ceptum prelium victoria terminaret. Et retro ſuū rediſſe vt regi. Ezechie. xv. anni ad viuendum additi. Hoc etiam prodigio dei ſignificarentur adiūcto. Sed quoqꝫ miracula que meritis ſunt conceſſa ſanctorum quando credunt iſti facta magicis artibus attribuunt. Unde eſt illud quod ſupra cōmemoraui Uirgilij. Siſtere aquam fluminis: et vertere ſydera retro. ſcilicet quandam magam facere. Nam fluuiū ſtetiſſe ſuperius: inferiuſqꝫ fluxiſſe: factum eſt ſub Ieſu naue: ſcilicet in iordane. et ab Helya et Helyſeo. et de maximo ſydere: ſcilicet ſolis reuerſo ſub Ezechia rege dictū eſt. Non ergo de noticia naturarum caliginē ſibi faciant infideles: quaſi nō poſſit in aliqua re diuinitus fieri aliud ꝙ in eiꝰ natura per humanam ſuam experientiam cognouerunt. Quāuis et ipſa que in rerum natura omnibus nota ſunt: non minus mira ſunt. eſſentqꝫ ſtupenda conſiderantibus cunctis: ſi ſolerent homines mirari mira non rara. Quis enim conſulta ratione non videat in hominum innumerabili numeroſitate et tanta in nature ſimilitudine valde mirabiliter: ſic habere ſingulos ſingulas facies. vt niſi inter ſe ſimiles eſſent non diſcerneretur ſpecies eorū ab animalibus ceteris. et rurſus niſi inter ſe diſſimiles eſſent: non diſcernerentur ſinguli ab hominibus ceteris. Quos ergo ſimiles confitemur: diſſimiles inuenimus. Sed mirabilior eſt conſideratio diſſimilitudi-

nis. Sicut ergo non fuit impoſſibile deo quas
voluit inſtituere: ſic ei non eſt impoſſibile in
quid voluerit quas inſtituit mutare naturas.
Nobis tamen iſta que velut contra naturam
fiunt ⁊ contra naturam fieri dicuntur: quo mo
re hominum locutus eſt apoſtolus dicendo cō
tra naturam in oliua inſitum oleaſtrum: factū
eſſe participem pinguedinis oliue. Et que mō
ſtra oſtenta: portenta: prodigia nuncupantur.
hoc monſtrare debent: hoc oſtendere vel pre/
oſtendere: hoc predicere quod facturus ſit de/
us: que de corporibus hominum ſe pronunci
auit eſſe facturum nulla impediente difficulta
te. nulla preſcribēte lege nature. ❡ Quod igi
tur de ſempiterno ſupplicio damnatorum ſci/
licet ignis ſuum per prophetam ſcilicet Eſa/
iam: dominus dixit fiet omnino. Vermis eo/
rum non morietur: ⁊ ignis eorum non extin/
guetur. Ad hoc enim vehementius commen/
dandum etiam dominus Jeſus cum membra
que hominem ſcandalizant pro his homini/
bus poneret quos vt ſua membra quis diligit:
eaqz preciperet amputari. Bonum eſt inquit
debilem introire in vitam q̃ duas manus ha/
bentem mitti in gehennam: ideſt in ignem in/
extinguibilem. vbi vermis eorum non mori/
tur: ⁊ ignis eorū non extinguitur. Similiter
⁊ de pede ⁊ idem oculo dixit. Nō enim piguit
vno loco eadem verba ter dicere prout ſcilicet
refert Marcus euangeliſta. Quem non terre/
at iſta repetitio ⁊ illius pene comminatio tam
vehemens ore diuino. Et in veteribus ſcriptu
ris. Vindicta carnis impij: ignis ⁊ vermis. Eli
gat quiſqz quod placet: aut ignem corpori ver
mem animo (hoc proprie: illud tropice) aut
vtrunqz proprie corpori. Jam enim ſatis ſupe
rius diſputaui poſſe animalia in igne viuere:
⁊ in vſtione ſine conſumptione: ⁊ in dolore ſi
ne morte per miraculū omnipotentiſſimi crea
toris. Cui hoc poſſibile eē qui negat: a quo fit
quicquid in naturis omnibus miratus igno/
rat: ipſe eſt enim deus: qui omnia in hoc mū/
do magna ⁊ parua miracula que commemora
uimus ⁊ incomparabiliter plura que non cō/
memorauimus fecit. eadēqz ipſo mundo vno
atqz omnium maximo miraculo incluſit. Et in
fra in cap. x. Gehenna illa que ſtagnum ignis
⁊ ſulphuris dicta eſt corporeus ignis erit: et
cruciabit corpora damnatorū aut ⁊ hominū
⁊ demonum. Solida hominum: aerea demo/
num. Aut tantum hominum corpora cum ſpi
ritibus: ideſt animabus eorum. Demones au/
tem ſpiritus ſine corporibus herentes ſumen
do penam: non impartiendo vitam corporali/
bus ignibus. Hec omnia beatus Auguſtinus.
Quod autem dicit de corporibus demonum

ſecundum opinionem aliquorum loquit̃ non
aſſertiue. vnde a modernis non tenetur q̃ de/
mones habent corpora vnita ſibi.

❡ Vltra crucia/ .§.v.

tum ignis quo corpora damnatorum poſt iudi
cium torquebuntur: erunt ipſorum corporum
miſerie alie ⁊ pene. Quarū prima eſt omnimo
da infirmitas. Erunt corpora illa infirma itus
⁊ extra. Job. xx. Aſtabit ſcz extra. ⁊ eſtuabit ſcz
intra: ⁊ omnis dolor irruet ſuper eum. Unde
poteſt de quolibet tranſgreſſore mandatorum
dei: ⁊ ideo damnato illud Deut. xxviij. verifica
ri. Percutiet te dominus egeſtate febre ⁊ frigo
re: ardore ⁊ eſtu: aere corrupto ac rubigine. Et
paulopoſt. Percutiet te dominꝰ vlcere egypti
ſcabie ⁊ prurigine. amentia ⁊ cecitate ⁊ furore
mentis. Augebit deus plagas tuas magnas ⁊
perſeuerantes: infirmitates peſſimas ⁊ perpe/
tuas: ⁊ conuertet in te omnes afflictiones egy/
pti quas timuiſti: ⁊ adherebunt tibi. ❡ Secun
da miſeria illorum corporū eſt deformitas eo/
rum. Sicut enim ignis noſter cum ſit formo/
ſus: omnia que lambit ⁊ tangit etiam lucida et
decora deturpat ⁊ denigrat: ita ignis inferni. ⁊
multomagis cum ſit obſcurus denigrat: ⁊ de
turpat corpora illa. Thren. iiij. Denigrata eſt ſu
per carbones facies eorum ſcilicet reproborū
⁊ non ſunt agniti in plateis hieruſalem ſcilicet
ſuperne: imo ab ea excluſi. Si enim ethyopes
ſunt ita nigri propter calorem ſolis intenſum ī
illa patria: q̃tomagis corpora damnatorū ab
illo igne. Et ſi ignis qui dicitur ſancti Antonij
ita deturpat membra humana: q̃tomagis ille
ignis inferni: cum ille ſit vmbra vel ſignū eiꝰ.
Unde dicere poteſt quilibet damnatꝰ illō Job.
xxx. Cutis mea denigrata ē: ⁊ oſſa mea aruerūt
caumate. ❡ Tertia miſeria eſt fetoris qualitas
Job. xxv. Si aſcenderit vſqz ad celos: ⁊ caput
eius nubes tetigerit ſcilicet in mundo p digni
tates ⁊ dominia: reprobus quaſi ſterquilinium
in fine perdetur ſcilicet in inferno. Nec mirū
ſi fetor nimius ibi erit: vbi ſunt tot trunci putri
di qui defixi fuerant. ⁊ tot cadauera de fecibus
inferni: vbi omnes ſordes mundi congregan/
tur tanq̃ in ſentina ⁊ latrina totius mūdi. Un/
de Eſa. xiiij. dicitur. Quaſi ſtirps inutilis ſanie
pollutus ⁊ obuolutus cum his qui īterfecti ſūt
gladio ſcilicet diuine ſententie. ⁊ deſcenderūt
vſqz ad fundamenta laci ideſt in profundum ī
ferni quaſi cadauer putridum non habebis cō
ſortium. Et Eſa. xxxiiij. De cadaueribus eorū
aſcendit fetor. Cadauer q̃uis proprie dicatur
corpus ſine anima: tamen aliquando etiam di
citur corpus cum anima: cum videlicet eſt īfir
mum ⁊ fetidum. Et Apoca. xiiij. dicitur de dā/

natio. Cruciabuntur in igne ⁊ ſulphure: ⁊ aſcē
det fetor torrentis ⁊ fumus tormentorum i ſe/
culi ſeculorum. Fumus ſulphuris multum fe
tet. Qui ergo hic querunt ſuaues odores flo⁊
muſcati: ⁊ huiuſmodi: cogitent diligenter tan/
tum ibi continuū fetorem. ¶ Quarta miſeria
eſt inutilitas mēbrorum ⁊ impotentia. Nō enī
poterunt ſe mouere ad aliquid agendum: vel
ſe elongare a rebus affligētibus eos. vnde qđ
dictum fuit de eo qui venit ad nuptias regis ſi
ne veſte nuptiali. Ligatis manibus ⁊ pedibus
mittite in tenebras exteriores. Math. xxij. hic
eſt quicunq3 in nuptijs ſpiritualibꝰ eccleſie nō
manet in charitate: que eſt veſtis nuptialis. nō
cōpatiens ſecum aliquod mortale. cui in infer/
no ligantur manus ⁊ pedes ideſt poteſtas tolli
tur aliquid bene operandi ⁊ volūtatis affectꝰ.
Et ideo bene dicit Eccſ. ix. Quodcunq3 poteſt
manus tua: inſtanter operare. q: nec opus nec
ratio nec ſapientia nec ſcientia valent apud in/
feros: quo tu properas. Certe ſi quis maneret
diu in lecto ſatis molli ⁊ plumoſo: nec poſſet ſe
mouere etiā3 in capite vnius diei: valde angu
ſtiaretur. Quid ergo vbi eſt ignis. fetor: ⁊ tene
bre? ¶ Quinta miſeria eſt vermium corroſibi
litas. Eſa. vl. Uermis eo⁊ non morietur. Et q̄/
uis vermis iſte cōmuniter exponatur de conſci
entia continue remordente: bea. Augu. tamen
non negat quin ⁊ de verme materiali poſſit in
telligi: corpora dānatorum corrodēte abſq3 cō
ſumptione. Et ſi dicatur quomodo vel de quo
ibi viuunt. Poſſet dici ꝙ ſicut ignis ibi ardet
ſine materia nobis non nec deficit. ſic ⁊ vermis
corpora dānatorum poſt iudicium affliget nec
deficient. Eſa. xiiij. dicitur. Subter te ſternetur
tinea: ⁊ operimentum tuū erunt vermes. Aba
chuc. ij. Nunquid conſurgent repēte qui mor
deant te: ⁊ ſuſcitabuntur lacerantes te? Itē Ec/
cli. xl. Hec parata ſunt impijs: ignis grando fa
mes: mors: inſuper ſcorpij ⁊ ſerpentum ⁊ rum
phea. ¶ Sexta eſt nuditas ⁊ luctꝰ. Ezech. xvij.
Ecce congregabo amatores tuos: ⁊ quos ode/
ras. ⁊ nudabo ignominiam tuam coram eis: ⁊
videbunt omnem turpitudinem tuam. Et Eſa.
xx. Sicut ambulabit Eſaias ſeruus meꝰ nudus
⁊ diſcalciatus: trium annorum ſignum ⁊ portē
tum erit ſuper egyptum ⁊ ethyopiam. Sic mi/
nabat rex aſſyriorum ſcilicet diabolus captiui
tatem egypti: ⁊ tranſmigrationem ethyopie
ideſt malos chriſtianos ⁊ infideles in mortem
iuuenem ⁊ ſenem: nudum ⁊ diſcalciatū3 diſco/
opertis natibus. De planctu chriſtus. Ibi erit
fletus ⁊ ſtridor dentium. Et Apocalypſis pri/
mo. Uidentes ⁊c̄. plangent ſe ſuper ſe. Adde
quod eſt ſupra de igne. Et ſic ſunt ſeptem quo/
ad corpora.

¶ De diuturnitate. §. vi.

pene infernalis ſc3 ꝙ ſit eterna ideſt perpetua
non habens finem. etſi principiū3 habuerit ſc3
ab initio mundi parata dicit veritas ipſa que
mentiri non poteſt incarnata. De reprobis in fi
nali iudicio in anima ⁊ corpore reaſſumptis cō/
demnandis. Ibunt hi in ſupplicium eternum:
iſti autem in vitam eterna3. Mathei. xxv. Qđ
ſupplicium ipſe prius declarauerat in ſua ſen/
tentia cum diceret eis. Diſcedite a me maledi/
cti in ignem eternum: qui paratus eſt diabolo
⁊ angelis eius. In quibus verbis oſtenditur ⁊
pena damni in ſubtractione diuine viſionis.
Diſcedite (inquiens) a me ⁊ pena ſenſus ideſt
detentionis in igne: qui eternus dicitur: quia
finem non habet cruciatus ille ac ſocietas co⁊ū
ſc3 demonum cruciantium eos. Et certe hor:rē/
dum eſt ⁊ valde expaueſcendum cōſiderare pe
nam illam acerbiſſimam incomparabiliter ſu/
per omnes penas vite preſentis ſemper ſuſtinē
dam ab illis miſeris: de quo ⁊ certi ſunt. Habe
rent autem pro maxima gratia ⁊ ſummo bene
ficio: vt in illis penis eſſent tot annis quot ſunt
granule arene maris ⁊ gutte aque eius. q: etſi
a nobis numerari non poſſunt pre multitudi/
ne: a diuina tamen ſapientia numerantur: que
omnia conſtituit in pondere: numero: ⁊ mēſu/
ra: ⁊ finem vtiq3 aliquando haberent. etſi poſt
tempus longiſſimum ⁊ quaſi infinitum. Et iō
cum tentatio viget: ſic conſideranda eſt illa per
petuitas pene ⁊ timenda. quia ſi momentaneū
eſt quod delectat: eternum tamen quod cruci/
at. ait beatus Grego. Et quis vnq3 fuit qui ſi ſci
ret poſt delectationem qualemcunq3 etia3 diu
duraturam propter eam in ignem mittendum
⁊ penam ſibi grauiſſimam toleraturum diu: etſi
non ſemper vellet illam non cōſequi: certe nul
lus. Sed etſi pene temporales infirmitatum: p/
ſecutionum: detractionum: contumeliarum: in
iuriarum: flagellorum: exiliorum: pauperta/
tum: ⁊ huiuſmodi: ita dure ſūt ⁊ graues homi
nibus. omnia patientiſſime toleranda ſunt vt
euadantur cruciatus eterni. ¶ Sed notandū3
ꝙ circa huiuſmodi diuturnitatem penarū ma/
lorum in alio ſeculo: fuerūt diuerſe opiniones
ſeptem ſc3 plene tamen erroribus ⁊ hereſi3 ſa/
pientibus. quas reprobat bea. Augu. in. xxj. de
ciui. dei. ca. xiij. ⁊. ca. xvij. cum ſequentibus.
¶ Platonici quippe quāuis impunita nulla
velint eſſe peccata (ait idem) tamen omnes pe/
nas emendationi adhiberi putant: vel huma/
nis inflictas legibus: vel diuinis ſiue in hac vi
ta ſiue poſt mortē. Hinc eſt Maronis illa ſen/
tentia in. vj. vbi cum dixiſſet de terrenis corpo
ribus moribundiſq3 membris. ꝙ anime hinc

metuunt: cupiunt: gaudentqꝫ doletqꝫ. Nec auras ſuſcipiūt clauſe tenebris ⁊ carcere ceco. Et poſtea ſubdit. Ergo exercentur penis ſcꝫ variis per quas purgate reuertuntur ad corpora. ſed falſum eſt hoc ⁊ contra doctrinam chꝛiſti dicētis. Ibunt hi ſcꝫ mali: in ſupplicium eternū. ⁊ de quodā genere peccati ipſe etiam ait ſcꝫ blaſphemia in ſpiritum ſanctū ꝙ nō remittetur ei neqꝫ in hoc ſeculo neqꝫ in futuro. Matth. xii. Quod ad litteram verum eſt de quolibet impenitente hinc migrante. ¶ Alii ex chꝛiſtolis dixerunt omnes malos poſt penas infernales toleratas certo tempoꝛe demū miſericoꝛdia dei liberandos ex illis penis. Et vt dicit beatus Augu. In hac re miſericoꝛdioꝛ fuit Oꝛigenes: qui ⁊ ipſum diabolum ⁊ angelos eius poſt grauioꝛa pꝛo meritis ⁊ diuturnioꝛa ſupplicia ex illis cruciatibus eruendos ⁊ ſociandos ſanctis angelis credidit. Sed illud ⁊ pꝛopter hoc ⁊ pꝛopter alia nōnulla: ⁊ maxime pꝛopter alternantes ſine ceſſatione beatitudines ⁊ miſerias: ⁊ ſtatutis ſeculoꝛum interuallis ab iſtis ad illas: atqꝫ ab illis ad iſtas itus ⁊ reditus interminabiles non immerito repꝛobauit eccleſia. Qui ⁊ hoc qđ miſericoꝛs videbatur amiſit: faciendo ſanctis veras miſerias quibus penas luerent: ⁊ falſas beatitudines in quibus verum ac ſecurū: hoc eſt ſine timoꝛe certum ſempiterni boni gaudiū non haberent. Hec beatus Augu. Et aperte repꝛobatur talis falſitas ex verbis illis. Diſcedite a me maledicti in ignem eternum: qui paratus eſt diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Et ibunt hi in ſupplicium eternum ⁊c. ¶ Alii dixerunt oēs homines: non autem demones ſed homines tm̄. Infideles etiam ⁊ malos chꝛiſticolas poſt ſupplicia tolerata inferni vſqꝫ ad finem mūdi: demum in iudicio finali reſurgentes deus donabit eos ⁊ eruet a penis pꝛecibus ſanctoꝛum ſuoꝛum. Si enim ipſi ſancti cum hic viuerent cū egebant ⁊ pꝛo ſe dominum exoꝛare ex charitate etiam pꝛo ipſis inimicis ſuis deū exoꝛabāt vt patet de Stephano ⁊ aliis. quāto magis oꝛabunt pꝛo eis cum viderint eos humiles ſupplicesqꝫ pꝛoſtratos. Neqꝫ ei credendum eſt (aiunt iſti) ſanctos tunc oblitos miſericoꝛdie viſcera amiſſuros: cum fuerint pleniſſime atqꝫ perfectiſſime ſanitatis. Nec eos deus tūc non exaudiet tot ⁊ tales filios ſuos quando in tanta eoꝛum ſanctitate nullum oꝛationis in eis inueniet impedimentum. Allegant pꝛo ſe iſti illđ ps. lxxvi. Nūquid obliuiſcetur miſereri deus: aut continebit in ira ſua miſericoꝛdias ſuas. q.d. non. Ira eius eſt dicunt vt omnes indigni beatitudine ſempiterna: ipſo iudicante puniantur ſupplicio ſempiterno. Sed in hac ira non ꝯtinebit deus miſericoꝛdias ſuas: quia ſcꝫ liberabit eos dicunt iſti. Inducunt ⁊ auctoꝛitatē apoſtoli dicentis. Concluſit deus omnia ſub peccato vel infidelitate: vt omnibus miſeretur quaſi ſignificaret per hoc neminem ab eo dānandū perpetuo. Quod autem chꝛiſtus ꝯmiſerit malos in ignem eternum: dicunt hoc feciſſe ad incutiendum timoꝛem: vt magis homines a vitiis abſtineant. nec in hoc eſſe mendacem: quia intelligitur ex demeritis quidem eoꝛum quantū erat in eis perpetuo cruciandos. ſed in ratione miſerationis diuine quam conſequentur: tunc humiliter ſupplicantes eam ⁊ ſanctis pꝛo eis exoꝛantibus. Sicut de niniue pꝛedicere fecit eſſe ſubuertendam. quod vtiqꝫ erat in merito malicie eoꝛum: non in diuina miſericoꝛdia. Sed opinio iſta etiā falſa eſt ⁊ heretica: Quia in inferno nulla eſt redemptio. ⁊ falſum eſt ꝙ ſancti tunc oꝛent pꝛo eis. Sed ſi ad ſanctos repꝛobi pꝛo eoꝛum ſuffragio accederent diceretur eis quod pꝛudentes virgines fatuis dixerunt poſtulantibus de oleo earū. Ne foꝛte nō ſufficiat nobis ⁊ vobis. ite potius ad vendentes ⁊c. Matth. xxv. Et Pſal. xlviii. Dominabuntur eoꝛum ſcilicet repꝛoboꝛum iſti in matutino ſcilicet finali iudicio ⁊ auxilium eoꝛum veteraſcet in inferno a gloꝛia eoꝛum. quia ſcilicet nō percipient auxilium. Sed letabitur iuſtus cū viderit vindictam id eſt punitionem repꝛoboꝛum. non quidem de pena eoꝛum. ſed de iuſtitia dei eos punientis. vt decet ⁊ de ſua liberatione ab illis penis nec eſt verum ꝙ eos peniteat. Quod ps. ait. Non continebit deus in ira ſua miſericoꝛdias ſuas quoad damnatos. Sic intelligendum eſt ꝙ etiā aliquo modo vtetur miſericoꝛdia ad eos. nō quia liberabit a penis ſed non tm̄ patientur. quantū meruerant malum eſt immenſus ſit cruciatus eoꝛū ſm̄ Auguſti. vel etiam ſm̄ Augu. poteſt intelligi ꝙ cū deus iraſcatur peccatoꝛibus ꝓpter ſcelera ſua eos multiplicitur puniēdo. vt totum genus humanum pꝛopter pꝛimā trāſgreſſionē que deriuata eſt ad oēs. pꝛopter quā patimur miſerias vite pn̄tis ⁊ moꝛtē. vel alia etiā flagella ꝓpter actualia a nobis addita. tm̄ in iſta ira nō ꝯtinet miās ſuas. qn ſacra ⁊ doctrinam oībus pꝛoponat. ⁊ tꝑalia bona ⁊ nālia ꝯcedat malis ſicut ⁊ bonis. Auctoꝛitatem etiam apoſtoli male itelligunt. Vñ. b. Aug. Deus ⁊ gētiles ⁊ iudeos quos pꝛeſciuit ⁊ pꝛedeſtinauit ꝯfoꝛmes imaginis filii ſui oēs in infidelitate ꝯcluſit. vt de amaritudine infidelitatis ſue penitendo confuſi ⁊ a dulcedine miſericoꝛdie conuerſi credendo clamarent. q̄ꝫ magna multitudo dulcedinis miſericoꝛdie tue ⁊c. Omnium itaqꝫ miſeretur vaſoꝛum miſericoꝛdie. Omnium id eſt eoꝛum qui ex gentibus: ⁊ eoꝛum qui ex iudeis ab

eos vocati ſunt: iuſtificati ⁊ glorificati. ¶ Non igitur omnium hominum. ſed iſtorum omniū neminem damnabis. Alij dixerunt nō omnes homines malos: ſed tantum eos qui baptiſma chriſti ſuſceperint. quomodocunq; male vixerint in hereſi vel quacunq; impietate perire de num ⁊ damnari non poſſe. Ad quod probandum inducunt auctoritatem xpi dicentis Joh. vj. Ego ſuz panis viuus. qui de celo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Baptizati ergo cum ſumunt ſacramētum altaris cōmunicando neceſſe eſt inquiunt iſti ab eterna morte erui. ⁊ ad vitam eternam ꝑuenire. Sed ⁊ hoc falſum eſt. quia vt ait apoſtolus. Qui manducat ⁊ bibit indigne: iudiciuz ſibi manducat ⁊ bibit. j. Cor. xj. Mādūcat autem indigne qui cuz aliquo mortali accedit ad ſacramentum Non ergo intelligitur auctoritas illa xpi de manducatione tantuz ſacramentali. vt illi exponunt. ſed de ſpirituali ſiue ſola ſiue ſociata cum ſacramentali. Hoc autem eſt manducare panem illum. ait be. Aug. credere in chriſtum ⁊ credendo in chriſtum tendere. ſ. per opera charitatis. hic chriſto incorporatur. vt membrū eccleſie. ¶ Alij vero dixerunt. eos tantum qui in vera fide permanſerint. non lapſi in hereſim aliquam: ꝙuis alias male viuant diuerſis vitijs implicati. ⁊ in eis decedentes in eternum non damnandos. ſed propter fundamentum chriſti quod habent. ſcilicet fidem chriſti. ⁊ ſi mortuaz igne illo finalis iudicij plene purgandos de ſuis peccatis. ⁊ ſic ſaluādos. Inducentes ꝓ ſe auctoritates. ſcilicet chriſti dicentis. Qui perſeuerauerit vſq; in finem hic ſaluus erit. exponentes perſeuerare in finem. hoc eſt eſſe in fide etiam informi permanere. ⁊ apoſtoli. Cor. iij. pauli dicentis. Fundamentuz aliud nemo poteſt ponere preter id quod poſitum eſt. quod eſt xpus ieſus. Et poſtea. Si quis ſuperedificauerit ſuper hoc fundamentum lignum fenum: ⁊ ſtipulā: ipſe ſaluus erit. ſic quaſi per ignem. exponentes per lignum: fenum: ſtipulam diuerſa genera peccatorum etiā mortalium. quibus per ignem illum vltimum punitis ſaluari dicunt illos. Sed ⁊ hoc falſuz eſſe oſtendit Aug. de ciui. dei. li. xxj. Sed etiam in decretis. di. xxv. §. Qis ea. vbi expreſſe oſtēdit Aug. per lignum fenum: ſtipulam. venialia tātuz intelligenda nō mortalia. Et ipſe be. Aug. in. c. xxvj. de ciui. dei. li. xxj. diffuſe ⁊ pulchre declarat auctoritatem illam apoſtoli. ¶ Alij dixerunt catholicos in fide perpetrātes criminalia ſi per elemoſynas illa non purgent perpetuo damnandos. Sed ſi elemoſynas faciant ꝙuis in peccatis permanſerint ⁊ deceſſerint illis elemoſynis purgari ⁊ ſic ſaluari. Inducunt aucto

ritatem chriſti dicentis eis qui non fecerūt elemoſynas. Diſcedite a me maledicti in ignem eternum ⁊c̄. Eſuriui ⁊ non dediſti mihi manducare. Et illud Jacobi. ij. Judicium ſine miſericordia: ſcilicet damnationis fiet illi qui nō fecit miſericordiam. Ergo arguendo a contrario facientibus miſericordiam per elemoſynā. non fiet iudicium illud dānationum. Et illud chriſti. Si dimiſeritis hominibus peccata eorum. quod pertinet ad elemoſynaz ſpiritualez. ⁊ pater veſter dimittet peccata veſtra. Et hec quoq; falſum eſſe oſtendit beatus Auguſti. de ciuitate dei. lib. xxj. capi. xxvij. vbi inter cetera ait. Profecto ſi queratur ꝙ digne ſint pro peccatis elemoſyne. De quibus etiā ille chriſti precurſor dicebat. Facite ergo fructus dignos penitentie. procuidubio non inueniūtur eas facere qui vitam ſuaz vſq; ad mortem quotidianorum criminuz perpetratione confodiunt Qui ſi pro vno ſcelere omnia ſua diſtribuerent indigentibus membris chriſti: niſi deſiſterent a talibus factis habendo charitatez. que non agit perperam aliquid eis prodeſſe nō poſſit. Qui ergo dignas pro ſuis peccatis elemoſynas facit. prius eas facere incipiat a ſeipſo. Indignū eſt enim vt in ſe non faciat quod facit in proximum. cum audiat dicētem dominuz Math. xxij. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Itēq; audiat. Miſerere anime tue placēs deo. Hanc elemoſynam ideſt vt placeat deo. non faciēs anime ſue: quomodo dignas pro peccatis ſuis elemoſynas facere dicendus eſt. Ideo autem dominus ⁊ a dextris elemoſynas ab eis factas. ⁊ a ſiniſtris non factas ſe imputaturū eſſe predixit. vt hinc oſtenderet quātaz valeant elemoſyne ad priora delenda nō ad perpetua impune cōmittēda peccata. Tales elemoſynas nō ſunt dicendi facere. qui vitam nolunt a conſuetudine ſcelerum in melius cōmutare. Si enim chriſtiano eſurienti panez tanꝙ chriſto darēt. profecto ſibi panem iuſtitie quod ipſe eſt chriſtus nō negarent. Unde dominus non cui detur. ſed quo animo detur attendit. Nōne ⁊ qui dixit. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto nō intrabit in regnum celorum: ipſe etiā dixit. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus ꝙ ſcribarum ⁊ phariſeoruz. non intrabitis in regnum celorum. Cur illud timēdo multi currunt baptizari. ⁊ hoc non timendo: non multi currunt iuſtificari. Et quemadmodum ſi quis preoccupatus fuerit hoc delicto vt fratri ſuo dicat fatue. ideſt non eius peccata volens auferre. videlicet corrigendo ſed conuicietur iniuſte. parum eſt illi ad hoc redimendum elemoſynas facere: niſi etiam quod ibi ſequitur remediuz reconciliationis adiūgat. Ibi enim ſequitur. Si

ergo offers munus tuum ad altare:⁊ ibi recor/
datus fueris ⁊c. ita parum eſt elemoſynas quā
taſlibet facere pro quolibet ſcelere ⁊ in conſue/
tudine ſcelerum permanere. Quod autē chri/
ſtus dixit. Si dimiſeritis hominibus peccata
eorum. dimittentur ⁊ peccata veſtra. Dicit bea
tus Auguſti. ꝙ loquebatur tūc diſcipulis ſuis
iam iuſtificatis. quos orationem dominicā do/
cuerat. per quam delentur quotidiana: ſcilicet
venialia ſine quibus etiam iuſti ⁊ ſancti nō vi/
uunt qui habebant: ſcilicet diſcipuli parua pec
cata ⁊ non de mortalibus. que etiam nihilomi
nus diminūtur non propter hoc ꝙ dimittant
alijs: ſed quia penitet eos quod eſſe non poteſt
ſine tali remiſſione. ¶ Et quod dominꝰ ait. Fa
cite vobis amicos de māmona iniquitatis: vt
cum defeceritis recipiāt vos in eterna taberna
cula. Sic eſt intelligēdum inquit beatus Aug.
vt quiſꝗ ſceleratiſſimus a vita ſua nequā mu/
tatus poſſit recipi in eterna tabernacula: quo/
niam obſecutus eſt ſanctis de māmona iniqui
tatis: ideſt de diuitijs ſuis: que dicuntur diui/
tie iniquitatis. vel quia male acquiſite ſunt. Uel
quia humana iniquitas reputat eas diuitias:
neſciens que ſint vere diuitie. Sed preſuppoſi
ta in eis gratia ad quod per ſe non ſufficerent
eorum opera. iuuantur ad eterna tabernacula
peruenire ſuffragijs ſanctorū. quibus dāt ele/
moſynas. Et addit beatus Auguſti. ibi. Mira
ri ſoleo etiam apud Uirgilium reperiri iſtā do
mini ſententiam. Ubi ait. Facite vobis amicos
de māmona ⁊c. Nam cū helyſeos campos il
le poeta deſcriberet. vbi putant habitare aīas
beatorū: nō ſolum ibi ponit eos qui proprijs
meritis ad illas ſedes peruenire potuerūt: ſed
adiecit atꝗ ait. Quiꝗ ſui memores alios fece
re merēdo. Hec omnia beatus Auguſti. vbi ſu
pra. ¶ Item fuerūt alij qui dicerent. ꝙ etſi pe/
na damnatorū ſit eterna minuitur tamen per
ſuffragia facta pro eis: ita tamen ꝙ ſemper re/
manet de ea in ipſis. Alij dixerunt. vt prepoſui
mus ꝙ non minuitur eis pena. ſi per ſuffragia
pro ipſis damnatis facta cōfortatur ſeu refocil/
latur tempore dānatis. Sicut ſi portanti maxi/
mum pondus ⁊ multum laborāti nihil ſibi mi
nueretur de pondere. ſed ſolum refrigeraretur
S.j. pte per potum ei datum. Sed vtrūꝗ predictorum
titu.ix. eſt falſum ſm beatum Thomam in. iiij. quia in
ca. iiij. inferno nulla eſt redemptio. nulla ideſt vnquā
Error il ab illa pena liberatio. nulla diminutio. nulla re
loꝝ qui frigeratio. ¶ Hoc igitur firmiter tenendū eſt
nō cre/ ⁊ credēdum penam damnatorū ſicut ⁊ demo/
dūt pe/ num eſſe perpetuam. ſm illud Mathei. xxv.
nas iſer Ibunt hi ſcilicet reprobi in ſupplicium eternū
nales p iuſti autem in vitam eternam. ¶ Quod autē
petuas aliquibus viſum eſt ⁊ falſo opinatum ⁊ dictū

penam illam reproborū aliquando deſiturā.
vt ſupra habitum eſt. Inde moti ſunt quia non
iudicabant iuſtum eſſe penam interminabilē
deberi cuicūꝗ peccato quantumcūꝗ enormi:
cum peccatum ipſum breui mora tēporis per/
petretur vt ex ſe patet. Uolentes iſti penam cō/
menſurari culpe in quantitate temporis. vt ſi/
cut breui tempore peccatū cōmittitur: ita ⁊ bre
ui tēpore pena puniatur plus ⁊ minus ſm ex/
ceſſum peccati. vnde ⁊ iuſtiſſimam dei ordina/
tionem in hoc condemnāt hi preſumptuoſi ni/
mis in iuſtitia ſua ſeu iniuſta ſententia ſua. Sed
neꝗ in humanis iudicijs ipſe leges iſtā iuſti/
tiam ſeruant vel mādant. vt ſcilicet tanto tēpo
re puniantur delinquens quātū temporis po
ſuit in ſcelere ſm beatū Auguſti. in dicto lib.
cap. xj. Nam cum octo genera penarū in legi/
bus deſcripſerit Tullius inueniri. ſcilicet dam
num rerum: vincula ſeu carcerem. verbera. ta/
lionem. ignominiam. exilium. ſeruitutē ⁊ mor
tem. Quid horum eſt vt tanta vindicetur mo/
rula: quanta deprehēditur perpetratū niſi for
te talio. Iuxta illud legis. Oculum pro oculo:
dentem pro dente ⁊c. De alijs per ſe patet diu/
turniorem penam ꝗ culpā. Culpa enim pro/
pter quā quis verberatur: incarceratur: exilia
tur. ⁊ huiuſmodi cito cōmittitur. ſed verberi/
bus diutius cruciatur. Et multo magis hoc ve
rum de exilio ſeruitute ⁊ alijs. Qui vero pro ali/
quo graui crimine morte mulctatur: nunquid
mora que occiditur que breuis eſt eius ſuppli/
cium leges eſtimant: ⁊ nō ꝙ eum in ſempiter/
num auferunt de ſocietate viuentium. Quod
eſt autem de iſta ciuitate mortale homines ſup
plicio prime mortis: hoc eſt de ciuitate illa im/
mortali homines ſupplicio ſecūde mortis au/
ferre. Sicut enim nō efficiunt leges huius ciui/
tatis: vt in eam quiſꝗ reuocetur occiſus. Sic
nec illius vt in vitam reuocetur eternam ſecun
da morte damnatus. Hec beatus Augu. Et ſic
huiuſmodi pena mortis eſt perpetua. quia pri
uatur vita ad quam naturaliter reuocari non
poteſt. Quod autē dictū eſt in veteri lege. Se/
cūdum menſuram delicti erit ⁊ plagarum mo
dus. Et in noua lege chriſtus. Eadē menſura
qua menſi fueritis remetietur vobis. non intel
ligitur vt illi male exponūt de menſura tempo
ris. vt ſm quantitatē temporis in quo perpe/
tratū eſt ſcelus: in illa eadem quantitate tēpo/
ris puniatur. Sed ꝙ ſm grauitatē peccati ſic
grauiter puniatur: ⁊ eam menſuram pene vel
premij recipiat quiſꝗ ſm quā operatus eſt bo
ni vel mali. ¶ Attenditur autē permaxime iu/ Dāna/
ſtitia dei punientis reprobos pena inferni per teꝝ pe/
petua ex hoc ꝙ cum quantitas pene debeat re/ na ꝗre
ſpōdere culpe: ⁊ culpa perpetrata ſit infinita in ꝑpetua

moꝛtali peccato:quia auertit ſe a deo talis pec/
catoꝛ.quod eſt bonum infinitum.⁊ ſic peccatuꝫ
eſt infinite grauitatis.pena autem eius non po
teſt eſſe intenſiue infinita:quia cōſumeret ſub/
iectum.ſed remanet infinita extēſiue:ſciꝫ quā
tum ad durationē perpetuam. Iteꝫ etiam quia
ſemper voluntas repꝛoboruꝫ permanet fixa in
malo ⁊ hic ⁊ in alio ſeculo:⁊ ideo vt ait beatus
Greg. Ad magnā iuſtitiam pertinet iudicātis
vt nunꝗ̄ careant ſupplicio : qui dum viuerent
nunꝗ̄ voluerūt carere peccato.

❡ De infelicita/ .§.vij.

te animarum que ſunt in inferno. Ab igne qui
dem inferni cruciātur ipſe ſole vſ𝄐 ad dieꝫ iu
dicij. Poſtea vero ipſe ſimul cum coꝛporibus
ſuis quibus reunientur. Hic ignis(ait beatus
Auguſti. loquēs de purgatorio igne)miro mo
do eſt grauis. Excellit enim omneꝫ penā quam
vnquaꝫ quis paſſus eſt in vita iſta. Licet mira/
bilia paſſi ſunt martyres:quāta etiam ⁊ nequi/
ter mali ſuſtinuerunt toꝛmenta. diſtinc.xxv.ca.
qui in aliud. Eodem auteꝫ modo cruciat ignis
ille:ideſt in ſubſtantia animas damnatorum ⁊
purgandoruꝫ. Sed in purgādis eſt certa ſpes
ex illo liberari:in damnatis nulla. ❡ Quomo
do autem ille ignis cum ſit coꝛporeus agat in
animas affligendo:eſt difficile intelligere:ſed
tamē neceſſariuꝫ credere ſicut ⁊ illa que ſunt fi/
dei. Et pͨipue difficultas apparet in hoc ex eo
ꝙ ſm beatum Auguſti. ſuper Gen̄. agēs eſt no
bilius patiēte. Sed nulluꝫ coꝛpus eſt nobilius
ſpiritu. Unde non videtur ꝙ anima que ſpiri/
tus eſt poſſit pati ab igne illo coꝛporeo. Itē ſm
Boetiuꝫ. Illa ſolum agūt ⁊ patiuntur ad inui/
cem que habēt materiam cōmunem. Sed ſpi/
ritus cum coꝛpore nō habet materiam cōmu/
nē. Itē omne agēs coꝛporeum agit per ꝯtactū:
ſed non poteſt eſſe contactus coꝛporis ad ſpiri
tum. His nō obſtantibus reſpōdet Pe. de Tha/
rantaſia in.iiij. diſtin.xliiij. Conſtat ꝙ ſpiritus
damnatoruꝫ ab igne inferni patiantur. Unde
diues in inferno. Crucioꝛ in hac flāma. ait Lu
ce.xvj. Et cuꝫ ille ignis nō intellectualis ſit tm̄.
nec imaginarius ſoluꝫ:ſed coꝛporeus opoꝛtet
dicere ꝙ ab igne coꝛporeo patiātur. Sed quo/
modo hoc ſit.a diuerſis diuerſimode ponitur.
Nam cuꝫ in omni actione ⁊ paſſione opoꝛteat
agēs aliquo modo cōiungi patienti:opoꝛtet il
lum ignem cōiungi ſpiritui. Hanc autē cōiun/
ctionem diuerſi diuerſimode ponunt. Quidaꝫ
enim ponūt ſolum vt obiectū ad potētiam cu/
ius eſt obiectū. Sicut enim ꝙ affliguntur ignē
videndo. Unde beatus Gregoꝛ. In eo ardent
dum ardoreꝫ ſuum vident:quia nō viſibile per
ſe nō affligit ſed per accidens.inquātuꝫ appꝛe
hēditur vt nociuum. opoꝛtet vt ſpiritus appꝛe
hendat illum ignē vt nociuum. ⁊ hoc cōcedūt
dicentes. ꝙ ſpiritus appꝛehēdit illum ignem
vt nociuum. ⁊ inde affligitur.quāuis non poſ/
ſit ille ignis ex ſe nocere. ſicut puer gladiuꝫ pi/
ctum appꝛehendit vt nociuum. Sed hec affli/
ctio nō eſſet ſm rei veritatem:ſed ſm apparen
tiam. nec pꝛopter hoc dicerentur pati ab igne:
ſed ab ignis imaginatione. Nec eſt veriſimile
ſic errare demones vt putēt falſo ignem illum
ſibi nociuum inexpertum. maxime cum noue/
rint optime naturam ⁊ virtutem omniuꝫ rerū
coꝛporalium. ❡ Alij ponunt coniūctionem il/
lam per motum locati ad locum. Habet enim
coꝛpus naturaliter vt diffinitiue cōtineat ſpiri
ritum:ſed ꝙ retineat inuituꝫ. hoc habet ignis
ille ex diuina iuſtitia. Unde quia impedit ſpiri
tum a faciēdo quod vult ⁊ eundo quo vult:af/
fligit ipſuꝫ. ſed hec ratio nō videtur ſufficere:
quia tūc eque bene poſſet dici ſpiritus toꝛque/
ri a terra ſicut ab igne. Pꝛeterea nūc demones
non tenētur in vno loco:ſed pꝛo libito diſcur/
runt per totum mūdum. ❡ Alij ponūt illaꝫ cō
iunctionem vt inſtrumenti ad materiaꝫ in quā
agit. Nam quāuis ignis ille vt coꝛpus quod/
daꝫ naturale eſt:nō poſſit agere in ſpiritū. agit
tamen vt inſtrumētum diuine iuſtitie tanquaꝫ
manu diuina motū ipſuꝫ. ſed cum inſtrumē/
tum ſemper pꝛopꝛiam virtutē habeat per quā
agit ab altero motum:qualiter agit inſtrumen
taliter ignis ille in ſpiritum. Dicēdum ad hoc
ꝙ coꝛpus aliquod dupliciter agit. aut actione
materiali impꝛimēdo ſpeciem ſui in alterum.
Aut actione ſpirituali ſcilicet immutādo. Ali/
ter enim agit in oculum ignis oculo admotus
ſcilicet calefaciēdo oculum. aliter remotus ſci/
licet ipſum immutādo. Pꝛimo modo nō agit
ignis in ſpiritum : ſed ſecūdo modo. vnde per
ſpeciem quam vt inſtrumētuꝫ diuinum in ſpi/
ritum impꝛimit īmediate affligit ipſum ſicut
per ſpeciem mediāte coꝛpore impꝛeſſam affli/
gebat inquātuꝫ eſt nature agētis inſtrumētuꝫ.
⁊ multo foꝛtius pꝛopter maiorem poteſtaꝫ agē
tis in ſenſibilitatē patientis ⁊ cōiunctionis im
mediatiorem modū. ❡ Si in cōtrariuꝫ argua
tur ſic. Spiritus ab igne aut patitur ſolum vi/
dēdo:aut etiam ſentiēdo. Si videndo ſoluꝫ. er
go nō affligitur:quia viſio rei valentis nocere
nō affligit. Si vero ſentiēdo. aut ergo mediante
ſpecie ſenſibili:aut imaginabili:aut intelligi/
bili:nō ſenſibili:quia nō habet oꝛganum rece/
ptibile huiuſmodi ſpecieꝫ ſpiritus ſeu anima
Non imaginabili ſpecie:quia nō habet imagi
nationis vſum nec oꝛganum. Nō ab intelligi/
bili. Illa enim ſpecie perficitur. Nō affligit in/
tellectum ⁊ indifferēter ſe habet ad quemlibet

igne. Et ſic videtur ꝙ nullo modo ſpiritus poſſit pati ab igne. Reſpōdet Petrus ibidē. ꝙ ſpiritus patitur vtiq̄ nō ſolum vidēdo: ſed etiam ſentiēdo. nō per ſenſum corporalem mediante ſpecie corporali: ſed per ſenſum ſpiritualē mediāte ſpecie intelligibili. que tamē ex eo ꝙ non eſt voluntarie accepta: ſed violēter impreſſa accipitur vt diſcōueniens: quia etiam nō abſtrahit ſed imprimitur. ſed accipit vt particularis nō vt vniuerſalis. Et per hūc moduȝ mediāte ſpecie ſpiritus ab igne corporali viſo affligit. non ſicut pueri anima a gladio viſo in pariete. ſed ſicut anima vulnerati a vulnerāte gladio. qui gladius agit in animā. nō tamen vt obiectum. ſed vt inſtrumētuȝ. per mediuȝ tamē nō inimiciciatur.¶ Ad obiecta etiam in principio reſpōdet Petrus. Quod enim dicit Augu. ꝙ agens eſt nobilius patiēte. hoc eſt verū de agēte principali: nō de agēte inſtrumentali. vt eſt ignis ille inferni quoad ſpirituȝ. Uel dicēdū ꝙ agens eſt nobilius patiente ſm quid. non ſimpliciter. Ferrū enim non eſt nobilius corpore humano ſimpliciter. ſed ſm quid. inquātuȝ corpus humanū eſt molle. ꝛ illud durum. Ad illud aliud quod dicitur Boe. reſpōdetur ꝙ eſt verum de actione ꝛ paſſione naturali. nō de ſupernaturali. vt hic. Ad aliud de cōtactu. reſpōdetur ꝙ duplex eſt cōtactus ſcilicet corporalis. ꝛ h non poteſt eſſe inter corpus ꝛ ſpiritū. Et ꝯtactus ſpiritualis quo. ſ. corpus poteſt ꝯtingere ſpirituȝ ꝛ ecōuerſo ſm vltimā quātitatis virtutē nō molis: ſicut intelligētia cōtingit corpus quod mouet. ꝛ anima corpus propriū. ¶ De hoc ſciliȝ quomodo ignis affligat animas in iferno vel purgatorio. habes plenius in .iij. parte in ti. de purgandis in purgatorio. ibi vide.

¶ Ultra iſtaȝ penam ignis habebit: ꝛ habet anima in inferno alias multas penas prout notat in li. de ſepteȝ donis. Naȝ erit in aīa perturbatio timoris indeficiētis. In preſenti vita (vt ait Grego.) dum pena infligitur. timor quieſcit: apud iferos pene inflictio eſt timoris augmentatio. Unde de quolibet dānato poteſt intelligi illud Job. xv. Sonitus terroris ſemper in auribus eius. non credit ꝙ poſſit reuerti de tenebris ad luceȝ. circūſpectans vndiq̄ gladiuȝ. ꝛ poſt hoc terrebit eum tribulatio ꝛ anguſtia. Et cum habeāt omnia mala: ſemper timebūt ꝛ expectabunt peiora. Sapien. xvij. Diſperſi ſunt pauētes horrende. ¶ Tertia infelicitas anime eſt ꝯfuſio ineuitabilis doloris. quia nudabuntur ꝛ manifeſtabūtur omnes turpitudines ꝛ ſcelera maloꝝ in finali iudicio omnibus hominibꝰ bonis ꝛ malis ꝛ angelis ꝛ demonibus. Unde dn̄s Naum iij. Reuelabo pudenda tua in cōſpectu omniū nationum: ꝛ manifeſtabo gētibus ignominiaȝ tuam ꝛc̄. O quanta cōfuſio ꝛ verecūdia erit illa reprobis cum videbūt ꝛ ſciāt omnia ſua ſcelera turpiſſima oībus nota. Tātaȝ penā habēt aliqui. ꝙ ſcelera ſua turpia ſciātur per ipſos a cōfeſſore qui eſt priuata perſona. ꝛ nil poteſt alteri dicere. ꝙ potius volūt ad inferna deſcēdere: q̄ ꝯfuſionem illam pati. Quid ergo facient: quantāq̄ penam habebūt cum ab hominibus omnibus ſcientur. Et ideo ſi quis vult cōfuſionē illā vitare cōfiteatur ea. ꝛ proponat ſe emēdare. ꝛ talis cōfuſionem nō patietur. ¶ Quarta miſeria eſt infeſtatio cōſciētie remordentis. Sapiē. iiij. Uenient in cogitationem peccatorū ſuorū timidi. ꝛ traducēt eos ex aduerſa iniquitates eorum. Hic eſt ille vermis ſciliȝ remorſus cōſciētie. ſm beatuȝ Augu. de quo dicitur Eſa. vlti. Uermis coruȝ nō morietur: ꝛ ignis eoruȝ nō extinguetur. Et Judith. xvj. Dabis ſciliȝ tu dn̄e ignē ꝛ vermem in carnē eoꝝ. vt vrant ſemper. Uermē ꝯſciētie remordētis in carnē. i. pro peccatis carnaliū voluptatū. Sicut enim ſi alicui ꝓponeretur certitudinaliter aliqđ maximū bonū tēporale adipiſcēdum. puta cōſecutionē alicuius regni pleni oībus delitijs: diuitijs: ꝛ quiete. dūmodo etſi in breui tēpore prius vellet aliquos labores ſuſtinere. ꝛ ab aliq̄bus delectationibus abſtinere. ꝛ ille de hoc non curaret. ſed potius ſequi vellet appetitus ſuos illicitos: nec tolerare illos labores ſibi ꝓpoſitos. propter quod priuaretur talis adeptione tāti boni ſibi preparati. quinimo detruderetur in viliſſimum carcerem plenū vermibus ꝛ omni miſeria. quādo ille ſe ibi inueniret. ꝛ ſemper detinēdum ſe ibi intelligeret. o quātum remorſuȝ haberet de ſua negligētia ꝛ ſtulticia. ꝙ tātum bonum quod poterat de facili obtinere amiſiſſet. cōtinue talis remorſum ſentiret cum maximo ſui dolore. ¶ Quinta infelicitas eſt tabefactio inuidie ꝛ liuoris. Sapiētie. ij. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarū: imitātur illū qui ſunt ex parte illius. Totaliter auteȝ ſunt ex parte ipſius dānati. Nam viuentes in mundo inuidie dediti. etſi ſint aliquo modo de parte diaboli. dum inuidia detinētur. tamē per penitētiā pn̄t exire de manibus eius ſed nō dānati. Inuidēt ergo illi miſeri glorie beatorū. quā in generali intelligūt. etiā ſi fuerint amici ꝛ conſanguinei in mūdo. Et tanta eſt peruerſitas eoꝝ. ꝙ vellēt omnes ſecū eſſe dānatos. Iſte zelus inuidie finem nō habet: permanēs iugiter ſine fine vt dicit glo. ſup epiſtolā ad Co. Et quāto ille cui inuidetur ſucceſſu maiori proficit tanto maioris liuoris incendio inuidus inardeſcit. Huic vultꝰ minax toruus aſpectus pallor in fa

eis.tremor in labijs:ſtridor in dentibus:verba rabida:effrenata conuitia:manus ad violentiã prompta.que ſi interim gladio vacet.odio tamen furibũde mentis armata eſt.Ex his ſignis que apparent in corpore inuidi.oſtenditur rabies ⁊ magna paſſio mentis. Unde ⁊ Joh.in apoc.dicit de eis.ꝙ pre dolore cõmanducauerunt linguas ſuas.⁊ blaſphemauerunt deum viuentem in ſecula ſeculorum qui habet poteſtatem ſuper has plagas. ſcilicet ad affligendum eos.Et quod diues epulo ſepultus in inferno petiyt ab abraam.vt mitteretur lazarus mortuus ad fratres ſuos quos in mundo reliquerat ad inducẽdum eos ad penitentiam:ne irent ſicut ⁊ ipſe ad infernum.nõ hoc ipſe fecit ex charitate:que nulla eſt in damnatis.ſed propter amorem proprium.ne ſcilicet illi fratres abutẽtes diuitijs quas eis dimiſerat diues ad infernum eum ſequerentur.⁊ exinde ipſe magis torq̃ref ex occaſione mali dati illis. ❡ Sexta eſt excecatio ſeu offuſcatio rationis. Unde Sap.ij.dicitur. Malitia excecauit eos. ⁊ Sophonie.j.Tribulabo eos:⁊ ambubulabũt vt ceci:quia domino peccauerunt. Jta enim excecati ſunt:vt eſtiment deum iniuſtum in punitiõe eorum:⁊ odiant euz.nec dolent de peccatis cõmiſſis inquantuz offenſa dei:ſed q2 inde cruciantur.⁊ ideo infructuoſa eorum penitentia. Et in mundo quidem illi qui habuerunt aliquam ſcientiam vel artem:delectationem habent nõ modicam in ſpeculando veritates talis ſciẽtie ⁊ tanto magis quanto de altioribus fuerit illa veritas vel ſcientia. Egreſſe autem anime taliũ ſapientum huius ſeculi de mundo: ſcientiam hic acquiſitam ſecum deferũt:nec eam obliuiſcuntur.ſed nullam delectationez vel refrigerium recipiunt de tali ſcientie penis abſorti.ſed augmentum doloris:quia conſiderant ꝙ ſi recte vixiſſent eorum ſcientia in alia vita fuiſſet in eis perfecta in deum videndo. Et quia quãto magis notitiam habuerunt in mundo agendorum:tanto grauius puniuntur:vt grauius peccantes. Non ergo prodeſt platoni:ariſtoteli:anaxagore:pythagore:ſocrati:tullio:demoſtheni:vgilio: homero:⁊ alijs phis.⁊ poetis acrhetoribꝰ eorũ ſciẽtia ⁊ eloquẽtia i iferno. De his enim dicit Hiero.illud intelligi quod ait ſalo. Eccle.x. Labor ſtultorꝫ affliget eos qui neſciunt in vrbem pergere. Et quia nõ habuerũt ſapientiam perierunt propter ſuam inſipientiam.vt dicitur Baruch.iij.non habentes ſidem:ſed maximam ſuperbiaz. ❡ Septima infelicitas eſt memoria preteritarum delectationum ⁊ earum defectus. Unde dictum fuit diuiti in inferno poſito. Fili recordare quia receptiſti bona in vita tua. Lu.xvj.quaſi dicat. Defecerunt tibi omnia illa que bona ⁊ maxima bõa putabas ⁊ amabas. Quanto autez quis magis aliquid amat ⁊ illud conſequi non poteſt:tanto magis affligitur. ps.lxviij. Cum interierit nõ ſumet omnia ideſt nihil ex eis que hic amabat ⁊ in eis delectabatur.neq3 deſcendet cũ eo gloria eius. Unde vt dicitur Sap.v. Uidentes ſcilicet ipſi qui ſunt in inferno felicitatem ſanctorum ⁊ defectum in ſe omnium bonorum que hic dilexerunt turbabuntur timore inſperate ſalutis intra ſe penitentiam agentes:⁊ pre anguſtia ſpiritus gementes ⁊ dicentes ſcilicet de beatis. Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum ⁊ in ſimilitudinem improperij. Nos inſenſati vitam illorum eſtimabamus inſaniã ⁊ finem illorum ſine honore. Ecce quomodo cõputati ſunt inter filios dei:⁊ inter ſanctos ſors illorum eſt. Quid nobis profuit ſuperbia noſtra ⁊ iactantia diuitiarum. Tranſierunt velut vmbra omnia. Ergo errauimus a via veritatis ⁊ ſol iuſtitie non illuxit nobis ⁊c̃. Talia dixerunt in inferno.

De excecatione rationis in damnatis.

Damnati recordabuntur preteritarum delectationũ ⁊ earum defectus.

❡ De qualitate ⁊ .§.ix.

conditione tortorum in inferno ideſt demonũ dicit.beatus Gregorius quos habuerunt ſcilicet reprobi incentores in culpa:habebunt tortores in pena. Unde Hierem.quinto. Seruietis dijs alienis ideſt demonibus alienis ab omni miſericordia qui non dabunt vobis requiẽ. Septem autem ſunt conditiones demonũ propter quas ſunt timendi.de quibus in libro de ſeptem donis. ❡ Primum eſt eorum horribilitas ⁊ deformitas Job.xx. Uenient ſuper eos ſcilicet reprobos horribiles ideſt demones. Sap.xj. Potens eras tu deus immittere multitudinem irriſorum aut audaces leones: aut noui generis ira plena beſtias ⁊c̃. Et paulopoſt quarum non ſolum leſura poterat eos exterminare.ſed etiam aſpectus per timorem occidere. Unde ad oſtendendum horribilitatez ipſorum demonum.quando beatus Bartholomeus apoſtolus.vt ſcribitur in eius legenda. voluit oſtendere illis indis quibus predicabat horrorem ſeu aſpectum horribilem ipſius demonis.prius monuit vt ſignum crucis ſibi in fronte facerent ne ex timore ⁊ horrore aſpectꝰ eius infirmarentur. Quo facto viderunt omnes demonem vt ingentem maurum fuligine nigriorem facie acuta:barba prolixa:crinibus vſq3 ad pedes pẽſis.de oculis ſcintillas igneas emittentem.ex ore ⁊ naribus ignem ſulphureum :vinctis retro manibus. Jn legenda quoq3 beati Sebaſtiani aiebat ipſe in ſua exhortatione. Peccator a morte perpetua capietur ⁊ tenebitur:in qua eſt ignis:flamma perſeuerans

De ſepté [illegible] tortorum médus.

tribulatio ⁊ pena perpetua. Hinc atroces an//
geli: ſcilicet demones commorantur. quorum
brachia capita draconum ſunt. quoruȝ dentes
ſicut elephantis preeminent ⁊ ſtimulat ad tor/
menta vt cauda ſcorpionum. quoruȝ voces vt
fremitus leonis ſonant. quorum aſpectus do//
lorem ⁊ timorem inducit ⁊ mortem. ⁊ ad hoc
ibi viuitur vt vita cruciatibus exponatur. ⁊ ad
hoc vita reintegratur vt ſerpentium morſibus
laceratis reparata membra poſtea atterantur.
Unde quidam patrum dixit. ꝙ ſiquis videret
demones in illa deformitate in qua vident dā/
Exēplū nati non poſſet viuere. Et in vitaſfratrum' ha/
betur. ꝙ quidam frater in ordine predicatorū
cum vidiſſet diabolum in ſpecie ita horribili ſi
bi apparuit ꝙ pre timore fortiter exclamauit.
Ad cuius clamorem currentes fratres inuene/
runt eum in terram proſtratum quaſi mortuuȝ
non valentem loqui. Quem duxerunt ad infir/
mariam. Reſumpto autem ſpiritu interroga//
tus de cauſa clamoris. Reſpondit ꝙ ex eo cla/
mauerat ⁊ pre timore ita defecerat. quia diabo
luȝ viderat. Queſitus de forma ⁊ aſpectu eius
dixit. Ego neſcirem deſcribere ⁊ declarare qua
litatem eius. Sed vnum dico. ꝙ ſi mihi dare//
tur optio. quid potius eligerem. vel eum aſpi/
cere per modicum in illa ſpecie tam horribili
vel mittere me in fornacem ignis ardenteȝ an
te me poſitam: mallem ingredi fornacem ardē
tem. ¶ Secunduȝ propter quod timendi ſunt
eſt eorum crudelitas. de quibus poteſt intelli//
gi illud Job. xvj. Collegit furorem ſuum. ſcili/
cet diabolus in me. vt ſit locutio iſta cuiuſlibet
damnati. ⁊ cōminans mihi infremuit contra
me dentibus ſuis. Hoſtis meus terribilibꝰ ocu
lis me intuitus eſt. Aperuerunt ſuper me ora
ſua. ſcilicet demones ⁊ exprobrantes percuſſe/
runt maxillam meam. ſcilicet propter peccata
gule ⁊ male locutionis. Saturati ſunt penis
meis. Concluſit me deus apud iniquum. ⁊ ma
nibus impiorum me tradidit. ideſt crudeliuȝ.
Ego ille quondam opulentus. ſcilicet in mun//
do repente contritus ſum. ſcilicet in mundo.
Et Hieremie. vj. ca. dicitur. Crudelis eſt: ⁊ non
miſerebitur ſcilicet diabolus. Ubi beatus Hie
ronymus. Crudelis diabolus eſt iuſtis: crude/
lior ſuis: crudeliſſimus ſibiipſi. Quod diabo//
lus ſit crudelis ſanctis. patet in Job ſecūdo ca.
quem Sathan poſt ſubtractionem omniū ſuo/
rum bonorum et interfectionem ex ruina per
eum procurata filiorum. percuſſit eum vlcere
peſſimo a planta pedis vſqȝ ad verticem. Exē/
plum etiam ad idem in Antonio quem in fer//
uore maximo deo ſeruientem ⁊ orātem demo/
nes verberauerunt vſqȝ ad mortem. Crudeli/
or eſt diabolus ſuis ſcilicet ſocijs demonibus
⁊ damnatis. Petrus in canonica. Aduerſari/
us veſter diabolus tanquaȝ leo rugiens circuit
querens queȝ deuoret. Et Hieremie. lj. In per/
ſona damnati dicitur. Deuorauit me abſorbu/
it me: ſicut draco repleuit ventrem ſuum. Un/
de ⁊ legitur in vitaſpatrum. Quod quidam ſa Exēplū
cerdos illorum in templo quadam nocte vidit
Sathan cum maxima multitudine demonum
in throno ſedentem ⁊ inquirentem a ſingulis
de malis ad que hominis inducebant ſugge//
ſtionibus ſuis. Et cum vnus eorum retuliſſet
ſe tempeſtatem in mari concitaſſe. Et ſic naui
ſubmerſa multos necatos. Sathan fecit eum a
ſatellitibus acriter verberari: quia parum ma
li feciſſet. Exinde proceſſit alius diabolus affe/
rens ſe in nuptijs quibuſdam rixas excitaſſe ⁊
multum ſanguinem ab hominibus illis ⁊ in//
ter illos fuſum ad inſtigationem eius. Et hūc
ſimiliter flagellari fecit tanquā pigrum ⁊ iner
tem ad malum procurandum. poſt hunc ſurre
xit alius in medium dicens. quia per multos
annos tentaſſet quendam ſolitarium in deſer//
to de fornicatione. Et demum illa nocte euȝ vi/
ciſſe: ad malumqȝ illud induxiſſe. Et hunc Sa/
than oſculatus eſt ⁊ coronam ſibi poſuit in ca/
pite de victoria habita contra illum viruȝ ſan/
ctum. Crudeliſſimus autem ſibiipſi: quia cum
ſibi augeatur pena ex malis ad que inducit ho
mines. tanta eſt malitia ⁊ crudelitas ſua. ꝙ po/
tius eligit ſibi penam augeri ꝙ̄ deſiſtere a ten/
tationibus ſuis. ¶ Tertia conditio demonis
eſt procacitas ⁊ auiditas eius. Deuteronomij
xxviij. Adducet dominus ſuper te gentem de
longinquo: de extremis finibus terre. gentem
procaciſſimam ideſt demones. Legitur in vita
beati Martini ꝙ cum ipſe cum ſocijs perge/
ret iuxta quoddam ſtagnum cernens mergu/
los inſidiantes alge piſcibus: ⁊ ſe de eis ingur
gitantibus. ait ſocijs. Forma hec eſt demonuȝ.
Inſidiantur incautis captos deuorant: ſatura
riqȝ nequeunt deuoratis. ¶ Quarta conditio
eorum eſt fortitudo ⁊ poteſtas eorum. Job. xl.
Non eſt poteſtas ſuper terram que poſſit ei cō/
parari. Tanta eſt poteſtas eorum ꝙ ſm̄ natu//
ram omnis materia elemētaris eſt ſubdita eis
ad nutum: niſi a deo ⁊ angelis bonis retinean
tur. Unde poſſet igneȝ mittere de aere: ſulphu
ra: tempeſtates: ⁊ pluuias: ⁊ īfirmitates in ho/
minibus: niſi coerceantur virtute dei. Ipſe fe/
cit vt ait pſal'. immiſſioneȝ per angelos malos
ad plagandum egyptum. Diabolus fuit qui
ignem de celo immiſit ad conſumendum gre/
ges ouium Job. Ipſe ventum validum excita/
uit ad ſubruendum domum vbi filij Job ſe//
ptem cum tribus ſororibus conuiuabantur.
Ipſe graui vlcere corpus eius vulnerauit: eius

opere maleficia multis multipliciter nocent. Eccleſiaſtici. xxxix. Sunt ſpiritus ad vindictaꝫ creati: ⁊ in furore ſuo confirmauerunt tormenta ſua: ⁊ in tempore conſummationis effundēt virtutem ⁊ furorem eius qui fecit eos confundent. ¶ Quinto eorum velocitas. Threnoruꝫ quarto. Velociores fuerunt perſecutores noſtri aquilis celi. Unde vt habetur in lib. dialogorum. dicente Stephano mācipio ſuo ex ira. Ueni diabole diſcalcia me. ſtatim affuit diabolus diſcalcians. Similiter cum Hermogenes incantator inuocaſſet demones: vt adducerent ad eum ligatum philetum diſcipulum ſuum: hoc executi ſunt. Miſſi autem ab eo ⁊ ad Jacobum apoſtolum etiam adducendum. veloces quidem fuerunt ad eundum: ſed in nullo valentes eum ledere. quinimmo cruciati velociores fuerunt iuſſu apoſtoli ad Hermogenem captum ⁊ ligatum ante apoſtolum adducenduꝫ. ¶ Sexto eorum nocendi ſtudioſitas: ſagacitas: ⁊ diuerſitas. Unde Apocalyp. xiij. deſcribitur habere ſeptem capita: ⁊ decem cornua: que ſignificant modos varios decipiendi ⁊ nocendi. Unde in figuram. Serpens callidior erat cunctis animantibus terre. Geneſis. iij. Mille namqꝫ nocendi habet modos. nec ignoramus aſtuciam eius. xvj. queſtio. ſecunda. Uiſis. Ad quod facit quod diabolus ipſe confeſſus eſt. Nam cum Magiſter Jordanus generalis ſecundus ordinis predicatoruꝫ adiuraret demonem: vt diſcederet ab obſeſſo. ⁊ interrogaſſet quo nomine vocaretur. ipſe diabolus obſidēs. Reſpondit ꝙ mille artifex diceretur. quia mille modos haberet ad nocendum. In dial. quoqꝫ refert Gregorius. ꝙ cuꝫ quidam epiſcopus Mediolan. corinthum acceſſiſſet intrauit domum quam multis annis demones inhabitabilem reddiderant propter clamores eorum. ⁊ cum vellet de nocte quieſcere: audire cepit magnis clamoribus rugitus leonum: balatus pecorum: ſibilos ſerpentum: ruditus aſinorum: grinnitus porcorum ⁊ huiuſmodi. Tunc epiſcopus ait. Bene tibi contingit miſer. Tu es qui dixiſti. Ponam ſedem meam ad aquiloneꝫ ſimilis ero altiſſimo. Ecce per ſuperbiam tuaꝫ his beſtijs ſimilis factus es. Ad hoc quaſi erubeſcens diabolus diſceſſit a loco. ¶ Septimo maligna eorum falſitas. vera enim exprobrat: ⁊ falſa opponit. Apocalyp. xij. Proiectus eſt in terram diabolus accuſator noſter: qui accuſabat fratres die ac nocte. Job. xvj. Suſcitat falſiloquus aduerſus faciem meaꝫ contradicens mihi. Collegit furorem ſuum in me. Gaudet enim de penis ⁊ malis iuſtorum ⁊ reproborū: ⁊ irridet eis. Omnia ſupradicta propter que diabolus eſt timendus ⁊ horrendus damnatis notanſ. Abacuc. i. vbi dicit. Suſcitabo chaldeos. qui īterpretatur feroces. ecce crudelitas. gentem amaram. ecce malignitas: ⁊ velocem: ecce velocitas: ambulantem ⁊c. ecce auiditas horribilem ⁊ terribilem: ecce horribilitas. ex ſeipſa mendacem. ecce falſitas. leuiores pardis equi eius. ecce fallendi ⁊ nocendi diuerſitas. Pardus enim eſt varij coloris. ⁊ velociores lupis veſpertinis. ecce vorandi auiditas ⁊ inſatiabilitas. Et poſtea dicitur. Ipſe de regibus triumphabit. ecce poteſtas ⁊ fortitudo. Potes ex his perpendere quanta miſeria: quanta anguſtia: quāta pena ſit habitare cum talibus tortoribus. Et ideo timendum. ne ad talem ſocietatem perueniatur.

¶ De priuatione diuine viſionis. .§. x.

Qui deſcendunt ad infernum damnatorū. nunqꝫ deum videre poſſunt. *Pe[…] maxi[…] in da[…]natis.* Unde dicitur eis. Diſcedite a me maledicti in ignem eternum. Matth. xxv. vt ſcilicet nunqꝫ me videatis. Eſaie. xxvj. ait dominus. Non videbit gloriam meam. ſcilicet dānatus. vbi alia tranſlatio habet que communius allegatur. Tollatur impius ne videat gloriam dei. Et hec eſt eis maxima pena ſup omnes alias. beatus Auguſti. Nulla pena maior ꝙ̄ carentia diuine viſionis. ⁊ Chryſoſto. lib. de viſione alias cōpunctione cordis dicit. ꝙ potius eligeret mille gehennas ideſt ignes inferni ꝙ̄ priuari tali viſione. Hec viſio vt ait Plotinus philoſophus platonicus. Et refert beatus Auguſti. de ciui. dei: Eſt tante pulchritudinis tātoqꝫ amore digniſſima: vt ſine hac aīam quibuſlibet bonis quantiſlibet preditam eſtimet infeliciſſimam. Sed quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam. ⁊ deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Ideo parum ⁊ quaſi nihil intelligit in vita preſenti de deo. quantum bonum ſit anime. vt ait eniꝫ philoſophus. Sicut lumē noctue ſe habet ad lumen ſolis. quod ſcilicet ſufferre non valet. ita oculus noſter: ſcilicꝫ intellectus ad illa manifeſtiſſima nature. vt angelos ⁊ deum parum ⁊ imperfectiſſime eare cognoſcens. Si enim iſta bona temporalia. et quecūqꝫ creata que ſunt bona: accidentaliter et participatiue trahunt nos ad amorem eorum: ⁊ tantomagis quantomagis nobis repreſentatur bona: quantomagis habet trahere ad amorem ⁊ conſolationem ⁊ delectationem bonum diuinum ſeu deus qui eſt bonum per eſſentiā. vnde deriuatur omnis bonitas. Sed quia hoc parum anima videt ⁊ conſiderat in mundo. ideo parum vel nihil diligit. ⁊ parum eſtimat eius viſione priuari. Separata autem anima a corporis grauamine tunc intelligit deū ſum-

mum bonum. ⁊ q̄ ad illum adipiſcendum eſt creata. Et quia immediate ipſum ſummū poſſideret: ſi non eſſet in ea impedimentum. Conſiderans ergo q̄ pꝛopter ſui defectum: ſcilicet peccatorum conſecutionem talis boni pꝛiuatur ⁊ in eternum ſi damnatus eſt ſumme dolet pꝛiuari ſe tali viſione dei clara. Si enī anima eſſet in igne inferni: ⁊ deum videret clare. non ſentiret penam. Et econtra ſi eſſet in celo cum ſanctis ⁊ angelis: ⁊ non videret deum. non haberet gaudium ⁊ conſolationem. Sicut ergo dei viſio: ſcilicet clara ⁊ facialis eſt tota merces ſcd̄m beatum Auguſtinum. ⁊ pꝛemium ſanctorum. Satiabor: (ait Pſal. xvj.) cum apparuerit gloria tua: id eſt clara viſio. ⁊ quietatur omnis appetitus. ita et pꝛiuatio talis viſionis eſt totum maluꝫ: id eſt pꝛincipale ipſis damnatis. Et ſicut ex ipſa viſione conſequūtur ſancti omnia bona. ita ex pꝛiuatione eius damnati omnia mala contraria dictis bonis. Recipiunt enim ſancti ex ipſa viſione dei ſummam ſcientiam omnium. Quid eſt quod neſciant. ſcilicet ſancti qui ſcientē omnia ſciunt ait beatus Gregorius. Cum enim in deo ſint idee omnium creaturarum ipſuꝫ videntes omnia in eo vident que volunt de creaturis. Econtra damnati pꝛiuati tali viſione nullius rei habent perfectā cognitionem. etſi aliquid hic in hoc mundo nouerunt de deo ⁊ creaturis. vt philoſophi Ariſtoteles Plato ⁊c̄. de tali cognitione non habent delectationem. Sed maius toꝛmentum. quia abuſi ſunt. Et minimus puer qui ſcilicet moꝛtuus eſt in infantia baptiꝫatus maiorem ſcientiam de rebus habet in patria. q̄ omnes philoſophi in inferno.

Septeꝫ ſūt que ſcī recipiūt ex viſione ei.

¶ Secundo ſancti ex beatiſſima viſione conſequuntur maximū gaudiuꝫ ⁊ delectationē. Pſal. xv. Delectationes in dextera tua vſq; in finem. Dextera dei eſt vita eterna. Auguſti. Delectationes ſunt ex viſione dei vſq; in finem: id eſt ad finiendum ⁊ perficiendum omnem appetitum. Econtra damnati ex pꝛiuatione huius viſionis habent ſummam triſtitiam. Et ſicut beati ex omni parte ſupꝛa: infra: intus: extra: ⁊ circūcirca: pleni ſunt gaudio pꝛopter quod dicitur cuilibet eorum. Intra in gaudium domini tui. Ita damnati ex omni parte circundati ſunt doloꝛe. ex conſideratione ſuperiorum pꝛemiorum que amiſerūt. ex conſideratione inferiorum rerum que nimis dilexerunt omnis pꝛiuati. Ex conſideratione interiorum remoꝛdentium peccatorum. Ex conſideratione exteriorum ignium vrentium. Ex conſideratione circunſtantium demoniorum ⁊ ſociorum. ¶ Tertio beati ex viſione dei conſequuntur perfectam amiciciam ad deum ⁊ ſocios. Ita ſe perfecte diligunt q̄ gloriaꝫ maiorem ſanctorū magis eis volunt q̄ ſibi. q2 magis meruerunt. Econtra dānati odiunt deū vt punienteꝫ. Unde Jo. in Apoc. Blaſphemauerunt deum viuentem in ſecula ſeculoꝝ. Nulla dilectio vel amicicia eſt in eis: nec erga pꝛopinquos nec erga amicos. Quos ſecum vidēt in toꝛmētis ſocios in peccatis odiūt. Omnes ſanctos etiam pꝛopinquos genere vellent ſecū eſſe in inferno. quinimmo ⁊ ſeipſos odiunt. Et q̄uis non eſſe ſimpliciter non cadat in appetitum creature: tamen q2 minus maluꝫ habet rationem boni reſpectu maioris mali. q2 melius eſt non eſſe q̄ male eſſe. ideo dicitur de damnatis in Apoc. c. ix. Deſiderabunt homines moꝛi. i. deficere ab eē: ⁊ fugiet moꝛs ab eis. ¶ Quarto beati ex viſione dei aſſequuntur magnaꝫ dignitatem. ſ. regiam ⁊ ſacerdotalem. Unde decantant ante deum. Redemiſti nos dn̄e in ſanguine tuo: ⁊ feciſti nos deo noſtro regnuꝫ. i. reges ⁊ ſacerdotes. reges ad dominādū toti mūdo: ſacerdotes ad offerendum continue ſacrificium ſanctarum ⁊ feruentiū affectionum. Ecōtra damnati ex pꝛiuatione huius viſionis participant ignominiam ⁊ ſeruituteꝫ. Hierem. v. Seruietis dijs alienis: qui non dabunt vobis requiem. i. demonibus. quinimo ſerui ⁊ ſubiecti ſunt etiaꝫ captiui tenent̄ in carcere inferni: non valeant inde exire ad libitū ſuū. ¶ Quinto ex dei viſione habent ſancti ſummam pacē. Eſa. xxxij. Sedebat populus meus in pulchritudine pacis ⁊ requie opulenta. Oīa appetūt paceꝫ: dicit Dionyſius. Et ſi tam dulcis eſt pax humana pꝛo tempoꝛali ſalute hominuꝫ: quāto dulcioꝛ eſt pax diuina pꝛo eterna ſalute angeloruꝫ. ait beatus Aug. xxiij. q. j. noli. Nec hic pōt eſſe pfecta pax: ſed ſolum in patria. Sed in inferno eſt remotio omnis pacis ⁊ ꝯtinuum bellꝫ. Nam vt dicit Sapiē. Armabit ſcilꝫ deus creaturam ad vltionem inimicoꝝ. Et iteruꝫ pugnabit pꝛo eo. ſ. deo oꝛbis terrarum ꝯtra inſenſatos. Sicut aūt ipſi miſeri habent intra ſe continuum belluꝫ malaꝝ affectionū. ſic ⁊ creature bellant contra eos affligēdo diuerſis modis ⁊ penis. ¶ Sexto ex dei viſione habēt ſancti maximam claritateꝫ. Unde. j. Jo. j. Deus lux eſt: ⁊ tenebꝛe in eo non ſunt vlle. Nec lux ſicut illuminat oēm hoīem venientem in hūc mūduꝫ lumine gratie: q2. ſ. nullus illuminat̄ niſi ab eo. ita de mūdo egrediēs lumine glorie non illuminatur niſi a deo. qd̄ lumen glorie redūdans ab aīa glificata in coꝛpus ſuū reſuſcitatū: facit ipm̄ clariſſimum ⁊ pulcherrimum. Videntes etiaꝫ oculis coꝛpoꝛis reaſſumpti chꝛiſti humanitatē fulgētē ſicut ſol: immo incōparabilr pluꝰ: inde etiaꝫ illuminant̄ ⁊ iocūdantur. Damnati vō pꝛiuati tali viſione remanent obſcuri ⁊ te-

nebroſi in anima ⁊ corpore. Et ꝗuis i iudicio finali viſuri ſint xp̄i humanitatem qui habet eos iudicare: non inde recipient illuminationem vel aliquam conſolationem vt ſancti: ſed ſummum horrorem ⁊ dolorem ex verbis xp̄i eos exprobrantis de malis ſuis. adeo vt dicant montibus ⁊ collibus. Abſcondite nos ⁊ cooperite a facie agni. i. xp̄i turbati cōtra nos. ¶ Se primo recipiunt ſancti ex viſione dei ſummam firmitatem in bono. quia cum continue repreſentetur deus menti vt ſummuz bonum: non poſſunt ad momentum diuerti ab eo: ⁊ ipſum non ſumme amare nec valent in aliquo peccare. Sine macula enim ſunt ante thronum dei. Apoc. xiiij. Dānati autem ecōtra ſunt ita auerſi a deo ꝙ non poſſunt deum diligere: ſed ſicut demones (vt dicit Dionyſius) habent fantaſiā proteruam. i. iudicium intellectus peruerſum eſtimantes deum iniuſte eos cruciare: ſic ⁊ dānati. Nec auerti poſſunt a malis deſiderijs eorum que habuerunt in mundo: ſed nihil eorū poſſunt obtinere. ps. Deſideriū petōꝝ pibit. ſ. vt non conſequi valeant deſiderata ab eis.

¶ De ſubtractione .§. vi.

Dānati his ſubſidijs ꝑuantur. ne omnium ſubſidiorum ab eis. ſ. damnatis in inferno. A deo ſeu perſonis diuinis. Ab angelis. A ſcis. A notis. Ab eccl̄ie ſuffragijs. A bonis ꝑ actis. A locis ſacris. ¶ In vita p̄ſenti habēt etiā maximi peccatores ſubſidiū mltiplex a deo. precipue per penitentiam per quam placat. ſm illud collecte. Deus qui culpa offenderis penitentia placaris. In qua pater cor lapideum frangit per potentiam contritionis. ⁊ filius illuminat per manifeſtationem confeſſiōis. Et ſpirituſſanctus dignificat fructū ſatiſfactionis. Sed damnatus non dabit deo placationē ſuam. in ps. cxi. quia penitere nō poteſt. Quod eniz ait Dama. fuit angelo caſus: hoc homini mors. t. ſicut angelus ex primo ſuo lapſu factus eſt inconuertibilis ad deum: ita moriens in mortali homo eſt irreuerſibilis ad penitentiam. In inferno quis confitebitur tibi? q. d. nullus. ita nec contritio nec ſatiſfactio. Quidā ruſticus (vt habetur in lib. de ſeptem donis) inuitatᵘ ad regalis nuptias cū alijs ibat. In via autem ſitiens multum cuz a ſocijs ſuaderetur vt aquam fetidam quam inuenerunt in via nō biberet: ſed abſtinens ab ea ⁊ cito perueniens ad locum nuptiarum optimum vinum ⁊ alia delitioſa inueniret: noluit ille acquieſcere conſilio aliorū: ſed vt ſatiſfaceret ſiti, impleuit vētrem aqua illa putrida. Cum autem perueniſſet ad palatij fores vbi celebrabant nuptie eructans fetorem aque fetide quam adhuc habebat in ventre. quem rex non ſolum nō permiſit intrare: ſed cum multis ictibus expulſus eiectus eſt in foueam fetidiſſimam. vbi cunctis vi dentibus euomuit aquam quaz ibi biberat ibi obfirmatus. Sic accidit dānato cuilibet. In vita enim preſenti vocatᵘ ad celeſtes nuptias: cū in via naturaliter appetat bonum ⁊ ſitiat beatitudinem: aquaz fetidam inueniens delitiaruz ⁊ diuitiarum mundi: vt ſatiſfaciat ſiti ſue implet affectum inordinatum illis. cum tamen ſibi diſſuadeatur a predicatoribus ⁊ alijs bonis ſed demum venit ad mortem: ⁊ cum deberet ingredi ad nuptias celi vbi ſunt omnia bona parata. quia reperitur mens eius plena iniquitate ex terrenis inordinate amatis: proijcitur in foueam inferni: nec penitere valet. ſed priuatᵘ temporalibus: in inferno permanet. ¶ Secūdo dānatus priuatur auxilio angelorum ſanctorum. In mundo innumera ſubſidia ⁊ adiutoria habemus ab angelis. vt patet per exemplum ⁊ figuram in angelo raphaele ſociante i via Thobiam. Sed in alio ſeculo dicunt angeli de anima dānata illud Hiere. Curauimus babylonem: ⁊ non eſt curata: recedamus ab ea. i. in vita multipliciter quesiuimus curationem talis per inſtigationes ad bonum: noluit acqeſcere: nil in alia vita poſſumus agere ſubſidij. ¶ Tertio orationibus ſanctorum. Sancti eos qui ſunt in mundo multipliciter adiuuant meritis ⁊ precibus. ⁊ ꝑmaxime beata maria quo ad corpus ⁊ quoad animam. vt patet. ij. Machabeorum. xv. vbi dicitur de Hiere. ſancto defuncto. Hic eſt qui multum orat pro populo. Sed pro his qui ſunt in inferno ſeu dānatis nunquam orat: quia omnino ſunt ꝯformes voluntati dei quem ſciunt hoc velle ſcilicet in nullo eis ſubſidiari. Unde nec diues nec guttam aque potuit ab Abraam vel Lazaro obtinere. ¶ Quarto ex orationibus elemoſynis ⁊ alijs que fiūt ſpecialiter a conſanguineis ⁊ amicis alicuius. dānati nullum refrigerium recipiunt. ⁊ quo ſciūt aliquem eſſe dānatum ꝗtumcunqꝫ ſibi amiciſſimum male facerent pro eo orando: ſicut ſi orarent pro diabolo liberando. Sed quia niſi quis decedat in notorio mortali ſciri nō poteſt ſi eſt dānatus vel ſaluus: ideo vt dicit b. Aug. xiij. q. ij. Tempus rationabiliter pro cunctis fidelibus defunctis oratur. etſi illi damnati eīnt vtiqꝫ nihil ipſi inde percipiunt. ſed in faciente illud ſuffragium ⁊ in alios de purgatorio conuertitur. ¶ Quinto ex orationibus ⁊ alijs bonis que fiūt in eccleſia. omnes qui membra eccleſie ſunt vnita chriſto per charitatem participant aliquo modo de iſtis bonis. ſm illud ps. Participem me fac deus omnium timentium te ⁊c̄. Exemplum de cibo quem quis comedit: quia omnia membra viua recipiunt partē nutrimenti.

nutrimenti.non autem preciū mēbꝛum.Q꜡ ergo damnati ſunt omnino preciſi nec ampli/ us incoꝛpoꝛari ſeu reuniri poſſunt:ideo nullū ſubſidium inde percipiunt. Nec etiaꝫ ex indul gentys pꝛelatoꝛum. Naꝫ etſi hys qui in purga toꝛio ſunt valere poſſint:ſi ad eos extendatur a pꝛelatis.non tamē ad dānatos. Sexto ex bonis que fecerunt in vita ſiue viua.dum ſcilicet fue/ runt facta in gratia.ſiue moꝛtua opera que ſci/ licet fuerunt facta in moꝛtali nullum inde au/ xilium ſuſcipiunt directe. Et hoc eſt quod dicit dominus per Ezech.xviy. Si auerterit ſe iuſtꝰ a iuſtitia ſua ⁊ fecerit iniquitatem:omniuꝫ iu/ ſtitiaruꝫ eius non recoꝛdaboꝛ. Et apoſtolus.j. Coꝛin.xiy. Si diſtribuero oēs facultates meas in cibos pauperuꝫ ⁊c̄.nihil mihi pꝛodeſt bea. Grego. In perpetratione maloꝛum nulla debꝫ eſſe fiducia bonoꝛum pꝛeteritoꝛum. Indirecte valent:quia ſi non feciſſet illa bona.tunc feciſ/ ſet aliquod malum.propter qd̄ ſpecialem penā ſuſtineret:quam euaſit. ¶ Septimo loca ſacra vbi boni ſepeliuntur eligant eis.vt.ſ.ſancti il/ li in quoꝛum honoꝛem illa loca ſunt dedicata oꝛent pꝛo anima illa ſi eſt in purgatoꝛio ꝓpter deuotionem quam ille viuens habuit ad eos pꝛopter quod elegit ſepulturam.vt dicit beatꝰ Augu.xiy.q.y. Sed damnatis hoc nō pꝛodeſt quin potius nocet pꝛopter pꝛeſumptionem eo rum:qui elegerunt talem ſepulturā:vt magis crucientur. Unde ⁊ beatus Grego.in.iiy.dia/ logo.exempla ponit de quibuſdaꝫ malis in lo/ co ſacro ſepultisq̄ miraculoſe īde electi ſunt.

¶ De timoꝛe initiali. Capitulū.vj.

Quintus timoꝛ dici/ tur initialis. De quo ps.cx. Initiuꝫ ſapientie timoꝛ domini. Hic timoꝛ ſemper eſt cum charitate . quando ſcilicet quis timet penam ſiue tempoꝛaleꝫ ſiue eternam. Timet ⁊ erubeſcit culpam cōmiſſam. Sed plus timet dei offenſam. Prouer.j. ⁊ Ec/ cleſiaſti.j. Pꝛincipiuꝫ ſapientie timoꝛ domini. ⁊ Prouer.viy. Timoꝛ domini odit malū.plus ſcilicet amoꝛe iuſtitie q̄ꝫ timoꝛe pene. Hic ti/ moꝛ habet duos oculos.ſ.dextrum amoꝛis iu ſtitie ad declinandum malum culpe. Siniſtrū euitationis pene ad euadendum infernuꝫ vel aliam penam. Hoc figuratum fuit in Abꝛaaꝫ. cum fixit tabernaculum ſuum inter Bethel et ⁊ hay. Gen.xy.⁊.xiy.q꜡ vir iuſtus firmat men/ tem ſuaꝫ inter amoꝛem paradiſi ⁊ timoꝛem in/ ferni. Iſtes ſunt ille due ancille:que inducunt Heſter reginaꝫ:que interpꝛetatur humilis:ad Aſſuerum qui interpꝛetatur beatitudo. Heſter xv. Timoꝛ eleuat ⁊ cōpꝛimit veſtimēta defluen tia ⁊ defectus virtutū que nos vt veſtimēta oꝛ/

[left margin, cut off:] ...imoꝛ ...itiali ...ꝫ du/ ...ocu/ ...s.

nant:amoꝛ eaꝫ ſuſtentat. He ſunt due ale date mulieri per quas volat in deſertum penitētie ⁊ vite eterne. ¶ Et quia bona opera que fiunt ex iſto timoꝛe filiali:⁊ mala ſeu peccata que qs cauet ex eo:ſunt meritoꝛia:q꜡ magis timet of/ fenſam q̄ꝫ penam q꜡ ex charitate pꝛocedunt:q꜡ pena reſpicit ſe:offenſa deum. Ideo ꝙ magis timeat ⁊ doleat de offenſa dei q̄ꝫ de pena ſignū eſt dilectionis dei. Uidendum eſt de multis q̄ debent timeri iſto timoꝛe. Pꝛimo igitur timē/ dum eſt peccatum.ne incurratur. Eccl's.xiy. in fi.dicit Salo. Finem loquendi oēs pariter au/ diamus. Deuꝫ time.ſ. timoꝛe initiali ſaltem et mandata eius ſerua.qd̄ ſcilꝫ eſt eius effectus ⁊ ſignum:q꜡ qui timet deum faciet bona. Eccli. xv. Hoc eſt omnis homo.ideſt per hoc homo habet vere eſſe hoīs qd̄ eſt eſſe rationale.

¶ Timendum aūt .§.i.

eſt peccatuꝫ ad vitandū ꝓpter ſeptem rationes que ponuntur in libꝛo de ſeptem donis.

¶ Pꝛimo q꜡ ſi pctm̄ nō eēt:nihil hoī obeſſet. Pctm̄ timen/ dū pro pter ſe/ ptem.
¶ Scd̄o q꜡ ſine hoc qcq̄d eſt:hoī pꝛodeſſet.
¶ Tertio q꜡ angelus bonus ſūme ꝫ abhoꝛret.
¶ Quarto q꜡ ſanctis iniuriaꝫ infert.
¶ Quinto q꜡ diabolo ſumme placet.
¶ Sexto q꜡ deo maxime diſplicet.
¶ Septimo q꜡ facienti peſſime nocet.

¶ Pꝛimo igitur timendū eſt peccatuꝫ ⁊ fugiē dum:q꜡ ſi hoc non eſſet nullū maluꝫ pene eēt. Eccl's.viy. Qui ſeruat mandatū:non experiet quicq̄ꝫ mali bea. Grego. Nulla nocebit aduer/ ſitas:ſi nulla dominetur iniquitas bea. Hiero. Quod oīa mala ſuſtineamus peccata noſtra ꝫ fecerunt. Omnia mala que timemus:valde vi taremus ſi peccatū non eſſet. Non timeremus nec infernū:nec purgatoꝛiuꝫ:nec dei iudiciuꝫ nec multiplex mundi periculuꝫ:nec moꝛteꝫ ſi non eſſet peccatuꝫ. Ubi eſt peccatuꝫ non eſt bo/ nus homo. Sen. Nihil eſt homini bonuꝫ ſine ſe bono. Et q꜡ qd̄libet moꝛtale eſt venenū ⁊ cō/ trariū charitati per quā homo habet eſſe ſpūa/ le.⁊ ideo non habens charitateꝫ ſed peccatuꝫ. dicit apl's.j.Coꝛ.xiy.nihil eſt. Et ideo Petrus apl's amiſſa charitate per pctm̄ negatiōis xpī. q̄uis hoc nō intellexerit.tn̄ veruꝫ dixit cuꝫ ait cuidā dicēti ſe eē ex diſcipulis eius. O hō nō ſum.q꜡ eſſe amiſerat ſpūale.vt exponit Hilari. ¶ Scd̄o eſt timendū pctm̄ ⁊ renuenduꝫ.q꜡ ho mini extra pctm̄ omnia cooperantur in bonuꝫ diligenti deū.ſm aplm quinimo particeps fit oium bonoꝛuꝫ eccleſie ſꝫ illud Ps. Participē me fac deus oiuꝫ timentiū te ⁊c̄. Non ſolū bo/ na eis cedunt in bonū.ſed etiā male pene. Nā q꜡ ex penis purgantur eoꝝ pctā augenf ⁊ me/ ritū ⁊ coꝛona.vt pꝫ in Job Tobia ⁊ alijs. Sicut

econtra bona in ſe ⁊ optima fiunt mala malis.
Unde bea. Aug. de ꝯſe. diſt. ij. Et mala proſunt
bonis. ſicut angelus ſathane colaphizās Pau
lum. Et ſancta obſunt malis ſicut bucella. ideſt
eucharistia. Jnde. Nec enī illa bucella in ſe ma
la fuit. ⁊ ideo nocuit. ſed qꝛ malus bono male
vſus fuit. Jnſuper ⁊ mala culpe bonis cõuertũ
tur in bonū ſcilꝫ cum reuertuntur ad pniam.
Unde bea. Augu. de pe. diſ. iiij. Uſqꝫ adeo oīa
electis dei cõuertuntur in bonū. vt etiā ſi quī
eorꝫ exorbitauerint. hoc eis faciat proficere. qꝛ
inde humiliores cautiores ⁊ ferventiores ſur/
gunt. Sicut ⁊ bea. Ambro. dicit de petro. di. l.
Fidelior factus eſt petrus poſtꝙ̄ fidē ſe perdi
diſſe defleuit. ſcilꝫ negādo. Et ſic peccatum ele
ctis eſt ſicut tyriaca que ex ſerpente venenoſiſ/
ſimo tyro dicto cõficitur ⁊ remedium efficitur
cõtra venenū: quia peccatū qd̄ habuit morti
ferā delectationem in ſe vel in alio. ex eo aſſu
mitur remedium ad ipſū expellendū ⁊ mor
tificandū per cõpunctionem de eo. ⁊ per cõpaſ
ſionem in alio. ❡ Tertio eſt timendum ⁊ abo
minandū peccatum. quia bonis angelis mul
tum diſplicet. ⁊ abominantur ipſū. Hoc patet
in malis ⁊ in bonis hominibus. Nam ſeuere
puniunt deo diſponēte. vt patet de ſodomitis
per quos ⁊ ciuitates eorū ipſi immiſerūt ignē
⁊ ſulphur. Gen̄. xix. c. Et in Dauid propter cu/
ius vanā gloriam in numerare faciēdo popu
lum ſuū angelus domini infra triduū percuſ/
ſit. ex peſte vꝫ. lxiij. milia. ij. Reg. vlt. Anſel. To
lerabilius fetet canis putridus hominibus.
ꝙ̄ anima peccatrix deo ⁊ angelis eius. Unde
Exem/ in vitaſpatrum legitur. ꝙ cū tranſiret per he/
plum. remū angelus in forma hominis cū quodā
ſancto heremita obuiam habuerūt quoddam
cadauer hominis. ⁊ qꝛ valde fetebat: heremita
nares obturauit cū chlamyde: ne fetorē ſenti/
ret. Angelus autē nil tale egit. poſtea obuiam
habentibus quendā pulchrum iuuenē veſti
bus ornatū redolentibus. angelus clauſit for
titer nares. heremita autē minime. Sed mira
tus de actu quare nares obturaſſet iuxta iuue/
nem tranſiens. cū eſſet ita pulcher ⁊ redolēs.
Non autē circa illud cadauer ita marcidū et
fetidū. Reſpondit. Tu cū ſis caro ſentis feto
rē carnis. Nos autē quia ſpiritus ſumus: ſen
timus fetorē ſpiritum qui procedit ex pecca/
tis. quorum iuuenis ille laſciuus erat plenus.
⁊ ideo mihi fetebat. Cum autē angeli boni ſint
nobis amiciſſimi ⁊ ſocij. debemus peccata ti/
mere ⁊ cauere: ne eis abominabiles ſiamus.
❡ Peccatum quarto ſanctis iniuriam infert.
quia offendit regē ⁊ dominū. qui enim offen
dit dominum. offendit totā familiam ſuam ꝙ̄
ſunt ſancti. Eccl̄i. xxviij. Uir peccator turbabit

amicos ſcilicet eterni regis. vel qꝛ a cõmunio/
ne ſanctorum ſe ſubtrahit ⁊ ſocietate militātis
⁊ triumphantis eccleſie: quaſi ſi excõmunica/
tos eos iudicaret. Uel qꝛ ſe cõtrarium ſanctis
efficit dum cõtrarie poteſtati militat. Luce. xj.
Qui non eſt mecū cõtra me eſt. Uel quia quā/
tum in ſe eſt gloriā ſanctorum. ⁊ gaudiū mi/
nuit qui de eius gloria viſa gauderēt. ⁊ in pre/
ſenti de bonis eius exemplis iocundarentur.
Unde bea. Augu. in li. de penitētia dicit. ꝙ pe/
nitens debet de hoc dolere. ꝙ multū boni cõ/
triſtati ſunt de malis ſuis operibus. Sicut ecõ
tra de bonis eorū iocūdati fuiſſent. ❡ Quinto
pctm̄ ideo timendum ⁊ horrendū quia inimi
co noſtro peſſimo. ideſt diabolo ſumme placet.
⁊ de eo gaudet. Pſ̄. xij. Qui tribulant me ini/
mici mei exultabunt. Si motus fuero ſcilicꝫ re
cedens a deo. Prouer. ij. Exultant in reb' peſſi
mis. hoc eſtimat maximum ſuum lucrū. ſi ani
mas chriſti ſanguine acquiſitas ſibi ſubijciat.
⁊ deo ſubtrahat. ⁊ ſecum ad inferna deducat. ⁊
cum ex hoc ꝙ tentationibus ſuis homines ad
crimina inducat. nil ei vtilitatis accedat: ſꝫ au/
gmentū pene. tanta eſt malicia eius ⁊ inuidē/
tia ꝙ potius eligit ſibi penam augeri cū per/
ditione animarū ꝙ̄ eo augmento carere non
tentando. Unā vt habetur ex legenda Joannis
euangeliſte. reſuſcitatus iuuenis quidā ꝓb eo
dixit publice ꝙ viderat demones magnum ſe
ſtum facientes ⁊ nimis gaudentes de ruina il/
lorum duorum ſuorū diſcipulorū. qui peniten/
tes de eo ꝙ mundū reliquerant: intendebāt re
dire ad ſeculū. Et ecõtra angeli ſancti dolebāt
de caſu eorum. quibus auditis cõuerſi ſunt ad
deum compuncti. Quidā autē demoniacus:
vt patet in lib. de ſeptem donis: cum per obſeſ
ſum diceret peccatū ei fetere ⁊ hoc propter no
bilitatem nature ſue. Unde ⁊ de quibuſdā dici
tur ꝙ poſtꝙ̄ induxit eos ad malū precipue lu
xurie ipſe aufugit in actu eius. Jnterrogatus q̄
dam quare ergo cum tanta diligentia illā pro/
curas? Rn̄dit propter lucrum. Sicut cloacari
us intrat latrinam ꝓpter lucrum: lꝫ ei feteat. ſꝫ
certe cum quilibet ſibi caueat facere id vn̄ ini
micus eius letetur. qd̄ permaxime eſt ſibi nocī
uum: ⁊ diabolus ſit maximus aduerſarius no/
ſter ſicut leo rugiens circuiēat. querens quē de
uoret per pctm̄. ſumme debet quilibet timere ⁊
cauere. ❡ Sexto pctm̄ eſt timendū ⁊ vitandū
quia deo ſumme diſplicet. Et hoc pꝫ ſeptēpli
ter. ❡ Primo ex dei odio cõtra ipſum ⁊ indi/
gnatione. Nihil deo diſplicet niſi peccatū Sa
pien. xj. Nihil odiſti deus eorꝫ que feciſti. Et ꝙ
ſine ipſo factū eſt nihil. vt dicit Joā. j. ideſt pec
catum. vt exponit bea. Aug. qd̄ nihil dicit. quia
non eſt aliqua creatura ſeu poſitiuū ſed priua

tiuum. Ideo cũ omnia diligat que fecit: id ſolũ odit qđ ipſe non fecit. Et in quo inuenit .ſ. mortale peccatũ: inimicum hʒ ⁊ odit .ſ. reſpectu culpe. Eccli. xij. Altiſſimus odio habʒ peccatores. Hiero. de pe. diſtin. j. Non enim hominibꝰ iraſcitur deus: ſed vitijs. que cum ablata fuerint: non erit quibus iraſcatur deus. ¶ Scđo peccatum deo diſplicet ex cõtumelie eius propter ipſum irrogatione. Nõne maximam cõtumeliam faceret ſponſo nobiliſſimo: qui dulciſſimaʒ eius ſponſam viliſſimo adulterio proſtitueret. Hoc agit peccator: qꝛ animam ſponſam chriſti pſtituit diabolo. Hiere. ij. Sub omni ligno frõdoſo proſternebaris meretrix .i. in omni apparente proſperitate vel delectatione. Hic peccator filios ⁊ filias dei occidit .i. bona opera. templum dei ſuccendit. Stratam paradiſi ad modum predonis frangit. In facieʒ chriſti cõſpuit. ⁊ quantum in eo eſt: iterũ crucifigit. Ad Hebre. vj. Rurſus crucifigentes dei filiũ in ſemetipſis ⁊ oſtentui habentes. Ecce quante cõtumelie. ¶ Tertio ꝙ peccatuʒ valde diſpliceat deo: patet ex eius cõtra ipſum perſecutiõe. perſecutus eſt enĩʒ illud in omni loco: vt nullus locus ſit ei tutus. In celo primum vt apparet in lucifero. quem propter vnum peccatũ ſuperbe mẽtis de celo deiecit in infernum: de tanta felicitate in tantam miſeriaʒ. In paradiſo de quo eiecit primos parentes propter vnam culpe tranſgreſſionem. In terra perſecutus eſt peccatum immittendo diluuiuʒ propter peccata per igneʒ in ſodomis. in aere per grandinationẽ in egyptus. In terra per abſorptionem a terra Dathã ⁊ Abyron. Et in inferno. Deute. xxxij. Ignis ſuccenſus eſt in furore meo: ⁊ ardebit vſqꝫ ad inferni nouiſſima: deuorabitqꝫ ⁊c. ¶ Quarto hoc oſtenditur ex dei propter hoc imutatione. Naʒ peccatum ei diſplicet tantum ꝙ benigniſſimũ ⁊ clementiſſimuʒ patrem cõuertit in crudeliſſimum iudicem. ita ꝙ pro toto mundo nõ dimittit quin filios quos creauit quos ſanguine ſuo redemit. ſi eos in mortali inuenerit in morte: quin gladio eterne dãnationis occidat: etiam ſi fugerent ſub chlamyde beate Marie. Prouerbio. vj. zelus ⁊ furor viri non parcet in die vindicte: nec acquieſcet cuiuſqꝫ precibꝰ. Quinto patet ex cõtaminatione bonoruʒ ex genere. Nã quecũqꝫ quis faciat: ieiunia: elemoſynas: martyria ſuſtineat: non placent deo ſi ſint cum mortali. Eccli. xxxiiij. Dona impiorum nõ probat altiſſimus: nec reſpicit in oblationibꝰ eoꝝ. Jacobus. Qui in vno offendit: multa bona perdit .ſ. meritum bonorum operũ ex genere quo ad vitam eternam. ¶ Sexto apparet quantuʒ diſpliceat deo peccatũ ex eius deſtructionis elaboratione. Omnes enim labores aſſumpſit vt deſtrueret peccatum. Voluit enim carnẽ aſſumere vt carnem a peccato mundaret. predicare vt illud contẽneret. Sacramẽta inſtituere vt illud deſtrueret. Apoſtolos in mundum mittere: vt illud expugnaret. vẽdi vt nos redimeret. ligari vt nos a peccatis ſolueret. ſanguineʒ funderet: vt nos a peccatis lauaret. crucifigi vt illũ crucifigeret. occidi vt occideret peccatuʒ. Beatus Augu. Hec omnia humiliter patitur deus vt mundus qui perierat liberaretur. ¶ Septimo patet ex dei ſeparatione ⁊ exheredatione. Nullus enim eſt ei tantum amicus: quin ſi inueniat impenitenteʒ: in mortali priuet hereditate vite eterne ⁊ fruitiõe eius. Eſa. lix. Iniquitates vrẽ diuiſerũt inter vos ⁊ deũ veſtrum.

¶ Peccatum ideo .§. ij.

timendum eſt ⁊ cauendum: qꝛ multa nocumẽta infert ipſi facienti. Naturalis enim ratio dictat vt timeat quis ⁊ euitet que homini plurimum nocent. Precipue autem ſunt ſepteʒ nocumenta peccati. Septeʒ nocum ta pcti.

¶ Quia facit ſibiipſi inimicuʒ ⁊ odioſum.
¶ Quia efficit ipſuʒ durũ ⁊ ponderoſum.
¶ Quia conſtituit eum ſeruum ⁊ deſpectuoſum.
¶ Quia reddit animum immundum ⁊ maculoſum.
¶ Quia oſtendit illud fatuuʒ ⁊ exprobroſum
¶ Quia innuit eũ variuʒ ⁊ monſtruoſum.
¶ Quia relinqt deniũ nudũ ⁊ amaricoſuʒ.

¶ Quantum ad primum clare ſacra ſcriptura atteſtatur quia peccatum facit hominem ſibi ipſi inimicum ⁊ odioſum. pſal. Qui diligit iniquitatem odit animam ſuam. Et Tobias. xij. Qui faciunt peccatuʒ ⁊ iniquitatẽ hoſtes ſunt anime ſue. Non enim maius odium ⁊ inimicicia poteſt ad aliquem demonſtrari: qꝫ cum quis illuʒ occidit ⁊ vita priuat. quod eſt maximum bonum in temporalibus rebus. Sed vt dicitur Sapiẽ. xvj. Per maliciam. ſcilicet peccati: occidit homo animam ſuam. quia ſcilicet priuat eam vita gratie ſi peccatum mortale eſt. que excedit incõparabiliter omnia bona tẽporalia ⁊ naturalia. Et ideo dicit ſapiens Eccleſiaſtici. xxj. Quaſi a facie colubri fuge peccatũ. Sicut enim videns colubrum prope venientem non expectat cum vt magis videat liceʒ ſubito fugit timens ne eũ mordeat ⁊ occidat: ita cum ſerpens antiquus appropinquat ad aĩaʒ: ſua mala ſuggeſtione et virus peccati infundat: non eſt remiſſe agendum ⁊ dimittẽdum appropinquare per diſcurſum cogitationum: ſed ſubito fugiendum per reſiſtentiam et expulſionem talis tentationis. Jacobus. iiij. Reſiſtite diabolo ⁊ fugiet a vobis. Bernardus. Vlam

peccati ingredientibus mel propinat ſophiſti/
cus.ſ.diabolus progredientibus fel ⁊ acetum:
egredientibus venenum aſpidum inſanabile.
Ingredientes contaminat:progredientes ob/
ſcurat vel obſtinat. egredientes exterminat vt
in anima ⁊ corpore damnantur iuſto iudicio
dei. ¶ Ponitur ſimilitudo i lib. de. vij. donis
de duobus fratribus. fatuo ⁊ ſapienti. Qui ſi/
mul incedentes deberent redire in patriam ſu
am a qua elongati erant. venerunt ad quoddã
biuium vbi audierunt a paſtoribus loci ꝙ vna
illarum viarum erat que directe ducebat ad ci
uitatem ſuã:que vtiqꝫ erat alta:arta:⁊ aſpera:
ſed ſecure ducebat ad patriam ſuã. Altera ve/
ro via erat plana:lata:delectabilis:ſed pericu/
loſa ⁊ latronibus plena. Cũ ergo auditis his
ſapiens vellet capere viam mõtuoſam ⁊ aſpe/
ram:exquo ſecura eſſet:dixit ei frater fatuus.
Rogo te ne ſumamus tantum laborem:ſed ea
mus per iſtam aliam viam que eſt ita delectabi
lis. Quis enim ibi ſint picula:poterimus eua/
dere illa diuerſis modis. Cui ſapiens aſſenſit.
Cum igitur proſequerentur per latam viam:a
latronibus capti ſpoliati ⁊ vulnerati ſunt. Et
cum fatuus in foueam proijceretur occiden/
dus:⁊ alius ligatus ad mortem duceretur:ma
ledicebat ſapiens fatuo dicens ꝙ propter ſuã
fatuitatem quia voluit capere viam illam ipſe
moreretur. Reſpondit fatuus. Tu potius ma
ledicaris:quoniam tibi potius imputandum
eſt qui ſciebat me fatuum:⁊ mihi credidiſti ⁊ ac/
quieuiſti. Ad propoſitum. Duo fratres anima
⁊ corpus ſeu affectus vel appetitus rationalis
⁊ ſenſualis. Sapiens eſt anima:cui ratio dictat
bene facere:ardua virtutũ conſcendere. Stul
tus appetitus ſenſualis vel corpus qui nõ vult
niſi delectabilia ſibi. Cũ aũt peruenit quis ad
vſum rationis:occurrit biuium.ſ. via virtutũ
difficilis quã ſequatur. quia paſtoribus:ideſt
prelatis ⁊ predicatoribus ſibi manifeſtatur. ꝙ
hec eſt que ducit ad vitam. Altera autẽ que oc
currit. ſcilicet delectationum mundi. etſi lata
videatur ⁊ placida. tamen plena periculis ⁊ la
tronibus demonum:⁊ ad perditionem ducit.
Licet autẽ anime ſeu rationi videatur magis
ſequenda via aſpera:quia ſecura. tamen alle/
ctus a fratre. ſcilicet appetitu ſenſuali:cui gra
uius eſt via virtutũ ⁊ penitentie:permittit ſe
duci: vt complaceat fatuo per viam latam:pre/
cipue cum multo videat ire per eam:cogitans
ꝙ ſi multa pericula inueniet:ipſe euadet. vel
ſi erret ꝙ poterit emẽdari. Pergendo igitur p
viam latam mundi incidunt in latrones demo
nes:qui ſpoliant bonis ſpiritualibus:⁊ vulne/
rant in naturalibus:⁊ occidunt animam ⁊ cor
pus deijciendo in foueam iferni. Unde Jaco/
bus. Unuſquiſqꝫ tẽtatur a concupiſcentia ſua
abſtractus ⁊ illectus. Deinde concupiſcentia
cum conceperit parit peccatum. Peccatum ve
ro cum conſũmatum fuerit generat mortem. ⁊
pauci ſunt qui per penitentiam redeant ad viã
ſalutis: vt ſperant potius preſumunt. In infer
no autem poſiti anima ⁊ corpus poſt finem vl
timum conqueritur anima de corpore:q: no/
luit laborare:ſed magis rationabiliter corpus
de anima. que vt domina eius ⁊ ſapiens nolu/
it refrenare:⁊ ſibi ſubiectum facere.

¶ Secundum no/ .§.iij.

cumentum quod facit peccatum anime:ppter
quod eſt timendum ⁊ abiciendum eſt:q: facit
hominem durum ⁊ ponderoſũ. Unde de dia
bolo dicitur ⁊ membris eius ⁊ reprobis Job
xlj. Cor eius indurabitur q̃ſi lapis. Et de pha/
raone obſtinato. Induratum eſt cor pharaonis
Nec eſt credendum vel dicendũ ꝙ iſtã duritiã
cauſet deus in malis. q: apoſtolus dicit ad Ro
ma. ix. Cui vult deus miſeretur: ⁊ quem vult
indurat. Indurare deus dicitur:quia indura/
re permittit relinquens hominẽ arbitrio ſuo
de meritis eius: vt dicit. b. Aug. xxiij. q. iiij. na
buchodonoſor. Et quanto quis magis perma
net in peccato:tãto magis obduratur. Poeta
Ouidius. Qui nõ eſt hodie cras minus apt⁹
erit Seneca. Peccata iuuenũ ꝓdicanſ in ꝗles
q: ſiũt debilia de facili. Peccata ſenũ ꝓdicãtur
in qd:q: eis quaſi ſubſtantialr adherẽt. Cũ.n.
permanendo in peccatis quaſi impoſſibile eſt
quin illa iterent: vel alia perpetrent iterando
frequenter trahuntur in conſuetudinem: que
cum ſit quaſi altera natura ſm philoſophum.
ſicut naturalia tolli non poſſunt. ita tales obdu
rati raro reuertuntur ad deum ea dimittendo
niſi in magno miraculo. Ut patet exemplum Exẽpli
de illo ſene Nicolao luxurioſo. qui cum propo
ſuiſſet abſtinere voluptatibus carnis. ⁊ pro/
pter hoc etiam portaret euangelium in ſinum
ſuum quaſi in ſui adiutorium. deuictus eſt ma
la conſuetudine. ſtimulatus a concupiſcentia
acceſſit ad proſtibulum ad ſcelus perpetran/
dum. Sed clamauit meretrix contra eũ. Egre
dere ſenex:quia video ſuper te mirabilia. Ha
bebat.n. tunc ſecum euangelium. Qui com/
punctus acceſſit ad beatum Andream apoſto/
lum narrans factum ſuum. Pro quo orãs diu
dominum pro remiſſione peccatorum illius ⁊
continentia audiuit vocem de celo dicentem
ſe exauditum:ita tamen ꝙ ⁊ ſenex penitenti/
am ageret ſex menſibus ieiunando ⁊ orando.
Hec ergo agens:⁊ pauperibus cuncta diſtri/
buens ſalutẽ obtinuit ⁊ caſtimoniã. ¶ Quã
tum autem ſit periculoſa ⁊ pernitioſa iſta ob/

duratio oſtendit beatus Bernardus in lib. ad Eugenium papam de conſideratione dicens. Nemo duri cordis ſalutem vnq̄ adeptus eſt: niſi forte cui deus abſtulit cor lapideum ⁊ dedit ei cor carneum. Ipſum enim cor durum eſt quod nec compunctione ſcinditur: nec pietate mollitur. nec precibus mouetur: minis non cedit: flagellis obduratur. Ingratum ad beneficia: infidum ad conſilia: promptum ad iudicia inuerecundum ad turpia: impauidum ad periculoſa: inhumanum ad humana: preteritorum obliuiſcens: preſentium negligens: futurum non proſpiciens. Et breuiter vt cuncta vno verbo comprehēdamur. Ipſum eſt: quod nec deū timet nec homines reueretur. De quo dicitur. ſ. Eccli. iij. Cor durum male habebit in nouiſſimo. Hodie igitur ſi vocem eius. ſ. dei audieritis nolite obdurare corda veſtra. Nam ipſa duritia facit hominem ponderoſum. Eſt enim peccatum vt quoddam pondus anime. ſʒ illud ps. Sicut onus graue grauate ſunt ſuper me. ſcilicet iniquitates. Peccatum autem ſm beatum Gregorium quod per penitentiam mox non diluitur: ſuo pondere ad aliud trahit. Quāto igitur quis magis induratur: tanto peccata multiplicat. per conſequēs ponderoſior efficit. Anima quidem noſtra de ſe leuiſſima eſt: nullum pondus mariale habēs. Sed corpus quod corrumpitur. ait Sapiens. aggrauat animam. cū eſt vnitum cum ea. Separata autem ſi ſit ſine peccato adeo leuis eſt ꝙ in momēto in ictu oculi ſupra celum peruenit vſqʒ ad conſpectū dei. quo peruenire non poſſet. ſcilicet vſqʒ ad ꝑmū etiam celum: nec aquila: nec alia auis: etiam toto tempore vite ſue. In mortali, autem egreſſa ita ponderoſa eſt per peccatum. ꝙ conſiſtere nō poteſt vel in modico. quin ad profundum inferni deſcendat. Et in hoc patet ꝙ eſt ponderoſior anima. propter peccatum omni re ponderoſa. Nam ſi maſſa plumbea eſſet vbi eſt luna: cum caderet eam terra retineret. Sed peccantem ſpiritum angelicum non potuit retinere firmamētū (quod ſic dicitur ꝓpter ſuā firmitatem) nec terra nec aliqua corporea creature vel natura retinere potuit, quin caderet ad iſerni nouiſſima. Unde zacha. v. Iniquitas dicitur ſedere ſuper talentum plumbi. vt edificetur ei domus in terra ſennaar. i. inferni. ⁊ Eccl. xxij. dicitur. Super plumbum quid grauabitur: quaſi diceret nihil. Et poſt arenam ⁊ ſalem ⁊ maſſam ferri facilius eſt ferre. q̄ʒ hominem imprudentem ⁊ fatuum ⁊ impium. Cum hoc autem pondere non poteſt non ſolum per artam ⁊ altam viam currere vel ambulare: ſed nec ſerpere vel erigere: niſi onere depoſito. Et ideo hortatur apoſtolus ad Hebre. xij. Deponentes oē pondus. ſcilicet iniquitatis ⁊ circunſtans peccatum curramus ad propoſitum nobis certamen.

Tertium nocu/ .§.iiij.

mētū peccati propter quod timendum eſt ⁊ ab eo abſtinendum. quia facit ſeruum viliſſimum ⁊ deſpectum. Nil certe vilius peccato quia nihil eſt. i. non eſt aliqua creatura. ſʒ priuatio boni. Peccatum autem facit perpetrantem ipſum ſeruum peccati. ⁊ conſequenter diaboli. Unde chriſtus Joānis. viij. Qui facit peccatū ſeruus eſt peccati. Et. j. Pe. ij. A quo quis victus eſt ei ſeruus addictus eſt. Beatus Auguſti. bonus homo ſi ſeruit ſcilicet alicui domino temporali: liber eſt. Malus autem ſi regnet: ſeruus eſt non vnius hominis: ſed qḋ peius eſt tot dominorum quot vitiorum. Unde ⁊ bragmani ſcripſerunt. Alexandro magno. vt legitur in hyſtoria tranſmarina. Tu hoſtes exteriores expolias. vt interiores nutrias. Tu homines tue ſeruituti ſubijcis: ⁊ intus tuis interioribus ſeruis. Uos nullam partem veſtri corporis poteſtati veſtre reliquiſtis quin ide tributarij ſitis. Uos tot deos aut dominos aſſeritis. quot membra habetis. Mineruam deam capitis dicitis per ſapientiam. Junonem. quia iracunda deam cordis. Martem quia bellicoſus deum pectoris. Mercurium. quia multiloquus deum lingue. Herculem. quia magne fortitudinis deum brachiorum. Bacchum. quia ebrioſus deum gutturis. Cupidinem quia fornicator deum renū. ⁊ ſic de alijs. ¶ Accidit deuicto a peccato vel diabolo ſicut de ceruo de quo dicunt naturales. ꝙ ex quo ſemel vincitur ab alio ceruo. ſemper poſtea quaſi dominum ſuum iudicans ⁊ recognoſcens cum ei occurrit caput inclinat: et cornua dimittet quaſi in ſignum ſubiectionis ⁊ ſeruitutis. In huius ſeruitutis figuram eſt ꝙ Sedechias rex hieruſalem captus ab exercitu Nabuchodonoſor in reblata excecatus duct⁹ fuit captiuus ⁊ ſeruus in babylonem. Hieremi. xxxix. Sic animus hominis rex factus ſuperne hieruſalem per gratiam ſi capitur ab exercitu vitiorum qui eſt exercitus demonis excecatur in ratione. ⁊ ſeruus ducitur in Babylonem infernalem. Facit igitur peccatum hominem abiectiſſimum ⁊ viliſſimum. Maxime enī vilitatis eſt cōditio ſeruilis: et tanto magis quāto dignioris conditionis eſt qui efficitur ſeruus: ⁊ vilioris qui efficitur dominus. Seruitus enim hominum que etiam per peccatum inducta eſt: non inducitur in totum hominem. quia ſolum in obſequijs exterioribus corporis. ſed non in interioribus animi. Unde Seneca. Errant qui eſtimant ſeruitutem in totum hominem deſcendere pars melior excepta eſt.

Co:pora dicimus obnoxia. mens ſui iuris eſt: vnde p:ecipienti domino aliquid mali: nullo modo tenetur nec debet obedire. vt dicit Hie/ rony. xj. q. iij. ſi dominus. Sic ſeruitus peccati deriuatur ad animam p:incipaliter. ⁊ capit eã. cuʒ tamen anima ſit de ſui natura nobiliſſima ⁊ peccatum vt dictum eſt quid viliſſimũ. Un/ de Seneca. Si ſcirem deos ignoſcituros ⁊ ho mines ignoꝛaturos adhuc dedignarer pecca/ re. Et quidam philoſophus cum incitaref ad peccandum ſibiipſi reſpondit. Erubeſce celuʒ intrare in cenum. Eſt anima noſtra illa marga/ ritam p:ecioſa ꝙ celeſtis negociatoꝛ omnia bo na ſua dedit vt compararet eam ſm euangelicaʒ parabolam. Matth. xiij. Sed peccatum nimis viliſicat eam a deo ꝙ non capiat locum niſi im mundiſſimum ſcilicet ſentinam mũdi. ideſt in fernum. Et ideo dominus vt ſe peccatoꝛ conſi/ deret ⁊ vilitateʒ deponat peccati exhoꝛtãs ait. Quam vilis facta es nimis iterans vias tuas. Hiere. ij. ideſt peccata ſequens. Beat⁹ Augu: Quid tũ es o homo hominem in ſinu ſuo po ſitum abijcit deus a ſuo ⁊ ſuoꝛum conſoꝛtio. Abijcit a mundo ⁊ p:oijcit in ſentinam infer/ ni cum diabolo: propter hoc ſcilicet peccatum lucifer vilis ⁊ abiectus abijcitur de conſoꝛtio angeloꝛum ſicut lep:oſus. Adaʒ eijcitur de pa radiſo. Saul a regno. j. Regum. xv. Nabucho donoſoꝛ ab humano conſoꝛtio. Dan. iiij. Et id dicitur in pſal. xliij. Homo cum in honoꝛe eẽt non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipi/ entibus. Nec ſolum ſimilis illis: ſʒ vilioꝛ ⁊ ab iectioꝛ eis Bernar. O ꝗ̃ miſera conditio pec catoꝛuʒ que de filio facit ſeruum poꝛcoꝛum: vt p:odigus oſtendit. Ecce quomodo de grege fa cta tam egregia creatura. Puto dicerent iumẽ ta ſi loqui poſſent. Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt.

¶ Quartum nocu/ .§. v.
mẽtuʒ peccati eſt: quia reddit immundũ ⁊ ma culoſum. Dicit apoſtolus ꝙ chꝛiſtus elegit ſibi eccleſiam vt ſponſam non habentem maculaʒ ſcilʒ peccati neqꝫ rugam erroꝛis. Et de trium/ phanti dicitur Apoc. xiiij. ſine macula ſunt an te thꝛonum dei. De militanti. ps. c. Ambulans in via imaculata hic mihi miniſtrabat. Qui er go habet maculam peccati neqꝫ in militanti ec cleſia eſt per meritũ neqꝫ in triumphanti erit per premiuʒ. Quãuis autem peccatum venia/ le obſcuret aliquantulum animaʒ. propter qđ beatus Augu. dicit ꝙ cauenda ſunt ⁊ timẽda. ne multiplicata faciant naufragium mentis ſubmer gi. ſicut gutte aque intrantes in ſentinam ni/ ſi euacuetur. non tamen generat maculaʒ: ſicut moꝛtale quodcunqꝫ ſm Tho. in. iiij. que macu la nõ eſt materialis: ſed ſpiritualis ſcilicet quę dam diſſimilitudo diuine bonitatis. Eſt enim deus ſumma bonitas ſine aliquo defectu. Un de Sapien. vij. de eius ſapientia dicitur. Spe culũ ſine macula ⁊ imago bonitatis. Ania igi tur cum habet aliquod moꝛtale dicitur macu lata propter talem diſſimilitudinẽ ab eo ⁊ con trarietatem malicie. ⁊ quanto plura ⁊ grauio ra pecca habet: tanto dicitur magis maculata ⁊ longioꝛ a deo ⁊ diſſimilioꝛ. ¶ Ex quo etiaʒ di citur anima fetida immunda ⁊ coꝛrupta. ps. Coꝛrupti ſunt ⁊ abomina. facti ſunt in ſtudijs ſuis. ideſt operibus in quibus multum inten dunt ⁊ laboꝛant. Et modicum fermentum (ait apoſtolus. j. Coꝛ. v.) totam maſſam coꝛrumpit ſcilicet congeriem bonoꝛum operum. Hoc pec catum eſt lepra immundicie: cui nõ licet adhe/ rere ne alia immunda faciat. ſiue ſit lepra in ca pillis. i. cogitationibus ſiue in cute exterioꝛis operationis: Siue in veſte maniſeſte priuatis. Siue ſit in domo que frequentatur ſcilʒ male conſuetudinis. Omnia iſta immundam red/ dunt animam ⁊ abominabilem. Figuram hu/ ius habes Leui. xiij. ⁊ xiiij. Tanta eſt hec im/ mundicia vt ad eius comparationem omnem immundiciam coꝛpoꝛalem quantumcunqꝫ le/ pre plagarum ⁊ vlcerum deus ⁊ ſancti qui re/ ctum iudicium habent nullaʒ eſtimant. Ex coꝛ de exeunt cogitationes male. furta: blaſphe/ mie: adulteria: ⁊ huiuſmodi. Et hͤ ſunt que co/ inquinant hominẽ. ait magiſter veritatis chꝛi ſtus. Matthei. xv. Non lotis manibus mãdu care vel etiam lutulentis: non coinquinat ho/ minem. Tanta eſt huiuſmodi immundicia vt nulla ablutio terrena hanc immundiciam tol/ lere poſſit ⁊ maculas: niſi de⁹ aqua celeſtis gra tie figurata aqua ioꝛdanis in qua Naaman ſy rus totus immundus lepra lotus mundatus eſt ad plenum: ⁊ reſtituta eſt caro eius ſicut ca ro pueri paruuli. iiij. Regum. v. Beatus Au guſtinus. Nemo tollit peccata niſi chꝛiſtus q eſt agnus dei tollens peccata mundi remitten/ do que facta ſunt: adiuuando ne fiant: et ad vitam perducendo. vbi fieri nõ poſſunt. de cõ/ ſecratio. diſtinctio. iiij. Et hoc virtute ſue diui nitatis. Tanta eſt huiuſmodi immundicia vt ad huiuſmodi ablutionem faciendam neceſſari/ um fuerit dei filium de celo deſcendere: carneʒ aſſumere: crucem ſubire: vt in ſanguine ſuo a/ ferretur iſta macula immũdicie. Apoc. primo. Lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Ad hanc remouendam tot lauacra ſtatuit deꝰ diluuiũ: ignem iudicij ⁊ purgatoꝛij: tribulatio/ num ⁊ martyrioꝛum lachꝛymarum: ſacramen/ toꝛum verboꝛum ſuoꝛuʒ. Abijcite ergo ait Ja cobus apoſtolus in canonica ſua: omnem im

Peccati macula aſſimilatur lepre.

mundiciam ⁊ abundantiam malicie. Immundiciam terre.i.animalium terreſtrium immūdorum. quales ſunt qui propter amorem terrenorum poſtponunt celeſtia. Immundicij aque que eſt piſcium immundorum dum facit homines fluere per immundas cogitationes curioſe diſcurrere in ſcientijs.⁊ volutari i carnalibus. Immundiciam aeris.i.volatilium immūdorum eorum qui volant ⁊ querunt alta dignitatum. Immundiciam ignis alieni: inuidie et preſumptionis quo combuſti ſunt Nadab et Abiu filij Aaron qui preſumpſerunt cū igne alieno dn̄o offerre. q: beati imaculati in via.

¶ Quintum nocu/ .§.vi.

mentum peccati eſt: quia oſtendit hominem ſatuum: vnde ⁊ deridendū. Cōmuniter in libris ſapientialibus peccatores ſtulti dicūtur. vnde quia peccatores ſemper in mūdo abundāt. Dicitur Eccl'.i. Stultorū infinitus eſt numerus. ſtulticia contraria eſt ſapientie. Sicut ergo ſapiens permaxime dicit qui bene iudicat de vltimo fine hominis. ita ⁊ ſtultus qui male iudicat: ⁊ falſe de vltimo fine ſcilꝫ deo preponēdo creaturam creatori: ⁊ bonum tpale eterno. Ex ſeptē oſtenditur peccator fatuus. Ex via: ex cura: ex menſa: ex domo ſua: ex pugna: ex gloria: ex opere. ¶ Et primo ex via. Poſui vos vt eatis. ait chriſtus. Et cū oporteat nos ambulare vel verſus hieruſalem ſupernā: vel verſus babylonem infernalē. ⁊ veritas que mentiri non pōt docuerit que ſit via ducens ad vtrāqꝫ ciuitatē hieruſalem plenā omnibus bonis. ⁊ babylonem plenā omnibus miſerijs dicēs. Arta eſt via que ducit ad vitam ſcilꝫ via virtutum ⁊ penitentie. ⁊ pauci vadunt per eā. Et lata ⁊ ſpacioſa via que ducit ad mortē. ⁊ multi incedūt per eam. ſ. via viciorū ⁊ voluptatum. Peccator eſt ita ſtultus ꝙ cū habeat eſſe certus de ſententia iſta eligit potius incedere per viā peccatorum per quā vt bos ad victimā ducit videns multos talem viā amplecti ꝙ̄ cū modico labore in virtutib' ſe exercere. Un̄ bene dicit Prouer.i. Sapientiā ⁊ doctrinam.i. ſapiētie doctrinam xp̄i ſtulti deſpiciūt. Sed in inferno poſiti dicūt. Nos inſenſati vitam illorū ſcilꝫ iuſtorū aſperam eſtimabamus inſaniā: ⁊ finem eorū ſine honore. Ecce quō cōputati ſunt inter filios dei. Sapien.v. ⁊ nos vt fatui inter filios diaboli. Ex cura oſtendit fatuitas peccatorū. Fatuus enim reputatur qui nullam curam ſui vel ſuorum habet. Nec in infirmitatibus ſuis ⁊ ſuorū aliquam curam per ſe vel alios ad ſanandū adhibet. q nimmo freneticus extra ſe moleſte recipit curā habentes ſui ne pareat. Erat dicit Eſa. xxx. Fatuus fatua loquit ⁊ cōtumelias inferēs tis qui reprehendūt vitam ſuam. Et ſic curam ſui vel familie ⁊ ſuorum alicui cōmittit fatuo: qui nec curare nouit alios nec ſeipſum. Familiam filios cōmittit erudiendos laſciuis. Alexāder magnus in pueritia ſub pedagogo leonide malis moribus imbutus in adoleſcentia et iuuentute illos dediſcere nequit. O quāta ſtulticia in prelatis: qui cōmittunt curam animarū perſonis quibus non cōmitterent pecuniā nec forte pomorū ſportā bea. Bernar. ſic ſtulti eſtimationē de maximis minimā: ⁊ de minimis maximā curam gerunt. Hi ſimiles cuidā fatuo epō qui ſollicitudinem maiorē oſtendit de cuſtodia calati pirorū pleni: ꝙ̄ de multitudine animarū ſui epiſcopatus. Cū enim contuliſſet cuidam ſuo nepotulo archidiaconatū: ⁊ p̄ſentatum ſibi fuiſſet caniſtrū ſuauium pirorum: querebat cogitans cui cōmendaret vt ſalua fierent. dixit dict' nepotulus archidiaconus. Domine mi cōmenda mihi. Cui epiſcopus. Non confido de te male mihi cuſtodires. Quidam autem magiſter ibi exiſtēs ⁊ familiaris ait. O miſer que fatuitas iſta. Commiſiſti infinitū numerum animarum: cui non audes committere calatum pirorum. ¶ Tertio ex menſa apparet ſtulticia vbi ſunt diuerſi cibi ⁊ potus toxicati: ſed melle vel zuccaro ab extra liniti: ⁊ in vaſis aureis propinati. Certe omnino fatuus eēt qui tales cibos ⁊ potus ſibi paratos. ⁊ tales declaratos eſſe a fidedignis propter pulchritudinem vaſorum ⁊ dulcedinem ciborum aliquem illorū comederet cum mors peſſima inde procul dubio ſit ſecutura. Prouer.i. Uſqꝫquo paruuli diligitis infantiam. ſtulti ea que ſunt ſibi noxia concupiſcunt bea. Grego. Quid inſanius ꝙ̄ pro modica delectatiōe carnis eternis ſe obligare ſupplicijs. In huius figurā habetur Exo. ꝙ̄ qdam de pplo iſrael cū eſſent in deſerto: paſti māna ſuaui celeſti: appetentes delectationes ciborū carnium: ignis conſumpſit eos dū illos comediſſent. ps. Adhuc eſce eorū erāt in ore ipſorum: ⁊ ira dei aſcendit ſuper eos ⁊c̄. ¶ Quarto pꝫ fatuitas peccatoris. ⁊ oſtenditur ex domo ſua. ſ. mentis. qm̄ ſcilicet ignē ponit in ea. vnde ſe ⁊ omnia bona ſua cōſumat ignē ſcilicet carnalis delectatiōis ire vel inuidie vel alterius peccati que conſumit in eo vitā gratie ⁊ omnia bona virtutū. Job.xxxi. Ignis eſt vſqꝫ ad conſummationē deuorans ⁊ omnia germina eradicans. ſ. bonorū operū. Sic ſardanapalus rex aſſyriorū totus effeminatus ⁊ laſciuijs deditus. cum vidit ciuitatem ſuā obſeſſā ab exercitu ⁊ non poſſet reſiſtere: ſeipſum in domo combuſſit: cum omnibus ſuis rebus precioſis. Similis eſt huiuſmōi aui phenici: que antiquata multas radices aromaticas in nido

Peccator aſſimilat fatuo.

colligit ⁊ ſeipſam comburit. ¶ Quinto quia cum ſit poſitus in pugna continua. quando vt dicitur Job. vij. Militia eſt vita hominis ſup terram. propter quod oportet arma habere. ſꝫ illud apoſtoli ad Eph. vj. Sumite armaturam dei vt poſſitis reſiſtere aduerſus inſidias diaboli. Ita fatuus eſt ꝙ proijcit arma quibus ſe poterat defendere. Unde phia boetio. Talia tibi arma contuleramus que niſi pus abiecliſſes nunꝙ victus fuiſſes. Uel eſt negligens: quia pmittit latrones ſibi arma auferre: vnde poſſit vulnerari. Superbia furatur ei calcaria timoris mortis temporalis ⁊ eterne: ⁊ enſem timoris diuie iuſtitie: ⁊ vulnerat in oculis. Inuidia vulnerat in naribus ne odorem proximi bonorum ſuſtineat: ⁊ aufert ei loricam iuſtitie: que connectit ſimul multos anulos ſcilicet virtutes. Ira aufert ſcutum patientie ⁊ vulnerat in auribus. Pigritia aufert equuꝫ corporis ne eo vtatur ad laborem ⁊ vulnerat in pedibus. Auaritia furatur lanceam mie ⁊ pietatis elemoſynarum ⁊ vulnerat in manibus. Luxuria aufert ⁊ cingulum ⁊ brachas continentie: ⁊ vulnerat in lumbis. Gula aufert galeam ſpei ſalutis per quam cuſtodit corpus rationis. ¶ Sexto fatuitatem peccator oſtendit in gloria: p momentanea laude gloriam eternam poſtponens. Unde in numero eſt quinꝗ fatuarum virginuꝫ: que accipientes lampades ſuas non ſumpſerunt oleuꝫ in vaſis ſuis. que ideo excluſe ſūt a gloria nuptiaꝝ ſponſi. vt habetur parabolice Mat. xxv. ⁊ exponit beatus Aug. ſignare eos ⁊ eas. que ⁊ ſi habeant in ſe integritateꝫ quinque ſenſuuꝫ conſeruando. quaſi virgines ex hoc lucentes vt lampades. per exempla operum exteriorum. tamen quia non habent oleū in vaſis. i. letitiam ſpiritualem que exurgit in cordibus ex pura intentione bonorum operū. vt ſcilicet fiant propter deum: priuātur gloria eterna finaliter. ¶ Septimo in opere ſuo peccator oſtendit fatuitatem. quia ſcilicet cum habeat magnā farcinā pctōꝝ quā ferre nō pōt. adhuc addit alia que plus onerent. ſꝫ illō Apoc. vlt. Qui in ſordib⁹ eſt ſordeſcat adhuc. Exēplū in vitaſpatrum. Oſtendit angelus homies laborantes triplici fatuitate ſub his exemplis: Oſtendit enim quēdam facientem ſibi faſciculum de lignis. ⁊ cum pre grauedine nō poſſet illud ferre: adhuc alia ligna addebat. Secūduꝫ qui cūm aquam de puteo cū labore hauriebat multo: hauſtam fundebat ſuper terram quē ab ſorbebatur ab ea. Tertiūm portantem trabem. ⁊ cum vellet cum ea intrare domum tenebat eam ex tranſuerſo ſibiipſi ponens obiceꝫ ad nō valendum intrare. Sic peccator fatuus eſt: qa dum habet multa grauia peccata cum oneraria non minuit ea: ſed auget addendo alia. Secundus eſt qui laborat ſatis pro gratie aqua acquirenda ⁊ per incuriam eam amittit. Terti⁹ eſt qui per rigorem inobedientie ⁊ ſupbie vult intrare in donum dei.

¶ Sexto pecca- .§. vij.

tum eſt timendum ⁊ fugiendum: quia ſpoliat hominem cunctis bonis ſpiritualibus ⁊ amaritudinem inducit ⁊ anguſtioſum facit. Quod ſpoliatum ⁊ nudum virtutibus faciat. oſtenditur Luc. j. dum dixit. b. Maria diuites ſcilicet peccatis dimiſit inanes. vacuos ſcilicet bonis Thren. j. Manum ſuam ſcilicet hoſtis diabolus vel peccatum miſit ad omnia deſiderabilia eius: ideſt precioſa auferenda. In huius figuram Judicum. vj. habetur. ꝙ per ſepteꝫ annos veniebant madianite in terram iſrael poſtquā malum fecerant in conſpectu domini filij iſrael. ⁊ cuncta vaſtabant ⁊ nihil omnino relinquebant ad vitam pertinens. Sic demones peccatoribus malum facientibus ⁊ ſibi ſeruientibus in ſeptem peccatis mortalibus faciunt: qꝛ ſpoliant animam virtutibus: nec relinquūt in ea aliquid pertinens ad vitam gratie vel glorie. ¶ Et que bona auferat diabolus: magis particulariter oſtenditur per figuram in libro Machā. quando ſcilicet antiochus peſſimus tyrannus aſcendit hieruſalem. ⁊ intrans in templum abſtulit omnia precioſa eius. inde Antiochus interpretatur ſilentiuꝫ paupertatis. ⁊ ſignificat diabolum ſeu peccatum. qui ſilet paupertatem bonorum ſpiritualium. ad quam animam inducit. Intrat enim templum dei: ſcilicet cor cum ſuperbia contēptus dei. Et aufert ſeptem genera bonorum ſpiritualium ibi figurata. Primo quidem altare aureum. quod ſignat xp̄m dei ſapientiam. cuius guſtum peccator perdit. Secundo aufert candelabrum cū ſeptem lucernis: ideſt gratiaꝫ ſpiritusſancti cū ſeptem donis eius vel beatitudinibus. Tertio furatur menſam propoſitionis in qua cōtinuemanebant. xij. panes propoſitionis. Et hec eſt fides formata cuꝫ. xij. articulis. Quarto aufert de templo anime cortinas ſeu vela de quatuor coloribus. Que ſignificāt quatuor v̄tutes cardinales: prudentiam: iuſtitiam: fortitudinem: ⁊ temperantiam. Immo vaſa templi ⁊ libatoria: ideſt in quibus ſolida ponebantur. vt farina vel panis ⁊ huiuſmodi. Et ſignificat pertinentia ad ſpem: que futuram beatitudinem facit prelibare. Phialas quoꝗ in quibus continebantur liqda. vt vinum oleum ⁊ huiuſmodi. ⁊ ſignificant viſcera pietatis vt non liqſcat lachrymis compunctionis deuotionis ⁊ compaſſionis. Mortariola etiam in quibus aro

mata. vt thus ꝛ thimiama redigebãtur in pul-
uerem. que ſunt meditationes ꝛ affectiões hu
militatis. que ceteras virtutes humiliant ꝛ quaſi
in puluerem redigunt odoriferum. dum hu-
milis de ſe ſentit virtuoſus. Quinto vela ſeu
cortinas de ſagis ciliciniis: ideſt fructū ſeu opus
penitentie ꝛ auſteritatis. Sexto ornamentum
aureū: ſcilicet charitatis ꝛ corone premia. Sep
timo auſert vaſa concupiſcibilia: ideſt opera
facta in gratia quoad meritū dū moratur in
peccato. His bonis erat ſpoliatus ille pauper.
De quo dicitur Apo. iij. Dicis quia diues ſum
ꝛ locupletatus: ꝛ nullius egeo: ꝛ neſcis quia mi-
ſer es pauper cecus ꝛ nudus. Quod amaritu-
dinem inducat peccatum. habes Hiere. ij. vbi
dicit dominus anime peccatrici. Scito ꝛ vide
quia malum ꝛ amarum eſt tibi dereliquiſſe te
deū tuū: ſcilicet per peccatū ꝛ timorē eius
non eſſe apud te. Malum quidem eſt quod eſt
priuatio boni ſcilicet virtutum. vt dictum eſt.
Amarū: quia inquietudinē ꝛ punctionē in-
ducit. Unde philoſophus dicit quod omnis ma-
lus impletur penitudine propter remorſū ſci
licet conſcientie Eſa. lvij. Cor impij quaſi mare
feruens quod quieſcere non poteſt ꝛ. b. Aug.
in lib. confeſ. Juſſiſti domine ꝛ ſic: vt omnis in
ordinatus animus ipſe ſibi pena ſit ideſt ſpar-
git deus amaritudines ſuper illicitas cupidi-
tates. b. Amb. O quam magna eſt amaritudo pec
catorū meorū. pro qua tollenda tanta fuit ne
ceſſaria amaritudo ſcilicet paſſionis ꝛ mortis
chriſti. Uerūtamen nutriti in peccatis non ſentiūt
iſtā amaritudinē: quia ſimiles facti ſunt pi-
ſcibus maris. qui propter aſſuetudinē nutri-
menti ex aqua maris amara ſeu ſalſa eſtimant
aquā illā dulcē. Similes etiā ſunt mulieri
pregnanti cui amara ſapiunt: ꝛ ſuauia faſtidi-
unt. Si qui conceperunt dolorē ꝛ pepererūt
iniquitatē ponunt dulce in amarū: amarū in
dulce. vt dicitur Eſa. v. Et hoc propter palatū
infectū febre peccati. Legitur quod cū quidā fa-
tuus audiret multū cōmēdare falconē domi
ni ſui de bonitate: occidit eū ꝛ comedit. Et cū
plangeretur ab amicis domini ꝛ cōmendaret
ob eis de bonitate: neſcientes quid actū eēt de
eo dixit fatuus. Falſum eſt. quia ego comedi
eū cū audirē tantū cōmendare putans eē
ſuauiſſimū cibū: ſed nunquā comedi ama-
riores carnes. Sic homines fatui credentes inue-
nire multā dulcedinē in peccato in fine inue
niunt multā amaritudinē. ¶ Unde legitur
de quadā virgine que diu caſte vixerat. ꝛ cū
inſtigaretur a diabolo de luxuria ad experien-
dā delectationē eius maximā. ꝛ quidā etiā
viuens honeſte nimis familiariter cū ea con-
uerſaretur etiā virgo. tentatus ꝛ ipſe ad experi-
endū huiuſmodi delectationē. Demum victi
a diabolo cōmixti ſunt ſimul. Qua delectatiōe
experta ad tantā amaritudinē deuenit quod vir
ginitatē amiſiſſet propter tā vilem ꝛ turpem
ꝛ momentaneam delectationem quod pre amari
tudine mortua eſt.

¶ Septimo ꝛ vl- .§. viij.

timo peccatū facit hominē monſtruoſū ꝛ variū
ſeu inſtabilē Thren. j. Peccatū peccauit hieru
ſalē propterea inſtabilis facta eſt. Unde ꝛ cayn
poſt peccatū ait dño. Ecce eijcis me hodie a fa
cie tua. vagus ꝛ profugus ero ſuper terrā. Et
poſtea dicitur quod poſuit dñs ſignū in cayn. Et
hoc fuiſſe dicitur. quia erat tremulentus ſeu
paralyticus quod eſt quid monſtruoſū. Unde
ꝛ. b. Aug. in vlti. lib. de ciui. dei. narrat de qua
dā matrona vidua. que cū a filijs ſuis quos
decē habebāt fuiſſet offenſa propter quod eos
maledixit. ſubito omnes talis infirmitas appre-
hendit vt oīa eorū mēbra tremore quaterentur
quod erat ita monſtruoſū: vt oīū aſpectus ſe
conuerterent. Nonne valde monſtruoſū eſſet
ſi vnus homo eſſet qui haberet in ſe de natura ꝛ pro
prietate diuerſorū aīaliū. vt ſcilicet caput ha
beret hoīs. ſed mēbrū aliquod leonis: aliud
aſini: aliud porci: aliud canis: aliud vrſi. ꝛ hu-
iuſmodi. Sic euenit ait philoſophia Boetio
in lib. de philoſophica conſolatione. vt quē pro-
bitate deſerta diuerſis vitijs transformatū vi-
deas cū in diuinā conditionē tranſire non poſ
ſit. vertatur in beluā. ꝛ leo quidē efficitur per ſu
perbiā: porcus per luxuriā: vrſus per gulā: et
vulpis per doloſitatem: ꝛ ſic de alijs. Et perma
xime monſtruoſū aīal eſt prelatus. ꝛ quicūque
rector: male vite ꝛ exēpli. Unde. b. Ber. Mon
ſtruoſa res eſt gradus primus ꝛ animus imus
Sedes prima: vita infima. Lingua magnilo-
qua: manus ocioſa. Uultus grauis actus leuis ꝛc.
ꝛ Eſa. xxxiiij. dicitur de peccatoribus. Orient
in domibus eorū: ideſt conſcientijs ſpine ꝛ vrt
tice. ꝛ paliur in munitionibus eius. Et erit cubile
leonū ꝛ paſcua ſtrutionū. ꝛ occurrēt demonia
onocētauris ꝛ piloſus. ꝛ clamabit alter ad al-
terū. Ibi cubabit lamia ꝛ inuenit ſibi requiē.
Ibi habuit foueā ericius ꝛ enutriuit catulos
ſuos. Ibi congregati ſunt milui alter ad alterū.
Et paulo ſuperius dicit. Et ibix ꝛ coruus habi
tabūt in ea. Hec aīalia ſignificāt diuerſa vitia
peccatorū per que illis aſſimilāt. Similis ē pec
cator mōſtruoſo euāgelico. qui ſimul erat demo
niacus: cecus: ſurdus: ꝛ mutus. quē dñs ieſus
ſanauit Luc. xj. Nā peccator cecus eſt: quia nō vi
det finē ſuū ꝛ piculū vel monoculus ſicut in qui-
buſdā partibus dicūtur homines mōſtruoſi. quia nō hūt
niſi vnū oculū. ſ. ad terrena. Surdus eſt qui non

audit diuina precepta. Mutus eſt qui non fatetur peccata ſua: nec deum laudat in operibꝰ ſuis. Demoniacus ſurdus ab eo agitatꝰ ad omnia mala. Et breuiter peccatum facit hominē non ſolum demoniacum: cecū: ſurdum: et mutum. ſed omni miſeria miſerū. Prouerb. xiiij. Miſeros facit populos peccatū. b. Aug. Quid miſero miſertus: non miſerente ſe. Et ideo dicitur. Miſerere anime tue fili placens deo: ſcʒ amouendo a te miſeriam peccati.

¶ Timendum eſt in preſenti propter ſeptem pericula. Capitulum. vij.

SEcundo timendū eſt in preſenti propter periculorum multiplicitatem. Sed timore initiali vt meritum quis conſequatur et premiū. propter quod dicitur. Prouerb. xxviij. Beatꝰ vir qui ſemper eſt pauidus. Qui vero mentis eſt dure corruet in malum. Econtra. b. Hierony. Ego omnia tuta timeo. Vtiqꝫ timendū eſt nobis. quia hoc mare magnum et ſpacioſum manibus ideſt demonibus. ait pſal. Eſt hoc ſeculū in quo verſamur. Sed vt dicitur Eccli. xliij. qui nauigant mare enarrant pericula eius. q̄ vtiqꝫ tanta non ſunt in materiali mari. quāta in mūdi inhabitatione. et hoc ex ſeptem.

¶ Ex eorum immanitate.
¶ Ex hominum fatuitate.
¶ Ex conditionis fragilitate.
¶ Ex malorum ſocietate.
¶ Ex temporis qualitate.
¶ Ex ſubmerſionis propinquitate.
¶ Ex paucorum euaſibilitate.

¶ Et primo periculum in mari propter ventorum vehementiam et contrarietatē Dan. vij. Et vidit quatuor ventos pugnantes in mari: ideſt vanus timor: vanas ſpes: vanus dolor: et vanum gaudium. .§. i.

Secundo periculoſum eſt propter monſtruoſorum diuerſitatem que monſtrua deſignant Dan. vij. per quatuor beſtias que ſurgebāt de mari. Prima ſimilis leoni ſignificat ſuperbiā Secunda ſimilis vrſo ſignificat carnalem voluptatem concupiſcentie. Tertia ſimilis pardo auariciam. Quarta dentes habens ferreos: crudelitatem et maliciam. Vel ſignificāt quatuor genera perſecutionum in mundo: ſcilicet tyrannorum per cruciatus: hereticorum per doctrinam: hypocritarum per fictam vitam et antichriſti. ¶ Sunt et in hoc mari alia monſtra: ſcilicet ſyrene cantantes ſuauiter: ideſt piſces in mari. Que habent voces et ſuauiter cantantes vt faciant homines nauigantes obdormire et inde nauem perire. Hoc qui ſunt adulatores debemus. vt ait Hierony. ſurda aure tranſire. ad modum vlyxis ſapientis qui dicitur aures obturaſſe ne audiret voces earum. Adulatores. n. hmōi et blādi malorū ſuaſores. ad quorum cantus. i. ſuaſiones hoīes ſe precipitāt in pericula mūdi: ne audiant obturāde ſunt aures mētis cōſideratiōe deformatio peccati tanq̄ pice. et de hoc mari alia beſtia monſtruoſa exurgens malicie et inobedientie. de qua dicitur Apoc. xiij. Vidi beſtiam de mari aſcendentem que habebat ſeptem capita et decem cornua. Capita ſeptem ſunt. vij. vitia capitalia. Decem cornua ſūt tranſgreſſiones. x. preceptorum legis: per que pugnat diabolus contra nauigantes hoc mare: vt faciat perire. ¶ Tertio ſunt in mari pericula propter peccatorum ponderoſitatem: cum quibus ſunt et natant ſeu nauigant per mare. Qū enim nauis eſt nimis onerata: et precipue ex urgēte tēpeſtate niſi alleuiaretur ſubmergeretur. Onerat nauim alicuius congregationis peccatum graue aliquorum. ſicut nauis in qua nauigabat iudas cum apoſtolis in mari galilee periclitabatur. b. Amb. Caueamus proditorē iudam ne per vnum multi fluctuemus. xxiiij. q. j. non turbatur. ¶ Quarto eſt magnum periculum propter vaſis debilitatem. Eſt. n. corpus humanum et ſenſualitas fragilior omni vitro. Sed et nauis iſta eſt perforata ita q̄ intrāt paulatim aque tentationum et malarum delectationum vſqꝫ ad animā per foramina quinqꝫ ſenſuum. Et ſic paulatim et quaſi guttatim aque intrant in nauim per rimas. et niſi euacuarentur ita augerentur q̄ nauim ſubmergerent. Ita et et minima peccata niſi expellantur de mente per contritionem et alios pios modos ita aggrauant mentem q̄ de facili poſſit quis ſubmergi in infernum per mortale. Vnde. b. Augu. Quod facit fluctus irruens hoc ſentina neglecta. ¶ Quinto oſtenditur periculū ꝓpter defectum neceſſariorū ad viuendū et nauigandum. Carent. n. virtutibus per quas vt per inſtrumenta habent duci. Carent et vento gratie aure ſpiritusſancti: ſine quo non poteſt nauis procedere in bonum. Carent nutrimento ſpiritualiū conſolationū. ¶ Sexto oſtenditur periculū propter eorū varietatē. Numerat. n. apoſtolus varia pericula in que incurrit quibꝰ ſpiritualiter plenus eſt mundus. j. Cor. xj. Periculis fluminū carnaliū motuū ad voluptates: periculis latronū demonū vel ſuperbie et inanis glorie qui furantur theſauros ſpiritualiū bonorū. Periculis ex genere: ideſt conſanguineorū: propter nimiā ad eos affectionē. Periculis ex gentibus: ideſt infidelibus verbis vel factis inſtigantibus ad errores. Periculis in ciuitate: ex diuerſis officijs in iudicandorū nō

recte ⁊ ciuiliter conuerſando. Periculis in ſolitudine: per accidiam ⁊ preſumptionem ſui ipſius ⁊ propriam voluntatem ſequendo. Periculis in mari in ſtudio ſacre ſcripture que mare dicitur non ſane intelligendo: ſed falſo vt heretici. Uel in mari tribulationum ne deficiat. Uel penitentie ne recte agat. Periculis in falſis fratribus: ideſt hypocritis ⁊ doloſis ſimulantibus ſe amicos ad decipiendum ⁊ nocendum. ❡ Septimo oſtenditur periculū propter perplexitatem ⁊ implicationem malorum adinuicem. Aliquando enim quis eſt ita implicatus in aliquo negocio vt non videat modum euitādi: quin alterum malorum incurrat. Et dum vnum vitium vult euadere: in aliud inuoluitur. ſicut volendo vitare vanam leticiam incurrit accidiam ⁊ econtra. Unde legitur in vitaſpatrum ꝙ beatus Antonius vidit mundum totum plenum laqueis ſeinuicem connectentibꝰ. Et cū clamaſſet Anto. O quis iſtos euadet. Uox de celo ad eū facta ē. ſola humilitas.

❡ Secundum vn[illegible] .§.ij.

de oſtenditur magnitudo periculi huius mundi. propter quod ſemper in timore manendū eſt. Juxta illud. Niſi tenueris te inſtanter in timore domini cito ſubuertetur domus tua ſcilicet conſcientie. Eſt fatuitas hominum non videntium vel curantium de periculis: propter quod ſequitur in eis quod dicitur Eccli.iij. qui amat periculum incidit in illud. Et hec fatuitas oſtenditur ex ſeptem. ❡ Primo quia non vitant nec formidant homines ipſa pericula: nō attēdētes illud poete. Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Sicut balaam ariolus aſſuetus monſtris. monſtra viſa nec ſtupebat nec formidabat. Ita iſti qui periclitantium viſa pericula non vitant ſimiles ſunt latronibus qui cum vident aliquem de latronibus ſocijs ſuſpendi. non propter hoc dimittunt furta. eſtimantes illud ſibi non eſſe venturum. ❡ Secūdo apparet fatuitas hominum: quia non ſolū non timent: ſed nec ſentiunt pericula in quibꝰ ſunt ad modum ebriorum ⁊ dormientium. Hi ſunt ſimiles Jone propter cuiꝰ peccatū nauis periclitabatur. Alij omnes clamabant ⁊ timebant attendentes periculum ſubuerſionis nauis. Ipſe ſolus in ea tempeſtate ⁊ periculo dormiebat Jone.ij. ⁊ ideo alijs innocentibus euadentibus: ipſe ſolus remanſit in periculo abſorptus a cete. ⁊ Prouerb.xxiij. Eris quaſi dormiens in mari ⁊ quaſi gubernator amiſſo clauo. ❡ Tertio apparet ex hoc quia non ſolum non ſentiunt periculū: imo etiā ipſum diligunt: adeo ꝙ ſe ſciēter in illud impingunt ⁊ immergunt: currentes ad loca que ſciunt ſibi periculoſa: ad loca vbi ſunt occaſiones peccatorum: vt in ſpectaculis mulierū ⁊ huiuſmodi Prouer. vij. De feneſtra domus mee proſpexi: ⁊ ecce video vecordem: ⁊ mulier occurrit ei in habitu meretricio ad capiēdas animas. Et paulopoſt ⁊ ſequitur eam quaſi bos ductus ad victimā ⁊ agnus laſciuiens. Et velut ſi auis feſtinet ad laqueum ⁊ neſcit ꝙ de periculo anime agitur. ❡ Quarto quia non ſolum pericula amant: ſꝫ periclitantibus ſe illaqueāt vt ab eis auelli nequeant: ad modum eorum que cum ſint in periculo ſubmerſiōis aliqui vt fatui volētes eos liberare mittunt ſe in aquis illos apprehēdendo: ⁊ cum illis ſe ſtringendo. Sed taliter aſtringuntur ꝙ pereuntes nunquam eos dimittūt: immo ⁊ cum eis pereunt. ſicut accidit cuidam vt in vitaſpatrum legitur. ꝙ cum ſeculum deſeruiſſet ⁊ in heremo deo ſeruiret: apparuit ei diabolus in forma viatoris cum multis litteris. dicens ſe miſſum a ſuis conſanguineis eo ꝙ mortui eſſent ſui ⁊ dimiſiſſent ei magnā hereditatem pauperibus diſpenſandam. niſi ipſe illuc iret: multa ſcandala orirētur de ſubſtātia illa. quod ille incautus pergens ad ciuitatē pro huiuſmodi re ſedanda ⁊ ſubſtantia erogāda: inuenit omnes incolumes. qui tamen rogatus ab eis vt cum ipſis remaneret: acquieſcens ſeculo ſe totum dedit. ❡ Quinto quia cum deberent ſe exonerare ⁊ explicare ab impedimentis in periculo ſiti. ad motum aquarū tumentium: vt nudi ⁊ expediti liberius poſſint natare ⁊ euadere ipſi ecōtrario magis ſe onerant ⁊ implicant rebus temporalibus ⁊ nociuis. j.Ti.vj. Qui volunt diuites fieri incidūt in tentationes ⁊ laqueum magnum diaboli ⁊ deſideria multa inutilia: que ducunt hominē ad interitum. ❡ Sexto quia cum ſint in periculo: deum non excitant nec adiutoria aliorū vocant: ſine quibus euadere nequeunt. Sꝫ potius volentes eos a periculo liberare cōtēnūt. Et etiam eos quos vident ſibi non acquieſcere ⁊ pericula fugere eorum monita irrident. ſimiles ſunt iſti duobus generis loth. quos cū admonuiſſet vt diſcederēt de ciuitate peſſima ne inuoluerentur in periculo: in perditione illorum de ſodomis non acquieuerunt. ſed viſus eſt eis per riſum loqui. ⁊ ideo inciderunt cum illis in perditionem. ❡ Septimo non ſolum diuinum adiutorium vel ſanctorum non aduocant: ſed eos ad iracundiam contumelijs prouocant: ⁊ vt maris delphines in tempeſtate ſaltant: ⁊ vt frenetici in ſuis periculis exultant. ⁊ eos quos non vident inuolui periculis: inſenſatos ⁊ inſanos reputant Sapien.v. Nos inſenſati vitam illorum eſtimabamus inſaniam.

¶ Tertio oſtendi .§.iij.

tur ꝙ homo ſit in magno periculo propter cõditionis fragilitatem. Job.xiiij. Homo natus de muliere breui viuens tempore:replet̃ multis miſeriis qui quaſi flos egre.⁊ cõte.⁊ fu.ve. vm.⁊ nũ.in eo.ſta.permanet. Idem Job.iiij. Ecce qui ſeruiunt ei non ſunt ſtabiles.⁊ in angelis ſuis inuenit prauitatem.ſcilꝫ qui ceciderũt. ⁊ quanto magis qui inhabitãt domos luteas: ⁊ terrenum habent fundamentum. domus lutea eſt corpus in quo ſunt quatuor pugiles cõtinue pugnantes ad inuicem quatuor ſcilicet humores.calidum:frigidum:humidum:⁊ ſiccum.⁊ ſi vnus cõtra alium vicerit exceſſiue ſuperabundans:infirmatur corpus ⁊ demũ domus lutea corruit.et ſi male vixit ad ſuſpendiũ eternum trahitur. Unde dicitur in lib.de ſeptẽ donis ꝙ quidam rex queſiuit a quodam philoſopho de quinqꝫ queſtionibus que faciunt ad propoſitum ad oſtendendum fragilitatem conditionis humane ⁊ exinde magnum periculũ: ad quarum ſingulas r̃ndit. ¶ Et prima fuit qd eſt homo. Et r̃ndit phs. Mancipium dicit̃ mortis:hoſpes loci:viator tranſiens. Mancipium dicitur:qꝛ manum mortis euadere nequit. Et qꝛ mors omnes dies eius ⁊ labores rapit. Hoſpes dicitur loci:quia cito obliuioni traditur: licet cum gaudio recipiatur. Ac etiam quia paſcens ⁊ potans nihil ĩmane de hoſpitio vel rebus hoſpitij portare permittitur.⁊ quia in introitu in hoſpitium multa ei promittũtur ſuauia que non ſoluũtur ſeu exhibentur. Dicitur quoqꝫ viator tranſiens.quia ſiue dormiendo ſiue vigilando ſiue comedendo vel loquẽdo nec per momentum quieſcit quin currat ad mortẽ.

Homo quibus aſſimilatur.

¶ Secunda queſtio fuit. Cui ſimilis eſt hõ. Et phs. Similis eſt aceruo niuis.roſe matutine pomo nouo. Aceruo niuis:quia vt aceruus niuis modico calore cito in aquam de qua fuerat reſoluitur.ſic homo genitus de putredine modica infirmitate in eam reuertitur. Roſe matutine:quia in iuuentute habens colorem viridum in veſpere ſenectutis habet marcidum. Pomo nouo:qꝛ dum in arbore pendens ad crementũ debitum peruenire creditur:verme interius ex orto corroditur.⁊ ſubito corruens inutile efficitur.⁊ ſic frequenter homo in pueritia ſua ſubita infirmitate ⁊ morte punctus inutilis ſuis inuenitur.ps.cxliij. Homo vanitati ſimilis factus eſt. ¶ Tertia queſtio eſt.quomodo ſe habet homo. Reſpondit philoſophus. Ut lucerna ad ventum que cito extinguitur:⁊ vt ſcintilla in mari que cito ab vndis abſorbetur. Sapien.v. Ut ſpuma gracilis que cito a procella diſpergitur.vt lanugo que ſubito a vento rapit̃.

¶ Quarta queſtio eſt.vbi eſt homo. Reſpõdit phs. In bello multiplici ⁊ diuerſo.qꝛ in ſe habet bellum inteſtinum ⁊ remordentis cõſcientie ſi eſt in peccato. In proprio corpore hꝫ bellum ciuile ⁊ vicinum quatuor elementorũ pugnantium ad inuicem per contrarias qualitates vt.ſ.dictum eſt. Quodlibet quatuor elemẽtorum vult eum ſibi vendicare ab alio:⁊ per hoc pugnat cum aliis vt predominet̃. Terra vt fiat melancholicus. Aqua vt fiat phlegmatic⁹. Aer vt fiat ſanguineus. Ignis vt fiat cholerac⁹. Quodlibet horum in homine ⁊ pro homine pugnat ⁊ contra aliud.⁊ quodlibet horũ pro viribus alteri repugnat. Tertium bellum eſt rerum extra concupiſcibilium que bellant alliciendo vt per ea homines ſe a deo auertant ⁊ ad ſe per inordinatum affectũ conuertant. ¶ Quinta queſtio eſt cum quibus ſocius eſt homo. Reſpondit phs.cum ſeptem qui frequenter eum moleſtãt. ⁊ hi ſunt fames:ſitis:calor:frigus:laſſitudo:infirmitas:⁊ mors. Et vt iſtis ſatiſfaciat homo frequenter deum offendit.

¶ Quarto appa .§.iiij.

ret periculũ magnum:vnde ⁊ timendũ:ꝑpter malorum ſocietatem.quia homo naturaliter ẽ animal ſociale ⁊ ciuile:ideo cõmuniter delectatur conuerſari cum aliis. Sed quia pauci ſunt electi:⁊ multi ſunt qui incedunt per viam latã vitiorum que ducit ad perditionem. ideo vitãda eſt ſocietas hominum familiaris:niſi notum ſit eos eſſe bonos. Nam vt dicit ps. Cum ſancto ſanctus eris:cum peruerſo peruerteris.xxviij. q.j. ſepe malorum conſortia ad crimẽ inducũt innocentes. Unde Petrus apls cum fuit inter bonos.ſ.ſocios ſuos apoſtolos ꝯfeſſus eſt chriſtum dicens. Tu es chriſtus filius dei viui. Sꝫ cum reperit ſe cũ perfidis iudeis in domo cayphe chriſtum negauit ⁊ peierauit. Conſiderantes ſancti viri pericula conuerſationis humane ſolitudinẽ querebãt. Sic Joannes baptiſta antra deſerti teneris ſub ãnis ciuiũ turmas fugiẽs petiit:ne leui ſaltẽ maculare vitam famine poſſet. Adã cũ eẽt ſolus nõ eſt ꝑuaricat⁹. Aſſociat⁹ aũt ne ꝯtriſtaret sociã Euam ei acqeuit in trãſgreſſ:õe ꝓcepti. Sen. Quotiẽs inter hoĩes fui:minus hõ fui. Sic iudas machabeus cum fratrib⁹ magis elegit vitã ducẽ in deſerto ſeni cibo veſcẽtes ꝙ cũ hoĩb⁹ in ciuitate dclinãtib⁹ a lege dñi. Xp̃s ẽt reſurgẽs a mortuis nõ legit̃ ꝯuerſatus fuiſſe cũ malis:ſꝫ tm̃ cũ bonis.vt diſcipulis qbus ſepe apparuit. Sed ⁊ Apoc.xij. dicitur ꝙ draco traxit tertiã partẽ ſtellarum de celo in terram cauda ſua. Prima pars ſtellarũ. ideſt angelorũ eſt eorum qui voluerunt deo cõtemplando aſſiſtere. Scða pars eſt eoꝝ qui pa

rati fuerant ei miniſtrando obedire. Et hi non
ceciderunt: ſed in veritate ſteterunt. Tertia ps
eſt eorum qui parati fuerunt diabolo conſenti
re eum imitando in ſua ſuperbia: non recogno
ſcentes ſeu expectantes ſuam gloriam a deo. ⁊
ſic cum mala ſocietate tracti ſunt in profundū
laci cum dracone lucifero. vnde traxerunt exē/
plum imitationis male. Propterea deus pro/
hibuit populum iſrael contrahere matrimo//
nia cum gentilibus: ne ex eorum ſocietate ad/
diſcerent ſuperſtitiones eorum. Deſcendētes
ex Seth filio tertio Ade: qui dicuntur filij dei:
quia boni erant: cum cōmiſcuerunt ſe cum de/
ſcendentibus ex Cayn que dicuntur filie homi
num que male erāt: inde effecti ſunt mali ⁊ de
diti vitijs carnalibus: propter que deus immiſit
diluuium Gen. vj. Unde Eccli. xiij. Qui tetige
rit picem inquinabitur ab ea. ⁊ cōmunicauerit
ſuperbo: induet ſuperbiam. Et ſicut in tēpora/
libus mundus eſt plenus periculis deceptio//
num: ita in ſpiritualibus. Propter quod dicit
Hiere. ix. Unuſquiſq; a proximo ſuo caueat. ⁊
in omni fratre ſuo non habeat fiduciā. q: om//
nis frater ſupplantans. Exemplum de illo pro/
pheta qui fuit miſſus a deo de iudea in Sama
riam: vt reprehenderet Hieroboam de idola//
tria ſua. Cui cum dominus precepiſſet ne co//
mederet in Samaria accedens illuc ⁊ intrepi/
de arguens ⁊ publice regem Hieroboam ⁊ ex
tenſam manum ſeu brachium regis vt capere
tur areſactam ſanauit. nec oblata munera reci/
pere voluit a rege. Poſtea cum reuerteretur q
dam falſus propheta ex parte dei ſuaſit ſibi vt
rediens Samariam comederet cum eo: quia
deus ſibi hoc mandauit. quod credens cū fal/
ſum eſſet cum comederet cum ipſo propheta
inuitante per eundem ſibi declaratum eſt ſe de
ceptum propter quod puniretur prout accidit
quia ſuffocatus eſt a leone in via. iij. Reg. xiij.
Joſeph ſanctus vēditus a fratribus in egyp/
tū: cum fideliter tractaret bona domini ſui ſal
ſo accuſatus ab vxore patroni: quia noluit ſibi
opere nephario aſſentire: cum tamen per mul
ta eum queſiſſet ad hoc inducere. vt habet in
lib. de. xij. patriarchis. incarceratus eſt. Lꝫ po/
ſtea deo operante mirabiliter eſt exaltat⁹. ¶ Nar
ēplū rat Petrus alphon. q cum quidam diues ami
ſiſſet vnum ſacculum aureorum in quo etiam
erat ſerpens ſculptus de auro. fecit per p̄conez
clamari q qui inuentum reſignaſſet ei dona//
ret ſibi decem florenos. Hunc igitur ſacculuꝫ
quidam pauper inuenit: ⁊ inuita vxore ſua re/
ſtituit diuiti illi. Dolens autem diues q paup
haberet de illis decem aureos prout promiſe//
rat accuſauit ipſum coram iudice dicens in ſac
culo illo erant duo ſerpentes aurei: ⁊ vnum ſo
lum reddidiſſet. Conſultus autem ſuper hoc
quidam philoſophus qui dicebatur auxilium
miſerorum: dixit. Diues probus homo videt:
nec videtur veriſimile q debeat mentiri. paup
etiam iſte fidelis: quia potuit ſibi retinere pe//
cuniam illam: ⁊ tamen reddidit. ⁊ ſic videtur
fidelis ⁊ veridicus. Secundum ergo dictum
diuitis iſte non eſt ſacculus eius. ex quo ibi tm̄
vnus eſt ſerpens aureus: ⁊ in ſuo erant duo. re
tine ergo eum tu pater quouſq; inueniat ſac//
culus diuitis in quo ſunt duo ſp̄ētes. Qua p
cepta ſententia iudicio ſactus eſt ſe falſum di//
xiſſe diues: q: ſcꝫ ibi nō erat niſi vn⁹ ſerpēs: ſꝫ
hoc fecerat ne paup illos. x. florenos haberet.

¶ Quintum appa/ .§. v.

ret mūdus periculoſus ex temporis qualitate Pericu
Dicit enim apoſtolus. ij. ad Ti. iij. In nouiſſi// loſuꝫ ē
mis temporibus inſtabunt tempora periculo/ pñs tē/
ſa. Erunt enim homines ſeipſos amantes: cu/ pus pp
pidi: elati ⁊c̄. Tempus itaq; periculoſuꝫ ē quo q̄tuor
ad corpora ⁊ cauſatiuum infirmitatum: quan/
do ſimul ⁊ ſemel eſt nimis calidū ⁊ frigidū et
ſiccum. Sic ſpiritualiter eſt in hominibus mo
dernis qui ſunt in nouiſſimo tempore quando
nimius calor cupiditatis deſiccat humorē gr̄e
⁊ charitatis: vnde quia non habent humorem
orto ſole tribulationis vel oblate proſperitatis
aret in eis propoſitum bone voluntatis. Erūt
enim homines ſeipſos amātes ⁊c̄. Uix in mū/
do iam amatur aliquid pure propter deum: ſꝫ
oia propter proprium cōmodū. ¶ Periculo/
ſum tempus eſt propter abūdātiam ſiccitatis:
ſcꝫ ex ingratitudine. Eſt enim ingratitudo ven
tus vrens deſiccās fontem diuine pietatis: flu
enta gratie ⁊ rorem miſericordie. Unde in di/
cta auctoritate dicitur ingrati ſceleſti ſine affe/
ctione. Jngratitudo fuit cauſa deſtructiōis hie
roſolymorum. vt patet Luc. xix. cum chriſtus
dixit. Nō relinquēt in te lapidem ſuper lapidē
qui nō deſtruetur eo q nō cognoueris tēpus
viſitationis tue. Hiere. viij. Miluus cognouit
in celo tempus ſuum ⁊c̄. Populus autem me
us me nō cognouit. Ber. Recolēs i corde meo
torporē: torporēq; hoꝝ miſerabiliū tēpoꝝ: in
memetipſo ꝯfundor. Cui. n. modernoꝝ īferat
tātū gaudiū tātoꝝ beneficioꝝ exhibitio: qū ꝑ/
tū antiqs p̄ribus ſola ꝑmiſſio. Uidet q iā mū/
dus ſit in pedibus ſtatue. de qua Dañ. ij. dr̄ q
ꝯiungebat ferrū teſte. q̄d ſignificat: q: in fine
erūt hoīes abſq; fede ⁊ pace ⁊ ſicci gr̄a grati/
tudinis. ¶ Tertio eſt p̄iculoſum ꝑpter abūdā
tiā frigiditatis: que ꝯhit hoīem ⁊ īpedit a mo
tu bonoꝝ operū. Sic frigidā ciſterna fac̄ aquā
Sic frigidā facit malicia aīam ſuā. Uñ xp̄s de
ylti. tpe ait. Qm̄ abundabit iniqtatis refrige//

ſcet charitas multorum. Et ex hoc efficiuntur homines pigri ad bene operandum. Unde in Prouerb. Propter frigus piger arare noluit: ideo mendicabit eſtate. Econtra. Amor enim dei nunquam eſt ocioſus. operatur enim magna ſi eſt ſcilicet operari facit. Si operari renuit: amor non eſt. Amor eniȝ dei qui eſt huic frigiditati contrarius: comparatur igni qui nunquam dicit ſufficit. Sic ignis diuini amoris ſemper ad alia ſe extendit. ¶ Quarto eſt periculoſum tempus propter ſuperabundantiam humoris: ideſt voluptatum carnalium. Unde dicitur in dicta auctoritate apoſtoli. Uoluptatum amatores magis ꝙ̄ dei. Aptiſſime conuenit huic tempori quod dicitur Gen. vi. Omnis quippe caro corruperat viam ſuam. ⁊ cum tempus ſit precioſiſſimum: nil precioſius tempore ait. b. Bern. Sed heu: quia hodie nil vilius reputatur. quod vtiqꝫ recuperari non poteſt. Et tamen homines amittunt de ipſo non ſolum horas ⁊ dies: ſed ⁊ menſes ⁊ annos. vnde cum quidam ſanctus homo quantum temporis vixiſſet interrogaretur: cum amodo eēt ſenex. Reſpondit ille. xx. annis. At interrogās ait. quomodo hoc verum eſt cum ſis ſenex. Reſpondit ille. Ego arbitror me. xx. annis vixiſſe: quia tantum vixi quantum ſeruiui deo ſcilicet xx. annis reſiduum reputo perdidiſſe.

¶ Sexto eſt vita p̄/ .§. vi.

ſens periculoſa valde propter abſorptionis ꝓpinquitatem pſal. cxiiij. Pericula inferni inuenerunt me. Tentatio eſt vita hominis ſuper terram ſm̄ aliam tranſlationem Job. vij. In quocunqꝫ enim opere tentatio ſe offert: inclinamus ad veniale: ⁊ de veniali ad mortale. ſiue comedendo. ſiue bibendo: ſiue loquendo: ſiue audiendo: ſiue reſpiciēdo Hiere. ix. Mors intrauit per feneſtras noſtras ſcilicet ſenſuum. Quācitius autem quis labitur in mortale: deſcendit merito vſqꝫ ad portas inferni. Et quia per ſe exire non poteſt niſi manu diuina extrahatur de luto fecis. ⁊ continuo mori poteſt: idō eſt in magno periculo inferni. Periculum aūt maximum noſtꝝ ad inferos deſcendendi oſtēdit Barlaam ad ioſaphat regem: prout refert Joā. damaſce. Dicit enim. Qui delectationes mundanas deſiderant: ⁊ animas ſuas fame veritatis perimunt: ſimiles ſunt cuidaȝ homini qui dum a facie vnicornis ne ab eo deuoraretur velociter fugeret in quoddam magnum baratrum cadere cepit. Dum autem caderet: manibus arbuſculam quandam apprehendit que erat in terra. Pedes vero ſuos in quadam baſi lubrica ⁊ inſtabili fixit. Reſpiciens vero vidit duos mures: vnum album ⁊ alium nigruȝ inceſſanter radicem arbuſcule quam apprehēderat manu corrodentes. Et iam prope erat vt eam abſciderent. In fundo autem baratri vidit draconem terribilem ſpirantem ignem. et aperto ore ipſum deuorare cupientem. Super baſes vero vbi pedes tenebat vidit quatuor capita aſpidum inde prodeuntia. Eleuans autēȝ oculos vidit exiguum mellis de ramis illius arbuſcule procedentem. Oblitus qꝫ periculi in quo vndiqꝫ poſitus erat ſeipſum dulcedini illius mellis modici totum dedit. Ad propoſitū vnicornis iſte mortis tenet figuraȝ: que homines ſemper perſequitur ⁊ apprehendere cupit. Baratrum vero mundus eſt omnibus malis plenus. Arbuſcula in terra: vniuſcuiuſqꝫ eſt vita. que per horas diei ⁊ noctis quaſi per murē album ⁊ nigrum inceſſanter conſumitur. ⁊ inciſioni per mortem appropinquat. Baſis quatuor aſpidum vbi pedes figit: eſt corpus lubricum luteum ex quatuor elementis compoſitū quibus inordinatis corporis compago diſſoluitur. Draco terribilis os inferni cunctos deuorare cupiens ſcilicet ſathanas rex eius: qui tanꝙ̄ leo rugiens circuīit querens quem deuoret. vt dicit Petrus in canonica ſua. Dulcedo aliqua mellea in ramuſculis eſt delectatio fallax ⁊ momentanea que habetur in rebus vite preſentis: in diuitijs: in honoribus: in voluptatibus: ⁊ alijs huiuſmodi. per quas homo seducitur vt attendat periculum ſuum. Nā iaȝ ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Qua abſciſa per mortem infernum ingreditur. vnde nunquam egreditur. Aliud quoqꝫ addit exemplum Joānes damaſcenus. In quadam ciuitate magna hec fuit conſuetudo: ꝙ omni anno hominem ignotum ⁊ extraneum in principeȝ eligerent. Cui omni poteſtate accepta licitum ei erat facere quicquid volebat: ⁊ ſine cōtinētiōe terram regebat. Illo igitur in omnib[9] delitijs permanēte: ⁊ ſemper ſic ſe eſſe eſtimāte repēte in eū ciues inſurgebāt: ⁊ per totā ciuitatē nudū trahētes: in remotā inſulā trāſmittebāt exulē. vbi nec cibū nec veſtimētū inueniens: fame ⁊ frigore vrgebat. Tādē qdā ſublimatus ad illud dñium cū didiciſſet illoꝝ ꝯſuetudineȝ infinitos theſauros illuc premiſit ad inſulā illam vbi poſt annū in exiliū relegat[9] vt ceteri: alijs qui ſibi nō puiderāt fame deficiētibus: in delitijs abūdabat immēſis. Ciuitas hec mūdus eſt ciues principes tenebraꝝ: qui nos falſa delectatiōe decipiūt ⁊ alliciūt quaſi nō liceat gaudere vt volumus. Sed nobis inſperantibus mors ſuperuenit: ⁊ in locū tenebraꝝ demergimur. Ecce periculū noſtrū quod nō videmus. Sed ſi pauperibus largiant̄ bona iſta: tunc in alia vita fruimur bonis eternis ex meritis bo-

norum factorum. Sed vt dicitur Eccli.ij. Qui timẽt dñm preparabũt corda ſua ⁊ ſanctifica/bũt aīas ſuas. ſ. vt nó incidãt in pericula

Septimo pa/ .§.iij.

tet periculum ex paucorum euaſione. Unde in Thren. iij. c. Vie ſyon lugent: eo ꝙ non ſit qui vadat ad ſolemnitatem. Vie ſyõ dicuntur opera vũtuoſa: per que itur ad ſyon: ideſt viſionem dei. Et dicuntur lugere: quia quaſi nullus incedit per eas pſal. xiij. Corrupti ſunt ⁊ abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis: non eſt qui faciat bonum non eſt vſqꝫ ad vnum. b. Bern. Periculum probat ſcilicet huius vite ſpiritualis tranſeuntium paucitas ⁊ pereuntium multitudo. In magno mari marſilie de. cccc. nauibus tranſeuntibus vix periclitatur vna: hominibꝰ autem accidit contrarium. Nam in hoc mundo vix de quatuor: immo de decem tranſeuntibus vix euadit vnus de periculo.

Mors eſt timenda propter ſeptem conſiderationes. Capitulum. viij.

TErtium quod eſt timendum eſt coniunctorum ſeparatio: ideſt mors per quam ſeparantur abinuicem que ſunt maximo amore coniuncta: ſcilicet anima ⁊ corpus. Naturaliter autem hanc omnes timent. Unde ⁊ chriſtus appropinquans ad paſſionez cepit tedere: pauere: meſtus eſſe Marci. xiiij. Et factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſanguinis decurrentis in terram pre horrore mortis ſenſualitati repreſentate Luc. xxij. Mors eniz (vt ait philoſophus) eſt vltimum terribilium. Qđ autem Tull. dicit. Mors timenda non eſt quã immortalitas anime ſequitur. Uult dicere ꝙ non ita timenda eſt ꝙ propter hoc quis a virtute recedat ⁊ a debito rationis. vel nimia triſticia abſorbeatur. Sicut legitur de quodã medico dicto Urſino: qui cum propter confeſſionem fidei ſuſtinuiſſet iam plura tormenta: damnatus ad mortem cum deberet decapitari cepit expaueſcere: adeo ꝙ quaſi inclinaretur ad fidem negandam. Sed ſanctus Uitalis miles hoc aduertens conſortauit eum ⁊ animauit ad tolerantiam dicens. O vrſine medice qui conſueuiſti aliorum curare corpa: noli te iaculo mortis eterne vulnerare propter modicum tẽpus vite preſentis. Qui in ſe reuerſus ⁊ compunctus de illa nimia trepidatione conſtanter ⁊ libenter recepit palmam martyrij. Timenda eſt autem mors ⁊ ad ipſam ſe preparandū ſꝫ illud chriſti. Eſtote parati: quia neſcitis qua hora dominus veſter venturus eſt. Eſt aũt timenda mors pp. vij. que ꝯſiderãtur circa eam.

Primo propter eius ineuitabilitatem.
Secundo propter eius velocitatem.
Tertio propter eius facilitatem.
Quarto pp eiꝰ incertitudinẽ ⁊ dubietatem.
Quinto propter eius occupabilitatem.
Sexto propter eius demonū vexabilitatez.
Septimo propter ꝯſequẽtium qualitatem.

Mors vtiqꝫ ineui/ .§.i.

tabilis eſt. apoſtolus ad Heb. ix. Statutū eſt hominibus ſemel mori quãdo ſcilicet deus dixit primo parenti ade. In quacūqꝫ die comederis ex eo: morte morieris Gen. ij. Comedẽs ergo incidit in penã ſtatuti dominici. cum tota poſteritate ex eo deſcendenti. Quis enim eſt homo qui viuet. ait pſal. ⁊ non videbit mortem? q. d. nullus. Nemo enim eſt qui ſemper viuat ait Salomon. aut qui huius rei habeat fiduciam Eccli. vij. ca. Omnes enim morimur: ⁊ ſicut aqua dilabimur ad mortem tendendo que non reuertitur. ij. Reg. xiiij. Sicut aque fluminum currunt ad mare: ſic dies fluxibiles vite preſentis ad mare amarum mortis. Poeta. Mors dominum ſeruo: mors ſceptra ligonibus equat. Diſſimilem ſimili conditiõe trahit Et ita eſt hoc vniuerſale ꝙ vt dicit apoſtolus ad Ro. viij. proprio filio non pepercit deꝰ ſed pro nobis oībus tradidit illū Bern. Qui non pepercit filio quõ parcet ſeruo. qui nõ pepercit figulo quõ parcet figmẽto. Et nos qđẽ neceſſitamur ad mortẽ pp peccatū originale qđ ex parentibꝰ ꝯtrahimus. Oẽs. n. in adã morimur Ro. v. Chriſtus aũt cum non contraxerit originale: quia non ſm̃ propagationem carnalez ex adã deſcendit: ſed opere ſpiritusſancti: ideo nõ neceſſitabať ad mortẽ. ſed volũtarie carnẽ ſumpſit mortalẽ. Cū igiť nullus poſſit eã euadere in qua ſeparať oĩa a corpore receptura ſꝫ ea q̄ geſſit in corpore premiū vel penã: ideo habet timere ⁊ ſe preparare. Unde Eccli. xviij. Ante iudiciū ſcilicet particulare tuū per mortẽ para iuſtitiã tibi. Narrat Joãnes damaſ. ꝙ cum Joſaphat filius regis educereť de palatio ad ſolatia cum omni genere muſicorū ⁊ gaudio magno obuiã habuit leproſum ⁊ cecū. Et cū quereret quid hoc eſſet dictum fuit ei ꝙ ſunt paſſiones humane procedentes ex inequalitate humorū que non ſunt omniū. ſed eẽ poſſunt oīuꝫ poſtea cū videret ſenẽ decrepitū icuruatū ⁊ balbutientẽ. ⁊ quereret qđ hoc eſſet: quomodo eſſet ille ita curuatus. balbus. ⁊ edentulus. Reſponſum fuit ei ꝙ erat ex ſenectute magna ad quã oẽs oportet venire niſi preoccupet eos mors: nec poſſunt homines viuere circa centū annos quin ad huiuſmodi ſtatū pueniãt. Tūc auditis his cepit iuuenis cogitare de mor/

Mors eſt ineuitabilis q̄re.

Nota.

te carnis: delitias: mundi diuitias & honores horrere & querere. Si eſſet alia vita poſt hanc. & quid eſſet futurum. Dicebat quidam quod ſi haberet iudicem fidelem eligere: mortem pre ceteris eligeret. eo quod non eſt acceptio perſonarum apud eam. Nec miſeretur pupillo: nec defert ſeniori: nec timet potentem: nec veretur nobilem: nec horret pauperem: aut ignobilem: nec dimittit diuitem aut potentem: nec contemnit infirmum: aut debilem: nec euitat fortem: nec parcit ſapienti: nec inſipienti. Eccl. xli. c. O mors

Exemplum. bonum eſt iudicium tuum. ¶ Narratur in li. de ſeptem donis quod cum dominus maioricarum haberet filium: nouum militem: euntem ad tyrocinium: & tranſeuntem per claramuallem: videns ibi dei milites. &c. virgini militantes. cogitans quis finis eſt vtriuſque militie: & quod in vtraque poſſet mori quia mors communius erat illis & his in iunioribus & ſenioribus intrauit ibi ordinem ciſtercienſium. Cum pater eius hoc audiſſet furore repletus minatus eſt quod niſi rediret filius ad eum: veniret & deſtrueret abbatiam illam. Tunc iuuenis remandauit patri quod ſi vellet auferre & poſſet vnam conſuetudinem remouere de terra ſua. ipſe rediret ad placitum ſuum. quod ſi non faceret eum in pace dimitteret. Pater aſſenſit. Filius autem declarauit ei que eſſent illa conſuetudo remouenda. videlicet quia eque moriebantur iuuenes ſicut & ſenes & vniuerſaliter omnes. Et quia illud tollere non poſſet eum in pace dimitteret. Sicque in religione permanſit. Bona preparatio ad eam eſt per timorem iuſtum initialem. Nam vt dicitur Eccl. i. c. Timenti deum bene erit in extremis: & in diebus defunctionis ſue benedicetur.

¶ Secundo timen- .§. ij.

da eſt mors propter eius velocitatem. Velociter enim ad eam currimus & ipſa ad nos. Unde Job. vij. c. Dies mei velocius tranſierunt quam a texente tela ſucciditur: conſumpti ſunt abſque vlla ſpe. Et notanter dicit quam a texente. &c. Texens non ſcindit telam quouſque perficiatur. ſed de vita noſtra: quantum fluit temporis: terit tantum ſtatim mors ſcindit. Scindit enim filum inſtantis preſentis: quantocito curſus preſentis temporis teruit: quia ſtatim eſſe deſinit & de cetero non erit. Et ſequitur poſt illud Job. ix. Dies mei velociores fuerunt curſore. Curſor quantumcunque velociter currat. tamen aliquando quieſcit in comedendo vel ſaltem dormiendo. Sed homines continuo minimo interuallo ſemper currunt ad mortem: & dormiendo & comedendo & bene. & male operando ſemper ad mortem tendunt. & ſequitur ibidem. Pertranſierunt quaſi naues poma portantes: de quibus neſcitur ad

[Margin: Nota vita velum dies q- bus a: ſi militatur es]

quem portum venient & velociter etiam ducuntur. Uel quando etſi euadent periculum. Pſ. Dies noſtri ſicut vmbra declinauerunt. Umbra hominis ſequitur eum quocunque vadit. vbi ponit veſtigium: ſtatim & vmbra ſequitur: ita ſequitur mors vitam per omne inſtans. ¶ Si quid videtur addi poſſe ad vitam ſeu mors retardari & abbreuiari eſt opera hominum bona vel mala. Dies enim peccatoris breuiabuntur. ait Salomon. Et econtra. Qui honorat parentes vita viuet longiori. Exempla patent. Nam cum deus apparuit. Noe erat quingentorum annorum prenuncians ei diluuium immittendum propter peccata hominum. Et nihilominus etiam promiſiſſet expectare homines centum viginti annis. vt reuerti poſſent ad penitentiam dicens. Eruntque dies eius. ſ. generis humani centum & viginti anni. quia homines abuſi ſunt eo ſpacio temporis dato ad penitentiam: peiora quotidie perpetrantes: abſtulit deus de tempore quod promiſerat vite viginti annos. Nam diluuium inundauit ſexcenteſimo anno vite Noe. Ex quo patet quod non expectauit niſi centum annis. ita dicit beatus Hiero. de peni. diſ. j. predixerat. Econtra dictum fuit Ezechie regi iuda per Eſaiam ex parte domini. Diſpone domui tue quia morieris tu & non viues. Et hoc propter peccatum ſuperbie de victoria data ei a deo contra ſennacherib ceſis per angelum in vna nocte centum octoginta milibus de exercitu eius. Uel ſecundum alios propter ingratitudinem quia non dignas deo gratias egerit de tanto beneficio liberationis eorum. Sed quia Ezechias recognoſcens peccatum ſuum ſubito fleuit fletu magno. curatuſque eſt quacitius ab infirmitate illa. & additi ſunt anni. xv. ad vitam eius. vt patet. Eſa. xxxviij. Et ideo ſapiens ſalubriter admonet dicens. Eccleſiaſti. v. c. Ne tardes conuerti ad dominum. & ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira ei. & diſperdet te. ¶ Narrat beatus Grego. in. iiij. dialogorum quod cum quidam aſſuetus eſſet multam fidem dare ſomnijs: quadam nocte ſomniauit quod deberet viuere longo tempore. & ideo in futurum ſibi prouideret. quod cum ille firmiter crederet cepit diuitias congregare ſed cito moriens intactas dimiſit. ¶ Legitur quoque in libro de ſeptem donis. quod cum quedam vetula ſortilega audiſſet quandam auem que dicitur cuculus vel cucudrinus. prima die Maii quinquies cantantem cucuc. credidit pro certo quod tot annis deberet viuere ad minus. Unde cum grauiter infirmaretur ad mortem filia ſua inſtanter admonebat eam ad penitentiam & confeſſionem. quia in periculo vite erat. at illa. Non oportet pro nunc: quia viuere adhuc habeo quinque annis. Et cum magis appropinquaret ad mortem ita

[Margin: Exemplum.]

tem ita vt vix poſſet loqui:⁊ illa ſollicite admo
neret ad penitẽtiam eleuauit quinqꝫ digitos
quaſi ſigno affirmãs quod verbo dixerat:q̃.ſ.
quinque ãnis ſuperuiueret adhuc. Quo facto
ſtatim mortua eſt:⁊ vt poteſt credi ſicut in cor
pore ita in anima quia impenitens. Velociter
ergo currit mors ad quemlibet.he.G:ego. Vi
ta eſt temporalis eterne comparata mors po//
tius eſt dicenda q̃ꝫ vita. Nam ipſe quotidia/
nus corruptionis noſtre defectus:quid eſt ali/
ud q̃ꝫ quedam prolixitas mortis.he. Auguſt.
Tempus vite preſentis nihil eſt aliud q̃ꝫ cur//
ſus ad mortem:in quo nemo paulum tarde vel
tardius ire permittitur:ſed omnes pari motu
vrgentur. Seneca. In hoc fallimur ꝙ mortem
nõ proſpicimus preſentem diem cuꝫ morte di
uidimus:⁊ illa nõ habet partem deteriorem:
quia totum quod tranſijt vite noſtre rapuit. ⁊
nõ habemus niſi inſtans tempus:nullus rap/
tor violentior q̃ꝫ mors. Idem in lib. de natura
libus queſtionibus. Quod tu times:experiris
quotidie morimur. aliqua pars vite noſtre di/
rimitur. ⁊ tunc quoqꝫ cum creſcimus vita no/
ſtra decreſcit. ¶ Quam multi decepti ſunt cre
dẽtes tarde mori:qui tamẽ velociter cõtra om
neꝫ eoꝝ ſpẽ inuaſit eos. Pharao ⁊ egyptij cre/
dẽtes diu viuere ⁊ dominari hebreis ſubito ĩ
mari rubro ſubmerſi ſunt. Exod. xiiij. Holofer
nes cum virtute aſſyrioꝝ robuſtiſſimi creden
tes ſubijcere ſibi ⁊ domino ſuo mundum. ⁊
ſolus adorari dominus velociter a femina ſan
cta Iudith victi ⁊ occiſi ſunt. Iudith. xiij. ca.
Idem patet de faſtu ⁊ credulitate Antiochi: q
credebat ſe terre ⁊ mari dñari:⁊ terrã iudeorũ
facere cõgeriem ſepulchroꝝ ſubito percuſſus
⁊ a vermib⁹ corroſis expirauit. Sic ille diues
qui ſperabat multos fructus colligere ex poſ//
ſeſſionibus ſuis ⁊ ampliare horrea:ad reponẽ
dum ea ibi. dicens. Anima mea habes multa
bona repoſita in ãnos plurimos comede quie
ſce. Audiuit ſubito vocem domini dicẽtem ſi/
bi. Stulte hac nocte animã tuã repetẽt a te ⁊c̃.
Cũ ergo velociſſime currat aduerſus te mors:
time ⁊ timore initiali. Eccli. ij. Serua timorẽ
domini ⁊ in illo veteraſce.

¶ Tertio timen/ .§.iij.

da eſt mors propter eius facilitatem: quia fa/
cillime aggreditur hominẽ ⁊ multis modis.
Iaco. iiij. Que eſt vita noſtra vapor ad modi/
cum parẽs. Deinceps exterminabitur. Proſp.
Ferro:peſte:fame:vinclis:algore:calore. Mil
le modis miſeros mors capit vna homines.
Vita hominis eſt quaſi tela aranee:que ad mo
dicum flatuꝫ venti rumpitur:imo fragilior eſt
q̃ꝫ filuꝫ aranee. Citius enim extinguitur ab ir/
ruẽte aduerſitate q̃ꝫ filum illud a vento rump
tur. Certe in magno periculo ſunt peccatores:
qui ad filuꝫ tam debile depẽdent ſup puteum
inferni. ¶ Narratur de quodã tyrãno Sicilie
dño. ꝙ cuꝫ quidã eius amicus multum cuꝫ eo
colloquẽdo laudaret felicitatem eius ⁊ ſtatuꝫ.
vnde habebat cauſam multum gaudẽdi. cum
tñ ille triſtis ⁊ ſuſpectus ſemp maneret voluit
tyrãnus vt exẽplo deprehẽderet infelicitatem
eius ⁊ cauſam triſtitie. Unde ordinauit ꝙ vna
dieruꝫ ſecuꝫ pranderet:quod ⁊ factuꝫ eſt. Sed
tyrãnus iuſſit poni gladiũ acutiſſimũ pẽdẽteꝫ
ex filo deſuper affixo ad ſolariũ. Sed ita ſubti/
le ꝙ perpendi vix poſſet directe ſup caput ei⁹.
Cũqꝫ ex mãdato tyrãni ſederet ille ꝯtra regem
times amicus ille gladiũ iminẽtem ſuper euꝫ
qui de pũcto ad pũctum videbatur cãdendus
ſuper caput eius. parum comedebat. ſed triſtis
manẽs reſpiciebat ſi forte gladius caderet. Et
q̃ꝫuis tyrãnus ſepe ſollicitaret eum ad comedẽ
dum de cibis delicatis:qui ante eum erãt. Ille
ſimulabat in vultu leticiã:ſed intus plenus erat
timore ⁊ dolore. Peracto igitur prãdio queſi/
uit rex poſtq̃ꝫ ſurrexerũt a loco illo: quare non
gaudioſe comederat. qui cãm aſſignauit vide/
licet gladium illũ nudum capiti iminentem ti
muiſſe:ne caderet ſuper eũ. Tunc tyrãnus ait.
Si tu vnum gladiũ qui tamẽ erat affixus licet
tenuiter:ita timuiſti vt putares te ĩfeliceꝫ ⁊ mi
ſerum in tali prãdio. que felicitas põt eſſe mea
⁊ que leticia:qui tot pericula mortis habeo ſu/
per me gladioꝝ veneni ĩfirmitatem:perſecuto
rum ⁊ hmõi. ¶ Quam feliciter mors accidat
homini patet Eccſ. ix. Neſcit homo finẽ ſuuꝫ.
Sed ſicut piſces hamo. ita homines capiunt
in tpe malo. Piſcis enim vidẽs eſcam ſibi pla
cidam:ſed nõ aculeum ibi abſcõſum:auide ca
pit ⁊ ab eſca capit adamata. Sic hoies diſcur//
runt per aquas mũdanarum delitiaꝝ. ⁊ dũ eis
occurrit aliquid vnde credũt refici ⁊ multum
delectari. inde eis mors paratur nõ ſolum in ci
bis toxicatis ſed etiaꝫ in alijs:dum nimios ſu/
munt:vnde infirmãtur ⁊ moriũtur. ⁊ ita in de
lectatiõibus venereis. Vñ dicitur Eccli. xxxvij.
Propter crapulã multi perierũt. Et Sen. Plu
res occidit voluptas q̃ꝫ gladius. Quam facili/
ter mors occidat hominẽ patet cuꝫ vnus mor/ Facilit
ſus canis rabidi aculeus ſcorpionis:viſus baſi mori//
lici:gramen ellebori:ſibilus ſerpẽtũ:cibus vel mur m[
potus toxicatus. Incantatio vel maleficiuꝫ dia tis mo/
bolica arte confectũ occidat hominẽ. Iuxta il dis.
lud. mens nulla inſanie polluta:veneni incãta/
ta perijt. xx vj. q. v. nec mir. Punctura vnius
acus aliqñ interficit hoiem. Modicum febri/
lis caloris proſternit fortiſſimum. Ex medica/
mento ⁊ nutrimento ſine quo viuere nõ poteſt

e ara e vi// hois parat nare.

homo ⁊ cibo ⁊ potu ſcʒ multotiens incurritur
moꝛs. Itē aliq ex nimia triſticia incurrūt moꝛ/
tem. Alij ex nimio gaudio. Unū narrat Vale. ma
ximus. q cū exercitu romano q̄dā vice in bel/
lo exiſte: occiſi fuiſſent ab inimicis qd.ī ex Ro/
manis. iter ceteros fuit ſignificatū cuidā vidue
romane eius filiū qui in dicto exercitu erat fu/
iſſe de numero interfectorum. Qđ illa oino cre
dens vt moꝛtuum lugebat. Una aūt dieꝝ iuue
nis ille filius vidue qui in veritate non fuerat
occiſus: reuerſus eſt ad vrbē ⁊ inde ad domuʒ
ſuam. quē mr̄ vidēs tāto gaudio reſoluta eſt vt
ſubito pꝛe gaudio moꝛeref. ❡ Ex diuino etiaʒ
iudicio aliq moꝛte pcutiunf: vt ananias ⁊ ſa/
phyra ꝓpter mendaciū ⁊ ꝓpꝛietatē. Narratur
etiam in li. de. vij. donis q cū qdam bubulcus
pꝛomiſiſſet cuidā femine fide data. q duceret
eam in vxoꝛē cū eā defloꝛaſſet: ⁊ noluiſſet ſerua
re pactū. excōicatus eſt: ⁊ cū pluries admonit⁹
fuiſſet ſeruare pactū: ⁊ ꝯtrahere cū illa mrimo/
nium. ⁊ ꝯtēneret ⁊ rideret ad increpatiōes ⁊ cē
ſuras. in nocte carniſpꝛiuij ſedens ad ignem ⁊
truffans: ⁊ ridens: animā diabolo reddidit ſu/
bito moꝛiens. Timendum ergo moꝛtem ꝓpter
facilitatē eius: ſed timoꝛe initiali. Eccli. ij. Me
tuentes dominum ſuſtinete miſericoꝛdiā eius
⁊ ne deflectatis ab eo ne cadatis.

❡ Quarto timē/ .§.iiij.

da eſt moꝛs ⁊ cogitāda ꝓpter incertitudineʒ ⁊
dubietatē ſcʒ hoꝛe eius. Origenes. nil certius
moꝛte: ſed nil incertius hoꝛa moꝛtis. Et ꝓpte/
rea xp̄s admonuit dicēs. Eſtote parati: q2 neſci
tis diē neqʒ hoꝛā. Eſt aūt incertū homini: ī quo
tpe: in quo loco: in q̄ mō: in q̄ ſtatu moꝛiaf. Unū
quantū ad tp̄s ait dn̄s ieſus. Uigilate q2 neſci
tis qn̄ tp̄s ſit ſcʒ moꝛtis. neſcitis enim qn̄ veni
et dn̄s ſcʒ ad vocandum per moꝛtē ad redden/
dam rōneʒ an ſero: an media nocte: an galli cā/
tu: an mane. Sero ē etas ſenectutis: q2 finis di/
ei. Media nocte in īfantia ⁊ pueritia: plena te/
nebꝛis ignoꝛātie. gallicātu in adoleſcētia. quā
do iā apparet lux vſus rōnis: ⁊ capax eſt exhoꝛ
tationis. Mane plena luce in virili etate. Et iō
in qualibet etate opʒ vigilare ⁊ ſibi pꝛouidere.
In quo loco qs moꝛiaf etiā incertū eſt. Utrum
in domo vel in via vel in mari vel in terra in ci
uitate ſua vel aliena. Jō voluit dn̄s incertū eſſe
hoī locū moꝛtis. ſicut ⁊ tp̄s vt in oī loco ⁊ in oī
ſ. etiaʒ tpe timeaf. Sen̄. Moꝛs inſidiaf in oī loco. ⁊ tu
pte. j. ti. oī loco ſecurus expecta. Quo etiā modo ſeu ge
gnto. nere moꝛtis ſit qs moꝛiturus ignoꝛaf. Utrum
moꝛte nāli vel violētā: vel caſu ſubito. Narraf
in li. de. vij. donis. q cū qdam vſurarius apud
diuionē ante poꝛtā eccle btē virginis quandā
ſibi deſpōſaſſet cū qua credebat diu mrimonia
liter viuere caſu accidit ⁊ dei iudicio. vt alius
vſurarius lapideus qui erat ſculpt⁹ ſupꝛa poꝛ/
tam cū burſa lapidea: burſaʒ illā lapideā ꝓyce
ret ſup caput eius: ex qua pcuſſ'ōe ſubito moꝛ/
tuus eſt. Quis vnqʒ potuiſſet eſtimare moduʒ
illū moꝛtis illius. Nec tm̄ multū curādū eſt quo
gnē moꝛtis qs moꝛiaf dūmodo bn̄ vixerit ꝑus
b. Aug. Mala moꝛs dicēda nō eſt: cuius bona
vita pceſſit. Unū cū qdā venerabilis ⁊ bon⁹ reli
gioſus ī ſtudio fuiſſet reptus ſubito moꝛtuus:
aliq mirabanf. Alij ſcādalizabanf de tali eius
moꝛte ſubita: dubitātes ꝓpt̄ h̄ de bonitate ei⁹.
Sed cū reptus fuiſſet liber qdā apτus an̄ eū: ⁊
digitū ipſius hr̄e ſup certū v̄ſum ſcripture. at/
tēdētes ad ſcripturā īuenerūt hāc eē. Juſtus q̄/
cūqʒ moꝛte pūctus fuerit: in refrigerio erit: et
iuſtitia eius nō auferef ab eo. ❡ Quātū ad ſta
tum nō pōt eē qs certus in quo ſtatu moꝛiaf. ſ. nmēd
gr̄e vel pcti moꝛtalis. niſi ſpālit deus reuelaue ꝓpt
rit: ſicut fecit qbuſdā ſcīs. Unū dr̄ Eccle. ix. Sūt certi
iuſti atqʒ ſapiētes ⁊ opa coꝝ in manu dei. ⁊ tm̄ dinē
neſcit hō vtrū odio vel amoꝛe ſit dignus. Quis tuo.
enim poſſet qs ſcire ꝑ certo ⁊ debeat credere q
ſi cōmittit aliqđ moꝛtale pctm̄. qđ expꝛeſſe eſt
ꝯtrā dei pcepta: vt furtū: foꝛnicationē: piuriū
blaſphemiā dei ⁊ ſcōꝝ: auferat alienū vſuram
cōmittat ⁊ hmōi. vtiqʒ eſt dignus odio dei ⁊ in
ſtatu dum pmanet in eo. Non tm̄ econtra. Et ſi
caueat quis ab iſtis manifeſtis peccatis ⁊ exer/
ceat ſe in bonis opibus iuſtitie ⁊ pietatis. nec
remoꝛſum habeat ꝯſciētie alicuius criminis.
etſi aliquod ꝑpetrauit: dolet ⁊ ꝯfeſſus ē. ex hoc
non pōt ſcire certitudinaliter dignus eē amo/
re dei. i. eſſe in gr̄a eius. Propter qđ dicebat
apoſtolus. Nihil mihi ꝯſcius ſum: ſed non in
hoc iuſtificatus ſum. Et rō eſt: qa vt ait ꝑs. De/
licta qs intelligit. Pōt enim eſſe peccatū ⁊ moꝛ
tale. ita in omiſſione alicuius boni debiti fieri ſi
cut ⁊ cōmiſſione mali. ſed minus cognoſcunf
talia omiſſa que delicta dicunf quaſi derelicta.
Quiuis eniʒ iuſtus hō qn̄ ꝯtinue ſe exerceat in
operibus virtuoſis: ⁊ faciliter ⁊ delectabilit̄. Et
ſm̄ phm̄ delectabiliter opari v̄tuoſa: ſit ſignuʒ
habitus gn̄ati v̄tutū ipſaꝝ. opera aūt v̄tutum
faciunt hoīem dignū dei amoꝛe ⁊ grā. tamē
q2 actus virtutū acquiſitarum per frequentes
actus ſunt ſimiles oīno actibus virtutum infu
ſaꝝ. Actus v̄o pcedētes ex virtutibus acquiſitis
ſolum nō ſunt meritoꝛij. nec faciunt hoīem di/
gnum amoꝛe dei. ſed ſolū actus pꝛocedētes ex
v̄tutibus īfuſis ex gr̄a dei faciūt hoīem gratū
deo. Et iō q2 nō pōt ſcire hō vtrū actus de gnē
bonoꝝ qui ab eo fiūt ꝓcedant a v̄tutibus infu/
ſis vel acqſitis. Jō nō poſſunt ex hoc ſcire ꝑ cer
to ſi ſunt in ſtatu gr̄e dei vel nō. Et iō vt ait. be.
Greg. Bonoꝝ mentiū eſt ibi culpam agnoſce

re ideſt timere eſſe. vbi culpa non eſt. diſtinctio
ne. v. Ad eius. ⁊ Eccleſiaſtici. v. De propiciatu
peccatorum noli eſſe ſine metu.

¶ Quinto timen/ .§.v.

da eſt mors ꝓpter eius occupabilitatē. q2. ſ. pre
occupat oēs actus ⁊ ſenſus auferens pedibus
ptātē ambulādi: manibꝰ opandi: lingue loquē
di: ori auſert ptātē comedēdi: auribꝰ audiēdi
oculis videndi: ⁊ ſic de alijs. Hie. ix. Aſcendit
mors per feneſtras. ſ. ſenſuū igreſſa eſt domos
nr̄as. ſ. oīa occupās. Sap. xvj. durus bellator ī
mediā terram exterminij pſilyt: ⁊ repleuit oia
morte. Aufert corpi vigorē ⁊ decorem ⁊ īducit
pallorē Apoc. vj. Ecce equus pallidus. ſ. corpꝰ
⁊ qui ſedebat ſup eū. ſ. dn̄ando ei ⁊ regēdo cor
pus ipſum: nomē illi mors. Aufert qḋ peius ē
aīe dei cognitionē ſpcipue carnalibus. b. Greg.
Tanta eſt ibi vis doloris ꝙ alibi nō poſſit ferri
impetus cogitationis. dicit Salomō. Eccl. ix.
In quēcūqꝫ ptē lignū ceciderit ſiue ad auſtruꝫ
ſiue ad aquilonē. ibi erit. i. firmabit. lignum dr̄
homo. i. arbor. ſm illud ps. j. Erit tanq̄ lignuꝫ
qḋ plātatū eſt ſecus decurſus aq̄rum ⁊c̄. Cadit
iſta arbor cū morit hō: fructus ſūt opa: folia v̄/
ba: flores affectꝰ. Radices poᵉ. Et poᵉ qdē ſen/
ſitiue ſūt radicate ī aīa: ſꝫ opatōes ſuas exercēt
per organa corpis qbus ſunt affixe: vt potētia
viſiua oculis: auditiua auribꝰ ⁊ hmōi. Interio/
res etiā vt fantaſia memoria ⁊ alie. hn̄t ⁊ ipſe
ſuas cellulas in capite. Sicut ḡ magna arbor q̄
hꝫ multas ⁊ magnas radices bene fixas in ter
ra. vtiqꝫ nō pōt euelli a terra niſi cū maxima vi
olētia. Ita cū aīa dꝫ ſepari a terra corpis. cuꝫ re
trahat potētias ſuas ab organis corpis: ⁊ ſecū
radicalit deferat. Hoc vtiqꝫ fit cū maxima vio/
lētia: ⁊ tota vis nr̄e ibi occupat. Ubi autē ceci/
derit. ibi erit cū fructu ſuo vel malo vel bono.
Ad auſtrū cadit cū morit in ſtatu gr̄e ⁊ diuini
amoris. Ex pte enī auſtri exurgit calidus ven/
tus: ⁊ eſt regio calidiſſima. Ad aqlonē vbi eſt
intēſum frigus ⁊ vētus exurgit frigidus: cadit
cum morit cū peccato mortali. ⁊ ibi permanet
cum malis ſuis fructibus. igit comburendus.
Jam ergo ſecuris ad radicē arboris poſita eſt.
ad incidendū per mortē. Timeat ergo vnuſqſ/
qꝫ ſibi. ⁊ videat quos fructus facit. Difficile eſt
enim ita ſubito in īfirmitate graui arboris fru
ctus mutare de malis in bonos. cum mors que
ſupuenit occupet totū hominē. Et ideo bene di
cit beatus Augu. in lib. de penientia. Multos
ſolet decipere ſerotina penitētia. de pe. diſti. j.
Nimis enim difficile eſt ab aſſuetis recedere.
cum habitus qui eſt qualitas de difficili mobi/
lis a ſubiecto: ſit in peccatoribus vitiorꝫ. ꝙ ita
ſubito eos dimittat ⁊ faciat fructus virtutum
hoc humanū nō eſt. Sed deo nihil impoſſibile
qui tēpore non eget ad operandū ⁊ in puncto
cōtritionem infundere poteſt. Et hoc eſt quod
dicit Leo papa. Miſericordie dei nec menſu/
ras ponē poſſumus: nec tēpora diffinire. apud
quem nullas patit moras conuerſio. Ideo de
nemine eſt deſperandū dum in hoc corpe con/
ſtitutus eſt. de pe. di. vij. Cautius tamē ſibi pro
uidet nō expectare tēpus mortis ad penitētiaꝫ
agendam. Experiētia eniꝫ rerū magiſtra docet
ꝙ etiā in ſeruis dei habituatis in bonū cuꝫ no
tabilis dolor arripuit eos. vt illionū podagre:
calculi acutiſſime febris. Uix valent aliquid bo
ni cogitare ſed totū poſſidet dolor exteriorem
⁊ interiorē hominem. ⁊ tamē magis vexat et
occupat. Ipſi vero peccatores nimis affecti ad
corpus ⁊ delitias eius ſolitas. videāt bene quo
modo animū dirigere poterūt ad dolendū de
peccatis ⁊ cōuertendū ſe ad deū toto corde: et
non ſolū timore: ſume tibi exemplū. Quando
quis habet aliquē amiciſſimū quem ſemp ha/
bet pre oculis ⁊ videt eum anxiari ad mortem
Habet ⁊ vicinū infirmum de cuius incōmodo
nunq̄ aut parū cogitauit ⁊ quē pre oculis non
habet non eſt mirū ſi vicinū minus dilectū quē
non habet pre oculis ⁊ parū de eo curat tradit
obliuioni pro eo ꝙ maxime amicū ⁊ dilectiſſi/
mum videt mori. Ad propoſitū amicus maxi/
me dilectus a peccatoribus quē ſemp pre ocu/
lis habēt ad cōplacēdum ei eſt corpꝰ. Uicinus
parum dilectus ⁊ de quo parū videtur curare
eſt ſpiritus ſeu animus. quādo igit peccator vi
det corpus maxime dilectū ab eo mori tota co
gitatio ſua ⁊ dolor eſt de morte corpis. De aīo
autem parū dilecto ab eo modicum videt cura
re. Sed obliuiſcitur eius. etſi ipſe ſit in pericu/
lo moriendi Nōne hoc manifeſtius patet cuꝫ
inducant ſ̄citius ⁊ frequētius medici pro ſa/
lute corporis. vix aūt vnus medicus anime: ⁊
raro ne ei ſalubriter medeatur quoad animuꝫ
vt reſtituat. ⁊ alia huiuſmodi faciat ¶ Notan
dum eſt qḋ ait be a. Aug. hac animaduerſione
percutitur peccator vt moriēs obliuiſcat ſui. q
dum viueret oblitus eſt dei nec ipſa mors mo
rulam facit alicui propt ſuas diuitias: honores
vel ſapientiam: vel minus occupat infirmum ⁊
vexat. ſed facit officium ſuum ad quod deputa
ta eſt. Unde in lib. de ſeptem donis legitur ꝙ Exēplū
cum quidam longo tempore ſeruiuiſſet cuidā
principi. ⁊ grauiter egrotaret. cum inſtaret do
minus eius dicens ꝙ multum de eo doleret: ⁊
ſi quo indigeret hoc ab eo peteret. Dixit eger
ꝙ petebat ꝙ pro omni ſeruitio quod ei fecerat
vt liberaret eum ab infirmitate vel ſaltē ad ho
ram. rñdit dominus. Hoc nō pōt facere niſi ſo
lus deus. Et eger ait illi. Et ego illi ſoli pro/

miſto me ſeruiturum in futurum. qui ſolus po
teſt me liberare ſi liberabit me ab iſta infirmita
te. qui liberauͣ hoc quod dixerat effecit. ¶ Ibi/
dem. Cum quidaꝫ vſurarius in extremis labo/
raret fecit ante ſe portari vaſa aurea: promittēs
anime ſue illa. ⁊ multo ampliora poſſeſſiones:
domos: ⁊ alia ſi adhuc cum eo remaneret. ⁊ cū
magis vrgeret dolor infirmitatis ait miſer. Ex
quo non vis mecum morari: reddo te diabolo.
Et hec dicens expirauit.

¶ Sextuꝫ propter .§. vi.

quod mors eſt timenda. eſt propter demonum
occurſionem ⁊ infeſtationem. Gen. iij. Dictum
fuit prime mulieri in pſona cuiuſlibet anime.
⁊ precipue bene viuentis. Ipſa conteret caput
tuum. ⁊ tu inſidiaberis calcaneo eius. Mulier
conterit caput ſerpentis antiqui. quando prin/
cipia vitiorum ſuperat que diabolus ſuggerit.
Sed ſerpens inſidiatur calcaneo eius. quando
diabolus tentat fortiter in fine vite. Calcaneus
enim finis eſt corpis finē ſignificat vite. Adeo
hoc videſ generale demones occurrere: ⁊ mul
tum tentare animas in ſeparatione a corpore.
vt etiam ſanctos homines aggrediātur. Unde
be. Martinus cum eſſet in extremis ⁊ in cine/
re cilicio orationi inſiſteret vidit diabolum ⁊
ait. Quid hic ſtas cruenta beſtia. nihil in me fu
neſtuꝫ reperies: ſed ſinus abrahe me ſuſcipiet.
qui confuſus diſparuit: quinimmo ad ipſum
dominum maieſtatis auſus eſt accedere in li/
gno crucis affixum. ſi quid forte in eo reperire
poſſet de ſuo: quem ⁊ ſi ſanctiſſimum: nonduꝫ
tamen filiū dei eſſe cognouerat. Et hoc ipſe xps
expreſſit cum ait aplis. Uenit ideſt veniet. quia
in die ſequenti ei illud erat futurū pīceps mū/
di huiͣ. i. diabolus q pncipatū obtiet i mūda
nis ppvitia corꝫ: ⁊ in me nō hꝫ gcq̄. ſ. vitij vt
querant. De aīa que male vixit in mundo expſ
ſius hoc exponit. b. Greg. in moral. ſuper illud
euangeliū. Uidens ieſus ciuitateꝫ fleuit ſuper
illam ⁊c̄. Lu. xix. Ecce ibi dicitur dies venient.
ſ. mortis. ⁊ circundabunt te inimici tui vallo. ⁊
coanguſtabūt te vndiqꝫ: ⁊ ad terrā proſternent
te ⁊c̄. Inimici iſti ſunt demones. qui in fine vi/
§ par. i. ti. v. te circundant animam vallo diuerſarum tēta/
tionuꝫ. vt euadere non poſſit de manibͣ eorꝫ:
⁊ coanguſtant diuerſis modis. vt proſternant
tandē corpus ad terrā ⁊ aīam ad centrū terre
ideſt infernū ducentes ſecum. be. Ber. Quan/
tus erit tibi pauor o anima miſera. cū dimiſſis
omnibus quorum tam iocunda preſentia: tam
gratus aſpectus: tam familiaris habitatio: alte
nam penitus regionem ingrediens: cateruas
tim infinita demonia ad te exire videbis. Cuꝫ
ergo anime peccatorum egreſſure ſunt de cor
poribus ſuis domino iubente. Si dixerint ad
te ait dn̄s per Hieremiaꝫ. xv. Quo egrediētur.
dices eis qui ad mortē ad mortem. qui ad gla/
dium ad gladiū. qui ad fameꝫ ad famē. qui ad
captiuitatē ad captiuitatem. ⁊ viſitabo ſuꝑ eos
quatuor ſpecies. gladiuꝫ ad occidēdum. canes
ad lacerādum. volatilia ad deuorandū. beſtias
terre ad diſſipādum. ¶ Narratur in lib. de ſe/
ptē donis. ꝙ cum quidā ſolitarius rogaret do/
minuꝫ vt ei oſtenderet: quō aīa egrediſ de cor/
pore. Adeſt ſubito lupus trahēs euꝫ per veſtes
⁊ duxit eum ad ciuitatē. Ibi aūt vidit tunc cho
ros clericoꝝ ⁊ laicorum parari ad honorificas
exequias cuiuſdam ſolitarij valde famoſi. mul
toſqꝫ lachrymātes eſtimantes ꝙ meritis ⁊ ora
tionibus eius illa patria cōſeruareſ. ſed reuera
hypocrita erat: ⁊ pro mūdi gloria multa facie/
bat. Uidit ergo heremita ille demones aſtare
ad illum morietē. Dixitqꝫ vnus alteri ꝙ mitte
ret tridentē in os eius: ⁊ per vim extraherent
aīam illā a corpore: etiā renitētem. De alio diuſ
te diciſ ꝙ cum eſſet in extremis ⁊ demones aſ/
ſiſterēt violēter cum vncinis ferreis extrahen/
tes aīaꝫ eius. ⁊ ille diceret. Dn̄e adiuua me. im
properabāt ei demones dicentes. Nūc queris
adiutoriū dei: cum dies defecit tibi. ¶ Ut aūt
dicit beatus Greg. Cum quis bene viuit ⁊ deū
timet abſtinēs ſe a malis ⁊ de ppetratis penitē
tiam agit: in illa hora etiā fortiſſime ſint tenta/
tiones diaboli: qꝛ nouit ſe plus tꝑoris nō ha/
bere ad tētanduꝫ. ⁊ ideo plus acuit maliciā ſuā
ad decipiēduꝫ. vel per deſperationē: vel per in
fidelitateꝫ. vel per taciturnitatem alicuius pec/
cati grauis. tamen vt ait apoſtolus. Fidelis de/
us qui nō permittet vos tentari ſupra id qđ po
teſtis: ſed faciet etiā cum tētatione puētuꝫ. Un/
de cuꝫ quidā ſanctus religioſus in extremo vi
te fuiſſet multū exterritus adeo: vt aliqui dubi
tarēt ne decipereſ a diabolo. Mortuus ille: in/
de ad aliquos dies apparuit cuidā ſibi deuoto
in pulchra ſpecie ⁊ totus lucidus: vnde ille per
cepit ad gliam eum aſſumptū. Interrogauit il/
le. Que cauſa fuerit in exitu ſuo tanti terroris.
At ille. Neſcis qꝛ ſcriptū eſt. Territi purgabun
tur. Ps. Qui timēt dn̄m ſperauerūt in dn̄o: ad/
iutor ⁊ ptector eorum eſt in tentationibus.

¶ Septimo mors .§. vij.

eſt timēda ⁊ puidēda ppter mala que ſequun
tur ad ipſam. In ipſa enim ⁊ per ipſam oīa que
in mūdo ſunt relinquunſ. que cuꝫ tāto labore
cum tot peccatis: cum tot curis acquirunſ ⁊ re
tinentur. Job. j. Nudus egreſſus ſum de vtero
mrīs mee: nudus reuertar illuc. i. in terraꝫ que
fuit mater prima omnium. quia fecit deus ho/
minem de limo terre. Apoſtolus. Nihil intuli

mus in hunc mũdum. haud idest non dubiuz: q2 nec auferemus. Mors ipſa aufert amicos: ꝯſanguineos: pulchritudinẽ a corpore: fortitudinem: dignitatem: ⁊ omnez poteſtatem. Eccl. x. Homo cuz mortuus fuerit hereditabit ſerpẽtes: beſtias ⁊ vermes. Et vt dicit a quibuſdaz. Mortuo homine de cerebro eius naſcitur buſo: de renibus ſerpens: de ventre lumbrici: vermes de carne: de lingua aſtolabus. Bernard. Quid fetidius humano cadauere? Quid horribilius hoie mortuo? Cuius erat in vita gratiſſimus amplexus: fit i morte horribilis aſpectus. Quid ergo proſunt diuitie? quid delitie? quid honores? Diuitie non liberant hoiem a morte delitie nõ liberant a verme: honores nõ liberant a fetore. Qui modo ſedebat diues ⁊ glorioſus in throno: modo iacet pauper in tumulo. Qui delitijs veſcebatur: nunc a vermibus in ſepulchro ꝯſumitur. Memorare ergo nouiſſima tua ⁊ in eternuz nõ peccabis. ¶ Refert Petrus Alphonſus ꝙ mortuo Alexandro magno qui in tam breui tẽpore dñium orbis acquiſiuit. Cõuenerũt philoſophi: ⁊ dixit vn⁹. Iſte qui terrã heri totã ꝯculcabat: hodie ab ea ꝯculcatur. Heri dñabatur ei ⁊ poſſidebat eam: nunc poſſidetur ab ea. Heri nõ ſufficiebat ei totus mũdus: nunc ſufficiũt ei quatuor vlne terre. Heri premebat eam: nunc premitur ab ea. Ducebat heri exercituz ſuper terraz: hodie ab exercitu ducitur ſub terra. ¶ In libro de ſeptẽ donis legitur ꝙ Saladinus magnus ꝑnceps ſaracenoꝝ fecit ſibi portari ſudarium ſuum cũ videret ſe propinquuz morti. Et fecit illud clamãdo per preconem deportari per ciuitatem. Tantum deportabit ſecum princeps magnus Saladinus de oibus rebus ſuis. ¶ Timenda eſt ergo mors ⁊ ſepe meditãda. Nã vt ait Plato. Summa philoſophia eſt meditatio mortis: ⁊ ad multa valet. Et primo ad humiliationez. Quid ſupbis inquit ſapiẽs terra ⁊ cinis? q. d. Ex morte habes cauſam humiliandi te. Pauo etiã viſis pẽnis ſuis pulchris eas extẽdit: ⁊ hic inde ſe girat de earuz pulchritudine ſupbiendo. tamẽ ad pedes turpes aſpiciẽs eas ꝯtinuo deponit quaſi ſe humilians. Sic homo attendens ad finẽ vite humiliabitur. De cõſuetudine aliqñ fuit imperatoꝝ ꝙ cũ eſſent electi ꝑma die coronatiõis coꝝ veniebat ad eũ lapicidarius: deferens in manu ſua tres vel quatuor petias marmoris diuerſorũ coloꝝ dicẽs. Iubeat dñs imperator. de quo genere marmoris velit ſibi fieri ſepulchrũ: eo ꝙ hõ mortalis ẽ. Et hoc fiebat ad dandũ ſibi occaſionẽ humiliatiõis ex memoria mortis. Ioan. elemoſynarius factus patriarcha Alexãdrinus fecit ſibi fieri monumentum: ſed imꝑfectũ. Et in precipuis ſolẽnitatibus cũ eſſet põtificalibus inſignitus. ⁊ i magno honore ppli. ſtatuerat vnũ tũc venire ad ſe qui diceret. Dñe imperfectũ eſt ſepulchrũ tuuz iube ergo illud ꝑfici q2 neſcis qua hora fur veniet ſcz mortis. Sed ⁊ qñ papa ꝯſecratur ante oculos eius accendit modicũ ſtupe: ⁊ dr̃ ei. Pr̃ ſancte ſic tranſiet gloria mundi. ¶ Valet ſcd̃o meditatio mortis ad mũdi ꝯtemptuz ⁊ deſpectionẽ. Eccl's. xj. Si multis annis vixerit hõ. ⁊ in his oibus letus fuerit. meminiſſe tñ dz tenebroſi tp̄is ſcz mortis qd̃ cũ venerit vanitatis arguentur preterita. Hiero. ad Paulinuz. Facile ꝯtemnit oĩa qui ſemꝑ ſe cogitat moriturum. ¶ Tertio valet ad fugã peccati ⁊ deteſtationẽ: cum ꝯſiderat ꝙ propter pctm̃ hõ incurrit mortem corꝑis ⁊ aie. ad Ro. v. per vnũ hoiem ſcilicet Adã peccatũ intrauit in mundũ ſcz originale. ⁊ per pctm̃ mors. In hiſtoria tranſmarina legitur ꝙ cuz bragmani peterent ab Alexandro magno imortalitatẽ ſibi dari. ⁊ ipſe negaret ſe hoc poſſe facere cũ mortalis eſſet aiunt illi. Tu ergo cũ mortalis ſis. quare tot mala faciendo ꝑ mundũ diſcurris? q. d. Ab his malis hoc cõſideratio mortalitatis tue deberet te retrahere. ¶ Valet quarto ad depreſſionẽ carnalis deſiderij ⁊ delectationis. In cuius figuram habes Iob. ij. ꝙ ipſe teſta saniẽ radebat ſedens in ſterquilinio. i. memoria mortis ⁊ ꝯſideratione fractionis corꝑis: q2 vas per ipſam mortẽ frangitur saniẽ carnalis delectatiõis ex ꝯcupiſcentia exurgẽtem ammouebat. b. Grego. Nihil adeo valet ad edomandũ carnis deſideria: ꝗ̃ cogitare qualis ſit futura caro moritura. ¶ Valet quarto ad tribulationũ tolerationẽ: q2 cuz in morte oẽs res tp̄ales deficiant: ⁊ tẽpus vite breue eſt: qñ mors ſequitur. ideo inde ꝯfortatur ad ſuſtinendum: q2 paꝝ affligit. ⁊ inde quieſcet ⁊ remunerabitur. Petrus in cañ. ſua. Modicuz ⁊ ſi opz contriſtari in varijs tribulationibus: vt probatio fidei veſtre ꝑcioſior ſit auro quod per ignem ꝓbatur. Apoc. xiiij. Beati mortui qui i domino moriunt. Amodo iam dicit ſpũs vt requieſcant a laboribus ſuis. ¶ Valet ſexto q2 ꝓuocat ad miſericordiam ⁊ largitatem. Conſiderans enim ꝙ ſecũ afferre non põt: ſed largiens pauperibus inde ſubſidiũ in aia habebit: ideo dimittit iniurias receptas a primo. elemoſynas dat aliena reſtituit. Alexãder cũ vidit quia moreret: diuiſit regnũ ſuũ pueris ſuis. b. Ambro. Non ſunt hois bona que ſecũ auferre nõ poteſt. Sola miſericordia comes eſt defunctorum. Quidã burgẽſis Pariſius fecit fieri feretrum in quo portaret mortuus: ⁊ in domo ſua voluit illud poni in loco vbi frequẽter videret ipſum. vt per ꝯſiderationẽ mortis ꝓuocaretur ad opera miſericordie. In die aũt oĩum defun-

ctorum replebat illud panibus quos pauperi/
bus dabat dicens. Ecce cito morior. ⁊ quis po/
ſtea me memorabitur mei. ¶ Ualet ſeptimo ⁊ vlti
mo ad inducendum ad penitentiam ⁊ pſeuerã
tiam. Rex niniue cũ populo ſuo audito a Jona
ꝙ niniue inde ad quadraginta dies eſſet ſub/
uertenda: ⁊ inde oẽs morituri indutus eſt ſac/
co: ⁊ ſe dederũt operibus penitẽtie. Job. iij. ca.
Expectant mortẽ ⁊ nõ venit: quaſi effodientes
theſaurum: gaudẽtq; vehementer cuꝫ inuene/
Exẽplũ rint ſepulchrũ. ¶ Legitur in li. de ſeptem do/
nis. ꝙ cũ quidã miles flagitioſus accepiſſet pe
nitentiã ab Alexandro papa. renuebat eam fa/
cere ⁊ ſe nõ poſſe implere. Denium papa dedit
ei vnum anulũ quẽ pro penitẽtia aſſidue porta
ret in digito eo pacto ꝙ pluries euꝫ in die aſpi
ceret. ⁊ aſpiciendo tũc cogitaret ſe eſſe moritu/
rum. Quod cũ feciſſet: inde ad modicuꝫ tp̃s ex
huiõi ↄſideratione mortis ita ↄtriſtatus ⁊ com
punctus eſt ꝙ rediens ad Alexandrũ obtulit ſe
paratũ ad omnem penitẽtiam peragẽdam.

¶ Quod aſſignatio rationũ in morte eſt timẽ/
da de ſeptem generibus rerum.

Capitulum nonum.

QUartum quod eſt ti
mendum eſt in morte rõnũ aſſigna/
tio. Apl'us ad Heb. ix. Statutum eſt
hominibus ſemel mori: poſt hoc iu/
dicium ſcꝫ particulare ſcꝫ diſcuſſio vite eius.
Oẽs enim ſtabimus ante tribunal xp̃i ſcꝫ ad
reddendaꝫ rõnem de tota vita noſtra. Qd̃ ipſe
dñs oñdit per parabolas villici ⁊ diſpẽſatoris
cuiuſdam diuitis cuius cũ dñs audiſſet. q: ma
le diſpenſaret diſpenſando bona eius vocauit
illum dicens. Redde rõnẽ villicatiõis tue. Lu
ce. xvj. Et etiã de quodã rege qui voluit rõnem
ponere cũ ſeruis ſuis. Math. xviij. Et ſilr de il
lo dño qui dedit ſeruis ſuis talẽta. vni quiq; al
teri duo: tertio vnũ vt negociarentur cum eis.
Et poſt certũ tp̃s venit dñs ad faciendum rõci/
niuni cũ eis: q̃ũo negociati fuiſſent. Et quos in
uenit bene ⁊ diligẽter ſe exercuiſſe in eis collau
dauit: ⁊ de lucro facto remunerauit. Eum autẽ
qui non operatus fuerat talentũ ſibi creditum
q: non multiplicauerat: etſi ↄſeruaſſet dure in/
crepans: ⁊ ab eo illud auferẽs ↄdẽnauit. Mat
the. xxv. c. Et quaſi ſimile de hoĩe nobili qui de
dit ſeruis ſuis decemnas ad negociandũ. Lu
ce. xix. Ex quibus oĩbus parabolis aperte oſtẽ/
ditur ꝙ habemus deo reddere rõnem de actis
in vita noſtra. Et hoc p̃mo in egreſſu aĩe de cor
pore. Unde Cypria. Qualem te inuenit dñs cũ
vocat ſcꝫ per mortẽ talẽ te iudicat vt ſciant om
nes. ait ipſe per prophetam. q: ego ſum domi/
nus ſcrutans renes ⁊ corda id eſt affectiones: ⁊

cogitationes qui do vnicuiq; ſm̃ opera ſua. de
pe. di. j. Nunqd. Ad idem exempla in vitaſpa/
trum dixit quidam ſcũs. Tria ſunt que valde ti
meo. Primũ eſt qñ aĩa egreſſura eſt de corpo/
re. Scd̃m qñ preſentabit ante tribunal xp̃i ſcilꝫ
rõnem reddituro. Tertiũ eſt qñ dabitur a chri/
ſto ſententia de me. Uñ ⁊ quidã alius ſenex cuꝫ
videret quendã iuuenẽ ridentẽ ait. Ecce corã
celo ⁊ terra redditurĩ ſumus rõnem deo de to/
ta vita nr̃a. ⁊ tu rides. vñ Eccl. xj. dicitur. Leta
re iuuenis in adoleſcẽtia tua ⁊ in bonis ſit cor
tuum. ⁊ ſcito q: pro his oĩbus adducet te dñs
in iudiciũ. Nec ibi in rõne reddenda multum
tp̃is ponet: ſicut fit in mundo cũ rõcinia fiũt: q:
tunc oĩa nota ſunt iudici. ad Hebre. iiij. Om/
nia nuda ſunt ⁊ aperta oculis eius. Et oĩa in pũ
cto repreſentabunt ↄſcientie iudicandi. Horrẽ
dum eſt ait apl's incidere in manus dei viuen/
tis. nil defectus impunituꝫ pmittentis. Hoc ti/
mens ſanctus Job dicebat. Uerebar oĩa opera
mea id eſt timebã. ſciens ꝙ nõ parceres delin/
quenti. Timebã dubitans aliqñ ne forte aliqs
defectus in ipſis etiã bonis operibus meis in
eſſet quod punitionem mereretur. Etſi columne
timent tale iudicium particulare pro ratiõe
reddenda. quid faciet arundo. Eſt autem ratio
exigenda de ſeptem.

¶ De anime potentijs.
¶ De corpore ⁊ membris.
¶ De tempore ⁊ adiacentijs.
¶ De gratie adiumentis.
¶ De ſapientie documentis.
¶ De culpe inquinamentis.
¶ De regimine in ſubiectis.

¶ Primum igi/ .§. i.
tur de quo reddenda eſt rõ deo eſt de anima et
potentijs q̃ũo conſeruauit eam ⁊ exercuit. Deu
tro. iiij. Cuſtodi temetipſum ⁊ animam tuam
ſollicite. Et Eccl. Cuſtodi animã tuam ⁊ da illi
honorem ſuũ. ⁊ merito. Eſt enim in ea imago
dei. Unde beatus Augu. in li. de trini. licet ani
ma ſeu mens nõ ſit eius nature cuius eſt deus
imago tamẽ eius ibi querenda eſt. quo nihil ẽ
melius. ſcꝫ in parte ſuperiori. Hec autem ima/
go apparet in potentijs eius ſcꝫ memoria: intel/
lectu ⁊ voluntate. que dicuntur potentie ſepa/
rate. quia ſcꝫ anima ſemper retinet ⁊ vtitur eis
etiam ſeparata a corpore. Sumendo tamẽ me/
moriam pro parte intellectiua qua retinet ſpe/
cies intelligibiles ⁊ nõ pro potentia ſenſitiua
que etiam eſt in brutis. Nec operatur aĩa niſi
mediãtibus iſtis potẽtijs. Ecce q̃ũo eſt dei ima
go. quia ſicut vna eſt eſſentialiter ⁊ trina in po/
tentijs: que realiẽ diſtinguunt ab inuicẽ: ita ꝙ
vna non eſt alia. vna tamẽ in eſſentia anima iſta

vna eēntia diuina in tribus perſonis realit di/ſtinctis adinuicem:ita ꝙ vna non eſt alia pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus.⁊ hi tres vnum ſunt. Honorat aūt iſta imago qñ ꝯſeruat in ſua puritate:⁊ potētie eius exercent ꝑpter ipſum deū cuius eſt imago. Et de memoria ait Salomon Eccſo vl. Memēto creatoris tui in diebus iu/uentutis tue anteꝗꝫ veniāt dies afflictiōis tue ⁊ appropinquent anni de qbus dicas mihi nō placent. Et ps. Benedic aīa mea dñm:⁊ noli obliuiſci oēs retributiōes eius ideſt beneficia eius.que iō dicuntur retributiōes.q2 cum male feceris quotidie peccando tanta eſt charitas dei:ꝙ innumera bona beneficioꝝ ſuoꝝ reddit tibi.Ait etiam ipſe dñs in Threno. Recordare paupertatis mee qu.i ſcꝫ ſumpſi pro te abſinthijꝫ ⁊ fellis ideſt amariſſime paſſionis quā ſuſtinui pro te. ¶ De intellectu dicit magiſter in.ij.ſen. di.j. Fecit deus rōnalem creaturā vt ſummum bonum intelligeret. Et hoc eſt ad qḋ hortat ipſe deus homines dicens per ps. Uacate ⁊ videte qm̄ ego ſum deus. vacate ideſt ceſſate a vitijs ⁊ ab alijs opibus exterioribus aliqn̄:q2 alit non pōt videri aut intelligi deus. Intelligite quoniam ego ſum deus qui non mutor. Ego ſum deus quo melius excogitari nō pōt. Ego ſum verum vniuerſale ⁊ ſummū bonum. Intelligen/da ſunt quoqꝫ mādata dei ⁊ ſeruanda ⁊ curio/ſa omittenda. ſm illud Eccli.iij. Altiora te ne q̃ſieris:⁊ fortiora te ne ſcrutatus fueris:ſed que precepit tibi dñs illa cogita ſemp:⁊ in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. ¶ De volū/tate. Prouer.xxiij. Fili prebe mihi cor tuum ⁊ voluntatē. Et modum docet dicēs Deut.vj. Et Matth.xxij.⁊ Luc.x. Diliges dñm deum tuū ex toto corde tuo. Hugo in libro de arra anime Scio aīa mea q2 vita tua amor eſt:⁊ ſine amore eſſe non potes. Ea aūt eſt vis amoris: vt talē te eſſe neceſſe ſit:quale eſt illud qḋ amas. Hoc ē amare velle bonū qḋ eſt volūtatis. Si ergo de/um anima amat:vere deū hꝫ.imo ⁊ deus ē participatione. ſm illud. Ego dixi dij eſtis. Si ter/ram amas terra es. Oſee. Abominabiles facti ſunt ſcꝫ peccatores ſicut ea que dilexerunt. Ex toto corde ſeu voluntate deum diligit qui eum ſuper oīa diligit. qui ꝑpter obſeruandū māda/ta dei ⁊ ſubſtantiā ⁊ familiā ⁊ patriam ⁊ famā ⁊ tp̄alem vitāꝫ poſtponit. Ex toto corde diligit omnia que amat propter deum diligit. Cum igitur tibi dicendū ſit. Redde rationem villicationis tue de anima tua ⁊ potentijs. quā ratio/nem reddere poterit qui dei imaginē in lutum peccatoꝝ ſepius proiecit. Qui beneficiorū dei rariſſime recordatus eſt:ſed bene iniuriarum que ſibi fecit proximus ad vleiſcendum non re/mittendum. Qui deum nec cognoſcere voluit nec eius mandata nec eius verba. Sed totum acumen intellectus ſui poſuit ad fraudes inue/niendas:ad preparandū. Qui totum affectum ſuum poſuit in terrenis ⁊ carnalibus:oēm rē viliſſimam magis amans ꝙ deum. quod pa/tet q2 pro vno ſolido dicet multa piuria. valde ergo timendum eſt talibus.

De me/moria redden/da ē rō.

De itel/lectu.

De vo/lūtate.

¶ Secundo red/dēda eſt ratio de corpore noſtro ⁊ mēbris eius. .§.ij.

Reddemus rō/nē ð corpore no/ſtro ⁊ q̃/re.

Ad quid enim data ſunt nobis oſtēdit apoſto/lus ad Rom.xij. Ut exhibeatis corpora veſtra deo hoſtiam viuētem ideſt vt mactemus ipſū vitijs ⁊ concupiſcētijs tanꝗꝫ animal imolatum ⁊ viuat in operibus virtuoſis. Nam vt ait Petrus in canonica. Chriſtus ſemel mortuus eſt ꝓ peccatis noſtris:iuſtus pro iniuſtis vt offerret nos deo ſequentes eum. mortificatos quidem carne viuificatos autem ſpiritu. Et cū incōparabiliter debeamus plus laborare ⁊ exercere mē/bra noſtra in obſequium dei ꝙ diaboli mundi vel carnis. imo ſolum in honore dei debemus corpus exercere ⁊ nunꝗꝫ in peccato. Humanū dico (ait apoſtolus Roma.vj.) propter īfirmitatem carnis veſtre. Sicut exhibuiſtis mēbra veſtra ſeruire iniquitati ad iniquitatē ſcilicet de vna ad aliam laborando. ita exhibete nunc ſer/uire ipſi iuſtitie in ſanctificationem. vt vel ſal/tem tantum laborent mēbra veſtra pro deo. ꝙ/tum feciſtis pro mūdo vel peccato. Quinqꝫ ſenſus noſtri exteriores ꝗꝫuis radicē habeant in anima:tamē non vtitur eis anima niſi ꝑ orga/na quibus ſunt affixa. Ut potentia viſiua ꝑ oculos auditus:per aures ⁊ huiuſmodi. Dedit er/go tibi deus oculos ad aſpiciendum ad neceſ/ſitatem ⁊ vtilitatem:non ad vanitatem. Dedit tibi oculos vt aſpiciēdo celos ⁊ ornamēta eius ſolem lunam ⁊ ſydera:elemēta ⁊ animalia que ſunt in eis.⁊ alia pulchra opera dei vt inde ex/urgas ad contemplandum pulchritudinem ⁊ magnitudinem creatoris:a quo omnia pul/chra ⁊ pulcherrimus ipſe. Inuiſibilia enim dei a creatura mundi per ea que facta ſunt intelle/cta conſpiciuntur ideſt dei perfectiones. Ad Roma.prima. Dedit tibi aures vt diſciplinas morales:ſcientias naturales:⁊ artes varias ab alijs audiendo valeas adiſcere.⁊ ex armonia cantuum ⁊ muſicorum inſtrumentorum:conſi/deres cantus ſuaues angelorum. Dedit ⁊ na/res ad odorandū vt ex fragrantia florum ⁊ aromatum intelligas quia ſancti dei in patria flo/rebunt ſicut lilium ⁊ ſicut odor balſami erunt ante diuinam maieſtatem. Dedit ⁊ linguam ⁊ palatum vbi eſt guſtus vt lingua tua:⁊ non ſolum mēte vt angeli deū laudes:admoneas primum:ꝯfitearis peccatū tuum. Poſuit in ea ⁊ gu/

De gr/ꝗꝫ ſenſi/bus.

ſum: vt ex ſuauitate ciborum ⁊ potuũ percipi/
as quoniã dulcis eſt dominus omnis dulcedi/
nis auctor. ⁊ clames cũ ſapientiſſimo viro. O
q̃ ſuauis eſt ſpũs tuus domine: qui vt dulcedi
nẽ tuam in filios demonſtrares panẽ ſuauiſſi/
mum de celo preſtitiſti habentẽ omnem ſapo/
rem ſuauitatis. Sap. xvj. Non ſolũ manna pa/
tribus in deſerto: ſed refectionẽ internalẽ ſan/
ctis tuis. cuius comparatiõe oẽ dulce amarum
vt ait btũs Bern. Dedit ⁊ manus vt nõ abſcon
das manus ſub aſcella piger: ſed vt docet Salo
mon. Quodcunq̃ poteſt manus tua: inſtanter
opare boni. q: nec opus nec ratio nec ſciẽtia va
lent apud inferos quo tu properas. Pedes de/
dit ad ambulandũ ad loca neceſſaria tibi ⁊ pro
ximo vtilia. Non pedes veloces ad effunden//
dũ ſanguinem vel ad malum quodcũq̃ con/
currẽtes: ſed ad dirigendos pedes noſtros in
viam pacis. ¶ Tibi ergo dicet Redde ratiõẽ
villicationis tue. Et vere quilibet dicere poteſt
cum timore. Quid ſũ miſer tũc dicturus: quẽ
patronũ rogaturus: quãdo iudex eſt venturus
cuncta ſtricte diſcuſſurus. Quid laboris ⁊ affli
ctionis corpus tuũ ſuſtinuit pro deo: qui nec ie
iunia eccleſie nec vigilias in oratione: nec pere
grinatiões ad eccleſias feciſti: ſed pro lucro in/
numera. Oculi tui ad quid aliud reſpiciunt ni
ſi ad vanitates ⁊ curioſitates ⁊ voluptates im//
p[illegible]das. Et ſi lachrymis irrigantur non hoc ꝓ
peccatis: ſed pro damnis tpalibus. Aures tue
que ſollicitant audire niſi detractiones: irriſio/
nes: vaniloquia ⁊ turpiloquia: cantilenas mun
danas ⁊ hmõi. Non autẽ verba dei: ad moni/
tiões ⁊ reprehẽſiões: laudes diuinas. Guſtũ tuum
oĩbus cibis ⁊ potibus vis delectari: vſq̃ ad crapu
lã ⁊ ebrietatẽ. Lingua autem vti neſcis niſi ad
mendacia ⁊ periuria: ⁊ blaſphemias ⁊ conten/
tiones: ⁊ ſuſurrationes. murmurationes cõtra
deũ ⁊ miniſtros eius. Odores ſuperfluos ad
voluptatem queris. fetores infirmorũ fugis.
Manus tuas nõ extendis ad pauperes suble/
uandos: ſed ad eos predandos. Opera manu/
um tuarũ vana ⁊ riſu digna. Pedibus curris
ad theatra: ad ſpectacula: ad tripudia. Et ſi ali/
quando ad eccleſias ⁊ feſtiuitates eorũ magis
ad procandũ vt videas ⁊ videaris: q̃ ob deuo/
tionem. Beati ergo (ait ps.) qui timent dñm: ti
more initiali. qui ambulant in vijs eius. i. opi
bus virtuoſis exercendo corpus ⁊ mẽbra ſua:
quia tunc non timebunt in hac ratione.

De tpe ⁊ tpalibus rationem reddemus.

¶ Tertio reddẽ/ .§. iij.

da eſt ratio de tempore ⁊ adiacentijs eius. i. de
rebus temporalibus. Thren. i. Uocauit cõtra me
tps. ſ. quo male vſus eſt ad arguendũ eũ. Job.
xxiiij. Dedit ei tps ſeu locũ pnie ⁊ ipſe abuſus
eſt eo in ſupbiam. Sen. Nulla maior iactura q̃
tẽporis. Oia fortune ſunt tempus tuum. Nec
põt recupari tẽpus amiſſum. Quod aũt apls
ait. Redimẽtes tẽpus: qm̃ dies mali ſunt: non
intẽdit per hoc dicere ꝙ tẽpus amiſſum poſſit
recuparī: ſed ꝙ ita feruenter ⁊ ſollicite quis ſe
habeat in futurũ etiam vltra ſibi debitũ. ꝙ re//
cõpenſet per ſuperogationẽ bonoꝝ operũ ne/
glectum preteriti. vel dicit redimere tẽpus qui
quaſi ſupflua ⁊ minus vtilia etſi licita dimittit
vt melioribus vacet. Bern. Nil precioſius tẽ/
pore. Sed heu hodie nil vilius reputat. Sed
ſicut capillus de capite nõ peribit. qd̃. ſ. nõ re
cipiat corpus reſuſcitatum q̃tũ ad eos. ſ. qui
ſunt ad decẽtiam corporis. Ita nec momẽtũ a
tẽpore. de quo. ſ. non exigat ratio. Unde Anſ.
in li. meditationum ait. O lignum aridũ ⁊ in/
utile: eternis ignibus dignum. quid rñdebis
in illa die cum exiget a te vſq̃ ad ictum oculi.
omne tẽpus viuẽdi tibi impẽſum. qualiter fue
rit a te expẽſũ. Et ideo hortat apls ad Gal. vj.
Dum tẽpus habemus opemur bonũ ad oẽs.
In vno momẽto tẽporis põt homo lucrari vi/
tam eternã: dum eſt in vita pñti. Totum mun/
dũ daret dãnatus ſi haberet in poteſtate ſua: vt
ex eo poſſit habere modicũ tẽporis ad peniten
dũ. Et nõ ſolum de tẽpore: ſed ⁊ de rebus tẽpo
ralibus que dant in tẽpore reddituri ſunt ho/
mines rõnem ſi bene vſi ſunt ⁊ ad ſubueniẽdũ
pauperibus. Dñs enim (ait Chryſ.) non dños
ſed diſpẽſatores nos eſſe voluit rerum ſuarũ.
Sicut ergo diſpẽſator qui res dñi ſui ſibi reti//
neret: vel ꝓdige diſtribueret: infideliter ageret
⁊ merito eſſet a dño ſuo puniendus. Sic ⁊ dñs
deus rõnem exigẽs in exitu vite a diuitibus qui
ſibi theſaurizant. vel ſupflue vtunt rebus tẽpo
ralibus paupibus ſubtrahẽtes. Unde beatus
Amb. An iniuſtus eſt deus: vt non nobis eque
diſtribuat vite ſubſidia. vt tu quidẽ eſſes afflu/
ens ⁊ abũdans. alijs aũt deeſſet ⁊ egeret: ⁊ nõ
potius q: voluit tibi benignitatis ſue exprimẽ/
ta largiri. alium võ virtute patientie coronari.
Tu võ ſuſceptis dei muneribus ⁊ in ſinum tu/
um redactis nihil reputas te agere iniquũ: ſi
tãtoꝝ bona ſolus obtineas. Egẽtium eſt panis
quem tu detines: nudoꝝ veſtimentũ qd̃ recla
dis: miſeroꝝ pecunia eſt quam in terram defo
dis. Tãtoꝝ ergo te ſcias inuadere bona quãtis
poſſis dare qd̃ velis. i. quod debes velle. Hec il
le. diſt. xlvij. ſicut hi. Inſuper qui ꝓdige expen/
dunt in edificijs ſumptuoſis: in conuiuijs lau/
tis: in equitaturis faleratis: in canibus ⁊ aui/
bus ad venãdum ⁊ aucupãdũ: in veſtibus põ
patibus: in ornamentis varijs: cogitent quam
deo ſint reddituri rõnem vidẽtes pauperes fa/
me mori veſtibus nudari: puellas nubiles p/

riculo exponi ꝓpter defectum dotiū: captiuos
in carceribus mori. Diues qui epulabatur quo
tidie hic ſplendide ſepultus in inferno: q2 mi//
cas menſe ſue noluit mendico dare. nunc gut/
tam aque ab eo nō poteſt habere. Et qui purpu
ra ⁊ byſſo induebatur: nunc vermibus operit̄.
Et ideo Jacobus in canonica ſua. ca. v. exterret
eos dicēs. Agite nūc diuites plorate vlulantes
in miſerijs que aduenient vobis diuitie veſtre
putrefacte ſunt. Veſtimenta veſtra a tineis co//
meſta ſunt. Aurum ⁊ argētum veſtrū erugina
uit: ⁊ erugo eorū in teſtimonium vobis erit: ⁊
māducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſau/
rizaſtis vobis iram in nouiſſimis diebus. Ecce
merces operarioꝝ veſtrorū qui meſſuerunt re/
giones veſtras: que fraudata eſt a vobꝫ clamat:
⁊ clamor eorū in aures dñi ſabaoth introiuit.
Et paulopoſt. Ecce iudex ante ianuam aſſiſtit.
Admonet ergo paulus diſcipulum ſuum timo
theum epm̄ ⁊ predicatorem dicēs. j. Timothe.
vj. Diuitibus huius ſeculi precipe nō ſublime
ſapere nec ſperare in incerto diuitiarum ſuaꝝ.
ſꝫ in deo bene agere: diuites fieri in operibus
bonis facile tribuere: cōmunicare: theſauriza//
re ſibi fundamētum bonum in futurum. Pe/
trus apoſtolus. ij. ca. prime. Fraternitatem di/
ligite: deum timete: quaſi dicat. Tunc oſtende/
tis deum timere. ſi fraternitatem diligitis ſub
ueniendo miſeris.

¶ Quarto red/ .§. iiij.

dēda eſt ratio de gratie adiumētis. de cuius p̄/
cioſitate dicit Pe. j. c. ij. epiſtole. Maxima ⁊ pre/
cioſa promiſſa nobis donauit deus. ſ. munera
gratie. vt per hoc ſimus diuine nature ꝯſortes
fugiētes eius que in mūdo eſt ꝯcupiſcentie cor
ruptionem. Per grām enim vitatur corruptio
oium peccatoꝝ: nec aliter poſſunt euitari. Nil
precioſius gratia que facit nos gloria dignos.
Ab hac ꝓcedunt ſicut radij a ſole: oēs virtutes
aīam illuſtrātes ⁊ decorātes. Ab hac oritur ra/
dius fidei vere intellectum perficiētis ad aſſen
tiēdum oībus que fide debent teneri. Et a gra/
tia ꝓcedit virtus ſpei: mētem erigens ad expe/
ctādum in dubio ſupnam glīam benefaciēdo.
Ex ipſa deſcendit flāma charitatis ad diligen/
dum deū ⁊ ꝓximum. Sobrietatem quoqꝫ tēpe
rantie ⁊ ſapiētiam prudētie docet. iuſtitiā ⁊ vir
tutem. i. fortitudinem quibus nil hominibus
in vita eſt vtilius. vt dicitur Sap. viij. Tempe/
rātia enim cohibet cōcupiſcibilem potentiam
a delectationibus prauis. Fortitudo iraſcibilē
retinet in perferendis moleſtijs. ⁊ acuit in ag//
grediendis arduis. Prudētia rationē inſtruit
in agendis vt nil perperam faciat: ſed conſona
rationi. Juſtitia autem ad proximū dirigit vo/

De gratie adiumentis rationē reddemus.

luntatem vt non ei noceat ſed proficiat. Iſta aūt
precioſa gratie munera donauit gratis nō me/
ritis noſtris. Hortamur vos ait apoſtolus ſcd̄a
Cor. vj. ne in vacuum gratiam dei recipiatis.
Oēs vtiqꝫ eam in baptiſmo recepimus. Gra/
tia enim in baptiſmo non requirit gemitū vel
planctum vel aliud opus ſed oīa gratis condo
nat ait be. Amb. de conſe. diſt. iiij. Donat ſimul
virtutes. donat ⁊ remiſſionē peccatoꝝ. niſi po
natur obſtaculum ei. qd̄ ponere non poteſt par
uulus cum baptizatur cum careat vſu rationis.
In vacuum autem ⁊ fruſtra recipit qui eā nō
exercet ⁊ auget per opa quotidie meliora. Sꝫ
multo magis in vacuum recipit qui eā per pec
cata perdit. Unuſquiſqꝫ ergo ꝓut accepit gra/
tiam in alterutrum illā adminiſtrantes vt bo/
ni diſpenſatores multiformis gratie dei inqt
Petrus in. j. cano. c. iiij. Sed certe cū dicetur
tibi. Redde rationem huius gratie. quomodo
vſus es multum habeo timere. quia non ſolū
non augmētaſti hoc precioſum talētum: ſed et
perdidiſti. Videmus enim cōmuniter qꝫ qꝫcitiꝰ
us peruenit puer ad aliquem vſum rationis ſe
implicat propter malas ſocietates multis tur//
pitudinibꝰ ⁊ periurijs ⁊ blaſphemijs propter
que amittit gratiam baptiſmalem. Et vtinam
ſic eſſet ſollicitus ad recuperādum amiſſā gra
tiā que eſt ſanitas aīe ⁊ vita. ſicut eſt ſollicitus
ad recuperādum corporis ſanitatem cū infir/
matur. Sacramēta enim eccleſie ſunt ꝯtentiua
gratie ſm̄ Thom̄. in. iiij. Et ideo ſiquis poſt ba
ptiſmum gratiam amiſit qd̄ fit per quodlibet
mortale aliter recuperare eam non pōt niſi per
penitētiam. Sed q2 nimis tardi ſunt hoīes ad
penitētiam ⁊ cōfeſſionem. ideo in nullis veris
virtutibus ſe exercēt. Sic ⁊ ſacramētum ſacre
cōmunionis per qd̄ mens impletur gratia. ſcꝫ
deuote ſumptum. ⁊ future glīe nobis pignus
datur. vt dicit bea. Tho. in oſſi. qꝫ raro aſſumit̄
qꝫ indeuote: qꝫ tepide. Eucharíſtia dicitur qd̄
latine bona gratia interpretatur. Quid eſt me/
lius corpore ⁊ ſanguine dñi. Noli negligē ait
apoſtolus ad Timoth. gratiam que data eſt ti/
bi in impoſitione manus preſbyteri: que perti
net ad ordinem. Cum quāta negligētia ⁊ indi
ſpoſitione recipiāt clerici ſacramētum ordinis
cum quanta deſidia exequātur ipſi conſiderēt
qui deo reddituri ſunt rōnem ignorātia pleni
omni honeſtate vacui: cupiditati dediti ⁊ ſimo
nijs: inſatiabiles bñficijs ⁊ dignitatibus ocioſi/
tate ſepulti. ꝓpter qd̄ accidit eis qd̄ dñs predi/
xit. Si ſal infatuatum fuerit ad nihilum valet
vltra niſi vt mittat̄ foras: ⁊ ꝯculcet̄ ab hoībus.
Mat. v. Infatuat̄ ſal qñ clerici qui debent v̄bo
⁊ exēplo alios ꝯdire ⁊ ꝯſeruare a corruptiōe vi
tioꝝ nec alios admonēt: nec ipſi v̄tuoſe viuūt

De gratie ſacramentalibꝰ rōnem reddemus.

propter qḋ contēnuntur a populis. Unde dñs per Malach. ij. c. ad ſacerdotes ait. Uos receſſiſtis a via. ⁊ ſcandalizaſtis plurimos in lege. ⁊ irritum feciſtis pactū leui. ꝓpter hoc dedi vos ꝯtēptibiles ⁊ humiles. i. abiectos oībus populis. Qui tamen populi maleſaciūt dehonorando eos cum ſint miniſtri chriſti ⁊ eccleſie. ⁊ ad eum cuius ſunt miniſtri ⁊ quez repñtant debeant aſpicere: non ad mores eoꝝ malos. Luz ergo tibi dicetur. Redde rationem ſacramentoꝝ que tibi collata ſunt ad ꝓcurādum ⁊ augendū grām quātum frequētaueris: quō deuote ſuſceperis. Qualiter in eis te exercueris. Noli altuz ſapere ait apoſtolus ſed time: qꝛ cui plus collatum eſt plus exigeť ab eo. Cum enim augētur dona ait be. Greg. augenť ⁊ rationes donoruz. Tanto ergo humilioꝛ atqꝫ ad ſeruiendum deo pꝛōptioꝛ quiſqꝫ debet eſſe ex munere ꝗ̄to obligatiorez ſe eſſe conſpicit in reddenda ratione. Timentes autem dominū timore. ſ. initiali miſericoꝛdia circundabit. Pſal.

Quinto reddē/ .§. v.

da eſt ratio. ⁊ ideo timēdum de ſapientie documētis. ſ. receptis. Anima noſtra vt ait philoſophus naſcitur ſicut tabula raſa in qua nihil eſt pictum: ſed apta eſt pingi. Et ſicut alie ſcientie ⁊ artes addiſcūtur per documēta aliorū. ita ⁊ ſapiētia ⁊ noticia diuinoꝝ ⁊ moralium. Quia enim homo pꝛopter peccata ſua obſcuratus neſciebat legere in lege dei īſita in medio coꝛdis noſtri dedit hoībus legem ſcriptam. legem. x. ꝓceptoꝝ: que ſemꝑ fuit neceſſaria obſeruari oībus qui voluerūt ſaluari. Hec eſt lex dñi immaculata ꝯuertēs aīas. ⁊ teſtimoniū eius fidele. ſapiētiam pꝛeſtās paruulis. i. humilibus. Deus igiť deoꝝ dñs locutus eſt. ait idem in ꝑs. xlix. ⁊ vocauit terraz. a ſolis oꝛtu vſqꝫ ad occaſum ex ſyon ſpecies decoris eius. Deus dñs eorū ſanctorum qui dicunť dij participatione. ꝑs. lxxx. Ego dixi dij eſtis. Uel demonuz qui dicunť dij falſa nūcupatione. ꝑs. Dij gētiuz demonia. vel ꝑſidentium qui dicunť dij repꝛ̄ſentatione: qꝛ repꝛeſentant deuz. ꝑs. lxxx. Deus ſtetit in ſynagoga deoꝝ. i. ſacerdotū. Omnium hoꝝ deus verus deus noſter eſt dñs ⁊ auctoꝛ locutus eſt inquit. b. Aug. ſuꝑ ꝑs. ⁊ illuz vſ̄. Multis modis per angelos ipſe locutus eſt dādo legē in mōte ſyna. ita ait apls ad Gal. iij. oꝛdinata per angelos. ſ. illa lex locutus per ꝓphetas ſuos. Eſaiā. Hieremiaz: Ezechielē: Danielē: ⁊ alios. xij. minores ꝓphetas excitando holes ad obſeruātiam legis ipſam declarādo: futura multa pꝛenūciando ad aīam indum eos: ⁊ cōminationez adꝗciēdo cōtra trāſgreſſores. Demum locutus eſt nobis in filio ſuo incarnato. Et quid ſapientia docere vel expꝛimere potuit niſi verba ſapiētie falſas expoſitiones legis a ſcribis repꝛobādo: obſcura declarando: in ſeipſo adimplēdo. ꝯſilia oīs ꝑfectionis adꝗciēdo: adiutoria ad obſeruādū offerēdo. Locutus eſt per aplos ſuos ⁊ diſcipulos quos miſit in vniuerſum mūdū dicēs. Docete oēs gētes. Et quid niſi xp̄m dei virtutē ⁊ dei ſapiētiā. Locutus eſt per doctores ſuos. b. Aug⁹. Amb. Hiero. Gre. ⁊ alios innumeros grecos ⁊ latinos quos īpleuit in medio eccl̄ie ſpiritu ſapiētie ⁊ intellectus ad exponēdas ſcripturas ſacras ſapiētia plenas. Loquēdo autez per hos ⁊ quotidianos ꝓdicatores vocauit terrā nō grecie tm̄ vel africe vel italie. ſed terrā totā. i. mundū. Et hoc eſt qḋ ſubdit. A ſolis oꝛtu vſqꝫ ad occaſum. i. per totū. In oēm enim terrā exiuit ſonus eoꝝ. Ex ſyon tm̄ ſpecies decoris eius. i. pulchritudo huius ſapiētis locutionis cepit ex ſyon. i. populo iudeoꝝ. qꝛ vt dicit Eſa. ij. De ſyon exhibit lex. ſ. euāgelica: ⁊ verbū dñi de hieruſalē. Nullus ergo pōt ſe excuſare qꝛ ignoret iſta documenta ſapiētie. Ubiqꝫ enim ꝓdicať ⁊ ꝓdicatū eſt. In pticulari etiā vocat terraz quēlibet peccatorē a ſolis oꝛtu vſqꝫ ad occaſū. i. a principio quo in eo oriť ſol intelligētie quoad vſū rōnis vſqꝫ ad moꝛtē dat homini documēta ſapiētie.

¶ Reddes igiť rōnez de tot documētis ſapiētie quō ea obſeruaueris. Et certe male illi poterūt reddere rōnē nec impune trāſibūt. qui verba dei audiētes: nil eoꝝ que audiūt: faciūt. Facti (ſcḋm ꝓphetā) ſicut aſpidis ſurde aures eoruz obturātis: qui nō audiet vocē incātātiū. Aſpis ſerpēs cum ꝑpendit aliquē incātaturum eum vnā aurē figit in terrā: ⁊ aliā cauda obturat ne audiat. Sic multi audiētes verbum dei ex vna pte figūt mētez in terrenis. ex alia ꝓmittūt ſibi futurā tēpus vite ad emēdādū. vnde incātatio ꝓdicātis ſapiēter: nō pōt eum educere de clauſura peccati. Peius illi rōnē reddēt qui audiētes verbū nil mēte retinēt vel ruminat meditādo. Unde aīalia immūda in lege iudicanť que nō rumināt. Eterne moꝛtis iudiciū foꝛmidare ſtres ait be. Greg. Si verbum vite audiētes in vētre memorie nō retinetis. Signū enim moꝛtis eſt. cum infirmus nō retinet cibū. Sed peſſime illi rōnem reddent ⁊ grauiſſime punientur qui nec ipſa verba dignanť audire. nolētes intelligere vt bene agerēt. Hos ꝯdēnabit ſtudioſitas regine Sabba que venit a finib⁹ terre audire ſapiētiam Salomonis. Math. xij. Cōtra hos igiť in reddēda rōne dicet ſapientia vt habeť Pꝛouerb. j. qꝛ vocaui vos per ſcripturas ⁊ renuiſtis. Extendi manum meā in crucē etiam dādo documēta. nec fuit qui aſpiceret. ſcilz ad imitāduz. Deſpexiſtis omne ꝯſiliuz meum ibi datum ⁊ increpationes meas neglexiſtis. Ego

De ſapientie documentis ...

in interitu veſtro ridebo ⁊ ſubſannabo:cū vo/
bis qḋ timebatis aduenerit. Clamabūt ad me
⁊ nō exaudiam eos:eo ꝙ exoſaȝ habuerint di/
ſciplinā:⁊ timorem dñi non ſuſceperint.

¶ Sexto redden/ .§.vi.

da eſt ratio de peccati inquinamētis.ſm beatū
Aug.peccatū eſt dictum vel factū vel ꝯcupituȝ
ꝯtra legem dei ⁊ in hac diſſinitione includitur
omiſſio cuiuſlibet hoꝝ ſm.b.Tho.in ſumma.
Nam ita peccari pōt mortaliter vel venialiter
omittēdo ſicut cōmittendo.Sed primū occulti
us.⁊ ideo magis timēdū.Et de oībus his diffe
rētijs peccatoꝝ reddēda eſt ratio ante tribunal
xpi.vbi quicqḋ latet apparebit:nil inultum re/
manebit. Et de malis opibus dicit Salomon
Eccleſiaſtes vlti.Cuncta que fiunt adducet do/
minus in iudicium pro omni errato ſiue bo/
num ſiue malū.ſcilicet exigetur ratio.Non ſo/
lum de malo opere in ſe.ſed etiā in eo quod de
ſe eſt bonum.vel alis videtur bonum ꝓpter ali/
quā malā circūſtātiam.error eſt ⁊ in iudicium
adducet. Et quātumcūqȝ occultū opus fuerit.
manifeſtabit abſcōdita tenebraꝝ.i.pctōruȝ ait
apls.¶ Sed ⁊ de vbis ratio exiget chriſto di/
cēte Matth.xij.De omni vbo ocioſo qḋ locuti
fuerint hoīes reddēt rōneȝ in die iudicij ꝑmo
particularis iudicij qui eſt in morte.⁊ ſm bea.
Gre.j.moral.dicit verbū ocioſum.qḋ neceſſita
te vel vtilitate.ſ.rōnabili caret. O quis vnquā
enumeraret multitudinē verboꝝ ocioſoꝝ.que
quotidie dicimus.nullā nobis de hoc ꝯſciētiā
faciētes.Quod ſi de ocioſis ratio exiget cuȝ pe
na.quid de cōtumelioſis:de detractatorijs:de
periurijs ⁊ blaſphemijs:adulationibus ⁊ alijs
malis.¶ Sed ⁊ in cogitationibus impij inter
rogatio erit dicit ſapiens.ſ.in futuro examine.
Nam vt ait Saluator nr̄.Ex corde exeunt cogi
tationes.⁊ he ſunt que coīnquināt hoīeȝ quo.ſ.
ad aīam.Nec tn̄ ait bea.Gre.Immūda cogita
tio mentē maculat cum pulſat:ſed cuȝ per dele
ctationē ſupat.de pe.di.ij.Quis aūt tāte virtu
tis ⁊ ſanctitatis extat qui nō habet cogitatiōes
inutiles ⁊ ſupfluas.etiam quādo clauſo oſtio
ſenſuum ⁊ ſecreto vult patrē orare.Delicta aūt
iuuentutis mee ⁊ ignorantias meas que ſunt
omiſſiones ne memineris dn̄e. Sed ab occul/
tis meis mūda me:⁊ ab alienis parce ſuo tuo
ait ps.Cuilibet ergo timēdum eſt in iſta ratio/
nis exactione Unde in vitaſpatrum legitur ꝙ
cum quidaȝ ſanctus pater ad extrema veniſſet
⁊ alij plures viſitaſſent eum.Uidētes eum tre/
mere totum dicūt ei.Et tu pater times mori cū
ſemper in penitētia vixeris.Reſpōdit ille.Ue/
re timeo.Itaȝ licet per.xl.annos laborauerim
in iſta ſolitudine ad ſeruiēdum deo.tamē quia
alia ſunt iudicia dei ꝙ̄ hominum.ideo timeo:
ne forte placuerim deo. Unde ⁊ Job.xxxvij.
Semper enim quaſi tumētes fluctus timui do
minū.Plurima ſunt peccata noſtra:que nobis
leuiſſima vel nulla videntur: que tamen deus
diſcutit ⁊ punit.Unde in vitaſfratrū legitur ꝙ
cum quidam vir valde religioſus ⁊ ſanctus in
firmatus eſſet ad mortem leta facie ⁊ totus ex/
hilaratus dixit aſtantibus qui euȝ viſitauerāt.
Ecce beata Maria mater dei ſaluiemus eam.
Quod cum oēs feciſſent ⁊ magnam cōſolatio/
nem percepiſſent.licet nil viderent dixit infir/
mus.O ꝙ̄ grate ⁊ iocūde recepit beata mater
dei veſtrā ſalutationē.⁊ ipſa quoqȝ vos reſalu/
tauit.poſt paululuȝ aūt cepit expauēſcere ⁊ val/
de anxiari.adeo ꝙ ſoci⁹ eius vir ſufficiebat ad
extergendum ſudorem ex labore. Et factus in
agonia quaſi tunc deo redderet rationeȝ de vi/
ta ſua.Aliquādo dicebat quaſi ad aliū loquēs.
Hoc non eſt veruȝ. Forte de aliquo peccato qḋ
diabolus ei obijciebat ad inducendum ad de/
ſperationem.Aliquādo dicebat. O dñe dona
mihi ⁊ parce hoc modicū.Dixit ei ſoci⁹.Quid
eſt hoc frater etiam ne parua peccata requirun
tur.⁊ de eis deus exigit rōnem. Qui ait:vtiqȝ.
Et ea que nulla putant hoīes eſſe peccata.Con/
fortauit tamē eum ſocius efficaciter ad ꝯfiden/
dum de miſericordia dei Demum peracta pu/
gna ſpirituali totus in domino releuatus cum
magna deuotione quieuit in pace.

¶ Septimo red/ .§.vij.

denda eſt ratio de regimine in ſubiectis.⁊ hoc
valde timēdum ꝑlatis ⁊ rectoribus. Unde Sa
piē.vj.dicit.Audite reges ⁊ intelligite.Diſcite
iudices finium terre:ꝑbete aures qui ꝯtinetis
multitudines.qm̄ data eſt vobis poteſtas a do/
mino ⁊ virtus ab altiſſimo qui iterrogabit ope
ra veſtra ⁊ cogitationes ſcrutabitur.quoniā cū
eſſetis miniſtri regni illius.nō recte iudicaſtis
nec cuſtodiſtis legem iuſtitie:nec ſm volunta/
tem eius ambulaſtis. Horrende ⁊ cito appare/
bit vobis:quoniam iudicium duriſſimum fiet
his qui preſunt.Exiguo enim cōceditur miſe/
ricordia.Potētes autem potēter tormenta pa/
tientur.Nō enim ſubtrahet perſonam cuiuſqȝ
dn̄s:nec verebit magnitudineȝ cuiuſqȝ. Apo/
ſtolus etiam ad Heb.xiij.ait.Obedite prepoſi/
tis veſtris ⁊ ſubiacete eis. Ipſi enim inuigilāt
quaſi rationē reddituri pro animabus veſtris:
vt cum gaudio faciant nō cum triſtitia.Ad idē
facit quod ait Dionyſius papa.xiij.q.i.Eccleſi/
as.dicēs.Unuſquiſqȝ ꝯtētus ſit terminis ſuis
⁊ eccleſiam ⁊ plebem ſibi cōmiſſam diligenter
cuſtodiat vt de cuſbus ſuis deo rationem red/
dat ⁊ gloriam inde non iudiciū.i.dānationeȝ

De oīb⁹ petis et dñiys petorū reddem⁹ rationeȝ.

recipiat. ¶ Rationē igitur preſidentes redde/
re habent deo in egreſſu ſuo de hoc mūdo. quo
modo acceperint prelaturam. vtrum per ambi
tionem vel per ſymoniā vel per intruſionē. qꝛ
vt ait Leo papa. Principatus quē metus extor
ſit vel ambitus occupauit. ⁊ ſi actibꝰ ſuis ⁊ mo/
ribus non offendat. ipſius tamē initiū eſt perni
cioſus exemplo ⁊ difficile eſt vt bono paganē
exitu. que malo ſunt inchoata principio. j. q. j.
Principatus. Si per ſymoniā accepit vel alias
iniuſtum titulū: cum careat iuriſditiōe ⁊ aucto
ritate ſuper pplm illū: quia ſuſpenſus vel nul
lus. decipit quantū eſt in eo animas illas abſol
uendo. Unde ab eo tanq̄ oues perdite exigen
tur. ¶ Rationē q̄ꝫ reddere habet deo ſi pplm
ſuū verbo ⁊ exemplo ad male viuendum indu
xerit. Chry. In iudicio ſedes ſi bene docueris ⁊
bene vixeris: pplm inſtruis quomodo viuere
debeat. Si autem bn̄ docueris ⁊ male vixeris
deum inſtruis quō debeat te condēnare. ¶ Ra
tionem q̄ꝫ reddere habet de adminiſtratione
ſacramentorum ne indignis dederit. Si reſtite
rit potentibꝰ vſurpātibus iura eccleſie. vt btūs
Tho. cantuarien. ⁊ btūs Amb. xxiij. q. viij. Con
uenior. Unde dn̄s per Ezech. contra illos que
tanq̄ mercēnarij cum vident lupū venientem
fugiūt: ⁊ lupus rapit ⁊ diſpergit oues. ait. Nō
aſcendiſtis ex aduerſo neq̄ oppoſuiſtis vos
murū pro domo iſrl: vt ſtaretis in prelio in die
domini. ¶ Rationē q̄ꝫ reddituri ſunt ſi crimi/
na ſubditorū dimiſerit impunita ⁊ incorrecta ſi
ne cauſa rationabili. Nam vt ait beatus Greg.
peccata que in in nos cōmittuntur facile dimit
tere poſſumus. que vero in deū perpetrantur
cum magna diſcretione nec ſine vindicta poſ/
ſumꝰ relaxare. xxiij. q. iiij. Si ſe. ⁊ btūs Augu.
ſuper ſpalterium. Duo iſta nomina non fruſtra
dicuntur Homo peccator: quia peccator eſt cor
rige: quia homo ē miſerere nec iuſte miſerebe/
ris hominem: ſi non correxeris peccatorē: huic
nomini inuigilet diſciplina: prout vnicuiq̄ ap
ta eſt cura non ſolum epō regenti plebem ſuā:
ſed ⁊ pauperi regenti domum ſuam: diuiti re/
genti familiam ſuam: patri regenti prolem ſu/
am: marito regenti coniugem ſuam: regi regē
ti patriam ſuā: vt nulli miſericordia claudatꝰ:
nulli impunitas relinquatur. xx. iij. q. iiij. Duo.
¶ Ualde timendū eſt vnicuiq̄ preſidenti qđ
dominus ait ezechieli in perſona omniū pre/
latorum. Fili hominis ſpeculatorē dedi te do
mui iſrl. Si dicente me ad impiū. Morte im
pie morieris tu non fueris locutus vt impius
ſe cuſtodiat. impius ipſe in iniquitate ſua mo/
rietur. ſanguinē vero eius de manu tua requi
ram ſed ſi te ānunciante ad impium vt auerta/
tur a vijs ſuis: non fuerit auerſus a via ſua ma
la. morietur ipſe in iniqtate ſua. porro aiam tu
am liberaſti. Ezechie. xxxiij. ⁊ in. ca. ſe. ſ. xxxiiij:
ait dn̄s. Ueh paſtoribus iſrael qui paſcebant ſe
metipſos. Lac comedebatis ⁊ lanis operiebā
mini. ⁊ qđ craſſum erat occidebatis. gregē aūt
meum nō paſcebatis. qđ infirmum erat nō cō/
ſolidaſtis. qđ egrotum non ſanaſtis. qđ fractū
non alligaſtis. ⁊ qđ abiectū non reduxiſtis. qđ
perierat nō queſiſtis: ſed cū auſteritate impaba/
tis ⁊ cū potētia: ⁊ diſperſe ſunt oues mee: eo q
non eſſet paſtor. ⁊ facte ſunt in deuoratione om
nium beſtiarꝫ. ppterea paſtores audite verbum
dn̄i. Ecce ego ipſe ſup paſtores requirā gregē
meum de manu eorꝫ. Hec ibi. Heli lꝫ ſūmꝰ ſacer
dos in ſe ſanctus eſſet: tn̄ q: filios publice male
facientes non correxit aſpe vt exigebat exceſſus
eorum. reprehenſus fuit a dn̄o terribiliter. ⁊ de
mum cū filijs vitā mala morte finiuit. vt pꝫ. j.
Reg. iiij. Et notandū q cū dn̄s predixit per ſa/
muelem: malū qđ cōminatus eſt heli ppter ne
gligentiā correctiōis filiorꝫ ait. Ecce ego facio
verbum. quod qui audierit tinniant ambe au/
res eius ſcilicet pre timore. Et ideo vt dicitur
Eccleſiaſtici. xix. Corripe proximum antequā cō/
mineris ⁊ da locum timori altiſſimi.

¶ Quod timendum eſt purgatorium: ⁊ q ſe/
ptem ſunt purgatoria. Capitulum. x.

Q Uintum quod ē ti/
mendum ſed timore initiali. vt in ti
more meritū ſit ⁊ pmiū eſt purgatio
num aſpera variatio. Un̄ dꝛ Deut. v.
c. deū tuū timebis. Et paulopoſt ſeqtur. ne quā/
do iraſcat furor eius ꝯtra te. ſ. per varias puni
tiones. ⁊ Act. x. ait pnceps aploꝝ. In oī gente q
timet deū acceptus eſt illi. Dicit aūt. b. Grego.
di. xxv. qualis. De quibuſdā culpis ante diē iu/
dicij eſſe purgatiōis credēdus eſt ignis pro q
veritas ait. Qui blaſphemiam dixerit in ſpiri/
tum ſanctū nō remittet ei in hoc ſeculo nec i fu
turo. Ex his verbis arguit. b. Grego. a ꝯtrario
ſenſu. ſ. q aliqūe culpe remittuntur hic in pn̄ti
vita ⁊ aliq̄ in alia vita. Et cum remittuntur pur
gantur ſed non niſi per ignē afflictiōis. Ignis
enim in ſcripturis ſignat q̄ſcunq̄ afflictionē
etiam vite preſentis. ſic exponitur illud qđ ait
Joan. bap. de chriſto. Ipſe vos baptizabit i ſpi
ritu ſancto ⁊ igne idē lauabit purgabit a pec
catis igne tribulationis. Unde poſſumus po/
nere. vij. purgatoria intelligendo per purgato
rium omne quod affligit ad tempus pro pec/
catis ⁊ purgat.

¶ Purgatoriū innate ⁊ cōis paſſionis.
¶ Purgatoriū pene volūtarie afflictionis.
¶ Purgatoriū illate ab alio vexationis.
¶ Purgatoriū poſt tranſitū venialis offenſiōis

¶ Purgatorium pro criminali incomplete ſatiſfactionis.
¶ Purgatoriū neglecte pro alio obligatiōis.
¶ Purgatoriuz in pñti patricie procuratiōis.
¶ In quolibz hoꝝ eſt pena ⁊ ad tēpus ad purgationez. ſi tñ patienter ferat ⁊ in ſtatu gratie.

¶ Primum igitur .§.i.

e pur torio ue ⁊ núis ſſióis

purgatoriuz eſt penalitatis cum qua naſcimur quā ꝯtinue patimur. famis: ſitis: caloris: frigoris: ſudoris: leſſitudinis: iterne paſſióis ⁊ mortis: vt merito dicat Salomon Eccs.ij. Cūcti dies eius laboribus ⁊ erūnis pleni ſunt: nec per noctē quidē requieſcet ⁊ ploratus hois in ortu ſuo eſt quaſi quedā ꝓphetia ſuaꝝ miſeriarū ad quas ingredit. Quāuis autez hec ſine peccato ſint tñ ex peccato originali ꝓcedunt vt punitio eius. Unde. b. Grego. Sepe ſine peccato fit qd venit ex culpa. Nam ſine culpa eſurimus. Sed ex peccato ꝓuenit vt eſuriamus. diſ. v. ad eius. Ex ipſis aūt purgamur patiēter ferēdo ⁊ a peccatis cauēdo. Cōſiderādo quanta pena inflicta ſit humano generi toti pro vno peccato. Unde apte dici pōt illud Exo. xx. Dñs venit cuz terrore vt timor eius eſſet in vobis ⁊ nō peccaretis. Xps volūtarie aſſumpſit has penas. etſi nō habuit peccatū originale qui venerat purgatiōez peccatorum faciens. vt dicit apſus ad Hebre. j.

¶ Secūdum pur/ .§.ij.

e pur torio lūta/ aſſi onis

gatoriū eſt pene. quā ſibi quiſqz volūtarie aſſumit. Et iſte eſt optim⁹ modus purgādi ſua peccata mortalia ⁊ venialia q̄ntuz ad culpā ⁊ q̄ntuz ad penā. vt ait. b. Gre. de pe. di. j. ſi peccatū. Deus delictū ſine vltione non patit. Aut enim hō punit ſe aut deus cum hoie. per ſe punit hō. q̄n volūtarie penā doloris aſſumit de peccatis. vnde. b. Aug. diffinit ꝙ penitētia eſt quedā dolentis vindicta puniens in ſe qd dolet cōmiſiſſe. ⁊ quāto quis magis dolet tāto magis purgat. ⁊ quoad culpā ⁊ quoad penā debitam pro peccatis tpalē totuz. tn agit in virtute paſſionis xpi. Unde ⁊ de Dauid di Eccl. xlvij. xps purgauit peccata eius. i. Dauid: ⁊ exaltauit cornu eius. Doluit enim de peccato cōmiſſo ꝯfeſſo Nathā ⁊ virtute paſſionis xpi. (etſi tūc future) fuit purgatū pctm eius. Et q2 coiter dolor penitētis nō eſt tātus ꝙ ſufficiat purgare ſeu ſatiſfacere omni debito pene tpalis. ideo ⁊ ꝯfeſſor iniūgit aliqd in penitētia agēdum penale vt magis purget a debito pene tpalis vel alleuiet. Quia v̄o penitētie iniūcte ſunt parue ꝓpter imꝑfectionē penitētiū. ea etiam que homines ſibi aſſumūt volūtarie de genere bonoꝝ. vt elemoſynas facere orōnes: ieiunia: ꝑegrinationes: diſciplinas: cilicia: abſtinētiam ꝓpter deū. Olla iſta ſunt purgatoria ſi fiant in ſtatu grē inquātum penalia ſunt pene tpalis ad quā quilibet eſt debitor ꝓpter peccata. ⁊ incōparabiliter plus q̄ ſibi exiſtimat. Et ideo dicit ſapiēs Eccl. v. De ꝓpiciatu peccatorum noli eſſe ſine metu.

¶ Tertium pur/ .§.iij.

De purgatorio illate vexatiōis

gatoriuz eſt illate ab alio vexationis. Oēs qui deo placuerūt ab initio per multas tribulationes tranſierūt fideles. Judith. viij. ⁊ q2 vt dicit Amos. iij. Nō eſt malū in ciuitate qd dñs non fecerit. ſ. de malo pene. Nam maluz culpe ipſe nō facit. ideo ſiquis recipit iniuriam a ꝓximo puta infamiā: rapinā: bonoꝝ ablationē: ꝑſecutionem ꝑcuſſionē: ⁊ hmōi. illa vexatio inq̄ntuz eſt in penā a deo eſt: q2 ois pena inq̄ntum pena iuſta eſt. omne iuſtū eſt bonum. omne bonū eſt a deo. ergo ſm. b. Aug. ois afflictio eſt a deo. ⁊ nō ſolū infirmitas: pauptas: ⁊ hmōi. ſed etiam mala que inferunt ab hoibus. ſicut non potuit diabolus cuz omni nequitia ſua ledere Job in ſubſtātia: familia ⁊ ꝑſona: niſi licētiatus a deo. vt pz Job. j. Nec etiā in gregem porcoꝝ intrare niſi ꝑmiſſus a xpo. vt habet Math. viij. ita nec hō pōt homini nocere ſine ꝑmiſſu dei. Unde ⁊ ipſe Saluator ait Pilato cuz dixiſſet ꝙ poterat eum crucifigere ⁊ dimittere. Nō haberes poteſtatē aduerſum me vllā. ſ. ad me ledēdum niſi tibi datum eſſet deſup. Jo. xix. Dauid etiaz cuz fugeret egreſſus hieruſalē a facie filij eius qui vſurpauerat regnuz patris ⁊ mortem eius querebat q̄n ꝑgēti cum aliquibus ſibi fidelib⁹ per latera mōtis ⁊ plāgenti peccata ſua: quidā peſſimus homo noie ſemei iniuriaret ei contumeliādo ⁊ ꝓijceret lapides ꝯtra Dauid dicēdo Egredere egredere vir ſanguinez ⁊ vir belial. Nūc premunt te mala tua: quia vir ſanguinuz es: ⁊ inuaſiſti regnuz Saul. Abiſai frater Joab cum vellet ire ad vindicādum iniurias regis ⁊ occidēdum illum prohibuit eum Dauid dicens. Dimittite eum vt maledicat: dñs precepit illi vt malediceret dauid. Et quis eſt qui audeat dicere quare ſic fecit. dimittite eum vt maledicat iuxta preceptū dñi. ſi forte reſpiciat dominus afflictionē meam ⁊ reddat mihi bonuz pro maledictione hodierna. ij. Regū. xvj. Huiuſmodi igitur tribulationes ſiue a deo ſiue ab hominibus illate cum patiēter feruntur in ſtatu gratie: ſunt purgatoriū penarum debitaꝝ pro peccatis ⁊ defectuuz. Unde dicit a dño noſtro Jeſu chriſto. Omnem palmitē qui fert fructū: ſcilz bonorū operum: purgabit eum: ſcilz a ſuperfluitate defectuū per tribulationes preſentes vt fructuz plus afferat. Joan. xv. Et beatus Grego. Ab electis ſuis maculas peccatoꝝ temporali afflictione deus curat abſtergere: quas

ꝙ vexationes a quibuſcū q̄ʒ hoibus inferūtur ſunt a deo.

in eis in eternum nõ vult videre. de pe. diſ. j. ſi peccatũ. Et quãto quis magis ad dei obſequia ſe occupat: tanto magis tribulationibus viſita tur. Et ideo Eccĩ. ij. dicitur. Fili accedẽs ad ſer/ uitutem dei ſta in iuſtitia ⁊ timore: ⁊ ꝑpara ani mam tuam ad tentationem.

De purgatorio pᵒ trãſitũ venialis offẽ/ ſionis.

¶ Quartum pur/ .§. iiij.

gatoriũ eſt poſt hãc vitam. pena quam ſuſtinẽt aĩe cũ egrediunt a corpore. nõ plene hic emũ/ date ab omni defectu. quã penam ſuſtinent ad tẽpus quouſ purgent ad plenũ. de quo põt intelligi illud Malach. iij. Purgabit filios le/ ui ⁊ colabit eos quaſi aurũ ⁊ argẽtum. Leui in terpretat aſſumptus ſeu appoſitus. ⁊ ſignificat eos qui aſſumpti a dño per mortem apponunt ad patres. Iſti purgant per ignẽ ſi aliquid pec/ cati vel expiabile ſecum deferũt. ſicut fit de au/ ro ⁊ argẽto cum colant per ignẽ purgat ſcoria eoꝝ. Et ſic vt ait apl's. j. Coꝛ. iij. Siquis ſupedi/ ficauerit ſup hoc fundamentum. ſ. fidei xpiane viue: qꝺ aurũ dicit quãtum ad dilectionẽ dei. argẽtũ q̃ntum ad dilectionẽ primi. lignũ: fenũ: ſtipulã: ipſe ſaluus erit ſic quaſi per ignẽ tranſi ens. ſ. purgatorij. ita ꝙ ly quaſi vel eſt expreſſi/ uum veritatis. ita ꝙ eſt verus ignis crucians. vel ſi nota eſt ſimilitudinis: refert ſimilitudo ad pur/ gationẽ. vt ſicut purgaret vas aureum vel ar/ gẽteũ mixtũ cum ligno ⁊ hmõi per ignem trã/ ſiens. ita aĩa ſecũ deferẽs peccata venialia que habẽt gradus maioꝝ ⁊ leuioꝝ per penã illius ignis purgat: vt preſentet vas puriſſimũ ante ↄſpectũ dei poſt certum tẽpus. Nihil enim co/ inquinatũ introibit in illã gliam. Et hoc eſt qꝺ dicit beatus Greg. ⁊ Aug. diſ. xxv. §. alias. ⁊ c. qualis. ſ. ꝙ de leuibus peccatis cũ quibus ho mo decedit: purgationis credendus eſt ignis. Et ponũt exẽpla vt riſus immoderatus: ſermo ocioſus. Cura rei familiaris que vix põt exerce ri ſine peccato: etiã ab his qui nouerũt vitare peccatũ. Hec be. Gre. Aug. addit alia exempla. ⁊ alibi dicit ipſe bea. Aug. ꝙ lignum: fenũ: ſti pula ſunt affectiones inordinate circa deũ. tñ quibus dediti ſunt hoĩes rebus tꝑalibus fami lijs ſuis ⁊ amicis vel ꝓprie ſenſualitati in qui/ bus radicate aĩe hinc diſcedũt. Et qꝛ hic ignis purgatorius vt dicit bea. Augu. in lib. de igne purgatorij. miro modo eſt grauis. Excellit enim oĩm penam huius vite: ideo timenda eſt pena purgatorij. Unde ſaluatoꝛ noſter Math. x. ait Timete eũ qui poſtꝗ̃ occiderit poteſt mittere aĩam ⁊ corpus in gehẽnã. i. ignem infernalẽ. Idẽ enim ignis eſt in ſubã: ignis crucians pur/ gãdos ⁊ dãnatos. ſed ꝑmos ad tempus: ſcꝺos in ꝑpetuũ. Ita dico vobis hic timete: ſed timo re initiali nõ ſeruili. De quo Eccĩ. j. Initiũ ſa/ pientie timoꝛ dñi. ⁊ cũ fidelibus in vuluã creatus eſt ⁊ cum electis feminis gradit: ⁊ cũ iuſtis ⁊ fidelibus agnoſcit. Dum aũt aĩa purgãda in igne cruciat: deũ videre nõ põt facie ad faciẽ: vt ſancti in glĩa. Et de hac etiã ad tẽpus ſubtra ctione diuine viſionis maxime cruciat plus ꝗ̃ de pena ignis. Scit enim ſe aptã ad videndũ ⁊ fruẽdũ ſũmo bono. quo cum priuet pro illo tẽ pore maxime affligit. ꝓpter qꝺ diceret aliter aĩa illa. Fuerũt mihi lachꝛyme mee. i. doloꝛ. panes die ac nocte. i. cõtinue talis cibus amarus. me dicinalis tñ ad purgandũ. dum dicit mihi per ſingulos dies: cum ibi maneo in purgatorio. vbi eſt deus tuus. Spes enim que differt. i. res ſperata: affligit aĩam. dicit Salomon. ⁊ tanto magis: quãto magis diligit. Nõ paruũ etiã af fligunt aĩe ipſe ex inſultatiõe ⁊ irriſione demo num de earũ penis. ſicut in pñti ſiquis videret inimicũ ſuũ de ſuo infoꝛtunio vel pena inſul/ tare ⁊ letari: multũ affligeret. Nõ tñ ipſi demo nes torquẽt aĩas in purgatorio ſm be. Tho. in iiij. qꝛ nõ decet vt quoꝝ fuerunt victores: hi. ſ. qui ſunt in purgatorio: habeant eos tortores. nec ita abſoꝛbent a grauitate pene: quin ſciant ſe ad tẽpus ibi eſſe ⁊ aliqñ liberãdos. vnde pa tienter ferunt punitionẽ diuine iuſtitie. Et pie credi põt ꝙ angeli ſancti aliqñ viſitẽt ⁊ conſoꝛ tẽt. ¶ Unde legit in lib. de ſeptẽ donis ꝙ cum quidã ſcelerate viueret: viſitatus a dño vt ad ſe rediret incurrit grauem infirmitatẽ ⁊ diuti/ nã. Attediatus aũt ex plixitate languoris roga bat frequẽter dñm vt de carcere corporis edu/ ceret eum. Apparẽs aũt vna dierũ ei angelus dñi ex pte dei dedit ſibi optionẽ eligẽdi qꝺ ma gis vellet: vel adhuc per duos annos illã infir/ mitatem tolerare ⁊ poſtea ad celũ euolare: aut tũc moriẽdo per tres dies in purgatorio pma nere. At ille attendẽs ad breuitatẽ tẽporis quo erat manſurus in purgatorio: ⁊ lõgitudinẽ die/ rum quibus infirmitatẽ iam diu expertã adhuc erat paſſurus: elegit potius morari in purgato rio per triduũ ⁊ mori. Exauditus ergo de hac luce migrauit ad ignẽ purgatoriũ pgens aĩa eius. Inde ad horã ab exitu ſuo de hoc mũdo apparuit ei in purgatorio angelus dñi conſola tis eum. Interrogauitq̃ eũ ſi eum recognoſce ret. Rñdit: minime. At ille. Ego ſum angelus dñi qui tibi dedi optionẽ ſm mẽdi ex parte dei ad hũc locũ. ſ. veniẽdi ⁊ triduo moram faciẽdi an in illa tua infirmitate per bieñium pmanẽ di: Cui ille. Nequaꝗ̃ vales eſſe angelus dei: qꝛ ille mẽtiri non poteſt. Sed qui mihi hoc dixit mẽdacium magnũ expreſſit. Nã cum diceret per triduũ me hic moraturũ. ego iam manſi in his maximis penis per plurimos annos. An gelus vero ad eũ. Tu hic nõ fuiſti niſi per horã:

Pen[...] aĩe p[...] gaud[...] pena ignis cruci[...]

ita ꝙ adhuc habes hic manere quod reſtat. At ille. Roga dñm meum vt non reſpiciat ad inſipientiam meam hoc eligendo. ⁊ tu pro me intercede apud eum vt reducat ad vitam priorē. ⁊ ego nedum per duos annos: ſed quantum placuerit ei paratus ſum tolerare infirmitatem illam. qḋ ⁊ obtinuit. vnde vite reſtitutus patientiſſime ⁊ letanter omnē dolorem tolerabat: expertus penas purgatorij.

ga/ ũ ec itur ipſr

¶ Eſſe autem pur/ .§.v.

gatorium neceſſarium eſt ad ſalutem credere. Ipſum aūt negare vt faciunt greci: herericum eſſet ⁊ dānabile. Hoc autem probatur ⁊ auctoritate ſcripture: ⁊ ex more ⁊ obſeruatione eccleſie: ⁊ ex ratiōe: ⁊ exemplis multipharie. ¶ De primo dicitur. ij. Macha: xij. Sācta ⁊ ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis ſoluantur. Qui in inferno dānatorū ſunt: a peccatis ſolui non poſſunt. q: in inferno nulla eſt redēptio. Qui in gloria ſuperna ſunt peccata non habēt a quibus ſoluātur. Reſtat ergo vt de his qui ſunt in purgatorio itelligatur: vt ſoluantur. vel a venialibus cum quibus diſceſſerunt. vel a penis debitis pro mortalibus quibus in mundo ad plenum non ſatiſfecerūt. Unde ⁊ Judas machabeus vt ibi dicitur miſit hieroſolymam. xij. milia dragmas argenti offerri eas ibi pro peccatis mortuorū. ſ. in bello quod geſſerant contra inimicos vt a penis purgatorij liberarentur: vel alleuiarenť. Et beatus Auguſti. in Enchiridion ait. Neq; negandum eſt defunctoꝝ animas pietate ſuorum viuentium poſſe releuari cum pro illis ſacrificium mediatoris offertur: vel elemoſyne fiunt. Sed hec eis proſunt qui cū viuerent hoc ſibi vt poſtea poſſent prodeſſe meruerūt. Idem Grego. xiij. q. ij. anime. Et beatus Ambro. c. q: alij. q. c. ¶ Probatur idem ex obſeruatione eccleſie que eſt maioris auctoritatis ꝙ̄ dicta cuiuſcūq; doctoris. Nā vbi in eccleſia fiunt miſſe ⁊ ſuffragia alia pro defunctis. ⁊ miſſa ſpecialis pro eis que incipit. Requiem. Et in omni miſſa fit in ſecundo memento oratio pro defunctis. ⁊ in offertorio dicitur. Libera animas omnium fidelium defunctorū. qui ſcilꝫ ſunt in purgatorio quos ignorat. Nam pro alijs defunctis non intēdit orare. Libera eas de pena inferni: ideſt purgatorij quod dicitur infernus: quia infra terram. vnde ⁊ Chriſtus deſcēdit ad inferna. ſ. limbū. Ne abſorbeat eas tartarus: ideſt ne detineat abſorptas in illis penis. ne cadant in obſcurū ideſt ne qui ceciderunt in obſcurum locum detineantur. Unde. xiij. queſtio. ij. Pro obeuntibus ſic dicitur. Sancta ſic tenet eccleſia vt quiſq; pro mortuis vere chriſtianis offerat oblatiōes. atq; preſbyter eorū faciat memoriam. Et quāuis peccatis omnes ſubiaceamus: congruit vt ſacerdos pro mortuis catholicis memoriā faciat ⁊ intercedat. non tamen pro impijs quāuis chriſtiani ſint. tale aliquid agere licebit. Et dicit ibi glo. ꝙ dicuntur impij qui decedunt in mortali notorio. vt qui ſe occidunt ⁊ huiuſmodi. ⁊ qui in ebrietate morerentur. Secus ſi dubium ſit. ¶ Probatur tertio hoc ratione. Nā qui decedit aut eſt in ſtatu gratie aut extra gratiam. Si extra gratiam hoc poteſt eſſe dupliciter. Aut quia habet ſolum originale. ⁊ talis deſcendit ad limbum puerorum priuatus ſemper gloria diuine viſionis. de quo tamen penam non ſentit: ſed liber a pena ſenſus: ideſt ignis. Aut habet actuale mortale. ⁊ hic patitur penam damni. ſcilicet priuationis glorie ⁊ penam ſenſus: ſcilicet ignis infernalis. et de vtroq; ſumme affligitur. Et quia in inferno nulla eſt redemptio. ideo pro his ſuffragia nō valent. Si autem moritur in ſtatu gratie. Et hoc dupliciter. quia aut in tanta puritate et perfectione: vt nil deferat ſecum cremabile: vt baptizati paruuli: martyrizati pro Chriſto et perfecti viri. In cuius ſignum Chriſto baptizato apertum eſt celum. Stephanus prothomartyr vidit celos apertos. ⁊ Johanni puriſſimo apertum eſt oſtium in celo. Aut in ſtatu gratie moriens defert ſecū cremabile ſiue aliquod veniale. Siue quia non ſatiſfecit ad plenū in mundo pro mortalibus commiſſis. etſi contritus. ⁊ quia nil mali impunitum permittit diuina iuſtitia: nilq; coinquinatum aliquo peccato in regnum celorum poteſt intrare. Nec tamen eis qui talia cremabilia ſecum detulerunt debetur pena eterna: quia non auerſi a deo: ſed conuerſi tranſierunt. ideo iſtis debetur pena ad tempus purgatoria: ⁊ pro his a deo eſt ordinatum purgatorium. Officia autem que fiunt ſolenniter pro eis dicuntur vel ternarium vel ſeptennarium: vel trigeſimarium vel anniuerſarium. Et ternarium quidem quod fit in capite trium dierum a die tranſitus mortui: vt deleantur per illud peccata omnia commiſſa contra tres virtutes theologicas: fidem: ſpem: ⁊ charitatem. Septennarium vt per gratiam ſeptiformem auferantur ab eis. ſcilicet defunctis peccata ſeptem mortalia cum filiabus ſuis. Trigenarium vt deleantur illis peccata commiſſa contra decē precepta ⁊ fidem trinitatis. Anniuerſaria. vt de anno temporali tranſeant ad annum ſempiternum. ¶ Quarto probatur multiplici exēplo. Legitur in vitaſfratrum. ꝙ cum quidam deuotus religioſus frater predicator frequenter diceret miſſam pro peccatoribus. rariſſime autē

Pena purgā/ doꝝ ꝗ/ re nō p petua. Septi/ mū tri/ geſimū āniuer/ ſariū ēt pro de/ functis agit eē. quare.

pro defunctis. quidā alius deȝ ordinis religioſus ſanctus homo charitatiue arguit euȝ. quare raro vł nunq̄ celebraret pro defunctis. ⁊ frequenter pro peccatoribus viuis cuȝ mortui ſe iuuare non poſſent. viui autē multis modis. Cui ille reſpondebat. Qui ſunt in purgatorio ſūt ſecuri nec poſſunt deficere a gloria. ⁊ ſi retardentur. Sȝ q̄ cōuerſant in mūdo peccatores ſūt in continuo pͥculo dānatiōis. Sicq̄ firm⁹ in ſua ſententia remanſit parū inclinat⁹ ad ſuffragia pro defunctis. Nocte igitur ſequenti cū in lecto quieſceret in principio ſomni apparuerūt quidā mortui velut in capſis ligneis poſiti ſeu feretro ⁊ ipſa capſa lignea ſeu feretro opprimebant eum. Surgente autē eo a ſomno diſparebat illa capſa cum mortuo. Et cuȝ iterum dediſſet ſe quieti. iterum apparuit mortuus in capſa vexans euȝ propter quod ſurgere cōpulſus eſt. Cumq̄ pluries ille apparuiſſet percutiens eum cū dicta capſa quieſcere non valuit illa nocte. Ex qua re animaduertens defunctos egre ferre q̄ non eis cōpateretur orādo pro eis mane ſequenti celebrauit miſſaȝ pro defunctis. de cetero magis eis cōpatiens ⁊ orans pro eis. Beatus quoq̄ pater Dn̄icus omni quaſi nocte vnā diſciplinaȝ cū cathena ferrea ſibiipſi dabat pro animabus que erant in purgatorio. vt inde ab illis penis ſubleuarentur. In eodeȝ li. legitur. q̄ cum quidam frater vocatus ad predicandū ad exequias cuiuſdaȝ notabilis viri defuncti. cum remotus in domo cogitaret ſup̄ p̄dicatiōe fiendaȝ apparuerunt ei quidā defuncti dicentes ſe miſſos ab eis qui ſunt in purgatorio: vt recōmendaret animas illas in tantis penis populo. qui auditur⁹ erat predicationeȝ. Et q̄ pro themate ſumeret illud Job. xix. c. Miſeremini mei miſeremini mei ſaltē vos amici mei. Cōquerēdo de amicis ⁊ cōſanguineis. q: p eis ſuffragia ſpecialia nō faciebāt. Un̄ legit in quīta parte de vita fratrū p̄dicatoꝝ. q̄ qdaȝ frat Lai-

Exēplū. nardus magnus predicator defunctus tholoſe. apparuit cuidam ſuo familiari dalmatica indutus tanq̄ populo predicaret: in facie fulgida ⁊ collo quaſi aureo toto. Et cū ipſe recognouiſſet eum ⁊ interrogaſſet cauſam fulgoris facie ⁊ colli aurei. Reſpondit primuȝ recepiſſe ex pura confeſſione. Collum vero aureum habere in ſignum predicationis ⁊ zeli animaruȝ: quem habuerat. Exinde oſtendit ei per manicam dalmatice pectus ⁊ latus totum combuſtum. Et cauſaȝ huius pene purgatorij eſſe per nimium ardorem ⁊ diſtractionem ad edificandum noua edificia. Sed per ſuffragia fratrum poſſe iuuari qb⁹ factis ille liberatus eſt. ¶ Itē quidam nomine Johānes magnus ⁊ ſubtilis

Exēplū. predicator cum de hac luce migraſſet. apparuit cuidā ſibi multum familiari: dixitq̄ fuiſſe in purgatorio ſeptem diebus maxime propter ingratitudinem ⁊ verbis ſolacij ⁊ recreatiōis corporis. Addiditq̄ q̄ peccata venialia q̄ hic parua reputantur. grauiter in purgatorio puniuntur: nec pena illa poſſet alicui pene aſſimilari vite preſentis. Interrogatus quomodo de purgatorio exierat dixit. dn̄s mi ſit angelos ſuos q eum inde eduxerunt ⁊ ante dn̄m cantando adduxerunt. ⁊ quanto plus aſcendebāt: tāto plus gaudij ſentiebat. Quidam alius vidit aliqueȝ defunctum affligi in purgatorio eo q̄ alijs ſuperbantibus vinum ipſum purū bibebat vt poſſet dormire. Alius viſus eſt torqueri propter nimium affectum quem habebat ad quaternos ⁊ tenacitatem illos tenēdi. Alter frater triſtitia multa affectus. qui erat magnus predicator ob recreationem acceſſit ſine licentia ad balneandum ſe in loco vbi non erat multa aqua. q ibi ſubmerſus eſt. Et apparuit amico ſuo in habitu vili exuſtus in brachijs. reuelans ideo puniri in purgatorio propter delectationem illius balneationis ſine licentia. Sed adiutus orationibus amicoꝝ q̄ citius fuit liberat⁹. ¶ In cōuentu colonienſi vna ⁊ eadem die defuncti ſūt duo fratres: vnus nouitius: alter antiquus predicator. Tertia autem die a morte eorum apparuit nouitius infirmario. dicens ſe tunc a purgatorio liberatum propter feruorem conuerſionis ⁊ tunc euolare. Poſt menſem vero apparuit predicator ille glorioſus monile habēs in pectore ⁊ multos lapides precioſos in veſte: ⁊ coronam auream in capite. quem recognoſcēs infirmarius ⁊ q̄ tunc a purgatorio liberat⁹ ad celum aſcenderet: interrogatus cur tardius fuerit purgatus q̄ nouicius: reſpondit. Ego propter familiaritatem ſecularium ⁊ verba ſolacij diutius fui in purgatorio: ſed maiorem eo gloriam accepi. Monile ſignificat rectam intentionem. lapides precioſi animas conuerſas mea predicatione. Corona ineffabilem gloriam. ¶ Quidam alius apparens ſocio oſtendit ſocio tibias aduſtas. Interrogatus cauſam huiꝰ: reſpondit in purgatorio eſſe eo q̄ receptis caligis vel ſoccis veteres non reſignauerat: ſed ſub lecto habebat. Timeat ergo qlibet venialia etiam cōmittere: ⁊ cōmiſſa non hic purgare.

¶ Quintum pur- .§. vi.

gatorium eſt pro ſatiſfactione incompleta. Et hoc purgatorium non eſt aliud a precedenti loco vel qualitate pene: ſed cauſa: q: precedens ꝑ vt dictum fuit: eſt pro remotione venialium. Iſtud autem eſt pro incompleta ſatiſfactione mortalium. de quo. b. Aug. de pe. diſ. vij. c. vl. ait. Et ſi conuerſus vita viuat. ſcilicet grē: ⁊ nō mortal. ſ.

moriatur.ſ.ad infernū deſcendēdo:non tamē
promittimus φ euadat omnem penaʒ. Prius
enim purgandus eſt igne purgationis: qui in
aliud ſeculū diſtulit fructuʒ conuerſionis. Hec
bea. Augu. Cum enim in omni peccato morta
li ſit ſm beatū Augu. auerſio ab incōmutabili
bono qđ eſt deus:ꝛ cōuerſio ad cōmutabile bo
num qđ eſt creatura:ratione auerſionis debeť
peccatori pena infinita extenſiue.ideſt perpe/
tua ſeu infernalis.qꝛ auerſio eſt ab infinito bo/
no.ratione vero conuerſionis debeť pena fini/
ta extenſiue.i.ad tempus:qꝛ id ad quod ſe con
uertit peccando eſt quid finitum.puta pecūia:
delectatio carnalis:ꝛ hmōi. Cum autem cōuer
titur ad pniam:immediate ſicut remittitur cul
pa ita ꝛ debitum pene infernalis. Sed rema//
net obligatio ad penam tpaleʒ:niſi tanta ſit vis
doloris ꝛ contritionis in ipſa cōtritione:φ de/
leatur eius magnitudine etiam omne debituʒ
tpalis pene.ſicut accidit in bono latrone cum
chriſto crucifixo:ꝛ in Maria magdalena.ſʒ ra
riſſime hoc accidit.vnde poſt dimiſſionem de/
biti pene infernalis:cōmuniter remanet obli//
d ſa/ gatio ad penam temporalē plus ꝛ minus ſʒ de
factō uotionem conuerſionis. Ad quaʒ penam ſatiſ/
ſaciendaʒ valent vt dictū eſt.ſ.ꝛ contritio ꝛ cō
ʒ va/ feſſio ꝛ penitentia iniuncta.ꝛ indulgentie:ꝛ bo
t hec. na que quis facit.ꝛ elemoſyne:ieiunia: oratio/
nes:ꝛ huiuſmodi.ꝛ tribulationes tolerare pa/
tienter in gratia. Si quid ei reſtat perſoluēdū:
in purgatorio luet. Unde Hieronymus ſuper
Naum. Deus vt omnium rerum ita ꝛ ſuppli//
ciorum nouit menſuram.nec preueniri ſenten
tia iudicis nec illi in peccatorem exercende de/
hinc pene auferri poteſtatem.ꝛ magnuʒ pecca
tuʒ magnis diuturniſqʒ lui cruciatibus.xxiij.
q.v.quid ergo. Itaqʒ nō eſt equalis pena ignis
omnibꝰ in purgatorio:ſed valde varia. Et acer
bitas pene ſm Richarduʒ correſpondet graui
tati culpe commiſſe. Diuturnitas vero in pena
radicationi culpe in affectu. Et vt dicitur Pro
uerbio.xv. Per miſericordiam ꝛ fidem purgā
tur peccata.quo ſcilʒ ad diminutioneʒ pene vł
abbreuiationeʒ. Et hoc eſt quod dicit Bea. Au
guſtinus.φ quibus proſunt ſuffragia : ſcilicet
pro defunctis facta:aut ad hoc valent vt ſit ple
na remiſſio.ſ.illarū penarum:ꝛ ſic deliberatio
aut tolerabilior ſit ipſa damnatio.xiij.q.ij.tem
pus. Damnationeʒ appellat punitionē ad quā
ſunt condemnati in purgatorio. Purgātur au
tem per miſericordiam ſuffragioruʒ que fiunt
pro eis:ꝛ magis per ſpecialia qʒ per genera//
lia.videlicet vel miſſarum vel elemoſynarum
vel ieiuniorum vel orationū.vt dicitur.xiij.q.
ij. Quatuor modis ad quos reducuntur alia:
purgātur peccata illorū ꝛ per fidem viuam ſa/
cientium. Cum eniʒ hi qui ſunt in purgatorio
ſint membra viua militantis eccleſie per grati
am ꝛ charitateʒ capaces ſunt ſuffragioruʒ que
fiunt pro eis.ſicut membra viua in corpore hu
mano partem nutrimenti recipiūt de his que
dantur corpori viuo per mēbra viua. Que au/ Quomō
tem ſuffragia fierent per malos propria aucto ſuffra/
ritate non valent eis.ſicut ſi fierent ex ordina/ gia va/
tione et iuſſione alterius exiſtentis in gratia : lent de/
aut per clericos malos vt miniſtros eccleſie. functis
quia inquantū miniſtri eccleſie valent his pro
quibus fiunt.ſed magis qñ ꝛ ipſi miniſtri ſunt
in ſtatu gratie. Exempluʒ de monacho proprie
tario.in.iiij.dialogo. Nam vitiū proprietatis
nulli dubium φ eſt mortale in religioſo. Verū
quia illum penituit ꝛ multuʒ ingemuit in fine
ſuo de illo vitio remiſſa fuit ſibi culpa:cum de
bito pene infernalis:ſed nō quoad debituʒ pe
ne tpalis. Unde ꝛ per aliquos dies ſtetit in pur
gatorio qꝛ nō plene ſatiſfecerat debito pene tē/
poralis. Ideo facto ſibi ſuffragio.xxx.miſſaruʒ
ſm iuſſioneʒ beati Grego.poſtea apparuit illi
qui celebrauerat pro eo letus ꝛ pulcher.dicens
ſe de purgatorio liberatū ad gloriaʒ aſcēdere.
¶ Eſt h etiam aduertendū φ aliquis in purga
torio cruciať vel ex negligētia ſua qñ caute or/
dinauit:vt qʒcitius fieret executio legatorum
pro anima ſua.vel qꝛ ipſe executor cui cōmiſ//
ſum eſt exequi.vel hereditatem adire ipſe nō
implet. Dum eniʒ quis negligens eſt ad facien
duʒ ſuffragia debita pro defunctis. Quis non
noceat defunctis qʒtum ad merituʒ:qꝛ minui
non poteſt poſt tranſitū eius.nec noceat quoad
augmentū pene.nocet tamen qʒtuʒ ad ſubtra/
ctionem ſuffagij:qꝛ cū non fiunt:non ita cito li
beratur a penis anima in purgatorio : ſicut li/
beraretur ſi facta eſſent. Et illi qdem qui negli
gunt implere heredes vel executores notabili/
ter ꝛ ſine cā vrgente differē do.ꝛ multo magis
non faciendo peccāt mortaliter qꝛ inferunt dā
nuʒ notabile proximo. Unde.xiij.q.ij. Qui ob
lationes.dicitur tales vt necatores aīarum ex/
cōmunicentur. Si auteʒ eos penitet in fine de
tali criminali omiſſione in purgatorio manēt
pro tali negligentia. Unde legitur φ quidam Exēplū
religioſus cum mortuus eſſet ꝛ multe miſſe et
orationes ꝛ alia ſuffragia fuiſſent facta pro eo:
apparuit ſuo amico dicens ſe eſſe in purgato//
rio.qꝛ etſi multa ſuffragia fuiſſent facta pro eo
nil inde ſubleuationis acceperat.eo φ in vita
debita ſuffragiorum aliorum omiſiſſet.vnde ꝛ
facta pro eo alijs a diuina iuſtitia fuerant appli
cata.ideo ſe recōmendans vt alia fierēt: demū
liberatus eſt. ¶ In hiſtoria Karoli magni legi Exēplū
tur.φ cum quidam miles intraret bellum con
tra infideles diſpoſuit cū cognato ſuo φ in caſu

mortis ſue quendaʒ bonuʒ equū ſuum vende/
ret: precium pauperibus erogando. Euenien/
te autem morte illius militis cognatꝰ eius aua
ritia ductus ſibi equum retinuit. Inde ad octo
dies apparuit miles cognato illi dicens. O in
felix ⁊ infidelis homo tu feciſti me cruciari in
purgatorio vſqʒ nūc. qꝛ propter auaritiaʒ tuaʒ
non vendidiſti equum precium erogando pro
anima mea vt legaui. Ecce nūc liberatus pgo
ad gloriam: ſed tu īpunitus non euades de ne
quitia tua. imo ad inferna deſcēdes. Sicqʒ ille
Exēplū diſparuit. ⁊ qđ predixit euenit illi. ¶ In. iiij.
dialo. narrat beatus Grego. ꝙ cuʒ eſſet abbas:
in monaſterio ſuo quem ex monachis ſuis no/
mine iuſtum infirmatuʒ ad mortē: inuenit oc/
culte ſibi retinuiſſe tres aureos oblatos ab his
quibus ſubuenerat medicine cōſilio. cuius ar/
te erat peritus ⁊ in ea ſe exercēs aliquādo. Qđ
cum percepiſſet bea. Grego. prohibuit ſibi viſi
tationem fratrū vt moris eſt in illa infirmitate.
Sed germanus eius laicus qui in monaſterio
erat ſibi prouideret de neceſſarijs: cāmqʒ in vi
ſitationis fratrū ſibi explicaret ſciʒ propter vi/
tium proprietatis inuentū. qđ fecit bea. Greg.
vt ex hoc magis intelligeret grauitateʒ ſui pec
cati: indeqʒ magis doleret. Quo facto ingemu
it frater valde. ⁊ exceſſuʒ ſuum cōfeſſus. Demū
eo moriente mandauit bea. Grego. non in loco
ſacro ſepeliri: ſed in ſterquilinio fratrum proie
ctis aureis ſuper eū dicēdo. Pecunia tua ſit te/
cum in perditionē. Qđ ideo fecit bea. Grego.
auſtere ad terroreʒ ſuperuiuentiū: vt intellige/
rent grauitatem huius mortalis criminis: qđ
vtiqʒ deſtruit omne monaſteriū vbi reperitur.
Poſt hec iniunxit beatus Grego. compaſſione
motus cuidā ex monachis. vt. xxx. miſſas pro
anima illius celebraret. qđ cū perfeciſſet. vltia
die apparuit cuidaʒ fratri prefatus defunctus
qui requiſitus quō ſe haberet. Reſpōdit. Nūc
vſqʒ male. Sed hodie bene per gratiaʒ dei: qꝛ
cōmunioneʒ recepi: qꝛ enim etſi mortale com/
miſerat vitiʒ proprietatis tamen qꝛ penituerat
deleta culpa debite pene infernalis. qꝛ pene tē/
porali cui remanſerat obnoxius ſatiſfecit. ideo
ad tempus in purgatorio fuit. Nec tamen cre
dat quis ꝙ anima quelibet in purgatorio exi/
ſtens numero. xxx. miſſaruʒ. liberata ad celum
euolet. qꝛ non ſimilis illi. ¶ In libro de ſepteʒ
donis legitur. ꝙ cū quidā puer. filius cuiuſdā
ducis accepiſſet ſub mutuo aliquam pecuniaʒ
ad ludos ſolacioſos expendendaʒ. ad extrema
veniens confeſſus deuote. ex obliuione dimiſit
ordinare ꝙ pecunia illa reſtitueretur illi q mu
tuauerat. propter quod moriēs in purgatorio
fuit. Sed apparens defunctus ⁊ mandans re
ſtitutionem fieri liberatꝰ eſt. In chronicis quo

qʒ legitur ꝙ defuncto quodam ſummo ponti/
fice: apparuit cuidam familiari inſinuans ſe eē
in magnis penis purgatorij. tamen petens ſi/
bi ſuffragia. Cūqʒ ille dixiſſet magnā pecunie
quantitatē pro ipſo pauperibus erogatam ait
ille. Ego de illa nullum precepi ſubſidium: qꝛ
male fuerat acquiſita. ſed fiāt elemoſyne de ta/
li pecunia que licite fuit recepta: ⁊ ſubleuabor.
qđ ⁊ factū eſt penituiſſe ſuum credenduʒ eſt de
iniuſta acquiſitione illa. ⁊ ideo nō ad infernuʒ
ſed ad purgatorium deſcendit.

¶ Sextum purga/ .§. vij.
torium eſt extraordinarie locationis. Quāuis
non ſit certitudo de loco purgatorij. cōmunis
tamē opinio. do. bea. Tho. in. iiij. ⁊ alioꝝ eſt ꝙ
ſit in viſceribus terre loco vicino ⁊ cōtiguo in/
ferno. tamen ex diſpenſatione diuina aliqbus
aſſignatur alius locus ꝙ̄ ille cōis ad ſui purga
tionem ſeu purgatoriū. Et hoc quadruplici ex
cauſa. Siue ad eoꝝ leuioreʒ punitioneʒ. Siue
ad celeriorem liberationeʒ. Uel propter culpe
in loco perpetrationē. Uel ꝓpter alicuius ſan/
cti orationē. Et ideo bene dicit Eccli. De negli/
gentijs purga te cū paucis. ſciʒ ne in alia vita
purgeris cum multis ſciʒ penis. Unde ꝙ̄tum
ad primuʒ reuelatuʒ eſt ſm̄ bea. Greg. animas
quaſdaʒ in vmbra punitas. ¶ De ſcđo vt ſciʒ
citius liberentur apparētes alijs a quibus ſuf/
fragia poſtulent. Narratur ꝙ cū quidaʒ piſca/
tores tempore autūni piſcarent. magnum fru/
ſtum glaciei prendiderunt loco piſcis. De quo
ſatis gauiſi pro epiſcopo ſuo: qꝛ magnū dolo/
rem patiebatur in pedibꝰ ex calore intenſo illā
glacieʒ pro exenio ipſi ep̄o ſuo nomine Theo
baldo tradiderunt. Quod fruſtū glaciei accipi
ens ep̄s. ⁊ pedibus ſuis ſupponens: magnum
refrigeriū inde ſibi ſentiebat. quadaʒ aūt die
de glacie vocem audiuit exeunteʒ. Adiurauit
autem ep̄s vt quis eſſet exprimeret. At ille in/
quit. Sum quedaʒ anima que in hoc gelicidio
pro peccatis meis affligor. ⁊ liberari poſſem ſi
xxx. miſſas. xxx. diebus continuis pro me dice/
res. Quod ep̄s qui ſanctus homo erat reſpō/
dit ſe acturuʒ. Sed cū iam medietatem dixiſ
ſet ⁊ ſe ad aliam ſequentē prepararet diabolica
ſuggeſtione euenit vt fere omnes homines illi
us ciuitatis bella inter ſe mouere vellent vnde
vocatus ep̄s ad ſedandam diſcordiam: veſtes
depoſuit ⁊ illa die miſſam dimiſit. Iterum ep̄s
reincepit miſſas. xxx. ⁊ cum iaʒ duas partes di
xiſſet exercitus magnus vt videbat ciuitatem
illam obſedit. Unde cōpulſus ep̄s ad prouidē
dum miſſam illam intermiſit. Iterūqʒ reinco
pit. Et cum. xxix. dixiſſet ad dicendā. xxx ſe pre
paraſſet tota villa ⁊ domus epiſcopi igne ...

De purgatorie extraordinarie locatione.

Purgatorium extraordinarie locationis quadruplex cauſa.

Exēplū

Exēplū

bolico ſuccenſa eſt. Cui cū̄ ſerui indicaſſent vt
miſſam dimitteret. ait ille. Si tota villa crema/
ri deberet iſtam miſſā non dimitterē quin di
cerem. Qua celebrata glacies illa per ſe ſoluta
eſt: et anima liberata. et ignis quē ſe vidiſſe cre
debant: tanquā fantaſma receſſit: et nullū dam
num recepit. ¶ Quantum ad tertiū caſum ſci
licet propter culpe in loco perpetrationē. Nar
Exēplū rat Grego. in. iiij. dialogo. q͡ cū quidā preſby
ter balneū frequentaret quendā virū incogni
tum ad ſui obſeqniū preparatum inueniebat
qui ſemper ſedule ſibi miniſtrabat: qui cū qua
dam die pro benedictione et laboris mercede ſi
bi panem benedictum offerret. ille merens re/
ſpondit. Quare iſta mihi das pater. Iſte panis
ſanctus eſt. Ego autē manducare non poſſū.
Ego enim aliquādo huius loci dominus fui.
ſed pro culpis meis poſt mortem huic loco de
putatus ſum. Sed queſo vt omnipotenti deo
hunc panem offeras pro peccatis meis. Et tūc
te exauditum noueris: cum huc veniens ad la
uandū me hic non inueneris. Preſbyter au/
tem ſalutarem deo pro eo hoſtiā quotidie per
vnam hebdomadā obtulit et reuerſus eū mi
nime inuenit. ¶ De quarto exemplū narrat.
Exēplū bea. Grego. in. iiij. dialo. ſ. Paſcaſio hic vir cū
mire ſanctitatis fuerit. et etiā librum de corpo
re domini ediderit vt doctus. et in illo tempore
duo in ſummos pontifices per diſſenſionē ele
cti fuiſſent ſcilꝫ ſymmachus et Laurentius. Et
demū eccleſia in vnum illoꝝ cōueniſſet. ſ. ſym/
machū: alio reiecto. Paſcaſius tñ iſte per er/
rorem ſemper aliū pretulit. ſ. Laurentiū. exiſti/
mans potius illū eſſe ſummū pontificē. Et ſic
in hac ſnīa vſq͡ ad mortē permanſit qui tamē
alīs tāte ſanctitatis et fame fuit in populo vt cū
eſſet defunctus et dalmaticam ſuper feretro po
ſitam demoniacus tetigiſſet ſtatī liberatus eſt.
Poſt multūvero tp̄is cū be. Germanus ep̄s ca
puanus. cuius animā vidit bea. Bñdictus in
celū deferri balnea gratia ſanitatis petiſſet pre
dictū Paſcaſiū diaconū ibi ſtantē et obſequē
tem inuenit. Quo viſo vehemēter extimuit. et
qd illic vir tātus faceret inqſiuit. Qui pro nul/
la cā ſe illi loco penali deputatū aſſeruit: niſi q͡
in illa cauſa diſſenſiōis plus iuſto ſenſit. Et ad/
didit. Queſo te pro me dñm deprecare. atq͡ in
hoc cognoſces q͡ exauditus fueris ſi hic redi/
ens me non inueneris. qui cū pro eo oraſſet: at
q͡ poſt paucos dies reuerſus illuc fuiſſet: p̄di/
ctū Paſcaſiū minime inuenit. ¶ Quā gratū
ſit defunctis pro eis orare vel alia ſuffragia fa/
cere oſtendit per hꝫ exēplū. Quidā de morte ha
Exēplū bebat cū tranſiret per aliqd̄ cimiterium dicere
ſemp De profundis. pro defunctis. Cū autem
quadam die ab inimicis inſequeret̄ et fugeret
per cimiteriū qd̄dam ſubito defuncti quorum
corpora ibi requieſcebant ſurgentes cū inſtru
mentis ſue artis in vita ipſum viriliter deſen/
derunt et inimicos protinus fugarunt.

¶ Septimū pur/ .§. viij.

gatoriū eſt qd̄ dicitur ſancti Patricij. qd̄ homi De purgatorio ſcti Patricij.
nes intrantes certis modis dum hic viuūt pur
gātur de peccatis ſuis. Et vt fieri iſta purgatio
ex pena maximi terroris et horroris eoꝝ qui
vident̄ i illo loco purgatorij erga eos fieri ima
ginarie potiuſq͡ in rei veritate. Uidetur enim
eis qui ad illud intrant dum ibi morant̄. q͡ in
igne ardeāt et q͡ demones eos cū lanceis igne
is vel verubus tranſfodiāt vncinis ferreis euī
ſcerent et hmōi. cum tamen corpora integra re
maneant et inde ſuſtinent magnū timorē et do/
lorē. et aperte eis cōueniat illud Iob. xl. Timo
re territi purgabunt̄. ¶ Circa qd̄ ſciendū: vt
legitur in vita patricij. Iſte ſanctus Patricius
miſſus fuit ad predicandū in hyberniā que di
citur eſſe in extremis terre habitabilis. Cumq͡
pp̄lm illum vt durum non poſſet conuertere:
nec cōminationibus nec promiſſionibus flecterē
tur oranti ei pro hmōi oſtendit ei dñs foſſā ro
tundam ſm circulū quem baculo ſuo in terra
fecerat. declarans q͡ qui intraret in illā et p vnā
diem et noctem remaneret purgaret̄ a peccatis
cōmiſſis. Qui patricius iuxta dictā foueā fieri
fecit abbatiā quandā in qua monachi deo ſer
uiebant. Et illi monachi inſtruebant volentes
intrare purgatoriū illud quid eos facere opor
teret pro preparatione ad hmōi. Ad quē locū
multi intranti egreſſi retulerūt multa ab eis vi
ſa propter que alij cōuerſi ſunt. Et qdam magi
ſter Ioānes lector pariſieñ. referebat in ſuis le/
ctionibus vidiſſe quendā qui dicebat̄ fuiſſe in
purgatorio illo. qui de nullo qd̄ viderat in mū
do gaudere poterat vel ridere. cui amara vide
bantur delectabilia mundi qui inter viuos q̄ſi
mortuus videbatur. ¶ Narrat̄ autē in lib. de Exēplū
ſeptem donis. qd̄ tractum fuit de legenda bea
ti patricij q͡ quidā miles flagitioſiſſimus miſ
ſus fuit ad quendam ep̄m cum confeſſus eſſet
enormia ſua peccata et epiſcopus daret ei certā
pniam. Excuſabat ſe ille dicens nō poſſe illam
adimplere: nec de elemoſynis nec de ieiunijs et
nec etiam orationibus. Tunc ep̄s ad eum. Ex/
quo non vis facere aliquam penitentiā vadas
ad dñm tuum diabolū. Confuſus in ſe miles:
et ad cor reuerſus dixit epiſcopo. vt daret ei p
penitentia q͡ intraret purgatorium ſancti Pa/
tricij. epiſcopus autem miſit eum ad abba/
tem qui cuſtodiebat et claues habebat ſpe/
lunce illius purgatorij. Abbas autem cū mo/
nachis ſuis perſuadebant ei q͡ potius elige/

ret aliā penitentiam. Cum autem permaneret in propoſito illud intrandi. Poſt ieiunium .xl. dierum: orōnes ⁊ confeſſionē inſtruxerunt eū ꝙ demōibus occurrētibus ei nō crederet: nec minis eorum nec ꝓmiſſionibus crederet. vt a propoſito deſiſteret. alſ periret. Sed in omni tormento nomen ieſu inuocaret ⁊ ſignū crucis ſi poſſet imprimeret: ſicqꝫ inſtructū proceſſionaliter ad locū introducunt. Ingreſſus ergo audiuit tantum ſtrepitum ⁊ vlulatum demonum ac ſi oīa elementa concuterent adinuicē. Poſt hec vidit maximam multitudinē habentium aſpectum horribilē in quodam prato. Hi perſuadebant ſibi reuerſionem ꝓmittentes ei multa ⁊ magna ſi reuerteretur ad ſuos. Cum autē ille nullo modo aſſentiret i dicto prato igne ſuccenſo nudatū veſtibus in ignē proyciunt cum furcis ferreis ⁊ vncinis diſcerpentes. ſed inuocato nomine ieſu ⁊ crucis ſignaculo ſibi impreſſo: ignis ille extinctus eſt. Exinde ducunt ipm per tenebras denſiſſimas ⁊ horribiles. in qbus ſentit ventum calidiſſimū qui totū videbatur eū perforare. Ductus autē ad orientem cepit audire vulgi fletus miſerabiles. Campūqꝫ latiſſimum vidit terminū non habentem totum ardentem: vt ferrū candens. Ubi vidit infinitam multitudinem manibus affixorū ⁊ pedibus: ventres habentiū deorſū ⁊ dorſa ſurſū. Hi pre doloribus videbantur terram mordere cum dentibus. Alij clamabant parce parce. Et tunc demones currentes ſuper eos grauiꝰ flagellabant. Cū his igitur dictū militē iungunt ⁊ affligunt. Sed inuocato ieſu ad finē campi illeſum ſe inuenit. Poſt hec ducunt eū ad aliū campum equalis magnitudinis. vbi vidit ſilr hoies affixos: ſed ſupinos qui habebant ignitos ſerpentes voluētes eos ſuper vētres ⁊ brachia ⁊ capita eorū ⁊ pectora ⁊ horribiles bufones qui ignitis aculeis videbantur extrahere eorū viſcera. ſimiliter ⁊ dentibus. qui eiulabāt miſerabiliter. Et per hos tranſeuntes demōes flagellabant. deinde ducunt militē ad tertium campū. qui plenus erat hoīb9 vtriuſqꝫ ſexus qui affixi erant clauis candentibꝰ per totū corpus: Hi pre dolore clamare nō poterant ſed ſuſpirare modicū: ſicut qui laborāt in extremis. Et de his fecerunt demones: ⁊ de milite vt. de prioribus. Ad quartum vero campū ducitur miles plenū multis ignibus vbi erant omnia genera tormētoꝝ que excogitari poſſunt. Alij ibi ſuſpēdebantur cathenis igneis: ⁊ ſulphure ſc. Alij per pedes. alij per manus. alij ꝑ caput. alij vncinis ferreis pendebant per vngues. alij per oculos ⁊ per alia membra torquebantur ⁊ vrebātur. alij metallis bullientibus. alij in ſartagine frigebantur. alij vero aſſabantur. Poſtremo duxerunt eum ad domū cuius finis nō videbaſ que plena erat foueis rotūdis plenis metallis bulliētibus ⁊ hoībus vlulantibus in quibus alij habebāt vnum pedem. alij duos. alij vſqꝫ ad genua. alij vſqꝫ ad ventrem. alij vſqꝫ ad pectus. alij vſqꝫ ad collū. alij vſqꝫ ad oculos. Trāſeuntes per huiuſmodi domū demones militem torquebant cū alijs: ſed inuocato Jeſu liberabaſ. Demū duxerunt eū ad fluuium ſulphureū ⁊ igneū ſub quo dicebāt eſſe infernū in quo erat pons artus ⁊ arduus ⁊ ita cōgelatus ⁊ lubricus: vt etiā ſi latiſſimus fuiſſet vix aliquis ſtare vel aſcēdere potuiſſet: ita artus vt vix in eo pedem ponere potuiſſet. Inuocato aūt noīe Jeſu melius ⁊ melius per eum aſcēdere potuit. ⁊ demones ad pedem remāſerunt: fluuius aūt plenus videbatur diuerſi generis draconū ⁊ ſerpentū. Cūqꝫ eſſet in ſūmo pontis tantus clamor exiuit de fluuio: vt vix ſtare poſſet. Sed inuocato Jeſu libere tranſiuit. Hoc aūt tranſacto vidit pratum ameniſſimum diuerſi generis florum plenum ⁊ odoꝝ. ⁊ poſt hoc ciuitatem cernit pulcherrimam murum habentem diuerſis lapidibus precioſis fulgentem. ⁊ de porta eius exiuit odor mirabilis vſqꝫ ad afflatum ita fuit recreatus. ꝙ videbatur ei nullum dolorem: fetorem: vel laborē ſenſiſſe in preteritum. Huic obuiam aduenerunt conuenticula ſpecioſiſſimorum hominū qui introduxerunt eum in ciuitatē illā. Splēdor autem maximus deſuper ſuperhabitātes deſcendebat de celo qui inexterminabili gaudio ſuauitate ⁊ dulcedine perfundebantur ⁊ reficiebantur: ita ꝙ nec victu nec alio indigerent. Ab angelis autem ſanctis dictum eſt ei ꝙ reuerteretur per loca per que venerat ad ſuos. ⁊ cum ille nimis timeret. confortauerunt eum ꝙ ſecure procederet nullumqꝫ ei impedimentum demones vel moleſtiam inferrent. qḋ ⁊ factum eſt nil ſentiens in reditu moleſtie vel terroris. Mane igitur ſecunde diei hora qua intrauerat reuerſus eſt ad portam ⁊ ibi inuenit abbatem ⁊ monachos qui eum introduxerant: narrauitqꝫ egreſſus que viderat. Et quādiu vixit amariſſime afflixit ſe.

¶ Quod timendum eſt finale iudiciū de certitudine eius ⁊ cauſa. Capitm. xj.

SExtum valde timēdum eſt omniū finalis diiudicatio Amos. iij. Leo rugiet quis nō timebit: Leo de tribu iuda qui vicit diabolum chriſtus qui etſi tacuit in primo aduentu ſuſtinendo noſtra mala ⁊ maximas iniurias cum patientia ⁊ humilitate non ſilebit in ſecundo: ſed quaſi rugiet vt leo. oſtendens ſuam potentiam

⁊ maieſtatem ⁊ in iudicando ſeueritatē. Et idō quis non timebit. Ego ait Hiero. quotiens diē illum .ſ. iudicij conſidero totus contremiſco. Sed beati oēs qui timent dominum. non quocūq; timore: quia non ſeruili. ſed initiali vel filiali. quod oſtenditur talē timorē habere eos. que ambulant in vijs. eius. i. in obſeruātia mādatorum eius. ¶ Futurū eſſe finale iudicium mundi in quo xps venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos: iuſtos ⁊ peccatores: articulus eſt fidei. vt patet in ſymbolo. vnde ⁊ neceſſariū ad ſalutem hoc ſine heſitatiōe credere. Hoc ſcripture auctoritate theologica rōne. ⁊ ſibylle aſſertione monſtratur. b. Aug. in li. xviij. de ciui. dei. refert. xxv. verſus ſibylle de finali iudicio plene agentes. Judicij ſignū tellus ſudore madeſcet. Et celo rex adueniens per ſecla futurus. ſ. in carne vt preſentem iudicet orbem. vnde deum cernent incredulus ac fidelis. ſic anime cū carne ardebunt quas iudicat ipſe ⁊c̄.

¶ Rationem hu/ .§.i.
ius finalis ⁊ vniuerſalis iudicij aſſignant theologi hāc fore vt quemadmodū manifeſtata eſt mundo dei potentia in creatione rerū ſapiētia in gubernatiōe mūdi. miſericordia ⁊ clemētia ī incarnatione ⁊ iuſtificatione impiorū. ita etiā manifeſtetur mūdo iuſtitia dei. Hec enim iuſtitia maxime cōmendabilem reddit principem ⁊ iudicem quēlibet. Unde dicitur Sap. j. Diligite iuſtitiā qui iudicatis terram. Hec aūt iuſtitia dei nunc nobis eſt valde occulta. Nam cū iuſtitia dictet malos deprimi ⁊ puniri. bonos autem exaltari ⁊ premiari. Uidemus autē vt plurimum impios ⁊ flagitioſos regnare in mundo: diuites eſſe: honoribus abundare. Econtra ſanctos viros deijci pauperes eſſe: perſecutiones pati: varios cruciatus vſq; ad mortem: ab iniquis innocenter perpeti. Quāuis autem in morte inique puniātur. ſine dubio in alio ſeculo ⁊ iuſti premia eterna recipiant. Hoc tamē nō conſtat niſi ipſis recipiētibus quod meruerūt. non autem his potiſſime qui verſantur in mūdo. Inſuper tunc recipiūt mali penā in anima ſolum. ſicut econtra iuſti gloriam. non autem quoad corpus cū incinerēt. ⁊ tamen cooperatum eſt corpus anime ad bonū ⁊ malū. Ut ergo pateat omnibus q̄ princeps ⁊ rex oīum ſeculorum deus iuſtiſſime mūdum gubernauerit: ⁊ retribuat omnibus ſm̄ ea que geſſerunt in corpore premiū vel ſuppliciū: ⁊ integraliter quoad animam ⁊ corpus. Ideo neceſſariū eſt eſſe futurū iudicium in fine mundi in quo omnes de omnibus corā omnibus angelis ⁊ hōnibus a deo iudicabūtur. ¶ Utrius q; teſtamēti pagine huic copioſe atteſtantur. In ps. xlix. inquit Dauid. Deus manifeſte veniet deus noſter ⁊ non ſilebit. Ignis in conſpectu eius exardeſcet ⁊ in circuitu eius tempeſtas valida. aduocauit celum deſurſum ⁊ terram diſcernere populū ſuū. Congregate illi ſanctos eius qui ordinant teſtamentū eius ſuper ſacrificia. Annunciabunt celi iuſtitiam eius q̄m deus iudex eſt. Hec ait beatus Augu. in. xx. de ciui. dei. de domino noſtro Jeſu dicta intelligimus qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. Uerus nō ſolum homo ſed ⁊ deus veniet manifeſte inter iuſtos ⁊ iniuſtos iudicaturus iuſte qui prius venit occultus iudicādus ab iniuſtis iniuſte. Uenit occultus vt ante iudicē ſtaret tacens. quia ſicut agnus corā tondente ſe non aperuit os ſuū. Ueniet manifeſtus vt etiā de iudicibus iudicet. Deus noſter qui eſt verus deus quem colunt chriſtiani. nō dij gentiū qui ſunt demonia nō deus. Deus noſter qui factus eſt noſter ſcilꝫ frater per incarnationem. Non enī pater iudicat quēq;. ait ipſe Joā. vj. quia in humana ſpecie non apparebit quā nō aſſumpſit. nec ſpiritusſanctus que nec ipſe homo factus eſt: ſed deus noſter. filius in aſſumpta humanitate apparebit omnibus. ⁊ iudicabit vt deus cum patre ⁊ ſpūſancto. ⁊ non ſilebit. Augu. ſuper pſal. Non veniet illudendus: flagellādus: exalapādus: calamo in capite percutiendus crucifigēdus: ſepeliendus. q: hec omnia pati potuit occultus deus ſcilꝫ in carne aſſumpta. ſed veniet manifeſtus: q: cum ptāte magna ⁊ maieſtate: vt cognoſcatur deus. Non ergo ſilebit occultans ſuam deitatem. Nunc aūt ſilet. ſed quō ſilet qui quotidie clamat per ſcripturas. per predicatores futurū iudicium per flagella. ſm̄ illud in alio ps. Dediſti metuētibus te ſignificationem vt fugiant a facie arcus. ſcilꝫ diuini iudicij: vt liberētur dilecti tui. Silet ergo ait beatus Augu. ⁊ non ſilet. Silet nūc a iudicando finaliter: nō ſilet admonendo: nec etiā a flagellando. Nam cum flagellat aliquis in terra: admonitio eſt nō damnatio. Silet ergo a iudicio occultus eſt in celo adhuc īterpellat pro nobis patiens ſuper peccatores nō exercens irā: ſed expectans penitentiā. Quia ergo ad iudicium veniet ſequentia docent. Ignis ante ipſū precedet. Timeamus ⁊ mutemur ⁊ nō timebimꝰ. Ignē palea timeat: auro quid facit. Eſt autem nunc in poteſtate q̄ facias ne illud: qd̄ te nolente venturum eſt: nō correctus experiaris. ſi poſſemus fratres facere: vt dies iudicij non veniret. nec ſic erat male viuēdū: ſi nō veniret ignis in die iudicij: ⁊ ſola peccatoribus imineret ſeparatio a facie dei in qualibet eſſet affluētia delitiarum non videntes a quo creati ſunt ⁊ ſeparati ab illa dulcedine ineffabili vultus eius in

⁊ cā ſi
lis ⁊
s iu/
cij.

qualibet eternitate ꝛ impunitate peccati plāgere debebant. ſed quid loquar aut quibus loq̄r hec amantibus pena eſt non cōtemnentibꝰ quiſ dulcedinem ſapientie ꝛ veritatis vtcūqꝫ ſentire ceperunt. nouerūt quod dico quāta pena ſit tm̄modo a facie dei ſeparari. qui autem illam dulcedinem nōdum guſtauerūt: ſi nōdum deſiderant dei faciem timeāt vel ignem. Supplicia terreāt que premia nō inuitant. vile eſt tibi quod deus pollicetur: cōtremiſce quod minatur. Amplexaris peccata tua ꝛ delitias carnis tue: ſtipulam ad te cōgeris veniet ignis. ignis in conſpectu eius exardeſcet: nō erit ille ignis vt focus tuus. quo ſi manuꝫ mittere cogereris faceres quicquid voluerit qui hoc minaſ. Minatur inimicus homo tam leue maluꝫ ꝛ facis malum. Minatur deus eternum malū: ꝛ non facis bonum. vnde piget te: niſi qꝛ nō credis? ſi credimus futurum iudiciuꝫ fratres bene viuamus. tēpus miſericordie nūc eſt tempus iudicij tūc erit. tūc omnis arbor qui non facit fructum bonum excidetur ꝛ in ignem mittetur. Ignis ait ps. xlviij. in conſpectu eius exardeſcet: ꝛ in circuitu eius tempeſtas valida. Valida tempeſtas ventilatura eſt ꝛ in tam magna area. hac tempeſtate ſeparabitur a ſanctis omne imundum. Modo mixtura quedam iacet. Porro illa tempeſtas quādam ſeparationeꝫ factura eſt. In illa ſeparatione fit quedam bonorum ꝛ malorum diſtinctio. Aduocauit celū deſurſum ſcilicet deus. celuꝫ. i. omnes perfectos viros ſecum iudicaturos. de qbus dixit in euāgel. Vos qui reliquiſtis omīa ꝛ ſecuti eſtis me in regñatione vltima. i. vltīa reſurrectiōe omniuꝫ cū ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſue: ſedebitis ꝛ vos ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus iſrael. per duodecim ſedes ſꝫ Auguſti. intelligitur vniuerſitas perfectoruꝫ qui cū chriſto iudicabunt vt aſſeſſores. ſicut per. xij. tribus iſrael itelligitur vniuerſitas eorum qui iudicabuntur a chriſto. Aduocauit eos perfectos ſurſum ſecum ſeſſuros: ꝛ alios iudicaturos. Et terram. ſ. vocauit ad iudicium alios videlicet iudicādos. Ita aūt vocauit terram ſcilicet omnes iudicandos diſcernere populum ſuum. i. ita vt diſcernat populū ſuum electos videlicet ſuos a malis deputatis ad penam: vel ſic: vocauit ſurſum celum quoad animas: terram quoad corpora. ſcilicet perfectorum. vocauit autem ſurſum. ideſt ſecū diſcernere populū ſuum. i. ita vt diſcernat populum ſuum diiudicare bonos a malis. populuꝫ ſuum. i. fideles. Nam vt ait xp̄s Ioan. iij. Qui nō credit iam iudicatus eſt. clara eſt eius dampnatio toti eccleſie. Cōgregate illi ſanctos eius. vos. ſ. angeli quoꝝ miniſterio cōgregabuntur ante eum omnes gentes. Alia tranſlatio habꝫ. iuſtos eius qui ſciꝫ exercuerūt opera iuſtitie. i. bona elemoſynas ꝛ alia bona opera. Cōgregate tales ipſi deo. i. vt ſi necum eo ad dexteram. Qui ordinauerūt teſtamentum eius ſuper ſacrificia. i. qui diſpoſuerant ꝛ impleuerunt teſtamenta eius documenta euangelica in quibꝰ diſpoſuit ꝛ promiſit regnum facientibus elemoſynas q̄ ſunt ſup ſacrificia. i. magis accepta q̄ ſacrificia corporalia. qꝛ miſericordiam volo et nō ſacrificium. vel qui ordinauerūt. i. ordinate impleuerunt teſtamentū eius. i. legē eius ſup ſacrificia. i. ſuper materia elemoſynarū. Sunt enim plura genera ſacrificiorū ſpiritualiū. Elemoſyne dicuntur ſacrificia: ieiunia: ꝛ alia pia opera que fiūt propter deū. Contritio etiam et opera bona interiora dicunſ ſacrificia. ſꝫ illō. Sacrificium deo ſpūs contribulatus. Oratio etiam ſm illud. Sacrificiū laudis honorificabit me. Non aūt ordinant teſtamentū dei. i. legem dei in qua ꝓmittiſ ꝛ legatur hereditas ſupernorū bonoꝝ ſeruantibus eā. ꝛ ideo nō dicit teſtamentū illi qui dant ꝛ offerūt ſacrificia elemoſynaꝝ exterioꝝ omiſſis iterioribus elemoſynis: vt cōtritione: iniuriaꝝ remiſſione: ꝛ huiuſmodi. qꝛ nō ordinate implent qd̄ mādatur. ꝛ ideo tales nō congregaſ inter ſanctos ꝛ iuſtos. Unde be. Aug. in Enchiridion. Qui vult ordinate dare elemoſynam: primitꝰ dꝫ a ſeipſo incipere ꝛ eam ſibi dare. ſ. dolendo de peccatis ꝛ ꝯtendo. Eſt eni elemoſyna opus miſericordie veriſſime. de qua ait ſapiens. Miſerere fili anime tue placens deo. de pe. diſt. iij. qui vult.

¶ Item beatus Aug. in. xx. de ciui. dei. in quo per totū probat finale iudicium. c. xxv. ſic ait. ꝓpheta Malachias: qui ꝛ angelus dictus eſt. q etiam Eſdras creditur ſm opinionem hebreorum. vt refert Hiero. iudiciū nouiſſimū ꝓphetat dicens. Ecce venit dicit dn̄s omnipotens et quis ſuſtinebit diē introitus eius: aut qs ferre poterit vt aſpiciat eū: Quia ipſe ingrediſ quaſi ignis cōflatoriꝫ: ꝛ quaſi herba lauantiū: ꝛ ſedebit conflans ꝛ emundans ſicut aurum ꝛ argentum: ꝛ mūdabit filios leui: ꝛ fundet eos ſicut aurū ꝛ argentū. Et erunt dn̄o offerentes hoſtias in iuſtitia ꝛ placebit dn̄o ſacrificiū iuda et hieruſm ſicut diebus priſtinis ꝛ ſicut annis prioribus. ꝛ accedā ad vos in iudicio: ꝛ ero teſtis velox ſup maleficos ꝛ ſup adulteros: ꝛ ſup eos q iurāt ꝛc. ꝛ qui nō timēt me dicit dn̄s oipotēs. Hec lr̄a textus eſt ſm. lxx. quā ponit bea. Aug. noſtra aūt trāſlatio que eſt Hiero. alia v̄ba continet: lꝫ ſit eiuſdem ſnīe. Qd̄ ergo dicit. ſedebit cōflans ꝛ emundans quaſi argentū: dupliciter pōt intelligi ſm beatū Aug. ibi: qꝛ vel de ſeparatione qua ſeparabunſ boni a malis. quaꝫ ſo

parationē dicit emundationē ꝛ cōflationem ſi
cut argenti: ꝛ purgationem ſm lrām noſtram
ſicut granū dicitur purgari ꝛ mundari quādo
ſeparatur a paleis. ꝛ argentū ꝛ aurum qn̄ ſepa
ratur per ignē a ſcoria. Uel etiā poteſt intelligi
quoad bonos tm̄ qui dicunt filij leui ꝛ iuda et
hieruſalē qui boni. ſicut quid defectus erit in
eis purgabuntur prius in preſenti vita: vel in
igne illo iudicij ſi quid expiabile remanſiſſ; in
eis. Et qđ dicitur ꝙ erunt offerētes in iuſtitia
ſacrificia. nō intelligitur de ſacrificijs aīalium:
ſed de ſeipſis que oīno mundati ab omni pec/
cato offerent ſeipſos deo in holocauſtū. id eſt in
ignem diuini amoris trāſformādos. Et ſic pla
cebit deo ſacrificiū iude ꝛ hieruſalē;. i. eccleſie
triūphantis. ſicut diebus priſtinis. i. ſicut ſacri/
ficia mundoꝝ aīalium offerebantur in lege: ita
omnino mūdi offerent ſancti deo. vel ſicut die/
bus priſtinis. i. ſicut in tp̄e innocentie in para/
diſo terreſtri a primis parentib9. Enumerat po
ſtea propheta quedā peccata que abundant in
pplis pro quibus ꝛ alijs omnibus venit ad iu/
dicandū ꝛ puniendū malos. dicitq; ſe teſtem:
q2 teſtibus non egebit. ꝛ velocem: q2 ex inopi/
nato eius aduentu erit celerrimum qđ tardiſſi
mum putabatur a malis. vel velocem dicit: q2
ipſas conuincet ſine vlla prolixitate ſermonis
ꝯſcientias. ſm illud apl̄i. Cogitationibus accu
ſantibus aut excuſantibus ſeu defendentibus
in die qua iudicabit deus occulta hominum.
Sic ergo dn̄s futuras dicitur teſtis velox. cum
ſine mora reuocaturus eſt in memoriam vnde
cōuincat puniatq; cōſcientiam. ¶ Item Ma/
lach. fine libri ſui: cum admonuiſſet vt memi/
niſſent legis Moyſi qm̄ preuidebat eos multo
adhuc tp̄e non eam ſpūaliter: ſicut oportuerat
accepturos cōtinua ſubiecit. Ecce ego mittā vo
bis Helyam teſbitē; anteq̄ȝ veniet dies homi/
nis magnus illuſtris qui cōuertat cor prīs ad
filium: ꝛ cor hoīs ad proximū ſuu;: ne forte ve
niens percutiat terrā penitus. ſm. lxx. eſt hic te
xtus beati Augu. per hūc Helyā; magnū pro/
phetam expoſita ſibi lege vltimo tp̄e ante iudi
cium iudeos in xp̄m verum eſſe credituros ce/
leberrimū eſt in ſermonibus cordibuſq; fideli
um. Ipſe nō imerito ante aduentū iudicis ſal/
uatoris ſperatur eſſe venturus: qui nūc etiam
viuere credit. Cū venerit ergo exponēdo lege;
ſpūaliter quam nūc iudei carnaliter ſapiūt con
uertet cor patris ad filiū. i. cor patru; ad filios.
Nam poſuerūt ſeptuaginta ſingularē numeꝝ
pro plurali. ꝛ eſt ſenſus vt etiā ipſi filij ſic intel
ligant legē. i. iudei quēadmodū prēs eoꝝ. i. p/
phete intellexerūt: in qb9 erat ꝛ ipſe Moyſes.
Sic eni; cor patrū ꝯuertet ad filios: cū itelligē
tia patrū ꝑducet ad noticiā filioꝝ: ꝛ cor filioru;
ad patres eoꝝ. dum in id qđ ſenſerint. illi con/
ſentiunt ꝛ iſti: ꝛ cor hoīs ad proximū ſuū. Sūt
enim inter ſe valde proxime iuncti prēs ꝛ filij.
Daniel quoq; propheta. c. vij. locutus eſt de q̄/
tuor beſtijs varijs. ſ. leena: vrſo: pardo: ꝛ quar/
ta diſſimili alijs que habebat cornua decē: iter
que ortū eſt cornu paruum: a cuius facie euul/
ſa ſunt cornua tria ex illis. x. que beſtie quatu/
or ſignificat quatuor monarchias mundi: vt re ſ. titu.
fert beatus Augu. xx. de ciui. dei. allegās Hie/ xiij. ca.
rony. ſuper Dan̄. videl; aſſyriorū prima: pſona iiij.
rū ꝛ medoru; pro ſcđa: grecorum pro tertia: ro
manorū pro quarta. ꝛ cornu paruu; antixp̄m.
decē autem cornua non ſignificat. x. reges illi/
us monarchie: ſeu potius diuiſiōes eius in de
cem regna. Poſt cornu illud parui ſignifican
te antexp̄m deſcribit aduentū ad iudiciū: oſten
dens iudicium fieri a deo: trinitate que ſignifi/
catur in antiquo dierū. ſ; manifeſtatio iudicis
ad omnes a xp̄o. ſ. in humanitate aſſumpta. de
quo poſtea dicit. Ecce in nubibus celi veniebat
quaſi filius hominis: ꝛ vſq; ad antiquū dierū
peruenit: ꝛ dedit ei poteſtatem ꝛ honorem ꝛ re
gnum ꝛc̄. Et multa dicit de antixp̄o ibi ꝛ in. c.
viij. ꝛ. c. xij. ¶ Quāuis autem teſtimonia vete
ris teſtamēti inducta (inquit bea. Aug. vbi. ſ.)
priora ſunt tp̄e noui teſtamenti teſtimonia pre
ponenda ſunt dignitate. qm̄ illa vera preconia
noui ꝛ veteris teſtamenti ſcripture ſunt cōmu
nes nobis chriſtianis ꝛ hebreis. Licet ipſi he/
brei falſo intelligant ꝛ exponāt. dicta vero no/
ui teſtamēti propria ſunt xp̄ianis. ¶ Omnes
euangeliſte referūt dn̄m chriſtum in euangeli/
is prenūciaſſe futuru; finale iudiciū ſub diuer
ſis documentis ꝛ parabolis. ¶ Nam euāgeli/
ſta Matth. c. xxiij. ꝛ. c. xxiiij. diffuſe loquit de
iudicio futuro: ꝛ inter cetera. c. xxv. ait. Cu; ve
nerit filius hoīs in ſede maieſtatis ſue ꝛ omēs
angeli eius cū eo: tūc ſedebit ſup ſedē maieſta/
tis ſue ꝛ ꝯgregabunt an̄ eū oēs gentes ꝛc̄. vbi
ponit ſnīa pro electis dei. qua dicit. Uenite bn̄
dicti prīs mei ꝑcipite regnū ꝛc̄. Et poſtea ſnīa ꝯ
malos. Diſcedite a me maledicti ꝛc̄. Et in euan
gelio Lu. xxi. Erūt ſigna in ſole ꝛ luna ꝛ ſtellis
ꝛc̄. Tūc videbūt filiū hoīs venientem in nube
cum ptāte magna ꝛc̄. Et Marc. xiij. poſt ſigna
precedentia. ꝛ Jo. vi. ait xp̄s. Uenit hora ꝛ nūc
eſt quando mortui. ſ. in anima audiēt vocē filij
dei. ſ. in ꝑdicatione. ꝛ qui audierint viuent. au/
dierint. i. obedierint: viuēt. ſ. vita gratie. Et pau
lo poſt. Et poteſtatem dedit ei iudiciū facere: q2
filius hoīs eſt. Nolite mirari hoc: q2 venit ho/
ra in qua oēs qui in monumētis ſunt audient
vocē filij dei. Et procedent qui bona fecerūt in
reſurrectionem vite: qui vero mala egerunt in
reſurrectionē iudicij. i. dānatiōis. Petrus pri.

cepſ apoſtolorū in.ij.canonica.c.iij.de hoc ſic ait. Venient in nouiſſimis diebus in deceptio/ne ʒ illuſores iuxta proprias concupiſcētias ambulantes dicentes. vbi eſt promiſſio aut aduentus. Ex quo eni patres dormierunt: ſic omnia pſeuerant ab initio creature.⁊.ſ. Non tardat dominus promiſſis: ſed patiēter agit propter vos nolens aliquos perire: ſed ad penitentiā reuerti omnes. Adueniet autē dies domini ſicut fur: in quo celi magno impetu tranſient: elementa vero calore ſoluentur: terra vero ⁊ que in ipſa ſunt omnia exurētur. Cuʒ hec igitur omnia diſſoluēda ſint: quales oportet nos eſſe in ſanctis conuerſationibus ⁊ pietatibus expectantes ⁊ properantes in aduentu dei ⁊ domini noſtri ieſu xpi. Sicut ⁊ charíſſimus frater noſter Paulus ſm datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis in omnibus eplis. ¶ Paulus vero apoſtolus.ij. ad Theſſal.ij.ait. Rogamus vos fratres per aduentū domini noſtri ieſu xpi vt nō cito moueamini a veſtro ſenſu neqʒ terreamini neqʒ per ſpm̄: neqʒ per ſermonē. neqʒ per epiſtolam tanq̄ꝫ p nos miſſam: quaſi inſtet dies domini. Ne quis vos ſeducat vllo modo. qm̄ niſi venerit diſſenſio primū ⁊ reuelatus fuerit homo peccati: filius pditionis: qui aduerſaᵗ ⁊ extollitur ſuper omne quod dicitur deꝰ aut quod colitur. ita vt in templo dei ſedeat tanq̄ꝫ ſit deus. nō retinetis ꝙ cum eſſem apud vos hec dicebaʒ vobis. Et nunc quid detineat ſcitis: vt reueletur in ſuo tempore. Nam myſteriū iam operatur iniquitatis tantuʒ vt qui tenet nunc: teneat donec de medio fiat. ⁊ tunc reuelabitur ille iniquus quē dominus interficiet ſpū oris ſui: ⁊ deſtruet illuſtratione aduentꝰ ſui: cuius eſt aduentus ſʒ operationē ſathane. in omni virtute ⁊ ſignis ⁊ prodigijs mendacibus. Btūs Aug. hec verba inducens.xx.li.de ciui.dei ait. Nullum dubiū eſt eum de antixpo dixiſſe: dieqꝫ iudicij. Hunc enim appellat diem dñi non eſſe venturuʒ niſi prior ille venerit: ſed in quo tēplo ſit ſeſſurus incertum eſt vtrum in illa ruina templi quod a ſalomone rege conſtructū: an in eccleſia. Unde nōnulli nō ipſum principem: ſed ⁊ vniuerſum quodāmodo corpus eius.i.ad eū pertinentem hominum multitudinem ſimul cum ipſo ſuo principe hoc loco intelligi antixpm volunt. qđ autem ait. Iam myſteriū operatur iniquitatis tantummodo qui tenet teneat ⁊c. Ego prorſus quid dixerit me fateor ignorare. Suſpitiones tamen hominuʒ quas vel audire vel legare potui non tacebo. Quidam putant de imperio dictum fuiſſe romano: ⁊ propterea paulū apoſtolum non aperte ſcripſiſſe ne calumniam xʒ incurreret. ꝙ romano imperio male optauerit cum ſperaretur eternum. vt in hoc quod dixit. Iam myſterium operatur iniquitatis: neroneʒ intelligi voluerit. cuius iam facta veluti antichriſtum videbantur. Unde nōnulli ipſum reſurrecturum ⁊ futurum antichriſtum ſuſpicantur. Alij vero nec occiſum putant. ſed ſubtractum potius vt putaretur occiſus. ⁊ ſic occultari donec reueletur in ſuo tempore ⁊ reſtituatur in regnum. Sed multum ni mira eſt pſumptio tanta hoc opinantium. Illud autē quod ait apoſtolus: tantum qui modo tenet: teneat donec de medio fiat: non abſurde de ipſo Romano imperio creditur dictum tanquam ſit dictum tantum qui modo imperat: imperet donec de medio fiat: ideſt de medio tollatur. ⁊ tūc reuelabitur iniquus quem antichriſtum ſignificari nullus ambigit. Alij vero ⁊ quod ait qđ detineat ſcitis: ⁊ myſterium iniquitatis: nō putant dictum niſi de malis ⁊ fictis qui ſunt in eccleſia: donec perueniant ad tantum numerum qui antichriſto magnum populum faciat. ⁊ h̄ eſſe myſterium iniquitatis: quia videtur occultum. Hortari autem apoſtolum fideles vt in fide quam tenent tenaciter perſeuerent dicendo. tantū qui modo tenet: teneat donec de medio fiat. hoc eſt donec exeat de medio eccleſie: myſterium iniquitatis: quod nunc occultū eſt. Alius ergo ſic: alius ſic apoſtoli verba coniectur at. hoc tamen cum dixiſſe dubium non ē. Non veniet chriſtus ad iudicandum: niſi prius venerit antichriſtus ad ſeducendos populos in anima. Cuius aduentus erit ſm operationem ſathane in ſignis ⁊ prodigijs mendacibus. Hec beatus Auguſtinus ibidem.

¶ Circa finale iu- .§.ij.

dicium de quo (vt dictuʒ eſt vtriuſqꝫ teſtamēti pagina copioſe loqtur) vidēda ſunt ſeptem.

¶ Signorum premonſtratio.
¶ Mundi per ignem conflagratio.
¶ Omnium ad iudicium citatio.
¶ Judicis ad cunctos manifeſtatio.
¶ Aſſeſſorum cum eo aſſociatio.
¶ Accuſatorum ⁊ teſtium multiplicatio.
¶ Sententie irreuocabilis prolatio.

¶ Quantum ad primum pſal. Dediſti metuentibus te ſignificationem: vt fugiant a facie arcus vt liberentur dilecti tui. Arcus eſt finale iudicium: ex quo deus ſagittas mortis eterne emittet manifeſte contra reprobos. Nunc autem vt in alio pſal. ait dauid. Arcum ſuum tetendit: per ſcripturas manifeſtando: ⁊ parauit illum: preparando cruciatus penarum: ⁊ poſuit in eo ſagittas mortis. In arcu eſt funis mollis infra. Et lignum durum ſupra. Funis mollis eſt diuina clementia: que ad homines inclinatur penitentes ad parcēdum

⁊ permanentes in peccatis ad expectanduȝ eo rum conuerſionem. que clementia flectit ad ſe lignum durum ſeueritatis diuine iuſticie. Sȝ quantomagis funis trahitur ⁊ inclinat ligńuȝ tanto inde ſagitta emiſſa vehementius vulne rat. Unde apoſtolus ad Rom.ij. Ignoras quo niam benignitas dei ad penitentiam te addu cit. Sm autem duriciam tuam ⁊ impenitēs cor theſaurizas tibi iram in die ire ⁊ reuelationis iuſti iudicij dei qui reddet vnicuiqȝ ſm opera ſua. ⁊ Hiero. Moderatio dei ac pietas ſolum noſtrum reditum querit ac nos cupit lōga ſua bonitate ſaluare. Quod ſi non conuertimur: ſi duri colli ſumus. ſi vſqȝ ad mortem in malis perſeueramus: aſſidue peccantium non miſe retur de⁹ di.xciij. diaconi. imo grauius punit Unde Ualerius maximus. Lento quideȝ gra du ad vindictam ſui diuina procedit ira: tardi tatemqȝ ſupplicij grauitate compenſat. Dedit ergo deus ſignificationem: ideſt ſigna multa terribilia magnarum tribulationum que pre cedunt finale iudicium. que ex ſui terroris ma gnitudine valeant illud ſine fine malum: ſcili cet eterne damnationis nunciare. Dedit auteȝ metuentibus deum: quia illi tantum inde vti litatem ſue emendationis trahunt: vnde libe rentur dilecti ſui. Nam mali ex flagellis dete riores fiunt: vt pharao qui cum plura ſigna vi deret terribilia non fuerit conuerſus: demum ab aquis ſubuerſus fuit cum ſuis. ⁊ ideo do minus ac redemptor noſter (inquit beatus Gre gorius) perituri mundi mala precedentia de nunciat: vt minus perturbent venientia cum fuerint preſcita. Minus enim iacula feriunt: que preuidentur. Et vt dicit beatus Thomas in.iiij. diſt.xlviij. Ad dignitatem iudiciarie po teſtatis pertinet habere aliqua indicia que ad reuerentiam ⁊ ſubiectionem inducant. ⁊ ideo aduentum chriſti ad iudicium cum veniat in forma glorioſa multa ſigna precedent. vt cor da hominum in ſubiectionem venturi iudicis inducantur: ⁊ propter timores ad iudicium ꝑ parentur huiuſmodi ſignis cōmoti. Iuxta il lud Eccli.xviij. Ante iudicium para iuſtitiam. Antequam enim de aduentu ſuo ad iudicium loquatur Luc.xxj. premittit dominus. Erunt ſigna in ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis: ⁊ in terris ꝑſſura pre confuſione ſonitus maris ⁊ fluctuum are ſcentibus hominibus pre timore ⁊ expectatio ne que ſuperuenient vniuerſo orbi. Naȝ ⁊ vir tutes celorum commouebuntur. ¶ Ubi ponū tur ſeptem ſigna precedentia iudicium. Pri mum eſt ſignum in ſole. Et quod ſeu quale ſit iſtud ſignum declarat Math.xxiiij.c. dicens Sol obſcurabitur. ⁊ Joannes Apoc.vj. Sol fa ctus eſt niger vt ſaccus cilicinus: quoad litterā

Signo pmō ratio bare.

otē a ſcliū den

Maior erit obſcuratio ſolis ꝗȝ ſolita naturalis Sicut enim paterfamilias moriente tota fami lia eius induitur nigro: ita tunc hodie deficiē te quoad vitam iſtam temporalem ſol lumine ſuo minuetur nobis ſubtrahendo conſuetam lucem: quaſi ipſi compatiens doleat. Uel etiaȝ quia maiori luce adueniente in aere iſto ſole iu ſtitie chriſto cedet vt minor lux ſolis materia lis. Moraliter imperium romanum ſignifi catum per ſolem obſcurabitur. quia poſt mul tas ſui diuiſiones viliſicabitur ⁊ quaſi ad ni hilum deducetur quod figuratum eſt per ſolē qui reuerſus eſt retro per decem lineas in ho rologio. Achaȝ regis in ſignum perfecte ſal uationis Ezechie ⁊ liberationis populi dei ſci licet de manibus inimicorum. Sic imperium Romanoruȝ reuertetur retro deficiendo a ſua poteſtate decem lineas inquantum minorabi tur diuiſum in decem reges ſeu regna que nō recognoſcunt imperatorem vt ſuperiorem. qḋ etiam ſignatur per decem cornua orta in capi te illius fere ſingularis. vnde poſtea ortum eſt cornu paruum quod facit bellum ſanctis ſigni ficans antichriſtum. Obſcurabitur etiam ſol aliter. quia ſcilicet ſol iuſtitie chriſtus deus no ſter quaſi occultus erit quoad claritatem fidei de ipſo que prius erat manifeſta. ¶ Secun dum ſignum erit in luna. Erunt ait ſigna in ſole ⁊ luna. Et quod ſignum ſit illud expri mitur Johel.ij. vbi dicitur. Luna conuerte tur in ſanguine antequam veniat dies domi ni magnus ⁊ horribilis ſcilicet iudicij. Cui concordat quod ait Joannes Apoc.vj. dicens Et luna tota facta eſt ſicut ſangnis. Quantum ad litteram poteſt dici ꝙ luna obſcurabitur. Et quia ſm aſtrologos eclypſis ſeu obſcuratio ſo lis ⁊ lune non poteſt eſſe ſimul: ideo dicenduȝ ſm beatum Thomam in.iiij. ꝙ vel erit hoc di uerſis tēporibus: vel ſi ſimul dei virtute ſuper naturaliter: vel fiet in illo tēpore appropinquā te finali iudicio aliqua inuſitata impreſſio in aere circa lunam vt videaſ tota ſanguinea ad ſignificādū ꝙ eccleſia ſignificata per lunaȝ (q̄ a chriſto illuminaſ ſicut luna a ſole) erit tota ſā guinea ex eo ꝙ q̄ erūt in ea fideles numero ⁊ meritorum. Illi gladio occidenſ ab infidelib⁹ ⁊ ſa tellitib⁹ antichriſti. Etiā illi duo ſanctiſſimi viri Enoch ⁊ Helyas q̄ de paradiſo terreſtri mittē tur ad predicandū contra antichriſtum occidē tur ⁊ fundent ſanguinem ſuū. vt habeſ Apoc. xj. Fideles vero q̄ erāt in eccleſia numero tm̄ q̄ ſcȝ dicebanſ xpiani totalr̄ dabūt ſe voluptati bus mūdi. Et ſic i cis luna eccleſia erit ſangui nea. Nā ſanguis ſignificat peccata. ſ;ȝ illḋ ps. Libera me de ſanguinibus deus deus meus ideſt de peccatis. Et ali⁹ propheta. Sāguis ſan

guinē tetigit:ideſt peccatū peccato additū eſt.
Et q̄ in illo tēpore erūt ſic homines valde vitijs
deditι. Hoc oſtendit chriſtus in euangelio. ſm
Luc. dicens. Filius hominis veniens in terrā
ſcilicet ad iudicandum putas inueniet fidez in
terra quaſi diceret modicam. ⁊ quaſi nullam. ⁊
in euange. Matth. quoniam abundabit iniq
tas multorum refrigeſcet charitas multorum.
Apoſtolus autem ponit particularia vitia que
tunc magis abundabunt. dicens. ij. ad Ti. iiij.
c. In nouiſſimis diebus inſtabunt tempora pe
riculoſa. Erunt homines ſeipſos amantes: cu
pidi: elati: ſuperbi: blaſphemi parentib⁹ inobe
dientes: igrati: ſceleſti: ſine affectione ſine pa
ce criminatores: incontinentes: immites: ſi
ne benignitate: proditores: proterui: tumidi.
voluptatum amatores magis q̄ꝫ dei: habentes
quidem ſpeciem pietatis: virtutem eius abne
gantes. Et hos deuita. Et ī alia epiſtola ait. In
nouiſſimis temporibus recedent quidam a fi
de. attendētes ſpiritib⁹ erroris ⁊ doctrinis de
moniorū ⁊c̄. ¶ Tertiū ſignū erit in ſtellis. Erūt
ſigna in ſtellis. Et que ſigna ſint dicit alius euā
geliſta. vz ſtelle cadēt de celo quātum ad litterā
Stelle hic dicuntur aſub. ⁊ dicitur aſub quedā
ignea impreſſio in aere que habet ſimilitudi
nem ſtellarum. que cum apparent. ſm locutio
nem vulgi dicuntur ſtelle cadere de celo. que
quidem impreſſiones ignee tunc magis mul
tiplicabuntur ad terrorem malorum. Uel dicū
tur ſtelle comete que tunc magis apparebunt.
⁊ a naturalibus dicitur huiuſmodi apparētes
ſtelle: ſignificare magna excidia ⁊ mortes ma
gnorum virorum. Et hec erunt ſigna q̄ docto
res eccleſie qui dicuntur ſtelle ſm illud Dan.
xij. c. Qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos q̄ſi
ſtelle in perpetuas eternitates. Hi cadere dicū
tur: vel quia deficient a fide eccleſie que celum
dicitur. vel quia recedent a ſtudio ſacre ſcriptu
re que celum dicitur. vacantes ſtudijs gentiliū
um poetarum ⁊ philoſophorum. Cōtra quos
inuehit beatus Hieronymus. Sacerdotes dei
ait videmus omiſſis euangelijs ⁊ prophetis
comedias legere. bucolicorum verſuum vba
cantare: tenere virgilium in manibus. ⁊ quod
in pueris eſt neceſſitatis crimen in ſe facere vo
luptatis di. xxxvij. Sacerdotes. Et ideo quia
ignorantes erunt ſcripturarum de facili cōuin
centur a predicatoribus antichriſti falſo ſcrip
turas exponentibus: quibus reſpondere non
poterunt. ¶ Quartum ſignum erit in terris
preſſura gentium. Qualis autem preſſura ipſe
chriſtus declarat in euan. ſm Matth. xxiiij. di
cens. Conſurget gens contra gentem: ⁊ regnū
aduerſus regnum ſcilicet per bella. ⁊ erūt ter
remotus: peſtilētie. ⁊ fames per loca iſtria do

lorum hec. quāuis autem iſte pugne: terremo
tus ⁊ huiuſmodi. fuerint a principio generis
humani diuerſis temporibus: tamen tunc tem
poris magis inualeſcent ſm quam menſuraꝫ
creſcentia vicinum aduentum ad iudiciuꝫ de
nuncient incertum. h. Tho. in. iiij. Hec etiā pre
dixit longe ante Azarias propheta occurrens
aza regi iuda reuertenti a prelio cum magna
victoria dicens. ij. Paralyp. xv. Dominus vo
biſcum. quia fuiſtis cum eo. Si queſieritis euꝫ
inuenietis: ſi autem dereliqueritis eum dere
linquet vos. Tranſibunt autem multi dies in
iſrael abſqꝫ deo vero abſqꝫ ſacerdote abſqꝫ do
ctore ⁊ abſqꝫ lege. Cūqꝫ reuerſi fuerit in angu
ſtia ſua ad dominum deum iſrael: ⁊ queſierint
eum inuenient. In tempore illo non erit pax
egredienti ⁊ ingredienti. ſed terrores. vndiqꝫ
in cunctis habitatoribus terrarū. Pugnabit
enim gens contra gentem: ciuitas contra ciui
tatem. quia dominus conturbabit eos in om
ni anguſtia. Ex quibus patet q̄ loquitur de tē
pore vicino fine mūdi. ¶ Quintū ſignum erit
pre confuſione ſonitus maris ⁊ fluctuum. qui
dam circa hoc exiſtimant q̄ mare cum magno
fragore peribit a priſtina q̄litate ſm illō Apo.
xxj. Et mare iam non eſt ſcilicet non q̄ non ma
neat in ſubſtantia ſua: ſed in alia qualitate. Uel
ſm alios erit magnus ſonitus ⁊ tumor aquaꝝ
quoniam non ſine magno murmure. xl. cubi
tis ſuper montes eleuabitur ⁊ poſtea deprime
tur vltra ſolitū. vt hꝫ. h. Gre. Noua ⁊ inaudita
maris fluctuum perturbatio erit. Hierony. au
tem refert ſe reperiſſe in annalibus iudeorum
non ſolum de huiuſmodi ſigno ſonitus maris
ſed ⁊ alia. ¶ Ponit enim. xv. precedentia iudi
cium. vtrum autem continua vel iterpolata nō
exprimit. Prima ergo die eriget ſe mare. xl. cu
bitis ſuper altitudineꝫ montium ſtans in loco
ſuo quaſi murus. Secunda die tantum decre
ſcet. vt vix poſſit videri. Tertia marine belue
apparentes ſuper vndas maris dabunt mugi
tus vſqꝫ ad celum. Quarta ardebit mare ⁊ aq̄
eius. Quinta arbores ⁊ herbe dabunt rorem
ſanguineum. Et ſm alios etiam omnia volati
lia celi congregabuntur in campis non guſtan
tia neqꝫ bibentia. ſed formidantia vicinum in
teritum. Sexta fulmina ignea ſurgent ab occa
ſu ſolis vſqꝫ ad ortum eius. Septima lapides
adinuicem collidētur. ⁊ in quatuor partes ſcin
dentur. Octaua fiet terremotus gn̄alis adeo
magnus. q̄ nullus homo vel animal ſtare po
terit. ſed in terram cadent. Nona equabit ter
ra ⁊ montes omnes ⁊ colles in puluerem redi
gentur. Decima exibunt homines de cauer
nis quaſi amentes: nec mutuo ſibi loqui pote
runt. Undecima oſſa mortuorum ſalient de ſe

De .xv. ſignis p̄cedentib⁹ iudiciū ſm ſcm Hieronymum

pulchris apertis monumẽtis cunctis. Duode-
cima cadẽt ſtelle de celo modo tñ quo dictum
eſt: ſcilicet quia cometes apparebũt magne et
multe ⁊ ignee impreſſiões. Tredecima morient
viuẽtes vt reſurgãt cũ mortuis. Decimaquar-
ta ignis oia elemẽta igne faciẽs purgabit. In
decimaquinta reſurgẽt oẽs mortui ad iudiciũ
de his tñ ſignis dicit. b. Tho. in. iiij. q̃ Hiero-
nẽ aſſerit refert qđ legit. ⁊ dicit q̃ nõ hñt mul-
tã rõnẽ veriſimilitudinis. ¶ Sextũ ſignũ erit
areſcẽtib' hoib' pre timore ⁊ expectatiõe que
ſuperueniet vniuerſo orbi. Areſcere dicuntur
hoies corporaliter: quaſi cõſumpti pre timore
ſignoꝝ ⁊ tribulationũ. Spiritualiter vero are-
ſcẽt deficiẽtes ab humore gratie propter perſe-
cutionẽ antichriſti. Sicut ⁊ ſemẽ ortũ ſuper pe-
trã calore ſolis aruit. q̃ nõ habebat humorem
Luc. viij. Erit. n. tũc talis tribulatio qualis nõ
fuit ab initio mũdi: nec futura eſt. ait ſaluator
noſter. Qđ futura ſit perſecutio antichriſti ma-
xima ante diẽ iudicij oẽs doctores dicũt preci-
pue. b. Aug. in. xx. lib. de ciui. dei. de quo ipſe
ſaluator ait Jo. vj. Ego veni in noie p̃ris mei
⁊ nõ me recepiſtis. Alius veniet in noie ſuo. ſ.
antichriſtus gloriã ſuã querẽs illũ ſuſcipietis
ſcilicet in chriſtũ. De eo habet Prouerb. xxx.
vbi dicit. Tria ſunt que bene gradiunt ⁊ quar-
tũ qđ incedit feliciter. Leo fortiſſimus beſtiaꝝ
ad nullius pauebit occurſuʒ. Gallus ſuccinct'
lumbos ⁊ aries: nec eſt rex qui reſiſtat ei. Et q
ſtultus apparuit poſtquã eleuatus eſt in ſubli-
me. Si. n. intellexiſſet ori ſuo manũ impoſuit. ſm
b. Greg. in mor. Leo fortiſſim' ſignificat chri-
ſtũ cũ aplis ⁊ martyrib' quos nõ potuit ſupare
aliq̃s tyrãnus: nullũ timẽtes. Gallus ſuccinct'
lumbos fuerũt ſancti doctores eccleſie qui ſuc-
cincti fuerũt abſtinẽtia ⁊ ↄtinẽtia. ⁊ vt gallus
vocẽ dederũt in nocte ⁊ tenebris hereticoꝝ p̃-
dicatidis ⁊ doctrine. Aries qui eſt dux gregis
ouiũ ſunt rectores eccleſiaꝝ iuſti ⁊ ſancti q̃ re-
ſiſtebãt rectorib' laicis. poſt hos ſtatus qui be-
ne. i. vtuoſe vixerũt. ſeq̃t q̃rt' qui nõ bñ: q̃ nõ
virtuoſe. ſed feliciter gradit. q̃m pſperat felici-
tate tẽporali ſcʒ antichriſtus cũ ſuis ſequacib'
Hic ſtultus dicit. q̃ peccator maximus: q̃ ita
in ſublime eleuat. vt dicat ſe xp̃m: ⁊ coli ſe faci-
at vt deus. vt dicit apl's. ij. ad Theſſ. ij. p̃pe de
antichriſto loquẽs. Qui ſi intellexiſſet interitum
ſibi paratũ tacuiſſet a tãta ſtultitia. Nã vt dicit
ibi idẽ apl's. Quẽ ieſus interficiet ſpũ oris ſui ⁊
deſtruet illuſtratiõe aduẽtus ſui. Durabit iſta
pſecutio trib' annis cũ dimidio. vt habet Dan.
xij. Sʒ q̃ de iſta pſecutiõe antichriſti dictũ eſt
in titulo p̃cedẽti in fine. ideo de ea hic nil vltra
¶ Septimũ p̃cedẽs eſt: q̃ virtutes celoꝝ mo-
uebũtur. qđ intelligi põt q̃ virtutes. i. miracula
que fuerũt in preterito in celis: ideſt ſanctis in
eccleſia amouebunt ab eis vt nõ faciãt. ſ. p̃di-
catores antixp̃i ipſi eas oparabunt: ſʒ mẽdaces
vt ait apl's. ij. Theſſ. ij. ad maiorẽ ſanctoꝝ pba-
tionẽ. ppter qđ vtutes interiores ſanctoꝝ mo-
uebũt. i. titubabũt in ſeipſis tẽtatiõib' impulſi. ⁊
ſi nõ lapſi. Vñ ⁊ ſaluator ipſe de hoc ait. q̃ ta-
lis erit ⁊ tãta tribulatio vt in errorẽ inducant.
ſi fieri põt ẽt electi. Et niſi breuiati fuiſſent di-
es illi. nõ fieret ſalua ois caro. ſed ppter electos
breuiabunt Mat. xxiiij. Põt ẽt intelligi illđ de
virtutib' vel de illo ſpeciali ordine angelorũ. q̃
dicunt virtutes: quoꝝ officiũ eſt miracula fa-
cere ⁊ celos mouere. Et he virtutes dicuntur
moueri. i. remoueri a faciẽdis miraculis p̃ ſan-
ctos. q̃ tpe antixp̃i nõ fiẽt: vt dictũ eſt. Ac etiaʒ
remouebunt ab officio mouẽdi celos. ſcʒ poſt
iudiciũ. Vel vtutes dicunt oẽs ſpũs angelici:
qui in iudicio mouebunt ppter admirationeʒ
nouitatis que in mũdo eſt. b. Tho. tñ. in. iiij. di-
cit. q̃ mouebunt ad faciẽda miracula mlta. qđ
forte erit poſt mortẽ antixp̃i ad ↄuerſionẽ ſedu-
ctoꝝ: poſt mortẽ tñ antixp̃i iudei q̃ tũc erũt vi-
dẽtes ſe deceptos ab antixp̃o quẽ meſſiã credi-
derãt ↄuertent ad fidẽ xp̃i. Et h̃ ẽ qđ p̃dixit p̃s.
cũ ait. Cõuertent ad veſperã. i. in fine mũdi. iu-
dei ſcʒ ⁊ famẽ patient vt canes. Famẽ intelligẽ-
di vitatẽ. ⁊ circuĩbũt ciuitatẽ eccl'ie vt recipiãt
in ea. ⁊ Eſa. Si fuerit iſrl' vt numer' arene ma-
ris reliq̃e ſalue fiẽt. i. q̃ erũt in fine. Qđ dictum
inducit apl's ad Ro. qđ ẽt xp̃s oñdit in ſilitudi-
ne ficulnee dicẽs Lu. xxi. Videte ficulneã ⁊ oẽs
arbores cũ pducũt ex ſe fruct' ſcitis q̃m p̃pe eſt
eſtas ficulnea. i. plebs iudeoꝝ: q̃ olim in p̃rib'
pduxerat ſuaues fruct' ſʒ tpe xp̃i hẽbat tñ fo-
lea. vñ xp̃s ad quãdã ficulneã veniẽs ad lr̃aʒ cũ
eẽt i via ⁊ eſuriret: nõ inueniẽs fruct' in ea: ſʒ tã-
tũ folia maledixit ei dicẽs. Nũq̃ ex te fruct' na-
ſcat. Et ſubito fic' aruit. Ficulnea iſta vt dictuʒ
ẽ ſignificat plebẽ iudeoꝝ. ad quã veniẽs xp̃s i
incarnatiõe ⁊ ↄuerſatiõe querẽs i ea fructũ fidei
⁊ bonoꝝ opeꝝ. ⁊ h̃ eſuriẽs. i. deſiderãs cũ nõ in-
ueniret i ea niſi folea vboꝝ cerimonialiũ lega-
liũ nõ fruct' vere intelligẽtie ſcripturaꝝ maledi-
xit. q̃ maledictio nõ fuit aliđ niſi q̃dã p̃nũciatio
ei' qđ futuꝝ erat i illo ppl'o. ſ. ariditas a gr̃a fi-
dei. Vñ ppl's ille remãſit idurat' i ſua pfidia.
Illđ aũt ſp ponit p tpe vſq̃ p̃pe finẽ mũdi q̃ oĩ-
bus eſt incert'. Alie arbores ſignificãt alias na-
tiones infideliũ ex qb' ẽt multi in fine ↄuertent
Cũ ergo videritis plebẽ iudeoꝝ pducere fru-
ctũ ↄuerſiõis ad fidẽ xp̃i: nõ dico vni' hois vel
familie. ſed pro maiori parte illius nationis.
tũc ſcitote q̃m p̃pe ẽ eſtas futuri iudicij in qua
quis metet que ſeminauit bona vel mala. Vñ
timeant dominum omnes fines terre. ait pſal.

in hmōi ſignis.ſed timore initiali:q: in timo/
re dn̄i fiducia fortitudinis.ſ.ꝯ iſta terribilia.

¶Secunduȝ con/ .§.iij.
ſiderandū circa iudiciū eſt mundi cōflagratio
per igneȝ.de qua Eſa.ſic ait vt inducit beatus
Aug.in.ij.li.de ciui.dei.Ecce dn̄s vt ignis ve/
niet ⁊ vt tempeſtas currus eius reddere indi/
gnationem vindictaȝ ⁊ vaſtationeȝ in flamma
ignis.In igne enim dn̄i iudicabitur.oīs terra
⁊ in gladio eius omnis terra.Ubi dicit beatus
Aug.ꝙ dn̄s dicitur venire vt ignis:q: terribi/
lis erit impijs.Currus eius non immerito an/
gelica myſteria:omnis caro ⁊ omnis terra.in/
telligitur omnis terrenus ⁊ carnalibus deditꝰ
gladius dn̄i.ſnīa domini cōtra malos et ignis
pena ipſorum malorū.Et Petrus apl's.ij.epi/
ſtola.veniet dies dn̄i vt fur.i.ex inſperato.In q̄
celi magno impetu tranſibunt.elemēta autem
ardentia reſoluent:⁊ terra que in ipſa ſunt ope
ra exurentur.Sibylla quoqȝ de iudicio loq̄ns
ad idem ait.Exuret terras ignis pontūqȝ polū
qȝ.Et ps.cj.In principio dn̄e terram fundaſti:
⁊ opera manuū tuarum ſunt celi.Ipſi peribūt
tu aūt permanebis ⁊ omnes ſicut veſtimentuȝ
veteraſcent.Et ſicut opertoriū mutabis eos.tu
autem idē ipſe es.Et chriſtus Luce.xxj.Celum
⁊ terra tranſibunt.Ubi primo notandū in his
omnibus auctoritatibꝰ ꝙ loquunť de celis ae/
reis ſeu elementaribus ſꝫ beatū Augu.vbi.ſ.
non de celis planetarū vel firmamento.Nam
illi habēt materiam incorruptibilem nec igne
alterari poſſunt.Ignis ergo ille ꝯflagrationis
cooperabitur in elemētis ⁊ elementatis omne
vitale cōburens ⁊ occidens vt corpora hoīuȝ:
beſtiarum piſciuȝ:volatilium:arborū:⁊ herba
rum:metalla.edificia quoqȝ cuncta ad terram
proſternēs.montes complanās.¶Scd̄o ex il/
lis verbis ps.cj.Ipſi peribunt.ſ.celi ⁊c̄.arguit
beatus Augu.vbi.ſ.ſtulticiaȝ porphirij philo
ſophi magni ſed xp̄ianoꝝ inimici.oſtēdens ſi/
bi ipſi eſſe cōtrarium.Nā Porphirius ille lau/
dat pietatem hebreoꝝ.i.cultum coruȝ circa de
um ꝙ magnus ⁊ verus ⁊ ipſis hominibꝰ terri
bilis colitur deus:quem perhorreſcūt nomina
aliorū deorum.xp̄ianos auteȝ arguit ex oracu/
lis deorum ſuoruȝ.⁊ dicit eorum eſſe maximā
ſtulticiam.ex eo ꝙ dicunt mundū iſtum peri/
turum ſed ſi verus eſt deus hebreorū ⁊ ſcriptu
re eorum cum ſint edite ab ipſo deo eorū:ſunt
veri.ſ.veteris teſtamenti.Sꝫ prophetia illa Da
uid ps.cj.Ipſi peribūt ⁊c̄.eſt ſcriptura hebreo/
rum ⁊ xp̄ianorum etiam.Cum ergo illa dicat
mundum periturum ſequitur ꝙ nō eſt ſtultuȝ
dicere mundum perituruȝ.aut falſum quod di/
xit.ex oraculo deorū ſuorum.ſ.pietatem eē ve/
ram hebreorum ⁊ in libris eorum.Si autē eſt
falſum ergo ⁊ quod dicunt xp̄ianos eē ſtultos.
dicentes mundum periturum falſum eſt.cum
hoc ſit ſm ſcripturas hebreoruȝ.Sapientia er
go non ſtulticia eſt credere ⁊ dicere quod deus
verus reuelauit.¶Tertio notandum ꝙ cum
dicitur mundus ſeu celum ⁊ terra peritura.in
telligendum eſt ſane.Non enim peribit celum
aereum:aut aqua vel terra quantuȝ ad ſubſtan
tiam.ſciꝫ ita ꝙ deficiat ⁊ nihil ſit.Nam quan/
tum ad hoc dicitur Eccl's.j.Terra auteȝ in eter
num ſtat.Idem capi.iij.Cognoui ꝙ oīa opera
dei in eternum perſeuerant.ſcilicet vel in ſeip/
ſis vel in ſuis ſpeciebus aut principijs:vt ani/
malia bruta ⁊ artificiata ⁊ huiuſmodi.que in
fine mundi reſoluentur in ſua principia.peri/
bunt autem iſta quantum ad ſpeciem ⁊ formā
exteriorem quam nunc habent:quia pulchrio/
rem aſſument.Propterea apoſtolus.j.Corin.
vij.c.ait.Preterit figura huius mundi.non di
cit ſubſtātia ſed figura.ideſt forma exterius ap
parens.vnde ⁊ ps.cum dixiſſet.Ipſi ſcilicet ce/
li peribunt.⁊ terra q̄ſi ſe declarans quod dixe/
rat peribūt.ſubdit.Mutabis eos vt opertori/
um.Sicut enim veſtimentum cum eſt macula
tuȝ:purgatur ſeu lauatur vt ſiat pulchrius.ita
⁊ elementa per ignem purgabūtur ⁊ pulchrio/
ra ſiēt:vt terra ſit clara vt vitrū:aqua vt cryſtal
lus:⁊ aer vt ignis ⁊ ignis vt planete.¶Quar
to ſciendū ꝙ ignis ille erit purgatoriū his qui
indigent aliqua purgatione in anima propter
venialia:vel propter inſatiſſactionē de quibuſ
cūqȝ peccatis.Non enim poſt finale iudicium
erit purgatorius ignis quātum ad officium il
lud purgandi.Sed remanebit quantuȝ ad ſui
ſubſtantiam:q: idem eſt cum igne inferni ſm
Beatum Thomam in.iiij.Poſito igitur ꝙ ali
quis deberet manere in purgatorio per annū:
ſuſtinēdo duos gradus pene in illo paruo ſpa
cio conflagrationis ſuſtinebit tres vel quatu
or gradus.ita ꝙ augmentum pene recompen
ſet diuturnitatem temporis:quo remanere de
beret in purgatorio.Sed credendum eſt pie ꝙ
propter terrores ⁊ tribulationes precedentes
modica ⁊ parum cremabilia ſecum portabūt:
ac etiam orationes et merita ſanctorum ſup/
plebunt quod in eis reſtaret ſiendū.¶Quin
to aduertendum quare ſiet iſta purgatio.Cir/
ca quod dicit Thomas in.iiij.diſtinctio.xlvij.
ꝙ quia mundus aliquo modo propter homi/
nes factus eſt:⁊ homo propter peccatum dete
rioratus.⁊ inde etiam quodāmodo mundus.
oportet ꝙ quando homo qui reformatus ſuit
per chriſtum ſm corpus glorificabiľ ad ſui cō/
pletam perfectionē.etiaȝ alia corpora mūdi ad
ſtatum melioreȝ perducanť:vt ſit,⁊ locus gue/

De mū di per ignē cōflagratione.

Celū et terra trāſibit sc. q̄o intelligitur.

Ignis ɔflagrationis in fine mūdi ad qd deſer.

niētior ⁊ aſpectus delectabilior. Ad hoc aūt ꝙ homo gloriam corporis ſequatur: oportet prius remouere que glorie opponūtur: que ſunt duo: ſcilicet corruptio ⁊ infectio culpe. quia vt dicitur. j. Cor. xv. Corruptio incorruptelā nō poſſidebit. Et Apoc. vlti. dicitur ꝙ in ciuitate illa glorie imūdi foris erūt. Similiter ēt oportet ꝙ elemēta mūdi purgētur a cōtrarijs diſpoſitionibus. antequaꝫ in nouitatē glorie inducātur proportionabiliter ad id quod de hoīe dictuꝫ eſt. Quāuis aūt res corporales ſubiectuꝫ infectionis culpe eſſe nō poſſunt proprie. tamē ex culpa quedaꝫ incōgruitas in rebus corruptis relinquitur. ad hoc ꝙ ſpiritualibus dedicētur. Et inde videmus ꝙ loca in quibus aliqua crimina cōmiſſa ſunt. nō reputātur idonea ad aliqua ſacra in eis exercēda: niſi prius aliqua purgatiōe premiſſa. vt patet in eccleſijs violatis. Et ſm hoc ex predictis hoībus peccātibus quādā inidoneitatē ad glorie ſuſceptioneꝫ ps mūdi recepit que cedit in vſum noſtrū. Unde quātū ad hoc emūdatiōe indiget. Similiter ēt circa mediū locū proprioꝝ elemētoꝝ: cōtracte ſunt multe generatiōes ⁊ alteratiōes elemētorum: que puritati eoꝝ derogāt. ⁊ ideo oportet ipſa elemēta ab huiuſmodi purgari. vt decenter recipiāt nouitateꝫ glorie. ¶ Sexto ſciēduꝫ ꝙ illa purgatio fiet per igneꝫ. vñ glo. ſuper illud: preterit figura huius mūdi dicit. Pulchritudo hui⁹ mūdi igniū cōflagratiōe pibit. Rō huius eſt ſm Tho. in. iiij. di. xlvij. qr illa mūdi purgatio remouebit a mūdo: ⁊ īfectiōeꝫ ex culpa relictaꝫ: ⁊ impuritateꝫ cōmixtionis: ⁊ erit diſpoſitio ad glorie perfectioneꝫ. Et ideo quātuꝫ ad iſta tria cōuenientiſſime fiet per ignem. Primo quia cum ignis ſit nobiliſſimū elementoꝝ habet proprietates naturales ſimiles proprietatibus glorie: vt maxime patet de luce. Scdo qr ignis nō recipit cōmixtionē extranei ꝓpter efficaciam virtutis actiue: ſicut alia elementa. Tertio qr ſphera ignis ē remota a noſtra habitatione nec ita cōmunis eſt nobis vſus ignis ſicut terre aque ⁊ aeris. Unde propter hoc nō ita inficitur. ⁊ ideo habet maximam efficaciam ad purgādū ⁊ diuidēdū ſubtiliādū. Purgatio aūt que facta eſt per diluuium. qr non reſpiciebat niſi ſuper infectionem culpe ⁊ precipue cōcupiſcentie que tunc magis vigebat. ideo conuenienter per aquam fuit facta vt per contrarium ſuum: ſcilicet aquam extinguentem flāmā concupiſcentie. ſed ſecunda purgatio mundi reſpicit ⁊ infectionem culpe ⁊ cōmixtionis impuritatem. Et quantum ad vtrūq; conuenit ꝙ fiet magis per ignem q̄ per aquam. Aqua eni nō habet vim diſgregādi. ſed magis congregandi. Unde per aquam impuritas elementorum nō ita tolli poſſet ſicut ꝑ ignē. Itē circa finem mūdi regnabit maxime vitiū tepiditatis quaſi ſeneſcēte iā mūdo. ſm illud. Refrigeſcet charitas multoꝝ Math. xxiiij. c. Et ideo cōuenienter per ignē fiet: nec eſt aliquid quod non poſſit purgari per ignē. Et que iam per ignem purgari nō poſſunt: vt pāni: ligna ⁊ huiuſmodi: iſta corrumpentur per ignē: vt oīa artificiata. ¶ Septimo vidēdū qualis ſit ille ignis ⁊ effectus eius. Ad hoc. b. Tho. in. iiij. di. xlvij. dicit ꝙ tres opiniones inueniunꝰ circa hoc. Prima eſt ꝙ ignis elemētū qui eſt in ſphera ſua deſcēdet ad purgationē mūdi. Modū aūt purgationis ponūt per multiplicationē ignis. Naꝫ ex appoſito cōbuſtibili ignis augmentaꝰ. Secunda opi. eſt ꝙ ille ignis generabitur circa locum terre ex cōgregatiōe radioꝝ celeſtiū corpoꝝ: ſicut videmus ꝙ cōgregātur ſpeculo cōcurrēte. tūc aūt loco ſpeculoꝝ erūt nubes cōcaue ad quas fiet radioꝝ reuerberatio. ſed iſtas duas opiniones reprobat. b. Tho. ponēs tertiā alioꝝ. ſm. b. Aug. quā tenet ꝙ ſicut mundanarum aquaꝝ inundatione factū eſt diluuiū. ita mundanoꝝ igniū cōflagratione figura huius mundi peribit vt dicit. b. Aug. xx. de ciui. dei. Iſta cōflagratio nihil eſt aliō q̄ cōgregatio oīum ſuperioꝝ ⁊ inferioꝝ. que ex natura ſua habent vim igniendi. que quidē cōgregatio non erit naturali virtute: ſed virtute diuina. Et ex omnibus illis cauſis ſic cōgregatis generabiꝰ ignis qui faciē mūdi exuret. Si aūt he opi. directe cōſiderenꝰ: inueniuntur diuerſificari: quātum ad cām generationis ignis illi⁹ ⁊ nō quātum ad ſpeciē eius. Ignis enim generatus a ſole vel ab inferiore calefaciente eſt eiuſdem ſpēi cū igne qui eſt in ſphera ſua: niſi inquantuꝫ admiſceꝰ ei de materia aliena. quod quidem tūc apparebit: qr ignis nō pōt purgare aliquid: niſi ſm ꝙ alterū efficiꝰ materia ei⁹ aliquo modo. Unñ ſimplr ꝯcedēdū eſt ꝙ ignis ille erit eiuſdē ſpēi cū iſto. etſi nō ſit idē numero. Nec tñ dicit eē incōueniēs dicere ꝙ ignis ille qui habebit vim purgādi faciē mundi ſit alterius ſpēi ab igne qui eſt apud nos: cū vis calefactiua oriaꝰ in ipſo nō ex ꝑncipijs eēntialib⁹: ſꝫ diuina opatiōe. Et q̄uis ignis ex ꝓpa nā nō feraꝰ niſi ſurſum tñ extra ꝓpaꝫ ſpherā ſeqꝰ materie cōbuſtibilis ſitū. Unñ ⁊ ille ignis mouebiꝰ ſurſuꝫ ⁊ deorſum ⁊ in circuitu ſm ꝙ agit vt inſtrm vtutis diuine. Purgabit aūt ignis ille elemēta nō ꝙ auferat ab eis ſubſtātiā eoꝝ vel ꝓprietates. Nā ꝑmanebūt ipſa elemēta q̄tū ad ſubſtātiā ⁊ ꝓprietates eoꝝ ꝓprias. ſꝫ purgabunꝰ ab infectiōe quā ex peccatis hoīum ꝯtraxerūt: ⁊ ab impuritate que ꝑ actionē ⁊ paſſionē mutuā in eis accidit: qr ceſſante motu ꝑmi mobilis in inferioribus

De q̄litate illius ignis purgatiōis mūdi ⁊ effectu eius

elemētis mutua actio ⁊ paſſio eſſe nō poterit. Maxime aūt mouebūtur a proprietate quam nūc habēt. ignis q̄ȝ nō eget cōburēdo ſeu cōſumēdo elemēta. Aer q̄ȝ nō erūt in eo venti ⁊ tēpeſtates. Aqua q̄ȝ nō erit in mari fluxus vel refluxus eius nec ſalſedo. Et ſic intelligēdū ē. ꝙ aliqui dicūt tūc iſta ꝯſumēda elemēta. q̄ȝ ſcilicet remouebūtur ab huiuſmodi proprietatibꝰ quas nūc habēt: ⁊ ſicut patet in ferro ignito ꝙ a loco ignitionis remotū ex virtute ſpeciei remanētis ad propriū ſtatū redit. ita erit de elemētis per ignē purgatis. Quātū aūt aſcendat dictus ignis eo ꝙ quidā dixerūt ꝙ aſcēdet vſqȝ ad ſupremū ſphere ignis beatus Thom. in iiij. vbi ſupra reprobat. q̄ȝ repugnat ſcripture. Nā dicitur. ij. Pet. iij. ꝙ illi celi repoſiti ſunt igni. qui fuerūt in diluuio per aquā purgati. ⁊ beatus Augu. in. xx. de ciui. dei. dicit ꝙ ille mūdus igne ſeruatur qui diluuio perijt. Cōſtat autem ꝙ aqua diluuij nō aſcēdit vſqȝ ad ſūmitatem ſpacij elemētorum: ſed ſolum vſqȝ ad quinquaginta cubitos ſuper altitudinē montium nec vapores eleuari a terra vel fumi quicunqȝ poſſunt trāſcēdere totā ſpherā ignis: ſed cū elemēta purgentur per illū ignē ab impuritate eorum. que ex eorum permixtione proueniunt: huiuſmodi autem impuritates precipue ſunt circa terram vſqȝ ad medium aeris interſticium: ideo ad illud ſpacium ignis vltime cōflagrationis elementa purgabit: nec ad paradiſum terreſtrem aſcēdet. Et quia illa purgatio ad hoc erit. vt quicquid eſt imperfectionis in elementis a ſanctorum habitatione remoueatur. Ideo in illa purgatione totum qđ eſt fedum groſſum ⁊ calidum vſtiuum deſcendet ad infernum ad miſeriam damnatorum. ⁊ quod eſt ſubtile ⁊ lucidum ⁊ pulchrum remanebit ſupra ad gloriam ſanctorum. ⁊ ſic vt dicitur Apoc. vlti. Erit celum nouum. quia ceſſabit omnis motus celorum ⁊ planetarū: ⁊ clariora erunt: ⁊ terra noua: id eſt elementa purgata: vt dictum eſt: vnde ⁊ pulchriora. quia igitur ignis añ ipſū. ſ. xp̄m p̄cedet ⁊ inflāmabit in circuitu inimicos eius. ait pſal. Quilibet debet timere: ſed timore initiali. Prouerbiorū. iij. Ne ſis ſapiens apud teipſum. Time deum: ⁊ recede a malo. ⁊ ſanitas erit vmbilico tuo: id eſt cordi et menti tue.

Ignis purgationis ad qd erit.

¶ De tertio ſcili- .§. iiij.

cet citatione omnium ad iudicium. inquit pſalmiſta. Ecce dabit voci ſue vocem virtutis. Date gloriam deo. Hieronymus. Siue comedam ſiue bibam ſiue aliquid aliud faciam ſemp mentis inſonare videtur auribus illa terribilis tuba. Surgite mortui venite ad iudicium. Idem. Quotiens diem illum conſidero totus contremiſco. ⁊ merito quia vt dicit Sophonie. j. Vox diei domini amara tribulabitur ibi fortis ſcilicet in ſanctitate. Et ſi iuſtus vix ſaluabitur dicit Petrus in canonica ſua. Impiꝰ ⁊ peccator vbi parebunt. De hac voce ait apoſtolus. j. ad Theſſ. iiij. c. Ipſe dominus in iuſſu in voce archangeli: ⁊ in tuba dei deſcēdet de celo: ⁊ mortui qui in chriſto ſunt reſurgēt primi. Deinde nos qui viuimꝰ qui relinquimur ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam chriſto in aera. ⁊ ſic ſemper cum domino erimus. ¶ Primo ergo videndum quid ſit iſta vox citationis ad iudicium. Et ad hoc dicit beatus Thomas i. iiij. di. xliij. ꝙ cum cauſam effectui oporteat aliquo modo coniungi: quia mouens ⁊ motum faciens ⁊ factum ſunt ſimul. vt dicitur. vij. phiſicorum. ⁊ chriſtus reſurgens ſit cauſa noſtre reſurrectionis vniuoca. ⁊ alibi probatur oportet ꝙ in reſurrectione corporum cōmuni aliquo ſigno corporali dato chriſtus reſurgens operetur. Quod quidem ſignū: vt quidā dicūt erit ad litterā vox chriſti reſurrectionē imperantis. ſicut imperauit mari ⁊ ceſſauit tēpeſtas Mat. viij. Quidā vero dicunt ꝙ hoc ſignum nihil aliud erit q̄ȝ ipſa preſentatio euidens filij dei in mundo de qua dicitur Mat. xxiiij. ſicut fulgur ꝙ venit ab oriente ⁊ apparet vſqȝ in occidentē: ita erit aduentus filij hoīs. ⁊ innititur auctoritati beati Greg. dicentis ꝙ tubā ſonare vel tonare nihil aliud eſt in mundo q̄ȝ iudicem ſuum demonſtrare. ⁊ ſm̄ hoc ipſa apparitio filij dei. vox eius dicitur. q̄ȝ ei apparenti obediet natura ad corporū humanorū reparationem ſicut imperanti. Unde in iuſſu venit. vt dicitur in illa auctoritate. j. Theſſ. iiij. Et ſic eius apparitio inquantū habet vim cuiuſdā imperij vox eius dicitur. ¶ Secūdo videndū quare dicitur vox tube ab apoſtolo vel clamor in euangelio. Et dicēdū ſm̄. b. Tho. vbi ſupra ꝙ vel propter euidētiā: vt dicit magiſter in. iiij. vel ꝓpter cōuenientiā ad tube vſum qui erat in veteri teſtamēto. Nā tuba ꝯgregabantur ad ꝯſiliū cōmouebantur ad preliū: ⁊ vocabantur ad feſtū. vt pȝ in libro Num. qñ dñs p̄cepit fieri duas tubas argenteas. Sic in finali iudicio reſurgētes congregabuntur ad cōſiliū iudicij. Unde canit eccleſia in ſequētia. Tuba mirū ſpargit ſonū per ſepulchra regionū: coget oēs ante thronū. ⁊ Mat. xxv. dicitur. cū venerit filiꝰ hoīs ⁊c̄. Cōgregabuntur ante eū oēs gētes. ¶ Scđo cōmouebuntur ad prelio quo orbis terrarū pugnabit ꝯtra inſenſatos: ⁊ armabit deus creaturā ad vltionē inimicorum: vt dicitur Sap. v. Et q̄ȝ hoc dȝ frequēter predicari publice: ideo dicitur cuilibet predicatori illud Eſa. lviij. Clama ne ceſſes quaſi tuba exalta vo

tem tuã: ⁊ annuncia populo meo ſcelera eoꝝ: ſcilicet declarans iudiciū ꝙ propterea illa eis paratur. ¶ Tertio tuba illa vocantur ad feſtuʒ eterne ſolēnitatis: nō oēs: ſed electi. vt ſicut dominus aſcendit in voce tube ſm pſal. ita deſcēdet ⁊ veniet ad iudiciū. ⁊ ſicut forme ſacramentorū habent virtutem ſanctificandi inſtrumētaliter: nō ex hoc ꝙ audiuntur ſed ex hoc ꝙ proferuntur. ita illa vox quicquid ſit habebit efficaciam inſtrumentalem ad reſuſcitandum: nō ex hoc ꝙ ſentitur. ſed ex hoc ꝙ profertur. ſicut etiam vox ex ipſa impulſione aeris excitat dormientem ſoluendo organū ſentiendi. nō ex h ꝙ cognoſcat: qꝛ iudiciū de voce pueniente ad aures ſequit excitationē ⁊ nō eſt cā ei⁹. ¶ Tertio quare dicitur vox archangeli illa vox? Reſpondet. b. Tho. vbi ſupra ꝙ ſʒ. b. Aug. in. iij. de trini. Corpora craſſiora ⁊ inferiora per ſubtilia ⁊ potentiora quodā ordine reguntur. ita omnino corpora reguntur a deo per ſpiritum rōnalem. qḋ ēt. b. Greg. tangit in. iiij. dialo. vnde in omnibus que corporaliter a deo fiūt vtitur deus miniſterio angeloꝝ. ita ēt in reſurrectiōe vniuerſali quod pertinet ad trāſmutationē corporum ſcilicet collectio cinerum ⁊ eorū preparatio ad reparationem humanoꝝ corpoꝝ. idem eſt ꝙ deus in reſurrectione illa vtetur miniſterio angelorum. Sed anima ſicut immediate a deo creata ē: ita imediate a deo corpori reuniet ſine aliqua operatione angelorum. Similiter ad gloriam corporis ipſe deus faciet abſq; miniſterio angelorum ſicut ⁊ animam imediate glorificat. Et iſtud miniſterium angelorum ſcilicet in collectione cinerum ⁊ preparatione dicitur vox archangeli ſm vnam expoſitionē in littera. ⁊ quia miniſterium illud erit principaliter vnius archangeli ſcilicet Michaelis qui eſt princeps eccleſie: ſicut olim fuit ſynagoge: vt habetur Dan. xij. Ideo dicitur vox archangeli. ſed quia hoc ipſe agit ex influentia virtutū ⁊ aliorum ſuperiorum ordinum: ideo quod ipſe dicitur facere quodāmodo facient ⁊ ordines ſuperiores. Similiter ⁊ īferiores angeli cooperabuntur. Michaeli circa reſurrectionem ſingulorum quoꝝ cuſtodie fuerint deputati. ⁊ ſic vox illa dici pōt ⁊ vnius ⁊ pluriū angeloꝝ. vnde Mat. xxiij. dicit chriſtus ꝙ mittet angelos ſuos cuʒ tuba ⁊ voce magna ⁊ ꝯgregabūt electos ſuos a quatuor ventis. Dicit auteʒ de electis. quia omnis reſurrectio erit ad gloriam. ⁊ tamen etiam congregabuntur ⁊ reprobi: vt ipſe dicit in ſequenti capitulo. ¶ Quarto conſiderandum quando fiet iſta vox quam omnes qui in monumentis ſunt audient. ⁊ qui audierint viuent: ſcilicet reſurgendo. Circa quod ait ipſe ſaluator. De die autem illa ⁊ hora nemo ſcit. neq; angeli dei: neq; filius hominis: ſed ſolus pater Mat. xxiiij. Quod autem dicitur ꝙ filius hominis neſcit. intelligendum eſt ſm. b. Aug. qꝛ nos neſcire facit. vel quia neſcit nobis reuelando. Scit enim ipſe etiaʒ inquantuʒ homo horā ⁊ punctuʒ finalis iudicij: ſʒ nō tali modo ꝙ illud habeat nobis manifeſtare ante tempus ſuum. Et ꝙ dicitur niſi ſolus pater non per hoc excluditur noticia filij vel ſpiritus ſancti: quorum trium eſt vna ſcientia ſicut vna eſſentia. ¶ Pro cuiꝰ maiori declaratiōe dicit. b. Tho. in. iiij. vbi ſupra ꝙ ſicut. b. Augu. dicit lib. lxxxiij. queſtionum. Etas vltima humani generis que incipit a domini aduentu vſq; ad finem ſeculi. quibus generationibus computetur: incertum eſt ſicut ⁊ ſenectus que eſt vltima etas hominis: non habet determinatum tempus ſm menſuram aliorum: cuʒ quādoq; ſola tantum teneat temporis quantuʒ reliq; omnes etates. Huius autem ratio eſt: qꝛ determinatus numerus futuri temporis ſciri non poteſt niſi p reuelationē vel per naturalem rationem: quia ſimul erit ⁊ reſurrectio: ⁊ finis motus celi. Ex motu aūt accipit numerus omniū. que determinato tēpore per naturalē rōnē futura puidentur. Ex motu aūt celi nō pōt cognoſci finis eius. qꝛ cū ſit circularis ex hoc ipſo habet ꝙ ſm naturā ſuā in perpetuū poſſit durare. Unde naturali rōne tēpus qḋ durabit vſq; ad vltimā reſurrectionē ſciri ⁊ numerari non pōt. Similiter nec per reuelationē haberi pōt. ideo vt oēs ſemper ſint ſolliciti ⁊ parati ad chriſto occurrēdū ⁊ obuiādū. Et ppter hoc aplūs ēt de hoc querētibus reſpōdit Act. j. Nō eſt veſtrū noſſe tpa vel momēta quē pater poſuit i ſua poteſtate. Super quo. b. Aug. in li. xviij. de ciui. dei. ait. Omniū de hac re calculātiū digitos reſoluit: ⁊ queſcere iubet. Qḋ aūt aplūs noluit reuelare qui fuerunt principes eccleſie ⁊ magis edocti a deo de rebus diuinis ⁊ eccleſie qʒ ceteri: nec alijs reuelabit. Unde oēs illi qui tēpus illud numerare voluerunt: hactenus falſiloq; ſunt inuenti. Quidam enim (vt ait beatus Augu.) ab aſcenſione domini vſq; ad tempus vltimum dixerunt quadringentos annos poſſe complere: alij mille. quoruʒ falſitas patet. ⁊ patebit eorum qui adhuc cōputare non ceſſant. ¶ Quinto diligenter attendendum de mille annis de quibus loquitur Joannes Apoc. xx. quibus ab angelo dicitur draco ⁊ ſerpēs antiquus teneri ligatus. ⁊ poſtea ſoluendus ad ſeducēdas gētes. Et iſta ſolutio dicit fienda tpe antichriſti. quādo erit perſecutio maxima contra eccleſiam. Perſecutio auteʒ antichriſti ſm beatū Auguſtinū de ciui. dei. durabit trib⁹ annis cū dimidio. ⁊ trahitur ex cap. xij. Danielis

Creditur autez vicina valde eſſe finali iudicio
talis perſecutio. Unde Dañ. xij. poſtq̄ȝ dictū ē.
Quod tempore quo ablatum fuerit iuge ſacri/
ficium ⁊ poſita fuerit abominatio in deſolatio
nem dies mille ducenti nonaginta. Btūs qui
expectat ⁊ peruenit ad dies mille trecentos vi
gintiquinqȝ. Tempus dierum mille ducentoȝ
ſexaginta: dicunt eſſe tempus perſecutionis an
tichriſti. Et quod reſtat vſqȝ ad dies mille trecē
tos trigintaquinqȝ vel vigintiquiqȝ ſunt dies
dati ad penitentiam hominibus ſeductis ab
antixp̄o poſt mortem eius. Ad minus dicunt
iſtud tempus eſſe. xlv. dierum datuȝ ad penitē/
tiam. Utrum autem plus ſit mundus duratu//
rus occultum eſt nobis. Redeundo ad illos
mille annos. de quibus dictuȝ eſt. aliqui volue
runt dicere q̄ poſt vltimaȝ reſurrectioneȝ mor
tuorum ſancti regnaturi ſunt cum xp̄o in mū/
do: abundantes omnibus delitijs corporalibꝰ.
Sed btūs Aug. in li. xx. de ciui. dei. vbi multuȝ
diffuſe tractat iſtam materiam de iſtis mille an
nis: reprobat iſtam opinionem. ⁊ eccleſia con//
demnat eam vt hereticam: vt dicanꝭ tales mil/
lianiſte. Alij autem voluerunt dicere q̄ iſti mil
le anni ſunt tempus determinatum quod debȝ
eſſe inter xp̄i paſſionem ⁊ vltimam reſurrectio
nem. ita q̄ in illis includatur tempus perſecu:
tionis antixp̄i quando ſathanas ſoluetꝭ de car
cere ſuo. Et hoc eſſe falſuȝ patet: quia vltra mil
le annos tranſierunt iā. cccclxxviij. ⁊ nondum
venit antixp̄s. propter quod alij incipiunt enu
merare iſtos mille annos a tempore quo Silue
ſter papa alligauit draconem in abyſſuȝ filo ca
napino conuerſo Auguſto cōſtantino ad fideȝ:
tunc enim multum ceſſauit perſecutio contra ec
cleſiam: ⁊ exaltata eſt. Sed hoc fuit circa annuȝ
domini trecenteſimum quibus ſi addātur qui
reſtant de mille cccclxxviij. qui fluxerunt ab in
carnatione excedit numerum millenarium in
centum. lxxviij. Et ſic patet falſum. vnde dicit
b. Aug. vbi ſ. ⁊ be. Tho. poſt euȝ q̄ illa reſurre/
ctio de qua agit ibi Johannes. intelligitur de
reſurrectione ſpirituali animarum a peccatis
ad vitam gratie. Regnum xp̄i in quo ſancti re
gnant intelligitur vel de regno eccleſie militā/
tis in quo xp̄us regnat cum electis ſuis p̄ gra/
tiam vel in gloria quoad omnes ſanctos: licet
ibi dicatur de martyribus. quia permaxime
vſqȝ ad mortem certauerunt pro xp̄o. Et nume
rus millenarius non ſignificat determinatum
numerum annorum. vt illi volunt. ſ. q̄ tantum
temporis eccleſia ſit duratura militans. Sed ſu
mitur pro omni tp̄e quod erit ab aduentu pri//
mo xp̄i in carnem vſqȝ ad aduentum ad iudici
um: q̄ātumcūqȝ ſit prolixū etiaȝ ſi tria milia an
norum. Significat eniȝ millenarius numerus
vniuerſitateȝ. Et ſic ſumiꝭ numerus determia/
tus pro indeterminato. Sicut illō p̄s. verbi qō
mandauit in mille generationes. i. in multas.
¶ Alij dixerūt q̄ tp̄s eccleſie militantis p̄ſcri/
giꝭ ⁊ determinaꝭ per illud qō Apoc. xij. dicꝭ.
de muliere amicta ſole. eccleſiaȝ ſignificante q̄
fugiens in deſertū habet locū paratū a deo. vt
vbi eaȝ paſcant diebus mille ducentis ſexagin
ta. Et q̄ Ezechieli dictū fuit diem pro anno de
di tibi: dicūt q̄ tot annis eccleſia debet durare
vſqȝ ad fineȝ mundi. Qui numerus annorū: ſi
incipiat computari a paſſione xp̄i. iaȝ per mul/
tos annos exceſſit: q̄ vt dictū eſt. iam fluxerūt
ab incarnatione dn̄i. M. cccclxxviij. Et ſic falſi
tas apparet. Si aūt illi anni incipiant compu/
tari a tēpore Silueſtri ⁊ Conſtantini. quo tem
pore eccleſia fuit exaltata: ſic reſtarēt adhuc an
ni centū quibus mūdus eſſet duraturus: ſ; ea
facilitate contēnitur iſta opinio. qua probatur.
¶ Alij vero dixerūt tanto tēpore mundū dura
turū quantū fluxit ab initio mundi vſqȝ ad ad
uentū chriſti in carneȝ. qō fuit quinqȝ milium
centū nonagintanoueȝ annorū. ſm. lxx. ⁊ quoſ
dam alios. Uel ad minus quatuormiliū anno
rū. ſ; Hebre. ⁊ Hierony. fundantes ſe in eo qō
dicitꝭ Abachuc. iij. c. de primo aduētu xp̄i. Do
mine opus tuū in medio annorū viuifica illud
opus enim dei precipuū fuit genus humanū.
qō mortuū per peccatū: fuit viuificatuȝ in me/
dio annorū. Ad hoc ergo vt ſit in medio dicitū
oportet q̄ tantū ſequaꝭ tēporis poſt aduentuȝ
primū. quantū ante preceſſit. Et ſic eſſet quinqȝ
miliū: vel q̄tuor miliū annorū ⁊ vltra. S; iſtud
motiuū eſt valde debile. Naȝ in medio dicitur
nō ſolū qō equaliter diſcrepat ab extremis. ſed
etiā qōcūqȝ exiſtens inter extrema ſiue parū ſi/
ue multū diſtet ab eis. Pōt eniȝ dici in medio
numeri vndenarij non ſolū ſenarius q̄ eque di
ſtat ab vnario ⁊ vndenario. ſ; ēt alio mō omēs
nūeri q̄ ſunt inter vnariū ⁊ vndenariū: ſic ſe/
ptenariꝰ eſt in medio. ⁊ alij ſeq̄ntes nūeri: ⁊ bi/
nariꝰ cū ſeq̄nte. Et ſic ſumiꝭ ibi ē mediꝰ. q̄ iſta
tp̄s veteris teſti ⁊ noui. Qō ēt abbas Joachim
circa hmōi dixit de determinatōe tp̄is ex ſcri/
pturis. dicꝭ be. Tho. q̄ aliq̄ vera dixit p̄ ꝯiectu
ras. ⁊ in aliq̄bus deceptꝰ eſt. ¶ Eſt ergo ꝯclu
ne tp̄s hoc incertuȝ nobis. Qō tū aliqs p̄dica
ret propinquū eſſe finale iudiciū vel aduentū
antixp̄i nō aſſerēdo neqȝ determinādo tp̄s ad
timorē incutiendū ⁊ contēptū mundi periturī
ex ſcripturis ⁊ ꝯiecturis ſuſpicādo: non vide
tur reprehenſibile. Naȝ ⁊ ſancti hoc fecerunt.
Unde ⁊ Grego. in omel. Ecce iam corda infide
lium iugo fidei ſubdidit. Ecce iam mundi glo
riam ſtrauit. Jam ruinis eius crebreſcentibus
iudicij dieȝ appropinquare denūciat. Et tamē
ſuperbo

ſuperba mens noſtra nō vult ſponte dimittere:
qḋ quottidie perdit in vita. Hec ille. Hoc egit
⁊ be. Uincētius ⁊ dñs Joānes dñici in ſermo/
nibus eoꝝ. ℂ Sexto dicēdum qua hora vlti/
me diei fiet illa vox. Ad qḋ dicit bea. Tho. vbi
ſupra. ꝙ determinata hora temporis qua fiet
reſurrectio pro certo ſciri nō pōt. vt dicit magi
ſter in littera. Tamē ſatis ꝓbabiliter a quibuſ/
dam dicitꝰ ꝙ reſurrectio erit quaſi in crepuſcu
lo ſole exiſtēte in oriēte ⁊ luna in occidente: qꝛ
in tali diſpoſitiōe ſol ⁊ luna creduntꝰ creata: vt
ſic eoꝝ circulatio cōpleatꝰ penitus ad idem pū
ctum. Unde ⁊ de xp̄o dicitꝰ ꝙ tali hora reſurre/
xit. Quāuis aūt cum reſurrectio erit tunc non
ſit tēpus: ſed finis tēporis: qꝛ in eodē inſtanti
quo ceſſabit motus celi: ⁊ per ꝯñs erit ⁊ reſur/
rectio vniuerſalis. tñ erit ſitus ſyderū ſm diſ/
poſitionē qua nunc ſe habēt in aliqua determi
nata hora. Et ſm hoc dicitꝰ reſurrectio futura
tali vel tali hora. Quāuis aūt optima diſpoſi/
tio tēporis in die dicatꝰ eſſe in meridie ꝓpter il
luminationē ſolis maiorem: tñ qꝛ vt dr̄ Apoc.
penul. Ciuitas illa non eget ſole neqꝫ luna: ſed
claritas dei illuminat illā. Ideo nō refert quan
tū ad illuminationē vtrum fiat reſurrectio de
die vel nocte. Nec obſtat qḋ dicitꝰ Matth. xxv
Media nocte clamor factus eſt. ſ. iſtius vocis
excitātis ad reſurrectionē: qꝛ illud ponitꝰ pro/
pter incertitudinē tēporis: qꝛ minus tunc tem
poris hoīes ſtant vigilantes ⁊ cauti. Et quātū
ad illud qḋ fit ī reſurrectiōe miniſterio angelo
rum nō erit illa vox. ſ. collectio cinerum ⁊ pre/
paratio ī īſtanti: ſi inſtans dicatꝰ indiuiſibile tē
poris. Erit aūt in inſtanti ſi inſtans accipiatur
pro tēpore breuiſſimo, ⁊ impceptibili. Sed illud
qḋ fiet diuina virtute imediate. ſ. reunitio aīe
ad corpus fiet ſubito. ſ. in termino tpis quo an
geloꝝ opatio cōplebitur. qꝛ virtus ſuperior in
feriorē ad pfectionē adducit. ſicut ⁊ in vltimo
prolationis forme ſacramētoꝝ fit ſacramētum
ſubito: ſic ⁊ in illa voce. ℂ Septimo notādū
ꝙ vox illa citationis ad oēs extendetꝰ. Omēs
enim reſurgemus. ait apl's. j. Cor. xv. Sed re/
ſurrectio nō eſt niſi eius qḋ ceciderit. ſ. p mor/
tem. ergo ⁊c̄. Huic ſententie videtꝰ obuiare qḋ
ait apl's. j. Theſſal. iiij. Nos qui viuimus q re/
linquimur: ſimul rapiemur cum chriſto in ae/
ra. Et Act. x. dicitꝰ ꝙ xp̄s ꝯſtitutus eſt a deo iu/
dex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. Et ſic videtꝰ ꝙ aliq non
morirentꝰ qui. ſ. erunt in vltimo tpe: qui tñ iu/
dicabuntꝰ. Dicit aūt btūs Tho. in. iiij. vbi ſup̄:
ꝙ q̄uis ſancti loquantꝰ varie de hac re vt ma/
giſter tangit in littera: tñ hec eſt ſecurior ⁊ cō/
munior opinio ꝙ oēs morientꝰ ⁊ a morte reſur
gent. ℂ Et hoc propter tria. Primo qꝛ magis
hoc ꝯcordat diuine iuſtitie que humanā natu
ram pro peccato primi parētis dānauit: vt oēs
qui per actum nature ab eo originē ducerent
infectionem peccati originalis ꝯtraherent. ⁊ p
ꝯñs debitores mortis fierent. Scd̄o qꝛ magis
ꝯcordat diuine ſcripture que oīum futurā re/
ſurrectionē predicat. Reſurrectio aūt nō eſt ni/
ſi eius qḋ prius cecidit ⁊ diſſolutū eſt. vt dicit
Damaſce. Tertio qꝛ magis ꝯcordat ordini na
ture in quo inuenimus ꝙ illud qḋ corruptum
⁊ incineratum eſt in ſuā nouitatem nō reducitꝰ
niſi corruptiōe mediante. ſicut acetū non fit vi/
num niſi aceto corrupto ⁊ in humorē vitis trā/
ſeunte. Unde cū natura humana in defectū ne/
ceſſitatis moriendi deuenerit: nō erit reditus
ad imortalitatem niſi morte mediante. ℂ Ad
auctoritatē rn̄detur ꝙ diſtinctio illa nō eſt refe
renda ad tempus iudicij: nec ad totū tp̄s prete
ritum: ſed ad illud tp̄s determinatum qḋ ime/
diate iudiciū ꝓcedit qñ ſcꝫ iudicij ſigna incipi/
unt apparere. Ignis ergo ꝯflagratiōis qui fa/
cit mundi purgationē poterit ſtatim corpora il
lorum qui viui inuenientꝰ illo tēpore vſqꝫ ad ci
neres reſoluere: ſicut ⁊ alia mixta reſoluet in ꝓ
iacentem materiā. Et cum dicitur oēs ex cineri
bus reſurgere: dicūtur cineres oēs relique que
remanent ex corpore humano diſſoluto. Quia
vero vt dicitur Dañ. xij. Qui in puluere terre
dormiunt: euigilabunt alij in vitam eternam:
alij in opprobrium vt videant ſemper. Ideo ti
morē domini docebo vos: ait p̄s. videlicet. De
clina a malo ⁊ fac bonum.

ℂ Quartum in iu/ .§. v.

dicio conſiderādū eſt iudicis preſentatio. Qui
veniet cū poteſtate magna ⁊ maieſtate adeo: vt
Job. xxvj. c. dicat. Columne celi ideſt angeli: ⁊
ſancti hoīes pauēt aduentū eius. Si columna
nutat quid virgula faciet. ſed timentes deū ſcꝫ
timore initiali ait p̄s. xxxj. miſericordia circun
dabit. ℂ Sed circa iudicantē ſeu iudicem hu/
ius iudicij videnda ſunt plura. Primū eſt qs — Quis ſ
ſit iſte iudex. Et rn̄detur ſm bea. Thom. in. iiij. — vlti iudi
di. xlviij. ꝙ eſt dñs ieſus xp̄s. Joan. v. Poteſta — cio iu/
tem dedit ei iudiciū facere ſcꝫ pater. xp̄o eius fi — dex.
lio: qꝛ filius hominis eſt. Et Job. xxxvj. Cauſa
tua quaſi impij iudicata eſt ſcꝫ a pylato. Ideo
iudiciū cauſamqꝫ recipiēs ſcꝫ vt iuſte iudices.
loquitur xp̄s. ℂ Pro cuius declaratione dicit
beatus Tho. ibi ꝙ iudicando iudiciū aliquod
dominiū requirit. Unde ad Rom. xiiij. Tu qs
es qui iudicas alienū ſeruū? q. d. Si nō habes
dominium ſuper eū nō vales iudicare. ℂ Cō
petit autē xp̄o iudicare primo rōne dominatio — duplici
nis: qꝛ dominium ſup homines hꝫ de quibus — ratione
principaliter erit finale iudicium. Ipſe autē eſt — xp̄o iu/
dominus noſter: qꝛ dñs ipſe eſt deus: ipſe fecit — dicare
cōpetit

nos ⁊ non ipſi nos. Scd̄o cōpetit ei ratione͂ redemptionis. qđ ei cōpetit ſm̄ humanā naturaʒ Vn̄ ad Rom̄. xiiij. In hoc xp̄s mortuus eſt ⁊ reſurrexit: vt viuorum ⁊ mortuoꝝ dominef. Ad premiū autē vite eterne nobis creatiōis bona non ſufficiunt niſi beneficiū redēptionis adderetur per impedimentū qđ nature create ſuperuenit ex peccato primi parentis. vn̄ cū iudiciū illud finale ad hoc ordinef vt aliqui admittantur ad regnū. aliqui excludantur a regno: conueniens eſt vt ipſe xp̄us ſm̄ humanā naturam cuius redēptionis beneficio ad regnū admittitur illi iudicio preſideat. Et hoc eſt qđ dr̄ Act. x. Conſtitutus eſt a deo iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. Et q: per redēptionē humani generis nō ſoluʒ homines reparauit: ſed vſr totam creaturā ſm̄ q̄ tota creatura repato hoīe melioratur: vt habetur ad Coll'. j. Pacificans per ſanguineʒ crucis eius: ſiue que in terris: ſiue que in celis ſūt Ideo non ſolū ſup hoīes: ſed ſup vniuerſaʒ creaturam. xp̄s per ſuā paſſionem dn̄ium promeruit ⁊ iudiciariam poteſtatē. Vn̄ ait Matth. vl. Data eſt mihi oīs ptās in celo ⁊ in terra. Pōt ⁊ tertia rō induci eiuſdē: q: eius eſt iudicare cuius eſt condere legē. Sed xp̄s in humana natura apparens nobis ꝯdidit legē euangelicam. Vn̄ Jacobus in canon̄. ſua. Unus eſt legiſlator ⁊ iudex ſcʒ xp̄s. ergo ſm̄ humanā naturā data eſt ei iudiciaria ptās: virtute tamē diuinitatis.

¶ Scd̄o ſciendū q̄ iudex xp̄s in iudicio apparebit in forma glīoſa: nō ignominioſa ſicut i paſſione. Vn̄ Eſa. liij. dictū eſt de paſſione. Ecce nō eſt ei ſpecies neq; decor ⁊c̄. Unde ad oſtendendam glīam ſui aduentus in iudicio dicit ipſe Luc̄. xxj. Tunc videbūt filium hoīs venientem cum poteſtate magna ⁊ maieſtate in nube ſcilʒ humanitatis apparēs. Sed maieſtas ⁊ ptās ptinet ad gloriam. Uel in nube ſcʒ clara ⁊ lucida ſcʒ ſocietate ſanctoꝝ. ſed ſancti tūc habebūt corpora glīoſa qui iudicabunf ab eo. ergo multo magis ipſe xp̄s iudex eoꝝ. Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. vbi. ſ. q̄ xp̄s dicif mediator dei ⁊ hoīum inquantū pro hoībus ſatiſfacit ⁊ interpellat apud prēm: ⁊ ea que ſunt prīs hoībus coīcat: ſm̄ q̄ ipſe ait Joan. xvij. Claritatem quā dediſti mihi dedi eis. ſm̄ hoc vtrunq; ei ꝯuenit. q̄ cū vtroq; coīcat extremorum. Inquantū enim cuʒ hoībus cōmunicat: vices hominum gerit apud prēm. Inquantū vero cum patre cōmunicat: dona patris trāſmittit ad homines. Quia ergo in primo aduentu ad hoc venit vt pro nobis ſatiſfaceret apud prēm. ideo in forma infirmitatis noſtre apparuit. q: vero in ſecūdo aduentu ad hoc veniet vt iuſtitiam patris exequatur in hoīes gloriā demonſtrare debet: que ineſt ei ex cōmunione eius ad patrē ⁊ ideo in forma glorioſa apparebit. Et quod dicitur. Joan. xix. Uidebūt in quē tranſfixerunt. vbi glo. q: in ea carne venturus eſt in qua crucifixus eſt: intelligendū eſt q: in ea carne apparebit ⁊ natura: ſed nō in eadeʒ qualitate ſcʒ infirma ⁊ ignominioſa: ſed ſpecioſa. ¶ Tertio ſciēdum q̄ apparebit iudex cū ſigno crucis: q: dicitur Matth. xxiiij. Tūc apparebit ſignuʒ filij hominis ſcʒ ſignū crucis. vbi Chryſo. dicit q̄ veniet xp̄s in iudicio non ſolū vulnerum cicatrices ſed ipſam mortē exprobratiſſimā oſtendens. Hoc tamen (vt dicit beatus Tho.) nō eſt intelligēdū de iſto ligno crucis in quo fuit crucifixus: quia illud ſicut ⁊ oīa ligna ⁊ irrōnabilia reſoluentur in elementa. ſed aliquod ſignū repreſentans inſtrumentū paſſionis. Nec hoc apparebit ad iudiciū tunc exiſtentis infirmitatis: ſed preterite. vt per hoc iuſtior appareat eorum cōdemnatio qui tantā miſericordiam neglexerunt: ⁊ eoꝝ precipue q̄ xp̄m perſecuti ſūt iniuſte. Cicatrices autem que in eius corpe apparebunt non pertinebunt ad aliquam infirmitatem: ſed erūt indicia maxime virtutis quam xp̄s per paſſionis infirmitatem de hoſtibus triumphauit. Exprobratiſſimā autem mortē oſtēdet non ſenſibiliter oculis eam ingerens ac ſi tunc eam pateref: ſed ex his que apparebūt indicijs preterite paſſionis: homines in recogitationem preterite eius mortis adducet. Unde ⁊ dicitur q̄ ex ipſis cicatricibus nulla deformitas apparebit: ſed radij lucidiores ſolis exibūt

¶ Quarto ſciendum q̄ iudex xp̄s etſi in humanitate ab oībus videatur. ⁊ ideo dicitur ſibi dari iudiciū. ſm̄ illud. Deus iudicium tuuʒ regi da: ⁊ iuſtitiā tuam filio regis. ſcʒ xp̄o. Judicabit tamē reſuſcitans oēs ⁊ ſententiam ꝓferens glorificationis ⁊ dānatiōis virtute ſue diuinitatis. que cum vna ſit eius ⁊ patris ⁊ ſpiritusſancti ⁊ coīs operatio eoꝝ. ideo a tota trinitate fiet opus iudicij. Dicitur tamen pater iudicium dare filio: q: ipſe origo ſeu principiū trinitatis producens alias perſonas ⁊ non producta. Et dicitur dare iudicium ſoli filio: quia ipſe ſolus cum incarnatus fuerit ſolus in humanitate noſtra oībus oſtendetur. Decet enim vt iudex ab oībus iudicandis videatur. Sed a malis eius diuinitas non videbitur: q: cum deus ſit eſſentialiter ipſa bonitas: ſine gaudio videri non poteſt: ſed gaudiū omne excludif a dānatis. Eſa. vl. Tollatur impius ne videat gloriam dei. In videndo autem humanitatē chriſti etſi in ſe glorioſam nullam inde cōſolationem habebunt mali. In poteſtate enim eſt corporis glorioſi demōſtrare ſe vel occultare: vt nō videatur. q̄nimo habebūt inde ex viſione illa mali maximam penā. ita vt dicant mōtibus. cadite

ſuper nos: & collibus cooperite nos: & abſcōdi
te a facie agni. vt dr̄ in Apoc. Sicut enim glo/
ria amici maxime delectat. ita per ↄtrariuȝ glo
ria & poteſtas inimici maxime contriſtat. mali
autem xp̄m odiunt inq̄ȝtum punientē. & ideo
gloria ei⁹ in iudicio eſt eis penoſa. Unde Eſa.
xxvi. dicitur Uideant & ↄfundantur zelātes po
puli id eſt inuidentes. & ignis ſcȝ in iudicio eos
deuoret. Sed electi etiā de viſa humanitate val
de gaudebunt. ſm̄ illud Jo. x. Ingredietur &
egredietur & paſcua inueniet ſcȝ refectiōis eter
ne. Ingredit̃ quoad diuinitatē contemplandā
egredit̃ quoad humanitatem. ¶ Quinto vidē
dum eſt quos iudex xp̄s iudicabit. Et dicēduȝ
ſm̄ Bm̄ Tho. in. iiij. di. xlvij. q̄ oēs homines
Unde dr̄ Apoc. j. Ecce venit in nubibus ſcilicȝ
ad iudicandum & videbit eum omnis oculus. — *q̄ xp̄us*
¶ Sed notandum q̄ ad iudiciū duo pertinēt — *oēs iu/*
ſcȝ diſcuſſio meritoȝ & retributio premiorum — *dicabit̃*
id eſt glorie vel pene ꝓut egit quiſq̄ȝ. Quan — *quō in/*
tum ergo ad ſcōm ſcȝ receptionē premiorum — *telligit̃*
omnes iudicabunt̃ boni: perfecti & imperfecti — *& q̄re.*
fideles & infideles. eo q̄ vnuſquiſq̄ȝ recipiet ex
diuina ſententia premium correſpondens me
rito. Et hoc eſt qḋ ait ap̄ſ. Omnes aſtabimus
ante tribunal xp̄i: vt referat vnuſquiſq̄ȝ ſm̄ ea
que geſſit in corpore ſiue bona ſiue mala. Oēs
ergo in iudicio apparebunt. Et ratio huius eſt
q̄: poteſtas iudiciaria xp̄o homini collata eſt in
premiū humanitatis: quā in paſſione exhibu/
it. Ipſe autem ſua paſſione pro omnibus ſan/
guinem ſuum ſudit quātum ad ſufficientiam
licet nō in omnibus habuerit effectuȝ propter
impedimentum in aliq̄bus inuentū. & ideo cō
gruum eſt vt omnes homines ad iudiciuȝ con
gregentur: ad videndū eius exaltationē in hu
mana natura ſm̄ quam cōſtitutus eſt a deo iu/
dex viuorum & mortuorum. ¶ Quantum ve/
ro ad primū ſcȝ diſcuſſionem meritorum. hoc
non fit niſi vbi eſt aliqua cōmixtio meritorum
bonorum cum malis. Unde illi qui edificāt ſu
per fundamentum fidei: auȝ & argentum & la/
pides precioſos: diuinis ſeruitijs totaliter inſi
ſtentes: q̄: nullā admixtionē alicuius mali me/
riti hñt: in eis diſcuſſio meritoȝ non habet lo/
cum: ſicut illi que rebus mundi penitus abie/
ctis ſollicite cogitāt ſolū que dei ſunt. & iō ſalua
buntur: ſed nō iudicabunt̃ pfecti pauperes. de
quibus in. §. ſequenti dicetur. Illi vero qui edi
ficant ſup fundamentum fidei viue. lignuȝ: fe/
num: & ſtipulam. qui ſcȝ amant ſecularia & im/
plicantur terrenis. ita tn̄ q̄ xp̄o nihil preponāt.
In eis diſcuſſio meritoȝ locum habet. & hi vti
q̄ȝ iudicabuntur: ſed ſaluabūtur. Sed q̄: in infi/
delibus nō eſt fidei fundamentū: quo ſublato
oīa opera ſequētia rectitudine perfecte intētio
nis carent: cum nulla ꝑmixtio bonoȝ ſit in eis
cum malis: q̄: oīs actio infidelium peccatū eſt
id eſt ſine merito. iō infideles dicunt̃. non iudi/
cari ſcȝ quoad diſcuſſionē meritorum: nō quo/
ad cōparitionē & punitionem. Qui enim non
credit iam iudicatus eſt ait xp̄s Joan. iij. Jam
enim nota eſt eccleſie eius dānatio. Et ſic intel/
ligitur illud. Ideo non reſurgūt impij in iudi/
cio id eſt īfideles ſcȝ quoad diſcuſſionē. Sed fi/
deles mali in q̄bus manet fidei fundamentuȝ
ad minus fidei actū laudabileȝ hñt q̄uis non
ſit meritorius ſine charitate. tamē q̄ȝtum eſt de
ſe eſt ordinatus ad meritū. ideo ipſi iudicātur
quoad diſcuſſionē ſed dānantur. ¶ Sexto de — *De qb⁹*
quibus iudicabit ↄſiderandum. Et dicendum — *iudica/*
q̄ de omnibus actibus interioribus & exterio/ — *bu.*
ribus. Eccl'ſ. vl. Cuncta que fiunt adducet dñs
in iudiciū: ſiue bonū ſiue malum. & Sap. j. dicit̃
tur. Qui loq̄tur iniqua non pōt latere. nec pre/
teriet illū corripiens iudiciū & in cogitationibus
impij interrogatio erit. Sed & de bonis operi/
bus iudicabuntur hoīes. videlicet ſi cum debi
tis oībus circūſtantijs facta fuerint. Unde do/
minus per ps. lxxiij. Cum accepero tp̄s ſcȝ ī fi
ne mundi: tūc eni tp̄s quod menſuratur motu
primi mobilis ſubtrahet̃. ceſſante motu ipſius
mobilis primi. Ego inquit iuſtitias iudicabo
id eſt diſcutiā opera iuſta. ſi cum debito modo
ſint facta. Uñ bea. Greg. ad Mauriciū impera
torem. Multa ſunt que de illius iudicio hoīes
ignorant. Nam fortaſſe. quos vos laudatis: il/
le reprehēdet. & quos vos vituperatis ille lau/
dabit. xj. q. j. ſacerdotibus. Et q̄ȝtum quidē ad
iudiciū diſcuſſionis. hoc locū non hȝ in ange/
lis bonis vel malis. bea. Tho. vbi. ſ. q̄: nihil ꝑ/
mixtum ē in eis: in bonis omnia bona. & in ma
lis oīa mala. Sed ad iudiciū retributionis cuȝ
ſit duplex coȝ retributio: vna rñdens ꝓprijs
meritis angeloȝ. & hec fuit ab initio vtriq̄ȝ par
ti facta. alijs in beatitudinē ſublimatis alijs in
infernum demerſis. Alia retributio eſt que re/
ſpondet bonis & malis meritis per angelos ꝓ/
curatis ad homines. Et hec retributio in iudi/
cio finali fiet. q̄: & boni angeli amplius gaudi/
um habebūt de ſalute coȝ quos ad bonuȝ me/
rituȝ induxerūt & mali angeli amplius torque/
buntur multiplicata maloȝ ruina quos ad ma
lum incitarent. Et ſic in angelis fiet iudiciū indi
recte inq̄ȝtum actus angeloȝ fuerūt quodāmo — *De loco*
do cōmixti actibus hoīum: incitādo ad bonuȝ — *vbi xp̄s*
vel malū. ¶ Septimo vidēdū in quo loco iudi — *iudica/*
cabit. Et videtur q̄ in valle Joſaphat. q̄ videt̃ — *bit ſcȝ*
eſſe inter mōtē oliueti vñ dñs aſcēdit in celuȝ. et — *valle io*
mōtē ſyō vbi facta fuit vltima cena. & deſcēdit — *ſaphat.*
ſpūſſanctus ſuper ap̄ſos die. penthecoſtes. Dr̄
enim Johel. iij. Congregabo oēs gētes & dedu

cam eas in vallē Joſaphat ⁊ diſceptabo cū eis. Et q̄uis ad litteram poſſit intelligi comprehēdendo etiā circunſtātias dicte vallis. q: valde multi ibi contineri poſſint. poſſunt i dicto ſpacio iudicari precipue cū mali in terra reſurgāt iudicandi. boni vero in aera ſubleuādi quia celeſtia dilexerūt chriſto occurrētes i aere apparēti. Btūs Aug. tñ vi i li. xx. de ciui. dei. magis hoc referre ad interpretationē nominis q̄ ad locū illum nominatum. Interpretatur eni ioſaphat iudiciū domini vl dominus iudicat. q. d. Congregabo oēs ⁊ deducam eos in iudicio nō cuiuſcūq; ſed domini abſolute. ſ. omniū. Et ſic incertus videt eſſe loc⁹ iudicij terreſtris. in quo peccatores terrenis deditī: manebūt iudicādi. Paruuli etiam reſuſcitati: ⁊ ſi nil hic audierūt ⁊ cognouerūt de chriſto. propter defectum etatis in qua mortui ſunt tamen ipi xp̄m videbūt iudicem. ⁊ deum eſſe cognoſcent. Dicit autem btūs. Tho. vbi ſupra. q̄ licet per certitudinem ſciri nō poſſit de loco tamen probabiliter colligi poteſt ex ſcripturis q̄ circa montem oliueti aſcendet ad iudicandum. ſicut ⁊ inde aſcendit in celum. Unde angeli dixerunt. Sicut vidiſtis eum aſcendentem in celum ita veniet. Cū ergo chriſtus ſit iudex in hoc iudicio cui omnia ſunt nuda ⁊ aperta: ⁊ nil inultū dimittat de peccatis: q̄tus tremor eſt futur⁹ quando iudex eſt venturus. cuncta ſtricte diſcuſſurus. Unde be. Greg. in moraliū. Hi qui in corporib⁹ repiri poterunt: q̄uis fortes ⁊ perfecti ſint. quia in carne ſunt poſiti: non poſſunt in tanti terroris turbine nullius formidine cōcuti. Sed miſericordia eius a progenie in progenies timētib⁹ cū. ait beata maria Lu. j. ſ. timore initiali.

¶ Quinto tractā- §. vi.

Aſſeſſores iudicēs qui erunt.

dum eſt de iudicibus aſſeſſorib⁹ cum quibus xp̄s iudicabit. Dicitur enim Eſa. iij. Dominus ad iudicādum veniet cum ſenatoribus populi ſui. Et q ſint hi aſſeſſores dominus Jeſus expſſit dicens. Mat. xix. Uos qui reliquiſtis oīa ⁊ ſecuti eſtis me. in regñatiōe. i. in vltima reſurrectione in quo hoīes iterum generantur reſurgentes ad vitam īmortalem. cum ſederit filius hoīs. ſcilicet ad iudicandum. ſedebitis ⁊ vos ſuper ſedes. xij. iudicantes. xij. tribus iſrael ⁊c. ¶ Pro horum declaratione ſciendum q̄ iudicare dicit ſeptempliciter. Primo ex ſe ⁊ auctoritatiue. ⁊ hoc mō. ſ. iudicare auctoritatiue eſt proprie dei trinitatis. Nam iudicare ſm beatum Tho. in. iiij. di. xlvij. ar. ij. queſito. j. eſt proprie illius qui habet poteſtatem ⁊ dominiū in alios: cuius regimini ſubdunt qui iudicātur. Unde eius eſt in alios ius ferre ſeu dicere vl dictare. Judicare enim eſt ius dicere vel dictare. ⁊ hoc agere ex ppria auctoritate eſt dei. Ps. xcv. Judicabit orbē terre in equitate. ſ. deus. ⁊ populos in veritate ſua. ¶ Secundo iudicare fit delegatiue. i. ex alio accipere auctoritatē iudicandi. Et hoc conuenit chriſto inquantum homo. qui vt dicitur Actu. x. conſtitutus eſt a deo iudex viuorū ⁊ mortuorū. Et Joā. v. Poteſtatē dedit ei pater iudicium facere: q̄ filius hominis eſt. Ipſe enim in illa aſſumpta humanitate oibus ſe maniſeſtabit. ⁊ oēs boni ⁊ mali eum videbūt. ⁊ talem poteſtatem ſibi ad iudicādū collatā. ¶ Tertio dicitur aliquis iudicare quaſi cauſaliter ⁊ cōparatiue: vt dicatur illud iudicare. vnde apparet aliquis iudicandus. Et ſm hoc dicuntur aliqui iudicare ſm Tho. inquantum ex cōparatione eorū. Alij iudicandi oſtēdūtur ſicut dicuntur niniuite iudicare generationem iudeorum. ſm illud chriſti. Uiri niniuite ſurgent in iudicio: ⁊ iudicabūt generationem iſtā: q: pniaꝫ egerūt ad pdicationē Jone. Mathei. xij. Sic autē iudicare eſt cōe bonis ⁊ malis in iudicio. Nam niniuite etſi tūc predicante Jona conuerſi ſunt poſtea recidiuantes ⁊ peiora agentes. reprobi facti ſunt ſm be. Hiero. de pe. di. iij. ⁊ a babylonijs exterminati. Sic ergo iudicabunt iudeos: q: ex illo opere ſue conuerſionis ad ſimplex verbū Jone oſtendent q̄ iuſte condēnati fuerint iudei: qui chriſtum dominum prophetarū totiens audire predicantē noluerunt. Sic etiam poteſt intelligi illud apoſtoli. j. Cor. vj. An neſcitis quia angelos iudicabimus. ſ. malos: quia cū homo in corpore fragili tot incitamenta ad malum habeat et bella patiatur. ⁊ tamē ſuperat omnia. ideo non recedens. oſtēditur per hoc q̄ iuſte angeli mali cōdēnentur: qui nullam carnis fragilitatem habentes vt incitamētū ab alijs a deo per ſuperbiam receſſerūt. ¶ Quarto dicit iudicare quaſi interpretatiue interpretamur aliquē aliquid facere: qui facienti cōſentit. Unde illi qui cōſentiunt iudici: ſentētiam eius approbando vt iuſtam. ſm be. Thom. iudicare dicuntur. Et hoc eſt cōmune omniū electorum. ſic iudicare approbatiue. Unde dicitur Sap. iij. Judicabunt ſancti nationes. ⁊ dn̄abūtur populis. Et in ps. de ſanctis dicitur. Gladij ancipites in manib⁹ eorum ad faciendā vindictam in nationibus increpationes in populis ⁊c. Ut faciant in eis iudicium conſcriptū: gloria hec eſt omnibus ſanctis iudicando. ſcilicet per modum approbationis. ¶ Quinto dicitur iudicare declaratiue: ſicut ſi liber in quo continetur lex dicatur iudicare: quia lex declarat quid ⁊ quomodo iudicandum. Et ſic cū Chriſtus dicat. Quos deus coniunxit homo non ſeparet: cum fit diuortium legitimo modo non dicitur homo ſepar

re ſed lex:quia lex ſic iudicat ⁊ declarat facien/
dum. Et ſic Chriſtus ait iudeis Johannis.xij.
Qui me ſpernit ⁊ non accipit verba mea: ego
nõ iudico eum:ſed ſermo meus quem locutus
ſum iudicabit eum in nouiſſimo die. ¶ Sex/
to dicit iudicare teſtificatiue. Cum tota vis iu/
dicij ad ferẽdũ ſnīaʒ ↄſiſtat in teſtiuʒ dictis:qꝛ
in ore duorũ vel triũ ſtabit omne verbum.
Matth.xviij.ſ.vt verũ ⁊ firmuʒ habebit.ideo
teſtes in dicẽdo ſup quo fit iudiciũ pñt aliquo
modo dici iudicare:qꝛ ex dictis eoꝝ reus ab/
ſoluit vel ↄdemnat. Et qꝛ in finali iudicio ma/
gis mẽtaliter qꝫ vocaliter exercebit illud iudi/
cium.vel etiaʒ ſi vocaliter virtute diuina vni/
cuiqꝫ innoteſcẽt merita ⁊ demerita ſua:dictan
te ↄſciẽtia.ideo ↄſcientia vniuſcuiuſqꝫ quodã
modo iudicabit eum. Aplus. Teſtimoniũ illis
reddẽte ↄſcientia ſua ⁊ cogitationum accuſan
tium quoad mala.ſ.aut defendẽtiuʒ quoad bo
na.in die qua iudicabit deus ⁊c. Unde be. Au
gu. Qñ deus iudex erit:teſtis alius non erit nī
ſi ↄſcientia tua. Inter deum iudicẽ ⁊ cãm tuaʒ
noli timere niſi ↄſciam tuam.ij.q.iij.Cuſtodi.
¶ Septimo dr̄ iudicare qs aſſeſſorie. Et de iſto
vltimo mõ nũc agimus. Hi ꝑ ſiſtitudinẽ dñr iu/
dices ſ̄qꝫtũ ſedẽt ĩ loco eminẽti tales aſſeſſores
vt iudex facit. Et ſꝫ hũc modũ qñ ꝑfecti viri q
bus iudiciaria ptās ꝓmittit.ſm illud ſupra in
ductũ. Sedebitis ſup ſedes duodecim iudicā/
tes ꝑ honorabilẽ ↄſeſſionẽ.qꝛ ſuperiores cete/
ris in iudicio apparebũt occurrẽtes xp̄o in ae/
ra. Sed iſtud ait be. Tho. vbi ſupra:non videt
ſufficere ad ꝓmiſſionẽ dñi cõplendã cuʒ dicit:
qꝛ ſedebitis iudicantes. Uidet enim iudiciuʒ
ↄſeſſionis ſupaddere aliquid. Eſt igitur alius
modus iudicãdi aſſeſſorie qui ꝑfectis viris cõ
uenit inqꝫtuʒ in eis ↄtinent decreta diuine iu/
ſtitie. Unde Apoc.xx.dr̄. Judicium ſedit. ⁊ li/
bri aperti ſunt. Et per hunc modũ hanc iudica
tionẽ Richardus de ſcõ victore exponit. Unde
dicit. Qui diuine ↄtẽplationi aſſiſtunt:qꝛ in li/
bro ſapiẽtie quottidie legunt velut in cordiuʒ
voluminibus tranſcribũt.quicqd iaʒ ꝑſpicua
veritatis intelligẽtia cõprehẽdunt. Quid eniʒ
ſunt iudicantiũ corda in omni veritate diuini
tus edocta:niſi quedã canonũ decreta. Sed qꝛ
iudicare ꝓprie importat actionẽ in alium ꝓce
dentẽ.ideo ꝓprie loquẽdo iudicare dr̄ qui ſen
tentiã loquẽdo in aliũ fert. Sed iudex princi/
palis hoc agit ꝓpria auctoritate:delegatus au
tẽ ſibi cõmiſſa. Aſſeſſor in ꝓpoſito quaſi ſnīam
iam ꝓlatã in alios manifeſtat. Eoꝝ igit iudi/
care eſt ſnīam alterius auctoritate lataʒ in alio
rum noticiam quaſi ſnīam lataʒ ꝓnunciare. Et
hoc modo ꝑfecti viri iudicabunt aſſeſſorie:qꝛ
alios ducent in cognitioneʒ diuine iuſtitie:vt

ſciat quid eis pro meritis debeat:vt ipſa reue
latio iuſtitie iudiciũ dicatur. Nec eſt incõueni/
ens dicit bea. Tho. vbi ſupra aliquos ſanctorũ
quedã aliqs reuelare.vel per modũ illuminatio
nis.ſicut ſuperiores angeli iferiores illuminãt
vel per modũ locutionis:quãdo inferiores ſu/
perioribus loquuntur. ¶ Aduertendũ autem
ꝙ illa dignitas aſſeſſorie iudicãdi nõ datur oī/
bus ſanctis:ſed ſolũ pauperibꝰ.ſm illud Job.
xxxvj. Pauperibus tribuit iudiciuʒ. Et dñs ie/
ſus. Uos qui reliquiſtis oīa ⁊ ſecuti eſtis me ſe iudicia
debitis.⁊c. ¶ Ratio aũt quare paupertati de/ ria ptās
betur iudiciaria poteſtas eſt triplex ſm beatũ. paupta
Tho. vbi ſupra. ¶ Primo ratione ↄgruitatis. ti debet
quia voluntaria paupertas eſt eoꝝ: qui oibus ratio tri
que mundi ſunt contẽptis:ſoli xp̄o inherent:⁊ plex
ideo non eſt in eis aliqd quod eorum iudiciũ
a iuſtitia deflectat. Unde idonei ad iudicandũ
redduntur quaſi veritatẽ iuſtitie pre omnibus
diligentes. ¶ Secũdo cõgruit hoc per modũ
meriti qꝛ humilitati reſpõdet exaltatio pro me
rito. Inter oīa autẽ que hoīem deſpectum faci/
unt in mũdo precipue eſt paupertas. Unde ex/
cellentiam iudiciarie poteſtatis pauperibus ꝓ/
mittitur.vt ſic qui ſe ꝓpter xp̄m humiliat exal
tetur. ¶ Tertio qꝛ paupertas diſponit ad pre/
dictum modũ iudicandi. Ex hoc enim ꝙ aliqs
recte iudicare ⁊ ſententiare dicetur.reqritur ꝙ
cor habebit edoctum omni diuina virtute.⁊ qꝛ
aliqs potens erit manifeſtare. In progreſſu aũt
ad perfectionẽ primum quod relinquendum
occurrit ſunt exteriores diuitie.qꝛ hec ſunt vlti
mo acquiſita. Qd autem eſt vltimum in cõſtru
ctione eſt primũ in deſtructione:⁊ ſic pauperta
ti reſpondet iudiciaria poteſtas.inqꝫtum ẽ pri
ma diſpoſitio ad poteſtatẽ predictam. ¶ Sciẽ
dum tertio ꝙ nõ quibuſcunqꝫ pauperibus tri
buitur iſta iudiciaria poteſtas aſſeſſorie. Nec
etiam ex hoc ſolũ ꝙ voluntarie ſint pauperes
ſicut Socrates ⁊ Diogenes. Sed illis qui relin
quentes omnia ſequunt chriſtum ſm perfectio de tribꝰ
nem vite ſm bt̄m Tho. vbi ſupra di.xlvij.arti. qui ad
ij.q.ij. ¶ Et ſm aliquos tria requirunt ad iudi hãc iu/
ciariam poteſtatẽ iſtam conſequendaʒ. ¶ Pri diciari/
mum eſt abdicatio curarum temporalium ne am ptā/
impediatur animus a ſapientie preceptione. tem req
¶ Scd̄o requiritur habitus erga diuinam iu runtur.
ſtitiam ſcitã ⁊ obſeruatam. ¶ Tertio ꝙ illam
iuſtitiam alios docuerit. Et ſic doctrina erit ꝑ/
fectio cõplens meritum iudiciarie poteſtatis.
Et qꝫuis fuerint aliqui multuʒ diuites vt Abra
am Dauid ⁊ huiuſmodi.qui fuerunt maioris
meriti vt eſtimari poteſt qꝫ aliqui veri paupe/
res perfecti non eſt inconueniens.ſi hoc quaſi
accidentale premium pauperibus detur. vt iu
dicent alios qui etiam ſunt excellentioris me/

Septez gradus paupta tis ſm Alber.

riti quantum ad p̄remiuʒ eſſentiale. Naʒ ⁊ in/
ferioꝛ poteſt iudicare ſuperioꝛē. nō ex ſua aucto
ritate ſed ex ſibi delegata. ¶ Ponit Albertus
magnus ſup̄ miſſus eſt ſeptē gradus pauperta
tis. Quoꝝ primus eſt dare ſup̄flua pſone prout
pſona ſonat indignitatē. ſm illud Tob. iiij. Da
elemoſynā: ⁊ non auertas faciē tuā ab vllo pau
pere. Si multū fuerit tibi abūdāter tribue. Si
parum ⁊ illud libenter impartiri ſtude. Scōs
eſt dare ſup̄flua. non ſolum pſone ſed ⁊ nature
ſm illō Luce. xj. Quod ſupereſt ſcʒ nature. Da/
te elemoſynā. ⁊ ecce oīa munda ſūt vobis. glo.
preter victuʒ ⁊ veſtitum. Tertius gradus dare
etiā neceſſaria. Glo. etiā valde neceſſaria: cuʒ p/
ximis diuidamus. Quartus eſt dare non ſoluʒ
ſua ſed ⁊ ſeipſum. ſequēdo xpm̄ pura intentio/
ne ſcʒ ꝑpter deum. nō ꝑpter mundi gloriaʒ vt
veri religioſi. ſm illud. Si vis perfectus eē: vē
de oīa que habes ⁊ da pauperibus: ⁊ ſequere
me. Mat. xix. Quintus eſt paſſiōibus ſedatis
mente deo inherere. ſm illud. Noſtra ꝯuerſa/
tio in celis eſt. Sext⁹ gradus eſt relinquere ſua
⁊ ſeipſum ⁊ vltra hoc laborare ꝓprijs manib⁹
vt neceſſitatem tribuat patiēti prout fecit Pau
lus apl's qui laborabat proprijs manibus vt p
uideret ſibi ⁊ ſuis de neceſſarijs. prout ipſe re/
fert ad Coꝝ. Septimus gradus eſt dare oīa ⁊
ſeipſum ſpiritu ⁊ corpore ⁊ laborare: vt paſcat
proximū cibo ſpirituali doctrine. qui gradus
melior eſt priori. Nam vt dicit. b. Greg. Meli/
us eſt reficere aiam ſemp̄ victuram ꝙ̄ corpus
moriturū. Et ad hunc gradū videtur pertinere
paupertas: cui datur iudiciaria ptās. queʒ gra
dum ponit btūs Thomas ſupra in tertio mem
bro immediate. ¶ Sciendū etiam ſm beatum
Tho. poſt beatū Augu. in. xx. de ciui. dei. ꝙ cuʒ
dicitur a xpo ſeſſuros ſuper duodecim ſedes. i/
telligendum eſt non ſoluʒ duodecim hoīes iu
dicaturos cum xpo: vt aſſeſſores. Cum eniʒ lo/
co inde annumeratus ſit Mathias cū vndeci
aplis religs. vbi erit ſedes Pauli qui plus om
nibus laborauit. Sed per duodenariuʒ nume/
rum: ſignificata eſt iudicantium oīum multitu
do ꝑpter duas partes ſeptenarij ſcʒ tria ⁊ qua
tuor. Nam tria ducta per quatuor ⁊ econuerſo
ꝯſtituunt duodecim. Septenarius auteʒ eſt nu
merus ſignificans vniuerſitatem. Nam omne
tēpus currit per ſeptenarium hebdomadaruʒ.
vel propter hoc duodenariū ſignificat vniuer/
ſitatem iudicantium: q: cōſtat ex duplici ſena/
rio. ⁊ ſenarius eſt numerus pfectus ſignificatio.
vel q2 ad litterā. xij. aplis loquebatur. in quoꝝ
perſona hoc oībus eoꝝ imitatoribus promitte
bat. Et per. xij. tribus iſrael intelligunt omnes
fideles iudicādi. Ex quatuor enim partib⁹ mū
di ſcʒ oriente: occidēte: auſtro: ⁊ aquilone erūt
fideles in fide trinitatis ſancti homines iudicā
di a xpo ⁊ aſſeſſoribus eius pfectiſſimis viris
pauperibus vt declaratuʒ eſt. Tria enim repre/
ſentant fidem viuam trinitatis: ⁊ quatuor par/
tes mundi: quatuor vt dictum eſt. ⁊ tria ducta
per quatuor conſtituunt numerum duodenari
um. Seruite ergo ait pſal. Domino in timore:
⁊ exultate ei cum tremore. ſed initiali vel filiali
quia beatus vir qui metuit dominum in mādā
tis eius cupit nimis. ait idem.

¶ Sextum quod .§. vij.

eſt valde timendū in finali iudicio: eſt accuſati Accuſati
onum multiplicatio. Quia enim iudiciū illud
erit ordinatiſſimum ⁊ ſm ordineʒ iuris. vt ait
Ambroſius iudicis non eſt ſine accuſatore dā
nare. ⁊ ideo dominus ieſus iudam cum fur eſſet
ſet non abiecit: quia accuſatus non fuit. ſecun/
da queſtione prima. Manifeſta. Erit igitur in
illo iudicio accuſator diabolus q eſt peſſimus
⁊ calidiſſimus. de quo dicitur Apocalip. xij.
Proiectus eſt in terrā ſcʒ infernaleʒ accuſator
noſter ſathanas qui accuſabat fratres ante deū
die ac nocte. Et beatus Aug. ad Julianum co/
mitem ait. Preſto tunc erit diabolus recitans
verba profeſſionis noſtre: obijciens nobis que
cunqʒ fecerim⁹ ⁊ in quo loco ⁊ in qua hora pec
cauimus. ⁊ qd boni tunc facere potuimus. di/
cturus eſt enim ille aduerſarius. Equiſſime iu
dex iudica hunc meū eſſe ob culpam: qui tuus
eſſe noluit per gratiā. Tuus eſt per naturā: me/
us eſt ob miſeriam. tuus ob plaſmationeʒ me/
us ob ſuaſionem. tibi inobediens: mihi obedi
ens. a te accepit imortalitatis ſtolam: a me acce
pit hanc pānoſam qua indutus eſt tunicā. Tu/
am dimiſit: cum mea huc venit. Equiſſime iu/
dex iudica hunc eſſe meū ⁊ mecum eſſe damnā
dum. Heu heu. poterit ne talis aperire os qui
talis erit vt cum diabolo deputetur. ¶ Legit
in libro de ſepteʒ donis edito a fratre Raymū
do ordinis predicatorum. qui aſſerit vidiſſe il
lum epiſcopum cui contigit flebilis caſus iſte.
Quidam epiſcopus cuʒ egrotaret: apparuit ei
diabolus dicens ꝙ citabat eum ſummus papa
per eum. ⁊ aſſignauit ei diē quā ei nominauit.
in qua vt dicebat oportebat eum rōnem redde
re de adminiſtratione ſua. Cui in die aſſignata
viſum eſt ei ꝙ ipſe traheretur corā papa in cau
ſa. ⁊ ꝙ diabolus qui ei apparuerat ꝯtra. de eo
petebat ius a papa de adminiſtrationibus ſu/
is. qualiter ſcʒ adminiſtrauerat in officio prio
ratus quod prius habuerat deinde abbatiſa⁹
quod poſtea habuerat. ⁊ demum in officio epā
tus fuerat enim niger prior albus abbas ⁊ po/
ſtea epūs. Cum autem requireretur de officio p/
oratus. ⁊ neſciret reddere rōnem ⁊ poſtea de of

ficeſ abbatiſſamoꝛ:in qua reſponſiõe magis de/
ficiebat.⁊ poſtea maxime in reſponſione de epi
ſcopatu.Cum ergo deficiẽs in riſione peteret
aliam diem ſibi aſſignari:allegans ꝙ non fue/
rat in dicta riſione premeditatus:aſſignatur ei
alia dies peremptorie illi dici valde ꝓxima:in
qua debebat iudex ꝓcedere ad ſnlam diffiniti/
uam.Cum aũt anxius ſuper hoc eiularet forti/
ter ad clamoꝛem eius cõuenit familia eius.cuꝫ
aũt hoc indicaſſet pluribus:die ſequenti appa
ruit ei diabolus q prius ei apparuerat:v:gens
eum ad veniendum corã ſummo iudice:pro ra
tione reddenda.Qui cum nõdum ſe paratum
clamaret ⁊ eius aſpectuꝫ hoꝛreret:⁊ diabolus
eum ad hoc magis vrgeret inuitũ.omnibus a
ſtantibꝰ ſurrexit de lecto in quo iacebat volẽs
effugere demonẽ.Cum autẽ fugeret cuꝫ impe/
tu impegit in colũnam:petens inducias ⁊ eli/
ſo in eo capite cecidit ⁊ expirauit.¶Scđo ac/
cuſatoꝛ eoꝝ erũt ſancti homines a quoꝝ cõſoꝛ
tio peccantes receſſerunt.vel quos in pꝛeſenti
contumeliis affecerunt vel iniurijs.vel quoꝛuꝫ
feſta fregerunt vel quoꝝ loca pꝛophanauerunt
Unde dr̃ Sap.v.Stabunt iuſti in magna con/
ſtantia ſcꝫ ad accuſandum aduerſus eos qui ſe
anguſtiauerunt:⁊ qui abſtulerũt laboꝛes eoꝛũ.
Uidentes aũt ſcilicet repꝛobi turbabunt timo
re hoꝛribili.Et Apoc.vj.dicit ꝙ ſancti clamãt.
Uſquequo dñe ſanctus ⁊ verus nõ iudicas ⁊ vin
dicas ſanguinẽ noſtrum ab his qui ſunt in ter
ra.Et dictũ eſt illis.Suſtinete modicum donec
impleatur numerus fratrũ veſtroꝝ vſqꝫ ſcilicet
ad iudicium.Ad hoc etiã facit qđ narrat Gre/
go.turoñ.videlicet ꝙ duo nequã pꝛeſbyteri.cũ
conſpiraſſent ↄtra ſanctum Sydoniũ aluerno/
rum epiſcopũ.Alter eoꝛum egeſtiones emiſit
ſicut arrĩꝰ hereſiarcha ſubito.Et viſus eſt ſum/
mo iudice accuſatus a ſcõ Sydonio damnari:
vinciri:⁊ in imis carceris in anguſtijs detrudi
Alius vero cũ moꝛtuo beato Sydonio ambiti/
oſe ⁊ violẽter occupaſſet epiſcopatũ.cũ inuitaſ
ſet ciues ad cõuiuiũ per picernã citatus a ſum
mo iudice cadente de manu eius calice ſubito
expirauit.¶Tertius accuſatoꝛ erit totus mun
dus.Sap.v.Armabit creaturã ſcꝫ ad accuſan/
dum ad vltionẽ inimicoꝝ deus.be.Grego.Si
queris qs te accuſabit.dico Totus mundus of
fenſo enim creatoꝛe:offendit totus mundus.
Chryſo.In illa die nihil eſt qđ rideamus.vbi
celum ⁊ terra:aqua:luna:⁊ ſol:dies:⁊ noctes ⁊
totus mũdus ſtabunt ↄtra nos ſcꝫ ad accuſan/
dum.Dicere poſſet terra ſi loqueret.Ego iſtos
iniquos pctõꝛes ſuſtinui vt ſuper me ambula/
rẽt.Ego eis dedi virides herbas:pulcherrimos
floꝛes:ſuauiſſimos fructus ex arboꝛibus.Alia/
lia plurima:metalla pcioſa ⁊ lapides.vt cõmu
ni creatoꝛi ſeruirẽt ⁊ ipſum ex his laudarẽt.Et
ipſi oĩbus abuſi ſunt.nõ deo ſed ſuo vẽtri ſerui
endo:⁊ iõ a me abſoꝛbeant.Et aq̃ dicere pote/
rit.Ego me ipſaꝫ ꝑbui eis in refrigeriũ contra
eſtus:in lotionẽ ↄtra maculas.In materias ſa/
croꝛum ↄtra pctã.In tranſitũ per naues ad ne
gociandum.Piſces in me natantes in cibum.
At ipſi in malũ vſi ſunt.⁊ ideo a me ſubmergã
tur.Aer etiam ego dicere poſſet dedi eis ſpira/
mentuꝫ vite pluuias auiũ multitudinẽ inenar
rabilem.Et quia in his cõditoꝛẽ ſuũ ⁊ noſtrum
non cognouerunt in me ſuſpendant ſuffocent.
Ignis autem quia ſine caloꝛe meo viuere non
potuiſſent.ſed ingrati de vſu meo fuerũt:a me
ſine ↄſumptione ſemꝑ exurant.Sol luna ⁊ ſtel
le ac celi celoꝝ.qꝛ lumine noſtro nõ ſunt vſi ad
querendũ lumen eternũ.eo pꝛiuati ꝑpetuis te/
nebꝛis occupent.Et quia in oꝛe duoꝝ vel triũ — De teſti/
ſtabit omne verbũ.vt dicitur Math.xviij.Nõ — bꝰ in iu/
deerũt teſtes in iudicio iſto.Et vnũ gdꝫ habe — dicio fi/
bit ſupꝛa ſe ſcꝫ deũ.Hier.xxix.Ego ero iudex ⁊ — nali.ſ.q
teſtis dicit dñs.Malach.iij.Ero teſtis velox oĩ — erunt.
bus maleficis:adulteris:ꝑiuris ⁊c̃.qui non ſo
lum eſt verus:ſed ipſa veritas.⁊ nõ ex auditu ſ
ſed ex viſu.Ad Hebꝛ.iiij.Omnia ſunt nuda ⁊
aperta oculis eiꝰ:nihilqꝫ ei ignotũ.Unde ipſe
xp̃s deus ⁊ hõ verus iudex ⁊ teſtis.Non enim — Chriſtꝰ
repugnat in hoc iudicio vt in humano ſcilicet — erit i iu/
vnam ꝑſonam ſimul eſſe iudicẽ ⁊ teſtẽ qui ve — dicio te/
ritas eſt ⁊ vt teſtis manifeſtabit occulta homi/ — ſtis ⁊ iu/
num.vt iudex ſentẽtiabit.Et ſentẽtiãdo expꝛo/ — dex vñ.
brabit peccatoꝛes:vt ait Chryſo.in hec verba.
Ego pꝛopter vos homo factus ſum:ꝑpter vos
deluſus:alligatus:ceſus:⁊ crucifixus.Ubi eſt
tantaꝝ iniuriaꝝ mearum fructus.Ecce preciũ
ſanguinis mei quem dedi in redẽptionem ani
marum veſtrarum.Ubi eſt ſeruitus veſtra quã
mihi pro pꝛecio ſanguinis mei dediſtis.Ego
ſuper gloꝛiam meam vos habui cũ eſſem deus
apparens hõ:⁊ viliorem me oĩbus rebus vſis
fecuſtis.Nam omnẽ rem viliſſimam dilexiſtis
amplius qꝫ iuſtitiam meam ⁊ fidẽ.Hec Chry.
¶Secundus teſtis eſt intus ſcilicet conſcien/
tia.Ad Romañ.ſecunda.Teſtimonium illis
reddente conſcientia ſua:⁊ cogitationibus ac/
cuſantibus ⁊ defendentibus in die qua iudica
bit dominus.Accuſantibus ideſt remoꝛdenti
bus.quo ſcilicet ad mala opera defendentibus
ideſt excuſantibus a malo quoad bona opa.b.
Auguſtinus.xj.queſtione tertia.Senti de Au/
guſtino quicquid libet ſola me in oculis dei cõ
ſcientia non accuſet.ideſt teſtificetur.Ubi notã
dum ſm beatum Thomam.in.iiij.diſtinctio.
xliij.queſtio.vlti.ꝙ quia opoꝛtet ꝙ in omni iu/
dicio teſtis ⁊ accuſatoꝛ habeat eoꝝ noticiã que
in iudicio verſantur.in illo aũt cõi iudicio oĩs

Libri cōſcientie in iudicio q̄mō ⁊c.

opera hominum in iudiciū venient. ideo opꝫ q̄ omniū ſuoꝝ operum quiſꝙ tunc noticiā habeat. Unde conſcie ſingulorū erunt quaſi quidam libri cōtinentes res geſtas ex quibus iudicium procedet. ſicut etiā in iudicio humano regiſtris vtuntur hoīes. Et iſti ſunt libri de quibus Apoc. xx. dr̄. Aperti ſunt libri: ⁊ alius liber apertus eſt q̄ eſt vite: ⁊ iudicati ſunt mortui ex his que ſcripta erant in libris ſꝫ opera illoꝝ. Et ſꝫ btm̄ Aug. xx. de ciui. dei per libros ſic apertos ſignificanf ſancti noui ⁊ veteris teſtamēti in quibus deus oſtēdet que mādata fieri iuſſiſſet. Sꝫ per librū vite de quo ſubiungitur intelligunf cōſcie ſingulorum que dicuntur ſingulariter liber vnus: q: vna virtute diuina fiet: vt cunctis ad memoriā ſua facta reuocentur. Et hec vis in quantū reducet ad memoriam hoīuꝫ facta ſua liber vite dicif. Uel aliter dici pōt ⁊ planius q̄ per libros primos intelligantur cōſciētie ſingulorum. ⁊ per aliū librum intelligatur, ſuis iudicis in eius pˀuidētia deſcripta. Reprobat Aug. xx. li. de ciui. dei. vt quod dicif de libris apertis intelligaf de aliquo libro materiali ⁊ materialibus litteris ſcripto. q: nimis magnus eſſet liber ille: in quo ſcripta eſſent oīa facta vniꝰ hominis nedum oīum hominum mundi: ⁊ nimium tempus requireref ad legendum ab omnibus tantum librū. Sed intelligendū eſt modo predicto. Quāuis enim ſm beatum Thomam vbi. ſ. multa merita vl' demerita a memoria excidant: tamen nullum eoꝝ erit quod non remaneat aliquo mō in ſuo effectu. q: merita que nō ſunt mortificata remanebunt in premio quod eis redditur. Que aūt mortificata ſunt manent in ingratitudinis macula: que augef ex hoc q̄ homo poſt per grām ſuſceptā peccauit. Similiter ⁊ demerita que nō ſunt per pniam deleta remanent in reatu pene que eis debetur. Que autem pnia deleuit manet in ipſa penitentie memoria. quaſ ſimul cum alijs meritis in noticiā habebūt. Unde in quolibet homine erit aliqd ex quo poſſit ad memoriam ſua opera reuocare. ⁊ tamē vt beatus Aug. dicit. pˀncipaliter ad hoc diuina virtus operabitur. ¶ Tertiꝰ teſtis erit angelus bonus: ⁊ precipue qui datꝰ eſt vnicuiꝙ ad cuſtodiam. de quo poteſt intelligi illō Job. xvj. Ecce teſtis meus in celo: ⁊ conſcius meus in excelſis. Et illud. Reuelabūt celi. id eſt angeli iniquitatem eius: ſcilicet teſtificando cōtra peccatores de malis eorum. Quamuis autem angeli nūc nō ſciant cūctas cogitationes hominum: tamen diuina virtute operante tūc ſcient. Nam vt dicit beatꝰ Thomas in. iiij. diſt. xliij. q. vlt. In vltimo ⁊ cōmuni iudicio oportꝫ q̄ diuina iuſtitia omnibus euidenter appareat que nunc in pleriſꝙ latet. Sententia autem dānātis vel premiantis iuſta eſſe nō poteſt niſi ſm merita vel demerita pferatur. Et ſicut oportet q̄ iudex ⁊ aſſeſſor iudicis merita cauſe cognoſcāt ad hoc q̄ iuſtam ſentētiam proferant: ita oportet ad hoc vt iuſta ſentētia appareat: q̄ oībus ſentētiam cognoſcētibus merita innoteſcāt. Unde ſicut vnicuiꝙ nota erit ſua premiatio vel dānatio: ⁊ oībus alijs innoteſcet: ita opꝫ q̄ ſicut quilibet ſua merita vel demerita reducet ad memoriam. ita etiam ⁊ aliena eiꝰ cognitioni ſubiaceant. Et hec eſt cōmunior ⁊ pbabilior opinio. Quāuis Magiſter ſen. in littera inducta di. xliij. dicat ꝯtrarium. ſ. q̄ peccata que deleta ſunt per penitētiam in iudicio alijs nō pateſiant. Sed ex hoc ſequeref q̄ nec etiam penitētia de peccatis illis pfecta cognoſcaf in quo multuꝫ detraheretur glie ſanctoꝝ ⁊ diuine laudi: qui tam miſericorditer ſanctos ſuos liberauit. Quia ergo oīa merita vel demerita pcedētia faciēt aliquam qualitatem in glīa vel in miſeria reſurgētis: ideo exterioribus viſis poterūt cūcta in ꝯſcientijs videri ab oībus ⁊ angelis ⁊ hoībus. Et ex hoc angeli boni vidētes aperte peccata maloꝝ quātumcūꝙ occulta poterūt contra eos teſtificari vt dictum eſt. ⁊ pˀcipue diuina virtute hoc operāte: vt ſentētia iudicis oībus appareat iuſta. Siquis vult ſaluare dictū Magiſtri ſentētiarum pōt dicere q̄ peccata iuſtorū non venient in noticiam vt peccata: ſed vt dimiſſa. ¶ Dictum eſt q: tres ſunt accuſatores ⁊ tres teſtes. ꝯſcientia: angeli: ⁊ hoīes. ꝯſequēter vidēdum eſt quomodo hoc erit q̄ oīa merita ⁊ demerita propria ⁊ alioruꝫ a quolibet vno intuitu videantur. Nam de dānatis dicif Sapiētie. v. q̄ intra ſe gemētes ⁊ penitētiam agētes dicent. Quid nobis pſuit ſuperbia noſtra ⁊ iactātia diuitiarum? Et ſic deſcendūt ad particularia ſigillatim cōſiderantia. Et glo. ſuper illud Job. viij. Inducetur cōfuſione: dicit q̄ viſo iudice mala oīa ante oculos mētis verſabunt. Iudex aūt videbitur ſubito. Et tamen philoſophus dicit in. ij. Topi. q̄ non ꝯtingit ſimul plura intelligere. Circa hoc igitur dicit bea. Thomas vbi ſupra. q̄ eſt duplex opinio. Quidam enim dicūt q̄ oīa merita ⁊ demerita ſimul aliquis videbit: ſua ⁊ aliena in inſtāti. Quod quidem de beatis facile credi poteſt: q: oīa in vno videbūt. ſ. deo. ⁊ ſic non eſt incōueniēs q̄ plura ſimul videant ⁊ intelligāt. Sed de dānatis quoꝝ intellectus non eſt ita eleuatus vt poſſit deum videre: ⁊ in eo oīa alia eſt magis difficile. Et ideo alij dicunt q̄ mali ſimul oīa videbunt peccata ſua in genere, ⁊ hoc ſufficit ad accuſationem illam ⁊ teſtificationē que debet eſſe in iudicio vel abſolutionem. Non aūt videbunt oīa ſimul deſcēdendo ad ſingularia. Sed hoc nō videtur con-

ſonum dictis beati Aug. in .ij. de ciui. dei. qui dicit oīa mētis intuitu enumerabūtur. Quod aūt in genere cognoſcit nō enumeratur. Unde pōt eligi media via. ſ. ꝙ ſingula cōſiderabūtur non tñ in inſtāti: ſed in tēpore breuiſſimo diuina virtute ad hoc adiuuāte. Et hoc eſt qđ beatus Aug⁹. dicit ibidem. ꝙ mira celeritate enumerabunt. Nec hoc eſt impoſſibile: q: in quolibet paruo tpe ſunt infinita inſtātia in potentia. Et ſic ꝙ ait apls. j. ad Co. xv. Oēs quidem reſurgemus: ſed nō oēs immutabimur. In momento: in ictu oculi: in nouiſſima tuba. Tuba iſta vt dictum eſt. ſ. eſt virtus diuina ad reſuſcitādum. In momēto dicit. i. breuiſſimo tēpore: ⁊ quaſi imperceptibili. non autē omnes immutabuntur. i. de ſtatu miſerie ad ſtatum glorie. q: non mali: ſed boni tñ.

Appel-tare i iu-dicio fi-nali qo nō pote-rit q̄re.

¶ Septimuz val- §. viij.

de timēdum circa iudiciū eſt ſententie inſtitutione irreuocatio. Uolūtati enim eius (ait aplus) quis reſiſtit? q. d. nullus. In humanis iudicijs q: iudex poteſt errare: ideo inductum eſt remedium appellationis. per quam ſnīa lata poteſt retractari ⁊ pluries: ſed per ſuperiorē. vt patet ij. q. vj. per totū. Sed a ſnīa chriſti iſta appellari non pōt: q: ſupiorē non habet. Tuz q: in notorijs a correctione ⁊ punitione criminū nō releuat vt illa eſt. tum q: errare non pōt. Unde dicit extra de ſen. excō. a nobis. ꝙ iudiciuz eccleſie fallit ⁊ fallit: ſed iudicium dei nec falli nec fallere pōt. Timeat ergo eum oīs terra. ab eo autē cōmoueantur oēs inhabitātes orbem ait pſal.

Diſcuſ-ſiones i iudicio finali fi-eri quō intelli.

¶ Quāuis autem diſcuſſio illa finalis iudicij magis credatur eſſe mentalis ſm beatuz Aug. ꝙ̄ vocalis: ſcilicet vt repñſentatis vniuſcuiuſq̄ ↄſcientie meritis ⁊ demeritis. quilibet ex ſe videat ꝙ̄ iuſte iudicandus ad premiuz vel penā. tamen in predicatione ad populos qui communiter ſunt rudes: nec intelligere valent interiora ⁊ ſpiritualia: niſi per exteriora ⁊ corporalia. magis etiam mouētur. ideo magis ↄgruit predicare diſcuſſionem eſſe vocalez: ⁊ cum predicto ordine ꝙ̄ ſolum mentalē. Et precipue etiaz quia nō reperitur expreſſe ↄtrarium. ſcilz quin poſſit ibi eſſe aliqua diſcuſſio vel increpatio vl̄ dulcis ad ſictos chriſti inuitatio: tñ in breuiſſimo tēpore. quia dicitur. In momēto. qđ etiaz

qb⁹ iudi-ſina diſ-cuſſio ti-tra-tatio

referri poteſt ad ipſam generalem reſurrectionem. Et in euangelio etiam dicit Math. xxv. Tunc dicet rex his qui a dextris erunt electis. Uenite benedicti patris mei pcipite regnū ⁊c. Non ſolum autez diſcuſſio erit ⁊ retributio de operibus miſericordie corporalibus de quib⁹ fit mētio ibi. Eſuriui enim ⁊ dediſtis mihi mā-ducare. Sitiui ⁊ dediſtis mihi bibere ⁊c. que continētur in hoc verſu. Uiſito poto cibo redimo tego colligo condo. Ultima tamen iſtarum ſeptez que eſt ſepelire mortuos non ponitur in euangelio: quia minus vtilis ⁊ neceſſaria: ⁊ q: homines ex ſe ad hoc inclinantur. non ſolū ex humanitate: ſed etiam ex neceſſitate. ne remanentibus cadaueribus inſepultis: aer corrumpatur: ⁊ alios inficiat. ſed etiam fiet diſcuſſio ⁊ retributio ⁊ magis de operibus quibuſcunq̄ iuſtis: que ſub illis comprehēduntur ſpiritualiter intellectis. Eſurit enim chriſtus ſalutē noſtraz ⁊ ſitit. Qui ergo ſe exercet in operibus bonis arduis iſte fameſcentem paſcit: qui operibus bonis magis facilib⁹ inſiſtit. hic potat chriſtum ſitientem. Facilius eſt enim bibere ꝙ̄ comedere. Qui ergo iſta negligit. chriſtum eſurientem: id eſt auide deſiderantem bona opera eius non paſcit: ſed famelicum dimittit. Similiter qui ignorātem docet viam ſalutis. hic paſcit verbo pane. ſcilicet vite ⁊ intellectus: ⁊ aqua ſapientie ſalutaris potat. Quem nuduz vides virtutibus manifeſte: ⁊ bonis monitis ⁊ exemplis habitibus virtutum corporis: x hriſtuz nudum veſtis. Si vagabūdum per diuerſos errores inuenis: ⁊ ad domum tuam eccleſie reducis: hoſpitem colligis. Si infirmum in via dei ⁊ imperfectum toleras: ⁊ in infirmitatib⁹ eius prouides admonendo vel corrigendo orādo: infirmum chriſtū viſitas. Si in captiuitate poſitos obſtinationis eruis. vel in captiuitate purgatorij ſubuenis miſeris: incarceratos redimis. Cuz mortuo in peccatis ne infamia putreſcat: vitia eius occultas: nec diuulgas indebite manifeſtando mortuum ſepelis. Contraria agendo ſcilicet diffamando peccatores: non iuuando in purgatorij carcere detentos. ⁊ maxime de his legatis que ipſi fecerunt. non tolerādo infirmos: ſed adiuuando econtra ad infirmandum per mala exempla ⁊ ſuaſiones illicitas ad errores inducendo: virtutibus ſpoliando alios: bonis incitamentis ⁊ inſpirationibus chriſti non aſſentiendo: chriſto per hec ſubuenire recuſas. ⁊ ideo penas eternas formidare habes: ſicut miſericordes miſericordiam glorie. ſm illud ps. cxj. In memoria eterna erit iuſtus: ab auditione mala non timebit. Auditio mala erit illa quam audient reprobi eum audient chriſtum dicētem. Ite maledicti in ignem eternuz. Mala vtiq̄z erit illis: quia nociua. ſed bona quia iuſta. ¶ Quarto ſciendum iudicium illud fore iuſtiſſimum. Unde pſal. Iudicabit orbem terraꝝ in iuſtitia: ⁊ populos in equitate. Septem ſiquidem modis peruertitur iudicium. vt notatur. xj. q. iij. quatuor. Et quatuor ponit in textu beatus Gregorius dicens.

qđ iudiciū illđ erit iuſtiſſimū quere ⁊ quō.

¶ Quatuor modis humanuz peruertitur iu-

Titulus quartuſdecimus

Septez modis iudiciũ ꝑuertiſ

dicium. timore: cupiditate: auaricia: odio: ⁊ amore amicicie vel conſanguinitatis. Addit glo. tres alios. ſ. imperitia ſeu ignorantia. Nimia compaſſione miſerie alterius rigoris ſeueritate. Sed nil horum poterit eſſe in chriſto veridice. Nam quoad primum nullum timebit. Naz vt dicit Job. ix. Si fortitudo queritur: robuſtiſſimus eſt. Et Dan. vij. dicitur. ꝙ antiquꝰ dierum dedit poteſtatem filio hominis venienti in nubibus. ſ. ad iudicandum honorem ⁊ regnuz. ⁊ omnis populus tribus ⁊ lingue ſeruient ei. Et poteſtas eius poteſtas eterna que non auferetur. Nullum ergo timebit: quia potentior omnibus: ſed oēs eos timebunt. ps. lxxxix. Quis nouit poteſtatez ire tue. ⁊ pre timore tuo iram tuam dinumerare. Ira dei (ait beatꝰ Hieronymus.) non eſt concitati animi furor vt noſtra. ſed iuſti ſupplicij conſtitutio. de pe. diſt. j. Chryſo. Plangēt ſe ſuper omnes tribus terre. quia nec reſiſtendi virtus cōtra eum: nec fugiēdi facultas ante faciem eius: nec penitentie locus nec ſatiſfaciēdi tempus. Ex anguſtia enim oīum rerum nihil remanet in eis preter luctū. Cupiditate diuitiarum corrumpi nō poterit iudicium chriſti. qꝛ ditiſſimus eſt. Mecum ſunt diuitie ⁊ gloria. ait ipſe Prouer. viij. c. opes ſuperne ⁊ iuſtitia. Et propterea mandauit dominus in veteri lege de iudicibus. Nō accipietis munera a quoq̃. quia munera excecāt oculos ſapiētum. ⁊ peruertunt verba iuſtorum. Unde narrat Juſtinus ꝙ cum Cyrus rex inſtituiſſet quendam ad iudicādum. cum ſemel reperiſſet cupiditate pecunie corruptuz. ⁊ muneribus iniuſte iudicaſſe: fecit eum decoriari: ⁊ pellē eius fecit deſiccatam ponere ſuper ſellam. vbi filius illius iudicis ſedebat ad iudicandum loco patris. vt ſibi caueret a cupiditate munerū. Prouerb. vj. Non accipiet pro redemptione dona plurima. bea. Aug. Expectatur dies iudicij ille equiſſimus iudex. qui nullius potentis perſonam accipit. cuius palatiū auro argentoq̃ nullus eṗs. abbas vel comes corrumpere poterit. Et beatꝰ Bern. Ueniet dies illa in qua plus valebunt pura corda q̃ aſtuta verba. Ille eniz iudex eſt qui non falletur verbis nec flectetur donis. Non ergo poterit iudicium illud peruerti pecunia ſicut fit ſepe in humanis iudicijs. Unde dicit Iſidorus li. de ſummo bono. Cito violatur auro iuſtitia: nullāq̃ pertimeſcit reus culpam quaz redimere nūmis eſtimat. xj. q. iij. pauper. ¶ Odio peruertitur aliquando iudicium dum. ſ. iudex odit reum: ſicut ipſe dominus Jeſus iudex futurus odio iudeoruz iniuſte iudicatus ⁊ cōdēnatus eſt. propter quod dicit de eis ipſe per pſalmiſtam. Odio habuerunt me gratis: ideſt ſine cauſa ⁊ ratione. Sed deus iudex nullam ſuam creaturam odit. Dicitur enim Sap. xj. c. Nihil odiſti dn̄e coruz que feciſti. Nec obſtat quod ait Salomon. ſ. altiſſimus odio habet peccatores. quia hoc refertur ad eorum culpam non naturam que in ſe bona eſt. ⁊ hanc diligit deus: culpaz deteſtatur. Quomodo enim odio haberet: quos tanta diligentia creauit: tanta benignitate gubernauit ⁊ ſupportauit: tanto labore crucis redemit. Unde et eos exprobrans dicet ſm̄ Auguſt. Ecce manus quas perforaſtis. Ecce pedes quos cōfodiſtis. Ecce latus quod aperuiſtis. ⁊ tamē intrare noluiſtis. ſ. per dilectionem veram. Dicuntur peccatores omnia hec feciſſe. quia propter eorum peccata hec paſſus eſt chriſtus. Apocal. j. ca. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. ¶ Quarto iudicium cōtingit iniuſtum fieri propter amorem amicicie vel parentele. Et ſic herodes vt placeret herodiade vxori vel potius adultere: iniuſte iudicauit Joannem baptiſtam ad mortez. Et herodes antipas occidit Jacobum ⁊ apphēdit Petrum ad idē. vt iudeis placeret. Sed amicicia parentela vel preces nil ibi valebūt. vnde virginibus fatuis que rogauerūt ſapientes vt darent eis de oleo ſuo. Reſponderūt ne forte non ſufficiat nobis ⁊ vobis. ite potius ad vendentes ⁊ emite vob. Matth. xxv. Et bea. Hiero. Cum ante tribunal chriſti venerimus nec Noe nec Job nec Daniel ſcimus nos poſſe iuuare. ſcz orationibus vel meritis. ſed vnuſquiſq̃ onus ſuuz portabit. xiij. q. ij. in preſenti. Nullus ergo ſanctoruz quantumcūq̃ amicicia vel parentela coniunctus in hoc ſeculo: orabit pro dānato aliquo in illo iudicio: nec ipſa pijſſima virgo Maria mater miſericordie que nunc aſſidue interpellat pro nobis. quia cognoſcunt hoc deum non velle. Et ſi per impoſſibile poſito rogarent: nonꝰ exaudirētur. Prouer. vj. Zelus ⁊ furor viri ideſt chriſti. non parcet in die vindicte. ſ. iudicij. nec acquieſcet cuiuſq̃ precibus. Chryſoſt. Nec parentes pro filijs: nec angeli pro hominibus intercedēt. ¶ Quinto peruertitur iudicium per imperitiam ſeu ignorantiam. bea. Auguſti. Judiciaria poteſtas hoc expoſcit vt quod habet iudicare diſcernat ideſt intelligat. de peni. diſtinc. v. Judex autem iſte omnia nouit. In ipſo eniz vt ait apoſtolus ſunt omnes theſauri ſapientie ⁊ ſcientie dei. Et ad Hebre. iiij. Omnia nuda ſunt et aperta oculis eius. Leo papa. Iſta eſt ſcientia ſummi iudicis. Iſte tremendus eius aſpectus. cui peruium eſt omne ſolidum: ⁊ apertum omne ſecretum: cui obſcura clarent: muta reſpondent: ſilentium confitetur: ⁊ ſine voce mens loquitur. Unde contra ipſius ſapientiam nil valebunt allegationes aduocatoruz. ſophiſmata

philoſophorum. nec preclariſſima eloquia oratorum. nec aſtucie verſutorum. Secūdum enī beatum Tho. in. iiij. ſentē. Nouit chriſtus etiaꝫ inquātum homo omnia que vnq̄ꝫ fuerūt ſunt ⁊ erūt in actu. Unde ⁊ omnes operationes humanas: cogitationes ⁊ affectus maloruꝫ ⁊ bonorum: cum de his omnibus habeat iudicare. Non ergo per ignorantiam aliquā fiat aliqua iniuſtitia alicui: ſed regnabit rex ⁊ ſapiens erit (ait Hieremias propheta de eo) ⁊ faciet iudicium ⁊ iuſtitiaꝫ in terra. ¶ Sexto peruertitur iudicium cum iuſtitia per nimiam cōpaſſionem ⁊ miſericordiam: cum videlicet ex cōſideratione paupertatis vel familie alicuius reus nō punitur vt decet. Unde beatus Amb. xxiij. q. iiij. Eſt iniuſta miſericordia de qua in lege diuina ſcriptum eſt. Non miſereberis illius. Saul q̄ꝛ ex miſericordia Agag hoſtium regem nō occidit: offenſam incurrit. q̄ꝛ contra diuinam ſentētiam que hoc prohibuerat ſeruari eum fecit. Unde ⁊ beatus Aug. c. ſequen. Ne amiſſo iudicio ſis in mala cauſa: pauperi miſericors. cuius ſi parcis flagello percutis cor. ⁊ tāto audaciorem reddis: quanto viderit ſibi iuſtū fauere. Et beatus Greg. qui dei iudicium oculis ſuis propoſuit ſemper timens ⁊ tremens in omni negocio formidat: ne de iuſtitie tramite deuians cadat. Idem diſt. xlv. Omnis qui iuſte iudicat ſtateram in manu portat: ⁊ in vtroq̄ꝫ penſo iuſtitiaꝫ ⁊ miſericordiam geſtat. Sic iudex Chriſtus in ſuo iudicio miſericordiā preſtat iuſtis: remunerans vltra meritum. Iuſticiā reddēs vnicuiq̄ꝫ mercedē ſm ſuum laborē ⁊ amorem. peccatoribus ſiīr iuſtitiā puniens ſm demerita. niīam cruciās citra cōdignum. Nō tñ ita miſereſ q̄ a penis eternis libereſ vnq̄ꝫ: vt Origenes ⁊ quidā alij dixerūt: ⁊ falſo. q̄ꝛ eſſet iniuſta miſericordia ⁊ iuſtitia eēt ſepulta. ſed miſericors ⁊ miſerator ⁊ iuſtus. ait ps. ¶ Septimo offendiſ in iudicio ex nimia ſeueritate cum punit mala quis vltra debituꝫ iuſtitie. puta mereſ quis membri amiſſione ex maleficio ⁊ eum cōdēnat ad mortē. Sed deus iudex vt oīum rerum ita ⁊ ſupplicioꝝ ⁊ grauitatem pctōꝝ hꝫ ⁊ nouit mēſuram: ⁊ vnicuiq̄ꝫ reddet ſm opa ſua mala menſuram cōuenīteꝫ pene corrñdentē grauitati culpe. Et licꝫ in ipſo iudicio ſeueriſſimus appareat: hoc erit reprobis. Naꝫ electis tot⁹ benignus ⁊ dulcoroſus. ad q̄ꝺ innuēdum angelus qui ad monumentū nūciauit xp̄i reſurrectionē erat aſpectus eius vt fulgur: ⁊ veſtimenta eius vt nix alba. q̄ꝛ vt dicit ibi Greg. Xp̄s in vltima vlī reſurrectione vt fulgur exterrēs ſeueriſſimus reprobis apparebit. electis ſuauis ⁊ decorus vt nix alba. Albedo enim multuꝫ habet de luce. Malach. iij. Quis ſtabit ad videndū euꝫ: ipſe quaſi ignis. Iudicabit ergo dñs in iuſtitia ⁊ equitate. Dicitur aūt equitas rigor iuſtitie: dulcedine miſericordie tēperatus. ⁊ ſic nō erit neq̄ꝫ tāta ſeueritas vt tollaſ oīs miſericordia eius: vt dictum eſt: nec tāta miſericordia vt tollat iuſtitia: q̄ꝛ indebita eſſet. ¶ Quinto aduertēduꝫ q̄ꝫ terribilis ⁊ ſeuerus appareat reis. iudex iſte apparet ex platione ſnīe cōtra eos cum dicet. Diſcedite a me maledicti in ignē eternū qui paratus eſt diabolo ⁊ angelis eius. Matth. xxv. Diſcedite ait: ſeparati a conſortio ſanctoruꝫ. Qui vt dicit Eſa. xxxv. c. Gaudium ⁊ leticiā obtinebunt quoad corp⁹ ⁊ aīam: ⁊ fugiet ab eis dolor quoad miſerias corporis: ⁊ gemitus quoad triſtitiam mētis. Exibunt enim angeli in cōſummatione ſeculi (ait chriſtus) ⁊ ſeparabūt malos de medio iuſtoꝝ. Matthei. xiij. Diſcedite a me qui ſum fons vite: veritas prima: ſapiētia ſumma: bonitas vel benignitas immēſa: gaudiuꝫ perfectiſſimū: pax infinita: glia eterna. Eſa. vlt. Tollatur impius ne videat gloriam dei. Maior eſt hec pena ſubtractionis. ſcꝫ viſionis dei omni gehēna: ait Chryſo. Diſcedite a me maledicti. ideo maledicti: quia maledicti qui declinant a mandatis dei. ait ps. Et quia tranſgreſſi eſtis mādata legis diuine: ideo incurriſtis omnes illas maledictiōes peſſimas declaratas in Deuteronō. contra tranſgreſſores legis. Et quia afflixiſtis me in decimis ⁊ premijs: ideo in penuria omnia boni vos maledicti eſtis. vt dicit Malach. iij. Naꝫ ſi quid boni feciſtis nō dediſtis pmitias. ſ. intētiones recte: q̄ꝺ eſt primū in fructibus operū noſtroꝝ deo: ſed mūdo. faciendo bona nō ad dei gliam ſed mundi. Nec decimas dediſtis. vt ſcilꝫ quod perfectuꝫ eſt in actibus veſtris deo attribueritis: ſed vobiſipſis retinuiſtis. ⁊ ideo i penuria boni maledicti eſtis. Et quia malediriſtis iſrael. i. fidelibus eccleſie detrahendo: irridendo: nocendo. malis exemplis ad mala opera inducēdo. ideo incurriſtis imprecationē yſaac dicentis. Qui maledixerit tibi maledictionibus repleatur. Gene. xxvij. Diſcedite ergo a me maledicti. Et quo ire debeant ſubdit. in ignem. Diſcedite a me maledicti in ignem eternuꝫ: q̄ꝛ ignis cupiditatis exarſit in cor veſtruꝫ vt oīa terrena magis dilexeritis q̄ꝫ me ⁊ iuſtitiam meam. Ideo ite in ignem terreſtrem: qui etſi vilius cruciet animas ⁊ corpora veſtra. ⁊ q̄ꝛ igne cōcupiſcentie conſumpti eſtis: voluptatibus vos immergendo. ideo in ignem ite qui ita affligat. vt tedeat vos ⁊ peniteat: ſed inutiliter delectationum veſtraruꝫ. Et quia cum ſuperceciditignis malus non vidiſtis ſoleꝫ rationis ⁊ iuſtitie. ideo ⁊ nunc ignis qui in ſe eſt lucidus ita ſit fumoſus ⁊ ſeculētus q̄ videre non valeatis niſi que vobis ad penaꝫ

De ſeueritate iudicis apparētis.

Quo ſūt ituri ſcꝫ in ignem eternuꝫ ⁊ quare

In ignē eternū quare.

ſint. ¶ Diſcedite a me maledicti in ignem eter
num. Quia eni offendiſtis deuꝫ eternū ꝫcreato
rem ⁊ redemptorem veſtrum bonum infinitū:
vt correſpōdeat pena ipi culpe. ⁊ ſi nō i intēſio
ne ſaltem in extenſione. ideo iſta pena ⁊ ignis
erit vobis eterna. iuxta illud Eſa. vl. Ignis eo/
rum nō extinguetur: ⁊ vermis eoꝝ non morie
tur. Diſcedite inqꝫ a me maledicti in ignē eter
num qui paratus eſt diabolo. Quia ſub princi
pe ipſo diabolo militaſtis deorſum per ſupbiā
fluente rebellātes vos a legitimo domino ve/
ſtro. nunc miliciā veſtraꝫ ſub ipſo ſectamini: vt
quē habuiſtis incentorem in culpa. habeatis
tortorem in pena ignis: qui paratus eſt diabo
lo. Et qꝫ miſtimodis vitijs vos immerſiſtis ad
que incitabāt diuerſi āgeli ſathane. ideo ⁊ nūc
illoꝝ ſocietatē hēatis huiētes dyis alienis ab oī
miſicordia nia: q nō debūt vobis reqēdie ac no
cte diſcedit inqꝫ a me maledicti i ignē eternuꝫ:
q par⁹ eſt diabolo ⁊ āgelis ei⁹. O q̄ꝫ āguſte erūt
tunc vie reprobis ait. b. Gre. in moral. Superi/
us erit iudex iratus. Inferius horrēdum infer
ni chaos. A dexteris peccata accuſantia. A ſini
ſtris infinita demonia ad ſuppliciū trahentia.
Intus cōſcia vrens: exterius totus mundus ar
dens. Miſer peccator ſic dep̄hēſus quo ſugi/
et. Latere erit impoſſibile apparere intolerabi
le. pphēta Leo rugiet: quis nō timebit. Leo. ſ.
de tribu iuda rugiet dādo ſententiaꝫ ꝫtra reos
pdictā. ¶ Sexto aduertēdū q̄ꝫ dulcis ⁊ ſuauis
erit electis ſuis explatiōe ſnīe erga electos. Ue
nite dicet bñdicti patris mei: poſſidete paratuꝫ
vobis regnū a ꝫſtitutiōe mundi. Quia eni l in
ſtis vineam meā ad excolendum eaꝫ ſiue eccle
ſiā ſiue animā inſudādo p denario diurno. Ue
nite nūc q laboraſtis ⁊ onerati eſtis: ⁊ ego reſi/
ciam vos: nō pane materiali vel ſacramentali
hoīum. ſed pane angeloꝝ perfecta fruitione di
uinorū. Uenite benedicti. Quia timuiſtis dñm
deum veſtrū. Et ipſe benedixit omnibus qui ti
ment eū puſillis cum maioribus omni benedi
ctione in celeſtibus. Uenite benedicti. Quia q
ſeminant in bñdictionibus. ſ. elemoſynaruꝫ lar
ge dādo pauperibus. propter quod a deo ⁊ ho
minibus bñdicitur ⁊ collaudatur. de bñdictio/
nibus ⁊ metet. vt ait apl's. ideo. Uenite benedi/
cti: elemoſynarū largitores. Eſuriui ⁊ dediſtis
mihi ⁊c̄. Et quia vt filij boni huaſtis precepta
pr̄is veſtri celeſtis: ſicut ⁊ ego frater veſter mā
data eius impleui. ideo coheredes mei eterne
felicitatis ſitis. Uenite benedicti pr̄is mei. Cre
didiſtis in fide quod non vidiſtis. Expectaſtis
in ſpe: quod non habuiſtis. nunc autē in re poſ
ſidete. quod oculus non vidit: nec auris audi/
uit: nec in cor hoīs aſcendit tam infinitum pre
mium. ⁊ ita firmiter tenete vt amittere non for

De apparitione bēigna ad electiones quare ⁊ quomō

midetis. Uenite benedicti patris mei poſſide/
te. Pauperes fuiſtis in ſeculo abiecti ꝫtēptibi/
les a mūdo oppreſſi. ſed nūc ita diuites ⁊ glioſi
vt oēs reges ſitis. ⁊ talis regni cuius non erit fi
nis. regnū oīum ſeculorum excedens. Uenite
benedicti patris mei poſſidete regnū. Non au
tem ſufficerēt opera vr̄a q̄ꝫtacunqꝫ ſunt ⁊ labo
res veſtri ad tantā mercedē glorie pcipiendaꝫ:
qꝫ non ſūt ꝫdigne paſſiones huius tpis ad fu/
turam gloriaꝫ. inqt apoſtolus. Sed ego vobis
feci qđ in vobis fuit: paraui in ea grā: ⁊ libera/
litate. Uenite benedicti pr̄is mei poſſidete re/
gnum vobis paratū. Nec vos me elegiſtis aut
prius dilexiſtis: ſed ego vos elegi ante mundi
conſtitutionē: ego prior dilexi. Nec iſtud egi a
cōſtitutione mundi in actu ſcꝫ in principio tem
poris cū creatus eſt mundus. ſed a cōſtitutione
eius in mēte mea: quod ab eterno fuit. iuxta il/
lud. Feciſti ea ⁊ creata erant ſcꝫ in mēte diuina
Uenite ergo benedicti pa. mei. poſſi. re. vo. pa/
ra. a cōſtitutione mūdi. Et ſancti oēs grās imē/
ſas agentes ei qui ad celeſtia regna vocauit. di
cēs illud Apoc. vij. Benedictio ⁊ claritas ⁊ ſa
pientia ⁊ gratiaꝝ actio honor virtus ⁊ fortitu/
do: ſedenti ſup thronū ⁊ agno in ſecula ſeculo/
rum. Septimo igit̄ fiet executio ſententie que
notatur in prefato euāgelio videlicet. Ibūt hi
in ſupplicium eternū. iuſti autem in vitaꝫ eter/
nam. Mat. xxv. Quam executionem notare vi
detur ps. dicens. Iudicabit in nationibus ſcilꝫ
xp̄s. de quo in dicto ps. loquitur vt ſatis patet.
In nationibus ſcꝫ hominum. diſcutiens meri/
ta ſingulorum. Et de his qui boni reperientur. re/
plebit ruinas ſcꝫ angelorum ſupplendo ex la/
pſis. vt nō ſint pauciores ſancti q̄ꝫ hi qui ceci/
derunt angeli. immo ⁊ ſm Grego. tot quot re/
manſerunt his angelis aſſociabuntur in diuer
ſis ordinibus ſm merita eorum. Et ruinas q̄s
paſſi ſunt ſancti in mundo in anima ⁊ corpore
propter diuerſos defectus eorum: vt infirmita
tis: mortalitatis: ignorantie peccati ⁊ huiuſmo
di. implebit bonis adeo vt nullum amodo pa/
tiantur defectum eos omnino quietādo. Quo
autem ad reprobos. Conquaſſabit capita in ter
ra multorum. ponitur pars pro toto. Capita ani
marum ſunt mentes ſeu ratio. Capita in qbus
omnes ſenſus corporei collecti ſunt ipſe ſenſi/
tiue potentie. Capita populorum: ſunt recto/
res eorum laici vel eccleſiaſtici. Omnia iſta cō
quaſſabuntur totaliter ⁊ confringentur a ſui
integritate ſeu incolumitate ⁊ vigore in ſup/
plicium eternum. ¶ Et notandum q iſta exe/
cutio aliquo modo fiet per angelos: nam quo
ad electos per angelos bonos quoad repro/
bos per angelos malos. Nam ſm beatuꝫ Tho
mam in quarto ſenten. diſtinctio. xlvij. que. ij.

Et beati homines in gloria illuminabūtur ab angelis de quibuſdam: ⁊ angeli mali preerunt in inferno ad torquendum peccatores poſt iudicium. Uerum eſt ꝙ circa hoc ponit magiſter ſententiarum in littera duplicē opinionem. Nā quidam dixerūt ꝙ poſt iudicium nō preerunt demones hoībus ad torquēdum. Alij dicūt ꝙ preerunt torquēdo: vt quos ſibi ſubiecerūt in culpa eis aſſentiendo: eos habeant vt dños ad torquēdum in pena. Et ꝗuis certuz nō ſit que harum opinionum ſit verior. Dicit tamen beatus Tho. ſe exiſtimare ſcdam opinionez veriorem: vt. ſ. preſint demones dānatis ad cruciandum. et. ſ. ſicut ordo ſeruabitur in ſaluatis. ꝙ quidam a quibuſdā illuminabūtur ⁊ perficientur. eo ꝙ celeſtis hierarchie ordines perpetui erūt. ita ſeruabitur ordo in penis: vt hoīes per demones puniātur: ne totaliter ordo diuinus quo angelos medios inter naturam diuinaz ⁊ humanam ꝯſtituit deus: annulletur. Et ideo ſicut per angelos bonos diuine illuminationes ad ſanctos deſcerētur hoīes. ita ⁊ demones ſint executores diuine iuſtitie in malos. Nec tamē ex hoc diminuetur de pena demonū: qꝛ in hoc etiam ꝙ alios torquent ⁊ ipſi torquebūtur. ibi enim miſeroꝝ ſocietas penam nō minuit: ſed auget. Uerum ſicut angeli boni non erūt cauſa principalis premij in electis: qꝛ hoc oēs immediate accipiunt a deo: ſed tm̄ quorūdam accidētalium premioꝝ angeli hoībus ſunt cauſa. inquātum per ſuperiores angelos īferiores ⁊ angeli ⁊ hoīes illuminātur qui de quibuſdā ſecretis diuinoꝝ: que ad ſubſtātiam beatitudinis non pertinent. ita principalem penam dānati percipient a deo immediate. ſ. excluſionez perpetuam a diuina viſione. Alias autē penas ſenſibiles nō eſt incōueniens hominibus a demonibus infligi. Quod autez dicit apoſtolus de Chriſto. ꝙ tūc euacuabit omnem principatum ⁊ poteſtatem. ſ. poſt iudicium. accipienda eſt illa euacuatio prelationis ſm̄ be. Tho. quantum ad modum prelationis: qui eſt ſm̄ ſeriem huius mundi in quo, ⁊ homines hoībus: ⁊ angeli hoībus ⁊ angelis principantur: ⁊ demōes demonibus: ⁊ demones hominibus. Et hoc totum ad perducēdum ad finem vt abducēdum a fine. Tunc autem cum omnia ad finem ſuum peruenerint: nō erit prelatio ducens ad finem vel abducens a fine: ſed cōſeruans in fine boni vel mali. Timēdum eſt ergo valde futurum finale iudicium: ſed timore initiali. De quo dicitur Eccleſiaſtici. ij. Qui timent deum cuſtodiūt mandata eius: ⁊ patientiam habebunt vſqꝫ ad inſpectionem illius dicentes. Si penitentiam nō egerimus incidemus in manus dei. Dicit autem apoſtolus ad Hebreos. x. Horrendum eſt incidere in manus dei: ſcilicet finaliter.

Quod timenda eſt profunditas iudicioruz dei in preſenti circa ſeptem. Caplm. xij.

Eptimuz principale quod eſt timēdum: eſt iudicioruz dei in mūdo exhibitio. De quibus ps. A iudicijs tuis timui. ait ad dominum. Dicuntur autem iudicia dei nō ſolum ꝑcepta eius ſiue moralia (vt decalogi que omnes obligant. de quibus habetur Exo. xx.) ſiue iudicialia: que erāt vt ſtatuta illi tm̄ populo hebreorum: nec alios obligabant etiam: nec nūc obligant. de quibus Exod. xxj. ſed diſpenſationes dei in mundo: quibus diuerſa diſponit circa homines: vt dicit beatus Tho. in. iiij. Et de iudicijs preceptorū dei dicit ps. Judicia domini vera: iuſtificata in ſemetipſa. deſiderabilia ⁊c̄. ps. xviij. Et iterum. Jn labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. i. precepta. De iudicijs vō diſpoſitionum dei in mundo dicit apoſtolus ad Roma. xj. O altitudo ſapientie ⁊ ſciētie dei ꝗ̄ incomprehēſibilia ſunt iudicia eius. Et pſalmiſta ad dñm ait. Judicia tua abyſſus multa. Abyſſus dicitur profunditas aquarum cuius terminus non inuenitur. Et de his ⁊ ab his iudicijs timendum eſt. Sed timore initiali vt inde nobis ſit meritum. ⁊ inter cetera ſeptem ſunt iudicia dei: id eſt diſpoſitionuz que timenda ſunt ⁊ admiranda.

- Circa primi hominis caſus prouiſionem et correctionem.
- Circa humani generis a diabolo redemptionem.
- Circa aduerſitatis ⁊ pſperitatis habitionez.
- Circa hoīum electionem ⁊ reprobationem.
- Circa ſtatuum eorum diuerſificationem.
- Circa malorum tolerationem.
- Circa bonorum multam variationem.

De primo iudicio. §. i.

Ait beatus Auguſt. lib. ij. de ciuita. dei. ca. j. Ultra iudicium nouiſſimuz ⁊ nunc iudicat deus ⁊ ab humani generis initio iudicauit emittens de paradiſo: ⁊ a ligno vite ſeparās ꝑmos homines magni peccati perpetratores. immo etiam quando angelis peccantibus non pepercit: quorum princeps homines a ſeipſo ſubuerſus inuidendo ſubuertit proculdubio iudicauit. nec ſine illius alto iuſtoqꝫ iudicio: ⁊ in hoc aereo celo ⁊ in terris: ⁊ demonum ⁊ hominuz miſerrima eſt vita erroribus erumniſqꝫ pleniſſima. hec ille. Si igitur ruine in celo: ruine in paradiſo: quid erit in terra? Si angelus ꝑmus in tanta excellentia gratie ſublimatus. ſi ꝑmus homo in tanta virtute ⁊ perfectione decoratus

lapſus eſt: quis quantecūq₃ ſanctitatis exiſtat tante audacie ⁊ temeritatis eſt vt nō timeat de lapſu ſuo cum conceptus in peccatis ⁊ natus ſit. Et cuncta cogitatio prona ſit ad malum ab adoleſcentia ſua? Adam exemplum meum ab adoleſcentia mea. Inſuper ⁊ exemplum eſt ti-
Zacha. xiij. ca. mendi ⁊ cauendi malam ſocietatem. Nam vt ait beatus Ambro. de penitē. diſtinc. ij. Adam cum inuentus eſt ſolus nō eſt preuaricatus: q₃ mens eius adherebat deo. Sed recepta ſocietate eue poſtq₃ tranſgreſſa eſt mandatum praua effecta ad inobedientiam dei virum adduxit ſua ſuaſione deuictum: nō carnali concupiſcentia que adhuc non vigebat: ſed quadā familiaritate amicicie qua fit frequēter inter homines vt offendatur deus ne contriſtetur amicus. Exemplum quoq₃ eſt Adam timendi ⁊ cauendi excuſatione in peccatis. perpetrata eni₃ culpa ideo deus miſericors eos vocauit dicēs. Adam vbi es? vt confitentibus peccatum ſuu₃ ⁊ accuſantibus indulgeret. inquit Grego. in li. moralium. Sed quia hoc facere recuſarunt: excuſantes ſe alter in alterum culpam retorquentes vir in mulierem: mulier in ſerpente₃: quin immo deum inculpare niſi ſunt: quia ⁊ ſociam ipſe dedit ⁊ ſerpentem ipſe creauit. ideo iuſto dei iudicio factum eſt vt de paradiſo eycerentur in mundum cu₃ omni poſteritate ſua: laborantibus ⁊ erumnis repleti vſq₃ ad verticem. Uerum quia vt dicit Caſſiodorus ſuper Pſal. He due res miſericordia ⁊ veritas: ideſt iuſtitia in omni iudicio dei cōiuncta ſunt: ita ex iuſtitia puniuit hominē vt eum miſericordia nō deſereret pūidens miſerijs corporis ac anime multipliciter. Dicat ergo quilibet domino. A iudicijs tuis timui. Et vt dicitur Eccli. j. Quoniā timor domini expellit peccatum.

Secundum iu- .§.ij.

de iudicio dei reuerēdo circa gnis humani redēptionē.

dicium diſpoſitionis dei timendum ⁊ reuerendu₃ eſt redemptio a diabolo humani generis. de quo inq̄t Abacuc. iij. Domine audiui auditum tuum ⁊ timui. Et quod ſit iſtud auditu₃ quod audiens timuit. ſ. ſubdit dicens. Cornua ſcilicet crucis in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius. ante faciē eiꝰ ibit mors. ſcilicet mortua. Egredietur diabolus ante pedes eius. ſcilicet deuictus ab eo. Hoc eſt illud iudiciū de quo Chriſtus dixit diſcipulis appropinquante paſſione. Nunc iudiciu₃ eſt mūdi: nūc princeps huius mundi eycietur foras. Jo. xij. Princeps mundi huius dicitur diabolus: qui principabatur amatoribus mūdi: qui eiectus eſt a mentibus eoꝝ conuerſis ad chriſtum per myſterium paſſionis. Siquidem princeps vi-ctoꝝ hoſtis antiquus fraude homine₃ ſuperās pmiſſa ſibi diuinitate ex ligni eſu per quinq₃ milia. cxcix. ſm Euſeb. annoꝝ tyrānice poſſidebat. Sed dei filius hois captiui miſeratus hominem ſuſcepit: iudicium faciēs inter hoiem ⁊ diabolum iuſtum. Non enim potētia vel voluit ad hoiem liberādu₃ de manibus eius: ſed iuſtitia ⁊ equitate. In carne enim prothoplaſti edita penam immēſam crucis ⁊ mortis voluntarie ferēs a iudeis ⁊ gētibus ſibi diabolo inſtigante illatam. eterno patri pro nobis. Ade debitum rapine exoluit ⁊ veteris piaculi cauſonem pio cruore deterſit. vt vnde mors oriebatur: inde vita reſurgeret. ⁊ qui per lignū vincebat fructus vetiti: per lignum crucis vinceret per chriſtum dnm nrm. Ecce iuſtitia in hoc iudicio. Juſtum enim ⁊ equum fuit vt diabolus qui xp̄m innocētem hoiem occidi fecit ſua iſtigatione: nocētem hoiem que₃ friuole ſubiugarat amitteret. ⁊ qui per chriſtu₃ hoiem per crucem ſatiſfecerat pro offenſa deo: eidem recōciliaret ⁊ relegatus in mūdo ad patriam redire valeret. Unde cum chriſto aſcendēti angeli interrogarēt. Quis eſt iſte qui venit de edom tinctis veſtibus de boſra? Reſpōdit chriſtus. Ego qui loquor iuſtitiam ⁊ diſputo iudiciu₃ ſalutare. Eſa. lxiij. ſm lrām quā₃ ponit Diony. edom interpretat̄ ſanguinea. boſra interpretat̄ munita. Ueniebat ergo aſcendēs de mundo ſanguineo. i. peccatis pleno. ⁊ de boſra. ideſt de inferno munito ⁊ firmato in malo. Ueniebat inde tinctis veſtibus. Ueſtes erāt membra corporis quibus anima ⁊ deitas tegebātur. Tinctura veſtium erat ſignum vulneru₃. i. cicatrices in corpore reſeruate. In ipſa autem paſſione cuius ſigna aſcēdens reſeruauerat. Locutus eſt iuſtitiam ⁊ iudicium ſalutare: vt dictum eſt. Sed o quāta cecitas: quāta peruerſitas: q₃ cum diabolus iam per virtutem crucis eiectus ſit tanto labore a dnio hoium qui tam tyrānice tam crudeliter eos poſſidebat. tamē iterum imo ⁊ quotidie prebent ei aditu₃ regrediēdi in eos: ⁊ dominādi eis per diuerſa genera peccatorum. Et hoc eſt qđ chriſtus dixit diſcipulis Joā. xvj. Arguet mundum. ſ. ſpūſſanctus per pdicatores de iudicio: q₃ iam princeps mundi. ſ. diabolus iudicatus eſt. Priuatus dnio hoiu₃ expulſus ab humano genere virtualiter: ⁊ tn̄ homines ſeſe quēter ⁊ ſpōte ei ſubdūt. Unde leo papa in ſermone. Noli o xp̄iane in veterem vilitatē degeneri ꝯuerſatione redire: ⁊ diabolice iterum ſeruituti ſubijcere. Memēto q₃ preciū tuum ſanguis chriſti eſt: qui in veritate iudicabit. i. ſeueritate iuſtitie: qui in miſericordia te redemit. Hec ille. Et ſic vt ait apoſtolus ad Hebre. Tranſgrediēs quis legē moyſi duobus vel tribus teſtibus ſine vlla miſeratione lapidatur quanto

magis putam⁹ deteriora mereri ſupplicia qui
filiū dei ɔculcauerit: ⁊ ſanguinē teſtamēti pol/
lutū dixerit. Et ideo a iudicijs eniʒ tuis timui.

¶ Tertium iudi/ .§.iij.

cium dei diſpoſitionis timēdum ⁊ mirandum
eſt circa aduerſitates et pſperitates tēporales.
Thob.iij. Oīa iudicia tua dn̄e vera ſunt: ⁊ oēs
vie tue.i.opa.miſericordia ⁊ veritas. dixit hec
Thobias pater de magna pſperitate que vene/
rat ad miſeriam ⁊ aduerſitatē tēporalē. Et notā
dum ſm̄.b.Greg. in principio quarti libri mo/
ral. ꝙ occulta ſunt iudicia dei ⁊ timenda ⁊ ad/
mirāda: cum iuſti hoīes aduerſa patiunt. ege/
ſtatem: infirmitates: ɔtumelias: detractiones:
perſecutiones: tormenta: afflictiones varias: ⁊
ipſam mortē violētam. Ecōtra impij ⁊ peccato/
res diuitias: honores: potētiam: ſanitatē: nobi/
litatē generis: abūdātiam filioꝝ: delectationes
ciboꝝ ⁊ venereoꝝ ad libituʒ. Occulta quippe
ſunt iſta dei iudicia nobis: qꝛ non apparet no/
bis iuſtitia dei. Nam cum iuſtitia dictet bona
bonis tribui mala malis. Et cōtrarium videa/
mus in mundo.ſ.malos florere ⁊ exaltari in tē/
poralibus: bonos aūt deprimi. Hec ɔſiderātes
aliqui gentiles negarūt dei puidētiam ⁊ iuſti/
tiam. Unde Lactā.in.iij.li.de falſa ſapiētia ait.
de Epycuro pl'o ꝙ vidēs Epycurus bonis ad/
uerſa ſemper accidere: paupertatem: labores: exi/
lia: charoꝝ amiſſiones: malos ɔtra bonos eſſe
augeri potētiam. honoribus affici. Uidens in/
nocētiam minus tutam ſcelera impune cōmit/
ti. In bellis meliores vinci ⁊ perire. Maxime
aūt cōmouebat homines in primis religioſos
grauioribus affici malis. His autem qui deuʒ
oīno negligerent aut nōn pie colerent: vel mi/
nora incōmoda euenire vel nulla. Hec cogitās
cauſam rationēqʒ horum ignorans eſtimauit
nullā eſſe prouidētiam: nullāqʒ iuſtitiam. Hec
ille. Seneca quoqʒ in tragedia hyppoliti poſt/
ꝗ̄ cōmendauit multipliciter deū de ordine gu
bernandi corpora celeſtia ⁊ tēpora anni ſubdit
⁊ dicit. Cur idem qui tāta regis: ſub quo vaſti
pondera mūdi librata ſuos ducūt orbes homi
nuʒ minus adeſſe curas: nō ſollicitus prodeſſe
bonis nocuiſſe malis. Res humanas ordine
nullo fortuna regit: ſpargitqʒ manu munera
ceca. peiora fouens. Uincit ſanctos dira libido
Fraus ſblimi regnat in aula. Tradere turpi fa/
ſces populus gaudet eoſdē colit atqʒ odit. Tri/
ſtis virtus peruerſa tulit premia recti. Caſtos
ſequitur mala paupertas. Uitioqʒ potēs regnat
adulter. Hec ille. Quia ignorabant hi diuinaʒ
prouidentiam: ideo non intelligere poterāt iu
dicia domini iuſta. Et vt ait ſapiētiſſimus Sa/
lomon Eccl'ſ.ix. Eo ꝙ eque vniuerſa eueniunt
iuſto ⁊ impio: bono ⁊ malo: mūdo ⁊ immūdo:
imolant victimas: ſacrificia ɔtēnenti ⁊c. Ideo
corda filiorū hoīum implent malicia ⁊ ɔtēptu
in vita ſua: ⁊ poſt hec ad inferos deducent. Sʒ
viri ſapiētes ⁊ ſerui dei etſi aliqn̄ in hmōi iudi
cijs dei videant aliquātulum cōmoueri. ſm̄ il/
lud ps. Mei autē pene moti ſunt pedes.ſ.affe/
ctuuʒ. pene effuſi ſunt greſſus mei.i.opa extra
viam virtutū. qꝛ zelaui ſup iniquos pacē pecca
toꝝ vidēs. Et.ſ. In labore hoīum nō ſunt: ⁊ cū
hoībus nō flagellabunt. ideo tenuit eos ſuper
bia: ⁊ opti ſunt iniqtate. Et dixi. Ergo ſine cā.i.
vtilitate iuſtificaui cor meū: ⁊ lauiʒ inter innocē
tes man⁹ meas.ſ.innocēter opatus ſum. Et fui
flagellatus tota die. Sed ɔſcitius ad lumē ve/
ritatis ſe vtēs ſubdit. Si dicebā. narrabo ſic.ſ.
ꝙ ſine cauſa.i.vtilitate bene fecerim ⁊ aduerſa
ptulerim malis hoībus pſperātibus. Ecce na/
tionem filioꝝ tuoꝝ reprobaui: cum ſcriptū ſit.
Flagellat deus omneʒ filium quem recipit. ad
Hebre.xij. dicit. ⁊ Prouer.iij. inquit Salomō.
Quem diligit deus corripit: ⁊ quaſi pater in fi
lio cōplacet ſibi. Hinc illa ſanctiſſima ⁊ caſtiſſi/
ma Judith ait.ca.viij. Abraam per multas tri
bulationes pbatus: amicus dei effectus eſt. ſic
yſaac. ſic Jacob. ſic Moyſes. ⁊ oēs qui deo pla
cuerūt per multas tribulationes trāſierūt fide/
les. Illi autem qui non ſuſceperunt tētationes
cum timore dn̄i exterminati ſunt. Et in.c.ix. ad
dn̄m ipſa in oratione loquēs ait. Hoc factuʒ eſt
quod voluiſti. Omnes vie tue pparate ſunt: ⁊
tua iudicia.i.diſpoſitiones in prouidentia tua
poſuiſti. Hec ipſa. Que puidētia cum ſit ſapiē/
tiſſima oīa iuſte iudicat ⁊ diſponit. Un̄ ⁊ Sap.
xij. dicit. Neqʒ eniʒ eſt alius deus ꝗ̄ tu: cui eſt
cura de oībus vt oſtēdas qm̄ non iniuſte indi/
cas. In predictis iudicijs aūt ex hoc diligēter
ɔſiderāti pōt intueri iuſtitia ſimul cum miſeri/
cordia. qꝛ cum iuſtitia exigat vt nulluʒ malum
trāſeat impunitū: ⁊ nullū bonū irremuneratuʒ
⁊ ſepties in die cadat iuſtus: vt ſcribitur puer.
xxiiij. Per flagella iuſtus purgat a vitijs ſuis
⁊ humiliat: aut meritum augetur. vt in futuro
vbi grauius affligit pro peccatis liber exiſtat
vel ei maior glīa preparet. Ecce miſīcordia. Et
ſi reprobus aliqd boni in ſeculo agit qō nec re
muneratiōe careat: cum nō ſit dignum bonū il
lud eterno pmio. ſaltem tpali pſperitate remu/
nerationeʒ accipiat: vel nō ita graue in futuro
crucietur. Ecce miſericordia. Ita notat Chryſ.
de pe. diſt.iij. quid ergo. Ceterum dicit beatus
Grego.in.iiij. moral. ꝙ occultiora ſunt adhuc
iudicia dei ⁊ magis timēda: cuʒ ſancti viri ha/
bent hic pſperitatē honoꝝ: dignitatuʒ: diuitia/
rum: ſanitatuʒ: ⁊ huiuſmodi. ⁊ mali habēt ad/
uerſitates: paupertatē: infirmitates: ⁊ alia hu/

ſuſmodi. quia dubitari poteſt vtrum ſanctis vi-
ris detur talis proſperitas ad maioreʒ ſui ⁊ ſa-
lutis promotionem: vel ad remuneratioeʒ bo-
norum operum que faciunt. Et de malis ſuſti-
nentibus aduerſa dubium eſt vtrum illis deus
aduerſa intulerit vt reſipiſcant a ſuis iniquita-
tibus: an ſibi illa aduerſa eueniāt ad initium
damnatiōis eterne ⁊ quaſi arrā. iuxta illud De
ut. xxxij. Ignis ſuccenſus eſt in furore meo (ait
dominus) ⁊ ardebit vſqʒ ad inferni nouiſſima.
ſ. vindicta ſeu punitio hic incipiet: ⁊ in iferno
terminum nō accipiet. ⁊ accidit Herodi: Antio
cho: ⁊ alijs. Et ideo cōcludit beat' Greg. ꝙ ſan
cti viri ſuſpectam habēt ſui proſperitatem: ti-
mētes ne deus velit eos hic remunerare. Et ſō
quilibet dicat. A iudicijs enim tuis timui. Sʒ
vt ait Thobias filio ſuo. Multa bona habe-
bimus ſi timuerimus deum ⁊ receſſerimus a
malo ⁊ fecerimus bene. Tob. iiij.

Quartum iu- .§. iiij.

Q nemo ſcit ſuaʒ ſalnationē vel damnationē

dicium dei. ſ. electionis ⁊ reprobationis homi
num ſuper omnia timenda eſt. nullus enim ſci
re pōt quātūcūqʒ ſit bonus vl' malus de ſui ſal
uatione vel damnatiōe: niſi ei eſſet a deo reue-
latum. quod rariſſimuʒ eſt. Et ideo vt ait apl'us
ad Rom. de hmōi materia' loquens. c. xj. Noli
altum ſapere ſed time. Hmōi iudicia admirās
ipſe apl's ⁊ timens ait eodem. c. O altitudo ſa-
pientie ⁊ ſcientie dei ꝙ̄ incōprehenſibilia ſunt
iudicia eius. Si quidem ſm beatum Tho. ſup
epiſtolas Pauli. Sicut in edificio materiali ne
ceſſarium eſt ad perfectioneʒ ipſius aliquos ex
lapidibus quibus cōſtruit poni inferius in fun
damento ſub terra aliquos ſupra terram in pa
rietibus. Sed ꝙ tales lapides eiuſdem aptitu-
dinis ponantur infra: ⁊ tales ſupra non eſt ne-
ceſſarium: ſed ſimpliciter hoc eſt ex voluntate
edificantis. Ita ad perfectiōem vniuerſi ⁊ pul
chritudinem neceſſe eſt aliquos eſſe infra in in
ferno dānatos. in quibus punitis clareat iuſti-
tia dei: aliquos ſupra in celo btificatos: ex quo
ruʒ glorificatione reluceat miſicordia dei. Sʒ
ꝙ iſte talis dānetur ille alius ſaluetur. hoc ſim-
pliciter dependet ex beneplacito dei: ꝗ̄tum. ſ.
ad predeſtinatiōem vel preſcientiā. que merita
⁊ demerita precedunt ſicut dicit apl's de Jacob
⁊ Eſau: cum nonduʒ eſſent nati nec aliquid bo
ni vel mali egiſſent dictum eſt. ſ. a deo per pro-
phām Malachiam. Jacob dilexi: Eſau autem
odio habui. Nullum tamē deus dānat niſi cul
pa ſua precedente propria volūtate: nec aliquē
ſaluat niſi gr'a principaliter operante ⁊ operi-
bus bōis. Unde btūs Aug. Nec de iudicio dei
qrimur quo meritos deſerit ⁊ miſicordie ei'
gratias agimus ꝗ̄ liberat nō meritos liberari.

xxiij. q. iiij. Nabuchodonoſor. Et de tyriis ⁊ ſy
donijs de qbus dicit dn's in euāgelio ꝙ ſi fuiſ-
ſent facte virtutes in eis que facte ſunt in beth-
ſaida ⁊ capharnaū ciuitatibus ſcʒ iudeoꝝ peni
tuiſſent. Dicit bea. Aug. Nos etiā rōne facti p-
fundiatē iudicij eius penetrare nō poſſumus:
manifeſtiſſime tm̄ ſcimus ⁊ veꝝ eſſe quod dixit
⁊ iuſtum eē quod fecit. qd. e. §. de tyrijs. Circa
hmōi igitur iudicia timendū eſt ⁊ admirādū
non aūt curioſe inquirendū vel de iniuſtitia ar
guendū. Unde bea. Auguſti. ſuper Joan. Ma
gna gr'e cōmendatio. Nemo venit ſcʒ ad xp̄m
niſi tractus ſcʒ a gratia. Quē aūt trahat: ⁊ quē
non trahat. Cur illuʒ trahat illū non trahat no
li iudicare ſi non vis errare. Semel accipe ⁊ in
tellige. Nondum traheris: ora vt traharis.

Quod etiā aliq certo tp̄e videātur magnis
virtutibus eminere apud hoīes: poſtmodum
in aliquo vitio alijs coiter deteguntur: vt qui li-
beralitati inſeruiebant: iniuſtitias exercent. Et
qui miſericors fuerat: iuxta vite ſue terminuʒ
rapacitatis ⁊ crudelitatis ſtimulis inardeſcat.
Et plerunqʒ vt ait bea. Grego. ſuper Ezech. ſup
bia latet caſtitas innoteſcit. Et ideo oſtenſa diu
caſtitas circa finē vite pditur: quia cooperta ſu
perbia vſqʒ ad finē vite incorrecta retinet. Ali
us patientie ſtudet: ſed inuidere alijs ⁊ malitiā
in corde retinere non cauet. Fitqʒ manifeſte im
patiens: q: diu latuit dolēs. Quod ait bea. Gre
go. Ualde iuſto iudicio dei agitur vt perdat co
ram hominibus: vnde hominibus placuit. qui h
vnde deo diſplicuit corrigere nūqʒ curauit. io
aliqui qui non perſeuerant viam ſanctitatis ar
ripiunt. qui idcirco virtutibus iter nō peruentu
ri inchoant vt eis qdem perventuri ſunt viam
qua gradiuntur oſtendat. Quorum caſus vtili
tate nō modica electorum prouectib' ſeruit ꝙ
illorum lapſum dum conſpiciunt de ſuo ſtatu
contremiſcunt. hec omnia beatus Greg. de pe
ni. diſtin. ij. multi ps. lxv. Terribilis in conſilijs
is deus ſuper filios hominum.

Quintum iudi- .§. v.

cium ſeu diſpoſitio dei eſt circa ſtatuum homi
diuerſificationē: qd admirandum eſt Sap. xij.
Tu domine dominator virtutis cū tranquilli-
tate iudicas: ⁊ cum magna reuerētia diſponis
nos. Sicut diuina ꝓuidentia regna conſtituit
humana vt ait bea. Augu. de ciui. dei. ita ⁊ offi
cia ⁊ exercitia hominum a deo diſponūtur va
ria ad pulchritudinem vniuerſi: diſponitqʒ ſa
pientia dei oīa ſuauiter. vt dicitur Sap. viij. ad
videlicet ſicut naturalibus cauſis dat virtutes
ſine violentia producēdi ſuos effectus ita ⁊ ho
minibus voluntarie agentibus dat aptitudi
nes inclinationes naturales diuerſis ad diuer
ſa exercitia

ſa exercitia quibuſdaꝫ ad artes nobiles ⁊ exer/
citia notabilia.vt ad regenduꝫ:alios ad docen
dum.Alys inſpirat ſtatuꝫ religionis.Alys cle
ricatus.Alys matrimony in ſtatu laicali.Et ex
laicis ipſis quidam inclinantur ⁊ ſe applicant
ad militiam.quidam ad negociatiōes.Aliꝫ ad
artificium lane vel lini vel ſerici.Aliꝫ ad artem
fabrilem architectoꝛiam vel aurificinam. Aliꝫ
ad agriculturam naualem vel ſeruilem. Et cuꝫ
ratio ſemper depꝛecet ad optima ſm philoſo/
phum.⁊ omnes homines natura ſcire deſide/
rant ⁊ periculoſa ⁊ multum laboꝛioſa ſenſuali
tas hoꝛreat.inde eſt ꝙ non omnes eligunt no/
biliora exercitia ⁊ minus periculoſa ⁊ non tm̄
laboꝛioſa.ſed diuerſi diuerſa ſeruitia:niſi quia
de iudicio occulto vt non deficiat natura in ne/
ceſſaryꝫ fit.Aliqui habeant aptitudinem ⁊ in/
clinationem ⁊ ab alꝫs applicentur ad arteꝫ do
cendi.Aliꝫ aſſumantur ad regimina.Aliꝫ ſe ap
plicant ad militiam:agriculturam:vel alias ar
tes viliſſimas:⁊ cū incidant in multa pericula.
vt patet in militia ⁊ nauali exercitio neſciunt
eas deſerere:ſed vſqꝫ ad moꝛteꝫ delectabiliter
eas exercent ſic diſponente diuina prouidētia.
Magna ſunt iudicia tua domine dicitur Sa
pien.xvi.⁊ inenarrabilia verba tua.Quis poſ/
ſet rationem aſſignare iudicy diuine diſpoſi/
tionis:quare mutat regimina de gente in gen
tem.Quare pꝛima monarchia fuit in Aſſyrꝫs.
poſtea in Medis ⁊ Perſis ſub Cyro ⁊ Dario.
Deinde in grecis ſub Alexādro.Demū in Ro/
manis ſub ceſare Julio.Et ſic de ciuitatibꝰ ali/
quando dominantibus.aliquādo alꝫs ſeruiē
tibus.quid in huiuſmodi q̄ iudicia dei abyſ/
ſus multa?Permaxime autē quis habet time/
re in dignitate conſtitutus.⁊ precipue eccleſia
ſtica:cui incūbat cura animarū.Unde be.Gre/
go.dicit q̄ſquis ſacerdotum non ad elationis
pompaꝫ ſed ad vtilitatē adipiſci deſiderat:pꝛi/
us vires ſuas cum eo qui ſubiturus eſt onere
metiatur:vt ſi impar eſt abſtineat.⁊ ad id cum
metu etiam cui ſe ſuffīcere eſtimat accedat.j.q.
j.non eſt putanda in fine.Et bea.Augu. Hono
re pꝛelatus ſit vobis.timoꝛe coꝛam deo pſtra/
tus ſit pedibus veſtris:cōſiderare enī debet q̄
ſaul etſi recuſans ex humilitate regimē:domi/
ni voluntate factus eſt rectoꝛ populi tūc melioꝛ
omnibus poſtea in regimē deterioꝛ omnibus
factus repꝛobatus eſt.j.Regum vlti.Sic ⁊ qui
libet in ſtatu ſuo timere debet ⁊ non ſecuruꝫ ſe
credere:ne in defectus plurimos incidat in ar/
te ſua etiam ignoꝛans.Et ne vt dicit beatꝰ Au/
guſtinus in lib.confeſ.qui debuit ⁊ potuit fieri
ex deterioꝛi melioꝛ.fiat ex melioꝛi deterioꝛ.Un
de Tobi.filium ſuum ab infantia docuit time/
re deū ⁊ abſtinere a peccato.

Sextum iudi/ .§.vi.

cium diuine diſpoſitionis eſt in toleratiōe ma
loꝛum.De huiuſmodi iudicꝫs poteſt intelligi
illud pſ.Judicia tua iocūda.Tolerat eniꝫ deꝰ
peccatoꝛes:ne ſubito eos puniat de malis:⁊ de
mundo eripiet multis de cauſis.que iocundi/
tatem ⁊ leticiam menti bonoꝛuꝫ pꝛeſtāt. Mul
ti tamen ex hoc perturbantur querulantes con
tra deum.quaſi ſibi deus nō curet:⁊ ex hoc au/
daciam ſumunt ad mala facienda. Unde dicit
Eccle.viij.Etenim q̄ non pꝛofert cito cōtra ma
los ſnīa:abſqꝫ vllo timoꝛe filꝫ hominū perpe/
trant mala.Attamen ex eo ꝙ peccatoꝛ centies
facit malum.⁊ per patientiaꝫ ſuſtentatur. Ego
cognoui ꝙ erit bonū timentibus deū qui verē
tur faciem eius.Hec ille.Cū enim boni recipi/
unt iniurias vel vident mala exempla iniquo/
rum.exemplo dei qui eos tolerat:diſcunt ⁊ ipſi
malos patienter ferre.Unde be.Augu.Tu bo
nus tolera malos.ſicut ⁊ chꝛiſtus tolerauit iu/
dam.Idem bea.Aug.ſuper Joā.Quod voluit
dn̄s noſter Jeſus chꝛiſtus frēs chariſſimi ad/
monere eccleſiam ſuam:q̄ vnū perditū habe
re voluit inter.xij.niſi vt malos toleremus ne
eccliaꝫ diuidamus?Ecce inter ſctōs iudas ē.Ec
ce fur ē iudas.Et ne ꝯtēdas fur ⁊ ſacrilegus.⁊
nō q̄liſcūqꝫ fur.ſed loculoꝝ:ſꝫ dn̄icoꝝ:ſed ſa
croꝝ.⁊c̄.xxiij.q.iiij.q̄d voluit.Hoc q̄qꝫ bonū
ſequitur multotiens de diuina expectatiōe ma
loꝝ:q̄ conuertunt̄ aliq̄ ad deuꝫ. Cum ſaulus
perſequebat̄ eccleſiam dei ⁊ per totā iudeaꝫ in/
ſania ⁊ furꝫs ferebat̄.ſanguinē ſanctoꝝ ſine in
termiſſione ſitiens:ſi deus voluiſſet punire.ec/
cleſia paulū tm̄ doctoꝛē:tm̄ pꝛedicatoꝛē non ha
buiſſet qui plus oībus apl'is laboꝛauit.⁊ plꝛes
conuertit.Un̄ ⁊ parabolice hoc xp̄s innuit cuꝫ
paterfamilias dicit ſeruis.Ne foꝛte cū ꝫyzani/
is eradicet̄ ſimul ⁊ triticū:ſinite vtraqꝫ creſce/
re vſqꝫ ad meſſem.Matth.xiij.ꝫizania tūc ſci/
licet tp̄e illo.erat ſaulus.ſed futurū erat per cō/
uerſionem optimū triticū.vn̄ ſi euulſa fuiſſet.
ideſt moꝛtuus.nō fuiſſet effectꝰ triticū.Sed etſi
mali diu tolerati non conuertant̄.ſed in malis
pſeuerent:adhuc de eis deus elicit bonū.quia
videlꝫ ſunt ad exercitandū patientiā bonoꝝ ⁊
augendū eis meritū.Si non fuiſſet crudelitas
tyrannoꝝ infideliū perſequentiū xp̄ianos non
eſſet cōſecuta coꝛona martyꝝ.vnde pſ.Supꝛa
doꝛſum meum fabꝛicauerūt peccatoꝛes.Et q̄d
coꝛonas pꝛemioꝝ:percutiendo ⁊ perſequēdo
eos.Un̄ be.Grego. Abel eē renuit.queꝫ Cayn
malicia non exercet.Ferrum quippe mētis no
ſtre pertingere non poteſt ad acumē ꝟtutis ſeu
ꝟitatis ſi nō craſerit cū lima aliene prauitatis.
vij.q.j.§.Eſt ⁊ aliud.Un̄ ⁊ minimus ex ſeptem

Dei iudicio tolerātur mali.

fratribus machabeis viſa crudeli occiſiõe fra/
trũ ait regi antiocho. Fratres mei modico nũc
dolore ſuſtentato ſub teſtamento eterne vite ef
fecti ſunt. i. promiſſione. ſ. propter cruciat⁹. Tu
vero iudicio dei iuſtas ſuperbie penas exolues.
ij. Machabe. vij. Et ſic a iudicijs tuis timui ca
uendo mihi quid contemnendum talez dei di
ſpenſationem. Eccleſiaſti. ij. Qui timent deum
inquirent que beneplacita ſunt illi.

¶ Septimum iu/ .§. vij.

dicium dei eſt circa diſpoſitionem cõuerſatio/
nis vite ſeruorũ ſuorũ. ps. xvj. Exultauerunt fi
lie iude ꝑpter iudicia tua dñe. Filie iude ſunt
anime iuſte: filie eccleſie que xp̃m confitenſ lau
dando. Judas enim interpretaſ cõfeſſio. Et iſte
exultant conſiderando iudicia dei. i. diſpenſa/
tiones circa bonos. Non eniz deus cõtulit aut
confert omnia dona ſua vni. ſʒ vt ait apl's. j. Co
rin. xij. ca. Alij datur per ſpm̃ ſermo ſapientie.
Alij ſermo ſcientie. ⁊c̃. vt per hoc ſibiinuicẽ bo
ni ſeruiant. vt ſibi alios preferant in eo qꝺ ipſi
non habent. ¶ Item q: aliqñ cum magna ſan
ctitate boni polleant mirabilia facientes. aliq/
bus tamen defectibus detineñ dei iuſto iudi/
cio. vt inde humiles ſint. ⁊ cum magna operã/
tur a deo recognoſcant: nõ ſuis viribus tribu/
ant experimẽto edocti. q: nec minima vitia cũ
omni conatu ſuo vincere pñt. In cuius figurã
legiſ in lib. Judi. q̃ filij iſrael in terra promiſ/
ſionis cũ magnaʒ ſtragẽ chananeoꝝ feciſſent.
⁊ multos ⁊ magnos reges viciſſent. tñ non po
tuerunt eycere iebuſeũ. ſed habitauit cũ eis fact⁹
tributari⁹. Jebuſe⁹ iterp̃taſ ꝯculcatio ⁊ ſignat
paruos defectus q ꝯculcanſ a ſctis q̃ñ ꝑ nihi/
lo habiti. Hi habitant cum ſanctis: q: nec ex to
to pñt vincere: ſed tamẽ ſiunt tributarij ſubdi/
ti rationi: ⁊ ei in aliquo vtiles quaſi tributũ dã
tes. ſicut narrat Grego. in. iij. dialo. de yſaac cy
ro. qui cũ eſſet eximie ſanctitatis ita letus erat
exterius: vt diſſolutus videreſ. Et illi qui cũ iu
da machabeo preliantes pro dño. vnde ⁊ bo/
ni plurimi occiſi ſunt ab infidelibus idolatris.
⁊ aſſignatur ibi ratio occiſionis eoꝝ. quid ſcilʒ
acceperunt de donarijs idolorum gentiliũ eis
prohibitis in lege: que reperta ſunt de veſtib⁹
eorum. vnde alij benedixerunt iuſtũ iudicium
dei in h̃ qui abſcondita fecit manifeſta. ij. Ma/
chabeo. xij. ¶ Item q: ad diuerſitatem corpo/
rum ſequitur diuerſitas morum: ac etiaʒ occul
to dei iudicio ex electis dei diuerſi ad diuerſa
opera inſtigantur. Et qui in minori ſtatu ſe in/
uenit: aliquando maior in ſanctitate coraʒ deo
reperitur. ideo non debʒ quis eſſe facilis ad iu
dicandum de profectu alicuius. vel ſe alteri ꝑ
ponere: q: ſpirituũ ponderator eſt dominus (ut ait Salomon. Hiero. cõtra Jouinianũ. Quis
ignoret ſub alta vel altera ſm aliaʒ lrãm dei di
ſpoſitione. i. iudicio ſeu diſpoſitione oẽs retro
ſanctos eiuſdem fuiſſe meriti cuius nunc ſunt
chriſtiani. Quomodo Abraã placuit deo in cõ
iugio. ita nunc virgines in caſtitate ſeruiunt il
le legi ⁊ tempori ſuo. ſeruiamus nos legi ⁊ tẽ/
pori noſtro. de pe. diſt. ij. Si enim exemplũ de
Pinucio qui equiparatus eſt in merito ſym/
phoniaco. ⁊ poſtea cuidã mercatori laico. ⁊ po
ſtea cuidam cõiugato. vt habetur in vitaſpim.
Et etiam de heremita. qui adequatus eſt in pre
mio beati Grego. pape. Unde ⁊ ſignanter dicit
princeps apoſtoloꝝ Actuũ. x. In veritate com/
peri. q: non eſt acceptor perſonarum deus: ſed
in omni gente quicũqʒ timet deũ ⁊ operaſ iuſti
tiam acceptus eſt illi. Sicut patuit da illo cor/
nelio centurione gentili queʒ baptiʒauit tunc.
Unde ⁊ bea. Bernar. in epiſtola ad fratres de
monte dei. Non putes ſoleʒ non lucere niſi in
cella tua: luceteqʒ vtiqʒ ⁊ alibi. ¶ Item ⁊ ſancti
homines aliqñ aliqua faciunt extra leges com/
munes dei vel hominũ: ex occulto dei iudicio
⁊ inſpiratione ſpũſſancti. Sicut in veteri teſta/
mento Sanſon ſeipſuʒ occidit. Oſee prophe/
ta ad vxorẽ fornicariam acceſſit heſter in viruʒ
incircũciſũ gentilem accepit. In nouo teſtã Alexi⁹
vxorem deſponſatam de preſenti abſqʒ religio
nis ingreſſu dimiſit. Quidam ex patribus ad
meretricem Thaidã intrauit vt eã cõuerteret.
qꝺ ⁊ ſecutum eſt. Horũ opera ſunt veneranda:
ſed non imitanda. vt dicit Gratianus. nõ cõtẽ/
nenda ſed pie interpretanda. ¶ Item occulto
dei iudicio agiſ vt ſancti viri ſine precedẽti ex
ercitio ⁊ conatu orationis: lectionis: vl' medita
tionis. eleuenſ ad diuina guſtanda ⁊ intuẽda:
⁊ in magnũ feruorem accendanſ. Aliquãdo vo
etſi conentur ⁊ laborent vigilijs orationibus ⁊
abſtinentijs ad diuina ꝯtemplanda ⁊ affectum
celeſtiũ hauriẽdũ tedio afficiantur. nec aliquid
interioris deuotionis attingãt: ſed aridi et va
cui inueniantur. Quod quideʒ accidere poteſt
multiplici ex cauſa. vt dicit venerabilis Caſſia
nus in col. patrum. videlicet vel propter negli
gentiam precedentem dando ſe loquacitati et
alijs inutilibus occupationibus: vl' vt a deo re
cognoſcat donum cuʒ viſitaſ conſolatione et⁹
⁊ humilis exiſtat expertus: q: ad libitum ha/
bere illud non poteſt. vel ne hic affectum requie
ſcat vt Petrus in tranſfiguratione: ſed aliã pa
triam querat. vbi non eſt iſta interpolatio: ſed
continua dei fruitio. vel etiam vt diligentius
huiuſmodi viſitationes dei conſeruet: cauẽdo
a cõtrarijs. Dicatur ergo cũ propheta. Omnia
que feciſti nobis dñe in vero iudicio feciſti. Et
ideo vt ait Tobias. xiij. In timore ⁊ tremore

confitemini illi: ⁊ exaltate illũ in operibus ve ſtris. ⁊ cum pſalmiſta dicito. Cognoui domi/ ne quia equitas iudicia tua.

¶ De timoꝛe filiali in quo cõſiſtat ⁊ in quo dif ferat ab initiali. Capitulum.xiij.

S Ertius timoꝛ dicit filialis ſiue caſtus. de quo apl'us ad Roma.viij. Non accepiſtis ſpiritũ ſeruitutis in timoꝛe. ſed ſpm̃ ado// ptionis.i.filiationis in amoꝛe. in quo clama// mus abba pater. Et in ps.xviij. Timoꝛ domini ſanctus (alia littera habet caſtus) permanet in ſeculum ſeculi. non ſolum in ſeculo iſto habet ille timoꝛ: ſed etiam in vita beata que dicit ſe/ culum ſeculi. Sicut enim alia dona ſpiritus ſan cti ſunt in beatis, ita ⁊ donum timoꝛis: ſed ad alium vſuʒ ꝗ̃ in pꝛeſenti. ¶ Differt timoꝛ filia lis ab initiali. de quo ſupꝛa ſicut perfectum ⁊ imperfectũ. ⁊ cõparando timoꝛem quem habʒ bonus filius erga patrem cũ eſt adoleſcens ad quem habet cũ eſt perfectus vir. Nam cum eſt adoleſcens timet patrem ex quadã naturali be niuolentia ⁊ reuerentia: ⁊ faciens eius volun/ tatem ⁊ mandata obſeruãs principalr̃. timet ta men ⁊ verbera ⁊ duras increpatiões. ex quo ẽt magis ſollicitaf ad bonum. ſed cũ factus eſt vir ⁊ bonus: ſolum timet ex reuerentia ⁊ naturali affectu: faciens que ſibi ſunt bene placita. ⁊ ꝗ̃ſi nil timens flagella eius vel pꝛiuationẽ heredi tatis: qꝛ tm̃ confidit de affectu patris ad euʒ ex bonis moꝛibus eius ⁊ obedientia ꝙ nõ intrat in mentẽ eius. ꝙ velit pꝛiuare eum hereditate vel ipſum verberare. Et ſi faceret ex affectu ad eum: paratus eſt patienter ferre. ¶ Dicif etiaʒ caſtus timoꝛ iſte ſm̃ beatum Aug. qꝛ aſſimilaf timoꝛi caſtiſſime vxoꝛis que cauet ab omni of fenſa erga ſponſum timens nõ punitionẽ ei⁹ ſed minoꝛationeʒ dilectionis. Un̄ Gilbertus. Timoꝛe ſeruili ⁊ filiali timetur ſponſus. Timo re ſeruili a ſponſa adultera ne veniat vindica/ turus. Filiali te tardet in veniendo ⁊ cũ vene/ rit ne diſcedat. Exemplum huius ponitur in li bꝛo de ſeptem donis. Quedã mulier valde ſpi ritualis cui diu caruiſſet ſenſibili ſponſi viſita/ tione: afflicta ⁊ languẽs timoꝛe ⁊ deſiderio. di xit fidei tanꝗ̃ pediſſeque ſue vt iret ad ſponſuʒ ⁊ eum adiurando per articulos ſuos quaſi per carmina: vt vrgendo feruidis oꝛationibus et pꝛofundis ſuſpirijs venire compelleret. Spei vt venientem cum gaudio ſuſciperet: ⁊ ad in/ fluendas multimodas eius delitias coꝛdi ari/ do pijs deſiderijs ⁊ gemitibus eũ artaret. Cha ritati vt ſuſceptum caperet ⁊ captum vinculis dilectionis ligaret ⁊ aſtringeret ⁊ aſtrictum te neret. quod ⁊ factum eſt. Unde ineſtimabilem ⁊ durabilem ſentit conſolationeʒ. Habet hunc timoꝛem qui pꝛo aliquo incõmodo ſibi timet iminere pꝛiuationis rerum vel exilij. vel etiaʒ moꝛtis non dimittit quin faciat quod credit eẽ voluntatis dei. vt fecit Tobias. qui non obſtan te pꝛohibitione regis ⁊ cõminatione moꝛtis: nõ dimittebat occiſoꝛũ ſepulturã. Tobi.i. Hũc timoꝛem habet qui zelo dei accenſus: offenſaʒ dei non ſuſtinet tranſire impunitam. vt Mata thias qui occidit publice idolatrantem et hoc mandantem. Hunc timoꝛem habuit Joannes baptiſta. cum antra deſerti teneris ſub annis ci uium turmas fugiens petiuit: ne leui ſaltẽ ma culare vitam famine poſſet. ¶ Legitur in hi// ſtoꝛia tripartita ꝙ mos erat romanoꝛum ꝙ in magnis feſtiuitatibus imperatoꝛes facerẽt an/ te ſe deferre pꝛo honoꝛe impꝛialis auruʒ ⁊ thus. ⁊ dabantur apponentibus munera. Julianus auteʒ apoſtata imperatoꝛ et inimicus chꝛiſtia/ noꝛum. volens chꝛiſtianos quoſdam fieri ido/ latras: occultatis idolis ibi chꝛiſtianis thus igni iuſſit apponere. Illi autẽ non aduertentes ido/ la thus igni appoſuerũt pꝛo honoꝛe imperia/ li. ⁊ ſtatim aurum datum acceperunt. Cum au/ tem in conuiuijs chꝛiſtuʒ benedicerent ⁊ inuo carent: dixerunt idolatre. Quomodo eum in/ uocatis nunc quem paulo ante negaſtis. Tũc aduertentes deceptionem eis factam de idolo occultato: aurum receptum abiecerũt: ⁊ impe/ ratoꝛi clamauerunt: dexteras eoꝛuʒ debere am putari: qꝛ thus in ignẽ poſuerant ⁊ aurum ac/ ceperant. lʒ idola neſcirent. nec in eoꝝ honoꝛe hoc feciſſent: ſed ignoꝛãter cuʒ eſſent veri xpia ni. Hi vt boni ⁊ legitimi filij celeſtis patris po/ tius volebant decapitari ꝗ̃ in modico deuʒ of fendere patrem vel ei deſplicere. Et miſericoꝛ/ dia eius a pꝛogenie in pꝛogenies timentibus eum tali timoꝛe. Luce pꝛimo.

¶ Quia igitur vter/ .§.i.

ꝗ̃ timoꝛ ſcilicet initialis ⁊ filialis dñi eſt ⁊ gra tie dei coniunctus. vñ meritoꝛius ⁊ deo grat⁹ ⁊ difficulter põt alter ab altero diſcerni: ideo de vtroqꝫ ſimul agendo quoad fructũ ⁊ vtilita tem eoꝛuʒ. ¶ Sciendũ eſt ꝙ inter cetera ſeptẽ genera bonoꝛũ opaf in aĩa timoꝛ iſte initialis ⁊ filialis. Pꝛimus eſt qꝛ a peccato reuocat: re// trahendo hominem ne ipſum cõmittat. Unde dicitur Pꝛouerb.xiiij. Timoꝛ dñi eſt fons vite vt declinet quis a ruina moꝛtis. Et eiuſdẽ.viij. ca. Timoꝛ dñi odit malũ.i.peccatũ. Talis eniʒ timoꝛ initialis vel filialis eſt cum amoꝛe dile/ ctionis. Et quanto quis plus diligit deum: tã/ to plus timet offendere euʒ: ⁊ fugit ⁊ cauet ab his que nouit deo diſplicere. Et malum pecca toꝛum ſoluʒ eſt illud qꝺ deus odit diſplicet ei:

Marginalia (left, cut off): dif/ ...entia ...oꝛis ...al ab ...tiali · ...cif ⁊ ...oꝛ ...us ⁊ ...re.

Marginalia (right): Nota. · Septeʒ bona ti moꝛ fi/ lial' ope ratur.

quia eſt priuatio boni ⁊ cõtrariũ lumini verita
tis ⁊ rationis. Ideo qui timet deum odit malũ
pcti. ⁊ declinet ab eo vitando occaſiões ne inci
dant in illud. Qḋ ſi ex fragilitate ceciderit: niſi
a timore ceperit nõ poterit egredi de fouea ei⁹
Unde dicit Eccl. j. Timor domini expellit pec
catum. Et qui ſine timore nõ eſt iuſtificabitur.
Et Eccl. ij. Qui timẽt dominuꝫ preparabũt cor
da ſua: ⁊ in conſpectu domini ſanctificabũt ani
mas ſuas: ſicut publicanus pre timore cõfeſſio
nis ſtans a longe nec oculos ad celũ audiens
leuare; confitens ſe peccatorẽ receſſit iuſtifica
tus. Sicut ecõtra phariſeus ſuperbus ⁊ ſine ti
more reuerentie orans a tẽplo abijt reprobat⁹.
Luce. xviij. Unde cum domin⁹ dedit legem de
calogi in mõte ſynai: vidẽte populo voces ⁊ lã
pades ⁊ ſonitum buccine montẽq; fumigantẽ
exterriti ⁊ pauore concuſſi ſteterunt procul di
centes moyſi. Loquere tu nobis ⁊ audiemus.
¶ Nõ loquatur nobis dominus ne forte moria
mur. Et ait Moyſes. Nolite timere. ſcꝫ timore
carnali. vt enim pbaret vos dominus venit: ⁊
vt terror eius eſſet in vobis ⁊ nõ peccaretis. ſ. a
timore retenti ad hoc. ¶ Scḋo timor domini
illuminat mentẽ circa agenda. Eccl. ii. Qui ti
metis deuꝫ diligite illum ⁊ illuminabunt cor
da veſtra. Unḋ in vitaſpatrũ abbas iacob dixit.
Sicut lucerna obſcurũ cubiculum illuminat:
ita timor domini ſi venerit in corde hois illud
illuminat. docens oẽs virtutes ⁊ mandata dei.
In cuius figura habetur Luce. ij. ꝙ ſymeon q:
erat iuſtus ⁊ timorat⁹: meruit illuminari ad co
gnoſcendum verbũ incarnatum dicens. Uide
runt oculi mei ſalutare tuum. Et abrae obediẽ
ti ad immolandũ filium ob timorem dñi filialẽ
dictum fuit. Nũc cognoui ꝙ timeas dominuꝫ
Gen. xxij. ¶ Tertio timor dñi ſolertiam preſtat
ad operandũ. Eccl. vij. Qui deũ timet nihil ne
gligit, ſ. inueſtigare eorum que ſcire debet ſed
ſollicitat querere audire legere. qui oportet eũ
ſcire: attendens dictũ illud: ignorãs ignorabi
tur. Nihil etiã negligit operari eorꝫ que ſunt
neceſſaria ad ſalutem ſm illud. Qui timet deũ
faciet bõa: nõ vnũ. ſed omnia que illi mãdat de
us. b. Greg. Deũ timere eſt nulla eius mãdata
preterire. Nil etiam negligit eorꝫ que facere
poteſt ad dei honorẽ ⁊ ſalutem proximi. Cum
enim talis timor conuertatur cũ amore. Sicut
amor dei nũq; eſt ocioſus. Operatur enĩ ma
gna ſi eſt. Si operari renuit amor non eſt: inquit
b. Greg. i omel. ita ⁊ timor filialis. Et ſic ignis
nunq; dicit ſufficit. ita perfecte timens deum.
vt dicit Eccl. Cum cõſumauerit homo. ſ. perfe
cte conuerſat⁹. tunc incipiet. ſ. ſm deſiderium
ſuum. ⁊ cũ quieuerit in contẽplatione: tũc opa
bitur. Quarto roborat cõtra hoſtes ⁊ ſuperat.

Prouerb. xiiij. In timore domini fiducia forti
tudinis. ⁊ in ps. xxiiij. Firmamentum eſt do
minus timentibus eũ beatus Gregorius. Ti
mor domini in via dei operatur fortitudinem
In via ſeculi operatur debilitatẽ. Ancora mẽ
tis que ſcilicet eam firmat in fluctibus maris
ideſt aduerſitatibus: eſt pondus timoris. Et ſi
cut timor naturalis conſumit carnes materia
liter. ita timor dñi carnales concupiſcẽtias: ne
quis vincatur ab eis ps. Cõfige timore tuo car
nes meas. Interrogatus abbas Macharius
cur ita eſſet ſiccus ⁊ macer: cum comedebat. ſi
cut cum ieiunabat. Reſpondit. Sicut lignum
cum quo carbones verſantur ⁊ reuerſantur ſꝫ
cõſumitur ab igne omnem viriditatem dimit
tens ⁊ humiditatem ita ſi homo tenuerit men
tem ſuam in timore domini: ipſe timor carnis
⁊ oſſa cõſumit oſſa duritie mentis. In huius fi
gura legitur. ij. Paral. xx. ꝙ cum Ioſaphat rex
iuda admonuiſſet populum ſuum ad timorẽ
domini dicens. Sit timor domini ſuper vos: ⁊
cum diligentia cuncta facite. Uenientibus cõ
tra eum in prelio filijs amon ⁊ moab ⁊ habi
tatoribus montis ſeyr: ⁊ de ſyria ⁊ alia multitu
dine q̃ſi innumerabili victoriã habuit de ini
micis mutuo ſe inuicem occidentib⁹. ¶ Quin
to timor domini a penis liberat preſentib⁹ ⁊
futuris ps. Quomodo miſeretur pater filiorũ
miſertus eſt dominus timentibus ſe. qm̃ ipſe
cognouit figmentum noſtrum Prouerb. x. Ti
mor domini apponit dies. ⁊ anni impiorũ bre
uiabuntur. Achab rex iſrael: cum audita com
minatione ſibi facta per heliam de extermina
tione ſua propter mala eius: timens humilia
uit ſe induens cilicio. dixit dominus. Non in
ducam malum hoc in diebus eius. iij. Reg.
xxi. Niniuite audita predicatiõe Ione de ſub
uerſione ſua quia timuerunt dominum (vt ha
betur Ione. iij.) liberati ſunt a futura ...
Iob. Qui erat timẽs deũ ⁊ recedẽs a malo (Iob
primo) poſt amiſſionẽ ſubſtãtie familie ⁊ ſanita
tis. que patiẽtiſſime ſuſtinuit in timore dñi di
cens quaſi tumẽtes fluctus timui dñm reſtitu
tus eſt in oĩbus ⁊ amplificat⁹. ¶ Narrat bea
tus Greg. in. iiij. Dialo. de quodã ſancto viro q̃
in morte mirabiliter timuit: mortu⁹ aũt appa
ruit in ſtola cãdida cuidã ⁊ glorioſus. Et cũ il
le quereret eum quare ille tm̃ timuerat in mor
te. Reſpõdit ꝙ pauor ille ipſum purgauerat.
Iuxta illud Iob. xlj. Territi purgabunt. Unḋ
b. Greg. ibi dicit. ꝙ ſancti aliqñ multũ timent
in morte: vt ipſe pauor purget qḋ in eis purgã
dũ eſt. ¶ Sexto timor dñi letificat: delectat: ⁊
cõſeruat Eccl. j. Timor dñi dabit delectationẽ
cordi ad leticiã ⁊ gaudiũ ps. Quã magna mul
titudo dulcedinis tue dñe quam abſcondiſti

timentibus te. De ſaluatore noſtro legiſ. Poſt q̃ cepit pauere ⁊ meſtus eſſe: apparuit ei angelus confortans euz. Luce. xxij. Ad inuendu poſt timorem dñi ſequi conſolationem: ⁊ merito quia gratia dei que maxime animã letificat ⁊ confortat promoueri facit ⁊ conſeruat. Dicit enim Bernar. ſuper Cañ. In veritate comperi nihil eſſe ita efficax ad promerendam: retinendam. ⁊ recuperandam gratiam dei: ꝙ ſi omni tpe coram deo inueniaris: non alta ſapere ſed timere. Et beatus Hierony. in epiſtola dic. Timor eſt cuſtos virtutum: ſecuritas ad lapſum. Eſaie. Super quem requieſcet ſpiritus meus ait dominus: niſi ſuper humilem ⁊ quietum ⁊ trementem ſermones meos. ¶ Septimo ⁊ vltimo. Timor domini beatitudinem ſupernam impetrat ⁊ procurat. Eccl. xxiiij. Timenti deuz beata erit anima eius. Ps. Dediſti hereditatem timentibus nomen tuum. Et quid eſt hereditas patris celeſtis: niſi beatitudo que complectitur omnia bona patris eterni que reſeruatſ filijs ſuis ſeruantibus mandata eius. Priuatſ filius patris hereditate. propter ingratitudinẽ ⁊ offenſam erga eum. Latroni ex parte dextra cum chriſto crucifixo deum timenti ⁊ ſocium arguenti ꝙ non timeret deum: impatienter ferens penam crucis: dixit chriſtus. Hodie mecum eris in paradiſo. Luc. xxiij. Abbas arſenius cum ſpiritum eſſet traditurus: multuz timebat. ⁊ cuz aſtantes patres dicerent. Et tu times mortem. ille ait. In veritate timeo: ⁊ ſemper timui factus monachus. Et hoc dicto in pace geuit: ad gloriam eternam pergens.

¶ De timore reuerentiali: ⁊ ꝙ deus propter ſeptem eſt timendus. Capitulum. xiiij.

Septimus timor eſt reuerentialis: qualis eſt timor quez habent coniunctiſſimi ⁊ amiciſſimi ad dominum ſuum. de quo Hiere. ait. Quis nõ timebit te o rex gentium? Perfectiſſime hic timor habetur in vita beata. q: ibi perfectiſſime cognoſcitur magnitudo ⁊ perfectio dei. Ps. Timor domini ſanctus permanet in ſeculum ſeculi. i. in alia vita que ſequitur ad iſtam videlicet in gloria. Unde Joã. in Apoc. Audiuit angelos in ciuitate ſuperna dicẽtes. Laudem dicite deo noſtro omnes ſancti eius qui timetis deum puſilli ⁊ magni. ¶ Procedit autem iſte timor reuerentie ⁊ admirationis ex ſeptẽ que excellentiſſime reperiuntſ in deo.

¶ Primo pp eius eẽntie ſummã maieſtatez.
¶ Propter eius potentie immenſitatẽ.
¶ Propter eius ſapiẽtie infinitatem.
¶ Propter eius immenſam bonitatem.
¶ Propter eius miſericordiã ⁊ pietatem.
¶ Propter eius iuſtitiam ⁊ equitatem.
¶ Propter eius prouidentiã ⁊ eternitatem.

¶ Quantum ad primum. §. i.

mum eſt deus timendus ⁊ reuerendus ꝑpter eſſentie immenſitatem in preſenti vita non poſſumus ſcire de eo quid eſt ſed tñ q: eſt. vt dicit Joã. dama. Et iõ non timemus nec reueremur deum vt decet. Sed in patria ſciunt ſcti de deo quid eſt: clare intuentes eſſentiã eius. i. Jo. iij. Cum apparuerit nobis ſimiles ei erimus. Uidebimus eniz eũ ſicuti eſt. Unde canit eccleſia de ipſo deo. Maieſtatem tuaz laudant angeli: adorant dñationes: tremunt ptãtes. celi celorũ qz virtutes ac beata ſeraphin. qui nõ ceſſant clamare vna voce dicẽtes. Sanctus Sãctus Sanctus dñs deus ſabaoth. Hoc refert Eſa. audiſſe ſcilz ſeraphin clamantia. Sanctus ⁊c. añ thronum diuine maieſtatis. Eſa. vj. Et quid eſt iſte clamor? quedam admiratio cum reuerẽtia circa myſterium ſcilz trinitatis. Et vt ait Bernar. Trinitatẽ perſonarum in vnitate eſſentie querere. ſ. curioſe ⁊ per rationes temeritas eſt ſcilz in vita preſenti. Credere: pietas eſt. Noſſe vita eterna eſt. Equidez cũ dñs mittere vellet Moyſen ad filios iſrael ad ſignificandum eis ex parte ſua ꝙ volebat liberare eos de ſeruitute egyptiaca. dixit moyſen domino. Si interrogauerint me filij iſrael quis eſt qui mittit te ⁊ qđ eſt nomen eius. quid dicaz? Rñdit dominus. Ego ſum qui ſum. hec dices filijs iſrael. Qui eſt miſit me. hoc eſt nomen propriſſimũ dei: qđ nulli alij conuenit. Nam cũ omnis creatura mutetſ ſaltem cogitatione ⁊ affectione etiaz angelica: q: modo vnum modo aliud cogitat. ⁊ dum cogitat aliud ꝙ prius: iam non eſt illud qđ prius: quia mutata eſt. Propter quod dicitur Eccls. i. Omnia vanitas. i. ſubdita mutabilitati ſolus deus eſt: quia ſemper eſt id quod nec vlla cogitatione vel affectione mutatur. Malach. Ego deus ⁊ non mutor. ⁊ ps. Tu autẽ idem ipſe es. Et Boe. Stabiliſqz manens dans cuncta moueri. Unde ⁊ Ariſto. cũ alijs phis vocauit deum cauſam primam ⁊ cauſam cauſarũ: que immota mouet alias cauſas. Unde beatus Bernar. in v. de cõſideratione ad Eugeniũ. Quid eſt deus? Reſpondit. qui eſt. Merito nihil competẽtius certificat quid deus eſt. Si enim bonum: ſi magnum: ſi verum: ſi ſapientez dixeris: vel aliqđ aliud. in hoc verbo inſtauratur quod eſt. Nempe hoc eſt ei eſſe: quod omnia hec eſſe. Si centum milia addas non receſſiſti ab eſſe. Si ea dixeris nihil addidiſti. Si non dixeris nihil minuiſti. Quid eſt deus ſine quo nihil eſt taz ſine ipſo eſſe: ꝙ ipſe ſine ſe eſſe non poteſt. Ipſe ſibi: ipſe omnibus eſt. Et per hoc quodãmodo

ſolus eſt: q2 ſuū eſſe ⁊ oīum eſſe eſt ſicut omia
in ipſo: ⁊ ipſe in omnibus eſt: cui ſecula non ac
ceſſerunt nec coeternum. Ex quo omnia: p quē
omnia: in quo oia. Nō eſt in deo niſi deus: qđ
habet hoc eſt. Et ideo ſumme timēdus eſt ps.
xxxiij. Timete dominū omnes ſancti eius: quo
niam nihil deeſt timētibus eum. q̄m qui deū
timet eum hꝫ. Deus autē eſt omne bonū. ⁊ iđ
nihil deeſt timentibus eū. Et genus eiꝰ ſimus
dei (dixit quidam poeta vt inducit Paulus in
ſua predicatione vt habetꝛ in lib. Actuū) in ipo
viuimus: mouemur: ⁊ ſumus. b. Bernar. ſup
Cant. Deus nō longe eſt ab vnoquoqꝫ noſtrū.
qui eſſe oiū eſt: ſine quo omnia nihil ſunt. Sꝫ
vt magis mireris. Nihil eo eſt preſentius: ni/
hil eo incōprehenſibilius. Quid eſt enim vnu
cuiqꝫ rei preſentius q̄ꝫ eſſe ſuū. qđ incōprehē
ſibilius q̄ꝫ eſſe omniū. Sane eſt oium dixerim
deum: non ꝙ illa ſint que deus eſt. ſed q2 ex ip
ſo: per ipſum: ⁊ in ipſo ſunt omnia. Item oiū
factor. a quo ſunt omnia facta. Hec ille. Et ideo
debemus timere nec peccando ſe ſubtrahat a
nobis: ⁊ nihil ſimus. Nam pctm̄ dicitur nihil
ſm̄ beatum Aug. q2 ſcilꝫ nō eſt aliqua natura:
⁊ nihil fiunt homines. i. merentur annihilari
cum peccant vt nihil ſunt in eſſe ſpūali: quod
eſt per gratiā. ¶ Legitur de quodā tyranno ꝙ
cum multa mirabilia audiſſet dici de deo. vo/
cauit ad ſe phm̄ doctiſſimū qui talia dicebāt:
mandans ei vt omnino ſibi declararet. qđ eēt
iſte deus? Reſpondit phs. reꝫ eſſe difficillimā.
⁊ ideo multo tempore egere ad ipſum oſtēden
dum. Dedit ſibi multum ſpaciū temporis: poſt
quod illud ſibi demonſtraret. Adueniente aūt
termino conuento cum quereret a pho reſpon
ſionem. dixit ille ſe adhuc non potuiſſe inueni
re: immo adhuc plus temporis indigere. Qui
⁊ alium terminū prolixū ei prorogauit. ⁊ cum
ſemper in fine termini aliđ adhuc poſceret. di
xit tyrānus. Me irrides? At ille. Non irrideo.
princeps. Sed quanto plus de eo cogito ad in
ueniendū: tanto magis immenſitatē maieſta
tis video ⁊ ineffabilem eſſe: nec poſſe attingi
ad eum diffiniendum.

¶ Secundo timen/ .§. ij.

dus eſt deus timore reuerētiali ꝓpter eius po/
tentie īmenſitatē. Vn̄ cum dn̄s dixiſſet Deute.
x. Quid deus petit a te niſi vt timeas eū. Et q̄ſi
rōnem huius timoris aſſignans Moyſes ait.
Ipſe enī eſt deus deoꝝ ⁊ dn̄s dn̄antiū deus ma
gnus potēs ⁊ terribilis. Et Eccli. j. Unus enim
eſt deus oīps rex potens ⁊ metuendus nimis.
Jōb. Scio dn̄e q2 oia potes. ⁊ Heſter. xiij. Indi
tione tua dn̄e cuncta ſunt poſita: ⁊ non eſt qui
reſiſtat maieſtati tue. Pōt aūt deus oia niſi que
importāt defectum indecentiā vel ꝯdictionē:
ſm̄ bea. Tho. in ſumma. q2 hmōi poſſe ꝑtinet
ad defectū potētie. vn̄ deus peccare non pōt. q2
bea. Augu. Solus ille dicitur oīps. ſ. deus. qui
cum oia poſſit: peccare non pōt: q2 peccare poſ
ſe non eſt aliquid poſſe ſed impotētie. de pe. di
ſtin. ij. in fine. Silr ambulare per ſe nō pōt: nec
eſurire nec comedere: q2 hec cōueniunt corpo
ri nec decet iſta ſpiritum: cum ⁊ ſpiritus exiſtat
deus. Joannis. iiij. Habet tamen ⁊ dat virtu/
tem creaturis huiuſmodi faciendi. Similiter
cum dicit beatus Hierony. Cum omnia poſ/
ſit deus. hoc nō pōt. virginē ſuſcitare poſt rui/
nam vt. ſ. ſit vgo integritatem carnis habēs cū
ſit corrupta. Hoc enim implicat ꝯdictionē. ꝙ ſit
aliqua virgo ⁊ nō virgo. pōt tn̄ coronare corru
ptam ſcilꝫ penitentē: ⁊ dare ſibi aureolā vgini
tatis: ⁊ carnē reintegrare. Et quāuis omnipo/
tentia patri attribuatur per appropriationē. tn̄
non ſolus omnipotēs pater ſed omnipotēs fili
us. omnipotēs ſpūſſanctus. Nec tres omnipo
tentes: ſꝫ vnus oīps. inquit Athanaſius. Eterna
eſt oipotentia. Eccli. iij. Magna potētia dei ſo
lius ⁊ ab humilibus honoratꝛ. ¶ Hec autē om
nipotentia dei manifeſtatꝛ in cunctoꝝ creatiōe.
In impioꝝ iuſtificatione ⁊ glorificatione. In mi
raculorū operatione quātū ad creationē dicitꝛ
qui viuit in eternū creauit oia ſimul. Uiuit in
eternū ſolus deus qui ſolus cūcta creauit. Crea
re ex de nihilo aliquid facere qđ requirit infini
tam potentiā. ¶ Nulla aūt creatura habꝫ po/
tentiam niſi finitā. nec pōt operari niſi in preia
centem ſeu preſuppoſitā materiā. Sicut faber
cultellum facit ex ferro preexiſtente. Nec etiā na
tura operatꝛ in inſtāti ſicut deus ſed ſucceſſiue.
deus aūt creauit omnia ſimul in pͥncipio mun
di. Nec obſtat qđ in primo ca. Gen̄. dicitꝛ. Deū
in ſex diebus creaſſe diuerſa genera rerū: quia
Moyſes loquebatꝛ pp̄lo rudi: qui de operibus
imaginatꝛ deū operari ad modū hoīum. hoīes
autem vt apparet nō faciūt plura ſimul ſꝫ vnū
poſt aliud. ⁊ ideo ſm̄ capacitatē illoꝝ dixit deū
illa in pluribus diebꝰ feciſſe ſm̄ bea. Augu. vel
dicitꝛ deū creaſſe omnia ſimul q̄tū ad materi/
as rerꝫ ⁊ formas ſubſtātiales. ſed in illis ſex die
bus addite fuerūt rebus creatis quedā ꝓprie
tates accidentales reſpectu cuius dicuntꝛ facte
in illis diebus. ſm̄ bea. Tho. in ſumma. vel ſc
ſm̄ bea. Grego. ⁊ bedā fuerūt facte ſucceſſiue
totaliter per interualla illoꝝ dierū. tunc intelli
gitur creaſſe oia ſimul in mente ſua ideal'r ꝙ
fuit ab eterno. ¶ Scđo apparet dei oipotentia
in iuſtificatione impioꝝ. hoc ſcilꝫ iuſtificare di
cit bea. Augu. magis eſſe q̄ꝫ creare celum ⁊ ter
ram. i. melius. Potior enim eſt grā q̄ꝫ natura.
Natura eſt data in creatione rebus: gratia datꝛ

De omnipotētia in[illegible]

in iuſtificatiōe hoībus que abiles facit ad gloriam diuine fruitionis: ad quam inducere nō poteſt tota virtus nature. Hoc aūt ſcilꝫ iuſtificare eſt ſolius diuine potētie infinite. Naꝫ per iuſtificationem tollit culpa mortalis que hꝫ debitum pene infinite extenſiue .i. ꝑpetue: q2 cōtra bonum infinitū. Et ſimiliter cōferre gratiā que eſt valoris infiniti. q2 conducit ad infinitū premium. Omnis aūt creatura eſt v̄tute finite in ſe. ⁊ ideo nulla poteſt ꝑducere effectū infinituꝫ ſcilꝫ remittere culpā ⁊ dare gratiam. Vn̄ Joannes baptiſta ait. Potens eſt deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios abrae. Matth. iij. Infideles ⁊ quoſcūqꝫ induratos: vt lapis in peccatis: iuſtificare ⁊ rōnabiles facere imitatores fidei ⁊ virtutum abrae: cui ⁊ filijs fuit facta promiſſio terre promiſſiōis. Nec obſtat qđ ait xp̄s. Mathei. ix. Filius hominis habet ptātem in terra dimittendi peccata. nam filius hoīs eſt ⁊ filius dei. ⁊ inquātum deus pōt dimittere peccata et iuſtificare: q2 virtute deitatis: nō virtute humanitatis. ¶ Tertio apparet eius oīpotētia ex miraculoſa operatione. Deus enī qui creauit oīa: etſi oībus dedit certas virtutes ⁊ proprietates: ⁊ vt cauſis ſecūdarijs ptātem ꝑducēdi quoſdā effectus naturales. Retinuit m̄ ſibi poteſtatem agendi ad placitū in rebus ſupra curſuꝫ ꝯſuetum naturalis virtutis. Et hac ptāte vtit in miraculis. Non enim hꝫ natura vel aliqua creatura ptātem reducendi priuationē ad habitū: vt ꝙ mortuus ſuſcitet. cecus videat. mutus loq̄tur. ſurdus audiat. ꝙ ſol firmet i celo ſicut ſub Joſue: vel reuertat retro ſicut ſub Ezechia. vel ſit eclypſis ſolis in luna quintadecima: ſicut in paſſione xp̄i. ⁊ alia īnumera. Hoc fieri non pōt a creatura: ſed ſolū diuina potentia. Que miracula deus īnumera fecit in varijs tpībus ad cōfirmationeꝫ fidei per ſe ⁊ per ſanctos ſuos. nō ꝙ ipſi ſancti virtute ſua hoc facerent. ſed virtute dei vt inſtrumēta ducta ab eo. Unde oratiōe premiſſa ad deū quem cognoſcebāt auctorem eoꝝ. Omniū aūt miraculoꝝ maximū ipſa vnio diuinitatis cum noſtra humanitate in vnitate perſone. Ad hoc vt canit eccleſia. Tremūt vidētes angeli verſa vice mortaliū: culpat caro purgat caro regnat deus dei caro. Qđ pauet celuꝫ ſtupet terra: omnis creatura miratur etiam celeſtis viſus non obtinet. ignorauit ratio: mēs nō capit humana. ait beatus Hiero. In hoc myſterio impletur incarnationis repreſentatio in ſacramento euchariſtie. vbi dn̄s fecit memoriam mirabilium ſuoꝝ: eſcaꝫ dando timentibus ſe. timore initiali. Uidentes ꝗ turbe miracula (vt dicitur Matth. ix. timuerunt dicentes. vidimus mirabilia. ¶ Dicebat Philippus rex frācorum (vt habet in libro de ſeptē donis) cuꝫ audiret tonitrua magna ⁊ tremeret. Recte iſte eſt dicendus rex potentiſſimus: qui ſolo nutu ſuo facit alios tremere ⁊ timere. pſal. Qui reſpicit terram ⁊ facit eam tremere.

¶ Tertio timetur .§. iij.

deus a ſanctis etiā patris ⁊ angelis timore reuerentie propter ſuā immenſaꝫ ſapientiā. ſemper in mūdo apud quaſcūqꝫ natiōes ſapiētes. in quacūqꝫ facultate habiti ſunt in timore reuerētie a principibus ⁊ populis. Unde ⁊ Sapiē. viij. dicit ſapiens. Habebo propter hanc ſapiētiam claritatem ad turbas ⁊ honorem apud ſeniores. Facies principum mirabuntur me. Et j. Timebunt me reges horrendi audiētes ⁊ in multitudine bonus videbor: ⁊ in bello fortis. Quod totum per exempla pꝫ. Nam Joſeph filius Jacob venditus in ſeruuꝫ: ⁊ poſtea obprobrioſe incarceratus. Demuꝫ propter ſapientiā diuinam que reperta eſt in eo exponēs ſomnia ꝓphetica Pharaoni de futura fame per ſepteꝫ annos: ac prouidentia prouidens exaltatus fuit mirabiliter: ſaluator nuncupatus ⁊ habitus in timore ⁊ reuerentia apud fratres ⁊ alienigenas. Sic Moyſes ꝓpter ſapientiam ſuā apud egyptios ⁊ apud hebreos reueritus omēs metuere faciebat. Sic Daniel cum Anania Azaria ⁊ Miſahele pleni diuina ſapientia in ſumma reuerentia erant apud Darium ⁊ alios principes. Ariſtoteles in phīa ſapientiſſimus habitus eſt in timore ⁊ reuerentia apud Alexandrum. ⁊ ſic de alijs. Sed quia omnis ſapiētia a domino deo eſt: ⁊ cum illo fuit ſemp ⁊ eſt ante euuꝫ. Eccleſiaſtici primo. Et omnis ſapientia huius mundi ſtulticia eſt apud deum. ideſt in comparatione diuine ſapientie ignorantia eſt: ideo ſumme metuendus eſt ⁊ reuerendus deus propter immenſitatem ſue ſapiētie. Unde dicitur Eccleſiaſtici. j. Arenam maris pluuie guttas ⁊ dies ſeculi quis dinūerauerit? quaſi dicat nullus. Altitudinem celi et latitudineꝫ terre ⁊ profundum abyſſi quis dimenſus eſt? quaſi dicat nullus. Sed tanta profunditas diuine ſapientie: vt omnia iſta dinumeret et ſciat. et guttas aque maris et grana arene: ⁊ capillos capituꝫ: ⁊ frondes arborum: et cogitationes ⁊ effectus hominum omnia diſtincte nouit in ſapientia ſua. Omnia que facta ſunt ⁊ que fiunt et que erunt circa actus hominum interiores ⁊ exteriores: omnia anima chriſti nouit: in quo ſunt omnes theſauri ſapientie ⁊ ſcientie dei. diuinitas autem eius cum patre ⁊ ſpiritu ſancto vna nouit non ſolum creata quecūqꝫ: ſed etiam infinita alia que deus facere que tamen non facit. Magnus igitur dominus ⁊ magna virtus eius: ⁊ ſapientie eius non eſt numerus. ait

ps. Et oculi dñi lucidiores ſole (vt dicitur Ec-
cli.) circunſpicientes oẽs vias hominum ⁊ pro-
fundum abyſſi ⁊ corda hoīum. Et ideo (vt ait
beatus Hiero.) omnia que faciunt ſcti in con-
ſpectu dei faciunt ſiue comedãt ſiue bibant: ſi-
ue aliud faciant. de pe. diſt. j. Et vident. i. conſi-
derant deum oīa facta eorũ ſcire. ⁊ ideo timẽt
⁊ reuerentur ſicut ⁊ qlibet timet ⁊ erubeſcit co
ram ſapiẽti viro peccare. Vñ ⁊ Boetius in de
phica conſo. in fine ait. Magna eſt vobis indi
ta neceſſitas probitatis: cum agatis ante ocu-
los cuncta cernentis. Et ſi vis ſcire nobilitates
hui⁹ ſapiẽtie: nota qđ hr̃ Sap. vij. vbi dr̃. Eſt in
illa ſapiẽtia ſpũs intelligentie ſanctus: vnicus:
multiplex: ſbtilis: mobilis: diſcretus. nobilis:
incoinquinatus: certus: ſuauis: amans bonũ:
acutus: qui nullũ vetat benefacere: human⁹:
benignus: ſtabilis: certus: ſecurus: oẽm habẽs
virtutem. oīa proſpiciens: qui capiat oẽs ſpũs
intelligibiles ⁊c̃. Et quia ſapiẽtis eſt ordinare
ex maximo ordine vniuerſi que nunq̃ deficit:
oſtẽdit maxima ſapiẽtia eius ps. Statuit ei in
eternũ que creauit: permanẽtia in ſeculũ ſecu
li. i. ſemper duratura. preceptũ poſuit non pre-
teribit. Iſtud preceptũ eſt naturalis inclinatio
⁊ ordinatio diuine executionis que nunq̃ defi
cit. Sʒ quod mirabilius ⁊ incomprehenſibilius
eſt cum homo vel angelus quicũq̃ ſapiẽtia ſua
non videat actu ⁊ intelligat: niſi vnũ diſtincte
in vna applicatione intellectus ad cognoſcen-
dum: nec illud quod intelligitur ſit ipſe intel-
lectus: nec intellectiua potentia ſit eſſe eius ſed
diſtincta realiter. Non ſic eſt de ſapiã dei: ſʒ om
nia cognoſcit diſtincta vnico actu intellectus:
nec intellectus eius vel intellectum ab eo pus
eſt in ipſo eſt aliud q̃ eſſe ⁊ eſſentia eius vna ſa
pientia ſicut ⁊ eſſentia in trib⁹ perſonis. Que
filio attribuatur per appropriationem. Eccli. j.
Fons ſapientie verbum dei in excelſis. Timete
ergo eum omnes ſancti eius. ait ps.

¶ Quarto timẽ- .§. iiij.

dus eſt deus ⁊ reuerendus ꝓpter ſuam ſummã
bonitatem ⁊ beniuolentiã. ſm Diony. bonũ eſt
ſuipſius diffuſiuum ⁊ cõicatiuũ. ⁊ quanto bo
num ẽ maius: tanto magis eſt ſui cõicatiuũ. ſi
cut etiã experientia hoc docet in bonis hoīb⁹:
qui bona ſua tẽporalia vel ſpũalia vt doctrinã
cõicant alijs. Deus igitur glioſus cum ſit ſum-
mum ⁊ infinitum bonũ: volens ſuam bonitatẽ
cõicare: mundũ creauit cũ innumeris creatu-
ris cuilibet ꝯferẽs bonitatẽ aliquã ſʒ capacita
tẽ creature ipſius: adeo vt melior eẽ nõ poſſet
in ſpecie illa. Dei eni pfecta ſũt opa Deut. xxxij.
ait moyſes. Perfectũ dr̃ cui nihil deeſt ad eius
completũ eſſe tale. Unde ⁊ Plato phs. Que cã
deo faciendi mundũ: ⁊ reſpondit. Bonus eſt
bona fecit. q. d. Bonitas ſua induxit ad mun-
dum faciendum. Et vidit deus cuncta que fe-
cerat ⁊ erant valde bona Geñ. j. Singula (inqt
b. Aug. in enchiri.) bona omnia vero ſimul val
de bona: q: ex his reſultat vniuerſitatis ordo.
in quo id quod malum dicitur loco ſuo poſitũ
bene ſtat. vt comparatione eius eminentius cõ
mendet bona. Oppoſita eni (ſm philoſophũ)
iuxta ſe poſita magis eluceſcũt. quantum eni
preſtat vituperationis conſideratio alicuius
vitij: tanto exinde ſequitur maior cõmẽdatio
⁊ laus virtutis ſibi contrarie. Sed ⁊ adeo po-
tens ⁊ bonus eſt deus glorioſus (inquit idem
beatus Aug. in enchiri.) q nõ permitteret ali-
quod malum eſſe in opib⁹ ſuis niſi inde eligo-
ret maius bonũ ad pfectionẽ. ſ. vniuerſi: vt per
ſecutionẽ tyrãnoꝝ ad coronationẽ martyrũ et
hmõi. Species aũt reꝝ ſunt ſicut numeri ſm
philoſophum. In numeris autem hoc reperit
q: numerus ſuperior ꝯtinet inferiorẽ: ⁊ ad mi
nus in vno excedit. Sicut denarius numerus
ꝯtinet nouenariũ ⁊ octenariũ ⁊ alios inferio-
res: ⁊ ad nouenariũ addit vnũ: ⁊ ad octenariũ
addit duo. Nouẽ. n. ⁊ vnũ ꝯſtituũt decẽ. ita ac-
cidit in ſpeciebus creaturaꝝ. quelibet ſpecies
hʒ ſaltẽ vnũ gradũ eẽntialẽ bonitatis. Alia ſpe
cies nobilior illum gradum ꝯtinet in virtute
ſaltem: ⁊ addit alium gradum bonitatis eſſen
tialẽ: alſ eſſet eiuſdem ſpeciei. vt verbi grã. La
pis habet vnũ gradum bonitatis eſſentialis:
quia habet eſſe: vt planta que eſt alia ſpecies
vel genus creature. que habet vltra eſſe alium
gradum bonitatis ſcilicet vegetari: animal ali
ud genus creature nobilius habet vltra eſſe ⁊
vegetari alium gradum bonitatis ſcilicet ſen-
tire. Et cum animalia beſtiarum terre volatili-
um celi ⁊ piſcium maris ſint innumerabilia
habent etiam inter ſe diuerſos gradus ⁊ boni
tates eſſentiales propter quod differunt ſpecie
licet nobis ignoti. vnde vna eſt maioris boni-
tatis eſſentialis ⁊ nobilior altera: ſicut mus p-
fectius animal muſca muſcipula nobilior mu
re canis perfectior muſcipula equus perfecti⁹
animal cane. ⁊ ſic de alijs. Homo vero vltra eẽ
vegetare ⁊ ſentire habet alium gradum boni-
tatis eſſentialis naturaliter: ſcilicet intelligere
Et licet omnes homines ſint eiuſdem ſpeciei
natura. propter quod dicit Porphirius parti
cipatione ſpeciei omnes homines ſunt vnus
homo. tamen ſunt valde differentes in bonita
te accidentali gratie ſm quam collocantur po
ſtea boni in diuerſis ordinibus angeloꝝ ſm
beatum Gregorium. Perfectione autem gra-
tie maxim⁹ ſanctus in via eſt minor infimo om
nium angeloꝝ beatoꝝ q: hic viator ille cõphẽ-

for propter qḋ dixit chriſtus de Jo. bap. Mat. xi. Quo nemo maior inter natos mulierū. Qui minor eſt in regno celorum maior eſt illo: tunc non erant in regno niſi angeli. Angeli autem ſm Diony. ⁊ b. Tho. in prima parte differunt non ſolum numero: ſed ⁊ ſpecie vnus ab altero ſicut differt equus a boue: ⁊ bos a leōe. ⁊ huiuſmodi. Unde oportet dicere ꝙ quilibet immediate ſuperior habet vnum gradum bonitatis eſſentialem maiorem immediate ad inferiorem. ⁊ ſic etiam maiorem gradū bonitatis gratie ⁊ glorie. Habet ergo infimus angelus maiorem perfectionē ꝙ̄ maximus ſanctus in mundo. ſecundus maiorem perfectionem primo angelo. tertius maiorem cum ſecūdo. ⁊ ſic de alijs. Et angeli īfimi ordines ſint plures numero ꝙ̄ omnes homines mundi: quando plures fuerunt: quia quilibet habet angelum proprium ad ſui cuſtodiam: cum ſint milia milium quaſi innumerabiles: aſcendendo gradatī de gradu bonitatis vnius ad alium maiorem per ſingulos angelos. Quis iam valeat comprehēdere: ne dum effari quot gradus maxime bonitatis perfectionis gratie ⁊ decoris habebit ſupremus in ordine angelorum infimo: aſcendendo ad alios ordines ſuperiores. qui quanto ſunt in ordine ſuperiori: tanto ſunt in numero multo maiori ſuperior inferiori ordine ſm dominum Joannem dominici: quia maior perfectio ſine comparatione eſt in ſpiritibus: ꝙ̄ in corporibus. Sed in corporibus elementarib⁹ ⁊ celeſtibus hoc oſtenditur ꝙ ſuperiora corpora ſunt notabiliter maiora ꝙ̄ inferiora: ſicut aq̄ maior terra: aer maior aqua: ſphera ignis maior eſt aere. Primum celum ſcilicet lune mai⁹ ſphera tota elementari. Et ſecundum celū maius primo. ⁊ ſic de alijs. Et hoc quantū ad quātitatem continuam: que in corporibus reperit̄ Et cum quantitas continua non ſit in ſpiritib⁹ videtur ꝙ hec perfectio quantitatis debeat ſaluari ſaltem in quantitate diſcreta: ideſt numerali. vt ſuperior ordo ſit maior numero inferiori multo magis. Quantus ergo ⁊ qualis erit ſupremus archangelus ꝙ̄ excelſior ſupremus in ordine principatuum. ⁊ ſic de alijs. Quid ergo erit de ſupremo ſeraphin bonitatis pulchritudinis ⁊ perfectionis. Et quia ſuper omnes choros angelorum exaltata eſt beata Maria mater domini: multo maior bonitas ⁊ perfectio gratie ⁊ glorie reperitur in illa. Et ſine comparatione in chriſti humanitate permaxime. Non tamen peruenies ad infinitam bonitatem ⁊ omnem perfectionē deitatis. que vna eſt in patre filio ⁊ ſpiritu ſancto. ita ergo trinitas beata communicauit gradus varios bonitatis in creaturis ꝙ nihil ab ea diminutum eſt ſed oēs illas perfectiōes ſine mixtura alicuius defectus: que tn̄ mixtura eſt in creaturis ſibi retinuit ⁊ excellētiora. Cū. n. infinita bonitas dulcedo: pulchritudo: ⁊ ſapiētia ⁊ potētia ei⁹: nulli totū cōicauit q: creatura cū ſit finita nō eſt capax infiniti. Jn creaturis ēt angelis ⁊ hoībus bonitas eſt accñtalis vñ pōt adeſſe ⁊ abeſſe ſubiecto preter ſubiecti corruptionē. Jn deo autē eſt eſſentialis ⁊ mutari nō pōt. ſicut nec eēntia ſua. Et ideo dixit chriſtus cuidā vocāti cū magiſtrū bonū. Nemo bonus niſi ſolus deus ſcʒ per eēntiam. Nā etſi oīs creatura bona ſit. nō tn̄ per eēntiam: ſed per accñs additū eēntie. Et q: beati aperti vident illam infinitā bonitatē auerti ab eo nō pñt: ſed timore reuerentie ſubditi clamāt. Benedictio ⁊ claritas ⁊ ſapientia ⁊ gratiarūactio honor virtus ⁊ fortitudo deo noſtro Apoc. Mittētes coronas ſuas ante thronū eius ex timore reuerentie: admirantes īmēſitatē bonitatis eius. Et quilibet ēt viator dicere hʒ cū pſ. lxv. Jntroibo ī domū tuā ecclie militātis. adorabo ad tēplū ſanctū tuū ecclie triūphantis in timore tuo. Bonitas enim virtutis eſt que maxime debet reuereri ſm etiam ethnicos ariſto. ⁊ alios.

Quintum quod .§.v.

valde eſt reuerēdū in deo eſt quoad ſuā infinitā pietatē ⁊ miſericordiā. Nā ſm aplm pater ē miſericordiarū ⁊ deus totius ꝯſolatiōis. Per effectū ⁊ proprietatē rei deueniī in cognitiōē cauſe eius ſicut per fumū deuenimus in cognitionē ignis. Oēs aūt creature ſunt quidā effectus pme cauſe ipſius ſcʒ dei. Jlla aūt creatura clarius nos inducit in cognitionē diuinā que melior eſt ⁊ infinitati magis propinqua. Hec aūt proculdubio miſericordia eſt. Quid. n. precioſius vita. Pellē pro pelle. ⁊ cūcta que hʒ hō dabit pro aīa ſua. i. vita Job. ij. ⁊ tn̄ pſ. lxij. ait. Melior eſt miſericordia tua ſup vitas: vtiqȝ ſup vitas qualcūqȝ. Nā vita carnis: vita tpis: vita aīe: vita glie. ⁊ ſi qua alia vita eſt: ex miſericordia daī ab illo qui nulli qcq̄ debet. Hec ergo mater vitaꝝ ⁊ radix. Uñ ſeruata illa regula cōi. Propter qḋ vnūquodqȝ ⁊ illud magis: pʒ ꝙ melior eſt miſericordia ſup vitas. Sʒ ſi vita eſt pcioſior cūctis opibus: q: opes ordinanī propter ipſam ꝯſeruādā ⁊ miſericordiā ſup oēm vitā. Reſtat vt miſericordia eius ſit ſuper oīa opa eius. Preterea nō ſolū miſericordia dei eſt pcioſa valde: ⁊ infiniti propinqua: ſed ⁊ ipſa infinita. Nā iuxta vbū Eccl. Scḋm multitudinē magnitudinis eius. ſic ⁊ miſericordia eius cū ipſo eſt. Et ſi queraī vtrū miſericordia dei ſit aliqd diſtinctū a deo. ⁊ per conſequēs creatura. Et ipſa miſericordia pui eſt infi

nita cõmunicaẜ creature? Rñ. ad pꝛimũ. ꝙ cũ
nihil ſit in deo preter deũ: miſericoꝛdia ⁊ que/
cũqꝫ alia perfectio: vt ſapia: iuſtitia: charitas.
⁊ hmõi. que affirmanẜ de deo. nihil ſunt a deo
diſtincta. ⁊ ſic oĩs creatura in deo eſt deꝰ. Hoc
docuit Jo. euangeliſta cũ ait. Qđ factũ eſt in ip
ſo vita erat: ⁊ vita erat lux hoĩum. Et ex h̃ ma/
nifeſtũ eſt ꝙ hõ in deo hõ nõ eſt ſed deus. Sed
in ſe nõ deus hõ ſed creatura. Hoc nõ eſt diffici
le ad intelligendũ. Cũ igiẜ intellectus diuinꝰ
ſit ſimplex ⁊ infinitus vnico actu continuo vni
uerſa videns. oĩa ſunt ibi ipſe intellectus ⁊ deꝰ
que tñ in ſe ↄſiderata prout ſunt in actu: neqꝫ
ſunt deus neqꝫ infinita pꝛopꝛie excepta miſeri
coꝛdia: que etſi creatura ſit infinita quoad ſuũ
effectũ: vt ſubito diceẜ. Et ad ſecũdũ reſponde
tur: ꝙ miſericoꝛdia prout eſt infinita cõmuni/
catur creature: quo ſcilicet ad ſuũ effectũ. Cer/
tũ eſt aũt ꝙ deus cõmunicauit creaturis ſuis
ſuas perfectiões infinitas. finite tñ nõ infinite
vt ſapientiã: charitatẽ eſſentiã. ⁊ hmõi. nulli tñ
infinite vel infinitũ. ſed ⁊ ſanctis in patria com
municat ſe infinitũ ſed finite. Sola vero miſeri
coꝛdia cõmunicaẜ homini infinite. i. ad effectũ
infinitũ. Quodlibet. n. crimẽ moꝛtale (vt pbat
Anſelmus) ratione obiecti eſt culpe infinite: qꝛ
eſt ↄtra illũ cõmiſſum qui eſt bonũ infinitũ de
um. vnde decedẽs in eo merito dꝫ puniri pe/
na infinita: vt reſpondeat culpe infinite. Que
quidẽ pena qꝛ infinita nõ põt eẽ intenſiue: qꝛ
tale onus ferre nõ poſſet: ſed infinita eſt extenſi
ue: qꝛ durat in perpetuũ. Cũ igiẜ ſola miſeri/
coꝛdia abſoluat peccatoꝛẽ penitẽtẽ ab illa cul/
pa actualiter infinita: ⁊ ei reddat deũ ſimplici/
ter bonũ infinitũ: atqꝫ dignum ſtatuat: vt deo
fruaẜ eterno. quod eſt bonũ infinitũ intenſiue.
Concludiẜ tanqꝫ notũ. ꝙ ſola miſericoꝛdia ipſa
eſt infinita. ⁊ paſſiue in peccatoꝛe exiſtens di/
ci põt creatura: que actiue eſt ipſe deus miſera
toꝛ ⁊ miſericoꝛs: ⁊ preſtabilis ſuper maliciam
hoĩum ſm̃ pꝛophetã. Quid ſi dicerẽ ipſaꝫ mi/
ſericoꝛdiã actiuã infinitos producẽtẽ effectus
cõmunicatã viatoꝛibus. Et qꝛ iã ſacerdotibus
collata eſt poteſtas abſoluẽdi a ſceleribus mali
ciaꝝ infinitaꝝ. imo vere abſoluere nõ vult deꝰ
niſi abſoluat hõ ſacerdos: cui dictũ ẽ. Quodcũ
qꝫ ſolueris ſup terrã ⁊c̃. Mat. xviij. Uñ ⁊ Leo
papa. Multiplex miſericoꝛdia dei ſic lapſis hu
manis ſubuenit. vt nõ ſolũ per baptiſmuꝫ mi/
ſericoꝛdiã: ſed ẽt per penitentie medicinã ſpes
vite repareẜ eterne. vt qui regenerationis do/
na violaſſent pꝛopꝛio ſe cõdẽnãtes iudicio ad
remiſſionẽ criminũ peruenirent. Sic diuine
voluntatis preſidijs oꝛdinatis: vt indulgenti
am niſi ſupplicatione ſacerdotũ nequeant ob
tinere. de pe. di. j. multiplex. ¶ Preterea ⁊ ſi

multa ſint pꝛopꝛia deo que. ſ. ita ↄueniunt deo
qđ nõ alteri vt creare: beatificare: miracula pꝛo
pꝛia virtute facere. nil tñ ita ꝓpꝛiũ ſicut miſere
ri. Et ideo dicit. b. Greg. in collecta. Deus cui ꝓ
pꝛiũ eſt miſereri ſemꝑ ⁊ parcere. Hoc eſt. n. deo
ꝓpꝛie ꝓpꝛiũ. Diciẜ. n. ꝓpꝛie ꝓpꝛiũ alicui: qđ cõ
uenit omni. ſ. ſingulari illiꝰ nature ſeu ſpeciei.
Soli. ſ. illi nature vbiqꝫ hoc ei ↄueniat ⁊ ſemꝑ
in omni tpe hec habeat. Sic riſibile eſt ꝓpꝛie ꝓ
pꝛiũ homini qꝛ ↄuenit hoc. ſ. aptitudo ad ridẽ
dũ ſoli homini ⁊ nõ alijs aĩalibus. ⁊ in omni
ſingulari homini ſemꝑ ⁊ vbiqꝫ eſt riſibilis ſcꝫ
aptus natus ad ridẽdũ. etſi nõ in omni tpe et
loco actũ rideat. Miſericoꝛdia dei igiẜ quãtũ
ſcꝫ ad hũc potiſſimũ effectũ cuius reſpectu di/
citur infinita: ſcꝫ remittẽdi peccata ↄuenit ſo/
li deo ⁊ nõ creature. Ego (ait ipſe per Eſaiam)
ſolus deleo iniqtates tuas propter memetipſ.
Qđ cognoſcẽtes Iudei dicebãt. Quis põt pec/
cata dimittere niſi ſolus deus? Nec eſt contra
qđ dicit dñs Jeſus ibidẽ. ſ. Mat. ix. Filiꝰ hoĩs
ideſt ꝟginis hꝫ poteſtatẽ in terra dimittẽdi pec
cata. Hoc. n. poterat inquãtũ deus qui vna per
ſona erat deus ⁊ hõ. Cõuenit iſta miſericoꝛdia
omni perſone nature diuine. qꝛ patri cui vt pa
tri miſericoꝛdiaꝝ: dixit filius in cruce. Pater
ignoſce illis qꝛ neſciũt qd faciũt Luc. xxiij. Cõ
uenit filio dicẽti ipſi Magdalena. Remittunẜ
tibi peccata tua ⁊ a quo niſi ab eo. qđ aduerten
tes qui aſtabãt dicebãt. Quis eſt hic qui ẽt pec
cata dimittit. Lu. vij. Cõuenit ⁊ ſpiritui ſancto.
Uñ aplis dictũ fuit a chꝛiſto. Accipite ſpiritũ/
ſanctũ. quoꝝ remiſeritis peccata remiſſa ſunt.
qꝛ ipſe ſpiritus ⁊ remiſſio oĩum peccatoꝝ cau/
ſaliter. Cõueniẜ miſericoꝛdia deo: ⁊ in eo repe
riẜ ſemꝑ. Nũqd obliuiſceẜ miſereri deꝰ. q. d.
nũqꝫ ꝑs. Nõ ſemꝑ creat. ſꝫ in ꝑncipio deus fe
cit celũ ⁊ terrã ⁊ que in eis ſunt. Gen. j. Nec ſp
miracula facit ſed ſemꝑ miſereẜ. Quinimo (vt
plus dicã) añ tps poſt tps deus miſericoꝛs iue
niẜ. Nã in pꝛincipio cũ deꝰ creauit añ ⁊ nõ erat
tps. ⁊ tñ miſericoꝛdiã fecit mũdũ creãdo. Que
maioꝛ eſt miſeria qꝫ nõ eſſe: ⁊ de hac ad eſſe pꝛo
duxit creaturas. Ecce miſericoꝛdia dei. Jura/
uit angelus (vt refert Jo. in Apoc.) qꝛ tps non
erit ampliꝰ. ſ. poſt iudiciũ finale ceſſante. ſ. mo
tu pꝛimi mobilis. ⁊ tñ ps. ait. Miſericoꝛdias
dñi in eternuꝫ cãtabo. Ubiqꝫ dei mĩa repitur.
Nã miſericoꝛdia dñi plẽa ẽ terra. ait ps. xxxv.
Et dñe in celo miſericoꝛdia tua. remunerãs vl
tra ↄdignũ. Sꝫ nec abeſt in inferno miſericoꝛ/
dia dei de quo minus videẜ. qꝛ etſi nõ liberat
illos a pena: punit tñ citra ↄdignum. vt dicere
valeãt illud Thꝛeñ. Miſericoꝛdie eius ꝙ non
ſumus ↄſumpti. i. annihilati. Quis ergo non
timeat reuerẽdo tã infinitã miſericoꝛdiã ⁊ pie

tatē. Cōmēdabat Tullius Ceſarē dicēs. Nulla
de vtutib⁹ tuis Ceſar pietate maior. Dimitto
autē q̄ ſuſcepit iſrael puer̄.ſ.deus ſurſum ac/
cepit: q̄ ſibi vniuit carnē ex iſrael puero.i. ſer/
uo ſuo. ⁊ hoc q̄ recordatus ē miſericordie ſue.

¶ Sexto eſt de/ .§.vi.

us timēdus timore reuerētie ꝑpter ſuā maxi/
mā equitatē ⁊ iuſtitiā ps.x. Juſtus dñs ⁊ iuſti/
tias dilexit equitatē vidit vultus eius. Juſtus
eſt in ſe nulli vitio ſubiacēs. Qui.n. alios h̄ꝫ re
gere male pōt exercere iuſtitiā: iuſtitiā.ſ.in ali/
os corrigere qui in ſe malus eſt. Qui ſine pec/
cato eſt vr̄m primus in illā adulterā lapidem
mittat Jo.viij.q.d. Reus debet puniri. vt iuſti
tia dictat. ſed nō eſt ſm̄ iuſtitie obſeruātiā. vt
puniaꝛ ab his qui maiori ſunt crimine irretiti
vnde ⁊ maiori pena digni. Remota.n. iuſtitia
(inquit.b.Aug.in.iiij.de ciui.dei) qd ſunt re/
gna niſi magna latrocinia. Et vt ait.b.Amb.in
lib.de officijs dū vni partiꝛ indigno ad ꝑlap
ſionis ꝯtagiū ꝓuocat vniuerſos. Facilitas eni
venie incētiuū prebet delinquēdi.xxiiij.q.iiij.
eſt iniuſta. Qd̄ iuſtitias dilexerit ⁊ diligat. pꝫ
q̄ nullū malū dimittit impunitū. Et q̄ iuſtitiā
debet tēperare moderatio.i.pietatis qd̄ ꝑtinet
ad eqtatē. que eſt rigor iuſtitie miſericordie
dulcedine tꝑatus. ideo ſubdit. Equitatē vidit
vultus eius. Uis ne diuine rigorē hui⁹ regis
⁊ dñi iuſtitie. Cōſidera qm̄ angelus ipſe prim⁹
lucifer dictus ⁊ cherub plenus decore ⁊ ſapiā:
cuius opimētū erat oīs lapis ꝓcioſus: ſardi⁹:
topazius: iaſpis: criſolitus: ⁊ onix: ⁊ berillus:
ſaphyrus: ⁊ carbūculus: ⁊ ſmaragdus. Nouē
exprimit noīa lapidū ꝓcioſoꝝ deſignātia no/
uē ordines angeloꝝ. ſm̄ Greg. in moral. de pe
ni.di.ij.c.vl. qb⁹ ille optus dr̄. q̄ ſublimitate
vtutis oēs ſupauit. hic talis ⁊ tātus: ſubito cū
dixit in corde ſuo. Siliſ ero altiſſimo. non eſt
opertus: nō eſt ore locutus: tm̄ cogitauit ſupbi
am: ⁊ expulſus a regno in infernū demerſus
eſt. Licet aūt deus vt iuſtus dñs oīa de generi
bus ſinguloꝝ vitia diuerſis tꝑib⁹ ſeuere puni/
uerit: vt quodlibet ſibi diſplicere oſtēdat ⁊ im
punitū credaꝛ nullū: permaxime tñ ſuperbos.
Siqdē fratricidiū in Abel factū a Cayn domi
nus inultū nō ꝑmiſit. Nā vagus ⁊ ꝓfundus ⁊
tremulus diſcurrēs loco fere a Lamech ex eo
deſcēdēte ſagittatus eſt Gen.iiij. Mūdū totuꝫ
luxuria infectū. q̄ oīs caro corrupat viā ſuam
dñs iuſtus diluuio pemit. Gen.vij. Sodomi/
tas peſſimo vitio laborātes cū quatuor alijs ci
uitatibus igne ⁊ ſulphure cōbuſtos ſubuertit
Gen.xix. Jſraelitaꝝ cū moabitis fornicātium
xxiiij. milia pierūt. Num.xxv. Propter adulte/
riū cū vxore leuite in Gabaa ꝑpetratū pene ex
tincta fuit trib⁹ Beniamin occiſis ex eis pluſ/
q̄ꝫ qnquaginta milib⁹. Judic.xx. Propter ſtu/
prū ⁊ iceſtū ꝑpetratū ab Amon cuꝫ ſorore ſua
Thamar: occiſus fuit a ſeruis Abſalon fratris
ſui.ij.Reg.xiij. Propter molliciei pctm̄ Onan
a dño iterfectus eſt Gen.xxviij. Nō ꝑmiſit di/
uina iuſtitia Giezi ex auaritia magnā ſubſtan/
tiā a Naaman ſyro mūdato a lepra petētem ex
pte Heliſei: ſꝫ ꝯtra volūtatē ei⁹ trāſire ipunitū
imo lepra horribili ꝑcuſſus ē.iiij.Reg.v. Hec
Heliodoꝝ ſacrilegū ichoātē hierlm̄ ſpoliare
ſub Onia ſūmo ſacerdote vſqꝫ ad mortē ꝑ an/
gelos duos flagellatus.ij.Macha.iij. Jaſonē
ementē ſūmū ſacerdotiū a rege Antiocho. ac
ēt Menelaū multos nō dimiſit.ij. Machab.
iiij. Sꝫ ⁊ iudas ꝓditor ex cupiditate magiſtruꝫ
tradēs in manus iudeoꝝ.xxx.argēteis: laqueo
vitā finiuit Mat.xxvij. Achior q̄ furatus ē re
gulā aureā palliū coccineū.⁊.cc.ſiclos lapida/
t⁹ ē a pplo Joſue.vij. Gule deditos Jſraelitas
cū adhuc eſce carniū eēnt in ore ira dei deſcen/
dit ſup eos ⁊ occidit pingues eoꝝ. Num.xj. ꝑ
pter qd̄ ⁊ filij Hely: Ophni: ⁊ Phinees in bel
lo gladio ceciderunt.j.Reg.ij. Jnuidia ducti
fratres Joſeph eum vēdētes ⁊ tradētes i ma/
nib⁹ gētiū poſt humiliationē ei iniuſte factam
exaltatū ſup oēs dure ab eo icrepati: demum
ſubditi ei facti ſunt Gen.xliiij. Propter quan
cūm iudei xp̄m tradētes i man⁹ Pilati ad mor
tē duris flagellis caſtigati ⁊ diſpſi demū ip̄m
dn̄m ⁊ ſaluatorē ꝯfitebuntur: ſe ei per fidem
ſubijciētes. Interea Maria ſoror Aaron ꝓpter
iuidiā ꝯ ip̄m murmurās: lepra ꝑcutiꝛ. Num.
xij. Ab accidia deuicti tedio itineris multi ex
Jſrael in deſerto murmurātes ſeueritate diui/
ne iuſtitie igne conſumpti ſunt. Num.xj. Jra
⁊ odio furēs ſaul rex ꝑmus iſrl̄ contra Dauid
mortemqꝫ ei pluries itentans: necnon ⁊ phito
niſſam maleficam conſulens: diuina exiſtente
iuſtitia ſeipſum in vtroqꝫ peremit.j.Reg.vlt.
Qua permoti illi de tribu effraim ⁊ iniuſte cō/
tra Jepte qui victoriam habuerat contra am/
monitas ſeditionem facientes: ⁊ bellum cōtra
galaaditas q iuuerant in prelio Jepte occiſi
ſunt de effraim quadragintaduo milia Judic.
xij. de populo iſrael idolatrante ad vitulum au
reum dum Moyſes ſtabat in monte occiſa
ſunt.xxiij. milia ex eis. Propter incredulita/
tem populus ille qui egreſſus eſt de egypto
numero ſexcenta milia abſqꝫ paruulis ⁊ mu/
lieribus. Propter murmurationem non eſt
ingreſſus terram promiſſionis niſi duo Ca/
leph ⁊ Joſue. Nume.xiiij. Sed ⁊ Moyſes et
Aaron ad aquam contradictionis propter in/
fidelitatē priuati ſunt. Nume.xx. Sunt et alia
vitia diuina iuſtitia iudicata: vt pꝫ ex factis

oraculis ⁊ libris gentilium. Sʒ nulluʒ ita ſeue
re ſicut ſuperbia. ⁊ cõgrue: quia magis directe
bella contra eũ. Unde deus ſuperbis reſiſtit. in
quit Jaco. in ep̃la ſua. Regula etiã tradita per
Virgil. i. vi. En. Romanis principibus tradita
fuit parcere ſubiectis: ⁊ debellare ſuperbos. Et
dei mater maria. Diſperſit ſupbos mente cor/
dis ſui. Luc. j. Uñ p̄mos parẽtes poſtꝙ̄ inua
ſit ſupbia edentes pomum vt eſſent ſicut dij. iu
ſtitia dei de paradiſo expellens in has mundi
miſerias exiliauit. Gen. iij. ¶ In ſecũda etate
Nẽbroth cuʒ ſuis volentes turrim babel ad ce
lum vſqʒ pertingentẽ edificare: quaſi exiſtimã/
tes ſe ↄtra deum poſſe defendere ſi aliud dilu/
uium inundaret: ex diuina iuſtitia ↄfuſi ſunt a
ſupbia ſua diuiſis linguis: vt ſe intelligere nõ
valerẽt. Gen. xj. Diſperſis aũt Nembroth vt ty
rãnus cepit alijs dñari ⁊ opprimere. ¶ In ter
tia etate creuit ſuperbia. Nam Pharao domi/
ni mandatis reſiſtens: nec decẽ plagis humilia
tus: ſed obduratus contra dñm prelians in ma
ri rubro cum ſuis ſubmerſus et Exod. xiiij. Et
in pp̃lo illo pertranſeunti per deſertũ cum ſup
bia exurrexiſſet in dathan ⁊ Abyron ambienti
bus Moyſi ducatuʒ ⁊ Chore anhelante ad Aa
ron ſacerdotium: ſciſma facientibꝰ ⁊ rebelliõis
contẽptum. diuina iuſtitia multam tantã elatio
nem abire nõ voluit: ſed apta eſt terra ⁊ deglu
tiuit Dathan: ⁊ operuit ſup ↄgregationẽ Abyrõ:
⁊ exarſit ignis in ſynagoga eorũ: ⁊ flãma com
buſſit peccatores Chore cum cõplicibus ſuis.
Num. xvj. ¶ In q̃rta etate Saul ſuperbũ qui
mandatis dei ⁊ Samuelis noluit obedire: hũi
liauit a regno reprobãs. j. Reg. xv. Superbuʒ
illum imaniſſimũ gygantem Goliath philiſte/
um: deum iſrl̃ ex ſuperbia blaſphemanteʒ. Da
uid humilis ⁊ adoleſcens inermis ↄtra eum p̄
ualuit in fũda ⁊ lapide. j. Reg. xvij. Ozias rex
Juda (⁊ ſi alſ bonus) in ſuperbiã elatus: q2 pre/
ſumptuoſe ſe ingeſſit in officio ſacerdotali offe
rens incenſuʒ dño: leproſus effectus eſt. ij. Pa
ral. xxvj. Sennacherib cum innumerabili mul
titudine obſidens hierl̃m ⁊ dicens: q2 deus eo
rum nõ poſſet liberare eos ab eo: in vna nocte
ſupbia eius occiſa ſunt ab angelo centũoctogi
taquinqʒ milia. vt patʒ Eſa. xxxvij. Sed magis
effrenata ẽ qñ ambitioſiſſim9 ille Abſalon ⁊ va
nus vſurpauit ſibi dñium ⁊ regnuʒ patris: euʒ
vſqʒ ad mortem perſequens. Sʒ neſcit diuina
iuſtitia patrocinium p̄ſtare criminibus ⁊ tãte
temeritati. Nam elatum illũ querens p̄ vanos
capillos tenuit ſuſpenſum: mula quam equita
bat eũ dimittẽte donec Joab p̄nceps exercitus
Dauid hoc ſciens ⁊ applicãs lanceis ſuis trã
ſodit. ij. Reg. xviij. Adonias etiam hoc regnuʒ
affectans contra Salomonem fratrem quem
Dauid pater vtriuſqʒ ſtatuerat regem: occiſus
eſt. iij. Reg. ij. ¶ In quinta etate adhuc magis
oſtentata eſt ſuperbia ipſa. Nam Nabuchodo
noſor elatus in ſuperbiã: vt ſibi aſcriberet mo/
narchiam non deo: in mentẽ feralem mutatus
eſt inter feras a regno ſegregatus eſt: in deſer/
to habitans per ſeptẽ tempora quouſqʒ ſuã ſu/
perbiam cognoſceret ⁊ peniteret. Daniel. iiij.
Alius Nabuch. forte nepos qui Holofernẽ p̄n
cipem exercitus ſui miſerat per regiones cum
innumerabili multitudine vt ſibi ſubiugaret om
nem terram dño ſuo ac deos exterminaret: vt
ſolus ipſe deus haberetur in terra: quem mira
biliter diuina iuſtitia humiliauit. cõfudit tãtã
ſuperbiam per Judith caſtiſſimã ⁊ magnani/
mẽ que illius caput abſcidit: ⁊ omnis exercit9
eius debellat9 eſt. Judith. xiij. ¶ Aman quoqʒ
agagites q̄ volebat adorari a Mardocheo: ⁊
q2 ſuperbie illius nolebat illi fauere: quęſierat
totum genus vna die vbicũqʒ eſſet per orbem
ſub Aſſuero gladio exponi: cum magna equi/
tate iudicatus eſt vt in cruce quam parauerat
Mardocheo ad ſuſpendiũ in ea ipſe appẽde/
retur liberatiõe facta a morte in populo iudeo/
rum. Quid de Antiocho qui cum tanta ſuper/
ba efferatus eſt in iudeos: ⁊ cõminatus eſt hie/
ruſalem deſtructionẽ: ⁊ leges dei mandauit nõ
ſeruari: ſed gentilium. ⁊ non deũ: ſed iouẽ ado
rari. nõne morte dira vermibus ſcaturiens cõ
ſumptus eſt? Confeſſus demũ q2 iuſtuʒ eſt ſub/
ditum eſſe deo ⁊ mortalẽ non paria ſentire de
deo. ij. Macha. ix. vbi multa de eius ſuperbia
⁊ punitione. Et de Nichanoris ſuperbia ⁊ pu/
nitione habes. ij. Machab. vlti. ¶ In. vj. eta/
te etſi deus ad ſuperbiam ſuperandam humi/
liauerit ſeipſum formam ſerui accipiens: ⁊ do
mum vſqʒ ad morteʒ ignominioſiſſimã crucis
non tñ in peccatoribus ſupbia eſt extincta. ſʒ
⁊ repullulans eſt humiliata ⁊ cõfuſa. Nam he/
rodes iniquus antipas qui Jacobuʒ decapita
uit: ⁊ Petrũ incarcerauit. cũ quadam die con/
cionaret̃ corã populo: ⁊ veſte aurea ⁊ argentea
indutus radijs ſolis ſuper eũ reuerberantibꝰ:
valde glorioſus ⁊ fulgidus appareret. Popu
lo ei acclamãte laudes dei ⁊ nõ hoĩs: ideoqʒ ela
tus in ſupbiã: iuſte punit9 eſt: angelo eũ pcutiẽ
te: ⁊ cũ magnis cruciatibꝰ ſpm̃ emittentẽ. Non
minori ſupbia herodes ſcd̃s aſcalonita xp̃ʒ in
paſſione deriſit indutum veſte alba. qui p̄mo
Joãneʒ baptiſtã decapitauerat. Sʒ ⁊ primus q̄
innocẽtes occidi fecit: vt xp̃m regem verũ eoꝝ
eis extingueret: equali ſuperbia viuo: ⁊ iuſtitia
ↄdemnatus eſt. De gayo impatore qui voluit
coli vt deus. Et de coſdroe qui crucem ſecũ tu
lerat in perfidẽ. Et poſtea de Juliano apoſtata
impatore. Et d̃ dyocleciano ⁊ maximiano ↄtra

ſtudio ſuperbie ſue ſunt conati extinguere nomẽ chriſti: exterminare eccleſiā: ꝯculcare fidẽ. Quorū tñ ſuperbia ⁊ malignitas ad nihilū redacta eſt: ⁊ iuſte punita: ⁊ eccleſia magis ac magis exaltata. Timebūt ergo gẽtes nomẽ tuum dn̄e ait ps. ſcȝ vidẽtes iuſtitiā tuā: q: nil inultū dimittis malū. Et oẽs reges terre gloriam tuā cū magna reuerẽtia adorātes.

¶ Septimo timẽ .§.vij.

dus eſt deus timore reuerẽtie propter ſuā eternitatẽ ⁊ prouidẽtiā. Eccle. v. Ne dicas corā angelo nō eſt prouidẽtia: ne forte iratus dn̄s ſup ſermones tuos diſſipet oīa opa manuū tuarū. Ubi ſunt multa ſomnia ⁊ plurime vanitates ⁊ ſermones innumeri. tu vero deum time. Hec ibi. Somnia appellat ſalomon diuerſas fantaſias aliquoꝝ male ſētiētiū de diuina prouidẽtia: q: ſicut in ſomno videtur aliquid eſſe qđ in veritate nō eſt ita aliquibus viſum eſt bene ſentire de his que eueniūt in mūdo. ⁊ tñ nō ſic ē. Quidā. n. euentū reꝝ humanaꝝ attribuebāt fatis dicẽtes. Fatis agimur: credite fatis. Et illđ. Te tua fata premūt. vocātes fatū ꝯſtellationeȝ ſeu influxū ſyderū. ſub quibus nati ſunt homines quibus moueanſ neceſſario ad bonū vel malū. Alij dicebāt oīa euenire a caſu ⁊ fortūa. In q̄ꝝ perſona loquitur ſalomō dicens. Uerti me ad alia que vidi ſub ſole: nec velociū eſſe curſum: nec fortiū bellū: nec ſapiẽtū panẽ: nec doctorū diuitias: nec artificū gratiā: ſed tempus caſuſq; in oībus. Alij vt plato poſuerūt diuinam prouidentiā nō ſe extẽdere ad res humanas ⁊ minima: ſed tñ circa celeſtia. In quoꝝ perſona dicit Job. Circa cardines celi ambulat. noſtra aūt nō ꝯſiderat. Sed iſta oīa ſunt ſomnia ⁊ vana ⁊ nō credẽda. Et ideo ſignāter ſubdit. Tu vero deū time: tanq̄ eū qui oīa videt: de omnibꝰ prouidet. oīa recte diſponit. Unde dr̄. Sap. xij. ca. Tu aūt domine dominator virtutis omnia cū trāquillitate iudicas: ⁊ cū magna reuerẽtia diſponis nos. Subeſt enim tibi poſſe cū volueris. Et Petrus in can̄. ſua. Omnẽ ſollicitudinẽ veſtrā proiicientes in eū: qm̄ ipſi eſt cura de nobis. Et ps. Jacta cogitatū tuū in dn̄o ⁊ ipſe te enutriet. Quinimō vt ſcribit Sap. xij. Ipſi eſt cura de oībus. Neq; enim q: cū magna cura ⁊ diligẽtia diſponit de corporibus celeſtibus de angelis ⁊ hominibꝰ. ideo minus curat de minimis ⁊ vilibus rebus ſed de quibuſcūq; infimis vſq; ad ſingularia intẽdit. Unde ⁊ beatus Aug. in. v. de ciui. dei. ait. Deus ſūmus ⁊ verꝰ cū verbo ſuo ⁊ cū ſpirituſancto: que tria ſunt vnus deus oipotẽs creator ⁊ factor oīs anime omniſq; corporis cuius participatione ſunt felices omnes: qui ſunt veritate nō vanitate felices. Qui fecit hoīem rōnale aīal ex aīa ⁊ corpore. qui eū peccãtẽ nec impunitū dimiſit: nec abſq; miſericordia dereliquit. qui nō ſolū celū ⁊ terrā: nō ſolū angelū ⁊ hoīem: ſed nec exigui ⁊ ꝯtẽptibilis animãtis viſcera: nec auis pẽnulā: nec herbe floſculū: nec arboris foliū ſine ſuarū partiū ꝯueniẽtia: ⁊ quadā veluti pace dereliquit. Nullo modo credẽdū eſt regna hoīuȝ: eorūq; dn̄ationes ⁊ ſeruitutes a ſue prouidentie legibus alienas eſſe voluiſſe. ⁊ Boe. de phica ꝯſola. O qui perpetua mūdū ratione gubernas. Terraꝝ celiq; ſator tempus que ab euo ire iubes: ſtabiliſq; manẽs das cūcta moueri ⁊c. Cū quāta aūt reuerẽtia prouideat nobis ⁊ diſponat: q̄s nō obſtupeſcat. quot varietates herbarum: fructuū: animaliū: piſciū: auiū: in cibū dedit. quot aromatica ꝯceſſit vini. quātas diuerſitates veſtiū: habitationū: documẽta: interiora incitamẽta ad bonū: ſancta ſacra: ſanctorum exempla: flagellorum erudimenta: quis enarrabit? Myſterium autem incarnationis et dominice paſſionis ad noſtram redemptioneȝ tam immenſam ad nos ſpecialem dilectioneȝ quis cōprehendere: nedum exprimere valeat. vt merito dicere valeat. illud Michee. Popule meus quid tibi vltra facere potui ⁊ non feci ad prouidendum tue ſaluti. Sed valde timendum: ne ingrati inueniamur. Nam quāto plura nobis beneficia collata ſunt: tanto maiora ſupplicia preparata ſi ſalutem noſtram neglexerimus. Sed ecōtra predicta bona multa habemus hic ⁊ ſi patria. ſi timuerimus deuȝ ⁊ fecerimus bene. vt ait Tobias filio Tob. iiij. ca. De huiuſmodi prouidentie beneficijs dicit. b. Bern. in lib. de ꝯſide. Amat deus vt charitas nouit vt veritas. ſedet vt equitas dominatur. vt maieſtas: regit vt principiuȝ tuetur vt ſalus operatur vt virtus rutilat vt lux aſſiſtit vt pietas. Quid ergo eſt deꝰ quoad vniuerſos ſpectat finis. Quoad electiōeȝ ſalus. Quoad ſeipȝ nouit. Quid eſt deus: volūtas: omnipotentia: beniuolentia: virtus: lumen eternū: incōmutabilis ratio: ſūma beatitudo creãs mentes ad ſe participandum: viuificans ad ſentiendum: afficiens ad appetendum: dilatans ad capiẽdū: accẽdẽs ad zelum: fecūdãs ad fructuȝ: dirigẽs ad equitatem: ſformãs ad beniuolẽtiam: moderãs ad ſapiẽtiam: roborãs ad virtutem: viſitãs ad ꝯſolationem: illuminãs ad cognitionem: perpetuãs ad immortalitatem: impellẽs ad felicitatem: circūdãs ad ſerenitatem. Hec beatus Bernardus. Hec omnia ſumma prouidet beniuolentia. Unde ſm̄ Joannem Damaſc. deus grece dicitur theos. Et theos vno modo dicitur a then. quod eſt circūire ⁊ fouere. quia virtute ⁊ influxu ſuo omnia circūiens: omnia fo-

uenis: omnibus prouidet ſm illud ps. Aperis tu manum tuam ſcilicet prouidentie. ⁊ imples omne animal benedictione. Timeat ergo deuz omne ſemen iſrael: id eſt omnes fideles ait ps. Quoniam nō ſpreuit neqꝫ deſpexit deprecationem pauperis. Pauperis dico naturali ſenſu: pauperis terrena ſubſtantia: pauperis virtute gratie: pauperis ſpiritu: ſed omnibus prouidet pro capacitate ſua. Et timor domini precipue reuerentialis: de quo eſt ſermo gl'a: ⁊ gl'atio: leticia ⁊ corona exultatiōis. vt di. Eccli. j.

Titulus. xv. de dono pietatis.

¶ De pietatis eminentia ⁊ dignitate. Capitulum primum.

De dono pietatis videnda ſunt tria. Eminentia dignitatis: exiſtentia eius qualitatis: ⁊ permanentia eternitatis. ¶ Pro declaratiōe primi ſciēdū ſꝫ b. Tho. ſe. ſe. q. cxxj. ar. j. ꝙ dona ſpūſſancti ſūt quidā habituales diſpoſitiones anime quibus anima eſt prompte mobilis a ſpirituſancto. Inter ceteras autem motiones que ſunt a ſpirituſancto mouet ſpirituſſanctus ad hoc ꝙ affectum quendam filialem habeamus ad deum vt patrem ſm illud apoſtoli ad Ro. viij. Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum dei: in quo clamamus abba pater. ¶ Pietas ergo ſm ꝙ cultū: id eſt reuerentiā exhibet deo per inſtinctum ſpirituſſancti eſt donum ſpirituſſancti. Poteſt autem conſiderari excellentia huius doni quantum ad tria: ſcilicet quantum ad ſuam regulam: quantum ad ſuam differentiam: ⁊ quantum ad efficatiam: ſeu vtilitatem. ¶ Quantum ad primum certum eſt ꝙ quanto regula dirigens eſt nobilior tanto actus illa regula regulatus ⁊ menſuratus eſt nobilior. Sed virtus accipit pro regula aliquid humanum: ſcilicet dictamen rōnis. Donum vero accipit pro regula aliquid diuinum ſcilicet inſtinctum ſpirituſſancti: vbi gratia. In horribilibus fugiendis vel proſequendis differenter dirigit fortitudo. que eſt virtus ⁊ fortitudo que eſt donum: quia per fortitudinem que eſt virtus homo aggredit terribilia ſm virtutem humanam. Sed per fortitudinez que eſt donum hō aggreditur terribilia vtens diuina potentia per confidentiaꝫ quaſi ſua. Similiter ſe habet in cōmunicatiōibus que ſunt ad alterum: pietas virtus: ⁊ pietas donum: qꝛ pietas que eſt virtus accipit pro regula ⁊ menſura aliquid humanum: puta obſeruans vl' debitum vel congruum eius qui cōmunicationē facit. Sed pietas que eſt donum in cōmunicationibus accipit pro regula ipſum deum: quia

Pietatis excellētia ꝯſideratur quātum ad tria.

cōmunicat ſe ad alterum vtēs deo quaſi ſeipſo vt ſcilicet ea que ipſum decēt in hmōi cōmunicationibus quaſi deo vnitus exequatur. Unde dñs ad beneficiētiā exēplo celeſtis pr̄is exhortatur: qui ſolē ſuū oriri facit ſup bonos ⁊ malos. Sic ergo patet differētia: qꝛ in alijs cōmunicationibus pōt attēdi aliqua humana ratio cōmunicādi alteri vel liberalitas in paruis donis vel magnificētia i magnis vl' iuſtitia in debitis vl' decētia in gratuitis: qꝛ tal' dare decet vel vtilitas vel aliquid humanū. Sꝫ qꝛ rō his terminis nō claudit: vt hō tm̄ tribuat homini quātū dꝫ: vel quātū expedit ei qui tribuit. ſed quātū eſt a deo acceptū diuinū bonū quod in ſe vel in proximo relucet: hoc ſupra humanū bonū eſt. ⁊ hoc ſuper donū pietatis. hec b. Tho. in ſcripto ſuper. iij. ſen. di. xxxiiij. ar. ij. ¶ Secūdo pōt ꝯſiderari excellētia huius doni pietatis quātū ad ſuā differentiā. Poſſet. n. aliquis dicere ꝙ pietas nō eſt donū: ſed virtus. Quia Greg. j. moral. dicit ꝙ pietas idē eſt ꝙ miſericordia. ſed miſericordia eſt virtus: ideo opat' ſm humanū modū. ergo ⁊ pietas nō eſt donuꝫ ſed virtus operans ſm humanū modū non diuinū. Reſpōdet' ꝙ miſericordia ⁊ pietas in hoc differūt: qꝛ miſericordia ſtudet ad releuādū miſerias proximoꝝ ex eo ꝙ proximi ſunt ei ꝯiuncti vel propinqtate ſanguinis vel familiaritate: vel ſaltē nature ſimilitudine. In oībus eniꝫ miſericordia accipit pro mēſura aliquid humanū ſicut alie virtutes. Sed pietas que ē donum ſpirituſſancti mouet ad releuādas miſerias proximoꝝ ex aliquo diuino. ſ. inquantum ſunt in filio dei vel diuina ſimilitudine inſigniti: ita ꝙ miſericordia i ſuo actu vtit' aliqua regula humana: ſed pietas que eſt donū vtit' regula diuina. Et per hoc pꝫ ꝙ pietas eſt potior miſericordia. ſicut donū perfecti⁹ virtute. hec beatus Tho. ſup. iij. ſen. di. xxxiiij. ar. v. ¶ Tertio pōt ꝯſiderari eminētia huius doni quantū ad reuerētiā ſic. quāto aliqd mō nobiliori deo cultū ⁊ reuerētiā exhibet. tāto eſt excellentius. Sed hoc facit pietas put eſt donū ſpirituſſancti. Qđ qdē pbat'. tū cōparādo pietatē ad virtutē religionis. tū cōparādo ipſam pietatē put ē donū ad eā que eſt virtus. Et inquātū ad religionē cōparat': lꝫ religio que exhibet cultum deo ſit potior pietate que ē virtus exhibēs cultū ⁊ reuerētiā patri carnali: tn̄ pietas que ē donū nobilior religiōe. qꝛ exhibere cultū deo: vt patri qđ facit pietas que eſt donū excellenti⁹ eſt ꝙ̄ exhibere cultū deo vt creatori ⁊ dn̄o: quod facit religio. Ex quo pꝫ pietatē donū excellentius religione virtute ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. cxxi ar. j. cōparando autem pietatem donum ad ipſam prout eſt virtus etiam probatur pietatem do-

num excellentiorem ea inquantum virtus. Ex eo videlicet quia pietas donum reſpicit i actu ſuo aliqd diuinum vt filiationem diuinaȝ per gratiam: vel diuinam ſimilitudinem. Sed pietas virtus aliquid humanum ⁊ familiaritateȝ propinquitatem vel nature ſimilitudinem. Et ſic pȝ ꝙ eſt potior vt dictum eſt ſupra.

ℭ In quo aūt con/ .§.i.

Pietas donuz ȝ.v. actus in via

ſiſtat iſta qualitas mentis: ſcilicet pietas donū quantum ad actum eius. Sciendum ſm beatum Tho. ſuper. iij. ſen. di. xxxiiij. ar. v. ꝙ pietas donum habet in via quinqȝ actus: ſed vnū principale: alios quatuor ſecundarios. ℭ Primus ergo actus eius eſt quem habȝ in via deo colendi: ideſt reuerentiam exhibere non ſoluȝ propter debitum: ſed propter condignum: qꝛ deus honore ⁊ reuerentia ē dign⁹ interiori affectu ⁊ exteriori actu vt fit in proſtrationibus genuflexionibus: inclinationibus ⁊ ſacrificiis ex hoc Malach. j. Filius honorat patrem ſuū Et ſi ego pater veſter: vbi eſt honor meus? ait ipſe Deut. xxxij. Nunquid non ipſe eſt pater tuus qui poſſedit ⁊ fecit quoad corpus: ⁊ creauit quoad animam te? Unde apoſtolus ad Titum Sobrie ſcilicet quoad ſe: iuſte ſcilicet quoad ꝓximum: pie ſcilicet quoad deum viuamus in hoc ſeculo expectantes ⁊c̄. ℭ Secundus act⁹ eius propter dei reuerentiam etiaȝ ſanctos honorare: quia ſunt templa dei ⁊ organa ſpiritus ſancti. j. Cor. vj. An neſcitis quia templum domini eſtis vos: ⁊ ſpiritusſanctus habitat in vobis? Et alibi. Honore ſimulcem preuenientes. ⁊ precipue preſidentes qui in regimine repreſentant perſonam dei cuncta regentis. Petr⁹ in canonica. j. Regē honorate. Et beatus Aug. in regula. Honore coram deo prelatus ſit vobis. Huiꝰ rō eſt: qꝛ ſicut actus pietatis q̄ ē vt̄ᵉ ē nō ſolū exhibere cultū ſeu reuerētiā patri carnali: ſed ēt oībus ſanguine iunctis ſm ꝙ pertinent ad patrē: ita ⁊ actus pietatis que eſt donū nō ſolū deo: ſed ⁊ oībus que ptinēt ad deū ſibi ȝiunctis per grām vel per ꝓuidentiaȝ ⁊ bn̄dictiones. Apls. j. ad Ti. Sectare iuſtitiā: pietatē: fidem: charitatē: patiētiā ⁊c̄. ℭ Tertius actus pietatis qui eſt donū eſt ſcripture ſacre intellecte nō ȝtradicere cū ſint v̄ba dei. Quē enim aliquis veneratur ⁊ colit: eius etiā verba in reuerentia habet ⁊ nō impugnat niſi falſa reperirentur. Nam vt ait phs. Duobus amicis exiſtentib⁹ platone ⁊ veritate: ſanctū eſt ꝓhonorare veritatē. Et qꝛ in verbis ſcripture ſacre nō pōt eē falſitas: ideo ſemper (etſi nō intelligant) veneranda ſunt. Hunc actum eſſe pietatis ponit Aug. in lib. de doctri. chriſtia. j ad Ti. iij. Manifeſte magnum pietatis ſacramentum quod manifeſtū eſt i carne iuſtificatū ⁊c̄. ℭ Quart⁹ act⁹ ei⁹ eſt ȝſtitutio in miſeria ſubuenire. Et rō eſt: qꝛ ſȝ. b. Greg. j. moral. idē eſt ꝙ miſericordia ſcȝ in actu exteriori q̄ ē ſubuenire miſerie, primi. differūt tñ in motiuo miſerēdi. vt ſupra dictū eſt. Miſericordia aūt miſerie ſubuenit. Et ſm hoc. b. Greg. ibi dicit ꝙ pietas inſiſtit opibus miſericordie. Et ſȝ hoc ēt dic. b. Hiero. vl Aug. ſm alios. Nō memini me vidiſſe aut légiſſe mala morte piſſe q exercuit opa pietatis. qꝛ ſcȝ ſi peccator talis eſt: opa illa pietatis pcurant ſibi cōpūctioēm ⁊ reuerſionem ad deum. ℭ Quint⁹ act⁹ eſt ſine offenſiōe in medio nationis praue ⁊ pverſe ȝuerſari ⁊ iter eos ȝuiuere. vt dicit. b. Aug. in lib. de doctri. chriſtia. Uñ ⁊ Petr⁹ in. ij. can. c. ij. ait de Loth. Aſpectu qdē ⁊ auditu iuſtus erat habitās iter illos qui de die in diē aīam ei⁹ iniqs opib⁹ cruciabāt: nouit aūt de⁹ pios de tētatiōe cripe. Omnes hi act⁹ vnā ⁊ eādē regulā ⁊ mēſurā hñt. ſ. diuinā reuerētiā quo ipſe de⁹ eſt dignus: vel honoreȝ quo de⁹ eſt dign⁹. Et iō act⁹ pietatis q eſt in via eſt vn⁹ q eſt ꝓcipu⁹ ⁊ pncipalis ad quē alij oēs reducūtur vt ad cām ſuā: vt dicit. b. Tho. vbi ſupra. Uñ aplſ ad Timō. ij. Mādat orōnes et obſecratiōes fieri in eccleſia ꝓ hiis q ſunt i ſublimitate ȝſtituti. vt trāqllā vitā ⁊ qetā agam⁹ in oī pietate. ſ. reuerētia diuini cult⁹. Et di. xlj. c. p ſimoniā. dr̄. Pietatē in pūatis domib⁹ non ȝcludētes oēm locū in noīe dei edificatū honoramus. Et congregationem in eccleſia factā ad vtilitatem cōmuneȝ recipiemus. ⁊ bōa opa que ſupra vires in fratres pauperes exercētur ſm eccleſiaſticas traditiōes beatificamus. Jtē beatus Augu. ſuper ps. Si aliquando humana infirmitate pedes noſtri in aliquod peccatum mouentur: inſurgunt lingue iniquiſſime inimicorum cum fuiſſet miſerendum. irrident impij. vnde pij dolent. v. q. v. §. ſed al' iud.

ℭ De permanen/ .§.ij.

tia pietatis ⁊ efficientia ſeu vtilitate ſciendum ſm beatum Thomam ſuper. iij. diſtin. xxxiij. articulo. v. ꝙ actus pietatis remanebit in patria quantum ad ſuam menſuram ⁊ regulam ad quam pietas attendit ſcilicet adherere ipſi deo. Et etiam quantum ad eos quibus beneficia preſtare paratus erat ſcilicet quantum ad effectum vt ſcilicet beniuolentiam eis ſeruet: ⁊ de omnibus eorum bonis habeat gaudium ⁊ leticiam. vnde in eis non erit communicatio ad ſupplendam negligentiam ſicut eſt apud nos. Et per conſequens iſte actus pietatis qui eſt in via ſubuenire ſcilicet conſtitutis in miſeria non erit in patria: quia nulla ibi indigētia. nulla miſeria: quia deo ſuā ſufficiē

tiam a deo accipient. Erit tamē in eis cōicatio
ad augendā letitiā ſm modum illius patrie ſʒ
quem ſuperiores aliquid influunt in inferio-
ribus: vt dicit Diony. Unde poſt diem iudicij
& ante precipuus actus pietatis qui eſt donum
in patria eſt reuereri deum in affectu filiali. qui
precipue tūc erit ſm illud Sap. v. Ecce quomo
do computati ſunt inter filios dei. Erit etiā mu
tua honoratio ſanctorum adinuicem. Nunc au
tem ante diem iudicij miſerentur ſancti etiam
eos q̄ in ſtatu hui⁹ miſerie viuūt hec. b. Tho.
ſ. de mi- vbi. ſ. ¶ De vtilitate & efficientia pietatis nota
ſericor- q̄ ait apls. j. ad Timo. iiij. Exerce teipſum pie-
dia et tatē. Nam corporalis exercitatio. ſ. ieiunioruʒ
ei⁹ mul- & abſtinentie & hmōi. ad modicum quiden vti-
tiplici lis eſt: pietas autē ad omnia valet promiſſionē
vtilitate vite que nunc eſt habens & future. Scribens
tit. v. c. apls ad Titum epm. oſtendit q̄ epiſcopus & q-
xviij. libet miſicordie viſceribus tot⁹ debet effluere.
quod ſignificat illa abundās inunctio capitis
eorum in cōſecratione ipſorum. Hinc eſt q̄ de
tumbis quorundā ſanctorum qui in mīa & pie
tate fuerūt precipui oleum manet. vt btī Nico
be. Kathe. & be. valpurgis. & in huius figuram
in veſtibus ſummi ſacerdotis pendebāt malo-
granata intexta. que cum refrigerent ſnuebāt
q̄ miſicordia preſidētiū debʒ ſubditos refrige
rare. ¶ Ualere autē dicit̄ pietas ad omnia. Ad
temporalia quidem ſm illud Prouerb. xxviij.
Qui dat pauperi non indigebit. qnimmo non
ſolū ſufficientiam ſed abundantiam habebit.
Prouer. xiiij. In omni opere bono erit abun-
dantia. ſicut legitur de ſancto Joanne patriar-
cha alexandrino pijſſimo ad pauperes. q̄ quan
to plus dabat pauperibus: tanto plus ei deus
mittebāt per diuerſas perſonas ad diſtribuen-
dum. ¶ Ualet ad ſpūalia promerenda. Unde
beatus Ambroſius. Omnis ſumma xpiane re
ligionis in miſericordia & pietate conſiſtit. quā ſi
aliquis ſequens & ſi lubricum patiatur carnis.
ſine dubio vapulabit ſed nō peribit. Qđ opor-
tet ſane intelligere. quia vel intelligitur de eo
qui & in lapſum carnis cecidit in preteritum: ip-
ſum penitet & abſtinere diſponit. Uel ſi intelli-
gitur de eo qui opera pietatis exercet ī mortali
exiſtens. tunc opera pietatis valent ſibi ad pro
curandū gratiam occaſionaliter nō cauſaliter.
Nam dicta opera pietatis ſunt occaſiones: vt
adiutus precibus eorum quibus exercet exeat
de peccato. Ualet ad eterna promerēda. Unde
Hieronymus ait. Pietas expectat beatam ſpeʒ
& aduentum glorie magni dei. Sicut enim im
pietas magni dei formidat aduentum. ita pie-
tas de ſuo opere ſecura & de fide iudicium pre
ſtolatur. Et quia ſumma pietas fuit in virgine
& eſt ſuper oēs ſanctos & ſanctas: cui cantam⁹.

O clemens. o pia. o dulcis virgo maria. Ideo
de ipſa virgine Maria vt fonte pietatis. ſiue
quantum ad actuʒ diuini cultus & reuerentie:
ſiue quantum ad actum miſerationis & ſubue
niendi pauperibus: ſubſequenter in iſto titulo
diffuſius agemus per capitula diſtinguēdo et
per modum predicationis.

¶ Quod virgo maria eſt mater noſtra ſpūa-
liciter. Capitulum. ij.

Ecce mater tua Jo.

xix. loquitur de iſta matre ps. dicēs.
Mater ſyon dicet homo: homo na
tus eſt in ea & ipſe fundauit eā altiſſi
mus. Hec ſm tranſlationem. lxx. quam ſequit̄
beatus Augu. ſuper pſalteriū: & obſcura ſatis
eſt locutio. Poteſt autē ſic exponi. Homo dicet
ſyon mater. Sed videndum eſt quis eſt iſte hō
qui dicit: cui dicit ſyon. de qua matre dicit. Eſt
aūt homo iſte dñs Jeſus deus & homo de quo
propheta. Ecce veniet deus & homo. Homo vti
q̄ʒ animal rōnale: ab initio ſolus ſue cōceptio-
nis ratione vtens vt perfectus omni ſapiētia &
gratia. & inter natos nunq̄ʒ a rōne deuians. Ip
ſe eſt ille hō: qui natus eſt in ea matre: que eſt
& ciuitas dei dicitur. nō ex virili ſemine: ſʒ qđ
in ea natuʒ eſt: de ſpūſancto eſt. Matth. j. Et ip
ſe idem homo eſt altiſſimus deus: qui ſolus al
tiſſimus fundauit eā ciuitatem in qua habita
uit nouem mēſibus vt matre ſua. Si queris cui
ſyon dicit? Rñdeo q̄ ſyon ſpirituali. i. eccleſie.
Interpretatur enim ſyon ſpeculatio: ibi in ſyō
erat templum dñi in quo verus cultus exerce-
bat̄ offerēdo oblationes & ſacrificia vero deo.
Significat igitur apte eccleſiam ſanctā in qua
ſpeculamur deum in militanti per fidē: in triū-
phanti per ſpem. Et in ea ſola vere colitur de⁹:
& offeruntur ſacrificia vera bonoꝝ operū: que
deo ſunt grata & non extra eam. Quid autem di
cit iſte homo Jeſus ſyon. i. eccleſie illud mater
ſcilicet eſt tibi patrem habebas miſericordiaꝝ
accipe & matrem totius cōſolationis & miſera
tionū. Ecce mater tua o ſyon o eccleſia. que eſt
mater mea volo vt ſit & mater tua. Mea eſt ma
ter naturalis: tua ſit mater ſpūalis. Ecce mater
dei ſaluatoris: eſt mater peccatoris in eccleſia.
Sed iudeus hoc vt perfidus nullo modo vult
credere q̄ beata virgo Maria ſit mater dei et
hominis. Et ſm hoc dicit trāſlatio noſtra que
fuit bea. Hierony. Nunquid ſyon dicet homo
homo ſcilicet quicūq̄ʒ quātumcūq̄ʒ ſingularis
predicator & doctor. nūquid dicet ſyon. i. ſyna
goge ſeu populo iudeorum. cuius cultus erat p̄
pter templum in materiali ſyon. Iſtam verita
tem mirabilem quam ſubdam. ita vt credat ei
q. d. nō. Neq̄ʒ Petrus neq̄ʒ Paulus: ſed neq̄ʒ
ipſe xp̄s

ipſe xp̄s dixit ỽitatē hāc pplo iudeoꝝ q voluerit credere. Ecce ỽitas quā nō vult credē. ⁊ idō vt pfidi dānanť. Homo natus eſt in ea ciuitate dauid .i. virgine maria: ⁊ ipſe natus in ea xp̄s eſt ille altiſſimus deus qui ſolus ſanctus per eſſentiā. ſolus dn̄s per vniuerſalē prouidentiaꝫ. ſolus altiſſimus per omnipotentiā: qui fundauit ⁊ fecit ciuitatē iſtam virginē glorioſaꝫ quā inhabitauit. Idem vnus deus ⁊ homo: vna pſona fundator ⁊ creator virginis per diuinitatem natus in ea per humanitatē. Sed tu fidelis qui credis beatā virginē matrē dei ⁊ hominis. ⁊ ſm̄ hanc fidē recte conuerſaris. ¶ Ecce mater tua. Joan. xix. Impator celeſtis dn̄s Jeſus xp̄s in throno crucis reſidens per hoc dictum ſuo ore prolatū loquēs Joāni matrē ſuā virginē ei dedit in matrē: ipm̄ Joānem matri ſue adoptans filiū. Nec virgo mater: etſi longe inferiorē ab eo indignata eſt talem in filiū ſuſcipere. Et Joānes ipſe. etſi tali ⁊ tā digniſſima matre ſe indignuꝫ agnoſceret intelligens ſui profectuꝫ: cum omni reuerētia ex illa hora accepit eam in ſuā .ſ. matrē. Quia ỽo Joannes interpretať in quo eſt gratia cuiſlibet etiaꝫ qui Joānes diciť ⁊ exiſtit. nō nomie ſed eius interpretatione in quo .ſ. eſt gratia gratū faciens. datur virgo Maria in matrē. vt dici poſſit. Ecce mater tua. Anſelmus. Mater dei facta eſt mater noſtra. ¶ Et vere optima pyiſſima ⁊ pfectiſſima mater oībus modis. Sicut enīꝫ pater dr̄ aliqs genitura cura: etate: honore: affectu. Sic oībus his modis beata ỽgo mater nobis eſt. Primo enim ſicut xp̄s nos genuit verbo veritatis ad eſſe ſpūali grē. qḋ pfectius eſt q̄ꝫ eē naturalē cruce patiēdo. ita ⁊ beata virgo Maria nos genuit ⁊ peperit in maximis doloribus filio cōpatiēdo penas imenſas pro nobis patiēti: ita exponit Albertus magnus illud Eſa. vl. Parturiuit ſyon filios ſuos .i. beata ỽgo maria: que ſpeculabať myſteriuꝫ paſſionis. Interpretať enim ſyon ſpeculatio. Parturiuit ſumme ꝯdolendo in paſſionē filij. ¶ Scḋo mater eſt cura. Eſa. xlix. Nunquid pōt mulier obliuiſci infantē ſuuꝫ: vt nō miſereať filio vteris ſui. q.d. nullo modo ſed magnā curā habet vt prouideat ei de nutrimēto ⁊ neceſſarijs. Et q̄ꝫuis amor patris ad filium ſit ſolidior: amor tamen matris eſt tenerior. Et hinc eſt q paruulus magis recurrit ad matrem pro his que vult q̄ꝫ ad patrem: quia experitur magis a matre q̄ꝫ a patre obtineret quod petit. O quanta eſt cura beate virgini matri de nobis. Oībus aperit ſinum miſericordie ſue: nec eſt qui abſcondat ſe a calore beneficioꝝ eius. Sileat miſericordiaꝫ tuā o virgo beata. ait bea. Bern̄. Quicunq̄ꝫ in neceſſitatibus ſuis te inuocantē ſibi deeſſe ſenſerit. Sicut curā habuit vt prouideret apud filium de defectu vini in nuptijs in chana galilee celebratis. Et qḋ ait ſapiens. Ubi nō eſt mulier ingemiſcit eger. Et vere poteſt intelligi de hac muliere quā filius ſuus ſic vocauit. cū ait. Mulier ecce filius tuus. Non repitur aliqueꝫ ſcōꝝ ita cōpati ⁊ adiuuare in infirmitatibꝰ ſpiritualibus ⁊ corpalibus egris pſonis ſicut mulier hec btā ỽgo maria. ¶ Tertio mater eſt antiquitate: ſicut hoies antiqui dicunť pr̄es. ſic et mulieres antiq̄ꝫ mr̄es. Sed que antiquior btā virgine maria. Ab initio inqt ⁊ ante ſecula creata ſum: ⁊ vſq̄ꝫ ad futuꝝ ſeculū nō deſinā. Eccī xxiiij. Creata ſiqdem fuit in mente diuina ante ſecula .i. pdeſtinata. vt eſſet mater dei. ⁊ inde mater nr̄a. Nec vſq̄ꝫ ad futuꝝ ideſt ad aliā vitā patrie poſtq̄ꝫ fuit in mundo nata: nō deſinit pietatem ⁊ miſericordiā exhibere inuocātibus eā. Eſt ergo antiqtate maxima mr̄. ¶ Quarto eſt mater dignitate ⁊ honore. Sicut qui ſunt in dignitate ꝯſtituti dicunť pr̄es. ita ⁊ mulieres ī dignitate plationis pn̄t dici matres. vn̄ abbatiſſe dnr̄ plate quaſi matres. Sed que dignior q̄ honorabilior: ⁊ cunctis pſidentior beata virgine maria. Regina enim dr̄ celoꝝ in antiphona eccleſie: dn̄a angeloꝝ mater dn̄i dn̄antiū oī vtiq̄ꝫ laude digniſſima. q: ex ipſa ortus eſt ſol iuſtitie xp̄s deus nr̄. ¶ Quinto ex maxima affectione ad bonū populi iudeoꝝ. Ratias dicebať pater eoꝝ. vt .ij. Macb. penul. Sed nunq̄ꝫ fuit aliquis ſanctus vel ſcā ita affecta ad ſalutē: ⁊ oē bonum ppli xp̄iani. ſicut btā virgo maria. Un̄ cum xp̄s vellet tribus lāceis mundū pdere propter tria vitia mūdi ſcꝫ ſupbie: auaritie: ⁊ luxurie. Btā virgo precibus ſuis obtinuit dilationem ſententie. dicēs ſe miſſurā in munduꝫ ad predicandū beatū Dominicū ⁊ btūm Franciſcuꝫ cū ſuis. ⁊ vt ſic reducerenť vt hř in legēda beati Dominici. Ecce igitur mater tua.

¶ Sed qualis ſit .§. i.

iſta mater ipſa declarat ſic de ſe loquens ſeu eccleſia in pſona eiꝰ Eccli. xxiiij. Ego mr̄ pulchre dilectionis timoris ⁊ agnitionis ⁊ ſancte ſpei. Matrem ſe haꝝ quatuor virtutū dicit: q: eas in mente ꝯcepit per infuſioneꝫ grē: ⁊ pturiuit iſtos filios: qn̄ ad actum haꝝ virtutuꝫ pceſſit. ¶ Primo pulchre dilectiōis per eximiā charitatem. Scḋo timoris reuerētialis per profundiſſimā humilitatē. Tertio agnitiōis ſcilꝫ fidei per firmiſſimā veritatē. Quarto ſancte ſpei ad omne bonū ⁊ ſupernā felicitatē. De primo Cāti. ij. Introduxit me rex in cellā vinariā. ſcꝫ ⁊ introduxit in me charitatē. De ſecundo Luce. j. Turbata eſt in ſermone eius: ⁊ laude pter humilitatem. De .iij. Luce. j. Beata que credidi

Au.bea.Augu. Pꝛius cõcepit fide ꝙ̃ carne. De quarto Eccl.xxiiij. In me oĩs ſpes vite ⁊ virtu/tis. Extende vt placet. Ex his etiã verbis innui tur reſpectu quoꝝ ſit mater adoptiua. Cum.n. vt dictũ eſt ſit facta mater adoptiua Joãni qui interpꝛetatur in quo eſt grã: mater eſt eoꝝ qui habẽt grãm. Et q꞉ a grã quatuoꝛ iſta ſemꝑ ꝓce dunt. eoꝝ eſt mr̃ qui habent iſta quatuoꝛ. Ecce igitur mr̃ tua ſcʒ tui. qui ſcʒ habes rõnalẽ dile/ctionẽ: q꞉ ego mater pulchꝛe dilectionis. Ecce mater tua ſcʒ tui qui habes filialẽ timoꝛẽ: quia ego mater timoꝛis. Ecce mater tua ſcʒ tui q ha bes ſalutarem cognitionẽ: q꞉ ego mater agni//tionis. Ecce mater tua. ſcʒ tui qui nõ pꝛeſumis ſed ex merito ſperas: q꞉ ego mater ſancte ſpei. Pulchꝛa dilectio eſt vt diligatur amicus ĩ deo ⁊ inimicus pꝛopter deũ. vere pulchꝛa: q꞉ cum luce gratie ⁊ clara ſame. Mat.v. Diligite ini//micos ⁊c̃. vt ſitis filij pr̃is vr̃i qui in celis eſt .ſ. dei. Et ſic eritis filij matris veſtre ſcʒ beate ma/rie. Sine timoꝛe dei non poterit quis iuſtifica/ri. ait ſapiẽs. Sed qui deũ timet ſcʒ filialiter nĩ hil negligit ſcʒ eoꝛum que ſunt neceſſaria ad ſa lutem ⁊ gliam dei. Salomon ait Eccs.vij. Sa/lutaris cognitio incipit a ſeipſo. Sen̄. Pꝛinci//pium ſalutis cognitio ſui. Bꝛeuiſſimam iſtam oꝛationẽ faciebat ⁊ docebat. bea. Augu. Domi/ne nouerim te: nouerim me. Et vnũ inducit ad reliquũ. Expecta dñm ait ps. Quoad quartuʒ cuſtodi vias eius vt hereditate capias terram. ſcʒ viuentiũ. Si ergo diligis eũ ⁊ pꝛoximuʒ: ⁊ times filialiter offendere eum: ⁊ conaris cogno ſcere teipſum: ⁊ ſperas rõnabiliter in supernũ pꝛemiũ. nõ ꝓſumẽdo de viribus tuis. hec ẽ ſcã ſpes. Ecce mater tua beata virgo maria.

¶ Poſſunt etiam .§.ij.

adaptari iſta quatuoꝛ ad quatuoꝛ ſtat⁹ eccleſie ſcʒ ꝓſidentes incipientes: ꝓficientes: ⁊ ꝑficien/tes. ſuper ꝑfectos ſingulis ſingula attribuẽdo. Quibus oĩbus eſt mater pia adiuuando ⁊ ſuc/currendo. ¶ Pꝛimo ⁊ ꝓſidentibus quidẽ con gruit pulchꝛa dilectio ſcʒ erga deum ſe ⁊ pꝛoxi mum. Et ideo xp̃s petrum inſtitutũ in pꝛeſiden

Maria pia eſt mater tem ⁊ paſtoꝛem eccleſie interrogauit ter ſi eum diligeret. Joan.vl.ca. Hoꝛũ beata virgo eſt pia mater: adiuuãdo in neceſſitatibus. vt patuit in Leone pa. cui reſtituit manũ abſciſaʒ. Et in bea to Dñico cuius ſubditos fratres oñdit in viſio ne beate marie tenere ſub chlamyde ſue pꝛote/ctionis. ¶ Scdo incipientibus ꝯgruit timoꝛ. Inde enim monenť ad cauendum mala ⁊ peni tendum ex timoꝛe. Vñ dicit. Eſa. A timoꝛe tuo domine concepimus ⁊ peperimus ſpiritũ ſalu tis. Et hoꝝ eſt mater btã virgo maria ꝓcuran//do reconciliationeʒ deo. ſicut in figura mulier ſapiens Tecuites recõciliauit abſolonem patri ſuo Dauid .ij.Re.xiiij. Et cuidã moniali egreſ ſe de monaſterio poſt tempoꝛa ex meretricio re uertenti ad penitẽtiã ⁊ religionem impetrauit beata maria pꝛo ea peccatoꝛũ veniam. Et adiu uat ad vincẽdũ diabolũ in temptatõibus. Sicut in figuraʒ. Occidit Judith Holofernẽ. Judith xiij.c. ¶ Tertio pꝛoficiẽtibus cõuenit agnitio. vt dicit Salomon Eccs.ix. Neſcit homo finem ſuum. Et ideo ſequiť. Sicut piſces capiunť ha mo: ſic capiunť homines tẽpoꝛe malo. Qđ ps. conſiderans ait. Notũ fac mihi domine finem meum: finẽ vltimũ pꝛopter quem factus ſum: quia tu es vt ad illud me dirigam. Notum fac finem ꝑimum mei operis. vt intelligaʒ me re cta intentione facere opera: nõ vt videar ab ho minibus ſed ad gloꝛiã dei. Notum fac finẽ me um ideſt vt frequenter ītelligaʒ me eſſe in vita finiendũ: ⁊ oĩa iſta mundana dimittenda ꝑ te. Et q꞉ iſtis congruit cognitio que lux eſt ſpũalis ideo dicit Salomon Pꝛouerb.iiij. Juſtoꝛuʒ ſe/mita quaſi lux ſplendẽs pꝛocedit ⁊ creſcit vſq; ad perfectũ diem. Hi enim intendũt ad pꝛofici endum in virtutibus. Hoꝝ mater eſt beata vir go Maria: pꝛecibus ⁊ exemplis dando eis ſu/ſidium. Eſt enim figuratiue illa Rebecca que fi lium ſcʒ iſrael qui interpꝛetatur vidẽs deũ. do/cuit ⁊ iuuit refectionẽ offerre patri ſuauem. cuʒ veſtibus odoꝛiferis vt benedictionẽ patris ob/tineret. ¶ Apparens ipſa magiſtro Raynaldo coꝛpoꝛe infirmo in virtutibus ꝓficienti. vnxit eum ſanando coꝛpus: ⁊ mentẽ roboꝛãdo: ac ha bitum oꝛdinis pꝛedicatoꝛum quẽ ferret oſten/dendo: quẽ oꝛdinem fuerat ingreſſus: qui po ſtea feruẽtiſſime pꝛedicãdo multos ⁊ magnos viros traxit ad religionẽ. Ipſa eſt mater agniti onis que reuelauit nobiliſſimis romanis ciui/bus viro ⁊ vxoꝛi ſue cupientibus ſe tradere in obſequiũ ipſius virginis ac pape. vt in lo co vbi de mane inuenirent niues pꝛeter natu/re ſolitum. quia de menſe auguſti ibi eccleſiam ſuo nomini dedicarent. Quia mane ſequẽti re perta fabricata eſt ad honoꝛẽ eius eccleſia in vr be ſancte marie maioꝛis. ¶ Quarto autẽ con gruit perfectis ſancta ſpes non ſperare in pꝛin cipibus vbi non eſt ſalus: nec in tẽpoꝛalibus di uitijs. quod eſt vanum: nec in ſuis viribus qđ eſt ſuperbie: ſed in eterna beatitudine. Et hec eſt ſancta ſpes. Cõtemplantur enim eterna bo na. que non videntur: ſed appetuntur ſumme ab eis. vt dicãt cum apoſtolo. Cupio diſſolui ⁊ eſſe cum chꝛiſto. Et noſtra conuerſatio in celis eſt. Hoꝛum mater eſt beata virgo maria pꝛocu rando eis conſecutionem eterne beatitudinis. Eſt enim figuratiue illa Berſabee que interpꝛe tatur puteus ſeptimus pꝛopter plenitudinem

omnium gratiarum que ſuis precibus petijt ⁊ obtinuit a Dauid regnum ſuum dari filio ſuo Salomoni .iij. Reg. xv. ⸿ Hec eſt que fuit cilicium cum ſerico ſancto viro bea. Thom. cantuarienſi archiepiſcopo mandans ei vt interdictum factum ſimplici ſed optimo ſacerdoti qui quotidie miſſam celebrabat ad ſui honorē nec aliam propter ſimplicitatem dicere nouerat: vt non amplius celebraret: relaxaret. Quod ſimplex ſacerdos faciens ⁊ ſignificans bea. Tho. ex parte beate marie ⁊ ſignum datum de cilicio occultato ab ea ſuto illum ab illo interdicto abſoluit. ⸿ Hec apparens vt matrona venerabilis ad fontem quendam cuidam ruſtico q miſſus erat a filio ſuo ei apparenti ad immergendum tres panes quos habebat prohibuit. Sȝ reuerſus ad eum ſcdo ⁊ tertio vnum immerſit alios duos reſeruãs ex iuſſione beate marie declarantis ei ſe eſſe virginem matrem. ⁊ cum q ſibi apparuerat ⁊ mandauerat panes tres immergi in aquam erat filius eius qui iratus propter peccata hominum mundū in partes tres diuiſum quaſi volebat delere: in cuius ſignum tres panes iuſſerat immergi: ſed ipſa ſententiã retinuerat. Uerum ad placandum dei iraȝ omnes albis induti facerent proceſſionem ad penitentiam reuertentes. Et illa diſparente ſimplex ille ruſticus per diuerſas mundi partes diuulgauit. vnde ſecuta eſt magna nouitas ĩ vniuerſo orbe apd̕ xpicolas: vt omnes mares ⁊ femine cuiuſcunq; etatis ⁊ ꝯditionis albis ĩduti ꝓceſſiones multas facerẽt Anno dñi. M.ccc. xcix. in eſtate. ⁊ multa bona ſecuta. Et poſtea anno ſequenti. M.cccc. ſecuta eſt peſtis vniuerſalis nimia: vt tertia pars hominum moreret. Ecce mater tua ad quam recurras.

⸿ De conceptione ⁊ ſanctificatione btē marie.

Capitulum tertium.

De cõceptu ⁊ ſanctificatiõe beate marie. In ciuitate ſcificata requieui inquit diuina ſapientia. Eccli. xxiiij. Adaptatur ſermo iſte virginem glorioſam. de cuius conceptione vel potius ſanctificatione eccleſia ſolẽnitateȝ facit. De hac ciuitate precinens cantor ſpirituſſancti Dauid inquit. ps. lxxxvj. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. que ab ieſu ſyrac dicta eſt ciuitas ſanctificata nec de aliqua creatura pura fuit vnq̃ dicta tam glorioſa q̃ de virgine maria. Unde in cõmendationem Judith pulcherrime: ſapientiſſime: ⁊ caſtiſſime ⁊ conſtantiſſime: que liberauit populum dei de manibus inimicorũ ⁊ figurauit hanc virginem beatiſſimam: liberatricem populi fidelis de manibus demonum: dixit ſummus põtifex Joachim. Tu gloria hierusalem ſcȝ ciuitatis: tu leticia populi iſrael. nõ dixit tu glorioſa in ciuitate: ſed tu ipſa gloria ciuitatis hieruſalem que dicebatur ciuitas dei. quia ſolẽnis dei cultus ibi erat. Glorioſa igitur dicta ſunt de te. Circa quã poſſunt tria notari.

⸿ Eius virtuoſitas pfectiſſima: q: ciuitas.

⸿ Eius ſingularitas ſublimiſſima: q: dei.

⸿ Eius nobilitas famoſiſſima: quia glorioſa dicta ſunt de te. [Diuiſio thẽatis]

⸿ Quantum ad .§. i.

primum oĩs aĩa poteſt dici ciuitas. Sed aĩa cuiuſlibet reprobi dr̄ ciuitas babylonis. que interpretatur confuſio: q: plena eſt ꝯfuſione peccatorum. ⁊ in ea regnat Nabuchodonoſor: diabolus in ſuperbia ſua. Anĩa aũt cuiuſlibet electi dicitur hieruſalem: que interpretatur viſio pacis. in qua regnat Salomon rex pacificus. Hieruſalem autē edificatur vt ciuitas ex auro ⁊ argento ⁊ lapidibus precioſis ideſt dilectionis dei ⁊ proximi operibus: cum meditationibus ⁊ cõtemplatiõibus precioſis ſuper fundamentum fidei ieſu xpi. Et niſi dominus cuſtodierit ciuitatem anime: fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Uerum nulla anima proprie poteſt dici ciuitas niſi beata virgo maria. Unde p excellentiam ciuitas dicitur propter tria.

⸿ Primo propter plenam vnionem.

⸿ Scdo propter congruam prouiſionem.

⸿ Tertio propter rectam gubernationem. [Maria p excellẽtiã dr̄ ciuitas pp tria.]

⸿ Ciuitas dr̄ quaſi ciuiũ vnitas. Unde ſaluator noſter cũ miſit duos ex diſcipulis ad ciuitatem hieroſolymam: q: plena erat ſectis ⁊ diuiſionibus ⁊ peccatis. non dixit. ite in ciuitatem ſed in caſtellum: ſeruamus illam regulam. Si reprinceris nec nomē habere mereris. In anima noſtra ſunt quaſi ciues multi ⁊ varij cogitatus noſtri: ⁊ affectus ſeu deſideria quaſi viri. paſſiones autem quaſi mulieres. Qui omnes debent conuenire in vnum. ſcilicet vt conformēt ſe diuine voluntati: querendo ſemper gloriam dei ⁊ profectum ſalutis. Sed quis eſt hic ⁊ laudabimus eum. Nullus eſt enim tam compoſite felicitatis etiam in ſpiritualibus inquit ſanctus Seuerinus qui non in aliquo cum ſua fortuna rixetur. Nunq̃ et ait Job. in eodem ſtatu permanet. Quis ē qui ſemp in omni opere ſuo cogitatu ⁊ affectu dirigatur ad dominum ⁊ non videat in mẽbris ſuis legem concupiſcẽtie repugnantem legi mentis ſue. ſaltem ad venialia. vnde pax ibi non videtur perfecta: cum caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Porro vnũ eſt neceſſariũ ſcȝ adherere perfecte deo ⁊ ſecuȝ in omnibus vnum ſpiritum eſſe. quod optime fecit maria que optimam parteȝ elegit in oĩbus vnũ pro certo ſcim⁹. ait Odilio ĩ ſmõe q: oĩs

marie actio intenta ſemper in dño. ¶ Secũdo ciuitatem vt ſit bene ꝑuiſa ne facile capiatur ab hoſtibus ⁊ circũquaqꝫ habeat foſſata ne poſſit appropiquari ad muros. quod fit circa anime ciuitatem per humiliationem. qua quis ſeipſũ deycit. ⁊ infra ſe ſtatuit: cognoſcens ſe ad ima deſcendere ex propria conditione ⁊ inclinatiõe ad mala. Debet etiã ciuitas eſſe in portis bene cuſtodita ⁊ vigilata. Naʒ vt dicit Hiere. ꝓpha. ix. Mors ingreſſa eſt per portas nr̃as. Porte nr̃e aie ſunt ſenſus exteriores per quos intrat mors peccati ad aiam per viſuʒ: auditũ: guſtũ: odoratum: ⁊ tactum videlicet niſi vigilãter cuſtodiantur. Nec ſufficit cuſtodia angelorũ de q̃ dominus per ꝓphaʒ. Super muros tuos hieruſalem poſui cuſtodes. ſ. angelos. tota die nõ tacebunt. ſ. excitantes animam ad bonũ ⁊ deum laudandum. Sed oportet ꝙ quilibet per ſe invigilet per conſiderationem ⁊ diſcretionẽ: ne igrediatur inimicus alicuiꝰ vanitatis ꝑ ipſas portas: nec egrediaſ ciuis ſub ſpecie alicuius boni defectus curioſitatis. Unde in figuram legi. ij. Reg. iiij. ꝙ iſboſeth filius ſaulis rex iſrl' qui poſuerat ancillam ad cuſtodiam porte palatij ſui. quia nõ ſtetit vigilans: ſed dormitauit: ingreſſi per portam ꝑncipes latronũ rechab ⁊ banaa clam occiderunt illum in lecto ſuo quieſcentem. Sic qñ conſideratio vigilans ⁊ diſcretio que dʒ cuſtodire portas ſenſuum dormitat: ⁊ vigilat ad cuſtodiendũ ipſi demones latenter ſuggeſtionibꝰ malis ſubintrant: ⁊ ablatis frugibus virtutum aiam occidunt. Oportet etiaʒ ciuitatem eſſe fulcitam victualibꝰ ⁊ aquis ne fame ⁊ ſiti pereat. Uictualia ſunt ſacramẽta que animam reficiunt. Aque ſunt doctrine ſacre quibus contra calorem laboꝝ ⁊ tentationum refrigeratur. Omnia iſta fuerunt ꝑfectiſſime in virgine. ⁊ ideo per excellentiã ciuitas dicitur. Fuit enĩ humilitate ꝑfũdiſſima. Reſpexit aũt humilitatẽ ancille ſue. Et q̃to magis ſe humiliauit ⁊ occultauit virtutes ſuas: tanto magis deꝰ illam manifeſtauit vt im pleretur illõ quod ait filius ſuus Mat. v. c. Non põt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita. i. ſuper altam ꝑfectionẽ ṽtutũ. Optime cuſtodiuit ſenſus ſuos ⁊ nihil inquinatum introiuit in illaʒ. Sacra ſuſcepit tẽpore ſuo que ei congruebant. Nam pie credit. ⁊ baptizata ⁊ confeſſa ⁊ cõicata ſʒ Alb. ſuper illud. Miſſus eſt. Non quidẽ pctã que nõ habebat. quia vt be. Aug. ait. Cum humilitatis cauſa mentiris. ſi non eras pctõr mentiendo efficieris. q̃d euitaras. xxij. q. ij. Sed confitebaſ ſe nõ eſſe dignam tantis beneficijs ſua virtute. Nõ deficiebant in ea aque ſalutaris doctrine. Unde Lu. ij. dicitur. Maria conſeruabat omnia ṽba hec. ſ. dicta a filio ⁊ de filio conferens in corde ſuo

Infra tit. xv. c. xvj.

ſ. cum his que de eo prenũciata erãt a ꝓphetis. Et ſic fluminis impetus ſeruentis. ſ. ſapiẽtie letificat ciuitatem dei. ſ. beata Maria. ¶ Tertiũ q̃d requiriſ ad bonitatem ciuitatis eſt bonum regimen ⁊ gubernatio eius. Nam vt dr̃ Eccle. x. Ueh terre cuius rex puer eſt. i. cuiꝰ rector ſenſibilibus intendit vt puer. Ecõtra Salomon in Prouerb. In bonis iuſtoꝝ exaltabitur ciuitas. Et Gratianus dicit diſt. viij. §. j. ꝙ apud Platonẽ illa ciuitas iuſtiſſime ordinat in qua quiſqꝫ proprios neſcit affectus. i. paſſiones ⁊ appetitus ſuos inordinatos. Eſt ergo in ciuitate aie vt rex vel regina volũtas. que habet imperare oĩbus potẽtijs. Et vt dicit Salomon. Deus ab initio conſtituit hoiẽ ⁊ reliquit eum in manu conſilij ſui. i. in poteſtate ⁊ libertate arbitrij. poſuit ante eum malum ⁊ bonũ. ad quodcũqꝫ voluerit extendet manũ ſuam. Sed ſi volũtas peccato ꝯſentit. iam non eſt dña ſed ſerua: ⁊ nõ niſi male põt talis ciuitas aie gubernari. Ne aũt erret regina illa volũtas debet ſemꝑ habere cõſilium cum rõne. ſm illud ꝓuerbiorũ. Omia fac cum cõſilio: ⁊ poſt factum nõ penitebis. Ratio ergo eſt ꝯſiliarius. Sed ſynderchis ſecretarius qui nunqꝫ fallit arguens illicita ⁊ vtilia approbans. Fantaſia ⁊ memoria ſunt referẽdarij. Cogitationes ṽo deſideria ⁊ paſſiones ſunt ſubditi que habent regulari. Et cum bene regitur dicit dominus de ea. Ciuitas fidelis iuſtitia habitauit in ea. Eſaie primo.

¶ Secũdo nota/ .§. ij.

tur eius ſingularitas maxima in ſanctitate in eo q̃d dicitur dei. Hec poteſt dici ciuitas illa de qua Joã. in Apocal. Uidi ciuitatẽ ſanctam hieruſalem deſcendẽtem de celo a deo paratam vt ſponſam ornatã. Hec eſt beatiſſima virgo Maria ciuitas ſancta. q: munda deo dedicata ⁊ firmata. Et ſic in ſyon firmata ſuʒ. Eccl. xxiiij. Hieruſalem dicitur viſio pacis in ea. Unde ipſe ait. In omnibus requiem queſiui. Deſcendẽteʒ de celo vt a deo edificatam ⁊ datam in ciuitateʒ refugij peccatoribus. vt a deo paratam virtutibꝰ vt ſuam poſſeſſionem. vt ſpõſam ornatam omni gratia: vt ſponſa eſſet dei patris. ex qua virtute ſpirituſſancti filium generaret cõmunem filiuʒ vtriuſqꝫ. Diciſ ergo ciuitas dei. vnde glorioſa dicta ſunt de ea triplici modo ſeu cauſa. videlicet

¶ Primo quia deus eam fundauit.

¶ Scđo q: deus eius poſſeſſioneʒ ꝯtinuauit.

¶ Tertio quia deus eam inhabitauit.

¶ Primo dicitur beata Maria ciuitas dei: q: ipſam fundauit. Sicut alexandria ſic dicta eſt quia Alexander eam fundauit. Et vrbs Roma dicta eſt: quia Romulus primus eaʒ fundauit. Pſal. xlvij. Sicut audiuimus ſcilicet ex vetun

teſtamēto figuratū: ſic vidimus impletū in ciuitate dei noſtri. ſ. virgine maria. Deus fundauit eam in eternum. Unde ipſa ait Eccli. xxiiij. Ab initio. ſ. deo qui eſt initium oīs creature: ⁊ ante ſecula tpalia creata ſum. ſ. pdeſtinatione in mēte diuina. ⁊ ſemp poſtq̄ fundata fuit permanebit. actu aūt in eſſe naturali creata ſeu fundata fuit qn̄ aīa eius creata fuit: ⁊ corpori eius ↄcepto in vtero materno Anne ⁊ organizato infuſa. Hiero. Intra ſecreti vētris anguſtias manus oīpotentis dei ſemp opaṭ idem formator corporis pariter ⁊ aīe. Noli deſpicere bonitatem figuli qui te fecit vt voluit. diſtī. lvj. naſci. Modo aūt ſpeciali dr̄ deus fundaſſe eam quo ad corpus: q: miraculoſe ↄcepta eſt. nō quidez q: de ſpūſctō. qm̄ hoc priuilegiū ſoli xp̄o: ſed q: ex pr̄e Joachim ⁊ matre Anna ſterilibus. vn̄ in figurā vt dicit Damaſce. Sicut Anna p vota ⁊ repromiſſis cum eſſet ſterilis genuit ex viro Samuelē: ſic Anna ex Joachim viro per votum ⁊ oīones genuit Mariā. In eſſe aūt ſpūali fundauit deus ciuitatē iſtaz: qn̄ in vtero materno ſanctificata fuit ab originali totaliter mūdata. In qua quidem ſanctificatione copioſior gratia fuit in ea infuſa q̄3 in ceteris ab vtero ſanctificatis: vt Joāne Baptiſta ⁊ Hieremia. Scimus enim plus grē ei eē collatū (ait. b. Ber.) ad vincēduz ex omni parte pctm̄ que cōcipere ac parere meruit euz quem ↄſtat nullū habuiſſe pctm̄. Ue etiaz pie credi pōt q̄ citius alijs fuit ſanctificata. Nō quidē ante aīe infuſionē: q: caro nō eſt ſubiectū culpe vel gratie: ſed aīa. Infuſa vō aīa q̄3citius ⁊ forte eadem die ⁊ hora: etſi nō momēto fuit ab originali mundata ↄtracto imediate poſt acceſſuz eius ad corpus. Qd̄ videṭ notare ps. qui loquēs d̄ ciuitate dei ⁊ ſanctificato eius tabernaculo. i. aīa: poſt pauca ſubdit. Adiuuabit eā deus mane diluculo: vt mane intelligaṭ natiuitas eius in vtero: cuius diluculū hns aliquid de tenebris fuit tp̄us quo organizatū corpus ſuſcepit aīam aliqualr tenebroſam factā per originale: ſed in iſto diluculo. i. q̄3citius adiuuabit eam ſanctificando ⁊ preſtādo robur gratie: ad omne opus bonum tpe ſuo faciēdum. ℭ Diciṭ ſecūdo beata Maria ciuitas dei: q: poſſedit eam deus ⁊ ↄtinue poſſidet. Peccator poſſideṭ a diabolo p culpā. Unde Luē. xj. de eo diciṭ. Cuz fortis armatus cuſtodit atriū ſuuz. i. aīam vel mundū: in pace ſunt ea que poſſidet. ſ. nō ſibi ↄtradicēdo: ⁊ tētationibus nō reſiſtēdo. Boni aūt a dn̄o poſſidenṭ: nō ſolum per gubernationē ⁊ dn̄ium: ſ3 etiam per gratiā ⁊ obedientiaz. Unde dicunt dn̄o per ps. Tu poſſediſti renes meos. i. affectus ⁊ delectationes meas: vt ſint ſm̄ voluntatem tuā. Sicut aliqua ciuitas dr̄ ciuitas talis dn̄i: vt Pariſius ciuitas regis Francie: quia qūq3 eam poſſidet. ⁊ plene ſub dn̄o ⁊ obedientia eius eſt. Et per hunc moduz beata Maria diciṭ ciuitas dei: q: ſemp poſſedit eam quiete ⁊ ſub perfecta obedientia. Nullius autē ſancti vel ſancte aīa fuit que ita fuerit quiete poſſeſſa a domino. Sed aliqua rebellio ad ipſum reperta eſt faltē ſm̄ paſſiones ⁊ venialia. Excepta (inquit bea. Augu.) hac ſancta virgine: de qua cū de peccatis agiṭ propter honorē dn̄i. nullā prorſus de ea volo haberi mētionem. Si oēs ſancti ⁊ ſancte dum hic viuerent interrogati fuiſſent. vtrum peccatū haberent: oēs vna voce rnderēt quod ait Joan. in cano. j. Si dixerimus q: peccatum nō habemus: ipſi nos ſeducimus. Ubi ſatis patet q̄ loquitur de actualibus faltē venialibus. Perfectiſſime autē poſſedit ciuitatem iſtam: vt dicaṭ per excellentiā dei ciuitas. Unde ipſa ait Prouer. viij. Dominus poſſedit me ab initio viarum ſuarum. Uie domini ſūt creature ſue per quas nos imus in deū cognoſcendum. ſicut cā cognoſcitur per effectū: vt ignis per fumū. Diciṭ autē hic initiū nō prioritate tēporis ſed dignitatis. Ita enim ciuitatē iſtā beata Maria poſſidet: vt ſit ipſa initiū creaturarū idest digniſſima ſup oēs creaturas puras grā ⁊ gloria. Tertio dr̄ ciuitas alicuius inq̄3tuz eſt inhabitator eius. ⁊ ſic nazareth dicta fuit ciuitas xp̄i: q: ibi ↄceptus ⁊ nutritus fuit vn̄ diciṭ Mat. ij. de xp̄o veniēs: ſc3 de egypto cū matre ⁊ Joſeph habitauit in nazareth. vt impleretur qd̄ dictum eſt per pphām. qm̄ nazareus vocabitur. Et bethleem dicta eſt ciuitas dauid: quia ibi natus eſt ⁊ habitauit in pueritia ⁊ adoleſcētia. Et ſm̄ hoc dr̄ beata Maria ciuitas dei: q: deus corporalr. i. ſm̄ corpus aſſumptum habitauit in ea. ps. xlvij. Magnus dn̄s ⁊ laudabilis nimis. ſ. dei filius Jeſus xp̄s in ciuitate dei nr̄i ſc3 beate virginis ad habitandū per nouez menſes ↄtinue: ⁊ totā infantiam ⁊ pueritiā trāſegit cum ea ⁊ in ea. Hec eſt ciuitas illa mirabilis figurata quā vidit Ezechiel in vltima viſione in qua dn̄s ſolus introibat ⁊ egrediebatur ⁊ porta eius clauſa remanebat. ſignans ſm̄. b. Aug. q̄ Maria virgo fuit ante partū in partu ⁊ poſt partū. ⁊ quē totus non capit orbis in ſua ſe clauſit viſcera factus hō. Un̄ ⁊ canit eccleſia. O glioſa dn̄a excelſa ſup ſydera: qui te creauit puide lactaſti ſacro vbere. Qd̄ eua triſtis abſtulit ſc3 vitā corporis ⁊ aīe: tu reddis almo germine. i. filio ex te genito: q mortē nr̄am moriēdo deſtruxit ⁊ vitam reſurgēdo reparauit aīe ⁊ corpis: ⁊ cauſaliter ⁊ virtualiter. Un̄ aptiſſime dicitur. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei.
ℭ Albertus autem in li. ſuper Miſſus eſt. dicit. q̄ iō glorioſa dicta ſūt de hac ciuitate. ſ. vir-

gine maria. q: oĩa que ad perfectionem ciuita
tis pertinent: in beatiſſima virgine inueniri: ꝛ
de beatiſſima virgine dici pñt. Fuit eniꝫ funda
ta ſuper humilitate: per caſtitatē murata: turri
ficata per charitatem: ditata per paupertatē: cu
ſtodita per diſcretionē: libera imunitate pecca/
torum: pacifica ſupatiōe tentationū: diuino of/
ficio ordinata: per elegantiā moꝝ edificata: po
puloſa v̄tute: ꝛ oīum donoꝝ gratuitorum: irri
gua abundantia miſerationum: in altiſſimo ſi/
ta per excellentiam priuilegiorum.

De eius nobili/ .§.iij.

de nobilitate beate marie.

tate quoad tertium. glorioſa dicta ſunt de te q:
natiuitas glorioſe virginis Marie ex ſemine
Abrae orta de tribu iuda clara ex ſtirpe Dauid
canit eccl'ia. Natiuitas autē prius fuit in vtero
ſcꝫ per ꝯceptionem: ꝛ exinde ex vtero nata: eiꝰ
vita inclita cunctas illuſtrās eccleſias: per opa
glorioſiſſime ſanctitatis in qbus conſiſtit vera
nobilitas aīe. q: vt ait Sap. Nobilitas vera eſt
que moribus aīum ornat. Ex ea quoqꝫ ortus ē
ſol iuſtitie xp̄s deus noſter. origo ꝛ fons omnis
nobilitatis. Glorioſa igitur dicta ſunt de te O
beatiſſima maria. ¶ Ubi notandū ſm̄ Alberꝰ.
magnū ſuper Miſſus eſt. de quo libro aſſum//
pta ſunt plurima in materia iſta de virgine. vt
infra patet q̄ nobilitas rei conſiſtit in tribus.

Nobilitas rei i tribꝰ cōſiſtit.

¶ Primo in ſua cauſa.
¶ Secundo in ſua ſubſtantia.
¶ Tertio in efficientia.
¶ In cauſa. Si a nobili origine principiuꝫ du
cat. ¶ In ſuba. Si nobilem eēntiā ꝛ proprieta
tem in ſe poſſideat. ¶ In efficientia. Si nobi/
les effectus ex ſe pducat. ¶ Quantuꝫ ergo ad
primū nobiliſſima fuit. vñ ꝛ glorioſiſſima: ſcili
cet ex parte cauſe originis ſue. Nam fuit filia
pncipis: ſcꝫ Abrae. in quo deus populū peculi
arem elegit ſibi: ꝛ diſtinxit ab alijs. Ab Abraaꝫ
enim quadrageſima ꝛ vana ḡnatione deſcēdit
vt pꝫ ex euāge. Matth. in pnci. De quo abraaꝫ
dictum eſt in geneſi. Priceps dei es apud nos.
Et cui primo facta eſt rep: omiſſio de xp̄o naſci
turo. cū dictū eſt ei. In ſemine tuo benedicenſ
oēs gentes. Non dicit in ſeminibus. inqt ap'ſ
ad Gal. iij. ſed in vno ꝛ ſemini tuo: qd̄ eſt xp̄s.
Hic abraā fuit ille nobiliſſimus patriarcha vñ
denominanſ hebrei quaſi hebraici: qui primo
confeſſus eſt fidē vnius veri dei inter idolatras
chaldeos: adorātes ignem pro deo. in quē inie
ctus ab eis vt experireſ virtutem eius: illeſus
exiuit recedens poſtea ab eis vt peregrinus di
ſcurrens per paleſtinā. Et de ipſa virgine dicif
in Canti. Quā pulchri greſſus tui in calciamē/
tis filia pncipis. glo. j. Opera tua in exēplum
ſcōꝝ quos imitaris ꝛ oēs excellis. ¶ Quantū
ad ſecūdum ſcꝫ ſubſtantiā nature pfectionem ꝛ
plenitudineꝫ gratie in ſe hereditauit ꝛ liberri/
ma fuit. Libertatē enim maxime facit immuni
tas a peccato: ꝛ plenitudo gratie que in ea fuit.
Qui enim facit peccatū: ſeruus eſt peccati. ſer/
uitus enim eſt oīno ꝯtra nobilitateꝫ. Sed ipſa
ſola inter puras creaturas fuit ſine peccato etiā
veniali. ꝛ ideo maxime libera. Et iſta eſt glorio
ſior nobilitas: ſcꝫ ex gratia ꝛ virtute: q̄ꝫ iſta que
eſt ſm̄ carnem. Uñ Seneca ait. q̄ nō facit nobi
litatē atrium plenū fumoſis imaginibus: quia
qd̄ ante nos eſt: noſtrū non eſt. Non eni ad no/
ſtram vixerunt gloriā. Uult ex his verbis oſtē/
dere q̄ tantū nobilis eſt ille queꝫ nobilitat ſua
virtus. Hinc ꝛ Chryſ. Nemo ex virtute aut ex
vitio parentum vere aut clarus aut obſcurus ē
imo neſcio quō non ille magis reſplendet: qui
ex parentibus a virtutibus prorſus alienus q̄ꝫ
ipſe qui fuerit dei virtute mirabilis. di. lvj. nu/
q̄ꝫ. Sed tunc queritur in quo cōſiſtat nobilitas
ſm̄ carnem. Et cum dicatur a ſapiente q̄ nobi/
litas ſm̄ carnē non eſt aliud q̄ꝫ inueterare diui
tie. tunc videtur q̄ iſtam nobilitatē non habuit
beata Maria. cū fuerit paupercula ꝛ coniunx
eius Joſeph carpentarius. Et ſic videſ q̄ nobi/
litas iſta ſm̄ carnē non ſit a rebus. Sed neqꝫ a
corpore videſ q̄ ſit: quia nobilitas corporis eſt
ex nobilitate cōplexionis. Inueniūtur auteꝫ re/
ges ꝛ principes qui nobiles dicūtur. ꝛ ſunt ſm̄
carnem aliquādo complexionis melancholice
vel phlegmatice: ꝛ econuerſo ruſtici cholerici
ꝛ ſanguinei. ergo non trahitur a corpore. Item
videtur q̄ nec ab anima: quia anime nō ſunt
ex traduce. ꝛ ſic videſ q̄ nihil ſit nobilitas iſta
ſm̄ carnem. Sed pro nūc breuiter reſpondetur
ꝛ infra in ſeq̄. §. plenius. q̄ nobilitas iſta ſcꝫ car
nem non ſolū quoad gloriam mundi. ſed etiā
multum adiuuat ad virtutes animi ꝛ ad bonū
incitat. q̄uis ipſa ſola non cogat ad maluꝫ vel
bonum. ¶ Quantum ad tertiū fuit beata Ma
ria nobilis in efficientia quia actiue ꝛ paſſiue.
Actiue quia per ipſum fructū ventris ſui ipſa
creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis i
libertatem glorie filiorū dei. vbi ceſſat omnis
prelatio ſubiectionis in alios: ꝛ ſeruus liber eſt
a domino ſuo. Paſſiue: quia ſi veritas libera/
bit vos: veri liberi eritis. vt dicitur Joan. viij.
multo eſt facta libera: que veritatem iſtam ge
nuit. ¶ Sic autem orta ꝛ concepta eſt a nobi
liſſimis ꝛ digniſſimis. Et hec dignitas eius i
uenitur in cauſa ſubſtantia ꝛ efficientia: ſicut ꝛ
nobilitas. Et in cauſa quideꝫ reperitur tripl'x
dignitas ex qua originata eſt. Prima dignitas
regalis: ꝛ hec corporalis. Secunda ſacerdota
lis: ꝛ hec ſpiritualis. Tertia prophetalis: ꝛ hec
celeſtis. Concepta autemꝰ eſt beata maria ꝛ nati

regali ex progenie: qꝛ ex Dauid ⁊ ſucceſſoribꝰ
eius: regibus populi dei: ⁊ propterea: xp̄s di/
ctus eſt frequenter in euangelio filius Dauid:
qꝛ ex eo mater eius deſcendit qđ ⁊ iudei ꝯfeſſi
ſunt. ¶ Ex ſacerdotali quoqꝫ tribu deſcẽdit: qꝛ
cum ſolum ille due tribus ſcꝫ regalis ⁊ ſacerdo
talis adinuicẽ poſſent ꝯtrahere coniugia ⁊ nul
le alie tribus ſm dñi legem. Aaron autẽ p̄mus
ſacerdos ⁊ ſummus a dño inſtitutus in vxorẽ
duxerit de tribu iuda: ⁊ Joiades ſummꝰ ſacer/
dos vxorem habuerit ſimiliter de tribu iuda ⁊
ſtirpe regia. Et ecõtra aliqui de tribu iuda duce
rent in vxores de tribu ſacerdotali. Sic beata
Maria ex ſacerdotali etiaꝫ tribu deſcẽdit. Un/
de ⁊ Eliſabeth de tribu ſacerdotali orta erat co
gnata virginis ideſt actinans. ¶ Ex ꝓphetali
quoqꝫ dignitate deſcẽdit que dici põt celeſtis:
quia prophetie donū a deo eſt imediate ex eo ꝙ
ex Nathan propheta deſcendit. ac etiaꝫ Dauid
⁊ Salomon: qui fuerūt prophe. In ſua quoqꝫ
dignitiſſima fuit. i. in ꝑſona ſua: nā ipſa ẽ regina
celoꝝ: ipſa ẽ regina q̄ aſſiſtit a dextris dei in fim
brijs aureis ⁊c. Fuit ⁊ ſacerdotiſſa iuſtitie que
proprio filio ſuo non pepercit. ſed ſtabat iuxta
crucem ieſu. Non vt dicit beatus Amb. vt mor
tem filij aſpiceret: non vt dolorem filij conſide/
raret: ſed vt ſalutẽ humani generis expectaret
parata ipſa offerre filium deo pro ſaluatiõe mū
di. Prophetiſſa fuit. cū ait. Ecce eniꝫ ex hoc be
atam me dicent oẽs generationes. In cuius fi/
guraꝫ dicit Eſaias. Acceſſit ad prophetiſſaꝫ ⁊c̃.
In efficientia quoqꝫ fuit digniſſima. Ipſa eniꝫ
triplicẽ dignitatẽ originaliter tranſmiſit in fili
um principaliter: ſpecialr in nos. Poſt hec ge/
neraliter filiū genuit qui rex ⁊ ſacerdos ⁊ pro//
pheta fuit. Rex qꝛ inveſtimento ſuo. i. in huma
nitate ſcriptum hꝫ rex regū: ⁊ dñs dominanti/
um. Rex ſum ego ait ipſe Pylato. de quo ſolo
ſapientes ſapienter queſierūt dicentes. Ubi eſt
qui natus eſt rex iudeoꝝ. Sacerdos eſt iuſtitie
ſm ordinẽ Melchiſedech qui per ꝓpriū ſan
guinem introiuit ſemel in ſancta eterna redẽ//
ptione inuẽta. Ipſe etiā ꝓpheta promiſſus per
Moyſen potẽs in opere ⁊ ſermone. Et iſtaꝫ tri
plicem dignitatẽ beatiſſima maria in nos trāſ
miſit que nos fecit deo regnū ⁊ ſacerdotes. im
mo regale ſacerdotium ad regendum nos vir/
tutibus. ⁊ imolandum deo hoſtiam laudis et
bonoꝝ opeꝝ. Et ſic pꝫ ꝙ glioſa dicta ſūt de ea:
ꝗtum ad maximā nobilitatẽ ⁊ dignitatem.

¶ Sed pro ma/ .§.iiij.

iori declaratione nobilitatis que eſt ſm carnẽ.
¶ Nota ſm Albertum vbi ſupra ꝙ nobilitas
iſta ſm carnem eſt traductio carnalis originis
a parentibus ſm ſeculum in diuitijs potentia
vel dñio conſtitutis: ex quibus ꝗtum ex parte
nature eſt: creatur in filijs ſimilitudo cõplexio/
nis ⁊ ꝯformitas moꝝ: ⁊ imitatio operationis.
Homo enim paup ⁊ ignobilis ſi diuitijs cepit
affluere. icipiet delitijs magis vacare cibis de
licatioribus ſe nutrire: ⁊ ſic cõplexionẽ nobili//
tate exercitijs honeſtioribꝰ occupari. parua dā
na minus curare: paruis lucris minus inhiare
dona minus curare: alienū dominiū minus ti/
mere: libertatẽ magis appetere: maioꝝ ꝯſortia
ꝯtrahere: cū ipſis mrimoniū iungere: ⁊ eoꝝ
opera ⁊ mores imitari: ⁊ ſic natura primo ſer//
uilis ⁊ ignobilis victa per ꝯſuetudinẽ in ꝯtra
rium tranſmutatur. Et ꝗto hꝫ a remotiori ⁊ diu
turniori radice ad ramos tranſmittitur: tanto
magis nature inclinatio induratur ⁊ inſepara/
bilior efficitur. vt in filijs ꝗtum ex parte natu
re eſt conditio ſimillima patribus inueniaꝭ in/
clinatio naturalis: ⁊ hec apponit nobilitas car
nis: que ꝗtum eſt de ſui natura ſemꝑ ad hone
ſta ⁊ decentia pluſꝗ ad vilia inclinatur. Et hoc
totum veꝝ eſt niſi libertas arbitrij vel conſue/
tudo vel alia cā extrinſeca contrariū operetur.
Et ſic pꝫ ꝙ nobilitas nõ eſt tm̄ ex qualitate com
plexionis cum rex vel digna perſona melãcho
lice complexionis magis fit audax vel largus
ruſtico propter conſuetudinem ſanguinee com
plexionis. Licet enim aīa non ſit ex traduce. ta
men exiſtens in carne oꝑatur plus vel frequen
tius ſm ꝙ a carne amplius ad aliqua inclinaꝭ. *que nobilitas magis laudanda.*
¶ Quod autẽ ſola nobilitas mẽtis videꝭ lau//
danda. Reſpondemus ꝙ ſi equalitas operati
onis ꝯtraria agit nobilitati originis tanto vi/
tioſior ⁊ deteſtabilior eſt deformitas oꝑationis
ꝗto magis eſt contra naturalem inclinationeꝫ
originis. Et ſic magis culpabilis eſt nobilis vi
tioſus ꝙ ignobilis. vbi aūt nobilitas originis
perficitur ⁊ ornatur nobilitate moꝝ ⁊ operis.
vtraqꝫ alteri preſtat incrementum laudis. De//
inde virtus originis oſtenditur in operatione
non quaſi aduenticiam vel cito mutabileꝫ: ſed
quaſi propriam ⁊ innatam ⁊ debitam nobilita
tem contraxerit a parente. Et dum virtus men
tis fundamentū ⁊ radicem habet nobilitatem
carnis difficultius a virtute moueatur digni//
tatibus non mutabilibus: ſed quaſi innatis mi
nus eleuetur in humiliationibus quaſi magis
indignis altius exaltetur etſi virtus mentis for
ſitā tepuerit ipſa carnis nobilitas eam ad nobi
lia excitat. Et inde eſt ꝙ he due nobilitates con
iunguntur ambe merito collaudantur. Unde
dicitur de ſancto Gregorio. Fulgebat duplex
in venerando decus ⁊c̃. Si autem ſeparan//
tur he due nobilitas carnis non laudatur: ſed
vituperatur quando deeſt nobilitas mentis.
Nobilitas autem mentis ſine nobilitate car//

nis tanto amplius laudaţ. q̃to etiam pꝛopꝛiaꝫ vincens naturam laudabiliter opatur. Uñ verſus Juuenal. Malo paţ tibi therſites dūmodo tu ſis. Eacide ſilis vulcaniaqꝫ arma capeſces q̃ꝫ te therſiti ſilem pꝛoducat achilles. ¶ Si autem dicaţ videtur ꝙ btā v̓go magis debuit eē ignobilis cōditiōis ſm carnem q̃ꝫ nobilioꝛ: tū qꝛ .j. Coꝛ. .j. dicit. ¶ Nō multi ſapientes ſm carnem non multi nobiles: ſꝫ ignobilioꝛa mundi ⁊ cōtemptibilia: ⁊ que non ſunt elegit deꝰ vt cōfundat foꝛtia. Sed beatā mariam elegit deus ⁊ p̄elegit. ergo d̓buit potius eſſe ignobilis. tū qꝛ glo. ibi dicit. Uenit hūilis deus non querēs altos ſed humiles. Uñ non elegit reges vel ſenatoꝛēs vel phōs vel oꝛatoꝛes ſꝫ plebeios: pauperes idoctos piſcatoꝛes. Et ſic iſta oībꝰ pꝛelectiſſima videţ ꝙ debuit eſſe plebeia ⁊ paupercula. tum qꝛ videtur maioꝛ humiliatio dei naſci de ignobili q̃ꝫ de nobili. Ad q̄ rñdetur ꝙ illa dicta ſunt de p̄dicatoꝛibꝰ pꝛimis: per quos mundus erat ꝯuertendus ad fideꝫ quos congruebat eē plebeios ⁊ indoctos: ne coꝝ ſapientie potentie vel dignitati aſcriberet id quod deus p̄ grām ⁊ ſuum myſterium opabatur. ⁊ ſic crux xp̄i euacuaretur. Uñ congruebat ꝙ non in doctis humane ſapie verbis: nec in potentia dignitatis homines ad fidem deciperenţ vel cogerenţ: ſꝫ ſimplicibꝰ ſimplicium verbis exterius. diuina virtute coopante interius hūiles p̄ humiles vocarētur: ⁊ ſic deus humilis exaltareţ ⁊ diabolus qui per ſupbiam vicerat vincereţ. vnde glo. ibi. Niſi fideliter predicceret piſcatoꝛ: humilr nō ſequeretur oꝛatoꝛ. Sꝫ in btā maria aliō refoꝛmat pactum matre dñi quam decebat modis omnibus quibꝰ potuit exaltare: ⁊ ſibi noſtram naturam vniend. .i. in ipſa. de q̄ eam aſſumpſit p̄ oīa honoꝛare: vt ſua erga nos grā tanto maioꝛ appareret q̃ꝫto naturam noſtraꝫ ſibi inſepabiliꝰ vniuit. Et q̃ꝫto modus illius vnionis multiplicis decoꝛaret. eiꝰ q̃ꝫ humilitas tanto p̄fundioꝛ ⁊ maioꝛ grē capacioꝛ fieret: q̃ꝫto etiam ⁊ gratie plenitudo ⁊ nobilitas eleuaret. Tanto etiaꝫ humilitas maioꝛ eſt ⁊ magis laudatur: q̃ꝫto quis nobilis ⁊ magnus exñs humiliatur. Unde. b. Ber. Jn alto non altum ſapere: ſed humilibus conſentire: maxime virtutis eſt.

Arguiţ ꝙ magis debuit eē ignobilis.

Rñſio.

¶ De ꝯceptione beate marie. Ca. iiij.

Memoꝛia mea in generatiōe ſeculoꝝ. Eccli. xxiiij. Et quō ſit iſta memoꝛia de virgine ſingulariſſime in generatiōe ſeculoꝛū oñdit p̄s. xxxix. cum ait in perſona eius. Jn capite libꝛi ſcriptū eſt de me: vt facerem voluntatem tuaꝫ. ¶ Ubi ſciendum ꝙ tres ſunt libꝛi in quibus eſt ſcriptum de ea ⁊ memoꝛia eius.

d̓ triplici libꝛo i q̇bus ſcriptuꝫ de ea. ſ. maria.

¶ Pꝛimus liber eternalis cognitionis.
¶ Secundus liber figuralis deſcriptionis.
¶ Tertius liber perſectionalis eruditionis.
¶ Jn p̄mo gñata ſunt ſecula in mēte diuinali per p̄oꝛdinationē. Jn ſcḋo gñata ſunt ſecula in eſſe nāli per narrationē. Jn tertio gñata ſunt ſecula in eſſe ſpūali per refoꝛmationē. Et in oībꝰ his eſt memoꝛia v̓ginis in capite cuiuſlibet libꝛi vt quid ſingulariſſimum ſcriptum.

¶ Quantuꝫ ad pꝛimum ſciēdū ꝙ liber eternalis eſt mens diuina in quo ſunt oīa que fuerūt ſunt ⁊ erunt ſcripta. iſta ſcriptura eſt noticia dei que eſt oium rerū. nō ſolū que facta ſunt: ſed etiam que fieri pūt que nunq̃ꝫ erūt: ſed coꝝ que creata ſunt ⁊ creabunţ ſeu erūt. Jnter creata ſūt in hoc libꝛo eterno ſcripti oēs electi dei p̄oꝛdinati ab eo ad vitaꝫ eternā. ⁊ oīa bona que eis collaturus eſt. de quo libꝛo dicit apl̄s de quibuſdā diſcipulis ad Phil. iiij. Quoꝛuꝫ noīa ſcripta ſunt in li. vite. Unde ⁊ Gḡa. dicit. de pe. di. iiij. ꝙ ſm p̄ſcietiaꝫ de libꝛo aliqueꝫ ſcribi in li. vite. eſt aliquē p̄oꝛdinari ad vitā. ſ. grē ⁊ glie. qḋ ab eterno p̄oꝛdinatuꝫ eſt. ⁊ ta. Moyſes Exo. xxxij. Aut dimitte pop̄lo iſti hāc noxā. ſ. idolatrie cōmiſſe ad mōtē ſynai adorando vitulū: aut dele me de li. queꝫ ſcripſiſti. q. d. Quia ſcio te nō velle me delere de li. viuentiū. ideo parce huic populo. Jn hoc libꝛo nō eſt poꝛitas tp̄is: vt. ſ. pꝰs mens diuina vnum cognoſcat ⁊ poſtea aliud: ſed pꝛioritas dignitatis: vt dicaţ pꝰs ſcriptū qḋ nobilius ⁊ p̄fectius fiēdū eſt diſpoſitū. Sicut etiā accipiţ qḋ ait Jo. bapt. de xp̄o. Ante me factus: qꝛ pꝛioꝛ me erat. Jo. j. Nō quidem tp̄e pꝛius ꝯceptus ⁊ natus eſt xp̄s Joāne: ſed Joānes pꝰs factus eſt. i. cōceptꝰ per ſex mēſes: vt pꝫ Luc. j. Sed d̓ xp̄s ante eum factus eſt p̄oꝛ dignitate: qꝛ ſine cōparatione xp̄s perfectioꝛ ſanctioꝛ ⁊ dignioꝛ Joāne. Et de illo mō dicere pōt btā Maria in capite libꝛi. ſ. diuine p̄oꝛdinationis ſcriptū eſt de me: qꝛ ab eterno p̄cognouit ⁊ p̄oꝛdinauit deus tp̄e ſuo ꝯcipiendā ⁊ naſcēdā virginē que eſſet ſanctioꝛ vniuerſis puris creaturis: etiā angelis. Et ideo in capite libꝛi d̓ ſcriptū de ea: vt faceret voluntatē dei: qꝛ pꝛe ceteris p̄fectius opata eſt ſm voluntatē dei vt eſſet grā ⁊ glīa excellētioꝛ omni pura creatura. Uñ ⁊ de ea cantaţ. Elegit eam deus ⁊ p̄elegit eam. Elegit ab eterno pꝛeoꝛdinādo. Et pꝛeelegit eam. i. pꝛe omnibus alijs excellentem diſpoſuit facere. Jn generatione ergo ſeculorū ſm. ſ. ꝙ fuerant creanda diſpoſita in mēte diuina: ab eterno fuit memoꝛia huius v̓ginis vt quid ſingulariſſimum.

¶ Quantum ad ſe. .§. ij.

De ſcdo libro. ſ. figural' deſcriptiōis. — cādūz. Liber ſcd's figuralis. ſ. deſcriptionis eſt
vetus teſtm̄ in quo vt ait apl's oīa in figurā cō
tingebāt illis. j. Coꝛ. x. Et hic eſt liber mandato
rum dei. Baruch. iiij. ⁊ cerimonialiū ⁊ iudicia
lium ⁊ moraliū. ſ. decē preceptoꝝ. Huius autez
veteris teſtamēti primus liber eſt Gene. in quo
data ſunt mādata de iure nāli. ⁊ huius libri ꝑn
cipiū eſt. In principio creauit deus celuz ⁊ ter
rā ⁊c. Et in capite libri huius dicere pōt beata
Maria. Scriptū eſt de me. ſ. figuraliter. in quo
principio narraſ gñatio ſeculoꝝ. i. creatio rerū
mūdialiū. Unde ibi dicif. Iſte ſunt gñationes
celi ⁊ terre. i. creatio ⁊ memoria mea ait beata
Maria per eccliaſticuz in gñatione ſeculoꝝ. i.
in figura fit mētio de me in creatione mundi.
¶ Moraliter igiſ exponēdo. In ꝑncipio crea
uit deus celū ⁊ terram. inquit Moyſes Gen. j.
In principio. ſ. tpis ſeu mūdi. creauit. ſ. per fi
guram. i. pꝛenūciauit figurādo creādo celū ⁊
terrā. i. parētes ꝟginis glioſe ioachim patrez ⁊
Annā matrem eius. Sicut nobilius eſt celū ter
ra: ita ꝑfectioꝛ eſt pater matre: qꝛ ꝑncipiū acti
uum ꝙ̄ mater que eſt principiū paſſiuū. ⁊ ideo
prius deſcribiſ celū factū ⁊ poſtea terra. Celuz
aūt dicif ioachim pater: qꝛ celeſtē. i. virtuoſam
habuit ꝯuerſationē. Sicut enim celū eſt lumi
noſum: ita ⁊ ipſe fuit illuminatus lumine gra
tie ⁊ doctrine legis diuine. Et ſicut celuz eſt pu
rū liberū ab omni coꝛruptione: ita ioachim ca
ſtus ⁊ mūdus fidem ſeruās vxori: nō miſcēs ſe
cum alia muliere vt filios haberet cū vxoꝛ eēt
ſterilis. Celū quoqꝫ dat pluuiā abūdanter tēpo
re ſuo. ⁊ ioachiz vt in legēda ſcribit dabat abū
danter elemoſynas. Naz de redditibus ſuis fa
ciebat tres ꝑtes. vnam vz pauꝑibus. aliā mini
ſtris tēpli. tertiam pro ſuſtētatione familie ſue.
Terra aūt ꝯuenienter ſignificat annā. Naz ſicut
terra eſt infimum elemētoꝝ ⁊ ſubijciſ influen
tie celi: ita Anna humilis erat. ⁊ ſubiecta in gu
bernatione domus viro ſuo vt ꝑꝫ. Terra ſtabi
lis eſt in eternum ſtat inquit Salomon. Eccſ. j.
ita anna ꝯſtās ⁊ foꝛtis in ſterilitate ſua non tur
bulenta ꝯtra deum murmurās qꝛ filios ei non
daret. Plerūqꝫ enim id votis expoſcimus qḋ
nō obtinuiſſe melius foret. ait Ualerius maxi
mus. Oraſ impoꝛtune a mulieribus infecun
dis pro filijs habēdis: qui habiti aliqñ ſunt cā
pditionis parentum. Terra atteriſ multis mo
dis: ⁊ ſcindiſ ad fructificādum: ita ⁊ anna ieiu
nijs vigilijs ⁊ alijs modis caſtigabat coꝛp⁹ ſuū
vt ſubditum eſſet rōni. ¶ Terra autē vt ſequiſ
in Gen. j. c. Erat inanis ⁊ vacua: quia anna erat
ſterilis ⁊ infecūda vt maius inde appareret mi
raculū: ⁊ magnificētia ex fecunditate ſibi colla
ta. Tenebre erāt ſup faciem abyſſi: qḋ pōt expo
ni ⁊ de cōditione humani gñis vbi eſt abyſſu
iudicioꝛuz incognita: in quo humano genere
erāt tenebꝛe erroꝝ ⁊ peccatoꝝ. declinātis pene
oibus ad idolatriā gētilibus ⁊ iudeis legē dei
diſſipātibus. Abyſſus etiam dici pōt ipſa anna
vt terra infecūda. ⁊ ideo tenebꝛe afflictionis et
ꝯfuſionis erāt in ea: qꝛ maledicta dicebaſ ſteri
lis obpꝛobꝛio: videlꝫ ꝯfuſionis que fructū non
faciebat. Ut enim ait. b. Amb. Pudoꝛ eſt femi
nis nuptiaꝝ pꝛemia nō habere: ꝓpter qḋ pꝛimo
inſtitutū eſt matrimoniū vt habetur. xxxij. q. ij.
pudoꝛ. Et ſpūs dñi ferebaſ ſup aquas. Cuz enī
vt narrat hiſtoria ioachim acceſſiſſet ad tēpluz
dñi in hieruſalē iuxta mādatum legis ad offe
rendū ſacrificiuz: ⁊ cum ſecūdis ſe pōtifici pꝛe
ſentaſſet redarguit eum pōtifex qꝛ ſterilis cum
fecūdis ad tēpluz acceſſiſſet ꝓpter qḋ ille confu
ſus ex impꝛoꝑio huiuſmodi nō rediit domuz:
ſed ad ꝑmanenduz cum paſtoribus gregis ſui
abijt. Quod intelligēs anna ſolatio viri deſtitu
ta: cum lachꝛymis dñm exorabat pꝛo reuerſio
ne viri ⁊ remotione huiuſmodi obpꝛobꝛij: ⁊ vo
tū faciens deo offerre fructū ventris ſui. Et tūc
ſpūs dñi ferebaſ ſup huiuſmodi aquas lachꝛy
marū ad exaudiēdum votū eius ⁊ ꝯſolādum.
vnde apparuit ei angelus dñi ꝯfoꝛtans ⁊ decla
rās ſterilium partus foꝛe mirabiles: vt ꝑꝫ de par
tu yſaac ex Sara ſterili ⁊ Sanſonis ex matre ſte
rili: ⁊ Samuelis ex anna: pꝛenūcians ei reuer
ſionē viri ad domū: qḋ ſecutuz eſt apparēte an
gelo ioachim ⁊ reditum impante ac ꝯceptum
futurū de ea que dña mūdi ⁊ mater dei fienda
erat. vnde ſequiſ. ¶ Dixit vō deus dicere dei
eſt facere. Fiat lux. Ubi ſucceſſiue narranſ opa
ſex dieruz in pꝛincipio facta deſignātia ſex ope
ra mirabilia dei facta ſucceſſiue in ꝟgine Ma
ria ibi figurata. Et ſic in capite libri ſcriptuz eſt
de me ⁊c. Et pꝛimū opus eſt ꝯceptio ibi dicēs.
Fiat lux. In hoc pꝛefigurās ⁊ ꝓoꝛdinans cōce
ptū ꝟginis cuius vita glioſa lucē dedit ſclo. Et
facta eſt lux. Facta qdez tpe ꝓdeterminato quā
tum ad coꝛpus a parētibus ſuis ioachim ⁊ an
na: vt eā inſtrāli per eoꝝ copulā carnalem. Nō
enim de ſpūſancto ꝯcepta eſt: qꝛ hoc eſt pꝛiuile
giū ſolius xp̄i: ⁊ hereticuz eſſet hoc dicere: ſed
ſm modum cōem gñationi humane. Facta eſt
aūt lux iſta virgo glioſa a deo ꝑncipaliter quā
tum ad coꝛpus: qꝛ de ſterili ⁊ optime cōplexio
nata ⁊ oꝛganizata ꝙ̄tum ad aīaz: qm̄ ipſe deus
de nouo eam creauit poſt coꝛpus ꝑfecte oꝛgani
zatum: ⁊ creādo aīam in coꝛpus ſuū infudit.
Unde bea. Hiero. Inter illas ſecreti ventris an
guſtias manus oīpotentis ſemꝑ opatur. idem
plaſmatoꝛ coꝛporis ſimul ⁊ aīe. vt. d. lxj. naſci. Et
ſic ꝯcepta ⁊ aīata beata Maria imita eſt cum
aliqua tenebꝛa. ſcꝫ peccati originalis contracti
poſt infuſionem aīe in coꝛpus. Sed ſubito di

parētes Marie figurātur p celū ⁊ trā

Moralizatō p ſcbꝛa (?)

Bꝫā anna aſſimilatur terre ꝗre (?) plo.

nota hiſtoriā

de ſeptē dieruz opibus circa beatā mariā moralizatio.

uiſit deus lucē a tenebris eam ſanctificando: ⁊
ab originali mūdando. Et facta eſt tota lux ⁊ di
es radioſa. ¶ In ſecunda die fecit deus ſcōm
Maria opus. ſ. firmamentū diuidēs aquam ab aquis.
cóparaſ Hoc firmamentū eſt beata Maria: que nata in
firma// mundo ſemp firma fuit in dño. Non enim ait
mento. be. Bern. Feſtiuis laudibus natiuitas eius ce
lebrareſ ſi nō ſancta naſcereſ. i. firmata in om//
ni bono: poſitaq; eſt in medio aquarū ſupioꝝ.
⁊ inferioꝝ. Aque fluxibiles ſunt creature rōne
vtentes vt angeli ⁊ hoies: qui angeli etſi imor
tales ſint in ſui eſſentia ⁊ hoies quoad animā.
tñ ꝯtinue fluunt per mutationē: ſaltē cogitatio
num ⁊ affectionū: imo ⁊ vertibiles ad bonuz
⁊ maluz ante ſui glificationem. In medio ergo
haꝝ aquaꝝ poſitum eſt iſtud firmamentū bea/
ta Maria: ⁊ in medio ſanctoꝝ vie ⁊ patrie di//
uiſa eſt ab vtriſq; exiſtēs ſupra cōem ſtatū vie ⁊
infra ſtatum patrie. coicās cum vtriſq;. habēs
cum ſupioribus virtutum pfectionē: cum inſe
rioribus merēdi ꝯditionē. Cum ſupioribus ſe
curitatē ꝯtra caſum cū inferioribus poſſibilita
tē ad meritū. ¶ In tertia die ꝯgregatis aquis
in locū vnū apparuit arida: vocauitq; deus ari
dam terrā: ꝯgregationeſq; aquaruz appellauit
Maria. Cógregatis igiſ oibus gratijs ſctóruz
in vnū locum. ſ. in aīam vginis appellauit eaz
Mariā: quaſi mare gratiaꝝ. Oia enim flumi/
na in mare intrāt. Eccs. j. idest oēs grē in Ma
ria: ⁊ mare nō redūdat. ſ. in aliquā ſupbiaz. vn/
de ⁊ ipſam ariolā ab omni ꝯcupiſcētia vocauit
terraz ꝑpter ſuā humilitatē ſūmam. Dicit eniz
humilis quaſi humi accliuis. i. terre. de qua di
ciſ in ps. Terra noſtra dabit fructū ſuum. Et in
alio. Deus opatus eſt ſalutem in medio terre. i.
virginis. Et diciſ maria media ꝑducta nō cor/
repta: q: ſemp aucta eſt in virtutibus. Iſta igiſ
terra ſegregata ab aquis delitiaꝝ ⁊ populoꝝ ⁊
maria parunla in tēplo pñtata a parētibus deo dedi/
aſſilaſ cata germen cepit ꝑducere herbaꝝ ſanctaꝝ co/
terre. gitationum. Flores feruētium deſideríoꝝ: fru
ctus pfectaꝝ opationum: quaruz ſemē remāſit
ſuper terr. i. ſ. exteriorūz exēploꝝ. iuxta que alij
poſſint fructificare per imitationez. Inſiſtebat
enim oroni: meditationi pro parte diei. exerci/
tio corpali honeſto alicui pro ſuſtētatione vite
obediēs maioribus ⁊ reuerēs equalibus nō in
uidens: inferioribus ſeruiēs. Loquendi parti/
or: legēdi ſtudioſior. Nō in incerto diuitiaruz:
ſed in prece paupis ſpecie reponēs arbitrū mē
tis non hoiem: ſed deuz querēs. ¶ In quarta
die fecit deus luminaria magna. ſ. ſolē: lunā: ⁊
ſtellas. Sol aūt iuſtitie eſt chriſtus deus noſter.
Sol aūt materialis dicitur factus illa die ex nu
becula illa facta prima die. que dicta eſt lux ſm
quoſdā doctores. Ita ⁊ ſol ſpūalis qui illumi/
nat oēm hoiem venientē in hūc mūdum. fact⁹
eſt ꝯceptus. ⁊ natus de nubecula lucida. i. vgi/
ne Maria. Tunc ⁊ luna etiā formata. i. eccña a
chriſto illuminata. ſicut luna a ſole habuit ſuaz
pfectionē vnitā in noſtra humanitate cum deo
in vtero vginis. Et ſtelle quaꝝ nō eſt numerus
diuerſoꝝ ſcōꝝ lumen grē recipiētes a ſole chri
ſto. q: de plenitudine eius nos oēs accepimus
grām. Joā. j. Apparuerūt. noctē vite preſentis
ſuis exēplis irradiātes. ¶ In quinta die crea/
ti ſunt volucres celi ⁊ piſces ex ipſis aquis. Uo
lucres ad alta volātes ſunt actus vite ꝯtēplati/
ue. Piſces in mari fluctuanti diſcurrētes ſunt
actus vite actiue. Et vtriq; ex aquis abūdātiſſi
me gratie eius ꝑceſſerūt. Quis enarrare vale/
at vel etiaz cogitare altiſſimas contēplationes
quas habuit in ꝯceptu filij in viſitatione Heli/
ſabeth qñ dixit. Magnificat aīa mea dñm. In
natiuitate filij cum vidit deū ex ſe natuz. ab an/
gelis collaudatuz. a paſtoribus ⁊ magis vene/
ratū. a ſymeone declaratum. ⁊ poſtea in pdica/
tionibus. miraculis auditis ⁊ viſis exaltatum.
Nec tñ defecerūt in ea piſces. i. actus mihicor/
die actiue vite ad ꝓximum ⁊ cum labore. Naz
nudū filiū veſtiuit. cibo pauit. lacte potauit. ho
ſpitem in domo ſua paupcula recepit. Fugauit
eum in egyptū ne pdereſ laborabat manibus.
vt eius neceſſitatibus puideret. Deniq; iuxta
crucem ſtans cum filio crucifixo. cruci per com
paſſionē ꝯfixa erat. ¶ In ſexta die fecit de⁹ ho/
minē ⁊ trāſlatum de terra in paradiſum volu//
ptatis dedit ei vniuerſale dñium vt preeſſet vo
lucribus celi ⁊ piſcib⁹ maris ⁊ beſtijs terre ab
eo creatis. Apoſtolus Paulus. j. Cor. xiij. aſſi/
milat ſtatuz vite pñtis etiā in ſanctis ſtatui par
vuli pueri. Statum autē btōꝝ ſtatui viri pfecte
etatis. Unde dicit cum aūt factus ſum vir eua/
cuauí que erant paruuli. Sicut enim paruulus
hz paruā noticiam de rebus ⁊ maxime ſpūali/
bus. ſed vir magnā ſi ſe applicat in illis. Ita in
pñti ois noticia quam de deo habēt etiam ſan
ctiſſimi hoies eſt impfectiſſima ⁊ modica reſpe
ctu cognitionis in patria. Quāuis igiſ btā ma
ria habuit altiſſimā cognitionez de diuinis in
pñti. tñ alio modo habuit perfectiorem quādo
aſſumpta eſt in celū ⁊ paradiſuz trāſlata in aīa
⁊ corpore. vt vir habēs pfectiſſimā viſionem ⁊
fruitionē facta dña oīum vt preſit volucribus
angeloꝝ piſcibus demonū in mari amaro pe/
narum natātibus beſtijs hominū mortalium.
¶ Deniq; die ſeptimo q: quieuit ab operibus
ſuis deus. ⁊ chriſtus in ſepulchro. ⁊ tunc fides
in vgine ipſa. ideo benedixit ei. ⁊ ſanctificauit
ſtatuēs eam diem ſeptimaz in veneratione ha/
beri a fidelibus in honorē eius. Nō quidē ab/
ſtinēdo ab opibus manualibus. ne videamur

iudaizare.de ꝯſe.di.iij.ꝑuenit.ſed ieiunando. orādo frequētius ⁊ elemoſynas dādo. Ecce ergo quomodo in capite libri ſcriptum eſt de ea vt faceret ⁊ cetera. Et ſic per figuram memoria eius eſt in generatione ſeculorum.

¶De tertio libro .§.iij.

qui eſt nouum teſtm̄. precipue euāgeliū in quo docet oīs chriſtiana ꝑfectio pōt intelligi illud Ezech.ij. Et vidi. Et ecce man⁹ miſſa eſt ad me. ⁊ in ea inuolutus liber ſcriptus intus ⁊ foris. Erant in eo ſcripte lamētationes carmen. ⁊ ve. Manus iſta eſt dei fili⁹. quo vt manu artificio factus eſt mūdus. Liber inuolut⁹ in ea eſt euangeliū ſeu doctrina ꝑdicata ab eo. que inuoluta ⁊ obſcura eſt iudeis ⁊ gētilibus. ſcript⁹ eſt intus ⁊ foris. q₂ dirigit ⁊ informat ꝯuerſationē exteriorē ⁊ interiorē hoīs. Sūt ſcripta in eo lamentationes cōpūctionis que debēt hēri pro peccatis. iuxta illud. pniam agite ⁊c̄. Carmen exultationis. qđ quis dʒ hēre pro expectatiōe bonoꝝ mercedis. vel h cruciatus dānatiōis. quē dʒ quis timere pro vitijs ꝑpetratis. Juxta illud Matthei.xxv. Ibūt hi in ſuppliciū eternū. iuſti autē in vitā eternā. Principiū huius libri euangelici eſt illud. Liber gn̄ationis ieſu xp̄i. Matth.j. idest in quo narraṫ gn̄atio tēpalis xp̄i per quem gn̄ata ſunt ſecula. i. hoīes ineſſe ſpūali. Et in fine huius genealogie que eſt in capite libri noui teſtamēti ſeu euāgelij: diciṫ Jacob autē genuit Joſeph virū marie. de qua natus eſt ieſus qui dicitur xp̄s. In capite ergo libri ſcriptū eſt de me. vt facerē volūtatem tuā. in ſumēdo ſpōſam. in ꝯſentiendo deo ad ꝯcipiēdum xp̄m. Et ſic memoria eius v̀ginis eſt in gn̄atione ſeculoꝝ ſpūali. facta in dei incarnatione ex v̀gine.

[Q]ueſtio ¶Sed nunc queriṫ cum euāgeliſta narraret genealogiā marie. de qua natus eſt xp̄s. nō ex ioſeph. quare deſcribit genealogiā ioſeph ⁊ non marie. Ad qđ rn̄det. b. Hiero. ⁊ Jo. dama. ꝙ nō fuit ꝯſuetudo iudeis neqʒ diuine ſcripture genealogias ponere per mulieres ſed per mares. Lex autē ꝓhibebat cōmiſceri cōnubia inter homines vnius tribus cuʒ alterius tribus hominibus. niſi inter ſacerdotalē ⁊ tribum iuda regalem. Sed fiebat matrimoniū inter hoīes illius tribus ⁊ vnius familie. ⁊ q₂ ioſeph erat iuſtus. vt diciṫ Matth.j. nō ſumpſiſſet mariaʒ in ꝯiugem niſi fuiſſet de tribu iuda ⁊ familia Dauid. q₂ feciſſet ꝯtra legeʒ. Ex hoc ergo ꝙ deſcribitur genealogia ioſeph inchoata ab abraam. conſequēter poniṫ ⁊ genealogia marie ſponſe ſue cum eſſent de eadeʒ tribu ⁊ familia. ¶Si vlterius queratur quare ſcriptura nō cōſueuit genealogizare mulieres ſicut ⁊ viros. Reſpondet Alber. magnus in libro ſuper miſſus eſt. ꝙ ꝓpter plures cāſ. Prima q₂ ſexus femineus indignior. ⁊ virilis dignior. propter principalitatem generandi. quia maſculus generat in altero. Secūda quia ſexus femineus eſt natura poſterior. prius enim formatus eſt Adam. poſtea Eua. ⁊ ipſa de coſta eius. Tertia cauſa. quia culpa prior. Prius enim Eua tulit de pomo vetito. poſtea Adam forte abſuaſus. Et magis eua ſeducta ſuperbia credēs ſe fieri poſſe per eſum ſiſem deo. hoc adā nō credidit. Licet mādatū ⁊ ipſe trāſgreſſus eſt. Et hoc eſt qđ ait ap̄ls cuʒ dicit. Mulier. n. ſeducta eſt in ꝑuaricatiōe. Adaʒ v̀o nō eſt ſeductus. Quarta ratio. q₂ mulier ad opera infirmitatis ſignāda eſt ꝯgruentior. quoniaʒ debilioris rōnis ⁊ virtutis corpalis. Cum autē predictis rōnibus mulieres nō genealogizentur ab iſta maledictione eſt exēpta beata Maria. cuius genealogia expreſſiſſime declaratur ⁊ patentiſſime euāgelizaṫ. Quod autē hoc fit per virum deſponſatū ſibi. i. Joſeph. vt patet in euāgelio: declarat eminētiam dignitatis ⁊ humilitatis ſimul vt maniſeſtetur mirabilis pulchritudo. cum ⁊ dignitas extollit humilitatē. ⁊ ſup oīa humilitas precipue ornat dignitatē. Quid enim ait. b. Bern. virtutū eſt eque potens. oīum demonū debellare ſupbiam ⁊ tyrānidē hoīum. Ceteꝝ cum oīum indifferēter pſonarū. hec ſit. ſ. humilitas quedā turris fortitudinis a facie inimici. Neſcio quo pacto cuius vis maior eſt in maioribus ⁊ in clariorib⁹ clarior cōprobaṫ. Nulla ſplendidior gēma in omni precipuo ornatu ſummi pōtificis. Quo eniʒ excellentior ceteris ex hūilitate paret illuſtrior ⁊ ſeipſo. Hec ille. Sicut ergo dn̄s priuilegiauit matrem ſuā ſuper oēs mulieres in eo ꝙ genealogizetur. ita ⁊ humilitate adornauit ꝙ hec genealogia ad ipſam per virum ioſeph deſcēdere demōſtratur. ¶Circa quaʒ genealogiā poſitam in capite libri euangelioꝝ tria ſunt cōſideranda. ¶Primuʒ eſt ꝙ nulle femine peccatrices in genealogia deſcribuntur. ¶Secūdum ꝙ mali aliqui viri in ipſa genealogia inſeruntur. ¶Tertium ꝙ ⁊ multi boni in ipſa genealogia exprimūtur. ¶Quātum ad primuʒ cauſa huius eſſe poteſt eo ꝙ omnis peccati imitatio vel ſuſpitio a beatiſſima Maria excludi decuit. Sicut autem a patre in filios per imitationem mala conuerſatio ſolet deriuari. quia cum eis frequentius cōuerſantur ⁊ vident eorū mala opera. ita a matribus in filias. que continue habitant. cum eis. ⁊ vident opera earum. mali mores deſcendunt per ſequelam. Nulla ergo mater in genealogia mala deſignatur ne ſuſpitio vel minima de eius imitatione in ħ oriatur. Nec eſt contra qđ ait be. Hiero. ſup Mattheū. ſ. ꝙ nulla ſanctarū mulierū ħ poniṫ quaſi

De tribus circa genealogiam btē. marie cōſiderandis.

diceret. Sed per contrariũ peccatrices. vt raab meretrix. ruth moabitides gentilis. Berſabee adultera. Thamar inceſtuoſa. Nam ƥdicte mulieres que exprimuntur in genealogia fuerunt vtiq; male. ſed anteq̃ ptinerent ad genealogiam. ad qḋ reſpicit. b. Hiero. Fuit eniʒ raab meretrix anteq̃ deſponſaret ſalmoni. non autem poſtq̃ accepit illum in virum vñ ptinet ad genealogiam dñi deſcendẽtis ab ea. Sic ruth accipiens in virum booʒ. ex qua natus eſt obeth auuʒ dauid conuerſa eſt ad cultũ veri dei. Berſabea autem perpetrauit adulterium anteq̃ ſumeret in virũ legitimum dauid. ꝛ natus ex illo adulterio nõ ponit in genecologia dñe. ſed Salomon qui nat⁹ eſt de legitio matrimonio ipſa honeſta p manente. ſic ꝛ thamar cõcepto farraʒ ꝛ phares: que ptinet ad geneologiaʒ dñe caſta
Ex aliq pmanſit. Et ſm hec intelligi opʒ dicta Alber. ꝛ
b⁹ viris tunc cõtradicunt verbis Hiero. ¶ Quantum
mal ꝛc. ad ſcðm dicendum ſm Alber. vbi. ſ. ꝙ ideo or
trib⁹ rõ dinatum habuit ab aliqbus deſcriptis viris in
nibus. geneologia iſta malis triplici ex cã. Prima qa oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. Et ſm illud dr in Cañ. cañ. Sicut lilium inter ſpinas: ſic amica mea inter filias ꝛ ſicut ſpina roſam genuit iudea Mariã. canit eccleſia. Scða vt ſapia dei miſericorditer appareret. Eſt. n. exitus de bono in bonũ ſeu melius: vt illð. Uidit deus cũcta que fecerat ꝛ erãt valde bona. Geñ. j. ex ſingulis eni creaturis bonis factis reſultat pulchritudo vniuerſi que eſt melius. Eſt ꝛ exitus de malo in malũ: ſm illud. Initium oĩs peccati ſupbia. Eſt ꝛ exitus de bono in malũ: vt de muliere initiũ peccati. Quartus exit⁹ eſt de malo in bonum. Et hoc eſt ꝓprium dei cuius ſapia vincit malitiã: ex malo eliciens bona. Tertia cã eſt vt confidentiã peccatoribus augmentaret per hoc ꝙ mediatrix eoꝝ eadem propinqtate vtranq; extremitateʒ coniungeret. vt ſicut eſt mater ſoror ꝛ filia dei ſic etiã a natura inclinaretur ad miſerendũ peccatori ꝓpter quod figuratur p arcum in nubib⁹ celi in ſignum federis inter celum ꝛ terrã. Non enim potuit deus efficaci⁹ cum peccatorib⁹ ſtabilire pacem: q̃ ꝙ filiam peccatoꝝ hoĩum ſuo filio accepit vxoreʒ ꝛ mreʒ. Nec aliquis fidelius inter deũ ꝛ hominuʒ pacem fecit q̃ que mater vtriuſq; fuit. Ad hoc etiã optime facit auctoritas Hiero. di. lvj. dñs. qui hanc rationem aſſignat. ¶ Quantuʒ
A bõis ad tertiũ dicẽduʒ. ꝙ ið a bonis ꝛ ſanctis ortuʒ
ꝛ ſctis hře voluit: vt pʒ in narratis in genealogia tri
ortũ h: plici rõne ſm Alber. Prima eſt vt ſanctitas vn
voluit diq; eam circũdaret. Retro p nobilitatem eoꝝ
triplici ſcilicet ſanctoꝝ ex quibus deſcendit. vt abraaʒ
r aiione. ꝛ aliorum. Ante per vtilitatem ſcilicet propter xp̃um ex ea natum. Supra p dignitatem: qꝛ ſancta regina celi. Infra p ꝑtãtem ad demones coercendos. A dextris per ṽtutum ſummitatẽ. A ſiniſtris per peccati imunitatẽ. Ab intra p charitatem. Secũda cã vt humilitas eius laudabilior appareret. qꝛ ait bea. Ber. In altum poſit⁹ non alta ſapere ſed humilibus ꝯſentire: nil deo charius: nil apud homines rarius iuenit. Ipſa autem regali ex progenie exorta ancillaʒ ſe vocat. Tertia rõ eſt vt antiqtas nobilitatẽ extollat ꝛ augeat. qꝛ nõ põt arbor bona fructus malos facere. Et qð natura tale ꝛ magis ad virtutẽ ꝑficitur que ad ipſam ex nature origine inclinatur. Uirtutes enim partim a natura: partiʒ a cõſuetudine ſunt acquiſite. Nam infuſe ꝑncipaliter ex grã. Uñ Job. xxxj. Ab infantia creuit mecum miſeratio. ſ. per aſſuetudinẽ. ꝛ vtero mřis mee. Egreſſa eſt mecũ vt a natura. Sicut enim diuturnitas peccati non minuit pctm̃ ſʒ auget. Et tanto ſunt grauiora peccata q̃to aĩam infelicem diutius detinẽt alligatã. vt dicit Gre. ix. extra de ꝯſue. c. vi. Et ſicut adulterine plantationes nõ dabunt radices altas. vt dr Sap. iiij. ita ecõuerſo pulchra eſt caſta generatio. i. ꝓgenies cũ claritate. Immortalis eſt enim memoria illius. qꝛ apud deũ nota eſt ꝛ apð homines. Et ſicut oẽs iniq filij ex iniqs qui naſcuntur teſtes ſunt nequitie aduerſus parẽtes: ita gñatio rectoꝝ benedicet. Sic ergo btiſſima Maria ex magnis ꝛ bonis orta eſt: vt antiqtas nobilitatẽ eius extolleret. In capite ergo libri ſcriptuʒ eſt de me. ait. qꝛ in principio noui teſtamenti ꝛc.

¶ De conceptione beate Marie virginis habes alium ſermonem in prima parte titu. viij. de peccato originali. ꝛ ibi vtrum ipſa ꝯtraxerit originale per rationes ꝛ auctoritates.

¶ De natiuitate ſcẽ Marie ſermo. Cap. v.

Liber generationis ieſu xp̃i. Mat. j. Hic eſt. ſ. ſancta maria hodie nata. Ubi notãdũ ꝙ ꝯſue tudo ãtiquoꝝ fuit ꝑncipũ ꝛ magnatum dieẽ natalis ſui cũ ſolẽnitate ꝛ iocunditate magna celebrare. Uñ dr Marci. vi. ꝙ herodes rex natalis ſui cenã fecit ꝑncipib⁹ ꝛ tribunis ꝛ ꝑmis galilee. Ratio aũt ꝛ cauſa huius fuit: qꝛ credebant euſortunia ſua ex die: ꝛ hora natiuitatis ſue oĩa prouenire. In cuius rei ſignuʒ ꝛ argumentũ qð narrat Ualerius maxim⁹ de duob⁹ ꝓbis eadem die natis: qui ſcʒ inſortunijs poſtea equaliter ꝑceſſerunt. Unde dicit ꝙ poleſtratus ꝛ hipoclides ꝓbi eadem die nati. eiuſdem preceptoris epicuri ſectã ſecuti. patrimoniũ etiam poſſidẽdi. alendiq; ſchole coione cõioncti. eodẽq; momento temporis vltima ſenecute extincti. ſic ex eodem credebant procedere inſortunia ſua ſeu quecunq; mala. Ad qð ſacit

re videt qđ idem Valerius mari. refert de quo dam qui omni anno ea die ſoluz in qua natus fuerat febꝛes patiebatur: nec vnq̄ al's alia infir mitate tangebat. Et illa tali febꝛe illius vltimo diei extinct⁹ eſt. Jlli ergo qui eu foꝛtunati erāt ſicut ⁊ magni ⁊ honorati tanq̄ cauſaz euſoꝛtu/ nÿ ſui ſue natiuitatis diem cum leticia celebꝛa bāt. Sed ſcriptura ſacra diuinitus inſpirata: ⁊ ipſius doctores a deo illuminati: tam bona q̄ mala .i. aduerſa ex diuina ꝓuidentia magis q̄ ex cōſtellatione natiuitatis ꝓuenire nobis aſſe/ rūt. Propter qđ dicit Hiere. x. A ſignis celi no li timere. Nam etiam in his que coꝛpoꝝ celeſti uni dn̄o ſubdunt: diuina volūtas ⁊ ꝓuidentia preualet: ꝓſpera ⁊ aduerſa pꝛout vult ſingulis tribuēs. Et ideo eccl'ia non celebꝛat natiuitates hoīum: ⁊ pꝛecipue qꝛ naſcuntur cum originali peccato. Celebꝛat tn̄ natales dies quorūdā: qui ex ſpeciali dei munere nati ſunt ſine originali peccato: vt chꝛiſti ⁊ virginis mr̄is eius ⁊ Joā. bap. Chꝛiſtus etiam ſine originali ꝯcepto nō ſo lum natus. Et ſic natiuitas beate Marie cele/ bꝛat. qꝛ vt dicit .b. Bern. ſancta fuit anteq̄ na/ ta. Neq̄ enim feſtiuis laudibus celebꝛaretur ſi nō ſancta naſceret. Et de hac in verbis pꝛepoſi/ tis que ſunt titulus quaſi euāgelij dicit. Liber gn̄ationis ieſu xp̄i in quo cōmēdat ex tribus.

Ex totali puritate: quia liber.

Ex ſupernali fecunditate: qꝛ gn̄ationis.

Ex ſingulari dignitate: qꝛ Jeſu chꝛiſti.

Dicitur beata .§.i.

Maria liber. qꝛ ꝯtinuit in ſe diuinam ſapiētiā ideſt filiuz dei. Jn libꝛis enim ꝯtinet ſapientia deſcripta. Et ex hoc innuit totalis eius puritas .ſ. in aīa ⁊ coꝛpore. qꝛ vt dicit Sap. j. Jn maliuo lam aiam non intrabit ſapiētia: neq̄ habitabit in coꝛpore ſubdito peccatis. Et ideo opoꝛtuit eam eſſe totaliter purā ab omni peccato. Jo. da ma. Sāctus enim deus nō niſi in ſanctis rege/ ſcit. Et poſſumus dicere ꝙ vocatur be. Maria liber triplici ex cauſa ſeu ratione.

Primo ratione materie.

Secundo ratione ſcripture.

Tertio ratione clauſure.

Quātum ad ꝑmuz libꝛi pꝛecipue notabiles ſiunt de pergameno quoad mām ſeu chartaz. Purgato tamē tripliciter .ſ. a pellis carnoſitate: ab aquoſitate ſeu humiditate: qn̄ .ſ. ſiccatur ⁊ a ſupfluitate qn̄ raditur. Sic .b. Maria purgata fuit a carnoſitate peccati originalis ꝓuenientis ex peccato originali. ps. l. Ecce enim in iniqui/ tatibus ꝯceptus ſum ⁊ in peccatis cōce. me ⁊c. Et hoc in ſanctificatione. Ab aquoſitate .i. fomi tis fluxibilitate. Gen. vj. cūcta cogitatio coꝛdis prona eſt ad maluz ⁊c. Et hoc in ſp̄uſſancti ſup/ uentione. A ſupfluitate .i. a quadā legis irregu laritate: ⁊ hoc in purificatione: qꝛ .ſ. ſcḋm legem mulier pariens non poterat ire ad tēplum niſi poſt .xl. dies: vel a ſuperfluitate quoad directio nē actualem oīum cogitatuum in deum. Sic ⁊ nos opꝫ purgari ſi volumus paradiſum intra/ re ab originali per baptiſmuz a moꝛtali per pe/ nitētiam. A ſupfluitate venialium per ſacralia be. Aug. de pe. diſt. j. Nemīnē putes ab errore ad veritatē: a quocūq̄ magno vel paruo pecca to ad virtutē ſine penitētia poſſe tranſire. Jta a deo impartit largitas venie vt nō deſerat veri tas diſcipline. Uel pōt dici ꝙ debemus purga ri a carnoſitate luxurie. Ab aquoſitate ſupbie. Humiditas enim nimia facit inflare vt hydro picum. Et a ſupfluitate auaritie: que ſuperflua ꝯgregat ⁊ retinet. Antiquitus aūt mā libꝛoruꝫ ſiebant chartate de ligno .i. ex coꝛtice illo arbo ris ſubtiliori qui eſt medius inter coꝛticem ex/ teriorē groſſum: ⁊ lignuz qui coꝛtex medius ⁊ ſubtilis dicit lib. Unde a tali materia liber eſt dictus: qui materia bene ꝯgruit beate Marie. qꝛ facta eſt media ſeu mediatrix inter deum et hoīes ꝓpter quod canit eccl'ia. Mediatrix ho/ minū ablutrixq̄ criminum. peccatoꝝ venia .ſ. ꝓcurando iſta. Et ideo peccatores diſcoꝛdes et inimici dei facti ꝓpter offenſam vt recōcilietur ei debēt ad iſtum libꝛum ⁊ ad iſtaꝫ mediatricē recurrere. Naꝫ ſicut ipſa mediāte ſedata eſt lis que erat inter deū ⁊ hoīes. ita etiam per ipſam terminant queſtiones inter hoīes ⁊ diaboluz. Unde legit in li. de miraculis eius ꝙ quidam grādis peccatoꝛ ductus eſt per viſionē ad iudi cium dei. vbi per quatuoꝛ allegationes diabo/ lus voluit ꝓbare eum eſſe ſuum. Primo ratio/ ne publici inſtrumēti qđ deus dictauit cum di xit. Jn quacūq̄ hora comederitis ex eo moꝛte moriemini. Cum ergo iſte ſit ex eius pꝛogenie moꝛte perpetua dꝫ mori. Sed beata maria cu/ ius iſte deuotus erat rn̄dit vt mediatrix ⁊ ad/ uocata. Jſtud tu demon falſificaſti: qꝛ ad illđ ad didiſti. Nequaq̄ moriemini. ⁊ ideo tanq̄ fal/ ſarius repellēdus es. Scḋo dixit diabolus illū eſſe ſuum rōne ꝑſcriptionis. qꝛ .ſ. multis annis eum in ſeruū poſſedit. Ad qđ mediatrix beata Maria rn̄dit. Jlla pꝛeſcriptio fuit ſepe interru pta. ⁊ ideo nō valet. qꝛ ratio eius ſemꝑ murmu rabat. ⁊ ꝯtradicebat ꝙ tam crūdeli dn̄o ſeruie/ bat. Tertio dixit diabolus illuꝫ eſſe ſuum rōne ꝓpꝛietatis peccati. Nam peccati ꝓpꝛiuꝫ eſt eſſe pōderoſum. ps. xxxvij. Sicut onus graue gra/ uate ſunt ſuꝑ me. Et qꝛ pōderoſum ideo trahit ad cētruꝫ terre .ſ. infernū. ⁊ ideo illuc demergē dum. Cui mediatrix rn̄dit ꝙ pena ⁊ paſſio filij ſui plus oībus pōderauit ⁊ ſurſum quodāmo/ do trahit peccatores. Job. vj. Utinam appēde/

cleſia … celebrat na … tiuita/ … s ho/ … minuz.

Maria … liber … triplici … ne.

Exēplū

renſ peccata mea ⁊c̄. Quarto allegauit q: plura erāt eius mala q̄ȝ bona. Et cum ad ꝓceptū iudicis in ſtatera appēderētur bona ⁊ mala. ⁊ ſtatera in qua erāt mala prepōderaret. ſubito beata Maria manū appoſuit ad ſtateraȝ ſeu bilantiaȝ in qua erāt bona ⁊ ſi pauca. ⁊ traxit eam ad terrā. ⁊ prepōderauit alteri. Tūc diabolus ↄfuſus abſceſſit ⁊ ille euigilans vitam ſuā in melius cōmutauit. ¶ Scd̄o beata Maria dicit̄ liber rōne ſcripture eius. Scriptura enim libri nihil eſt aliud q̄ȝ verbū incartatuȝ. i. charta incorporatū. Et repn̄tat verbum dei incarnatum in v̄gine. Nam tanq̄ȝ noſtruȝ verbū mētale. eſt verbū a patre genitū. ps̄. Eructauit cor meum verbū bonū. ait ps̄. xliiij. Tanq̄ȝ verbuȝ vocale eſt verbū dei a ꝓphetis ꝑdicatum. Eſa. lv. Verbum qd̄ egredietur de ore meo. i. per ꝓphetas. nō redibit ad me vacuum. Sed tanq̄ȝ verbum incharatū ſeu ſcriptū eſt verbum dei in vtero virginis formatū ſeu incarnatuȝ. de quo dicit̄ Eſa. viij. Sume tibi libꝛuȝ grādem ⁊ ſcribe in eo ſtilo hoīs vt ſit verbū patris ⁊ filij ad ſpiritū ſanctū. cuius ope ↄceptus dicit̄. Liber iſte grādis fuit beata Maria. Libri qui ſiunt ab hoībus ſunt parui. q: pauca ↄtinēt. Nam ⁊ ſi Salomon dicat. Eccl. vlt. Faciēdi libꝛos nullus eſt finis. tn̄ vt ait Temiſtius. Ea que ſcimus ſunt minima pars eoꝝ que ignoramus. Sed beata Maria fuit liber grādis: q: ↄtinuit diuinaȝ ſapiētiam cuius non eſt numerus. In ipſo enim ſm̄ apoſtolum ſunt theſauri ſapiētie ⁊ ſcientie dei. Scriptor huius libri fuit optimus. q: ſpiritusſanctus qui oīum eſt artifex oēm habens ſciētiaȝ. Fuit quoq̄ȝ in hoc libro ⁊ ſcriptura in qua oēs poſſunt ⁊ debēt legere ⁊ obſeruare in eo ↄtenta. Unde beatus Ambro. in li. de virginibus ait. Sit vobis tanq̄ȝ in imagine deſcripta vita Marie. Habetis in ea ꝓbitatis exempla. vt ſ. ſciatis quid eligere. quid debeatis vitare. Uirgo erat nō corpore. ſ. tm̄. ſed ⁊ mēte que nullo doli ambitu ſincerum violaret affectum. Corde humilis. verbo grauis. aīo prudens. loquēdi parcioꝛ. legendi ſtudioſioꝛ. intēta operi. verecūda ſermone. arbitrū mētis non hominē ſed deum querēs. Nō in incerto diuitiarū. ſed in prece pauperum ſpem reponēs. Aſſurgere maioribus natu. equalibus nō inuidere: fugere iactātiam. ſequi rōnē. amare virtutē. Et infra. Cōgeminatus ieiunio dies. Et ſi reficiēdi neceſſitas fuit. Plerūq̄ȝ cibus obuius erat qui mortē arceret. nō qui delitias miſtraret dormiēdi nō prius cupiditas q̄ȝ neceſſitas fuit. Et ſi qn̄ dormiebat corpus. vigilabat aīus. qui vel lecta repetit vel interrupta ↄtinuat. vel agenda ꝓnunciat. vel ordinata diſponit. Hec ille. Ubi multa dici poſſunt ad dilectionē ⁊ imitationem eius.

Maria fuit libꝛ grādis quare.

Et de hoc libꝛo v̄ginali ait Baruch. iiij. c. Hic eſt liber mādatoꝝ. Mandata dei ſunt de operibus v̄tutū. Tot ſunt in hoc libꝛo ſcripture quot opa virtutū. Ille v̄o legit in eo ⁊ colit. qui eam imitat̄ ⁊ diligit. ¶ Tertio dr̄ btā Maria liber rōne clauſure. libꝛi eniȝ hn̄t ſua clauſoria vel ſigilla. Ipſa dici pōt liber iſte de quo Jo. Apoc. v. Uidi in dextera dei ſedētis ſup thronū libꝛū ſcriptū intus ⁊ foris ſignatuȝ ſeptē ſigillis. Liber iſte btā Maria in dextera dei fuit. i. in dei ꝑdeſtinatiōe ⁊ ꝑelectione cūctoꝝ. Scriptꝰ habitibus intus in aīa ⁊ actibus v̄tutū ab extra ſeu foris in exteriori. ↄuerſatiōe. Septē ſigilla ſunt ſeptē figure ſue ſcīſſime natiuitatis. ¶ Primā clauſurā ſeu ſigillum appoſuit balaam dicens. Nume. xxiiij. Orietur ſtella ex Jacob. ⁊ hō exurget de iſrael. qui pcutiet duces moab. Hec ſtella eſt btā Maria. orta vtiq̄ȝ ex Jacob. i. ꝓgenie p̄iarche Jacob. Hec aſſimilat̄ ſtelle rōne ↄgnitatis. Eſt enim in celo aliqua ſtella que oībus ſtellis eſt maioꝛ. ſ. illa que eſt in ariete in fine imaginis draconis. vt dicit Alphagranus. Quāto aūt aliqua ſtella magis eleuat̄ a nobis. tāto apparet nobis minoꝛ ꝑp diſtātiā. Ita btā Maria maioꝛ eſt in eſſe ſpūali q̄ȝ oēs ſancti ⁊ ſcē. ⁊ tn̄ q̄to maioꝛ fuit. tāto minoꝛ ſibi ipſi videbat̄ ꝑp immēſam humilitatē. Dicta aūt ſtella aliqn̄ videt̄ maioꝛ. vȝ qn̄ mediāte aliquo vapore humido videret̄. Sic ⁊ btāȝ Mariā ille videt vt maioreȝ ⁊ magis laudat qui humore deuotionis abūdat. ¶ Secūda clauſura ſeu figura fuit de area. Et hāc appoſuit gedeon. Sed Dauid ipſȝ ſigillū magis ampliauit cum ait. deſcēdit ſicut pluuia in vellus. ⁊ ſicut ſtillicidia ⁊c̄. Uellus eſt pellis cū lana beſtie qd̄ naſcit̄ in carne ⁊ de carne. ſed paſſiones carnis nō ſentit. q: eſt ſeparatū ab aīali. ſ. poſt mortē eius. Sic btā maria q̄uis nata fuerit de corꝑe anne. ⁊ in carne corꝑea fuerit ſepata. tn̄ ab ea vitia carnis neſciuit. ſed pura ⁊ illibata ſemꝑ ꝑmāſit. Unde. b. Hiero. illud ps̄. exponens in ſmone ait. plane celeſtis imber v̄gineum vellus īfudit. ⁊ tota deitatis vnda in carne ſe ↄtulit. ac deinde per crucis patibulū expreſſuȝ oībus pluuiā ſalutis effudit ⁊ humanis mētibus ſtillicidia gr̄e ꝑſtitit dulcorius. Area eſt v̄go maria. vellus xp̄s in ea ros diuinitatis qua fuit plena. Area tam̄ aridare manſit. q: v̄go intacta ⁊ inuiolata ſemꝑ fuit vt p; in figura Judicuȝ. vj. Uel vellus Maria vt dictū eſt. ¶ Tertiā clauſuram ſeu ſigillū ponit Salomon dicēs Cañ. iiij. Ortus ↄcluſus ſoroꝛ mea ſpōſa. ſ. eſt ortus concluſus ſons ſignatus. puteus aquaꝝ viuētiū. que fluūt impetu de libano. Soroꝛ dicit̄ beata Maria. q: creatura rationalis creata a deo vt patre oīum. Unde ⁊ ſoroꝛ noſtra. Sponſa dicit̄ dei eterno genitus eſt

de ſeptē clauſuris ſeu ſigillis btē.

btā Maria aſſimilat̄ ſtelle.

Virga ... q̄re.

Chriſtus.ſ.ope dei ſupnaturali. Ortus fuit in
quo fuerūt flores ſanctoꝝ deſideriorū.⁊ oīum
adornamēta virtutū. Concluſus dicit̄ q: nullo
doli aditu a diabolo īgredi potuit. Fons ſigna
tus dicit̄ ſignatus ſigillo toti⁹ trinitatis. Fons
de mari orit̄. ſed p meatus ſubterraneos trāſi
ens dulcorat̄.⁊ ſic ipſa aqua dulcorata fōti im/
mittit̄ ⁊ potabilis reddit̄. Et ſic in pncipio fōs
hȝ amaritudinē.ſ.in mari.in medio dulcorati/
onē.in fine.ſ.in ſpo fonte dulcē ⁊ potabilē ema
nationē. Ita ⁊ btā Maria de amaro populo iu
deorum ortū habuit.⁊ in amaritudine peccati
originalis generata.ſȝ poſtea a ſpūſancto per
ſcificationē dulcoratā gratia.ita q̄ poſtea ſem
per emittit aquas dulciſſimas actionuȝ.potabi/
les.i.inuitabiles. Dicit̄ aūt bis ortus ꝯcluſus.
q: nec intellectū error intrauit.nec affectū iniq
tas venialis. Puteus eſt aquarum viuētium.i.
gratiaꝝ pfectarū.que fluunt de paradiſo quaſi
ſiles illis. ⁋ Quartam clauſurā appoſuit pro/
pheta Eſaias dicēs.c.xj. Egredietur virga de ra/
dice ieſſe ⁊ flos de radice eius aſcēdet. Virgo
dei genitrix virga eſt. flos filius eius exponit
cantās eccłia. Et notādum q̄ virga iſta nō dici
tur orta.ſȝ egreſſa de radice ieſſe.i.radice ⁊ ge/
nere iudeoꝝ. Radix enim terre humore.ſȝ vir/
ga rore celi.⁊ calore ſolis creſcit. Radix ſtat in
imo.virga aſcēdit ſurſuȝ. Sic iudei ex quibus
egreſſa eſt per Annaȝ ⁊ Joachim petebāt ima
vitioꝝ.vnde ⁊ infernoruȝ beata Maria ſubli/
ma virtutum.vnde ⁊ celoꝝ. Judei vt radix ſūt
in terram fixi per cupiditateȝ tpalium. Hec in
aere per auiditatē celeſtiū. Judei ꝯſtringuntur
vt radix frigore infidelitatis:⁊ hec ſouet̄ calo/
re charitatis. Hec eſt illa virga figurata per vir
gam aaron.que in tabernaculo poſita miracu/
loſe floruit ⁊ fructuȝ fecit.cum tñ ſicca eſſet.vt
habet̄ Nume.xvij.q: btā Maria in tēplo dei
dedicata floruit chriſtuȝ ꝯcipiendo.fructuȝ fe/
cit pariendo cum ipſa tñ ſicca.i.virgine pma/
nente. ⁋ Quintū ſigillū poſuit Ezechiel in vl/
tima ſuaꝝ viſionum.vidit enim quoddā edifi/
ciū mirabile in mōte ſeu tēplum:⁊ in eo quādā
portā factā de qua ei dictum eſt. Hec porta dñi
clauſa erit. Dñs ſolus ingredietur per eam ⁊ clau
ſa manebit in eternū. Ezech.xliiij. Tēplum hoc
eccłia eſt poſita in ſublimitate virtutū:⁊ in ſpe
celeſtiū premioꝝ. Ex hoc vidit aquā egredientē:
⁊ ad quos puenit aqua illa que eſt aqua gratie.
que ab eccłia ſeu eccleſiaſticis ſacramētis egre/
diet̄:ſalui facti ſunt. Porta aūt in hoc tēplo ſa/
cra:eſt virgo maria:nata in ipſa eccłia per gra/
tiā iam receptā in vtero. Eſt enim virgo felix ce
li porta. Per hāc enim bona ſpūalia de celo no
bis exportant̄:⁊ per eam hoīes in celū impor/
tant̄. Clauſa fuit hec porta:q: a nullo violata

...irga
...qre.

...aria
...ltur
...ta.

Nō a Joſeph vt blaſphemāt perfidi iudei:nec
ab alio.dñs ſolus intrauit per eaȝ:q: dei filius
incarnatus eſt in ea deo opante:⁊ clauſa pman
ſit.q: virgo in ppetuū remāſit.vt dicit.b.Aug.
⁋ Sextū ſigilluȝ ſeu figura fuit de luce noua.
de qua Heſter.viij.dr̄.viſa eſt eis oriri lux no/
ua gaudiū ⁊ tripudiū. Et hoc ex facto Heſter re
gine:que fuit pulcherrima oiuȝ deſponſata aſ/
ſuero regi.cum.ſ.liberauit populū ſuuȝ ex toto
extinguendū per inimicū eius amā. Interpre/
tat̄ heſter humilis.⁊ ſignificat virginē Mariā
humillimam:pulcherrimaȝ:aīa ⁊ corpore:de/
ſponſata deo qui eſt beatitudo ſcōꝝ. Interptat̄
eniȝ aſſuerus beatitudo. Hec liberauit ſuis me
ritis populū electoꝝ de manibus inimicis de/
monis a morte eterna. Unde be. Aug. Quas ti
bi laudes digne perſoluet fragilitas humana:
que tuo ſingulari merito mūdo ſuccurriſti pdi
to? Lux aūt noua dr̄ apte orta in eius natiuita/
te:q: nunq̄ ante eā tam lucida tā mirabilr̄ na/
ta fuit aliqua ita plena gratie luce. Hec eſt que
ſplēdorē paterne glie gignēdo:tenebras erro/
rū effugauit. Hec eſt que tenebras.i.deceptio/
nes demonū detegit:⁊ oculos mētis ſanos leti
ficat ⁊ ꝯfortat. Prouerbi.xv. Lux oculoꝝ letifi/
cat. ⁋ Septimū ſigillum appoſuit xp̄s de mar
garita. Matth.xiij.dicēs. Negociator inuēta
vna pcioſa margarita abijt ⁊ vēdidit oīa q̄ ha/
buit:⁊ emit eā. Iſte negociator eſt ipſemet dei
fili⁹:qui abijt angelos in celo relinquēdo.i.nō
aſſumēdo nām eoꝝ:oīa ſua vēdidit.dū cuȝ hu
mana natura cōmutauit:vt ipſe daret nobis di
uinitatē ſuaȝ:⁊ nos ei humanitatē nr̄am.tunc
enim oīa bona ſua acq̄ſita ſunt nobis cum illa.
cū ipſe ſpālit̄er aſſumpſit iſtā pcioſam margari
tā.i.v̄ginitatē Mariam ſpōſam. Hec ergo ad
modū margarite genita eſt infra cōchaȝ.i.vte/
ruȝ Anne humilis matris ſue ex celeſti rore.i.
diuina gratia ⁊ virtute:quia Anna ſterilis erat
dealbata ⁊ ſanctificata. Talis margarita precio
ſa reputat̄.ſ.pulchra:candida ⁊ clara. Pulchra
mente per puritatem:candida in corpore per
caſtitatem:clara in opere per charitatem. Sa/
pietie.iiij. O q̄ pulchra eſt caſta generatio cuȝ
claritate. Et ſic liber eſt.

Maria dr̄ lux noua.

Maria fuit margarita pcioſa.

⁋ Secūdo cōmē/ .§.ij.

dat̄ quoad principalē diuiſionē a facultate ſup
naturali:q: gñationis. Duplex eſt gñatio chri/
ſti. Una eterna ex patre ſine matre. Eſa.liij. Ge/
nerationē eius q̄s enarrabit?q.d.nullus. Bea
tus Ambr. Mihi impoſſibile eſt hmōi gñatio/
nis ſcire ſecretum. Uox.ſ.nō tm̄ mea ſed etiam
archāgeloꝝ. Alia eſt ex matre ſine patre.ſ.ſm
humanitatē ſuā. Et ſic.b. Maria dicit̄ dei ge/
nitrix ſpūſancto fecūdata.qḋ oſtēdit euāgeliſta

ð dupli ci chri/ ſti gñatione.

dicens. xpi generatio ſic erat. Cum eēt deſponſata mater ieſu maria inuenta eſt in vtero hñs de ſp. ſ. carnem. ¶ Sed notandū φ btā Maria genuit in ſe quadruplicem generationē. Prima eſt naturalis: q̄ vt mater virgo ex ſuis ſanguinibus purū genuit xp̄m filiū ſuum. Secūda eſt ſpecialis. qua vt mater ſpūalis genuit Jo. bap. modo ſpeciali non ſolum la uans eū de terra: qñ natus eſt: quia pñs in ptu eius ſed ēt ꝛ magis qñ vt de ſacro fonte ſpūſancto ꝛ aqua grē baptizatus eſt Joh. in vtero ſanctificatus ad vocem virginis qñ ſalutauit Eliſabeth. Tertia eſt adoptiua qñ moriēte filio imperator ipſe in throno crucis manens reſcripto ſuo ꝛ edicto adoptauit ſibi Johannem euangeliſtam in filiū dicens. Ecce filius tuus. Et ecce mater tua. Quarta generatio ſua eſt generalis ꝛ deducatiua: qua. ſ. bonos generat vt pia mr ꝛ nutrit meritis ꝛ exemplis. Eccli. xxiiij. Ego mater pulchre dilectionis ꝛc̄.

Maria eſt liber gñationis hñs in ſe quadruplicem gñationē.

¶ Quantum ad .§. iij.

tertiū cōmendaꝭ ex dignitate filij q̄ ieſu xpi. Jeſus īterptaꝭ ſaluator. ipſe. n. nos ſaluat. Chriſtus interpretaꝭ vnctus. Tres autē perſone antiquitus vngebanꝭ. ſ. reges: ſacerdotes ꝛ pugiles. Et in hoc apparet dignitas naturalis ab eo geniti: q̄ ſummus rex: ſumm9 ſacerdos ꝛ ſummus pugil. vt pugil pro nobis pugnauit ꝯtra diabolum. ꝛ vicit vt ſacerdos ſe obtulit in ſacrificium: vt rex nos coronat in celum: vt ſaluator ſaluat a morte peccati diaboli ꝛ inferni.

¶ In natiuitate beate Marie. .Ca. vj.

In me omnis gratia vite ꝛ veritatis. Eccli. xxiiij. Sicut in celo materiali ſūt diuerſa luminaria: ſcz ſtelle: luna: ꝛ ſol diuerſimode lucentia. Sic in celo eccleſie ſunt qdem ſancti ꝛ ſancte tanq̄ ſtelle lucentes per grām ꝛ gloriā: diuerſimode tñ ſicut ſtella differt a ſtella in claritate. vt ait apl̄us. Sol autem iuſtitie xp̄us deus noſter plenus eſt lumine gratie: ſcz ꝛ veritatis. vt dicitꝭ Jo. j. a quo oēs ꝛ ſtelle ꝛ luna illuminātur. Sed btā maria poſt eū vt luna luce maior ſtellis nobis apparēs eſt be. Maria pulchra vt luna canit de ea eccleſia. Nam vt ait be. Hiero. Ceteris ſcis p ptes. Marie vero plenitudo grē ſe īfundit. Et ideo de ea dicitur. In me omnis gratia vite ꝛ veritatis. Ubi notāda ſunt tria genera gratiarum circa beatam Mariā ꝛ pentes eius: que trahunꝭ ex geneologia dñi quā refert be. Mat. i pncipio euāgelij ſuit q̄ hodie legiꝭ. Ex interptatiōe. ſ. ipſorū nominū hebraicorū in latinū: ex qb9 xp̄s ſm carnē deſcēdit. Liber generatiōis incipit euangelium.

¶ Et primo po/ .§. i.

nuntur ꝯditiones gratioſe ꝛ virtuoſe pentum vginis ſcz Anne ꝛ Joachim ex interpretatiōe nominū in ptriarchis ſcz ab Abraā vſq̄ ad dauid. ¶ Horū igitur primus eſt Abraā. ꝛ hic notatur rectitudo fidei in qua eſt iuſtitia. Juſtus enim ex fide viuit qđ eſt vbū Abacuch allegatum ab aplo. ad Rom. j. Precipue Abraā commendatur de fide ex qua iuſtificatus eſt. ſm illud. Credidit Abraam deo: ꝛ reputatū eſt ei ad iuſtitiam. i. ad ſanctificationē. Et interpretatur Abraam pr̄ multarū gentium ſcz per iuſtitiam fidei. Et de parentibus vginis ideſt Anna ꝛ Joachim dr̄ in hiſtoria eius φ erāt iuſti ambo an deum. Nota aliquos eē iuſtos ante hoies: qui ſcz ab hoibus querunt iuſti reputari: qđ xp̄us phibet dicens. Attendite ne iuſtitiā veſtrā faciatis coram hoibus vt videamini ab eis ꝛc̄. Mat. v. ¶ Scōm bonum ex quo generaꝭ in nobis xp̄s in mente eſt irreprehenſibilitas: cū ſcz quis cauet ne offendat ꝛ ſcandalizet primū malo exēplo. Ad qđ hortatur apl̄us dicens. Cor. vj. Nemini dantes vllam offenſionē. Qđ q̄dem pauci faciunt malis operibus ꝛ vbis ſcandalizantes ꝓximos ſuos. Sed parētes virginis vt legitur erant ſine reprehēſione viuētes. Et iſta irreprehēſibilitas ſignificaꝭ in yſaac. qui interpretatur riſus. magnū eni gaudiū exurgit i mēte ex quo φ quis irreprehenſibiliꝭ viuit. ¶ Tertium ex quo generatur xp̄s in mente eſt obſeruantia mādatorū dei. Nec aliter pōt eſſe ingreſſus ad vitā xpi. Unde ipſe ait Mat. xix. Si vis ad vitam ingredi ſerua mādata dei: non vnū vel duo: ſed oīa vt dicere valeas illud Tob. v. Omnia quecunq̄ pcepiſti mihi pr̄ faciam ꝛ qđ fecerunt Anna ꝛ Joachim. de qbus ſcriptū eſt φ incedebāt in oibus mandatis dei. Et hoc notatur in Jacob: q̄ yſaac genuit Jacob qui interpretatur ſupplantator. Opꝫ enim ſupplantare ꝛ vincere: ꝛ ſubijcere ſenſualitatē ad obſeruādū dei mandata. ¶ Quartum in generatiōe xpi eſt confeſſio ad Roma. x. Ore autem confeſſio fit ad ſalutē ideſt neceſſaria. Et hoc innuiꝭ quia Jacob genuit Judam qui interpretaꝭ confeſſio. Confiteri enī opꝫ ꝛ peccata ſua ꝛ diuinas laudes ſm illud ps. Confitebor dño nimis in ore meo ideſt valde. ꝛ declarat modum. In medio multorum laudabo eum. Sic Joachim ꝛ Anna ibant ad templū confitentes domino ideſt gratias agentes: ꝛ per ſacrificia peccata delentes. ¶ Quintum qđ ponitur in generatiōe xpi eſt diuiſio ſeu diſtributio ſubſtantie ſue in pauperes. Judas enim genuit Phares qui interpretatur diuiſio ſcz rerū ſuarum cum pauperibus. Tob. iiij. Si multum tibi fuerit abundanter tribue: ſi parum

bus:ſi parum ꝛ illud libenter impartiri ſtude.
ꝛ ps. Diſperſit.ſ.iuſtus hoc dedit pauperibus.
Ambro. Paſce fame moꝛientē:ſi nō paviſti oc/
cidiſti.diſt.lxxxvj.non ſatis. Parētes btē Ma/
rie hoc diligenter agebant diuidentes ſubſtan
tie ſue redditus tripharie. Partem vnam tem
plo ꝛ miniſtris offerētes. Scdam pauperibus.
Tertiam ſibi ꝛ familie ſue ad ſuſtentationē reti
nentes. ¶ Sextum qd multū iuuat ad genera
tionem gratie xpi ad augmentū eſt votum qd
ſ.eſt de melioꝛibus bonis:ad que als quis non
tenetur:ſed poſtq̄ fecerit obligat̄.ps. Vouete
ꝛ reddite dño deo veſtro.vbi glo. Vouete ē vo
lūtatis:ſꝫ reddere neceſſitatis. Phares enī ge/
nuit Eſron qui interpꝛetat̄ ſagitta:qꝛ vt ſagit/
ta velociter aſcendit ad deū quaſi feriendūꝫ ad
amoꝛem dandi quid ſub voto petendi vel gra
tiam ꝯcedendi ob voti oblationē. Iſtam ſagit/
tam emiſerunt Joachīꝫ ꝛ Anna qn̄ ſteriles exi/
ſtentes vouerūt deo fructū ventris ſui ſe datu/
turos ſi eis ꝯcederet:qd ꝛ obtinuerunt ꝛ ſer/
uauerūt. Et non ſicut vane ꝛ fallaces mulieres
que quotidie vouent ꝛ nihil obſeruāt. ¶ Se/
ptimum eſt obpꝛobꝛioꝛū tolerātia ꝛ iniuriaꝝ.
Petrus in can̄.ſua. Si quid patimini pꝛopter
iuſtitiam beati. ꝛ Matth.v. Beati eritis cum
maledixerint vobis hoīes ꝛ dixerint omne ma
lum aduerſum vos mētiētes ꝑpter me. Naꝫ et
xps de ſe dicit. Factus ſum obpꝛobꝛiū hoīum
ꝛ abiectio plebis.in ps. Vn̄ ꝛ ſequitur ꝙ Eſrō
genuit Aram qui interpꝛetatur excelſus. Ob
pꝛobꝛia enim ꝛ iniurie tollerate faciūt hoīem
excelſum coꝛā deo. In cuius figurā dicitur:qꝛ
multiplicate aque.ſ.tribulationū:eleuauerunt
arcam in ſublimi.i.animam. Gen̄.vij. Hoc paſ
ſus eſt obpꝛobꝛium ꝛ ꝯtumeliaꝫ. Joachim qn̄
pergens ad templū cum fecundis: eiectus eſt
a ſacerdote ſacrificio repulſo: impꝛoperante ei
obpꝛobꝛiū ſterilitatis. ¶ Octauum eſt vt non
ſolum ſuſtineat aduerſa:qd cōmune eſt oībus:
ſed libenter pꝛo xpo: vt dicat cum aplo ad Co/
rin.xij. Libenter gloꝛiaboꝛ in infirmitatibꝰ me
is:vt habitet in me virtus xpi. Ut eniꝫ dic̄ be.
Grego. ab electis ſuis deus curat maculas pec
catoꝛuꝫ tpali ex afflictione tergere quas in eis
in eternū non vult videre.i.punire de pe.diſ.j.
ſi peccatū. Vn̄ Aram genuit Aminadab q in/
terpꝛetatur voluntariū. Voluntarie enim ſacri
ficabo tibi.ait ps.ſ.me in aduerſitatibꝰ tibi of/
ferendo. Sic Joachim accepta cōtumelia a ſa/
cerdote non r̄ndit ei malum pꝛo malo. Sed ne
perturbaret officiū vel ppl̄m in ꝯtendendo vel
impatientiā oſtendendo:receſſit patiēter ferēs
iniuriā ꝛ receſſit ad paſtoꝛes ſuos:non ad con
ſanguineos qui ſecū vindicarent iniuriā ſicut
hodie fit exquo multiplicant̄ mala. ¶ Nonuꝫ
eſt cōſolatio angelica. Non enim quis diu poſ
ſet ſuſtinere aduerſa niſi angeli iuiſibiliter nos
conſolarent̄ per bonas inſtigationes ꝛ illumia
tiones confoꝛtando.ps. Secunduꝫ multitudi
nem doloꝛuꝫ meoꝛū in coꝛde meo conſolatiōes
tue letī.anī.meam ꝛ Sara vxoꝛ Tobie.eiuſdē
iij.c. Non delecteris dñe in perditionibus no/
ſtris:ſed poſt tempeſtatē trāquillū facis:poſt la
chꝛymationeꝫ ꝛ fletum exultationē infundis.
qd ſignificat̄ in eo ꝙ Aminadab genuit Naa/
ſon qui interpꝛetat̄ augurium. Conſolat̄ enim
angelus quaſi augurando.i.ꝓmittēdo nobis
bona ꝛ pꝛemiuꝫ ex tribulationibus voluntarie
toleratis. Apparuit ergo angelus Joachim et
Anne de ſua ſterilitate ꝛ obpꝛobꝛio illato hu/
militatis ꝛ cōſolatus eſt eis pꝛomittendo filiaꝫ
ex eis naſcituram:que eſſet mater dñi ꝛ ſpecu/
lum mundi. Et cū per plures annos nec ꝑ oꝛa/
tiones:nec per elemoſynas ſuſcepiſſent fructū
de ſuo matrimonio per patiētiā in aduerſis cō
ſolati ſunt ex augurio.i.pꝛomiſſione talis filie.
Et tu ergo ſi vis cōſolari ꝛ fructum bonum fa/
cere:patientiam habe ꝛ iniurias remitte oēs.
¶ Decimū eſt quaſi quedā certificatio diuine
pꝛomiſſionis. Ipſe enim ſpūs teſtimoniū red/
dit ſpiritui noſtro ꝙ filij dei ſumus. Et per qd
niſi per hoc ꝙ ſuſtinemus aduerſa ꝑ noīe eius
libenter. Nam ipſe ſpūs.ſ.qui mētiri non pōt
dicit per Salomonē. Flagellat deus oēꝫ filiuꝫ
queꝫ recipit. Et ſic per hoc teſtificat̄ coꝛdi eius
ꝙ inter filios dei cōputat̄ exquo flagellat̄ ꝛ ſu/
ſtinet. Jō dicit ꝙ Naaſon genuit Salmon qui
interpꝛetat̄ habitaculū:qꝛ per hoc deus inha/
bitat. ſic angelus dedit certū ſignū eius qd di/
xerat de filia naſcitura.ſ.ꝙ occurrerēt ſibi inui/
cē in certo loco ꝛ inuicē ꝯſolarent̄ domū reuer
tentes ꝙ impletū eſt ex admonitione angeli di/
centis ꝙ ad illū locuꝫ accederēt. ¶ Undecimū
eſt ꝯſtans amoꝛ vxoꝛis ad virū:ꝛ ecōuerſo. ita
ꝙ nō euagentur ad alios:nec etiā mēto:vn̄ pa
rentes ſarai admonuerūt filiā diligere virum:
honoꝛare ſoceros:gubernare familiā:ꝛ irrep/
henſibilē ſe exhibere. Et apls ad viros. Diligi
te vxoꝛes veſtros ſicut ꝛ xps dilexit eccleſiam.
Non qdē vt eiſet vana:ſꝫ vt eēt honeſta ꝛ ſctā
bea. Ambꝛo. Nemo ſibi blandiat̄ de legibꝰ ho
minum qd nō licet vxoꝛi nō lꝫ viro.ſ.aliā carna
liter diligere vel vt aliū q̄ꝫ coniugē ſuū. Unde
Salomon genuit Booꝫ.qui iterpꝛetat̄ foꝛtis.
Debet enī foꝛtis eſſe ꝛ ꝯſtans amoꝛ vxoꝛis ad
virū:ꝛ ecōuerſo:ꝛ non dimittere vel odire pꝛo
pter quocūqꝫ cōtingens:ſicut Anna diligebat
ꝯſtanter Joachim. ꝛ ecōuerſo:ꝑpter ſterilitatē
nō accedendo ad alias. Si aūt quis extra ſtatū
matrimonij ſe reperit:ſit Booꝫ foꝛtis:vt ab oī
foꝛnicatione ſe abſtineat vel cōtineat. ¶ Duo/

decimum eſt reuerentia ⁊ ſubiectio ab ſuperio
res: vnde ⁊ vxoris ad virũ. cuʒ ſit a dño prime
vxori. Sub viri ptãte eris: ⁊ ipſe dominabitur
tui. ſ. quoad regendã domũ. ⁊ Heſter. ij. dicit:
Cuncte vxores tam maioꝝ ꝙ̃ minoꝝ deferãt
viris ſuis. Ad qđ inſinuãdũ dicit ꝙ Booz ge/
nuit Obeth qui interpretatur ſeruitus. Mulie/
res eniʒ vt ait apl's ad Ephe. v. Subdite ſint vi
ris ſuis: ſed hoc tranſgrediuntur ſuperbe mulie
res hodie qui volunt dñari viris ſuis. Si autẽ
extra coniugiũ eſt ſit reuerens ad ſuos ſuperio
res ⁊ ſubditus. ad Ro. xij. ¶ Tredecimum cõ
ditio ex qua generatur in nobis xp̃s per gratiaʒ
eſt gratiarũ actio ſeu beneficioꝝ cognitio. Apo
ſtolus. In omnibus gratias agite vt de benefi
cijs receptis gratias exhibentes beneficia po/
tiora ſumamus. ait bea. Grego. qđ innuitur in
xiij. generatione in qua dicitur Obeth genuit
Ieſſe qui interpretatur incenſum. Eſt eniʒ oratio
⁊ gratiarũactio velut quoddam incenſuʒ corã
dño. Hoc optime peregerunt Joachim ⁊ Anna
parentes beate virginis. Nam obuiantes ⁊ oc
currentes ſibi ad portam auream gratias ege/
runt deo de conſolatione eis facta. Ex promiſ/
ſione talis filie ⁊ cũ timore domini vtentes ma
trimonio genuerunt Mariam.

¶ In ſecunda par/ .§.ij.

De qn/decĩʒ p/fectioni/b⁹ gra/tie bea/te Ma/rie ex i/terptatiõe qn/decĩʒ re/gum.

te principali notantur quindecim pfectionis gr̃e
que fuerunt in ipſa v̓gine ex interpretatiõe no
minum quindecim regũ qui fuerũt in populo
illo dei a Dauid vſqʒ ad Jeconiã regẽ: qui cuʒ
pplo ductus eſt captiuus in babylonẽʒ: vt con
uenientiſſime dicere valeat thema ppoſitum.
In me omnis gratia vite. ¶ Prima igitur gra/
tia ẽ poſt cõceptum ſanctificatio. Poſtquã eni
Anna cõcepit ex Joachim virgineʒ Mariam:
anima eius a deo creata ⁊ corpori infuſa quãci
tius ⁊ forte eadem die fuit ſanctificata ab origi
nali mundata ſm illud. Sanctificauit taberna
culum ſuum altiſſimus. Nos per nouẽ mẽſes
moramur in peccato in vtero materno in quo
ſi morimur deſcẽdimus p pter illud originale
ad limbũ inferni. Sed beata v̓go ꝙ̃citius fuit
facta ſancta: poſt aie infuſionẽ qđ figuratur in
Dauid. ſequitur eniʒ in ipſa genealogia dñi. Ieſ/
ſe aũt genuit Dauid regẽ. hic interpretatur pul
cher aſpectu. Et de v̓gine ait ſpũſanct⁹. Can.
iiij. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula non
eſt i te. ſ. peccati. Purgato origiali. ⁊ actuali nõ
ppetrato. ¶ Scđo eius gr̃a eſt natiuitas gau/
dioſa. Natiuitas tua ſancta dei genitrix virgo
gaudiũ annũciauit vniuerſo mũdo. Uidentes
enim angeli Natiuitatẽ tã ſanctã creaturã. magnũ
gaudiũ fecerũt. Et ita quolibʒ anno in celo fit.
vt reuelatũ fuit cuidã ſctõ heremite. vñ in ge/
nealogia dñi ſubdit. Dauid genuit Salomonẽ
qui interpretatur pacificans merces. qr angelos
dolẽtes mõ ſuo de pditione hoium ⁊ eoꝝ rui/
na. natiuitas huius letificauit. Uñ in introitu
miſſe cantatur. Gaudeamus oẽs in dño diẽ feſtuʒ
⁊c̃. de cuius natiuitate gaudẽt ãgeli ⁊c̃. ¶ Ter
tia gr̃a que diſponit ad gñationẽ xp̃i eſt in tẽ/
plo pñtatio ſeu dedicatio. In mũdi quidẽ con/
uerſatiõe non bñ põt mens in diuinis dilatari.
Nemo ei militãs deo implicat ſe negocijs ſecla
rib⁹. Uñ ⁊ xp̃s inter turbas fuit cũ et duodẽnis
ãmiſſus ⁊ in tẽplo repertus. Uirgo igitur Maria
ablactata fuit trib⁹ annis. hi eniʒ ſunt fortiores
per totã viã ſuã. ꝙ̃ ſi per duos annos. Et abla/
ctata fuit ab Anna ppꝛijs mãmillis. Deus ⁊ natu
ra nihil fruſtra operantur ſm phm. ppterea aũt da/
te ſunt mãmille mlierib⁹ vt valeãt de lacte ſuo
nutrire filios ſuos. vt nõ ondant eas populo.
Fruſtra igitur videntur eſſe in illis. que nõ nutri
unt filios ex eis cũ poſſint ſʒ tradũt alijs nutricẽ
dos. Qđ bea. Grego. papa in decretis diſtin. v.
Ad eius. multũ reprehẽdit in mulierib⁹. Naʒ
ex malo lacte nutriti ꝯhunt malas cõditiones
naturales. Poſt ablactationẽ igitur eius parentũ
parentes ei⁹ ad tẽplum ipſam offerẽdo. Nõ ex
pectarũt ꝙ prius diſceret mũdi vanitates. Nec
obtulerũt filiam claudã. illegitimã turpem vel
pauperẽ. quaʒ dotare nõ poſſent. ſicut hodie fa
ciunt qui offerũt filios in monaſterijs. vel filios
in clauſtro ſeruituros. Indignũ eſt dare deo qđ
dedignatur homo. ait bea. Hiero. ſup pphetias.
ſed dederũt deo Mariaʒ vnicã filiã pulcherri
mã honeſtiſſimã. ab oibus amabilẽ. hoc ſigna
tur in Roboaʒ. quẽ genuit Salomon. ⁊ interp
tatur latitudo ppli. qr virgo fuit dilatata in virtu
tuʒ pplo. ¶ Quarta gratia eius fuit ſancta cõ/
uerſatio. qđ figurauit qñ ducta ad tẽplum. duʒ
parẽtes incederẽt ad mutãdas ⁊ aptandas ve
ſtes. qr ab extra veniebãt. beata Maria ita par
uula. ſ. triũ annoꝝ per ſe aſcẽdit. ⁊ erecta. p. xv.
illos gradus per quos ab imo aſcẽdebatur ad tẽ
pluʒ. vbi ſacerdotes officia exercebãt. ⁊ ſignifi
cãt. xv. ſtat⁹ beatoꝝ qui ſunt in tẽplo glie ira di
uinam maieſtatẽ vʒ nouẽ ordines angeloꝝ. et
ſex ſctõꝝ. ſ. pꝛiarchaꝝ. pphetaꝝ. aploꝝ. marty
rũ. ꝯfeſſoꝝ. ⁊ ſctãrũ v̓ginuʒ quoꝝ oiuʒ pfectio/
nem trãſcẽſura erat. Uñ Prouerb. vlti. Multe
filie. i. aie ꝯgregauerũt diuitias. dignitates. ſ.
v̓tutũ. tu ſola. ſ. beata Maria ſupgreſſa es vni/
uerſas. ⁊ in tẽplo cũ alijs virginib⁹ in oi ſancti
tate ꝯuerſabatur. Et ſignificatur in Abia filio Ro/
boã. qui interpretatur ipſe dñs. ¶ Quinta eſt vi
ſitatio frequẽs angeloꝝ. Cum eniʒ in tẽplo inſi
ſteret multũ orationi. angeli viſitabãt eã cõſola
tes ⁊ deferẽtes orones eius ante deũ. ⁊ referen
tes ei dona graꝝ a deo. A mane eniʒ vt dicitur

hiſtoria eius vſq3 ad tertiã diuinis laudib⁹ va/
cabat. ⁊ a tertia vſq3 ad nonã in textrino ope ſe
exercebat dans exẽplum vitandi ociũ. Panem
inqt Salomõ. Prouer. vlt. ocioſa nõ comedit.
ſed opata eſt. Lectioni ſcripture parti vacabat.
Cibuʒ ſumebat. vt ait bea. Amb. in li. de virgi/
nibus. qui morte arceret. nõ qui delitias mini/
ſtraret. Sicq3 virtutib⁹ quotidie magis eleua/
batur in deũ. qd innuit in Aſa. qui interpretaꝛ
attollens. ſ. ſe in deũ. Abias enim genuit Aſa.
¶ Sexta ꝯditio que valet ad generationẽ xpi
etiã in mẽte noſtra eſt cura ſalutis alioꝝ. Uni/
cuiq3 mandauit deus de primo ſuo ſciꝫ vt cu/
ram habeat de ſalute eius. ⁊ ſi nõ eo mõ ſtricto
quo ⁊ prelati tñ non charitatiuo. Uñ Anacle⁹
papa oẽs ſummã debent habere curã de his q
peccant. vt aut eoꝝ redargutione corrigantur a
peccatis. aut ſi incorrigibiles ſunt eyciantur de
eccleſia. xxiiij. q. iij. Tam ſacerdos. Sollicita at
erat beata Maria ne quã ex ſodalib⁹ offende/
ret. admonens eas ne cõtumelioſa eſſet altera
alteri. ſed inuiceʒ ſeruientes ⁊ honorantes. ab
ocioſis verbis abſtinerent ſemp deum lauda/
rent. Uñ ⁊ ipſa cũ vocabaꝛ. rñdere ſolita erat p
deogras. vt ⁊ illud modicũ verbum nõ eſſe ſi/
ne dei laude. vñ in ea regnabat Joſaphat. q in
terpretatur iudicãs. genitus ab Aſa qꝛ ipſa cũ/
cta iudicans ⁊ diſcernẽs a nemine poterat rep
hendi. ¶ Septima eſt ꝓpoſitum virginitatis.
Propoſuit enim in mẽte ſua virginitatẽ ſerua
re: niſi ſibi deus aliter reuelaret qꝛ inſolitũ tũc
illud erat. Et iõ angelo ſalutanti dixit. Quõ fiet
iſtõ qm̃ virũ nõ cognoſco. i. ꝓpoſui non accipe
virũ vt exponit Beda. Poſtea aũt ſumpto ſpõ
ſo ex dei reuelatione votũ vginitatis cũ ſponſo
Joſeph emiſit. Et vterq3 vt dicit bea. Augu. in
vginitate pmãſit. Et ſic fuit Jorã ſpũaliter q in
terpretaꝛ excelſus: qꝛ vginitas facit hoĩes ſiles
angelis. Nuptie ait bea. Amb. replẽt terrã: vir
ginitas paradiſuʒ: res eſt voti non pcepti. ⁊ ſic
facit excelſum. Joſaphat enim genuit Joram.
¶ Octaua cõditio eſt robur. i. firmitas ꝓpoſi/
ti in bono ꝯcepto. Ut enim dicit be. Greg. ſup
Ezech. qui bona agũt ⁊ meliora agere ꝓponũt:
ſi nõ faciũt lꝫ in bonis priorib⁹ pſeuerẽt in con
ſpectu tñ dei eeciderũt. Multa enim diabolus
ꝓponit ad impediendũ: ne qs exequaꝛ bona p
poſita: ſed viriliter age ⁊ eſto robuſtus ad ea/
exequendũ. Joram enim genuit Oziam. q in/
terpretaꝛ robuſtus qꝛ ex celſitudine propoſiti
boni debꝫ generari robur ⁊ firmitas in eo. Uñ
⁊ cum iam eẽt nobilis etatis facta bea. Maria
⁊ ſacerdos admoneret domuʒ reuerti ad nu/
ptias ꝯtrahẽdas. Rñdit ſe hoc agere non poſ/
ſe propter ꝓpoſitum virginitatis ⁊ ſic firma et
robuſta fuit in ſancto ꝓpoſito. ¶ Nona eſt con

tinuũs pfectus in virtutibus ad maius bonũ.
Nam vt dicitur Prouer. iiij. Juſtoꝝ ſemita qua/
ſi lux ſplẽdens pficit ⁊ creſcit vſq3 ad perfectuʒ
diem. Uñ ⁊ alalia que vidit Ezech. in viſione ſi
gnificantia ſm be. Grego. ſanctos viros: cũ p/
ficiſcerenꝛ non reuertebanꝛ. ſed vnũqdq3 ante
facieʒ ſuam gradiebaꝛ. Ezech. i. qꝛ vꝫ hoĩes iu/
ſti nõ redeũt ad mala q̃ cõmiſerũt: nec firmãt ſe
deſiſtendo a bonis operib⁹: ſed ꝯtinue ad me/
liora pcedunt. Et hoc eſt Joathã qui interpre/
tatur pfectus. quẽ genuit Ozias. Sic. b. Ma/
ria ſemp ad pfectiora opera ſe extẽdebat. facta
oibus ſanctitatis exemplũ ⁊c̃. ¶ Decima eſt
inquiſitio circa dubia ex qua declaraꝛ qd agẽ/
duʒ: ne incaute agẽdo exponat ſe periculis. Deu
te. xxxij. ait Moy. Interroga patres tuos ⁊ an
nunciabũt tibi maiores tuos: ⁊ dicẽt tibi. ſ. qd
ſit recte ſiẽdũ. Et hoc ẽ qd Tobias admonebat
filium ſuuʒ dicẽs. Conſiliũ ſemp a ſapiente in/
quire. Tobi. iiij. Et ſignanter dicit a ſapiente. ſ.
perito in illa re de qua queris. Unuſqſq3 enim
bñ iudicat que nouit. ait phs in Ethicis. Sicut
non poſſet tibi bene ꝯſulere lanifex de arte pi/
ctoria: aut miles de negociatione ita nec de pti
nentibus ad ꝯſcientiã vel cultum diuinuʒ qui
vacat mũdanis. Hic eſt Achaz genit⁹ Joathan.
qui interpretaꝛ cõprehendens: qꝛ ex inquiſitio
ne cõprehenditur vitas rei. Summus igiꝛ ſa/
cerdos (vt legitur) audito ꝓpoſito virginitatis
bea. Marie: qꝛ res dubia erat: queſiuit a domi
no: ⁊ cõprehendit voluntatẽ eius. ¶ Undeci/
ma eſt diuinũ oraculum ſeu diuina inſpiratio.
Cum eniʒ (ait Joſaphat) ignoremus qd agere
debeamus. hoc reſiduũ habemus: vt oclos no/
ſtros ad te. ſ. dñm erigamus. Aliqñ enim res ẽ
ita obſcura q homines nõ ſufficiũt declarare.
⁊ ideo tũc ad deũ recurrẽdum eſt: vt reueleꝛ vꝛ
inſpiret qd pro meliori agere debeat. qd innuiꝛ
tur in eo q Achaz genuit Ezechiam: qui inter
pretatur auxilium dei. Ex inquiſitione eni per
orationeʒ qñ non ſufficit vtus ⁊ ſcia humana
deus auxiliaꝛ inſpirando: qd fieri opꝫ. Reuela
uit eniʒ deus ſummo ſacerdoti q oẽs de tribu
iuda afferrent virgas ligneas: ⁊ tũc manifeſta/
retur cui deſponſata erat. ¶ Duodecima ẽ ob/
liuio mundanoꝝ: vt ſciꝫ in agendis nõ habea
tur reſpectus ad aliquid mundanũ ſed dei be
neplacitum. Obliuiſcere populum tuum (ait
dominus per pph. ad animam deo debitã) et do
mum patris tui. Et hic eſt Manaſſes rex filius
Ezechie qui interpretatur obliuioſus: oblita
erat in opere omnium paſſionum ⁊ conſangui
neorum be. Maria: ⁊ ſoluʒ attendebat ad dei
voluntatem. ⁊ Joſeph etiaʒ quaſi oblitus eſſet
⁊ non curam cõtrahere matrimoniũ cuʒ ſenex
eſſet: non attulit ipſe vgã: vł ſi attulit nõ dimi/

ſit ſacerdoti: vt dictuꝫ fuerat. ꝗuis ⁊ ipſe eſſet
de tribu iuda ⁊ familia dauid. Vñ reuelatū fuit
a dño: q̄ non dederat ille virgam ad quaꝫ ſpe/
ctabat virgo beatiſſima. ¶ Tertiadecima eſt
fidelitas ad deum. Dꝫ enim quis fideliter deo
ſubijci in his que exigit ab eo quantūcunqꝫ vi
deatur ineptus ⁊ impmeditat⁹ iuxta illud Eſa.
lix. Dñs aperuit mihi aurem. ego autem non
cōtradico. retrorſum non abij. ſ. reſiſtendo vo/
luntati. dei. Et hic eſt Amon queꝫ genuit Ma/
naſſes rex iuda. q Amon interpretaſ fidelis. Ex
quo eni ꝑpendit ioſeph deum velle ⁊ ipſuꝫ vir
gam cum ceteris ſacerdoti tradere eam ſcdo at
tulit. Et tunc fronduit ⁊ floruit ac fructuꝫ fecit.
⁊ columba apparuit ſup eaꝫ. iuxta illud Virga
ieſſe floruit. ⁊c̄. Vñ manifeſtum fuit omnibus
ad ioſeph ſponſam illam ptinere. Decimaquar
ta eſt deſponſatio facta inter mariam ⁊ Joſeph
caſtiſſima: que ideo facta fuit ad celandum dia
bolo hoc myſteriū. ne machinamenta quereret
ↄtra xp̄um. Viſo eniꝫ miraculo illo fuit deſpon
ſata maria ioſeph. Et hoc ſignificaſ in Joſia fi/
lio Amon. qui interpretatur ſalus dñi q: p illā
deſpōſationem ſaluatus eſt honor dñi xp̄i. ne
abijcereſ vt illegitime nat⁹. ⁊ ſaluata fuit fama
v̄ginis ⁊ vita. ne putareſ fornicaria ⁊ lapidare
tur. Et mlta alia myſteria ibi ſūt. ¶ Decimaqn
ta ⁊ vltima gratia pfectionis eſt ꝑparatio ad fili
um dei concipiendum que preparatio fuit per
pfundam humilitatem: q: ipſa inſinuat dicēs
Reſpexit humilitateꝫ ancille ſue. Nō dixit vir/
ginitatem: benignitateꝫ: charitatē q̄ oia grata
deo erat i eo. Sꝫ hūilitatē. btūs Aug. O felix an
cilla. O hūilis gr̃a. que dum fidē humiliter de
dit. celi in ſe opificem incorporauit. qđ innuiſ
in ioachim q interpretatur ꝑparatio. Per hūi/
litatē. n. ꝑparauit v̄go ſe ad recipiēdū filiū dei
in vtero. Et ſic patēt. xv. cōditiōes vl̄ gr̃e. b. ma
rie. Vñ hn̄ dicit. Jn me omnis gratia ⁊c̄.

De. xiiij. pfectio/nibus gr̃e qb⁹ b. maria ſbuenit hoib⁹ in diuerſis ſtanbus cōſtitu/tis.

¶ Quantum ad/ .§. iij.

tertiū ꝑncipale notāſ. xiiij. pfectiōes gr̃e qbꝰs
b. maria ſubuenit hominib⁹ in diuerſis ſtatib⁹
ↄſtitutis. vt merito poſſint dicere illud. De ple
nitudine eius nos oēs accepimus gratiaꝫ. Jo.
j. Eſt enim quadruplex ſtatus hominum quib⁹
btā maria ſubuenit gratia ſua. Jn me ait om/
nis gratia vite. Prim⁹ eſt ſtat⁹ religioſorū qui
bus ſunt neceſſarie tres gratie ad ſalutem cor
⁊ ad eas habendas ⁊ ↄſeruandas beata maria
ſuis exemplis ⁊ meritis ac precib⁹ iuuat. Pri/
mum eſt voluntaria pauptas. vt illud inuenia
tur in eis qđ ait aplus. ij. ad Cor. vj. Tanq̄ ni/
hil habētes oia poſſidentes. tāq̄ nihil hn̄tes ſ.
ꝓpriū. Et Hieronym⁹. hn̄s victū ⁊ veſtituꝫ his
ↄtētus ero. nudam crucem nudus ſequar. Hec

Religioſis in tribus gratijs ſbuenit.

ſignificatur p ieconiam que interꝑtatur ꝑpara
tio: quia paupertas preparat hoiem ad perfectio
nem. ⁊ ſi in ea nō ſit pfectio. Secundū eſt caſti
tas que figuraſ in ſalathiel. nā vt dr̄ in genea/
logia dñi. poſt trāſmigrationē babylonis Jeco
nias genuit ſalathiel. hic interꝑtaſ petitio mea
deus. hoc. n. petit deus a religioſis. ij. Cor. vj.
Exhibeamus noſmetipſos ſicut dei myniſtros
in caſtitate. p hāc oſtēdit ſe petere deū. Naꝫ vt
dr̄ Sap. vj. Incorruptio facit pximū deo. Terti
um eſt regularis diſciplina p quā coerceſ ſen
ſualitas. ab appetitib⁹ plenis ↄfuſione. p ieiu/
nia. vigilias. ſilētia. obediētiā. exercitia. ⁊ hu/
iuſmodi. Et hec eſt zorobabel. Salathiel. n. ge/
nuit zorobabel. q iterpretaſ magiſter ↄfuſiōis
q: diſciplinat ⁊ corrigit ea q̄ ↄfuſiōe ſūt digna
Jn diſciplina pſeuerate ait aplſ ad Heb. quia
hec ↄſeruat religionē. vñ multis religioſis. b.
Maria ſepe apparuit vt beato Bernardo. Do
minico. Thome. ⁊ alijs eos in religione confor
tans. Secūdus ſtatus eſt platorꝫ ad quoꝝ debi
tū officiū pertinēt quatuor ſtatus gr̃e. Primū
eſt paterna ſollicitudo ad ſubditos Ro. xij. qui
preeſt in ſolicitudine ad puidēdū neceſſaria vtri
qꝫ homini. Et h̄ dr̄ aliud filius zorobabel q in/
terpretatur pater meus iſte. ſ. ſollicitus de me.
Secundum eſt doctrina excitans pigros ad
operandū bn̄. ij. ad Tim. iiij. Argue. obſecra. i
crepa in omni patientia ⁊ doctrina. Et h̄ ē elia/
chim genitus ab abiud qui interpretatur reſu
ſcitās. Per doctrinam eni reſuſcitantur mor/
tui peccatores ad vitam gratie. ⁊ euigilant ad
operandum. Tertium eſt ſcientia conſulēs im
peritis. Male eniꝫ poteſt docere ſubditos qui
eſt ignorans. Cecus enim ſi ceco ducatum pre
ſtet. ambo in foueaꝫ cadunt. Unde beatus Au
guſtinus. Caueat ſpiritualis iudex. vt ſicut nō
cōmiſit crimen nequitie. ita non careat mune/
re ſcientie. hic eſt azor. eliachim enim genuit
azor. qui interpretatur videns lumen. Jgnorā
tes autem ceci ſunt ⁊ duces cecorum. Quartuꝫ
eſt ſanctitas vite. ſicut enim chriſtus cepit face
re ⁊ docere Act. j. ita mādauit prelatis eccleſie
illud Matth. v. ſic luceat lux veſtra. i. vita cla/
ra ⁊ ſancta coram hominibus vt videant ope/
ra veſtra bona ⁊ glorificent patrem veſtruꝫ. vn
de dicitur azor genuit ſadoch qui interꝑtatur
iuſtus quia ſcientia debet generare iuſtitiam
vite. Tertius ſtatus eſt actiuorum ad quorum
bonam actionem pertinent quatuor gratie: ad
quas beata Maria adiuuat. Primum eſt de
monſtratio dilectionis ad proximum. debet. n.
quis diligere proximum ſicut ſeipſum: vt om
nem hominem quem poteſt beneficentie con/
ſolatione: morum informatione: vel coertione
diſcipline: inducat ad colendum deum. gū. b

Prelatis [illegible] uenit

Augu.xxiij.q.iiij. debet. Sadoch enim genuit Achim qui interpretatur frater meus: quia vt fratrem dz tractare ſubueniendo. Scdz eſt dulcis amor ad deum. Achim enim genuit Eliud qui interpretaſ deus meus: vt quodaz intimo affectu dicat illud Deus meus ⁊ miſericordia mea. ℭ Tertiũ fiducia in deo in aduerſis: vt dicat cũ Job. Si occiderit me ſpabo in euz. dicit enim ps. Adiutor in oportunitatibꝰ in tribulatione. Sperent in te qui nouerũt nomẽ tuum: qm̃ nõ derelinquis querentes te dñe ħ eſt Eleazar filius Eliud qui interpretaſ. Deus adiutor eius qui ꝯfidit in eo. Quartũ eſt ꝯſeruatio humilitatis in pſperis vt nihil ſibi attribuat hõi: ſed oia a deo recognoſcat. Tua enim dñe ſunt oia: ⁊ que de manu tua accepimus dedimus tibi dixit Dauid. ij. Reg. ij. Eleazar enim genuit Mathan qui iterpretaſ donũ. Omne donũ pfectum deſurſuz eſt. ait. b. Jacobus apls. j. capi.

ℭ Quartus ſtatus eſt pſeuerãtium. Ut eniz dicit bea. Grego. li. moral. j. Jncaſſuz bonũ agiſ ſi ante vite terminũ deſeraſ. Et nõ qui incepit: ſed qui pſeuerauerit ⁊c̃. hec ꝯſiſtit in ſupplãtatione ⁊ ſuperatione vitioꝝ. Mathã eni genuit Jacob qui interpretaſ ſupplãtator. Apls. j. Corin. ij. Non coronabiſ niſi qui legitime certauerit: vt. ſ. ſuperet vitia. Scdm eſt in augmẽtatione virtutũ. ps. Jbũt de virtute in virtutẽ. videbitur deus ⁊c̃. Jacob genuit Joſeph qui interpretatur augmentũ. ſ. virtutũ. Tertium eſt conſtantia in his que ſunt fidei ⁊ virilitas. qđ ſignificatur in ħ q̧ Joſeph eſt vir Marie in qua terminatur genealogia dñi. ⁊ interpretaſ illuminatrix: q: profert lumẽ veritatis eccle: mala vitiorũ pellit bona cunctaꝝ virtutũ nobis poſcit. Jn omni igitur ſtatu adiuuat ad ſe recurrẽtes ⁊ ſubuenit. Jn me g̃ ait ois gr̃a vite ⁊ veritatis.

ℭ De deſpõſatione Marie. Capitulũ. vij.

Uia deſpõſatio beate Marie fuit añ annũciationem et xpi incarnationem: vt pz in euã. Luce. j. q: miſſus eſt angelus ad Mariam deſponſatã Joſeph. Jõ de eius deſponſatione ⁊ cõiugio cũ Joſeph hic agendũ. de quo etiã diciſ Matth. j. in fine genealogie xpi. Jacob genuit Joſeph virũ Marie. de qua natus eſt xps. vbi dicit be. Hiero. Cũ virũ audieris ſuſpitio tibi nõ ſubeat nuptiaꝝ: ſed recordare cõſuetudinis ſcripturaꝝ. q̧ ſpõſi viri ⁊ ſponſe vocantur vxores. xxvij. q. ij. genuit. Et ab eodem eũgeliſta Mattheo diciſ imediate poſt predicta. Cuz eẽt deſponſata mater Jeſu Maria Joſeph inuẽta eſt in vtero hñs de ſpũſancto. Jn qbus tria de virgine notanſ. Cõiugij eius deſcriptio. ibi. Cum eſſet deſpõſata mater Jeſu: viri eius noïs expreſſio: q: Joſeph priuſq̃ conuenirent. filij eius ſupernaturalis conceptio: q: inuenta eſt habens in vtero de ſpiritu ſancto.

ℭ Quantuz ad primum. §. j.

vt dicit bea. Augu. ad voluſianum. Jpſa dei virtus per inuiolata mẽtis virginea viſcera mẽbra infantis eduxit: que per clauſa oſtia membra iuuenis itroduxit. Si ratio queriſ nõ erit mirabile. Si exemplũ poſcitur non erit ſingulare. Et lz inquit be. Tho. miracula que ſũt ad ꝯfirmationem fidei debeant eſſe manifeſta. voluit tamen dominus hoc maximũ miraculũ. ſ. ſue cõceptionis ⁊ natiuitatis ex virgine p deſponſationẽ matris obumbrare ſeu occultare: vt hoies inde cogitare poſſent xpz nõ cõceptũ a virgine ſed a Joſeph cõiuge. Et hoc multiplici ratione. Quas rationes aſſignat be. Thom. in. iij. parte. q. xxix. arti. j. quare voluit matrem ſuam deſponſari: ⁊ non copulari.

ℭ Quedã ſumunſ ex parte xpi naſcentis.

ℭ Quedam ex parte matris cõcipientis.

ℭ Quedã ex pte vtilitatis nobis puenientis.

ℭ Propter xpm quare voluit eſſe matrẽ eius deſpõſatã. Aſſignatur q̃drupler ratio. Prima eſt ne ab infidelibꝰ tanq̃ illegitime natus abijceref. Si enim mater nõ habuiſſet cõiugẽ: ocõ arbitrati eſſent de fornicatione xpm fuiſſe ꝯceptum: ⁊ ſic xp̃m tanq̃ illegitimũ deſpexiſſent. Nam iura tales deteſtanſ ⁊ honoribꝰ puãt. Unñ beatꝰ Amb. ſup Luc. Quid iudeis. qđ herodi poſſet aſcribi. ſ. mali ⁊ iniuſtitie: ſi natũ viderẽtur ex adulterio pſequi. ℭ Scd̃a ratio vt ꝯſueto modo vt geneologia eius per virũ deſcriberetur. Unñ bea. Amb. ſup Luc. qui in ſeculũ venit ſeculi debuit more deſcribi. Uiri aũt pſona queriſ: que in ſenatu ⁊ reliquis curijs ciuitatũ generis aſſerit dignitatẽ. Conſuetudo etiã nos inſtruit ſcripturarũ que ſemp viri originẽ querit. Hec ille. Quia igiſ ſz legẽ deſpõſari nõ poterat niſi viro qui eſſet de tribu iuda ⁊ familia Dauid. ex genealogia ſponſi. ſ. ioſeph deprehẽditur genealogia marie ⁊ xpi filij eius. Ubi ẽt aduertendũ conſuetudinẽ in his que mala nõ ſunt in agendo ⁊ ſcribẽdo ſeruandã. ℭ Tertio ad tutelam pueri nati: ne diabolus ꝯtra euz vehementius nocumẽta pcuraſſet. Sciebat eniz diabolus dei filium incarnanduz pro redẽptione humani generis: ſed tẽpus ignorabat. Unñ caute obſeruabat ad ſciendũ qñ munduz intraret: vt redemptionez noſtram impediret. Et iõ vt beatus Hiero. refert ſuper Matth. hanc cãz aſſignauit Jgnatius martyr deſpõſationis matris dei: vt ſcilz partus eius diabolo celaretur. Dum enim vidit diabolus Mariam ſponſum habere: putauit Jeſum non de virgine ſed de

Marie deſponſatiõis rõ quadruplex

vxore ⁊ Ioſeph generatū.⁊ Orige. Coniugez
dico vt diabolo virginitatē eius occultē.xxvij.
q.ij.Inuenta.Quāuis eni3 diabolus ea q̄ cor/
poraliter fiunt perſpicacitate ſenſus cognoſcat
per ſigna exteriora.multa tamē vt dicit beatus
Augu.in.iij.de tri.que pōt virtute nature ſue
a virtute diuina ꝓhibetur.Et hoc mō ſm bea.
Tho.vbi ſupra poteſt dici.ꝙ eſſi virtute ſue na
ture cognoſcere potuiſſet matre3 dñi fuiſſe cor
ruptam:ſed virginē ꝓhibitus tamē eſt a deo co
gnoſcere modū partus diuini. Quāuis enim
poſtmodū eo ꝑdicante aliqualiter v̄tute3 eius
agnoſcerent:ꝓpter qḋ clamabant q: tu es filiꝰ
dei.Luc.iiij.Non ita incōgruū:q: iam virtutē
ſuam oſtendēdi ꝯtra diabolū tꝑs erat. Sed in
infantia oportebat impediri malicia diaboli:
ne eu3 acrius perſequeref.quādo nec chriſtus
pati diſpoſuerat:nec dum v̄tutē ſuam oſtende
re:ſed per oīa ſilem alijs infantibus be.Amb.
tamen dicit hoc factū vt falleret principē mun/
di.non ſolū diabolū ſed ⁊ ꝑncipes ſeculi ad in
nuendu3.ſ.ꝙ qui ſecularibꝰ vanitatibus occu/
pantur ſcire diuina non pñt.¶ Quarta rō vt a
Ioſeph nutriretur paruulus ipſe.Decuit eni3
per oīa ait apl's fratribus aſſimilari.ad Hebre.Et
ideo ſicut pueri indigent nutricijs ⁊ ipſe volu/
it h̄re ioſeph ſcim vt nutriciū ſponſu3 matris
ſue.Et iō pater xp̄i dictus eſt:nō effectu genitu
re:ſed officio ⁊ cura ꝓuidendi.vt dicit Gratia.
xxvij.q.ij.§.iuxta.Eſt pater hic cura.dicit Gre
ciſmus.¶ Ex parte matris aſſignat bea.Tho.
Ex pte tres rationes quare fuit deſponſata.vbi.ō.Ha/
matris rum prima eſt q: redditur per hoc immunis a
triplici pena:ne ſcil3 lapidaref a iudeis tanq̄ adulte/
rōne. ra.vt dicit bea.Hiero.ſeu ex ſtupro.Si eni3 nō
habuiſſet maritū eſtimaſſent oēs ex fornicatio
ne concepiſſe.⁊ ſic fuiſſet lapidata.Nam vt di/
cit beatus Thomas iudicio adulterox cōdem/
nabatur:non ſolū que nupta erat in adulterio
deprehēſa:ſed etiam virgo que fornicata fuiſ/
ſet in domo patris que cuſtodiebatur vt virgo
q̄nq3 nuptura.vt patet Deute.xxij.vel etiā ſm
quoſdam virgo de genere ſacerdotali propter
ſtuprū occidebatur.vt Leuiti.xxj.Et bea.Ma/
ria aliquo mō erat ex ſtirpe ſacerdotali deſcen/
dens.Poteſt etiā referri dictum Ioānis de la/
pidatione ad lapidationē infamie.Igit habuit
ſponſum beata Maria.vt ſaltē crederēt hoīes
eam ex ſponſo non ex fornicatione cōcepiſſe vn̄
⁊ a pena ⁊ infamia liberef.¶ Scd̄a rō eſt vt ab
infamia liberaref.hanc rōnem aſſignat beatus
Ambro.ſup Lucam dicens.Ideo deſponſata
eſt ne temeritate virginitatis adureretur infa/
mia:cui grauis aluus corruptele videretur in/
ſigne preferre.Maluit autem dñs de ortu ſuo
id eſt ꝙ non eſſet natus ex virgine q̄ꝫ de matris

pudore dubitari.ſ.caſtitate ſi nō habuiſſet ſpō
ſum ⁊ grauida appareret.Sciebat eni3 tenerā
eſſe virginis verecundiā ⁊ lubricā famā pudo/
ris.Nec putauit ortus ſui fidē matris iniurijs
aſcribendam.hec bea.Amb.¶ Tertia rō vt ei
a ioſeph miniſteriū exhiberetur in occurrenti
bus que expediebant vt eā aſſociando cū acceſ
ſit in bethleē vbi peperit:⁊ cū ea ad templu3 in
purificatione ꝓficiſceretur.In egyptū pergēs
⁊ in rediens inde nazareth.In his eni3 que ne
ceſſaria erant ad ſuſtentatione3 eox ⁊ paruuli
ipſe ꝓcurabat de labore manuū ſuarū.Nā ſm
Chry.carpētarius erat.in hoc oēs laborare do
cens pro ſuſtentatione ſui ⁊ ſuorū.Addatur et
quarta que eſt Alber.vbi.ō.ſ.vt dignitas mřis
humilitati ſociet:vt ſit ſimilis mater dei vxori
fabri.ſ.ioſeph.vn̄ in vilipenſionē xp̄i dicebant
pharisei.Nōne hic fabri filius ē.ſ.ioſeph.Nō
ne ſorores eius ſunt apud nos.que erāt paup/
cule.Et ſic hoc exēplo obſeruef a nobis illḋ Ec
cleſia.iij.Quāto maior es tāto magis humilia
te in oībus ⁊ inuenies gratiam.Quanto eni3 Ex par
quis maior eſt tanto magis humilitas laudaf te no
in eo.¶ Ex parte noſtre vtilitatis quadruplex ſtre vti
etiā ratio aſſignatur ſ3 be.Tho.vbi.ō.Prima litatis q
q: teſtimonio ioſeph ſponſi cōꝓbatū eſt xp̄m drupla
ex virgine natū.Vn̄ bea.Ambro.ſuper Luca3. ratio
Locupletior teſtis pudoris.i.caſtitatis mariꝰ
adhibetur qui poſſit ⁊ dolere iniuriā ⁊ vindi/
care obprobrium ſi nō cognoſceret ſacramen/
tum.Et bea.Greg.in Omel.Sicut diſcipulus
dubitans ⁊ palpans.ſ.Thomas apl's factus eſt
teſtis vere reſurrectionis:ſic ſponſus.ſ.ioſeph
fuerat cuſtos integerrime virginitatis.xxij.q.
ij.ſic quippe.Ex quo magis cōfirmatur in fide
huius myſterij.ſ.ꝙ conceptus ex virgine tan/
to teſtimonio.Ipſa etiā verba virginis magis
credibilia redduntur ſuam virginitatē aſſeren
tis.Unde beatus Ambro.Fides marie verbis
aſſeritur magis ⁊ mēdacij cā remouetur.Cau
ſam enim mentiēdi deſponſata non habuit cū
cōiugij ꝑmium ⁊ gratia nuptiax ſit partus fe/
minarum.¶ Scd̄a ratio eſt vt tolleref excuſa/
tio virginibus que ꝓpter incautelā ſuā non vi
tant infamiā.Vn̄ bea.Ambro.nō decuit virgi
nibus ſiniſtra opinione viuentibꝰ velamen ex
cuſationis relinqui ꝙ infamia mater dñi preme
retur.O q̄ꝫ pulchra eſt caſta generatio ait ſapi
ens cū claritate.Sapien.iiij.ſ.cum clara fama.
Nam vt ait bea.Augu.due res ſunt.ꝯſcientia
⁊ fama.conſcientia neceſſaria eſt tibi.ſed bona
fama proximo tuo.Quiſquis confidens cōſci
entie ſue negligit famam ſua3 nimis crudelis eſt
xij.q.i.nolo.¶ Tertia ratio eſt:q: per hoc deſi
gnatur vniuerſa eccleſia:que cū virgo ſit.ſ.in
tegritate fidei ⁊ gr̄e.deſponſata tñ eſt vni viro

chriſto ex quibus generanſ filij ſpūales.ſ.fideles fratres Jeſu chriſti.iuxta illud ps.xxj. Narrabo fratribus meis nomen ⁊c. ¶ Quarta ratio eſt:qꝛ ꝙ mater domini fuit deſpōſata:⁊ virgo in perſona eius honoraſ virginitas ſimul ⁊ matrimonium:⁊ ſic reprobatur error eoꝝ qui alteri eorum detraxerunt.ſ.matrimonio dicentes non poſſe tales ſaluari. Alij dixerunt virgines non eſſe maioris meriti ꝙ̄ꝫ coniugati ſꝫ ſalſum eſt.vnde ⁊ mater fuit coniugata ⁊ virgo.

…eta
…ſpó
…iōis
…rie.

¶ In qua autem etate beata Maria deſponſata fuerit ex euangelio haberi non poteſt. Sed epyphanius dicit ꝙ in.xiiij.anno.⁊ in.xv. peperit xp̄m. Alber.autem vbi.ſ. videtur dicere ꝙ in maiori etate:licet non exprimat quoto anno. Dicit enim ꝙ cum ſupponaſ ꝙ in beatiſſima virgine fuerit omnis congruentia tam ex parte nature ꝙ̄ꝫ ex parte gratie ad hoc vt eēt mater domini credimus ꝙ deum cōcepit tali etate:qua perfecta fuit ſtatu corporis ⁊ quātitate. Et ꝙ cum eadem etate deſponſata fuit tm̄ ante quantum matrimonia ſolent precedere ſponſalia.ſ.circa duos menſes. Cum eniꝫ nihil ſit laudabile:niſi aliquo modo dependeat a liberi arbitrij voluntate:non ſtatiꝫ illud fieri debuit cū beata Maria libero arbitrio vti potuit.ſ.anno xj.vel.xij.ſed interuenire debuit tp̄is ꝓtractio. in quo fieret ⁊ meritorū accumulatio ⁊ purificationis ſue facte in vtero maior ſuccederet depuratio ⁊ virtutum exercitatio.vt oīum virtutum apice ſublimata ſuo ſingulari merito mūdo ſuccurreret perdito xp̄m gignendo. Iteꝫ cōtra grauitatem ⁊ honeſtatē morūꝫ eſt nimia acceleratio matrimonij.vnde ⁊ in adoleſcētia ſuit. Ad quod facit qđ ait Salomon Prouer.penulti. Tria ſunt mihi difficilia ad cognoſcendum.⁊c. Quartum penitus ignoro.ſ. viā viri in adoleſcentia ſua.ſm̄ aliam tranſlationē.qđ exponit Nico.de lyra.ſ.chriſti in virginis vtero in ſua incarnatione. Nec attendit beata maria ꝙ ſponſus eſſet ſenex.ſed ad voluntatē dei ſibi reuelatam.⁊ dei legem diſponenteꝫ hoc cōſenſit. Nunquam enim debet puelle dari ſponſus inuite.alias mala ſequuntur plura.

¶ Secundo nomē .§.ij.

viri eius exprimiſ cum dicit ioſeph.ſic eni vocabatur. Quā deſponſationeꝫ nō eſt ſecuta illo tp̄e copula carnaſ.vñ qđ dicitur priuſꝙ̄ꝫ conueniēter.hꝫ prius nō notat ordinē rei.ſ.poſtea.ſ.ꝙ nōdum cognouerint carnaliter cōmiſcendo ſꝫ poſtea. Sed ſimpliciter negat factū.ꝙ non fuerit.ſ.cognita carnaliter. Unde dicit Chryſoſto. Non dixit priuſꝙ̄ꝫ in ſponſi induceret domuꝫ. Hunc enim morē ſeruabat antiquitas.vt ſponſe in ſponſorū domibus haberentur,vt generi Loth apud ſocerum leguntur habitare cū ſp̄oſis.nondū ſibi copulatis lege cōiugij. Sic maria habitabat cū ſponſo.ſ.ioſeph.xxvij.q.ij.p:iuſquā. Ex quo clare pꝫ quātum excreuerit malicia ⁊ concupiſcentia hoīum.qꝛ cuꝫ tunc manerent ſponſe in domo ſponſorū nulla cōmixtio. nulla impudicitia erat inter eos añ tp̄s nuptiaruꝫ.ſed vt frater ⁊ ſoror in omni caſtitate ſimul conuerſabanſ. Nunc ſponſe vix in domo parētum ſuorum pñt tute cuſtodiri.quin ſponſi earum cū viſitant faciant multas turpitudines. Et ideo matres debent hmōi obuiare. Sed nec duꝫ ſponſe ſunt tute a ſponſis ⁊ maritis eaꝝ in domibus parentū niſi in magna cuſtodia teneantur.immo germane quoad fratres ſuos.vel germani. Nec filie a parentibus nec mulieres a cognatis.nec nouerce a priuignis ſeu filiaſtris nec ſerue a dñis. Et ideo vt dicit Hiere. vnuſqſqꝫ a primo ſuo caueat.⁊ in omni fratre ſuo nō habeat fiduciā.ſed oēm dil'gentiam habeat in cuſtodiendo. ¶ Sꝫ ex quo ſponſus ioſeph nūquaꝫ carnaliter cognouit ſponſaꝫ ſuam. Merito querif. Si fuit verū matrimoniuꝫ inter mariaꝫ ⁊ ioſeph. Ad qđ rñdet beatus Tho.in.iij.parte.q.xxix.ar.ij.ꝙ matrimoniū dicitur eē verum qñ ſuam perfectionem attingit. Duplex autem perfectio rei. ¶ Prima quidē perfectio in ipſa forma rei cōſiſtit aqua ſortitur ſpeciem. Scđa perfectio cōſiſtit in operatione rei ꝑ quā res aliqualiter finē ſuūꝫ attingit. Modo ad ꝓpoſitum forma matrimonij conſiſtit in quadaꝫ indiuiſibili cōiunctione amboꝝ.ſ.expreſſa per verba vel ſigna per quā vnus coniugum fideꝫ alteri ſeruare tenetur. Finis auteꝫ matrimonij eſt proles generanda ⁊ educanda. Ad quorum primum peruenitur per concubitū coniugalē. Ad ſcđm.ſ.educandum prolem peruenif per alia opera viri ⁊ vxoris.quibus ſibi inuicē obſequuntur ad nutriendū prolem. Dicendū igitur ꝙ quantū ad primā perfectioneꝫ que eſt eſſentialis matrimonij.oīno fuit verum matrimonium inter matrem domini ⁊ ioſeph.quia vterqꝫ conſenſit in copulam coniugalē:nō aūt expreſſe in copulam carnalē.niſi ſub ꝯditione ſi deo placeret.vnde ⁊ āgelus ad ioſeph vocat mariam coniugē ſuam dicens. Noli timere accipere mariam coniugem tuam.vbi be.Aug. Coniunx vocatur ex prima deſponſatiōis fide. quam concubitu nec cognouerat.nec cognitus erat. ¶ Quantū vero ad ſecundam perfectionem que eſt per actū matrimonij ꝙ̄ꝫtum ad carnalem cōcubitum nō fuit illud mr̄imoniuꝫ cōſummatum.ſ.per quē ꝓles generaſ. Fuit tm̄ ꝙ̄ꝫtum ad prolis educationē. Et vt dicit beatus Auguſtinus hoc exemplo manifeſte inſinuaſ fidelibus ꝯiugatis.cui.i ſeruata pari ꝯſenſu ꝯti/

An fuerit ver҃ mr̄imoniū inter mariā ⁊ ioſeph.

nentiam poſſe permanere ⁊ vocari coniugium etiam nō permixto corporis ſexu. Poteſt addi ⁊ tertia pfectio matrimonij. ſ. quantum ad ſignificationē que eſt in matrimonio. Ūn̄ apoſtolus Hoc autem dico magnū in xp̄o ⁊ eccleſia ſacr̄z. ſ. eſſe m̄rimonium. Significat enim coniunctio aīorū coniunctionem chriſti cum eccleſia ſeu cū aīa per fidem viuam. Sed coniunctio corporū que facit matrimoniū omnino inſolubile ſignificat coniunctionem xp̄i cum eccleſia p humanitatem aſſumptā que nūq̄ ſeparata eſt vel ſeparari poteſt. Prīa igitur ſignificatio fuit in matrimonio marie ⁊ ioſeph: ſed non ſcd̄a: quia nulla ibi copula. vn̄ completa ſignificatio in illo matrimonio non fuit. ¶ Sed iam videndū eſt aliqd de q̄litate ⁊ magnificentia huius ſponſi. Et primo videndū eſt quare dr̄ deſpōſata viro. Ubi. b. Ber. Si nec folium de arbore ſine cā. nec paſſer vnus ſine patre celeſti cadat ſup terram multo magis nō pōt de ore euangeliſte ſupfluum defluere preſertim in ſacra hiſtoria verbū. Plena quippe ſunt oīa ſupernis myſterijs ac celeſti ſingula dulcedine redundātia. Si tn̄ diligentem habeant inſpectorē qui ſciat mel de petra ſugere: oleūq̄ de ſaxo duriſſimo. Nō ergo ſine cā dictū eſt viro. quod ſm̄ Alber. nō dictum eſt ad denotandū ſexus diſcretionē: ſed ad tangendum ſponſi beatiſſime virginis cōmendationem ⁊ ſponſe in ſpōſo honorationem. Non ergo vir notat ſexum vel etatem: ſed virtutē. Fuit ergo Joſeph vir per ↄſtantiam fidelitatis q̄ntum ad iuſtitiam pertinet: p virtutem caſtitatis q̄ntum ad tpantiam p excellētiam. diſcretionis q̄ntum ad prudentiam: p ſtrēnuitatem operationis. q̄ntum ad fortitudinem. Et ſic vir hic dr̄ a virtute: q: excellēter habuit virtutes cardinales. Secūdo cum natura nihil fruſtra agat: nec abundet in ſupfluis: ſicut nec deficit in neceſſarijs ſm̄ phm̄. Multo magis hoc videt̄ de gratia ⁊ ſcriptura ſacra: vtpote dictata a ſpiritu ſancto. Quare ergo dicit Lucas ad virginē deſpōſatam viro: cui nomē erat Joſeph. Uidetur enī iſtud ſuperfluū cui nomen erat. Sufficiebat. n. dicere deſpōſatam Joſeph. Ad quod reſpondet Alber. vbi ſupra q̄ nō ſupflue ⁊ fruſtra hoc exprimitur: ſed magno myſterio ⁊ multis de cauſis: videlicet q̄ eſſet notabile ip̄m nomen deſignare voluit tali mō: vt. ſ. plenius ⁊ ordinabilius res deſcribat̄: vt probabilius credatur totū pfectum. monſtret̄ locus. ſ. nazareth. Et perſoneri. i. nomine honoret̄ vt eccleſia exercitetur ad indaganda myſteria: vt euangeliſta familiaris ⁊ fidelis cōprobetur: vt humilitas ſponſe declaretur: cum ita nominatim ⁊ expreſſe humilis ſponſus deſcribatur: vt iuſtus apud deū demōſtret̄ cuius nomen tanq̄ in libro vite ſcriptum in euangelio tā ſignanter exprimit̄. Ut notus hoībus intelligat̄. qui teſtis virginitati. b. marie adhibet̄: vt in memoriā hoīum digne veretatur qui in patrē dn̄i aſſumi ſ putatū. Item cū rota ſit in medio rote. i. nouū teſtamētū i veteri figuratū: ⁊ multi ſunt in quibus figuratur iſtud coniugiū incarnationis vt aſſuerus ſponſus heſter. Abraam maritus ſarre que miraculoſe peperit Jſaac chriſtū deſignantē Jſaac ſpōſus rebecce. Manue pater ſanſonis. videtur q̄ potius debuerit vocari aliquo alioꝝ nominum vt Abraam aſſuerus Jſaac. ⁊ hmōi q̄ hoc noīe Joſeph: cum hoc nomen interpretet̄ augmentum: ⁊ nullū augmentū factū ſit in iſto cōiugio ⁊ Joſeph filius Jacob magis figuret ⁊ aptius chriſtum vt venditū a iudeis ⁊ delectū ⁊ ſaluatorem mundi factū. Sz reſpōdet Alber. q̄ vna perſona ſm̄ diuerſas proprietates ſui plures figurat perſonas. vt abraam qui in imolatione Jſaac figurat deū patrē qui proprio filio nō pepercit. In eo q̄ egreſſus eſt de terra ſua ⁊ poſtea ingreſſus eſt egyptū. ſignificat filiū q egreſſus a patre venit in mundū. In eo q̄ in oſtio tabernaculi ſedebat in feruore diei: ⁊ recepit hoſpitio tres ⁊ vnū adorauit. ſignificat ſanctos patres expectantes intenſo deſiderio chriſti aduentum qui eſt vna perſona in tribus ſubſtantijs: ſcz deitate: anima: ⁊ carne. Sic ⁊ Joſeph patriarcha in ſui venditione: incarnatione: liberatione: ⁊ ſaluatione egypti chriſtū figurauit: ſz in fidelitate. in caſtitate: in myſteriorum reuelatione: in procurationis cōmiſſione in cibi conſeruatione: huius Joſeph ſponſi Marie figura fuit. Nō aūt decuit eū prefigurari per aliquē antiquoꝝ qui maritus per carnalē copulā extiterit cū ipſe Joſeph ſine carnali copula ſanctū coniugiū per actionē coniugalē contraxerit ſed coniunx virgo virginē cuſtodiuit ⁊ mariā ⁊ filio paterno affectu cōiunctus fuerit. Propterea ē nois ex interpretatione ei congruū optime qui in ipſa deſponſatione quantū ad deū ⁊ q̄ntum ad proximum: q̄ntum ad ſeipſum ſublimatus eſt virtutum augmētatiōe: fame celebritate: hoīum reuerentia ⁊ dilectione: matris dei familiaritate ⁊ diuina: vt putabatur paternitate. Unde. b. Bernardus. ad tempus Joſeph appellatus eſt ⁊ putatus eſt pater chriſti. Conice. ex hoc appellatiōe ⁊ q̄liber diſpēſatione meruit honorari a deo vt pater dei ⁊ dicī ⁊ creditus eſt. Conice. ex proprio vocabulo. q̄ augmētū nō dubites interpretari: quis ⁊ q̄ntus fuerit iſte Joſeph. Memēto ſimulq̄ magni illius patriarche vēditi in egyptū: ⁊ ſcito ipſum nō ſolū vocabulū fuiſſe ſortitum: ſed ⁊ caſtimoniam adeptum innocentiam aſſecutum ⁊ gratiam. Siquidē ille Joſeph fraterna ex inuidia

Maria q̄re fuit deſpōſata viro.

Nois viri expreſſio ponitur multis d̄ cauſis.

venditus ⁊ ductus in egyptum chriſti vendi-
tionem prefigurauit. Iſte herodianam inuidi-
am fugiens chriſtum in egyptū portauit. Ille
domino ſuo fidem ſeruans domine ſue noluit
cōmiſceri. Iſte dominam ſuam domini ſui ma-
trem virginem agnoſcens: ⁊ ipſe continens fi-
deliter cuſtodiuit. Illi data eſt intelligentia my-
ſteriorum ſomniorum, iſti datum eſt conſcium
fieri: ⁊ participem celeſtium ſacramentorum.
Iſte frumenta ſeruauit non ſibi: ſed omni po-
pulo. Iſte panem viuum de celo ſeruandū ac-
cepit: non ſibi ſed toti mundo. Non eſt dubiū
quin fidelis ⁊ bonus hic fuerit iſte Joſeph. cui
mater deſponſata eſt ſaluatoris: fidelis ſeruus
⁊ prudens quem conſtituit dominus ſue ma-
tris ſolacium: ſue carnis nutricium: ſolum de-
niq; in terris magni conſilij adiutorem ſibi fi-
deliſſimū. Hec ille. Dicitur autē ioſeph de do-
mo Dauid Luc. j. deſponſatam ioſeph de do-
mo Dauid. non tantum propter ſucceſſionem
in genere: ſed principalius propter virtutum
imitationem. Et tales proprie dicuntur eſſe de
vna domo. iuxta illud ps. Qui habitare facit vni-
us moris in domo ſm Alber. Unde ⁊ Bern.
vere de domo Dauid: vere de ſtirpe regia de-
ſcendit: vir iſte ioſeph genere nobilis: ⁊ mente
nobilior: plane filius Dauid. non tantum car-
ne ſed ſanctitate ⁊ deuotione: quem tanq̄ alte-
rum Dauid. dominus inuenit ſm cor ſuū: cu-
ius cōmitteret ſecretiſſimū atq; ſacratiſſimū
ſui cordis arcanum. Cui tanq̄ alteri Dauid.
incerta ⁊ occulta ſapientie ſue manifeſtauit:
et dedit illi non eſſe ignarum myſterij. quod
nemo principum huius ſeculi cognouit. Cui
datum eſt quod multi reges ⁊ prophete vo-
luerunt videre ⁊ non viderunt. Nec ſolum
videre ⁊ audire: ſed etiam portare. deducere:
amplecti: deoſculari: nutrire ⁊ cuſtodire. Et iō
non tantum ioſeph. ſed ⁊ mariā de domo Da-
uid credendum eſt aſcendiſſe. alioquin non
fuiſſet deſponſata viro de domo Dauid. Hec. b.
Ber. Recte ergo ait Alber. ſpōſus v̄ginis de
domo Dauid dr̄: vt ſcādalū euitet̄ vt eadē trib⁹
eē pbet̄: vt amor legis in vtroq; oſtēdat̄: vt hu-
militas nobilitate regia exaltetur. vt pauptas
nobilitati non repugnare doceatur. vt Dauid
humilitas euangelizetur. vt imitatio humili-
tatis in ioſeph inſinuetur: vt veritatis promiſ-
ſio adimpleatur: vt genealogia domini deſcri-
batur: vt paupertas mirabiliter demonſtretur
vt nobilius exemplum paupertatis ⁊ humili-
tatis detur nec propter peccati maculam quaz
penitētia deleuit: minus in geneologia domi-
ni debuit nominari: ſed audacter predicari:
cum hoc peccatoribus confidentiam generet
⁊ miſericordiam augmentet dicente domino.
In quacunq; hora peccator conuerſus fuerit
omnium iniquitatum eius non recordabor.

¶ Quantū ad ter- .§.ij.
tiū ſcz ſupnaturalis ꝯceptio. b. Marie notatur
cū dr̄. Inuēta eſt in vtero hn̄s de. ſ. ſ. i. grauida.
vbi Origen. ait. Inuēta eſt a beato ioſeph hn̄s
in vtero. ſ. ꝓgnās. q lz eā nō ꝯtigeret future tm̄
vt putabat̄ vxoris omnia vouerat. Et infra. Si
tibi vxor noiat̄. Si tibi in deſpōſatiōe eē dr̄ nō
tibi tm̄ vxor eſt ſed dei vnigeniti mater eſt eter-
ni. In ſequētib⁹ demōſtrabo ꝙ nec iſta tua cō-
iunx ſm ꝯſuetudinē ꝯiugij habeat̄ nec iſte q
generat̄ tu⁹ fili⁹ eē credat̄. xxvij. q. ij. Inuenta fu-
it ergo ꝯceptus virginis nō a ioſeph ſed ſuper-
naturalis: q: de ſpū ſancto. i. ope. ſ. ſ. cui attribui-
tur opatio miraculoꝝ. quoꝝ oīuz iſtud fuit ma-
ximū. Et ex hoc ait. b. Aug. in lib. de bono con-
iugali. Omne nuptiaꝝ bonū īpletū eſt in illis
parētib⁹ chriſti. Fides. ſ. proles ⁊ ſacrm̄. Proles
cognoſcimus ipſum dn̄m ieſum. Fidē q: nul-
lū adulteriū. Sacrm̄: q: nullū diuortiū. Solus
ibi nuptialis ꝯcubitus nō fuit: q: in carne pec-
cati fieri nō poterat ſine pudēda ꝯcupiſcentia
carnis que accidit ex peccato: ſine quo cōcipi
voluit qui futurus erat ſine peccato. xxvij. q.
ij. omne. Prolis tm̄ illius. ſ. xp̄i mater vera ⁊ na-
turalis fuit beata maria: ioſeph aūt nō natura- *Nollet eā traducere: exponitur.*
lis pater: ſed putatiuus. ¶ Qd̄ aūt dr̄ in euan-
gelio: ioſeph aūt cū eēt iuſtus ⁊ nollet eā tra-
ducere voluit occulte dimittere eā. exponitur
tripliciter. Uno mō traducere. i. in domū ſuam
ducere. Nā ſm aliquos nō duxerat in domuz
ſuā: ſed in domo erat parentū. Alio mō dicit̄
traducere. i. nuptias ſolēniter celebrare. Nam
iam ioſeph induxerat virginē mariā in domū
ſuā: vt erat moris tunc tēporis de ſponſis er-
ga ſponſas. Et hec melior expoſitio ſm beatū
Tho. Nam minus ſuſpecta haberi poterat de
adulterio ꝙ in domo ioſeph ꝯcepiſſet: vtpote
magis zelantis pro honeſtate ſponſe q̄ in do-
mo parentuz ⁊ melior teſtis caſtitatis ſue. Ter-
tio mō exponit̄ traducere. i. publice accuſare in
iudicio ſeu denūciare. vn̄. b. Augu. in lib. ſer.
omel. de pnia ait. Attēde quēadmodū iuſtus
ioſeph tāto flagitio qd̄ de vxore fuerat ſuſpica-
tus: ita benignitate pepcit anteq̄ ſciret. vn̄ il-
la ꝯceperat quā grauidā ſenſerat: ⁊ ſe ad illam
acceſſiſſe non nouerat. Reſtabat ergo ei certa
adulterij ſuſpitio: ⁊ tm̄ q: ipſe nō nouerat qd̄ di-
cit euāgeliſt: ioſeph cū eēt iuſtus ⁊ nollet eam
diuulgare voluit occulte dimittere eā. diuul-
gare. i. in iudicio denūciare. Ergo que peccan-
tur corā hoibus corripiēda ſunt corā hoib⁹. i.
publice. Et que peccant̄ ſecretius: corripienda
ſunt ſecretius. Diſtingue tpa ⁊ ꝯcordabis ſcrip̄

ptur.ſ. Nec.b.Aug.ij.q.j.ſi peccauerit. Ex qb'. videt ſm Aug. q̃ habuit ſuſpitionē de adulterio ſorte leuē. Et ideo cogitabat dimittere: nō aūt denūciare ex quo certus nō erat precipue attendendo ſanctā ꝯuerſationē: nec ēt retinere ne videret particeps ſeu aſſentiēs adulterio. Sed angelus eū in ſomnis illuminauit ⁊ declarauit veritatē conceptionis: q2 nō de hoie: ſed qđ in ea natū eſt. i. conceptū de ſpiritu ſancto eſt: qui cōceptus ſaluaret populū ſuū a peccatis. ⁊ ideo dixit. Noli timere accipere mariam coniugē tuā. exponit. i. acceptā iā in domū retinere. Sed.b. Ber. aliter ſentit de iſta cā dimiſſionis. Dicit. n. Si querit quare ioſeph voluit dimittere mariā. Reſpondet q̃ iſte ioſeph cōſiderās ſanctitatē ſponſe ſue: modeſtiā ⁊ pudicitiam dicebat intra ſe. Comeſſatrix nunq̃ fuit nec vinolenta: nō ſaltatrix: nunq̃ oculū ſuper viꝝ erexit: nō diſcurrens: nō leuis in riſu: vel verbo ſcurrilis. Unde ergo iſta pregnatio. Nō a me qui ad eā nō acceſſi: nō ab alio q2 nunq̃ mādatū dei preteriſſet. ergo a deo eſt operatio O ineſtimabilis laus marie. Potius eſtimabat virginē poſſe concipere q̃ mariā peccare. Stupens ergo de tanta ſanctitate q̃ mater dei eēt voluit occulte dimittere eā reputās ſe indignū cū tanta manere ſanctitate. Ea ratione voluit dimittere eā qua ⁊ Petrus xp̄o viſo miraculo de captura piſciū plurima dicēs. Exi a me dñe: q2 peccator hō ego ſum Luce. v.

C De annunciatione dominica. Cap. viij.

Miſſus eſt ad mariā

Lu. j. q2 in myſterio incarnationis quoddam matrimoniū ſpirituale fiebat inter deū ⁊ humanā naturaꝫ que aſſumenda erat ex virgine: ideo debuit in iſto ſūmo matrimonio conſenſus virginis requiri tanq̃ ſponſe fiende. Nec. n. eſt laudabile opus niſi conſtitutum aliquo modo libero arbitrio. nam etſi ꝓphia predeſtinationis vt erat ꝓphia incarnationis a multis prenunciata impleatur ſine noſtro arbitrio: vt dicit glo ſuper Mt. ii. hoc intelligēdum eſt ſm Alber. ſine noſtro arbitrio operāte: ſed nō ſine noſtro arbitrio ꝯſentiēte. Et ideo decuit mitti qui hoc annūciaret ⁊ requireret cōſenſum virginis. Unde in figuram huius procurator abrae elezear miſſus ab abraam qui interpretatur pater multarum gentium de terra promiſſionis ad procurandam vxorem ſeu deſponſandaꝫ filio ſuo Iſaac in arā rebeccā pulcherrimam vginem ⁊ incognitam viro ad aquarum fontem repertā ſubito eam in ſpōſam Iſaac diſpoſuit aſſumere. prius tamē q̃ hoc faceret queſitus eſt aſſenſus eius. quem exprimēs clare facta eſt ſponſa Gen. xxiiij. Iſte procurator fuit archāgelus gabriel miſſus a deo patre de terra promiſſionis ſcilicet superne qui in mūdum veniēs inuenit preceteris virginem pulcherrimā mēte ⁊ corpore. ad fontem aquarum viuētium gratiaruꝫ ⁊ diuinorum eloquiorum. qui etiam ſua liberalitate ipſi angelo nūcio deſpōſationis ſitienti ſalutem humanam ⁊ camelis eius: id eſt hominibus qui ab eo dirigebātur ⁊ gubernabātur potum dedit ſatiſfaciēs deſiderio ſuo cum nūciaſſet aductus ſui cām ⁊ miſſionis: vt ſcilicet eam deſpōſaret filio dei cum ꝯſenſit dicēs. Ecce ancilla domini fiat ⁊c. ꝯtractum eſt matrimonium: ⁊ verbum caro factum eſt. Multi ſiquidē hoies in veteri ⁊ nouo teſtamēto ante cōceptū ſuerūt nūciati. ⁊ miſſi angeli vl ſancti homines ad hoc nūciādum vt iſaac ſanſon. Iohānes remigi'. Thom ⁊c. ergo multo magis ſctūſ ſanctorum debuit nūciari per aliquem miſſuꝫ. Et ideo miſſus eſt. Nō obſtat ſi dicatur. Inter ea in quibus nulla eſt diſtātia. nulla eſt neceſſaria miſſio. ſed inter deum ⁊ beatam mariam nulla erat diſtātia. quia in illa erat nō ſolū per eſſentiam preſentiam ⁊ potētiam vt in cūctis eſt: ſed etiam per gratiam prout eſt in electis. ⁊ perfectius q̃ i cūctis puris creaturis. Ergo nō oportuit vel potuit mitti. Sed reſpondet Alber. q̃ quāuis miſſio ſit inter diſtantia. tamen q2 gratia habet plurimos gradus. ideo contingere poteſt deum habitare in aliquo per gratiaꝫ aliquam a quo diſtat reſpectu aliarum gratiarū. quarum eſt capax. ⁊ nondum habet. Licet ergo deus inhabitaret virginem per gratiaꝫ: diſtabat tamen ab ea quoad maiorem etiam gratiam quam in concipiendo percepit. ⁊ per corporalem preſentiam quam prius in ea nō habuit. Miſſus eſt ergo ad mariam angelus. videlicet nuncians ei verbum bonum. Que annūciatio ex miſſione iſta fuit neceſſaria ⁊ congrua propter tria.

Angeli q non erat neceſſaria miſſio

Riſio

C Propter dei venerationem.

C Propter virginis commendationem.

C Propter noſtre vtilitatis conſecutionem.

Neceſſaria ⁊ ꝯgrua pp tria.

C Quantū ad pri. §. i.

mum ſm Alber. honorabatur deus in iſta annunciatione tripliciter. Primo quantum ad eius potentiā in eo q̃ angelos ſuos miniſtros habuit qui ſunt valde potētes ps. Omnes angeli eius potentes virtute facientes verbum illius ad audiēdam vocem ſermonū ei'. Et quāuis ſolēnior videat nūciatio: adito magis q̃ plures ⁊ ſolēnes miſſos. hoc eſt verum. niſi illud quod nūciatur ſit arcanum ſeu ſecretum hoc enim repugnat multitudini. Nō enim dicitur arcanum quod multis eſt cognituꝫ. Nec

Honorabatur deus iſta ſuis

eſt familiariter intimatũ ⁊ amicabil'r qḋ mul/
tis ẽ ꝑus intimatũ. Q: igiť iſtḋ erat valde ſecre
tũ. nõ decuit ꝑ miſſos nũciari. ſ; ꝑ vnũ ex ange/
lis q miſſus ẽ ad mariã. ſ. ℭ Scḋo honorat⁹ ẽ
de⁹ i iſta miſſiõe ⁊ annũciatiõe q̄ad ei⁹ ſapiam
i eo ꝙ mõ ꝑditiõis obuiauit directe ꝑ viã libe
ratiõis. q: ſicut angelus malus ṽginẽ euã dece/
pit ꝑ malã nũciatiõe; ſic ꝑ angelũ bonũ de⁹ vir
ginẽ mariã docuit. nũciãs ei ṽbũ bonũ ſũmã
btitudinẽ ide hoĩb⁹ ꝯſequẽdã. Et ſic ſatis cre/
di põt ꝙ malus angelus q nũciauit eue ṽbu;
falſu;. fuit vn⁹ ex maiorib⁹ demoniis. ita ⁊ nũ/
ciãs ṽbũ optimũ marie. nõ fuit ex ordine infe/
riori: ſ; de ordine archãgeloꝝ. ⁊ forte prim⁹ il/
loꝝ q dr̃ ꝑnceps archãgeloꝝ. ℭ Tertio hono/
rat⁹ ẽ de⁹ q̄ztũ ad bonitatẽ i iſta nũciatiõe. Vñ
Dam. Magnũ circa amorẽ hoĩu; clemẽtie dei
demõſtraſ pelagus. Ipſe. n. cõditor ⁊ dñs eam
quã ꝓpo plaſmate fecit reiteratiõe ⁊ ope magr
fuit. Et qui bonitatis ſpẽ decepit hoĩe; carnis
probleumate deciperetur. Et mõſtratur boni/
tas ⁊ iuſtitia dei. Nam bonitas quidem quia
nõ deſperit propꝛii plaſmatis infirmitatem: ſ;
viſcera eius cõmota ſunt in ipſo cadẽte manũ
porrẽrit. Iuſtitia etiam oſtẽſa quoniam homi/
ne victo nõ alium vincere fecit natura. Neq;
vi eripuit hoĩem ex morte: ſed quem quõdam
per peccatum in ſeruitutem redegit mors hũc
bonus ⁊ iuſtus victorem fecit. ⁊ ſimilem ſimi/
li reſaluauit. hec Io. damaſ. Et ideo miſſus eſt
gabriel ad mariam. qui interpretatur fortitu/
do dei: quia annũciãdum veniebat eu; qui eſt
fortis ⁊ potẽs in prelio ad diabolũ vincẽdum.

ℭ Secundo fu/ .§.ij.

it neceſſaria ⁊ cõgrua iſta annũciatio facta be.
Marie a miſſo ad eam propter eius cõmẽda/
tionem. Et hoc in tribus oſtẽditur.
ℭ Primo quia virtus virginis manifeſtatur.
ℭ Scḋo q: meritum virginis augmentatur.
ℭ Tertio quia intus ⁊ extra illuminatur.
ℭ Quãtũ ad ꝑmũ mãifeſtaſ in iſta annũciatio
ne ṽtus ṽginis. Et ꝑmo ṽtus humilitatis in
turbãdo ſe ⁊ timẽdo. nõ q̄dẽ ꝑ irã vel deiectio
nẽ puſillanimitatis: ſ; ꝑ admirationẽ ex tanta
laudatiõe. Sicut. n. ſupboꝝ ꝓpꝛiũ eſt ex laudi/
bus alioꝝ ſe extollere ita ecõtra humiliũ ẽ lau/
des horrere: ⁊ minora de ſe ſentire. Et ſic i eis
ṽtus laudata creſcit. vt di. Sen. ℭ Scḋo ṽtus
prudẽtie ⁊ diſcretiõis mãifeſtaſ ex eo ꝙ de nũ
ciatis ſibi q̄rit nõ dubitãdo: ſ; modũ pie q̄rens.
Inq̄t Io. in can. Nolite omni ſpũi credere. ſ. lo
queti intus vel extra: ſ; ꝓbate. i. examinate ſpi/
rit⁹ vtrꝫ ex deo ſint. Nã ipſe ſathanas ait aplus
trãſfigurat ſe in angelũ lucis. ℭ Tertio mãife
ſtaſ ṽt⁹ fidei in ꝯſentiẽdo. Btã ait eliſabeth q̄

credidiſti: qm̃ ꝑficieť in te q̄ dicta ſũt tibi a dño. Quare cõgruũ fuit virgini nũciari rõ ponit
⁊. b. Tho. in. iii. pte. q. iii. dic ꝙ ꝯgruu; fuit. b.
ṽgini nũciari ꝙ eẽt xp̃; ꝯceptura: vt ꝯſeruareť
ꝯgru⁹ ordo ꝯiũctiõis filii dei ad ṽginẽ: vt ſc;
ꝑus mẽs ei⁹ de ipſo iſtrueret q̄; carne eũ cõci
peret. vñ. b. Aug. dic ꝙ beatior fuit maria in cõ
cip'ẽdo fidẽ xp̃i q̄; ꝯcipiẽdo carnẽ xp̃i. Tũ etiã
vt volũtaria ſui obſequii munera offerret ad q̄
ꝓmptã ſe reddidit. Tũ vt tactũ ẽ. ſ. cũ ꝯhereť
quoddã mrimoniũ ſpũale iter dei filiũ ⁊ huma
nã nãm: ꝑ annũciationem expectabaſ ꝯſenſus
ṽginis loco toti⁹ humane nãe. Scḋo meritu;
ṽginis in hac nũciatiõe augmẽtaſ. ⁊ ſi in cre/
dẽdo nũcio. cũ eni aliq̄d nũciaſ credẽdũ quan
to illḋ eſt magis arduũ ⁊ lõge ab humana opa
tiõe: vl' ab vſu nãe tãto magis q̄s mereť aſſen/
tiẽdo ad credẽdũ. Et q: maxime arduũ ⁊ inſita
tũ erat ṽginẽ ꝯcipe: ⁊ deũ ho em fieri. iḋ aſſen
tiẽs huic rei ſibi nũciate: augebaſ ⁊ meritum.
Scḋo augmẽtatũ eſt meritũ in aſſentiẽdo nũ/
ciato. Cũ ait. Fiat mihi. ſ; ṽbũ tuũ. Stabat tota
celeſtis curia expectãs rñſu; ſuũ. auidiſſime cu
piebat aſſenſu; ſuũ. Angelus gabriel orator ꝑ
cũctis btĩs ſpiritib⁹ ſitiebat amoris ardore ad
vltimũ ṽbũ ſuũ. Clamabãt pr̃es oẽs in limbo.
illḋ Eſa. Apiaſ terra ⁊ germinet ſaluatorẽ. apia
tur terra ṽginalis in ore ſuo ꝑ ꝯſenſu; cordis
corpis. ꝑ vocale ṽbũ dicẽs. Fiat mihi ſ; ṽbu;
tuũ. ⁊ imediate germinabit ſaluatorẽ chriſtũ.
Quo ṽbo plato reuerſus ẽ angelus miſſus ad
dñ; ſuũ totã ciuitatẽ letificans nuncio. Tertio
augmẽtatũ ẽ meritũ in ſe deo total'r humiliãdo
dicẽs. Ecce ancilla dñi. nõ ait mr̃ vl filia: vl' ſpõ
ſa dei ſ; ancilla. Ancilla totũ qḋ lucraſ dño ve
ſuũ tribuit. ſi bõa ẽ fuit i cũctis ac reuereť dñ;
ſuũ. ſic. b. Maria. Quãtũ ad tertiũ. ſ. ꝙ intus et
ex̃ illuminaſ i iſta nũciatiõe. Fuit. n. illuminata
i potẽtiis ſenſitiuis ꝑ allocutionẽ ⁊ viſionẽ an
geli. Si. n. angelus appẽs paſtorib⁹ cũ magna
claritate ſe illis oñdit ad annũciãdũ xp̃; natu;.
mlt'o magis credẽdũ ẽ appuiſſe cũ magno ſplẽ
dore ṽgini: q̄ ꝯceptura erat nõ luce q̄ oculos of
fenderet: vt offẽdiť aſpiciẽs i ſpherã ſolis: ſ; lu
ce reficiẽte viſu; ⁊ oẽs ſẽſus. Illuminata ẽ i po
tẽtiis mediis. ſ. imaginatiuis ⁊ cogitatiuis cir
ca q̄s mltũ opaſ miniſteriũ angeloꝝ in purgã
do fantaſmata: ⁊ ſuggerẽdo bõas imaginatio
nes. q̄s aũt cogitatiões ſanctiſſimas q̄; altiſſi/
mas q̄; feruidas erga diuina hr̃et: ipſa ſola no
uit. nobis aũt icognita ſũt. Quãtũ aũt ad vlti/
mas potẽtias. ſ. itellectũ ⁊ volũtatẽ. ꝑ iſpiratio
nẽ de⁹ opabaſ: q ſolus i volũtate opaſ: ⁊ alc ib
labiť. Vñ dic Alber. De⁹ ẽ in hac miſſione ne/
gocii inuctor ꝑ ſeipſum ſaluatiõis dictator: in
telligẽtie iſpirator ⁊ mẽtis ad ꝯſenſum ꝓuoca
tor: modi executionis expoſitor. vñ angelus

Nota.

requiſitus de modo:tranſmiſit eũ ad.ſ.dicẽs. Spũſſanctus ſuperueniet in te.qui ſcilicet modum docebit ⁊ ſuabit. vnde nihil in hoc ab angelo illuminationis accepit:ſed a deo.

ℂ Tertia fuit ne/ .§.iij.

Propt nr̃az vtilitatẽ ⁊ ſtratẽ ⁊ hoc ẽ tri pliciter.

ceſſaria: iſta miſſio ⁊ nunciatio ſic facta ad noſtre vtilitatis ꝯſecutionẽ. Et hoc triplr. ℂ Primo ad fidei confirmationẽ ℂ Secũdo ad deuotionis accenſionẽ. ℂ Tertio ad actuũ informationem. ℂ Quantum ad primum fides confirmatur in nobis ex hoc ꝙ origo exordiũ ⁊ proceſſus nr̃e redemptionis ſeriatim ⁊ ordiãte deſcribitur. ⁊ ſacri euangelij teſtimonio cõprobatur. Fides eni ex auditu ait apl̃s.ad Ro.x. Auditus aũt per verbum xp̃i ꝑdicatũ ⁊ in ſcriptis euangelioꝝ redactum. ⁊ ꝑ miracl̃a mlta approbatum. Cũ aliquis audit ordinate aliquã hiſtoriam enarrari ⁊ deſcribi ꝓuinciam ⁊ ciuitatem vbi res geſta eſt. ⁊ quo tp̃e. ⁊ quibꝰ perſonis. ⁊ quibꝰ locutionibus. ⁊ rñſiõibus ⁊ exemplis notis. non ſolum cõfirmaꝶ ad credendum illa. ſꝫ quaſi cogiꝶ probabiliter que mõſtrari aliter nõ pñt. ⁊ cum referunꝶ a perſonis grauibꝰ ⁊ iuſtis Cum iſta enarrata ſint ab euangeliſtis. diſcuſſa approbata per apl̃os ſanctos opatores ꝓdigiorum. confirmaꝶ ex his fides magis in nobis ꝙ̃ ſi ſolum audiremꝰ incarnationem ſed non ordinem eius. ℂ Quantum ad ſcd̃m deuotio accenditur cum toti humano generi mediãte beatiſſima virgĩe maria pfecta pax ⁊ recõciliatio nunciaꝶ. Et humana natura deo ⁊ angelis inimica abiecta a deo prior etiam per angelũ ſalutaꝶ. Certe ſi qs dñs recepiſſet magnas iniurias a ſuis ſuis rebellãtibꝰ ſe ab eo. ⁊ inimico eius adherẽtibus. qui ſerui in nullo pñt ei domino nocẽ. nec eget eis ſꝫ ipſi ſine eo viuere nõ poſſunt. Si taſis dñs mitteret ad ſeruos illos vnũ ex principibꝰ ſuis ad ſalutanduꝫ eos oſtendẽs ſe velle eos recõciliari ſibi. ⁊ facere eos familiares ⁊ regni ſui cõſortes. nõne ſine dubio accenderenꝶ ad deuotionem ⁊ affectionẽ eius. ſicut ait apl̃s. Cõmendat deus ideſt cõmendabilem oñdit charitatẽ ſuam in nobis. qꝛ cum inimici eſſemus recõciliati ſumus. Et ideo miſit vnuꝫ de principibus .ſ. gabrielem ad ſalutandũ virginem. vt in ea ⁊ ꝑ eam fieret reconciliatio noſtra ꝑ incarnationem. ℂ Quantum ad tertiuꝫ Actus nr̃i in iſta nunciatione informanꝶ. Naꝫ per illud quod beatiſſima virgo geſſit quãdo ad ipſaꝫ angelus venit. ⁊ ꝑ id qđ angelo dixit. ⁊ ꝑ illđ qđ poſt receptionẽ penitudinis fecit inſtruimur qualr̃ deẽmꝰ ad grãm habẽdã ꝓparari. vꝫ ꝓmo vt ſimꝰ ſepati a turbis clauſi in iteriori domo conſcie: clauſi a ſenſibus ⁊ ſenſibilibus. ⁊ clauſo oſtio. ſ. ſenſuum ora patreꝫ tuũ. ait xp̃s Matth.vj. Et cũ timore audire diuinas inſpirationes que fiunt ꝑ angelũ vt loquentẽ. Audiam. inquit p̃s. quid loquaꝶ in me dñs deꝰ. qm̃ loquetur pacẽ. Ad hoc inſtigat vt reconcilietur homo cũ deo ſuo. Sic Maria non in turba vl platea inuẽta eſt ab angelo ſed in domo. nõ ad feneſtram vel oſtiũ ſed in cubiculo orans vel legens ad verba angeli timens. ℂ Scd̃o inſtruimur qualr̃ gratiam receptaꝫ augmẽtare debeamus. videlꝫ interrogando de vtilibꝰ. humiliãdo ſe in oĩbus ⁊ obediẽdo diuinis iuſſionibꝰ ⁊ inſpirationibꝰ. Sic enim Maria poſt ſalutationẽ interrogauit angeluꝫ de mõ ꝯceptionis. Ancillã ſe noĩauit diuine volũtati obediuit dicens. Fiat mihi ſm̃ ṽbum tuum. ℂ Tertio inſtruimur qũo auctam gratiam ꝯſeruemus. videlꝫ ſemꝑ aſcendẽdo de bono in melius. Naꝫ ſm̃ beatum Bernar. In via dei non ꝓficere eſt deficere. ſaltem diſpoſitiue. Et Chryſo. Nemo repetente ſit ſummus. ſed a minimis quiſꝗ inchoat vt ad maiora perueniat. de pe.diſ.ij. Sic beata Maria poſt ꝯceptum filij aſcẽdit in mõtana. ſ. virtutuꝫ ꝓficiendo. ⁊ ad Eliſabeth ſeruiendũ ꝓficiſcendo. ℂ Queriꝶ in quo actu fuerit beata Maria quãdo ſalutata fuit ab ãgelo. ℂ Utrum in actu ꝯtemplationis vel actionis. Et videꝶ ꝙ in actu ꝯtemplationis. Nam ad cõtemplationẽ ꝑtinet qđ diciꝶ in Thren. Sedebit ſolitarius ⁊ tacebit ⁊ leuabit ſe ſuper ſe. Dicit eni ph̃s ꝙ anima ſedendo ⁊ quieſcendo fit prudens. i. ſapiens. Sed beatiſſima virgo Maria in concipiendo debebat fieri virgo prudẽtiſſima ⁊ mater ſapientie. Ergo cõgruebat ei ſedere mente. ⁊ quieſcere: qđ fit per ꝯtemplationẽ. Cum etiam dñs appropinquaret in illo myſterio beatiſſime virgini deſcendẽdo. ⁊ ipſa debuit obuiare ei aſcendendo. ſ. eleuando ſe ſup ſe per ꝯtemplationeꝫ ſm̃ illud Amos. iiij. Prepa rare in occurſum deo tuo. Nã nobiliſſima operatio fuit conceptio filij dei. ideo debuit fieri in nobiliſſimo ſtatu qui eſt ſtatus contemplationis. Preterea dantis ⁊ recipientis debet eē ad inuiceꝫ conuerſio. ſm̃ illud Cañ. Dilectus meus mihi. ideſt a me diligitur: ⁊ ad me conuerſio eius vt me diligat. Anima autem habet duas facies. ſm̃ rationem: ſcilicet partem ſuperiorem ⁊ partem inferiorem. Superioreꝫ ſcilꝫ ſm̃ quam ſuperioribus inſpiciendis ⁊ conſulendis inheret. Inferiorem ſm̃ quaꝫ inferioribus tractãdis ⁊ diſponẽdis intẽdit. Si ꝑ dei ⁊ beatiſſime ṽginis tanꝗ̃ dantis ⁊ recipiẽtis dꝫ adinuiceꝫ fieri cõuerſio neceſſariũ eſt ꝙ ꝫ illã p̃tẽ cõpareꝶ ſm̃ quã ad deuꝫ anima ꝯuertiꝶ. ſ. ſm̃ p̃tẽ ſuperioreꝫ. quod pertinet ad ꝯtemplationem. ℂ Sed ꝙ fuerit in actione: tunc bea. Maria: ſcilꝫ deſcendẽdo per humiliationẽ ſui. Ut ex ſ

Queriꝶ in quo actu fuerit beata Maria quãdo ſalutata fuit

quod dicitur Cant.j. Cum eſſet rex in accubitu
ſuo.ſ.quieſcendo in virgine per incarnationeȝ
nardus mea dedit odorē ſuū. Nardus eſt her/
ba medicinalis parua ⁊ multum odorifera: ⁊
ſignificat beatam virginē: parua ꝑ humilitatē
medicinalis per curationē infirmitatum ſpiri
tualium ⁊ corporalium. Odorifera per exem/
plorum vite ſue diffuſam ſuauitatem. Et ſic vi
detur ꝙ humilitas beate Marie fuerit prepa/
ratoria ad cōceptionem. Unde ⁊.b.Aug. dicit
ꝙ humilitas genuit nobis deū. Humilitas au/
tem eſt in deſcendendo: q: recūbit in nouiſſi/
mo loco inferiorem ſe alijs exiſtimans. Sicut
autem aſcenſus eſt contemplatione: q: eleuat
ſe ſupra ſe. ita humilitas videt eē in actiōe de/
ſcendendo ad inferiora: q: humilis dicit quaſi
humi accliuis. Itē Gen.xix. dixit Abraā. Loquar
ad dn̄m meum cū ſim puluis ⁊ cinis. Ergo pul
uerizatio ⁊ incineratio qua ſe homo humiliat
⁊ annihilat eſt preparatio qua homo loquatur
cū deo ⁊ deus cū eo. Sed deus in hoc myſterio
familiariſſime locutus eſt cū virgine i ipa ſalu/
tatione. ergo maxime debuit incinerari ⁊ hu/
miliari. Qđ ēt patet ſe feciſſe ex vltimis verbis
cum ait. Ecce ancilla dn̄i. Nō ait mater vel ſpō
ſa vel filia ſed ancilla quo ſtatu: ſcȝ ancillarum
nil infimius vł vilius: hoc aūt ſcȝ humiliando
ſe fit deſcēdēdo. ergo in actione erat. Exercitiū
enim moralium virtutum cuiuſmodi eſt hu/
militas. pertinet ad vitā actiuam ſꝫ bea. Tho.
ſe.ſe. Si enim deus humilibus dat grām ſuā.
vt ait Petrus apoſtolus ⁊ Jaco. ergo maxime
humili dat maximā grām. Sed maximā grāȝ
dedit deus beate virgini in conceptione filij.
ergo tūc maxime humiliata fuit. Solutio Alb.
vbi ſupra: cuius ēt ſunt rōnes pro ⁊ contra. Cō
cedimus ꝙ beata virgo fuit in iſta annuncia/
tione in actu contemplationis. Sed cū querit
per quē actum ad gratiam iſtam maxime ꝓpa
raret dicimus ꝙ.b. Uirgo in hac annūciatio/
ne in ſummo pure creature eleuabat cauſali/
ter in ſūmā poteſtatē: in ſūmā dignitatē: in ſū/
mā charitatē. In ſūmam poteſtatē eleuata fuit
eo ꝙ ſuper naturam deū genuit. Et ad hāc po/
teſtatem eleuauit eā fides. iuxta illud oīa poſſi
bilia ſunt credenti Mar.ix. Unde heliſabeth
Beata que credidiſti: qm̄ perficientur i te que
dctā ſūt tibi a dn̄o Lu.j. In ſūmā dignitatē ele
uata eſt: eo ꝙ totius creature per recreationeȝ
mater effecta eſt. Et ad hanc dignitatem eleua/
uit eam humilitas. ſm illud Mat.xxiij. Qui
ſe humiliat exaltabitur. ⁊ quanto magis ſe hu
miliat: tāto magis exaltatur. Unde q: fili⁹ ei⁹
Jeſus ſūme humiliauit ſemetipſum fact⁹ obe/
diēs vſqꝫ ad mortē crucis. vt ait apoſtolus ad
Phil.ij. Mortē ignominioſiſſimam. Ideo de

us exaltauit illum ⁊ dedit illi nomen quod eſt
ſuper omne nomen ⁊c̄. Et quia poſt euȝ mater
eius maxime ſe humiliauit: ideo exaltata fuit
ad hoc. vt ſit mater totius creature: exaltata ſu/
per omnes choros angelorum. In ſūmaȝ cha/
ritatem eleuata eſt per hoc ꝙ deo in omni pro/
pinquitate propinquiſſima fuit: vtpote q: ei⁹
filia: mater. ſoror: ⁊ ſponſa fuit. Et ad charitatē
eleuauit eam charitas. ſm illud Prouer.viij.
Ego ait ſapientia diligentes me diligo. Et q:
charitas eſt ignis diuinis cōſumens ⁊ deſiccās
omnē humorē carnalitatis vt ſibi contrariuȝ.
Ideo caſtitas eius eleuabat eā ad ſūmā cū deo
familiaritatem. ſm illđ Sapi.vj. Incorruptio
facit proximum deo. Inter iſtas ergo virtutes
preparantes beatam virginem ad iſtam conce
ptionem. Fides eleuauit potentiam rationalē
humilitas potentiam iraſcibilem ſiue ardui ap
petitiuam ⁊ charitas affectiuam virginitas ex
parte corporis preparabat generatiuam ſuſce/
ptiuam. Et ſic tota eleuabatur que tota repleba
tur: ⁊ tota glorificabatur. Si autem querit vtꝝ questio
iſtis motibus ſimul moueretur. Dicim⁹ ꝙ nō
Sed alie virtutes preparabant ſuas potentias
eleuando habitualiter. Charitas aūt tanqꝫ for
ma aliarum ⁊ vinculum perfectiōis ⁊ pte bea/
tiſſime virginis. fecit coniunctionem actuali/
ter. Unde charitas fuit complemētum vltimū
ex parte ſuſcipientis: ſicut ⁊ complementū vlti
miū ex parte dantis ⁊ mouētis ad mouendum
⁊ dandum. Unde Hugo de ſancto victore. O
charitas qꝫ forte eſt vinculū tuū. Tu deū de ce
lo ligatū traxiſti i mūdū. Ad obiecta ergo Rn̄.
ꝙ aſcēſiōi ꝑ ꝯtēplationē nō ꝯtrariat deſcēſus Rñſio ad obiecta
ꝑ humilitatē. Sȝ deſcēdere ad opa actionis ꝓ/
pter deū. hoc eſt aſcendere ꝑ humilitatē ad de
um. Un̄ Anſ. in li. de ſilitudinib⁹ aſſimilat hu/
militatē monti q: ꝑ eam aſcēdit ad deum per
quoſdaȝ gradus. Et hoc mutuo ſe conſequun
tur. quia quāto magis qs eleuatur i cognitio/
nem dei tāto magis deſcēdit in hūiliationē ſui
q: quāto magis videt magnitudinē dei: tanto
magis reſpectu ei⁹ cognoſcit vilitatē: ⁊ paruu/
tatem ſui. Un̄ ps.cxv. Ego dixi in exceſſu meo
ſcȝ deū ꝯtēplādo. oīs hō mēdax. i.q: nō ſit. Et
Eſa.lxiiij. Oēs iuſtitie noſtre quaſi pānus mē/
ſtruate. quo nihil abominabili⁹ dici pōt. vnde
freqūēter legit de ꝓphetis. vt Daniel ⁊ Ezech.
ꝙ qn̄ diuina ꝯſpiciūt in terrā cadūt. ⁊ Diony.
dicit ꝙ tenebre occultant a lumine ⁊ magis a
multo lumine. Et ſic pȝ ꝙ ꝑ humiliationē de/
ſcēſus nō īpedit ꝯtēplatiōis aſcēſum. Erat er/
go beatiſſima virgo in ipſa annūciatiōe ⁊ ꝯce/
ptiōe in ſūmo ꝯtēplatiōis aſcēſu tota ꝑ dilectio
nē in deū trāſformata. Et notādū ꝙ Beda ſuꝑ
illud Lu.xj. Beati q audiūt vbū dei ⁊c̄. dicit

hoc in loco beate dei genitricis excellentia cōmendatur: quia in tanta ſpeculationis cuſtodia domino ſamulabatur ꝙ ipſius humilitati ⁊ ſanctitati nullus ſanctorum comparatur: ſed ⁊ tota ſanctorum beatitudo ex gratioſe virginis vtero proceſſit. O veneranda domina electa ⁊ preelecta: que mater eſt ⁊ virgo eſſe non deſinit. O admiranda puella. que ſaluo virginitatis pudore ſuum genuit genitorem. O felix ancilla que creatorem ⁊ gubernatorem genuit vniuerſorum. ⁊ virgo permanſit in eternum. O benedicta mater que inferni vaſtatorem. celi reparatorem. noſtrum ſaluatorem. mundi redemptorem. deum omnipotentem. dominum celi ⁊ terre ⁊ omnia continentē ſuo protulit ex vtero. Angelorum leticiam. hominum vitam. celorum gloriam. ſanctorum coronam. paradiſi lucernam. O beata femina qui regis vniuerſorum mater eſſe meruit. Sedet in gremio virginis matris qui trinam rerum machinam palmo concludit. Gaudet itaque mater que tantum ſe habere filium contemplatur. O admirandum magne pietatis miraculum. Hec Beda.

¶ Alius ſermo de miſſione in genere. Ca. ix.

Miſſio quid importat

MIſſus eſt ad mariā virginē Lu. j. Miſſio alicuius ad aliquem importat quendam proceſſum ſeu emanationem ipſius miſſi a mittente. Et quia pater eternus a nullo procedit. ideo non dicitur mitti ad creaturam. nec vſquam legitur miſſus. Similiter trinitas nō dicitur mitti. quia includit perſonam patris: q̄ non mittitur. Sed quia filius dei procedit a patre. ideo mittitur a patre. ⁊ mitti dicitur in mūdum. ad Gal. iiij. Miſit deus filium ſuū. Spiritus quoq̄ ſanctus qui procedit a patre ⁊ filio mitti dicitur ad ſanctificandam creaturā Jo. xvj. Mittam vobis a patre ſpiritum veritatis. Angeli quoq̄ a deo ſepe mittuntur ad diuerſa officia Heb. j. Omnes adminiſtratorij ſpiritꝰ ſunt in miniſterium miſſi eorum qui hereditatem capiunt ſalutis. Quod ergo dicitur. Miſſus eſt ad mariam virginem ſm̄ Alber. poteſt intelligi de āgelo ⁊ de ſpirituſancto. ⁊ de dei filio in iſta annūciatiōe: ſ3 aliter ⁊ alr̄. ¶ Primo miſſus eſt dei angelus ad mariam. vt reparationem noſtram de ea intimaret. ¶ Secundo miſſus eſt dei ſpiritus ad mariam vt preparationem ad hoc adaptaret. ¶ Tertio miſſus eſt altiſſimi filius ad mariam.

¶ Quantum er- .§. i.

go ad primum de miſſione angeli in hoc ſermone ſciendum. ꝙ iſta nunciatio fuit ſuprema ⁊ finis ⁊ complementum omniū nunciationū propheticalium de incarnatione loquentium. ⁊ quia beatitudo que nunciatur imediate beate marie ⁊ in ipſa ⁊ per ipſam annunciatur toti humano generi conſequēda per incarnationē cū hō in hoc fuerit vt recipiens eā: nō decuit vt hō huius eſſet nuncius. Hoīum ēt eſt recipere illuminationes: angeloꝝ aūt eſt nunciare. Sed ⁊ cū nullus hoīum fuerit ſuperior. b. maria: ſed ipſa oēs excelleret. Inferioꝝ aūt eſt recipere illuminationes a ſuperioribus apparet ꝙ nō debuit iſta reuelatio vel nunciatio incarnationis fieri per hoīem: cū quilibet eēt inferior virgine. Et ſi diceret̄ ꝙ eadē rōne nō debuit fieri ēt per angelū: q2 fuit maior angelis perfectione gratie ſuper eos exaltata. Rn̄. b. Thom. in. iij. parte. q. xxx. ꝙ mater dei erat ſupior angelis quātū ad dignitatē ad quā diuinitus eligebat̄. Sed quātū ad ſtatū vite preſentis inferior erat angelis: ſicut ēt chriſtus propter paſſibilitatem aſſumptā. dicit̄ paulo minus angelis minoratus. Sed q2 chriſtus erat viator ſil ⁊ comprehenſor. ideo nō egebat quātū ad cognitionē diuinoꝝ ab angelis inſtrui. Mater aūt dei in via nōdū erat in ſtatu comprehenſorum. ⁊ ideo de conceptu diuino erat per angelum inſtruēda. ¶ Fuit ergo ad hoc miſſus angelus gabriel ⁊ hoc triplici rōne ſm̄. b. Tho. vbi in. iij. parte. q. xxx. Fuit ꝯueniēs myſterium incarnationis nunciari per angelū miſſū: vt dicitur in euangelio. ¶ Primo vt in hoc ſeruaretur diuina ordinatio ſm̄ quā mediātibꝰ angelis diuina ad hoīes proueniūt: vñ oēs reuelationes diuinoꝝ facte ſunt miniſterio angeloꝝ: vt p3 in Dan. ⁊ Apoc. xij. c. ⁊ lege diuina data per angelos ſm̄ apl̄m. Vñ Diony. dicit in lib. celeſtis hierarchie. iiij. c. ꝙ diuinū ieſu benignitatis myſteriū angeli primū edocti ſūt. poſtea per ipſos ad nos cognitiōis gratia tranſiuit. Sic diuiniſſimus gabriel ad zachariā quidem dicebat ꝓphām eē venturū ex ipſo. Mariā vero quō in ipſa thearchicū ineffabilis dei formationis myſteriū. Nec ē ꝯtra qđ ait idē Diony. c. vij. ſ. ꝙ xp̄o aſcēdēte angeli querūt de ipſo. Quis eſt iſte q̄ venit de edom. Eſa. lxiij. quaſi ignorātes myſteriū incarnatiōis. Nō. n. querunt quaſi ignorātes tale myſteriū: ſed pſcciūs ſcire cupiētes huius myſterij rōnes q̄ ſunt incōprehēſibiles intellectui creato ſm̄. b. Tho. vbi ſupra. Vñ Maximus dicit: vtꝝ angeli cognouerint futurā incarnationē ambigere nō oꝫ: latuit aūt eos inueſtigabilis dñi conceptio atq̄ modus qualr̄ totus in genitore totus manebat in oībus: necnon ⁊ in virginis cellula. ¶ Scđa rō eſt: q2 ꝯueniēs fuit reparationē q̄ futura erat per xp̄m nūciari per angelū: vt con

Annunciatio nō debuit fieri p homines quare.

Angelus miſſus in hoc myſterio ē dicit

reſpōderet repatio lapſi: vt ſicut per angelum: ſed malū nūciatū eſt v̄bū ſemine. ſ. Eue. vnde ſecuta eſt mors. ſic per angelū bonū nūciaret v̄bū marie. vnde repata eſt vita. Et hoc eſt qḋ dicit Beda in omel. Aptū humane reſtauratio nis pncipiū vt angelus a deo mitteret ad mulierem piuī ꝯſecrādā d'uino: q: prima perditionis humane cā fuit: cū ſerpēs a diabolo mittebat ad mulierē ſpū ſupbie decipiēdā. Pōt ⁊ hic rōni addi: ⁊ hoc q: cū ex ipſa reparatiōe humani generis per incarnationē reſtaurabāt ⁊ ruine angeloꝝ ex hoib' aſſumēdis in eorum ꝯſortiū fuit dicēs ꝙ ēt angeli ꝯcurrerēt ī hoc myſterio: vꝫ nūciādo ipſum. ¶ Tertia rō ē: q: ꝯueniebat hoc virginitati matris dei. Omne enim aīal diligit ſibi ſimile: ⁊ delectabilr ꝯuerſat cū eorū: ouis cū oue: hō cū hoīe: iniquus cū iniquo: caſtus ⁊ innocēs cū pudico ⁊ ſctō. hāc rōne tāgit. b. Hierony. in ſermone de aſſūptione dicēs. Bene angelus ad virginē mittitur: q: ſemp angelis cognata eſt virginitas. Profecto in carne eē: ⁊ pter carnē viuere. ſ. in virginitate: nō terrena vita eſt: ſed celeſtis. Hec ille. De vita. n. celeſti d̄: ꝙ in futura reſurrectiōe neq3 nubēt neq3 nubent: ſed erūt ſicut angeli dei Mat. xxij. Et ali' dic. Virginitas ſoror angeloꝝ. Apte ergo miſſus ē angelus v̄go ad Mariā virginē deſponſatam Joſeph virgini.

¶ Sed nunc vidē- .§.ij.

dū eſt circa ipſum nūciū de q̄ ordine miſſus ē.

¶ Secundo in qua ſpecie miſſus eſt.

¶ Tertio in quo tempore miſſus eſt.

¶ Quarto in quo loco miſſus eſt.

¶ Quinto qua locutione vſus eſt.

¶ Quātū ad primū cū ſint ordines. ix. in celeſti hierarchia. de quo illoꝝ miſſus ſit dicēdū. ⁊ qdā dixerūt circa hoc fuiſſe hūc gabrielē de ſupremo ordine. ſ. ſeraphin. mouet ad hoc: q: b. Greg. dicit ꝙ ſūmū angelū venire dignū erat q ſūmū oium nūciabat. ſ. dn̄m incarnandū: gabriel. n. ſiue ſit nomē ꝓpriū alicuius angeli: ſiue nomē cōe deſignās officiū ad qḋ mittitur. nō exprimit magis vnū ordinē q̄ aliū. Si enī ſeraphin miſſus fuit ad Eſaiā ad purgādū calculo ignito labia eius. Eſa. vj. Quare nō multo magis ad virginē ſignificādū purgationē totius mūdi. Et ſi dicat illū miſſum ad Eſaiaz nō fuiſſe de ſupremo ordine: q: illi nō mittunt ſed ſemp aſſiſtūt: ſed dictus eſt ſeraphin ex exercitio ad qḋ miſſus fuit. ſ. incēdēdū mētem illius ⁊ locutionē. Poſſet dici ꝙ hoc eſt de communi lege ſupremos nō mitti. Secus ex aliq̄ cā ardua ⁊ maxima vt fuit myſteriū incarnationis. Sed cōior opinio eſt ꝙ fuit iſte de ordine archangeloꝝ: ꝙ ⁊ b. Ber. dicit. Hoc expſſe notat Aug. in quodā ſermone in quo inducit beatā virginē ſic loquētē. Venit ad me gabriel archāgelus facie rutilās: veſte coruſcās inceſſu mirabilis. ⁊ aſſignat tres rōnes. vn̄ eccleſia canit. Archāgelū gabrielē credimus tibi diuinitus affatū. Et itēꝝ in officio. Gaude maria virgo que gabrielis archāgeli dictis credidiſti. ⁊ ipſe. b. Greg. ait in omel. ꝙ archangeli ſūt q ſūma nūciāt. vn̄ credibile eſt ſm. b. Tho. vbi ſupra ꝙ fuit iſte ſūmus in ordine archāgeloꝝ ⁊ ſic pōt itelligi dictū. b. Greg. cū dicit ꝙ debuit venire ad annūciādū ſūmū angelū. nō reſpectu oium ordinū: ſed reſpectu angeloꝝ ⁊ archāgeloꝝ. Gabriel aūt d̄: ꝙ interpretat fortitudo dei: q: nūciabat dn̄m fortiſſimū in pretiū ad demones expugnādos. Dicit aūt Alber. vbi ſupra ꝙ ideo iſte angelus nō fuit de maioribus ſed archāgelus: qḋ factū fuit in honorationeꝫ b. Marie: q: ſi qs de ſupiorib' mitteret: ab illo illuminari crederet. de inferioribus aūt mittit vt oſtēdat ꝙ angelus tm̄ eſt myſterialis negocij nuncius: ⁊ exterior delator. Deus aūt per ſe ipſum eſt negocij inuētor: ⁊ intelligentie īſpirator: ⁊ mētis ad cōſenſum illuminator. nihil ergo illuminationis in hoc ab angelo v̄go accepit. vn̄ in euāgelio angelus dicit p totū: non archāgelus ad tollēdā talē opinionē.

¶ Secundo vidē- .§.iij.

dū eſt in qua ſpē miſſus eſt angelus ad mariaꝫ. ſm. b. Tho. iij. pte. q. xxx. ꝙ in ſpē corpali apparet hoc ꝯueniēs fuit. ¶ Primo quātum ad id qḋ nūciabat. Venerat. n. angelus nūciare īcarnationē īuiſibilis dei: vn̄ ēt ꝯueniēs fuit vt ad huiꝰ rei declarationē īuiſibilis creatura. ſ. angelus in ſua ſubſtātia īuiſibilis oculis nr̄is corporeis formā aſſumeret ī qua viſibilr appereret. Cū ēt oēs apparitiōes veteris teſtamēti ad hāc apparitionē ordinent qua fili' dei in carne apparuit. ¶ Scḋo hoc ꝯgruū fuit dignitati matris dei. q̄ nō ſolū mēte: ſed in corporeo ventre erat dei filiū receptura. ⁊ iō nō ſolū mēs ei': ſꝫ ēt ſenſus corpei erāt viſione angelica refouēdi ¶ Tertio ꝯgruit certitudini ei' qḋ nūciabat. Ea. n. q̄ ſunt oculis ſubiecta certi' apprehēdimus: q̄ ea que imaginantur. Vn̄ dicit Chry. ſup Mat. ꝙ angelus nō in ſomnis: imo viſibiliter virgini aſtitit. Nā q: magnā valde relationem ab angelo accipiebat egebat tante rei euentus viſione ſolemni. ſ. corporali. Quāuis autēꝫ intellectualis viſio ſit potior q̄ viſio imaginaria vel corporalis. tn̄. b. Augu. dicit ꝙ eſt excellentior viſio ſeu ꝓphia que habet ſil' intellectualem ⁊ imaginariā viſionē q̄ illa que habet alterā tm̄. Beata autem virgo nō ſolū pcepit viſionē corpalē in angelo nūcio: ſed etiā ſu-

tellectualem illuminationem. vñ talis appari/
tio nobilior fuit. Et adhuc nobilior fuiſſet ſi
angelum intellectuali viſione in ſua ſuba vi/
diſſet: ſed hoc nō patiebatur ſtatus eius cum
eſſet viatrix. Non enī viator homo angelū ꝑ
In qua ſpē angel⁹ apparuit. eſſentiam videt. ¶ Apparens aūt angelus in
ſpē corporali quam ipſe aſſumpſit ex aere den
ſato: ſe obtulit virgini in humana forma ma
gis ꝙ̄ in alia forma corporea. Et rō eſt ſm̄ Al/
ber. vbi. s. q2 virgo ſenſibiliter ab angelo illu/
minari debuit. Illuminatio aūt ſenſitiua ad co
gnitionem fit mediāte locutione. ergo mediū
illuminationis dꝫ eſſe locutiuum. ſed nullum
ſenſitiuum eſt locutiuū niſi homo. Et iō decuit
Quare i ſpecie hūana. vt ipſe in ſpē humana non alia appareret: vt ſi
cut nobiliſſimum intellectiuum erat qd̄ illumi
nabat eam interius. ſ. deus. ſic nobiliſſimū eſ
ſet inſtrumentum per qd̄ illuminabatur exteri
us. ſ. ſpecies humana. Et hec forma hūana fuit
in ſexu virili ſm̄ Alber. quod patet ex vbis. b.
Amb: dicentis ſuper Lu. Trepidare virginū
eſt: ⁊ ad oēs viri ingreſſus pauere: ⁊ oēs viri
affatus vereri. qd̄ ideo dicit: q2 euāgeliſta ait.
ꝙ turbata eſt in ſermone angeli: quia ſpē viri
habebat. Patet etiā hoc ex eo ꝙ in oībus alijs
apparitionibus angeloꝝ figuratiuis hui⁹ annū/
ciationis angeli apparuerunt in forma viroꝝ.
Vñ quādo apparuerunt tres viri. i. angeli abrae
Gen. xviij. Rō etiam huius eſt ſm̄ Alber. quia
ſexus femineus non eſt illuminatiu⁹: ſꝫ magis
illuminabilis ſm̄ apl'm dicentem. Mulieres
in eccleſia taceant: ſed domi viros ſuos inter/
rogent. Caput enī mulieris eſt vir. Vñ cum il
luminans inſtrūm hmōi dignior ſit illumina
to. potius illuminatio fieri debuit beate marie
i ſexu digniori. ſ. virili ꝙ̄ femineo. ¶ Miſſus
aūt angelus apparuit in forma humana virili
Quare i forma hūana ⁊ virili. nō quidem in etate puerili nec ſenili: ſed iuue
nili. Cuius rō eſt ſm̄ Alb. quia ſenex inſtrūm
hmōi. dicit defectum: ⁊ ſilr̄ puer: ſed iuuenis
dicit nouitatem cum ꝑfectione. Hic autē nun
ciabat ille qui fuit nouus ſm̄ humanitatem: ꝑ
fectus ſm̄ diuinitatem. Ergo in ſpē iuuenili
debuit nunciari. Et ad idem facit qd̄ dicit Dio
ny. dicens. Signa innouantis ⁊ ſemꝑ vitalis
virtutis. Innouātis ecce nouitas hūanitatis.
Semꝑ vitalis virtutis ecce eternitas deitatis.
Et ſic iuuenile nomen complectit humanitatē
eternitatēqꝫ deitatē quā vtranqꝫ xp̄s nunciat⁹ ha/
buit. Congruebat ergo forma iuuenilis illumi
nationi ſenſibili. non aūt pueri vl' ſenis forma:
q2 pueri non perfecte vtuntur diſcretiōe ſenſu/
um: ⁊ ſenes deficiunt ſm̄ ſenſum. Neutra ergo
Quō habitu miſſus eſt etas cōueniebat illuminationi ſenſibili: vbi ne
ceſſaria eſt ⁊ diſcretio ſenſuū ⁊ vigor organoꝝ.
Miſſus etiā credendū eſt apparuiſſe indut⁹: q2

in ſcripturis ſic leguntur apparuiſſe. Nam in
reſurrectione viderunt mulieres in monumē/
to duos angelos in albis ſedētes. Et poſt aſcē/
ſionem xp̄i imediate apparuerūt duo viri in ve
ſtibus albis. Act. j. ideſt angeli dei. Et vt dicit
bea. Grego. Cādor veſtis iocūditatem indicat
future ſolēnitatis. Et q2 maximū feſtū fuit ho/
minibus qū diuinitas fuit copulata nr̄e hūa/
nitati in iſto myſterio. ideo poſſet videri ꝙ an/
gelus iſte debuit apparere marie albis indut⁹.
Sed q2 quē nūciauit. ſ. Jeſum Zacharias pro/
pheta in figurā vidit indutū veſtibus ſordidis
Jeſum magnū ſacerdotē. Ideo videt ꝙ ad cō/
formandū ſe ei debuerit apparere potius in ve
ſtibus ſordidis. In Eſa. quoqꝫ. lxiij. c. querunt
angeli a xp̄o aſcendēte: vt coiter exponit. Qua
re rubrū eſt veſtimētū tuū. Ex quo vr̄ ꝙ debu/
it apparere in veſte rubea. Sꝫ dicit Alber. vbi
ſupra ꝙ apparuit angelus iſte in veſte clara nō
alba: nec nigra vel rubea. Et hoc ꝓpter annūcia
tionē ⁊ ꝓpter recipientē ⁊ ꝓpter nūciatū. Pro/
pter nunciationem quidem angelus que clari
tatem cognitionis ⁊ puritatē habet. Quantū
ad virginem recipientē nunciū congruebat ve
ſtis clara: q2 illa que cōcepit ſine tenebra pecca
ti fuit: ⁊ ſine peccato cōcepit qui peccare nō po
tuit Jeſum. Et q2 ſine libidine cōcepit: ⁊ ſine do
lore peperit. ergo ſine paſſionis rubore hec cō/
ceptio cōſummata fuit. ergo cū angelus nō in/
tenderet nunciare: niſi incarnationē non debu
it habere veſtē rubricatā vel bicoloratā: ſꝫ tm̄
claram. Item modus ꝓcedendi in iſta incarna/
tione fuit ſine corruptione: ſine diminutione:
ſine mixtiōe: ſicut lux ꝓcedit de luce. ergo quo
ad omnia que fuerunt in iſta incarnatione con
gruebat angelum venire in veſte clara. Aucto/
ritates autem que loquuntur dominum veſti/
tum vel ſacco. vt illud ps. xix. Cōcidiſti ſaccum
meum: vel ſordida veſte vel rubea loquuntur
de ipſo xp̄o ſꝫ ſtatū paſſionis nō incarnatiōis.

¶ Tertio conſi/ .§. iiij.

derandū eſt quo tp̄e miſſus eſt. Et dicendū: ꝙ
eo tp̄e quo prenūciatum fuerat meſſiam. i. xp̄ꝫ
mittēdum ſm̄ ꝓphetiā Jacob patriarche dicen
tis. Gen. penul. Non auferet ſceptrū de iuda ⁊
dux de femore eius. donec veniat qui mittē/
dus eſt. Alia tranſlatio hꝫ meſſias. qui d2 xp̄s.
Et q2 tūc tp̄is iam erat ablatū ſceptrū de iuda.
i. dignitas regalis de tribu iuda. ⁊ dux de femo
re eius. i. ducatus ⁊ regimē illius ppl'i. ꝑ ꝓcu
leuitas machabeos. qui aliquo modo pertine
bant ad tribū iuda. contrahentis ad inuicē cō/
bia. ⁊ aſſumpſerat ſibi regnum iudee herodes
alienigena qui nō erat de genere iudeoꝝ. vt ꝑ
Math. ij. Sed diffuſe declarat per magiſtrum
hiſtoꝛia

hiſtoria ſcholaſtica. Ideo vt impleret̄ ꝓphia.
Miſſus eſt angelus ad nunciādū ſubitū aduē
o. tum regis p incarnationē. ¶ Et ſi querat̄ quo
iſto anno ab initio mūdi. Rn̄deo ſm Bedam ⁊
ſt. lxx. interpretes. quinquies milleſimo cēteſimo
minus vno. Fecerat ſiquidē deus cūctas crea
turas in principio mundi. vt narrat iſta Gen. i.
in quinque diebus. ⁊ in parte ſexta in qua cre
auit beſtias terre ⁊ hoīem faciēs eum dn̄m oī
um. ⁊ a paradiſo terreſtri trāſlaturus humanū
genus. ſi obediſſet in gl'iam celeſtē. Sed q: vt
ingratus trāſgreſſus eſt ꝓceptum. puniuit eos
Adā ⁊ Euā cum omni poſteritate ſua: que tota
erat in eis ſm virtutē ſeminalē per quinq̄ mi
lia. xcix. ānos. vt nullus eoꝝ q̄ntūcūq̄ ſancte vi
ueret poſſet intrare in gl'iam celeſtē. ita q̄ p ſin
gulis diebus data eſt pena mille ānoꝝ. Et pro
illa parte ſexti diei reſiduū: quo tp̄e pene tranſ
acto miſſus eſt angelus ad ānunciādū: q: tp̄s
miſerēdi eius hoīs: q: venit tp̄s vt incarnat⁹
paſſione ſua apiret oībus ianuā regni celeſtis
remoto angelo a cuſtodia vie paradiſi ne poſ
o ſet adiri. ¶ Si ſcire cupis quo anni mēſe vlis
iſe. tenet eccl'ia: q: de menſe martij qui erat ſextus
menſis a ꝯceptione Joā. Bap. vt d̄r Luc. j. Et
apte in ſexto mēſe a Joā. ꝯceptu d̄r miſſus an
gelus ad annunciādū xp̄i incarnationē: q: lex
⁊ ꝓphete. i. vetus teſtamētū vſq̄ ad Joā. conti
nēs quinque mūdi etates p̄mā ab Adam vſq̄
Noe. ſecūdā a Noe vſq̄ ad Abraā. tertiam ab
Abraā vſq̄ ad Dauid. quartā a Dauid vſq̄ ad
trāſmigrationē babylonis. quintā a trāſmigra
tione babylonis vſq̄ ad xp̄m. in quo inchoat̄
ſexta etas cuius finē deus nouit: Habemus āt
de ea. M. cccclxxix. annos cū hoc ſcriptū eſt.
Eſt aūt ſenarius numerus ꝑfectus. ſignificans
ꝑfectionē gr̄e quā xp̄s adduxit. Mēſis autē
martij eſt tp̄us verū quo terra ſicca ⁊ indecora
ꝓpter frigus reuiuiſcit in herbis. floret in ar
boribus. letat̄ auium ꝯcentu: abundat in hu
moribus. Et q: p incarnationē xp̄i renouatio
fienda in humano genere. qd̄ olim pp̄ frigus
peccati erat aridū gr̄a indecoꝝ. q: ſine virtuti
bus reuiguit in bonis cogitationibus: reflo
ruit in ſanctis affectionibus. augmētatū eſt in
ſanctis doctrinis: letatū ex premijs. ideo apte
hoc mēſe miſſus eſt. Dies aūt huius menſis in
die quo miſſus eſt. dies. xxv. marcij. ⁊ ſexta feria q̄
iſis die creatus eſt primus hō ⁊ qua die reuolutis
xxxiij. annis etatis dn̄i nr̄i: ⁊ crucifixus ⁊ mor
tuus eſt pro nobis ſm b. Aug. Ea igit̄ die qua
primus homo de terra terrenus Adā factus ē.
voluit ſecundus adam de celo celeſtis fieri. vt
terrenum faceret celeſtē. B. Aug. Deus factus
eſt homo: vt homo fieret deus redimēdo eum
ſua paſſione illa die eā ſuſcipiēdo. Et ideo pre

ceteris in maxima deuotione habēda eſt ⁊ vbi
q̄ ꝓpter reuerentiā eius abſtinet̄ a carniū eſu
de ꝯſe. di. iij. de eſu carniū. Sed antiquitus ēt
ieiunabat̄. ita vt crucifigere xp̄m reputaret̄ q
ſanus non ieiunaſſet. de ꝯſecra. di. iij. Jeiunia.
¶ Demū hora in qua miſſus eſt. ⁊ ſi nobis nō
ſit certa tamē ſm Alber. vbi ſupra. conuenien qua ho
tior videt̄ vidiſſe in ortu ſolis. dicit enim q̄ cir ra.
cunſtantie nūciantis debēt exprimere proprie
tatem nūciati. ſm Diony. vn̄ cū annunciet an
gelus iſte ipſam incarnationē cum proprietati
bus ſuis. illa autē ſit ortus veri ſolis ſuper ter
ram illuminantis oēm hoīem venientē in hūc
mundū qd̄ tp̄s ſcʒ mane eſt initiū diei. ſine pre
iudicio ꝑſumptionis credimus ⁊ hec annūcia
tio ſit facta in ortu diei. Ad qd̄ facit q: op⁹ crea
tionis cepit a luce Gen. j. Fiat lux qd̄ videt̄ fuiſ
ſe in principio diei artificialis. Ergo multo for
tius opus recreationis qd̄ eſt nobilius. In icar
natiōe icipit dies gr̄e. Ois aūt dies icipit a lu
ce. ſ. artificial' dies qui eſt ab ortu ſolis vſq̄ ad
occaſum ſup nr̄m hemiſpheriū. dies enim na
turalis qui eſt. xxiiij. horaꝝ cōprehendēs etiā
nocte. in veteri teſtamēto inchoabat̄ a luce ſcili
cet in mane. vt pʒ in textu littere Gen. j. ⁊ ideo
decens fuit q̄ recreatio que eſt per gr̄am allatā
inchoaret a luce. Qd̄ aūt dicit̄ Sap. xviij. Dū
medium ſilentiū tenerēt oīa. ⁊ nox in ſuo curſu
medium iter haberet. oīps ſermo tuus dn̄e. i. fi
lius de celis a regalibus ſedibus venit. Ex qua
auctoritate poſſet videri. q̄ iſta annunciatio fu
erit facta in media nocte. Rn̄deo q̄ nō intēdit
ſapiens ibi notari tp̄s ſeu horā incarnationis.
ſed ſtatum eorum quibus venit que oīs vna ca
thena tenebraꝝ errorum ⁊ vitiorum erant cō
pediti. Angelus aūt magis debuit nunciare. ⁊
ex hora annūciationis deſignare ꝓprietatem ⁊
affectum incarnationis ſcʒ initium ſeu ortum
veri ſolis potius q̄ʒ ſtatum eoꝝ quibus ortus
eſt. nec etiam in veſpere. i. ſero debuit nuncia
re ſignificans finem ſeculi. i. ſextam etatē i qua
incarnatus eſt. ſm illud apl'i ad Gal. iiij. Poſt
quam venit plenitudo tp̄is miſit deus filiū ſuū
ideſt penultima etas. ⁊ alibi. Nos ſumus in q̄s
fines ſeculorum deuenerunt. quia tp̄e nō nun
ciabat incarnationis. Jam enim illud fuerat nū
ciandum per Gabrielem danieli ſcʒ ipſam tūc
fiendam incarnationē. ¶ Si aūt diceretur q̄
conuenientior videtur hora in meridie. ex eo
q̄ Abrae ſtāti in oſtio tabernaculi in feruore di
ei. i. in meridie apparuerunt angeli nunciātes
conceptum yſaac qui fuit figura xp̄i. Illa enim
hora ſcʒ nona xp̄s expirauit in cruce. per cuius
mortem redempti ⁊ illuminati ſumus. In me
ridie etiā ſole exiſtente in altiſſimo poli. maxi
mum calorem generat ſuper terram. Maximū

autem calorem ſue dilectionis oſtendit immittendo filiū ſuū in mundū. ergo illa hora debuit potius nunciari. rñdet Alber. ꝙ Abraā deſignat feruentem affectū patrū antiquorū. quez habebant ad illā incarnationē fiendam. Sz angelus non ad hoc fuerat miſſus nunciare ſcilicet deſideriū patrū. ſed impletionē vū ⁊ initiuz illuminationis. Qḋ aūt hora paſſiōis fuerit meridies facit ad ꝓpoſitum videlicet q꜡ ſicut ſole mundi mālī ad occaſum tendēte ꝯgruebat verum ſolē xp̄m mūdum relinquere quoad vſuz vite humane. Ita ꝯgruebat ꝙ ſole matiali oriente ſcz in principio diei. ſimul oriretur ab itra verus ſol iuſtitie xp̄s deus noſter per incarnationem. Et lz in opere redēptionis charitas mōſtraretur in ſummo. opus tñ incarnationis ſine paſſione non fuit opus redēptionis. vñ lz īcarnatio magis in ſe eiſet q̄z paſſio. tñ magis monſtrata eſt charitas in paſſione dicēte dño. Maiorem charitatē nemo hz ⁊c̄. Ergo nō fuit ſummum qḋ recepit augmentū. vñ charitati oſtenſe in incarnatione. facta eſt additio ſm demonſtrationem exteriorem in paſſione per quā charitas vltima eſt in oſtenſionis perfectione. ⁊ ideo in meridie paſſio magis q̄z incarnatio congruit fieri.

¶ Quarto videndum eſt de loco ad quē miſſus eſt ſcz in qua prouīcia. In qua ciuitate. In qua domo. ¶ Et quātum ad ꝓuinciā oñditur expreſſe ex euangelio iſto luce. ⁊ quoad ciuitatē q꜡ dr̄ ibi. Miſſus eſt angelus in ciuitatē galilee ſcz talis prouincie. que ciuitas dr̄ nazareth. Ideo aūt annunciatio iſta ⁊ ꝯceptio xp̄i fieri debuit in ꝓuincia galilee ſm Alber. vbi ſupra ⁊ ꝓpter factū qḋ fiebat ⁊ ꝓpter finē per quē fiebat. Incarnatus enim fuit dñs. vt iudeos ⁊ gentiles ſaluaret. Propterea in regione que ab vtroqz inhabitabaꝛ. annunciari ⁊ ꝯcipi voluit. Qḋ aūt ab vtriſqz inhabitaretur. pz per Eſaiam dicentē. ix. c. Primo tpe alleuiata eſt terra zabulon ⁊ terra neptalim ⁊c̄. trans iordanē galilee gentiū populus qui habitabat in tenebris vidit lucē magnā. Ductis enī in magna parte dictis tribubus in captiuitatez in niniuen. īmiſſi ſunt a rege multi gentiles ad habitandū in galilea. ⁊ ſic mixti erant gentiles cum iudeis qui remanſerāt. Qḋ habitaretur a iudeis galilea. patet ex euāgelio vbi dr̄. ꝙ aſcēdit ⁊ Joſeph a galilea in iudeaz. ⁊ ſic in regiōe cōmuni cōcipi voluit qui pro oībus naſci voluit. Non enī iudeoꝝ deus tm̄ ſz gētiū. Itē regio illa ſuo nomine ꝓprietatē incarnatiōis propriſſime expreſſit. Galilea enim interpretaꝛ reuelatio ſeu trāſmigratio. In hac autē annūciatione fiebat ſummi ſecretorū reuelatio qñ verbum in ꝑncipio qḋ erat apud deū: ⁊ lucē inhabitat inacceſſibilē caro factū eſt. Et vidit oīs caro ſalutare dei nr̄i: qui librū aperuit ⁊ ſoluit ſignacula oīa: ⁊ quecunqz audiuit a prē nota fecit nobis. Silr̄ ⁊ hic fiebat tranſmigratio maxima: q꜡ de ignorantia in ſciētiā: de culpa ad gratiaz: de vmbra in veritatē: de auſteritate ī benignitatē: de ſeruitute in libertatez: de timore in amorē: de grauitate in leuitatē: diuinitas in humanitatem: que maxima trāſmigratio fuit: q꜡ in ea primū ad vltimū in vnā pſonam trāſmigrauit. Nec obſtat ſi dicaꝛ ꝙ iudeis ꝓmiſſus ē ergo ibi in iudea concipi debuit. falſuz enim ſi eſt: q꜡ ⁊ gentibus. vt pz per propħas precipue Eſa. ſed bene ꝓmiſſuz eſt ꝙ de coꝝ ſemine xp̄s naſcereꝛ: qḋ eis ſolutū eſt. Et ſic ſalus ex iudeis eſt originaliter: ſed nō ꝓpter eos. ¶ Quantuz ad ciuitatē claꝝ eſt: q꜡ nunciatus eſt in ciuitate hoc teſtante euāgelio. Et q꜡ natus eſt extra ciuitatem bethleem paſſus ſepultus ⁊ reſuſcitatus extra ciuitatē ſcz hieruſalē. poſſet alicui videri ꝙ etiā extra ciuitatez debuiſſet concipi ſicut ⁊ alia predicta facta ſunt. Sed rñdet Albert. vbi ſupra ꝙ dñs in oībꝰ principalibus factis que in mundo geſſit quare in mūdum veniſſet oſtēdit. Inter oēs eni peccatores natus fuit: natus ante bouez ⁊ aſinū iacuit. Inter peccatores conuerſatus fuit: ⁊ cū eis comedit. Inter latrones crucifixus fuit. Reſurgens ꝑmo Marie peccatrici apparuit oībus per hoc oñdere volens q꜡ venerat ieſus in mūdum pctōres ſaluos facere Non ergo in mari qḋ eſt locus piſcium debuit nunciari. Non in aere qui eſt locus auiū: nō in campo qui eſt locus aīalium ſiluestrium: ſed in ciuitate ꝯcipi debuit: qui eſt locus hoīum propꝰ qui propter nos ⁊ ꝓpter nr̄am ſalutē deſcendit de celis. ¶ Ad obiecta rñdetur: ꝙ duplex ē natiuitas: in vtero ⁊ ex vtero. Prima congruit myſterio. ſecūda exēplo. prima in ſecreto. ſecūda in manifeſto. In ciuitate ergo cōcipi voluit: vt oſtenderet ꝙ pro oībus venit. In via aūt natus vt oñderet q꜡ natus nobis factus eſt via ad regnū celoꝝ. Extra portā paſſus ad oſtendendum ꝙ per ipſius paſſionē nō liberemur niſi a conuerſione pctī ad ipſum ⁊ poſt ipſum egrediamur. ideo etiam in ciuitate concipi voluit: ad oſtendendū ꝙ qñ de celis venit. non ſine celis ⁊ ciuitate regni celeſtis venit: ſed ipſaz ciuitatem regni nobis ſecum tulit. Non ſic lucifer deſcēdit: ſed ſicut fulgur de celo ipſum celum deſerens: ⁊ ſecū vbicūqz ignē portans: dñs aūt ad nos veniens id qḋ erat ꝑmanſit: ⁊ de bonis paternis nō expulſus fuit: ſed in vtero matris vt in ciuitate dñi regnū celoꝝ fuit. ¶ Quantū ad nomen ciuitatis dicit euangeliſta ꝙ erat nazareth: ꝙ etiam nō vacat a myſterio. Interpre/

de loco ad quē miſſus eſt.

Quare ī ciuitate nūciari ⁊ cōcipi voluit

tatur eni nazareth flos. Sicut aūt diuine gene/
re rationi ita ⁊ humane aſſimilatur generatio flo
za ris de flore. flos eni᷈ pullulat de vno:⁊ in deco
re eſt:cū ſpe vtilitatis in fructu. Similiter ſm
diuinam generationē ꝓcedit filius de vno ſcili
cet pr̄ qui eſt in celis ſine matre:⁊ ſm generati
onem humanā de vna ſcz matre in terris ſine
patre. vnde ipſe ſpōſus eccleſie ait in canti. Ego
flos campi. Bene ergo in nazareth conceptus
fuit. qui ſicut flos de flore ſine mixtiōe de vna
matre ſaluo virginitatis decore:⁊ matris vtili-
tate proceſſit. Uñ bea. Ber. Semina diuine co
gnitionis vident eſſe allocutiones ⁊ promiſſio
nes facte ad pr̄es. Floruit aūt hoc ſemen in mi
rabilibus:que oſtenſa ſunt in exitu de egypto.
ſuſceptio aūt huius ſeminis iſta ⁊ horum floꝝ
fruct⁹ eſt nazareth. Nūciat ergo xp̄s nazareth
naſciturus:q2 in flore ſperatur fructus ꝓceſſu/
rus. Nomen ergo ciuitatis in qua concipitur
exprimit ⁊ ſtatum temporis ⁊ finem operis ad
quem venit. Cum eni xp̄s cōcipit hyems tran/
ſijt tp̄s innouationis aduenit:fructus appro//
pinquauit:oībus ſe exhibuit medicinā:conſe/
cit:ſenſum refecit:coronandus pauperibus ve
nit. He aūt ſunt ꝓprietates floris ꝓpter quas
cōgruit nazareth ad locū diuine ꝯceptiōis. Nō
obſtat quod Micheas ait. Tu bethleem terra
iuda ⁊c. ex te exiet dux qui regat populū meū
quia loquitur de exitu eius ex vtero idest nati//
uitate que fuit in bethleem. Et quod etiam do/
minus in ps. De fructu ventris tui ponam ſup
ſedem tuā. que ſedes regni Dauid fuit in hie/
ruſalem:loquitur de modo obtinendi regnum
Dauid ſpirituale:ſm ius ⁊ actum:⁊ vtrūq3 fu/
it factum in iudea ⁊ hieruſalem. quia ibi ē paſ/
ſus dominus. Et per ius redemptionis regnū
accepit ſuper eos:pro quibus paſſus eſt. Ibi eti
am reſurrexit ⁊ tunc actualiter in throno regni
ſedit. ¶ Quantum autem ad locum habitatio
oco nis dicendum q fuit ad miſſus ad domū vbi
itio habitabat beata Maria. Dicit enim euangeli/
ad ſta. Ingreſſus eſt angelus ad eam ſcilicet in oſti
miſ um domus ſue. ſed videtur q potius debue//
eſt. rit fieri iſta nunciatio in templo quia dignior
operatio debet fieri in digniori loco. vnde ora/
tio que eſt opus valde dignum. nam tunc loq/
mur cum deo:ſit cōmunius in templo:qd̄ chri
ſtus oſtendit dicens. Luc. xix. Domus mea do/
mus orationis vocabitur. ſed iſta nunciatio:⁊
conceptio fuit digniſſima operatio. ergo ⁊c. Cō//
ceptio etiam Joannis baptiſte. fuit nunciata in
templo. vt patet Luce. j. ergo multo magis iſta
que ſine comparatione fuit dignior. Ad que re
ſpondet Alber. vbi ſupra q locus non ſanctifi
cat hominem:ſed homo locum. vt dicit Chry.
di. iij. Multi dignius ergo templum ⁊ locus i
quo habitat maioris dignitatis ⁊ ſanctitatis ꝑ
ſona ⁊ in quo exercetur pfectior operatio. Erat
ergo digniſſima habitatio in terra illa in qua
habitabat digniſſima ⁊ ſanctiſſima creaturarū
quam ipſe ſanctus ſanctorum ſemper inhabi//
tauit:nunq3 ſolam reliquit quā multitudo an
gelorum frequentauit. Exercebatur etiam ibi
in nobiliſſima operatione: ſcilicet ſanctiſſima
contemplationis:orationis: deuotionis obla/
tione. Dignius ergo oratorium iſtud q3 illud
iudaicum:in quo fiebat thaurorum ⁊ vituloꝝ
mactatio:thuris incenſatio. Fiebat ergo iſta an
nunciatio ⁊ incarnatio in digniſſimo loco in tē
plo ſcilicet ſacratiſſimo vteri virginalis. Unde
canit de ea eccleſia. Templum domini ſacrariū
ſpiritus ſancti. Et beatus Ber. ait q non fuit lo/
cus dignior vtero virginali. ¶ Et quia dicit in
greſſus ad eam. dicit Alber. Credimus ange/
lum clauſis ianuis domus ad eam intraſſe. ⁊ ſi
potuiſſe propter nature ſue ſubtilitatem. ⁊ aſ//
ſumpti etherei corporis qualitatem quod elicit
ex verbis beati Bern. ſic dicentis. Ingreſſus
ad eam puto in ſecretarium pudici cubiculi.
vbi illa forſā clauſo ſuper ſe oſtio orabat patrē
ſuum in abſcondito. ſolent angeli aſtare oran/
tibus ⁊ delectari in his quos vident puras ma
nus in oratione leuare holocauſtum ſancte de/
uotionis gaudent ſe deo offerre in odorē ſua/
uitatis. Marie autem orationes quantum pla
cuerint in conſpectu altiſſimi angelus indica//
uit:qui ingreſſus ad eam reuerenter ſalutauit.
Nec fuit difficile angelo per clauſum oſtium
intrare:penetrare ad abdita virginis que vti//
q3 ex ſubtilitate ſubſtantie ſue hoc habet in na/
tura q nec ferreis ſeris eius arceatur ingreſ//
ſus quocunq3 eum ſuus ferat impetus. Ange/
licis enim ſpiritibus parietes non obſiſtunt:
ſed cuncta illis viſibilia cedunt ⁊ ſolida ⁊ ſpiſ/
ſa penetrabilia ſunt eis ⁊ peruia. Suſpicandū
igitur non eſt q apertum oſtium angelus inue
nerit virginis cui nimirum in propoſito erat
frequentias hominū fugere:vitare colloquia
ne vel orantis ſilentium perturbaret:vel conti/
nentis caſtitas temptaretur. Clauſerat inquam
ſuper ſe illa hora habitaculum ſuum pruden//
tiſſima virgo:ſed hominibus:non angelis. Et
ſic potuit ad eam intrare angelus:ſed nulli ho
minum facilis patebat acceſſus. Hec Bea//
tus Bernardus.

¶ Quinto ⁊ vlti/ .§. vi. de locu
mo qrendū qua locutiōe locut⁹ eſt ad eā i hac tōe q̄ ea
miſſiōe. Habent eni angeli ſuas locutiōes ad allocut⁹
inuicē ⁊ ad animas beatas ſpirituales nobis eſt āge/
ignotas manifeſtantes ſuas cogitationes ⁊ af/ ſus.
fectus:habent ⁊ ſuas locutiōes ad ho'es ſcḋ ad

eos mittuntur a deo. Aliqñ interiores. ſ. illumi
nando ⁊ inſtigando ad bonũ. ſicut zachariaꝫ p
pha dicit. j. c. Et dixit angelus qui loquebat in
in me. ſ. in mente. Aliqñ vero cum mittunt in
ſpecie viſibili. loquunt etiam voce ſenſibili. ſi
cut patet de angelis apparẽtibus abrae nunciã
tibus ꝯceptum yſaac. ⁊ de angelis apparenti
bus in forma humana in reſurrectione xpi ad
monumentũ voce clara ãnunciantibꝰ eam ma
rys: ⁊ in aſcenſione diſcipulis. Ita dicendũ eſt
hic ꝙ ſicut in ſpecie humana vt dictuꝫ eſt appa
ruit marie. ita ⁊ voce hũana locutus eſt. vt pꝫ ex
lra euangelij. Lꝫ enim angelus non hẽret den
tes naturales vt hõ. nec palatuꝫ guttur vel pul
monẽ ex quibus formatur vox humana. tñ ⁊ ſi
ne illis potuit formare vocem humanã. ſ. ſilem
ei ſicut ⁊ cũ facta eſt vox de celo que audita eſt.
Hic eſt filius meus dilectus in aere. vbi illa in
ſtra vocis hũane nõ erãt. Decuit eni vt ſicut nõ
ſolũ illuminationẽ inuiſibilis mens eiꝰ illuſtra
bat ⁊ iflãmabat a deo. ita ẽt ⁊ viſiõe clara ⁊ lo
cutiõe ſenſibili o. uli eiꝰ ⁊ auditꝰ eius ⁊ oẽs ſen
ſus reficerent i dño. ¶ Salutauit ḡ eam voce
hũana dicens. Aue. Cõgruo autem ordine iſta
annũciatio facta eſt. que eniꝫ a deo ſunt ordina
nata ſunt. Apls ad Ro. xiij. Tria enim intende
bat ãgelus circa virginẽ vt ſquit. b. tho. in. iij.
pte. q. xxx. ar. iiij. Primo qdem reddere mentẽ
virginis attentã ad tante rei conſiderationem
qḋ quidem fecit eam ſalutando quadam noua
⁊ inuſitata ſalutatione. Ụñ Orige. ſuper Lucã
dicit ꝙ ſi ſciuiſſet mariam ad aliũ quẽpiam ſu
iſſe factuꝫ ſimilẽ ſermonẽ vtpote que habebat
legis ſciẽtiã. nũq̃ eã tanq̃ pegrinã talis ſaluta
tio terruiſſet. In q̃ ſalutatiõe pmiſit idoneitatẽ
eius ⁊ ꝯceptũ in eo quod dixit gr̃a plena. Expſ
ſit conceptum cuꝫ ſubdit. dñs tecum. ſ. erit poſt
nunciauit honorem ꝯſitem cum dixit. Bene
dicta tu in mulieribus. ¶ Scḋo intendebat eã
inſtruere de myſterio incarnationis quod in ea
erat explendum. Quod quidem fecit pnunciã
do conceptuꝫ ⁊ partum dicens. Ecce concipies
⁊c̃. Et oſtendendo dignitateꝫ prolis. dũ ait. hic
erit magnus ⁊c̃. Et in demonſtrando modũ cõ
ceptionis cuꝫ ait. Spũſſanctus ſuperueniet in
te. ¶ Tertio intendebat animũ eius ad conſen
ſum inducere. quod fecit exemplo eliſabeth ⁊
ratione ſumpta ex diuina omnipotẽtia. Nõ au
tem inductum fuit exemplum eliſabeth quaſi
ex eo ꝙ dubitaret. vt dicit. b. Ambro. Nam ꝙ
crediderit oſtẽdit eliſabeth dicens. Beata que
credidiſti. ⁊ ideo punita nõ fuit in aliquo ſicut
zacharias mutitate que nõ credidit verbis an
geli. Unde qḋ. b. Aug. videtur dicere i li. q. ve.
⁊ no. teſtamenti. ſ. ꝙ ambigenti marie de con
ceptu poſſibilitatẽ angelus pdicat. intelligẽda
eſt ſm bea. Tho. iſta dubitatio magis admira
tionis q̃ incredulitatis. Et ideo angelus pro
bationem inducit. non ad auferẽdam infideli
tatem: ſed tollẽdam admirationem. ⁊ ponitur
vt quoddam figurale exẽplum. ⁊ ad ꝯfirmatio
neꝫ huius exempli ſubditur in augmẽtum eſ
ficax dei omnipotentia. qꝛ non erit impoſſibile
apud deum omne verbum aſſignantur ⁊ infra
alie rationes huius exempli. ¶ In ipſa ſaluta
tione locutione ⁊ tãdem aſſenſu virginis. dicit
Alber. vbi ſupra. Credimus beatam virginem
in aduẽtu eius inclinatis genubus ⁊ eleuatis
puris manibus erectis ad celum oculis ad pa
trem miſericordiaruꝫ pro incarnatione filij ſui
deuotiſſimas preces cum lachrymis fudiſſe. et
angelo veniẽte aſſurrexiſſe. ⁊ percepta eius an
nunciatione credẽtem in eam aſſenſiſſe. ⁊ effica
tius impleri flexis in terram iterũ genubus. ⁊
eleuatis rurſuꝫ in celum oculis ac manibus ex
intimo corde erumpẽtibus. pre gaudio ex ocu
lis lachrymis deuotiſſime flagitaſſe. ⁊ ſic deuꝫ
pariter ⁊ hominem concepiſſe quãdo demum
ait. Fiat mihi ſm verbum tuum. ⁊ tunc ver
bum caro factum eſt.

¶ De miſſione ſpiritusſancti ad Mariam vir
ginem. Capitulum decimum.

Miſſus eſt etiam ad
Mariam virgineꝫ ſpũſſanctus. qḋ
prenũciauit angelus cum ait. Spi
ritusſanctus ſuperueniet in te. ſ. ad
illud myſterium perficiẽdum. vt dicere potuit
ipſa beatiſſima virgo Maria illud Threñ. De
excelſo miſit ignem in oſſibus meis. ⁊ erudiuit
me. Oſſa virginis potentie interiora in qui
bus conſiſtit virtus anime. De excelſo ergo ce
lo miſit deus ignem ſpiritusſancti in potentijs
virginis. in intellectu ad illuminanduꝫ. In af
fectu ad flammandum. In ſenſitiua ad debel
dum. ſcilicet concupiſcentiam. In generatiua
ad fecundandum. de omnibus erudiuit eã de
us de his que oportuit. Unde ⁊ articulus fidei
eſt. ꝙ conceptus eſt Chriſtus de ſpiritusſancto.
quod trahitur ex eo quod dixit angelus ioſeph
Quod in ea natum eſt. ſcilicet in virgine conce
ptum de ſpiritusſancto eſt. ¶ Miſſus eſt ergo
ſpiritusſanctus ad Mariam tripliciter. Pri
mo ad ſanctificationem in ea pleniſſime perfi
ciendam. Secundo ad operationem ab ea per
fectiſſime perducendam. Tertio ad fecundatio
nem ex ea ſingulariſſime conferendam. Et in
his ſpiritusſanctus dixit angelus ſuperueni
et in te: ideſt ſuper omnes alios ſanctos ⁊ ſan
ctas veniet in te ad iſta efficiendum. ⁊ nulli al
teri iſta ita ſublimiter concedendum vel effi
ciendum.

Quātum ad pri/ .§.i.
muz q.ſ.fuerit ſanctificata virgo Maria oſtē dit pſ.xlv.dum ait. Sanctificauit tabernaculū ſuū altiſſimus. Dicta autē eſt beata Maria ta/ bernaculū xp̄i:q: in ea habitauit ingrediēs cā pum huius mūdi ad pugnādū in quo milita/ mus. Uñ ſapiēs in pſona eius dicit Eccl.xxiiij Qui creauit me requieuit in tabernaclo meo. Et be.Aug.in ſmōne de ea loquens ait. Thro/ nuz dei celi.thalamū dei.tabernaculum xp̄i ne ceſſe eſt ibi eſſe vbi eſt ipſe. Sanctificatio autez vt dictuz eſt ſupra:attribuiť ſpūiſancto. ⁊ tunc dr̄ mitti ad creaturā rōnalem.cum eā ſanctifi/ cat. Sanctificatio aūt importat emūdationez a peccato. Eſt enim ſcḋ Diony.ſanctitas perfecta mūdicia. Iſta aūt emūdatio a culpa non fit niſi p grām que attribuiť ſpūiſancto. Et q: ſolū aīa rōnalis eſt ſubiectū culpe ⁊ gratie pp qḋ i bru/ tis nō eſt reperire culpaz vel grām:q: rōne ca/ rent. ideo ante aiationē ſeu infuſionē anime in corpus nō pōt eſſe in corpore ɔcepto culpa nec grā. Sed poſt infuſionez anime ɔtrahiť culpa originalis:⁊ ab ea p grām pōt emūdari. Et ſcḋ legē cōem:qui non eſt natus.ſ.ex vtero matris egreſſus ſaltē pro maiori parte vel notabiliori corporis:renaſci nō pōt ſm Aug.de ɔſe.di.iiij Qui in vtero. Qḋ oñdit ꝓprietas ipſius noīs Nā renaſci eſt iterū naſci.vt pma natiuitas ſit corporalis qua egrediť de vtero matris. Scḋa ſpūalis qua naſciť ad eſſe ſpūale ex matre eccle ſia.qḋ fit p baptiſmū.⁊ tūc quis ſanctificať per graz ab originali mūdatus.⁊ hoc chriſtus oñ/ dit dicens Joā.iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpūſancto:nō pōt introire regnuz dei. Et hoc q: nō habet grām ſanctificatiōis emun dantē ab originali culpa.nihil aūt coinquina/ tum.ſ.culpa introibit in illā.ſ.ſupernā patriā. Uerū q: vt ait magr̄ in.iiij.ſniarū. Deus nō alligauit potentiā ſuā ſacramētis. quin.ſ.poſ/ ſit ⁊ p alium modū ſanctificare creaturā rōna/ lem ⁊ mūdare a culpa q̄ȝ per ſacramēta. Ideo preter legē cōem aliquos etiā in vtero exiſten/ tes ſanctificauit:vt pȝ de Hiere.de quo dr̄.j.c. Anteq̄ȝ exires de vulua ſanctificaui te.⁊ de Jo. bap.ait angelus Luce.j. Spū ſancto replebitur ex vtero matris ſue.ſ.per ſanctificationē. Sed iſta eſt differētia inter ſctificatos ⁊ emūdatos a culpa:q: ſanctificati modo legis cōis.ſ.p graz ſacramētoꝝ a culpa liberanť vt nō dñetur ſen/ ſualitas rōni:nec regnet peccatū in eis.dum.ſ. ſequunť inſtinctuz grē ⁊ ɔſeruāt eā. Remanet tñ in eis fomes que nō eſt aliud q̄ȝ quedā habi tualis inordinata cōcupiſcentia ſenſualitatis: nō ſubdita rōni:ſed inclinās ad malū:⁊ diffi/ cilem reddēs ad bonum:que exijt in actuz ꝑe

vſus rōnis ⁊ diuerſos motus vitioꝝ. quibus ⁊ reſiſtere ⁊ aſſentire pōt. Sanctificatio aūtē in vtero ſeu ex priuilegio ſpeciali:vt in apoſtolis die penthecoſtes.hoc opať vt non ſolum a cul/ pa liberet.ſed etiā fomitē talē ita reſtringit vt exire non valeat in actum peccati mortalis ex munere grē. Remanet tñ quoad inclinationē ⁊ perpetrationem venialiū delictorum. a qbꝰ vt dicunt oēs.nec apl̄i nec ſanctificati in vtero fuerunt imunes. Sed in beatiſſima Maria ſcī ficatio plus operata eſt. Et ideo ſignanter dicit. ſpūſſanctus ſuperueniet in te.ſ.plus q̄ȝ in alijs veniet in te ad ſanctificandū. Naȝ in vtero ma tris ita fuit ſanctificata.q nec venialiter potue rit peccare. Et hoc eſt quod dicit.b.Ber.in ſer/ mone. Ego puto q copioſior gratia ſanctifica/ tionis in eā deſcēderit q̄ȝ in alijs in vtero ſan/ ctificatis ad vincendū ex omni parte peccatuȝ que concipere.⁊ parere meruit eū quē ɔſtat nul lum habuiſſe pctm̄.qḋ nemini in natis mulie/ rum credimus eſſe datum. Et licet fuerit i vte/ ro ita ſanctificata ⁊ grā repleta a ſpūſancto ⁊ fo mes religatus.tñ ait angelus ſpūſſanctus ſup/ ueniet i te adhuc te magis ſanctificās ⁊ repleꝰ ⁊ fomitē ex toto extinguens. Nam vt dicit be. Tho.in.iij.pte.q.xxvij.ar.iij. Credenduȝ eſt in ipſa ɔceptione carnis xp̄i in qua debuit reful/ gere imunitas peccati:qḋ ex ple redūdauerit in matrem totaliter fomite ſubtracto ⁊ extīcto. Et hoc ſignať Ezech.xliij.vbi dr̄. Ecce glīa dei i grediebatur per portā orientalem ideſt per be/ atam virginem ⁊ terra.ſ.caro ipſius ſplēdebat a maieſtate ipſius.ſ.xp̄i:⁊ non ſolum i iſtaȝ ſan/ ctificationem ſeu purgationē fecit ſpirituſſan/ ctus in Maria in ɔceptione filij:ſed ⁊ aliā qua ſi preparatoriam ad xp̄i cōceptionem que non fuit ab aliqua ipuritate culpe vel fomitis. Sed mentem eius magis in vnū colligens:⁊ a mul titudine ſubtollens. Nam ⁊ angeli purgati di cuntur in qbus tamē nulla impuritas culpe vł fomitis eſt. Fuit ergo beata virgo ſanctificata in vtero anteq̄ȝ naſceretur. Neqȝ enim ait bea. Ber. Natiuitas eius feſtiuis laudibus celebra retur:ſi non ſancta naſceretur. Et hoc ſignatur Job.iij.vbi ſm bea.Tho.de nocte peccati ori/ ginalis dr̄. Expectet lucē.i.Chriſtū ⁊ non vide at:q: ipſum nō contraxit originale ſolus. Nec ortum ſurgentis aurore ideſt beate Uirginis q̄ in ortu ſuo ex vtero ab originali mūdata imu/ nis fuit. Non tamē ante animationez in vtero ſanctificata fuit:quia ſic non incurriſſet macu lam originalis culpe.⁊ ſic nō indiguiſſet redē/ ptione ⁊ ſalute que eſt per xp̄m de quo dictum eſt. Mat.j. Ipſe ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorum. Et hoc eſt inconueniens di/ cere:quia ſic xp̄s non eſſet ſaluator oiuȝ homi/

num. vt dicit apſlus. j. ad Tim. iiij. Quõ ⁊ figura

ꝺ.j.pte n.viij. c.ij.⁊. iij.ꝺ cõ ceptiõe b.Ma. vtruz j peõ ori ginali.

tum fuit ſcʒ ſanctificationẽ factã poſt animatio nem. Exo. vl. vbi ð ꝙ poſtꝗ oĩa perfecta ſunt: ſcʒ circa tabernaculum iplevit nubes taberna culum teſtimonij ⁊ gloria dñi iplevit illð. Tũc aũt oĩa perfecta ſunt circa tabernaculum: quã do ⁊ corpus organizatũ ⁊ aĩa creata bea. Ma rie infuſa eſt: ⁊ tunc originali ꝯtracto in cõiun ctione aĩe ad corpꝰ nubes culpe originalis ope ruit illud: ⁊ glĩa dñi. i. gratia implevit illud ab eo emundans vel nubes grẽ opuit ſanctificãs ab originali: ⁊ gloria dñi. i. divinitas implevit in conceptione poſtea filij. Nec obſtat ꝙ in ali quibus eccleſijs fiat feſtum conceptionis: quia feſtum illud eſt de ſanctificatione non cõceptio ne: ſed quia neſcitur quando fuit in vtero ſan ctificata. ideo fit feſtum in conceptione referẽs ſe eccleſia ad ſanctificationem que forte fuit fa cta qua die anima infuſa eſt corpori.

❡ Secundo ſpiri- .§.ij.

tusſanctus miſſus ſupvenit in eã ad operatio nis pfectionẽ. Dicit apl's. Qui ſpiritu dei agũ tur hi filij dei ſunt ſcʒ per adoptionẽ ⁊ grãʒ. qꝫ uis enĩ quis hẽat grãm opʒ ꝙ agaẽ. i. moveaẽ a ſpũſancto ad bene agendũ. Propter quod di cit Eſa. propheta. Oĩa opera noſtra opatus es in nobis dñe: ⁊c. ſ. movente ad bonũ opus: ⁊ li bero arbitrio aſſentiente ⁊ ꝯcurrente. Multũ aũt iuvat ad bene operãdum bona complexio corporis ⁊ debita diſpoſitio organoꝝ: ⁊ qui me liora naturalia hʒ quod eſt ex diſpoſitiõe corpo ris ille inſtinctũ grẽ pcepta perfectius exequa tur. Et q: be. Uirgo optima naturalia habuit p fectiſſimã corpis cõplexionẽ ⁊ diſpoſitionẽ re pleta grã in ſanctificatiõe perfecte operabatur ⁊ ferventer ex ardenti charitate ⁊ in conceptio ne filij ſpũſſanctus miſſus ſupveniẽs ad abun dantiorem grãm ꝯferendam adhuc poſtea per fectius ſanctius ⁊ ferventius opabaẽ. Totã enĩ eam. vt ait .b. Hier. inceãduerat divinus amor vt nihil eẽt quod in ea mũdanus violaret affe ctus ſed ardor cõmunis ⁊ ebrietas pfuſi amo ris. ❡ Quod autem eſſet pulcherrima ⁊ opti me in corpore diſpoſita patet tripliciter.

❡ Primo ex ſacra ſcriptura.

M. op tĩme in corpore diſpoſi ta ⁊ pul cherri parʒ tri pliciter

❡ Ex antiqua figura.

❡ Ex ratione plurima.

❡ Ex ſcriptura Salomonis hoc oſtendiẽ dicẽ tis in pſona dñi. Can. iiij. Tota pulchra es ami ca mea ⁊ macula non eſt in te. Nulla amicitior deo ⁊ cõiunctior charitate. beata Maria. hec tota pulchra: q: in anima ⁊ corpore: pulchritu do aĩe ex refulgentia grẽ cũ debita ordinatiõe operum reſultat ſicut ⁊ pulchritudo corpis ex tat ex quadam claritate: cũ congrua ꝓportione

mẽbroꝝ: quõ totũ fuit in. b. Maria preceteris Sicut enĩ ꝓpinquior fuit cũctis principio iſlu xius: gratie ſcʒ xpo in oẽs ſm divinitatẽ efficiẽ tur ſm humanitatẽ inſtrũaliter: q: mater eiꝰ ita copioſius cũctis recepit gratie refulgẽtiam: ⁊ oĩum opeꝝ bonoꝝ pfectionẽ opõnẽ. Macula non fuit in ea nec corporaliter nec ſpũaliter ſcʒ culpe actualis: nec etiam venialis: quõ de nulla alia creatura pura dici põt. ❡ Quod autẽ euã gelium nihil dicat de eius pulchritudine corpo rali. ideo factũ eſt ſm Alber. vbi. ſ. q: cum ipſa dña nr̃a ſit nobis poſita in ſpeculũ ⁊ exemplũ ad ſalvos fiendi per bona opa: non voluit eã in ta libus laudari quoꝝ inordinatus appetitus vel abuſus multis eſt cã peundi. Tum etiã q: cum dicaẽ quicq̃d bonitatis ⁊ pulchritudinis fuit in alioꝝ. in ipſa plenius fuerit tacendo de aliquo parti culari de ea vt de pulchritudie ⁊ hmõi. magis eam laudat tacite ſupponẽdo ꝗ̃ explicando ſi cut ⁊ angeli ſummi q: donis melioribus deno minantur ⁊ laudanẽ. nõ tñ ab inferioribus bo nis que etiam in eis ſunt pfectius ꝗ̃ in inferio ribus ordinibus excludanẽ. ❡ Secũdo patet h ex figura veteris teſtamenti. nam quatuor inve niuntur ibi mulieres beatam Mariam expreſ ſiſſime figurantes ſcilicet heſter coniugata. Iu dith vidua. Rebecca ⁊ Rachel virgines. Nam de Rebecca dicitur Geneſis. xxiiij. ꝙ fuit pu ella decora nimis. virgoꝗ pulcherrima ⁊ inco gnita viro. de Rachel vero ꝙ erat venuſta fa cie ⁊ decora aſpectu de Iudith ð ꝙ erat elegã ti aſpectu nimis ⁊ ꝙ erat ſtupor in oculis corã qui eius pulchritudinẽ mirabantur nimis. Et iterũ non eſt talis mulier ſup terram in aſpectu pulchritudine: ⁊ ſenſu verboꝝ. De heſter autẽ cõiugata aſſuero regi ſcribitur ꝙ erat pulchra valde ⁊ icredibili pulchritudine: ⁊ gratioſa ob viis oculis ⁊ amabilis videbaẽ. Signum autẽ ⁊ figura debet aſſimilari ſignificato ⁊ figurato ⁊ potior eſt veritas ꝗ̃ figura. Ex quo ſequitur ꝙ bea. Maria figurata per iſtas tam pulchras multo pulchrior fuerit. ❡ Nec obſtat ſi dicaẽ ꝙ pulchritudo mulierũ eſt magna occaſio rui ne. ꝓpter quõ dicitur Eccĩ. Ne aſpicias virginẽ ne ſcandalizeris in pulchritudine eius. Et iterũ propter ſpeciẽ mulieris multi perierũt. Sed be atiſſima virgo debuit oĩbus eẽ cauſa ſalvandi non occaſio pereundi. ergo nõ debuit eſſe pul chra: Itẽ que ſumme fuit humilis debuit habe re oẽs cauſas humilitatis. Sed pulchritudo eſt occaſio ſupbie ⁊ inanis glorie ſm illud. Falla eſt pulchritudo. Et exẽplum. in vaſti regina. Et heſter. v. Rñdit Alber. vbi. ſ. ꝙ pulchritudo cor poralis in ſuo gñe eſt bona. Sed nihil eſt adeo bonum quin ex eo poſſit malus ſcãdalizari. vn de non ſolum in hoie chriſto ſcandalizabantur

Ʒe pul chra . . . dicat . . . pozti . . . cau . . .

. . . gra . . . ruĩ . . .

mali in doctrina & operibus eius ꝓpter qḋ di/
xerunt ei diſcipuli ei⁹. Scis rabbi q: phariſei
audito hoc verbo ſcandalizati ſunt ſcʒ in ipſo
deo & gubernatione eius. Unde glo. ſuper illḋ
ps. Quā bonus iſrael deus: his qui recto ſunt
corde. Dicit ꝙ peruerſis ꝑuerſus videtur deus
Talis ergo occaſio mali ſiue ſcādali paſſiui nō
eſt vitiū bonam naturā habētis: ſed culpā pati
entis ſicuti ipſi demōes de pulcherrima dei iu
ſtitia ſcandalizantur. Hinc & bea. Augu. Abſit
vt ea que ꝓpter licitum & bonū facimus & ha//
bemus ſi quid per hoc cuiꝗ̄ aliq̄d mali preter
noſtram voluntatem acciderit nobis imputet.
Quid enim eſt in vſu hoīuʒ bono & licito. vnde
non poſſit pernities irrogari. xxiij. q. v. de occi
dendis. ſicut autē gratia eſt nobilior natura & ꝑ
fectior: ita & humilitas que eſt ex grā eſt perfe/
ctior ea que partim eſt ex natura partim ex gra
tia: vt ſi qua mulier eēt humilis. tum q: hʒ gra
tiam. tum q: turpis & deformis. vnde nō mirū
nec laude ita dignū opinio iudicaret humana
ſi virgo deformis humilis eſſet & quaſi deſpe//
cta viro. virgo ꝑmaneret ſecus ſi pulcherrima
tunc admirāda: q: ex ſola gratia. ⸿ Ratione ꝓ
batur ſic ſm phum. Natura eſt vis inſita reb⁹
ex ſimili ſimile ꝓcreans. Niſi ergo natura ipe/
diatur: vel erret filius erit ſimilis patri vel mrī
vñ ſequitur ꝙ fili⁹ qui naſcitur de mre & nō de
pře & tali operante qui nō pōt impedirivel erra
re. ſ. deo. ibi neceſſe eſt filium fieri ſimilē matri
& ecōuerſo. ſed ipſe eſt pulcherrimus iuxta illḋ
ps. Speciosus forma pre filijs hoīum ita ꝙ in
ipſum deſiderant angeli proſpicere: vt ait Pe.
in cano. ergo & mater eius beata maria eſt pul/
cherrima. Qui viderūt Ueronicam: dicunt ꝙ
pulcherrimā & glorioſiſſimā facieʒ repreſentat.
⸿ Scḋo ſic probatur. Corp⁹ humanū pulchri⁹
eſt & nobilius oībus corporibus brutoꝝ ꝓpter
vnionē ad aiam rationalē. Ergo nobilitas cor/
poris intenditur & augetur ad nobilitatem ani
me ad quam ordinatur vt ſuum perfectibile.
Forma enim & materia debent eſſe proportio/
nabilia. Si anima bea. virginis fuit nobiliſſi//
ma poſt animaʒ filij. igitur & corpus eius fuit
nobiliſſimum & pulcherrimū poſt corpus filij.
Corpus enim filij: quia vnitū deitati. ideo per/
fectiſſimum in pulchritudine: vnde corp⁹ im/
mediate ordinatum ad ipſuʒ erit ſcḋo loco pul
cherrimum. Sed illud fuit corpus matris. vñ
aſſumebatur id qḋ vniebatur diuinitati propt̄
quod ſequit̄: qḋ fuit pulcherrimum corp⁹ bea.
Marie. ⸿ Tertio ſic. Ordo eſt in rebus natu/
ralibus & in corporibus humanis. Natura fa//
cit aliq̄d pulchrū & aliq̄d pulchrius. ergo & ali
quid dʒ eſſe pulcherrimū ſm naturaʒ. Natura
enim hʒ aliquē terminū ad quem pōt & nō vl//
tra. Aut ergo illū terminū contingere alicui aut
nuſꝗ̄. ſi nuſꝗ̄ ergo deficit reſpectu eaꝝ opera/
tionum: qḋ eſt falſum q: phs dicit ꝙ natura nō
abundat in ſuperfluis nec deficit in neceſſarijs
Natura igitur alicui hʒ ſuum ſummū. Corpus
autem naturale aliq̄n formatur a corpe natura
li ipſa natura creature operante naturaliter: et
aliq̄n ipſo deo operante ſupernaturaliter. ergo
alicui eſt ſummū in corpore humano deo ope//
rante: & alicui ſummū natura operante. Sicut
ergo corpus dei qḋ deus per ſeipſuʒ formauit
eſt perfectiſſimū & pulcherrimuʒ in natura qḋ
deus potuit facere ſm ſtatum vie: ita corp⁹. b.
virginis ad hoc imediate ordinatum erit pul//
cherrimum ſm ſtatū vie qḋ natura potuit face
re ſe operāte. Et Dam. di. ꝙ ipſa a nullo illuſtri
um ſcʒ virorum & mulieꝝ ſuperat̄ ſcilʒ in aliq̄.
Unde nec in pulchritudine. & caſtitas ipſa lau/
dabilior eſt in pulchris. ⸿ Debuit ergo beatiſ
ſima virgo Maria omni laude digniſſima de Ma. de/
vtraꝗ̄ pulchritudine laudari: vū & corpali etiā buit du
Primo ad ipſius cōmendationē vt naturā per plici la/
ficiat & gratiā augmētet: q: forma pudicitie ra udari. ſ.
ra ſed apta comes. Scḋo ad noſtrā edificatiōeʒ mētali
& deuotionem. Sap. iiij. Pulchra eſt enim ca// & corpo
ſta generatio cū claritate. & tertio ad dominici rali ꝑꝑ
corporis cōmendationē: q: non pōt arbor bo// tria.
na & nobilis fructū maluʒ & ignobilem facere.
Euangelium autē non curauit de eius pulchri/
tudine narrare propter rationes iaʒ dictas. Et
quia magis in eo & ex eo intenditur perfectio &
pulchritudo ſpecialis: ꝗ̄ circa tēporalia & cor//
poralia. Et ex his dicendum eſt ꝙ cum pulchri
tudo atteſtetur optime cōplexioni & diſpoſitio/
ni corporis que cum gratia ꝑfectius operat̄ na
tura gratiam iuuante pulcherrima corpore cū
maxima gratia perfectiſſime opata eſt in omni
bus. Quātitas ſpūalis aīe que pertinet ad pul
chritudinē eius eſt ꝙ ſit medie ſtature: q: medi
um tenuere bti. i. ꝙ non ſit nimis paruus. i. pu
ſillanimis ad operandū: neq3 nimis magnus
in preſumendo vltra vires ſupbas vt ſuperbi
gigantes. Qualitas nō nimis pinguis & carno
ſa. i. delitijs affluens & diuitijs: nec nimis ma/
cilenta ſcilicet indiſcrete abſtinens. de conſe//
cra. diſtin. v. non mediocriter. & diſtin. xl. quiſ//
quis. Proportio debita membrorum ideſt de/
bita obſeruantia circunſtantiarum in operādo
quod pertinet ad prudentiam: contemperātia
quatuor humorum ideſt moderatio q̄tuor paſ/
ſionum ſcʒ amoris: timoris: triſtitie: & ſpei.

⸿ Quantum ad .§. iij.

tertium ſpiritusſanctus miſſus ſuperuenit in
mariam ideſt ſuper oēs alias mō miraculoſo:
dans ſibi fecunditatē & vtutē generādi: qḋ alie

mulieres hn̄t ex viri coniunctione. Unde Jo. dam̄. li. iij. dicit ꝙ dei filius ꝯſtruxit ſibi ipſi ex caſtiſſimis ⁊ puriſſimis ſanguinibꝰ ꝟginis carnem animatam aīa rōnali. ¶ Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. in. iij. p. q. xxxi. ar. v. ꝙ in ꝯceptione xp̄i aliquid fuit ſm̄ naturaʒ. aliquid ſupra naturam. Nā ſm̄ conditionem nature fuit ꝙ ꝯceptus eſt ex femina: ſed ſupra conditionem nature ꝙ ꝯceptus ⁊ natus eſt ex virgine. Si ordinē nature queris iquit. b. Amb. Femina viro nupta gñare cōſueuit. pter igitur nature ordineʒ eſt xp̄i ptus ex virgine. de conſe. di. ij. reuera. Cum aūt. b. Maria fuerit eiuſdem nature cum feminis alijs. ꝯſequens eſt ꝙ habuit carnē ⁊ oſſa eiuſdē nature. Carnes autē ⁊ oſſa in alijs feminis ſunt eſſentiales corpis partes ex quibus ꝯſtituitur integritas corporis. ⁊ idō ſubtrahi non pn̄t ſine corruptione corporis vł diminutione. Xp̄s autem qui venerat corrupta reparare: nullā corruptioneʒ aut diminutioneʒ integritati matris inferre debuit. Et ideo nō debuit corpus xp̄i formari de carne vel oſſibus virginis. ſed de ſanguine qui nondū̄ eſt actu ps: ſed eſt potētia: vt dicit in li. de gñatione animalium. Et ideo dr̄ carnem de virgine aſſūpſiſſe: vt in collecta. Deꝰ q de btē marie ꝟginis vtero verbū tuū angelo nūciante carnem ſuſcipere voluiſti ⁊c. nō ꝙ materia corpis fuerit actu caro: ſʒ ſanguis quod eſt potentia caro. Nō qdem ſanguis mēſtrualis quem natura vt ſuperfluum in mulieribꝰ repellit nec ex tali poteſt eē cōceptꝰ: q: imundiſſimꝰ eſt: ſʒ ſanguis puriſſimꝰ: q eſt alio ſanguie purior ⁊ pfectior parꝰ ad

De ſanguine puriſſimo corpus xp̄i formatū eſt.

conceptū. ¶ Sic ergo in cōceptione corporis xp̄i operatione ſpūſancti talis ſanguis puriſſimus in vtero virginali adunatꝰ eſt ⁊ formatus in plem. Et ideo dr̄ ex puriſſimis ⁊ caſtiſſimis ſanguinibꝰ virginis illud corpus formatum. Nam in alijs mulieribꝰ generātibus ſanguis ille deſcendit in locum generatiōis cum q̄dam ꝯcupiſcentia: ſed in virgine nulla fuit cōcupiſcētia. ⁊ ideo dicit caſtiſſimis. Et in euangelio virtꝰ altiſſimi obumbrabit. i. refrigerium pſtabit vt nullum ſentias calorem concupiſcentie. ¶ Quare autem dicat xp̄s cōceptus de ſpūſancto ⁊ ſibi attribuat iſta conceptio. Pro cuiꝰ declaratione dicit. b. Tho. in. iij. parte. q. xxxij. articu. j. ꝙ conceptiōem xp̄i tota trinitas opata eſt. Attribuit tamen ipſa ſpūiſancto vt dicatur conceptus de ſpūſancto triplici rōne. Prima q: hꝯ congruit cauſe incarnationis que ex pte dei cōſideratur. Spūs enim ſanctus eſt amor patris in filium: ⁊ filij in patrem ſm̄ Hiero. nō quideʒ accidentalis: vt eſt amor noſter: q: nullū eſt in deo accidēs: ſʒ ſubſtātialis: hoc aūt in maximo amore dei erga nos pceſſit: vt dei filiꝰ ſumeret

Quare cōcepti iſta attribuatur ſpūiſancto ē rō triplex.

carneʒ nr̄am ſibi in vtero virginali. vnde Jo. iij. dixit ieſus. Sic deus dilexit mūdū vt filium ſuū vnigenitū daret. ⁊. b. Greg. O ineſtimabilis dilectio charitatis: vt ſeruū redimeres filiū tradidiſti. ¶ Scd̄a ratio eſt: q: hoc ꝯgruit cauſe incarnationis ex pte nature aſſumpte: q: per hoc dat intelligi ꝙ humana nā aſſumpta eſt a filio dei in vnitate pſone: nō ex aliquibus meritis: ſed ſola grā que ſpūſancto attribuit ſm̄ illud. j. Cor. xij. Diuiſiones grāꝝ ſunt ideʒ enim ſpūs. Unde. b. Augꝰ. in enchiridi. Iſte modus quo natus eſt xp̄s de ſpūſancto. ſ. ꝯceptus inſinuat nobis grāʒ dei qua hō nullis meritis pcedētibus ex ipſo primo exordio nature ſue quo eſſe cepit: verbo dei copularet in tantā vnitatem pſone: vt idē eſſet filius dei. ¶ Tertia ratio eſt: q: hoc cōgruit termino incarnationis. Ad hoc eniʒ terminata eſt incarnatio vt hō ille qui ꝯcipiebat eſſet ſcūs ⁊ filius dei: vtrūq; aūt hoꝝ attribuit ſpūiſancto. Nam per ipſuʒ efficiuntur homines filij dei ſm̄ illud ad Gal. iiij. Quia eſtis filij dei: miſit deus ſpūm filij ſui in corda veſtra clamātē abba pater. Ipſe etiā ſpūs eſt ſpūs ſanctificationis vt dicit ad Rom. j. Sicut ergo alij per ſpiritum ſanctuʒ ſanctificantur ſpūaliter vt ſint filij dei adoptiui: ita xp̄s per ſpm̄ ſanctū eſt in ſanctitate cōceptus vt eſſet filius dei naturalis. Unde ad Roma. j. ſm̄ vnā glo. qd̄ pmittit. Qui pdeſtinatus eſt filius dei in virtute manifeſtat per id qd̄ ſequit immediate. ſ. ſm̄ ſpūm ſanctificationis. i. per hoc ꝙ ꝯceptus eſt de ſpūſancto. ⁊ ipſe angelus per hoc qd̄ premiſerat. Spiritusſanctus ſuperueniet in te: ꝯcludit. Ideoq; qd̄ ex te naſcet ſcm̄ vocabit filius dei. Eſt ergo opus ꝯceptionis huius vt dictum eſt opus totius trinitatis cōmune ſm̄ tn̄ aliquē modū attribuit aliquid ſingulis pſonis. Nam patri attribuit auctoritas: reſpectu pſone filij qui ſibi per huius ꝯceptionē nām humanaʒ aſſumpſit. filio attribuit ipſa carnis aſſumptio. Spūiſancto attribuit formatio corporis qd̄ aſſumit a filio. Nam ſpūſctūs eſt ſpūs filij. ad Gal. iiij. Miſit deus ſpūm filij ſui. Sicut aūt virtus eius que eſt in ſemine per ſpiritū qui eſt in ſemine ꝯcludit. format corpus in gñatione alioꝝ hoīuʒ: ita virtus dei que eſt ipſe filius ſm̄ illud. j. Corinth. j. Xp̄m dei virtutē per ſpm̄ ſuum corpus formauit. Et hec verba euāgelij demōſtrāt vbi dicit. Spūſſanctus ſupueniet in te. ſ. ad pparandā ⁊ formandā nām corporis xp̄i. Et ꝟtus altiſſimi. i. xp̄s obūbrabit tibi. i. corpus humanitatis in te ſuſcipiet incorpeum lumen deitatis. Umbra enim a lumine formatur ⁊ corpe: vt be. Greg. ait. xviij. moral. Altiſſimus aūt intelligit pater: cuius ꝟtus eſt filius. ⁊ be. Augꝰ. dicit in enchi. ꝙ nō eodē modo dr̄ chriſtus ꝯceptus aut natꝰ de

ſpūſancto ⁊ de virgine Maria. Nā de Maria dicit̄ ꝯceptus materialiter: q2.ſ. materia corporis chriſti de corpore eius ſumpta eſt: ſʒ de ſpiritu ſancto ꝯceptus dicit̄ effectiue: q2.ſ. ſpūſanctus formauit illud corpus: ⁊ nō q2 de ſubſtantia eius ſit ꝯceptus: vt fili⁹ alicuius hoīs de patris ſui ſubſtātia: nec etiā plus opatus eſt ſpūſſanctus in illo ope ꝯceptionis ꝙ̄ pater vel filius: ſed ſibi magis attribuit̄ ratione iam dicta. ⸿ Illa ergo cōceptio chriſti ſm̄. b. Tho. in. iij. pte. q. iiij. habuit tria puilegia. ſ. ꝙ eēt ſine peccato originali facta. ⁊ ꝙ eſſet nō pur hominis: ſed hoīs ⁊ dei: ⁊ ꝙ eſſet ꝯceptio v̄ginis. i. a virgine. ⁊ hec tria habuit a ſpūſancto. Et ideo dicit Damaſcenus ꝙ̄tum ad primū ꝙ ſpūſſctūs ſupuenit virgini purgās ipſam. i. preſeruans ne cum peccato originali ꝯciperet. ⸿ Quantū ad ſcōm dicit. ⁊ virtutem ſuſceptiuā verbi dei tribuens. ſ. vt ꝯciperet verbum dei. ⸿ Quantum ad tertium dicit illi ⁊ virtutez generatiuā vt. ſ. manens virgo poſſet generare. Nō quidē actiue ſed paſſiue: ſicut alie mulieres hoc conſequūtur ex ſemine viri. Et ſic ſpūſſanctus miſſus eſt ad virginem ad iſta faciendum.

[margin: ...ptio / ...pa / ...it / ...pri / ...gia]

⸿ De pulchritudine beate virginis. Cap. xj.

SPecie tua et pulchritudine tua. Specie. ſ. corporali pulchritudine ſpirituali. Et ideo dicitur Can̄. iiij. cap. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō eſt in te. Intende. ſ. ad indigentias noſtras: ad orationes noſtras: ad ꝓuiſionem noſtram: pſpere procede de virtute in virtutem: ſemper proficiēdo ſine defectu: procede ad orandum pro nobis: ꝓcede ad impetrandum nobis bona: ⁊ regna in celis ſuper oēs: regna ſup demones cōprimēdo: regna in terris nos tibi ſubijciendo. vitia deſerendo.

⸿ De pulchritu- .§. i.

dine in particulari dicit Albertus vbi ſupra. ꝙ hec in tribus conſiſtit. ſcilicet in debita corporis quantitate ⁊ qualitate. In elegāti membrorum diſpoſitione ⁊ proportione. In coloris venuſtate. ⸿ Cōueniens quātitas corporis eius poteſt probari a quantitate corporis filij ſui: qd̄ tanꝙ̄ perfectiſſimum in ſuis naturalibus debitiſſimam habuit quantitatem. Corpus enim filij formatur a corpore generantis: ita ꝙ de tali tale: ⁊ de tanto tātum: niſi error aut impotentia impediat vel per viam accñtis aliter fiat. Sed naturaliter magnus magnū ⁊ paruus paruū: ⁊ tantus tantum. Cum ergo filius habuerit in ſummo debitam quantitatez: ⁊ mater eius virgo habuit debitam quantitatem conuenientem femine. ⁊ ita credimus. Idem de qualitate dicētes. Modi qualitatis ſunt quinqꝫ. ſcʒ groſſicies nimia ⁊ extenuata macies. Sinthesis ſqualiditas ⁊ equalitas. Pinguedo cauſatur ex frigiditate ⁊ humiditate. Squaliditas ex caliditate ⁊ frigiditate. Extenuata macies ex caliditate ⁊ ſiccitate. Sinthesis ⁊ frigiditate ⁊ ſiccitate. Equalitas ex omnium humorū equalitate. cuiuſmodi credimus fuiſſe corpus beate v̄ginis.

[margin: ...chri / ...do / ...pa- / ...tri / ...cō- / ...t.]

⸿ De membrorum diſpoſitione ⁊ proportione idem dicimus: ſcilicet ꝙ fuit congruentiſſima quod probatur ex pte generati. In formatione enim corporis a generante. ſic formatur totum a toto: quod a qualibet parte generātis fit formatio. Unde inter generantem ⁊ genitū naturaliter ⁊ regulariter ſingulorum membrorum adinuicem eſt ſimilatio in forma ⁊ figura: niſi per viam accidentis impediat̄. In corpore autem dominico formando nullum potuit intercidere impedimentum: cum ſpirituſſanctus formator extiterit. ⁊ ideo membra illi⁹ corporis fuerunt elegantiſſime diſpoſitionis ⁊ cōgruentiſſime proportionis: ita ꝙ oculi nō fuerunt nimis grandes vel parui reſpectu aliorū membrorum. Similiter aures gene. os: brachia: manus: tybie ⁊ huiuſmodi alia: ſed ſingula erant omnibus alijs correſpōdentia. Et ideo dicendum eſt de membrorū proportione beate virginis Matris eius. ⸿ De colore ſciendum ꝙ triplex eſt coloris diuerſitas in corpore humano. In cute: in capillis: ⁊ in oculis. Et de colore in cute videtur ꝙ fuerit mixtus ex albo ⁊ rubeo: quia ſicut auctores medicine dicunt. In cute color ab interioribus duobus accidit modis. Aut ex abundātia: aut ex equalitate humorum. Ille eſt ex equalitate qui eſt cōpoſitus ex albedine ⁊ ex rubore. Alij colores inequalitate. Sed nobilior eſt color qui ꝓcedit ex equalitate humorum. ergo color in ea fuit ex albo ⁊ rubeo. Et quia iſta poſſunt reduci ſignificatiue ad pulchritudinem anime. ideo aliquantulum diffuſius dicemus ſm̄ illud Canticorum. iiij. Tota pulchra es: ſcilicet in anima ⁊ corpore: et macula non eſt in te. Pulchritudo enī atteſtatur nobilitati ⁊ perfectioni complexionis. Unde cum additione gratie que fuit in ſummo in Maria perfectius operatur. Dicit ergo Albertus vbi ſupra. ꝙ ſex ſunt colores cutis. Prim⁹ ex albedine ⁊ rubedine compoſitus. Secūdus niger. Tertius citrinus. Quartus glaucus. Quintus ſolus albus. Sextus ſolus rubeus. Ille autem qui eſt compoſitus ex rubore ⁊ albedine: vt dicit Joānitius eſt ab equalitate procedens. Omnes autem alij ex inequalitate procedunt humorum. Unde primus ſcilicet ex albo ⁊ rubeo eſt nobiliſſimus ⁊ corpori eucraſi co. ſ. bene diſpoſito determinatur. ⁊ a Galieno

[margin: De colore beate v̄ginis]

[margin: ſex ſunt colores ſʒ Alb.]

[margin: quis color nobiliſſimus.]

in temperata complexione poſitus. Dicit enim
in Tegni. ꝙ corpus eucraticum eſt ex albo et
rubeo mixtum. ⁊ ſimiliter a Conſtantino in pã
tegni. Et hunc concedimus in corpore beatiſſi
me virginis fuiſſe. Et licꝫ color niger ſit magis
viſui congruus alteri ad videndum. Non ta/
men eſt magis determinatus corpori eucrati
co ad habenduꝫ. Color enim corporis eſt prin/
cipaliter ad corpus proprium venuſtandum: ⁊
ſuam complexionem oſtendendum. Item cuꝫ
viſus delectetur in pulchro ⁊ luce proportiona
bili: delectabilior ⁊ delitioſior ad videnduꝫ lu/
men ſi eſt color albus mixtus cuꝫ rubore q̃ ni/
gredo. Nec obſtat etiã ꝙ colores extremi ſunt
magis ſenſitiui. Illa enim preeminentia ſunt
reſpectu alterius videntis. Iſta autem reſpectu
habentis. Natura autem vt dicit philoſophus
magis intendit ſibi niſi ſit ebria. Et ideo color
corporis magis debet determinari ſm cõgruẽ
tiaꝫ ſui ſubiecti q̃ reſpectu alieni: vnde de chri
ſto filio virginis dicitur Canticorum. v. Dile/
ctus meus candidus ⁊ rubicundus. Et in ani/
ma quidem color candidus deſignat puritatẽ
ſm doctores. Rubeus autem charitatem. Que
virtutes puritas ⁊ charitas fuerunt in virgine
in ſummo. Ea enim puritate nituit qua maior
ſub deo nequeat reperiri ſm Anſelmum. ſcili/
cet in humana natura. Nam filius eius erat de
us. ⁊ ideo maior in eo: q: nec originale de cha/
ritate. dicit beatus Hieronymus. Totaꝫ incan/
duerant eam diuinitus ⁊ ardor continuus in
ea. ⁊ ebrietas perfuſi amoris. Ignis autem co/
loris rubei eſt. ⁊ ebrietas rubeũ facit ⁊c. ¶ De
colore capillorum ſciendum vt allegat Alber/
tus magnus. Conſtãtinus in pantegni poſuit
tres cauſas capilloruꝫ dicens. Capilli caput cu
ſtodiunt ⁊ defendunt ⁊ honeſtant quibus ſi ca/
reat homo maxima eſt inhoneſtas: ⁊ precipue
in mulieribus quoad caput. Et iuxta hoc fecit
natura corpori iuuamenta ⁊ ornamenta. Cau/
ſa autem quare maſculi barbeſcunt ⁊ non femi
ne: eſt quia maſculi ſunt calidiores: in quibus
fumus qui eſt pilorum natura magis augmen
tatur. quem quia natura non ſufficit expellere.
expellit per duo loca per caput ⁊ barbam. vnde
fit vt femine calidiſſime barbeſcere videantur.
⁊ econuerſo in maſculis frigidis: vnde nõ bar
beſcũt eunuchi: quia perdiderunt membra ca/
lidiora. Pili ergo iſti facti ſunt a natura vt eſ/
ſent iuuamenta ⁊ ornamenta. Et ex hoc patet
ꝙ tres ſunt cauſe pilorum. Expulſio ſuperflui/
tatis fumoſe in natura: ⁊ defenſio a calore ⁊ fri
gore ⁊ ornatus capitis. ¶ Secũdum autēꝫ au/
ctores medicine quatuor ſunt colores capillo/
rum. ſcilicꝫ niger. rubeus. glaucus ⁊ canicies.
Cum autem glaucus cõſtet ex humore abũdan

De co/ lore ca/ pilloꝝ.

te melancholico. Canicies autem ex nimia de/
fectione naturalis coloris ⁊ ex effectu putridi
flegmatis. ꝙ plurimum fit in ſenibus. de his
duobus nõ ſit queſtio. ſed tñ de nigro ⁊ rubeo
Nam videtur ꝙ capilli ad oſtendenduꝫ melio
rem complexionem corporis debeant eſſe ma/
gis rubei q̃ nigri. quia dicit Galienus. Rube/
do atteſtatur ſanguini. nigredo autem melan/
cholice vel cholerice complexioni. Ergo cum
nobilior ſit complexio ſanguinea q̃ cholerica.
color atteſtans ſanguini ſcilicet rubeus. nobili
or erit q̃ atteſtans cholerice vt niger. Ergo no/
bilior erit rubedo q̃ nigredo. ⁊ ſic in nobiliori
corpore erit rubedo. Et ſic concludit ſm Galie/
num ꝙ in optimo complexionato cerebro: ca/
pilli debent eſſe rubei: Ecõtra videtur ꝙ in cor
pore eucratico ideſt optime cõplexionato. ca/
pilli potius debent eſſe nigri q̃ rubei. ¶ Et pri
mo quantum ad vtilitatem capillorum que eſt
expulſio fumoſe ſuperfluitatis iuuatiua. Que/
cũqꝫ autem ſuperfluitas magis eſt nociua. illi/
us expulſio magis eſt iuuatiua. Sed cholericũ
incenſum ⁊ ſanguineum aduſtuꝫ magis eſt no
ciuum q̃ ſanguis non aduſtus. ergo magis eſt
iuuatiua huius expulſio q̃ illius. Sed ad iſti/
us expulſionem ſequitur generatio capilloruꝫ
nigrorum non rubeorum. ergo quantum ad il
lam cauſam corpus eucraticum magis debet
habere capillos nigros q̃ rubeos. Similiter
quantum ad defenſionem. Capilli enim nigri
fortiores ſunt q̃ rubei. Similiter quantum ad
ornamentum. pulchrior eſt enim ⁊ aptior ꝓpor/
tio extremi ad extremuꝫ. q̃ medij ad extremũ.
Oppoſita eniꝫ circa ſe poſita magis eluceſcũt.
ergo ſuppoſito colore albi ⁊ rubei in cute ma/
gis venuſtat in capillis nigredo q̃ albedo vel
rubedo. Item quãtum ad ſignatum rubedo at
teſtatur mobilitati ⁊ infidelitati. nigredo ſtabi/
litati ⁊ firmitati: quia correſpondet elemento
quod eſt terra. Unde ⁊ Conſtantinus doctor in
medicina de equali complexione ⁊ ſignificati
one eius dicit. ꝙ corpus equale neqꝫ eſt multũ
macidum neqꝫ pingue. Color autem eius inter
album ⁊ rubeum medius. Pili autēꝫ in infan/
tia rufi. in pueritia ⁊ iuuentute nigri. Et ſic eſſe
videtur contrarietas inter Galienum ⁊ Cõſtan
tinum de colore capillorum in corpore equali.
quia Galienus dicit eſſe rubeum. Cõſtantinus
nigrum. Similiter inter illos qui loquũtur de
corporis pulchritudine diuerſa ſentiunt de co
lore capillorum. vnus enim dicit. Femineum
plene ſi vis formare decorem. Crinibus irra/
let niueet aurum vult dicere ꝙ capilli debẽt eſſe
aurei coloris qui tendit in rubeuꝫ. ¶ Aliter di
cit ſpectãdum nigris oculis. ⁊ in Canticis. vbi
deſcribitur pulchritudo ſpiritualis per exterio

rem cõpoſitionem dicitur. Come eius ſicut elate palmarum nigre quaſi coruus. Et ſic videtur ꝙ nigredo in capillis pertineat ad pulchritudinem. Item ſoboles ſm complexionem innatam ſolet aſſimilari parentibus ⁊ econuerſo Sed genus iudeorum vt in plurimis habet capillos nigros. Et Ueronica pretendit nigram barbam ⁊ nigros crines. Ergo ⁊ domina noſtra habuit capillos nigros. ¶ Concordat Albert. iſtam contrarietatem per iſtum modum dicẽs. Color in capillis immediate ſignificat ſuper diſpoſitionem cerebri. Unde optimus color in capillis debet determinari ſm optimam complexionem cerebri. Optima autem complexio cerebri determinatur ſm duos modos. Uno modo cerebrum eſt optime complexionatum quã do eſt optime ordinatum ad actiones virtutis naturalis. ita ꝙ operatiões cerebri maxime ordinantur ſm equalitatem ad operationes cordis ⁊ epatis. ⁊ aliorum membrorum principalium. Et ſm hoc cerebrum debet eſſe calidum ⁊ humidum. Et ideo capilli in infantibus ſunt ſubruſi. In pueris ruſi vel ſubrubei. In perfectis ſunt rubei. Et de his dicit Galienus ſupra ꝙ euchraticum corpus habet capillos rubeos. Et ille alius qui habet capillos aurei coloris. Alio modo eſt cerebrum euchraticum ſm ꝙ eſt optime diſpoſitum ad operationes animales. que proprie ſunt in cerebro ⁊ mediante ſpiritu animali qui naſcitur in cerebro. Et ſm hoc calidum ⁊ ſiccum debet eſſe cerebrum. quia ille due qualitates maxime deſeruiunt cognitioni. A caliditate enim eſt velocitas apprehendendi. A ſiccitate autem firmitas retinendi. A calore eſt motus ⁊ mobilitas. A frigore quies ⁊ immobilitas. Et ſic magis congruit perfectioni cerebri ſiccitas ꝙ̃ humiditas. Et ſic nobilius eſt cerebrum ſm virtutes animales ſiccum ꝙ̃ humidum. vnde ⁊ ſiccioris cerebri ſunt perfectiores ſenſibus ⁊ vigilantis nature. humidioris autem ſunt ſenſu hebetes ⁊ multi ſomni ⁊ profundi. Et ſecundum hoc Conſtantinus dicit euchraticum corpus habere capillos nigros. Cum autem ſint nobiliores operationes virtutis aĩalis ꝙ̃ operationes virtutis naturalis ſequitur ꝙ perfectiſſimi corporis cerebrum debet eſſe ſiccum ⁊ calidum. Ergo cum beatiſſima virgo habuerit corpus perfectiſſimum. ſequitur ꝙ cerebrum eius fuit ſiccum et calidum. ⁊ per conſequens habuit capillos nigros. ⁊ cum color oculorum ſignificet ſuper cõplexione proprii ſubiecti. propter hoc cerebro ſicco determinabatur color oculorum niger ⁊ dominabitur. ⁊ a tali cerebro ſicco ⁊ calido tranſmittitur ſpiritus viſibilis ad oculum paucior et ſubtilior ⁊ fortior. Et ſimili modo nutrimentũ paucius ſubtilius ⁊ fortius. Paucitas autẽ ſpiritus ⁊ nutrimenti creat nigredinẽ. vt dicit auctor ſed ſubtilitas eſt cauſa nobilioris ⁊ fortioris operationis. Et ſic tales oculi erunt nigri propter predictorum paucitatem. ſed clariores ad videndum. nobiliores propter ſenſuum ſubtilitatem ⁊ nutrimenti puritatem. ⁊ ſic cõcludit Alber. ꝙ beata virgo fuit in colore cutis alba ⁊ rubea mixtim. In capillis autem ⁊ oculis nigra tẽperata. ſicut ⁊ eius filium ſpecioſiſſimum credimus coloratum. ¶ Quãtum autem ad pulchritudinem aĩe. capilli eius ſunt cogitatiões. quia ſicut capilli a capite. ita cogitationes a mẽte que eſt caput aĩe fluunt. de quo põt intelligi illud. Oẽs capilli capitis veſtri numerati ſunt i. cogitationes deo note. Et iſte cogitatiões fuerũt nigre plene humilitate. Reſpexit ait humilitatem ancille ſue. Can. i. ait ipſa. Nigra ſum. ſed formoſa. Uel ſi ſm aliam opinionem fuerit aurei coloris ⁊ ſignificant cogitationes plenas ſapientia. que ſignantur per aurum. Luce ſecũdo. Maria autem ſeruabat omnia verba hec conferens in corde ſuo. ipſa etiam dicitur mater agnitionis ⁊ ſapientie. Oculi ſignificãt intentionem ſm illud. Si oculus tuus fuerit ſimplex ideſt intentio. totum corpus tuum. i. opus ſequens ab eo lucidum erit ideſt virtuoſum. Color niger eorum eſt. quia mortificata quoad mundum. ſed ſubtile erecta ad deum. vt placeret deo in omnibus non mundo. Iuxta illud Odilionis. Omnis Marie actio ſemper intẽta fuit in domino. vel ſi ſm illũ qui ait loquens de pulchritudine oculorum. Radiant vtriq; gemelli luce ſmaragdina vel ſyderis inſtar ocelli. tunc claritas oculorum deſignat intentionem ſupernorum. quia optimam partem elegit. Hic ſatis congruit illud exemplũ de illo deuoto clerico. qui audiens ⁊ dicens iſtam antiphonam. Tota pulchra es. orauit vt ſemel poſſet videre eam. non curans de amiſſione oculorum vt plenius poſſet intueri cum apparuit ⁊c.

De pulchritudine ſpũalī btẽ. m.

¶ De miſſione filij dei ad Mariã. Cap. xij.

Miſſus eſt demum dei filius ad Mariam virginem vt ex ea carnem aſſumeret. De qua miſſione ait ps. cvj. oſtendẽs eius vtilitatẽ. Miſit verbum ſuũ ⁊ ſanauit eos. ⁊ eripuit eos de interitionibus eorum. Miſſus dicit dei filius. nõ quia celum vel patrem reliquit. ſed quia carnem ſuſcepit noſtrã. in qua viſibilis nobis apparuit. Et ex hac incarnatione hoc maximũ bonũ nobis ſecutum eſt. quia ſanauit genus humanũ a cecitate. Una enim cathena tenebrarum oẽs tenebant cõpediti. ſ. cecitatis errorum. quibus plenus erat mundus quod ipſe Jeſus chriſtus

Quare miſſus eſt fili' dei et quõ.

figuratiue oſtendit. qñ ceco a natiuitate luto fa cto ex ſputo ⁊ puluere. ⁊ poſito ſuper eius ocu/ los dixit. Uade ad natatoria ſiloe. qḋ īterpretaſ miſſus. quo facto lotus eſt in aq̄ viſum recepit Joh. ix. Lutum enim ex ſputo ſignat myſteriuȝ īcarnatiōis in quo filius dei ſapiā tanq̄ȝ ſaliua ex ore patris pđiens: vnita cum puluere noſtre mortalitatis fuit. Poniſ ſuper oculos nr̄os: cū credimus hoc ⁊ loti aqua baptiſmi cū hac fide lumen gratie recepimus. Et crediderant ait ip ſe dei filius incarnationem. ſ. oēs fideles: quia tu me miſiſti. i. incarnari inſtituiſti. Jo. xvij. Eri puit etiā nos de interitionibus. i. mortibus no ſtris. ſ. de morte inferni. de morte peccati: ⁊ de morte corpis. In vltima tamen reſurrectione: in cuius figuraȝ in mūdo cōuerſatus tres mor tuos reſuſcitauit. Non enim ait ipſe Jo. iij. mi/ ſit deus filium ſuum in mundū vt iudicet. i. cō/ demnet mundū: ſed vt ſaluetur per euȝ ab his mortibus. Ubi. b. Aug. ſup Jo. Quantuȝ eſt in medico ſaluare venit egrotum imo ⁊ mortuuȝ ſuſcitare. Sed ipſe. ſ. homo ſe iterimit q̄ pcepta medici ſeruare nō vult. Ergo ſi vis ad vitaȝ in gredi Mat. xix. tibi paratam ſerua' mādata. ſ. huius medici. O quāto deſiderio iſtam miſſio nem antiqui patres flagitabant dicētes p moy ſen. Obſecro dn̄e mitte quē miſſurus es. Exo. iiij. Sed ecce iam miſſuȝ ⁊ cū tanta vtilitate de virgine conceptum: ⁊ natum conuerſatuȝ: cul tores vinee. i. fideles non ſolum ſemel vt iudei eiectum occiderūt: ſed quotidie iterum crucifi gunt malis moribus ſuis. Ita inquit apl's ad Heb. vj. Rurſus crucifigētes in ſemetipſis fili um dei ⁊ oſtentui habentes. Uideam' ergo cir ca iſtam miſſionem tria.

Primo quare dei filius miſſus.

Secundo quare ad mariam miſſus.

Tertio quare ad virginem miſſus.

Quantum ad .§. i.

Filius miſſus vel icarnat' fuit tres rationes.

primum. ſ. quare potius miſſus. i. incarnat' ſit filius q̄ȝ p' vel. ſſ. quia dicit ps. cvj. Miſit ver/ bum ſuum: qui. ſ. eſt filius ſuus. Et angelus ad Mariam. virtus altiſſimi obumbrabit tibi. i. fi lius altiſſimi: qui eſt virtus eius. Ad Heb. i. c. Portanſq̄ȝ omnia. i. ſuſtentans deus verbo vir tutis ſue. i. filio qui eſt virtus ſua. Et iterū xp̄m dei virtutem ⁊ dei ſapientiam. Iſta ergo virt'. i. filius dei obumbrabit tibi. i. corpus aſſumet ex te in quo poſſet lux videri. Aſſignat autem b. Tho. iii. q. pte. q. iij. ar. viij. tres rōnes conue nientie huius: quare decuit magis filium mit/ ti. i. incarnari q̄ȝ patrem vel ſpm̄ ſanctum.

Primo ex parte vnionis.

Secundo ex fine incarnationis.

Tertio ex occaſione nr̄e perditionis.

Quantum ad pmū ſcȝ ex parte vnionis ſa/ tis pȝ. q: ꝯuenienter ea que ſunt ſimilia ſibi īn uicem vniunſ. Ouis cū oue: hō cum homine: bonus cū bono. malus cū malo in ꝯuerſatione ſibi vniunſ. Ipſius autem perſona filij qui eſt verbum dei attendiſ cōmunis ꝯuenientia ad totam creaturā: q: verbū artificis ideſt conce/ ptus eius eſt ſimilitudo exemplaris coruȝ que fiunt ab artifice. ita verbum dei qḋ eſt eternus conceptus eius eſt ſimilitudo exēplaris totius creature. ⁊ ideo ſicut per participationē huius ſimilitudinis creature ſunt in ꝓprijs ſpecieb' inſtitute: ſed mobiliter ita per vnionē verbi ad creaturam nō participatiuā ſed perſonaleȝ cō/ ueniens fuit reparari creaturam in ordine ad eternam ⁊ imobilem perfectionem. Nam ⁊ ar tifex per formam artis conceptam: qua arti/ ficiatum ꝯdidit ipſuȝ ſi collapſum fuerit: reſtau rat. Unde ps. Oia in ſapientia feciſti. ⁊ apoſto lus. Deus erat in xp̄o mūdum reconcilians ſi/ bi. Qḋ aūt dixit Mat. xv. Non ſum miſſus ni ſi ad oues que perierūt domus iſrael. intelligi/ tur quoad predicādum ⁊ miracula faciendum ipſe in pſona ſua. ſed quoad ſaluādum ad oēs miſſus eſt: per ſuos diſcipulos predicaturos p orbem. Euntes aūt ite ⁊ pdicate euāgeliū omni creature. i. oī generationi hoium ⁊ natōi. Re/ miſcere (ait Leo papa) q: erutus de poteſtate te nebrarum trāſlatus es in dei lumen ⁊ regnuȝ. Precium tuū ſanguis xp̄i eſt qui in veritate te iudicabit ideſt condēnabit qui in miſericordia te redemit. ſi vȝ ingratus fueris tāto beneficio incarnationis te ſibi non vniēdo ⁊ incorporan do per dilectionē. Secundo poteſt accipi ra tio huius ꝯuenientie ex fine incarnatiōis: que eſt impletio predeſtinationis corum que ſcilicet preordinati ad hereditatē celeſtē que nō debe tur niſi filijs. ſm̄ illud ad Ro. viij. Si filij et et heredes. Et ideo congruum fuit vt per eum q̄ eſt filius naturalis homines participarēt ſimi litudinem huius filiationis ſm̄ adoptionem: ſicut apl's Roma. viij. Quos preſciuit hos ⁊ p deſtinauit cōformes fieri imagini filij ſui. Eſt etiam homo in ſapientia proficiat que eſt pro pria eius perfectio: prout eſt rationalis q̄ parti cipat verbum dei a quo omnis ſapientia homiȝ deriuatur: ſicut diſcipulus inſtruitur per hoc q̄ recipit verbum magiſtri. Unde Ecci. j. dr̄. fōs ſapientie verbum dei in excelſis. Ideo ad con ſummatam perfectionem hominis conueniēs fuit vt ipſum verbum dei perſonaliter huma ne nature vniretur. vnde ſi regina auſtri ſeu ſa ba venit a finibus terre audire ſapientiam Sa lomonis puri hominis. ⁊ plato multas regio/ nes peragrauit vt audiret philoſophos de na re ꝑ differētes: q̄ȝto magis fideles debēt cōcur/

Digitized by Google

rere cum omni auiditate audire ſapiētiā incar
natam in euāgelijs quotidie reſonātem et illa
ſeruare. Nam beati qui audiūt verbuz dei ⁊ cu
3. ſtodiūt illud Luc.xj. ait ipſe. ¶ Tertio pōt ac/
cipi ratio huius cōgruentie ex occaſione ruine
noſtre. in peccato primi parētis: cui per incar/
nationem remediū adhibet. Peccauit eniz pri
mus homo appetendo ſapiētiam: vt pz ex ver/
bis ſerpētis antiqui promittētis ſciētiam boni
⁊ mali: vnde ꝯueniens fuit vt per verbum ve/
re ſapiētie homo reduceret in deuz: qui per in
ordinatuz appetitū ſcientie receſſit a deo. Hāc
rationē tangit. b. Bern. in ſermone inducēs fi
guram Jone. Nam cum orta tēpeſtate propter
eum: ⁊ ſedari nō poſſet ait ipſe Jonas. Si pro/
pter me ſi pro qꝛ tēpeſtas hec venit tollite me ⁊
mittite in mare quo facto tēpeſtas ceſſauit. Jo/
nas interpretat filius colūbe ⁊ ſignificat filium
virginis: que colūba dicitur ꝑpter puritatem.
Cum igit eſſet orta tēpeſtas in mari mūdi: ſeu
humani generis multoꝝ maloꝝ que minaban
tur ⁊ trahebāt ad ſubmerſionez inferni. Jonas
ſ. dei filius ⁊ virginis cui attribuitur ſapientia
ait per effectū ad patrem ⁊ ſpm̄ ſanctuz. Ex quo
ꝑpter ſapiētiam inordinate appetitam ꝓceſſit
hec miſeria ⁊ afflictio in humano genere: tolli
te me ⁊ mittite in mare ⁊ opamini mecuz vt in
mūdum intrās carnem aſſumā: quo facto. i. in/
carnato ceſſauit virtualiter ꝑditio humana. vn
de ⁊ ipe ait per Eſaiam. Me miſit dn̄s. ſ. pater
⁊ ſpūs eius ſanctus. Sed cauēduz eſt ne adhuc
iſte inordinatus appetitus ſapiētie tēpeſtatem
⁊ ꝑditionem inducat alicui qui. ſ. nimis curio/
ſe querit ſcire myſterium iſtud humana ratio/
ne. cum tn̄ excedat omnē rōnem ꝑpter qđ Joā/
nes baptiſta proteſtatus eſt ſe hoc neſcire vel non
poſſe: cum ait. Nō ſum dignus ſoluere corrigi
am calciamēti eius. i. explicare vel intelligere
modum illius incarnationis. Calciamentum
enim qđ fit de pellibus aīalis mortui deſignat
aſſumptā noſtram mortalitatē. pes qui corpus
ſuſtentat ⁊ diſcurrit vbiqꝫ eſt diuinitas oīa ſu/
ſtentās ⁊ per oīa diſcurrens. ad Hebre. j. Por/
tans oīa verbo virtutis ſue. Quō aūt ſit cōiun/
cta ⁊ vnita diuinitas humanitati. non poteſt a
nobis intelligi: ſed credi. Corrigia igit eſt liga
tura myſterij incarnationis quaz nullus poteſt
ſoluere. i. declarare. Sed credere debet. ad Ro
manos. xij. Non plus ſapere qꝫ oportet ſapere
ſed ſapere ad ſobrietatem.

¶ Secundū. ſ. qua/ .§.ij.
re miſſus eſt ad Mariam que mulier. i. femina
erat. ad Gal. iiij. Miſit deus filium ſuū factum
ex muliere. i. ex femina. Non eniz dicit mulier
niſi ſexum femineum. non aūt corruptionem.

Sed cū ſexus virilis ſit nobilior ſexu femineo:
videt qꝫ potius de ſexu maſculino debuerit in/
carnari. Sicut ⁊ mulier prima de viro facta eſt.
Et cum ipſe dicat celū ⁊ terraz ego impleo quō
in vtero vnius femine clauſus eſt. Sed vt dicit
be. Aug. ad voluſianum. Hoīum iſte ſenſus eſt
nō aliud niſi corpalia cogitare valentiū: quoꝝ
nullum pōt eſſe vbiqꝫ totum qm̄ per innumera
biles partes alia alibi qꝫ altera neceſſe eſt. Sed
lōge aliud natura aīe eſt qꝫ corporis. quāto ma
gis natura dei qui creator aīe eſt ⁊ corporis no
uit vbiqꝫ totus eſſe: ⁊ nullo contineri loco. No
uit venire nō recedendo vbi erat. Nouit abire
nō deſerēdo quo venerat. Et licet dei filius car/
nem humanam aſſumere potuerit de quacūqꝫ
mā voluiſſet. ꝯuenientiſſimuz tn̄ fuit vt de femi
na carnem accipet triplici rōne. ſm Tho. in. iij.
parte. q. xxxj. articu. iiij.

¶ Primo propter totius nature humane no/
bilitationem. triplici

¶ Secundo propter veritatis incarnationis rōe car
confirmationem. nē de fe

¶ Tertio propter omnis veritatis generatio/ mina aſ
nis completionem. ſumere

¶ Quātum ad pmuz ꝯueniētiſſimū fuit vt de voluit.
femina carnē dei filius accipet. qꝛ per hoc tota
nā humana nobilitata eſt. Unde. b. Aug. in lib.
lxxxiij. q. ait. Hoīs liberatio in vtroqꝫ ſexu de/
buit apparere. Et qꝛ ſexus maſculinus eſt nobi
lior ſeu honorabilior oportebat eum. ſ. dei fili/
um ſuſcipe viruz. Sed vt feminei ſexus libera/
tio appareret in h mysterio incarnatiōis. ideo
ille de femina ꝯceptus ⁊ natus eſt. qđ etiā lōge
ante ꝑdixerat. Hiere. xxxj. c. dicēs. Nouū faciet
dn̄s ſup terrā. femina circūdabit virum. Femi
na btiſſima Maria. circūdabit. i. in vtero cōci/
piet. ⁊ habebit. nō a viro ſed a ſpūſancto viruz
i. ieſum xp̄m maſculinū omni grā ⁊ ſapiētia ꝑ/
fectum. Et ſicut femina fuit prima cā perditio/
nis humane. ſ. eua pma tranſgrediēdo dei pce
ptū ſic beatiſſima femina maria eſſet prima cā
reparationis nr̄e generādo filiū ſcđm Adā per
quem oēs mortui a primo viuificant. ¶ Scđo
per hoc veritas incarnationis aſtruit. vnde: b.
Amb. in li. de incarnatione ait. Multa ſm na/
turam in hoc myſterio. ⁊ multa vltra naturam.
Scđm enim cōditionem nature in vtero femi/
nei corporis fuit. ſed ſupra ꝯditionez virgo cō/
cepit. virgo generauit vt crederes qꝛ deus erat
qꝛ innouabat nām. homo erat qui ſm natura.
naſcebat ex hoīe. i. ex femina. Unde be. Augu.
dicit ad Uoluſianum. Si oīpotens deus hoīez
vbicūqꝫ formatuz. nō ex mr̄no vtero crearet.
ſed repētinuz inferret aſpectibus. nōne opinio
nem ꝯfirmaret erroris ne ſuſcepiſſe verum ho
minem crederet vllo modo ⁊ dum oīa mirabi/

liter facis auferret qđ miſericorditer fecit. nunc vo inter deuz ⁊ hoiem ita mediator apparuit. vt in vnitate pſone copulās vtrāq; naturam et ſolita ſublimaret inſolitis. ⁊ ſolita ſolitis tēperaret. ¶ Tertio qꝛ per hūc modum cōplef oīs diuerſitas generationis humane. ¶ Quatuor enim modi ſm Anſ. inueniūtur generationis ſeu productionis humane. ¶ Primus eſt ſine muliere ⁊ viro. vt Adam factus ex limo terre. ¶ Scđs eſt ſine femina ⁊ maſculo. vt eua facta ex coſta pectoris ade ſoporati. ¶ Tertius modus eſt cōis oībus alijs naturaliter genitis. ſcʒ ex viro ⁊ muliere carnaliter copulatis. vnde dicunt filij hoīum ps. Filij hoīuʒ ſcitote ⁊c. i. geniti ex muliere ⁊ viro. Reſtabat quartꝰ modus generationis. ſ. ex muliere ſine viro. Et hoc eſt chriſti geniti ex Maria ſine viro. ſed opere ſpirituſſancti. Et per iſtuʒ ſic genitum reuertimur in terraʒ noſtram ꝑmiſſionis fluētem lac ⁊ mel i. in vitam beatā. In cuius figuraʒ dictum fuit abrahe cui ꝑmiſſa fuerat terra illa ⁊ generi ſuo Generatione aūt quarta reuertentur huc. ſ. per iſtum quartum modum generādi reuertentur iſraelite ad patriaʒ ſupnam. Geñ. xv. Nō debet ergo contēni ſexus femineus. ⁊ ſi. infirmior. qꝛ ⁊ ſi Chriſtus vir de femina tamē naſcitur. Unde be. Aug. in li. de agone chriſtiano ait. Nolite contēnere vos viri: qꝛ filius dei virum ſuſcepit. Nolite vos ꝯtēnere mulieres: qꝛ ⁊ chriſtus natus eſt ex femina. Contēnūt ſeipſos viri cum effeminati ſunt delitijs ⁊ cōcupiſcentijs inſiſtēdo nil virile agentes. Cōtēnunt ſe femine quādo liniunt facies ſuas ceruſa ⁊ purpuriſſo contēnendo ꝙ deus tales fecerit. ⁊ cum vtūtur ornamentis virorum. Et ſic patet quare ad feminam miſſus.

Margin: Quatuor mōi gñationis humane.

¶ Tertio ad de- .§. iij.

clarādum quare ad virginem miſſus eſt dei filius: qꝛ ad Mariā virginem dicit euangeliſta. vbi inquit. b. Bern. Uirginem mēte. virgineʒ corpore. virginē talem qualē deſcribit apoſtolus. Uirgo cogitat que dñi ſunt. vt ſit ſctā mente ⁊ corpore quō placeat deo. ¶ Ubi notādum ꝙ quelibet virtus principaliter cōſiſtit in mēte ⁊ volūtate. Unde cum virginitas ſit virtus ſeu excellentia virtutis caſtitatis. ⁊ ipſa principaliter cōſiſtit in mēte. qui igitur vel que eſt virgo corpore immunis. ſ. ab actu venereo: ſed tamē mēte corruptus habens. ſ. cogitationem ⁊ deſiderium liberatum ad perpetrādum actum carnalem quomodocūq; ꝗuis non exequaf opus tale. tamē non eſt virgo mente: ſed ſimilis diabolo qui cum virginitate habet infernuʒ. Unde bea. Hiero. ad Euſtochium. Timeamus ⁊ illam ꝓphetiā: ne in nobis impleaf: ⁊ virgines bone deficient. Obſerua quid dicant ⁊ v̄gines bone. quod ideo dicit: qꝛ ſunt ⁊ virgines male. Qui viderit inquit mulierem ad cōcupiſcēduʒ eam iam mechatus eſt eam in corde ſuo. Periit ergo ⁊ mēte virginitas. Iſte ſunt virgines male: virgines carne non ſpiritu virgines ſtulte que oleum nō habentes excludūtur a ſponſo xxxij. q. v. ſi paulus. Qui autem vir vel mulier eſt corpore virgo: non tamē habens propoſitū eam virginitatem ſeruādi: ſed tempore ſuo ad ſtatum ꝯiugalem peruenire licito modo ⁊ actū cōiugalem exercere. Talis ⁊ ſi virgo ſit corpore: non tamē habet virginitatis virtutem: ⁊ excellētiam ⁊ aureolam que reſeruatur habentibus firmum huiuſmodi propoſitū. Recuperari tamē poteſt talis virginitas que ſolum mēte amiſſa eſt per penitētiaʒ ⁊ propoſitū eius. Sed que corpore amittitur volūtarie nūq; recuperari poteſt. Unde bea. Hiero. in. d. c. ſi paulus. Audacter dicam: qꝛ cuʒ cetera poſſit deus. hoc non poſſit virginem ſuſcitare poſt ruinam. Ualet liberare de pena. ſ. peccati per penitentiam. Sed nō valet coronare corruptam. i. nō ꝯgruit ſm glo. vel non cōſueuit ſm Hugo. cardi. Erat igitur beatiſſima Maria ad quam miſſus eſt dei filius ⁊ de ea incarnatus virgo corpore in chriſto ꝯceptu: virgo mente: virgo ⁊ voto. Nā vt dicit beatus Tho. in. iij. parte. q. xxviij. arti. iiij. Cum opera perfectionis magis ſunt laudabilia ſi ex voto celebrantur: ⁊ virginitas in matre dei precipue debuit pollere: ideo ꝯueniens fuit: vt virginitas eius ex voto eſſet deo conſecrata. Ueruʒ quia tēpore legis oportebat generationi inſiſtere tam viros q; mulieres: qꝛ ſm carnis originem cultus dei propagabatur: antequā ex illo populo Chriſtus naſceref: ideo mater dei nō credatur anteq; deſpōſaretur ioſeph abſolute vouiſſe virginitatem. licet eam in deſiderio habuerit ſuper hoc. tamē volūtatem ſuā diuino cōmiſit arbitrio. Poſtea vo accepto ſponſo Joſeph ſm morem illiꝰ temporis. ſimul cū eo votum virginitatis emiſit. Uouit ergo prius ſub ꝯditione ⁊ non abſolute. ſcilʒ ſi deo placeret. Poſtquaʒ autem hoc innotuit deo acceptū te ei eſſe acceptum: tunc abſolute vouit ⁊ anteq; ab angelo annunciaretur. Miſſus eſt ergo dei filius ad virginem vt ex virgine conciperetur Chriſtus. ſm illud Eſaie ſeptimo. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium: ſcilicet permanēs virgo. ⁊ vocabitur nomē eius emanuel. quod interpretatur nobiſcuʒ deus: ideſt deus humanus. Contrarium ſentire ⁊ dicere eſt hereticuʒ ſcilicet ꝙ eſſet conceptus ex viro ⁊ muliere maria. ¶ Hoc autem conueniens fuit. ſ. chriſtum ꝯcipi ex virgine propter quatuor rationes ſm beatum Tho. in. iij. parte. q. xxviij.

Margin: virginitas vbi pncipaliter cōſiſtat.

¶ Primo ex patris dignitate.
¶ Secundo ex filij proprietate.
¶ Tertio ex aſſumpta humanitate.
¶ Quarto ex incarnationis finalitate.

¶ Quantum ad primū fuit ȝueniēs chriſtuz ex
virgine cōcipi, ppter patris mittentis dignita/
tem ȝſeruādam. Cum enim Chriſtus ſit verus
& naturalis filius dei patris nō fuit cōueniens
vt alium patrem haberet ꝙ deum ne dignitas
tranſferret in alium. Nam ſi ȝceptus fuiſſet ex
Maria & Joſeph. vt blaſphemant pfidi iudei:
vel ex alio. ille etiaz ex quo ȝceptus fuiſſet eſſet
pater eius. Et ſic homo diceret pater filij dei. ſi/
cut & deus pater qđ nō videtur decēs. ¶ Secū/
do fuit hoc ȝueniens. ſ. de virgine ȝcipi: q: cō/
uenit proprietati ipſius filij qui eſt verbuz dei.
verbum autez abſq; omni corruptione cordis
ȝcipitur. quinimmo cordis corruptio perfecti
verbi corruptionē nō patitur. Ps. xliiij. Eructa
uit cor meum verbū bonum. Quia igitur caro
ſic fuit aſſumpta a verbo dei: vt eſſet caro verbi
dei ȝueniens fuit ꝙ etiam ipſa caro ſine corru/
ptione matris cōciperetur. Et ſic verbum caro
factum eſt de virgine Maria. ait bea. Bernar.
¶ Tertio fuit cōueniens dignitati humanita/
tis chriſti. in qua locum peccatū habere nō de/
buit. per quam peccatuz mundi tollebatur. ſm
illud Joā. j. Ecce agnus dei. ſ. innocens qui tol
lit peccatum mūdi. non potuit aūt eſſe ꝙ in na/
tura iam corrupta ex cōcubitu maris & femine
naſceret quis ſine infectione originalis pecca/
ti. Unde be. Aug. dicit ſolus ibi nuptialis con/
cubitus nō fuit. ſ. in matrimonio Marie & Jo/
ſeph qui in carne peccati fieri nō potuit ſine vl/
la cōcupiſcentia carnis que accidit ex peccato.
ſine qua eſſe voluit. q: futurus erat ſine pecca/
to. ¶ Quarto propter finez incarnationis qui
finis ad hoc fuit vt homines renaſcerētur in fi
lios dei. non ex volūtate carnis neq; ex volun/
tate viri. ſed ex deo nati ſunt. i. dei virtute. Cu/
ius rei exemplum apparere debuit in ipſa cōce
ptione chriſti. Unde bea. Aug. de ſancta virgi/
nitate oportebat caput noſtrum inſigni mira/
culo ſm corpus naſci de ỽgine. vt ſignaret ſua
membra naſci de eccleſia virgine ſm ſpiritum
naſcitura. Apoſtolus. Deſpōdi vos. ſcz fideles
vni viro. virginē caſtā exhibere chriſto. ſ. eccle
ſiam integrā fide & a peccato incorruptā. Non
obſtat ꝙ Joſeph aliquando dicitur pater chri/
ſti. vt Luce. ij. c. quia dictus eſt pater ideſt nutri
cius: vel ſm opinionem vulgi.

¶ De angelica ſalutatione. ſ. aue. Cap. xiij.

DE ſalutatione facta

virgini Marie cum dei filium con/
cepit. Aue ei dixit angelus. Mos
antiquiſſimus eſt cum quis amico occurrit vel
litteraz aut ambaſiatam mittit in principio ſer/
monis ſalutare eum. Hinc eſt ꝙ glorioſus de/
us mittens nuncium ſuum Gabrielem ad an/
nunciādum mirabile ſacramentum incarnati/
onis fiende in virgine amiciſſima ipſi deo. ſa/
lutat eam ex pſona ipſius dei dicens. aue. Equi
dez diuerſus modus ſalutationis vſitatur & re/
peritur in ſcripturis. videlicet. Per aue. per ſal
ue. per gaude. Nam dominus ieſus reſuſcitās
occurrens mulieribus venientibus a monu/
mento. & euntibus diſcipulis nunciare eius re
ſurrectionem. ſalutauit eas. Dicens. Auete. — De diuerſo mō ſalutādi
Matthei vltimo. & Joab princeps exercit' Da/
uid occurrens amaſe vt amicum ſalutans ait.
Salue mi frater. ij. Reguz. xx. Et iudei qui erāt
hieroſolymis mittentes litteras eis qui erant
in egypto amicis ſuis & generis ſui ſalutaue/
runt dicentes. Salutem & pacem bonaz. Ange
lus autem Raphael ingreſſus ad Thobiam ſa
lutans. ait gaudium tibi ſemper ſit. Et primus
quidem modus ſalutationis conuenit ſaluta/
ris incipientibus. quia optat ex modo loquen
di vt ſint ſine veh precipue culpe. ab a quod eſt
ſine & veh qđ importat malū. Scđa cōgruit pfi
cientibus: quia optat ſalus. i. pfectus & firmitas
in virtutibus. ¶ Tertius aſcribitur perfectis:
ſcilicet gaudere in domino. Et quia hoc nō po/
teſt eſſe ſine pace mētis que eſt cauſa eius. ideo
chriſtus diſcipulos qui ſtatum tenebant per/
fectorum ſalutabat per pacem. dicens pax vo/
bis. Angelus ergo Gabriel qui annunciabat
virgini in perſona humani generis incarna/
tionem. per quam inchoabatur procuratio ſa/
lutis humane. Profectus autez & perfectio no
ſtre ſalutis poſtea facta eſt per ſacramenta inſti/
tuta ab eo per doctrinam et paſſionem. Ideo
magis decuit ſalutationem iſtam fieri per aue.
ꝙ per ſalue vel gaude. Hec Albertus magnus
ſuper miſſus eſt. Ex hoc autem verbo multa
myſteria inſinuantur.

¶ Primo ſalutationem mittētis maieſtas.
¶ Scđo incarnationis & vnionis ſublimitas.
¶ Tertio humanationis huius vtilitas.
¶ Quarto recipientis ſalutationem ſingula/
ritas.

¶ Quātum ad pri/ .§. i.

mū ſciēdum ꝙ angelus marie dixit aue ex pte
ipſius dei. qđ verbum ſeu dictio habet tres lit/
teras innuentes perſonas diuine maieſtatis. ſ.
patris. & filij. & ſpiritusſancti. Nam prima litte
ra que eſt a ſignificat ſpiritūſanctū. ipſe enim
ſpūſſanctus. ait Gregor. amor eſt. Scđa littera
eſt u ſignificans perſonam filij qui eſt verbuz
patris & quaſi medius. nō ſitu ſed numero in

ter patrem ⁊ ſpm̃ſanctũ. Nã tres ſunt. ait Joh.
in epl'a. j. c. v. qui teſtimoniũ dant in celo. Paſ
verbũ ⁊ ſpiritusſanctus. Tertia littera eſt. e. ⁊ ſi
gnificans partem. Naʒ vt dicit Hilarius in li.
de trini. Eternitas eſt in patre. nõ ita tamẽ quin
filius ⁊ ſpũſſanctus etiam ſit eternus cuʒ eo. ſʒ
qꝛ ei approp̃atur magis eternũ impoꝛtat quid
ſine p̃ncipio filius aũt ⁊ ſpiritusſanctus. q̃ʒuis
non h̃eant principium creationis nec ſactionis
h̃nt tamen principium emanatiõis: qꝛ emanat
filius a patre ⁊ ſpũſſanctꝰ ab vtroqʒ: ⁊ ſi ab eter
no. ſolus aũt pater eſt ſine aliquo principio: qꝛ
a nullo ipſe emanat. Dicit ergo angelus Aue:
q̃ſi diceret. tota trinitas me mittit ad te: qꝛ ⁊ ip
ſa tota opabiſ iſtam incarnationem in te.

Unionis ſubli/ .§. ij.
mitas ẽt. hoc denotat. A l'ra: eſt prima littera al
phabeti in quo oẽs ſcie comprehenduntur. Eſt
prima ſm oẽ idioma. Nam litterarum hebrea
rum quã litteram vocant aleph ⁊ grecoꝛum q
dicunt alpha: ⁊ latinoꝛum q exprimunt eaʒ p a.
vltima autem l'ra alphabeti ſʒ latinos eſt. v. Et
v adiungiſ ⁊ coniungitur a in vnam dictioneʒ
per e. Inter naturas intellectuales prima ⁊ ſup
ma principium oĩs creature ⁊ ſapientie eſt na/
tura diuina ſignata per a. vñ ⁊ ipſe deus dicit
Apoc. j. Ego ſum alpha ⁊ o p̃cipiũ ⁊ finis oĩs
creature. Ultima aũt naturarũ q̃ intelligentiã
h̃nt eſt natura humana deſignata per v vltimã
litteram: que natura in ſuppoſito dĩ vir. Cuius
dictionis p̃cipiũ eſt v. Unꝯ ⁊ Geñ. ij. dixit adaʒ
de vxoꝛe ſua matre oĩuʒ eua. Hec vocabitur vi
rago: qꝛ de viro ſumpta eſt. Iſta autem duo na
tura. ſ. diuina ⁊ hũana coniuncta ſunt ad inui/
cem in vnitate pſone. in virgine Maria ſigna
ta in. v. qꝛ ſicut eſt media iter e ⁊ a. ſic virgo ma
ria eſt ⁊ diciſ mediatrix hoĩum inter deuʒ ⁊ ho
mines: q̃ſi mediatrix ⁊ recõciliatrix: quia in ea
facta eſt talis vnio. ſicut a ⁊ v l're vniuntur ĩ ei ĩ
vna dictione. Nulla auteʒ vnio in creaturis re/
pitur ita ſublimis ſed oẽs excedit ⁊ oẽm intel/
lectum tranſcendit. Ecce inquit ppheta veniet
deꝰ ⁊ homo. Dicit ergo angelus. Aue. q. d. hoc
eſt quod tibi nuncio: quia in te vniẽtur in vna
perſona deus ⁊ homo. Naturam enim huma/
nam in te ⁊ de te aſſumet.

Angelꝰ
ad marí
az dixit
que q̃re.

Utilitas etiam .§. iij.
hic implicatur in aue. Oẽs (dicitur in verſu) di
cunt e vel a quotquot naſcuntur ex eua: ſcilʒ in
egreſſu ex vtero matris. naſcuntur enim lugen
do. Qui ploꝛatus eſt ſʒ b. Aug. de ciui. dei: q̃ſi
quedam prophetia noſtri incolatus deſignan/
tem ex hoc. quia in terram ⁊ vallem lachꝛyma/
rum ⁊ miſeriarum intramus. Et maſculus qui

dem in ploꝛatu ſuo naſcens profert a: quaſi di
cat. Similis ſum ade maſculus: miſerias innu
meras ⁊ moꝛtẽ cui ſum ſubditus deploꝛans.
Femina aũt in ortu ſuo ploꝛans e reſonat. q. d.
Femina ſum Eue ſimilis cuius miſerijs ⁊ ma/
ledictis ſubycioꝛ. Sed Adam ⁊ Eua cum filijs
⁊ filiabus ſuis ab eis moꝛtificatis viuificantur
per virginem matrẽ qꝺ ſignificatur per v me/
dium inter a ⁊ e mediatrix ⁊ genitrix vite per fi
lium ſuum benedictũ. Ubi etiã aduertẽduʒ
ꝙ iſtud nomen Eua: ſi litteris ipſe econtrario ex
pꝛimantur ſm ordinem ſuũ ſonat aue. q. d. an/
gelus. Ideo dico tibi. Aue quaſi tota contra
ria es Eue. Et hoc eſt qꝺ canit eccleſia in hym/
no. Sumens illꝺ aue gabrielis oꝛe funda nos
in pace mutans nomen eue. Illa enim eua fecit
filios ſuos inimicos dei: ⁊ iſta nos pacificauit
deo. Illa ſuperbiuit ꝯtra dñm: ſimilis voleñ eẽ
deo iſta ſe pfundiſſime humiliauit. vocans ſe
non matrẽ dñi ſicut erat: ſed ancillam dñi. Ec/
ce ait ancilla domini. Illa mater cũctoꝛum
viuentium ſpiritualis interfectrix. Hec cũcto
rum mater ſpiritualis viuificatrix. Illa maledi
cta multipliciter a deo. hec benedicta in matris
vtero. Et ideo merito dixit angelus. Aue. qꝺ ẽ
oppoſitum eue: verſis litteris econtra. Scien/
dum etiã ꝙ littera a expreſſa voce foꝛmatur in
gutture: ⁊ ĩ gutture cõmuniter hebꝛea locutio
foꝛmatur e foꝛmatur in palato: qꝛ in palato gre
cus ſua verba pronunciat. v pnunciatur in la
bijs ea acuẽdo: ⁊ latinus in labijs quodãmodo
loquitur. Apte ergo inquit aue. q. d. omnis lin
gua tam hebꝛaica q̃ʒ greca ⁊ latina te laudat ⁊
omnis doctrina atteſtatur myſterium.

Quarto oſten/ .§. iiij
ditur ex hoc v̈bo ſingularitas Marie. ſibi eñ
ſoli congruit hoc verbuʒ aue: quod deriuatur
ab a quod ẽ ſine ⁊ ve. quaſi ſine veh. Veh aũt
impoꝛtat miſeriam. Nulla autem pura creatu
ra ẽ que ſit ſine veh niſi virgo maria. Notã
dum igitur ſm Alber. ſuper miſſus eſt. ꝙ vir
go fuit ſine veh. cõmuni. omnibꝰ hominibus
conuenienti ſine veh ſpeciali omnibꝰ mulie/
bus contingenti. ſine veh particulari omnibꝰ
mulieribus ſeu matribus cõgruẽti. Et veh q̃
tangit omnes per peccatum homines triplex
vt merito dicaſ per Joan. in Apoc. ter veh veh
veh. habitãtibus in terra. ex parte ſcʒ coꝛpoꝛis
ex parte anime. ⁊ ex parte coniuncti. Et ex par
te coꝛpoꝛis per peccatum incurrit diſtẽperati
onem ⁊ naturalium appetituum inoꝛdinati
nem. Coꝛpus enim diſtemperatur in humo
bus per nimios laboꝛes ⁊ inoꝛdinatas paſſio
nes. Unde Senec. dicit ꝙ plures occidit volu
ptas q̃ʒ gladiꝰ. Item veh eſt p coꝛpoꝛis ad ani
mam rebellionem

maiā rebellionem q: caro ait apl's cōcupiſcit adverſus ſpiritum. Tertio per ipſius poſt mortē corporis incinerationem. q: pulvis es ⁊ in pulverē reverteris Gen.iij. Unde ⁊ primo homini in perſona oīum iſtō triplex veh fuit prenūciatum a dño dicente. Maledicta terra in opere tuo.i.corpus de terra factum. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo per ſudores corp⁹ diſtēperatur. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi terra.ſ.corporis punctiones.ſ.⁊ pruritus cōcupiſcentie contra ſpiritū. donec revertaris in terram de qua ſumptus es per incinerationē. Sed ab iſto triplici veh fuit Maria libera ⁊ ſine eo. Nulla enim inordinatio paſſionum fuit in ea vel diſtēperantia humorum et operum inordinatione que ordinatiſſima fuit in omnibus. Et repreſſo ⁊ extincto in ea fomite concupiſcentie. Nullus etiam primus motus ad peccatum ſeu contra ſpm̄ fuit in ea. Unde dictum fuit de ea in figurā. Ipſa conteret caput tuum Gen.iij. Caput ſerpentis antiqui. ſunt p̄mi motus peccati quibus ipſe inſidiaſ anime. Sʒ virgo Maria contrivit ex toto extinguēs. incinerata poſt mortē non fuit. ſed glorificata in corpore regnat cum filio. Unde bea. Aug. Putredo ⁊ vermis ſunt obprobrium humane conditionis a quo Marie natura excipitur. quā de ea Jeſus aſſumpſiſſe probaſ. ¶ Ex parte autē anime triplex veh omnes incurrimus. Veh erroris. Veh doloris. Et veh pudoris. ¶ Errare eſt aliud pro alio putare.ſ. falſum pro vero: malū pro bono. Eſaie.liij. Omnes quaſi oves erravimus bea. Augu. Error nō eſt in natura hominis inſtituti: ſed pena dānati.i. puniti a deo per peccatum. Erravimus in rōnali tripliciter ſ. in eligendo. diſcernēdo. ⁊ in exequēdo Proverbio. Errant qui operanſ malum. ¶ Primū qđ occurrit in agēdo eſt finis. Omne eni agēs aīt propter finē. inquit phs. Finis aūt hʒ rationē boni. Nemo enim intendēs ad malū operatur. Sed iſtud bonū qđ quis intendit in operando eſt aliqñ verū bonū. vt opus virtuoſū aliqñ apparens bonū ſed nō verum bonum. vt opus vitioſum. Avarus eni intēdit in ſuo operē bonū vtile lucri. ſʒ q: poſtponit ſalutē anime. obſervationē divini precepti, p̄hibentis illicita lucra. ideo non verū bonū eligit ſed apparens ⁊ falſū. Luxurioſus eligit bonū delectabile carnis cōtra virtutem caſtitatis. eſtimans tunc illud maius bonū q̄ʒ caſtitatē ⁊ ſic errat. Sed ſervus dei eligit bonū honeſtatis qđ eſt verū bonum deo acceptū. opus.ſ. virtuoſum iſtud vel illud. Iſtud ergo veh erroris. de quo Eſa.v. dicitur. Veh qui dicitis malū bonum. ⁊ bonū malum frequenter oēs incurrūt. ſed maria ſine iſto veh fuit. Optimam enim partē ſibi elegit maria in omnibus Luc.x. Unum quippe ſcimus pro certo inquit Odilo in ſermōe. q̄ omnis marie actio ſemp intēta fuit in dño. ¶ In diſcernendo erramus. Non eni ſufficit eligere bonū finem in opere noſtro ſed etiā debita media pveniendi ad illū finē querere. Unde dictum fuit Cayn ſm aliā trāſlationem. Si recte offeras ⁊ non recte dividas peccaſti.i. ſi intendas ⁊ facias bonū opus ⁊ non obſerves debitas circūſtantias que ſunt diverſe. vt debitū locum. tp̄s ⁊ modum ⁊ hmōi. peccatum incurris. Bonum eſt enim dare elemoſynam pter deum. ſed dare non indigēti vel ei qui abutiſ. ⁊ hmōi non eſt bonum. Et illō veh etiā frequētius incurritur de quo poteſt itelligi illō Mathei.xviij. veh mūdo a ſcandalis. Quia enim homines in operibus ſuis non obſervant debitas circunſtantias. ideo ſequūtur multa ſcādala. Sed aue. ideſt ſine iſto veh fuit Maria. que ſemper operata eſt conſilio manuum ſuarum. Proverbiorū vlti. ideſt in operibus ſuis ɔſiliū habebat diſcernēdo d̄bitas circūſtātias. ¶ In exequendo erramus non opando ⁊ executioni mādando. vel tarde qđ ratio decrevit fiendū ex negligentia vel pigricia: cuʒ tñ vt ait phs in Ethi. Oportet cōſiliata velocius exeq. Et iſtud veh incurrimus frequētiſſime nō exequendo que cognovimus ⁊ deliberavimus facere. ⁊ veh diſſolutis corde Eccli.x. Qui.ſ. non viriliter exequuntur qđ intendūt. Sʒ aue.i. ſine iſto veh fuit maria. vñ cōcepto filio cum audiſſet Eliſabeth gravidam. Cogitās illi ſervire in partu. exurgens abijt in montana cū feſtinatione ad domū Zacharie. Lu.ij. Omnia hec pertinent ad prudentiam qua pleniſſima fuit. Unde de ea canit eccleſia. Quo pgrederis virgo prudentiſſima ⁊c̄.

¶ Secundum veh .§.v.

eſt doloris cōmune oībus in ɔcupiſcibili. Eccē Maria v. Cuncti dies eius laborib⁹ ⁊ erūnis pleni ſūt. fuit ſine ps.xvij. Dolores inferni circūdederūt me. Itē veh dotribulationem ⁊ dolorē inveni. Et quis eſt ille loris q̄ qui vnq̄ʒ evaſerit iſtud veh. ſed quō dicimus modo de virgine de iſto veh. Aue.i. ſine veh doloris. Cuʒ vt dicit Dam. Dolores partus fuerūt ei reſervati in paſſione filij. tūc enim aīam eius pertranſiuit gladius vt pdixerat Symeon. Et ibi dolores vt parturientis vtiq̄ʒ ex his que dič Seneca probaſ fuiſſe ſine eo. Dicit enim q̄ ſapiēs non turbaſ vel cōtriſtaſ quicquid acciderit ei. Et hoc ſic pbat. Validius ē qđ ledit eo qđ ledītur. Nequitia autē non eſt fortior v̄tute: ſʒ infirmior. Non lediſ aūt quis niſi a malis. ergo nō leditur ſapiens. dolor autem eſt de leſione. ¶ Itē alia rōne. divinitati nō noceſ: ſed oīs ſa

piens participatione deus eſt. ergo ſapiēti non nocetur. Dolor autem eſt de leſione. Dolor etiā eſt de nocumēto. ¶ Item tertia rōne ſic pbat. omnis iniuria eſt aſſicuus rei que pdi pōt. Sapiens autem nihil pōt perdere. omnia in ſe repoſuit. Nihil credit fortune bona ſua hꝫ in ſe ſolido. Nihil auteꝫ cupit fortuna qͦd nō dedit. Nulla ergo turbatio cadit in ſapientem. i. virtuoſum. Hūc enim appellat ſapientē. Sed omne veh doloris eſt turbatio. ergo veh nō cadit in ſapientē. Uirgo aūt maria proculdubio fuit omni ſapiente ſapiētior ⁊ perfectior. ergo in ea nō fuit veh doloris. Et hoc vtiqꝫ veri eſt quantū ad rōnem fuit in oibus ſuper omnes potentias ſuas ordinatiſſima. rōne ſuperiore ſemper dominā̄te inferioribus virib⁹. Un̄ quicqd doloris ſuſtinuit in corpore ſm ſenſualitatē vt in paſſione filij. maximū totum ceſſit ei in materiam amoris ⁊ gaudij ſm rōnem. Et ſic in ea dolor maximus in paſſione filij ſm ſenſitiuā nunquā cōtrarius fuit gaudio rōnis quod habebat ex cogitatione: qꝛ ex paſſione filij ſequebat dei honor ex redēptione humani generis. Sine veh ergo doloris in rōne fuit. Quāuis autē in ceteris ſapientibus ⁊ pfectis viris hoc aliqñ fuerit vt. ſ. ſm rationeꝫ nō habuerint turbationem vel dolorē in aduerſis. non tñ ita vīr quin aliquādo turbatus fuerit ⁊ obfuſcatus oculus rōnis: etſi nō excecatus. ¶ Tertiū veh. ſ. pudoris incurrit hō per pctm̄. Nam in ſtatu innocētie dr̄ Gen̄. ij. φ erant nudi ambo. ſ. Adam et Eua. ⁊ nō erubeſcebāt. Sꝫ poſt pctm̄ videntes ſe nudos erubuerūt: vn̄ pp pudorē fecerūt ſibi pizomata ad cooperiendū ignominiā ſuā. Eſt autē erubeſcentia timor de turpi pn̄ti vel preterito cui oēs ſubijcimur: qꝛ oēs facimus confuſione digna. ps. xliij. Tota die verecūdia mea contra me eſt. Sed ad hoc veh fuit imunis virgo maria: qꝛ nihil turpitudinis vnquaꝫ geſſit: vel in ſe habuit nihil inordinatiōis. Quod autem Ambroſi. dicit de ea φ erat intenta operi verecunda ſermone: vult dicere φ in exteriori cōuerſatione oſtendebat verecūdiam oſtēdens neceſſariā maxime iuuenibus ⁊ mulierib⁹: nō φ ratio eā argueret de aliqua turpi re preſenti vel preterita. ¶ Ex parte ꝯiuncti. i. aīe cuꝫ corpore reperit̄ in humano genere triplex veh. ſ. ignorantie: culpe ⁊ pene. Ignorātia magna eſt in omnib⁹: neſcit enim hō finē ſuum. Eccs. ix. quoad corpus: ⁊ quoad aīam. naꝫ ignorat dieꝫ mortis ſue. ⁊ quo pget ad penā vel ad gloriaꝫ. Et in vita: vt dr̄ Eccs. ix. Nemo ſcit vtrū odio vel amore ſit dignus. i. ſit in grā dei vel nō. Sꝫ beata vgo Maria ab iſto veh fuit libera: qꝛ certa erat non ſolū φ grāꝫ dei habebat: ſed etiā φ plena grā angelo ſibi nūciante. qui mētiri non

Maria fuit ſine veh pudoris q̃ modo.

Ex pte ꝯiuncti triplex veh q̃ Maria caruit.

pōt. Sciuit enī per reuelationē diē mortis ſue: ⁊ φ maximā gloriā ꝯſecutura eēt. ¶ Veh cui ſuit ſupe eſt triplex: qꝛ culpa originalis culpa mortalis ⁊ culpa venialis. De pmo Hiero. xv. c. Ueh mihi mater mea qre genuiſti me virū rixe. Ex cōceptu enim ꝯhitur originale cum quo naſcimur: eū rixa carnis ⁊ ſpūs: ⁊ ab h̄ fuit libera b. Maria: qꝛ etſi cōcepta in eo vt ceteri tn̄ nata ſi ne eo ſanctificata in vtero. Neqꝫ enī feſtis laudib⁹ celebraret̄. ſ. natiuitas eius: ſi non ſcā naſceretur. inqt bea. Ber. in ſerm̄. Et ſi aliqui ſancti vt Jo. bap. ⁊ Hiere. fuerunt in vtero ſanctificati: ſed nō in tāta copia grē: nec ita cito. Nam infuſa anima in corpe pie credi pōt φ eadē die fuerit ab illa culpa emūdata. Ad qͦd facit quod ait ps. loquēdo de ſanctificatiōe tabernaculi altiſſimi: qͦd tabernaculū nulli dubiū fuit beata. Uirgo. Adiuuabit eā deus mane diluculo: adiuuabit dando ipſi vgini gratiā adiutriceꝫ ad vincendū ex omni parte pctm̄. Mane. i. in principio ſue aiationis cū recepit aiāꝫ cū luce intellectus diluculo. i. ꝯcitius. ¶ Veh culpe mortalis vel actualis plurimi icurrūt: qͦd niſi emūdetur per pn̄iam a peccatis ceſſando: ſequit̄ aliud veh eterne dānationis. de quo poteſt illud Apo. exponi. vnū veh abijt: ecce aliū veh: veh vnū eſt culpa que abijt moriēdo qꝛ ceſſat quis peccare. Sed ſequit̄ ad illd veh eterne dānationis: ⁊ pōt dici illud ps. Tu. ſ. deus ꝯfregiſti capita draconū in aqs. Capita draconū ſunt. vij. vitia capitalia. Un̄ ⁊ Joā. in Apo. Uidit draconē qui inſidiebat̄ mulieri hn̄ti ſeptē capita. Hec capita ꝯfringunt̄ in aqs grārum q̄ fuerunt in Maria pleniſſime: vt de ea poſſit illd intelligi. Gen̄. j. Cōgregationeſqꝫ aquarꝫ appellauit maria. pducto hoc noie nō correpte pſtato ſꝫ liraꝫ. Marie enī vt ait bea. Hiero. plenitudo grē ſe infudit. Fuerunt ſeptē capita draconꝫ. i. vitia capitalia ꝯfracta in maria: ⁊ quoad ipſaꝫ: quia nullum eoꝫ habuit. ⁊ quoad nos ſuo merito ⁊ exēplo ac filio ſuo. De ſeptēplici veh pcti mortalis. dicit Eſa. c. j. Ueh genti peccatrici populo graui iniqtate: ſenti͂nt neqꝫ filijs ſceleratis: dereliquerūt deū blaſphemauerūt ſcm̄ iſrael: abalienati ſunt retrorſuꝫ. In qua auctē notant̄ ſeptē capitalia vitia qbus debet̄ veh eterne damnationis a qbus oino fuit Maria libera. Et iō bene ei dicit̄. Aue. i. ſine veh hmōi. Primū eſt vitiū gule. Et huic dedita gēs dr̄ peccatrix: qꝛ imponat habitū pmanentē. Nullū enī vitium eſt in nobis ita pmanens vt gula habitualiter qͥ in nobis ⁊ q̄ citi⁹ exerceat̄. Nā puer totus ē gule dedit⁹. Et qs eſt ille q vltra metas neceſſitatis nō rapiat̄ in cibo ⁊ potu. Qd cū mortale eſt ꝑparat̄ ei veh eterne dānatiōis. ſꝫ illud Eſa. v. Ueh q ꝯſurgitis māe ad ebrietatē ſectādā ⁊

M. fu... ſue veh c... pe... talis.

ab hoc beata Maria libera fuit. Secundū caput draconis eſt accidia hic eſt populus grauis iniquitate. Nam accidia aggrauat animā vt nil boni agere libeat. Sz veh diſſolutis corde. dicitur Eccleſiaſtici.ij. Tertium caput eſt luxuria. Et hec eſt ſemen nequam. quia nequiter effudit ſemen. Sed veh qui opulenti eſtis in ſyon. qui laſciuitis in ſtratis vēſis. dicitur Amos vj. Quartū caput eſt auaritia. Et dedit huic vitio ſunt filij ſceleratī. Auaritia enī nil ſceleſti⁹. Sed veh his q̄ ꝯgregāt auaritiā inquit ꝓpha. Quintū caput eſt ſupbia. Et hi ſunt qui dereliquerūt deū. Per nullū enī vitiū recedit quis a deo: ꝛ bellat ꝯ eū ſicut p̄ ſupbiaꝫ. Sz veh corone ſuperbie ſcribit in Eſa.c.xxxviij. Detractata eſt enī ad inferos ſupbia tua. Sextū caput eſt ira. per hāc holes peſſimi blaſphemauerūt ſanctū iſrael. Sz dixit Eccī.ij. Ueh his q̄ pdiderūt ſuſtinentiā.ſ. patiētiā: victi ab ira. Septimū caput eſt inuidia. Inuidi aūt abalienati ſunt a dō retrorſum. Deus oia ſua bona cōicat. inuidus aūt volet ꝙ aliqs extra ſe habeat bona vñ alienus a ꝯditionibus dei. Sed dicit in epl'a iude: Ueh illis qui abierunt in viā caym ꝛ chore. Iudi.ij. Hi ex inuidia moti ſunt pmus ꝯ Abel: alter ꝯtra Moyſen. Ab olb⁹ his fuit liberata maria. Naz abſtinētie dedita: vt oſtēdit be. Amb. Ab accidia libera cuius ſpūs exaltauit ſemp in dño operata. A luxuria aliena q2 v̄go. Auaritie neſcia: que oia ſua cōicauit pauperibus. Cōtra ſupbiā humillima: q2 reſpexit humilitatē ꝛc. Nil in ea ire: que inter oēs mitis: vt in paſſiōe filij. Inuidia nunq̄ in ea que ſalutē oium ſemper optabat. ¶ De veh culpe venialis cui ōbetur pena purgatorij ſi nō purgat. pōt intelligi illud Michee ꝓphe.ij. Ueh vobis q̄ cogitatis inutile. Nā cogitatiōes inutiles cōiter ſunt venialia pctā. Sz ab oī culpa actuali mortali ꝛ veniali fuit libera v̄go Maria. de qb⁹ loquit .b. Augu. cū ait in li. de natura ꝛ gr̄a. Cū de pctis agitur nullā p̄: ſus volo de ea hr̄e mentionem. Ea excepta oēs ſancti ꝛ ſctē cū viuerent cū Jo. euāge. ſanctiſſimo dicerēt. Si dixerimus quia pctm̄ nō habemus actuale: ſaltē veniale perpetratū: ipi nos ſeducimus ꝛ veritas in nobis nō eſt. ¶ Ueh tertiū.ſ. pene eſt ꝯſequēs ex peccato penitudo: q2 ꝯſcia remordet de malo. iuxta illud.b. Augu. in li. ꝯfeſſionū. Juſſiſti dn̄e. ꝛ ſic ē vt oīs iordinatus animus ipſe.ſ. ſibi pena ſit. Et phs in Ethi. Oīs malus implet penitudie. Uel etiā veh pene eſt inclinatio ad alia mala ꝑpetrāda. Unde Gregorī. Peccatum quod per penitentam non deletur mox ſuo pondere ad aliud trahit. Et licet per baptiſmum fomes peccati. ideſt inclinatio ad malum minuatur vt non dominetur. Non tñ extinguit quin in

aria
fine
iali
pa.

citamētū ad illud ſepe exurgat. De quo veh pene pōt intelligi illud Michee. Ueh eis qm̄ receſſerūt a me.ſ. peccādo. Sz ab hmōi fuit immunis be. virgo Maria: q2 cū nullū cōmiſerit peccatum nō habuit penitudinē de eo: nec aliquā inclinationē ad malum. Tota pulchra es. de ea dicitur in canticis.iiij.c. ꝛ macula non eſt in te. Apte ergo ei dicitur. Aue ideſt ſine veh ignorantie culpe ꝛ pene predictis.

¶ Fuit beata Maria .§.vi.

ſine veh qd̄ cōtingit omnibus matrib⁹. Unde dño Jeſus. Ueh ꝑgnantib⁹ ꝛ nutriētib⁹. Mathei.xxiiij. Eſt aūt illud veh triplex in matrib⁹ ſ. dānificentie: indigētie: affi ciētie. ¶ Dānum aūt triplex incurrit femina cū mater efficit.ſ.q2: in cōceptu perdit virginitatē theſaurū irrecuperabilē. Poſt ꝯceptū venuſtatē ꝛ ſanitatē. Nō enī mulieres grauide apparent ita pulchre vt pus nec ſane: q2 ſubijciunt multis alterationibus ꝑpter ꝯceptū. In partu aūt pdunt viorum ſocietatē. Non enim pūt viri accedere ad eas: ſed ab hmōi fuit libera v̄go Maria. Nā in cōceptu nō amiſit virginitatē: ſz aucta eſt puritas eius. Rubū quē viderat moyſes incōbuſtū cōſeruatā agnouimus tuā laudabilē v̄ginitatem dei genitrix. canit eccl'ia. Pulchritudinē nō minuit ex ꝯceptu: imo ita ē adaucta pulchritudo ei⁹ ꝙ Joſeph nō cognouit eā donec peperit filiū: q2 vt dicit glo. tantus ſplēdor tāta pulchritudo exibat ab ea vt facie ad faciē nō ſire poſſz aſpicere in eaz: ꝛ merito: q2 ſplēdor eterne glīe erat in ea. Nec tñ h̄ alijs apparebat. In ptu nō pdidit hoīz ſocietatē: ſz paſtores eā viſitarūt: ꝛ paulopoſt reges tharſis ſancti magi. ¶ Itez mr̄es incurrūt veh indigētie. Nam ad cōcipiēduz indiget cōpare.ſ. viro ex quo ꝯcipiāt. poſt ꝯceptū egent quiete. in partu obſtetricatione. Sz ab hmōi veh libera fuit be. Maria: q2 non ex virili ſemine: ſed myſtico ſpiramine v̄bum dei facta eſt caro de virgine maria. Quod enī in ea natum eſt. inquit angelus. ideſt conceptū de ſpirituſancto eſt. Mathei.j. ideſt opere ſpiritusſancti. Non eguit quiete: q2 non ex eo debilitata: ſed roborata fuit. vñ ꝛ ſubito abijt in montana ad viſitandum Eliſabeth ꝛ ſeruiēdū ei in partu eius: vt dicit Hierony. Nulla enim obſtetrix: nulla obſequia mulierum. Eſa. Germinans germinabit. ſcilicet virgo pariet letabunda. ideſt laudans circunſtantibus angelis ꝛ canentibus. Gloria in excelſis deo. ¶ Tertio matres incurrunt veh afficientie: quia afficiuntur in conceptu libidine: in portando in vētre grauedine in partu maximo dolore. Sz be. Maria ſine huiuſmodi veh fuit. Naz cōcepit ſine libidine. Unī angelus. Uirtus altiſſimi ob

Maria ſine veh triplici cōi omnib⁹ matribus:

umbrabit tibi.i.refrigerium preſtabit:vt ſine
ardore alicuius libidinis cōcipias:ſine graua-
mine filiū in vētre portauit. Eſa.x. Ecce dn̄s a-
ſcendet ſup nubē leuem. Nubes eſt virgo ma
ria que grauamen in portādo nō habuit ⁊ ipſa
ſola peperit ſine dolore ſaluatorē ſeculi.

¶ Veh quod eſt .§.vij.

ſpāle feminis eſt triplex.ſ.ſterilitatis in virgini
bus:ſubiectiōis ⁊ corruptiōis in cōiugatis. de
ſolatiōis i viduis vt de ſe pz. Sz btā Maria in
quolibet ſtatu fuit ſine tali veh. Nā virgo fuit
cū ſecunditate diuine prolis. Coniugata fuit ſi
ne corruptione. q2 ipſa cum ſponſa in virgini-
tate permanſit libera. ab eo qḋ de alijs dictum
eſt feminis. Sub viri ptāte eris. gen̄.iij. nō eni
fuit ſubdita ioſeph:ſed ipſe ei. quia ⁊ filius dei
ſubdita erat ei. Vidua poſtea. ſed nō deſolata.
ſed filio naturali aſſociata ⁊ poſt mortē eiꝰ filio
adoptiuo Joh. Ergo aue.i.ſine oī veh.

¶ De nomine virginis. Ca.xiiij.

NOmē virginis ma
ria. Lu.j. Hoc aūt proprium nomē
virginis angelus in ſalutatiōe reti
cuit ſz eccleſia addidit. Jn quo poſ
ſet videri alicui erratū. vel ab angelo nomē ipſ
omittendo. cum tū in ſalutatiōe ſoleat nomē ſa
lutati exprimi. vel ab eccleſia nō videtur recte
factū addendo verbis ſacre ſcripture. cum dn̄s
mādauit in Deuteronomio. Nō addetis v̄bis
his qḋ nec minuetis. Et Jo. Apoc. vl. ait.
Si qs appoſuerit ad hec.ſ. v̄ba. apponat ei deꝰ
has plagas. que.ſ. ſunt i iſto libro. Sed ad hec
rn̄detꝰ q̧ a nullo erratū eſt ſed rectiſſime factū
eſt. Angelus enim digniſſime ſalutando noue
dignitatis nomine ſalutauit. vt p mutationem
nominis mutatio ſtatus figuraret ⁊ eminentia
dignitatis. Qn̄ eniz quis aſſumitur ad magnā
dignitatem mutatꝰ nomen. vt pz in papa. quod
⁊ dn̄s ieſus fecit de petro dicens. Tu vocabe-
ris cephas.i. petrus. Angelus ergo de proprio
nomine qḋ ē maria mutauit nomē dicens gra
tia plena. hoc autē nomen quod eſt gratia ple-
na. hmōi circumlocutio ē tm̄ proprij nominis
beatiſſime virginis ⁊ pſone ipſius. quod nulli
alij conuenit. ꝓprie. nec deo. nec creaturis:ſed
quod plenitudo grē intelligitur ſuſceptiue. Cō
ſtat enim q̧ deus nō eſt gratie ſuſceptiuus. ſed
datiuus. Nulla aūt pura creatura eſt plena grē
ſuſceptiue. ꝓterq̄ beata v̄go. que tātū ſuſcepit
Eccl'a h' q̧ pura creatura magis ſuſcipere non potuit.
nomen Unde hoc ei ita ꝓprium fuit q̧ nulli alij cōue-
addidit nit. Jdeo angelus ei hoc nomen impoſuit. di-
ſupple cens. gratia plena. Eccleſia tamen addēdo ad
maria. grā plena maria nō errat. vl indecēter agit:q2
nō apponit ad v̄ba ſcripture ſacre aliquid fal-
ſum vel ꝯtrariū ei. qḋ prohibetꝰ per auctorita-
tes ſupra inductas. Nā per id qḋ dicit cū ange
lo grā plena. qḋ nomē exprimit ſuā dignitatē
⁊ p qḋ addit maria intendit eā inclinare ad no
ſtrā neceſſitatē ſubleuādā. Jpſa.n. que eſt gra-
tia plena per influentiā diuine bonitatis. dicta
eſt nobis ſtella maris. que eſt interpretatio ma-
rie. vt eius plenitudo grē in nobis ſuppleat de
fectum culpe in via. Et ipſa ſtella in firmamēto
glorie ſita. nos naufragos de ſtatu miſerie re
ducat ad portā ſalutis eterne. Et ideo apte dici
tur Aue maria. Nomē virginis inquit euāge
liſta maria. Nō in datiuo dicit nomē virgini.
ſicut dicit de ioſeph. Cui nomē erat ioſeph. nā
ioſeph ex ſponſalibus cū maria acquiſitū eſt ſi
bi ⁊ datū augmētū virtutū. Sz in genitiuo di-
citur nomē virginis maria. qui gtūs ſignificat
poſſeſſionē. nō.n. tūc ei datū fuit vt eſſet ſtella
maris ſed iaz poſſedit ⁊ in hoc nata fuit vt om
nes illuminaret precedentes ⁊ ſequētes: q2 ni
ſi per fidē verbi incarnati vel incarnādi de hac
virgine explicitā vel implicitā nullus ſaluus erit.
Satis veriſimile eſt q̧ cū mulieres nō circū
ciderentꝰ ſed mares. in qua circūciſione octaua
die natiuitatis ſue celebrata imponebatꝰ ei no-
men feminis ipſis de die ſue natiuitatis nomē
imponeretur. Et ſic die qua nata eſt impoſitū
eſt ei nomen maria a parentibus ſm̄ angelicā
reuelationem. de qua ſtella orīunda propheta-
uit Balaam dicens. Orietur ſtella ex Jacob:
ideſt virgo maria ex genere Jacob. Numeri
xxiiij. ⁊ in feſto natiuitatis eius canit eccleſia.
Stella maria maris hodie proceſſit ad ortum
Recte igitur nomen virginis maria. Nomina
enim imponuntur rebus ſm̄ proprietatem ea-
rum. Et quia virgo iſta habet ſimilitudinem
ad proprietatem ſtelle maris. ideo nomen eius
maria. quod interpretatur ſtella maris. vt de-
clarabitur. ideo nomē eius maria. Ubi tria no
tantur circa hoc nomen.

¶ Primo nois interpretationē explicandā.
¶ Secūdo nois deriuationem adaptandam.
¶ Tertio nois litterationem appropriandā.

¶ Quātum ad pri- .§.i.

mum ſciendum q̧ maria interpretatur domi-
na vel illuminata ſeu illuminatrix. Ac etiam
ſtella maris ſm̄ beatum Hieronymum in libro
interpretationum. Jpſa enim domina omni
um cum filius eius ſit dominus vniuerſorum
ipſa illuminata a deo: vt luna a ſole ⁊ plena om
nium illuminationum celeſtium. Jpſa illumi-
natrix omnium electorum. Unde canit eccle-
ſia. Solue vincla reis: profer lumen cecis. me-
rito.ſ. interuentu. Stella q̄z maris. Aue maris

ſtella ei dicit.⁊ ſuper hac interpretatione alijs
omiſſis diffuſius tractemus. Unde bea. Bernar.
ſuper miſſus eſt. Loquamur de hoc noie Ma/
ria qd interpretatur ſtella maris ⁊ matri virgi
ni valde cõuenienter adaptat. Ipſa ſiquidem
ſyderi cõuenientiſſime cõparatur:q: ſicut ſtel/
la ſine ſui corruptione pfert radiuz. Sic virgo
Maria ſine ſui violatione edidit filiũ. Nec ſy/
deri radius ſuam iminuit claritatez:nec filius
marie ei ſuam integritatẽ. Ipſa nãq eſt nobi//
lis illa ſtella orta ex Jacob. cuius radius totuz
orbem illuſtrauit. cuius ſplendor etiam preful
get in ſupnis:in inferos penetrat:terras etiam
perluſtrãs ⁊ caleſaciens mẽtes. magiſq corpo
ra:ſouet virtutes ⁊ excoquit vitia. Ipſa ſiqdez
preclara ⁊ eximia ſtella ſuper hoc mare magnũ
⁊ ſpacioſum:neceſſario eleuata micans meri//
tis:illuſtrãs exẽplis. O quiſquis intelligis in
huius ſeculi profluuio magis inter pcellas et
tẽpeſtates fluctuare:magiſq per terrã ambula
re:ne auertas oculos ab hui9 ſeculi ſyderis ful
gore:ſi non vis obrui procellis. Si inſurgãt vẽ
ti tentationum. Si incurras ſcopulos tribula
tionum reſpice ſtellam:voca Mariã:ſi iracun
dia aut auaritia:aut carnis illecebra naviculaz
cõcuſſerit mentis. reſpice ad mariaz. Si crimi/
num imanitate turbatus ↄſcientie feditate con
fuſus:iudicij terrore:baratro deſperationis in
cipias turbari vel abſorberi ⁊ triſtari in pericu
lis:in anguſtijs in rebus dubijs mariã cogita:
mariam innoca nõ recedet ab ore:nõ recedet a
corde. Et vt ipetres orationis eius auxiliũ non
differas cõuerſationis eius exẽplum ipſam ſe/
quens nõ deuias:ipſam cogitans nõ erras. ip/
ſa tenente nõ corruis. ipſa protegente non me/
tuis:ipſa duce non fatigaris:ipſa ppitia perue
nis. Et ſic in temetipſo expiris:q: nomẽ virgi
nis maria.i. ſtella maris. ¶ Conueniẽtius aũt
dicit virgo maria ſtella maris:⁊ ei aſſimilatur
ppter ſex ↄſideranda in ſtella illa videlz ſubſtã
tiam:ↄtitatez:qualitatẽ:ſitũ:ſtatum:⁊ effectũ.
¶ Et ↄtum ad ſubſtantiã ſtella illa celeſtis in/
corruptibilis:⁊ origo lucis que nõ cõueniũt ab
alijs ſtellis. Sic vgo maria fuit celeſtis conuer
ſatione. vt cõpletius dicere poſſet cũ aplo. No/
ſtra cõuerſatio in celis eſt. ad Phil.iij. Incor/
ruptibilis fuit mẽte ⁊ corpore. Nã vt dicit An/
ſel. Ea puritate decuit vt niteret qua maior ſub
deo nequeat reperiri. origo fuit lucis. Nã vt ca
nit eccleſia. Angelus ↄſilij natus eſt de vgine.
Sol de ſtella qui illuminat oẽm hoiem venien
tem in hunc mundum. ¶ Quantum ad quali
tatem ſtella illa eſt ſuperior:clarior:⁊ vtilior:q:
eſt in ſupremo poli. ideo ſuperior. ⁊ bea. maria
eſt ſuperior omniũ ſanctorum ⁊ angelorũ deo
ppinquior:clarior eſt virginitate. Et etiã beata

Maria ſtella ſemper rutilans:ſemp clara in fi/
de fuit. Oẽs alie ſtelle.i. apoſtoli ⁊ marie cecid/
derunt amittẽtes lumen fidei diuinitatis xpi.
Ipſa nunq in paſſione ei9. vtilis eſt valde ſtel/
la maris fecunditate. Et quis ſanctus vel ſctã
vtilior nobis hac virgine q nobis genuit deuz
pariter ⁊ hominem oium ſaluatorem. ¶ Quã
tum ad quãtitatẽ ſtella maris eſt minima in ap
parentia nobis:ſed maxima in ſeipſa. Sic bea
ta maria maxima in ſanctitate in ſe:ſz nimia in
ſui mente ppter maximã humilitatẽ:q: reſpe/
xit humilitatem ancille ſue. ait Lu.j.c. Humi/
lis in corde totum deo tribuẽs humilis in ore
ſeu locutione. cuius ſignuz rariſſima ⁊ breuis
locutio eius. Humilis in opere ſeruiẽs cogna/
te in partu loco ancille ipſa que erat dña ange/
lorum. ¶ Quantũ ad ſtatuz:ſtatus ſtelle eſt ↄſi
ſine motu q: eſt vicina polo:ita modicus eſt cir
cuitus eius vt videatur nõ moueri. Eſt ſine oc
caſu:q: non occidit nobis vt alie ſtelle ⁊ ſine er
rore. Sic beata maria eſt ſine motu inconſtãtie
nunq turbata. Nã qd dicit turbata in ſermõe
angeli non fuit illa turbatio ire ſed admiratio/
nis in tanta laude ex humilitate. Sine occaſu
fuit alicuius peccati. Naz etſi ſepties in die ca/
dit iuſtus. vt ait Salomõ Prouer.ſ. venialiter
⁊ igitur in die gratie remanens hec nunq ce/
cidit. Fuit ſine errore ignorantie eorũ que per
tinent ad ſalutem. vñ ⁊ dicit mater agnitiõis.
Eccl.xxiiij. ¶ Quantũ ad effectuz ſtella illa at/
trahit ferrũ ad calamitam:ſua luce nautas diri
git ⁊ eſt cõtra aquilonem. Et bea. Maria p in/
ſertam ſibi miſericordiam attrahit peccatores
ad celum per pniam quã eis pcurat:naufragã
tes in pelago huius mundi ad portuz ſalutis
dirigit. Unde canit eccleſia. Ad te pia ſuſpira//
mus. Si non ducis deuiamus. En ad te conſu
gimus. Eſt etiã cõtra aquilonẽ.i. contra diabo/
luz nobis aduerſantẽ. Juxta illud Hiere.i. Ab
aquilone pandet omne malum. Sz tu nos ab
hoſte protege:⁊ in hora mortis ſuſcipe ei dici/
mus. ¶ Quãtũ ad ſitũ dicit Eraſtenes qꝫ vna
ſtella infima q plus appellat:p quẽ locũ mũdus
ipſe eſtimat verſari. Qd nulli pure creature vt
potius ↄuenire:q be. marie.ſ. mundũ circa ip
ſam verſari. Ad ipſaz enĩ reſpicere vident vni
uerſi ſuperi vt reſtaurent. Inferni vt limo libe/
rentur. Qui in mundo ſunt vt iuſtificent:q añ
nos fuerũt pphe. vt verificentur in ſuis pphe/
tijs de incarnatione filij:qui in pñti ſunt vt ſub
leuent a tãtis miſerijs:qui futuri ſunt vt ſaluẽ
tur. Dicit aũt ſtella maris ⁊ nõ ſtella celi vel na
uis maris q: exiſtens ipſa in ſtatu celeſtis pñe
vt ſtella in celo:⁊ non in pelago inquietudine
pleno vt nauis dirigit nos in ſtatu vie qui ſu/
mus in mari:⁊ ideo ſtella maris non celi.

De deri-uatione huiꝰ nominiſ maria.

Quantum ad ſe/ .§.ij.

natione cundum ꝑncipale deriuatur hoc nomē a ma/
ri. Et hoc aptiſſime qꝛ ſicut oīa flumina in ma
re intrant ⁊ mare non redūdat. Eccī.j. ita ī ma
ria oēs aque gratiarū que fuerunt in alijs ſan/
ctis vt fluuijs: intrauerunt in Maria virgine.
⁊ tñ illud mare plenum omni gratia nō redun
dauit: excedens terminos ſuos in aliquā ela/
tionē vel iactantiā. Unde ⁊ bea. Hiero. in ſmō
ne. Ceteris ſanctis per partes collata ē gratia.
Marie vero plenitudo gratie ſe infudit. Ma/
re aūt dicit̄ quaſi amarū. Fuit aūt beata maria
mare amarū in conuerſatione amare. ſ. pfecta
ſenſuū mortificatione. Nulla eni pura creatu
ra mortificauit ita ſenſus ſuos ab omni vanita
te ⁊ curioſitate vt ipſa. Cum tñ vt dicit̄ Eccī.j.
nunꝙ̄ ſaciabit̄ oculus viſu nec auris auditu.
Et ſic de alijs ſenſibus erga ſua obiecta. Et īde
mors peccati intrauit ꝑ feneſtras nr̄as ſenſuū:
qꝛ non clauduntur vt opꝫ. Unū ⁊ beata Maria aſ
ſimulatur myrrhe amare: que pſeruat a corru/
ptione: qͥſi myrrha electa ait ipſa dedi ſuauita/
tē odoris. Eccī. xxiiij. Maria vero mare ama/
riſſimū fuit in paſſione filij. Nam vt ait Dama.
Partus dolores fuerūt ei reſuati. In ptu igit̄
naturali peperit ſine dolore ſaluatorē. imo cū
ſummo gaudio. Sed in partu ſpūali: eū ſcilicꝫ
parturiuit nos deo: attēdite ⁊ videte ſi eſt ē do
lor ſicut dolor meus. Tren.j. Sicut ergo ex pri
mo partu dicit̄ maria qͥ̄ ſtella maris: qꝛ ſicut ſi
dus radium pfert virgo filiū. pari forma ſine
dolore ſine corruptione. Sic in ſcdo partu dici
tur Maria mare amarū: vbi. ſ. mater miſericor
die: aſſuit patri miſericordiarū in opere ſūme
miſericordie: ⁊ dolorē paſſionis ſecū ſuſtinuit.
Nam ipſius aīam pertrāſiuit gladius doloris
īmenſi excedentis oēm martyrū dolorē vt ait
bea. Bernar. Et ſic adiutrix facta eſt noſtre re/
demptionis ⁊ mater noſtre ſpūalis generatio,
nis. Et de hoc duplici partu vginis dicit̄ Eſai.
vlti. Anteꝙ̄ parturiret peperit. ⁊ antequā veni
ret partus eius peperit maſculum. Quis audi
uit vnquā tale: aut quis vidit huic ſimile pepe
rit primo beata maria ſine dolore ⁊ peperit ma
ſculum ſuum primogenitum quē pannis inuol/
uit. parturiuit poſtea iuxta crucem. dolorē im/
menſum ſentiendo cum filio in cruce non vnū
ſed multos filios: qui redempti ſunt a domio.
ſimul quantū ad virtutē cauſe non ſimul quā
tum ad eſſe ſed diuerſis tēporibus quantū ad
applicationem effectus ipſius paſſionis. Quis
vnquā audiuit tantū gaudiū vt in pmo. Quis
vidit tantum dolorem vt in ſecūdo partu. Cer
te nullus. ¶ Fuit autem figurata hec. b maria
quantum ad nomen in maria ſorore Moyſi ⁊
Aaron. Illa enī tranſito mare rubro cecinit cū
magno gaudio. Cantemus domino glorioſe.
Et iſta maria non ſolum mater ⁊ ſoror affectu:
ſed ⁊ natura ſummi ſacerdotis Jeſu xpi: ⁊ du/
cis populi iſrael: populi fidelis. poſt primā na
tiuitatem in vtero: intelligens in ſui initio pro
ſtratum Pharaonem infernalē cum ſuis deo
gratias agens dixit. Magnificat aīa mea do/
minū: ſed in mari rubro paſſiones filij cogno
ſcens mortē noſtram per mortē filij deſtructā
⁊ diabolum proſtratum in reſurrectione filij p
noſtra liberatione mente dño decantauit gra/
tias agens: ⁊ ad hoc omnes inuitans ⁊ amari
catos per penitentiā ex amaritudine peccato
rum egredientes ad littus ſalutis ſuſcipiens.

Quantum ad .§.iij.

tertium. Ex ſignificatione litterarū huius no/
minis elicitur ſublimitas eius. Quinqꝫ enim
ſunt littere huius nominis maria. — de ſigni
Et ſignantur per hoc ꝙ eſt. — catione
¶ Mater vniuerſorum. — huiꝰ no
¶ Arca theſaurorum. — minis
¶ Regina celorum. — maria
¶ Jaculum inimicorum.
¶ Aduocata peccatorum.
¶ Primo eſt mater vniuerſor. iuxta illud Sa Sa
pien. vij. Omniū eſt mater. Quod Alber. ſup ē mā
miſſus eſt exponitur de virgine maria ſubdēs: no
qꝛ mater reſpectu filij hꝫ quatuor pprietates: q̄ que
ſunt: genitura: cura: poritas: ⁊ dignitas. Ex ge
nitura primo qdem mater eſt oium: qꝛ vnū ho
minē genuit. ſ. xpm ⁊ oēs regenerauit. Pepe/
rit enim filiū ſuū primogenitū xpm corporali
ter. Alios aūt oēs ſanctos ſpūaliter. Ipſe enim
Jeſus non ↄfundit̄ electos ſuos aplos vocare
fratres per ps. xxj. dicens. Narrabo nomē tuū
fratribus meis. Nam per cōceptū eius ⁊ partū
ex ipſa virgine caro ⁊ frater noſter eſt vt ſit ipſe
primogenitꝰ. ſ. dignitate in multis fratrib̄ ſ.
oibus ſanctis quos ſanctitate precellit. Nec ob
ſtat ſi dicat̄ ꝙ filius eſſe non pōt ante matrem.
Sꝫ multi ſancti fuerūt anteꝙ̄ virgo eēt in mū
do cōcepta vel nata: vt pꝫ de oibus patribꝰ ve
teris teſtamenti. ergo videt̄ ꝙ reſpectu illorū
non poſſit dici mater. Sed videtur ꝙ hoc ē ve
rum in eſſe nature ꝙ filius non poſſit eſſe ante
patrē vel matrem in tpe. In eſſe aūt gratie non
repugnat. oēs ſancti qui fuerūt ante xpm ſalui
fuerunt ⁊ grām receperunt per fidē verbi icar
nandi de virgine maria: explicitam vel ſaltem
implicitā: de cuius plenitudine oēs ſancti rece
perunt. Sicut ergo regeneratio ſpūalis: q: per
quā. ſ. habet̄ eſſe gratie quoad ſanctos nō teſta
menti. eſt per fidē viuā verbi incarnati de vir
gine: ita quoad ſanctos veteris teſtamenti erat

regeneratio in eē ſpūali per fidē incarnandi de
virgine. Que īcarnatio fuit in virgine. ¶ Do/
rum igitur oīum regeneratoꝝ ſpūaliter p̄ gra/
Oīum regeneratoꝝ p̄ gratiā ꝫ Maria ē mater.
tiam virgo mater eſt. Itē ꝛ angeli cū recipiant
illuminationē: perfectionē: ꝛ beatificationez a
Ieſu. Nam ipſe eſt in quē deſiderāt angeli ꝓ
ſpicere. j. Pe. j. Et per ipſuz omnia reſtauratur
in terra ꝛ in celo. ergo ꝛ angeli recipiūt quod/
dam eſſe glīe a beata virgine. Quicqd autē eſt
cā cauſe: ꝛ cauſa cauſati. Sed beata Maria eſt
cauſa Ieſu: q̄ꝛ mater eius. ergo ꝛ cā eſt aliquo
modo glorie angeloꝝ: vt ꝓpie dicaᷓ mater eo/
rum. Cum etiā ipſa dicaᷓ ab eccleſia mater gra
tie ꝛ mater miſericordie: ꝛ gr̄a ꝑducat ad glo/
riam ꝛ cā ſit eius. ſequitur ꝙ omnium qui ſunt
in gloria ſanctoꝝ. etiam qui eam preceſſerūt tē
pore: in gloria cōſequenda mater eſt. ¶ Secū/
do eſt mater noſtra cur[a]: q̄ꝛ in vno nobis genu
it. quicquid ad hāc vitam vel futurā nobis ne
ceſſariuz fuit. Vñ ipſa dicit Eccl. xxiiij. A gene
rationibus meis adimplemini i. a bonis ꝗ ge/
nerantur ꝛ profluūt a filio a me genito. ꝛ ſicut
de ſapientia dei dicitᷓ. Ipſi eſt cura de omnib⁹:
ita de virgine matre ſapientie dici pōt ꝙ curā
habet de omnibus. In cuius figurā cum Elea/
zar ꝓcurator abrae poſtularet a Rebecca virgi
ne pulcherrima vt potum ſibi daret. Non ſolū
ei obtulit potum aque: ſed ꝛ camelis ſuis. Sic
virgo pulcherrima mente ꝛ corpore: nō ſolum
curā hꝫ de electis ratione vtentibus vt ſitienti
bus ꝓcuret aquā gratiaꝝ: ſed etiā peccatorib⁹
curam hꝫ: vt aīalibus irrationalibus. nō peten
tibus nec deſiderātibus aquā gratiaꝝ ꝓcurat.
¶ Tertio dignitate quoqꝫ eſt mater q̄ꝛ primo
genita eſt añ oēm creaturā. Nobilior eniz eſt ꝛ
perfectior gratia ꝛ gloria omni pura creatura.
Qđ autem eſt ꝑmum in vnoquoqꝫ genere. eſt
q̄ſi cauſa alioꝝ. Sicut charitas que eſt excellen
tiſſima virtutū. dicitᷓ mater virtutū. ita ꝛ virgo
maria excellentiſſima creaturaꝝ dicitur mater
eaꝝ. Non ſolū autez ſpūalium ſed ꝛ reꝝ corpo
ralium mater dici pōt. Omnis enim creatura
inquit apl's ad Ro. viij. īgemiſcit ꝛ parturit vſ
qꝫ adhuc expectās reuelationē filioꝝ dei. ideſt
glorificationē ſanctoꝝ in aīa ꝛ corpore qđ erit
in fine mundi. q̄ꝛ ꝛ tūc creatura corporalis ſēſi
bilis īnouabitur liberata a corruptiōe vt ele/
menta ꝛ motu vt corpora celeſtia. Vñ ꝛ Ioan.
Maria mater reꝝ cū ꝓpē. quomō
apo. penul. dicit ſe vidiſſe celos nouos ꝛ terrā
nouam. ideſt innouataz. que innouatio ſit per
xp̄m Iuxta illud Apoc. Ecce noua facio oīa.
Unde ſicut beata maria mater eſt chriſti. ita et
innouationis ꝛ creaturarū innouataruz mater
merito dici poteſt. ¶ Prioritate etiā dicitᷓ ma/
ter prioritate. ſ. predeſtinationis. Ipſa enim añ
ſecula predeſtinata eſt. vt eſſet ꝑncipiuz exquo

recreandum fuit omne creatū ꝛ ſic dicitᷓ de eā
Prouerbio. viij. Dominus poſſedit me in ini/
tio viarum ſuarū. i. in principio operū ſuoꝝ. vt
ſim prima omniū ſuaruz creaturarū que pure
creature ſunt. Et cum eo eraz cuncta cōponens
ſcilicet recreando que per culpam quaſi de ſtru
cta erant. Unde ꝛ Beatus Bernar. Merito o
domina reſpiciunt in te oculi vniuerſe creatu/
re in qua ꝛ ex qua benigniſſima manus dei qc
quid creauerat recreauit.

¶ Secunda lit/ .§. iiij.

tera eſt. A. ꝛ ſignificat ꝙ eſt arca theſauroruz ꝗ Maria figurata in archa tabernaculi quare.
figurata eſt in arca tabernaculi de qua dixit do
minus ad moyſen Exo. xxv. Fac tibi arcaz de li
gnis ſethi[m]. que vtiqꝫ arca deaurata erat intus
ꝛ foris. Et erāt in vrna māne table legis. ꝛ vir
ga Aaron que fronduerat. ¶ Ligna ſethiꝫ de
quibus fabricata erat arca ſunt ligna imputri/
bilia. ꝛ ſignificat theſaurū virginitatis in ſum/
mo que in ea fuit. Caſtitas eni eſt ille theſaur⁹.
de quo ait apl's. ij. Corin. iiij. habemus theſau/
ruz iſtū in vaſis iſtis fictilib⁹ in corporib⁹. Naz
in angelis qui nō hn̄t corpus virginitatis non
eſt virtus. q̄ꝛ ſi habēt a natura nō a pugna cum
gr̄a. Eſt autez tanti valoris iſte theſaurus vt di
cat ſapiēs. Eccli. xxvj. Non eſt digna pōderatio
aīe ꝯtinētis. qui theſaurus ſi ſemel amittitᷓ: nū
quā recuperatᷓ quoad premiuz aureole. Et licet
ſm phm in Ethi. dicatur incōtinens. vū ꝛ vitio
ſus qui ſuſtinet pugnam carnis ꝛ seducitᷓ ac ſu
peratur ſ. ꝯſentiendo ꝯcupiſcentiis. Continēs
aūt ꝛ virtuoſus. q etſi ſuſtinet tētatiōes carnis
non tñ deducitur ſed reſiſtit. Inſenſibilis autē
qui non ſuſtinet huius ſtimulos vñ nec dedu/
citur. Hoc eſt verū ſm naturā ꝛ cōmunem gra
tiaꝫ. Sed in virgine per gratiam ſpālem. non
per inſenſibilitatem que eſt vitium. hoc habu/
it. vt cuꝫ eſſet in carne nec ſentiret ſtimulos ali
quos ꝛ motus etiaꝫ primos carnis nec aliquā
inclinationem ad malum. ¶ Et iſta arca deau
rata intus ꝛ foris eſt. quia plena charitate. bea
tus Hierony. in ſermone de aſſumptione eius
ait. Totam incanduerat eam diuinus amor vt
nihil eſſet in ea quo mundanus violaretur affe
ctus ſed ardor cōtinuus ebrietas perfuſi amo/
ris. Aurum enim quia precioſius alijs metal/
lis. ideo ſignificat charitatem maximam virtu
tum. Hac ipſa erat circundata in conuerſatio/
ne exteriori ꝛ actione interiori. Ad opera ipſi/
us charitatis chriſtus hortabatur Matthei. v.
dicens. Theſaurizate vobis theſauros in celis
faciendo. ſ. opera charitatis. ¶ In hac arca eſt
theſaurus miſericordie deſignante per mana
ſuauiſſime. quem theſaurum poſtulabat moy/
ſes populo ſuo dicens. Numeri. xx. Aperi eis

dñe theſaurum tuũ ſontem aque viue. ſ. miſeri
cordie ⁊ grẽ. vnde ⁊ mater miſericordie virgo
maria dicit̄. ℂ Eſt in ea ⁊ theſaurus ſapiẽtie ſi
gnatus p̱ legem ibi poſitaȝ. de quo dicit̄ Sap̄.
vij. Infinitus theſaurus eſt hoĩbus. ſ. ſapiẽtia
de qua ibi loquit̄. Nulla eniȝ creatura pura ha
buit tantam cognitionem de diuinis reb⁹ ⁊ p̱ti
nentib⁹ ad ſalutẽ ſicut ipſa. vnde ipſa magiſtra
fuit aplõꝝ ⁊ euangeliſtarum ad docenduȝ eos
de myſterijs chriſti. Nec mirũ ſi theſauruȝ ha
buit imenſum ſapientie cum in ea chriſtus re
quieuerit in quo ſunt oẽs theſauri ſapĩe ⁊ ſcien
tie dei ſm aplm. Et qui xp̄m nouit ait beatus
Amb. theſaurũ ſapie ⁊ ſcientie nouit. di. xxxvj.
Eſt ⁊ virga in arca deſignans ptãtem ⁊ diũũꝫ.
Nam regina dicitur celoꝝ ⁊ domina angeloꝝ.
Arca autem iſta hĩ in tabernaculo vt precioſiſ
ſimum qd. Et ita virgo in tabernaculo eccleſie
precioſiſſimum ⁊ ſanctiſſimũ.

ℂ Tertia littera .§. v.

eſt. R. denotans q2 ipſa eſt regula viatorũ. naȝ
vt canit eccleſia. Eius vita iclı. cũc. illu. eccl'as.
Habetis inqt. b. Ambro. in li. de virginibus ſ
ea exempla p̱bitatis vt ſciatis quid eligere qd
reprobare debeatis. Reprobare. ſ. illicita ⁊ eli
gere virtuoſa opa. Hinc ⁊ Hiero. in ſermone.
Talibus decebat vgĩnẽ oppignerari mũerib⁹
vt plena eſſet grã que celis dedit gloriam ter
ris deum: pacẽq; refudit. fidẽ gentibus: finem
vitijs: morib⁹ diſciplinam. ſ. per exempla vite
Maria oĩ statui ẽ regula quo — ſue. ℂ Et cuȝ ſit triplex ſtat⁹ eccleſie. ſ. virginũ:
coniugatoꝝ: ⁊ viduarum in vtroq; ſexu. Ipſa
in oĩ ſtatu ſe repit vt omnibus regulam daret:
virgo vtiq; ſemper fuit ante p̱tum: in partu: ⁊
poſt p̱tũ. docens virgines ſuo exemplo virgini
tatem ſuam dño dedicare. Ab infantia enim a
parentib⁹ ad templum adducta ⁊ ibi dimiſſa a
parẽtib⁹ cum alijs virginibus nutriebatur ⁊ in
ſtruebatur in lege dñi. Panem ocioſa non co
medit: vt dr̄ Prouer. vl. ſȝ op̱ata eſt cõſilio ma
nuum ſuarũ faciens aliqđ honeſtum exercitiũ
manuale. Inuictum ab oꝛ̃one ⁊ laude dei ſpm̃
nõ relaxabat: adeo vt cum vocaret̄ a quoq; vi
deret p̱ deo grãs: ne illud momentuȝ tempora
lis a grãrum actiõe vacaret. prodire domo ne
ſcia (ait de ea. b. Amb.) niſi cum ad templuȝ ac
cederet: lege dñi hoc mãdãte. Diſcite o virgines
(ait idem Amb.) nõ curſitare p̱ alienas edes: nõ
aliquos in publico miſcere ſmiones. O q̃ pa
rum locutã fuiſſe refertur cuȝ tñ in verbo offen
dere nõ poſſet vt virtutem p̱rimã innueret eſſe
compeſcere linguã. Sciens illđ Prouer. q2 in
multiloquio nõ deeſt peccatum. Parũ cuȝ hoĩ
bus loquebat̄: vt copioſius poſſet loq cuȝ deo:
in ſalutatiõe angelica q2 turbata eſt virgo i lau
datione ſua: ⁊ cogitabat qualis eſſet iſta ſaluta
tio: docentur virgines ⁊ perſone ſpirituales
exhorreſcere cum laudantur: non ſibiipſis cõ
placere ⁊ ad mentem recurrendo ſe humiliare
non omni ſpiritui de facili credere: cum in an
gelum lucis aliquando ſe ſathanas transferat
ſed cogitare ⁊ diſcutere ſi ex deo ſit ſpiritus ap
parens. Demum informata de domini volun
tate totam ſe ei ſubmittens. Ecce ait ancilla do
mini. Fiat mihi ſm verbum tuum inſtruens:
vt cogitet virgo que dei ſunt quomodo p̱ oĩa
placeat deo. Deinde a. ſſ. edocta ante cõceptuȝ
filij deſponſari acquieuit: non in carnalem co
pulam aſſentiendo: quam per reuelationeȝ no
uerat non eſſe ſequendam ſed cum ſponſo vir
ginitatem conſeruandam. Sed in coniugaleȝ
ſocietatem ſpõſum Joſeph aſſumens antiquũ
pauperem ⁊ carpentarium. ſm Chry. ipſa erat
de ſtirpe regali pulcherrima iuuencula ⁊ nobi
liſſima: non dedignans illum accipere ſed euȝ
in reuerentia habens. Unde cum filium inue
nit in templo requirens ait. Pater tuus ⁊ ego
dolentes querebamus te. Preponens ſponſuȝ
ſuum ſibi: quem pater vocauit: quia nutricius
eius erat. Uel ſm eſtimationem vulgi vbi re
gula datur coniugatis: vt diſcãt vxores ſubdi
te ⁊ reuerẽtes eſſe viris ⁊ nõ dedignari ſi ſunt
pauperes ⁊ vilis conditionis. Audiens auteȝ
ab angelo cognatam Eliſabeth grauidam: cuȝ
longe maior ⁊ dignior viſitat eam ⁊ p̱rima ſa
lutat cum ea manens tribus menſibus ad ſer
uiendum in partu: ⁊ leuandum natum Joan.
bap. de terra. quem in vtero exiſtentem Eliſa
beth virgo ſalutans: per filium iam conceptuȝ
ſanctificauerat ⁊ deum excellenter magnificat
docens coniugatos deum collaudare ⁊ grati
as agere cum filios generant. Eos inſuper ad
eccleſias ⁊ ad dei verbum audiendum ducere
Sic enim Maria ⁊ Joſeph paruulum chriſtũ
duodennem duxit ad templum: vbi exponeba
tur lex dei. In nuptijs quoq; nepotis ex matre
ſcilicet Joãnis ſe reperiens compatiens vere
cundie ſponſi ex defectu vini a filio ſupplemen
tum procurauit: vt diſcant coniugati neceſſita
tibus eorum prouidere. Uidua autem effecta
ex morte ſponſi non alium ſponſum duxit. Li
cet enim hoc non prohibeatur. Status tamen
vidualis poſt vnicum magis collaudatur. Ex
ercitium autem viduarum eſt ieiunijs ⁊ vigi
lijs ⁊ orationibus intendere. Nã viuens in de
litijs vidua vt ait apl's. j. ad Ti. v. mortua ẽ. qđ
totum faciebat. b. Maria. vt docet. b. Ambro.
in libro de virginibus. Sequebatur autem fili
um audiendo eius predicationem ⁊ miracula
aſpiciendo. Status autem viduarum eſt cõmu
niter cum tribulatiõibus ⁊ oppreſſionibus ab

alijs. Sic ipſa paſſa eſt maximum dolorem in iniuſta condemnatione filij: iuxta crucem aſpiciens innumera obprobria ei illata ⁊ penas: totum patientiſſime ferens: ſine contumelia ⁊ q̄rela ad crucifixores. Et ne remaneret ſola ex q̄ ſpōſus eius iam mortuus erat ⁊ ipſe ab ea per mortem receſſurus erat: ideo cōmendauit eaʒ Joannī. Poſt aſcenſionem autem filij viſitabat vidua loca deuotionis: vbi filius fecerat aliquod opus egregium vt montem caluarie: locum natiuitatis: annunciationis. ⁊ huiuſmodi. cum iam eſſet. xlvj. anno. vel circa. Et ſic patet ꝙ vita eius eſt regula omnium.

¶ Quarta littera .§. vi.

M. eſt iaculuʒ inimicorum.

ra eſt J. Inſinuans ꝙ ipſa eſt iaculum inimicorum. ſ. infernalium. Unde de ipſa dicitur in Cant. vj. ¶ Terribilis vt caſtroꝝ acies ordinata. Terribilis vtiq̄ʒ beata Maria ſpiritibꝰ malignis. Unde frequenter ad eā orat eccleſia. Tu nos ab hoſte ꝓtege in hora mortis ſuſcipe: q̄n maiora ꝯtra nos bella mouet. De ea. n. ſub figura prime matris Eue. dictū fuit antiquo ſerpēti. Inimicicias ponā inter te ⁊ mulierē ⁊ ſemē tuū ⁊ ſemen illius. Ipſa ꝯteret caput tuū. ⁊ tu inſidiaberis calcaneo eiꝰ Gen̄. iij. Mulier hec mater quidē oīum vere viuētiū ſpūalis eſt btā maria. Nā eua erat mater oīuʒ morientiū. Semen eius ſpūale eſt: ſcʒ vel ſancte affectiōes et opationes virtutū ex vtero mentis eius ꝓcedētes: vel oēs electi eā vt boni filij ſpūales imitātes. Serpens diabolus eſt calidior cūctis. Semen eius ſunt vitia: que ſuggerit in mentibꝰ hoīum ad generadum mala opa in eis. Ul' omnes mali imitatores eius: quos chriſtus appellat filios diaboli Jo. viij. Et claꝝ eſt q2 diabolus cū mēbris ſuis. ſ. malis eſt inimicus chriſti matris eius ⁊ cunctoꝝ electoꝝ ⁊ ſemina coruʒ ad inuiceʒ inimicant: q2 ꝯtraria ſunt vitia que ſuggerit diabolus virtutibus ⁊ bonis operibꝰ virginis ⁊ filioꝝ ſuoꝝ: ⁊ natura ꝯtrarioꝝ ē mutuo ſe expellere: vt inimica ad inuicem. Cōtraria eſt enim humilitas virginis ⁊ ſanctoruʒ ſuperbie demonum ⁊ maloruʒ. Sed mulier hec Maria prenunciata eſt ꝙ contereret caput ſerpētis: quia ipſa ex toto ſuperbiam in ſe extinxit: que eſt caput: ideſt initium malicie eius ⁊ aliorum vitiorum. Et etiam primos motus oīum vitiorum vt ſcilicet in ea non eſſent tales ꝑmi motus: qui dicuntur caput ſerpentis: quia ꝑncipio quo mordet ⁊ inficit per peccatum. Semen autem ſpirituale ipſius mulieris: ideſt ſāctos ⁊ ſanctas conterit meritis eius exemplo ⁊ precibus caput ſerpentis: ideſt ipſos primos motus vitiorum: non quidem vt non ſint: ſed ne dominentur ⁊ inficiant per conſenſum. Cōtriuit etiam caput ſerpētis: ideſt dominiū quo erigebat ſe contra genus humanum per benedictum fructum ventris ſui: vt qui per lignum pomiferum vicerat: per lignum crucis vinceretur ſalutiferum. Sed non quieſcit ſerpens. nam inſidias ponit calcaneo mulieris ſiue ipſius virginis morti: que eſt finis vite. querendo ſi forte aliqd ſuū inueniret. Uenit eniʒ princeps mundi huius. ait chriſtus: ideſt diabolus ad eum ſcilicet in fine vite. Si forte quid' etiā minimum vitium reperiret in eo. Sed in me ait non habet quicq̄ʒ: ideſt non inueniet aliqd ſuum: ideſt malum peccati. Sic in virgine in fine vite nihil reprehenſibile inuenit: quia vt dicitur Can̄. iiij. Tota pulchra es anima ⁊ corpore: ⁊ macula non eſt in te. ſ. alicuiꝰ minimi peccati. Inſidiatur quoq̄ʒ ſerpens iſte antiquus calcaneo mulieris quoad ſemen ſpirituale. i. electos. Siue in generali in fine mundi: quia tunc ſoluetur ſathanas de carcere ſuo ꝑ ſemē ſuum antichriſtum ad perdendum animas. ſiue in particulari in fine vite cuiuſlibet ēt ſancti: fortiter tentans ad decipiendum. Sed adiutorio chriſti ⁊ meritis eius inſidie eius deteguntur vt ſuperetur. ſicut de multis legimus quos in exitu ſuo quaſi deficientes virgo liberauit. Deniq̄ʒ ipſa eſt illa ſancta Judith figurata que virgo prius coniugata: ⁊ poſtea vidua caſtiſſima deuotiſſima ⁊ pulcherrima que ſua ſapiētia ⁊ fortitudine interfecit illū terribilem ⁊ ſuꝑbiſſimū holofernem. caput eiꝰ abſcidens Et ſic liberās populum dei de manibus eius.

¶ Quinta ⁊ vltima .§. vij.

M. eſt aduocata nr̄a.

ma litera eſt A: in qua oñdit ꝙ eſt aduocata pctōrū. vn̄ in antiphona quā dr̄ cōpoſuiſſe Joānes damā. ei dicimꝰ. Eya ergo aduocata nr̄a illos tuos miſericordes oculos ad nos ꝯuerte. Ut. n. dicit Anſel. Impoſſibile eſt ꝙ illi a qbꝰ virgo Maria oculos miſericordie ſue auertit ſaluētur. ita neceſſariū ꝙ hi ad quos' ꝯuertit oculos ſuos ꝑ eis aduocās: iuſtificent ⁊ glorificent: aduocatū habemꝰ apud p̄rem ieſum xp̄m iuſtum j. Jo. ij Qui ēt interpellat ꝑ nobis. ait apl's ad Ro. viij. Sʒ q2 nō ſolū aduocatꝰ ſed ⁊ iudex eſt ꝯſtitutus viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. cūcta vtiq̄ʒ diſcuſſurus: ita ꝙ nihil inultū remanebit. Poterat forte humana fragilitas ⁊ ꝓcipue pctōr cū vix iuſtus ante eū ſit ſecurus ad eū accedere tanq̄ʒ aduocatū. Et iō pijſſimus deus ꝓuidit nobis de aduocata que tota mitis ſuauis eſt. Nihil in ea inuenit aſpeꝝ nunq̄ʒ ex ea ꝓceſſit v̄bum duꝝ. Hec eſt figurata illa prudētiſſima mulier tecuites: que ita ſapiēter aduocauit apud regē Dauid in cā abſalonis: vani: ſuꝑbi ⁊ fratricide exulis facti ꝑꝑ tātū ſcelus a hieruſm ꝙ induxit

patrē dauid ad miſericordiā erga filium: ⁊ ab
exilio reuocādū. Sic virgo maria pro mundo
deo rebelli ⁊ occiſore fratris ſui.i.animi ſui:p
pter qḋ exul ꝯſtituit a ſupna hierlm: ita aduo/
cat ⁊ interpellat vt deū patrē placet: ⁊ ꝯuerſuz
ad penitentiā ad gloriā inducat. Vñ.b. Bern.
Securū acceſſum habes ad deū o hō vbi ma/
ter ſtat ante filiū. filius ante patrē. Mater oſtē/
ditur filio pectus ⁊ vbera. filius oſtēdit patri la
tus ⁊ vulnera. ibi ergo nulla poterit eē repulſa
vbi ſunt tot amoris inſignia. Ad thronū igit̄
eius.ſ. virginē mariā in qua quieuit: acceda/
mus cū fiducia. ait apſs ad Heb. vt miſericor/
diā ⁊ grām ꝯſequamur in tpe oportuno amē.
¶ In ea nō ſolū reperiunt̄ dei perfectiones ex
ibi narratis vt oipotētiā i geneſi in mūdi crea
tione: dei clemētiā i exodo ex liberatiōe i exitu
iſrl' de egypto. Reuerētiā ⁊ maieſtatē in leuiti/
co. ex ſacrificijs ⁊ cerimonijs: eius patientiam
in li. Numeri. Fortitudinē in bellis Joſue. Lō
ganimitatē ⁊ miſericordiā in libro Judicum.
Prouidētiā in libris Regum ⁊ hmōi. ⁊ ſic de
alijs ⁊c̄. Sed ēt quecūq; ibi ſcripta: ad noſtraz
doctrinā ſcripta ſunt: vt per exēpla ⁊ dicta eoꝝ
qui ibi laudant̄. curramus per viā virtutū ad
brauiū ſuperne vocationis. Reſpice ibi ⁊ inue
nies Abel deuotionē: Enoch ꝯtēplationē: cre/
dulitatē: Noe Abrae fidelitatē: Jſaac patiētiā:
Jacob prudētiā: Joſeph caſtitatē: Moyſi cha/
ritatē: Fineees ſanctā emulationē: Aaron deuo
tā oblationē. Jude audaciā: Joſue ꝯfidentiam
Ottoniel rectitudinē: Sanſonis fortitudinez:
Booz equanimitatē: Samuelis integritatem:
Job redargutiones: Tobie correptiones ⁊ mo
nitiones: Dauid miſericordiā: Salomonis pe
nitētiam in eccleſiaſten.ſ. Helye zelū pietatis:
Heliſei zelū equitatis: Eſaie ſtabilitatē: Hiere/
mie magnanimitatē: Ezechielis rigorē: Da/
nielis feruorē: Mathathie ſingultus: Judeq;
machabei cultū: Eleazari amorē patrie: Razie
virorē latrie. Jn nouo teſtamēto xpi dñi obedi
entiā: Angeloꝝ exultationē: Baptiſte ꝯfeſſio/
nē: Petri lōganimitatē: Pauli ſublimitatem:
Andree magiſteriū in cruce: Jacobi deſideriū:
in luce: Joānis ſapiam: Thome ſciētiā: Alphei
dis iuſtitiā: Philippi reſulgētiā: Bartholo/
mei nobilitatem: Mathei veram ſanctitatez:
Simonis conſtantiam: Thadei reuerentiam:
Mathie humilitatem: Marci ſinceritatem:
Luce vigilantiam: Barnabe eminentiam cum
innumeris virtutibus: legendis ⁊ tangendis
in ſola philoſophia quam deus pro ſalute no/
ſtra dignatus eſt mundi miſericorditer reuela
re. Hec Joannes dominici cardinalis in noctī
luca q̄ oīa pñt attribuī.b. Marie vt volueris.
¶ De plenitudie grē i.b. Maria vgine. C.xv.

Gratia plena ſcili/
cet es Lu.j. Jn iſta aūt ſalutatiōe
cū fuerit pfectiſſima pōt primo
queri. Quare angelus nō dixit Ange
gloria plena: ſicut grā plena cū gloria ſit perfe ius vi
ctoꝝ grā. Ad qḋ reſpondet Alber. ſup miſſus ē xi gla
qḋ ꝯgrue plenitudo grē annūciat̄ marie q̄ eſt plena
origo mediū ⁊ eā ois grē in humanuz genus nō gla
trāſfundēdo. ⁊ ſm ſtatū vie ⁊ ſm ſtatū prie. vn plena
Eccl. xxiiij. Jpſa vt introducit eccliā ait. Jn me quare
ois grā vite ⁊ veritatis. Jn me ois ſpes vie ⁊ roꝑis
virtutis. Trāſite ad me oēs qui ꝯcupiſcitis me ⁊c.
⁊ a generationibus meis adimplemini. Quia
vero initiū beatitudinis ſignificat̄ per grāz cō
ſūmatio eius per gloriā. hic aūt annūciat̄ initi
um beatitudinis ⁊ ſalutis.ſ. incarnatio: ideo
potius dici debuit grā plena q̄ʒ gloria plena.

¶ Sciendum au/ .§.i.
tem q̄ cū dicat̄ de pluribus plenitudo grē. naz
de xpo dī. Jo.j. Plenū grē ⁊ veritatis. De apo
ſtolis. Repleti ſunt oēs ſpiritu ſancto.i.grā. de
Stephano. Stephanus plenus grā ⁊ fortitudi
ne Actu. vj. diſtinguere opʒ ⁊ aſſignare triplı/
cē plenitudinē ſm Alber. Eſt plenitudo efflu/
xiua nō receptiua. Et plenitudo receptiua ſine
mēſura ⁊ effluxiua. Eſt plenitudo receptiua cū
mēſura ⁊ effluxiua. ¶ Prima plenitudo ē in
deo qui dat grām ⁊ nō recipit a quoq; hō. Gra
tiam ⁊ gloriā dabit dñs. Et nulla creatura pōt
eā dare. nec ēt xps inquātū hō vt ponit magi/
ſter ſeñ. in. iij. q: ipſa eſt virtutis infinite cū du
cat ad bonū infinitū.ſ. deo fruēdū. ois aūt crea
tura eſt v̄tutis finite. Nihil aūt pōt. ē. v̄tutem
ſuā. Et hec plenitudo q̄ dei eſt ſub figura Aſſue
ri q interptat̄ beatitudo deſcribit̄ Heſter. xvj. vbi
dī. Vidi te dñe q̄ſi angelū dei: ⁊ ꝯturbatū ē cor
meū pre timore glīe tue. valde.n. mirabilis es
dñe. ⁊ facies tua plena oīuʒ grāꝝ. Hāc plenitu
dinē habuit v̄go maria in ſe q: deū i mēte ple
nū oīuʒ grāꝝ: ſʒ in vētre p icarnationē. Vñ.b.
Ber. Legimꝰ ſtephanū plenū grā. ⁊ aplos ple
nos ſpūſctō ſʒ lōge diſſimilr a maria. Jn nullo
n. alio habitauit plenitudo diuinitatis corpālr
quēadmodū in maria. Nec aliqui eē̄ceperunt
de ſpiritu ſancto ſicut ⁊ maria. Et ſic videt̄ intel
ligēdū illud Hierony. Ceteris ſanctis per par
tes datur. Marie vero plenitudo gratie ſe infu
ndit i. deus plenus omni gratia. ¶ Secūda
plenitudo gratie eſt in chriſto ſm humanitatē
nā requieuit ſuper eum ſpiritus domini. vt di
citur Eſa. xj. Cum omni gratia quam recepit.
Sed in hoc eſt differentia: q: omnibus ſanctis
data eſt ad menſuram certam nobis ignotam
ſed illi notiſſimam qui omnia cōſtituit in pon

dere numero. ⁊ mẽſura. Sꝫ homini xp̃o. ſ. aīe eius infuſa fuit gr̃a ab initio ſue ↄceptiōis ſine mẽſura ſm illud. nõ enim ad mẽſuram dat deus ſpiritum. Jo. iij. ſcꝫ xp̃o. Unde in gr̃a creſcere nõ potuit. ⁊ ex opibus ſuis infiniti valoris q: ex perfectiſſima charitate procedentibꝰ nõ ſibi meruit ſed nobis. Plenũ igit̃ verbum incarnatũ vidimus gratie ⁊ veritatis Jo. j. fuit ergo plenus gratia. quia ille homo habuit omnia per gratiam que deus habuit per naturam ⁊ preterea nulla gratia fuit in eo diminuta vel ocioſa. vel habens aliquid contrarium. Etiam hec gratia fuit vnionis. Plenus autem fuit veritate. quia anima illa in verbo cui erat vnita omnia cognouit ab initio ſui que vnq̃ actu fuerunt. ſunt ⁊ erunt. ⁊ Jſido. dicit ꝙ trinitas ſibi ſoli nota eſt ⁊ homini aſſumpto. Et quia anima chriſti carni fuit vnita in vẽtre virginis. ſic etiam poteſt dici ꝙ iſta plenitudo ſine menſura fuit in virgine vt dicatur gratia plena: quia anima chriſti plena ſumma gratia habituali ſimul cum corpore fuit in vtero virginis. Non tamen beata maria ita plena fuit gratia quantum ad animã ſeu affectum quin potuerit in ea creſcere. Nec ita plena veritate quãtum ad intellectum ꝙ in via cognouerit omnia. vl' etiam cognouerit deum per ſpeciem: ſicut ſancti in gloria. Sola autem virgo maria plena gratia fuit inter puras creaturas: q: maiorem gratiam habere non potuit. Niſi enim ipſa deitati vniretur maior gratia non potuit intelligi q̃ quod de ipſa acciperetur quod vniretur hoc eſt quod niſi ipſa eſſet deꝰ maior gr̃a intelligi nõ põt q̃ ꝙ eẽt mater dei Hiero. Qđ natura nõ habuit vſus neſciuit. ignorauit ratio mens nõ capit humana. pauet celũ: ſtupet terra. oĩs creatura etiã celeſtis mirat̃. hoc totũ eſt qđ p gabrielẽ nũciat̃. cũ dicit gratia plena ⁊ per chriſtũ iplet̃ carnẽ de ea aſſumẽs. ¶ Tertia plenitudo que eſt receptiua cum mẽſura tamen ⁊ effluxiua que eſt quidã habitus mẽtis deo gratã creaturã faciẽs. ⁊ oĩa opa eius que ab ea procedunt meritoria ⁊ digna vita eterna. De qua apoſtolus ad Ro. vj. Gratia dei vita eterna. ⁊ ad titũ. iij. Juſtificati gratia ipſius heredes ſumus ſm ſpem vite eterne. Hec plenitudo replet mẽtẽ interius ⁊ effluit exterius per opationẽ bonã. Et hec plenitudo fuit in. b. maria apl'is. Stephano. ⁊ Thabita que dicit̃ in actibus apl'oꝝ plena bonis operibus. ſ. interioribus per charitatẽ formatis ⁊ elemoſynis ideſt exterioribus procedentibus ex fide per dilectionẽ operantis. magis tamen in maria pre ceteris. Quãto enim aliquod receptiuum eſt magis vicinũ principio influenti. tãto magis recipit de influentia eius ſicut patet de igne et aqua. quanto enim magis appropinquat igni qui eſt principiũ caloris tãto magis calefit quãto fluuius magis appropinquat mari. qđ eſt principiũ aquaꝝ tãto pfundior ⁊ copioſior eſt aqua. Et q: virgo maxime appropinquat xp̃o principio effluxiuo gr̃e. nã mater eius eſt ideo plena gratia pre ceteris. Nã vt dr̃ Jo. j. de plenitudine eius. ſ. chriſti oẽs accepimus gr̃aꝫ ab eo collatã cauſatiue inquãtũ deus meritorie et exemplariter inquãtũ hõ. ¶ Hec aũt effluxio gr̃e quemẽtẽ implet ⁊ effluit per opus exterius cõis omnibus ſanctis eſt triplex ſm Alber. vbi ſupra. Quidã. n. effluũt de interiori perfectione gr̃e ad exteriorẽ operationẽ. ad ſui ſaluationẽ. ⁊ alioꝝ per exemploꝝ edificationẽ. Et hec eſt cõis oĩbus ſanctis habentibus tp̃s operãdi. ⁊ hec dr̃ plenitudo ſufficiẽtie. ad quaꝫ tenẽtur oẽs. de qua põt intelligi dictũ de Thabita ꝙ erat plena bonis operibus. ¶ Secundo alij effluũt nõ ſolũ per bonã operationẽ exteriorẽ ad ſui ſalutẽ ⁊ alioꝝ edificationem: ſed ẽt per doctrinã ſalutarẽ in eccleſie edificationẽ Et de iſta dicitur Act. ij. ⁊ j. Repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto. ⁊ ceperunt loqui. ¶ Tertio alij effluunt nõ ſolũ per operationẽ bonã exteriorẽ ⁊ alioꝝ inſtructionẽ: ſed ẽt per anime ſue idest vite pro fide poſitionẽ. vt in ſtephano qui dicitur plenus gratia ⁊ fortitudine. Plenꝰ gratia ad conuertendos peccatores. ⁊ fortitudine ad tollerandos paſſionis dolores. Et hec dicit̃ plenitudo excellentie. ¶ Secunda dici poteſt plenitudo abundantie. Omnis iſta plenitudo in virgine fuit ſuper omnes excellentius vt dicere valeat. Jn plenitudine ſanctorũ: idest gratia ſanctorum detentio mea. Eccl. xxiiij. idest detineo omnem plenitudinem. gratia plena fuit operibus bonis: idest elemoſynis. Unde ⁊. b. Ber. dicit ꝙ in die purificationis obtulit ſacrificium pauperum par turturum aut colũbaꝝ: q: etſi magi reges obtulerãt ei paucis diebus ante nõ modicũ auꝝ. tñ illud paupibꝰ erogauerat. Plena fuit gr̃e per doctrine cõmunicationẽ. ipſa. n. apl'os ⁊ euãgeliſtas alioꝝ doctores de multis inſtruxit myſterijs. Unde et Beda dicit ſuper illud maria ↄſeruabat omnia verba hec conferens in corde ſuo Luce. ij. q: ſ. mẽti retinebat illa myſteria. vt poſtea apoſtolis ea explicaret. plena fuit tollerantia pene in paſſione filij. cuius aĩaꝫ ptranſiuit gladius doloris vt plus q̃ martyreꝫ eã dicat Hierony. Aue igit̃ omni gr̃a plena. Unde de ipſa figurate dr̃ ſub noĩe heſter regine que humilis interpretatur. Fons paruus creuit in flumẽ maximũ. Fons dr̃ pꝓpter abũdãtiã gr̃aꝫ ⁊ originẽ eiꝰ. q: ex ea xp̃s. vñ nob oĩbꝰ mĩa ⁊ gr̃a ifluxit. Paruꝰ dr̃ pp hũilitatẽ pp quã creuit in flumẽ

De triplici gratia effluxiua

M. dilons puus quare

maximum. qñ. ſ. nobis genuit dominū noſtrū ihm xp̄m. qui ait Eccli. xxiiij. Ego quaſi aqueductus exiui de paradiſo dei coopt9. ſ. carne mortali. de paradiſo. i. ſonte padiſi. eccleſie. Fons vt dr̄ gen̄. ij. egrediebatur de loco voluptatis. ſ. padiſo virgo. ſ. maria plena gratia. Qui fons diuidit in quattuor capita. Effectus enim gr̄e pcedentis ab iſto fonte ad quattuor partes extenditur. Ad angelos vz eos reſtaurando ⁊ letificando. Ad inferos demones virtutem eorū exterminando ps. Contregiſti capita draconū in aquis. Ad p̄res qui erāt in limbo a tenebris liberando: ad hoīes que ſunt in mundo: iuſtificando ⁊ a multis malis liberando. Excellentiſſime igitur dicit. Aue gratia plena. Nam vt ait. b. Ber. de plenitudine eius oēs recipiunt: captiuus redemptionem. eger curationē: triſtis conſolationem: peccator veniam: iuſtus grām: angeli leticiam tota trinitas gloriam. Deniq3 dei filius carnis ſubſtantiam.

Inueniſti gratiam apud deum. .§. ij.

Inueniſti grām. exponit pulchre.

Inueniſti gratiam apud deum. Ex his verbis comprehenditur excellentia be. Marie. Et ex eo qd̄ dicit angelus. Inueniſti. Inuenit ait: non q: prima in rem grē venit. Nā angelus prius in hanc rē grē venit. cum. ſ. a principio ſibi fuit grā collata. Sed inuenit q: ipſam rem gratie perditam primo recupauit humano generi. Hoc adā nō fecit: q: ⁊ ſi grām pditam per penitentiā recupauit. vt dicitur de pe. di. j. Sicut p̄mi. hoc tm̄ pro ſe: nō pro humano gñe procurauit: ſz Maria pro oībus inuenit: q: per ipſam oēs gratiā rehabuerūt virtualiter p filium ipām nobis afferēte. Meruit aūt hoc de congruo. Unde .b. Aug. in ſmo. O btā maria quis tibi digne iura grārum ⁊ laudum preconia valeat impēdere: que tuo ſingulari merito mūdo ſuccurriſti pdito. Et cum p virtutes gratuitas ſit pp̄e meritum. i. per opa earum. Et. b. Aug. dicat q humilitas Marie nobis genuit deū. Et. b. Ber. q ipſa Maria eſt mulier illa euāgelica que cōmiſcuit ſata tria. i. deitatem: aīam: ⁊ carnē xp̄i in vna pſona coniunxit. Et fermentū ad ea cōmiſcenda ſeu fermentanda fuit fide eius. Et. b. Aug. q beatior fuit Maria concipiēdo fide q̄ carne. Pz q meruit grām nobis pditam inuenire. Inueniſti ait. Non creaſti grām. quia hoc dei eſt q: gratiam ⁊ glīam dabit dn̄s. Inueniſti. Non ſemp habuiſti vt filius tuus. De quo Jo. j. plenum grā ⁊ veritate. Inueniſti nō rapuiſti vt angelus primus dicēs. Silis ero altiſſimo. Inueniſti non pdidiſti vt primi parentes. q vt ait. b. Aug. voluerūt diuinitatem ⁊ pdiderunt felicitatem gratie. ſ. glīe. Inueniſti nō ⁊ emiſti. vt Symon magus q obtulit pecuniā aplīs vt emeret grām. ſ. Inueniſti: q: q̄ſiſti: q: q q̄rit inuenit: vt vgo prudentiſſima vt doctrix fideliſſima. Sed credidiſti vt mater miſericordiſſima. Inueniſti grām dei miſerātis charitate pmittētis veritate: hoīs neceſſitate: tui ad h̄ idoneitate. Inueniſti grām increatā in deū. Et in illa et cū illa oēm creaturā. Inueniſti grām ſpecialē. Et generalem quidē: q: gratia que fuit ⁊ eſt in omnibus electis in ipſa fuit. ſ. gratū faciens. Gratiam ſpālem que. ſ. fuit in aliqbus ſanctis ſed non in oībus: vt gratie gratis date aplīs et alijs. Gratiā ſingularē que ſibi ſoli cōuenit: vt pz de duodecim eius pūilegijs. Et de his omnibus plene infra dicet. Inueniſti grām corporalem: q: gratioſa in aſpectu oībus ⁊ in ſermone. ps. Diffuſa eſt grā in labijs tuis. Sed ⁊ hāc generalē habuit q̄tū ad corpis reſurrectionē cū alijs. Sed añ alios: q: ci9ius poſt mortē. Spālē: q̄tum ad vginitatis integritatē: ſed pfectius cūctis. Singularē q̄tū ad vteri fecūditatem ⁊ talis mater facta vnigeniti. mr̄ dei ⁊ plaſmatoris oīum: mater inuiolata: mater intacta. Inueniſti gratiā apud deū. Ubi ſciendū q iſta ppoſitio apud deū tripliciter ſumit. Qñq3 enim dicit equalitatē eēntie. vt illud. Uerbū erat apud deū. Jo. j. Qñq3 equalitatē ſm ſitū: vt qñ apponitur ad ſupra ⁊ infra. ſicut dictū eſt iij. Regū. ij. Poſitus eſt thronus matris apud vel iuxta thronū regis. Qñq3 apud ⁊ iuxta ponitur reſpectiue. Sicut dicit de mulierib9 q ſtabant iuxta crucē. Nō quidē abſolute. Sic enī ſtabat Mater ieſu ⁊ Joānes iuxta crucē: q valde pp̄e. Sz alie mulieres dicunt ſtare iuxta crucē reſpectiue. i. reſpectu turbe q̄ lōgius eis erat a cruce. Un̄ ⁊ alius euāgeliſta dicit. Mulieres ſtabant a longe. reſpectu ſcilz mr̄is ieſu: q̄ abſolute iuxta crucē ſtabat. Et oībus his trib9 mōis pōt exponi h̄ iſtud apud deū. Nam primo mō ſicut filius dicit eſſe apud patrē: ppter idētitatem nature: q: eiuſdē nature. Sic Maria gratiam inuenit vt ſit apud deū ſcilz: q: ſcilz eiuſdē nature cū eo ſm humanitatē in qua ē vnū cum matre: ſicut in deitate vnū cū p̄re. Et vere iſta eſt grā nimis mirabilis. Scdo mō. ſ. quātū ad ſitū: certū eſt q exaltata ē in celo ſup choros āgeloꝝ. vñ ⁊ apō deū. i. excellētiori gradu glīe decorata ſup oēs puras creaturas. Iuxta illud ps. Aſtitit regina a dextris tuis. ſ. be. maria. Iuxta figurā illā ſupradictā de mr̄e Salomonis cui9 thronus poſit9 ē iuxta thronū ei9. Et apte: q: vna ē maieſtas regia in rege ⁊ regīa ⁊ cōcedūtur ſibi. Inuenit ḡ grām vt ſit apō deū. i. excellētiori glīa q̄ alie creature. Tertio mō dr̄ apud deū q: ppinquiſſima fuit deo reſpectu alioꝝ i ſanctitate. Un̄ ⁊ ei familiariſſima: vt inueniat grām apō deū p deuotis ei9 ⁊ refugiū hñtib9 ad eā

De triplici acceptione huius prepoſitionis apud deum

in ſuis neceſſitatibus. Apud ergo deum creatorem: factorem: iuſtificatorem: ꝛ glorificatorē inuenit gratiam ad procurandum omnibus. Unde ꝛ bene ait angelus. Aue gratia plena.

¶ De triplici genere gratiarum. Cap. xvj.

Aue gratia plena.

Hec plenitudo gratie pōt intelligi tripliciter: vel qꝛ ſūmā ꝛ oēm gratiā habuit: vel qꝛ maior gratia nō fuit: vel qꝛ maioris gratie capax nō fuit. Cōſtat aūt ſm Alber. vbi ſupra: qꝛ nō ſūmam ꝛ oēm habuit: qꝛ grām vnionis nō habuit que eſt ſūma in numero gratiaꝝ: nō ipſa ſed filius eius fuit deitati vnitus. Similiter maior gratia fuit in filio. inquātū homo q̄ȝ in ea. Uñ dici nō pōt qꝛ maior gratia q̄ȝ ſua nō fuit. Reſtat ergo vt intelligaꝭ. tertio modo. ſ. qꝛ maioris gratie capax nō fuit pura creatura: ꝛ in ſtatu illo viatoꝝ. n. ſi aucta eſt grā in aſſumptiōe: quia diciꝭ grā conſummata tunc effecta eſt gratia in comprehenſorum numero. Preterea priuilegia principum ſunt late ꝛ interpretanda. Cum ergo dominus in priuilegio ſuo qd̄ ei mittit p angelum dicat gratia plena nulla ſpecificando erit pro oībus interpretandum. Preterea deꝰ infundit ſuā bonitatē vnicuiq̄ȝ ſm ſuā virtutē ꝛ capacitatē. vt pȝ Mat. xxv. de domino q tradidit ſeruis ſuis bona ſua vnicuiq̄ȝ ſm ꝓpriaȝ virtutē: ergo quecūq̄ȝ creatura eſt capax omnis gratie. cuius eſt capax pura creatura. illa erit plena oī gratia. Talis aūt creatura fuit beatiſſima virgo maria. ergo ipſa eſt plena omni gratia cuius particeps poteſt eē omnis pura creatura. Ubi ſciēdū ꝙ triplex ē genꝰ grarū.

¶ Eſt enim gratia gratum deo faciens ꝓpter ſui ſanctitatem.

¶ Eſt gratia gratis a deo data propter alioruȝ vtilitatem.

¶ Eſt gratia priuilegiorūa deo collata ad ſingularem ſublimitatem.

¶ Omnibus his fuit plena virgo Maria vt dicere valeat illd̄ Ecci. xxiiij. In me oīs grā. Et iō trāſite ad me oēs qui ꝯcupiſcitis me ꝛc̄.

¶ De prima gra- .§. i.

tia que ſolū reperitur in bonis dicit aplus ad Heb. xiij. Optimū eſt grā ſtabilire cor. ideo autē optimū: qꝛ nil melius in vita. Eſt. n. qd ita precioſuȝ q̄ ea percipitur bonum infinitū. vnde Pe. j. canoñ. Maxima ꝛ precioſa nobis donauit deus vt ſimus diuine nature conſortes ꝛ dū per participationē Ecci. xl. Grā dei ſicut paradiſus ī benedictiōibꝰ. Parat. n. nobis dei viſum. i. aſpectū: ꝛ ſecū hȝ oēm ſpiritualem benedictionē. Et illis ſolis dicitur. Uenite benedicti pa. m. Mat. xxv. qui cū grā trāſierunt ipſa de ſeculo: ſed ꝛ iſta grā eſt triplex realiter diſtincta vna ab altera ꝛ diuerſi effectus. Eſt eniȝ grā ſacramentalis: eſt grā virtualis: eſt grā numeralis. Omnis iſta grā fuit in virgine ꝛ perfectiſſime. ꝛ iō veriſſime dꝛ ei. Aue grā plena. Et de ꝑma grā. ſ. ſacramentali dicit magiſter in. iiij. ꝙ ſacramentum eſt inuiſibilis gratie: quam ſcilicet continet viſibilis forma.

¶ Tractando igi- .§. ij.

tur de grā que. ſ. in oībus ſeptē ſacramētis eſt varia. Sciēdū ꝙ ſicut quodlibet ſacramētū cōtinet in ſe grām gratū faciētem: ad tollēdum morbum peccati vel reliquias eius. vñ ꝛ medicine aīe dicunꝭ: ſicut qui auferūt a corporibus morbos medicine corporales. vñ ex quolibet eoꝝ deuote ſumpto recipiꝭ vel augeꝭ grā ſi nō ponaꝭ obſtaculū. Ad recipiendū igiꝭ talē grām talis requiriꝭ actualis receptio ſacramēti cū fieri pōt. Et ideo ſi dicimus virginē plenā hac grā. Opȝ ēt dicere ꝙ ſacramēta ſuſcepit: quod firmat Alber. ſuper miſſus eſt. Omnia videlicet ſacramenta ſumpſiſſe ordine excepto. ſȝ ꝛ ipſos per equipollentiā accepit: vt diceꝭ. ſed qꝛ nō eis eguit: qm̄ peccatū nullū actuale commiſit: originale cōtractū iam per ſanctificationem in vtero matris ſue erat extinctum cuȝ reliquijs ſuis. Ideo oportet circa hmōi tria videre. Primo quare ipſa ſacramēta ſuſcepit. Secundo quare hoc ſcriptura reticuit. Tertio qd vtilitatis ex eis acquiſiuit. ¶ Quātū ad ꝑmū ſm Alber. vbi ſupra. Sciēdū ꝙ vt dictū eſt virgo maria nō accepit ſacramēta ex neceſſitate vt alij: ſed triplici ex cā ipſa ſacramēta deuote ſuſcepit. Prima ob ſui maiorē humiliationē. Secūda ob alioꝝ inſtructionē. Tertia ob bonoruȝ ſupererogationem. ¶ Quātum ad primum. Sicut primum documentum quod dedit nobis ꝛ infudit prima mr̄ Eua fuit ſuperbia qua voluit ſe deo equari: ita prima marie virtus inquit. b. Amb. eſt humilitas. Hāc nos mr̄ ſpūalis in oībus edocuit. Unde ſicut legalia obſeruauit inſtituta pro peccatoribus tanq̄ȝ peccato ſubdita foret: que tñ omni carebat: vt patet in ſacrificio purificationis ꝛ filij redēptione. ita etiā ſacramenta que ſunt medicine principalꝛ peccatorum ex humilitate ſuſcipere voluit. vñ b. Ber. Uere virgo maria nō indiges purificatione: ſed nec filius tuus circūciſione. Eſto ergo ꝛ tu ſicut vna ex mulieribus: ſicut ille ē vnꝰ ex illis: ideſt peccatoribus ſȝ apparētiā. ¶ Secundo ſacramēta ſuſcepit. b. maria propter inſtructionem aliorum vt perfectos doceret ſui exemplo ſeruare leges ſuperiorum etiaȝ ſi nō tenerenꭍ promulgatuȝ fuerat a dño per aplos

Cꝫ beata maria ſuſcepit oīa ſacramē ta ꝑꝑ tres rōnes: qꝫ ꝛ firmat Albertus

omnibus edictũ. Euntes docete oẽs gẽtes ba/
ptizantes eos in noie patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſan
cti. ſ. docẽtes eos ſeruare quecũq; mãdaui vo/
bis Mat. vl. vt de penitentia de eucharistia et
alijs hmõi. voluit ergo virgo beata obſeruare
⁊ hec mãdata filij vt inuitaret nos exemplo ad
obediẽtiam. peccatores etiam inſtruit ⁊ nõ eru
beſcant aſſumere remedia humilia ad delẽdũ
peccata inſtituta. Erubeſcãt aliqui peccatores
ſciri. ⁊ ideo nõ cõfitenter peccata ſua ne cogno
ſcantur tales eſſe quales ſunt in malicia. vnde
bea. Bern. O nimia inſania holum pudet ab
lui. ſ. per ſacra: ⁊ nõ pudet inquinari. ſ. per pec
cata pudet ſordes abſtergere: ⁊ nõ pudet con/
trahere. Beata maria vero cũ eẽt ſine peccato.
tamẽ ſacra ↄtra peccata in remediũ inſtituta ſu
ſcepit: ac ſi eẽt peccatrix. ¶ Tertio ꝓpter bono
rũ ſupererogationẽ: vt dicit Apoc. vlt. Qui iu
ſtus eſt iuſtificet adhuc. Et in Prouerb. dicit.
Juſtoꝝ ſemita que eſt via arta virtutũ quaſi lux
ſplẽdens proficit ⁊ creſcit vſq; ad perfectũ diẽ
ſcʒ viſionẽ clarã patrie. Tepidoꝝ enim ⁊ impſe
ctorũ eſt ſeruare neceſſaria ad ſalutẽ ⁊ nõ cura/
re in anteriora ſe extendere quod periculoſum
eſt ⁊ diſpoſitio ad caſum. Sed perfecti conſide
rantes ꝙ ſtatus gratie ⁊ virtutũ eſt quaſi infini
tus: q: nunq̃ tñ in grã perficere: quin valeat
multomagis creſcere ꝓpter qđ dicit apl's. Cre
ſcentes in grã dei. ſ. ſilij. Naʒ vt dicit Ecc. j.
Cũ ↄſũmauerit hõ tũc incipiet reſpectu ei⁹ qđ
reſtat ad valendũ meritũ augere. Uirgo igitur
maria: etſi in ſanctificatione ſua fuerit ex vtero
matris plena grã: ⁊ in ↄceptu filij mltomagis
repleta tãta ſcʒ q̃ʒta erat capax pura creatura:
nõ adeo ꝙ nõ potuit in ea creſcere dũ erat via/
trix. Hoc enim fuit priuilegiũ ſolius chriſti q
grãʒ accepit ab initio ſuo infinitã: ita ſcʒ vt nõ
poſſet in ea creſcere. Et ideo quotidie magis
ac magis. b. Maria in illis exercebat. vñ poſ/
ſet magis meritũ augere ⁊ deo placere. Et idõ
ſacra ſumebat. ⁊ ſi eis nõ egeret vt magis i grã
creſceret per effectũ ſacroꝝ. ¶ Quãtum ad
ſecundum principale de grã ſacrali: quare ſcʒ
nõ ſunt hec de ea ſcripta in euangelio vel actu/
bus apoſtoloꝝ. ad qđ Alb. vbi ſupra aſſignat
ſex rationes ſed tñ tres ponent. Primo ꝓpter
vanitatem noſtrã reprimendã. Secundo pro/
pter claritatem patrie appetendã. Tertio ꝓpter
ſuperfluitatem a ſcriptura remouendaʒ. Pro
primo dicitur in lib. Sap. Uani ſunt omnes
homines. Cum enim boni aliquid agimus va
nitate glorie ducti cupimus illud alijs innote/
ſci. etiam ſi minimum ſit illud quod chriſtus
prohibuit dicens. Cum facis elemoſynam no/
li tuba canere ante te. Mathei. vj. Uirgo autẽ
maria cum eſſet excellentiſſimi meriti ⁊ opera

Beata maria ſupſiſſe ſacra euãgelium reticuit q̃re

excellentiſſima plurima fecerit vt ipſa ſacramẽ
ta ſuſcipiẽdo ⁊ multa alia. noluit tñ ea expme/
re vel narrari facere: vt diſcamus occultare bo
na opera noſtra quãdo nõ eſt neceſſariũ. Sic ⁊
filius eius ea que egit vſq; ad annũ triceſimuʒ
vite ſue que vtiq; friuola nõ fuerunt: ſed om/
nia magnifica ⁊ excellentiſſima: nec ipſe narra
uit nec ab euangeliſtis exprimi voluit. Unde
bea. Greg. in moral. Depredari deſiderat qui
theſaurũ ſcʒ bonoꝝ opeꝝ publice in manu por
tat. ⁊. be. Bern. Increpat chriſti natiuitas ſe
laudãtes ⁊ ſe oſtẽtare cupiẽtes. Uñ nocte qua
chriſtus naſci voluit vbi ſunt qui tã imprudẽn
ter geſtiũt oſtentare ſeipſos. Deniq; tacet chri/
ſtus ⁊ nũciat angelus ⁊ laudat multitudo cele/
ſtis excercitus. Sileat ergo os tuũ ⁊ laudet te
os alienũ. Pro ſcđi declaratione plenius pbo
ait. Fugiẽdũ eſt ad patriã: ibiq; patere oĩa: nõ
fugit niſi a malo ⁊ miſeria. Locus ad quẽ con
fugitur (vt illud euadatur) appetitur. Omnes
hoies natura ſcire deſiderãt. Inquit pbs ⁊ ma
gna. Sed nulla hic perfecta ſcia. Et propterea
voluit dñs plura remanere dubia ⁊ nõ aperta
in via etiã circa diuinas ſcripturas ⁊ circa ali/
as facultates vt mentes noſtras alliciat ad con
cupiſcendum perfectã cognitionẽ reꝝ in pria.
Unde in figurã Exo. xij. de agno paſcali dicit.
Nõ remanebit ex eo quicq̃ vſq; mane. quod
aũt reſiduum fuerit igni cõburetis. Ubi glo.
b. Greg. Qđ ex agno remanet cõburi mandat
q: qđ de myſterio incarnationis eius penetra/
re vel intelligere nõ poſſumus poteſtati ſpiri/
tusſancti humiliter reſeruemus ⁊ vt nõ ſupbe
quis audeat vel contẽnere vel denegare: quod
nõ intelligit: ſed igni cõburat. i. ſpirituiſancto
relinquat: donec oĩa in futuro quilibet cogno
ſcat. ⁊ hoc eſt mane. Ne tñ interim noſtra deuo
tio ſine exercitatione torpeſcat ſm id qđ ante
ibi dicit ſeruet. Caput inquit cũ pedibus ⁊ in/
teſtinis vorabitis: nec remanebit aliquid de eo
vſq; mane glo. b. Greg. Caput agni vorare eſt
deitatẽ eius fide pcipe. pedes vorare eſt veſti/
gia humanitatis eius amãdo imitari: vorare
inteſtina eſt verboꝝ chriſti occulta ⁊ myſtica
mãdata auide querere ⁊ intelligere. in quo ver
bo vorationis pigritia nrã reprehendit. q ver
ba eius atq; myſteria: nec per nos requirimus
⁊ dicta ab alijs inuiti audimus. Et ſubdit. Nõ
remanebit ex eo quicq̃ vſq; mane: q: eius di/
cta magna ſunt excutienda ſollicitudine: vt an
teq̃ veniet dies refectionis in nocte preſentis
vite omnia mãdata eius ſollicite penetremus
Tertia ratio quare hec non ſunt ſcripta eſt vt
moueatur ſupfluitas a ſcriptura Ber. Si nec
vnum folium de arbore: nec vnus de paſſeri/
bus cadit ſuper terram ſine patre celeſti. i. eius

ordinatione. nec ego de ore euangeliſte ſuper-
fluum defluere verbum puto preſertim de ſa-
cra hiſtoria. Dicit autem phs q qui vnum di-
cit quod multa continet plura dicit: vnde dici
to et pro conſtāti habeto q vgo maria fuit ple-
na grā. Ure ſacſales que cōmuniter fuerunt
apud alios ſanctos: explicite hoc dicere de ea
ſuperfluum videbatur cū nulla grā pure crea
ture apta vacua fuerit. Unde ſicut. b. Aug. de
b. Maria ponit vnā regulā ſcz q cum de pec
catis agitur: videlicet actualibus nullā pro-
ſus vult de ea haberi queſtionem: ſed firme te-
neri q nullū cōmiſit: ita dicit Alber. vbi ſupra
in bono tāquā pro regula et principio per ſe no
to de ipſa ſupponatur q quicquid boni aliqua
creatura pura fecerit vel receperit. de hoc expꝰ
non eſſe. b. Mariā. nō liceat dubitare: vt a nul
lo ſuperetur illuſtrium. vt dicit Jo. dam. i. ſan-
ctorum. his igitur de cauſis hoc non expreſſe
Quid ſcribitur. ¶ Quātū ad tertiū ſcz quid maria
maria receperit ex ſacramentis videndū eſt q baptiſ
ex ſacra mum receperit: creditur non ad purgationem
mentis peccati: q nullum habebat: ſicut nec ēt filiꝰ eiꝰ
recepit. ſed in exemplum noſtrum equidem chriſtus
ex ipſo baptiſmo nihil grē in ſe accepit: ſz vim
M. qd regeneratiuam aqs contulit. Beata autē ma-
ex ſacra ria non contulit aquis virtutem: ſed ex baptiſ-
mento mo ſuſcepit virtutem videlicet characteris im
baptiſ- preſſionem: virtutum exercitationem: merito-
matis rum accumulationem: vnde non baptiſmo Jo
recepit. annis qui ad iſta non valebat: ſz baptiſmo xpi
baptizata eſt: ſicut ēt. b. Aug. expreſſe hoc dicit
de apoſtolis. de ꝯſe. di. iiij. qu ſdo. Licet nō in-
ueniatur in euāgelio. ¶ Sacramentum cōfir
mationis accepit ſm Alber. vbi ſupra ad am-
pliorem meritorū augmentationē et pfectiorē
virtutū exercitationē et declarationē ad alteriꝰ
characteris īpreſſionē: vt p characterē baptiſ-
malē collocet in numero chriſticolaꝝ diſtincta
a iudeis et gentibus nō ꝯſignatis p characte-
rem ꝯfirmatiōis ponat: imo pmiceria fit in nu
mero militātiū p xpo. Et ſi nō fuit ibi vnctio ſē
ſibilis nō defuit vnctio inuiſibilis. Nā cum be.
Tho. dicat in. iiij. q apli fuerūt ꝯfirmati in die
penthecoſtes miſſo in eis ſpūſancto ad robur.
Ubi loco vnctiōis viſibilis fuit ignis in for-
ma linguaꝝ: per quādā correſpōdētiā. Nā ole
um eſt fomētū ignis: et lingua correſpōdet bal
ſami odori. Beata aūt maria fuit in receptiōe
illa ſpūſancti cū aplis recipiēs. vñ et chriſma-
ta cū eis. ¶ A ſacro altaris ſuſcepto ſecuta eſt
dñice paſſionis rememorationem: deuotiōis
actualis exercitationē: ꝯtra corporalē abſentiā
filij ꝯſolationē. A ſacro vero penitētie recepit
grām in excellēti eqpollētia. Nā pro ꝯtritiōe
habuit innocētie ꝯuerſationē. Pro ꝯfeſſione
grarū actionē. Pro ſatiſfactiōe ſuperogationē
Cū aūt ſit triplex ꝯfeſſio. ſ. accuſatio peccatorūz
recognitio incōgruitatis et ingratitudinis: be
neficioꝝ ꝯfeſſio. Et hec vltima fuit pprie beate
marie ꝯfeſſio. Cōfitebat aūt ſm Alber. q tātā
grām accepit q nūq̄ de ꝯdigno eā meruit:
vel aliq̄ creatura pmereri potuit. lz de ꝯgruo
meruerit. Hec et filia fatebat Joānis euāgeliſte
vt credi pōt ꝯfeſſori ſuo. ¶ In extrema vnctio
ne recepit cōplete victorie preterite et plene glo
rie ſignificationem. Et loco remiſſionis venia
lium totius doloris mortis remiſſionem. Et p
infirmitatis alleuiatione: totius corporis glo
rificationem. Et quāuis beata maria potuerit
hoc ſacramentum non ſuſcipere. exempta per
priuilegium quod dominus confert his quos
ſine infirmitate et mortis dolore dignatus eſt
euocare. tamen videtur q iſti priuilegio ſuo
abrenunciauerit et ſacramentum illud peccato
ribus inſtitutum humiliter ſuſcepit vt humi-
litate quā per totā vitā tenuerat egreſſum con
ſūmaret. ¶ In ſacramento vero matrimonij
cum ſit triplex bonū. omne iſtud reperitur in
coniugio marie. Unde. b. Aug. xxvij. q. ij. om
ne nuptiarum bonum impletum eſt in parenti
bus chriſti ſcilicet fides: proles et ſacramentuz.
Prolem cognoſcimus chriſtum dominum fili-
um: ſcilicet virginis non Joſeph. Fidem quia
nullum adulterium. Sacramētū: q nullū di-
uortiū. Habuit aūt beata maria iſtā grām excel
lentius. q mr tāte plis: et q mr et virgo Maz.
vt ait. b. Aug. Coniugia ſanctiora ſunt pari vo
to continētium. Sacramentum autez ordinis
non habuit. Hoc enim ſm exteriorez hominis De ſa-
repreſentationem prefert dignitatem. Interiꝰ cramē-
autem ſm veritatē pertinet ad humilē ſeruitu tū ordi
tem. Unde per oppoſitū ſtatui beate marie op- nis btā
ponebatur que interius habuit coram deo di- maria
gnitatem. exterius coram hominibus ſummā nō re-
habuit humilitatem. Hoc ergo ſacramentum cepit
beata maria actualiter nō recepit. et pter ſtatꝰ quare.
ſui ꝯtrarietatē: et pter humilē cū alijs mulieri
bus ꝯformitatē. Nō. n. ſexus femineus ē capax
ordinis pter indignitatem: maiorē peccandi
fragilitatem: et regiminis incongruitatem. Li
cet autem beatiſſima virgo maria ſacramentū
ordinis non receperit. quicquid tamen digni-
tatis vel gratie in ipſis confertur de hoc plena
fuit. Confertur in eis ſeptiformis gratia ſpiri-
tuſſancti: qua omnifaria plena fuit. Itē cū tria
ſint in ſacramēto ordinis: ſcilicet dignitas mi
niſterialis: poteſtas ſpūalis: adminiſtratio exe
cutionis. Hec autē tria. b. Maria equipollen- Nota
ter habuit et excellenter: miniſtri eccleſie habēt
dignitatem beneficialem per characterem ex-
cellentie. Beatiſſima autem virgo hz coronaz

regni eccleſie militantis ⁊ triumphãtis. Unde
⁊ ſummus miniſtrorum papa dicit̃ ſeruus ſer/
uoꝝ dei. Hec autem eſt regina ⁊ domina ange
loꝝ ⁊ imperatrix totius mundi. Item in mini/
ſtris eſt poteſtas ſpũalis: tp̃alis delegata a deo:
vel ſubdelegata ⁊ vicaria. In ipſa eni eſt pleni/
tudo poteſtatis celeſtis ex auctoritate ordiaria.
Item in miniſtris eſt executio ligandi ⁊ ſoluen
di per vſum clauiũ. In ipſa autem eſt dñandi
legitima poteſtas ad ligãdum ⁊ ſoluendum p
imperiuʒ. Et ſic quicqd eſt in ordinibus digni
tatis ⁊ gratie conſtat. b. Marie minime defuiſ
ſe. Et ne videat̃ ſpecialibus dignitatum vel vir
tutum ordinibꝰ caruiſſe. Cum hoſtiarys habu/
it mundoꝝ introductionem ⁊ imundorum ex/
cluſionem. Cũ exorciſtis demonuʒ expulſionẽ.
Cum lectoribus pphetiarum expoſitioneʒ. Cuʒ
accolitis illuminationem. Cum dyaconibꝰ do/
ctrine aplice oſtenſionem Cuʒ ſubdiaconibus
verbi diuini ꝯſeruationem. Et poſtea cum euã
geliſtis enarrationem. Cũ ſacerdotibus corpo
ris xp̃i formationem: contrectationẽ ⁊ coniun/
ctionem. Ipſa a culpis ⁊ penis p filium ſuum
nos abſoluit. Habet ⁊ officia epiſcopoꝝ aliquo
modo ſpũali: quoniam conſecrat templa ⁊ alta
ria que ad eius honorem fiunt. Cõſecrat virgi
nes interius confirmando ⁊ hmõi. Habet bea/
tiſſima cum papa oĩum eccleſiarum ſollicitudi
nem: poteſtatis ſpiritualis plenitudinem: pri/
uilegiatorum actuum vniuerſitatem. Et ſic pa
tet ꝙ fuit gratia plena.

¶ De gratia v̓tuali. b. marie v̓ginis. Ca. xvij

Aue gratia plena. gratia: videlicet virtuali. Quidaʒ
vt magiſter ſen. in. iij. dixerũt gr̃aʒ
⁊ virtuteʒ idẽ eſſe realiter ſed ratio
ne differre vt gratia dicat̃ inq̇ʒtum facit homi/
nem deo gratũ. Uirtus inq̇ʒtuʒ inducit ad ope
randum opa virtuoſa: ſed. b. Tho. in ſumma p
bat gr̃am realiter diſtinctam a virtute: vt ſicut
a ſole pcedũt multi radij diuerſi ab eo: ⁊ ab ani
ma fluunt multe potentie realr̃ diſtincte ab ea:
ita ⁊ virtutes oẽs procedunt a gratia diſtincte
ab ea realiter. Et ipſa quideʒ gr̃a vt in ſubiecto
eſt in aĩa. Uirtutis vero in potentijs anime ex/
pediendum eas ad bñ operandum. oẽs igitur
virtutes fluerunt a gr̃a gratum faciente. Quaʒ
gratiaʒ virgo. b. habuit pleniſſime. iuxta hoc.
Aue gratia plena. ꝗ habuit oẽs virtutes perfe/
ctiſſime: vnde ip̃a ait Eccl. xxiiij. In me omnis
ſpes vite ⁊ virtutis. Et ideo tranſite ad me om/
nes. ſcilicet pro eis v̓tutibus: quia ex me. ideſt
mei ſuffragio ⁊ exemplo poteſtis ſperare om/
nem virtutem. Uirtutes aũt oẽs vel ſũt theolo/
gice vl̃ cardinales vl̃ eis ãnexe. Et theologicas
numerat apl̃s. j. Corin. xiij. dicens. Nunc ma/
nent fides ſpes charitas tria hec ⁊c̃.

¶ Primo ergo vi/ .§. i.
dendum eſt de fide. b. marie ꝙ eam habuerit p
verba Eliſabeth patet dicentis ad eam. Beata
que credidiſti. ſ. verbis dictis tibi per angeluʒ
ex parte dei. Lu. j. Credere enim. eſt actus fidei
que eſt de nõ viſis. Credidit enim ſe matrẽ dei
fiendam ſicut factum eſt cuʒ ait. Fiat mihi ſm
verbum tuum. Lu. j. qḋ vtiq; nõ vidit: nec ocu
lo corporali: nec intellectuali clare. Uidit vtiq;
⁊ experta eſt ſe concepiſſe nõ opere humano: ⁊
ſe peperiſſe paruulum cũ virginitatis honore.
Sed ꝙ ille puer filius eius conceptus ⁊ natus
eſſet deus verus non vidit vt in patria: ſed fide
credidit ⁊ cognouit ſublimiori modo ⁊ iterio/
ri guſtũ ſuper oẽs vnquã viatores. vnde fides
ſua fuit ſuper oẽm fidem. Unde be. Ber. ſuper
miſſus eſt. Quis excepta fortaſſe illa q̇ ſola hec
in ſe feliciſſime meruit experiri: intellectu cape
re rõne diſcernere poſſit qualiter ſplendor ille
iacceſſibilis virgineis ſe viſceribus infuderit:
⁊ vt illa que inacceſſibilis eſt accedere ad ſe fer
re potuiſſet. de portiuncula eiuſdem corporis
cui ſe aĩa immediate ꝯtemperauit reliq̃ue maſ
ſe vmbraculum fecerit ⁊ forte pp̄ter hoc maxi/
me dictum fuerit obũbrabit: q: rei nimiꝝ erat
in ſacro. Et ꝙ ſola per ſe trinitas in ſola ⁊ cũ ſo
la virgine voluit operari. Soli enim datuʒ eſt
noſſe cui ſoli datum eſt experiri. Dicatur ergo.
Uirtus altiſſimi obũbrabit tibi. Hoc eſt illum
modum qui de ſpũſancto concipies. Ipſa dei
virtus ⁊ dei ſapientia xp̃s ſic in ſui ſecretiſſimo
conſilio obũbrando coniunget ⁊ obumbrabit.
quatenus qui tm̃ eſt patri notus ſit ⁊ tibi. Ac ſi
angelus reſpondeat virgini. Quid a me que/
ris qḋ in te experieris. Scies ⁊ feliciter ſcies
ſed illo auctore ⁊ doctore. Ego autẽ ſuʒ miſſus
virginalem conceptuʒ nunciare nõ creare. nec
poteſt doceri niſi a donante: nec põt addiſci ni
ſi a ſuſcipiente. Ex hac auctoritate be. Bernar.
dicit Alber. colligitur ꝙ beata virgo de incar/
natione ⁊ de filio incarnato habuit cognitionẽ
que eſt ſupra fidem. Et videt̃ hoc intelligendũ
ꝙ cognitio illa fuit ſupra fidem cõmunem ſeu
oĩum viatorum. Nam ſi clare vt in patria talis
cognitio excluderet fidem vel forte etiaʒ in ip/
ſo conceptu vel partu ſibi datum eſt ad horam
vt videret clare myſterium huius vt in patria
ſicut Paulus vidit deuʒ in raptu. ⁊ pro illa ho
ra fuiſſet fides et viſio. Sed poſt horaʒ in ſe re
uerſus remanſit in fide ablata viſione. Unde ⁊
ipſe dicit. Per fidem enim ambulamus. non p
ſpem Aue. igitur gratia plena. ⁊c̃. ¶ Sed pro
maiori horum declaratione ſciendum ꝙ viſio
facialis

De gr̃a fidei in Maria

ſacialis dei.i.per eſſentiā eſt id in quo conſiſtit
principalr noſtrā vera beatitudo vt pfectio vl/
tima. Iuxta illud qḋ xpus dicit Io.xvij. Hec
eſt vita eterna ꝛ cognoſcāt te ſolum verū deū
ꝛ quē miſiſti Ieſum xp̄m. In hac ſumma veri/
tas eſt ꝛ ſumma bonitas que reficit rōnalē vim
ꝙ ex toto eā decorabit ꝛ alliciet vt nihil aliud
querat videre ꝛ habere niſi ip̄m aut pp ipſum.
Et ideo erit tibi ꝯtinuatio viſionis. Item ſum
mū delectabile ꝯcupiſcibile ſic ſua ſuauitate p
fundet vt nihil aliud amet aut querat niſi ip̄m
aut pp ip̄m. Et ideo ibi nō erit faſtidiū. Item
ſumme arduū ſumma ſui imutabilitate iraſci/
bile roborabit ꝛ ſecurabit vt nihil tenē aut tra/
ctare queat niſi ip̄m aut pp ip̄m. ꝛ ideo ibi nō
eſt fatigatio. Un̄ beatus Aug⁹. in vlti.ca.de ci.
dei ait. Quecūq ab hoībus honeſte deſiderā/
tur. erit deus finis oīum deſiderioꝝ noſtrorū.
Quē ſine fine videbūt. ſine faſtidio amabunt.
ſine fatigatione laudabūt. Un̄ b. Aug⁹. ad hoc
vt pueniat aīa rōnalis opꝫ ꝙ habitib⁹ interme
dijs eleuet̄. In qua eleuatiōe ſunt gradus ꝛ or
do de quib⁹ dicet̄ īfra. Sed pus aduertēdum
eſt ſm Alber. vbi. ſ. ꝙ rō naturalis eſt cogno/
ſcitiua oīum ſenſibiliū creaturarū ꝛ intelligibi
lium. rōne coītatis naturalis quā habet cuꝫ oī/
bus ſenſibilibus ꝛ intelligibilibus. De qua cō
munitate ait btūs Grego. in Omelia ſup illud
Marci vlti. Predicate euāgeliū omni creatu/
re: ꝙ noīe oīs creature intelligit̄ homo. qꝛ cōe
aliquid hēt cuꝫ omni creatura. ſ. eſſe cuꝫ lapidi
bus. vegetari ſeu viuere cū plātis. Sentire cuꝫ
aīalibus. Intelligere cum angelis. Ipſa autē
rō cuꝫ ſit nālr collatiua cognoſcit creaturas
ſignuꝫ aliqḋ eſſe ſeu veſtigiū dei. ſicut artificiū
artificis. Et ex hoc rō nāliter eſt cognoſcitiua
creatoris. cuius creature ſunt veſtigia ꝛ ſignū.
Et ſic pꝫ ꝙ rō humana hēt in ſua natura ꝙ ſit
cognoſcitiua creaturarū ſenſibiliū ꝛ intelligi/
biliū ꝛ creatoris earū. Et qḋ habet deſiderium
ductiuū ad cognoſcēdum h̄ qui dici pōt duct⁹
nālis rōnis quo ex ſolis nālibus bonis ducit̄
tanꝗ̄ ex pmis motib⁹ ex parte ipſius. Silr ex
parte affectus ſunt quedā aptitudies nāles ad
bonū quas aliqui phī appellabāt ſemīaria virt
tutū: quibus mouet̄ aīa rōnalis nālr ad bo/
num. Ipſa vō aīa rōnalis ſic exiſtēs eſt recepti/
ua habitus multiplicis. ſ. artiū ꝛ ſciarū ex par
te virtutis apprehēſiue. Sed hmōi habit⁹ nō
ducūt rōnē vltra motus vel terminos ei debi/
tos ſm aptitudinē ei nālem ſed ſunt facilitates
ꝛ directiones quedā ad cognoſcēdum ad que
nāliter ductu ſe habet. ꝛ hec ſunt habitus acq
ſiti per ingenium ſiue dati ſiue infuſi. Ex parte
vō virtutis motiue eſt receptiua habitus ꝯſue
tudinalis qua nō erigit̄ affectus ſupra ductuꝫ
nature: vel ſupra que nālr rō ducta dictat.
Affectuꝫ vō ſic ſe habentē cognouerūt phi quī
dā nō ſufficere ad beatitudinē. Un̄ Tulli⁹. Se
pe diximus ꝛ ſepe dicēdum eſt naturaliter aui/
diſſimi ꝛ appetentiſſimi. qꝛ honeſta ſūt nobis
innata virtutū ſeminaria. ita vt ſi pateremur ꝛ
anhelare licet ad beatitudinē cum diuino mu/
nere natura nos ipſos pduceret ſed igniculos
natura inditos ſepe retundimus. Ecce ſm Tul
lium ꝙ exigit̄ diuinū munus. Eſt ergo pret hu
iuſmodi habitus aīa rōnalis ſuſceptiua ignis
fidei que eſt donū fluens a deo modo nobilio/
ri ꝛ vtiliori ꝗ̄ ſit modus ſm queꝫ fluit a deo na
tura ꝛ bona naturalia. Hmōi aūt grā ducit̄ ani
ma rōnalis ad cognitionē taliū ad que non po
terat ratio ductu ſuo naturali adiuta arte vel ſci
entia vel habitu ꝯſuetudinali. Cognita autem
hmōi ſunt deus trinus ꝛ vnus. Et verbū caro
factum. ꝛ hmōi. ad que nō ſufficiunt bona na/
turalia. ſine fide. qꝛ ad hoc natura ē parua ꝛ ſta
tura puſilla. que figuratur Luce. xix. in zacheo
qui cum non poſſet videre Ieſum aſcēdit in ar
borem ſichomoꝝ. glo. deuotione ſcꝫ fidei ad vi
dendum ſaluatorē. Et ſic patet ꝙ fides ſurſuꝫ
trahit vltra ductū rōnis. Et beatus Augu. in
iiij. de trini. ait ꝙ nōnulli mūdi ſapientes potu
erunt aciē mentis vltra oēm creaturam trāſfer
re ꝛ lucem incōmutabilis veritatis quantacun
qꝫ. ex parte ꝯtingere. Hoc aūt vidētes ꝛ cogno
ſcentes poſſunt habere delectationē. ꝛ ſicut eſt
delectatio in ſciētia. qꝛ illa veritas eis apparet
vt lucēs. ꝛ ſic eam amant. ꝛ non apparet eis vt
purgans ſcꝫ a vitijs ꝛ erroribus. Sicut eni co/
gnitio in eis lucis eſt naturalis ad illam primā
veritatem. ſic ꝛ amor eſt naturalis ad eā cogni/
tam amandam. Cognitio aūt iſta naturalis de
deo tm̄ non eſt ſufficiens ad ſalutem nec amor
ad eam cognitam naturalis ſed requirit̄ fides
que per dilectione operatur. Et vtrunqꝫ ſcilicet
fides etiam informis ꝛ charitas eſt a deo non a
natura. ¶ Tripliciter autem poſſunt diſtingui
gradus quibus aſcenditur in deū. Primo ſm
ordinem actuum naturalē in ſe. ſicut docet be. gradus
Augu. in lib. de quātitate anime ponēs primū aſcēdē.
gradum inter actus aīe vegetationē que eſt no di in de
bis cōmunis cū arbuſtis. Primus gradus vi/ uꝫ diſti
dendi deū. Scōs gradus eſt ſenſus qui eſt no/ guunt
bis cōmunis cum brutis. In tertio gradu po/ triplr.
nit memoriā intelligibilem que eſt cōmunis do
ctis ꝛ indoctis. bonis ꝛ malis. Quartus gra/
dus eſt eleuare ſe ſupra ſe. ꝛ mundare oculum
anime ab omni terrenitate. Quintus eſt ipſam
cuſtodire ꝛ firmare ſanitatē. Sextus eſt ſerenū.
ꝛ reſpectum rectū in id qḋ videndū eſt dirige/
re. Septimus eſt nō iam gradus ſed manſio ꝛ
viſio ipſa veritatis. Idem eoſdem gradus ali/

ter nominat ſic dicēs. Aſcendētibus nobis igi
tur ſurſum. Primus actus eſt cū d' aīatio. ſecū
dus ſenſus. tertius ars. quartus virtus quīnt⁹
trāquillitas. ſextus ingreſſio. ſeptimus ↄtēpla
tio. ¶ Diſtinguunf ⁊ hi gradus ſm actū potē
tiarum reſpectu obiectoꝝ. vt primus ſit viſio ī
ſenſu ſm imaginationē h vtiqꝫ mundo mundi
qꝫ imagine vtit vt ſpeculo. Secūdus gradus ē
in imaginatione. hic nō mūdo ſed mundi ima
gine vtit vt ſpeculo. Tertius gradus eſt viſio
in imagine ſm rōnem. qñ ratio magis querit ⁊
cum admiratione inuenit. Quartus in ratiōe
ſm imaginationē qñ per inuiſibiliū ſimilitudi
nes ad inuiſibilia rō ſubleuatur. Quītus in ra
tione ſm rōnez qñ ex aliqbus cognitis ad alia
incognita rōcinando ratio pgreditur. Sextus
ſupra rōnem non preter rōnem. qñ per mentis
ſubleuationē cernit qḋ nature metas tranſcen
dit. ⁊ ei qḋ per aciē intelligētie cernitur natura
rerum acquieſcit. Septimus eſt ſupra rōnem:
⁊ hoc eſt ſpeculo fidei. que eſt ſubſtātia rez ſpe
randarum argumentū nō apparentium. Octa
uus eſt extaſis ſiue raptus in quo Rachel. i. ra
tio morit. ⁊ benſamin ideſt perfectio ↄtēplatio
nis generat. Oēs hi gradus diſtinguūtur ſm
ordinē potētiaꝝ ⁊ actuū reſpectu obiectorum.
¶ Scḋo modo fuit gradus in hmōi eleuatio
ne aīe ad deum ſm maiorē habitū perfectionū
gratuitoꝝ aīam ſup poſſe nature magis ac ma
gis eleuantiū. ⁊ deo ꝓpinquius ↄtingentium.
Inter quos primo gradu eleuāt grē ſacramen
tales impedimēta culpe ⁊ pene remouentes: ⁊
fomitē diminuentes que aīam trahūt deorſuz.
Scḋo gradu ſunt virtutes aīam ineſſe gratui
to pficientes potentiā ⁊ per opationē in finem
dirigētes. Tertio gradu ſunt dona ſpūſcī ani
mam per actus excellentiores gratuitos perfi
cientes. ⁊ magis fini eā ↄiungētes. In quarto
gradu ſunt fructus aīam ſm poſſibilitatez vie
deo ↄiunctam delectantes ⁊ reficiētes. Cuz his
quatuor gradibus a latere currunt btitudines
ſtatum perfectiōis ſm modū vie complentes.
¶ Tertio modo eſt ordo in predicta eleuatiōe
anime ad deū ſm diuerſitatem ſtatus ſubiecti
quod eleuat. ⁊ diuerſitatē medij per qḋ eleuat.
Diuerſitas aūt ſtatus ſubiecti quadruplex eſt.
Eorum enim que eleuant ad videndum deuz.
Alij ſunt in ſtatu vie. Alij preter ſtatuz vie. Alij
ſuper ſtatum vie ⁊ iuxta ſtatum patrie. Alij in
ſtatu patrie. Illi qui eleuant ad videndū deum
ſm modū vie faciunt gradus quinqꝫ. Prim⁹
eſt videre deū per veſtigiū in creaturis. Scḋo
per imaginez in anima. Tertius fide informi.
Quartus fide formata. Quintus eſt cōtempla
tiuum. ¶ Illi qui vidēt preter ſtatuz vie vidēt
per ſpeculum in lumine. Et faciūt quatuor gra
dus. Primus eſt viſio prophetaꝝ cōis. Secun
dus eſt viſio Moyſi facie ad faciez. ideſt valde
familiaris ⁊ aſſidua vltra cōem modū prophe
taruz. Vñ de eo d' in lib. Nume. xij. c. qꝫ loque
batur ei deus ore ad os: nō ſicut in ꝓphetis: ſꝫ
ſicut amicus cū amico ſuo. Tertius eſt viſio Jo
annis in pectore dñi. De quo bea. Augu. dicit
qꝫ tranſcēdit oēm nebulā qua ois terra tegitur
⁊ puenit ad limpidum celū deitatis claritatez.
Et alibi idē ait. Deitatis potentiam limpidius
cōtemplans cū dño ad celū volans celeſtis ſapi
entie hauſtū de dñici pectoris fonte limpidius
ceteris potauit. Quartus ſtatus eſt viſio ade in
ſtatu innocētie que fuit intellectualis: exiſtens
ſine omni enigmate. nō tm̄ culpe ſed ⁊ pene: ⁊
ſine omni fomite: ⁊ in natura nō deteriorata p
peccatū: ⁊ ideo eſt vltima in genere illo. ¶ Illi
qui vident ſupra modū vie ſunt qui vident ſi
ne ſpeculo in lumine. Et faciūt hi tres gradus.
Primus eſt cognitio ade in ſopore. De qua di
citur Geñ. ij. Miſit deus ſoporē in adam. glo.
Extaſis illa in Adam ad hoc immiſſa eſt vt mens
ade intrans in ſanctuariū dei. nouiſſima intel
ligeret pcipes angelice curie. Secundus gra
dus eſt raptus. ſicut vidit Paulus ⁊ Joan. in
Apoc. Et de hac viſione dicit glo. qꝫ apl's vidit
deum in illa vita qua videndus eſt in eternuz.
De viſione Joan. d' in prologo ſup Apoc. Et de
viſionē Pauli ⁊ Joan. Dicit Alber. ponim⁹ in
eodem gradu. Tertius gradus eſt cognitio be.
virginis in hac via: que oēs pdictas cognitio
nes tribus gradibus ſupgredit. Primum eſt
eleuata puritas: q: exceſſit oēm viatorez. Secū
dum eſt medij eleuantis improportionabilis
ↄtitas. videlicet grē plenitudo que in ea tāta
fuit qꝫ in pura creatura equalis eē non potuit.
Tertiū eſt eleuātis charitas: ſcꝫ dei qui eam di
lexit ſup oēm purā creaturā: ⁊ improportiona
bili charitate ſibi eaz ſociauit. Et ideo hec viſio
eius oēm viſionē vie excedit: et ꝓpinquiſſima
fuit viſioni prie: ⁊ tñ citra ↄtinuū ad actū. ¶ Il
li aūt qui eleuant ſm ſtatū prie: vident p ſpecu
em: ⁊ faciunt tres gradus. Primus gradus eſt
hominū aīa ⁊ corpe glorificatoꝝ. De quo dicit
bea. Aug. Hoc minime dubitandū eſt raptam
hois a carnis ſenſibus mētē: ⁊ etiā poſt mortē
ipā carne depurata deū vidē: ſicut vidēt angeli
Angeli. n. vidēt deū ab oī corporali forma: ⁊ a
corpore ſeparati. Cognitio aūt aīe glorificate p
pter vnionē aīe ad corpus eſt inferioris gradus
Et hoc itelligendū eſt ſm qꝫ natura ordinat ad
naturam. Scḋm enī eſſe grē hñt ſe ſicut exce
dentia ⁊ exceſſa. Scḋs gradus eſt viſio angelo
rum: qui ſemp vident faciē prie qui in celis eſt
vt dicitur Mat. xviij. Tertius gradus eſt viſio
nis patrie. Viſio glorioſiſſime virginis matris

dei: que ſuper oēs puras creaturas limpidiſſime ⁊ improportionabiliter ⁊ ppinquiſſime deum cōtēplatur ⁊ maieſtatē eius. vtpote exaltata ſuper oēs choros angeloꝝ. Et ideo ſup tres hierarchias exaltata ⁊ ſupgreſſa in quarta hierarchia a dextris: cū filio dei ideſt in potiorib⁹ bonis glorie ē collocata. ¶ Super oēs has viſiōes viſio dñi nři Jeſu xpi. q̄ ſit q̄rtus modus. Et in hac poſſunt tres caſus aſſignari. Prim⁹ eſt viſio dñi noſtri Jeſu chriſti. quaꝫ habet anima eius per grām comprehenſionis qua inter oēs cōprehenſores perfectiſſime videt deum ⁊ omnia ad ſuā: ⁊ ſuorum btitudineꝫ ſpectantia. Secundus gradus eſt per gratiā vnionis qua adhuc excellentius cognoſcit anima xpi naturam diuinā ſibi vnitam: ⁊ omnia ad myſteriuꝫ vnionis ⁊ incarnationis ſpectantia. Ultima viſio Jeſu xpi eſt que debetur ei ratiōe deitatis: q̄ eſt eadem: que eſt viſio totius trinitatis. cuius reſpectu oēs predicte viſiones ſunt quaſi imperfecte. ſicut creatura reſpectu creatoris eſſentie: ⁊ huius reſpectu dicit Grego. ꝙ eſſentia dei a nullo plene videbitur. Et Iſidorus dicit ꝙ trinitas ſibi ſoli nota eſt ⁊ homini aſſumpto. Reuertendo igitur ad cognitioneꝫ beate Marie dicimus ꝙ cognitio eius exceſſit oēm cognitionem ⁊ modum cognoſcendi quem habuit aliqua creatura in tribus gradibus vt dictum eſt. Et preter hec tripliciter etiā excellit omnem cognitionem oīum viatorum. videlicet in perfectionis cognitione. in habitus poſſeſſione: ⁊ in modo cognoſcendi cum quiete ⁊ ſine abſtractione qualis eſt in raptu. Et quantum ad primū perfectio cognitionis maior debetur ei ratiōe maioris eleuationis per habitus nobiliores: ⁊ excellentiores. Quantū ad ſecūduꝫ in habitus poſſeſſione. nam talem habitū ⁊ actū qualē habuit Paulus in raptu fuit ad tēpus: ⁊ poſt ſtatim non fuit: ſed habitus cū actu ceſſauit. Talē inquam generis habitū: ſed perfectiorem bea. Maria habuit: q: ſemp ⁊ ꝯtinue habuit: q̄m ab eo quo primum mater dei facta eſt ⁊ fuit. vſqꜫ dum idem habitus in glorioſaꝫ cognitionē ſm ſtatū patrie profectus eſt: ⁊ ideo cōtinuatio poſſeſſionis debebatur ei ratione maioris perfectionis. qua huic vite ſuper oēs viatores funditus mortua fuit: propter quod ⁊ vita eius cū xpo abſcondita in deo ſemper ⁊ curie angelice preſens intra ſanctuariū dei habitauit. Quātum ad tertiuꝫ. Modus cognoſcendi eius nō fuit per modum abſtractiōis: extaſis vel ſtuporis: vel etiam ſoporis hec enim contingunt propter excellentiam ⁊ in proportionabilitateꝫ luminis ad intellectum illuminabilem: vt patet in lumine corporali in transfiguratione domini. q̄n oſtendit diſcipulis claritatem ſimillimā claritati glorie. Dicit eniꝫ ꝙ Pe. ⁊ qui cum eo erant grauati erāt ſomno ⁊ videre non poterāt ⁊ ꝙ ſtupor circundederat eos. Similiter in lumine ſpūali. Unde ⁊ Pau. excellentia viſionis ſtupefactus dixit. Utrū in corpore vel extra corpus neſcio: deus ſcit. Hunc ſtuporē beatiſſima Maria non habuit: cuius intellectus dei formalior ⁊ illi luci proportiōabilior fuit. Uñ ſicut lux eadē eſt egris oculis odioſa. ſanis autem amabilis. ⁊ ſicut per eandem lucē clari oculi perfectius vident ⁊ ſine perturbatione. Egri autē minus perfecte ⁊ cum perturbatione. Ita lux ſpiritualis que oculis Pauli fuit improportionata: ⁊ ideo raptum fecit: ⁊ cum ſtupore. Sed oculis beate virginis fuit proportionabilis ſine ſtupore: ⁊ cum delectatione. Et hoc debebatur ei ſuper Paulum ratione puritatis ſuper omnes viatores. Fuit ergo in bea. Maria fidei habitus ſicut ⁊ actus qui eſt in raptu poteſt eē in habitu fidei q̄ꝫdiu eſt aliquid de obſcuritate ⁊ non ita plene depurata ſicut in ſtatu comprehenſorum.

¶ De charitate .§.ij.

virginis marie dicitur in Cañ. vulnerata charitate ego ſum. Et eccleſia canit. vidiſtis eam plenam charitate ſcꝫ quoad deū: ⁊ dilectione quo ad proximum. Exceſſit autem oēm creaturam in charitate proximi. Ego diligētes me diligo ait diuina ſapientia. Prouerb. viij. Et qui magis diligit deum magis diligitur ab eo. ita tamen ꝙ prior ipſe dilexit nos. vt ait Joan. I Cano. Maxime autem ſuper omnes puras creaturas fuit ipſa dilecta a deo. Quod patet ex eo. quia maximum donum ei largitus eſt deus. vt ſcꝫ filium ſuum dilectiſſimum ſummū bonum ei cōmunicaret: vt cōmunis eſſet filius ſui ī deitate. cuius in humanitate. vna ⁊ eadem perſona deus ⁊ homo. ¶ Tria autem exiguntur ad hoc vt charitas viatoris perficiatur vt tranſeat in charitatem comprehenſoris in ſubiecto charitatis. Primum eſt depuratio. Secunduꝫ eſt ſui in ſe collectio. Tertium eſt eleuatio. Ad primum ſcilicet depurationem oportet ꝙ fiat ſeparatio contrarijs diſpoſitionibus in ſubiecto que impediunt per contrarias diſpoſitiones charitatis perfectionum. Sunt autem tria a quibus dicunt purgari: ⁊ ſegregari ſcilicet culpa: pena: corpulētia. Per omnia iſta tria impeditur perfectio charitatis in maioribus in ſtatu iſto. per ſecundum tantum impediebantur plures in lymbo ſcilicet propter penaꝫ originalis. propter tertium. ſ. corpulētiam impediebatur Adam in paradiſo. Et de his tribus impedimentis dicitur in lib. Sap. ix. Corpus qđ corrumpitur aggrauat aīam vbi corp⁹ notat cor-

de trib⁹ reqſitis ad pfectionem charitatis viatoris.

pulentiam.corruptio culpā.aggrauatio penā.
Nec obſtat ꝙ in dño ieſu fuit fruitio vbi tñ fuit
corpulentia ⁊ pena.q: vnio ad diuinā naturaꝫ
vicit ⁊ abſtulit hec īpedimenta. Secūdum qđ
exigiſ ad charitatis perfectionē eſt ſui in ſe col
lectio.per qđ etiam tria ponuntur impedimen
ta.Anima enim ƀꝫ ꝙ quedā natura eſt ⁊ forma
corpis naturalˀ.Primo ligaſ ad corporalium
imagines ⁊ ſpēs.Secundo obligatur ad diuer
ſas corpis paſſiones.Tertio diuiditur in diuer
ſas opationes.De primo dicit.b.Aug.in li.de
tri.Tanta eſt vis amoris vt ea que cū more diu
cogitauerit ⁊ eis cure glutinio inheſerit attra/
hit ſecum etiā cum ſe cogitando quodāmodo
redit.Erat igiſ cum ſe iſtis imaginibus tanto
amore cōiungit:vt etiam ſe eſſe aliquid hmōi
exiſtimet.vt poſt hec dicit ꝙ fuerunt diuerſi er
rores phoꝝ.Aliorum ponentiū eſſe igneꝫ.Alio
rum atomos.⁊ hmōi.Et ſubiūgit ſic.Hic ſubo
riſ erroris dedecus dum reꝝ ſenſitiuarū imagi
nes.ſecernere a ſe non pōt vt ſe ſolam videat.
Coheret enī ei mirabilr glutino amoris.⁊ hoc
eſt eius immundicia.qm̄ dum ſe ſolaꝫ nitiſ cogi/
tare hoc ſe putat eſſe ſine quo ſe non pōt cogita
re.Hec eſt ğ pma collectio ab imaginationibꝰ
corpalibꝰ detractio.¶ Scđa ē de obligatio ad
corporis paſſiones.vñ.be.Aug.in lib.de aīa ⁊
ſpū ait.Quibuſdā affectibꝰ ⁊ quadaꝫ amicicia
aīa corpori iungiſ ƀm quaꝫ amiciciā nemo vn/
ꝙ̄ carnem ſuam odio habuit.Socia nāqꝫ eius
eſt.licet ſocietate pregraueſ.Ineffabili nāqꝫ cō
ditione diligit illđ amat comitē ſuum.⁊ ideo li
bera eſſe non pōt.Doloribus eius vehementer
afficiſ.Formidat que mori nō pōt.Oculorum
ſpeculatiōe depaſciſ.Sonoribus dilectatur au
ditibꝰ.Suauiſſimis ſecūdatur odoribus.Lar/
ga epulatione reficiſ.Et lꝫ his rebus nullatenꝰ
vtatur.graui tñ merore afficiſ ſi iſta ſubtrahan
tur.¶ Tertium īpedimentū eſt diuiſio ad ope
rationes varias.De qua dicit.b.Aug.in lib.de
ſpū ⁊ aīa ƀm ſui corporis effectus varijs nūcu/
patur noibꝰ.Dicitur enim anima duꝫ vegetat.
Spūs dum contemplatur.Senſus dum ſentit.
Animus dum ſapit.mens dum intelligit.Ra/
tio dum diſcernit.Dum recordatur memoria.
Duꝫ ꝯſentit voluntas.Ab his ergo tribus col
ligitur aīa in ſeipſam per corpaliū imaginum
abſtractionē.per paſſionuꝫ corpalium ceſſatio
nem.⁊ per opationum vnionē.Et de vnione ac
tuum dicit.be.Aug.Senſus vertetur in imagi
nationem.imaginatio in rōnem.rō in intelle//
ctum.intellectꝰ in intelligentiam.intelligentia
in deum.De iſta triplici collectiōe ſimul.ſ.ima/
ginationum.actuum ⁊ affectuū dicit.be.Aug.
in li.de quātitate anime.purgaſ mēs a pctī col
luſione ab errorum obtenebratione.a rerū fan/
taſticaꝝ imaginatione.a rerum nāliū fallaci
ꝓportione.a reruꝫ tpalium vana delectatione.
Idē.Ab hoc ergo mūdo reuertētes ad deum ⁊
quaſi ab hinc ſurſum reuertētes.Per noſmet/
ipſos tranſire debemus ad deū.hoc eſt intrare
ad ſemetipm̄.Et intrinſecus penetrās ſeipſum
trāſcēdit.⁊ iſtinc ad deuꝫ aſcēdit.Ab huiuſmo
di ergo cor nrm̄ colligamus.⁊ ad eterna gau//
dia reuocemus.vt aliqñ radiū cogitationis in
lumine grē figere valeamus.hec eſt eniꝫ reges
cordis nrī.cum deū ſuū ꝯtēplaſ.⁊ ipſo ſua con
tēplatione ſuauiter reficiſ.Et dulce eſt illi ſemp
qđ ad deſiderādum.qđ ad laudandū.quod ad
amādū ſemp ſuaue inueniſ.¶ Tertiuꝫ qđ exi/
giſ ad charitatis pfectioneꝫ eſt eleuatio que fit
per tria.ſ.a natura conāte.a gratia ſubleuāte.a
deo attrahēte.Et de conamine nature dictū eſt.
ō.de Zacheo.qui ſtatura puſillus erat.Et de ſb/
leuatione gratie qui aſcēdit in arborem ſycho/
moꝝ.qđ deſignat gratiaꝫ ſacralem ⁊ virtutis.
Sed q: nō ſufficit ad ꝯiunctionē que eſt in pfe
ctione charitatis.nec conatus nature.nec ſub/
leuatio gratie ſine diuinitatis attractiōe.Ideo
clamat ſpōſa.Cañ.j.Trahe me poſt te.Et Chri/
ſtus Joā.vj.Nemo pōt venire ad me niſi pater
qui miſit me traxerit illū.¶ Ad primū.ſ.cona
tum nature diſponūt antecedenter.Primo mi
ſeriaꝝ pñtium ſtimulatio.Scđo ꝓprie defecti/
bilitatis cognitio.Tertio ſumme perfectionis
naturalis appetitio.¶ Ad ſcđm.ſ.grē ſubleua
tionē diſponūt antecedētes inchoatiue.Gratie
ſacramētales ſanādo a malo culpe ⁊ pene.Gra/
tie virtutū adyciēdo ⁊ ducēdo in bonū ꝓgreſſi
ue.Dona quoqꝫ ⁊ fructus.Dona ad excellētio/
res actus adiuuādo.fructus laborantē reficien
do.Cōpletiue aūt ƀm ſtatum vie beatitudines
ƀm ſtatuꝫ patrie dotes.Sed de iſta attractione
nota ꝙ in nālibus tāto maior eſt motus quan/
to maior eſt appropinquatio ad ſuuꝫ vbi.Nec
ſola appropinquatio eſt cauſa augmēti motus
ſed ſſitudo ⁊ couenientia ad ſuum vbi.Unde
quanto magis lapis moueſ deorſum tanto ma
gis intēdiſ ſuus motus.⁊ ſic ignis ad ſurſum.
Sed in volūtarijs motus naturalis nō ſufficit
mutare ſitum ipſius virtutis ad ſuū vbi.ſine ip
ſo vbi.⁊ hoc eſt ꝙ in naturalibus eſt tm̄ vbi.ita
ꝙ non motor.Sed in voluntarijs ipſuꝫ vbi eſt
motor ⁊ cooperator.Et ita id ad qđ mouī eſt ⁊
qđ mouet per ipm̄ habꝫ motus ꝙ ſit appropin
quatio.Eſt aūt huius appropinquatiōis termi
nus perfecta ꝓximitas volūtatis diuine ⁊ hu/
mane dei formis effectio.¶ Ad hāc aūt attra/
ctionem appropinquationē ⁊ ꝓximitateꝫ tria
ſpecialiter diſponūt antecedēter in via.ſ.opera
inſtructionis vel edificationis.opera patientie
vel paſſionis.opa excellentie ſuperogationis.

De aīa ꝙ vari/is nun/cupaſ nomi/nibus.

¶ De opibus inſtructionis dicit bea. Augu⁹. Lex eſt diuine ꝓuidẽtie vt nemo a ſupioribus adiuuet ad cognoſcẽdã vel participandã gr̄az quã nõ ad eandẽ que ponit affectu non adiuue runt. Un̄ ⁊ Joã. xj. legit de Caypha ꝙ cum eẽt pontifex ãni illius ꝓphetauit. In quo dñs oſtẽ dit ꝙ etiã in malis rõne ꝑlationis dona tribu/ it ad vtilitatem alioꝝ. Et de Saule legit ⁊ poſt vnctionez introiuit in eum ſp̄ũs ⁊ ꝓphetauit. ¶ De opibus patiẽtie ⁊ paſſionis pꝫ per id qđ ait apl's. ij. Coꝝ. xij. Uirtus in infirmitate perfi cit. Et figurat in Job qui poſt ꝑfectã victoriam per patiẽtiam oĩa bona ſua recepit duplicata. De opibus ſupererogationis. ſ. pauptate caſtita/ te ⁊ hmõi dicit xp̄s Matth. xix. Amẽ dico vo/ bis ꝙ nemo ẽ qui reliquet agros ⁊c̄. qui nõ re cipiet cẽties tm̄ in vita. ¶ Conſiſtit ergo iſta ꝑfe ctio charitatis trãſeunti de ſtatu vie ad ſtatum patrie. in plena deputatione. in oĩmoda colle/ ctione. in ꝑfectiſſima eleuatiõe. Patet ergo ꝙ ꝑfectio charitatis de ſtatu vie in ſtatũ p̄rie trãſ/ mut. ide fit ſine ſubſtãtiali additione ꝑ ꝑfectio/ nẽ ſui in ſe: per actus extẽſionẽ: per actus ⁊ ha bitus melioratiõnẽ ⁊ notabilitatiõnẽ ⁊ ꝑ ſum/ mã cuꝫ ſummo bono ↄiunctionez. Et q2 chari/ tas ſola ꝑfecta eſt que eſt vinculum ꝑfectionis. Alie aũt virtutes hñt aliquid de imꝑfectione: vt fides que eſt de eo qđ nõ videt. ⁊ hmõi. Cuꝫ aũt venerit ꝙ ꝑfectũ eſt: ait apl's. i. ſtatus p̄rie. euacuabit qđ ex parte eſt. Ideo neceſſe eſt oẽs alias virtutes euacuare. ſ. ſm vſum vite ꝑſen/ tis: vel ab actionibus ſopiri. ſolã aũt charitatẽ dñari: ⁊ exercere oẽs opationes. Et tũc imple/ bit illud. Diliges dñm deuꝫ tuũ ex toto corde tuo ⁊c̄. Qđ tũc implebit qñ oĩs actus ceſſabit nãlis q̄ꝫtũ ad actũ. ⁊ oĩs alterius virtutis habi tus erit ſopitus q̄ꝫtũ ad actum. ⁊ aĩa in eſſe ſuo nobiliſſimo toto nobiliſſimo habitu implebit: ⁊ nihil niſi charitas in aĩa ad actuꝫ egreditur. Sicut ergo charitas beate Marie in ſtatu pa/ trie eſt maior charitate oĩs pure creature. ⁊ q̄ꝫ/ tum ad ſubſtãtiã: ⁊ q̄ꝫtum ad actũ. ita eadẽ cha ritas eius in ſtatu vie maior fuit om̄i charitate pure creature q̄ꝫtũ ad ſubſtãtiã. nõ aũt q̄ãtuꝫ ad actũ. Et ſic q̄ꝫtũ ad ſubſtãtiam fuit charitas bt̄e Marie maior charitate oĩuꝫ angeloꝝ. ſed q̄ꝫtuꝫ ad actũ minor charitate minimi angeli. Quod auteꝫ maior ſubſtãtia minor eſt in actu facit ſubiecti conditio contrarij coniunctio mi noꝛ motoris attractio.

¶ De ſpe beate .§.iij.

Marie dicẽdũ eſt ꝙ vtiq3 eã habuit ꝑfectiſſi/ me. Nã habuit vt dictũ eſt ꝑfectiſſimã charita tem: que mater eſt oĩum virtutũ. ſm bea. Am/ broſ. vt qui eã habeat ⁊ filias eius ↄtineat. i. ali as virtutes vnde ⁊ ſpem. Et cũ ſpes ſit certa ex/ pectatio future beatitudinis ex meritis ⁊ gr̄a proueniens. vt diffiniuit eam magiſter in. iij. ſen. Alij ſancti ⁊ ſancte q2 certitudineꝫ ſcientie non hñt de meritis ſuis ⁊ gratia. ſed per conie cturas. ideo nec certã expectationem habẽt de ſua beatitudine. ſed ↄditionalẽ ſcꝫ ſi hñt grati am ⁊ merita. Sed beata maria erat certa gr̄a ſe eſſe plenã. vñ ⁊ certa de ſua beatificatione quaꝫ expectabat. Et propter ꝑfectam ⁊ abundanteꝫ ſpem dr̄ Ecc̄i. xxiiij. in perſona eius. Ego ma/ ter pulchre dilectionis timoris agnitiõis ⁊ ſan cte ſpei. quia non ſolum iſta in ſe habuit in mẽ te ⁊ actus produxit. ſed ⁊ in alijs procurat. vn/ de ⁊ dr̄. Spes noſtra ſcꝫ ad ſuffragandũ in om nibus auxilium procurandũ. Et Ecc̄i. xxiiij. di cit. In me oĩs ſpes vite. Et in dicta auctoritate notantur tres ille v̓tutes. Charitas ibi pulchre dilectionis ſcꝫ dei vnde procedit timor reuerẽ tialis. Fides ibi agnitionis. Per eam enim ha betur cognitio de neceſſarijs ad ſaluteꝫ. Et ſan cte ſpei. quod dicit ad excludẽdum vanã ſpeꝫ ¶ Sed obijci poſſet ꝙ beata maria nec chari/ tatem perfectam habuit. nec fidẽ nec ſpem. Nã in fide videt dubitaſſe. Et dubius in fide eſt infi delis. vt dr̄ extra de hereti. Cum eni angelus ei annunciaſſet conceptum filij dei. interrogauit ⁊ dixit. Q̃uo fiet iſtud qm̄ virũ non cognoſco. Quod ſimile videtur locutioni zacharie. cuꝫ ſi bi ab angelo nũciata fuiſſet ↄceptio futura Jo/ an. bap. dixit ei. Un̄ hoc ſciam cum ſim ſenex ⁊ vxor ſterilis. In qbus verbis ꝙ dubitauerit ⁊ incredulus fuerit. pꝫ ex eo qđ dixit ei angelus ſcꝫ pro eo ꝙ non credidiſti verbis meis: eris ta cens ⁊ nõ poteris loqui ⁊c̄. que mutitas fuit ei data in penã. Hoc idẽ videt ex exemplo qđ ſub didit angelus marie. dicẽs. Ecce Eliſabeth co/ gnata tua ⁊ ipſa concepit filiũ in ſenectute ſua. q. d. Non habes dubitare de ↄceptu tuo: quia ſicut ↄceptus eliſabeth eſt miraculoſus: ita erit ⁊ tuus. Aliter tñ: qm̄ illius ex ſterili ſed de viro tuus ex virgine tm̄ ex deo. Ad hoc rñdetur per bea. Ber. ꝙ bea. Maria in nullo dubitauit: qđ declarauit ſp̄ũſſanct⁹ cũ dixit per os Eliſabeth Beata que credidiſti. Tunc eni dr̄ Eliſabeth re pleta fuiſſe ſp̄ũſancto: quo reuelante cognouit Mariã deum concepiſſe: quod erat occultum. Non ergo cũ dixit. Q̃uo fiet iſtud dubitauit q̄/ rens de facto: ſed queſiuit de modo. Et hoc eſt modum ⁊ ordinẽ queſiuit. Non eni querit: ſi fi et iſtud: ſed qđ ait bea. Ber. ſuper Miſſus eſt. Non dubitabat de facto: ſed quõ. q. d. Cum ſci at dñs meus teſtis ↄſciẽtie mee votum ancille ſue eſſe non cognoſcere virũ: qua lege: quo or/ dine placebit ſibi vt fiat iſtđ. Si oportuerit me frangere votum vt pariam talẽ filium: ⁊ de ſu/

De ele/uatiõe q̄. ſ. fit ꝑ tria.

De gr̄a ſpei q̄ hũit beata maria ꝑfectiſſime. Arguit contra.

Rñſio.

lio gaudeo: ꝛ doleo de ꝓpoſito. Fiat tn̄ volūtas
eius. Si aūt ꝯcipiā virgo: pariā virgo: qđ vti
ꝗꝫ ipoſſibile nō erit ſi ei placuerit: tūc ſcio vere
q: reſpexit humilitatē ancille ſue. Hec. b. Ber.
Un̄ ꝛ Beda dicit qđ illud quomō fiet due di/
ctiones diſtincte. Et qm̄ viꝝ nō cognoſco. i. pro
poſui me nō cognoſciturā viꝝ carnaliter. Emi/
ſerat enī votū v̄ginitatis ſm. b. Augu. xxvij. q.
ij. §. beata maria. Uel ſm Alber. ſup miſſus ē.
Non cognoſco viꝝ vt perſone mee dn̄atorem:
opeꝝ rectorē: corpis corruptorē: a ſe obligato
rem: prolis ꝓpagatorē: nunꝗ volo cognoſcere
aliqua cognitiōe: vidēdo ſcꝫ aut audiēdo: aut ī
telligēdo vel diligēdo. Qđ aūt angelus ei nun
ciauit ꝯceptum ſterilis Eliſabeth vt dicit ibi q̄/
dam glo. Non q̄ſi incredulam hortaſ ad fideꝫ
ſed credēti que audierat: amplioꝛa replicat mi
racula: vt que deū paritura erat: ꝑcurſorē quo/
ꝗꝫ de anu ſterili naſciturū cognoſceret. Hinc ꝛ
bea. Ber. vbi ſupra. Quid fuit neceſſe etiaꝫ hu
ius ſterilis virgini nunciare conceptū. Nūqđ
forte adhuc dubiā ꝛ incredulā oraculo recētio/
ris voluit ꝯfirmare miraculis? Abſit Sed ideo
conceptus ſterilis virgini nunciatur vt dū mi/
raculū miraculo addiſ gaudiū gaudio cumu
letur. Porro neceſſe erat nō modico leticie ꝛ a
moris incendio inflāmari: que filium paterne
dilectiōis cū gaudio ſpiritusſancti mox erat cō
ceptura. Uel etiam vt audiens cognatam. i. at/
tinentē vetulam ꝛ gravidā cogitet ipſa iuuen/
cula de illius obſequio. Un̄ poſtea eā viſitans:
ei in partu ſeruiuit. Sunt ꝛ alie rōnes que hic
Utrum omittunſ. ¶ Secūdo quantū ad dilectionem
ma. ha/ videtur ꝙ non habuerit eam maximā. Naꝫ di
buerit cit filius eius. Maiorem hac dilectionē nemo
dilectio habet: ꝗꝫ vt animā ſuā. i. vitā ponat quis p ami
neꝫ ma cis ſuis: ſcꝫ per martyriū. Sed be. Maria non
ximaꝫ ꝛ recepit martyrium: ſed morte naturali ſine do/
arguiſ lore mortua eſt. ergo ꝛc̄. Rn̄deo ſm Alber. vbi
ꝙ non ſupra. Non tantū beata Maria q̄ꝫtum ad actū
interiorē. i. diſpoſitionē ꝛ deſideriū: ſed etiam
q̄ꝫtum ad opis exhibitionē poſuit aīam ſuaꝫ p/
proximis. imo aīam filij ſui: ꝛ ipſum filiū queꝫ
magis ꝗꝫ aīam ſuā dilexit pro proximo. Et ꝓ/
priam aīam ſine neceſſitate paſſioni obtulit ꝓ/
pria voluntate: ꝛ eam in paſſione filij crucifixit
cum filio vt plus ꝗꝫ martyr fieret ſꝫ oēs docto/
res. Unde ꝛ duas aīas obtulit pro proximo ꝛ
effectum dilectionis ad proximum duplicauit:
propter qđ Symeon dixit. Tuam ipſius aīam
gladius pertranſibit ſcꝫ doloris. Luc. xx. Et vt
addamus aliqđ ſimplicibus auribus vix credi
bile: ita primum dilexit ꝙ ſi defuiſſet qui filiū
crucifixiſſet. ipſa pro ſalute humani gn̄is cōſe/
quenda: eum cum manibus ſuis in cruce poſu
iſſet. ¶ Tertio de ſpe. nō enim videſ habuiſſe
ſpem. Nam vt ait apl's. Qđ vꝫ quis: qđ ſperat. Utrum
q. d. ſpes eſt de re q̄ nōdū habeſ. vt de beatitudi be. v̄go
ne. ſed Eliſabeth. ſ. repleta dixit eā eē beatam. hūerit
Beata que credidiſti. ſi ergo beata erat: nō bea ſpē ꝛ vi
titudinē ſperare poterat quā iam habebat. Ad deſ gꝛā
hoc reſpondeſ ꝙ vel beatā dixit futurā. ſi loqui Rn̄ſio
mur de beatitudine glorie ꝑfecta: vel ſi loquiſ
de beatitudine iꝑfecta ſeu diſpoſitiua: de qua
xp̄s. Bti pauperes ſpū ꝛc̄. ſi vere tūc erat btā: q:
oēs illas btitudines ꝑfectiſſime hēbat. Et talis
beatitudo nō opponitur ſpei: ſed manet cū ea.

¶ De virtuti/ .§. iiij.

bus cardinalibus de qbus dicif Sap. viij. So/ De vir/
brietatē ꝛ ſapientiaꝫ docet iuſtitia ꝛ virtutem: tutib⁹ car
qbus nil in vita hoībus eſt vtilius. ſobrietas dinali/
hic dr̄ tēperantia: ſapientia: prudentia: virtus: b⁹ virtu
fortitudo: iuſtitia aūt poniſ in ſuo vſitato voca ſuerit
bulo docet iſta diuina ſapientia: cuꝫ inhabitat be. ma.
mentem per gratiam ſuam. ¶ Et prima facie
poſſet videri ꝙ hec non fuerunt in virgine ex
actibus eaꝝ virtutū. Nam dicit bea. Auguſt. ꝙ
prudentia eſt in ꝑcauendis inſidijs. Inſidia eſt
occulta deceptio: ſed virgini nō fuerūt occulte
fraudes diaboli: nec ad eā acceſſit tentando. Iu
ſtitia eſt in puniendis malis in ſe vel in alijs: ſꝫ
bea. Maria in ſe nullū peccatū habuit ergo ali
bi dicitur mater miſericordie que nō punit ſed
remittit penas. Fortitudo in tolerādis moleſti/
is ſcꝫ ſine impatiētia. Temperantia in refrenā/
dis illicitis ꝯcupiſcētijs. Sed bea. Maria non
habuit aliquos motus ꝯcupiſcentie illicite: ꝛ I
oībus requiē queſiuit: nihil rōne ſentiens mo/
leſtum: vt in alijs accidit: ergo ꝛc̄. ¶ In cōtra/
rium eſt: q: angelus dixit. Aue gr̄a plena. Sed
vna ex gratijs eſt gr̄a virtutum: ꝛ potiſſime in/
ter morales ſunt iſte. ergo ꝛ iſtas habuit. vnde
ipſa ait. Eccī. xxiiij. In me oīs ſpes vite ꝛ virtu/
tis. Tranſite ad me oēs ſcꝫ pro eis adipiſcēdis
ꝛ a generatiōibus meis adimplemini idest ac/
tibus virtutū a me ꝓcedentibus: implemini ꝑ/
fecte imitando. ¶ Sed ſciendū ꝙ cum vir tu/
tes iſte ſint ſub quadruplici differētia ſm diuer Rn̄ſio
ſos ſtatus: vt ponit Plotinus phs. ꝛ declarat
bea. Tho. in prima ſecunde. Et prime dicuntur
politice exiſtentes in incipiētibus ꝛ ꝑficienti/
bus in virtute: quaꝝ officium eſt in habētibus
ſuſtinere magnos ꝛ multos impulſus tentatio
num a vitijs eis cōtrarijs: ſed tamē ſuperare ꝛ
paſſiones rōni ſubijcere. Scđe dicunſ purgato
rie habite a perfectis viatoribus: quarum offi/
cium eſt quaſi in quiete: eas habere cum modi
ca pugna cōtrariorum. Tertie dicunſ purgati
animi: que ꝓprie ſunt in cōprehenſoribus. Et
aliud officium habēt ꝗꝫ in ꝑſenti: vt prudentie
ſit eligere deum vt ſummū bonum ꝛ oīa in eū

referre: iuſtitie ei totaliter ſubijci ⁊ volūtati ei⁹
conformari. Fortitudinis ei firmiter inherere.
Temperantie in ipſo ſumme delectari ⁊ non in
alio. Quarte dicuntur exemplares prout ſūt in
mente diuina. Habuit ergo bea. Maria virtu/
tes iſtas ſm Alber. quaſi per modum patrie: et
vt purgati animi. nō autem ſimpliciter: ſed me
dio modo inter ſtatum viatoꝝ ⁊ comprehenſo
rum. Nam quātum ad actuum perfectionez ha/
buit per modum patrie ſine aliqua pugna. Sz
quantum ad merendi cōditionem habuit per
modum viatorum. Si enim ſimpliciter habuiſ
ſet ad modum cōprehenſorum nō ex illis acti/
bus meruiſſet. ¶ Deriuando ſermonez ad ſin/
ꝙ in b. gulas de prudentia eius canit eccleſia. Quo p
virgine grederis virgo prudentiſſima. Prudenter cō//
fuit pru ſeruabat omnia verba hec que de filio diceban
dentia tur paruulo cōferens in corde ſuo. Lu. ij. ſcz cū
hijs que ſcripta erant de eo: vt dicit Beda. Pru
denter diabolo occultabat ſuam virginitatem.
Prudenter euaſit perſecutionē herodis cōtra
filium fugiens in egyptum cuz eo. ¶ Qui mo
deratur labia ſua prudētiſſimus eſt inquit Sa
lomon in puerb. Nulla autez pura creatura ita
moderata eſt. nam pauca reperitur locuta ⁊ val
de rationabilia ⁊ vtilia. Cum angelo breuiter i
terrogando de modo eius qđ ſibi nūciauit. Et
hoc intellecto voluntati dei ſe totam ſubdēdo.
Ecce inquit ancilla dñi ⁊c. Cum filio auxilium
pro defectu vini poſtulando: cū ait vinum non
habent ⁊ miniſtros ad obedientiaz eius exhor
tando cum ait. Quodcūqz vobis dixerit faci/
te. Joan. ij. Et iterū filio inuento in templo ait.
Fili quid feciſti nobis ſic ⁊c. Lu. ij. Diffuſe autē
cum deo locuta eſt quādo canticum deo grati/
as agendo edidit. Magnificat aīa mea ⁊c. Ju/
Juſtitia ſtitie partes integrales ſunt facere bonum ⁊ de
clinare a malo. Sed hec ſola declinauit ab om/
ni macula peccati ſm illud Can. Macula non
eſt in te. ⁊ ſemp operata eſt bonum ad oēs. Par
tes iuſtitie potētiales ſunt religio: obedientia
pietas ſiue miſericordia. gratitudo. ⁊ penitētia
Eſt autē religio cōprehendens latriam ⁊ duliā.
Et latria quidem eſt honor ſoli deo debitus et
exhibitus. Et conſiſtit ſeruitus latrie ſz Alber.
vbi ſupra in tribus. Jn actu cordis. vt cognitio
⁊ dilectio. Jn actu oris. vt laus ⁊ oratio. Jn actu
operis. vt genuflexio. adoratio. imolatio. ⁊ hu
iuſmodi. Oīa hec fuerunt in beata virgine in ſū
mo. Actibus enim interioribus virtutuz excel/
lit oēm creaturam puram. Angeli enim habēt
virtutes inamiſſibiles ſed nō meritorias pre//
mij eſſentialis. Viatores homines ſancti habēt
virtutes meritorias ſed amiſſibiles. Beata au
tem maria habuit cū angelis virtutes inamiſſi
biles. cum ſanctis viatoribus meritorias. ⁊ ſic
etiam excellentius cunctis habuit. Actus latrie
in ore ſcz laus ⁊ oratio excellentiſſime fuit in ea
vt dicere valeret illud. Semp laus eius in ore
meo. Et oratio quidem ſanctoꝝ non innititur
alicui iuri ex parte ſui. ſed tm̄ miſericordie ex
parte dei. oratio aūt virginis innititur grē dei
iure naturali ⁊ iuſtitie euangelij. Nam fili⁹ nō
tm̄ tenetur audire matrez ſed ⁊ obedire. Juxta
illud apli. Filij obedite parentibus veſtris qđ
etiam eſt de iure nature. Quod ipſa videtur in
nuere in modo orandi nō eni vſa eſt obſecrati/
one ſimplici ſed inſinuatiōe dicēs. Vinum non
habēt. Joan. ij. Dicunt aūt Hug. de ſctō victo.
ꝙ nobiliſſima ſpecies orōnis eſt inſinuatio. exē/
plificans in dicto verbo. Vinū non habent. Et
ſic oratio eius erat nobiliſſimus modus orādi
tum q: habebat rōnem iuſſionis ⁊ imperij. Tū
q: impoſſibile erat eā non exaudiri. iuxta illud
quod in figura eius dixit Salomon matri ſue
Berſabee cum aliqd petere vellet. Petere in/
quit mater mea. neqz eni phas eſt vt auertā fa/
ciem meā. iij. Reg. ij. Actus exterior latrie ē in
oblatione ⁊ in tēploꝝ conſtructione ⁊ ſanctifi/
catione. totuz hoc beata maria fecit in ſummo.
Nam de corde ⁊ corpore ſuo conſtruxit tēpluz
ſpirituiſancto. in quo ſanctificato dei filius ha
bitauit. Jpſa non ſolum ſeipſam obtulit deo in
ſacrificium per votum virginitatis ſed ⁊ filiuz
ſuum ex ſuis carne ⁊ ſanguine formatum ſpon
taneo conſenſu in eius paſſione obtulit pro no
bis omnibus deo in odorem ſuauitatis. Dulia
vero eſt honor debitus ⁊ deditus creature com
muniter propter aliquam excellentiam. vt po/
teſtatis. ſapientie. ⁊ virtutis. Yperdulia autem
debetur excellentibus creaturis vt vgini ⁊ cru
ci. Et yperduliam quidem habuit beata maria
in ſummo ſuper omnes creaturas. nam maius
eſt adorari qz adorare yperdulia. Sed omnes
alij ſancti adorant virginem yperdulia. Jpa au
tem adoratur ab omnib⁹ yperdulia. ergo om/
nes excellit in yperdulia. Jtem actus Dulie ha
buit ſuper omnes excellenter. nullam enim di/
gna perſona vel creatura potuit aliam creatu//
ram tantum honorare quantū digniſſima cre/
aturarum mater dei. Jtem cum eſſet ſuprema
⁊ digniſſima omnium creaturarum quam de/
bebāt oēs venerari. miſericordie debituz fuit
non iuſtitie vt alias creaturas honoraret. Jtez
ſeruitus humillima fuit qua inferiores ſe ho//
noraret. quando ſcilicet ipſa prima deo per in/
corruptionem. quia incorruptio facit primuz
deo purificationem pollutis matribus cōſtitu/
tam abſqz legis precepto obſeruauit. ⁊ filium
cum oblationib⁹ offerēs ſacerdotib⁹ legalibus
reuerētiā exhibuit. Et. ō. legē poſita ipa legi et
miniſtris legis obediuit pgens ad templuz ſin

gulis annis in feſtiuitatibus ꝓceptis in lege ⁊ filium ducens duodennē. ℂ Quantū ad opera miſericordie que debentur ex cōpaſſione ꝓximoꝝ ⁊ ſubleuatione miſerie. ⁊ ꝓpter hoc debitū dicuntur hmōi opera iuſtitie. ad que tenētur oēs pro loco ⁊ tpe vt pꝫ in diſcuſſione. in finali iudicio. Eſuriui ⁊c̄. Matth. xxv. Hmōi opa miſericordie beata maria habuit in ſūmo ſup oēs opa aūt miſericordie alteꝝ eſt altero maius. vel qḋ fit ex maiori charitate. vel qḋ fit magis digno indigēti. vel qḋ fit ex maiori effectu impenſo vel qḋ fit ex magis neceſſario. hec oīa fuerūt in beata maria in ſummo. Naꝫ charitas ex qua fecit opa miſericordie exceſſit dilectionē oīuꝫ miſericordiā facientiū. marie idigēti exhibuit. q: nemo inter viatores xp̄o paupior fuit. digniſſimo paupi tribuit. q: homi deo magnū eniꝫ opus miſericordie eſt qḋ datur laico. bono maius quod daſ clerico. maius religioſo. maximum ſi epo egenti ⁊ bono maxie ⁊ maximum ſi papa paupi. ſed ſuper oīa pauperi deo. qui vt ait apl's cū ſit diues in glia propter nos egenus factus eſt. Maximū etiam effectum miſericordie nobis impendit: q: nobis miſeris ⁊ captiuis ⁊ mēdacis dedit filium ſuū deuꝫ. Captiuis in ꝓcium: famelicis in viaticuꝫ: laborātibus in premiū infirmis in medicamētum: ⁊ cum ipſo dedit nobis regnū celoꝝ ⁊ omne bonum. Cum illo enim oīa nobis donauit. nō de ſuꝑfluo ſed de neceſſario opus miſericordie fecit filio ſuo pauꝑculo ⁊ ꝑegrino de ſuis puriſſimis carnibus ⁊ ſanguinib⁹ fecit ⁊ tunicam corpis in gremio vteri ſuo hoſpitatus eſt: ⁊ de ꝓprio corpore cibauit ⁊ lac dedit. ℂ Penitētia virt⁹ que eſt ps iuſtitie fuit ꝑfectius in. b. maria ꝙ̄ alijs viatoribus. qḋ pꝫ ex eo: quia omnibus alijs actus pnīe relinquit pcm̄ in eſſe vel fuiſſe. Eſt enī dolor de pctis cōmiſſis: ſed in. b. virgine actus penitentie fuit ſine pcc̄ia vel ſine preceſſiōe culpe Fuit enim in ea per modū patrie. In beatis enī eſt pnīa virtus ſicut ⁊ alie oēs: ſed ad alium actum ꝙ̄ hic videlicet nō dolor de cōmiſſis: ſꝫ deteſtatio pcti ſine velle peccare. ⁊ ſic fuit in. b. maria ſꝫ Alber. ℂ De fortitudine eius pōt intelligi illud quod dr̄ prouerbio. vlti. de muliere ſapienti. Fortitudo ⁊ decor indumentum eius. i. fortitudo decora: q: .ſ. ſine motu perturbationis alicuius qḋ non fuit in ſanctis: hac fuit induta ſemper ⁊ ornata. Un̄ mater dei effecta appropinquāte ad ptum magnanimiter aggreſſa eſt iter cum ſponſo Joſeph in bethleem ꝑ montana iudee: vt deſcriberef ⁊ cenſum daret ꝓdicto romano impio. Et cū illic nō repeririſſent hoſpitium ſiue ꝓpter multitudinem ꝯcurrentiū: ſiue propter paupertatem non habens ad expēdendum receſſit in diuerſoriū. Ubi media nocte

Fortitudo.

in hyeme peperit filiū ſuum: frigus cum eo cōſtātiſſime ferēs natus inde ad paucos dies magnifice expoſuit paruulū pene maxime circūciſionis: nō ſine ſui dolore immenſo. Et poſt modicū queſitus paruulus ab herode ad perdendum receſſit in egyptū ad terras idolatrātium pluribus annis ibi demorata: ⁊ poſt mortē herodis reuerſa in nazareth ſemꝑ fiduciā habēs in dn̄o vt eripet de inimicis. Secuta filiū predicātem ⁊ miracula faciētē. O quot obprobria quot blaſphemias: quot ꝑſecutiones: quot inſidias ad capiēdum eum illata ⁊ facta patientiſſime tulit. Demū ſtabat iuxta crucē ieſu mr̄ eius Maria: vt dicif Joā. xix. Cum maximo dolore cernēs filiū deriſum: ꝯſputū: flagellatū: ſpinis coronatū. a cūctis maledictū ⁊ reprobatum: in medio latronū collocatū: clauis affixū: aceto et felle potatum in ſiti ſua: lācea vulneratuꝫ. Stabat pena mortis ꝯſternata: ſed mēte ad deū erecta. Stabat nō inclinata ad ſenſualitatē ex amore filij. Stabat nō curuata ad appetēdū vīdictā crucifigētiū: nō eos maledicens: nō odiēs: nō murmurās: nō vociferēs: nō capillos euellēs: vel faciē dilacerās: vt multi faciūt in morte chariſſimoꝝ. Stabat fortiter ⁊ vſqꝫ ad finē ꝑſeuerāter oīa ſuſtinēs ꝓpter dilectionē dei hoc volentis: ⁊ primi dilectionē inde redimēdi: q: fortis eſt vt mors dilectio: dura ſicut infernus emulatio. Cañ. viij. In tēperantia deniqꝫ ſingulariſſima fuit ꝓpter qḋ ait Eccl. xxiiij. Quaſi myrrha electa dedi ſuauitatem odoris. myrrha que eſt amara ⁊ ꝑſeruatiua a corrup tione ſignificat tēperātiam: qui vtiqꝫ amara eſt diſplicibilis ſenſualitati: ſed ꝑſeruatiua a corruptione multoꝝ peccatoꝝ. Et de abſtinētia quidē dicit. b. Amb. in li. de v̄ginibus. ꝙ frequēter ipſa ieiunabat: ⁊ cum reficiēdi neceſſitas cogeret: cibus ei obuius erat: qui mortē arceret nō qui delitias miniſtraret. Sola ipſa fuit que nunꝙ̄ metas in cibo ⁊ potu exceſſit: nec vnꝙ̄ cum nimia auiditate ſumpſit. ℂ Que aūt caſtior ea que filiuꝫ dei intacta generauit. In oibus alijs viatorib⁹ caſtitas eſt cum pugna ꝯtra fomitē ⁊ cuꝫ caſu: ad minus imprimēte veniale: ⁊ cum poſſibilitate cadēdi etiam in mortale: exceptis ſanctificatis in vtero ⁊ aplis ſpū ſancto repletis dicit Alb. vbi. ſ. Sed in btā Maria fuit caſtitas ſine pugna fomitis: ⁊ ſine caſu ⁊ poſſibilitate cadendi in mortale vel veniale. quinimmo caſtitas eius nō ſolum hoīum viatoꝝ: ſed ⁊ angeloꝝ caſtitatē excellit. Et enim multiplicior: q: angeli ſolū eam habēt in ſpiritu nō in corpore: qḋ non habēt. Sed Maria in ſpiritu ⁊ corpore virgo. Eſt ⁊ nobilior ⁊ vtilior q: angelus eſt naturalis. vnde nec meritoria. In beata Maria eſt gratuita ⁊ meritoria. Eſt tertio glioſior: quia in angelis

Temperantia.

quaſi neceſſaria ⁊ ſine pugna. In Maria volū/taria ⁊ cum victoria. O q̃ ergo eſt pulchra:ca/ſta generatio cum claritate. Sap.iiij.nulla cla/rior illa. Unde ad eius aſpectū cū eēt pulcher/rima oīum: etiam incōtinētes non mouebātur ad ↄcupiſcētiā eius: ſed ad ↄtinētiam incitabā/tur. ¶ De modeſtia pte tēperātie dicit apl's ad Phil.iiij. Modeſtia veſtra nota ſit oībus ho/bus que ↄſiſtit circa habitū ſeu veſtitum. Habi/tus aūt ſm Alber.vbi.ē.eſt triplex.ſ.mūdanoꝝ vanus qui ꝓhibet. De quo dicit in canoni. Pe. de mulieribus. quarum nō ſit exterius capilla/tura aut circundatio auri ⁊ argenti ⁊ margari/te ⁊c̄. Unde ⁊ diues qui induebatur purpura ⁊ byſſo deſcribit ſepultus in inferno. Luc.xvj.q ad pōpam.ſ.ſupbiā eis vtebat. Eſt ſecūdo ha/bitus mediocritatis: qui ptinet ad modeſtiā: ad quam tenent oēs etiā imꝑfecti. de quo apo/ſtolus.j.Thim. Mulieres in habitu ornato cū verecūdia ⁊ modeſtia ornantes ſe non intortis crinibus aut veſte precioſa.ſ.nimis: aut auro aut argēto: ſed ſicut decet mulieres ⁊c̄. Eſt terti/us habitus humilitatis que pertinet ad perfe/ctos: qualis erat habitus Joā.bap.ſcʒ de pilis cameloꝝ. vbi glo. Qui penitētiam predicāt ha/bitū penitētie portent.i.humilem ⁊ deiectū. Et Chryſ. exponēs illud qd̄ dicit de veſte chriſti ꝙ erat incōſutilis: ⁊ deſuper ↄtexta per totuʒ. Di/cit incōſutilis.i.deformis. nō q̄ haberet formā ſed q: habebat rudes ſuturas. Et deſuper con/texta per totum. exponit.i.repeciata multuʒ vt veſtes pauꝑum. In iſto tamē tertio habitu hu/militatis ſunt gradus.q:.ſ.⁊ poteſt eſſe nimis humilis.i.deiectus: ⁊ nimis deiectus q̃ ſcʒ re/quirat ſtatus portantis ⁊ mediocris. Et ad hoc facit qd̄ ait Hiero.diſt.xlj.§.j. Nec affectate ſor/des: nec exquiſite delitie.i.in veſtibus q: laudē pariunt. Dicēduʒ igitur inquit Alber. ꝙ habi/tus beate Marie fuit habitus humilitatis: me/diocris tamē. Et idem credimus de veſtitu dn̄i Jeſu ⁊ ſanctoꝝ. Et ſi querat quomodo btā Ma/ria potuit excellere oēs alios in iſta mediocrita/te humilis habitus cum quocūq; pāno vſa fue/rit. potuerint ⁊ alie illo vti ⁊ indui. Reſpondet Alber. ꝙ ſm philoſophū circa particularia ars mediū determinare neſcit. Deſcēdentem enim ad indiuidua Plato iubet quieſcere. Singula/ria enim infinita ſunt: nec eoruʒ eſt diſciplina. Sed in huiuſmodi gratia potētior eſt arte. Di/cimus ergo ꝙ in hoc beata Maria alios exceſ/ſit in cultu veſtium: ꝙ ſuper artē per vnctionē ſpiritusſancti ſciuit mediocritateʒ ſuper oēs in huiuſmodi obſeruare. De humilitate nunc ta/cemus: que tanta fuit: vt deum de celis ad ter/ram traxerit. Reſpexit humilitatem ⁊c̄. Aue er/go gratia plena: ſcilicet virtutum.

triplex eſt ha/bitus.

de habitu Marie qualis fuerit.

¶ De gratia ſeptem donorum que fuit in bea/ta virgine. Capitulum.xviij.

Ue gratia plena.

Gratia.ſ.donoꝝ ſepteʒ ſpiritusſan/cti: que dicit gratia ſeptiformis. ſm illud qd̄ canit eccl'ia. Tu ſepti/formis munere. Et Zacha.ait.iiij.c. Exequabit gr͠am gratie: gratiā.ſ.donoꝝ ⁊ gratie virtutū. Tantū enim quis habet de donorū ꝑfectione: q̃tum ad ꝑfectione virtutū. Gratia aūt donoꝝ realiter differt a gratia ſacrali ⁊ virtuali. Et ipa etiam dona differūt ab inuicem realiter. de qui/bus Eſa.xj.dicit. Requieſcet ſup eum ſpūs do/mini: ſpūs ſapientie ⁊ intellectus: ſpūs ↄſilij ⁊ fortitudinis: ſpūs ſcientie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eum ſpūs timoris dn̄i: ſine quibus donis nul/lus ſaluat. Et faciunt hoīeʒ de facili moueri ad opera excellētiora q̃ virtutes infuſe ex quodaʒ impetu ſpūs mouētis: vt feruentius ⁊ perfecti/us agat: que oīa abūdantiſſime fuerūt in bea/ta maria. Et ideo Aue gratia plena ſeptiformi. ¶ Sed videt ꝙ in ea non fuerint. Nam dicit be. Greg. in moral. ꝙ ſapientie opponit inſipi/entia. Intellectui hebetudo. Cōſilio temeritas Fortitudini precipiciū. Timori remiſſio. Sciē/tie ignorātia. Pietati crudelitas. Uel ſic. ſapiē/tie luxuria: intellectui gula: cōſilio auaritia: for/titudini accidia: ſcientie ira: pietati inuidia: ti/mori ſupbia. Ex his pʒ ꝙ in viatoribus dona ſunt cum permixtione ad ↄtraria ⁊ cuʒ pugna ſed in beatiſſima Maria nō fuit pugna ad vi/tia ↄtraria donis. ergo non habuit. Reſpōdeo ꝙ oīa habuit: ſed quaſi per modum patrie.i.ſi/ne pugna: ⁊ ad alios vſus: ſed cum merito.

De gr͠a donoꝝ Utrum fuerit i maria: ⁊ arguitur ꝙ non.

Rn̄deo

¶ Deſcendendo .§.i.

aūt ad ſingula ſapiētiam habuit in ſuꝑmo gra/du. Naʒ vt dicit Salomon. Ubi humilitas ibi ⁊ ſapiētia. ⁊ Ptolomeus ait. ꝙ inter ſapientes ille ſapiētior qui ⁊ humilior: ſed beata Maria humillima ſup oēs ⁊ ſm regulā datam a filio. Qui ſe humiliat exaltabit: ⁊ quanto magis hu/miliat tanto magis exaltatur. Sed beata Ma/ria exaltata fuit ſuper oēs choros angelorum. ergo ipſa fuit humillima. vnde ⁊ ſapiētiſſima. Eſt autem ſapiētia quidaʒ guſtus ſpiritualis ꝑ/me veritatis per modum bonitatis. Unde ſa/pientia ſm nomē eius dicta a ſapore quaſi ſapi/da ſcientia guſtui mētis. In guſtu auteʒ tria cō/ſiderant. Primum ſm philoſophū: q: gu/ſtus eſt quidaʒ tactus. Secūdo in guſtu eſt diſ/cretio guſtabiliuʒ. Tertio eſt ibi delectatio que/dam ex cōiunctione guſtabilis rei cum guſtan/te. Sic in guſtu ſpirituali tria conſiderant. im/mediata cōiunctio: diſcretio: ⁊ delectatio. Sed

in his excellit. b. Maria oēs viatores. ergo et in ſapiētia. Nam quātum ad primum in tactu ſpūali. i. ꝯiūctione immediata ꝙ precellat oēs pꝫ: qꝛ illa ꝯiunctio eſt per charitatē. Unde vbi inſeparabilioꝛ: dilectio ⁊ maioꝛ: ibi ⁊ ꝓpinquioꝛ ⁊ indiſſolubilioꝛ ⁊ immediatioꝛ eſt ꝯiūctio. Item incoꝛruptio facit ꝓximum deo: ⁊ in virgine fuit ſumma incoꝛruptio. ergo fuit magis cōiuncta. ℭ Quoad ſcōm. ſ. diſcretionē ſciēdum ꝙ diſcretio guſtātium fallitur duobus modis. Uno modo ex parte guſtabilis ꝓpter ſaporū ⁊ guſtabilium cōmixtionē vel ſimulationeꝫ. Alio modo ꝓpter guſtatiui oꝛgani diſcuſſiuam infectionē. Que deceptio ꝯtingit nō tm̄ in re coꝛruptibili: ſed etiam in guſtu ſpūali. Ex parte quideꝫ guſtabilis vt quādo angelus ſathane trāſfigurauit ſe in angelum lucis. Et quādo naturalis affectio videtur eſſe: vel ecōuerſo: tunc ⁊ ſapoꝝ cōmixtio ſiue confuſio generat cōfuſioneꝫ in guſtante. Ex parte auteꝫ guſtatiui vt guſtus ſpūalis eſt infectio cōtraria delectationi: vel ad minus fomitis coꝛruptione que ſenſum ſpūalis delectationis impediūt ⁊ ſaporem diminuunt: ⁊ diſcretionem peruertunt vt dicant malū bonuꝫ ⁊ bonū malum: ponētes lucē tenebras: ⁊ tenebras lucem. Hic eſt enim aialis homo: vt dicit apoſtolus. j. Coꝛ. ij. Qui non percipit que dei ſunt: nec diſcernit. cuius deus venter eſt et eſſe ſub ſentibus: delitias cōputat. Faſtidiens māna qꝺ deſcendit de celo ⁊ murmurātis pro peponibus ⁊ alleis ⁊ cepis in egypto. ℭ Hec aūt deceptio vel decipiendi poteſtas: lꝫ maius ⁊ minus eſt in omni viatore: fomitis coꝛruptione aliqua remanente. Et hec deceptio ſiue deceptionis poſſibilitas nullo modo fuit in beata vḡgine: que per oīa aſtutias diaboli nō ignorauit: ⁊ ſemper maluꝫ repꝛobauit: ⁊ bonuꝫ ſine errore elegit: ⁊ cuius pꝛelatus ſpūalis ab omni coꝛruptiōe fomitis fuit purus ⁊ ſanus ⁊ ſpirituali dulcedine ſemper plenus. Nihil enim niſi deum ⁊ pꝛeter deū guſtauit. Unde in guſtu ſpūali falli non potuit. Et ſic quoad diſcretionē oēs excellit. ℭ Quoad tertium. ſ. delectationē que. repitur in guſtu ſpūali beata Maria oēs antecellit. Nam vt dicit bea. Greg. in moral. ꝙ ſapiētia eſt donum reficiēs mētem ſpe ⁊ certitudine. Sed ſpes ⁊ certitudo que reperitur in beata Maria: ⁊ haberi nō poteſt in ꝓſenti. maxime fuit ſuper oēs viatores. Unde ſicut inter eſurire iuſtitiam qꝺ eſt bonoꝝ viatoꝝ ⁊ ſaturari ea qꝺ eſt cōpꝛehenſoꝝ quaſi mediuꝫ eſt comedere. ita delectatio guſtus ſpūalis in beata maria fit per modum comeſtionis. Ad quod facit qꝺ dicit in eius perſona in Can. Comedi fauuꝫ cum melle meo: vt fauus comeſtus ſit delectatio ex cōtemplatione humanitatis chꝛiſti: mel ex cognitione deitatis. Plena igitur fuit ſapiētie gratie: vt dicere valeret illud Sap. vij. Uenit in me ſpiritus ſapientie.

ℭ Ad donum intellectus pertinet. §. ij.

ℭ Ad donum intellectus pertinet quedā acuta ⁊ penetratiua cognitio diuinoꝝ. Unde dicitur intelligere quaſi intus legere penetrare mētem ad intima reruꝫ diuinarum: vt myſteria ſcripturaꝝ diuinarum audita vel lecta. Creaturas ſpūales. vt angelos ⁊ aīas. ⁊ ipſum deum ex ipis rebus creatis per veſtigium vel imaginem ſm̄ illud. Inuiſibilia dei per ea que facta ſunt intellecta conſpiciuntur ⁊c̄. ad Roma. j. Sed nō ratione naturali vt phil. ſed lumine doni ⁊ intellectus. hoc b̄tā maria plenius ceteris habuit. Quod ſic ꝓbat Alb. vbi. ſ. Inter cognoſcere creatum per creatuꝫ. ⁊ cognoſcere creatum per increatum. mediuꝫ eſt cognoſcere increatū per creatum. vel ecōuerſo creatum per increatū. Tria iſtoꝝ repiuntur diuidētium ⁊ nihil eſt vacuū. ergo repiet ⁊ quartum. Et puri quidam viatores habēt pꝛimū vidētes. ſ. creatuꝫ per increatū. i. per fidem. vnde Eſa. vj. dicitur. Ea que ſub ipſo erant replebant tēplum. glo. Gꝛego. Cum niens in ꝯtēplatione ꝓficit nō iam qꝺ ipſe eſt. ſed qꝺ ſub ipſo eſt conſpicit. Deum enim nemo vidit vnq̄. Et hec eſt cognitio viatoꝝ. Cōpꝛehēſores vo vident increatum per increatū. qꝛ. ſ. vident deuꝫ per ſeipſum. vidēt etiam creatū per increatum. creaturas. ſ. in deo ⁊ per deum iuxta illud. j. Coꝛ. xiij. Tūc cognoſcam ſicut ⁊ cognitus. ſum. ſ. deū. ⁊ oīa cognoſcā in ſe. ſicut ⁊ ipſe me cognoſcit in ſe. Ergo cum vnum medioꝝ repiatur inter extrema. repietur ⁊ reliquuꝫ. videlꝫ videre icreatum per creatū. Sed cognitio media ꝑtinet ad ſtatum mediū. Status aūt medius ad beatiſſimam virginē ꝑtinet. qꝛ ſupꝛa puros viatores ⁊ circa cōpꝛehenſores. Fuit ergo cognitio b̄tiſſime virginis talis per donum intellectus. ꝙ cognoſcebat lumen increatū. nō quidem per ſpeciem ſicut beati. nec etiam per imaginē vt viatores. ſed per lumē creatum. Et ſic cognoſcit increatum per creatū. Et illud lumen nō erit medium ſicut per ſpeculū vel imaginem vel veſtigium vel ſignū ꝓut eſt medium inter appꝛehēſiuum ⁊ ſignatum. ſed ſicut lumen ſolis eſt medium cōiungēs viſibile ⁊ viſum. ℭ Mirabilē autem cognitionē intellectus de beata Maria ponit Alb. vbi ſupꝛa. per nouem concluſiones quaſi priuilegia. Harum pꝛima eſt perfecta cognitio ſine medio dei trinitatis quaꝫ habuit in via per ſpeculatiſſimam gratiam. Secunda eſt perfecta cognitio myſterij incarnationis ⁊ hāc habuit per gratiam ⁊ ſingularem experiētiaꝫ. Tertia eſt cognitio ſue pꝛedeſtinationis quam

habuit per reuelationem ⁊ cauſam. Quarta eſt anime ſue ⁊ ſpũum per ſpecies proprias cognitio. quam habuit diſpoſitiue per naturam. cõpletiue per gratiam. Et ſm̃ hanc vidit angelos animas ⁊ demones. Quinta eſt perfecta cognitio oĩum ad ſtatum vie pertinẽtium. quam habuit per gratie infuſionem ⁊ inſpirationem. Et hec cõprehendit perfectam cognitionem ſcripturarum. operandoꝝ. ⁊ cõtemplandoꝝ. Sexta eſt cognitio circa ſe futuroruꝫ. quam habuit per reuelationem ⁊ in ſpeculo lectionũ. Septima eſt omniuꝫ ad ſtatum patrie pertinẽtiuꝫ per cognitionem quam habuit per cõtemplatiõis reuelationem. Octaua eſt omnium creaturarũ ſtantium cognitio. quam habuit per naturam. gratiam. ⁊ cõtemplationẽ. Nona eſt. ꝙ habuit vt matutinam ⁊ veſpertinã cognitionem. Matutinam per gratiam. Ueſpertinam per naturã ⁊ gratiam. Et ſic repleuit eum: ſcilicet animum ſuum ſpiritu intellectus.

¶ De dono con- .§.iij.

cilij ſciendum ꝙ conſilium eſt inquiſitio rationis de aliquo operabili a nobis. Et quia oĩa debet homo facere cum ratione. Ideo dicit Salomon. Omnia facit cum conſilio ſcilicet rationis ſue. Et vbi non ſufficit conſilium ſuum propter dubia de illo operabili dictat ratio. vt querat conſilia aliorum: ſcilꝫ intelligentium ⁊ rectorum in illa materia. Et ideo dicitur Thob. iiij. Conſilium ſemper a ſapiente inquire. Uerum quia ſunt aliqua operabilia ad que nõ ſufficit humana ratio edocere ſufficiẽter. ideo ponitur donum conſilij donuꝫ ſpiritusſancti. Qđ ſic diffinit beatus Thom̃. in. iij. ſentẽ. Quod eſt habitus quo homo accipit quod agendum eſt quaſi per certitudineꝫ a ſpiritusſancto edoctus ſupra humanam rationem. Uel ſic ſm̃ beatum Thom̃. ſecũ. ſecũde. Conſilium eſt donum quo ſpiritusſanctus nos dirigit in omnibus que ordinantur in fineꝫ vite eterne. ſiue ſint de neceſſitate ſalutis ſiue non. Hoc dono ⁊ gratia plena fuit virgo beata ſuper omnes viatores. Quod ſic probat Alber. vbi ſupra. Cuꝫ venerit ille ſcilicet ſpiritusſanctus. docebit vos omnem veritatem: ſcilicet de agendis ad ſalutem. ſed ſpiritusſanctus venit improportionabiliter in beatam Mariam magis q̃ꝫ in quemlibet viatorem purum: ⁊ in conceptu filij ⁊ in die penthecoſtes cum eſſet cuꝫ apoſtolis quando venit in ſpecie ignis. ergo in agendis maxime fuit edocta per donum conſilij. Item ſm̃ philoſophuꝫ. Cuius eſt operari eius eſt ⁊ operanda cognoſcere. Et cuius eſt in omnibus ⁊ pre omnibus bene operari eius eſt ⁊ ſuper oĩa operãda cognoſcere ⁊ bene diſcernere: qđ pertinet ad cõſiliuꝫ. Sed beata Maria fuit perfectiſſima obſeruatrix ⁊ mandatoꝝ ⁊ cõſilioꝝ dei ſuper oẽs. ergo habuit cognitionem cõſilioꝝ circa agenda per donum cõſilij. Fuit ⁊ amiciſſima ⁊ familiariſſima dño ſuper oẽs. Unde ⁊ edocta de rebus ſecretiſſimis. Inter cetera dñi conſilia ſunt paupertas. virginitas. ⁊ obediẽtia. ſed iſta maxime obſeruauit. Nam fuit pauperrima. ita ꝙ ſi auruꝫ nõ parum ſibi fuerit oblatum a magis adorãtibus filiuꝫ in gremio eius. inde ad paucos dies nõ habuit tñ. ait beat9 Bern̄. vt poſſet offerre agnum pro filio oblato ad templum. ſed obtuliſt ſacrificium pauperuꝫ turtures vel colũbas. Prima fuit que votũ virginitatis emiſit ⁊ ſemper ſeruauit ſine aliquo illicito motu obedientiſſima fuit: vt patet in ſacrificio purificationis ad quod non tenebatur in eundo in bethleem. Et in hieruſalem ad templuꝫ in feſtis. ⁊ hmõi.

¶ De dono for- §.iiij.

titudinis. Dicit pſal. Spiritu oris eius omnis virtus eorum ideſt a ſpiritusſancto procedente a filio qui dicitur os domini: q2 per ipſum ſunt intimata precepta dei in euangelio. Omnis virtus ideſt fortitudo celorum ideſt ſanctoruꝫ. Etiam a gentilibus fortitudo dicitur virtus a virilitate. Hoc dono ac gratia fuit plena beata Maria ſuper omnes. Hoc autem probat Alb. vbi ſupra per iſtam rationem. Quicquid eſt fortius fortiore eſt fortius infirmiore. Sicut Leo eſt fortior equo. vnde ⁊ multo magis fortior cane erit qui minus fortis eſt q̃ꝫ equus. Sed beata Maria eſt fortior tribus fortioribus omni viatore. ergo ⁊c̃. Iſti autem tres fortiores tribus fortioribus omni viatore ſunt: de9: mo:s: ⁊ diabolus. ¶ Nam quantum ad primum certum eſt deum eſſe potentiſſimum omniũ. Exo. xv. Omnipotens nomen eius. Sed deum quodammodo beata Maria ſuperauit. inquantuꝫ ſcilicet humilitas eius de celis traxit ad terras ⁊ homini ſubiecit: ſcilicet matri ſue. Unde dicit Prouerbi. vltimo. Mulierem fortem quis inueniet. quaſi dicat. pauciſſimi: ⁊ quaſi nullus intelliget plene virtutem beate Marie: que eſt ita fortis ꝙ preciuꝫ eius valor ⁊ virtus eius eſt procul ⁊ de vltimis finibus. i. talis ꝙ vltimos fines in natura intellectuali cõiunget ad inuicem. ſ. deum ſũmum ⁊ hoiem infimum in vna perſona chriſti eum cõcipiendo. Et ſic fortitudo beate Marie rigoreꝫ diuini fortitudinis ⁊ ſeueritatis ſuperauit. Unde dicit Num̃. xxiij. Cuius ſcilꝫ dei fortitudo ſilis rhinocerõtis. Cuius robur nullũ aĩal domare põt. Sed virgini ſibi occurrẽti in gremio eius manſueſcit: ⁊ captiuatur. Sic de9 cui nemo reſiſtere poteſt: mitis effectus eſt requieſcens in virgine Maria

¶ Scdm fortiſſimū eſt mors que oēs creatu-
ras mortales ſupauit ⁊ ꝓſternit. Quis eſt eniȝ
qui viuet ⁊ nō videbit mortē. Dicit in ps. certe
nullus: quia nec ꝓprio filio dei humanato pep
cit. Mors dominū ſeruo: mors ſceptra ligoni-
bus equat. Diſſimilem ſimili cōditioni trahit.
inquit poeta. Sed beata Maria fortior morte
fuit. Sicut enī per feminā euam mors intrauit
in mundum: ita p feminā Mariam deſtructa
eſt mors. ſ. p fructū vētris ſui. Unde dicere po
terat illō Oſee. O mors ero mors tua. ¶ Ter
tium potētiſſimū eſt diabolus de quo Job ait.
Non eſt ptās ſimilis ſup terraȝ. iſte eſt fortis ar
matus qui tenebat in pace atrium ſuū. Lu. xj. ſ.
mundū. Nullus audebat reſiſtere tentationibꝰ
eius. Sȝ bea. Maria ſupauit eum. Dicit enim
in figuram eius. Geñ. iij. Ipſa cōteret caput tu-
um. ſ. ſerpentis antiqui. Et in qōne ꝓpoſita co-
raȝ dario rege a tribꝰ cubicularijs regis. dictuȝ
eſt ⁊ ꝓbatū. Mulierē fortiorem eſſe vino. ſ. vo
luptatis concupiſe: que omnes inebriat ⁊ rege
diabolo q venit ꝯtra ciuitatem mūdi ⁊ vallās
cepit eam. vt dr̄ Eccō. ix. Et approbata eſt ſnīa
ab oībus. veritatem tn̄ fortioreȝ dixit ipſe zoro
babel. vt habet. ij. Eſdre. vj. Et certum eſt ꝙ ve-
ritas xp̄s fortior ⁊ perfectior eſt beata Maria.
Sed ipſa mulier virgo poſt eum. Et cū actꝰ for
titudinis doni nō ſit ſoluȝ firmiter perſiſtere in
aduerſis: ⁊ non recedere a regula rōnis. ſed eti
am appetere ipſa aduerſa pati ꝓpter deum. Itē
actꝰ huiꝰ fortitudinis eſt terrenas cupiditates
non ſoluȝ reprimere ſed etiā obliuiſci penitus
Hoc aūt non ꝯtingit in aliquo puro viatore. ni
ſi in virgine. in qua eſt extīctꝰ oīno fomes pec-
cati. Et iō habuit hoc donuȝ fortitudinis excel
lētiꝰ ⁊ pleniꝰ ſuper oēs. Habuit eam ad moduȝ
patrie. ſ. fortitudinem. Uñ Aue gratia plena.

¶ De dono ſcie- .§. v.

tie dr̄ Eſa. v. Propterea ductꝰ eſt pplʼs meꝰ ca-
ptiuꝰ. qr nō habuit ſciaȝ. Et Hiere. ix. Qui glo
riatur in hoc gloriet ſcire ⁊ noſſe me. Huiꝰ do-
ni ponit Alb. vbi. ſ. tres actus. Primꝰ de quo
bnūs Aug. dicit. xiiij. de ciui. dei. Huic ſcie tm̄
illud tribuendū in quo fides ſaluberrima que
ad verā ducit btitudinē generat nutrit robora
tur defendit. Scire quēadmoduȝ hoc ipm ⁊ pi
is opituleт. ⁊ ab impijs defendat. eſt etiā ipſiꝰ
ſcie. Hunc actū habuit btā maria ſuper oēs. ſ. ſi
dei defenſionē. eccleſia de illa teſtāte. Cunctas
hereſes ſola interemiſti in vniuerſo mundo.
¶ Scdꝯ actus ſcie huius eſt abſtinere a malis
ſciendo turpitudinem eorū. Unde Job. Abſti-
nere a malo. ſcientia. Cognoſcere eni im ipſum
malum ⁊ dolere. Eccli. j. Qui addit ſcientiā ad
dit ⁊ doloreȝ. Sȝ nulla pura creatura abſtinuit
a malis omnibus etiam venialibus. attingens
vſuȝ rōnis niſi ipſa. Cāti. iiij. Macula nō eſt in
te. Optime eni ſciebat ꝗȝ turpe ꝗȝ indecēs ſit
peccare. ¶ Tertius actus eſt inter hoīes ꝯuer
ſari irreprehenſibiliter iuxta illud. j. Petri. ij.
Conuerſationē inter gētes habētes bonā. vt in
eo quod detractant de vobis tanꝗȝ de malefa-
ctoribus per bona opa vos ꝯſiderantes glorifi
cent deum in die viſitationis. In medio natio-
nis praue dono ſcientie. ita conuerſata eſt bea-
ta maria ſuper omnes innocēter ⁊ edificatorie
ꝙ eius vita inclita cūctas illuſtrat eccliās. Nul
lum enī faciēdorum omiſit. nil cauendoꝝ com
miſit. nulli in ſuo malo cōmunicauit. nulli bo-
num ſuū incōmunicandū coicauit. nemini ma
lum exemplū in aliquo dedit. nullius opere in
quo ſcandalizata fuit. Uñ bea. Amb. Habetis ī
ea exempla ꝓbitatis expreſſa. vt ſciatis quid vi
tare qd eligere debeatis. Fuit ⁊ in ea donū ſci-
entie per modum patrie. quod eſt ſcire deum ꝑ
fecte ⁊ proximi glorie congaudere. quod tali
nonnulli conceſſum eſt viatorum. Unde Aue
gratia plena.

¶ De dono pie- .§. vi.

tatis. Pietas ait aplʼs. j. ad Timo. iiij. ad oīa va
let ꝓmiſſionem vite que nunc eſt habēs ⁊ futu-
re. Huius actus ſunt tres ſm Alber. Primus ē
mouere ad opere miſericordie. Scdꝯ eſt ſcri-
pture non contradicere. ſiue intellecte ſiue non
intellecte. Tertius ſanctos honorare. Et in om-
nibus his beata maria omnes viatores excel-
lenter ſuperauit. Nam quoad primū actuȝ di-
cit bea. Aug. Legi ⁊ relegi. ⁊ nunꝗȝ inueni ho-
minem pium mala morte perijſſe. Pium. ſ. mi
ſericordem ⁊ elemoſynariū. quia ſcȝ opera mi-
ſericordie diſponunt eū ad gratiā ſi non habe-
ret. ⁊ non habendo moritur mala morte. que ē
mors eterna. Ideo dicit bea. Auguſti. de ciui.
dei lib. x. Pietas extendit in ſcripturis ad ope
ra miſericordie. quia ipſe deus in eis maxime
cōmendat ea ſup ſacrificia. iuxta illud Oſee
vj. ⁊ Matth. ix. Miſericordiam volo ⁊ non ſa
crificium. Sed in hoc eſt differentia inter miſe
ricordiam ⁊ pietatē. quia miſericordia mouet
ad ſubleuandum miſeriam hominis inquan-
tum proximus eſt. Sed pietas donum mouet
ad impudendas elemoſynas homini. inquan-
tum eſt imago dei: ⁊ quia imago dei eſt quam
veneratur in proximo. Sed pietas que moue-
bat beatam mariam ad opera miſericordie: ⁊
compatiendum proximo. erat non ſolum quia
imago dei. ſed quaſi deus. ex quo deꝰ factus ē
hō. Improportionabiliter eſt pietas excellētius
in ipſa vgine ꝗȝ in oībꝰ alijs. Unde ad eam cla
mamus ī antiphona. O clemēs. o pia. o dulcis

virgo Maria. ¶ Scd̃s actus eſt non ↄtradice
re ſcripture ſiue intellecte ſiue nõ intellecte.ſed
humiliter aſſentire.Cum enim legimus vel au
dimus aliqua de ſcripturis que rõne intellige/
re nõ valemus.mens aſſueta rõnibus quaſi in/
cipit vacillare.quõ illa ſe ſic hẽant.vt trinitatẽ
in vnitate ⁊ dei incarnationeʒ:xp̃m in ſacro al/
taris.Sed dono pietatis illuſtramur ad aſſen//
tiẽdũ illis ſimpliciter ſine heſitatione ⁊ diſcuſ/
ſione.ſm illud ad Titum.ij.Sobrie pie:⁊ iuſte
viuamus in hoc ſeculo expectãtes btã ſpem.
Nulla magis pia in aſſentiendo oĩbus ſcriptu
ris ⁊ diuinis verbis ꝙ̃ btã Maria.Cũ enĩʒ an/
gelus ſibi nũciaſſet ꝙ erat ſupra oẽm rõneʒ ſu/
bito acquieuit dicens.Ecce ancilla dñi.fiat mi/
hi ſm verbũ tuũ. ¶ Tertius actus eſt honora/
re ſacta.Unde ⁊ Job ait.Pietas eſt cultus dei.
Et glo.ſup illud.Beati miti᷑ dicũ.qui querũt
⁊ honorãt ſancta.ſ.loca.ſctã tẽpora.ſctã ſacra.
ſacra vaſa.ſacras ꝑſonas ⁊ reliquias.⁊ hmõi.
Uirgo aũt ſup oẽs ſancta honorauit oĩa.tẽplũ.
feſta.ſacramẽta ⁊c̃.Ipſa deniqʒ eſt per quã oẽs
ſancti ⁊ ſancte ſunt in celeſti glĩa honorati ⁊ co
ronati:q: per filiũ eius bñdictum oẽs glĩficant
⁊ honorant.Unde Apoc̃.iiij.ſeniores ⁊ aĩalia
quatuor mittũt coronas ſuas ad pedes ſedẽtis
ſuper thronum.quia ad humanitatem Chriſti
per pedes ſignificatam quam traxit de beata
Maria.ſciunt ſe gloria ⁊ honore coronatos.
Aue ergo gratia plena.

¶ De dono ti/ .§.vij.

moris.Per timorem dñi oĩs declinat a malo.
Cum aũt aſſigne᷑ triplex timor bonus.ſ.ſeruſ/
lis:caſtus:⁊ reuerẽtialis.q: ſeruilis timor non
eſt in charitate.vt dicit Joã.in.j.cano.ꝙ̃uis in
ſe bonus ſit:q: ſicut ſeta filũ:ita talis timor in/
troducit charitatẽ.vt dici᷑ de pe.di.ij.per bea.
Aug.Tñ quid ꝑncipaliter aſpicit penam ꝓpter
quã cauet a malo ⁊ facit bonũ.vnde non vere ⁊
pure amat bonũ.Ideo iſte nõ fuit in.b.Maria
ſicut nec in ſanctis:q: eſt ſine gratia dei ꝙ̃tum
ſ.ad ſeruitutẽ:ſed ꝙ̃tum ad timiditateʒ fuit in
beata Maria. ¶ Scd̃s timor.ſ.caſtus de quo
ps.Timor dñi caſtus ſm aliam trãſlationẽ.ſm
nr̃am dici᷑ ſanctus ꝑmanet in ſeculũ ſeculi.nõ
tñ ad illum vſum vel actũ quo hic.Nam timor
caſtus qui eſt in electis hʒ duos actus:vnus eſt
timere ſeparari a dilecto. ſicut honeſta ⁊ caſta
mulier timet virum:videlʒ nõ facere aliqd vn/
de ſepare᷑ ab amore viri.Aliꝰ eſt reuereri queʒ
diligit. ¶ Quãtum igi᷑ ad primũ actũ be.ma
ria nõ habuit timorẽ:q: cum ſciret per reuela/
tioneʒ ſe non poſſe peccare nõ poterat timere a
deo ſeparari:cuʒ ſeparatio nõ ſit a deo niſi per
peccatum.iuxta illud Eſa.Peccata veſtra diui/

Donuʒ
tioris
habuit
maria

ſerũt inter vos ⁊ deum veſtruʒ. ¶ Fuit ergo in
beata Maria timor reuerẽtialis:que eſt reue//
rens mixta cum dilectione ſubiectio.Hic eſt in
beatis.iuxta illud.Tremũt vidẽtes angeli ver/
ſa vice mortaliũ.Sed iſta eſt differẽtia:quia ti/
mor iſte reuerẽtialis in beata Maria fuit meri
torius:in ſanctis nõ eſt meritorius.Talem aũt
timorẽ reuerẽtialem habuit beata Maria ſup
oẽs:q: ex charitate ꝓcedit: in qua exceſſit oẽs
ſanctos.Et notãdum ꝙ cum di᷑ Luce.j.Cuʒ au/
diſſet Maria ſalutationẽ ſibi ſactam ab ange//
lo:turbata eſt in ſermone eius.Iſta turbatio fu
it quidã timor.Unde dicit ibi glo.Ex verecun/
dia pauet.Et alia ibi glo.Trepidare virginum
eſt:⁊ ad oẽs viri ingreſſus pauere:⁊ oẽs viri af
fatus vereri.Et be.Bern.ibi.Angelus intuitꝰ
virginẽ ⁊ varias ſecum voluere cogitatiões fa
cillime cõprehendẽs:pauidam ↄſolatur dicẽs
Ne timeas Maria: oſtendẽs ⁊ quaſi declarãs
illam turbationẽ fuiſſe timoreʒ.Timor aũt ſm
Joã.dama.repitur in verecũdia:que eſt timor
de turpi.Et in admiratiõe que eſt timor ex ma/
gna imaginatione. Et in ſtupore qui eſt timor
ex incõſueta imaginatione.Et erubeſcẽtia qui/
dem ſeu verecũdia ſeu pudor qḋ idem eſt. Di/
cit Joã.dama.ꝙ eſt optima paſſio:⁊ ꝑcipue in
iuuenibus ⁊ mulieribus:q: per hanc a multis
malis ſe abſtinẽt.Unde Ecc̃i.xxvj.Gratia ſup
gratiam mulier ſancta ⁊ pudorata.Et de beato
Nicolao adoleſcentulo canitur.Pudore bono
repletus dei famulus Nicolaus ⁊c̃.Cum ergo
iſta paſſio ſit nãlis ⁊ meritoria:q: eſt ↄfuſio ad/
ducens gliam.Ecc̃i.iiij.Et chriſtus etiã eaʒ ha/
buit:q: aſſumpſit oĩa que ſunt in natura no/
ſtra niſi ignorãtiam ⁊ peccatũ. Sed verecũdia
nõ eſt ignorantia nec peccatũ in ſe:vnde ⁊ eam
aſſumpſit.Et ideo ps.in eius ꝑſona. Tota die
verecũdia mea ↄtra me eſt.qm̃ ꝓpter te ſuſtinui
obprobriũ.Cum ergo btã Maria nullius bo//
ni caruerit.ergo ⁊ hoc.ſ.verecũdiam que in ſe
bona eſt.habuit.Non aũt habuit erubeſcentiã
inꝙ̃tum erubeſcẽtia dici᷑ timor de turpi.quia
nil turpe.i.vitioſum ſciebat eſſe in ſe.Sed in//
quãtum eſt timor de re magna ⁊ incõſueta qui
magis ꝓprie dici debet admiratio vel ſtupor.
Magna erat ⁊ valde magna ⁊ inuſitata tanta
laudatio in ſalutatione.Unde ⁊ cogitabat qua
lis iſta eſſet ſalutatio.ↄferens in mente ſcriptu/
ras ſup his.⁊ inde admirabatur.⁊ pauens ſta/
pebat.Dicit ergo Alb.vbi ſupra.ꝙ in ſermone
illo ſalutatorio laudabiliſſimo cõſolatorio.in//
ſtructorio.credibili.delectabili.vtili. honora//
bili.admirabili.In ſermone inquã eius quem
veritas miſit.qui a veritate nunꝙ̃ diſceſſit.qui
falli non potuit.nec fallere voluit.In iſto ſmo/
ne beata Maria fuit omnifariam mirata. In

ſenſu per verecundiam virginalem de angeli/
ca viſione in virili ſpecie. In rōne per timorē
cautele deceptiōe. In intellectu per lapides ad
mirationis de promiſſoꝝ ꝯ nunciatoꝝ magni/
tudine in ſermone. Et ſic turbatio ꝯ timoꝛ non
eſt tm̄ de malo: ſed etiam de magno. ¶ De oī/
bus donis loquēdo dicit Alb. ꝙ actus illoꝝ do
noꝝ quoꝝ actus conſiſtit in cognitione ꝯ affe//
ctione. vt dona ſapientie. intellectus. conſilij. ꝯ
ſciētie. habuit excellentius omni viatore. ꝯ me
dio modo inter ſtatuꝫ vie ꝯ ſtatum patrie. ita ꝙ
citra ſtatum patrie quātuꝫ ad actuuꝫ pfectionē.
ꝯ ſup ſtatum patrie quātum ad meredi cōditio
nem. Supꝛa ſtatum vie quātum ad actuuꝫ pfe/
ctionē ꝯ habituum meriti ſupgreſſionem. Do/
na vō in actione ꝯſiſtentia. vt foꝛtitudo. pietas
ꝯ timoꝛ. habuit per modum patrie quantuꝫ ad
actuum perfectionem. ſed ſm ſtatum vie quan
tum ad merendi conditionem.

¶ Quod beata maria habuit omnes gratias gratis datas. Capitulum. xix.

Ave gratia plena.

Dictū eſt de gratia gratum facien/
te. diſtincta in ſacramētalem. vtua
lem ꝯ muneralem. ſeu donoꝝ. hu/
cuſqꝫ. Nūc de gratijs gratis datis quibus etiā
plena fuit beata Maria ſm Albert. vbi ſupꝛa.
huiuſmodi gratie ſunt cōmunes bonis ꝯ ma/
lis. Et bene ꝯ male poteſt qs eis vti. Unde Au/
guſti. j. q. j. pꝛophetauit Saul. cum eſſet malus
ꝯ ſanctum Dauid perſequeretur. Non ergo ſe
iacent qui foꝛte ſine charitate ſanctum dei mu/
nus habent. Sed videant qualem rationē red/
dituri ſunt deo. qui ſanctis nō ſancte vtuntur.
Et in ca. teneamus. idem ait. Pꝛeter vnitatem
ſ. charitatis. etiam qui facit miracula. nihil eſt.
Dantur enim huiuſmodi gratie ad vtilitatem
alioꝝ ſm illud apoſtoli. j. ad Coꝛ. xij. Unicuiqꝫ
datur manifeſtatio ſpūs. i. huius gratie gratis
date ad vtilitatem. ſ. eccl'ie. Cedit tamen ad vti
litatem pꝛopꝛiam meriti. ſiquis bene eis vtaf.
Et oſtendit apoſtolus eſſe nouē iſta genera gra
tiarum gratis datarum dicens diuiſiones gra
tiarum ſunt idem vō deus. qui. ſ. dat eas. Alij
genera grāꝝ ǧ/tis data/rū ſunt novē: datur per ſpiritum ſermo ſapientie. alij ſermo
ſcientie. alij fides. alij pꝛophetia. alij diſcretio
ſpirituum. alij operatio virtutum. alij gratia ſa
nitatum. alij genera linguarum. alij interpꝛeta
tio ſermonum. Et ad bonum vſum earum hoꝛ/
tatur Petrus in pꝛima canonica dicēs. Unuſ/
quiſqꝫ pꝛout accepit gratiam in alterutrum il/
lam adminiſtrantes. vt boni diſpēſatores mul
tifoꝛmis gratie dei.

¶ Eſt ergo pꝛima .§. i.

et his gratijs. Sermo ſapiētie. Ego inquit do/
minus Jeſus dabo vobis os ꝯ ſapientiaꝫ. id eſt
ſermonem ſapientie cui non poterūt reſiſtere ꝯ
cōtradicere omnes aduerſarij veſtri. Luce. xj.
Qd̄ patuit in pꝛothomartyre Stephano. Naꝫ
doctores iudeorum nō poterant reſiſtere ſapiē
tie ꝯ ſpiritui qui loquebatur per eum vt ſcribit
Actuum. vij. Et conſiſtit iſta gratia in cognitio
ne ꝯ locutiōe alta ꝯ pꝛofunda de diuinis ꝯ ſub/
ſtantijs ſeparatis habita nō per exercitium hu
manum. vt vacantes metaphiſice ꝯ theologie. Sermo ſapiē in q̄ ꝯſiſt
ſed a deo infuſam pꝛout habuerūt apoſtoli qui
erant pꝛius piſcatores ydiote. ſed miſſo ſpiritu
ſancto per gratiam iſtam loquebātur magna//
lia dei. ita vt ſtuperent oēs etiam rabbi eorum.
Et hac gratia Joānes eructauit illud. In pꝛin/
cipio erat verbum. hoc inquit Hiero⁹. doctus
Plato neſciuit. Hoc Demoſthenes eloquens
ignorauit quod Joānes piſcatoꝛ indoctus edo
cuit. Quibuſdam tamē ſanctis doctoribus vl/
tra ſapientiam diuinoꝝ ex eminenti ingenio ꝯ
laborioſo ſtudio acquiſitaꝫ: creditur ꝯ iſta gra/
tia ſapiētie ſupaddita: vt. ꝯ Aug. Amb. Hier.
Grego. magno Tho. de aquino. ¶ Hac gratia
ſapiētie plena fuit beata Maria in ꝯtemplatio
ne eternorū. Ipſa enim beata Maria ſm Alb.
videre potuit ſpiritum increatum per ſpeciem
ppꝛiam. ergo ꝯ quēlibet alium ſpiritum. Cum
enim dicat. b. Greg. de beatis. Quid eſt ꝙ non
videant qui vidētem oīa vident: ꝯ ipſa videat
videntem oīa. Igitur videt omnia ꝯ angelos ꝯ
animas ſeparatas ꝯ ſubſtātias rex. Dicit enim
Dama. de beata virgine. A nullo illuſtriū vin/
citur. i. ſanctoruꝫ. ſ. in gratijs conceſſis ꝯ ſpiri/
tualibus bonis. Sed paulus in raptu ſcribitur
vidiſſe diſpoſitionem celeſtis hierarchie. ꝯ bea
to Dionyſio reuelaſſe. Ergo ꝯ beata Maria vi/
dit ſtatum angeloꝝ ꝯ triūphantis eccl'ie. Pꝛo/
pterea philoſophus dicit ꝙ intellectus cogno/
ſcit oīa pꝑter ſeipſum agnoſcēdum. Quicquid
autem eſt ſm naturam cognoſcitiuuꝫ alicuius
cognoſcet illud niſi impediatur. Illa autē im/
pedimenta ad cognoſcēdum ſm be. Aug. ſunt
fantaſmata coꝛporalium rerum per amorē con
glutinata: quibus abſtractis aīa ſeipſam videt.
Sed ab his anima beate virginis potuit ſe ab/
ſtrahere. ergo potuit ꝯ ſeipſam videre per ſpe/
ciem pꝛopꝛiam. Idem philoſophus dicit ꝙ oī/
no ꝯ difficillimum eſt aliquam fidem accipere
de anima. Et intelligitur de anima ſm ſubſtan
tiā ſuā. Opationes enim eius ꝯ potētias ſuas:
ꝯ accidentia eius non eſt difficillimum cogno/
ſcere. Si ergo cognoſceret animam in ſe per ſu
am ſpeciem eſt de numero difficillimorū. ergo
eſt ꝯ de numero cognoſcibiliū. ergo etiam ſm
philoſophuꝫ qui nō habet gratiam. Poſſibile

eſt aiam cognoſcere per ſpeciem ſuaȝ ꝓpꝛiam:
lȝ difficulter. Sed iſta difficultas ammouet per
abſtractionem a fantaſmatibus coꝛporalibus.
Et iſta abſtractio fuit cõpletiſſima in contẽpla-
tione beate virginis. ergo ipſa vidit animas ⁊
ſpiritus in ſua ↄtẽplatione ⁊ ſubſtantias coꝛpo
ralium. Propterea intellectus per cognitionẽ
creaturarum venit in cognitionẽ pꝛimi pꝛinci-
pij ſm ꝙ eſt cauſa oĩum ⁊ ſuſcipit in ſe ſpeciem
intelligibilem ab ipſo. Et intellectus iſte acqui-
ſitus in anima oĩa facit in aĩa: eo ꝙ dicit̃ intel-
lectus agens vniuerſaliter facere. non tñ cõple
te habet huiuſmodi intellectus agens: ſed ha-
bet diſpoſitionẽ quãdam fluẽtem a prima cau-
ſa que dicit̃ lumẽ illuminãs intellectum poſſi-
bilem. ⁊ ſi queraf. Cum intellectus ſit nobiliſſi-
ma pars aĩe perfectiſſime cognoſcens: minus
indigẽs exteriori adminiculo ꝗȝ alie ptes aĩe:
quare indigeat huius lumine. Senſus autez et
fantaſia minime hoc indigeat. Dici opoꝛtet ꝙ
nõ indiget huiuſmodi lumine ad cognoſcen-
das ſpecies itelligibiles que pꝛius ſunt fantaſ-
mata. qꝛ ſic eſſet debilioris ⁊ minoris potentie
ꝗȝ ſenſus ⁊ fantaſmata. Sed indiget huiuſmo-
di lumine ad cognoſcendũ talia que ſunt occul
ta nature que nõ poſſunt app̄hẽdi ſenſu vel fan
taſia cuiuſmodi ſunt ſubſtãtie que in rebus na-
turalibus ſunt de rebus fantaſmata facientibus
Ipſe vͦo fantaſmata minime facere poſſunt. Et
hmõi ſunt ſubſtãtie ſeparate: vt angeli ⁊ aĩe ſe-
parate quarum cognitione intellectus indiget
tali lumine a p̄mo pꝛincipio infuſo: ⁊ ad cogni
tionem ipſius pꝛimi pꝛincipij. Et ad hoc veruȝ
eſt qđ dictum eſt quantũ ad cognitionẽ talium
ſpecierum: qꝛ ſicut facit lumen potẽtia colores
⁊ actu colores: ita huiuſmodi lumẽ impꝛeſſuȝ
intellectui a pꝛimo pꝛincipio facit hmõi ſpeci-
es occultas potẽtia intelligibiles actu intelligi
biles. ¶ Et ex his patet ꝙ etiam p̄hice ꝓceden-
do poſſibile eſt aiam exiſtẽtem in coꝛpore ſpiri
tus: ⁊ ſpiritualia ⁊ ſubſtãtias coꝛporaliũ vide
re etiam ſine pꝛeſentia gratie. Ergo multo foꝛti
us aĩa beate virginis eleuata ⁊ abſtracta pleni-
tudine gratie. Hac ſapientia gratia gratis da-
ta de diuinis magnifice locuta eſt componens
canticum illud. Magnificat anima mea dñm.
Hac ſapientia freta docuit apoſtolos ſapientiſ-
ſimos de multis myſterijs fidei. ⁊ ſecretis diui
nis poſt aſcenſionem filij. Et quid mirum ſi ſa-
piẽtiſſima oĩum fuit: que fuit mater chꝛiſti qui
eſt dei virtus ⁊ dei ſapiẽtia ſm apoſtolũ. Et mul
ti ſermones in libꝛis ſapientialibus qui loquũ
tur de ſapientia pꝛopꝛie tranſumptiue eccleſia
attribuit beate Marie: vt illud Eccli. xxiiij. In
omnibus requiem quęſiui. Et Pꝛouer. ix. Dñs
poſſedit me. Et multa alia.

¶ De gratia ſcie- .§.ij.
tie poſtulat ps. ſciẽtiam a deo dicens. Sciẽtiam
doce me. Et ad quem finẽ ſubdit: vt diſcam iu-
ſtificationes: ſcilȝ facere ea que habẽt iuſtifica-
re obſeruãtia: ſcilȝ mandatorũ ⁊ operatio virtu
tum. Nã vt dicit beat. Bern. Sunt qui ſcire
volunt vt ſciãtur: ⁊ vanitas eſt glorie. Sũt qui
ſcire volunt vt ſciãt: ⁊ curioſitas eſt. Sunt qui
ſcire volũt vt lucrent̃: ⁊ cupiditas eſt. Sunt qui
ſcire volunt vt edificent ſe vel alios: ⁊ charitas
eſt. ¶ Cõſiſtit autez hec ſciẽtia prout eſt gratia
gratis data in hoc ꝙ ſciat quis eloqui de mori- Gratia
bus ⁊ naturalibus rebus ⁊ artibus liberalibus ſcie vt
⁊ mechanicis ꝑ ut expedit ad ſalutem aĩe ꝓcu- h accipi
rãdam in pꝛimis. Et hoc nõ per ſtudiuȝ huma- tur in ꝙ
num. ſed per infuſionẽ dei: ⁊ per modũ paſſio- cõſiſtit.
nis trãſeuntis habet taliuȝ cognitionẽ magis
ꝗȝ per modũ habitus permanẽtis. ꝗȝuis etiam
per habituȝ poſſet habere. j. Coꝛ. j. Gratia data
eſt vobis in chꝛiſto ieſu: qꝛ diuites facti eſtis in
illo in omni verbo ⁊ in omni ſciẽtia. Hãc grãȝ
ſcientie habuerũt apl̄i docẽtes ⁊ moralia ⁊ etiã
naturalia exẽpla ponẽtes: ⁊ ſapiẽtes mũdi per
rationes diuerſarum ſcientiarũ: cum expedie-
bat ad dilatationeȝ fidei cõfundentes. Hec a deo
infuſa eſt Salomoni nõ ſoluȝ ad iudicandũ po
pulum. ſed etiã diſſerẽdum de naturis rerum:
de volucribus piſcibus: ⁊ animalibus terre: de
plantis a cedro libani vſqȝ ad yſopum herbam
minimã. vt patet. iij. Regum. iiij. ¶ Gratiam
iſtaȝ dicit Alber. habuiſſe beatã Mariaȝ ſuper
alios. In me enim ait ipſa Eccle. xxiiij. oĩs gra- gra ſcie
tia. Talis ſciẽtia dicit̃ per apoſtolum gratia. er- Maria
go ⁊ ipſam habuit. Unde ⁊ Pꝛouerb. ix. dicit̃. hȝ ſup
Sapientia edificauit ſibi domum: ſcidit colũ- omnes
nas ſeptem. Hec domus ſm Albert. fuit beata
Maria. Septẽ colũne. vij. artes liberales. Lau
dantur quippe plures ſancti. de hmõi ſcientia.
vt. b. Diuicus qui documẽtis artiũ erudiuus ſa
tis tranſijt ad ſtudiuȝ ſumme veritatis ſcilicet
ſacre ſcripture: ad cuius intellectum valent ꝗȝ-
plurimũ tales ſciẽtie: vt patet diſtin. xxxvij. de
quibuſdã. Similiter ⁊ bea. Greg. ⁊ Uincẽtius
⁊ beata Katherina. de huiuſmodi peritia lau-
dantur. Non autez debuit hec materia laudis
deeſſe ⁊ beate Marie. ¶ Et de grammatica ꝙ
eam ſciuit. patet ex hoc quia ſup illud. Maria gra oĩs
conſeruabat oĩa verba hec ⁊c̃. Dicit glo. Lege- ſcie hꝛit
rat in diuerſis pꝛophetijs que conferebat cum Maria
his que in facto implebantur de filio. Sciebat
ergo pꝛophetias: qꝛ legere ⁊ non intelligere eſt
negligere. Ad intelligendum autem huiuſmo
di neceſſaria eſt grãmatica. Et Damaſc. dicit.
ꝙ beata Maria nutriebatur in tẽplo. vbi vir-
gines inſtruebant̃. Propterea cum grãmatica

Titulus quintuſdecimus

ſit ſcia recte loquendi: ⁊ recte ſcribendi: ⁊ ipſa
in loquendo nunq̄ peccauerit: nec in ſcribēdo
quoad parū fecit: vt epiſtolam rūſalem diſtina
tam ab ea ignatio: ſequif q̄ gramaticam vtilli
me ſciuit. ¶ Rhetoricā q̄ nō ignorauerit eam
oſtendif ex hoc: q: ſm̄ de a. Aug. Scriptura eſt
plena colorib⁹ rhetoricis. Sed. b. Maria ſci/
uit perfecte ſacram ſcripturam. ergo ſciuit ⁊
illos colores pertinentes ad rhetoricam. Et ſic
eam ſciuit. ¶ Item iura ciuilia ⁊ canonica que
ſcia ſpectat ad aduocatos ⁊ iudices: optime ſci
uit q̄d p̄z per effectum. Sapientia eniz aduoca/
ti ⁊ eloquentia manifeſtaf ex trib⁹. ſ. q̄ obtine/
at apud iuſtum ⁊ ſapientē iudicem. Scđo con/
tra aduerſarium aſtutum ⁊ ſagacem. Tertio q̄
in cā deſperata. Sz v̄go Maria aduocata nr̄a
obtinuit ↄtra ſapientiſſimum ⁊ iuſtum iudicez
deuz. Cōtra aſtutiſſimū aduerſarium diabolū.
In cā deſpatiſſima inter deū ⁊ hominem in q̄
nullus hoīuz loq audebat. nec Moyſes qui de
dit legez: nec Salomon ſapientiſſim⁹ ſciaz ope
ratam pro nobis reportauit nr̄e liberatiōis: er/
go ⁊ iura ſciuit. Logicam ſciuiſſe ſic ꝓbatur p
Alb. Ipſa eſt vltima ad ſciam ſacre ſcripture ad
deſtructionem hereſum: ad cōfirmationē fidei
ad reddēdum rōnem de ea. ergo ipſa eſt maxie
neceſſaria ſanctis. ergo nec debuit deeſſe beate
marie que cūctas hereſes interemit in vniuer
ſo mundo. Beatus Hiero. etiam ſup Jo. dicit
q̄ liber iſte cōtinet ꝓpoſitiones: aſſumptiones
⁊ ↄcluſiones. Patet etiam in alijs libris ſacre
ſcripture. q̄ ibi ſunt diffinitiones: diuiſiones:
⁊ ↄcluſiones. Sunt ⁊ verſus exametri vel pen/
thametri ſm̄ Hebreos. vt in Job ⁊ in ps. ⁊ in
canticis: q̄d eſſe videf in cantico per eaz edito.
Magnificat aīa mea ⁊c̄. ergo ⁊ logicam ⁊ poe/
ticam ſciuit: q: ⁊ ſcripturā in qua hec habētur
plene nouit. Et percurrendo per partes logice
tentatiuam ſciuit in ſummo: q: nunq̄ in tenta
tione ſuccubuit. Sophiſtica non caruit: q: oēs
aſtutias diaboli cognouit: ⁊ oīa ſophiſmata dia
boli patefecit. Dyalecticam poſſedit: q: omnia ꝓ
bleumata ſoluere ſciuit. Demonſtratiuam op
time ſciuit: q: nobiliſſimam ꝓpriam paſſionem
de nobiliſſimo proprio ſubiecto p ſeipſaz ↄclu/
ſit. Nobiliſſimum ſubiectū eſt prima ⁊ ſumma
bonitas. Nobiliſſima ꝓpria eius paſſio eſt mi/
ſericordia. Un̄ in oratione. Deus cui ꝓpriuz eſt
miſereri. Hanc ꝓpriam paſſionez de hoc ſubie/
cto cōcluſit: qn̄ per eam tanq̄ p medium ſūme
bon⁹ deus in ope noſtre redēptionis in ſe ſum/
mā miſericordiā demōſtrauit: quaſi tali vteref
demonſtratiōe. Quicūq̄ auſert quodcunq̄ ma
lum auferibile: ⁊ ↄfert oē bonum conſeribile.
ipſe eſt ſumme miſericors. Deus hō in noſtra
redemptione abſtulit oē maluz auferibile: ⁊ cō
tulit omne bonū ↄferibile. ergo eſt ſumme mi/
ſericors. Et hoc factum eſt per modū beate ma
rie de qua carnē aſſumpſit ex qua incarnatus ē
fecit. ¶ De phia ſeu phiſica cui ⁊ medicia ſub/
alternatis appet q̄ multū valet ad notitiaz ſcri
pturarum. Nam per diuerſas ꝓprietates lapi
dum ſpecieꝝ lignoꝝ ⁊ animaliū ⁊ ceterarūz re/
rum naturaliū diuerſe figurantur intelligētie
myſterioꝝ in ſacra ſcriptura. Unde ſine notitia
ꝓprietatū talium rerum non plene pōt haberi
notitia ſcripturaruz. Sed bt̄a Maria perfecte
nouit ſcripturas: vt dictū eſt ergo ⁊ naturas il/
larum reꝝ. Itē nullus morbus q̄ntūcunq̄ incu
rabilis videatur eſt quez non valeat curare: vt
cecitas ⁊ mors. vnde ei canitur. Cecos tu illu/
mina mortuos reſuſcita: da meſtis letitiam. Ec
cleſi. xxxviij. Altiſſimus de terra creauit medi/
cinam. de terra. i. de virgine. ¶ De mathema/
ticis q̄uis dicat phs q̄ in eis non eſt bonum:
q: nec motus nec operatio. Et q: in eis nulla vi
detur vtilitas vel delectatio: q: de talibus cogi
tatio eſt mentis ꝑfecte ad creaturas inclinatio:
⁊ ↄſiter delectationis que in deo eſt interruptio:
⁊ diminutio. Tamen q: vt dicit bea. Hiero. Ge
ometria arithmetica ⁊ muſica habent in ſua ſci
entia veritatē. di. xxxvij. Si quis artez nouerit
grāmaticam: ⁊ veritas proficit intellectū vt bo
num eius. Et de Abraam dicif q̄ erat perit⁹ in
aſtris. ⁊ egyptios docuit aſtronomiam: ⁊ p eaz
ditatus eſt. Ideo ⁊ illas q̄ntum ad id q̄d eſt vti/
le in eis: vt per illa deueniatur in notitiam ſcri/
pturarum ⁊ creatoris ſcire ↄgruit. ¶ Et q̄ntum
ad muſicā in lege veteri ⁊ noua erant ⁊ ſunt cā
tores ordinati ad cultum dei ⁊ diuerſa inſtru/
menta ad pulſandū ⁊ melodiā excitandā. Sed
hoc pertinet ad muſicā. ergo ⁊ illius notitiam
habuit cum excitetur affectus ad deū p iſta: vt
patet in heliſeo. qui faciens pſalterium adduci
cere ⁊ pulſare: excitata eſt mens eius ad ꝓphe/
tiam. Propterea auditus filij dei nobiliſſimus
fuit: ⁊ ſic ei conueniebat delectabiliſſima vox
ad audiendum. Hec autem vox matris ſue de/
lectabiliſſima ad audiendum: q: ſumme armo
nica quod pertinet ad muſicam. Unde in Can
ti. ij. ipſe dicit. Sonet vox tua in auribus meis
Uox enim tua dulcis. ¶ Quantum ad aſtro/
nomiam dicitur Gen̄. j. q̄ in principio creauit
deus celum ⁊ terram. Ubi doctores ponūt plu
res celos. ⁊ infra. Fecit luminaria duo magna
ſcz ſolem lunam ⁊ ſtellas. Et poſuit ea in ſigna
tempora dies ⁊ annos ⁊ hmōi. Unde videf ne/
ceſſaria vel ſaltem vtilis aſtronomia ad notitiā
ſcripturarum. Quam q: beata maria plene ha
buit. Et iſta videtur ei non defuiſſe. Quantum
tamen ſpectat ad ſalutem minus ceteris vide/
tur vtilis. Sed ⁊ multum curioſa ⁊ in aliquibus
ſuperſtitioſa

ſupſtitioſa ⁊ heretica: credentibus videlȝ aſtra
dominari voluntati hoĩum. Un̄ ⁊ be. Amb. di
cit. Qui his ſtudent: curã anime non hñt. diſt.
xxxvij. Quod aũt vtilitatis eſt in ea ⁊ valẽs ad
noticiã ſcripturarũ ⁊ deum ꝯtemplãdum hũit
be. Maria. ¶ De arithmetica que eſt circa nu
meros. Numeri ipſi in ſcripturis cõtinent ma
gna myſteria: vt pȝ in binario: ternario: q̃ter//
nario: ſenario: denario: ⁊ hmõi ſm expoſitio/
nem doctorũ ⁊ cõputationes ãnorũ de vitis an
tiquorum ſibi notatur. Et ſic videtur neceſſaria
ſcientia arithmetrice ſeu algoriſmi ad eius in/
tellectum. Qđ verũ eſt ſed modica pars ⁊ faci/
lis ad capiendũ. Et qđ de ea fuit expediens ha
buit be. maria non ad faciẽdas cõputatiões ra
tiocinij mercatoꝝ. ¶ Geometria que eſt de mẽ
ſuris. cũ in ſcriptura fiat mẽtio de diuerſis mẽ
ſuris. ⁊ cubiti. ⁊ calami. ⁊ inciridiis modij. cho/
ri. in liquidis chades. ephi. ⁊ hmõi vtilis ẽ ad
noticiã eius. ⁊ q̃ſtum hmõi habuit eã be. Ma/
ria. ¶ Quod habuit ſcientiã theologie in ſum
mo pȝ. Dicit eniȝ ps. A mãdatis tuis intellexi.
Ubi glo. be. Aug. Impletio mãdatoꝝ auget
intellectũ ⁊ cognitionẽ operãti. Sȝ be. maria
ſuper oẽs obſeruauit. ergo ſup oẽs intellexit.
Item Ezech. i. dicit. Cum eleuarent aĩalia ele/
uabãtur pariter ⁊ rote iuxta ea. Ubi exponit b.
Grego. q cũ eleuãtur doctores in vita. ſ. ſpũa/
li. honorat ⁊ exaltat in eis ſcientia. Sed be. ma
ria fuit eleuatiſſima. ergo ſuper oẽs habuit ſci
entiã theologie. vñ ⁊ habuit aureolã doctoꝝ
ſm doc. Et figurata eſt in arca que habebat i ſe
legẽ dei. Preterea intelligere omẽs ſacras ſcri
pturas videt eſſe ſupra cõmunẽ ſtatũ ſanctoꝝ
viatorũ. ⁊ nõ inconueniens eſt ponere. q aliquid
a ſpũſancto ſit dictũ qđ a nullo fuerit itellectũ.
Iuxta illud Eſa. Uerbum qđ egredietur de ore
meo. ait dñs. Non reuertet ad me vacuum. Ex
his infert q perfecta cognitio ſcripturaꝝ om/
niũ ſm intellectũ ipſius ſpũſancti loquẽtis p
ſcripturas pertinet ad ſtatũ q eſt ſup ſtatũ oĩuȝ
viatorũ. Hic aũt eſt be. marie. ergo ipſa ſciuit
theologiã ĩproportiõabiliter vniuerſis. ¶ De
artibus mechanicis ſciendũ. q cũ natura non
deficiat in neceſſarijs. nec abũdet in ſupfluis.
multo fortius hoc agit grã que potior eſt q̃ na
tura. ſed quedã artes mechanice ex ſe be. marie
neceſſarie vt muliebres. quedã ſupflue vt viri/
les. ergo primas habuit non ſecũdas. ſicut eſt
ars militie. mercatorũ lapidicinaꝝ ⁊ huiuſmo
di. Inter muliebres aũt artes vt textura. auri/
frigium ſutura. nere. ⁊ alia plura hmõi. Cũ hu
iuſmodi ſint ſubtilia. ordinãtur magis ad va/
nitatẽ q̃ neceſſitatẽ. non videt q be. maria il
lis intenderit. De ea enim dicit. Optimã ptẽ
elegit ſibi maria. Luc. x. Ubi glo. Bona pars
actiua. Melior ꝯtemplatiua. Optima mixta
ex vtraq;. Hanc elegit be. maria. Ergo debuit
habere opera actiua que nõ repugnarent con/
templationi. Hec aũt ſunt opera groſſa. q̃ non
requirunt multã attentionem cogitationis. Un̄
de ea dicitur Prouerb. vlti. Queſiuit lanã ⁊ li
num. ⁊ operata eſt conſilio manuum ſuarũ. Et
manũ ſuã miſit ad fortia ſcilȝ opera miſericor/
die. ⁊ digiti eius apprehenderũt fuſum. Ut in
legẽda eius dicitur q certa hora diei vacabat
operi texture. Digniſſimum enĩ ad qđ ordinã/
tur mechanice eſt veſtimentũ. Primo eniȝ aĩa.
ſcđo corpus. tertio veſtimentũ. Et digniſſimuȝ
oĩum veſtimentoꝝ fuit tunica incõſutilis. quã
fecit be a. maria filio. Et ſic ars mechanica eius
cauſabat nobiliſſimũ effectum ergo excedebat
alios in mechanicis. ¶ Pro concluſione oĩuȝ Qđ ma
predictoꝝ dicit Alber. q be. maria ſufficienter ria hũit
pfecta fuit per habitum nature ⁊ gratie in ope gratias
rationes exire. ⁊ finẽ cõſequi cuiuſlibet ſciẽtie. ſcientie
Et hec ſcientia exiuit in actũ ⁊ operationẽ. qñ. theolo/
vbi qualiter. ⁊ quãtuȝ ordinabat ſibi in ſui bti gie.
tudinem. ⁊ alioꝝ ſalutẽ. Habuit etiã perfectaȝ
cognitionẽȝ oĩum pertinentiũ ad ſuã beatitu//
dinem ſm ſtatum vie ptinentium. Et nulloꝝ
inutiliũ ⁊ ad grãm impertinentiuȝ. Un̄ anima
eius beatiſſima nulla in ſe habuit inutilia vel
impertinentia. ſed per totuȝ gratia plena fuit.
Unde omnia que in ipſius aĩa fuerunt. vel na/
turalia. vel acquiſita. ſic erãt gratis informata.
vel cũ gratia coiuncta cum omnia iã eſſent gra
tuita. Unde omnis ſcientia eius gratuita. oĩs
dilectio gratuita. oĩs operatio gratuita vt ſine
omni reſtrictiõe omnifarie ſit gratia plena.

¶ Tertia gratia .§. iij.

gratis data eſt fides que differt a fide prout eſt
virtus theologica. q: inquãtum virtus theolo Gratia
gica fides eſt qua aſſentit his que non vident. fidei vt
Sed inquãtuȝ gratia gratis data vt hic impor hic acci
tat quandaȝ mentis certitudinem vltra cõmu/ pit qđ
nem modum. vel quãdam conſtãtiam ex fide. impor
vel ſermo de his que ſunt fidei. Et de cõſtãtia ta t.
fidei certũ eſt q omnes ſuperauit. Naȝ omnes
defecerunt pre morte in fide ⁊ in paſſione. ipſa
ſemper firma permãſit. Unde ⁊ de ea exponit
illud Eccle. i. Generatio preterit. ſcilȝ a fide ge/
neratio aduenit ad fidem veniens. terra aũteȝ.
ideſt virgo maria que nobis protulit fructum
ventris ſui Jeſum in eternuȝ ſtat firma in fide.
¶ Et eius quoq; fide ſecutus eſt effectus ꝓpor
tionabilis fidei aliorum. Unde ſaluator fili
us eius ait. Si habueritis fidẽ vt granum ſina
pis. dicetis mõti huic. Tolle te ⁊ mitte te in ma
re ⁊ obediet vobis. Granum ſinapis eſt tenax
paruum ⁊ calidum: ⁊ ſignificat fideȝ be. marie

que fides fuit ita conſtans certa ⁊ humilis:⁊ ſi
ne aliqua heſitatione ꝙ cuȝ ait. Ecce ancilla do
mini: optans ⁊ poſtulãs vt mons qui eſt in ver
tice montium tolleret ſe de celo ⁊ mitteret ſe in
mare huius mũdi per incarnationẽ ex ea vt ſi
bi angelus nũciauerat: ſubito mons ipſe ſubli
miſſimus obediuit intrãs virginis vterũ. Cer
te nullius ſancti vl' ſancte fuit vnq̃ȝ fides ita cõ
ſtans ⁊ feruens ꝙ iſtud petere auderet vel ipe
traret. Non Abraã qui tñ daſ alijs in exẽplum
fidei. Qui vt ait aplſ ad Rom. iiij. Credidit in
ſpem cõtra ſpẽ. Credidit qdẽ in ſpẽ repromiſ
ſionis ſibi facte ab angelo de filio naſcituro cõ
tra ſpẽ quã naturaliter habebat. ſ. ꝙ nõ eẽt am
modo ei naſciturus: cũ eſſet antiquus dieruȝ ⁊
vxor ſterilis. Sed maior fuit fides beate marie
que credidit angelo ꝙ ex ſe virgine naſceretur
non hõ tñ: ſed filius dei altiſſimi. Magis eniȝ
eſt ↄtra vel potius ſupra naturã virginẽ ↄcipe
re pmanens virgo: ⁊ verũ deum ⁊ hoiem ꝗȝ cõ
cipere vetulã ex vetuſtiſſimo ⁊ purũ hominez
Iſaac. Ipſa de plurimis myſterijs fidei pdocu
it primos pdicatores fidei. ſ. aplos. Et ꝙ hmõi
gratia fidei poſſit eẽ ſine gr̃a gratumfaciẽte pȝ
per id qđ ait aplſ. j. Corin. xiij. Si habuero fi
dem ita vt mõtes trãſferam. charitatẽ autẽ nõ
habuero ⁊c̃. ⁊ datur ibi exẽplum de Alexãdro
magno q ex fide orans pcurauit montes caſpi
os ſimul iungi: vt infra illos clauderent tri
bus quedam iudeorum tranſlate propter ſcele
ra eorum quod ⁊ factum eſt.

¶ Quarta gratia .§. iiij.

De gr̃a propħe tie quã habuit maria.

eſt pphetia. ſ. predicere futura vel occulta pre
ſentia: vel pterita nũciare: que via naturali ſci
ri non pñt. Et ꝙ hec gr̃a non ſolũ in bonis inue
niat: vt Dauid Iſaia Hieremia Ezechiele Da
niele ⁊ aliorũ: ſed etiã in malis holbus. Patet
in Saule Balaam Ariolo ⁊ Cayphа. q cũ eſſet
pontifex anni illius pphetauit vt dicit euãgeli
ſta Joã. xj. Et hãc gr̃am copioſe habuit be. ma
ria. vñ glo. ſup illud. Eſa. viij. Acceſſi ad pphe
tiſſam. i. virginem Mariaȝ in illa figurataȝ. Et
cõceptum ex ea filiũ iuſſit vocari. Accelera ſpo
lia detrahe feſtina predari qđ nomen per eſſe
ctum cõuenit xpo cõcepto ex prophetiſſa. ſ. be.
maria: ſed de ſpũſancto. Sed Joãnes baptiſta
dicitur propheta: qꝛ chriſtũ digito demonſtra
uit occultum alijs quãto magis dici debet pro
phetiſſa que eũ generauit: ⁊ toti mundo occul
tum deuȝ viſibilẽ oſtendit. Joãnes dicitur pro
pheta non ſolum ſed pluſꝗȝ propheta: qꝛ de eo
prophetatũ eſt. Et qꝛ parentes in ſua natiuita
te pphetas quodãmodo fecit matreȝ videlicet
⁊ patrem: vt pȝ in euãgelio Luc. j. Multo ma
gis dici debet pluſꝗȝ propheta beata maria: de

qua copioſiſſime ⁊ aperte per pphetas eſt pro
nunciata: a patriarchis deſignata ⁊ in multis
generibus rerũ figurata: vt in arca: in virga: i
vellere gedeonis: ⁊ alis. Ipſa quoqȝ videſ Joã
nem conſtituiſſe pphetam. Naȝ vt audiuit ſalu
tationem marie Eliſabeth. exultauit infans in
vtero eius. ſ. Joan. bapti. Unde niſi qꝛ cogno
uit myſterium occultiſſimuȝ omnibus ei illud
oſtendit modo quo potuit. ſ. exultando: adorã
do. ⁊ tunc primum Joãnes factus eſt prophe
ta ex voce beate marie: quinimo etiã mater re
pleta ſpũſancto cognouit ⁊ declarauit ipſaȝ reȝ
occultã ↄtinuã cunctis clamans vt omnes audi
rent. Unũ hoc mihi: vt veniat mater dñi ad me.
Nõne prophetiſſam ſe oſtendit cum ait in can
tico. Beatam me dicẽt omnes generationes:
que tunc erat oibus ignota: ſed futurum erat
poſt tẽpora: qđ dixit. Sed ⁊ cum miniſtris nu
ptiarum deficiẽte vino inquit. Quodcuꝗȝ vo
bis dixerit. ſciliȝ filius meus facite. Ideo hoc di
xit. quia preſcia futuri miraculi: ſciebat aquaȝ
in vinum conuertendum. Aue igitur gratia
plena prophetie.

¶ Quinta gratia .§. v.

De gr̃a ſanitatũ quã habuit maria.

eſt gratia ſanitatũ. ſ. curare infirmos non medi
cina naturali ſed virtute diuina. Opere diabo
lico vt fit in incantationib᷒ ⁊ ſupſtitionibus cu
rare infirmos non pertinet ad gr̃am iſtam ſed
ad peccatum. vnde ⁊ prohibitũ. xxvj. q. iiij. igi
tur. Sed ꝙ mali extra gratiã gratum facienteȝ
facient aliqua miracula ⁊ ſanẽt infirmos virtu
te dei. oſtenditur ex eo qđ dixit veritas illa que
mentiri nõ poteſt ſciliȝ ꝙ in die iudicij multi ve
nient dicẽtes. Nõne in virtute tua ↄtutes mul
tas fecimus. Domine aperi nobis. Et dicet il
lis. Diſcedite a me operarij iniquitatis qꝛ ſciliȝ
fuerunt mali illa facientes. Sed ex hac de gra
tia apoſtoli curabant infirmos ita copioſe. ꝙ ad
vmbram petri trãſeuntis per viam infirmi ta
cti eius vmbra ſanabantur. Hac gratia copioſe
fuit repleta beata maria. Et lȝ non legaſ de ali
quo ſanato in vita eius: tamẽ poſt morteȝ quos
innumerabiles varijs languoribus ⁊ incurabi
libus detentos ipſa curauerit ⁊ curet. eccleſie
ad eius honorem conſtructe ſatis docent plene
imaginibus ipſas ſanitates predicantibus. Et
quod copioſius eſt: qꝛ ipſa ſanauit totum ho
minem in anima ſciliȝ ⁊ corpore per fructuȝ ve
tris ſui. Unde dicitur Eccleſiaſti. xlviij. Medi
cina omnium in feſtinatione nebule. ¶ Nebu
la iſta eſt caro chriſti de terra virginali exorta
nullo peccati pondere pregrauata: vltra parie
tem angelorum eleuata: ⁊ calore ſpũſſancti for
mata. Ecce video dei potentiam venientẽ ⁊ ne
bulam totam terram tegenteȝ ⁊c̃. Et de hac me

dicina nobis a beata Maria facta ⁊ nobis propoſita: totus mundus ſanatus eſt virtualiter. vnde ⁊ bea. Bernardus. De plenitudine eius omnes recipiunt gratiam: eger curationez: triſtis conſolationem.

¶ Sexta gratia .§.vi.

dicitur operatio virtutũ. glo. i. miraculoꝝ que ſiunt contra naturã. i. cõtra ſolitum curſum nature. Et iſta eſt differẽtia inter iſtam ⁊ precedentem: qꝛ precedens videlꝫ gratia ſanitatum: eſt circa ea ad que ſe extẽdit etiã virtus naturalis ſcilꝫ ſanatio infirmitatum. Sed vbi per naturã fit ſanatio mediãtibus medicinis ⁊ ſucceſſiue per gratiam diuinam fit ⁊ ſubito. Sed operatio virtutũ eſt circa ea ad que ſe non extẽdit potentia nature create: vt illuminatio cecorum: ⁊ reſuſcitatio mortuorũ. Solem in celo ſtetẽ ſtare vel retrocedere. Omnium aũt virtutũ ⁊ miraculorum maximũ eſt deus homo. ſeu verbũ caro de virgine factum. Vñ Hiere. xxxi. Nouũ creabit dñs ſuper terram. Femina circundabit virũ. Iſta femina eſt beata maria: que circundedit non aliũde accepit niſi a ſpũſancto corpore formato ex puriſſimis ſanguinibus eius: ⁊ ſubito perfecte organizato. anima tũc creata plena ſapientia ⁊ omni gratia vñ ⁊ anima ei infuſa ⁊ diuinitati vnita eſt: ⁊ oĩa ſimul in inſtanti. Nouũ eſt illud ſuper oẽs nouitates. Quis vnquã audiuit talia? inquit Eſa. vlti. c. Certe nullus. nec in preteritũ nec in futuruꝫ erit. Opus vtiqꝫ hmõi gratie virtutum fuit qđ factum eſt ſub Ezechia. qñ ſcilꝫ ad petitionem eius in ſignum ſue ſanationis ⁊ remiſſionis culpe: ſol reuerſus eſt retro per decem lineas in horologio Achaz regis. vt habetur. iiij. Regũ. xx. Sꝫ opus virtutũ fuit illud. qđ fuit vmbra ⁊ figura qꝫ maius erit ipſa res figurata. Signũ enim fuit datum in ſanationem ⁊ remiſſionem peccati. non vnius ſed totius humani generis infirmi ad mortem. ꝙ qñ ſol iuſtitie filius altiſſimi retrocederet decem lineis tunc ſanaretur homo. Nouem linee ſunt nouem ordines angelorum recti ante deum. Decima linea eſt humana natura. Reuerſus eſt ergo quaſi retro. quando Paulominus ab angelis minoratus: quia mortalis factus: formam ſui accipiens: habitu eſt inuentus vt homo. Et ſic in decia linea. Horologium ad cuius decimam lineam reuerſus eſt ſol. eſt beata Maria rege Achaz deſcẽdẽs. que in ſe habuit perfectionem omnium ordinum angelorum ⁊ hominum. O quante virtutis opus. Deus factus eſt homo: vt homo fieret deus: cecus illuminatus: mortuus ſuſcitatus: infirmus ſanatus per virginez Mariã.

Sol decez lineis retroceſſit. q̄d figurabat.

¶ Cecos quoqꝫ legimus eam illuminaſſe corporaliter. Nam vt legitur cũ quidam clericus ei valde deuotus. qui arte ſcribendi vitã ſuam ſuſtentaret audiens ⁊ legẽs pluries de pulchritudine ⁊ excellentia virginis. rogabat frequẽter vt ſemel ei ſe dignaretur oſtendere. Cui reuelatuꝫ eſt ꝙ tanta eſſet claritas eius vt ſi videret: viſum amitteret. Qui nimis affectuoſe hoc cupiens dixit non curare de amiſſione oculorum: dum ſemel mereretur eam aſpicere. Cogitauit tamẽ ſibi in hoc prouidere ne amiſſionis viſu oporteret eum mendicare: ſcribere nõ valendo. ſtatuens videlicet in mente ſua cũ ei appareret vnum oculorum clauſum tenere: ⁊ altero eam aſpicere: vt ſaltem clauſus oculus ſibi remaneret illeſus. Cum igitur ſuper hoc anhelanti quadam vice beata maria ſibi cuꝫ magna gloria appareret. ⁊ ille clauſum vnũ oculum tenere inciperet: tantaꝫ pulchritudinez ⁊ magnificentiam in eo cum vno oculo aperte vidit. ꝙ non contentus vidiſſe vno oculo: niſi eaꝫ totis oculis vidiſſet. Etiam ſi centum habuiſſet: aperuit ſubito ⁊ alium: vt plenius contemplaret. Qui ſubito ex immenſitate lucis vtroqꝫ oculo orbatus eſt. Nec tamen ex hoc contriſtatus: ſꝫ mirabiliter conſolatus ex huiuſmodi viſione. Rogauit tamen beatam Mariam vt ſaltem vnum reſtitueret: vt ex ſcriptura degere poſſit. Hac igitur fuit plena beata Maria.

¶ Septima gratia .§.vij.

na eſt diſcretio ſpirituuꝫ. Nolite inquit Joan. in prima canonica ſua omni ſpũi credere. Sed probate ſpiritus vtrum ex deo ſint. Nam ⁊ ipſe ſathanas transfigurat ſe in angelum lucis vt adoretur. vt patet in coll. ij. Moyſi per plura exempla. Et ſepe vitia ſe ingerunt et virtutes eſſe ſimulantur: ſiue per inſtigationem diaboli: ſiue ſenſualitatis: ſiue mali hominis vt decipiat. Sed per hanc gratiam diſcernuntur iſta vera a falſis. Nam vt dicit apoſtolus. j. Corin. ij. Spiritualis omnia iudicat. i. diſcernit agenda a non agendis: et ſimulata a veris. Et quia beata Maria fuit ſpiritualis ſuper omnes iõ ſuper omnes habuit diſcretionem ſpirituum. Sed ⁊ cum bea. Antonius in ſpiritu videns totum mundum plenum laqueis ſeinuicẽ connexis exclamaſſet. O quis euadet iſtos laqueos. Reſponſum eſt ei. Sola humilitas. Beata virgo Maria ſuper omnes viatores puros fuit ſine comparatione humilis. Ideo ipſa ꝑ gratiam iſtam diſcretionis ſpirituum omnes deceptiones euaſit. Propriuꝫ eſt ſpiritus nequã temptare de ſuperbia ſpirituales. Sed nunquaꝫ beata Maria habuit ſtimulum ſuperbie. Sicut Paulus apls dic. ij. Corin. ij. Non ignoramus aſtutias eius ſcilicet diaboli. cum ipſa ſit plus

Maria habuit diſcretionem ſpũum ſup oēs

ꝙ͂ paulus. multo magis ipſa nõ ignorauit ſed diſcreuit: ⁊ nũqꝫ ab eo decepta fuit. vñ ⁊ ſalutata inſolito modo cogitabat q̃lis eſſet iſta ſalutatio mẽte reuoluens: qꝛ aliqñ per laudes homo decipit. Et ideo cogitabat ⁊ diſcernebat ne forte deciperet. Sed recognoſcens veritatẽ itellexit non eſſe decipientẽ miſſuꝫ. Sed omnimodam veritatem explicantem. Unde Aue gratia plena diſcretionis ſpirituum.

¶ Octaua gratia .§. xiij.

De maria habuit grãm linguaruꝫ. est genus variũ linguarum. Loq. ſ. ſcire ⁊ intelligere idiomata varia. que quidẽ non didicit p induſtriã: ſed accepit a deo p grãm. Ideo ſpũſſctũs in penthecoſte fuit datus in ſpecie lingue ignite. Iuxͣ illõ Act. ij. Apparuerũt illis diſpartite lingue tanq̃ꝫ ignis ad innuendũ ꝙ acceperant donũ linguarũ. i. loqui ad placitũ ſuum in varijs idiomatibꝰ. hebraico: greco: latino: gallico theutonico: italico ⁊ hmõi. Et qꝛ. b. maria fuit cũ aplis orãs: qñ receperunt ſpm̃ ſanctũ. credẽdũ eſt ꝙ ⁊ hoc donũ recepit cum eis. Quãuis non eſſet deputata a deo ad diſcurrendũ per mũdũ ad pdicandum ſicut apli. tñ vt nil boni ſpũalis ⁊ grẽ ei ſubtrahaf: decebit eã hac nõ puari. ſic nec filius eius q̃uis nõ egeret habere donum linguarũ: qꝛ nõ pdicauit niſi iudeis dicẽs. Nõ ſum miſſus niſi ad oues iſrael. nõ tñ hoc caruit ſm hũm tho. in ſumma. Nec fruſtra ipm habuit: q̃uis eo nõ ſit vſus: ſed ad excellentiam eiꝰ.

¶ Preterea ipſa btã maria ⁊ ſi nõ predicaret veriſilr tñ credendum eſt. q̃uis non ſcriptum ſit. ꝙ multi ex conuerſis ad fidem de diuerſis nationibus ⁊ linguis audientes mrẽm ieſu de uni ⁊ hoiẽ poſt aduentũ ſpũſſancti accedebat ad eam viſitandã: venerandam ⁊ audiendam. Quibꝰ cum plena eſſet charitate nec in loquela poſſet errare loquebatur: conſolabatur. reſpondebat: iſtruebat varijs idiomatibꝰ in qbꝰ illi nutriti ⁊ edocti erãt. Aue igitur ⁊ hac grã plena.

¶ Nona gratia .§. ix.

Maria habuit gratiaꝫ interptatõnũ ſermonũ. dꝛ interpretatio ſermonũ. i. expoſitio ſcripturarum: nõ per exercitium habita ex lectionibus doctorum exponentiũ: ſed p infuſioneꝫ ſpũſſcti quã habuerunt apli. vt pꝫ in petro ex epla ſua. Hanc grãm habuiſſe beatã mariã pꝫ ex hoc qꝛ dicit Amos propheta. c. iij. Non faciet dñs verbum qͦ nõ reuelet ſeruis ſuis. Sed btã maria ſup oẽs fuit ancilla domini: quinimo mrͣ dñi. Unde multo magis credendũ eſt ꝙ ei reuelata fuerũt occulta myſteria ſcripturarũ. ¶ Habuit qꝫ ⁊ dignitatem aplatus. Nam ⁊ ſi non fuit de numero. xij. aploꝝ a xpo deputatorum ad predicandum: inſtruendum: ⁊ regendũ eccleſiam dei: fuit tñ magiſtra eoꝝ. ⁊ ideo dicitur Luc. ij. ꝙ maria cõſeruabat oĩa verba hec vt. ſ. tempore ſuo inſtrueret aplos ⁊ euãgeliſtas de multis vt de geſtis i ſuo ↄceptu ⁊ partu ⁊ infantia ſaluatoris que iſti nõ viderãt. Preterea ſi Ioan. bap. dicit. Ego ſuꝫ vox clamãtis in deſerto. Ioan. i. q. d. nõ tñ pdico voce: ſed totus ſum vox exultatiõis. ita ꝙ oĩa mea. vita: victꝰ: veſtitꝰ: ⁊ locus predicãt pniam. Ita beatiſſime virgini oĩa predicãt innocẽtiã. Si ergo Ioãnes hꝫ donũ ⁊ grãm predicationis qꝛ eſt vox clamantis in deſerto: multo magis. b. maria hꝫ hoc donũ apoſtolatus: qꝛ eſt vox clamãtis in celo. Proprietas apoſtoloꝝ iſinuata a xpo eſt. Uos eſtis lux mũdi Mat. v. Sꝫ multo magis. b. maria: cuius vita inclita (vt canit eccleſia) cũctas illuſtrat eccleſias. Pauit ẽt ⁊ paſcit eccleſiã continue bñdicto fructu vteri ſui: pane angelorum in ipſa formato in ſacro altaris nobis miniſtrato vt paſtor bonus. Cõcludit igit Alber. vbi ſupra ꝙ vniuerſitatẽ graꝝ gratuitaꝝ ⁊ gratis dataꝝ omniſariã habuit. Quãuis. n. iſte grẽ precipue gratis date cõĩter dent ad vtilitatẽ alioꝝ ⁊ ſui pfectũ: beate tñ marie fuerunt collate. etſi nõ habuerit miniſterium in eccleſia vt apoſtoli ad decorãdũ potẽtiã: ad nobilitãdũ naturaꝫ: ad honorãdũ pſonã ſuã: ⁊ ſic ad pfectiõis ⁊ delectatiõis augmẽtũ in materiã laudis ⁊ oĩum bonoꝝ ſpũaliũ cõplemẽtũ. Iuxta illud Sapi. vij. Uenerũt mihi oĩa bona pariter cũ illa. ſ. ſapiẽtia diuina. quã alij ↄcipiũt mẽtaliter ipſa ẽt corporaliter. Et ideo Aue grã plena.

¶ De gratia priuilegiorum ſingularium beate marie. Capitulum. xx.

Ave gratia plena.

Hic demũ vidẽdũ eſt de gratijs ſingularibꝰ ſeu priuilegijs que nõ reperiunf in aliquo ſanctoꝝ. Quodlibet. n. bñficiũ alteri collatũ gratis dici ↄſueuit grã. ⁊ tãto maior quãto magis ſingularis. vñ ⁊ Eccl. xxix. dꝛ. Grãm fideiuſſoris ne obliuiſcaris. i. bñficiũ. Et regula iuris in. vi. Qꝫ alicui gratioſe ↄcedif: nõ dꝫ ab alijs trahi in exemplũ. ¶ Sũt aũt. xij. grẽ ſeu priuilegia ppria beate virginis nemini cõicata. que deſignanf p. xij. ſtellas corone mulieris. de qua dꝛ Apoc. xij. Mulier amicta ſole ⁊ luna ſub pedibus eiꝰ ⁊ in capite eiꝰ corona ſtellaꝝ duodecim. mulier hec eſt beata maria: vt dicit beatꝰ Ber. in ſermone. vbi de ea poſſunt notari tria oſtendentia magnificentiam eius. Priuilegia xij. ſignata per. xij. ſtellas.

¶ Primum ſublimiſſimũ: qꝛ amicta ſole.

¶ Meritum excellentiſſimum: quia luna ſub pedibus eius.

¶ Priuilegium copioſiſſimum: quia in capite eius corona ſtellarum. xij.

¶ De premio nota .§.i.

ſcti cõparantur ſtellis quare. ꝙ ſancti comparanꝶ ſtellis quarũ vna eſt lucidior altera. Sic ⁊ ſancti vnus glorioſior altero. Et hoc ẽ qḋ ait apl'ꝰ.j.Cor.xv. Sicͭ ſtella differt a ſtella in claritate: ſic erit ⁊ reſurrectio mortuorum. qꝛ erit ⁊ manifeſtabiꝶ cũctis vnus ſplendidior altero. Oẽs tamẽ ſtelle lumen recipiũt a ſole. Sic oẽs ſancti lumen glorie recipiunt a xp̄o: qui eſt ſol iuſtitie. De plenitudine eiꝰ nos oẽs accepimus gr̃am pro gratia. Joh'.j. idest gr̃am conſummatã glie pro gratia gratum faciente in p̄ſenti habita. Sed mulier iſta beata maria q̄uis ⁊ ipſa ſtella maris illuſtreꝶ a ſole: non tñ hic dicitur illuminata a ſole: ſed veſtita ipſo ſole vt oſtendaꝶ premium eius excellentiſſimum. vt ſicut nihil ꝑpinquiꝰ ⁊ coniunctius corpi q̄ veſtitꝰ eius: ita nil propiquius glorie xp̄i q̄ glia ⁊ premium beate marie. ⁊ apte. vt ſicut ipſa veſtiuit ſolem ip̄m in mũdo dei filium carne ſua: ſm̃ illud Ezech.xxxj. Solem nube tegaꝫ. ſic ipſe eam in celo veſtiat ſole exceſſiue glorie. vt dicere de ea valeat illud. Te mecum aſſumam ⁊ regnabis mecum.

¶ Excellentiſſimũ .§.ij.

meritũ innuitur cũ ſubdiꝶ. Luna ſub pedibus eius. Luna inquãtum variabilis ſignificat mũdum. inquãtũ eclypſim ſepe patiꝶ: ſignificat defectum. inquãtuꝫ lucꝰs illuminata a ſole: ſignificat eccleſiã. Et ex omnibꝰ his ſignificationibꝰ oſtendiꝶ meritũ beate marie. Nam inquantuꝫ ſignificat mundũ luna ꝑpter ſue lucis varietatem: quia q̄ꝫ plena: quãdoq̄ꝫ media: quando q̄ꝫ vacua. Sic aliq̄ in mundo aliq̄ñ hñt plenaꝫ pſperitatem: aliq̄ñ medio modo. aliquando ea nudati. ſm̃ hoc luna fuit in mũdo ſub pedibus eius per contẽptum pfectiſſimuꝫ mũdi ſub pedibus affectus erat: vt nihil eſſet qḋ mũdanus violaret affectꝰ quod de nullo ſanctoꝝ dici põt. Jnquãtũ ſignificat defectũ: ſic luna ſub pedibꝰ eius: quia oĩs defectus ſub ea eſt: vt iquit btũs Hiero. Sola ſine peccato actuali etiã veniali vt declarabiꝶ. Nam cuꝫ eſſet plena gr̃a ⁊ veniale non ſit vbi gr̃a.i. ꝙ ab eo nõ procedit: ſed preter eam. Si eſſet ibi veniale: ibi eſſet aliqd vacuum a gr̃a: ⁊ ſic non eſſet plena gr̃a. Unñ ⁊ beatus Aug. Cũ de peccatis agiꝶ nullaꝫ de ea prorſus volo haberi mentionẽ ꝑpter honorem dñi: cuius mater fuit. Jnquãtuꝫ ſignificat eccleſiã: iuxta illud ꝑphete. Eleuatꝰ eſt ⁊ luna ſtetit in ordine ſuo.i. eccleſia ordinata ab aplis poſt eleuationẽ ſolis p̱ aſcenſioneꝫ. Et ſm̃ hoc tm̃ fuit meritū virginis vt eccleſia ſit ſub pedibus eius: ſub protectiõe eius ⁊ dominio. Unde ipſa ait Eccli.xxiiij. Jn hieruſm poteſtas mea.i.i eccla. Unde eccleſia ad ipſaꝫ orat. Sancta maria ſuccurre miſeris: iuua puſillanimes: refoue flebiles: ora pro populo: interueni pro clero: intercede pro deuoto feminneo ſexu. ſentiant omnes tuum iuuamen ⁊c̃. Cum enim nunq̄ peccaret nec ocioſa eſſet: ſed ſemper operaretur cuꝫ maxima charitate: ⁊ in quolibet actu ì mereretur valde. Et hoc oſtenditur immenſum meritū eiꝰ. vt ipſo merito ⁊ precibus eccleſia protegaꝶ ab ea: ⁊ ſic plena gratia. vnde opus noſtrum habꝫ ꝙ ſit meritoriũ. ⁊ tãto plꝰ: quãto cũ maiori gr̃a

¶ Priuilegium .§.iij.

coploſiſſimum eius non vnũ: ſed multiplex. ex eo ꝙ dicitur in corona capitis eius hꝫ duodecim ſtellas: que ſunt duodecim priuilegia ſeu gratie ſingulares eius excellẽtie que corona dicitur. Et diuerſi diuerſimode aſſignãt iſta duodecim: ſed Albertus vbi.ſ. ſic.

¶ Quia nunq̄ peccato maculatur.
¶ Quia nec peccare potuiſſe inſinuatur.
¶ Quia in quolibet ope meruiſſe monſtraꝶ.
¶ Quia ſumma puritas in ea expreſſaꝶ.
¶ Quia virgo virginum eſſe dicatur.
¶ Quia mater dei vere nuncupatur.
¶ Quia mater oĩum predicatur.
¶ Quia mater ſimul ⁊ virgo decantaꝶ.
¶ Quia porta celi declaratur.
¶ Quia paſſio xp̄i ei ſoli cõmunicatur.
¶ Quia ſup oẽs creaturas exaltatur.
¶ Quia regina miſericordie laudatur.

¶ Et hec ſic de- .§.iiij.

clarat Albertus ibi. Quod nũq̄ peccauerit pꝫ ex illo v̄bo Cant.iiij. Tota pulchra es.ſ. in anima ⁊ corpore. ⁊ macula.ſ. peccati non eſt in te. Priuilegium primi. ⁊ ſi dicatur. Qui totũ dicit nihil excludit. Sed Jac.iij. dicitur. Jn multis offendimus omẽs. Et.j. Joã.j. ſcribitur. Sanguis eius emũdabit conſcientias noſtras ab omni peccato. glo.ibi. ¶ Non tamen debemus putare quãdiu viuimus omnino poſſe a peccatis mundari: ita intelligitur quin in aliqua incidamus: ſaltem venialia. Quis poteſt dicere mundum eſt cor meum: purus ſuꝫ a peccato/ inquit Salomõ Prouerbio.xx. Sed vt dicit regula iuris in.vj. Generi per ſpeciem derogatur. Per ſpeciale eniꝫ priuilegium conceſſum beate Marie quoad ipſam derogatur illi regule generali: ꝙ omẽs peccauerunt. ad Rom.iij. Quod declarat beatus Auguſtinus in libro de natura ⁊ gratia dicens. Si omnes ſancti ⁊ ſancte dum hic viuerent interrogati fuiſſent vtrum peccatum haberent: omnes vna voce reſpondereñt id quod Joãnes de ſe ⁊ ſocijs dicit. Si dixerimus quia peccatum non habemus ipſi nos ſeducimus ⁊

veritas in nobis non eſt. excepta ſancta virgine maria. Inde ſcimus ei plus gratie fuiſſe collatum ad vincendū ex omni parte peccatū: que cōcipere ꝛ parere eū meruit quem cōſtat nullū habuiſſe peccatum. Eſt igitur hmōi priuilegiū ſoli ei collatū reſpectu oium viatorū. Nam etſi angeli boni nunq̄ȝ peccauerunt: non cōputant̄ ipſi in numero viatorū. ❡ Qḋ aūt dicit Chryſoſto. ſuper illud Jo. ij. Quid mihi ꝛ tibi ē mulier? ꝙ aliquid humani paſſa eſt: tunc bea. maria quaſi ꝑpter vanitatē voluerit xp̄ȝ inducere ad faciendū miraculū. ꝛ ideo xp̄s ſic dure videtur ſibi locutus. Concedit ſimplr̄ Albertus primam partē. ſ. ꝙ aliquid humani paſſa ſit vt hō ſ. cōpatiens hoibus in defectu vini. Sed ꝙ aliquid paſſa ſit vel egerit vanī: per oīa falſum eſt ꝛ cōtra Auguſti. Unde per exceſſuȝ locutus eſt Chryſoſto. Uel forte ſm opinioneȝ aſtantiū dixit quaſi illi hoc eſtimarent. Jḋ autem nō ponitur priuilegiū eius ꝙ fuit ſine originali concepta q2 iſtud erat īpoſſibile niſi ꝯciperet̄ de virgine. ꝛ ſic mater ſua eſſet vgo. Et ſic nō eēt priuilegium marie ꝙ eſſet ſimul mater et virgo: vt dicetur quia ꝛ mater ſua hoc habuiſſet. Priuilegiū ergo xp̄i ſolius fuit ꝯcipi ſine origiali.

❡ Secundum pri- .§.v.

uilegium grē ſingularis fuit īpoſſibilitas peccandi in ea. Uñ bea. Bernar. in ſmone de natiuitate. Ego puto ꝙ copioſior gratia ſctificationis in ea deſcenderit q̄ȝ in alijs in vtero ſanctificatis: que totā vitā eius īmunē ab omni pctō efficeret qḋ nemini in natis mulierꝫ credimus eſſe donatū. Tanta igit̄ gr̄a ei infuſa eſt ꝙ peccare nō potuit. Sȝ cū Damaſce. dicat ꝙ omne creabile eſt vertibile ſm eē ꝛ ſm electionē. Secundū eſſe vt corpalia. ſm electionē vt rōnalia. Sed bea. virgo fuit cōpoſita ex vtroq̄ȝ. ergo vr̄ fuiſſe vertibilis vtroq̄ȝ mō: vñ ꝛ ad penā. Inſuper glorioſius habet̄ qḋ ex victoria habet̄ q̄ȝ ſine victoria. Sed vbi nō eſt pugna: nō dicit̄ eſſe victoria. In bea. aūt maria fuit nulla pugna: fuit ergo ꝛ nulla victoria. In bea. maria fuit ſumma gloria: ergo ꝛ victoria: ergo ꝛ pugna. Igit̄ videt̄ potuiſſe peccare. In laudē quoq̄ȝ ſanctorū cātat̄. Qui potuit trāſgredi ꝛ nō eſt trāſgreſſus: facere mala ꝛ nō fecit. Uidet̄ ergo marie ꝛ hoc ei cōuenire: que ē omni laude digniſſima. Sed ſm rei veritatē ipſa ſola inter viatores peccare nō potuit. Inter poſſe eniȝ peccare ꝛ poſſe mereri: ꝛ nō poſſe peccare ꝛ non poſſe mereri: mediū eſt nō poſſe peccare ꝛ poſſe mereri. Sed primus ſtatus eſt cōprehenſorꝫ qui nō poſſunt peccare nec mereri. Scḋs eſt viatorū cōmuniter qui poſſunt ꝛ peccare ꝛ mereri. Medius ergo ſtatus cōuenit be. marie que fuit ſimplr̄ viatrix ꝛ ſm quid cōprehenſor. vñ ipſa potuit mereri ſed non peccare. qḋ ptinet ad ſtatum medium. ❡ Sciendū tñ ſm Alber. ꝙ non peccare ꝑ ſe ſequit̄ naturā inuertibilem. Et hoc mō deus trinitas dicit̄ nō poſſe peccare. Beatus Hieronymus. Deus ſolus oipotens dicit̄: qui cū oia poſſit: peccare non pōt. de pe. diſt. ij. c. vlti. Secundo mō dicit̄ non poſſe peccare qḋ hȝ vnioneȝ perſonalē cū natura inuertibili. Et hoc mō xp̄s homo peccare nō potuit. Uñ Damaſce. dicit ꝙ impeccabilis erat dn̄s Jeſus. Tertio mō dicit̄ non poſſe peccare qḋ hȝ ꝯiunctioneȝ vel conuerſionē totalē ad naturā inuertibileȝ per medium qḋ eſt de ſui natura inſeparabile: vt ē habitus glorie. Et ſic ſancti in pria nō poſſunt peccare. Ps. Confortauit. i. roborauit ſeras portarum ſuarꝫ. ſ. ſuperne hierlm. vt nullus poſſit exire. ſ. peccādo. Quarto modo dicit̄ nō poſſe peccare qḋ hȝ coniunctionē ad naturā inuertibilem per mediū. qḋ etſi de ſui natura in ſe quidem eſt ſepabile: ſed tñ oino eſt ſeparatuȝ a cōtrario repugnāte vel reſiſtente vel impediēte. ꝛ ꝑpterea in ſuo ſummo in illo ē inſeparabile. vt eſt plenitudo gratie que fuit in bea. maria. Et ex hoc peccare non potuit. Uñ Bernardus de Joſeph dicit ꝙ credebat potius virginem poſſe parere q̄ȝ Mariā poſſe peccare. Et ex his patet reſponſio ad obiecta. Pugnam auteȝ habuit: etſi non abintra extincto in ea fomite: tñ abextra per tribulationes. vnde ꝛ victoriam.

❡ Tertium pri- .§.vi.

uilegium eſt in quolibet opere ſuo meruiſſe: Hortamur vos (ait apoſtolus. ij. Cori. vi.) ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Dat deus gratiam vt operando ſm eam acquirat ſibi merita vite eterne. Qui igitur non operatur cum poteſt: inuacuum ꝛ fruſtra gratiam recipit. Quāuis autem ſancti in multis ꝛ per multa bona opera ſe exercuerint in gratia: nullus tamē fuit qui ſemper in omni tempore ſuo ſecutus fuerit inſtinctum gratie: vt ſic ſemper meruerit in operibus ſuis. Sed hoc fuit priuilegiuȝ ſingularis gratie in beata virgine Maria. ❡ Notandum igitur ſm Alber. ꝙ beata Maria quolibꝫ motu liberi arbitrij ad agendum vel patiendū merebatur. Unde non merebatur motibus naturalibus inquantum naturalibus: vt oſcitando: digerendo ꝛ huiuſmodi. q2 ibi non cōcurrit liberum arbitriuȝ. ſed merebatur motibus rationalibus gratia informatis. vnde ꝛ motibus liberi arbitrij gratuitis vbi liberum arbitrium ꝛ gratia operabatur. Sed liberū arbitrium vt iumentuȝ: gratia vt ſeſſor: ſȝ Anſel. Unde ꝛ apoſtolus. j. Corin. xv. Non autē ego: ſȝ gratia dei mecum. ſ. operatur. Et ſic merebat̄ quo-

Arguit ꝙ bea. Maria peccare potuit.

Nō poſſe peccare dicit̄ quatuor modis.

Maria ſemper in quolibꝫ opere ... merebat̄ ...

libet motu quo contingit mereri in agēdo. In
paſſionibus autē inquātum ipſe paſſiones ab
extrinſeco inferuntur.vt iniurie vel neceſſario
contrahūt ex natura.vt triſtitia:timor:⁊ hmōi.
homo non meretur.ſed inquātū voluntas ra/
tionalis informata gratia ab illa in ſufferentiā
propria libertate inclinatur:ſic meretur eis.iu
xta illud.ij.ad Timoth.Si ſuſtinebimus ⁊ con
regnabimus.Et ſic beata maria in actionibꝰ et
paſſionibus ex libero arbitrio ꝓcedentibꝰ: vel
eo ꝯcurrēte in eis ſemp merebaẗ.Et ad hoc fa/
cit triplex ratio.Prima eſt:q: ſm phm:intelle/
ctus ſemp rectus eſt:niſi quādo ſe imiſcet fan/
taſticis ⁊ deducitur ab eis. Sed intellectꝰ bea/
te Marie nunquā ſe imiſcuit fantaſiis vt de/
duceretur ab eis:⁊ ſic ſemper rectus fuit.Sed
rectum dicitur cuius medium nō exit ab extre
mis.ergo ſemper mens eius in ſummū bonū
principium ⁊ finem omnium.Secunda ratio.
Ubicūqꝫ ratio nō poteſt in diſcernendo errare:
⁊ voluntas nunqꝫ poteſt eligere multa:ſed eli/
git vltimum ⁊ optimū.Sed vtrunqꝫ horū fuit
in bea.Maria.Luc.x.Maria optimam partē
elegit.ſ.vnum qđ eſt ſemper abſolute neceſſari
um.ſ.ſummū bonum.⁊ ſic ſemper meruit.Ter
tia ratio.dicit apſtu.j.Corin.x.Siue manduca/
tis ſiue bibitis ſiue quid aliđ facitis: omnia in
gloriam dei facite.Fruſtra hoc preciperet:con
ſuleretur:vel moneretur:ſi nullus obſeruaret.
Sed nullus aliorū viatorū hoc ſemper ſerua/
vit.Oportet ergo aliquē inuenire que hoc fe
cerit:alˀs fruſtra.Et iſta fuit beata maria.Unde
Odilio in ſermone.Unū pro certo ſcimus:qꝛ
omnis marie actio ſemp intenta fuit dño.Nec
tñ ex hoc equabitur ipſa xpo qui īproportiona
bili charitate hoc faciebat:⁊ ſine ſui indigētia.

¶ Quartum pri/ .§.vij.

uilegium eſt puritas in ea in ſummo.Ad qđ fa
cit qđ ait ei angelus.ſ.Inueniſti gratiam apud
deum.grām puritatis apud deū.i.ſummam
poſt deum.Dicit eni Anſel.ꝙ ea puritate decu
it vt niteret:qua maior ſub deo nequeat inue/
niri.Nam ſi maior in filio ſuo:hic eſt deus.Et
ad hoc facit quod diciẗ Prouer.xxv.Aufer ru/
biginem de argēto ⁊ egrediet vas puriſſimū.
Argentum precioſius metallū ceteris poſt au/
rum ſignificat beatam Mariam albam purita
te ⁊ precioſiorē perfectione cūctis ſanctis poſt
xpm.De quo diciẗ Cant.v.Caput eius aurum
optimū.Rubigo fuit peccatū originale: quo
ablato per ſanctificationem in vtero eſt effecta
vas puriſſimum.Chriſtus quidem habuit pu
ritatem.ita ꝙ nullo modo nec vnquā habuit
in ſe originale.Omnes baptizati vel ſanctifi/
cati in vtero habent puritatem ab originali.ſ.
in puritate liberati. quod quidem habuerunt
quoad culpam:a qua mundari habent. adhuc
originale quod fomitem.Uirgo autē Maria
habuit puritatem ab originali.non quia nō cō
traxerit illud.ſed mundata ita eſt ꝙ nullo mo/
do remanſit in ea aliquid pene eius.i. fomes.
imo extictus fuit.Et ſic maior eſt puritas eius
poſt deum hominem quo ſcilꝫ ad cōtrahentes
originale.Nam angeli non contrahunt origi/
nale.¶ Notandum tamē ꝙ puritas ſꝫ Alber/
tum.non tñ diciẗ per receſſum ab impuro.ſꝫ De pu/
etiam per approximationē ⁊ acceſſum ad ſum ritate
me purum.Pro cuius declaratione ſciendum be.ma/
eſt ꝙ puritas vt videtur ſequitur naturā lumi rie vñ ⁊
nis ⁊ luminoſi.vt quod plus participat de na/ quõ ha
tura lucis plus habeat puritatis.vt ſumma lux buit eã
vel ſumme luminoſum ſumme ſit lucidū ⁊ pu/ in ſum
rum.Et vbi magis proprie ⁊ vere eſt proprie/ mo.
tas lucis.ibi etiam magis vere eſt ꝓprietas pu
ritatis.Unde cum ſit lux corporalis ⁊ lux ſpūa
lis.vt dicit bea.Augu.ſuper Gen.ad litteram
magis proprie dicitur lux ſpūalis qꝫ lux corpo
ralis.Erit ergo ⁊ puritas corporalis ⁊ puritas
ſpiritualis. Sed maior puritas corporalis eſt
ſm maiorem conuenientiā ad ſummam lucē
corporalē.Et ſic aqua purior eſt terra:⁊ aer qꝫ
aqua:⁊ ignis qꝫ aer:firmamentum qꝫ ignis:ce
lum aqueum qꝫ firmamentum:celum empire/
um qꝫ aqueum.Et iſtud patet ad ſenſū.Simi/
liter maior puritas ſpiritualis eſt ſm maiorē
conuenientiam ad ſummam lucem ſpiritualē:
que deus eſt.quia lux eſt in tenebris in quo te/
nebre non ſunt vlle.Secundum hoc ergo pu/
rior erit anima ſenſibilis qꝫ vegetatiua: ratio/
nalis qꝫ ſenſibilis.angelica qꝫ rationalis hūa/
na ſm naturam.Secundum gratiam aūt que
eſt quaſi lumen creatū procedens a luce icrea
ta vbi eſt maior participatio gratie.ibi maior
appropinquatio ad primam lucem. Ergo vbi
gratia in ſummo.ibi appropinquatio in ſum/
mo ⁊ puritas in ſummo.Sed in beata Maria
reſpectu omnium creaturarum aliarū non vni
tarū fugit gratia in ſummo.ergo ⁊ appropin/
quatio.⁊ inde puritas in ſūmo.Itē apſtus ait.j.
Timo.j.Charitas de corde puro.ſ.ē.Ubi ergo
maior charitas ibi maior puritas.Sꝫ charitas
in be.maria in ſummo.ergo ⁊ puritas in ſum/
mo.Petrus ēt dicit in actibꝰ apſtoꝝ.xv.c.Fide
purificans corda eoꝝ:⁊ loquiẗ de fide formata
per charitatem.Sed be.maria habuit fidē in
ſummo.ergo ⁊ puritatem.Nec obſtat huic cō/
cluſioni ꝙ puritas beate marie etiam in ſtatu
vie fuit maior omniū ſub deo.Unde ⁊ angelo/
rū ⁊ beatorū hoc ꝙ ſua puritas non plene ap/
prehenderet per ſpēm lucem increatā vt beati.
Nā hoc ideo erat:q: maior lux gratie in ſpie/

eto paſſibili cõiuncto corpori ꝛ paſſibili ꝛ groſ/
ſo beate Marie: minus imutat ꝛ mouet actua
liter q̃z maior lux gr̃e in ſubiecto impaſſibili ꝛ
glorioſo. Et hoc apparet ꝑ exẽplum a ſimili. Ui
demus ꝙ qn̄qz maior lux minus illuminat. ꝛ
minor lux magis illuminat ꝑ cõiunctionẽ cuz
aere obſcuro vel claro. Unde qn̄qz luna tantuz
illuminat in nocte vel magis in aere ſereno q̃z
tum vel q̃z ſol in die in aere obſcuro ꝛ obnubi/
lato. ꝛ tñ improportionabiliter maior eſt lux ſo
lis q̃z lune. Sic ꝛ btā Maria. ꝛ ſi nõ ita actuali
ter cõtinue videret deum ſummã lucez per ſpe
ciem vt ſancti ꝑpter obſtantiã corꝑis paſſibilis
ſui tñ habebat maiorem gr̃e habitum ꝛ ſubſtã
tiaz q̃z ipſi. vnde ꝛ magis ꝓxima luci eterne. ꝛ i
de magis omnibꝰ pura. Hec igitur puritas in/
quit Alb. nihil aliud eſt q̃z peccati originalis de
letio: ꝛ fomitis extinctio gratuitarũ ꝑfectionuz
vltimatio. Et ſic in beata virgine ſm̄ ſtatuz vie
fuit gr̃a dei fortius ꝛ magis q̃z in angelis. q̃ztũ
ſcz ad ſubſtantiã. nõ q̃ztum ad actũ qui eſt ope
ratio. ꝛ ſic puritas in ſũmo. ¶ Sed ad hãc pu/
ritatẽ ſummã quattuor gradibus aſcendit.

Maria quattuor gradibus ad ſumam puritatez aſcẽdit

¶ Primo enim purificata fuit per ſanctifica/
tionem in vtero.
¶ Secundo in virtutum exercitatione.
¶ Tertio in ſpũſſancti ſuperuentiõe.
¶ Quarto in filij conceptione.

In primo eſt ꝑfectio gr̃arum ſacramẽtaliũ. In
ſcd̄o eſt perfectio virtutuz. In tertio eſt ꝑfectio
donoꝝ. In quarto eſt ꝑfectio fructuum ꝛ beati
tudinũ. De prima dicit᷑ Can̄. iiij. Tota pulchra
es amica mea libera. ſcz ab originali. Tota pul
chra es a mortali exempta. Macula nõ eſt in te
ſcz venialis. De ſcd̄o in figuram eius dicit᷑ de
Heſter ꝙ erat formoſa valde icredibili pulchri
tudine ꝛ olum oculis gratioſa ꝛ amabilis. For
moſa. ſ. in ope per charitatez que eſt forma vir/
tutum. Incredibili pulchritudine in corpe per
virginitati in ſolitaz caſtitatez. Et olum oculis
gratioſa: ꝑ cordis humilitatem: q: reſpexit humi
litatẽ ancille ſue. Et de pulchritudine. Sap. iiij.
O q̃z pulchra ẽ caſta generatio cũ claritate ꝛc.
De. iij. ps. Sanctificauit tabernaculum ſuum
altiſſimus. deus in medio eius non cõmouebi
tur. Et Lu. j. Spiritusſanctꝰ ſuꝑueniet in te ꝛc.
De. iiij. Ezech. xliij. Maieſtas domini ingreſſa
eſt templum ad viam porte que reſpicit ad oriẽ
tez. Et poſtea ſequit᷑. Et repleta eſt gloria domꝰ
domini. Ad Heb. iiij. Adeamus cuz fiducia ad
thronum gratie eius vt inueniamus auxilium
in tp̄e oportuno. Et ſic patet priuilegium quar
tum de puritate in ſummo.

¶ Quintum pri/ .§. viij.

uilegium gratie eſt: q: ſimul eſt mater ꝛ virgo.
vñ Hiere. Inuenit populus gr̃am in deſerto:
gr̃am. ſ. ſingularis maternitatis producentis
eũ qui nobis attulit gr̃am ꝛ veritatẽ. In deſer/
to. i. beata maria derelicta a peccato. derelicta
in templo a parentibus: derelicta a quolibet vi
ro ꝛ incognita per quã nõ pertrãſiuit hõ: ſꝫ mr̃
eẽt ꝛ virgo. Mater inuiolata: mater icorrupta
mater intacta. Quis vnq̃ audiuit talia inquit
Eſa. vi. c. vt mater eẽt ꝛ intacta generaret. q. d.
nullus. Si queris ait. b. Amb. nature ordinez.
Femina mixta viro generare ꝯſueuit. Liquet
aũt ꝙ preter nature ordinẽ ſit chriſtus natꝰ ex
virgine de ꝯſe. di. ij. reuera. Decuit aũt ꝙ talis
mater eẽt ꝛ virgo. qd̄ eſt ei priuilegiũ ſingula/
re. Homo. n. eſt digniſſima creaturaꝝ. ergo ge
neratio hoĩs eſt nobiliſſimus effectus genera/
lis. Generatio aũt nobiliſſimi cuiuſdã hoĩs eſt
effectus hoĩs ſpecialis. ſed nobiliſſimus effectꝰ
nõ eſt niſi nobiliſſime ſubſtãtie. Iuxta illd̄ Lu.
vj. Ex fructu arbor cognoſcit᷑. ergo generatio
nobiliſſimi hoĩs erit effectus nobiliſſimus no
biliſſime vel nobiliſſimi hoĩs generantis. Sꝫ
vnus eſt ſolus hõ nobiliſſimus. ſ. xp̄s. ergo vni
ſoli ꝯuenit eẽ matrẽ illius. ergo huius mater/
nitas eſt priuilegiũ vnius ſolius. Itẽ effectus
huius generationis fuit perfectus in ſũmo. er
go ꝛ generatio perfecta in ſũmo. Sed perfecti
or eſt generatio vbi vnus de vno q̃z vbi vnꝰ ex
duobus. ergo in iſta generatione debuit eẽ vnꝰ
de vna. ergo illa fuit mater ꝛ virgo. Itẽ ad per
fectiſſimã generationẽ ſm̄ naturã ſequit᷑ perfe
ctiſſima maternitas. Sed perfectior eſt mater/
nitas cũ incorruptiõe q̃z cum corruptione. er/
go decuit vt in tali generatione eſſe ſimul ma/
ter ꝛ virgo. ſm̄ illud Eſa. vij. Ecce concipiet
ꝛ pariet filiũ. ſ. permanẽs virgo. Item qcq̃d ẽ
in arte exemplari diuino totũ debet eẽ declara/
tũ ꝛ exemplatũ in exemplo creato. Sed genera
tio eſt in diuinis. ergo aliquod exemplum de/
bet habere in natura. Sed ibi vnus de vno pa
ter de filio ſine diuiſione: corruptione: ꝛ cõmix
tione. Ergo ꝛ hic de generatione xp̄i vnus de
vna ſine corruptiõe ꝛ cõmixtione. ergo ipſa mr̃
ꝛ virgo. Priuilegiũ eſt igit᷑ ſolũmodo btē ma
rie. ꝙ ſit mater ꝛ virgo. Nec ſua maternitas
aut virginitas fuit indifferens. Sic põt eſſe in
alijs. ſed vtrũqꝫ fuit meritoriũ. Eius enim per
fectiſſima virginitas fuit perfectiſſima integri
tas cordis ꝛ corporis ex radice ſũme charita/
tis. Eiuſqꝫ maternitas fuit ſibi meritũ. ꝙ ipſa
de ꝯgruo meruit fieri mater dei: merito ſue
dei: ſpei: ꝛ charitatis. ac perfectiſſime humili/
tatis. ¶ Qd̄ ſi obijciat᷑ iſtud priuilegiũ nõ ſibi
ſoli ꝯuenire ſed eccleſie ꝛ plante. Nã dicit᷑ ec/
cleſia mater ꝛ virgo. Et ſi dicat᷑ ꝙ mater ꝛ vgo
eccleſia dicit᷑ ſpiritualiter nõ naturaliter. Tũc

Obiectio ... ſi virg ... nõ ſoli ... cõuen ... nia b ... priuile

ſic. Maternitas ⁊ virginitas ſpiritualis eſt perfectior ⁊ nobilior maternitate ⁊ virginitate corporali. ergo verius ⁊ perfectius dr̄ eccleſia mater ⁊ virgo q̄ beata maria. Reſpondeo ꝙ eccleſia nõ habet in omnibus mẽbris integritatem carnis. Et in nullo habet integritatem carnis ⁊ cordis cum sũma fecunditate ſpiritus ⁊ corporis excepta perfectiſſima virginitate ⁊ fecunditate beate marie. Sʒ illã ſpiritualẽ fecũditatẽ ⁊ virginitatẽ quã habet eccleſia in alijs mẽbris habet in ſe ⁊ in beata maria excellẽtiſſime cõeʒ cũ alijs. ⁊ inſuper iſtã priuilegiatã ſingularitatẽ. De plãtis dicit phs ꝙ eſt in eis ſexus. Eſt.n. planta maſculina: ⁊ planta feminina. ⁊ tñ planta generat plãtam ſine corruptione ⁊ cõmixtione. ergo ibi eſt mater ⁊ virgo. ⁊ nõ ſolum maria. Reſpondeo ꝙ planta dici poſſet ſuo modo habere virginitatẽ ⁊ fecũditatẽ ſeu maternitatem. ſi ſimul haberet ſcilicet ſimul virorẽ florꝝ cũ patre fructificationis qḋ nõ ꝯtingit. vt dicere poſſet: flores mei fructus ſicut amigdalum que virginis matris figura fuit. Hoc ẽt in figura notatur Geñ. xiiij. vbi dr̄ abrae. In quarta generatione reuertentur huc ſcʒ ad terrã promiſſionis ſemini abrae promiſſam. ¶ Quatuor ſunt modi generationis humane ẜm Anſ. nec eſt inuenire aliũ modũ. Primus fuit ſine femina ⁊ maſculo: vt adam factus a deo. Secũdus fuit ſine femina ex viro: vt eua ex coſta ade. Tertius eſt ex muliere ⁊ maſculo: vt eſt cõis oĩum naturalis generatio. Reſtabat quartꝰ modus ſcʒ ex femina ſine viro. Et hoc eſt virginis marie ſolum. vnde mater ⁊ virgo. qḋ eſt ſingulare priuilegium. Et per hanc generationem quartam filij abrae. ſ. veri fideles reuertentur ad terram fluentẽ melle ⁊ lacte promiſſam eis ideſt vitam eternam abundantem dulcedine dilectionis ⁊ lacte puritatis.

Modi gñatio/nis hu/mani ſũt q̃tuor

¶ Sextum priui/ .§.ix.

legiũ grẽ eſt. qḋ eſt mater dei Orige. ſup illḋ. Cũ eẽt deſponſata mater eius Mat. j. Mater vnigeniti dei. Mater creatoris ⁊ plaſmatoris omnium. Mater eius qui eſt in celis ſine matre: in terris ſine patre. Et hoc eſt ſingulariſſimũ oĩum priuilegiorꝝ eiꝰ. Figuratũ Dañ. xiiij. in Daniele exiſtẽte in lacu leonũ. cui miſſus ẽ Abacuch miniſterio angeli de iuda in babyloniã cũ prãdio bono. qui Abacuch itrauit ⁊ exiuit ad danielẽ clauſo oſtio. nec daniel in aliquo fuit leſus a leonibus ſeptẽ quo deuorabãt alios. Daniel.n. qui interpretat̃ cã dei. caſtiſſimꝰ: ſapiẽtiſſimꝰ: ꝯtẽplatiõi deditus. ſignificat virginẽ mariã totã virilẽ nil femineũ in moribus habẽtẽ caſtiſſimã: ſapiẽtiſſimã: ⁊ ꝯtẽplatiuã. q̄ bene dr̄ cã dei: q: mater dei. Mater.n. eſt cã et origo filij: cuius filius deus eſt. Abacuch interpretatur luctator fortis. ⁊ ſignificat ieſum qui luctã geſſit cũ diabolo nõ inanẽ. Hic cũ prãdio bono diuinitatis angelos ⁊ hoies reficiẽtis ad danielẽ. i. ad virginẽ miſſus eſt. i. incarnatꝰ ex ea angelo nũciãte. De iudea que interpretatur ꝯfeſſio miſſus eſt in babyloniã que interpretat̃ ꝯfuſio. q: de celo vbi eſt ꝯfeſſio diuine laudis in mundũ plenũ ꝯfuſione errorꝝ ⁊ peccatorũ. Intrãte aũt ⁊ egrediẽte Abacuch clauſtra non reſerata fuerũt: q: aluus tumeſcit v̾ginis clauſtra pudoris ꝑmanẽt: ẽt ipſuʒ parienti. Leones ſeptẽ qui circũeunt querẽtes quẽ deuorent vniuerſitas ſunt demonũ de ſeptẽ vitijs capitalibus tentantes qui in nullo potuerunt virginẽ matrẽ ledere. Sed alios deuorabant hoies et beſtias. i. iudeos ⁊ gentiles. Ubi etiam notãdũ ẜm Alber. ꝙ nõ põt intelligi maior grã pure creature participari q̄ eẽ matrẽ dei. maior.n. eſt q̄ filius adoptiuus per grãm: vel angelus vel frater dei. Et ratio primi eſt: q: inter matrẽ ⁊ filiũ eſt ꝯiunctio ſubſtantialis. Inter patrem ⁊ filium adoptiuum eſt participatio accidentalis. ergo magis eſt eẽ matrem dei per naturaʒ q̄ eẽ filium dei per adoptionem: q: perfectior eſt ꝯiunctio ſubſtantialis q̄ accidẽtalis. Propterea qḋ claudit alterũ in ſe plus eſt ⁊ magis eligendum q̄ illud quod non claudit. Sed eẽ matrem domini ẜm naturam claudit in ſe eſſe filium adoptiuum per gratiam neceſſario: q: aliter nõ fieret mater. ergo plus eſt eſſe matreʒ q̄ filium adoptiuum. ¶ De angelo ſic probat ad quod ſequitur maius bonum. illud eſt plus eligendum. Sed ad eſſe matrem dei ſequitur maius bonum q̄ eſſe angelum. Nam ex maternitate tali efficitur domina omnium angelorum. Et ſi angelus ẜm naturam ſit nobilior ⁊ perfectior homine. tamen ẜm gratiam que potior eſt natura poteſt eſſe perfectior ſicut eſt in beata matre dei. ¶ De fratre ſic probat. Cauſa inquantum cauſa eſt dignior effectu inquantum effectus. Dignius eſt ergo eſſe cauſam boni q̄ concauſatum bono. Sed mater dei ẽ cauſa ⁊ origo dei. ẜm illud quod natum eſt. Frater autem dei non eſt cauſa ⁊ origo dei: ſed cauſatus ab eadem origine. ergo plus eſt eſſe matrem dei q̄ fratrem dei. In cuius etiam ſignuʒ eſt ꝙ dominus dedit preceptum de honorando patrem ⁊ matrem. non autem de honorãdo fratres. quia quid maius eſt mater q̄ frater. ¶ Item cum maius ⁊ dignius ſit eſſe patrem q̄ matrem. ſi aliqua pura creatura eſſet pr̄ dei ẜm humanitatem. videtur tunc plus eſſe ẜm hominem patrem eſſe dei q̄ matrem dei. ergo eſſe matrem dei non eſt maximum priuilegiũ quod poſſit communicari pure creature. Ad

M. eſt mr̄ dei

M. ex mr̄nitate tali effecta eſt dña angelorum

Obijcitur ꝙ non ſit maximũ priuilegium eſſe matrẽ dei.

hoc reſpondet Alber. q̄ hoc eē nō pōt. ⁊ multa
indecentia ſequerent̄. Dicit. n. phs q̄ maſcu/
lus eſt qui generat in alio. Ergo ille qui eſſet
pater dei aut generaret in alio aut in ſeipſo. Si
in alio. ergo due eſſent vnus generans in alio.
⁊ vnus vel vna generans ab alio ſeu altero. er/
go ibi eſſet maſculus ⁊ femina. Si aūt pater ge
neraret in ſeipſo. ergo nec eſſet maſculus: nec
eſſet pater. Itē nō eēt rō tunc quare diceret̄ pr̄
q̄ꝫ mater. Itē cū nō ſit in viro locus conceptio/
nis: formationis: ⁊ nutritionis. Et ſi fieret ſubi
ta formatio: nō eēt generatio. Itē cū nō ſit ibi
organū partus indifferens eēt rō virginitatis
⁊ ſic nō eēt filius v̓ginis. nec eēt pater nec ma/
ter. Itē ſic eēt excluſus ſexus femineus ab icar
natione. Nō. n. incarnatū eſt femina. nec incar
natus eēt ex femina. Et ſic patet q̄ maior gra/
tia pure creature concedi nō pōt: q̄ꝫ eē matrē
dei naturalis. Nā q̄ꝺ ait xp̄s Mat. xij. Qui fe/
cerit voluntatē patris mei. ſ. ipſe meus frater
ſoror ⁊ mater eſt. intelligit̄ ſpiritualiter iſta pa/
rentela nō naturaliter. Sꝫ beata maria fuit ma
ter naturalis. vnde priuilegiū ſingulare. Item
q̄ fuerit nutrix dei. Ipſum. n. vt canit eccleſia
ſola virgo lactabat vbere de celo pleno. nō eſt
per ſe priuilegiū ſed pars priuilegij que inclu/
ditur in maternitate dei. Ad integritatem eni
maternitatis ſm̄ Alber. exigit̄ nō tantū mate/
ria prima corporis generandi: ſed etiā alimen
tum nutriendi. q̄ꝺ tātū aptū natū eſt ab alio ac
cipi. Unde quando eſt alia mater: alia nutrix.
Nutrix eſt quaſi media mater a qua aliquādo
puer multū contrahit a cōplexione influente.
ergo ad perfectiſſimā maternitatē exigit̄ etiaꝫ
ratio nutricis. Unde cum beata maria fuerit p̄
fectiſſima mater fuit ⁊ nutrix. ſm̄ illud Lu. xi.
Beatus venter qui te portauit ⁊ vbera que ſu
xiſti. Et ſic ſub matre dei includit̄ nutrix dei.

¶ Septimum pri/ .§. x.

uilegiū eſt. q̄ eſt virgo virginū. Sic canit eccle
ſia in letanijs. Ubi notandū ſm̄ Alber. q̄ p̄ ge
nitiuū notat̄ duplex habitudo generalis ſcꝫ et
ſpālis. Rōne habitudinis quam importat ge
neraliter notat originē. Dicit̄. n. genitiu⁹ a ge
nerando quaſi a prima ſui generatione a qua
⁊ nomen accepit. ⁊ notat habitudinem gignē/
tis ad genitū vel ecōuerſo. Rōne ſpēalis habi
tudinis notat excellentie ſignificationem. Ra
tione igitur primi non conuenit xp̄o vt dicat̄
virgo virginum. Quia etſi excellit virginitatē
matris. ipſe tamē nō fuit primus virgo qui ge
nerauit alios virgines per imitationem. Sed
beata maria eſt mater omnium in virginitate
q̄ prima ſine precepto cōſilio vel exemplo glo
rioſum virginitatis munus deo obtulit. ⁊ per

M. dꝫ virgo vginuꝫ re ⁊ q̄ modo itelligit

votū virginitatis: vt dicit Aug. ab ea emiſſum
xxvij. q. ij. obprobriuꝫ virginitatis abſtulit: q̄
maledicta in lege dicebat̄ ſterilis: ⁊ eam in ſe
conſecrauit. ⁊ ſic omnes virgines per imitatio
nem ſui genuit. ergo ei ſoli conuenit q̄ ſit vir/
go virginum ⁊ mater virginum. Ratione au/
tem ſecunde habitudinis: id eſt inquantum no
tat excellentiam ſuper omnes virgines. ſicut
roſa flos florum: quia excellit alios: ⁊ rex regū
ieſus: quia excellit omnes reges. Sic ei ſoli cō
uenit ita q̄ nulla alia poteſt dici virgo virginū
Excellit autem omnes alios in fomitis extin/
ctione: in puritate: ⁊ in fecunditate: quia nulla
virgo fecunda niſi ipſa. Nec tamen ex hoc po/
teſt dici minus continens: quia nunq̄ꝫ fuit ten
tata. ex eo q̄ philoſophus dicit in ethicis. q̄ cō
tinens patitur: ſcilicet impulſus tentationum.
ſed non deducitur: id eſt non vincitur ab eis.
Nam hoc habet locum ſm̄ inſtinctum nature
vel cōmunis gratie. ſecus per extinctionem fo/
mitis. vt in beata maria. Uictoria enim cuꝫſit
declaratio potentie ſuper aduerſarium magis.
ac magis declarat potentiam quando tanta eſt
ſuper aduerſarium poteſtas. q̄ non poteſt mo
uere bellum vel inire conflictum: q̄ꝫ cum poſt
ictus ⁊ vulnera vincit inimicum. Ex quo pꝫ q̄
maior fuit virtus caſtitatis in beata maria q̄ꝫ
in qualibet alia virgine. ita q̄ etiam angelos
excellit in virginitate. quia ibi a natura hec a
gratia. Illa angelorum caſtitas neceſſaria: hec
gratuita ⁊ voluntaria. Illa in natura impaſſibi
li. hec a natura fragili. ⁊ ideo vtilior: nobilior
⁊ laudabilior. ¶ Quāuis autem proprie ⁊ ve/
re dicatur virgo virginum. non tamen ita pro
prie dici poteſt mater matrum: quia in virgi/
nitate conuenit cum alijs in integritate mētis
⁊ corporis. Sed in maternitate non conuenit
cum alijs matribus: quia ille recipiunt conce/
ptum ab alijs hominibus. Hec autem non ab
alio q̄ꝫ a deo. Et ideo virgo. Unde eccleſia. Ru
bum quem viderat moyſes incōbuſtum con/
ſeruatam agnouimus tuam laudabilem virgi
nitatem. Rubus eſt natura humana pungiti/
ua per vitia. In hac apprehenſus ignis diuin⁹
quia deus noſter ignis conſumens eſt. quādo
ſcilicet verbum dei noſtram naturā aſſumpſit
de virgine. Ignis tamen iſte humanitati vni/
tus non abſtulit virorem virginitatis in maria
A virore enim dr̄ virgo. Et ſicut ſpina roſaꝫ ge
nuit iudeo mariā. Figura h̓ꝫ de rubo in Exod.

M. nō dꝫ mr̄ matrū ſꝫ vgo vginuꝫ

¶ Octauum pri/ .§. xi.

uilegium beate marie eſt q̄ mater eſt omnium
Unde Prouerb. viij. ipſa dicit prout introdu/
cit eccleſia in ſui laudem. Cum eo ſcilicet deo
eram cuncta componēs ſcilicet per recreatio/

nem ſeu reformationem que quaſi deformata
erāt deformato hoīe per peccatū: propter quē
oīa facta erāt. Vñ. b. Ber. Merito in te dña re
ſpiciūt oculi vniuerſe creature in qua ⁊ ex qua
benigniſſima manus dei quicquid creauerat
recreauit. Et ſic dici poteſt mater oium Sapiē.
vij. Oium mater eſt. Nam cum ipſa ſit mater
dei: ⁊ deus eſt pater ⁊ origo oium. Quicquid
enim per ſe eſt cauſa ⁊ origo cauſe eſt per ſe ori
go ⁊ cauſa cauſati. Sed mater per ſe eſt cauſa
⁊ origo filij. Et filius per ſe origo ⁊ cā oiuz: q:
per ipſum oia facta ſunt Jo. j. ſ. per verbum fi
lium dei. ergo ⁊ ipſa per ſe eſt mater oium. Et
ꝓmaxime hoium eſt mater oium genitura et
cura. q: vnum hoiem genuit: per quē oēs re
creauit ſeu regenerauit. Et in illo filio ſuo no
bis procurauit quicquid ad vitam preſentem
vel futuram nobis neceſſarium fuit. ¶ Hoc au
tem opus recreationis ꝑpter quod dicitur ma
ter oium beate marie dñs ſ̄m quadruplex ge
nus cauſarum ei cōmunicauit ſcilicet efficien
Ma. eſt tis materialis: formalis. ⁊ finalis. ¶ Cauſa q
mater dez efficiētis noſtre recreatiōis. ſ. ineſſe gratie
oium generationis poſt deum ſub deo ⁊ cum deo. q:
hoium ipſa nobis illum genuit qui nos oēs recreauit
ſeu regenerauit virtualiter per paſſionem ſuaz
virtutem gratie cōferētem ſacramētis. Et vt ip
ſum filium ſuuz gigneret ſuis virtutib⁹ de cō
gruo promeruit. Unde Anſel. Nempe decuit
vt ea puritate qua maior ſub deo nequeat itel
ligi: virgo illa niteret: cui deus pater vnicum
filium ſuum quē de corde ſuo equalem ſibi ge
nitum tanq̄ ſeipſum diligebat ita dare diſpo
nebat vt naturaliter eēt vnus. idemq̄ cōmu
nis dei patris ⁊ virginis filius. Et quam ipſe
filius ſibi matrez ſpecialiter eligebat. ⁊ de qua
ſpiritusſanctus volebat ⁊ opatus erat vt cōci
peret ille de quo ipſe ꝓcedebat. Hec Anſel. Et
qd̄ d: de patre eterno: ita ⁊ de matre ei⁹ tēpora
li dici pōt illd̄ Ro. viij. Propo filio ſuo nō pep
cit ſ; ꝓ nobis tradidit illū. ſ. paſſum voluntate
⁊ affectu. Et qūo cū illo nō nobis oia donauit
ptinētia ad recreationē noſtrā. ¶ Cauſa mate
rialis fuit huius recreatiōis noſtre. q: ſpiritus
ſanctus de puriſſimis eius carnib⁹ ⁊ ſanguini
bus cōſenſu mediāte carnē aſſumpſit quod in
corpus trāſformauit ꝑ qd̄ redēptio nr̄a ⁊ recre
atio facta fuit. Huius rei mirabilis figura fuit
qd̄ habeẗ. ij. Reg. xj. ſ. q̄ eo tpe quo ſolēt reges
ad bella ꝓcedere. ſ. tpe veris. Dauid ſurgens
a dormitiōe in meridie. vidit de ſolario ei⁹ mu
liere. ſ. berſabee pulcherrimā lauātē ſe. ⁊ amo
re tractus pulchritudinis eius miſit nunciuz
vt ei acqeſceret. Que aſſentiēs ꝯcepit filium. ⁊
ſanctificata eſt mulier ab imūdicia ſua Dauid
interpretatus manu fortis ſignificat fortiſſimū
⁊ omnipotētem deum. Hic quaſi a ſomno ſur
rexit qñ diſpoſuit incarnari. Nā prius videba
tur quaſi dormire. dū generi humano nō ꝓui
debat de redēptiōe. Et ī meridie. ſ. caloris diui
ni amoris: ſurrexit ad oper. idū myſterium. Ui
dens aūt berſabee q īterpretaẗ puteus ſeptim⁹.
vel puteus ſacietatis. i. virginē mariā pulcher
rimā mēte ⁊ corpore. que eſt puteus aquarum
viuētiū grē ſeptiformis ſupabundās. Lauātē;
ſe. nō a maculis que nulle erāt ſed ſcripturarū
inſiſtētem ac magis ⁊ magis ſe purificātem ꝑ
opa. ſ. virtutū quotidie magis deo ſe appro
pinquātem. Uidēs ergo hāc mulierē oculo ap
probatiōis ⁊ miſeratiōis: tactus pulchritudie
tātaꝝ virtutū: miſſo angelo nuncio vt aſſenti
ret in ꝯceptū filij ipſa aſſentiēte ꝯcepit ſaluato
rē mūdi. Et ſanctificata eſt mulier ab imundi
cia ſua: ſiue q: fomes qui erat in ea relegatus
tūc in ꝯceptu filij ex toto fuit extinctus. Siue
⁊ melius q: libera fuit ⁊ imunis ab imundicia
que accidit in ꝯceptu filioꝝ nullo mō eā habē
do. ſed de puriſſimis ſanguinibus ſuis ꝯcipiē
do. ¶ Nec incōuenīēs eſt vt vitioſe geſtū. ſc;
adulteriū Dauid ſignificet ſanctiſſimū myſte
riū. vt dicit. b. Greg. in moral. l; aliter ipſe ex
ponat. N. ī ⁊ de⁹ de malis elicit bona. Et h̄ for
te eſt qd̄ dicit. b. Amb. de facto illo dauid. q̄ nō
fuit iprobitatis eſtus. ſ. tm̄ ſed vmbra myſterij.
de pe. di. ij. ſ. incarnationis. Licet ibi glo. ali
ter exponat. Sic igitur cauſa materialis. q: de
puris ſanguinibus ⁊ puriſſimis eius factus ē
recreator nr̄ ieſus. ¶ Cā formalis ē btā maria
nr̄e recreatōis. q: oib⁹ ſue dei formiſſ. me ꝯuer
ſatōis ſpeculū ⁊ exēplū ē reuerſiōis a tenebris
⁊ directiōis ⁊ ꝯuerſiōis ad īuitū ꝓnte lucis. vt
ī figurā ei⁹ dictū ſit Judith. xj. Nō ē mulier ta
lis ſup vniuerſam terrā ī aſpectu ⁊ pulchritu
dine ⁊ ſenſu v̇boꝝ. In aſpectu. ſ. conuerſatio
nis ī ope. In pulchritudine caſtitatis in cor
pore. In ſenſu v̇boꝝ in interiorib⁹ v̇bis ⁊ puri
tate cogitatiōis in corde. Uñ. b. Ambro. Habe
tis ī ea ꝓbitatis exēpla expſſa. Prim⁹ deſcendi
ardor nobilitas ē magri. Quid nobili⁹ ea quā
elegit ſplēdor glie ⁊c. ¶ Cauſa finalis ē nr̄e re
creatiōis. q: totū opus redēptiōis poſt deū ī ip
ſius gliaz ⁊ honorē ordinatū fuit. vñ Apo. iiij.
c. Seniores deponunt coronas ſuas añ pedes
agni recognocētes ſe oēs coronas hūilitate et
hūanitate xp̄i quā aſſumpſit de v̇gine. Ecce. n.
ex hoc (ait ipſa) btām me dicēt oēs generatiōes
q:. ſ. reſpexit hūilitatē ancille ſue de me incar
nādo. Omnes ergo imo omnia cū ſint recrea
ta ⁊ renouata ꝑ eam matrem eā dn̄t reputare ⁊
eam ſuper oia ⁊ ſuper oēs puras creaturas ve
nerari. Et hoc priuilegium quod nulli alij con
uenit. ſcilicet quod ſit mater omnium.

¶ Nonum priui/ .§.xij.

Maria dr̄ porta celi.

Maria legium q̄ eſt porta celi. Beatus Aug. in ſmo/ne in pſona virginis ait. Porta facta ſum celi. Janua facta ſum filio dei. Illa facta ſum porta quã vidit in viſione Ezechiel pp̄ha. Dicit autẽ bea. Maria porta: q: cum pprietas porte ſit im portare ⁊ exportare. i. mediũ per qḋ res ab ex/tra ad intra ciuitatẽ vel domũ portant. ⁊ etiam mediũ per qḋ res que ſunt intus in ciuitate vl̄ domo ad extra portant ita per beatã Mariam exiuit de celis ad nos qcquid vnq̄ gr̄e creatũ venit in mundũ. vñ ⁊ dicit mater gr̄e ⁊ mater miſericordie. Et de ea poteſt intelligi illud Sa pien. vij. Omniũ bonoꝝ mater eſt. Et venerũt mihi oia bona pariter cum illa ſcilꝫ v̄gine po/teſt dicere mũdus. Scḋo quicquid boni. ideſt omnis qui de terris intrauit in celum vt ſancti oẽs per ipſam vt portam ſeu medium itrauit. Et iḋ felix celi porta. q: omnes importat in ce/los per bñdictum fructũ filium ſuuꝫ. Unde in hymno canit eccleſia. Uirgo felix celi porta. Et infra. Uitam preſta purã iter para tutũ vt vidẽtes Jeſum ſemp colletemur. ¶ Tertio dicitur celi porta. i. celeſtis porta: quia ipſa ſapiẽtia in/creata dei filius tanquã aqueductus intrauit ⁊ exiuit per eã veſtitus carne nr̄a. ſemper tamen clauſa. ſ. virginitate nõ violata. Uñ de ea in fi/gura dicit Ezech. xliiij. Porta hec ſemp clauſa erit. quam ſcilꝫ in illo mirabili edificio vidit. ⁊ princeps ingredief per eã. ſ. dñs deus. ⁊ clauſa erit. ⁊ nullus ingredief per eã ſcilꝫ homo. quia virgo ante partũ in partu ⁊ poſt partuꝫ. Sicut ſydus radium pfert ſine ſui violatione: ⁊ radi/us per feneſtrã vitream clauſam intrat ſine ſui ↄruptione. Ita ⁊ virgo be. maria dei filiũ ſine vir/ginitatis amiſſione.

Sancti porte celi dicuntur.

¶ Dicunt ⁊ ſancti aliquã/do porte celi. ⁊ hoc inquãtũ per eoꝝ ſuffragiuꝫ vel vite exẽplũ nos importãt in celũ. Uñ ⁊ Jo. in apo. xxj. vidit in celo. xij. portas. ſ. xij. aplos vel pfectos oẽs: qui nos pre ceteris meritis et exẽplis importãt in celũ. Sed ⁊ hoc mõ multo magis põt dici porta celi bea. maria: pp maius eius ⁊ pfectius ſuffragiũ ⁊ vite exẽpluꝫ.

Crux porta celi dicit.

¶ Iteꝫ crux dicit porta celi: q: p meritũ paſſionis itra/tur in celũ. de qua põt illḋ itelligi. Matth. vij. O q̄ anguſta eſt porta ⁊ arta via que ducit ad vitã. ſ. celeſteꝫ. Anguſta nimis fuit crux xp̄o: et via nobis arta p imitationẽ. Et q: nulli ita fuit coicata magnitudo paſſionis xp̄i ſicut mr̄i. iḋ ⁊ meritũ eius ad celũ inducit. Chriſtus ẽt dic. Ego ſum oſtiũ ſi q̄s per me introierit ſaluabit. Jo. x. q: ipſe efficiẽter vt cã pncipalis nos itro/ducit in celũ ſcilꝫ p fidẽ ſue incarnationis de vir/gine implicitã vel explicitã. Uñ bea. Aug. Iſta fides ſana eſt qua credimus nullum hoiẽꝫ ſiue maioris ſiue minoris etatis liberari a cõtagio mortis ⁊ obligatione pcti. qḋ pmo natura con/traxit: niſi per vnũ deũ ⁊ hoiem mediatorẽ Je/ſum xp̄m. Et bea. Greg. ſup Ezech. dicit q̄ oẽs electi qui fuerũt ⁊ qui ſunt in eccl̄ia in mediato/rẽ xp̄m Jeſum crediderũt ⁊ credũt. Et ſic hui⁹ fides introducit in celũ mediatore nato de vir/gine. Et iſte eſt pmus articulus fidei de media/tore nato de virgine. Et talis fides viua tamen incarnati de v̄gine pprie nos importat in celũ. Uñ in figurã in tẽplo erãt duo oſtia que ſimul claudebant ⁊ apiebant. Et iſte due porte in tẽ/plo eccl̄e ſunt xp̄s ⁊ be. Maria. Nulli aũt hoc conuenit ſanctorũ. Ideo priuilegiũ ſingulare.

¶ Decimum priu/ .§.xiij.

Maria cõuenientius dr̄ regina mie q̄ regina gr̄e vel iuſtitie rõ multiplici.

uilegium bea. Marie eſt. q: regina dr̄ miſicor/die. ſm illud qḋ cantat in antiphona. Salue re/gina miſericordie. bea. Bernar. Omnibus ſi/num miſericordie ſue aperit. Idẽ. Sileat miſe/ricordiã tuã virgo maria. qcũq3 te inocans in neceſſitatib⁹ auxiliũ tuuꝫ ſibi ſenſerit defuiſſe. Et ſciendũ q̄ ſm Alber. vbi. ſ. ↄuenientius dici tur regina miſericordie q̄ gr̄e regina vel glr̄e vel iuſtitie multiplici rõne. ¶ Et pma rõ eſt: q: plus cõprehẽdit ⁊ ad amplius ſe extẽdit regnũ miſicordie q̄ regnũ gr̄e glorie vel iuſtitie. qḋ pbat ex eo: q: gr̄a gloria ⁊ iuſtitia per ſe tñ di/cunt collationẽ boni ⁊ ablationẽ mali: vt pcti ⁊ hmõi. Sꝫ miſicordia ſe extendit etiã ad id vbi non eſt collatio boni gr̄e vel ablatio peccati: q: ad eos qui ſunt in iferno. Ibi enim erga dãna/tos nõ eſt collatio boni gr̄e vel ablatio peccati ſeu mali culpe. ⁊ tñ eſt ibi miſericordia. ⁊ ſi non liberãs tñ minus q̄ merent puniẽs. Merent enim ad nihilũ redigi qui tñ conſeruant in eẽ nature. vt dicere valeãt illud Tren. iij. Miſe/ricordie eius q̄ non ſumus cõſumpti. Ab am/pliori autem ⁊ maiori potẽtia: dignitas maior eſt ⁊ denominatio. Ergo a ſumma ⁊ maiori di/gnitate debet dici beata maria regina miſeri/cordie q̄ glorie gratie vel iuſtitie. ¶ Iteꝫ ſecũ/do. Gloria tñ eſt in celo: nõ in terra: nõ in infer/no: non in purgatorio. Gratia eſt tñ in mũdo: nec quoad omnes: quia non in malis homini/bus. Et in purgatorio quoad omnes. non autẽ quoad infernum vel limbũ pueroꝝ: vbi nulla gratia gratum faciẽs. Sed miſericordia etiam eſt in celo. i. mira ſuauitas rigãs corda. ſm il/lud. Dñe in celo miſericordia tua remunerãs. ſcilꝫ vltra cõdignum. Eſt ⁊ in terra miſerias re/mouẽs peccatoꝝ. ps. Miſericordia dñi plena eſt terra: q: ipſa plena eſt miſeria. Eſt ⁊ in pur/gatorio per ſuffragia. Unde hanc poſtulãt di/centes. Miſeremini mei miſeremini mei ſal/tem vos amici mei. Job. xix. Eſt in inferno et

limbo per conſeruationē ſui eſſe ps. Nunquid obliuiſcatur miſereri deus quoad paruulos q gaudebunt nature non purgati ab originali. Aut cominebit in ira ſua.i.ſeuera cruciatione miſericordias ſuas: quin ſcꝫ nō conſeruet eos ineſſe. Ergo maximū regnū eſt regnū miſericordie. Et ideo maxima regina dici debet regina miſericordie. Tertio probatur ſic. Quicquid eſt ſuperius ſuperiori eſt ſuperi⁹ inferiori. Sed miſericordia dei eſt ſuper oīa opera ei⁹ vt habeť in ps. In operibus aūt dei includunť gratia gloria ⁊ iuſtitia: ⁊ multa alia. Regnum ergo miſericordie ē ſuper oīa. ergo regina miſericordie determinat potentiā ſuper oīa. Sed illa proprie conuenit beate marie. Ut potētiſſima domina. vñ ⁊ vere regine miſericordie. Itē cū ipſa ſit ſuper patrimoniū ⁊ proprietatē filij ſui ieſu chriſti regine. Proprietas autē filij ſui eſt miſericordia: vt patet in oīone eccleſie. De⁹ cui propriū eſt miſereri ſemper ⁊ parcere. Pater etiam eſt deus miſericordiaꝝ ⁊ deus totius conſolationis. ergo ⁊ ipſa proprie regina miſericordie. ¶ Quarto cū diciť regina miſericordie. obliquus ille ſcꝫ miſericordie. aut conſtruitur tranſitiue aut intranſitiue. Si tranſitiue. vere ⁊ proprie dr̄ regina miſericordie. q: ipſa eſt cauſa totius miſericordie continēs totā miſericordiā ⁊ releuans omnē miſeriā. Hāc poſtulabat Dauid dicēs ps. lxxxiiii. Oſtēde nobis domine miſericordiā tuā. Et ſubdit modū. Salutare tuū da nobis.i.ieſum qui datus eſt nobis ex virgine maria. Si ꝯſtruiť intrāſitiue ſenſus eſt. Regina miſericordie.i. que ē miſericordia ipſa. Qđ enim diciť in abſtracto de aliquo maxime cōmēdať. vt de iuſto qđ eſt ipſa iuſtitia. De miſericorde qđ eſt ipſa miſericordia. In huius figuram legiť Heſter.ij. q̄ heſter regina que interpretať humilis dicta eſt etiā ediſſa: q̄ interpretatur miſericordia. ⁊ Eſaie.xvj. dicitur Preparabit in miſericordia ſoliū eius. Solius eſt in loco proprio regni. ergo miſericordia eſt proprius locus regni xp̄i. Sꝫ illius regni dicitur rex ⁊ regina. ergo proprie. b. maria eſt regina miſericordie. ¶ Quinto ſic pbať Diony. in lib. de diui. no. dicit. Regnū eſt oīs finis ⁊ ornatus ⁊ legis ordinis diſtributio. Sꝫ hec oīa proprie ꝯueniūt miſericordie. ergo ei ꝓprie conuenit rō regni: finis diſtributio ſm iuſtitiā eſt: q: exules facit reges. Ornat⁹: q: deformiſſimos peccatores facit angelos pulcherrimos. Legis q: dat charitatē. ⁊ pro illa regnū. Ordinis: q: viuus ſup angelos: hoīes ſup celos. Hꝫ ergo miſericordia ꝓprietates regni. Proprie ergo ipſa eſt regnū. Cuius regni potiſſime. b. maria eſt regina. Proprie igiť dr̄ regina miſericordie: ⁊ magis q̄ꝫ impatrix miſericordie: q: hoc

M.po
iuus re
gina
mie q̄ꝫ
impera
trix mie

nomē impatoꝛ eſt magis nomē timoris ⁊ rigoris. Regina aūt ē magis nomē ꝓuidētie ⁊ eqtatis. Uñ nec deus in ſcripturis dr̄ impatoꝛ ſed rex. Itē magis dr̄ regina miſericordie q̄ꝫ regina reginaꝝ: vel dña dñaꝝ vł dea deaꝝ. Hec.n. oīa importāt magis dignitatē et excellētiā reſpectu ſupioꝝ ⁊ inferioꝝ. Si.n. diceretur dea dearū nō videreť dea vel regina ſup demones vel peccatores. Dr̄.n. ꝯuenietius regina miſericordie q̄ꝫ potētie vel ſapie: q: in miſericordia itelligiť potētia ⁊ ſapia: ſꝫ nō ꝯuertiť. Miſericordia.n. claudit in ſe illa tria. potētiā ⁊ ſapiētiā ⁊ iuſtitiā. Nec ēt ita ꝓprie diceretur regina pacis ⁊ dilectiōis: q: pax ⁊ dilectio nō eſt vniuerſaliter in omnibus regnis ſui: q: nō in malis.

¶ Undecimum .§.xiiij.

priuilegiū ē. q̄ fuit ei paſſio xp̄i cōicata. Uñ ſymeon Luc.ij. Tuā ipſius aīam ptr̄āſiuit gladius ſue paſſionis vt cōiter exponiť. Uñ Dam. dicit q̄ dolores partus fuerāt ei reſeruati in paſſione filij. vel gladius verbi dei.i. fides fixa in corde de crucifixo filio q̄ deus erat. Oēs aīj ⁊ alie amiſerūt tūc fidē de ſua diuinitate: qm̄ oēs diſcipli tūc fugerūt eo relicto. nō ſolū corpore: ſed ⁊ fide. Et ipſa maria magdalena que plus viſa eſt diligere ēt non credidit deū. ⁊ ꝓpterea xp̄s reſurgēs cū ei apparuit. Noli me tangere q: nōdū aſcēdi ad prēm meū Jo.xxj. ſcꝫ in corde tuo.i. nō credis me eē equalē patri. ¶ Pro hui⁹ maiori declaratiōe dicit Alber. vbi ſupra q̄ hoc priuilegiū qđ dr̄ cōicatio paſſionis duo īportat ſcꝫ fidē crucifixi dei ⁊ hoīs. Et p ſe paſſionē ex cōpaſſione patiētis. Et fuit q̄druplex diuerſitas reſpectu dñice paſſionis. Quidā.n. nec habebāt fidē xp̄i nec cōpaſſionē. ſicut infideles inſultātes: blaſphemātes: irridētes: ⁊ demones. Quidā habuerūt cōpaſſionē: ſꝫ non fidē. ſ. q̄ de⁹ eēt q patiebať: ſicut apłi qbus xp̄s dixerat. Oēs ſcandalū patiemini in me nocte iſta ⁊c̄. Mat.xxvj. Scādalū coꝝ fuit: q: receſſerunt a fide ſue diuinitatis quā prius ꝯfeſſi fuerant. Et mulieres ille quibus ait. Filie hierłm nolite flere ſuper me ⁊c̄. Lu.xxiij. Quidā habuerunt fidē vel cognitionē: ſed nō cōpaſſionem. vt angeli ⁊ alij extra ſtatum vie poſiti: vt qui in limbo patrū. Et latro qui fidem quidem habuit ſue deitatis: ſed nō cōpaſſionē per ſe. ⁊ hoc q: circūdatus ipſe ſua paſſione. Sola autē beatiſſima virgo fuit que ſimul habuit fidē et compaſſionem crucifixi dei ⁊ hominis. ⁊ ex cō paſſione patientis per ſe paſſionem. Et ſic ſola fuit cui datum eſt p ꝓuilegium cōmunicatio paſſionis. Cui filius vt dare poſſet premiū voluit cōmunicare meritum paſſionis. ⁊ vt ipſā faceret participem beneficij redemptionis qua

De pui
legio
cōicatō
nis paſ
ſionis
q̄d ipoꝛ
tat.

tenus ſicut fuit adiutrix redemptiōis per com
paſſionem ita fieret mater oīuʒ ꝑ recreationē.
Et ſicut totus mūdus obligat̃ deo per ſuā paſ-
ſionē: ita ⁊ dn̄e oīum per eius cōpaſſionē. Un̄
e glo. ſup illud Eſa. lxiij. Torcular calcaui ſo-
lus ⁊ de gentibus nō eſt vir mecū. Torcular. i.
tormenta paſſionis. Et alia glo. Nec angelus:
nec archāgelus nec alius celeſtis ſpūs. Deniqȝ
humani generis nullus gētilis vel iudeus ſo-
lus repugnat ⁊ ſupat. Sʒ notādū ꝙ dicit de gē
tibus nō eſt vir mecū. excludit. n. viros nō mu
lieres. qꝛ mulier illa btā maria que ſtabat iuxta
crucē ſecū fuit ad patiēdū ex cōpaſſiōe. Et ſic di
cimus de dn̄o ieſu ꝙ habuit ſūmū dolorē i paſ
ſione ⁊ ſūmū gaudiū. dolorē qdē ſm̄ ſenſitiuā
gaudiū ſm̄ intellectiuā: qꝛ vt dicit Damaſce-
nus. Unicuiqȝ. ſ. potētie pmittebat̃ agere que-
qȝ ppꝛia. Ita de mr̄e dn̄i ꝙ tūc habuit ſūmā cō
paſſionē ⁊ ꝯgratulationē. Cōpaſſionē qdē exi-
ſtētē in natura ſimul ⁊ in rōne vt in natura. Cō
gratulationē vero in rōne vt rōne. Et intelligā
tur hec v̄ba vt in materia dn̄ice paſſionis. Uel
dicat̃ ꝙ ſūmū triſtabile in tali genere ē accipe
duplr̄. Uno mō vt ꝯtrariū ſūme appetitui. ⁊ ſic
infert ſūmū dolorē. Alio mō prout eſt via ⁊ me
diū ad ſūmū delectabile. ⁊ ſic infert ſūmū gau-
diū. Sic aīa btē virginis apprehendit mortē
filij vt ſūme ꝯtrariū appetitui. ⁊ ſic ſūmū ei in
tulit dolorē. Alio mō vt in remediū redemptio
nis humani generis. Et ſic intulit ei maximuʒ
gaudiū ⁊ delectatiōnē. Et pn̄t hec ſimul eſſe qꝛ
vnū eſt materia ad alterꝫ. Uel ſm̄ alterꝫ moduʒ
vita in alterꝫ via eſt in ipſum. Et ꝙ fuerit in ea
ſūmus dolor ꝓbat̃ ſic. Omnis. n. dolor ex amo
re creat̃. Eſt aūt triplex amor: ſcʒ naturalis: acq
ſitus: ⁊ gratuitus. Naturalis fuit in ſūmo: qꝛ
quāto natura nobilior: tāto hʒ nobiliores affe-
ctiones ⁊ operationes. Ipſa aūt habuit naturā
nobiliſſimā: vn̄ ⁊ amorē naturalē ſūme. Item
amor acquiſitus fuit in ea in ſūmo. Nā omnes
cauſe accidentales que inducūt matrē ad dili-
gendū filiū fuerunt in ea in ſūmo. Nunqȝ. n.
filius aliquis tātū dilexit matrē: tantū honora-
uit: tantū ꝓ ea ſuſtinuit: tantū ei dedit ſicut xp̄s
pro matre. ⁊ ſic de alijs cauſis accidentalibus
amoris acquiſiti. Ergo in ea amor fuit in ſūmo
Item amor gratuitus. Nunqȝ. n. aliquis habu
it tantam claritatem ad filium ſicut ipſa ad ie-
ſum. ergo ⁊ hic in ſūmo. Si ergo hi tres habi-
tus amoris. ſ. naturalis: acqſiti: ⁊ gratuiti elici
ant vnū actū amoris: erit ille in ſūmo. Illa er-
go erit dilectio intenſiſſima. Et dolor ex amore
hmōi erit intenſiſſimus. ſicut enim ſumme di-
ligit vitaʒ in dilecto: ita ⁊ ſumme dolet de mor
te dilecti. Summum ergo dolorem habuit in
paſſione chriſti. Et quia ſumme diligebat deū
⁊ proximum: ⁊ per paſſionem ſperabatur ho-
nor dei: ⁊ ſumma ſalus proximi ſequebatur: in
de habebat ſummum gaudium.

¶ Duodecimum. §. xv.

priuilegium ⁊ vltimuʒ eſt: ꝙ eſt exaltata ſuper
omnem puram creaturaʒ in quarta hierarchia
Sic enim canit eccleſia. Exaltata es ſancta dei
genitrix ſuper choros angelorum. Quod ſic
probat Alber. Omnes chori angelorum ſunt M. ex
de aliqua hierararchia. Sed ipſa exaltata eſt ſu altata
per choros angelorum. ergo ipſa eſt ſuper om ſuper
nem hierarchiam. ¶ Secunda ratio. Plus di omnes
ſtat beata v̄go a ſeraphin in dignitate ⁊ glīa qȝ puras
ſeraphin a cherubin. Sʒ ꝑ excellentiā dignita creatu
tis ordinatur ſeraphin ſuper cherubin vno or ram.
dine. ergo ⁊ beata maria erit ſup ſeraphin vno
ordine. ergo ſuper hierarchiaʒ angelorū. Itē
plus iꝓportionabiliter differt domin⁹ a ſer
uo qȝ ſeruus a ſeruo. Omnes angeli ſunt ad-
miniſtratorij ſpiritus: ideſt ſerui. dicit apoſto-
lus ad Heb. j. Beata maria eſt domina angelo
rum. Seraphin ergo ſe habet ad cherubin vt
ſeruus ad ſeruum: beata maria vt domina ad
ſeruos. Ergo imꝓportionabiliter eſt ſuper ſe-
raphin qui eſt vltimus ordo in ſuprema hierar
chia. vnde ſuper omnem hierarchiam exaltata
¶ Tertio ſtatus glorie eſt eleuatus ſuper ſtatuʒ
innocentie. ergo in corporibus ⁊ animabus.
Sed ſi homo non peccaſſet: aliquis aſſumptus
fuiſſet ad ordinem ſeraphin. Nam cū ex homi
nibus eſſent reparande ruine angelorum. ⁊ ſʒ
aliquos doctores (quos ſequi videt̃. b. Tho.)
ceciderint ex omni ordine aliqui. vnde de ſera
phin de quo dicitur fuiſſe lucifer. ergo aliquis
modo debet eleuari ſuper ſeraphin. Et hec eſt
beata maria. vnde in figuram dr̄. iij. Reg. ij. ꝙ
poſitus eſt thronus matris iuxta thronū regis.
Cōſtat aūt ꝙ thronus veri Salomonis. ſ. chri-
ſti eſt iꝓportionabilr̄ ſuper ſeraphin. ergo ⁊
thronus mr̄is. Et ad hoc faciūt auctoritates ſā
ctorꝫ. Hinc. b. Aug. de te o v̄go maria qd dicā
paup ingenio: cū qcqd dixero minor laus ē qȝ
tua dignitas mereat̃? Si celū appellē: altior es
ſi matrē gētiū dicā: excedis. ſi formā dei appel
lē: digna exiſtis. ſi dn̄am angelorꝫ vocē: ꝑ oīa
cōprobaris. Si ergo dn̄a angelorꝫ eſt ſup oēs
angelos exaltata. Itē. b. Hiero. in ſermone de
aſſumptiōe. Hec eſt pulchra in qua meruit exal
tari ſuper choros angeloruʒ ⁊ peruenire vltra
qȝ humanitatis noſtre licitum ſit nature. Ubi
nō ſubſtantia tollit̃: ſed glorie magnitudo de-
monſtrat̃. Ubi chriſtus pro nobis introiuit pō
tifex in eternū. Idē. Hec eſt dies in qua vſqȝ ad
throni celſitudinē mater ⁊ virgo proceſſit: atqȝ
in regni ſolio ſublimata poſt chriſtum glorio-

ſe reſedit. Beata itaq3 nõ temere ſuper choros
angelorum exaltata deuotiſſime predicatur. et
creditur ꝙ ſaluator omnium per ſe quantum da
tur intelligi totus feſtinus occurrerit: ⁊ cũ gau
dio eam ſecum in throno collocauerit. Item
ſicut in corporalibus: ita in ſpiritualib⁹ nihil
eſt vacuum. Sed inter deum ⁊ creaturam: me
dium eſt creatura vnita deo. Similiter inter eẽ
creaturam puram ⁊ eſſe creaturam vnitam: me
dium eſt creatura de qua ſumitur quod naſcit
⁊ vnitur. Et hec eſt ergo inter creaturas ⁊ filiũ
medium ſcilicet beata maria. Ergo ei debetur
medius ſtatus. vnde ⁊ ſuper omnes angelos.
Chriſtus etiam dicit pro regula. Qui ſe humi
liat exaltabitur Mat. xxiij. Et quanto quis ſe
magis humiliat: a deo exaltabitur ſaltem in re
gno beato. Propter quod dicit ſapiens quan
to maior es: tanto te magis humilia in omni
bus ⁊ inuenies gratiam. Unde chriſtus qui ſe
ſuper omnes humiliauit ſeipſum vſq3 ad mor
tem crucis: imo ⁊ deſcendendo ad inferiores
partes terre. propter ꝙ ⁊ deus exaltauit illum.
⁊ donauit ei nomen ⁊c. Sed poſt eum btã Ma
ria ſuper omnes humilis fuit: ⁊ ideo debuit ſu
per oẽs exaltari. Unde ipſa ait. Quaſi cedrus
exaltata ſum in libano: que arbor altior eſt om
nibus. Sed quia de huiuſmodi exaltatiõe ple
nius dicitur in ſermone de aſſumptione: ideo
alia dimittũtur. Ex dictis patet quomodo bea
ta maria fuit plena gratia quadrupliciter. Pri
mo quia omnes gratias generales ⁊ ſpeciales
omnium creaturarum habuit in ſummo. Se
cundo quia illas gratias habuit a quibus om
nis creatura vacua fuit. Tertio quia ſua gratia
tanta fuit: ꝙ pura creatura maioris gratie ca
pax non fuit. Quarto quia etiam gratiam icrea
tam: ideſt deum in ſe totam continuit. Et ſic ꝑ
omnem modum gratia plena fuit.

¶ Dñs de⁹ fuit cũ maria qnq3 modis. C. xxj.

Dominus tecũ. Do
minus ſcilicet deus. Ubi primo ſci
endum ꝙ ſm magiſtrum ſententia
rum: deus dicitur eſſe in omnibus
rebus creatis tripliciter ſcilicet per eſſentiam:
preſentiam: ⁊ potentiã. Et in ſanctis ſuis quar
to modo ſcilicet per inhabitantem gratiam: vl'
hic inchoatam vel in futuro conſummatam.
Omnibus his modis erat dominus deus in
beata maria perfectius ꝙ̃ in ceteris omnibus.
¶ Dicitur enim deus eſſe in creaturis per eſ
ſentiam inquantum per ſuum continuum influ
xum conſeruat creata ineſſe. Unde bea. Greg.
Omnia in nihilum redirent niſi ea man⁹ om
nipotentie ſuſtentaret. Et ſic exponit Chryſo. il
lud Jo. j. Sine ipſo ſcilicet gubernante factum
eſt nihil: ideſt quod factum eſt nihil eſt. Quan
to autem aliqua creatura vel in ſpecie vel in in
diuiduo habet perfectius eſſe tanto magis po
teſt aliquo modo dici deus ibi magis ineſſe ꝑ
eſſentiam: vnde magis in homine ꝙ̃ in brutis.
Et q2 beate marie dedit nobiliſſimum eẽ: quia
optime formata ⁊ complexionata ſuper omnes
Ideo dominus tecum. ¶ Per preſentiam di
citur deus in omnibus eſſe q2 nouit omnia in
tima creature. Omnia nuda ⁊ aperta oculis
eius Heb. iiij. Sed in beata virgine fuit per ꝑ
ſentiam: non ſolum q2 ipſe vidit omnia ſecre
ta eius effectus ⁊ cogitatus oculo cogitatiõis.
ſ3 ⁊ oculo approbatiõis oẽs act⁹ ei⁹ interiores
⁊ exteriores vt ſanctiſſimos approbauit. ¶ Per
potentiam dicitur eẽ in rebus: q2 oib⁹ dat vir
tutem operandi. Unde Jo. xv. Sine me nihil
poteſtis facere. Et quia virtutem dedit operan
di beate marie perfectius ꝙ̃ alteri pure creatu
re. ideo ⁊ perfectius ꝙ̃ in alijs dominus tecũ.
¶ Per gratiam eſt in ſanctis. j. Joã. iiij. Qui
manet in charitate in deo manet ⁊ deus in eo.
Sed certe nullus poteſt equari beate marie in
charitate Cant. j. Introduxit me rex in cellam vi
nariam ſcilicet gratie ſue abundantiſſime. ⁊ or
dinauit in me charitatem. Sed vltra dictos mo
dos eẽndi fuit mõ inaudito a ſeculis ſtupẽdiſ
ſimo. ſ. per preſentiã corporalẽ quãdo verbum
caro factum eſt ⁊ de qua niſi de virgine maria
ait be. Ber. Et ſm hoc exponitur dominus te
cũ. ſ. cito erit incarnãdus. ¶ Si dicat ꝙ ſ3 phm
Sermones inquirẽdi ⁊ faciẽdi ſunt ſm mate
riã que tractat. Unde in materia amoris nõ de
bet poni nomẽ timoris ſm illud Malach. j. Si
ego dñs vbi eſt timor meus. Cũ ergo tractaret
materia ſũmi amoris. ſ. incarnatio filij dei nõ
videt ꝙ debuerit dicere dñs tecũ. ſed potius
pax vobis vel tecũ. Sicut ⁊ filius eius ſaluta
bat quos diligebat. S3 hoc nõ obſtãte dicit Al
ber. vbi ſupra ꝙ in iſta ſalutatiõe in eo qđ dicit
dñs tecũ. duo intendunt. Unum vt ꝑſona mit
tentis ꝓprie exprimat. Alterũ vt liberũ arbitriũ
beatiſſime virginis ad credendum ⁊ aſſenti
endum inclinetur. Iſta autem duo perfectiſſi
me ⁊ propriiſſime exprimit hoc nomen domi
nus. Quod a potentia imponitur ſcilicet a do
minãdo. Unde beatus Ambroſius. Quod do
minus nomen eſt potentie. ⁊ quando abſolute
dicitur ſoli deo appropriatur. Alij vero domi
ni dicuntur reſpectu ſerui illius vel illius ſeu
alicuius loci determinati. Ipſe abſolute dici
tur dominus. q2 eſt dominus omnium Heſter
iij. Dominus vniuerſorum tu es quod ſo
lius dei trinitatis eſt proprium qui eſt per
ſona mittens in hac ſalutatiõe. Et ſic perſona
mittens proprie noiat. Per idẽ aũt ⁊ liberũ ar

De⁹ di ci i oi bus re bus cre atis tri pliciter

Dñs te cum di xit an gelus ad ma. quare.

diſtrium beatiſſime virginis inclinaſ. q: ad conſentiendum in mirabilia marie diſponit fides de oipotentia: quia credit ⁊ aduertit deum omnia facere poſſe. Acquieſcit ip: poſſe: ⁊ naturas mutare: ⁊ naturis imperare. Unicū hoc oiuz nouorū nouiſſimum nuncieſ beate virgini. Ad credendum ↄgruentiſſime poniſ hoc nomen dñs. quod abſolute poſitum eſt oipotentie demonſtratiuū. Quia vero liberū beate virginis etiā per ſe erat facile ad credendū paratum: nō indiguit exprimi cū in'inuatiōe omnipotentie vt diceretur dñs oipotentes. Uel cum terrore. vt dñs exercituum. Sed ſufficit leuis eius annūciatio: ⁊ quaſi obſcura expreſſio potētie: qualis per hoc nomen dño imponatur. Dicit ergo dñs tecum. quaſi dicaſ ei aperte. Nihil credas tibi impoſſibile que ſcis te dñm in ſociuz habere. Sed dic cōfidenter omnia poſſum in eo qui mecū eſt. Si eni aliqui duo vnum officium debeant opari. quid impedit ſi vnus eſt debilis. cum alter ſit adeo fortis. vt p ſe effectuz illū poſſit inducere iſto etiā nō iuuāte. Et ex his patet reſponſio ad obiectum ſcilicet quia dominus hic ponitur ad notandum potentiam fiendi nō timorem vel terrorem.

❡Secundo ſcien- .§.i.

dum ꝙ cum dñs tecum diciſ. aſſociatio denotetur. Aſſociatio autē cum ſit in aliquo ſm Albertum. notari hic poteſt triplex aſſociatio que reperitur in rebus ⁊ domini cum beata Maria in myſterio vite. videlicet.

❡Aſſociatio in eſſendo.
❡Aſſociatio in patiendo.
❡Aſſociatio in agendo.

❡Aſſociatio in eſſendo duplex eſſe poteſt. ſcz abſolute ⁊ reſpectiue. Si abſolute. Eſt hec ſubſtantiali quali ⁊ quāto. Aſſociatio in ſubſtantiali eſt identitatis. In q̄li eſt ſimilitudo. In quāto eſt eq̄litas. Fuit ergo aſſociatio dñi ⁊ beate marie in ſubſtantiali eſſe. vna. ſ. in humanitate. q: verus hō de hoie. ſ. virgine vera. Unde I Gen. Caro enim ⁊ frater nr̄ eſt. ad Phil. ij. Habitu inuentus vt homo. Fuit etiā ſimilitudo in voluntate: q: nil volebat niſi qđ deus vellet. Fuit eq̄litas q̄: potentie in genere. Ipſa eni regina eius regni: cuius ipſe eſt rex. Unde de ea caniſ. Aue regina celoꝝ. Uel in ipſis poteſt notari ſ. beatā virginem ⁊ dñm filium identitatis in nature. Similitudo in forma ⁊ figura. Eq̄litas in virtute naturali vel in potētia. Si autē eſt cōmunio ſeu aſſociatio in eſſe reſpectiue. hoc eſt vel duorum adinuicē. Et hec eſt in ſummo inter dñm filium ⁊ mrēm: quia hec mr̄ ⁊ hic filius eius. Aut hec cōmunio vel aſſociatio eſt duoꝝ vel vnum. Et hoc triplex eſt: q: vel ſm tps: vel ſm locum: vel ſm ſitum vel habitū. ❡Aſſociatio domini ⁊ beate Marie ſm tps reperiſ triplex. Fuit enim tēpus ꝓprie humiliationis. ⁊ in hoc tempore fuit dñs filius cum matre ſua: vt in tēpore purificationis quādo obtulit filium in tēplo. Lu. ij. Nā in illo humiliauit ſe mater in ſacrificio purificationis que non egebat ea cum eſſet ſumme pura que non ex hoie concipiens. Humiliauit ſe filius cū ea in templo oblatus et redemptus pecunia. Fuit ⁊ tempus perſecutionis in paſſiōe. ſ. in qua aſſociata eſt ei. q: ſtabat iuxta cruceꝫ mater eius. Joā. xix. Fuit tertio tēpus conſolationis vt in reſurrectione. in q̄ prīmoſ vt ait be. Ambro. apparuit ſibi. Et iō non acceſſit cum mulieribus ad monumentuꝫ que in morte eum detineri putabāt. q: vt ait beat[9] Bernar. Certe expectabat eum reſurgenteꝫ videre ⁊ inde conſolari. In his ergo tēporib[9] dominus ſecum. ❡Quantū ad aſſociationeꝫ in loco. Sciendum ꝙ triplex conſideratur locus. q: alius naturalis. alius penalis alius dignitatis. In his omnibus dñs ſecuꝫ. Naturalis quidem locus fuit vterus virginis in quo fuit filius menſibus nouē. Matth. j. Inuēta eſt in vtero hñs ſcilꝫ ieſum. Locus penalis fuit exilium q̄ ſcilꝫ propter timorem herodis ne occideret filium paruulum: ſicut tot milia innocentuꝫ et perueniret ad ipſum fugit cum filio in egyptū ibi exulis per ſeptēnium: iuxta id qđ predixerat Hiere. Ecce aſcendet dñs in egyptuꝫ ſuper nubem leuem ſcilꝫ virginem que onera coniugij ignorauit ac et pondera peccati. Locus dignitatis eſt celum empyreū. de quo canit eccleſia. Aſcendit xp̄s in celum ⁊ preparauit ſue caſtiſſime matri locuꝫ in quo poſt ipſum glorioſa reſedit: ſup omnes exaltata. In omnib[9] his locis fuit ſecum. ❡Fuit tertio ſm ſitum cum ea omnimodo. Nā in vtero manens cum iacente iacebat: cum ſedente ſedebat: cuꝫ ſtante ſtabat. Secundum habitum etiā fuit cum ipſa beatiſſima maria eadem carne induit deum qua ipſa erat induta. iuxta illud ad Philip. ij. Habitu inuentus vt homo. Et pſ. Dominus regnauit decorem indutus eſt: indutus eſt dominus fortitudinem ſcilicet humanitatem decoratiſſimam ⁊ potentiſſimaꝫ ad expugnādos hoſtes quam veſtem fecit ei mater ſua. ❡Secūda aſſociatio cum domino filio fuit in patiendo. Eſt autem triplex compaſſio ſeu ſociatio in patiendo. naturalis vt mater filio. Unde Agar ancilla videns filium ſuum Iſmahel iam mori: ex compaſſione quaſi non valens eum videre mori: dimiſit eum. Sed dominus prouidit. Beatiſſima Maria ait Thren. pmo. Attendite omnes qui tranſitis per viam ſi eſt dolor ſicut dolor meus: ex compaſſione ad filiuꝫ in cruce pendentem.

dentē. Sed ⁊ ipſe filius cōpatiens matri quaꝫ ſciebat ſumme dolere: ait matri ſue. Ecce filius tuus. Scōa eſt paſſio accidētalis vt cōpatiatur ſeruus dño: ſicut cōpatiebanť ſerui dauid cuꝫ filius pſequebať eum: exeuntes ciuitatem cuꝫ eo lugentes. Et ſic beata Maria cōpaſſa eſt filio vt fideliſſima ancilla dño cum ſequebať euꝫ in predicatis in quibus calūniabať: ſubſannabať: ⁊ maledicebať. ¶ Tertia eſt paſſio eſſentialis vt mēbrū delicatiſſimū ſuo mēbro compatiať. j. Cor. Si patitur vnuꝫ mēbrum cōpatiuntur oīa mēbra. Et pcipue capite languente omnia mēbra dolent. Et qꝛ filius eius erat pos eius ⁊ mēbrum precipuū ſpūale eius cum ipſe ſit caput eccleſie. Jdeo ⁊ ipſa cum eo paſſa eſt. Luc. ij. ait Symeon. Tuā ipſius aiam ptranſibit gladius. Et in his oībus fuit ꝯſociatio eiꝰ in patiēdo. ¶ Jn agendo tria ſunt genera hominū que ſibi coīcant in agēdo. ſ. cōtrahentes generātes ⁊ adiuuātes. Et ipſa beatiſſima virgo coīcauit cum dño ⁊ aſſociauit ſe in ꝯtractu matrimonij hoīs ⁊ dei. Pſal. Et ipſe tanq̄ ſpōſus eccleſie procedens de thalamo ſuo. ſ. vteri virginalis. A ſummo celo egreſſio eius. Aſſociauit ſe in generatione filij. Spūs enim ſctūs ſuperueniet in eā vt de puriſſimis ſanguinibus eius formaret corpus filij cum dixit. Ecce ancilla dñi fiat mihi ſm verbū tuum. Jn adiutoriuꝫ generis humani ſaluādi: in cuius figuram dixit dñs Gen. ij. Nō eſt bonum hoīem eſſe ſolū Faciamus ei adiutoriū ſimile ſibi. Et formauit Euam que dicta eſt mater oīum viuētiuꝫ. Sed magis ꝓprie potuiſſet dici mater mortuoruꝫ: qꝛ filios ſuos ipſa occidit. Sed beatiſſima maria vere mater eſt ſpūaliter viuētium. Et ſic btā Maria coīcauit dño in omni eo quo cōtingit aliquid alicui coīcare. Et ideo in omni modo. Dñs tecum. Dñs oīum per creationē generaľr Dñs hoīum per recreationē ſpecialiter. Dominus tuus per imediatam ſuperpoſitioneꝫ chriſti hominis per vnionem. Tecum ergo dominus per eſſentiam: preſentiam: potentiaꝫ: per inhabitantē gratiā ⁊ corpalem pſentiam.

¶ Dominus te- .§. ij.

cum. Dñs pater inquit Athanaſius in ſymbolo dñs filius dñs ſpūſſanctus. Et tñ non tres dñi: ſed vnus eſt dñs. Tota enim trinitas. ſ. pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſctūs opata eſt myſterium incarnationis. ſ. formans illud corpus ex virgīe aiam xpi ſubito creando ex nihilo: ⁊ vnionem illā humanitatis ſue cum deitate efficiendo ⁊ grām ⁊ ſapiam quaſi infinitā ei infundendo. Jnſeparabilia enim ſunt opa trinitatis de ꝯſe. di. iiij. Oēs. ſ. ab extra licet ſolus filius non pater nō ſpūſſanctus vnitus ſit noſtre humanitati in pſona. ¶ Exponit Anſelmus exemplum de vna veſte quā fecerunt in ſcindēdo: ſuēdo: tres pſone. ⁊ tñ vna ſola ex illis illa veſte ſe induit. Jn cuius figurā legitur Jone. iij. q̄ rex niniue deſcendit de ſolio ⁊ indutus eſt ſacco ad placandum iram dei ꝯtra niniuem. i. munduꝫ ſubuertendum ꝓpter ſcelera ſua. Sic dei filius rex regum deſcendit de celeſti ſolio ⁊ indutus eſt ſacco noſtre mortalitatis in quo erat theſaurus ſanguinis eius cuius precio mundi periturus: reconciliatus eſt deo. Hinc ⁊ bea. Ber. ſuper miſſus eſt. Pater inquit tecū qui filiū ſuum facit ⁊ tuum. Filius tecum qui ad condendum in te mirabile ſacrm: miro modo ⁊ ſibi ſe cerat ſacrarium. ⁊ tibi ſeruat genitale ſignaculum. Spirituſſanctus tecū qui cuꝫ patre ⁊ filio tuum ſanctificat vterum. Et quia patri attribuitur potentia: filio ſapiētia: ſpirituiſancto bonitas ⁊ beniuolentia. Jdeo primo. Dñs. pater tecum exercens ſummā potentiam. Dominus filius tecū: oſtendens eximiā ſapientiā. Dominꝰ ſpūſſanctus tecū. exhibens nimiam beniuolentiam. ¶ Quantum ad primū quia patri attribuitur potentia: ⁊ hoc opus incarnationis fuit ſumma omnipotentie. Jdeo dico patrem exercuiſſe ſummā potentiā. Fecit (inquit ipſa beatiſſima Maria) mihi magna qui potens eſt. Coniuncta quippe ſunt in hoc opere tria maxime diſtantia ſcꝫ deus ⁊ limus. vt ait bea. Ber. i. hō qui de limo ſm corpus factus eſt. Mater ⁊ virgo. que cōmuniter ſunt contraria ſimul poſita. Paries quidem filium ⁊ virginitatis non patieris detrimentum cantatur de beatiſſima maria. Fides eſt cor humanū. Cor humanū cōmuniter non aſſentit. i. intellectus: niſi his que ratione probantur. Sed ſupra oēm rationeꝫ hoc eſt. q̄ deus factus eſt homo ex virgine natus. Et tamen totus mundus hoc myſterium credidit ⁊ confeſſus eſt. Et vt dicit btūs Auguſti. Jn his que ſupernaturaliter ⁊ miraculoſe fiunt tota ratio facti eſt potētia facientis. Nam rō deficit: mens non capit humana tantū myſterium. Vñ ſapientiſſimus Salomon Prouerb. pe. ſic ait. Tria ſunt mihi difficilia ad cognoſcenduꝫ ⁊ quartum penitus ignoro. ſcꝫ viam aquile in celo: viam nauis in medio maris: viaꝫ colubri ſuper terrā: ⁊ viam viri in adoleſcētia ſua. ſm hebreos vt dicit Nico. de lyra. ¶ Ubi nota q̄tuor myſteria magne potentie ⁊ difficilia ad intelligendū. Uia aquile in celo eſt aſcenſio xpi in in celo: que ſua virtute aſcendit. Uia nauis in mari fuit operatio xpi in paſſione in qua ſumme dolebat ſm ſenſitiuam: ⁊ ſumme gaudebat ſm intellectiuam. Uia colubri ſuper terram fuit reſurrectio eius de ſepulchro. Jpſe enim aſſimilauit ſe ſerpenti dicens Joan. iij. Sicut moy

tota tri[...] ...itas ſ[...] it cum Maria

De q̄tuor myſterys ad intelligēdū difficilius.

ſeu exaltauit ſerpentē in deſerto ꝛc. Quartum
autem quod dicit ſe penitus ignorare eſt via
viri ideſt quomodo Chriſtus perfectus. ꝛ ideo
vir omni virtute fuit in adoleſcentula ideſt in
virgine maria. ¶ Dominus filius tecum. oſtē
dens ſuam ſapientiam in hoc myſterio. Pſal.
Omnia in ſapientia feciſti. Cum enim ipſa ſit
ſapientia patris. j. Cor. ij. Xp̄m dei virtutem
dei ſapientiam nō niſi ſapientiſſime opus pro/
prium ſue perſone ageret. Et q2 ſapiētis eſt or/
dinare ſm pħm: ordinem ſummū ſeruauit in
iſta ſua incarnatiōe ex virgine. Uenit enim vt
medicus ad curandū infirmitatē noſtram. Tol
le morbos tolle vulnera: nulla cauſa veniendi
medico ait Aug. Sic enim xp̄s ait. Nō eſt opꝰ
valentibus medico: ſed male habētibus. Sapi
entis aūt medici eſt dare medicinā tp̄e quo pro
ſit infirmo. Unde nō imediate poſt infirmitatē
contractā per pctm̄ incarnationis medicinā ex
hibuit: q2 minus fuiſſet vtilis. Putaſſet eni ho
mo ꝙ infirmitas ſua leuis fuiſſet: ꝛ iō cito cura
ta. vnde ꝛ minus gratus deo fuiſſet tanti bene/
ficij. ꝛ ex ipſa tam celeri ſanatione recidiuū paſ
ſus eſſet. Non eni tp̄e legis naturalis vel etiā
legis moſaice venit vt ꝯuinceretur ſuperbꝰ ho
mo qui multū pronus eſt attribuere bona virtu
ti ſue non dei. Primo de ignorātia ꝛ poſtea eti
am de impotētia. Nam tp̄e legis nature in tan
tam cecitatē lapſus eſt homo: vt elementa ꝛ cre
aturas adorarēt pro deo oībus pene ydolatrie
deditis: excepta familia Abrae. ꝛ de peccatis
nephādis ſodomie non facerent ſibi conſciēti/
am. vt pꝫ in ſodomitis Gene. xix. Tante igitur
ignorantie ꝓuidens deus legē populo ſuo val
de multiplicato per Moyſen dedit: vt de veri
dei cultu inſtrueret ꝛ de peccatis vitandis. Sꝫ
quia lex illa adiutoriū non preſtabat ad imple/
dum quod videbat: ſed tm̄ docebat agenda. Iō
nullus plene eaꝫ ſeruare poterat ex virtute ſua
propter qđ ꝯuictus homo de ſua ignorantia ꝛ
debilitate coactus eſt clamare ꝛ poſtulare aduē
tum medici qui talem medicinam inſtitueret
ſeu componeret: que adiuuaret implere quod
preciperet. Et hec ſunt ſacramenta habentia
virtutem ex paſſione chriſti que medicine di/
cuntur contentiue gratie. Auguſtinus ſuper
Joannem. Quantum eſt in medico ſanare ve/
nit egrotuꝫ ideſt hoīem quelibet ipſe ſe interi
mit: qui precepta medici ſeruare non vult. Nō
autem differre voluit illum aduentū ſuū vſqꝫ
in finem ne homo diu expectās ꝛ poſtulans re/
medium contra ſuā infirmitatē: demum deſpe
raſſet de ſua ſalute. Et quia paucis ꝓfeciſſet ſcꝫ
tm̄ illis qui in fine fuiſſent reperti. Hec diffuſe
bea. Tho. in. iij. parte. q. j. Ad ſapiētiam etiam
medici pertinet nō ſolū tp̄s ꝯgruum ſeruare: ſed ꝛ modū. i. per ꝯuenientia remedia. Contra
ria eni contrarijs curanť. Infirmitates ex frigi
ditate ꝓuenientes per calida. Infirmitas in ho
mine ꝯtracta erat ex tumore ſuperbie. Et ideo
ſapientia dei patris curare eam voluit per hu/
milia ꝯtraria ſuperbie. Un̄ apl's ad Phil. ij. Cū
in forma dei eſſet. i. verus deus: ſemetipſuꝫ ex/
inaniuit ſcꝫ formam ſerui accipiens humilia
uit ſemetipſum factus obediens vſqꝫ ad mor/
tem: mortē aūt crucis. Et iſtā humiliationeꝫ in
choauit in vtero matris: quia in prima ſui ſu/
bita formatiōe inuentus eſt minor omnibꝰ par
uulis. Augu. Erubeſcat homo fieri ſuperbus ꝓ
quo humiliatus eſt dn̄s. Talē ꝛ matrem ele/
git beatā mariā quā ex omnibus humillimaꝫ
cognouit. Et eius humilitas traxit eum de celo
vt ait Bern. Immo ipſa dicens. Reſpexit hu/
militatē ancille ſue. Et hoc eſt qđ dꝛ Cant. j. Cū
eſſet rex dn̄s olim in accubitu ſuo. i. in requie
ſua: quaſi dormire videretur ꝛ nō curare de ſa/
lute humana. Oēs eniꝫ ad inferos deſcēdebāt
nardus mea dedit odorē ſuum. Nardus ē her/
ba parua: ſed multū medicinalis. Et ſignificat
beatā virginē humilē que pmaxime dedit odo
rem ſue humilitatis qſi totā ſe deo cōmittens ꝛ
ſubijciens ait. Ecce ancilla dn̄i ꝛc. Qui odor vſ
qꝫ ad celum aſcendit: ꝛ in celo accubentem dn̄m
euigilare fecit ꝛ in vtero ſuo qeſcere. Et ſic do/
minus tecū ſcꝫ erit in te quieſcēs. ¶ Spiritus
ſanctus tecū. beniuolentiā ſummā exhibens:
Spūſſanctus ſupueniet in te. Luc. j. excitās di/
lectionem tuā in maiorē feruorē. Neceſſe eniꝫ
erat (ait btūs Ber.) Nō modico amoris incen
dio preueniri: que mox ꝯceptura erat dei filiū
Hec ille. Et ex hoc etiam mūdo oſtenderetur dei
amor ꝛ beniuolentia. Sic eniꝫ deus dilexit mū
dum vt filium ſuum vnigenitum daret. Joānis
iij. Ut eſſet etiā vnigenitus filius marie. Augu.
Que maior cauſa veniendi deo niſi vt oſtende
ret nobis dilectionē ſuam. vt ſi amare pigebat/
reamare nō pigeat. Unde ꝛ ipſe dicebat p̄ hie
re. xxxj. In charitate perpetua dilexi te ꝓpterea
attraxi te miſerās ideſt traxi te ad me ſuſcipiēs
mortalitatem tuā. Amor autem ꝛ beniuolentia
attribuiť ſpirituiſcō. propter quod dicit beatus
Greg. Ipſe ſpūſſanctus amor eſt. Et hec eſt ra/
tio quare dicitur chriſtus conceptus de ſpiritu
ſancto. Quod enim in ea natū eſt ideſt ceptū
de ſpirituſancto eſt. ait angelus Joſeph de ſpō
ſa ſua btā maria. Math. j. Non quia de maria
ſpirituſſancti ſeu ſubſtātia eius facta ſit illa hu
manitas xp̄i: ſeu ꝙ ſpiritusſanctus ſolus opera
tus ſit incarnationeꝫ illam. Sed vt dicit magi
ſter ſentē. in. iij. q2 mere ex amore ꝛ liberalitate
dei factū eſt vt deus vniretur homini nō ex me
ritis nr̄is: ꝛ amor dicitꝛ ſpirituſſanctus. Et hoc

eſt quod ait apl's ad Titũ.iij. Apparuit benigni-
tas & humanitas ſaluatoris nři dei non ex ope-
ribus iuſticie que fecimus nos: ſed ſm ſuã mi-
ſericordiam ſaluos nos fecit. Unde & ſol mate-
rialis per zodiacum diſcurrens ex ſigno leonis
quando eſt ꝑferuẽtiſſimus calor eius ſuper ter-
ram: intrat in ſignũ virginis: ad innuendum
ꝙ ſol iuſticie deus noſter ex tpe veteris teſtamẽ-
ti quando deus vt leo rugiens erat deus vltio-
num puniens terribiliter peccatores. vt patet p
exempla in ſcripturis. Ex feruẽtiſſimo amoris
calore intrans in vterum virginis totus factus
eſt benignus & ſuauis & humanus. Unde & fru-
ctus tunc matureſcunt & ſuaues fiunt. Conclu-
ditur ergo Dominus tecum. pater & filius & ſpi-
ritusſanctus. Amen.

¶ Dominus deus fuit cum maria ad corpus
chriſti formandum & ad prolem exultandum:
& ad ipſam magnificandum.

Capitulum. xxij.

Dominus tecũ. Do

minus nomẽ eſt poteſtatis: ait bea-
tus Amb. Et q2 dñs facturus erat in
ea pertinentia ad maximam poteſta-
tem: ideo ait. Dominus tecũ. ſcʒ erit. Magna
potentia dei ſolius & ab hominibus honorat.
Et Job. v. dicitur. Facit ſcʒ deus magna & iſcru-
tabilia & mirabilia abſqʒ numero. Magnuʒ fu-
it creare celũ & terram ex nihilo. Magnũ in di-
luuio ſaluare in archa hoies de omni gene-
re animaliũ. Magnum liberare populum de
egypto tantis mirabilibus. Magnũ conduce-
re populũ illum in tãto numero per deſertum.
xl. annis de celo manna preſtito. Magnũ om-
nes gentes cũ regibus ſuis de terra promiſſio-
nis per Joſue exterminare. Et omiſſis alijs in-
numeris veteris teſtamenti exemplis: magnũ
fuit xpm cecos illuminare: demones effugare:
infirmos ſanare: mortuos ſuſcitare. Sʒ omnia
iſta magnalia excedit myſterium incarnatiõis
& infinite potẽtie: quod angelus nũciat dicens
Dominus tecũ erit. Et hoc tripliciter.

¶ Dñs tecũ ad te incarnandum.
¶ Dñs tecũ ad prolem vite exaltandum.
¶ Dñs tecum ad te magnificandum.

¶ Dominus tecũ .§.i.

erit cito ad carnẽ de te ſumendũ. Ecce enim cõ-
cipies & paries filium qui vocabitur altiſſimus
filius. Luc. j. Quod imediate fuit impletũ cum
virgo reſpondit. Ecce ancilla dñi fiat mihi ſm
verbum tuũ. Tunc verbũ caro factum eſt. i. ho-
mo de virgine maria. Et vt dicit Leo papa i ſer-
mone. Quod dixit Eſa. liij. Generationeʒ eius
quis enarrabit. nõ ſolum de generatione eter-
na ex parte hoc intelligitur: ſed etiam ex huius
temporali generatione & pmaxime quã fit vni-
tum verbum homini: q2 nullus viator capere
poteſt. Sed aliqua dicemus ſolum quoad con-
ceptum illius corporis ieſu ex virgine. que ta-
men non ſunt predicanda quoad aliqua ꝓpter
carnalem populũ: qui pure neſcit iſta conſidera-
re. Dama. ſic ait. Ex patris beneplacito & coope-
ratione ſpũſſancti tribuit creatori creari: & plaſ-
mare & plaſmari: & filio dei & deo incarnari et
humanari ex caſtis & non coinquinatis ei9 car-
nibus & ſanguinibus. ¶ Pro hoꝝ declaratio-
ne dicit Alber. vbi ſupra ſm phiam naturalem
ad conſeruationẽ indiuidui & ſaluationẽ ſpeci-
ei. ponuntur quatuor digeſtiones. Prima fit in
ore qd̃ probant ex eo ꝙ aliquam operationeʒ &
effectum plus habet res maſticata qʒ non maſti-
cata. Secunda fit a ſtomacho vbi ſegregat ſub-
tile a groſſo. & conſtat ꝙ adhuc neutrum eſt. p
corpis. Tertia fit ex epate vbi fit vlterior ſegre-
gatio puri ab impuro. & conſtat ꝙ adhuc neu-
trum eſt initiũ corporis vel pars corpis. Quar-
ta fit in membris vbi tranſmittitur magis pu-
rum. Et illud ad membra tranſmiſſuʒ facit tria
Primum eſt ꝙ nutrit & ſaluat ſubam ſuſcipien-
tis: reſtaurando deperditum continue deſecti-
onis que ex calore naturali eſt agente in ſuam
materiam. Secundum eſt ꝙ eandem ſubſtan-
tiam etiam augmentat & deducit vſqʒ ad debi-
tam quantitatem. ſi eſt citra. Tertium eſt ꝙ his
duabus actionibus ſuperfluum tranſmittit ad
viam generationis. Et ſic ſemen eſt ſuperflui-
tas quarte digeſtionis. ¶ Modo queritur de
illo ſuperfluo. Aut de illo tm̃ fit deciſio: vel nõ
tm̃ de illo. Si tm̃ de illo illud nunqʒ fuit gene-
rantis. nec pars corporis: quia i fine quarte di-
geſtionis. primo vel conuertitur in corpus ſi ẽ
neceſſarium. vel tranſmittitur generatiue ſi eſt
ſuperfluum. Ergo ſi tm̃ de illo fit propagatio:
non erit eſſentialis ꝓpagatio: quia nec anima
de anima: nec corpus de corpore. Item nunqʒ
ſuperfluum illud vnitum fuit maſſe corrupte
ex cuius coniunctione contrahitur originale.
ergo ille qui generatur non habebit originale
Item ſm hoc nihil eſſet in chriſto: quia ſm eſſe
nunqʒ fuiſſet Adam. ergo non deſcendiſſet ab
eo ſm corpulentam ſubſtantiam quod eſt con-
tra beatum Auguſtinum. Item ſi dicatur ab ip-
ſo Adam deſcendiſſe. non ꝙ aliquod ſui fuerit
in eo ſm eſſe: ſed tm̃ ſm originem anime. vege-
tabilis & nutritiue q̃ ẽ potẽtia in ſemine ergo
potius dicetur deſcendiſſe a prima planta vel
a primo animali in quo primam originem ha-
buit anima nutritiua & vegetabilis. ¶ Pro-
pterea cum anima vegetabilis ſenſitiua vna ſit
ſubſtantia cum rõnabili in homine & iſta nullã

ab adam habuit originē ſm aīam vegetatiuā
ꝫ nutritiuam nullo mō diceretur dñs deſcendiſ
ſe ab adam. Et ſi diceref ꝙ in ſemine eſt virtus
anime vegetabilis ꝛ nō ī aīa. hoc nihil eſt. Uir
tus enī non eſt ſine ſubſtantia cuius eſt virtus.
¶ Uñ ergo ſcđ fuerit iſta cōceptio. dicim⁹ cuꝫ
dama. ꝙ nō tantū de ſanguine: ſed ꝛ de ſangui
nib⁹ ꝛ carnib⁹ beatiſſime virginis facta eſt. Et
dicim⁹ ꝙ duplex eſt humiditas ſui ſanguinis
in corpe. Una nutrimētalis: que venit a cibo. ꝛ
adhuc nō eſt corpus vel pars corporis. ſed ad-
huc pōt vel vniri vel pars fieri vł tranſmitti ad
generationem alterius corpis. Preter hanc eſt
ibi humiditas ſubſtātialis: que eſt actualiter ī
oībus mēbris. ꝛ eſt pars eſſentialis corpis: vel
generātiōne cōiuncta: vel p nutrimētuꝫ in cor
pus cōuerſa ꝛ illi vnita. Et ex his vtriſqꝫ fit de
ciſio vel ꝑpagatio. Et hoc eſt qđ ſubtilr tangit
phūs in li. de aīa dicens. ꝙ eſt generationis fa
ctiuū. Et hoc duobus modis. Uno modo quia
ex ſuperfluitate in vltima digeſtione fit ps ſe-
mini ꝛ rei generate. Alio modo quia p alimē-
tum ſuſcipiunt completam quātitatem. tunc ꝛ
ſubſtantiā vt nō poſſit ex ipſis ðcidere eſſentia
liorē ꝛ veriorē partē ſeminis rei generate. Alſ
ſi nutrimētū eēt tm̄ materia ſeminis ꝛ nō effe-
ctiuū: nō benediceref factiuū. qđ dicit potētiā
actiuantē. Nūc autem eſt nutrimētū ꝛ materia
ſeminis qꝫtū ad maiorē partē ipſius ſeminis. ꝛ
eſt cauſa efficiens ꝛ ꝯferens membris cōplemē
tum ad decidendū de ſe partē eſſentialiorem ꝛ
veriorē. Et idē tangit damaſce. dicendo in vno
loco ex ſanguinib⁹ ꝛ nō ex ſanguine. Et in alio
loco dicit expreſſe: ex puriſſimis ſanguinib⁹ ꝛ
carnib⁹. Et Johis. j. c. dicif in plurali. Qui non
ex ſanguinib⁹ in plurali: neqꝫ ex voluntate car-
nis in ſingulari. ¶ Itē ſciendū ſm Alb. vbi. ṡ.
ꝙ fuit iſta conceptio per modum gñatiōis. nō
per modū creationis. Nec damaſ. dicit creāo.
qꝫuis mgr ſen. dicat hoc. Sed dicit Damaſ. ꝙ
nō ſeminaliter: ſed ꝯditiue p ſpm̄ ſcm̄. Et alia
tranſlatio hꝫ creabiliter. quaſi diceret qꝫuis nō
ſit pure creatio: eſt tn̄ ibi proprietas ꝛ ſimilitu-
do creationis. qꝛ videlicꝫ facta fuit ſubito ꝛ im
mediate a deo qui nō indiget materia. Quam
uis enī damaſce. dicat ꝙ ſpūſſanctus deſcendit
in eā: dans ei virtutem ſuſceptiuā ſimul ꝛ gene
ratiuam nō eſt intelligendum ꝙ illa virt⁹ beate
marie fuerit cā immediata illius cōceptus: ſed
cā mediata. Nō enī a virtute creata potuit hoc
eſſe immediate: ſed a virtute increata dei qđ ꝓ
batur. quia coniūgere ea que ſunt infinite diſtā
tie: eſt potentie infinite. Eiuſdē autem virtutis
eſt opari conceptionem ꝛ vnionē: qꝛ ſimul fu
it in vno. Sed in iſta vnione ſunt deus homo
q ſunt infinite diſtantie. ergo hoc fuit a virtute
infinita: nec virtutes create. Nulla enīꝫ creatu-
ra eſt infinita virtute. ¶ Signāter aūt dixit an
gelus. Ecce cōcipies in vtero: nec eſt ſuperfluū ꝯcipe ī
in vtero ponere: qꝛ videf ꝙ ꝯceptus nō fiat niſi vtero ꝛ
in vtero: qꝫuis enim vterus ſit locus conceptio ꝯcipe ī
nis. tamē eſt dr̄ia inter ꝯcipere in vtero. ꝛ cōci- vterum
pere in vterū. qꝛ oēs mulieres ꝯcipiūt in vterū differūt
recipiētes a viro ſemen in vterū. Sola aūt bea-
ta Maria ꝯcepit in vtero non hoīe: ſed ſpūſan
cto in ea ꝯceptuꝫ opante. ſm illud Hiere. xxxj.
Nouum faciet dñs ſup terram. Femina circū-
dabit virum. qđ ſm Diony. eſt nouiſſimum oī-
um nouitatum. Item in ipſo ꝯceptu nō habuit
beata Maria delectationē cum libidine. vt ha
bēt coīter mulieres. Unde angelus docēs mo-
duꝫ ait. Uirtus altiſſimi obūbrabit tibi. i. refri-
gerium ꝓſtabit tibi in eo ꝯceptu. vt calorē libi-
dinis nō ſentias. ſicut vmbra refrigerium pre-
ſtat ꝯtra calorē. Habuit tn̄ ſūmam delectatiōeꝫ
ſpūalem ꝛ gaudium quale intelligi nō poſſet a
nobis. Sed ꝛ delectationē naturalē habuit tūc
in ſummo. ¶ Nam ꝯceptio iſta fuit ſimilis illi
que fuiſſet in ſtatu innocētie qꝫtum ad immuni
tatē peccati ꝛ libidinis. Sed illa fuiſſet cuꝫ ma
iori delectatione qꝫ fit modo que eſt cum libidi
ne. ergo ꝛ illa fuit cum maxima delectatiōe na-
turali ſine aliquo peccato. Item natura nobili-
or nobiliores habet opationes ꝛ delectationes.
Sed natura non corrupta nobilior eſt nā corru
pta vt nūc. ergo maior eſt ꝛ nobilior eius dele-
ctatio. Huiuſmodi aūt fuit ꝯceptus Marie. ꝙ
nō natura corrupta in ea ergo ⁊c̄. ¶ Stetit aūt
in vtero virginis ſm be. Augu. iiij. de trinitate Quāto
mēſibus nouem: ꝛ diebus ſex. Etſi dicaf ꝙ vi- tpe xp̄s
detur ꝙ dies. xlvj. ſteterit in vtero virginis vl- ſteterit
tra debitū. Et ratio eſt. qꝛ in alijs pueris in iſto ī vtero
ſpacio dierum. ſ. quadraginta vel quadraginta Marie
ſex. ſm alios paulatim perficit ꝛ organizat cor-
pus paruuli in oībus liniamētis ſuis. ꝛ tūc for
mato anima de nihilo creata corpori infundit.
Sed corpus Jeſu in ſubito cum dixit btā Ma
ria. Fiat mihi ſm verbū tuum in inſtāti fuit de
puriſſimis ſanguinibus virginis corpus per-
fectum cōpletum ꝛ organizatum. ꝛ anima tunc
creata infuſa. ꝛ ſimul deitati vnita. Non tamen
ſuperfluxerūt illi dies in manendo in vtero vir
ginis. Sed infra illos vt dicit Magiſter ſentē.
in. iij. Corpuſculum illud puriſſimum ſup om-
nia corpora paruulorum in vtero exiſtentium
deuenit ad notabilem quantitatem ꝛ ſolitaꝫ cō
muniter. Et ſic fuit in vtero. cclxxvj. diebus. hꝫ
ſunt triginta nouem hebdomade ꝛ duo dies.
Et congruentiſſimum ꝛ precioſiſſimum tēpus
eſt quo ſm ordinem nature non errantis neqꝫ
deficientis parum congruit eſſe in vtero poſt
anime infuſionem. Nec debuit dominus cor-

cipi perfectione corporali: que eſſet contra modum humane natiuitatis: ſed pfectione ſpūali. Primo aūt homini Ade de terra terreno cōgruebat pfectio corporalis. Scđo vo ade celeſti ɔgruebat in illo ſuo principio pfectio ſpūalis que intelligiť per virum duz diciť in illa auctoritate. Femina circūdabit virum. Concepit ergo beata Maria cum ſumma ſpūs delectatione: ⁊ etiā cum ſumma delectatione naturali. Sed naturalis fuit ibi materialis: ſpūalis fuit formalis. ſicut ipſa ɔceptio fuit ſpūſctō operante tm: ⁊ natura opationē ſuſcipiēte. Quamuis aūt poſt ɔceptionē matres habeāt grauedinē ⁊ laborē in portando prolē in vtero (vt dicit Thob. filio ſuo Thob. iiij.) btā tñ Maria nullam grauedinē ſenſit: qꝛ ɔcepit ſm ſtatum innocētie. i. ſine peccato originali in prole. Vñ ſicut in illo ſtatu innocētie nō erat grauamē in matre portante fetum: ita nec btā Maria habuit grauamen. Sicut corpus ꝓprium nō grauat ꝓprie: ſic naturaliter corpus matris ⁊ filij in vtero eius quaſi vnum corpus nāliter non grauat. ¶ Item ꝗ2uis diſſolutio ſeu diuiſio cōtinui ſit dolor: hoc eſt qñ fit iſtud a pncipio extra agentē per violentiā: qđ nō fuit in virgine. Fuit etiam talis dolor partus datus in penam matribus ɔcipiētibus cum libidine. Qđ quia nō fuit in virgine: ideo vt canit eccleſia. Neſciens mater virgo virū: pepit ſine dolore ſaluatorē ſeculoꝝ. Propterea beata Maria añ partum tm reficiebať ſm intellectum ⁊ tactū: intelligēdo ⁊ ſentiēdo in ſe hēre gaudium paradiſi dñm ieſum. Sed poſt partuz reficiebatur de eo ſm oēm ſenſum ⁊ intellectum. Videns paruulum quem nouerat deum: audiens vagientem quaſi guſtans cum oſcularetur adorans ꝑſentem palpans ⁊ amplexans. Et ideo auctum eſt gaudio ⁊ delectatione in partu. ¶ Item ꝗ2uis corpus groſſum non poſſit tranſire per aliud corpus niſi diuidēdo: hoc eſt ſm naturaꝫ: tñ qꝛ partus virginis Marie fuit miraculoſus ſicut ɔceptus: ideo exiuit in mundū p portam clauſam: ⁊ ꝓphetauit Ezechiel. Saluo ſignaculo virginali: virgo ante partū ⁊ virgo poſt partum. Sola etiā vgo lactabat vbere de celo pleno: nō p aliū moduz q̄ accidit in alijs. Qđ dñs fuit in btā vginē p exaltationē plis.

¶ Dominus te- .§.ij.

cum. Scđo ad prolē de te exaltandū: qđ declarat exprimēs qualis erat naſciturus ex ea. Vocabis inquit nomē eius ieſum. Erit enim magnus ⁊c. Hoc nomen ieſus qđ ſm btm̄ Bern. eſt mel in ore: melos in aure: iubilus in corde: fuit ab eterno ꝑdeſtinatuz rem nois deum preſtādo. Ro. j. Qui. ſ. ieſus factus eſt ei ex ſemine Dauid ſm carnē qui ꝑdeſtinatus eſt filius dei. Fuit a ꝓpheta prenunciatū per longa añ tpa. Abachuc. iij. Ego (ait) in dño gaudebo ⁊ exaltabo in deo ieſu meo. Ab angelo intimatū marie ⁊ ioſeph. vt hic ⁊ Matth. j. Apparuit angelus domini Joſeph dicēs. Noli timere ⁊c. Vocabis nomē eius ieſum: a maria imperatū: ⁊ a Joſeph executiōi mādatum. Luc. ij. Vt circūcideret puer vocatū eſt nomē eius ieſus. Hoc autem eſt nomē ꝓpriū eius. ⁊ qꝛ noīa imponūtur rebus a proprietatibus eaꝝ. ¶ Cauſam huius nominis īpoſitionis expreſſit angelus dicens. Ipſe enī ſaluū faciet populum ſuū a pctīs eoꝝ. Vñ ieſus hebraice: latine ſaluator interpretať. Quāuis aūt ſaluare a culpa remittendo eaꝫ ſit cōmune tribus pſonis: qꝛ īſeparabilia ſūt opera trinitatis: ab extra tñ redēptio per paſſioneꝫ ꝓpria eſt filij incarnati: qui ſolus eſt incarnatꝰ. Et ſm hāc filius ſolus ſanguine ſuo ſaluum fecit populū ſuū a peccatis eoꝝ. Vnde ipſe ſolus dicitur ieſus. i. ſaluator. Itē ꝗ2uis vnum ꝓprium non poſſit eſſe pluriū propriuꝫ: tñ vniꝰ poſſūt eſſe plura ꝓpria. vt riſibile: diſciplinabile: ⁊ ſuſceptibile hominis. Vnde cū verbū incarnatum habeat plures ꝓprietates ſibi ſoli cōuenientes ⁊ nulli alie pſone: pōt a qualibet earū denominari. Vñ plura noīa que dicunť de deo: vt Eſaias. Vocabitur nomē eius Emanuel. Et vocabiť admirabilis: ɔſiliarius: fortis ⁊c. conueniunt ei ratione diuerſaꝝ ꝓprietatum: ⁊ a q̄libet eaꝝ poteſt denominari. Cum vnūquodqꝫ ab vltimo ⁊ optimo precipue habeat denoīari. Finis autem eſt vltimū in vnoquoqꝫ. dꝫ vnumquodqꝫ propriſſime a fine denominari. Et cū finis incarnationis ſit ſaluatio humani generis per verbū incarnatum. Vbi filius dei incarnatur recte vocatus eſt ieſus potius q̄ alio nomine. Similiter ꝗ2uis mirabilitas ⁊ fortitudo ⁊ conſiliuꝫ cōmunia ſint diuinis pſonis: tñ mirabilitas cōceptus ⁊ natiuitas de virgine: fortitudo in morte. ɔſiliatio in doctrina: vbo ⁊ exēplo ſolum conueniūt ieſu. ſicut propria eſt ei incarnatio. Vnde hac rōne non ɔueniunt ꝑdicta nomina trinitati: ſed verbo incarnato. ¶ De filiis duobus coniunctis ieſus xpo: dicit Alb. nominant vnā pſonam a duabus naturis que inuenta eſt ſm humanitatē: ſaluator ſm diuinitatem humanitati cōnexam. ¶ Quantum aūt incarnatū ex virgine dñs exaltauerit oſtendit apſo ad Phil. ij. dicēs. Deus exaltauit illum et donauit illi nomē qđ eſt ſuper omne nomē ⁊c. Et hoc angelus gabriel expoſuit ſubdens poſt q̄ dixit virgini. Vocabis nomen eius ieſum. Erit enim magnus ⁊c. quoꝝ expoſitio ſequitur de magnitudine prolis ɔcipiēde a virgine. i. ieſu. Erit inquit magnus. Et primo locutio iſta vi

De ipoſitione nomie ieſus ab angelo

detur incōgrua. Nam cum magnitudo ſit du/
plex ſcꝫ molis ſeu q̄ꝫtitatis materialis ⁊ virtu/
tis. Et de magnitudine corpali nō ſit intelligē/
da locutio: q. illa eſt indifferens. Vn̄ Samueli
dictuꝫ fuit de vno ex germanis Dauid. Ne re/
ſpicias vultū eius: nec altitudineꝫ ſtature eius
q: abieci eū. j. Reg. xvj. Ergo de magnitudine
virtutis. Sed cū qui nunciaꝛ ꝯcipiendus ſit de
us: deo aūt nihil accreſcat: nulla virtus per in/
carnationē. Quicqd enī pōt homo pōt deus ⁊
plus. ergo qcquid pōt mō: potuit ⁊ prius. quo
factus eſt magnus. Vn̄ ⁊ bea. Ber. Quare erit
⁊ non potius eſt magnus: qui ſemꝑ equaliꝛ eſt
magnus: ⁊ nō hꝫ quo creſcat vt q̄ſi maior poſt
ꝯceptum futurus ſit q̄ꝫ ante ſit. quinimo potꝰ
paruus videbatur nunciandus. ſm̄ illud Eſa.
ix. Paruulus natus eſt nobis. Vn̄ ⁊ bea. Ber.
Non laudatur dn̄s magnus ⁊ laudabilis val/
de: ſed ⁊ paruus dn̄s ⁊ amabilis valde. Propꝛ
quod etiā dicit ps. Minuiſti eū paulominꝰ ab
angelis. Quod apl̄s ad Heb. ij. exponit de ver
bo incarnato. Ad hoc rn̄det Alber. vbi ſupra.
Dn̄s in incarnatione factus eſt magnus ⁊ par/
uus: q: deus ⁊ hō. Magnus inquantum deꝰ:
paruus inq̄ꝫtum homo. Ergo vna ⁊ eadem p/
ſona eſt magnificata ⁊ paruificata. Qd̄ auteꝫ p/
ſona diuina ſit magnificata: hoc hꝫ rōne huma
nitatis. q: ſcꝫ ipſa humanitas deo cōiuncta eſt
magnificata ⁊ exaltata. Nam diuina natura nō
habet quo creſcat: cum infinita ſit. Paruificata
autem ⁊ exinanita dicitur diuina perſona rō/
ne diuinitatis: non ex diminutione diuine na/
ture in aliquo que minui non poteſt: ſed cum
inferiori vnitione. Sicut ⁊ magnificatio non ē
nature extra metā ꝓpriā eleuatio: ſed cū ſūma
natura pſonalis ꝯiūctio. Et ſic erit magnus.

¶ Primo altiſſima nobilitate.
¶ Scd̄o excellentiſſima dignitate.
¶ Tertio imenſiſſima poteſtate.
¶ Quarto diffuſiſſima famoſitate.
¶ Quinto copioſiſſima vtilitate.
¶ Sexto inauditiſſima nouitate.
¶ His ſex modis erit magnus.

¶ De nobilitate .§. iij.

eius dꝛ prouer. vl. Nobilis i portis vir eius ſcꝫ
eccleſie. cuiꝰ ſponſus eſt ieſus cū ſederit cū ſeni
oribus terre. Et Luc. xix. in parabola. Nobilis
quidā abijt in regionē longinquā accipere ſibi
regnum ⁊ reuerti. Hic vtiqꝫ magnus. Nā ps.
de eo. Magnus dn̄s ⁊ lau. ni. ⁊ magni. ⁊c̄. Et
quis magnus ſicut deus nr̄. Job. Altior celo ē
pfundior inferno: latior mari: ⁊ longior terra
menſura eius. ſcꝫ ſpiritualis vꝫ in pn̄tia ſubli/
mitate. In ſapiētie lſpiditate. In charitatis vi/
ſcerolitate. In permanentie eternitate. Bern̄.
Plane magnus: q: tam magnus q̄ꝫ altiſſimus.
Altiſſimus enim pꝛ eius eſt. Quā alius autem
pꝛ ſit nō potuit inequalē ſibi gignere filiuꝫ. Fe
cit vtiqꝫ angelū magnū ſed nō quantus eſt ipſe
⁊ fieri non potuit altiſſimus: qd̄ ſibiipſi vſurpa
re voluit dꝛ. Similis ero altiſſimo. Solū auteꝫ
vnigenitū quē non fecit: ſed genuit ops oipo/
tentem: altiſſimus altiſſimum: coeternus coet/
num: ipſum ſibi per oia cōparari. nec rapinam
eſtimat nec iniuriaꝫ. Vn̄ ⁊ angelus poſtq̄ꝫ ma/
gnus dixit: ſubdidit. Filius altiſſimi vocabiꝛ.
Ecce nobilitas altiſſima expreſſa. Quāuis autē
dicaꝛ in li. Eccl̄. Eris filius altiſſimi. obediens
ſcꝫ mandatis dei. Aliter tn̄ q̄ꝫ iſte. Nam ſancti
viri ⁊ obedientes diuinis mādatis: ſunt filij ꝑ
adoptionem ſm̄ illud apl̄i ad Gal. Miſit deꝰ
filiū ſuum natū ex muliere ⁊c̄. vt adoptioneꝫ fi/
liorum reciperemus. Hic auteꝫ filius altiſſimi
per eternam generationem. Vocabiꝛ ait altiſſi
mi filius. Aliter q̄ꝫ alibi. Nam alij vocanꝛ nois
illius impoſitiōe. Hic aūt ⁊ nominis ⁊ rei diui
ne nature per operū declarationeꝫ. Vocabitur
altiſſimi filius eterna nominatione ps. Dn̄s di
xit ad me filius meus es tu: ego hodie. i. eter/
naliter genui te. Scripture attellatiōe: Joānis
ꝓphetatione. Operum ꝓbatiōe. Patris eterni
declaratiōe. Columbe oſtenſione. Petri confeſ
ſione: ⁊ demonum ſuſpitiōe. Doctrine ſingula
ritate: q: nunq̄ꝫ ſic locutus eſt hō. dixerunt mi/
nj dei miſſi ad capiendū eum. Jo. vij. Facile eſt de
his auctoritates ſcripture habere ob breuitatē
dimiſſas. Vocabitur ergo ab hominibus ex ꝓ/
dictis altiſſimi filius. Vnigenitus in eſſe natu/
re. Primogenitus in donis gratie. Summus
in eſſe glorie. Vnum erit in eſſentia cum patre
Erit a patre eterna generatione. Vnum princi/
pium in cōi inſpiratione.

¶ De excellentiſ/ .§. iiij.

ſima dignitate ait per os Dauid. ps. ij. Ego cō/
ſtitutus ſum rex ab eo. Et Apoc. xx. dꝛ. Qd̄ ha/
bet ſcriptum dei filius in femore ſuo ideſt hu/
manitate: rex regum ⁊ dn̄s dominantium. Qd̄
etiam oſtenſum fuit in viſione Nabuchodono
ſor: in lapide illo exciſo a monte ſine manibꝰ. q
percutiens ſtatuam illaꝫ: ſignantē quatuor mo
narchias mūdi et quatuor partibꝰ eius diuer/
ſe materie confectā: ad nihilum redegit. ⁊ factꝰ
eſt mons magnus dominās oībus. vt habetur
in Daniele. Vn̄ ⁊ angelus ſubdit dabit illi dn̄s
ſedem Dauid patris eius ideſt dignitatē regi/
am. ¶ Sed poteſt merito dubitari de quo re/
gno loquatur. videlicet ſpūali ſeu tēporali. De
temporali nō videꝛ intelligendū cum ipſe dicat
Regnū meū non eſt de hoc mundo. Joā. xviij.
Unde cum turbe poſt miraculum factū ſatiat

do quinq̄ milia hominū ex quinq̄ panibus: voluiſſent eum facere regē: aufugit. Jo. vj. Sz nec de ſpirituali quo ſcʒ regnat per grām in eccleſia: quia inq̄ntum homo non ꝯfert grām. In quantum deus ſemꝑ habuit tale regnū ſpirituale. ⁊ ſic ei non fuit datum quod habebat. Sed reſpondetur ꝙ xp̄us regnū tēporale ⁊ ſpirituale recepit in ſua incarnatione. Nam etiā inquā tum homo datum fuit ei dn̄ium totius mūdi: Sed non eo vſus pauperrime degens: vt nos ſuo exemplo induceret ad cōtemptū mūdi. beatus Augu. Omnia terrena cōtempſit hō xp̄us: vt cōtemnenda eſſe demonſtraret. ⁊ exēplificat per particularia. Et iſto modo regnū eius non fuit de hoc mūdo. Regnū ſpirituale inquantū homo habuit. inq̄ntum caput eſt eccleſie merito paſſionis nobis grām procurans ⁊ exēplo eccleſiā regens ⁊ verbo. ꝓpter quod ait pilato. Tu dicis q: rex ſum ego. Ego in hoc natus ſuʒ vt teſtimonium perhibeā veritati. Joan. xviij. Unde glo. ſuꝑ dicto verbo. Dabit ei dn̄s ſedē dauid ⁊c̄. dicit. In p̄ſenti vita corda inhabitās ſcʒ per grām regnabit ad gliam vocans vt regnemus cū eo in patria. Hinc ⁊ Leo papa i ſermone. Agnoſce o chriſtiane dignitateʒ tuam ⁊ diuine conſors factus nature noli in veterē vilitatem degeneri conuerſatiōe redire. Memēto cuius capitis ⁊ cuius corporis ſis membruʒ Reminiſcere q: erutus de poteſtate tenebrarū tranſlatus es in dei lumē ⁊ regnum. Non ſolū autē hominū ſed ⁊ rex eſt ⁊ dn̄s angelorū. Unde Matth. iiij. dicit. Acceſſerunt angeli ⁊ miniſtrabant ei: vt ſcʒ dn̄o ſuo. Et ad Heb. j. Cum introducit primogenitū ſcʒ chriſtuʒ in orbem terrarum dicit. Adorent eum oēs angeli eius. Et in hymnus. Tremūt videntes angeli verſa vice mortaliuʒ. Culpat caro: purgat caro. ſcilicet xp̄i: regnat deus dei caro. Et iterum ad Heb. j. Sedet ad dexterā maieſtatis in excelſis ſcilicet xp̄s tanto melior angelis effectus: quanto differentius pre illis nomē hereditauit. Cum igitur deus nominet ⁊ ſit ⁊ deus ſit rex angeloruʒ ergo ⁊ chriſtus eſt rex angelorum. ¶ Sed pro

xp̄s dī ſupioꝛ ⁊ rex ãge lorum.

huius pleniori declaratione ſciendum ſm Alber. vbi. s. ꝙ de dn̄o ieſu xp̄o poſſumus loqui ſm q̄tuor modos. Primo de ipſa yppoſtaſi ſeu perſona diuina ſcʒ filio dei. Scd̄o de natura. i. pſona ipſa rōne diuine nature que eſt in ea. Tertio de pſona rōne humane nature aſſūpte ſcʒ ſm ꝙ eſt in vnione cū diuina. Ex his tribus modis xp̄s eſt ſupioꝛ omni angelo ⁊ rex angelorum. Quarto modo ſm ꝙ in ſe eſt ipſa humana natura circūſcripta diuinitate: ⁊ ſic eſt inferior angelo. ſm illud. Minuiſti eū paulominus ab angelis. Quod verum eſt ſm naturam ſeu perfectionem naturalē. nam natura intellectualis ſuperior eſt rationali. Sed ſm gratiam infuſam anime eius ⁊ gloriam maior eſt omni angelo ſine comparatione. Unde ⁊ ſedere dicitur a dextris dei. Mar. vlti. ideſt in potiori gloria ſuper omnes homines ⁊ angelos.

¶ De imenſa eius .§.v.

poteſtate. Ps. Quis deus magnus ſicut deꝰ noſter. noſter ſcʒ frater effectus per incarnationeʒ tu es deus qui facis mirabilia. notam feciſti in populis virtutem ideſt potentiam tuā. Poteſtatem habeo ponendi animā ſcʒ per mortē. ⁊ poteſtatem habeo iterū ſumendi eam. ait ipſe Jo. x. ſcʒ propria virtute reſurgendo. Dicit be. Augu. Maius eſſe iuſtificare peccatoreʒ. quod fit remittendo peccata: q̄ȝ creare celum ⁊ terram quod eſt imenſe potentie. Nam per creationeʒ res producitur ad eſſe nature. Sed per iuſtificationem ad eē gratie. Potior autem eſt gratia q̄ȝ natura ait be. Amb. Filius autem hominis habet poteſtatē in terra remittendi peccata ait ipſe. Matth. ix. Immo vt ait Augu. de conſe. di. iiij. Nemo tollit peccata niſi xp̄s qui ē agnꝰ dei tollens peccata mundi: ſua deitate effectiue ſua humanitate meritorie. De diabolo dn̄s dicit ad Job penul. Non eſt poteſtas ſimilis ei ſuper terram. Sed dn̄s Jeſus fortis ⁊ potens: dominus potens in prelio eum ſuperauit magnitudine potētie ſue. Dum fortis potentia naturali armatus malitia experimentali cuſtodiret atrium ſuū ſcʒ mundi: in pace omnia poſſidebat. vt dicitur Luce. xj. c. Tyrannice ſibi vſurpato dn̄io: nō reperiebat qui ei reſiſteret ex defectu virtutis in humano genere. Sed ſuperueniens fortior eo. pugnans cum eo manu inermi ⁊ affixa cruci: debellauit inquit bea. Auguſti. aereas poteſtates ⁊ vniuerſa arma eius i quibus confidebat abſtulit ſcilicet malitias detegens verbo ⁊ exemplo: ⁊ ſpolia eius diripuit animas captiuas ab eo liberando. Sed ad hanc ſuam magnam poteſtatem diſcipulis cōmunicans ait. Ecce dedi vobis poteſtatem ſuꝑ omnia demonia ⁊c̄. Luc. ix. Data eſt mihi inq̄t omnis poteſtas in celo ⁊ i terra Mat. vlt. Que quidem poteſtas ſm magiſtrū in. iij. ſentē. ſibi collata eſt a principio ſue conceptionis. Sed reſurgenti aſſerit ſibi collatam: quia tunc fuit ſibi manifeſtatum. Nam ſicut ipſe fuerat potens in opere miraculorum ⁊ ſermone coram deo ⁊ omi populo Luc. xxiiij. Ita conceſſit aplis vt in nomine eiꝰ demonia eijcerēt. Linguis nouis verba exprimerēt. Serpentes tollerent: venena ꝓpellerent: infirmos a varijs languoribus curarent: cecos illuminarēt: mortuos ſuſcitarēt: cōfortati potentia virtutis eius. In celo data ē ei oīs ptās: q: his qui credūt in noīe eiꝰ dedit po

teſtatem filios dei fieri. Joh. j. Et ptās ei⁹ ptās
eterna. vt dicitur Dan. ix. Recte ergo di ei dan
da ſedes dauid. qui interpretaſ fortis robore.
Et figuraſ regnum xp̄i ſuper eccleſiam militan
tem p regnū dauid. qꝛ huius regnum eccleſie
eſt in bello ꝯtra vitia. ⁊ i effuſione ſanguinis: ⁊
caſtigatione corporis ⁊ crucifixiōe carnis a vi/
tys. ſicut ⁊ regnū dauid fuit cum bellis ⁊ labo/
ribus. Sedes ergo dauid eſt ei dāda. ſ. ſpūalis
regni ſacerdotij: magiſterij: iudicij: cōuiuij. Et
dicitur ſedes iſta dauid. vt dicit Albertus pp̄t
carnis ꝓpagationem. qꝛ ab eo deſcendit. Pro/
pter diuinam electionem. Elegi hoiem ſm cor
meū. ait dn̄s de dauid. Propter humilem exal
tationem. Ex paruo aſſumpt⁹ eſt in regnuꝫ hu/
milis valde. Unde ait Uilior fiam plus q̄ꝫ fact⁹
ſum: ⁊ humilis ero in oculis meis dixit ipe mi
chol. ij. Reg. vj. Propter hoſtium deuictionē
qꝛ plurimos hoſtiū ſubiecit. Propt ſanguinis
effuſioneꝫ multos occidēs: precipue golyath.
Propter diuini cultus augmētationē. vt pꝫ. j.
Paralip. j. Propter ſpiritualem promiſſioneꝫ.
ps. De fructu ventris tui ponam ſup ſedem tu
am. Propter virtutum ſimilitudineꝫ ⁊ charita
tis magnitudinē. Et figuraſ per regnuꝫ xp̄i ſu/
per eccleſiam militantē p regnum dauid. quia
eius regnū eccleſie eſt in bello ꝯtra vitia ⁊ in ef
fuſione ſanguinis ⁊ caſtigatiōe corporis ⁊ cru/
cifixone carnis a vitijs. ſicut ⁊ regnum dauid
fuit cum bellis ⁊ laboribus.

De vtilitate .§. vi.

maxima eius d: in libro ſapiētie. Magna ſunt
iudicia tua dn̄e: ⁊ ienarrabilia verba tua. Ma/
gnificaſti ppl'm tuū ⁊ honoraſti. Uere magn⁹
dn̄s ⁊ magna miſericordia eius: q dat donum
equale ſibi. inqt btūs Aug. Deus enim factus
eſt hō vt homo fieret deus. Unde petrus in ca/
nonica epiſtola. Maxima ⁊ pcioſa donauit no/
bis deus: vt ſimi⁹ diuine nature ꝯſortes. Quis
maior honor eſſe pōt que maior vtilitas Unde
Leo papa in ſmone. Redijt in honoreꝫ ſuū ab
antiqs ꝯtagijs purgata natura mors morte de
ſtruiſ: ⁊ natiuitas natiuitate reparaſ. Quiſquis
igitur pie ⁊ fideliter xp̄iano noie gloriaris re/
cōciliationis huius gratiā iuſto ppēde iudicio
Tibi eni quōdā abiecto: tibi excluſo a paradiſi
ſedib⁹: tibi p exilia lōga morienti: tibi in cine/
rē ⁊ in puluerē diſſoluto: cui iā nō erat ſpes vl/
la viuēdi p icarnationē vbi ptās data ē: vt quo
de lōginq ad tuū reuertaris auctorē: recogſcas
parentē: liber efficiaris ex huo. de extraneo pro
mouearis in filiū: vt q ex corruptibili carne na
tus es: ex dei ſpū renaſcaris: ⁊ obtineas p grāꝫ
quod non habebas p naturam. Et mali conſcīe
tie abſolut⁹ reatu celeſtia regna ſuſcipias ſi vo
lūtatem dei facias: diuino fultus auxilio. Hec
ille. Et ideo Eſa. ait. Paruulus natus eſt nobis
filius datus eſt nobis. Et angelus ad paſtores.
Luc. ij. Nat⁹ eſt vobis ſaluator qui eſt xp̄s dn̄s
i. ad veſtri vtilitatē. Unde. b. Bern. Magnifi/
ceſ a nobis paruus ⁊ magnus dn̄s. quos vt fa/
ceret magnos factus eſt paruus. Paruulus in/
quit Eſa. natus eſt nobis. nō angelis qui cū ma
gnū haberēt. paruū nō requirebāt. nobis ergo
natus nobis datus: qꝛ ⁊ nobis neceſſarius. Et
ideo de nobis nato, vel dato faciamus id ad qd̄
datus eſt nobis. Utamur nr̄o ad nr̄am vtilita/
tē: vt de ſaluatore ſalutē opemur. Hec. b. Ber.
Tūc aūt ſaluteꝫ ꝯſequemur: ſi vitā eius imi
tamur. Nam vt ait. b. Aug. in ſermone. Homo
ſequēdus nō erat: qui videri poterat. Deus ſe/
quēdus erat qui videri nō poterat. vt ergo ho/
mini exhiberef qui ab hoie videref: quē homo
imitaref: deus factus eſt homo: qui oia bene fe
cit. Unde ⁊ angelus dixit. Regnabit in domo
iacob in eternū. Qd quidem de domo materia
li iacob intelligi non pōt: quia illa nō manet in
eternū. Sed de domo ſpūali ſm interptationeꝫ
nois. Interpretaſ enim iacob ſupplātatio. In il
la ergo domo. i. mēte regnat ieſus per gratiam
pducēs inde ad gliam. que diabolū ſupplantat
i. ſupat mūduꝫ: ⁊ carnē cum cōcupiſcētijs ſuis.
Qui vt iacob patiēter ſuffert iram fratris: vitat
ſcādala primi. Simplex eſt ⁊ domi cōſciētie ſe/
cum manēs: qui priam ⁊ parētes ad voluntatē
patris. ſ. dei deſerit: qui vt aduena pegrinatus
in terra vigilās die ac nocte: eſtu vritur. ⁊ gelu
ſup gregē ſuoꝝ ſubditoꝝ. vel ſaltē ſenſuuꝫ ⁊ co
gitationum ſuaꝝ ne aliqua occidaſ a lupo iſer/
nali. qui ditatus virtutibus ⁊ multiplicatus in
filijs bonoꝝ opum. ex lya actiue ⁊ Rachel ꝯtē/
platiue. Demum diſponēte deo ad priaꝫ ſuper/
nam regrediſ in lucta angeluꝫ vincēs malum.
tū qui. ſ. preliaſ in fine nobiſcuꝫ. Unde nomen
mutat iſrael. quod interpretaſ vidēs deū. ſ. per
gliam. Regnabit in domo iacob: miſeris miſe/
rēdo: malos extirpādo: bonos exaltādo: oibus
impendo: hoſtes ſupingādo: curias celebran/
do: iura pmulgādo: regna dilatando. Hc ſunt
conditiones magni regis quas habuit ⁊ in vti
litatem noſtram exercuit rex Jeſus: quoniam
deus magnus dominus.

De diffuſiſſi/ .§. vij.

ma famoſitate: magnus erit. Prius dicebatur
a ps. In iſrael magnuꝫ nomen eius. ſ. veri dei.
Nam alijs nationibus etiaꝫ romanis in qbus
erat monarchia declinātibus ad idolatriā par/
uum ⁊ pene nulluꝫ habebatur nomen veri dei
cuꝫ multos colerēt deos. Sed poſt verbi incar
nationeꝫ impletū eſt qd̄ Malachie primo pre

nũciatum eſt.ſ.A ſolis ortu vſqz ad occaſuz magnum nomen meuz in gẽtibus.i.magna ſama vbiqz diffuſa.de magnitudine veri dei incarnati. Quod etiam ſignatũ fuit in principio ſue natiuitatis veniẽtibus ex oriente tribus regibus magnis in ſapientia.⁊ ideo magis dictis adorare recenter natum: ex muneribus oſtẽdentibus veram fidem diuinitatis eius: ex thure mortalitatis aſſumpte: ex myrrha regie dignitatis naturaliter ⁊ ſpiritualiter ex auro. ad innuendum ꝙ ex tribus mundi partibus. aſia. aphrica.⁊ europa: venturi eſſent ad veram fidẽ eius reges ⁊ ſapientes cum populis ſuis. quia nõ ſoli venerunt. Et in occidente. die ſue natiuitatis oſtenſo paruulo circa ſpheram ſolis in gremio puelle: a ſybilla Octauiano monarche mundi: reuerentiam ei exhibuit ⁊ ſacrificiũ. vt narrant hiſtorie. Magnus ergo dñs ⁊ laudabilis nimis: ⁊ magnitudinis eius.ſ.fame nõ eſt finis. Nam per longum ⁊ latum totius terre: ⁊ per profundum inferni ⁊ altitudinem celi. diffuſa eſt ſama infinite bonitatis ⁊ perfectionis eius. Beatus Hiero. gallia ⁊ britãnia ⁊ aphrica ⁊ perſis oriens ⁊ india. vnum chriſtum adorant: vnam ſequuntur regulam veritatis. diſt. xciij. legimus. Licz nũc multe ex his nationes receſſerint a veritate fidei ⁊ vnitate eccleſie. vt india ⁊ aphrica oriens ⁊ perſis. In huius figuram legitur. iij. Regum. x. ca. Quia magnificatus eſt rex Salomon ſuper omnes reges terre: ⁊ omnis terra deſiderabat videre vultuz eius. beatus Bern. Vere magnificatus eſt. quia magnificauit eum dñs in conſpectu reguz vt adorent eum omnes reges terre: omnes gẽtes ſeruiant ei. In ſe quidez nihil factus eſt maior. qꝛ adeo maximus erat vt creſcere nõ poſſet. Sed factus eſt magnus in mentibus hominum: et opinione ⁊ laude: qui prius nullus putabatur Unde ⁊ regina Sabba audita fama eius glorie ⁊ ſapiẽtie que deſignat gẽtilitatem. Veniẽs ad eum vidẽdum: cernens magnificẽtiaz eius ⁊ curie ſue. adeo ſtupuit vt vix in ea remaneret alitus. Dixitqz ei. Maior eſt gloria ⁊c̃. Viciſti famam virtutibus tuis. Beati ſerui tui q ſtant coram te ⁊c̃. ¶ Et regnuz Salomonis figurat regnuz eccleſie triũphantis in quo regnat chriſtus cum ſanctis ⁊ in ſanctis: in gloria: in ſuperna hieruſalem que interpretatur viſio pacis. Ubi eſt perfecta pax in qua regnat rex pacific⁹ Salomon. Nam regnauit multo tẽpore in maxima pace ⁊ gloria: ſicut regnum Dauid quod fuit in bellis ſignificat regnum ſpirituale eccleſie militãtis. Sed de ſuperno regno veri Salomonis dicitur Eſa. xxxij. Sedebit populus in pulchritudine pacis in requie opulenta. Et de hoc ſimpliciter intelligitur qd̃ ait angelus. Regni eius nõ erit finis. Nam regni quo regnat in eccl̃ia militãti eſt vtiqz finis. qñ.ſ. finiet mundus. tũc non erit amplius eccleſia militãs: ſed triũphans efficietur. Et finis nõ erit talis regni in quo xp̃s regnat cum ſanctis ⁊ ſancti cuz eo.

¶ Sũma nouitate erit magnus. Nouuz enim faciet dñs ſup terram. Femina circũdabit virũ Et Diony. dicit. ꝙ hoc eſt oĩum nouoꝝ nouiſſimum. Magnus inqz erit. ait Alb. ſm oẽm modũ dicere. Magnus deus ↄſilio ⁊ incõprehẽſibilis cogitatu. Magnus ſm ſbam. qꝛ deus magnus. ps. Magnus dñs ⁊ laudabilis nimis in ciuitate dei nr̃i. Magnus ſm q̃ntitatem. quia oĩps nomẽ eius. ⁊ ideo glioſe magnificatus eſt Exo. xv. Magnus etiam ſm qualitatẽ: qꝛ ſumme bonus. ps. Magnus dñs ⁊ magna virtus eius.ſ. bonitatis. Magnus ſm relationẽ. qꝛ filius altiſſimi dei. ij. Regũ. vij. Ego ero ei in patrem ⁊ ipſe mihi in filiuz. Magnus ſm qñ. qꝛ eternus. Eccl̃. j. Fons ſapiẽtie verbuz dei in excelſis. Magnus ſm vbi. qꝛ vbiqz. b. Aug. Deus vbiqz eſt non locis: ſed actionibus. ps. Quo ibo a ſpiritu tuo ⁊ quo a facie tua fugiam. Magnus ſm ſitum. qꝛ vt ait Eſa. vlti. Celũ mihi ſedes eſt. terra ſcabellũ pedum meoꝝ. Et ſedet ſuper cherubin: ⁊ volat ſup pẽnas ventoꝝ. Sedet quoqz ad dexterã patris ⁊ iterpellat pro nobis Magnus ſm habitũ. qꝛ veſtimẽta eius ſunt alba ſup niuem ⁊ qualia non põt facere fullo ſup terrã. Fortitudo ⁊ decor indumentũ eius. Prouerb. vlt. Magnus ſm actionem. qꝛ in principio creauit deus celũ ⁊ terram. Gen. j. ideſt filium genuit: in quo oĩa creauit ⁊ recreauit ⁊ glorificauit. Ipſe opa fecit que nemo alius fecerat: que teſtimonium phibent de eo ꝙ filius dei ſit. Magnus paſſione. Vidimus enim eum (dicit Eſa. liij.) nouiſſimũ viroꝝ ⁊ viruz doloꝝ. Qui paſſus eſt pro peccatis noſtris bea. Bern. Et tu quidem virgo paruuluz pariẽs: paruulum nutriẽs: paruulum lactãs. Sed videns paruuluz magnuz cogita. Et infra. Ecce paruulus in medio ſtatuit. O paruulus paruulus deſideratur O vere paruulus: ſed malitia nõ ſapiẽtia. Studeamus effici ſicut paruulus iſte. Diſcam⁹ ab ipſo: qꝛ mitis eſt ⁊ humilis corde: ne magnus videlicz deus factus ſit ſine cauſa homo paruulus. Et ſic paruus eſt ⁊ magnus. Leo ⁊ agnus. Leo de tribu Juda. ⁊ agnus qui tollit peccata mundi. Dominus ergo tecum ad magnificandum filium ex vtero tuo.

¶ Quãtuz ad ter- … .§.viij

tium principale. dñs tecũ. ad te virginẽ matrez magnificãdum. Et hoc ipſa expreſſit in cantico ſuo dicens. Fecit mihi dñs magna qui potens eſt. Ideo magna: qꝛ dñs fortis ⁊ potẽs eſt. Et vt

notat dñs Joh͡anes diſici ſuper magnificat in di
cto.v.Duodecim magna dicuntur in ſcriptura
De.xij. que dñs fecit in Maria: ſignata per duodeciz
magniſ ſtellas:que habebat in capite mulier amicta ſo/
que fec͡ le.Apoc.xij.Primo fecit magnum patriarchã
dñs in vehemẽter affectum.Scdo fecit magnũ pphe/
Maria tam a dño dilectũ. Tertio fecit magnũ monar/
cham diuinitus effectũ.Quarto fecit magnam
feminã venerãdam.Quinto fecit magnã crea/
turam inhabitandã.Sexto fecit magnã verita
tem imitandã.Septimo fecit magnũ obiectuz
realis bonitatis.Octauo fecit magnum ſubie/
ctũ diuine claritatis.Nono fecit magnum rece
ptum eternalis vnitatis.Decimo fecit magnã
auem altius ſcãdẽtem.Undecimo fecit magnã
edem ſanctius habẽtem.Duodecimo fecit ma/
gnam vocẽ latius currẽtez.Hec oĩa fecit in ma
ria magna.Et ideo aptiſſime dicit.dñs tecum.
ad te tam magnificãduz.❡Quãtum ad pmuz
fecit dñs abraham magnũ patriarchã.de quo
ſcribit in Gen̄.qp ibat pficiens atqz ſuccreſcens
donec vehemẽter magnus effectus eſt cuiqz di
xerat dñs cuius figuram tenebat in ſua pſona.
Ego ſum merces tua magna nimis.Magnus
vtiqz poſſeſſiue.Magnus expectatiue.Ma/
gnus cui facta eſt repromiſſio magna. Uidiſti
magnuz factum ſub vmbra ꝛc.Intuere hoc fa/
ctum illi cui dñs fecit magna in re certa ꝛ luce
pclara.Abraham patriarcha quaſi patrũ arca:
qm̃ ex eo patres pdierũt in mũdum. Ecce plus
q̃ Abraham in maria.ex qua nati ſunt ſpũali/
ter oẽs patres etiam abraham.ſ.in fide filij. Et
potẽs fuit deus ſuſcitare filios abrahe ſpũales
de lapidibus iſtis gentilibus:vt dicit baptiſta.
Abraham archa patrũ.Maria archa dei.Abra/
ham pro mercede deũ expectat:iam illa euz ha
bebat.Quãpulchre abraham dictus eſt ſuccre/
ſcẽs.i.ex ſubiectione creſcẽs:vel ſucceſſiue cre/
ſcẽs.Quis dubitat in veteri teſtamẽto abrahã
ſignificare patrem celeſtez.qui vnus in natura
cum filio ſe ſubdidit in filio vni puelle:qui par
uus erat in orbe terrarũ.Sed magnificatus eſt
per mũdum vniuerſum.vt a ſolis ortu vſqz ad
occaſum laudabile nomen eius.❡Scdo fecit
dñs Moyſen pphetam magnuz.Sic enim de
eo habet ſcriptura.Fuitqz Moyſes vir magnꝰ
valde in terra egypti.Ergo a maiori maximus
fuit in terra viuẽtiuz.Preludebat hic chriſto:
qui factus eſt in Maria.In egyptum venit qñ
mũdum intrauit areolam repit aromatũ.ſ.ma
riam que irrigabat ſicut paradiſus deliciaruz:
qui intrauit vt paſcatur ibi ꝛ lilia colligat.In
hac areola factus eſt:ꝛ genitus ille ppheta ma/
gnus de quo clamabat turba.Propheta ma/
gnus ſurrexit in nobis.Luc.vij.Hoc fecit dñs
magnum in Maria.Quod vtiqz vere magnũ

eſtimauit helisabeth.qñ eẽt a matre dñi ſaluta/
ta.Unde exclamauit.Unde hoc mihi vt veniat
mater dñi ad me.Ad hãc aũt venit deus nõ tri
bus mẽſibus apud eam mãſurus:ſed.nouẽ im
mo in eternuz.Uenit nõ viſurus ſed videndus.
Nõ trãſiturus ſed mãſurus.Non vt cognatus
ſed vt filius ꝛ dñs deus meus.Nõ ſolum illu/
minaturus ſed pphetiſſam facturus.Cum ex h
beatam me dicẽt oẽs gñationes.Nec miruz.Si
enim ad vocẽ Marie helisabeth pphetauit.ꝛ
paruulus ioh͡anes in vtero ſuo exultauit factus
ppheta.q̃to magis dici ipſa dz pphetiſſa:pro/
phetas faciẽs.Fecitqz dñs monarchã magnuz
dauid.Unde de eo dicit.Feciqz tibi nomẽ grã/
de iuxta nomẽ magnoꝝ.ſ.principũ qui ſunt in
terra.Que tñ magnitudo terre eſt inſtar pũcti.
Sed mũdus talis nuncupat magnos.qꝛ veſti/
gia gerunt magni dei.qui eſt rex regum ꝛ dñs
dñantiũ.Ecce capaciſſima virgo dicit.Fecit mi/
hi dñs magna.Dedit enim ſibi nõ vt ancille vł
nutrici vel doctrici.ſed vt dilecte matri diuum
vniuerſoꝝ cuius regni nõ erit finis.Ad cuius
aſpectũ angeli tremũt:celi nõ capiũt:elementa
pauẽt:venerat oĩs mũdus:inferna ſuſtinere ne
queũt.Hic factus eſt in maria:ꝛ inde maria im
peratrix ꝛ monarcha mũdi.❡Fecit deꝰ quar/
to cuidã qp eſſe:magna femina.ſ.ſunamitis il/
la cõiugata:eo maioꝛ quo cenaculum in domo
ſua meruit edificare.In quo ſuſcipet heliſeuz:
qui interpretaf deus ſaluatoꝛ meus.Sed dñe
nře Marie fecit dñs nõ ſolum vt eſſet magna
femina:ſed ꝛ maxima virgo.In cuius vteri ſã
cti cenaculo recipet helyſeus.i.ſaluatoꝛ deꝰ me
us nõ figurate ſed expreſſe.vt ſaluũ faceret po/
pulũ ſuũ a peccatis eoꝝ.Nam ſup defunctũ ge
nus humanum expãdit ſe:ꝛ facta ſunt organa
hoĩs mẽbra diuina diſcurrẽs hincinde per iu/
deam ſamariã:ꝛ galileã:calefecit verbis exem/
plis ꝛ miraculis:atqz oſcitãs ſepties:totiẽs pre
ſtãs.qp eſſet ppheta pmiſſus in legẽ:tãdez collo
catus in lecto crucis:ſurrexit qui erat moꝛtuus
ꝛ cepit loqui dicens.Uere filius dei erat iſte:ac
reſtitutus eſt matri ſue.que ſtabat iuxta crucẽ.
hoc munus expectãs hoc reputauit ſibi q̃ ma/
gnum.vnde dicere potuit.Fecit mihi dñs ma/
gna filiũ reddẽs viuuz.❡Quintũ magnũ qđ
fecit deus eſt terra ꝛ celuz ꝛ in eo luminaria ma
gna.iij.Eſdre.viij.Magna eſt terra:excelſum
celuz:velox curſus ſolis.Et magnificus qui fe
cit iſta.ſ.deus.Terra eſt beatiſſima virgo quoad
corpus terrenũ humile ꝛ fructiferũ.Celuz ipſa
quoad alam totã celeſtẽ plenã claritate ꝛ ſyderi
bus virtutũ.De his celo ꝛ terra dicit dñs.Eſa.
vlt.Celũ mihi ſedes eſt ꝛ terra ſcabellũ pedum
meoꝝ.In ala enim eius pp maximã puritatẽ
requieuit deus.Et in coꝛpe eius terreo fuit ſca

vellus ubi ſteterũt pedes eius.i.humanitas aſ
ſumpta in vẽtre eius. Ibi ꝫ ſol maximus. Sol
iuſticie xp̃s deus noſter. Et quẽ celi cape nõ po
terãt ſuo gremio ↄtinuit. Et quẽ totus nõ capit
orbis in ſua ſe clauſit viſcera factus homo. Fe
cit ergo mihi magna qui ec̃. ¶ Sextũ magnũ
eſt veritas. vnde tres cubicularij qui mouerãt
q̃onem quid eſſet oĩbus fortius. Cum vnus di
xiſſet vinũ. alter rex. tertius. ſ. Zorobabel dixit
mulierem oĩbus ꝓdictis fortiorem. Sed erat ꝫ
quartũ adhuc fortius. Magna eſt vitas ꝫ for
tior oĩbus. Et hoc declarãs per rõnem aſſenſe
rũt oẽs rex cum pncipibus ſuis dicentes. Ma
gna eſt veritas ꝫ ꝓualet. iij. Eſdre. viij. Mulier
magna ꝫ fortis eſt beata maria. ob cuius amo
rem ꝫ deuotionem multi ſe exponũt laboribus
mortis. Multi qui rapiũt ei.i.eccleſie ipe eius:ꝫ
imagini offerũt. Ipſa ꝓcurat reſſes virtutũ ho
minibus. ipa gignit reges ſpũales ꝫ vineas co
lẽtes. ſ. plãtos merito ſui ꝫ exẽplo. Tamen forti
or eſt ipſa ꝫ maior veritas ch̃ꝛiſtus qui ait. Ego
ſum veritas. Sed veritas (ait ꝓs) de terra orta
eſt.i.de ṽgine. ꝫ iuſticia exinde.i.iuſtificatio de
celo ꝓſpexit. ¶ Septimũ eſt magnum obiectũ
ſ. aia iuſtificata ꝫ timorata. Romaꝫ. viij. Quos
iuſtificauit hos magnificauit. dicẽte ſancta Ju
dith. Qui timent te. magni erunt apud te. Hec
aũt ṽgo beatiſſima humilima:cum qua timor
filialis cõtraxerat fedus. ita vt cum angelo ſibi
loquente turbaref in eius ſermone.i.metueret
anteq̃ꝫ angelus ei dixiſſꝫ. Ne timeas maria ec̃.
fuerat a tota trinitate preſcita ſimplici ſciẽtia et
ꝑdeſtinata electiõis noticia ↄformis futura in
carnati magni ṽbi. plus q̃ꝫ ois alia creatura cũ
ſit filius eius imago p̃ris in celis:ꝫ m̃ris in ter
ris religionis ꝓpetatẽ in vtroq̃ꝫ ↄſeruans. Hec
fuit a p̃re vocata per angelũ in ſpõſaꝫ. vt rebec
ca per Eliezer ꝓcuratorẽ abrae in ↄiugiũ yſaac.
A ſpũſancto ſcĩficata ab oĩ titillatione poſſibili
q̃ſſtũcũq̃ꝫ minima. A filio ſuo magnificata ſicut
altior diceref omi ente finito. Hec eſt ab angelo
venerata:deſiderata a p̃riarchis:a ꝓphetis p̃e
nũciata. queſita a regibꝰ. a ſacerdotibus figura
ta. exaltata ab aplis. martyribus admirãda. lux
ↄfeſſoribꝰ. a ṽginibus imitanda:ꝫ inuocãda a
cũctis nationibꝰ que ſub celo ſunt. Procul du
bio cecinisſet. fecit me magnã niſi attuliſſet hu
militas ꝓfundiſſima. ꝫ diuinas laudes narrat
nõ ſuas dicẽs. Fec̃ mihi dñs magna. ¶ Octa
uuꝫ magnũ. ſ. ſõm vocat ſcriptura diuina circa
q̃d pncipaliter verſat intẽtio ſua ad hoc volen
tes diſcipulos vocat ꝫ ait. Audite me:q2 de re
bus magnis locutura ſuꝫ. ꝓuer. viij. Tres ſunt
res pſonales magne:de q̃bus ꝓponat oẽm ſer
monẽ. Pater ꝫ filius ꝫ ſpũſcũs. ꝫ hi tres vnuꝫ
ſunt. Sed pticulariter tres res magne dicũtur

caro:ſpũs ꝫ ṽbũ. que ſunt vnus hõ. Erga queꝫ
ſicut ꝫ fine ſpecialius eloquia diuina ṽſanf. Eſt
enim xp̃s deus ꝫ hõ finis omni credẽti ꝫ ſcribẽ
ti ad ſalutẽ. Cui oẽs turbe precedẽtes ꝫ ſequen
tes noui teſtamenti ꝫ veteris clamant oſanna.
Necnõ vigintiquatuor ſeniores qui ſunt oiuꝫ
libroꝝ veteris teſtamẽti ſcriptores certi capitũ
coronas coꝝ ad huiuſmodi agni pedes appo
nũt. ſicut ille de ſe cũcta ſcripta fuiſſe teſtaf cum
ait. Cõſummatũ eſt. ꝫ gloſa quã fecit poſt ſuam
reſurrectionẽ cum apuit illis ſenſum vt intelli
gerẽt ſcripturas dicẽs. Qm̃ opꝫ ipleri oĩa que
ſcripta ſunt de me in lege ꝫ ꝓphetis ꝫ ꝓs. Luce
vlt. Veruꝫ quãto facta ſunt potiora verbis vel
ſcriptis:tãto ſunt maiora oſtenſa in Maria q̃ꝫ
in ſcriptura per deum. Nam ſcripture dedit vt
xp̃m loquaf. Marie ↄtulit vt per eã xp̃s pãda
tur. Ibi cũ multiplex tegit figura:hic veſtit cuꝫ
marie caro pura. Ibi ꝓnunciaf:hic oſtẽdif. Ibi
latet in mortua charta:hic pꝫ in carne monſtra
ta. Ibi dicta ſunt magna:hic facta ſũt magna.
q2 fecit mihi (inquit) dñs magna qui potẽs eſt.
¶ Nonũ eſt magnus ↄceptus ꝫ nr̃ ꝓfectus pie
tatis increate:qui dr̃ miſicordia ſua. q2 ſm̃ ma
gnitudinẽ ſuã ſic miſicordia eius cum ipo eſt.
Magna.n.eſt miſicordia dei ſolius:dicit Ec
cleſiaſticus. Hec ita lata eſt q̄ miſericordia dñi
plena eſt terra. ita lõga q̄ vniuerſe dñi vie miſe
ricordia ꝫ veritas. Ita ꝓfunda q̄ ad infernũ ad
eſt. ꝓpha Abachuc. iij. Cũ iratus fueris miſeri
cordie recordaberis. Ita ſublimis q̄ in celo dñe
miſicordia tua:ꝫ miſicordia eius ſup oĩa opa
eius. Ita domeſtica q̄ rẽplet viſcera eiꝰ. Luc. j.
Per viſcera miſicordie dei nr̃i ec̃. Ita multipli
cabilis q̄ mĩa eius a ꝓgenie in ꝓgenies. Luce
j. Ita durabilis q̄ mĩas dñi in eternũ cantabo.
Hic nedũ magnã ſed ꝫ maximã fecit in ṽgine
pia vt merito nõiꝰetur mater miſericordie ꝫ re
gina eius. Unde in antiphona. Salue regina
miſericordie. Hic qui petit ſine ipſa duce:ſine
pẽnis ſeu alis tentat volare. Si mirantur iudei
mõtani laudãtes deum:q2 deus magnificauit
miſericordiã ſuã cum Heliſabeth partũ ſterili
tribuẽdo:quãto debẽt laudibus dignis deum
efferre chꝛiſtiani:qui virgini tãte talẽ miniſtra
uit ↄceptũ ꝫ partũ nouũ pñtibus pteritis ꝫ fu
turis recordatus miſicordie ſue. ſicq̃ꝫ fecit ſibi
magna. Magnã aũt. ſ. aquilã chꝛiſto ſub figu
ra regis cuiuſdaꝫ licet mali Ezechiel propheta
Joãnem euãgeliſtaꝫ demonſtrat:cui fuit taꝫ al
te volãdi data poteſtas:vt de medio cedri me
dullam eius cum frõdibus ſuis que ſignificat
mediã in trinitate perſonã cum frondibus ver
boruꝫ ſuorũ. que ſunt ad ſanitatẽ gentiũ. ꝫ por
tauit in vrbem negociatoruꝫ:ideſt credentiuꝫ
dicens. In principio erat verbum ꝫ verbum

erat apud deũ ꝛc. vſq; Uerbum caro factuʒ eſt ꝛc. Ecce ꝑmo volauit maxima auis virgo: ⁊ nõ cõtinuit alas quouſq; perueniret apud deum. Inueniſti enim grãm (ait angelus) apud deuʒ. Ipſa virgo parauit viã Johanni: poꝛtas aperuit. reſerauit arcana. Quid ſi dixero virginẽ fuiſſe Johannis doctricẽ: vt per hanc diuinitatis noticiam fecundata inferioꝛ ꝑfacta diſcipulus xp̃i ⁊ filius recõmendatus marie ꝑuenerit ad illud ſcire ſupꝛemũ. Mater fuit facta iohannis teſtimonio filij ſui. Matris eſt docere filium: filij eſt auſcultare matrem. Et q꞉ noluit ꝙ mater ſua publice pꝛedicaret oĩuʒ mulierũ noꝛma futura: qbus pꝛedicare nõ licet dedit marie vt iohannes filius eius edoct⁹ ab ea per oꝛbẽ poſtea verbũ diſſeminaret diuinum. Et quia deus eſt qui opatur intus in docendo ſiue ſit angelica ſiue lingua humana. Iõ per hoc non intelligitur quin ipſe iohãnes vt aqla grandis tulerit medulam cedri potãs de ſacro diuini pectoꝛis fonte. Fecit ergo dñs aquilam grandem magnarũ alarũ iohẽm: ſed mariam maioꝛem que eũ edocuit. Fecit ergo dñs magna. ¶ Undecimum magnũ ponit Agge⁹ pꝛopħa. ſ. domum dei: dicens. Magna erit gloꝛia dom⁹ iſti⁹ nouiſſime plus q̃ pꝛime: dicit dñs exercituũ. Quod dictũ de materiali domo dei. i. templo intelligi non põt: cum longe inferioꝛ gloꝛia ⁊ magnificentia illius templi materialis in hierl'm poſt Aggeũ vſq; ad vltimam deſolationem ⁊ deſtructionẽ eius per romanos q̃ fuerit añ tempoꝛa ſalomonis ⁊ alioꝛum regũ. Hinc eſt ꝙ exoꝛãs vnus de reedificatoꝛib⁹ pꝛimis narrat fleuiſſe ſenioꝛes q viderant gloꝛiam magnã domus pꝛioꝛis: videntes vere infelicitatem ſequẽtis dicte dom⁹. Hec ergo gloꝛia magna dom⁹ per pꝛophetam demõſtrata: de alia domo clarius exponatur. ſ. virgine gloꝛioſa. de qua canit eccleſia. Domus pudici peccatoꝛis tẽplum repente ſit dei. Hec ergo domus dñi ex patrum lapidibus conſtructa polita ⁊ picturata v̾tutib⁹. coopta ꝑ totũ auro charitatis. tãto glioſioꝛ eſt domo ſeu tẽplo ſalomõis: q̃to fili⁹ ĩhabitatoꝛ ei⁹ eſt plus q̃ ſalomon. tanto glioſioꝛ ẽ: q̃to eius caro pura eſt dignioꝛ petra dura. tanto glorioſioꝛ q̃to aĩa eius excellentioꝛ q̃ fuerit ſanctoꝝ ſancta. tanto glorioſioꝛ q̃to diuina natura ꝑſens eſt potioꝛ pꝛopiciatoꝛio. tanto glorioſioꝛ q̃to angeli compꝛehenſoꝛes ſunt melioꝛes q̃ illius miniſtri viatores. tanto gloꝛioſioꝛ: q̃to victima figurata. ſ. ieſus gratioꝛ eſt figura. ſ. vituli concremati. que magna virgo recepit in vtero. Dicaſ ergo illõ Baruch. iiij. O iſrael q̃ magna eſt dom⁹ dei: ingens locus paſſionis ei⁹: magnus ⁊ immenſus meritis grã ⁊ gloꝛia. Dicat ergo v̾go btã. Fecit mihi dñs magna qui potens eſt ꝛc. Duodecimũ ſepe ſermo diuinus noĩ magnum adiungit: vt dicat etiã. ꝑs. In iſrael magnum nomen eius pꝛimo: deinde predicata catholica ſide addat per Malach. j. c. Magnũ nomẽ meũ in gentibus. ¶ Triplici aũt mõ dĩ magnum. Magnũ. i. pꝛecioſum. magnũ quaſi virtuoſuʒ ⁊ magnũ. i. famoſum. ¶ Magnũ ꝑcioſuʒ: qꝛ magnũ incoicatum mira includens. ſicut nomen Adonai nõ indicatũ patribus. vel nomẽ Tethagramaton imenſa ſacramenta ⁊ diuinas ꝑfectiões includens. Hoc modo dĩ magnũ nomẽ Marie. Et dimiſſis quatuoꝛ interpꝛetationib⁹ iam vulgaribus notis hoc nomen aſcribiſ hebraice quoq; litteris ſicut latine. ⁊ quid ſignificẽt habes ſupꝛa in ſermone de noĩe Marie. ¶ Sed per aliũ modũ nunc oſtendemus q̃ ſit magnũ ideſt pꝛecioſum nomẽ iſtud maria ex interpꝛetatione vʒ quoq; litteraꝝ quibus cõponitur iſtud nomen Maria ſm hebraicũ alphabetum. Pꝛima ergo lr̃a huius nominis maria eſt M. que apud hebꝛeos diciſ mem. Sed iſta lr̃a m apud hebꝛeos peritos duplicatur. diciſ eniʒ mem ⁊ men. Et men nũq̃ ponitur in ꝑncipio alicuius dictiõis nec in medio: niſi in iſto nomine Maria. q꞉ de vna tm̃ verificaſ apud eos: quib⁹ oĩa in figuram ꝯtingebant qm̃ illaʒ figurabat que nec ſimilem viſa eſt: nec hr̃e ſequentẽ. Eſt autẽʒ differentia apud hebꝛeos inter mem ⁊ men. qꝛ pꝛimũ eſt apertũ ſuperius ⁊ clauſum inferius. Secundũ ecõtra eſt clauſum ſuperius ⁊ apertũ inferius. Uide q̃ ſubtiliſſime ſpũſſanctus diuit virginẽ mariam incognitam futurã viro. ꝓlẽ tñ fecundandã de celo: ⁊ ſic apertã deo. clauſaʒ viro. quod nulli alteri foꝛet aſcribẽdũ: cuʒ nullum aliud nomen cũ men lr̃a tali ſumat initiũ. Si vero alioꝝ noĩa terminãtur per men: nimirum q꞉ oẽs beati futuri ſint virgines coꝛpoꝛe: quia ſcʒ ibi neq; nubent neq; nubenſ. Interpꝛetatur autem men ſm Ambꝛo. ſuper Beati immaculati: viſcera vel ex ipſis in quo tam dignitas q̃ charitas marie oſtenditur. Dignitas quippe: q̃ñ in viſceribus eius fuit aliquando realis habitatio chꝛiſti vt dicatur tẽpluʒ dei: ſacrarium ſpiritus ſancti. Charitas vero actiue ⁊ paſſiue oſtenditur in ea. Actiue quidem: q꞉ pietatis viſcera gerit ad ſingulos intercedẽs pꝛo oĩbus. Charitas paſſiue. ſcilicet ꝙ fuerit ab omnibus deſiderata ⁊ amata oſtendit alia iterpꝛetatio ſupꝛadicta ſcʒ ex ipſis. q꞉ vʒ ex parentib⁹ ipſis eſt expectata: cõmendata: ⁊ pꝛogenita viſceroſe. A: que eſt ſecunda littera in noĩe maria apud hebꝛeos dicitur aleph. ⁊ interpꝛetatur aleph doctrina in quo eius vtilitas pꝛedicatur. Eſt enim omnium viuentium ſub deo rõnabiliter doctrina ſalutaris: ⁊ ſpeculum directiuũ totius hũane vite. ¶ Tertia lr̃a ẽ R. quã hebꝛe⁹

De triplici mõ dicendi magnũ

De interpꝛetatiõe nomis Marie ſm gnq̃ lr̃as.

dicit res: ⁊ interpretaſ caput. in quo denotatur ipſius capacitatis immēſitas glioſa. Caput eni oīum deus. Caput noſtrū eſt chriſtus ples eius Caput enim eſt quodāmodo noſtre ſalutis: quē caput nutriēs ſalutare: caput antiqui ſerpentis cōtriuit. Capit oēs ſpūs intelligēte que mater eſt ſapiētie. Capit oēs gradus glie: que regina eſt vie ſimul ⁊ patrie. Capit oēs modos indulgētie: que caput eſt miſicordie. ¶ Quartū elemētū ſeu lr̄a eſt. J. que eſt minima figura apud eos. ⁊ dicit ioth. ⁊ interpretaſ ꝯfeſſio ſeu ſcientia. Ubi coloraſ virginis humilitas pfunda et virtuoſa que nihil ſibi attribuit: ſed oīa cōfiteſ a dn̄o accepiſſe. ¶ De quinta lr̄a. ſ. A. iam dcm̄ eſt. Ex his etiā quinq3 lr̄is hebraicis ſimul ⁊ latinis efficiēdo numeros ſignificatos per eas ſ3 latinos ⁊ hebreos. Uerbigr̄a. Prima littera. ſ. M. ſignificat apud nos mille: apd̄ hebreos. l. ſimul ꝯiungēdo numeros iſtos ſurgunt in numerū duoꝝ miliū ⁊ cētum. Et a ꝓmiſſione facta primo abrae: q: in ſemine eius bn̄dicerenſ omnes gētes terre qđ eſt Chriſtus: vt ait aplus ad Gal. q: Maria mater xp̄i ex abraham ſeminaliter deſcēdit vſq3 ad natiuitatē eius fluxerūt anni duo milia cētum ⁊ nō vltra: ⁊ vt notat pfatus Joānes dn̄ici: qui etiā3 declarat quō iſte numerus colligiſ ex dictis litteris Maria per ſingulas deſcēdēdo: cuius eſt totus iſte ſermo de duodeci3 magnis rebus ſup Magnificat. v. Quia fecit mihi magna. Exceptis his que habenſ in quinto magno. Quod etiā nomē Marie ſit virtuoſum contra pericula ⁊ mala ⁊ famoſum per omnia patet ex dictis ſupra.

¶ De quadruplici benedictione beate Uirginis. Capitulum. xxiiij.

Benedicta tu i mulieribus. Et pmo occurrit dubiū3: q: aut iſtud addit ad id qđ prius dictu3 eſt: gr̄a plena. aut nihil addit. Si addat: ergo id qđ addit aliquid eſt. ergo illa gratia cui addiſ plena nō fuit: ⁊ ſic angelus nō videſ verū dixiſſe cum ait: gratia plena. Si nil addit quin ibi cōtineaſ: ergo ſupflue diciſ. Itē natura eadē eſt in ea in mulieribus. ergo ſi alias excedit hoc eſt in gr̄a. Sed hoc ꝯtinet cu3 ait: gratia plena. Ad qđ dici poſſet ꝙ nō fruſtra hoc diciſ. Na3 cum diciſ gr̄a plena: pcipue intelligiſ de gratijs datis a deo. In eo ꝙ diciſ: bn̄dicta tu in mulieribus: notanſ quedā3 que ptinēt etiam ad gr̄am humanā. ſ. laudari ⁊ bn̄dici ab hoībus. cōprehēdit etiam iſta bn̄dictio oīum aliorum bn̄dictionē ſine dubio ſm̄ Alber. Quid enim magni aut miri ſi habuit bn̄dictionē oīum gētiū: que bn̄dictiones oīum angelorū habuit ⁊ gr̄as. Et dicit Damaſ. A nullo illuſtriū vinciſ. i. ſcōꝝ ⁊ ſcāꝝ excellētiū: ſed oēs ipſa ſupat ⁊ excellit. ¶ Pro cuius declaratōe ſm̄ Alb. ſciēdū eſt ꝙ quadruplex eſt rō bn̄dictiōis. de quadruplici rōn benedictioni

¶ Prima bn̄dictio eſt maledicti euacuatio.
¶ Secūda eſt fecunditatis ampliatio.
¶ Tertia eſt ſingularis gratie collatio.
¶ Quarta eſt ꝯgratulātiū gr̄e collaudatio.

¶ De pma ps. Bn̄dixiſti dn̄e terram tuā. i. humanā nāam excludēdo ⁊ euacuādo maledictu3 culpe illatu3 a deo cum ait Gen̄. iij. Maledicta terra in ope tuo. ¶ De ſcđo habeſ Gen̄. ij. Bn̄dixit eis dicēs. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā. ¶ De tertia. ſ. bn̄dictione gratie ſingularis dr̄. Gen̄. xij. Bn̄dixit dn̄s abrae. ⁊ pſal. Bn̄dixit oībus qui timent dn̄m. ¶ De quarta diciſ Matth. xxj. ꝙ pueri hebreoꝝ clamabāt ⁊ laudabāt cum magno gaudio xp̄o ieſu. Bn̄dictus qui venit in noīe dn̄i. ſm̄ oēm modu3 bn̄dictionis fuit benedicta virgo Maria in mulieribus ideſt ſup omnes mulieres. vt hy tu notet excellentiam ſuper alias.

¶ De prima benedictione qua. ſ. euacuaſ maledictū. §. i.

Sciendū ꝙ hec eſt triplex ſm̄ ꝙ triplex maledictū excluditur. Unde Hiero. Totum maledictum qđ intulerat Eua. abſtulit benedictio marie.

¶ Eſt enim maledictum nature.
¶ Eſt maledictum culpe.
¶ Eſt maledictum pene.

¶ Na3 vt ait Amb. Pudor eſt feminis nuptiarū pmia nō habere. ſ. filios. Jdeo maledictū nature eſt obprobriū ſterilitatis: quibus hec ſola eſt cā nubēdi. xxxij. q. ij. c. j. Propter qđ phenēna exprobrabat anne eo ꝙ ſterilis eſſet. ⁊ maledicta dicebaſ ſterilis que fructū nō faciebat ſm̄ legē. Hāc maledictionē abſtulit beata Maria: que virginitatē ſterilem in mūdo nobilitauit ⁊ exaltauit ac dedicauit in ſe virginitatē vt rem excellētē ⁊ a deo bn̄dictā: que ſi nō replēt terrā vt nuptie: replēt paradiſum tn̄. ¶ Maledictū culpe eſt triplex. ſ. libido impregnantis. Unde be. Hiero. ſup Matth. dicit ⁊ habeſ. xxxij. q. ij. Cōnubia legitima carent quide3 peccato: non tn̄ tēpore illo quo ꝯiugales actus geruntſ pſentia ſpūſſancti datur. etſi ꝓpheta eſſe videaſ qui officio generationis obſequitur. Hec ille. ⁊ hec eſt ꝓpter libidinem. i. delectationē inordinata3 illa qua ratio abſorbeſ ſm̄ phm̄. Feditas cōcipientis Job. xiij. Quis pōt facere mūdū de immundo cōceptum ſemine? Peccatum naſcētis pe. In peccatis ꝯcepit me mater mea. be. Aug. in li. de fide ad petrum. de ꝯſe. diſt. iiij. Firmiſſime crede ⁊ nullatenus dubites omnē hoīem qui cōcubitu viri ⁊ mulieris ꝯcipitur: cum peccato originali naſci: impietati obnoxium mor

niq; ſubiectuz. ¶ Ab hac triplici maledictione fuit excluſus ↄceptus Marie. ⁊ ratio eſt: q: nõ fuit ſimilis aliis. Nõ enim ex humano ſemine: ſed myſtico ſpiramine verbũ dei factum eſt caro de virgine Maria. Unde impregnans fuit ſpũſſanctus. q: ipſe op[er]atus eſt illam vnionem. Cõcipiens fuit virgo. Ecce virgo ↄcipiet. ſ. permanẽs virgo. Et ↄceptus eſt deus. Mathei. j. Uocabiť nomẽ eius emanuel: qđ eſt interp[re]tatum nobiſcum deus. Deus aũt peccare nõ põt: nec in eum cadit peccatũ. ¶ Maledictũ pene eſt triplex. ſ. dãni virginitatem perdẽdo que. ſ. recuperari nõ poteſt. cui premium ſpeciale conceditur: nec aliter mulier cõcipere põt vel parere. ¶ Secũdum maledictũ pene eſt laboris in portãdo fetum. ſubijcitur enim multis paſſionibus mulier in portando in vtero prolez. Unde ⁊ Thob. dixit filio ſuo. iiij. cap. Memor eſſe debes quãta pericula ſuſtinuit propter te. ſ. mater in vtero ſuo te portans. ¶ Tertium eſt dolor in partu. Gene. iij. In dolore paries filios. Sed ab iſta triplici maledictione euacuata eſt ⁊ liberata beata Maria. Naz vt eccleſia canit. Neſciens mater virgo virum: peperit ſine dolore ſaluatorem ſeculoꝝ. Et ſic nec virginitatez amiſit: nec dolorem: ſed ſummuz gaudium in partu habuit. ẜm illud Eſa. Germinans germinabit. i. pariet letabũda ⁊ laudãs. Nec illum laborem ſenſit in portando: ſicut nec in beatitudine dolor reperiť. Et beatus venter qui te portauit: exclamauit quedam mulier de turba ad chriſtuz Luce. xj. Apte igitur dicit. Benedicta tu in mulieribus: q: per tuam bñdictionez excluſa eſt a te oĩs maledictio mulierum.

¶ Secunda bene/ .§. ij.

dictio eſt fecũditatis ampliatio ſeu ſuperexaltatio. ⁊ hec poteſt eſſe triplex.

De bñdictiõe ſuperexaltate fecũditatis marie.

¶ Primo ex parte agentis.

¶ Secundo ex parte generati.

¶ Tertio ex parte gignentis. Quelibet iſtaruz eſt triplex. ¶ Et quãtuz ad primũ. Agẽs in iſta ↄceptione fuit deus pater ibi exercẽs ſuam potẽtiam deus filius oſtendẽs ſuam ſapiẽtiaz ſpiritusſanctus exhibẽs ſũmam beniuolẽtiaz. prout ſupra declaratum eſt in precedẽti ſermone. Exaltata vtiq; eſſet ſup oẽm generationẽ ⁊ ampliata illa gñatio. in qua ſolũ pater eſſet agẽs. Sed plus exaltata ⁊ magnificata vbi ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus etiaz op[er]atus eſt. ¶ Ex pte autẽ generati tripliciter eſt ampliata gñatio iſta. Nam cõceptus eſt vir perfectus in naturalibus. non enim vt alij ↄcepti in vtero matris diſtulit per tẽpora ad habẽdum vſum rationis. Alij pueri per plures annos manent anteq̃ intelligãt vel loqui poſſunt. Unde ⁊ infantes dicuntur. Sed ſubito chriſtus ↄceptus habuit cõpletum vſum rõnis ⁊ memoriam tenaciſſimã: intelligẽtiam acutiſſimã: ⁊ volũtatem prõptiſſimaz ad omne bonuz ⁊ loqui pfectiſſime potuiſſet ſi voluiſſet. Scđo eſt ampliata ⁊ magnificata iſta generatio. q: ↄceptus eſt vir ſanctus gr̃a ⁊ virtutibus pfectus. Aĩa noſtra naſciť vt tabula raſa in qua nihil pictum eſt: nullus enim in ea habitus virtutis vel ſciẽtie: ſed in tẽpore cum multo labore acquiruntť virtutes ⁊ ſciẽtie vel infunduntť a deo. Nõ ſic xp̃s ↄceptus nõ ſic. ſed q̃n verbum caro factũ eſt. i. homo de virgine Maria in inſtanti aĩa illa repleta fuit omni gratia virtute ⁊ ſciẽtia immo ⁊ glĩa. Unde viator ⁊ cõprehẽſor. Uiator q̃ntum ad paſſibilitatẽ ⁊ actum moriendi. nõ pro ſe: ſed pro nobis. Cõprehẽſor limpidius ↄtẽplans gliam dei. q̃z quicũq; i patria ſine cõparatione. Tertio adhuc magis exaltata eſt ſup oĩs generatio iſta. Cõceptus eſt ſũmus deus Eſaias. Uere tu es deus abſcõditus. ſ. in carne noſtra. Sic igitur exaltať ſup oẽs generationes mulieꝝ generatio Marie. ⁊ ideo bñdicta tu ⁊c̃. ¶ Ex parte gignẽtis. ſ. virginis eſt ſuperexaltata fecũditas eius ſup alias mulieres. q: virgo ↄcepit: virgo pepit: virgo lactauit deum pariter ⁊ hoiem. In cuius figurã eſt ſignuz datum gedeoni de victoria habẽda ↄtra inimicos populi dei videlz vt vellus poneretť in area per noctem. ⁊ de mane repiretur vellus plenuz rore. area aũt arida ⁊ ſicca per totuz. Uellus eſt pellis aĩalis mortui: ⁊ ſignificat noſtrã mortalem humanitatẽ. Illud in nocte vite p[rese]ntis poſitum in area vteri virginalis. reperitur plenum rore celeſti. ſ. deitatis vniti cum ea quez rorem optabat Eſaias dicẽs. Rorate celi deſuper ⁊c̃. Area tamẽ. i. corpus virginis remãſit arida. q: nõ humectata alicuius ſemine. ſed v[ir]go in partu: virgo in ↄceptu: virgo in lactatione. Unde canit eccleſia. Sola virgo lactabat. ſcz dñm Jeſum chriſtum vbere de celo pleno: non alio modo. Illud autem vellus plenum rore expreſſuz in torculari crucis: impleuit ↄcham eccleſie rore celeſtis gratie: per quaz habitat in nobis. Et hoc myſterium eſt ſignum ↄfortans nos ad habendã victoriam de inimicis infernalibus qui infeſtant populum dei. ergo benedicta tu ⁊c̃.

¶ Tertia benedi/ .§. iij.

ctio eſt ſingularis gratie non ſolum gratum facientis ⁊ gratis date. ſed excellentie cuiuſdã ſuper alios. Et hoc tripliciter.

¶ Primo q: eſt caput ⁊ principium feminaꝝ.

¶ Secundo q: eſt mater omnium.

¶ Tertio q: eſt domina vniuerſorum.

¶ Quãtum ad primum dicitur beata Maria caput ⁊ principiũ feminarum. q: quicquid ho

De tri/plici bo/no qđ fuit in Maria repi/tur in ſe/minis.

niſ fuit in feminis: ipſa habuit. ⁊ in ſummo gradu. ⁊ aliqđ bonum habuit ꝙ nulla alia habuit. Triplex aūt bonum reperitur in feminis: Bonum virginitatis: bonuz ꝯiugalitatis. ⁊ bonū viduitatis. Beda Bona eſt caſtitas ꝯiugalis: melior continētia vidualis: optima integritas virginalis. ¶ Et in virginitate eſt triplex bonum. Carnis incorruptio: nulli viri ſubiectio: angelica ꝯuerſatio. ¶ De primo dicitur Sap. vj. Carnis incorruptio facit primum deo. ⁊ ratio eſt. q: ſm Greg. in omel. Tāto vnuſquiſq; a ſuperno amore diſiungitur. quanto in infimis delectaſ. Unde ⁊ per ꝯtrarium tāto vnuſquiſq; deo magis approximatur ⁊ cōiungitur. quāto magis a delectationibus terrenis abſtrahitur: ⁊ q: per virginitatem abſtrahitur homo a maximis delectatiōibus. ideo magis approximatur ⁊ ꝯiungitur deo. Unde ⁊ Sybille etſi gentiles propter virginitatem credimus eis collatuz ſpūm prophetie. Sed beata Maria in hoc omnes virgines exceſſit. quia nullum ſtimuluz carnis ſenſit: nec cogitationem turpem admiſit: ſed in ſumma puritate etiam angelos ſuperauit. ¶ Scđm bonū virginum eſt. q: nulli viro virgo ſubijciſ. Eue eius ꝯiugate cum oībus alijs feminis ꝯiugatis dictū eſt. Sub viri poteſtate eris: ⁊ ipſe dñabiſ tui. Gen. iij. Ex. b. Aug. dic. xxxiij. q. v. voluit ꝙ dñs ſtatuiſ coniugatas eſſe. quaſi famulas viroꝝ. ſ. in diſpōne domus ⁊ familie. Sed v̓gines libere ſunt ab hmōi ſeruitute. j. Cor. vij. c. Que v̓go eſt cogitat que dei ſunt. quō placeat deo: vt ſit ſctā mente ⁊ corpe. Unde ⁊ libera eſt a ſuitute viri. Beata aūt maria nō ſolum viro ſubdita nō fuit. ⁊ ſi ioſeph virū haberet. ſed dña eius ⁊ ipſe ſuus eius. ſciebat eniz ⁊ teſtis erat ſue v̓ginitatis. vnde ⁊ maternitatis diui. quinimmo ipſe rex reguz ⁊ dñs dñantiuz ieſus filius eius ipſe erat ſubditus ei: vt ſcribiſ Luc. ij. ⁊ Apoc. xix. ¶ Tertiū bonum in v̓ginibus eſt angelica ꝯuerſatio. Om̄e eniz ſile appetit ſibi ſile. Angeli ſunt v̓gines. ⁊ ideo delectanſ ꝯuerſari cum v̓ginibus. Un̄ Hiero⁹: Angelis ſemp cognata eſt virginitas. in carne enim pter carnē viuere angelicū eſt non humanū. Et angelus apparēs Ioāni v̓gini oſtendit ei illa mirabilia que ſcribit in Apocal. Et Gabriel Danieli caſtiſſimo duplicē aduētuz ſaluatoris manifeſtauit. Sed nulla vnq̄z pura creatura ita familiariter ꝯuerſata eſt cuz angelo ſicut beata maria. Nō. n. ſolū ea vice q̄n incarnationē nunciauit: ſed frequentiſſime. Bñdicta ergo tu in mulieribus v̓ginib⁹. i. pre cūctis ⁊ ſup cūctas virgines ꝑpter p̄dicta. ¶ In ꝯiugatis repitur triplex bonum. ſ. fides: ples: ⁊ ſacrm. vt ait be. Aug. Et in oībus his tribus exceſſit beata maria coniugata oēs cōiugatos. Et fides quidem

De tri/plici bo/no in v̓/ginib⁹.

...tri/ ...i bo ...icō/ ...atis

intelligiſ vt alter alteri ſeruet fidelitatē: non cōmiſcēdi ſe cum altero vel altera. Sed btā Maria nō ſoluz cum altero ſe nō cōmiſcuit: ſed nec cum ſpōſo ſuo Joſeph de cōi ꝯſenſu votuz virginitatis emiſerūt: ⁊ vter q; in virginitate permāſit. vt dicit beatus Aug. xxvij. q. ij. Tāto coniugium eſt ſanctius: quāto caſtius. nec ideo Joſeph voluit dimittere eam: vt Mattheus euangeliſta dicit. c. j. cum videret eam pregnantē q: eam ſuſpectā haberet de adulterio. ſed vt dicit Bern. reputabat ſe indignum cum tam ſancta manere. quoniā cum ſciret eam plenam omni honeſtate ⁊ modeſtia ⁊ ſanctitate: eſtimauit eaz nō de viro: ſed a ſpūſancto impgnatā. ¶ Bonum prolis ſequeſ ex ꝯiugio. ⁊ ꝑpter hoc eſt inſtitutū matrimoniū. hon hoc bonum defecit in btā Maria: ſed ſuper oēs ꝯiugatas eſt cuz virginitatis honore gaudium matris habēs. Unde nec primam ſimilē viſa eſt nec habere ſequētem. Proles autem cōiugatarū eſt pura creatura ⁊ peccatorꝫ: ſed proles virginis eſt deus ⁊ homo ſanctiſſimus. ¶ Tātuz ergo diſtat inter ꝓlem huius virginis ⁊ prolē ꝯiugataruz: quantum inter deuz ⁊ hoīem. ¶ Tertium bonuz in cōiugatis eſt ſacramentū. Unde apoſtolus. hoc aūt dicō magnū ſacramētum in chriſto ⁊ eccleſia. Significat enim ꝯiunctionē chriſti cum eccleſia quoad cōſenſum mutuum volūtatis expreſſum per verba. cōiunctionē chriſti cum eccleſia. i. bonis fidelibus per dilectiōez. Quo autem ad ꝯiunctionē corpoꝝ per copulaz ſignificat cōiunctionē dei cum noſtra humanitate in vna pſona. ⁊ ſic indiſſolubilis eſt talis ꝯiūctio. Nunq̄z enim ſeparata eſt deitas ab humanitate poſtq̄z eam ſibi vniuiſ. Hinc eſt ꝙ matrimonium cōſūmatum per copulam: nunq̄z diſſolui pōt vt correſpōdeat ſignum ſignato. Hoc autē ſacramētum impletuz eſt in vtero virginali: in quo facta eſt talis vnio ⁊ permaxime bonū iſtđ coniugatoꝝ reperitur in virgine. ¶ In viduis autez reperitur triplex bonum. ſcilꝫ libertas cōtēplationis. Unde de Anna ꝓphetiſſa vidua diciſ Luc. ij. ꝙ tēplum frequētabat deo ſeruiens in orationibus die ac nocte. ¶ Secūduz bonū eſt carnis maceratio. Naz vt ait apoſtolus. j. ad Ti. ſiij. Uidua in delitijs viuēs mortua eſt. Unde ⁊ ſancta Judith vidua ieiunijs inſiſtebat cōtinuis. ¶ Tertium eſt ꝙ exercitium in operibus pietatis ⁊ miſericordie. vt oſtēdit aplus in. d. c. Et vidua illa ſarreptena Helyaz de cibo neceſſario pauit. Hec omnia ſine cōparatione fuerūt in beata Maria. nam ieiunia nō ſolum in lege mādata ſeruabat. ſed ⁊ ſm beatū Ambro. alia addebat tota dedita erat orationi ⁊ contēplationi chriſtum mendicū ⁊ pauperem de ſua paupꝫtate nutriuit. Quod aūt mater ſit oīum et

Triplex bonū i viduis repitur

domina patet: quia mater eſt ei⁹ qui omnia cre-
auit: ⁊ qui nos redemit ſua paſſione. Bene er-
go dicitur. benedicta tu in mulieribus: quoad
gratiam ſpecialem ſuper omnes.

¶ Quarta bene- .§. iiij.

de quarta bñdictiōe .ſ. ꝯgratulationis laudantium.

dictio dr̄ congratulatio laudantium. de qua in
cantico trium puerorum qui orabāt in camino
ignis. Dan. iij. Bñdicite oīa opa dñi dño lau-
date ⁊c. Hec triplex eſt in btā maria ſuper oēs
mulieres. ¶ Collaudate qppe ſunt alique mu-
lieres ex virtutib⁹ ſuis. ⁊ bñdicte ab hominib⁹
vt iudith ⁊ alique alie: ſed nulla catenus vt ma-
ria. Collaudatur enim ab angelis: ab homini-
bus: ⁊ ab omnibus corporalibus reb⁹. Ab an-
gelis quidē vt hic. Benedicta tu in mulierib⁹
⁊ merito. quia genuit angelorum reſtauratorē
conciuium ſuorum redemptorez. Reſtaurauit
eum filius ſuus reddēdo per equipollentiaz dep-
ditum: multiplicando numerum: ⁊ augmentā-
do ſuperadditū .ſ. quartam hierarchiaz in qua
ipſe cū matre ſua ſup oēm hierarchiā: per quē
laudant angeli atqꝫ archangeli ⁊c. in pſatione
maieſtatem dei. ⁊ aſſumpta ipſa btā maria: lau-
dantes angeli benedicunt deum. ¶ Laudant
hoies ⁊ benedicunt btām mariam p eliſabeth
dicētes. Lu. ij. Benedicta tu in mulierib⁹: ⁊ be-
nedictus fructus ventris tui. qui fructus ven-
tris ſui fact⁹ eſt hominib⁹ ſuis ſapiētia iuſtitia:
ſctificatio ⁊ redemptio. j. Cor. Sapiētia .ſ. in do-
cēdo iuſtitia in virtuoſe ⁊ pfectiſſime cōuerſan-
do oſtēdēs quomodo iuſti efficiamur p ei⁹ imi-
tationē. Sanctificatio ſacramēta īſtituēdo que
nos ſanctificāt. Redemptio per paſſionem a di-
abolo cuius captiui eram⁹ ī redimēdo. ¶ Lau-
dant quoqꝫ oīa corpora beatam mariam: quia
in ea immutauit cauſaliter inouādo. Ecce ego
creo celos nouos ⁊ terram nouam ait filius ei⁹
us in Apoc. ac etiaz nobilitando: ⁊ omnia quo-
dāmodo in xp̄i corpore vniendo: quia corpus
ipſa ei dedit. quod cum oībus corporibus ali-
quo modo cōuenit ⁊ excedit. Et ideo quia iſtis
de cauſis bñdicta eſt in mulieribus: ſuper om-
nes mlieres benedicta ⁊ puras creaturas: ſicut
dicimus de domino. Bñdicite omnia opa dñi
domino. ita ⁊ dicere poſſumus beate marie.
Benedicite omnia opera domine omnium.

¶ De bñdictiōe beate Marie virginis apud omnem generationem. Ca. xxiiij.

B Enedicta tu i mu-
lierib⁹. Altius ⁊ copioſius iſtaz vlti-
maz benedictionē laudatiōis ⁊ ma-
gnificatiōis reaſſumendo. Tu inqt
exiſtens in numero mulierum quoad ſexuz nō
virorum ſimpliciter es benedicta: omnem con-
tinens in te benedictionez ſanctoꝝ. Quamuis
autē collatio tempo: alis felicitatis etiam dica-
tur benedictio quedam. Unde ⁊ Jacob dixit
Eſau filio ſuo benedictionē poſtulanti potius
temporalē q̄ ſpiritualē. In pinguedine terre
erit benedictio tua. Geneſ. xxvij. Et ſathan ad
dñm de Job ait. Operibus manuū eius bene-
dixiſti. quod quaſi declarans ait. Poſſeſſio ei⁹
creuit in terra. Tamen potior benedictio ſine
cōparatione eſt operatio vel collatio beatitudi-
nis vere diſpoſitiue vel cōpletiue que oīa bona
comprehendit. Unde apoſtolus ad Eph. pmo.
Benedictus deus qui benedixit nos omni be-
nedictione in celeſtibus: ⁊ dominus dicet in fi-
nali iudicio. Uenite benedicti patris mei per-
cipite regnū vobis paratuz. Matth. xxv. Ideo
benedicti q: bona opera egiſtis: quibus para-
tum eſt regnum beatū. Hanc benedictionē bti-
tudinis in preſenti ⁊ futuro ſuper oēs poſſedit
beatiſſima maria ⁊ hoc ipſa exprimit in cātico
ſuo dicens. Beatā me dicent omnes generati-
ones. ⁊ Salomon Prouer. vlti. Surrexerūt fi-
lie ſcꝫ per imitationē eius anime ſancte: ⁊ bea-
tiſſimam predicauerunt: ⁊ ſic oēs generatiões
benedicūt beatā mariā collaudantes de bonis
ei collatis. Eſt āt triplex gnatio nāe itellectiue.
¶ Prima generatio eternalis.
¶ Secunda generatio angelicalis.
¶ Tertia generatio humanalis.
¶ Harum proprium eſt benedicere.

¶ De eternali di- .§. i.

cit deus pater ad filium per ps. Ante luciferuꝫ
genui te. De qua Eſe. liij. c. Generationem eius
quis enarrabit. ſcꝫ eternam. quaſi diceret nul-
lus. Ipſe igitur deus poſtq̄ cūcta creauit p ver-
bum ſuum: ⁊ cum ſpiritu ſancto benedixit bea-
tiſſime Marie in figuram. ⁊ beatam dixit quā-
do benedixit diei ſeptimo in qua requieuit ab
omni opere qd̄ patrarat. Gen. j. Eſt autē iſta be-
nedictio operū conſummatio a peccatis vaca-
tio eterne requiei prefiguratio que omnia ple-
ne reperiuntur in beata maria. Fuit enim i btā
maria perfecte operum conſummatio: quādo
omnia creata in vno homine vniuntur cū crea-
tore. ⁊ primum fit ⁊ vltimum: ⁊ vltimū fit pmū
non enim eſt perfectio motus vel operis niſi in
circulo. Eſt ſcdo ibi. ideſt in virgine vera a pec-
catis ceſſatio. In eius enī voluntate peccatum
nullum fuit nec eſſe potuit. Tertio requies eti-
huius non fuit future requiei ſignū tm̄: ſed eti-
am cauſa. Si ergo ſeptima dies eſt benedicta
propter ſabbatū dei. ideſt ceſſationem ab ope-
ribus: ⁊ tamen excellentior eſt ſabbatiſmus re-
creationis qua ſcꝫ requieſcens in virgine mun-
dum recreauit ſabbato creationis: ergo ⁊ bene-
dictio marie.

dictio maioꝛ. In omnibus enim requiē queſi/
uit.ꝛ in ipſa ſola inuenit.in qua inuenit omīa
quecūqꝫ queſiuit. Unde ꝛ in tabernaculo eius
requieuit Eccli.xxiiij. ¶ Poſtq̄ꝫ autē ipſe eter/
naliter genitus de virgine natus:conuerſatus
eſt in mundo ſemel p̄dicās mulieri exclamā/
ti ꝛ dicenti. Beatus venter qui te poꝛtauit ꝛc̄.
Subdit ipſe quinimo beati qui audiunt v̄buʒ
dei:ꝛ cuſtodiunt illud. quaſi diceret. non ſoluʒ
illa que me poꝛtauit.beata. ſed oēs qui audiūt
verbum dei ꝛ obſeruant:ꝛ implent opere illō.
Et q: ipſa perfectius audiuit ꝛ obſeruauit om
nia mandata domini ꝛ cōſilia. ideo beatiſſima
ꝛ benedicta p̄e cunctis:bn̄dicta q̄ tu in mulie/
ribus. ¶ Primus ſmo xp̄i ad diſcipulos eru
diendos fuit verbū de beatitudinibus. de qui
bus Matth.v. Que beatitudines octo ſunt p/
fecti actus virtutum diſponentes ad ſupernaʒ
ꝛ eternam beatitudinem. Ad quos actus exer/
cendos xp̄s exhoꝛtat⁹ eſt in diuerſis locis euā/
gelij ſiquis inquirere velit. que oīa verba bea
ta Maria perfectiſſime impleuit. vt docet per
ſingulos Alber. vbi. ſ̄. Et p̄ma quidē eſt. Bea/
ti pauperes ſpū. vbi glo. pauperes ſpū ſunt. q͛a
non neceſſitas:ſed fides ꝛ deuotio beatos facit
vt cōtēptis omnibus dn̄o viuāt. Impoꝛtat er
go abdicationem rerū. Hec autē abdicatio fuit
in ſummo in beata Maria. Naʒ hec abdicatio
fit duobus modis. ſ. per rerum ſubiectionem.
vel per rerū omnimodā abiectioneʒ. Sed ma/
gna eſt paupertas per rerū ſubiectionē: maioꝛ
per rerū abiectionē. Maxima autem que eſt ex
vtriſqꝫ cōpoſita. de qua dicit ap̄ls. ij. Coꝛin. vj.
Nihil habentes ꝛ oīa poſſidentes. Hoc autem
non potuit eſſe niſi in beata Maria omnimo/
de:ꝛ perfecte ꝛ p̄pꝛie. Omnes alij ſi res abiece
runt. non retinuerunt: etſi retinuerūt non abie
cerunt:q: tn̄ procuratoꝛes ꝛ fructuarij ꝛ non
domini fuerunt. Beata aūt mater dei v̄go exi/
ſtens ꝛ regina celi ius ꝛ dominiū ꝛ vſufructuʒ
poſſeſſionis habebat in rebus filij ſui. Unde et
bene potuit relinquere ꝛ omnia poſſidere:re/
linquere quātum ad vſum ꝛ fructuʒ. poſſidere
quātum ad p̄pꝛietatē ꝛ ius dominij. ꝛ ſic bea
tiſſima virgo potuit habere p̄fectiſſimaʒ paup
tatem. Item in rerū abiectione eſt oꝛdo ꝛ gra/
dus. ꝛ ponit Alber. nouem gradus pauperta/
tis in hoībus. Primus gradus paupertatis ē
dare ſuperflua pſone. p̄out perſona ſonat idi/
gnitatem. Scd̄s eſt dare ſupflua non ſolū per/
ſone:ſed ꝛ ſuperflua nature Luce. xj. Quod ſu
peſt date elemoſynaʒ glo. p̄ter victuʒ ꝛ veſti/
tum. Tertius gradus eſt dare non ſolum ſuper
flua:ſed neceſſaria. glo. dicit etiam valde neceſ
ſaria:cuʒ p̄imis diuidamus. Quartus eſt oīa
neceſſaria:ꝛ ſuperflua ſimul dare:ſed ſemetip/
ſum retinere. ideſt non p̄pter deum. quod et
ph̄i fecerunt. vt dicit Hierony. de Socrate. xij.
q. ij. Gloꝛia. Quintus eſt omnia dare ꝛ ſemetip
ſum addere. ſm̄ illud Matth. xix. Si vis perfe
ctus eſſe vende omnia que habes ꝛ da paupe/
ribus. ꝛ ſequere me ſ. te dando. Sextus eſt om
nia dare ꝛ ſemetipſum relinquere. vel vltra h̄
laboꝛare manibus vt tribuat neceſſitatem pa/
tienti: vt fecit Paulus qui laboꝛabat manibus
ſuis. vt ipſe dicit ad Coꝛin. vt ſibi ꝛ ſociis ſub/
ueniret. Septimus eſt omnia dare etiā ſeip̄m
ꝛ ſpiritu ꝛ coꝛpoꝛe laboꝛare. vt paſcat p̄imum
ſp̄uali cibo. Qui gradus eſt melioꝛ p̄ioꝛi. quia
melius eſt reficere animā ſemper victuram. ait
be. Grego. q̄ꝫ coꝛpus moꝛiturū. Octauum au/
tem ponit eſſe in beatiſſima virgine perfectio/
rem ceteris qui eſt relinquere omnia ꝛ ſeipſuʒ
ꝛ de ſubſtantia coꝛpis ſui accipe ꝛ ad refectio/
nem animarum p̄ximis dare. Hoc eniʒ fecit
ſola beatiſſima Maria. que de puriſſimis car/
nibus ꝛ ſanguinibus ſuis viaticum nobis cō/
fecit. Panem ꝛ vinum qui de celo deſcendit. q
eſt vere vita queʒ qui religioſe manducauerit
moꝛtem non guſtabit in eternuʒ hunc toti mū
do mendico ipſa dedit. Nonus gradus perfe/
ctiſſimus eſt filij ſui Jeſu: qui eſt oīa dare coꝛ/
pus ꝛ animam p̄pꝛiam ꝛ diuinitatē habēs vni
tam p̄ximis dare in cibum anime: ſub ſpecie
tamen aliena. ꝛ hoc fuit opus ſumme miſicoꝛ
die ꝛ ſummū paupertatis domini Jeſu in via.
Nec attenditur perfectio paupertatis penes p̄
pinquationē ad ſummū defectum rerū. ſed pe
nes deuotionem: voluntatē ꝛ perſone dignita
tem. Si enim eque parū habent miles ꝛ ruſti/
cus: paupertioꝛ dicetur miles q̄ꝫ ruſticus. imo
quod ruſtico diuitie: militi paupertas. ꝛ quod
militi diuitie p̄incipi eſt paupertas. Ergo cuʒ
beatiſſima virgo Maria p̄eceſſerit oēs digni
tates. q: regina celi: mater domini ꝛ omniū in
equali paupertate oēs excelleret. Ergo benedi/
cta tu es ꝛ beata in pauptate ſpiritus. ¶ Quā/
tum ad ſcd̄am beatitudinem diſpoſitiuam. di/
cit glo. ſuper illō. Beati mites Matth. v. Mi/
tes ſunt qui malis moꝛibus dominātur. ꝛ alia
glo. Mitis ſeu māſuetus eſt q nec irritat. nec
irritatur: nec nocet: nec nocere cogitat. Ad hāc
hoꝛtatur Jeſus xp̄s exemplo ſui dicens Mat/
thei. xj. Diſcite a me: q: mitis ſuʒ ꝛ humilis coꝛ
de: hec in excellentia habuit beata maria ſuper
omnes. Nam perfectum dominū habuit. q̄m
malis moꝛibus dominabat ſine pugna interio/
ri. Omnium autem alioꝛuʒ dn̄ium huius mū
di fuit cum pugna. Similiter nullū hominem
irritauit nulli nocere cogitauit. ſed oībus p̄o
deſſe ſtuduit. Diſcurre per totam ſeriem euan/
gelij. ꝛ nunquā inuenies. ait beatus Bernar.

[Left margin note:] ...Ꝯ. ex/ ...rcuit ...ct⁹ oc/ ...o beati ...udinū ...n ſum ...no q̄ ...odo.

verbum durũ ⁊ aſperum egreſſum de ore eiꝰ. Omnia beata virgo equanimiter aduerſa ſu-
ſtinuit excellentiſſime quod facit mitis ſ₃ glo. ⁊ ideo mitiſſima. Unde canit eccleſia in hym-
no. Uirgo ſingularis inter omnes mitis: nos culpis ſolutos mites fac ⁊ caſtos. Nõ obſtat qð
dicitur de moyſe Nume. xij. c. Erat moyſes mitiſſimus hominum ſuper terram. in ſuplatiuo
gradu: q₂ intelligitur de illis qui tunc erant ſuper terram: non de virgine. ¶ Quantũ ad ter
tium de beatitudine luctus. ſm illud. Beati q lugent ad oſtendendũ. ꝙ nec iſta ei defuit: ſed
alios exceſſit. ſicut ⁊ in alijs. Nota ꝙ ait beatꝰ Augu. xxviij. q. j. Jam vero. Ea ſunt in noſtris
officijs gratiora. ſ. que cum liceret nobis nõ impendere. dilectionis tamẽ cauſa impẽdimus.
⁊ hoc ſicut quoad homines: ita quoad deum. Sed beata Maria non erat debitrix ad lugen-
dum pro peccatis: q₂ nullũ in ſe habuit: lugebat tamen ex dilectione peccata populoꝝ. ⁊ qñ
vt ait beatus Greg. Stabat mater doloroſa. iuxta crucem lachrymoſa. dum pendebat filiꝰ nõ
minus lugebat peccata crucifigentium ꝙ̃ afflictionem filij. Unde ſicut in cruce orauit. vt ait
apoſtolus ad Hebre. cum lachrymis ⁊ clamore valido. ſ. pro peccatis humani generis relaxan-
dis: ita ⁊ mater eius beata maria fontes fecit lachrymarum de ſuis pudiciſſimis oculis. vt ait
Anſelmus. in illa paſſione quã ſuſtinere noue-rat pro peccatis hominum. Sed ⁊ pro incola-
tu preſentis miſerie quare non magis lugebat ꝙ̃ Dauid dicens. Fuerunt mihi lachryme mee
panes die ac nocte dum dicitur mihi quotidie vbi eſt deus tuus. ⁊ permaxime poſt aſcẽſionẽ
filij. Unde ob conſolationem ſui ſm beatũ Hieronymum: viſitabat loca ſepe vbi filius aliqd
magni egerat. Uere ergo benedicta tu in mulieribus ⁊ beata beatitudinis luctu. ¶ De quar-
ta ſcilicet Beati qui eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſtitiã. Nulla pura creatura magis deſiderauit iuſtiti-
am bonorum operum in ſe et in toto humano genere ſicut beatiſſima maria. Eſurire eſt ope-
ra iuſtitie difficiliora feruenter appetere. Sitire eſt opera iuſtitie cõmuniora ⁊ feliciora deſi-
derare: ſicut laborioſius ⁊ tardius comeditur ꝙ̃ bibitur. Qui edunt me adhuc eſurient: ⁊ q
bibent me adhuc ſitient: ait diuina ſapiẽtia Eccleſiaſti. xxiiij. c. Et quia magis ſibi incorpora-
uit diuinam ſapientiã ⁊ gratiam ꝙ̃ aliquis vel aliqua: ideo magis eſuriuit ⁊ ſitiuit iuſtitiã bo-
norum operum. Eſurire quippe ꝓprie eſt viatorum ⁊ ſitire. Saturari ⁊ inebriari eſt cõprehen-
ſorum. vt oſtendit ꝑs. Satiabor ⁊c̃. ⁊ inebriabũtur ab vbertate domus tue ⁊c̃. Inter eſurire au-
tem ⁊ ſatiari eſt medium ſcilꝫ comedere. Sꝫ cũ nihil ſit vacuum ⁊ illa ſint extrema: erat ⁊ me-

dium. Medium autem pertinet ad ſtatum medium. Ille autem ſtatus eſt ſtatus beate virgi-
nis. Habebit ergo beata maria iſtam beatitudinẽ circa cõprehẽſores ⁊ circa viatores. ¶ De
quinta beatitudie videlꝫ. Beati miſericordes in qua excellit ſine cõparatione omnes. Quod
patet ex hoc: q₂ dicitur ipſa ⁊ predicatur mater miſericordie: qð nulli alij ꝓprie cõuenit. Dicũ-
tur aũt aliqui viri miſericordie: qui oẽs habẽt cõparationẽ ad miſericordiã per modum origi-
nis eſſentialis ⁊ per modũ mřis. Cõueniẽtia aũt eſſentialis improportionabiliter excedit mo-
dũ inherẽtie ꝑ modũ accidẽtis. Uñ vniuerſos excellit miſericordia. ¶ Item qcqd eſt cã cau-
ſe: eſt cã cauſati. Beatiſſima aũt vĩgo eſt cauſa filij. filius aũt eſt cã totius boni ⁊ oĩs miſericor-
die. ergo ⁊ mater eſt cã totius miſericordie. qð alij nõ ꝯuenit. Item illud qð eque ꝓprie ⁊ ꝑnci-
paliter hꝫ duas naturas incõfuſas. eque ⁊ proprie hꝫ ꝓprietates duarũ naturarũ. Uñ ⁊ iſte
eque ꝓprie ſunt. xp̃s eſt deus. Chriſtus eſt hõ. ergo ⁊ hec. Chriſtus natus eſt a deo. Chriſtꝰ na-
tus eſt ab homine. ergo etiã ⁊ hic. Chriſtus eſt a deo. Chriſtus eſt ab hoĩe. Sꝫ xp̃s oẽs operatio-
nes attribuit patri a quo ipſe eſt. ergo ⁊ matri a qua ipſe eſt attribuent operationes eius q̃ con-
ueniunt ei rõne humane nature: ſicut ⁊ patri operationes que conueniũt diuine nature. Sꝫ ſm
humanã naturã xp̃s exhibuit nobis officium ſumme miſericordie in paſſione. ergo ⁊ beatiſ-
ſime virgini attribuuntur effectus ſũme miſericordie. qð etiã pꝫ in modo loquendi eccleſie.
Hodie mortẽ quã femina intulit: femina fugauit. ⁊ que dãnauit ſaluauit ipſa. Bñdicta ergo
tu in miſericordia. ¶ De ſexta ſcilꝫ Beati mũdo corde. dicit glo. Mundi corde ſunt quos cõ-
ſcientia non arguit peccatoꝝ: ſeu qui ſibi nihil cõſcius eſt ſed hoc fuit potiſſime: imo ſingula-
riter in be. maria. ergo ꝑmaxime fuit mundo corde. Itẽ actus fidei purificat. ſꝫ illud petri in
actibus. Fide purificãs corda eorũ. Sed beatiſſima maria habuit fidẽ ꝑfectiorẽ cũctis. ergo
⁊ puritatẽ que mundicã eſt. Itẽ ſm Dion. tres ſunt actus hierarchie. purgare: illuminare: ⁊ ꝑ-
ficere. ⁊ ſũt ita ordinati vt magis purgatus ſit magis illuminatus ⁊ magis ꝑfectus. Sed bea-
tiſſima Maria fuit maxime perfecta ⁊ illuminata. ergo ⁊ maxime purgata ⁊ munda. ¶ De ſe-
ptimo ſcilꝫ beati pacifici. dicit glo. pacifici ſunt qui omnes motus animi rõni ſubijciunt: quã
do nihil repugnat ſimiles patri ſuo qui eſt in ſumma quies. Sed hoc fuit in ſummo in bea-
ta virgine. Item alia gloſa. Dum lex carnis repugnat legi mentis nõ modo alteri: ſed nec no-
bis pacifici eſſe poſſumus. Sed in beata Maria caro nõ rebellauit aduerſus ſpm̃. ergo ipſa

maxime fuit pacifica. Item ſi pacifici dicuntur
qui faciunt pacem inter alios. qđ ⁊ fecit filius
dei. paceꝫ faciens his qui ꝓpe ⁊ his qui longe
erāt. mediū vniuerſale per qđ fuit facta pax in/
ter deū ⁊ hoies: fuit beata virgo mediatrix ⁊ re
cōciliatrix omniū. ergo ⁊ ipſa in ſummo pacifi
ca. Benedicta ergo tu in pace. ¶ De octaua. q̄
dicit̄. Beati qui pſecutionem patiunt̄ ꝓpter iu
ſtitiam. Dicit Alber. ꝙ non intelligit̄ de quacū
q̄ꝫ pſecutione ſed de ea que eſt per martyrium.
Sed videt̄ ꝙ hanc non habuit qꝛ martyriū nō
Arguit̄ habuit. Doctores tamē dicunt ipſam cōſecutaꝫ
cōtra. fuiſſe aureolam martyrij in pſecutione mortis
filij. beat⁹ Bernar. Longe plus q̄ꝫ martyrē cē/
ſemus: in qua paſſionis ſenſuꝫ compaſſionis
ſupauit affectus. Joānes damaſcenus etiaꝫ ap
pellat eam martyrem in paſſione filij. Probat̄
aūt ſic. Dationi anime debetur aureola marty/
rij ergo dationi precioſiſſime anime ⁊ dilectiſſi
me debetur precioſiſſima aureola martyrij. Sꝫ
precioſiſſima virgo Maria dedit ꝓcioſiſſimaꝫ
⁊ dilectiſſimam aīam. ergo habebit precioſiſſi
maꝫ aureol.i. Mediū ꝓbat̄. dedit enim dile/
ctiſſimā animaꝫ.i. vitam filij. Ipſa enim in infi
nitū plus dilexit aīam.i. vitam filij. q̄ꝫ bea. Pe/
trus aīam.i. vitam ſuiſpſius. Qđ dedit precio/
ſiſſimaꝫ pꝫ: qꝛ datio huius anime.i. vite filij fu
it precium totius mundi: ⁊ redimibilis creatu
re. ⁊ ſic dedit animā in infinitū plus dilectam.
ergo ⁊ hꝫ precioſiſſimaꝫ aureolaꝫ martyrij. Itē
dolor cauſatur ex amore: vt quātum quis plus
aliquid amet: tāto plus doleat de amiſſiōe ei⁹.
Dolor autem ſanctoꝶ in martyrijs eoꝶ cauſa/
batur a natura ꝓpter ſeparationē anime a cor/
pore. Dolor aūt beate Marie a natura ⁊ gr̃a: ſꝫ
maior etiam a gratia. Sed fortior ⁊ perfectior
eſt cauſatus a gr̃a q̄ꝫ a natura. ergo impropor/
tionabiliter maior fuit dolor eius in paſſione
filij q̄ꝫ martyris cuiuſq̄ꝫ in ſua paſſione. ergo ⁊
potiſſima in hac pſecutiōis beatitudine. Et ſic
pꝫ ꝙ generatio eterna.i. filius dicet eā beataꝫ:
qꝛ audiuit verbum ſuum. ⁊ ſeruauit verba ſua
ſ. de iſtis octo beatitudinib⁹ quas perfectiſſime
habuit ſuper omnes. ⁊ ſic beatam me dicent. et
benedictam benedictione optima omnes gene
rationes. vñ benedicta tu in mulieribus.

¶ De generatione .§.ij.

De gña/ angelica poteſt exponi illō Gen̄.i. Iſte ſunt ge/
tiōe an/ nerationes celi ⁊ terre. ⁊ dicitur ibi generatio
gelica creatio a deo. ⁊ generatio celi eſt creatio ange/
quō bñ lorum. Sic beatus Auguſtinus ſuper geneſim
dicant ad litteram exponit illud. In principio creauit
Mariā deus celum ⁊ terram. celum.i. angelicam natu
multi/ ram. Hec aūt generatio celi.i. angeli creati bea
pliciter tificant: laudāt ⁊ benedicūt multipliciter virgi
nem glorioſiſſimam: ⁊ Gabriel pro omnib⁹ an
gelis laudans inquit. Aue gratia plena. cum ſi
bi nunciauit conceptum filij dei ad partum vo
eius. poſtquā angelus cum magna luce appa/
rens nunciauit paſtoribus cuꝫ magno gaudio
natiuitatem filij virginis: facta eſt cū ipſo mul
titudo militie celeſtis. ideſt angelorum canen/
tiuꝫ. Gloria in altiſſimis deo. ⁊ in terra pax ho/
minibus bone voluntatis. Luce.ij. quaſi dicat
gloria paratur in celis propter deuꝫ natum ex
virgine Maria ⁊ pax reconciliationis cum eo
hominib⁹.ſ. habentibus bonam voluntatem.
¶ In aſſumptione vero eius cum aſcendit ad
celum gaudent angeli: canit eccleſia: ⁊ laudan
tes benedicunt deum ⁊ admirantes de tam ex
cellenti gloria dicunt. Que eſt iſta que aſcendit
ſcilꝫ in celum. de deſerto mundi.ſ. huius dere/
licto ⁊ priuato bonis virtutum. vbi ſunt beſtie
ſilueſtres demonum ⁊ malorum hominum de
litijs affluens.i. omni ſuauitate ⁊ perfectione
virtutum innixa ſuper dilectum ſuum.ſ. filium.
ideſt coniuncta cum eo omnem tranſcendens
hierarchiam noſtram. ¶ Tempore quoq̄ꝫ bea Hiſtoria
ti Gregorij magni cum ipſe in proceſſione pro
grediens per vrbem cum omni clero ⁊ popu/
lo ad rogandum deuꝫ pro ceſſatione ſeuiſſime
peſtis que romaꝫ inuaſerat: deferri faceret quā
dam tabulam vbi depicta erat imago bea. ma/
rie pro vexillo ante proceſſionem. viſi ſunt an/
geli circa figuram beate virginis canentes in
laudem eius. Regina celi letare alleluya. quia
queꝫ meruiſti portare alleluya. reſurrexit ſicut
dixit alleluya. Cui addidit beatus Gregorius.
Ora pro nobis deum alleluya. Quod interpre
tatur laudate dominum. Surrexerunt filie ſy/
on ⁊ beatiſſimam dixerunt. regine ⁊ concubi
ne laudauerunt eam vt dicitur Canticoruꝫ. vj.
Filie ſyon ſunt ſubſtātie ſeparate. ideſt angeli
qui dicuntur filie. non propter ſexum: ſed pro/
pter intelligentiam. filie auteꝫ ſyon propter cla
ram ſpeculationem ⁊ continuam diuinorum.
Syon interpretatur ſpeculatio: et ad hoc ſunt
creati. Surrexerūt aūt ad venerandū eā quam
intuent̄ ſuper ſe. quā ibi vocat vnā colūbā ſuā
electā genitricis ſue: qꝛ ſola fuit tota cū dei vo/
lūtate vnita. colūba ſine felle pcti: ⁊ dealbata niue
cādidior: meritoꝶ ſplendorib⁹ ſpūſſancti fecū/
data: munerib⁹ electa: ⁊ preelecta ex oibus ge/
nitricis ſue.i. ſynagoge: ex qua nata eſt. Regi/
ne auteꝫ ſunt aīe ſancte: que rōne bene hic ſe ⁊
alios rexerūt. Concubine aūt ſunt anime repro
borum. que cū non habe.it deū in ſpōſuꝫ gene/
rant filios illegitimos.ſ. maloꝶ operū quibus
non debetur hereditas ſuperna. ⁊ hi etiam re
probi laudant beataꝫ virginem. vt dicet̄ in.§.
ſeq. Sed filie ſyon.i. angeli magis laudant: qꝛ

eam magis ſpeculantur ⁊ pfectiones eius. Un
de in ſuperlatiuo gradu beatiſſimam dicunt. ⁊
ſic beatam me dicent omnes generationes eti
am angelorum. Benedicta ergo tu in mulieri-
bus a generatione omni angelica.

¶ De generatio- .§.iij.

ne hũanali dicit Salomon Eccli.j. Generatio p
terit. ſ. hominũ p mortem. ⁊ gñatio aduenit. ſ.
per natiuitatez alioꝝ hominũ. terra aũt in eter-
num ſtat quã inhabitãt. Et Mathi.j. Liber ge-
nerationis ieſu chriſti: abraam genuit yſaac:
yſaac ⁊c. Hec autem eſt triplex.

De triplici gñatione hũanali que benedicit mariaz.

¶ Generatio praua reproborũ.
¶ Generatio recta electorum.
¶ Generatio inlcyta doctorum.
¶ Et oẽs he btãm dicunt ⁊ benedicunt de ea.
Uñ aptiſſime bñdicta tu in mulieribus. De pri
ma dicit xp̃s Matth.xv. Generatio praua ⁊ ad
ultera ſignũ querit. Et moyſes in cãticis Gene-
ratio enĩz puerſa eſt ⁊ infidelis. Deut.xxxij. In
fideles enim filij dei tm̃ per creationem: dicũt
beatã virginem ⁊ benedictam: benedicẽtes de
ea. Licz adultera ſit talis generatio: a deo vero
recedens. vt iudei: gentiles: greci ⁊ latini: ſara
ceni: turchi: armeni: indiani: georgiani: neſto-
riani: heretici: ſciſmatici: ⁊ mali xp̃iani benedi
cũt eam. Joſephꝰ maximus hyſtoriographus
hebreoꝝ bene dicit de ea. Multi conuerſi ex iu
daiſmo ex miraculis virginis beatã dixerũt bñ
legũt in ſynagogis ſuis mirabilia que ſcriptu-
re ⁊ palã ⁊ in figura dicũt de ea velint ⁊ nolint
bñdicũt. Et cũ i fine cõuertenſ ad veſpaz circũi
bũt ciuitatẽ eccleſie: ad veritatẽ fidei recipiẽdã:
plene beatã dicent eam oẽs ille generationes.
Nõ enĩz preteribit generatio hec (ait ieſus Lu
ce.xxj.) donec oĩa fiant. Saraceni ⁊ turchi bene
dicunt virginẽ adorantes eam in tẽplis ſuis ⁊
thurificantes. ⁊ nomen eius in tali reuerentia
eſt: ꝙ blaſphemãtes eaz graui pena mulctanſ.
Fatenſ enim xp̃m de ipſa virgine natũ: celum
viuũ aſcendiſſe: nõ mortuũ fuiſſe: ⁊ demum in
fine mundi mundũ iudicaturuz. vt pz in alcho
rano lege eorum. ¶ De latinis gentilibus Uir
gilius. Jam redijt ⁊ virgo: redeũt ſaturnia re-
gna. Jaz noua pgenies e celo mittiſ alto. Nate
mee vires mea tu potẽtia ſolus. Et te ſiqua ma-
nent ſceleris veſtigia noſtri. Irrita ppetua ſol-
uent formidine terras. Quãuis autem beatus
Hieronymus dicit Uirgilium nõ hec intendiſ
ſe dicere de xp̃o: tamen poſſibile eſt etiam ꝙ ſi
cut Cayphas pphetauit de ſalute mundi per
mortem vnius. ſ. xp̃i non hoc intendens nec in
telligẽs: ita ⁊ Uirgilius de xp̃o ⁊ mr̃e eius be-
ne dixerit: vt ſentit beatus Augu. Ouidius q̃z
poeta in libro de vetula ait. O virgo felix ṽgo:
virgo ſignata per ſtellas. Quis mihi tantũ det
viuere vt dignus poſſim laudum tuarum ſer-
re preconia? Nã niſi tu fores: deus nõ ſumeret
carnem. ex te hic deus omnipotens. Nõ tñ cre
ditur Ouidium illum librꝫ feciſſe: ſed aliquis
fidelis Ouidio intitulans. ¶ Ex grecis fue-
runt cõiter ſibylle. Unde ⁊ Lactãtius ponit eo
rum verba de chriſto in greco: ⁊ poſtea in lati-
no. he laudãt btãm mariã. ¶ Sciſmatici ⁊ he-
retici etſi in multis errent: vel q: diuiſi ab vni-
tate eccleſie: vel q: male ſentiunt de aliquibus
articulis: venerãtur benedictã ⁊ btãz dicũt vir
ginem glorioſam exceptis illis qui aſſerunt ip
ſam habuiſſe alios filios ex Joſeph. quod bla-
ſphemum eſt ⁊ hereticum dicere. ¶ Sed ⁊ ma
li chriſtiani modo ſuo benedicunt virginem.
Nam ⁊ homicide: adulteri: inceſtuoſi: blaſphe
mi: proditores: ⁊ omni vitiorum ſpurcicia in-
fecti: aliqui venerantur ⁊ benedicunt beatam
mariam. Jeiunantes in honorem eius ſabba-
tis vel per totum annum diem annunciatiõis
vel vigilias feſtiuitatum eius in pane ⁊ aqua.
Et multi videntur magis beatam virginem in
veneratione habere q̃z chriſtum filium eiꝰ ma
gis ex ſimplicitate moti q̃z ſcientia. Sed q: ho
nor matris in filium redundat: patientiam ha
bet huius ſimplicitatis. ¶ Eccleſie plurime di
ſperſe per orbem terrarum ad honorem beate
marie dedicate plene imaginibus oſtendũt de
uotionem eximiam ſtipendiorũ ⁊ hominum
preditorum ad beatam mariam cui ſe recõme
dantes cum votis gratias innumeras percipi-
unt beneficiorum ac euaſionis ex maximis pe-
riculis. ¶ Generationes ergo reproboruz bea
tam eam dicunt ⁊ benedicunt. ¶ Secunda ge
neratio eſt rectorum ⁊ electorum. de qua in ps
Generatio rectorum benedicetur. Et in alio.
Hec eſt generatio querentium dominuz Sap.
iiij. O q̃z pulchra eſt caſta generatio cum cha-
ritate vel cum claritate. Hec generatio compre
hendit eccleſiam cum omnibus bonis fidelibꝰ
Hi mirabiliter quantum poſſunt etſi nõ quan-
tum merentur: venerantur beatam mariam ⁊
benedicunt. Unde eccleſia ſtatuit dici in diui-
no officio ⁊ horas canonicas dierum ad hono
rem eius ſicut ad honorem dei officium illud.
⁊ ita ſunt in precepto quoad obligatos. Addit
quoqꝫ eccleſia omnibus ſabbatis cum vacat
eam in miſſis vel officio toto honorari ſolẽni-
ter ⁊ cuz ſequentijs. ⁊ ſicut honoratur dominꝰ
filius in dominicali officio ob ſuaz reſurrectio
nem: ita ⁊ ipſa honoratur domina mater in ſab
bato. quia illa die. ſ. ſabbati mortuo filio ⁊ fide
extincta de eius diuinitate in omnibus diſci-
pulis ⁊ alijs: ſola vera cognitio ſue diuinitatis
in ea requieuit illa die. Nam ſequente die re

cuperauerunt plures. Statuit inſuper eccleſia
ſingulis diebus pulſari ter campanas eccleſia/
rum de ſero: ⁊ iterum de mane. Ad quid niſi vt
honoraref beata maria ⁊ laudef ex ſalutatione
angelica. ¶ Generatio hec electorum. eccleſie
benedicetur: ⁊ beatiſſimam dicūt virginē hāc
ex multitudine eccleſiarum dedicatarū ſub ti/
tulo eius per totum orbē. Que ciuitas: quod
caſtrum: que villa eſt que non habeat eccleſiā ⁊
ſolēniorem in eius noīe fabricatam? Certe nec
in nomine ſaluatoris: nec in honorē aliquorū
ſanctorum reperiuntur in tanto numero. Sed
⁊ in ipſis eccleſijs vel domibus priuatis nō de
ficit alibi imago beatiſſime marie benedicte.
Et vbi in eccleſijs in parte inferiori earū quaſi
in ſancta ponitur imago crucifixi tanquā cāde
labrum ad illuminanduz ⁊ incitandum ad ſui
imitationem. in parte ſuperiori ſeu ſacrario q̄/
ſi in ſancta ſanctoꝝ ⁊ in loco propiciatorij. ſ. ta
bule altaris: cōmuniter ponitur figura beatiſſi
me Marie cum filio in vlnis: vt ab ipſa ſpere/
mus ꝓpiciationem a peccatis noſtris apud fili
um ſuum. Hoc aūt ſalubriter inſtitutum eſt: vt
dum ſacerdos diuina ſacramenta pertractat ma/
riam intuens penſet qualis fuit: cui creditum
eſt ſolo verbo verbum carnem efficere. Et qua/
lis debet eſſe ſacerdos qui debet ex vbo ſuo (vl
potius chriſti a ſe prolato) corp⁹ xp̄i in ſangui/
nem efficere ex ſubſtantia panis ⁊ vini. Et exē/
plo ſue humilitatis ⁊ puritatis diſcat purā ge
rere mentem ⁊ humilem: ac mediatricē ponat
pro ſe ad interpellendū ad digne ⁊ fideliter mi
De cā in/ſtitutio/nis pro/ceſſiōis/ duab⁹/ feſtiui/tatibus/ bea. ma/rie vir/ginis. niſtrandum tantū ſacramentum. ¶ Fiunt pro
ceſſiones annuatim ad honorem ſaluatoris in
aſcenſione ⁊ die palmarū in eccleſiis: ⁊ ſimiliter
bina vice ad honorem beate marie. ſ. in die pu
rificationis per correſpondentiam ad diem in
ramis palmarum. Nam ſicut tunc portanf ra/
mi oliue cum palmis in ſignuz victorie chriſti
de morte per reſurrectionē: oſtendentes etiam
nos victoriam de vitijs per pniam ad vitā gra
tie reſurrexiſſe. ita in die purificationis cande/
las accenſas geſtamus in manibus lumē ardē
tiſſime charitatis virginis deſignantes: ⁊ eam
viuam in noſtris operibus habere preſtantes.
Scd̄a autem vice proceſſio fit in aſſumptione
beate marie: quādo tota celeſtis curia cuz filio
ſuo domino ſaluatore obuiam venit ad aſſociā
dum in celum in thronū ſuum. Hāc quoqz bea
tam predicant ⁊ benedicunt omnes ſermocinā
tes ⁊ predicantes xp̄icolis. exordium pro gra/
tia impetranda a ſalutatione angelica facien/
tes. ¶ Demum octo ſunt ſolēnitates particula
riter deo ſub tali feſto ſacrate. ſ. natiuitatis do/
mini circūciſionis: epiphanie reſurrectiōis: aſcē
ſionis: trinitatis: penthecoſtes ⁊ corporis xp̄i.
Et totidem ſunt celebritates virgini ſanctiſſi/
me dedicate. ſ. feſtuz ſctificationis in vtero: qđ
quidam dicunt conceptionis. feſtum natiuita/
tis ſue: in qua nata eſt ſancta. feſtum annuncia
tionis quādo deus ex ea factus eſt hō. vñ maxi
mum in quo facta eſt mater dei ⁊ regina celoꝝ
⁊ angelorum magis tamē dies illa denominaf
ab ea cōmuniter: vt dicatur dies annūciationis
q̄ incarnationis feſtum viſitationis: quādo. ſ.
viſitauit cōcepto deo Eliſabeth ⁊ Joānes tunc
ſanctificatus fuit ⁊ propheta inſtitutus. quod fe
ſtum inſtituit Urbanus papa circa annos dñi
M. ccclxxxv. Feſtum purificationis quādo. ſ.
quadrageſima die natiuitatis filij obtulit eum
in templo iuxta mandatum legis offerens ſa/
crificium pro eo: ⁊ euz redimens. qđ dicif ma/
ria candelaria. Feſtum aſſumptionis quādo in
celum aſcendit. Feſtum niuis qđ inſtitutū fuit
a Liberio papa. vt habetur in hyſtoria ex quo/
dam miraculo qđ contigit rome. Nam cū qui Exēplū
dam ciues predites nō habens prolem cogita
ret quō ſubſtantiam ſuā expenderet ad honorē
dei genitricis: cui deuotiſſimus erat mēte per
tractans de edificando eccleſiā ad ſui honorē:
beatiſſima virgo ſibi locum deſignauit in quo
conſtrueret templum ſibi per ſignū tale: vbi. ſ.
nix eſſet denſa in illa parte cōſtrueret. cuz tamē
tunc eſſet de menſe auguſti in quo nullibi ap/
pareret nix vel deſcenderet: cum ſit intēſus calor
ſuper terram. ſ. quinta auguſti. Et ex hoc ſigno
papa Liberius cōſtruxit ibi templuz quod ſan
cta maria maior nuncupaf. Una ex quatuor prin
cipalibus vrbis eccleſijs. Diſpenſatiue autem
hoc diſponit diuina ſapiētia vt in tali die niuis
agatur feſtuz beati Dominici patris noſtri: qui
filius ſingularis adoptiuus fuit ipſius. Nā na
turalis dictus eſt dñs: ipſe aūt adoptiuus Dñi
cus. cui ob eximiam puritatem habitum dedit
album vt niuem. deſuper tamē nigrā cappam
deſignantē humilitatem. nec enim vna ſine al/
tera eſſe valet. Ipſa a filio ſuo tribus lanceis cō
tra mundum vibrantē ꝓpter tria vitia. ſ. auari/
tiam: ſuperbiam ⁊ luxuriam: ad deſtructionez
ſe parante indulgentiam impetrauit ⁊ dilatio
nem pnie: offerens ſe miſſurum ipſum filium
Dñicum cum alio ſibi adiuncto Franciſco. ſ. q
cum filijs ſuis munduz ad pniam reducerent.
Octauuz ⁊ vltimū feſtū eius ē qđ antiquus di/
cebatur ſancte marie ad martyres. qđ feſtuz ce
lebratur certa die in ſancta Maria rotūda. Sz
poſtea a Bonifacio papa ſancta eſt ſolēnitas vt
vbi prius fiebat ſolum Rome ad honorē. ſ. ma
rie ⁊ omium martyrum: poſtea inſtitutū eſt vt ce
lebraretur ad honorem omniū ſanctorū vbiqz
terraꝝ pma die nouēbris. ⁊ ita ſeruaf. In qua
ſolēnitate ipſa eſt ꝓcipue omiū ſctoꝝ honorata.

Tertia genera- .§.iiij.

De tertia generatione. ſ. ſctõꝝ doctoꝝ que bñ dicit b. mariã.

tio eſt ſanctorũ doctorum. De qua apl's ad Corin. In chriſto vos genui per euangelium. Generare igitur dicuntur doctores et predicatores eccleſie et plati: eos quos ſua doctrina trahunt ad bene operandum. Et primo ponemus doctores ſeu auctores ſacre ſcripture. De hac ſub figura ruth moabite ex qua nata eſt virgo maria. Bñdicta es tu filia a domino. Ruth. iij. ſequit Booz. In libro quoqꝫ Judith. Ipſa quoqꝫ interficiens holofernem ſeuiſſimũ tyrannũ et inimicum populi dei figurauit beatiſſimam virginem caſtiſſimam: pulcherrimam peremptricez diaboli. Que propter hoc benedicta fuit et collaudata fuit multipliciter. Unde Ozias princeps populi iſrael dixit ad eã. Benedicta es tu filia a domino deo excelſo pre omnibus mulieribus ſuper terrã. Benedictus ſit dominus qui te direxit in abſciſione capitis principis inimicorum noſtroꝝ: quia nomen tuuz ita magnificatum eſt vt non recedat laus tua de ore hoium: qui memores fuerunt virtutis tue. Judith. xiij. Et imediate. ē. dicitur qꝫ vniuerſi adorauerunt dominum dicentes ad eam. Benedixit te deus in virtute ſua: qꝛ per te ad nihilum redegit inimicos noſtros. Achior quoqꝫ ex gentili factus iudeus ad eam dixit. Benedicta tu a domino deo tuo: qm̃ in omni gente q̃ audierit nomen tuum magnificabitur deus iſrael ſuper te. Et in. c. xv. dicitur qꝫ Joachiz pontifex ſummus de hierl'm venit bethuliã ad videndum eam cum preſbyteris ſuis vniuerſis: et benedixerunt illi omnes vna voce dicentes. Tu gloria hierl'm: tu leticia iſrael tu honorificentia populi noſtri: qꝛ feciſti viriliter et confortatum eſt cor tuum: et ideo eris bñdicta in eternum. Quod oia hec perfectius ſint impleta in Maria figurata ꝑ Judith figura de ſe patet. Omiſſis aũt alijs prophetijs et figuris: ſolum nunc tangatur id qḋ dixit Eſa. xj. c. Egredietur virga de radice ieſſe: et flos de radice eiꝰ aſcendet: et requieſcet ſuper eum ſpũs dñi. qḋ exponens eccleſia in officio ait. Uirgo dei genitrix virga eſt: flos filius eius. ſuper quem requieſcet ſpũs almus. Signanter autem dicit florez non de virga aſcendere: ſed de radice eius ad tollendum errorẽ eorum qui dixerunt chriſtuz corpus attuliſſe de celo. vnde et celeſte. vel ſm manicheos hereticos corpus habuiſſe fantaſticum non verum. propterea dicit florem. i. xp̃m aſcendiſſe ortũ fuiſſe de ieſſe qui fuit pater dauid ad oſtendendũ qꝫ ſm corpulentã ſubſtantiam aſſumptã pceſſerat a ieſſe: nõ ex aere vel ex materia celeſti: ſꝫ ex ſubſtãtia corporis v̾ginis glorioſe. que v̾go per ꝓpagationez carnalẽ deſcẽdit a ieſſe. Aſcẽdit iſte flos campi terreſtris ſemper proficiendo nõ in ſe: qꝛ ſuper eum requieuerat ſpiritus almus ab initio ſue conceptiõis cum plenitudine ſumme gratie et veritatis. ſꝫ aſcendit merendo pro nobis quouſqꝫ aſcendit crucẽ incluſiue: qui poſtea reſurgens refloruit in carne ſua: et aſcendens in celũ factus eſt flos campi celeſtis. Dicitur autez beata Maria virga: quia ſemper erecta fuit nunquã inclinata ad terrena ſed ſemper erecta ad celum. Hec virga eſt multipliciter benedicta in figuris ſacre pagine. Uirga Joſeph cuius faſtigiuz adorauit Jacob moriens Mariam deſignãs: quã debet revereri quilibet moriens vt ab ea tuatur. Ipſa enim eſt virga de qua Eſaias cecinit. Pauebat aſſur. ideſt diabolus virga percuſſus ſuffragij. ſ. virginalis. hec eſt virga Moyſi q̃ verſa in ſerpentem ſumme prudentie: in myſterio incarnationis filij ſui et inſtructionis apoſtolorum deuorauit ſerpentes magorum. i. confutauit ſapientiam ſapientuz huius mundi: et prudentiam prudentum reprobauit: ac hereſes cũctas interemit. Synagoga autem ſignificata ꝑ Moyſen que prius ab ea fugit: vt a re horribili. demum in finem reſumentur et reuertentur in virgam. Cognoſcens illud Pſ. Uirga tua. ſcilꝫ virgo maria. et baculus tuus. ſ. crucis filij eius. ipſa me cõſolata ſunt. hac virga plurima miracula geſta ſunt hac virga extenſa ſuꝑ mare rubrum huius ſeculi peccatis rubricatũ. ſubmergit egyptios demones. et hebreos. ideſt electos letos eduxit. Hac virga percuſſa petra cor ſcilꝫ durum et obſtinatum precibus et meritis eius aquas lachrymarum affluẽter emiſit. O qꝫ pulchre oſtenditur virgaz fuiſſe Aaron que arida in tabernaculo domini poſita cũ alijs virgis ſola inuenta eſt viruiſſe floruiſſe et fructus feciſſe. Deſcendẽs enim ipſa non ſoluz ex tribu regali: ſed et ſacerdotali. dedicata ab infantia in templo domini cum alijs virginibus ipſa arida. i. virgine permanente: non humectata humano ſemine viruit. Uirtutem generãdi a ſpiritu ſancto ſuſcepit: floruit chriſtum concipiendo. fructũ fecit bñdictum ventris ſui ipſuz pariendo. Hec vt miraculũ precipuuz reponitur in ſacrario diuino. Hec eſt virga regis aſſueri qui interpretatur beatitudo qua extenſa ſuꝑ illuz qui ingrediebatur ad eũ ſaluus erat. et q nõ tãgebatur ab ea: occidendus eijciebatur. Accedẽtes enim ad deũ oratiõe vel in morte tot ſunt demerita nr̃a qꝫ niſi interueniãt pces virginis reprobami et pſumptuoſe orones noſtre et rei mortis iudicamur niſi ipſa ſubueniat. Mãdauit quoqꝫ dñs Jeſus primis prelatis et pdicatoribus diſcipulis ſuis in via portare virgã. ſ. ſpez ſuffragij virginis glorioſe. Et breuiter alia omittẽdo: ſi vi

in libro ſapientie. Bñdictum lignum.ſ. huius
virge per qḋ fit iuſtitia. Imitando enim eã iu/
ſti efficimur. ⁊ ſicut ſequẽdo virgam lignee: re
cte ſcribimus ⁊ alia agimus. ita recta opa faci/
mus imitãdo veſtigia eius. Juſtitia etiã per eã
facta eſt virga: q: ab iniuſto poſſeſſore diabolo
detenti iuſti per filiũ eius liberati ſumus. Sã
cti quoqꝫ doctores eccleſie ſtupẽtes ſatiari non
valent collaudare bñdicere ⁊ pdicare hanc vir
ginem glorioſiſſimã que virginitatis glia per/
manente huic mundo lumen eternum effudit
Jeſum xpm dñm noſtrum. Beata es maria (in
quit vt puto Gregorius) que dñm portaſti crea
torem mundi: genuiſti eũ qui te fecit ⁊ in eter/
num permanes virgo. Benedicta ⁊ venerabi/
lis eſt virgo Maria que inuẽta es mater ſalua
toris. Beatus Bernar. ſuper illud. In plenitu
dine ſanctorũ detentio mea ait. Merito in ple/
nitudine eius erat detẽtio ſua. cui nec fides de
fuit patriarcharum: nec ſpiritus prophetaruꝫ:
nec zelus apoſtolorum: nec conſtantia martyrũ
nec ſobrietas confeſſorum: nec caſtitas virgi/
num: nec fecunditas coniugatorum: nec puri/
tas angelorum. ¶ Idem de plenitudine eius
ideſt bonorum virginis marie recipiunt vni/
uerſi. Eger curationem: triſtis conſolationem:
captiuus redemptionem. peccator veniam: iu/
ſtus gratiam: angeli leticiam: tota trinitas glo
riam: deniqꝫ filius dei carnis ſubſtantiaꝫ. bea/
tus Hieronymus in ſermone de aſſumptione.
Talibus decebat virgineꝫ oppignerari mune/
ribus. vt plena eſſet gratia que celis dedit glo/
riam: terris deum paceꝗ refudit: fineꝫ vitijs:
vite originem: moribus diſciplinam. Beatus
Auguſtinus. De te o virgo Maria quid dicaꝫ
pauper ingenio: cum quicqḋ dicam minor eſt
laus tua ꝗ mereatur dignitas tua. Si celum
appellarem altior es. Si matrem gentium di/
cam excellis. Si formam dei appellem digna
exiſtis. Si dominam angelorum vocem per
omnia comprobaris.

¶ De triplici fructu benedicte Marie virgi/
nis. Capitulum. xxv.

Benedictus fructus
ventris tui. Hec verba appoſuit ec/
cleſia in ſalutatiõe angelica que ſue
runt Eliſabeth. Quando eniꝫ beata
Maria concepto filio eam viſitauit. Exclama/
uit ipſa Eliſabeth repleta ſpiritu ſancto. dicẽs.
Benedicta tu inter mulieres. ⁊ benedict⁹ fru/
ctus ventris tui. Ideo autem angelus non di/
xit illud. ſcilicet benedictus fructus vẽtris tui.
quia nondum fructus ventris fuerat quando
ſalutauit: ſed ipſum quaſi premiſſiuum in hoc
dixit. Benedicta tu in mulieribus fructum cõ
prehendat. Eccleſia autem vt iam exhibitum
⁊ maxime beate Marie virginis cõmẽdatiuũ
hoc appoſuit. ¶ Ponitur autem cõiunctio co
pulatiua. ſcilicet ⁊ benedictus ⁊c. que continet
finem ad angelicam ſalutationem ⁊ adiectio/
nem ad perſonam filij pertinenteꝫ. Et vt notet
inter benedictionem filij ⁊ matris aliquam di/
ſtinctionem: ipſa eniꝫ benedicta eſt propter be
nedictionem fructus. Unde ſua benedictio de
ſcendit a benedictione filij. Et hoc eſt quod bea
tus Bernardus ait. Non ideo benedictus fru
ctus ventris tui. quia tu benedicta. ſed ideo tu
benedicta: quia benedictus fructus vẽtris tui.
quoniam ille in benedictionibus te preuenit.
¶ Signanter autem dixit potius fructus ven
tris ꝗ filius tuus q: filius eſt quid cõmune ad
ſpiritualem ⁊ carnalem generationeꝫ: fructus
autem plus determinat ⁊ carnalem: marie cuꝫ
hac determinatione ventris qui eſt locus gene
rationis carnalis. propter quod etiam dixit nõ
corporis ſed vẽtris. vt veritas generatiõis ma
gis exprimeretur. Habuit autem iſte fruct⁹ vẽ/
tris beate Marie. ideſt dominus Jeſus omẽs
dignitates ſue matris vel in ſe vel in equipol/
lenti excellentiſſimo cõgruenti. Habuit bonuꝫ
coniugale: quia ſponſus vniuerſalis eccl'ie. Itẽ
virgo fuit ⁊ pater qui verbo veritatis nos ge/
nuit: ex aqua quoqꝫ ⁊ ſpiritu ſancto: ex mr̃e ec/
cleſia omnes fideles regenerauit. Item ſicut ip
ſa mater dei. ita ipſe filius dei ⁊ plus eſt eſſe fili
um dei ꝗ matrem dei. ¶ Concedendum in ſu
per ꝙ ipſa a fructu ventris ſui. ideſt filio in om
nibus priuilegijs excellit. Nec in hoc laus ma
tris diminuitur: ſed exaltatur in eo ꝙ non tm̃
filium genuit ſibi equalem: ſed in infinituꝫ me
liorem. quod etiam ex hac parte quodammo/
do infinitam inſinuat matris bonitatem. Om
nis enim arbor ex fructu cognoſcitur ſuo. vt ẽt
dicitur Matthei. vij. Infinita ergo bonitas fru
ctus que eſt in Jeſu quodammodo inſinuat in/
finitam bonitatem arboris producentis Ma/
rie. Hec oĩa Alber. ¶ Sꝫ ad dilatãdũ mãꝫ dici
põt ꝙ triplex eſt fruct⁹ vẽtris Maria bñdict⁹.
¶ Eſt fructus naturalis vẽtris ſui corporalis:
benedictus per diuinam vnionem.
¶ Eſt fructus virtualis ventris ſui mentalis:
benedictus propter ſummam perfectioneꝫ.
¶ Eſt fructus ſpũalis ventris ſui exemplaris:
benedictus propter ſanctam imitationem.
¶ Hec pñt notari in illa auc̃te Eccl̃i. xxiiij. Ego
ꝗſi vitis fructificaui ſuauitatẽ odoris: ⁊ flores
mei fruct⁹ honoris ⁊ honeſtatis. Primus fru/
ctus ibi notatur. fructificaui ſuauitatẽ odoris.
ſcilꝫ xpm qui eſt ipſa veritas afficiẽs intellecti/
uam. ſcḋs ibi. Flores mei fruct⁹ honoris ⁊ ho/
neſtatis. terti⁹ vo ibi. Ego ꝗſi viti ⁊c. vt patebit.

Bñdi/
ct⁹ fru/
ctus vẽ
tris tui
dicitur
quare.

De tri/
plici fru
ctu vẽ/
tris be
nedicti
marie.

Titulus quintuſdecimus

¶ De primo fru/ .§.i.

ctu dixit deus pmittēdo dauid de fructu vētris
tui ponā ſuper ſedem tuam.ſ.ad regnandum
in eccleſia militāti ⁊ triumphāti. Signanter di
cit de fructu ventris tui.nō lumborū tuorum.
In cōceptione enim hoīs decidıtur ſemen a lū
bis pris:⁊ materia ꝯceptus a ventre mřis. Sꝫ
quia xp̄s non ex virili ſemine:ſed ſolū ex puriſ
ſimo ſanguine ſanctiſſime virginis eſt cōcept⁹.
Ideo dicit de fructu ventris tui.i.de fructu na
turali.ſ.filio ventris.ſ.ſolius virginis marie:q
tuus dicit.q2 ex te deſcendit ex pgenie tua:hic
regnabit in eternū. ¶ Benedictus autem eſt
iſte fructus ventris virginalis oī benedictione
que excogitari pōt. Ipſe ait apoſtolus. eſt ſup
omnia ⁊ in oibus benedictus. Eſt enim deus
ſm Anſelmum. Quo melius excogitari nō po
teſt. Item benedicit aliquid ꝓpter aliquod bo/
num qꝫ habet. Sed quicqd boni eſt in creatu/
ris eſt in deo ⁊ pfectius ⁊ cauſa omnium bono/
rum:q2 iuxta illud Jacobi.j. Oē datū optimuz
⁊ oē donuz pfectū deſurſū eſt deſcendens a pře
luminum. ergo oīs benedictio ⁊ ratio benedi//
ctionis reperit in eo. vt enim dicit Damaſce. ſi/
ue ſꝫ bonitatē:ſiue ſm v̄tutē:ſiue ſꝫ ſapiētiaꝫ:
ſiue ſꝫ tēpus:ſiue ſꝫ locū deficiat a pfectiōe nō
eſt de⁹. Cōfitere ergo deo.i.lauda i bonis.⁊ be/
nedic deum ſeculorum. Vl Tobie.xiij. Quoni
am ex ipſo ⁊ per ip̄m ⁊ in ipſo ſunt oia.ſ.bona.
Roma.xj. Itēꝫ quicqd boni eſt in creaturis eſt
in hoīe. vnde dicitur minor mundus. ⁊ omnis
creatura ſm beatum Greg. in omel. Sed quic
quid boni eſt vel eſſe pōt in homine eſt:in chri
ſto Jeſu maius eſſe nō poteſt ꝙ vniri deo i vni
tate perſone. qꝫ in chriſto. Nam deus ⁊ homo
vnus eſt xp̄s:ſicut anima rōnalis ⁊ caro vn⁹ eſt
homo.i.vna perſona. ait btūs Athanaſius Itē
ꝓprietates ſeu pfectiones que ſunt in inferiori
bus ſunt in exiſtentia in ſupioribꝰ. vt oſtendit
Dionyſius i celeſtibꝰ hierarchijs. Sed dns Je/
ſus ſupior eſt omni hierarchia ⁊ virgine in ſu/
perna gl̄ia. Ad Philipp.ij. ait apoſtolus Dona
uit illi nomen qꝫ eſt ſup omne nomen:vt in no
mine ieſu oē genu flectat:celeſtium:terreſtriū
⁊ infernoꝝ. Et ad Heb.j.c. Cum introducit pri/
mogenitum in orbē terrarum. dicet adorēt euꝫ
omnes angeli dei. Itē.iij. Eſdre.viij. dicit. Ue/
ritas magna eſt ⁊ fortior pre oibꝰ. Omnis ter
ra veritatem inuocat:celū etiā ipſa benedicit:⁊
oia opera mouentur ⁊ tremūt eam:⁊ nō eſt cuꝫ
ea quicꝙ iniquuꝫ ⁊ inualeſcit. viuit ⁊ obtinet
in ſecula ſeculoꝝ. Benedictus ergo de⁹ verita
tis.i.qui eſt veritas. Ego ſum veritas ait xp̄us
Johis.xiiij.ca. Et veritas de terra orta eſt.i.vir
gine humillima firmiſſima ⁊ fructuoſiſſima.

Benedictus ergo fructus ventris tui ieſus. Et
multomagis ꝙ ipſa v̄go benedicta. ¶ Unde De.xij.
in omnibus duodecim priuilegijs quibus bea priuile
ta maria excedit omnes creaturas ipſe ieſus eā gijs be
excedit. ¶ Nam primum eſt. ꝙ beata maria nedicti
nunꝙ peccauit. Sed filius eius nec peccauit: fructus
nec originale contraxit. vt ipſa.b.Ber. O bo/ ventris
ne ieſu peccatum non cōmiſiſti nec contraxiſti: Ma.
eſt tibi pater ab eterno. Sed deus eſt in quem
peccatum cadere non poteſt. Eſt ⁊ mater tibi ex
tempore. Sed virgo eſt:⁊ corruptela parere nō
potuit incorruptio. Secundum priuilegium ē
ꝙ peccare non potuit. Sed ad hoc quia fomes
qui trahitur ex peccato originali relegatus vel
extinctus fuit:vt in actum non exiret. Sed Je/
ſus quia ſine originali conceptus. ideo nec fo/
mite infectus. Unde vt ait Dam. Impeccabi/
lis erat dominus ieſus. Tertium priuilegium
eſt. ꝙ in omni actu liberi arbitrij ipſa ſemper
meruit:non tamen vſum liberi arbitrij conce/
pta vel mox nata habuit:⁊ ſi citius ceteris. Sꝫ
dominus ieſus ab initio ſue ꝯceptionis vſum
liberi arbitrij habuit. Unde dicit Hiere. Femi
na circundabit virum: ideſt in vtero habebit
hominem perfectum omni ſenſu ⁊ vſu liberi
arbitrij:⁊ ex tunc cepit mereri in quolibꝫ actu
interiori non pro ſe qui non egebat:ſed pro no
bis. Quartum priuilegium eſt puritas in ſum
mo:ſed receptiuam habuit:ieſus autem datiu
am. Unde ipſa pura in ſummo ad moduꝫ ae/
ris a ſole depurati. Ipſe autem ad modum ſo/
lis depurantis. Candor enim eſt lucis eterne
ſpeculuꝫ ſine macula ⁊ imago bonitatis Sap.
vij. Quintum priuilegium eſt:quia ipſa eſt vir
go virginum:ipſe autem filius virginis. Un/
de canit eccleſia. Sancta maria virgo virginū
mater ⁊ filia regis regum omnium.i.ieſu. ſed
plus eſt eſſe filium virginis ꝙ virginem mreꝫ
per imitationem virginum. Sextum eſt ꝙ ip/
ſa eſt mater ⁊ virgo per generationem. Ipe ve
ro fuit ⁊ eſt virgo pater per creationem. Nobi
lior autem eſt creatio ꝙ generatio:⁊ actus cre
atoris ꝙ actus creature Eſa.vij. Ecce virgo cō/
cipiet ⁊ pariet filium ⁊ vocabitur nomen eius
emanuel. qꝫ iterptat nobiſcū de⁹ vt dixit ange
lus. In pncipio aūt creauit de⁹ celū ⁊ terrā. vij
⁊ pr̄ oium dr̄. Septimū priuilegiū eſt:q2 ipſa ē
mater oium. Sed ipſe eſt pater oium etiaꝫ per
gubernationē ⁊ curā Sap.vj. Ipſi.n.ē cura de
oibus. Eſt aūt pater hic cure. plus aūt eſt eē pa
trem ꝙ matrem. ipſa aūt genuit facto:ipſe ver
bo. plus aūt eſt ⁊ ꝓme generationi ſimilius ge
nerare verbo ꝙ facto. Octauū priuilegiū eſt.
qm̄ ipſe nullius habuit ignorātiā eoꝝ.ſ.q̄ de/
cuit ſcire. ieſus aūt oium habuit ſcientiam. In
ipſo enim ſunt (ſꝫ apl̄m) omnes theſauri ſapiē

tie ⁊ ſcientie dei. Nonum priuilegium eſt: ꝙ ē porta celi. Ipſe autem eſt oſtium: vt dicitur Io. x. in quo eſt porta. Decimum ꝙ habuit cōmunicationem paſſionis chriſti per compaſſionē ſuam: ſed ipſe ſuſtinuit ipſam paſſionem Eſa. liij. Uere dolores noſtros ipſe tulit. ⁊ ps: Dolores inferni circūdederunt me. Undecimum ꝙ ipſa eſt ſuper omnes choros exaltata. Ipſe aūt habet nomen quod eſt ſuper omne nomen ſcꝫ vt vocetur ⁊ ſit deus exaltatus ſuper omnia. Duodecimum ꝙ ipſa eſt regina miſericordie: ipſe autem pater miſericordiarum. ij. Cor. Benedictus deus pater miſericordiarum ⁊ deus totius conſolationis. Patet ergo quia bñdict⁹ fructus ventris marie ieſus magis ꝙ̄ ipſa.

¶ Notandum ꝙ .§.ij.

non dicitur determinate cuius reſpectu fruct⁹ iſte marie ſit benedictus. Et ratio eſt: qꝛ ſimpliciter ⁊ abſolute eſt benedictus omnimodo ⁊ in omnibus vt declarabitur: ⁊ ideo per nihil ſpecificum coartari poterit. Benedictio quoqꝫ marie non reſtringitur ad mulieres tm̄: qꝛ dicitur benedicta in mulieribus: ſed cauſa ⁊ origo omnis benedictionis demonſtratur. Poſſumus ergo loqui ſm Alber. de iſta benedictione fructus marie. i. ieſu ſm triplicē viā.

¶ Primo quantum ad ſignificationem.

¶ Secundo quantum ad ſuppoſitionem.

¶ Tertio quātū ad ſubſtātiā ⁊ oēm ſui partēꝫ.

¶ Quantū ad primū. ſ. ſignificationē. ſciēduꝫ ꝙ iſta benedictio hꝫ tria ſignificata: quoꝝ omnium ratio ſaluatur in iſta beatitudine qua dicitur. Benedictus fructus ventris tui. Naꝫ vt dictum eſt ſupra. Prima eſt benedictio maledicti euacuatio. Secunda eſt benedictio omnis boni poſſeſſio. Tertia eſt benedictio congratulantiū laudatio. ⁊ quelibet haꝝ eſt triplex. Eſt enim triplex maledicti euacuatio. Incidit eniꝫ per peccatū triplex maledictū. Primū eſt fomitis punctio. ſ. inclinatio habitualis ad malū. et delectabilia carni que in actū progreditur: cū quis incipit habere vſum liberi arbitrij. De ꝗ apoſtolus ad Ro. vij. Uideo aliā legē in membris meis repugnantē legi mentis mee. ideſt dictamine rationis. ⁊ captiuū me ducentē in legē peccati. ſ. ſaltē quoad motus vitioꝝ qui ſūt venialia. Sed benedictus fructus ventris tui: ſcꝫ ieſus. quia excluſus oīno ab oī fomite ⁊ mali inclinatione. j. Petri. ij. Peccatū nō fecit nec inuentus eſt dolus in ore eius. quinimo agn⁹ fuit qui abſtulit peccata mundi. ⁊ vt dicit bea. Aug. de conſe. di. iiij. Nemo tollit peccata mūdi niſi xp̄s q ē agnus dei tollens peccata mundi. ¶ Secundū maledictū inductū per peccatum eſt labor inueniēde veritatis. Unde Sap. xj. dicitur. Difficile eſtimamus que in terra ſūt ⁊ que in proſpectu ſunt cū labore inuenimus. ꝗ aūtē in celis ſunt quis inueſtigabit? Unde omnes philoſophi in multis errauerunt circa naturalia. Sed ⁊ circa moralia ⁊ ſalutē propriam vt dicit Eccl's. ix. Nemo ſcit vtrū odio vl amore ſcilicet dei ſit dignus. ⁊ hoc qꝛ ignorat ſi opera ſua etſi videantur bona: ſint vere bona ⁊ meritoria. fructus aūt ventris beate marie ſuit benedictus: qꝛ nullā ignorantiā habuit: ſed omnem ſcientiā. Omnia enim que fuerunt: ſunt vel erunt in actu oīa ſciuit aīa chriſti ad Heb. iiij. Oīa ſunt nuda ⁊ aperta oculis ei⁹. ¶ Tertium maledictuꝫ eſt neceſſitas incinerationis Geñ. iij. Puluis es ⁊ in puluerē reuerteris. Propterea ad humiliānduꝫ hominē dicit Eccli. x. Quid ſuperbis terra ⁊ cinis. Sꝫ fructus marie ab hoc excluſus eſt ſm illud quod ait ps. in perſona eius. Non derelinques aīam meā in inferno: quo deſcendit mortuus. nec dabis ſanctuꝫ tuū videre corruptionē. ſ. corporis. ¶ Secundo ſignificatio benedictionis eſt oīs boni poſſeſſio. ſm illud dictum Abrae. Benedicaꝫ tibi ⁊ magnificabo nomen tuū: quoad tēporalia ⁊ naturalia. eriſqꝫ benedictus quoad ſpūalia et gratuita ⁊ in te benedicentur oēs gentes quo ad diuinalia: qꝛ per chriſtū fructū marie que deſcendit ex Abraā deū ⁊ hoīem recipiunt homines benedictionē glorie. Fructus autē hic marie benedictus eſt oīs boni poſſeſſione tripliciter. Primo quia habuit chriſtus bonitateꝫ humane nature in ſummo. Unde Damaſcenus dicit ꝙ aſſumpſit dei filius primitias humane maſſe: ideſt humanitate in ea puritate que fuit in adam in ſtatu innocentie. Et propterea dicitur Eſa. vij. c. ꝙ emanuel partus ex virgine butyrum ⁊ mel comedet: vt ſciet reprobare malum: ideſt non ſumere malum peccati: ⁊ eligere bonum gratie. Dicitur autem comediſſe. i. ſibi vniſſe: ſicut quod comeditur: incorporatur ⁊ vnitur comedenti butyrum qui eſt pinguedo lactis: ideſt innocentiam: ⁊ mel dulce: ideſt ſapientiam. ¶ Secundum bonum quod in ſe habuit chriſtus eſt bonum diuine nature in ſummo: quia fuit verus deus. Unde apoſtolus. in quo ſcilicet chriſto inhabitat omnis plenitudo deitatis corporaliter. ⁊ Actuuꝫ. x. Pertranſiuit ieſus bene faciendo ⁊ ſanando omnes oppreſſos a diabolo: quoniam deus erat in illo. nemo enim poteſt expellere diabolum ab homine peccatore: niſi deus remittēdo peccata. Creature ⁊ ſancti habent bonitatem accidentaliter. ſed ieſus quia deus verus habebat bonitatem eſſentialiter: quomodo nemo bonus niſi ſolus deus: ſcilicet eſſentialiter ait ipſe Luc. ¶ Tertium bonum huius benedictio

nis eſt bonitas vnionis nature diuine cuȝ humana. Leo papa in ſermone. Salua igitur vtriuſqꝫ proprietate nature ⁊ in vnam coeunte perſonam ſuſcipitur a maieſtate humilitas: a virtute infirmitas: ab eternitate mortalitas: vt quod noſtris remedijs congruebat mori poſſet ex vno: ⁊ reſurgere haberet ex altero. ⁊ propter iſtud bonū vnionis dixit zacharias laudans deum. Benedictus dominus deus iſrael: quia viſitauit ſcilicet per hanc vnionem ⁊ inde fecit redemptionem plebis ſue. ¶ Tertia ſignificatio benedictionis eſt congratulantium laudatio. de qua Raphael ad Tobiam ⁊ filium ait. Benedicite deum celi: ⁊ coram omnibus viuentibus confitemini illi: quia fecit nobiſcum miſericordiam ſuam. Et hec eſt triplex: ſcilicet angelorum: hominum. ⁊ rerum corporalium ¶ Angeli laudant ⁊ benedicunt fructum ventris beate marie: quia per ipſum reſtauratus eſt numerus diuinitus eorum. Unde eccleſia canit. per quem ſcilicet chriſtum maieſtatem tuā laudant angeli: adorāt dominationes: tremūt poteſtates. celi celorumqꝫ virtutes ac beata ſeraphin. benedicite ergo dominum omnes angeli eius. ¶ Permaxime homines benedicere ⁊ laudare debent ieſum: quia factus eſt eorum frater: eorum ductor: eorum redemptor. Neqꝫ enim (vt ait Petrus apoſtolus in actibus apoſtolorum) eſt aliud nomen datum ſub celo in quo oporteat nos ſaluos fieri. niſi ſcilicet per ieſum chriſtum. ⁊ ideo qui preibant ⁊ qui ſequebant clamabant filio dauid dicentes. Oſanna: id eſt obſecro ſalua nos. benedictus qui venit in nomine domini oſanna in excelſis Mat. xxj. qui preibant ſignificant patres veteris teſtamēti. qui ſequuntur patres noui: ⁊ omnes debent benedicere congratulādo de ſaluatione facta per chriſtum. ¶ Tertia etiam alia corporalia habent congratulari ⁊ laudare modo ſuo de fructu ventris marie: quia aliquo modo vnita ſunt cum ſuo creatore inquantum deus factus eſt homo: qui participat cum omnibus corporibus inquantum ⁊ ipſe corpus habet. ⁊ ipſe omnia demum renouabit ⁊ meliorabit. ⁊ ideo Benedicite omnia opera domini domino: laudate ⁊ ſuperexaltate eum ⁊c. Benedicite celi domino. benedicite aque omnes que ſuper celos ſunt ⁊c. Benedictus ergo fructus ventris tui ſecundum triplicem ſignificationeȝ benedictionis.

¶ Quantum ad .§. iij. ſuppoſitionem. inquantum ſcilicet ſupponit pro chriſto hoc eſt quod dicitur. Benedictus fructus ventris tui. habet tria: ⁊ pro omnibus redditur locutio vera. Eſt enim benedictus fructus iſte triplici benedictione ſcilicet.

¶ Benedictione nature.
¶ Benedictione gratie.
¶ Benedictione glorie.

¶ Et quodlibet iſtorum eſt triplex. ¶ Benedictio nature in eo fuit triplex. Habuit enim corpus benedictū: aiam benedictā: ⁊ deitatem benedictā. ¶ Corpus eius fuit benedictū quoad materiā: quia nō ex materia corrupta: ſed ex puriſſimis ſanguinibus fuit conceptū Sap. viij. Ad corpus incoinquinatum acceſ[ſ]i. ¶ Fuit benedictū in armonia. quia optime proportionatū cū oimoda proportione humorū. adeo quod non incurriſſet aliquā infirmitatē ſi diu vixiſſet. et morte violenta: ſcilicet crucis nō fuiſſet occiſus ſed ſenio defeciſſet. Ex quo cū nō eēt debitor mortis: quia nō per carnalē propagationem ex viro conceptus: voluntarie tamen ſuſcepit mortale corpus. ¶ Benedictū fuit illud corpus in forma ⁊ pulchritudine ps. Specioſus forma pre filijs hominū propterea benedixit te deus in eternū. habuit enim congruentē quantitatē. Nā etſi in conceptione: quia ſubito fuit perfectiſſime organizatū corpus illud ⁊ diſtinctū ab oibus ſuis liniamentis paruiſſimū fuit ſuper oēs conceptos in vtero tamen ſpacio quadraginta dierū: vel quadragintaſex vt dicunt phiſici: quibus corpus conceptū paulatim cōpletur ⁊ organizatur in mēbris ſuis peruenit ad debitam ⁊ cōem quantitatē. ¶ Similiter in figura ⁊ colore fuit ſpecioſiſſimū: vt oſtendit ex quadā epiſtola quā ſcripſit quidā gentilis Tiberio tunc imperanti in partibus iudee morā trahēs pro parte romanorū. hic in ea declarat effigieȝ eius ⁊ formā prout oculis ſuis viderat. ¶ Animam quoqꝫ habuit benedictā. iuxta illud Sap. Sortitus ſum aiam bonā: fuit itaqꝫ benedicta anima illa a deo tunc creata: quia infuſa corpori ſine peccato: ſine fomite: ſine ignorantia fuit. Fuit benedicta: quia intelligentiā habuit acutiſſimā: oia tunc intelligens memoriā tenaciſſimā voluntatē ad omne bonū ſine difficultate promptiſſimā. Species omniū rerū fuerunt in mēte eius indite ſeu concreate. ſicut dicitur de adā. Fuit ergo benedicta aia illa oium naturarū naturali cognitione: virtutū politicarū perfectiōe ſuprema naturali dei dilectione. vt merito dici poſſit de eo illud. Preueniſti eum in benedictionibus dulcedinis. quia ante natiuitatem illā habuit anima eius. Habuit ⁊ benedictā deitatem in ſe. Unde ps. Benedictus dominus deus meus qui docet manus meas ⁊c. Deus meus dicitur. quia per deitatē vnitā nature noſtre ſactus eſt noſter. Homo aūt factus ⁊ conuerſatus in terra docuit exemplo ſuo nos pugnare manibus noſtris. i. operibus contra inimicos ſpirituales mundi fallentis; quem cōtempſit: ⁊ ...

nis inſicientis quã ieiunijs ⁊ abſtinẽtia afflixit diaboli ſuadẽtis. que documẽtis ſcripture ſu-perauit in deſerto. Bñdicta ergo ſit ſancta trinitas atq; indiuiſa vnitas. Trinitas illa ſancta ẽ ꝙ in ieſu habet. Nã ſctã caro: ſctã aĩa: ſctã deitas: ⁊ in ea indiuiſa vnitas. ſ. in pſona. q: vna pſona deus ⁊ hõ: nõ due pſone: nec duo ſuppoſita: ſed vnũ confitebimur ergo ei. q: fecit nobiſcum miſericordiam ſuam. ¶ Benedictio ſecunda ſcilicet gratie fuit in fructu ventris marie. Et hec triplex. nã habuit cum patre gratiã increatã. cum matre gratiam creatam: preter vtrũq; gratiam coniunctam. habuit enim a patre gratiam increatam. ſcilicet ꝙ ſit deus. Vñ ipſe ait Jo. vij. Mea doctrina nõ eſt mea. ſ; ei9 qui miſit me patris. q.d. ſm. b. Aug. ſuper Joannem. Ego qui dicor ſapientia ⁊ verbum: nõ habeo eſſe a meipſo. ſed a patre qui hãc gratiã dedit mihi vt ſim deus. Habet etiam ab eo ꝙ ſit filius dei ps. Dñs dixit ad me filius meus es tu. Leo papa. Verbũ. n. dei: deus filius dei: vt liberaret hoiem ab eterna morte. factus eſt hõie tãto federe vtrãq; naturã ↄſeruit: vt nec inferiorẽ ↄſumeret glorificatio nec ſuperiorẽ diminueret aſſumptio. Hz demum a pẽ ꝙ ſit ſpirator ſpiritus ſancti. Mittã ingt ipſe vobis a pẽ ſpm̃ veritatis Jo. xvj. id eſt mittã ſpiritũ ſanctũ a me pcedẽtẽ. Sz ꝙ a me pcedat ⁊ vobis mittã: hoc habeo a patre. Vñ ⁊ cũ inſtituit ſacramẽtũ: in quo ſe totũ diuiſit nobis eleuatis oculis in celũ ad patrẽ benedixit: quaſi totum qḋ eſt recognoſcẽs a pẽ hr̃e. Cũ mr̃e triplicez grãm habuit creatã videlicet q: oẽm gratiam ⁊ gratis datã ⁊ gratũ faciẽtẽ ⁊ ſingulariter priuilegiatã habuit: vt ſicut ipſa dr̃ grã plena: ita ⁊ fructus ventris eius. verbũ ſcz caro factũ plenũ grẽ dicatur. excellentius tñ in ipſo. vt ſupra dictũ eſt. Scḋo q: oẽm grãm dedit. ſicut. n. de plenitudine ei9. ſ. virginis recipiũt vniuerſi. vt ait. b. Ber. Sic de plenitudie xp̄i nos oẽs accepim9 grãz vt ait Jo. j. pfecti9 tñ p xp̄z. Tertio dedit vltra id qḋ habuit. Dat. n. remiſſionẽ peccatorũ: quã remiſſionẽ in ſe nõ habuit: nec fili9 nec mr̃: q: nullũ peccatũ fili9 habuit. mater nullũ actuale. dat tñ aliter fili9 aliter mater. fili9 efficiẽter vt de9 meritorie vt hõ. Mater ſuffragio orõnis ſue ipetrãdo remiſſionẽ peccatoribus penitẽtib9. Cõgrue ergo eliſabet ait. Benedicta tu in mulierib9. ⁊ ita benedict9 fruct9 vẽtris tui ieſus. q tecũ grãm hz. Ex ↄiunctiõe pter vtrũq;. ſ. deitatis cũ humanitatis ↄiũctione habuit triplicẽ grãm. Vna ꝙ fuit filius plurĩũ. Nã mr̃ ei9 habuit prẽz ⁊ mr̃ez. ſ. Joachim ⁊ Annã. Sz nõ deũ habuit prẽz. ſ; hoiez vt dictũ ẽ Joachim. Pr̃ vo xp̄i nõ habuit prẽz: nec etiã matrẽ: nec deũ: nec hoiez. Ipſe vo habuit patrẽ ⁊ matrẽ ⁊ deũ patrẽ ⁊ hominẽ matrem. Scḋo ex ipſa ↄiunctiõe dei cũ hoie hz ꝙ ſit redemptor. filius hois nõ venit miniſtrari: ſ; miniſtrare. ⁊ dare aĩam. i. vitã redemptionẽ pro multis Mat. xx. c. ⁊ quõ declarat pnceps apoſtolorũ Pet. in. j. cañ. dicẽs. Nõ. n. corruptibilibus auro ⁊ argẽto redẽpti eſtis de vana veſtra ↄuerſatiõe: ſ; pcioſo ſanguine agni imaculati. Qḋ pciũ ſanguinis fuit ifiniti valoris ad nos redimẽdũ pp̄ter diuinitatẽ ei vnitã. ⁊ inquantum ẽ redẽptor ⁊ ſponſus aĩaz. ij. Cor. xj. Deſpõdi. n. vos vni viro virginẽ caſtã itegritate: ſcz fidei ⁊ dilectiõis exhibere xp̄o. Eſt ⁊ ſacerdos fideliũ ſiue põtifex. ad Heb. ix. Chriſt9 aſſiſtens pontifex futurorum bonorum ⁊c̄. Introiuit ſemel in ſancta eterna redemptione inuẽta Judex quoq; viuorũ ⁊ mortuorũ Jo. v. Pater non iudicat quẽquã: ſed omne iudicium dedit filio. inquantum ipſe ſolus in humanitate quã ſumpſit cunctis apparebit. Tertio ex huiuſmodi coniunctione habet ꝙ ſit beatitudo omniuz Jo. x. Ingredietur ſcilicet quilibet beat9 ⁊ egredietur ⁊ paſcua inueniet. Ingreditur ad deitatem chriſti contemplandam. Egredietur ad humanitatem ſpeculandam: ⁊ vtroq; fruitionis refectionem beata inueniet. ⁊ ideo benedic aĩa mea dominuz ⁊c̄. Qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis ⁊ ſanat omnes infirmitates tuas deus homo per ſacramenta ab eo inſtituta. qui redimet de interitu vitam tuam. inquantum redemptor. ⁊ coronat te inquantũ beatificat. Benedictio quoq; glorie qua benedictus eſt fructus ventris Marie eſt triplex. Habuit enim gloriam comprehenſoris: gloriam redemptoris: ⁊ gloriam creatoris. Gloriam habuit comprehenſoris dum fuit viator. quod nulla creatura habuit. ¶ Nam in mundo quilibet ſanctus eſt ſolum viator. in alio tãtum comprehenſor. Chriſtus autem ſimul in mundo viator inquantum mortalis ⁊ merebatur. Comprehenſor quia clare intuebatur anima eius diuinitatem cui erat vnita vt nunc: ⁊ ſummam auream habuit ſuper omnes aureolas ⁊ premia accidentalia omnia in ſummo: vt aperte intelligatur de illo. Dilectus deo ⁊ hominibus cuius memoria in benedictione eſt: ſimilem illum fecit in gloriam ſanctorũ Eccli. xlv. Cum hic etiam vixit. Habuit ⁊ gloriam redemptoris inquantum ipſe hominum liberator: demonum ſuperator. ⁊ nature humane exaltator. Et ideo ps. Per ſingulos dies benedicã tibi ⁊ laudabo nomẽ tuũ ⁊c̄. Tertia que ẽ glĩa creatoris oñdit in mũa in ſacris: in iuſtitia: in damnatio: in magnificentia: in celis ⁊ elementis. Vnde te celorũ militia laudat adorat: pdicat. triplexq; mũdi machina bñdicit p

ſecula. Et ideo benedictus fructus ventris tui.

Tertio poteſt .§.iiij.

conſiderari iſta benedictio fructus ventris bea
te Marie q̄ntum ad ſubſtantiam ⁊ partes eius
integrales. ⁊ hoc tripliciter.

Primo q̄ntum ad principiū ⁊ cauſam.

Secundo q̄ntum ad eſſentiam.

Tertio q̄ntum ad efficientiam.

Si ergo conſideret iſte fructus inq̄ntum eſt
benedict⁹ tripliciter. ſm triplicem ſui originē:
habet originē iſte fructus benedictā trinitatē:
que opata eſt hoc myſterium incarnatiōis Un/
de bn̄dicta ſit ſctā trinitas creatrix ⁊ guberna/
trix oium habz originem fructus iſte q̄ntum ad
ſuam deitatem p generationem benedictū pa/
trem. ij. Cor. Benedictus deus ⁊ pater dn̄i no/
ſtri ieſu xp̄i pater miſericordiaꝝ. Habet origi/
nem q̄ntum ad aſſumptā humanitatem benedi
ctaꝫ matrem p natiuitatē in vtero ⁊ ex vtero.
Un̄ Eliſabeth aptiſſime ait ei viſitanti ipſam.
Benedicta tu īter mulieres: ⁊ benedict⁹ fruct⁹
ventris tui: ⁊ vn̄ hoc mihi vt veniat mater dn̄i
mei ad me Lu. j. c. Quantū ad eſſentiam bn̄di/
ctus eſt fruct⁹ ventris Marie tripliciter. Bene
dictus fruct⁹ ventris tui. Ait beatus Bern̄. be
nedictus in odore: bn̄dictus in ſapore: benedi/
ctus in ſpecie vel decore. Odore ſuo implet co
gnoſcitiuam. Unde in cāticis. In odore vnguē
torū tuorum currimus. i. gratiarum. Nam in
odore eius reuiuiſcūt mortui. Quem ſentiens
yſaac ait in figuraꝫ eius filio ſuo iacob. de quo
deſcēdit. Ecce odor filij mei ſicut odor agri ple
ni. ſ. gratiarum ⁊ bonorum cui benedixit deus
Gen̄. xxvij. ca. In ſapore quoqꝫ benedict⁹ fruct⁹
hic reficiens affectiuaꝫ. vt ſummū ⁊ dulciſſimū
bonū. Canticoꝝ. ij. Fructus eius dulcis guttu/
ri meo ait aīa deuota hoc deguſtās Ps̄. Guſta
te ⁊ videte quoniā ſuauis eſt dominus. beatus
vir q ſperat in eo. ⁊ multo magis qui hoc in pa
tria guſtat. Adde ad ſaporem valoreꝫ. Ualet. n.
ꝯtra omne malum in medicamentū. in cibum
habentē omne delectamentum: in preciū com/
parās omne bonū. Benedictus eſt iſte fructus
in ſpecie: vel decore. Ps̄. Speciōſus forma p̄ fi
lijs hominū: ꝓpterea benedixit te deus in eter
nū. Petrus. In quē deſiderāt angeli pſpicere

j. petri. j Quantū ad efficientiā eſt benedictus fruct⁹
ventris Marie actiuā ⁊ paſſiuam. Actiuā qui
dem. q: benedixit nos benedictiōe temporali:
benedicit de ſpirituali gratie: ⁊ benedictione ſu
pernali glorie. Un̄ Ps̄. ter dicit Bn̄dicat nos
deus deus noſter. ⁊ benedicat nos de⁹: ⁊ ſignā
ter dicit deus noſter. vt notet iſtū fructum ven/
tris Marie. q: per hoc eſt factus noſter de⁹ ſin/
gulari modo. q: ex ea carneꝫ noſtrā aſſumpſit.

Quantū ad benedictionē paſſiuam. i. quia
facit nos benedicere. vt ſic per eū recipiamus
virtutem euꝫ benedicendi. i. laudandi. Tripli/
citer hoc accidit. Facit enim nos bn̄dicere cor
de. Juxta illud. Benedic anima mea dominū.
⁊ omnia interiora mea nomini ſancto ei⁹. Ore
ſm illud. Benedicam dominum in omni tpe:
ſemper laus eius in ore meo. Et petrus in cano
nica. Nulli malum pro malo reddētes: aut ma
ledictum pro maledicto. ſed econtra benedicē/
tes. Opere. ps. Ecce nunc benedicite dominū
omnes ſerui domini. ſ. bene operando: ⁊ ſic cō
cludendo primum fructum. ſ. naturalem: ven/
tris materialis Marie vtiqꝫ benedictus omni
modo fuit. Et virgo vt vitis fructificauit ſuaui
tatem odoris. ſcilicet dominum Jeſum que ait
ipſe Sapiens Eccleſiaſtici. xxiiij. c. Sicut cina/
momuꝫ ⁊ balſamum odorē dedi: ⁊ quaſi myr
rha electa dedi ſuauitatem odoris.

De duodecim fructibus ſpiritus qui fuerūt
in Maria. Capitulum. xxvj.

Benedictus fructus
ventris tui. Eſt alius fructus virtua
lis Marie. De quo dn̄s. Poſui vos
ſcilꝫ in mundo vt eatis ⁊ fructuꝫ af/
feratis. ſ. bonorū operum. Omnis enim arbor
que non facit fructū bonum excidet. ſ. per mor
tem. ⁊ in igneꝫ mittetur. ſ. eternū. Math. vij.
Fructus iſte bonus ꝓcedit ex ventre bone men/
tis. Mens enim ideo dicitur venter anime: q: (Mens dicitur venter anime quare.)
in ea cōtinentur cogitationes ⁊ affectiones ex
apprehēſis ex ſenſibus quaſi ex cibis comeſtis
que mens occulta eſt cū ſuis cogitationibus ⁊
affectionibus: ſicut venter ⁊ cōtenta in eo. Iſti
autē fructus ventris beate Marie ſunt bene/
dicti ꝓpter ſummam eorū perfectionem. ⁊ pro
pterea dicit Eccli. xxiiij. vt dictum eſt. ſ. Flores
mei fructus honoris ⁊ honeſtatis. Flores ſunt
inchoationes fructuum. vbi ergo in aliqo ſan/
ctis virtutes ſunt quaſi flores. i. imꝑfecte ⁊ in/
complete reſpectu virtutuꝫ patrie. in ea fuerūt
iſti flores fructus: quia virtutes habuit quaſi
ad modum patrie aliquo modo. vt oſtenſuꝫ ſu
pra cum ageretur de gratia virtuali eius. Et
iſta bona opera ſunt fructus quibus debetur
verus honor: ⁊ in quibus eſt vera honeſtas: ad
quod inſinuandum cantatur de ea quod ſcri/
bitur in cantico. Emiſſiones tue paradiſus cuꝫ
pomorum fructibus. Emiſſiones dicitur ope/
rationes ex vētre mentis procedentes. iſte fue/
runt paradiſus quaſi ſimiles operibus eorum
qui ſunt in paradiſo adeo perfecte fuerūt. Po/
ma que ſunt rotūda ſūt pater ⁊ filius ⁊ ſpūs ſan
ctus: q: ſicut pomū eſt rotundū ⁊ figura rotun
da ē capaciſſima: ⁊ nō inuēit ibi ꝑncipiū ⁊ finis.

Ita eternus pater:eternus filius:eternus ſpiri
tusſanctus ſine principio ⁊ ſine fine vnus deus
omnia continens.quibus diuinis perſonis ali
quando fruebatur:⁊ ideo cum dicitur cum po
morum fructibus.Et ad ſe inuocãdum ad hu
iuſmodi fructus ꝓducẽdos aiebat Eccli.xxiiij.
Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me:
ideſt amatis.⁊ a generationibus meis imple//
mini:ideſt operibus virtuoſis:que generate ⁊
ꝓducte ſunt a ventre mẽtis mee.ſicut fructus
ab arbore.⁊ ſicut filij a ventre matris.Imple//
mini ait:ideſt copioſe ea agendo.⁊ qꝛ ipſa ſola
implent ⁊ reficiunt animam.Nam opera ma/
la eſurientem ⁊ vacuum reddunt.vnde ⁊ fru//
ctus dicuntur opera virtuoſa:vt dicit glo. bea
ti Ambroſij.quia mentem reficiunt ſincera de
Opera vtuoſa dicunt fructus quare. lectatione.Sed inter cetera opera virtuoſa per
maxime delectant animam illa duodecim que
enumerat apoſtolus ad Galathas.v.que appel
lat fructus ſpiritus dicens.Fructus ſpiritus
ſunt.Charitas:gaudium:pax:patientia: beni/
gnitas:bonitas:longanimitas: manſuetudo:
fides:modeſtia:continentia:caſtitas.Hi.ſ.fru/
ctus fuerunt fructus ventris mentalis marie
valde ſuaues.Et ideo ſubdit.Spiritus enim
meus ſuper mel dulcis.ideſt iſte fructus ſpiri/
tus mei.Dulcia autem communiter alliciunt
appetitum.Sunt enim dulcia amica nature.⁊
ideo inuitat ab huiuſmodi ſui exẽplo dicens.
Tranſite ad me omnes q ꝯcupiſcitis me ⁊c.

¶ Quod iſti fru/ .§.i.

ctus ſpiritus fuerunt in maria declarat. Pri//
mus itaqꝫ fructus ſpiritus ventris marie men
talis dicitur charitas.que hic nõ importat vir
tutem.de qua dictum eſt ſupra ſed actum eius
Hic fructus charitatis eſt qui de terra ad celũ
euocat.⁊ ſic ad ipſum pertinet a terrenis ſepa
S.ti.v. ca.xxj. ratio ⁊ ad celum eleuatio.Sed beata maria fu
it omnino a terrenis eleuata:quia nec puluis
venialis adheſit pedibus affectuũ eius.quod
nulli ſanctorum contigit.Fuit etiam eleuata
ad celum ſuper omnes in contemplatione ⁊ co
gnitione ⁊ affectione diuinorum.Unde dicit
Eccli.xxiiij.Ego quaſi cedrus exaltata ſum in
libano.libanus qui interpretatur candidatio.
ſignat eccleſiam militantem in triumphantẽ:
candidam puritatẽ.Sicut ergo cedrus in liba
no eſt altior omni arbore.ita beata virgo ma//
gis eleuata erga deum in eccleſia ⁊ dilectione.
¶ Preterea in ps.fit triplex queſtio.Prima ẽ
quis aſcendet in montem domini.Secunda
quis ſtabit in loco ſancto eius.Tertia eſt domi
ne quis habitabit in tabernaculo:⁊ quis rege
ſcet ⁊c.¶ Difficile ſiquidem ⁊ perfectum eſt
aſcendere.Difficilius ⁊ perfectius ſtare.Diffi
cillimũ ⁊ perfectiſſimũ eſt habitare ⁊ quieſce//
re.Aſcẽdere ꝑtinet ad apl'os qui ſunt maiores
de eccleſia:ſed nõ ꝑtinuit ad eos habitare: ſed
deſcendere.In figurã huius angeli aſcende//
bant ⁊ deſcendebãt per ſcalã quã vidit Jacob
Geñ.xxviij.Unde ⁊ apl's qui raptus fuit ad ter/
tium celum:poſtea deſcendebat ad diſponẽdũ
cubilia infirmoꝝ vt patet.j.Cor.vij.Ad perfe//
ctiorem ergo ſtatum ꝙ aploꝝ pertinet aſcende
re ⁊ ſtare.Hi aũt videnẽ eẽ comprehenſores:q
aſcendentes in celũ ſtant fixi in actuali dilectio
ne diuinoꝝ:nõ tñ videnẽ quieſcere inquantũ
appetunt corpora eoꝝ cum ipſis aĩabus glori
ficari qđ nõdũ implet.Uirgo autẽ beatiſſima
ſemper aſcendens de virtute in virtutẽ.⁊ ſtãs
in habituali dilectiõe perfectius ꝙ ſancti in
patria:etiã habitãdo quieſcit aĩa i corpore glo
rificato.Et ideo dilectus meus mihi ⁊ ego in il
li modo excellentiſſimo.¶ Secundus fructus
dicitur gaudiũ:qđ importat delectationem in
creatura rationali.Et vt ait be.Ber.Illud ẽ ve
rum gaudium.qđ nõ de creatura:ſed de crea//
tore concipitur:cuius comparatiõe omne dul/
ce amarum:omne pulchrum fedum: omne
quod delectari poteſt moleſtum.Unde ps.Ui/
derunt omnes fines terre.ſ.per fidem:ſalutare
dei noſtri.Jubilate deo omnis terra.vbi dicit
glo.ꝙ viſio ſaluatoris eſt cã iubilationis.⁊ ſm
be.Greg.in moral'.Jubilatio importat quod//
dã gaudiũ intenſum qđ occultari nõ valet:⁊ ex Jubilatio qd iportat.
primi nõ põt.Si aũt ad partum virginis gau/
det chorus celeſtium ⁊ angeli canunt deo my
ſterium videntes.Et magi gauiſi ſunt gaudio
magno valde reuidentes ſtellã que eos ad pue
rum ⁊ matrem eius perduxit quãto magis iu
bilatione ſunt repleti videntes eũ.Nulla autẽ
lingua fari poſſet:nec intellectus capere gau/
dia perfectiſſima virginis.que percepit in cõ/
ceptu filij:in partu.in lactãdo eum:in portan/
do eũ in gremio:in collocãdo ⁊ conuerſando
cum eo.Exultauit(ait in cãtico Lu.j.) ſpiritus
meus in deo ſalutari meo.ideſt extra ſaltauit.
ſupra ſe ſaltauit pre gaudio quieſcendo in deo
ſalutari meo.Itẽ cũ dĩ a xpo.Gaudete ⁊ exulta
te:qꝛ noĩa veſtra ſcripta ſunt in celis Lu.x.gau
diũ hoc eſt de pñti iuſtitia ⁊ predeſtinatiõe eter
na.Si gaudiũ generat ex hoc ꝙ qs eſt ꝑdeſti/
natus filius dei ꝑ adoptionẽ.⁊ ſm pñtẽ iuſtitiã
multomagis hꝫ gaudere ꝙ ſit ꝑdeſtinata vt fi
nit dei.⁊ habeat omnem perfectiſſimã iuſtitiã
put fuit virgo maria.¶ Tertius fructus ẽ pax.
Pax ſm.b.Aug.xix.de ciui.dei.ab oĩbus optat:
ſed a paucis vera pax inuenit.qꝛ nõ querit vbi
eſt.Cecinerũt angeli nato dño ex virgĩe.In ter
ra pacẽ eẽ hoĩbus bone volũtatis:nõ ẽ bona vo
luntas illa in qua eſt pctm.⁊ iõ nõ ẽ par impijs

vt dicit dominus per Eſaiam. Sed in pace in
idipſum dormiam ꝛ requieſcam. ait ps. Cum
homo dormit ſopitus eſt a vitijs ꝛ perturba-
tionibus paſſionum. ꝛ requieſcit in idipſum.
ideſt deum qui ſemper eſt idem ipſum. q: im
mutabilis conformans ſe voluntati ſue. tunc ē
in vera pace. vt dicit. b. Aug. in lib. cōfeſ. Om
nia alia ſunt aſpera: ꝛ tu ſolus deus es requies
ꝛ inquietuz eſt cor noſtruz donec requieſcat in
te. In omnibus requiez queſiui. ait beatiſſima
Maria ſemper ſubdita voluntati dei ꝛ ſemp
habens non ſolum bonam: ſed optimam volū
tatem. ꝛ ideo fructum pacis habuit mundus:
caro: demonia: diuerſa mouent prelia ꝛ con-
turbant pacem noſtram. Sed mundus pacem
eius turbare non potuit. quia paupercula ſpiri
tu: diabolus pacem eius perturbare non potu
it: quia humillima. Caro non cōcupiuit aduer
ſus ſpiritum. quia fomes in ea extinctus fuit. ꝛ
quia omne ſimile appetit ſuum ſimile. ipſe q ē
pax noſtra: in ipſa pace pleniſſima requieuit in
tabernaculo ſuo. ſm illud ps. In pace factus ē
locus eius. Quartus fructus eſt patientia. Pa
tientia opus perfectam habet ait Jac. in cañ. c.
j. cum ſcilicet quis propter aduerſa contingen
tia non contriſtatur. ſed equo animo fert. Ad
hoc valent exempla ſanctoꝝ. qui etſi iuſti: mul-
ta paſſi. ſed patientiſſime. Sicut Tobias q nec
eſt contriſtatus ꝙ plaga cecitatis venerit ſup
eum: cum tamen operibus inſiſteret pietatis.
Sic Job amiſſa omni ſubſtantia familia ꝛ ſani
tate corporis: in omnibus his nō peccauit: nec
ſtultum aliquod contra deum locutus eſt: ꝛ vt
ait illa ſancta vidua Judith. Omnes qui deo
placuerunt ab initio: per multas tribulatiōes
tranſierunt fideles. Qui vero tentationes non
ſuſceperunt cum timore domini: ꝛ impatienti
am ſuam ꝛ improperium murmurationis ſue
contra dominum protulerūt exterminati ſunt
ab exterminatore Judith. viij. Uirgo autē bea
tiſſima non caruit aduerſis: ſicut nec filius ei9
Sed nato paruulo inde ad paucos dies queſi
to ad occiſionez opportuit fugere in egyptum
ꝛ ibi manere per ſeptēnium inter idolatras et
alienigenas. ꝛ duodēnis cum remanſiſſet in tē
plo: ipſa non percipiente per triduum queſiuit
non ſine dolore: ſed ſine ira ꝛ triſtitia rationem
abſorbente vel obfuſcante. Similiter in perſe-
cutionibus filij patientiſſima fuit. Unde dr de
ea. Sicut lilium inter ſpinas: ſic amica mea in-
ter filias. Lilium vel roſa non amittit ſuam pul
chritudinem vel odorem inter ſpinas. ſic nec
ipſa odorē patiētie iter tribulatiōes. ¶ Quin
tus eſt longanimitas. Hec eſt ſm glo. in expe-
ctatione boni non deficere: ſed refici. quando
quis habet tolerare aliquem dolorem vel labo
rem ad breue tēpus: vel expectare habet aliqđ
magnū bonū: ſed cito recipiendū equo animo
conat ſufferre propter breuitatē tēporis eius.
Sed qñ in hmōi videt ſe diu permanſuꝝ in la
bore vel dolore vel conſequendo bono: multū
ſolet attediari ꝛ fatigari: ꝛ aliqñ deficet ex diu
turnitate eius. Sed longanimitas retinet ho-
minē ne attediet: ſed perſeuerans maneat: etſi
nō ita cito: ſed diu labor maneat ꝛ bonū illud
expectatū proueniat: ꝛ reficit mentē quadā re-
ctitudine premij. Unde apls. ij. Cor. vj. Exhi-
beamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros in lō-
ganimitate. Per multos annos fuit beata ma-
ria in laboribus mundi ꝛ expectatione glorie.
videlicet circa ſexaginta annos ſm cōmuniorē
opinionem ſemper magis feruens ꝛ auida ad
omne bonū opus. ¶ Sextus eſt bonitas. Hec
ſm glo. dulcedo animi eſt. ſed ſm phm dulce
eſt quod amaro impermixtum. dulcius quod
amaro impermixtius. dulciſſimum quod ama
ro impermixtiſſimū. Sed animus beatiſſime
marie fuit omni amaro impermixtiſſimus. vn
de Sap. viij. dicitur. Non habet amaritudinē
conuerſatio illius. ſ. ſapientie. ſed cum nulla
creatura pura conuerſata eſt intimius ꝛ perfe-
ctius. ergo ipſa habuit ſummam animi dulce-
dinem. Unde ꝛ cantamus ei. O clemens. O
pia. O dulcis virgo maria. Unde ꝛ bonitas hu
ius fructum habuit ps. Quam magna multi-
tudo dulcedinis tue domine: quam abſcondi-
ſti timentibus te. Sed beata maria ſuper om-
nes timuit deum timore ſancto. ergo ꝛ maxi-
mam dulcedinem animi habuit. preterea bo-
num eſt ſuiipſius diffuſiuum ſm Diony. ꝛ hoc
pertinet ad iſtam bonitatem velle bonum alio
rum ꝛ ſuum cōmunicare. Sed beata maria ſū-
mum bonum ſuum cōmunicauit. ſ. filium offe
rendo primo in templo. poſtea in patibulo. vn
de maxime habuit dulcem fructum bonitatis.
¶ Septimus eſt benignitas. Hec ſm glo. eſt
largitas rerū. Unde ꝛ dicitur benignitas: qua
ſi bona igneitas. bonus ignis eſt qui calefacit
etiam a longe. Qui ergo beneficia exhibet nō
ſolum amicis: ſed etiam inimicis: ille eſt beni-
gnus. Unde apoſtolus ad Ro. xij. Si eſurierit
inimicus tuus ciba illum ꝛc̄. Hec enim faciēs
congeres carbones ignis ſuper caput ei9: ideſt
ſuper mentem ad inflāmandum eum ad amo
rem tuum ex talibus operibus ignis. Appa
ruit enim (ait idem apoſtolus ad Timoth. ij. ca.)
benignitas ꝛ humanitas ſaluatoris noſtri dei.
Adeo enim nobis benignus apparuit: vt om-
nia ſua largiretur: ꝛ pro crucifixoribus exora
ret. Sed eius mater ipſum imitata aurum ſibi
oblatum a magis cito pauperibus largiter ero
gauit. j. Cor. xiij. c. apls ait. Charitas benigna

eſt.⁊ quanto maior charitas:tanto maior beni
gnitas. Sed charitas beate marie omnes exceſ
ſit:vt dictum eſt.ergo ⁊ benignitas. ¶ Octa
uus eſt manſuetudo.hec ſm glo.eſt tractabili
tas. Unde manſuetus quaſi manu ſuetus.qui
ſcʒ permittit ſe tractari ſine iraſcendo.⁊ iſta eſt
differentia inter patientiam ⁊ manſuetudinẽ:
que ſimilis videtur:q꞉ patientia moderat ⁊ re
gulat paſſionem triſtitie que inſurgit ex aliqua
moleſtia ne nimis contriſtet. Sed mãſuetudo
refrenat paſſionẽ ire ne frãgatur ⁊ cõtra rõneʒ
aliquid agat.vnde glo.dicit ꝙ mãſuetudo eſt
contra irã Eccli.iij.Fili in mãſuetudine perfice
opera tua:⁊ ſuper hominum gratiam diligeris. qui
ergo minus hʒ de ira:magis hʒ de mãſuetudi
ne.Sed beatiſſima maria fuit ſine aliqua ira.
ergo fuit mãſuetiſſima. Nec obſtat qđ dr̃ Luc.
j.ſcʒ ꝙ cũ audiſſet ſalutationẽ angelicã turbata
eſt in ſermone eius. Nã illa turbatio non fuit
ire:ſed admirationis:vt dictũ fuit ſupra. Pre
terea manſuetus dr̃ tractabilis. Tractabilis au
tem eſt qui eſt oĩbus conformis ⁊ conformabi
lis ſcʒ in eo ꝙ nõ eſt malũ.⁊ ſic tractabilis ẽ qui
eſt omnibus oĩa. Uel ſm genera ſingulorum. vt
Paulus qui factus eſt iudeis ſicut iude⁹ ⁊ his
q̃ ſine lege erãt.i.gẽtilib⁹ tãq̃ʒ ſine lege eiſſet ⁊c̃.
Uel ſm ſingula generum.⁊ iſte eſt ſimplr̃ oĩbus
oĩa. Et ſic fuit beatiſſima maria. vnde tractabi
lis ⁊ mãſueta in ſummo Ber. Quid ad mariaʒ
trepidat accedere humana fragilitas.nihil.n.
aſperum in ea reperies.nihil auſterum:tota ſua
uis eſt:oĩbus miſericordie ſue ſinum aperit.⁊
ſic oĩbus oĩa facta.vnde ⁊ ſumme manſueta.
¶ Nonus fructus eſt fides.hec ſm glo.ibi eſt
inuiſibilium certitudo. Incenditur autem ex
certitudine delectatio triplr̃. ¶ Primo per ſci
bilium pluralitatem. vt ſi delectatio eſt in ſcien
do:quãto plura ſcit:tanto maiorem quis hʒ de
lectationẽ. ¶ Secundo per nobilitatem ⁊ me
lioritatem ſcitorum. vt ſi delectatio eſt in ſcien
do naturalia inferiora:multo maior delectatio
eſt in ſciendo altiora. vt trinitatem:deitatẽ:bea
titudinem propriam:⁊ huiuſmodi.quia nobi
liora ſunt iſta omnibus inferioribus.⁊ imper
fecta cognitio horum magis delectat q̃ʒ perſe
cta cognitio inferiorum ſʒ philoſophũ. ¶ Ter
tio per modum ſciendi perfectiorem.vt ſi ſciat
per reuelationem a deo maior ſequetur delecta
tio q̃ʒ ſi per acquiſitionem humanam. Sʒ bea
tiſſima virgo ſemper habuit maiorem certitu
dinem ſm omnem iſtum triplicem modum.⁊
ſic habuit maiorem fidem ceteris ⁊ ex ea maio
rem delectationem. ¶ Differt ergo fides prout
eſt fructus a fide prout eſt virtus theologica:
quia ſcilicet vltra cõmunem aſſenſum ad credi
bilia prout eſt fructus importat quandam cer
titudinem de eis:non tamen eo modo quo in
patria.põt etiã hic fides dici fidelitas ad ꝓmiſ
ſa. que etiaʒ fuit ꝑmaxime in virgine maria.
¶ Decimus fructus eſt modeſtia.hec ſm glo.
in dictis ⁊ in factis ꝯſiſtit. vi.ſ.ita modeꝛet vt
nõ fiat exceſſus vel defectus.⁊ ꝑcipue quoad
victũ ⁊ habitũ ⁊ geſtus exteriores. In v̾tutib⁹
politicis dicit Alber.vbi ſupra. Uirtus eſt me
dietas duorum extremorum. Ũn in his modus eſt
circa mediũ Ber. Tene mediũ ſi nõ vis perde
re modũ. In theologicis aũt tãto maior eſt vir
tus.quãto maior eſt.eleuatio ⁊ extenſio ad con
ſecutionẽ finis. Nã tãto maior eſt fides:quãto
magis eleuat potẽtiã ad credendũ.⁊ tãto ma
ior ſpes:quãto magis eleuatur mens ad ſperã
dũ. Et modus in delectatiõe ẽ ſine mõ diligere
ſʒ Ber. Si ergo modeſtie ẽ tenere modũ:mo
deſtiſſimũ erit in ſũmo tenere modũ in ſũmo.
ſũm⁹ aũt modus in via ẽ eleuare potẽtiã ad ꝑ
fectiſſimũ actũ q̃ põt eẽ in ſtatu vie. Hoc aũt fu
it ſũme in beatiſſima v̾gine. Itẽ in alijs viato
ribus modeſtia eſt cohibitio ⁊ reſtrictio appe
titionũ iordinatarum a ꝯcupiſcẽtia ſurgẽtium:⁊
fruct⁹ modeſtie ẽ refectio ſpũalis ⁊ delectatio
de hmõi cohibitiõe ⁊ reſtrictiõe. Ũn ẽ quaſi de
lectatio pugnatorum poſt victoriã. Sʒ modeſtia
btẽ virginis nõ ẽ de reſtrictiõe appetituũ inor
dinatorum q̃ in ea nõ poterãt eẽ:ſʒ ꝑfecta ſubie
ctio ſenſualitatis ad ſpm̃.⁊ iõ fruct⁹ modeſtie
in ea nõ ẽ icohertiõe i ordinatorum appetituũ:ſʒ
delectatio ſup eo ꝙ dicti mot⁹ inordinati nõ in
ſunt nec eẽ pñt. Et ſic ſua refectio i modeſtia eſt
ꝑ modũ inocẽtie:in alijs ꝑ modũ pnĩe. Sʒ ſta
tus inocẽtie ꝑcellit ſʒ dignitatẽ ſtatũ pnĩe.⁊ in
delectatiõe ſpũali.ergo maxĩe modeſtia. ¶ Un
decimus fructus eſt ꝯtinẽtia.⁊ ſm glo. hec eſt
abſtinere a placitis bonis.⁊ itelligit̃ de placi
tis ſm ſenſum. Nõ.n.eſt bonũ v̾tutis abſtinu
iſſe a bonis placitis ſm itellectũ. Illa eniʒ ſunt
bona ⁊ ſm virtutem appetenda. A bonis autẽ
ſenſibus delectabilibus eſt abſtinendum. Sũ
me vero delectabile ſm ſenſum eſt actus gene
rationis. Et ideo ab hoc abſtinere eſt maximũ
virtutis. Qđ põt eẽ trib⁹ modis:q꞉ per abſtinẽ
tiam ab huiuſmodi perfectã.vt in ꝯiugatis:vt
ſcʒ ab alijs abſtineãt extra ſe. Aut abſtinentiaʒ
perfectiorem:vt in viduis. Aut perfectiſſimaʒ
vt in virginibus. Hoc autẽ fuit in beatiſſima
virgine in ſũmo.⁊ ideo perfecte ꝯtinens. Pre
terea virtus eſt circa arduum ⁊ difficile. Sed
maxime arduum ⁊ difficile videtur eſſe abſti
nere ab actu generationis nature corruptibi
litate. precipue circa illaʒ partem. Unde Salo
mon. Non poſſum eſſe continens niſi tu dede
ris mihi inquid ad deum. ⁊ hoc ſcire donum
dei eſt. vbi ergo eſt illa abſtinentia in ſuma

mo:ſibi ꝛ continentia in ſummo. Sed hoc in
in virgine maria. ergo ꝛc. Preterea augmētat
virtutem cōtinentie abſtinere nō ſolum a rebꝰ
bonis ꝛ licitis: ſed etiā debitis ꝛ quāto magis
debitis. tanto maioꝛ cōtinentia abſtinere ab il/
lis. Sed beata virgo abſtinuit ab honoꝛibꝰ ſibi
debitis ſuper oēs. Unde eliſabeth viſitauit ꝛ ꝑ
ma ſalutauit vt minoꝛ que tamē erat maxima:
quia mater dei effecta. vnde ab aliis abſtinuit.
ergo ꝛc. ⁋ Duodecimꝰ eſt caſtitas. hec ſꝫ glo.
eſt recte vti licitis. Apl's. Siue māducetis ſiue
bibatis vel aliđ facitis: oīa in gloriā dei facite.
Oēs ergo actiōes humane ſunt referibiles ad
deum. Ille ergo pfectꝰ in ſūmo erit qui omnes
actus ſuos in deū referre ꝛ hmōi. ſic referre eſt
vti. Unde magr ſen. in. i. diſ. i. dicit ꝙ vti eſt id
qđ in vſū venerit referre ad id qđ fruēdū eſt. ſ.
deo q ſolus fruēdus eſt. Sicut autē contingit
referre differrenter ita cōtingit vti differenter.
Nam viatoꝛes ꝯtingit referre in deuꝫ omnia.
eos dico q ſunt boni habitualiter. Sed beata
Maria omnia ſemꝑ actualiter referebat in de
um Odilio Cluniacē. Unuꝫ ꝑ certo ſcimus ꝙ
omnis marie actio ſemꝑ intenta fuit in dño.
Quod aūt nullus viatoꝛ omnia ſemꝑ retulerit
in deum patet. q: nullus potuit ſe abſtinere ab
oī veniali. ꝛ ꝑ tunc nō actualiter illđ referebat
in deū in quo peccabat etiā venialiter. Ipſa er/
go ſola ſemꝑ vſa eſt licitis. ideo caſtiſſima fuit
ab eo ſaltem cauendū eſt quod dicit beatꝰ Aug.
Nihil peius q̄ꝫ vti fruēdis: ꝛ frui vtendis. Uti
tur fruēdis qui deo ſeruit ꝑpter tēpoꝛalia. Frui
tur vtendis qui finē vltimū ponit in creatura. ꝛ
hoc pꝛopꝛie nō eſt vti ſed abuti. Ex ꝑdictis pa/
tet quō fructus honoꝛis ꝛ honeſtatis produxit
venter mentalis virginis glorioſe fructus. ſ.
duodecim ſpūs figurati ꝑ duodecim filios Ja/
cob: qbꝰ bñdictionē dedit ipſe ſignificans deū.
Et ideo benedictus fructus ventris tui.

⁋ Eſt ꝛ alius vē/ .§. ij.

tris affectionalis viſceroſe cōpaſſionis fructus
eiꝰ in ꝯceptu zelus honoꝛis diuini ꝛ ſalutis ani/
marū. In parturiēdo laboꝛ ꝛ doloꝛ ꝑ huiꝰ exe/
cutione. ſ. ſalutis alioꝝ. Unde apoſtolus. Filio
li quos iterū parturio donec xpūs formetur i vo
bis. Hanc affectionē ſuꝑ omnes habuit beatiſ/
ſima maria ad dei honoꝛē ꝛ hoīum ſaluteꝫ. Un
de ꝛ mater oīum dicit. quos. ſ. concepit per af/
fectum dilectionis ꝛ pepit ꝑ laboꝛes ꝛ doloꝛes
in paſſione filij. Uñ mulier illa habēs in capite
coꝛonā. xij. ſtellarum. qđ expoſitum eſt. ſ. de vir
gine maria. ꝛ eius. xij. ſingularibꝰ gratijs ꝛ pri
uilegijs. exponit a btō Berñ. ꝛ Alber. deſigna
re virginē mariā. Et ibi dicitur Apoč. xij. ꝙ ha
bebat i vtero ꝛ clamabat vt pareret ꝛ cruciaba/
tur. Draco aūt ante mulierē ſtabat vt deuoꝛaret
partum eius: ſed non potuit. Nam cū pareret
maſculum: ſubito raptus eſt puer ante thronū
dei. Concepit vt dictum eſt affectu eximio om/
nes electos dei: ſignatos per maſculum ꝑpter
vnitatem eoꝛum ꝛ virilitatem. Clamauit deſi/
derijs ꝛ ſuſpirijs orationibus ꝛ meritis vt pa/
reret. ita ꝙ omēs veri fideles. diabolus draco
querit quem deuoꝛet. Sed electi cum moriunt
tunc naſcuntur in celis: ꝛ ſtatuunt ante thronū
diuine maieſtatis in gloria. Et draco vacuus et
confuſus remanet. Unde ꝛ viti aſſimilatur cuꝫ
dič. Ego quaſi vitis fructificaui: ſimul cui ſuo
filio ſuo dicēti. Ego ſuꝫ vitis ꝛ vos palmites. ſ.
apli ꝛ ceteri fideles. Qui manet in me. ſ. vnitꝰ
hic fert fructum multum bonoꝛū operuꝫ. Pro
ducitur palmes a vite vt filius producitur a pa
tre. Uñ ꝛ ipſe Jeſus dicit pater noſter in hym/
no. Preſta pater ꝑijſſime: patriqꝫ compar vni
ce. ſic mater eius vt vitis producit palmites ſi/
bi herentes per deuotionem: vt mater omniuꝫ
ꝛ imitationem. ⁋ Et notandum ꝙ ſicut nulla
arboꝛ producit ſpecioſioꝛum fructum vite. ita
nulla eſt ita procliuis ad terrā et ſeruiē per ali
um eleuetur ſicut vitis. ⁋ Nulla ē ita turpis et
deiecta in trunco vt ipſa ad deſignandū ꝙ hu/
militas que facit hominem procliuuꝫ ad terrā
ex vera ſui recognitione ꝛ deiectum ꝛ vileꝫ in
conſpectu alioꝛum ſm apparentiam exterioꝛē:
ꝛ ex ſe non aſcendentem ad altum honoꝛum ꝛ
ꝛ dignitatum. niſi ab alio eleuetur ꝑduxit pꝛe
cioſiſſimum fructum. ſ. dominum noſtrum Je
ſum chꝛiſtum fructum copioſiſſimū perfectoꝝ
operum: fructum procurationis ſalutis homi/
num. q: reſpexit humilitatem ancille. ait ipſe:
ancille ſue. His fructibus electoꝝ quoꝛuꝫ bea
ta Maria dicitur vitis ꝛ mater: datur benedi/
ctio a domino. dum dicitur in pſ. Benedixit
omnibus qui timent dominum. ꝛ demum di/
cetur eis. Uenite benedicti patris mei percipi
te regnum vobis paratum Math. xxv. Bene
dictus ergo ꝛ fructus iſte ventris affectionalis
beate Marie. ⁋ Sciendum etiam ſm Alber/
tum ꝙ in iſta ſalutatione annunciatur beatiſſi/
me virgini perfectiſſima beatitudo: ꝛ per ipſaꝫ
ꝛ in ipſa toti humano generi. Perfectio autꝫ
batitudinis conſiderari poteſt vel quantuꝫ ad
ſubſtantiam vel quantum ad cauſam vel quan
tum ad efficientiam. Si quantum ad ſubſtan/
tiā: vel eſt a malo excluſio: ꝛ hoc notatur in aue
vel eſt ad bonum inductio. ꝛ hoc compꝛehen/
ditur in gratia plena. Si attendatur quantum
ad cauſam ſic dicitur dominus tecum. Si quā
tum ad efficientiam. vel hec eſt mediata. et ſic
eſt. benedicta tu in mulieribus. vel ex cauſa im
mediata. et ſic eſt. bñdictus fructus vētris tui.

⁋ De viſitatione

¶ De viſitatiōe.b. Ma. fctā eliſabeth. C.xxvij

Exurgens Maria abijt in montana iudee cum feſti natione. Luce.j.c. In ſacra ſcrip/ tura dr̄ qs exurgere tripliciter.

exurge re qs dr̄ tripl'r

¶ Primo eni dr̄ exurgere qs a ſomno culpe. j.c.
¶ Aliqñ dr̄ exurgere penitēs in ſpe venie. ps.
¶ Tertio mō dr̄ exurgere ad ꝑfectum grē.
¶ Peccatori enim dicitur qd̄ ait apl'us. Sur/ ge qui dormis ⁊ exurgere a mortuis ⁊ illumi/ nabit te xp̄s. In peccatis ꝑmanens dicitur dor mire: qꝛ ſicut in ſomno dormiens: nll meritori/ rij opis hꝫ: qꝛ vſus liberi arbitrij eſt ligat⁹. ita peccator in tali ſtatu qd̄ opus agat de genē bo noꝝ nihil meretur ad vitā eternā valens. Et ſi cut dormienti in ſomnis videtur ſibi aliqñ ha/ bere multas diuitias ⁊ delitias ⁊ in eis gaude re. ſed euigilans ſe illis vacuum videt ⁊ quaſi elluſum vnde ꝯtriſtatur. Ita peccatori videtur iſta bona mundi tenere ⁊ poſſidere. ⁊ dum ſpe rat ſe in eis ꝑmanere in morte quaſi euigilat: ⁊ tunc cernit illa fallacia fuiſſe ⁊ tranſitoria: ⁊ eis carere ſeu ea dimittere per mortem affligi/ tur ⁊ nimis ⁊ dolet. Pſal. Dormierūt ſomnuꝫ ſuum ⁊ nihil inuenerūt oēs viri diuitiaruꝫ in manibus ſuis. Cuꝫ aūt peccator reuertitur ad penitentiā dr̄ ſedere per humiliationē ſui. Nā ⁊ de more loquēdi eſt: vt cum quis humiliatur dicit̄ poſitus ad ſedēdum. Unde xp̄s per pſal. humiliationē ſue paſſionis vocat ſeſſionē duꝫ ait. Tu cognouiſti ſeſſionē meā. i. approbaſti ⁊ gratā habuiſti humiliationē meā. Tali igitur humiliato in penitentia. Unde ⁊ ſedenti dicit̄ vt ſurgat ſcꝫ ſperando veniā peccatoꝝ: ⁊ adiu/ torium gratie ad bene agēdum. Nā vt ait bea tus Ambro. de pe. di. j. Nemo digne pōt agere pniam: niſi qui ſperauerit veniā. Talibus igit̄ penitētibus dicit pſal. Surgite poſtq̄ ſederi/ tis qui mādūcatis panē doloris. i. vos qui pa/ ſcimini dolore ⁊ lachrymis compunctionis: poſtq̄ ſederitis. i. humiliaueritis vos. ſurgite ad ſpem venie. Proficiētibus quoqꝫ ⁊ ꝑfectis dr̄. Surgite ⁊ ite: qꝛ nō habetis hic requieꝫ. di cit ꝓphet. Surgite affectu ad patriā ſupernā ꝯtemplādo ⁊ deſiderādo ſupna ⁊ ad ipſa feſti nādo: ⁊ iſto mō loq̄t ſpūſſctūs aīe a deo dilecte. Surge ⁊ ꝑpera amica mea colūba mea formo/ ſa mea ⁊ veni. iā hyems trāſijt. imber abijt ⁊ receſ ſit: flores apparuerūt in terra noſtra ⁊c̄. Ut ſur gat dr̄ ad ꝯtemplationē ⁊ amorē ſupnoꝝ ⁊ p/ fectionem virtutum. Amicā vocat aīam ꝑpter charitatem que eſt in amicicia vera dei cū hō mine. columba mea ꝑpter ſimplicitatē: qꝛ co/ lumba fel malicie nō habet. formoſa mea ꝓ/ pter moꝝ honeſtatē. ꝑpera ait: qꝛ neſcit tarda molimina ſpūſſancti grā. i. nō ꝑmittit tardare ad bene opandum. Et ſubdit rōnem aptitudi/ nis ad illum ꝓceſſum ad ſuperna: qꝛ iā trāſijt hyems frigida peccatoꝝ que deleta ſunt. Im/ ber abundans paſſionum ⁊ tētationuꝫ receſſit nō ita frequēter moleſtant flores ſanctoꝝ deſi deriorꝝ manifeſtant̄ in terra viuētium. Tēpus putatiōis aduenit ſcꝫ reſecādi ſuperflua ⁊c̄. Et iſto tertio mō ſurrexit maria cū dr̄. Exurgens maria abijt cum feſtinatiōe in montana iudee. Sunt autē tria montana que trāſiuit maria.

¶ Primus mons vere humilitatis.
¶ Scd̄s mons fraterne charitatis.
¶ Tertius mons ſuperne contemplatiōis ⁊ ſu perne iocunditatis.

¶ Quantum ad pri/ .§.i.

mum ideſt de vera humilitate pōt exponi illud Gen̄. xix. dictū Loth. In monte ſaluum te fac. Nam vt ait Gratianus de pe. di. j §. taciturni/ tas. Sine humilitate nemini poteſt eē ſalus. Di citur aūt humilitas ⁊ vallis ⁊ mons diuerſis re ſpectibus. Nam vallis dr̄ que eſt in imo: qꝛ per eaꝫ habetur vera cognitio ꝓprie vtilitatis: qm̄ puluis ⁊ cinis infructuoſus. Eſt eni humilitas (ait bea. Ber.) virtus qua hō veriſſima ſuiipſi⁹ cognitiōe ſibi vileſcit. Et ſm̄ hoc dicit ps. Emit tis ſcꝫ tu deus fontes vꝫ grārum in cōuallibus ideſt mentibus humiliū. Mons vero dicit̄ hu militas inquantū per eā eleuatur mens ad co/ gnitionē dei ⁊ aliaꝝ virtutū: ⁊ demū exaltatur in celū: quia qui ſe humiliat exaltabitur: ait do minus ieſus. Matth. xxiij. Et ſm̄ hoc ait anſel mus in libro de ſimilitudinibus. vocat eam: ⁊ aſſimilat monti ad quē aſcendit̄ ſeptem gradi/ bus de quibus habes. ē. in. ca. de humilitate.

Humilitas dr̄ mons ⁊ vall' di/ uerſis reſpectibus.

¶ Sed vt breuius loquamur: glo. ſuper illud Matth. iij. Sic decet nos implere oēm iuſtitiā dicit ideſt perfectiſſimā humilitatē. cuius gra/ dus ſunt tres ſcꝫ ſubijcere ſe ſuperiori. quod ē neceſſariū ad ſalutē. Secūdus ſubijcere ſe eq̄li quod eſt humanū ⁊ quietū. Terti⁹ ſubijcere ſe inferiori quod eſt exemplū perfectiſſimuꝫ ſicut fecit ieſus petens ⁊ ſuſcipiens baptiſmū a ioan ne baptiſta. rex a milite: dn̄s a ſeruo: ſanctifica/ tor a ſcificatore ⁊ poſtea etiā lauans pedes diſci/ puloꝝ. ¶ Per hunc montē exurgens maria a/ bijt in montana iudee. que interpretatur cōfeſ ſio. qꝛ per hanc hō nihil ſibi attribuit: ⁊ totum deum eſſe cōfitetur quando viſitauit Eliſabeth humiliauit ſe inferiori pergens regina ad va/ ſallaꝫ. domina ad ancillā. mater dn̄i dei ad ma/ trem ſeruuli. quod intelligens Eliſabeth viſita ta ⁊ a ſpirituſancto edocta ait. Unde hoc mihi vt mater dn̄i mei veniat ad me? quaſi diceret non eſt hoc decens: ſed potius ꝙ ego venirem

ē. ti. iiij c. xij. §. ij. q̄ſt in fine.

ad te vt dominam meam ⁊ matrẽ domini mei.
Et non ſolum iuit: ſed ⁊ prioꝛ ſalutauit. ⁊ nõ ſo/
lum ſalutauit ſed cum ea tribus menſibus ſte/
tit: vt in partu tunc futuro ei ſeruiret. Et qs vn
quã audiuit talia vt regina maximi domini gra/
uida pergat ad ſeruam ſuam ad miniſtrandũ
ei in partu eius? Unde exemplo eius debẽt ho
mines etiã iferioꝛibus hũiliari ⁊ ſeruire aliquã.

¶ Secundus eſt .§.ij.

mons charitatis qua quis ꝯfitetur deũ. ⁊ ideo
mons iudee ſumme bonũ ⁊ ſibi munificentiſſi
mum. Hic eſt mons in quo beneplacitũ ẽ deo
habitare in eo. Et enim dñs habitabit in finem
in ꝑo. Non enĩ ſumus (ait aplꝰ) in quos fines
ſeculoꝛum deuenerũt. Et in iſto ſeculi fine ꝓpt
nimiam charitatẽ qua dilexit nos deus verbũ
caro factum eſt ⁊ habitauit in nobis. Et de mõ/
te exiuit lex euãgelica vt ꝓdixerat Eſaias que ẽ
lex charitatis xp̃o cũ aplis recũbente cũ diſci/
pulis ſuis in monte ſyon ⁊ dicente. Hoc eſt pre
ceptum meũ vt diligatis inuicẽ. Et ad hanc vt
ad finẽ reducit lex decalogi data in monte ſy/
nai vt mons altiſſimus ipſa charitas eleuans
nos ſuper cherubin ⁊ ſeraphin: ⁊ cum deo vni
ens. Habet enĩ amoꝛ vim vnitiuã: inquit Dio/
ny. qḋ ⁊ ipſum nomẽ inſinuat. Charitas dĩ quaſi
chara vnitas. nec aliqua vnitas creature ẽ cha
rioꝛ ea nec ꝓcioſioꝛ. ¶ Habet ⁊ iſte mons gra/
dus ſuos quibus aſcẽditur ad ſummum eius
de gradibus montis ſcʒ charitatis.
¶ Primus eſt incipientiũ: quoꝝ officiũ eſt tẽ
tationibus reſiſtere viriliter: ac a criminalibus
abſtinere. ¶ Scḋs ꝓficientiũ: quoꝝ exercitiũ
eſt non ſolũ vitia euitare: ſed aſcẽſiones in coꝛ/
de ſuo diſponere in valle lachꝛymaꝝ huius vi/
te. vt in ſtatu virtutũ in quo eſt nõ quieſcere: ſʒ
in anterioꝛa ſe extendere ⁊ ꝑfectioꝛa opa. Nã
ſm btm̃ Ber. in via dei non ꝓgredi eſt regredi
In cuius figura illa aĩalia de quibus loquitur Eze
chiel in prima ſua viſione ſcõs deſignantia (vt
exponit bea. Greg.) dicit q̃ cũ ambularẽt nõ re
uertebant: ſed vnũquodq̃ ante faciẽ ſuã gradi
ebatur. Ezech. j. ¶ Tertius gradus eſt deo ihe
rere feruẽtiſſimo amoꝛe. vt cum ꝑs. dicat. Quẽ
admodũ deſiderat ceruus ad fontes aquarum
ita deſiderat aĩa mea ad te deus ⁊c̃. Et cũ aplo.
Cupio diſſolui ⁊ eſſe cũ xp̃o. Et ne videatur ꝓ
ximum non curare cũ eodẽ. ad Roñ. ix. dicere
Optabã ego anathema eſſe a xp̃o pro fratribꝰ
meis. Quod tñ ſane intelligendũ eſt. Non enĩ
optabat ſeparari a charitate xp̃i ꝓpter ſalutẽ ꝓxi
moꝛum. Anathema enĩ ſeparationẽ impoꝛtat qꝛ
hoc fuiſſet ꝯtra oꝛdinẽ charitatis: ſed optabat
⁊ ope agebat vt ad tp̃s ſepararet ꝯſolationibus
⁊ quaſi fruitiõe xp̃i ex dulcibꝰ ꝯtẽplationibus
eius eas dimittẽdo frequẽter. vt ꝯuerſioni ⁊ ſa
luti aĩarum inſiſteret ꝑdicãdo ⁊ diſcurrendo.
¶ De ipſis gradibus charitatis dicit b. Aug.
de pe. di. ij. ſi qs. Charitas cum fuerit nata nu/
tritur: cũ fuerit nutrita roboꝛatur: cũ fuerit robo/
rata ꝑficitur: cũ fuerit ꝑfecta qḋ dicit? Mihi vi
uere xp̃s eſt ⁊ moꝛi lucrũ. De his gradibus ha
bes in titulo de charitate. Per montẽ iſtũ exur ſ.ti.ij
gens maria abijt viſitando Eliſabeth: vt mutu c.ij.ſ.j
is affatibus adinuicẽ ꝯſolarent vt a verecundie
pena Eliſabeth ſubleuaret. Erubeſcebat enĩ (vt
dixit euangeliſta) ſe grauidã reperiri i ſenectu/
te: ⁊ carnalibus actibus operã dediſſe: ⁊ idõ oc/
cultabat ſe. Et ꝯfoꝛtata ex verbis bẽ virginis
que prius verecũdabat eſſe grauidam: poſtea
in dño gliabat ſe ꝓphetam ediſſe. Uenit vt ⁊
de bonis ⁊ donis collatis ſibi a dño ei reuela/
tis fecunditatis ſue ei ꝯgauderet. Uenit vt fili
ſuus Joannes in vtero ſanctificaret: ⁊ iam filij
ſui ieſu xp̃i ꝓpheta inſtitueret: ⁊ ipſa ꝓphetiſ/
ſa efficeret. Nam poſt Eliſabeth per ſpum pro/
phetie oñdit ſibi nouũ qḋ erat oĩbus occultum
ſcʒ virginẽ dei matrẽ effectam. De filio ſui ꝓfe/
ctu ait. Ut facta eſt vox ſalutationis tue in auri
bus meis exultauit infans in vtero meo. Credi
tur tunc Joannem qui ſex menſes habebat in
vtero matris acceleratũ obtinuiſſe vſum liberi
arbitrij. iuxta illud eccleſie. Acceleratur ratio in
paruulo nõdum nato inſtinctu ſacri pneuma/
tis: ⁊ tunc ſanctificatũ fuiſſe purgatum ſcʒ a pctõ
oꝛiginali dei gratia repletũ vt pꝛedixerat gabri
el archangelus in templo dei: ⁊ cognouiſſe ſalua
toꝛis ſui in vtero virginis exiſtentis aduentũ
⁊ ideo exultauit modo nobis ignoto in vtero.
Et qḋ voce nõ poterat: nondũ natus ope exulta
tionis vt ꝓpheta xp̃m demonſtrauit.

¶ Tertius mons .§.iij.

eſt cõtemplationis in qua reperitur maxima io
cũditas de quo dñs per Eſaiam. Et faciet domi
nus in monte hoc ſcʒ cõtemplationis diuinoꝝ
conuiuiũ pinguium: cõuiuium medullatoꝛũ
ideſt refectionẽ ſpiritualem plenã iocunditate
⁊ dilectione. Et figuratur mons iſte per montẽ
thaboꝛ: ad cuius ſummitatẽ ducens ieſus Pe
trum: Jacobum: ⁊ Joannẽ: transfiguratus ẽ an
te eos: oſtendens aliqualiter gloꝛiam ſuã. Ex
cuius viſionis ſuauitate iebꝛiatus Petrus ait.
Domine bonum eſt nos hic eſſe. ¶ Ad huiuſ
modi aſcẽſum opoꝛtet ducere Petrũ qui inter/
pretatur diſcalciatus. Jacobum qui interpreta
tur ſupplantans: ⁊ Joannẽ in quo eſt gratia in
terpretatus ideſt mũdi contẽptoꝛem: diaboli tẽ
tationũ: ſupplantationẽ: ⁊ carnis caſtimoniam
gratioſam. Et per hanc cõtemplationem aſcen
dit mens humana vſq̃ ad exercitiũ patrie ſup
ne. de quo Eſaias. Gaudium ⁊ letitia inueni/

tur in ea gratiaru3 actio ⁊ vox laudis. ¶ Per hunc montem contemplationis tranſiuit bea// ta virgo in quo eſt cõfeſſio laudis diuine ⁊ gra tiarum actionis ⁊ ſummũ gaudiũ quando poſt q̃3 intrans domũ zacharie ſalutabat Eliſabeth Ipſa quoq3 Eliſabeth repleta ſpiritu ſancto cu3 filio ipſam matrem domini cognoſcens mira// biliter collaudauit. Unde tunc in altiſſima3 cõ templationem diuinorum aſcendẽs ⁊ ſummo gaudio repleta canticum canticorum intonuit dicens. Magnificat anima mea dominum ⁊c. vbi magnitudinem diuine maieſtatis contem plans exultauit in domino. ¶ Ubi ſciendũ vt notat per totum dominus Joannes domi. car/ dinalis ſup Magnificat. circa principiũ. Cau/ ſa materialis gaudij ẽ vox laudis ex letitia cor dis proueniens. vt dicit Iſido. in lib. etymo. ¶ Et notandum q canticorum. quedã ſũt obũ bratica. quedam figurata. quedã iubilata. Pri/ ma ſunt omnia cantica veteris teſtamenti: quia omnia in figuram contingebant illis. j. Corin. x. ¶ Secunda ſunt omnia cãtica noui teſtamẽ ti: quia nunc nox preceſſit. dies autem appro// pinquauit. Sunt autem non ſolum figurata p cantica veteris teſtamenti. ſed etiam. iſta canti/ ca quodãmodo figurãt cantica vite eterne. Eſt enim ſm Dioñ. Status noui teſtamenti medi/ um inter ſtatum veteris teſtamenti qui erat ſo/ lum figuratiuus: ⁊ ſtatum patrie vbi nil figure ſed omnia in luce clareſcunt. Nam in nouo te/ ſtamento ⁊ exhibetur res figurata per vetus te ſtamentum. ⁊ eſt etiam figuratiua eorum que ſunt in patria. ¶ Tertia autem cantica ſunt ea que cantantur in vita eterna. de quibus dicitur in Apoc. q cantabant ſancti canticum nouum ante ſedem dei ⁊ agni. ¶ Item canticoru3 alia ſunt cantica ſolum: alia ſunt cantica canticorũ. ⁊ in veteri teſtamento notum eſt. In nouo can/ tica tria ſunt ſc3 Benedictus. ⁊ Nunc dimittis tertium eſt. Gloria in excelſis. quod eſt canticũ canticorum. Et cãtica quide3 ſunt de victorijs: ſed cantica canticoꝝ de premijs. Cãtica veteris teſtamenti ſubordinãtur canticis noui teſtamẽ ti figuratiue. qđ intuenti ſatis lucide patet. Nã omnia illa cantica cõpoſita ſunt pro grãꝝ acti/ one: aut ex hoſtium proſtratione. ſicut Cãtem⁹ dño glorioſe ⁊c. Exo. xv. ⁊ quedã alia. Aut pro quadam liberatiõe. vt illud Ezech. Ego dixi in dimidio ⁊c. Eſa. xxxviij. Aut p donoꝝ receptio ne vt illud anne. Exultauit cor meũ in dño ⁊c. j. Reg. ij. Et q: ĩa victoria patuit dño duce na/ to. ideo eius milites angeli cecinerunt. Gloria in excelſis deo. Inſpecta autẽ libertate ſui ⁊ po puli zachariaſ cecinit. Benedictus dñs deus iſrael. Cũ autẽ ſymeon donũ maximũ in vlnis ſuſcepit, ⁊ ipſe canticum cecinit. Nunc dimit/ tis. Cantica aũt canticoꝝ Salomonis ſubordi/ nantur huic cantico canticoꝝ virginis ſc3 ma/ gnificat. Et vt docet egregius Origenes ſuper cantica canticoꝝ non ſtatim a principio ſunt cã tata cantica canticoꝝ. ſed prius egypto calcato ⁊ mari rubro tranſmiſſo hoſteq3 proſtrato can/ tatum eſt. Cantemus dño glorioſe ⁊c. Sed nõ/ dum ventũ eſt ad canticum canticoꝝ. ¶ Notã dum igitur q ſicut illa cantica canticoꝝ Salo/ monis ſex famoſa cantica preceſſerunt ſex gra/ dus ſignificantia: qbus ad cantica canticorum mens poteſt aſcendere humana. Sic ſex actus famoſos huic cantico cãticoꝝ virginis ſcripta circa virginem alma3 deſcribit euangeliſta vt euidenter eluceſcat q illa iſti vt vmbra deſerui unt. Preceſſit primo cãticũ moyſi. Exo. xv. Cã/ temus dño ⁊c. ſignificat libertatẽ peccatorum ideſt a peccatis. Scđo cãticũ populi iſrael. aſcẽ dit puteus ⁊c. Nu. xxj. Et notat largitatem gra tiarum vel donoꝝ. Tertium canticu3 delbore. Qui ſponte obtuliſtis animas veſtras ⁊c. Judi cum. v. Et inſinuat obedientiam ſubditorum. Quarto canticum aliud moyſi illud Audite ce li que loq̃r. Deut. xxxij. ⁊ demõſtrat inſtructionẽ diuinorum eloquiorum. Quinto canticum an ne. illud. Exultauit cor meu3. ⁊ ſignificat vber/ tatem gratuitorum. Sexto canticum quodlib3 Dauid in ps. quod ſignificat venuſtatem ⁊ va/ rietatem dulcium ſonorum ideſt gaudiorum mentium. Poſt que ſequitur canticum cantico rum Salomonis. ergo virginem ſacra3 deſcri/ bit euangeliſta cantatricem. A vitijs denudatã primo dicens. Aue ideſt ſine veh. gratijs fecũ/ datam: cum ſubdit. gratia plena. dei ſolius im perio ſubiugatam cum ſubinfert: dominus te/ cum: benedicta tu in mulierib⁹ quaſi dicat mu lieres ceteri ſub viri poteſtate ſunt. tu ſoli do/ mino qui eſt tecum diuinis eloquijs illuſtra// tam. quando cogitabat qualis eſſet iſta ſaluta/ tio: ruminans ſcripturas: ⁊ iteru3 querẽs. quo modo fiet iſtud. Tanti filij delitijs impregnatã quia inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſcõ. modulatis gaudijs predotatam cum intrans domum zacharie ⁊ ſalutans Eliſabeth auditis ab ea laudibus ſuis totam a deo recognoſcens ⁊ ad montem contemplationis ⁊ diuine lau// dis aſcendens ait. Magnificat anima mea do minum. ¶ Et aduerte fideliter. quia quicquid in illis obumbratis canticis canticorum petit: aut factum eſſe deſcribitur: totu3 hic lucide ha bitum inſinuatur. Nam ibi petitur oſculum. Oſculetur me inquit oſculo ⁊c. Hic habe// tur coniunctio ſcilicet diuin. e nature cum hu// mana. Ibi poſtulabatur tractio. Trahe me in// quit ⁊c. hic habetur diſcurſio. nam maria per/ git cũ filio in vtero ad Eliſabeth. Ibi q̃ritur lo/

cus paſtus ⁊ acubit⁹. Hic habetur cubans in alno paſt⁹ alimentis virginis. Ibi videbaſ longe ſaliens in mõtibus. Hic feſtinanter in montana ducit realiter. Ibi querebaſ in lectulo ⁊ non reperiebaſ. Hic clauditur in corpuſculo ⁊ predicatur. Mater ibi vocabaſ dilectus vt deſcendat. Hic humanaſ vt ſe oñdat. Ibi cõuerſio eius ad humanã naturam ſperabaſ. hic iaʒ facta denominatur. Ibi natus fact⁹ petebatur ad oſcula ⁊ amplexus: hic icarnatus alitur vt pariaſ: ⁊ detur oĩbus eius deſiderantib⁹ amplexus. Et ſic lege oĩa cantica canticoꝝ ſalomonis, ⁊ qđ ibi repis obumbratum: in virgine videbis ſub carne reuelatum. Et q: dicebaſ ꝙ hoc precioſuʒ cãticum canticoꝝ. ſ. Magnificat ſubordinaſ canticis vite eterne. ⁋ Sciendũ ꝙ ꝑmus gradus ⁊ ſummus btitudinis eſt viſio ipſa diuinitatis ex qua tanq̃ȝ ex forte oĩs alius gradus beatitudinis accidentaliter deriuaſ, vt noſter ſcrũs doctor in .iiij. ſentẽ. aſſerit. di. xlix. In qua viſione ſup extrema aĩa rapta mox magnificat deũ vt ꝑmus verſus inſinuat. Et q: tanti boni viſio ſine imenſo gaudio eſſe non põt: ſtatiʒ exultat ſpũs in deo ſalutari ſuo. vt dicit ſcđs verſus. In hoc aũt lumine ⁊ gaudio aĩa ſeipſaʒ cognoſcit. ⁊ videt ſe illa tãta glĩa idignã. ⁊ ſic ſateſ ſe hũilẽ ancillã vt tertius verſus ſonat. Hinc cõparat premia: premiatum ad premiantẽ. Et addit. Quia fecit mihi magna: mihi indigne magna ꝑmia ⁊ ⁊ premiãs potens eſt. vt habeſ in quarto verſu. Inde vero ꝓſpicit nõ ex meritis humilitatis: ſʒ ex mera miſericordia oẽs beatos beatitudineʒ cõſecutos: ⁊ dicit in q̃nto verſu. Et miſẽcordia eius a progenie in ꝓgenies ⁊c̃. Poſtmoduʒ de ipſa improportionata ꝓportione. ſ. ꝑmij. ⁊ premiate aĩe diſſerens cum anima habeat vltra id qđ de ſui natura cõſequi põt. fatetur id euenire ex mera dei potentia dicẽs in ſexto verſu. Fecit potentiã in brachio ſuo. Sed ipſa potẽtiſſima manu intueſ equiſſimã iuſtitiam malos meriſos puniẽtẽ. ⁊ dicit diſperſit ſuperbos mẽte cordis ſui. Et q̃m non eſt parua portio illius ſũme felicitatis: ſocietas beatoꝝ repleta ad ſupabundantiã ⁊ inebriata ab ibertate domus dei ipſos intuetur. ⁊ ait in verſu ſeptimo. Eſurientes impleuit bonis ⁊c̃. Quia vero iſta eſuries nõ eſt in p̃ſa ſed ſuit in via. ibi intuetur ꝓmiſſiões factas ſub duplici teſtamento teſtante ps. Sicut audiuim⁹ ſic vidimus. Exultatq; i tali ꝓſpectu iuxta illud Cañ. j. Exultabimus ⁊ letabimur in te memores vberum tuorum. i. teſtamentoruʒ. Et ſicut ſunt duo teſtamenta: ſic ſubmittit duos verſus. ſ. Suſcepit iſrael puerum ſuuʒ. Et ſicut locutus eſt ꝑ nouo teſtamento. ⁋ Sicq; igitur canticum canticoꝝ iſtud. ſ. Magnificat omnia cãtica cõtinet paradiſi. vbi effectualiter ſine ceſſatione cantaſ cãticum nouũ. Magnificat. ſm illud ps. Cãtate dño canticũ nouũ: laus eius in eccl̃ia ſcõꝝ. Quod cãticum dr̃ nouũ nouitate vniuerſitatis. q: factũ a matre omniuʒ ⁊ dña illud Magnificat. Nouitate poteſtatis: q: nunq̃ȝ viſa eſt tãta poteſtas. Nouuʒ faciet dñs ſuper terrã ⁊c̃. Nouitate iocũditatis. nullũ cantũ cãtaſ in eccl̃ia tanta iocũditate ⁊ ſolẽnitate ſicut magnificat. Sic ergo exurgẽs maria ab oĩbus terrenis abijt in mõtana conſeſſionis diuine. hoc enim interꝑtaſ iudea. vt dictuʒ eſt in celeſtibus iocũdiſſime ɔtẽplãs diuina. Et in hoc mõte iocundo contẽplationis ſita ait. Magnificat anima ⁊c̃. Hec omnia Joãnes dominici.

⁋ De cãtico beate Marie virginis in quo aliqua dicuntur magna tripliciter. Cap. xxviij.

Magnificat aĩa mea dñm. Beatiſſima maria ex ꝑncipio huius cãtici allicit aĩos oĩum vt audire incline͂ſ que cãtat preminẽs. Magnificat. i. magna dei ꝑdicat. Sic ⁊ ſapia cũctos ad ſe ɔgregare cupiẽs de ſummis excelſiſq; ꝟtutibus inquit. O viri ad vos clamito. Vox hoĩum ad filios hoĩuʒ. ⁊ ſequiſ: q̃m de rebus magnis locutura ſum. ⁋ Ubi eſt breuiter notãdum ꝙ aliqua dicunſ magna tripliciter.

⁋ Primo priuatione. ⁊ hec ſunt expulſiua.

⁋ Scđo eſtimatione. ⁊ hec ſunt dubitatiua.

⁋ Tertio vera ꝑfectione. ⁊ hec ſunt attractiua. magna dicunſ tripl.

⁋ Magna ꝑuatione ſunt vitia ⁊ peccata. Unde. ij. Eſdre. viij. dicitur. Sumus in magno peccato vſq; in diem hanc. Et dicũtur magna peccata: q: priuant magnis bonis: ſcilʒ gratia dei ⁊ gloria. Et horũ magna ſpiritu diabolico cantica cõponunt poete comedias: tragedias: ⁊ ſatyra obſcena. quoruʒ mũdus hodie eſt plenus. ⁊ que ſunt de ſe fugitiua videnſ allectiua cum hodie vulgus a veritate aures auertãt ſcripturarum ⁊ ad fabulas conuertanſ. quibus poteſt imnehi illud Chriſti. Joan. viij. Propterea vos nõ auditis magnalia dei: quia ex deo nõ eſtis: ſed ex patre diabolo. ⁋ Magna eſtimatiõe dicuntur diuitie ⁊ huiuſmodi tẽporalia de quibus Prouerbio. xv. dicitur. Theſauri magni ⁊ inſatiabiles. que tamen in rei veritate modica ſunt: ⁊ quaſi nihil. Eccleſiaſtes. j. Omnia vanitas ⁊ horuʒ vſus malus multa bona auſert: q: difficile eſt immo impoſſibile diuitem intrare in regnum celorũ. Matthei. xix. Intelligendo de illis diuitibus qui ponũt finem in eis ⁊ abutuntur eis. Sed bonus vſus eoruʒ magna bona acquirit. Juxta illud. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis. Horũ cantica componunt auaritie dediti que eſt idoloruʒ ſeruitus. Horuʒ ſchole ſunt plene ita vt dicatur per Dic

remiam prophetam. A maiori vſq₃ ad mino/
rem. A ſacerdote vſq₃ ad leuitā omnes auari/
tie ſtudēt. ſed fallaces eas appellat ſaluator: q₃
promittunt leticiam ⁊ parant triſtitiam. ¶ Ve
re aūt res magne ſunt que magnis concedun/
tur. De res ſunt magne. maiores. ⁊ maxime.
Magne res ſunt virtutes ⁊ dona que hic ha//
bentur. Maiores ſunt virtutes que habentur
in patria. Maxime vō pater ⁊ filius ⁊ ſpūſan/
ctus. Maxime dico perſone. De reb⁹ magnis
⁊ maioribus dicit Apoſtolus. j. Corinthi. xiij.
Nunc manent fides: ſpes: charitas: tria hec.
Maior autē hoꝝ eſt charitas. Ecce ꝙ charitas
eſt maior illis. ergo ⁊ fides ⁊ ſpes magne res
ſunt: q₃ omne comparatiuū₃ preſupponit ſuū
poſitiuum. Charitas aūt que ibi deſcribit que
nunq̄₃ excidit: eſt charitas patrie. ⁊ hec maior
dicitur. ſ. virtutibus que habentur in via. De/
us aūt eſt maximus: ⁊ qđ habetur ipſe a nobis
per gratiam vel gloriam eſt maximum donu₃.
Unde apoſtolus Petrus epiſtola. ij. cap. j. ait.
Uocauit nos propria virtute: per quam maxi/
ma ⁊ precioſa nobis donauit promiſſa: vt per
hec efficiamur diuine nature conſortes: q₃ er//
go inſerta eſt mentibus hominu₃ veri ſummi
q₃ boni cupiditas: vt ait Boe. de phi. conſol.
Bonum cognitum mentem trahit. Magnu₃
bonum magne trahit: maius bonū magis tra/
hit. Sed maximum bonu₃ maxime trahit. Ut
ergo virgo ſancta ad ſcholas ſuas omnes tra/
heret. dimiſſis peccatis ⁊ fabulis ſpretis mun
danis tradere promittit de maximis delitijs ⁊
ait. Magnificat anima mea dñm. ps. Magni
ficabo eum nimis in ore meo. Et in alio pſalo.
Repleatur os meum laude tua: vt cantem tota
die magnitudine₃ tuā. In quo verſu pmo tria
pñt ꝯſiderari circa illud canticū canticoꝝ.
¶ Prio cā mālis al's ſubiectiua. magnificat.
¶ Scđo cā actualis ⁊ effectiua. anima mea.
¶ Tertio cauſa finalis ⁊ obiectiua. dñm.

¶ Quātum ad pri/ .§. i.
mum materia huius cantici eſt tradere magna
lia dei. Unde dicit Magnificat. Unde notan/
dum ꝙ ſicut oīum rerum ꝯſtantium determi/
nata ē magnitudo ⁊ q̄ntitas. teſte pħo in. iij. ⁊
iiij. phiſicoꝝ. Sic omīs create nature eſt deter/
minata potentia: cum ſolius dei dicatur poten
tia infinita. Cum igitur humanus intellectus
dicatur ⁊ ſit aliqua creatura: nulli dubium eſt
quin eius potentia ſit finita ⁊ limitata: ita vt ſu
pra ſe aſcendere non poſſit niſi diuino lumine
ſuperiori ductus. dicente ps. In lumine tuo vi/
debimus lumen. Tria autem ſunt que intelle/
ctui noſtro obijci poſſunt.
¶ Primo vilia ⁊ mechanica.
¶ Secundo media ⁊ phiſica.
¶ Tertio premia ⁊ theologica.
¶ Et per vſum quidem ⁊ occupationem me/
chanicorum: vt eſt textoria ⁊ cementaria ⁊ hu/
iuſmodi: virtus intellectiua hebetatur vt expe
rientia notum eſt. Unde ⁊ dicuntur mechani/
ce artes a mechor mecharis ſm Alber. q₃ intel
lectus quaſi mechatur ⁊ degenerat a ſua nobi/
litate: cū magis ſit inclinat⁹ ad naturalia q̄₃ di
gniora. Uñ qui diutius ſe dederunt hmōi me/
chanicis etiā ſubtilibus ⁊ ingenioſis: vt pictu
re: ſculpture: ⁊ hmōi ſpeculatiuis: magis inepti
ſunt. ¶ Media vero ideſt ipſoꝝ naturaliū ꝯſi
deratio ⁊ iugis ſpeculatio magis iuuat intelle
ctiuam: q₃ verſat circa pprium obiectū: qđ eſt
veritas abſtracta a materia. Sed iſtoꝝ naturali
um ſpeculatio eſt duplex. Una eſt que conſiſtit
in ipſis rebus qualis vocatur ſciētia naturalis
que ſpeculatur curſus ſtellaꝝ: herbaꝝ vires na
turas aīalium: ⁊ hmōi. Et hec eſt imperfecta: ⁊
minus virtuoſum reddit intellectū. Secūda ē
que reꝝ fines ⁊ cauſas inueſtigat pro poſſe ſc₃a
quo res ipſe ſunt: ⁊ ad quē finē vltimū facte ſūt
⁊ quem repreſentāt preloquuntur. Et iſta ē ve/
ra phia naturalis. ſm deſcriptionē etiā ipſius
phi. j. phyſicoꝝ in principio. ad quā tñ ſpecula
tionem ipſe nō deuenit. ꝓpter qđ vocatur me/
thaphiſica vel theologia: l₃ ppꝛie ſit naturalis
q₃ inuiſibilia dei a creatura mundi per eā que
facta ſunt intellecta cōſpiciuntur. Sempiterna
quoq₃ virtus ac diuinitas. ad Rom. . Qua via
nullo alio lumine illuſtrati antiqui phi venerūt
in cognitionē ipſius dei: vt oſtendit diuus Au
gu. in. viij. de ciui. dei. Et hinc eſt ꝙ deū eſſe di
citur per ſe notū. neq₃ contineri ſub articulis fi
dei: q₃ in lumine naturali demonſtratur deum
eſſe. vt optime ꝓbat doctor noſter ſcūs Tho. de
aqui. in pmo cōtra gentiles. Hec ſpeculatio iu/
uat intellectum non par: dicente ps. Mirabi/
lia teſtimonia tua ⁊c̄. Sed aliqua ⁊ tertia obijci
untur intellectui que voco premia ⁊ theologi//
ca. ſub quo membro intelligo omnia que natu
rali lumine intelligi non poſſunt. vt eſt eterna
felicitas. quam nec oculus vidit nec auris au//
diuit ⁊c̄. Simplicia eterna trinitas perſonaru₃
Judicia dei que incomprehenſibilia ſunt dicit
apl's. Myſterium incarnationis: ⁊ alia huiuſ/
modi que fidei tñ ſubduntur. ⁊ hec ſunt q̄ ma/
xime intellectū perficiunt: intantu₃ vt dicat ſpi
ritusſanctus per os Eſaye. Niſi credideritis nō
intelligetis. Hec ſunt que ſummo ſtudio ⁊ vigi
lantia attendenda ſunt ⁊ audiēda. Et de his cā
trix noſtra perfecte loqui ⁊ docere promittit di
cens. Magnificat anima mea dominum. qua/
ſi diceret. dominum dictura ⁊ doctura eſt ani/
ma mea. Hec ſunt illa magna qbus premi me/

tuebat ille ſapientiſſimus Job dicens.ca.xxiij. Nolo multa fortitudine ↄtendat mecum:neqꝫ magnitudinis ſue mole me premat. Eſt enim magnus in fortitudine ⁊ iudicio ⁊ iuſtitia:⁊ enarrari nó põt.ait idẽ.c.xxxix.Et tñ tantã audaciam tribuit ei ſpũſſanctus vt hec virgo paruula puella audeat enarrare ⁊ magnificare.⁊ ſpretis mechanicis vilibus ⁊ naturalibus medijs iſiſtit theologicis ſummis.Sed nec nuꝫ virgo ſancta ſi magna loqueris de deo:qꝛ iaꝫ magnꝰ in medio tui ſanctus iſrael. Eſa.xij.Sed hec ps qua dicit magnificare ſe dñm:eſt admiratiua ⁊ diſputabilis.Nam ſcimꝰ ꝙ magnus dñs ⁊ laudabilis nimis:⁊ magnitudinis eius non eſt finis.Unde di Ecci.xliij.Terribilis dñs ⁊ magnus vehementer:⁊ mirabilis potentia eiꝰ.glificantes eum ⁊ exaltate illũ ꝗtum poteſtis ſupualebit adhuc:⁊ admirabilis magnificẽtia eiꝰ. Ex quibus verbis videtur ꝙ nec magnificari poſſit nec vt magnus eſt enarrari. Unde ergo virgo ſancta ſe dñm magnificare taꝫ audacter profitetur:cuꝫ ipſa potius videatur minoraſſe. quia quem celi capere non poterãt in ſuo corpuſculo comprehendit.Pro quo ſciendum ꝙ eſt triplex magnitudo.

¶ Prima intenſiua ⁊ virtualis.

¶ Scđa extenſiua temporum ⁊ localis.

¶ Tertia diuiſiua ⁊ corporalis.

¶ De prima magnitudine dicitur in ps. Magnus dñs ⁊ magna virtus eius.⁊ ↄm hãc dñs dicitur infinitus.qꝛ infinita eſſentia ĩfinita bonitas:infinita ſapientia:infinita charitas: ⁊ ꝗcquid bene dici poteſt de deo:cum infinito dicitur:nec tamen illud etiam ꝗcquid ſit exprimit. Et qꝛ infinito nihil addi põt:deus ſic eſſentialiter magnificari non poteſt.Et ad iſtum ſenſum predicta verba Ecci.dicuntur.tñ iſte virtutes dei diminute apprehendebantur a paucis: ꝗs virgo prefata magnificentius expreſſit.ſi quis verba eius diligenter attendit.Et ideo etiã iſto modo aliqualiter dicitur.Magnificat aĩa mea dñm.¶ Scđo dicit aliqua magnitudo extenſiua loco vel tpe.ſicut dĩ tempus magnum:annꝰ menſis vel dies:⁊ hoc ſcꝫ qꝛ per magnũ ſpacium tẽporis durat.Et locus dicitur magnus qꝛ multum ſpacium occupat.vt in ps.Hoc mare magnum ⁊ ſpacioſum.In hac duplici magnitudine dicere põt virgo ſancta illud magnificat.Nam iam venerat magnitudo tpis ⁊ omnia temporanea ⁊ ſub tempore:lauſqꝫ diuina i terris ſub magno ſilentio latebat.Ut eni ait deuotus bea.Ber.in quodã ſermone de aduẽtu. Angelus non loquebatur amplius hoi: patriarcha defecerat:deerat propha:ſacerdos auaricie ſtudebat:dux non inueniebatur qñ venit dominus:intantũ vt diabolus auderet dño dicere omnia regna mũdi eſſe ſua. Matth.iiij. Et ipſe dei filius cum iam predicare cepiſſet:ait ſe non habere vbi caput ſuum reclinaret.erat eni dominus non ſolum paruulus:ſed fere nullus in ↄſpectu ⁊ conuentu hominum: qꝛ defecerat laus eius quaſi totaliter laudabãtur idola non verus deus. Hic vero quaſi extinctã alma virgo reſuſcitans:primo ſub nouo teſtamento cãtico ⁊ vocali laude dei ſic magnificat dominuꝫ q.d. Magnificate dñm in eternum:vt quilibet amplius dicat.ſemp laus eius in ore meo. Magnificat etiã localiter. Nam olim notus in iudea deus in iſrael magnuꝫ nomen eius. Sola enim ſynagoga in terris diuinas laudes vteũqꝫ decantabat. In alijs enim regionibus mundi idola ⁊ demones colebantur:⁊ ipſa laudibꝰ efferebantur. At vbi per os virginis diuina laus inſonuit:cepit per alia loca diuulgari ⁊ cõmunicari in eius figura:non in ſua ciuitate: ſꝫ peregrina in montanis exiſtens laudare cepit peregrinari. qꝛ magnificentia eius peregrinari debebat:⁊ extra iudeaꝫ effundi. Laus enim eius ab extremis terre. ¶ Tertio modo magnitudo eſt ſenſitiua ⁊ corporalis.ſicut dicitur magnus hõ qui eſt magne ſtature ⁊ hmõi. A ſeculo non eſt auditum neqꝫ intellectuꝫ ꝙ dñs iſto modo potuit magnificari:⁊ tñ dñs deus factꝰ eſt paruus:ſine manibus humani ſeminis abſciſus:⁊ demum creuit in montem magnum. Dañ.ij. Dic ergo o virgo benedicta:factor meus factus eſt paruulus:filius meus clauſus eſt in viſceribus meis. Creſcit ⁊ magnificat ⁊ magnus efficitur:alimentis meis nutritus. Cum magnifico ideſt magnũ facio:donec per partũ requieſcat in vlnis meis. tunc etiam illum paſcens lacte pectoris mei faciam illum magnuꝫ donec magnus vir ſit aptus ad magnum ſacrificium verum. Ergo intellige poſt multa Magnificat anima mea dominum ⁊c.

¶ Secunda cauſa .§.ij.

huius cantici ſcꝫ actualis ⁊ effectiua notat cuꝫ dĩ: aĩa mea. vbi canticum illud deſcribitur.

¶ Primo ſuauitate dulcis armonie.

¶ Scđo ſerenitate lucis theologie.

¶ Tertio integritate nudate theorice.

¶ Et per hec omnia trahit ad auiditatẽ talis melodie. Ad ſentiendũ tamen quod dictum eſt excitande ſunt ⁊ aperiende aures cordis ⁊ non corporis tñ. vt enim ait bea Greg. in omel. ſuper illud Lu.viij. Si quis hꝫ aures audiẽdi audiat. Sunt alie aures ꝗs corporales quibus aĩa vtitur. Ubi ergo anima loqtur anime auditus exigitur qꝛ tales potentie reqruntur qualia ſunt obiecta capienda. Omne eni ſimile ad ſuum ſimile inclinatur Ecci.xiij. Et impoſſibile eſt nõ

corpus corpe moueri.vt dr̃ in li.ſex ꝑncipiorũ
Uolens igitur alma iſta cãtatrix docere: quib⁹
auribus opus ſit ad ꝑcipiendũ quod dr̃. dixit
cauſam inſtrumentaliter agentẽ huius cantici
fore animã:vt aĩa ſeparet ad id qđ naturali eti
am voce exprimitur.q: ex abundantia cordis
os loquiť.Hinc eſt ꝙ plerũq; huius cantus ſua
uitas non ꝑcipitur q: ad eum audiendũ ⁊ itel
ligendum ſole corporee aures aperiuntur ⁊ inte/
riores clauduntur.Audi ergo o aĩa quia aĩa lo
quitur.Magnificat igr̃ aĩa mea dñm. nõ ſolũ
corpus ⁊ lingua ſed aĩa ⁊ lingua ei⁹.⁊ hinc ſu/
auitas exprimitur qđ eſt premiuꝫ.¶Ad cuius
euidentiam premittendũ eſt ꝙ armonia tripli/
De tri/ ci organo cantatur.ſcꝫ materiali:vocali ⁊ men
plici or tali.Materiale organum eſt tuba:lyra:cytha/
gano q̃ ra.⁊ hmõi mortua ⁊ inſenſibilia.Uocale autẽ
armõia organum eſt ipſa lingua cũ pertinentijs ſuis q
cantať. bus vocalis cãtus formatur.Sed ſpirituale or
ganum eſt ipſa mens inflãmata ⁊ irradiata.De
qua apl's pſallã ſpiritu pſallam ⁊ mente. Inter
hec autem dulcis eſt armonia inſtrumentalis
dulcior vocalis.dulciſſima mẽtalis.De primis
duabus Ecci.xl. Tybia ⁊ pſalterium dulceꝫ fa
ciunt melodiã.Et ſuper vtranq; lingua ſuauis
⁊ hoc patet manifeſte.Nam inſtrumenta muſi
calia que dulciora ſunt vt organum pſalteriuꝫ
cythara:tybia.⁊ hmõi.tunc ſuauis ſonare dicũ
tur cuꝫ vocali melodie magis appropinquare
videntur.Unñ etiã in cõmendatiõe huius ꝯſue
uit dici:videť ꝙ loq̃tur.De iubilo aũt cordis ⁊
mentali melodia dr̃ Ecci.xxx. Nõ eſt ſenſus ſu/
per ſenſum ſalutis:⁊ non eſt oblectatio ſup cor
dis gaudium.Quis ergo erit tante ſufficientie
vt valeat explicare:vel ꝑcipere q̃te melodie eſt
canticum.qđ inſtrumentaliter virginis ſancte
aĩa cantat.Cõſidera ſi vales qualis ſit cythare/
da:qualis cythara:q̃lis ⁊ cãtici materia. Nam
⁊ bonus cantor ſi voce rauca vtať:male cantat
⁊ bonus cythareda fracto inſtrumento:male cy
tharizat:nec etiã ſufficit vox pulchra ⁊ inſtr̃m
nobile:ſi auctor artis ſit imperitus.Ad hoc eti
am datis perita artis ⁊ inſtrop cõpoſitiõe per/
fecta vbi materia ſit diſplicibilis . de ſuauitate
cytharizantiuꝫ vel cãtantiũ aliquid ſubtrahit.
In iſto aũt cantico cythareda eſt ſpũſſanctus q
etiam in omni inſtrumento inepto ⁊ vili ſuaui
ter ſonat.Tetigit enim pueꝝ cytharedam.Da/
uid ⁊ pſalmiſtã facit:tetigit ⁊ puerũ iuniorum
Danielẽ:⁊ iudicẽ ſenũ conſtituit. Paſtorem ar
mentorum Amos ⁊ prophetam conſtituit.Pi/
ſcatorem Petrũ:⁊ principem apl'orum ordina
uit.Theloneariũ ⁊ publicanũ Matheũ ⁊ apo
ſtolum ⁊ euãgeliſtã creauit.Perſecutorẽ fideli
um.Saulũ ⁊ in ꝑdicatorem gentium paulum
conuertit.Qualiter autẽ cantabit ⁊ armoniza/
bit ſpũſſanctus.vbi inſtr̃m eſt aĩa virginis ſan/
ctiſſime.Sicut enĩ mortua charta reſonare nõ
põt perfecte qđ viua vox exprimit dicente bea
to Hiero.ad Paulinũ.Habet neſcio quid latẽ/
tis energie viue vocis actus : ve in aures di/
ſcipuli ex auctoris voce tranſfuſa fortius ſonat
Exemplum ſubdit de eſchino.Sic ⁊ oẽs corpi
actus etiam ad hoc in vnũ ſimul collecti nõ poſ
ſunt ꝑuenire ad hoc vt perfecte exprimere vale
ant quod ipſa ſpiritualis anima alte cognoſcit.
Hinc eſt qđ Paulus loqui non potuit:quod pa
radiſo anima ſua cognoſcit.Hoc ergo nobiliſ/
ſimo inſtrumento quod eſt aĩa nõ qualiſcunq;
ſed virginis beatiſſime vtiť ſpũſſanctus ad ca/
nendum qđ diciť.Magnificat aĩa mea domi/
num ⁊c̃.Adde his diebus nobiliſſimo cytha/
reda ⁊ ſuauiſſimo ⁊ optimo inſtr̃o precioſam ⁊
delectabilẽ materiã:q: hic canunť magnalia di
uine laudis:⁊ tũc q̃uis a longe auribus aĩe ꝑ/
cipies ad ſuauitatẽ huius cãtici Magñt anima
mea dñm.¶Scđo cũ diciť anima mea oñdiť
ſerenitas ⁊ ꝓfunditas theologice veritatis ⁊ in
hoc cantico ꝯtenta:vt dicit bea.Augu. Diuina
lux que puriſſima eſt:nõ niſi a puris oculis po
teſt intueri.Unñ ⁊ ſaluator Mat.v.Beati mun
do corde.qm̃ ipſi deũ videbũt.Quod demon/
ſtrari põt tã rõne q̃ꝫ experientia exẽplari.Rati/
one quidẽ q: vnũquodq; recipiť per modum
recipiẽtis.Lux ergo que eſt deus:q: erat lux ve
ra.Joan.j.Nõ recipit lux niſi a luce:vel anima
luce illuſtrata.Lux aũt anime eſt ipſa puritas ſi/
cut tenebre eius eſt pctm̃ ꝓpter quod diciť Jo/
an.j.Lux in tenebris lucet ⁊ tenebre eã non cõ
prehenderunt.Et hoc tota die ad ſenſum patet
Quanti enĩ quotidie audiũt vocẽ vbi dei:⁊ tñ
eam non apprehendunt : q: ſunt in tenebris
pctõꝝ.⁊ qui minus his tenebris peccatoꝝ par
ticipant:magis a luce veritatis verbi dei mo/
uenť.Propter qđ quaſi ſatis notum eſt ꝙ ſoli
boni audientes meliores efficiunť ꝓpter ver/
bum dei.mali autẽ etſi audiunt:aure corporis
audiunt:⁊ in ſuis malitijs perſeuerant . patet
idem exemplo.Eſt enim ⁊ quodlibet corp⁹ ali/
ud q̃to purius ⁊ terſius:tanto magis ſolis ra
dios recipit:⁊ tanto clarius in oppoſitum cor/
pus per reuerberationem reſplendet. Hinc eſt
ꝙ ⁊ dominus maiorem luceꝫ veritatis illis tri
buit.qui puriores fuerũt.vt etiã ſybillis paga/
nis merito virginitatis ſpũm ꝓphie mirabili/
ter tribueret:vt dicit beatus Hiero.contra Jo/
uinianum.Et Joannes purior ceteris alti⁹ in
diuinam cõtemplationem aſcendit dicẽs illđ.
In ꝑncipio erat vbum ⁊c̃.Hec igitur increata
ſapientia que in animas ſanctas ſe tranſfert: et
amicos dei ⁊ prophetas conſtituit. Ut dicitur
Sap.vij.quantum irradiaueris anime puriſſi/

me virginis in qua etiã perſonaliter habitabat
humani ſenſus nõ eſt exprimere. Et dum exp/
mi non põt: euidentiſſime deducit. q hec niti/
diſſima virgo lucide nouit diuina magnalia:
que exprimit voce animã eius dicens. Magni
ficat aĩa mea dominuz. taliter. ſ. vt dicat auda/
cter. Cõfitebor domino nimis in ore meo: in me
dio multorꝝ laudabo eum. ps. cviij. Nimis in/
quit nõ reſpectu magnificati: ſed reſpectu audi
entiũ q magna capere nequeunt. ¶ Tertio vo
in eo qd dicit anima mea oſtendit integritatez
theorice cõtemplationis. quaſi diceret nõ ſoluz
anima: que ꝯtemplationez exprimit. ſed anima
mea anima talis: aĩa tãta: anima libera. Ubi eſt
attẽdẽdum q nullus poteſt dicere anima mea
ꝓprie niſi qui totaliter habet animam liberam
ab oĩ ſeruitute que triplex eſt a qua oportet eſſe
immunem. vt ſit anima ſua.

Triplex libertas ſiue im/mũitas neceſſa/ria anĩe pfecte contem/planti.

¶ Prima ſeruitutis criminis ſeu vitiorum
¶ Scda ſeruitutis ſanguinis ſeu ꝓpinquorũ.
¶ Tertia ſeruitutis mercedis ſeu terrenoruz.
¶ De pma expreſſe dĩ Joh. viij. Qui facit pec/
catum ſeruus eſt peccati. Sed peccatũ ſicut tri
plex eſt. ita ⁊ ſeruitus ei9 triplex. Eſt enim pecca
tum mortale qd perfecte facit hominẽ ſeruum
peccati ⁊ diaboli pfecte. i. complete. Juxta illud
Pe. A quo quis vict9 eſt ei ſeruus addictus eſt.
Et vt dicit btũs Aug. tot dominorũ quot vitio
rum. ⁊ hoc maxime impedit animã ne poſſit in
via deo vacare. Per originale autem pctm̃ ſen
ſus hoĩs ⁊ cũcta cogitatio eius pna ſunt ad ma
lum ab adoleſcentia ſua. vt dĩ Geñ. vj. Nec libe
ratur anima ab impedimẽto talis ſuitutis pu/
gne carnis ꝯtra ſpiritum. Unde non poteſt ita
libere volare ad deũ p contẽplationem ⁊ vaca/
re diuinis. nec aliquo ſacramento circũciſionis
vel baptiſmatis vel alterius liberat a tali ſerui/
tute: licz ſubleuet plus ⁊ minus ſed ſemp rema
net pugna carnis que animã captiuã ducit ſub
lege peccati ſm inclinationẽ: ⁊ ſi non dominet
oĩno. Ueniale autem tepefacit animã: ⁊ pigrio
rem reddit ad aſcendendũ in deum: feruorem
tollens ſpiritus. ¶ Scda ſeruitus que eſt pro/
pinquorꝝ etiam animã aliqualiter tenet capti/
uam: ne in deũ totaliter vadat ſicut pz de illo q
xpm ſequi cupiebat: ſed tñ retinebatur ne eum
ſequeret dicẽs. Permitte me prius ſepelire pa
trem meũ ⁊ ſequar te. Matth. viij. Contra quẽ
defectũ. ſ. nimie affectionis ad parentes. Uenit
dñs mittere gladiũ ſeparationis dicẽs. Ueni ſe
parare filiũ aduerſus patrẽ. ⁊ filiam aduerſus
matrem ſuam ⁊c. Matth. x. Et hoc ideo. quia
caro ⁊ ſanguis regnum dei non poſſidebũt ſm
aplm. vnde ⁊ be. Amb. Hec eſt vera ſacerdotis
fuga abdicatio domeſticorum: ⁊ quedam alie/
natio chariſſimorum vt ſuis ſe abneget q deo
ſeruire gliſcit. xij. q. j. Cui portio. ¶ Tertia ſer/
uitus que eſt mũdialium rerum ſpinis ſuis ſol
licitudinũ aĩam ligatam tenet ne libere deo ſer
uire valeat. vt pz de illo qui dño ſeruire cupie/
bat pfecte habẽs multas poſſeſſiones. Cui cuz
dñs interrogãti quid ſibi deeſſet ad pfectionez
diceret. Si vis perfectus eſſe vende oĩa que ha
bes ⁊ da pauperibus: ⁊ ſequere me. retroceſſit
triſtis diſcedens ab eo: qr multas habebat poſ/
ſeſſiones. Matthei. xix. Neceſſe eſt ergo vt aĩa
que vult intelligere magnalia dei ⁊ in cõſpectu
eius ſolius ſemper meditari a iugo cuiuilibet
harum ſeruitutũ eſſe exutam ⁊ liberataz. In cu/
ius figuram dixit dñs abrahe Geñ. xij. Egrede
re de terra tua idẽſt de mũdanis cupiditatibus
tuis. ⁊ de cognatione tua. i. de amicis ⁊ de atti
nẽtibus ⁊ de domo patris tui. i. de vitijs ⁊ cri/
minibus: per que quis efficitur filius diaboli ⁊
de domo. i. familia eius. Juxta illud Joã. viij.
Uos ex patre diabolo eſtis. ⁊ deſideria pris ve
ſtri. i. diaboli vultis facere. ⁊ veni in terrã quaz
monſtrauero tibi. terram. ſcz contẽplationis et
ſuauis perfectionis. Hinc eſt etiam q dñs vo/
lens oſtẽdere viaz perfecte ꝯtẽplationis aſſum/
pſit Petrum diſcalciatũ ꝯtra amorem terreno
rum. Jacobum ſupplãtantẽ ſrem cõtra amorez
ꝓpinquorꝝ. Joãnem gratiam cõtra nequitiam
peccatorꝝ que ſunt ei ꝯtraria ⁊ duxit in mõtem
ꝯtra cupiditatem vallis mũdialis. excelſum cõ
tra iniquitatem pfundi infernalis. ſeorſum cõ/
tra vinculum ꝓpinquorꝝ ſeu affectionis parẽta
lis. ⁊ ibi trãſfiguratus ante eos oſtẽdit gloriã
ſuã. Matth. xvij. Talis põt dici filius dei rena/
tus nõ ex ſanguinibus iniquitatũ neqꝫ ex volũ
tate carnis neceſſarium amicorꝝ: neqꝫ ex volun
tate viri mũdi vanitatũ. Et talis põt dicere aĩa
mea ⁊c. ¶ Cum autẽ nullius creature pure aĩa
ſit que nõ fuerit ſubiugata peccato. qꝛ ſi dixeri/
mus: qm̃ peccatum nõ habemus ipſi nos ſedu/
cimus: ⁊ veritas in nobis nõ eſt. vt dicit Jo. in
canonica excepta ſancta virgine. vt ait. b. Aug.
Et parẽtum amorez oblita eſt ſegregata ab eis
in ſua infantia ⁊ deo totaliter mancipata vt hi
ſtoria natiuitatis eius docet: ⁊ ab omni terre/
na cupiditate elõgata. In cuius ſignum eſt: qz
magnuz theſaurum auri ſibi a magis impenſũ
pauperibus per ioſeph diſpẽſatum. ita paupcu/
la remãſit vt inde ad paucos dies. ſ. in die puri
ficationis agnum emere nõ poſſet ad offerẽdũ
in ſacrificium: ſed obtulit ſacrificiũ pauperũ. ſ.
par turturum: aut duos pullos colũbarũ. Luce
ij. Reſtat vt talis virgo ab omni iugo ſuitutis
excuſſa totam aĩam ſuã poſſideret: ⁊ dicere ſola
potuerit aĩa mea: ⁊ tota cecinerit vſqꝫ in fincz.
nos aũt id facere nõ valemus nedum vnũ inte
grum canticũ: ſed nec vnũ feſtinatũ. Pater no/

ſiet. Ut hẽmus exẽpluz in legẽda beati Bern.
quin aut iuguz peccati: aut cura rei familiaris
aut repiſatio alicuius amici vel ꝓpinqui men
tem intercidat: ⁊ aut multũ aut parum reuocat
Ab his aũt oĩbus beata virgo totaliter ſemota
fuit. nec te moueat ꝙ trium generum peccatoꝝ
dixi iugo non teneri quaſi in originali non vi/
deatur eſſe ꝯcepta. qꝛ etſi in eo ꝯcepta tamẽ ab
ipſo totaliter liberata nõ ſicut ceteri ſed ſpecia/
liꝰ: qꝛ in ea nõ ſolum fomes peccati fuit liga/
tus: ſed penitus extinctus: qui tñ nobis nec li/
gatus nec extinctus eſt: ſed aliqualiter minora
tus per ſacramẽta. Si ergo in hac via vis vnaz
aĩam totaliter iubilãtem ⁊ cõtẽplantem ceteris
omiſſis experiri: hãc mente auſculta intonantẽ
⁊ dicẽtem. magnificat aĩa mea dñm: qꝛ medita
tio cordis mei in conſpectu tuo ſemper.

¶ Tertio tange- .§.iij.
batur cauſa finalis ⁊ obiectiua cuz ait dñm. Et
ex hoc oſtenditur qꝛ virgo fuit.
¶ Primo formoſa patenter veneranda.
¶ Scdo laus eiꝰ gratioſa frequẽter decãtãdo.
¶ Tertio eſt deitas glioſa ſolerter adorãdo.
¶ Quãtum ad primuz notãdum ꝙ ſicut dicit
Eccſ. vlt. Faciẽdi plures libros nullus eſt finis
Ratio: qꝛ hoĩum genus famam deſiderãs que
ex oĩbus maxime ex libris acquiritur naturali
ter: loquẽdo principaliter circa libroꝝ cõpoſiti
onem dedit opam efficacẽ. ⁊ que nõ valuerunt
cõponere fieri fecerũt. ⁊ eos aut ſuo noĩe dedi/
cari: aut de ſuis factis egregijs cõponi ⁊ reinte
grari. ſicut etiam hiſtorie infidelium plurime
narrãt. Et Ualerius maximus etiam in cap. de
cupiditate glie dicit. Nam qꝛ progenies defi/
cit ſepius ⁊ aliquãdo terminat ad ignominiaz
cõgregate diuitie: edificia põpoſa: fortia bella:
parta ſceptra ⁊ huiuſmodi. in qbus fama queſi
ta ꝯſiſtere deputata citius euaneſcunt: niſi li/
broꝝ tenaci memorie ſint mãdata. Hac via mũ
di hoĩes vani gloriam aſſequi cupiẽtes: aliqui
ſtuduerũt circa collectionẽ magnam libroꝝ. vt
Origenes. qui quadraginta milia libroꝝ edi/
dit: aut ſuo noĩe aſcripſit. ſicut narrat Seneca.
Alij tractauerũt facta egregia magnoꝝ adhuc
viuẽtium: vt ipſi fauorem libris preſtarẽt. ſicut
mendax Uirgilius. Alij laborauerunt tractare
materias delectabiles ⁊ obſcenas: vt vani poe/
te. Alij ſubtilia etiam diſputãdo libros college
runt: vt phi. Alij vtilia ⁊ apta lucris: vt iuriſte.
Alij vtilia aĩe: vt theologi ⁊ huiuſmodi. Tamẽ
oẽs errauerũt ab vero querẽtes in his famaz.
Nam teſte Hiero. Fama vt vmbra fugit inſe/
quentes: vt inſequit fugiẽtes. Unde talium no
men eſt in malũ: qui vocauerũt noĩa ſua in ter/
renis ſuis. Qui autem gliam dei querit. a deo
gloriat mũdo etiam: mũdo impedire volente:
vt patet in Johñe euãgeliſta ⁊ beato Gregorio
papa: Hec igitur debet eſſe recta intẽtio ſcripto
rum ⁊ oĩum alioꝝ qualitercũqꝫ opantium ma/
gnificare. ſ. deum ⁊ nomen ſanctuz eius: omni
ꝓpria vtilitate delectatione ⁊ fama poſtpoſita.
Et quo purius os laudãtis tendit in deum: eo
glioſius fama gloriola in laudatione reſultat.
Pſaltes ergo glioſa beata Maria preciſe dei
laudes canere ſtudet ⁊ hic eius oĩs finis ⁊ intẽ
tio. Et ideo dicit. Magnificat aĩa mea dominũ
¶ Et nota ꝙ nõ dicit deum: nõ ſpõſum: nõ pa/
trem: nõ filium. cũ quis quodlibet coꝝ dicere po
tuerit vere. Sed tñ dicit dñm. vt omni via pro
prias laudes fugeret: ⁊ diuinis tñ intenderet.
Si enim dixiſſet deum: ſuaz humilitatẽ tacuiſ
ſet: qḋ fieri non poterat cum ea vſqꝫ ad redũdãaĩa
tiã plena eſſet: ⁊ omni verbo actu geſtuqꝫ ſe hu
milem. i. vilem predicaret pro poſſe. Qui enim
dicit deum ſui dicẽtis nullam ꝯditionez expri/
mit. cum deus non dicatur relatiue. Si dixiſſet
ſpõſum: multum ſe laudaſſet: ſi dixiſſet patrem
vel filium eque laudis eſſet. Sed vbi dicit dñm
qḋ eſt relatiuum ad ſeruum ⁊ ancillam. Et hoc
nomẽ ſeruus ⁊ ancilla eſt nomẽ vilitatis: cũ quis
ſit ſumma ingenuitas: in qua ſeruitus Chriſti
cõprobatur cui ſeruire regnare eſt: reſeruãs v/
bum angelo dictum. Ecce. ſ. ancilla dñi. domi/
nuz dixit. Magnificat aĩa mea dñm. Et ex his
duobus redditur famoſa: qꝛ tñ laudes dñi ce/
cinit: ⁊ qꝛ ſue humilitati ſemper ſtuduit. Pro/
pter primum illud canticũ Marie omni die in
fallibiliter cantat. ⁊ hora multum apta. ſ. in ve/
ſperis. ⁊ modo multuz grato ⁊ ſolẽni magis ꝙ
oĩa cantica eccle. ⁊ ſic nõ ſolum beata virgo fa
moſa ex cantico: ſed etiam ipſuz canticũ famo/
ſius ceteris. Secũdo ex eo ꝙ dicit dñm. iſta la/
us reddit gratioſa ⁊ frequẽter decantãda. Ad
magnam enim laudez quatuor requirunt. ſ. vt
ſit a magno laudãte: magno modo: de magnis
factis: ⁊ de magnis pſonis. Et hic nõ dico ma/
gna niſi virtuoſa. Nam vt dicit in ps. peccato/
ri dixit deus. Quare tu enarras iuſtitias me/
as ⁊c. quia vt dicitur Eccl. xv. Non eſt ſpecioſa
laus in ore peccatoris. Hinc ⁊ Senec. Sit tibi
tam turpe laudari a turpibus ꝙ ſi lauderis ob
turpia. ¶ Secũdo etiam magna laus magno
modo debet pronũciari. Iuxta illud ps. Bonũ
eſt cõfiteri domino ⁊ pſallere nomini tuo altiſſi
me ⁊c. Et illud. Laudate dñm de celis: cum ſe/
quentibus. ¶ Tertio debz eſſe magna laus de
magnis factis. Unde etiã ſciẽtie ſeculares que
diſtinguunt penes ſubiecta habẽt inter ſe gra/
dus nobilitatis ſue: vt illa dicat nobilior que
eſt de nobiliori ſubiecto. Et propter hoc theolo
gia dicitur nobiliſſima ⁊ maxima ſciẽtia: quia

eſt de nobiliſſimis dictis ⁊ factis: ⁊ de nobiliſſimo ſubiecto qđ eſt deus: vt docet ſanctus Doctor noſter in prima parte. q. j. Quarto magna debet eẽ laus de magnis perſonis. Ex his quatuor redditur magnificuz iſtud canticũ. Nam laudans eſt magna. ſ. anima virginis talis ⁊ tãta. Modus eſt nobiliſſimus: q: exultauit ſpiritus meus ⁊c̃. ait. De magnis factis que hic narrantur: vt patet in proceſſu cantici. Reſtabat ergo vt a quarto magna laus diceref vt tota eſſet magna. Et hoc fit cum ait dominũ. Prudenter enim ⁊ antonomatice ait dñm. abſolute dicit: ⁊ non dñm talem: quia non loquitur de dño alicuius angeli aut portionis mũdi: ſicut fecerũt omnes tragici comici ⁊ hyſtoriographi. Sz de dño vniuerſali Heſter. xiij. Dñs vniuerſorum tu es: ⁊ in ditiõe tua cũcta ſunt poſita: ait Mardocheus ad deum loquens.

obijcit. ¶ Sed dicis. ex his dictis bene ſequitur ꝙ iſta laus ꝓponatur omnibus ſcripturis mundialibus: ſed non diuinis. quia ſicut iſta de domino: ita ⁊ tota ſcriptura ſacra de domino loquitur.

Rñſio. Ad qđ reſpondeo ꝙ nõ ſine ſpeciali cauſa ⁊ rationali vſus eccleſie inoleuit magis revereri vnam partẽ ſcripture ſacre ꝙ̃ aliam. Nam non ꝓpter finez nec propter auctorem: nec propter materiam particularem: ſed propter modum ⁊ finem particularem ad quem ordinata ſunt. q: pſalmi ⁊ cantica lz habeant eũdem finem: qui eſt dñs deus. tamen facta ſunt ad hũc finem particularez: vt iocũdetur mens in deum ex eis ⁊ aſcendat. Et ſic adhuc inter iſta eſt aliqua differẽtia reuerentialis. nam ad pſalmum ⁊ cantica ſedetis alternatim a choris exceptis quibuſdam. vt Lauda te dñm. ⁊ huiuſmodi. vt cum ſibi inuitẽtur omnes creature ad laudãdum deum. ⁊ nos etiam reuerentius aſſurgamus. In nouo teſtamento cum legitur de epiſtolis vel alijs locis epiſtolarum ſedẽtur cum de euãgelio recti ſtamus. qđ etiam de cõſe. di. j. docetur. Et in nouo teſtamẽto ſunt cantica in quibus etiam fit differẽtia reuerentialis non a cauſa agẽti principali que eſt ſpirituſſanctus: nec ex cauſa materiali vel finali: ſed ex cauſa inſtrumẽtali. Tria autẽ ſunt que preferunt ſcripta ſcripturis. Tẽpus ſcilz in quo adinuente ſunt forma tradẽdi: ⁊ dignitas perſone tradentis. Reſpectu primi iſtud canticum preponif omnibus ſcripturis veteris teſtamenti reſpectu ſecũdi preponitur omnibus epiſtolis actibus ⁊ prophetijs noui teſtamẽti. Reſpectu tertij preponitur omnibus ſcriptis in euangelijs. exceptis his que ore xp̃i emanauerunt: q: nulla perſona poſt chriſtum dignior reperitur. ⁊ ideo hoc frequẽtandũ. ¶ Tertio dicebaf ꝙ ex h̃ ꝙ dicit dñm reddif ipſuz glõſuz ⁊ adorandũ. Et iſte eſt finis ꝑncipalr intentus in iſto cãtico. Teſte enim pſ. Initiuz ſapie timor dñi. Initiuz omnis boni ⁊ ordinate oꝑationis eſt timor dñi. Cuz ergo iſte terminus dñs includat timorem. Iuxta illud Malach. j. Si ego dominus vbi eſt timor meus: vt mẽtem ad timorem dei ⁊ reuerentiaz excitaret. ait dñm. ¶ Ubi diligenter adnotandum ꝙ tria ſunt que faciunt principaliter aliquem dñm glorioſum ⁊ honoratum: que etiam continentur in etymologia huius nominis dñs. Et hec ſunt. Primo largitio beneficiorum: ⁊ ſic dicitur dñs quaſi do munus. Secundo liberatio oppreſſorum. ⁊ ſic dicitur dñs quaſi do manus. Tertio debellatio inimicorum: ⁊ ſic dicitur dñs quaſi do minas. Dimitto quartam etymologie ſignificationẽ. que eſt potius ſeruorum ⁊ tyrãnorum ꝙ̃ dominorum: ⁊ eſt modernorum. ſcilz depredatio ſubditorum. Et dicitur dñs ſm hoc quaſi do minus. imo do multum ⁊ cuncta ſurripio. Primo igitur dicitur dñs quis effici glorioſus pro donorum largitione. ⁊ hinc eſt dilectus ⁊ reueritus. vt dicitur de rege Aſſuero qui oſtenderet magnitudinem imperij ſui fecit grande ꝯuiuium cunctis principalibus ſuis ⁊c̃. Heſter. j. cap. Et iſta beneficia ſunt triplicia. de trib' q̃ faciũ glioſu̾ ⁊ honoratum.

¶ Primum affluentia entitatis tẽporalis.

¶ Secũdum clementia pietatis paternalis.

¶ Tertium iuſtitia equitatis iudicialis.

¶ Primum fecit magnum Salomonez. patet hoc. iij. Reguz. x. cum dedit munera magna regine Sabba. Secundo fecit magnum Dauid. vt patet in. j. ⁊. ij. Regum. ⁊ precipue de clemẽtia qua vſus eſt erga Saulum inimicum ſuuz. ⁊ erga filium Abſalonem. qui coniurauerat cõtra ipſum. Tertium fecit magnum Salomonẽ ⁊ precipue in iudicio duarum meretricum contendẽtium de filio viuo cuius eſſet illarum. iij. Reg. iij. Noſtra ergo virgo pſaltes. vt oſtẽdat in cõſpectu noſtro glorioſum quem canit. Dulciter ait dñm ⁊ demuz exprimit quomodo dat omnibus affluenter ⁊ non impꝛoperat dicẽs. Eſuriẽtes impleuit bonis. ⁊ primo de ſe. Reſperit humilitatez ancille ſue ⁊ fecit mihi magna. Deinde addit quomodo omnibus dimittit clementer. Et quantum in ſe eſt neminem dãnat: ⁊ dicit. Et miſericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Tertio quomodo iudicat omnes equaliter: ⁊ nullius perſonam acceptat: ⁊ dicit. Depoſuit potẽtes de ſede: ⁊ exaltauit humiles. ¶ Secundum quod reddit dominum glorioſum eſt liberatio oppreſſorum. ſicut patet de iudicibus iſrael qui magni fuerũt in ſuo populo vt domini ⁊ rectores. vt Gedeon ⁊ Sanſon ⁊ alij de quibus in lib. Iudic. per totum: quia liberauerunt populum a magna oppreſſione. Et ſic etiam Saul in principio regni

ſui. quod optime fecit ieſus chriſtus liberando & ſanando oēs oppreſſos a diabolo. vt ait Petrus in cano. j. quia deus erat in illo. & ideo dicit dñm quaſi dans manum ad adiuuandum.

¶ Tertium qd fecit dñm glorioſum eſt debellatio inimicorum. Et hoc fecit Judam machabeum cum ſymone & ionatha glorioſos dños in illo populo. q: frequenter debellarūt inimicos populi iſrael. Et hoc egiſſe dñm oſtendit dicens. Fecit potentiam in brachio ſuo &c. Et dicit dñm: quaſi dominans hoſtibus.

¶ De ſecundo verſu dicti Cantici. & de multiplici gaudio & varia acceptione ſpiritus.

Capitulum. xxix.

Exultauit ſpiritus meus in deo ſalutari meo. Sciendū q ſpirituſſancti preſentia largitur menti claritatem & lumē viſionis teſte ſaluatore qui ait. Joā. xvj. Cum venerit ille ſpiritus veritatis ipſe docebit vos omnem veritatē. Quia ergo ſpiritus ſanctus mirabiliter requieuit in Maria dicente ſibi angelo. Spirituſſanctus ſuperueniet in te: nulli dubiū quin clare viderit que dei ſunt. Ex tali autem intuitione ſequitur gaudium. vnde & primus fructus ſpiritus dicitur charitas. ſecundus gaudium. ad Galath. quinto ca. Charitas que eſt vnio hominis & dei: maxime poſt verba angeli deſcendit in Mariam cuꝫ qua eſſentialiter erat filius dei carne indutus. Et quia proportionatur gaudium charitati ex qua prodiyt ſicut illa charitas Marie fuit ineffabilis: ita et illud gaudium ineſtimabile creditur. Et hoc inſinuat cum dicit. Exultauit ſpiritus meus. vbi tria tanguntur.

¶ Lumen clarioris & iocundioris intuitionis chriſti. ibi. Exultauit.

¶ Fulmen ardentioris deuotionis. ibi. Spiritus meus.

¶ Culmen altioris & ſubtilioris & contēplationis. ibi. in deo ſalutari meo.

¶ Quantum ad .§. i.

primum. Sciendum eſt q vltra illud gaudiuꝫ peſſimum. de quo dicitur Prouerbio. ſecūdo. de iniquis. Letantur cum malefecerint & exultant in rebus peſſimis: cuius finis ideſt quod ipſe ait. Extrema gaudiȳ luctus occupat. Et vt dicitur in Apocalyp. quantum ſe exaltauit & in

§. ij. pte delitȳs fuit. tm̄ date ei tormentum & luctuꝫ. Eſt

titu. vj. triplex gaudium ſeu exultatio.

ca. v.

¶ Gaudium de inferiori entitate & deceptiuū.

¶ Gaudium de equali bonitate & letificatiuū.

¶ Gaudium de ſuperiori deitate & exceſſiuū.

¶ Gaudium primum eſt de rebus inferioribus: vt diuitȳs: honoribus cōiuȳs. & huiuſmodi. His autem inferioribus creaturis anima gaudente impropꝛie dicitur gaudiuꝫ: & de tali gaudio dixit Thobias angelo. Quale mihi gaudium qui in tenebris ſedeo: & lumen celi non video: quaſi dicat. Gaudere non poſſum quia careo medio gaudȳ veri. quod eſt muniri lumine celi quo anima mea veritateꝫ cognoſcit. Et clarius de hoc falſo gaudio dicitur. Ecleſiaſtes ſecundo. Riſum reputaui errorem: & gaudio. ideſt temperaliter gaudenti dixi. Cur fruſtra deciperis. Anima que ſic gaudet non exultat: ſed deſcendit: & inferna petit. ſm illud Job. Gaudent ad ſonitum buccine: & in puncto ad inferna deſcendunt. ¶ Secundum gaudium eſt quādo de proportionata & quaſi equali bonitate exiſtit. vt quando anima gaudet de ſalute proximi & de libertate ſui vera: de virtutibus acquiſitis & bonis operibus: & huiuſmodi. Et de hoc gaudio quod eſt leticia anime tenens eam in gradu ſuo virtuali ſepius habetur in ſcriptura. vt ad Romanos. xȳ. capitulo. Spe gaudentes. Et Eſdre. Gaudium domini fortitudo veſtra. Sicut enim triſticia debilitat vires. ita gaudium ſeu delectatio adauget. Unde & delectatio ſm philoſophuꝫ perficit opus. & multo magis delectatio que idem eſt qd gaudium ſi ſit ſpūalis fortificat mentem magis q̄ delectatio mundialis. Tale tamen gaudiuꝫ nō eſt deſcenſus neq aſcēſus. ſcilicet ſupra ſe. Unde & dicere non valet exulto ideſt extra terminos ſuos ſaltare. ¶ Tertium ergo gaudiuꝫ eſt de felicitate ſuperna vel de deo aut de his que ſunt ſupra capacitateꝫ hominis. Et hec leuant animam ſupra ſe. & tali gaudio eam letificāt vt dicere poſſit exultare: ideſt extra ſe ſaltare ſiue exultare. exulare ideſt extra terminos ſuos fieri. de quo gaudio ait Chriſtus diſcipulis Mat thei quinto. Gaudete in illa hora: ideſt cuꝫ maledixerint vobis homines & perſecuti vos fuerint propter me: & exultate. Ecce enim merces veſtra multa eſt in celis. Quod obſeruans beatus Uincentius ad Datianum ait minantem ei maiores cruciatus inferre. O venenoſa diaboli lingua: tormenta tua non timeo: ſed quanto te magis mihi iratuꝫ video. & per hoc diſpoſitum ad maiores penas inferendas: eo amplius exulto. Nolo gloriam meam minuas &c. Et quia de tali re que eſt eterna & incomprehenſibilis fuit gaudium beate Marie. Idcirco ſignanter dixit. Exultauit ſpiritus meus. Sed noſce oportet q iſta tertia exultatio habet tres gradus. videlicet.

¶ Infimam & ſolitariam.

¶ Mediam & corpoream.

¶ Optimam & ſubitaneam.

¶ Prima exultatio eſt qñ anima eleuatur ſup/
naturaliter ad aliquid vidēdum mirificū. non
tñ cum multa vehementia ita φ ſola anima ra/
pitur ad gaudendū corpore tamen omnino im
moto a terminis ſuis. Et tale fuit gaudiū ꝛ ex
ultatio anne mřis ſamuelis dicentis. Exultauit
cor meum in dño: ꝛ exultatum eſt cornu meum
in deo meo. vbi cor poniť pro anima: ꝛ cornu ꝑ
intellectiua potētia propheťizans ꝛ eleuata tūc
ad cognoſcēdū que dixit i illo cātico. j. Reg. ij.
¶ Secunda exultatio eſt vehemētior vbi aĩa
altius rapitur ꝛ diutius immoratur. nō tñ ab
officio vitali abſtrahiť. Et tunc anima ſecū etiā
corpus rapit vel localiter ſubleuat ꝛ in altū ſu/
ſtulit. quemadmodū ꝛ paulus raptus ad tertiū
celū de ſe dixit. ij. Cor. xij. Siue in corpore ſiue
extra corpus neſcio. Quali modo rapiebať ali
qñ corpus noſtri ſancti doctoris thome. ꝛ ꝓci/
pue vt legitur qñ ei dictū fuit a crucifixo. Bñ
ſcripſiſti de me thoma. Nam tūc fuit viſus ele/
uatus a terra nō parum. ꝛ talis rapt⁹ eſt ad quā
dam dulcedinem inſuetam. quam videť innue
re expertus dauid. vbi ait. Cor meum ꝛ caro mea
exultauerunt in deum viuū. Taliter etiā rapie/
batur ꝛ patriarcha dñicus ſepe ꝛ multi ſancto
rum. ¶ Tertia exultatio eſt vehementiſſima:
que ſicut maior eſt. ita ꝛ ſubiectū magis diſpo
ſitum requirit atqꝫ fit de magis ſubiectis: ꝛ rapit
quaſi in inſtanti ita vt non valeat trahere ſurſum
corpus: nec ei aliquam dulcedinem infundere
ſed potius quādam penam ſimilē ei que fit in
morte ꝓpter ſeparationem aĩe a corpore. cum
anima pro tunc deſinat exercere actus vitales
in ipſo corpore. Et ſi vis altius de hoc raptu in
formari: lege doctorē ſanctum in queſtionib⁹
de veritate. q. de raptu ar. j. ij. ꝛ. iij. Et talis fuit
raptus virginis glorioſe. Vñ anima eius exul/
tauit ꝛ ſaltauit extra ſe ꝛ terminos ſuos. Et hinc
puto ipſam in preterito fuiſſe locutam. vbi dicit
exultauit. Non eni potuiſſet ore ꝓferre. exultat
ſpūs meus: q: taliter exultabat vt corpus nihil
agere poſſet. ergo nec loqui. Sꝫ iam ad officia
corporis reuerſa dicit. Magnificat ⁊c. ꝛ exul/
tauit. ¶ Iſtud autē poteſt euidenter oñdi ꝛ in
fide demonſtrari. Ex tribus enim ſimul iunctis
cauſať raptus vehementiſſimus. videlicꝫ.
¶ Primo ex puritate ſubiecti videntis.
de trib⁹ ¶ Scdo ex immenſitate obiecti rapientis.
ex qb⁹ ¶ Tertio ex claritate luminis oſtendētis.
raptus ¶ Iſta ſunt nota de ſe. Nam quo mens purior
cauſaſ. eo ad videndum deum aptior. q: beati mūdo cor
de: qm̄ ipſi deum videbunt. Et adde quod ad
huc mens redditur habilior quo rapta fuerit
vel illuſtrata a deo frequentius propter habitū
acquiſitum ex aſſiduis actibus. ſicut docet do/
ctor ſctūs tho. vbi. ſ. q. de prophia. Iſta tamen
per ſe non ſufficiunt. Nam in via mens ꝛ viſio
nibus aſſueta nō ſemꝑ videt. niſi qñ deus vult
ſibi demonſtrare: ſicut docet bea. Hiero. ad da
maſum papā de yſaac decepto. Gen. xxvij. qui
noluit benedicere vni. ꝛ tñ benedixit alteri. Et
de Heliſeo qui dixit de ſunamite ad gyezi. Di/
mitte eam q: aĩa ei⁹ in amaritudine eſt: ꝛ dñs
celauit ad me. iiij. Reg. iiij. Et de virgine btiſſi
ma que triduo queſiuit filiū neſciēs vbi eēt. Lu
ce. ij. Et iō additur ſcḋm qḋ requiriť ſcꝫ φ obie/
ctum ſe repreſentat tali menti. ꝛ quo obiectum
eſt nobilius: eo fortius trahit. nō tñ ſimpliciter
q: poſſibile φ deus qui eſt ſummū ens repñtet
ſe menti puriſſime ſub aliquo mō infirmiori:
vt per ſomnū vel aliqḋ in imaginatione creatū
ꝛ tunc nō forte raperet. ¶ Et iō additur tertiū
ſcꝫ ipſa clara viſio. ꝛ q̄nto clarior eſt: tāto exulta/
tionis raptus fit vehemētior. Cū igiť ꝯſtet irre
fragabilr φ nulla mēs creata in hac vita fuerit
purior mēte ỽginis: ꝛ tractet de magnis dei q̄
nulla eſt res altior. Si modus vidēdi eſt alijs
altior: nulli dubiū eē pōt qn eius exultationis
raptus fuerit oĩbus alijs vehementior. Ponit
exinde ꝓfatus Ioan. do. cardi. diuerſa gña viſi
onum ꝓpheťalid. de qbus btūs Tho. agit. ij. ij
q. de prophia. que omitto. Sed ibi pōt videri.
Et ſubdit φ his oĩb⁹ inſpectis ꝯſidereť φ hec
virgo ſcā obūbrata erat paterno lumine reple/
ta iam eterne ſapiētie nouo numine ꝛ ſpūſſan/
cti ſecūdata radiorꝫ culmine: queqꝫ dicit ſe ma
gna precinere ꝛ exultaſſe nulla ſurgit ambigui
tas qn ipſa viderit modo nobiliſſimo. ꝛ forte
adhuc altiori oĩbus ꝓdictis nobis ignoto. Si/
cut enim fecit eam matrē ſui. ita etiā ſpāliť pre
ceteris fecit vatē ſui vt abſolute et antonomatice
intelligatur quod dicitur. Exultauit.

¶ Secundo nota/ .§. ij.
tur ſulmē ardētioris ꝛ feruētioris exultatiōis
cū dicit ſpūs me⁹. Teſte btō Augu. Inuiſa dili
gere poſſumus: icognita nequaꝗ̄. Qḋ de ſe pꝫ ſa
tis cū volūtas ipſa ceca ſit ꝛ ſine lumine intello
agere nō valeat. ꝓp qḋ ſꝑ ferť ſup cognitū: aut
apparenť aut exiſtenť. Moueť aūt volūtas affe
ctiue ab obiecto apprehēſo ſub rōne boni. ꝛ q̄n
to videť melius tāto moueť vehementius ꝛ ra
piť. Et q: volūtas potētia paſſiua nō eſt īfinita:
pōt cogi aut neceſſitari ab obiecto ſibi demon/
ſtrato ſub rōne infiniti boni. qḋ ſatis videť. Si
enim obiectū viſum ſub duplici gradu bonita
tis aliter trahit ipſam voluntatem ad amādū
q̄ꝫ viſum ſub ſimplici gradu bonitatis. Et ma/
gis ſub triplici gradu q̄ꝫ ſub duplici ꝛ ſic dein
ceps. ergo ſi oñdať aliqḋ bonū ei vt īfinitū: ra/
pit ꝛ trahit ipſā vt nō poſſit ipſū nō velle ama
re. Et taliter amāt beati videntes deū clare: vt

ſtante libertate arbitrij ipſi nō pōt non amare. ſicut etiā in via hō nō pōt ſuū bonū nō velle in gñali. lȝ hoc vel illud refutet deceptus. Nec eſt enim ꝯfirmatio quedā in glia. ſ. clara viſio ſummi boni. ⁊ illiꝰ viſionis ꝯtinua ꝯſeruatio. Qualē puto fuiſſe in vgine glioſa. Unde naſcit̄ pfectus amor ⁊ feruor ſpūs. Et ſic credo h̄ ex ipſuȝ ſpm̄ ſctm̄ pro feruore eſtuāte ⁊ dirigēte oēs actꝰ ſuos in deū ⁊ debitū finē. ¶ Eſt aūt ſciēdum ꝙ in ſacra ſcriptura ſpūs capit̄ multis modis: ⁊ pōt vificari. imo de facto vificat̄ illud. Exultauit ſpūs meus. de qlibet ſpū qui dici pōt ſpūs virginis ſcē. Spūs nāqȝ malus qui inuadebat Saul. ⁊ qui fuit aliqñ ſpūs mēdax in ore oīum pphaȝ. vt habet̄ in. iiij. li. Re. nō fuit ſpūs vginis. cuius ipſa ꝯtriuit caput ⁊ nullā in ea habuit poteſtatē. Silr̄ ſpūs qui ſignificat vētū ⁊ figurat ſupbiā vel vanā gliam: nō fuit ſpūs marie. de quo pōt intelligi illud Mat. v. Bti paupes ſpiritu. i. qui hñt modicū de elationis vēto. nō dixit. qui nō hȝ ſpm̄: qꝛ oēs hñt aliquid de ſpo. ſed beati qui hñt parū vt nō ſeparent̄ ab eo. Sola mr̄ virgo cū nihil de eo habuit. ⁊ iō iſte ſpūs i. ventus ſuperbie nō fuit ſpiritus marie. Sed eſt alius multiplex ſpiritus Marie.

de multiplici acceptione ſpūs

¶ Spiritus flatus et aerealis.
¶ Spiritus angelicus ſupernalis.
¶ Spiritus anime rationalis.
¶ Spiritus cetus congregationis ſpūalis.
¶ Spiritus feruoris mentalis.
¶ Spiritus vitalis naturalis.
¶ Spiritus deitatis eternalis.

¶ Quilibet horuȝ pōt dici ſpūs Marie diuerſis reſpectibus qui dr̄ exultaſſe. Spūs ergo aliquādo ſumit̄ pro flatu hoīs. Iuxta illud. Inſpirauit in faciē eius. ſ. ade ſpiraculū vite. Geñ. ij. idеſt ſpūȝ ſeu flatū. ſicut ipſe incarnatus ⁊ reſuſcitatus inſufflauit in diſcipulos dicens. Accipite ſpm̄ ſctm̄. Pro aere etiam quo reſpiramus ſumit̄ ſpūs. iuxta illud ps. Os meū apui ⁊ attraxi ſpūm. Iſte ergo ſpūs Marie. ſ. flatꝰ exultauit in deo qui totus ad gliam dei diffuſus pādit magnalia ſua. Spūs etiā inq̄ȝtuȝ aer dr̄ qui ſuus dici pōt. inq̄ȝtum non ſolū aer ſed ⁊ totus mūdus factus eſt ſuus cum mater dei ſit. ⁊ per ꝯñs dña oīum. Aer ergo iſte ingrediēs per os virginis ad ſuū creatorē: qui eius latebat invētre. modo ſuo exultabat: quia magnificat purificatus atqȝ radijs diuinitatis impletus dulciſſime reſonabat. Unde exultauit ſpiritꝰ meus in me gauiſus eſt in deo exultat. ¶ Secūdo ſpūs dicit̄ angelus. ps. Qui facis angelos tuos ſpiritus. Hic ſpūs ſuſtulit Ezechielē inter celuȝ et terrā: ⁊ locutus eſt in pphetis ſiue ad pphetas: ⁊ Moyſi in monte cum legē recepit. Horū habet quilibet propriū ſpūm: idеſt angelū ad ſui cuſtodiam deputatū ſm̄ Magiſtruȝ in. ij. ſent. poſt beatuȝ Hiero. Hec ergo pſaltes glioſa habuit ⁊ ipſa ſpiritū ſuum ſupremū in ordine angelorū. Qui fortaſſis nec ante nec poſtea datus eſt alicui ad cuſtodiam: ſed ſoli virgini huic ab initio reſeruatus. Sicut enī ſola fuit mater vnigeniti ⁊ in gratuitis vniuerſis mirabiliter ſingularis: ſic etiā ſane dici poteſt cuſtodiā ſibi ſingularē datam fuiſſe. Si enim habuit ſingulariſſimū ſponſum ad ſeruitiū electiſſimum apoſtolum ad obſequiū: quare nō credit̄ur habuiſſe nobiliſſimum ſpiritū ad auxilium. Spiritus enim huius ordinis qui dicit̄ angeloȝ tot ſunt ſpecies quot ⁊ numero: cum qlibet faciat ſpeciem ſuā: ⁊ ſpecificata perfectione differat ab altero. Hic igit̄ ſpūs angelicus datus ſibi ad cuſtodiam prius exultauerat de obediētia humilitate ⁊ virtutibus alijs ineffabilibus virginis alme. At vbi verbuȝ eius eſt carne veſtituȝ exultauit in deo ſalutari: idеſt Jeſu Marie filio. q: ad deputabatur ad cuſtodiaȝ ſiue potius ad obſequium dñi dei ſui. cum ⁊ angelus matris ſit et angelus prolis donec natus ſit. Et tunc accipit angelum propriū: ſicut fructus ab arbore matre preciſus ſm̄ beatū Thom. in prima pte. Tu lector cōſidera quia explicare nō poſſum quanto gaudio exultabat ſpūs ille qui primo vidit deum incarnatū: qui fuit primus ſpūſſancti miniſter ad illud ineffabile opus: qui primus corpuſculum illud aut formauit aut formāti aſtitit qui primus inuiſibiles cunas deo parauit. qui primus cibum de matre in os diuinū expreſſit qui ſicut aſtitit viſioni in celo corā patre: ſic aſſiſtebat in terris filio incarnato. qui primus illō vidit deſideratū cōmertium. Stabat totus feſtinus angelus Gabriel extra: ⁊ ſuſpēſus expectabat virginis aſſenſuȝ. vt deo mittēti cito referret reſpōſum. ⁊ vbi eam audiuit dicentē. Ecce ancilla domini fiat mihi ſm̄ verbū tuuȝ. tota pernicitate curiā letificaturus celeſtē reuolauit ad celum de futuro iocundū. Sed iſte Marie ſpiritus certus de preſenti pro tota hierarchia celica exultabat. Exultabat nāqȝ hic optimus ſpiritus Marie: quoniā videbat ipſaȝ chriſti matrem effectā ⁊ tāto filio dignaȝ. Si enim gaudium eſt in celo ſup vno peccatore penitētiā agēte: quāto magis ſuper vno peccatore iuſtificato. Utiqȝ magis gaudet angelicus chorus de iuſtis ꝙ̄ de peccatoribus reuertētibus ad penitētiaȝ: cum ipſoruȝ gaudiū iuſtiſſimū in bono reali fundetur. ⁊ quis dubitat iuſtioreȝ eſſe qui nunquā peccauit ⁊ iuſtus eſt: ꝙ̄ qui peccauit ⁊ ad penitētiā reuerſus eſt ceteris paribus. quod dicit̄ cum peccator reuerſus feruētius deo ſeruit ꝙ̄ innocēs qui nō peccauit. Nec obſtat illa ſnīa ſaluatoris Luce. xv. Gaudium eſt angelis

Maria habuit ſpūm ſiue āgelū nobiliſſimū ad auxilium.

ſup vno peccatore penitentiaʒ agēte q̄ ſup no/
nagintanouē iuſtis qui non egēt penitentiam.
Nam ſi eius verba diligēter penſenſ nil aliud
voluit dicere niſi ꝙ maius gaudiū eſt de natu/
ra humana reuerſa ſeu reinuenta q̄ de natura
angelica que nunq̄ perijt ideo ꝛ redijt. Nam
gaudiuʒ humane nature eſt in carne ꝛ ſpiritu.
ſed gaudium angeloꝝ nō eſt niſi in ſpiritu. qd
enim voluit ſignificare per ouem ꝑditā niſi ge
nus humanū qḋ requiſiuit ꝛ aſſumpſit ad vni/
tatem ſuppoſiti: de quo eſt tātum gaudiū quan
tuʒ nō eſt de nonagintanouē relictis in deſerto
que pro angelica natura ponunſ. Peteret nāq̄
curioſus ſcrutatoꝛ maieſtatis diuine. Cur ſi do
minus ſic celū reparare volebat: quare non po
tuit id facere de portione angelica que nō pie/
rat cum ſit nobilioꝛ creatura: q̄ de terreſtri ho/
mine graui? Huic verbo ſapiētia patris rn̄det
ꝙ reparari debuit celuʒ de maiori gaudio non
minori ſiue ad maius gaudium nō ad minus.
Sed maius gaudiuʒ reſultat de natura huma/
na reparata q̄ angelica. Et hoc tum: qꝛ gaudiū
eſt duplex vt prefert. ſ. in ſpiritu ꝛ carne. tuʒ qa
maioꝛ eſt numerus ſaluandoꝝ holum q̄ ſit oī/
um ſpūum dānatoꝝ fere ſine cōparatione. tum
qꝛ gaudiuʒ de xp̄o excedit gaudium qḋ hʒ an/
gelus de reliqua creatura. In hac igitur ſupiu/
ſſiſſima ꝛ lucidiſſima matre exultabat ſpūs eiꝰ
angelus proprius. ſed nō niſi in deo ieſu a quo
oēs ille virtutes vt radij eternales emanabant
in virgine. ¶ Tertio dr̄ ſpūs aīa. de quo dicif
Eccl'ſ. iij. Quis ſcit ſi ſpūs (. i. aīa filioꝝ Adam)
aſcendat ſurſum? Et. c. vlt. dr̄. Reuertaſ puluis
(i. corpus) in terrā ſuā: ꝛ ſpūs ad deū qui dedit
illuʒ (. i. aīa) ꝛ iſte ſpūs marie. i. aīa exultauit. Et
eſſet ſenſus ꝙ ſpūs. i. aīa que magnificabat de/
um quoad ceteros etiā exultat quoad ſeipſum.
Itaq̄ ſicut dilataſ deus. i. magnus oſtēdiſ per
os virginis in coꝛda audientiū eius magnifica/
tionē: ſic ꝛ creſcit in ipſo ſpiritu vel aīa ſua per
maiorē inherētiam ꝛ capacitatē ꝛ dilectionem
eius. ¶ Ad cuius noticiā aduertēdū eſt ꝙ tan
ta eſt aīa q̄ntus eſt eius effectus. ſicut pro pte de
aīa bn̄dicti. recitat. b. Greg. in. dyal. cum vidit
aīam ſancti Germani paradiſum aſcēdere. Si
enim granū milij tm̄ diligis: inſtar grani milij
aīe capacitatē coartas. Et ſic cogita de quolibet
a te amato q̄ōcūq̄ ſit illud ſi eſt creatum. aīa nō
exultat. i. nō ſupꝛa ſe ſaltat: ſed deficit ſiue ꝯtra/
hiſ infra ſe. Eſt enim aīa ratiōalis in capacitate
omni creatura capacioꝛ: cum nil poſſit eam re/
plere pter infinituʒ bonū. Unde ſicut ſalomon
dicit Eccl'ſ. v. ꝙ auarus nō impleſ pecunia: ita
accidit de quacūq̄ re creata. Sed adimplebis
me leticia cum vultu tuo. ſ. deus. ait ps. Si er/
go ſoli deo inheret ſpūs noſter amādo dilataſ

cum deo: atq̄ ſemp extēdiſ per altum latū pro/
fundū ꝛ lōgū. ſicut optat apl's pro his pro qui/
bus orat dicēs. Poſſitis cōprehēdere cum oī/
bus ſcīs qui ſit lōgitudo: latitudo: ſublimitas:
ꝛ pſunduʒ. Quia vo talis aīa ſic diſpoſita vt eſt
aīa ſiue ſpūs magne marie innixa eſt ſup dile/
ctū veſtigia nō relinquēs: vel ima deitatis que
ſūma ſunt. Sed dixi ima: qꝛ inde aſcendere ce/
pit verſus altiora ſemp pcedit ꝛ finē nō aſſequi
tur: cum nullus ſit finis. ideo cōtinue ſalit: cre/
ſcit: aſcēdit: dilataſ ꝛ ſaltat ſupꝛa ſe: qḋ eſt exul/
tare ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhe
ꝛ thuris. vt de ipa ſub figura cecinit optime ſa
lomon in Can̄. Ecce ſub tali exēplo loquēdo ꝙ
virgula fumi ex aromatico igne pcedēs icipit
digitalis: ꝛ pedalis efficiſ: ꝛ creſcit in cubitum
in calamū tranſit: ſemp creſcit: carbones imos
nō deſerēs. nō tm̄ extēdiſ in lōgum verſus ce/
lū: ſed ſi paruo flatu agitef: dilataſ a dextris an
te ꝛ retro ꝛ in ſe etiam magis ſpiſſaſ: tunc tota/
liter exultat ꝛ ſaltat vndiq̄ magis diffuſa: ſicut
eſt moris ſaltātium. ¶ Hoc aūt cupio plenius
exprimere ne ſeminalis capacitas quaſi cecuti/
ens in lapidē offenſionis impingat imagina/
rie. ergo deū vt ſpherā infinitam ſpūalē nō cor
poralē manifeſtū eſt ꝙ cētrum eius eſt vbiq̄ et
nō minus ſua circūferentia. Nam ſi ſphera eſt
infinita vbiq̄ eſt cētrum eius. ꝛ in qualibʒ par
te ſpacij clauſi a tali circūferētia eſt cētrum aſſi/
gnare: necnō totū ſpacium ſi totū eſt ſignabile
eſt pro cētro deputandū. Hic eni habeo in vno
circulo equalia tria quaꝝ vnum aliud nō exce/
dit. ſ. circūferētia que nuſq̄ eſt. ſpaciū quidem
extra quolibet creatū eſt: ſed nō excluſum ꝛ cen
trum qḋ vbiq̄ eſt. Pone ergo marie ſpiritū in
cētro hoc ſicut in centro ſuo: iam erat verbū in
carnatū. Undiq̄ videt ſpaciū infinitū ſibi reſta
re: ꝛ illud fore ꝯcupiſcibile pratū ameniʒ flori
bus: pulchꝛū aſpectu: guſtu ſuaue: ſaluiferū ta
ctu: quid reſtat ei niſi ꝙ ſe extēdat ad leuam iu/
dicioꝝ iuſtoꝝ: ad dexterā ſanctificationē ſcōꝝ?
Retro ad que fecit miranda. Ante ad que ſpe/
ctet optanda. Infra ad ea que ſunt humilitatis
immēſe. Surſum ad ea que ſunt iocūditatis ſu
perne. ꝛ introeat intra ſecreta bonitatis diuine
ꝛ incōpꝛehēſibilis maieſtatis. Ex quibus parti
b us integret cāticuʒ nouū qḋ cepit dicēs. Ma
gnificat ꝛc. Et exultauit ſpiritus meus. ¶ Et ſi
queraſ cum ſm̄ iſta nulla ſit dr̄ia inter animā ꝛ ſpiritū
ſpm̄ niſi vocalis: qꝛ ſpūs eſt aīa. cur in pmo ver
ſu dixit aīa: hic ſpūs? Nō eſt dicendū ꝙ hoc ſit
factū pro oꝛnatu locutionis: cum ſpūſſctūs qui
loquebaſ per os virginis nō attēdat ad vocem
ſeu pulchꝛū vocale: ſed ad rem exemplarē: ſy
nonymis nō vtaſ. Rn̄deo puto dicēduʒ ꝙ ſub/
ſtantialis foꝛma relatiue dicitur aīa. ꝛ abſolute

ſpũs. Dicit aũt aĩa q: animat corpus ⁊ animuȝ pſtat: qḋ nõ facit niſi in coniũcto. ſed ſpũs eſt nõ ꝯiuncta atq; ſeparata aĩa ipſa. Quia vero ma gnificatio illa fieri hȝ dum eſt ꝯiũcta ⁊ nõ cum eſt ſeparata. Et in ꝯtẽplatiõe forti aĩa rapit a tali ꝯiũctione: ſaltẽ q̃ſtum ad ſenſum actualis informationis. recte debuit aĩa hic ſpũs nũcupari. Et ideo vt capta vehementiſſime ait. Exultauit ſpũs meus. ¶ Quarto ſumit ſpũs pro cetu ſeu caterua amicorum. ſicut dixit xp̃s in cruce. Pater in manus tuas cõmẽdo ſpũm meũ. Lu. xxiij. i. oẽs qui mihi per fidẽ ſũt adheſuri ⁊ charitatẽ. Qui. n. adheret deo: vnus ſpũs eſt cũ eo ait aplus. j. Cor. vj. Et alibi. Unũ corpus ⁊ vnũ ſpũs ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtre. Uidit ergo noſtra cantatrix in extaſi poſita multos futuros ſuos deuotos ſaluãdos. Quot enim miſericordia ſua ab inferioribus clauſtris eripuit? Quot de peccatorꝫ voragine eius potẽtia liberauit? Quot a mũdialibus curis eius oratio ꝑcioſa ſegregat? Quis enũeraret aut mortuos reſuſcitatos aut ereptos amore ⁊ fama priſtina deſtitutos: vel ab infinitis miſerijs preſeruatos? Hos nõ immerito dicit ſpũm ſuũ nõ attribuẽs hoc ſuis meritis: ſed bonitati diuine. Et ideo dixit. Exultauit ſpũs meus in deo ſalutari meo. ¶ Quinto dicit ſpũs feruor mẽtis. de quo apls. Spũm nolite extinguere. Et ad Ro. xij. Spiritu feruẽtes dño ſeruiẽtes. i. ſpiritu qui eſt feruor. De hoc etiãȝ intelligitur illud Gen. vj. Nõ permanebit ſpũs meus in hoĩe in eternũ. q: caro eſt ſpũs inquaȝ. i. feruor iuſtitie qui pducit effectus ſibi volitos. In deo metaphorice dicit ira dei ſpũs eius: cum pprie dici debeat feruor iuſtitie. Hic feruor ſiue ſpiritus qui diſtinguit ab aĩa increata. ſicut actus ab agẽte cuius eſt actus. Hic ſpũs exultat ⁊ creſcit ex quatuor. Primo quidem ex meritis. Sicut. n. gratia creſcit ex gratia: q: gratia cõſequens eſt gratia antecedẽs ad aliã que ipſam ſequit niſi in vacuum recipiat: vt circa finẽ prime ſecũde pbat ſanctus Doctor. Sicut charitas pficit per gradus ſuos ⁊ finis preteriti gradus eſt principiũ futuri quouſq; perfecte habeat in patria. Secũdo creſcit iſte charitas feruor qui ⁊ ſpũs cognitione boni: cum q̃libet bonũ itaȝ ametur quantũ cognoſcit. Tertio augetur hic ſpũs ex vehemẽtiori radicatione in ſubiecto in quo eſt: ⁊ ſic fortius rapit medullitus interiora eius. Quarto ſuſcipit incremẽtum ex remotione cuiuſcũq; cõtrarij. quoniam tunc ſuos effectus liberius agit: ⁊ velocius mouet ⁊ inflãmat mentem ſuaȝ in qua eſt. Et ex his cõcordari poſſunt diſputantes de augmento charitatis ſi delectet inuentio veritatis magis q̃ȝ contẽtio ⁊ impugnatio ⁊ iurgia contẽtionis rabioſe. Nam primo modo auget charitas materialiter. Secundo modo effectiue. Tertio modo formaliter. Quarto modo ex fine. Unde ⁊ quaſi finaliter dici poteſt pfecte hoc ordine exultaſſe ſpũȝ Marie theotocos pandẽdo cum dicit. Exultauit ſpũs meus in deo ſalutari meo. Nam q: magnificauit aĩa mea dñm: acquiſiuit ſpiritus meus nouum gaudiũ ſeu gradum charitatis: ⁊ ſupra ſe exultauit. hinc altius eleuatus in deo clarius de deo ſentiens ſublimius inflãmatus eſt. ⁊ ideo exprimitur in deo. Demum ſic inheſit iſte ſpũs ſicut amor ſalutis qui naturaliter mẽtibus hominũ eſt inſertus. Eſt enim hic amor ſalus anime: ⁊ pcipuus beatitudinis effectus. ſicut viſio cuiuſdã felicitatis eſt cauſa. ppter hoc dixit in ſalutari deo ideſt ieſu. q: ſalus eſt omniũ ſaluãdoruȝ. Tãdẽ manifeſtat quartã cauſam predicte exultationis: cum ſubdit meo. Nihil aliud reputãs ſuum preter iſta duo: ſcilȝ aĩam ⁊ deũ. Animã inquã: quia nulli ſubdebatur niſi deo: cui ſeruire regnare eſt. Deuȝ vero quoniã mirabiliter ⁊ ſingulariter ſibi datus eſt: ⁊ in ſe iam obtinebat. Ideo hũc verſum preueniẽs cytharedã domini: figuras etiam agenos: ſed nõ tantum quantum iſta mater domini non fuit auſus dicere meo. Ait enim in Pſal. ix. qui intitulatur pro occultis filij. Exultauit cor meum in ſalutari tuo. Plus enim eſt exultare ſpiritu q̃ȝ exultare corde. Nemo enim poteſt exultare ſpiritu qui prius non exultauerit corde. cum ſpiritus ſit effectus volitiue: ſiue actus quem volitiua non agit: niſi intellectu exultante qui hic ſignificatur in corde. Poteſt autem exultare cor non exultante ſpiritu. ſicut ⁊ intellectus intelligere voluntate renitente. Iſtud expreſſit ſalutare Marie ſamaritane cuȝ dixit. Si ſcires donum dei. ⁊ quis eſt qui dixit tibi. Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo. Joãnis quarto. Ecce potuit cognoſcere trinitatem in dono. et eo cuius eſt donum atq; filium cum quo neſcia loquebatur: ⁊ tamen forſitan petiuiſſet. Exultauit corpore infans in gaudio adhuc obſtruſus in vtero matris. Exultauit cor ⁊ caro prophete. Sed exultauit ſpiritus perfecte Marie. Multa adhuc reſtabant homini vt totus exultaret. q: oriat ⁊ creſcat neceſſe eſt. ⁊ ſalutare marie limphis pfundat. Et tunc cum iordane exultabit paterna voce audita ⁊ ſpiritu ſancto viſo in ſpecie corporali. Aliquid reſtabat dicẽdum ad plene ſalutandum. Hinc in alio pſalmo dicebat. Exultauit cor meum in ſalutari tuo: cantabo ⁊ pſalmum dicã domino. Nõdum cantor ſed cantabo. Nõdum valeo talem pſalmuȝ cõponere dño: ſed pſalmum dicam in maria virgine de carne mea futura: cui mihi dederis euȝ dixeris de pterito. Exultauit ſpiritus meus in

deo ſalutari meo. Similem actū recitat Lucas
euangeliſta de filio virginis cuius oē opus ſu/
it pſectum dicens. In illa hora exultauit ieſus
in ſpūſancto ⁊c̄. Sexto dicitur ſubtiliſſim⁹ ſan/
guis hoīs in quo eſt vita qui dr̄ ſpiritus natu/
ralis hoīs: de quo non inſulſe creditur locut⁹
apls. j. ad Timoth. v. Integer ſpirit⁹ coꝛpus ⁊
aīa ſeruetur in diem xp̄i. Hic igitur ſpūs ſcꝫ tra
ditionem naturalē eſt coꝛpus tenuiſſimum ex
ſubtilib⁹ ſanguinibus generatū quaſi quoddā
medium inter coꝛpus ⁊ aīam cum vtroqꝫ hn̄s
aliquam cōuenientiam. vt iſta duo maxime in
ter ſe diſpata ligentur in vnū ſiue vt anima me
lius opet in coꝛpoꝛe per talem ſpm̄. Hmōi autē
ſpūs diuiditur in triplicē ſi bn̄ recolo me legiſ
ſe. Primus eſt in coꝛde. ⁊ vocaꝰ vitalis: in quo
ſpecialius aīe ſedes conſtituit. Secūdus eſt in
cerebꝛo. ⁊ dr̄ ſenſibilis. qꝛ ad coꝛpoꝛis ſenſus vi
res aīe defert vt ſua ꝓpꝛia obſtacula capiant ⁊
cognitiue moueant ab eis. Tertius vocaꝰ mo/
tiu⁹ ī epate manēs: cuius miniſterio membꝛa
coꝛpoꝛis ꝓpꝛium motū exercitēt. Et quia ad au
res non trāſit in hoīe: ſolus homo aures imo/
biles hꝫ. licet viderim floꝛentie puerū annoꝝ
nouem de quo etiā mihi ſui narrauerunt qꝙ ri/
ſerit qn̄ natus eſt in mūdo. ¶ Ex his pōt dedu
ci ſeptem poſſe foꝛe exultationes in hoīe. Una
eſt qn̄ ſola caro exultat. ⁊ hoc eſt ſtolidoꝝ mē
te captoꝛum ⁊ fatuoꝝ quoꝝ leſa ſunt organa
ſpūum ſeu ſpūs ipſi: ⁊ maxime oꝛganum ſpūs
ſenſitiui. ſic exultant ſepe freneticí eni exultāt.
¶ Secunda eſt qn̄ ſolus ſpūs exultat. ⁊ hec eſt
multoꝝ ſomniātium gaudere putantiū ⁊ leta/
ri de inuentiōe vel cōſecutione rei deſiderate.
necnō ⁊ multoꝝ vigilantium quoꝝ coꝛpoꝛa
languent ⁊ interioꝛa exultāt de reb⁹ anime nō
ꝓpoꝛtionalis. qnimo plerūqꝫ cōtrarijs. ſicut le/
tari de pſtratione hoſtium. Tertia eſt qn̄ anima
tm̄ exultat. ⁊ hec abſtarctoꝝ a ſenſib⁹ diuinis iu
bilantium: que fuit in raptu pauli ⁊ nōnulloꝝ
pꝛophetarum non pcipientiū leta niſi mente.
¶ Quarta eſt carnis ⁊ ſpūs. Et hec eſt qꝫ pluri/
moꝝ vanoꝝ choꝛizantium ⁊ pſallentium et le/
ticia coꝛpoꝛali. quoꝛum riſus (Eccl. ij.) reputa/
uit erroꝛē ⁊ gaudio. j. gaudenti dixit. Cur fru/
ſtra deciperis? ¶ Quinta eſt carnis ⁊ aīe ⁊ hec
maloꝛum ad mala aſuetoꝛum q exultant in re
bus peſſimis. ¶ Sexta eſt carnis ⁊ ſpirit⁹ ⁊ aīe
ſimul. ⁊ eſt pfectoꝝ in via. eritqꝫ omniū electo
rum poſt reſurrectionē in patria. Nam anima
nō exultat niſi de bono ſibi cōuenienti ⁊ multū
ꝓpoꝛtionato cui tunc aſſentit caro ⁊ ſpūs. Cui
tm̄ abſoꝛpta moꝛs erit in victoꝛia. De qua ceci
nit ps. xlj. Sitiuit in te anima mea: qꝫ multipli
citer tibi caro mea. Hanc autem non puto poſ
ſibilem in via ſm̄ legem oꝛdinatā niſi ad hoꝛā
tm̄: cū caro ſit paſſionibus ſubdita ⁊ non tuta
ſentiatqꝫ doloꝛes ⁊ doleat. ¶ Septima eſt cū
ſine carne exultat aīa ⁊ ſpūs ſimul. Et hec ē ma
gis ꝯtinua in via in pfectis etiā ſi ad hoꝛā exul
tatio ſpūs videaꝰ intermitti. cū ſcꝫ quis cōiun/
ctus cū deo de infirmitate fraterna infirmatur
⁊ vrit de ſcandalis alioꝝ cū Paulo. qui tamen
dicit: pſallā mente: pſallam ⁊ ſpiritu. Hoc mo/
do exultare queſiuit Heliſeus cū queſiuit per
pſalten adduci. quo pſente ſenſit manū dn̄i ſu/
per ſe etiā coꝛpe tabeſcēte. huius rei cā adiun/
ctus eſt in eccleſia oꝛganoꝝ pulſatio ⁊ ꝯcētuū
melodioꝝ. qꝛ preuenerūt pncipes. ſcꝫ angelici
coniuncti pſallētibus in medio iuuencularum
tympaniſtriaꝝ. ſed hoc addo: qꝛ hodie hoꝛum
ſit magnus abuſus. ꝑpter qꝺ dicit Hiero. ſup
illud apli ad Eph. v. c. cantātes ⁊ pſallentes in
coꝛdibus veſtris dn̄o. Audiāt hoc adoleſcentu
li. Audiant hi qbus in eccleſia pſallendi eſt of/
ficium deo nō voce ſcꝫ tm̄. ſed coꝛde cantandū
nec in tragediaꝝ modū guttur ⁊ fauces medi/
camine ſunt liniēde vt ī eccleſia theatrales mo
duli audiaꝰ ⁊ cantica di. xcij. cantātes. Sed re
deundo ad poſitū puto ait Jo. do. mox poſt
ꝯceptum verbū ſibi donari nō ſolū exultaſſe ſꝫ
ſeptimo mō. ſed ⁊ ſexto qui eſt pfectoꝝ qꝺ ſatis
percipi pōt ex ſerie euangelica. Narrat. n. euā/
geliſta ipſam ſtatim poſt diſceſſū angeli qꝙ abi
it maria in montana cū feſtinatione montes pe
tit. quia ſalit qꝛ carne exultat: feſtinat quia cur/
rit ⁊ ſaltat ⁊ pſallat. Choꝛeam ſolam ducit inui
ſibiliter angeloꝝ ſerpente ſuppeditato. In cui⁹
figura maria ſoroꝛ Aaron pharaone ſubmerſo
choꝛeā duxit in tympano ꝯcinnens canticū il
lud. Cantemus dn̄o. glorioſe eni magnifi. ⁊c̄.
qꝺ expreſſit maria mater dn̄i pmo dicēs Ma
gnifi. ⁊c̄. exinde. Et exultauit ſpūs meus non q
dem in oꝛgano vel alio ſono vt Heliſeus. ſed i
deo ſalutari meo. Uerꝫ qꝛ hec exultatio nō iuit
magis in ea pfecta filio ꝯcepto. cū tota eēt ple/
na deo obumbꝛato pr̄e ⁊ filio ⁊ ſpūſancto ad eā
fecundandā. Sed quoꝛſum tangā marie exhoꝛ
tationis exoꝛtū accipe natū cum fuerit de⁹ ipſe
eēntialiter pn̄s. Illa nāqꝫ marie caro pr̄is pſen
tia fuit obumbꝛata ne in deciſione ſanguinis
vn̄ foꝛmādū erat coꝛpus xp̄i naſcēdi coꝛpoꝛalē
voluntatē ſentiret. Qꝺ cū dn̄m coꝛrupta natu/
ra nō nouit qꝺ pꝫ in deciſo ſemine in ſomnis
de caſtiſſimis vteriuſqꝫ ſexus coꝛpib⁹ ſpūſanct
puriſſa ſanguis illius poꝛtionē abſcidit coꝛpuſ
qꝫ foꝛmauit. ipſe vero filius pn̄ialr carnē ipſi⁹
coꝛpis foꝛmata realiter habitauit. Et cur nō di
cam de mre qꝺ dicit aplš de filio in quo habi/
tat oīs plenitudo diuinitatis. ⁊ coꝛpaliter vtro
qꝫ ergo modo: ſed incoꝛpabiliter oīꝰ hec Ma
rie exultatio ab aīa nō familiariter: ſed mirabi
liter. Nam

liter. Nam ab infantia fuit beate marie familiaris exultatio ſpiritus repleta ſpũſancto. a carne autem nouiter ⁊ ineffabiliter: qm̃ non organo aut ſpalterio aures demulcẽte: ſed deo carnem in cõprehenſibiliter cõmouente: Hec oĩa altiora pandit cũ ſubdit. in deo ſalutari meo. qđ pertinet ad tertiam partẽ principalẽ immiſcendo cum ſcđa. q. d. Alij exultant laudãtes deum in tympano. ſ. abſtinentie. Alij in choro vnitatis ⁊ cõcordantie. Alij in chordis mortificatiõis interioris. Alij in organo contemplationis. ⁊ huiuſmodi. Ego vero exulto in deo ſalu. meo. Et vigilanter attende verba marie de preterito tã quã de actu ꝯſummato dicẽtis. Exultauit. Spiritus vitalis in deo. Spũs ſenſibilis in deo ſalutari. Spũs motiuus in deo ſalutari meo. Exultauit. ſ. primus in deo patre. Exultauit. ſ. ſecũdus in deo ſa. ⁊c̃. Exultauit. ſ. tertius in deo ſaluta. meo. In corde enim ſe pater locauit qđ eſt fons ſanguinis: ⁊ ſcđs aie in cerebro refulget filiꝰ vbi eſt radius luminis in epate qui cogit amare. vt dicit Guil. Requeuit ſpũs auctor ſancti muneris p pmũ creſcit vita gloſa per ſcđm dr̃ lux luminoſa. p tertiũ creſcit charitas ṽtuoſa. Exultat eni ſpũs inquãtũ vitalis oblitꝰ corporis ſubiectus tm̃ ad curã aſe vt ſit i deo oĩs vita eius. Et ſic viuo ego iaꝫ nõ ego: viuit autẽ in me deus. ¶ Exultauit ſpũs ſenſitiuus qꝛ in cunctis rebꝰ video deũ ſalutare meũ per viſuꝫ rerum creataꝝ. Nãqꝫ ad diuinam pulchritudinem ꝯtemplandã aſcẽdendo per audituꝫ ipſiꝰ ſuauitatem timor per odoratuꝫ figurantiã ſentio: per guſtũ pcipio dulcedinẽ mirabilẽ ſui. p tactum dei mei quietẽ totaliter ꝯſolãtẽ. iã clauſe ſunt porte. ⁊ feneſtre corpis: nec per eas leuiſſima põt itrare vanitatis: qꝛ in rebus vt pſerſ: niſi deum nõ ſentio. Et apti ſunt in me oculi q etiã erãt aperti in Adã añ pctm̃ ⁊ totalr̃ effoſſi q poſt pctm̃ ſunt apti: ſicut ſcriptũ eſt. qꝛ apti ſũt oculi amboꝝ. Exultauit ſpũs meus motiuꝰ ad dilatandũ ⁊ magnificandũ diuinã gloriã. Miraris fortaſſis qꝙ virgo pudica ſolitudinis amica in penetralibus tẽpli nutrita: tanta honeſtate pdita: vt neminẽ viroꝝ cognoſcat cuius intuitus ad videndaꝫ paternã facit nunqꝫ fuerũt eleuati: queqꝫ ſoli deo in abſcõdito ꝯſueuit miniſtrare facta ſit peregrina ſiue viatrix. ⁊ ad domum pgit Zacharie. ⁊ ibi manſit menſibus tribus. Lu. j. non tanqꝫ eã delectaret edes aliena: aut pudicitie freno ſoluto in publicuꝫ amet exire. Sed hanc tuã admirationem ſoluit dicens. Exultauit ſpũs meus in đo ſalu. meo. q dirigit greſſus meos in ſemitis ſuis vt nõ moueantur veſtigia mea. Ipſe ducit ⁊ reducit: ⁊ quieſcit et mouetur in me cuius ſuꝫ plena: nec alr̃ moueor in motũ qꝫ in naui exiſtens. Sedet qđeꝫ vel facet. ⁊ ducitur a ſpũ cõcitato. quo p ſe ire non poſſet. q̃ qꝫ pulchri ſunt egreſſus tui filia pricipis dr̃ in cãticis mr̃ dei ſpõſa ſacrariũ ſpũſſancti: virtutũ archa baiula mũdi: bñdicta in ſecula. Septimo ⁊ vltimo dr̃ ſpũs ipſe deus. Joã. iiij. Spũs eſt deus. ⁊ ſicut deus pr̃: filius deus: deus ſpũſſctũs: nõ tres dij: ſꝫ vnus deꝰ. ita ſpũs pr̃ ſpũs filiꝰ. ſpũſſctũs ſpũs. ⁊ hi tres vnꝰ ẽ ſpiritus. Neſcio quare non poſſit dici deus trinitas: ſpũs marie non pcipitatiue: ſed poſſeſſiue: ſicut dr̃ deus rõnalis creature. Juxta illã cõem holuꝫ vocẽ. Deus deus meus ad te de luce vigilo. pſertim cũ verbũ dei ſit realr̃ filius eiꝰ ſm carnẽ ab ipſo pcedens pater ſit mirabili modo ſponſus eius. ⁊ ipſe ſpũſſctũs artifex eius. Exultauit ergo ſpũs meus. i. pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus in deo ſalutari meo. q eſt filius vnigenitus in celis ſine matre. in terris filius ṽginis ſine patre. Qđ pater qui ſpũs ẽ exultet in filio: atteſtatur ipſe aperte dicẽs. Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bñ complacui Mathei. iij. Tuncqꝫ ſpiritũ exultaſſe in verbo oſtẽdit in colũbe ſpecie in bapti mo: ⁊ nubis luciſſime in trãſfiguratione incidens ſup ipſum. Cur autem verbũ non exultet in ſe. nõ video cũ ſit ſubiectum exultationis dei. Nec nõ cupit mẽs qđ obſcure ſentit a longe nimis: nec illã caligineꝫ exprimere valet. Quis eniꝫ tante pfunditatis exiſtat in via vt capiat vel etiã experte cum pater ⁊ filius ⁊ ſpũs almus ſint vna lex: vna ſapiẽtia: vnũ lumẽ: vna noticia infinita diſtincta in perſonis: indiuiſa in eſſentia. Ipſe tñ filius eſt pprie verbum de quo pater vniuerſa creat ⁊ de cuius fonte loquit̃ ſpũs eius: qui ſolus eſt ſapientia patris ⁊ ſpũſſancti: necnõ ⁊ ſuiipſius: ſicut verbũ noſtri intellectus eſt ſolũ noticia intellectiue potẽtie ⁊ volitiue in quo videbimus lumen: ſine quo nõ põt pater intelligi nec ſpiritꝰ eius. qm̃ deus nõ eſſet ſi nõ actualr̃ itelligeret. in hoc enim oẽs turbe beatoꝝ exultat cũ ſit lux ⁊ lucerna que ciuitatẽ ſupnam illuſtrat ſola. quemadmodũ Joã. in Apoc. teſtat̃. Hic filius ſolus eſt idea pfecta oĩum rerũ increataꝝ ⁊ etiã creatarũ. Huic ſingulariſſime canũt pverbia cãtica ⁊ ſapientia Salomonis. ⁊ liber Jeſu filij ſirach pp̃ter quã neſcio irrefragabilẽ veritatẽ pteriti ptes in ſpũſctõ cãtari mãd merũt. pr̃i eterno a nobis dum ſumus in via. Per quẽ xp̃m maieſtatẽ tuã laudãt angeli: ador̃t dñationes. ⁊c̃. Sic igit̃ creator ⁊ creature exultãt in deo ſalu. meo. q latet incluſus eſſentialr̃ in viſceribꝰ meis oĩs exultatio ẽ in me. Quid ẽ miraris ſi curro ⁊ ſalto. ſi cãto ⁊ iubilo. Si oẽm mundũ feſtiuis vocibꝰ pulſo. In me pater p oĩpotentiam. Uerbũ per ſapiaꝫ: ſpũſſctũs p infinitã charitatẽ: exultãt in me oẽs angeli q non ceſſant filio

meo cātare. Modulatis vocib⁹ iubilāt in me oēs pⁱarche ⁊ ꝓphete. qui voluerūt videre qđ habeo ⁊ non viderūt cū Abraam qui deſiderauit videre diē meum. vidit figuratiue: ⁊ gauiſus eſt mirāda leticia. Exultat ergo tota maria de deo cū tota trinitate dicens. Exultauit ſpūs me⁹ i deo ſalutari meo. Si aūt tibi vr̄ difficile deum exultare qui imobilis manens dat cūcta moueri. Uerū. i. ſimul cogita oīa gaudia delectatiōes ⁊ feſta ſincera: que pro modulo tue capacitatis cōprehendere vales. ⁊ reſpectiue ad diuinam exultationē ſcias illa luctus foꝛe atqȝ merores. ⁊ tamē niſi per vocabula nr̄a dici nō poteſt. Hec autē a longe videns dſcis. Exulta deus: quia exultatiōes numeras inter gaudia tua. ⁊ tamē que ſit exultatio talis non capis: ac ſi in ſpiritu tuo exultare ſentires: guſtareſqȝ id quod non lȝ homini loqui. Quia ergo vſuȝ neſcis diuinorum terminorū non noſti terminos tuos illis vtaris neceſſe eſt. Dices ergo ineffabile exultauit qui te facit. Eſt enim vnus ſpirit⁹ tecum. illo autē exultante tu exultas. ⁊ quia tuaȝ exultationem percipis qui mobilis es illū pronūcias exultare. qui tamē non mouetur. Exultat ergo deus ſpiritus meus quia exultare facit ſpiritum meū in ſe deo ſalutare meo. Et ſic intelligitur illud apoſtoli. Ipſe ſpūs poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus quia nos poſtulātes facit gemētes: ſȝ quia virgo nō habuit vn̄ gemeret tota letabūda ait. Exultauit ſpūs me⁹ i dō ſal. meo.

¶ De concordia cantici Magnificat cum oratione dn̄ica. ſ. pater noſter. in quo continet materia vnius quadrageſime. Capitulum. xxx.

Diligenter autē aduerte ꝙ beata virgo magnificās dominum in cantico iſto ⁊ exultans in eo multum ordinate docet dn̄m magnificare ⁊ laudare in orōne. ſicut ⁊ filius eius iam pdicator exiſtens docuit orātes ⁊ exultantis mentes ordinari vbi orōnē expreſſit dicēs. Pater noſter ⁊c̄. Et hic dicit. Magnificat. Scdo debet confidēter inſtare ad obtinēdū quia pr̄ noſter eſt. Et hoc dicit exultauit. ⁊ nō te moueat ꝙ dixit. ſ. in deo ſalu. meo. quia taliter erat ſuū ꝙ nō erat alterius. quia de ſubſtātia eius corpus ſuuȝ. Tertio dȝ humiliter incipere ad deſcēdenduȝ: quia ipſe ē in celis ⁊ illa in terris. Un̄ hec ait. Quia reſpexit humilitatē ancille ⁊c̄. Quarto dȝ nomen dn̄i ſctificare: quia ſctificetur nomē tuuȝ. Et hoc dicit. Quia fecit mihi magna: ⁊ ſctm̄ nomen eius. Quinto dȝ regnū dei poſtulare: qđ nō poteſt niſi diuina miſericordia fieri. Un̄ adueniat regnuȝ tuum. Et hec ſubiungit. Et miſericordia eius ⁊c̄. Sexto diuine voluntati ſe dȝ cōformare que eius potentie equipollet. Omnia enim quecūqȝ voluit fecit. Un̄. Fiat volūtas tua ⁊c̄. Et hec ait. Fecit potētiaȝ in brachio ſuo. Septimo dȝ diuinam iuſtitiā eſurire. Beati enim qui eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſtitiā. Et hic eſt panis quotidianus. Hinc canit iſta. Depoſuit potētes de ſede ⁊c̄. Octauo dȝ petere veniā eſurire qui eſt ſatietas mentis ⁊ gloria. hec enī eſt gloria nr̄a teſtimoniū ꝯſcie noſtre. Un̄ ſubditur. Dimitte nobis ⁊c̄. ⁊ iſta pſaltes ait. Eſurientes impleuit bonis. Nono dȝ immunitates tētationū hic ſentire dicens. Et ne nos inducas ⁊c̄. a quibus liberamur ſi dn̄o iungamur. iuxta illō Job. ¶ Pone me iuxta te. Et hoc eſt qđ cantatrix nr̄a dic. Suſcepit iſrael ⁊c̄. Decimo dȝ omniū maloꝝ libertatem exquirere. Et hec eſt felicitas quam pmiſit dominus Abrae ⁊ ſemini eius in ſecula. Sed libera nos a malo. finitur oratio dominicalis Amen. Joānis dominici.

¶ Et quia oſtenſa .§. i.

eſt correſpondētia orationis dn̄icalis ad iſtud canticum Magnificat: incidēter ponentur ſolum puncta tangendo qūo talis oratio dominicalis docet nos ⁊ recta de dō ſentire: ⁊ iuſta ab eo ⁊ nobis neceſſaria poſtulare. Et p totā vnaȝ quadrageſimam pdicare māo eius qui ſūmaȝ theologie: quo precipue ad agenda pro ſalute noſtra ⁊ valde etiā neceſſaria ſciri a quocunqȝ. Nam cū primo dicit pater loquēdo ad deum: aduertendū ꝙ deus pater eſt creatione: puiſione: ſeu gubernatione. Et hic de puidentia dei ⁊ hereditatis ſue collatione. His trib⁹ modis dr̄ pater. ⁊ prima die qdrageſime dr̄. pater veſter in abſcondito ⁊c̄. Cum ſubdit noſter: inſinuatur myſteriuȝ icarnationis: quia fact⁹ nr̄ frater ⁊ amicus: magiſter ⁊ ſuius: ſanator ⁊ medicus. Un̄ ſcda die in euangelio dicit. Ego veniam et curabo euȝ. Tertio modo notat perfectio dei. ibi. Qui es. hoc eſt nomen dei pncipale. Ego ſum qui ſum. Ubi includit immutabilitas: eternitas: ⁊ bonitas eius infinita. Et in euāgelio. Pater veſter celeſtis perfectus eſt. ⁊ precipue quātum eſt bonus etiā ad inimicos: in quo eſt imitandus. Quarto manifeſtatur eius poteſtas: quia in celis eſt. In celis materialibus ad influentiam dandum. In celis intellectualibus. id eſt angelis ad ordinandum. In celis doctrinalibus ſcripture ſacre ad illuminandum. Et in euangelio. Confidite ⁊c̄. Uel melius erat nauis in medio maris. ſ. in mundo.

¶ Quinto incipiūt .§. ij.

petitiones. Et quia magis debet quilibet diligere deum quam ſeipſum: ideo primo poſtulatur quod ad dei honorem pertinet. ſ. vt glorificetur ⁊ ſanctus habeatur ab omnibus. ſanctificetur

nomen tuum.i.ſanctū habeatur ab omnib⁹ no
mem patris noſtri Jeſu xpi.Eſt ergo nomen ei⁹
triplex.ſ.emanuel.i.deus nobiſcum xp̄s.vnde
nominant xp̄iani.⁊ Jeſus.Sāctificetur igit no
men patris noſtri celeſtis qđ a nobis fit cū nō
recipimus in vacuum grās ꝑut admonet apo/
ſtolus in ep̄la.ij.Coꝛi.vi. Hoꝛtamur vos ne in
vacuū grām dei recipiatis.Eſt triplex grā.Pꝛi
ma eſt generalis.i.omne beneficium ⁊ bonum
qđ habemus ⁊ iſta eſt gratia dei:qꝛ a deo oīa
habemus.Scđa gratia eſt ſpālis.que.ſ.non
datur oībus ſꝫ ſpāliter xp̄ianis bonis tm̄ q̄ di/
citur gratia gratū faciēs.Hāc habemus a xp̄o
que eſt cā exemplaris noſtre gratie.vn̄ denomia
mur chꝛiſtiani a xp̄o.Et chꝛiſtus interpꝛetaē in
vnctus.ſ.vnctione gratie.Tertia ē grā finalis
que ꝑducit ad gloꝛiam.hanc habemus a Jeſu
qui interpꝛetaē ſaluatoꝛ:qꝛ merito ſue paſſiōis
nos ſaluauit ⁊ aperuit ianuā ſuperne glie.Sā/
ctificetur nomen tuum.ergo qđ fit cum non in
vacuum gratia dei recipiē:ſed recognoſcitur
a deo omne beneficiū cum gratiarumactione:
gratia exerceē ad augmentationem ⁊ perſeue/
rando per gratiam finalem perueniē ad ſalutē
⁊ glificatiōēꝫ.⁊ ſic ſctificaē nomē dei xp̄i ⁊ ihū.

¶ Secunda peti... §.ij.

tio eſt.Adueniat regnū tuū.Pꝛecipue regnū
dei eſt vita eterna.ſed ad hoc ꝑuenire non pōt
niſi per aliud regnum dei.quo.ſ.deus regnat
in nobis.Vn̄ ſaluatoꝛ Mat.vi.Querite p⁹ re
gnum dei.i.ante oīa.vel pꝛimū ⁊ pꝛecipuū qđ
eſt vita eterna.ad quā petijt latro bonus in cru
ce admitti dicens.Memento mei dn̄e dū vene
ris in regnum tuū.qđ vtiqꝫ xp̄s exaudiuit di
cens.Hodie mecū eris in paradiſo.Luc.xxiij.
Et ſubdit ſaluatoꝛ ipſe ad illud ſupradictū que
rite ⁊c̄.Et iuſtitiam eius.i.regnum virtutū.qꝛ
aliter illud pꝛecipuū ſupnum nō poſſet hri.iu/
ſtitiam autem qꝛ ait apl's in li.Ethi.eſt oīs vir/
tus.Vn̄ apl's ad Roma.Regnū dei nō eſt eſca
nec potus ſed iuſtitia pax ⁊ gaudium in ſpiri/
tuſancto.et virtutibus enim cōpꝛehenſis in iu
ſtitia ſequitur pax maxima ⁊ gaudium verum
in mente.Sicut enim nō peruenitur ad celum
empyreum vbi manifeſtatur gloꝛia ſanctoꝝ.
niſi tranſactis nouē celis.ſ.celo lune:celo mer/
curij:celo veneris:celo ſolis:celo martis:celo
iouis:celo ſaturni:celo ſtellifero ſeu firmamen
to:celo aqueo ſeu chꝛyſtallino ſꝫ theologos qđ
eſt pꝛimum mobile.Nam quod ſequitur deci/
mum.ſ.empyreum firmū eſt:⁊ nunquā moue
tur:ſicut ⁊ ſancti firmati ſunt in gloꝛia.Alij au/
tem celi mouentur nouē.Sicut ⁊ virtutes om/
nes in nobis viatoꝛibus mouentur per diuer/
ſos actus ⁊ ꝑ augmentationē ⁊ ḡnationē ⁊ coꝛ
ruptionē earū in hoībus.Sunt ḡ tres celi vir/
tutes moꝛales.Temperantia iuſtitia pꝛout vir
tus ſpecialis non generalis ⁊ foꝛtitudo.Tres
alij celoꝝ virtualium ſunt virtutes intellectua
les.ſ.pꝛudentia ſapientia ⁊ ſcientia.Tres alij
ſunt virtutes theologice.ſ.fides:ſpes:⁊ chari/
tas que ꝓpinquioꝛes nos deo faciunt.Et poſt
has virtutes in fine aduenit regnum dei in no
bis.ita.ſ.ꝙ nos perueniēmus ad ipſum.ſed pꝛi
us opoꝛtet vt veniat in nobis regnū iſtarū vir/
tutū.Et quia nullā virtutē a nobis habere va/
lemus niſi a deo.Jdeo docet nos eas petere ꝑ
nobis ⁊ pꝛoximis noſtris.cū docet nos oꝛare
dicendo.Adueniat regnum tuum.¶ Jn quo/
libet celo firmabimus nos per vnam diem de
illo loquendo.Et incipiendo ab vltimo.ſ.celo
lune ſignificante temperantiā.Ad hanc indu
cit nos eccleſia quadrageſimali ſua obſuatiōe
pꝛoponens domini noſtri exemplū.quia dicit
euangelium hodiernum Math.iiij.Ductus
eſt Jeſus in deſertū.Deſertum eſt locus cōtinē
tie ⁊ auſteritatis.Per iſtam ergo virtutē tem/
perantie deſeruntur delectationes veneꝛeoꝝ.
pꝛimo per caſtitatem.ſcđo deſeruntur inoꝛdi/
nationes ciboꝝ per ſobꝛietatē.tertio deſerū
tur elationes veſtimentoꝝ per modeſtialitatē.
Cōmuniter in deſerto iſta ſeruātur que in ſum
ma perfectione xp̄s ſeruauit.⁊ merito dictum
ſit.ductus eſt Jeſus in deſertū.ſ.temperantie.
De his habes copioſe.ſ.in tractatu de virtuti/
bus.de qualibet harū ibi vide ⁊ ſume q̄ opoꝛ
tet breuiter.¶ Secundum celum eſt iuſtitia q̄
ſꝫ phōs eſt duplex.ſ.diſtributiua ⁊ cōmutatiua.
Eſt diſtributiua pꝛo iſto ſermone ad quem per
tinet diſtribuere honoꝛes ⁊ pꝛemia bonis:do
loꝛes ⁊ ſupplicia malis.Et diſcernere operatio
nes ⁊ cauſaꝝ merita diligenter ſine perſona/
rum acceptione.Et hoc de conditionibus iudi
cum ⁊ rectoꝛum quas debēt habere:quas om/
nes optime ſeruabit iudex noſter ⁊ dominus
omniū in finali iudicio.Et que ſunt que coꝛrū/
punt iudiciū que ibi eſſe nō poterūt ⁊c̄.Vide
in.iij.pte de materia iudicij.in.c.j.Et ſume p/
ut placet adducēdo ad finale iudiciū.Thema
enim de euāgelio eſt.iuſti in vitam eternā ſcilꝫ
ibunt.¶ Tertium celū eſt ſeu pars huius celi
tertij qđ dicit mercurij celū.qui ſm̄ gētiles dē
deus mercatoꝝ:⁊ iuſtitia cōmutatiua in q̄ quo
tidie ſe hōs exercere in diuerſis ꝯtractibus em
ptionis ⁊ vēditiōis ꝑmutatiōis ⁊ mutuatiōis.
vbi fiunt multe fraudes que ſunt cōtra iuſtitiā
cōmutatiuā.Jn q̄litate in q̄litate ⁊ q̄ntitate ſi
ue numeri ſiue mēſure ſiue pōderis ſiue pꝛecij
ſiue recōpēſationis vt cū vult duas ꝑ vna vt in
vſuris.de quo euan.Oēs eijcit xp̄s.ſ.de tēplo
vendentes ⁊ ementes ⁊c̄.De his in ſecunda

pte in ti.j. ¶ Quartum celum eſt virt⁹ fortitu-
dinis. ⁊ hec ꝯſiſtit in debita aggreſſione arduo-
rum in cōſtanti toleratiōe aduerſoꝝ. ⁊ in finali
pſeueratiōe laborioſoꝝ. ⁊ euangeliū eſt. Filius
hoīs erit in corde terre. i. i lapide q ſignat forti-
tudinē tribus dieb⁹ ⁊ tribus noctibus. i. in his
trib⁹ dictis in die pſperitatis ⁊ in nocte aduerſi-
tatis. vide de his. ō. de virtutib⁹. ¶ Deinde ſe-
quit de alijs tribus celis. ſ. virtutib⁹ itellectua-
lib⁹. ſ. prudētia que eſt triplex. ſ. Ethica. quoad
ſeipſum bene agendū. Iconomica quoad fami-
liā ſuam. ⁊ Politica quoad ciuitatez ſuā. Et euā-
geliuz dicit. Ueritas liberauit vos. ſ. a peccato
veritas. ſ. prudentie. q ue eſt recta rō agibiliuz.
¶ Deide de ſcia. vt. ſ. cognoſcat ſe q̄ad anime
nobilitatem quoad corporis vilitatē. ⁊ quoad
cōditionez ſuā. Et in euange. Surge ad anime
nobilitatem cōtemplandā. Tolle grabatum tu-
um quoad corpus ⁊c̄. Ambula ſciendo lectum
vel ſtratum tuū. ¶ De ſapiētia cognitionis di-
uinoꝝ p contemplationē in euāgelio. Duxit ie-
ſus diſcipulos in mōtem excelſuz. De hoc. ō. de
dono ſapie. ¶ Tres alij celi ſunt virtutes theo-
logice ⁊ de fide in euāgelio de chananea. Ma-
gna ē fides tua vide de fide. De ſpe ex epla. De
charitate. ſer. ij. i euāge. Ego de ſupnis ſuz. vbi
eſt pfectiſſima charitas. vide. ō. de charitate.

¶ In tertia peti- .§. iiij.

tione dr̄. Fiat voluntas tua ⁊c̄. Et hec triplex ſꝫ
illud apli ad Rom. xij. volūtas dei bona bene-
placens ⁊ pfecta. Bona quidez eſt in vitatione
phibitoꝝ: bn̄placens in obſeruatiōe precepto-
rum: pfecta in adimpletiōe conſilioꝝ. ¶ Prio
dicit de preceptis negatiuis. vt eſt primū ⁊ ſe-
cundū legis decalogi: ⁊ reſpiciūt deū. Et p pri-
muz phibetur omnis ſupſtitio qua nō recte co-
lit deus. Uide i. ij. parte de ſupſtitiōibus. Per
ſecundum phibetur piurium ⁊ blaſphemia. de
qb⁹ ibi in ſuis capitulis. Sequētia reſpiciūt p-
ximum: vt. ſ. non offendatur in pſona propria.
Non occides. Non in coniuncta. Non mecha-
beris. nō in ſubſtantia. Non furtū facies. Non
infamia. Nō loqueris falſum teſtimoniuz. vbi
de mendacio. De qbus habes in. ij. pte. in. c. p-
prijs. ¶ Ultima precepta negatiua reſpiciunt
ſtatū pprium. quo. ſ. ad deſideria mala. Nō cō-
cupiſces rē primi tui ⁊c̄. ¶ Precepta affirmati-
ua ſunt duo. ſ. de ſanctificatiōe ſabbati. i. de ob-
ſeruatione feſtoꝝ. ſecundum de veneratiōe pa-
rentum. ⁊ hoc. ſ. reuerendo: obediendo: ⁊ ſub-
ueniendo. ¶ Uoluntas dei pfecta eſt in obſer-
uatione conſilioꝝ. ſ. obediētie caſtitatis: ⁊ pau-
pertatis. de quoꝝ horuz vnus ſermo: niſi ꝙ de
conſilijs trib⁹ vnus ſufficit. Et de vltimis duo-
bus pceptis. ſ. Non concupiſces ⁊c̄. Etiam vn⁹

expediet materiam. Siquis vult aliquantuluꝫ
fantaſia laborare ſine difficultate themata ex
euangelijs occurrentibus de die in diem con-
gruentia ad materiaz inueniet. Sed ſine hoc
poteſt continuari materia. ⁊ poſtea euangelia
exponere: nec multum refert.

¶ In quarta peti- .§. v.

tione. Panē noſtrū quotidianū da nobis ho-
die. Eſt aūt ſeptuplex panis ſpiritualis quib⁹
nobis dat gratia ad faciēdū volūtatē dei que
eſt vt virtuoſe viuamus: ſignata p ſeptē panes
quibus chriſtus ſatiabat turbas in deſerto. Et
quidā ex his dantur nobis in ingreſſu: vt bap-
tiſmus ⁊ ꝯfirmatio. Quidā in progreſſu. vt
eucharithia ad ꝯfortandū penitentia ad medi-
candum. Matrimonium ad multiplicandum
naturaliter. Ordo ad multiplicandū ſpūalr. ſ.
per adminiſtrationem ſacramentorum ⁊ inſtru-
ctionem populorū que ad ornatum pertinent
Extrema vnctio datur nobis in egreſſu ſcilicet
de mundo. Et de iſtis tribus pōt fieri vnus ſer-
mo. ſ. baptiſmo: confirmatione. ⁊ extrema vn-
ctione: declarando precipue de effectibus eoꝝ
⁊ neceſſitate ſumendi. De euchariſtia ⁊ de ex-
cellentia ipſius ſacramenti ⁊ vtilitate. Naꝫ de
preparatione digna in cena domini dicet. De
penitentia tres ſermones. vnus de contritione
ſecundus de confeſſione. tertius de ſatiſfactio-
ne. Et precipue quoad reſtitutionē fiendā. De
ordinis ſacramēto vnus ſermo. Et ibi quomo-
do oporteat eos reuereri etiam ſi ſint mali. Et
de poteſtate eorum in ſacramentorum ꝯfectio-
ne: vt eucharithie quātūcūqꝫ eēnt mali. In ab-
ſolutione peccatorum claue tamen non erran-
te: ⁊ ideo docti queri debent. In excōmunica-
tione per epos fienda quantum nocere quan-
tum debet obſeruari. De ſacramento matrimo-
nij vnus ſermo. ⁊ ibi de aliqbus impedimētis
ꝯtra que ſepe fit ex ignorātia. ⁊ de iſtis que di-
rimūt. De actu ꝯiugali prout videtur neceſſa-
riū. ſemp tñ oi honeſtate vboꝝ ſeruata ⁊ nō ne-
ceſſaria. Et de diligentia habenda in ꝯtrahen-
do ⁊ cā. De ſacramentis aūt habes diffuſe in
tertia parte in materia ſacramentorum.

¶ In quinta peti- .§. vi.

tione dicitur. Dimitte nobis debita noſtra. Tri-
plex autem debitum contrahimus cū deo. Pri-
mum eſt peccatum originale quod ex parenti-
bus contrahimus. hoc nos conſtituit debito-
res priuationis diuine viſionis. propter quaꝫ
felicitamur: ſed per baptiſmum deletur ſeu ſol-
uitur. Secundum eſt peccatum actuale morta-
le per quod efficimur debitores gehēne: ⁊ per
penitentiam veram ſoluitur. Tertiū eſt venia-

le: quod facit nos debitores pene tēporalis hic vel in purgatorio: et multipliciter illud ſoluit. Sed q: precipuum debitum eſt mortale. iō de his precipue agēdū que reducunt ad illa tria. de quibus Joānes in can. ſua ait. Omne qd eſt in mundo. i. in mundanis peccatoribus. aut ē cōcupiſcentia carnis: aut concupiſcentia oculorum: aut ſuperbia vite. Sed vt apertius dicat iſta ſunt ſeptem que capitalia dicunt: q: capita ſunt et precipua multorum aliorum que a ſe oriūtur ſcilz ſupbia. que ſm aliquos icludit inanē gloriam. Auaritia: luxuria: inuidia: gula: ira: accidia. Un̄ verſus dat qui iſta ſeptē cōtinet in iſto noīe. Saligia. cuius lre ſunt pncipia noīuz dictorum vitiorum. Verſus. Ut tibi ſit vita ſemp ſaligia vita. Bea. Grego. tn̄ in moral. ponit inanē gliam vnū ex ſeptē capitalibus. et ſupbiam reginā et mrem oīum iſtorū ſeptē. quem ſequit bea. Tho. q. ij. Ad qd videt facere qd ait Salomō Eccs. xj. Da ptes ſeptē. necnō et octo. i. octaua: vt. ſ. ſoluas itegralr iſta debita: ſi icurriſti p pniam. De quolibet ergo ſit vnus ſmo put occurrit euangelio et penitēdo roga deū vt dimittat: q: ſine ipſo factum eſt nihil in pnia. De his habes diffuſe in ſecūda parte diuerſis titulis et capitulis. vbi vide vel in ſcda ſcde. Et ſm ordinem aſſignatū dnica in ramiſpalmarū de ſupbia ɔtraria humilitati quaz xp̄s oſtendit in eo q dicitur. Ecce rex tuus ꝛc. in euangelio vel in epiſtola. humiliauit ſemetipſum ꝛc.

¶ In ſexta peti- .§.vij.

tione dicit. Et ne nos inducas in tentationem Ubi notandū q triplex eſt tētator. ſm illō apli ad Ephe. nō ſolū ē nobis colluctatio aduerſus carnē et ſanguinem ꝛc. Et in ſequētia. Mūdus caro demonia: diuerſa mouēt plia. De tētatiōe ergo mūdi et ſuis vanitatibus ſcda feria. vbi dr i euāge. nūc iudiciū eſt mūdi. materiā habes in ij. pte. in ti. de luxuria. in. c. de amore huius ſeculi. De tētatione diaboli fe. iij. Symon ecce ſathanas expetiuit vos ꝛc. Uel melius vigilate et orate ne itretis in tētationē. De tētatione carnis et paſſionibus ſenſitiue partis que ſunt multe in epiſtola. vere dolores noſtros ipſe portauit. Ut cepit Jeſus tedere et pauere et meſtus eſſe. que paſſiones ſunt fere. v. de tentatione qua tentat homines circa cōmunionem. Aliqui vt nō plene credant. Alij vt non ad ipſam accedant. Alij vt indigni eam ſumant. Unde in epiſtola. Probet autem ſeipſum homo. ſcilicet circa huiuſmodi. Et ibi de debita preparatiōe ad ſacramētum eucharíſtie ſumendum.

¶ Septima peti- §.viij.

tione eſt. Sed libera nos a malo. Hodie hoc petit genus humanū a chriſto pendēte in cruce. Ubi petit libari a triplici malo qd ſuſtinebit. ſ. ignorantie. Sed ab hoc liberat verbo ſue doctrine in cruce. Per ſeptem verba ſacratiſſima quorū vnum eſt de dilectione inimicorū. Orat enim pro eis. Pater dimitte illis q: neſciūt ꝛc. Ignorant enim hoies hanc veritatez. ſ. debere parcere inimicis. Et ſic cōſidera de alijs diuerſa monita. Secūdo a malo culpe que ſicut ſunt ſeptem. ita ſepties effudit ſanguinem ad liberandū ab hmōi culpis in circūciſione. In orto in flagellis: in coronatione de ſpinis: in effuſione ſanguinis de manibus. Item de pedibus. et demū de latere lancea tranſfixo. A malo pene multiplicis: vt gehēne et mortis corporalis et alis a quibus demū liberat merito ſue paſſiōis. Sabbato ſancto. Cum anima eius eēt in limbo: anime ille que ibi erāt dicunt libera nos a malo. ſ. illarum tenebrarum quas ibi patiebant. Ubi dicēdum eſt de diuerſis locis iferni. ¶ In die reſurrectionis petens humanū genus liberari per ſuam reſurrectionē a malis. oſtendit per exemplū in ſua reſurrectione: qūo liberabitur demum ab hominibus malis illis qui xp̄o erunt vniti per gratiam. ſi hec habebunt ſpūaliter dotes corporis ſui glorificati. ſ. charitatez prudentie: agilitatem obediētie ſeu iuſtitie. Subtilitatem temperātie: impaſſibilitatez conſtantie. Et per dotes anime a malis anime que hic patit. et de dotibus corporis a malis corpis. Unō de gloria animarū et corporū beatorum dic vt placet. et de chriſti reſurrectione per quam ab his omnibus malis liberamur. Unde concluditur Amē. qd eſt affirmatiuum eius quod dictū eſt.

¶ De partu beatiſſime vginis. Capl'm. xxxj.

P Eperit filium ſuuz primogenitū. Lu. ij. In ipſo aūt partu ne oino eēt occultus ſtella magis in oriente. Sibylla Octauiano in occidēte imperatori. Angelus in iudea que dr in meditullio mundi apparens cum maxima claritate et ſplendore: paſtoribus manifeſtauit iſtam ſctiſſimam natiuitatē dicens. Euāgelizo vobis gaudium magnū qd erit omni populo. q: natus ē nobis hodie ſaluator. Et cum ipſa multitudo militie celeſtis exultans cepit canere. Gloria in altiſſimis deo. Lu. ij. Si ergo tm̄ leuatur ſublimitas angelorum: multo magis ocūdari et feſtinare debet humilitas hoīum. ita per hoc ſublimata: q: natus eſt pncipalr nobis. Nō enim (vt ait aplſ ad Heb. j.) angelos. ſed ſemen Abrae apprehendit de virgine natus qui peperit filium ſuuz primogenitum. Et ad hoc exhortatur Leo papa in ſermone dicens. Saluator noſter dilectiſſimi hodie natus eſt gaudeamus neq

enim p̄has eſt locum eſſe triſtitie vbi natalis ē vite. Nemo ab huius diei alacritate ſecernit̄. vna cunctis leticie cōmunis eſt rō. Exultet iu‑ſtus: q2 appꝛopinquat ad palmā. Animet̄ gen‑tilis. q2 vocat̄ ad vitā: gaudeat peccatoꝛ: q2 in‑uitatur ad veniā. Verbum enī3 dei deus filius dei ad liberandū hoīem ab eterna moꝛte factꝰ eſt hō. Hec ille. Ecce cauſa leticie. Certe ſi aliq̄ ciuitate obſeſſa a peſſimis inimicis hoīes illiꝰ fame ⁊ ſiti deficiētes: oēs in pꝛocinctu eſſent vt traderentur in oꝛe gladij ad moꝛtem quidā ad veniens liberaret quis ibi eſſet qui nō ſumme gauderet: ⁊ ſolēnia ageret. Ciuitas huius mū‑di obſeſſa ⁊ ſi poſſeſſa erat a diabolo ⁊ angelis eius: deficiebāt hoīes fame veritatis: ⁊ ſiti bo‑nitatis. Cum hinc migrabant ad moꝛtem eter‑nam deſcendebant. Venit de celo rex ille ma‑gnus factus paruus ⁊ liberauit mūdū virtua‑liter ⁊ cauſaliter per ſapientia3 ſuam. Venit ad nos quādo peperit beata Maria filium ſuum vnigenitū. Ipſe eſt rex foꝛtis ⁊ potēs in pꝛelio contra antiquum hoſtē. ⁊ ideo gratulari omēs opoꝛtet non in mūdo ſed in deo. non in coꝛpo‑re ipſum oꝛnādo ⁊ vitioſe delectādo. ſed in ſpi‑ritu ⁊ animo qui liberatus eſt. Huius figuram preceſſit qū tempoꝛe Ezechie regis iuda obſeſ‑ſa erat ciuitas regalis hierl̄m ab immēſa mul‑titudine exercitus Sennacherib regis aſſyrio‑rum. ⁊ ita coartata ꝙ hoīes eius timentes eam capi in multa amaritudine anxietate ⁊ lachꝛy‑mis reſidebant. Sed media nocte angelus de‑ſcendens de celo liberauit eam occiſis centū oc‑tuagīta quīqꝫ milibꝰ de exercitu Sennacherib. ꝑpter qd̄ confuſus ⁊ deuictus reuerſus eſt va‑cuus in terrā ſuā. Populus aūt liberatus mul‑tis diebꝰ feſtinauit grās agens deo. Expletꝰ multis diuitijs de ſpolijs inimicoꝝ. Qua3 hi‑ſtoꝛiam licet obſcure videt̄ tangere ⁊ figuram. Eſa. ix. vbi ait. Populus gentium qui ambula‑bat in tenebꝛis vidit lucē magna3. ⁊ ſedentibꝰ in vmbꝛa moꝛtis. i. in timoꝛe ⁊ triſticia: lux oꝛ‑ta eſt eis. ſ. angelus illuminans ꝓſternens ini‑micos: ⁊ ex liberatione letificās eos: ⁊ q̄ſi figu‑ram exponens: ⁊ illuminationē ⁊ liberatione3 oſtendens. Paulopoſt ſubdit. Paruulus enim natus eſt nobis. ſ. Jeſus. Et de magnificētia eiꝰ dicit. Vocabitur nomen eius admirabilis: cōſi‑liarius deus. loco quoꝝ nominū. lxx. poſuerūt. Magni ꝯſilij angelus. Hic ē qui media nocte naſcens venit ad nos ꝓſternens v̄tualiter ōmo‑nes inimicos nr̄os. Et de celo vteri virginalis venit cū. ſ. bea. Maria peperit filiū ſuu3 vnige‑nitu3. In quibus tria pn̄t notari ⁊ ꝯſiderari.

¶ Primo fecūditas gaudioſa. ibi peperit.
¶ Scd̄o v̄ginitas generoſa. ibi. filium ſuum.
¶ Tertio vtilitas amoꝛoſa. ibi. vnigenitum.

¶ Quantum ad .§. i.

pꝛimu3 ſciendū ꝙ q2 in veteri teſtō multiplica‑batur cultus diuinus per carnalē ꝓpagationē: q2 ſolum illi de ꝑplo iudeoꝝ colebāt verū deū: alijs nationibus idolatrie dedītis. idō vacabant illi patres ⁊ mulieres generationi filioꝝ: vt ip‑ſis multiplicatis multiplicaret̄ cultus diuinus ſ. a multis exercitatus. Et ſterilitas tūc erat in obpꝛobꝛiū etiā virginitatis quaſi res infructuo‑ſa fecūditas in cōmendationē ⁊ gloꝛiā. Vn̄ be. Hierony. ꝯtra Jouinianum. Quis ignoꝛet ſub altera vel alia dei diſpenſatione: oēs retro ſan‑ctos eiuſdem fuiſſe meriti: cuius nūc ſunt chꝛi‑ſtiani. Quō Abꝛaam placuit deo in coniugio. ita nunc deo placēt in caſtitate. Seruiuit ille le‑gi ⁊ tpī ſuo. ſeruiamus ⁊ nos legi ⁊ tpī nr̄o: in quos fines ſeculoꝝum deuenerunt. xxxij. q. iiij. Quis ignoꝛet. Verum illa fecūditas mulieru3 erat cū doloꝛe ⁊ mariꝛio. Qū dictū fuit et datū a deo in punitionē ⁊ maledictionem ꝑpter tranſ‑greſſionem dīuīci pꝛecepti pꝛime matri eue in ꝑſona omniū matrum. In doloꝛe paries filios. qui doloꝛ ꝓcedit ex apertione meatuum ⁊ illoꝝ locoꝝ: ex quibus egreditur puer de vtero ma‑tris. Sed ab iſta maledictione fuit excluſa bea‑tiſſima Maria ⁊ obpꝛobꝛio ſterilitatis. Pepe‑rit enim neſciēs mater virgo viru3 ſine doloꝛe ſaluatoꝛem ſeculoꝛu3. Sicut enim xp̄s coꝛpus ſuum reſuſcitatus exiuit de ſepulchꝛo ipſo remā‑nente clauſo et ſignato ſigillo ſummi ſacerdo‑tis. ſic exiuit naſcens de vtero virginis ſaluo ſi‑gnaculo virginali. vn̄ nullum doloꝛē ſenſit ſed ſummū gaudiu3. Eſa. xxxv. de ea dicit̄. Exulta‑bit ſolitudo. i. virgo non viro cōiuncta gemi‑nans germinabit letabunda. ⁊ laudās. i. pariet ſicut germinat terra vel arboꝛ abſqꝫ apertione. ita beata virgo ſine violatione cu3 magna leti‑cia. dixit ipſe Jeſus natus cu3 exhoꝛtaret̄ diſci‑pulos ſuos ad tolerantiā paſſionū. Mulier cū parit triſticiam h3: q2 venit hoꝛa eius. ſ. partꝰ et doloꝛis. Sed cū peperit. ſ. maſculū iam nō me‑minit pꝛeſſure ꝑpter gaudiū: q2 natus eſt hō in mundū. Ita enim gaudet ex partu maſculi: q2 ſperat inde gloꝛiā ⁊ vtilitatē ſibi ⁊ domui con‑ſequendam. Quantū igit̄ gaudiu3 habuit bea‑ta Maria que nullā mixtura3 habuit doloꝛis in partu ſuo: vt habent mulieres. ⁊ ſciret deu3 ſe peperiſſe ⁊ hominem ad ſui gloꝛiā ⁊ hoꝛoꝛē mundi totius ſaluatione3. Sed o virgo beatiſ‑ſima etſi ꝑpter impuritatē noſtram indigni ſu‑mus te alloqui pꝛe magnitudine dignitatis et ſanctitatis tue. tu tamē inclyta benignitate tua dignare nobis ediſſere vnde gaudium tibi in partu iſto cum ſola inueniaris cum vetulo ſpō‑ſo tuo Joſeph non in domo a frigoꝛe ⁊ ventis

protecta: ſed in pandochio vndiq; tenebroſo ⁊
magis animalib⁹ q̄ hoſbus apto. Non cōfor/
tata a ſocietate mulierum te viſitantiū vt ↄſue
uit: ſed ab omnibus feminis ſegregata. Nō in
lecto quieſcēs: ſed in terra vel lapide duro. Nō
tibi ignis deſeruiens ſed frigus intenſuz me/
die noctis. ¶ Non pānis calidis te vel puerū.
aut ſericis cooperiens ſed modicis ⁊ vilib⁹ pā
nis eum inuoluit ac feno cooperuit. Nec ſibi ci
bi ſolēnes ⁊ delicati parati quibus indigēt mu
lieres in partu. Non confectiones: nō vina pre
cioſa. Vn̄ ergo tibi gaudium ⁊ delectatio in tā/
ta paupertate ⁊ auſteritate. Credo riderent ſi pñs
exiſteret. Gaudiū expior ⁊ ſuauitatē q̄ declara/
ri non poſſet: illud eſt enim verū gaudium qd̄
non de creatura: ſed de creatore concipit. Cui⁹
cōparatione omne pulchrū feduz: omne dulce
amarum: omne qd̄ delectari pōt moleſtū. vt ait
bea. Bernar. Quō enim non gaudebo ſūme in
dn̄o ⁊ exultabo in deo Jeſu meo ex meo vtero
nato. Abraam a longe vidit h̄ myſteriū in figu
ra cum tres vidit ⁊ vnū adorauit. vidit ⁊ gaui/
ſus eſt Jo. viij. Et ego in quo iſta tria vnita ſūt:
deus animus ⁊ corpus in vna perſona in vtero
meo ſine leticia p̄manebo. Certe cor meuz ⁊ ca/
ro mea exultauerūt in deū viuuz ex me genitū.
Qui cum ſit fons ⁊ origo omnis bonitatis: oīs
dulcedinis ⁊ ſuauitatis. cui⁹ odore reuiuiſcūt
mortui: cuius aſpectu letificātur angeli: cuius
iuſſu mouentur celi: ſupabundo gaudio ipſuz
incarnatum aſpiciendo. Non egeo ↄſolatione
humana: que diuina pſruor: non ſocietate mu
lierum cū aſſit exercitus angelorūz canentium
gloria in excelſis deo. Non cibū ⁊ potum affe/
cto. cum ante me panē qui de celo deſcendit vi
num habeā: omne delectamentū in ſe cōtinen/
tem ⁊ omnez ſaporē ſuauitatis. ¶ Probat Al/
ber. vbi. ſ. iſtud gaudiū fuiſſe maximuz multi
pliciter. Nam ſi in cōceptione ipſius filij habu
it magnum gaudiū valde multo magis in par
turitione. De cōceptione patet q̄ multā leticiā
habuit. nam gaudiū oritur ex bono cū ſeſlz cō/
cupitum poſſidetur. iuxta illud Joā. iij. Quaſi
effodientes theſaurum gaudentq; vehemēter
cū inuenerint ſepulchrum. ⁊ hoc q̄ ſperant ibi
inuenire theſaurū qd̄ cupiunt. Antiqui eniz in
ſepulchris dn̄orūz cū eis ponebant theſauros.
⁊ quāto maius bonū tanto maius gaudium ſe
quitur cum habet. Ex ſummo igitur vniuerſa/
li bono habito maximum gaudiū ſequet in ha
bente. Sed in ipſa ↄceptione deus pater dedit
virgini filium ſuuz: ⁊ cum illo nobis oīa bona
donauit. ergo ſummū gaudiū habuit. Uerum
in ipſa conceptione ipſum gaudiuz ſeu delecta
tionem videbat ⁊ experiebat viſione itellectua
li: in natiuitate autez ſenſuali ⁊ intellectuali. vn̄

Marie gaudiū partu latiuz batur multipliciter.

in cōceptione tm̄ reficiebat intellectus: in nati/
uitate autē intellectus ⁊ ſenſus. Vn̄ maius gau
dium. Naz ſimilius gaudio patrie vbi oculus
corporis reficiet in xp̄i hūanitate. ⁊ oculus ani
me in eius diuinitate ſm̄ illud igredief ⁊ egre
dietur ⁊ paſcua inueniet Joā. x. Meliori autez
⁊ honorabiliori ſimilius eſt melius ⁊ honora/
bilius. Ergo maius gaudium beate Marie in
natiuitate filij ſui q̄ in cōceptione. ¶ Scd̄a ra
tio eſt q̄ bonum additū bono facit maius bo/
num. ergo magis illud cū ſit duplicatum cau/
ſat dilectionem ⁊ cōſequenter delectationem. ⁊
gaudium in natiuitate ſeu partu beate Marie
gaudiū fuit duplicatū. De beato quoq; Joāne
baptiſ. dictū eſt per angelū patri. Multi in na/
tiuitate eius gaudebunt: q̄ cōmuniter maius
gaudiuz eſt de partu q̄ de conceptu creature.
¶ Tertio be. maria vbi prius gaudebat ſe vir
ginem ↄcepiſſe pariendo gauiſa eſt ſe virginē
peperiſſe. quod aliud magnū miraculum fuit:
⁊ ſe virginem puerū ſuum lactare ipſum regē
angelorū ſola virgo lactabat vbere de celo ple/
no canit eccleſia. Cum aūt gaudiuz ſit de bono
recepto: recipiens ergo maius bonuz maior ei
extat cauſa gaudij. Et q̄uis in aſſumptione ei⁹
in celum xp̄o ei obuiam veniente. ⁊ angelorūz
ordinibus ⁊ ſanctorū agminibus comitantib⁹
maximum gaudiū habuerit: q̄ illud fuit gau/
dium beate ⁊ ↄtinue fruitionis qd̄ nullā ſecuz
cōpatitur triſticiā: laborē vel neceſſitatē. quod
nondū in vita perceperat. vn̄ ⁊ tunc gaudium
plenum qd̄ potiſſime xp̄s docuit poſtulare di/
cens. Petite ⁊ accipietis: vt gaudiū veſtruz ſit
plenum Joā. xvj. Utiq; magis fuit illud in aſ/
ſumptiōe actualiter omni gaudio vie. Sz gau
dium in conceptione ⁊ natiuitate fuit maius il
lo cauſaliter. Nam q̄ facta fuerat mater dei q̄
fuit ſine corruptione ⁊ natiuitate fuit cauſa tan
te exaltationis tante glorie: ⁊ tante grē ſibi col/
late: quia electa erat vt eſſet mater dei. Cum er
go hora ptus aduenīſſet circa mediā noctē, ſo/
laq; cū Joſeph in diuerſorio eēt in ↄtēplatione
ſuſpēſa gaudio ſupne p̄ſe repleta vidit ante ſe
puulū vagiētē ex ſuo vtero pceſſiſſe in terrā ia/
cē: ſubito vt pie credi ⁊ dici pōt genuflectit an̄
eū dicēs. Salue mi dilecte fili. Adoro te deum
meū q dignat⁹ es p ſalute mea ⁊ oium hoīum
hāc vallē lachrymarū itrare. oſculat faciē ei⁹ di
cēs. O facies plena oīuz grāz in quā dſiderāt
āgeli pſpicē. Man⁹ oſclat dicēs. O man⁹ btiſ/
ſime q̄t īfirmos eſtis ſanatur? q̄t mirabilia opa
ture? Oſclat ⁊ pedes dicēs. O ſctiſſimi pedes
q̄tū diſcurretis p varias citates ⁊ caſtra ad do
cēdū ⁊ laborādū p ↄuerſiōe pctōꝝ? Et q̄ puul⁹
ipe p̄mā vocē emiſit ſilem alijs ſoriē plorans.
mr pia nō ignorās ipm moleſtiā frigoris ſen/

tire. pati enim venerat p nobis panniculos de capite ſuo aſſumit ⁊ inoluit eum ⁊ vt anhelitu bouis ⁊ aſini aliq̄liter calefiat in medio eorū in pſepio ponit. Non ſecludit ioſeph a gaudio iſto: ⁊ appropiquare nō audēs p leticia lachrymas fundit deum hūanatum pro ſaluatiōe oīum ita hūiliter natū pre iocūditate exultat ⁊ ſe cape nō pōt benedicens ⁊ laudans deum.

¶ Quantum ad .§.ij.

Filium ſuū pepit dicē ſe euangeliſta quare

Filium ſecundū dico q notat virginitas generoſa vl glorioſa in eo q dī filium ſuum. nulla mater dicere pōt cum veritate filiū quem parturit eſſe ex toto ſuum. Nam cū quelibet alia ↄcipiat ex viro: vterq; ibi partē hȝ. Mater. n. eſt pncipiū paſſiuum in filio materiā admiſniſtrās. Pater vero eſt principiū actiuum: ⁊ quaſi formā materie mulieri tribuēs. Unde ⁊ pncipalius opatur ⁊ iō magis eſt patris q̄ȝ matris. ⁊ magis ꝗs tenet pri q̄ȝ matri ceteris paribꝰ. Sed ſola btā maria pepit filium ex toto ſuū: quia nō fuit pncipiū actiuū ex parte viri. cum nullus ibi pater nec ioſeph nec alius: ſed totum illud corpus ieſu erat de puriſſima carne ſeu ſanguinibus btē marie. Hoc pdixerat Eſayas dicēs. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filiū: ⁊ vocabitur nomē eius emanuel: qđ interpretatur nobiſcū deus. q: .ſ. deus ⁊ hō. Cōcipiet inq̄t ⁊ pariet permanēs virgo. Non eni ſignū ſeu mirum q dñs ibi permittit ſe dare hoībus q virgo prius exiſtens: ⁊ ex viro cōiuncta cōcipet ⁊ pareret: cuȝ cōe ſit oībus. ſed ſignū mirabile ⁊ ſupra oēm naturā ⁊ morem vt virgo eſſet ⁊ intacta gñaret ⁊ pareret. Sicut. n. (vt ait Origenes) Abachuc intrauit ad Danielem in lacū leonū deferens ei prādium bonum: ⁊ exiuit non apertis oſtijs ſed clauſis: ſic beata maria ſaluis clauſtris pudoris cōcepit ⁊ pepit filium ſuū primogenitū. Hoc oīs canit eccleſia in ſequētia. Angelus ↄſilij natus eſt ex vgine: ſol de ſtella. Sol occaſū neſciēs: ſtella ſemp rutilans ſemper clara. Sicut ſydus radium, pferet virgo filium pari forma. Neq; ſydus radio neq; mat filio fit corrupta. Et vt ſubdit. Si non ſuis vatibus .i. prophetis: credat: vel gentilibꝰ .ſ. iudea incredula: ſibyllinis verſibus hec pdicta. ¶ Sibylle enim que fuerunt pagane quibꝰ ob meritū ⁊ excellentiā virginitatis datꝰ eſt a deo ſm beatum Hiero. ſpūs prophetie de hac virgine longe añ ⁊ partu eius pnunciauerunt. Sibylla tiburtina ſic ait de xpo. Naſcet in bethleē xpūs ⁊ annunciabit in nazareth regente thauro pacifico fundatore. O felix illa mater cuius vbera illū lactabūt. Sibylla erithrea multa de eius paſſiōe ⁊c. ¶ Refert beatꝰ Tho. ij. q. q in ſepulchro cuiuſdā gentilis q longe añ tpus incarnationis obierat ex terra

De ſibyllis que xpm̄ naſciturū ex maria pdixerit ⁊ paſſurū ⁊c.

effoſſa educto cadauere repta eſt ad caput eius lamina aurea hanc ſcripturā continens xps naſcetur de virgine maria ⁊ credo in eū. O ſol iterū me videbis conſtantini ⁊ hyrenē tpibus. qđ iō dictū eſt: q: tpibus illius conſtantini non magni: ſed alterius imperatoris. ⁊ hyrenē matris eius. qui poſt multos annos a conſtantino magno imperiū tenuerunt repertū eſt illud ſepulchrū. ¶ Pȝ ⁊ hoc per miraculū maximum qđ rome euenit. Nā (vt ait Innoc. iij. vir vtiq; maxime auctoritatis ⁊ ſanctitatis) cū romani toti orbi dñarent: ⁊ pax vbiq; regnaret fecerūt romani ipſi quoddā tēplū notabile vbi ſtatuā poſuerunt romi primi vrbis edificatoris quē in deū colebant. Uocarunt q; illud tēplū pacis. Sciſcitati quoq; ſunt per idolū appollinis quātū tēplū illud duratū eēt. Qui eis reſponſum dedit. ſ. diabolus per eū vſquequo virgo pareret ⁊ virgo permaneret. Et q: viſum eſt eis impoſſibile virginē parere (qđ verū eſt ſm cōem curſum nāe) ſcribi vel ſculpi fecerunt in valuis eius tēplū pacis eternū eſtimantes nūq̄ȝ euenire poſſe q pareret virgo. Sȝ nocte qua natus eſt xps: tēplū illud funditus corruit: q: .ſ. vgo peperit tunc filiū ſuū primogenitū. Cū. n. (vt refert Lucas in euangelio) exiſſet edictū a ceſare auguſto vt deſcriberet vniuerſus orbis: ſcȝ octauiano. Et vt diligentius fieret: ordinatum erat vt quilibet ſe deſcribere faceret in ſua ciuitate originali in ipſa ſui deſcriptiōe ſoluebat certā monetā pro cenſu: vt ſubditꝰ romano imperio. Itaq; btā maria cū eēt vicina partui: nec huic mādato aſtringeret: q: mr iā effecta regis oīum: tñ vt exēplū pberet oībꝰ obediētie ⁊ reuerētie maioribꝰ ⁊ pſidētibꝰ ēt ſecularibus ⁊ diſcholis: cū ille octauianꝰ infidelis eēt ſȝ illud Petri in cañ. Subditi eſtote dñis vrīs nō ſolū bonis ⁊ modeſtis: ſȝ ēt diſcholis. aſcēdit ipſa btā mr dei de nazareth q̄ erat in puincia galilee in bethleē q̄ erat in puincia iuda cū ioſeph ſpōſo ſuo ⁊ aſella p ſarcinulis ſuis. ⁊ aliquādo p ſpōſa ſua cū feſſa eēt poſſet ſibi ſedere: bouē forte vēdēdo p ſolutiōe cēſus romani. Sȝ ille mulieres bone q̄ erāt vicine habitatione virginis i nazareth vt pie meditat ⁊ notat dñs Jo. dñici in quodā ſermone. vidētes btām mariā grauidā: ⁊ȝ credentꝰ ex ioſeph ↄcepiſſe: expectabant cū magno deſiderio pñtes eē in partu eiꝰ. Erat. n. tāta pulchritudo eiꝰ ⁊ honeſtas ⁊ ſanctitas: affabilitas ⁊ ſapīa q videbat quaſi vna fruitio ↄuerſari cū ea pp qđ vicine eius valde affectabāt eē cū ea ⁊ loqui ſecū: ſed ipſa ſe totā deo reſeruās amabat ſolitudinē. Rariſſime ad oſtiū domus ſe reperiebat minus ad feneſtras aſpiciebat: ſed in tēplo ⁊ domo ↄuerſatio eius cū hoībus quaſi nunq̄ȝ loquēs niſi ex ardua ne

ceſſitate cū angelis aūt ꝛ deo frequētiſſime in orōne ꝛ ꝯtēplatiōe ꝯſabulabat. Poterāt ergo ille vicine dicere inter ſe. Veniet ꝓ certo: veniet dies partus eius. tūc indigebit nr̄o adiutorio: vocare nos faciet ad adiuuandū. Intrabimus domū eius ꝛ habebimus copiā ꝯuerſandi cū ea. O q̄z erit gratioſus fructus tā ſancte: tā pulchre tā honeſte iuuencule. Ita humilis eſt ꝛ amoroſa: ita pura q̄ dare ad lactādū filiū ſuū alteri nō patiet. Ipſa ex ſuis vberib⁹ lactabit: ipſa pānis inuoluet ipſa in vlnis ſuis tenebit. Sz cū tenebit eū in gremio vel brachijs ſuis: nos aliqñ pie ꝛ reuerenter auferem⁹ de manibus ſuis ꝛ ducem⁹ in domos noſtras vt non reddamus: ꝛ ſic coget intrare domos noſtras vt reddamus ei paruulū ſuū q̄d nō faciemus niſi aliquātulū ſmoret nobiſcū ꝛ alloquat: ꝛ ita nō erit aliena ꝛ ſepata a nobis. Neſciebant iſte diuinū myſteriū q̄ dei mr̄ ēēt nō hoīs puri et ꝯcepit ex ioſeph. Inſtāte ergo tpe partus recedentes de nazareth ꝑgunt bethleē. Applicātes aūt illuc tarde vt pie ꝑſequit btūs Vincentius in quodā ſermone natiuitatis: vadit ad aliqd̄ hoſpitiū vt ibi recipiat. Sz hoſpes cernēs illū vilibus indutū: ꝛ pauperē arbitratus dicit ei. Nō poſſum bone ſenex vos hoſpitari: q: pluꝛes nobiles expecto iſto ſero. pergit ad aliud hoſpitiū vt recipiat. Interrogat ille. dñe quot equitaturas ꝛ famulos habetis? Reſpōdit nullas ſed aſellū ꝛ bouē ꝛ vxorē meā. At ille. Iſtud nō ē ꝓ nobis. ſed ꝓ hñtib⁹ multā pecuniā ad expendendū. hoſpitale eſt ꝓ paupib⁹ illuc queratis. Vadit ad aliud hoſpitiū. dicit illi patronus. O ſtulte miſer qūo erubuiſti ducere iſtā vxorē tā delicatā iuuenculā? vade alio: q: hic non poteris manere. Et ſic paupculus ioſeph neſciebat quo iret: ꝛ precipue dolebat de beata virgine quā ſciebat matrē dñi ab hoībus cunctis venerandā ꝛ nouerat eē tenerā virginis verecūdiā. Sz ꝯfortabat eū beata virgo dicēs. ¶ Nō eſt abbreuiata manus dñi. Eamus ad aliquem locū remotū a tumultu hoīum vt poſſim⁹ quietiꝰ deo vacare: ꝛ ipſe cui eſt cura de oībus ꝓuidebit nobis. Querētes ḡ inuenerūt quoddā diuerſoriū. i. quoddā locū ad quē refugiebāt homines tēꝑe inſultus tpe pluuiaꝝ quādā grottā vel tuguriū. ibiq̄ ꝯtulerūt ſe ad pernoctandū ꝛ circa mediā noctē ibidē peperit filiū ſuum gaudiū mr̄is hn̄s cū virginitatis honore. nec primā ſimilem viſa eſt nec hēre ſequētē. Et quod dr̄ in lib. de infantia ſaluatoris ꝛ de obſtetricibus beate marie. ſ. q̄d ibi fuerunt zebel ꝛ ſalome ſeruientes ipſi. apocriphū eſt. vt p̄z diſt. xv. ſancta romana. Immo hierony. cōtrarium expreſſe dicit. ſ. q̄ nulla obſtetrix ibi nulla muliꝛ ex ſeruiens: ſed ipſa que parturiuit ſuum filiū de terra leuauit. Ipſa prima que votum virginitatis emiſit cum ſponſo ſuo: ꝛ perfectiſſime impleuit primiceria facta v̄ginum omnium.

¶ Quātum ad ter- .§.iij.

tiū ſcz de vtilitate huiꝰ partus v̄ginei. Hoc notatur cū dr̄ primogenitū. Eo aūt mō dr̄ primogenitus mr̄is virginis quo in diuinis primogenitus p̄ris. Ego ait ſapiā que dei p̄ris filius eſt ex ore altiſſimi ꝓdiui ex ore cordis ſeu mentis p̄ris vt v̄bum bonū: primogenita ante omnem creaturā. Nō q̄ ſcd̄o genuerit aliā ſapiāz vel creaturā de ſubſtātia ſua vt filiū: ſed q: nullam ante vel poſtea ſed vnigenitā. Iuxta illud Jo. j. Vidimus gloriā eius: gloriā quaſi vnigeniti p̄re. ꝛ ly. quaſi nō eſt nota ſimilitudinis: ſz expreſſio veritatis. ꝛ ſic primogenitus virginis mr̄is xp̄s. Sz q: nullus añ nec poſtea. vn̄ ꝛ vnigenitus mr̄is. Nā qui primo naſcit ex mr̄e primogenitus dr̄ ēt ſi nullū aliū poſtea generet ꝛ vnigenitus. hinc ſumpſit occaſionē ſui erroris Heluidius ꝑfidus hereticus ꝛ temerarius blaſphemator virginis aſſerēs virginem poſt xp̄m habuiſſe alios filios ex ioſeph vel alio viro. quoꝝ primus fuit xp̄s. ꝛ idō dr̄ primogenitꝰ. Probat hoc ēt ex eo q̄ in euāgelio narrantur aliqui fratres xp̄i. vt dr̄ Jo. vij. Neq̄ .n. fratres eius credebant in eū. ꝛ illud Mat. xij. dixit ei quidā predicātī. Ecce mr̄ tua ꝛ fratres tui ſtant foras querētes loqui tecū dicēs hos fuiſſe germanos xp̄i ꝛ filios virginis. Sed .b. hierony. ſcripſit vnū libꝝ ꝯtra eum reprobans hmōi errorem ꝛ falſitatem. nā vt iā dictū eſt. primogenitus dicitur non ſolum q: alij poſt geniti ſecūdus tertius ꝛ hmōi. Sed ēt q: nemo ante illū genitus eſſet ſi nullus poſtea ab illo patre vel matre generet. ꝛ talis magis proprie ꝛ ſtricte dicitur vnigenitus. Unde cum dicitur in ꝓ. Qui percuſſit primogenita egypti itelligitur etiam de illis qui erant vnici parentibus ſuis Et ſic dominus in veteri lege ait. In die qua occidit omne primogenitum egypti ſanctificaui mihi omne primogenitum iſrael ad ſignificādum moraliter. q̄ quando mortificantur principia vitiorum: firmantur radices virtutum. Quod dicit de fratribus domini facile oſtenditur error eius. Naz in ſcripturis dicitur frater multipliciter. ꝛ non ſolū germanus vel ex vna et eadem matre genitus. Sed ꝛ conſobrini dicuntur fratres ſm̄ vulgare vſitatum. ꝛ ſic chriſtus habuit fratres ſcilicet Jacobum maiorē ꝛ Joannem natos ex maria ſalome ſorore virginis marie ex eadem ſcilicet matre Anna nate. ꝛ ſimiliter Simonem ꝛ Thadeum ꝛ Jacobum minorem ex alia ſorore virginis natos ſcilicet maria iacobi. Aliquando etiam fratres

Primogenitꝰ quō intelligit

dicantur aliter cõſanguinei. ſicut Abraã dixit Loth nepotẽ ſuũ fratrẽ. Ne queſo ſit iurgium inter me ⁊ te. fratres enim ſumus Gen. xiij. Et Saram neptez vocauit ſororẽ. Chriſtus etiam diſcipulos ſuos fratres appellauit. qñ reſuſci-tat⁹ dixit magdalene. Uade ad fres meos ⁊c. Jo. xx. c. Quinimo reſpectu vnius patris celeſtis oib⁹ cõis ipſe ait. Omnes vos fratres eſtis Mat. xxiij. Nullũ igitur aliũ filiũ beata maria habuit niſi dñm ieſum que virgo ſemper manſit ante partũ in partu: ⁊ poſt partũ. ℂ Dicitur etiã chriſtus primogenit⁹ nõ ſolũ naturali natiuitate: ſed et ſpirituali qua ex deo nati ſunt p gr̃am dei electi. Omne qḋ natũ eſt ex deo ſcili-cet per gr̃am adeſſe ſpũale perueniens vincit mundũ. i. vitia mundi. Unde in Apoc. de chriſto dr̃. q eſt primogenitus mortuoꝝ ⁊ pnceps regũ terre. i. primus reſurgens ad vitã imortalem ex mortalibus. ⁊ princeps. i. primus ⁊ precipuus ſctõꝝ qui ſe virtuoſe regunt. ⁊ ẽt dñius dñs ſuper omnes dños ⁊ reges. de quo ẽt dicit apl̃s ad Ro. viij. Quos preſciuit hos ⁊ prede-ſtinauit cõformes fieri imaginis filij ſui vt ſit ipſe ſcilicet xp̃s primogenitus in multis fratri-bus. Ipſe. n. ẽ caput eccleſie ex quo influit omnis vita ſenſus ⁊ motus ſpũalis in mẽbra eius ideſt fideliũ. de plenitudine. n. eius nos oẽs accepimus. Uñ ad oſtẽdẽdã huius primogeniti excellentiã ⁊ primogeniture dixit in figuram ille antiquus dieꝝ Iſaac Gen. xxvij. qui caligatis oculis videre nõ poterat cũ iacob vt primogenitũ benedixit. de quo chriſtus deſcẽdit ⁊c. Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni omni ſcilicet odoramẽto virtutũ. Det tibi deus. ſ. pr̃ de rore celi. i. diuinitatẽ cui vniaſ. vel quoad humanitatẽ rorẽ gr̃e in abũdãtia: vt ex te omnibus alijs pfluat: ⁊ de pinguedine terre abũdantiã. Pinguedo terre. i. humane nature eſt inocẽtia ⁊ iuſtitia originalis in qua primo fuit hõ poſitus. que poſtea amiſſa in ſolo xp̃o fuit: abũdãtiã quoq; ei dedit frumẽti doctrine ⁊ ſapientie vini feruoris ⁊ beniuolẽtie: olei pietatis ⁊ clemẽtie. Seruiãt tibi ppłi. ſ. gẽtiũ. qḋ impletũ cernimus. q: gẽtiliũ pplos cõuerſos ad fidẽ videmus xp̃o ſeruire. Et adorẽt te tribus. ſ. iudeoꝝ quoad illos q crediderũt in xp̃m. Eſto dñs fratꝝ tuoꝝ. i. oĩum hoĩum: quoꝝ per aſſumptionẽ nr̃e humanitatis factus eſt frater. Caro enim noſtra ⁊ frater noſter eſt dr̃ in figura Gen. Et filij matris tue. ſ. ſynagoge de qua natus eſt. i. iudei incuruent ante te. qḋ erit ĩ fine mũdi qñ cõuertenſ ad veſperã ⁊ famẽ verbi dei patienſ vt canes: ⁊ circuibũt ciuitatem eccleſie querẽtes in eã introduci per fidẽ ⁊ ſacrã. Qui benedixerit tibi benedictionibus repleaſ. ⁊ q maledixerit tibi maledictionib⁹ repleaſ. Bene dicit xp̃o qui corde credit in xp̃m vt debet. iſte dicit bene de xp̃o. Benedicit ore qui verbis fatetur veritatẽ fidei qui deũ laudat ⁊ orat: qui cõfiteſ peccata ſua ſperans a xp̃o indulgentiã. Benedicit opere qui imitaſ eũ in operibus ſuis. vt. n. dicit. b. Aug. in ſer. Hõ ſequendus nõ erat qui videri poterat: de⁹ ſequẽdus erat qui videri nõ poterat. Ut ergo homini exhiberetur qui ab hoĩe videreſ quẽ homo imitareſ: deus factus eſt homo ⁊ primogenitus marie. Nã poſt eũ naturalẽ oẽs ſpũaliter ſumus filij beate marie. ita vt quẽ peperit filiũ ſuũ primogenitũ oẽs ſequamur poſt eũ opera eius. Pauperrimus natus eſt. vt tu paupertatẽ diligas ſaltẽ affectu: ⁊ patienter feras effectu. In auſteritate natus eſt in medio hyemis: in medio noctis: inuolutus modicis pãnis. i. preſepio: in medio aſini ⁊ bouis: cũ magna humilitate natus eſt deus immenſus factus paruulus eternus temporalis: paruoq; lacte paſtus eſt. per quem nec ales eſurit: nõ in regali ciuitate ſed paruula bethleẽ in diuerſorio nõ in domo natus: ⁊ ſolum vilibus paſtoribus manifeſtatus. Omnia iſta clamant humilitatẽ: mundi cõtẽptũ: corporis auſteritatẽ. Qui ergo benedicit iſtũ primogenitũ ſic imitando iſte benedictionib⁹ dulcedinis preueniſ gr̃e ⁊ oĩum virtutum ⁊ glorie demum. Ecce vtilitas hui⁹ ſacratiſſimi partus virginis. Econtra maledicit qui male ſentit de chriſto. vt iudeus paganus. ⁊ hereticus. Maledicit qui blaſphemat chriſtum ⁊ matrẽ eius. vel impatiens murmurat in aduerſitatibus: vel eſtimat ſibi veniã daturũ permanentẽ in peccatis in hoc dicens eum iniuſtum. Maledicit qui verbis confitetur ſe noſſe deũ: factis aũt negat diuitias per fas ⁊ nefas congregando inordinate retinendo ⁊ amando. Maledicit qui ſuper alios ſuperbe ſe erigit. ambit honores. dignitates querit. gloriam de ſuis operibus ab hoĩbus expetit. Maledicit qui pompatice incedit. Splendide ⁊ crapuloſe viuit: luxurijs inſiſtit: fruitur mundo. Sed his maledictionibus impletur peccatorum angustiarum tribulationum ⁊ demum infernorum.

ℂ In epiphania dñi in qua inuenta ẽ virgo mater cum filio a magis. Capĩm. xxiij.

Videntes ſtellã gauiſi ſũt gaudio magno valde mat. ij. Quid fuerit iſta ſtella: ⁊ quis viderit. b. Aug. in ſer. de ephia dicens. Uidit magus obſtupuit aſtrologus. Erubeſcat hic ſtultitia mathematicorum: qui dicit chriſtum ſub conſtellatione ſeu facto eſſe natũ neq; de alio quo qui naſcitur qui ſi credit recte creditur. Iſta enim ſtella non fecit chriſtuz mi-

Xp̃o primogenitus dr̃ quare.

Thema ephie dñi.

rabiliter viuere ſed chriſtus eā fecit mirabiliter apparere. Quid fuit hec ſtella que nunquā prius apparuit: nec poſtea viſa eſt: niſi quedā lingua celi que enarraret gloriam dei. hec be. Aug. Primo ergo dicit magi fuerunt qui eā viderunt .i. magni aſtrologi. Et quia aſſueti erāt aſpicere ad curſum ſtellarum. ideo videntes nouam ſtellam inuſitatam obſtupuerunt. Secundo dānat errorē mathematicorum aſſerentiū xp̄m natum ſub conſtellatione illius ſtelle. et ſimiliter quēlibet hoīem naſci ſub fato ſeu cōſtellatione aliqua: ex qua neceſſitatur ad agendum que facit. qđ falſum eſt et hereticū. Equidē ars ſeu ſciētia aſtrologie licz in ſua ſciētia veritatē ſicut alie ſciētie. Et licz ſit multū ſpeculatiua et delectabilis: ē tn̄ multū fallax quād iudicia qui dantur ex ea: et multū tp̄is exponit in ea. Ita vt b. Aug. dicat. xxxvj. q. ij. ſ. hinc etiā quod nihil valent ad ſalutē aſtrologia et hmōi. ſed in errorem mittunt. et qui his ſtudent curā anime nō habent. ¶ Fallax aūt eſt tripliciter. Primo quidem: quia cū per multa media et numerum punctorum oporteat tranſire ad eliciendā aliquā concluſionem de effectibus corporum celeſtium: ſi in vno puncto deficit totū ſubruit qđ iudicatū eſt. ¶ Scđo quia cū cauſe prime que deus ē ſubſint oēs cauſe ſecūdarie inter quas ſunt ſtelle ſeu corpora celeſtia: et plus poſſit influere cauſa prima in effectus cauſe ſcđe quam ipſa eā ſecunda. vt dicit in lib. de cauſis. contingere pōt quod etſi ſm cauſas naturales ſecundarias ſit ſequendus aliquis effectus puta infectio aeris: inundatio aquarum. ſiccitas terre. et hmōi ſuſpendere pōt ipſa cā prima deus. talē influxū ad illū effectū pducēdū. qđ et aliqñ facit. et tūc talia non ſequunt. Et ecōuerſo deus talia inducit ob pctā hoīum que tn̄ nō erāt in cauſis ſecūdarijs et cōſtellationibus. vt pz de diluuio qđ deus imiſit pter cauſas naturales tp̄e Noe. et de peſte inficiente aerē et plurimos occidēte tp̄e dauid que ex toto ceſſauit poſt triduū. et de īfirmitate Ezechie regis Juda. qui ſm cauſas ſecūdarias debebat mori: ſiue naturales: ſiue demerita ſua. et tn̄ prima effectū illū euenire nō pmiſit. Et iō iudiciū aſtrologorum etſi in ſe nō deficeret tamē deo operante cōtrariū fallere pōt. ¶ Tertio quia ſi in naturalibus nō deficeret vel falleret iudicium corum. tn̄ in his qui pendent ex arbitrio et volūtate hoīum frequēter fallit. Et rō eſt: quia etſi corpa celeſtia ſtellarum influāt in corpa inferiora vñ et in ſenſitiuā partē q affixa eſt organis corporeis. et ppter hoc ēt inclināt ad mala: tn̄ voluntas libera remanet ad reſiſtendum talibus inclinationibus malis. Vñ Ptolomeus maximus aſtrologus ait. Vir ſapiens dominabitur aſtris. et b. Aug. in. v. de ciui. dei ait. Non vſqz quaqz abſurde dici pōt ad quaſdā differētias corporum afflatus quoſdam valere ſyderees. non autem animi voluntates ſyderum poſitionibus ſubdi. Demum dicit idem Augu. in auctoritate ſupradicta quod hec ſtella que nouiter fuit a chriſto creata: et poſtea officium ſuū in materiam preiacentem reſoluta fuit tamquam quedā lingua que narraret gloriam dei nati in mentibus magorum. vnde eam videntes quam ad tempus amiſerant gauiſi ſunt gaudio magno valde. ¶ Ubi notandum quod triplicem ſtellam iſti viderunt: ſcilicet cum inuenerunt puerum cū maria mr̄e eius. et pcidētes adorauerūt.

De ſcīa aſtrologie quod ē fallax triplicit

De triplici ſtella quam magi viderunt

¶ Prima eſt ſtella diurnalis ad quam gauiſi ſunt: quia inuenerunt puerum.

¶ Secunda eſt virginalis: ad quā gauiſi ſunt gaudio magno: ibi. cum maria matre eius.

¶ Tertia eſt ſtella fidei ſalutaris: ad quam gauiſi ſunt gaudio magno valde. vnde procidentes adorauerunt eum.

¶ Prima igit ſtel- .§.i.

la quam viderunt fuit chriſtus quā viderūt cū inuenerunt puerum ieſum. Qđ aūt ieſus dicatur ſtella aperte oſtēdit Apoc. vl. vbi ipſe ait. Ego ieſus ſtella ſplendida et matutina. hanc videntes nō mirum ſi gauiſi ſunt: quia in eo eā omnis gaudij et vere delectationis ps. Replebis me leticia cum vultu tuo. Ex hac ſtella ad nos extenditur radius ſincere veritatis. Ex ſecūda oritur radius miſericordie et bonitatis. Ex tertia ſtella innuit radius pfecte pietatis. ¶ Quātum ad primam ſurge (ait Eſa. vj. c.) et illuminare hieruſalem: ideſt fidelis anima. quia venit lumen tuum que prius tenebroſa eras et neſciens veritatē. Ego (ait ipſa ſtella Joannis. xviij. matutina ieſus) in hoc natus ſum vt teſtimonium perhibeam veritati. Ecce cecitas mundi et error contrarius veritati. quia beatum dixerunt homines populum cui hec ſunt temporalia bona in abundantia. vt diuitie: honores: delitie: voluptates et huiuſmodi tanquam in his conſiſtat vera felicitas. Sed certe ſi ſic eēt chriſtus erraſſet. qui cū potuiſſet his oībus abundare et ſine peccato: contraria elegit: incipiēs ab iſta ſua natiuitate. Uerum cum chriſtus ſit veritas et errare nō poſſit: dicere oportet quod tu erras nō iſta cōtēnendo vt ipſe fecit: et celeſtia q̄rendo. Omnia terrena cōtēpſit hō xp̄s. vt cōtēnendo eē mōſtraret. ait. b. Aug. Amant diuitias: et adeo vt contēnent dei precepta. Paup eē voluit in ſua natiuitate: pānis paucis et vilibus mater inuoluit. Appetunt honores et glia: in loco vili naſcit omnibus occultus: delectationes corporis auidiſſime procurant. et honeſtiſſime. Jeſus aūt ergo puriſſimus delectat in lapide

Jeſus di ſtella ꝗre.

duro.ſ.preſepis dum vult ſuccurrere mundo.
ait btūs Aug. Et ſi honorē ⁊ gloriā nō querēs
recepit a magis:paulopoſt maximam pſecutio
nem ab herode ſuſtinuit:ita vt nocte oporteret
mrem virginem cū paruulo fugere:⁊ p ſepten
nium egypti exilia pati ne occideret. Surge er
go hierlm o aīa ⁊ ad iſtum radium veritatis.ſ.
mūdi contemptū proficiſcere:⁊ tunc videbis ⁊
affiues delitijs virtutum ⁊ gaudijs:⁊ mirabit
⁊ dilatabit cor tuum in dei incarnati amore:cū
qñ conuerſa fuerit ad te multitudo maris rerū.
ſcilicet huius ſeculi ad te cognoſcendum ⁊ de/
um:⁊ mare ſeculi obliuiſcendum.

¶ Secunda ſtel/ .§.ij.

Maria eciaꝫ dī ſtella. la.ſ.virginalis eſt btā maria:de qua lōge ante
pnunciauit Balaaꝫ pphā dicens Num.xxiiij.
Orief ſtella ex iacob.i.vgo maria ex illo p̄iar/
cha ⁊ pplo iudeorum ab eo originem hñs. Et
q̄lis ſit iſta ſtella ſeu cui ſimilis:declarat eccleſia
ad eius venerationē ſepe decantans. Aue ma/
ris ſtella. Stella autē maris vulgariter dicitur
la tramontana. que lō maris ſtella dicitur. quia
dirigit nauigantes p mare aſpicientes ad eaꝫ:
⁊ ſine ductu eius de facili hoīes ſubmergeren
tur. Hanc ſtellā nō materialem in celis:ſed vir
ginalem in terris viderūt magi quādo inuene
runt puerū non ſolum:ſed cum maria mře eiꝰ.
vñ gauiſi ſūt gaudio magno. viſo puero gaui/
ſi ſunt:⁊ viſa mře additum eſt eis gaudium vt
magnū eēt. Erat eni q̄dā fruitio vidē iuuēculā
ſpecioſiſſimā:honeſtiſſimā:ſapientiſſimā: cuꝫ
pāulo filio ſuo.⁊ pie credi pōt:⁊ ſi euangeliſta
non dicat verbis mellifluis ſapīa plenis illis
magis grās egiſſe. Ex hac aūt ſtella radius ad
nos diffunditur mīe ⁊ bonitatis. Bonū (vt dic̄
Diony.) eſt ſuiipſius diffuſiuum ⁊ coīcatiuuꝫ:
⁊ qꝛ ipſa ſup omnes puras creaturas bona: iō
bonitatem ſue mīe ⁊ beneficiorum ad nos effū
dit. Vñ ⁊ aurum ſibi oblatum a magis nō mo/
dicum put decebat eoꝝ regiam maieſtatem:
non ſibi reſeruauit in poſterū. ſed vt dicit deuo
tus be. Ber. paupibꝰ per ioſeph diſperſit. Ad
hanc igit̄ ſtellam opꝫ aſpicere:⁊ effectum boni/
tatis eius ⁊ mīe humiliter iplorare. Unde Ful
bertus in ſmone. Oportet omnes xp̄icolas p
mare huius ſeculi nauigantes attēdere ad ſtel
lam maris.ſ. mariam hoc ſi qs egerit non iacta
bit vane glorie vento nec tribulationum ſcopu
lis allidet̄:nec ſcyllea voluptatuꝫ voragine ab/
ſorbebit̄:ſed ad portum ſalutis tutus pueniet.
Ipſa enim humillima:ipſa patiens:ipſa virgo
puriſſima vt imitemur eiꝰ veſtigia:⁊ pcipiamꝰ
eius mīe ſuffragia. Dicit̄ eni Eccli.xxiiij. Qua/
ſi oliua ſpecioſa in campis. Fructus oliue oleū
eſt:miſicordiā ſignificans. Ad hunc ergo fru

ctum bonū colligendum ex ea omnes accedere
poſſunt. Et ideo in campis dicitur loco omni/
bus patenti. Bernar. in ſermone. Quis miſeri
cordie tue o benedicta:longitudinem:latitudi
nem:ſublimitatem ⁊ profundūꝫ queat inueſti/
gare? Nam longitudo eius vſqꝫ in nouiſſimū
diem vocantibus eā ſubuenit vniuerſis. Lati/
tudo eius replet orbem terrarum vt tua miſeri
cordia plena ſit omnis terra. Sic ⁊ ſublimitas
eius ciuitatis ſuperne inuenit reſtaurationē et
profundum eius ſedentibus in tenebris et in
vmbra mortis obtinuit redemptioneꝫ. Per te
celum repletum eſt:infernus euacuatus inſtau
rate ruine ſuperne hierlm expectantibus miſe
ris vita perdita data. ¶ Quis iuſtus vel pec/
cator ad hanc ſtellam aſpexit deuote inuocās:
ad quem oculos ſuos miſericordes non cōuer
terit? Ipſa Leoni pape manum reſtituit quam
ſibi abſciderat:eo qꝫ cōmunionem populo mi/
niſtrans:⁊ inter alios mulieri cuidam cuꝫ ma
num obſculata de more fuiſſet ſtimuluꝫ carnis
vehementem perſenſit. pꝑter quod ēt ex zelo
ſeuerus in ſe vltor extitit. Ipſa quendam mili/
tem de faucibus diaboli extraxit:⁊ vxoreꝫ a pe
riculo liberauit. Nam cum talis ex diuite pau/ Exēplū
per effectus propter ſuam pdigalitatem diabo
lo ſe tradidiſſet ſi ei diuitias conferret. ac etiā
vxorem ſuam virgini deuotiſſimaꝫ hoc diabo
lo poſtulanti ad certum locū deſertum determi
natum ducere pmiſiſſet. docuit diabolus locuꝫ
in domo eiuſdē. quo effoſſo theſaurum inueni
ret. qđ ⁊ factum eſt. Tempore igitur ſtatuto mi
les ille volens adimplere promiſſum: vxorem
ſecum duxit equeſter ſub ſpecie alicuius pieta/
tis. In via aūt inuenientibus quādam eccleſiā
cum vxor cepiſſet timere:rogauit virū vt ſine/
ret equū deſcendens intrans eccleſiam vt ali/
quā breuē orationē faceret. Quod cū obtinuiſ/
ſet ingreſſa eſt in oratione ipſa obdormiuit. Et
beata Maria eius effigiem ſumens egreſſa eſt
ad militem illum foris expectantem que equū
aſcendens cum eo eſtimantē vxorē ſuam eſſe p
ſecutus eſt iter ⁊ ad locum veniēs deſtinatum:
vocauit aperte diabolum. At ille ſubito appa/
rens viſa virgine totus furibūdus ⁊ fremens
in militem:cepit eum contumelijs aggredi et
fallax eſſet ⁊ proditor:quia non vxorem duxiſ/
ſet:ſed maximam inimicaꝫ ſcilicet domini ma
trem. Ad quod ille quaſi ſtupidus factꝰ obmu/
tuit. beata autem Maria euꝫ terribiliter incre/
pans qꝫ ſibi deuotis nocere tentaret in abyſ/
ſum abire precepit:illumqꝫ militem vt de ſuo
exceſſu peniteret admonuit:⁊ ad illam eccleſi/
am in quam intrauit vxor ad orandum redi/
ens:ibi eam inueniret. Quo facto requiē do/
mum ſanctam duxerunt vitam.

ℭ Tertia ſtella eſt .§.iij.

Q: fides ēt dicit ſtella — fides qua pōt exponi illud Eccli.xliij. Species
celi.i.viri celeſtis eſt glīa ſtellaꝝ.i.claritas vir/
tutū ho. Qui.ſ.deus numerat multitudinem
ſtellaꝝ.i.virtutū: ꝛ eis noīa vocat. ℭ Inter q̄s
prima dr̄ fides. hanc videntes magi in code
ſuo. gauiſi ſunt nō ſolū gaudio magno: ſed et
valde. Nā niſi fidē diuinitatis habuiſſent ex vi
ſione pueri vl̄ matris eius: paꝝ gauiſi fuiſſent
Sed propter fidē credentes deū eē ꝛ ſummū
bonū: gauiſi ſunt valde. Et propter iſtā veram
fidē procidentes adorauerunt eū. Nō.n.adora
tur niſi deus Deut.vj. Dn̄m deū tuū adorabis
ꝛ illi ſoli ſeruies ꝛc̄. Adorabis cultu interiori
recognoſcendo eū vt principiū ꝛ finē tui ꝛ om
nium. ꝛ illi ſoli ſeruies cultu exteriori vt domi
no ſūmo eius precepta ſeruando. Cognouerūt
igit illi per verā fidē hunc eē deū. ꝛ propterea
adorauerūt. Un̄ Chry. in omel. Uideamus qd
glorioſum magi videntes in puero gauiſi ſūt.
Nunquid viderūt palaciū marmoribus ſplen
didū. nūquid matrē eius diademate coronatā
aut in lecto aureo recūbentem. Nunqd puerū
auro inuolutū. Nūquid reginam diuerſis po
pulis perſonantē. Nō. Sꝫ qd. Pādochiū vtiq̄ꝫ
tenebroſum ꝛ ſordidū: ꝛ magis aīalib⁹ q̄ꝫ ho/
minibus aptū. Matrē eius vix tunicā vnā ha
bentē nō ad ornatū corporis: ſed ad tegumētū
proficiētē: ꝛ qualē poterat hr̄e carpētarij vxor
peregre conſtituta. Uiderūt ꝛ puerum pannis
ſordidiſſimis inuolutū: in preſepio ſordidiori
poſitū. Si terrenū ergo regē querentes veniſ/
ſent magis ꝯfundendi erant q̄ꝫ gauiſuri: nūc
aūt q: celeſtē querebant. ꝛ ſi nihil regale vide/
bant in eo ſolius tn̄ ſtelle teſtimonio ꝯtēti erāt.
Oculi eoꝝ ꝯtemptibilem aſpicere nō poterāt.
q: ſpūs in corde eoꝝ eū terribilē demōſtrabat
putas ne adoraſſent infantē niſi itelligerēt ado
rationis honorē. niſi aliquod diuinū credidiſ/
ſent in eo. Ergo nō pueritie honorē dederunt:
ſed diuinitati eius oīa intelligenti. Hec Chry/
ſoſt. Ex hac ſtella fidei proceſſit radius perfecte
pietatis: prout.ſ.pietas eſt dei cultus. vt dicit
Job. Quā pietatē ex muneribus oſtenderunt.
Ex munere auri venerantes in eo pſonā regiā
In thure diuinā. In myrrha mortalē naturam
eius aſſumptā: vel ēt quaſi ꝓtoteſtātes eū au/
ctorē totius ſapie. ꝛ ſi puer eēt. vt dicit Gratia.
di.xxxvj.ſ.naturalis: rōnalis: ꝛ moralis: ꝛ quo
ſuā ſapiētā habuiſſent. Un̄ ꝛ magi dicti. Ab his
diſcamus offerre deo integrā fidē nr̄am: non
in parte. Qui.n.credit xp̄m nō eē deū: ſed crea
turam. vt Arrius: vel iudeus aut paganus hic
non offert thus: quod de eo offertur. qui non
credit eum fuiſſe verum hominem. ſed fanta/
ſticum. vt Manicheus. nec fuiſſe mortuum. vt
Sarracenus ꝛ Turchus. hic nō offert myrrhā
mortalitatē ſignificātē. Qui nō credit xp̄m ēt
vt hoīem nō fuiſſe ꝛ eē dn̄m ꝛ regē oīum ꝛ do
miniū hr̄e rex ꝛ ꝓprietatē. vt fraticelli aſſerunt
falſum: nō offerūt auꝝ. Qui dicunt deū nō hr̄e
ꝓuidētiā oīum: vt dn̄m vniuerſorū ꝛ ſapiētiſſi
mū nō offerūt auꝝ. Qui nō hn̄t amaritudinē
pnīe petōꝝ ſuoꝝ: nec mortificāt paſſiōes ſuas
ſed eas ſequunt. hi offerūt myrrhā. Qui deuo
tas orōnes ꝛ preces ad deū nō dirigunt. hi in
thure deficiūt. imitādi igit iſti magi ſunt. ꝛ ad
radiū pietatis ex fide eoꝝ adorem⁹ xp̄ꝫ cū vera
fide ꝛ ope dilectiōis deuotōis ꝛ mortificatōis.

ℭ In purificatione beate Marie: ꝛ de multi/plici lumine. Capitulum.xxxiij.

Parasti ante faciem
oīum ppl'oꝝ lumē Lu.ij. Q: pm⁹ an
gelus ꝛ pm⁹ hō lumē grē amiſerunt
ꝓpter ſupbiā ſuā lumē volētes ra/
pere diuine glīe ꝓpiſſim⁹ de⁹ hoīem q in tene/
bris ſedebat hui⁹ mūdi: ꝛ lumē celi videre nō
poterat. vt dixit Tobias raphaeli angelo Tob.
v. decernes illuminare ꝛ viā ducentē ad lumē
glorie v̄bo ꝛ exēplo oſtendere: lumē v̄bum ſcꝫ
diuinū de lumine pr̄e genitū: miſit in mundū
obumbratū: ꝛ quaſi humiliatū carne humana
ſm̄ illud qd̄ ꝓmiſerat p Ezechielē ꝓphām dicē
tē. Solē nube tegā illud deitatē v̄bū nube hu
manitatis. Qui ꝛ humilitatē docuit dicēs. Di
ſcedite a me quia mitis ſum ꝛ humilis corde
Mat.xj. Et hodie facto in ſe oſtendit. Nā in tē
plo eſt pſentatus ipſe q ſuos electos facit ſibi
tēplū. Quinq̄ꝫ ſidelis tanq̄ꝫ ſeruus eſt redēptus
q dn̄s extat vniuerſoꝝ ꝓ eo ſacrificiū eſt obla/
tū vt petōꝝ expiādus oblatiōe. qui cūctoꝝ petā
purgauit a mr̄e virgine vt paruulus: ꝛ infir/
mus eſt deportatus. q imēſus oīa portat ꝛ ſu/
ſtentat v̄bo v̄tutis ſue. Un̄ ꝛ.b. Amb. in ſerm̄.
Offer beata maria virgo tanq̄ꝫ legē obſeruās
in tēplo quē edidiſti. vt nō omnib⁹ ſed paucis
reueleſ. Quis ē quē genuiſti. O q̄ꝫ paruus. O
q̄ꝫ magnus eſt quē genuiſti: paruus in huma/
nitate: magnus in diuinitate: paruus in regno
iudeoꝝ magn⁹ in regno gētiū. Quis putas no
bis poſſet indicare inter hmōi obſeq̄a aſ tui
ſenſum cū hic cerneres ex te natū tātillū infan/
tē illinc attēderes deū imēſum: hinc creatuꝫ: il
linc creatorē. hinc infirmū: illinc fortiſſimum.
hinc alēdū. illinc alētē. hinc nō loquētē: illinc
angelos docētē. Quis lingua tui pectoris ar/
chana reuelare valeat. qb⁹ modis cogitatūꝫ ad
vtraq̄ꝫ flectebas cū vnū eundēq̄ꝫ dei atq̄ꝫ hoīs
filiū cū manib⁹ tenēs hinc adorares vt domi/
num. illinc oſculareris vt paruulū. Quis ad tā

ineffabile miraculum non obſtupeſcat. quis non pene elinguis fiat. Tenet puella ſuum et omnium creatorem. Nutrit ſuum et omnium nutritorem portat ad templum ſuum et omnium rectorem. O admirandum ſpectaculum ad quod non ſolum humana verumetiam angelica ſtupeſcit natura. Hec ille. Lumen igitur ante faciem omnium paratum ad producendum ad lumen glorie eſt humilitas vera. ſm illud. Humilem ſpiritu ſuſcipit gloria. et ideo bene dicitur paraſti ante faciem omnium populorum lumē. Ubi notādū triplex lumē nob paratū hodie.

De triplici lumine nob parato.

¶ Lumen ſolare prolis generoſe.

¶ Lumen lunare virginis fecundoſe.

¶ Lumen ſiderale ſenectutis virtuoſe.

¶ Et ſic proponitur lumen ante faciem omnium prime medie et vltime etatis. Nam pueris proponitur puer ieſus oblatus: iuuenibus virgo iuuencula offerens: ſenibus antiquis dierum ſymeon oblatum ſuſcipiens: quolibet tamē horum omnes habet illuminare mentes.

¶ Primo igit lu- .§.i.

men ſolare ſeu ſolis eſt ieſus: non quidem ſolis materialis: ſed ſolis ſpiritualis de quo Malac. iiij. Uobis timentibus nomē domini orietur ſol iuſtitie. Sol iuſtitie chriſtus deus noſter. canit eccleſia. Lumen iſtius: ſcilicet ſolis paratum vtiqz eſt ante faciem omnium populorum.

Xpo aſſimilat lumini ſolari ꝑ tria

Sicut autem ſol materialis habet inter ceteras triplicem proprietatem: ita et ſol ſpiritualis xpo deus noſter ſpiritualiter ergo nos homines.

¶ Prima habet enim in radio illuminationē.

¶ Secunda tenet in medio ſituationem.

¶ Tertia exhibet in imo caleſactionem.

¶ Dicit. n. Eccli. xlij. Sol illumināſ ꝑ oīa reſpexit: et glia dñi plenū eſt opus eius. Cū. n. de mane orit extēdit radios ſuos circuitus ab oriente vſqz ad occidētē et cūcta illuminat. Sic ſol iuſtitie xpo erat lux vera que illuminat oēm hominē veniētē in hūc mūdū Jo. j. lumine fidei et grē ſue. Et hoc qz nullus aliūde illuminatur vel illuminari pōt niſi ab eo. et ſic eſt ibi diſtributio accōmoda. ibi oēm. vt de illuminatis intelligat. Nā etſi multi fuerint vel ſint pbi magni in ſcia et morib⁹. nullus vnqz habuit verū lumē dei: lumē fidei: lumē grē niſi in xpo et ꝑ xpm. Apls ad Ro. Juſtificati gra ipſius ex fide Et hoc nō ex nobis donū enim dei eſt. Proceſſum aūt iſtius illuminationis. ſ. mūdi in ſuo ortu. ſol iſte oñdit. Nā pmo illuminati ſunt paſtores ad eū cognoſcēdū. deinde magi. demū hodie ſenes ſymeon et anna acceperūt ad ſignificandū. vt dicit. b. Tho. in. iij. pte. q. xxxvj. qꝫ ſol iſte xps illuminauerit ꝑplm iudeorum. de quo pplo fuerūt paſtores qb⁹ angelus apparēs cū magna claritate manifeſtauit natū mundi ſaluatorē xpm in bethleē. Quo ſtatim euntes cognouerūt de vbo hoc qd dictū fuerat illis. primi. n. ꝯuerſi ad fidē et gratiā xpi fuerūt apli et alij diſcipuli. Et poſt aduētū ſpiritusſancti multa milia pdicatiōe aplorum q cōiter fuerunt ſimplices hoies. nō ſcribe aut phariſei aut principes ſacerdotū quorum pauciſſimi ꝯuerſi ſunt. Judeis aūt reliqs ꝑmanētib⁹ in ꝑfidia et ꝑſequētibus aplos et oēs xpicolas. apli tráſierunt ad gētes. Uñ apls Pau. et Barnabas cū iudei cōcitaſſent ſeditionē ꝯtra eos vt expellerentur de quodā loco dixerūt. Uobis oportebat pmum loqui vbū dei: ſz qm illud repellitis et indignos vos iudicatis eterne vite. Ecce ꝯuertimur ad gentes Act. xiij. Que vtiqz terrarum diſꝑſe ꝑdicantibus eis diſcipulis chriſti ꝯuerſe ſunt ad fidē quorum ꝑmiue fuerunt magi gentiles. q die natiuitatis. xiij. ad xpm natū ꝑuenientes. Procidētes adorauerūt eū vt verum deū. Et hi magi magni erant in potentia. qz reges. et in ſapientia qz aſtrolgi: qm nō ſolū ſimplices et plebeis ſed magni principes et reges et impatores: ac pbi gētiliū ꝯuerſi ſūt ad fidē et illuminati gra chriſti. Demū circa fidē mūdi mortuo antixpo quē iudei recipiēt in ſuū meſſiā vidētes ſe errafſe et in cecitate fuiſſe ꝯuertent ad xpm et illuminabunt fide et gra eius ſm qꝺ ꝑdixit ꝑs. dicens. Cōuertent ad veſperā. ſ. mūdi finem. Et Eſa. qꝺ allegat apls ad Ro. ſi fuerit numerus filiorum iſrael quaſi arena maris reliquie ſalue fient. ſ. q in fine erunt mūdi ꝯuerſi ad chriſtum. Et hi ſignificant in iſtis antiqs ſymeone et anna q hodie illuminati ſunt ad cognoſcendum paruulū ieſum eē chriſtum. Illuminat etiā ſol iſte chriſtus oēm hoiem mūdi vel quantum in ſe ē. Nam oib⁹ ꝓponit mādata ſua oib⁹ notā fecit fidē ſuā: qz in oēm terrā exiuit ſonus eorum oib⁹ ſe ꝑparantib⁹ et facientib⁹ qꝺ in ſe eſt: paratus eſt dare lumē grē ſue. Sz qꝫ pauci illuminētur gra eius. hoc eſt ex defectu holum ponentium diuerſa obſtacula peccatorum. Sic etiā radi⁹ ſolaris vbiqz illuminat. ſz ſi claudis feneſtras et oīa ſpiracula domus vtiqz nō eā illuminabit: ſed tenebroſa manebit. et hoc eſt ex defectu tuo q claudis aditus eius. nō ex defectu ſolis. Paraſti igit ante faciē oium pplorum lumē: et ideo aperi potētias aie que ſunt feneſtre et porte eius et illuminaberis. Apls. Surge a mortuis et illuminabit tibi xpo. ¶ Scdo ſol materialis hz ſitū ſuū in medio. ſ. planetarum. Nā vt dicūt aſtrologi habet infra ſe hꝫ tres planetas. ſ. lunā: mercuriū: et venerē. Supra ſe hꝫ alios tres. ſ. martē: iouē: et ſaturnū. cūctos tñ illūinat. ſic ſol iuſtitie xpo mediator ē dei et hoium. vt ait apls ſupra ſe habens tres hierarchias angelorum. infra eos enim

eſt rōne mortalitatis aſſumpte quā ipſi nō hñt
nā gr̄a ꝛ gloria ſuper oēs eſt. infra ſe hʒ tres ſta
tus eccleſie.ſ.ꝯiugatos ꝯtinentes ꝛ virgineos:
qui longo ſunt infra ſe meritis ꝛ pfectione vir
tutū. Oēs tñ illuminanſ gr̄a ſua. qui ſcʒ in ce
lo manēt.i.ꝯuerſatione celeſti bonoꝝ moꝝ ſm
illud apli ad Philip.iij. Noſtra ꝯuerſatio i ce
lis eſt. Qui aūt ſunt extra hos ſtatus vt inconti
nentes a xp̄o nō illuminanſ. Sicut aūt medi
um participat de extremis: ita ꝛ extrema de me
dio: participat xp̄s cū angelis ſūmā puritateʒ:
cū hoībus participauit penalitatem quam in
ſuo ortu inchoauit. vñ dicis pmā vocē emiſi ſi
milē alijs ſoris plorās ꝛ nos igiſ debem⁹ par
ticipare de ꝯditionibus eius vt auſteritates ſu
mamus penitētie a pueritia incipiēdo. Nam
Quo ſemel eſt imbuta recēs ſeruabit odorem
teſta diu ac inocētiā ꝛ puritatē ad tēplū ducē
do pueros ad diuina: ſicut ꝛ xp̄s hodie ad tem
plū eſt ductus. ¶ Tertio ſol generat calorē. nō
ꝙ ipſe ſit calidus vel frigidus: q2 his qualitati
bus eſt alienus: ſed radio reuerberādo terram
inde ex illa reuerberatione generaſ calor in ter
ra ꝛ aere vicino. Vñ dixerūt filij iſrael.j. Reg.
xj. Cū incaluerit ſol: erit vobis ſalus. Sic iſte
ſol iuſtitie xp̄s hodie in tēplo pſentatus caleſe
cit ſenes illos ſymeonē ꝛ annā amore diuino.
vt amplexareſ pueꝝ ꝛ i pace iā peteret dimitti
ꝛ reſolui a vinculis corporis. Qđ ꝛ pnunciās
malachias ait.c.iij. Statim veniet ad tēplum
ſanctū ſuū dñator quē vos queritis. ꝛ angelus
teſtamenti quem vos vultis. Et quis ſtabit ad
videndum eum. Ipſe enim quaſi ignis ꝯflās
ſcilicet omnes qui ad eum appropinquant.

¶ Secundum lu- .§.ij.

M. dr lumina re min⁹ quare ꝛ quō — men eſt lunare.i.lune. fecit.n. deus luminare
minus vt peſſet nocti.i.lunā Geñ.j. Hec eſt ſpi
ritualiter.b.maria de qua dr̄ Cañ.v. Iſta pgre
ditur vt aurora ꝯſurgēs: pulchra vt luna illu
minās viatores q ſunt in nocte hui⁹ mūdi te
nebroſi. Et vt refert.b.Aug.ſup ps. Alij dicūt
lunā a ſe hr̄e lumē ſuū. alij vero nō a ſe ſʒ a ſole
Et hinc eſt ꝙ cū ſol reſpicit eā ex directo ex̄ns
ſcilicet in occaſu: ꝛ ipſa in oriente apparet ple
na tota luminoſa. Sed cum non ita directe ap
paret nō nota ſi corniculata. Iſta igitur luna lu
men ſuum gratie vtriqꝫ a ſole iuſtitie recepit: vt
ipſa ait Lu.j. Fecit mihi magna q po.ē.ꝛ.ſ.n.
eius. Et quia vicinior eſt nobis luna ꝙꝫ alij pla
nete. ideo magis ꝛ ſenſibilius in iſtis inferio
ribus influit ꝛ opaſ: ſicut appet in infirmis gra
uiter in ſumēdis medicinis: in arborib⁹ inci
dendis ꝛ huiuſmodi. ſic iſta luna virginalis
plus in nobis influit ꝛ operatur merito ꝛ vite
ſue exēplo ꝙꝫ alij ſancti. Sed pcipue in tribus.

¶ In actu obedientie.
¶ In opere beneficentie.
¶ In facto reuerentie.
¶ Quātū ad obediētiā multū ad hoc inducit
exēplū ſuū hodie. Nā cū eēt a deo mādatū in le
ge ꝙ pariēs maſculū in capite.xl.dieꝝ: accede
ret ad tēplū ad offerēdū ſacrificiū purificatiōis
que vʒ mulier ꝯcepiſſet ex viro. vt pʒ Leuit.xij.
Cū ergo btā maria nō ex virili ſemine ſʒ myſti
co ſpiramine.i.ope ſpiritusſancti ꝯcepit xp̄m
nō erat obligata tali pcepto legis obedire. Et
tñ vt exēplū obediētie nobis daret: obſeruare
ad plenū voluit. Quāto.n. qs maior eſt auctori
tate ꝛ melior in ſanctitate: tāto magis debʒ le
ges iuſtas ſeruare. et ſi eēt exēptus ꝓpter exem
plū alioꝝ. Vñ Iſid.di.ix. Iuſtū eſt principē ob
tēperare legibus ſuis. tūc.n. ab oīb⁹ exiſtimet
leges ſuas ſeruādas: qñ primus eis reuerētiā
pbet.ſ.ſuādo. Et lʒ hoc mulieres cōiter adhuc
obſeruēt. vt.ſ. poſt.lx. dies a partu maris vel fe
mine ab acceſſu ecclie abſtineāt. nō q2 in lege
moyſaica cerimoniale mādatū: cū hoc eēt iu
daizare ꝛ mortifeꝝ: ſʒ pp humilitatē: q2 i pctō
ꝯcepit. ꝛ vt gr̄as agat de filio ſibi dato ꝛ euaſio
ne piculi. tñ ſi q̄ nō ex arrogātia ſʒ humilr̄ acce
dit ad ecclīam poſt partū ꝙcitī⁹ nō peccat. Vñ
b.Greg.di.v.ait. Si mulier eadē hora q̄ genue
rit gr̄as deo actura intrare eccliaꝫ voluerit nul
lo pctī pōdere grauaſ. ſi ēt ſuare vult morē ecclie
ſue in differēdo.xl.dieb⁹ nō offendit. ex̄ de pu.
poſt partū.c.j. Scđs influx⁹ hui⁹ lune vginalis
p exēplū ſuū i iferiora ē opus bñficētie. nā bo
nū ꝙ habebat ſūmū filiū ſuū ad horā cōicauit
ſymeoni i vlnis ſuis put deſiderauit. Inſup cū
nō agnū i ſacrificiū obtuliſſet: ſʒ par turturꝝ aut
duos pullos colūbaꝝ. qđ erat ſacrificiū paupe
rū q nō habebāt ad emēdū agnū cū paucis die
bus añ magi adorātes paruulū obtuliſſent ei
auꝝ ꝛ nō modicū: q2 diuites ꝛ reges erāt: nec
decebat magnos pua donare. poſſet merito qs
admirari ꝛ q̄rere qđ de illo auro feciſſet. Sʒ re — M. qđ fecerit de auro ſibi oblato
ſpōdet.b.Ber. ꝙ q2 liberalis erat ꝛ miſericors
bñfaciēs oīb⁹ ꝙcitī⁹ illđ paupib⁹ p ioſeph ero
gauit: paꝝ ꝛ nihil ſibi reſuās: i q̄ ipāʒ debem⁹
imitari: tpalia ꝛ ſpūalia nr̄a alijs cōicādo ꝓxi
mis vt hortaſ pnceps aploꝝ i epla ſua dicens.
vnuſqſqꝫ put accepit graꝫ i alterutꝝ illā admi
niſtrātes. ꝛ Pau. ad Heb.iij. bñficiētie ꝛ cōio
nis nolite obliuiſci. Reuerēs q̄ꝫ fuit tēplo eius
miſtris ad ipʒ tpe debito accedēs ꝛ ſacerdotib⁹
ēt mal' ſe pn̄tabat. ꝛ ꝙ lex ipauerat vota ꝛ ſacri
ficiū offerebat eiſdē. Intelligēs miſtros ecclie:
ꝛ ſi mali ſint: nō eē ꝯtēnēdos i ſacris ꝛ officijs
coꝝ. Spūalis.n. ētus ſacri ingt.b.Aug. vt lux
puriſſima ab illuminādis excipitur: ꝛ per im
mundos trāſiēs nō coinquinaſ.j.q.j.ſi fuerit.

¶ Tertium eſt .§.iij.

ꝫ lumie ſtellari. ⁊ ꝙ ſcti aſſimilãtur ſtel. Un̄ vl's pulchritudo eccleſie conſt ſtel ſctoꝝ. le ɋ̃re ⁊ quõ.

lumen ſtellare. ⁊ iſtud eſt ꝯuerſatio ſcti ſenis ſy meonis. Scti eniꝫ viri in ſcripturis dicunt ſtel le. Un̄. Ecci. xliij. Spẽs celi gloria ſtellarum. i. pulchritudo eccleſie eſt ex clara conuerſatione ſctoꝝ. Et .j. Cor. xv. Stella differt a ſtella in cla ritate. i. ſanctus a ſctõ in merito ꝑmio. Para uit igit dñs ⁊ aliud lumen ante faciem oium ppl'oꝝ. ſ. ſctm̄ ſymeonem. vt ſi propter hebetu dinem oculoꝝ noſtrorum aſpicere nõ poſſum⁹ in ſolis ⁊ lune lumẽ eoꝝ perfectionem imitan do. vel ſaltẽ ad iſtum ſctm̄ ſenem attendamus lumen ꝯuerſationis eius ſequendo. Ex ipſo .n. triplex ſplendoꝛ emanat, put de eo ſacer euãge liſta enarrat. Ecce homo erat in hieru'lem cui no men Symeon vir iuſtus ⁊ timoꝛatus expectãs redemptionẽ iſrael. Ubi tria de eo notant. ſ. ꝙ

¶ Iuſtitiã exercebat ad ꝓximum. qꝛ iuſtus.
¶ Timoꝛem tenebat ad ſeipm̄. qꝛ timoꝛatus.
¶ Fiduciã habebat ad deum. qꝛ expectãs ⁊c̃.
¶ Iuſtitia ꝓprie eſt ad alterum ⁊ ad ꝓximũ. Et (vt ait ſapiens) mirabiles ſplẽdoꝛes ſunt in ea. Neqꝫ heſperus neqꝫ lucifer eſt ita clarus. ⁊ iu ſtitiaꝫ quidẽ diſtributiuã exercere tenent recto res. ſm̄ illud Sap. j. Diligite iuſtitiam qui iudi catis terraꝫ: vt honoꝛes diſtribuant ⁊ officia ⁊ beneficia ſm̄ merita hoium. nõ ſm̄ acceptionẽ pſonarum. i. reſpectu parentele vel amicicie. Pene ⁊ ſupplicia inferant malis ſm̄ qualitateꝫ culparum: non ſm̄ ꝑces ⁊ munera. Iuſtitiaꝫ cõ mutatiuam exercere debẽt hoies in contracti bus vt emendo: vendendo locando mutando ⁊ hmõi. ita vt nulli fiat iniuria: dolus vel fraus in cõuerſando. Non offendat ꝓximus per con tumelias: detractiones: vſurpationes: rixas ⁊ hmõi. Iuſte iudica ꝓximo tuo. ait dñs. ſꝫ vt ait ps. Mendaces filij hoium in ſtateris iudicioꝝ ⁊ cõmutationũ: vt decipiant ipſi de vanitate. i. falſitate ꝓcedens in idipm̄: ipſi incidunt vt de cipiant. Iuſtus erat iſte ſymeon ad oẽm ꝓximũ ſuum. Timoꝛ cuſtodit hominem in ſeipſo. Nã per timoꝛem domini vnuſquiſqꝫ declinat a ma lo. ait ſapiens. Et niſi tenueris te inſtanter in timoꝛe domini. cito ſubuertet domus tua. ſcꝫ ꝯſcie in peccata ruẽdo. Quis nõ timebit o rex gentium ait hier. i. conſiderando potentiã tuã: memoꝛãdo iudicia tua quibus mundũ diſpo nis punitiões. flagella que in pctõꝛes imittis. Debet tamẽ amoꝛ iſte eſſe filialis: non ſeruilis. quo cauet ne deus offendatur: ne virtus amit tat. Nam vt ait Oꝛatius. Oderũt peccare bo ni vtus amoꝛe. Oderũt peccare mali foꝛmidi ne pene. Talis erat timoꝛ huius ſcti ſymeonis. Cuius ratio eſt: qꝛ vt dicit euãgel. ſpũſſanctus erat in eo. Timoꝛ vero ſuilis nõ eſt cuꝫ ſpũſctõ ſed ſolũ timoꝛ filialis. ¶ Fiduciaꝫ opꝫ habere ad deũ. hiere. xvij. Bndictus vir qui ꝯfidit in dño: erit dñs fiducia eius ⁊ erit tanqꝫ lignũ qḋ ad humoꝛẽ mittit radices. Cõfidere dꝫ q̃libꝫ in dño ꝙ non deficiat ei in neceſſarijs ſaluti aie. nec etiã in neceſſarijs coꝛpis: ſi expediet saluti aie eius. Qḋ enim multis deficiãt neceſſaria vi te coꝛpoꝛalis ſꝫ ideo eſt: qꝛ non hñt fiduciam in dño vt debent. vel qꝛ non expedit ſaluti aie. qḋ etſi nõ intelligimus qꝛ infirmi. ipſe tñ cognoſcit qꝛ medicus ſapientiſſimus ⁊ piiſſimus. ¶ Fi duciaꝫ hr̃e debemus in vbis dñi qꝛ fidelis do minus in oibus verbis ſuis. ait ps. Omnia ꝓ miſſa adimplẽs ꝓmiſerat deus per ꝓphetas ſu os miſſurum filiũ ſuum qui mundũ de ſeruitu te diabolica liberaret. Qḋ intelligẽtes ſcti viri multum antie expectabant hmõi ꝯſolationeꝫ futuram inter quos fuit iſte ſanctus Symeon. Unde vt dicit beat⁹ Amb. dicebat quotidie in oꝛationib⁹ ſuis putas ne videbo: putas ne du rabo? O ſi me inueniat hic illius natiuitas per quã oculi coꝛdis reuelabunt: feliceꝫ me eſtima bo: nec vltra viuere mihi cure eſt illo viſo. quẽ expecto ad mei ⁊ ppli conſolationẽ. Frequẽter vt imaginari põt coꝛde ⁊ oꝛe dicebat. Mitte il lam ſcilicet diuinam ſapiẽtiam de celis ſanctis tuis ⁊ de ſede magnitudinis tue. vt mecũ ſit. ſ. incarnata ſapiẽtia: ⁊ mecũ laboꝛet. Eſtuans er go hoc deſiderio reſpõſum accepit a ſpũſancto re uelante non viſurũ ſe moꝛtẽ niſi prius videret xp̄m domini. vt dicit euãgeliſta. Et in hoc fidu ciam hñs ⁊ nil dubitans: ſed expectãs ꝯſolatio nem: non ſolũ ſuã: ſed ppli ſui ⁊ honoꝛẽ diuini cultus dilatandi: cũ inducerẽt puerũ Ieſuꝫ pa rentes eius in tẽplũ. i. porticib⁹ tẽpli ṽgo bea tiſſima in vlnis eũ geſtans cognouit in ſpũ ꝙ hic ipſe erat qui expectabat ad ꝯſolãdũ ⁊ ſaluã duꝫ genus humanũ. Et accepit eũ in vlnas ſu as a ṽgine ſanctiſſima: eũ ei ad hoꝛã in man⁹ dimittẽdo. Qui repletus ſctõ feruoꝛe cãtare ce pit. Nũc dimittis dñe ſeruũꝫ tuũ in pace: qꝛ vi derunt oculi mei ſalutare tuũ. Et nobis quoqꝫ ſi cũ iſto Symeone iuſtitiã habeamus timoꝛeꝫ ⁊ reuerentiã dabit xp̄s etiã manib⁹ operũ non ſolũ in oꝛe per vbũ. In cui⁹ ꝑ repñtationẽ dã tur hodie fidelibus cunctis candele bñdicte ac cenſe. Cãdela hmõi figũt xp̄ꝫ in quo eſt cera car nis ſine cõmixtiõe genita: ſic ⁊ apis ꝓducit ce rã ſacienꝫ: lychnũ album: ⁊ leue aie puriſſime ab oi pcti onere libẽ. eſt ⁊ ignis deitatis de q̃ ignis ꝯſumẽs ẽ ait moyſes. Deute. iiij. Cũ igit xp̄i fidẽ hẽm⁹ i maib⁹ opeꝝ ſm̄ illã ꝯuerſando vere xp̄m tenemus ⁊ cũ Symeone dicere pote rimus. Nunc dimittis dñe ſeruum tuuꝫ in pa ce: mundũ deſerendo. quia paraſti ante faciem oium populoꝝ lumen gloꝛie poſt gratiam.

¶ In purificatione

¶ In purificatione btē Marie. Sermo alius de rōne numeri variatione purificationis: ⁊ de interpretatione nominis. Caplm.xxxiiij.

Impleti ſunt dies purgationis Marie Luce.ij. Dicit Jsid.diſ.ix. Juſtū principē obtēperare legibus ſuis. Tunc enim iura ſua ab oibus obſeruanda exiſtimet qn̄ primus ipſe eis reuerentiā prebet. ſ. obſeruando in ſe. Decretalis etiā dicit pro quo quis iure vtitur in alterū ipſe eodem debet vti. Cum ſapiens dicat auctoritas. Patere legem quā ipſe tuleris. extra de ꝯſti. Cum oēs. Sicut egit Saul cum eſſet rex ⁊ bonus occidere volens filium Jonathan. q: trāſgreſſus fuerat mādatum ſuum factum ſub pena mortis. j. Reg. xiiij. Sic ⁊ Caleuchus paganus qui cum ſtatuiſſet legē vt adulterium cōmittēs oculis priuaret deprehēſum filiū cum pplo pro eo rogaret vt ſibi parceret a dicta pena. ⁊ pplm in parte exaudiuit: ⁊ legē ſeruauit: vnū oculū eruens filio: alterū ſibi. Non ſic impij non ſic: ſcʒ agunt: ſed tanq̄ puluis leuis quem pijcit vētus a facie terre: ita vento elationis vel paſſionis: vel precū alterius hincinde mouent a ſtabilitate legū ꝯtra eas agētes: xp̄s aūt q: legem venerat non ſoluere ſed implere. vt ipſe ait Matth. v. legem quā ipſe deus ſtatuerat in veteri lege de purificatiōe mulieris poſt partum voluit: ⁊ in ſe preſentato in templo ⁊ in matre ſe purificāte adimplere. De qua dicitur impleti ſunt ⁊c̄. Ubi tria nota.

Deter mi/natiōis nūe/ri tri/plex rō

¶ Determinatiōis nūeri rō. Impleti ſūt dies.
¶ Purificationis variatio. purgationis.
¶ Nominis poſiti interpretatio. Marie.

¶ Et primum eſt ratio quare ille numerus. ſ. xl. dierū determinatꝰ fuit inſtitutus ad purificationem parientis maſculum. ſicut enim fuit mādatū in lege Leui. xij. ꝙ mulier que ex viro pepiſſet maſculū in capite. xl. dierū: accederet ad templū: deferēs filium ad offerēdum ſacrificium purificatiōis pro ſe ⁊ filio: numerū aūt iſtum nō expreſſit euāgeliſta q: retulit ſe ad legē quā allegat. Aſſignat̄ autē triplex rō determinatiōis huius numeri. ſcʒ. §.i.
¶ Hiſtorica.
¶ Tropologica.
¶ Allegorica.
¶ Ratio ergo lralis eſt q: aīa infundit̄ corpori in capite. xl. dierū a p̄ma ſui ꝯceptione quoad maſculos: ⁊ in illis diebus. xl. paulatim organizat̄ corpus p oia ſua lineamēta ⁊ ipo corpore pfecto infundit̄ aīa tunc de nouo: ⁊ de nihilo. i. nō ex aliquo p̄exiſtenti creata: ſicut primo pficitur domus: ⁊ poſtea inhabitat̄. Quia ergo tūc cum infundit̄ aīa. inficit̄ immediate ⁊ maculat̄ peccato originali ꝑpter ꝯiunctionem ad corpus ꝯceptū in carnali ꝯcupiſcentia cōuenienſ fuit ꝙ ſicut. xl. die a p̄ma natiuitate. i. cōceptiōe in vtero aīa ingrediens corpus vt templū mālē īficit̄. ita. xl. die a natiuitate ſcd̄a. i. ex vtero ī tēplū mālē ingrediēs expiaret̄. magis ſcificaretur ſacrificijs illis: q̄uis per circūciſionem hebreis purgaret̄ originale: ſicut ⁊ baptizati: ⁊ ſi per baptiſmū a peccatis mundent̄ omnino tm̄ ⁊ poſtea inūgunt̄ in vertice ad maiorem ſanctificationē. ¶ Scd̄a rō eſt tropologica ſeu moralis. Significat̄ enī per hoc ꝙ ſicut puer īroducebat̄ in tēplū materiale dei in capite. xl. dieꝝ. ab ingreſſu in mundū manifeſte. ita aīa īgreditur tēplū ſpirituale ecclie militātis. ⁊ poſtea triūphantis. De quo pſ. Adorabo ad templum ſcm̄ tuū in timore tuo. Et iteꝝ. In templo eius oēs dicent gloriā poſt. xl. dies ſpirituales Hic enim numerus reſultat ex quatuor denariis numeris. Decē enī ducta per quatuor faciūt xl. ⁊ numerus denarius ſignificat decalogum quaternarius q̄tuor euangelia. Poſt obſeruātiam igitur decem preceptoꝝ cū fide viua quatuor euangelioꝝ ingreditur qs ⁊ reperit̄ ī templo eccleſie militātis xp̄o incorporatus ⁊ nō ante: ⁊ poſtea in tēplo glorie triūphantis. Matth. xix. Si vis ad vitā ingredi ſerua mādata dei: vt nec vnū deficiat. q: qui totā legē ſeruauerit: offendat aūt in vno: factus eſt oium reus. Jaco. ij. Jllud ſolū eſt ſufficiens ad dānationem: ⁊ excludēdum eū de tēplo eccleſie. Jta dic̄ bea. Hiero. de pe. di. j. eccleſia. Qui eſt aliqua ſorde peccati pollutus de eccleſia dici nō pōt. ¶ Tertia ratio eſt allegorica vʒ q: ſicut. xl. generatiōe ab Abraā in genealogia quā deſcribit Mattheus in principio ſui euangelij dei filius intrauit in vterum virginis tēplum virginale. de quo canit eccleſia. Tēplum dn̄i ſacrariū ſpūſſancti. ita xl. die voluit īduci hodie in tēplum dn̄i materiale figuratiuum virginalis. ⁊ vt etiā oñdat̄ ꝙ pueri cito debēt ad templum eccleſiaꝝ duci: vt ſe aſſuefaciant deuotioni ⁊ cultui fidelis.

¶ Secundo ſciēdum in eo qd̄ dr̄ purgationis: ꝙ multiplex eſt purgatio aliqua licita. aliqua illicita. .§.ij.

De purgatiōe multiplici ⁊c̄

¶ Purgatio vulgaris.
¶ Purgatio legalis.
¶ Purgatio ſpiritualis.
¶ Purgatio vulgaris dicitur cum quis ſuſpectus eſt de aliquo crimine vult probare innocētiam ſuam per aliqd̄ experimentū. non ſm̄ naturam neq; ſm̄ catholicam ſcripturā. ſed p modum ſuperſtitioſum puta cū qs infamat̄ de homicidio vel adulterio vel furto ꝑpetrato: offert

ſe ad oſtēdendā innocētiā ſuā tangere ferrum
ignitū:vel bibere aquā ferventem ſine leſione:
vel q: ſuſcipit ſponte duellū ⁊ hmōi. Hec oīno
eſt ꝓhibita.q: ptinet ad vitiū temandi deū cuꝫ
querat effectū miraculoſuꝫ in ea re que hꝫ iura
aliter ꝓbari poſſit ⁊ dꝫ:ſa icē ꝯtra illud ꝑceptū
Non tentabis dñm deū tuū. Hoc ergo ꝓhibeť
a iure canonico. vt habeť.ij.q.iij.per totū.⁊ ex/
tra de purgatiōe vulgari per totū. Unde legiť
de Henrico imperatoꝛe ꝙ q: vxoꝛē ſuā ſanctā
mulierē ſuſpectā habuit de adulterio cum quo
dam milite. voluit hanc purgationē facere. ita
vt nudis pedibus ſup ignitos vomeres incede
ret.iō in moꝛte anxiatus ⁊ punitus eſt. ¶ Pur
gatio legalis eſt que in lege mandať. Et in lege
quidem canonica induciť cū ſcꝫ quis clericus
infamať de aliquo crimine apud pſonas gra/
ues.⁊ non ab inimicis ⁊ leuibus perſonis: nec
ſufficienter ꝓbatur crimē:ſed ſemiplene: tunc
induciť ei purgatio. vt ſcꝫ ipſe iuret ſe innocen
tem in illo crimine:⁊ alij cōpurgatoꝛes pſone
honeſte iurēt credere ſe illū verū dicere. Quot
debeat eſſe numerus cōpurgatoꝝ arbitrio iu/
dicis relinquiť. vt habeť.ij.q.iij.in glo.ſumma
ria. In lege aūt veteri quoad mulierem partu/
rientem maſculū. vt de alijs nunc taceamus ſic
fiebat:q: vt dictum eſt. mulier que ꝯcepto ſemi
maſculū peperiſſet in ſuo populo iudeoꝝ in ca
pite.xl.dieꝝ pergens ad templū offerebat ſacri
ficium aīalis.⁊ per illud dicebať purificari ſcili
cet ab illa irregularitate in partu ꝯtracta:qua ꝓ
hibebať vt inmūda ad tēplum accederet. Et lꝫ
beata maria nō ad illud teneretur:q: non ex viro
conceperat:ſed ex oꝛe ſpūſſancti.tñ ad danduꝫ
nobis exēplū humilitatis:voluit purificari vt
cetere mulieres. Unde bea. Ber. Uere btā ma/
ria opus non habes purificatiōe:ſed nūqd filiꝰ
tuus tuus egebat circūciſiōe. eſto ergo ⁊ tu ſicut
vna ex mulieribus ſicut ⁊ ipſe eſt vnus ex illis
paruulis. ¶ Tertia purgatio eſt ſpūalis ⁊ iſta
neceſſaria ē nobis vt aīa ſit purgata a vitijs nō
ſolum operū exterioꝝ:ſed etiā interioꝝ cogita/
tionū ⁊ affectionū. Jaco.iiij. Emūdate manus
peccatoꝛes ⁊ purificate coꝛda vrā duplices aīo
Prouer.xxv. Aufer rubiginē de argēto ⁊ egre
dietur vas puriſſ.mū. Rubigo eſt pctm̄ vt dicit
bea. Tho.ij.ij. Pura dr̄ aliqua res quādo nō ē
mixta ſeu ꝯiuncta cū alia re ſe ignobilioꝛi ⁊ im
perfectioꝛi. Sicut vinū dr̄ impurū cū miſcetur
aqua:aurū cū miſceť argento.ſed cū miſceť cuꝫ
re precioſioꝛi nō dicit impurū ſed magis puꝝ
ſicut ſi miſceať vinum cum maluatico:nō dici/
tur vinū impuꝝ:ſed maluaticū impurū. Si in
cludatur lapis precioſus in anulo aureo:nō di
cetur aurum impuꝝ:⁊ ſic de alijs. Ad ꝓpoſi/
tum.oīa terrena ſunt minus p:ec oīa aīa huma

na.qnimo ipſi celi:planete: ⁊ quecunqꝫ coꝛpo/
ra virtutes grā angeli:⁊ multo magis ipſe de/
us:ſunt precioſioꝛa ⁊ pfectioꝛa aīa. miſceť autē
aīa ⁊ ꝯiungiť quodāmodo his per cogitationē
⁊ affectū mentis. Cum ergo aīa cogitatū ſuum
⁊ affectū inoꝛdinatū ponit in his.tunc aīa effi
citur impura ⁊ imūda. Cum vero cogitat que
dei ſunt.⁊ afficiť ad ipſas virtutes ⁊ alia ſpiri/
tualia:tūc efficiť purioꝛ ⁊ pfectioꝛ. Aufert ergo
rubiginem peccatoꝝ cogitationū malarū ⁊ af/
fectionū:⁊ erit aīa tua vas puriſſimū ꝯtennuū
liquoꝛis grē diuine. Hanc ſumme habuit bea/
ta maria:q: ea puritate emicuit. vt ait Anſ. qua
maioꝛ ſub deo nequeat inueniri. Nūc ergo pur/
gationis impleti ſunt dies.ſ.gradus pfectiōis
non ſunt emūdati ab oꝛiginali ⁊ ſomite citus.ſi
cut ⁊ angeli dicuntur purgari ⁊c̄.

¶ Quantum ad .§.iij.

tertiū ſciēdū ꝙ iſtud nomen maria vno modo
interpretať illuminatrix vt alia pro nūc dimit/
tamus. Cui ei cātamus. Solue vincla reis pfer
lumen cecis. Tripliciter aūt illuminat. Coꝛpo/ M. tri/
raliter. Cauſaliter. Exēplariter. ¶ Si quidem pſr nos
multos priuatos lumine coꝛpoꝛali illuminauit illūinet
Legiť de ea ꝙ cū quidā pauperculus ⁊ deuot
virginis habitans iuxta domos iudeoꝝ rome
⁊ ſepe cātaret de ea ad ꝯfuſionē iudeoꝝ illiō offi
ficij hodierni. Gabꝛielē archangelū credimus
diuinitus affatum vteꝝ tuum de ſpiritu ſancto
credimus impꝛegnatū. erubeſcat infelix iude
q d. cit xp̄ꝫ:ex ſemine Joſeph eē natū. Ipi iudei
hanc inſultatiōnē nimis egre ferētes ꝓcurarūt
illum oculis priuari. Qui nihilominus ꝓpter
hoc viſu priuatus nō omittebat illud decātare
Et in hac die cū hoc ageret:a virgine illumina
tus eſt:⁊ viſum coꝛpoꝛalē recepit. Idē patet de Ex plā
alio qui cū optaſſet ⁊ frequenť a dño hoc poſtu
laſſet videre ſemel virginē mariā cū pluries in
officio legeret de ea q: clericus erat. Tota pul/
chra es ⁊ hmōi. ⁊ ſibi ab angelo fuiſſet intima/
tum ꝙ ſi videret eā ex nimio ſplendoꝛe eius ce
careť. Dixit ille ſe non curare de hoc dūmodo
eam videret. Cogitabat tñ ille caute vt cum ſi/
bi appareret:vnuꝫ oculū ſolum aperiret ad eā
videndū. aliū clauderet ne viſum eius amitte/
ret. Cum ergo ſemel ſibi oꝛāti appareret ponē
manum ad vnū oculū ne aperiret. cum cepiſſet
alio aſpicere tāta claritate ⁊ ꝯſolatiōe pfuſus ē
quod vt plenius aſpiceret remouēs manū ⁊ ali
um aperiret. Cecus ergo factus nō eſt contriſta
tus pre dulcedine mentis quā expertus eſt:deꝑc
catus eſt tñ virginē vt ſaltē ſibi vnū reſtitueret
cuius auxilio victuꝫ ſibi acqrere poſſet: q: ſcri
ptoꝛ erat. Sꝫ btā virgo vt miſericoꝛdiſſima nō
ſolum vnū ſed amboſ reſtituit ⁊ illuminauit.

¶ Scđo illuminauit cauſaliter. ⁊ iſta eſt meli-
or. Ex ipſa eñi ortus eſt ſol iuſtitie xp̄s deus nr̄
qui illuminat oēm hoiem venientē in hūc mū-
dum. Jo. j. Ipſa tenebras hereſum abſtulit illu
minando veritatem. vñ canit eccleſia. Gaude
maria virgo cunctas hereſes ſola interemiſti i
vniuerſo mundo. Prima hereſis de xp̄o eſt q̄
non fuerit deus: vt dicūt falſi iudei ⁊ qdā here
tici in quā inciderunt apoſtoli ⁊ oēs eius diſci-
puli in paſſione. putātes fuiſſe purū hominem.
Sola aūt virgo ſtabat iuxta crucē: ſtabat recta
fide eius deitate. Aliqui heretici dixerūt cōtra
humanitatē eius: aſſerētes eū nō verū hominē
Sed ⁊ hoc deſtruxit habēdo experiētiā certam
de eius humanitate. docuit ⁊ illuminauit apo-
ſtolos de multis myſteriis poſt aduētū ſpūſan-
cti qui poſtea mūdum illuminauerūt veritate fi
dei. Illuminat frequēter procurando reis lumen
gratie: ⁊ iuſtis cōſeruationē ⁊ augmentū eius.
Illuminat exemplariter. eius eñi vita inclyta ⁊
cōuerſatio cūctas illuſtrat eccleſias (canit eccl'ia)
vñ ⁊ hodie dantur cādele bñdicte accēſe in ma
nibus fideliū. Candela tñ hmōi ſignificat virgi
nem mariā: q: ſicut in cādela eſt cera mollis et
ductilis ſignificans humilitatē: ⁊ lychnum al-
bum ſignificās puritatē ⁊ lumē ardens inueſ
charitatē. ita ipſa in ſummo habuit iſta pfecti
ſſime: in qbus eam debemus imitari in operi-
bus nr̄is. Et idō in manibus datur que opera de
ſignat. Non ergo ſufficit eam in capſa memo-
riam habere. ſicut fit cōmuniter recordādo de
ſanctitate eius ⁊ laudando mirabilia eius. Sz
opz in manibus operum tenere imitando ⁊c̄.

¶ De purificatione: ⁊ quomodo quis debeat
ſe offerre deo quantum ad principium medi-
um ⁊ finem.

Capitulum. xxxv.

Tulerunt euz in hie
ruſalē vt ſiſterēt ea dño. Luc. ij. Pro
pheta Dauid loquendo de ſacrificio
qđ qlibet dz facere de ſeipſo deo: oñ
ſo in oblatiōe facta in hac die purificatiōis. Si
cut ait ps. xxvj. Circuiui ⁊ imolaui in taberna-
culo eius hoſtiā vociferationis cantabo ⁊ pſal-
mum dicam dño. Et videt mihi q̄ velit dicere
quō debet qlibet cuz dño ieſu ſe offerre deo gli
oſo. q̄ntum ſcz ad principium: mediū ⁊ finem.

¶ Et q̄ntum ad principium ait. Circuibo.

¶ Quantum ad medium ait. immolabo in ta-
bernaculo eius hoſtiam vociferationis.

¶ Quantum ad finis terminuz cantabo ⁊ pſal
mum dicam domino.

¶ Quantum igitur. §. i.

ad primū vbi dicit circuibo. eſt notandum q̄
ad offerendum debite deo oportet circumire p
oēs vias ei gratas. Ob cuius repreſentationez
fit proceſſio hodie cū cādelis bñdictis in manu
delatis ad gloriā dei. Hortat apls. j. Cor. oñs
dicēs. Unuſqſqz ambulet hac vocatione q̄ vo-
catus eſt. ⁊ ſic clarū eēt tibi q̄ deus te vocaret ad
iſtū vel illū ſtatum nō oporteret te circuire: ſed
ſubito exeq vocationē eius. Sed q: deus vult
nos tenere in vera humilitate ⁊ filiali timore ſol-
licitudine nr̄e ſalutis. ſepius vocat tali mō q̄
vult nos q̄rere ⁊ inueſtigare que ſit vocatio no
ſtra deo magis grata. Et h̄ eſt qđ dicit. Circum
iui. Et q̄uis per ſeipſum xp̄s vocauerit Saulū
ac ita qđ āmoneret violēter. q̄ ei fit dictū. Durū
eſt tibi cōtra ſtimulū calcitrare tñ eum miſit ad
ananiā ſimplicē virū. Uocauit ⁊ centurionē cor
nelium: ⁊ nihilominus ad Petruz miſit dicēs
Hic tibi dicet quid te oporteat facere. ſepe ex te
dio vite vel ex indignatione cuz ſociis ſeu loci
auſteritate: aut grauamine mandatorū tibi ſpo
ſitorum vel honoris appetitu libertatis aut re-
rum abundantia. ⁊ hmōi. tu teipſum vocas ad
alium ſtatum que tibi videbitur melior q̄ ille
in quo es. ⁊ in ſeipſo ſic erit q̄ tibi minus ſit vti
lis. tñ tu non cognoſcis. Aliqñ te vocabit ange
lus ſathanas trāſfigurās ſe in angeluz lucis ⁊
non pſeueres in diuina vocatiōe tibi facta. Ali
quādo vocabit amor ſenſitiuus. ⁊ tibi videt ſpi-
rituali. Et oēs he vocationes ſub ſpecie boni fa
cte ſimiles erunt his que a dño procedunt. Ergo
ne decipiaris ſume in manu candelā rōnis. Sz
ſit bñdicta ideſt extra ſenſualitate ⁊ tota ſpiritu
alis. Accenſa debet eſſe iſta candela doctrine ſa
cre. Et fac tres circuitus ſeu proceſſiones cuz tri-
bus pauſationibus. ¶ Primus circuitus eſt cōſi
derare diligenter vñ procedit talis motus ad
mutandū ſtatū. ⁊ ſi eſt aſſociatus talis motus ab De tri-
aliqua ſupradictarū impfectionū. nā ſi ſic eēt ta- plici ſpi
lis vocatio ſit tibi ſuſpecta. ¶ Scđs circuitus rituali
eſt examinare quis ſit verus ſeruus dei: cui te circuitu
cōmittas regendū: qui ſeparatus ſit ab amore ſup pro
ſui attendens ad gloriam dei humilis: non pre ceſſiōe.
ſumptuoſus. Et hoc querere opz cum magno
conſilio accēſo ⁊ oculis bene apertis: quia non
reperit fallacior mercātia q̄ho cuius cor eſt in
ſcrutabile ſm Hiero. Sepe intus lupus rapax: ab
extra ouis mitis. Ad inueniendū igitur talem
hoiem perfectū accende lumē xp̄i: ⁊ reſpice ne
te decipiat color: habitus. aut affectus pprius: nō
partialis inter ordinez ⁊ ordinem: pfeſſionem
⁊ pfeſſionē. domeſticū ⁊ ſilueſtrem. Et qñ talez
dei ſeruū inueneris: illū conſule: ⁊ ſuam doctri
nam ſeu cōſiliū exequaris. ſm illō Tob. iiij. Cō-
ſilium ſemp a ſapiente inqre. Sapientez ſcz in
materia agendorum. ¶ Tertius circuitus eſt co
gitare oia tua motiua circa hoc qđ ex his ma-

gis cedat ad gloꝛiam dei: ſalutem tui: ⁊ edifica
tioneʒ ꝓximi. Frequenter vnꝰ ſtatus eſt melioꝛ
altero in ſe: ⁊ qꝺ ad diuinum honoꝛem contra/
riuʒ exiſtit. Cōtemplatiua ſublimioꝛ eſt actiua:
⁊ tñ marthe mandaſ actiue intendere nō ꝯtem
platiue. Melioꝛ ſocietas ſuenit in vno oꝛdine
ꝙ̃ in altero: ⁊ tñ volendo animam tuaʒ ſaluare
in minꝰ bono ī quo facta eſt ꝓfeſſio: ne aliys deſ
ſcādalū remanere debes in tuo. Ecce ꝓceſſionē
facimus iſto mane: ad docendum fideles face/
re iſtos tres circuitꝰ: vt bñ ꝓuideas tibi ad faci
endū de te bonū ſacrificiū. Et hoc eſt ꝓncipiuʒ.

❡ Medium ob/ .§.ij.

De me/dio obſ/uādo in hoc ſa/crificio.

ſeruandū circa tale ſacrificium: eſt totū ſe trade
re ⁊ ſubijcere diuine voluntati nil ſui reſeruan/
do ſibi. vt dicit ps. Jmmolabo in tabernaculo
eiꝰ hoſtiā vociferationis. Tabernaculū diuinū
in quo ſeruaſ oīs res ſacra: eſt ipſa dei volūtas:
que (ſm ꝙ ꝓbat diuus Aug. cōtra fauſtum) eſt
foꝛma via ⁊ regula oīs ꝑfectionis. Et tanto eſt
creatura bona ⁊ ꝑfecta. ꝙ̃to cū illa ſe ꝯfoꝛmat.
De iſto capaciſſimo tabernaculo loq intēdebat
ſctūs ille mardocheus qñ oꝛando dicebat. Jn
ditiōe tua dñe cūcta poſita ſunt: ⁊ non eſt q tue
poſſit reſiſtere volūtati. Heſter. xiij. Jn iſta volū
tate dei offerſ ſacrificium figuratum ꝑ illud qꝺ
offerebaſ in hieruſalem: in quo quotidie totus
xp̄us ꝑntaſ: vt ſonant verba ꝓpoſita. ſ. Tulerūt
illū in hierlm. Hieruſalem enim interꝑtatur vi
ſio pacis ⁊ qui ſe ꝯfoꝛmat volūtati diuine ſem/
per pacē tractat. paceʒ videt ſm illud ps. Audi
am qd loquatur in me dñs deus: qm̄ loquetur
pacem in plebē ſuam. Jmmolare eſt totuʒ arde
re: ⁊ dare ſe hoſtiam deo ſctām viuentē ſeu pla
centem in obſequiū rōnabileʒ dei. ⁊ ſi tu aliquā
partem de te reſeruaſti que nō ꝯſumatur ī igne
diuini amoꝛis: pax nō duraret nec opus bonuʒ
inchoatum: ⁊ nō vociferares in diuino conſpe
ctu. Scis ꝙ modicum fermentum totā maſſaʒ
corrūpit (ait apl̄s) ⁊ parum carnis in coꝛꝑe pu/
tridum niſi abſcindaſ: totum coꝛpus corrūpit
huius rei experientiam vides in iuda ꝓditoꝛe
⁊ oīum religioſoꝛum ⁊ religioſarū ſimulatoꝛi
bus: qui ⁊ ſi cum deuotione ſtatū religionis aſ
ſumpſerūt: q2 totum ſe deo non dederunt: totū
amiſerūt. Qui aūt deo tribuit totam volunta/
tem: totus ſemꝑ ad deum vociferat ab eo dire/
ctus ⁊ letificatus. ⁊ iſta eſt hoſtia vociferatiōis
ſeu clamoꝛis. ⁊ apte tali vocabulo vociferatiōis
ps. vtiſ: quia talis voluntas tota in deū immer
ſa guſtat dulcedines mirabiles: ⁊ ꝯuerſa ī ma
ximum ſtupoꝛeʒ neſcit qd loquaſ: ſed ex admi
ratione ſtrider ⁊ vociferaſ. Sic dicebat ps. de
eodem ſacrificio. Oīa oſſa mea dicent: dñe qs
ſimilis tibi? vides totum hodie declaratum ꝑ
exēpluʒ qñ mater amātiſſima virgo Maria po
ſuit totū xp̄m in vlnis antiqui ſacerdotis ſimeo
nis. Hic enim ſubito vociferatus eſt cū altis ſtri
doꝛibus ſtupoꝛe repletꝰ. Nūc dimittis ⁊c̃. An
na etiā ꝓphetiſſa clamauit. ⁊ quid neſcimus ni
ſi ꝙ annunciabat mirabilia? Et qñ audis ꝙ cla/
mabat vetuſtus dieʒ ⁊ veterana: intellige figu
ratum ꝙ ex tali cōpleto ſacrificio obſtupeſcit ⁊
mutaſ totus ſpūs ⁊ etiam caro. totus Adam in
ſimeonem conuertiſ: tota eua anna efficitur.

❡ Sequitur de ti/ .§.iij.

ne ſacrificij vbi dr̄. Cātabo ⁊ pſalmū dicaʒ dño.
Jn qua ꝑte oſtēdiſ hoīeʒ in ſacrificiū deo obla/
tum ſemꝑ debere cantare in id qꝺ ei acciderit:
nō ſolū patiētiam ſeruādo in aduerſis: ſed etiā
iocūdando in illis. ſicut ait apl̄s de ſe. Libēter
gliaboꝛ in infirmitatibus meis vt inhabitet in
me vtus xp̄i. De quo enim quis tātuʒ gaudere
dʒ ꝙ̃tū de aduerſitate ꝓſꝑitas colter ītātis ⁊ va/
ne hoīem letificare facit: mūdum diligere ⁊ ſu/
perbiaʒ leuari. vnde ad inferos ꝯducit. ⁊ ideo
de eis ꝯtriſtādū ⁊ lugēdum. Sed aduerſitas fa
cit humiliū coꝛda reuerti ad deū: mūdum deci
pientē agnoſcere: ⁊ viam ad pr̄iam ꝓparare. Et
cum loquiſ de ipſis tribulationibus ſemꝑ letā
duʒ ⁊ cātandū cum effectu dicēdo. Cātabo. Ad
hoc hoꝛtabaſ Jacobus apl̄us in ep̄la ſua. c. j. di
cēs. Omne gaudiū exiſtimate fr̄es cum in tēta
tiones varias incideritis. Oſtēdit autē hic ꝑ
ꝙ homo deo ſacrificaturus debet mētem cum
eo vnitā tenere ſemper: ⁊ dicere pſalmū dicamꝰ.
dño. Dicere deo pſalmū: eſt mētem in illaʒ dul/
cedinem ſubleuare. ſicut ſcriptura narrat de he
lyſeo ꝓpheta. Offerre ſe ſacrificiuʒ deo nihil
aliud eſt ꝙ̃ omnes coꝛpoꝛales ſenſus moꝛtifica
re: quibus moꝛtuis opoꝛtet ꝙ aīa cum ſummo
deo cōiungatur: ⁊ in ipſo cōtinue iubilet: quā/
tum ipſe deus operaſ in eo vt dicere valeat cuʒ
apoſtolo. Noſtra cōuerſatio in celis eſt. De his
duabus vltimis particulis foꝛmam nobis p2e/
bet ſanctus Symeon: qui ſe deo ſacrificās ch2i
ſtum dulciter receꝑit in vlnis: ⁊ cecinit de moꝛte
coꝛpoꝛali quam vicinā aſpiciebat ⁊ dixit. Nūc
dimittis ⁊c̃. Et ſubleuabit mētem ad intuēduʒ
intus qꝺ alibi erat abſconditū dicendo. Quia
viderunt oculi mei. Ecce igitur quomodo dñs
ieſus ad faciēdum de ſe ſacrificiū erat delatus
ad templū a matre virgine Maria ⁊ ioſeph vt
foꝛmā nobis preberet vt ſimile pagamus. Un/
de dicunt verba p2imo ꝓpoſita euāgelij. Tule/
runt illum. ❡ Jn quibus quidem verbis p2o
ampliori declaratione noſtre perfectionis no/
tabimus. vij. partes.

offere ſacrifi ciū deo quid ſi

❡ P2ima eſt vnde mouetur iſta proceſſio.
❡ Secūda per quem defertur talis oblatio.

¶ Tertia quid eſt iſta donatio.
¶ Quarta quo dirigitur talis congregatio.
¶ Quinta cui datur talis benedictio.
¶ Sexta huius preſentationis aſſociatio.
¶ Septima que inde ſequitur remuneratio.
¶ Ad primū videt q̄ a Bethleē tulerunt. Ad ſcd̄am q̄ Maria et Joſeph tulerūt. Ad tertiam q̄ deum et hoīem xp̄m tulerunt. Ad quartā q̄ ad templū hieruſm obtulerūt. Ad quintā q̄ ad Symeonē ſacerdotē tulerunt. Ad ſextā q̄ cum duabus turturibus vel par columbarum tulerunt. Ad ſeptimam q̄ feſtum maximum Symeon et Anna fecerunt.

¶ Quantū ad pri/ §.iiij.

mū. quicūqz de ſe vult facere cum Jeſu ſacrificium: primo recedat a Bethleē. i. cura carnis: q2 vt dicit apl's. Si ſm carnē vixeritis moriemini. ſ. vita ſpūali. Quāuis antiqui doctores dicant q̄ Bethleez interpretatͣ domus panis: moderni tñ īterpretanͣ domū carnis. Et ideo diſcedas a bethleē ſicut fecit dūs ieſus nō corporalr: ſed ſpūalr. ſ. a cura carnis et ſollicitudinis vite corpalis: de craſtino nō cogitādo: ſed ſperādo in eo qui paſcit aues celi: et veſtit flores cāpi. Nō dico ne labores: ſed cum xp̄o dico ne ita ſollicitaris circa curā corpis vt omittas aliquā vocationez dei aut actum ad gl'am dei ptinentē. Si cogitaſſet ppl's dei iſrl' de quo viuemus in deſerto: de quo veſtiemur: nūq̄ egreſſi eſſent de egypto. nūq̄ ad terram promiſſionis deueniſſent. et poſtquam fuerāt inde egreſſi ſub ſpe diuini auxilij q̄n cogitauerunt comedere carnes et ſitientes de aqua trepidauerūt: ira dei deſcēdit ſup eos et mortui in deſerto: nō ſunt ꝯſecuti optatū finem terre pmiſſionis. Jſta eſt prima via et regula: quaz debet ſeruare qui vult bene deo ſacrificare. Quicūqz aūt cogitat prius de vita corpis q̄ȝ de vita aīe: in ſuo pgreſſu: vtiqz non pſperabiͣ. Et de hoc experientiā vides in multis qui videnͣ inchoarͣ ſe bonū facere: et ſicut cancri retro redeūt. Cernis glorioſam virginē Mariā paruulā puellā receſſiſſe a parētibus qui coīter hn̄t tantā curā de corpuſculo vt nō ieiunet: non vigilet: non multū oret: q̄ filios ſuos inertes et deſides efficiunt. Et q2 ſic btā virgo receſſit a ꝯſanguineis ponēdo totā ſuā ſpem in dulciſſimo filio ſuo cibata: veſtita: cuſtodita: directa ab angelo ſctō qui de ea curā habebat ſpālem. loco cuius Joſeph ſucceſſit: et poſtea filius eius qui receſſurus e mūdo per paſſionē loco ſui reliquit Joānem qui curā haberet tante puritatis et matris ſta pfecte. O quātum eſt vtile ſe totum iactare dn̄o: et ob eius dilectionē nil de ſe curare: huic angeli attendunt: ſancti adiuuant. deus ſollicitetur at: ſeruiunt puri Joannes.

¶ Secūda reſpon/ §.v.

ſio ſcȝ qui deferāt oblationē idest qualis intentio dȝ mouere creaturā ad ſe deo ſacrificandū. Circa qd̄ dicit euāgeliſta q̄ parētes ſui paruulum xp̄m tulerunt. Scd̄m aūt veritatem grammatice parentes nō intelliguntͣ niſi pater et mater: qui talis partus poſt deū ſunt prima cauſa. ¶ Ubi nota q̄ tres parentes habuit ille benedictus filius oblatus. Et primus eternus fuit pater ſue diuinitatis. Secūdus fuit ſua venerāda mr̄ eius humanitatis. Tertius Joſeph. et h' ſolum ſm opinionē cōem hoīum non ſm veritatem: q2 principiū nō dedit nec diuinitati nec humanitati eius. ſpūſſanctus talis humanitatis fabricator pater dici nō pōt: q2 de ſub'a ſua nil poſuit: nec quoad diuinitatē totam ab eterno procedentē a p̄re: nec quoad humanitatem totā genitam ſolū a glorioſa mr̄e. Et ſicut figulus p̄r non dͬ vaſoꝝ que facit: ita non dͬ ſpiritusſanctus p̄r xp̄i. q̄uis ex puriſſimis ſanguinibus virginis corpus fabricauerit tēplum diuinitatis ſicut dicit magr̄ in. iij. ſen. Qn̄ ergo audis dicere q̄ parentes ſui tulerūt ieſum in hieruſalem. intellige per parētes patrem dn̄i: matrem mariā et Joſeph nutriciū. Et qn̄ dico p̄rēȝ (cum opera trinitatis ſunt indiuiſa: et totum ſimul faciāt qd̄ eſt extra ſe: vt docet b. Aug.) intellige cum p̄re filium et ſpūmſanctum. Hic ergo q̄ quinqz perſone tulerunt ſacrificiū iſtud Pater: filius: et ſpirituſſcūs: maria et Joſeph. Hic tibi dimitto multas deuotas ꝯtēplationes. Et pͥma qūo eternus pater eſt ſummus ſacerdos: q2 de eo quod ipſe eſt ſibiipſi ſacrificiū facit. Secunda q̄ filius qui ſe portat et de ſe facit ſacrificium ei qui eſt ipſe. Tertia q̄ ſpūſſanctus inuiſibiliter ardet non ſolū ligna huius ſacrificij. ſ. Mariam: Joſeph: Symeonē: et Annā miſtrās ſed etiam ignē. vnde ipſe eſt. ignis qui ipſemet eſt. q2 ſpirituſſanctus ducit verbū ad templum a quo ipſe eternaliter ꝓcedit. Quarta q̄ portatrix magis fertur a chriſto delato q̄ȝ portat ipſa. Jſtarum et aliaꝝ explicationē meditationū ob breuitatem omitto. pro nunc ſufficit q̄ quinqz nomina debent ducere ad tale ſacrificium: et ſi aliquis hoꝝ deficit mutatio ſtatus tui ſit tibi ſuſpecta. Pater igitur deus dirigat te in viam ſuam per ſpem conſtantem: et non permittat tibi occurrere cogitatiōes retrahentes a bono propoſito ſcȝ non volendi perſeuerare ex debilitate vel ex paupertate: aut ex ſollicitudine vel tentatione: aut alijs motiuis retrahentibꝰ mentem a benefaciendo. Uerbum filius te dirigat per ſua ſancta conſilia: qui lucernam accēdit: lumen ſcȝ ad reuelationem gentiū ne poſ/

ſis errare ita ꝙ ſi incitaris ad apprehendendū
alium ſtatū in quo non es. reſpice in doctrinaꝫ
verbi ſi hoc tibi conſulit ⁊ potes facere: aliter
non. Spūſſanctus dirigat te purificando: quia
te non movebit prius ꝙ̃ tibi inſpiraret noticiā
cum dolore tuoꝝ defectuum: ⁊ prius te purga/
bit ꝙ̃ moueas paſſum tuoꝝ affectuuꝫ ⁊ ſi ꝑpen
dis cum peccatis ſuis aſcendere in altum ſtatū
ſm apparentiam exteriorē. noueris te duci ab
antiquo ſerpēte ad inficiendum locū quo per//
gis. Oportet etiā vt te dirigat ⁊ ferat pura vir/
go maria ideſt pura intentio ⁊ non maculata ⁊
mixta. aut ſcis ꝙ vas puꝝ dr̄ quando nō eſt ibi
aliquid niſi illud ſine quo eſſe non pōt. amurce
ideſt vas vacuuꝫ quolibet liquore vel re ſolida
liberum amurce oliue: ſiccitate ſine rubigine: ⁊
omni alia imūdicia: q̃uis plenuꝫ eſſet aere qa
natura vacuum nō ſuſtinet. Ita dico ꝙ mēs pu
ra eſt directa a maria qn̄ nullus reſpectus te du
cit: nec tui nec alterius niſi tm̄ gloria dei. Et ne
decipiaris a teipſo in iſtis motibus ſeu reſpe//
ctibus additur Joſeph ad deferendum tale ſa/
crificium qui interpretatur augmentum: vt ex
hoc intelligas q꞉ q̃uis tibi videretur portari a
quatuor primis deferentibus. debes cōſidera/
re ꝙ ſtatus quo vadis ſi aſſumere intendis eſt
ſuperior ⁊ perfectior illo vnde recedis q꞉ quili
bet pōt regulariter debito modo aſcēdere ⁊ au
geri: ſed non deſcendere vel minui. Totum co
gita exemplo glorioſe virginis que cū admo//
nita eſſet ab angelo de mutando ſtatu ſuo egre
di ſcꝫ tēpli ſolitudinē: ⁊ venire ad humanā cō/
uerſationem vſqꝫ ad habitandum cū humano
ſponſo. cogitabat ⁊ cogitādo paueſcebat in ver
bis angeli que interrogando q̄uo fiet iſtud. ſ.
cum virginitatē propoſuerit ſeruare. quod oſ/
dit cum ait. qm̄ virum non cognoſco. q quideꝫ
maior gradus eſt ⁊ perfectior q̃ filios genera
re ſm curſum naturalem. Sed tunc certificata
ab ipſo angelo ꝙ ad talem ſtatum dirigebat pa
ter eternus obumbrando verbum incarnando
ſpiritusſanctus fecundando: Joſeph in virgi//
nitate eam conſeruando. aſſentit virgo ſeipſaꝫ
offerendo. ⁊ dixit. Ecce ancilla dn̄i: fiat mihi ſcđ

Reſpondeo ad .§. vi.

tertiā inquiſitionē ſcꝫ ꝙ oblatus in ſacrificiuꝫ
⁊ delatus eſt deus ⁊ homo ieſus xp̄s. vbi decla
ratur qualis debeat eſſe qui ſeipſuꝫ vult deo of
ferre in ſacrificiū: vt ſcꝫ efficiatur xp̄s. ⁊ chriſt⁹
factus de te deo qui iam eſt datus deo ei q erat
natus deo: ⁊ hodie defertur deo qui erat deus.
Quis non obſtupeſcat in tantis mirabilibus: ⁊
tamen fiunt hec ꝓpter doctrinam nr̄am. Igit̄
oblat⁹ deo efficiaris humilis vt xp̄s: paup cū
xp̄o: patiens vt xp̄s: indutus charitate xp̄i: for/
ma te cum charitate xp̄i: forma te cum benigni
tate xp̄i. Et ſic ꝯſequenter per ſimilitudinem ſa
ctus xp̄s eris debitum ſacrificium deo oblatū
Tale ſacrificium de ſe fecit maria: ⁊ inter crea/
turas nunꝗ̃ apparuit tāta humilitas ſicut i ea
que ſe ancillam vocat: mater a deo electa. Et ita
cogita de alijs virtutibus ſuis: quas ob breui/
tatem dimitto. Cogita ſimilitudinē carnis cō
munitatē veſtium: ciboꝝ: ⁊ ꝯuerſationis: ⁊ pro
certo teneas ꝙ vbicunqꝫ xp̄s erat ſiue magn⁹
ſiue paruus: ibi erat ſua dilecta mater. Naꝫ ex
tra ſuam pn̄tiam viuere non valebat. Si virgo
pura erat in nuptijs: hoc ideo q꞉ xp̄s ibi erat.
Si verecundiſſima virgo ⁊ ꝯtemplatiōis ma/
giſtra cū magno tumultu perrexit ad crucem h
ideo q꞉ xp̄s illuc profectus eſt. multomagis ſp
ambulauit vbi orabat: vbi docebat: vbi predi/
cabat: vbi miracula faciebat ieſus. Et ita tota
tranſformata in chriſtum odoriferum ſacrifici
um de ſe deo obtulit.

Quantum ad .§. vij.

quartam inquiſitionem docetur in quo loco ta
le ſacrificiuꝫ facere debes de te vel filijs tuis ſci
licet quia ad templum hieruſalem ideſt ad do/
mum viſionis pacis. ſic enīꝫ interpretatur hie/
ruſalem. O cum quanto dolore intuenda ē iſta
infelix ciuitas vocata felix. In qua eſt amplum
templum herculis ſuperbi. Ad quod accedēs
ad ſacrificandum quilibet cum ambitione ſta/
tus ⁊ appetitu magiſtratuum non hoc meren/
do: ſed contrarium. Hic eſt templum bellicoſi
martis. ⁊ quilibet cōmuni ab extra: vel particu
lari abintra de ſe ei offert ſacrificium continua/
tum per annos plurimos. Templo inhoneſti io
uis raptoris non ſacrificat: niſi qui non valet.
Templum veneris omnes venerantur ⁊ ad tē/
plum ſemiramis multe gentes currunt. Tem//
plum guloſi bachi nunꝗ̃ reperitur vacuum.
Templum auari mide a maiori vſqꝫ ad mino/
rem: a ſacerdote vſqꝫ ad leuitam omnes ſacrifi
cium offerunt. Templum vero chriſti vacuū re
peritur: ⁊ non inuenitur qui velit ſe in eo pre/
ſentare: vel filios ſuos tanꝗ̃ iam in preteritum
ibi ſe preſentauit conuertit illud in templū va/
norum ac fallacium deorum. O munde imun/
de nutritor omnium vitiorum ſectator omnis
generis malorum: ⁊ ſolum deum exilium ma/
dis. Sed certe docet te chriſtus ⁊ mater eius of
ferre te: ⁊ tuos in ſacrificium inquantum vales
de templo hieruſalem vbi pax videtur: pax ſer
uatur: pax tenetur cum deo ſuo. ita refert bea.
Hie. ⁊ Ambſ. beatiſſimā virginē feciſſe poſt paſ
ſionē ⁊ aſcēſionē filij ſui dilecti: diſcurrebat. vi/
ſitando oīa loca vbi fuerat ieſus cōuerſatus: ⁊
ibi meditabatur ſacra bñficia per ipm ſiā hu/

mano generi ⁊ a memoria hoꝝ nō recedebat.

Ad quintam .§.viij.

inquiſitionem ſcꝫ per cuius manus fieri debet hoc ſacrificium.⁊ reſpondetur ꝙ per manꝰ ſy/ meonis qui interpretaſ obediens. Iſtud ſacrifi cium multū cōtinuauit dn̄s ieſus qui comede/ bat in domo Symonis Petri ſymonis phari/ ſei Symonis leproſi in bethania ideſt in domo obedientie.in domo Matthei qui interpreta// tur donatus alteri.ſcꝫ deditus ⁊ ſibi abnegatꝰ intrauit ⁊ in domum diuitis ſcꝫ Zachei ad oſtē dendū qđ verbis dixerat. Matth.xxiij. Oīa quecunqꝫ dixerint vobis facite ⁊ ſeruate ideſt i rebus licitis ſcꝫ boni prelati:⁊ etiā ſi praui eēnt ſed ſm opera eoꝝ ſcꝫ mala nolite facere. verum qui pōt inuenire bonū Symeonē antiquum iu ſtum ⁊ timoratum ⁊ peccantē populi ſalutē ma gis ꝙ̄ ſui:in quo habitet ſpūſſanctus.⁊ hēat di uinū lumen illum ſequare:⁊ alios dimitte. Ta/ lem deſcribit Lucas euange.antiquū Symeo/ nem in ſacro euangelio hodierno. Elige ſyme/ onem in pſēm tuū ſpiritualem qui ſit obediēs ſpiritualibus ſuis q: male pōt alteri precipere qui bene non didicit obedire. Tolle Symeonē antiquū practicum ⁊ expertum iam ſanguine mortuū ne ſetor oriri valeat ex tali conuerſatio ne. Quere Symeonē iuſtū a peccatis mundū ⁊ ne per malū exēplum vel doctrinā ad illa te i/ ducat. Accipe Symeonē timoratū humilē qui in ſeipſo nō confidat:nec preſumat qui plenus charitate:nō ſui amator:ne te liniat tpalibꝰ ſed ſit amator dei ⁊ ſalutis ꝓximi qui te defendat a malo. Reperi Symeonē plenum ſpū ſcō ſacra ſcriptura eruditū:⁊ ſana doctrina qui ſit multe oratiōis in qua reſpondet ſpūſſanctus. Per ta/ les manus ſacrificauit virgo glorioſa ſe totam ſummo deo.q: paruula parētibus obediuit pu ella antiquo ſacerdoti tēpli angelo ſctō.xiiij.vł xv.annoꝝ cū eſſet habitauit. Exinde cū vetulo virgine Joſeph in egyptum pergens cū eo ⁊ i de rediens cūꝫ filio ſuo multo tempore. Deinū antiqua facta.xlviij.annorum manſionem ha/ buit cum Joanne virgine puro quē ſibi in cru ce xp̄s loco ſui in filium aſſignauit.

Quantum ad .§.ix.

ſextam ſcꝫ cum qua ſocietate fieri debet taleꝰ ſa/ crificium:⁊ dicit euangeliſta ꝙ obtulerūt ꝓ eo vnum par turturū:aut duos pullos columbaꝝ ad que additi ſunt quinqꝫ ſiculi qbus ꝓmoge/ nitus redimebatur. per quos intelliguntur qn qꝫ ſenſus corporis qui debent offerri in ſacrifi/ cium.vt tota aīa tua dn̄i ſit: ꝗ̄uis euāgeliſta de ſiclis non loquatur. Sed neqꝫ declarat ſi date ſunt turtures vel colūbe.certum tamen q: alte/ rum eorū. Sed neqꝫ hoc vacat a myſterio: Jō enim ſpirituſſanctus voluit euangeliſtam hoc ſcribere diſiunctiue ad doctrinam noſtri:q: ali qbus cōuenit turtures offerre:alijs vero colū/ bas:nec offerre turtures:nec oēs columbas aliꝫ qui ſunt qui ſe deo volunt offerre in ſacrificiū ⁊ remanere in vita actiua ⁊ habitu laicali. Alij vero perfectius ſe offerre:intrando ⁊ reperien/ do ſe in ſtatu ſingulari. Primi ſecum deferant par turturum. vnum par importat vnitatē ⁊ fi/ delitatem. Tu ergo qui in laico ſtatu vis te deo ſacrificare:ſerua iſta quatuor vnitatem vt non queras vel ſequaris ſectas:diuiſiones:partiali tates ⁊ hmōi. Serua charitatem dādo elemoſy nas ꝓut Tobias filium ſuū docuit di. Si mul/ tum tibi fuerit abundanter tribue.ſi paꝝ:⁊ illō libenter impartire ſtude Tob.iiij. Serua caſti// tatem:ſic ⁊ ipſe Tobias docuit filium ſuum di. Attende tibi ab omni fornicatiōe:⁊ preter vxo rem tuam non patiaris crimen ſcire. De quo ēt dicitur ꝙ celebꝛabat nuptias cū vxore in timo/ re dn̄i. Serua fidem legendo vel audiendo ſa/ cras ſcripturas audiendo diuina officia ꝓdica tionū:verba illa credēdo ⁊ obſeruādo. Qui ve ro in ſtatu religioſo ſe deo tradūt offerre debēt pullos columbaꝝ ideſt duas columbas:binari us numerus eſt principium diuiſionis:ad innu endum ꝙ tales debent eſſe diuiſi ideſt ſeparati a mundanis. Sed inter ſe debent eſſe ꝗ̄ſi vnuꝫ par.i.ſimul vniti ⁊ ſine diuiſione. Columbaruꝫ pulli ſunt calidi:ſed caſti:q: adhuc nō ſunt co/ lumbe modice caſti tatis:ſed pulli ad innuen// dum:q: religioſi debēt eſſe calidi ideſt feruen/ tes in diuino amore.ſed puri ⁊ mundi a carna litate. Columbaꝝ pulli non volant diſcurrēdo ſed clauſi manent in nidis ſuis. Sic ⁊ religioſi non debent diſcurrere vagi per ciuitates ⁊ vil/ las niſi in neceſſitate.que non habēt legeꝫ: ſed clauſi debent eſſe in cellis vł clauſtris ſuis. Co lumbe q: plorant loco cantus ſignificat vitam religioſam plenā eē debere penitētia:⁊ q ait b. Hiero.ſe ⁊ mundū lugeant ⁊ dn̄i ſemꝑ pauidi preſtolentur aduentum. Et maxime lugere dn̄t pro pctis eoꝝ q elemoſynis eos nutriūt. Colū/ be nunqꝫ quieſcūt ſuꝑ cadauer:ſignificat ꝙ re ligioſi debēt ꝯtēnere pecuniam ⁊ oē inclinans ad peccatū. Colūbe habitantes in cauernis pe/ tre. Petra erat xp̄s inquit apl's.ſignificat ꝙ vi/ ta taliū dꝫ eſſe ꝯfixa cum xp̄o in cruce:⁊ ꝯſiium fieri pōt ꝯtemplatiua. Columbe reſidēt ſuꝑ cul mina aquarum:vt videant ſi accipiter vel alia auis rapax volat ſuper eos vt capiat a quo fu// giunt:ſignificant ꝙ debemus moraꝫ facere iu xta aquas ſcripturarum eas meditando vt va/ leamus cognoſcere. ⁊ vitare inſidias demo// num in aere habitantium. Columbe hn̄t colo/

lum variatū depictū ⁊ totū refulgens: deſignat
ꝙ vita religioſoꝝ debet eſſe ſpeculum aliorum
⁊ lux mundi. vt videndo eoꝝ bona opera: ver/
bis ⁊ factis glorificent patrē celeſtem: ⁊ cauere
ab his que hñt ſpeciē mali tollatur omnis ſuſ/
pitio. Omnes iſtas ꝓprietates ꝺ facili in virgi/
ne maria reperies ⁊ per excellentiam.

¶ Ad ſeptimam .§.x.

⁊ vltimam rñdeť ꝙ ex predictis ſequiť feſtum
ſolēne. ſ. leticia Symeonis: qꝛ cantať. Nunc di
mittis. Lumen intellect⁹ qui dicit. Lumē ad re/
uelationem ⁊c̄. Occurſus anna ⁊ ſtupor mētis
hoc eſt dicere ꝙ ex eis ſequiť. Leta obedientia
prompta hūilitas deuota ⁊ integra: ⁊ lumē ſa
pientie vere adhuc: qꝛ anna interpretať gratia.
Dico ꝙ ita viuendo currit ⁊ abundat gr̄a infu/
ſa a deo cum tot reuelationib⁹ ⁊ illuminationi
bus: quia tota mens ſuſpenſa manet. ⁊ in ſtupo
rem vertitur: ⁊ cum xp̄o ⁊ matre ſua ſe reperit
in eterna gloria. Amen.

¶ Quomodo gladius pertranſijt animaꝫ vir/
ginis btiſſime vt ꝑdixit Symeō. Ca. xxxvj.

Gladi⁹ multiplex reperitur in ſcripturis.

Tuaꝫ ipſius animā

ptranſibit gladius Lu. ij. Multi/
plex repiť gladius in ſcpturis. Eſt
enim gladius materialis. de quo
dn̄s ait petro. Omnis q accepit gladium: gla/
dio pibit Mat. xxvj. Dr̄ accipere gladium qui
ꝓpria auctoritate ſeu volūtate nō dei vel legis
auctoritate occidit vel pcutit aliquem hic acci/
pit gladium. qꝛ vſurpat ſibi poteſtateꝫ hoc fa/
ciendi. Nam q deo iubente occidit ⁊ pcutit: vt
pplͣs dei ſub moyſe ⁊ ioſue: ⁊ poſtea ſub iudici/
bus ⁊ regib⁹ multos apoſtatoꝝ chananeorum
⁊ alioꝝ occiderunt. ille non dr̄ accipe gladiuꝫ.
ſꝫ ſibi dato a deo vti ⁊ ideo licite. Et ſil̄r iudex q
occidit reum nō accipit nec vſurpat gladiuꝫ: ſꝫ
eo ſibi a lege dato ſi habet legitimā poteſtateꝫ
vtiť: vn̄ non ſine cauſa gladiuꝫ portat ait apl̄s.
i. ante ſe portare fecit. ſ. ad vindictaꝫ malefacto
rū. Qui vo accipit vſurpādo: gladio pibit: qꝛ a
iudice punitur: vel ſalteꝫ gladio diuine iuſtitie
niſi in vltum patientis: ⁊ de gladio iſto nō loqui
tur ſymeon ad virgineꝫ qꝛ vt dicit btūs Amb.
Nulla hiſtoria docet mariā de hoc gladij nece
migraſſe. i. morte violenta. ſꝫ naturali ⁊ preſer/
tim cum nō aīa: ſed gladio corpus tranſuerbe/
ret. ¶ Eſt ali⁹ gladius criminalis. de quo Pſ.
orat erui dicens. De gladio maligno erue me.
Iſte eſt gladius odij detractionis: male pſuaſio
nis ad peccandū. de quo be. Aug. Si fratri tuo
male pſuades: occides. Unde ps. Lingua eoꝝ
gladius acut⁹. de pe. diſ. j. Noli. ⁊ clemēs. Qui
odit ⁊ qui detrahit ⁊ q occidit pariter homici/
da eſt. de pe. di. j. homicidioꝝ. Occiſor corpus
occidit gladio mali. detractor occidit famam
per quam quis viuit in memorijs hoīum gla/
dio detractionis. Odiens occidit animā ſuam
gladio vindicatiue affectionis. lꝫ aūt iſte gladi
us criminalis per aīam tranſeat ⁊ plurimoruꝫ
non tn̄ vnꝗ̄ per aīam beate Marie. qꝛ ſola pec
catum nō fecit. Ergo de iſto nō intelligit ſyme/
on dicēs. Tuam ipſius aīam pertrāſibit gladi/
us. ¶ Eſt alius gladius ſpūalis. ⁊ hic figurat⁹
eſt per gladium quo percuſſit eleazarus elephā
tem hñtem ſup ſe caſtrum armatorū: ⁊ occidit.
ſicqꝫ populū dei liberauit ipſe tamē ſub eo op/
preſſus. qꝛ chriſtus gladio ſpūali verbi ſue do/
ctrine: ac dolore ſue paſſionis. ⁊ virtute ſue di/
lectionis mūdum occidit ꝓſtratis agminibus
demonum armatoruꝫ malitia bellātium: ſicqꝫ
mortuus populuꝫ dei liberauit. De iſto igiť in/
telligitur dictum Symeonis. Tuā ipſius aīam
pertranſibit gladius. Sed hic eſt tripartitus.
¶ Eſt enim gladius doloris internalis.
¶ Eſt enim gladius ſermonis diuinalis.
¶ Eſt enim gladius amoris virtualis.
¶ De quolibet iſtoꝝ poteſt iſtud vere ⁊ aperte
intelligi dictum beate Marie a ſymeone. Tuā
ipſius animam pertranſibit gladius.

¶ De primo gla/ .§.i.

De gladio doloris q̄re dolor dr̄ gladius.

dio. ſ. doloris ſatis vſitata locutio eſt: cuꝫ quis
habet magnū doloreꝫ ex aliquo malo nouo. di
citur gladius pertrāſiuit cor eius. ⁊ ſic corpus
nō vulnerať vel ledatur. De hoc etiā ait ps. In
ſeruum venūdatus eſt ioſeph humiliauerūt in
cōpedibus pedes eius ferrum ptrāſijt animaꝫ
eius. i. gladius cuꝫ incidiſſet in magnas tribu
lationes: qꝛ vēditus a fratribus in egyptū de/
latus emptus a phutiphare principe militie re
gis pharaonis: falſo accuſatus ab vxore ſui pa
troni de adulterio: qꝛ noluerit ſibi aſſentire in
malū incarceratus ⁊ vinculatus fuit ꝓpter que
ferrum. i. gladius doloris ptranſit aīam eius.
Et iſte gladius doloris paſſionis ipſius filij per
trāſiuit aīam ſuaꝫ. Uel ſic. tuam animā que eſt
quaſi ipſius ꝓpter intenſum amorem ptrāſiuit
gladius doloris. Tunc enim. ſ. in paſſione filij
reſeruati ſunt dolores partus. vt dicit Jo. da/
maſce. i. quas alie mulieres ſuſtinent in partu.
Sed nec aliqua mulier habuit vnꝗ̄ tantuꝫ do/
lorem in partu. nec aliquis martyr tātum dolo
rem ſenſit in ſuis tormētis quātum experta eſt
beata Maria in paſſione dilectiſſimi filij. Nō
Petrus in crucifixione ſui. Non Laurētius in
craticula combuſtus. Nō Blaſius pectinibus
ferreis dilaceratus. Non Jacobus per ſingula
membra intercīſus. nec alius. Unde dicit bea/
tus Hiero⁹. Pluſꝗ̄ martyr fuit ⁊ aureolā ma/

Maria tyrij ſuper oĩs clariorem recepit. Ratio immẽſitatis huius doloris eius hinc trahitur: dolor fundat in amore. Quãto enim quis plus amat aliquam rem vel pſonam: tãto magis dolet de eius amiſſione vel leſione. quod pꝫ per experiẽtiam reruꝫ magiſtrã. Magis enim quis dolet de amiſſione mille florenoꝝ q̃ȝ de cẽtum: itẽ pote qꝛ magis diligit plus dolet de morte filij q̃ȝ de amiſſione ſubſtantie. ⁊ precipue cum eſt bonus ⁊ vtilis ſibi. Sed beata virgo Maria naturaliter valde diligebat chꝛiſtũ filium ſuuꝫ. tum qꝛ vnicum. Certum eſt enim ꝙ pater vel mater plus dolet de moꝛte filij cum vnuꝫ tm̃ habet q̃ȝ ſi multos haberet. tum qꝛ totum aſſumptũ coꝛpus erat ex ſe patrẽ ibi nõ habebat: vt qꝛ pꝛem non habuit terrenum. ⁊ ideo ſtrictius amabat ⁊ de amiſſione magis dolebat. tum qꝛ innocẽs ⁊ optimus filius erat. ⁊ tñ moꝛte acerbiſſima ⁊ ignominioſiſſima inter latrones cõdemnatus erat. ⁊ ideo pertrãſiuit gladius doloris animã eius. ⸿ Erat in ea ⁊ amoꝛ amicicie: qui fundatur in bono honeſto: vt quanto quis ſapientioꝛ ⁊ pfectioꝛ fuerit: tanto magis debeat amari et de eius abſentia vel moꝛte doleri. Unde ⁊ patriarcha Jacob de moꝛte quam eſtimauit filio ſuo Joſeph eueniſſe valde doluit ꝓpter bonitatem eius. adeo vt ceteri filij ꝯgregati ad ꝯſolãdum eum: vix lenirent doloreꝫ eius. Sed dñs noſter ieſus chꝛiſtus erat optimus oĩum hoĩuꝫ ⁊ angelorum: ſapiẽtiſſimus ſibi ⁊ alijs vtiliſſimus. Unde in paſſione aĩam eius pertranſiuit gladius doloris. ⸿ Erat in ea amoꝛ charitatis maxime que deum reſpicit precipue dolere faciẽs de offenſa dei ⁊ pditione ꝓximi. Cum ergo cerneret ⁊ ſciret populum illum grauiſſime deum offendere: qꝛ directe in deum peccabãt contumeliãdo coꝛpus illud deitati vnitum. ⁊ hinc cõſideraret populum iudeoꝝ exquo nata erat: dãnationem ꝓpter perfidiam incurſurũ. Uideret etiam aploſ omnes a deo ꝓpter peccatuꝫ receſſiſſe: valde dolebat. Et ſic aĩam pertranſiuit gladius. ⸿ Sed forte aliquis dicet. ſciebat btã

Arguit ꝯtra pdicta.

Maria ꝙ deus pater volebat eum pati illam paſſionem. Et ipſe filius pꝛopter hoc in mũduꝫ venerat ⁊ hoc optabat. Indeq̃ȝ ex ea ſequebat redẽptio mundi: ⁊ ſalus populi: ⁊ gloria dei. Cum ergo eſſet cõfoꝛmis voluntati dei. ⁊ ſũme ipſa optaret ſalutem mundi. Unde ipſa triſtari poterat vel dolere cum tãtum bonum inde ſequebatur.

Rñd eo

Ad quod reſpõdeo. ꝙ eo modo gladius doloris ptrãſiuit aĩam virginis. quo ⁊ animaꝫ filij ſui qui dixerat pauloante. Triſtis eſt aĩa mea vſq̃ȝ ad moꝛtem. Math. xxvj. Eſt enim in nobis duplex anima. vel magis pꝛopꝛie loquẽdo duplex pars ſeu potentia anime. ſ. intellectiua ⁊ ſenſitiua. Secũdum potẽtiam intellectiuã chꝛiſtus in paſſione ſũme gaudebat: qꝛ deitate fruebat vt nũc. Sed ſm potẽtiam ſenſitiuã dicebat. ꝙ ſentiebat illud pſal. Repleta eſt malis aĩa mea. i. doloribus adeo ꝙ vita mea in inferno appꝛopinquauit. Sic ⁊ beata maria ſm voluntate rõnalem volebat filiũ ſuũ pati. ſciẽs deũ ſic oꝛdinaſſe: ⁊ ſalutẽ humani generis ꝯñdam ⁊ hinc nõ dolebat: ſed quieta manebat. ſed ſm ſenſualitateꝫ ſũme dolebat rõnibus pdictis. qꝛ vt dicit be. Hiero. Lꝫ in ſpiritu eſſet. m̃ dum in carne vixit carnelis mouebat ſenſibꝰ. Et ſm ſenſitiuaꝫ dicere poterat illud. Flecte ramos arboꝛ alta. ſ. crucis ⁊c. Sic ergo ipſius aĩam ptranſiuit gladius doloris. ⸿ Ex quibus valde nobis attedendũ eſt. ꝙ ſi voluit deus btãm Mariam mrẽm dñi innocẽtiſſimã ⁊ ſanctiſſimã tãtũ doloꝛem pati: ⁊ pſecutionẽ non debemus nos ab huiõi eximi velle. Unde dñs per Hiere. c. xlix. ait. Ecce quibus nõ erat iudicium vt biberent calicem bibẽtes biberũt. ⁊ tu ſi nocẽs eris non eris innocẽs: ſed bibẽs bibes calicem. Et Baruch quarto. Delicati mei delitijs ſpiritualibꝰ virtutuꝫ: ambulauerunt vias aſperas. opoꝛtet te ergo multa pati.

⸿ Quãtum ad ſe/ .§.ij.

cũduꝫ ꝙ gladius ſignificet aliqñ verbum dei. oſtẽdit aplſ dicẽs. Ephe. vj. Gladiuꝫ ſpũs aſſumite qd̃ eſt verbũ dei. ad Heb. iiij. Uiuus eſt ſermo dei penetrabilioꝛ omni gladio ancipiti: ptingẽs vſq̃ȝ ad diuiſionem aĩe ⁊ ſpũs ⁊c. Et de hoc gladio videt exponere be. Ambꝛo. hoc dictũ. Tuam ipſius aĩam ptrãſiuit gladius. ingt. Oſtẽdit ſymeon in hoc prudẽtiam Marie nõ ignarã eſſe myſterij. ptrãſiuit ergo gladius verbi dei aĩaꝫ Marie intellectiuã: qꝛ intellexit verbum qd̃ dixerat ſymeon. ſ. quõ filius eius poſitus erat in ruinaꝫ populi iudeoꝝ ⁊ reſurrectionẽ gẽtilium ꝯuertẽdoꝝ ad fideꝫ. ⁊ in ſignũ cui ꝯtradiceret a multis: quoad veritateꝫ myſterij incarnationis. ſ. gentilibus iudeis: ⁊ hereticis quoad imitationẽ a multis. ſ. oĩbus malis chꝛiſtianis. Oĩa autem chꝛiſti myſteria natiuitatis chꝛiſti: ꝯuerſationis: paſſionis: ⁊ reſurrectionis fuerunt pꝛenũciata a pꝛophetis ⁊ figurata. Et cum beata Maria legiſſet ⁊ audiſſet ſcripturas ⁊ ſucceſſiue videret ſingula impleri. ſic gladius verbi dei pertrãſibat animaꝫ eius intellectiuam: acutiſſime ⁊ perfectiſſime intelligẽdo. Unde in iſto euãgel. dicit euãgeliſta ꝙ Maria cõſeruabat omnia verba hec. ſ. eorum que fiebant circa chꝛiſtũ cõferens in coꝛde ſuo. Quod exponit venerabilis Beda. qꝛ ſcilꝫ habuit mẽti ſcripturas ſacras ⁊ cõferebat que ſcripta erãt in his que fiebãt. Uerbi gratia. vt deſcẽdamus ad particularia. Cum beatiſſima virgo ſꝫ ittu/

Uerbũ dĩ dicit gladiꝰ ⁊ quõ ptrãſiuit aĩaꝫ marie vginis.

ſancto cõcepit filium qñ dixit. Ecce ancilla dñi
fiat mihi ꝛc. ꝯferẽs verbum Eſa. illud. Ecce vir
go ꝯcipiet ꝛ pariet filiũ: ꝛ vocabit nomen eius
emanuel. Eſa. vij. potuit dicere itra ſe. Ecce mo
do impleta eſt dicta ꝓphetia. Et rememorãs ꝙ
Abraham qui interpretat pater excelſus miſit
ꝓcuratorem ſuũ Eleazar ad accipiẽdã ſpõſam
nõ de terra ꝓmiſſionis: ſed ad religionẽ lõgin/
quam ꝛ ab eo dimiſſam filio ſuo yſaac. qḋ ꝛ fe//
cit. Rebeccã videlꝫ puellam pulcherrimã quã
inuenit ad fontem aquarũ. qḋ demũ requiſita
huic aſſenſit. Gen. xxiiij. Conferẽs hoc cum eo
ꝙ Gabriel miſſus a patre excelſo. nõ in terram
ꝓmiſſionis. i. celum. ad ꝓcurandã ſpõſam cui
vniret in vnitate pſone filius eius vnicus ex ſa
ra. ſ. in mũdum remotũ a celo: ꝛ quaſi a deo de
relictũ ꝓpter idolatriã: ꝛ alia vitia quibus ple/
nus erat mundus. vt. ſ. vniret nature humane
in mũdo exiſtẽti: nõ angelice in celo ꝑmanẽti:
inueniens ipſam Mariam pulcherrimã aĩa ꝛ
corpe: ad aquas ſcripture legẽtem: tũc meditã/
tẽ vel orãte: angelus ipſe ſalutãs ꝛ colloquẽ
hns cum ea ſup hoc demũ ipſa ꝯſentiẽte deſpõ
ſata eſt in ea humana natura ꝛ dei filio vnita: ꝛ
ſũme ab eo dilecta: intellexit figurã illam im//
pletã. Et ſic gladius ptranſiuit aĩam eius intel/
ligẽdo. ¶ Cum aũt audito cõceptu heliſabeth
inſtigata a ſpiritu ſancto pgeret ad viſitãdũ he
liſabeth per mõtana iudee trãſiens ꝯferens in
corde ſuo. qḋ ait Salomon in Canticis. ij. Ecce
dilectus meus venit ſaliens in mõtibus: tranſi
liens colles. ſilis eſt dilectus meus capree hyn/
nuloꝗ ceruoꝝ. En ipſe ſtat poſt pariete noſtrũ
reſpiciẽs per feneſtras: pſpiciens per cãcellos.
En dilectus meus loquit mihi: poterat dicere
illud in corde ſuo: modo impletũ eſt illud. Nã
dilectus filius meus quem iam cõcepi venit in
me ſaliens in mõtibus quos aſcẽdo ꝛ collibus
excedens oẽm. ſ. pfectionem montiũ ſublimiũ
angeloꝝ. ac etiam colliũ ſctõꝝ viroꝝ. Silis eſt
dilect⁹ meus filius ſũme a me amat⁹ capreeꝗ
que facit magnos ſaltus: qꝛ deſcẽdit de celo in
vterum poſtea in preſepiũ: exinde in crucẽ aſcẽ
det: poſt in limbũ deſcẽdet: ac ſup terrã reſur/
gens aſcẽdet ꝛ poſtea in celũ. Silis eſt hynnu//
loꝗ ceruoꝝ. i. ceruulino. qui. ſ. delectat huma/
no aſpectu ꝛ delitie mee. ait ipſe per Salo. eſſe
cum filijs hoĩum: paruulus eſt per humilitatẽ.
Stat aũt poſt parietem abſcõſus. ſ. in humani/
tate. reſpiciens per feneſtras. i. per angelos na/
tiuitatẽ eius ꝛ alia myſteria nunciãtes: vt eius
virtutem ꝛ maieſtatẽ videre poſſemus per can
cellos. i. homines hoc etiã manifeſtantes vt ip
ſum videndo cognoſcẽ poſſemus. En dilectus
meus loquit mihi. cum. ſ. ſalutauit heliſabeth.
Tunc exultauit infans Joãnes in vtero Heliſa

Maria ꝯſeruabat ꝛ ſe rens in corde expoſitio Bede.

beth. ꝛ ſanctificatus eſt Joãnes baptiſta ad ver/
bum verbi qḋ pronunciatũ eſt per os virginis.
Naſcẽs aũt Joãnes iſte. ꝛ de vtero matris egre
diens vt colter dicit leuatus eſt de terra a bea//
ta virgine. Et cõferẽs tũc beata Maria cum eo
qḋ dixit Malach. iij. c. Ecce ego mitto angelũ
meum. Hic eſt puer iſte Joãnes angelicã vitã
ſeruaturus. qui parabit viam ante faciẽ meã.
Hic erit de quo Eſa. xl. ait. Vox clamãtis in de/
ſerto parate viam dñi: rectas facite in ſolitudi/
ne ſemitas dei noſtri: omnis vallis exultabit: ꝛ
oĩs mons ꝛ collis humiliabitur: ꝛ erunt pra//
ua ꝛc. ¶ Parit beata virgo chriſtũ ꝛ cõferens
in corde ſuo: dicit nũc impletum qḋ lõge ante
predixit Eſa. ideꝫ. ix. c. Paruulus natus eſt no/
bis ꝛ filius datus eſt nobis. Et vocabit nomen
eius admirabilis ꝯſiliarius: deus fortis: pater
futuri ſeculi: princeps pacis: ꝛ locũ partus cõ/
ſiderans: ꝯfert in corde ſuo cum ea qḋ prenun/
ciauit Micheas ꝓpheta. v. Tu bethleem terra
iuda paruulus vicus es in milibus iuda. ex te
enim exiet dux qui regat populum meũ iſrael.
Et egreſſus eius. ſ. quoad diuinitatem ſicut ab
initio a diebus eternitatis: nec intelligi põt de
Dauid rege qui fuit bethleemita: qꝛ iam mul/
to tẽpore ante mortuus erat. Sed loquitur de
iſto paruulo meo qui reget populum electorũ
ſuoꝝ. Audiẽs aũt beata Maria angelos can/
tes in celo. Glia in altiſſimis deo: cõfert in cor/
de ſuo dicens. Nũc impletur prophetia Dauid
dicentis. Celi enarrant gloriam dei. i. angeli. ꝛ
opera manuũ eius. i. paruulum iſtum factũ vir
tute dei annũciat firmamẽtum. i. celum nouã
ſtellam emittẽs dies diei. i. propheta illumina/
tus a deo Micheas mago inquirẽti illumina/
to a chriſto eructat verbum teſtimoniũ chriſti
nati: ꝛ nox nocti. i. princeps ſacerdotũ ꝛ ſcribe
obſcuri infidelitate herodi indicat ſciẽtiam: lo
ci huius natiuitatis. Vidẽſqꝫ paruulum vagiẽ
tem ꝛ plorãtem ait. Ecce qḋ dicit ſapiẽs Sapi.
vij. in perſona eius loquẽs. Primam vocẽ emi
ſi ſilem alijs ſoris plorãs. Venit octaua die ad
circũciſionem pueri ꝛ ꝯferens in corde ſuo. ait
dolens de pena paruuli cum ioſeph ſpõſo ſuo.
nunc impletur figura eius quod dixit zephora
vxor Moyſi cum circũcidit filium ſuum. Spõ
ſus ſanguinum tu mihi es dolens de effuſione
ſanguinis ꝛ filij. ¶ Cum autẽ tredecima die a
natiuitate filij veniſſent reges magi. i. magni
aſtrologi ad adorãdum ipſum natum ꝛ ipſum
venerati ſunt cũ muneribus auro thure ꝛ myr
rha ꝯferẽs in corde ſuo. factum iſtud cum ſcri/
ptura ſacra dicere poterat. Modo adimpleta
eſt ſcriptura Dauid dicentis. Reges tharſis et
inſule mu. offe. reges arabum ꝛ ſaba do. addu
cent que munera in parte etiã declarat Eſa. lx.

dicens. Omnes de ſaba venient aurū ⁊ thus
deferentes: ⁊ laudem dn̄o annūciātes. Omne
pecus cedar cōgregabit tibi arietes nabaioth
miniſtrabūt tibi. Offerentur ſup̄ra ⁊c̄. ex ipſis
muneribus oſtēdētes maieſtatem eius. ¶ Cū
do. xl. die obtulit puerū. in templo recolēs qd̄
ſcriptū eſt Malach. iij. ſ. ſtatim veniet ad tēplū
ſanctum ſuum dn̄ator quem vos queritis ⁊ an
gelus teſtamēti. ſ. noui inſtitutor quē vos vul-
tis: vos. ſ. iuſti affectatis. vt Symeon ⁊ Anna ⁊
ſimiles. Et quis ſtabit ad vidēdum eum. Ipſe
enim quaſi ignis inflāmans ad amorem eum
cognoſcētes. vt illum ſymeonē dicere poterat
ↄferens ſcripturam ipſam cum eo quod fiebat
nūc impletur ꝓphetia illa. ¶ Inde ad paucos
dies cum ex admonitione angelica ipſa cū par-
uulo ieſu ⁊ ioſeph fugiens pſecutionem hero-
dis deſcenderet in egyptum vt ibi maneret ad
tēpus. in cuius ingreſſu corruerunt idola egy-
pti. Audiens hoc ↄferebat in corde ſuo hoc cū
eo qd̄ predixit Hiere. Ecce dn̄s aſcēdet ſup̄ nu-
bem leuem. ſ. virginē. que leuis fuit. q̄ꝛ ab om-
ni onere peccati libera. aſcendit q̄ꝛ tenebat pue
rum in bra. hijs: ⁊ deſcendit in egyptū fugiēs
pſecutionem herodis: ⁊ cōmouebuntur idola
egypti. ſ. in terram corruentia: in ſignum q̄ꝛ de
bebat idolatria de mundo ceſſare: deſcendente
dn̄o per predicationē apl̄oꝝ in mūdum. Et cū
ibi maneret ⁊ percepiſſet magnā ſtragem quā
fecit herodes paruuloꝝ: vt illū occideret pue-
rū dicere potuit hoc ↄferens in corde ſuo. Ecce
impleta ꝓphetia Hiere. dicentis. Uox in rama
audita eſt ploratus ⁊ vlulat⁹ multus rachel plo
rās filios ſuos noluit cōſolari. q̄ꝛ nō ſunt. Poſt
ſeptēnium mortuo herode angelo nūciante re
ducēs puerū de egypto ⁊ pgens ad habitādū
nazareth. ↄferens hec in corde ſuo dicere pote
rat. Modo impletum eſt qd̄ ait dn̄s. ex egypto
vocaui filiū meū. Et qd̄ alius dixit. q̄m nazare
nus vocabit̄. ¶ Duodēnē factū cum duxiſſet
ad tēplū poſt triduū queſitū eum inueniſſet in
medio doctoꝝ dicere potuit illud Eſdre. In ex-
celſo throno vidi ſedere virū quē adorat mul
titudo angelorū dicētium. Ecce cuius impe. in
eternū pma. Trigenari⁹ factus cum acceſſit ad
baptiſmū. Joā. Hic imaginari pōt hoc ſibi a fi
lio vel angelo reuelatū ⁊ dicere poterat ↄferēs
in corde ſuo. Nunc impletū eſt illud ps. Uox
dn̄i ſup̄ aquas iordanis dn̄i ieſu ad ioānē bap.
vt eum baptizaret qd̄ cū fieret deus maieſtatis
intonuit paterne. Heſt filius meus dilectus ⁊c̄.
dn̄s ſpiritusſanctus in ſpecie colūbe ſup̄ aquas
multas ad ſanctificandum eas pro baptiſmo.
Et ſic de alijs myſterijs dici poſſet.

¶ De tertio gla- .§.iij.

dio. ſ. dilectionis dicit pſal. Accingere gladio
tuo. ſ. charitatis ſup̄ femur tuum. i. in humani
tate tua illā oſtendēs potētiſſime. ſ. dn̄e. Et Ju-
dith. ix. c. ad dn̄m orans ait. Fac dn̄e vt gladio
ꝓprio. ſ. dilectionis ſupbia eius conterat̄. Un-
de quaſi exponēs ſubdit dicens. ⁊ pcute eū la-
bijs charitatis mee. ſ. ad ſalutē populi mei per
trāſiuit gladius iſte aīam virginis. q̄ꝛ ſup̄ oēs
dilexit. vnde Can̄. ij. Introduxit me rex in cella
ria ſua: ordinauit in me charitatem fulcite me
florib⁹ ſtipate me malis. q̄ꝛ amore langueo ⁊c̄.

¶ Quomodo inuenit maria filium ieſū duo-
denem in templo. ⁊ de triplici interrogatione
beate virginis. Capitulum. xxxvij.

F**Ili quid feciſti no**
bis ſic. Luce. ij. Damaſus papa. ex
verbis ſcripture ſic ait. Antequā
ſcruteris non rep̄rehēdas: intelli-
ge prius ⁊ tūc increpa. Antequā rephendas pus
audias. xj. q. iiij. coꝝ. Cōtingit aliqn̄ q̄ videns
aliquis vel audiēs aliquē defectū apparēter al-
terius non bene informatus de veritate: repre-
hendit talis dure ⁊ cōtumeliabitur vt puniat̄.
Sed cum diſcuſſa cauſa percipit illū innoxiū
remanet cōfuſus: ⁊ ille grauatus iniuſte ab eo:
ſicut accidit de patrono ioſeph. qui quia nimis
credulus fuit verbis ſue vxoris inique accuſan
tis eum de turpitudine adulterij intentāti mē-
daciter non examinato negocio dure tractauit
eum carceri deputando iniuſte Gen̄. xxxix. Nō
ſic fecit beata Maria: ſed inuētum filium quē
cū dolore queſierat ait. Fili quid feciſti nobis
ſic. non rep̄rehendit nō clamat: nō blaſphemat
ſed cauſā huius rei interrogat. Ex quib⁹ v̄bis
pōt formari triplex iterrogatio circa ip̄m ſcīn.

¶ Quid feciſti nobis ſic: vt. ſ. a ꝓpinquorum
conſortio te abſentares.

¶ Quid feciſti nobis ſic: vt in hieroſolymorū
templo latitares.

¶ Quid feciſti nobis ſic: vt in doctorum me-
dio te locares.

¶ Ad que tria fili⁹ vt ſapientiſſimus vnica ſen
tentia plene reſpondit dicens. Quia in his que
patris mei ſunt opoꝛtet me eſſe.

¶ Pro declaratio- .§.i.

ne primi queſiti ⁊ ſue reſpōſionis ſciēdū q̄ mā
dauerat dn̄s in veteri lege vt in tribus ſolēnita
tibus iudeorum omnes de illo populo qui cō-
mode poterant: pergerent hieruſalē ad tēplū
domini ad agēdum gratias deo de beneficijs
precipuis collatis patribus eorū. ſcilꝫ in feſto
paſche ſeu azimorū. in feſto penthecoſtes: ⁊ in
feſto tabernaculorū. vt ergo obedirēt parentes
chriſti. ſ. vera mater nālis btā v̄go maria ⁊ Jo-

ſeph p̄r putatiuus nō naturalr. ſic dicit euange/
liſta. vt putabat̄ filius ioſeph Lu. ij. Ibat ad tē/
plum. In qua aūt harum ſolēnitatum nō decla
rat euangeliſta: p̄gentes autem ſecum duxerūt
puer ā ihm nolētes tantum theſaur̄ alijs com/
mendare. ⁊ vt exemplum daret̄ parentibus fili
os ſecum ducere ad eccleſias. ſed cum p̄pter ho
neſtatem de more eſſet: vt mulieres ſep̄ate a vi
ris manerēt in templo. ſ. in porticibus templi.
Nam in tēplum p̄prie ſumptuz ſoli ſacerdotes
introib ā t: puri manebāt cum altero parentum
patre vel mr̄e. Credendū eſt aūt q̄ beata maria
tantum theſauruz penes ſe voluit reſidere. Cū
aūt ibi manendo nō curioſitati vacaret ⁊ vani/
tati vt hodie fit: ſed o:oni ⁊ cōtemplationi men
te ad celeſtia ſ̄r̄a. puer ieſu abſentauit ſe a mr̄e
ea nō p̄cipiente. Querit ergo beatiſſima mr̄ co
repto. Fili qd feciſti nobis ſic. vt te a nobis ab/
ſentares que eſt rō? Cui reſpondit. q: i his que
p̄:is mei ſunt op; me eſſe pater meus (vt noſti)
deus eſt: tu aūt mater carnis mee. Et cum opo:
teat me eſſe. i. exerceri in his que ſunt p̄:is cele
ſtis. iō decuit vt me abſentarem a te: ⁊ ioſeph
p̄:e putatiuo. ad oſtendendum q̄ non apte po/
teſt quis ſe tradere ſpūalibus ⁊ totaliter deo va
care: niſi abſentando ſe a parentibus ⁊ propin/
quis. q̄m ait ps. xxvj. Pater me⁹ ⁊ mater mea
dereliquerunt me. dn̄s autem aſſumpſit me.
totaliter. ſ. in ſuum. Parentes enī ſunt parētes
carnis ex ſubſtantia ſua generant corpus. ſ. pa/
ter ⁊ mater. Un̄ adaz dixit. Erunt duo in carne
vna. Gen̄. ij. ideſt ad generandum vnam car/
nem ſeu co:pus. ſ. p̄r ⁊ mater. Pater autem. ſ.
creato: ſpūs ſeu anime hūane deus eſt: quo cre
at aiam organizato corpore ⁊ creādo infundit.
nō enim ſunt extraduce aie ſicut ⁊ corp̄a. vtrun
q̄ notat ap̄ls ad Heb. xij. dicens. P̄:es carnis
nr̄e habuimus q nos erudierunt: obtemp̄aba/
mus eis: q̄to magis p̄:i ſpūum. ſ. animarum ⁊
viuemus. q: igit̄ parentes ſunt carnis: ea que
ſunt carnis querūt filijs ſuis. vt ſit p̄lcer: ſit fo:/
tis corpore: diues: hono:at⁹ in mūdo: filios ha
beat: vxo:em ducat. cum eis maneat. mūdo pla
ceat: que mundi ſunt cogitet: abſtinētias fugi/
at: ieiunia nō ſeruet: iniurias nō ſuſtineat: infir
mitates ⁊ tormenta ⁊ mo:tē p̄ ſortilegia ⁊ alia
illicita vitet. P̄r autem ſpūs deus vult aiam ex
erceri in diuinis ⁊ ſpūalibus. vt hoc implere p̄
fectius valeat: ea que ſunt carnis reſpuere de/
beat. ⁊ parentes carnis ne impediant in hmōi/
derelinq̄re: q: igit̄ nouerat xp̄s propinquos im/
pedire frequenter ſalutē vel p̄fectum ſalutis fi/
lio:. nō ſbtraxit ſe ad tp̄s a mr̄e ⁊ ioſeph p̄:e pu
tatiuo. nō q̄ in aliquo impediret̄ vel poſſet im/
pediri ab eis in ope p̄fecto:um operum: ſed ad
oñdendum q̄ cōiter accidit in alijs p̄entibus:

Xp̄us duodē-nis a parentib⁹ ſe abſentauit iō.

q: ipediūt p̄fectū ſalutis q̄rētes in eis que ſūt
carnis. vn̄ nō pōt eē. i. exerceri in his q̄ ſunt pa
tris: ⁊ nō q̄ ſūt ſpūs. ſ. aie. Propterea di Mat.
x. Inimici hois domeſtici ei⁹. Et. b. Amb. Hec
eſt vera fuga ſcz ſeculi q̄dā abdicatio domeſti/
co:. i. p̄entū: ⁊ alienatio chariſſimo: vt ſuis ſe
abneget. que deo ſeruire deo gliſcit. xij. q. i. cui
portio. Cū aūt p̄pēdunt parentes carnis filios
velle a ſe recedere deſerēdo ſeculū religionem
ſcām igrediēdo multipl̄r diſſuadēt ⁊ ↄtradicūt
ne carnē deſerās dicētes ſe in in ſeculo poſſe ſal
uari ⁊ deo ſeruire ⁊ parētib⁹ obedire: ⁊ nō cōtri/
ſtari ne maledicant̄ ab eis: maiorisq̄ laudis ⁊
meriti eē. q: maioris laudis in ſeculo tētationi
bus vtpote frequētiorib⁹ reſiſtē: q̄ in clauſtro ſi
bi ipſi ocio vacare: crudelitatē q̄z fore parentes
derelinq̄re. Quib⁹ dicēdū eſt a filijs. In his q̄
p̄ris mei celeſtis ſūt o; me eē. i. exerceri opib⁹
ſpūalib⁹ ad q̄ vocat iſpirādo. Nā eti in ſeculo
poſſet qs m̄lta bona facē: dei p̄cepta ſuare: qs
eſt h̄ q potuit trāſgredi ⁊ nō eſt tranſgreſſus: q
poſt au: nō abijt: vtiq̄ laudabim⁹ eū. fecit enī
mirabilia in vita ſua. Gre. magn⁹ aliqn̄ in ado
leſcētia ſua fuit illi⁹ opiniōis cū eēt nobiliſſim⁹
ex ſenatorio gn̄e roma. ditiſſim⁹ ⁊ doctiſſimus
p̄us eſtimās ſe deo poſſe p̄fecte ſuire in habitu
laicali. S; p̄pēdēs occupatiōes ſeculi ſuccreſcē
⁊ pa: deo vacare: oīa deſerēs deo in religione
ſe tradidit. Nō eſt hoc magnanimitatis ⁊ forti
tudinis ingerē ſe p̄icul' aie: q̄ qs declinādo pōt
euitare: ſ; temeritatis ⁊ audacie. ſicē velle hita/
re cū draconib⁹ ⁊ ſpētib⁹ ad bellādū ↄ eos vbi
qs pōt eos declinare. Obediēdū ē p̄entib⁹: ſ;
magis deo a quo oīs p̄:nitas in celo ⁊ in terra
noiat̄: cū ſpirat ad ea q̄ ſūt ei⁹ volūtatis p̄fecte
Maledictiōes aūt p̄entū q̄ ingerunt̄ filijs p̄p̄t
hmōi de⁹ ↄuertit in bn̄dictiōes. nec p̄p ſcādalū
eo: eſt tantū bonū p̄termitēdū: q: ē ſcādalum
phariſeo: nō puſillo:. vn̄ nō curandū ſm̄ do/
ctrinā xp̄i. ¶ S; qs ē i ſeculo ita potēs diues:
hono:atus que nō q̄rat adhuc magis ſtatuz ſu
ū m mundialē augere q̄to magis in ſtatu ſpūa
li d; querere augeri. Hereticu; aūt eſſet dicere
vel credere ſtatū religionis ⁊ ↄtemptum mun
di non eſſe in ſe maioris meriti ⁊ p̄fectionis: q̄
etiā in ſeculo laudabiliter viuere: q: h̄ eēt ↄtra
doctrinā xp̄i h̄ ſuadentis. nec eſt crudelitas illu
parentes deſerere p̄pter deum: ſed magna pie
tas. Un̄. b. Hiero. in ep̄la. Licet in limine ſenex
iaceat p̄r ſcz dom⁹ ad retinēdū filium ne rdat
ab eo: ⁊ ex collo pendeat nepos ac mater vbera
qbus te lactauit oñdat per calcatum perge pa/
trem: per calcatā p̄ge mr̄em: ⁊ ſiccis oculis ad
vexillum crucis euola. Sūmū genus pietatis
eſt in hoc eē crudelē. Un̄ ⁊ cuidā volēti xp̄m ſe
qui: ſed p̄us expectare ſepulturā p̄:is. xp̄s ait

Exēp lī

Dimittite mortuos ſepelire mortuos ſuos. tu aũt vadas relinquẽs p̃rem tuuƺ: ⁊ annũcia verbũ dei. Math. viij. ¶ Et aduertẽdũ ꝙ ſubtraxit ſe xp̃s a parẽtibus cum eſſet duodẽnis. cum ſ. cõiter incipit ab alijs pueris apparere ſcintilla vſus rõnis: cum ꝯcupiſcẽtia incipit excitari ⁊ titillare hoiem ad malũ. vt. ſ. tũc qui vult eſſe in his que ſunt patris ſpũs. ⁊ totum ſe tradere deo parẽtes ⁊ mũduƺ deſerat nõ expectãs ſenectutẽ vel iuuentutẽ poſtꝙ fuerit ſeculi oblectamẽta expertus. Bonũ eſt viro (dicit Hiere.) ſi portauerit iugum ab adoleſcẽtia ſua. ſ. conſilia xp̃i adimplẽdo. Unde ⁊ dñs deus cõiter quos elegit ad opa ſua magnifica agẽda: vocauit ĩ pueritia vel adoleſcẽtia. Samuel pp̃heta dñi ſingularis ⁊ iudex populi antiqui in pueritia fuit domino dedicatus. Dauid adoleſcẽtulus in regẽ dño iubẽte inũctus: ⁊ eius cytharedã ⁊ pſaltes ad ꝯterṅedum ſupbuƺ gigãtẽ Goliath aſſumptus. Joãnes bapti. ⁊ pcurſor dñi antra deſerti teneris ſub annis puerilibus ciuiuƺ turmas ac parẽtes fugiẽs petijt: ne leui ſaltẽ maculare vitam famine poſſet. Euãgeliſtã Joãnem quẽ ſpũs ſapiẽtie ⁊ intellectus pre ceteris ſpleuit ad eructãdum verbũ ſuum in adoleſcẽtia vocauit vt p̃rem ⁊ rhetia deſereret. b. Nicolaum. ſctiſſimũ Dñicum. Frãciſcũ. Bernar. Petrũ martyrem. Thomã in pueritia vel adoleſcẽtia ad mũdi ꝯtẽptum ⁊ ppinquos relinquendos inſpirauit. diſcant ergo adoleſcẽtes inſpirati ad dimittẽduƺ parẽtes ꝓpter obſequium dei: xũm dicũt eis. Fili quid feciſti. vel quid facis ſic. i. cur ita nos deſeras. Rñdeo eis cum xp̃o. Quia in his que patris mei ſunt. ſ. celeſtis opƺ me eſſe. i. diuine inſpirationi aſſentire. ⁊ vt poſſim expeditius diuinis intẽdere: opƺ me vos deſerẽ. Sic ⁊ ipſa dei mater in ĩfantia tẽplo eſt oblata. ⁊ ibi ſm Joãnem Damaſce. enutrita relictis parentibus ⁊ propinquis ac domo parentuƺ ⁊ tota tradita diuinis exequijs.

¶ Pro declaratio- §. ij.

ne ſecũde qõnis ⁊ riſionis cõſiderãdum eſt. ꝙ beata virgo in tẽplo moram trahẽs nõ aſpiciebat hincinde hoies vt faciunt vane mulieres ⁊ viri iuuenes. nec ad ornamenta templi curioſe nec ꝯfabulabaſ cum alijs vt multi faciũt. cuƺ xp̃s dicat. Domus mea domus orõnis vocabitur. Et ideo nolite facere domuƺ patris mei domũ negociationis: ait iudeis. Joã. ij. ſed vacabat in tẽplo orõni: meditationi: forte mente reuoluẽdo: diuina bñficia facta ⁊ ꝯferẽda populo dei que repreſentabãt in illis pcipuis ſolẽnitatibus. Nam in feſto paſce qḋ interpretaſ trãſitus repreſentabaſ bñficiuƺ illud qḋ tranſiens dñs per egyptuƺ occidit oia primogenita egyptioꝝ ſine morte alicuius qui erãt in domibus hebreoꝝ in quoꝝ ſuplimitaribus factuƺ fuerat ſanguine agni ſignuƺ thau. i. crucis per qḋ flagellum cogẽtibus egyptijs ne peiora flagella paterenſ ſi retinerẽt eos populus ille tranſiuit de egypto. ⁊ qꝛ ꝓpter feſtinãtiam nõ potuerunt fermẽtare panẽ paſtum ſecũ portarũt: ⁊ illã coctam comederũt. ⁊ ideo in ſignũ huius azima comedebãt in illo feſto qḋ erat de mẽſe Martij vel Aprilis. pro illo aũt nos habemus feſtuƺ reſurrectionis illo tp̃e quo deo grãs agere debemus ⁊ lõge ampliores per maius bñficium nobis collatuƺ. qꝛ videlƺ filius ille bte vginis dñs ieſus pfecte etatis trãſiuit de hoc mũdo ad patrem. de mortalitate ad imortalitatẽ reſurgens ⁊ occiſus virtualiter primogenitis egyptioꝝ. i. vitijs capitalibus mũdi per paſſionẽ populus dei liber a morte: per ſignum crucis credite exiuit de tenebris peccatoꝝ dirigẽs ſe ad terraƺ promiſſionis ſuperna glie. ¶ In ſcda ſolẽnitate. ſ. pẽthecoſtes. que diſtabat a feſto azimoꝝ per. xl. dies dñm laudabãt de bñficio eis dato. ſ. leges decalogi ſiue legis moyſace in mõte ſynai pro quo nos feſtum agimus pẽthe. pro excellẽtiore dono collato populo dei in monte ſyon. ſ. legis nõ timoris. vt illa ſed amoris ⁊ grẽ noui teſtamẽti infuſa aplus per. ſ̃. ſm illud apli. Ex ſyon exibit lex ⁊ vbũ dñi de hieruƺ. qꝛ ibi inchoauit pdicatio aploꝝ. ¶ Tertiũ feſtũ vocabaſ ſcenophegia ſeu tabernaculũ in quo bñficiũ colebãt qḋ deus in deſerto. xl. annis habitare refecit in tabnaculis itinerãtes per illud paſtis mãna celeſti: ptectos ab inimicis: nec erat vt ait ps. ĩ tribubus eoꝝ infirmus loco cuius agimus dedicatiões eccle. ſ. gliaꝝ triũphãtis repñtãtes. In qua in tabnaculis glie ſcti habitãtes. ſ. corpoꝝ glificatoꝝ in fine. mãna celeſtis fruitionis paſcũtur tibi ab inimicis: ⁊ ab oibus miſerijs corpis. Demũ ad ſe reuerſa cũ nõ videret filiũ iuxta ſe imaginata eſt ꝙ acceſſiſſet ad ioſeph. Recedens ergo inde cũ in certo loco ei obuiaſſet. ⁊ cũ nõ videret euƺ cũ ioſeph exiſtimaret eũ eſſe cuƺ alijs conſanguineis ſuis ⁊ venientes iter diei. i. vna dieta cũ queſitũ inter ꝓpinquos ⁊ notos nõ repiẽtes dolere ceperunt. vñ reuerſi ſunt in hierlm ad eũ regrẽdũ. Timẽtes ne forte captus fuiſſet ab archelao filio herodis. cũ a p̃re ſuo recẽter natus fuiſſet queſitus ad morteƺ. Sƺ poſt triduũ inuenerũt eũ in tẽplo. ⁊ dicẽte ei mre. Fili qd fe. nobis ſic rñdit. qꝛ in his que p̃ris ſc̃. Tẽplũ materiale illud. i. domus p̃ris mei. opƺ autẽ. i. decet me eẽ ⁊ manẽ in domo p̃ris mei cuius ſuƺ filius magis ꝙ̃ in alio loco. ſigt tẽplũ iſtud ſcam eccliam in qua opƺ me eẽ ꝯtinue per grãm alis ſuſtẽtare nõ valeret. Hic ſiut opa p̃ris: opa ſcã ⁊ vtuoſa. vñ reſurgẽs ait ipſe. ecce ego vobiſcũ ſum. ſ. in

Xp̃s ſb traxit ſe ſ. parẽtibus ad duodennis ideo.

eccliā oīb⁹ diebus. Tēplū ecclie militātis trāſit in triūphātē. ps. Dn̄s in tēplo ſcō ſuo. do. in ce. ſe. eius. ⁊ h̄ ēt ⁊ pmaxime eſt domus p̄ris. ⁊ ibi opʒ me eē ad coronādū eos. Cuʒ igiť xp̄s inueniať in tēplo mālī: nō in theatro: nō in domo: nō in ptorio: ſi xp̄ʒ volum⁹ inuenire tēplū mā, le. i. eccliā debemus frequētare. Ibi. n. inueniť xp̄s. i. ſaluatoꝛ ad ſaluādū. Cū. n. ecclia ſit locus deputatus ad oꝛonē magis hō ſe recolligit orā dū ⁊ deuoti⁹ ꝙ in alijs locis. ad qđ ēt vnus exē plo alterius excitať. Licet aūt deus ſit vbiqʒ ad exaudiendū. tn̄ tanto citius ⁊ efficaci⁹ ⁊ vtilius exaudit ꝙ̄to deuoti⁹ ⁊ a plibus inuocať. ⁊ inde ſalus pcurať. Ex v̄tute ēt ꝯſecratiōis ecclie rep/ miť malitia demonuʒ: ne tm̄ valeāt iſeſtare ſan taſijs vanis exorantes. ibi ēt coiter admiſtranť ſacra que p hoies iuſtificātur ⁊ ſaluanť. ⁊ lō in his que p̄ris mei ſunt locis opʒ me eē. ¶ Inueniť ieſus in tēplo ecclie militantis ⁊ multo pſe/ ctius: q꞉ per fidē viuā. vn̄ ad Eph. iij. Habitare xp̄ʒ per fidē in cordib⁹ v̄ris. Cū. n. xp̄s ſit caput ecclie. vt ait apls. ⁊ veri fideles mēbra eius opʒ xp̄m eē in h̄ tēplo. alīs mēbra moꝛtua eēnt ſepa rata a capite. Et q꞉ nullus pagan⁹ iudeus vl̄ he reticus eſt vel eē pōt in tēplo hui⁹ ecclie cuʒ nō hēat fidē. ideo xp̄s in eis non eſt: ſed diabolus. Vn̄ Aug. Qđ extra eccliaʒ eſt diabolus. ſicut in ecclia xp̄s per h̄ ꝙ̄ſi diabolo tradiť qui ab eccle ſiaſtica coione remoueť. xj. q. iij. Oīs. Certū eſt ꝙ oēs infideles ſunt ex̄ eccliaſticā coionē. qnimo ⁊ fideles qui nō recte viuūt: ſed dei ⁊ ecclie pce pta trāſgrediunť ſm̄ meritū nō ſunt ecclia dei. vnde nec xp̄s in eis. Vn̄. b. Hiero. Ecclia dei eſt nō hn̄s maculā. ſ. peccati. neqʒ rugā. ſ. duplici tatis vel erroris. Et lō qſqs eſt aliq̄ ſorde pecca ti pollutus. ſ. moꝛtalis de ecclia dici nō pōt nec xp̄o ſbiectus. de pe. di. j. Ex tua. Extra eccliā aūt exiſtib⁹. ſ. per fidē ſine opib⁹ que moꝛtua ē non pōt eē ſalus: ſʒ pditio ⁊ dānatio. ſicut in figurā oēs qui repti ſunt ex̄ arcā tpe Noe diluuio pie rūt. Igiť ſūmope laborādū eſt vt in tēplo ecclie qlibet ſit nō ſolū numero: ſʒ ⁊ merito. ⁊ ibi ſolū ſiunt opa p̄ris celeſtis. i. vere v̄tuoſa ⁊ merito/ ria. Vn̄ ⁊ ſalus. q꞉ in his que ſunt p̄ris mei opʒ me eē ait xp̄s. Qđ ſiquis amiſerit ieſuʒ qui nō amittiť q̄ad grām: niſi per pctm̄ moꝛtale: requi rat cū dolore cū maria: ⁊ poſt triduū ⁊ nō ante. ſ. ꝯtritiōis: ꝯfeſſiōis: ⁊ ſatiſfactionis. ſaltē in p/ poſito q̄ad ſcdm̄ ⁊ tertiū: ⁊ iterū inueniet recu/ perādo grām amiſſam. ex̄ tēplo aſcēdiť ad tē/ plū celeſte ſanctaꝝ ſctoꝝ. vbi xp̄m opoꝛtet eſſe. vt ibi electi non ſolum ſua diuinitate: ſed ⁊ huma nitate perfruantur perpetuo.

¶ Pro declara/ .§. iij.

tione tertie q̄onis ⁊ reſponſionis aduertēdū ꝙ que rētes maria ⁊ Ioſeph ieſum cū itraſſent tēplū. ſ. porticū tēpli inuenerūt eū ibi. nō vbicūqʒ ſʒ in loco excellētiori. ſ. in medio doctoꝝ. nō quideʒ ocioſuʒ vel puerilia tractātē: ſʒ audiētē ⁊ iterro gātē illos. Interrogās ergo maria quid feciſti nobis ſic ideſt cur. Reſpō. q꞉ in his que patris mei ſunt opoꝛtet me eſſe. Siquideʒ que ſcripta ſunt in lege pꝛophetijs ⁊ pſalmis patris mei: ideſt patre meo dicta ⁊ reuelata ſunt: ⁊ quia ob ſcura ſunt. Tenebroſa (inquit ps.) aqua in nu/ bibus aeris. ideſt valde obſcura. aqua doctri/ ne in pphetijs. Et q꞉ nullus poteſt interpꝛetari obſcuritatē legis ⁊ pphāꝝ: meli⁹ ⁊ apti⁹ ꝙ pōt exponē fili⁹. ideo in his que p̄ris mei ſunt opʒ me eē. i. ſcripturis ſacris exponendis. ¶ Ubi nō ꝙ iuenerūt in medio doctoꝝ. Hi erāt docto res ſacre ſcripture: non phie vel aliaꝝ ſciaꝝ. in medio inuenerūt doctoꝝ. i. in ꝯſonātia ⁊ ꝯcoꝛ dia earū: nō in falſa expōne. Ego (ait diuina ſa/ piētia) in altiſſimis habito. ſ. doctrinis ⁊ erudi tis itelſuʒ cogitatiōib⁹. nulla altioꝛ doctrina ſa cre ſcripture: que de diuinis pſecti⁹ ⁊ vtilius lo quiť cūctis ſcie tijs. h̄ de morib⁹ aptius inſtruit tenebras errorū depellit: vitia repellē facit. Vn̄ Seueri⁹ papa. Sicut ſtellas non extinguit nox: ita mētes fideliū ihērētes ſacre ſcripture firma mēto nō obſcurat mūdana iniq̄tas. di. xxxvij. Et Hiero. Ama ſtudia ſcripturarū: ⁊ carnis vi/ tia nō amabis. Inuenerūt aūt ipm̄ audiētē ⁊ in terrogātē: ⁊ pꝛudēter ridētē: dicit euāg. vbi in nuiť ei⁹ humilitas in eo ꝙ audiebat. Prouer. j. Audiēs ſapiēs ſapiētioꝛ erit. ſed in ſapia cre/ ſcere nō poterat: q꞉ hēbat ſciam diuinā oīa ſciē tē. nō ſolū que fuerūt ſunt ⁊ erūt: ſʒ etiā que de/ us facē pōt que nunꝙ̄ faciet. Hēbat aīa ſua ſciē tiā btōꝝ pfectius oībus. Nam ſciebat ex ea oīa que facta ſunt: ⁊ que ſūt ⁊ erūt. Hēbat ſciaʒ in/ ditā ſeu īfuſam per ſpēs inditas reꝝ mēti: ſicut hn̄t aīe cū exeūt de coꝛpe: ⁊ adā cū fuit creatus ⁊ angeli. hēbat ⁊ ſciaʒ expimētalē quam ex his que paſſus eſt didicit. Vn̄ qđ ait euāgel. q꞉ xp̄s creſcebat ſapia: itelligiť q̄ad oſtēſionē corā hoi bus: nō q̄ad habituʒ. q꞉. ſ. ꝙ̄tomagis creſcebat etate: tāto maiorē ſapiam oſtēdebat in ꝯuerſa/ tione ſua. Cuʒ ergo eēt ſapiētiſſimus audiebat doctores: ⁊ iterrogabat que ſi vellet addiſceret: docēs nos in hoc humilitatē vt nō recuſemus audire alios etiaʒ minimos. Ne erubeſcamus iterrogare que ignoramus. iuxta illud. Inter/ roga p̄res tuos ⁊ annūciabūt tibi: maiores tu/ os ⁊ dicēt tibi. Qui. n. querit: inuenit. Et q̄ntū dʒ eē ſollicit⁹ ⁊ ſtudioſus ad iterrogādū ⁊ que/ rēdū ſciam: oſtēdit. b. Hiero. in epla ad Pauli/ num exēplo antiquoꝝ Platonis ⁊ alioꝝ. Pau/ li apli euntis ad ꝯferēdū cum aplis eunuchi in terrogātis a Philippo ⁊ alijs vt habes in plo/

Xp̄s inueniť in medio doctoꝝ eſt.

go biblie. Quid aũt interrogaret nõ eſt ſcriptũ
ſed pie credi põt ꝙ interrogaret de ſcripturis
ptinẽtibus ad aduẽtum meſſie. Et cum docto/
res diuerſi dicerẽt ⁊ nõ vere: reſpõdebat prudẽ
ter oſtendẽs nõ ſic poſſe intelligi ꝓpter ratiões
repugnãtes quas adducebat. vtpote exẽplum
de prophetia Jacob. Geneſis. xlix. Non aufere
tur ſceptrum de Juda ⁊c̃. Et de Eſa. Paruulus
natus eſt nobis. Et de Daniele quoad ſeptua/
ginta hebdomadas ⁊ huiuſmodi. in quibus
a iudeis varie expoſitiones dantur: ſed non ve
re vt habes in hiſtoria.

¶ De virgine cum fuit in nuptijs que ſignifi/
cant nuptias ſpirituales inter deum ⁊ eccleſiã.
Capitulum. xxxviij.

ERat ibi mater Je/
ſu. Joã. ij. ſcilꝫ in nuptijs. Nuptie
iſte (vt coĩter dicit) fuere Joannis
euãgeliſte: qui nepos erat vginis
glioſe ex parte matris. Nam mater ipſius Joã
nis ⁊ Jacobi maioris que dicta eſt maria Salo
me nupta zebedeo: ex quo genuit ipſos Joãnẽ
⁊ Jacobũ: ſoror fuit virginis glioſe. Et ideo vt
ꝯſanguinea vocata fuit ad nuptias nepotis: ac
filius eius cum diſcipulis. Que etſi mater dñi
⁊ regina celoꝝ vt humilis non fuit dedignata
nuptijs paupculi piſcatoris adeo paupis vt vi
num deficeret in ipſis nuptijs. Cui tamẽ defe/
ctui puideri obtinuit a filio eius bñdicto: vt ve
re miſericors cõpaſſa verecũdie inopũ. Et pre
ſentia inſup ſua ⁊ filij nõ reprobans: ſed appro
bãs ſtatum ꝯiugatoꝝ in timore dñi nuptias ce
lebrantiũ: vt legitur de ſancto Thobia ⁊ vxore
eius. Et preferẽs ſtatũ virginalẽ vel vidualem
copule ꝯiugali vt maioris meriti. Nam matri
moniũ ꝯtractũ de pñti nõ ꝯſummauit: ſed relĩ/
cta vxore viſo miraculo ꝯuerſionis aque in vi/
num ſeculũ deſerẽs chriſti diſcipulatũ aſſum/
pſit: ⁊ vgo in euum pmãſit. Significant aũt he
nuptie nuptie ſpũales nuptias celebratas inter deum
he qd ſi ⁊ eccleſiã in generali: vel deum ⁊ quãlibet anĩ
gnificẽt mã in particulari. Et in oĩbus erat ibi mater ie
ſu beata virgo Maria. ¶ Quantũ ad nuptias
eccleſie notãdũ eſt q̃ ſponſus earum eſt dei fili
us. de quo Joã. euãgeliſ. aiebat. Qui habet ſpõ
ſam ſpõſus eſt. Sponſa eccleſia. Unde ꝓpheta
in pſona eius. Tanq̃ ſpõſam coronauit me co/
rona. He facte ſunt in chana galilee. Chana in/
terpretaꝫ zelus. galilea vo tranſmigratio. Et ze
lo ideſt intenſo amore filij dei ad eccleſiam: fa/
cte ſunt iſte nuptie inter Chriſtum ⁊ eccleſiam.
Et hinc fit tranſmigratio de tenebris errorum
ad lucem veritatis de vitijs ad virtutes: de mor
te ad vitam gratie ⁊ glorie. Thalamus harum
nuptiarum fuit vterus virginis in quo cõiun/
cta eſt natura diuina humane. Pſal. xviij. Ipſe
ſcilicet Chriſtus tanq̃ ſpõſus procedẽs de tha/
lamo ſuo. Et ſic erat mater Jeſu ibi vt principa
lis. ipſe autem ieſus ſponſus vocatur cum di/
ſcipulis eius: ideſt inuocatur in auxiliũ ab ip/
ſa eccleſia vt honoret: ſubueniat: mira faciat in
ea. Ad quod etiam operatur mater eius apud
eum intercedẽs ad prouidendũ defectui no/
ſtro. ¶ Sex autẽ hydrie aque ſm̃ Bedã ſunt Sex hy
mũdi etates in quibus eſt aqua ſapientie ſalu/ drie qd
taris que continet in ſe myſterio nuptias iſtas ſignifi/
eſſe ſacramẽtum incarnationis ſub verbis hi/ cent.
ſtorialibus. Qui quidem ſm̃ litteraꝫ ad modũ
aque habet menteꝫ ⁊ refrigerare ⁊ lauare a ſoꝛ
dibus maloruꝫ morum. Sed Chriſto aduenien/
te preſentialiter ad ipſas nuptias: ideſt dei filio
incarnato. aquam mutauit in vinuꝫ cum ape/
ruit diſcipulis ſenſum per ſpiritũſanctũ vt in/
telligerent ſcripturas. Eſt igitur vinum ſenſus
ſpiritualis qui elicit ex littera ſeu hiſtorijs ſcri/
pture. qui ſenſus vtiq̃ magis ſapit: magis le/
tificat: magis calefacit mentes fidelium q̃ ſen/
ſus litteralis. immo ſenſus litteralis male intel
lectus multos fecit inflare vt iudeos preſumen
tes de ſua iuſtitia. alios infrigidare omnino vt
hereticos calore charitatis priuatos. Et ex hoc
ſigno multum glorificatus eſt Chriſtus decla/
ratus hominibus quo hoc myſterium ab anti/
quis fuerat prophetatũ. Et erat mater ieſu ibi
in illis: ſcilicet figuris deſignata. Capiũt quo/
q̃ hydrie ſingule metretas binas vel ternas:
quia electi qui fuerunt in illis temporibus ſeu
etatibus habuerunt ad mẽſuram certam fideꝫ
trinitatis viuam implicite vel explicite vel ge/
minam dilectionem: ſcilicet dei ⁊ proximi: qui
ſine fide eſſe non poteſt. fuit hoc initiatum ma/
trimoniũ in patriarchis ⁊ prophetis facta eis
promiſſione. ratificatum in incarnatione: con/
ſummatum in glia. Apoc. xix. Beati qui ad ce
nam nuptiarum agni vocati ſunt.

¶ Eſt ergo pri/ .§.i.
ma hydria prima etas. Et in hoc vt aqua eſt hi
ſtoria quando Adam ſoporato formata eſt Eua
ſponſa eius ex oſſe de latere ſuo. Unde euãgi/
lans ab extaſi ait. Hoc os ex oſſibus meis ⁊ ca/
ro de carne mea. propter hoc relinquet homo
patrem ⁊ matrem ⁊ adherebit vxori ſue: ⁊ erũt
duo in carne vna. Geñ. ij. Littera hic quantum
ad hiſtoriam multũ edificat: cõſolatur ⁊ mun/
dat. Nam oſtẽdit matrimoniũ (etſi quid carna
le) tamẽ inſtitutũ a deo. Et q2 vxor facta eſt non
de pede viri neq̃ de capite ſed de latere: nõ de/
bere a viro vxorem vilem ⁊ ancillam tenere: q2
non de pede. nec permittere eam ſibi dñari: q2
non de capite. ſed vt ſociam: q2 de eo facta viro

ſubijci. fideq́ꝫ ꝯiugū alter alteri ſeruare. q: i ſin
gulari hō ⁊ vxori adherebit ⁊ ad hūc finem ad
herere. i. coniugio vti: vt filios habeāt. Et hoc
eſt qđ dicit. Erunt duo in carne vna. i. ad pereā
dum vnum corpus. ſ. filij. ℂ Sed cum accipi
mus ſenſuū ſpiritualem hic latentem meli⁹ ſa
pit ⁊ letificat mentem. Nā adam ſoporat⁹ ſigni
ficat xp̄m adam ſecūdum in cruce morientem:
de cuius latere formata eſt vxor. i. eccleſia figu
ratiue. qñ. ſcilꝫ percuſſo lancea latere exiuit ſan
guis ⁊ aq̄: que ſignificant duo p̄cipua ſacramē
ta. ſ. aquā baptiſmi qui eſt primum ſacramēto
rū ⁊ maxime efficacie ſup alia. ⁊ eucharistiam
qꝫ eſt quaſi vltimū ſacramentorum ⁊ maximū
in eſſe. Et ex his ⁊ gratia coꝝ eccleſia eſt q̄ſi for
mata. Ex oſſe autem facta eſt mulier: ⁊ p̄ oſſe in
viro appoſita eſt caro. q: eccleſia habet fortitu
dinem ex xp̄o: ⁊ xp̄us quaſi infirmitatē habꝫ.
ſ. mortalitatis ex eccleſia. i. propter eccleſiam.
Reliquit p̄pter hanc ſibi ꝯiungendam dei fili⁹
p̄rē in celis: in quantum hūanitate factus eſt
minor. m̄rem in terris: q: ſynagogam de qua
nat⁹ eſt: ⁊ adheſit vxori eccleſie. Uel reliq̄t p̄rē
⁊ m̄rem: quia non habuit in celis m̄rem: nec in
terris patrē. fuerunt duo. i carne vna. i. due res
due nature. ſ. diuina ⁊ humana i vna pſona ſeu
vno hoīe. Nam caro ſumit̄ pro hoīe: vt ibi. Ui
debit oīs caro ſalutare dei. Et erat ibi mater ie
ſu: quia in paradiſo terreſtri hoc factum eſt: q
deſignabat beatam mariam. Unde canit de ea
eccl̄ia. Emiſſiones tue. ſ. cogitationes: affect⁹
actiones a te p̄cedentes paradiſus. Ecce quaſi
aqua conuerſa in vinum dulcius ſapiēs.

ℂ Secunda hydria .§. ij.

dria ſecunda etas incipiēs a noe vſqꝫ ad abra
am. huius hydrie aqua eſt hiſtoria que habet̄
Geñ. vj. ſ. q̄ noe fabricauit arcā in qua ꝯſerua
uit tres filios ⁊ oīa genera animalium. ⁊ po
ſtea vineā plantās inebriatus eſt vino: diſcoop
tuſqꝫ deriſus ab vno ⁊ ab alijs duob⁹ reueren
ter coopertus. Multum mūdificat aq̄ huius lre
dum diligenter aduertit̄ q̄ propter pctā p̄reci
pue carnis diluuium dñs immiſit ſuper terraꝫ
vt diſcat qlibet ſe ab his cauere: abſtinereq́ꝫ ſe
a nimietate vini ne inebriet̄ ⁊ derideatur. Do
centur ⁊ filij ne irrideant parentes in ſuis de
fectibus ne incurrant maledictionem eorum
vt cham: ſꝫ reuerenter ſe hēant vt benedictiōeſ
accipiat: vt ſem ⁊ iaphet. Sed mutat̄ hec aqua
in vinum: cum exponit̄ allegorice. Noe enim
xp̄us qui arcam fabricauit eccleſiam. in q̄ tres
filij ſaluant̄. i. tres ſtatus timentium deum. qui
filij ſunt adoptione ſcilicet coniugati: prelati ⁊
continentes. multa qꝫ genera beſtiarum ibi ſal
uantur. qui. ſ. aliquo tp̄e fuerunt beſtiales: ſed
poſtea ꝯuerſi ſaluantur in ea. oēs aūt qui ſunt
extra eccleſiā per defectū ſcꝫ fidei vel charitatis
diluuio infernali pereunt. vt docet Greg. xxiij
q. i. Qr ex ſola. Ipſe aūt Noe plantauit vineaꝫ
ſcꝫ eccliam. cuius fructu ſcꝫ dilectiōis q̄ſi ebri⁹
factus nudus ſtetit in cruce. Uñ populi iudeo
rum ſignant̄ per Cham qui irriſit. alij duo filij
ſcꝫ per creationē: ſicut ⁊ p̄mus reuerēter ſe ha
buerunt. ⁊ cum magno honore habuerūt igno
miniam eius paſſionis. Uñ ⁊ bñdicunt̄ ſcꝫ gre
ci ⁊ latini. Erat quoqꝫ ibi mater ieſu in figuraꝫ
cum ait dñs. Arcū meū ponā in nubibus celi.
Cumqꝫ obduxero nubibus celū quaſi turbatus
p̄pter pctā hoīum. volēs iteꝝ diluuiū immitte
re ignis vel alio flagello mūdū p̄cutere: appa
rebit arcus meus in nubibus. Arcus iſte q̄ na
turaliter cauſat̄ in aere ex reuerberatione radij
ſolaris in nubē roridā eſt. b. M. que cauſata ē
in celo eccl̄ie ex reuerberatione diuini amoris
in nubē roridā in ipſam plenā rore celeſtis gr̄e
habēs colorē ceruleum flexibilis miſericordie
hyacinthinū ꝯtēplationis rubicūdum gr̄e ex q̄
fundit̄ ſanguis rubeus ſi expedit. Cum aūt de
us multotiēs p̄pter pctā hoīuꝫ minatus fuerit
immittere diluuium diuerſoꝝ flagelloꝝ: appa
rens arcus iſte in nubibus. i. inter ſcōs coram
deo ad intercedendum q̄ſi recordatus miſeri
cordie ſue ſubtraxit ſe a flagellis immitēdis cō
minatus ex arcu iſto. ecce q̄ dulcius vinū iſtud
⁊ magis letificatiuum q̄ aqua illa.

ℂ Tertia hydria .§. iij.

tertia etas ab Abraā vſqꝫ ad Dauid. in qua hr
q̄ Moyſes in deſerto manēs ad paſcēdū oues
vidit rubum ardere ⁊ nō ꝯſumi ad quē p̄gens
vt cerneret. dictū eſt ei vt ſolueret calciamētum
de pedibus eius. Cui accedenti dominus dixit
q̄ deſcenderet viſitare iſrael ⁊ liberare de ſer
uitute dura Pharaonis per ſigna magna. Ad
aquam pertinet huius hydrie ꝯſiderare qđ do
minus ait per Oſee. Ducā eā in ſolitudine ſcꝫ
animam: ⁊ loquar ad cor eius. oportet enim re
motum eſſe a tumultu occupationum mundi ⁊
fantaſiarū qui vult vacare ſimplicitati paſcēdo
oues: innocuas cogitationes ⁊ affectiōes. ⁊ ſic
in contemplatione videtur: qm̄ deus nr̄ ignis
conſumēs eſt malitias noſtras. ⁊ accedenteſ ad
eum oportet ſolutū eſſe ab operibus mortuis.
ℂ Sed guſta vinū ex aqua iſta mutatū qđ ſua
uius eſt. Ignis enim in ſpineto: eſt diuinitas
in humanitate noſtra ſpinoſa ſeu pungitiua pe
nalitate. que cōiunctio facta fuit in ſcā matre
in qua nec ignis cōſumpſit rubum: nec rubus
extinxit ignem: quia nec diuinitas conſumpſit
humanitatē ſcꝫ eam conuertendo in ſubſtantiā
deitatis: nec diuinitas conuerſa eſt in humani
tatem: ſed

tatez:ſed ſituata eſt vtriuſqʒ nature proprietas
in vna perſona ideoqʒ per hoc myſteriū viſitat⁹
eſt ppl's dei:erutus de ſeruitute diaboli. ad qḋ
myſteriū intelligendum pie oportet vere ratio/
nes ⁊ affectus. Et erat ibi mater Jeſu Maria.
Nam vt canit eccleſia. ipſe idem rubus incom
buſtus ſignificat virginitatē Marie ſeruatā:
qꝛ ipſa ex ſpinis orta iudeorum:non eſt cōbu/
ſta in conceptu ſuo ardore ↄcupiſcentie vt alie
mulieres:ſed virorum in ea pmanſit ꝟginitatis.

¶ Quarta hydria .§.iiij.

ideſt quarta etas fuit a Dauid vſqʒ ad tranſmi
gratione babylonis. in qua habes hiſtoriā ſa
nationis Ezechie egrotātis ad mortem ꝓpter
petm̄ ſuum:⁊ ſm̄ demerita ſua moriēdo ꝓnun
ciatum. Cui penitenti vere collata eſt ſanitas ſi
gno huius ſanationis ↄſequendo ſibi:dato ꝙ
ſol in horologio Achaz retrocederet decē line/
is ſeu gradibus. qḋ ⁊ factum eſt. Aqua iſta ſua
uis eſt penitentibus. que cū propter delicta ſua
mereanꝭ mortem eternā. ſi vere penitēt: deus
ſanat:⁊ vbi ſol iuſtitie eis tendebat ad occaſū:
vt eos ſequerenꝭ tenebre infernales elongātur
ab eis tenebre ⁊ tendit ad ortū gratie. Guſtet
architriclinus quilibet prelatus vel doctor in
his nuptijs aquam iſtā vinum factū ⁊ dicet.
Tu xp̄e ſeruaſti bonum vinū vſqʒ adhuc. Infir
mato enim genere humano ad mortē anime ⁊
corporis ꝓpter peccatum: ſanatur qui tn̄ ex eo
penitentiā agit. in qua eſt virtus paſſionis infi/
ta. Sed quo ſigno vel mō. ſole iuſtitie deo nr̄o
reuerentie retro decē lineis ſeu gradibus. No/
uem linee recte ſunt nouē ordines angelorum
iuſti creati. Nā decima eſt natura hūana recta ⁊
ipſa creata in iuſtitia originali. Reuerſus ē ſol
retro decem iſtis lineis. qꝛ minor factus eſt no/
uem ordinibus angelorū. iuxta illud ps̄. Mi/
nuiſti eū paulominus ab angelis. ſ. ꝓpter mor
talitatem aſſumptā ⁊ in decima ſe locauit:na/
turam aſſumens humanā. imo ēt infra ipſam
videꝭ ⁊ deſcendere di. per ps̄. Ego ſum vermis
⁊ nō hō. ⁊ erat ibi mater Jeſu qꝛ ſignificaꝭ per
horologiū Achaz regis. de cuius regali proge
nie deſcēdit p quā trāſiuit ſol ipſe hō factus.

¶ Quinta hydria .§.v.

ſ. q̄nta etas eſt a tranſmigratione babylonis vſ/
qʒ ad xp̄m. ⁊ in hac hēs hiſtoriam vt aquā:cō
uiuiū magnū qḋ fecit aſſuerus mōarcha mun
di principibus ſuis ⁊ pplo tertio anno imperij
ſui in quo qꝛ vxor eius vaſthi noluit accedere:
vocata ab eo per eunuchos ire cōtempſit priua
ta fuit propter ſuperbiā ſuam regno ⁊ ↄiugio.
⁊ ſponſa aſſumpta Heſter pulcherrima ⁊ humi
lis. que perſecutionem ppl'i ſui ſentiens ꝓcibus
ſuis impetrauit liberationē eius ⁊ hoſtiū perr
ditionē. vt habetur Heſter in diuerſis. c. Mū
dare facit aqua iſta mentes a ſuperbia ⁊ ↄſola/
ri in eo ꝙ ſuꝑbis deus reſiſtit ⁊ reprobat ⁊ hu/
miles exaltat:ac afflictos ſe innocētes a malis
liberat impios ⁊ inuidos ꝓſternēs. Sʒ guſta vi
num eius ⁊ ſuauius erit. Nā aſſuerus qui inter
pretaꝭ beatitudo. ſ. glorioſus deus dn̄s tertio an/
no regni ſui. i. ſub tertio ſtatu. ſ. grē non natu/
re vel legis moyſaice:parauit ↄuiuiū cunctis pn
cipibus. ſ. aplis ⁊ diſcipulis ⁊ alijs refectionē
ſacrorū ⁊ doctrine ſue. Ad h̄ inuitata vaſthi. i.
ſynagoga que olim erat vxor quaſi dei propter
cultū veri dei. qui erat in ea:que ꝓpter ſuperbi
am ſuā accedere noluit credendo. vnde ipſa re
probata eligitur in vxorē gentilitas ↄuerſa ad
fidē humilis. Vn̄ heſter humilis interpretatur
pulcherrima virtutibus. que etſi pſecutiōes pa
tiatur in populo ſuo fideli tandē liberaꝭ ab ho/
ſtibus ſuis. Et erat ibi mater Jeſu. Ipſa ei figu/
raꝭ in heſter que humillima fit ſpōſa dei in my
ſterio incarnationis. ⁊ ipſa eſt que ſua interceſ/
ſione liberationē obtinet a deo ab oppreſſioni/
bus:pſecutionibus ⁊ tētationib⁹ ppl'i ſui fideꝭ.

¶ Sexta hydria .§.vi.

ideſt ſexta etas ē a xp̄o vſqʒ ad antixp̄ʒ. In hac
vt aqua eſt parabola regis qui fecit nuptias fi/
lio ſuo ad quas multos vocauit:ſed pauci ve/
nerunt. vn̄ tales nō guſtauerūt refectionem nu
ptiarū. Ex venientib⁹ qui improperatus acceſ/
ſit:non veſtitus veſte nuptiali cū ſui magna cō
fuſione eiectus eſt. Alij aūt qui acceſſerūt in de
centi habitu guſtarūt ſuauitatē cōuiuij. Scḋm
corticē littere docemur vt vocati ad aliquā refe
ctionē ſpūalem non debemus renuere nos re/
perire in aliq̄ cōgregatione facta ad bonū faciē
dum:⁊ multo minus nō pſequi vel nocere tali
bus ⁊ ↄtēnere:ſʒ ↄueniēdo ad hmōi:non vti fi
ctione ⁊ indecēter ibi manere nō ↄueniēdo cū
alijs:qꝛ tales ↄfunduntꝭ. Sʒ vinū ei⁹ eſt. qꝛ rex
vniuerſi deus nuptias fecit filio ſuo qn̄ eū incar
nari ↄſtituit. hui⁹ ſpōſa eſt eccl'ia. nuptie ſeu cō/
uiuiū hui⁹ ↄiugij ē refectio ſpūalis q̄ hr̄ ex va/
rijs epulis. puta doctrinis:exēplis ſctōꝝ ⁊ ſa/
cramētis:miraculis ⁊ hmōi. Vocanꝭ ad has nu
ptias multi p aplos ⁊ alios ꝑdicatores. Et aliq
nec venire dignanꝭ:qꝛ ad fidē nō ↄuertūnꝭ. Et
horꝝ aliq ex negligētia nō curātes de ſui ſalute:
ſʒ terrenis totalr̄ dediti. Alij nō ſolū venire cō/
tēnunt:ſʒ ad nuptias vocātes eos pſequūnꝭ ⁊
occidūt vt iudei ⁊ gentiles pſecutores xp̄iano
rū:qui oēs in aīa ⁊ demū in corpore ↄſumpti ⁊
ↄfuſi ſunt. Veniunt autē ad has nuptias q cre
dunt:ſed nō hn̄tes veſtē nuptialē cum dedeco
re a rege demū expellunꝭ ⁊ puniunꝭ qui. ſ. fidē

etſi habeãt: non habent charitatẽ. Qui vero ſi dem hñt que per dilectionẽ opatur. hi fruunť his nuptijs: hic per gratiã ⁊ poſtea per gloriã. Et erat mater Jeſu ibi. q: vt dicit Grego. thalamus vbi celebratũ eſt illud cõiugium ſeu coniunctio dei cũ humana natura: in qua eſt eccleſia fuit vterus virginis. Uñ ps. Ipſe tanq̃ ſpõſus procedens de thalamo ſuo. Et ipſa eſt mediatrix que procurat nobis in his nuptijs vinum dilectionis ⁊ deuotionis Amen.

¶ De nuptijs penitentiũ. Capłm. xxxix.

ERat mater Jeſu ibi Joã. ij. Ultra nuptias ſeu mřimoniũ allegoricũ inter xp̃m ⁊ eccleſiaʒ in generali. eſt aliud mřimoniũ morale: qđ celebrať quotidie inter deũ ⁊ animaʒ. Unde dñs per pphetã Oſee. ij. ait cuilibʒ anime. Deſponſabo te mihi in fide. Et q: fides ſuſcipitur in baptiſmo. ideo tũc deſpõſať aĩa chriſto. ⁊ fit in chana galilee. i. ex zelo intenſi amoris ad aĩam: ex quo ipſa anima tranſmigrat: de morte peccati originalis ad gr̃am. Chana eniʒ interpretať zelus ⁊ galilea trãſmigratio. Inter eſt Jeſus vt gratiam merito ſue paſſionis cõferens ⁊ mater eius vt mediatrix eã procurans. Sed cũ puer peruenit ad vſuʒ rõnis: vt in pluribus recedit anima eius a legitimo ſpõſo deo per peccatũ mortale. ⁊ fornicať ſeu adulterium cõmittit cum diuerſis. videlʒ inherẽdo ſe ⁊ cõiungendo per inordinatũ affectũ varijs creaturis: diuitijs: voluptatibus: honoribus: ⁊ huiuſmodi. Cum aũt reuertiť ad pñiam dimittendo vitia ⁊ peccata: deus ſua pietate ⁊ dilectiõe iterum ſibi deſponſat: ſʒ in iuſticia. Uñ p Oſee. c. ij. ait. Deſpõſabo te mihi i iuſtitia: in iudicio: ⁊ in miſericordia. In fide ei iam deſpõſata erat per baptiſmũ: que fides non amittiť per peccata. ⁊ ſi informis maneat. Deſponſať ergo p penitentiã que eſt pars iuſtitie ex parte aĩe ⁊ miſerationibus ex parte dei: q: ſola miſericordia iuſtificat peccatorem. Unde dñs per Hiere. c. iij. vulgo diciť. Si dimiſerit vir vxorem ſuã. ſ. propter adulterium vel ſuſpitionẽ eius. ⁊ recedẽs ab eo. ſ. vxor a viro duxerit virũ alterum. Nunquid reuertetur ad eum vltra? nũquid non cõtaminata erit? Prius aĩa deſponſata deo dimiſit ſponſum deũ. ſ. per peccatũ adulterãdo ſpiritualiter q̃ʒ deus dimittit animã gratiam ſubtrahendo ⁊ recedendo ab ea. Et cum tot fornicatur: quot creaturas inordinate diligit. ⁊ ñi ſi homo dedignareť talem reaſſumere in vxoreʒ deus non dedignatur. Unde ſubdit. Tu auteʒ ſcilʒ anima fornicata es cum amatoribus multis. ⁊ tamen reuertere ad me. ſ. per penitentiaʒ ⁊ ego ſuſcipiam te iterum in ſponſam. Uocať ad hoc coniugium xp̃s: quia gratia quaʒ dimiſit in ſacramento penitentie merito ſue paſſionis ibi operatur. Et erat ibi mater Jeſu. ⁊ precipue vocata ⁊ inuocata ſi peccato: habet deuotionem ad eam vt procuret ſibi ſalutem.

¶ Sex ſunt hydrie .§. i.

in his nuptijs poſite aque ad purificandũ. De quibus Bernar. in ſermone in epyphania dñi ait. Sex hydrie poſite ſunt his qui poſt baptiſmum in peccata labunť. Exuimus tunicam veterem. ſ. per baptiſmũ. Sed heu peius reinduimus eam. Lauimus pedes noſtros ⁊ peius inquinauimus eos. ſ. per actualia peccata mortalia. ¶ Prima ergo hydria eſt compunctio de qua legimus. In quacũq̃ hora igemuerit peccator omnium iniquitatũ eius nõ recordabor. Et Chryſo. Lachrymę lauant delictũ. ¶ Scđa eſt confeſſio. Omnia ſiquidẽ in confeſſione lauantur. ait quidã. ¶ Tertia eſt elemoſynarum largitio. Unde in euãgelio. Date elemoſynaʒ ⁊ omnia munda ſunt vobis. Sed nota q: ait Grego. j. q. j. Non eſt putanda elemoſyna: ſi pauperibus diſpenſeť qđ ex illicitis rebus acquiriť. quod. ſ. debet reſtitui. Nam qui male accipit vt bene diſpenſet: potius grauatur q̃ʒ iuuatur. ¶ Quarta eſt iniuriarũ remiſſio. ſm q: orãtes dicimus. Dimitte nobis debita noſtra ſicut ⁊c. bea. Augu. de pe. diſt. iij. ait. Dimitte ⁊ dimittetur tibi. dimiſi prius dimitte vel poſtea. Naʒ ſi non dimiſeris reuocabo te. ⁊ quicquid dimiſeraʒ imputabo tibi. ¶ Quinta eſt afflictio corporis. Unde oramus mundi per abſtinentiam ipſi canamus gloriaʒ: ac etiam afflictio flagellorum dei cu: patienter ferimus. ¶ Sexta eſt obedientia preceptorum ſicut audierunt diſcipuli. qđ vtinam ⁊ nos mereamur audire. Uos mũdi eſtis pp̃ ſermonẽ quẽ locut⁹ ſum vobis.

¶ He ſex hydrie .§. ij.

poſite ſunt in purificationẽ noſtrã. q̃ vacue ſũt ⁊ plene vẽto. ſi pro inani gloria obſeruanť: adreplenť ſi timore cuſtodianť. ait bea. Bernar. Qm̃ timor dñi fons eſt vite. Aqua inq̃ʒ timor dñi eſt etſi minus ſapida. ſ. q̃ʒ vinum: optime tamẽ refrigerans animã noxijs deſiderijs eſtuantem. Aqua eſt que poſſit ignita inimici iacula extinguere: nec illud diſſonat q: aqua ſemp ima petit ⁊ timor ad ima cogitationem deicit: ⁊ inferioribus immoratur. atq̃ʒ horrendos locos pauida mente perluſtrat. iuxta illud. Uadã ad portas inferi. Hec beatus Bernar. ¶ Sed diuina virtute aqua mutatur in vinum. quando perfecta charitas foras mittit timorem. Deficiente ergo vino pfecte charitatis ⁊ feruoris dicit mater xp̃i ad filium. Uinum non hñt illi.

Sex hydrie in his nuptijs ſ he ſe.

penitentes perfecte charitatis:ſed aquā timo/
ris. Compatitur ei ſicut miſericors:ſicut beni/
gniſſima beata maria. Quid a fonte pietatis p/
cedere poteſt niſi pietas. Quid mirum ſi pieta
tem exhibent viſcera pietatis/ inquit be. Ber.
Nōne qui pomum tenuerit in manu dimidia
die reliqua die parte pomi ſeruabit odorem?
Quātuȝ ergo viſcera pietatis illa afficit in qui/
bus nouem mēſibus requieuit. Nam aū reple
uit mentem ꝙ ventrē.ſ.pietate. Optat ergo et
tacite petit penitentibus ex timore qui aqua ē
vinum dari perfecte charitatis ⁊ leticie.cui ⁊ ſi
xpo viſus eſt dura loqui dicens. Quid mihi et
tibi eſt mulier nouerat tamen illa cui loquebaƚ
non ſe deſperiſſe. Sed etſi non ſibi:ſed aliis.qꝛ
illud ſciebat:non eſſe ſue humanitatis oſtēdit
infundere charitatē perfectam que excludit ti-
morem ſed diuinitatis qḋ intelligens ipſa iuſ/
ſit miniſtris vt facerent quod iuberet filius vt
diſponeretur materia ad aquā in vinum con/
uertendā. Ad quod facit quod dñs iubet mini
ſtris ſacrorum vt impleant hydrias aqua.ſ.ti/
De hy/drie la/pidee. quare. more per predicationē ⁊ admonitionem. Que
hydrie dicunƚ lapidee.non ꝓpter duriciaȝ: ſed
propter ſtabilitatem perſeuerātie. ℂ Capiunt
aūt metretas binas ⁊ ternas:qꝛ eſt timor pene
tpalis.ſ.punitionis legis per hoīem vel flagel
lorum dei per ipſum timoreȝ: ⁊ timor gehēne
ne tradatur in eaȝ he ſunt due metrete propter
que duo quis abſtinet a malis ⁊ dicta ſex de ge
nere bonorū agit. N.ā tertia metreta erit timor
priuari ſeu excludi a gloria illa ⁊ bono glie qḋ
videtur ad amoreȝ mercēnarij pertinē. Sed ſi
perſeuerauerit pulſans aqua mutatur in vinū.
qꝛ cōuertitur timor in pfectam charitatē. Ex h
deus glorificatur ⁊ magis firmantur diſcipuli
xpi veri fideles. Erat ꝗ ibi mater Jeſu ad huiuſ
Exēplū modi vinū deuotionis ⁊ perfecte charitatis pe
nitētibus procurādum. Ūn̄ ⁊ legitur de quadā
moniali deuota virginis Marie.ꝙ cum ſedu
cta a diabolo apoſtataſſet.facta publica mere/
trix. poſt multos annos ad penitentiaȝ reuerſa
monaſterium repetens ſtabat in magnis lamē
tis ⁊ abſtinētijs timens penas inferni propter
ſcelera ſua. Et cum rogaſſet vna dierum beataȝ
Mariam. vt impetraret a filio remiſſioneȝ pec
catorūȝ:locuta eſt ſibi dicens hoc obtinuiſſe ⁊
ſic aquam conuertit in vinum.

ℂ De nuptijs mundum deſerentium ⁊ ſe deo dedicantium quomodo beata Maria pñs eſt. Capitulum.xl.

ERat mater ieſu ibi
ſcilȝ in nuptijs. Joā.ij. Poſt nupti
as ſpūales cōmunes etiā laicis ſūt
alie nuptie qui (vt perfectiores) ſpi
ſolis cōueniunt qui deo aīa ⁊ corpore totaliter
ſe dedicauerunt. vt dicere valeat talis aīa illud
beate agnetis. Jpſi ſum deſponſata.cui angeli
ſeruiūt.cuius pulchritudinē ſol ⁊ luna miran/
tur:anulo ſuo ſubarrauit me fidelis amoris vt
nullum aliū preter eū amatorē admittaȝ.tradi
dit auribus meis ineſtimabiles margaritas ver
borum ſuoꝝ inter cetera di. Audi filia. O oīa
mandata mea:filia per creationē precipuaȝ:qꝛ
pinceps veritatis:cognitionis amoris ⁊ boni/
tatis.audi voces internas quibus in te loquiƚ
dñs. vide.conſidera quāta ſit erga te dignatio
dei tui qui pro te a deo exiuit ⁊ venit in mūdū
pro te mortis ſomnuȝ accepit in cruce. te lauit
ſanguine ſuo a peccatis tuis vt decoreȝ acciperes
te fecit ſociā menſe:ſociā regni ſui:ſociā thala/
mi ſui:vt te introducat demuȝ rex in cubiculū
ſuum. Uide quid iā de ſponſo deo tuo ſentias
ꝗ̄tuȝ de eo preſumas vide qbus brachijs cha
ritatis vicarie reamādus ⁊ amplectēdus ſit:q
tanti te eſtimauit. Imo qui tāti te fecit. Jnclina
aurē tuaȝ ad obediendū parata ⁊ pma ad omnē
volūtatem eius. Obliuiſcere ppłm tuuȝ.ſ.car/
nales affectus:ſeculares mores didiſce.⁊ domū
patris tui amorē ꝯſanguineoꝝ ſupbiaȝ in qua
diabolus habitat cōſuetudines noxias ⁊ vitia
obliuiſcere.⁊ concupiſcet rex decoreȝ tuū.adeo
vt te ſponſam ſpāli modo accipiat per ſtatū per
fectionis vt religionis. Facte ſunt he nuptie in
chana galilee.i.in magno zelo amoris:ex quo
quis tranſit de ſeculo ad dei totale obſequiuȝ.
Jn his eſt Jeſus.i. cōuerſatio eius cuȝ diſcipu
lis eius.ſ.caſtitatis:paupertatis:⁊ obedientie.
Eſt ⁊ ibi mater Jeſu magr̄a humilitatis. Jā au
tem deſponſata anima religioſa illi nuptiaruȝ
prādiū celebraƚ. Nā cena qdeȝ in celo in aula
eterna preparaƚ vbi vinū feruoris charitatis p
fecte letificās cor nō deficiet:qꝛ ibi inebriabun
tur ab vbertate domus illi⁹ait ps. Hic āt ī vite
pñtis nuptijs aliqñ deficit vinū.ſ.deuotōis ⁊ fer
uētis charitatiſ.ita vt nos tederet viuē.ait apls
Paul⁹ pfectiſſim⁹ be. Ber.ī ſmo.ad ſr̄es ſuos
ait. Quotiēs mihi neccē ē ſr̄es p⁹ lachrymas ꝗ/
rimonias vr̄as exorare mr̄em mr̄e vt ſuggerat
benigniſſimo filio ſuo qm̄ vinū nō habeaƚ.⁊ ip
ſa dico vob charriſſimi.ſi pie a nob pulſata fue/
rit nō deerit neccitati nr̄e:qm̄ miſericors eſt ⁊ mr̄
mie. Nā ſi cōpaſſa eſt verecūdie illoꝝ a qb⁹ fuit ī
uitata.mlto magis cōpatieƚ nob ſi pie fuerit in
uocata.placēt eni ille nuptie nr̄e ⁊ ptinēt ad eā.
mlto magis illius. ℂ Sȝ quē nō moueat id qḋ ī
nuptijs rñdit bēigniſſimus dñs ſctiſſime mr̄i
ſue. Quid mihi ⁊ tibi ē mlier? Quid ptines ad
illā ꝗris.cū ſis bñdict⁹ fruct⁹ vētris ei⁹ īmacu/
lati. Nōne ipſa eſt ꝙ ſaluo pudore ꝯcepit et ſine
corruptiōe te pepit. Nōne ipa eſt in cui⁹ vtero

novez menſib⁹ eo morat⁹. cuius virgineis vbe
rib⁹ lactatus es. cū q̃. cū. xij. eſſes annoꝝ de hie
ruſalem cum ea deſcendiſti ꝛ eras ſubdit⁹ illi.
Nunc ergo qd moleſt⁹ es illi di. Quid mihi ꝛ
tibi: ſed maniſeſte iam video: qꝛ nō velut indi/
gnans aut ꝯfundere volēs virginis ꝛ mr̄is te/
neram verecundiā dixeris. qd mihi ꝛ tibi. cū
venientib⁹ ad te iuxta ꝓceptuꝫ ei⁹ miniſtris qñ
ait. Quodcūqꝫ dixerit vobis facite. nihil cūcta
tus facias qd̄ ſuggeſſit. Ut qd ſ fratres vt qd
ſic rn̄derat. prius vtiqꝫ propter nos vt conver/
ſos ad dn̄m: taut nō ſollicitet carnaliū cura pa/
rentū ꝛ neceſſitudines ille nō impediant exerci
tum ſpūale. Quamdiu eni de mūdo ſumus de
bitores nos ꝯſtat eſſe parentib⁹. At poſtq̃ reli/
querim⁹ noſmetipſos. multo magis ab eorum
Exẽplū ſollicitudine liberi ſumus. Unde ꝛ legim⁹ fratrez
quendā in heremo ꝯverſantem: cum ad eum
carnalis frater auxilij grā advētaſſet. vt. ſ. egre/
diens de cella ad ſublevandū aſellum ſuū q in
foveam ceciderat adiuvaret rn̄diſſe: vt alium
fratrem eoꝝ adiret. cūqꝫ ille vtiqꝫ iam obijſſet.
Cūqꝫ admiratus q venerat rn̄diſſet qꝛ ille obie
rat. heremita q̃ꝫ ſe obijſſe rn̄dit. Optime ergo
nos docuit dominus ne ſollicitiſſimus ſup pro
pinquis carnis noſtre pluſq̃ religio poſtulet:
quoniam ipſe matri ꝛ tali matri ſic reſpondit.
Quid mihi ꝛ tibi eſt mulier.

Sed videamus .§. i.

Iam quid ſequit. Erant ibi ingt ex hydrie poſi/
te ſm̄ purificationeꝫ iudeoꝝ: vel ex hoc potes
maniſeſtius advertere nō plenitudinem: ſed ꝓ
parationeꝫ eſſe nuptiaꝝ vbi nimirum. adhuc
opus eſt purificatione. Deſpōſationis nuptie iſte
ſunt nō copulationis: abſit eni vt in illis nupti/
is. ſ. glorie triūphātis eccleſie ſore vaſa purifi/
cationis. Sine macula eni ſunt añ thronū dei.
Nūc itaqꝫ lavandi tp̄s eſt nūc purificationē pu
tet eſſe neceſſaria qñ nemo mūdus a ſorde nec
infans vnius diei ſup terrā. Nūc igitur ablui
tur ſponſa. nūc purificat vt in celeſtibus nupti/
is ſponſa ſine macula ꝓſenteꝶ. Queramus igi
tur ſex hydrias in qbus purificatio iudeoꝝ. i.
ꝯfitentium ablutio fiat. Nam ſi dixerimus qꝛ
pctm̄ nō habem⁹ vitas in nobis nō eſt. Veritas
inquaꝫ que nos liberat: nos lavat: nos ſalvat:
qd̄ ſi confiteamur pctā noſtra nō deerunt veris
iudeis. i. ꝯfitentibus purificationis hydrie. qm̄
fidelis eſt deus que remittat pctā noſtra ꝛ emū
Hydrie dat nos ab oī iniqtate. ¶. Ergo ſex hydrias ſex
haꝝ nu obſvātias arbitror eſſe q̃s ad purificanduꝫ cō
priaruꝫ fitentium corda ſancti patres iſtituere. Prima
ſunt he. ergo eſt cōtinentia caſtitatis qua diluit quicqd
ante luxuria inquinavit. Scd̄a eſt ieiunium vt
qd̄ maculaverat crapla: nūc abſtinētia mūdet.
ꝛ mūdi ꝑ abſtinētiā xp̄o canamus gloriā: per
ſegnitiē ꝛ ocioſitatē que inimica eſt aie multas
ꝯtraximus ſordes ꝯtra dei ſniam in ſudore vul
tus nr̄o nō alieno pane veſcētes propter hoc
tertia hydria nobis apponit. vt ſordes ille i la
bore manuū diluant. vel exercitio lectionis ſa/
cre. Sic per ſomnolentiā ceraqꝫ noctiū ꝛ tene/
braꝝ opa multa deliquimus. Ideo quarta hy/
dria vigiliarum ſcꝫ obſervantia ponitur vt no
cte ſurgentes ad confitēdum deo nunc bonas
noctes preteriti tēporis redimamus. Iam ve/
ro de lingua quis neſciat quantum inquinave
rit nos per vaniloquia ꝛ mendacia per detra/
ctiones ꝛ adulationes per verba malicie ſive
iactantie pro his omnibus neceſſaria ē hydria
quinta ſilentiū ſcꝫ cuſtodia religionis ꝛ in quo
eſt fortitudo nr̄a. Sexta quoqꝫ hydria diſcipli
na eſt. qua nō nr̄o arbitrio vivimus. ſed alieno
vt totum deleatur quicquid indiſciplinate vi/
vendo deliquimus. Lapidea ſunt hec dura q̃/
dem: ſed neceſſe habemus in his lavari. Atta/
men in eo ꝙ dicuntur hydrie lapidee. non ſo/
lum duritia: ſed multo melius ſoliditas poteſt
intelligi qm̄ non lavant niſi firma ſtabilitate ꝑ/
manſerint. vt ſcꝫ quis in his perſeveret.

Ait autem do/ .§. ij.

min⁹ miniſtris. Implete hydrias aqua. Quid
ſibi vult illud dn̄icuꝫ dctm̄. Miniſtri ſollicitii
ſunt de vini penuria. ꝛ tu dicis implete hydri
as aqua. illi de poculis cogitāt ꝛ quo precipis
vt vaſa purificationis impleāt aqua. nobis qui
miniſtri ſum⁹ ꝛ ſervi pp xp̄m ꝓcipit implere
hydrias aqua quotiēs deeſt vinū: ac ſi dicatur
illi devotionē deſiderāt vinū requirūt: fervorē
flagitāt: ſed nōdū venit hora mea. ꝛ ideo im/
plete hydrias aqua. Que eſt. n. aqua ſapie ſalu
taris etſi nō adeo ſuavis: niſi ſons vite ꝛ initiū
ſapie timor dn̄i. Dicit ergo miniſtris. Incutite
metū: ex ſpū timoris nō tam vaſa q̃ corda im/
plete. qꝛ vt ad charitatē. ſ. fervētē ꝓveniāt ini/
tiādi ſunt a timore. vt dicāt ꝛ ipi. A timore tuo
dn̄e ꝯcepimus ꝛ peperimus ſpm̄. ſ. ſervorē ſa/
lutis. Sed qñoi mplebunt hydrie predixerat
evangeliſta: capientes ſingule ſcilicet hydrie
metretes binas ꝛ ternas. Que ſunt due metre
te: que tertia vtiqꝫ duplex timor cōmunis om/
nibus notus. Tertius minus communis ꝛ mi
nus notus. Primus timor eſt ne cruciemur in
gehenna ideſt timore infernalis. Secundus
ne excluſi a viſione dei privemur in illa ineffa
bili gloria. Tertius replet animam omnino
ſollicitudine timendam ne forte repellatur a
gratia. Equidem omnis timor ſicut aqua extin
guit ignem: ita extinguit peccati concupiſcen
tiam: ſed his maxime cuꝫ ad omnem tentatio/

nem occurrerit ne forte contingat amitte̅ gratiam. vt ſibi derelictus homo labatur de malo in peius. Precepit ergo dn̄s hydrias aqua impleri. Sunt enim aliqua̅do vacue et plene vento.cum.ſ.illa ſex obſeruantur propter vana̅ gloriam. vt fatue virgines in quaru̅ vaſis oleu̅ no̅ habetur. Interdu̅ quod peius eſt plene ſunt:ſz veneno qd̄ eſt inuidia:murmur: rancor animi: detractio:et hm̄oi propterea ne ſubintrent iſta dum vinu̅ deeſt:iubemur.ſ.prelati et doctores implere hydrias aqua. vt.ſ.obſeruent ma̅data in timore dn̄i que tunc mutant in vinu̅:cu̅ perfecta charitas foras mittit timore̅:et implentur omnia feruore ſpūs et verenda deuotione. Hec oīa in ſcd̄o et tertio §.de.Ber.in ſermone illo. Cooperatur ad iſta mater Jeſu dice̅do ſuggerendo mentibus preſidentiu̅ vt faciant qd̄ dice̅ filius.proni in procuratione et eius etia̅ ſupplicatione.aqua mutat in vinum a xp̄o:tamen etſi erat ibi mater Jeſu ſpu̅aliter in his nuptijs q̄ bus qui ſe totum dedicat deo vn̄ et ſepe appetens conſola̅s eos. Sicut beato Dominico cu̅ vidit in celo fratres ſuos ſub chlamyde ſua bea. Thome de aquino:cu̅ dei mater eu̅ mulceret alloquio. beato Franciſco cu̅ apparuit in eccleſia ſancte Marie de angelis. Joanni damaſceno monacho:cu̅ manum ſibi abſciſſa̅:qz fuerat accuſatus ſed falſo.qz prohibitionez tractauerat ſcribendo epiſtolam inimico cuidam principi Imperatoris ſibi reſtituit et famam recuparuit.

¶ De dolore maximo beate Marie in paſſione filij:et etiam hic de contrarijs ad ſalutationez.

Capitulum.xlj.

Stabat iuxta cruce̅ mater Jeſu. Jo.xix. Tanta eſt pietas huius virginis mr̄is no̅ ſolu̅ erga filium naturale̅ iuxta cuius crucem ſtabat.ſed et erga filios ſuos adoptiuos. ta̅ta facultas impetra̅di qd̄ velit apud deum pr̄em. vt ſermocinantes quiqz nutrices pplor̄ no̅ aliunde confidant lac doctrine per eos propinandu̅ niſi meritis eius et precibus procuratu̅. ad quod efficiendu̅ cythara dulciſone ſalutationis ad eam vtunt. Sed co̅ſuetudo eccleſie cu̅ de paſſione filij eius Jeſu eſt ſermo:predicanti dicere videt illud qd̄ Helyſeus ppha ait Giezi diſcipulo ſuo de ſunamite morte vnigeniti ſui deplora̅ti.iiij. Regum.iiij.ſ dimitte eam:anima enizeius in amaritudine eſt.q.d.non ſalutes. Nam cythara illa angelice ſalutationis in luctuz verſa apparet. Na̅ qu̅o aue ei nunc dicere valemus ab a qd̄ eſt ſine:et ve deriuatu̅:que doloribus plena eſt. vt dicere valeat illud Michee. Ueh anime mee:qz o̅fecit timor et tremor filius meus que̅ impleuit ſpūs timoris dn̄i. Mariam apte nu̅cupare non poſſumus que dn̄a vel illuminatrix interpretat:cum ſatis obſcura quaſi luna eclypſata inueniatur. Nolite ergo vocare me noemi.i.pulchram ſed vocate me mara.i. amaraz. qz amaritudine repleuit me dn̄s. Dicere po̅t eſt illa noemi q̄ de felicitate ad infortuniu̅ deuenerat ruth non gr̄a plena:ſed vacua iudico hodie flectam enim genua mea ad patre̅ dn̄i mei Jeſu:vt miſereat filij co̅munis et me non audit. Deprecor ipſum filiu̅ vt ſuis verbis mellifluis me co̅ſoletur.mihi non loquit niſi illud. Ecce filius tuus.qd̄ verbu̅ vt gladius pertranſiuit animam meaz:cu̅ pro magiſtro et filio mihi datur diſcipulus. Judeis ſupplico:vt amone̅do filio meo co̅patiantur et ipſi contumelias et ſubſannationes adiungu̅t. Mortem inuoco vt poſt filium non ſuperſtes remaneaz et fugit a me. Juxta crucez ſita ad ipſaz clamo. Flecte ramos arbor alta tenſa laxa viſcera. vt deoſculer filiu̅ meum et rigida et imobilis perſeueret. Dominus tecu̅ vtiqz in me vſqz huc dn̄s filius fuit mecu̅:me confortans:me reficiens:et ego ſecu̅ ipſuz ſequens. verba eius dulciora ſuper mel et fauum audiens mirabilia eius:videns et gloria̅ dei ex eius operibus magnificari perſpiciens. nunc aute̅ me reliquit anima̅ corpore egredientem patri reco̅mendans. Benedicta̅ me in mulieribus angelus dixit:que nunc infelicior cunctis mulieribus inuenior. Nam que mater vnquaz fuit que in preſentia filij conſtituta:anguſtijs et afflictionibus circu̅dati non valuerit vel in aliquo refrigerium preſtare. Audeo eum ad morte̅ vſqz ſitientem ex maximis penis. nec potu̅ aque frigide porrigere valeo:ſed video ſpongia̅ aceto plena̅ et felle ad os eius apponi. Etſi felix fui et be̅dicta in mulieribus in partu eius non ſentiens dolorem:ſz mihi video reſeruatos et nu̅c adauctos.qm̄ nulla mater tantum dolore̅ vnq̄ ſenſit in partu filij. ſicut nu̅c ego in paſſ. de xp̄i. Sed nec martyr aliquis vel aliqua in ſuis variis cruciatibus vnqua̅ tantam penam paſſus eſt vt nunc ego. Eſt et benedictus fructus ventris mei Jeſus cui oēs maledicunt iudei et gentiles. vnus eum appellat malefactore̅:alius ſeditioſum:alter blaſphematore̅. multi ambitioſu̅ regnum vſurpare volente̅ reliqui me̅dacem aut ſeductore̅:vt vermis et no̅ ho̅ opprobrium hominum et abiectio plebis eſt effectus.qz et ſc̄z legem maledictus oīs qui pendet in ligno.ſ.infamis. Ex quo ergo in luctu co̅uerſa apparet cythara illa angelice ſalutationis dimitte eaz vt non ſalutes.ſed nihilominus eſt ea iuxta cruce̅ maneas ipſam meditando:ipſam adorando:ipſam ſaluta̅do:et eius auxilium implorando:et dicendo. O crux aue ſpes vnica hoc paſſionis tempore:auge pijs iuſtitia̅ reiſqz dona ve

niam. Stabat igitur iuxta crucē eius mater Jeſu. Jn qb⁹ vbis tria pñt notari de vgīe maria.

℄ Sctitatis excellētia incōpabilis. Stabat.

℄ Penalitatis eminētia ieffabil. Juxta crucē.

℄ Propinqtatis attinētia venerabil. Mr ibu

Stare, dicit de creato: ꝛ crea/tura. ſʒ aliter ꝛ aliter ꝛ quō.

℄ Quantum ad pri/ .§.1. mum cum dicit. Stabat. Repimus in ſcriptu/ris ſtare dici de creato:e ꝛ de creatura: ſʒ aliter ꝛ aliter. Nam ſtare de creato:e dr ꝓpter immutabilitatē. De creatura aūt ꝓpter virtuoſitatē ſeu ſanctitatē. Stat ad iudicādū dñs dicit Eſayas de deo vero. q: etiā deus ait p Joan. Apoc. iij. Ego ſto ad oſtiū. ſ. aie ꝛ pulſo. ſ. ſpirando ꝛ illuſtrando intellectū qui eſt oſtiū aie. ſiquis apue/rit mihi ianuā hic acceptādo: intrabo ad illam per grām cenando cū illo ꝛ ipſe mecum. p:eci/pue de agno aſſato in cruce igne charitatis reficiendo. Jn his nī ego ſto ſemper imotus ꝛ inuariabilis. ego eni de⁹ qui nō mutor dicit ipſe Malach. iij. Creatura vō ſtare dr cum iuſte et ſancte viuit nō cadendo in peccata. Vñ Eccl. ij. dicit. Sta in iuſtitia ꝛ timo:e. ſ. nō cadēdi. ſm illud aplī. Qui ſtat. ſ. in vtute: videat ne cadat. Et Boecius de deo ait. Stabiliſqʒ manēs dās cuncta moueri. Stabat ergo beata virgo Ma/ria non in ſenſibilitate vel immutabilitate: ſed ſanctitate. Et hoc tripliciter.

℄ Stabat fide leuata.

℄ Stabat peccato non inclinata.

℄ Stabat dei voluntati confo:mata.

℄ De p:imo dicit aplſ ad Rom. xj. de quolibʒ fideli. Tu fide ſtas. P:ima enim rectitudo mē/tis eſt vera fides. fundamētum virtutū. tpe q̄dē paſſionis omnes apli ꝛ diſcipuli xpi qui pri9 ſtabant fide eleuati ad xpm credendū nō ſolum verū hominē: ſed ꝛ verū deū. Vñ Petrus pro omnibus dixerat. Tu es xp̄s filius dei viui. Matth. xvj. Omnes ꝓſtrati ſunt in infide/litatē. Et ſicut cuʒ captus fuit xp̄s in horto a iudeis oēs co:po:e ab eo fugerūt (vt dicunt euā/geliſte) ita ꝛ mente credentes quidē eū eſſe veruʒ hoīem ſanctū ꝛ iuſtū virū ꝓbatum in opere ꝛ ſermone: ſed nō verū deum cernentes paſſionem eius tā ignominioſaʒ. Quāuis enim Pe/trus ꝛ Joānes poſt fugā reuerſi ſint ad eundū poſt magrm captum. Petrus tñ ſequebatur eū a longe ne agnoſceretur vt diſcipulus. qnimo ꝛ ipſum cum iuramēto negauit ſe nō eſſe. Joānes eſt vſqʒ ad crucē ſecutus iuxta crucē ſtabat co:po:e: a longe tñ mente. nec ipſe agnoſcēs diui/nitatem. Sola beata virgo ſtabat fide eleuata ꝛ ſirma de eius diuinitate: expectans indubie ſuaʒ tertia die reſurrectionē vt merito dicatur maris ſtella a ſtando ꝛ lumē fidei mūdo naufrago re/tinendo. Jn huius ſignū triduano officio dñi ce paſſionis cum. xv. cādele accenſe firmentur xv. c añ altare paulatim ꝛ ſucceſſiue oēs extinguuntur: ſola vna accēſa abſcondit que poſt officiū ꝫ accē oibus p:efertur ad illuminandū. xv. cādele ac quid cenſe deſignāt. xij. aplos ꝛ tres marias: Mag gnifi dalene: Salome: ꝛ Alphei: qui p:e ceteris cum ꝛc. aplis videbantur fide illuſtrate ꝛ firmate. Sʒ in illo triduo oēs extincti ſunt lumine fidei diuinitatis xpi: ſolū in virgine remāſit lumē fidei occultū: qd poſt ea oibus patefactū eſt ad oēs ſuo exemplo illuminandū. Et hic eſt ꝙ nō acceſſit mane dñica ſue reſurrectionis ad monumētū cū p:efatis marijs: non q: minus arderet amo:e ad filium: ſed q: expectabat eū reſuſcitatū ſe eſſe viſuram añ oēs. ꝛ ideo non ꝗrebat viuentē cum mo:tuis vt illa. ℄ Quantū ad ſcdm; ſtabat a peccato non inclinata: nō iacebat: nō ſedebat: non curua erat: ſed ſtabat. Jacet qs in peccato p p:auam operationē. Sedet p mentis ꝯſenſionem Jnclinatur per ſenſualē delectationem. Omnes nos cecidimus q̄ſi ſolīʒ. ſ. a pfectiōe virtutis ſaltē quoad cōplacentiā ſenſualē vbi cōſiſtit veniale. Nam vt ait be. Aug. Si oēs ſancti ꝛ ſctē interrogati fuiſſent dū hic viuerent vtrū pctm haberent. oēs rñderent illud Joā. in can. Si dixerimus q: pctm non habemus veritas in nobis nō eſt. Excepta hac ſctā virgine. de qua cuʒ de pctis agitur nullā p:o:ſus de ea volo hēe mē/tionem. Non ergo cecidit nec in veniale. De q Salo. Septies in die cadit iuſtus: ſed ſemp ſtabat. Ad qd etiam ho:tabatur aplſ diſcipulos dicens. State ergo ſuccincti lūbos vroſ in ve/ritate. ſ. ne delectatio venialis ſit in nobis p:o poſſe. Et tñ cū beata virgo fuerit imunis ab oī peccato voluit ipſaʒ deus expiri tantā paſſionē in mo:te filij quantā nunqʒ vllus martyr ſuſti/nuit in ſua paſſione. vt dicit be. Hiero. Hinc diſcas nō turbari nō mirari ſi videas ſctōs ꝛ ſanctas multa aduerſa ſuſtinere in mūdo. Sʒ intel/lige vbū Salo. in ꝓuer. iij. Quē diligit de⁹ co:ripit: ꝛ flagellat oēm filium quē recipit. naʒ vt dicit aplſ ad Ro. viij. P:op:io filio ſuo nō pe/percit deus: ita nec matri eius: cū tamē nullum haberet peccatū. Et ūqs bene ꝯſideret inueni/et ꝙ qui acceptio: fuit deo ꝛ ſanctio: ille ma/gis afflictus eſt in mūdo. nō quidē ad purgationē peccato:ū que habeant cū nullum habue/rit virgo beata: ſʒ ad maius meritū ꝛ p:emiuʒ cōſequendum. Sta ergo ſup pedes tuos dicit dñs Ezech. j. Super affect⁹ ne cadas. ℄ Quantum ad tertium ſtabat beata Maria firma vo/luntati dei cōfo:mans ſe. Ad quod ho:tatur apoſtolus fidelis ad Philip. iiij. dicēs. Sic ſtate in domino chariſſimi. ſ. confo:mando vos voluntati dei. Sciebat beata vgo ꝙ dei volūtas erat filium ſuū pati. Et ꝓpter hoc in mundū vene

rat. ⁊ ſcripture que ſibi ſatis note erāt hoc pre/
nunciabāt: que falli non poterāt. Et cū in omni
bus requiē quereret: vt de ipſa canit: que nō ali/
ter vere querit ⁊ poſſidet niſi cōformādo ſe di
uine voluntati ſm rōnē. ideo ſtabat. non mur
murabat ꝙ filius innocētiſſimus pateretur. nō
blaſphemabat iudeos. ꝙ ab eis quibus tot fece/
rat bñficia tā crudeliter tractaret. Nō vindictā
a deo petebat ꝙ illi a terra viui abſorberent vt
merebantur. non capillos vel vultū ſcindebat:
quia vidua ⁊ ſine filio conſolatore remanebat: ſz
ſtabat verecūda in modeſtia: lachrymis plena: do
loribus immerſa. Anſ. O dña quos fontes la/
chrymarū dicam erupiſſe de pudiciſſimis ocu
lis tuis cum attēderes vnicū tuum innocentē
corā te flagellari: ligari: mactari. ⁊ carnem de
carne tua ab ipſis crudeliter diſſecari. Et tamē
ita diuine voluntati conformis fuiſti: vt ſaluti
humani generis audiſſima eſſes: vt dicere au
deam. ꝙ ſi nullus fuiſſet repertus qui filiū cru
cifigeret ad hoc vt ſequeret ſalus hoīuz: ⁊ ad/
impleret voluntas dei ſm rōnē: ſi oportuiſſet
ipſa poſuiſſet in crucē. Neqꝫ enim credendum
eſt minoris fuiſſe perfectionis ⁊ obediētie ad
deum ꝙ̄ Abraam qui proprium filiuz obtulit
deo in ſacrificiū ꝓprijs manibus occidendum
⁊ cōburendū. Stabat ğ fixa in dei volūtate.

¶ In ſecunda par/ .§.ij.

te notatur penalitatis eminentia ineffabilis: quia
iuxta crucem. Ubi aduertendū quia aliqs ſtat in
cruce. Stat aliquis iuxta crucem. Aliquis lon/
ge a cruce. ¶ In cruce fuit ſolus xp̄s. i. in ma/
ximo cruciatu totus. Crux enī dicit a cruciatu:
⁊ magnum cruciatū ſuſtinet qui vim ſuſtinet.
ij. q. j. nulli dubiū. Dicit aūt ps. in pſona xp̄i.
Uim faciebant qui querebant aīam meam. i. vitā
tollere. in omnibus enim illis locis in quibus eſti/
matum eſt vitam hoīs cōſiſtere fecerūt maximā
vim. Nam cū aliqui dicūt vitam repiri in capi
te. alij in corde vel epate. alij in ſanguine. in oī/
bus illis locis fecerūt maximaz vim. In capite
per coronaz ſpineā in corde per aptionem late
ris. In epate vel ſanguine ꝑ flagella in dorſo.
⁊ clauos in manibus ⁊ in pedibus vnde totus
ſanguis exiret. In cruce ergo totus in vi crucia/
tus ⁊ ſolus. vñ ipſe ait Eſa. liij. Torcular. ſ. cru
cis calcaui ſolus: ⁊ de gentibus non eſt vir me
cum. Et in ps. Singulariter ſum ego donec trā
ſeam. ſ. ex hoc mundo ad prēz: quia ipſe ſolus nō
erat ſubditus morti ex debito. tamē ipſe ſolus
peccata noſtra ſuper lignum crucis in corpore
ſuo. i. penam peccatoꝝ portauit. ipſe ſolus fuit
in paſſione ſine conſolatione. cum alij qui paſſi
ſunt habuerūt aliqđ refrigeriū. vt dicetur. vñ
quū in horto orauit pro calice paſſionis trāſferē
do auulſus eſt a diſcipulis quātuz iactus eſt la
pidis. vt dicitur Luc. xxij. ad innuendū ꝙ tan/
ta diſtantia eſt inter cruciatum xp̄i in paſſione
⁊ cruciatum alioꝝ ſanctorū quantum diſtat pu
rus homo a xp̄o. Petra enim ſeu lapis ait apo
ſtolus eſt xp̄s: qui quaſi in infinitū diſtat in pfe
ctione ab alijs. ¶ Remoti a cruce ſunt oēs illi
qui nolunt ſuſtinere aduerſa in mūdo. ſz mur/
murant cōtra deum. Nec cōpatiuntur xp̄o: et ſi
ſuſtinent inuiti hoc agūt. Iſti et ſi iuxta crucem
eſſe videant. inquantū patiunt corpore quidez
ſunt iuxta ſed non mēte. Et ſiles ſunt latroni a
ſiniſtris chriſti qui crucifixus cuz xp̄o blaſphe/
mabat eum cuz alijs eo ꝙ non liberaret eum a
pena. quā inuitus ſuſtinebat. vnde ⁊ reproba/
tus. Similes Symoni cireneo. qui angariatus
fuit portare crucem poſt chriſtuz. ¶ Iuxta cru
cem vero ſtant omnes electi qui vt mēbra chri
ſti carnem ſuā crucifixerunt cū vitijs ⁊ concu/
piſcentijs. vt ait apoſtolus. Qui non ſolum pa/
tienter aduerſa ferunt: ſed gaudent quoniam digni
habiti ſunt pro nomine Jeſu cōtumelias pati.
Qui compatiuntur doloribus ⁊ afflictionibus
eius quas pro eis eſt paſſus. Imitantur hi la/
tronem qui iuxta crucem fuit a dextris arguē/
tem ſocium eo ꝙ patienter ferebat crucē: ⁊ ſe
dignum proclamantē tantis penis. Et nos qui
dem iuſte: nam digna factis recipimus excu/
ſantem chriſtū. ⁊ compatientē tante innocētie.
Hic vero nil mali egit: rogantem illum vt deū
pro ſalute anime. Memento mei domine duz
veneris in regnum tuum Luc. xxiij. hoc igitur
ſentientes quod in chriſto Jeſu fuit. cum nō de
ceat ſub capite ſpinoſo membrum fieri delica/
tum. dicunt cum affectu ⁊ effectu illud ps. Cali
cem ſalutaris accipiam ⁊ voluntarie bibendo:
⁊ nomen domini inuocabo. vt me adiuuet ad
ſumendum ⁊ non horrenduz. vt ſim iuxta cru/
cem ⁊ inde a dextris eius collocatus. ¶ Nul/
lus fuit cum chriſto in cruce ſuſtinendo. ſcilicet
tantā penā quantā ipſe. ſed nec paulus quāuis
enī dicat crucifixus ſum: nō dicit ꝙ ſit affixus
cruci xp̄i: ſed ſue qs enī ferre poſſet crucē xp̄i:
certe nullus. Oēs igit ſancti iuxta crucē ſtant
ꝓpinqui tamen alter altero. Nullus aūt ꝓpinquior ad
eā mře eius ⁊ meritorū eēt illō corpus de eius ſub/
ſtātia. ſz alia pſona ab ea pmaxie igit ſtabat iux
crucē mř eius ꝓpinquiſſima in doloribus: vt dicere
poſſet illud Threno. O vos oēs q trāſitis per
viā. ſ. vite pñtis. vñ dicimur viatores attēdite ⁊
videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Tū ipleta eſt
in ea ꝓphia Symeonis dicētis. Tuā ipſius aīam
pertranſibit gladius Lu. ij. Aīamā ſiqdē intel/
lectiuā pertrāſibit gladius verbi dei penetrabi
lior oī gladio ancipiti tūc ruminādo ⁊ itelligē
do ſcripturas. q ondūt intenſitatē doloris xp̄i

in paſſione xp̄i. Ita videtur expōere be. Amb. Et ex huius meditatiōe gladius doloris eius p̄ tranſiuit animā ſenſitiuam: nec iſtud eſt ꝯtra id qđ dictum eſt. ē. ſ. ꝙ beata maria erat ꝯformis voluntati dei: que volebat filium ſuū pati. Naȝ ſicut de xp̄o eius filio dicem⁹. ꝙ ſm̄ voluntateȝ rōnalem volebat pati. ⁊ tñ ſm̄ partem ſenſitiuā ſūme doluit: ⁊ acerbiſſimos paſſus ē dolores: q̄ȝ vt ait Eſa. liij. Uere dolores nr̄os ip̄e portauit. ita ⁊ mr̄ ei⁹ cū ſtabat iuxta crucē ſꝫ rōeȝ affēciebat ꝙ fili⁹ pateref ⁊ gēta erat. ſꝫ ſenſualitateȝ ſūme dolebat vt merito dicat. Attēdite ⁊ videte ſi ē dolor ſimilis ſicͭ dolor me⁹. Nouerat vtiqꝫ ſacras litteras ⁊ ſpū ſancto reuelāte optime itelligebat. ¶ Et ex hīs ⁊ naturali rōne tripliciter poterat dep̄ehendere immenſitatem doloris in filio patiente. Qui erat ſibi gladius ſumme afflictionis nec ei ſimilis.

¶ Ex paſſiōis cauſalitate.

¶ Ex afflictionis puritate.

¶ Ex cruciationis circūſtantialitate.

Cōſiderando cauſam paſſionis filij mei videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Cōſidero enim ꝙ cauſa huius paſſionis eſt vt redimaſ gen⁹ hūanuȝ: ⁊ ſatiſfiat deo p̄ peccatis hūani generis totius ⁊ p̄ peccatis dico nō ſolum originalib⁹ ſed etiā actualibus mortalib⁹ ⁊ venialibus totius hūani generis: nō ſoluȝ p̄ electis ſed pro reprobis. dicit eni Eſa. liij. c. Omnes quaſi oues errauimus. vnuſqſqꝫ in viam ſuam declinauit. ſ. p̄ diuerſa peccata cōmiſſa. ⁊ dn̄s poſuit i eo iniquitatem oīum noſtrox. ſ. penam peccatorum omnium noſtrox. Et ipſe dominus ieſus dixerat. Uenit filius hoīs ſaluare quod perierat. Luc. xix. Sed totum p̄ierat totum ergo ſaluabit quantum in eo fuit. ſ. ſuſtinēdo penaȝ p̄ peccatis oīum. Deus autem ſicut omnium reruȝ: ita ⁊ culparuȝ ⁊ penarū eis debitaruȝ habet noticiam. ⁊ nil impunitū ſua iuſticia dimittit. Cuȝ ergo p̄ quolibȝ mortali debeaſ pena infinita. ſ. infernalis. nec hō cum ſit virtutis finite pōt p̄ ſe ſatiſfacere ꝯdito infinito vt deo ſatiſfieret de tantis offenſis: opȝ ꝙ xp̄s filius meus qui infinitus eſt ſua diuinitate in hūanitate aſſumpta patiendo ſic ſatiſfaceret p̄ omnibus p̄ paſſionē meriti infiniti. Uñ penam ſuſtinebit pro oībus peccatis noſtris: ⁊ ſic pena eius erit q̄ſi infernalis. Et p̄pterea p̄s. dicit in eius p̄ſona. Repleta eſt malis aīa mea. ſ. ſenſitiua. malis. ſ. penaruȝ. ⁊ vita mea in inferno appropinquauit p̄pter ſimiles penas. ⁊ hoc p̄ peccatis hoīuȝ. q̄ȝ que nō rapui (ait idem p̄ p̄s.) tunc. ſ. in paſſiōe exoluebam. Fecerunt. primi parentes ⁊ alij ſuccedentes furtuȝ ſe ſubtrahendo ⁊ ſuum obſequium deo. ⁊ ego hanc rapinam exolui. meip̄m exinaniui: vermis exinanit⁹ ⁊ nō hō vſqꝫ ad morteȝ crucis totū me exhibēdo. Cū ergo filius meus ſuſtineat tales cruciatus ego que ſum mater ⁊ pater eius. q̄ȝ nō aliū patrē hȝ in terris optim⁹ amātiſſimus. videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus: vt ⁊ ego dicere valeā. dolores inferni circūdederūt me: gemitus mortis ⁊ doloris inferni circūdederūt me. Et qđ adauget dolorē meū ē q̄ȝ cū filius meus ſuſtineat tot imēſos dolores ⁊ tātā penā que ſufficiat pro oībus ſatiſfacere. ⁊ oīum debita ſoluere: tñ plurimi p̄pter ſuam cecitatē ⁊ ingratitudinē ſe p̄uabūt tāto fructu.

¶ Scđo oñdiſ magnitudo doloris in virgine ex puritate afflictiōis in filij ſui paſſione puritatē aūt dico: q̄ȝ nō habuit mixturā ꝯſolationis. ſicut vinū dr̄ puꝝ qđ nō hȝ mixturā alterius liquoris. Dolor fundaſ in amore. tāto enim quis dolet de amiſſione vt leſione alicuius rei quāto ipſam diligit. Et q̄ȝ ſūme diligebat mater virgo filiū dilectione ⁊ naturali ⁊ gratuita ⁊ q̄ȝ filius ⁊ q̄ȝ optimus. vt dici poſſet vtriuſqꝫ vna aīa vnū cor. Ideo bene dcm̄ fuit a Symeone. Tuā ipſius aīam. i. aīam tuā que eſt quaſi aīa eius p̄pter ſūmā ad inuicē dilectionē: pertrāſibit gladius afflictionis. pertrāſibit. i. per totū trāſibit abſqꝫ refrigerij admixtiōe. ¶ Si quidē quāto quis eſt delicatior ⁊ cōplexionem hȝ corp̄is melius diſpoſitā: tāto magis affligitur ⁊ dolorē ſentit ex aliqua leſione corp̄is ip̄ſius. Et hinc eſt ꝙ de eadē p̄ſecutione ⁊ oino ſili infirmitate magis grauaſ ⁊ dolet delicatus q̄̄ ruſticus: quāto ēt pars corp̄is que patiſ leſionē eſt magis ſenſibilis: tāto leſio magis affligit. Uñ videmus per experiētiā ꝙ frigus vel alia leſio magis affligit in manibus vel pedibus: q̄̄ in reliquis partibus corp̄is ex eo q̄ȝ eſt pars magis ſenſibilis p̄pter concurrentia plurīū oſſiū neruox ⁊ venax. cū aūt p̄cipue paſſio chriſti fuerit in manibus ⁊ pedibus facta propter cōfixurā eox cū clauis in cruce: ⁊ ſuſpenſionē totius corporis in illis. Ideo q̄ñ virgo mater vidit īpleri illud p̄s. in p̄ſona filij dictū. Foderūt manus meas ⁊ pedes meos: ⁊ dinumerauerūt oīa oſſa mea. i. ita violēter extenderunt in cruce vt poſſent ſigillatim oīa oſſa mea dinumerari. maxime doluit filius per paſſionē. ¶ In tāta paſſione nullā habuit ab alio cōſolationē. Uñ dicebat per p̄p̄hām. qui me cōſolareſ nō inueni. Nō. n. ꝯſolabanſ ſicut fieri ſolet morti adiudicatis a ducētibus eos. Nō iudei: ſed illudebāt ei cū principibus ſacerdotuȝ ⁊ blaſphemabāt. Nō gentiles: ſed coronā ſpineā īponētes capiti p̄cutiebāt eū. Nō diſcipuli qui fugerāt. ſm̄ illud. Lōge feciſti notos meos a me. Nō marie cū Ioāne: qui fidē diuinitatis eius amiſerāt. Nō pater eternus ꝯſolatus eſt eū. ſ. ad liberādū eū de manibus inimicox:

Nota

ſed pro nobis tradidit illū:ait aplſ.ſ. volūtati
coꝝ ꝑmittēdo agere quecūqȝ crudulis volue/
runt. Et qḋ plus eſt ⁊ oī admiratiōe ⁊ compaſ
ſione digniſſimū:qꝛ ⁊ ipſa pars intellectiua xp̄i
que fruebat̄ ꝯtinue deo nō eſt ꝯſolata eū: ſȝ de
reliquit illā partē ſenſitiuā tātis doloꝛibus im/
merſam. Et propterea ipſe in cruce clamauit
cū lachrymis ⁊ clamore valido:vt ait apoſto/
lus ad Heb. ¶ Deus meus deus meus vt qd
dereliquiſti me? Mat.xxvij. Clamauerūt iuſti
⁊ dn̄s exaudiuit eos.ait ps. Patres veteris et
noui teſtamēti in tribulationibus ſuis ⁊ crucia
tibus dn̄s exaudiuit.etſi nō ſemꝑ liberādo ab
illis penis:tn̄ ſemꝑ ꝯſolādo mentē eoꝝ vt i vir
tute pſiſterēt reſpectu premij ⁊ diuini benepla
citi. Ego aūt clamabo per diē ⁊ nō exaudies di
cendo deus meus ⁊c̄. Clamādo ſe derelictū. nō
ex eo ꝙ diuinitas ſepata eēt ab illa humanita/
te.qꝛ qḋ ſemel accepit dei filius nunq̄ȝ dimiſit
ait Damaſ.ſed ſe derelictū dicebat.qꝛ pars eī⁹
intellectiua eius gaudij ⁊ ꝯſolationis quo frue
batur in verbo nil influebat aut cōicarat ſenſi/
tiue ad ꝯſolationē.⁊ in hoc nō exaudiebaſ.qḋ
in nullo ſanctoꝝ accidit. Et ideo dictū ē ꝙ hec
afflictio vel paſſio fuit pura.ſ.ſine admixtione
ꝯſolationis. Hec aūt verba audiens mater gla
dius pertranſiuit aīam eius intelligens eū nō
derelictū per ſeparationē deitatis: ſed per ſub
tractionē omnis refrigerij ⁊ ſuauitatis. Atten
dite ergo ⁊ videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus
Naȝ etſi p̄ſens fui ⁊ iuxta crucem ſteti.⁊ hoc
totum ad augmentum doloris. Que enim ma
ter que habens filium p̄ſentem etiam in toꝛ
mentis non valeat vel in aliquo ꝯſolari: ipſȝ
amplexari:oſculari:potum poꝛrigere ſitienti.
Ecce filius meus dilectus ad moꝛtem ſitit. hoc
exp̄imens vt refocilletur:nec ſtillam aque poſ
ſum prebere. ſed tibi offertur in mei p̄ſentia
acetum ⁊ fel vulnera video. nec poſſum alliga
re:ſanguinem effluere:nec poſſum ipſuȝ exter
gere:caput ex grauamine inclinatum:nec va/
leo illum brachijs ſuſtentare a me remotum.
vnde nec amplexari. Et ſi audio verbum ex oꝛe
eius. Ecce filius tuus:ſcilicet Joannes ⁊ hoc
vtiqȝ verbum dei gladius acutus quod pertrā
ſiuit animam meam. Reuera inquit.b.Bern̄.
hoc verbum. Ecce filius tuus pluſquam gla/
dius fuit:quod pertranſiuit animam eius vſqȝ
ad diuiſionem anime ⁊ ſpiritus. O q̄ȝ cōmuta
tionem Joannes pro ieſu traditur: ſeruus pro
domino:diſcipulus pro magiſtro.filius zebe/
dei pro filio dei: purus homo pro vero deo.
quomodo tuam affectuoſiſſimam animam nō
pertranſiuit gladius hoc audito.quando ⁊ no
ſtra licet ſaxea licet ferrea pectoꝛa ſcindat ſola
huius recoꝛdatio Anſ. O domina mea quib⁹

ſingultibus eſtimabo puriſſimum pectus tu/
um vexatum cum audires mulier. Ecce filius
tuus. vnde congrue dicere poterat illud Hier.
Amaritudine repleſti me ⁊c̄. Quantum ad ter
tium ſcilicet de circūſtantijs ipſius paſſionis
poteſt perpendi immenſitas doloꝛis virginis
matris que ſtabat iuxta crucē. Notādū ꝙ ſeptē
ſunt circūſtātie circa ipſam paſſionē xp̄i.
¶ Ex patientis dignitate.
¶ Ex inferentis peruerſitate.
¶ Ex temporis ſolemnitate.
¶ Ex loci vilitate.
¶ Ex afflictionis vniuerſitate.
¶ Ex conſuſtinentis ſocietate.
¶ Ex fructus paucitate.
¶ Quantum ad primū manifeſtum eſt ꝙ quā
to dignioꝛ eſt perſona que offenditur tanto ma
ioꝛ eſt offenſa.⁊ per conſequens ſuſtinēti ⁊ om
ni attinenti ei.⁊ ſi diligit eum occaſio eſt malo
ris doloꝛis. Dominus ieſus deus erat ⁊ homo
vnde dignioꝛ perſona eſſe non poterat. ⁊ quā
uis dignitas ſua pati non poſſit.nec aliquis at
tingeret ad eam offendendum. tum quia hu/
manitas illa erat oꝛganum quoddam ⁊ veſti/
mentum quaſi diuinitatis. Unde apoſtolus au
Habitu inuentus eſt vt homo. ad Philip.ij.iō
omnis iniuria facta illi humanitati ⁊ coꝛpori
poteſt dici facta deo. ſicut qui frangeret vi ſpue
ret in veſtem qua indutus eſt imperatoꝛ nō di/
ceretur facere iniuriaȝ veſti ſed imperatoꝛi:qꝛ
ea indutus eſt. Inquantum etiam homo erat
de progenie regali ⁊ ſacerdotali genitus.rex ⁊
ſacerdos ſummus:innocentiſſimus:ſapientiſ/
ſimus ex miraculis:ſanctitate ⁊ doctrina famo
ſiſſimus.cum igitur ei fuerint illate tot contu/
melie:irriſiones:maledictiōes:infamatiōes:⁊
afflictiones coꝛpoꝛi.inde ſibi magnus exurge
bat doloꝛ.⁊ matri eius que ſtabat iuxta cruceȝ
omnia illa audiens ⁊ videns dicere poterat il/
lud Job. Os meum perfoꝛatur doloꝛibus. oſ
ſa ſunt potentie anime quibus conſiſtit robur
eius. Os autem dicit in ſingulari. quia poten
tia ſenſitiua. Nam vt ait beatus Bernardus.
Captiuo:um libertas capitur gloꝛia angelo/
rum illuditur:deus omnium flagellatur:can/
doꝛ lucis eterne ⁊ ſpeculum ſine macula con/
ſpuitur. Et cum vita omnium occidatur quid
reſtat nobis miſeris agendum: niſi vt eamus
⁊ nos ⁊ moꝛiamur cum eo per compaſſionem
eius ⁊ ad matrem eius. Dolebat ſiquidem de
iniurijs tanti filij:tam ſancti: tam innocentis:
ſȝ nō min⁹ de offenſa dei. Et iō attēdite ⁊ vide
te ſi eſt doloꝛ ſicͭ doloꝛ meus. Sed dicere poſſet
quod ait bea. Bern̄. in perſona chriſti patientis
cum ſit tantus doloꝛ quem patioꝛ: tanto plus
crucioꝛ cū te ingratū experioꝛ.ſ. de tanto bñficio.

Septē circun/ſtantie paſſio/nē xp̄i aggra/uantes ⁊ ꝑ ꝯñs b.vgī. marie cōpaſ/ſionem De pa/tientis digni/tate.

De inferentiuʒ paſſionē puer ſitate.

¶ Oſtendit ſcđo magnitudo doloris in virgine ex circūſtātia inferentis iſtā paſſionē filio. Quāto enim plures ɔcurrunt ⁊ diuerſoꝝ ſtatuū ⁊ magiſtratuū ⁊ amici ⁊ valde beneficiati ad inferēdū iniuriā ⁊ mortē valde ignominioſam alicui: tāto maior dolor ⁊ afflictio ſequit in paſſo ⁊ in quolibet attinente ⁊ amico eius. Sed ad inferendū paſſionē tā amarā ⁊ obprobrioſam xp̄o ɔcurrunt de omni genere ⁊ ſtatu. ac etiā que primo erant diſcipuli: ac etiā ſūme beneficiati. Et ideo virgo mater eius dilectiſſima ſūme doluit ſtans iuxta crucē. Aſtiterūt reges terre ait ps. ij. ⁊ pncipes ɔuenerūt in vnū aduer. d. ⁊ aduer. xp̄m eius. ſ. ad mortē ei inferendā. Reges quidē aſtiterunt. ſ. Herodes rex galilee qui ſpreuit illū cū exercitu ſuo indutuʒ veſte alba: ⁊ vt fatuū remiſit illū ad pilatū vt iudicaret eū. Rex romanoꝝ monarcha. ſ. Tyberius imperator: etſi nō in perſona. tñ per locū ſuum tenentē pilatū. ſ. preſidē iudee q dedit ſententiā mortis cōtra eū ad tumultū populi clamātis. ſ. crucifige crucifige eū. pncipes quoqꝫ ſacerdotū oēs iſti aſtiterūt. i. ante alios omnes ⁊ gentiles ⁊ populos iudeoꝝ vt principaliores. Nā principes ſacerdotū colligētes ɔſiliū pp̄ h ⁊ principales eoꝝ ſūmo ſacerdoti caypha ɔſulente ⁊ decernēte: qꝛ expedit vobis vt vnus moriat pro populo. exinde queſierunt oportunitatē capiēdi eū. Que cū cepiſſent nocte proditionē faciēte iuda diſcipulo ſuo. iteꝝ ſūmo mane ɔuenerūt ad inquirēdū falſum teſtimoniū cōtra eū. ⁊ cū nō inuenire poſſent teſtimonia ɔuenientia multa falſa dicentibus ad īterrogationē ⁊ adiurationē cayphe ſūmi ſacerdotis cum diceret ſe eē xp̄m filiū dei benedicti ad expreſſionē tāte veritatis. ⁊ tātis miraculis ſuis approbate doctrine iudicauerūt eū reū mortis: ⁊ poſt ſputa: alapas: ⁊ ɔtumelias: vt malefactorē pilato p̄ntarūt occidēdū. ⁊ cū in ipſa paſſione ſexus femineus deeſſet ⁊ viliſſima ancilla oſtiaria: que etſi nō potuit adire ieſum pp̄ multitudinē alioꝝ eū irridētiū ⁊ affligētiū. oñdit diſcipulū querēs vt caperet tanqꝫ diſcipulus xp̄i. Sed qꝛ hoc incōſulte negauit euaſit capturā. Milites aūt pilati q gētiles erāt poſt ſniam latā a pilato poſtqꝫ illuſerūt ſatis: indutū veſte coccinea ad crucis patibulū deduxerūt. Et ſic oēs ɔuenerūt in vnū aduer ſuo xp̄m. Quātū aūt fuerūt beneficiati ab eo. nō poſſet ēt ꝓlixo tpe explicari. aliqd tñ vel breuiter ꝑſtringā: vtēs verbis ꝓphe Mich. vi. in ꝑſona xp̄i ad populū illum ſceleſtū ⁊ ingratiſſimū. Popule meus quid feci tibi ⁊ ī quo ⁊c̄. Hoc boni tibi feci. Patres tuos Jacob cū filijs in egypto ꝑ Joſeph enutriui famis tpe ne perirēt. Et poſt ip̄a multiplicatos ſupra numeꝝ de dura ſeruitute egyptioꝝ te eduxi. A flagellis qbus egyptū totā percuſſi te liberā feci. Mare rubrū tibi aperui vt per eū ſicco veſtigio trāſireſ. Pharaonē aūt cū exercitib⁹ ſuis ibi ſubmerſi. Mānā de celo ſilueſtro p. xl. annos te paui. Aquā tibi de petra fluxi in. ſurgētes ɔtra te hoſtes ꝓſtraui. Seon regem amorreoꝝ. ⁊ Og gygātē regē baſan. Terram fluētē lac ⁊ mel patrib⁹ tuis a me ꝓmiſſaʒ exterminatis. xxx. inde regib⁹ ⁊ plurimis natiōib⁹ tibi largitus ſum. Et prius in mōte ſyna legeʒ ſeruādā tibi tradidi. A captiuitate diutina ſcʒ p. lxx. annos pp̄ ſcelera tua in babylonia portata te liberās ad ꝓpꝛiā ꝑ eſdra: neemia: ⁊ zorobabel reduxi. De graui oppreſſiōe Antiochi regis ꝑ iudā machabeū cū fratrib⁹ te excuſſi. Ecce qd feci tibi. Vnde ergo mihi ꝓ tāta bñficia a me tibi collata hāc talē retributionē merue rim vt me crucifigereſ? In quo moleſtus fui. rñde mihi? Ego ex genere tuo carnē ſumēs regale ſoliū celi dimiſi: vt tibi frater eſſem. Ego ꝑ ciuitates tuas caſtra ⁊ vicos diſcurri in miſſionē ſitatē laborās. Ego ſemꝑ in tēplo docui q̄ te ſaluum facere poſſent. Ego cecos tuos illuminaui: leproſos mūdaui: claudos erexi: obſeſſos a demonib⁹ liberaui: ſurdis auditū reſtitui: mutis loquelā: infirmis varijs ſanitatē: mortuis vitā. Nunqd in iſtis moleſtus ſui. Precepta declaraui: errores ɔfutaui: vitia reprehēdi: ɔſilia ꝑfectiōis adieci. Sʒ qꝛ veritas odiū parit apud inſipiētes q̄ gignere debet dilectionē. Ideo in his tibi moleſtus fui: nolēs veritatem audire. Quid vltra tibi facere potui ⁊ nō feci? Hec cine reddis dño pple ſtulte ⁊ inſipiēs. Cōſiderās

De lo[…] vilitat[…]

v̄go mr̄ bñficia facta a filio ſuo pplo illi. ⁊ nūc ab eo tāta ꝑuerſitate: ⁊ tāta crudelitate cruci affigi: valde dolebat. vt dicere poſſet illud ps. xxx. defecit in dolore vita mea. Attēdite ergo ⁊ videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Ex tp̄is ſolēnitate ēt amplifatus eſt dolor in v̄gine mr̄e. Erat. n. ſolēnitas paſce ſeu azimoꝝ. q̄ erat ꝑcipua ſup oēs alias in q̄ tenebant ex lege oēs iudei venire de qbuſcūqꝫ ciuitatib⁹ ⁊ locis ad tēplū hieroſolymis ſitū ad ſacrificiū offerēdū: niſi legitimū haberēt ipedimētū. Et qꝛ ꝑ varias captiuitates eoꝝ erāt ſatis diſꝑſi ꝑ orbē ⁊ in italia ⁊ aſia ⁊ affrica. vt pʒ Act. ij. de oī pene natiōe cōuenerāt hierlm ad illud feſtū. Quāto aūt quis dānat ad mortē pp̄ maleficiū ɔcurrēte maiori curſu ppl̄i: tāto maior ei inſurgit pena ɔfuſionis ⁊ erubeſcētie. Cōſiderat. n. q̄ qlibet videns narrat alijs ⁊ ſi peregrin⁹ eſt reuerſus in patriā ſuā: refert ⁊ diuulgat ciuitati ſue de illo malefactore ⁊ ignominioſa punitiōe. ⁊ ſic vbiqꝫ infamis abominat. De graui aūt crimine calūnioſe accuſarūt de blaſphemia dei grauiſſima apud iudeos: qꝛ dei filiū ſe dixerat. De cri

De tpe quo paſſus ē. ſ. ſolēnitate paſcali.

minē leſe maieſtatis maxime apud leges gēti
liū. Vñ in titulo ſup crucē ſcribi fecit ipſe pila
tus. Jeſus nazarenus rex iudeoꝝ.q.d. Hec eſt
cā paſſionis huius.q: vſurpauit ſibi regnū iu
deoꝝ faciēdo ſe regē.ꝛ phibēdo tributa dari
ceſari.ꝛ p h quaſi rebellare faciēte pplm Tybe
rio imperatori. Et vt oēs poſſent legere ex quo
de omni gēte ibi erāt.ſ.iudeoꝝ:grecoꝝ.ꝛ lati/
noꝝ ſcribi fecit litteris grecis hebraicis ꝛ lati/
nis. Cōſiderās igit vgo mater que ſtabat iuxta
crucē tantā ꝯfuſionē tā publicandā ꝛ orbē filij
ſui deſamationē nō poterat nō valde dolere.
Sed ꝛ de offenſa dei in tāte ſolēnitatis ipe in
quo magis debebāt deū venerari pro benefici
is collatis illi populo. Erat enim feſtū illud in/
ſtitutū in recognitionē liberatiōis illius popu
li de ſeruitute egypti p ſanguinē agni. Ubi er/
go debebāt ſacerdotes tēplū dei ornare: vaſa
dñi mūdare ſacrificia preparare oībus dimiſ/
ſis ad hoc totū ſtudiū ponunt: vt agnus imma
culat⁹ q tollit peccata mūdi occidat: nō vt ſan/
guine ei⁹ fuſo mūdus redimat. ſed ne terrena
amittamus ne veniāt romani ꝛ tollāt locū no/
ſtrū ꝛ gentē: ne correctorē vitioꝝ noſtroꝝ ha/
beamus: ne eū magis honorari ꝙ nos a popu
lo videamus. Qd aūt dicūt. Nō in die feſto ſ
agamus nō ob reuerētiā facti ꝯueniūt hoc fa/
cere ne deus offendat ſed ne tumultus populi
congregati fieret ꝛ de manibus eorum aufera
tur. Et ideo dicere poterat virgo mater illud
Threñ.j. poſuit me dominus deſolatam tota
die merore confectam ꝛ infra. Audite obſecro
vniuerſi populi ꝛ videte dolorem meum.ſ.ſi ē
De loci vilitate — ſimilis. ¶ Quarto oſtenditur ex loci vilitate
augmentatio doloris eius: quia in loco viliſſi
mo crucifixus eſt. Nam vt narrant euangeliſte
duxerunt eū in golgatha. quod eſt caluarie lo/
cus. ꝛ ibi euz crucifixerūt. Qui locus ideo dice
batur caluarie q: ibi erāt oſſa mortuoꝝ ꝛ calua
rie ꝛ alia cadauera: ꝛ ibi occidebant viliſſimi
hoīes ꝛ magni malefactores. Ibi ſtabat iuxta
crucē mater eius. ꝛ vidēs locū tā vilē: ac filiuz
eius regem regū ꝛ dñm dominātiū: factuz ob
probrium hoīm: ꝛ abiectio plebis dicere po/
terat illud Threñ.j. Idcirco ego plorās ꝛ ocu
lus meus deducens lachrymas. q: longe fact⁹
eſt a me conſolator. Sed iſte locus fuit vltimus
terminus paſſionis conſiderās ꝛ alia loca in q
bus paſſus eſt ꝛ ꝙ vilia. Et primus qdē fuit in
horto: vel prope hortum: in quo fecit oratione
ne biberet calicē paſſionis ſm inſtinctū ſenſua
litatis: non ſm determinationem rationis. In
horto deliciaꝝ.ſ. paradiſi fuit fructum perpe/
tratum a primo Adam de fructu arboris inter
dicte ꝛ prope hortum fuit principium ꝛ finis
paſſionis. qua a ſcdo Adā xpo ſolutū eſt furtū
in arbore crucis. Vñ in canticis d. ſub arbore
mala ſuſcitaui te: mortuā in peccatis. Ibi cor/
rupta eſt genitrix tua Eua.ſ. per fructum dece/
pta. Ad illū locum accedens prope hortū mul
titudo magna cum fuſtibus ꝛ gladijs ꝛ later/
nis: vt ad latronē magnum capiendum duce
eorum iuda proditore. cum appropinquaſſet
ei. oſtendit dominus Jeſus ꝛ potentiam ſuam
ꝛ beniuolētiā. Potētiā quidē q: eo dicēte. ego
ſum quē queritis. ſubito oēs ceciderunt in ter
ram retrorſum. amiſſis corporis viribus. vt pa
teret oībus. q: nō coactus patiebat. Beniuolē
tiam: q: etſi tāta crudelitate ad capiendum ve
nerant abſciſſam auriculā malcho a petro quia
primus interat manū in magiſtrū ei reſtituit.
Eo aūt capto ex diſcipulis eius fugiētib⁹. vn⁹
forte Joānes. vt pie credi pōt: ꝛ ſi euangelium
nō ponat: venit in bethaniā. vbi mr̄ ieſu erat
cū alijs marijs nuncians cuz lachrymis captu
ram filij. Quo audito pertranſiuit doloris gla
dius aīam ei⁹: noctē ducēs inſomnē ꝛ lachry
mis plenā. Et quid orare aptius poterat ꝙ il/
lud. Exaudiat te dñs in die tribulationis prote
gat te nomen dei Jacob. Mittat tibi auxilium
de ſancto ꝛc. Ligatus aūt ieſus vt a vinculis
peccatoꝝ ſolueremur. de loco illo ductus fuit
ad annam primum ſocerum cayphe. vbi a mi
niſtro eius crudeliter alapatus eſt. Indeqꝫ ad
atrium cayphe principis ſacerdotū ductus eſt
ꝛ tota nocte afflictus. ſm illud ps.lij. Caſtiga/
tio mea in matutinis. Mane aūt facto matre
eius ciuitatem intrante: plurimis deuotis mu
lieribus aſſociata lachrymis plena omnes in/
clinabat ad fletum mulieres occurrentes. Vi/
denſqꝫ filium tam afflictum ſputis: manib⁹ li/
gatum duci ad pilatum: gladius pertranſiuit
aīam eius. Ipſumqꝫ ſequens nec loqui valens
impedita a militibus: peruenit ad plateam do
mus pilati: vbi iudicium de eo exercebat fla
gellari filium plurimis ꝛ duriſſimis ictib⁹ au
diens nec flagellis ſatiatos adhuc clamare.
Crucifige crucifige eū: ꝛ nō hunc ſed barrabā
nobis dimitte. O quot de pudiciſſimis oculis
ſuis lachrymarum fontes exibant certe gladi
us pertranſibat aīam eius. Demū ſnia iniqſſi
me data: cū duceret ad locū caluarie: ſequebat
eum multitudo mulierum plangentium ꝛ la/
mentantium de morte eius. quarum prima ip
ſa erat. Videnſqꝫ filium cuz corona ſpinea quā
capiti infixerūt milites pilati: faciēmqꝫ illam
ſpecioſam pre filijs hoīuz ſanguine de punctu
ris ſpinarum fluente cruentatam ſputis detur‑
patam. Crucē ſibi impoſitam in humeris pre
laſſitudine ferre nō valentē dicere poterat. qs
det mihi pro te mori mi fili? O fili mi lumen
nō ſolum oculoꝝ meoꝝ: ſed glīa oīum pploꝝ.

Ad eos autem q eum ſequebanꝭ ⁊ illas conuer
ſus:recōpenſans affectum ⁊ cōſolatꝰ eſt dicēs.
Filie hierl'm nolite flere ſup me pronuncians
eis futurum excidium vt ſibi puideāt:ſubdēs.
Sed ſup voſipſos flete ⁊ ſup filios veſtros ⁊c̄.
Denū in illo viliſſimo loco caluarie crucifixe/
runt eum. Vn̄ ſtans ſibi iuxta crucem dicere po
terat. Attēdite ⁊ videte ſi eſt dolor ſilis ſicut do
De afflictionis generalitate. lor meus. ¶ Quinto ex afflictionis gn̄alitate
oſtendiꝭ magnitudo afflictionis in xp̄o patien
te ⁊ mr̄e compatienti. Ad litteram verificatuꝫ
eſt in eo illud Ezech. j. A planta pedis vſqꝫ ad
verticem nō eſt in eo ſanitas:⁊ a vertice incho
ando caput illud ſanctiſſimū gazophilatiuꝫ ſa
pientie dei puncturis acutiſſimis corone ſpi
nee penetrantibꝰ vſqꝫ ad os pforatū fuit. Egre
dimini filie ſyon aīe fideles ab alijs mundi co/
gitationibus ⁊ videte meditādo regeꝫ ſalomo
nem ſapientiſſimum q dedit ſapiam ſalomo/
ni:in diademate ſpineo in quo coronauit eum
mr̄ ſua ſynagoga iudeoꝝ ex qua ſm̄ carneꝫ na
tus ē. Oculi pijſſimi a qbꝰ intuitꝰ petrꝰ cogno
ſcens pctm̄ ſuū fleuit amare. in deriſum velati
ſunt:facies eius plena gr̄aruꝫ deturpata eſt ſpu
tis ⁊ ſanguīe vt leproſus videreꝭ. Eſa. liij. Nos
vidimus eum q̄ſi leproſuꝫ. vn̄ nec reputauimꝰ
eum. Gene eius cādide ⁊ rubicūde alapis pcuſ
ſe ſunt. Ecce dedi corpus meū pcutientibꝰ. ait
ipſe p Eſa. l. c. ⁊ genas meas vellentibꝰ. Aures
ille que melos audiūt angeloꝝ replete ſūt blaſ
phemijs:detractionibꝰ:cōtumelijs:irriſionibꝰ
ploꝝ. Propha inquit in eius pſona:factus ſū
in deriſuꝫ oī populo meo canticū eoꝝ tota die.
Et iteꝝ. Oēs maledicunt mihi. Nares beatiſſi
me eius ad cuius odorē reuiuiſcunt mortui vt
balſami aromatizantis fatiganꝭ fetoribꝰ cada/
uerum caluarie loci. Capilli eius capitis ⁊ bar
be delicatiſſimi violentia tracti aut euulſi ſunt.
Os eius qḋ tam ſanam:tam ſapidiſſimam taꝫ
vtiliſſimā ⁊ veridiciſſimā doctrinā ptulerat:p/
cuſſū eſt ⁊ tanqꝫ ouis ad occiſionē ductꝰ nō ape
ruiꝭ os ſuū ad excuſandū vꝉ cōminādū vꝉ ma/
ledicēdū:ſꝫ bn̄dicēdū ⁊ orādū p inimicis. Col/
lū eiꝰ ſuauiſſimū collaphis attritū ē. Manꝰ eiꝰ
potētiſſime ex q̄rū ꝯtactu īfirmi plurimi ſanati
ſunt:⁊ leproſi mūdati:clauis duriſſimis cruci
affixe ſunt. Pedes eius quorum terra ſcabellū
eſt quicqꝫ diſcurrētes per ciuitates:villas:⁊ ca/
ſtra. tantū laborauerunt pro hominum ſalute
in cruce extenſi ſunt ſm̄ illud ps. xxj. Foderūt
manus meas ⁊ pedes ⁊c̄. Totum corpus illud
dulciſſimum quod in cibum illum ſalutiferuꝫ
nobis reliquit:flagellis multis ⁊ diris ceſum:
dilaceratum ⁊ ſanguine cruentatum. ſꝫ illud.
ps. Fui flagellatus tota die. Oſſa illa confra/
cta ſunt:remanſerat ſola lingua ⁊ cor integra.

Sed ne ⁊ illa ſine ſua leſione maneret. Lingua
eius aceto ⁊ felle in ſiti mortis amaricata ē:vt
īpleretꝭ illḋ. Dederūt in eſcā meā fel:⁊ ī ſiti mea
potauerūt me aceto. ps. Demū eo mortuo non
ſatiatis de cruciatibus viuētis ⁊ morte eiꝰ ſpū
tradito latus eius lancea aptū eſt. vn̄ exierunt
ſanguis ⁊ aqua medicine nr̄e aīarū. Sed in re
bus ſibi adherētibus. ſ. veſtibus iniuriati ſūt.
Nā diuiſerūt ſibi veſtimēta mea. ait ipſe p ps.
⁊ ſup veſtē meā illaꝫ ſed incōſutilē quā fecerat
ei mater ſua miſerūt ſortē. Cōuerſantes quoqꝫ
cū eo diſcipulos eī derelinq̄re cōpulerūt:⁊ cape
re cupientes adoleſcentē qui euꝫ ſequebaꝭ ſyn
done ſup nudo īdutū niſi fugiſſet. Stabat ḡ iu
xta crucē mater eius. ⁊ hec vidēs ⁊ ſcripta ⁊ p
nunciata recolēs dicere poterat illḋ Thren. ij.
Oculus meus afflictus eſt. nec tacuit eo φ nō
eſſet requies:donec aſpiceret ⁊ videret dn̄s de
celis. i. nō tacuit a fletu eo φ nō eſſet requies ali
cui mēbro filij mei donec aſpiceret dn̄s. i. reſu
ſcitando ipſum a mortuis. Attendite igitur et
videte o vos oēs ſi eſt dolor ſicut dolor meus.
¶ Sexto non modica cā doloris. ſicut fuit in De conſortio ſceleratorum.
xp̄o paciente:ita ⁊ in matre cōpatientie. ſ. φ ſuſtinē
cum latronibus crucifixus eſt. Sicut eniꝫ pati tiuꝫ ſo
iuſtuꝫ ⁊ innocentē cū alijs ſanctis ⁊ pbis viris cietate.
⁊ iniuſte cōdēnari ad morteꝫ eſt aliquod refri/
gerium. ita econtra ꝯdemnari cum ſceleratis
eſt augmentum pene. cū ex hoc videntes iudi/
cent illum ſceleſtum. Vn̄ ⁊ pro ſpāli iniuria et
crudelitate erga eum predixit Eſa. liij. Et cum
ſceleratis deputatus eſt. ſ. ad mortem. quod vi
dens virgo mater in filio impleri:cum in me/
dio latronum crucifixus eſt valde doluit. Hoc
etiam chriſtus horrens ſm̄ ſenſitiuam orabat
per ps. dicens. Ne perdas cū impijs deus aī
mam meam. i. vitam. Vnde ⁊ ſubdit quaſi de/
clarans ſe neqꝫ cum viris ſanguinum vitā me
am. Erat ſiquidem crux illo tēpore ſupplicium
latronū. Licet nunc ppter chriſtuꝫ in ea exten/
ſum cum ſumma veneratione tranſeat ad fron
tes imperatoruꝫ ⁊ omnium xp̄ianorum. Erat
mors maxime in infamie ⁊ acerbiſſime pene.
Vnde in lege dictuꝫ eſt. Maledictus omnis q
pendet in ligno maledictione ſcilicet infamie.
Quod intelligentes ipſi maligni iudei. vt re/
fert quidam ſapiens hoc prenūciando dixerūt
non recte:ſed peruerſe cogitantes. morte tur/
piſſima ꝯdemnemus eū. Hoc genus mortis ī
xp̄s elegit potius q̄ꝫ aliam mortem:vt doceret
⁊ confortaret quēlibet ppter nullū genus mor
tis q̄ntūcūqꝫ ignominioſuꝫ:q̄ꝫtūcūqꝫ aſpe/ Chriſtus
rum:deū ſeu mandatū eius quodcūqꝫ deſeren mortē
dum. vt notat be. Tho. poſt Augu. in. iij. parte. [illegible]
cum ⁊ ipſe rex regum ⁊ dn̄s dn̄antium morteꝫ [illegible]
ſuſtinuit īmaturā. q: in flore iuuētutis violētā

q: ab alijs ⁊ beneficiatis acerbiſſimã: q: crucis
viliſſimã: q: in medio latronũ. Humiliauit in/
quit apl'o ſemetipſum Philip.ij. vſq3 ad incar
natione inquit glo. vſq3 ad humane mortalita
tis participatioñe: vſq3 ad diaboli tentatioñe:
vſq3 ad populi deriſioñe: vſq3 ad ſputa: vincu/
la: flagella: alapas: ⁊ ſi hoc parꝝ aliquid de gñe
mortis addendũ eſt. nõ cuiuſcũq3 ſed crucis q̃
ceteris ignominioſior eſt. quanto aũt.b. Berñ.
minoreñ ſe fecit humilitate: tanto ſe oſtẽdit ma
iorẽ bonitate. Et quanto vilior: tanto inde cari
or. Idẽ ſuper Can. O humilẽ ⁊ ſublimẽ. O al
tiſſimũ ⁊ nouiſſimũ. O opprobriũ hoĩuʒ ⁊ glo
ria angeloꝝ. Nemo ſublimior: nemo deſpecti
or: Eſto vilis quãtũ nunquã xp̃o vilior eris. Ip
ſe ſiquidẽ rex regũ ⁊ dñs dñantium fuit viliſſi
mo precio venalis expoſitus: a viliſſimo ppl'o
viliſſima paſſus. Viliſſimo loco crucifixus: cru
cis ſupplicio traditus. inter latrones poſit⁹: cũ
iniqſſimis ⁊ viliſſimis hoĩbus deputatus: mo
do viliſſimo tractatus. Etenim tanq̃ malefa//
ctor bonus dñs capitur: tanq̃ furioſus mãſue
tus vinculis aſtringit. Tanq̃ peſtifer ſaluator
accuſat. tãquã fatuus dei ſapĩa irridet. tanquã
homicida vita hoĩum morti damnat. tanquaʒ
leproſus ⁊ imundus mũdator criminum ex//
tra menia eycitur. tãquam latro crucifigit. tan
quã flagicioſiſſim⁹ ꝯſutãdus ab oĩbus ⁊ intu
endus nudat. ⁊ tanquã vermis vilis ⁊ viliſſi/
mus ſũm⁹ de⁹ ꝯſpuit. abycit ⁊ ꝯculcat. Hec ille
Et tñ inter tantas iniurias ⁊ vilificationes pro
crucifixoribus deprecatur. latroni etiã propter
ſcelera crucifixũ ad pñiam ꝯuerſum nõ ſolum
veniã ſed paradiſum pollicet dicẽs. Hodie me
cũ eris in paradiſo. Stabat iuxta crucẽ mater
ieſu hec meditans: ⁊ doloribus quaſi defecta
ſit ad crucẽ: vt pie credi põt. Flecte ramos ar/
bor alta: tẽſa laxa viſcera ⁊ rigor lenteſcat ille
quẽ dedit natiuitas: vt ſupni mẽbra regis mit
ti tendas ſtipite. Ad filiũ aũt. mihi non loque/
ris: pro iudeis intercedis: latronẽ ꝯſolaris. ad
quã ille. Ecce filius tuus. ex quo ad patrẽ per
mortẽ vado loco mei Joãnẽ dimitto. Sed iſta
cõmutatio adauget dolorẽ: cũ filius hominis
mihi det pro filio virginis: imo ⁊ dei. Attẽdi/
te ergo ⁊ videte ⁊c. ¶ Septimo oſtendit ma/
gnitudo doloris ſicut in xp̃o patiẽte. ita ⁊ i ma
tre cõpatiente: rõne paucitatis fructus ſeu vti/
litatis ipſius paſſionis: ex parte miſere peruer
ſitatis ⁊ ingratitudinis hoĩum. Nã cũ copio/
ſa fuerit apud eũ redẽptio adeo q̃ preciuʒ ſan/
guinis eius: nedũ oẽs hoĩes erat ſufficiẽs ad
redimẽdũ: ſed mille mundos ſi fuiſſent. ⁊ ta/
men pauci ſunt qui ſe faciãt participes fructus
ipſius paſſionis propter deſidiam ⁊ ingratitu
dinẽ hoĩum. Sicut aũt ex magno lucro qð ge

De fructus ſcʒ paſſiõs paucitate.

videt ſe conſequi ex ſuo labore multũ conſolat
ita ecõtra cũ maximo labore quẽ quis tolerat
videt conſequi modicũ fructũ vel nullũ multũ
ꝯtriſtat ⁊ dolet. Clamabat ieſus i cruce. Sitio.
Et lʒ ad iſtam propter intenſum dolorẽ ſitiret
corporaliter. maior tñ erat ſitis ſpiritualis deſi
derij ſaluationis humani generis. Et cũ vide
ret ipſe ⁊ mater eius pene nullũ fructũ tunc ſe
qui ſed potius ruinã preparari iudeoꝝ pp per
fidiã ſuã caſum ꝯtigiſſe apoſtoloꝝ ⁊ in futuꝝ
multos perituros chriſtianoꝝ dicere poterat. cũ
dolore illud Michee. vij. Veh mihi q: factus
ſum ſicut qui colligit racemũ in autũno. Nam
tũc vindemiata vinea nõ reperit niſi aliquis
racemus. Ita ⁊ in tpe paſſionis totã pene vine
am humani generis vindemiauerat diabolus
vt ſibi ſubditã remãſit aliqs paruus racemus
vt latro ꝯuerſus. Cẽturio fidẽ xp̃i ꝯfeſſus. ⁊ ali
qs ali⁹ quẽ xp̃s collegit. Multũ g̃ dolet xp̃s ⁊
mater eius de tanta ingratitudine. Vñ clamat
per bea. Berñ. Ad te clamo qui p te morior. te
exhortor qui in cruce patior. Vide clauos qui/
bus confodior. Vide latus quo apior. ⁊ cuʒ ſit
tãtus dolor interior ⁊ exterior. plus tñ me cru/
ciat qð te ingratũ experior. Hec ille. Et p.b. Au/
gu. Cũ eſſes inimicus pr̃i meo recõciliaui te p
me. ⁊ cũ lõge eſſes veni vt redimerẽ te. ⁊ inter
mõtes ⁊ ſiluas cũ errares queſiui te ⁊ inter la/
pides ⁊ ligna inueni te. ⁊ ne lupoꝝ ferarumq3
rabido ore laniareris collegi te: laboraui: ſuda
ui: caput meũ ſpinis oppoſui. Latus meuʒ per
forari pmiſi: tot iniurijs laceſſitus ſum vt ꝯiũ/
gerẽ te mihi. ⁊ tu diuideris a me. tãta ſcʒ eſt in/
gratitudo tua. ⁊ Oſee. vj. ꝯquerẽs dñs ait. mi
ſericordia vr̃a quaſi nubes matutina. ⁊ quaſi
ros mane pertranſiens. Miſericordia veſtra
ideſt quã vobis feci in redimendo: quaſi nebu
la matutina que ſcʒ cito pertranſijt. ita illud a
memoria veſtra. ⁊ quaſi ros qui adueniente ſo
le ſubito deſiccat. ita adueniente calore tenta//
tionum ⁊ tribulationum ſubito perijt a vo//
bis memoria paſſionis ⁊ gratia per eam rece/
pta. Sed anima deuota dicit illud Thren. Me
moria memor ero: ⁊ tabeſcet in me anima mea
ex compaſſione.

¶ De tertio prin/ .§.iij.

cipali cũ dr̃. Mater ieſu. Mater immaculata.
Mater ſtacta. Mater vnigeniti dicta. Ma/
ter dei ⁊ plaſmatoris oĩuʒ: ci⁹ q in celis eſt ſine
matre: in terris ſine patre: mater vnici filij ie//
ſu. ⁊ ideo plus amans ⁊ plus dolens: mater ſo
la genitrix toti⁹ ieſu. ⁊ ideo plus amans q̃ ſi
patrem habuiſſet: q: plus ſuus res. ⁊ inde plus
dolens. Vnde Hiere. xxxi. ait. Femina circũda
bit viꝝ. Solet homo circũdare quod' ſuum eſt

pꝛopꝛium non quod alienū. In alijs filijs ſub
ſtantia filij non eſt tota pꝛopꝛia matris ſed ⁊ pa
tris. Et ideo nulla mater circūdat filium vt vir
go maria. Omnis alia figura pluribus lineis
formatur. Circularis vero figura vna linea clau
ditur. Sic beata virgo maria ſola clauſit inter
viſcera ſua chꝛiſtum. Alij filij duabus lineis fi
gurantur ſcilicet patre ⁊ matre. Quod circūda
tur ex nulla parte eſt apertum: ſed vndiqꝫ clau
ſum. Sic beata virgo maria ante partum ⁊ in
partu ⁊ poſt partum. ⁊ ideo circūdabit virū. ſ.
ieſum totum perfectum. Sed doloꝛes partus
quos euaſit pariendo: ſibi reſeruati fuerunt in
paſſione filij. vt dicit Jo. dam. Nec vlla vnquā
pariendo experta eſt tantum dolorem ſicut ipſa
iuxta crucem in compatiendo. Ex ipſa autē ma
ternitate. i. generatione ieſu: facti ſumus fra
tres ieſu. pꝛopter quod non confunditur homi
nes vocare fratres: ait apoſtolus ad Heb. dicēs
per ps. Narrabo nomen tuum fratribus meis
Et ideo ſicut debemus compati fratri noſtro
ieſu in tanta eius paſſione pꝛo nobis: ita ⁊ mri
noſtre de moꝛte fratris noſtri ⁊ filij ſui. Unde
dicit. b. Aug. Cum annuatim chꝛiſti paſſio ab
eccleſia recolitur: ita debet nos mouere ad cō
paſſionem ſicut nunc videmus impleri. Sic ⁊
matri noſtre compati que ſtabat iuxta crucem.
Ipſum autem veſpere depoſitum ſacratiſſimū
coꝛpus per Nicodemum ⁊ Joſeph ſuſcipiens
in gremio mater: quot flumina lachꝛymarū?
qꝫ amariſſimos ſingultus? qꝫ alta ſuſpiria que
verba meſtitie plena ex ea pꝛoceſſerint quis poſ
ſit expꝛimere? cum ſingula membꝛa perquire
ret tam dire cruciata: tam turpiter deluſa oſcu
laretur ⁊ lachꝛymis irrigaret: ſociata maria
magdalena ⁊ alijs marijs ⁊ deuotis mulieri
bus? Cum aūt ſero factum eēt: deuoti homines
pie ⁊ deuote coꝛpus illud de bꝛachijs accipien
tes poſuerunt in monumento mente conſepul
ta cū eo. reminiſcens ergo beati ſanguinis (ait
dominus latinus oꝛdinis pꝛedicatoꝛum cardi
nalis quem pꝛofudit amatoꝛ hominis perfu
dit lachꝛymis) Non eſt locus ingratitudinis:
vbi toꝛrens tante dulcedinis attingit animas.
Jeſu bone cur tanta pateris? cum peccati nihil
cōmiſeris flos innocentie. Ego latro: tu cruce
moꝛeris. ego reus: tu pena plecteris noſtre ne
quitie. an te fecit ſic amoꝛ ebꝛium: vt nec crucē
putes obpꝛobꝛium amoꝛis gratia? ſed veh mi
hi miſero ſi non recognouero. veh mihi miſe
ro ſi non recompenſauero dignis operibus.
Regnum queritis: non intrabitis ſine crucis
claui. poꝛtū petitis: nō venietis ſine crucis na
ui. Sola enim digna fuit ferre ſeculi pꝛeciūm:
atqꝫ poꝛtum pꝛeparare nauta mūdo naufrago
vite eterne. Quam ipſe concedat qui eſt bene
dictus in ſecula ſeculoꝛum Amen.

¶ De aduentu ſpiritusſancti in virginem ma
riam cum apoſtolis. Capitulum. xiv.

Hi omnes erāt per
ſeuerantes in oratione cum maria
matre ieſu Act. j. Hec dicuntur de
his. ſ. apl̄is poſt aſcenſionē chꝛiſti
cū congregati in vnū expectabant ſpiritūſan
ctū pꝛomiſſum a chꝛiſto cū ait Jo. xvj. ibi. Mit
tam vobis a patre ſpiritū veritatis. Unde bea.
Hierony. in ſer. Ecce ieſu aſcendente cū quibꝰ
virgo vacat in ſchola virtutū: ⁊ meditat̄ in le
ge mandatoꝝ dei: vt ⁊ ipſa ſit foꝛma diſcipline
chꝛiſti ⁊ exēplū perfectionis. Conuerſatur cū
teſtibus reſurrectionis ⁊ ipſa teſtis. Conuerſa
tur cū ſenatoꝛibus celi infra curiā paradiſi: ſub
ſpiritusſancti diſciplina ⁊ magiſterio totius di
uine maieſtatis. Inuenit̄ prima glorioſa vgo
maria inter primas ſūmi regis cohoꝛtes: quo
rum vita nō erat iā de terra. Uinū nō habentꝫ
dixit. b. maria in nuptijs exiſtens ad filiū. Que
nuptie iſte celebrate inter chꝛiſtū ⁊ eccleſiā erāt
publicande per apl̄os qui ibi erāt cū ea. Et vi
num illud perfectiſſime gratie nōdū aderat in
eis quia nōdū erat ſpiritusſanctus datus in illa
copia. Ideo hoc orans ait. Uinū nō habēt. hoc
aūt pꝛopinato ⁊ hauſto: ita incaluerunt ⁊ feruī
de locuti ſunt: vt vino ebꝛij ab incredulis dice
rentur. Plane ebꝛij: ait. b. Bern. ſed vino no
uo. quod veteres vtres nec mererent̄ accipere
nec continere valerent. Hoc. n. vinū vera illa
vitis fuderat de excelſo. vinū letificans nō ſta
tū mentis euertens. vinū germinans virgines
nō apoſtatare ēt faciēs ſapientes. Nouū vinū
ſed habitantibus ſuper terrā. Nā in celis qdē
olim copioſiſſime redundabat: non in vitreis
nec in vaſis teſteis: ſed in cella vinaria in ſpiri
tualibus apothecis: fluebat per vicos ⁊ plate
as oēs ciuitatis illius. Uinū in quo eſt leticia
coꝛdis nō carnis luxuria. Sic igit̄ celū vino ꝓ
pꝛio fruebat̄ qꝫ terra interim neſciebat: factūqꝫ
eſt grauiſſimū cōmerciū inter celū ⁊ terrā: inter
angelos ⁊ apoſtolos: vt exhiberet̄ illis caro xp̄i
angelis: iſtis. ſ. apoſtolis vinū celi. Eſſetqꝫ i ter
ra ſpiritus: caro in celis: ⁊ deinceps oīa cōmu
nia in oībꝰ in eternū. Unde chꝛiſtus dixit. Niſi
abiero: paraclitus nō veniet ad vos. Hec btūs
Ber. Quā vero potens ſit illud vinū oſtenſū eſt
per figurā in illa queſtione que ꝓpoſita fuit co
rā Dario rege per tres cubicularios eius. ſ. qd
ſit foꝛtius oībus. e quibus vnus dixit de rege
ſecundus de vino. tertius perfectius de mulie
re. quartus de veritate. Omnia hec vtiqꝫ pot
tia ſunt. Et ad litterā vtiqꝫ reges potentes ſunt
ad multa facienda: ſed vinū ſpirituale gratie. ſ.

potentius.eſt adeo ꝙ ipſos reges ⁊ tyrannos deuicerit.qui nõ valuerunt martyribus illam gratiã per tormenta auferre.imo demũ ⁊ ipſos deebriauit ⁊ vicit.vinũ ipſius gratie cõuerſos ad fidẽ.Fortior tamẽ mulier quodãmodo ſcꝫ virgo maria inquantũ ſcꝫ ipſa procurauit congregatis apoſtolis ⁊ alijs i quibus tũc erãt nuptie eccleſie:vinũ ipſius gratie qđ intendit dũ ait.Uinũ nõ habent.ſ.in illa plenitudine et perfectione que neceſſaria erat eccleſie.Fortiſſima omnium veritas chriſtus: qui potuit mittere ⁊ miſit quod promiſit vinum ipſum ſpirituale dicẽs.Mittã vobis a pr̃e ſpũ veritatis.

Sciendum au- .§.i.

De tri-plici vino que mũdus carebat

tem ſm Thomam ſuper Joannem ꝙ ante incarnationem chriſti triplex vinum deficiebat: ſeu vinum gratie qđ hꝫ triplicem effectum.

Eſt primo mordificatiuum. in quo ſignatur iuſtitia.

Eſt ſecundo letificatiuum. in quo notatur ſapientia.

Eſt tertio inebriatiuum. in quo inſinuatur charitatis beniuolentia.

Primo vinũ eſt mordificatiuũ ſeu pungitiuum.Unde ſamaritanus ad ſanandũ in vulneribus ſauciati immiſit vinũ ⁊ oleũ:vinum vt abſtergeret ſanitatẽ vulnerũ:oliũ vt liniret. ſic in penitentia in regendo oportet in corrigendis exceſſibus immiſcere ſeueritatẽ punitiõis cũ lenitate miſericordie.Unde.b.Augu.ſuper ps.Duo iſta nomina non fruſtra dicuntur. homo ⁊ peccator. Nam qꝛ peccator eſt corrige.qꝛ homo eſt:miſerere. Neqꝫ enim liberabis hominem:ſi nõ correxeris peccatorẽ ⁊c̃.xxiij.q.iiij.duo ſunt. Et Greg.in li.moral. Miſcenda eſt lenitas cũ ſeueritate.faciendũ eſt quoddam ex vtroqꝫ tẽperamẽtum:vt neqꝫ nimia ſeueritate exulcerent ſubditi:neqꝫ nimia lenitate ſoluant.di.xlv.diſciplina.qđ ibi diffuſe pſequit. ſic ⁊ in penitentia que ad iuſtitiam pertinet:ſi vera eſt vinum habetur compunctionis.ſm illud.Potaſti vos vino compunctionis ⁊ oleuꝫ lenitiuum ſpei remiſſionis Job. Si occiderit me.ſ.quoad peccata:ſperabo in eo. Hoc autẽ vinum deficiebat in veteri lege in qua iuſtitia iperfecta erat.Unde ⁊ chriſtus dixit. Niſi abũdauerit iuſtitia veſtra pluſquam ſcribarum et phariſeorũ nõ intrabitis in regnum celorũ. Sed in noua lege perfecta iuſtitia finis legis chriſtus ad iuſtitiam omni credenti.ait apoſtolus ⁊ alio loco. Juſtificati gratis gratia ipſius ſcilicet chriſti ſine iuſtitia enim vera non poteſt homini eſſe ſalus.Unde Mat.xxv. Juſti i vitã eternam.Sed ſine gratia ⁊ fide non poteſt eſſe vera iuſtitia.Unde ꝙ ſpiritusſanctus dabatur apoſtolis ad perfectam iuſtitiam:ideo apparuit in die penthecoſtes ſuper apoſtolos in ſpecie ignis:qui vrit ⁊ purgat ſcoriam metallorum. Quod poſtea per effectum oſtenderunt zelantes pro fide ⁊ corrigentes iniquos.Unde Petrus Ananiaꝫ ⁊ Saphyraꝫ verbo occidit increpatorio:quia ei mendacium dixerunt.Et Symonem magum propter ſimoniam perditiõi adiudicauit.Paulus Corinthum inceſtuoſũ excõmunicans tradidit ſathane:⁊ viſum ad tẽpus ſubtraxit.Uinum ergo iuſtitie beata maria a filio procurat prelatis dicens.Uinum nõ habent.Pauci enim ſunt prelati ⁊ rectores ſeculi qui puniant ſcelera vt iuſtitia dictat.diuerſis de cauſis:ſiue timore ſiue amore pauci ſunt peccatores qui habeant vinum vere compunctionis de malis ſuis perpetratis.

Secũdo Uinum eſt letificatiuum ps. Uinum letificat cor hominis.Et ſm hoc ſapientia dicitur vinũ Cuius ſapiẽtie meditatio maxime letificat cor hominis.ſm illud Sap.viij. Nõ habet amaritudinem cõuerſatio illius:nec tediũ ꝯuictus illius.ſed gaudiũ. Hoc ſapientie vino vacuus erat mũdus. Nã etſi aliqđ ſapie videbatur eẽ in libris phoꝝ ⁊ poetaꝝ nõ vera ſapia erat:ſed apparẽs ꝑ eloquẽtiã ⁊ mũdi gloriã que ſecũ trahebat.a quo abſtinẽdũ docet Salomon in ꝓuerbijs dicẽs. Noli reſpicere vinum cum flaueſcit in vitro.i.ſapiam cum apparet ex claritate eloquentie pulchra.nouiſſime enim mordebit vt coluber:⁊ ſicut regulus venena diffundet. Sed vt dicit idem Cañ.j. Meliora ſunt vbera eius:ſcilicet ſponſe.que vbera eius duo ſunt teſtamenta:vino. Omnis ratio ſuperne ſcientie ⁊ terrene creature i eo eſt qui eſt caput coꝝ ⁊ auctor.quem qui nouit nihil vltra qrat qꝛ hic eſt pfecta dei virtus ⁊ ſapia quicqđ alibi queritur:hic perfecte inuenit ⁊c̃.Deficiebat etiam iſta ſapientia ante chriſti aduentum: qꝛ occultata erat ⁊ figuralis. Omnia enim (vt ait apl̃s.j.Cor.x.)in figurã ꝯtingebãt illis.Uñ Moyſes loquẽs ⁊ legẽ illã ꝑplo docens ponebat velamẽ ante faciẽ ſuã:ſed xp̃o paſſo velum tẽpli ſciſſum eſt.⁊ ſpiritusſancto de celo miſſo illa myſteria aplis ⁊ ꝑ eos toti eccleſie declarata. Uñ ⁊ in linguis igneis miſſus eſt.Jgnis hꝫ illuminare:⁊ lingua abſcõdita cordis declarare ⁊ imediate piſcatores illi prius idiote loquebantur magnalia dei.Jſtud vinum ſapientie virgo procurat predicatoribus.Et ideo ipſi inuocant eam.Exemplum in Noe qui prim⁹ plãtauit vineam:⁊ bibens vinum inebriatus eſt.

Tertio vinum inebriat Cañ.v. Bibite amici ⁊ inebriamini. Jbidem. Bibi vinum cum lacte meo. Ebrietas obliuioſum facit.ſic vinuꝫ charitatis inebrians hoiẽ obliuionẽ fac̃ omnium

terrenoꝝ: audacem facit ⁊ ſecurum nil timēs.
ij. Eſdre. viij. Deficiebat vinū iſtud plenitudi
nis charitatis: q: acceperant illi ſpm̄ ſeruitu/
tis in timore. Conuertit aūt aquā timoris xp̄s
in vinum amoris ⁊ beniuolentie: qn̄ charitas
diffuſa eſt in cordibus noſtris p ſpm̄ ſcm̄ q da/
tus eſt nobis. ad Rom̄. v. Etiam ipſi xp̄i diſci/
puli antea timendi erāt vt ad vocē ancille p̄n
ceps eoꝝ Petrus xp̄m negaret. Et poſt reſurre
ctionē in cenaculo clauſi manerēt pp̄ter timo/
rem iudeoꝝ. Sed hauſto vino ſpūſſancti ita au
daces: ſecuri: intrepidi ⁊ feruētes ſūt effecti:
vt coram principib⁹ ſacerdotū ⁊ regibus mun
di: feruenter xp̄i doctrinā eis etoſam predica/
carent. Nec p̄hibiti ab eis nec ceci poterant re/
ticere. oīumq; terrenoꝝ obliti in cōmuni oīa
viuebant. Et iō in linguis igneis miſſus eſt. q:
ignis hab; calefacere: vt legem igneam corda
ignea linguis igneis pp̄lis p̄dicarēt. Deficien
te ergo vino illo ſpūali. beata maria cōgregata
cum apl̄is in cenaculo mente dicit. Vinum nō
habēt viri iſti nuptiarum. Vñ orans cum illis
inquit. Emitte ſpm̄ tuum ⁊ creabunt. ſ. in eſſe
ſpūali perfecto: ⁊ renouabis faciem terre.

Tria in magno .§. ij.

huius mundi ope cogitare debemus cuꝫ crea
tus ſit. videlicꝫ quid ſit: q̄uo ſit: ⁊ ad quid ſūt in
ſtituta. Bern̄. Et in eē quidē rerū ineſtimabi
lis potentia cōmēdatur q tam multa: tam ma/
gna: taꝫ mltiplicit: tam magnifice ſunt creata
Sane in mō ipa ſapia ſingularis relucet q hec
qdem ſurſum: hec vero deorſuꝫ: hec in medio
ordinatiſſime ſunt locata. Si vero ad qd fact⁹
ſit mediteris: occurrit taꝫ vtilis benignitas: taꝫ
benigna vtilitas: queꝫ ⁊ ingratiſſimos quoſq;
multitudine ⁊ magnitudine bñficioꝝ poſſit ob
ruere. Potentiſſime ſiquidem ex nihilo oīa ſa
pientiſſime pulchra: beniguiſſime vtilia creata
ſunt. Verū ⁊ ſi fuiſſe nouimus ab initio ⁊ ad
huc multos eſſe in filijs hoīum: q in bonis infe
riorib⁹ ſenſibilib⁹ mūdi hui⁹: tota ſenſualitate
dep̄ſi totos ſe dederūt his que facta ſūt quodā
mō. vel ad qd facta ſunt negligentes qd iſtos
niſi carnales dicam⁹. Non p̄manebit ſpūs me/
us in hoīe in eternum: q: caro eſt. ait dominus
Gen̄. vj. pauciſſimos eſſe iam arbitror: legim⁹
tñ nonnullos quandoꝫ fuiſſe quibus ſummū
ſtudiuꝫ fuit atq; vnica ſollicitudo modū ⁊ ordi
nem inueſtigare factoꝝ: adeo vt pleriq; nō mō
vtilitatem rerum p̄quirere diſſimulauerint: ſꝫ
⁊ ipſas magnanimiter ſpreuerit cibo paruiſſi/
mo: viliſſimoq; contenti. Ipſi ſiquidem phōs
ſe ſe vocant: ſed curioſi a nobis ⁊ vani rectius
appellantur. vtriſq; igitur ſucceſſerūt viri pru
dentiores: vtriſq; qui nimirū ⁊ que facta ſūt: ⁊
q̄uo facta ſunt tranſilientes intenderūt a clemē/
tis vt quid facta ſunt viderent. Nec latuit eos:
qm̄ omnia pp̄ter ſemetipſum fecit deus: omia
propter ſuos. aliter tamen propter ſe: aliter pro
pter alios. Omnia fecit propter ſemetipſum:
gratuita videlicet bonitate. Omnia pp̄ter ele/
ctos ſuos: pro eorū. ſ. vtilitate. Hi ſunt ſpūales
viri hoc mundo vtentes tanq̄ non vtantur: in
ſimplicitate cordis querentes eū. Primi volū/
tate vel voluptate. ſecundi vanitate. tertij veri/
tate impleti. Hec beatus Bern̄. Pro his orat.
Emitte ſpiritum tuum ⁊ creabunt. Creant aūt
hoīes in eſſe ſpūali per fidē: ſpem: ⁊ charitatē.
propter hoc orat ps. dicēs. Cor mundum crea
in me deus: ⁊ ſpiritū rectum innoua in viſceri
bus meis. ſ. per ſpiritum fidei in qua eſt recti/
tudo iuſtitie: q: iuſtus ex fide viuit. Spiritum
ſanctum ne auferas a me: ſanctū. ſ. ſpei: que fir
mat hominē per ſapientiaꝫ ⁊ guſtum ſuperno
rum. Redde mihi leticiam ſalutaris tui: ⁊ ſpū
principali cōfirma me. ſ. charitatis que princi/
palis eſt virtus. ita exponit Iſid. lib. ethymolo.
Et q: beata Maria dicitur mater pulchre dile
ctionis timoris ⁊ agnitionis ⁊ ſancte ſpei. Ec/
cleſiaſti. xxiiij. Et pulchra dilectio ſpectat ad fer
uorem charitatis. Timor aūt effectus ſit fidei:
ſm Tho. in ſum. Agnitio autē pertineat ad ip
ſam fidem ⁊ ſancta ſpes. Et ideo merito intelli/
gens ⁊ dicens vinum non habent. Et propter
ea. Emitte ſpiritum tuum ⁊ creabuntur.

De aſſumptione beate Marie: ⁊ q optimū
eſt pre omnibus diligere deum. Capitm̄. xliij.

O Ptimam partem
elegit ſibi Maria. Luc. x. ps. lxxij.
Quid mihi eſt in celo aut a te qd
volui ſup terrā. Defecit caro mea
⁊ cor meum deus cordis mei: ⁊ pars mea de⁹
in eternū. Conſiderauit prius hoīes diuerſas
partes eligere: ex his que ante eos proponun/
tur. Dicit enim ſapiens Eccli. xv. Deus ab ini/
tio conſtituit hoīem ⁊ dimiſit eū in manu con/
ſilij ſui. i. in libertate ⁊ poteſtate arbitrij ſui. Po
ſuit añ eum ⁊ malum ⁊ bonum: vitā ⁊ morteꝫ.
Ad quodcūq; voluerit extendet manum ſuā.
Habet enim quiſq; inclinationē ex ſenſualita/
te ad malum cōcupiſcentie ⁊ ex ratione inclina
tionem ad bonum virtutum. Morte anime ex
peccato: ⁊ vita gratie ex bonis operibus poſiti
ſunt ante eum. ⁊ ſm q placet ſibi volūtarie eli/
git bonam vel malam partem. Quilibet igitur
electus cum pſalmiſta conſiderat iſtas partes
mundi quid debeat eligere. ⁊ videns q nil ex
creaturis mundi poteſt animum quietare: ſed
ſolus deus. quia vt ait beatus Augu. in lib. cō
feſ. Inquietum eſt cor noſtruꝫ donec requieſcat
in teipſo:

in teipſm vt optimã partem elegit. Dicit ergo. Quid mihi eſt in celo.ſ.in quo quieſcã appetẽdo & vidẽdo. Multa ſunt in eo magnifica. Ibi ẽ ſol cum ſua claritate letifica: ibi luna & ſtelle cũ ſua pulchritudine. Ibi virtutes celoꝝ que influunt in iſta inferiora mirabilia ꝑducẽtes. In celo quoq̧ empyreo eſt natura angelica cũ multis ſanctis maximarũ virtutũ. nunc etiã nõ: tpe Dauid. In angelis magna potẽtia: magna ſapiẽtia: magna inocẽtia. In ſanctis multe virtutes & ꝑfectiones. Sed certe nil hoꝝ reperis replere aĩum meũ: q: nõ ſunt. etiã bona: nõ tñ optima & ĩfinita. qd̃ optat aĩus vt quieſcat. Quid volui o deus a te de his que ſunt ſuꝑ terrã: ibi multa bona: ibi diuitie: ibi aurũ & argentũ: ibi dulciſſimi fruct⁹ terre: frumẽti: vini & olei: pomoꝝ ꝯfectiones: & hmõi. Ibi palatia & poſſeſſiones magne. Ibi aĩalia varia: aues in aere: piſces in mari: & ſilibus. Ibi honores & potentie ſeu dñia lata regũ & principũ. ibi veſtiũ ornat⁹ varius. ibi pulchritudo oĩum. ſapiã quoq̧ eloquẽtia cum ſciẽtijs & artibus multis. Que oĩa vtiq̧ bona: q: a deo facta ſunt. Sed q: oĩa iſta finita ſunt: nec aĩum meũ qui infinitus eſt potẽtia implere aut quietare poſſunt: q: non ſunt optimũ. Ideo defecit caro mea pars ſenſitiua quoad appetitũ eoꝝ que ſunt ſuꝑ terram: & nil hoꝝ volui pro fine vltimo. Et cor meũ.i. mens mea pars intellectiua ſeu volitiua ab effectu finali eoꝝ que ſunt in celo: q: ſatiabor cũ apparuerit glia tua &c. Et deus cordis mei.ſ. eſt auctor & poſſeſſor cordis mei: eſt pars quem ex oĩbus eligo: deus dico qui eſt in eternũ. Uel ſic nõ ſolũ nunc. ſed eligã in eternũ.i. ſemꝑ hanc partẽ: q: optima eſt. Hãc ſemꝑ elegit btã Ma. ſuꝑ oẽs alios. & ideo ꝯgrue dr̃. Optimã partẽ elegit ſibi ma. ¶ Sed mirũ põt videri aliquibus quõ in ꝑcipua iſta ſolẽnitate virginis non legat̃ euãgeliũ aliqd̃ ptinens ad virginẽ Mariã: ſed ad Marthã & Mariã magdalenam. ¶ Ad qd̃ tñ rñdet̃ q ꝙ̃tum ad ſenſum litalẽ: verũ eſt q nõ ptinet ad btãm virginẽ Mariã: ſed ꝙ̃tum ad ſenſum ſpũalem & allegoricum ꝯgruẽtiſſime ptinet totũ ad btãʒ ṽginẽ pluſꝙ̃ alteri. ¶ Notãdũ igr̃ q triplex ẽ vita ſpũalis.

¶ Uita actiua gratia informata.
¶ Uita ꝯtemplatiua deo aſſociata.
¶ Uita fruitiua in gloria firmata.

¶ Uitam nãlem dimitto que eſt cõis bonis & malis & bñ & male vti põt. Uitã voluptuoſam nõ nomino: q: beſtialis eſt & nõ humana.i. ſm rõnẽʒ. Sed de vita rõnali virtuoſa loquimur. Et pma eſt bona: ſcd̃a melior: tertia optima inter partes vite ſpũalis. Et hãc ſibi hodie elegit Ma. Quiuis enĩ in vita actiua & cõtẽplatiua ſunt gradus & in ꝗlibet elegit ſibi ptẽ optimã.

Euãge/ liũ ꝯmu/ ia ma/ gdal'. & martha/ egit in/ e. aliũ/ otio. rõ/ donif.

¶ Quãtum ad pri/ .§.i. mum ſcʒ de vita actiua. que ſm bea. Grego. & Augu. figuratur per Martham tria dicuntur de Martha opera pertinentia ad actiuã: que inueniuntur per optime in bea. virgine maria.

¶ Primũ ẽ q martha excepit eũ ĩ domũ ſuã.
¶ Scd̃m q ſatagebat circa frequẽs miſteriũ.
¶ Tertium q ſollicita erat & ꝯturbabatur circa plurima.

mũdus/ q̃re d/ vel cõ/ parat̃/ caſtelle

¶ Primũ igit̃ opus ſignificat ꝯceptionẽʒ xp̃i factã in vtero virginali. Qd̃ ergo dicit̃ in euangelio. q: intrauit ieſus in quoddam caſtellũ. ſignificat ingreſſuʒ filij dei in hunc mũdũ. Dicit̃ autem mũdus caſtellũ q: hʒ ꝯditionẽ caſtelli rebellis. Primo q: fundamentũ eius poſitũ iſtar caſtri in alto monte ſuꝑbie & põpe. Et ab ipſa ſuperbia dr̃ Tobie. iiij. ſumpſit initiũ oĩs ꝑditio. Scd̃o eſt munitũ lapidibus duris qui frãgĩ nõ poſſunt. Auaritie: vſure: fraudulẽtie: ſymonie: q: ita duri ſunt tales defectus. vt frangi nõ pñt per malleũ verbi dei. Quis eſt enĩ que velit reſtituere vſuras: rapinas: & beneficia ſymoniaca relinquere. q.d. nullus. Tertio q: hʒ foſſatũ plenum aquis imundis & fetidis luxurie: cũ ranis clamantibus & perſuadentib⁹ in eis permanere. Quarto q: eſt clauſum nõ recipiens dilectionem ꝓximi per inuidiã. Quinto q: hʒ ꝓuiſionem diuerſaꝝ eſcaꝝ per gulã. Sexto q: habet arma diuerſoꝝ generꝝ per iram. vt blaſphemiam: ꝯtumeliã: maledictionẽ. Septimo eſt quietus & ſecurus per accidiam. Et q: iſtud caſtrum mundi erat inobediẽs & rebellis deo patri. Iõ ipſe miſit filiũ ſuũ ad ipſum ſubiugandũ. q.d. deus pater. Mi fili ite in caſtellũ quod contra vos eſt. Hoc aũt caſtrum intrauit mũdi in die incarnationis. Et mulier quedã Martha noĩe excepit eam in domũ ſuam. Martha autem interpretatur dña ſeu ꝓuocans. Hec eſt enim be. maria que per ſuam maximã humilitatẽ ꝓuocauit dei filiũ venire in domũ vteri virginalis Et ipſa domina aptiſſime dicit̃. que ſuper oẽs alias dominata eſt ſue ſenſualitati & corpi. Nec aliqua creatura alia digna fuit recipere deum in vteri ſui domum. niſi bea. Maria. Unde canit eccleſia. Domus pudici pectoris: templum repente fit dei. intacta neſciens viꝝ: verbo concepit filiũ. Nunꝙ̃ fuit factũ tam excellens op⁹ actiue ſicut fecit virgo in ipſa cõceptiõe filij ſui de corpore ſuo. ¶ Scd̃m opus actiue qd̃ euangelium notat de Martha eſt. q: Martha ſatagebat circa frequens miniſterium. Hoc opus fecit beata maria in chriſti cõuerſatione. & primo in eius natiuitate. Non credatis q ſibi fuerint obſtetrices. Dicit enim beatus Hiero. nulla ibi obſtetrix. nulli⁹ muliercule ſedulitas in/

tercessit:ipſa bea. virgo de terra eum leuauit:
ipſa nuduz natum pannis inuoluit. ipſa fame/
ſcentem lacte cibauit ꝛ potauit:ꝛ ipſa veſtiebat
ꝛ denudabat:ꝛ infirmū etate brachijs ſuis por
tabat. O ꝙ̃ frequenter vt filiū ſuū oſculabatur
vt deum amplexando venerabaꝰ. Ipſa eniz fe/
cit tunicam incōſutilem. ipſa vſqꝫ ad paſſionez
ſequebatur eū cum alijs miniſtrās ei vt pia mr̄.
Ecce qui mō Martha. i. dn̄a mundi Maria ſa
tagebat circa frequens miniſteriū. Unde in ho
dierna epiſtola habeꝰ Eccī. xxiiij. In habitatio
ne ſancta coraz ipſo miniſtraui. Clerici ſeu reli/
gioſi qui ſeruant cerimonias ꝛ ordinationes
ſue religionis ꝛ eccleſiaꝝ ꝛ bene officiū dicunt
in eccleſia in bona nota. ꝛ bene predicant ſi hoc
faciant vt honorificentur ab hoībus non mini
ſtrant corā deo q: non placent deo hoc faciunt:
ſed corā mundo. Laici qui faciunt ieiunia ꝛ ele
moſynas vel etiā capellas: eccleſias ꝛ hoſpita//
lia vt laudenꝰ ab hoībus nō miniſtrāt corā deo
ſed corā hoībus: ꝛ ideo receperūt mercedem
ſuam de operibus vite actiue ſue. ¶ Tertium
opus qđ dicitꝰ de martha eſt. q: Martha mar//
tha ſollicita es. ait dn̄s ꝛ turbaris erga plurima
hoc fecit bea. virgo domina noſtra in paſſione
filij: tunc enim turbata eſt ſcđm ſenſitiuā: ꝛ ſol/
licita eſt circa plurima. Nam cum Ioānes euā
geliſta venit ad nunciandū ei ꝙ filius erat ca//
ptus: non remanſit pene in ea ſpūs pre dolore.
Et ad ſe reuerſa ſollicitabat q̄modo poſſet eum
videre ante mortē. Cunqꝫ pergēs de bethania
in hieruſalem mane obuiauit filio qui duceba
tur ad pylatum: cernens faciem ſputis illitam
alapis tumefactā: ligatis poſt tergum manibꝰ
more latronis duci. vix valens formare ſermo/
nem lachrymis plena dicebat. Heu fili ego ex//
pectabam vos iſto mane ad prandium. ſed vi/
deo ꝙ oportet nos ſimul prandere in mēſa do/
loris. Quando vero ductus eſt ad Caluarie lo/
cum baiulans ſibi crucē dicebat: vt pie imagi//
nari poteſt: etſi in euangelio ſcriptum non ſit.
Heu me fili. An te ſic fecit amor humani gene/
ris ebrium: vt nec crucē putes obprobriū amo
ris gratia. vtinā daretur mihi iſta crux ad por
tandum ſicut te portaui in vtero meo. Quādo
autē in cruce clamauit: ſitio: multū ſollicitabaꝰ
vt poſſet ei vel aquā ad bibenduz tradere. Bis
autem dicit Martha martha. quia affligebaꝰ
in vtroqꝫ. ſcꝫ corpore ꝛ mente ſcđm ſenſitiuam.
Turbabatur dolore erga plurima: q: videbat
apoſtolos fidē perdidiſſe de xp̄i diuinitate. Si
cut turbareꝰ quilibet perfectus chriſtianus cū
videret oēs xp̄ianos fidem relinquere. Turba/
batur de iudeis de quoꝝ progenie erat ꝙ filiū
ſuum crucifigerent vnde reprobarenꝰ. Turba/
batur de latrone malo ꝛ iudeis qui xp̄m blaſ//
phemabant. Turbata eſt in apertiōe lateris cuꝫ
exiuit ſanguis ꝛ aqua. Unde dicere poterat il/
lud ps. Turbata ſunt omnia oſſa mea. i. apoſto
li qui dicuntur oſſa. quia ſuſtentabant corpus
eccleſie ſuaqꝫ oſſa erant. q: in ipſa erat tūc eccle
ſia. Et aīa mea turbata eſt valde. Sic ꝛ rectores
ꝛ dn̄i ciuitatū quando vident ꝙ populi non re
cte incedunt in his que ſunt fidei. vt quando re
currunt ad diuinos. quādo peiorant quotidie:
non celebrant feſta ꝛc. corrigere debent omnia
peccata notoria ꝛ non faciunt: dicere poteſt ec/
cleſia ꝛ timentes deuz. Turbata ſunt omnia oſ
ſa mea ex dolore ꝛ cōpaſſione. Sic igitur in vi/
ta actiua beata Maria elegit ſibi optimā par//
tem inter gradus operum eius.

¶ Quantū ad ope/ .§. ij.

ra vite ꝯtemplatiue tria etiā notantur. ¶ Et pri
mum eſt quod dicitur Maria autem ſedens ſe
cus pedes dn̄i audiebat verbuz illius. Hoc opꝰ
vite ꝯtemplatiue tenetis modo vos attente au/
diendo ſermonē meum ꝛ deuote meditando.
Hoc opus fecit beata virgo pluſꝙ oīs creatu//
ra. Nam magdalena audiebat verbuz domini
in paucis ſermonibus reſpectiue. Sed bea. ma
ria non ſolum in publico quando cepit predi/
care. ſed etiam in priuato quando puer erat au
diebat ab eo ſecreta alterius vite ad ſui conſo/
lationem. Sciens enim bea. mater ꝙ tantā ſciē
tiam tunc puer habebat quantam nunc habet i
celis. veriſimile eſt ꝙ interrogabat eum aliquā
do de ſecretis celeſtibꝰ. Unū ꝛ pie imaginari po
teſt ꝙ ponebat beata mater dulciſſimū filiū ſu/
um ad ſedendum: ꝛ ipſa ſe ponebat ad pedes
eius dicēs. O dilecte fili mi rogo vos dicite mi
hi ordinationem angelorum. quomō ſtant i ce
lis: qm̄ Moyſes ꝛ alij prophete de his nihil di
cunt. ꝛ de ſanctis animabus vbi collocabūtur.
Et quis bonus filius qui interrogatus a matre
de re bona non reſponderet ei ad conſolendaꝫ
eam. Reſpondens ergo filius ad interrogata
aiebat ſe cuz patre ꝛ ſpiritu ſancto ab initio mū
di creaſſe celum empyreū ꝛ ipm repletū ange
lis: quos diſtinxerat in nouē ordinibus ſcꝫ an/
gelis: archangelis: principatibus: poteſtatibus
virtutibus: dominatiōibus: thronis: cherubin
ꝛ ſeraphin: ꝛ in iſtis ordinibus angeloꝝ collo
cabuntur aīe beate ſimul cū angelis ſanctis. Et
in p̄mo ordine erunt qui penitentiā faciūt. Un
de quando xp̄s cepit predicare primū thema fu
it. Penitentiā agite: appropinquabit enim re//
gnum celoꝝ. ꝛ vt cuꝫ angelis ſitis. Sicut ordo
mater mea eſt multo pulchrior ꝛ preſtantior ſcilꝫ
cet archangeloꝝ. de quo ordine fuit ille gabri/
el qui vobis annūciauit ꝯceptionē meā. Et be.
virgo. O fili mi quis ſtabit in tam pulchro or

dine? Pulcherrimus eniz fuit ille qui mihi cõ
ceptum tuũ nũciauit. Et xp̄s ait ad eaz. Illi ibi
collocabunt qui vltra penitentiã actualẽ deuo/
tionẽ habebunt: que plus eſt q̄ penitẽtia. Terti
us ordo ſcz principatuũ adhuc maior ⁊ pfecti/
or eſt. de quoꝝ numero eſt ille Michael ductor
populi iſrael per deſertũ: qui ⁊ ꝯſurget ⁊ ſtabit
pro populo xp̄ianoꝝ in fine mũdi ad iuuandũ
eccleſiã. Ad quẽ ordinẽ aſcendẽt miſericordes
in operibus corporalibus ⁊ ſpũalibus. Et vgo
bea. Beati ergo vere miſericordes. In quarto
ordine ſcz poteſtatũ erũt patientes: qui multa
aduerſa equanimiter tolerauerũt pro xp̄o etiaz
ad mortẽ vſq3 certando pro iuſtitia. In quinto
ordine ſcz virtutũ erũt pacifici qui cũ oĩbus q̄n
tum in eis fuit pacẽ habentes: ⁊ nulli maluz p
malo reddẽtes: q̄ſierũt etiã inter alios pacẽ po
nere. In ſexto ſcz dñationũ erunt prelati ⁊ dñi
gubernatores eccleſie ⁊ ſeculi qui per portã in
trauerunt ad dignitatẽ nõ per ſimoniã vel am/
bitionem. ⁊ bene gubernauerũt ſubditos ſuos
cum rigore iuſtitie puniendo malos ⁊ dulcore
miſericordie adiuuãdo oppreſſos: ⁊ eq̄tate ex/
altando bonos. nõ expoliando ſubditos: ſ3 mi
ſeros elemoſynis ſubleuando. Ad ſeptimũ or/
dinem thronorum aſcẽdunt qui ſeculum deſe/
rentes perfecte paupertatẽ amplectentes volũ
tariam cum xp̄o mundũ iudicabũt: vt throni in
eis requieſcendo. In octauo erũt ſapiẽtes vera
ſapiẽtia. qui illuminati fide ⁊ doctrina catholi
ca alios docuerũt ea que ſunt fidei. ⁊ illa quib9
poſſent homines regnũ celoꝝ ingredi. Cherubin
enim iſti qui interpretant plenitudo ſciẽtie: cũ
ſcientia habentes pfecta operuz exẽpla. In vlti
mo ordine ſcz ſeraphin qui incẽdentes interp̄/
tant erunt pfecti in ardẽti charitate ſup oẽs ali
os. ſicut apl̄i ⁊ alij ſimiles. Et virgo mat ad eũ
O fili dilectiſſime: ego in quo ordine hoꝝ ero?
Et filius ad eã. O mater mea. Uos non eritis i
aliquo horum ordinũ: ſed ſup oẽs ordines eri
tis collocata. Due enim cathedre ſunt nobis p̄
parate in celis. vna mihi altera vobis ſup oẽs
choros angeloꝝ ſedet rex: ⁊ tu mater mea i alia
Iuxta illud q̄d figurate habet de Salomone et
matre eius cũ acceſſit ad eũ: q: aſſurrexit ei fili/
us honorabiliter: ⁊ fecit preparari ſibi ſedem iux
ta ſedez eius. iij. Reg. ij. Unde cantat hodie ec
cleſia. Exaltata es ſctã dei genitrix ſup choros
angeloꝝ. Altera die interrogabat mater filium
de locis ⁊ penis infernoꝝ ⁊ xp̄s edocebat. ⁊ ad
que loca varia eius pergunt diuerſi propter va
ria genera peccatorum: ⁊ ſic de alijs. Quando
autem xp̄s cepit publice predicare ſequebatur
eum ſedẽs ſecus pedes dñi ad audiendum. Et
ideo Beda ſuper illo verbo Beati qui audiũt
verbum dei ⁊c. dicit beatã eſſe matrẽ: ſaluator

dixit. qui verbum audiuit: ⁊ plus q̄ oẽs morta
les cuſtodiuit. ¶ Secundum opus vite ꝯtem
platiue oſtendit euangelium in eo quod Mar
tha dixit. Soror mea reliquit me ſolam mini/
ſtrare. Hoc opus fecit Maria p̄cipue poſt xp̄i
aſcenſionem. Licet enim gauiſa fuiſſet de ho/
nore filij cum aſcendit in celum: quia aſcende/
rat regnare ⁊ aduocare pro peccatoribus apud
patrem ⁊ aperire portas paradiſi: tamẽ de ſua
abſentia triſtabatur. Licet eniz ſpiritualis ſum
me eſſet ⁊ perfectiſſima: in corpore tamen ex/
tenſo mouebatur motib9 ſenſitiue naturalib9
(vt dicit Hierony.) ad affectum ſcilicet preſen/
tie filij: ⁊ ad triſtitiam de abſentia filij. Summe
enim diligebat filium ⁊ merito: quia ſanctiſſi/
mum hominem ⁊ deum glorioſum: qui in cõ/
ceptu eius non abſtulit decorem virginitatis:
nec in partu attulerat dolorem quaſi mortis: q
accidit alijs mulieribus. Uidens ergo ſe p̄ua
tam p̄ſentia filij: frequenter orabat. O fili q̄n
do egrediens de hac valle lachrymarum ero te
cum ⁊ videbo faciem tuaz. Sitiuit anima mea
ad deum viuum quando veniam ⁊ apparebo
ante faciem dñi. Uoluit tamẽ filius vt poſt aſcẽ
ſionem remaneret ad tẽpus in mundo doctrix
⁊ illuminatrix apl̄oruz. vnde quandoq3 ipſa de/ Xp̄s vo
terminabat queſtiones de factis dei ⁊ moruz ſi luit ma
qua oriebantur in eccleſia primitiua. Et propte trẽ ſuaz
rea dicitur Luc. ij. q̄ Maria conſeruabat om/ p9 aſcẽ/
nia verba hec que ſcz dicebantur ⁊ fiebant cir/ ſionem
ca paruulum ieſum: conferens in corde ſuo cũ ad tẽp9
his ſcz que ſciebat prenunciata de eo a prophe remane
tis meditando ꝯtemplando: myſteria ſcriptu/ re ideo.
rarum ⁊ menti cõmendando: vt poſtea tẽpore
ſuo: vt dicit Beda. poſſet apl̄os inſtruere ⁊ euã/
geliſtas de his ad que p̄ntes nõ fuerũt circa na
tiuitatem xp̄i ⁊ alia que ipſi ſcripſerũt. p̄cipue
Lucas qui magis particulariter de natiuitate
annunciatiõe ⁊ alijs ſcripſit. Unde ⁊ a q̄buſdã
notarius virginis dr̄ ⁊ de ea cantatur. Gaude
maria virgo cũctas hereſes ſola interemiſti in
vniuerſo mundo. dum ſcz apl̄os docuit q̄ ſua
doctrina errores confutarunt. Sicut autẽ ma/
ter cum habet filium mortuũ vel abſentem: cũ q̄d ma/
fletibus ſepe reſpicit veſtes filij. Sic bea. Ma/ ria ege
ria vt notat be. Hiero. in ſermone de aſſumpti/ rit poſt
one: viſitabat loca in quibus filius fecerat ali/ aſcẽſio/
quod opus mirabile contemplando illa ſacra nez filij
myſteria. Aliquando in nazareth ibat ad locuz
vbi fuit annunciata ⁊ conceperat filiuz dei ibi
contemplando dei immenſam charitatem. Ali
quando in bethleem meditando dei humilita
tem q̄ humiliter ibi natus eſt. Aliquando ad
templum in hieruſalem vbi fuerat preſentatus
xl. die ⁊ vbi poſtea p̄dicauerat rememorãdo
doctrinam eius ſuauiſſimaz ⁊ mirabilẽ ſpecu/

lando ſapientiam ſuam. Aliqñ fluuiũ iordanis
in quo baptizatꝰ aq̃s oẽs ſanctificauerat ad mũ
danduʒ peccata baptiſma recipientiũ. ibiq̃ʒ au/
dita eſt a iohãne vox paterna. Hic eſt filius me/
us dilectus ⁊ ſpũſſanctus in ſpecie columbe vi
Nota. ſus eſt. Cõſideranſq̃ʒ tantaʒ largitatem dñi: in
exceſſu mentis rapiebaꝛ vt credi poteſt. Ad mõ
tem caluarie tranſiens vbi filius cũ tãto obpro
brio ꝓ ſalute hoīum crucifixus eſt: ⁊ tota reſol/
uebaꝛ in lachrymas ex dulcedine īmẽſi diuini
amoris ibi oſtenſi. Indeq̃ʒ ad ſepulchꝛuʒ ꝑgẽs
ꝙ ex eo egreſſus reſuſcitatus tertia die ſibi ap/
paruit tota gaudebat. Ad mõtem q̃ʒ oliuarum
aſcendens ⁊ memorãs inde filium ſuum in ce/
lum aſcẽdiſſe: auidiſſime cupiebat eſſe cũ xp̃o.
Uñ merito dicere poterat vita actiua tũc in ma
ria virgine. Soror mea. ſ. ↄtemplatiua reliquit
me ſolã miniſtrare: q: tunc nõ curabat contem
platiua de actiua. tũc nec maria magdalena de
martha. Uita eius actiua ⁊ ↄtemplatiua due ſo
rores ſunt. ſm Aug. ⁊ Greg. vj. moralium. filie
vnius patris celeſtis: ⁊ vnius m̃ris eccleſie vł
gr̃e. Hec tñ ꝑegrinatio dicta beate virginis ad
loca ſancta ſm btm̃ Amb. magis intelligenda
eſt ſm ſpm̃ q̃ʒ ſm locum. ſ. domi manẽs contẽ/
plareꝛ que filius fecerat in illo vł illo loco. Hec
oīa prime ⁊ ſecunde partis diuiſionis ꝑncipa/
lis ſunt tracta ex ꝑdicationis beati Uincentij ⁊
que ſequunꝛ ſuꝑaddita. ¶ Tertiũ igitur opus
qd̃ poteſt notari de contẽplatiua eſt ī hoc quod
dr̃. Porro vnũ eſt neceſſarium. q. d. xp̃s. Mar/
tha circa plurima occupaꝛ. i. actiua. ⁊ ideo tur/
baꝛ: q: non vacat vni: ſed multis. Naʒ in cibã
do eſurientem: ſitiẽti ꝑbendo potum: veſtiẽdo
nudum: ⁊ aliꝭ indigentijs ꝓximi ſubueniẽdo.
opʒ ꝙ ſollicitetꝛ circa plurima tractando: procu
rando: colloq̃ndo: operãdo. Silr̃ ſi exercet ſe in
operibꝰ m̄ie ſpũalis in docendo ignorantẽ: cor
ripiendo delinquentem: ſupportãdo defectus
ſuum in dimittẽdo iniurias: opʒ multum ſollici
tari ⁊ cogitare varia ⁊ diuerſa vt iſta apte fiant.
Et q: ſepe nõ ſequitur effectus intentus: quia
nõ emendatur correctus. nõ habeꝛ modus ad
ſubueniẽdũ hinc varie turbatur. ⁊ dum iſta co
gitat ⁊ occupaꝛ circa plurima. ⁊ ſi pia intentio/
ne tñ ſeparatur ab vno ſũmo bono quod ſũme
eſt neceſſarium. aliquãdo quoad guſtum: q: te
dioſus efficiꝛ ⁊ tepidus. Sed vita contemplati
ua dum vnum ſolũ cogitat: cupit ⁊ diligit qd̃
neceſſarium eſt ꝑfectioni vltime hũane abſtra/
ctus a pluralitate tp̃alium ⁊ occupationum ex/
teriorꝫ: inuenit magnam quietem ⁊ dulcedinẽ
non ꝑturbationem: q: non habet amaritudinẽ
cõuerſatio eius: neq̃ʒ tedium cõuictus illius:
ſʒ gaudiũ ⁊ leticiã Sap. viij. Et loquiꝛ de ſapiã
que reperitur in contẽplatione. Suꝑ omnia cha/
ritatem hĩte que eſt vinculum ꝑfectionis. Coł.
iij. Charitas dicitꝛ chara vnitas: quia vnit nos
cum deo. Unde ideʒ apl̃s. j. Cor. vj. Qui adhe/
ret deo. qd̃ fit per charitatem vnus ſpiritus eſt
cũ eo. Habet enim amor ſm Diony. vim adhe/
ſiuam: vnitiuã: ⁊ transformatiuam diligentis
in dilectũ vt vna voluntas ſit amborꝫ. Propter
quod dicit ſapiens ꝙ amicorũ eſt idem velle. ⁊
nolle. Porro. i. finaliter. vnum eſt neceſſarium
homini. i. vt vnũ ſit cum deo conformis in om
nibus volũtati ſue ⁊ ita cogitatione ⁊ affectu q̃ʒ
tũ poteſt directus in eum. vt dicat cuʒ apoſtolo
ad Gal. ij. Uiuo ego. iam nõ ego: viuit vero in
me chriſtus. Et q̃to plenius hoc agit. tãto ma/
gis perficiꝛ in ↄtemplatiua: ⁊ magis approp̃in
quat ſtatui beatorũ. Hec perfectiſſime egit btã
virgo ma. vnũ facta cum xp̃o per maximam di
lectionẽ. Unde hiero. in ſermõe de aſſumptio/
ne ait de ea. Puto quicquid cordis eſt quicq̃d
v̄tutis humane ſi totũ adhibeas nõ ſufficias vt
cogitare valeas q̃to indeſinenter cremebatur
ardore pij amoris: quãtis mouebatur repleta
ſpiritu ſancto celeſtium ſecretorũ incitamẽtis:
dũ reuolueret animo cuncta que audierat: que
viderat: que cognouerat: nouis quippe quoti/
die inflãmabatur deſideriorum affectibus: ro/
tam eã incanduerat diuinus amor ⁊c̃. Hec be.
Hieroꝰ. In vita que contemplatiua ergo habet
plures gradus in vita preſenti ipſa optimã par
tem elegit ſuper omnes.

¶ Quantum ad .§. iij.

tertium genus vite. ſ. fruitiue que eſt ſuperna Tres
pr̃ia de qua dominus ait de oibꝰ ſuis. Ego vi gradus
tam eternã do eis. Johis. x. Poteſt dici ꝙ habe vite frui/
at tres partes ſiue gradus. ¶ Primꝰ gradus tiue.
eſt decedere de preſenti tẽpore. ita purgata aīa
ꝙ nullum cremabile ſecum portet: ſed ſubito
euolet. De quibus Apoc. xiiij. c. Beati mortui
qui in domino moriuntur. quia requieſcunt a
laboribus ſuis quod intelligitur de euolãtibꝰ
ad celum. Nam qui vadunt ad purgatorium
non requieſcunt a laboribus ſuis: ſed miſeria
lores habent q̃ʒ hic dum purgantur. Eſt autẽ
hoc valde paucorũ. Unde ⁊ ſancti viri qui hic
claruerant miraculis. viſi ſunt in penis purga
torij. vt refert Grego. in lib. iiij. dialo. de paſca
ſio. Certum eſt autem beatam mariaʒ nil cre/
mabile detuliſſe cũ in nullo vnq̃ʒ peccauerit. ¶ Se
cundus gradus eſt eſſe in gloria ī anima ⁊ cor
pore: quod de chriſto ſine dubio certuʒ eſt ⁊ ar/
ticulus fidei. de illis patribus qui ſurrexerunt
cum chriſto ⁊ multis apparuerant in hieruſa/
lem: vt refert beatus Matheus euangeliſta. c.
penul. Beatus Hierony. in dubio reliquit ſi in
celo ſint in anima ⁊ corpore: an in anima tantũ

vt alij ſancti colter. Sed de ṽgine glorioſa pie
creditur ab omni eccleſia ⁊ doctoribus: in cor
pore ⁊ aĩa glorificata in celis. Unde Augu⁹. in
ſermone. Quia pfundiſſimo ſic ait. Memores
ↄditionis humane mortẽ btãm Mariã ſubijſ
ſe tpalem dicere nõ metuimus. Sed ſi dicim⁹
eam reſolutã in cõem putredinez vermẽ ac ci/
nerẽ: deliberãdum eſt ſi tante ↄueniat ſanctita
ti: tante aule dei prerogatiue. Scimus eniz di/
ctum primo parẽti: q: puluis es ⁊ in puluerez
ibis: hanc ↄditionẽ chriſti caro euaſit: que cor/
ruptionẽ nõ ſuſtinuit. Excipiſ ergo ab illa ge/
nerali ſnĩa de virgine ſumpta natura. Et iſra.
Si voluit dñs integrã matrẽ virginitatis ſer/
uare pudorẽ: cur nõ velit incorruptã ⁊ a putre
dinis ſeruare fetore? Nũquid nõ ptinet ad be/
nignitatẽ dñi matris ſeruare honorẽ: qui legẽ
nõ venit ſoluere ſed adimplere? Qui enim in
vita illa pre ceteris gratiã ſui cõceptus hono/
rauit: piũ eſt credere ea in morte ſingulari ſal/
uatione ⁊ ſpeciali gratia ipſam honoraſſe. Pu
tredo ⁊ vermis obprobriũ eſt humane condi/
tionis: ab hoc obprobrio cum xp̃s ſit alienus:
natura Marie excipiſ: quã xp̃us de ea aſſum/
pſiſſe pbaſ. Caro enim Jeſu eſt caro Marie:
quã ſup aſtra tranſuexit honorans omnem hu
manã nãm: ⁊ multo magis maternã. Si natu/
ra matris eſt filius: ↄueniens eſt vt ſit filij natu
ra: nõ quãtum ad vnitatem pſone: ſed quãtuz
ad vnitatez corporalis nature. Hec Auguſtin⁹
Et hic igitur eſt melior gradus in vita fruitiua
ſcʒ eſſe in celis: nõ ſolum in anima ſed etiaz in
corpore. Sed tertius gradus adhuc eſt potior:
vnde ⁊ optimus. videlʒ eẽ in altiſſimo gradu
glorie ſup oẽm purã creaturã. Sic canit eccle/
ſia. Exaltata eſt ſancta dei genitrix ſup oẽs cho
ros angelorũ. Qu. ſuis ſancti in diuerſis ordini
bus angelorũ collocenſ ſupioribus vel inferio
ribus ſm maiorẽ vel minorẽ charitatẽ ⁊ perfe
ctionẽ hic acquiſitã. nullus tñ vel nulla eſt ſup
oẽs ordines niſi ſola Maria virgo: que oẽs ſi
cut dilectione ⁊ pfectione gratie trãſcendit: ita
in gloria ſup oẽs ſublimata eſt. Unde ⁊ beat⁹
Hiero. in ſermone aſſumptionis ait. Credit q
ipſe ſaluator p ſe totus feſtinus occurrerit: ⁊ cũ
gaudio matrem ſecum in throno collocauit. i.
iuxta ſe pre oib⁹. Alr quõ impleuiſſe creditur
qḋ ipſe in lege mãdauit. Honora patrem tuũ ⁊
matrẽ. Adueniens aũt dicere potuit. Ueni ele/
cta mea ſcʒ mater. veni de libano qui interpre/
tatur candidatio. Erat enim dealbata niue can
didior ſpũſſancti munerib⁹. veni coronaberis
corona glorie que nõ auferet. Uita actiua aufe
retur poſt mortem. Uita etiã ↄtemplatiua hu/
ius ſeculi: que per ſpeculũ ⁊ enigmate eſt. non
facie ad faciẽ: ſed fruitionis vita ⁊ corona non
auferetur a quoq̃. Et beatiſſima virgo. Ma/
gnificat aĩa mea dñm. Et exultauit ſpũs meus
i. aĩa mea extra corpus ſaltauit in deo ſalutari
meo. i. Jeſu requieſcens. Iam ergo non ſum in
mundo. Et hic diſcipuli tui. i. electi in mundo
ſunt pro quibus rogo vt nõ tollas eos de mun
do quem habẽt doctrina illuſtrare ⁊ ad te tra/
here: ſed vt ſerues eos a malo. Et ego ad te ve/
nio ad te deum fontem viuum quem ſemp to/
tis affectibus concupiui.

Alius ſermo aſſumptionis.
Capitulum. xliiij.

Quaſi cedrus exal/
tata ſum in libano. Eccĩ. xxiiij. Re/
gula eſt data a ſaluatore. Mat. xxiij.
Qui ſe humiliat exaltabiſ. Quã etiaz expreſſe/
rat prius mr̃ eius virgo ſanctiſſima in cantico
ſuo dicẽs. Depoſuit potentes de ſede: ⁊ exalta/
uit humiles. Illos quoq̃ ſupbos angelos qui
arbitrabanſ ſe poſſe deo equari. quorũ pmus di
xit in corde ſuo. Super aſtra dei exaltabo ſoliũ
meum. Sedebo in monte teſtamẽti. ſimilis ero
altiſſimo. Eſa. xiiij. Depoſuit de ſede celeſti ⁊ de
tracta eſt ad inferos ſupbia ſua. Potẽtes etiam
in gratia ⁊ ṽtute naturali primos parentes no
ſtros depoſuit de ſede regni paradiſi terreſtri.
vbi pfecte ſenſualitati dominabanſ ⁊ aĩalibus
cunctis ppter ſuperbiam eorũ ⁊ exilio tradidit
mundi huius. Humiles vero angelos exalta/
uit deus gloriã ppetuã adhibendo. hoĩes quo
q̃ humiles exaltauit ad eandẽ gloriam perdu/
cendo. ſm illud. Qui humiliatus fuerit erit in
gloria. Quanto eni q̃s magis humiliaſ tanto
magis a deo exaltaſ. Et q: ſcd̃s Adam domin⁹
ieſus humiliauit ſeipm. vt ait apl̃s Philip. ij.
Profundiſſime vſq̃ ad mortẽ ignominioſam
crucis ⁊ vſq̃ ad inferos deſcendendo. Ideo de
us pr̃ exaltauit illum ſup oẽs celos: vt in nomi
ne ieſu omne genu flectaſ celeſtiũ: terreſtrium:
⁊ infernorũ. ⁊ ois lingua ↄfiteaſ: q: dñs ieſus i
glia eſt dei pr̃is. Ita ſanctiſſima mr̃ eius natu/
ralis ⁊ mr̃ noſtra ſpũalis que viuificat nos q̃s
prima mr̃ occiderat: q: poſt filiũ ſuum benedi/
ctum ſuper oẽs angelos ⁊ ſanctos ſe humilia/
uit. iõ exaltata eſt hodie ſuper oẽs choros ange
lorum. vnde ⁊ ſcõrũ qui vltra nõ aſcendunt ⁊ iõ
aptiſſime dicere põt quaſi cedrus exaltata ſum
in libano. Pro cuius declaratione ſciendũ
q libanus eſt qdam mons in partibus iudee i
quo reperiuntur arbores cedri dicte altiſſime
ſuper omnes arbores. de qbus ſepe ſit mentio
in ſcriptura. Uñ ⁊ ps̃. Altitudinẽ potẽtie ⁊ pro
ſperitatis tpalis cõparat altitudini cedrorũ di
cens. Uidi impiũ ſuperexaltatũ ⁊ eleuatũ ſicut ce
dros libani. Et tranſiui ſubdit ſcʒ ↄſideratiõe

finis eius ⁊ ecce non erat. In his partibus occi
dentalibus nō reperiuntur tales arbores. Illi
cedri que reperiunť iuxta loca marina facientes
fructus groſſos vt pepones: non ſunt ille cedri
cum ſint arbores parue minores aliis. ℂ Liba
nus ergo mons qui interpretať candidatio de
ſignat ſtatū glie vbi eſt perfecta cādidatio ſeu
albedo innocentie ⁊ puritatis in ſanctis. quos
Joan. in Apoč. vidit ꝙ erāt amicti ſtolis albis.
Que quidē albedo claritatis ⁊ puritatis ex ver
bo incarnato in eis ꝓcedit. qui vt di Sap. vij.
Eſt candor lucis eterne: ſpeculū ſine macula: ⁊
imago bonitatis dei. ℂ Cedrus altiſſima eſt di
uina maieſtas que in libano glorie a ſcis cerni
tur: etiā ſua altitudine. Ad hanc cedrū altiſſi
mum euolauit: ad libanum aquila illa grādis
magnaꝝ alaꝝ. Joan. euange. per ſpeculatiōes.
⁊ tulit medullā huius cedri que eſt alba ideſt
verbum eternū aſſerēs nobis in ſuo euangelio
cum ait. In principio erat verbū. Et iterū. Uer
bum caro factū eſt ⁊ habitauit in nobis. Joan.
j. De hac cedro canit eccleſia in ſequentia. Ce
drus alta libani ꝯformatur hyſopo valle nr̄a.
Quod exponēs ſubdit. Uerbum eius altiſſimi
corporali paſſum eſt carne ſumpta. In iſto ergo
libano mōte glorie exaltata eſt non vt cedrus q̄
eſt ieſus: ſed quaſi cedrus: qꝛ ſup oēs angelos
⁊ ſanctos eleuata. Uñ be. Hiero. in ſermone ho
dierno. Credendū eſt ꝙ ipſe ſaluator per ſe to
tus feſtinus occurrerit ⁊ eam ſecum in throno
collocauerit. Idem in ꝑncipio ſermonis. Hec ē
dies preclara in qua meruit exaltari ſuper cho
ros angeloꝝ ⁊ peruenire vltra ꝙ̄ noſtre huma
nitatis eſt natura cū eleuatur in dexterā patris
Hec eſt inquā dies in qua vſqꝫ ad throni celſi
tudinem intemerata mr̄ ⁊ virgo proceſſit atqꝫ
in regni ſolio ſublimata poſt xp̄m glioſa reſe
dit. Unde quaſi cedrus exaltata ſum in libano.
Hec ille. Et Ber. in ſermone de aſſump. Quis
cogitare ſufficiat ꝙ̄ glioſa hodie mundi regi
na proceſſerit: ⁊ ꝙ̄to deuotionis affectu tota in
eius occurſū celeſtiū legionū occurrerit mul
titudo. Quis explicare queat qbus ad thronū
glorie cāticis ſit deducta ꝙ̄ placito vultu ꝙ̄ ſe
rena facie ꝙ̄ letis amplexibus ſuſcepta a filio:
ſuper oēm creaturā exaltata ſit cum eo honore
quo tanta mater digna fuit: cū ea glia que tātū
decuit filiū. Hec bea. Ber. Et in huius figuraꝫ
habes. ꝙ cū Berſabee que interpretať puteus
ſeptimus: qꝛ plena fuit ſeptiformi aqua gratie
ſpūſancti: accederet ad intercedendū apud fili
um ſuum Salomonē. ipſe occurrit ei reuerenť
iij. Reg. ij. ⁊ fecit thronū ei preparari iuxta thro
num ſuum dicēs. Fas non eſſe quicꝙ̄ denega
re ſibi petiti. Sic xp̄s verus Salomon thronū
ſue matri preparauit hodie. Et cum ad chriſtū
accedit mente pro aliquo poſtulando. nihil ſibi
pōt denegari. Unde be. Bernar. Securū acceſ
ſum ad deū habes o homo vbi mater ſtat filiū
ſcꝫ ad orandum pro nobis. Filius ſtat ante pa
trem ad ſupplicandum. Mater oſtēdit filio pe
ctus ⁊ vbera. Filius patri latus ⁊ vulnera. Nul
la ergo poterit ibi eſſe repulſa vbi ſunt tot amo
ris inſignia. De huius etiam exaltatiōe ait be.
Augu. ad virginem ipſam loquens. Tibi thro
nus glorie regis collocať in aula regni tecū ipſe
rex glorie vt matrem veram ⁊ decorā ſponſā
pre omnibus diligens amoris amplexu aſſoci
at. Sibi dicat ergo. Quaſi cedrus exaltata ſum Ma.c.
in libano. ℂ Non ſolū autem auctoritatibꝰ ſcōꝝ alcatā
ctorum ⁊ eccleſie ac figure ſcripture. ſed ratiōe batur ð
probatur exaltatā be. mariā ſuper omnes ange ratiōe.
los ⁊ ſanctos. ℂ Manet etiā regula firma tra
dita per ps. ⁊ confirmata per xp̄m. ꝙ reddet de
us vnicuiqꝫ ſm opera ſua. Ita autē ꝙ ſicut nul
lum malum impunitum qꝛ deus peccatū ſine
vltione nō patitur. ait beatus Grego. de peni.
di. j. Ita nullum bonum irremuneratū. Ita ꝙ
etiam qui dederit potū aque frigide in nomi
ne diſcipuli nō perdet mercedem. Mat. x. Si
cut autē vnuſquiſqꝫ propriam mercedem acci
piet ſm propriū laborem. vt ait apoſtolus. qd̄
theologi intelligunt de premio accidentali ita
vnuſquiſqꝫ qualitatē premij eſſentialis recipi
et a deo. quod conſiſtit in viſione ⁊ fruitiōe ei
ſm gradum charitatis hic habite. vt quiꝰ cum
maiori charitate deo ſeruierit: in quocunqꝫ ſta
tu etiam infimo laicali maius premiū recipiet
ꝙ̄ alter in maxima dignitate vel ſcientia cū mi
nori charitate. Itaqꝫ cum be. Maria fuerit ple
na charitate ⁊ dilectione. Ut canit eccleſia ſicut
⁊ plena gratia ſuper oēm puram creaturā. Eti
am ſupremi ordinis ſeraphin. Unde ⁊ ipſa ait
Can. j. c. Introduxit me rex in cellam vinariam
ſcꝫ gratiarum ⁊ virtutū ⁊ ordinauit in me cha
ritatem. Nullus ſanctus adeo fuit quin aliquā
do aliqua egerit. etſi non contra: ſaltem preter
ordinem charitatis: niſi beata Maria. ℂ Cū
autem nouem ſunt ordines angelorum: ſuper
quos omnes fuit exaltata ad quos ſancti aſſu
muntur in diuerſis ordinibus ſm varietatem
meritorum. Omnes proprietates ipſorum or
dinum reperiuntur in beata maria ⁊ officia cū
maiori excellentia charitatis. Ideo merito exal
tata ſum ait ſicut cedrus libani. Unde ⁊ ad ſin
gulos ordines procedamus: ad quos hodie p
uenit ⁊ tranſcedit: aſſumpta eſt maria in celum
gaudent angeli ⁊ collaudant filium dei.

ℂ Aſcenſiones ex .§. I.
go in celū peruenit ad primum ordinem ange
loꝝ. Hos tres ſunt proprietates ſm Alber. vir

ſupra. Prima eſt ꝙ imediate ordinant ad hu-
manam hierarchiam quaſi magis ei propinq.
Perfectiores tamen hominibus in natura. vñ
xps. Qui minor eſt in regno celorum ſcꝫ de in-
fimo ordine angelorum. maior eſt illo ſcꝫ Joan
ne baptiſta. quo maior nemo ſurrexit. Mat. xj.
Jſta proprietas conuenit beate marie: ſed cum
excellẽtia. ipſa eniꝫ ſuper nos mediatior nobis
ꝗ angeli: q: etiã conuenit nobiſcum in natura
humana: qð angeli non habent cum non habe
ant corpora. Unde angeli etſi ſunt nobis prela
ti. non tamen fratres vel filij. Sed bea. Maria
ſimul prelata mater filia ⁊ ſoror eſt nr̃a. Secun
da proprietas angeloꝝ eſt: quia maxime ſunt
nobis noti magis ꝗ alij: q: frequenter viſitãt
ſanctos ⁊ apparẽt eis in diuerſis formis. ⁊ hec
proprietas cõuenit bea. marie cum exiſtentia.
Nam angeli etiaꝫ infimi ſunt nobis tm̃ noti ⁊
paucis perſonis ⁊ nos eis per intelligentiaꝫ et
imperfecte. Sic enim oculus noctue ſe hꝫ ad lu
men ſolis. ita intellectus nr̃ ad illa manifeſtiſſi
ma nature ⁊ ſubſtantias ſep̱atas. ait phs. Sed
beata maria eſt nobis nota etiã per experienti-
am. Ex te ait ſapiens. Cognoſce que ſunt proxi
mi tui. Cum ergo habuerit veras conditiones
naturales hominis per ſimilitudineꝫ noſtram
poſſumus ⁊ ipſam cognoſcere. Similiter ⁊ ip-
ſa cognoſcit infirmitatẽ noſtram per experienti
am ex his que paſſa eſt hic ⁊ didicit. Vñ ſicut
nos habemus pontificem ſcꝫ xp̃m qui non poſ
ſit compati infirmitatibus noſtris ita nec defi-
cit nobis patrona que cõpatiatur miſerijs no-
ſtris. Tertia proprietas eſt: quia ſinguli eorum
ſingulos homines cuſtodiunt. ſm illud ps. An
gelis ſuis mandauit de te vt cuſtodiant te i oĩ-
bus vijs tuis. Et beatus Hiero. ſuper Mat. di
ſ.iij.p. cit. Magna prorſus dignitas animarũ vt vna
ti.xxxj. queqꝫ ab exordio natiuitatis ſue habeat ange-
c.vj. lum ſibi delegatum. Et hanc proprietatem cu-
ſtodie beata maria habet cum excellentia. Naꝫ
vbi angeli cuſtodiunt ſinguli ſingulos homi-
nes ipſa cuſtodit vniuerſaliter ſingulos ⁊ ſin-
gulariter vniuerſos. Singuli enim ſeruorum
proſunt ſibi cõmiſſis. Domine autem ⁊ domi-
ni eſt cuſtodia ⁊ prouidentia vniuerſalis. Et q:
omne ſimile ſuum appetit ſimile: videntes eaꝫ
angeli eis ſimilem in huiuſmodi virtutibus ei
dicunt. Quo progrederis virgo prudentiſſi-
ma noli nos derelinquere o domina: ſed ſuper
nos ſedem tuam colloca. Quibus ipſa. Non vos
o filij deſero: ſed maiora mihi ſunt gaudiorꝫ
premia reſeruata.

¶ Aſcendit ergo .§.ij.

ad ordinem archangelorꝫ ſcdm. qui ſm Dio.
vt refert Alber. vbi ſupra tres videntur habere
proprietates. Harum prima eſt a ſuperioribus
cõmunicare. i. ab angelis ſuperioribus recipe
illuminationẽ. Hanc habuit be. Ma. ipſa enim
maxime colcationem bonorum ſpũaliuꝫ dono
rum accepit a ſuperioribus. Unde Luc. j. dcm̃
fuit ei ab archãgelo. Spũſſanctus ſuperueni-
et in te ad inſtruendum modum dñice icarna-
tionis: ⁊ plus ꝗ in oĩbus alijs ſanctis veniet i
te. Alij enim ſancti acceperunt a ſupiorib⁹ gra
tiam creatam. i. a deo particulariter. Jpſa bea.
maria gr̃am creatam vniuerſaliter increatam
ideſt deum ſingulariter ſcꝫ de ea carnem aſſu-
mendo. ¶ Scđa proprietas eſt ſuper iferiores
eſſe angelos vel hoies illuminando ⁊ regẽdo
ſcꝫ preſidentes ciuitatũ. Unde ⁊ gabriel Dani-
elem inſtruxit ⁊ docuit de liberatiõe futura po
puli iſrael de captiuitate tẽporali ⁊ ſpũali de po
teſtate diaboli. Hanc conditioneꝫ beata maria
habuit cum preeminentia. Nam alij ex ordine
iſto ſunt ſuper aliquos ⁊ nullus ſuper oẽs ipſa
autẽ eſt ſuper oẽs archangelos ⁊ angelos ⁊ ho
mines. Jtem ꝙ angeli ⁊ aliqui ſancti ſint ſup
alios. Hoc eſt ex gr̃a tm̃ collata eis a deo. Jpſa
autem bea. Ma. ex gratia hoc habet ⁊ iuſtitia ⁊
natura. Naturaliter eni mater regis eſt regina
⁊ non ſolũ ex gratia: ſed natura inſtigãte iuſti-
tia hoc dictãte eſt ſup oẽs qui ſunt in regno fi-
lij. Filius eius dñs ieſus qui eſt rex regũ ⁊ dñs
dominantium. vt dicit Joannes in apoc. i. xix.
Ergo ⁊ ipſa ſup omnes de regno eius cui data
eſt omnis poteſtas in celo ⁊ in terra. Aue canit
eccleſia regina celoꝝ mater regis angelorum.
¶ Tertia proprietas eſt inferiores ad ſuperio-
res reducere ad cõtemplanda ⁊ diligẽda cele-
leſtia ⁊ exequenda diuina mãdata. Hoc opera-
ta eſt bea. Maria in ſummo. Nam ipſa ſola ha
buit omnes inferiores reducere ⁊ reduxit tan-
ꝗ mediatrix reconciliationis ⁊ adiutrix redẽ-
ptionis ⁊ angelorum numerum reſtaurauit et
ſubuenit ruine ante conſpectum dñi. vt dicitur
in figura de ſancta Judith. xiij. Et homineꝫ la
pſum reuocauit ad ſuperos. Tranſeunte ergo
ea per ordinem iſtum exultat pre ceteris Gabri
el ille archangelus. qui eam in mundo officio
ſiſſime ſalutauerat dicens. Aue gratia plena: ⁊
omnes prouocat ad eam laudandam ⁊ magni
ficandam dicens. Hec eſt illa ſanctiſſima que
dum fidem humiliter dedit verbis meis miſ-
ſus ex hac celeſti curia: celi opificem in ſe cor-
porauit ⁊ homines ad ſocietatem noſtram per
duxit: ⁊ benedicamus patrem ⁊ filium cuꝫ ſan-
cto ſpiritu q hoc in ea operatus eſt: ⁊ laudem⁹
⁊ ſuperexaltemus. eum in ſecula.

¶ Ex eo ordine .§.iij.

ad tertiũ euolauit ſcilicet principatũ. Et hi ſm

Titulus quintuſdecimus

Principatuꝫ tres ꝓpꝛietates ma. hꝫ.

Alb. vbi. ſ. hñt tres pꝛopꝛietates. ¶ Pꝛima eſt
pꝛimi pꝛincipij hꝛe imitationem. i. dei. Hi ſup
prouincias ⁊ regna diſponũt ex quib⁹ vnus ſu
it Michael ille qui armat⁹ apparuit. Joſue in
adiutoꝛiũ populi dei. Iſtam ꝓpꝛietatem habuit
btã maria ſupemĩnẽter. Imitaſ eniꝫ ꝑmũ pn⁹
deũ in mali imunitate: i boni coîcatiõe: i coîcã
da coitate. Fuit. n. imunis ab oĩ coꝛruptõe peti
⁊ icoꝛruptio facit ꝓximũ deo. vt dicif Sap. vj.
Coîcauit bona ſua filiũ ſuum ſapiaꝫ. de qua di
citur Sap. vij. c. Oĩum bonoꝛuꝫ mater eſt quã
ſine inuidia coîco: ⁊ honeſtatem eius nõ abſcõ/
do. Infinit⁹ theſaurus ipſa ſapi a eſt homnib⁹.
In coîcanda ⁊ exhibenda pietate. Ecci. xxiiij.
Quaſi oliua ſpecioſa in campis que oleuꝫ ꝓdu
cit ſignificans lenitatẽ ⁊ pietatem ⁊ in campis
patenter. ¶ 2ᵃ ꝓpꝛietas eſt iſerioꝝ ad ꝑmũ ꝑn
cipiũ reductiuum. i. reducere ea que hñt diſpo
nere ad deuꝫ. qui eſt pꝛincipium pꝛincipioꝝ. i.
cauſaꝝ. Hoc habuit beata ma. in ſũmo quia ip/
ſa de vltimo fecit pꝛimũ ⁊ de pꝛimo vltimum.
imo omnia ⁊ omnẽ creaturam in homie redu/
xit ad illuꝫ a quo exierunt ⁊ ipſi pſonaliter vni
endo. Vñ ipa eſt illa foꝛtis mulier. de qua Pꝛo
uer. vlti. Cuius pꝛecium de vltimis finibus. i.
diuinitate ⁊ hũanitate cõiunctis. hoiem perdi/
tuꝫ redemit ad regnaq; celeſtia ꝑduxit. ¶ Ter
tia ꝓpꝛietas eſt pꝛincipalium virtutum oꝛnat⁹ ⁊
plus ceteris inferioꝛibus. vt ſapie: charitatis:
pꝛudentie. ⁊ hmõi. Quod plenius habuit btã
ma. Vñ. b. Bern. in ſermõe ait. Ipſi celeſtis cu
rie pꝛincipes in ꝯſideratione tante nouitatis.
ſ. huius exaltationis clamãt nõ ſine admiratio
ne. Que eſt iſta que deſcẽdit de deſerto delitijs
affluens q̃ſi manifeſtius dicat. Que eſt iſta que
ſub ſole vbi nihil niſi laboꝛ ⁊ doloꝛ ⁊ afflictio
ſpũ: aſcendit delitijs ſpũalibus affluens. Quid
delitias dixerim niſi virginitatis decus cũ mu
nere fecunditatis: hũilitatis inſigne: diſtillan//
teꝫ charitatis fauum. miſicoꝛdie viſcera pleni
tudinem grẽ: ꝓꝛogatiuam glie ſingularis. Hec
ille. O dña noſtra ſi inuenimus grãm in cõſpe
ctu tuo. ẽñ multe filie ſanctaꝝ animarum ꝯgre
gauerunt diuitias virtutũ. tu tamen ſupgreſſa
es vniuerſas. ex quo oꝛnatũ pꝛecipuum virtu/
tum hẽs quod nři eſt pꝛopꝛium: placeat in oꝛ//
dine nřo vt pꝛincipiſſa reſidere. Ad quos illa.
Ego quidẽ vobiſcũ ſum oĩb⁹ diebus ad brauiũ
tñ ſeq̃r ſupne vocatiõis mihi a dño ꝑparatũ.

¶ Ad ſecundam .§. iiij.

Pꝛīatuū tres ēt ꝓpꝛietates hꝫ maria.

hierarchiã ꝑueniens venit pꝛimo ad oꝛdinem
poteſtatuũ: quarũ tres ſunt ꝓpꝛietates ſm Alb.
¶ Pꝛima eſt oꝛdinis ⁊ dignitatis cuſtodiriuũ
hoꝝ officiuꝫ dignitatis eſt coercere diabolicas
poteſtates ne hoibus noceant q̃tum vellẽt. Et
cuꝫ maligni ſpũs ꝑcuſſerũt occidẽtes oĩa ꝑmo/
genita egyptioꝝ. ſm illud ꝑs. Immiſſiões per
angelos poteſtates angelice repſſerunt maliciã
eoꝛum ne ꝯtingere poſſent familias hebꝛeoꝝ.
Iſtam ꝯditionẽ habuit btã Maria excellẽtiſſi/
me. q: dignitatẽ virginitatis cuſtodiuit ante ⁊
poſt. ⁊ demones coercet quotidie a nocumento
hoium. vt pꝫ in multis exẽplis. in qbus ipa. b.
Maria eripuit maximos pctõres de manibus
diaboli quoad coꝛpus ⁊ q̃ad aiam. vnde eccla
quotidie ei dicit oꝛando. tu nos ab hoſte ꝓtege
in hoꝛa moꝛ. ſuſci. qñ ſunt maioꝛes eius iſidie.
¶ Scda ꝓpꝛietas poteſtatuũ eſt eſſe alioꝝ oꝛdi
natiuũ. ⁊ hoc in ſũmo habuit btã Maria. nam
fuit ꝑma oꝛdinis ṽginũ inuẽtrix. fecit eniꝫ pꝛi/
ma ſolẽne votũ ṽginitatis. Oꝛdinũ etiã ange/
loꝝ fuit reparatrix ⁊ reſtauratrix: ꝑcipue auteꝫ
ṽgines oſtẽdit magnã poteſtatẽ ſup ſenſualita
te ſua ſupando delectationes venereas que ma
xime ipugnant. Et vbi vt dicit. b. Hiero. Eſt fre
quẽs pugna ⁊ rata victoꝛia. vnde ⁊ ipſe ait. In
carne eſſe ⁊ ꝑter carnẽ viuere angelicũ eſt ⁊ nõ
humanuꝫ. imo ⁊ maioꝛis poteſtatis videſ. q: ſi
eſt ex carne pugna. ibi cũ nulla ſit caro: nullum
eius ꝑliũ. Et ideo ṽginitas dẽ a ṽtute ſeu viro/
re: q: hꝫ magnã poteſtateꝫ in ſe vt ṽtus ſit ⁊ nõ
cõbuſtus igne ꝯcupiſcẽtie. ¶ Tertia ꝓꝓetas eſt
eſſe actiuũ in his que ad exequẽda mittunſ. qđ
b. maria in ſũmo habuit. Nã actus ṽtutũ exer
cuit ſm modũ pꝛie q̃tum ad pfectionẽ: ſed ſm
ſtatũ vie q̃tũ ad ꝯditionẽ meriti. Fuit etiaꝫ re/
ductiuũ per exẽplũ: q: ſui exẽplo virtutũ alios
reduxit ad opationẽ ṽtutũ. Unde dꝛ ſtella ma/
ris. Uidẽtes ergo eã filie ſyon angelice poteſta/
tes dixerũt. Mane nobiſcũ o dña potẽtiſſima.
tu eniꝫ terribilis eꝭ demonĩb vt caſtroꝝ acies
oꝛdinata: ⁊ ideo iuuare hoies nobiſcũ poteris
ꝯtra malignos ſpũs eos ſine ceſſatione infeſtã/
tes. At illa. Expedit hoib⁹ vt ego vadã ſupius
quo mihi locum parauit dilectiſſimus filius. ⁊
iuxta eum reſidens copioſius contra demones
pꝛo hominibus pꝛeualebo.

¶ Poſt illos ex/ .§. v.

go ingredif choꝝ virtutum. de quib⁹ poteſt in
telligi quod xp̃s ait Lu. xxj. Uirtutes celoꝛum
mouebunf. ſ. in aduẽtu ſecũdo chꝛiſti iudicis
i. amouebunf ſeu remouebunf ab officio mo/
uendi celos. Ubi eni ponunt ſubas ſeparatas
i. angelos mouere celos. ⁊ ad quoꝝ motuꝫ celi
⁊ planete influũt in iſta iferioꝛa: ⁊ coꝛrũpunf ⁊
gñanf res inferioꝛes ⁊ coꝛpoꝛales. Et tũc enim
ceſſabit oĩs motus celoꝝ. ⁊ ideo remouebunf
angeli qui dicunf virtutes ab hmõi exercitio. Uirtu
¶ Harũ ſꝫ Alb. tripler eſt ꝓpꝛietas. Pꝛima eſt imp
incõmunicabilis virilitas que cõſiſtit in reſiſte ꝓpa.

tis ꝯriij: in aggreſſione ardui: et tollerantia ma/
li. Per has virtutes angelicas (vt dicit .b. Gre.)
fiunt miracula in quib⁹ reſiſtit naturalis ꝓprie/
tas rei. ſicut ꝙ cecus videat: mortu⁹ reſurgat. h
nā nō hȝ: ſȝ ꝯſuetudo nāe eſt in ꝯriū. et tñ virilr
vt miniſtri dei h agūt. Ardua etiā ſunt et īſolita
que faciūt. Tollerant et h fieri p malos ipſis co/
opantib⁹. Uñ reprobi dicēt in die iudicij. Dñe
in noīe tuo ṽtutes multas fecimus. Mat. vij.
Hoc .b. ma. habuit in ſūmo. Nā lȝ legam⁹ in vi
ta ſua nō feciſſe miracula: nūc ꝗtidie innumera
facit. ſed et vita ſua tota miraculoſa. Uñ .n. dicit
b. Gre. Mai⁹ miraculū eſt .i. vitiis ſibi patiētē
eē: ꝙ̄ demones eijcē et carnē vincē: ꝙ̄ gigantē
vt Dauid occidē. Oē ꝯriū .i. pctm̄ ipa vicit. ar/
duū altiſſime paupertatis aſſumpſit. tolerātiā ſū/
mā in filij paſſiōe ſuſtinuit. ¶ 2ᵃ ꝓpetas ṽtutū
nulli⁹ ībecillitatis tarditas .i. nullā ībecillitatē
hñt ex qua tardi ſint ad dei volūtatē exequēdā
vel celos mouēdos. Uñ Ps. Bñdicite do. oēs
angeli ei⁹ potētes ṽtu. qui fa. ṽbū ei⁹ ad audiē.
vo. ſmo. ei⁹ .ſ. dei. Uox dei ad eos eſt īſinuatio
volūtatis eius ad eos circa aliqͦd agēdū qua fa/
cta ſbito exequunt. h et btiſſima maria ꝑfectiſſi
me egit. vñ ꝯcepto filio: audito cōceptu helisa/
beth ab angelo. Exurgēs maria abijt cū feſtina
tiōe in mōtana vt viſitaret eā et ei in ptu ſerui/
ret. Audito qͦd futurū erat ꝙ herodes quereret
ieſum recēter natū ad pdēdū eum. ſubito nocte
ſurrexit et ſeceſſit in egyptū vt admonuerat an/
gelus. Mat. ij. ¶ 3ᵃ ꝓpetas ṽtutū eſt ad īferio
res largitas ſiue angelos īferiores illuminādo
ſiue hoīes adiuuādo et ſubueniēdo in diuerſis
miſerijs ꝯſtitutos infirmitatū et hmōi. ſed nulla
pura creatura largior repit btā Maria. Uirtu/
tes qdē dāt dona dei: hec dedit ipm̄ deuȝ. Hec
eni (vt ait .b. Hiero.) dedit celi glīā: terris deū:
pacēqȝ refudit: fidē vitijs: vite ordinē: morib⁹
diſciplinā. Uidentes ergo ṽtuoſiſſimā p caſtra
eoꝝ trāſeūtē: btiſſimā ꝑdicauerūt cupiētes ei⁹
frui ſocietate familiarij. At illa. Cōgratulor val
de de vr̄is ṽtutibus. ſed virt⁹ altiſſimi que obū
brabit mihi .ſ. fili⁹ qui vmbraȝ carnis qua texit
lucē ſue deitatis ad ſuperiora me vocat.

¶ Ad ſextum igit .§. vi.

ordinē aſcēdit qui dñatiōes dicunt: qui primi
ſunt ex aſſiſtētib⁹ ꝯſiſtorio diuine maieſtatis: et
nunqȝ ad nos miſſi: ſed alios īferiores ipi mit/
tētes: et de myſterijs eoꝝ diſponētes. Alis forte
fuit angelus ille qui miſit aliū agēdū ad zacha
riā vnuȝ ex .vij. ꝓphis minorib⁹ qui diceret ei.
hec ciuitas abſqȝ muro erit pre multitudie po/
puli. Hoꝝ ꝓpetas ponit Dion. in li. de cele. hie.
c. viij. declarat Alb. vbi .ſ. ex ṽbis ipi⁹ Dio. eli/
ci dñationū ꝓpetates et vidētes p ꝯriū ad deſe/
ct⁹ qui repiunt in dñatiōib⁹ ſeu dñijs hui⁹ mū/
di. q: tales defect⁹ nō ſūt in iſtis dñatiōib⁹ cele
ſtib⁹. et tales ꝓpetates decē ꝑſcis oñdit fuiſſe ī
btā ṽgine: ſȝ hic tm̄ tres ponā. ¶ Eſt ḡ p⁹ haꝝ dñatio/
triū ab hoſtib⁹ īuincibilitas. Dñi tpales aliq ſt nā ꝓpe
ita potētes ꝙ multa ꝑlia vincūt: et multis natiōi tates
bus dñant. vt Alex. magn⁹. Juli⁹ ceſar. Judas tres.
machabe⁹. Joſaphat rex. et alij. Nullus tñ fuit
q aliqñ nō vinceret. ſȝ dñatōes angelice nunqȝ
ſupant ab aliq ꝙ ab aliq īpediant a diſpōne eo
rū. Btiſſima aūt ṽgo oēs ſupat dñatōes. nō .n.
ſolū vicit ſerpētē antiquū et draconē rufuȝ. cui⁹
potētie nō eſt ſilis ſup traȝ in ſeipa: et capita ei⁹
vij. ꝯtriuit .ſ. pncipia vitioꝝ: ſed et pdā toti⁹ hu
mani gnīs ab eo abſtulit: et ī ea nā corpea ſpm̄
nāe angelice ſupauit. Supbiā victrice diaboli
vicit. et tā de diabolo ꝙ̄ de mūdo ꝙ̄ de ſeipa ꝙ̄
de oīb⁹ angelis ſupgrediēs triūphauit. et qͦd oī
b⁹ alijs alti⁹ eſt ꝯ ipȝ deū fortis fuit: q: deū de ce
lis ad trā vīculis carnis ligatū et charitate vul/
neratū in gremio vteri ſui btiſſime ṽginitatis
carcē captiuauit. ¶ Scōa ꝓprietas dñatōis eſt
libalis ſeueritas. p qͦd pōt itelligi vl̄ mediū int
auaritiā et ꝓdigalitatē: vl̄ mediū īter exceſſū in
ſtitie q dr̄ rigor: et exceſſuȝ mīe qui dr̄ remiſſio.
Quidā .n. dñi ſūt nimis libales .ī. ꝓdigi. et qdā
ſūt nimis ſeueri .ī. auari. Sȝ mediū eſt libal ſe/
ueritas que vtiqȝ eſt in dñatōib⁹ celeſtib⁹. Silr
qdā dñi tpales ſūt nimis iuſti p rigorē. qdā ni/
mis miſicordes p remiſſiōeȝ. mediū eſt libalis
ſeueritas. ī oīb⁹ his excellit dñatōes .b. ma. Nū
ꝙ̄ .n. dedit .b. ma. cui nō eēt dādū. qͦd ptinet ad
ꝓdigalitatē: ꝑut faciūt dñi tpales in pōpis: lu/
dis: mimis: et h⁹ .ī. Btā .n. maria dedit oē dādū
deo mūdū: deū mūdo: hoīb⁹ celū. Alij dñi mū/
di ſūt nimis auari: nō ſbueniētes paupib⁹: ſed
aliena a ſbditis rapiētes: et tallijs agḡuātes. ſȝ
b. ma. nō fuit tenax ſbe: ſȝ aurū ſibi a magis ob
latū cito (vt ait .b. Ber.) paupib⁹ erogauit. Qui
dā dñi tpales ſūt nimis ſeueri et crudeles in pu
niendo: et qdā nimis miſicordes ſeu remiſſi in
nō puniēdo alios. vel et ſibiipſis nimis ꝯdeſcē/
dētes et cōplacentes ſenſualitati ſue. alij nimis
īdiſcreti. ſȝ in oībus mediū tenuit .b. ma. nullā
admittēs delectationē corpi idebitā: nec̄itatē ſi
bi nō ſbtrahēs. ita miſicors pctōribus ꝯuerſis
ꝙ iuſtitia pnie a nullo debit ſi mīam ꝯſeq deſi
derat. ¶ Tertia ꝓpetas eſt nulli⁹ ſbiectiōis ege
ſtas: et in nullo vanitas. Dñi tpales ita dñantur
ſbditis ꝙ ipi et idigēt ſuitio ſbditoꝝ. nullus ē
ita potēs dñs qn egeat alijs. imo ꝙ̄to mai⁹ dñi
um hȝ: tāto plib⁹ alioꝝ ſuitijs eget. Dñationes
aūt angelice nō hñt illā indigētiā ſuitutis qͦad
ſuos īferiores: q: nō ab eis illuminant. egēt tñ
auxilio et ſuitio illuminatōis in multis quoad
ſupiores ſuos angelos. Sȝ in h excellit btā ma

ria: q: cū ſit ſupior omni creatura angelica nō eget hūinō creature: ſʒ ſoli' creatoris. Ex dn̄io frequn̄t iſurgit multa vanitas i dn̄is tpalis glie: vt pʒ p exēplū david ſaciētis pplʒ numerare vt gliaret in multitudine eis. ſʒ dn̄atōes angelice nullā hui' vanitatē ſentiūt. Et multomagis btā maria: que q̄ᵭto plus cetis grē habuit: tanto ſe magis humiliauit: mr̄eʒ dei factā ſe ancillā vocās. Et iō ſi dn̄atiōes in ordine ſuo vt dn̄atricē oīuʒ collocari peterēt: diceret eis. Quaſi cedr' exaltata ſum in libano ſcriptū eſt de me. ⁊ iō vt impleaſ ſcriptura: opo:tet ſup oēs vos eleuari ſicut cedrus ſuper omnes arbores eleuatur.

¶ Perueniens .§.vij.

Inde ad tertiā hierarchiā: p' occurrit ſeptio ordini qui throni dicunſ. i. ſedes dei. Hi ſūt (ſm b. G:e.) p q̄s de' ſua iudicia nob occulta decernit. q̄b' de mūdo diſponit. ps. de eo ait. Qui ſedes ſup thronū ⁊ iudicās eqtatē. Hoꝝ iter cete-

thronorū tres pprietates

ras poīt Alb. tres pprietates. Et pma ē celſitudo. Thronū regis poniſ in altuʒ ſup alias ſedes. ⁊ iſti throni ſunt iſeriorib' angelis ſublimiores pfectiōe. Iudicia etiā dei eis attributa ſunt valde alta ⁊ a noticia nr̄a remota. ps. Iudicia dei abyſſus multa. Abyſſus iportat pfundū aquaꝝ cui' nō eſt inuenire finē. Vn̄ ⁊ Eccs. vij. Alta pfunditas. ſ. iudicioꝝ dei q̄s inueſtigabit eā. vt. ſ. q̄ſqʒ inueniat rōneʒ eoꝝ. q̄ᵭ intelligēs apl's ad Ro. xj. clamat di. O altitudo ſapie ⁊ ſcie dei q̄ꝫ incōprehēſibilia ſunt iudicia ei'. Nō eſt ḡ itrādū iſtā abyſſum ⁊ cās aut rōnes querē ipoꝝ iudicioꝝ: quare iſtū trahat: illū nō trahat. Vni pſpitatē tribuat. alij aduerſitatē: ſed ſapie ei' relinquere qui oīa bn̄ fecit. Hec pprietas habeſ a btā maria. Ipſa. n. eſt illa ſedes ſeraphina quaʒ vidit ezechiel pph̄a ſup firmamentū. c. j. hec eſt oīuʒ ſcōꝝ altitudinē in glīa ꝯfirmatoꝝ: vtpote exaltata ſup choros angelorū. Et h̄ Aug. dicit. Si celū te vocē altior exiſtis. ¶ Scd̄a pprietas eſt regis delatio. Sedes. n. deſert regē ibi ſedētez hincinde ⁊ per ſua iudicia in diuerſis locis gētibus ⁊ modis q̄d imodo deus deferſ circūquaqʒ. Et btā v̄go vt verus thron' Salomonis detulit eū de celo in mundū ⁊ in mūdo de loco ad locū: q: de nazareth vbi ꝯceptus: in bethleē vbi nat' eſt de bethleē in hierlm in tēplo pn̄tatus. Poſtea in egyptū trāſlatus ⁊ hmōi. hoc eſt ferculū. i. ſedes a ferendo dictū. q̄ᵭ fecit ſibi rex ſalomon. vt dī Can̄. iij. de lignis libani. i. de virtutibus quaſi pr̄ie celeſtis. Libanus. n. vt dictū eſt. ſ. ſignificat ſtatum glīe. Interpreaſ. n. cāditatio. Habuit. n. pfectionē v̄tutū quaſi ad modū pr̄ie: reclinatoriū fecit argēteū. Hec eſt puritas eius per quā in ea requieuit. Aſceſum purpureū i. charitatē per quā ad eā acceſſit media charitate ꝯſtrauit: q: totū hoc egit ex ſua dilectione. ¶ Tertia pprietas thronoꝝ eſt familiaris apertio: q: deus apit eis vt magis ppinquis ⁊ familiaribus ſecreta iudicioꝝ ſuoꝝ. Sed certe nulli magis occulta ſapiētie ſue manifeſtauit q̄ꝫ virgini matri ſue. Unde. b. Bern. Qualr ſplēdor ille inacceſſibilis virgineis ſe infuderit viſceribus ſoli datū eſt ſcire cui ſolum datū eſt expiri. Et hoc eſt illud quartū de quo dicit Prouerb. xxx. per Salomonē ſapiētiſſimū. Tria ſunt in quit mihi difficilia ad cognoſcēdū ⁊ quartū penitus ignoro. ſ. viam viri in adoleſcētia ſua. ſ. in virgine. quō. ſ. de ea incarnatus ſit. Unde et Ioānes plus q̄ꝫ pph̄eta dicit ſe nō dignū ſolue re corrigiā calciamētoꝝ chriſti. i. declarare myſteriū incarnationis. Naʒ ſic ſe firmat v̄go beatiſſima di. Ego in altiſſimis habito ⁊ thronus meus in colūna nubis. i. iuxta nubē humanitatis chriſti que ſole regitur diuinitatis: que columna eſt eccleſie.

¶ In ordine che- §.viij.

Cherubin tres pprietates

rubin ingrediſ qui interpretaſ plenitudo ſciētie: q: maiorē de diuinis noticiā habent oībus inferioribus. Et hi in circūitu diuine maieſtatis aſſiſtētes tres habēt pprietates ſm Dionyſ. ¶ Et ſ. eſſe reductiuū: actiuū: ⁊ exēplificatiuū. ¶ Et primuʒ. ſ. eſſe reductiuū intelligiſ ſm cōmētatorē: q: ad deū tendūt ⁊ reducūt oēs cogitatus ſuos ⁊ affectus circa alia. Et lʒ oēs angeli h̄ faciant. ipſi tn̄ quodaʒ excellētiori modo. nō defuit hoc btē Marie: ſed oīa reducibilia ad deuʒ reduxit. Ipſa enim eſt mulier illa euangelica que tria ſata. ſ. corpus alam ⁊ diuinitatē in vna pſona chriſti ꝯiūxit per q̄ᵭ n̄ām in primū: imo ſuper pmuʒ ſtatū inſtitutiōis reduxit: q: eſt innocētiā ⁊ pfectā grām habebat in illo ſtatu de humana natura nō tn̄ deitatē vnitā. Hec eſt mulier que lucernā accēdit per quā dragma decima repta eſt. Luce xv. ¶ Secūda pprietas eſt eſſe actiuū q̄ᵭ ſm Cōmētatorē intelligiſ: q: ſm deum incedūt. i. deū imitanſ in actibus ſuis quodam excellētiori modo. hoc egit beata Maria Unde Odilio ait. Vnū p:o certo ſcimus: quia oīs marie actio ⁊ intētio ſemp intēta fuit in dn̄o. Et vt dicit Alb. Dei fortiſſimos actus habuit: in ſūmo actu deū imitata eſt q̄n deum genuit ⁊ ipſa deū ⁊ hoīem ḡnauit. ¶ Tertia pprietas eſt eſſe exēplatiuū. q̄ᵭ ſm Cōmentatorē intelligiſ vt ſm exēpluʒ ſuum. hoc faciēt ſiue ipſi cherubin ſm exēplar diuine ſapiētie q̄ᵭ eſt verbuʒ dei. faciāt actus ſuus. q̄ᵭ exēplar limpidi' intuereſ ſiue inferiores faciāt ſm exēplum q̄ᵭ habēt a cherubin in multis. Hāc etiā pprietatē habuit beata Maria qui oībus recreādis ſpeculum ⁊ exemplar oīs ſanctitatis extitit. Unde

be.Ambro.in li.de v̄ginitate.Sit vobis tanq̄
in imagine deſcripta vita Marie.in qua tanq̄
in ſpeculo relucet inſigne ꝓbitatis ⁊ forma v̄tu
tis.hinc ſumatis exēpla viuēdi.Exultāte autez
glioſa virgine de tāta plenitudine ſciētie.Ho/
rū agminū ipſa nīſ ſapīe nō ſe iter ſe collocat.
ſed aſcendit ſup cherubin ⁊ volauit.vt ait Pſ.
Uolauit ſup pēnas vētoꝝ.i.ſuper omnes ſub
limitates perfectionum animarum ſanctarum.

¶Et ſupremū or/ .§.ix.

dinē ſeraphin intuēs circūdata ab eis ardētiſſi
mū charitatem eoꝝ ad deuz collaudat.ꝓpterea
ſeraphin dicunſ.i.incēdentes:q2 ſup oēs ordi/
nes angeloꝝ ⁊ ſctōꝝ diuino amore incēſi ſunt.
qui eſt vinculū ꝑfectionis.His aſſignat Dioñ.
octo ꝓprietates.Sed tñ h̄ tres ponenſ que oēs
ſeraphi tres ꝓ/prieta/tes. fuerūt eminēter in btā Maria.¶Prima ꝓpe/
tas eſt inacceſſibile.ſicut enim ignis a quo de/
noianſ inceſſanter agit in māni ſibi appoſitaz.
⁊ nunq̄ dicit ſufficit.vt habeſ Prouer.xxx.ita
amor dei nunq̄ eſt ocioſus.i.nō ꝑmittit hoiez
eſſe ocioſum.Opaſ eniz magna ſi eſt.Sic ſera
phin incenſi diuino amore nō ceſſant clamare
q̄tidie vna voce dicētes.Scūs:ſcūs:ſctūs:dñs
deus ſabaoth.ꝑfectius ceteris deū ↄtēplātes ⁊
laud.ātes.Sed inceſſabilitatē habuit btā Ma/
ria ſup ſeraphin.qḋ ſic ꝓbat Alb.Magis īceſ/
ſabile eſt ꝙ nō ceſſat nec pōt modo ceſſare:nec
vnq̄ potuit ceſſare q̄ ꝙ nō ceſſat ⁊ nō pōt mō
ceſſare.ſed tñ potuit aliqñ ceſſare.Sed chari/
tas ſeraphin ⁊ ſi nō pōt mō:potuit tñ aliquādo
ceſſare.ſ.in p̄ma eoꝝ ↄditione.qḋ pȝ per exem/
plū luciferi qui ſm̄.b.Greg.ſup̄mus fuit de or
dine ſeraphin:qui a charitate ſibi collata ceci/
dit de celo.Sed charitas btē marie nunq̄ po/
tuit ceſſare.qḋ oſtēdiſ per hoc q2 charitas non
pōt ceſſare niſi ipſa per mortale pctm̄:ſȝ nunq̄
potuit peccare mortalr̄.q2 in vtero ſctificata an
teq̄ poſſet peccare per ipſam ſctificationem ita
fuit ↄfirmata in gratia ⁊ charitate ꝙ poſtea pec
care nō potuit etiā venialr̄:vnde nec amittere
charitatē.qḋ tñ potuerunt ſeraphin agere ⁊ de
facto aliqui amiſerūt.ſ.lucifer cum ſuis.g̃ bea/
ta maria in hoc oēs excellit.¶Scḋa ꝓprietas
eſt acutum.⁊ exponit Cōmentator iſtā acuitatē
ſapiētie ſublimitatem.Sicut eniz cognitio bo/
nitatis rei mouet ad amanduz eam.ita ⁊ amor
eius dilatat cognitionē ⁊ inducit penetratiōez
ad intima rei.⁊ in hac acuitate ſapiētie btā ma
ria ſeraphin ſupat.vnde ⁊ mater dicit agnitio
nis.Eccl.xxiiij.qḋ be.Aug.ſic ꝓbat.In chriſto
ſunt oēs theſauri ſapiētie ⁊ ſciētie dei.chriſtus
aūt in Maria.ergo oēs theſauri ſapīe in Ma/
ria.Et vbi alij participāt ſapientiā creatā accñ/
taliter:ipſa mater eſt ſapiētie increate eſſentia/
liter.¶Tertia proprietas eſt nō ſolum calidū:
ſed ⁊ ſuperferuidum.Et calidū quidē dicitur:
quia facit ſopitum animū a tumultu ⁊ ſtrepitu
aliarum rerū.quod fuit magis in beata Ma/
ria.Nam ſm̄ Albert.fortior eſt virtus ceteris
partibus que tantūdē operatur cum reſiſtentia
cōtrarij q̄ illa que ſine reſiſtētia:⁊ in trāquilli/
tate ⁊ quiete poſita:ſed cum beata Maria fue/
rit omnino ſopita ab omni paſſione vitioſa in
tumultu poſita tribulationū ⁊ perfectionū que
in ſeraphin non fuere.ideo magis calida ſeu
ſopita:ſuperferuiduz exponit Cōmentator.q2
dum per ignem amoris extollitur ſuper ſe per
vim amoris ſe expellit a ſe.Hoc habuit beata
virgo ſuper oēs in ſummo.Unde canit eccle/
ſia.Uidi ſcilicet per contēplationez ſpecioſam
anima ⁊ corpore:ſicut columbam ſimplicitate et
ſanctitate gratie plenitudine.Unde ſpiritusſā/
ctus apparuit ſuper chriſtū in baptiſmo in ſpe
cie columbe aſcendētē:ſcilicet in celum hodie
ſuper riuos aquaruz:ideſt ſuper omes choros
angeloꝝ.cuius odor ineſtimabilis erat nimis:
ſcilicet fragrātia virtutuz in veſtimentis eius:
ideſt cōuerſatione ipſius.Itez ipſa maxime fu/
it expulſa a ſe per amorem que ſe totaliter deo
dederat:⁊ totaliter corꝑe ⁊ aīa deo plena erat.
ita ꝙ nec corpore nec aīa plus gratie ſm̄ ſtatuȝ
pro tēpore recipere poterat.Et quāto plus gra/
tie habuit in ſe.tanto minus habuit de ſe:⁊ ſic
cū gratia plena fuit de ſe totaliter expulſa fuit.
Unde bea.Hiero.Totā eam incanduerat diui/
nus amor vt nihil eſſet in ea qḋ mūdanus vio/
laret affectus.ſed ardor ↄtinuus ⁊ ebrietas per
fuſi amoris.¶Ad hūc igitur ſupremuȝ ordi/
nem perueniēs ſeraphin ſeraphica ſacta Ma/
ria obſtupeſcētes de tāte gratie ſublimitate:cā/
tuȝ eorū quem audiuit Eſa.vj.dicentiuȝ.San/
ctus ſanctus ⁊c̄.Mutarēt eam in eam dicētes.
O ſancta dei mater ⁊ omniū.o ſancta v̄go vir
ginuȝ.o ſancta mediatrix hominuȝ.o dña regi
na celorū:o dea del formitate actuum.⁊ impe/
ratrix ſabaoth exercituū cunctorū angeloꝝ.de/
cet te glīa ⁊ incēdio charitatis ſublimiſſimā in
ſupremo ordine nr̄o nobiſcū reſidere vt te per/
fruamur o beatiſſima.Quib⁹ illa.valde mihi
cōplaceo:ſumme cōgratulor de veſtro diuino
ardore:ſed opȝ impleri ſcripturā dicentez.Nō
eſt bonū hoiem eſſe ſolū.faciamus ei adiu.ſile
ſibi.Geñ.ij.Omnes vtiq̄ ſancti ⁊ ſancte aſſo/
ciati ſunt vobiſcum ⁊ alij ordinum inferiorū:
aut aſſociādi quoad glorificādos in poſteruȝ:
ita ꝙ nullus eorū ſolitarius reperiſ.ſed vnus
ſanctus cum vno angelo in quocūq̄ ordinuȝ.
Cōſtituit enim deus terminos ꝓploꝝ iuxta nu/
merū angeloꝝ dei.Deute.xxij.Sed cum filius
meus qui de⁹ vtiq̄ ⁊ hō eſt:q2 homo eſt.etſi in

forma dei nõ rapinam arbitrat⁹ eſt eſſe ſe equalem deo. vnde ſub deo eſt: ꝛ quia ſūme humiliatus. ideo ſup omnes angelos ꝛ ſanctos exaltatus. Non decet igiť eum eſſe ſolū ſed me mřez ſuam ſecum iuxͣ eum data ſibi in adiutoriuȝ in redemptiõe p compaſſionem maximã in glorificatione nūc per interceſſionem ꝯtinuam pro hūano genere. vť cum deus pctis hoium diluuio flagelloꝝ minatus fuerit terram ſubuertere ego vt arcus appareaȝ in ꝯſpectu eius: inde qꝫ recordař⁹ federis ſui repropiciet eiſdē ne diſſipet mundū. Aſcendam igiť ſup vos ad p̄rem meum ꝛ p̄rem veſtrum: deum meū ꝛ deum v̄ȝ vſqꝫ ad thronū eius: ipſe enĩ me vocat dicens. Ueni electa mea mř ꝛ ponã te in thronū meuȝ: veni coronaberis ꝛ regnabis mecum. ſicqꝫ collocata ad dexterã filij dicere valet. Quaſi cedr⁹ exaltata ſum in libano. ſ. ſicut cedrus ſuper omnes arbores: ſic ego ſup omnes angelos ꝛ ſanctos. quam nos rogare oportet vt procuret nobis gratiam ꝛ gloriam.

¶ De aſſumptione alius ſmo. Ca. xlv.

Excepit illum in domum ſuã Luč. x. Quãuis hoc ad litteram dicať de martha: tñ perfecti⁹ illud ipletuȝ eſt i btã maria. que eſi martha nõ ſit nomine vel pſona: eſt tamē martha interpretatione. Nam interpretať ex hebreo in latinuȝ prouocans: ꝛ ſyro ſmone dñatrix. ex deriuatione a marthe: qui ſm gentiles eſt de⁹ belli ꝑpter fortitudinem. ſed certe ipſa ſua pfectione virtutum ꝑuocauit deū ad incarnanduȝ de ea. ipſa eſt dña celorum ꝛ oium. ipſa eſt potētiſſima ad bellandū pro nobis cõtra maliciam demonum. Et vt dicit. b. Hiero. in ſmone huius ſolēnitatis. Si deū ore ꝓpheťico i ſanctis ſuis laudare iubemur: mľto magis in veneratione btē v̄ginis mřis eius. ꝛ quia iter ſalutis eſt in laudibus ſaluatoris dicēte per ꝓ. dño. Sacrificium laudis honorificauit me. ꝛ illic. iter quo oñdam illi ſalutare dei: ꝛ pmaxime laudãdo mřem ipſius ſaluatoris. Si ergo (vt ait. be. Hiero.) virgo es: lauda quia meruiſti eſſe ꝛ tu quod laudas. Si ꝯtinens es: venerare ꝛ lauda quia nõ aliunde cõſtat vt poſſis eſſe continens ꝙ ex gratia chriſti que fuit pleniſſime i maria quã laudas. Qȝ ſi in coniugio aut pctõr es: nihilomin⁹ ꝯfitere ꝛ lauda: qꝛ inde oībus mia fluxit ꝛ gřa vt laudēt. ꝛ ꝙuis nõ ſit ſpecioſa laus in ore pctõris: noli ceſſare: qꝛ ide ꝑmittitur tibi venia vñ ꝛ oībus vt laudes. Btã itaqꝫ ꝛ glioſa virgo maria ait idē tbi. ꝙuis dudū icõparabilis eſſet vniuerſis que ſub celo ſunt virginibus vt decēter poſſet in ſe ſuſcipe deitatis admixtionē ſalua vtraqꝫ natura: tñ cū gřa repleť cuȝ ſpū ſancto pfundiť. cū v̄tute altiſſimi obūbrabitur. ſit pcioſior meritis celſis ſublimior faſtigijs. pl chrior ſcitate. glorioſior ſuoꝝ ꝓrogatiuis meritoruȝ. Hec ille. ¶ Ex qbus verbis colligi põt q ipſa dñatrix tripliciter excepit xpm in domum ſuam excellent⁹ ſine cõparatiõe ꝙ martha. *Maria excepit xpm in*

¶ Excepit eum per gratie infuſionez in domū ſuam anime rationalis. *domuȝ ſuã tri*

¶ Excepit eum per ipſius perſone incarnationem in domū ſcȝ vteri virginalis. *pliciter*

¶ Excepit eū per glie receptionē in do. ſuã ſcȝ partis itellectual. ¶ Oēs iſtas receptiões xpi a virgine maria notat ꝓo. i ꝟſu illo. Dñi eſt aſſumptio noſtra: ſm diuerſas eius expoſitiones ꝛ feſtum ipſum aſſumptio vocatur.

¶ Quantū ad primum dicit ſapiēs. Niſi tenueris te iſtanť in timore dñi: cito ſubuerteť dom⁹ tua: nõ qdē materialis edificij vel corpis: ſed aīe rõnalis quoad edificiū ſpūale. In iſtã domū ſuã ſcȝ aīe ſue excepit b. ma. xpm per gřaȝ habitualř in vtero matris ſcificata ꝛ poſtea actualř exercens ſe ꝛ creſcens in gratia dei per actus virtutū: ꝛ ſic dñi fuit aſſumptio ſua. i. id qȝ aſſumpſit ex rebus ſibi ꝓpoſitis cū ꝑuenit ad vſum rõnis: fuit dñi. i. virtus ſeu ipē dño. Et pro huius declaratiõe notãdum ſm. b. Tho. in. j. ij. q cum qs pmo attigit in vſum rõnis pmum qȝ occurrit aīe agēdum eſt vt preſtituat ſibi finē in opibus ſuis ad quē dirigat que facit. Oīa (vt ait phs) agūt propter finē: ꝛ ſi preſtituam⁹ nobis pro fine vltimo mūdum vel ea que in mūdo ſunt ſcȝ voluptates diuitias: honores: ꝛ hmōi: ꝛ vt vltimū finē ad illa ꝯſequēda facimus ꝑncipalř opa nřa poſtponētes dei mãdata ꝛ ſalutē aīe. Sȝ ſi pſtituam⁹ ꝛ ꝑponam⁹ nobis deū ꝛ vltimū finē ad quē dirigam⁹ opa nřa intēdentes ei placere: ꝛ cauere a vitijs ꝛ v̄tuoſe opari tūc meritorie incipimus opari: ꝛ xps quē recepamus in domo aīe nře p gřam in bapriſmo quoad habitū: tūc. n. recipimus ꝙtum ad actū ſcȝ meritoriū opandū. cui⁹ enim finis bonus eſt: ꝛ ipm quoqꝫ bonuȝ eſt ꝛ ecõtra. Cuius finis malus eſt ꝛ ipm op⁹ maluȝ eſt ſm phm. Et ex eo xps recedit a domo anime nře. Un̄. b. Hiero. in li. ꝯtra Iouinia. Si ſuſcipimus xpm in hoſpitijs pectoris nři. ſ. p gřam ꝛ bona opa fugamus diabolū. Si aūt peccauerimus. ꝛ per ianuã pcī diabolus ingreſſus fuerit: illico xps recedit. de pe. di. ij. ſi enĩ. Et ideo i illa etate ꝑuerili debēt pueri duci ad predicationes: ꝛ frequenter admoneri de moribus. qꝛ ſi cilles ſunt ad recipiendum oēm impſſionē boni vel mali: qȝ eis ꝑponiť ꝛ ad qȝ applicantur vt mollis cera: ſic beata maria ꝛ ſi in vtero matris fuerit ſcificata. tñ ad vſum ꝑueniēs rõnis

⁊ cito ppter optimaz cõplexionẽ elegit optimã
partẽ deum ⁊ hoiem pro vltimo fine in oibus
opibus ſibi ꝯſtituẽs ſemꝑ in gratia creſcens et
dnm aſſumẽs pro omni ſua quiete ⁊ fine: exce/
pit eum in domũ ſuaz aie ſue di. cum Hieremi.
Tren. iij. Pars mea dñs ppterea expectabo eũ
bonus eſt dñs ſperãtibus in ſe aie quereñti euz.
Excepit ergo xp̃m in domũ aie ſue ad virtuoſe
opandũ. b. Amb. in li. de virgi. Prima marie
virtus fundamẽtũ oiuz virtutũ ⁊ cuſtos eſt hu
militas ipſa de qua gliatur di. Reſpexit humi/
litatẽ ancille ſue: ecce enim ex hoc be. me. di. o.
ge. Primũ diſcẽdi incitamẽtũ nobilitas eſt ma
giſtri: deinde merces laboris. Merces autẽ la/
boris optimi fructus btitudinis. Quid aũt no
bilius matre dñi quid ſplẽdidius ea quã ſplen
dor elegit paterne glie: quid caſtius ea que cor
pus xp̃i ſine cõtagione corpis gñauit: ⁊ tñ ſolã
humilitatẽ reſpexiſſe dñm pfitet. Hec ille. Mer
ces huius laboris eſt btitudo. vnde. Ecce enim
ex hoc beatam me di. om. ge. Qui enim fuerit
humiliatus erit in gloria ait Salomon. De hu
militate hic practicam pone.

ℭ Quãtuz ad ſecũ/ .§. ij.

dum dicit aplſ. ij. Cor. v. Si terreſtris domus
nr̃a diſſoluatur. i. corpus habemus in celis do
mũ nõ manufactã. In iſtam domũ intrauit dei
filius. i. in vterꝫ virginalẽ: qñ verbũ caro factuz
eſt de v̾gine Maria: vnde dicere veriſſime po
tuit. Dñi eſt aſſumptio noſtra aſſumptio dñi. i.
id qd̃ aſſumpſit dñs ab hoie. vz caro ſanctiſſi/
ma noſtrũ eſt: qꝛ de noſtris puriſſimis ſangui/
nibus formatũ eſt illud corpus. Manifeſtũ eſt
aũt ꝙ ſapiẽs rem precioſiſſimã nunꝙ poneret
in loco ignobili. Nõ enim ponit vinum ſolẽne
vel maluaticũ vel balſamus in vaſe imũdo nec
gẽma vel lapis precioſus vt carbũculus: ada/
mas: berillus: ⁊ hmõi includeret in anulo plũ/
beo vel eneo: ſed aureo. Nec magnus dñs eli/
geret habitare in domo lutea immũda inorna/
ta: ſed in domo magna bene edificata non rui/
noſa mũda ⁊ ornata. ℭ Sapiẽtiſſimus igitur
dei filius caſtellũ huius mũdi ingrediẽs: qꝛ vi
dit domũ corpis ⁊ cordis virginalis ab eo edi
ficatã fundataz firmiter: qꝛ nec vẽti ſupbie: nec
pluuie ꝯcupiſcentie: nec flumina auaritie poſ/
ſent eam vel leuiter mouere. ſeptez colũnis do/
noꝝ ſpũſſancti ſuſtentatã ſm illud Prouer. ix.
Sapientia edificauit ſibi domũ: ſcidit colũnas
ſeptẽ mũdatã a vitijs ornatã virtutibus perfe/
ctis: declinauit ad habitãdũ in ea. Et mulier ip
ſa excepit illum in domũ ſuã. Unde canit eccle/
ſia. Domus pudici pectoris tẽplũ repẽte fit dei
intacta neſciẽs virum verbo ꝯcepit filiũ qd̃ an/
te per multa tẽpora multipharie multiſqꝫ figu/
ris fuerat ꝓnunciatũ: vt enim inquit. b. Bern.
ſup miſſus eſt: vnus fuit ſpũs pr̃ barũ: ſz diuer/
ſis modis ſignis ⁊ tpibus eãdẽ rem ⁊ diuerſi nõ
diuerſo ſpiritu ⁊ ꝓuiderũt ⁊ ꝓdixerũt. qd̃ enim
moyſi mõſtratũ eſt in rubo ⁊ igne. Aaron in v̾/
ga ⁊ flore. Gedeon in vellere ⁊ rore. hoc apte v̾i
dit Salomon in muliere forti in pcio eius. hoc
poſtea apti⁹ in femina ⁊ viro: aptiſſime Eſaias
in v̾gine ⁊ deo di. vij. c. Ecce virgo ꝯcipiet ⁊ pa
riet filiũ: ⁊ vocabit nomẽ eius emanuel: qd̃ in/
terp̃tat nobiſcũ deus: butyruz ⁊ mel comedet.
Butyrũ. i. innocẽtiam: ⁊ mel miſc̾icordie. hanc
miam in ſũmo colcauit mr̃i ſue vt ſicut ipſe eſt
pater miaꝝ: ita ⁊ ipſa mr̃ miſc̾icordia nũcupet.
Miſc̾icordia autem nil dulcius ſapit miſc̾is: nil
crebrius inuocat. Hinc. b. Ber. in ſ̾mone de aſ
ſumptiõe in ſ̾mone. Signu magnũ. ſic ait. Nõ
erat bonũ nobis hoiem eſſe ſolũ ꝯgruũ magis
erat vt adeſſet ſexus vterqꝫ quorũ corruptioni
neuter defuiſſet. Fidelis qñ ⁊ ꝑpotẽs mediator
dei ⁊ hoium xp̃s ieſus: ſed in eo diuinã: hoies
reuerent maieſtatẽ. Abſorpta. n. videt in deita/
tẽ humanitas non ꝙ ſit mutata ſbã: ſed aſſum/
ptio deificata: qꝛ. ſ. ille hõ eſt vna pſona cũ deo.
Nõ ſola aũt cãtat in illo miſc̾icordia: cãtat pari
ter ⁊ iudiciũ: qui ⁊ ſi didicit ex his que paſſus
eſt cõpaſſionẽ vt miſericors fieret. hz tñ ⁊ iudi/
ciariã poteſtatẽ: deniqꝫ ⁊ deus nr̃ ignis conſu/
mẽs eſt. Quid ni vereat hõ ad illũ accedẽ: itaqꝫ
iam nõ videbit ipſa mulier bñdicta occioſa. In
uenit eqdez ⁊ locus eius in hac recõciliatione.
Opus. n. erat mediatrice ad mediatorẽ iſtum.
Crudelis mediatrix eua per quã ſerpẽs antiqu
us peſtiferꝫ ⁊ ipſi viro virus infudit: ſed fidelis
maria. ſ. ⁊ pia que ſalutis antidotũ viris ⁊ mu/
lieribus ꝓpinauit: illa ſuggeſſit ꝓuaricationez
hec ingeſſit redẽptorẽ per ꝯceptũ ſuuz quo dei
filiũ excepit in domũ ſuã. Quid ergo ad mariã
accedere trepidat humana fragilitas nihil eſt ĩ
ea auſterꝫ: nihil terribile: tota ſuauis eſt. Hec. b.
Ber. Quia igit plena miſc̾icordia: ⁊ nil miſc̾is
mĩa dulcius aut crebrius inuocat: id frequẽter
imo cõtinue in nr̃is miſc̾ijs qbus pleni ſumus
recurrẽdũ eſt: ⁊ ipſa inuocãda: vt nob ſubueni/
at. Idẽ. b. Bern. Sileat miãz tuã v̾go btã. ſiqs
eſt qui inuocataz in neceſſitatibus ſuis ſibi me/
minerit defuiſſe. hec ille. Hec igitur domus eſt
miſericordie que excepit patrem miſericordia/
rum in domum ſuam.

ℭ Quãtuz ad ter/ .§. iij.

tiũ hodie. b. maria excepit xp̃m plenius ⁊ ſecũ
dius in domũ ſuã: taz aie ꝙ corpis: qꝛ per glie
receptionez: ita. n. fuit recepta in domo pr̃is ce
leſtis: vbi ſunt multe manſiones. i. dñe ꝓmi oꝑ
ꝙ ⁊ ipz recepit in domũ ſue mentis per lumen

domus dei vterus nia rie virginis.

glie. Et impletū eſt illud qḋ per aggeuʒ ꝓdixit.
ij.c. Implebo domū iſtaʒ glia. Si enim de dile/
ctore ſuo xp̄o ait Jo.xiiij. Ad eum veniemus et
mā̄ſionē apud euʒ faciemus.ſ.in domo mētis
ſue. ego ⁊ pater ⁊ ſpūſſctūs. multomagis dōm
eſt de quolibet ſācto ꝑueniēte ad gliam: vbi eſt
perfectiſſima dilectio que hic eſſe nō pōt ꝙ aīa
btā recipiat xp̄m in domo aīe ſue per lumē glo
rie. qui enim manet in charitate in deo manet
per fruitionē: ⁊ deus in eo per cōprehēſionē ⁊
clarā viſionē. res.n. amata dr̄ eſſe in amāte per
cognitionē ⁊ affectū. Non fuit aūt iſta acceptio
cōis: ſed ſingularis ſup oēs vt dicere valeat il/
lud per excellētiā. diū eſt aſſumptio noſtra. q.d.
nō angeli vel ſancti me aſſumpſerūt ſeu aſſocia
rūt egredientē de mūdo: ſicut legit de lazaro vl/
ceroſo. ⁊ de ſcō Nicolao ⁊ alijs ſanctis: ſed ipſe
dn̄s me aſſumpſit ⁊ aſſociauit ſʒ illud ps.xxvj.
Qm̄ pater meus.ſ.mūdus ⁊ mr̄ mea.i. oīs ꝯcu
piſcētia ⁊ mala inclinatio dereliquerūt me: vt
nihil ſui inuenirēt in me qḋ nulli ſcōꝝ ꝯceſſuʒ
eſt. ideo dn̄s aſſumpſit me per ſe ꝑſonaliter ac/
cedēs vt magis honoraret. Sic enim dicit be.
Hiero. Credēdū eſt ꝙ ipſe ſaluator per ſe totus
feſtinus aduenerit: ⁊ eam in throno ſuo colloca
uerit: ⁊ qꝛ vbi dn̄s ibi ⁊ familia eiꝰ. Ideo ⁊ mi/
lia milium angeloꝝ qui dn̄o miniſtrāt. vt vidit
Daniel cum xp̄o aduenerūt. Aſſumpta eſt Ma
ria in celum vt canit eccl'ia.ſ.a filio gaudent an
geli ⁊ ceteri eam aſſociantes. Videndū igitur
circa huiuſmodi aſſumptionem.

¶ Unde aſſumpta.
¶ Quomodo aſſumpta.
¶ Quo aſſumpta.

¶ Aſſumpta eſt .§.iiij.

vtiqꝫ de hoc mundo. Un̄.b. Hiero. Hodie regi
na celi de hoc ſclo neqꝫ eripit. ſed vt nobis ꝓbe
ret exēplū qui oēs hēmus facere trāſitū iſtū. vo
luit ſcīſſimos viros.ſ. apl'os in ſuo trāſitu adeē
ſacra ſuſcipe ⁊ ſine dolore migratam ſepulture
apl'os demādaſſe. Teſtat aūt Dionī. pauli apl'i
diſcipulus in li. de diui. no. apl'os īterfuiſſe dor
mitioni btē marie de vro. cū eis. Qḋ ⁊ optaue/
rat ad ſui ꝯſolationē. Coiter eniʒ dr̄ ipſam poſt
aſcēſionē filij.xij. annis ſupuixiſſe. vt ſexagena
ria eſſet in morte. Et in hoc nos īſtruit. vt in in/
firmitatibus grauibus ⁊ mortalibus debemus
querē hīe pn̄tes ſeruos ⁊ ſeruas dei. qui oīoni
bus inſiſtāt. vbis ad patiētiā ⁊ pniaʒ ⁊ fiduciā
de diuina mīa hortent. Multe.n. tūc ſunt inſi/
die diaboli. ſed totū fit ꝯriū. Nō vocat adiutor
niſi corpis. Tota cura eſt conſanguineoꝝ ꝙ eis
dīmittat bona ſua. Sacerdos vel ſuus dei ali/
quis vix pōt ingredi. ne inducat ad reſtituēdū
ablata. Quis aūt nō repiat in ſacra ſcriptura vl̄

hiſtoria. ꝙ ipa ſuſcepit ſacra: tn̄ pie credi pōt ꝗ
feciſſe. non qꝛ eguerit ſed vt exēplū nobis ꝓbe/
ret ſicut ⁊ filiꝰ ſuus ⁊ baptiſmū ſuſcepit ⁊ eucha
riſtiā. Hoc ēt Alb. tenet in li. ſup miſſus ē. Igit
ſic ⁊ eū̄ſonē in fine ſumpſit ⁊ extremā vnctiōeʒ ō.ti.xv.
ſm̄ Alb. ⁊ ꝯfeſſionē. nō de pctīs que nō hēbat. ca.xvj.
ſed ꝯfeſſiōeʒ diuine laudis. ſe indignā inſinuās §.ij.
t. in bn̄ficij. Cuius ꝯfeſſor vt dicit idē fuit Joā/
nes eūāg. Et hoc eſt de quo debēt ſollicitari taʒ
īfirmus ꝙ amici eius ⁊ noti. vt ſacra ꝯfeſſiōis
⁊ eū̄ſonis. extreme vnctōis ſuſcipiat in tpe ſuo
⁊ deuote ⁊ nō cū amiſerit loquelā ⁊ ſenſuʒ. Mi
grāſ aūt de hoc ſclo dolorē nō ſenſit. Un̄ in col
lecta dr̄ ꝙ in hac die morteʒ ſubijt tpalē. nec tn̄
mortis nexibꝰ depmi potuit. i. doloribꝰ mortis
Corpus aūt eiꝰ ab apl'is venerabilr̄ fuit ſepulꝶ
re mādatū. nō cum pōpis mūdi ꝗuis mereret
oēʒ honorē: vtpote qꝛ regina nō ſolū mūdi ſed
⁊ celi. nō cū clamoribus ⁊ inciſionibꝰ faciei vel
capilloꝝ vt faciūt fatui. ſʒ cuʒ hymnis ⁊ lachry
mis pijs. nō ſup altari collocatū vel loco eminē
ti vt in tēplo. ſed in loco humili.ſ. in valle Joſa
phat. vbi oſtēdit locus ſepulchri eius. humili/
tatē in fine ſicut in vita ſemper inſinuans.

¶ Quō aūt ſit aſ/ .§.v.

ſumpta. Sciendum ꝙ fuit aſſumpta in celum
valde magnifice.

¶ Cum beatorum aſſociatione.
¶ Cum angelorum admiratione.
¶ Cum corporis reſuſcitatione.

¶ De primo ſicut de btō Martino canit eccl'ia
qḋ refert Sulpitius in eius trāſitu. ſcōꝝ canit
numerus angeloꝝ exultāt chori omniūqꝫ cele
ſtiū vtutū occurrit pſallētiū exercitus. ꝗtomagis
credēdū eſt ꝙ in aſſūptiōe. b. marie ꝯcurre/
rit tota celeſtis curia. Un̄ in ſmone qui īitulat
Sʒ e. mag. glificemus vginē quā hodie paradi
ſus excepit gaudēs quā angeli cuʒ laudibus ꝓ
ſequunt. quā angeloꝝ chorus venerat.ſ. vt ma
giſtrā eoꝝ quā martyres beatificāt cādidati. vt
martyrū capitaneā. quaʒ ſcōꝝ ꝯfeſſoꝝ ſtolatus
ꝯcelebrat numerus. vt pcipuā ꝯfeſſoꝝ opuʒ ꝑ/
fectionē. cui hodie ſacraꝝ vginū cum ſuis pal/
mis victricibꝰ exultās occurrit exercitꝰ. Hec eſt
eniʒ in cuius vtero eccl'ia ꝯiūcta eſt ſedere ſem/
piterno. Hec ille. In cuiꝰ figurā legit ꝙ Dauid
reducēs arcā dn̄i in hierlm cuʒ ſeptē choris. ⁊
inumera multitudine hoīum aſſociauit cū ma
gno tripudio ⁊ leticia. ij. Regū. vj. Arca iſta vt
dicet eſt btā Maria quā Dauid.i. dn̄s ieſus re
duxit in hieruſalē aſſociatus cum ingenti gau/
dio.ſ. cum ſeptē differētijs btōꝝ.ſ. patriarchis.
vt Abrahaʒ yſaac ⁊ Jacob. ⁊ alijs prophetis. vt
Eſaia. Dauid. Hieremia. Ezechiele. ⁊ Daniele.
Apl'oꝝ vt Jacobi maioris. martyruʒ. vt bapti/

ſte Joānis. In doc̄tū Machabeoꝝ Stephani
ꝛ alioꝝ ꝯfeſſorum vt Symeonis. Gamalielis ꝛ
alioꝝ. ſctāꝝ virginū que eam imitate ſunt poſt
xp̄i aſcēſionē. Naꝫ ſeptimus chorus fuit ange/
loꝝ innumerabiliū. ꝛ. b. Hiero. in ſmone. Cre/
dēdū eſt feſtiue genitrici dei obuiaꝫ aduenīſſe.
militiam. eāq̄ ingēti lumine circūfluxiſſe ꝛ ad
thronū eam cū laudibus ꝛ cāticis ꝑduxiſſe. ce/
leſtēq̄ hieruſalē tūc ineffabili leticia exultaſſe.

De mō aſſum/ ptionis Marie

¶ Ex immēſa aūt glia eius angeli admirātes
fecerūt qōnes ſicut ꝛ xp̄o in celū aſcendēte. Un̄
admirās ſpūſſctūs de ea ſic ait. Que eſt iſta que
ſic aſcēdit per deſertū ſicut v̄ga fumi ex aromati
bus myrrhe ꝛ thuris. ꝛ vniuerſi pulueris pig/
mētarij. Cañ. ij. vt dicit bea. Hiero. in ſmone.
Admiraꝭ ſpūſſctūs qꝛ admirātes facit. ſ. ange/
los eius in aſſumptiōe. Aſcēdit aūt de hoc ſclo
nec̄ ad celi faſtigiuꝫ ſicut v̄gula diminutiue ꝑ
humilitatē. Erecta tñ per erectā in deū intētio/
nē ſumi ſalictis ꝛ ſe dilatātis per ꝯtēplationē ꝛ
dilectionē. Ex aromatibus thuris per odoriſe/
rā orōnē myrrhe per verā ſenſuū mortificatio/
nē ꝛ vniuerſi pulueris pigmētarij. oīum. ſ. v̄tu
tū ꝑfectionē. Quibus rn̄det Eſaias. Hec eſt illa
de qua ꝑdixi. Egredietur v̄ga de radice ieſſe. ꝛ
flos de radice eius aſcēdet. ſ. xp̄s ieſus de v̄gi/
ne iſta. b. Ber. ad hec. O v̄go virga ſublimis
in q̄ntū ſublime verticē ſctm̄ erigis vſq̄ ad ſedē
tē in throno vſq̄ ad dn̄m maieſtatis. v̄go vere
plāta celeſtis. plāta ꝑcioſioꝛ cūctis. ſanctioꝛ vni
uerſis. o vere lignū vite qđ ſolum dignuꝫ fuit
portare fructū ſalutis. Scd̄a quoq̄ hierarchia
admirās de magnificētia glie eius ingt. Que
eſt iſta que ꝓgrediꝭ quaſi aurora ꝯſurgēs. pul/
chra vt luna: electa vt ſol: terribilis vt caſtroruꝫ
acies ordinata. Cant. v. Progrediꝭ vltra nos ꝛ
ſupra nos gradiꝭ quaſi aurora rutilās dilectio/
ne ꝛ ſicut aurora media eſt inter nocteꝫ ꝛ diem
hn̄s ſatis de luce. ſic iſta mediū tenuit inter ſta/
tū viatoꝝ qui ſunt in nocte mūdi tenebroſi ꝛ in
ter. ſtatū cōprehēſoꝝ qui ſunt in die clare viſio/
nis. Supra oēs enim ſanctos viatores eſt ꝛ ſa/
tis ꝓpinqua ꝑfectioni btōꝝ: fuit pulchra vt lu/
na. qꝛ ſicut luna plena precipue illuminat tene/
bras noctis ſic iſta pctōres ꝛ tribulatos. electa
vt ſol. qꝛ ſicut ſol illuminat diem ſic illa iuſtos
ꝛ pios. ꝛ ſicut radios ſuos vbiq̄ diffundit cla/
rioꝛ ꝛ plus influēs in inferioribus q̄ž ceteri pla
nete. ſic iſta clarioꝛ cūctis ſcīs bñficia ſua vbiq̄
diffundit. terribilis vt caſtroꝝ acies ordinata.
terribilis demonijs plus oībus ſctis v̄tutibus
oībus armatis. quibus rn̄det Dauid ps. xliiij.
vi. Hec eſt illa de qua predixi. Aſtitit regina a
dextris tuis in veſtitu deaurato circundata va/
rietate ꝛc̄. Regina vtiq̄ celi aſtitit ſemper ante
deū. recta ſtetit ſine inclinatione ad aliqđ malū
a dextris. ſ. in potioribus glie. in veſtitu deau/
rato ſapīe charitatis ſūme circūdata varietate
oīum priuilegioꝝ ſctōꝝ. Demū ꝛ tertia hierar/
chia ꝛ ipſa ſtupēs ait de ea. Que eſt iſta q̄ aſcen
dit de deſerto delitijs affluēs innixa ſuper dile
ctū ſuuꝫ. Cañ. vj. De deſerto aſcēdit. qꝛ de ſecu/
lo qđ deſertū eſt v̄tutibus ꝛ quiete. ipſa tñ ſctiſſi/
ma ſine ſigno alicuius peccati ſopitis oībus in
ea paſſionibus. Aſcēdit aūt ſup cherubin. deli/
tijs. i. nobiliſſimis v̄tutibus affluens. vt expo/
nit. b. Ber. Innixa ſup dilectū ſuū. ſ. filiū quaſi
vnū cum eo. quibus rn̄det illa ſctā Judith for/
moſa corpe ꝛ caſta ſpecioſa aīa hoc eſt per geſte
mea figurata. Naꝫ ſicut occiſo holoferne a me
inimico populi dei facta terribilis exercitui eiꝰ
occurrit mihi obuiam ciuitatis hieruſalē cum
ſūmo pōtifice ꝯgratulās de victoria per me fa/
cta ꝛ plurimū laudās ꝛ dicēs. Tu glia hieruſa/
lē. tu leticia iſrael. tu honorificētia ppli nr̄i be/
nedicta eris in eternū. c. xv. Sic beatiſſima iſta
Maria pulcherrima corpe. pulchrioꝛ anima.
ꝛ admirabilis oculis omniuꝫ. acta victoria de
inimico humani generis infernalis cuꝫ reuer/
ſa eſt huc ſuperna hieruſalē cum pōtifice ſum/
mo Chriſto qui ad eam acceſſit laudās ꝛ beati/
ficās eam admirās tantaꝫ virtutem. ¶ Tertio
eſt aſſumpta cum corporis reſuſcitatione. hoc
autem pie creditur a fidelibus ꝛ a doctoribus
cōfirmatur. Quod etiaꝫ videtur ſenſiſſe Pſal.
cxxxj. cum ait. Surge dn̄e in requiem tuaꝫ tu ꝛ
arca ſanctificationis tue ſurrexit dominus Je/
ſus non quoad deitateꝫ que nunquā cecidit in
aliquem defectū. nec anima eius que nunquaꝫ
peccauit. ꝛ in paſſione ſm partem intellectiuā
ſummā requiem habuit. ſed quoad corpus qđ
poſt afflictiones innumeras cadens in morteꝫ
ſurrexit ꝛ aſcendēs in requiem eternam iuit.
Arca autem ſanctificationis fuit corpus ma/
tris in quo fuerūt. vt in arca veteri figurata lo/
co virge ſceptruꝫ deitatis. loco legis anima ſa/
pientiſſima. loco manne dulcedo carnis. Hec
igitur arca ſanctificationis: ideſt plena ſanctis
rebus ſurrexit in requiem corpore aſſumpto
in celum. Hoc beatus Auguſti. teſtatur in ſer/
mone dicens. Putredo ꝛ vermis obprobrium
ſunt humane cōditionis a quo Marie natura ſ.c
excipiꝭ quaꝫ Jeſus de ea aſſumpſiſſe probatur. ca.
Idem thronum dei thalamum domini. taber/ in
naculum chriſti: ideſt corpus virginis neceſſe
eſt ibi eſſe: vbi ipſe eſt hunc theſauruꝫ ꝯgruen
tius eſt celo ſeruari q̄ž terra bea. Bernar. auteꝫ
hoc tali ratione cōfirmat. Si corpus beate ma/
rie remāſiſſet in terris videreꝭ Chriſtus contē/
pſiſſe vel minus curaſſe de mr̄is ſue honore. cū
tamē eam ſemper ſumme honorauerit ꝛ dilexe
rit. Nā corpa ſanctoꝝ: qꝛ in terris remāſerūt ꝛ

locus vbi quieſcunt notus hoībus hẽatur. multi accedunt ad ea veneranda: vt pꝫ de apl'is Petro Pau. Jaco. Nico. ⁊ hmõi. Multomagis viſitaret a fidelibꝰ corpus be. Marie ſi eſſet in terris. nõ ergo paſſus fuiſſet filius locũ eius ignorari vt honoraret a cunctis ſi non eſſet in celis aſſumptum: qñ autem reſuſcitatum aſſumptuꝫ fuerit ignoratur. Aliqui eñi dicũt ipſa die poſt ſepulturam eius. Alij tertia die ad ſimilitudinẽ filij. Alij. iiij. die vt legit in reuelationibus. b. Eliſabeth ſibi ab angelo intimatum.

¶ Quantum ad .§. vi.

tertium. ſ. quo fuerit aſſumpta ſeu vbi collocata canit eccleſia: ⁊ aſſeuerant oẽs docto. q exaltata eſt ſup omnes choros angelorum. vnde ſuper omnes puras creaturas. Unde ſm. be. Alber. Sicut inter naturã increatam diuinam ⁊ naturam creatam rõnalem medium eſt humanitas xpi vnita deitati: ⁊ ſic de extremis participat q natura de extremo ad extremuꝫ tranſit p medium: ita inter naturam purã glorificataꝫ ⁊ naturam vnitam deitati q̃ſi extrẽa ponitur mediuꝫ bea. Maria: vtpote mr̃ eius: quod vnituꝫ eſt: que tñ ipſa pura creatura eſt nõ vnita deitati. ⁊ ſic ſuper omnes angelos ⁊ ſanctos eſt: ſed infra xpm. Et hoc ipſa innuit dicens Eccli. xxiiij. Radicaui in pplo honorificato. Pplo maxime honorificatus eſt cetus angelorum ⁊ ſanctorũ. Radix aũt eſt principium arboris. Imaginemur ergo ſũmitatem pfectionis glorie beatorum eſſe in ſeraphin ordine ſupmo. Et ibi incipit pfectio gr̃e ⁊ glorie virginis extendens ſe erga filiuꝫ incarnatum. ¶ De hac Gerar. in omel. ſuis. Solus dñs ieſus xps poteſt hanc virgineꝫ magnificare quẽadmodum fecit. vt ab ipſa maieſtate laudem continuo accipiat ⁊ honoreꝫ angelicis ſtipata choris: archangelorum vallata terminis: thronorũ hincinde poſſeſſo iubilationibꝰ: dominationum circũcincta tripudijs: principatum circũſepta obſequijs: ptatum amplexata plauſibꝰ virtutũ girata honoribꝰ: cherubin circũſtantia hymnificationibꝰ: ſeraphin poſſeſſa vndiqꝫ ineffabilibus cãtionibus. Ipſa qꝫ ineffabiliſſima trinitas hymni tripudio ſibi applaudit atqꝫ ſua gr̃a in ea tota redundante: omnes eidem attendere facit. aplorum ſplendidus ordo ineffabiliter gloriam illi extollit. martyrum multitudo omnimode ſupplicat dñe tante. Confeſſorum exercitus innumerabilis cõtinuum ſibi perſonat canticum. Uirginum candidiſſima cõcio ingem choream ad ſuam celebrant gloriã. Inuite etiã infernus ſibi iubilat: ⁊ pcaciſſimi demones cõclamant. Hec ille. Non aũt occioſa ibi manet: ſed in ſupmo ſita poli nos cõmendat ſue proli: pcurans ⁊ iuſtis ⁊ peccatoribꝰ ſubſidia ſalutis mentis ⁊ corporis. Hec eſt inquit Fulbertus epiſcopus in ſermone que quondã in auxiliũ magni patris Baſilij miſit ſcm̃ angelũ qui ⁊ mortuum ſuſcitauit ſcꝫ mercurium militem martyrẽ qui egreſſus de tumulo lanceã ſuam in eccleſia appenſam arripiens ipſum Julianũ apoſtataꝫ imperatorẽ pſecutorem fideliũ qui minatꝰ fuerat Baſilio in reuerſione ſua ex bello ↄtra pſas euerſurꝫ ciuitatem cũ habitatoribus ſuis vbi pſulabatur ipſe Baſilius: vulnerauit ad morteꝫ vnde ⁊ mortuus eſt. Ipſa beata Maria Theophilum archidiaconum q: iniuſte ſua dignitate priuatus fuerat: ipatiens tãte iniurie p adiutorium magi diabolo ſe tradiderat: inſtrumentum ſuper hoc cõficiendo ⁊ ei auferendo vt recuperaret dignitatẽ ⁊ honorẽ amiſſum: quod ⁊ ſecutum eſt. Sed poſtea penitentiã agenteꝫ ⁊ ipſam virginẽ inuocantẽ de faucibus diaboli eripuit. Ad thronum igitur gratie eius ⁊ donũ glorie recurramus vt inueniamus miſericordiam in tempore oportuno. Amen.

Titulus. xvi. De dono ſcientie.

¶ De dono ſciẽtie quid ſit ⁊ ad qd ſe extendat. Capitulum vnicum.

NOtuꝫ fac mihi domine finem meũ: ⁊ numerum dierum quis eſt vt ſciam qd deſit mihi. ps. Cum glorioſus deus ſit finis vltimus bonitatum: ad quem facti ſunt: qr fecit deus rationalẽ creaturã: vt ſummũ bonũ intelligeretur: intelligendo amaret: amando poſſideret: poſſidendo frueret. vt ait magiſter in. ij. ſentẽ. di. j. tamen pauci ſunt qui attendãt: hoccupationibus ⁊ vitijs ipediti. ⁊ ideo orandum eſt cũ ps. vt notum faciat huc finẽ nobis. Sed ⁊ numerum dierum noſtrorum quis eſt in pñti quia breuiſſimi ⁊ incerti. Dies enim mei velociores fuerunt curſore. ait Job. ix. c. Quod q: non aduertunt homines: ſed quaſi longiores ſint ⁊ prolixi tẽporis. ideo pax ſibi vacant: ⁊ inde non ſciunt nec ſcire cupiunt: quid deſit eis virtutis ⁊ bonitatis vt aſſequi valeant finẽ ſuũ. Sed fine cognito per donuꝫ ſcientie põt qs ſcire qd ſibi deſit ad bene conuerſandũ in medio nationis praue ⁊ peruerſe. At ↄtra dicit dñs Eſa. v. Propterea populus meus ductus eſt captiuus: qa non habuit ſciẽtiam: ⁊ dilatauit infernus aiam ſuam: ⁊ aperuit os abſqꝫ vllo termino. Sed ſcias per hoc donũ quõ te oporteat conuerſari in domo dei que eſt eccleſia dei viuentis. ait apoſtolus in prima ad Tim. iij. Circa donum ſcientie conſideranda ſunt tria.

¶ Primum ſignificatio nominis.

¶ Diffuſio muneris.

¶ Appropriatio

¶ Appropriatio beatitudinis.

Quid importat nomen ſciētie.

¶ Quantum ad primum. ſ. qd ſignificet ſcia. §.i. Notādū eſt ꝙ nomē ſcientie īportat certitudinē cognitiōis ⁊ iudicij per diſcurſum rōnis. Unde ois certitudinalis cognitio alicuius per rōnis collationē dicit ſcia. Ad hoc autē ꝙ intellect⁹ humanus pfecte aſſentiat veritati fidei duo requirunt. Primū eſt vt ſane capiat ea que pponunt: ⁊ hoc ptinet ad donū intellectus. Scōm eſt vt hēat certū iudicium de eis diſcernendo credēda a nō credēdis ⁊ agenda a vitandis. Et ad hoc eſt neceſſarium donū ſcientie. ⁊ ſicut ſcia que eſt virt⁹ intellectualis hʒ certitudinē de rebus creatis ex rōne demonſtratiua. ⁊ ideo eſt ſʒ humanū modum: ita ſciētia que eſt donū ſpūſſancti hʒ certitudinem de rebus credēdis ⁊ agendis ſupra humanū modū ex pſentia ſpūſſancti. Hec bea. Tho. in ſcripto ſup. iij. ſen. diſt. xxxv. ar. iij. q. j. ¶ Sed ad maiorē horū declarationē ſm Ray. in ſum. Sciendū eſt ꝙ certitudo iudicij de aliquo fit duobus modis. Uno mō per cām altiſſimā: ⁊ hoc vel ſimplr. ⁊ ſic Sap. dicitur q nouit altiſſimam cām ſimplr. i. ipſum deū: vel ſʒ qd. i. in aliquo genere in q̄tum per illā poteſt de alijs iudicare: ⁊ ſic eſt ſapiētia que eſt virtus intellectualis. Nam ſapiēs in vnoquoqʒ gñe dicitur: qui nouit altiſſimā cām in illo genere p quā poteſt de oibus illius gñis iudicare. Alio mō certitudo iudicij fit per cauſas ſcdas vel inferiores. ⁊ talis certitudo dicit ſcia. Et ideo ſapientia in hoc differt a ſciētia: qr ſapientia eſt cognitio rerū diuinaꝝ. Sciētia vero eſt cognitio rerū humanarū. Scōm eſt ꝙ ex diuerſo: vl ex dñia mediū cognoſcendi aſſumitur dñia iter ſapientiā ⁊ ſciētiam. Uerbi gratia. Cū per res creatas cognoſcimus deū. hec cognitio magis pertinet ad ſciētiam ꝗ ad ſapientiā: ⁊ econuerſo. Cum de reb⁹ creatis ſm rōnes diuinas iudicamus hoc magis ſpectat ad ſapiētiā ꝗ ad ſciē, nam ſm be. Tho. ij. ij. q. ix. ar. ij. Tertiū qō eſt cōſiderandū eſt ꝙ ſciētia que eſt donū ad q̄tuor ordinatur que ſunt nobis neceſſaria ad ſalutē. ſ. ad ſpeculationē ⁊ operationē cōuerſationem ⁊ adminiſtrationē.

Ad quatuor ordinat ſciētie donum.

¶ Donū ſcie ordinat ad quatuor. Primo ad ſpeculationē: qr. ſ. p donum ſciētie ſit pro certo qd fide tenere debeat ⁊ diſcernere credēda a nō credendis. Uñ Cyprianus in lib. de lapſ. ait. Mandant aliq̄ martyres fieri: ſed ſi iuſta ſunt: ſi licita: ſi nō contra dñm Jeſum: ac dei ſacerdotalē. i. pelatū facienda ſunt. Mandāt ſancti martyres aliq̄ fieri: ſʒ ſi ſcripta non ſunt in lege dñi q̄ mandāt: facienda non ſunt. añ eſt vt ſciamus eos illa a dño impetraſſe que poſtulāt: ⁊ tūc facere que mādant. Non eniʒ ſtatim videre pōt de diuina maieſtate cōceſſum: qd fuerit humana pollicitatiōe pmiſſum di. l. ſigo. Hinc ⁊ Augu. in enchiridiō ait. Longe tolerabili⁹ eſt in his q̄ a religione ſeiuncta ſunt mentiri ꝗ in his ſine quoꝝ fide vl noticia deus celi nō pōt falli. xxij. q. ij. in ipaꝝ. ¶ Scdo ſcientia ordinat ad opationem. Non enim cognitio rerū q̄tū ad ſuas naturas ⁊ qditates ptinet ad donū ſciētie: ſʒ ſola cognitio practica qua hō ex preſentia ſpūſſancti: vt. ḋ. dictū eſt. q̄ndā certitudinem cōcipit de agēdis. Uñ donū ſciētie ſecūdario ſe extendit etiā ad operationē. ſm ꝙ per ſcientiā credibiliū ⁊ eoꝝ que ad credibilia conſequunt dirigimur ī agēdis. ſm illud Jaco. iiij. Sciēti bonū ⁊ nō faciēti: pctm̄ eſt illi vbi glo. Sciēs bñfacere ⁊ nō faciens maius pctm̄ hʒ ꝗ ſi neſciret. q̄uis ignorātia boni. ſ. neceſſarij ad ſalutē magnū ſit pctm̄. cū ſcriptū ſit. j. Cori. xiiij. Ignorans ignorabit. Uñ ⁊ be. Greg. in li. moral. Qui ea q̄ dei ſūt ſapiunt a dño ſapiunt. i. approbant ea opando. Qui ea q̄ dei ſunt neſciūt. a dño neſciūtur. i. reprobant. Et qui ſtult⁹ fuit in culpa. ſapiēs erit ī pena. di. xxxix. Qui ea. Et xps Lu. xij. Seruus qui ſcit volūtatē dñi ſui ⁊ nō facit. plagis vapulabit multis be. Tho. ij. ij. q. ix. arti. iij. ¶ Tertio valet donū ſcie ad. bonā inter malos ꝯuerſationē. Uñ magr ſen. in lra. in. iij. di. xxxv. dic ꝙ p donū ſcie ſcimus ꝯuerſari ī medio natiōis praue ⁊ puerſe ⁊ abſtinē a malis. Et be. Hiero. ait. Habeto ſimplicitatē colūbe ⁊ nemini machineris dolos ⁊ aſtutiā ſerpētis ne alioꝝ ſupplantaris inſidijs. Nō multū diſtat a vitio in his. ſ. q̄ ptinēt ad ſalutē. decipe vl decipi poſſe xpianū. xxij. q. j. Si cupis. ¶ Quarto ſcia q̄ eſt donū valet ad rectā tpaliū bonoꝝ adminiſtrationē. vñ be. Augu. dicit ꝙ actio qua bñ vtimur rebus tpalibus ſcie dono attribuit. Idē bea. Aug. ad macedoniū. Oēs qui ſibi gaudē vident acqſitis eiſqʒ vti neſciunt. alienū poſſidere ꝯuincunt ſ eniʒ certe alienū nō eſt qd iure poſſidet. ſ autē iure qd iuſte. ſ aūt iuſte qd bñ. Omne igit qd male poſſidet alienū eſt. Male aūt poſſidet q male vtit. xiiij. q. iiij. Quid dicā. Donū igit ſcientie facit qd bona tpalia licite acqſita bñ poſſideant p bonū vſuʒ eoꝝ nō abutēdo. Nō aūt huius eē. qr creature ſunt ex qbus hō occaſionaliter a deo auertit. ſm illud Sap. xiiij. Creature facte ſunt in odiū ⁊ in muſcipulā pedibus inſipientiū. q̄ videlʒ de his rectū iudiciū non hñt. qr peccādo per inordinatū affectū eaꝝ ponunt pfectū bonū in creaturis. vltimū finē in eis cōſtituendo. Sed rectū iudiciū de creaturis habetur per donū ſcie ꝙ ſcilʒ ſunt inferiora eo ſine cōparatione. ⁊ ideo non preponēda eis in affectione be. Tho. ij. ij. q. ix. arti. iiij.

¶ De differentia .§.ij.

inter ſcientiā humanā ꝛ prudentiā ꝛ ſciētiā q̄ p/
ut eſt donū. Si aūt arguat̄ ꝙ ꝓpter bonū vſuz
tpalium nō eſt neceſſariū donū ſciētie. vt nunc
dictū ē. q: prudētia ꝛ humane ſcīe vident̄ ad h̄
ſufficē. Nā cū prudētia ſit recta rō agibiliū ſm̄
pħm in .vj. Ethi. Et ſcīe humane multa docent
de hmōi bono vſu tpalium. vt Tullius li. de of
fi. rn̄det Rayne. poſt bea. Tho. ꝙ ſcientia que ē
donū in hoc differt a prudētia. q: prudētia non
certitudinaliter ſed magis extimatiue hz iudi/
cium de agēdis. Sed ſcīa que eſt donū hz certi
tudinem iudicij de agēdis ex ꝑſentia ſpūſcti.
ꝛ iō falli non pōt be. Tho. ſup. iij. di. xxxv. vn̄ et
ſapiens inquit Sapiētie. ix. Mitte illā. ſ. grām
tuā de celis ſanctis tuis ꝛ a ſede magnitudinis
tue vt mecū ſit ꝛ mecū laboret ꝛ ſciam qd acce
ptum ſit apud te. Scit enim illa oīa ꝛ intelligit
ꝛ deducet in opibus meis ſobrie. ¶ Quātum
vero ad ſcias humanas rn̄det ꝙ nō ſufficiunt
ad hmōi rectā adminiſtrationē tpaliū q̄ ſcīe ex
rōne demōſtratiua acquirunt̄. Sed neceſſariū
Donuz ſcientie neceſſariū ē ꝓpter tres rōnes.
eſt donū ſcīe. ꝛ h̄ triplici rōne. Tū q: rō hūana
vz ad finē naturalē non aūt ad ſupnaturalē ad
quē hō eſt ordinat⁹. Et iō vt ad illū dirigat opa
ſua circa tpalia eſt neceſſariū donū ſcīe. tū q: rō
ni humane nō ſunt oīa cognita neqꝫ oīa poſſi/
bilia necr̄ia ad ſalutē. ſicut ſcīa q̄ eſt donū. Ille
ſpūs veritatis docebit vos oīa. ſ. necr̄ia ad ſalu
tē. Jo. xiiij. be. Augu. Cōſtat nos ſine ſpūſctō
mādata eius iplere nō poſſe tū q: i ſciētijs hu/
manis pōt eſſe pctm̄ nō p ſe. q: nulla ſcīa inq̄ſ/
tuz ſcīa de ſe eſt mala. ſicut ſcire inq̄tū ſcire nū
q̄ eſt malū. alr ſcīa maloꝝ nō eēt in deo. qđ ē
abſurdū dicere ſz per accñs in ſciētijs hūanis
ꝯtingit eē pctm̄. vel i ſciēdo vel in adiſcēdo vel
ꝯſiderādo. ꝛ hoc vł ex pte cognoſcentis vel ex
parte cognoſcibilis rei. Et ſic intelligendum
eſt quod ait Beatus Auguſt. Jn vna eademqꝫ
re ꝛ neſciēti ſciēs. ꝛ errāti nō errās recta rōne
ꝑponit̄. Jn diuerſis aūt reb⁹ cuz vnus vtiliora.
alius minus vtilia vł etiā noxia q̄s nō in eis ea
que ille ſcit ei preferat neſciētē. Sunt enī q̄daꝫ
que meli⁹ eſt neſcire q̄ ſcire. diſ. xxxviij. q̄uis.
vbi dicit glo. ꝙ q̄uis oīs ſcīa in ſe ſit bona. tn̄
aliq̄ alicui ē mala occaſionalr. ſ. ꝓpter abuſuz.
¶ Et ex parte qdē cognoſcentis alicui eſt aliq̄
ſcīa humana mala duplr. Uno mō ꝓpter occu/
patione vz. ſ. ꝓpter occupationē i ſtudio alicu/
ius ſcīe ipedit̄ ab executione alicui⁹ offi. ij ad
qđ tenet̄. Sicut ſi iudex ꝓpter ſtudiū aſtrologie
nō intēderet cauſis expediēdis. vel nō eſſet di/
ligēs ad legēdū in materia illa vt opꝫ. vł ſacer
dos curat⁹ ꝓpter ſtudiū rethorice vel pħie deſi
ſteret a ꝯfeſſiōib⁹ audiēdis q̄s ad hoc tenet̄. vł
non vacaret ꝓpter aliud ſtudiū materie q̄ perti
net ad cās ꝯſcie. Et ſic be. Hiero. rephendit ſa/
cerdotes q̄ omiſſis ſtudijs ſcripturaruz. nimis
vacāt ſtudio gētilitii diſt. xxxvij. Sacerdotes. ꝛ
c. ſe. Scđo ꝓpter delectationē alicuius ſcīe ex q̄
aliqs venit ad ꝯtēptū ſacraꝝ ſcripturaꝝ quas
reuereri opꝫ. ſicut legim⁹ de be. Hiero. q̄ ꝓpter
nimiā delectationē in ornatu eloquētie cicero/
nis ꝓphaꝝ cū legebat ſermo ei horrebat incul/
tus cū fuiſſe in īfirmitate ꝯſtitutū. acriter redar
gutū. ꝛ ciceronianū vocatū nō xpianū. ꝛ grauit
ter ꝓpter hoc a dn̄o flagellatū. vt diſt. xxxvij. le
gimus. Scđo ſcīa aliq̄ ē alicui noxia ex pte co/
gnoſcibilis. ꝛ hoc tripłr. Pрīo q: ſcibile ē incli
nās ad culpā. vt ſcīa nicromācie ꝛ aſtrologie in
quātuz ſ. per iudiciū aſtroꝝ vult qs iudicare d̄
actib⁹ hūanis tāq̄ neceſſitate ꝓcedentibus ad
bonū vel malū. Et de hmōi dicit be. Ambro. ꝙ
aſtronomia ꝛ aſtrologia ꝛ hmōi deſpecta ſunt.
q: nihil valēt ad ſalutē. ſz mittūt in errorē. Et q̄
his ſtudēt curā aīe non hn̄t. di. xxxvij. §. hic ē.
Et de poetica dicit Jſid. in li. de ſūmo bo. ꝛ diſ.
xxxvij. iō ꝓhibet̄ xpianis figmēta legere poeta
rū q: per oblectamēta fabulaꝝ nimiū excitatur
mētes ad ſcētiua libidinū. Scđo q̄n ſcibile nul
lā hz efficaciaz vtilitatis alicui⁹. vt ars notoria
ad quā addiſcēdā ſiunt multe obſuantie illici/
te ꝛ nō realiter. ſed fantaſtice acq̄rit̄ ope demo
nuz. Tertio q̄n ſcibile excedit cognoſcētis potē
tiā. Unde dr̄ Eccli. iij. Altiora te ne q̄ſieris ꝛ fo
rtiora te ne ſcrutat⁹ fueris. Altiora vocat ad q̄ n̄
ſufficit rō naturalis. ꝛ tn̄ ratione naturali vult
talia querere. vt myſteriū t̄rinitatis. incarnatio
nis. ſacri eucħariſtie ꝛ hmōi. Cōtra quos dicit̄
ꝓuerbio. xxv. Qui ſcrutator eſt maieſtatis opp̄
meretur a gloria. Eſt ergo neceſſaria ſcientia q̄
eſt donum que dirigit circa huiuſmodi ad ſcie
dum que congruunt ſaluti.

¶ Secundū prin/ .§.iij.

cipale ꝯſiderandū eſt circa ſciētie donuz diſſu/ Doi
ſio muneris. i. in q̄bus donuz ꝯſcie habet eſſe. ſcie
¶ Pro cuius declaratione ſciēdū ꝙ hmōi do/ ad t
nū ordinat̄ ad duo. Pрīo ad diſcretionē ſeu di/ ocd
ſcernēdū de credēdis ꝛ agēdis. Nā per ſcīe do tur.
nū hō hn̄s ſcit certitudinalr qd credē. qd agē
debeat circa neceſſaria ad ſalutē. ꝛ diſcernē cre
denda a nō credēdis. ꝛ agēda a nō agēdis. Et
hec ſcīa eſt in oīb⁹ hn̄tib⁹ grāz gratuz facientē
Oēs enī tales ex īfuſiōe grē hn̄t rectū iudiciū
circa credēda ꝛ agēda ita ꝙ in nullo deuient a
rectitudine iuſtitie. ꝛ ꝓpter hoc dr̄ ſcīaz ſctōꝝ
habere. Un̄ dr̄ Sap. x. Juſtū deduxit dn̄s p vi.
re. ꝛ oſtē. illi regnū dei. dedit illi ſcīam ſctōꝝ
i. ſciētiam talez q̄lem decet ſctōs hr̄e. i. in nullo
a rectitudine iuſtitie declinare. Uel ſcientia dr̄

ſtroꝝ qua ſancti eligūt tꝑaliter cruciari. ⁊ i eternum gloriari. ¶ Scḋo ſcientia ordinaf vel ad manifeſtationē vel ad eruditionē. vel ad defenſionē fidei. Et hec ſciētia ptinet ad gr̃az gratis datā que magis daf ad vtilitatē alioꝝ q̃ ſui. de qua dicit apls. j. ad Cori. xij. Unicuiq; daf manifeſtatio ſpūs ad vtilitatez. ſ. alioꝝ. Et ſequif. Alij datur ſermo ſapie. alij ſmo ſcie ⁊c̃. Et hec ſcia non eſt illa q̃ dicif donū ſpūſſcti vnuz ex ſeptez. Nec eſt in oibus hñtibus gratiā gratū facientē. ſed in qbuſdā. ⁊ nō ſolū in bonis ſed et malis pōt eſſe cois. Un̄ be. Aug. in li. xiiij. de ci. dei dicit q de hac ſcia non pollēt plurimi. quāuis polleāt fide. Et ſubdit. Aliud eſt ſcire quid credere debeat. al'ud eſt ſcire quēadmodū hoc ipſuz pijs opituleſ ⁊ cōtra impios fides defendatur. ¶ Eſt ergo iſta in ꝑdicatoribꝰ ⁊ doctoribus ⁊ alijs nōnullis inquātū. ſ. per acqſitionez ſolū ⁊ ſtudiū humanū in ſciētijs etiā theologica talia didicerunt vt rōne humana poſſint alios docere de credēdis ⁊ agendis ⁊ ꝯtra impugnantes defendere. Sed inquātum ſine ſtudio humano ex inſpiratione ſpūſſancti iſta habent ſicut apli ⁊ ēt ſancti doc. ecclie. qbus vltra hūanas ſciētias acqſitas addita fuit. ⁊ iſta ſcia gr̃a gratis data. a. ſſ. Declaraf hoc exēplo de ſenſibꝰ corporis. Sicut eni ſenſus corpis qui eſt ad eē vt tactus eſt in oibus mēbris. ſenſus aūt q ſūt ad bñ eſſe ſunt i corde tm̄ per qd̄ alia mēbra regunf: ita eſſe eſt de donis gratuitis q̃ dantur in ecclia. Quedā eni ſunt de neceſſitate ſalutis: et hec opz q deenf oibꝰ mēbris Jeſu xpi. ⁊ hmōi ſunt que ptinēt ad grām gratū facientē: vt ſunt virtutes ⁊ dona: qdā vero ſunt q̃ ſunt ad bene eſſe. ſicut gr̃e gratis date: vt opatio miraculoꝝ pphia: ⁊ genera linguarū: ⁊ hmōi. Et hec non danf oibus mēbris xpi: ſed illis tm̄ expedit ad edificationez fidei. Unde ſicut facere miracula ⁊ pphare nō eſt de neceſſitate ſalutis ſeu fidei ſz de pfectione dei: ſic ⁊ ſmo ſcie ⁊ alie gr̃e gratis datis. de qbꝰ loquif apls. j. Cori. xij. Hec Tho. in ſcripto ſup. iij. ſen. di. xxxv. ar. ij. ¶ Ad hoc facit optime qd̄ ait Beda ſup Jo. ⁊ hr̃tur de peni. diſt. ij. q̃rendum. vbi ait. Notandū q in ſanctis hoībus q̄diu mortale corpus geſtāt: ptim manet ſpūs ſemp ptim rediturus recedit: manet apud eos vt bonis inſiſtāt actibus volūtarijs pauptatē diligant māſuetudinē ꝯſequanf pro eterno deſiderio lugeāt: ⁊ hmōi. ceteriſq; fructibus ſpūs inſiſtāt. Recedit ad tps vt non ſemp facultatē infirmos ſanādi. mortuos ſuſcitandi vel pphetandi facultatez habeāt manent ſemp vt poſſint hr̃e virtutes qbus mirabiliter viuāt. Uenit ad tps vt etiā alijs per miraculoꝝ ſigna quales ſint intus effulgeant. Melius ad ꝑpoſitū facit qd̄ ait be. Aug. j. q. j. dicēs. Multe operatiōes ſunt ſpūſſancti. quas cū idē apoſtolus quodā loco ꝯnumeraſſet. ſ. j. Cori. xij. cōcluſit. Hec oīa opaf vnus ⁊ idem ſpūs diuidēs ſingulis put vult. ¶ Aliud eſt ergo ſacrꝫ quod hr̃e etiā Symon magus potuit. Aliō pphetia qd̄ ⁊ in malis hoībꝰ fieri ſolet vt in Saul. Aliō opatio eiuſdē ſpūs quā niſi boni hr̃e nō pñt. ſ. charitas que nō eſt niſi cū gr̃a gratū faciente et donis ſpūſſancti. Hec charitas ꝓpriū donuz eſt catholice vnitatis ⁊ pacis: nec eius donum in omnibus: q2 nec eius ſunt omnes.

¶ Tertiuz principale .§. iij.

qd̄ ꝯſideratur circa donū ſciētie eſt appropriatio beatitudinis. Nā ſciētie que eſt donuz ſpūs appropriaf ⁊ ꝯuenit tertia beatitudo que eſt luctꝰ. Matth. v. Bti q lugēt qm̄ ipſi ꝯſolabunf. Ubi tangunf duo ꝯuenientia dono ſcie. Primo appropriaf ſcie luctus ꝑ merito dū dr̃. Beati qui lugēt. ſ. de ꝑteritis errantibus. vbi glo. interlinearis ait. Hi ſcia illuſtranf vt ſciāt qbus malis inoluanf. Et Eccle. j. Qui addit ſciētiaz: addit ⁊ dolorē. Scḋo appropriaf ꝯſolatio ſcie ꝑ premio cū ſubdif: qm̄ ipi ꝯſolabunf: ⁊ hoc in pñti: dū hō per rectū iudiciū ſcie creaturas in bonū diuinū ordinat ⁊ in futuro talis ꝯſolatio perficief. Un̄ be. Augu. in ſmone dñi. in monte ait. Sciētia ꝯuenit lugētibus: qui didicerunt qbus malis cōiuncti ſunt q̃ q̄ſi bona mali appetierūt. Beatꝰ Tho. ij. ij. q. ix. art. iiij.

¶ Et q2 ſcientia ſecularis ſeu humana ꝯuenit in noīe cū ſciētia que eſt donū. q̄uis realr differat cum ſcientia humana ſic cōmunis bonis ⁊ malis: ſed donum ſcientie nō niſi in bonis gratia gratum facientez poſſidentibus habeatur. Ideo breuiter aliqua in cōmendationem earum in ſe: ⁊ quantum ad bonum vſum earum dicetur: ⁊ exinde in deteſtationem abuſus earum. Et q ſtudium earum ſit licituz pz ex hoc. q2 vt dicit beatus Augu. A ſtudio percipiende veritatis nullus prohibetur. viij. q. j. qui epiſcopatum. Quod intelligendū eſt dūmodo debitus modus ⁊ honeſtus finis intendaf. Nam vt ait beatus Bernar. Sunt qui ſcire volūt vt ſciantur ⁊ vanitas eſt ſcilz ſuperbie: vt in phis ⁊ gentilibus. Sunt qui ſcire volunt vt ſciant ⁊ curioſitas eſt. Non enim vt ait beatus Augu. in cognitione creaturarum figiendus eſt gratus: ſed ad immortalia ⁊ ſemper manſura animus dirigendus. Sunt qui ſcire volunt vt lucrentur: ⁊ cupiditas eſt: vt in medicis ⁊ iuriſtis ⁊ rectoribus qui per fas et nephas ea ſcientia vtuntur. ſecus ſi debite. Sunt qui ſcire volunt vt ſe edificent vel per ſe alij edificentur: et charitas eſt. In tribus primis cōmuniter verificatur qd̄ ait apoſtolus. ſcia inflat. In vltimis

De cōmendatiōe humane ſciētie

quod ſubdit charitas edificat .ſ. ad meritum. Modus debitus eſt vt nõ nimis inhereat vel vtiliores cõtẽnat: vel per hoc ſibi neceſſaria ſciri amittat. His ſeruatis quod liceat his vacare oſtẽdit Hiero. ſup epl'am ad Titũ. Si quis grãmaticam artẽ nouit vel dialecticam vt recte loquendi rationeꝫ hẽat inter vera falſaqꝫ diiudicet nõ improbamus. Geometria arithmetica ⁊ muſica hñt in ſua ſcientia veritatem. Et paulo poſt grãmaticoꝝ doctrina poteſt ꝓficere ad vitam. duꝫ fuerit in meliores vſus aſſumpta. di. xxxvij. Idem Hiero. di. ea. Qui de mẽſa ⁊ vino regis nolũt comedere ne pollu\erẽtur: vtiqꝫ ſi ſapientiã ⁊ doctrinã babyloniorũ ſcirent eſſe peccatuꝫ nunqꝫ acquieſcerẽt diſcere qđ nõ licebat. diſcunt autẽ nõ vt ſequãtur: ſed vt iudicent atqꝫ cõuincant. Quomodo ſi quis volẽs ſcribere cõtra mathematicos iperitos matheſeos riſui pateat ⁊ aduerſus phos diſputãs ignoret dogmata phoꝝ. Et loquitur hic bea. Hiero. de adoleſcentibus hebreoꝝ tranſlatis i captiuitate in babyloniã. ſ. Dãiele: Anania: Azaria: ⁊ Mizaele. Hic ⁊ Beda ſup h. Re. de codeꝫ ait. Turbat acumẽ legentiũ ⁊ deficere cogit: qui eos a legẽdis ſecularibus libris exiſtimat prohibendos. In quibꝫ ſiqua vtilia ſũt quaſi ſua ſumere licet. Alioquin nec ipſe magr̃ gentium. ſ. paulus aliquos verſus poetaꝝ in ſuis ſcriptis allegaret. Et vt ait Gratia de. co. quod precepit dñs filiis iſrael vt ſpoliarẽt egyptum auro ⁊ argento moraliter inſtruẽs vt ſi aurum ſapiẽtie ſiue aurũ eloquentie apud poetas inuenerimꝰ in vſuꝫ ſaluiferũ eruditionis vertamus. In Leuitico qꝫ primitias mellis. i. dulcedinem humane eloquentie domino iubemur offerre. Ex quibꝰ pꝫ ꝙ de ſe malũ nõ eſt vacare ſcientijs ſecularibꝰ.

Quod autem .§. v.

nõ ſolũ liceat ſed etiam debeat quilibet fidelis in ſcientijs ſecularibꝰ ſtudere probat dominus Jo. dñici. in libello qui intitulaẜ lucula arguendo tamẽ nõ aſſerẽdo ſic. Quilibet catholicꝰ deum debet imitari qñtũ poteſt. ſed deus nõ ſoluꝫ habet oẽm veritatẽ: ſed eſt omnis veritas. Igitur cuilibet catholico ſtudere cõuenit omni veritati: qñtũ poteſt. Sed in ſecularibus ſcientijs

Quattuor ppõnes pbabiles ꝙ ſcie ſeclares ꝯtinent multas ṽitates.

ſunt multe veritates. ergo debet xpianus ſcias ſeculares acquirere. ¶ In hac autẽ argumentatione ſunt qtuor propoſitiões que ꝓbari poſſunt de facili. ſ. ꝙ deũ debet imitari quilibet qñtum poteſt ⁊ ꝙ deus habet oẽm veritatem: ⁊ ꝙ deus eſt oĩs veritas. Et qꝛ ſcientie ſeculares cõtineãt multas veritates. ¶ Prima propoſitio. ſ. ꝙ debet homo deuꝫ imitari deducitur tripliciter. Ex natura ratiõe ſcriptura. Ex natura quidem qñtum ad primum dictum eſt in ſecundo de aĩa ꝙ vnũquodqꝫ ens imitatur altiſſimũ: hoc nõ ſolum clamat ſuis cupiditatibus hõ ad diuinã imaginem factus: ſed etiaꝫ ipſa muta ⁊ que ſenſu carent naturali locutione clare teſtantur. Cur ignis ſurſum grauequ quodlibet tẽdit deorſuꝫ. Flumina pariter petunt patreꝫ neptunum. i. mare: terra: centrũ: niſi quia cuncta deſiderant eſſe ⁊ ꝯſeruari in eo in quo quieſcunt. ſ. in locis ſibi cõgruis. Eſſe autẽ in deo eſt abſolutũ: ⁊ per ſe eſſe a quo omẽ aliud eſſe nõ ſoluꝫ dependet ſed cõſeruatur in eſſe qualecũqꝫ ſit illđ. Huic aũt nature ratio mirifice fauet. Nihil enĩ ſe poteſt odiſſe dicẽte ſcriptura. Nemo inquit aplẽs de hoĩe vnqꝫ carnẽ ſuam odio habet: ſed nutrit ⁊ fouet eam: nihilqꝫ hẽt ſe nõ amare. Differt autẽ amor liber a naturali qm̃ ille partiale hoc optimũ vult bonum amato cum nihil aliud ſit amare aliquid qꝫ deſiderare vel velle bonuꝫ eidẽ. Hinc reor factũ qꝛ deus imẽſus cui loquitur ſapiens dicens Sap. xj. Diligis omnia ⁊ nihil odiſti eoꝝ que feciſti ceteris a ſe vult partialia bona nõ parum diſtincte ſibi vero ſummuꝫ ⁊ optimũ: quia libere illa ſeipſum vero naturaliter amat. Ois ergo natura ſe naturalr̃ amãs quod eſt cũctis cõmune deũ ſibi procurat pro modulo ſue capacitatis inſerere. vnde iam oẽs foꝝ proclamat illud morale. Bonum eſt quod oĩa appetũt. Homo igitur qui ſolus iter corporea eſt ad ſimilitudinẽ dei eiuſqꝫ glorie mirabiliter capax. ipm̃qꝫ aſſequi debet pre vniuerſis creaturis ipm̃ conari debet imitari niſibus totis quẽ deus aſſumpſit: vt nõ ignoraret ſe futurum deũ eſſe poſſibilẽ participatione ineffabili quadam. Idipm̃ clamat veritatis ſcriptura dicens. Eſtote vos pfecti ſicut paẜ veſter celeſtis perfectus eſt Mat. v. Quodqꝫ conſũmarent in vnum cum deo mẽbra chriſti capitis electa per eum. ideſt chriſtus genitorem orauit Lu. xvij. Quando venit eiꝰ hora vel tranſiret ex hoc mũdo ad patrem. Ad idem hortaẜ aplẽs ad Ephe. dicẽs. Imitatores dei eſtote vt filij chariſſimi: ſicut enim bonum perficit affectum ⁊ voluntatem ſi eſt verum bonum: ita ⁊ verum perficit intellectum. Et ideo ſicut imitamur deum in bonitate virtutuꝫ perfectione: ita imitari debemꝰ in veritatis cognitione proportionata nobiſqꝫ reperitur in ſcientijs humanis. Unde idẽ aplẽs ad Ephe. ait. Fructꝰ lucis. i. gratie radioſe que deum imitamur eſt in omni bonitate iuſtitia ⁊ veritate vt ſicut iuſtitia que eſt omnis virtus ⁊ perficit voluntateꝫ: ita ⁊ veritas perficiat intellectum: ⁊ ſic habetur omnis bonitas. ſ. voluntatis ⁊ intellectus. Alie tres propõnes facile declarantur. naꝫ ſecũda. ſ. ꝙ deus habet in ſe oẽm ſcientiam ⁊ veritatem eſt ſatis nota apud omnes taꝫ phos qꝫ theologos antiquos ⁊ moder

noſ:ita vt ſtulti cēſeanſ a ꝑo. que dicūt. Nō vi debit dn̄s nec intelliget deus Jacob. ait enim. Intelligite inſipiētes in ꝑplo:ꝛ ſtulti aliqñ ſapite. Qui plantauit aurē nō audiet ꝛc̄.ꝛ ſeqſ. Qui docet hoiem ſciam dn̄s ſit cogitationes hoium qm̄ vane ſunt.i. falſe:cuz.ſ.cogitāt deū neſcire oēm veritatē:eſt eniz deus oiuz de hoc loquētiuz teſtimonio quedā mens ꝛ itellectus infinitus:ibiqz ꝑſens oium poſſibiliū rō ſumma nihil ignorās:ſed oia vnico actu videns. Hic eſt apud Platonē mens maxima plena rerū ydeis apud Ciceronē ꝛ Maronē aīa mūdi tota pn̄s vbiqz hoc intellexit pbus clemens dicēs. Nobiliora in entibus ſunt minus nobiliū exēplaria.ꝛ ad id referſ Sen. dictū epl̄a.xl. vbi ait. Prope eſt deus:tecuz eſt:intus eſt:ita dico lucille. Sacer intra nos ſpūs ſedet:maloꝝ:bonorūqz noſtroꝝ obſeruator ꝛ cuſtos hoc ꝑut a nobis tractatus eſt:ita nos ipſe tractat huiꝰ ſapiētia ſm Dionyſ.ariopagitā in li.de di.no.ſe ipm cognoſcēs cognoſcit oia ꝛ materia imaterialr:ꝛ indiuiſibilr diuiſibilia ꝛvnitiue multa. Hinc iuxta Paulū ariopagite magiſtruz. Oia nuda ꝛ aperta ſunt oculis eius. ad Ephe.iiij. Sunt enim oculi dn̄i lucidiores ſole qui in oī loco ɔtēplanſ bonos ꝛ malos teſte veteri ſapiēte.ꝛ.b. Ambro.ſup eplam ad Coll. ait. Oīs rō ſupne ſcie vel terrene creature in eo eſt qui eſt earū ꝛ auctor quē qui inuenit nihil vltra querat:q: hec eſt ꝑfecta dei vtus ꝛ ſapīa quicquid alibi querit hic ꝑfecte inueniſ. di.xxxv.ſ. hinc etiā. Tertia ꝓpō ſupius poſita.ſ.ꝙ deus ſit oīs veritas clare ꝑ paucis deduciſ. Deus enim eſt ſimplr ſimplex ſimplicitate ꝑfecta:vt ꝓbat be. Tho.in.j.p. Nullā.n.cōmixtionē:nullā ɔmutatōez:nullā cōpōnē:nullūue accñs:quolibet ī ſe admittit. Sz vt dicit Boe. Accñs in deo trāſit ī ſbam:vt ſcia que eſt in creatura eſt accñs:ī deo eſt ſba ſua. Jpe igiſ eſt eēntialr ꝛ vnice quicqd hēt. quinimo vt ꝓprius dicaſ. nihil hēt:ſed eſt qōlibet qō a quacūqz creatura bonū ꝛ bn̄ hēri pōt. Hic veritatem nō tacuit Moyſi ſeruo dei cui ait de ſe loquēs oſtendā tibi omne bonuz. Exo. Cuz ergo cōi mō loquēdi dicaſ hēre oēm veritatē plene:reſtat ꝙ ipſe ſit oīs veritas. Preterea ſi detur intellectus:cuius actus cognoſcēdi:pariterqz ſimul multa vel cūcta cognoſcēs:ꝛ nullatenus a potentia ſit diſtinctus. nōne dabit quiſqz rōne victus ipm intellectū eſſe veritatem quā nouit:cuz illa nō ſit aliud ab actu intellectus veritatē videtis. Erit igiſ ſicut metaphiſicus ꝓbat:cuiuſlibet rei vnum principiuz velut mēſura oium ꝑticulariū rerū ſpēi illius cuius ꝑticipatione omne eſſe eius eſt tale:tantūue:atqz hoc aliquid:ſic oia flumina vnuz repetunt mare vnde fluunt occultis meatibus ſuis:vt dicitur. Eccl.j. Oēs radij licet per orbē diuiſi infima tenētes ſimul:ꝛ ſūma vnius ſolis ſunt:ꝑles ꝛ nutriuntur ab illo quos qui reſpiciꝛ vetat:ꝓhibet ſiſr ꝛ ſolem videre. Neceſſe eſt igitur veritatē amātes ſimpliciter confiteri:qualibet veritatem radiū fore ab eſſentia diuina fluentem:in qua vel ꝑ quam ſicut ꝓpriam lucem ipſa videſ eſſentia. xps qz ait Jo.xiiij. Ego ſum via veritas ꝛ vita. Uia exemplo qua eundū eſt imitatione ne erretur. Ueritas. verbo cui inherendū eſt firma aſſertione ne mēs obtenebreſ. Uita. in quo in ꝑmio quieſcendum vt cōſoleſ. ꝛ Cyprianus ait. Cōſuetudo ſine veritate vetuſtas erroris eſt propter quod relicto errore ſeqmur veritatem ſcientes:quia apud Eſdram veritas valet ꝛ inualeſcit ꝛ viuit ꝛ obtinet in ſecula ſeculoꝝ. di.viij. ɔſuetudo. Hiſtoria habetur. ij. Eſdre.iij. vbi ꝓbatū eſt veritatē omnibꝰ fortiorem. ꝛ hec veritas deus eſt. ¶ Quarta ꝓpoſitio ſe ingerit demōſtranda ſcꝫ ꝙ grāmatica ꝛ alie ſcientie ſeculares hn̄t in ſe ꝛ docēt plimas veritates. vn̄ ꝛ ſupra dictū eſt per bt̄m Hier. ꝙ arithmetica ꝛ geometria ꝛ muſica habent in ſua ſcia veritatē ꝓpter qō ꝛ clemens dicit. Cuz ex diuinis ſcripturis integrā ꝛ firmā gloriam ſuſceperit:vitatis abſurdū nō erit ſi etiaz aliqd ex eruditione cōi:ac etiā liberalibus ſtudijs ꝙ forte in pueritia attigerit ad aſſertionē veri dogmatis ɔferat di.xxxvij. relatum. Cur ergo nō ſtudendū in his ſciētijs cū oia innocent veritatem. Sed ſciendū ꝙ triplicem ſedē veritatis colit. Prima eſt ōrō vel ꝓpoſitio que dꝛ vera vbi manet tanqꝫ in ſigno. Un̄ eſt illud ſcholaſticuz dictū. Ueritas eſt adequatio rei intellecte ad intellectuz. Et illud.b. Aug. ꝙ veritas eſt ꝙ ita ſe habet ſicut cognitioni videſ:ſi velit ꝛ poſſit cognoſcere. veritatis ſedes ſcđa mens ipa in qua eſt tanqꝫ in ſubiecto. Ariſto.in.vij.metha.teſte. Qui veꝝ ꝛ falſum aīe reddit. Tertia ſedes veritatis eſt res ipſa que diciſ vera vbi moraſ:vt in ſolio ſuo iperatrix a nullo ente mendicans ſed ꝑfluēs impceptibiliter a ꝑma veritate.ꝛ id qō inde deſcendit ſine ꝑturbatiōe ɔſeruat:ſic intuebatur veritatem Auicen. in metha. ſua vbi dicebat. Ueritas rei eſt ꝓprietas ꝛ eē vniuſcuiuſqz rei ꝙ ſtabilitū eſt ei inqꝫtum talis res nata ē de ſe facere verā eſtimationē ꝛ inqꝫtum propꝛ ſui rōnem que eſt in mente diuina imitaſ. Ad idem tendit verbū bea. Auguſt. dicentis. Ueritas eſt rectitudo ſola mente ꝑceptibilis. Quid igitur triuialis portio artiū eſſe cēſetur qꝫ rectitudo diuina in grāmatica:ſpes in rhetorica:ꝛ veritas in dyalectica. Prime due ſūt vere ꝛ veritati diuine conformes. ¶ Et vt clareat de vtilitate hax ſcientiax breuiter ad ſingulas deſcēdamus. Grāmatica cū rhetorica ſcientiā eē re//

De cōmēdatione ſciē triuialis.

Titulus ſextuſdecimus

cte ſcribēdi:recte pronunciandi:recte ꝯſtruēdi
tradunt ſapientes atqꝫ partiū orationū:vocis
articulate:littere ſyllabe pedū accentuū poſita/
rum ortographie analogie ethymologie diffe/
rentiarū:barbariſmorū:ſilogiſmorū:vitiorū:me/
thaplaſmatis:ſcematū:troporū:proſe:metrorū
fabularū:hiſtoriarūqꝫ peritia. His radys veri/
tatis diuine velut ſyderibus celum etiam ſacre
littere rutilant clare quos ſolus illuminat ſol di
uinus. Et harū neceſſitate Quinti. in li. de arte
oratoria ſcripſit ſic dicens. Non ſunt ferendi q
artem grāmaticam vt tenuē ac ieiunā cauillan
tur. Que niſi fundamenta fideliter iecerit quic
quid ſupſtruxeris finaliter corruit: neceſſaria
pueris:iocunda ſenibus:dulcis ſecretorum co/
mes. hec ille. Sed de eloquentia cui rethorica
ſeruit. Tullius ait ꝙ ſapiētia ſine eloquētia pa
rum prodeſt. Eloquētia ſine ſapientia multum
obeſt:vt gladius in manu furioſi. ſed ſapientia
cum eloquētia multū valet. docet enim clare lo
quendo:delectat ornate loquendo:flectit effica/
citer monēdo. vñ et Heſter orabat ad dominū:
Da ſermonē rectū et bene ſonantē in os meum
vt placeant verba mea in ꝯſpectu principis:vt
ſcꝫ flecteret eū et induceret ad exaudiendū ſuā
petitionē qđ ſecutum eſt ſcꝫ corā principe aſſue
ro. Dyalectica vero oēs ambit ceteras artes ab
dita penetrat:terra dilucidat falſa repellēs veri
tatem ducit in lucē:et vbiqꝫ valeā deū meū vi
dere qui vbiqꝫ latet obſcurus:etſi fortaſſe mū/
nus intelligēti minus ſcꝫ deum benignū aman/
ti he ſciēne viles videnē et indigne:vt deꝰ que
ratur in eis verbū fontē ſapiētie in excelſis me
miniſſe debēt latuiſſe in virgine:iacuiſſe in pre
ſepio:brutorū medio feno ſociatū tectū ſtabulo
panniculis inuolutū:imo vt cuncta pertranſeā cru
ci affixum ſicut celorū faſtigia tenet ad dexterā
pr̄is ſine loco locatum. Certum. Certe ego itera/
bo in preſepiū et cruce dñi mei vīliſſimam tota
cordis deuotiōe amplectar vt melliſluū reperi
am dñm meum. quare ergo vetat florida prata
atqꝫ ſtelligeros celos ſecularium ſcientiarū intra
re in qbus cuꝫ iubilo occultare videt. Quoad
arithmeticā vt verbis vtar torquati li. j. arith/
metice ſue. Arithmetica cūctis mathematicis
priorem nō modo:qꝛ ille huius mundane mo/
lis ꝯditor deus. primā ſiue habuit rōcinatiōis
exemplar:et ad hanc cuncta ꝯſtituit quecunqꝫ
fabricauit rōne per numeros aſſignatos ordi/
nis inuenire ꝯcordiā rē. Ecce ꝙ deus ipſe glo
ſus qui oīa ꝯſtituit in pondere numero et mēſu
ra:menſura vſus eſt arithmeticā arithmeticā
inſpirauit et docuit. Quare ergo ꝓhiberi dꝫ nu
meris addiſcēdis intēdere qui deū ſuū dꝫ imi
tari. ¶ De muſica qđ dicā humane mētis me/
dela quā ignoraſſe tam turpe fuit apud venerā
dos antiquos ꝙ litteras neſciſſe ſicut ſcripſit
Iſi. ſine cuius notitia nulla diſciplina pōt eē ꝑ/
fecta. Hac tota celorū cōpago ſubſiſtit. hac vni/
uerſa mundi moles ꝯſiſtit. ſine hac reſpublica
ordinate moderari nō pōt:mores corriguntur
per iſtam et humani animi obtinentur. ħ furio
ſos reſtituit ſub pythagora ſibi et morbos do/
mauit reddita ſuauitate narrāt ibꝰ Cicerone:et
Seuerino poſt eū. Quā inſipiens erit et ſolo no
mine hō neceſſarie geometrie ignarꝰ per quā
vniuſcuiuſqꝫ rei termini deſignant ſicut ſcribit
Ricardus. Fuit enī ꝓut notat alpharabius ne/
ceſſaria ꝑſpectiua qua diſcernit id qđ apparet ſ
viſu aliter ꝙ ſit. et qđ apparet ita vt ē. Aſſignat
enim qbus de cauſis iſta fiāt. et ħ demōſtratiōi/
bus neceſſarys. docet etiā qbus modis viſus
pōt errare quibus nō errat. ¶ Da oro aſtrono/
mie neſciū aſtrologiam ignorātē quēpiā. nōne
velut deridendus iſtantius ꝓnunciabit ſidera
labi lāguere lunā:ſoleqꝫ qualitate mutari ſicut
ſuccurrendū putet ſono eribus et ferri. quēnus
inde territus pluto ꝓſerpinā ſinat ad loca ſupe
riora reuerti. Quot Iberas Nemas inſcy viri
ſenes deliri vt vernule garrule. de orione feroce
de vrſa vtraqꝫ adriane corona recitauit preciſe
qꝛ ſunt aſtronomie vt cūqꝫ ignari. at qſqꝫ aſtro
logie notitia carens vīuoſos quoſdā putabit
vitioſoſqꝫ alios laudeve dignos illos illoſqꝫ vi
tuperando. qſi voluntarie ſuos actus ꝑducāt qs
ſola ꝯſtellatio ad opera ſua illos reddit ꝓcliues
non neceſſitādo. ſed ſenſualitatē inclinādo pro
pter qđ maximus aſtrologus Ptolomeus di/
xit. Uir ſapiēs dñabitur aſtris ſcꝫ rōne ſuperan
do inclinatiōes ad vitia ex ꝯſtellationibꝰ ꝓcedē
tes. ¶ Ad phiam veniamus que rerū ꝗ̄s deus
ſummus et ſolus creauit quē per iſtā viſibilia
cognoſcimꝰ ad hūc ſolū finem pro ſui magna
pte creata. vires ꝓprietates dignitates cū effecti
bus ſuis docet et manuducit ad methaphyſicā
ſic fideliter fidē catholicā ꝓfitentē atqꝫ dicentē
Neceſſe eſt eē aliquā ſubam eternam imobilē
Subſtātie eīꝰ precedunt oīa
dātē ꝫ cūcta moueri. Si igitur oēs ſube fuerint
entia ſcꝫ cauſalitate. q̄ deſtructa
corrupte. oīa entia erunt corrupta. qꝛ deſtructis ꝑmis ſbſtā/
cā:deſtruit et effectꝰ. et iō deſtructis ꝑmis ſbſtā/
tys. impoſſibile eſt aliqđ aliorū remanere. Deꝰ
ergo ſemp eſt. et eſt intelligēs per ſe. habetqꝫ vl
tam nobilē et ſempiternā. Ipſe eſt deꝰ vnus ei/
us infinite nobilitatis:et eſt vita ꝯtinua entiā
Hec et multa alia ſcribit Ariſto. xj. meth. Hic et
Auic. in ſua metha. ait. Scia diuine eſt ſcia de
rebus ſeparatis a materia ſminis et diffinitione.
In hac ſcia q̄rit de ꝑmis cāis eē naturalis et eē
doctrinalis. et eius qđ depēdet ex his. et de cau/
ſarum que eſt deus excelſus. hoc eſt phia ꝑma.
ħ ibi. Ex his omnibus apparet omnes ſcientiā/

de com mēdati one phi loſo/ phie.

es que ſeculares vocantur. non ſoluz veritates nutrificas cõtinere: ſed etiaz manuducere in radioſam cognitionem diuinam: ⁊ ideo non horrendas ſed ſtudioſe colendas.

¶ Quia predicta .§. vi.

oia arguẽdo nõ aſſerẽdo. ꝓfatus vir ſtudioſiſſimus ⁊ ꝑ cũcta laudabilis dñs Joan. dñici i dicto libello īduxit. Rñdendo tria notat. Pmo ꝙ ſcia dei eſt alterius gñis a nr̃a. vñ eã in ipſa nõ poſſum⁹ imitari. Scdo ꝙ ſcia nr̃a etiã eminẽs eſt de pauciſſimis reb⁹ ⁊ impfecta ⁊ multis piculoſa ⁊ iõ nõ nimis affectuoſe ſed moderate q̃renda. Tertio ꝙ ꝑ maxime in dilectione dei eſt imitatio pcurãda. nõ in ſcia niſi in iſta q̃ eſt donum ⁊ eſt cũ ipſa charitate vnita. Dicit ergo rñdendo argumẽto in. c. qd̃ ſic īcipit. Bonorum oium exiſtẽtiũ ⁊ poſſibiliũ ſolus capax ītelſs diuinus ſeculares ſcias nõ hz. ſ. ſicut hz intellect⁹ creat⁹. Pro hui⁹ declaratiõe dicit qnqz ꝯſiderã da circa ſciam. ſ. ſbiectũ: obiectũ: rẽ: modũ: ⁊ effectũ. ¶ Credo aũt ſimplr dicẽdũ diuinã ſciaz non eẽ eiuſdẽ gñis gñaliſſimi quoad predicta qnqz cũ ſcia humana. Nam quoad pmũ ſcilicet ſbm pz q2 ois ſcia nr̃a eſt tanq̃ accidẽs in itellectu humano ſicut in ſbo. In deo aũt nullus eſt accidens nec ītellẽs diuinus eſt ſubiectũ alicuius trãſmutatiõis dicẽte Jacobo de deo: apd̃ quem nõ eſt trãſmutatio nec viciſſitudinis obumbratio: ſed lucẽ inhabitat inacceſſibilez ſm apl̃m: pp qd̃ irrefragabiliter tenẽdũ eſt cũ tota fide catholica diuinã ſciam eẽ vniformit ⁊ ſubſtantialiter ipam diuinã eẽntiã ꝙ de nulla creatura ꝫ in via nec in pr̃ia dici põt vel dz. ¶ Sed de ſcdo ſcz obiecto magis ad ꝓpoſitum mã obſeruatur. Eſt aũt ſm Ariſto. in. j. poſte. Sciẽtia de ꝑpetuis ⁊ neceſſarijs incorruptibilibus vniuerſalibus ⁊ que nõ pñt aliter ſe hr̃e. Uidẽduz igitur que ſint iſta obiecta. Sunt eniz aut deus aut res circa deũ aut q̃dã cõplexa ſicut ſũt ꝓpoſitiones ꝓlate ſcripte aut ꝯcepte vel ꝯceptibiles. Si datur pmũ ſcz de deo aſſentio quidẽ deſcriptioni ſcibilis obiecti deo ꝯuenire. de quo habet veriſſimam notitiam que eſt ipſe ſicut ꝓfitetur ipſe philoſophus. xj. Methaphi. vnde ⁊ diuus Auguſti. ait in libro. vj. de trini. deo hoc eſt eſſe quod ſapientem eſſe hoc eſt ſapientem eẽ qd̃ intelligere. Uez hanc ſciam non habent non ſolũ infideles: ſed nec q̃ſq3 fidelis in via cũ ſcriptum ſit. Deuz nemo vidit vnq̃ Joan. j. ⁊ prius ipſe dixerat. Non vidit me homo ⁊ viuet ſcz eẽntiã meã. Licet eni ſcripſit Cice. libro quẽ habuit de creatione mũdi: pentez vniuerſitatis huius inuenire difficile eſt ⁊ cum iam quis inuenerit eũ in vulgus indicare nephas ẽ non tam ẽ ſuiſ inuentum a quoq̃ qd ſit: ſed nũ

De trib⁹ circa ſciam conſiderandis.

quia eſt: ⁊ hoc eſt qd̃ dicit Dama. ꝙ de deo ſcire poſſumus q2 eſt: ſed nõ quid eſt. In quo ſciẽtis ꝓprie dicta non ꝯſiſtit ſcz ſcire de aliquo q2 eſt ⁊ non qd eſt iuxta determinationem phi. in. j. ph. Eſt eni deus vt ait Caſſio. Uirtus inexplicabilis pietas incõprehẽſibilis: ſapiẽtia ineffabilis: cuius diffinitio eſt ſinẽ in ſcis laudibus non hr̃e. Si aũt dicantur obiecta ſcie res q̃ nõ ſunt deus: tũc illa ſunt vlia aut pticularia: non primũ. nam vlia aut non ſunt aut a ſuis ſingularibus indiſtincta. pticularia vero nõ ſunt icorruptibilia ⁊ ſempiterna: ſz ſunt tpalia ⁊ defectibilia que tpe ceperunt ⁊ ꝯtinue deficiunt: ⁊ q̃ magis ſolida videnẽ: ſicut ſunt ſpũs ⁊ corpora ſuperiora: niſi oipotens illa manu teneret. H non cognouerũt hoies ſeculi. Et ſi qui cũ catholicis crediderunt nõ tñ ſciuerunt ſciam ꝓpe dictaz nõ eni talis notitia ex imediatis ⁊ per ſe. notis pcedit: ſed ex reuelatis ⁊ alijs nobis ignotis. Dimittaẽ q̃dã tergiuerſatio ignorãtie dicentium ꝙ diffinitio ſcie quã dat Ariſt. eſt ſm nãm: ſed ſm nãm vlia prout ſunt in ſuis particularibus ſunt incorruptibilia cũ per gñationez ſucceſſiuam ꝯſeruentur in eẽ. Silr corpa ſuperiora ⁊ ſpũs ītellectui ſunt ⁊ ſm nãm a corruptione libera cũ corruptiõis pncipiũ non hẽãt i ſemetipſis. hec eni friuola ſũt. Nam nã vniuſcuiuſqz rei create eſt illa non quã phi credunt ſed quam deus ꝯceſſit. nõ enim natura ſolis eſt comedere ⁊ bibere: q2 plures phi h opinati ſunt nec natura magnetis ẽ viuere ſpũ: q2 tales mihi leſus hoc affirmauerit. Uocare quippe naturã illam conditionem quam homines ꝓprio lumine freti reruz ſpeculataꝫ ab eis arbitrati ſunt ẽ dicere verum falſum: ⁊ falſum verum: qd̃ non ad ſcientiam: ſed ad certiſſimam ignorantiam nouimus pertinere: ſic exiſtimantes pugnant philoſcorum ſchole: ſeſe mutuo cecos vocãtes. At ſi dixerimus obiecta ſcientiarum eſſe reruz incompleta vt modernis magis placet. Que ſi particulariter eſſe deſinant: deſinente ſubiecto in quo ſunt illa tamen non deſinunt cũ: ſint rerum ſpecies intellectibus iuncte create vel increato: ⁊ actus ſcientie generantes duo ſequũtur. Primum ꝙ neqz de his neqz de ſignificatis per ea eſt aliqua ſcientia proprie dicta cum non ſint minus variabilia q̃ ſunt eorum ſubiecta: ⁊ ſi tortuoſus anguis ⁊ coluber verſutus perniciter tendens ad fugam dicat incõpleta de quibus ſcientia haberi dicitur equipollere ꝯditionalibus veris quaruz quelibet eſt neceſſaria. Dicendum eſt ꝙ ſciẽtia certiſſima dei nõ eſt de conditionalibus. Et ꝙ quilibet hõ habet rationabiliter dubitare de propoſitione ol a deo non reuelata: ⁊ actus primos non importante an ſit neceſſaria impoſſibilis vel ꝯtingẽs cũ ne

mo habeat heſitare cū hac. Deus plra poteſt ꝙ
intellect⁹ creatus valeat cogitare. Nemo dicet
ſ ſtoicoꝝ opinionē tenēdam. ſ. ꝙ nihil ſciri cō/
tingat ſi meminerit acr⁹ primos excluſos ⁊ ſtoi
cos nō ſuiſſe de ſcia tam ſtricte locutos. ℂ Se
cundū quod ſequit̃ eſt deuz glorioſuz talē ſciaz
nō hr̃e cum nō per ſpecies ſed per ſeipm̄ cūcta
ſcibilia clare cognoſcat. Ex his elicit̃ clare vna
veriſſima diſiunctiua que copulatiue realiter
equipollet. vz ſolus deus de creaturis hz ſciaz.
vel ſcia dei ⁊ ſcientia nr̃a non ſunt gn̄is eiuſdē
ſcia qd quodcūqz detur hr̄ propoſitum. ℂ Tertiuz cō/
ſit ſm ſiderandū ⁊ declarandū eſt quid ſit ſcia ſm eſ/
eſſentiā ſentiā. Et dicenduz ꝙ ſcia eſt lucidus ⁊ cōplet⁹
habitus intellectus in certā rerū creatarum co
gnitionem intellectiuā perducēs. Per hoc qḋ
dicit̃ lucidus excluditur a ſcia fides ⁊ opinio.
Additur in diffinitione illa cōpletus. qꝛ lz vni/
uſcuiuſqz rei cuius ſunt ꝯcluſiōes ſcibiles mil/
le tantum hr̃ vna nō tamen res illa per ſcientiā
cognoſcit̃. cuius improportionabiliter plia fere
ignoro ꝙ ſciam. Additur in diffinitione habi/
tus per quē eximit̃ actus quo quis caſu aliqd
repente nouit ⁊ eiuſdē noticiam amittit repen/
te. Dicit̃ etiam in ea intellectus ꝑpter imagina
tiuam ⁊ alias potētias que ſeruiunt itellectiue
potentie in percipiēdo. participando cum bru
tis. Certū eſt adiunctū quia ⁊ ſi reuelaret̃ alicui
quid eſt aia ⁊ ille dubitet ſic eſſe. tūc de eo non
hr̃ fides cuz nō firmiter inhereat. neqz opionē.
quia deus opionē nō reuelat nec ſciam. qꝛ per
demōſtrationē nō certificat. Sequit̃ i diffinitio
ne rerum creataꝝ ſubintelligit̃ vnius vel pluri
um ad drīam ſapientie que eſt pme cāe ſiue di/
uinarū rerum cognitio. Quod ponit̃ vltimo ſe
cludit ſciam ab alijs habitibus qui ceteras ani
mi potentias quocūqz modo imutat. In eo igi
tur ꝙ ſcia lucida eſt in via raro conuenit crea/
turis rariſqz. qꝛ cicerone in dialogo ad horten/
ſeꝫ ꝓbante. oīs cognitio multis eſt abſtracta dif
ficultatibus. Eſt eni ⁊ in ipſis reb⁹ obſcuritas ⁊
in iudicijs nr̃is infirmitas ꝑpter quod dicitur.
Nihil eſt adeo dubitatū quin adhuc ſolennē
inquiſitionē admittat. Et. b. augu. dicit de ꝯſe.
di. iiij. Sicut in ſacris. ꝙ ſi ſinguli iterrogaren
tur forſitan tot opiniones quot hoīes inuenirē/
tur. nemo etiā Ariſto. ꝯſitente alicuius rei crea
te habēti hitum ſcientie cōpletum deo excepto.
Que eni ſcimus ait Trimegiſt⁹ ſunt pars eorū
minima que ignoram⁹. ⁊ hoc cum intellect⁹ nr̃
ſe hēat ad manifeſtiſſima nature. ſicut ocl's no/
ctue ad lumē ſolis. ſz ariſto. ij. metaph. ⁊ Sap.
ix. di. Difficile eſtimamus que in terra ſunt. ⁊
que in ꝓſpectu ſunt cū labore iuenim⁹. que aūt
in celis ſunt quis iueſtigabit. Preterea habit⁹
ſicut nec aliqḋ accīs eſt in deo ſic quibuſdam
mathematicis de viris ⁊ pmis actib⁹. ſic ꝯtra
ſtoicos diſputat̃ de rebus. certitudinē nō habe
mus in via. ⁊ tñ oīa nuda ⁊ apta ſūt oculis dei.
igit̃ quoad eēntiā ſcie nō eſt vna ⁊ eadez gene
re ſcia diuia ⁊ hūana. Nō enim dico diſtingui
ꝑ maius ⁊ minus ⁊ imꝑfectū ⁊ magis perfectū
ſicut diſcernunt̃ ſm intellectuz ſancti doctoꝝ
theologia viatorū a theologia cōprehēſoꝝ. ſed
eſſentialiter ⁊ infinite cum ſcia dei ſit de⁹ ⁊ ſcia
humana ſit quedam qlitas labilis dum optine
tur in via. Eque pz hoc idem quoad quartū cō
ſideranduz de ſcia. ſ. de modo. nam oīs nr̃a co
gnitio ortū hz a ſenſu. oīs noſtra cognitio ſpēs
trahit a rebus fere nulla nr̃a ſcientia dici pōt in
tuitiua. oīs nr̃a cognitio itellectiua gradatī ꝓ
cedit a magis vlib⁹ ad min⁹ vlia vſqz ad ſingu
laria oīs noſtra cognitio ad min⁹ nota a magis
notis. Oīs nr̃a cognitio ſyllogiſtica ē ⁊ diſcur/
ſiua. ⁊ ꝑpter hoc ſcire viatoꝝ non ſolū eſt diſti/
ctum a diuino ſcire ſm etiā platonez a ſcire an
gelico. Angelus eni ſpēs reruz hz inſertas. ſeu
ſibus corꝑalibus nō vtens equaliter oīa creata
ſine diſcurſu cognoſcens. De⁹ vero neqz ſpēs a
reb⁹ abſtrahit. neqz abſtractiue neqz ſucceſſiue
ſed intuitiue ⁊ vnico actu ſe ⁊ oīa alia. quia oīa
que ſunt in eo infinite cōprehendit. ℂ Effect⁹
etiam ſciētie diuine ſunt multū diſtincti a nr̃is
quoad qntū declarādū circa ſciaz. nā ſcia dei ē
cā reꝝ volūtate ꝯiūcta. ſz ſcia nr̃a a reb⁹ ꝓcedit.
neqz ſꝫ libito voluntatis ſcia dei eſt necīa certa.
ſcia aūt nr̃a nō ſolū eſt ꝯtingēs: ſz ēt fere oplati
ua ſeu opiones gñat magiſqꝫ ſciam ꝓpe dictā.
Dimitto ꝙ ſcia nr̃a iſlat diuina edificat. nr̃a oc
cidit ⁊ illa viuificat. Cū ḡ arguēdo ſupdcm̄ eſt:
ꝙ debem⁹ deū imitari ſz de⁹ hz oēz ſciam. ḡ ⁊c.
pōt añs deponi ſi vl'r capiat̃ alr ꝯñtia nulla. cū
ab indefinita ad vlēz ſit van⁹ ꝓceſſus. Nō. n. in
oīb⁹ debem⁹ eū imitari. voluit. n. hoſtis āntiqu⁹
eē vt de⁹ ⁊ de celo fuit expulſus. nec ēt in vis in
mō ſciēdi poſſum⁹ deū imitari. ſz in alijs vt di/
cet̃. Hec oīa pdcā pſat⁹ dñs Jo. dñici in dicto li
bello pōit. ℂ Cū ḡ deū ſit Imitatores dei eſſe
te cū maḡ glīa ſit ſeq regē ſcōrē ſuū. vt ait Sal.
eccl's. In q̄ pmarie debemus imitari dclarauit
idē aplūs ſēdcs ad Eph. v. Ambulate i dilectiōe
dei ſicꝫ ⁊ xp̄s dilexit vos. Nō ait imitamini deū
i potētia vl' ſcia: ſz in dilectōe nec xp̄s ait. Diſci
te a me ſciaz: qꝛ ſapia ſuz dei pr̃is: ſz diſcite hu
militatē: qꝛ mitis ſuz ego ⁊ hu. cor. Math. xj.
Lucifer deū imitari voluit in potētia vt ita dice
re cupiēs ex nālibus ⁊ gratuitis a deo acceptis
ꝓpa vtute ad gliaz ꝑuenire di. Silis ero altiſſi
mo qui ꝑ ſe gliā obtinet: ſed detracta eſt ad ife
ros ſupbia ſua. Eſa. xiiij. Simil⁹ eſt nabuchodo
noſor de potētia ſua ſupbiēs tanqꝫ ex ſe illā ade
pt⁹ ⁊ ꝯuerſus eſt in beluā ſm imaginationē ſui

⁊ alioꝝ videtiū eū. Dan. iiij. ⁊. xvj. q. iiij. miroꝛ.
Alter nabuchodonoſoꝛ de ſupbia elatus voluit
vt deus adorari ⁊ ꝯfuſus eſt p feminā ſcām Ju
dith occiſo holoferne pncipe militie ei⁹. Adā ⁊
eua voluerūt deū imitari in ſcia dicēte eis anti
quo ſerpēte. Eritis ſicut dij ſciētes bonū ⁊ ma/
lū: ⁊ de paradiſo expulſi ſunt cū tota poſteritate
ſua. humiliata infinitis miſerijs aie ⁊ corpis vo/
luerūt: vt ait. b. Aug. Rape diuinitatē ⁊ pdide/
rūt felicitatē. ſed viri ſci qui glioſum ſanguinē
fuderūt pro dño imitati ſunt in morte ſua deū
īcarnatū p dilectionē: ⁊ iō coronas triūphales
meruerūt. Abrahā imitat⁹ eſt deū in dilectiōe:
pꝛiam deſerēs filiū offerēs ⁊ circūcidēs in ſene
ctute vt deo obediret ⁊ humiliaret ſe. cinerē ⁊
puluerē dicēs. ⁊ exaltat⁹ eſt vſqꝫ ad viſionē tri/
nitatis per figurā qñ tres vidit ⁊ vnū adorauit.
Dauid imitat⁹ eſt deū in dilectiōe etiā inimico
rū capitaliū: in humilitate ſe pulicē viuū ⁊ ca/
nē mortuū vocitās ⁊ ſup ſenes itellexit diuina
myſteria. Paulus aplſ qui cupiēs ex itēſa dile/
ctōe dei diſſolui ⁊ eſſe cū xpo. ⁊ m̄ anathema eē
a xpo pro frīb⁹ ſuis vt ꝯuerterent. ſ mū ſe pctō/
rē pclamās ex humilitate pfundiſſima: ⁊ mini/
mū apl̄oꝝ. qui plus oīb⁹ laborabat: ſublimatus
fuit ad clarā dei viſionē qñ rapt⁹ fuit ad tertiū
celū. Qō ſiqs velit deū imitari in ſcia imitet in
iſta que donū dei eſt: ⁊ ſine dilectiōe ⁊ humilita
te eē nō pōt. Uani. n. ſunt oēs hoies in qb⁹ ſcia
dei nō ſapia. ſ. ſcia ⁊ hmōi. Qui. n. dixerūt lin/
guā nr̄am magnificabim⁹ labia nr̄a a nob ſunt
qs nr̄ dñs eſt. Uani ⁊ falſi in ſua elata eſtimatio
ne: q2 de⁹ ſciaꝝ dñs. j. Reg. ij. falſi in ſuis doctri/
nis. Nullus. n. fuit qui nō falſa ſcripſit vani in/
utiles ſibi: vacui v̄tutib⁹ veris ⁊ vltimo fine bti
tudinis pnati dicēte Salo. Ecc̄s. ij. Laboꝛ ſtul/
toꝝ interficiet eos. ſ. morte ppetue: q2 neſciunt
pgere in vrbem. ſ. ciuitatis ſupne: pp qō ⁊ dñs
per Hiere. dicebat. Nō glief ſapiēs. ſ. ſcia mun/
dana in ſapia ſua: neqꝫ potens in potentia ſua:
neqꝫ diues in diuitijs ſuis. Sed qui gliaf in h
glief ſcire ⁊ noſſe me. Ad quā noticiā dei valet
pmaxime cognitio ſui que ptinet nō parū ad
donū ſcie. vnde ⁊ Sen. Pricipiū ſalutis cogni
tio ſui. ⁊ be. Aug. breuiſſime orās dicebat. De/
us meus nouerim me: nouerim te: q2 cognitio
ſui vera inducit ad dei cognitionē. qd. n. pdeſt
ait. b. Ber. ſcire vires herbaꝝ pꝓꝛietates elemē/
toꝝ: curſus ſyderꝫ ⁊ hmōi: te neglecto ſeu igno
rato. q. d. nihil. Silua p h eſt demonib⁹: vñ in/
terptanf ſciētes. non ḡ ꝯdēnanf vacātes ſtudio
ſciaꝝ ſclariū. ſꝫ ꝯſtituētes finē in hmōi noticia.
Sicut qdā antiqꝝ phoꝝ falſo opinati ſūt: ac ēt
nimis eis intēdētes: ita vt vtiliores ⁊ neceſſari
as ad ſalutē lr̄as contēnāt vel omittāt cū dicat
Sap. Nihil nimis vel eis qcūqꝫ mō abutētes.

¶ Hāc aūt ſciam .§.vij.
donū ſpūſſcī omni mūdane ſcie pponere debe/
mus: q2 hec ſola ducit ad vitā. Nō aūt alie niſi
cū iſta. Et qꝫto maioꝛ in nobis dilectio eſt que
eſt vinculū pfectiōis: vt ait aplſ ad Coll. iij. Et
qꝫto maioꝛ humilitas que dilectiōē in altū eri
git. tāto maioꝛ hmōi ſcia. ſſ. habef. Et ipſa ſcien
tia ſalubꝛius cūctas docet ſcias alſ moraliter:
vt pꝫ diſcurrēdo per paucas. Docet grāmaticā
ſ. recte loquēdi ⁊ recte ſcribēdi. Linguā. n. quā
vt dicit Jac. nullus domare potuit. ſ. ex ſe inge/
tū malū plenū mortifero veneno pūerſe loquē/
tē ⁊ peius ſcribētē hec dirigit vt loquaf recte: ⁊
ppterea in linguis ſpūſſcūs qui eā īfudit igne
is apparuit rethoricā ſuggerit: ita oꝛnate per
orātē nō in pſuaſibilibus humane ſapie v̄bis:
ſed in oſtēſione ſpūs ⁊ virtutis: vt pueniāt pn/
cipes angeloꝝ ꝯiūcti pſallētibus ⁊ pncipē pn/
cipū deū: qui nullis viribus ſupari pōt flectat
oꝛo publicani vincatqꝫ inuincibilē ⁊ ligat oipo/
tētē moyſi depcatio. O qꝫ vtilē dyalecticā veꝝ
a falſo diſcernētē. ſſ. per donū ſcie īfundit. cum
eni n tētādo ſophiſtice ſillogizet hoſtis antiqu
us vt ꝯuincat in ſpē boni: exēpli grā ſic. Oē
bonū eſt pſequēdū. oīs foꝛnicatio eſt bonū vel
adulteriū vel furtū eſt bonū: q2 delectabile: q2
vtile qād furtū. ḡ pſequere foꝛnicationē vel fur
tū cū delectabile ⁊ vtile ſit bonū. Sꝫ ſophiſma
eſt: ⁊ qui ſophiſtice logf īngt ſapiens. odibilis
eſt: q2 decipe qrit vt diabolus. Donū igif ſcie q̄
qs diſcernit in moꝛib⁹ verū v̄tutis a falſo vitij
rndit. Oē vtiqꝫ bonū pſeqndū: ſi eſt veꝝ bonū
⁊ honeſtū: ſed ſi foꝛnicatio vel furtū ſit bonū ſꝫ
qd. q2 delectabile ſenſualitati. nō tñ eſt veꝝ bo/
nū ⁊ honeſtū: ſicut ſi diceref. Ois hō eſt rōna/
lis: ſed hō pict⁹ eſt hō. ḡ eſt rōnalis: falſo ꝯclu/
deref: q2 pict⁹ eſt hō ſm qd. ſ. ſm apparētiā ſeu
repñtationē: ſed cū dicebat. ois hō eſt rōnalis:
ītelligif de hoie vero ⁊ ſimplr. Docet ḡ ſcie do
nū in actib⁹ vitioꝝ nō eē veꝝ bonū ſed veꝝ ma
lū ⁊ apparēs bonū. ⁊ ideo declinādū ad arith/
meticā deducit ſcia ſpūs numeros multiplicā/
tē: vt. ſ. pctā ſingula dinumeret cū ſuis circūſtā
tijs. vt declarat. b. Aug. de pe. di. vj. Et p ſingu
las noctes vitioꝝ lachrymis lauet ꝯſcie lectū.
Suggerit ſpūs etiam bñficia numerare a deo
collata que tot repiunf vt vix optim⁹ algoriſta
valet recenſere ſicut nec guttas maris. Nume/
rat qꝫ numeꝝ dieꝝ qs eē pōt: ⁊ videt qm mille
anni añ oculos dei tanqꝫ dies heſterna que pꝛe
terijt ⁊ totū tpe ab initio mūdi vſqꝫ in finē eē ſi
cut momētū latere ⁊ guttā roris cōparatiōe vi
te ppetue vbi oī bono aie ſcōꝝ fruunf. Talē ar/
moniā ⁊ melos ſm muſicā moꝝ ſpūs mēti in/
ſeri exercēdā vt dicat ſpūs. Can. ij. Sonet vox

tua in auribus meis. vox. n. tua dulcis. ⁊ ps. Iu
bilate deo oīs terra: cātate exultate ⁊ pſallite in
cythara: in tubis ductilib⁹ ⁊ voce tube cornee:
in pſalterio tympano ⁊ choro ⁊ in cymbalis bn̄
ſonātibus que voces ſignt diuerſos animi mo
tus ſm̄ varias ꝟtutes deū laudantiū mēſurare
tēpalia facit geometria ſpūalis: ⁊ aſpiciēs terraʒ
cum hieremia videt: q: vacua eſt ⁊ quaſi nihil:
mēſurat amores ſuos vt deuʒ ſine mēſura dili/
gat. cetera ꝟo oīa certa regula rōnis mēſurat.
Dimēſiones nō q̄ntitatiuas ſed ꝟtuales menſu/
rat in deo: ⁊ ſi nō cum oībus ſctis cōprehēſori/
bus. tn̄ per ↄtēplationē in terra militātis eccl'ie
in diuinis. lōgitudinē eternitatis: latitudinem
extēſe charitatis: altitudinē imenſe poteſtatis:
pfundū ſapīe claritatis. Nō deficit in hūte ſciē
tiā cū charitate ſctā aſtrologia ad curſum ⁊ ꝟtu
tē ſolis ⁊ lune ac ſtellaꝝ. Attendit ↄſiderās pie
q̄ ſtella differt a ſtella in claritate: ſic ⁊ ſancti in
glīa vnus alteri maior. ſic ⁊ in mūdo de gētib⁹
vnus altero pfectior ⁊ diuerſos effect⁹ pducūt
ſm̄ gr̄am gratis datā. nam alij daſ per ſpm̄ ſer/
mo ſapīe: alteri ſmo ſciētie ⁊c̄. Solē q̄ʒ ↄtēplā/
tur in celo. q: ſicut teſte eccleſiaſtico: ſol illumi/
nans per oīa reſpicit: ⁊ glīa dn̄i plenū eſt opus
eius: ⁊ oriſ ſol ⁊ occidit: ⁊ ad locū ſuū reuertiſ:
ibiq̄ʒ renaſcēs girat p meridiē: ⁊ flectiſ ad aq/
lonē: vt inqt Sal. Eccs. j. Sic ſol iuſtitie xp̄s dn̄s
nr̄. illuminat oēm hoīeʒ veniētē in hūc mūdū:
opuſq̄ʒ eius in mūdo plenuʒ glīa quā nobis p/
curauit: ortuſq̄ʒ de lucida nube ꝟgine maria oc
cidit per paſſionē. Unde tenebre facte ſunt ſup
vniuerſam terrā: deficiētibus cunctis a lumine
fidei deitatis ipſius excepta ea. ſed renaſcēs ſol
ipſe per reſurrectionē poſtq̄ʒ īferiores ptes ter/
re deſcēdēs illuſtrauerat pſes in vmbra mortis
ſedētes. radios ſuos erga diſcipulos diffūdit:
⁊ lumē eis reſtituit catholice fidei. Girauit aūt
ſol iſte per meridiē qn̄ in celū aſcēdēs ſup che/
rubin ⁊ ſeraphin ignem feruidū ſui amoris in
pēthecoſte in mūdū miſit: nec eſt qui ſe abſcon
dat a calore eius. Ad aqlonē flectiſ: ad aqlonē
frigidū in fine mūdi: qn̄ abūdāte iniqtate refri
geſcet charitas in corde multoꝝ. Speculaſ ille
nr̄ aſtrologus ⁊ lunā eccl'ie que lumē a ſole mē/
dicat xp̄o ieſu dn̄o nr̄o. Et q: vt ait pphета. Ele/
uatus eſt ſol ſup oēs celos ⁊ luna ſtetit in ordi/
ne ſuo. Phiaʒ edocet ſciētie donuʒ: vt inuiſibi/
lia dei per ea que facta ſunt intellectu cōſpiciat
ſ. dei pfectiones. Ex pulchritudine enim celoꝝ
⁊ planetaꝝ ⁊ aliaꝝ pōt ſcire ſpecioſitas īmmēſi
dei ex virtute eaꝝ virtus ⁊ bonitas dei: ex ordi
ne earū ſapiētia dei ⁊ hmōi. vnde dr̄ Sap. xiij.
Si eoꝝ ſpecie delectati. ſolis. ſ. lune ⁊ ſtellarum
deos putauerūt. talia ſciant quāto his dn̄atoꝝ
eorū ſpecioſior eſt. ſpeciei enim. ſ. pulchritudi/

nis generator hec oīa ↄſtituit: aut ſi virtuteʒ et
opa eoꝝ mirati ſunt intelligant ab his: quoniā
qui hec cōſtituit fortior eſt illis. A magnitudi/
ne ſpeciei ⁊ creature cognoſcibiliter poterit ho
rum creator videri: hec ibi. Cum enim nō ſolū
ſm̄ catholicos: ſed etiam phos deus ſit prima
cauſa oīum ⁊ cauſa ſit potior effectu. Et in libro
de cauſis dicitur q̄ oīs cauſa pma plus influit
in cauſatū cauſe ſecūde q̄ʒ ipſa ſecunda cauſa.
Ideo ſequiſ q̄ oīs pulchritudo ꝟtus ſuauitas
q̄dcunq̄ʒ bonū vere amabile ſit in deo. et iō ſup
oīa diligēdus: ⁊ ī dilectiōe pro poſſe imitādus.

¶ Et quia ad do/ .§. viij.

num ſciētie ptinere videſ noſce diſcernere in/ — Bonū
ter diuinas inſpirationes ⁊ diabolicas ſugge/ — ſcie etiā
ſtiones que aliquādo multū velate pſonis ſpi/ — diſcer/
ritualibus ingeruntur dicēte apoſtolo. Ipſe ſa/ — nere ſa/
thanas trāſfigurat ſe in angelū lucis nō ſolum — cit iter
apparendo ſenſibiliter ſub forma angeli boni — hec. ſ.
chriſti vel alicuius ſancti: vt habeſ de bea. An/
tonio. Martino ⁊ alijs: ⁊ inuiſibiliter ſuggerē
do aliquid apparēs bonuʒ opus: ſed ale noxi/
um: vt Greg. dicit diſ. xlj. Sepe vitia ſe ingerūt
⁊ virtutes ſe eſſe mentiunſ: vt tenacitas: parſi/
monia effuſio: largitas: crudelitas: prodigali/
tas: zelus: iuſtitie: remiſſio: pietas videri vellt.
Ideo h̄ ponentur quedā documēta ex quodam
libello qui attribuiſ beato Uincētio ordinis p/
dicatorū: predicatori eximio ⁊ ſanctitate mira
bili. ¶ Notandū igitur q̄ circa tētationes ſpi/ — triplici
rituales huius tēporis quas pcurat diabolus — modo tēta
in cordibus aliquorū ſpūalium. ¶ Primū eſt — di ſpūa
q̄ volētes ſe deo totaliter ſubdere deſiderant p — les dia
rationē vel contēplationē vel alia opera pfecti/ — bolus
onis: viſiones: reuelationes: guſtus ſeu ſenti/ — uadit.
mēta a deo vel de deo: que ſunt ſupra naturā: ⁊
ſupra cōmunem curſum eoꝝ qui diligunt ⁊ ti/
ment deū veriſſime: quaſi vt ex hoc ſignuʒ acci
piāt dilectionis dei ad eos ⁊ acceptatiōis. Sed
tētatio eſt tēdens ad decipiendū. Tale enim de
ſideriū ⁊ inſtigatio non pōt eſſe ſine radice ſup
bie ⁊ preſumptionis: vel intētione alicuius va
ne curioſitatis circa ſecreta dei vel fragilitate fi
dei: ⁊ propter hunc defectū iuſtitia eius dimit/
tit animaʒ que habet tale deſiderium: ⁊ permit
tit venire intellectum in illuſionem ⁊ tentatio/
nem diaboli per falſas viſiones reuelationes ⁊
ſeductiones: ⁊ vt magis detur fides holi ſug/
gerenti: aliquando vera reuelat: vt ad credēn/
dum aſſuefaciat per quem modum ſciant ma/
iorem partem tentationū ſpiritualiuʒ huius tē
poris: ⁊ radicat in cordibus eoꝝ qui ſunt mun/
cij antichriſti. Debes ergo ſcire q̄ vere reuela/
tiones ⁊ guſtus ſeu ſentimenta ſecretorum dei
non veniunt per antedictum deſiderium: neq̄

per aliquam coniurationem ſeu ſtudium quod
anima habeat in ſe: ſed tñ veniunt pura boni-
tate dei in animã que eſt in magno timore dei
⁊ humilitate ⁊ reuerentia ipſius dei: nec debet
quis excitare ſe in huiuſmodi humilitate: et
dei timore propter hoc vt habeat viſiones re-
uelationes ⁊ ſentimenta de deo: quia in idem
delictū caderet quod ⁊ hoc deſiderans ſed pe
tendum ⁊ deſiderandum quod ait Pſal. No-
tum fac mihi domine finem meum: quod ſcili
cet deus eſt vt ſciam quid deſit mihi virtutis ⁊
boni ad ipſum conſequendum ⁊ non vt ſciam
ſecreta eius. ¶ Secundus modus tentationis
occulte diabolice ⁊ deceptorie eſt cum quis in
ſua oratione vel contemplatione ſentit aliquã
conſolationem ⁊ dulcedinem. Ex qua ⁊ pro-
pter quam incipit de ſe preſumere ⁊ eſtimatio-
nem ſibiipſius habere ⁊ in ambitione proprij
honoris ⁊ reputationem talem. vnde ſuggeri-
tur ſibi dignum ſe eſſe vel huiuſmodi vite glo
rie vel laudis vel paradiſi. Scias ergo ꝙ hic la
tet anguis in herba. ⁊ ideo fuge o puer: nec ad
mittas talem conſolationẽ quantum in te eſt:
quia deceptoria: ⁊ per iſtam conſolationem in-
currit anima in plures malos errores ⁊ domi-
nus per ſuum iuſtum iudicium permittit po-
ſtea diabolo augmentandi talem conſolationẽ
⁊ accelerandi ⁊ imprimere in animã illa falſiſſi
ma ⁊ periculoſiſſima ſentimenta: ⁊ alias illuſio
nes quas credit veras eſſe. Heu heu domine
deus q̃ multe perſone ſunt decepte per modũ
Exẽplū iſtum. ¶ Legitur de beato Jordane ſecundo
Magiſtro ordinis predicatorum. ꝙ diabolus
queſiuit eum decipere per hunc mundum.
Nam per aliquos dies eo celebrante diabolus
fecit maximum odorem de manibus eius flue
re cum magna cõſolatione. vt vel ſic inde de ſe
preſumeret. ſed ille miratus ⁊ deceptionem ti-
mens ſe magis humiliabat orans. vt ſi tenta-
tio erat. euaneſceret. quod ⁊ ſic factum eſt. ⁊ ita
euaſit tentationem in illa conſolatione non ſe
figens ſed fugiẽs. Et ſcias ait beatus ille ꝙ ma
ior pars raptorum vel potius orabitorum nun
ciorum antichriſti eſt per iſtum modũ. Et ideo
caue quod in tua oratione vel contemplatione
non ſuſtineas aliquam conſolationem niſi illã
que venit poſt perfectam noticiam ⁊ completũ
ſentimentũ tue humilitatis ⁊ imperfectionis
⁊ que facit perſeuerare dictam noticiam ⁊ ante
dictum ſentimentum in te. ⁊ magnitudinem ⁊
altitudinem dei per altam reuerentiam ⁊ cum
magno deſiderio honoris dei conſolatio non
admittatur. ⁊ ipſa conſolatio adueniens in pre
dictis fundetur. Ad quos poteſt induci verſus
Pſe. Renuit cõſolari anima mea: ſcilicet in iſtis
mundanis. Memor fui dei ſcilicet in oratione
⁊ cõtemplatione ⁊ delectatus ſum eius: in me-
morando. non in ea tamen figendo. ſed exerci-
tatus ſuũ in bonis operibus. ⁊ defecit ſpiritus
meus: ideſt omnis elatio mentis. ⁊ iſta eſt vera
delectatio. ¶ Tertius modus tentationis ma-
gis periculoſus eſt cum ſub aliqua viſione vel
ſentimento. cor inducitur in opinionem vel in
fectionem contra aliquem articulum fidei. vel
contra bonos mores. ⁊ maxime contra humili
tatem vel honeſtatem. Sicut legitur in ſecũda
conſolatione abbatis Moyſi de illo cui pluri
es diabolus vt angelus bonus apparuerat cũ
luce magna. qui demum ei ſuaſit vt filium par-
uum quem ſecum habebat occidendo deo of-
ferret vt ei placeret ſic Abraham in oblatione
yſaac filij ſui. Sed fugiente filio non valuit qđ
intendebat efficere. Et de alio qui ſe proiecit in
puteum ex iuſſione angeli mali. qui vt bonus
cum ſplendore apparuerat. Igitur tales viſio-
nes ⁊ iuſſiones exhorreſcas quantumcunq; ſe-
creta ⁊ alta ⁊ ſancta appareant ⁊ fugias. vt a rui-
na ⁊ demonio meridiano. Sed ſi appareat tibi
aliqua viſio cum lumine vel ſine lumine ⁊ ſen-
timento. De quo ſis certus ꝙ ſit ex parte dei et
ꝙ certificatus es in corde tuo. ꝙ illud ad quod
inducit viſio eſt deo placitũ noli te firmare in
dicta viſione. ¶ Attendendũ etiam ꝙ nec pro-
pter magnam deuotionem: nec propter ma-
gnam vitam: nec propter clarũ intellectũ: nec
propter aliquam ſufficientiam quã videas in
aliqua perſona. vel in aliquibus perſonis non
ſunt ſequenda eorum conſilia. nec eorum mo-
di imitandi. Ex quo apparet ꝙ eorum conſilia
⁊ dicta clare ⁊ multum rationabiliter non ſunt
ſm deum ⁊ veram diſcretionem per vitã chri
ſti ⁊ ſanctorum monſtrata. ⁊ per ſanctam ſcri-
pturam in dictis ſanctorum notificata ⁊ predi-
cta. Et propter hoc non eſt timendum ꝙ ſper-
nendo talia peccetur per ſuperbiam ⁊ preſum-
ptionem. ſed potius ꝙ fiat propter zelum vir-
tutis. Nolite ait Joã. in prima canon. omni ſpi
ritui credere. ſed probate ſpiritus vtrũ ex deo
ſint. Non enim ſtatim videri poteſt diuina ma
ieſtate conceſſum quod fuit humana pollicita-
tiõe promiſſũ. ait Cyprianus. diſtin. l. Siquis
prepoſtera. ¶ Inſuper ⁊ fugiende ſunt ⁊ vitan
de ſocietates ⁊ familiaritates illorum ⁊ illarũ
qui tales tentationes ſeminant ⁊ diffundunt. ⁊
etiam vitande ſunt perſone ille que ſuſtinent ⁊
laudant eas. ⁊ noli audire verba eoꝝ. nec colla-
tiones eoꝝ. nec modos eorũ vel videre. q: dia-
bolus tibi ſubminiſtrabit ⁊ oſtendet magnũ ſi-
gnum perfectionis in pluribus eorũ verbis ⁊
modis. que ſi velles accipere ⁊ per ea illis cre-
dere venires ⁊ incurreres in pericula. ruinas ⁊
precipicia errorum illoꝝ. Sermo eorũ ait apo-

ſolus.j.ad Timo.ij.vt cancer ſerpit.

¶ Poſt predicta .§.ix.
prefatus ponit aliqua que quilibet debet per ſe
metipſum attendere circa perſonas que diſſe-
minat tales tentationes ꝗ̃tu3 ad coꝝ vitã ⁊ do
ctrinam. ¶ Quoꝝ primũ eſt ꝙ circa tales per-
ſonas nõ h̃eas magnam eſtimationẽ coꝝ viſio
num ſentimẽtoꝝ raptuum. imo ſi dicunt tibi
aliquid quod ſit ꝯtra fidem aut contra ſacram
ſcripturã. aut ꝯtra bonos mores abhorreas eo-
ru3 viſiones ⁊ reuelatiões tanꝗ̃ ſtultitias ⁊ eo-
rum raptꝰ vt arbitramenta ſeu fantaſtica demo
num. vñ in deutero. Moyſes ex verbo dñi pre
cepit dicens. Si ſurrexerit in medio tui ꝓpha.
aut qui ſomniũ dicat ſe vidiſſe ⁊ ipſe dixerit ſi-
gnũ atq3 portentum ⁊ venerit quod locutus eſt.
⁊ dixerit tibi. Eamus ⁊ ſeq̃mur deos alienos
quos ignoras. ⁊ ſeruiamus eis. noli audire ver
ba ꝓphe aut ſomniatoris. Tẽtat enim vos dñs
deus veſter vt palã fiat vtrum diligatis eum an
nõ. In toto corde vr̃o ⁊ in tota anima veſtra ip-
ſa ſequimini eũ timete ⁊ mãdata ſua cuſtodite
⁊ audite vocẽ illius. hec refert. b. Aug. xxvj. q.
v. nec mirum. Et inducit ibi exẽplum phitoniſ
ſe que arte ſua apparere fecit diabolum ſub for
ma veri Samuelis vera cũ falſis promiſcẽs: vt
p3 primo li. Reg. ⁊ ſubdit. b. Uin. Si tñ dicerẽt
aliq̃ que ſunt ſm̃ fidem ⁊ ſacrã ſcripturã ⁊ do-
ctrinam ſctõꝝ ⁊ bonos mores noli ſpernere: q2
forte ſpnereſ qđ dei ẽ. iuxta illud apli ad Tim.
j. Prophetias nolite ſpnere: nec tamẽ totaliter
ꝯfidas q2 ſepe ⁊ maxime in tentatiõibꝰ ſpiritua
libus falſitas induit ſub ſimilitudiẽ veritatis.
malitia ſub ſimilitudiẽ v̓tutis: vt poſſit diabo-
lus meliꝰ diffundere errorẽ. Ad quod ait Cyril
lus ſup illud Lu. iiij. Non ſinebat xp̃s ea. ſ. de
monia loqui: q2 ſciebant ipſum eſſe xp̃m: ꝗ̃uis
veritatem maximã dicerent: quã tamen nõ cer
titudinaliter: ſed cõiecturaliter ſciebãt. ſ. xp̃3 eſ
ſe filiũ dei: tamẽ increpabat eos prohibens ta-
lem dicere veritatem: vt doceret nos nõ quere
re a demonijs veritatẽ. Nec ſi dixerit veritate3
aliq̃n inherere: quia ad hoc faciũt vt p illud de
cipiant ⁊ ad malum inducãt: ⁊ tales viſiones ⁊
raptus etſi nõ ſint de falſis vel cõtra ſcripturas
potiꝰ ſunt puipendende: niſi hoc cõtingeret ta
libus pſonis ꝙ ratione ſctitatis ac diſcretionis
⁊ humilitatis certũ quaſi eſſet ꝙ tales perſone
nõ pñt decipi p illuſiones ⁊ igeniũ diaboli. Et
tunc ꝗ̃uis ſit pium viſionibus talibꝰ talium p-
ſonarũ ꝯſentire. tamẽ tutius eſt nõ totaliter cre
dere niſi inq̃ſtũ in eis eſt ſnĩa cõcors cum ſacra
ſcriptura ⁊ dictis ſanctorũ. ¶ Adde ad hec ꝙ
veri ⁊ ſancti prophete aliq̃n aliqua dicunt pu-
tantes ſe ex ſpũ prophie habere. Que poſtea co
gnouerunt ⁊ ipſimet ex ſpũ prophetico non di
xiſſe: vt notat. b. Greg. in ij. moral. de Nathã p
pheta qui ꝗ̃ſitus a dauid rege ſi deberet tẽplu3
dño conſtruere. Rñdit ei vt ꝓpheta ꝙ faceret
vt deo gratũ ⁊ acceptum: ſed ꝯcitius fuit ſibi a
dño reuelatũ vt diceret Dauid ꝯtrũ. Non edifi
cabis mihi tu (inquit dñs) domũ: q2 multũ ſan-
guinem fudiſti ſc3 in bellis: ſed filius tuus. pri
mo paralipo. xvij. Sanctas ⁊ deuotiſſimas religi
oſas Brigidã ⁊ katherinã de ſenis ꝯtẽporane
as ſatis creditſ ſpiritu ꝓphetico claruiſſe mul-
taſq3 reuelationes habuiſſe: ⁊ tñ vna refert ſibi
reuelatum beatiſſimã virginẽ in originali con
ceptam. vt katherina de ſenis. Alia ſine origi-
nali Brigida. Et cũ ꝯtradictoria ſimul vera eẽ
non poſſunt. op3 dicere ex ſpũ ꝓprio non ꝓphe
tico vnã eaꝝ fuiſſe locutam: ſed que illaꝝ Mi-
nores aſſerũt katherinã: ꝑdicatores Brigida3
ſed deo hoc relinquamus. ¶ Scđm qđ eſt in
hmõi attendendũ eſt ꝙ ſi per reuelatione3 vel
ſentimentũ vel aliũ modũ tuu3 cor moueaſ ad
faciendum aliqđ opus: ⁊ maxime opus graue
⁊ notabile nõ tibi ꝯſuetu3 de quo non habeas
certitudinẽ an deo placeret imo dubitas rõna-
biliter ꝯtrahe morã ad faciendũ dictũ opus vſ
q3 quo inſpexeris diligẽter oẽs circũſtantias ⁊
cognoſcas deo placere. vñ Orig. Tentatiõis cũ
ctatrix ante iudicat ꝗ̃ incipiat qđ decoꝝ qđ
honeſtum ſit: iniquitas oĩa precipitat. de peni.
di. ij. inter hec. Non tñ de hoc iudices ſm̃ tuã
opinionẽ cum de ſe nõ eſt claꝝ ſed per teſtimo-
nium ſcripture vel per aliq3 exẽplum imitabi-
le aliquoꝝ ſanctoꝝ viroꝝ. Signanter aũt dicit
exemplu3 imitabile: q2 aliqui ſancti fecerũt ali
qua opera que non debemus imitari ꝗ̃uis eſ-
ſent bona in eis: ſed potius debemus ea habe-
re in admiratione ⁊ reuerẽtia. Et ꝓpterea dicit
Hieronymus. Exẽpla paucoꝝ cõem lege3 face
re non pñt. xxv. q. ij. non ſtatim. ⁊ de regu. iur.
in. vj. Que a iure cõi exorbitant in ꝯſequentiã
noſtre actionis nõ ſunt trahẽde. Si quis. n. vel
lẽt comedere tñ locuſtas ⁊ mel ſilueſtre: q2 ba
ptiſta hoc fecit: cito infirmareſ. Qui vna tñ ho
ra dormiret: q2 Augu. hoc egit inſatuareſ: ⁊ ſic
de alijs hmõi. Qđ ſi per te ipſum non potes in
notitiam venire: an illud deo placeat conſiliu3
pete: ſed a perſonis bene probatis in vita ⁊ do-
ctrina ⁊ conſilio veritatis. Tob. iiij. dicit. Conſi
lium ſemper a ſapiente inquire. De dubijs pro
prie eſt conſilium ⁊ intelligitur ſapiens in illo
genere de quo conſilium querit: quia vnicuiq3
in arte ſua perito credendum eſt. ait philoſo-
phus: quia experientia eſt magiſtra rerum.
¶ Tertium quod eſt circa huiuſmodi obſeruã
dum eſt ꝙ ſi qs eſt imunis ab iſtis ⁊ nunꝗ̃ tales
tentatiões habuit: vel ſi habuit liberatꝰ ab eis

fuit: dirigat cor ſuum ad deum: vt regratietur ei indeſinēter de tali gratia. Et caueat ne quod habet per puram gratiam dei ⁊ benignitatem attribuat ſibi merito ſuo, virtuti ſue vel ſapientie ſue vel moribus ſuis: nec etiam ꝙ a caſu vel fortuna hoc acciderit: quia hoc eſt quaſi principale propter quod deus ſubtrahit gratiam ſuam ab aliquibus ſcilicet propter arrogantiam ſuam ⁊ ingratitudinem. Unde bea. Auguſti. Quod deus dederat gratis: abſtulit ingratis. Aliud aduertendum eſt ꝙ corde alicuius poſito in tentatione ſpirituali per quā ponitur in dubio non incipiat aliquis propria voluntate notabile ⁊ inconſuetum: ſed refrenando cor ſuum ⁊ voluntatem expectet humiliter ⁊ cum timore ⁊ reuerentia dei quouſq cor ſuum dominus clarificet de tali dubio. Non dico expectet angelum venientem vel viſionem ſuper huiuſmodi: quia ſuperbie videretur: ſed expectet cor ſuum per inſpirationē vel conſilium proximi ſibi inſinuandum. Contrarium faciendo ſcilicet in dubio ſe ponendo ad opus magnum ⁊ inſuetum: non habebit opus cōmuniter bonum exitum. Deinde tamen quis in huiuſmodi tentationibus cauere debet: ne ante vel tunc cum eſt in his dimitat opera bona cōſueta: vt orare: confiteri: cōmunicare: ieiunare opera pietatis ⁊ humilitatis: licet conſolationem non inueniret in operibus antedictis. Qm̄nis enim vt ait ps. cxviij. in cuſtodiendis illis ſcilicet diuinis mandatis fit retributio multa. Non ſolum pro cuſtodiendis retributio multa in celis: ſed etiam in illis: ideſt dum obſeruat habetur magna conſolatio mentis. Jugū enim meum, ait chriſtus ſcilicet obſeruationis mandatorum: que omnia mādata ſunt de actibus virtutum ſuaue eſt Matth. xj. tamen non pro huiuſmodi conſolatione ſpirituali hic habenda eſt deo ſeruiendum. Euntes ait ps. Ibāt de bonis operibus ad meliora procedentes ⁊ flebāt non ſentientes aliquando delectationē in ipſis bonis operibus: ſed fletum anguſtie tedij ⁊ anxietatis: ⁊ tamen ſic ſeminant ⁊ multiplicantur occulte ſemina meritorum vt demum veniant cum exultatione portantes manipulos premiorum. ¶ Poſtremo in omnibus ſiue remanentibus tentationibus ſiue recedentibus ſemper oportet ſe conformare diuine voluntati. Recti diligunt te. dicitur Can. j. Recti ſunt. ait bea. Augu. ſuper ps. qui volūt quod deus vult. nam qui volunt deum velle quod ipſi volunt: non ſunt recti cum volūtas eorum ſit tortuoſa. voluntas autem dei dicitur regula rectiſſima. Omnia que in iſto cap. habentur ſententie ſunt. vt dicit bea. Uincen. ex quodam tractatulo ſuo auctoritates ante adducte ibi poſite ſunt ad maiorem auctoritatem dictorum. quas vt puto ⁊ aptiores ipſe cauſa breuitatis omiſit.

¶ Notandū quod .§.x.

in tractando de tribus vltimis donis non eſt ſeruatus ordo enumerationis poſitus ab Eſa. ⁊ ratio fuit: vt prolixior materia poſterius poneretur: ⁊ ideo primo de timore poſtea de pietate multo diffuſior ratione materie adiuncte ſcilicet de virgine Maria: ⁊ demum de ſcientia actum eſt. Cui additur magnum opus diſtinctum propter ſui longitudinem in tria volumina non preciſe hiſtoriarum: ſed ⁊ multorū aliorum de ſcripturis ſacris ⁊ dictis notabilibus ſanctorum ſed ⁊ aliorum gentilium continens geſta ab initio mundi vſq ad preſens tēpus ſcilicet annum domini ab incarnatione M.ccccliiij. Si tamen vita fuerit comes ad perficiendum quod iam perductum eſt vſq ad annum domini ſexcenteſimum: ſcilicet vſq ad mortem Gregorij magni. ⁊ imperium foce. Cum enim vt dictum eſt ad donum ſcientie pertineat bene conuerſari in medio nationis praue ⁊ peruerſe: ⁊ ſcire diſcernere credenda a nō credendis: ⁊ agenda a non agendis: vt bona aſſumantur ⁊ mala renuantur. ꝙ plurimum ad hoc poſſunt iuuare precedentium geſta. nā ratio preteriti ſcire futura facit. Ex errantibus enim perfectorum: vt primorum parentum Moyſi. Aaron. Dauid: ⁊ aliorum: melius ſciuntur pericula noſtra vt caueantur. Ex illatione flagellorū contra malos perpenditur grauitas peccatorum: ⁊ quantum deo diſpliceāt: vt nō cōmittant: ⁊ cōmiſſa per penitentiam remoueantur. Ex tranſlatione ⁊ mutatione regnorum ⁊ dominiorū: aduertitur vanitas ⁊ inſtabilitas mundanorum vt contemnantur. Ex depreſſione ſuperborum ⁊ humiliatione: vt edificantium turrim ad celum pertingentē Babel. Pharaonis. Nabuchodonoſor: ⁊ aliorum: addiſcitur mortales non paria ſentire de deo: ſed vt omnes ei ſubijciantur. Ex narratione euangeliorum docentur impleta: que per ſanctos prophetas prenunciata fuerant de myſterijs chriſti. quorum prophete plures hic expreſſantur. Ex ſententijs tam gentilium ꝙ ſanctorum ibi ſcire valet quilibet quomodo conuerſari debeat in mundo. Et quia plus monent exempla ꝙ verba: ideo ponuntur multe hiſtorie ⁊ opera virtutum a ſanctis perpetrata vt ad ea imitanda prouocentur. Miracula plurima referuntur ad dei gloriam ⁊ fidei chriſtiane confirmationem. ¶ In libro autem de ſeptem donis cuius auctor fuit frater ordinis predicatorū: ſed nomen eius ibi nō ponitur. in tertia parte po-

ponit de dono ſcientie: vt ſicut per timorem retrahitur quis a malo ⁊ per pietatem promouetur ad bonum diuini cultus: ⁊ miſericordie ad proximum: ita per ſcientiam extrahat a malo quo irretitus eſt peccator. Iuxta illud prouer. ij. Si ſcientia placuerit anime tue: prudentia ſeruabit te vt eruaris a muliere mala. ſ. malicia ⁊ cōcupiſcentia peccati. Et prouer. xix. Ubi non eſt ſcientia: ibi non eſt anime bonum. ⁊ hoc. ſ. vt extrahatur a malo culpe per penitentiam. Unde ibi inſeris tractatum de penitētia prolixe ⁊ partibus eius. Sed quia de ea diffuſe notatum eſt in iij. par. in ti. de ſacramentis: ⁊ in aliis locis: ideō nihil de ea hic. Sed finis ſit huic quarte parti que eſt de virtutibus ⁊ donis ſpiritusſancti. Cui cum patre ⁊ filio ſit laus ⁊ gloria per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Obijt ipſe Antoninus vir conſiliorum clariſſimus romane vrbis olim auditor cauſarum. tunc archiepiſcopus florentinus ordinis predicatorum obſeruantialis profeſſor. Anno dominice incarnationis. M.cccc.lix. in vigilia aſcenſionis domini. ſecūdo videlicet die Maij miraculis clarens. Cuius preconia indices augentur ex ſalutari eius doctrina: ſummatis in epytaphio ſuo congeſta videlicet.

¶ Hic eſt ille tuus paſtor florentia: pro quo.
¶ Non ceſſes meſto ſpargere rore genas.
¶ Patribus haud priſcis pietate Antoninus impar.
¶ Qui ſcripſit quicquid littera ſacra docet.

¶ Quarta pars ſumme excellentiſſimi: diuiniſſimique Beati Antonini floreñ. quondam archiepiſcopi ſacrarum litterarum interpretis fideliſſimi: miris modulis varijs in preſentiis auſpicaciſſime emendata quoad poſſibile humanis ſolertijs extiterat. In ſingulare preconium ſancte ⁊ indiuidue trinitatis totiusque celeſtis curie laudē: preſertim atque in maius preſidium orthodoxe: inexceſſibiliſque fidei catholice conſummata ⁊ perfecta eſt.

Regiſtrum.

A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T U X Y Z AA BB CC
DD EE FF GG HH II KK LL MM
NN OO PP QQ RR SS TT UU
XX YY ZZ AAA BBB CCC DDD
EEE Omnes ſunt quaterni preter A ternus

quinſ. 20. char. 2.

¶ Venetijs per Lazarum de Soardis. qui obti-
nuit a dominio Veneto ꝙ nullus poſſit imprime
re: nec imprimi facere in eoruʒ dominio ſub pena
vt patet in ſuis priuilegijs. Die ſexto nouẽbr. 1505.

Excuſatio Lazari.

Si quid forte tuos offendet lector ocellos
  Quod mihi mendoſo grãmate verſus eat.
Emendare velis: nam non me Lazarus iſtis
  Confecit mendis Bibliopola tuus.
Sed turbata magis preſſoris inertia quando
  Sera dedit laſſas artibus hora manus.

Finis.

¶ Laus ſummo regi dicatur vocibus oris.
¶ Quod iam nõ ceſſet merces condigna laboris.